

नमो नमो निम्मल दंसणस्स

आगमसुताणि (सटीकं)

भागः - १५

शुद्ध

: संशोधक सम्पादकश्च :

मुनि दीपरत्नसागर

बालब्रह्मचारी श्री नेमिनाथाय नमः
नमो नमो निम्मल दंसणस्स
श्री आनंद-क्षमा-ललित-सुशील-मुधर्मसागर गुरुभ्योनमः

आगम सुत्ताणि (सटीकं)

भागः-१५ निशीथ-छेदसूत्रम्-१

उद्देशकाः-१.....६ पर्यन्ताः

∴ संशोधकः सम्पादकश्चः ∴

मुनि दीपरत्नसागर

ता. १४/४/२०००

रविवार २०५६

चैत्र सुद ११

४५- आगम सुत्ताणि-सटीकं
मूल्य रू.११०००/-

卐 आगम श्रुत प्रकाशन 卐

∴ संपर्क स्थल ∴

“आगम आराधना केन्द्र” शीतलनाथ सोसायटी विभाग-१,
फ्लेट नं-१३, ४-थी मंडल, ड्यायसेन्टर, खानपुर,
अहमदाबाद (गुजरात)

निशीथ-छेदसूत्रस्य विषयानुक्रमः

उद्देशकाः- १.....६

उद्देशकाः- ७.....१३ श्रुत्वा भागः-१६

उद्देशकाः- १४.....२० श्रुत्वा भागः-१७

मूलाङ्कः	विषयः	पृष्ठाङ्कः	मूलाङ्कः	विषयः	पृष्ठाङ्कः
	पीठिका				
-	सम्बन्धनिर्देशः	५	-	प्रायश्चित्तद्वारं	३६
-	आचार द्वारं	५		- अतिक्रम आदिः	
	ज्ञानाचारः काल, विनय, बहुमान, उपधान, निहव, व्यंजन, अर्थ तदुभय - दर्शनाचारः शङ्का, काङ्क्ष, विचिकित्सा, अमूढ दृष्टिः उपवृहणं, स्थिरिकरणं वात्सल्यः, प्रभावना - चारित्राचारः - तपाचारः - वीर्याचारः			- प्रतिसेवकादिः - प्रतिसेवनाद्वारं - कषायद्वारं - विकथाद्वारं - वियडद्वारं - इन्द्रियद्वारं - निद्राद्वारं	
				- मूलगुण प्रतिसेवना	५५
				- प्राणातिपातप्रतिसेवना - मृपायादप्रतिसेवना - अदत्तादानप्रतिसेवना - मैथुनप्रतिसेवना - परिग्रहप्रतिसेवना - रात्रिभाजनप्रतिसेवना	
-	अग्रद्वारं	२९		- उत्तरगुणप्रतिसेवना	१४०
-	प्रकल्पद्वारं	३२		पिण्ड, कल्प, मिश्र	
-	चूलाद्वारं	३३			
-	निशीथद्वारं	३४			

मूलाङ्कः	विषयः	पृष्ठाङ्कः	मूलाङ्कः	विषयः	पृष्ठाङ्कः
१-५८	उद्देशकः-१	१५१	-३१३	उद्देशकः-४	३३१
	हस्तकर्म, अङ्गादानं, शुक्रपातनिषेधः सचितपुष्पादि निषेधः सोपान-सेतुपुल-रञ्जु सूर्ड-पात्र-दण्ड सम्बन्धी- निषेधः पात्र-वस्त्र विधानं सदोष आहार निषेधः			राजादि वशीकरण निषेधः - आहार उपभोगः विधि - वसति प्रवंशः विधि - क्लेश निषेधः - पार्श्वस्थ आदि सम्बन्ध स्थापना निषेधः - उच्चार प्रश्रवण विधि	
			-३९२	उद्देशकः-५	३९१
-१०७	उद्देशकः-२	२०३		- आलोचना, स्वाध्याय सम्बन्धी विधि निषेधः - सङ्घाटी-विधानं - आहार, प्रातिहार्य, दण्ड सम्बन्धी विधि - वसति, शय्या, वस्त्र, कम्बल, रजोहरण इत्यादि विधानं	
	पादपोग्छनक विधानं गन्ध-सोपान- सेतु-रञ्जु-सूर्ड आदिनाम् निषेध विधानं भाषा हस्तपादपुआलनं पात्र-दण्ड, आहार, वास, दान संस्तवः पिण्ड, शय्यादि विधानं		-४६९	उद्देशकः-६	४४४
-१९६	उद्देशकः-३	३०६		स्त्री-मैथुन विषयक प्रायश्चित्त विधानं - मैथुनेच्छा एवं हस्त कर्म, कलहः, लेखः, जननेन्द्रिय, वस्त्र परिधानं, पाद-कायादि प्रक्षालनं सम्बन्धि निषेधः एवं प्रायश्चित्तः	
	-आहारं दोष एवं अपवादः - पाद प्रमार्जन आदि - काय प्रमार्जना - दन्त, ओष्ठ, व्रणः, बालः आदि विधानं - वशीकरणनिषेधः - उच्चार-प्रश्रवण सम्बन्धी विधानं				

નિશીથછેદસૂત્રમ્ - ત્રણ ભાગોમાં છે.

ભાગ:-૧૫ ઉદ્દેશકા:- ૧.....૬

ભાગ:-૧૬ ઉદ્દેશકા:- ૭.....૧૩

ભાગ:-૧૭ ઉદ્દેશકા:- ૧૪.....૨૦

આર્થિક અનુદાતા

-પ.પૂ. માલવભુષણ તપસ્વી આચાર્યદેવ શ્રી નવરત્નસાગર સૂરીશ્વરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી શ્રી લાલભાઈ દેવચંદ શાહ તરફથી - નકલ એક.

-પ.પૂ. સરળ સ્વભાવી-શ્રીમદ્ ભગવતીસૂત્ર વ્યાખ્યાન પદ્મ આચાર્યદેવ શ્રી નરદેવસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા. તથા પૂજ્યશ્રીના શિષ્યરત્ન તપસ્વી ગણિવર્યશ્રી ચંદ્રકીર્તિસાગરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી શ્રી પુરુષાદાનીય પાર્શ્વનાથ શ્વે. મૂર્તિ. જેન સંઘ, દેવકીનંદન સોસાયટી, અમદાવાદ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. શાસન પ્રભાવક-ક્રિયારાગી આચાર્યદેવશ્રી વિજય ભ્રમચકચંદ્ર સૂરીશ્વરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી એક સદ્ગૃહસ્થ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. સાહિત્યપ્રેમી મુનિરાજ શ્રી સર્વોદય સાગરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી-“અચલગચ્છાધિપતિ પ.પૂ.આ.ભ.શ્રી ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા.ના શિષ્યરત્ન પ.પૂ. મુનિરાજ શ્રી ચારિત્રરત્નસાગરજી મ.ની ૧૯મી અઢાઇ નિમિત્તે-શ્રી ચારિત્રરત્ન ડા.ચે.ટ્રસ્ટ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. યૌવાવૃત્ત્યકારિકા સાધ્વી શ્રી મલયાશ્રીજી મ.સા.ના શિષ્યા વ્યવહાર વિચક્ષણા પૂ. સાધ્વી શ્રી હિતજ્ઞાશ્રીજી મ.ની પ્રેરણાથી જેન આરાધના મંદિર-“જ્ઞાનખાતા” તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. સૌમ્યમૂર્તિ સાધ્વીશ્રી સૌમ્યગુણાશ્રીજી મ.ની પ્રેરણાથી પ.પૂ. ગુરુમાતા-વાત્સલ્યમૂર્તિ સા.શ્રી રત્નત્રયાશ્રીજી મ.ની પંચમી પુન્યતિથિ નિમિત્તે શ્રીમતી લીલમબેન પ્રાણલાલ પી. દામાણી તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. સ્વનામધન્સા સા. શ્રી સૌમ્યગુણાશ્રીજી તથા તેઓના શિષ્યા સા.શ્રી સમજ્ઞાશ્રીજીની પ્રેરણાથી-૨૦૫૩ના ચશસ્વી ચાતુર્માસ નિમિત્તે શ્રી પાર્શ્વપદ્માવતી જેન સંઘ, પાણલનગર, અમદાવાદ તરફથી નકલ બે.

-પ.પૂ. રત્નત્રયારાધકા સાધ્વીશ્રી સૌમ્યગુણાશ્રીજી તથા તેઓશ્રીના શિષ્યા સા. શ્રી સમજ્ઞાશ્રીજીની પ્રેરણાથી સંવત ૨૦૫૪ના નિર્મળ આરાધનામય ચાતુર્માસની સ્મૃતિમાં-ઘાટલોડિયા (પાવાપુરી) જેન શ્વે. મૂર્તિ. સંઘ, અમદાવાદ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. સાધ્વી શ્રી રત્નગયાશ્રીજી મ.ના પરમ વિનેયા સા.શ્રી સોમ્યગુણાશ્રીજીની પ્રેરણાથી તેઓના સંસારીભાઈશ્રી ઇન્દ્રવદનભાઈ દામાણીના અનુમોદનીય પુરુષાર્થથી “આગમ દીપ-સંપુટ”ના બદલામાં પ્રાપ્ત રકમમાંથી-નકલ ચાર.

-પ.પૂ. પ્રશમરસનિમગ્ના સાધ્વીશ્રી પ્રશમશીલાશ્રીજી મ.ની પ્રેરણાથી-સમ્મેતશિખર તિર્થોદ્ધારિકા પ.પૂ. સાધ્વીશ્રી રંજનશ્રીજી મ.સા.ના શિષ્યા અપ્રતિમ યેયાવૃત્ત્યકારિકા સા.શ્રી મલયાશ્રીજી તત્ શિષ્યા સા. શ્રી નરેન્દ્રશ્રીજી-તત્ શિષ્યા સા. શ્રી પ્રગુણાશ્રીજી મ.ના. આત્મશ્રેયાર્થ-અરિહંત ટાપર, જેન સંઘ, મુંબઈ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. આગમોદ્ધારક આચાર્યદેવશ્રી ના સમુદાયવર્તી પ.પૂજ્ય યેયાવૃત્ત્યકારિકા સા.શ્રી મલયાશ્રીજી મ.ના શિષ્યા પૂ.સા. શ્રી કેવલ્યશ્રીજી મ.ના શિષ્યા પૂ.સા.શ્રી ભવ્યાનંદશ્રીજી મ.સા.ના સુશિષ્યા મિષ્ટભાષી સાધ્વીશ્રી પૂર્ણપ્રજ્ઞાશ્રીજી મ.સા. તથા તેમના વિનિત શિષ્યા સા. શ્રી પૂર્ણદર્શિતાશ્રીજી તથા સા. પૂર્ણનંદીતાશ્રીજીની પ્રેરણાથી-સર્વોદય પાર્શ્વનાથ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ, મુલુન્ડ મુંબઈ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. યેયાવૃત્ત્યકારિકા સાધ્વીશ્રી મલયાશ્રીજી મ.ના પ્રશિષ્યા સા. શ્રી ભવ્યાનંદશ્રીજીમ.ના સુવિનિતા સા.શ્રી કલ્પપ્રજ્ઞાશ્રીજી તથા કોકીલકંઠી સા. શ્રી કેરવપ્રજ્ઞાશ્રીજી ની પ્રેરણાથી -મેહુલ સોસાયટી, આરાધનાભવન, સુભાષનગર, વડોદરાની બહેનો તરફથી નકલ એક

-શ્રી વિશાશ્રીમાળી તપગચ્છજ્ઞાતિ-જ્ઞાનખાતું, જેન પાઠશાળા, જામનગર તરફથી નકલ બે.

-શ્રી મંગળ પારેખનો ખાંચો-જેન શ્વે. મૂર્તિ. સંઘ, અમદાવાદ. તરફથી ૨૦૫૪ના ચાતુર્માસ નિમિત્તે નકલ બે.

- શ્રી આકોટા જેન સંઘ, વડોદરાની બહેનો તરફથી નકલ એક.

-શ્રીમતી નચનાબેન રમેશચંદ્ર શાહ, વડોદરાની પ્રેરણાથી આગમોના સેટના બદલામાં પ્રાપ્ત રકમમાંથી નકલ પાંચ.

શેષ સર્વે રકમ “અમારા”આજ પર્યન્ત પ્રકાશનોના
બદલામાં પ્રાપ્ત થયેલી છે.

नमो नमो निम्बल दंतगणस्स
पंचम गणधर श्री सुधर्मास्वामिने नमः

३४/१ निशीथ-छेदसूत्रम्

सटीकं

प्रथमं छेद सूत्रम्]

उद्देशकाः १.....६ - पर्यन्ताः

मूलम् + [निर्युक्तियुक्तेन]भाष्यम् + चूर्णिः]

पीठिका

- ॥ १ ॥ नमिऊणऽरहंताणं, सिद्धाण य कम्मचक्कमुक्काणं ।
सयणसिनेहविमुक्काण, सव्वसाहूण भावेण ॥
- ॥ २ ॥ सविसेसायरजुत्तं, काउ पमाणं च अत्यदायिस्स ।
पजुण्णखमासमणस्स, चरण-करणानुपालस्स ॥
- ॥ ३ ॥ एवं कयप्पनामो, पक्कप्पनामस्स विवरणं वन्ने ।
पुव्वारियकयं चिय, अहं पि तं चेव उ विसेसा ॥
- ॥ ४ ॥ मणिया विमुत्तिचूला, अहुणावसरो निसीहचूलाए ।
को संबंधो तस्सा, भण्णइ इणमो निसामेहि ॥
- [भा. १] नवबंधचेरमइओ, अट्टारस-पद-सहस्सिओ वेदो ।
हवइ य सपंचचूलो, बहुबहुयरओ पयग्गेण ॥

चू. "णद" इति संख्यावागयो सद्दो । "बंधं" चउव्विहं नामादि । तत्थ नामबंधं जीवादीणं जस्स बंध इति नामं कज्जति । ठवणाबंधं अक्खातिविन्नासो । अहवा जहा बंधणुप्पत्ती आयारो भणिया तथा भाणियव्वा । गयाओ नाम-ठवणाओ । इयाणिं दव्वबंधं । तं दुविहं । आगमओ नोआगमओ य । आगमओ जाणए, अनुवउत्ते । नोआगमओ-जाव-वइरित्तं । अन्नाणीणं जो वत्थि-संजमो, जाओ य अकामिआओ रंडकुरंडाओ बंधं धरेंति तं सव्वं दव्वबंधं । भावबंधं दुविहं आगमओ नोआगमओ य । आगमओ जाणए उवउत्ते । नोआगमओ साहूणं वत्थि-संजमो । वत्थि-संजमोत्ति मेहुणाओ विरती । सा य अट्टारसविहा भवति । सा इमा-ओरालियं च दिव्वं च जंतं ओरालियं तं न सेवति, न सेवाविति, सेवंतं पि अन्नं न समणुजानाति । एवं दिव्वे वि तिन्नि विकप्पा । जंतं ओरालियं न सेवति तं मणेणं वायाए काएणं एवं कारावणानुमतीए वि तिन्नि तिन्नि विकप्पा । एते णव । एवं दिव्वे वि नव य । एते दो नवगा अट्टारस हवंति । अहवा सत्तरसविहो संजमो भावबंधं भवति । गयं भावबंधं ।

इयाणिं "चेरं" ति चरणं । तं छव्विहं । नामं १ ठवणा २ दविए ३ खेत्ते ४ काले ५ य भावचरणं ६ चिति । नाम-ठवणाओ, गयाओ ।

वतिरित्तं दव्वचरणं तिविहं । गतिचरणं १ भक्खणाचरणं २ आचरणाचरणं च ३, तथ्य गतिचरणं रहेण चरति, पाएहिं चरति एवमाइ गतिचरणं भन्नति, भक्खणाचरणं नाम मोदए चरति देवदत्तो, तणाणि य गावो चरंति । आचरणाचरणं नाम चरगादीणं, अहवा तेसिं पि जो आहारादिनिमित्तं तवं चरति तं दव्वचरणं । लोउत्तरे वि उदाइमारग पभिऊणं दव्वचरणं । खेत्तचरणं जत्तियं खेत्तं चरति गच्छति—इत्यर्थः अहवा सालिखेत्तं चरति गोणो । काले य जो जत्तिएण कालेण गच्छति भुंजति वा । भावे दुविहं । आगमतो नोआगमओ य । आगमओ जाणए उवउत्ते । नो—आगमओ तिविहं—गतिचरणं १ भक्खणाचरणं २ गुणचरणं ३ । तथ्य गतिभावचरणं जं इरियादि समिओ चरति गच्छति । भक्खणे जो बायालीसदोसपरिसुद्धं वीतंगालं विगयधूमं कारणे आहारेति एयं आहारभावचरणं । गुणचरणं दुविधं पसत्थं अप्पसत्थं च । अप्पसत्थं मिच्छत्तअन्नाणुवहयमतीता जं अन्नउत्थिया धम्मं उवचरंति मोक्खत्थं पि । किं पुन नियानोपहता । लोउत्तरे पि नियानोवहया अप्पसत्थं तवं उपचरंति । पसत्थं तु निज्जराहेउं । भणियं - चरणं । ब्रह्मचरणं च व्याख्यातं ।

अस्तयोर्ब्रह्मचरणयोरुत्पत्तिनिमित्तं साधनार्थं वा शस्त्रपरीक्षादीनि उपधानश्रुतावसानानि नवाध्ययनान्यभिहितानि, जम्हा नव एतानि बंभचेराणि तम्हा “नवबंभचेरमतिओ” इमोत्ति, जह मिम्मओ घडो, तंतुमओ पडो, एवं नवबंभचेरमतिओ आयारो । सो य अज्झयणसंखाणेण नवज्झयणो पयपरिमाणेण “अट्टारसपयसहस्सिओ वेओ” । अट्ट य दस य अट्टारसत्ति संखा । पय इति पयं । तं च अत्थपरिच्छेयवायग पयं भवति । सहस्संति गणिताभिन्नाणेण चउत्थं टाणं भवति जा संखं एणं दहं सयं सहस्संति । स एवायारो अट्टारसपयसहस्सिओ वेओ भवति । कहं ? विद् ज्ञाने, अस्य घातोः घञ् प्रत्ययान्तस्य वेद इति रूपं भवति, अतस्तं विदंति, तेन विदंति, तंमि वा विदंति इति वेदो भवति ।

—: पीठिका—द्वारं—१—“आचारः” :—

सीसो भणति—“किमेत्तियमायारो उत अन्नं पि से अत्थि किंघि ?” अतो भन्नति—

“हवइय सपंचचूलो” । “हवइत्ति” भवतित्ति भणितं होति । “च” सद्दो चूलाणुकरिसणे “सहे” ति युक्तः । “पंच” इति संखावायगो सद्दो । “चूला” इति चूल त्ति वा अगं ति वा सिहरं ति वा एगट्टं । सा य छव्विहा—जहा दसवेयालिए भणिया तहा भाणियव्वा । ताओ य पुण आओ पंच—चूलाओपिंडेसणादिजावोग्गहपडिमा ताव पढमा चूला, १ बितिया सत्तिक्का, २ तइया भावना, ३ चउत्था विमीत्ती, ४ पंचमी आयारपक्कप्पो । ५ एताहिं पंचहिं चूलाहिं सहिओ आयारो

“बहु” भवति नवअज्झयणेहिं । “बहुतरो” भवति “पयग्गेणं” ति अट्टारसपयग्ग-सहस्सेहिंतो पंचचूलापएहिं सहितो पयग्गेणं बहुतरो भवतित्ति । अहवा नवज्झयण—पढमचूला-सहिता बहू भवंति । अट्टारसपयसहस्सा पढमचूलापदेहिं सहिता बहुतरा पयग्गेण भवंति । एवं क्रमवृद्ध्या नेयं—जाव—पंचमी चूला । अहवा सपंचचूलो सुत्तपयग्गेण मूलगंथाओ बहु भवति । अत्थपयग्गेण बहुतरो भवति अहवा “बहुबहुतर” पदेहिं सेसपदा सूत्तिता भवंति । ते य इमे बहुतम—बहुतरतम—बहुबहुतरतम इति । अओ भन्नति—नवबंभचेरमइओ आयारो अट्टारसपयसहस्सिओ पढमचूलज्झयणसुत्तत्थपदेहिं जुत्तो बहू भवति । पढमचूलासहितो मूलग्रंथो

दुइय-चूलज्झयण-सुत्तत्थपयेहिं जुत्तो बहुतरो भवति । एवं ततियचूलाए वि बहुतमो भवति । चउत्थीए वि बहुतरतमो भवति । पंचमीए वि बहुबहुतरतमो भवति । “पयग्गेण” ति पदानामगं पदाग्रं पदाप्रेणेति पदपरिमाणेनेत्यर्थः । स एवं पयग्गेण बहुबहुतरो भवति । एवं संबंघगाहासूत्रे व्याख्याते,

नवबंघेरमतिते आयारे वक्खाते आयारग्ग ननुजोगारंभकाले संबंधार्थ इदमेव गाथासूत्रं प्रागुपदिष्टं प्रथमचूडातश्च द्वितीयचूडाया अनेनैव गाथासूत्रेण संबंधः उक्तो भवति । एवं द्वितीयचूडातः तृतीयचूडायाः । तथा तृतीयचूडातः चतुर्थचूडातश्च पंचमचूडायाः संबंधः उक्त एव भवति ॥

एवं सति प्रागुक्तस्य संबंघगाहासूत्रस्येह पुनरुच्चारणम् किमर्थं ? आचार्य आह—

॥ १ ॥ पुव्वभणियं तु जं एत्थ, भन्नति तत्थ कारणं अत्थि ।
पडिसेहो अणुन्ना, कारणं विसेसोवलंभो वा ॥

सीसो पुच्छति— कस्स पडिसेहो ? कहं वा अणुन्ना ? किंवा कारणं ? को वा—विसेसोवलंभो आचार्य आह—

तत्र प्रतिषेधः चतुर्थचूडात्मके आचारे यत्प्रतिषिद्धं तं सेवंतस्स पच्छितं भवतित्ति काउं, किं सेवमाणस्स ? भन्नति, ‘जे भिक्खू हत्थकम्मं करेति, करेतं वा सात्तिज्जति’ एवमादीणि सुत्ताणि, एस पडिसेहो । अत्थेण कारणं प्राप्य तमेवनुजानाति । तं जयणाए पडिसेवंतो सुद्धो । अजयणाए स पायच्छित्ती । कारणमणुन्ना जुगवं गता । विसेसोवलंभो इमो । आइल्लाओ चत्तारिचूलाओ कमेणेव अहिज्झति, पंचमी चूला आयारपकप्पो ति—वास—परियागस्स आरेण न विज्जति, ति—वास—परियागस्स वि अपरिनामगस्स अतिपरिनामगस्स वा न दिज्जति, आयारपकप्पो पुन परिनामगस्स दिज्जति । एतेण कारणेण संबंध—गाहा पुनरुच्चार्यते । अहवा बहु अतीत कालत्वात् प्रागुक्तसंबंधस्य विस्मृति स्यात् अतस्तस्य प्रागुक्तसंबंधस्य स्मरणार्थं प्रागुक्तमपि संबंघगाहासूत्रमिह पुनरुच्चार्यते ।” एस संबंधो भणिओ २

अनेन संबंधेनागतस्य पकप्पचूलज्झयणस्स चत्तारि अनुओगद्वाराणि भवन्ति । तं जहा—उवक्कमो १ निक्खेवो २ अणुगमो ३ नओ ४ । तत्थ उवक्कमो नामादि छव्विहो । नाम ठवणाओ गताओ ।

दव्वोवक्कमो सचित्ताइ तिविहो, सचित्तो दुपद—घतुप्पद—अपयाणं । एक्केक्को परिकम्मणे संवट्टणेय । दुपयाण—मणुस्साणं परिकम्मणं कलादिग्राहणं, संवट्टणं, मारणं । चउप्पयाणं अस्साईणं परिकम्मणं सिक्खावणं, तेसिं चेव मारणं संवट्टणं । अपयाणं लोमसी आदीणं परिकम्मणं, तासिं चेव विनासणं संवट्टणं ।

अचित्ते सुवरणो—कुण्डलाइकरणं परिकम्मणं तस्सेव विनासनं संवट्टणं ।

मिस्से दुपयाणं अलंकिय—विभूसियाणं कलादि ग्राहणं परिकम्मणं तेसिं चेव मारणं संवट्टणं, चउप्पयाणं अस्सादीणं वम्मिय गुडियाणं परिकम्मणं सिक्खावणं तेसिं चेव मारणं संवट्टणं । खेतोवक्कमो हलकुलियादीहिं, कालोवक्कमो नालियादीहि । भावोवक्कमो दुविधो—पसत्थो १ अपसत्थो य २ । अपसत्थो “गणिगा—मरुगिणि—अमच्चदिहंतेहिं । पसत्थो भावोवक्कमो, आयरियस्स भावं उवलभति ।

॥ २ ॥ जो जेण पगारेणं, तुस्सत्ति कारविनयानुवितीहिं ।
आराहणाए मग्गो, सो छिय अच्चाहओ तस्स ॥

अहवा नोआगमओ भावोवक्कमो छव्विहो—आणुपुव्वी १ नामं २ पमाणं ३ वत्तव्वया ४ अत्थाहिमाणी ५ इच्चेयं निसीहचूलज्झयणं उवक्कमिय आनुपुव्वीमाइएहिं दारेहिं जत्थ जत्थ समयरति तत्थ तत्थ समयारेयव्वं ।

से किं तं आनुपुव्वी ? आनुपुव्वी दसविहा पन्नत्ता । तं जहा नामाणुपुव्वी १ ठवणाणुपुव्वी २ दव्वाणुपुव्वी ३ खेत्ताणुपुव्वी ४ कालाणुपुव्वी ५ उक्कित्ताणुपुव्वी ६ गणणाणुपुव्वी ७ संठाणाणुपुव्वी ८ सामायारियाणुपुव्वी ९ भावाणुपुव्वी १० एयं आणुपुव्विं दसविहं पि वण्णेऊणं इच्चेयं निसीहचूलज्झयणं गणणाणुपुव्वीए उक्कित्तानुपुव्वीए य समयरति । गणणाणुपुव्वी तिविहा पुव्वाणुपुव्वी पच्छाणुपुव्वी अणाणुपुव्वी । पुव्वाणुपुव्वीए इच्चेयं निसीहचूलज्झयणं छव्वीसइमं, पच्छाणुपुव्वीए पढमं, अणाणुपुव्वीए एतेसिं चेव एगादीयाए एगुत्तरियाए छव्वीसगच्छगयाए सेढीए अन्नमन्नत्तासो दुरूणो । उक्कित्ताणुपुव्वीए अज्झयणं उक्कित्तेति सेत्तं आनुपुव्वी ।

नामं दसविहं पि वण्णेऊणं इच्चेयं निसीहचूलज्झयणं छन्नामे समयरति । तत्थ छव्विहं भावं वण्णेऊणं सव्वं सुयं खओवसमियं ति काऊणं खओवसमिए भावे समयति । से तं नामं ।

पमाणं चउव्विहं । तं जहा दव्वप्पमाणं १ खेत्तप्पमाणं २ कालप्पमाणं ३ भावप्पमाणं ४ । इच्चेयं निसीहचूलज्झयणं भावप्पमाणे समयरति । तं भावप्पमाणं तिविहं तंजहा गुणप्पमाणं १ गणप्पमाणं २ संखप्पमाणं ३ । गुणप्पमाणे समयरति । गुणप्पमाणं दुविहं—जीव—गुणप्पमाणं १ अजीव—गुणप्पमाणं ३ । नाणगुणप्पमाणे समयरति । तं चउव्विहं—पच्चक्खं १ अनुमानं २ उवम्मो ३ आगमो ४ । आगमे समयरति । आगमो तिविहो—अत्तागमो १ अनंतरागमो २ परंपरागमो ३ । इच्चेयस्स—निसीहचूलज्झयणस्स तित्थगराणं अत्थस्स अत्तागमे । गणहराणं सुत्तस्स अत्तागमे । गणहराणं अत्थस्स अनंतरागमे । गणहरसिस्साणं सुत्तस्स अनंतरागमे, अत्थस्स परंपरागमे । तेण परं सेसाणं सुत्तस्स वि अत्थस्सवि नो अत्तागमे, नो अनंतरागमे, परंपरागमे । से तं आगमो । से तं गुणप्पमाणे । इयाणिं नयप्पमाणे “गाथा”

॥ २ ॥ मूढनइअं सुयं कालियं तु, न नया समयरति इह ।

अपुहुत्ते समयारो, नत्थि पुहुत्ते समयारो ॥ से तं नयप्पमाणे ।

इयाणिं संखप्पमाणं । सा य संखा अट्ठविहा, तं जहा—नाम—संखा १ ठवण २ दव्व ३ उवम्म ४ परिनाम ५ जाणणा ६ गणणासंखा भावसंखा ८ । एत्थ पुन परिमाणसंखाए अहिगारो सा दुविहा—कालिय—सुय—परिमाणसंखा १ दिट्ठियाय—सुय परिमाणसंखा य २ । एत्थ कालिय—सुय—परिमाणसंखाए अहिगारो । तत्थ इच्चेयं निसीहचूलज्झयणं संखेज्जा पज्जाया संखेज्जा अक्खरा, संखेज्जा संवाया, संखेज्जा पदा एवं गाहा, सिलोगा, उद्देसा, संगहणीओ य । पज्जवसंखाए अनंता नाणपज्जवा, अनंता दंसणपज्जवा, अनंता चरित्तपज्जदा । से तं संखप्पमाणो ।

इदानिं वत्तव्वया । सा तिविहा ससमयवत्तव्वया १ परसमयवत्तव्वया २ उभयसमयवत्तव्वया । इह ससमयवत्तव्वयाते—अहिगारो । जम्हा भणियं—

“उस्सण्णं सव्वं सुयं, ससमयवत्तव्वयं समयरति” । से तं वत्तव्वया ।

अत्याहिगारो पच्छित्तेण मूलगुण-उत्तरगुणाण । इच्चेयं निसीहचूलज्झयणं आनुपुब्बि-
माइएहिं दारेहिं जत्थ जत्थ समोयरति तत्थ तत्थ समोयारियं । गओ उवक्कमो ।

इयाणिं निक्खेवो सो तिविहो-ओहनिष्फण्णो १ नामनिष्फण्णो २ सुत्तालावगनिष्फण्णो
३ । अज्झयणं अज्झीणं आओ झवणा य एगहा । अज्झयणं नामादि चउव्विहं पन्नवेऊणं भावे
इणं भवति । “जह दीवा दीवसयं” गाहा ३ । आओ भवणासु वि नामादि ॥ ३ ॥ परूवितेसु
इमाओ गाहाओ भवन्ति । “नाणस्स दंसणस्स” य गाहा ॥ ४ ॥ “अडुविहं कम्मरयं” गाहा ।
गओ ओघ-निष्फण्णो ॥ १ ॥

इयाणिं नाम-निष्फण्णो । सो य नामाओ भवतित्ति काउं भन्नति नाम-निष्फण्णो-

[भा. २] आयारपकप्पस्स उ, इमाइं गोण्णाइं नामधिज्जाइं ।

आयारमाइआइं, पायच्छित्तेणऽहीगारो ॥

चू. आयरणं “आयारो” । सो य पंचविहो । नाण १ दंसण २ चरित्त ३ तव ४ विरियायारो
५ व । तस्स पकरिसेणं कप्पणा “पकप्पणा” । सप्रभेदप्ररूपणेत्यर्थः । “इमाइं” ति वक्खमाणाति
“गोण” ग्रहणं पारिभासियवुदासत्थं । तं जहा-सह मुट्ठो समुट्ठो, इदं गोवयतीति इंदगोवगो एवं
तस्स आयारपकप्पस्स नामं न भवति । गुणनिष्फण्णं भवति । गुणनिष्फण्णं गोण्णं । तं चेव
जहत्यमत्थवो बिंति । तं पुण खवणो जलणो तवणो पवणो पदीवो य नामाणि अभिधेयाणि
“नामधेज्जाणि” ।

अहवा धरणीय णि य धेज्जातिं “नामधेज्जाति” सार्थकाणीत्यर्थः । “आयारो” आदि
जेसिं ताणि नामाणि आयारदीणि पंच, पायच्छित्तेणहीगारति । छट्ठं दारं ।

सीसो पुच्छति- ननु पायच्छित्तेणहीगार अत्याहिकारे एव भणिओ ? आयरियो भणति-
“सच्चं तत्थ भणिओ इह विशेष-ज्ञापनार्थं भन्नति । अन्नत्थ वि आयारसरूवपरूवणा कया इह
तु आयारसरूवं सपायच्छित्तं परूविज्जति ।” अहवा प्रायश्चित्ते प्रयत्न इत्यर्थः । अहवा इह
भणिओ तत्थ दट्ठव्वो । आयारमाइयतिं ति जं भणियं ताणि य इमाणि ।

[भा. ३] आयारो अग्गं चिय, पकप्प तह चूलिया निसीहं ति ।

नीसितं सुतत्थ तहा, तदुभए आनुपुब्बि अक्खातं ॥

चू. एसा दारगाहा वक्खमाणसरूवा ॥ आयारमाइयाणं इमा-सामएणनिक्खेवलक्खणा
गाहा-

[भा. ४] आयारे निक्खेवो, चउविधो दसविधो य अग्गमि ।

छक्को य पकप्पंमि, चूलियाए निसीधे य ॥

चू. जहासंखेण जं भणियं आयारेचउविहो निक्खेवो ।

[भा. ५] नामं ठवणायारो, दव्वायारो य भावमायारो ।

एसो खलु आयारे, निक्खेवो चउव्विहो होइ ॥

चू. नाम-ठवणाओ गयाओ । दव्वायारो दुविहो । आगमओ १ नोआगमओ य २ ।
आगमओ जाणए अनुवउत्ते । नोआगमओ जाणगसरीरं भवियसरीरं-जाणग-भविय-
सरीरवइरित्तो इमो-

[भा. ६] नामण-धोवण-वासण-सिक्खावण-सुकरणाविरोधीणि ।

दव्वाणि जाणि लोए, दव्वायारं वियाणाहि ॥

चू. नामनादिपएसु आयारो भण्णइ । तप्पसिद्धिमिच्छंतो य सूरि अनायारं पि पन्नवेति दीर्घह्रस्वव्यपदेशवत् । “नामनं” पडुच्च आयारमंतो तिणिसो अनायारमंतो एरंडो । “धोवणं” पडुच्च कुसुंभरागो आयारमंतो, अनायारमन्तो किमिरागो । “वासणा” ए कवेल्लुगादीणि आयारमंताणि, वइरं अणायारमंतं सुक-सालहियादि “सिक्खावणं” पडुच्च आयारमंताणि, वायस-गोत्थूभगादि अनायारमंताणि । “सुकरणे” सुवर्ण आयारमंतं घंटालोहमणायारमंतं । “अविरोहं” पडुच्च पयसक्कराणं आयारो, दहितेल्ला य विरोधे श्रणायारमंता । गुणपर्यायान्द्रवतीति “द्रव्यं” “जाणि” ति अनिदिट्ठसरूवाणि ।

अहवा एताणि चेव “जाणि” भणियाणि । लोक्यत इति “लोकः”-दृश्यते इत्यर्थः तस्मिन् लोके आधारभूते, “दव्वायारं वियाणाहि”, अभिहितानभिहितेषु द्रव्येषु द्रव्याचारो विज्ञातव्य इति ॥ गतो दव्वायारो । इयाणि भावायारो भण्णइ । सो य पंचविहो इमो-

[भा. ७] नाणे दंसण-चरणे, तवे य विरिये य भावमायारो ।

अट्ट इट्ट दुवालस, विरियमहानी तु जा तेसिं ॥

चू. नामनिद्वेसगं गाहद्धं, पच्छद्धेन एएसिं चेव पभेया गहिया । नाणायारो अट्टविहो, दंसणायारो अट्टविहो, चरित्तायारो अट्टविहो, तवायारो वारसविहो, बीरियायारो छत्तीसविहो । ते य छत्तीसइ भेया एए चेव नाणादिमेलिया भवन्ति । वीरियमिति वीरियायारो गहिओ । “अहानी” असीयनं जं तेसिं नाणायारार्इणं स एव वीरियायारो भवइ ॥ ७ ॥ जो य सो नाणायारो, सो अट्टविहो इमो-

[भा. ८] काले विनये बहुमाने, उवधाने तथा अनिण्हवणे ।

वंजणअत्थतदुभए, अट्टविधो नानामायारो ॥

चू. कालेति दारं ॥ तस्स इमा वक्खा-

[भा. ९] जं जंमि होइ काले, आयरियव्वं स कालमायारो ।

वतिरित्तो तु अकालो, लहुगाउ अकालकारिस्स ॥

चू. जमिति अनिदिट्ठं सुयं धेप्पइ । जंमि काले आधारभूते होति भवतीत्यर्थः । आयरियव्वं, नाम पढिअव्वं सोयव्वं वा जहा-सुत्तपोरिसीए सुत्तं कायव्वं, अत्थपोरुसीए अत्थो ।

अहवा कालियं काल एव न उग्घाड-पोरुसिए । उक्कालियं सव्वासु पोरुसीसु कालवेलं मौत्तुं । स इति निद्वेसे । अओ स एव कालो कलायारो भवति । वइरित्तो नाम जहाभिहियकालाओ अन्नो अकालो भवति, जहा सुत्तं बितियाए अत्थं पढमाए पोरुसिए वा सज्जाए वा असज्जायं वा । तु सद्दो कारणावेक्खी । कारणं पप्प विवच्चासो वि कज्जति । अतो तंमि अकाले दप्पेण पढंतस्स सुणेत्तस्स वा पच्छित्तं भवति ।

तं च इमं - लहुयाइ उ अकालकारिस्स सुत्ते अत्थे य । तु सद्दो केतिमतविसेसावेक्खी तं च उवरिं भणीहिति ॥ इयाणि चोदगो भणति-

[भा. १०] को आउरस्स कालो, मइलंबरधोवणे व्व को कालो ।

जदि मोक्खहेउ नाणं, को कालो तस्सकालो वा ॥

चू. को कः । आतुरो रोगी । कलनं कालः, कलासमूहो वा कालः, तेण वा कारणभूतेन दव्यादिचउक्कयं कलिञ्जतीति कालः—ज्ञायत इत्यर्थः । “को” कारसद्भिहाणेण य न कोइ कालाका- लोभिवारिज्झइ, यथान्यत्राप्यभिहितं—“को राजा यो न रक्षति” । मलो जस्स विञ्जति तं मइलं अंबरं वत्थं । तस्स य मइलंबरस्स घोवणं प्रति कालाकालो न विद्यते । भणिया दिइत्ता । इयाणि दिइत्तितो अत्थो भन्नति एवं जति जइत्ति अब्भुवगमे । सच्चकम्मावगमो मोक्खो भन्नति । तस्स य हेउ कारणं—निमित्तमिति पज्जाया । ज्ञाये अनेन इति ज्ञानं । यद्येवमभ्युपगम्यते ज्ञानं कारणं भवति मोक्षयातो कालो तस्स अकालो वा कः कालः । तस्सेति तस्स नाणस्स अकालो वा मा भवतुत्ति वक्कसेसं ।

आयरियो भणति—सुणेहि चोदग ! समयपसिद्धेहिं, लोगपसिद्धेहिं य कारणेहिं पच्चाइज्जसि ।

[भा. ११] आहारविहारादिसु, मोक्खधिगारेसु काल अकाले ।

जह दिट्ठो तह सुत्ते, विञ्जाणं साहणे चेव ॥

चू. आहारिञ्जतीति आहारो । सो य मोक्खकारणं भवति । जहा तस्स कालो अकालो य दिट्ठो, भणियं च—“अकाले चरसि भिक्खू”—सिलोगो] विहरणं विहारो । सो य उडुबद्धे, न वासासु । अहवा दिवा, न रातो । अहवा दिवसतो वि ततियाए, न सेसासु । सो य विहारो मोक्ख-कारणं भवति । मोक्खहिगारेसुत्ति मोक्खकारणेसु अहवा मोक्खत्थं आहार—विहाराइसु अहिगारो कीरति । जहा जेण पगारेण दिट्ठो—उवलद्धो, को सो कालो अकालो य, तथा तेण पगारेण; सुत्तेति सुयनाणे, तंमि वि कालाकालो भवतीति वक्कसेसं । किं च विञ्जाणं साहणे चेव कालाकालो दिट्ठो । जहा काइ विञ्जा कणहचाउद्दसि—अट्टमीसु साहिज्जति । अकाले पुण साहिज्जमाणी उवघायं जणयति । तथा नाणं पि काले अहिज्जमाणं निञ्जराहेऊ भवति, अकाले पुण उवघायकरं कम्मबंधाय भवति । तम्हा काले पढियव्वं, अकाले पढंतं पडिणीया देवता छलेज्ज जहा—

[भा. १२] तक्ककुडेणाहरणं, दोहि य धमएहिं होति नायव्वं ।

अतिसिरिभिच्छंतीए, धेरीए विनासितो अप्पा ॥

चू. तक्क उदसी, कुडो घडो, आहारणं दिइत्तो । महुराय नयरीए एगो साहु पाओसिअं कालं घेतुं अइकंताए पोरिसी कालियसुयमणुवओगेण पढति । तं सम्मदिट्ठी देवया पासति । ताए चिंतिअं “मा एयं साहुमं पंता देवया छलेहिइ” तओ णं पडिबोहेमि । ताए य आहीरि—रूवं काउं तक्ककुडं घेतुं तस्स पुरओ “तक्कं विक्कायइ” ति घोसंती गतागताणि करेति । तेण साहुणा चिरस्स सज्झायबाधा यं करेत्ति भणिया—“को इमो तक्कविक्कयकालो” ? तथा लवियं—“तुब्भं पुण को इमो कालियस्स सज्झायकालो ?” भणियं च—

॥ ६ ॥ सूतीपदप्पमाणाणि, परच्छिद्दाणि पाससि ।

अप्पणो बिल्लमेत्ताणि, पिच्छंतो वि न पाससि ॥

साहु उवाच—“नायं, मिच्छामिदुक्कडं ति” आउट्ठो, देवया भणति “मा अकाले पढमाणो पंतदेवयाए छलिज्जिहिसि ।” अहवा — इदं उदाहरणं दोहि य धमएहिं ।

॥ ७ ॥ धमे धमे नातिधमे, अतिधंतं न सोभति ।

जं अज्जियं धमंतेण, तं हरियं अतिधमंतेण ॥

एगो सामाइओ छेत्ते सुवंतो सुअराइ सावयतासणत्थं सिगं धमति । अन्नया तेणो गोसेणा

[न] चोरो गावीओ हरति । तेण समावत्तीए धंतं । चोरा कुद्धो आगओति गावीओ छडडुत्तु गया । तेण पभाए दडुं नीयाओ घरं । चिंतेइ अ धंतप्पभावेण मे पत्ताओ । अभिक्खं धमामि । अन्ना वि पाविस्सं । एवं छेत्तं गावीओ य रक्खंती अच्छति । अन्नया तेण चेव अंतेण ते चोरा गावीओ हरति । तेण य सिंगयं धंतं । चोरेहिं आणक्खेऊण हतो । गावीओ य नीयाओ । तम्हा काले चेव धमियव्वं ।

इदाणिं वितिओ धमओ भन्नति । एगो राया दंडयत्ताह चलिओ । एकेण य संखधमेण समावत्तीए तंमि काले संखो पूरितो । तुड्डो राया । धक्के पूरितोत्ति वाहित्तो संखपूरओ । सयसहस्सं से दिन्नं । सो तेणं चेव हेवाएणं धम्मंतो अच्छति । अन्नया राया विरेयणपीडितो वच्चगिहमतीति तेण य संखो दिणो । परचलकोट्टं च वट्टति । राया संतत्तो । वेगधारणं च से जायं । गिलाओ संवुत्तो । तओ उट्टिण रन्ना सव्वस्सहरणो कओ । जम्हा एते दोसो अकालकारीण तम्हा काले चेव पढियव्वं नाकाले ।

“अहवाइमो दिट्ठंतो” । अतिसिरिमिच्छंती पच्छद्धं । आयरिओ भणइ— “हे चोदग अकाले तुमं पढंते” अतिसिरिमिच्छंतो य विनासं पादिहिसि । कहं—

॥ ८ ॥

“सिरीए मतिमं तुस्से अतिसिरं नाइपत्थए ।

अतिसिरिमिच्छंतीए, थेरीइ विनासिओ अप्पा ॥”

एगाए छणहारिग-थेरीए वाणमंतरमारहिंयं अच्छणं करंतीए । अन्नया छगणाणि पल्लत्थयंतीए रयणाणि जायाणि । इस्सरी भूया । चाउस्सालं घरं कारियं । अनेगधण-रयणासयणासण-भरियं । सइज्झियथेरी य तं पेक्खति । पुच्छति य कुओ एयं दविणं ति । ताए य जहाभूयं कहियं । ताए वि उवेवण-धुवमादीहिं आराहितो वाणमंतरो । भणति य-बूहि घरं । तथा कलवितं-जं तीए तं मम दुगुणं भवउ । तं च तीए सव्वं दुगुणं जायं । ततो तुड्डा अच्छति । ताए पुरिमथेरीए तं सव्वं सुयं । ताए य अमरिसपुण्णाए चितियं-मम चाउस्सालं फिट्टउ, तणकुडिया भवउ । बितियाए दो तिणकुडियाओ जायओ । पुणो तीए चितियं-मम एकं अच्छिए फुल्लयं भवउ । इयरीए दोवि फुल्लाइं । एवं हत्थो पायो एवं सडिआ विनासमुवगता । एसो असंतोसदोसो तम्हा अइरित्ते काले सज्झाओ न कायव्वो ॥ मा एवं विराहणा भविस्सति ति भणिओ काला-यारो । इयाणिं विनए ति दारं—

[भा. १३]

नीयासणंजलीपग्गहादिविनयो तहिं तु हरिएसो ।

भत्तीओ होति सेवा, बहुमाणो भावपडिबंधो ॥

चू. नीयं निम्मं । आसियते जम्हि तमासणं नीयं आसणं नीयासणं । गुरूण नीचतरं उवव-सति । तं च पीढगादि आसणं भवति । दोत्रि हत्था मउल-कमल-संठिया अंजली भन्नति । पगरिसेण गहो पग्गहो । सो य नीयासणस्स वा अंजलिपग्गहो वा । अहवा निसेज्जदंडगादीण वा पग्गहो भवति । आदि-सद्गहणेण-“निद्दा-विगहापरिवज्जिएहिं-” गाहा । एवं पढंतस्स सुणंतस्स वा विनओ भवति । इहरहा अविणओ । अविणीए य पच्छितं । तं च इमं-सुत्ते मासलहु, अत्थे मासगुरु । अहवा सुत्ते इ अत्थे इहा । तम्हा विणएण अधीयव्वं । विणओववेयस्स इहपरलोगे व विज्जाओ फलं पयच्छंति । तहिं तु अत्थे विणओवचारित्ते दिवस्स जहा विज्जाओ फलं पयच्छंति

तहा दिङ्गुतो भण्णति हरिएसो । :- 'रायगिहं' नयरं । 'सेणिओ' राया । सो य भञ्जाए भण्णति—एगखंभं मे पासायं करेहि । तेण वहुइणो आणत्ता । गया कड्डिहिंदा । सलक्खणो महादुमो दिट्ठो । धूवो दिन्नो । इमं च तेहिं भणियं—जेण एस परिग्गहिओ भूतादिणा सो दरिसावं देउ, जाव न छिंदा मो । एवं भणिऊण गत्ता तद्धिणं । जेण य सो परिग्गहितो वाणमंतरेण तेण अभयस्स रातो दरिसाओ दिन्नो । इमं च तेण भणियं—अहं एगखंभं पासायं करेमि, स्ववोउय—पुप्फफलोववेएण वनसंडेण सपायार—परिक्खेवं च, 'नवरं' मा मज्झ गिलओ चिरड्डिओ रुक्खो छिज्जउ । 'अभयेण' पडिस्सुयं । कओ य सो तेण । आरक्खियपुरिसेहि य अहोरायं रक्खिज्जइ । अन्नया एक्कीए मायंगीए अकाले अंबडोहलो । भत्तारं भणइ—आनेहि । सो भणति—अकालो अंबगाणं । तीए पलवियं जतो जाणसि ततो आनेहि । सो गओ रायारामं । तस्स य दो विज्जातो अत्थि । ओणामणी १ उण्णामणी य २ । ओणामित्ता गहियाणि पज्जत्तगाणि । उण्णामणीए—उण्णामिआ साहा । दिट्ठो य रन्नो अंबगहणपरित्यडो, चिंतियं च—जस्स एस सत्ती सो अंतोउरं पि धरिसेहिति । अभयं भणति—सत्त रत्तस्स अब्भंतरे जति न चोरं लभसि ततो ते जीवियं नत्थि । गवेसेति । अभओ पेच्छइ य एगत्थ लोगं मिलितं । न ताव गोज्जो आगच्छति । तत्थ आगंतु अभओ भणति जाव गोज्जो आढवेइ गेयं ताव अक्खाणयं सुणेह ।

एगंमि दरिइ—सेड्डिकुले वहुकुमारी रुववती । सा य एगत्थ आरामे चोरियाए कुसुमाइं गेण्हइ । ताणि य घेतुं कामदेवं अच्चेति । सा य अन्नया आरामिएण गहिया । असुभभावो य सो कट्ठिउमारद्धो । सा भणति—मा मे विनासेहि । तव वि भणिणी भागिणीज्जा वा अत्थि । सो—भणति किमेतेण, एक्कहा मुयामि, जया परिणीया तया जति पढमं मम समीवमागमिस्ससि तो ते मुयामि । तीए पडिस्सुयं विसज्जिया । परिणीया य । वासधरं पविट्ठा । भत्तारस्स सब्भावं कहियं । तेण विसज्जिया आरामं जाति । अंतरा चोरेहिं गहिया । सब्भावे कहिए तेहिं मुक्का पुणो गच्छति । अंतरा रक्खसो आहारत्थी छण्हमासामंणीति । तेण य गहिता । सब्भावे सिट्ठे मुक्का । गया आरामियस्स पासं । दिट्ठा, कतो सि । भणति । सो समयो । कहं मुक्का भत्तारेण ? सव्वं कहेति । अहो सच्चपइण्ण एसत्ति मुक्का कहमहं दुहामि । मुक्का य । पडिइंती सव्वेहिं वि मुक्का । भत्तारसगासमक्खत्ता गया । अभओ पुच्छति—एत्थ केण दुक्करं कयं ।

जे तत्थ इस्सालूते भणति—भत्तारेण । छुहालू—रक्खसेणं । पारदारिया—मालिएणं । 'हरिएसो' भणति—चोरेहिं । 'अभयेण' गहितो । एस चोरोत्ति रन्नो उवणीओ । पुच्छीओ सब्भावो कहिओ । 'राया भणति—जइ विज्जाओ देसि तो जीवसि' । तेण पडिस्सुयं—देमिति । आसणत्थो पढियो वाहेति, न वहइ । 'अभओ' पुच्छिओ— किं न वहति । 'अभओ' भणति—अविनय गहिया, एस हरिकेसो भूमित्यो तुमं सीहासणत्थो । तओ तस्स अणं आसणं दिन्नं । राया णीततरो ठितो । सिद्धा । एवं नाणं पि विणय—हियं फलं देति । अविणय—हियं णदेति । तम्हा विणएण गहियव्वं ।

विनएत्ति दारं गयं । इयाणिं बहुमाणे त्ति दारं । बहुहा माणणं बहुमाणो । सो य बहुमाणो नाणाइसंजुते कायव् । सो दुविहो भवति—भत्ती बहुमाणं च । को भत्ती बहुमाणं विसेसो । भन्नति गाहापच्छं । अब्भुट्ठाणं डंडग्गह—पाय—पुच्छणासणप्पदाणग्गहणादीहिं सेवा जा सा

भती भवति । नाण-दंसण- चरित्त-तव-भावणादिगुणरजियस्स जो रसो पीतिपडिबंधो सो बहुमाणो भवति । भण्णति-एत्थ चउभंगो कायव्वो । भत्ती नामेगस्स नो बहुमाणो । तत्थ पढमभंगे वासुदेव-पूतो पालगो । बितिय-भंगे सेदुओ संबो वा, ततिय-भंगे गोयमो । चउत्थे कविला कालसोकरिआइ । इदाणि भत्तिबहुमाणणं अन्नोन्नारोवणं कज्जति ॥ जओ भण्णति-

[भा. १४] बहुमाने भत्ति भइता, भत्तीए वि मानो अकरणे लहुया ।

गिरीनिज्जरसिवमरुओ, भत्तीए पुलिंदओ माने ॥

चू, जत्थ बहुमाणो तत्थ भत्ती भवे न वा । भत्तीए बहुमाणो भत्तिओ, बहुकारलोवं काऊण भन्नति मानो । भत्ति बहुमानं वा न करेति चउलहया । अहवा भत्ति न करेति ङ्क । बहुमाणं न करेति ङ्का । आणाइणो य दोसा भवंति ।

भत्तिबहुमाणविसेसणत्थं उदाहरणं भन्नति :- गोरगरि नाम पव्वतो । तस्स-निज्जरे सिवो । तं च एगो बंभणो पुलिंदओ य अच्चेति । बंभणो उवलेवणादि काउं ण्हवणच्चणं करेति । पुलिंदो पुण उवचारवज्जियं गल्लोपपाणिणं ण्हवेति । तं च सिवो संभासिउणं पडिच्छइ आलावं च करेइ । अत्रया बंभणेण आलावसहो सुओ । पडियरिऊण जहाभूतं नातं । उवालद्धो य सो सिवो “तुमं एरिसो चेव पाण सिवो” तेण सिद्धं “एस मे भावओ अनुरत्तो” । अन्नया अच्चि उक्खनिउण अच्छइ सिवो । बंभणो आगओ, रडिओ, उवसंतो । पुलिंदो आगओ । अच्चि नत्थि ति अप्पणो अच्छी भल्लीए उक्खणिऊण सिवगस्स लाएति । बंभणो पतीतो । तस्स बंभणस्स भत्ती, पुलिंदस्स बहुमाणो । एवं नाणमंतेसु, भत्ती बहुमाणो कायव्वो । बहुमाणे ति दारं गयं ॥ इयाणि उवहाणे ति दारं-

तं दव्वे भावे य । दव्वे उवहाणमादि । भावे इमं ।

[भा. १५] दोग्गइ पडणुपधरणा, उवधाणं जत्थ जत्थ जं सुत्ते ।

आगाढमनागाढे, गुरुलहु आणादि-सगडपिता ॥

चू, दुड्ढा गती, दुग्गा वा गती दुग्गती । दुक्खं वा जंसि विज्जति गतीए एसा गई दुग्गती । विषमेत्थयर्थः । कुस्तिता वा गतिर्दुग्गति । अणभिलसियत्थे दुसहो जहा दुब्भगो । साय नरगगती तिरियगती वा । पतनं पातः । तीए दुग्गतीए पतंतमप्पाणं जेण धरेति तं उवहाणं भन्नति । तं च जत्थ जत्थ ति एस्स सुतवीप्सा, जत्थ उद्देसगे, जत्थ अज्जयणे, जत्थ सुयखंधे, जत्थ अंगे, कालुक्कालियअंगानगेसुनेया । जमिति जं उवहाणं निव्वीतित्तादितं तत्थ तथ सुत्ते श्रुते । कायव्वमिति वक्कसेसं भवति । आगाढमनागाढेत्ति जं च उद्देसगादी सुतं भणियं तं सव्वं समासओ दुविहं भण्णति-आगाढं अनागाढं वा । तं च आगाढसयं भगवतिमाइ अनागाढं आयारमाति । आगाढे आगाढं उवहाणं कायव्वं । अनागाढे अनागाढं । जो पुण विवच्चास करेति तस्स पच्छित्तं भवति । आगाढे ङ्का । अनागाढे ङ्का । आणाणवत्थ-मिच्छत्त-विराहणा य भवंति ।

एत्थ दिट्ठतो असगडपिया । का सा असगडा ? तीसे उप्पत्ती भण्णति- गंगातीरे एगो आयरिओ वायणापरिस्संतो सज्झावे वि असज्झाथं घोसेति एवं नाणंतरायं काऊण देवलोयं गओ । तओ चुओ आभीरकुले पच्चायाओ भोगे भुंजति । घूया य से जाया । अतीव रूववती । ते य पच्चतिया गोयारियाए हिंडति । तस्स य सगडं पुरतो वच्चति । साय य से धूया सगडस्स तुंडे

ठिता । तीसे य दरिसणत्थं तरुणेहिं सगडा पि उप्पहेण पेरियाणि । भग्गाणि य । तो से दारियाए लोणेण नामं कतं असगडा ।

असगडाए पिआ, असगडपिआ । तस्स तं चेव वेरग्गं जातं । दारियं दाउं पव्वइतो । पढिओ जाव चाउरंगिज्जं । असंखए उडिद्धे तन्नानावरणं उदिन्नं । पढंतस्स न ठाति । छट्ठेण अणुण्णवइत्ति भणिए-एयस्स को जोगो । आयरिया भणंति-जाव न ठाति ताव आयंबिलं । तथा पढति । बारस वित्ता । बारसहि वरिसेहिं आयंबिलं करेतेणं पढिया । तं च से नाणावरणं खीणं । एवं सम्मं आगाढजोगो अनागाढजोगो वा अणुपालेयव्वो त्ति । उवहाणे त्ति दारं गयं ॥ इयाणि अनिण्हवणे त्ति दारं-अनिण्हवणं अनवलावो, तप्पडिवक्खो अवलावो, जतो भण्णति-

[भा. १६] निण्हवणं अवलावो, कस्स सगासे अधितं अन्न चउगुरुगा ।

ण्हावित्तुघुरघरए, दाण तिडंगे निचे हिमवं ॥

चू. कोवि साहू विसुद्धक्खरपदविंदुमत्तादिए पढंतो परूवंतो य अन्नेण साहुणा पुच्छिओ कस्स सगासे अहीयं । तगार-हिगाराणं संधिप्पओगेण अगारोलब्भति; ततो अहीतं भवति । तेण य जस्स सगासे सिक्खियं सो य न सुद्धतक्खसद्दसिद्धतेसु पवीणो जच्चादिसु वा हीनतरो । अतो तेण लज्जति । 'अन्नत्ति' अन्नं जुगप्पहणं कहयति । तगार-नगाराणं संधिप्पओगा अगारो लब्भति, तेण अन्नमिति भवति । एवं निण्हवणं भवति । इमं च से पिच्छत्तं ॥ अहव सुत्ते ॥ अत्थे । ॥ वायणायरियं निण्हवंतस्स इहपरलोए य नत्थिकल्लाणं ।

एगस्स ण्हावियस्स छुरघरयं विज्जाए आगासे चिद्धति । तं च परिव्वायगो बहूहिं उवासणेहिं लद्धुं विज्जं गंतुं तिदंडेण आगासगतेन लोए पूइज्जइ । रन्ना पुच्छिओ भगवं किं विज्जातिसतो तवाइसतो वा । सो भणति-विज्जातिसओ । कओ आगामिओत्ति-“हिमवंते महरिसिसगासाओत्ति” तिदंडं खडखडेंतं पडितं । एवं जो वि अप्पगासो आयरिओ सो वि न निण्हवेयव्वो । अनिण्हवणे त्ति दारं गयं ॥ इदाणि वंजणे त्ति दारं-व्यंजयतीत्ति व्यंजनं । तं च अक्खरं । अक्खरेहिं सुत्तं निष्फज्जत्तित्ति काउं सुत्तं वंजणं । तमण्णहा करेत्ति । कहं ?

[भा. १७] सक्कयमत्ताबिंदू, अन्नभिधाणेण वा वि तं अत्थं ।

वंजेति जेण अत्थं, वंजणमिति भण्णते सुत्तं ॥

चू. पाइतं सुत्तं सक्कएति, जहा-धर्मो मंगलमुत्कृष्टं । अभूतं वा मत्तं देति फेडेति वा, जहासव्वं सावज्जं जोगं पच्चक्खापि एवं वत्तव्वे-सव्वे सावज्जे पंच वि साणुस्सारा नगारा वत्तव्वा, सो पुण नमो अरहंताण भणति । अभिधीयते तेण-तमभिहाणं, जहा-घडो पडो वा । अन्नं अभिहाणं अन्नभिहाणं । ततो तेण अन्नेणं अभिहाणेण 'तमिति' तं चेव अत्थं अभिलवति, जहा-पुण्णं कल्लाणमुक्कोसं, दयासंवरनिज्जरा । अविसदो विकप्पत्थे पयत्थ-संभावमे वा । किं पुण पदत्थं संभावयति, सक्खरपएहिं वा हीनातिरित्तं करेति, अन्नहा वा सुत्तं करेति, एवं पयत्थं संभावेति-सुत्तं कम्हा वंजणं भन्ति ? उच्चते-वंजतित्ति व्यक्तं करोति, जहोदणरसो वंजणसंयोगा व्यक्तो भवति । एवं सुत्ता अत्थो वत्तो भवति । जेणं त्ति जम्हा कारणा वंजित्तित्ति अत्थो । एवं वंजणसामत्यातो, वंजणमिति बुद्धते सुत्तं, निगमनवयणं । तं वंजणं सक्कयवयणादिभि कप्पयंतस्स पच्छित्तं भवति ॥

[भा. १८] लहुगो वंजणभेदे, आणादी अत्थभेअ चरणे य ।

चरणस्स य भेदेणं, अमोक्ख दिक्खा य अफला उ ॥

चू. सकयत्ताविंदूअक्खरपयभेएसु वट्टमाणस्स मासलहु । अन्नं सुत्तं करेति चउलहुं । आणाअणवत्थमिच्छत्तविराहणा य भवंति । एवं सुत्तभेओ । सुत्तभेया अत्थभेओ । अत्थभेया चरणभेओ । चरणभेया अमोक्खो । मोक्खाभावा दिक्खादयो किरियाभेदा अफला भवंति । तम्हा वंजणभेदो न कायव्वो । वंजणेत्ति दारं गयां ॥

इदानिं अत्थे त्ति दारं-

[भा. १९] वंजणमभिंदमाणो, अवंतिमादण्ण अत्थे गुरुगो उ ।

जो अन्नो अणणुवादी, नामादिविराघणा नवरिं ॥

चू. वंजणं सुत्तं । अन्नहा करमं भेदो । न भिंदमाणो अभिंदमाणो अविणासंतोत्ति भणितं होति । तेसु चेव वंजमेसु अन्नं अत्थं विकप्पयति, कंहं ? जहा अवंतिमादण्णेत्ति, “अवंती केया वंती लोगंसि समणाय माहणाय विप्पारामुत्तित्ति,” अवंती नाम जणवओ, केयत्ति रञ्जु, वंती नाम पडिया कूवे, लोयंसि नाया जहा कूवे केया पडिता, ततो धावंति समणा-भिक्षुवाइ, माहणा-धिज्जाइया, ते समण-माहणा कूवे ओयरिउं पाणियमज्जे विविहं परामुसंति । आदिसद्दातो अन्नं पि सुत्तं एवं कप्पति अन्नंति अन्नहा अत्थं कप्पयति । एवं अत्थे अन्नहा कप्पिए सोही अत्थ गुरुगो उ । अत्थस्स अन्नाणि वंजणाणि करंतस्स मासगुरु, अह अन्नं अत्थं करेति तो चउ-गुरुगा । अन्नोत्ति भणित्तातो अभणितो अन्नो । सो य अनिदिट्ठसरूवो । अणणुपात्तित्ति अनुपततीत्यनुपाती घडमानो युज्यमान इत्यर्थः । न अनुपाती अननुपाती अघटमान इत्यर्थः । तमघडमाणमत्थं सुत्ते जोजयंतो, नाणातिविराहणत्ति नाणं आदि जेसिं ताणिमाणि नाणादीणि, आदि सद्दातो दंसणवरित्ता, ते य विराहेत्ति । विराहणा खंडणा भंजणा य एगट्ठा । नवरिं ति इहपरलोगगुणपावणवुदासत्थं णवरि सद्दो पउत्तो, विराहणा एव केवलेत्यर्थः । अत्थे त्ति दारं गयां । इदानिं तदुभए त्ति दारं-

[भा. २०] दुमपुप्फिपढमसुत्तं-अहागडरीयंति रन्नो भत्तं च ।

उभयण्णकरणेणं-मीसगपच्छित्तुभयदोसा ॥

चू. दोसु माओ दुमो पुष्प विकसणे । दुमस्स पुष्फं दुमपुष्फं । तेण दुमपुष्फेण जत्थ उवमा कीरइ तमज्जयणं दुमपुष्फिया, आदाणपयेणं च से नामं धम्मो मंगलं । तत्थ पढमसुत्तं पढम-सिलोगो तत्थ उभयभेदो दरिसिज्जति । “धम्मो मंगलमुक्कट्टं” एवं सिलोगो पढियव्वो, सो पुण एवं पढति-

“धम्मो मंगलमुक्कट्टो, अहिंसा डुंगरमस्तके ।

देवावि तस्स नासंति, जस्स धमे सदा मसी ॥”

अहागडरीयंति त्ति अहाकडेसु रीयंति त्ति । एत्थ सिलोगो पढियव्वो । अत्थ उभयभेदो दरिसिज्जति ।

“अहाकडेहिं रंधंति, कट्टेहिं रहकारिया ।

लोहारसमावुट्ठा, जे भवंति अनीसरा ॥”

रन्नो भत्तं ति । तत्थ उभयभेदो दरिसिज्जति- “रयभत्ते सिणाणे य” सिलोगो कंठो ।

“रन्नो भक्तं सिणो जत्थ, गद्दहो तत्थ खज्जति ।

सण्णज्जति गिही जत्थ, राया पिंडं किमज्जती-किमच्छती ।”

उभयं सुत्तत्थं । तमन्नहा कुणति । सुत्तमन्नहा पढति, अत्थमन्नहा वक्खाणेति । एवमन्नहा सुत्तत्थे कम्पयंतस्स मीसगपच्छित्तं । मीसं नाम वंजणभेदे अत्थभेदे य जे पच्छित्ता भणिता ते दोवीह दड्डव्वा । ३ । ३ ॥ उभयदोसा य व्यंजनभेदादर्थभेदः, अर्थभेदान्न चरणभेदः, इह तु चरणभेद एव द्रष्टव्यः, यतः श्रुतार्थप्रधानं चरणं तन्हा उभयभेदो चरणभेदो दड्डव्वो ॥ इदाणि कालानायारादिसु जेऽभिहिया पच्छित्ता ते केइ मतविसेसिया जह भवति न भवति य तथा भन्ति ।

[भा. २१] सुत्तंमि एते लहुगा, पच्छित्ता अत्थे गुरुगा केसिंचि ।

तं पुण जुज्जति जम्हा, दोण्ह वि लहुआ अणज्जाए ॥

चू. जे एते पच्छित्ता भणिता ते सुत्ते लहु अत्थे गुरुगा । केति मतेणेवं भन्ति । आयरिओ भणति-तदिदं केति मतं न युज्जते, न घडए, नोववत्ति पडिच्छति ।

सीसो भणति । कम्हा ? आयरिओ भणति-जम्हा दोण्ह वि लहुगा अणज्जाए । अणज्जाए ति अकाले असज्जातिते वा सुत्तत्थाइं करेताणं सामण्णेण लहुगा भणिता, तन्हा न घडति ।

जे पुण केइ आयरिया लहुगुरु विसेसं इच्छंति ते इमेण कारणेण भणंति-

[भा. २२] “अत्थघरो तु पमाणं, तित्थगरमुहुग्गतो तु सो जम्हा ।

पुव्वं च होति अत्थो, अत्थे गुरु जेसि तेसेवं ॥”

चू. सुत्तघरे नामेगे नो अत्थघरे, एवं चउभंगो कायव्वो । कलिदावराण भगाण सुत्तत्थप्पत्तेगठियाण गुरुलाघवं चिंतिज्जति । कुल-गण-संघसमितीसु समायारीपरूवणेसु य सुत्तघराओ अत्थघरो पमाणं भवति । तथा-गणाणुण्णाकेल गुरु ततिय भंगिल्लाऽसति बितियभंगे अत्थघरे गणाणुण्ण करेति न सुत्तघरे । एवं अत्थघरो गुरुतरो पमाणं च । किं च तित्थगर-मुहुग्गतो सो त्थो जम्हा । सुत्तं पुण गणहरमुहुग्गतं । “अत्थं भासति अरहा”-गाहा-तन्हा गुरुतरो अत्थो । किं च पुव्वं च होति अत्थो पच्छा सुत्तं भवति । भणियं च-

“अरहा अत्थं भासति, तमेव सुत्तीकरेति गणधारी ।

अत्थेण विना सुत्तं, अनिस्सियं केरिसं होति ? ॥”

जेसिति जेसिं आयरिआणं ते सेवंति-ज-गारुदिट्ठाणं त-गारेणं ति निद्वेसो कीरति, स-गारा एगारो पिहो कज्जति, एवं ततो भवति, एवं सद्देण य एवं कारणाणि धोसेंति-भणंति “अत्थे गुरुणो सुत्ते लहुआ पच्छित्ता ।” इति भणितो अड्डविहो नाणायारो ॥

इदाणि दंसणायारो भण्णति-दंसणस्स य आयारो दंसणायारो, सो य अड्डविहो-

[भा. २३] निस्संकिच निक्कंखिय, निव्वित्तिगिच्छा अमूढदिट्ठिय ।

उववूह-थिरीकरणे, वच्छल्ल-पभावणे अट्ट ॥

[भा. २४] संसयकरणं संका, कंखा अन्नोणदंसणग्गाहो ।

संतंमि वि वित्तिगिच्छा, सिज्जेज्ज न मे अयं अट्टो ॥

चू. संसयणं संसयः । करणं क्रिया । संसयस्य करणं संसयकरणं । सिस्साह-जमिदं

संसयकरणं किमिदं विन्नाणत्थंतरभूतं उताणत्थंतरमिति । गुरुराह-न इदमत्थंतरभूतं धडस्स दंडादयो जहा, इदं तु अनत्थंतरं, अंगुलिए य वक्रकरणवत् । जदिदं संसयकरणं, सा एव संका, संकणं संका, चिन्ता संकेत्यर्थः । सा दुविहा देसे सव्वे य देसे जहा-तुल्ले जीवत्ते कहमेगे भव्वा एगे श्रभव्वा, अहवेगेण परमाणुणा एगे आगासपदेसे पुण्णे अन्नो वि परमाणू तत्थेवागासपदेसे अवगाहति न य परमाणू परमाणुतो सुहुमतरो भवति, न य आयपमामे अन्नावगाहं पयच्छति, कहमेयं ति ? एवमादि देसे संका । सव्वसंकत्ति सव्वं दुवालसंगं गणिपिडगं पायगभासानिबद्धं माणु एतन कुसलकप्पियं होज्जा ।

संकिणो असंकिणो य दोसगुणदीवणत्थं उदाहरणं-जहा ते पेयापाया-दारगा-एगस्स गिहवतिणो पसवियपुत्ता भज्जा मता । तेण य अन्ना घरिणी कता । तीए वि पुत्तो जाओ । तो दोवि लेहसालाए पढंति । भोयणकाले आगताण दोण्ह वि गिहंतो णिविद्वान्ण मासकणफोडिया पेया दिन्ना । तत्थ मुयमातिओ चिंतेइ-“मच्छित्ताइमा” । संसंकिओ पियति । तस्स संकाए वग्गुलियावाही जातो, मतो य । बितिओ चिंतेति-“न मम माता मच्छियाओ देति” । निस्संकितो पिवति, जीवितो य । तम्हा संका न कायव्वा, निस्संकितेण भवियव्वं । संके ति दारं गतं ।

इदाणिं कंखे त्ति दारं । कंखा अन्नो-न्नदंसणग्गाहो त्ति बतितो पादो गाहाए । कंखणं कंखा अभिलाष इत्यर्थः । कंखा अभिलासो, अन्नं च अन्नं च अन्नोन्नं-नाणप्पगारेसु त्ति भणियं होइ, दिट्ठी दरिसणंमतमित्यर्थः, तेसु नाणप्पगारेसु दरिसणेसु गाहोग्गहणं ग्राह गृहीतिरित्यर्थः एरिसा कंखा । सा य दुविहा-देसे य सव्वे य । देसे जहा-किंचि एगं कृतित्थियमतं कंखति, जहा-“एत्थ वि अहिंसा भणिता मोक्खो य, अत्थि सुकयदुक्कयाणं कम्माण फलवित्तिवेसेसो दिट्ठो” एवमादि देसे । सव्वकंखा भन्नति । सव्वाणि सक्काजीविग-कविल-बोडितोलूग-वेद-तावसादिमताणि गेण्हति । सव्वेसु तेसु जहाभिहितकारणेसु रुइं उप्पायंतो सव्वकंखी भवति

अकंखिणो कंखिणो य गुणदोसदरिसणत्थं भन्नति उदाहरणं । राजा अस्सेण अवहरितो । कुमारोमच्चो य अडविं पविट्ठा । छुहा परज्झा वनफलाणि खायंति । पडिणियत्ताणं राया चिंतेति लडुग-पूडलगमादीणि सव्वाणि भक्खेमि त्ति आगया दो वि जणा । रायेण सूयारा भणिता । जं लोए पवरं त्ति तं सव्वं रंथेह त्ति । तेहिं रद्धं उवठवियं रन्नो । सो राया पेच्छणगदिट्ठंतं कपेति कप्पडिया बलिएहिं घाडिज्जति एवं मिट्ठस्स ओगासो होहिति त्ति काउं कठो मंडकोडगादीणि खतिताणि । तेहिं सूलेण मतो । अमच्चेण पुण वमण-विरेयणाणि कताणि । सो आभागी भोगाणं जाओ । इयरो य मओ । तम्हा कंखा न कायव्वा । कंखेत्ति दारं गतं ।

इदाणिं वितिगिच्छे त्ति दारं । “संतंमि वि वितिगिच्छ” गाहा-पच्छद्ध । संतंमि विज्जमाणंमि, अवि पयत्थ संभावणे, किं संभावयति ? “पच्चक्खे वि ताव अत्थे वितिगिच्छं करेति किमु परोक्खे” एतं संभावयति । वितिगिच्छा नाम मतिविप्लुति । जहा थाणुरयं पुरिसोऽयमिति । सिज्जेज्ज त्तिजहाऽऽभिलसितफलपावणं सिद्धी । नगारेण संदेहं जणयति । मे इति आत्म-निर्देशः । अयमिति ममाभिप्रेतः । अर्थः अर्ध्यते इत्यर्थः । एस पयत्थो भणिओ । उदाहरणसहिओ समुदायत्थो भन्नति । सा वितिगिच्छा दुविहादेसे सव्वे य । तत्थ देसे - “अहो मोय-सेय-मल-जल्ल-पंकदिद्धगत्ता अच्छामो, अब्भंगुव्वट्ठणादि न किंचि वि करेमो, न नज्जति

किं फलं भविस्सति न वा” एमाति देसे। सव्वे - “बंभचरण-केसुप्पाडण-जल्लधरण-भूमिसयण-परिसहोवसग्ग-विसहणाणिय एवमाईणि बहूणि करेमो, न नज्जइ-किमेतेसिं फलं होज्ज वा न वा” एवं वित्तिगिच्छति जे आदिजुगपुरिसा ते संघयण-धिति बलजुत्ता जहाभिहितं मोक्खमग्गं आचरंता जहाभिलसियमत्थं साहेति, अम्हे पुण संघयणादिविहूणा फलं वि लहिज्जामो न वा न नज्जति। अहवा सव्वं साहूणं लट्ठं दिट्ठं जति नवरं जीवाकुलो लोगो न दिट्ठो हुंतो तो सुंदरं होतं, देसवित्तिगिच्छा एसा। सव्ववित्तिगिच्छा जइ सव्वण्णहूहिं तिकालदरिसीहिं सव्वं सुकरं दिट्ठं होतं तो णं अम्हारिसा कापुरिसा सुहं करंता, एवं सुंदरं होतं।

निवित्तिगिच्छि-विचिगिच्छिणो पसाहणत्थं उदाहरणं भण्णति- एगो सावगो “नंदीसरवरदीवं” गतो। दिव्वो य से गंधो जाओ दिव्वसंघसेणं। अन्नेण मित्तसावएण पुच्छितो कहणं? विज्जाए दाणं। साहणं मसाणे। पितायं सिक्कं हेट्ठा इंगाला, खायरो य मूलो, अट्ठसयं वारे परिजवित्ता पादो छिज्जए, एवं वित्तिए तत्तिए छित्ते आगासेण वच्चति। तेण सा विज्जा गहिता कालचउट्ठसिरत्तिं साहेति मसाणे। सव्वं उवचारं काउं न अज्झवसति। चोरो य नगरारक्खेण परब्भसमाणो तत्थेव अतिगतो। ते वेढ्ढिऊण ठिता, पभाए धेप्पिहिति। सो य चोरो भमतो तं विज्जासाहगं पेच्छति। तेण पुच्छितो भण्णति विज्जं सोहेमि त्ति। केण दिन्ना, सावगेण। चोरेण भणियं-इमं दव्वं गिण्हाहि विज्जं देहि। सो सट्ठो वित्तिगिच्छति सिज्जिज्जा न वत्ति। तेण दिन्ना। चोरेण चित्तियं सममोवासओ कीडियाए वि पावं पेच्छति, संघमेयं। सो साहेउमारब्धो, सिद्धा। इयरो सट्ठो गहितो। तेण आगासगएणं लोगो भिसितो। ताहे सो सट्ठो मुक्को। सट्ठा जाया। एवं निव्वित्तिगिच्छेण होंतियव्वं ॥ अहवा -

[भा. २५] विदु कुच्छति व भण्णति, सा पुण आहारमोयमसिणाइं।

तीसु वि देसे गुरुगा, मूलं पुण सव्वहिं होति ॥

चू. विदु-साहू, कुच्छति-गरहति निंदतीत्यर्थः। व इति वित्तिय विक्रपदरिसणे भण्णइत्ति भणियं होति। सा इति सा विदुगुच्छा। पुण सट्ठो विसेसणत्थे दट्ठव्वो। पुव्वाभिहितवित्तिगच्छतो इमं विदुगुच्छं विसेसयति। सा पुण विदुगुच्छा इमेसु संभवति। आहारे त्ति वल्लिकरेसु आहारति, अहवा मंडली विहाणेण भुंजमाणा पाणा इव सव्वे एकलाला असुइणो एते। मोए त्ति काइयं वोसिरिउं दवं न गेण्हति समाहीसु वा वोसिरिउं तारिसेसु घेव लंबणेसुं भायणाणि छिवंति। मसिणाणेत्ति अण्हाणा य एतं पस्सेयउल्लिय-मलज्जरंतगता सयाकालमेव चिट्ठंति। आदि सट्ठतो सोवीरग-गहणं तेण व मिल्लेवणं मोयपडिमापडिबत्ती य एते वेप्पंति। जहा केण कया विदुगुच्छा तत्थुदाहरणं- सट्ठो पच्चंते वसति। तस्स धूया विवाहे किह वि साहुणो आगता। सा पिउणा भणिया पुत्ति पडिलाहेहि। सा मंडिय-पसाहिता पडिलाहेति। साहूणं जल्लगंधो तीए अग्घाओ। सा हियएण चित्तेति-अहो! अणवज्जो धम्मो भगवता देसिओ, जइ जलेण फासुएण ण्हाएज्जा को दोसी होज्जा। सा तस्स ठाणस्स अनालोइय-पडिक्कंता देवतोगगमणं। चुता ‘मगहारायगिहेगणिया धूया जाया। गब्भगता चेव अरत्तिं जणेति। गब्भसाडणेहि वि न पडति। जाता समाणी उज्झिया। सा गंधेण तं वनं वासेति। ‘सेणिओ’ य तेण ओगासेण-निगच्छति सामि वंदिउं। सो खंधावारो तीए गंधं न सहते। उम्मग्गेण य पयाओ। रन्ना पुच्छियं किमेयं। तेहिं कहियं दारियाए

गंधो । गंतूणं दिट्ठा । भणति एसेव ममं पढम पुच्छ । भगवं पुव्वभवं कहेति । भणति एस कहिं पद्यणुभविस्सति सामी भणति—एतिए तं वेइतं इदाणि, सा तव चेव भज्जा भविस्सति, अग्गमहिंसी बारस संवच्छराणि सा कहं जाणियव्वा । जा तुमं रममाणस्स पड्डिए हंसोलीणं काहिति तं जाणि-ज्जासि । वंदित्ता गओ सा अवगययंघा एगाए आहीरीए गहिता, संवद्धिया, जोवणत्था जाया । कोमुतिचारं माताए समं आगता । ‘अभओ सेणिओ’ य पच्छणं कोमुदीचारं पेच्छंति ।

तीसे दारियाते अंगफासेणं ‘सेणिओ’ अज्झोववण्णो । नाममुद्दीया य तीसे दसीयाए बंधति । ‘अभयस्स’ कहेति—नाममुद्दा हरिता, मग्गाहि । तेणं मणुस्सा पेसिता । तेहिं वारा बद्धा ते एक्केकं माणुसं नीणंति । सा दारिया दिट्ठा । चोरी गहिता । ‘अभओ’ चिंतेति—एतदर्थं से दसिआए वेढओ बद्धो । ‘अभओ’ गओ ‘सेणियस्स’ समीवं । भणति, गहिओ घोरो । कहिं सो ? मारिओ । ‘सेणिओ’ अद्धित्ति पगओ । ‘अभओ’ भणइ—मुक्का । सा पुण मयहर धुया वरेत्ता परिणीया । अन्नया बुक्कण्णएण रमंति । राणिआओ पोत्तं वहावेति, हत्थं वा डेति । जाहे राया जिच्चह ताणे न तं वाहेति । इयरीए जीतो पोत्त वेढेत्ता विलग्गा । रन्ना सरियं । मुक्का, भणतिममं विसज्जेह । विसज्जिया, पव्वइया य । एवं विदुगुंछाए फलं । वितिगिच्छे त्ति दारं गतं । इदाणि एएसिं पच्छित्तं भन्नति । तीसु वि पच्छद्धं । तीसु वि संका कंखा बितिगिच्छा य एताइं तिन्नि । एतासु तीसु वि देसे पत्तेयं पत्तेयं गुरुगा । मूलमिति सब्बच्छेदो । पुण सद्दो सब्बसंकाति विसेसावधारणे दड्ढव्वो । सब्बहिं ति सब्बसंकाए सब्बकंखाए सब्बवितिगिंछाए य । होति भवतीत्यर्थः । किं तत् मूलमिति अनुकरिसणवक्कं दड्ढव्वं ॥

इदानिं अमूढदिट्ठित्ति दारं—मुद्दाते स्म अस्मिन्निति मूढः । न मूढः अमूढः । अमूढ दिट्ठि याथातथ्यधृष्टिरित्यर्थः : । जहा सा भवति तहा भण्णति—

[भा. २६]

नेगविधा इट्ठीओ, पूयं परवादिणं चदड्डुणं ।

जस्स न मुज्झइ दिट्ठी, अमूढदिट्ठिं तयं बेति ॥

चू. नेगविहति नानाभ्यगारा, का ता ? इट्ठीओ । इट्ठित्ति इस्सरियं, तं पुण विज्जामतं तवोमतं वा, तिउव्वणागासगमणविभंगनाणादि एश्वर्यं । पूयत्ति—असन—पान—खातिम—सातिम—वत्थ—कंबलाती जस्स वा जं पाउगं तेण से पडिलामं पूया । केसिं सा ? परवादिणं ति जइणसासणवइरत्ता परा ते य परिव्वायरत्तपडिमादी पासंडत्था, च सद्दाओ गिहत्था धीचारादि, अहवा च सद्दाओ ससासणे वि जे इमे पासत्था तेसिं पूयासकारादि दड्ढं, च अनुकरिसणे पायपूरणे वा दड्ढव्वो । दड्डुणं ति धट्ठा, जहा तेसिं परवादीणं पूयासकारिड्ढिविसेसादी संति णं तहा अहं, माणु एस चेव मोखमग्गो विसिद्धतरो भवेज्जा । अतो भण्णति—जस्स पुरिसस्स, न इति पडिसेहे, मोहो विन्नाण—विवच्चासो, दिट्ठी दरिसणं, स एवं गुणविसिद्धी अमूढदिट्ठी भन्नति । जस्सेतिपदस्य जगारुद्विड्ढस्स एगारेण णिदेसो कीरति तमं ति बेतिं बुवंति आचार्या कथयन्तीत्यर्थः ।

अमूढदिट्ठी त्ति दारं गयं । इदाणि उव्ववूहण तिदारं—उव्ववूहति वा पसंसति वा सद्धा जण्णंत्ति वा सलाघणंति वा एगट्ठा ॥

[भा. २७]

खमणे वेयावच्चे, विनयसज्झायमादिसंजुत्तं ।

जो तं पसंसए एस, होति उव्ववूहणा विनओ ॥

चू. “खमणिति” चउत्थं छट्ठं अट्ठमं दसमं दुवालसमं अट्ठमासखमणं भास-दुमास-
तिमास-चउमास-पंचमास-छम्भासा । सव्वं पि इत्तरं, आवकहियं वा । “वेयावच्चेति” आयरिय-
वेयावच्चे दसमए । एसिं पुरिसाणं इमेणं वेयावच्चं करेति, असनादिया वत्थाइणा पीढ-फलग-
सेज्जा-संधारग-ओसह-भेसज्जेणयविस्सामणेणय । विनओत्ति नाण-विणओ, दंसण-विणओ,
चरित्त-विणओ, मण-विणओ, वड-विणओ, काय-विणओ उवचारिय-विणओ य, एस
विणओ सवित्थरो भाणियव्वो जहा दसवेयालिए । सज्झाएत्ति वायणा १ पुच्छणा २ परियट्ठणा
३ अनुपेहा ४ धम्मकहा ५ य पंचविहो सज्झाओ, आदि सद्दाओ जे अन्ने तवभेया ओमोयरियाइ
ते थिप्पंति, तथा खमादओ य गुणा । जुत्तं ति एतेहिं जहाभिहिएहिं गुणेहिं उववेओ जुत्तो भन्नति
जोइति अनिदिट्ठसरूवो साहू धेप्पइ । तंसद्वेण खमणादिगुणोववेयस्स गहणं । पसंसते श्लाघयतीत्यर्थः
एस ति पसंसाए णिद्देसो । होइ भवति, किं ? उववूहणा विणओ, णिद्देसवयणं, विनयणं
विणओ-कम्मावणयणद्वारमित्यर्थः । उववूहण ति दारं गयं ॥ इदाणिं थिरीकरण ति दारं-

[भा. २८] एतेसुं चिअ खमणादिएसु सीदंतचोयणा जा तु ।
बहुदोसे भाणुस्से, मा सीद थिरीकरणमेयं ॥

चू. सीतंतो नाम जो थिरसंघयणो थितिसंपण्णो हट्ठो य न उज्जमति खमणादिएसु एसा
सीयणा । चोयणा प्रेरणा नियेजनेत्यर्थः । तंपुण चोयणं करेति अवायं दंसेउं । जओ भण्णति-बहुदोसे
भाणुस्से । दोसा अवाया ते य-“दंडक ससत्थ-” गाहा । अहवा जर-सास-कास-खयकुट्टादओ
संपओगविप्पओगदोसेहि य जुत्तं । मा इति पडिसेहे । एवं वयण-किरियासहायत्तेण जं संजमे
थिरं करेत्तिति थिरीकरणं सेसं कंठं । थिरीकरणे ति दारं गयं ॥ इदाणिं वच्छल्ले ति दारं-

[भा. २९] साहम्मि य वच्छल्लं, आहारातीहिं होइ सब्वत्थ ।
आएसगुरुगिलाणे, तवस्सिबालादि सविसेसं ॥

समाणधम्मो साहमिओ तुल्लधम्मो । सो य साहू साहुणी वा । च सद्दातो खेत्तकालभासज्ज
सावगो वि धेप्पति । वच्छल्लभायो वच्छल्लं आदरेत्यर्थः । कहं केण वा, कस्स वा, कायव्वं । साहूण
साहुणा सब्वथामेण एवं कायव्वं । आहारादिना दव्वेण आहारो आदि जेसिं तानिमानि आहारादीनि,
आदि सद्दातोवत्थपत्त-भेसज्जोसह-पाद-सोयाब्भंगण-विस्सामणादिसु य । एवं ताव सब्वेसिं
साहमियाणं वच्छल्लं कायव्वं । इमेसिं तु विसेसओ-आएसो-पाहुणओ, गुरु-सूरी, गिलाणो-
ज्वरादि गहितो तओ विमुक्को वा, तवस्सी विकिट्ठतवकारी, बालो, आदिसद्दातो बुद्धो सेहो महोदरो
यः । सेहो अभिनव-पव्वइतो, महोदरो जो बहुं भुंजति । ‘सविसेसं’ ति एसिं आएसादिआणं
जहाभिहितानं सह विसेसेण सविसेसं सादरं साहिगयरं सातिसयतरमिति ॥

जो एवं वच्छल्लं पवयणे न करेति तस्स पच्छित्तं भन्नति । सामण्णेण साहम्मियवच्छल्लं न
करेति मासलहु विसेसओ भण्णति-

[भा. ३०] आयरिए य गिलाणे, गुरूगा लहुगा य खमगपाहुणए ।
गुरुगो य बाल-बुद्धे, सेहे य महोदरे लहुओ ॥

चू. आयरिय-गिलाणवच्छल्लं न करेति चउगुरुगा पत्तेयं । खमगस्स पाहुणगस्स य वच्छल्लं
न करेति चउलहुगा पत्तेयं । बालबुट्टाणं पत्तेयं मासगुरुगो । सेह-महोयराणं पत्तेयं मासलहुगो ।

वच्छेति दारं गतं ॥ इदाणि पभावणे त्ति दारं— गुरुभणियवयणानंतरमेव चोदग आह—ननु जिणाण पवयणं सभावसिद्धं न इयाणि सोहिअव्वं । गुरू भणइ—

[भा. ३१] कामं सभावसिद्धं, तु पवयणं दिप्पते सयं चेव ।
तहवि य जो जेणहिओ, सो तेण पभावते तं तु ॥

चू. काम सदोऽभिधारियत्ये अनुमयत्ये वा, इह तु अणुमयत्ये दृष्टव्यो । सो भावो सभावो सहजभावः आदित्ये तेजोवंत परकृत इत्यर्थः । तेन स्वभावेन सिद्धं प्रख्यातं प्रथितमित्यर्थः । तु पूरणे । प्र इत्ययमुपसर्ग, वुञ्जति जं तं वयणं, पावयणं पवयणं, पहाणं वा वयणं पवयणं पगतं वा वयणं, पसत्थं वा वयणं पवयणं । दिप्पते भासते सोभतेत्ति भणियं भवति । सयमिति अप्याणेण च सदो अत्याणुकरिसणे । एव सदो अवहारणे । तह वि य त्ति जइ वि य सद्देणावधारियं पवयणं सयं पसिद्धं तहवि य पभावणा भन्ति । च सदो जहा संभवं योज्जे । जोगारणे अनिदिट्ठो पुरिसो जेणत्ति अनिदिट्ठेण अतिसतेण । अधिको प्रबलो । जोगारुदिट्ठस्स सोगारो निद्देसे । तेगारो वि जेगारस्स निद्देसे । प्रख्यापयि तदिति प्रवचनं ॥ अमूढदिट्ठिउववूह—थिरीकरण— वच्छल्ल—पभावणाणं सरूवा—भणिता । इदाणि दिट्ठता भण्णंति—

[भा. ३२] सुलसा अमूढदिट्ठि, सेणिय उववूह थिरीकरणसाढो ।
वच्छल्लंमि य वइरो, पभावगा अट्ठ पुण हींति ॥

चू. सुलसा साविगा अमूढदिट्ठित्ते उदाहरणं भन्ति । भगवं चंपाए नयरीए समोसरिओ भगवया य भवियं थिरीकरणत्थं अम्मडो परिव्वायगो रायगिहं गच्छंते भणिओ—सुलसं मम वयणा पुच्छेज्जसि । सो चिंतेति पुण्णमंतिया सा, जं अरहा पुच्छति । तेण परिकखणा—निमित्तं भत्तं मग्गिता । अलभमाणेण बहूणि काऊण मग्गिता । न दिन्नं, भणति य—परं, अनुकंपाए देधि न ते पत्तबुद्धीए । तेण भणियं जति पत्तबुद्धीए देहि । सा भणति न देमि । पुणो पउमासणं विउव्वियं । सा भणति जइवि सि सक्खा बंभणो तहावि ते न देमि पत्तबुद्धीए । तओ तेण उवसंवारियं सब्भावं च से कहियं । न दिट्ठी मोहो सुलसाए जाओ । एवं अमूढरिट्ठिणा होयव्वं ।

सेणिओ उववूहणाए दिज्जति । रायगिहे सेणिओ राया । तस्स देविंदो समत्तं पसंसति । एके देवो असद्दहंतो नगरवाहिं सेणियस्स पुरतो चेल्लगरूवेण अनिमिसे गेण्हति । तं निवारोति । पुणो वाडहियसंजतिवेसेण पुरओ ठिओ । तं अप्पसारियं गेउं उवचराए पेसिऊण धरिता तत्थेव निक्खिविता । सयं सव्वपरिकम्माणि करोति । मा उट्ठाहो भविस्सति । सो य गोमडय सरिसं गंधं विउव्वेति । तहावि न विपरिणमिति । देवो तुट्ठो । दिव्वं देविहिं दाएत्ता उववूहति । एवं उववूहियव्वा साहम्मिया । थिरीकरणे आसाढो उदाहरणं—

उज्जेनीए आसाढो आयरिओ । कलं करेत्ते साहू समाहीए निज्जेवेति । अप्पाहेति य, जहा—ममं दरिसावं देज्जह । ते य न देति । सो उव्वेतं गतो पव्वज्जाते । ओहाविओ य सलंगेण । सिस्सेण य से ओही पउत्ता । दिट्ठो ओहावंतो । आगतो । अंतरा य गामविउव्वणं, नट्टियाकरणं, पेच्छणयं, सरयकालउवसंधारो, पघावणं । अंतरा य अन्नगाममम्भासतलाग—छ—दारगविउव्वणं, जलमज्जे खेलणं । आयरिओ पासित्ता टितो । तेहिं समाणं वाणमंतरवसहिमुवगतो । पच्छा छकाइयाते एगमेगस्स आभरणाणि हरिउमारद्धो । पच्छा ते सं दिट्ठता कहयति । परिवाडीए पढ्ढो भणति ।

जत्तो भिक्खं बलि देमि, जत्तो पासेभि नायगे ।
सा मे मही अक्कमति, जायं सरणतो भयं ॥

सो भणति अतिपंडिओ सि, मुंच आभरणाणि ।

बितिओ वि आरद्धो, सो भणति सुणेहि अक्खाणयं ।

जेण रोहंति बीयाइं, जेण जीवंति कासगा ।

तस्स मज्झे मरीहामि, जायं सरणतो भयं ॥

- ततिओ भणति-

जमहं दिया य राओ य, हुणामि महु-सप्पिसा ।

तेण मे उडओ दद्धो, जायं सरणतो भयं ॥

-- अहवा-

वग्गस्स मए भीतेण, पावओ सरणं कत्तो ।

तेण अंगं महं दद्धं, जायं सरणओ भयं ॥

चउत्थो भणति ।

लंघण-पवण-समत्थो, पुव्वं होऊण किण्ण चाएसि ।

दंडलइयग्गहत्यो, वयंस ! किं नामओ वाही ॥

-- अहवा -

जेट्ठामूलंमि मासंमि, मारुओ सुहसीयलो ।

तेण मे भज्जते अंगं, जायं सरणतो भयं ॥

पंचमो भणइ -

जाव वुत्थं सुहं वुत्तं, पायवे निरुवद्दवे ।

मूलाओ उट्ठिया वल्ली, जायं सरणओ भयं ॥

छट्ठो भणति -

जत्थ राया सयं चोरो, भंडिओ य पुरोहिओ ।

दिसं भय णायरया, जायं सरणओ भयं ॥

--अहवा-

अब्भंतगा खुभिया, पेळंति बारा जणा ।

दिसं भयह मायंगा, जायं सरणतो भयं ॥

--अहवा-

अचिरुग्गए य सूरिये, चेइयथूभगए य वायसे ।

भित्तीगयए य आयवे, सहि सुहित्ते जणे न बुज्झति ॥

सयमेव उ अंमए लवे, मा हु विमाणय जक्खमागयं ।

जक्खाहडए य तायए, अन्नंदाणि विमग्ग तात्तयं ॥

नवमासाकुच्छिघालिए, सयं मुत्तपुलीसगोलिए ।

धूलियाए मे हडे भत्ता, जायं सरणतो भयं ॥

एवं सव्वाभरणाणि धेतूण पयाओ । अंतरा य संजती विउव्वणं । तं दड्ढण भणति,
कडते य ते कुंडलए य ते, अंजि अक्खि तिलए य ते कए ।
पवयणस्स उड्डाहकारि ते, दुड्डा सेहि कत्तो सि आगता ॥

— सा य पडिभणति —

समणो य सि संजतो य सि, बंभयारी समलेड्डुकंचणो ।

वेहारू य वायओ य, ते जेड्डज्ज किं ते पडिगाहते ॥

पुनरवि पयाओ । रागरूवखंवावारविउव्वणं । पडिबुद्धो य । जहा तेण देवेण तस्स
आसाढभूतिस्स थिरीकरणं कतं एवं जहासत्तिओ थिरीकरणं कायव्वं । वच्छल्ले वड्रो दिट्ठंतो ।
भगवं वडरसामी उत्तरावहं गओ । तत्थ य दुब्भिकखं जायं । पंथा वोच्छिन्ना । ताहे संघो उवागओ ।
नित्थारेहि ति । ताहे पडविज्जा श्रावाहिता । संघो चडियो । उप्पतित्तो । सेज्जायगे य चारीए गतो ।
पासति । चित्तेइ य कोइ विणासो भविस्सति जेण संघो जाति । इलएण छिहल्लिं छिंदित्ता भणति ।
भगव साहंमिओ ति । ताहे भगवया वि लइतो, इमं सुत्तं सरंतेण—

“साहम्मिय वच्छल्लंमि, उज्जता य सज्जाते ।

चरण—करणंमि य तथा, तित्थस्स पभावणाए य ॥”

जहा वडरेण कयं एवं साहंमियवच्छल्लं कायव्वं । अहवा—नंदिसेणो, वच्छल्ले उदाहरणं ।
पभावगा अड्डिमै, पवयणस्स होति ॥

[भा. ३३] अइसेस इड्ढि—धम्मकहि—वादि—आयरिय—खमग—नेमिती ।

विज्जा—राया—गण—संमता य तित्थं पभावेंति ॥

चू. अतिसेसि ति अतिसयसंपण्णो । सो य अतिसओ मणोहि अइसयअज्जयणा य ।
इड्ढित्तिइड्ढिदिकखता तथाभच्चपुरोहिताति । धम्मकहि ति जे अक्खेवणि विक्खेवणि निव्वेयणि
संवेदणीए धम्मातिकखंति । वादी आयलद्धि—संपण्णो अजेओ । आयरिओ स्वपरसिद्धं तपरूवगो
खमगो—मासियादि । नेमिती अड्डग—निमित्तसंपण्णो । विज्जासिद्धो जहा अज्जखउडो रायसंमतो
रायवल्लभइत्यर्थः । गणपुरचाउवेज्जादि तेसिं सम्मतो । एते अड्ड वि पुरिसा तित्थं पगासंति ।
परपक्खे ओभावेंति । भणिया दिट्ठता ॥ इयाणि पच्छित्ता भण्णंति—

[भा. ३४] दिट्ठीमोहे अपसंसणे य, थिरीयकरणे य लहुआओ ।

वच्छल्लपभावणाण य, अकरणे सड्डाणपच्छित्तं ॥

चू. दिट्ठीमोहं करेति ड्ढ । उववूहं न करेइ ड्ढ । अणुववूहाते केति आयरिया मासलहु
भणंति । सम्मत्तादीसु थिरीकरणं न करेति ड्ढ । केति भएण वा मासलहु । वच्छल्ले सामण्णेण
विसेसेण, य भणियं तं चेव सड्डाणं । जं इमाए गाहाए भणियं आयरिए य गिलाणे गुरुगा गाहा ॥

पभावणं अकरेंतस्स सामण्णेण चउगुरुगा । विसेसेण सड्डाणपच्छित्तं । तं च इमं ।
अतिसेसित्तिड्ढिधम्मकहि—वादी—विज्ज—रायसम्मतो गणसंमतो अतीतणिमित्तेण य एते ससत्तीए
पवयणपभावणं न करेंति चउलहुगा । पडुपण्णणागतेण य पभाणं न करेंति चउगुरुगा । उवज्जायो
न करेति ड्ढ भिक्खू न करेति मासगुरु । थेरो न करेति मासलहु । खुड्डो न करेति भिन्नमासो ।
भणिओ दंसणायारो ॥ इयाणि घरित्तायारो भण्णंति—

[भा. ३५] पणिघाणजोगजुत्तो, पंचहिं समितीहिं तिहिं य गुत्तीहिं ।
एस चरित्तायारो, अड्विहो होति नायव्वो ॥

चू. पणिहाणं ति वा अज्झवसाणं ति वा चित्तं ति वा एगद्धा । जोगा मण-वइ-काया । पणिहाणजोगेहिं पसत्थेहिं जुत्तो पणिहाणजोगजुत्तो । तस्स य पणिहाणजोगजुत्तस्स पंचसमितीओ तिन्निगुत्तीओ भवति । ता य समितिगुत्तीओ-इमा-इरिया-समिई, भासा-समिई, एसणा-समिई, आयाण-भंड-मत्त-निक्खेवणा-समिई, परद्वावणिया-समिई, मणगुत्ती, वयगुत्ती, कायगुत्ती । जीवसंरक्खणजुगमेत्तं तरदिद्धिस्स अप्पमादिणो संजमोवकरणुप्पायणणिमित्तं जा गमणकिरिया सा इरियासमिती । कक्कस-निद्धुर-कडुय-फरुस-असंबद्ध बहुप्पलावदोसवज्जिता हियमणवज्ज-मितासंदेह-अणभिद्रोहधम्मा भासासमिती । सुत्तानुसारेण रयहरण-वत्थपादासण-पाण-निलय-ओसहण्णेसणं एसणासमिती । जं वत्थ-पाय-संधारग-फलग-पीढग-कारणडं गहणनिक्खेवकरणं पडिलेहिय पमज्जिय सा आदाननिक्खेवणा समिती । जं मुत्त-मल-सिलेस-पुरिस-सुक्काण जं व विवेगारिहाणं संसत्ताण भत्तपाणादीण जंतुविरिहिए थंडिले विहिणा विवेगकरणं सा परिच्चागसमिती ॥ कलुस-किलिट्ठमप्पसंतसावज्जमण-किरियसंकप्पणगोवणं मनगुत्ती । चावल्ल-फरुस-पिसुण-सावज्जप्पवत्तणिग्गहकरणं मोणेण गोवणं वइगुत्ती । गमनाग-मनपचलणादानण्णंसणप्फंदणादिकिरियाण गोवणं कायगुत्तो ॥

समिति-गुत्तीणं विसेसो भन्नति ।

- ॥ १ ॥ समितो नियमा गुत्तो, गुत्तो समियत्तणंभि भतियव्वो ।
कुसलवइमुदीरंतो, जं वइगुत्तो वि समिओ वि ॥
- ॥ २ ॥ तणुगतिकिरियसमिती, तणुकिरियागोवणं तु तणुगुत्ती ।
वागोवण वागुत्ती वा, समिति पयारो तस्सेव ॥
- ॥ ३ ॥ संकप्पकिरियगोवण, मणगुत्ती भवति समिति-सुपयारो ।
भणिता अड्व वि माता, पवयणवणफलणतत्तातो ॥
- [भा. ३६] समितीण य गुत्तीण य, एसो भेदो तु होइ नायव्वो ।
समिती पयारूवा, गुत्ती पुण उभयरूवातु ॥
- [भा. ३७] समितो नियमा गुत्तो, गुत्तो समियत्तणंभि भइयव्वो ।
कुसल वइ उदीरंतो, जं वत्तिगुत्तो वि समिओ वि ॥
- [भा. ३८] समिती पयारूवा, गुत्ती पुण होति उभयरूवा तु ।
कुसल वत्ति उदीरंतो, तेणं गुत्तो वि समिओ वि ॥
- [भा. ३९] गुत्तो पुण जो साधू, अप्पविचारए नाम गुत्तीए ॥
सो न समिओत्ति, वुच्चति तीसे तु विचाररूवत्ता ॥

चू. अधिकृतार्थावष्टंभनगाथा । इदाणिं चरित्तणायारे पच्छित्तं भण्णति-

[भा. ४०] समितीसु य गुत्तीसु य, असमिते अगुत्ते सब्वहिं लहुगो ।
आणादिविराघणे तास, उदाहरणा जहा हेइ ॥

चू. समितीसु असमियस्स गुत्तीसु य अगुत्तस्स मासलहु-सब्वहिं-सब्वसमितीसु सब्वगुत्तीसु

य असमितगुत्तस्स आणाभंगदोसो अणवत्थमिच्छत्त—आयसंजमविराहणादोसा य भवति । एया य समिती गुती, तो सतोदाहरणा वत्तव्वा । इह न भण्णति, अतिदेसो कीरति, जहा हेट्ठा आवसगे, तथा दट्ठव्वा । अट्ठविहो चरित्तायारो गतो ॥ इयाणिं तवायारो भण्णति—

[भा. ४१] दुविध तवपरूवणया, सट्ठणारोवणा तमकरेते ।
सव्वत्थ होति लपहुगो, लीणविणज्झायमोत्तूणं ॥

चू. दुविह तवेत्ति, बाहिरो अब्भितरो य । बाहिरो छव्विहो—अणसणं, १ ओमोयरिया, २ भिक्खापरिसंखाणं, ३ रसपरिच्चाओ, ४ कायकिलेसो, ५ पडिसंलिणता य । ६ अब्भितरो छव्विहो—पायच्छित्तं, १ विणओ, २ वेयावच्चं ३ सज्झाओ, ४ विउसग्गो, ५ ज्झाणं ६ चेत्ति । दुविहा तवस्स य परूवणा कायव्वा । परूवणा नाम पन्नवणा । सा य जहा दुमपुप्फियपढमसुत्ते तथा दट्ठव्वा । इह तु पच्छित्तेणहिकारो । तं भणति गं ठाणं सट्ठणस्स आरोवणा सट्ठणारोवणा । तमिति तवो संवज्जति । अकारो पडिसेहे, करेते—आचरेते इत्यर्थः । अकारेण य पडिसिद्धे अनाचारणं अनाचरेतस्स य सट्ठणं तं च इमं । सव्वत्थ होइ लहुगो । सव्वत्थेत्ति सव्वेसु पदेसु अणसणादिसु सति पुरिसकारपरक्कमे विज्झमाणे तवमकरेतेस्स मासलहु । अइपसत्तं लक्खणमिति काउं उद्धारं करेइ । संलीणविनयसज्झायपया तिन्नि मोत्तूणं ।

पडिसंलीणया दुविहा दव्वपडिसंलीणया, भावपडिसंलीणया य । इत्थि—पसु—पंडग—पुमसंसत्ता होति दव्वंमि । भावपडिसंलीणता दुविहा—इंदियपडिसंलीणया, नोइंदियपडिसंलीणया य । इंदियपडिसंलीणया पंचविहा सोइंदियपडिसंलीणयादि । नोइंदियपडिसंलीणया चउव्विहा—कोहादि । एतेसु पडिसंलीणेण भवियव्वं । जो न भवति तस्स पच्छित्तं भन्ति । इत्थिसंसत्ताए चउगुरु । तिरिगित्थिपुरिसेसु चरित्तायविराहणानिप्फणं चउगुरुगं, पुरिसेसु चउलहुगं धाणेदिय—रागेण गुरुगो, दोसेण लहुगो । कोहे माणे य इ । मायाए मासगुरुगो । लोहे इ । पडिसंलीणया गता ।

विणओ भन्ति । आयरियस्स विनयं न करेति चउगुरुयं । उवज्जायस्स इ । भिक्खुस्स मासगुरुं । खुड्ढगस्स मासलहुं । विणओ गओ । सज्झाओ भन्ति — सुत्तपोरिसिं न करेति मासलहु । अत्थपोरिसिं न करेति मासगुरुं ॥

सीसो पुच्छति— तवस्स कहं आयारो, कहं वा अनायारो भवति ? आयरिओ भण्णति—

[भा. ४२] बारसविहंमि वि तवे, सब्भितर बाहिरे कुसलदिट्ठे ।
अगिलाए अणाजीवी, नायव्वो सो तवायारो ॥

चू. कुसलो दव्वे य भावे य । दव्वे दव्वलाभा भावेऽकम्मलाभा । भावकुसलेहिं दिट्ठतवे । अगिलाएत्ति अगिलायमाणो गिलायमाणो मनोवाक्काएहिं अञ्जुरमाणेत्यर्थः । अनाजीवित्ति न आजीवी अनाजीवी अनासंसीत्यर्थः । आसंसणं इहपरलोएसु । इहलोगे वरं मे सिलाघा भविस्सति लोगो य आउट्ठो वत्थ—पत्त—असणादिभेसज्जं दाहिति । परलोगे इंदसामाणिगादि रायादि वा भविस्सामि । सेसं कंठं । गतो तवायारो ॥ इदाणिं वीरियायारो—

[भा. ४३] अग्निगूहियबलविरिओ, परक्कमती जो जहुत्तमाउत्तो ।
जुंजइ य जहत्थामं, नायव्वो वीरियायारो ॥

चू. वीरियं ति वा बलं ति वा सामर्थ्यं ति वा परक्रमोक्ति वा थामोक्ति वा एगद्वा । सति बलपरक्रमे अकरणं गूहणं, न गूहणं बलं सारीरं संसंघयणोवचया । वीरियं नाम शक्तिः । सा हि वीर्यार्तरायक्षयोपशमाद् भवति । अहवा बल एव वीरियं बलवीरियं । परच्छमते आचरतेत्यर्थः । जो इति साहू । यथा उक्तं यथोक्तं । अद्यत्वं जुत्तो आउत्तो व अप्रमत्त इत्यर्थः । जुंजइ य युजिर् योगे जोजयति च सद्दो समुच्चये । कहं जोजयति अहत्थामं नाम जहत्थामं । पाययलक्खणेण ज-गारस्स वंजणे लुत्ते सरे ठिते अहत्थामं भवति । एवं करंतस्स नायव्वो वीरियायारो ॥

वीरियायारपमाणपसिद्धत्थ पच्छित्तपरूवणत्थं च भण्णइ-

[भा. ४४] नाणे दंसण-चरणे, तवे य छत्तीसती य भेदेसु ।

चिरियं न तु हावेज्जा, सद्वाणारोवणा वेतं ॥

चू. अद्दविहो नाणायारो, दंसणायार वि अद्दिव्हो, चरित्तायारो वि अद्दिव्हो, तवायारो बारसविहो, एते समुदिता छत्तीसं भवति । एतेसु छत्तीसईएभेदेसु वीरियं न हावेयव्वं । हावेतस्स य सद्वाणारोवणा भवति । सद्वाणारोवणा नाम नाणायारं हावेतस्स जं नाणायारे पच्छित्तं तं चव भवति । एवं सेसेसु वि पच्छित्तं सद्वाणं । एसा चव सद्वाणारोवणा । गतो वीरियायारो ।

सीसो पुच्छति - एतेसिं नाण-दंसण-चरित्त-तव-विरीयायाराणं कयमेण अहिगारो? आयरिओ भणति-

[भा. ४५] नाणायारे पगतं, इयरे उच्चारियत्थसरिसा तु ।

अथवा तेहिं वि पगतं, तदद्द जम्हिस्सते नाणं ॥

चू. पगतं नाम अहिगारो प्रयोजनमित्यर्थः । इयरेत्ति दंसणाइआयारो । उच्चारितो अत्थो जेसिं ते उच्चारियत्था परूविद्यत्थत्ति भणियं भवति । उच्चारियत्थेण सरिसा पररूपणा मात्रमेव । तु सद्दो अवधारणे । नाणायारावधारणातिपसत्तलक्खणासंकितो सूरी भणति । अहवा तेहिं वि पगतं । अहवा सद्दो अनंतरे विकम्पवायी वा दद्दव्वो । तेहिं वित्ति दंसणाइ आयारेसु पगतं अहिगारो प्रयोजनमित्यर्थः ।

सीसो पुच्छति- भगवं नाणायारावहारमं काऊं कहमियाणि एएहि वि पयोयणमिच्छसि सूरी भणति । तदद्द जम्हिस्सते नाणं । तदिति दंसणाइ आयारा तेसिं अद्दो तदद्दो तयद्दाय यस्मात् कारणात् इच्छिज्जति नाणं ॥

सीसो पुच्छति - तदद्दोबलद्धिनिमित्तं कहं नाणं । आयरिओ भणति -

[भा. ४६] नाणेसुपरिच्छियतथे, चरण-तव-वीरियं च तत्थेव ।

पंचविहं जतो विरियं, तम्हा सव्वेसु अधियारो ॥

चू. नज्जति अनेनेति नाण । सुद्ध परिच्छिया सुपरिच्छिया, के ते ? अत्था, ते य जीवाजीव-बंधपुण्ण-पावासव-संवर-निज्जरा-मोक्खो य । एते जया नाणेण सुद्ध परिच्छिज्जा भवंति तदा चरणतवा पवत्तंति । अन्नाणोवचियस्स कम्मचयस्स रितीकरणं चारित्तं । तप संतापे, तप्पते अनेन पावं कम्ममिति तपो । उक्तं च-

रस-रुधिर-मास-मेदोऽस्थि-मज्ज-शुक्र-ण्यनेन तप्यंते ।

कर्माणि चाशुभानीत्यतस्तपो नाम नैरुक्तम् ॥

वीरियं पि तदन्तर्गतमेव भवति । च सद्वाओ दरिसणायारो य । जं चरणतवायारादिविरहितं नाणं तं निच्छयणयंगीकरणेण अन्नाणमेव । जओ भणियं-

तं नेच्छइय-नयमए, अन्नाणी चेव सुमुणंतो वि ।
नाणफलाभावाओ, कुम्भोच निबुड्ढति भवोघे ॥
संतं पि तमन्नाणं, नाणफलाभावाओ सुबहुयंपि ।
सक्किरियापरिहीणं, अंधस्स पदीवकोडीव्व ॥

जम्हा एवं तम्हा सिद्धं वयणं । “तदद्दु जंमिस्सते नाणं” जतोयं सिद्धं तम्हा पंचमु वि अहिगारो । अहवा पंचविहं जतो वीरियं तम्हा पंचमु वि अहिकारो । पंच इति संखा । विधा भेदो जो यतो यस्मात् कारणात् कथ्यते । किं ? वीरियं, वीयं पराक्रमः । तस्मात्कारणात् सव्वेसु नाणाआयारादीसु अहिगारो अधिकारः प्रयोजनं- पंचविधं वीरियं कतमं किं सरुवं वा ? गुरु भणति एवं-

[भा. ४७] भववीरियं १ गुणवीरियं २, चरित्तवीरियं ३ समाधिवीरियं च ४ ।

आयवीरियं पि य तहा, पंचविधं वीरियं अहवा ॥

चू, एवं पंचविहं वीरियसरुवं भन्ति । भववीरियं निरयभवादिमु । तत्थ निरयभववीरियं इणं जंतासिक्कुंभिचक्ककंदुपयणबड्ढसोळणसिंबलिसूलादीसु भिज्जमाणं महंत वेदणोदये वि जं न विलिज्जंति । एवं तैसिं भववीरियं । तिरियाण य वसभातीण महाभारुव्वहणसामत्थं, अस्साण धावणं, तहा सीय-उण्हखुह-पिचासादि-विसहणत्तं च । मणुयाण सव्वचरणपडिवत्तिसामत्थं, देवाण वि पंचविहपज्जत्तपत्तणंतरमेव जहाभिलसियरुव्वविउव्वणसामत्थं, वज्जणिवाते वेयणोदीरणे वि अविलयत्तं । एवं भववीरियं । गुणवीरियं जं ओसहीण तित्त-कडुय-कसाय-अंबिल-महुरगुणत्ताए रोगावणयण सामत्थं । एतं गुणवीरियं । चरित्तवीरियं नाम असेसकम्म-विदारमणसामत्थं खीरादिलद्धुप्पादणसामत्थं च । समाहिवीरियं नाम मणादीणं एरिसं मणादिस-माहाणमुप्पज्जति जेण केवलमुप्पाडेति सव्वदुसिद्धिदेवत्तं वा निव्वत्तेति, अप्पसत्थमणादिसमाहाणेण पुण अहे सत्तम-निरयाउयं णिव्वत्तेति । आयवीरियं दुविहं विओगायवीरियं च अविओगायवीरियं च । विओगायवीरियं जहा संसारा-वत्थस्स जीवस्स मणमादिजोगा वियोगजा भवति । अविओगायवीरियं पुण उवओगो, असंखेज्जायपएसत्तणं च । एवं पंचविहं वीरियं ॥ अहवा वीरियं इमं पंचविहं-

[भा. ४८] बालं पंडित उभयं, करणं लद्धिवीरियं च पंचमयं ।

न हु वीरियपरिहीणो, पवत्तते नाणमादीसु ॥

चू, बालं असंजयस्स असंजमवीरियं । पंडितं संजतस्स संजमवीरियं । बालं-पंडियवीरियं सावगस्स संजमासंजमवीरियं । करणवीरियं क्रियावीर्यं घटकरणक्रियावीर्यं पटकरणक्रियावीरियं एवं जत्थ जत्थ उट्टाणकम्मबलसत्ती भवति तत्थ तत्थ करणवीरियं अहवा-करणवीरियं मनोवाक्कायकरणवीरियं । जो संसारीजीवो अप्पज्जत्तगो टाणादिसत्तसंजुत्तो तस्स तं लद्धिवीरियं भन्ति । तं च जहा भयवं तिसलाए एगदेसेण कुविखं चालियाइतो । च सद्दो समुच्चये । एवं पंचविहवीरियवक्खाणेण सव्वानुवादिवीरियं खावियं भवति । तम्हा एवं भन्ति “नहु

वीर्यपरिहीणो पवत्तते नाणमादीसु” ॥ जओ य एवं ततो सव्वेसुऽहीकारो । सेसं कंठं । आयारेत्ति मूलदारं गतं ॥

पीठिकायां-दारं-१-“आचार” समाप्तम्

—: द्वारं-२-“अग्रं” :-

इदाणि अग्गे त्ति दारं दसभेदं भण्णति-

[भा. ४९] दव्वोग्गहणग आएस, काल-कम-गणण-संचए भावे ।

अग्गं भावो तु पहाण-बहुय-उपचारतो तिविधं ॥

चू नाम-ठवणाओ गताओ । दव्वग्गं दुविहं आगमओ नोआगमओ य । आगमओ जाणए अनुवउत्ते, नोआगमओ जाणगसरीरं भव्वसरीरं जाणगभव्वसरीरवइरित्तं तिविहं । तं च इयं-

[भा. ५०] तिविहं पुण दव्वग्गं, सचित्तं मीसगं च अच्चित्तं ।

रुक्खग्गदेसअवचित्तउवचित्त तस्सेव कुंतग्गे ॥

चू तिविहं ति तिभेयं । पुण सद्दो दव्वगावधारणत्थं । सचित्तं मीसगं च अचित्तं । पच्छद्धेण जहासंखं उदाहरणा । सचित्ते वृक्षाग्रं । मीसे देसोवचियं नाम देसो सचित्तो अवचियं नाम देसो अचित्तो, जहा सीयग्गी ईसिदह्वभित्तरुक्खग्गं वा । अचित्तं कुंताग्रं । दव्वग्गं गतं ॥

इदाणि ओगाहणग्गं -

[भा. ५१] ओगाहणग्ग सासतणगाण, उस्सतचउत्थभागो उ ।

मंदरविवज्जिताणं, जं चोगाढं तु जावतीतियं ॥

चू अवगाहणमवगाह अधस्ताअवेश इत्यर्थः । तस्सग्गं अवगाहणग्गं । शशवद्भवतीति शाश्वताः । नगा पव्वता । ते य जे जंबुद्वीवे वेयह्वाइणो ते धेप्पंति, न सेसदीवेसु । तेसिं उस्सयच-उत्थभागो अवगाहो भवति । जहा वेयह्वास्स पणवीसजोयणाणुस्सओ तेसिं चउत्थभागेण छजोयणाणि सपादा तस्स चेवावगाहो भवति । सो अवगाहो वेयह्वास्स भवति । एवं सेसाण वि नेयं मंदरो मेरु तं वज्जेऊण । एवं चउभागावगाहलक्खणं भणित्तं । तस्स उ सहस्समेवावगाहो । जं वा अनिदिह्वस्स वत्थुणो जावतियं ओगाढं । तस्स अग्ग ओगाहणग्गं दद्वच्चं । गयं ओगाहणग्गं ॥

[भा. ५२] अंजणग-दहिमुखाणं, कुंडल-रुयगं च मंदराणं च ।

ओगाहो उ सहस्सं, सेसा पादं समोगाढा ॥

- इदाणि आएसग्गं -

[भा. ५३] आदेसग्गं पंचंगुलादि, जं पच्छिमं तु आदिसति ।

पुरिसाण व जो अंते, भोयण-कम्मादिकज्जेसु ॥

चू आदिस्सते इति आदेशो निर्देश इत्यर्थः । तेण आदेसेण अग्गं आदेसग्गं । तत्थुदाहरणं पंचंगुलादि । पंचण्हं अंगुलीदव्वाण कम्मट्ठिताण जं पच्छिमं आदिस्सति तं आदेसेण अग्रं भवइ । जहा पुव्वं कण्णसं आदिस्सति पच्छा कणिट्ठियं पच्छा नज्झिमं पच्छा पएसिणीं पच्छा-अंगुट्ठयं एवं आइहेसु अंगुट्ठओ अग्रं भवति । एवं आदि सद्दातो अन्नेसु वि नेयं । अहवा उदाहरणं ‘पुरिसाण’ वत्ति पुरिसाण कम्मट्ठियाण जो अंते आदिस्सति तं आदेसग्गं भवति । आदेसकारणं

इमं । भोयणकाले जहा सत्तद्वाण बहुआण कमद्धिताण इमं बहुयं भोजयसुत्ति आदिसति । एवं कम्माइकज्जेसु वि नेयं । गयं आदेसग्गं ॥ कालग्ग-मग्गे एगगाहाते भणति-

[भा. ५४] कालग्गं सव्वद्धा, कमग्गं चतुद्धा तु दव्वमादीयं ।
खंधोगाह ठितिसु य, भावेसु य अंतिमा जे ते ॥

चू. कलनं कालः तस्स अग्रं कालाग्रं । सव्वद्धा कहं ? समयो, आवलिया, लवो, मुहुत्तो, पहरो, दिवसो, अहोरत्तं, पक्खो, मासो, उऊ, अयणं, संबच्छरो, जुगं, पलिओवमं, सागरोवमं, ओसप्पिणी, उसप्पिणी, पुग्गलपरिअट्ठो, तीतद्धमणागतद्धा, सव्वद्धा । एवं सव्वद्धा सव्वेसि अग्गं भवति बृहत्वात् । कालग्गं गयं ।

इदाणिं कमग्गं- कमो परिवाडी । परिवाडीए अग्गं कमग्गं । तं चउव्विहं । दव्वकमग्गं, आदिसद्दातोखेत्त-कमग्गं, काल-कमग्गं, भाव-कमग्गं चेत्ति पच्छद्धे न जहासंखेण उदाहरणा खंध इत्ति दव्वग्गं । ओगाह इत्ति खित्तग्गं ठितिसु य त्ति कालग्गं । भावेसु य त्ति भावग्गं । एतेसिं चउण्ह वि अंतिमा जे ते अग्गं भवंति । उदाहरणं-जहा दु-पएसिओ-त्ति-पएसिओ चउ-पंच-छ-सत्त-ट्ट-नव-दस-पएसिओ एवं जावऽनंतानंतपएसितो खंधो ततो परं अन्नो बृहत्तरो न भवति सो खंधो दव्वग्गं । एवं एगपएसोगाढादि-जाव-असंखेयपदेसावगाढो सुहुमखंधो सव्वलोगे ततो परं अन्नो उक्कोसावगाहणतरो न भवति । स एव खेत्तग्गं । एवं एगसमयठितियं दव्वं दुसमयठितियं-जावअसंखेज्जसमयठितियं जतो परं अन्नं उक्कोसतरठितीजुत्तं न भवति तं कालग्गं । 'च सद्दो जातिभेयग्गमवेक्खते ।

उदाहरणं- पुढविकाइयस्स अंतोमुहुत्तादारब्भ-जाव-बावीसवरिसहस्सठित्तीओ काल-जुत्तो भवति । एवं सेसेसु वि नेयं । अचित्तेसु परमाणुसु एगसमयादारब्भ जाव-असंख-कालठित्ती जाता परमाणुठित्ती तो परं अन्नो परमाणु-उक्कस्सतरठित्तीओ न भवति तं परमाणु जातीतो कालग्गं । एवं जीवाजीवेसु उवउज्ज णेयं । एवं च सद्दो अवक्खेत्ति । भावग्गं एगगुण-कालगाति-जाव-अनंतगुणकालगाति भावजुत्तं तं भावम्मं भवति । ततो परं अन्नो उक्कोसतरो न भवति । एत्तं भावग्गं । गतं कमग्गं ॥

इदाणिं गणणग्गं- एगादी जाव-सीसपहेलिया तो परं गणणा य पयट्ठति तेण गणणाते सीसपहेलिया अग्गं । गतं नणग्गं ।

उक्कोसं गणणग्गं, जा सीसपहेलिया ठिता गणिए ।

जुत्तपरित्ताणंतं, उक्कोसं तं पि नायव्वं ॥

संचय-भावग्गा दोवि भण्णंति -

[भा. ५५] तण-संचयमादीणं, जं उवरिं पहाणो खाइगो भावो ।

जीवादिछक्कए पुण, बहुयग्गं पज्जवा होंति ॥

चू. तणाणि दह्भादीणि । तेसिं चओ पिंडइत्यर्थः । तस्स चयस्स उवरिं जा पूलिया तं तनग्गं भण्णति । आदि सद्दातो कट्ठपलालाती दड्ढव्वा । गयं संचयग्गं ।

इदाणिं भावग्गं मूलदारगाहाए भणियं- "अग्गं भावो"त्ति । तं एवं वत्तव्वं - "भावो अग्गं", किमुक्त्तं भवति ? भाव एव अग्गं भावग्गं । वंधानुलोभ्यात् "अग्गं भावो उ" । तं भावग्गं दुविहं-आगमओ नोआगमओ य । आगमओ जाणए उवउत्ते । णोआगमओ इमं

तिविहं—पहाणभावग्गं बहुयभावग्गं उवचारभावग्गं एवं तिविहं । तु सद्दोऽर्थज्ञापनार्थं, ज्ञापयति जहा एतेण तिविहभावग्गेण सहितो दसविहग्गनिकखेवो भवति । तत्थ पहाणभावग्गं उदइयादीण भावाण समीवाओ पहाणो खातितो भादो । पहाणेति गयं ।

इयाणिं बहुयग्ग भण्णति— जीवो आदि जस्स छक्कग्गस्स तं जीवाइछक्कं । तं चइमं जीवा, पोग्गला, समया, दव्वा, पदेसा, पज्जया चेति । एयंमि छक्कगे सब्बयोवा जीवा, जीवेहिंतो पोग्गला अनंतगुणा, पोग्गलेहिंतो समया अनंतगुणा, समएहिंतो दव्वा विसेसाहिता, दव्वेहिंतो पदेसा अनंतगुणा, पदेसेहिंतो पज्जवा अनंतगुणा । भणिंयं च—

[भा. ५६] जीवा पोग्गलसमया, दव्वपदेसा य पज्जवा चेव ।

थोवाणंतानंता, विसेसमहिया दुवेनंता ॥

चू, जहासंखेण तेण भन्ति बहुयग्गं पज्जवा होति । बहुत्तेण अग्गं बहुयग्गं बहुत्वेनाग्गं पर्याया भवंतीति वाक्यशेषः । पुणसद्दो बहुत्तावधारणत्थे दट्टव्वो । गतं बहुअग्ग ॥

इयाणिं उवचारग्गं — उवचरणं उवचारो । उवचारो नाम ग्रहणं अधिगमेत्यर्थः । स च जीवाजीव—भावेषु संभवति । जीवभावेषु ओदयिकादिषु अजीवभावेषु वर्णादीसु । तत्थ जीवाजीवभावाणं पिट्ठिमो जो घेप्पइ सो उवचारग्गं भावग्गं भवति । इह तु जीवसुतभावोवचारग्गं पडुच्च भण्णइ । तं घ सुत्तभावोवचारग्गं—दुविहं—सगलसुत्त—भावोवचारग्गं देससुत्तभावोवचारग्गं च । तत्थ सगलसुयभावोवचारग्गं दिट्ठिवातो, दिट्ठिवाते चूला वा । देससुत्तभावोवचारग्गं पडुच्च भन्ति । तंचिमं चेव पकप्पज्जयणं । कहं ? जओ भन्ति —

[भा. ५७] पंचण्ह वि अग्गा णं, उवयारेणेदं पंचमं अग्गं ।

जं उवचरित्तु ताइं, तस्सुवयारो नं इहरा तु ॥

चू, पंच इति संखा । अग्गा णं ति आयारग्गा णं । ते य पंच—चूलाओ । अवि सद्दो पंचग्गावहाणत्थे भन्ति । नगारो देसिवयणेण पायपूरणे, जहा समणे णं, रुक्खा णं, गच्छा णं ति । उपचरणं उपचारः । तेण—उवचारेण करणभूतेण इदमित्याचारप्रकल्पः । पंचमं अग्गं ति । पढमं अग्गं उपचारेणं अग्गं न भवति एवं बितिय ततिय चउरग्गा वि न भवंति पंचमचूलग्गं उवचारेण अग्गं भवति, तेण भन्ति पंचमं अग्गं ।

शिष्याह—कथं ? आचार्याह — जं उवचरित्तु ताइं । जं यस्मात् कारणात्, उवचरिसु गृहीत्वा, ताइ ति चउरो अग्गाइं । तस्सेति आचारप्रकल्पस्य उपचारो ग्रहणं । न इति प्रतिषेधे । इतरहा तु तेप्पगृहीतेषु ॥

सीसो पुच्छति एत्थ दसविहवक्खाणे कयमेण अग्गेणाहिकारो ? भन्ति —

[भा. ५८] उपचारेण तु पगतं उवचरिताधीतगमितमेग्गा ।

उवचारमेत्तमेयं, केसिं च न तं कमो जम्हा ॥

चू, उवचारो वक्खातो । पगतं अहिगारः प्रयोजनमित्यर्थः । तु शब्दो अवधारणे पायपूरणे वा । उवयार—सद्दसंपच्चयत्थं एगड्डिया भण्णति । उवचारोत्ति वा गृहीतं ति वा आगमियं ति वा गृहीतं ति वा एगड्डं । उवचारमेत्तमेयं ति जमेयं पंचमं अग्गं अग्गत्तेण उवचरिज्जति एतं उपचारमात्रम् । उवचारमेत्तं नाम कल्पनामात्रं । कहं ? जेण पढमचूलाएवि अग्ग सद्दो पवत्तइ, एवं बि—तिय—चउसु वि अग्ग सद्दो पवत्तति, तम्हा सब्बाणि अग्गाणि । सब्बग्गपसमेय एगग्गकप्पणा जा सा उपचारमात्रं

भवति ।

केषांचिदाचार्यानामेवमाद्यगुरुप्रणीतार्थानुसारी गुरुराह — ‘न तं कमो जम्हा ।’ न इति पडिसेहे । तं ति केयीमयकप्पणा । न घडतीति वक्कसेसं । क्रमो नाम परिवाडी अनुक्रमेत्यर्थः जम्हा चउसु वि चूलासहीतासु परीक्ष्य पंचमी चूडा दिज्जति तम्हा कमोवचारा पंचमी चूडा अग्गं भवति । उवचारेण अग्गाण वि अग्गं वक्कसेसं वड्डव्वमिति । गतं मूलग्गदारं ॥

पीठिकायां द्वारं-२-“अग्रं” समाप्तम्

—: द्वारं-३-प्रकल्पः :-

प्रकर्षेण कल्पः प्रकल्पः प्ररूपेत्यर्थः । प्रकर्षे कल्पो वा प्रकल्पः प्रधान इत्यर्थः । प्रकर्षेण वा कल्पनं प्रकल्पः छेदेन इत्यर्थः । प्रकर्षाद्धा कल्पनं प्रकल्पः, नवमपूर्वात् तृतीयवस्तुनः आचारप्राभृतात् । एवं प्रशब्दार्थं बाहुल्याद्यथासंभवं योज्यं । तस्स निक्खेवो -

[भा. ५९] नामं ठवणाकप्पो, दव्वे खेत्ते य काल-भावे य ।

एसो तु पकप्पस्स, निक्खेवो छव्विहो होति ॥

चू. नामपकप्पो ठवणापकप्पो दव्वपकप्पो खेत्तपकप्पो खेत्तपकप्पो कालपकल्पो भावपकप्पो घ सहो समुच्चये । पएसो पकप्पस्सणिवखेवो छव्विहो भणिओ । तु सहो अवधारणार्थं । नामठवणाओ गतातो ॥ दव्व-पकप्पस्सिमेण विहिणा पकप्पणा कायव्वा-

[भा. ६०] सामित्त-करण-अधिकरण, तो य एगत्त तह पहुत्ते य ।

दव्वपकप्पविभासा, खेत्ते कुलियादि किडुं तु ॥

चू. सामित्तं नाम आत्मलाभः, यथाघटस्य घटत्वेन । कारणं नाम क्रिया येन वा क्रियते, यथा प्रयत्नचक्रादिभिर्घटः । अधिकरणं नाम आधारः, यथा चक्रमस्तके घटः । जे ते सामित्ताधिवि-भागास्त्रयः एते एगत्तपुहत्तेहिं णेया । एगत्तं नाम एगं । पुहुत्तं नाम बहुत्तं । एतेहिं छहिं विभागेहिं दव्व-पकप्पस्स विभासा । गुणपर्यायान् द्रवतीति द्रव्यं । दुद्दु गतौ, दूयते वा द्रव्यं । द्रु सत्ता तस्या अवयवो वा द्रव्यं । उत्पन्नादिविकारैर्युक्त वा द्रव्यं । गुणसंद्रावो वा द्रव्यं समूहेत्यर्थः । भावयोग्यं वा द्रव्यं । अतीतपर्यायव्यपदेशाद्वा द्रव्यं । पकप्पणं पकप्पो प्ररूपेत्यर्थः । विविधमणेगप्पगारा भासा विभासा अर्थव्याख्या इत्यर्थः । दव्वस्स पकप्पो दव्वपकप्पो तस्स विभासा दव्वपकप्पविभासा सामित्ताइ विसेसेण कज्जते । इमो दव्वपकप्पो दुविहो जीवदव्व-पकप्पो अजीवदव्व-पकव्वो य । तत्थ जीवदव्वस्स, जहा देवदत्तस्स अग्गकेसहत्थाण कप्पणं, अजीवदव्वस्स पडस्स वसाण कपाणं । एवं एगत्ते । पुहत्ते, जहा देवदत्त-जण्णदत्त-विण्हुदत्ताण अग्गकेसहत्थाण कप्पणं, अजीवदव्व्वाण बहूण पडाण दसाण कप्पणं । गयं सामित्तं ॥

इदानिं करणे एगत्ते, जहा दात्रेण लुणति पिप्पलगेण वा दसाकप्पणं करेति, पुहुत्ते-दात्रैर्लुंति परसूहिं वा रुक्खे कप्पंति । गयं करणेति । इदाणिं अहिकरणे एगत्ते, जहा गंडी ठवेऊण तत्थ तणादीणं कप्पणा कज्जति फलगे वा दसाण कप्पणा, पुहत्ते-तिगादिगंडीओ ठवेत्ता तेसिं तणाण वसाण वा कप्पणा कज्जति । एसा दव्वपकप्पविभासा गता ॥ इयाणिं खेत्तपकप्पो । खेत्तंति इक्खू खेत्तादी । कुलितं नाम सुरड्ढाविसते दुहत्थप्पमाणं कडुं, तस्स अंते अयकीलगा, तेसु एगायओ

एगाहारो य लोहपट्टो अडिञ्जति, सो जावतितं दोव्यादि तणं तं सब्वं छिंदंतो गच्छति । एवं कुलियं । आदि सदातो हलदंताला घेषंति । किट्टं नाम बाहितं ॥ अहवा खेत्त-पकप्पो-

[भा. ६१] पन्नत्ति जंबुद्दीवे, दीव-समुद्धान तह य पन्नत्ती ।

एसो खेत्त-पकप्पो, जत्थ व कहणा पकप्पस्स ॥

चू. पन्नवणं पन्नत्ती । पन्नवणबहुत्ते विसेसणं कज्जति, जंबुद्दीवपन्नत्ती, तस्स जं वक्खाणं सो खेत्तपकप्पो । दीवा जंबुद्दीव धाततिसंडातिणो । उदही समुद्दा, ते य लवणाइणो । तेसिं जेण अज्झयणेण पन्नत्ती कज्जति तमज्झयणं दीव-सागरपन्नत्ती । तहेवत्ति जहा जंबुद्दीवपन्नत्ती खेत्तकप्पो भवति तथा दीव-सागरपन्नत्ती वि । एसो खेत्तपकप्पो निद्वेसवयणं । अहवा जत्थत्ति खेत्ते, वगारो विकप्पदंसणं करोति, कहणा व्याख्या, पकप्पज्झयणस्सेति वक्कसेसं । खेत्त-पकप्पो गतो ॥ इयाणि काल-पकप्पो-

[भा. ६२] पन्नत्ति चंद-सूर, नालियमादिहं जंमि वा काले ।

मूलुत्तरा य भावे, परुवणा कप्पणेगट्ठा ॥

चू. पन्नवणं पन्नत्ती । विसेसणं चंदपन्नत्ती सूरपन्नत्ती । पन्नत्ती सद्दो पत्तेयं । तेसिं जं वक्खाणं सो काल-पकप्पो । अहवा नालिगमादीहिं नालिगत्ति घडि, आदिमद्दातो छायालग्गेहिं जिन्कप्पियादयो वा सुतजियकरणागतागतं कालं जाणंति । अहवा जम्मिकाले आयार-पकप्पो वक्खाणिज्जति, जहा बितियपोरिसी एसो काल-पकप्पो । गतो काल-पकप्पो ।

इयाणि भाव-पकप्पो- भावकप्पो दुविहो, आगमओ नोआगमओ य । आगमओ जाणए उवउत्ते, नोआगमओ इमं चेव आयारपकप्पज्झयणं जेणेत्थ मूलुत्तरभावपकप्पणा कज्जति । मूलगुणा अहिंसादि महव्वया पंच । उत्तरगुणा इमे -

“पिंडस्स सा विसोही, समितीओ भावना तवो दुविहो ।

पडिमा अभिग्गहा वि य, उत्तर गुण भो वियाणाहि ॥”

एते चेव मूलुत्तरगुणा भावे समिंति । परुवणत्ति वा कप्पणेत्ति वा एगट्ठा पकप्पेत्ति दारं गतं पीठिकायां-द्वारं-३-समाप्तम्

-: द्वारं-४-चूला: :-

[भा. ६३] नामं ठवणा चूला, दव्वे खेत्ते य काल-भावे य ।

एसो खलु चूलाए, निक्खेवो छव्विहो होइ ॥

चू. निक्खेव-गाहा कंठा । नाम-ठवणाओ गयाओ । दव्वचूला दुविहा, आगमतो णोआगमतो य । आगमओ जाणए अणुवउत्ते, णोआगमतो जाणयभव्वसरीरवइरित्ता तिविधा

[भा. ६४] तिविधा य दव्वचूला, सचित्ता भीसिगा य अचित्ता ।

कुक्कुडसिह मोरसिहा, चूलामणि अग्गकुंतादी ॥

चू. पुव्वद्वं कंठं । पढमो च सद्दोऽवधारणे, वितिओ समुच्चये । पच्छद्धे जहासखं उदाहरणा सचित्तचूडा कुक्कुडचूला, सा मंसपेसी चेव केवला लोकप्रतीता । मीसा मोरसिहा, तस्स मंसपेसीए

रोमाणि भवन्ति । अचिन्ता चूलामणी कुंतंगं वा । आदिसद्दाओ सीहकण्ण-पासाद-थूभ अग्गाणि दव्वचूला गता ॥ इयाणि खेत्तचूला-सा तिविहा-

[भा. ६५] अह-तिरिय उड्डलोगाण, चूलिया होतिमा उ खेत्तमि ।

सीमंत-मंदरे वि य, ईसीपब्भारनामा य ॥

चू. अहइति अधोलोकः । तरिय इति तिरियलोकः । उड्ड इति उड्डलोकः । लोगसद्दो पत्तेगं चूला इति सिहा होति भवति । इमा इति प्रत्यक्षो । तु शब्दो क्षेत्रावधारणे । अहोलोगादीण पच्छद्धेण जहासंखं उदाहरणा । सीमंतग इति सीमंतगो नरगो, रयणप्पभाए पुढवीए पढमो, सो अहलोगस्स चूला । मंदरो मेरु । सो तिरियलोगस्स चूला । तिरियलोगचूला तिरियलोगातिक्रान्तत्वात् अहवा तिरियलोगपतिद्वियस्स मेरोरुवरि चत्तालीसं जोयणा चूला, सो तिरियलोगचूला । च सद्दो समुच्चये पायपूरणे वा । ईसिस्ति अप्प-भावे, प इति प्रायोवृत्या, भार इति भारवकंतस्स पुरिसस्स गायं पायसो ईसि नयं भवति, जा य एवं ठिता सा पुढवी ईसिपब्भारा । नाम इति एतमभिहाणं तस्स । सा य सब्बद्धिसिद्धिविमाणाओ उवरिं बारसेहिं जोयणेहिं भवति । तेण सा उड्डलोगचूला भवति । गता खेत्तचूला ॥ इयाणि काल-भावचूलाओ दो वि एगगाहाए भण्णति-

[भा. ६६] अहिमासओ उ काले, भावे चूला तु होइमा चेव ।

चूला विभूसणं ति य, सिहरं ति य होति एगद्धा ॥

चू. बारस-मास-प्पमाण-वरिसाओ अहिओ मासो अहिमासओ अहिवद्धियवरिसे भवति सो य अधिकत्वात् कालचूला भवति । तु सद्दो ऽ र्थप्पवरिसणाण केवलं अधिको कालो कालचूला भवति, अंते वि वट्टमानो कालो कालचूला एव भवति । एवं जहा ओसप्पिणीए अंते अतिदूसमा एसा ओसप्पिणी-कालस्स चूला भवति । काल-चूला गता । इयाण भाव-चूला । भवणं भावः पर्याय इत्यर्थः । तस्स चूला भाव-चूला । सा य दुविहा -आगमओ य नोअगमओ य, आगमओ जाणए उवउत्ते । नोआगमओ य इमा चेव तु सद्दो खओवसमभावविसेसणे दड्डव्वो । इमा इति पक्कप्पञ्जयणचूला । एव सद्दोवधारणे । चूलेगद्धिता चूल ति वा विभूसणं ति वा सिहरं ति वा एते एगद्धा । चूल ति दारं गयं ॥

पीठिकायां द्वारं-४-समाप्तम्

-: द्वारं-५-“निसीहं” :-

[भा. ६७] नामं ठवण-निसीहं, दव्वे खेत्ते य काल-भावे य ।

एसो उ निसीहस्स, निक्खेवो छव्विहो होइ ॥

चू. कंठा । नाम-ठवणा गता ॥ दव्व-निसीहं दुविधं, आगमओ नोआगमओ य । आगमओ जाणए अनुवउत्ते । नोआगमतो जाणग-भव्व-सरीर-वड्ढिरत्ता । चइमं ।

[भा. ६८] दव्व-निसीहं कतगादिएसु खेत्तं तु कणह-तमु-निरया ।

कालंमि होति रत्ती, भाव-निसीधं तिमं चेव ॥

चू. द्रवतीति द्रव्यं । निसीहमप्रकाशं । कतको नाम रुक्खो तस्स फलं । तं कलुसोदगे पक्खिप्पइ । तओ कलुसं हेड्डा ठायति । तं दव्व-निसीहं । सच्छं उवरिं तं अनीसीहं । गयं

दव्व-निसीहं । खेत्त-निसीहं । खेत्तमागासं । तु पूरणे । कण्ह इति कण्हरातीओ । ता अनेन भगवईसुत्तानुसारेणनेय । “कति णं भंते कण्हराईओ पन्नत्ताओ ? गोयमा ! अट्ट कण्हराईओ पन्नत्ताओ । कहि णं भंते ताओ अट्टं कण्हरातीओ पन्नत्ताओ ? गोयमा ! उप्पिं सणंकुमार-माहिंदाणं कप्पणं, हेट्ठिं बंभलोगे कप्पे रिट्ठे विमाणे पत्थडे । एत्थ णं अक्खाडग-समचउरंस-संठाणसंठिओ अट्ट कण्हराईओ पन्नत्ताओ ।”

“तमुत्ति तमुक्काओ । सो य दव्वओ आउक्काओ । सो य ऽनेन भगवतिसुत्तानुसारेण नेओ ।” तमुक्काए णं भंते ! कहिं समुट्ठिए कहिं निट्ठिए ? गोयमा ! जंबुद्वीवस्स दीवस्स बहिया तिरियमसंखेज्जदीवसमुद्दे वीतिवइत्ता अरुणवरस्स दीवस्स बाहिरिल्लाओ वेइयंताओ अरुणोदयं समुद्दं बायालीसं जोयणसहस्साइं ओगाहित्ता उवरिल्लाओ जलंताओ एगपदेसिआते सेढीए, एत्थ तमुक्काए समुट्ठिते सत्तरस-एक्कवीसे जोयणसते उट्ठं उप्पत्तिता ततो पच्छा वित्थरमाणे वित्थरमाणे सोहम्मीसाण-सणंकुमार-माहिंदे चत्तारि वि कप्पे आवरित्ता णं चिट्ठिते, उट्ठं पि णं जाव बंभलोए कप्पे रिट्ठविमाणपत्थडे संपत्ते, एत्थ तमुक्काए णिट्ठिते । तमुक्काए णं भंते ! किं संठिते पन्नत्ते ? गोयमा ! अहे “मल्लग” संठिते, उप्पिं “कुक्कुडपंजर” संठाणसंठिते ।” निरया इति नरगा । तेय सीमंतगादिए । कण्ह-तमु-निरता अप्पगासित्ता खेत्त-निसीहं भवति खेत्त-निसीहं गतं ।

इदानिं काल-निसीहं-काल-निसीहं-रात्रि । गतं कालं-निसीहं । इदाणिं भाव-निसीहं - भवमं भावः । निसीहमप्पगासं । भाव एव निसीहं भाव-निसीहं । तं दुविहं-आगमओ नोअगमओ य । आगमओ जाणए उवउत्ते । नोआगमतो इमं चेव पकप्पज्झयणं । जेण सुत्तत्थ-तदुभएहिं अप्पगासं । एव अवधारणे इति ॥

निशीथ इति कोऽर्थः । निशीथसद्-पट्टीकरणत्वं वा भन्नति । निशीथ इति -

[भा. ६९] जं होति अप्पगासं, तं तु निसीहं ति लोगसंसिद्धं ।

जं अप्पगासधम्मं, अन्नं पि तयं निसीधं ति ॥

चू. जमिति अनिदिट्ठं । होति भवति । अप्पगासमिति अंधकारं । जकारनिट्ठेसे तगारो होइ । सद्दस्स अवहारणत्थे तुगारो । अप्पगासवयणस्स निण्णयत्थे निसीहं ति । लोणे वि सिद्धं निसीहं अप्पगासं । जहा कोइ पावासिओ पओसे आगओ, परेण बित्तिए दिणे पुच्छिओ “कल्ले कंवलमागओसि ?” भणति “निसीहे” ति रात्रावित्यर्थः । न केवलं लोकसिद्धमप्पगासं निसीहं, जं अप्पगासधम्मं अन्नं पि तं निसीहं । अक्खरत्थो कंठो । उदाहरणं-जहा लोइया रहस्ससुत्ता विज्जा मंता जोगा य अपरिणयाणं न पगासिज्जंति ॥

अहवा दव्व-खेत्त-काल-भाव-निसीहा अन्नहा वक्खाणिज्जंति । दव्व-निसीहं जाणग-भव्व-सरीरातिरितं कतक-फलं, जम्हा तेण कल्लसुदए पक्खित्तेण मलो निसीयति, उदगादवगच्छतीत्यर्थः, तम्हा तं चेव कतकफलं दव्व-निसीहं । खेत्त-निसीहं हिद्वीवसमुद्दादिलोगा य, जम्हा ते पप्पजिय-पुग्गलाणं तदभावो अवगच्छति । काल-निसीहं अहो, तं पप्प राती-तमस्स निसीयणं भवति । भाव निसीहं-

[भा. ७०] अट्टविह कम्म-पंको, निसीयते जेण तं निसीधं ति ।

अविसेसे वि विसेसो, सुइं पि जं गेइ अन्नेसिं ॥

चू, अट्टत्ति संख्या । विहो भेओ । क्रियते इति कर्म । पंको दब्बे भावे य । दब्बे उदगचलणी भावे नाणावरणातीणि पंको । सो भाव-पंको निसीयते जेण । तस्स भाव-पंकस्स निसीयणा तिविहा-खओ, उवसमो, खयोवसमो य । “जेण”ति करणभूतेण तं निसीहं भणति । तंचिमं अज्झयणं । जम्हा जुहुत्तं आयरमाणस्स अट्टविह-कम्मगंठी वियारा-इति । तेणिमं निसीहं ।

चोदगाह-जइ कम्मक्खवणसामत्थाओ इमं निसीहं एवं सव्वज्झयणाणं निसीहत्तं भवतु? गुरु भणति-आमं, किं पुण “अविसेसेवि”ति सव्वज्झयण कम्मक्खवणस्स सामत्ताविसेसा इह अज्झयणे विसेसो । विसेसो नाम भेओ । को पुण विसेसो ? इमो सुत्तिं पि जं नेति अन्नेसिं सुत्तिं सवणं सोइंदिउवलद्धी जम्हा कारणा, न इति पडिसेहे एति आगच्छति प्राप्नोतीत्यर्थः, अन्नेसिं ति अगीत-अइपरिनामा-परिनामगाणं ति वक्कसेसं । किं पुण कारणं तेसिमं सुइं नागच्छति ? सुण-इदमज्झयणं अववायबहुलं, ते य अगीयत्थादि दोसजुत्तत्ता विणसेज्झ तेण नागच्छति । “अवि” पदत्थसंभावणे । किं संभावयति ? जति अगीयाण अन्नसहु-परायवत्तयं-ताण वि सवणं पि न भवति कओ उद्देसवायणत्थ-सवणाणि, एवं सम्भावयति ।

अहवण्णाहा गाहा समवतारिञ्जति । अप्पगास-निसीह-सइ-सामण्णवक्खाणाओ सीसो पुच्छति-लोगुत्तर-लोगनिसीहाण को पडिसेसेसो ? उच्यते “अट्टविह कम्म-पंको” गाहा । अक्खरत्थो सो चेव । उवसंहारो इमो । जइ वि लोइगारण्णगामादीणि निसीहाणि तहवि कम्मक्ख-वणसमत्थाणि न भवंतीति अविसेसेविसेसो भणितो । किं च ताणि गिहत्थ-पासंडीण सुतिमागच्छंति इमं सुत्तिं पि जं न इति अन्नेसिं । अन्ने गिहत्थ अन्नतिथिया अवि सपक्खागीय-पासंडीण वि । आयारादि-निक्खेव-दार-गाहागता वितिय-गाहा ए य आयारमादियाइं ति गतं ॥

पीठिकायं द्वारं-५-समाप्तम्

—: द्वारं-६-“प्रायश्चित्त” :-

तं च पच्छित्तं एवं भवति-

[भा. ७१] आयारे चउसु य, चूलियासु उवएस वितहकारिस्स ।

पच्छित्तमिहज्झयणे, भणियं अन्नेसु य पदेसु ॥

चू, आयारो नव-बंधेणमइओ । चउसु य आइल्ल-चूलासु पिंडेसणादि-विमोत्तावसाणासु । एएसु य जो उवदेसो । उवदिस्सइ ति उवदेसो क्रियेत्यर्थः । सो य पडिलेहणा-पप्फोडणाति । तं वितहं विवरीयं, करतस्स आयरं तस्सेत्यर्थः । पावं चिंदतीति पच्छित्तं । इह पक्पज्झयणे । वुत्तं निर्दिष्टमित्यर्थः । किं इहज्झयमे केवले पच्छित्तं वुत्तं ? नेत्युच्यते, अन्नेसु य पदेसु अन्नपयाणि कप्पवचहाराईणि तेसु वि वुत्तं ।

अहवा वितहकारिं ति अनायारो गहिओ । किं अनायारे एव केवले पच्छित्तं हवइ ? नेत्युच्यते, अन्नेसु य पएसु-अइक्कमो, वइक्कमो, अइयारो एएसु वि पच्छित्तं वुत्तं । अहवा किमायार एव सचूले विहतहारिस्स केवलं पच्छित्तं वुत्तं ? नेत्युच्यते, अन्नेसु य पदेसु अन्नपदा सूयकडादओ पया तेसु वि वितहकारिस्स पच्छित्तं वुत्तं । “च” पूरणे ॥

सीसो पुच्छति – “एयं पुण पच्छित्तं किं पुण पडिसेविणो अपडिसेविणो ? जइ पडिसेविणो तो जुत्तं, अह अपडिसेविणो तो सव्वे साहू सपायच्छित्ता । सपायच्छित्तिणो य चरण अमुद्धत्तं, चरणामुद्धीओ य अमोक्खो, दिक्खादि निरत्थया ।” गुरु भणइ-

[भा. ७२] तं अइपसंग-दोसा, निसेघते होति न तु असेविस्स ।

पडिसेवए य सिद्धे, कत्तादिव सिज्जाए तितयं ॥

चू. तदिति पूर्वप्रकृतापेक्षं । अति अत्यर्थः भावे, प्रसंगो नाम अवश्यानिष्प्राप्ति । जस्स अपडिसेवतस्स पच्छित्तं तस्सेसो अतिपसंगदोसो भवति । वयं पुण निसेवतो इच्छामो नो अनिसेवओ अहया, तं पच्छित्तं, अति अच्चत्ये, पसंगो पाणादिवायादिसु दूसिज्जति जेण स दोसो, अतिपसंग एव दोसो अतिपसंगदोसो । तेण अतिपसंगदोसेण दुद्धो । निसेवति त्ति आचरतीत्यर्थः । होति हवति । प्रायश्चित्तमिति वाक्यशेषः । न पडिसेहे । तु अवधारणे । असेविस्स अनाचरतः । तु सद्भाववारणा अपडिविणो न भवत्येव । पडिसेविणो वि निच्छियं भवति । जो य पडिसेवेति सो य पडिसेवगो । तंमि सिद्धे पडिसेवणा पडिसेवितव्वं च सिद्धं भवति । स्यान्मति “कहं पुण पडिसेवगसिद्धीओ पडिसेवणा पडिसेवियव्वाम सिद्धी ?” एत्थ दिहुंतो भन्नति । “कत्तादिव सिज्जते तितयं” । जो करेति सो कत्ता आदी जेसिं ताणिमाणि कत्तादीणि, ताणि य करण कज्जाणि, जहा कर्तरि सिद्धे कत्ता-करण-कज्जाणि सिद्धाणि भवन्ति । कहं ? उच्चते, स कत्ता तक्करणेहिं पयत्तं कुर्वाणो तदत्थं कज्जमभिणिष्फायति । इव उचम्मे । एवं जहा पडिसेवणाए पडिसेवियव्वेण य पडिसेवगो भवति, तस्सिद्धीओ ताणि वि सिद्धाणि । एवं सिज्जते तितयं । तितयं नाम पडिसेवगादि ॥ तं च इमं -

[भा. ७३] पडिसेवतो तु पडिसेवणा य पडिसेवितव्वयं चैव ।

एतेसिं तिण्हं पि, पत्तेय परूवणं वोच्छं ॥

चू. पत्तेयमिति पुढो पुढो । पगरिसेण रूवणं परूवणं स्वरूपकथनमित्यर्थः । सेसं कंठं ॥

एत्थ कमुद्दिट्ठणं पुव्वं पडिसेवणा पदं भणामि ? किमुक्कमे कारणं ? भणति-पडिसेवनामंतरेण पडिसेवगो न भवति त्ति कारणं । अतो पडिसेवणा भण्णति-

[भा. ७४] पडिसेवणा तु भावो, सो पुण कुसलो व होज्ज अकुसलो वा ।

कुसलेण होति कप्पो, अकुसल-पडिसेवणा दप्पो ॥

चू. पडिसेवणं पडिसेवणा । चोदक आह “सा किं किरिया भावो” ? पन्नवग आह न किरिया भावो । तु सद्दो भावावधारणे । सो इति भावः । पुण विसेसणे । किं विसेसयति ? इमं-कुसलो व होज्ज अकुसलो व होज्ज । “कुसलो” नाम प्रधान कर्मक्षपणसमर्थ इत्यर्थः । “अकुसलो” नाम अप्रधानः बंधाय संसारायेत्यर्थः । वा समुच्चे पायपूरणे वा । कुसलाकुसलभाव-गुण-दोस-प्रख्यापनार्थं भन्नति । कुसलेण होति पच्छद्धं ।

सीसो पुच्छति – “कुसलाकुसलभावजुत्तस्स किं भवति” ? गुरु भणति – “कुसलेण” पच्छद्धं । कप्पो कत्तव्वं । दप्पो अकत्तव्वं । सेसं कंठं ॥

एवं पडिसेवण-सिद्धीओ पडिसेवग-पडिसेवियव्वाम वि सिद्धी । एवं तिसु वि सिद्धेसु चोदक आह “भगवं” ! जहा घडादि-वत्थूणुत्पत्ति काले कत्ता-करण-कज्जाणमच्चंत भिण्णता

दीसति किमिहं पडिसेवग-पडिसेवणा पडिसेवियव्वाण भिण्णयत्ति” ॥ पन्नवग आह - सिया एगत्तं सियपन्नत्तं । कहं ? भण्णति-

[भा. ७५] नाणी न विना नाणं नेयं पुण तेसऽनन्नमन्नं वा ।
इय दोण्ह व अनाणत्तं, भइत्तं पुण सेवितव्वेणं ॥

चू. ज्ञानमस्यास्तीति ज्ञानी । न इति पडिसेहे । विना-ऋ ते अभावादित्यर्थः । ज्ञायते अनेनेति ज्ञानं । ज्ञानी ज्ञानमंतरेण न भवत्येवेत्यर्थः । ज्ञायते इति ज्ञेयं ज्ञान-विषय इत्यर्थः । पुण विसेसणे, किं विसेसयति ? इमं, “तेसऽनन्नमण्णं वा” । तेषामिति ज्ञानि ज्ञानयोः, “अन्नं” अभिण्णं अपृथगित्यर्थः “अन्नं” भिण्णं पृथगित्यर्थः “वा” पूरणे समुच्चये वा ।

चोयगाह - “कहं” ? उच्यते जया नाणी नानेण नाणादियाण पज्जाए चित्तेति तदा तिण्ह वि एगत्तं धम्मादिपरपज्जाय-चित्तणे अणणत्तं । अहवा, भिण्णे अभिण्णे वा नेये उवउत्तस्स उवओगा अणणत्तं नेयं । अनुवउत्तस्स अन्नं । एष द्दणत्तः । इयाणि विनियोजना । इय एवं । दोण्ह ति पडिसेवग-पडिसेवणाणं । नाणाभावो नाणत्तं, न नाणत्तं अणाणत्तं, एगत्तमिति वुत्तं भवति । भइयं भज्जं, सिए एगत्तं सिय अन्नत्तं ति वुत्तं भवति । पुण ति भइणीय-सद्वावधारणत्थे । सेवियव्व नाम जं उवभुज्जति, तेण य सह पडिसेवग-पडिसेवणाण य एगत्तं भयणिज्जं । कहं ? उच्यते, यदा कर-कम्मं करेति तदा तिण्ह वि एगत्तं, जदा बाहिर-वत्थुं पलंबाति पडिसेवति तदा अन्नत्तं । अहवा, जं पडिसेवति तद्भावपरिणते एगत्तं, जं पुण नो सेवति तंमि अपरिणयत्ताओ अन्नत्तं ॥ समासतोऽभिहित्य पडिसेवगादि-तय-सरूवस्स वित्थर-निमित्तं निक्खेवो वण्णासो कज्जति-

[भा. ७६] पडिसेवओ उ साधू, पडिसेवण मूल-उत्तरगुणे य ।
पडिसेवियव्वयं खलु दव्वादि चतुव्विधं होति ॥

चू. दार-गाहा, तत्थ पडिसेवगो ति दारं । पडिसेवणं पडिसेवयती ति पडिसेवगो, सो य साहू । तु सहो साहु अवधारणे पूरणे वा । तस्स य पडिसेवगस्सिमे भेदा । पुरिसा नपुंसगा इत्थी । तत्थ पुरिसे ताव भणामि -

[भा. ७७] पुरिसा उक्कोस-भज्जिम, जहन्नया ते चउव्विधा होति ।
कप्पड्ढिता परिणत्ता कडयोगी चेव तरमाणा ॥

चू. एसा भद्दवाहुसामि-कता गाहा । पडिसेवग-पुरिसा तिविहा उक्कोस-भज्जिम जहन्ना एते वक्खमाणसरूवा । जे ते उक्कोसादि से चतुव्विहा होति । कहं ? उच्यते, भंग-विगप्पेण । सा य भंग-रयण-गाहा इमा-

[भा. ७८] संघयणे संपन्ना, धिति-संपन्ना य होति तरमाणा ।
सेसेसु होति भयणा, संघयण-धित्थीए इतरे य ॥

चू. संघयणे संपन्ना धिति-संपन्ना य होति, एस पढम-भंगो । तरमाणा ति सण्णासित्तं चिद्धउ । भणिताउ जमण्णं तं सेसं होति । पढमभंगो भणितो, सेसा तित्थि भंगा । तेसु भयणा नाम सेवत्थे । किं पुण तं भज्जं ? संघयणं ति । बित्थियभंगं संघयणेण भय । धिति-वज्जियं कुरु । सो य इमो-संघयण-संपण्णो नो धिति-संपण्णो बित्थिय ति । तत्थिय भंगो धिईए भज्जो, नो संघयण-भज्जो । सो य इमो-नो संघयण-संपन्नो धिति-संपन्नो । इयरे ति इयरा नाम संघयण-धित्थिर-

हिता । सो चउत्थो भंगो । इमो-नो संघयण-संपणणा नो धिति-संपणणा । एवं एते भंगा रतिता ॥

चोदग आह- जति उक्कोसादिपुरिस-तिगं तो भंग-विगप्पिया चउरो न भवंति । अह चउरो तिगं न भवति । पन्नवग आह - जे इमे भंग-विगप्पिया चउरो एते चेव, ततो भण्णंति । कहं ? भन्नति -

[भा. ७९] पुरिसा तिविहा संघयण, धितिजुता तत्थ होंति उक्कोसा ।

एगतरजुता मज्झा, दोहिं विजुता जहन्ना उ ॥

चू. पढम-भंगिल्ला उक्कोसा । सेसं पुव्वद्धस्स कंठं । एगतरजुता नाम द्वितीय-ततिय-भंगा । ते दो वि मज्झा भवंति । दोहि वि विजुता नाम संघयण-धितीहिं । एस चउत्थभंगो । एए जहन्ना भवंति । एवं चउरो वित भवंति । जे ते भंगविगप्पिया चउरो पुरिसा ते अनेन पच्छद्ध-भिहिएण चउविकप्पेण चिंतियव्वा ॥

कप्पड्डिता नाम जहाभिहिए कप्पे ड्डिता कप्पड्डिता । ते य जिनकप्पिया तप्पडिवक्खा पकप्पड्डिता । पकप्पणा पकप्पो भेद इत्यर्थः । तंमि ड्डिता पकप्पड्डिता । अववादसहिते कप्पे ड्डिय ति भणियं भवति । परिणता नाम सुतेण वएण य वत्ता, तप्पडिवक्खा नाम अपरिणता । कडजोगी नाम चउत्थादि तवे कतजोगा, तप्पडिवक्खा अकडजोगी । तरमाणा नाम जे जं तवो कम्मं आढवेंति तं विनित्थरंति तप्पडिवक्खा अतरमाणा । पच्छद्ध-सरुवं वक्खायं ॥ इयाणिं चउभंग-विगप्पिया पुरिसा कप्पड्डितादिसु चिंतिज्जंति- अतो भन्नति -

[भा. ८०] उक्कोसगा तु दुविहा, कप्प-पकप्पड्डिता व होज्जाहि ।

कप्पड्डिता तु नियमा, परिणत-कड-योगितरमाणा ॥

चू. दुविहा उक्कोसगा पढमभंगिल्ला । तु सहो दुगभेदावधारणे । सो इमो दुभेदो कप्प पकप्पा पुव्व-वक्खाया एव । इदाणिं तरमाणा सण्णासियं पदं समोचरिज्जति । कप्पे पकप्पे वा ड्डिता पढम-भंगिल्ला नियमा, तरमाणा कयकिच्चं पदयं । इदाणिं कप्प-पकप्पड्डिता पत्तेगसो चिंति-ज्जंति । कप्पड्डिता जिनकप्पिया । तु सहो पत्तेय नियमावधारणे । परिणता सुतेण वयसा य नियमा । कड-जोगिणो तवे । तरमाणगा ते नियमा । कप्पड्डिता गता ॥ पकप्पड्डिता भण्णंति । अओ भण्णति-

[भा. ८१] जे पुण ठिता पकप्पे, परिणत-कड-योगि ताइ ते भइता ।

तरमाणा पुण नियमा, जेण उ उभएण ते बलिया ॥

चू. जे इति निद्देसे । पुण इति पादपूरणे । पकप्पे थेरकप्पे । परिणय-कड-जोगितेण भइया । भय सहो पत्तेयं । कहं भतिता ? जेण थेरकप्पिता गीता अगीता य संति वयसा सोलस-वासातो परतो य संति तम्हा ते भज्जा । तरमाणा पुण नियमा । कम्हा ? उच्चते, जेण उ उभयेण ते बलिया । उभयं नाम संघयण-धितिसामत्याओ य जं तवोकम्म आढवेंति तं नित्थरंति गतो पढमभंगो ॥ ८१ ॥ इयाणिं मज्झिमा पुरिसा बितिय-ततिय-भंगिल्ला भण्णति-

[भा. ८२] मज्झा य बितिय-ततिया, नियम पकप्प-ड्डिता तु णायव्वा ।

वितिया परिणत-कड-योगिताए भइता तरे किंचि ॥

चू. मज्जा इति मज्झिमपुरिसा । वितिय त्ति वितियभंगो । ततिय त्ति ततियभंगो । नियमा इति अवस्सं । नियम-सद्दाओ जिनकप्प-वुदासो, पकप्पावधारणं । पकप्पो धेरकप्पो । नायवं बोधव्वमिति । तु अवधारणे, किमवधारयति ? इमं-दोण्ह वि मज्झिअल्लभंगाण सामण्णमभिहियं, विसेसो भन्नति । वितिया इति वितियभंगिअ । परणयतेण कडजोगित्तेण य भइया पूर्ववत् । तरे किंचि त्ति तरति शक्नोति, किंचिदिति स्वल्पतरमिति ॥ कहमप्यतरमिति भण्णति-

[भा. ८३] संघयणेण तु जुत्तो, अदढ-धिति न खलु सव्वओ अतरओ ।

देहस्सेव तु स गुणो, न भज्जति जेण अप्पेण ॥

चू. संघयणेण य जुत्तो संपण्णो इत्यर्थः । अदढ-धिई धितिविरहितः । न इति पडिसेहे । खलु अवधारणे । सव्वसो सर्व्व प्रकारेण । अकरः असमर्थ, द्विप्रतिषेधः प्रकृतिं गमयति तरत्येवेत्यर्थः कहं धिति-विरहितो तरो ? भन्नति, देहस्सेव उ स गुणो “देहं” सरीरं, “गुणो” उवगारो । नगारो पडिसेहे । भज्जति विसायमुवगच्छति । जेण यस्मात्कारणात् । अप्पेणं स्तोकेनेत्यर्थः । गतो वितियभंगो ॥ इयाणि ततिओ -

[भा. ८४] ततिओ धिति-संपन्नो, परिणय-कडयोगिता वि सो भइतो ।

एगे पुण तरमाणं, तमाहु मूलं धिती जम्हा ॥

चू. ततिओ त्ति ततिय-भंगो । धिति-संपण्णो धृति-संपण्णो धृति-युक्तः, संघयण-विरहितः । अविसेद्वा किंचि तरति धिति-संपण्णत्वात् । पुव्वद्वस्स सेसं कंठं । एगेत्ति एगे आयरिया । पुण विसेसणे । तरमाणं ति समत्थं । तदिति तइयभंगिअं । आहुरिति उक्तवंतः कम्हा कारणा तरमाणं भण्णति ? भण्णति-तवस्स मूलं धिती जम्हा ॥ कहं पुण दुविह-संघयणुप्पती भवति ? भण्णति-

[भा. ८५] नामुदया संघयणं, धिती तु मोहस्स उवसमे होति ।

तहवि सती संघयणे, जा होति धिती न साहीणे ॥

चू. नाम इति छट्ठी मूल-कम्म-पगडी । तस्स बायालीसुत्तरभेदेसु अट्ठमो संघयणभेओ नाम । तस्स पुक्खलुदया पुक्खल-सरीरसंघयणं भवति । धितित्ति धिति-संघयणं । मोहो नाम चउत्था मूलकम्म-पगडी, तस्स खओवसमा धिती भवति । विसेसओ बरित्तमोहक्खओवसमा तत्थ विसेसओ नोकसायचरित्तमोहनीयखओवसमा । तत्थ विसेसओ अरतिखओवसमा । एवं दुविह-संघयणुप्पती भवति ।

चोदक आह- “जति संघयण-धितीण भिण्णाणुप्पतीकारणाणि कम्हा तइयभंगो अतरमाणगो कज्जति ?” । पन्नवगाह-जइ विभिण्णाणुप्पतीकारणाणि तह वि सति संघयणे, “सति” त्ति विज्जमाणे संघयणे, जा इति जारिसी, होति धिती, न सा संघयण-हीणे भवति, तम्हा तइयभंगो अतरमाणगो । केतीमतेणं पुण तरमाण एव । गओ ततियो भंगो ॥ इयाणि चउत्थो-

[भा. ८६] चरिमो परिणत-कड, योगिताए भइओ न सव्वसो अतरओ ।

राती-भक्त-विवर्जण, पोरिसमादीहिं जं तरति ॥

चू. चरिभो चउत्थभंगो । सेसं पुव्वद्धस्स कंठं । जो धिति-सारीर-संघयण-विहीणो कहं पुण सव्वसो अतरो न भवति ? उच्चते-राती-भक्तं, जं यस्मात् कारणात्, एवमादि प्रत्याख्यानं, तरति, तम्हा न सव्वसो अतरो । गओ चउत्थभंगो पुरिस-पडिसेवगो य ॥ इयाणि नपुंसगित्थि-पडिसेवगा भण्णंति-

[भा. ८७] पुरिस-नपुंसा एमेव, होंति एमेव होंति इत्थीओ ।

नवरं पुण कप्पट्ठिता, इत्थीवग्गे न कातव्वा ॥

चू. नपुंसगा दुविहा-इत्थी-नपुंसगा च पुरिस-नपुंसगा य । इत्थी-नपुंसगा अपव्वावणिजा जे ते पुरिस-नपुंसगा अप्पडिसेविणो छज्जणा-वद्धिय १, चिप्पिय २, मंत ३, ओसहि उवहता, ४, ईसित्तो ५, देवसत्तो ६, एते जहा पुरिसा उक्कोस्सगादि-चउसु भंगेसु कप्पट्ठियादि-विकप्पेहिं चिंतिता तहे ते वि चिंतेयव्वा । इत्थियाओ वि एवं चेव । नवरं जिनकप्पिया इत्थी न भवति । वर्गो नाम स्त्रीपक्षः । पडिसेवगो त्ति दारं गतं ॥

इदानिं पडिसेवणे त्ति दारं । तत्थ वयणं “पडिसेवण मूल-उत्तरगुणे य त्ति सा पडिसेवणा दुविहा-

[भा. ८८] दप्पे सकारणंमि य, दुविधा पडिसेवणा समासेणं ।

एक्केक्का वि य दुविधा मूलगुणे उत्तरगुणे य ॥

चू. दप्प इति जो अनेगव्वायामजोग्ग-वग्गणादिकिरियं करेति निक्कारणे, सो दप्पो । सकारणंमि य त्ति नाण-दंसणाणि अहिकिच्च संजमादि-जोगेसु य असरमाणेसु पडिसेव त्ति, सा कप्पो । समासेण संखेवेण । एक्केक्का वि त्ति वीप्सा, दप्पिया दुविहा कप्पिया दुभेया । दप्पेणं जं पडिसेवति तं मूलगुणा वा उत्तरगुणा वा, कारेण वि जं पडिसेवति तं मूलगुणा वा उत्तरगुणा वा ॥

जं च पडिसेवति तं पडिसेवियव्वं । तं च इमं गाहापच्छद्धेण गहियं पडिसेवियव्वं तं खलु दव्वादिचतुव्विहं होति” । दव्वं आदी जेसिं ताणिमाणि दव्वादीणि । ताणि य दव्व-खेत्त-काल-भावा । दव्वतो सचेयणमचेयणं वा । खेत्तओ गामे रन्ने वा । कालओ सुभिकखे वा दुभिकखे वा भावओ हट्ठो वा अहट्ठो वा पडिसेवणा पडिसेवियव्वाणि दोवि दाराणि जुगवं गच्छिस्संति । जओ पडिसेवियव्वमंतरेण पडिसेवणा न भवति । तत्थ जा सा मूलगुण-पडिसेवणा सा इमा -

[भा. ८९] मूलगुणे छट्ठाणा, पढमे ट्ठाणंमि नवविहो भेदो ।

सेसेसुक्कोस-मज्झिम-जहन्न दव्वादिया चउहा ॥

चू. मूला गुणा मूलगुणा आद्य-गुणा प्रधानगुणा इत्यर्थः । तेसु पडिसेवणा जा सा छट्ठाणा भवति, छसु ठाणेसु भवति त्ति भणियं होति । ताणि य इमाणि-पाणातिवाओ, १ मुसावाओ, २ अदत्तादाणं, ३ मेहुणं, ४ परिग्गहो, ५ रातीभोयणं च ६ । एत्थ पढमट्ठाणं पाणातिवातो । तत्थ नवविहो भेओ । सो य इभो-पुढविक्काओ आउक्काओ तेऊ-वाऊ-वणस्सइ-बेतिंदिय-तेइंदिय-तेइंदिय-चउरिंदिया पंचिंदिया । सेसेसु त्ति मुसावाओ-जाव-रातीभोयणं । एएसिं एक्केकं तिविहं त्ति य, इमे तिभेदा-उक्कोसो, मज्झिमो, जहन्नो । दव्वादिया चउह

त्ति-उक्कोस-मुसावाओ चउव्विहो दव्वओ खेत्तओ कालओ भावओ । मज्झिमो वि चउव्विहो दव्वति ॥ जहन्नओ वि चउव्विहो दव्ववि ॥ एवं अदत्तादानमवि दुवालसं भेदं । मेहुणं पि, परिग्रहो वि, रातीभोयणं पि दुवालसभेदं । उक्कोसं पुण दव्वं एवं भवति बहुत्ततो सारतो वा, मुल्लतो वा । एवं मज्जे वि तिन्नि भेदा, जहन्ने वि तिन्नि भेदा । उक्कोसदव्वावलावे उक्कोसो मुसावातो, मज्झिमे मज्झिमो, जहन्ने जहन्नो । एवं अदत्तादिसु वि जोयणिज्जं । खेत्तओ जं जत्थ खेत्ते अच्चियं मज्झिमं जहन्नं वा । कालतो जं जत्थ काले अच्चियं मज्झिमं जहन्नं वा । भावओ वि वण्णादि-गुणेहिं उक्कोस-मज्झिम-जहन्नं वा । एवं बुद्धीए आलोएउं जोयणा कायव्वा ।

अहवा सेसेसुक्कोस-मज्झिम-जहन्न ति, जेण मुसावाएण अभिहिएण पारंचियं भवति एस उक्कोसो मुसावाओ, जेण पुण दसरार्इदियाति जाव अणवट्ठं एस मज्झिमो, जेण पंचरार्इदियाणि एस जहन्नो । एवं अदत्तादाने वि-जाव-रातीभोयणे वि । अहवा दव्वादिया चउह ति, एवं पडिसेवितव्वं गहियं । अहवा एयं पदं एवं पट्टिज्जति, दप्पातिया चउहा, जे ते मूलगुणे छट्ठाणा एए दप्पादि-चउह-पडिसेवणाए पडिसेवेत्ति ॥ सा य इमा -

[मू. ९०] दप्पे कप्प-पमत्ताणाभोग आहच्चतो य चरिमा तु ।
पडिलोम-परूवणता, अत्थेणं होति अणुलोमा ॥

चू. दप्प-पडिसेवा कप्प-पडिसेवा पमाय-पडिसेवा अप्पमाय-पडिसेवा । जा सा ऽअपमत्त-पडिसेवा सा दुविहा-अनाभोगा आहच्चओ य । चरिमा नाम अप्पमत्त-पडिसेवा । एतासिं कमोवण्णत्थाणं अप्पमत्तादिपडिलोम-परूवणा कायव्वा । अत्थेणं पुन एसा चेव अनुलोम-परूवणया । एस अक्खरत्थो ॥

इदानिं वित्थरो भन्नति । चोदकाह - “जति पणातिपायादि छट्ठाणस्स दव्वादि चउहा पडिसेवा कता तो जा पुव्वं भणिया “दप्पे सकारणंमि य दुविहा” सा इयाणिं न घडए, जइ दुहा-चउहा न घडए, अह चउहा-तो दुहा न घडए, एवं पुव्वावरविरोहो । पन्नवग आह-नो न घडए, घटत एव, कथं ? उच्चते-

[भा. ९१] एसेव चतुह पडिसेवणा तु, संखेवतो भवे दुविधा ।
दप्पो तु जो पमादो, कप्पो पुण अप्पमत्तस्स ॥

चू. एसेव ति जा पुव्वभणिता । चउहा चउरो भेया दप्पादिया । तु पूरणे । संखेवो समासो, न वित्थरोत्ति भणियं भवेज्ज । दुहा दुभेया । कहं ? दप्पाओ कप्पाओ, जो पमाओ सो दप्पो, तन्हा एगत्ता एगा दप्पा पडिसेवणा । कप्पो पुण अप्पमत्तस्स । अप्पमातो कप्पो भन्नति । तन्हा एगत्ता एगा कप्पियापडिसेवणा । एवं दो भणंति । अहवा कारणकज्जमवेक्खातो एगत्तं पुहत्तं वा भवति । पमाया दप्पो भवति अप्पमाया कप्पो । एत्थ दिट्ठंतो भणंति जहा तंतूओ पडो, तंतुकारणं पडो कज्जं, जन्हा कारणंतरमावण्णा तंतव एव पडो, तन्हा तंतुपडाणं एगत्तं । जन्हा पुण तंतूहिं पडकज्जं न कज्जति तन्हा अन्नत्तं । एवं पमाददप्पाणं एगत्तं पुहुत्तं वा, अप्पमाय-कप्पाण वि एगत्तं पुहुत्तं वा । जओ एवं तन्हा पडिसेवणा चउव्विहा वा, न एत्थ दोसो ॥

इयानिं सीसो पुच्छति - “कहं पमाओ दप्पो, अप्पमाओ वा कप्पो” ? गुरु भणति सुणसु जहा भवति -

[भा. १२] न य सव्वो वि पमत्तो, आवज्जति तथ वि सो भवे वधओ ।

जह अप्पमादसहि, आवण्णो वी अवहओ उ ॥

चू. अतिवातलकखणो दप्पो । अनुपयोगलकखणः प्रमादः । नाणातिकारणावेक्ख अकप्पसेवणा कप्पो । उवओगपुव्वकरणक्रिया लकखणो अप्रमादः एवं सरूवठितेसु गाहत्थो अवयारिज्जति । न इति पडिसेहे । सव्व इति—अपरिसेसे । पमत्तो पमायभावे वट्ठतो । आवज्जति पाणातिवाए । जति वि य सो पमादभावे वट्ठमाणो पाणातिवायं गावज्जति तहा वि सो नियमा भवे वहओ ।

सीसो पुच्छति — “पाणाइवायं अणावण्णो कंहं वहओ ? ” । गुरुराह — एत्थ वि अन्नो दिट्ठंतोकज्जति । जह अप्पमायपच्छद्धं । “जहा” जेणप्पगारेण, “अप्पमायसहिओ” अप्पमाययुक्त-इत्यर्थः । आवण्णो वि पाणातिवायं अवहगो भवति । भणियं च “उच्चालियंमि पादे” — गाहा । “न य तस्स तन्निमित्तो” गाहा ॥ जहा स सति पाणातिवाए अप्पमत्तो अवहगो भवति एवं असति पाणातिवाए पमत्तताए वहगो भवति । जओ एवं तम्हा घउहा पडिसेवणा दुविहा भवति दप्पिया कप्पिया य ॥

दप्प—कप्पाणं कम्मोवणत्थाणं पुव्वं कप्पियावक्खाणं भणामि । चोदगाह—ततियपाएण “पडिलोमपरूवणता” कंहं ? “दप्पिकायाः पूर्वं निपातनं कृत्वा कल्पिकाया व्याख्या कंहं पूर्व-मुच्यते ? ” अत्रोच्यते — अथेणं होइ अनुलोमा अर्थ प्रतीत्य कल्पिका एव पूर्व भवतीत्यर्थः । कहमत्थेणं होति अनुलोमा ? । भन्ति —

[भा. १३] अप्पतरमच्चियत्तरं, एगेसिं पुव्व जतण—पडिसेवा ।

तं दोण्ह चेव जुज्जति, बहूण पुण अच्चित्तं अंते ॥

चू. अप्पत्तरत्ति । अत्रेके आचार्या आहुर्यदल्पस्वरतरं तत्सर्वं द्वंद्वे हि पूर्व निपतति, यथा—लक्षन्यग्रोधौ । अर्चिततरं ति । अन्ने पुणराहुर्यदर्चितं तत्पूर्वं निपतति, यथा मातापितरो वासुदेवार्जुनी इत्यादि । एताणि कारणाणि इच्छमाणा आयरिया पुव्वं जयणपडिसेवणं भणंति । वयं पुण ब्रूमः — तं दोण्ह चेव पच्छद्धं । “तदि” ति अल्पस्वरत्वं अर्चितत्वं वा, “द्वाभ्यां चे” ति पदाभ्यां, युज्जते घटते इत्यर्थः, न तु बहूनां ।

चोदक आह — “बहुआण कंहं” ? उच्यते — बहूण पुण अर्चितं अंते । “बहूनां” पदानां “पुण” सद्दो अवधारणे, “अच्चियं” पदं “अंते” भवति, यथा भीमार्जुनवासुदेवा । उक्कमकारणाणि अभिहितानि ॥ इदानिं समवतारो —

[भा. १४] दोण्हं वच्चं पुव्वच्चियं तु बहूयाण अच्चित्तं अंते ।

अप्पं च एत्थ वच्चं, जतणा तेणं तु पडिलोमं ॥

चू. जदा दोपयाणि कप्पिज्जंति दप्पिया कप्पिया य तदा दोण्हं वच्चं पुव्वच्चियं तु, कप्पियं अच्चियं पदं तं पुव्वं वत्तव्वमिति । दा बहू पया कप्पिज्जंति, दप्पो कप्पो पमाओ अप्पमातो, तदा बहुआणं अच्चियं अंते, अंतपदं अपपमातो, सो पुव्वं वत्तव्वो । अहवा अप्पं च एत्थ वच्चं, तेण वा पुव्वं भनामो । जयणा इति जयणपडिसेवणा । तेण इति कारणेण । पडिलोम इति पच्छाणुपुव्वी-त्यर्थः । निश्चयतः इदं कारणं वयमिच्छमाणा कप्पिकायाः पूर्वं निपातनं कृतवतः ।

[भा. ९५] न पमादो कातव्यो, जतण-पडिसेवणा अतो पढमं ।

सा तु अनाभोगेणं, सहसकारेण वा होजा ॥

चू. जम्हा पव्वयंतस्सेव पढमं अयंमुवदेसो दिज्जति “अप्रमादः करणीयः सदा प्रमादवर्जितेन भवितव्यं ।” अतो एतेण चर कारणेणं, जयणपडिसेवणाए पुव्विं निवायं इच्छामो, न तु अप्पसरमच्चियं वा काउं । बंधानुलोमताए वा अंतं अप्पमतपडिसेवणा भणिता, अत्थतो पुण वक्खवाणंतेहिं पढमं वक्खवाणिज्जति तेण अणुलोमा चेव एसा, अत्थओ न पडिलोमा, सिद्धं अणुलोमक्खवाणं । सा अप्पमायपडिसेवणा दुविहा – अनाभोगा, हव्वतो अ । “चरिमा तु” एयं चेव पयं विपट्ठतरं निक्खिवति । सा उ अनाओघएणं पच्छद्धं कंठं ॥

अनाभोगे सहस्सकारे य दो दारा । अनाभोगो नाम अत्यंतविस्मृतिः ।

अनाभोग पडिसेवणा सरूपं इयं :-

[भा. ९६] अन्नतरपमादेणं, असंपउत्तस्स नोवउत्तस्स ।

रीयादिसु भूतत्थेसु अवट्ठतो होतणाभोगो ॥

चू. पंचविहस्स पमायस्स ईदिय-कसाय-वियड-निद्दा-वियहा-सरुवस्स एएसिं एगतरणावि असंपउत्तस्स अयुक्तस्येत्यर्थः ‘नोवउत्तस्स रीयातिसु भूयत्थेसु’ “नो” इति पडिसेहे, उवउत्तो मनसा धिंथिना वा, युगांतरपलोगी । रीयति इरियासमिती गहिता, आदि सदातो अन्नसमितीतो य । एतासु समितीसु कदाचित् एसरिएणं उवउत्तत्तणं न कयं होजा अप्पकालं सरिते य मिच्छादुक्कडं देति । भूयत्थो नाम वआर-विहार-संधार-भिकखादि संजमसाहिका किरिया भूतत्थो, घावणवग्गणादिको अभूतत्थो, अवट्ठओ पाणातिवाते । एवं गुणविसिद्धो होअणाभोगो अहवा एवं वक्खवाणेजा, असंपउत्तस्स पाणातिवातेण ईरियादिसमितीण जो भूयत्थो तंमि अवट्ठं तो होतणाभोगो ति । सेसं पूर्ववत् । इह अनाभोगेण जति पाणातिवायं नावण्णो का पडिसेवणा ? उच्यते, जं तं अनुवउत्तभावं पडिसेवति स एव पडिसेवणा इह नायव्वा । गतो अनाभोगो ॥ इदानिं सहस्सकारो । तस्सिमं सरुवं-

[भा. ९७] पुव्वं अपासिऊणं, छूढे पादंमि जं पुणो पासे ।

न य तरति नियत्तेउं पादं सहसाकरणमेतं ॥

चू. पुव्वमिति पढमं चक्खुणा थंडिले पाणी पडिलेहेयव्वा, जति दिद्दा तो वजणं । अपासिऊणं ति जति न दिद्दा तंमि थंडिले पाणी । छूढे पायमिति पुव्वणसियथंडिला ओ उक्खित्ते पादे, चक्खुपडिलेहिय थंडिलं असंपत्ते अंतरा वट्ठमाणे पादे । जं पुणो पासेत्ति “जमि” ति पुव्वमदिद्धं पाणिणं “पुणो” पच्छो “पस्सेज्ज” चक्खुणा । न तरति न सक्केत्ति-नसणकिरियव्वावारपवियट्ठं पायं नियत्तेउं । पच्छा दिद्द-पाणिणो उवरिं निसितो पाओ । तस्स य संघट्ठणपरितावणाकिलादणोहवणादीया पीडा कता । एसा जा सहस्सकारपडिसेवा । सहस्साकरणमेयं ति सहसाकरणं सहसकारणं जाणमाणस्स परायत्तस्सेत्यर्थः । “एतमि” ति एयं सरुवं सहसकारस्स ।

इदानिं सहसकारसरुढोवलद्धं पंधसुवि समितीसु नियोतिज्जति । तत्थ पढमा य इरियासमितो भण्णति-

[भा. ९८] दिट्ठे सहस्सकारे, कुलिंगादी जह असिमि विसमो वा ।

आउत्तो रीयाती, तडि-संकमण उवहि-संधारे ॥

चू. जतिणा असणाति-किरियापवत्तेण अप्पमत्त-ईरिओवतत्तेण दिट्ठो पाणी, कायजोगो य पुव्वपयत्तो, न सकइ नियतेउं एवं सहसकारेण वावादिदो कुलिंगी । तडिसंकमणं वा आउत्तो करेति । तडी नाम छिण्णटंका । उवहिं संधारणं वा वा उप्पाएंतो । सब्बत्थ आउत्तो जति वि कुलिंगं वावातेति तहवि अबंधको सो भणिओ ॥

चोदगाह - "किं वुत्तं कुलिंगी ? काणि वा लिंगाणि ? को वा लिंगी ? । पन्नवगाह-

[भा. ९९] कुच्छित्तलिंगकुलिंगी, जस्स व पंचेदिया असंपुण्णा ।

लिंदिदायाइं अत्ता, लिंगी तो घेप्पते तेहिं ॥

चू. कु सद्दो अनिद्ववादी, कुस्सितेद्रिय इत्यर्थः । सेसं कंठं । जस्सेति जस्स पाणिणो । पंचेदिया असंपुन्न त्ति, अत्थि पंचेदिया, किं तर्हि, असंपुण्णा, जहा असण्णिणो परिफुडत्थपरिच्छेइणो" न भवति त्ति भणियं चउरिद्रिय इत्यर्थः । सो कुलिंगी । लिंगमिति जीवस्य लक्षणं, यथा अप्रत्यक्षोऽप्यन्निर्धूमेन लिंग्यते ज्ञायते इत्यर्थः । एवं लिंगाणिद्रियाणि, अतो आत्मा लिंगमस्यास्तीति लिंगी । आत्मा लिंगी कहां घेप्पते ? तेहिं इंदियैरित्यर्थः ॥ चोदगाहं - "कहं पुन सो अप्पमत्तो विराहेति ?" । पन्नवगाह - जह असिंमि विसमे वा । एयस्स वक्खाणं

[भा. १००] असिं कंटकविसमादिषु, गच्छंतो सिक्खिओ वि जत्तेण ।

चुक्कइ एमेव मुणी, छलिंज्जती अप्पमत्तो वि ॥

चू. असी खगं । जहा तस्स धाराए गच्छंतो सुसिक्खिओ वि आउत्तो वि लंछिज्जइ । कंटगाणिणो वा जो पहे तेण गच्छंतस्स आउत्तस्स वि कंटओ लग्गति । विसमं भिन्नोन्नतं । आति सद्दाओ नदीतरणाइसु जत्तेणं प्रयत्नेन । चुक्कति छलिंज्जति । एस दिट्ठंतो । इणमत्थोवणओ एवमवधारणे । मुणी साहू । इरियासमिती गता ॥

इदाणि भासासमिती । कोति साहू सहमा सावज्ज भासं भासेज्ज । न य सक्खिओ निग्घेतुं वाओगो । एवं भासा समितीए सहस्सकारो । सो भज्जत्थविसोहीए सुद्धो चेव । एत्थ भासासमितिसहस्सकारो भण्णति-

[भा. १०१] अस्संजतमतरंते, वट्टइ ते पुच्छ होज्ज भासाए ।

वट्टति असंजमो से, अनुमति केरिसं तम्हा ॥

चू. असंजतो गिहत्थो । अतरंगो गिलाणो तं साहू पुच्छेज्ज सहसकारेण - "वट्टति त्ति" लट्ठति । तं च किं अस्संजमो असंजमजीवियं वा । एत्थ साहुणो सुहुमवायाजोगेहिं अनुमती लब्धति । एवं होज्ज भासाए त्ति भासासमितीए सहस्सकारो । वट्टति असंजमो से गयत्थं । ना अनुमती भविस्सति, तम्हा एवं वत्तव्वं, केरिसं इह वयणे अत्थावत्तिपओगेण वि सुहुमो वि अनुमतिदोसो न लब्धति । गता भासासमिती ॥ इदाणि तिन्नि समितीओ जुगवं भण्णति-

[भा. १०२] दिट्ठमनेसियगहणे, गहनिक्खेवे तहा निसग्गे वा ।

पुव्वाइट्ठो जोगो, तिन्नो सहसा न निग्घेतुं ॥

चू. दिट्ठमनेसियगहणे त्ति एस एसणासमिती । गह-निक्खेवे त्ति आयाण-निक्खेवसमिती । तहानिसग्गेति एस परिठावणिया समिती । पच्छद्वेण । तिण्ह वि सरूव्वं कंठं । एसणासमितीए

उवउत्तो न दिङ्मणेसणिज्जं पच्छा दिङ्गं न सक्किओ गहणजोगा नियतेउं । एवं सहसक्कारो एसणासमितीए भवति । एवं गहण-निक्खेवेसु वि । पुव्वाइड्ढो न सक्कितो जोगो निग्घेत्तुं । तहा निसग्गे वि भणिओ सहसकारो ॥

एवं अनाभोगेण वा सहसक्कारेण वा पडिसेविए वि बंधो न भवति । जतो भण्णइ -

[भा. १०३] पंचसमितस्स मुणिणो, आसज्ज विराहणा जदि हवेज्जा ।

रीयंतस्स गुणवओ, सुव्वत्तमबंधओ सो उ ॥

चू. पंचहिं समितीहिं समियस्स जयंतस्सेत्यर्थः । मुणिणो साधोः । आसज्ज त्ति एरिसमवत्थं पप्प पाणिविराहणा भवति । रीयंतस्स कायजोगे पवत्तस्स । गुणवतः गुणात्मनः । सुव्वत्तं परिस्फुटं । अबंधओ सो उ । “तु” सद्दो अवधारणे । गया अप्पमायपडिसेवणा ॥

इदाणि अवसेसाओ तिन्नि । एतासिं कतरा पुव्वं भासियव्वा ? उच्यते, अल्पतरत्वात् तृतीया वत्तव्या, पच्छा पढमा बितिया य एगद्धा भणिहिंति । सा य पमाय-पडिसेवणा पंचविहा

[भा. १०४] कसाय-विकहा-वियडे, इंदिय-निह-पमायपंचविहे ।

कलुसस्स य निक्खेवो, चउविधो कोधादि एक्कारो ॥

चू. कसायपमादो १, विगहापमादो २, विगडपमादो ३, इंदियपमादो ४, निहपमादो ५, कलुस्स य त्ति कसायपडिसेवणा गहिता । “च” सद्दोओ कसाया चउव्विहा-कोहो माणो माया लोभो । एतेसिं एक्केकस्स निक्खेवो चउव्विहो दव्वादी कायव्वो । सो य जह्म आवस्सते तहा दह्व्वो । तत्थ कोहं ताव भणाभि । कोहादि एक्कारेत्ति । कोहुपत्ती जातं आदिं काउं एक्कारस भेदो भवति । ते य एक्कारसभेया -

[भा. १०५] अप्पत्तिए असंखड-निच्छुभणे उवधिमेव पंतावे ।

उद्दावण कालुस्से, असंपत्ती चेव संपत्ती ॥

चू. अप्पत्तिवं पच्चमरिसकरणं । असंखडं वाचिगो कलहो । तमुवायं करेति जेण स गच्छातो निच्छुम्भति । उवकरणं वा बाहिं घत्त त्ति हारावे त्ति वा । पंतावणं लअडादिभि । उद्दवणं मारणं कालुस्से कसा उप्पत्ती घेप्पति । अप्पत्तियादि-जाव-पंतावणा असंपत्ति-संपत्तीहिं गुणिया दस । आदिकसायउप्पत्तीए सहिता एते एक्कारस ॥ इमं पच्छित्तं -

[भा. १०६] लहुओ य दोसु दोसु अ, गुरुगो लहुगा य दोसु ठाणेसु ।

दो चतुगुरु दो छल्लहु, अणवड्ढेक्कारसपदासु ॥

चू. आदिसाउप्पत्तीए लहुओ । अप्पत्तीए असंपत्तीए लहुगो, संपत्तीए मासगुरुं । असंपत्तीए असंखडे मासगुरुं, संपत्तीए ङ्क । निच्छुभणे ङ्क, संपत्तीए ङ्का । उवकरणस्स हारवणे असंपत्तीए ङ्का, संपत्तीए फुं । पंतावणस्स असंपत्तीए फुं, संपत्तीए अणवड्ढप्पो । एवं उद्दवणवज्जा एक्कारस-पदा ॥ अहवा एक्कारसपदा आदिकसाउप्पत्तीकारणं वज्जेऊण उद्दावणसहिंया एक्कारस । अहवा गाथा -

[भा. १०७] लहुगो गुरुगो गुरुगो, दो चउलहुगा य दो य चउगुरुगा ।

दो छल्लहुं अणवड्ढो, चरिमं एक्कारसपयाणि ॥

चू. (इमारयणा) - अप्पत्तीए संपत्तीए मासलहुं, संपत्तीए मासगुरुं । असंखडे असंपत्तीए

मासगुरुं, संपत्तीए ३ । निच्छुभणे असंपत्तीए ३, संपत्तीए ३ । उवकरणहारवणस्स असंपत्तीए ३, संपत्तीए फुं । पंतावणस्स असंपत्तीए फु संपत्तीए अणवड्डप्पो । उद्ववणे पारंची । एवं वा एकारसपदा ॥ अहवण्णो आदेसो भन्ति -

[भा. १०८] लहुओ य दोसु य, गुरुओ लहुगा य दोसु ठाणेसु ।
दो चउगुरु दो छल्लहु, छगुरुआ छेद मूलदुगं ॥

चू. एए पन्नरसा पायच्छिता । एतेसिं ठाणड्ढाणणियोयणा भन्ति । घोदगाह - अच्छतो ताव ड्ढाणणियोयणं, इदं ताव नाउमिच्छामि कहमप्पत्तियमुप्पणं । पन्नवगाह-

[भा. १०९] सहसा व पमादेणं, अप्पडिवंदे कसाइए लहुओ ।
अहमवि य न वंदिस्सं, असंप-संपत्ति लहुगुरूओ ॥

चू. एणेण साहुणा साहू अभिमुहो दिट्ठो । सो य तेण वंदिओ । तेण य अन्नकरियावा-वारोवउत्तेण अन्नतरपमायसहितेण वा "अप्पडिवंदे" ति तस्स साहुस्स वंदमाणस्स जंतं पडिवंदणं न पडिवंदणं अप्पडिवंदणं । अहमणेण न वंदित्तो ति कसातितो । एवं तमप्पत्तियमुप्पणं ।

इदाणि नियोयणा - तस्सेदं कसातियमेत्तस्स चेव लहुओ । तदुत्तरं कसातितो एवं चिंतेति-जया एसो वंदस्सति तथा अहमपि चेयं न पडिवंदिस्सं । तस्स असंपत्तीए मासलहुं । संपत्तीए मासगुरुं । अक्खरत्तो कंठो ॥

[भा. ११०] एवमसंखडे वी, असंपगुरुगो तु लहुग संपत्ते ।
निच्छुमणमसंपत्ते, लहुच्चिय नीणिते गुरुगा ॥

चू. असंखडे असंपत्तीए मासगुरुं ३ । निच्छुभणे असंपत्तीए ३ । संपत्तीए ३ । नीणितो नाम निच्छूढो घाडितेत्यर्थः ॥

[भा. १११] उवधी हरणे गुरुगा, असंप-संपत्तिओ य छल्लहुया ।
पंतावणसंकप्पे, छल्लहुया अचलमानस्स ॥

चू. उवहिं हरामि वा हारेमि वा असंपत्तीए ३ संपत्तीए फुं । पंतावण संकप्पो नाम जड्ढि-मुड्ढि-कोप्पर-प्पहारेहि गहणामि ति चिंतयति । अचलमाणस्स ति तदवस्थस्सेव कायकिरियमयुं जंतस्स फुं ॥

[भा. ११२] पहरणमग्गणे छग्गुरु, छेदो दिट्ठमि अट्ठमं गहिते ।
उग्गिण्ण दिन्न अमए, नवमं उद्दावणे चरिमं ॥

चू. इतो इतो पहरणं लउडादि मग्गिउमारद्धो, तत्थ से फुं । तेण य मग्गतेण दिट्ठं, चक्खुणिवाए कयमेत्ते चेव छेदो । गंतूणं हत्थेण गहियं, एत्थ से अट्ठमं । मासलहुआतो गणिज्जंतं मूलं अट्ठमं भवति, जस्स रुसिओ तस्स उग्गिणं पहरणं णवमं भवति, दिण्णे पहारे जति न मतो तथा वि नवमं चेव, अणवड्डप्पं ति भणियं होति । पहारे दिण्णे मतो सिया चरिमं । चरिमं नाम पारंची, चरिभावस्थितत्वात् । पढम-बितिय-ततिय आदेसाण सामण्णलक्खणागाहा ॥ विसेसओ पढमा एसस्सिमा -

[भा. ११३] अप्पत्तियादि पंच य, असंप-संपत्ति संगुणं दसओ ।

कोधुष्पादणमेव तु, पदमं एकारस पदानि ॥

चू. अप्पत्तिय पदं आदिं काउं जाव पंतावणं तव पंचप्पदा । एते असंपत्ति-संपत्तिपदेहिं गुणिता दस भवति । एयं दिण्ह वि आदेसाणं सामण्णं । इमं पदमादेसे वइसेसयं कोहउप्पायणमेव उ पदमं, एतेण सहिता एकारस पदा भवति सेसं कंठं ॥ एवं कौवि अहिकरणं काउं -

[भा. ११४] तिब्वाणुबद्धरोसो, अचयंतो धरेत्तु कुसलपडिसिद्धं ।

तिण्हं एगतराए, वच्चंते अंतरा दोसा ॥

चू. तिब्बो अणुबद्धो गृहीत्येत्यर्थः । तिब्बेण वा रोसेण अणुबद्धो अप्पा जस्स सो तिब्वाणुरोसबद्धो । अचएंतो असक्कंतो धरेत्तुमिति खमिउं । भावकुसला तित्थकरा, पडिसिद्धो निवारितो, कोह इति वयणं दइव्वं । एवं सो तेण तिब्बेण रोसेण अणुबद्धो । जेण से सह अहिकरणं समुप्पन्नं तं पासितुमसक्कंतो गणातोवच्चित्तुमारद्धो । तिण्हमेगतरापत्तिं वक्खमाणं । अंतरा इति मूलगणातो निग्गयस्स अन्नं अणणं अपावेत्तस्स अंतरं भवति । दोस इति विराहणा ॥ तिण्हमेगतराए त्ति पदस्स वक्खा -

[भा. ११५] संजमआतविराघणा, उभयं वा ततियगं च पच्छित्तं ।

नाणादितिगं वा वि, अणवत्थादि तिगं वा वि ॥

चू. संजमो सत्तरसविहो, तस्स एगभेयस्स वा विराहणं करेति । आत इति अप्पा, तच्चिराहणं वा वाल-क्खाणु-कंटादीहिं वा । उभयं नाम संजमो आया य । विराहणा सहो पत्तेगं । अहवा तिगं नाण-दंसण-संजमविराहणाणं तिगं, से पच्छित्तं भवति । अहवा तिगं नाणविराहणा सुतत्थे अगेण्हंतस्स विस्सरियं अपुच्छंतस्स, दंसणविराहणा अपरिणतो चरगादीहिं दुग्गाहिज्जति, चरित्तविराहणा एगागी इत्थिग्गमो भवति ।

अहवा तिगं, अणवत्थादी तिगं वा वि एवं सो गणाओ निग्गओ, अन्नोवि साहू चित्तेति अहं पि निग्गच्छामि, अणवत्थीभूतो गच्छधम्मो । न जहा वाइणो तहा कारिणो मिच्छत्तं जणेति अहिणवघम्माणं । विराहणा आयसंजमो ॥ आयविराहणा खाणु-कंटगादीसु । संजमविराहणा इमा -

[भा. ११६] अहवा वातो तिविहो, एगिंदियमादी-जाव-पंचिंदी ।

पंचण्ह चउत्थाइं, अहा एक्कादि कल्लाणं ॥

चू. अहवति विकप्पदरिणो । अवादो दोसो । तिविहोत्ति एगिंदियवातो, विगिलिंदियावातो, पंचेदियावातो । अहवा “वातो तिविहो” त्ति पच्छित्तवातो तिविहो । सो य एगिंदियादि जाव पंचेदिएसु वातातिएसु भवति सो इमो । पंचण्ह त्ति एगिंदिया-जाव-पंचेदिया, चउत्थादि त्ति चउत्थं आदि काउं-जाव-बारसमं । एगिंदिए चउत्थं । बेइंदिए छट्ठं । तेइंदिए अट्ठमं । चउरिंदिए दसमं । पंचेदिए बारसमां । ण्को आएसो । अहवा एगिंदिए एगकल्लाणयं-जाव-पंचिंदिए पंचकल्लाणयं । वितिओ आदेसो । एतेसु जो एगिंदिएसु पच्छित्तावाओ सो जहण्णो । विंगलिंदिएसु मज्झिमो । पंचेदिएसु उक्कोसो । एस तिविहो पाच्छित्तावाओ । एए दो आदेसा । दाणपच्छित्तं भणित्तं ॥ अहवा दो एए । इमो ततिओ आवत्ति पच्छित्तेण भण्णति-

[भा. ११७] छक्काय चउसु लहुगा, परित्त लहुगा य गुरुग साधारे ।

संघट्टन परितावण, लहुगुरु अतिवायणे मूलं ॥

चू. छक्काय त्ति पुढवादी-जाव-तसक्काइया । चउसु त्ति, एएसिं छण्हं जीवनिकायाणं चउसु पुढवादिवाउक्काइयंतेसु संघट्टणे लहुगो, परितावणे गुरुगो, उद्वण चउलहुगा । परित्तवणस्सइकाइए वि एव चेव । साहारणवणस्सतिकाइए संघट्टणे मासगुरुं, परितावणे ३ उद्वणणे ३ । संघट्टण-परितावणे त्ति वयणा । सुत्तथ्योलहुगुरुगा इति चउलहुं चउगुरु च गहितं सेसा पच्छित्ता अत्यतो दद्वच्चा । पंचिंदिय संघट्टणे छगुरुगा, परितावेइ छेओ, उद्वेति मूलं । दोसु अणवट्टी, तिसु पारंची । एस अक्खरत्तो । इमो वित्थरओ अत्थो । पुढवि-आउ-तेउ-वाउ-परित्तवणस्सतिकाए य एतेसु संघट्टणे मासलङ्क, परितावणे भासगुरुं, उद्वणणे ३ । अनंतवणस्सतिकाये संघट्टणे मासगुरुं, परितावणे ३, उद्वणणे ३ ।

एवं बेइंदिएसु चउलहु आढत्तं छल्लहुएट्टाति । तेइंदिएसु चउगुरु आढत्तं छगुरुए ट्टाति, चरिदियाण छल्लहु आढत्तं छेए ट्टाति पंचंदियाण छगुरुगाढत्तं मूले ट्टाति, एस पढमा सेवणा । अतो परं अभिक्खासेवणाए हेट्टा ट्टाणं मुच्चति, उवरिकं वट्टिज्जति । पुढवाति-जाव-परित्तवणस्सइकाइयाण वितियवाराए मासगुरुगाति चउगुरुगे ट्टाति, एवं-जाव-अट्टमवाराए चरिमं पावतिं, नवमवाराए परितावणे चेव चरिमं, दमवाराए संघट्टणे चेव चरिमं, एवं सेसाण वि सट्टाणातो चरिमं पावेयव्वं । एस कोहो भणिओ । सेसकसाएसु वि यथा संभवं भाणियव्वं । कसाय त्ति दारं गयं ॥ इयारिणं कह तति दारं -

[भा. ११८] इत्थिकहं भत्तकहं, देसकहं चेव तह य रायकहं ।

एता कहा कहंते, पच्छित्ते मग्गणा होति ॥

चू. पच्छद्धं कंठं । इत्थिकह त्ति दारं । इत्थीण कहा इत्थिकहा । सा चउव्विहा इमा -

[भा. ११९] जातीकहं कुलकहं, रूवकहं बहुविहं च सिंगारं ।

एता कहा कहित्ते, चतुजमला कालगा चतुरो ॥

चू. एता इति जातिमादियाओ । चउजमल त्ति चत्तारि "जमला" मासट्टविज्जंति । माससामण्णे किं गुरुगा लहुगा ? भन्नति, "कालगा" कालग त्ति गुरुगा मासा । तेहिं चउहिं मासेहिं चउगुरग त्ति भणियं भवति । एरिसगा चउगुरुगा चउरो भवंति । जाइकहाए चउगुरुं, कुलकहाए चउगुरु, रूवकहाए चउगुरुं, सिंगारकहाए चउगुरं । एवं चउरो । जातीए तवकालेहिं लहुगं, कुले कालगुरुं तवलहुगं, रूवे तवगुरुगं काललहुं, सिंगारे दोहिं वि गुरुं ।

अहवा चत्तारि जमला जातिमातिसु भवंति-के ते कालगा चउरो चउगुरुगं त्ति भणियं भवति ? तवकालविसेसो तहेव । अहवा चउरो त्ति संखा, जमलं दो, ते य तवकाला, तानि तवकाला जुयलाणि चउर त्ति भणियं भवति । कालगा इति बहुवयणा चउगुरु, ताणि चउगुरुगाणि चउरो । अग्गद्धस्स वक्खाणगाहा इमा -

[भा. १२०] माति-समुत्था जाती, पिति-वंस कुलं तु अहव उग्गादी ।

वण्णा ५५ कित्ति य रूवं, गति-पेहित्ति-भास सिंगारे ॥

चू. माउप्पसादा रूवं भवति, जहा सोमलेराण, एवं जा कहा सा जाइकहा । पिउपसादा

रूवं भवति, जहा एगो सुवण्णगारो अच्चत्थं रूवस्सी गणिगाहिं भाडिं दाउं निज्जति रिउकाले, जा तेण सा रूवस्सिणी भवति, एवं कुल-कहा । सेसं कंठं ॥ इत्थीकहा दोसदरिसणत्थं -

[भा. १२१] आय-पर-मोहुदीरणा, उड्डाहो सुत्तमादिपरिहाणी ।
बंभवते अगुत्ती, पसंगदोसा य गमणादी ॥

चू. इत्थिकहं करेत्तस्स अप्पणो मोहोदीरणं भवति, जस्स वा कहेति परस्स तस्स मोहुदीरणं भवति । इत्थिकहं करेत्तो सुओ लोएणं उड्डाहो - 'अहो ज्ञाणोवयुत्ता तवस्सिणो' जाव इत्थिकहं करेत्ति तावता सुत्तपरिहाणी । आदिसद्दातो अत्थस्स, अन्नेसिं च संजमजोगाणं । बंभवए अगुत्ती भवति । भणियं च-

वसहि कह निसे जिदि य, कुड्ढतर पुव्वकीलिय पणात्त ।
अतिमायाहार विभूसणा य, नव बंभवेरगुत्तीओ ॥

एवं अगुत्ती भवति । पसंग एव दोसो पसंगदोसो कहापसंगाओ वा दोसा भवंति ते य गमणादी गमणं उन्निक्खमइ । "आदि" सद्दाओ वा कुलिंगी भवति, सलिंगद्वितो वा अगारिं पडिसेवति संजतिं वा हत्थकम्मं वा करेत्ति । इत्थिकह त्ति दारं गत्तं ॥

इदानिं भत्तकह त्ति दारं भत्तस्स कहा भत्तकहा । सा चउव्विहा इमा -

[भा. १२२] आवायं निव्वावं, आरंभं बहुविहं च निड्डाणं ।
एता कथा कथिते, चउजमला सुक्किला चउरो ॥

चू. चउजमला सुक्किला चउरो, वक्ख्वाणं तहेव, तवकालविसेसियं, नवरं सुक्किलत्ते आलावो सुक्किला नाम लहुगा । अग्गद्धस्स वक्ख्वाण-

[भा. १२३] सागघतादावावो, पक्कापक्को उ होइ निव्वावो ।
आरंभ तित्तिरादी, निड्डाणं जा सतसहस्सी ॥

चू. सागो भूलगादि, सागो घयं वा एत्तियं गच्छति । पक्कं अपक्कं वा परस्स दिज्जति सो निव्वावो । आरंभो एत्तिया तित्तिरदि भरति । निड्डाणं निष्फत्ती, जा लक्खेणं भवति ॥ आहारकहा-दोस-दरिसणत्थं गाहा-

[भा. १२४] आहारमंतरेणात्ति, गहितो जायई स इंगालं ।
अजित्तिंदिया ओयरिया, वातो व अणुण्णदोसा तु ॥

चू. अंतरं नाम आहाराभावो । आहाराभावे वि अच्चत्थं गिद्धस्स सतः जायते स इंगाल-दोसो । किं चान्यत्-लोके परिवातो भवति । अजिइंदिया य एते, जेण भत्तकहाओ करेत्ता चिड्ढंति । रसनिंदियजये य सेसिंदियजतो भवति । ओदरिया नाम जीविता हेउं पव्वइया, जेन आहारकहाए अच्चंति, न सज्जाए सज्जाणजोगेहिं । किं चान्यत्-अणुन्नादोसो य त्ति । मेहीओ सात्तिज्जणा, जहा अंतदुड्डस्स भाव-पाणातिवातो, एवं एत्थ वि सात्तिज्जणा सात्तिज्जणाओ य छज्जीवकायवहाणणा भवति । "च" सद्दाओ भत्त कहा-पसंगदोसा, एसणं न सोहेति । आहारकह त्ति दारं गत्तं ॥ इदानिं देसकहा -

[भा. १२५] छंढं विधी विकप्पं, नेवत्थं बहुविहं जनवयाणं ।

एता कथा कथिते, चतुजमला सुक्किला चउरो ॥

चू. पच्छद्धं तहेव । अग्गद्धस्स इमा वक्खा -

[भा. १२६] छंदो गम्मागंमं, विधी रयणा भुज्जते व जं पुब्बि ।

सारणीकूवविकप्पो, नेवत्थं भोयडादीयं ॥

चू. छंदो आयारो । गंमा जहा लाडाणं माउलदुहिया, माउसस्स धूया अगंमा । विही नाम वित्थरो, रयणा नाम जहा कोसलविसए आहारभूमी हरितोवलिता कज्जति, पउभिणिपत्ताइएहिं भूमी अत्थरिज्जति, ततो पुप्फोवयारो कज्जति, तओ पत्ती ठविज्जति, ततो पासेहिं करोडगा कड्डोरग मंकुया सिप्पीओ य इविज्जति । भुज्जते य जं पुब्बं जहा कांकणे पेय, उत्तरावहे सत्तुया, अन्नेसु वा जं विसएसु दाऊण पच्छ अपेगभक्खप्पगारा दिज्जति । सारणीकूवाईओ विकप्पो भन्नति । नेवत्थं भोयडादीयं भवति । “भोयडा” नाम जा लाडाणं कच्छ सा मरहड्डयाणं भोयडा भन्नति तं च बालप्पभित्तिं इत्थिया ताव बंधंति जाव परिणीया, जाव य आवण्णसत्ता जाया, ततो भोयणं कज्जति, सयणं मेलेऊण पडओ दिज्जति, तप्पभिइं फिट्ठइ भोयडा ॥

इदानिं देसकहा-दोस-दरिसणत्थं भण्णति-

[भा. १२७] राग-द्वोसुप्पत्ती, सपक्ख-परपक्खओ य अधिकरणं ।

बहुगुण इमो त्ति देसो, सोत्तुं गमणं च अन्नेसिं ॥

चू. देसकहाते जं देसं वण्णेति तत्थ रागो इयरे दोसो । राग-दोसओ य कम्मबंधो । किं च सपक्खेण वा परपक्खेण वा सह अहिकरणं भवति । वहं ? ? साधू एगं विसयं पसंसति अवरं निंदति, ततो सपक्खे परपक्खेण वा भणति तुमं किं जाणसि कूवमंडुको, तो उत्तरपच्चुत्तरातो अधिकरणं भवति । किं चान्यत्, देसे वण्णिजमाणे अन्नो साहू चिंतेति “बहुगुणो इमो देसो वण्णिओ” सोउं तत्थ गच्छति । देसकह त्ति दारं ॥ इदाणिं रायकहा -

राज्ञो कहा राजकहा सा चउव्विहा -

[भा. १२८] अइयाणं निज्जाणं, बलवाहणकोसमेव संठाणं कोठारं ।

एता कहा कहंते, चतुजमला कालगा चउरो ॥

चू. बलवाहणं ततिओ भेओ । कोसमेव कोट्टागारं चउत्थो भेओ । केपि एयं एवं पढंति-“कोसमेव सट्ठाणं” । तत्थ बल-बाहणकोसमेव सव्वं एक्कं । संठाणमिति चउत्थं । सेसं गाहाए कठं ॥ पुरिमद्ध-वक्खाणं इमं-

[भा. १२९] अज्झ अतियाति नीति व, नित्तो एंतो व सोभए एवं ।

बल-कोसे य पमाणं, संट्ठाणं वण्ण नेवत्थं ॥

चू. अज इति अज्झदिनं । अतिजाति पविसति । नीति निग्गच्छति । जातस्स रन्नो नित्तं नित्तस्स विभूती तं दड्ढुण अन्नेसिं पुरतो सिलाघयति । अहवा सो राया धवलतुरगादिरूढो कयसेहरो विलेवणोवलिगत्तो पुरओ पउंजमाणजयसद्दो अनेग-गय-तुरग-रह-कयपरिवारो नित्तो अयंतो वा एवं सोभति । बलं सारीरं सेनाबलं वा । वाहणं । एत्तियं तेसु एत्तियं पमाणं । एयं कहं करेति । कोसो जहिं रयणादियं दव्वं । कोट्टागारो जत्थ सालिमाइ घण्णं । तंभि वा एत्तियं पमाणं । जे पुण संट्ठाणं पढंति तस्सिमं वक्खाणं “संट्ठाणं” ति वण्ण-नेवत्थं, संट्ठाणं रूवं, वण्णो सुद्धसामादि,

नेवत्थं परिहाणं ॥ रायकहा-दोस-दरिसणत्थं भण्णति-

[भा. १३०] चारिय चोराहिमरा-हितमारित-संक-कातु-कामा वा ।

भुत्ताभुत्तोहावण करेज्ज वा आसंसपयोगं ॥

चू. साहू निलयद्धिता रायकहं कहेमाण्णा अच्छंति । ते य सुत्ता रायपुरिसेहिं । ताण य रायपुरिसाण एवमुवद्धियं चित्तस्स-जइ परमत्थेणिमे साहू तो किमेएसिं रायकहाए । नूनं एते चारिया भंडिया, चोरा वा वेस परिच्छन्ना ॥ अहिमरा नाम दहरचोरा । अस्सरयणं वाहियं केणइ रन्नो । रन्नो वा सयणो केणइ अदिट्ठेण मारितो । एतेसु संकिज्जति ।

अहवा चारिया चोरेसु संका । अहिमरत्तं अस्सररणं वा मारणं वा काउ कामा । वा विकप्पदरिसणे । अहवा रायकहाए रायदिक्खियस्स अणुसरणं, भुत्तभोगिणो सइकरणं, इतरेसु कोउयं । पुनः स्मरणकोउएणं ओहावणं करेज्ज, कारिज्ज वा आसंस-पओगं । आसंस पओगो नाम निदानकरणं । रायकह त्ति दारं गयं ॥ इदानिं वियडे त्ति दारं -

[भा. १३१] वियडं गिण्हइ वियरति, परिभाएति तहेव परिभुंजे ।

लहुगा चतु जमलपदा, मददोस अगुत्ति गेही य ॥

चू. वियडं मज्जं, तं सट्ठघराओ आवणाओ वा गेण्हइ । केवलं एं बितियपदं । वितरइ त्ति केणइ साहुणा आयरियाती कोइ पुच्छितो अहमासवं गेण्हामि, सो भणइ-एवं करेहि, एयं वितरणं । एतं पढमपयं । बंधाणुलोमा गेण्हण पदातो पच्छा कयं । परिभाएति त्ति देति परिवेसयतीत्यर्थः । एतं ततियपदं । परिभुंजति अभ्यवहरतीत्यर्थः । चउत्थं पदं । कमसो दुडुतराणि । पच्छित्तं भन्नति । लहुगा इति चउलहुगा ते चउरो भवन्ति । कहं ? वितरमाणस्स चउलहुं, गेण्हमाणस्स वि चउलहुं, परिभाएमाणस्स वि चउलहुं, भुंजमाणस्स वि चउलहुं । जमलपदं नाम तवकाला । तेहिं विसेसिया कज्जति । पढमपए दोहिं लहुं, बितियपदे कालगुरुं, ततियपदे तवगुरुं, चउत्थे दोहिं पि गुरुं, दोसदरिसणत्थं भण्णइ । मददोस अगुत्ति गेधी य । “मददोसो” नाम-

“मद्यं नाम प्रघुरकलहं, निर्गुणं नष्टधर्मं ।

निर्मयादिं विनयहितं, नित्यदोषं तथैव ।

निस्साराणां हृदयदहनं, निर्मितं केन पुसां,

शीघ्रं पीत्वा ज्वलितकुलिशो, याति शक्रोऽपि नाशम् ॥

वैरूप्यं व्याधिर्पिंडः, स्वजनपरिभवः कार्यकालातिपातो,

विद्वेषो ज्ञाननाशः स्मृतिमतिहरणं विप्रयोगश्च सद्भिः ।

पारुष्यं नीचसेवा, कुलबलतुलना धर्मकामार्थहानि,

कष्टं भोः षोडशैते, निरुपचयकरा मद्यपानस्य दोषाः ॥

“अगुत्ती” नाम अनेगाणि विप्पलवति वायाए, काएण नच्चति, मनसा बहुं चिंतागुलो भवति । “गेहो” नाम अत्यर्थः मासक्ति मद्येन विना स्थातुं न शक्नोति । वियडेत्ति दारं गयं ॥ इदानिं इंदिए त्ति दारं-

[भा. १३२]

रागोतर गुरुलहुगा, सहे रूवे रसे य फासे य ।

गुरुगो लहुगो गंधे, जं वा आवज्जती जुत्तो ॥

चू. मायालोभेहिंतो रागी भवति । कोहमाणेहिं तो दोसो भवति । सदे रूवे रसे फासे य एतेसु चउसु इंदियत्थेसु रागं करंतस्स चउगुरुगा पत्तेयं । अह तेसुं दोसं करेति तो चउलहुयं पत्तेयं गंधे रागं करेति मासगुरुं, दोसं करेति मासलहुं । अह सच्चित्त-पइड्डित्ते गंधं जिग्घति मास गुरुं, अचित्त-पइड्डित्ते मासलहुं । जं वा आवज्जतित्ति जिग्घमाणो जं संघट्टणपरितावणं करेति तन्निष्फणं दिज्जति । अहवा जं वत्ति अनिर्दिष्टस्वरूपं । आवज्जति पावति । किं च तं संवट्टन दीयं जुत्तोत्ति एगिदियाणं-जाव-पंचोदियाणं एत्थ पच्छित्तं दायव्वं । “छक्काय चउसु लहुगा गाहा ॥ इंदिए ति दारं गयं ॥

इदानिं निंदति दारं- सापंचविहा - निदा, निदानिदा, पयला, पयलापयला, धीणद्धी - निदाति-चउक्क-सरूव-चक्खाण-गाहा-

[भा. १३३] सुहपडिबोहा निदा, दुहपडिबोहा य निदणिदा य ।

पयला होंति ठितस्स, पयलापयला य चंक्रमओ ॥

चू. ठितो नाम निसण्णो उब्भतो वा गतिपरिणओ न भवति तस्स जा निदा सा पयला भवति । जो जो पुण गतिपरिणओ जा निदा से भवति सा य पयलापयला भन्नति । सेसं कठं । णिदादिचउक्कं पडिसिद्धकाले आयरमाणस्स पच्छित्तं भन्नति - ॥

[भा. १३४] दिवस निसि पढमचरिमे, चतुक्क आसेवणे लहूमासो ।

आणाणवत्थुड्डाहो, विराघणा निद्वुद्धी य ॥

चू. “दिवसतो” चउसु वि जामेसु । “निसा” रात्री, ताए पढमजामे चरिमे वा जामे । चउक्कं नाम निदा, निदानिदा, पयला, पयलापयला । ‘ओसवणं’ नाम एतासु वट्टति । तत्थ से पत्तेगं पत्तेगं चउसुं वि मासलहुं । निदाए दोण्ह वि लहुं, अतिनिदाए कालगुरुं, पयलाए तवगुरुं, अतिपयलाए दोहिं वि गुरुं । सुवंताण य इमो दोसो भगवत्ता पडिसिद्धे काले सुवओ आणाभंगो कओ भवति, आणाभंगेण य चरणभंगो, जतो भणियं - “आणाएच्चिय चरणं, तब्भंगे जाण किं न भगं तु ।” अणवत्थदोसो य एगो पडिसिद्धकाले सुवति, अन्नो वि तं दट्ठु सुवति; “एगेण कयमकज्जं करेति तप्पच्चया” गाहा । उड्डाहो य भवति - दिवसतो य सुवंतो दिट्ठो अस्संजएहिं, ते चित्तयंति - “जहा एस निक्खित्तसज्झायज्झाणजोगो सुवति तहेव लक्खिज्जति रातो रतिकिलंतो”, एव उड्डाहो भवति । अहवा भणंति - “न कंमं न धम्मो अहो सुव्वइत्तं” - विराहणा सुत्तो आलीवणे डज्जेज्जा । निद्वुद्धिय यत उक्तं -

“पञ्च वद्धन्ति कौन्तेय ! सेव्यमानानि नित्यशः ।

आलस्यं मैथुनं निद्रा, क्षुधाऽऽक्रोशश्च पञ्चमः ॥

इदानिं धीणद्धी सउदाहरणा भन्नति - धीणद्धी किमुक्तं भवति । ? भण्णइ, इद्धं चित्तं तं धीणं जस्स अच्चंत दरिसणावरणकम्मोदया सो धीणद्धी भन्नति । तेण य धीणेण न सो किंचि उवलभति । जहा घते उदके वा धीणे न कंचिदुवलभति । एवं चित्ते वि । इमे उदाहरणा -

[भा. १३५] पोग्गल-मोयग-तंदे, फरुसग वडसाल-भंजणे चेव ।

निद्वप्पमादे एते, आहरणा एवमादीया ॥

चू. पोग्गलं मंसं । मोयगा मोदगा एव । दंता हत्थिदंता । फरुसगो कुंभकरो । वडसाला

डाली । एते पंचूदाहरणा धीणद्धीए ॥ पोग्गलवक्खाणं -

[भा. १३६] पिसियासि पुव्व महिसिं, विगिंचितं दडु तत्थ निसि गंतुं ।

अन्नं हंतुं खइतं, उवस्सयं सेसयं नेति ॥

चू. जहा - एगंमि गामे एगो कुडुंबी । पक्कारिण य तलियाणि य तिमणेसु य अनेगसो मसप्पगारा भक्खयति । सो य तहारूवाण थेराण अंतिए धम्मं सोऊण पव्वतितो । विरति गामा-इसु । तेन य एगत्य गामे मंसत्थिएहि महिसो वकिच्चमाणो दिट्ठो । तस्स मांसअहिलासो जाओ । सो तेनाभिलासेण अब्बोच्छिन्नेनेव कता । संज्झोवासणं पडिसिया य पोरिसी । तदभिलासो चेव सुत्तो । सुत्तस्सेव धीणद्धी जाता । सो उट्ठितो गओ महिसमंडलं । अन्नं हंतुं भक्खियं सेसं आगंतुं उवस्सगस्स उवरि ठवियं । पच्चूसे गुरूण आलोएति "एरिसो सुविणो दिट्ठो" ॥ साहूहिं दिसावलोयं करेतेहिं दिट्ठं कुणिमं । जाणिंयं जहा एस धीणद्धी । धीणद्धियस्स लिंगपारंचियं पच्छित्तं । तं से दिन्नं ॥ इदानिं मोअगो ति -

[भा. १३७] मोयगभत्तमलद्धं, भेतु कवाडे घरस्स निसि खाति ।

भाणं च भरेत्तूणं, आगतो आवस्सए वियडे ॥

चू. एगो साहू भिक्खं हिडंतो मोयगं भत्तं पासति । सुचिरं उ इक्खियं । न लद्धं गओ जाव तदज्जवसितो सुत्तो । उप्पन्ना धीणिद्धी । रातो तं गिहं गंतूण भेतूण कवाडं मोदगे भक्खयति । सेसे पडिग्गहे घेतुमागओ । वियडणं चरिमाते, भायणाणि पडिलेहंतेण दिट्ठो । सेसं पोग्गलस-रिसं ॥ फरुसगे ति -

[भा. १३८] अवरो फरुसगमुंडो, मट्ठियपिंडे व छिंदितुं सीसे ।

एगंते पाडेति, पासुत्ताणं वियडणा तु ॥

चू. एगत्यपतिवादगोदाहरणाणं कमो उक्कमो वा न विज्जतीति भन्नति फरुसगं । एगंमि महंते गच्छे कुंभकारो पव्वतितो । तस्स रातो सुत्तस्स धीणिद्धी उदीण्णा । सो य मट्ठियच्छेदब्बासा समीवपासुत्ताण साधूण सिराणि छिंदिउमारद्धो । ताणि य सिराणि कलेवराणि य एगंते पाडेति । सेसा ओसरिता । पुनरवि पासुत्तो । सुमिणमालोयणं पभाए । साहुसंहारणं नायं । दिन्नं से लिंगपारंचियं ॥ दंते ति -

[भा. १३९] अवरो विघाडितो, मत्तहत्थिणा पुर-कवाड भेतूण ।

तस्सुक्खणेत्तु दंते, वसहीबाहिं वियडणा तु ॥

चू. एगो साहू गोयरनिग्गतो हत्थिणा पक्खित्तो कह वि पलाओ । रुसिओ चेव पासुत्तो । उदिण्णा धीणद्धी । उट्ठिओ गते । पुरकवाडे भेतूण गतो वावातितो । दंतभूसले घेतूण समागओ उवस्सयस्स बाहिं ठवेत्ता पुणरवि सुत्तो । पभाए उट्ठितो । संज्झोवासणे सुविणं आलोएति । साहूणं दिसावलोयणं । गयदंतदरिसणं । नायं, तहेव विसज्जितो ॥ वडसाल ति -

[भा. १४०] उब्भामग वडसाण, घट्टितो के वि पुव्व वनहत्थी ।

वडसालभंजणाण, उवस्सयालोयण पभाते ॥

चू. उब्भामगं भिक्खायरिया । एगो साहू भिक्खायरियं गओ । तत्थ पंथे वडसाल-

रुक्खो । तस्स साला पढं निन्नेणं लंघेत्तुं गया । सो य साधू उण्हाभिहतगाओ भरियभायणो तिसियमुक्खिओ इरिओवउत्तो वेगेण आगच्छमाणो ताए सालक्खंधीए सिरेण फिडितो । सुद्ध परिताविओ । रुसिओ जाव पासुत्तो । धीणिद्धीतो उदिण्णा पउड्ढिओ राओ गंतूणं तं सालं गहेरुण आगओ । उवस्सय-दुवारे ठविघता । वियडणे नायं धीणिद्धी । लिंग-पारंची कतो ।

केइ आयरिया भणति - सो पुव्वभवे वनहत्थी आसी । ततो मणुय-भवमागयस्स पव्वइस्स धीणिद्धी जाया । पुव्वाभासा गंतूण वडसाल-भंजणाणयणं । सेसं तहेव ॥ धीणद्धी-बल-परुवणा कज्जति -

[भा. १४१] केसव-अद्धबलं पन्नवेति, मुय लिंग नत्थि तुह चरणं ।

संधो व हरति लिंगं, न वि एगो मा गमे पदोसं ॥

चू. केसवो वासुदेवो । जं तस्स बलं तब्बलाओ अद्धबलं धीणिद्धिणो भवति । तं च पढम-संधयणिणो, न इदाणिं पुण सामण्णबला दुगुणं तिगुणं छउगुणं वा भवति । सो अ एवं बलजुतो मा गच्छं रुसिओ विनासेज्ज तम्हा सो लिंग-पारंची गायव्वो । सो य सानुनयं भण्णति-“मुय लिंगं नत्थि तुह चरणं ।” जति एवं गुरुणा भणितो मुक्कं तो सोहणं । अह न मुयति तो समुदितो संधो हरति, न एगो, मा एगस्स पओसं गमिस्सति । पदुद्धो य वावादिस्सति ॥

लिंगावहर-नियमनत्थं भण्णति-

[भा. १४२] अवि केवलमुप्पाडे, न य लिंगं देति अनतिसेसी से ।

देसवत दंसणं वा, गेण्ह अनिच्छे पलातंति ॥

चू. अवि संभावने । किं संभावयति ? इमं जति वि तेणेव भवग्गहणेण केवलमुप्पाडेति तहवि से लिंगं न दिज्जति । तस्स वा अन्नस्स वा । एस नियमो अणइसइणो । जो पुण अवहिनाणादि सती सो जाणति न पुण एयस्स धीणिद्धिणिद्वोदयो भवति, देति से लिंगं, इतरहा न देति । लिंगावहारे पुण कज्जमाणे अयमुपदेसो । देसवओत्ति सावगो होहि, थूलग-पाणातिवायाइणियत्तो पंच अणुव्वयधारी । तानि वा जइ न तरसि तथा दंसणं गेण्ह, दंसण-सावगो भवाहि ति भणियं भवति अह एवं पि अणुणिज्जमाणो नेच्छति लिंगं मोत्तुं ताहे राओ सुत्तं मोत्तुं पलायति, देसांतरं गच्छतीत्यर्थः । पमायपडिसेवणा ति दारं गयं ॥ इदाणिं पच्छाणु-पुव्वकमेण पकप्पिया पडिसेवणा पत्ता । सा पुण पत्ता वि न भन्ति । कम्हा ? उच्यते, मा सिस्सेवमवद्वाहति “पुव्वमणुन्ना पच्छा पडिसेहो” । अतो पुव्वं पडिसेहो भण्णति । पच्छा अणुण्णा भणिहिति ।

[भा. १४३] दप्पादी पडिसेवणा, नातव्वा होति आनुपुव्वीए ।

सद्धाने सद्धाने, दुविधा दुविधा य दुविधा य ॥

चू. दप्पिया पडिसेवणा भन्ति । आदि सद्दातो कप्पिया वि । आणुपुव्वी-गहणातो पुर्व्वि दप्पियं भणामि । पच्छा कप्पियं । केसु पुण ठाणेसु दप्पिया कप्पिया वा संभवति ? भण्णति-जंतं हेद्दा भणियं मूलगुण-उत्तरगुणेषु । मूलगुणे पाणातिवाइसु, उत्तरगुणे पिंडविसेहोहादिसु । तत्थ मूलगुणेषु पढमे पाणातिवाते णवसु द्वाणेषु । सद्धाने सद्धाने वीप्सा, दुविहा दुविहा य दुविहा य तिन्नि दुगा ॥ एएसि तिण्ह वि दुगाणं इमा वक्खण-गाहा-

[भा. १४४] दुविहा दप्पे कप्पे, दप्पे मूलुत्तरे पुणो दुविधा ।

कप्पम्मि वि दु-विकप्पा, जतणाजतणा य पडिसेवा ॥

चू. पढम-दुगे दप्पिया कप्पिया य । वितिय-दुगे एक्केका मूलुत्तरे पूणो दुविहा । ततिय-दुगे जा सा कप्पिया मूलुत्तरेसु सा पुणो दुविहा-जयणाजयणासु । जयणा नाम तिपरियट्ट काऊण अप्पणा पच्छा पणगादि पडिसेवणा पडिसेवति, एस जयणा । अहवा पुढवाइसु सट्टाणे सट्टाणे दुविहा-दप्पे कप्पे य । दुतीय दुगं वीप्सा-प्रदर्शनार्थं । ततियदुगं मूलुत्तरे पुणो दुविहा पडिसेवणा अहवा आणुपुव्विग्गहणे पुढवाइकाया गहिता । तेसु य दुविहा पडिसेवणा मूलगुणे वा उत्तरगुणे वा । पढम-सट्टाण-गहणेण मूलगुणा गहिता, दुतिय-सट्टाण-गहणेण उत्तरगुणा । मूलगुणे दुविहा-दप्पिया कप्पिया य । उत्तरगुणे वि-दप्पिया कप्पिया य । मूलगुणे जा कप्पिया उत्तरगुणे य जा कप्पिया एताओ दो वि दुविहा । जयणाते अजयणाए य । एवेयं ततियदुगं ॥ जे सट्टाणा पुढवादी अत्यतो अभिहिता ते दप्पओ पडिसेवमाणस्स उच्चरियं पायच्छित्तं दिज्जइ ।

[भा. १४५] पुढवी आउक्काए, तेऊ वाऊ वणस्सती चेव ।

बिय तिय चउरो, पंचिंदिएसु सट्टाण-पच्छित्तं ॥

चू. एतेसु सट्टाण-पायच्छित्तं इमं-“छक्काय चउसु लहुगा-” गाहा । एसा गाहा जहा पुव्वं वण्णिया तथा दट्टव्वा ॥ पुढवाइसु संखेवओ पायच्छित्तमभियं ॥ इयाणि पुढवाइसु एक्केके विसेस-पायच्छित्तं भन्ति - तत्थ पढमं पुढविक्काओ । सो इमेसु दारेसु अनुगंतव्वो ।

[भा. १४६] ससरक्खाइहत्थ पंथे, निक्खित्ते सचित्त-मीस-पुढवीए ।

गमणाइ पप्पडंगुल, पमाण-गहणे य करणे य ॥

चू. दस दारा । एतेसिं दाराणं संखेवओ पायच्छित्तदानं इमं-

[भा. १४७] पंचादिहत्थ पंथे, निक्खित्ते लहुयमासियं मीसे ।

कड्डोल्ल-करणे लहुगा, पप्पडए चेव तस पाणा ॥

चू. पंचादिति, ससरक्खादि सोरट्टावसाणा एक्कारस पूढविक्काइय अत्था, एतेसु जो आदि ससरक्खहत्थो तंमि पणगं, सेसे पुढविक्काय-हत्थेसु पंथे य मासलहु । सचित्ते पुढविकाए अनंतरनिक्खित्ते लहुगा । जत्थ जत्थ मुसो पुढविवकाओ तत्थ तत्थ मासलहुं । मीस-पुढविक्काय दरिसणं इमं-“कड्डोल्ल” कड्डं नाम हलादिणा वाहियं, उल्लं नाम आउक्काएण, सो मीसो भवति । वाउल्लगमादिकरणे चउलहुगा । पप्पडए व चउलहुगा । “च” सट्टाओ गमणं । अंगुलप्पमाणगहणे य चउलहुगा । पप्पडए राइविवरेसु तसा पविसंति, ते विराहिज्जंति, तक्कायनिप्फणं तत्थ पायच्छित्तं ॥

इदानिं ससरक्खादि दस दारा पत्तेयं पत्तेयं सपायच्छित्ता विवरिज्जंति- तत्थ पढमं दारं ससरक्खादि हत्थ ति । ससरक्खं आदिर्यस्य गणस्य सोयं ससरक्खादी गणो । कः पुनरसौ गणः उच्यते । १ पुरेकम्मे २ पच्छाकम्मे ३ दउल्ले ४ ससिणिद्धे ५ ससरक्खे ६ मट्टि-आऊसे । ७ हरियाले ८ हिंगुलए ९ मणोसिला १० अंजणे ११ लोणे । १२ गेरुय १३ वण्णिय १४ सेडिय १५ सोरट्टिय १६ पिट्ट १७ कुकुस १८ उक्कुडे चेव । एते अट्टारस कायनिप्फणा पिंडेसणाए भणिया हत्था । तत्थ जे पुढविकायहत्था तेहिं इह पओयणं, न जे जाऊ वणस्सतीकाय हत्था अतो पुढविकायहत्थाण सेसकायहत्थाण य विभागप्पदरिसणत्थं भण्णति-

[भा. १४८] ससणिद्ध दुहाकम्मे, रोट्टु कुट्टे च कुंडए एते ।
मोत्तूणं संजोगे, सेसा सव्वे तु पत्थिव्वा ॥

चू, जत्थूदयबिंदू न संविज्जति तं ससिणिद्धं । दुहा कम्मांति पुरेकम्मं, पच्छा कम्मं । उदउल्लं एत्थेव दडुव्वं । एते आउक्कायहत्था । रोट्टो नाम लोट्टो, रलयोरेकत्वाल्लोट्टो भन्ति । उक्कुट्टो नाम सचित्तवणस्सतिपत्तंकर-फलाणि वा उदूक्खले छुब्भंति, तेहिं हत्थो लित्तो, एस उक्कुट्ट-हत्थो भन्ति । कुंडगं नाम सण्हतंदुलकणियाओ कुकुसा य कुंडगा भण्णांति । एते वणस्सति-काय-हत्था एते मोततूणं संजोगे एते आउ-वणस्सति-हत्थे मोत्तूण, संजोगो नाम जेहिं सह हत्थो जुज्जति स संजोगो भन्ति । अतो एते हत्थसंजोगे मोत्तूण सेसा सव्वे उ पत्थियव्वा पुढविकाय-हत्थ ति भणियं भवति । ते इमे-ससरक्खादि हत्था, आदिग्गहणातो मट्टियादि-जाव-सोरट्टियत्ति एकरस हत्था । एतेहिं इहाधिकारो । अतो भण्णाति-

[भा. १४९] कर-मत्ते संजोगो, ससरक्ख पणगं तु मास लोणादी ।
अथंडिल-संकमणे, कण्हादपमज्जणे लहुगो ॥

चू, ससरक्खादिहत्थे त्ति दारं - करो त्ति हत्थो, मत्तो य भायणं । संजोगो नाम चउक्कभंगो कायव्वो । सो य इमो - ससरक्खे हत्थे ससरक्खे मत्ते १ ससरक्खे हत्थे नो मत्ते २ नो हत्थे मत्ते ३ नो हत्थे नो मत्ते ४ । आदि भंगे संजोगपायच्छित्तं दो पणगा । बितिय-ततितेसु एक्केवकं पणगं चउत्थो भंगो सुद्धो । मास लोणादि त्ति ।

सीसो पुच्छति - कहं ससरक्खहत्थानंतरं मट्टिया हत्थं मोत्तूण लोणादिग्गहणं कज्जति ? आयरिय आह-एयं सेसे हत्थान मज्जग्गहणं कयं । अहवा बंधाणुलोमा कयं । इतरहा मट्टियाइ हत्था भाणियव्वा । तेसु य एक्केके कर-मत्तेहिं चउभंगो कायव्वो । पढमभंगे दो मासलहुं, बितिय-ततिएसु एक्केकं मासलहुं, चरिमो सुद्धो । ससरक्खादि हत्थे त्ति दारं गयं ।

इदाणि पंथे त्ति दारं - पंथे त्ति दारं । पंथे वच्चंतो थंडिलाओ अथंडिलं संकमत्ति, अच्चित्त-भूमीतो सचित्त-भूमीं संकमत्ति, अच्चित्त-भूमीतो सचित्त-भूमीं संकमतित्ति भणियं भवति । कण्हभूमीओ वा नीलभूमीं संकमत्ति । एत्थ अविहि-विहि-पदरिसणत्थं भंगा । ते इमेअपमज्जणे त्ति, न पडिलेहेति, न पमज्जति । न पडिलेहेइ, पमज्जइ । पडिलेहेति, न पमज्जति । चउत्थ-भंगे दो वि करेति ।

(नवरं)- दुप्पडि लेहियं दुप्पमज्जियं ४, दुप्पडिलेहियं सुपमज्जियं ५ ।

सुप्पडिलेहियं दुप्पमज्जियं ६, सुप्पडिलेहियं सुपमज्जियं ७ ।

आदिल्लेसु तिसु भंगेसु मासलहु । पढमे तवगुरूं काललहुं, बितिए तवलहुं कालगुरुओ, ततिए दोहि लहुओ । चउत्थ-पंचम-छट्टेसु पंचराइदिया, एवंचेव तवकालविसेसिता । चरिमो सुद्धो । पंथे त्ति दारं गयं ॥

इयाणि निक्खित्ते-त्ति दारं - निक्खित्तं दुविहं-सचित्त-पुढवि-निक्खित्तं, मीस-पुढवि-निक्खित्तं च । जं तं सचित्त-पुढवि-निक्खित्तं तं दुविहं-अनंतरं-निक्खित्तं, परंपर-निक्खित्तं च । मीसे वि दुविहं-अनंतरे, परंपरे य । एतेसु सचित्त-मीसअणंतरं-परंपर-निक्खित्तेसु पच्छित्तं भण्णाति-

[भा. १५०] सचित्त-नंतर-परंपरे य, लहुगा य.होति लहुगो य ।

मीसानंतर लहुओ, पणं तु परंपरपतिहे ।

चू. सचित्त-पुढविकाए अनंतर-निक्खित्ते चउलहुगं, परंपर-निक्खित्ते मासलहुं । मीसे पुढविकाए अणंतर-निक्खित्ते मासलहुं, परंपर-निक्खित्ते पंचरातिदिया । निक्खित्ते ति दारं गयं ॥ सा पुण मीसा पुढवी कहिं हवेज्जा ? भन्ति -

[भा. १५१] खीरदुम-हेड्ड पंधे, अभिनव कड्डोळ इंधणे मीसं ।

पोरिसि एग दुग तिगे, थोविंधण-मज्झ-बहुए य ॥

चू. खीरदुमा वड-उंबर-पिप्पला, एतेसिं महुररुक्खाण हेड्डा मीसो । सा य कालतो एव चिरं थोविंधणसहिया एगपोरिसी मीसा परतो सचित्ता, मज्झवणसहिया दो पोरुसीओ मीसा, पुरतो सचित्ता, बहुइंधणसहिता तिन्नि पोरुसीओ मीसा, परतो सचित्ता ।

एगे आयरिया एवं भणंति । अन्ने पुण भणंति जहा - एग दु-तिन्नि पोरिसीओ मीसा होउं, परओ अचित्ता होति । एत्थ पुण इंधणविसेसा दोवि आदेसा घडावेयव्वा । साहारनिंधणेण एग-दु-तिपोरिसीणं मीसा, परतो सचित्ता भवति । असाधारणेणं पुण अचित्ता भवति । मीसे-कड्डुउल्लगे ति दारं गतं ॥

इदाणिं गमणे ति दारं - आदि ग्रहणे णिसीयणं तुयट्टणं च घेष्पति ।

[भा. १५२] गाउ य दुगुणा दुगुणं, बत्तीसं जोयणाइं चरमपदं ।

चत्तारि छच्च लहु गुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू. सचित्त-पुढविकाय-मज्झेण १ गाउयं गच्छति, २ गाउयं दुगुणं अद्धजोयणं ३ अद्धजोयणं दुगुणं जोयणं ४ जोयणं दुगुणं दोजोयणाइं ५ दोजोयणा दुगुणा चत्तारि जोयणाइं ६ चउरो दुगुणा अद्धजोयणा ७ अद्ध दुगुणा सोलसजोयणा ८ सोलसदुगुणा बत्तीसं जोयणा । चरिमपदग्गहणातो परं नेइयं दुगुणेण । गाउ आदि बत्तीस-जोयणावसाणेसु अट्टसु ठाणेसु पायच्छित्तं भन्ति । चत्तारि छच्च लहु गुरु विसेसिया चउरो पायच्छित्ता भवंति-१ घउलहुअं, २ चउगुरुगं, ३ छलहुयं ४ छगुरुयं ति भणियं भवति । ५ छेदो ६ मूलं ७ दुगं-अणवट्टण ८ पारं-चयं । एते गाउयादिसु जहासंखं दायव्वा पायच्छित्ता ॥

[भा. १५३] एवं ता सचित्ते, मीसंमि सतेण अट्टवीसेणं ।

हवति य अभिक्खगमणे, अट्टहिं दसहिं च चरम-पदं ॥

चू. एवं ता सचित्ते पुढविकाए भणियं । मीस-पुढविकाए भन्ति । मीस-पुढविकाए पुण गच्छमाणस्स गाउयादि दुगुणा दुगुणेण-जाव अट्टावीसुत्तरं सतं चरिमपदं दसट्टाणा भवंति एत्थ पच्छित्तं पढमे मासलहुं-जाव-अट्टावीसुत्तरसत पदे पारंचियं भवति । एतेसिं चैव अभिक्खसेवा भन्ति । अभिक्खसेवा नाम पुणो पुणो गमणं । तत्थ पायच्छित्तं बितियवाराए सचित्त-पुढवीए गच्छमाणस्स गाउयादि चउगुरूआ आढत्तं जावं-सोलसजोयणपदे पारंचियं, ततियवाराए छलहु आढत्तं अट्टजोयणपदे पारंचियं । एवं-जाव-अट्टवाराए गाउयं चैव गच्छमाणस्स पारंचियं एवं मीस-पुढविकाए वि अभिक्खगमणं । नवरं दसमवाराए गाउते पारंचियं पावति । गमणादि ति दारं गतं ॥ इदानिं पप्पडए ति दारं-

[भा. १५४] पप्पडए सचित्ते, लहुयादी अट्टहिं भवे सपदं ।
मास लहुगादि मीसे, दसहिं पदेहिं भवे सपदं ॥

चू. पप्पडगो नाम सरियाए उभयतडेसु पाणिएण जा रेळिया भूमी सा, तंमि पाणिए ओहट्टमाणे तरिया वद्धा होउं उण्हेण छित्ता पप्पडी भवति । तेण सचित्तेण जो गच्छति गाउयं तस्स चउलहुगं । दोसु गाउएसु चउगुरुयं । एवं दुगुणा दुगुणेण—जाव—बत्तीसं जोयणे पारं-चियं । अभिक्खसेवा तेव जहा पुढविक्काए । मीसे पप्पडए गाउय 'दुगुणा' दुगुणेण मासलहुगादि—जाव—अट्टावीसुत्तरजोयणसते पारंचियं । अभिक्खसेवा जहेवपुढविक्काए । पप्पडिए त्ति दारं-गतं ॥ इदाणिं आदि सद्दो वक्खाणिज्जति, अंतिल्लदारस्स च सद्दो य ।

[भा. १५१] ठाण निसीय तुयट्टण, वाउलग्गमादि करणभेदे य ।
होति अभिक्खा सेवा, अट्टहिं दसहिं च सपदं तु ॥

चू. सच्चित्ते पुढविक्काते पप्पडए य सच्चित्ते द्वाणं निसीयणं तुयट्टणं वा करेति । करंतस्स पत्तेयं चउलहुयं । “वाउल्लग्गमात्ति” वाउल्लगं नाम पुरिस—पुत्तलगो, तं सचित् — पुढवीए कोरति चउलहुयं, कारुण वा भंजति तत्थवि ङ्क । “आदि” सद्दतो गय—वसभातिरूवं करेति भंजेति वा तत्थ वि पत्तेयं चउलहुगं । एतसिं चेव द्वाण—निसीयण—तुयट्टण—करणभेदाण पत्तेयं पत्तेयं । अभिक्खसेवाए अट्टमवाराए पारंचियं पावति । मीस—पुढविक्काए वि द्वाणादि करेमाणस्स पत्तेयं पत्तेयं । अभिक्खसेवाए अट्टमवाराए पारंचियं पावति । मीस—पुढविक्काए वि द्वाणादि करेमाणस्स पत्तेयं मासलहुयं । ठाणादिसु पत्तेयं अभिक्खसेवाए दसमवाराए सपदं पावति । सपयं नाम पारचियं । आदि सद्दं तरलदारं गतं ॥ इदाणिं अंगुले त्ति दारं—

[भा. १५६] चतुरंगुलप्पमाणा, चउर दो चेव जाव चतुवीसा ।
अंगुलमादी बुट्ठी, पमाण करणे य अट्टे व ॥

चू. अंगुल—रयणा ताव भन्नति । चउरंगुलप्पमाणा चउरो त्ति अंगुलादारब्भ—जाव—चउरो अंगुला अहो खणति एस पढमो चउक्कगो । चउरंगुला परतो पंचंगुलादारब्भ—जाव अट्टंगुला, एस बित्तिओ चउक्कगो । एवं नवमअंगुलादारब्भ—जाव बारस, एस ततितो चउक्कगो । तेरसंगुलादारब्भ—जाव—सोलसमं, एस चउत्थो चउक्कगो । दो चेव—जाव—चउवीसा सोलसअंगुलापरतो दु—अंगुल—विन्द्धी कज्जति अट्टारस, वीसा, बावीसा, चउवीसा । अंगुलमादी बुट्ठिति अंगुलादारब्भ चउरंगुलया दुअंगुलिया एसा बुट्ठी भणिया । आदि सद्दतो मीसे वि एवं ।

नवरं—तत्थ आदिए छ चउक्कगा कज्जति, परतो चउरो दुगा, एवं बत्तीसं अंगुला भवंति । दसट्टाणा । एसा अंगुल—रयणा । एतेसिमं पच्छित्तं भन्नति । सच्चित्ते अंगुलादारब्भ—जाव—चउरो अंगुला खणति, एत्थ चउलहुयं । पंचमतो जाव अट्टमं, एत्थ चउगुरुयं । नवमाओ—जाव—बारसमं, एत्थ छल्लहुयं । तेरसमातो जाव—सोलसमं, एत्थ छगुरुयं । सत्तरस अट्टारमेसु छेयो । अउणवीस—वीसेसु मूलं । एक्कवीस बावीसेसु अणवट्टप्पो । तेवीस—चउवीसेसु पारंची । अभिक्खसेवा भन्नति । पमाण करणे य अट्टेव अभिवक्खण खणणं करेति तत्थ प्यामाणं अट्टमवाराए पारंचिय

अहवा पमाण—करणे य अट्टेव त्ति पमाणगहणेण पमाणदारं गहितं, करणग्रहणेण करणदारं गहियं, च सद्दाओ गहणदारं गहियं । अंगुलदारं पुण अहिगतं चेव । एतेसु चउसु वि अभिक्खसेवं

करंतस्स अड्ढमवाराए पारंचियं भवति ।

इदाणिं मीसगपुढविक्कायं खणंतस्स पायच्छित्तं भन्नति – मीसे पुढविक्काए पढमं चउक्कं खणंतस्स मासलहुं, वितियचउक्के मासगुरुं, ततियचउक्के चउलहुं, चउत्थचउक्के चउगुरुं, पंचमे चउक्के छलहुं, छडे चउक्के छगुरुं, पणछव्वीसंगुलेसु छेओ, सत्तइवीसेसु मूलं, अउणतीस–तीससु अणवड्ढो, अतो परं पारंचियं । मीसाभिक्खसेवाए दसमवाराए पारंचियं पावति । अन्ने पुण आयरिया–सच्चित्त–पुढविक्काए खणणाभिक्खासेवं एवं वण्णयंति–अभिक्खणेणं अंगुलं एक्कसिं खणति इ । वितिय वाराए इ । ततिय वाराए फुं । चउत्थ वाराए फुं । एवं–जाव–चउवीसतिवाराए पारंचियं पावति । एवं मीसेवि बत्तीसतिवाराए पारंचियं पावति ॥ १५६ ॥ सीसो पुच्छति – कीस उवरि चउरंगुलिया वुड्ढी कता अहे दुयंगुलिया ? आयरिओ भणति –

[भा. १५७] उवरिं तु अप्पजीवा, पुढवी सीताऽऽतावऽनिलाऽभिहता ।

चउरंगुलपरिवुड्ढी, तेणुवरिं अहे दुअंगुलिया ॥

चू. कंठा । अंगुले त्ति दारं गतं ॥ इयाणिं पमाणे त्ति दारं । तत्थ गाहा –

[भा. १५८] कलमत्तातो अद्दामल चतुलहु दुगुणेण अड्ढहिं सपदं ।

मीसंमि दसहिं सपदं, होति पमाणंमि पत्थारो ॥

चू. “कलो” चणगो । तप्पमाणं सचित्त–पुढविक्कायं गेण्हति चउलहुयं । उवरिं कलमत्तातो–जावअद्दामलगप्पमाणं एत्थ वि “चउलहुयं” चेव । दुगुणेणं त्ति अओ परं दुगुणा वुड्ढी पयइति दोअद्दामलगप्पमाणं सचित्त–पुढविक्कायं गेण्हति चउगुरुयं । चउअद्दामलगप्पमाणं पुढविक्कायं गेण्हति छलहुअं । अड्ढ अद्दामलगप्पमाणं गेण्हति छगुरुं । सोलस अद्दामलगप्पमाणं गेण्हति तस्स छेदो । बत्तीसादादमलगप्पमाणं गेण्हति मूलं । चउसड्ढि–अद्दामलगप्पमाणं गेण्हति अणवड्ढप्पो । अड्ढीसुत्तरसयअद्दामलगप्पमाणं गेण्हति पारंचियं । एवं अड्ढहिं वारेहिं सपयं पत्तो । मीसंमि दसहिं सपदं होति । पमाणंमि त्ति पमाणदारे । पत्थारो त्ति अद्दामलगादि दुगुणा दुगुणेणं जाव–पंचसयबारसुत्तरा । एतेसु मासलहुगादी पारंचियावसाणा पच्छित्ता । एवं दसहि सपदं ॥

एसेव अत्थो पुणो भन्नति अन्याचार्यरचित्त–गाहासूत्रेण–

[भा. १५९] कलमादद्दामलगा, लहुगादी सपदमड्ढीउवीसएणं ।

पंचेववारसुत्तर, अभिक्खड्ढहिं दसहिं सपदं तु ॥

चू. कंठा । नवरं – अभिक्खड्ढहिं दसहिं सपदं तु । एसा अभिक्खसेवा गहिता । सचित्त पुढविक्काते अभिक्खसेवाए अड्ढहि सपदं, मीसेअभिक्खसेवाए दसहिं सपदं । पमाणंत्ति दारं गयं ॥ इदाणिं गहणे त्ति दारं । तं च इमं –

[भा. १६०] गहणे पक्खेवंमि य, एगमनेगेहिं होति चतुभंगो ।

जदि गहणा तति मासा एमेव य होति पक्खेवे ॥

चू. गहणं हत्थेण, पक्खेवो पुण मुहे भायणे वा । एतेसु य गहण–पक्खेवेसु चउभंगो । सो इमो, एगं गहणं एगो पक्खेवो, एग गहणं अनेगपक्खेवा, अनेगाणि गहणाणि एगो पक्खेवो, अनेगाणि गहणाणि अनेगे पक्खेवा । एवं चउभंगेषु पूर्ववत् स्थितेषु पढमभंगे दो मासलहु, सेसेहिं तिहिं भंगेहिं जत्तिय गहणा पक्खेवा तत्तिया मासलहु । एवं भायणपक्खेवे मासलहुं,

मुह-पक्खेवे पुण नियमा चउलहुं । गहणे त्ति दारं गयं ॥ इदाणिं करणे त्ति दारं-

[भा. १६१] वाउल्लादीकरणे लहुगा, लहुगो य होति अच्चित्ते ।
परितावणादिणेयं, अधिव-विनासे य जं वण्णं ॥

घू. वाउल्लगो पुरिस-पुत्तलगो, आदिसद्दाओ गोणादिरुखं करेति । एगं करेति चउलहुअं, दो करेति चउगुरुगं, तिहिं छल्लहुअं, चउहिं छगुरुयं, पंचहिं छेदो, छहिं मूलं, सत्तहिं अणवट्ठो, अट्ठहिं चरिमं । मीसे वि एवं । नवरं-मासलहुगादि दसहिं चरिमं पावति । अच्चित्ते पुढविक्काते पुत्तलगादि करेति, एत्थ वि असामायरिनिष्फण्णं मासलहुं भवति । परितावणाति नेयं ति वाउल्लयं करंतस्स जा हत्थादि परितावणा अनागाढादि भवति एत्थ पच्छित्तं । अनागाढं परियाविज्जति ङ्का गाढं परियाविज्जति ङ्का । परितावियस्स महादुक्खं भवति दि ल । महादुक्खातो मुच्छा उप्पज्जति दी गु फुं । तीए मुच्छए किच्छपाणो जातो छेदो । किच्छेण ऊससिउमारद्धो मूलं । मारणंतिय-समुघातेण समोहतो अणवट्ठो । कालगतो चरिमं ।

अहवा पुत्तलगं परविनासाय दप्पेण करेति, तं मंतेण अभिमंतेऊणं मम्मदेसे विंघेति, तस्स य परस्स परितावणादि दुक्खं भवति । पायच्छित्तं तहेव । 'अहिव-विनासे य जं वण्णं' ति अहिवो राया, तस्स विनासे य करेति, तंमि य विनासिते जुवरायमच्चादीहिं नाए "जं" ते रुसिया तस्सण्णास्स वा संघस्स वा वह-बंध-मारणं, भत्त-पान-उवहि-निक्खमणं वा निवारिस्संति एतम "ण्णं" ति भणियं भवति । गया पुढविक्कायस्स दप्पिया पडिसेवणा ॥

इदाणिं पुढविक्कायस्स चेव कप्पिया भण्णति-तत्थिमा दारगाहा-

[भा. १६२] अद्धाण कज्ज संभम, सागरिय पडिपहे य फिडिय य ।
दीहादीह गिलाणे, ओमे जतणा य जा तत्थ ॥

घू. नव दारा एते । नवसु दारेसु जा जत्थ जयणा घडति सा तत्थ कत्तव्वा । तत्थ अद्धाणे त्ति पढमं दारं । तंमि य अद्धाणदारे ससरक्खादि हत्थदारा दस अववदिज्जति ॥

तत्थ पढमं ससरक्खादिहत्थे ति दारं-

[भा. १६३] जइउमलाभे गहणं, ससरक्खकएहिं हत्थ-मत्तेहिं ।
तति बित्तिय पढमभंगे, एमेव य मट्ठिया लित्ते ॥

घू. यतित्वा अलाभे तत्थ पढमं ततियभंगेण, पच्छा बित्तिएण, ततो पढमभंगेण । एसेव अतिदिट्ठो "एमेव य मट्ठियालित्तेति" । हत्थेति दारं अववदियं ॥

इदानिं पंथेत्ति दारं अववतिज्जति -

[भा. १६४] सागारिय तुरियमणभोगतो य अपमज्जणे तहिं सुद्धो ।
मीसपरंपरमादी, निक्खित्तं जाव गेण्हति ॥

थंडिल्लाओ अन्नथंडिलं संकमंते सागारिय त्ति काउं पादे न पमज्जेजा, तुरेतो वा तेहिं कारणेहिं गिलाणादिएहिं न पमज्जेजा, अनाभोगओ वा न पमज्जेजा । अपमज्जंतो सुद्धो "सुद्धो" ति अप्यच्छित्ती, तहिं ति अर्थंडिले असामायारिए वा । पंथे त्ति दारं गतं ।

इदानिं निक्खित्तं ति दार अववदति - "मीस परंपर" पश्चाद्धं । एत्थ जयणा पढमं मीस-पुढविक्काय-परंपर-निक्खित्तं गेण्हति, आदि सद्दातो असति मीसए नंतरेणं गेण्हति, असति

सच्चित्तपरंपरेण गेण्हति, असति सच्चित्तपुढविक्कायअणंतरनिक्खित्तं पि गेण्हइ । निक्खित्तं ति दारं गतं ॥ इदानिं गमने ति दारं अववत्तिज्जति – पुव्वमच्चित्तेण गंतव्वं, तस्सासतीते मीसतेणं गम्पति तत्थिमा जयणा –

[भा. १६५] गच्छंती तु दिवसतो, ततिया अवणेत्तु मग्गओ अभए ।

थंडिलासति खुण्णे, ठाणाति करेति कत्तिं वा ॥

चू. गमणं दुहा-सत्थेण एगागिणो वा । जति निब्भयं एगागिणो गच्छंति । दिवसतो “तलिया” उवाहणाओ ता अवणेत्ता अणुवाहणा गच्छंति । तस्स य सत्थस्त “मग्गतो” पिड्डओ जति अभयं तो तलियाओ अवणेत्तु पिड्डओ वच्चंति, सभए मज्जे वा पुरतो वा नुवाहणा गच्छंति जत्थ अथंडिले सत्थसन्निवेशो तत्थिमा जतणा-थंडिलस्स असती जं थ्यामं सत्थिल्लजणेण खुण्णं-मदियं-चउप्पएहिं वा मदियं तत्थ ठाणं करेति, आदि सदाओ निसीयणं तुयट्टणं भुंजणं वा । कत्तिं ति-छंदडिया सादडी] जति सब्बहा थंडिलं नत्थि तो तं कत्तियं पत्थरेउ ठाणाइ करेति, कत्तियं अभावे वा वासकप्पादि पत्थरेउं ठाणादि करेति । सच्चित्ते वि पुढविक्काए गच्छंताणं एसेव जयणा भाणियव्वा । गमणे ति दारं गयं ॥

इदानिं पप्पडंगुलदारा दो वि एगगाहाए अववइज्जंति –

[भा. १६६] एमेव य पप्पडए, सभयाऽगासे व चिलिमिणीनिमित्तं ।

खणणं अंगुलमादी, आहारट्टा व ऽहे बलिया ॥

चू. जहा पुढविक्काए गमणादीया जयणा तहा पप्पडए वि अविस्सिट्टा जयणा नायव्वा । पप्पडए ति दारं गतं । इदाणिं खणणदारं अववज्जति- अरण्यादिसु जत्थ भयमत्थि तत्थ वाडीए कज्जमाणीए खणेज्जा वि ।

अहवा आगासे उण्हेण परिताविज्जमाणा मंडलिनिमित्तं दिवसओ चिलमिणी-निमित्तं खणणं संभवति । तं च अंगुलमादी-जाव-चउव्वीसं बत्तीसं वा बहुतरगाणि वा । अहवा मूलपलंबनिमित्तं खणेज्जा । अहवा “आहारट्टा व” खणणं संभवति, उक्तं च-“अपि कर्दं मपिंडानां, कुर्यात्कुक्षिं निरंतरम्” ।

सीसो भणति-“उवरिं अखया चेव संभवति, किं अहे खन्नति ?” आयरियाह-वातातव-मादीहिं असोसिया सरसा य अहे बलिया तेण अहे खण्णति । अंगुले ति दारं गयं ॥

इदाणिं पमाण-गहण-करणदारा एगगाहाए अववइज्जंति-

[भा. १६७] जावतिया उवउज्जति पमाण-गहणे व जाव पज्जत्तं ।

मंतेऊण व विंधइ पुत्तल्लगमादि पडिणीए ॥

चू. जावतिया उवउज्जति तावतियं गेण्हति पमाणमिति पमाणदारं गहितं । पमाणे ति दारं गयं ।

इदानिं गहणदारं अववदिज्जति – अस्स विभासा । गहणे जाव पज्जत्तं ताव गिण्हति, अनेगग्गहणं अनेगपक्खेवं पि कुज्जा अपज्जत्ते । गहणे ति दारं गयं ।

इदानिं वाउल्लकरणं अववदिज्जति – “मंतेऊण” गाहा पश्चाद्धं । जो साहु-संघ-चेतित-पडिणीतो तस्स पडिमा मिम्मया नामकिता कज्जति, सा मंतेणाभिमतऊणं मंमदेसे विज्जति,

ततो तस्स वेयणा भवति मरति वा, एतेण कारणेण पुत्तलंगं पि पडिणीय-मद्दण-निमित्तं कज्जति, दंडिय-वशीकरण-निमित्तं वा कज्जति खरणे त्ति दारं गयं । एवं ताव अद्धाणदारे ससरक्खादिया सब्बे दारा अववदिता । अद्धाणे त्ति दारं गयं ॥

इयाणि कज्ज-संभमा दो वि दारा जुगवं वक्खाणिज्जति - असिवादियं कज्जं भन्नति । अग्गि-उदग-चोर-बोधिगादियं संभमं भन्नति । एतेसु गाहा -

[भा. १६८] जह चेव य अद्धाणे, अलाभगहणं ससरक्खामादीहिं ।
तह कज्जसंभमंमि वि, बितियपदे जतन जा करणं ॥

चू. जहा अद्धाणदारे अलाभे सुद्धभत्त-पाणस्स असंधरंताण ससरक्खामादी दारा अववदिता तथा कज्जसंभमदारेसु वि “बितियं पयं” अववायपयं-तं पतेण ससरक्खादिदारेहिं “जयणा” कायव्वा “जाव करणं” । करणं त्ति वाओउल्लगकरणं । कज्जसंभमे त्ति दारा गता । इदाणि सागारिय पडिपह फिडिय दारा तिन्नि वि एगगाहाए वक्खाणिज्जति-

[भा. १६९] पडिवत्तीइ अकुसलो, सागारिए वेतु तं परिठये ।
दंडियमादिं पडिपहे, उव्वत्तण मग्गफिडिता वा ॥

चू. कोइ साहू भिक्खाए अवइण्णो । तस्स य ससरक्खमट्टियालित्तेहिं हत्थेहिं भिक्खा निप्फेडिया । तओ स साहू चिंतयति-“एस तत्थ धिज्जाति, तो विदू चिद्धति, एस इमं पुच्छिस्सति “कीसन गेणहसि” ? अहं च पडिवत्तीए अकुसलो, “पडिवत्ती” प्रतिवचनं, जहा एतेण कारणेण न वड्ढति तथा अकुसलो उत्तरदानासमर्थ इत्यर्थः । ततो एवं सागारिए तमकप्पियं भिक्खं धेतुं पच्छा परिट्टवेति । एवं करंतो सुद्धो चेव । सेसा पदा पायसो न संभवति । सागारिए त्ति दारं गयं इदानिं पडिपहे त्ति दारं - पडिपहेण दंडिओ इति, आस-रह-हत्थिमाइएहिं पडिणीओ वा पडिपहेण एति, ताहे उव्वत्तति पहाओ, न पमज्जए वा पादे, एवं सच्चित्त-पुढवीए वच्चेज्जा । पडिपहेत्ति दारं गयं ।

इदानिं फिडिए त्ति दारं - मग्गतो विपणद्धो सच्चित्तभीसाए “वा” पुढवीए गच्छेज्जा, पप्पडएण वा गच्छेज्जा । फिडिए त्ति दारं गयं ॥ इदाणि दीहाति त्ति दारं तत्थ -

[भा. १७०] रक्खाभूसणहेउं, भक्खणहेउं व मट्टिया गहणं ।
दीहादीहि व खइए, इमाए जतणाए नायव्वं ॥

चू. दीहादिणा खइए मंतेणाभिमंतिऊण कडगबंधेण रक्खा कज्जति, मट्टियं वा मुहे छोटुं डंको आचुसिज्जति आलिप्पति वा विसाकरिसणणिमित्तं मट्टियं वा भक्खयति, सप्पडक्को मारित्तकोट्टो विसेण भाविस्सति । दीहाइणा खइए एसा जयणा । जया पुण सा मट्टिया धेप्पइ तथा इमाए जयणाए ॥ १७० ॥

[भा. १७१] दहे मुत्ते छगणे, रुक्खे सुसुणाणे वंमिए पंथे ।

हल-खणण-कुडुमादी, अंगुल खित्तादि लोणे य ।

चू. पढमं ताव जो एएसो अग्गिणा दहे तओ धेप्पति । तस्सासति गोमुत्ताति भाविद्यातो वा । ततो जंमि पदेसे छगणच्छिप्पोल्ली वरिसोवडावया ततो धेप्पति । पिचुमंद-करीर-बब्बूलादि तुवररुक्खहेट्ठातो वा धेप्पति । अलसो त्ति वा, गडूलो त्ति वा, सुसुणागो त्ति वा एगट्ठं । तेणाहारेउं

नीहारिया जा सा वा घेष्यति । तस्सासति वंमीए वम्पितो रप्फो, ततो वा घेष्यति । तस्सासति पंधे तत्थ वा जनपद-निग्घात-विद्धत्था घेष्यति । तओ हलस्स चउयादिसु जा लग्गा सा वा घेष्यति खणणं अलिसं तस्स वा जा अग्गे लग्गा सा वा घेष्यति । नवेसु वा गामागरादिनिवेसेसु घराण कुड्डेसु घेष्यति । अंगुलमादी अहो खणति । खित्तादिणिमित्तं गिलाणणिमित्तं लोणं घेष्यति, एते दो गिलाणदारा ॥ एतेसिं सत्थहताण असती य कतो घेतव्वा ? अतो भणति -

[भा. १७२] सत्थहताऽऽसति, उवरिं तु गेण्हति भूमि तस दयड्ढाए ।
उवयारनिमित्तं वा, अह तं दूरं व खणित्पूणं ॥

चू. दड्ढाति सत्थहताणं असती सचित्तपुढवीए उवरिल्लं गेण्हति अखणित्ता, खम्ममाणाए पुण भूमीए जे तसा मंडुक्कादि ते विराहिज्जति । अहवा भूमिड्डियाणं तसाणं च दयाणिमित्तं अहो न खण्णति, उवरिल्लं गेण्हति । उवयारणिमित्तं नाम जा अहया अगुहता सती पुढवी, तीए कज्जं परिमंतेऊण किंचि कज्जं कायव्वं, अओ एतेण कारणेण अंगुलं वा दोवा तिन्नि वा खणिऊण गेण्हेज्जा । अंगुले त्ति गतं ॥ खित्तादिति-कोइ गच्छे खित्तचित्तो दित्तचित्तो जक्खाइट्ठो उम्पायपत्तो वा होज्जा । सो रक्खियव्वो इमेण विहिणा-

[भा. १७३] पुव्वखतोवर असती, खित्ता दड्ढा खणिज्ज वा अगडं ।
अतरंतपरियरड्ढा, हत्थादि जतंति जा करणं ॥

चू. पुव्वखओ जो भूधरोव्वरो तंमि सो ड्विज्जति । असति पुव्वं-खयस्स भूधरोव्वरस्स । खित्तादीणं अट्ठा, अट्ठा निमित्तेण खणेज्जा वा अगडं-अगडो कूवो । एस आदि सट्ठो वक्खाओ । हत्थादि ति गयं । अतरंतपरियरड्ढा वा, अतरतो गिलाणो, तं परिचरंता, तस्सड्ढा अप्पणट्ठा वा संसरक्खहत्थादिदारेहिं जयंति, सव्वेहिं दारेहिं-जाव-करणदारं ॥ इदाणिं गिलाणे त्ति दारं -

[भा. १७४] लोणं व गिलाणट्ठा, धिप्पति मंदग्गिणं व अट्ठाए ।
दुल्लह लोणे देसे, जहिं व तं होति सच्चित्तं ॥

चू. गिलाणनिमित्तं वा लोणं घेष्यति । अगिलाणो वि जो मंदग्गी तस्सड्ढा वा घेष्यति । तं पुण दुल्लभलोणे घेष्यति । तत्थ पुण दुल्लभलोणे देसे उक्खड्डिज्जमाणे लोणं न छुब्भति, उवरि लोणं दिज्जति । तेण तत्थ मंदग्गी गेण्हति । तं पुण गेण्हमाणो जत्थ सचित्तं भवति तत्थ न गेण्हति । तं सचित्तट्ठाणं परिहरति ॥ इमा जयणा घेतव्वा -

[भा. १७५] सीतं पउरिंघणता, अचेलकनिरोध भत्त घरवासे ।
सुत्तत्थ जाणएणं, अप्पा बहुयं तु नायव्वं ॥

चू. जंमि देसे सीयं पउरं, जहा उत्तरावहे, तत्थ जे मंदपाउरणा ते पउरिंघणेहिं अग्गि करंति, तंमि उच्चरगे जं लोणं तं ताव घूमादिहिं फासुतीभूतं गेण्हति । गाहा पुव्वद्धऽत्थो सव्वो एत्थ भावेयव्वो । अहवा सीतेण जं घत्थं तं घेष्यति । घूममाइणा वा पउरिंघणेण जं मीसं तं घेष्यति । अचेलगनिरोहे पुव्ववक्खाणं । भत्तघरए वा जं ड्डियं तं घेष्यि । एतेसिं असति अनिव्वणं पि घेष्यति सच्चित्तं । तं पुण सुत्त जाणएण । अप्पा-बहुयं नाऊण घेतव्वं । किं पुण अप्पा-बहुयं ? इमं, "जइत्तं तं लोणं न गेण्हति तो गेलण्णं भवति । गेलण्णे य बहुतरा संजमविराधना । इतरहा न भवति ।" गेलण्णे ति दारं गयं ॥ इदानिं ओमे त्ति दारं -

[भा. १७६] ओमे वि गम्ममाणे, अद्धाणे तन होति सच्चेव ।
अच्छंता न अलंभे, पुत्तल्लभिचारकाउंटा ।

चू. ओमोदरियाए अन्नविसयं गंतव्वं । जा जत्थ जयणा अद्धाणदारं भणिया सच्चेव ओमोदरियाए गम्ममाणे जयणा असेसा दट्टव्वा । अच्छंता गिलाणादिपडिबंधेण अन्नविसयं अगच्छमाणा अलाभे भत्तपाणस्स । पुत्तलस्सभिचारगाउंटा ति वाउल्लगेणं विज्जं साहिता किंचि इट्ठिमंतं आउंटावेति, सो भत्तपाणं दवाविज्जति गया पुढविक्कायस्स कप्पिया पडिसेवणा ॥

इदानीं आउक्कायस्स दप्पिया भन्नति - तत्थिमा दारगाहा -

[भा. १७७] ससिणिद्धमादि सिण्होदए य गमणे य थोव्वणे नावा ।
पमाणे य गहण-करणे, निक्खित्ते सेवती जं च ॥

चू. एते दस दारा । सिण्होदएसु गमणसद्दो पत्तेयं । सेवती जं चत्ति एतेसेव अंतभावि दसमं दारं ॥ तत्त ससिणिद्धे ति दारं- आदि सद्दाओ उदउल्लपुरच्छकम्मा गहिया सभेयस-निणिद्ध-दारस्स निक्खित्त-दारस्स य सेवती जं चत्ति एतेसिं तिण्हवि जुगवं पच्छित्तं भणति-

[भा. १७८] पंचादी ससणिद्धे, उदउल्ले लहुय मासियं मीसे ।
पुरकम्म-पच्छकंमे, लहुगा आवज्जती जं च ॥

चू. पंच ति पनगं । तं ससणिद्धे भवति । इमेण भंगविकप्पेण ससिणीद्धे हत्थे ससिणिद्धे मत्ते चउभंगो । पढमे दो पणगा, एकेकं दोसु, चरिमो सुद्धो । “आदि” शब्दो सस्निग्धे एव योज्यः, उदउल्लादीनामाद्यत्वात् । निक्खित्तं चउव्विहं-सच्चित्ते १ अनंतरपरंपरे २ मीसे ३ अनंतरपरंपरे ४ एते चउरो । एत्थ मीसपरंपरणिखित्ते पणगं मीसानंतरे मासियं । मीसे ति गतं । सच्चित्त-परंपरे मासियं चेव सच्चित्तानंतरे चउलहुअं । उदउल्ले चउभंगो । पढमे भंगे दो मासलहु, दोसु एकेकं, चरिमो सुद्धो । पुरकम्मपच्छकम्मे लहुगा, कंठं । आवज्जती जं चत्ति एकेके दारे योज्जमिदं वाक्यम् । आवज्जति पावति, जं संघट्टणादिकं सेसकार तं दायव्वं । ह्य ॥

इदानीं सिण्ह ति दारं ठप्पं । दये ति दारं । तत्थ -

[भा. १७९] गाउय दुगुणादुगुणं, बत्तीसं जोयणाइं चरमपदं ।
चत्तारि छच्च लहुगुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू. सच्चित्तेण दगेण गाउयं गच्छति, दो गाउया, जोयणं, दो जोयणा, चउरो, अट्ट, सोलस, बत्तीसं जोयणा । पच्छल्लेण जहा संखं चउलहुगादी पच्छित्ता । दए ति दारं गयं ॥ इदाणिं सिण्ह ति दारं भन्नति -

[भा. १८०] सिणहा मीसग हेट्टोवरिं च कोसाति अट्टवीससतं ।
भूमदयमंतलिक्खे, चतुलहुगादी तु बत्तीसा ॥

चू. सिण्ह ति वा ओस ति वा एगट्टं । सा हेट्टतो उवरिं च । ताए दुविहाए मीसोदएण य गाउयं गच्छमाणस्स मासलहुं । दोसु गाउएसु मासगुरुयं, जोयणे चउलहु, दोसु क्का, चउसु फुं, अट्टसु फां, सोलसेसु छेदो, बत्तीसाए मूलं, चउसट्टीए अणवट्टो, अट्टवीससते पारंची । सिण्ह ति दारं गयं । अविस्सिट्टमुदगदारं भणियं ।

तच्चिसेसम्पदरिसणत्थं पच्छद्धं भण्णति-भूमीए उदगं भूमुदगं नद्यादिषु अंतलिकखे उदगंवासोदयेत्यर्थः । तेण गच्छमाणस्स “चउलहुगादी उ बत्तीस” गतार्थं ॥

इदानि सचिचुदग-सिण्ह-मीसोदगाणं अभिक्खसेवा भन्ति -

[भा. १८१] सचित्ते लहुमादी, अभिक्ख-गमणीमि अट्ठहिं सपदं ।

सिण्हामीसेवुदए, मासादी दसहिं चरिमं तु ॥

चू. सचित्तोदगेण सइ गमणे चउलहुयं, बितियवाराए चउगुरुं, एवं-जाव-अट्टमवाराए पारंचियं सिण्हामीसुदगे य पढमवाराए मास-लहुं, बितिय-वाराए मासगुरुं एवं-जाव-दसमवाराए पारंचियं ॥ इदाणि धुवणे ति दारं-

[भा. १८२] सचित्तेण उ धुवणे, मुहनंतगमादिए च चतुलहुया ।

अच्चित्त घोवणांमि वि, अकारणे उवधिनिष्फणं ॥

चू. सच्चित्तेण उदगेण जइ वि मुहनंतगं घुवति तथा वि चउलहुयं । अह अचित्तेण उदगेण अकारणे घुवति तओ उवहिनिष्फणं भवति । जहन्नोवकरणे पणगं, मज्झिमे मासलहुं, उक्कोसे चलहुं । सच्चित्तेणाभिक्खघोवणे अट्ठहिं सपदं, मीसोदएहिं सपदं, अचित्तेण वि निक्कारणे अभिक्खाघोवणे उवहिनिष्फणं, सट्ठाणा उवरिमं नायव्वं । धोवणे ति दारं गयं ॥

इदानि नाव ति दारं-

[भा. १८३] नावातारिम चतुरो, एग समुद्धंमि तिन्नि य जलंमि ।

ओयाणे उज्जाणे, तिरिच्छसंपातिमे चेव ॥

चू. तारिणी नावातारिमे उदगे चउरो नावाप्पगारा भवति । तत्त एग समुद्धे भवति, जहा तेयालग-पट्टणाओ बारवइ गम्मइ । तिन्नि य समुद्धातिरित्ते जले । ता य इमा-ओयाणे ति अनुओतोगामिनी पानीयानुगामिनीत्यर्थः, उज्जाणे ति प्रतिलोमगामिनीत्यर्थः, तिरिच्छ-संतारिणी नाम कूलाकूलं ऋजु गच्छतीत्यर्थः । एयंमि व चउच्चिहे णावातारिमे इमं पायच्छित्तं-

[भा. १८४] तिरियोयाणुज्जाणे, समुद्धजाणी य चेव नावाए ।

चतुलहुगा अंतगुरु, जोयणअद्धद्ध जा सपदं ॥

चू. तिरिओयाणुज्जाणे समुद्ध-नावा य चउसु वि चउलहुगा । अंतगुरु ति समुद्ध-गामणीए दोहिं वि तव-कालेहिं गुरुगा, उज्जाणीए तवेण ओयाणीए कालेण, तिरियाणी दोहिं वि लहुं । “जोयणअद्धद्ध-जावसपदं ति” एतेसिं चउण्हं नावप्पगाराणं एगतमेणा वि अद्धजोयणं गच्छति चउलहुयं, गतो परं अद्धजोयणवुट्ठीए जोयणे चउगुरुयं, दिवट्ठे फु, दोसु फा, अट्ठाइज्जेसु छेदो, तिसु मूलं, तिसु सट्ठेसु अणवट्ठप्पो, चउसु पारंची । अभिक्खसेवाए अट्ठहिं “सपदं” पारंचियं ति वुत्तं भवइ ॥ नावोदगतारिमे पगते अन्ने वि उदगतरणप्पगारा भण्णति -

[भा. १८५] संघट्टे मासादी, लहुगा तु लेप लेव उवरिं च ।

कुंभे दतिए तुम्बे, उडुपे पन्नी य एमेव ॥

चू. निक्कारणे संघट्टेण गच्छति मासलहुयं, आदिसट्ठातो अभिक्खसेवाए दसहिं सपदं । अह लेवेण गच्छति तो चउलहुयं, अभिक्खसेवातो अट्ठहिं वाराहिं सपदं । अह लेवोवरिणा गच्छति इ, अट्ठहिं सपयं । कुंभेत्ति कुंभ एव ।

अहवा चउकड्डि काउं कोणे कोणे घडओ बज्झति, तत्त अवलंबिउं आरुभिउं वा संतरणं कज्झति । दत्तिए त्ति वायकुण्णो दसितो, तेण वा संतरणं कज्झति । तुंबे त्ति मच्छियजालसरिसं जालं काऊण अलाबुगाण परिज्झति, तंमि आरूढेहिं संतरणं कज्झति । उडुपे त्ति कोट्टिंबो, तेन वा संतरणं कज्झति । पन्नि त्ति पन्निमया महंता भारगा वज्झति, ते जमला बंधेउ ते य अवलंबिउं संतरणं कज्झति । तमेव त्ति जहा दगलेवादीसु चउलहुयं अभिक्खजोवाए य अट्टिहिं सपदं एमेव कुंमादिसु वि दट्ठव्वं । नाव त्ति दारं गतं ॥ इदानिं पमाणे त्ति दारं -

[भा. १८६] कलमादद्वामलगा, करगादी सपदमट्टवीसेणं ।

एमेव य दवउदए, बिंदुमातं जली वट्ठी ॥

चू. “कमलो” चणगो भण्णति, तप्पमाणादि-जाव-अद्वामलगप्पमाणं गेण्हति । एवं चउलहुयं । कहं पुण कट्ठिणोदगसंभवी भवति ? सपदमट्टवीसेणं त्ति अद्वामलगादारुभं दुगुणादुगणेण-जाव-अट्टावीसं सतं भद्वामलगप्पमाणाणं । एत्त चउलहुगादी सपयं पावति । एमेव य दवउदगे द्रवोदक इत्यर्थः, कलमात्रस्थाने बिंदुद्रष्टव्यः, आद्रामलगस्थाने अंजलिद्रष्टव्यो, वह्नि त्ति दुगुणा दगुणा वट्ठी-जाव-अट्टावीसं सतं अंजलीणं, चउलहुगादी पच्छित्तं तहेव जहा कट्ठिणोदके । मीसोदकेऽप्येवमेव आद्रामलकांजलीप्रमाणम् ।

नवरं-दुगुणा दुगुणेण ताव नेयव्वं-जाव-पंचसतबारसुत्तरा । पच्छित्तं मासलहुगादि । अभिक्खसेवाए दसहिं सपदं । पमाणे त्ति दारं गतं ॥ इदानिं गहणे त्ति दारं -

[भा. १८७] जति गहणा तति मासा, पक्खेवे चेव होति चउभंगो ।

कुंडुमगादिकरणा, लहुगा तस रायगहणाती ॥

चू. गहणपक्खेवेसु चउभंगो कायव्वो एक्को गहो एक्को पक्खेवो इ । जत्तिया गहण-पक्खेवा पत्तेयं तत्तिया मासलहुगा भवति । गहणे त्ति दारं गतं । इदानिं करणे त्ति दारं -

कुंडुं भगादिकरणे त्ति कुंडुंभंगो-“जलमंडुओ” भन्नति, आदि सद्दाओ मुरवण्णतरं वा सद्दं करेति । कुंडु भगादि सचित्तोदके करंतस्स चउलहुयं अभिक्खसेवाय अट्टिहिं सपदं । मीसाउक्काए कुंडुंभगादि करंतस्स मासलहुं । अभिक्खसेवाए दसहिं सपदं । कुंडुं भगादि च करंतो पूयरगादि तसं विराहेज्जा, तत्थ तसकायणिप्फण्णं । रायगहणादि त्ति सुंदरं कुंडुभगं करेसि त्ति मं पि सिक्खावेहि त्ति गेण्हेज्जा । आदिग्गहणातो उन्निक्खमावेउं पासे धरेज्जा । करणे त्ति दारं गयं । गता आउक्कायस्स दप्पिया पडिसेवणा ॥ इदानिं आउक्कायस्स कप्पिया सेवणा भण्णति-

[भा. १८८] अद्धाण कज्ज संभम, सागारिय पडिपहे य फिडिते य ।

दीहादी य गिलाणे, ओमे जतणा य जा जत्थ ॥

चू. एते अद्धाणादी नवाववायदारा - एतेसु ससणिद्धादी दस वि दारा जह संभवं अववदियव्वा ॥ एत्थ पुण अद्धाणदारे इमे दारा पुढविसरिसा -

[भा. १८९] ससणिद्धे उदउल्लेष पुरपच्छा माण-गहण-निक्खित्ते

गमणे य मही य जहा, तहेव आउंमि बित्तिपदं ॥

चू. गमणदारस्स जइ वि पुढवीए अतिदेसो कतो तहा वि विशेष-प्रतिपादनार्थ उच्यते-

[भा. १९०] उवरिमसिण्हा कप्पो, हेट्ठिल्लीए उ तलियमवणेत्ता ।

एमेव दुविधमुदए, धुवणमगीएसु गुलियादी ॥

चू. उवरिमसिण्हाए पडंतीए वासाकप्पं सुपाउयं काउं गंतव्वं । अहो सिण्हाए पुण तलियाओ अवणेत्ता गंतव्वं । एस कारणे जयणा । जह सिण्हाए विही वुत्तो एमेव य दुविहे उदएवि भूमे अंतलिक्खे य । गमणे—त्ति दारं गयं ।

इदाणिं धोवणे त्ति दारं अववदिज्जति — धुवणमगीएसु गिलायादी गिलाणादि—कारणे । जत्थ सचित्तोदगेण धुवणंकायव्वं तत्थिमा जयणा—“अगीयत्थं” त्ति, अपरिनामग अत्तिपरनामगा य, तेसिं पच्चयणिमित्तं अतिपसंगनिवारणत्थं च गुलियाओ धुविउमाणिज्जंति, दगंगुलिगा पुण वक्को भन्नति, उदस्सि भाविय पोत्ता वा । आदि सद्दाओ छगणादि घेतव्वा । धुवणे त्ति दारं गयं ॥

इदानिं नाव त्ति दारं — नावातारिमग्गहणा इमे वि जलसंतरणप्रकारा गृह्णंते—

[भा. १९१] जंघातारिम कत्थइ, कत्थइ बाहाहि अप्प न तरेज्जा ।

कुंभे दत्तिए तुंबे, नावा उडुवे य पण्णी य ॥

चू. समासतो जलसंतरणं दुविहं—थाहं अथाहं च । जं घाहं तं तिविहं संघट्टो लेवो लेवोवरियं च । एयं तिविहं पि जंघासंतारिमग्गहणेण गहियं । कत्थइ त्ति कचिन्नघादिषु ईदृशं भवतीत्यर्थः । वितियं कत्थइ त्ति कचिन्नघादिषु अत्थाहं भवतीत्यर्थः । एत्थ य बाहाहिं अप्पणो नो तरेज्जा, हस्तादि प्रक्षेपे बहूदगोपघातत्वात् । जलभाविएहिं इमेहिं संतरणं कायव्वं कुंभेण, तदभावा दत्तिएण, तदभावा तुंबेण, तदभावा उडुपेण, तदभावा पण्णीए, तदभावा नावाए बंधाणुलोभा मज्जे नावा गहणं कतं ॥

[भा. १९२] एत्तो एगतरेणं तरियव्वं कारणमि जातंमि ।

एतेसिं विवच्चासे, चातुम्मासे भवे लहुया ॥

चू. कंट्या । नवरं — विवच्चासे त्ति सति कुंभस्स दत्तिएण तरत्ति चउलहुयं, एवं एक्केक्कस्स विवच्चासे चउलहुयं दट्टव्वं । सव्वे ते कुंभाती इमाए जयणाए घेतव्वा ॥ नावं पुण अहिकिच्च भन्नति —

[भा. १९३] नवाणवे विभासा तु, भाविता भाविते ति या ।

तदप्पभाविए चेव, उल्लाणोल्ले य मग्गणा ॥

चू. सा नावा अहाकडेण य जाति, संजयट्ठा वा । अहाकडाए गंतव्वं । असति अहाकडाए संजयट्ठाए वि जा जाति ताए वि गतव्वं । सा दुविहा—नवाणवे विभास त्ति नवा पुराणा वा, नवाए गंतव्वं न पुराणाए, सप्रत्यपायत्वात् । नवा दुविहा—भावियाभाविय त्ति उदगभाविता अभाविता य, जा उदके छूट्ठपुव्वा सा उदगभाविया, इतरा अभाविया, भावियाए गंतव्वं न इतराए, उदगविराहणाभयाओ । उदगभाविया दुविहा—तदन्नभाविए त्ति तदुदयभाविया अन्नोदयभाविया च, तदुदयभावियाए गंतव्वं न इतराए, मा उदग शस्त्र भविष्यतीति कृत्वा । तदुदयभाविया दुविहा—उल्लाणोल्लत्ति मग्गणा] उल्ला तिता, अणील्ला सुक्का, उल्लाए गंतव्वं न इयरीए, दगाकर्पणभयात् । मग्गणे त्ति एषा एव मार्गणा याभिहिता । एरिसनाव ए पुण गच्छति ॥ इमं जयणं अतिकंतो —

[भा. १९४] असती य परिरयस्स, दुविध तेण तु सावए दुविधे ।

संघट्टन लेवुवरिं, दु जोयणा हाणि जा नावा ॥

चू. जत्थ नावा तारिमं ततो पदेसाओ दोहिं जोयणेहिं गुं थलपहेण गउडइ । तं पुण थलपहं इमं—णतिकोप्परो वा, वरणो वा, संडेवगो वा, तेण दुजोयणिण्ण परिरयेण गच्छउ, मा य नावोदएण । अह असइ परिरयस्स सई वा इमेहिं दोसेहिं जुत्तो । परिरओ दुविहा—तेण त्ति सरीरोवकरणतेणा, सावते दुविह त्ति सीहा बाला वा, तेण वा थलपहेण भिक्खं न लब्भति वसही वा, तो दिवह्हुजोयणे संघट्टेण गच्छउ मा य नावाए । अह तत्थ वि एते चेव दोसा तो जोयणे लेवेण गच्छउ मा य नावाए । अह नत्थि लेवो सति वा दोस जुत्तो तो अद्धजोयणे लेवोवरिएण गच्छउ मा य नावाए । अह तं पि नत्थि, दोसलं वा तदा नावाए गच्छउ । एवं दुजोयणाहाणीए नावं पत्तो ॥

संघट्टलेवउवरीण य वक्खाणं कज्जति —

[भा. १९५] जंघद्धा संघट्टो, नाभी लेवो परेण लेवुवरिं ।

एगो जले थलेगो, निप्पगलण तीरमुस्सग्गो ॥

चू. पुव्वद्धं कंठं । संघट्टे गमण—जतणा भण्णति—एगं पायं जले काउं एगं थले । थलमिहागासं भन्नति सामइगसंण्णाए । एतेण विहाणेण वक्खमाणेण जयणमुत्तिण्णे जया भवति तदा निग्गलिते उदगे तीरे इरियावहियाए उस्सग्गं करेति । संघट्टजयणा भणिया ॥ इदाणिं लेव लेवोवरिं च भन्नति जयणा—

[भा. १९६] निब्भए गारत्थीणं तु, मग्गतो चोलपट्टमुस्सारे ।

सभए अत्थेघे वा, ओइण्णेसुं घणं पट्टं ॥

चू. निब्भयं जत्थ चोरभयं नत्थि तत्थ । गारत्थीणं मग्गतो । “गारत्था” गिहत्था । तेसु जलमवतिण्णेषु “मग्गतो” पच्छतो जलं ओयरइ त्ति भणियं होइ । पच्छतो य द्विता जहा जलमवतरंति तथा तथा उवरुवरि चोलपट्टमुस्सारंति, मा बहु उग्घातो भविस्सति । जत्थ पुण सभयं चोराकुलेत्थर्थः, अत्थय्यं जत्थ त्थग्घा नत्थि, तत्थ ओतिण्णेषु त्ति जलं अद्धेसु गिहत्थेसु अवतिण्णेषु, घणं आयणं, पट्टं चोलपट्टं बंधितं, मध्ये अवतरतीत्यर्थः ॥ जत्थ संतरणे चोलपट्टो उदउल्लेज्ज तत्थिमा जतणा —

[भा. १९७] दगतीरे ता चिट्ठे, निप्पगलो जाव चोलपट्टो तु ।

सभए पलंबमाणं, गच्छति काएण अफुसंतो ॥

चू. दगं पानीयं तीरं पर्यन्तं । तत्थ ताव चिट्ठे जाव निप्पगलो चोलपट्टो । तु सट्ठो निर्भयावधारणे प्रह पुण सभयं तो हत्थेण गहेउं पलंबमाणं चोलपट्टयं गच्छति । डंडगे वा काउ गच्छति । न य तं पलंबमाणं डंडाग्रे वा व्यवस्थितं कायेन स्पृशतीत्यर्थः । एसा गिहि—सहियस्स दयुत्तरणे जयणा भणिया ॥ गिहि असती पुण इमा जयणा—

[भा. १९८] असति गिहि णालियाए, आणक्खेत्तुं पुणो वि परियरणं ।

एगाभोग पडिग्गह, केई सव्वाणि न य पुरतो ॥

चू. असति सत्थिल्लयगिहत्थाणं जतो पाडिवहिया उत्तरमाणा दीसंति तओ उत्तरियव्वं । असति वा तेसिं णालियाते आणक्खेउं पुणो पुणो पडियरणं । आयप्पमाणातो छउरंगुलाहिगो दंडो “नालिया” भन्नति । तीए “आणक्खेउं” उवधेत्तूण परतीरं गंतुं आरपारमागमणं “पडि-उत्तरणं” । नालियाए वा असति तरणं प्रतिकयकरणो जो सो तं आणक्खेउं जया आगतो भवति

तदा गंतव्यं । एवं जंघातारिमे विही भणिओ । इमा पुण अत्थाहे जयणा – तं पढमं नावाए भन्ति । एगाभोगपडिग्गहे ति “एगो भोगो” एगो य योगो भन्ति, एगड्ढबंधणे ति भणियं होति, तं च मत्तगोवकरणाणं एगड्ढं, पडिग्गहो ति पडिग्गहो सिक्कगे अहोमुहं काउं पुढो कज्जति, नौभेदात्तरक्षणार्थं ।

“केय ति” केचिदाचार्या एवं वक्खाणयंति—सव्वाणि ति माउगोपकरणं पडिग्गहो य पादोपकरणमसेसं पडिलेहियं । एताभ्यामादेशद्वयाभ्यामन्यतमेनोपकरणं कृत्वा स—सीसोवरियं कायं पादे य पमज्जिरुणं नावारुहणं कायव्वं । तं च न य पुरओत्ति पुरस्तादग्रतः, प्रवर्तनदोषभयात्रो अनवस्थानदोषभयाच्च । पिड्डओ वि नारुहेज्जा, मा ताव विमुच्चैज अतिविकृतजलाध्वानभयाद्वा । तम्हा मज्जेऽऽरुहेज्जा ॥ तं च इमेद्वाणे मोत्तुं ।

[भा. १९९] ठाणतियं मोत्तूण उवउत्तो ठाति तत्थणाबाहे ।

दति उड्डुवे तंबेसु य एस विही होति संतरणे ॥

चू. देवताद्वाणं कूयद्वाणं, निज्जामगद्वाणं । अहवा पुरतो, मज्जे, पिड्डओ । पुरओ देवयद्वाणं, मज्जे सिवद्वाणं, पच्छा तोरणद्वाणं । एते वज्जिय तत्थ णावाए अणाबाहे द्वाणे द्वायति । उवउत्तो ति नमोक्कारपरायणो सागारपद्मक्खाणं पद्मक्खाउ य द्वाति । जया पुण पत्तो तीरं तदा नो पुरतो उत्तरेज्जा, मा महोदगे निंबुडेज्जा, न य पिड्डतो, मा सो अवसारेज्जेज्जा णावाए, तदोस—परिहरणत्थं मज्जे उपरियव्वं । तत्थ य उत्तिण्णेण इरियावहियाए उस्सग्गो कायव्वो, जति वि न संघट्ठति दगं दति—उड्डुप—तुंबेसु वि एस विही होति संतरणे । नवरं ठाणं तियं मोत्तुं । नाव ति दारं गयं ॥

अधुना पमाणद्वारं – एत्थ पुण इमं जतणमतिक्कंतो सच्चित्तोदगगहणं करेति –

[भा. २००] कंजियआयामासति, संसद्दुसुणोदएसु वा असती ।

फासुगमुदगं तसजडं तस्सासति तसेहिं जं रहितं ॥

चू. पुव्वं ताव कंजियं गेण्हति । “कंजियं” देसीभासाए आरनालं भन्ति । आयामं अवसामणं । एतेसिं असतीए संसद्दुसुणोदगं गेण्हति । गवंगरसभायणनिक्केयणं जं तं “संसद्दुसुणोदगं” भन्ति ।

अहवा कोसलविसयादिसु सल्लोयणो विणस्सणभया सीतोदगे सुब्भति तंतंमि य ओदणे भुत्ते तं अंबीभूतं जइ अतसागतो घेप्पति, एतं वा संसद्दुसुणोदं । एतेसिं असतीए जं वप्पादिसु फासुगमुदगं तं तसजडं घेप्पति । तस्सासति ति फासुय अतसागस्स असति फासुगं सतसागं धम्मकरकादि परिपूयं घेप्पति । सव्वहा फासुगासति सचित्तं जं तसेहिं रहियं ति ॥

फासुयमुदगं ति जं वुत्तं, एयस्स इमा वक्खा –

[भा. २०१] तुवरं फले य पत्ते, रुक्खे सिला तुप्प मद्दणादीसु ।

पासंदणे पवाए, आतवतत्ते बहे अवहे ॥

चू. तुवरसद्दो रुक्खसद्दे संवज्जति तुवरवृक्ष इत्यर्थः । सो य तुवररुक्खो समूलपत्तपुप्फफलो जंमि उदगे पडिओ तंमि तेण परिणामियं तं घेप्पति ।

अहवा तुवरफला हरीतक्यादयः, तुवरपत्ता पलासपत्तादयः “रुक्खेत्ति” रुक्खकोटरे कटुफलपत्तातिपरिणामियं घेप्पति । “सिल ति” क्वचिच्छिलायां अन्नतररुक्खच्छ्ली कुट्टिता तंमि जं संघट्टियमुदगं तं परिणयं घेप्पति । जत्थ वा सिलाए तुप्पपरिणामियं उदगं तं घेप्पति ।

तुप्यो पुण मयय-क्लेवर-वसा भन्नति । मद्दणादीसुत्ति हस्स्यादिमर्दितं, “आदि” शब्दो हस्स्या-
दिक्रमप्रदर्शने । एएसिं तुवरादि-फासुगोदगाणं असतीते पच्छद्धं । आयवतत्ते, अवह, वहे,
पासंदणे, पवाते, एष क्रमः । उक्कमस्तु बंधानुलोम्यात् । पुव्वं आयवतत्तं अप्पोदगं अवहं
घेप्पति । असइ आयवतत्तं वहं धिप्पइ । दोण्ह वि असती कुंड-तडागादीप्पसवणोदं घेप्पति,
अन्नोन्न-पुढविसंकमपरिणयत्ता अत्रसत्वाच्च । तस्सासत्ति धारोदगं, धारापातविपन्नत्वात्
अत्रसत्वाच्च । ततः शेषोदगं ॥ मद्दनादिसु ति जं पयं, अस्य व्याख्या-

[भा. २०२] जड्डेखग्गे महिसे, गोणे गवए य सूयर मिगे य ।

उप्परवाडी गहणे, चातुम्पासा भवे लहुया ॥

चू. जडो हस्ती, खग्गो एगसिंगी अरण्णे भवति, महिसे गोणे प्रसिद्धे, गोणागिती गवओ,
सूयर-मृगी प्रसिद्धो । जड्डादियाण उक्कमगहणे छउमासा भवे लहुया । अहवा मद्दणाइयाणं वा
उक्कमगहणे भवे लहुया । एसा पमाणदारे जयणा भणिया । एत्थं पुण मीस-सच्चित्तोदगाणं गहणे
पत्ते जावतियं उवउज्जति तत्तियमेत्तस्स पढमभंगे गहणं, असंधरणे-जाव-अनेगपक्खेवं पि
करेज्जा । अद्धाणे ति दारं गतं ॥ इदाणिं सेसा कज्जादि दारा अववदिज्जति-

[भा. २०३] जह चेव य पुढवीए कज्जे संभमसागारफिडिए य ।

ओमंमि वि तह चेव तु पडिणीयाउट्टणं काउं ॥

चू. जहा पुढवीए तथा इमे वि दारा कज्जे, संभमे, सागारिते, फिडिते य, च सद्दो पडिप्पहे
य । ओमंमि वि तह चेव उ “तु” सद्दो अविसेशावधारणार्थे, इमं पुण पडिणीयाउट्टणं काउं ति
अद्धाणाति जहा संभवं जोएज्जा, पडिणीयाउट्टणं कातु कामो करणं पि करेज्जा । सत्त दारा गया ॥
इदानिं दीहादि गिलाणे ति दारा-

[भा. २०४] विसकुंभ सेय मंते अगदोसघ घंसणादि दीहादी ।

फासुगदगस्स असती गिलाणकज्जइ इतरं पि ॥

चू. विसकुंभो ति लूता भन्नति । तथ सेकनिमित्तं उदगं घेतव्वं । मंते ति आयमिउं मंतं
वाहेति, अगओसहाणं वा पीसण-णिमित्तं विसघायमूलियाणं वा घंसणहेउं, “आदि” सद्दतो
विषोपयुक्तेतरमुक्ते वा एवमेव । दीहादि ति दारं गतं-

इदाणिं गिलाणे ति - फासुगोदगस्स असती गिलाणकार्ये इतरं पि सच्चित्तेत्यर्थः ।
आउक्कायस्स कप्पिया पडिसेवणा गता ॥ इयाणिं तेउक्कायस्स दप्पिया पडिसेवणा भण्णइ-

[भा. २०५] सागणिए निक्खित्ते संघट्टनतावणा य निव्वावे ।

तत्तो इंधणे संकमे य करणं च जणणं च ॥

चू. सागणिए ति दारं - अस्य सिद्धसेनाचार्यो व्याख्यां करोति-

[भा. २०६] सव्वमसव्वरतणिओ जोती दीवो य होति एक्को ।

दीवमसव्वरतणिए लहुगो सेसेसु लहुगा उ ॥

चू. एक्कोति “जोती” उद्दिप्तं, “दीवो” प्रदीपः । ज्योति सर्वरात्रं ज्ञियायणाणो सार्वरात्रिकः
इतरस्त्वसार्वरात्रिकः । प्रदीपोऽप्येवमेव द्रष्टव्यः । एतेसिं चउण्ह विकप्पाण अन्नतरेणावि जा
जुत्ता वसही तीए ठायमाणाणिमं पच्छित्तं । दीवे असव्वरयणिए लहुगो, सेसेसु ति सव्वरातीए
प्पदीवे दुविहजोइमि य चउलहुगा ॥ इमा पुण सागणिय-निक्खित्तदारण दोण्ह वि “भद्दबाहु”

सामिकता प्रायश्चित्तव्याख्यान गाथा—

[भा. २०७] पंचादी निक्खित्ते, असच्चराति लहुमाहियं मीसे ।
लहुगा य सच्चरातिए, जं वा आवज्जती जत्थ ॥

बू. पंच ति पणगं, तं आदि काउं जत्थ—जत्थ जं संभवति पायच्छित्तं तं तत्थ तत्थ दायव्वं, निक्खित्तेत्ति, सच्चित्तपरंपर—निक्खित्ते असच्च—राईए य प्पदीवे मासलहुगं । अहवा “पंचादीनिक्खित्ते” ति आदिनिक्खित्ते पणगं, मिस्सगणिपरंपरनिक्खित्तेत्यर्थः । कथं पुनराद्यं ? द्वितीयपदे प्राप्ते “पूर्वतेन ग्रहणमिति करेज्जा” कृत्वा । मासियं मीसि ति मीसाणंतरगणि—निक्खित्ते मासलहुयं । लहुगा य सच्चराइए ति सच्चरातीए य पदीवे दुविह जोयंमि य चउलहुगा । च शब्दात्सचित्ताणंतरनिक्खित्त य । जं वा आवज्जती जत्थ ति एयं सच्चदाराणं सामण्णपयं, जं संघट्टणादिकं, आयविराहणायोज्यमिति वाक्यशेषः । “सागणिय—निक्खित्ते ति दारा गता ॥

इयाणि संघट्टणे ति दारं— एयस्स इमा भद्दबाहुसामिकता—वक्खाण—गाहा—

[भा. २०८] उवकरणे पडिलेहा, पमज्जणाऽऽवासो पोरिस मणे य ।
निक्खमणे य पवेसे, आवडणे चेव पडणे य ॥

बू. उवकरणे पडिलेह ति पदं, एवं पमज्जणाऽऽवासो पोरिसि मणे य निक्खमणे य पवेसे आवडणे चेव पडणे य एतावन्ति पदाणि । अवांतर नव द्वाराणि ॥

एतेषां सिद्धसेनाचार्यो व्याख्यां करोति—

[भा. २०९] पेह पमज्जण वासए, अग्गी ताणि अकुव्वतो जा परिहाणी ।
पोरिसि भंगमभंजणजोई होति मणे तु रतिव्व रति वा ॥

बू. पेह ति उवकरणे पडिलेहा गहिता, पमज्जणे ति वसहिपमज्जणा गहिता, वासए ति आवसगादारं गहितं, अग्गि ति एताणि पेहादीणि करेत्तस्स अग्गी विराहज्जति ति वक्खसेसं । संजोतियाए उवकरणं पडिलेहेति मासलहुअं, अह अग्गीए च्छेदणगाणि वडंति तो चउलहुयं । अह अग्गिणिविराहणाभया पेहादीणि न करेति, तानि अकुव्वतो जा परिहाणि ति, तमावज्जते । उवकरणपडिलेहणपरिहाणीए असमायारिणिप्फणं मासलहुं उवहिणिप्फणं वा, वसहिं न पमज्जति अइंतिणिता वा न पमज्जति मासलहुं, अह पमज्जति तहा वि मासलहुं, अह पमज्जिते च्छेदणगेहिं अग्गिकाओ विराहज्जति तो चउलहुयं । पोरिसि ति दारं— “पोरिसिभंगमभंजणजोती” व्याख्यापदं, सुत्तपोरिसिं भंजति मासलहुं, अत्यपोरिसिं न करेति मासगुरुं, सुत्तं नासेति इ, अत्थं नासेति इ, अभंगे पुण जोती विराहज्जति ।

इदानि मणे ति दारं — “होइ मणे तु रतिव्व—रति वा” व्याख्यान पदं, स जोतिवसीए जति रती होज्ज सुहं अच्छिज्जति ति रागेत्यर्थः तो चउगुरुयं, अह अरतिं भन्नति — उज्जोते तो चउलहुयं ॥ आवससगपरिहाणी पुण इमा —

[भा. २१०] जइ उस्सग्गे न कुणइ, तति मासा सच्च अकरणे लहुगा ।
वंदण धुती अकरणे, मासो संडासगादिसु य ॥

बू. जति उस्सग्गे न करेति तइ मासा, कठं । सच्चवाससग्गस अकरणे चउलहुयं । अह करेति तो जत्तिया उस्सग्गा करेति तति चउलहुगा, सच्चमि चउलहुयं चेव । जति न देति वंदनए

श्रुतीतो वा तत्तिया मासलहु भवन्ति । अह करेति तं चेव य मासलहुं । संडासगपमज्जणे अपमज्जणे वि मासो ॥ निक्खमण - पवेसे त्ति दो दारा - इमा व्याख्या -

[भा. २११] आवस्सिया निसीहिय, पमज्जासज्ज अकरणे इमं तु ।

पणगं पणगं लहु लहु, आवडणे लहुगं जं चण्णं ॥

चू. निक्खमंतो आवस्सियं न करेति, पविसंतो निसीहियं न करेति, नितानितो वा न पमज्जति, आसज्जं वा न करेति, एतेसिमं पायच्छित्तं आवासिगातिसु जहासंखणे पणगं, पणगं, मासलहु, मासलहु । अहावस्सिणीसीहिया न करेति तो पणगं चेव असमायारिनिष्फण्णं वा । पमज्जासज्जाणं पुण करणे अगिनिनिष्फण्णं । निक्खमण-पवेसे त्ति दारा गया ।

आवडण-पडणे त्ति दारा । आवडणं पक्खलणं, तं पुण भूमिअसंपत्तो, संपत्तो वा जाणुक्कोपरेहिं । पडिओ पुण सव्वगतेण भूमीए । एत्थ आवडणे लहुग त्ति आवडणे पडणे वा चउलहुग त्ति भणितं भवति । “जंचण्णं त्ति” आवडितो पडिओ वा छण्ह जीविणिकायाण विराहणं करिस्सती तं निष्फण्ण त्ति भणियं होति । अहवा आत्मविराहणानिष्फण्णं, अहवा अगणिनिष्फण्णं ॥ आवडण-पडण त्ति दारा गता ॥ गतं च संघट्टन दारं । इयाणिं तावणे त्ति - दारं -

[भा. २१२] सेहस्स विसीदणता, उसक्कतिसक्कनऽन्नहिं नयनं ।

विज्झविऊण तुयट्टन, अहवा वि भवे पलीवणता ॥

[भा. २१३] सच्चित्तमीस अगणी निक्खित्ते संतणंतरे चेव ।

सोधी जह पुढवी तावणदारस्सिमा वक्खा ॥

चू. अगणिसहितोवस्सए द्विताणं सीयत्तो सेहो अप्पाणं पि तावेज्जा, हत्थपादे वा । तावणे त्ति दारं गयं ।

उक्कमेणं इंधणे त्ति दारं वक्खाणे त्ति - इंधण तमेवं दारुयं करेति । उसक्कतिसक्कन त्ति लहुं विज्जाउत्तु जलमाणिंधणाणं उकट्टणा उसक्कणा भन्नति, जलउ त्ति तेसिं चेव समीरणा अतिसक्कणा भन्नति, अन्नं वा इंधणं पक्खिवइ । इंधणे त्ति दारंगयं ।

इदाणिं संकमणे त्ति दारं - अन्नहिं नयनंति स्थानात्स्थानान्तरं संक्रमेत्यर्थः । तत्पुनः शयनीयस्थानाभावात्करोति, प्रदीपनकभयाद्वा । संकमणे त्ति दारं गयं ।

इदाणिं संकमणे त्ति दारं - विज्जवित्तूण तुयट्टणे त्ति पलिवणगभया निव्वावेतुं छारधूलीहिं स्वपितीत्यर्थः । इह वक्खाणुक्कमकरणं ग्रंथलाघवार्थ । निव्वावणे त्ति दारं गतं ।

इदाणिं करणं च त्ति दारं - अलातचक्रादिकरणं करणेत्यर्थः । तत्रात्मविराघना अग्निविराघना वा । अहवा वि भवे पलीवणय त्ति तेनालातेन भ्राम्यमाणेन प्रदीपनं स्यात् ॥

तत्थ इमं पायच्छित्तं-

[भा. २१४] गाउय दुगुणा दुगुणं बत्तीसं जोयणाइं चरिमपदं ।

दडूण व वच्चंते तुसिणी य पओस उड्डाहे ॥

चू. पुव्वद्धं कंठं । नवरं - चउलहुगादी पच्छित्तं । दडूण व वच्चंते तुसिणीए त्ति देवउलादिंमि प्रलिते आत्मोपकरणं गृहीत्वा आत्मापराधभयात्साधवः प्रयाताः, ते य वच्चंते तुसिणीए दडूणं गिहत्था पदोसं गच्छेज्जा उड्डाहं वा करेज्जा । ते य पदुड्डा भत्तोवकरणं वसहिं वा न देज्जा, पंतवणा

य करेजा, सेयवडेहिं ति दह्मुड्डाहं करेजा । च सद्दो समुच्चये । करणे त्ति दारं गयं ॥

इदाणि संघट्टणादियाण करणंताण पच्छितं भण्णति—

[भा. २१५] संघट्टणादिएसुं जणणावज्जेसु चउलहू हंति ।
छप्पइकादिविराधण इंधणे तसपाणमादीया ॥

चू. पुब्बद्धं कंठं । तावणद्वारे इमं विसेसपच्छितं, छप्पतिआइविराहणत्ति तावंतस्स छप्पतिदा विराहिज्जंति, तं निष्फणं पायच्छितं भवतीति वाक्यशेषः । “आदि” सद्दतो जइवारे हत्थादी परावत्तेउं तावेति तइ चउलहुगा । इंधणे त्ति इंधणदारे इमं विसेसं पायच्छितं, तसपाणमादीयं त्ति इंधणे परिकप्पमाण उद्देहिगमादि तसा विराहिज्जंति, “आदि” शब्दात् धावरा वि, तं निष्फणं पायच्छितं दायव्वमिति ॥ इदाणि जणणं त्ति दारं—

[भा. २१६] अहिणवजणणे मूलं, सट्टाणणिसेवगे य चतुलहुगा ।
संघट्टन परितावण, लहुगुरु अतिवायणे मूलं ॥

चू. उत्तराधरअरणिमहणप्पयोगे अहिणवमग्गि जणयति तत्थ से मूलं भवति । इदाणि च शब्दो व्याख्येयते—“सट्टाणणिसेयणे य” त्ति जत्थ गिहत्थेहिं पज्जालिया अगणी तत्थ द्वियं चेव आयपरप्पओगेण असंघट्टतो सेवति तत्थ चउलहुगं । सयं पज्जालिए पुण अगणिक्काए पुढवादीयाण तसकायपज्जंताण संघट्ट परितावण लहुगुरुग—तिवायणे मूलं, एवं कम्मनिष्फणं ॥

चोदगाह—

[भा. २१७] जति ते जणणे मूलं, हते वि नियमुप्पत्ती य तं चेव ।
इंधणपक्खेवंमि वि, तं चेव य लक्खणं जुत्तं ॥

चू. यदीत्यभ्युपगमे, ते भवत, उत्तराधरारनिष्पओगेण “जणिए”—उत्पादितेत्यर्थः, मूलं भवति, एवं ते “हते” विधातेत्यर्थः, नियमा अवस्सं अन्नो अग्गी उप्पाइज्जिस्सति, तम्हा हते वि तं चेव मूलं भवतु । किं चान्यत्—“इंधणपक्खेवंमि वि” अन्योऽग्नि उत्पाद्यते, अपि पदार्थसंभावने, उस्सकणे अन्योऽग्निरुत्पाद्यते । तं चेव य लक्खणं त्ति तदेवाग्न्युत्पत्तिलक्षणं, “च” शब्दो लक्षण अविशेषाभिधायी, जुत्तं योग्यं घटमाणेत्यर्थः । तम्हा एतेसु वि मूलं भवतु ॥

पुनरवि चोदक एवात्रोपपत्तिमाह ।

[भा. २१८] अवि य हु जुत्तो दंडो, उवघाते न तु अणुग्गहे जुज्जे ।
अनुकंपा पावतरी, निक्खिवता सुंदरी किह नु ॥

चू. अपि च, ममाभिप्रायात्, हु शब्दो दंडावधारणे, जुत्तो योग्यः, दंडणं दंडः, उवघातेति विनाशेत्यर्थः, न प्रतिषेधे, तु शब्दो प्रतिषेधावधारणे स्तोक्रप्रायश्चित्तप्रदानविशेषणे वा, अणुग्गहे त्ति अणुवघाते उज्जालनेत्यर्थः, जुज्जे युक्तः । अनुकंपणमनुकंपा दये त्ति भणियं होइ सा पावतरी कंहं भवति? स्यात्कथं? बहुप्पच्छित्तप्पयाणातो, निक्खिवता निग्घिणिया, सा सुंदरा पहाणा कंहं भवति? स्यात् कथं? अपपच्छित्तप्पदाणातो; कंहं त्ति प्रश्नः, नु वितर्कं ॥ आचार्यह—

[भा. २१९] उज्जालज्झंपगा णं, उज्जालो वंणिओ हु बहु कंमो ।
कम्मर इव पउत्तो, बहुढं सयरो न भंजंतो ॥

चू. उज्जालओ प्रज्वालकः, झंपको निव्वावको, णं शब्दो वाक्यालंकारार्थः । एतेसिं दोणं

पुरिसाणं उज्जालो वण्णिओ भगवतीए बहुकम्मो, तु शब्दो निश्चितार्थावधारणे । अस्यार्थस्य रसाधनार्थ आचार्यो धृष्टान्तमाह – कंमारे ति कम्मकरो लोहकारो इव उवमे, पउत्ता आयुधाणि निव्वत्तित्ता सो बहुदोसतरो भवति, नय ताणि आयुधाणि जो भंजतेत्यर्थः । तर शब्दो महादोषप्रदर्शने, यथा कृष्णः कृष्णतरः, एवं बहुदोसो बहुदोषतरो भवति, एष धृष्टान्तः तस्योपसंहारः एवं अग्निशस्त्र पज्जायतो पुरिसो बहुदोषतरो, न निर्वापयतेत्यर्थः ॥ तेउकायस्स दप्पिया पडिसेवणा गता । इयाणि तेउक्कायस्स कप्पिया पडिसेवणा भन्नति –

[भा. २२०] बित्तिपपदमसति दीहे गिलाण अद्धाण सावते ओमे ।

सुत्तत्थ जाणएणं अप्पा बहुयं तु नायव्वं ॥

चू. बित्तिपपदमसति, उस्सगं पदमंगीकृत्य द्वितीयं अववायपदं । तत्पिमे दारा-असति, दीहे, गिलाणे, अद्धाणे, सावते, ओमे ॥ एए पंतीए ठावेऊण एतेसिं हेट्ठातो सागणियादी जणणपज्जवसाणा नव दारा ठविज्जंति । तत्थ सागणियदारस्स हेट्ठतो दीवज्जोतीहिं असव्वसव्वेहिं चउरो दारा ठविज्जंति । संघट्टणदारस्स हेट्ठातो पेहातो पडण-पज्जवसाणा नव दारा ठविज्जंति । सेसा एक्कसरा । एते सागणियादी सभेया असति दारे अववदिज्जंति ।

तत्थ सागणिय ति दारं-

[भा. २२१] अद्धाणनिग्गयादी, असतीए जोतिरहियवसधीए ।

दीवमसव्वे सव्वे, असव्वसव्वे य जोतिं मि ॥

चू. अद्धाणं महंता अडवी, ताओ निग्गता वसहिमप्राप्तावित्यर्थः, “आदि” सद्घातो इमेसु ठाणसु वट्टमाणा-

“असिवे ओमोयरिए, रायभए खुहिय उत्तमट्टे य ।

फिडिय गिलाण तिसेसे, देवया चेव आयरीए ॥

ते य वियाले चेव पत्ता गामं । प्रसतीए जोतिरहियवसहीए सजोइवसहीए ठायंताणिमा जयणा । पढमं असव्वरातीए दीवे । असति, सव्वराइए दीवे । तस्सासति, असव्वराइए जोईए । असति, सव्वरातीए जोइए । मि इत्ययं निपातः । सागणिय ति दारं गयं ॥

निक्खित्त-दाराववातो न संभवति । तो नाववइज्जति ।

संघट्टणं ति दारं भन्नति – संघट्टणभया पेहादिसु इमा जयणा कज्जति-

[भा. २२२] कडओ व चिलिमिली वा, असती सभए बहिं य जं अंतं ।

ठागासति समयंमि व, विज्जातगणिमि पहेंति ॥

चू. पदीवजोतीणं अंतरे वंसकडगादी दिज्जति । तस्सासति, पोत्तादि चिलिमिणी दिज्जति एवं काऊण पेहादी सव्वहारा करेति । असति कडगचिलिमिणीणं, वहि उवकरणं पेहेत्तु, बहि सभए, “जं अंतं” अंतमित्ति जुण्णं, अचोरहरणीयमित्यर्थः, तं बहिं पडिलेहेति, सारुवकरणं अच्छति, “तं विज्जायगणिं मि पहेंति” । ठागासति ति अह बहि अंतुवकरणस्स वि ठाओ नत्थि, सति वा ठाते अंतुवकरणस्स वि सभयं, तो सव्वं चिय अंतसारुवहिं विज्जायगणिं मि पेहेंति । पेह ति दारं गतं ॥

पमज्जाणावास-पोरिसि-मणदारा चउरो वि एक्कागाहाए वक्खाणे ति-

[भा. २२३] निंता न पमञ्जती, मूगा संतु वंदणगहीणं ।
पोरिसि बाहि मणे न वा सेहाय य देति अणुसङ्घिं ॥

चू. निंता निग्गच्छंता पविसंता वा वसहिं न पमञ्जति वुत्तं होइ । मूगा संति वायाए अणुद्धरणं, वंदणगहीणं वंदनं न ददतीत्यर्थः । सुत्तत्थपोरिसीओ बाहिं करेति । मणे न व त्ति सजोतिवसहीए रागदोसं न गच्छंति । जे य सेहा होज्ज ताण य सेहाण देति अणुसङ्घिं, सेहोऽगीतार्थ, च सद्दा गीताण य, “अनुसङ्घी” उवदेसो ॥ मुगा वा संतु वंदणगहीणं अस्य व्याख्या—

[भा. २२४] आवास बाहिं असती, द्वित्त-वंदन-विगड-जतण-धुति-हीणं
सुत्तत्थ बाहिं अंतो, चिलिमिलि कातूण व झरंति ॥

चू. अनूनमतिरित्तं बाहिमावस्सगं करेति । बहिटागासति, द्विय त्ति जो जत्थ टितो सो तत्थ टितो पडिक्कमति, वंदणग-धुहीहिं हीणं, हीण-सद्दो पत्तेयं, वियडणा आडोयणा, तं जयणाए करेति, वासकप्पपाउया णिविद्धा चेव ठिता भणंति “संदिसह” त्ति । “पोरिसि बाहि त्ति” अस्य व्याख्या—सुत्तत्थपोरिसीओ सति ठाए बाहिं करेति, असति बहिद्वागस्स अंतो चिलिमिलिं काऊण झरंति । वा विकल्पे, चिलिमिणिमादीणं असती अणुपेहादी करेतीत्यर्थः ॥

अनुसङ्घी त्ति अस्य व्याख्या—

[भा. २२५] नाणुज्जोया साहू, दव्वुज्जोतंमि मा हु सज्जित्था ।
जस्स वि न एति निद्दा, स पाउति निमिल्लिओ गिन्हे ॥

चू. अभ्युद्योतो द्रव्योद्योतः, भावे ज्ञानोद्योतः । सज्जित्था सक्तिः गिहीतीत्यर्थः । उज्जोते जस्स वि न एति निद्दा स पाउओ सुवति । अह गिन्हे पाउयस्स धम्मो भवेज्जा तो निमिल्लियलोयणो सुवति मउलावियलोयणो त्ति वुत्तं भवति । चउरो वि दारा गता ॥ इदाणिं निक्खम-पवेस त्ति दार—

[भा. २२६] तुसिणी अइंति निंति व, उंमुगमादी कओइ अच्छिवंता ।
सेहा य जोति दूरे, जग्गंति य जा धरति जोति ॥

चू. तुसिणीया मोणे, अतिंति पविसंति, निंति वा निग्गच्छंति वा, आवस्सग-निसीहियाओ नो कुव्वंति त्ति वुत्तं भवइ । निक्खम-पवेसा गता ।

इयाणिं आवडण-पडणे त्ति दारा—उंमुगं अलायं, “आदि” शब्दादग्निशकटिका गृह्यते, आवडण-पडणभया क्वचित् अस्पृश्यमाना इत्यर्थः । गता दो दारा ।

इदाणिं तावणे त्ति दारं—सेहा अगीतार्था, ते अग्गीए दूरे कीरंति, गीय वसभा य जग्गंति जाव धरति जोति, मा सेहा वि ताविस्संति । तावणे त्ति दारं गयं ॥

इदाणिं इंधणे त्ति दारं—

[भा. २२७] अद्धाणादी अतिनिद्द, पिल्लिओ गीतोसक्किं सुयति ।
सावयभय उस्सिक्कन, तेणभए होति भयणा उ ॥

चू. अद्धाणातिपरिस्संतो, अतिनिद्दपिल्लिओ अतिनिद्राग्रस्तः, गीयत्थगहणं जहा अगीयत्था न पस्संति तथा, तं जयणाए ओस्सक्किउं सुवति, स एव गीयत्थो सीहसावयादि-भए जयणाए उम्मुगाणि ओसक्कति, चोभते उसक्कति सक्कणाणं भयणा । कथं ? जत्ति अतिक्रंति य तेणा तो

ओसकनं न कञ्जति, मा अग्निं दद्दुमागमिस्सन्ति, अह धिरा चोरा तो ओसक्किञ्जति, तं जलमाणिं अग्निं दद्दु जागरन्ति ति नाभिह्वन्ति, एसा भयणा ॥ अपुव्विधणपक्खेवं पि कोरञ्जा—

[भा. २२८] अद्धाणविवित्ता वा, परकड असती सयं तु जालेति ।

सूलादी व तावेउं, कतकञ्जे छारमक्कमणं ॥

चू. अद्धाणं पहो, विवित्ता मुसिया अद्धाणे विवित्ता परकडा परेण उज्जालिया, तस्स असती तत्त्वयमात्मनैव ज्वालयन्ति, एतदुक्तं भवति—शीतार्ता इंधनं प्रक्षिपति । इंधणे त्ति दारं गयं ।

इदाणिं निव्वावणे त्ति दारं भन्नति — परकएण वा सयमुज्जालिएण वा सूलाति तावेउं, आदिसद्दातो विसूतिता, कते कञ्जे निष्ठितेत्यर्थः, पलीवण—भयाच्छरेणाक्कमति । निव्वावणे त्ति दारं गयं ॥ इदानिं संकमणे त्ति दारं—

[भा. २२९] सावय—भय आणेति वा, सोतुमणा वा वि बाहिं नीणिति ।

बाहिं पलीवणभया, छरेतस्सासति निव्वावे ॥

चू. सावयभए अन्नत्याणातो आणयन्ति, तत्याणातो वा सोउमणा बाहिं नीणयन्ति । अह बाहिं पलीवणभया न नीणयन्ति ताहे तत्थ द्वियं छारेण छादयन्ति । तस्सासति त्ति छारस्स असति अभावा निव्वावेति एगद्धं ॥ असति त्ति दारं गतं । दीहादीदारेसु सागणियादिदारा उवउज्जं जं जुञ्जति तं जोएव्वं । इमं तु दीहादि दारसरूवं । तत्थ दीहे त्ति दारं—

[भा. २३०] दीह छेयण डक्को, केण जग्ग किरियद्धता दीहे ।

आहार तवण हेउं, गिलाणकरणे इमा जतणा ॥

चू. दीहाति य डक्कं कयाति डंभेयव्वं, तं निमित्तं अगणी घेप्पति । छेदो वा कायव्वो तस्स देसस्स तो अंधकारे पदीवो जोति वा धरिञ्जति । डक्को दष्टः, केणं त्ति सप्पेणणतरेण वा वात—पित्त—सिंभ—सभावेन साध्येनासाध्येन वा तत्परिज्ञाननिमित्तं जोति घेप्पति । जग्ग त्ति दद्धो अग्गाविञ्जति, मा विसं न नञ्जिहिति उल्ललियं न वा । एवं दीहदद्धस्स करियणिमित्तं जोई घेप्पति । दीहि त्ति दारं गयं । इदाणिं गिलाणे त्ति दारं—पच्छद्धसमुदायत्थो आहारो गिलाणस्स तावेयव्वो, तत्थ पुण तावणकारणे इमे दव्वा तावेयव्वा ॥

[भा. २३१] खीरुण्होद विलेवी, उत्तरनिक्खित्ते पत्थकरणं तु ।

कायव्वं गिलाणद्धा, अकरणे गुरुगा य आणादी ॥

चू. खीरं वा कढेयव्वं, उण्होदगं वा विलेवी वा उवक्खडेयव्वा, इमाते जयणाते उत्तरेति उवचुल्लगो भन्नति, निक्खित्तं तत्त द्विवियं । सो पुण चउचुल्लो एवं तप्पति जं चुल्लीए इंधणं पक्खिप्पति तस्स जलियस्स जाला अवचुल्लं गच्छति, एवं अहाकडं तप्पइ । उवचुल्लगस्सासती पुव्वपक्खित्त—इंधणजलियचुल्लीए ताविञ्जति । असतिमंगालेसु वि पुव्वकतेसु । पत्थकरणं तु एवं सब्बासतीए चुल्लीमंगालगा वा काउं अगणियमानीय इंधणं पक्खिवित्तु कायव्वमिति । तु सर्वप्रकारकरणविशेषणे ।

चोदग आह—“ननु अधिकरणं?” आचार्याह—यद्यपि अधिकरणं तह वि कायव्वं गिलाणस्स, अकरणे गुरुगा य आणादी ॥ अह साहुणो सूलं विसुइया वा होज्ज तो तावणे इमा जयणा

[भा. २३२] गमनादि नंत—मुम्मुर—इंगाले इंधणे य निव्वावे ।

आगाढे उच्छणादी, जलपं करणं च संविग्ने ॥

चू. आइ त्ति आदावेव जत्थ अगणी अहाकडो झियायति तत्थ गंतुं सूलादि तावेयव्वं । अह जत्थ अगणी अहाकडो झियाति, तत्थिमे कारणा होज्जा—

[भा. २३३] ठागासति अचियत्ते, गुज्झंगाणंपयावणे चेव ।

आतपरस्सा दोसा, आणणनिव्वावणे न तहिं ॥

चू. ठागो तत्थ नत्थि, अचियत्तं वा गिहवइणो, अहवा गुज्झंगाणि प्पतावेयव्वाणि, ताणिय गिहत्थ पुरतो न सक्केति तावेउं तो न गम्मति । अह तरुणी तत्थिस्वीओ, सो य साहू इंदियनिग्गहं काउमसमत्थो, तो आयसमुत्थदोसभया न गच्छति, परा गिहत्थीओ, ता वा तत्थुवसग्गंति, एवं पि तत्थ न गम्मइ त्ति, इस्सालुगा गिहत्था न खमंति । दोस त्ति एवं बहुआ तत्थ दोसा नाऊण अगणीते तत्थ आणयणा कायव्वा, कते कज्जे निव्वावणं कायव्वं । उज्झवणंति वुत्तं हवइ । न तहिं दोसले गंतव्वं ॥

जं पुण आणयणं तं इमाए जयणाए । नंति त्ति खुडुगा थेरा वा हयसंका नंतगा तावेउं आणयंति, तेन तं तावयंति । अह नंतगं अंतरा आणिज्जमाणं विज्जाति तो मुंमुरमाणंति मुंमुरो अगणिकणियासहितो सोम्हो छारो । मुंमुरस्स असतीए तेण वा अप्पमाणे इंगाले आणयंति, अनिंधणाणि ज्जाला इंगाला भण्णंति । ते पडिहारिए आणयंति । कते कज्जे तत्थेव ड्ढावयंति । इंधणे त्ति इंगालासति तेहिं वा अप्पणनप्पमाणे जया वा खड्ढगि तया इंधणमवि पक्खिं वंति । एवं कारणे गहणं । कडे य कज्जे निव्वावेयव्वो अगणी छारमादीहिं, मा पलीवणं भवे । आगाढगहणा इदं ज्ञापयति—जहा एस किरिया आगाढे, नो अणागाढे । अंच्छणंति ओसक्कणं, आदि शब्दान्यत्र नयनं जलनं जालनं ओसक्कं त्ति एगडं । करणं ति पडणीयाउट्टणनिमित्तं करणमपि कुर्यात् । च शब्दात् ग्लानादिकार्यवेक्ष्य जननमपि कार्यं । संविग्ने त्ति जो एताणि करेतो वि संविग्ग सो एवं करेति । गीतार्थ परिनामकेत्यर्थः । एस पुण पच्छद्धत्थो सव्वेसु गिलाणादिदारेसु जहासंभवं घडावेयव्वो ॥ गिलाणे त्ति दारं गयं । इदाणि अद्धाण—सावए—ओम—दारा तिन्नि वि एग्गाहाए वक्खाणेति—

[भा. २३४] अद्धाणंमि विवित्ता, सीतंमि पलंब—पागहेउं वा ।

परकड असती य सयं, अ जालेति व सावयभए वा ॥

चू. अद्धाणे विवित्ता मुषिता इत्यर्थः, सीतमिति, कप्पाणऽसती सीते पडंते परकडअगणीए हत्थपायसरीराण तावणं करेति । पलंबपागहेउं व त्ति पलंबा फला, पागो पचनं, हेतु करणं, वा विकप्पे, एष एव पलंबपचनविकल्पः । एस पलंबपागो । एस पलंबपागो परकडाए चेव अगणीए कायव्वो । परकडस्स असतीए सयं जालेति । स्वयं आत्मनैव, च उपप्रदर्शने, किं पुनस्तद्व्यदर्शयति इमं, ओमद्वारेष्येष एव प्रलंबार्थं । सावया सीहाई, तस्समुत्थे भए अग्गि पज्जालयंति ॥ गया तेउक्कायस्स कप्पिया पडिसेवणा ॥ इदाणि वाउक्कायस्स दप्पिया पडिसेवणा भण्णति—

[भा. २३५] निग्गच्छति वाहरति छिडे पडिसेव करण फूमे य ।

दारूग्घाडकवाडे संधी वत्थेय छीयादी ॥

चू. धम्माभिभूतो निलयब्भंतराओ बाहिं निग्गच्छति, अनिलाभिधारणनिमित्तं वाहरति

ति शब्दयति—वहिद्विओ भणति, एहि एहि इतो सीयलो वाऊ । छिड्डे पडिसेव त्ति छिड्डीते पुणो लोए चोप्याला भण्णति, तेसु पुव्वकतेसु वाउपडिसेवणं करोति । करणं ति अपुव्वाणि वा छिड्ढाणि वायु—अभिधारणनिमित्तं करोति । फूमेति त्ति घंमद्वितो अन्नतरमंगं फूमति, भत्तपाणमुण्हं वा । दार ति दुवारं भन्नति, तं पु वकयमिद्दगाहिं द्दइयमुग्घाडेति, अपुव्वं वा दारमुग्घाडेति त्ति वुत्तं भवति । उग्घाडसद्दो उभयवाची दारे, कवाडे य । उग्घाडेति वा कवाडं घम्मतो, अहवा दारमुग्घाडेति, उग्घाडं वा कवाडं धम्मतो, अहवा दारमुग्घाडेति, उग्घाडं वा उग्घाडेति उच्छाडेति वुत्तं भवति । उग्घाडसद्दो उभयवाची दारे, कवाडे य । उग्घाडेति, एवं तिन्नि पदा कज्जति । “संधि त्ति” – धराणं अंतरा छिंडी वा तं सातिज्जति । वत्थयंति वत्थं चउरस्सगं काउ पडवायं करोति । “छीतादि त्ति” छीतं छक्कियं, आदि सद्दतो कासियं ऊससिअं नीससिअं, एते छीयादी अविहीए करोति त्ति

[भा. २३६] सुप्पे य तालवेंटे, हत्थे मत्ते य चेलकण्णे य ।

अच्छफुमे पव्वए, नालिया चेव पत्ते य ॥

चू. सुप्पं गयकण्णाकारं भन्नति सब्वजणवयप्पसिद्धं तेण वा वातं करोति, जहा धण्णं पुणंतीओ । तालो रुक्खो, तस्स वेंटं तालवेंटं, तालपत्रशाखेत्यर्थः । सा य एरिसा छिज्जति । हत्थो सरीरेगदेसो, तेण वीयति । मत्तगो मात्रक एव, तेण वा वातं करोति । चेलं वस्त्र, तस्य कण्णो चेलकण्णो, तेण वा वीयति । अच्छि फूमइति । अच्छी अक्खी, तं कंदप्पापरस्स फूमति । फूमणसद्दो उभयवाची । पव्वए ति वंसो भन्नति, तस्स मज्जे पव्वं भवति, नालिय त्ति अपव्वा भवति, सा पुण लोए “मुरली” भन्नति, एए वायंति । पत्ते य त्ति पत्तं पदिनीपत्रादि तौरात्मानं भक्तं वा वीयति ॥

[भा. २३७] संखे सिंगे करतल, वत्थी दतिए अभिक्खपडिसेवी ।

पंचेव य छीतादी, लहुओ लहुया अय ड्ठेव ॥

चू. “संखो” जलचरप्राणिविशेषः “सिंगं” महिसीसिंगं, शंख शृंगं वा धमेइ । करो हस्तस्त स्य तलं तरतलं, हस्तसंखं पूरेति त्ति वुत्तं भवति । अन्नतरं वा करतलेन वाधं करोति । वत्थी चम्ममयो, सो य वेज्जसालासु भवति, तं वायुपुण्णं करोति । दतिओ दृत्तिकः, जेण नदिमादिसु सतरणं कज्जति, तं वायुपुण्णं करोति । अभिक्खपडिसेवी त्ति एते निग्गच्छवाहिराती द्वाणा अभिक्खं पडिसेवंतो अप्पणो ठाणातो चरमं पावति । पंचेव य छीयादिसु पणगं भवति । एत्थ वीसहिं वाराहिं सपयं पावति । लहु त्ति जेसु लहुमासो तेसु दसहिं वाराहिं सपयं पावति । लहुगा य अट्टेव त्ति जेसु चउलहुअं तेसु अट्टहिं वाराहिं भवति ॥ विणओ पुच्छति – भगवं ! तुब्भे भणत जहा निग्गच्छदारदिआण अप्पणो पच्छित्तद्वाणातो सपयं पावति, तमहं सद्दणमेव न याणामि, कहेह तं । गुरु भणति –

[भा. २३८] निग्गच्छ फूमे हत्थे, पत्ते य चेलकण्णे य ।

करतल साहा य लहु, सेसेसु य हींति चउलहुगा ॥

चू. साहा “साहुली” वृक्षसालेत्यर्थः । अच्छिफुमणे वि, एतेसु सब्वेसु मासलहु भवति, सेसेसु त्ति जे न भणिया तेसु चउलहुअं । साहा वयण च सद्दे साहा—भंगेण वा पेहुणेण वा पेहुण—हत्थेण वा वीएइ त्ति वुत्तं भवति ॥ “सेसेसु हींति लहुआओ” एतं अतिपसत्तं लक्खणं ॥

आयरिओ पञ्चुद्धारं करोति -

[भा. २३९] जति छिड्ढा तति मासा, जा तिन्नी चतु लहु तु तेण परं ।

एयं ता करणंमी पुव्व कया सेवणे चेव ॥

चू. जति छिड्ढाणि करोति तति मासलहु, जाव तिन्नि तेण परेणं चउलहु भवति एतं ताव पुव्वच्छिड्ढुकरणे पच्छित्तं । पुव्वकतासेवणे येव त्ति पुव्वकते एक्कंमि वातपडिसेवणं करेइ मासलहु, दोहिं दो मासलहु, तीहिं तिन्नि मासपहु, तेण परं चउलहु भवति ॥

[भा. २४०] कमढगमादी लहुगो, कासे य वियंभिएण पणंगं तु ।

एक्केक्कपदादो पुम, पसज्जणा होतिऽभिक्खणतो ॥

चू. कमढं साहुजणपसिद्धं, आदि शब्दातो कंसभायणादी, एतेसु मासलहु । कासिअं खासियं, वियंभियं जंभातितं, च सद्दाओ छित्त-उससिअ-नीससिएसु अविहीए पणंगं । एक्केक्कपयाओ त्ति आत्मात्मीयपदात् अभीक्षणत उवरुवरिं पदं प्रसज्जति भवतीत्युक्तं भवति ॥ सिस्साभिप्पातो किमत्थं पच्छित्तं दिज्जति ? एत्थ भन्ति -

[भा. २४१] वास-सिसिरेसु वातो, बहिया सीतो गिहेसु य स उम्हो ।

विवरीओ पुण गिम्हे, दिय-राती सत्थमन्नोन्नं ॥

चू. वास त्ति वरिसाकालो, सिसिरो शीतकालो, एतेसु वास-सिसिरेसु वाओ बहिया गिहाण सीअलो भवति, गिहेसु तु गृहाभ्यंतरेषु सोम्हो सोष्म, एवं तावत्कालद्वये । तच्चिवरीतो पुण गिम्हे त्ति पुव्वाभिहितकालदुगाओ विवरीतो गिम्हे उम्हकाले गृहाभ्यंतरे सीतो वायुः बहिया उष्ण इति । दिय-राइ त्ति वास-सिसिरगम्हेसु एतं वाउलक्खणं दिवसओ वि रातीए वि ।

अहवा दिवसओ वाऊ उण्हो भवति रातीए सीयलो भवति । सत्थं शस्त्रं, जं जस्स विनासकारणं तं तस्स सत्थं भन्ति, अन्योन्यशस्त्रं परस्परशस्त्रमित्यर्थः । वास-सिसिर-गिहम्भंतरवाओ बहिवायस्स सत्थं, बहिवातो गिहवायस्स सत्थं । एवं गिम्हे वि । एवं दियवातो सव्वरि-वायसु, सव्वरि-वाओ य दिय-वायस्स ॥

जहेसिं वायाणं, अन्नोन्नसत्थकारणत्तं दिट्ठं-

[भा. २४२] एमेव देहवातो, बाहिरवातस्स होति सत्थं तु ।

वियणादिसमुत्थो वि, य सउपत्ती सत्थमणस्स ॥

चू. एमेव अवधारणे, दिट्ठतोपसंहारपदरिसणत्थे वा । देहवाओ त्ति सरीरवातः सो य च्छीयादिसु संख-संगपूरणे वा दितियादीपूरणे वा भवति । सो य बहिरवायस्स होइ सत्थं तु एवं वियणादिसमुत्थो वि यत्ति, "आदि" शब्दः वियणग-विहाण-तालयंटादिपदरिसणत्थ । स इति स्वेन स्वेन विधानेनोत्पन्नः, अन्योन्यशस्त्र विज्ञेयमिति । अनेन कारणेन प्रायश्चित्तं दीयत इति ॥ इमे य आय-संजमविराधनादोसा भवंति-

[भा. २४३] संपातिमादिघातो, आउ-बघाओ य फूम वीयंते ।

दंडियमादी गहणं, खित्तादी बहिरकरणं वा ॥

चू. वियणादिणा वीयंतस्स मच्छियादी संपातिमादिघातो भवति, एसा संजमविराधना ।

आउ-वघातो य फूम वीयंते, फूमंतस्स मुहं सूखति, वीयंतस्स य बाहा दुक्खति, एसो उवघातो सुंदरं संखं वा वंसं वा वाएति दंडिओ गेण्हेज्जा, उप्पव्वावेइ त्ति वुत्तं भवइ । “आदि” सद्दातो रायवल्लभो वा । खित्तादि त्ति सहसा संखपूरणे कोइ साहू गिहत्थो वा खित्तचित्तो भवेज्ज । “आदि” सद्दातो हरिसिओ दित्तचित्तो भवइ, समत्तो वा जक्खाइड्ढो हवेज्ज, उम्माओ वा से समुप्पजेज्ज । बहिरकरणं व त्ति पुणो पुणो संखं पूरयंतस्स बहिरत्तं भवति त्ति, च समुच्चये ॥ गता वाउक्कायस्स दप्पिया पडिसेवणा । इदानीं वाउक्कायस्स कप्पिया पडिसेवणा भन्नति -

[भा. २४४] वित्तिपदे सेहादी अद्धाण गिलाण ऽइक्कमे ओमे ।

सण्णा य उत्तमड्ढो, अणधिया से य देसे य ॥

सेहाति त्ति दारं-

[भा. २४५] सव्वे वि पदे सेहो, करेज्ज अनाभोगतो असेहो वि ।

सत्थो वच्चति तुरियं, अत्थं व उवेति आदिच्चो ॥

चू. निग्गमणादी सव्वे पदा सेहो अयाणमाणो करेज्ज, “आदि” सद्दातो अनाभोगतो असेहो वि निग्गच्छणादी पदा करेज्ज । सेहादि त्ति गतं ।

अद्धाण त्ति दारं - अद्धाणपडिवण्णा साहू सत्थेण समाणं । सो य सत्थो तुरियं वच्चिउ कामो, अत्थं वा उवेति आदिच्चो, उसिणं च भत्तं तं णिव्ववेउं वीयणादीहिं तुरियं भोयव्वमिति । अद्धाणे त्ति गयं ॥ गिलाणादिक्कमे त्ति दारं ।

[भा. २४६] पढमालिअ करणे वेला, फिट्ठइ सूरत्थमेति वा ओमे ।

विधुणाति फूमणेण वा, सीतावण होति उभए वि ॥

चू. गिलावणवेयावच्चकरो पढमालिअं करेति, तं च उसिणं भत्तपाणं, जाव य तं सयमेव सीती भवति ताव गिलाणस्स वेयावच्चवेलात्तिकमो भवति, अतो तं विधुवणादीहिं तुरियं निव्वावेऊण भोत्तूण य गिलाणस्स य भत्तपाणमाणयति ओसहं वा । गिलाणे त्ति दारं गयं ॥

ओमे त्ति दारं - “पढमालियाकरणवेला फिट्ठइ” एस पढमपादो ओमे वि घडावेयव्वो । सूरत्थमेति ओमे त्ति ओमं दुब्बिक्खं, तंमि य दुब्बिक्खे “अत्थमणवेलाए उसिणं भत्तपाणं लद्धं, जति तं सयं सीती होमाणं पडिच्छंति जाव ताव य सूरो ऽत्थमेति, न य संधरंति, ताहे विहूवणादीहिं विधुवणाति त्ति विविधं घुणाति विधुवणाति, वीयति तति वुत्तं भवति । अहवा “विधुवणाति त्ति” विहुअणो वियणओ, तेण वीयति । फूमणेण व त्ति मुहेण फूमति । एतेहिं सीयावणं करेति सीतलीकरणमित्यर्थः । उभए वि त्ति भत्तं पानकं च, अहवा सरीरमाहारो य, अहवा ओदनं ब्यंजनं च । ओमे त्ति गतं ॥ २४६ ॥ सण्ण त्ति दारं -

[भा. २४७] सण्णा सिंगगमादी, मिलणट्ठविहे महल्लसत्थे वा ।

सेसेसु तु अभिधारण, कवाडमादीणि वुघाडे ॥

चू. सण्णात्ति सण्णा संगारेत्यर्थः सिंगगमादी धम्मंति संगारनिमित्तं । तस्स य एवं संभवो भवति मिलणट्ठविह त्ति विहमद्धाणं तंमि परोप्परं फिडिया मिलणट्ठा सिंगगमादी धम्मति, महल्लसत्थे वा महतो सत्थो खंधवाराती, तंमि न नज्जति को कत्थ ठितो, ताहे सिंगगमादी पूरिज्जति, गुरुसमीवे ततो सव्वे आगच्छंति, एतेण कारणेण सिंगगमादीपूरणं करेज्जा । सण्ण त्ति दारं गयं ।

सेस त्ति उत्तमद्द-अणहियास-वेस-दारा । तत्थ उत्तमद्दड्डियस्स धम्मो परिडाहो वा, से कज्जति । अणहियासो दम्मं न सहति । देसे वा, जहा उत्तरावहे अन्नत्थं धम्मो भवति । एतेसु तिसु वि दारेसु अभिधारणं करेति, कवाडमादीणि वा उग्घाडेति, “आदि” सद्दातो ऽपुब्बदारमुग्घाडेति छिड्डाणि वा करेति । गता तिन्नि वि दारा ॥ गता वाउक्कायस्स कप्पिया पडिसेवणा । इदाणि वणस्सतिकायस्स दप्पिया पडिसेवणा भण्णति-

[भा. २४८] बीयादि सुहुम घट्टन निक्खित्त परित्तनंतकाए य ।
गमणादि करण छेयण दुरुह प्रमाण गहणे य ॥

चू. बीया परित्तानंता य, “आदि” सद्दा दसविहो वणस्सतां । सुहुमं ति पुप्फा, घट्टणसद्दो सब्बेसु पत्तेयं । निक्खित्तं न्यस्तं, तं पुण परित्तवणस्सतिकाए अनंतवणस्सतिकाए वा । गमणादि त्ति परित्तेणानंतेण वा गमणं करेति, “आदि” सद्दाओ ठाण-निसीयण-तुयट्टन करणं प्रतिमारूपं करेति । छेदणं पत्तच्छेज्जं करेति । दुरुहणं आरुहणं । आद्रामलकादिप्रमाणां । ग्रहणं हत्थेण, च सद्दा पक्खेवो य । एस संखित्तो दारगाहत्थो विवरित्तो ॥

[भा. २४९] पचादी लहुगुराग, लहुगा गुरुगा परित्तनंताणं ।
गाउय जा बत्तीसा, चतुलहुगादी य चरिमपदं ॥

चू. पंच त्ति पनगं “आदि” त्ति बीयद्वारे, ‘लहुगुरुगं त्ति’ जति परित्तबीयसंघट्टणेण भत्तं गेण्हति तो लहुपणगं, अणंतबीयसंघट्टणेणं तो गुरुअं । ‘लहुगा गुरुगा परित्तनंताणं ति पणगा संवज्जति । परित्त-सुहुमे पादादिणा संघट्टेति लहुपणगं, अणंते गुरुपणगं । अहवा “लहुगा” गुरुगा परित्तनंताणं ति निक्खित्तदारं गहियं, परित्तवणस्सतिकाए अनंतरनिक्खित्ते लहुगा, अनंते अनंतरनिक्खित्ते गुरुगा, परित्तानंतवणस्सतिकायपरंपरनिक्खित्ते लहुगुरुमासो, परित्तानंतवणस्सतिकाए मीसे अनंतरनिक्खित्ते लहुगुरुमासो, तेसु चेव परंपरे जहसंखेण लहुगुरुपणगं । गमणदारे गाउय जा बत्तीस त्ति गाउआओ आरब्भ दुगुणा दुगुणेण जाव बत्तीसं जोयणाणि गच्छति, एत्थ अट्टसु ठाणेसु चउलहुगादी चरमपदंति गाउए चउलहुयं एवं-जाव बत्तीसाए पारंचियं । एवं परित्ते । अणंते गाउयाइ दुगुणेण जा सोलस चउगुरुगादी चरिमं पावति “च” सद्दो अवधारणे ॥

[भा. २५०] पनगं तु बीय घट्टे, उक्कुट्टे सुहुमघट्टणे मासो ।
सेसेसु पुढवीसरिसं, मोत्तूणं छेदणदुरुहे ॥

चू. पंचादी लहुगुरुग त्ति एतस्स चिरंतनगाहापायस्स सिद्धसेनाचार्यः स्पष्टेनाभिधा-नेनार्थमभिधत्ते । पणगं तु बीयघट्टे गतार्थं । सचेयणवणस्सती उदूहले छुण्णो पीसणीए वा पीडो सरसो उक्कुट्टो भण्णइ । सो पुण परित्तो अनंतो वा, तस्संसट्टेण हत्थमत्तेण भिक्खं गिण्हइ, परित्ते मासलहुं, अनंते मासगुरुं । सुहुमा फुल्ला, ते परित्तानंता वा, ते जिंथेतो घट्टेति । मासो त्ति परित्तेसु मासलहुं, अणंतेसु मासगुरुं । सेसेसु त्ति करण-छेदण-दुरुहण-पमाण-ग्रहणदारा, एतेसु पुढवीसरिसं, मोत्तूणं छेदण दुरुहे कंठ्यं ॥ छेदण दुरुहण वक्खाणं ।

[भा. २५१] छेदनपत्तच्छेज्जे, दुरुहण खेवा तु जत्तिया कुणति ।
पच्छित्ता तु अनंते, अ गुरुगा लहुगा परित्तेसु ॥

चू. फासुअंति विद्धत्थं, जीवउप्पत्तिङ्गाणं जोणी भवति, परित्ता जोणी जस्स पलंबस्स तं भण्णति परित्तजोणी, परित्तं अनंतं न भवति । एगड्डित्ति एगबीयं जहा अंबगो । अबद्धो अड्डिङ्गो जस्स तं अबद्धड्डियं, अनिष्पन्नमित्थर्थः । भिन्नमिति द्रव्यतो, भावतो नियमा तदभिन्नं कंहं ? उच्यते, फासुगग्रहणात् । एस पढमभंगो व्याख्यातः । अभिण्णे य त्ति द्वितीयभंगग्रहणमेतत् । अबद्धड्डिपडिवक्खो घेप्पइ, बद्धड्डिइए वि एवं, बद्धड्डियग्रहणात् ततियचउत्थभंगा गहिया, एवं शब्दग्रहणात् जहा पढमबितियाण अंते भिण्णाभिण्णं एवं ततियचउत्थाण वि अंते भिण्णाभिण्णं कर्तव्यमिति । एगड्डियप्पडिवक्खो घेप्पति, एमेव य होति बहुबीए त्ति एवं बहुबीए वि चउरो भंगा अबद्धबद्धड्डिय भिण्णाभिण्णेहिं कायव्वा । एते अट्ठा । अन्ने पत्तेयवणस्सतिपडिवक्खसाहारणेण अट्ठ, एते सोलस । अन्ने फासुगपडिपक्खे अफासुगग्रहणे सोलस । एते सव्वे बत्तीसभंगा हेट्ठतो नायव्वा ॥

[भा. २५७] एमेव होति उवरिं एगड्डिये तह य होति बहुबीए ।
साधारणस्सऽभावा आदीए बहुगुणं जं च ॥

चू. उवरिं रुक्खस्स एमेव बत्तीसं भंगा कायव्वा । एगड्डिये तह य होति “बहुबीए त्ति” इमं पुण वयणं सेसाण फासुगजोणिपरित्तइयाण वयणाण सपडिवक्खाण सूयणत्थमभिहितं । तानि य इमानि फासुगजोणि परित्तो एगड्डिगा अबद्धभिण्ण सपडिवक्खा, एवं भंगा बत्तीसं, उवरिं साहारणस्स, ऽभावति अनेन अधोवरिबत्तीसभंगक्रमेण फासुगस्स साहारणसरीरस्स अभावा अलाभेत्यर्थः, सचित्तं गृण्हाति । तत्रेदं वाक्यं “आदीए बहुगुणं जं च”—आदीए बहु गुणंति सेसाण बहुगुणं जनयति करोतीत्यर्थः, “जं च त्ति” यद् द्रव्यं, सति सचित्ते जं दव्वं बहुगुणे करोति तं गेण्हति, परित्तं अनंतं वा । न तत्र क्रमं निरीक्षतीत्यर्थः । अहवा साहारणस्वभावात् यद् द्रव्यं बहुगुणतरं, तमादीयते गृण्हतीत्यर्थः ॥ वणस्सतिकायस्स कप्पिया पडिसेवणा गता । गओ य वणस्सतिकायो । इदानिं बेइंदियादित्सकाए दप्पिया पडिसेवणा भण्णति—

[भा. २५८] संसत्तपंथ—भत्ते, सेज्जा उवधी य फलग—संधारे ।
संघट्टण परितावण, लहु गुरु अतिवातणे मूलं ॥

चू. बेइंदियादीहिं तसेहिं संसज्जति पंयो, संसज्जति भत्तं, संसज्जति सेज्जा, संसज्जति उवही, संसज्जति फलहयं, संसज्जति संधारो । जंमि य विसए बेइंदियादीहिं पंथ—भत्ताती संसज्जति तत्थ जइ दप्पेण परिगमणं करेति तत्थिमेण विकप्पेणिमं पायच्छित्तं ।

इदं पञ्चार्द्धं व्याख्यानं—संघट्टणपरितावणे त्ति बेइंदियाईणं संघट्टणं करेइ, परितावणं करेइ, उद्ववणं करेति । लहुगुरु त्ति बेइंदिया संघट्टेति घउलहुयं, परितावेति चउगुरुयं, उद्ववेति छल्लहुअं तेइंदियाणसंघट्टादिसु पदेसु चउगुरुगादि छगुरुगो इति । चउरिंदियाण छल्लहुआदी छेदो इति । पंचेदियाण—संघट्टणे छगुरुअं, परितावणे छेदो, उद्ववणेऽतिवातणे मूलं ति पंचेदियं व्यापादयमानस्य मूलेत्यर्थः ॥ एसो चेव गाहापच्छद्धो अनेन गाथासूत्रेण स्पष्टतरोऽभिहि, जओ—

[भा. २५९] संकप्पे पदभिंदण पंथे पत्ते तहेव आवण्णे ।
चत्तारि छच्च लहुगुरु सट्ठाणं चेव आवण्णे ॥

चू. संकप्प इति गमणभिप्पायं करेति, पदभिंदणमिति गृहीतोपकरणो प्रयातः, पंथे त्ति

संसत्तविसयस्स जो पंथो तं, पत्तो ति संसत्तविसयं प्राप्तः । तहेव आवण्णो ति “तह” शब्दो पादपूरणे, “एव” शब्दो प्रायश्चित्तावधारणे, “आवण्णो” प्राप्तः, कं प्राप्त? उच्यते, बेईदियादिसु संघट्टणपरितावणउद्दवणमिति । चत्तारि छच्च लहु गुरु ति “लहुगुरु” शब्दः प्रत्येकं, चत्तारि लहुगुरुए छच्च लहुगुरुए ते चउरो पच्छित्ता संकप्पादिसु जहासंखणे जोएयव्वा । संकप्पे चउलहु, पदभेदे चउगुरु, पंथे छल्लहु, पत्ते छगुरु । सट्ठाणं चेव आवण्णे ति बेईदियाईणं संघट्टणविकम्पं आवण्णस्स सट्ठाणपच्छित्तं “च” पूरणे एवमवधारणे ॥

[भा. २६०] बिय तिय चउरो, पंचिदिएहिं घट्टपरितावउद्दवणे ।

चतुलहुगादी मूलं, एगदुगे तीसु घरिमं तु ॥

चू. गतार्थाः । नवरं-एग-दु-तीएसु चरिमं ति एगं पंचेदियं वावादेति मूलं, दोसु अणवट्ठो तिन्नि पंचेदिया वावादेति पारंचियं । “तु” शब्दो अभिक्खासेवनप्रदर्शनार्थं । एसदारगाहा समासार्थेनाभिहिता ॥ इदानिं पंथे ति दारं व्याख्यायते-

[भा. २६१] मुइंग-उवयी-मक्कोडगा य संबुक्क-जलुग-संखणगा ।

एते उ उभयकालं, वासासण्णे य नेगविधा ॥

चू. पंथो इमेहिं संसत्तो मुइंगा पिपीलिया, उवइग समुद्देहिकाउ, मक्कोडगा कृष्णवर्णाः प्रसिद्धाः, संबुक्का अणट्टिया मंसपेसी, दीर्घा पृष्टिप्रदेशे, आवर्तकडाहं भवति, क्वचिद्विषये पतितमात्रमेव “भूमी जलं जलूकाभि संसज्जति, संखणगा श्लक्षणा संखागारा भवति । एते मुइंगादी पाणा बहुजले विसए उभयकालं भवति, उड्डुवासासुत्ति भणियं भवति । वासासण्णेय ति “वासा” वर्षाकालः, आसत्रमिति प्राप्तः वर्षाकाल एवेत्यर्थः, अहवा वर्षाकालो भइवदास य मासा तस्सासण्णो पाउसकालो, तंमि य पाउसकाले अहिणववुड्डुभूमीए नेगविहा प्राणिनो भवतीत्यर्थः, “च” पुरणए अकालवर्षबहुप्राणिसंमूच्छंने वा । पंथे ति दारं गयं ॥ इदानिं भत्ते ति दारं-

[भा. २६२] दधितक्कंबिलमादी संसत्ता सत्तुगा तु जहियं तु ।

मूइंगमच्छियासु य, अमेह उडढादि संसत्ते ॥

चू. “दहि” पसिद्धं, “तक्कं” उदसी, छसि ति एगडुं, अंबिलं पसिद्धं, “आदि” सद्दाओ ओदनमादी, एते जत्थ संसत्ता आगंतुगेहिं तदुत्थेहिं वा संसत्ता, सत्तुगा, तु शब्दो आगंतुक तदुप्राणिभेदप्रदर्शने । जहियं तु ति-“जहिं” विसए, “तु” शब्दो अवधारणे, किं अवहारयति उच्यते, नियमा तत्र संजमविराधनेत्यर्थः । नऊइंगा पिपीलिया, “मच्छिया” मक्षिका एव, मूइंगसंसत्ते अमेहा भवति, मेहोवघातो भवतीत्यर्थः मच्छियासु संसत्तेसु उड्डं भवति, वमनमित्यर्थः । एसा आयविराधना, “च” शब्दः संयमविराहणा प्रदर्शने । भत्ते ति दारं गतं ॥

इदानिं सेज्ज ति दारं- जत्थ सेज्जा संसज्जति तत्थिमाहिं चेड्ढाहिं ते पाणिणो वहेति-

[भा. २६३] ठाण-निसीयण-तुअट्टण-निक्खमण-पवेस-हत्थ-निक्खेवो ।

उव्वत्तणमुल्लंघण, चिट्ठा सेज्जादि-सूववेति ॥

चू. ठाणं काउस्सगं, निसीयणं उव-विसणं, तुयट्टणं सयणं, निक्खमणं बहिया, पविसण अंतो, हत्थो सरीरेगदेसो, तस्स निक्खेवो भूमीए, अहवा हत्थगो रयहरणं भण्णति, तं वा निक्खवइ भूमीए, न आत्मावग्राहादित्यर्थः । उव्वत्तणं नाम परावर्तन । एगसेजाए उवविट्ठस्स तुयट्टस्स वा

धिरं आसमाणस्स जदा सरीरं दुक्खिउमारद्धं तदा परिवत्ति उमण्णहा इत्ति वुत्तं होइ । उल्लंघणं एलुगस्स “आदि” सद्दाओ संथारगस्स भित्तिफलगाण वा । एवमादिसु चेद्धासु ते संसत्तवसहीए पाणिणो वहंति ॥

किं च जा एया ठाण-निसीयणादियाओ चेद्धाओ भणिया जाओ संजमकरीओ ता इच्छिञ्जंति, न इयरातो । जओ भण्णति -

[भा. २६४] जा चिद्धा सा सव्वा, संजमहेउं ति होति समणाणं ।

संसत्तवस्सए पुण, पच्चक्खमसंजमकरी तु ॥

चू. जा इति अनिद्धिसरूवा चेद्धा धेष्यति । अहवा “जा” इति कारणिककायक्रिया-प्रदर्शनित्यर्थः, कायक्रिया चेष्टा भण्णति । सव्वा असेसा । पावविणिवत्ती संजमो भण्णति । हेऊ कारणं । तु सद्दो अवधारणे । होइ भवति । समणाणं साहूणं ति वुत्तं भवति । इह पुण संसत्तुवस्सए पच्चक्खमसंजमकरी किरिया साहूणं भवतीत्यर्थः । तु सद्दो अवधारणे । वसति त्ति दारं गतं ।

इदानिं उवहि त्ति दारं-

[भा. २६५] छप्पति दोसा जग्गण, अजीर गेलण्ण तासिं परितावे ।

ओदणपडिते भुत्ते, उह्णं डउरातिया दोसा ॥

चू. छप्पति त्ति जूआ भण्णंति, ताहिं जत्थ विसए उवहि संसज्जति तत्थ बहु दोसा भवंति ते इमे ताहिं खज्जमाणो जग्गति, जागर माणस्स भत्तं न जीरति, अजीरमाणे य गेलण्णं भवति, एत्थ गिलाणारोवणा भणियव्वा ।

अहवा ताहिं खज्जमाणो कंडूयति, कंडूयमाणस्स खयं भवति, एवं वा गिलाणारोवणा । तासिं परितावो त्ति तासिं छप्पयाणं कंडूयमाणो परितावणं करेति, संघट्टति, उदवेइ वा । एत्थ तन्निफण्णं पायच्छित्तं दट्टव्वं । इह पुव्वद्धे आयसंजमविराहणा दो वि दरिसिया । इमा पुण आयविराहणा ओयणपडिते भुत्ते त्तिओदणो कूरो तत्थ पडिया छप्पतिता, सो य ओदणो भुत्तो, तंमि य भुत्ते उह्णं भवति, डउयरं वा भवति, “डउयरं” जयोयरं भण्णति । उवहि त्ति दारं गयं ॥

इयाणिं फलग-संधारे त्ति दारं-

[भा. २६६] संसत्तेऽपरिभोगो, परिभोगामंतरेण अधिकरणं ।

भत्तोवधि संधारे, पीढगमादीसु दोसाओ ॥

चू. संसत्ते त्ति फलगसंधारेसु संसत्तेसु अपरिभोगो त्ति अभुज्जमाणेसु, परिभोगमंतरेण परिभोगस्स अंतरं परिभोगमंतरं परिभोगाभावेत्यर्थः, अधिकरणं त्ति अपरिभुज्जमानं अधिकरणं भवति । कहं ? यतोऽभिधीयते ।

“जं जुज्जति उवकारे, उवकरणं तं से होइ उवकरणं ।

अतिरेगं अहिकरणं, अजओ य जयं परिहरंतो” ॥

भत्तोवहिसंधारे पीढगमादीसु दोसाओ एते जे अधिकरणं ते भणिया । तु शब्दः दोसावधारणे अहवा इमे दोसा -

[भा. २६७] संसत्तेसु तु भत्तादिएसु, सव्वेसिमे भवे दोसा ।

संघट्टादि पमज्जण, अपमज्जण सज्जघातो य ॥

चू. पुव्वद्धं कंठं । संघट्टादि त्ति संघट्टणं फरिसणं, “आदि” सद्दातो परितावणोद्दवणं

एते, भक्तादिसु सव्वेसु संभवन्ति । पमज्जण ति संसत्ता सेज्जादी जति पमज्जति तो ते चेव संघट्टणादि दोसा भवन्ति, अपमज्जण ति जई ते सेज्जाती संसत्ते न पमज्जति तो सज्जघातो य ति सज्जो सद्यो वर्तमान एव प्राणिनां घातो भवतीत्यर्थः । च सद्यो समुच्चये । फलग-संधारय ति दारं गयं ॥ इदानिं सव्वदारावसेसं भण्णति- एयं पुन जत्थ जत्थ दारे जुज्जइ तत्थ तत्थ घडावेयव्वं ।

[भा. २६८] वेंटियगयगहनिकखेवे, निच्छुभणे आतवातो छायं च ।
संधारए निसेज्जाए, ठाणे य निसीयण तुयट्टे ॥

चू. वेंटिय ति उवकरणलोली भण्णइ, तीए गहणं करेति निक्खेवं वा, तत्थ इमे सत्त भंगा- न पडिलेहेति न पमज्जेति, न पडिलेहेति-पमज्जति पडिलेहेति न पमज्जति पडिलेहेति पमज्जति जं तं पडिलेहितं पमज्जितं तं दुप्पडिलेहियं दुप्पमज्जियं दुप्पडिलेहिंय-सुप्पमज्जियं, सुप्पडिलेहितं दुप्पमज्जितं । एतेसु पच्छित्तं पूर्ववत् । सुप्पडिलेहियं करेमाणस्स वि संघट्टणादिनिष्फण्णं पूर्ववत्-

खेलनिच्छुभणे वि एवं चेव । आयवो उण्हं, आयववज्जा च्छाया, ततो आयवातो उवकरणं च्छायं संकामेति, एत्थ वि अपमज्जमाणस्स प्राणिविराधना । कंहं ? उण्हजोगिया सत्ता च्छायाए विराहिज्जंति, छायाजोगिया वि उण्हे विराहिज्जंति । अतो अपमज्जमाणस्स प्राणिविराधना । एवं संधारणे वि पमज्जंतस्स संघट्टादिनिष्फण्णं, अकरेमाणस्स य सत्तभंगा ।

निसज्जति सुत्तत्थाणं निमित्तं जत्थ भू-पदेसे निसिज्जा कज्जति तत्थ पमज्जंतस्स संघट्टणादीयं अकरेमाणस्स य सत्त भंगा । ठाणमिति काउस्सग्गट्टाणं, तत्थ वि एवं चेव । निसीयणं उवविसणट्टाणं, तुयट्टणं सुवणट्टाणं, एतेसु वि एवं चेव । पुढविसम्मिस्सिएसु जीवेसु एस पायच्छित्तविही भणितो । इमो पुण उवकरणसम्मिस्सिय छप्पदिगादिसु विधी भण्णति-

[भा. २६९] परिट्टावण-संकामण-पप्फोडण-धोव्व-तावणे अविधी ।
तसपाणंमि चउव्विहे, नायव्वं जं जहिं कमति ॥

चू. छप्पदिगाओ परिट्टवेति, वत्याओ चत्थे संकामेति, जहा रेणुगुडियं पप्फोडिज्जति एवं पप्फोडेति, छप्पया सडंतु ति, साडण निमित्तं वा धोवणं करेति, उण्हे अगनीए वा तावेति । सव्वेसेतेसु पत्तेयं चउलहुअं । एवं ताव निक्कारणगताणं । कारणे वि अविहि ति कारणगताणं पुण अविहीए संकामंतस्स चउलहुयं, संघट्टणपरितावणउद्ववणनिष्फण्णं च दट्टव्वं । तसपाणंमि ति तसकायग्रहणं सो य तसक्कातो चउव्विहो इमो बेइदिया, तेइदिया, चउरिंदिया, पंचिंदिया । नायव्वं बोधव्वं, जं पायच्छित्तं, जहिं ति बेइदियातिक्राए, क्रमति घडति युज्यतेत्यर्थः । तं पुण परिट्टावणादिदारेसु जहासंभवं जोएयव्वं । उदाहरणं मंकुण-पिसुकादयः ॥

विंटिय-ग्रहण-निक्खेवदाराणं इमा पच्छित्त गाहा-

[भा. २७०] अप्पडिलेहऽपमज्जण, सुद्धं सुद्धेण वेंटियादीसु ।

तिग मासिय तिग, पणए लहुगं कालतवोभए जं च ॥

चू. गतार्थाः । इमो अक्खरत्थो । अप्पडिलेह अप्पमज्जण ति सत्तभंगा गहिया, सुद्धं सुद्धेण ति जति वि पाणे न विराहेति तहावि पायच्छित्तं, निक्कारणा असंजमविसयगमणातो । ते पुण सत्त भंगा वेंटियादीसु ति । आइल्लेसु तिसु भंगेसु मासलहुं, ततोऽन्तरेसु तिसु पनगं, चरिमो

सुद्धो कायनिष्कण्णं वा । लहुत्ति-लहुमासपणगविसेसणं । अहवा-लहुं कातेण य तलेण य उभएण य विसेसियव्वा मासा पणगा य । जं च त्ति जं च तसकायणिष्कण्णं तं च दडुव्वं ॥

संकप्पादिपदेसु परिड्ढावणादि पदेसु इमो विही दडुव्वो-

[भा. २७१] निक्कारणे अविधि, विधी य वा वि कज्जे अविधिए न कप्पे ।

संकप्पादी तु पदा, कज्जमि विधीए कप्पंति ॥

चू. निक्कारणे अविहिति पढमभंगो, विधीय त्ति वित्तितभंगो गहितो, निक्कारणे विधीय त्ति वुत्तं भवति । कज्जे त्ति अविहीए न कप्पेति ततियभंगो गहितो । उवयुज्य यत्र युज्यते तत्र भंगा योज्या । गता दप्पिया पडिसेवणा ॥ इयाणिं कप्पिया भण्णति - पच्छद्धं कंठं । नवरं-चउभंगो गहीतेत्यर्थः ॥ किं कज्जं, का वा विही, जेण निद्दोसो भवति ? भण्णति -

[भा. २७२] पाणादिरहितदेसे, असिवोमादी तु कारणा होज्जा ।

अच्छित्तु बोलेतु मणा, व कुज्ज संसत्तसंकप्पं ॥

चू. पाणा बेइंदियादी, तेहिं रहिओ वर्जितेत्यर्थः, को सो देसो ? तंमि देसे असिवं होज्जा, ओमोयरिया वा होज्जा, आदिसद्दातो आगाढरायडुडुं वा होज्ज, तु सद्दो अवधारणे । एवमादी कारणा जाणिऊण संजमविसयं मोत्तूणं असंजमविसयं गंतुकामा । ते य तत्थ असंजमविसए अच्छिउकामा मज्झेण वा बोलेउमणा कुर्यात्तु बेइंदियादियाण संसत्तविसए गमणादिसंकप्पं ॥

तत्थ जे बोलेउमणा तेसिं पंथे गच्छंतानिमा जयणा-

[भा. २७३] जं वेलं संसज्जति, तं वेलं मोत्तु निब्भए जंति ।

सत्ये तु तलिय पिड्डतो, अकंत थिरातिसंजोगा ॥

चू. वेलं ति यस्मिंकालेत्युक्तं भवति । पच्चूस वज्झण्ह-अवरणहादीसु जं वेलं पंथो संसज्जति तं वेलं मोत्तुं असंसत्तवेलाए गच्छति त्ति वुत्तं भवति, निब्भए एवं गच्छंति । “सत्ये” उ त्ति सभए सत्येण गंतव्वं । “तलिय त्ति” उइवाहणातो अवणयंति, सत्यस्स य पिड्डतो वच्चंति । अवकंतथिरादि-संजोग त्ति अवकंत-जणवदेण, थिरा दढसंघयणा, “संजोग” त्ति सो य सत्यो अकंतपहेण गच्छेज्जा अणकंतेण वा, तत्थ जो अवकंतपहेण गच्छति तेन गंतव्वं, सो थिरसंघयणेसु वा अथिरसंघयणेसु वा गच्छेज्जा, जो थिरसंघयणेसु तेन गंतव्वं, सो सभए वा गच्छेज्जा निब्भएण वा, निब्भएण गंतव्वं, सो पुणो दिया वा गच्छेज्जा, राओ वा, जो दिवा तेन गंतव्वं । एसो चेव अत्थो सोलसभंगविगप्पेण वा दडुव्वो । ते य इमे सोलस-भंगा-

अकंतथिरनिब्भतदिवसतो एस पढमभंगो । अकंतथिरनिब्भयरातो एस वित्तिय भंगो एवं सोलसभंगा कायव्वा । एत्थ पढमभंगे अणुण्णा । सेसेसु पडिसेहो । एवं ता गच्छंताण जयणा भणिया- इमा पुण जत्थ सत्यो भत्तद्दातिरंघणनिमित्तं ठाति ।

[भा. २७४] ठाणनिसीय-तुयडुण, गहितेतर जग्ग जतण सुवणं वा ।

अब्भासथंडिले वा, उवकरणं सो व अन्नत्थ ॥

चू. ठाणं उस्सग्गो भण्णति, निसीयणं उवविसणं, तुयडुणं निवज्जणं । गहितेणंति उवकरणेणं, तसकायसंसत्तपुढवीए गहितोवकरणा सव्वराइं उस्सग्गेण ऽच्छंति । अह न तरंति तो गहितोवकरणा चेव निसण्णा सव्वराइं अच्छंति । अह तह वि न सकंति ताहे जयणाए गहितोवकरणा निवज्जंति ।

इयर त्ति उवकरणनिक्खेवो, जग्गंति गह्हिते निक्खित्ते वा सव्वरातिं जागरणा कायव्वा । अह न तरंति जागरिउं तो जयणा सोवणं वा । इमा जयणा-पडिलेहिअ पमज्जिअ उव्वत्तणा परावत्तणागुंचणपसारणा कायव्वा । सुवणं पुण निद्दावसगमनइत्यर्थः । अह सोवकरणस्स एगं थंडिलं न होज्ज तो अब्भासथंडिले वा उवकरणं “अब्भासं” पच्चासणं, तत्थोवकरणं ठवयति, सो व अन्नत्थ-“सोवति” साहू संवसति, “अन्नत्थ” ति थंडिलं संवज्जति ॥

चोदग आह - “सोय य एवं पढियव्वे सो व किमर्थं पठ्यते”? आचार्याह- “वा” विकल्पप्रदर्शने, जति पच्चासण्णे थंडिलं नत्थि तो दूरे वि निब्बए करेति उवकरणं । एसेव अत्थो जम्हा पुव्वं पुढविक्काए गतो तम्हा अतिदेसेण भासति-

[भा. २७५] जह चेव पुढविमादी, सुवणे जतणा तहेव तसेसु ।
नवरि पमज्जितु उवहिं, मोत्तूण करेति ठाणादि ॥

चू. जहा पुढविमादीसु सुवणे जयणा भणिया तथा तसेसु वि वत्तव्वा । नवरिं-विसेसो पुढवीए पमज्जणा नत्थि, सचित्ता पुढवीए, इहं पुण अच्चित्ता पुढवी, नवरं-तससंसत्ता, ते तसे पमज्जिऊण तत्थ उवकरणं मोत्तूणं करेति ठाणादी । तं पुण उवकरणं केरिसे ठाणे मोत्तव्वं ? भण्णति -

[भा. २७६] जत्थ तु न वि लग्गंति, उवइगमादी तहिं तु ठवयंति ।
संसप्पएसु भूतिं, पमज्जिउं छारठाणे वा ॥

चू. जत्थत्ति भू-पदेसे, तु सद्दो थडिलावधारणे, न वि प्रतिषेधवधारणे लग्गंति कंबल्यादिषु उवइग त्ति उद्देहिया, सादि सद्दातो य घण्णकारिकर्मोटकादयः, तहिं तु तत्र प्रदेशे उवकरणं स्थापयंतीत्यर्थः । अह पुण अन्नट्टाणातो बिलाओ वा आगंतूण, संसप्पेसु त्ति संसप्पंती ति संसप्पगा उस्सरंति त्ति वुत्तं भवति, तेसु संसप्पेसु भूमिं पमज्जिऊणं ति जे तत्थ थंडिले पुव्वा गत ते पमज्जिउ भूमिं दंदती ति वक्कसेसं, छारठाणं व त्ति अह समंततो उवयिगमादी संभवो होज्जा, ताहे छारट्टाणं पडिलेहेउं तत्थ ठावयंतीत्यर्थः ॥ अकंत्तथिरातिसंजोग त्ति इह वयणे सामण्णेण अकंत्तथिरातिसंजोगा कता । तद्विशेषव्याख्याप्रतिपत्तिनिमित्तमुच्यते-

[भा. २७७] बिय तिय चउरो पंचिंदिएसु अकंत्तं तह अणकंत्ते ।
थिरनिब्भतेतरेसु य संजोगो दिवसरत्तिं च ॥

चू. बेइंदिया संखणगमादी, तेइंदिया पिपीलियादी, चउरिंदिया गोपादी, पंचेंदिया मंडुक्कलियादी । एते जनपदेण अवकंता वा अणवकंता वा थिरा वा निब्भतो वा पहो होज्ज । इयरगहणा अधिर सभयगहणं । संजोगो दिवसरत्तिं च पूर्ववत् । नवरं पुव्वं बेइंदिएसु अकंत्तथिरनिब्भयदिवसतो, ततो पच्छाअकंत्तथिरनिब्भयदिवसओ, तओ पच्छा-अणकंत्तथिरनिब्भयदिवसतो, तओ पच्छा-अणकंत्तथिरनिब्भयदिवसतो । एते चउरो भंगा । अन्ने एतेसु चेव ट्टाणेसु रत्तीए चउरो भंगा । एते अट्ट । तओ पच्छा तेइंदिएसु एवं चेव अट्टा । ततो पच्छा-चउरिंदिएसु एवं चेव अट्ट । तओ पच्छा-पंचिंदिएसु वि एवं चेव अट्ट । एते चउरो अट्टगा बत्तीसं भंगा निब्भएण भणिया । ततो पच्छा-बेइंदियादिसु सभएण पुव्वकमेणेव अन्ने बत्तीसं भंगा नेयव्वा एते सव्वे चउसट्ठिं । एस ताव कपो भणितो । इयरहा जत्थ जत्थ अप्पतरो दोसो तेन उक्कमेणावि

गंतव्यं । एसा पंथे सद्वाणे य जयणा भणिया । पथे त्ति दारं गतं ॥

इदानिं भत्तदार-जयणा भण्णति -

[भा. २७८] पत्ताणमसंसत्तं, उसिणं पउरं तु उसिण असतीए ।
सीतं मत्तग पेहित, इतरत्थ छुभंत सागरिए ॥

चू. पत्ताणं जत्थ देसे भत्तपाणं संसज्जति, तं देसं पत्ताणं इमा जयणा-असंसत्तं ति असंसज्जिमदव्वं ओदणादि जति पत्तमुण्हं तो गेण्हंति । पउरं, तु शब्दो पादपूरणे वक्खमाणविहि प्रदर्शने वा । “उसिणं” उण्हं तस्स असति अभावादित्यर्थः, अओ उसिणाभावा असंथरमाणा य सीतं गेण्हति । जतो भण्णति-सीतं मत्तगपेहियं “सीतं” सीयलं, “मत्तगो” तुच्छ भायणं, तत्थ तं सीयलं गेण्हिय, “पेहित” प्रत्युपेक्षय, “इतरत्थ” त्ति पडिग्रहे, छुभंति प्रक्षिपंति, तं पुण छुभंति असागरिए गृहस्थेनादृश्यमानेत्यर्थः- । असागरियग्रहणाच्च इदं ज्ञापयति-कदाचित् कमढचित् कमढगेपि गृह्यते, तत्र च गृहीतं पडिग्रहे प्रक्षिप्यमानं सागारिकं भवति, अओ असागारिके प्रक्षेप्तव्यमिति ॥ अह मत्तगमादीहिं जं गहियं तं संतत्तं होज्जा, तस्सिमा परिट्ठावणविही-

[भा. २७९] तिण वई झुसिरट्ठाणे, जीवजडे चक्खुपेहिए निसिरे ।
मा तस्संसियघतो, ओदनभक्खी तसासीसु वा ॥

चू. “तिणा” दब्भभाती, “वती” वाडी, झुसिरसद्दो एतेष्वेव प्रत्येकं । अहवा तिणकडुसंकोरो जत्थ तं झुसिरट्ठाणं भण्णति । एते य तिणाती जति जीव-जडा जीववर्जिता इत्यर्थः । तेसु तिणाइसु चक्खुपेहिएसु निसिरे परित्यजेत्यर्थः । सा पुण निसिरणा दुविहा-पुंजकडा प्रकिरणा वा बीजवत्, आगंतुभेसु पिपीलियादिसु पकिरणा संभवति, तदुत्थेसु किमिगादिसु पुंजकडा संभवति ।

चोदक आह-किमर्थं तिणवतिमादिसु परिट्ठविज्जति ? उच्यते-मा तस्संसितघातो “मा” इत्ययं शब्दः प्रकृतार्थावधारणे अविधिपरित्याग-प्रतिषेधप्रदर्शने च, “तदि” त्यनेन भक्तं संबध्यते, “संसिता” आश्रिता “घातो” मरणं, तस्मिन्संसिता “तस्संसिता”, ताण घातो “तस्संसितघातो”

केण पुण तस्संसितघातो भवेज्ज ? उच्यते, ओदनभक्खी तसासिसु वत्ति ओयणं जे भक्खयंति ते जोयणभक्खी सुणगादी, ते य ओदनं भक्खयंता जे तस्संसिया पिपीलिकादी ते वि भक्खयंति त्तित्तुत्तं भवइ । पिपीलिकादी तसकाय असति भक्खयंति जे भक्खयंति जे ते तसासी, न ओदनभक्खी त्तित्तुत्तं भवइ, अतो मा तेसु ओदणभक्खिसु तसासीसु वा घातिज्जति त्तित्तुत्तं वतिमातिसु परिट्ठविज्जति । भत्तं पत्ति एसा जतणा भणित्ता ॥

जत्थ पुण सत्तुगा संसज्जति तत्थिमा जयणा-

[भा. २८०] तद्दिवसकताण तु, सत्तुगाण गहिताण चक्खुपडिलेहा ।
तेन परं नववारे, असुद्धे निसिरे [इ] तरे भुंजे ॥

चू. तु सद्दो अवधारणे । तद्दिवसकताणं एव जवा भुग्गा पासा नजंतगे दलिवा सहिणा सत्तुगा भण्णति । तेसिं गहिताण आत्मीकृतानां चक्खुपडिलेहा भवतीत्यर्थः ।

चोदगाह- “ननु सच्चं च्छियं चक्खुपडिलेहणा, को अभिप्पाओ जेण चक्खुपडिलेहगहणं कोसि ?” उच्यते, पिंडविसोही पडुच्च नत्थण्णा चक्खुवत्तिरिसा पडिलेहा, इणो पुणो से अभिप्पाओ भाणत्थस्सेव चक्कुणा अवलोयणा चक्खुपडिलेहा, न रयत्ताण विगप्पणावस्थाप्येत्यर्थः । तेन परं

ति तद्विवसकताण परओ दुविवसातिकयाणं ति वुत्तं भवति, नववारे ति उक्कोसं नववारा पडिलेहा कायव्वा, असुद्धे ति जति नवहिं वाराहिं पडिलेहिज्जमाणा स सुद्धा तो निसिरे परित्यजेन् । इयरे भुंजे ति इतरे जे सुद्धा नववाराए आरओ वा ते भोक्तव्या इति ॥

कहं पुन सत्तुगाणं पडिलेहा ? भण्णति—

[भा. २८१] रयत्ताणपत्तबंधे, पइरित्तुच्छल्लियं पुणो पेहे ।

ऊरणिा आगरा, ऽसति कप्परथेवेसु छायाए ॥

चू. पत्तगबंधमइलीकरणभया रयत्ताणं पत्थरेऊण तस्सुवरिं पत्तगबंधं तंमि पत्तगबंधे, सत्तुगा पइरित्तु प्रकीर्यं वायेत्यर्थः, उच्छल्लित्तं ति एकपाश्वरं नयित्वा जा तत्थ पत्तगबंधे ऊयरिणिा लग्गा ता उच्चरित्तु कप्परे कज्जति, पुणो पेहंति, पुणो पतिरित्तुच्छल्लित्तु पुणो पेहिज्जति ति वुत्तं भवति । एवं नववारा । एसा सत्तुगपडिलेहणविही भणिा । ऊरणीया आगर ति जा ऊरणिा पडिलेहमाणे कप्परादिसु कता ताओ—आगरादिसु परिद्ववेव्वा । को पुण आगरो ? भण्णति, जत्थ घरद्वादिसमीवेसु बहुं जव भुसुद्धं सो आगरो भण्णति । असति ति तस्सागरस्सासति, कप्पर थवेसु ति कप्परे थेवा सत्तुगा छोद्धूणं तं कप्परं सीयले भू—पदेसे च्छायाए परिद्वविज्जति ॥

जत्त पानगं संसज्जति तत्थ आयामउसिणोदगं गेण्हंति । पूतरगादिसंसत्तं च धम्मकरगादिणा गालिज्जति । जत्थ गोरस—सोवीर—रसगादीहिं संसज्जति तत्थ तेसिं अग्रहणं, सियग्गहियाणं वा परिद्ववणविही जा परिद्ववणा निज्जुत्तीए भणिा सा दइव्वा इति । भत्तपानदारजयणा गता । इदानिं वसहिदारयणा भण्णति—

[भा. २८२] दोन्नि उ पमज्जणाओ, उडुंमिवासासु ततिय मज्झण्हे ।

वसहि बहुसो पमज्ज व, अतिसंघट्टणं गिहं गच्छे ॥

चू. जत्थ वि वसही न संसज्जति तत्थ वि दो वारा उडुबद्धिएसु मासेसु वसही पमज्जति पच्चूसे प्रवरण्हे य, वासासु एताओ चेव दो पमज्जणाओ, ततिता मज्झण्हे भवति । संसत्ताए पुण वसहीए “बहुसो पमज्ज व” कंठं, नवरं वकारो विकप्पदरिसणे । को पुण विकप्पो ? इमो—जइ उडुवासासु संसत्ता वि वसही पुव्वाभिहियप्पमाणेणेव असंसत्ता भवति तो नाइरित्ता पमज्जणा, नो चेत् बहुसो पमज्जणे ति । अह बहुवारा पमज्जमाणे अतिसंघट्टो पाणिणं भवति, अतो अन्न वसहिं गच्छंतीत्यर्थः ॥

अहेगदेसे मुइङ्गादिणगरं हविज्ज अन्नतरपाणि संतानगो वा तत्थिमा विही—

[भा. २८३] मुइगमादि—नगरग कुडमुह छारेण वा वि लक्खेंति ।

चोदेंति य अन्नोन्नं, विसेसओ सेह अयगोले ॥

चू. मुइंगा पिपीलिका, आदि सद्दातो मक्कोडगादि नगरं घरं आश्रयेत्यर्थः । कुडमुहो कुइयं द्वातं तत्थ द्वयंति छारेणः वा परिहरंतो उवलक्खित्तं करेंति । अमुवउत्ते गच्छंते चोदयंति य अन्नोन्नं, सेहो अभिनवपव्वातितो, अयगोले पुण बालो निद्धंभो वा, एते विसेसओ चोदयंतीत्यर्थः । वसहि ति दारजयणा गता ॥ इयाणि उवहिदारजयणा भण्णति—

[भा. २८४] अइरेगोवधिगहणं, सत्तुवभोगेण मा हु संसज्जे ।

महुरोदगेण धुवणं, अभिक्ख मा छप्पदा मुच्छे ॥

चू. जत्थ विसए उवही संसज्जति तत्थ चोलपट्टादि उवहि अतिरित्ता धेप्पति । अह किमर्थं

अतिरिक्तोवहिग्रहणं स्यात् ? उच्यते, सततोवभोगेण मा हु संसज्जेइ, एगपडोयारस्स “सयतुवभोगाओ” सततोवभोगादित्यर्थः, मा हु रित्ययं यस्मादर्थं द्रष्टव्यः, “संसज्जे त्ति संसज्जति, तस्मात् अइरिक्तोवहिग्रहणं क्रियत इति । किं चान्यत्—मधुरोदगेण मधुरपाणएण उण्होदगादिणा घवणं । अभिक्खणं पुणो पुणो कज्जत त्ति वुत्तं भवति स्यात् । किमर्थं ? उच्यते, मा छप्पया गुच्छे, संमुच्छेत्यर्थः ॥ जं च वत्थं सोहेयव्वं तंसि जत्ति छप्पया होज्ज ता इमेण विहिणा अण्णवत्थे संकामेयव्वा --

[भा. २८५] कायल्लीणं कातुं, तहिं संकामेतरं तु तस्सुवरिं ।

अहवा कोणं कोणं, मेलेतुं ईसिं घट्टेति ॥

चू. जं वत्थं न घुवेयव्वं कायल्लीणं काउं ति “कायो” शरीरं, लीणं काउं, अनंतरिउं पावरिउं तहिं संकामेति, किं हत्थेनोदधृत्य संक्रामेत् ? नेत्युच्यते । इतरं तु तस्सुवरिं “इयरं” जं धुवियव्वं, तु पूरणे “तस्स” त्ति पुव्वपाउदस्स, “उवरिं” पाउणे । अहवा अन्न संकामणविही भण्णति । कोणमिति कण्णं । घोव्वमाणस्स अघोव्वमाणस्स य वत्थस्स कण्णकण्णे मेलिऊणं ईसिं सणियं छप्पदा घट्टेउं संकामेति । उवहिजयण त्ति दारं गयं ॥ इदानिं फलगजयणा भण्णति—

[भा. २८६] फलगदीण अभिक्खण, पमज्जणा हेड्डि उवरि कातव्वा ।

मा य हु संसज्जेजा, तेन अभिक्खं पतावेजा ॥

चू. फलगा चंपगपट्टादी, आदि सद्दातो संधारगभेसगमादी, एएसिं अभिक्खणं पुणो पुणो, पमज्जणा रयहरणेण हेड्ड उवरिं कायव्वा । मा प्रतिषेधे, च पूरणे, हु शब्दो यस्मादर्थं, जम्हा अपदाविज्जमाणा फलगदी पणगमादीहिं संसज्जति तेणं ति तम्हा अभिक्खणं पुणो पुणो, उण्हे पयावेजा । फलह—संधारण जयणा गया ॥ इदानिं उवहिमादीणं सामण्णा जयणा भण्णति—

[भा. २८७] वेटियमाईएसुं, जतणाकारी तु सववहिं सुज्जे ।

अजयस्स सत्त मंगा, सट्टाण चैव आवण्णे ॥

चू. वेटिगादीउवकरणजाए गाहनिकखेवादिकिरियासु जयणाकारी तु सव्वहिं सुज्जे अप्रायश्चित्तीत्यर्थः । अजयणाकारिस्स पुव्वाभिहिता सत्तंभंगा भवन्ति । पायच्छित्तं पूर्ववत् । अजयणाए य वट्टमाणो जं बेइंदियादीणं संघट्टण—परितावण उद्ववणादि आवण्णे सट्टाण पायच्छित्तं दट्टव्वमिति ॥ अह कस्स त्ति वणभगंदलादि किमिया हवेजा तेसिमा नीहरण— परिड्ववणविही भण्णति—

[भा. २८८] पोग्गल असती समितं, भंगदले छोहुं निरिरति अणुण्हे ।

किमि कुट्टादिकिमी वा, पिउडादि छुभति नीणेत्तुं ॥

चू. कस्सइ साहुस्स भगंदलं होज्ज, तस्स ततो भगंदलाओ किमिया उद्धरियव्वा । पोग्गलं मंसं, तं गहेऊण भगंदले पवेसिज्जति, ते किमिया तत्थ लग्गन्ति, असती पोग्गलस्स समिया धेप्पइ, समिता कणिक्का, सा महुघएहिं तुप्पेउं मद्दिउं च भगंदले च्छुमति, ते किमिया तत्थ लग्गन्ति जे य ते पोग्गलमसमियादीसु लग्गा किमिया ते “निररति” परित्यन्ति, अणुण्हे च्छायाए त्ति वुत्तं—होति, तत्थ वि अदकडेवरादीसु । किमि कुट्टादिकिमी वा आदि सद्दाओ वणकिमियादी अदकलेवरादिसु परिड्ववन्ति । आद्रं कडेवरस्याभावात् पिउडादिसु छुभन्ति । “पिउडं” पुणं उज्जं

भण्णति नीणेउं भगंदलादिस्थानात् ॥

[भा. २८९] संसत्तपोग्गलादी, पिउडे पोमे तहेव चंमे य ।

आयरिते गच्छंमी, बोहियतेणे य कोंकणए ॥

चू. 'साहूणा व भिक्खं हिडंतेण संसत्तं पोग्गलं लद्धं, आदि सद्दातो मच्छभत्तं वा संसत्तं लद्धं तं पि तहेव पुव्वाभिहिय कडेवरादिसु परिडुवेति । पिउडे वा पोमे वा, "पोमं" ति कूसुं भयं अन्ने पुण आयरिया पोमं पोममेव भण्णति, आर्द्रचम्मे वा महुघयतोपित्ते परित्यजेदित्यर्थः । एवं तसकायजयणा भणिया । भवे कारणं जेण तसकायविराहणं पि कुञ्जा । किं पुण तं कारणं जेण तसकायविराहणं करेति ? भण्णति—आयरिए त्ति आयरियं, कोइ पडिणीओ विनासेउमिच्छति, सो जइ अन्नहा न द्वाति तो से ववरोवणं पि कुञ्जा । एवं गच्छथाए वि । बोहिगतेणे य त्ति जे मेच्छा, माणुसाणि हरंति ते बोहिगतेणा भण्णति । अहवा "बोहिगा" मेच्छा, "तेणा" पुण इयरे चे । एते आयरियस्स वा गच्छस्स वा वहाए उवड्ढिता । च सद्दातो कीति संजति बला घेतुमिच्छति, चैतियाण वा चैतियदव्वस्स वा विनासमं करेइ । एवं ते सव्वे अणुसद्धीए, अट्टायमाणा ववरोवेयव्वा । आयरियमादीणं नित्यारणं कायव्वं । एवं करंतो विसुद्धो ।

जहा से कोंकणे—एगो आयरिओ बहुसिस्सपरिवारो उ संज्झकालसमये बहुसावयं अडविं पवण्णो । तंमि य गच्छे एगो दढसंघयणी कोंकणगसाहू अत्थि । गुरुणा य भणियं—कहं अज्जो ! जं एत्थ दुडुसां वयं किं वि गच्छं अभिभवति तं निवारयेव्वं, न उवेहा कायव्वा ।" ततो तेन कोंकणगसाहूणा भणियं—कहं ? विराहितेहिं अविराहितेहिं निवारयेव्वं ? गुरुणा भणियं— "जइ सक्कइ तो अविराहितेहिं पच्छा विराहितेहिं वि न दोसो" । ततो तेन कोंकणमेण लवियं "सुवय वीसत्था, अहं भे रक्खिस्सासि" । तो साहवो सव्वे सुत्ता । सो एगागी जागरमाणो पासति सीहं आगच्छमाणं । तेन हडि त्ति जंपियं, न गतो, ततो पच्छा उद्धाइऊण सणियं लगुडेण आहतो, गओ परिताविओ । पुणो आगतं पेच्छति, तेन चित्तियं न सुडु परिताविओ, तेन पुणो आगओ, गता राती खेमेण पच्चसे गच्छंता पेच्छंति सीहं अणुपंथं मयं, पुणो अदूरे पेच्छति बित्तियं, पुणो अदूरंते पेच्छंति बित्तियं, पुणो अदूरंते तत्तियं । जो सो दूरे सो पढमं सणियं आहओ, जो वि मज्जे सो बित्तिओ, जो नियडे सो चरिमो गाढं आहतो मतो । तेन कोंकणएण आलोइयमारियाणं, सुद्धो । एवं आयरियादीकारणेसु वावादिंतो सुद्धो । गता पाणाति वायस्स दप्पिया कप्पिया पडिसेवणा गतो पाणातिवातो ॥ इयाणि मुसावादपडिसेवणा दप्पकप्पेहिं भण्णति । तत्थ वि पुव्वं दप्पिया पडिसेवणा भण्णति—

[भा. २९०] दुविधो य मुसावातो, लोइय—लोउत्तरो समासेणं ।

दव्वे खेत्ते काले, भावंमि य होइ गोधादी ॥

चू. दुविहो दुभेदो, मुसा अनृतं, वदनं वादः, अलिअवयणमासणेत्थर्थः । लोइय त्ति असंजयमिच्छादिङ्गिलोगो घेप्पति, उत्तरग्रहणात्संजतसम्पदिङ्ग्रहणं कज्जति । समासो संखेवो पिंडार्थेत्यर्थः । च सद्दो मूल भेदावधारणे । पुणो एक्केक्को चउभेदो—दव्वे, केत्ते, काले, भावंमि य । च सद्दो समुच्चये । कोहाति "आदि" सद्दातो माणमायालोभा ॥

एत्थ लोइतो ताव चउव्विहो भण्णति । तत्थवि दव्वे पुव्वं—

[भा. २९१] विवरीय दव्वकहणे, दव्वब्भूओ य दव्वहेउं वा ।
खेत्तनिमित्तं जंमि व, खित्ते काले वि एमेव ॥

चू. दव्वस्स भणाराहणी जा भासा सा दव्वमुसावाओ भण्णति । कहं पुण दव्वअणाराहणं ? भण्णति, विवरीयदव्वकहणे “विवरीयं” विपर्यस्तं, कहणमाख्यानं, यथा गौररवं कथयति, जीवमजीवं ब्रवीति । दव्वभूतो नाम अनुवउत्तो, भावशून्येत्यर्थः । सो जं अलियं भासति सो दव्वमुसावाओ । वा विकप्पसमुच्चये । दव्वं हिरण्णादि हेऊ कारणं, दव्वकारणत्थी मुसं वदति त्ति बुत्तं भवति, जहा कोइ लंचं लभीहामि त्ति अलियं सक्खेज्जं वदति । वाकारो विकल्पसमुच्चये । गतो दव्वमुसावातो ।

इदानीं खेत्ते भण्णति— खेतं लभीहामि त्ति मुसावातं भासति, जस्स वा खेत्ते मुसावायं भासतिसो खेत्ते मुसावातो । वाकारो विकप्प दरिसणे । इमो विकप्पो विवरीयं वा खेतं कहेत्ति, अनुवुत्तो वा खेतं परूवेत्ति, एसो खेत्तमुसावातो ।

इदानीं काले भण्णति— काले वि एमेव त्ति, जहा खेत्ते तहा काले वि । नवरं—कालनिमित्तं त्ति न घडइ ॥

इदानीं भावमुसावातो भण्णति— भावमुसावातस्स भद्दबाहुसामिकता वक्खाणगाहा—

[भा. २९२] कोधम्मि पिता पुत्ता, धणं माणंमि माय उवधिंमि ।
लोभंमि कूडसक्खी, निक्खेवगमादिणो लोगे ॥

चू. कोहंमि पिता पुत्ता उदाहरणं, माणे घण्णं उदाहरणं, मायाए उवहिमुदाहरणं, लोभंमि उदाहरणं जे लोभाभिभूता दव्वं घेतूण कूड सक्खित्तं करेत्ति, एस लोभे उ भावमुसावाओ ।

चोदग आह— ननु दव्वनिमित्तं दव्वे एस दव्वे भणितो ? । आचार्य आह— “सत्यं, तत्र तु महती द्रव्यमात्रा द्रष्टव्या, इह तु लोभाभिभूतत्वात् स्वल्पमात्रा एव मृषं ब्रवीति । किं च जे वणियादयो लोगे निक्खेवगं निक्खित्तं, लोगाभिभूता अवलवंति एस वि लोभतो भावमुसावातो दद्वब्भो । आदि सद्दाओ वीसंभसमप्पियमप्पगासं अवलवंति जे ॥

पश्चार्द्धं व्याख्यातमेव ॥ पुव्वद्धस्स पुण सिद्धसेणावरिओ वक्खाणं करेत्ति—

[भा. २९३] कोहेण न एस पिया, मम त्ति पुत्तो न एस वा मज्झं ।
हत्थो कस्स बहुस्सती, पूएउघरा छुभति धण्णं ॥

चू. पुत्तो पिउणो रुद्धो भणति— न एस पिया ममं त्ति, अह पिया वा पुत्तस्स रुद्धो भणति—ण एस वा मज्झं पुत्तो त्ति । कोहंमि पितापुत्त त्ति गतं । “घण्णं माणंमि” अस्य व्याख्या । “हत्थो” पच्छद्धं । दुअग्गाणं कुडुंबीणं विवातो— हत्थो कस्स बहुस्सइ त्ति “हत्थो” हसत्यनेन मुखमावृत्य इति हस्तः, “कस्स” त्ति क्षेपे धृष्ट्यं, ममं मोत्तुं कस्सण्णस्स बहुसती ती हत्थो भवेज्ज । इतरो वि एवमेव पच्चाह । अहवा कस्सति त्ति संसतवाती, तुज्झं मज्झं वा न नज्जति, “बहुसइ” त्ति बहुघण्णकारी, एवं तेसिं विवादे कुडुंबीणं मज्झत्यपुरिसधण्णमवणं सरिसं वावणं जातेसु लूतेसु पूतेसु परिपूता परिसोहिता सवमलापनीतानीतीत्यर्थः । घरा छुब्भति घण्ण त्ति तत्येगो मानावष्टब्धो माहं जिग्गे इत्यभिप्रायेण गृहात् धान्यमाननीय खलधान्ये प्रक्षिपति, मीयमानेषु तस्यातिरेत्वं संवृत्तं, मम बहुस्सती हत्थो त्ति, एस माणतो भावमुसावातो । घण्णं माणे त्ति दारं गति ॥

इदानीं मायउवहिमि ति । मायउवहि ति उवहिरिति उवकरणं, ताणि य वत्थाणि । तेहिं उवलक्खियं उदाहरणं भण्णति । अन्ने पुन आयरिया एवं भण्णति—जहा माय ति वा उवहि ति वा एगइं । एत्थ उदाहरणं भण्णति—

[भा. २९४] सस—एलासाढ—मूलदेव—खंडा य जुण्णउज्जाणे ।

सामत्थणे को मत्तं, अक्खातं जो न सदहति ॥

[भा. २९५] चोरभया गावीओ, पोइलए बंधिऊण आणेमि ।

तिलअइरूढकुहाडे, वणगय मलणा य तेळोदा ॥

[भा. २९६] वणगयपाटण कुंडिय, छम्मासा हत्थिलग्गणं पुच्छे ।

रायरयग मो वादे जहिं पेच्छइ ते इमे वत्था ॥

चू. अवंती उज्जेनी नाम नगरी, तीसे उत्तरपासे जिण्णुज्जाणं नाम उज्जाणं । तत्थ वहवे धुत्ता समागया । ससगो, एलासाढो, मूलदेवो, खंडपाणा य इत्थिया । एक्केक्खस्स पंच पंच धुत्तसत्ता, धुत्तीणं पंचसयं खंडपाणाए । अह अन्नया पाउसकाले सत्ताहवद्ले भुक्खत्ताणं इमेरिसी कहा संवुत्ता । को अहं देज्ज भत्तं ति । मूलदेवो भणति—जं जेननुभयं सुयं वा सो तं कहयतु, जो तं न पत्तियति तेन सव्वधुत्ताणं भत्तं दायव्वं, जो पुण भारह—रामायण—सुती—समुत्थाहिं उवणयउवक्त्तेहिं पत्तीहिति सो मा किंचि दलयतु । एवं मूलदेवेन भणिते सव्वेहिं वि भणियं साहु साहु ति । ततो मूलदेवेन भणियं को पुव्वं कहयति । एलासाढेण भणियं अहं भे कहयामि । ततो सो कहिउमारद्धो—

अहयं गावीओ गहाय अडविं गओ, पेच्छामि चोरे आगच्छमाणे, तो मे पावरणी—कंबली—पत्थरिऊणं तत्थ गावीओ छुभिऊणाहं पोइलयं बंधिऊण गाममागतो, पेच्छामि य गाममज्झयारे गोदहे रममाणे, ताहं गहिय गावो ते पेच्छउमारद्धो, खणमेत्तेण य ते चोरा कलयलं करेमाणा तत्थेव निवतित्ता, सो य गामो स—दुपद—चउप्पदो एक्कं वालुंकं पविट्ठो, ते य चोरा पडिगया तं पि वालुंकं एगाए अजियाए गसियं, सा वि अजिआ चरमाणा अयगलेण गसिया, सो वि अयगलो एक्काए ढंकाए गहितो, सा उड्डिउं वडपायवे निलीणा तीसे य एगो पाओवलंबति, तस्स य वडपायवस्स अहे खंधावरो ड्ढिओ, तंमि य ढंकापाए गयवरो आगलितो, सा उड्डिउं पयत्ता, आगासि उप्पाइओ, गयवरो कड्ढिउमारद्धो, डोवेहिं कलयलो कओ, त्थ सद्वेहिणो गहियचावा पत्ता, तेहिं सा जमगसमगं सरेहिं पूरित्ता मत्ता, रण्णा तीए पोइं फाडावियं, अयगरो दिट्ठो, सो वि फाडाविओ, अजिया दिट्ठा, सा वि फाडाविआ, वालुंकंदिट्ठं, रमणिज्जं, एत्थंतरे ते गोदहा उपरत्ता, “पतंगसेना इव मूबिलाओ” सो गामो वालुंकातो निग्गंतुमारद्धो, अहं पि गहिय गाओ निग्गतो, सव्वो सो जणो सट्ठाणाणि गतो, अहं पि अवउज्झिय गाओ इहमागतो, तं भणइ कहं सच्चं । सेसगा भणति सच्चं सच्चं ।

एलासाढो भणति—कहं गावीओ कंबलीए मायाओ, गामो वा वालुंके । सेसगा भणति—भारह—सुतीए सुव्वति—जहा पुव्वं आसी एगण्णवं जगं सव्वं, तंमि य जले अंडं आसी, तंमि य अंडगे ससेलवणकाणणं जगं सव्वं जति मायं, तो तुह कंबलीए गावो वालुंके वा गामो न माहिति ? जं भणसि जहा—“ठेकूदरे अयगलो तस्स य अतिआ तीए वालुंकं” एत्थ वि भण्णति उत्तरं—ससुरासुरं सनारकं ससेलवणकाणणं जगं सव्वं जइ विण्हुसुदरे मातं, सो वि य देवतीउदरे

मातो, सा वि य सयणिजे माता, जइ एयं सच्चं तो तुह वयणं कहां असच्चं भविस्सति ?

ततो ससगो कहितुमारुद्धो । अन्हं कुटुंबिपुत्ता, कयाइं च करिसणातिं, अहं सरयकाले खेतं अहिगतो, तम्मि य छेत्ते तिलो वुत्तो, सो य एरिसो जातो जो परं कुहाडेहिं छेत्तव्वो, तं समंता परिभमामि पेच्छामि य आरण्णं गयवं, तेनहि उच्छित्तो पलातो, पेच्छामि य अइप्पमाणं तिलरुक्खं, तं मि विलग्गो, पत्तो य गवरो, सो मं अपावंतो कुलालचक्रं व तं तिलरुक्खं परिभमति, चालेति ततो तिलरुक्खं तेन य चालिते जलहरो विवि तिलो तिलवुट्टिं मुं चति, तेन य भमंतेण चककतिलाविव ते तिला पिलिता, तओ तेळोदा नाम नदी वूढा, सो य गओ तत्थेव तिलचलणीए खुत्तो मओ य, मया वि से चम्मं गहियं दतितो कतो, तेळरसभरितो, अहं पि खुधितो खलभारं भक्खयामि, दस तेळघडा तिसितो पियामि, तं च तेळपडिपुण्णं दइयं घेतुं गामं पड्डिओ, गामबहिया रुक्खसालाए निक्खिविउं तं दइयं गिहमतिगतो, पुत्तो य मे दइयस्स पेसिओ, सो तं जाहे न पावइ ताहे रुक्खं पाडेउं गेणहेत्था, अहं पि गिहाओ उट्टिओ परिभमंतो इहमागओ । एयं पुण मे अनुभूतं । जो न पत्तियति सो देउ भत्तं । सेसगा भण्णंति—अत्थि एसो य भावो भारह—रामायणे । सुतीसु नज्जति—

“तेषां कटतटभ्रष्टैर्गजानां मदविन्दुभिः ।

प्रावर्त्तत नदीघोरा हस्त्यश्वरथ—वाहिनी ॥

जं भणसि “कहं एमहंतो तिलरुक्खो भवति” एत्थ भण्णति—पाडलिपुत्ते किल मासपादवे भेरी निमविया, तो किह तिलरुक्खो एमहंतो न होजाहि ।

ततो मूलदेवो कहिउमारुद्धो । सो भणति — तरुणत्तणे अहं इच्छिय—सुहाभिलासी धाराधरणदुत्ताए सामिगिहं पड्डितो छत्तकमंडलहत्थो, पेच्छामि य वण—गयं म वहाए एज्जमाणं, ततो अहं भीतो अत्ताणो असरणो किंचि निलुक्कणद्वानं अपस्समाणो दगच्छडुण्णालए नं कमंडलं अतिगओहि, सो वि य गयवरो मम वहाए तेणेवंतेण अतिगतो, ततो मे सो गयवरो छम्मासं अंतुकुंडीयाए चामोहिओ, तओहं छम्मासंते कुंडीचगीवाए निग्गतो, सो वि य गयवरो तेणेवंतेण निग्गतो, नवरं बालग्गं ते कुंडियगीवाते लग्गो, अहमवि पुरतो पेच्छामि अणोरपारं गंगं, ता मे गोपयमिव तित्तिन्नि, गतोहि सामिगिहं, तत्थ मे तण्हाछुहासमे अगणेमाणेण छम्मासा धारिया धारा, ततो पणमिऊणं महसेनं पयाओ संपत्तो उज्जेणिं, तुब्भं च इहं मिलिओ इति । तं जइ एयं सच्चं तो मे हेऊहिं पत्तियावेह अह मण्णह अलियं ति धुत्ताणं देह तो भत्तं । तेहिं भणियं सच्चं । मूलदेवं भणइ कहं सच्चं ? ते भणंति सुणेह —

जह पुव्वं बंभाणस्स मुहातो विप्पा निग्गया, बाहओ खत्तिया, ऊरुसु, वइस्सा, पदेसु सुद्धा, जइ इत्तिओ जणवओ तससुदरे माओ तो तुमं हत्थी य कुंडियाए न माहिह ? अनं च किल बंभाणो विण्हु य उट्टाहं धावंता गता दिव्ववाससहस्सं तहा वि लिंगस्संतो न पत्तो, तं जइ एमहंतं लिंगं उमाए सरीरे मात तो तुहं हत्थी य कुंडीयाए न माहिह ? जं भणसि “बालग्गे हत्थी कहं लग्गो”, तं सुणसु—विण्हू जगस्स कत्ता, एगण्णवे तप्पति तवं जलसयणगतो, तस्स य नाभीओ बंभापउमगब्भणिभो निग्गतो नवरं पंकयणाभीए लग्गो, एवं जइ तुमं हत्थी य विणिग्गता, हत्थी बालग्गे लग्गो को दोसो ? जं भणसि “गंगा कहं उत्तिण्णो,” रामेण किल सीताए पव्वित्तिहेउं सुगीओ आणत्तो, तेणावि हणुमंतो, सो बाहाहिं समुद्धं तरिउं लंकापुरिं पत्तो, दिट्ठा सीता, पडिनियतो

सीयाभत्तुणा पुच्छितो कहं समुद्रो तिन्नो ? भणति ।

तव प्रसाद्भर्तुश्च ते देव तव प्रसादाच्च ।

साधूनते येन पितुः प्रसादात्सीर्णो मया गोष्पदवत्समुद्रः ॥

जइ तेन तिरिएण समुद्रो बाहाहिं तिन्नो तुमं कहं गंगं न तरिस्ससि । जं भणसि “कहं छम्मासे धारा धरिता,” एत्थ वि सुणसु—लोगहितत्था सुरगणेहिं गंगा अब्भत्थिता अवतराहि मउयलोगं, तीए भणियं—कोमे धरेहिति निवडंतीं, पसुवतिणा भणियं—अहंते ऐग जडाए धारियाभि, तेन सा दिव्वं वाससहस्सं धारिता । जइ तेन सा धरिता तुमं कहं छम्मासं न धरिस्ससि ?

अह एत्तो खंडपाणा कहितुमारद्धा । सा य भणइ — “ओलंवितांति अन्हेहिं जइ” अंजलिं करिय सीसे ओसपेह जति न ममं तो भत्तं देमि सव्वेसिं, तो ते भणंति—धुत्ती ! अन्हे सव्वं जगं तुलेमाणा किह एवं दीनवयणं तुब्भ सगासे भणिहामो । ततो ईसिं हसेऊण खंडपाणा कहयति अहगं रायरजकस्स धूया, अह अन्नया सह पित्रा वत्थाण महासगडं भरेऊण पुरिससहस्सेण समं नदिं सलिलपुण्णं पत्ता, धोयातिं वत्थाइं, तो आयवदिण्णाणि उव्वायाणि, आगतो महावातो, तेन तानि सव्वाणि वत्थाणि अवहरिताणि, ततोहं रायभया गोहारूवं काऊण रयणीए नगरुजाणं गता, तत्थाहं चूयलया जाता, अन्नया य सुणेमि—जहा रयगा उम्मिदंतु, अभयोसिं, पडहसइं सोऊण पुण—नवसरीरा जाया, तस्स य सगडस्स नाडगवरत्ता जंबुएहिं छागेहिं भक्खिताओ, तओ मे पिउणा नाडगवरत्ताओ अण्णिस्समाणेण महिस—पुच्छा लद्धा, तत्थ नाडगवरत्ता बलिता । तं भणह किमेत्थ सच्चं ? ते भणंति—बंभकेसवा अंतं न गता लिंगस्स जति तं सच्चं तया तुह वयणं कहं असच्चं भविस्सइत्ति ।

रामायणेवि सुणिज्जति—जह हनुमंतस्स पुच्छ महंतं आसी, तंच किल अनेगेहिं वत्थसहस्सेहिं वेठिऊण तेल्लघडसहस्सेहिं सिंचिऊण पलीवियं, तेन किल लंकापुरी दट्ठा । एवं जति महिसस्स वि महंतपुच्छेण नाडगवरत्ताओ जायाओ को दोसो ? अन्नं च इभ सुई सुव्वति, जहा गंधारो राया रन्ने कुडवत्तणं पत्तो, अवरो वि राया किमस्सो नाम महाबलपरक्कमो, तेन य सक्को देवराया समरे निज्जिओ, ततो तेन देवरायेण सावसत्तो रन्ने अयगलो जातो, अन्नया य पंडुसुआ रज्जभट्ठा रन्ने ड्ढिता, अन्नया य एगागि नीग्गतो भीमो, तेन य अयगरेण गसितो, धम्मसुतो, य अयगरस्स मूलं पत्तो, ततो सो अयगरो माणुसीए वायाए तं धम्मसुतं सत्तपुच्छातो पुच्छति तेन य कहितातो सत्तपुच्छातो, ततो भीमं निग्गिलइ, तस्स सावस्स अंतो जातो, जातो पुणरवि राया । जइ एयं सच्चं तो तुमं पि सव्वभूतं गोहाभूय सभावं गंतूण पुण्णवा जाता । तो खंडपाणा भण्णति—

एवं गते वि मज्झ पणामं करेह, जइ कहं जिप्पह तो काणा वि कवड्डिया तुब्भं मुल्लं न भवति । ते भणंति कोम्हे सत्तो निज्जिऊण । तो सा हसिऊण भणति—तेसिं वातहरियाण वत्थाण गवेसणाय निग्गया रायाणं पुच्छिऊणं, अन्नं च मम दासचेडा नट्ठा, ते य अण्णिस्सामि, ततोहं गामनगराणि अडमाणी इहं पत्ता, तं ते दासचेडा तुब्भे, ताणि वत्थाणिमाणि जाणि तुब्भं परिहियाणि, जइ सच्चं तो देह वत्था, अह अलियं तो देह भत्तं । असुण्णत्थं भणियमिणं । सेसं धुत्तवखाणगानुसारेण नेयमिति । गतो लोइयो मुसावातो—

इदानि लोउत्तरिओ दब्बादि चउव्विहो मुसावातो भण्णति । दव्वे ताव सच्चित्तं अचित्तं

भणति, धम्मदब्बं वा अधम्मदब्बत्तेण परुवयति, अधम्मदब्बं वा धम्मरूवेण, एवं सेसाणि वि द्वाणि । खेत्तं लोगागासं अलोगासज्जवेहिं परुवयति, अलोगं वा लोगपज्जवेहिं, भरहखेत्तं वा हिमवयखेत्तपज्जवेहिं परुवयति, हेमवयं वा भरहपज्जवेहिं परुवइ, एवं सेसाणि वि खेताणि । काले उस्सपिणीं अवसप्पिणिपज्जवेहिं परुवयति, एवं सुसमादि कालविवच्चासं करेति । भावे जं कोहेण वा, माणेण वा, मायाए वा, लोभेण वा अभिभूतो वयणं भणति, एरिसो भावमुसावातो । अहवा लोउत्तरिओ भावमुसावातो दुविहो, जओ भणति—

[भा. २९७] सुहुमो य बादरो वा, दुविधो लोउत्तरो समासेणं ।

सुहुमो लोउत्तरिओ, नायव्वो इमेहिं ठाणेहिं ॥

चू. सुहुमवायरसरूवं वक्खमाणं, समासो संखेवो, इमेहिं ति वक्खमाणेहिं पयलादीहिं, ठाणेहिं ति पदेहिंदारेहिं ति वुत्तं भवति ॥ ताणि य इमाणि ठाणाणि —

[भा. २९८] पयला उल्ले मरुए, पच्चक्खाणे य गमण परिधाए ।

समुद्देस संखडी, खुड्डए य परिहारी य मुहीओ ॥

[भा. २९९] अवस्सगमणं दिस्सासू, एगकुले चव एगदब्बे य ।

पडियाइक्खिय गमणं, पडियाइक्खित्ता य भुंजणं ॥

चू. एतातो दोन्नि दारगाहातो । पयल ति दारं । अस्य व्याख्या—

[भा. ३००] पयलासि किं दिवा, न पयलामि लहु दोच्च निण्हवे गुरुओ ।

अन्नदाइत्त निण्हवे, लहुया गुरुगा बहुतराणं ॥

चू. कोइ साहू पयलाइ दिवा, अन्नेण साहुणा भणति—पयलासि किं दिवा ? तेन पडिभणियं न पयलामि । एवं अवलवंतस्स पढमवाराए मासलहुं । पुणो वि सो उंघेउं पवत्तो, पुणो वि तेन साहुणा भणियं—मा पयलाहि ति, सो भणति—ण पयलामि ति । एवं बितिय वाराए “दोच्च निण्हवे गुरुग ति” बितियवाराए निण्हवेंतस्स मासगुरुभवतीत्यर्थः । अन्नदाइत्त निण्हवे लहुग ति ततो पुणरवि सो पयलाइउं पवत्तो, तओ तेन साहुणा अन्नस्स साहुस्स दाइत्तो, दिक्खिओ ति वुत्तं भवति, तेन साहुणा भणितो—अज्जो ! किं पयलासि, सो पुणरवि निण्हवे न पयलामि ति, चउलहुगं भवति । गुरुगा बहुतराणं ति तेन साहुणा दुत्तिअग्गाणं दंसिओ, पुनरवि निण्हवेति, तेन से चउगुरुगा भवंति ॥

[भा. ३०१] निण्हवणे निण्हवणे, पच्छित्तं वट्ठति तु जा सपदं ।

लहुगुरुमासो सुहुमो, लहुगादी बादरे होंति ॥

चू. पुव्वद्ध कठं । नवरं समुदायत्थो भणति । पंचमवारा निण्हवेंतस्स छल्लहुअं, च्छडीए गुरुअं, सत्तमवाराए च्छेदो, अट्टमवाराए मूलं, नवमवाराए अणवट्ठो, दसमवाराए पारंची ।

चोदक आह—“एस सव्वो सुहुममुसावातो । आयरियाह—लहुगुरुमासे सुहुमो ति जत्थ जत्थ मासलहुं मासगुरुं वा तत्त तत्थ सुहुमो मुसावातो भणति, चउलहुगादी बायरो मुसावातो भवतीत्यर्थः । पयले ति दारं गतं ॥ इदानिं उल्ले ति दारं । उल्लेमि ति वासं—

[भा. ३०२] किं वच्चसि वासंते, न गच्छे ननु वासबिंदवो एते ।

भुंजंति नीह मरुगा, कहिं ति ननु सव्वगेहेहिं ॥

चू. कोइ साहू वासे पडमाणे अन्नतरपओयणेण पड्डिओ । अन्नेण साहुणा भण्णति—अज्जो किं वच्चसि वासंते ? किमि ति परिप्रश्ने वच्चसि ब्रजसीत्यर्थः, वासंते वर्षते, तेन पड्डितसाहुणा भण्णति—वासंते हं न गच्छे, एवं भणिऊण वासंते चेव पड्डिओ । तेन साहुणा भण्णति—ननु अलियं । इतरो पच्चाह—ण । कहं ? उच्यते, ननु वासबिंदवो एते “ननु” आसंकितावहारणे, “वासं” पाणीयं तस्स एए बिंदवो, बिंदुमिति थिबुक्कं ।

सीसो पुच्छई — “एत्थ कतरो मुसावाओ ?” गुरुराह — जो भणति “नाहं वासंते गच्छे” एस मुसावातो, छलवादोपजीवित्वाच्च, जो पुण भणाति “किं वच्चसि वासंते” एस मुसावातो न भवति । कहं ? उच्यते, “न कोइ वासे वासंते” इति वचनात् । उल्ले त्ति दारं गयं ।

इदानिं मरुए ति व्याख्या — “भुंजंति पच्छद्धं । कोइ साहू कारणविणिग्गतो उवस्सयमांगंतूण साहू भणति—नीह निगच्छह, भुंजंति मरुआ, अम्हे वि तत्थ गच्छामो । ते साहू उग्गाहयभायणा भणंति कहिं ते मरुया भुंजंति । तेन भणियं ननु सव्वगेहेहिं ति । मरुए ति गयं ॥

पच्चक्खाणे य । अस्य व्याख्या—बितियदारगाहाते चरिमो पादो “पडियाइक्खित्ता य भुंजामि ति निषिद्धेत्यर्थः, पुनरपि भोगे मृषावादः ।

अस्येवार्थस्य स्पष्टतरं व्याख्यानं सिद्धसेनाचार्य करोति—

[भा. ३०३] भुंजसु पच्चक्खातं, ममंति पभुंजितो पुट्ठो ।

किं च न मे पंचविधा, पच्चक्खाता अविरतीओ ॥

कोइ साहू केन य साहुणा उवग्रह भोयणमंडलिवेलाकाले भणितो एहि भुंजसु । तेन भणियं—भुंजह तुब्भे, पच्चक्खाय ममं ति । एवं भणिऊण मंडलिवेलाए तक्खाणादेव भुंजितो । तेन साहुणा पुट्ठो—अज्जो !, तुमं भणसि मम पच्चक्खायं । सो भणति “किं च” पच्छद्धं, पाणातिपातादि पंचविहा अविरती, सा मम पच्चक्खाया इति । पच्चक्खाण ति दारं गयं ॥

इयाणिं गमने ति, अस्य व्याख्या । बितियदारगाहाए ततित पादो — “पडियाइक्खिय गमनं” ति पडियाइक्खित्ता न गच्छामि ति वुत्तं भवति । एवमभिधाय पुणरवि निग्गमणं, मुसावायोऽस्यैवार्थस्य सिद्धसेनाचार्यो व्याख्यानं करोति—

[भा. ३०४] वच्चसि नाहं वच्चे, तक्खणे वच्चंत—पुच्छिओ भणति ।

सिद्धंत न वि जाणसि, ननु गंमति गंममाणं तु ॥

चू. केन ति साहुणा चेतियवंदणादिपयोयणे वच्चमाणेण अन्नो साहू भणितो—वच्चसि ? सो भणति — “नाहं वच्चे, वच्च तुमं । सो साहू पयातो । इतरो वि तस्स भग्गतो तक्खणादेव पयातो तेन पुण पुव्वपयायसाहुणा पुच्छतो “कहं न वच्चामी ति भणिऊण वच्चसि ?” सो भणति — “सिद्धंतं न वि जाणह” कहं ? उच्यते, “ननु गम्मति गम्माणं तु” गमणं नागम्ममाणं जं मि य समए तुमे अहं पुट्ठो तंमि य समए न चेवाहं गच्छेत्यर्थः । गमने ति दारं गयं ॥

इदानिं परिताए ति—

[भा. ३०५] दस एतस्स य मज्झ य, पुच्छितो परियाग बेति तु छलेण ।

मज्झ नव ति य वंदिते, भणाति वे पंचगा दस उ ॥

चू. कोइ साहू केणइ साहुणा वंदिउकामेण पुच्छिओ कति वरिसाणि ते परिताओ । सो

एवं पुच्छतो भणति—एयस्स साहुस्स मज्झ य दस वरिसाणि परियाओ । एवं च्छलवायमंगीकृत्य ब्रवीति । सो पुच्छंतग साहू भणति—मम नव वरिसाणि परियाओ । एवं भणित्ठण पवंदिओ, ताहे सो पुच्छियसाहू भणति—णिविसह भंते ! तुब्भे वंदणिज्जा । सो साहू भणति—कहं ? मम नववरिसाणि तुब्भं दसवरिसाणि । सो च्छलवाइसाहू भणति—ननु बे पंचगा दम उ, मम पंच वरिसाणि परितातो एयस्स य साहुणो पंच वरिसाणि चंच, एवं वे पंचगा दस उ । परियाए त्ति गतं ॥

इदानिं समुद्देस ति :-

[भा. ३०६] वड्ढति तु समुद्देसो, किं अच्छह कथ एह गयणंमि ।

वड्ढति संखडीओ, घरेसु ननु आउखंडणता ॥

चू. कोइ साहू कातिइ भोमादि विनिग्गतो आदिच्चं परिवेस परिचियं दड्ढण ते साहवो सत्थे अच्छमाणा तुरियं भणति—वड्ढति उ समुद्देसो, किं अच्छह, उट्ठेह गच्छामो । ते साहू अलियं न भासति त्ति गहियभायणा उट्ठिता पुच्छंति, कथ सो ? सो च्छलवादी भणति—णणु एस गगणमगंमि आदिच्चपरिवेसं दर्शयतीत्यर्थः । समुद्देसे त्ति गयं ।

संखड ति पच्छद्धं — कोइ साहू पढमालिय पाणगादि निग्गतो पच्चागओ भणति । दहज्ज निवेसे पउराओ संखडीओ ते य साहवो गंतुकामा पुच्छंति—कथताओ संखडीओ वड्ढति ? सो य च्छलवाइसाहू भणति—वड्ढति संखडीओ घरेसु अप्पणप्पणएसुत्ति वुत्तं भवति । साहवो भणंति—कहं ता अपसिद्धा संखडीओ भण्णति । सो च्छलवाइसाहू भणति—णणु आउखंडणया “ननु” आसंकिताथवाधारणे, जं एत्ति जाइ य तमाउं भण्णति, जंमि वा द्वियस्स सब्बकम्माणि उवभोग-मागच्छंति तमाउं भण्णति, जंमि वा द्वियस्स सब्बकम्माणि उवभोगमागच्छंति तमाउं भण्णति, तस्स खंडणा विनासः, सा ननु सर्वपृष्ठेषु भवतीत्यर्थः । संखडि त्ति गतं ॥ इदानिं खुड्ढएत्ति—

[भा. ३०७] खुड्ढग जननी ते मता, परुण्णे जियइ त्ति एव भणितंमि ।

माइत्ता सब्बजिया, भविंसु तेणेस माता ते ॥

चू. कोइ साहू उवस्सयसमीवे दड्ढण मयं सुणहिं खुड्ढयं भणति—खुड्ढग ! जननी ते मा । “खुड्ढो” बालो, “जननी” माता, “मया” जीवपरिचत्ता । ताहे सो खुड्ढो परुण्णो । तं रुवंतं दड्ढणं सो साहू भणतिमा रुय जीयइ त्ति । एवं भणियंमि खुड्ढो अन्ने य साहू भणंति—किं खु तुमं भणसि जहा मया । सो मुसावाइसाहू भणति—एसा जा साणी मता एसा य तुब्भ माया भवति । खुड्ढो य भणति—कहं एस मज्झ माता भवति । सो भणति “मादित्ता” पच्छद्धं, भविंसु अतीतकाले आसीदित्यर्थः ।

भणियं च भगवता—“एगमेगस्स नं भंते ! जीवस्स सब्बजिवा मात्तिताए पियत्ताए भात्तिताए भज्जताए पुत्तताए धूयत्ताए भुयपुब्बा ? हंता गोयमा ! एगमेगस्स जीवस्स एगमेगे जीवे मादिताए जाव भूय—पुब्बत्ति” । तेन एस साणी माता भवतीत्यर्थः । खुड्ढेत्ति गयं ॥

इदानिं परिहारिय त्ति—

[भा. ३०८] ओसण्णे दड्ढणं दिट्ठा परिहारिय त्ति लहु कहणे ।

कत्थुज्जाणे गुरुओ, अदिट्ठदिट्ठे लहुगुरुगा ॥

चू. कोइ साहू उज्जाणादिसु ओसण्णे दड्ढण आगंतूण भणति—मए दिट्ठा परिहारिय त्ति ।

सो छलेण कहयति । इतरे पुण साहू जाणंति—जहा परिहारतवावण्णा अनेन दिट्ठा इति । तस्स छलाभिप्पायतो कहंतस्सेव मासलहुं पायच्छित्तं भवति । पुणो ते साहुणो परिहारिसाहू दरिसणोसुगा पुच्छंति—कथ ते दिट्ठा ? सो कहयति, उज्जाणे ति । एवं कहंतस्स मासगुरुं । अदिट्ठदिट्ठेसु ति परिहारियदंसणोसुगा चलिया जाव न पासंति ताव तस्स कहंतस्स चउलहुगा, “दिट्ठेसु” ओसन्नेसु कहंतस्स चउगुरुगा ॥

[भा. ३०९] छलहुगा य नियत्ते, आलोएंतंमि छगुरु होंति ।
परिहरमाणा वि कहं, अप्परिहारी भवे छेदो ॥

चू, तेसु साहुसु नियत्तेसु कहंतस्स छलहुगा भवंति । ते साहवो इरियावहियं पडिक्कमिउं गुरुणो गमणागमणं आलोएंति भणंति य “उप्पासिया अनेन साहुणा” एवं तेसु आलोयंतंसेसु कहयंतस्स छगुरुगा भवंति । सो उत्तरं दाउमारद्धो पच्छद्धं । परिहरंती ति परिहारगा, ते परिहरमाणा वि कहं अपरिहारेगा । एवं उत्तरप्पयाणे छेदो भवति ॥ ते साहवो भणंति—किं ते परिहरंति जेण परिहारगा भणंति ? उच्यते—

[भा. ३१०] खाणुगमादी मूलं, सव्वे तुब्भेगोऽहं तु अणवद्धो ।
सव्वे वि बाहिरा, पवयणस्स तुब्भे तु पारंची ॥

चू, उट्ठायति द्वयं कट्ठं खाणुगं भण्णति, आदि सद्दातो कटंग—गड्ढादि परिहरंति । तेन ते परिहारगा भण्णंति । एवं उत्तरप्पयाणे मूलं भवति । ततो तेहिं सव्वेगयणेहिं साहुहिं भण्णति—धिट्ठेसि जो एवंगए वि उत्तरं पयच्छसि, ततो सो पडिभण्णति—सव्वे तुब्भे सहिता एगवयणा, एगो हं तु असहाओ जिच्चाभि, न पुण परिफग्गुवयणं मे जंपियं । एं भणंतो अणवद्धो भवति । ज्ञानमदावलिहो वा स्यात् एवं ब्रवीति “सव्वे वि” पच्छद्धं । “सव्वे” असेसा, “बाहिरा” आज्ञा, “पवयणं” दुवालसंगं गणिपिडगं, तुब्भे “त्ति” निट्ठेसे, “तु” सद्दो भावमात्रावधारणे । एवं सव्वाहिक्खेवाओ पारंची भवति । परिहारिए ति गयं ॥ इदंनिं मुहीओ ति—

[भा. ३११] भणइ य दिट्ठ नियत्ते, आलोयामंते घोडगमुहीओ ।
किं मणुस्सा सव्वे, गो सव्वे बाहिं पवयणस्स ॥

चू, एगो साहू वियारभूमिं गओ । उज्जाणुहेसे वडवाओ चरमाणीओ पासति । सो य पच्चागओ साहूण विम्हियमुहो कहयति—सुणेह अज्जो ! जारिसयं म चोज्जं दिट्ठं । तेहिं भण्णति—किमपुव्वं तुमे दिट्ठं । सो भणति—घोडगमुहीओ मे इत्थिआओ दिट्ठाओ । ते उजुसभावा “अणलियवाइणो ति साहू” साहुणो पत्तिया ।

जहा परिहारे तहा इहावि असेसं दट्ठव्वं । नवरं अक्खरत्थो भण्णति । भण्णति घोडगमुहीओ दिट्ठा इति । साहुहिं पुच्छिओ, कथ ? “उज्जाणसमीवे” ति वितिय—वयणं । साहवो दट्ठव्वाभिप्पाई वयंति ति ततियवयणं । “दिट्ठंति वडवाओ” चउत्थं । “पडिणियत्ता” इति पंचमं । “गुरुण आलोएंति पवंचियामो” छट्ठं । सहोढा पच्चुत्तरपयाणं “आमंति घोडगमुहीओ जेण दीहं मुहं अहो मुहं च अश्वतुल्य एवेत्यर्थः ?” सत्तमं पदं । साहुहिं भण्णति “कहं ता इत्थिआओ” सो पडिभण्णति “किं खाइंति ? मणुस्सा” अट्ठमं पदं । “सव्वे तुब्भे अहं एगो” नवमं पदं । “सव्वे बाहिरा पवयणस्स” दसमं पदं ॥ एतेसु दससु जहासंखेणिमं पायच्छित्तं—

[भा. ३१२] मासो लहुओ गुरुओ, घउरो मासा हवन्ति लहुगुरुगा ।

छम्मासा लहुगुरुगा, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू. दुगं अणवट्टुपारंचियं । सेसं कंठं । घोडगमुहीओ त्ति गतं ॥

इदानिं अवस्सगमणं ति । अस्य व्याख्या-

[भा. ३१३] गच्छसि न ताव गच्छं, किं खु न यासि त्ति पुच्छतो भण्णति ।

वेला न ताव जायति, परलोगं वा वि मोक्खं वा ॥

चू. गच्छसि न ताव त्ति । कोइ साहू केणइ साहुणा पुच्छिओ-“अज्जो ! गच्छसि भिखायरियाए न ताव गच्छसि त्ति” एसा पुच्छ । गच्छं ति सो भणति-अवस्सं गच्छामि । तेन साहुणा गिहीतभायणोवकरणेण भण्णइ-अज्जो ! एहि वच्चामो । सो पच्चाह-अवस्सं गंतव्वे न ताव गच्छामि, तेन साहुणा पुणो भण्णति-तुभे भणियं “अवस्सं गच्छामि” तो किं पुण जासि त्ति । एवं पुच्छिओ भणति-वेला न नाव पच्छद्धं । परलोगगमणवेला न नाव जायति, तो न ताव गच्छामि, मोक्खगमणवेला, वा “अपि” पदार्थ संभावने, किं पुण संभावयति ? अवस्सं परलोगं मोक्खं वा गमिष्यामीत्यर्थः, “वा” विकल्पे । गमणे त्ति गतं ॥

इदानिं दिस त्ति । अस्य व्याख्या-

[भा. ३१४] कतरं दिसं गमिस्ससि, पुव्वं अवरं गतो भणति पुट्ठो ।

किं वा न होइ पुव्वा, इमा दिसा अवरमागस्स ॥

चू. एगो साधू एगेण साधुणा पुच्छितो-अज्जो ! कतरं दिसं भिखायरियाए गमिस्ससि । सो एवं पुच्छितो भणति-पुव्वं । सो पुच्छंतगसाहू उग्गाहेऊण य गतो अवरं दिसं । इयरो वि पुव्वदिसिगमणवादी अवरं गओ । “अज्जो ! तुमे भणियं अहं पुव्वं गमिस्सामि, कीस अवरं दिसिमागतो”, एवं पुट्ठो भणइ - “पुट्ठो” पुच्छिओ त्ति वुत्तं भवति “किं वा” पच्छद्धं । अन्नस्स अवरगामस्स इमा पुव्वदिसा किं पुण न भवति ? भवति चेव । दिस त्ति गतं ॥ एगकुले त्ति । अस्य व्याख्या-

[भा. ३१५] अहमेगकुलं गच्छं, वच्चह बहुकुलपवेसणे पुट्ठो ।

भणति कहं दोन्नि कुले, एगसरीरेण पविसि ॥

चू. भिक्खणिमित्तुट्ठितेण साहुणा साहू भण्णति-प्रज्जो ! एहि वयामो भिक्खाए । सो भणति-अहं एगकुलं गच्छं, वच्चह तुब्भे । “अहमि” ति आत्मनिर्देशे, “कुलं” इति गिहं, “गच्छं” पविसे, वच्चह त्ति विसर्जनं । गता ते साधवो । सो वि य एवं भणित्ठण पच्छा बहुकुलाणि पविसति तेहिं साहुहिं भणितो-अज्जो ! तुमे भणियं एगकुले पविसिस्सं” । एवं बहुपवेसणे पुट्ठो भणति “कहं” केणप्पगारेण एगसरीरेण दोन्नि कुले पविसिस्सामि, एगं कुलं चेव प्रविशेत्यर्थः । एगकुले त्ति गतं ॥ इदानिं एगदव्वं त्ति । अस्य व्याख्या-

[भा. ३१६] वच्चह एगं दव्वं, घेच्छं नेग्गहपुच्छितो भणति ।

गहणं तु लक्खणं पुग्गलाण नन्नेसिं तेणेगं ॥

चू. भिक्खाणिमित्तुट्ठितेण साहुसंघाडगेणेगो साहू भण्णति-वयामो भिक्खा । सो भणति-वच्चह तुब्भे, अहमेगं दव्वं घेच्छं । ते गता । इतरो वि अदंतो ओदणदोच्चगदी बहुदव्वे

गेण्हंतो तेहिं साहुहिं दिट्ठो पुच्छितो इमं भणति गहणं तु—पच्छद्धं । गतिलक्खणो धम्मत्थिकाओ, ठितिलक्खणो अधम्मत्थिकाओ, अवगाहलक्खणो आगासत्थिकाओ, उवओगलक्खणो एगो नन्नेसिं ति धम्मादियाण एयं गहणलक्खणं न विज्जतेत्यर्थः । तेणेगं ति तम्हा अहमेगं दव्वं गेण्हामि ति वुत्तं भवति । सव्वेसेतेसु पयलातिसु भणंतस्सेव मासलहुं पायच्छित्तं । एतेसु चेव य पयलादिसु अभिनिवेशेण एक्केक्कस्स पदातो पसंगपायच्छित्तं दट्ठव्वं जाव पारंरिचयं ॥

एत्थ सुहुमबाचरमुसावातलक्खणं भण्णति—

[भा. ३१७] अनिकाचिते लहुसओ, निकाइए बायरो य वत्थादी ।

ववहार दिसा खेत्ते, कोहाति सेवती जं च ॥

चू. अनिकातिते लहुसओ मुसावातो भवति, निकातिते बायरो मुसावातो भवति । वत्थाइ तिअपिकाय—निकायणाणं भेदो दरिसिज्जति, जहा केणति साहुणा कस्सति साहुस्स कंदप्पा वत्थं नूमियं, जस्स य तं वत्थं नूमियं सो सामण्णेण पुच्छति—अज्जो ! केण वि वत्थं नूमितं कहयह सव्वे भणति — न व ति । एवं वत्थहारिणी अवलवंतस्स अनिकातियं वयणं भवति । जया पुण साहुस्स केण य कहितं जहा अमुणेण साहुणा गहियं, तेन सो पुट्ठो भणति — न व ति । एवं निकारणा भवति ।

अहवा जेण तं गहितं सो चेव पदमं पुट्ठो “अज्जो ! तुमे मे वत्थं ठवितं” सो भणति न व ति एवं “अनिकाइयवयणं । अतो परं जं पुच्छिज्जंतो न साहति सा निकयणा भवति । आदिशब्दादेवमेव पात्रादिष्वप्यायोजनीयं । अहवा इमे बादरभेदा ववहारं अन्नहा नेति, दिसावहारं वाकरेति, खेत्ते वा आहव्वं न देति, ममाभव्वं ति काउं । एए ववहारादी कोहादीहिं सेवति जता तथा बादरो मुसावातो भवतीत्यर्थः । अहवा एते ववहारादिपदा न विना कोहेणं ति बादरो एव मुसावादो दट्ठव्वो । कोहा ति सेवती जं च ति अन्नत्थ वि कोहादी आविट्ठो मुसं भासति, सो सव्वो बादरो मुसावातो दट्ठव्वो इति ॥ “वत्थाइ” ति अस्य व्याख्या—

[भा. ३१८] कंदप्पा पवत्थं, नूमेउणं न साहती पुट्ठो ।

जं वा निग्गह पुट्ठो, भणिज्ज दुट्ठंतरप्पा वा ॥

चू. पुव्वद्धं गतार्थं । ववहार—दिसा—खेत्तपदाणं सामन्नत्थव्याख्या पच्छद्धं । “जं वा” वयणं संबज्जति, “निग्गहो” निश्चयः ‘पुट्ठो’ पुच्छितो “भणेज्ज” भासेज्ज, “दुट्ठं” कलुसियं, “अंतरप्पा” चेतो चित्तमिति एगद्धं, “वा” विकप्पे । एवं बादरो मुसावातो भवति । निश्चयकालेपि पृष्टो दुष्टांतरात्मा भूत्वा यद्धचनमभिधत्ते स बादरो मुसावादो भवतीत्यर्थः ॥

“कोहादी सेवती जं च” ति अस्य व्याख्या—

[भा. ३१९] कोहेण व माणेण व, माया लोभेण सेवियं जं तु ।

सुहुमं व बादरं वा, सव्वं तं बादरं जाण ॥

चू. “सेवितं जं तु” मुसावायवयणं संवज्जति, तं दुविहं—सुहुमं वा बादरं वा । तं कोहादीहिं भसियं सव्वं बादरं भवतीत्यर्थः ॥ “अणिकाइए ति” जा गाहा तीए गाहाए जे अवराहपदा तेसु पच्छित्तं भण्णति—

[भा. ३२०] लहुगो लहुगा गुरुगा, अणवट्ठप्पो व होइ आएसो ।

तिण्हं एगतराए, पत्थारपसज्जणं कुज्जा ॥

चू. लहुओत्ति सुहुममुसावाते पच्छित्तं “लहुग” त्ति । बायरमुसावाते पच्छित्तं दिसावहारे चउगुरुगा पायच्छित्तं । साहंमितेणेवि चउगुरुगा चेव । अहवा साहंमितेणे अणवड्डो । आदेसो नाम सुत्ताएसो, तेन अणवड्डप्पो भवति ।

तं चइमं सुत्तं— “तओ अणवड्डप्पा पन्नत्ता तं जहा— साहंमियाणं तेणं करेमाणे, अण्हम्मियाणं तेणं करेमाणे, हत्थातालं दालं] दलेमाणे ।

तिण्हंति तिविहो मुसावातो—जहन्नो मज्झिमो उक्कोसो । जत्थ मासलहुं भवति स जहन्नो मुसावातो, जत्थ पारंचियं स उक्कोसो, सेसो मज्झिमो । एगतराए त्ति जति जहन्न मुसावातं पढमताए भासति, ततो पत्थारपसज्जणं कुज्जा । अह उक्कोसं पढमता भासति, ततो वा पत्थारपसज्जणं कुज्जा । “प्रस्तारो” विस्तारः “प्रसज्जनं” प्रसंगस्तदेकैकस्मिन्नारोपयेदित्यर्थः । अहवा “तिन्नं” ति दिसा खेत्तं, कोहाती सेसं पूर्ववत् ।

अहवा तिण्हं मासलहु, चउलहु, चउगुरुगं । एतेसिं एगतरातो पत्थारपसज्जमं कुज्जा । केति पढंति चउण्हं एगतराए त्ति चउण्ह कोहादीणं एगतरेणावि मुसं वयमाणस्स पत्थारदोसो भवतीत्यर्थः । एसा मुसावायदपिया पडिसेवणा गता ॥ इयाणि कपिया भण्णति—

[भा. ३२१] उड्डाहरक्खणट्ठा, संजमहेउं व बोहिके तेणे ।

खेत्तंमि व पडिनीए, सेहे वा खेप्पलोए वा ॥

चू. उड्डाहरक्खणट्ठा मुसावातं भासति । संजमहेउं वा मुसावातं भासति । बोहियतेणेहिं वा गहितो मुसावातं भासति । पडिनीयखेत्ते वा मुसावातो भासियव्वो । सेहनिमित्तं मुसावातो भासिज्जति । सेहस्स वा लोयनिमित्तं मुसावातो भासिज्जति ॥

“उड्डाह—संजम—बोहिय—तेणा” एगंगाहाए वक्खाणेति—

[भा. ३२२] भुंजामो कमढगादिसु, मिगादि नवि पासे अहव तुसिणीए ।

बोहियगहणे दियाती, तेणेसु व एस सत्थो त्ति ॥

चू. जति धिज्जातियादयो पुच्छंति—तुब्भे कहं भुंजह ? ताहे वत्तव्वं, भुंजामो कमढगादिसु “कमढग” नाम करोडगागारं अहंगेण कज्जति । आदि सद्दातो करोडगं चेव धेप्पति । एवं उड्डाहरक्खणट्ठा मुसावातो वत्तव्वो । “संजमहेउं” त्ति । जइ केइ लुद्धगादी पुच्छंति “कतो एत्थ भगवं ! दिट्ठा मिगादी” ? “आदि” सद्दातो सुअराती, ताहे दिट्ठेसु वि वत्तव्वं— “न वि पासे” ति न दिट्ठ त्ति वुत्तं भवति ।

“अहवा तुसिणीओ अच्छति । भणति वा— न सुणेमि त्ति । एवं संजमहेउं मुसावातो । “बोहिय—पच्छद्धं । बोहिएसु वा गहितो भणाति “दियादि” त्ति अब्राह्मणोपि ब्राह्मणोऽहमिति ब्रवीति । तेणेसु वा गहितो भण्णति “एस सत्थो” त्ति ते चारे भणति नासह नासह त्ति धेप्पइ त्ति ।

“खेत्तंमि वि पडिनीते” प्रत्यनीकभावते क्षेत्रे इत्यर्थः । तं च खेत्तं—

[भा. ३२३] भिक्खुगमादि उवासग पुट्ठो दाणस्स नत्थि नासो त्ति ।

एस समत्तो लोओ, सक्को य ऽभिधारते छत्तं ॥

चू. मिक्खुगारत्तपडा, “आदि” सद्दातो परिव्वायगादि । तेहिं भावियंजं खेत्तं तत्थ उवासगा

पुच्छंति सद्गताते परमत्येण वा “भगवं ! जम्हे मिच्छुगादीआण दानं दल्लयामो एयस्स फलं किं अत्थि न व त्थि त्ति । सो एवं पुट्ठो भणति—दानस्स नत्थि नासो त्ति, जत्ति वि य तेसिं दाणं दिण्णं अफलं तहा चेव भणाति, मा ते उद्धुरुट्ठा घाडेहंतीत्यर्थः । “सेहो” त्ति । सेहो पवज्जाभिमुहो आगतो पव्वतितो वा । तं च सण्णायगा से पुच्छंति । तत्थ जाणंता वि भणंति — “न जाणामो न वा दिट्ठो” त्ति । सेहस्स वा अनहियासस्स लोए कज्जमाणे बहुए वा अच्छमाणे एवं वत्तव्वं “एस समतो लोओ”, थोवं अच्छइ त्ति, अन्नं च साहुस्स लोए कज्जमाणे तत्रस्थित एव शकरो देवराजा छत्रमभिधारयते इत्यर्थः ॥ गता मुसावायस्स कप्पिया पडिसेवणा । गतो मुसावातो ॥

इयाणि अदिन्नादानं भण्णति— तस्स दुविहा पडिसेवणा—दप्पिया कप्पिया य । तत्थ दप्पिया ताव भण्णति—

[भा. ३२४] दुविधं च होइ तेण्णं, लोइय—लोउत्तरं समासेणं ।
दव्वे खेत्ते काले, भावंभि य होति कोहादी ॥

चू. दुविहं दुभेदं । च पादपूरणे । होति भवति । तेण्णं चोरियं । कतमं दुभेदं ? उच्यते, लोइय—लोउत्तरं समासेण व्याख्या पूर्ववत् । तत्थ लोइयं चउव्विहं दव्वे पच्छद्धं ॥ एसा चिरंतन-गाहा । एयाए चिरंतनगाहाए इमा भद्दबाहुसामिकया चेव वक्खणगाहा—

[भा. ३२५] महिसादि छेतजाते, जहियं वा जच्चिरं विवच्चां ।
मच्छरऽभिमाणधण्णे, दगभाया लोभओ सव्वं ॥

चू. दव्वअदिन्नादाणे महिसादि उदाहरणं । खेतअदत्तादानस्स “छेतजाय” त्ति “छेतं” खेतं, “जाय” त्ति विकप्पा । कालअदिन्नादासस्स वक्खणं “जहियं वा जच्चिरं विवच्चासं” त्ति, जंमि काले अवहरति, आवतियं वा कालं विवच्चासितं वत्थं भुंजति तं कालतेण्णं । “भावंभि य होति कोहादी” अस्य व्याख्या “मच्छर” पच्छद्धं । मच्छरे त्ति कोहो, अहिमाणो माणो, तत्थ धण्णोदाहरणं । दगं पानीयं, तं मायाए उदाहरणं । लोभओ सव्वं त्ति, जमेयं दव्वादि भणियं एयंमि सर्वत्र लोभो भवतीत्यर्थः ॥ जं तं लोइयं दव्वतेण्णं तं तिविधं — सच्चित्तं अचित्तं मीसं । जतो भण्णति—

[भा. ३२६] दुपय—चउप्पयमादी, सच्चित्ताचित्तं होति वत्थादी ।
मीसे सचामरादी, वत्थूमादी तु खेतम्मि ॥

चू. दुपयं माणुस्सं, चउप्पदं महिसाति आदि सद्गतातो अपदं, तं च अंबाडगादि । एवं जो अवहरति एयं सच्चित्तं दव्वतेण्णं भवति । अचित्तं होइ वत्थादी “आदि” सद्गतातो हिरण्णादी । मीसगदव्वतेण्णं सचामरादि अस्सहरणं “आदि” सद्गतातो जं वा अन्नं सभंडं दुपदादि अवहरिज्जति तं सव्वं मीसदव्वतेण्णं । छेतजाए त्ति अस्य व्याख्या — वत्थूमादीओ खेतंमि “वत्थु” त्विहं—खातं, उसितं, खात—उसितं । खातं भूमिगिहं, उसियं पासादादि, खाओलियं हेट्ठा भूमिगिहं उवरिं पासाओ कओ, “आदि” सद्गतातो सेउं केउं धेप्पति । एवमादियाण खेत्ताण जो अवहारं करेति, खेतंमि तेण्णं भवति ॥ “जहियं वा जच्चिरं विवच्चासं” त्ति अस्य व्याख्या—

[भा. ३२७] जाइतवत्था दमुए, काले दाहं न देति पुण्णे वि ।
एसो उ विवच्चासो, जं च परक्कप्पणो कुण्णति ॥

चू. जाइता पाडिहारिया बत्था गहिया, ते य गहनकाले एवं भासिया “अमुगे काले दाहं” ति अमुगकालं वसंतं परिभुंजिऊण गिन्हे पच्चप्पिणिस्सामि, “न देति पुण्णे” वित्ति, पुण्णे वि अवहिं काउं न देति ताणि वस्त्रणीत्यर्थः । एसो उ विवच्चासो य त्ति जो भणियो, तु सद्दो अवधारणे, “विवच्चासो” त्ति, न जहा भासितं करेति त्ति वुत्तं भवति । एवं अवहिकालाओ जावतियं कालं उवरिं अदत्तं भुंजति तं कालओ अदत्तादानं भवति । जं व त्ति बत्थादिववित्तिस्स अनिदिट्ठसरूवस्स गहनं । “पर” आत्मव्यतिरिक्तः, न स्वकीयं, परकीयमित्यर्थः । तं पुव्वाभिहिण्ण कालविवच्चासेण “अप्पणो कुणति” आत्मीकरोतीत्यर्थः ।

अहवा “जं च परक्कप्पणो कुणति” त्ति सामण्णेण दब्बादिआण वक्खाणं “जं च” त्ति दब्बखेत्तकाला संवज्जंति, तेसिं परसंतगाण जं अप्पीकरणं तं तेण्णं भवती ति वुत्तं भवति । काले त्ति गयं ॥ मच्छरे त्ति अस्य व्याख्या—

[भा. ३२८] कोहा गोणादीणं, अवहारं कुणति बद्धवैरो तु ।

माणे कस्स बहुस्सति, परधण्ण सवत्थुपक्खेवो ॥

चू. पुव्वद्धं “कोहो” । कोवेण जं गोणादीणं अवहारं करेति, “आदि” सद्दाओ महिषाश्वदीनां, बद्धवैरोऽनुबद्धवैरत्वात्, “तु” शब्दो कोहतेण्णावधारणे ।

अहवा सीसो पुच्छति—“भगवं ! कहं क्रोधात्तैन्त्यं भवति” ? आचार्याह—गोणादीणं अवहरणं करेति बद्धवैरो, “तु” निर्णयः । एवं कोहातो भावतेण्णं भवति । “अहिमाणघण्णे” त्ति अस्य व्याख्या — “माणे” पच्छद्धं । जहा मुसावाए तहेहावि । नवरं—परधण्णं हरिऊण, सवत्थुपक्खेवो त्ति “स” इति स्वात्मीये, “वत्थु” रिति घण्णरासी, “पक्खेवो” पुनः छुभण भवति । “माहं जिच्चिस्सामी” ति पराययं धण्णं अवहरिऊण सवत्थुते पक्खित्ता भणति “पुव्वं मए भणितं मम बहु—सतीहत्यो इदानिं पच्चक्खं । एवं माणतो भावतेण्णं भवति ॥

“दगमायं” ति अस्य व्याख्या—

[भा. ३२९] वारगसारणि अण्णावएस पाएण निक्कं भेत्तूणं ।

लोहेण वणिगमादी सव्वेसु निवत्तती लोहो ॥

चू. “वारग” पुव्वद्धं । बहवे करिसगा वारगेण सारिणीए खेत्तादी पज्जेति वारगो परिवाडी, सारणी निक्का । तत्थेगो करिसगो अण्णस्स वारए अण्णावदेसा पादेम निक्कं भेत्तुण अन्नावदेसो अदसियभागो द्वितो चेव “माहं निउडमाणो दिस्सिस्सामि” त्ति पाएण निक्कं भेत्तूण फोडेऊण अप्पणो खेत्ते पाणियं छुभत । एवं भावओ मायातेण्णं भवति ।

“लोभतो सव्वं” ति अस्य व्याख्या । “लोभेण” पच्छद्धं । लोभेण तेण्णं, वणिगमादि त्ति जं वाणियगा परस्स चक्खुं वंचेऊण मप्पकं करेति, कूडतुलकूडमाणेहिं वा अवहरंति तं सव्वं लोभतो तेण्णं । अहवा सव्वेसु कोहात्तिसु, निवडति लोभो त्ति, सव्वेसु कोहात्तिसु लोभोऽतर्भूत एवेत्यर्थः ॥ एवं भावतो लोभतेण्णं भवति । लोइयं तेण्णं गतं । इयाणि लोउत्तरियं तेण्णं भण्णति—

[भा. ३३०] सुहुमं च बादरं वा, दुविधं लोउत्तरं समासेणं ।

तण—डगल—च्छर—मल्लग—लेवित्तिरिए य अविदिन्ने ॥

चू. सुहुमं स्वल्पं, बादरं नाप बहुगं । पायच्छित्त—विहाणगे वा सुहुमबादरविकप्पो भवति

जत्थ पणगं तं सुहुमं, सेसं बावरं । “च” शब्दो भेदसमुच्चये । दुविहं दुभेदं, “लोगो” जणवओ, तस्स “उत्तरं” पहाणं, तम्मि द्विता जे ताण तेणं लोउत्तरं तेणं भवति । तं समासेण संखेवेण दुविहं ति वुत्तं भवति । तस्सिमे भेदा-तणाणि कुसादीणि, डगलगा उवलमादी, अगणि परिणामियमिघणं च्छारो भण्णति, मल्लगं सरावं, लेवो भायणरंगणो, इत्तिरिये य त्ति पंथं वच्चतो जत्थ विस्समिउ कामो तत्थोग्गहं नाणुण्णवेइ, “च” सद्दाओ कुडमुहादयो घेप्पंति, अविदिन्ने ति वयणं सव्वेसु तणादिसु सवज्जति ॥ किं चान्यत् :-

[भा. ३३१] अविदिन्न पाडिहारिय, सागारिय पढमगहणखेत्ते य ।

साधंमि य अन्नधंमे, कुल-गण-संघे य तिविधं तु ॥

चू. अविदिन्नमिति गुरुहिं पाडिहारियं न पच्चप्पिणति, सागारियसंतियं अदिन्नं भुंजति, पढमसमोसरणे वा उवहिं गेणहति, परखेत्ते वा उवहिं गेणहति, साहमियाण वा किंचि अवहरति, अन्नधम्मियाण वा अवहरति, कुलस्स वा अवहरति, एवं गणस्स वा, संघस्स वा । च सद्दो समुच्चये । तिविहं सच्चित्तादि दव्वं भण्णति ॥

एतेसिं तणाइयाण सामण्णतो ताव पच्छित्तं भणामि-

[भा. ३३२] तण-डगलग-छार-मल्लग, पणगं लेवित्तिरीसु लहुगो तु ।

दव्वादविदिण्णे पुण, जिणेहिं उवधी निष्फण्णं ॥

चू. तणेसु डगलगेसु छरेसु मल्लगे य अदिन्ने गहिये पणं पच्छित्तं भवति । लेवे अदिन्ने गहिते य त्तिरिएय रुक्खहेट्ठादिसु अणणुण्णिण्णसु लहुओ उमासो भवति । “तु” शब्दात् कुडमुहादिसु य । दव्वादविदिन्ने पुणत्ति - “दव्वे” पतिविसिद्धे, “अदत्ते” गृहीते, “पुण” विसेसणे पुव्वाभिहिय-पच्छित्ताओ, जिणा तित्थगरा, तेहिं उवकरणणिष्फण्णं भणियं । जहन्नोवहिम्मि पणगं, मज्झिमे मासो, उक्कोसेण चउमासो, एवं उवकरणणिष्फण्णं ॥ अविदिन्ने ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३३३] लद्धुं न निवेदेती, परिभुंजति वा निवेदितमदिन्नं ।

तत्थोवहिनिष्फण्णं-अणवद्वप्पो व आदेसा ॥

चू. कोइ साहू भिक्खादि विणिग्गतो उवकरणादिजातं “लद्धुं न निवेदेति” ति “लद्धुं” लभित्ता, “न” इति पडिसेहे, “निवेदन” माख्यानं, तमायरियउवज्जायाणं न करेतीत्यर्थः । अहवा परिभुंजति वा अनिवेदितं चेव परिभुंजति । अहवा निवेदितं अदिन्नं भुंजति । एवं अदत्तादानं भवति । एत्थोवहिनिष्फण्णं दद्वव्वं । सुत्तादेसेण वा अणवद्वो भवति ॥

“पडिहारिय” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३३४] पडिहारियं अदंते, गिहीण उवधीकतं तु पच्छित्तं ।

सागारि संतियं वा, जं भुंजति असमणुण्णातं ॥

चू. गिहिसंतियं उवकरणं पडिहरणीयं पाडिहारितं, अदंते अणप्पिणंते, तेसिं गिहीण, उवहीकयं तु उवहीणिष्फण्णं, पच्छित्तं भवतीत्यर्थः ।

“सागारिए” ति अस्य व्याख्या । पच्छद्धं । सागारिओ सेज्जायरो, तस्स संतियं स्वकीयं, वा विकल्पे, जमिति उवकरणं, भुंजति परिभोगं करेति, असमणुण्णाय तस्स अदंतस्सेत्यर्थः । एत्थं पि तदेव उवहिनिष्फण्णं ॥ “पढमगहणे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३३५] गुरुगा उ समीसरणे, परिक्रितेऽचित्तउवधिनिष्फणं ।

सचित्ते चउगुरुगा, मीसे संजोग पच्छित्तं ॥

चू. पढमसमोसरणं वरिसाकालो भण्णति । तत्थ य भगवया नाणुण्णागं उवहिग्रहणं । तम्मि अणुणुणाते गहणं करंतस्स अदत्तं भवति । एत्थ चउगुरुगा पायच्छित्तं भवति “खेत्ते” ति अस्य व्याख्या— तिन्नि पदा परा अन्नगच्छिल्लागा तेसिं जं खेत्तं तं परखेत्तं, तम्मि य परखेत्ते जति अचित्तं दव्वं गेण्हति तत्थ से उवहिनिष्फणं पायच्छित्तं भवति । सचित्ते चउगुरुग ति अह परखेत्ते सचित्तं गेण्हति तत्थ से चउगुरुगं पच्छित्तं भवति । मीसे ति मीसो सोवहितो सीसो वा तं घ से संजोगपच्छित्तं भवति । तत्थ जं अचित्तं तत्थोवहिनिष्फणं, जं च सचित्तं तत्थ चउगुरुगं, एयं संजोगपच्छित्तं भण्णति ॥ “साहम्मिय” ति अस्य व्याख्या—

[भा. ३२६] साधंमिया य तिविधा, तेसिं तेण्णं तु चित्तमचित्तं ।

खुड्ढादी सच्चित्ते, गुरुग उवधिनिष्फणमचित्ते ॥

चू. समाणधम्मिया साहम्मिया स्वप्रवचनं प्रतिपन्नेत्यर्थः, च शब्दो पादपूरणे, ते तिविहा लिंगसाहम्मिपवयणसाहम्मि चउभंगो, आदिल्ला तिन्निभंगा तिविह साहम्मिय ति वुत्तं भवति, चउत्थोभंगो असाहम्मिओ ति पडिसिद्धो । अहवा तिविहा साहम्मि—साहू, पासत्थादि, सावगा य । अहवा समणा समणी सावगा य । तेसिं ति साहम्मिया संवज्जंति । तण्ण अवहारो । तु शब्दो यच्छब्दे तच्छब्दे च द्रष्टव्यः । चित्तं सचेयमं । अचित्तं अचेयणं । तेसिं तेण्णं जं तं चित्तमचित्तेत्यर्थः किं पुण सचित्तं ? भण्णति—खुड्ढादी सच्चित्ते, “खुड्ढो” सिसू बालो ति वुत्तं भवति, “आदि” सदातो अखुड्ढो वि, तंमि य सचित्ते अपहते गुरुगा पच्छित्तं भवति, अचित्ते पुण उवहिनिष्फणं भवति ॥ इदानिं “कुल—गण—संघा” जुगवं भण्णति—

[भा. ३३७] एतेच्चिय पच्छित्ता, कुलंमि दोहि गुरुया मुणेयव्वा ।

तवगुरुया तु गणंमी, कालगुरु होंति संघंमि ॥

चू. एतेच्चिय जे साहम्मिय तेण्णे पच्छित्ता भणिता ते चिय पच्छित्ता कुलतेण्णे वि दड्ढव्वा । नवरदोहि गुरु मुमेयव्वा । दोहिं ति कालतवेहिं कुलपच्छित्ता गुरुगा कायव्वा इत्यर्थः । तेच्चिय पायच्छित्ता गणतेण्णे तवगुरुगा दड्ढव्वा काललहु । संघतेण्णे दड्ढव्वा तवलहुगा ॥

इदानिं गिहिसाहम्मिसु पच्छित्तं भण्णति—

[भा. ३३८] एते चेव गिहीणं, तवकालविसेसवज्जिया होंति ।

डगलादिखेत्तवज्जं, पुव्वुत्तं तं पि य गिहीसु ॥

चू. एतेच्चिय पच्छित्ता जे कुलादिसु दत्ता, तेच्चिय गिहिसाहम्मिण । नवरं—तवकालविसेसिता तवकाल एस विसेसो तवकालविसेसो, तेन तवकाल विसेसेण वज्जिया होंति, तवकालोहिं न विसेसिज्जंति ति वुत्तं भवति । अहवा “एते चेव” पुव्वुत्तं पयं “अन्नहम्मिएसु” वक्खाणिज्जति—एते चिय पच्छित्ता जे साहम्मिएसु भणिता ते चेवण्णधम्मिएसु य गिहत्थेसु । नवरं—तवकालविसेसिया होंति । इमं खेत्तदारे आभव्वविचारे भण्णति “डगलादि” पच्छुत्तं । “डगला” पसिद्धा, “आदि” सदातो तणच्छारमल्लगपीढफलगसंधारगा य घेप्पंति, खेत्तवज्जं ति परगच्छिल्लयाण खेत्तं तम्मि वज्जं खेत्तवज्जं, एत्थ अगारो लुत्तो दड्ढव्वो, सो जया आविर्भूतो भवति तदा एवं भवति “डगलागदि”

“खेत्ते अवञ्जं” परखेत्ते डगलगादि गेण्हंतो वि अपच्छत्ति त्ति वुत्तं भवति ।

चोदगाह – “ननु पुव्वुत्त “तणडगलछारमल्लय” पणगंपुव्वं पणगपच्छित्तं दाऊण इदानि अपच्छिती मणसि ? । आयरियाह—सच्चं “पुव्वुत्तं तं पि य गिहीसु” तं पच्छित्तं जो गिहीसाहम्मिताओ अदत्तं गेण्हइ, तस्स तं भवइ, च सद्दो पादपूरणे । अहवा – आयरिएणाभिहियं—जहा परक्खेत्ते तणडगलाती गेण्हंतो वि अपच्छिती ।

सीसो भणति – “डगलादिखेत्तवञ्जं पुव्वुत्तं” डगलगादओ व परखेत्ते वञ्जियव्वा, एवं पुव्वं वक्खायं । आयरिओ भणति – सच्चं, तं पि य गिहीसु, तं पुण गिहीसु त्ति वुत्तं भवति, न खेत्तिएसु ॥ “तिविह” दारं अस्य व्याख्या—

[भा. ३३९] सच्चित्तादी तिविधं, अहवा उक्कोस मज्झिम जहन्नं ।

आहारोवधिसेज्जा, तिविहं वेदं दुपक्खे वि ॥

चू. “सच्चित्तं” सेहो सेही वा, “आदि” सद्दातो अचित्तं मीसं च, एयं तिविहं अवहरति । अहवा तिविधं “उक्कोसं” वासकप्पादि, “मज्झिमं” चोलपट्टादि, “जहन्नं” मुहपोत्तियादि । अवहरति । दुपक्खे वि “दुपक्खो” साधुपक्खो, साहुणीपक्खो य ॥

एवं जं भणियं तेण्णं एयं सव्वं पि दुहा सुहुमबादरभेदेण भिण्णं दट्ठव्वं । इमेण पुण विहिण्ण सुहुमंपि बादरं दट्ठव्वं । कंहं ?, भण्णति –

[भा. ३४०] कोहेण व माणेण व, माया लोभेण सेवियं जं तु ।

सुहुमं व बादरं वा, सव्वं तं बादरं होति ॥

चू. क्रोधेनासेवनं क्रोधेनापहतमित्यर्थः, एवं माणसेवितं, माया सेवितं, लोभसेवितं यदिति द्रव्यजातं संबञ्जति । तं पुण कोहा दीहिं सुहुमं वा बायरं वा सेवितं जति वि हु सुहुमं तहावि तं सव्वं बायरं होति ॥ कोहातीहिं जं सेवितं तस्स पच्छित्तं भण्णति—

[भा. ३४१] पंचादी लहु लहुया, गुरु अणवट्ठो व होति आएसा ।

चउण्हं एगतराए, पत्थारपसज्जणं कुज्जा ॥

चू. पंचादि त्ति आद्ये पंच, इदमुक्तं भवति, जहन्नेण पणगं भवति त्ति वुत्तं भवति । लहु त्ति मज्झिमे मासलहुं भवति । लहुगा इति उक्कोसे चउलहुगा भवंति । गुरुग त्ति सच्चित्ते चउगुरुगा भवंति । अहवा जहन्नमज्झिमउक्कोसे सच्चित्ते चउगुरुगा भवंति । अहवा जहन्नमज्झिमुक्कोसे सच्चित्ते वा एतेसु सव्वेसु अणवट्ठप्पो व होति, आदेसा न उवट्ठाविज्जति त्ति “अणवट्ठो” “होति” भवति, “आदेशा” सूत्रादेशादित्यर्थः ।

तं पुण इमं सुत्तं, “तओ अणवट्ठप्पा पण्णत्ता, तं जहा— साहम्मियारणं तेण्णं करेमाणे हत्थादालं दलेमाणे, मेहुणं सेवमाणे” । किं चान्यत्, “चउण्हं” पच्छुद्धं । “चउण्हं” पत्थारपसज्जणं कुज्जा, के ? राजादय, तम्हा न कोहादीहि अन्नहा वा तेणियं कुज्जा इति । अदत्तादामे दप्पिया पडिसेवणा गता ॥ इदानि कप्पिया पडिसेवमा भण्णति—

[भा. ३४२] असिवे ओमोदरिए, रायदुड्ढे भए व गेलण्णे ।

दव्वासति वोच्छेदे, असंविग्गे वा वि आगाढे ॥

चू. असिवं मारिअभिद्धत्तं, “ओमोदरिता” दुब्भिकखं, “रायदुड्ढे त्ति” राया दुड्ढो रायदुड्ढं,

सत्तभेदो भयं भण्णति, सो पुण सत्तेभेदो बोहिग-तेणातिसु संभवति, गिलायतीति गिलाणो, दवयतीति दव्वं तस्स असतीते दव्वासई, “वोच्छेदो” व्यवच्छेदो नाशेत्यर्थः, स च सूत्रार्थयोः संवेगमावण्णो संविग्गो न संविग्गो असंविग्गो तम्मि असंविग्गे वा वि तेणियं कुञ्जा । एवमादिसु आगाडेसु पओयणेसु बितियपदेण तेणियं कुञ्जा ॥ ३४२ ॥ असिवे त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३४३] असिवगहिता तणादी, अलभंता असंधरे सयं गेण्हे ।

एमेव चतु अदिन्ने, पडिहारिय-पढमखेते य ॥

चू. असिवं मारी भण्णति, तीए गहिता असिवे गहिता, ते असिवगहिता होतूण तणाईणि जाइयाणि अलभंता, “आदि” सदातो डगलग-छार-मल्लगादी घेप्पंति । एरिसे कारणे अदिन्नाणि वि गेण्हंति तथा वि सुद्धा भवंति । असंधरे त्ति असिवगहिते विसए असंधरमाणा असणादी सयं पि गेण्हेज्जा अदत्तेत्यर्थः । अहवा “असंधरं” दुब्भिकखं, तत्थ अलहंता भत्तपाणं सयं पि गेण्हेज्जा । एवं अदिन्ने त्ति दारं असिवे अववदितं ।

“एमेव चउअदिन्ने”त्ति । एवं जहा असिवे अदिन्नं अववदितं तथा “चउ” त्ति पाडिहारियं, च सदातो-सागारियसंतियं, पढमगहणे, खेत्ते य । एते चउरो असिवगहिता होऊण अदिन्ने वि गेण्हेज्जा । अहवा चउरो दव्वं खेत्तं कालो भावो य एते वा असिवगहिता होऊण अदत्ते गेण्हेज्जा । अहवा चउरो जहन्नमज्झिमउच्छोसोवही सेहो य । अहवा चउरो साहम्मियसंतियं, सिद्धउत्तसंतियं, सावगसंतियं, अण्णत्तिस्थीण य । एयाणि वा असिवगहिता होऊण अदत्ताणि गेण्हेज्जा । अहवा चउरो असणं पाणं खातिमं सातिमं । एयाणि वा अदिन्नाणि गेण्हेज्जा । एयं सामण्णं पडिहारियस्स । इमा पत्तेयं विभासा भण्णति-

[भा. ३४४] असिवगहित त्ति काउं, न देति दुक्खं द्विता निच्छोदुं ।

अवि य ममत्तं, झिघति छेयगहितोवमुत्तेसुं ।

चू. पुव्वं सिवे वट्टमाणेहि तणाति उवकरणं च पाडिहारियं गहितं तम्मिय काले अपुण्णे अंतरा असिवं जायं । तेन य असिवेण ते साहवो गहिता । अतो असिवगहिय त्ति काउं न देति तं पाडिहारियं गहितं, मा एते वि गिहत्था असिवेण धेप्पेज्जा इति । ते वि य गिहत्था तेसु पाडिहारिएसु तणफलगेसु कालपरिच्छिन्नासु वसेज्जा । सुदुक्खं द्विया य निच्छुढे त्ति न निच्छुब्भंति, अवि य तेसिं गिहत्थाणं तेसु तणादिसु पाडिहारिएसु ममत्तं छिज्जति, ममेदं ममेयमिति जो य ममीकारस्तं समत्तं, तेसु तणादिसु छिज्जति फिट्टइ त्ति वुत्तं भवति । कम्हा ममत्तं छिज्जति ? भण्णति-छेदगगहितोवमुक्तत्वात्, असिवं च्छेदगं भण्णति, तेणगहिता छेदगगहिता तेहिं जाणि उवमुत्ताणि तणफलगादीणि तेसु ताण गिहत्थाण ममत्तं छिज्जति । स्वल्पश्चादत्तादानदोषेत्यर्थः । अहवा - एसा गाहा एवं वक्खाणिज्जति-

साहू असिवग्रहिता इति कृत्वा ते गिहत्था तेसिं साहूण तणफलगसेज्जाती न देति । अतो असिवकारणत्वात् अदत्ता वि घेप्पंति । तेसु अदत्तेसु गहितेसु ठितेसु वा दुक्खं द्विता य निच्छुहण त्ति न निच्छुब्भंति । तेसु चेव अदत्तागहितेसु “अवि य” पच्छुद्धं पूर्ववत् ॥

“असंधरे त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३४५] साधम्मियथलीसुं, जाय अदत्ते भणावण गिहीसुं ।

असती पगासगहणं, बलवतिदुट्टेसु च्छण्णं पि ॥

चू. असिवगहिते वि सति असिवगहिया वा साहू असंथरंता असिवगहिता वि सउत्तिण्णा वा दुल्लहभत्ते देसे पत्ता असंथरंता “साहम्मिय” ति समाणधम्मा साहम्मिया, “थली” देवद्रोणी, “जाय” ति जाचयंति— आरहंत—पासत्थ—परिग्रहीय देवद्रोणीसु पुव्वं याचयंतीत्यर्थः । “अदंते” ति जता ते पासत्था नेच्छंति दाउं तदा गिहत्थेहिं “मणाविज्जंति” सव्वसामण्णाए देवद्रोणीए किं न देह ? “असति” ति तह वि अदंताण, “पहगासगहणं” पगासं प्रकटं स्वयमेव ग्रहणं क्रियते अह ते पासत्था बलवगा राजकुलपुरचातुर्विधाश्रिता इत्यर्थः, दुट्टेसु ति स्वयमेव वा दुग्धा आसुकारिणः, तदा तासु चेव साहम्मियथलीसु छन्नमप्रकाशं गृह्यतेत्यर्थः ॥

[भा. ३४६] साहम्मियथलासति, सिद्धगए सावगऽन्नतिथीसु ।

उक्कोस—मज्झिम—जहन्नगंमि जं अप्पदोसं तु ॥

चू. अह साहम्मियथलीण असती अभावो होजा, ताहे गिहत्थेसु घेतव्वं । तेसु वि पुव्वं सिद्धपुत्तेसुसभार्यको अभार्यको वा । सो नियमा सुक्कंवरधरो खुरमुंडो ससिही असिही वा नियमा अडंडगो अपत्तगो य सिद्धपुत्तो भवति । सिद्धपुत्तासती सावगेसु ति, सावगा ते गिहीयाणुव्वता अगिहीयाणुव्वता वा, पच्छा तेसु वि घेप्पति । असति सावगाणं अन्नतिथीसु ति अन्नतिथिया रत्तपडादी, ताण थलीसु घेप्पइ । सव्वत्थ पुण गेण्हंतो पुव्वं जहन्नं गिण्हइ, पच्छा मज्झिमं, पच्छा उक्कोसं । अहवा — उक्कोसे मज्झिमे जहन्ने वा जत्येव अप्पतरो दोसो तं चेव गेण्हति ॥

[भा. ३४७] एमेव गिहत्थेसु वि, भद्दमादीसु पढमतो गिण्हे ।

अभियोगासति ताले, ओसोवण अंतधाणादी । ॥

चू. एमेव ति जहा सिद्ध पुत्त सावगेसु अविदिण्णं गहियं एमेव मिच्छादिट्ठिगिहत्थेसु वि भद्दमादीसु पढमतो गेण्हति । अन्नतिथिय—समीवातो पुव्वं अहाभद्दगेसु अदिन्नं घेतव्वं, पच्छा अन्नतिथिएसु वि । एतेसु पुण सव्वेसु पगासं पच्छण्णं वा गेण्हतस्स इमा जयणा—अभियोग ति अभियोगो वसीकरणं, तं पुण विज्जाद्युण्णमंतादीहिं, तेन वसीकरेतुं गेण्हति । असति ति वसीकरणस्स, ताहे तालुग्धाडणीए विज्जाए— तालगाणि विहाडेउण, ऊसोवणिविज्जाए य ओसोवेउं गेण्हति । जेणं जेणंजणविज्जादिणा अद्विस्सो भवति तं अंतद्धामं भण्णति । “आदि” सद्दातो अणपायं जाणिऊण पगासं तेण्णमवि कज्जति । असिवे” ति दारं गयं ॥

[भा. ३४८] एमेव य ओमंमि वि रायदुट्टे भए व गेलण्णे ।

अगतोसहादिदव्वं कल्लाणग—हंसतेल्लादी ॥

चू. जहा असिवद्वारे अदिन्नपाडिहारियातिदारा भणिया, एवं ओम—रायदुट्टे—भयगेलण्णदारेसु वि अदिन्नपाडिहारिणादिदारा जहासंभवं उवउज्ज वक्तव्या । दव्वासति ति दारं अस्य व्याख्या “भगदो” पच्छद्धं । कस्सति गिलाणस्स जेण दव्वेण तं गेलन्नं पउणति तस्स दव्वस्स “असती” अभावेत्यर्थः, तं पुण अगतोसहादिदव्वं “अगतं” नकुलाद्यादि, “औषधं” एलाद्यचूर्णगादि, कल्लाणगं वा धृतं, “हंसतेल्लं” हंसो पक्खी भण्णति, सो फाडेऊण मुत्तपुरीसाणि नीहरिज्जंति, ताहे सो हंसो दव्वाण भरिज्जति, ताहे पुणरवि सो सीविज्जति, तेन तदावत्थेण तेल्लं

पद्यति, तं हंसतेल्लं भण्णति । “आदि” सद्दातो सतपाग-सहस्सपागा य तेल्ला धेप्पंति । एव्वादियाण दव्वाण अभिओग्गादी पूर्वक्रमेण ग्रहणं कर्तव्यमिति ॥ “वोच्छेये” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३४९] पत्तं वा उच्छेदे, गिहियुडुग्गमादिगं तु वुग्गाहे ।

निद्धंम खुडुमखुडुगं वा जततु ति एमेव ॥

चू. पत्तं नाम सुत्तत्थदुभयस्स ग्रहणधारणाशक्तेत्यर्थः । उच्छेए ति उच्छेओ, सुत्तत्थाणं ववच्छेदो ति वुत्तं भवति । गिहासमे द्विता गिहत्था । खुडुगो सिस् बालो ति वुत्तं भवति “आदि” सद्दातो अबालो वि । अहवा साहम्मियण्णधम्मियाण वा । “तु” सद्दो कारणवधारणे । विवरीयं गाहते वुग्गाहते - मा गिहवासे रम इत्ति वुत्तं भवति । सिस्सुमितरं वा सूत्रार्थोभयच्छेदे योग्यमिच्छमानमपहरतीत्यर्थः । वोच्छेय ति गयं ।

“असंविग्गे” ति दारं, अस्य व्याख्या-“निद्धंम” पच्छद्धं । निग्गतधम्मा पासत्था इति, तेसि संतियं खुडुयं अखुडुयं, एमेव जहा गिहत्थयुडुगं तहा वुग्गाहे । केनावलंबणेण वुग्गाहे ति भण्णति “जयउ” नि संजमजोगेसु जयओ, घडउ उज्जमउ ति वुत्तं भवति । तेसि पासत्थाणमुपरितो जहा विप्परिणमति तहा कुर्यादित्यर्थः, अवहरति वा ॥

चोदगाह-जुत्तं सुत्तत्थोभयवोच्छेदे गिहसाहम्मियतरखुडुगादि अवहरणं, जं पुण निद्धंम खुडुगेतरं वा तत्थ ननु फुडं तेण्णं भवति ? आचार्याह-

[भा. ३५०] तेसु तमणुन्नातं अणणुन्नातगहणे विसुद्धो तु ।

किं तेण्णं असंजमपंके खुत्तं तु कट्ठेते ।

तेसु ति पासत्थेसु, तमिति खुडुगो सेहो वा संबज्जति, अणुण्णायं दत्तं गेण्हंति । पुव्वं पासत्थाणुण्णायं खुडुगमितरं वा गेण्हंतीत्यर्थः । जति वि तेहिं पासत्थेहिं अणुणुण्णायमदतेत्यर्थः, ग्रहणमुपादानं, विविहं सुद्धो विसुद्धो, सर्वप्रकारेणेत्यर्थः । तु सद्दो पूरणे । अहवा चोदकाह “तेसु तमणुण्णायग्गहणं जुत्तं, अणुणुण्णायग्गहणे विसुद्धो उ क्हं ?

आचार्याह - अदत्ते किं तेण्णं पच्छद्धं, “क” कारो खेवे दट्ठव्वो, “जहा को राया जो न रक्खति”, “तेण्णं” अवहारो, असंजमो अणुवरती, “पंको” दव्वभावतो-दग्गव्वओ चलणी, भावओ असंजम एव, अतो भण्णति, असंजम एव पंको, तंमि खुत्तं तु खुत्तो निसण्णो, तु सद्दो तस्मादर्थे द्रष्टव्यः, कट्ठणं आगरिसणं उद्धरणमित्यर्थः । तस्मात् असंजमपंकादागसंतस्स किं तेण्णं भवतीत्यर्थः ॥ अपि च-

[भा. ३५१] सुहसीलतेणगहिते, भवपल्लिं तेन जगडितमणाहे ।

जो कुणति कूवियत्तं, सो वण्णं कुणति तित्थस्स ॥

चू. “सुं” अनावहं, “सीलं” रुची, “तेणगो” अवहारी, “गहितः” आत्मीकृतो । “भवः” संसारः, बहुप्राण्युपमर्दो यत्र सा “पल्ली” । “तेन” तन्मुखः, “जगडितो” प्रेरितो लोको पुण भण्णति “उवट्ठितो”, अन्नाहो असरणेत्यर्थः । सुहे सीलं सुहसीलं सुहसील एव तेण्णो सुहसीतेण्णो, तेन गहितो सुहसीलतेणगहितो । भव एव पल्ली, भवपल्लिं तेन जगडियमणाहे निज्रमाणे जीवे जो कुणति कूवियत्तं “ज” इति अनिदिद्धो, “कुणति” करे, “कूविया” कुडिया भण्णति । जो एवं करेति सो वण्णं करेति “सो” इति स निर्देशे, प्रभावना “वण्णो” भण्णति, तं करेति “तित्थस्स” तित्थं चाउवण्णो समणसंघो, दुवालसंगं वा गणिपिडगं ॥

अदिन्नादानस्स कप्पिया पडिसेवणागता । गतं अदिन्नादाणं ॥

इदानिं मेहुणं भण्णति -- तस्स दुविहा पडिसेवणा--दप्पिया कप्पिया य । तत्थ दप्पियं ताव भणामि--

[भा. ३५२] मेहुणं पि य तिविधं दिव्वं माणुस्सयं तिरिच्छं च ।

दव्वे खेत्ते काले भावंमि य होति कोहादी ॥

चू. मेहुणं जुम्मं, तस्स भावो मेहुणं, "मिहुं" वा रहस्सं, तम्मि उप्पन्नं मेहुणं, अवि सद्दो एवकारार्थं च सद्दो पायपूरणे, मेहुणमवि च त्रिविधेत्यर्थः । तिविह तति तिविधभेदं भण्णति, "तिन्नि" त्ति संख्या तिन्नि भेदा तिविहं । के ते तिन्नि भेया ? भण्णति--दिव्वं माणुस्सं तेरिच्छं च । एक्केक्कं पुण चउभेदं "दव्वे" पच्छद्धं । च सद्दो मसुच्चये । होति भवति । "आदि" सद्दतो माणमायालोभा धेप्पंति ॥ दव्वे त्ति अस्य व्याख्या--

[भा. ३५३] रूवे रूवसहगते, दव्वे खेत्ते य जम्मि खेत्तंमि ।

दुविधं छिन्नमछिन्नं, जहियं वा जच्चिरं कालं ॥

चू. अनाभरणा इत्थी रूवं भण्णति । रूवसहियं पुण तदेवाभरणसहियं । अहवा अचेयणं इत्थीसरीरं रूवं भण्णति, तदेव सच्चेयणं रूवसहगतं भण्णति । दव्वे त्ति दव्वमेहुणे एतं वक्खणं भण्णति । खेत्ते य त्ति दारं गहितं । जंमि खेत्तंमि व्याख्या--जंमि खेत्तंमि मेहुणं सेविज्जति वण्णिज्जति वा तं खेत्तमेहुणं । कालेति अस्य व्याख्या । "दुविधं" पच्छद्धं । कालो जं मेहुणं तं दुविहं--छिण्णं अछिण्णं च । छिण्णं दिवसवेलाहिं वाराहिं वा, अच्छिण्णं अपरिमित्तं । जंमि वा काले मेहुणं सेविज्जति, जावतितं वा कालं मेहुणं सेविज्जति, जहियं वा वण्णिज्जति तं कालमेहुणं भण्णति ॥ रूवे रूवसहगए त्ति अस्य व्याख्या--

[भा. ३५४] जीवरहिओ उ देहो, पडिमाओ भूसणेहिं वा विजुत्ते ।

रूवमिह सहगतं पुण, जीवजुयं भूसणेहिं वा ॥

चू. भावम्मि य होइ कोहाइ त्ति अस्य व्याख्या--

[भा. ३५५] कोहादी मच्छरता, अभिमान पदोसऽकिच्च पडिणीए ।

तच्चणिगि अमणुस्से, रूय घण उवसग्ग कप्पट्ठी ॥

चू. कोहादिग्गहणाओ भावदारं सूचितं । मच्छरत्ति कोहेण मेहुणं सेवति । अभिमानो माणो भण्णति, पदोसोत्ति माणेगट्ठितं, तेन पदोसेण, किच्चंति अकिच्चपडिसेवणं करोति, मायालोभा दट्टव्वा । अहवा किच्चं करणीयं, रागकिच्चमिति यावत्, एस माया धेप्पति । पडिनीयग्गहणातो लोभो धेप्पति, मोक्षप्रत्यनीकत्वात् प्रत्यनीकः, सेज्जायरघूअपच्चणीगोवलक्खणाओ वा पच्चणीगो लोभो भण्णति । तच्चणिगि रत्तपडा, सा कोवे उदाहरण भविस्सति । अमणुस्से त्ति नपुंसगं, एयं माने उदाहरणं भविस्सति । रूये त्ति रोगे, सा कोवे उदाहरण भविस्सति । अमणुस्से त्ति नपुंसगं, एयं माणे उदाहरणं भविस्सति । रूये त्ति रोगे, एयं मायाए उदाहरणं भविस्सति । घणेत्ति घणविगईओ, उवसोगति उवसग्ग एव कप्पट्ठी सेज्जायरघूआ, खविलचेल्लगो लोभा सेज्जातरकप्पट्ठीए उवसग्गं करोतीत्यर्थः ॥ एसेवत्थो किंचि विसेसिओ भण्णति--

[भा. ३५६] कोहाति समभिभूओ, जो तु अबंभं निसेवति मणुस्सो ।

चउ अन्नतरा मूलुप्पत्ती तु सव्वत्थ पुण लोभो ॥

चू. “आदि” सद्दाओ मानमायालोभा समभिभूतो आर्त्त इत्यर्थः । “जो” अनिद्धिद्वो । अबंभं मेहुणं । निसेवति आचरतीत्यर्थः । मनोरपत्तं मनुष्यः, तस्य तदाख्यं भवतीत्यर्थः । चउ ति कोहादयो । तेसिं अन्नतराओ मुलुप्पत्तीओ आद्युत्पत्तिरित्यर्थः । तु शब्दोऽवधारणे । सव्वत्थ पुण लोभो ? उप्पन्ने मेहुणभावे लोभो भवति, एवं माणमायासु वि लोभो, पुण सद्दाणे भवति चेव ॥ “तच्चिणिग” ति अस्य व्याख्या—

[भा. ३५७] सेहुब्भामगभिच्छुणि, अंतर वयभंगो वियडणा कोवे ।

अद्धित्तोओभासमनिच्छे सएज्झि अपुमत्ति माणंमि ॥

चू. एगो सेहो उब्भामगं गतो, भिक्खायरियाए ति वुत्तं भवति । सो य गामंतरा अडवीए भिक्खुणी पासति । तस्स तं पासिऊण रोसो जाओ । एसा अरहंतपडिणीया इति किच्चा “वयं से भंजामि” ति मेहुणं सेवति । पच्छा गंतुं गुरुसमीवं आलोएति—भगवं ! रोसेण मे वयभंगनिमित्तं मेहुणं सेवितमिति ।

“अमनुसे” ति अस्य व्याख्या—“अद्धिओ” पच्छद्धं । “अद्धिओ” पुणोपुणो, “ओभासति” याचयति, अनिच्छे अनभिलसते, सएज्झिया, समोसितिया, अपुमत्ति नपुंसगः । काइ साहुपडिस्सगसमीवे इत्थी सुरुवं भिक्खुं दट्ठण अज्झोववण्णा सा, तं पुणो पुणो भणति “भगव मम पडिसेवसु” सो नेच्छति । जाहे सुवहुं वारा भणितो नेच्छति ताव तीए सो साहू भणति—तुमं नपुंसगो धुवं, जेण मे रूवजोव्वणे वट्टमाणीं न पडिसेवसि । तस्सेवं भणियस्स माणो जातो अहमेतीए अपुमं भणिआ, पडिसेवामि, तेन पडिसेविया । एवं माणतो मेहुणमिति ॥

“रूव” ति अस्य व्याख्या—

[भा. ३५८] विरहालंभे सूल, प्पतावणा एव सेवतो मायी ।

सेज्जातरकप्पट्टी, गोउल दधि अंतरा खुड्डो ॥

चू. विरहो विजतं, तस्स अलंभे, सूलं रोगविकारो, पयावणा अग्गीए, एव ति एवं, सेवति विसओवभोगं करेइ । कोइ साहू समोसीयाए इत्थीए साइज्जति, साहुस्स बहुसाहुसमुद्दायातो विरहो नत्थि, अतो तेन साहुणा अलियमेवं भणति “मम सूलं कज्जति, अहमेतीए गिहे गंतुं तावयामि” । आयरिएण भणियं— गच्छ । सो गतो, तेन पडिसेविता एवं मायाए मेहुणं भवति ।

“घणउवसगकप्पट्टि” ति अस्य व्याख्या— “सेज्जातर” पच्छद्धं । कंमि वि निओए आयरिया बहुसिस्सपरिवारा वसंति । तंमि य गच्छे कविलो नाम खुड्डगो अत्थि । सो सेज्जायरधूया अज्झोववण्णो । सो तं पत्थयति । सा नेच्छति । अन्नया सा कप्पट्टी दहिनिमित्तेण गोउलं गता सो वि कविलगो तं चेव गोउलं भिक्खायरियाए पट्टितो । सा तेन खुड्डगेण गाम—गोउलानंतरा दिट्ठा ॥

[भा. ३५९] उप्पात अनिच्छ प्पितु, परसु छेद जुण्ण—गणि—गिहे ततिओ ।

आदि पुमं ततो अपुमं, इत्थीवेए य छिड्डमि ॥

चू. सा तेणंतरा भारियाभावेणुप्पादिता । अनिच्छमाणीउ उप्पातितं रुहिरं, अनिच्छमाणीए योनिभेदेनेत्यर्थः । तीए रेणुगुंडियगत्ताए मंतूण पिउणो अक्खायं । सो परमुं कुहाडं गहाय निग्गतो

दिद्वो यणेण, से वसणं पजणणं छिन्नं, ततो सो उन्निक्खंतो एणाए जुण्णगणियाए संगहिओ । तस्स तत्थ ततिओ नमुं सगवेओ उविण्णो, तओ इत्थीवेदो । तम्मि य वसणपदेसे अहोद्वो भगो जातो । तीए गणियाए इत्थीवेसेण सो इविओ, संबवहरितुमाढत्तो इति अस्य एकस्मिन् जन्मनि त्रयो वेदाः प्रतिपाद्यन्ते । ते अनेन च क्रमेण, आदौ पुमं, ततो अपुमं, छिडे जाते इत्थीवेदे उदिने तइयवेदेत्यर्थः । एवं तस्स कविलखुडुगस्स सेजातरकप्पट्ठीए लोभा मेहुणमि ति । एवं मानुसं भणितं ॥

एवं कोहातीहिं दिव्वतिरिएसु चि दट्ठव्वा । एवमुक्तमिति त्रिधा भिद्यते । किं कारणं ? उच्यते, पुव्वभणियं तु कारणगाहा । इह विसेसोवलंभनिमित्तं भण्णति—

[भा. ३६०] मेहुणं पि य तिविहं, दिव्वं माणुस्सयं तिरिच्छं च ।
पडिसेवण आरोवण, तिविहे दुविहे य जा भणिता ॥

चू. पुव्वद्धं कंठं । एवं दिव्वादियं जं भणियं एक्केकं तिविहं उक्कोसं, मज्झिमं, जहन्नं च । एते नव विकप्पा । दुविहे य त्ति पुणो एक्केके भेदो दुगभेदेण भिज्जति पडिमाजुय देहजुएणं ति वुत्तं भवति । एते अट्टारस विकप्पा । जे भणिय त्ति एतेसिं अट्टारसण्ह विकप्पाण एक्केके विकप्पे जा भणिता आरोवणा सा दट्ठव्वा । का य सा ? इमा, पडिसेवणा आरोपण त्ति पडिसेविए आरोवण पडिसेवणारोपणा, “पडिसेवणा पच्छित्तं” ति वुत्तं भवति, ठाणपायच्छित्तं च ॥

इणमेव अत्थो किं चि विसेसा भण्णति—

[भा. ३६१] दिव्वाइ तियं उक्कोसगाइ एक्केकगं तु तं विविधं ।
तिप्परिग्गहमेक्केकं, सममत्तं ऽममत्ततो दुविधं ॥

चू. दिव्वं माणुस्सयं तिरियं च एक्केकयं पुणो तिविहं—उक्कोस—मज्झिम—जहन्नयं च । पुणो एक्केकं तिपरिग्गहं तुडिय कोडुडिय पायावच्चं च । पुणो एक्केकं दुविकप्यं—सममत्तं अमत्तभेदेण एते चेयणे अचेयणे च भेया । इमे पुण पायसो अचेयणे भवन्ति ॥

[भा. ३६२] पडिमाजुत देहजुयं, पडिमा सन्निहित एतरा दुविधं ।
देहा तु दिव्ववज्झा, सचेतनमचेतणा होति ॥

चू. पडिमाणं पडिमा, जुअं सह, प्रतिमयासेवनमित्यर्थः । जं पडिमा जुयं तं दुविहं—सण्णिहिपडिमा वा, असन्निहियपडिमा वा । दिव्ववज्झ त्ति मणुयतिरिपाण सचेयणा अचेयणा य भवन्ति । दिव्वा पुण सचेयणा एव, अचेयणा न भवंत । जन्हा पदीवजाला इव सहसा विद्धंसन्ति । एवं सण्णभेदं इहेवज्झयणे छट्टुद्वेसे भण्णिहिति । गया दप्पिया मेहुण पडिसेवणा ॥

इयाणिं कप्पिया पडिसेवणा भण्णति— एवं सूरिणा भणिते चोदगाह— चिहुउ ता कप्पिया पडिसेवणा, दप्पकप्पियाणं ताव विसेसं भणाहि, कहं वा दप्पिया कप्पिया पडिसेवणा भण्णति ?

गुरुराह—

[भा. ३६३] रागदोसाणुगता तु, दप्पिया कप्पिया तु तदभावा ।
आराधतो तु कप्पे, विराधतो होति दप्पेणं ॥

चू. पीतीलक्खणो रागो, अप्पीतिलक्खणो दोसो, अनुगता सहिया, निक्कारणलक्खणो दप्पं, रागदोसानुगया दप्पिया भवतीत्यर्थः । कारणपुव्वगो कप्पो, तदभावाद्रागदोसाभावात्,

कारणे रागद्वेषाभावात् च कप्पिया भवतीत्यर्थः ।

शिष्यः पुनरपि पृच्छेत्—दर्पकल्पाभ्यां सेविते किं भवति । उच्यते, आराहओ पच्छद्धं, कपेण ज्ञानादीनामाराहको भवति, तेषां चैव दर्पात् विराधको भवति । विराधको विनाशकः ॥

पुनरप्याह चोदक—जति रागदोसपन्नयाओ दप्पिया पडिसेवणा भवति, मेहुणे कप्पियाए अभावो पावति । आयरियाह—

[भा. ३६४] कामं सव्वपदेसु विउस्सग्गववातधम्मता जुत्ता ।

मोत्तु मेहुण— धम्मं, न विणा सो रागदोसेहि ॥

चू. अहवा— संबंधं आचार्य एव आह—मेहुणे कप्पियाए अभावो । चोदगाह— ननु सव्वपदान अपवाद—धम्मता जुत्ता ? आचार्याह— “कामं” सव्वगाहा । काम शब्दः इच्छार्थं अनुमतार्थं, च, इह तु अनुमतार्थं द्रष्टव्यः । सव्वपयाणि मूलतरपयाणि, अविसदो अवधारणे । तेसु उस्सग्गववात धम्मया जुत्ता । “उस्सग्गो” पडिसेहो, “अववातो” अणुण्णा “धम्मता” लक्खणता, जुज्जते घटतेत्यर्थः । सच्चं सव्वेसु मूलगुणउत्तरगुणपदेसु उस्सग्गववायलक्खणं जुज्जति तहावि मोत्तु परित्यज्य मेहुणं जुम्मं, तस्स भावो मेहुणभावो अंबभभावेत्यर्थः । किमर्थं ? उच्यते, न विणा रागद्वेषाभ्यां सो मेहुणभावो भवतीत्यर्थः । रागद्वेषादिसंभवे सत्यपि संयमजीवितादि निमित्तं आसेवमानः स्वल्पप्रायश्चित्त इत्याह ॥

[भा. ३६५] संजमजीवियहेउं, कुसलेणालंबणेण वण्णेणं ।

भयमाणे उ अकिच्चं, हानी वड्डी व पच्छित्ते ॥

चू. जीवितं दुविहं—संजमजीवितं असंजमजीवितं च । असंजमजीवियवुदासा संजमजीवियकारणाए त्ति वुत्तं भवति । चिरं कालं संजमजीविण जीविस्सामीत्यर्थः । कुसलं पहाणं, विसोहिकारकमिति वुत्तं भवति । आलंबिज्जति जं तमालंबणं, तं दुविहं—दव्वे वल्लिवियाणाइ, भावे नाणादि । अन्नमिति पुच्चभणितातो अन्नं एवमादीहिं कारणेहिं भयमाणे उ अकिच्चं “भय” सेवाते, “तु” सदो अवधारणे, “अकिच्चं” मेहुणं, तं कारणे सेवियं तो हाणी वा पच्छित्ते वुड्डी वा पच्छित्ते भवतीति ॥ पुनरप्याह चोदकः—जति कुसलालंबणसेवण पच्छित्तं वुत्तं भवति, कम्हा मेहुणे कप्पिया इति भणिय ? उच्यते—

[भा. ३६६] गीयत्थो जतणाए, कडजोगी कारणंमि निदोसो ।

एगेसिं गीत कडो, अरत्त ऽदुड्ढो उ जतणाए ॥

चू. गीतो अत्यो जेण गीतत्थो गृहीतार्थः इत्यर्थः । जयणा—जं जं अप्पत्तरं अवरहड्डाणं तं तं पडिसेवितं तो जयणा भण्णति । कडजोगी—जोगी किरिया सा कया जेण सो कडजोगी भण्णति सा य तवे विसुद्धड्डाण्णेसणे वा । कारणं पुण नाणाति । एस पढमभंगो । एत्थ य निदोसो भवति गीयत्थो जयणाए कडजोगी निक्कारणे सदोसो एस बितिय भंगो । एवं सोलसभंगा कायव्वा । एत्थ पढमभंगेण पडिसेवियं तो कप्पिया भवतीत्यर्थः ।

एगेसिं पुनराचार्याणां इह द्वात्रिंशदभंगा भवंति । गीयत्थो कडजोगी अरत्तो अदुड्ढो जयणाए, एस पढमो भंगो । गीयत्थो कडजोगी अरत्तो अदुड्ढो अजयणाए, एस बितियभंगो । एवं बत्तीसं भंगा कायव्वा । एत्थ वा पढमभंगे पडिसेवयंतो कप्पिया भवति ॥ चोदगाह— “जइ पढमभंगे

कपिया ननु तया निदोस एव" ? आचार्याह—

[भा. ३६७] जइ सव्वसो अभावो, रागादीणं हवेज्ज निदोसो ।

जतणाजुतेसु तेसु, अप्पतरं होति पच्छित्तं ॥

चू. यदीत्ययमभ्युपगमे । सव्वसो सर्वप्रकारेण, अभावो सर्वप्रकारानुपलब्धि, केसिं अभावो रागादीनां, “आदि” सदातो दोसो मोहो य धेप्पति । यद्येवंतो मेहुणे हवेज्ज निदोसो अप्रायश्चित्तीत्यर्थः न पुण सव्वसो रागादीणां मेहुणे अभावो अपयच्छित्ती वा, नवरं—जयणाजुतेसु “जयणा” यत्तः, ताए “जुता” उपेता इत्यर्थः, “तेसु” ति जयणाकारिसु पुरिसेसु, तु सद्दो अवधारणे यस्मादर्थे वा, अप्पतरं होइ पच्छित्तं, तम्हा जयणाए वड्डियव्वं ॥

उवदेसो “भयमाणे उ अकिच्चं” अस्य व्याख्या ।

[भा. ३६८] सामत्थ निव अपुत्ते, सचिव मुनी धम्मलक्ख वेसणता ।

अणह बिय तरुणु, रोधो एगेसिं पडिमदायणता ॥

चू. एगो राया अपुत्तो सचिवो मंती तेन समाणं सामत्थणं—संप्रधारणं, अपुत्तस्स मे रज्जं दाइएहिं पारब्भेज्ज, किं कायव्वं ? सचिवाह—जहा परखेत्ते अन्नेण बीयं वावियं खेत्तिणो आहव्वं भवति, एवं तुह अंते उरखेत्ते अन्नेन बीयं बिसट्टं तुह चेव पुत्तो भवंति” । पडिसुत्तं रन्ना, को पवेसेज्जति ? सचिवाह—पासंडिणो निरुद्धिंदिया भवंति, ते पवेसिज्जंतु । एत्थ राया अनुमए कोइ मुनी धम्मलक्खेण पवेसेज्ज, “मुणी” साहू, भगवं ! अंते उरे धम्मकहक्खाणं कायव्वं, “लक्खं” छच्चं, तेन धम्मकहाख्यानछच्चे न प्रवेशयंति । ते य जे तरुणा अणहबीया ते पवेसिता, अविणइबीया इति वुत्तं भवति । अहवा “अणघा” निरोगा अणुवहयपंचेदियसरीरा, “बीया” इति सबीया । ते तरुणियियाहिं समाणं ओरोहो अंतेपुरं तत्थ बला भोगे भुंजाविज्जंति । एत्थ कोइसाहू नेच्छइ भोत्तुं । उक्तं च—

“वरं प्रवेष्टुं ज्वलितं हुताशनं, नचापि भग्नं चिरसंचितं व्रतम् ।

वरं हि मृत्यु सुविशुद्धकर्मणो, न चापि शीलस्खलितस्य जीवितम् ॥”

तस्स एवं अनिच्छमाणस्स रायपुरिसेहिं सीस कट्टियं । एगेसिं पडिमादायणं ति अन्ने पुण आयरिया भणंति — जहा न सुद्धु प्रगासे लिप्पयपडिमं काउं लक्खारसभरियाए सीसं छिज्जंतं ततो पच्छा साहु भणंति जहा—एयस्स अनिच्छमाणस्स सीसं छिण्णं एवं जति नेच्छसि तुमं पि छिंदामो । एवं साभाविते कतके वा सिरच्छेदणे कए अभोगत्वेन व्यवसितानामिदमुच्यते—

[भा. ३६९] सुद्धुल्लसिते भीते, पच्चक्खाणे पडिच्छ गच्छ थेर विदू ।

मूलं छेदो छगुरु, चउगुरु लहु मासगुरुलहुओ ।

चू. जस्स ताव सिरं छिण्णं स सुद्धो । “उल्लसिओ” एतेण वि ताव मिसेण इत्थीं पावामो हरिसितो । अवरो जति न सेवामिं तो मे सिरं छिज्जति अतो भीतो सेवति । अवरो वि किमेवं अनालोऽपडिक्कंतो मरामि, सेवामि ताव पच्छालोइयपडिक्कंतो कतपच्चक्खाणो मराहीम ति आलंबणं काउं सेवति । अवरो इमं आलंबणं काउं सेवति, जीवंतो पडिच्छयाणं वायणं दाहं ति सेवति । अवरो गच्छं सारिक्खस्सामी ति सेवति । अवरो चिंतयति मया विणा थेरामं न कोति कितिकम्मं काहिति अहं जीवंतो थेराणं वेयावच्चं काहिति सेवति । अवरो विदू आयरिया, तेसिं

वेयावच्चं जीवंतो करिस्सामि त्ति सेवति ।

एतेसिं उल्लसियं मूलं, भीए छेदो, पच्चक्खाणे छगुरुअं, पडिच्छे चउगुरुगा, गच्छे चउलहुगा, धेरे गामुरु, विदू मासलहुय त्ति ॥ “उल्लसित-भीत-पच्चक्खाणस्स” इमावक्खाणगाहा-

[भा. ३७०] निरुवहतजोगिस्थीणं, विउब्बणं हरिसमुल्लसण मूलं ।

भय रोमंचे छेदो, परिण्णं कालं ति छगुरुगा ॥

चू. पंचपंचासण्हं वरिसाणं उवरि उवहयजोणी इत्थिया भवति, आरेइअ अनुवहयजोणी गर्भं गृण्हातीत्यर्थः । विउब्बिया मंडियपसाहिया दडुं हरिसुद्धुसितरोमस्स मूलं भवति । भयसा पुण रोमंचे छेदो । परिण्णा पच्चक्खाणं । सेसं कंठं ॥ “पडिच्छागी” एगगाहाए वक्खाणेति-

[भा. ३७१] मा सीएज्ज पडिच्छा, गच्छो फुट्टेज्ज धेर संपेच्छं ।

गुरुणं वेयावच्चं काहंति य सेवओ लहुओ ॥

चू. “भयमाणे उ अकिच्चं” जहा चुट्टी पच्छित्ते तथा भण्णति-

[भा. ३७२] लहुओ य होइ मासो, दुब्भिक्ख विसज्जणा य साहूणं ।

नेहानुरायरत्तो, खुड्डो वि य नेच्छते गंतुं ॥

चू. असिवाइकारणेसु उप्पण्णेसु वा उप्पज्जिस्संति वानाउं जइ य सयं गंतुमसमत्थो आयरिओ जंघबलपरिक्खीणो साहू न विसज्जेइ । तो आयरियस्स असमाचीरीणिप्पण्णं मासलहुं पच्छित्तं । अविसज्जंतस्स य आणादी दोसा । तत्थ य असंजमरत्ता एसणं पेलेज्जा, मरणं वा हवेज्जा भत्ताभावओ, जम्हा एते दोसा तम्हा गुरुणा विसज्जेयव्वो गच्छो । गुरुणा सव्वे गच्छो विसज्जितो । तत्थेगो खुड्डो गो गुरुणं नेहानुरायरत्तो नेच्छति गंतुं ॥

[भा. ३७३] असती गच्छविसज्जण, देसखंधाओ खुड्डोओसरणं ।

नीसा भिक्ख विभाओ पवसितपति दान सेवा य ॥

चू. असति भत्तपाणाओ सव्वो गच्छो गओ । खुड्डो वि अणिच्छओ पेसिओ । जता गच्छो देसखंधं गतो, देसंतैत्यर्थः, तदा सो खुड्डो नासिओ नियत्तो । गुरुणा भणियं-दुड्डु ते कयं जं नियत्तो । जा तस्स आयरियस्स निसाहरे सो भिक्खा लब्भति तीए विभागं अहिततरं खुड्डस्स देति । सो खुड्डो चिंतयति-एस वि मे आयरिओ किलेसितो ततो गुरुमापुच्छिउं वीसु पडिडिओ गतो । एगागीए पवसितपतीत्थियाए बण्णति “अहं ते भत्तं दलयामि जति मे पडिसेवसि” तेन पडिसुयं ॥ “पवसियपति दान सेवा य” अस्य व्याख्या-

[भा. ३७४] भिक्खं पि य परिहायति, भोगेहिं निमंतणा य साहुस्स ।

गिण्हति एगंतरियं, लहुगा गुरुगा य चउमासा ॥

[भा. ३७५] पडिसेवतस्स तहिं, छम्मासा छेद होति मूलं च ।

अणवट्टप्पो पारंचिओ, आपुच्छा य तिविधं मि ॥

चू. सो खुड्डो चिंतयति “जइ एयं पडिसेवियं नेच्छामि तो मरामि, अहं सेवामि तो जीवंतो पच्छित्तं चरिहामि, सुत्तत्याणि य धिच्छं, दीहं च कालं संजमं करिस्सामि” । एवं चिंतिऊण जयणं करेति । एगंतरियं भत्तं गेण्हति पडिसेवति य, पढम दिवसे गेण्हतस्सेवंतस्स चउलहुगं, बितियदिवसे अभत्तडुं करेति, ततियदिवसे गेण्हतस्सेवंतस्स चउगुरुगं, एवं चोदइसे दिवसे

पारंचियं । अह निरंतरं पडिसेवति ततो बितियदिने चेव मूलं भवति । एसा बुद्ध भणिता ॥

पुच्छा य तिविहंमि त्ति सीसो पुच्छति--दिव्व--माणुस--तिरिच्छेसु कहं मेहुणाभलासो उप्पज्जति । आचार्याह--

[भा. ३७६] वसहीए दोसेणं, दडुं सारउ व पुव्वभुताइं ।

तेगिच्छा सदमाती, असज्जणा तीसु वि जतणा ॥

चू. वसही सेजा, तीसे दोसेण मेहुणअभिलासो उप्पज्जति स्त्र्यादिसंसक्तेत्यर्थः । अहवा दिव्वादिस्थि दडुं, पुव्वं गिहत्थकाले जाणि इत्थियाहिं समं भुत्ताणि वा हसियाणि वा ललियाणि वा ताणि य परिऊण मेहुणभावो भवति । एवं उप्पण्णे किं कायव्वं ? भण्णति--तिगिच्छा कायव्वा, सा तिगिच्छा निव्वीयाइ त्ति, तं अइकंतस्स सदमाई जत्थिथीसदं सुणेत्ति रहस्सदं वा, “आदि” ग्गहणाओ आलिंगनोवहूनचुं बनादयः तत्रासौ स्थविरसहितो स्थाप्यते, यद्येवं स्यापदुशमः । असंजण त्ति असंगो अहेगीत्यर्थः, न ताए अच्चियजणाए गेही कायव्वा इति । एवं तिसु दिव्वाइसु जयणा दडुव्वा । गता मेहुणस्स कप्पिया पडिसेवणा ॥ गयं मेहुणं ॥

इदानिं परिग्गहो भण्णति--तस्स दुविहा पडिसेवणा--दप्पिया कप्पिया य । तत्थ दप्पियं ताव भणाति--

[भा. ३७७] दुविधो परिग्गहो पुण, लोइय--लोउत्तरो सभासेण ।

दव्वे खेत्ते काले भावंमि य होति कोधादी ॥

चू. पुण सद्दो अवधारणे पादपूरणे वा । एक्केको पुण दव्वादि दडुव्वो । सेसं कंठं ॥

- दव्व-खेत्त-कालाणं इमा वक्खा-

[भा. ३७८] सच्चित्तादी दव्वे, खेत्तंमि गिहादि जच्चिरं कालं ।

भावे तु क्रोधमादी, कोहे सव्वस्स हरणादी ॥

चू. सच्चित्तं दव्वं दुपयं चउपयं अपयं वा, “आदि” ग्गहणातो अच्चित्तमीसे, अचिसं हिरण्यादि, मीसं निज्जोगसहियं आसादि । एताणि जो परिगेण्हति मुच्छित्तो स दव्वपरिग्गहो भण्णति । गिहाणि खाओसितोभयकेउमादियाणि खेत्ताणि परिगेण्हंतस्स खेत्तपरिग्गहो भवति । जंमि वा खेत्ते वण्णिज्जति स खेत्तपरिग्गहो भवति । एते चेव दव्वखेत्तपरिग्गहा जच्चिरं कालं परिगेण्हति जंमि वा वण्णिज्जति काले स कालपरिग्गहो भवति । भावंमि य होति कोहाति त्ति अस्य व्याख्या “भावे उ” पच्छद्धं । भावे उ परिग्गह, “तु” शब्दो परिग्गहवाचकः, कोहाती “आदि” सद्दातो मानमायालोभा घेप्पंति । तत्थ कोहपरिग्गहव्याख्या--कोहे सव्वस्स हरणादी । कोहेण य रायादी कस्सइ रुद्धो सव्वस्स हरिउं अप्पणो पडिग्गहे करेति, एस कोहेण भावपरिग्गहो “आदि” सद्दातो डंडेति, अवकारिणो वा अवहरंति कोहेण ॥ इदानिं माने --

[भा. ३७९] दोगच्च वइतो माने, धणिमं पूइज्जति त्ति अज्जिणति ।

माया निधाणमाती, सुवण्ण--दुवण्णकरणं वा ॥

चू. दोगच्चं दारिदं, सविसतातो गतो वतिओ भण्णति, माने त्ति एवं माणेण उवज्जिणइ, भणियं च “दोगच्चेण वइतो माणेण व निग्गतो घरा सो उ जइ वि न नंदति पुरिसो मुक्को परिभूय-वासाओ ।” अहवा धणिमं धणमंतो लोगो पूइज्जति त्ति अहं पि पूइज्जिस्सामि त्ति, दारिदं न

कश्चित्पूजयतीत्येवं माणओ परिग्गहं उवज्जिणति । माया निहाणमादी मायाए निहाणयं निहणंति, “आदि” ग्रहणात् छद्मे न व्यवहरति । अहवा कण्णे हत्थे वा आभरणं किंचि, ‘मा मे कोति हरिस्सइ’ त्ति सुवण्णं दुवण्णं करेति । एवं मायाए भावपरिग्गहो भवति ॥

“सव्वानुपातित्ता लोभस्स” अतो लोभो नाभिहितो । जो वि एस कोहदि परिग्गहो भणितो एसो वि लोभमंतरेण न भवतीति उक्त एव लोभः, जम्हा अतीव मुच्छित्तो उवज्जिणति, सो वि लोभे भावपरिग्गहो भवति त्ति भणितो लोइयपरिग्गहो । इदानिं लोउत्तरीओ भण्णति । सो समासओ दुविहो—

[भा. ३८०] सुहुमो य बादरो य, दुविहो लोउत्तरो समासेणं ।

कागादि साण गोणे, कप्पड्ढग रक्खण ममत्ते ॥

चू. इसिं ममत्तभावो सुहुमो परिग्गहो भण्णति । तिव्वो य ममत्तभावो बायरो परिग्गहो भण्णति । एसो दुविहो वि, पुणो वि चउहा वित्थारिज्जति—दव्व—खेत्त—काल—भावे । तत्थ दव्वे “कागादि” पच्छद्धं । अप्पणो पाणगादिसु काकं अवरज्झंतं निवारेति । “आदि” गहणातो साण—सिगालादि, साणं वा डसमाणं, गोणं वा वसहिमादिसु अवरज्झंतं, सेज्जायरादियाण वा कप्पड्ढगं अण्णावदेसेण रक्खइ, सयणादिसु वा ममत्तगं करेइ ॥

[भा. ३८१] सेहादी पडिकुट्ठो, सच्चित्ते अनेसणादि अच्चित्ते ।

ओरालिए हिरण्णे, छक्काय परिग्गहे जं च ॥

चू. सेहा वा पडिकुट्ठा पव्वावंतस्स परिग्गहो भवति । अण्णाभव्वं वा पव्वावणिज्जं सच्चित्तं पव्वावंतस्स परिग्गहो भवति । “आदि” भेदवाचकः । अनेसणीयं वा अचित्तं भत्तादिगेण्हंतस्स परिग्गहो भवइ । ‘आदि’ सहो भेदवाचकः । आदिसद्दातो वा वत्थ—पाद—सेज्जा घेप्पंति । अचित्तगहणातो वा अतिरित्तोविग्रहणं करोति । स चानुपकारित्वात् परिग्गहो भवति । छक्कायसच्चित्ते जीविकाए गेण्हंतस्स परिग्गहो भवति । जं च त्ति जं एतेसु कागादिसु पायच्छित्तं तं च दडुव्वमिति एतेसिं कागाइयाणिमा चिरंतना पायच्छित्तगाहा—

[भा. ३८२] पंचादी लहुगुरुगा, एसणमादीसु जेसु ठाणेसु ।

गुरुगा हिरण्णमादी, छक्कायविराधणे जं च ॥

चू. पंचत्ति पणगं, तं आइ काउं एसणादिसु जत्थ जत्थ संभवति जं पायच्छित्तं तं दायव्वमिति लहुगा गुरुगा य त्ति पणगा एवं संबज्झंति । अहवा पणगमादी काउं जाव चउलहु चउगुरुगा जं जेसु ठाणेसु पायच्छित्तं संभवति तं दायव्वमिति । “आदि” सद्दातो उप्पायण उग्गमा घेप्पंति । “हिरण्णं” गिण्हंतस्स चउगुरुगा । “आदि” सद्दातो ओरालिए वि चउगुरुगा । छक्कायविराहणे “जं” पायच्छित्तं दडुव्वं तं चिमं “छक्काय चउसु लहुगा” SSकारग गाहा ॥

इणमेवार्थं भाष्यकारो व्याख्यानयति—

[भा. ३८३] गिहिणोऽवरज्झमाणे, सुण—मज्जारादि अप्पणो वा वि ।

वारेऊण न कप्पति, जिणाण थेराण तु गिहीणं ॥

चू. गिहिणो गिहत्थस्स अवरज्झंति अवरहं करेति, साणो मज्जारा वा “आदि” सद्दातो गणगादओ घेप्पंति, अप्पणो वा एते भत्तादिसु अवरज्झंति, ते “अवरज्झमाणे” वि वारेऊण न

कम्पति, जिणाण जिणकप्पियाण, धेरा गच्छवासिणो, तेसु गिहत्थाण अवरज्झमाणा वारेऊण न कम्पति, अप्पणो य वारेऊण कम्पतीत्यर्थः ॥ एतेसु चेव “कागादिसु पच्छित्तं भण्णति—

[भा. ३८४] काकणिवारणे लहुओ, जाव ममत्तं तु लहुअ सेसेसु ।

सज्झसवासादि त्ति, तेन लहू रागिणो गुरुगा ॥

चू, कागं निवारोतिं भासलहुं, सेसेसु त्ति साण—गोण चउलहुगा, सेज्जातरममत्तेण कप्पट्ठां रक्खति चउलहुगं चेव । मज्झसवासा एगग्गामणिवासिनः स्वजना वा तेन सण्णादिगादिसु ममत्तेण रक्खति तहावि चउलहुं । अह कप्पट्ठां रागेण रक्खति तो चउगुरुगं ॥ ३

सेहदिपडिकुट्ठे त्ति अस्य व्याख्या—

[भा. ३८५] भेदअडयालसेहे, दुरुवहीणा तु ते भवे पिंडे ।

घडितेतरमोरालं, वत्थादिगतं न उ गणोति ॥

चू, अडयालीसं भेदा सेहाण अपव्वावणिज्जा, ते य इमा - गाहा—

“अट्टारस पुरिसेसुं, वीसं इत्थीसु, दसं नपुंसेसुं ।—

पव्वावणा अणरिहा, भणिया माणेण एते उ ॥”

तेसिं तु सरुवं पच्छित्तं च जहा अणलसुत्ते तहा दट्ठव्वमिति । इह पुण सामण्णओ चउगुरु पच्छित्तं । अनाभव्वं सच्चित्तं गेणहंतस्स चउगुरुगा चेव । “अणेसणे” इति अस्य व्याख्या—दुरुवहीणाओ ते भवे पिंडे पडिकुट्ठभेदा ये अधिकृता ते दुरुवहीणा भेदा पिंडे भवन्तीत्यर्थः । अडयालीसंभेदमज्झातो दो रूवा सोहिता जाता छायालीसं । कहं पुण छायालीसं भवति ?

“सोलसमुग्गमदोसा, सोलसमुप्पायणाए दोसा उ ।

दस एसणाए दोसा, संजोयणमादि पंचेव ॥”

संजोयणा, अइप्पमाणं, इंगाले धूमं, निक्कारणे त एते सव्वे समुदिता सत्तयालीसं भवति एत्थ मीसजायं अज्झोयर—सरिसं काऊण केडिज्जति अतो छायालीसं ।

अन्ने पुण आयरिया—सव्वाणुप्पाती संका इति काउं संकं अवणयंति । अन्ने पुण—संजोयणादि निक्कारणवज्जिया छायालीसं करंति । एतेसिं सरुवं जहा “पिंडनिज्जुतीए”, पच्छित्तं जहा “कप्पपेढे” तहा इहं पि दट्ठव्वमिति । अचित्ते जहन्न—मज्झिम—उक्कोसेसु तण्णिफ्फणं दट्ठव्वमिति ।

“ओरालिए हिरण्णे” अस्य व्याख्या—घडितेतरमोरालियं घडियं आभरणादी ओरालं भण्णति, इतरं पुण अघडियं तं हिरण्णं भण्णति । एत्थ जहा कमणिहेसे हिरण्णसद्दो लुत्तो दट्ठव्वो अहवा—घडियं, “इतरं” अघडियं, सववं सामण्णेण ओरालियं भण्णति । वत्थं वासाकप्पादि “आदि” सद्दातो पात्रादि धम्मोवकरणं सव्वं घेप्पति । गतशब्दो धर्मोपकरणभेदावधारणे द्रष्टव्यः अहवा—गगारो आदि सद्दे पविट्ठो “वत्थातिगं”, तगारेण वत्थादिगाण निहेसो, नकारो प्रतिषधे, तु सद्दो अपरिग्गहावधारणे त्ति । न गणोति नमण्णंती ति वुत्तं भवति । वत्थातीतं धर्मोपकरणं न परिग्रहं मन्यंतेत्यर्थः । तान्येव महद्धनानिमुच्छाए वा परिभुजंतस्स परिग्गहो भवति । चउगुरुगं च से पच्छित्तं भवति । दव्वपरिग्गहो गतो ॥ इदानीं खेत्त परिग्गहो भण्णति—

[भा. ३८६] ओगासे संथारो, उवस्सय—कुल—गाम—नगर—देस—रज्जे य ।

चत्तारि छच्च लहु, गुरु छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू. ओगासो पडिस्सगस्सेगदेसो, तम्मि पवातादिके रमणीये ममत्तं करेति, संधारगो संधारभूमी, तीए ममत्तं करेइ । उवस्सओ वसही, तीए वा ममत्तं करेति । एवं कुले कुलं कुटुंब, गाम-नगरा पसिद्धा, देसो पुण जहा कच्छदेसो सिंधुदेसो सुरद्धादि, राणयभोत्ती रज्जं भण्णति । सापुण भोत्ती एगविसओ अनेगविसओ वा होज्ज । एतेसोगासादिसु पच्छित्तं जहासंखेण “चत्तारि छच्च” पच्छद्धं कंठं । खेत्त परिग्गहो गतो ॥ इदानीं कालपरिग्गहो भण्णति-

[भा. ३८७] कालादीते काले, कालविवद्वास कालतो अकाले ।

लहुओ लहुया गुरुगा, सुद्धपदे सेवती जं चण्णं ॥

चू. कालातीए त्ति कालतो अतीत्तं, उडुबद्धे मासातिरित्तं वसंतस्स, वासासु य अतिरित्तं वसंतस्स, काले त्ति कालपरिग्गहो भवति, नितिय वासदोसो य भवति, कालविवद्वासे ति कालस्स विवद्वासो तं करेति, कहां ? भण्णति, कालओ अकाले ति “कालओ” त्ति न उडुबद्धे काले विहरति, “अकाले” त्ति वासाकाले विहरइ । अहवा दिवा न विहरति, राओ विहरति, एस विपर्यास, इदं प्रायश्चित्तं उडुबद्धे अतिरित्ते मासलहुगो, वासातिरित्ति चउलहुगा, कालविवद्वासे चउगुरुगा, एते पच्छित्ता सुद्धपदे भवति “सुद्धपदं” नाम जइवि अवरारहं न पत्तो तथा वि पच्छित्तं भवतीत्यर्थः सेवते जं चण्णं ति “जं चण्णं” संजम-पवयणआयविराहणं सेवति, तंनिप्फण्णं च पायच्छित्तं दट्ठव्वमिति । कालपरिग्गहो गतो ॥ इदानीं भावपरिग्गहो भण्णति-

[भा. ३८८] भावंमि रागदोसा, उवधीमादी ममत्त निक्खित्ते ।

पासत्थ ममत्त परिग्गहे य लहुगा गुरुगा य जे जत्थ ॥

चू. भावंमि भावपरिग्गहो राणेण दोसेण य भवति, उवही ओहिओ “आदि” सद्दातो उवग्गहिओ धेप्पति, तंमि दुविहे वि ममत्तं करेति । निक्खित्तं नाम गरलिगाबद्धं स्थापयति, चोरभएण निक्खिवति गोपयतीत्यर्थः । पासत्थादिसु वा ममत्तं करेति, ममीकारभात्रं, राएण वा परिणेहति आत्मपरिग्गहे स्थापयतीत्यर्थः । च सद्दातो अहाच्छंदेसु इत्थीसु य ममत्तं परिग्गहं वा करेति । लहुगा गुरुगा, जे जत्थ त्ति रागादयो संवज्झंति, ते तत्र दातव्या । पासत्थादिसु ममते चउलहुगा, अह रागं करेति तो चउगुरुगा, दोसेण पासत्थादिसु लउलहुगा चेव । उवहिनिक्खित्तेसु चउलहुगा, सच्छंदहत्थीसु चउगुरुगा ॥ पासत्थादि आहच्छंदइत्थीसु इमा ममत्त व्याख्या-

[भा. ३८९] मम सीस कुलिच्च-गणिच्चओ व मम भाति भाइणिज्जोत्ति ।

एमेव ममत्तकारंते, पच्छित्ते मग्गणा होत्ति ॥

चू. तेसु पासत्थादिसु एवं ममत्तं करेति । सेसं कंठं ॥

- इमा भाष्यकर्त्तरिका प्रायश्चित्त गाहा-

[भा. ३९०] उवधिममत्ते लहुगा, तेनमया निक्खवंति ते चेव ।

ओसन्नगिही लहुगा, सच्छंदित्थीसु चउगुरुगा ॥

चू. ते चेव त्ति चउलहुगा, ओसण्ण गिहीण य ममत्ते चउलहुगा चेव सेसं गताथं । गतो भावपरिग्गहो । गता परिग्गहस्स दप्पिया पडिसेवणा ॥ इदानीं कप्पिया भण्णति -

[भा. ३९१] अनभोगे गेलण्णे अद्धाणे दुल्लभऽड्डाजाते य ।

सेहे गित्ताणमादी मज्जाया ठावणुद्दाहो ॥

[भा. ३९२] अनभोगे गेलण्णे अद्धाणे दुल्लभुत्तिमट्ठोमे ।
सेहे गिलाणमादी पडिक्कमे विज्ज-दुट्ठे य ॥

चू. एयाओ दोन्नि दारगाहाओ । एत्थ पढमदारगाहा-पुव्वद्धेण दव्वदाराववातो गहितो, पच्छद्धेण खेत्ताववाओ गहिओ । वित्तियदारगाहा-पुव्वद्धेण कालाववातो गहितो, पच्छद्धेण भावाववातो गहितो ॥ “अनाभोगे” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३९३] सव्वपदनाभोगा, गेलण्णोसघपदावणे वारे ।
काकादि अहिपडंते, दव्व ममत्तं च बालादी ।

चू. सव्वेपदा सव्वपदा, केते सव्वपदा ? “कागादि साण-गोणा धक्कायपरिग्गहावसाणा, एते सव्वपदा । एते जहा पडिसिद्धा तथा अनाभोगेण कर्यादित्यर्थः । अनाभोगे त्ति गतं ।

“गिलाणे” त्ति अस्य व्याख्या- गेलण्णोसह गिलाणस्स ओसहाणि उण्हे कत्ताणि, तत्थ कागे अहिपडंते निवारएति । “आदि” सद्दातो साण-गोणा निवारएति । एवं गिलाणकारणेण निवारंतो सुद्धो । गिताणकारणेण वा कप्पट्टगरक्खणं ममत्तं वा कुज्जा, जओ भण्णति-दव्वममत्तं च बालादि त्ति “दव्वमि”ति दव्वदारजापनार्थं, दव्वं वा लभिस्सामि त्ति ममत्तक्खणं करेति, “ममत्तं” अन्नतरदव्वनिमित्तं बाले वा सुही मायापियरो से गिलाणस्स पडित्तप्पंति, “बाले”त्ति बालस्स रक्खणं कुज्जा गिलाणपडित्तप्पणत्थं, “आदि” सद्दातो अबाले वि ताव रक्खणं कुज्जा गिलाणट्ठायमिति गेलण्णट्ठा वा ॥ अडयालसेहा पडिकुट्ठा पव्वावेज्जा, जतो भण्णति-

[भा. ३९४] अतरंत परियराण व. पडिकुट्ठा अधव विज्जस्स ।
तेसद्धायमणेसिं, विज्ज-हिरण्णं विसे कणगं ॥

चू. अतरंतो गिलाणो, पडियरगा गिलाणवावारवाहगा, वगारो समुच्चये, पडिकुट्ठा निवारिता अपव्वावणिज्ज त्ति वुत्तं भवति-तप्पंति त्ति वावारवहणत्थे वट्ठिसंतीत्यर्थः, गिलाणस्स वा पडिचरणाण वा वेयावच्चं करिष्णंतीत्यतः प्रव्राजयति । अहवा-वेज्जस्स करिष्णंती त्ति ततो वा प्रव्राजयति । तेसं गिलाणपडियरगविज्जाणट्ठाय अणेसणं पि करेज्जा । गिलाणमंगीकृत्य वेज्जट्ठता य हिरण्णं पि गेण्हेज्जा । ओरालस्याववादः, विसे कणगं त्ति विषयस्तस्य सुवर्णं कनकं तं धेतुं घसिऊण विसनिग्घायणट्ठा तस्स पाणं दिज्जति, अतो गिलाणट्ठा ओरालियग्रहणं भवेज्ज ॥

गिलाणट्ठा “छक्कायपरिग्गहे” त्ति अस्यापवाद-

[भा. ३९५] कायाण वि उवओगो, गलाणकज्जे व वेज्जकज्जे वा ।
एमेव य अद्धाणे सेज्जातरभत्तदाइसु वा ॥

चू. काया पुढवादी छ तेसिं पि उवओगो उवभोगो भवेज्ज, गिलाणकज्जे व गिलाणस्सेव अण्णोवभोगा य लवणादि, वेज्जस्स वा उवभोगाय, तदपि ग्लाननिमित्तं । एवं गिलाणकारणेण कागादओ सव्वे अववतिता । गिलाणे त्ति गतं । इदानिं “अद्धाणे”त्ति अस्य व्याख्या-“एमेव य” पच्छद्धं “एव” मवधारणे, जहा गिलाणट्ठा कागादिया दारा वुत्ता तहेव अद्धाणेवीत्यर्थः । अद्धाणपडिवण्णाण जो ज्ञातरो जो वा दाणाइसट्ठो भत्तं देति । “व” कारो समुच्चये, एतेसिं किंचि वि सागारियं आयवे होजे, तत्थ काग-गोण-साणा अहिवडंता निवारएज्जा, पीतिं से उप्पज्ज सुट्ठतरं पडित्तप्पिसंतीति काउं कप्पट्टगं पि रक्खेज्जा ममत्तं वा करेज्जा ॥ ओरालिए-हिरण्णे-सेहाति-पडिकुट्ठा-एसण-छक्काया” एग गाहाए वक्खणोति-

[भा. ३९६] दुक्खं कप्पो वोढुं, तेन हिरण्णं कताकत्तं गेण्हे ।
पडिकुट्टा वि य तप्पे, एसण काया असंथरणे ॥

चू. दीहद्धाणपडिवण्णेहिं दुक्खं अद्धाणकप्पो वुब्भति, तेन कारणेण, हिरण्णं द्रविणं, कताकत्तं घडियरूवं अघडियरूवं वा अद्धाणे धेप्पति । अद्धाणपडिवण्णाण चैव पडिकुट्टसेहा भत्तपानविस्सामणोवकरणवहणादीहिं तप्पिस्संती ति काउं दिक्खेज्जा । अद्धाणे वा असंथरंता एसणं पि पेलेज्जा—अनेसणीयं गेण्हंतीत्यर्थः । अद्धाणे वा असंथरणे कायाण वि उवओगं करेज्जा प्रलंबादेरित्यर्थः । अद्धाणे त्ति गयं ॥ इदानि “दुल्लभे”त्ति दारं—

[भा. ३९७] दुल्लभदव्वं दाहिति, तेन निवारे ममत्तमादि वा ।
पडिकुट्टेसणघातं, ओराल कओ व काया वा ॥

चू. दुक्खं लभति जं तं दल्लभं, तं च सयपाक—सहस्सपागादियं दव्वं तं दाहिति त्ति तेन कारणेण काग—सुणगादी निवारेत्ति ममत्तं वा करेत्ति, “आदि” सद्दाती कप्पट्टगादि रक्खति । पडिकुट्टे वा सेहे पव्वावेत्ति, तेतं दुल्लभदव्वं लंभिउं समत्था भवंति । अहवा—कोपि गिही तेरासियपुत्तेण लज्झमाणो भणाति—जइ मम पुत्तं तेरासियं पव्वासेसि तो जं इमं दुल्लभं दव्वं तुमं अन्नेससि एयं चैव पयच्छामि । एवं दुल्लभदव्वद्वताए पडिकुट्टे पव्वावेज्जा । एसणं पिपेलेज्जा, अह उग्गमउप्पायणेसणादोसेहि जुत्तं दुल्लभं दव्वं गेण्हंतीत्यर्थः । दुल्लभदव्वद्वता वा ओरालहिरण्णे गेण्हेज्जा, तानि ओरालहिरण्णाणि धेत्तूण दुल्लभदव्वं किण्णिज्जा । काया व त्ति दुल्लभदव्वद्वया वा सच्चित्तकाया गेण्हेज्जा, कंहं ? पवालादिणा सच्चित्तपुढविक्काएण तं दुल्लभदव्वं किण्णिज्जा । दुल्लभदव्वं त्ति गतं ॥ इदानि अत्थजाए त्ति दारं भण्णति—

[भा. ३९८] एमेव अट्टजातं, दाहितो वारणा ममत्तं वा ।
पडिकुट्टव्वं तदट्टा, काया पुण जातरूवादी ॥

चू. एवावहारणे, जहा दुल्लभदव्वे एवं अट्टजाए वि दट्टव्वं । “जात” शब्दो भेदवाचकः अर्थभेदेत्यर्थः । एत्ते सेज्जातरात्ति अट्टजायं दाहिंतीत्ति तेन तेसिं काग—गोण—साणे अवरज्जंते निवारेज्जा, कप्पट्टगं वा रक्खेज्जा, ममत्तं वा करेज्जा, चकारो समुच्चये, पडिकुट्टं वा सेहं पव्वावेज्जा तदट्टाय दव्वद्वयेत्ति वुत्तं भवति, सो पडिकुट्टसेहो पव्वावितो दव्वजायं उप्पादयिष्यतीत्यर्थः । अट्टजायं पि उप्पादेत्तो एसणं पि पेलेज्जा, अहाभद्दगकुलेसु वा अणेसणीयं पि भिक्खं गिण्णिज्जा, मा हु रुट्टो न दाहिति अट्टजायं, अट्टजायणित्तेण वा काए गेण्हेज्जा, कंहं ? उच्चते, घातुपासाणमट्टियादि गहेऊण जातरूवं सुवण्णं, तं उप्पाएज्जा ।

पुण सद्दो विसेसणे दट्टव्वो, “आदि” सद्दातो रूप—तंब—सीसग—तउगादी घाउवायप्पओगा उप्पायतीत्यर्थः । अहवा “जायरूवं”—जं च प्रवालगवत् जातं तं जातरूवं भण्णति । दव्वपरिग्गहाववातो गतो ॥ इदानि खेत्तोववातो भण्णति—

[भा. ३९९] वुत्तं दव्वावातं, अधुणा खेत्ताववाततो वोच्छं ।
सेहे गिलाणमादी, मज्झाता ठावणुड्डाहे ॥

[भा. ४००] सेह ओवासादिसु सेहो, ममत्त पडिसेहणं कुज्जाहि ।
एमेव गिलाणे वी, नेह ममं तत्थ पउणिसं ॥

चू. उवासो आदि जेसिं ताणि उवासादीणि, ताणि संधार-उवस्सय-कुल-गाम-नगर-देस-रज्जं च पदेसु सेहो अयाणमाणो ममत्तं वा करेज्जा । अहवा भणेज्जा-मम तत्थ देसे मा कोति अल्लियओ, एस पडिसेहो । सेहे त्ति गयं ।

इदानिं गिलाणे त्ति । “एवमेव” पच्छद्धं-एवं अवधारणे, जहा सेहो उवासादिसु ममत्तं करेज्जा एवं गिलाणो वि उवासादिसु ममत्तं करेज्जा । अहवा स गिलाणो एवं भणेज्जा - नेह ममं तं गामं नगरं देसं रज्जं, तत्थाहं नीओ पउनिस्सामीत्यर्थः । “आदि” सद्वातो अगिलाणा वि सणायगो वग्गपत्तो भणेज्जा-“नेह ममं तं गामं तत्थहं नोवसग्गिज्जामि” त्ति । गिलाणे त्ति गतं ॥

इदानिं मज्जाय त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४०१] सागारिअदिन्नेसु व, उवासादिसु निवारए सेहे ।

ठवणाकुलेसु ठविएसु, वारए अलसनिद्धम्मे ॥

चू. सागारिओ सेज्जातरो, तेन जे उवासा नदिन्ना, तेसु उवासेसु सेहे अमज्जादिल्ले आयरमाणे निवारेज्जा । “आदि” सद्वाओ उवस्सओ घेप्पति । मज्जाये त्ति गतं । इदानिं ठवणे त्ति अस्य व्याख्या - “ठवणा” पच्छद्धं । ठवणकुला अतिशयकुला भण्णति, यष्पाचार्यादीनां भक्तमानीयते, तेसु ठविएसु अलसनिद्धम्मे पविसंते निवारतेत्यर्थः । ठवणे त्ति गतं ॥

गाम-नगर- देस-रज्जाणं अववातो भण्णति । उड्डाहे त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४०२] उड्डाहं व कुसीला, करेत्ति जहियं ततो निवारंति ।

अत्थंतेसु वि तहियं, पवयणहीला य उच्छेदो ॥

चू. जहियं त्ति गाम-नगर-देस-रज्जे कुसीला पासत्था अकिरियपडिसेवणा उड्डाहं - करेज्जा । ततो त्ति गाम-नगरादियाओ निवारेयव्वाणि, “वारणा” इह गामे अकिरियपडिसेवणा न कायव्वा । अच्छंतेसु वा तेसु पासत्थेसु, तहियं गामे पवयणं संघो, तस्स हीला निंदा भवति, भक्तपाणवसहि सेहादियाण वा वि उच्छेदो तेसु अच्छंतेसु, तम्हा ते ताओ पारंचि ए वि करेज्जा । उड्डाहे त्ति गयं ॥

चोदगाह - “ननु वारंतेस्स गामादिसु ममत्तं भवति” ? आचार्याह - न भवति, कहं ? उच्चते-

[भा. ४०३] जो तु अमज्जाइल्ले, निवारए तत्थ किं ममत्तं तु ।

होञ्ज सिया ममकारो, जति तं ठाणं सयं सेवे ॥

चू. य इत्यनुद्दिष्टस्य ग्रहणं, तु सद्दो निद्वेसे, “मज्जाया” सीमावक्त्वा, न मज्जाया अमज्जाया, तीए जो वड्ढति सो अमज्जादिल्लो, तं जो ताओ अमज्जाताओ “निवारते तत्थ किं ममत्तं तु” तत्थ किमिति अमज्जायपवतीणिवारणे, “किमि” ति क्षेपे, “ममत्तं” ममीकारो, “तु” सद्दो अममत्तावध-आरणे “होञ्ज” भवेञ्ज, सिया आसंकाए अवधारणे वा ममीकारः, यदीत्यभ्युपगमे, तमिति अमज्जायद्वाणं संवज्जति, स्वयं इति आत्मना प्रत्यासेवतीत्यर्थः । खेत्ताववातो गतो ॥

इदानिं कालाववातो भण्णति । अनाभोगे त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४०४] अनाभोगा अतिरित्तं, वसेञ्ज अतरंतो तप्पडियरा वा ।

अद्धाणंमि वि वरिसे, वाघाए दूरमग्गे वा ॥

चू. अनाभोगो अत्यंतविस्मृति, किं उडुमासकप्पो वासाकप्पो वा, पुण्णो न पुण्णो वा, एवं अनुवओगाओ अतिरित्तं पि वसिञ्जा । अनाभोगे त्ति गयं । गेलण्णे त्ति अस्य व्याख्या – अतरंतो तप्पडियरा वा “अंतरंतो” गिलाणो सो विहरिउमसमत्थो, उडुबद्धं वासियं वा अइरित्तं वसेञ्जा । गिलाणपडियरगा वा ग्लानप्रतिबद्धत्वात् अतिरित्तं वसेञ्जा । गिलाणे त्ति गतं ।

अद्धाणे त्ति अस्य व्याख्या – अद्धाणं पच्छद्धं । “अद्धाणं” पहपडिवत्ती, तं पडिवन्ना अंतरा य वापं पडेञ्जा ततो कालविवच्चासो वि हवेञ्जा । वाघातो त्ति “वाघातो” नाम विघं, तं वसहिभत्तादियाण होञ्जा, अतो तंभि उप्पन्ने वासासु वि गच्छेञ्जा । अहवा – उडुबद्धियखेत्ताओ वासावासखेत्तं गच्छंता अंतरा वाघातेण द्विता वासिउमारद्धो, वाघातोवरमे अप्पयाया, एवं कालविवच्चासं करेञ्जा । दूरे वा तं वासकप्पजोग्गं खित्तं वाघाततो वा अवाघातओ वा गच्छंताणं वासं पडिउमारद्धं, एवं वा वि विवच्चासं कुञ्जा । दूरे वा तं वासकप्पखेत्तं अंतरा य बहू अवाया अतो न गता, तत्थेव उडुवासिए खेत्ते वासकप्पं करेत्ति, एवं वा अतिरित्तं वसंति । अद्धाणे त्ति गयं ॥ दुल्लभे त्ति अस्य व्याख्या—

[भा. ४०५] धुवलंभो वा दव्वे, कइवय दिवसेहिं वसति अतिरित्तं ।

उडुअतिरेको वासो, वासविहारे विवच्चासो ॥

चू. दुल्लभदव्वडुता अतिरित्तं पि कालं वसेञ्जा । कहं ? उच्चते, पुण्णे मासकप्पे वासकप्पे दुल्लभदव्वस्स धुवो अवस्सं लाभो भविस्सति तेन कति वि थोवदिवसे अतिरित्तं पि वसेञ्जा । उडुबद्धकाले अतिरेगो वासो एवं संभवति । दुल्लभदव्वडुता वा वासासु विहरति । एवं कालविवच्चासं करेति । दुल्लभे त्ति गतं ॥ इदानिं उत्तिमट्ठे त्ति अस्य व्याख्या—

[भा. ४०६] सप्पडियरो परिण्णी, वास तदट्ठा व गम्मते वासे ।

संथरमसंथरं वा, ओमे वि भवे विवच्चासो ॥

चू. परिण्णी अणसणोवदिट्ठो, तस्स जे वेयावच्चकारिणो ते पडियरगा, परिण्णी सह पडियरएहिं अतिरित्तं पि कालं वसेञ्जा । तदट्ठे त्ति परिण्णी पडियरणट्ठा वा गंमते वासासु वि । एस विवच्चासो । परिण्णि त्ति गतं । इदानिं ओमे इति अस्य व्याख्या—

“संथर” पच्छद्धं । जत्थ संथरं तत्थ मासकप्पो अतिरित्तो वि कज्जति, जत्थासंथरं तत्थ न गंमति । जत्थ पुण्ण वासकप्पट्ठिताण ओमं हवेञ्जा ततो वासासु वि गंमति । एस विवच्चासो । अहवा वासकप्पट्ठिताण नज्जति जहा कत्ति यमग्गसिराइसु मासेसु असंथरं भविस्सति, मग्गा य दुप्पगंमा भविस्सति, अतो वासासु चेव संथरे वि विवच्चासो कज्जति, असंथरे पुण्ण का वितक्का । ओमे त्ति गतं । गओ कालो ॥ इदानिं भावाववातो भण्णति । तत्थ सेह त्ति दारं । अस्य व्याख्या—

[भा. ४०७] सिञ्जादिएसु उभयं, करेञ्ज सेहोवधिंमि व ममत्तं ।

अविकोविअत्तणेण, तु इयरगिहत्थेसु वि ममत्तं ॥

चू. “सेहो” अगीयत्थो अभिनवदिक्खिओ वा, सो सेञ्जाते उभयं करेञ्जा, “अभयं” नाम रागदोसा “आदि” सद्गतो उवासकुलगामणगरदेसरञ्जादयो धेप्पंति । उवहिंमि वा वासकप्पाइए ममत्तं कुञ्जा । अविकोवियत्तणामो चेव इतरगिहत्थेसु वि ममत्तं कुञ्जा । तु सद्दो विकप्पदरिसणे गीयत्थो । वि कुञ्जा । “इतरे” पासत्थादयो ॥

चोदगाह – “अगीतो अगीयत्तत्तणातो पासत्थगादिसु ममत्तं करेज्जा, गीतो पुण जाणमाणो क्हं कुज्जा” ? । आचार्याह—

[भा. ४०८] जो पुण तद्वाणाओ, निवत्तते तस्स कीरति ममत्तं ।
संविग्गपक्खिओ वा, कज्जंमि वा जातु पडित्तप्ये ॥

चू. जो इति पासत्थो । पुण सद्दो अवधारणे अवधारणे तद्वाणं पासत्थद्वाणं, तओ जो पासत्थो नियत्तति, तओ नियत्तमाणस्स कीरइ ममत्तं, न दोषेत्यर्थः । अणुज्जमंतो वि संविग्गपक्खितो जो तस्स वा कीरिज्ज ममत्तं । कज्जं नाणादिगं, तं गेण्हंतस्स जो पडित्तपति पासत्थो तस्स वा ममत्तं कज्जति । कुलगणादिगं वा कज्जं तं जो साहयिस्सति, पासत्थो तस्स वा ममत्तं कज्जति । एवं गीयत्थो पासत्थादिसु ममत्तं कुज्जा । सेहे त्ति गतं ॥

इदानिं गिलाणमादि त्ति दारं । अस्य व्याख्या —

[भा. ४०९] पासत्थादिममत्तं अतरंतो भेसतद्दुता कुज्जा ।
अतरंताण करिस्सति माणसिविज्जद्दुता वितरो ॥

चू. अतरंतो गिलाणो, सो पासत्थादिसु ममत्तं कुज्जा । किं कारणं ? उच्यते, भेसयद्दुता “भेसहं” ओसहं, तं दाहि त्ति मे तेन कुज्जा, अतरंताण वा एस करिस्सति त्ति तेन से ममत्तं कुज्जा । अतरंतपडियरगा वाजे ताण वा असंथरंताण वडिस्सति तेन वा ममत्तं कुज्जा, ममं वा गिलाणीभूयस्स वडिस्सति तेन वा कुज्जा । माणसिविज्जद्दुता वा ममत्तं कुज्जा । “माणसिविज्जा” नाम मणसा चिंतिऊण जं जावं करेति तं लभति । तमेस दाहित्ति त्ति ममत्तं कुज्जा । “आदि” सद्दाओ इतरो वि कुज्जा, “इतरो” नाम अगिलाणो, सो वि एवं कुज्जा । गिलाणे त्ति गतं ॥

इदानिं पडिक्कमे त्ति दारं अस्य व्याख्या —

[भा. ४१०] पगतीए संमतो साधुजोणिओ तं सि अन्ह आसण्णो ।
सद्धावणणं मे वितरे विज्जद्दुता तूभयं सेवे ॥

चू. कोइ पासत्थो पासत्थत्तणाओ पडिक्कमिउकामो, सो एवं सद्धाविज्जति, पगती सभावो, सभावतो तुमं मम प्रियेत्यर्थः, पगतीओ वा वणिय-लोह-कुंभकारादओ तेसिं जो सम्मओ तस्स ममत्तं कीरति । साहुजोणीओ नाम साधुपाक्षिकः आत्मनिंदकः उद्यतप्रशंसाकारी, सो भण्णति—“तुमं सदाकालमेव साहुजोणिओ इदानिं उज्जम, अन्नं व सो भण्णति—“तुमं अन्ह सज्जेतिओ कुलिच्चो” य तेन ते सुद्ध भणामो “इतरो” पासत्थो, सो एवं अण्णवयणेहिं संबुज्जति, संबुद्धो अब्भुद्धेहि त्ति पडिक्कमे त्ति गतं ।

इदानिं विज्ज त्ति अस्य व्याख्या—विज्जद्दुता उभयं सेवे त्ति, “उभयं” नाम पासत्था-गिहत्था, ते विज्जमतजोगादि निमित्तं सेवेत्यर्थः । केती पुण एवं पढंति — “विज्जद्दुता उभयं सेवे” त्ति वेज्जो गिहत्थो पासत्थो वा हवेज्ज, तं ओलग्गेजेजा, सुहं एसो गिलाणे उप्पण्ण गिलाणकिरियं करिस्सतीत्यर्थः अहवा “उभवं वेज्जो विज्जणियल्लगा य, वेज्जस्सगिलाणकिरियं तस्स सेवं करेज्जा, वेज्जणियल्लण वा सेवं करेज्जा, तानि तं वेज्जं किरियं कारयिष्णंतीत्यर्थः । विज्ज त्ति गतं ॥

इदानिं दुद्धे त्ति दारं । अस्य व्याख्या —

[भा. ४११] परिसं वा रायदुष्टे सयं च उवचरति तं तु रायाणं ।
अन्नो वा जो पदुड्डो सलद्धि नीए व तं एवं ॥

चू. दुष्टं राया पदुड्डो होजा, तंमि पदुड्डे जा तस्स परिसा सा उवचरियव्वा, ओलगा कायव्वा इति वुत्तं भवति । जो वा तं रायाणं एगपुरिसो उवसामेहि ति सो वा सेवियव्वो, उवसामणलद्धिसंपणो वा साहू स तमेव रायाणं उवचरति, “तं” तु प्रद्विट्टराजनमित्थर्थः । अन्नो जो रायवतिरित्तो भइ-भोइ आदि जइ पदुड्डो तं पि सलद्धिओ जो साहू सो पदुड्डवं नीए वासे सेवेज्ज । एवं पदुड्डनिमित्तं गिहत्येसु वि ममत्तं कुज्जा । पदुड्डे त्ति गतं । गओ भावपरिग्गहो । गता परिग्गहस्स कप्पिया पडिसेवणा ॥ गतो परिग्गहो ॥ इदानिं रातीभोयणस्स दप्पिया पडिसेवणा भण्णति-

[भा. ४१२] राईभत्ते चउव्विहे, चउरो मासा भवंतनुग्घाया ।
आणादिणो य दोसा, आवज्जण संकणा जाव ॥

चू. चउव्विहे त्ति, रातीभत्ते चउव्विहे पन्नत्ते तं जहा । दियागहियं दिया भुत्तं - ३, राओ गहियं राओ भुत्तं - ४ । एवं - चउव्विहं राईभोयणं । एतेसु चउसु वि भंगेसु चउरो मासा भवंतनुग्घाता चउगुरुगा इत्यर्थः । एत्थ दोहिं वि कालतवेहिं लहुगा पढमभंगे, सेसेसु तीसु कालतवोभएसु गुरुगा । किंचान्यत्-राओ गहभोयणे तित्थयराणं आणादिकमो भवति, आणाभंगे य चउगुरुं पच्छित्तं, “आदि” ग्रहणातो अणवत्थमिच्छत्ते जयणति पच्छित्तं च से चउलहुयं । आवज्जण त्ति रातो गहभोयणे अचक्खुविसएण पाणातिवायं आवज्जति जाव-परिग्गहं पि आवज्ज-त्ति । संकणा जाव त्ति राओग्गहभोयणं करेमाणो असंजयेण पाणातिवातादिसु संकिज्जति, जह मण्णे एस पुरा धम्मदेसणातिसु राओ न भुंजामि त्ति भणिऊण राओ भुंजति, एवं नूणं पाणातिवातमविकरेति, जाव परिग्गहं पि गेण्हइ” ॥

राईभोयणे आय-संजम-विराहणा-दोसदरिसणत्थं भण्णइ-

[भा. ४१३] गहण गवेसण भोयण, निसिरण सव्वत्थ उभयदोसा उ ।
उभयविरुद्धग्गहणं, संचयदोसा अचिंता य ॥

चू. गहणे त्ति गहणेसणा, गवेसण त्ति गवेसणेसणा, भोयणे त्ति घासेसणा, निसिरण त्ति पारिड्ढावणिया, सव्वत्थ त्ति सव्वेसु तेसु गहणादिसु दारेसु उभयदोसा भवंति “उभयदोसा” नाम आय-संजमविराहणा दोसा ‘तु’ सद्दो अवधारणए । राओभयविरुद्धं वा करेज्ज “उभयं” नाम दव्वं सरीरं च, दव्वे ताव खीरे अंबिलं गेण्हेज्जा, सरीरस्स वा अकारगं गेण्हेज्जा । “संचयदोस” त्ति सव्वंमि वा भुत्तवसिद्धे वा परिवसमाणे जे सण्णिहीए दोसा ते भवंति, सुत्तत्थाणं अचिंता य ॥

गहणे त्ति अस्य व्याख्या -

[भा. ४१४] रइमाइ मच्छि विच्छ य, पिवीलिगा रस य पुप्फ बीयादी ।
विसगरकंटगमादी, गरहितविगती य न वि देहे ॥

चू. रातो अंधकारे इमे दोसे न याणति, सच्चित्तरयसा गुंडियं गेण्हति, “आदि” सद्दाओ ससण्णिसुमट्टियादिहत्थेहिं वा गेण्हेज्जा, मच्छियाहिं वा मिस्सं गेण्हेज्जा, विच्छिएण वा वतिमिस्सं गेण्हति, मक्कोडियादिहिं वा वतिमिस्सं गेण्हति, रसएहिं वा संसत्तं, पुप्फेहिं वा बलिमादि सच्चित्तं गेण्हेज्जा, बीएहिं सालिमादीहिं परिघासियं गेण्हेज्जा । विसगरोहिं वा जुत्तं गेण्हेज्जा, अनेगाणं

उवविसदव्याणं निगरो अकालघायगो “गरो” भण्णति, कंटगं वा न पस्सति, “आदि” सद्दाओ अट्टियसक्करा न पस्सति, गरहिय विगतीओ मज्झमंसादिआय अनुकंपपडिणीयणाभोगेण दिज्जमाणा न देहति न पश्यतीत्यर्थः । गहणे त्ति दारं गतं ॥ इदानिं गवेसण त्ति अस्य व्याख्या—

[भा. ४१५] साणादीभक्खणता, मक्कोडग—कंटविद्धसंकाए ।

उवग—विसमे पडगं, विगलंदिय आयघातो वा ॥

चू. राचो पिंडं गवेसमाणो साणादिणा भक्खिज्जति, “आदि” सद्दातो विरुयसियालाति—दीवियादीहिं, मक्कोडेण वा डक्को कंटगेण वा विद्धो सप्प संकति, संकाविसं से उल्लसति अहवा दीहादिणा डक्को मंक्कोड—कंटए संकति, किरियं न करेति । आयविराहणा से भवति उवगो खड्डा कुसारो वा, तत्थ पातो विराहिज्जति । विसमं निण्णोण्णतं तत्थ पडति, अंधकारे वा विगलंदिए वा घाए ति । साणादिमु आयघातो अभिहिय एव ॥ अहवा आयघातो इमो—

[भा. ४१६] गोणादी य अभिहणे, उग्गमदोसा य रत्ति न विसोधे ।

दव्वादी य न जाणे, एमादि गवेसणा दोसा ॥

चू. गोणो अंधकारे अदिस्समाणो अभिहणेज्ज । “आदि” सद्दातो महिसादि । राओ य अंधकारे उग्गमदोसा न सोहेति । अंधकारे य दव्वं न जाणति, किं ग्राह्यं अग्राह्यं, भक्ष्यं अभक्ष्यं, पेयं अपेयं, चेवं वंदणगादिखेतं न याणति । गोणाइयाणं वा निग्गम—पवेमं न याणति । कालतो देसकालं न याणति । भावओ चियत्ताचियत्त न याणति, एवमादिया राओ गवेसणदोसा भवति गवेसणे त्ति दारं गतं ॥ इदानिं भोयणे त्ति दारं—

[भा. ४१७] कंटट्टि मच्छि विच्छुग, विसगर कंदादिए य भुंजतो ।

तमसंमि उ न वि जाणे, उभयस्स य निसिरणे दोसा ॥

चू. रातो अंधकारे कंटगं कवलेण सह भुंजति, तेन गले खिज्जति, अड्डगो वा लग्गति, एवं अट्टि, मच्छिगाए वग्गुलीबाही भवति विच्छिगेण आयविराहणा संजमविराणा य विसगरादिसु आयविराहणा । कंद—पत्त—पुप्फ—बीयाणि वा अंधकारे अयाणतो भुंजति । भुंजणे त्ति दारं गतं निसिरणे त्ति दारं—अहवा—आहार निहारोऽभिहियते । उभयस्स य निसिरणे दोस त्ति “उभयं नाम काइयं सण्णा, निसिरणं वोसिरणं तत्थ आय—संजमदोसा भवति । अहवोभयं भत्तपाणं—अहवा—भत्तपाणं च एक्कं काइये, सण्णा य एक्कं, एवं उभयं । निसिरणे त्ति गयं ॥ “उभयविरुद्धं गहणे” त्ति दारं भण्णति—

[भा. ४१८] संजमदेहविरुद्धं, न याणती ठवित संनिधी दोसा ।

दियरातो य अडंतं, सुत्तत्थाणं तु परिहाणी ॥

चू. संजमो सत्तरसप्पगारो, तस्स विराहगं दव्वं अकल्पिकमित्यर्थः । देहं सरीरं, तस्स वा अकारगं न याणति, अंधकारे इति वाक्यशेषण् । उभयविरुद्धे त्ति गतं ।

संचयदोसे त्ति दारं भण्णति— ठविए संणिहि दोसो, रातो अडिऊण एयद्दोसपरिहरणत्थं दिवा भोक्ष्यामीति स्थापयति, भुक्त्वावशिष्टं वा तत्थ संनिहिदोसा भवति । “संनिहिदोसा” लेवाडय परिवासपरिग्गहो य, पिपीलिकादीण य मरणं, ज्जरणे तक्कंतपरंपर उवघाओ, पलुट्टे छक्काओवघातो, अहिमातिणा वा जिंधिते आतोवघातो, एवमादी । सन्निहिदोसे त्ति गयं ।

आर्चितये त्ति दारं भण्णति—दियरातो च पच्छद्धं । दिया राओ भत्तपाननिमित्तं अडमाणस्स
सुआरथयोः परिहाणी, अमुण्णत्वात् । गया रातीभोयणस्स दप्पिया पडिसेवणा ॥

इदानिं कप्पिया भण्णति—

[भा. ४१९] अनभोगे गेलण्णे, अद्धाणे दुल्लभुत्तिमद्दोमे ।
गच्छानुकंपयाए, सुत्तत्थविसारदायरिए ॥

चू. अनाभोगेण वा रातोभुत्तं भुंजेज्जा । गेलण्णकारणेण वा । अद्धाणपडिवण्णा वा ।
दुल्लभद्वद्धता वा । उत्तिमद्दुपडिवण्णो रातीभत्तं भुंजेज्जा । ओमकाले वा, गच्छानुकंपयाए वा
रातीभत्ताणुण्णा । सुत्तत्थ विसारतो वा रातीभत्ताणुण्णा । एस संखेवत्थो ॥

इदानिं एक्केक्कस्स दारस्स विस्तरेण व्याख्या क्रियते । तत्थ पढमं अनाभोगे त्ति दारं—

[भा. ४२०] लेवाडमणाभोगा, न धोत परिवासिमासए व कयं ।
धरति त्ति व उदितो त्ति व गहणादियणं व उभयंवा ॥

चू. पत्तगबंधादीसु लेवाडयं अनाभोगा न धोतं हवेज्जा । एवं से रातीभोयण स्सतीचारो
होञ्ज । अहवा— पढमभंगेण हरीतक्यादि परिवासितं अनाभोगा आसए कतं होञ्ज, असत्यनेनेति
उदितो त्ति व आदित्थ, एस ततियभंगो गहितो । गहणादिअनं व त्ति धरति त्ति व गहणं करेति,
दुतियभंगो, उदित्ति व आदियणं करेति, ततियभंगो । उभयं वा “उभयं” नाम गहणं आदियणं
च करेति रातो अनाभोगात् । एवं घउसु वि भंगेसु अणाभोगओ रात्रीभोजनं भवेत्थर्थः । अनाभोगे
त्ति दारं गतं ॥ गेलण्णे त्ति दारं अस्य व्याख्या—

[भा. ४२१] आगाढमनागाढे, गेलण्णादिसु चतुक्कभंगो उ ।
दुविहंमि वि गेलण्णे, गहणविसोधी इमा तेसु ॥

चू. गेलण्णं दुविहं—आगाढं अनागाढं च, “आदि” सद्दातो अगिलाणो वि पढमबित्थिय-
परिसहेहि अभिभूतो, एवमादि कज्जेसु चतुक्कभंगो “चउभंगो” नाम दिया गहियं दिया भुत्तं इ ।
तु सद्दो अवधारणे । दुविहं मि वि आगाढानागाढगेलण्णे । गहणविसोधी इमा तेसु त्ति जहा
आगाढे वा गहणविसोही वक्ष्यामीत्थर्थः ॥ तत्थ पढमभंगं ताव भणामि—

[भा. ४२२] वोच्छिन्नमडंबे, दुल्लहे व जयणा तु पढमभंगेणं ।
सूलाहिअग्गितण्हादिएसु बित्थिओ भवे भंगो ॥

चू. वोच्छिन्नमडंबं नाम जत्थ दुजोयणम्भंतरे गामघोसादी नत्थि, तत्थ तुरिते कज्जे न
लब्धति, अतो तत्थ छिण्णमडंबे ओसहगणो परिवासिज्जति । एव एवमादिसु कज्जेसु जयणा
पढमभंगेण कज्जति । इयाणिं बित्थियभंगो कहिज्जति—

कस्सति उक्कोउसं सूलं तं न नज्जति कं वेलं उदेज्ज, अतो सूलोवमणोसहं लद्धपच्चयं दिया
गहियं रातो दिज्जति, एवं अहिणा वि डक्के, अग्गिए वा वाहिंमि उतिण्णे, तिण्हा तिसा ताए वा
रातो अनाहियासियाए उदिण्णाए, “आदि” सद्दातो अनाहियासियकुहाए वा भत्तं दिज्जेज्जा,
विस—विसूयग—सज्जक्खता वा घेप्पति । एवमादिसु बित्थितो भवे भंगो ॥

इदानिं ततितो भण्णति—

[भा. ४२३] एसेव च विवरीओ ततिय चरिमो तु दोन्नि वी रत्ति ।

आगाढमनागाढे पढमो सैसा तु आगाढे ॥

चू. एसेव वितिय भंगो विवरीतो ततिय भंगे भवति, कंहं? रातो गहियं दिवा भुत्तं, तं च खीरादि दिवसतो न लब्धति रत्तिं लब्धइ, अतो रातो घेतुं दिया जाए वेलाए कज्जं ताए वेलाए दिज्जति, अह विनस्सति ताहे कङ्किउं ठविज्जति, एस ततियभंगो । एतेसु चेव सूलादिसु संभवति चरिमो पच्छिमभंगो, दोन्नि वि त्ति गहणभोगा, तु शब्दो रात्रौ ग्रहणभोगावधारणे, एतेसु चेव सूलादिसु संभवति । एतेसिं चउरंहं भंगाणं पढमभंगो आगाढगेलण्णे अनागाढगेलण्णे य संभवति, सैसा तिन्नि भंगा नियमा आगाढे भवतीत्यर्थः । गेलण्णे त्ति गत्तं ॥ इदानिं अद्धाणे त्ति

[भा. ४२४] पडिसिद्ध समुद्धारो गमणं चउरंगं दवियजुत्तेणं ।

दानादिवाणिय समाउलेण दियभोगिसत्थेणं ॥

चू. पडिसिद्धि त्ति उद्दहरे सुभिक्षे संथरंताण असिवातियाण अभावे अद्धाणपव्वज्जणं पडिसिद्धं । समुद्धारो ति अणुण्णा, कंहं असंथरंताण जोगपरिहाणी भवेज्ज? असिवाइत्तकारणेसु वा समुप्पन्नेसु अद्धणपव्वज्जणं होज्ज, एस समुद्धारो । अद्धाणे पुण गमणं कारणे जता कज्जति तदा चउरंगं दविय जुत्तेणं सत्थेणं गंतव्वमिति, “चउरंगं” अश्वा गौः सगड पाइक्का, “जुत्तं” गहणं चतुर्णामपि समवायप्रदर्शनार्थं, दवियजुत्तेण वा दविणं असनादि । अहवा – तंदुला नेहो गोरसो पत्थयणं ।

अहवा – गणिमं १ धरिमं २ मेज्जं ३ पारिच्छं ४ । गणिमं – जं दुगाइयाए गणणाए गणिज्जति, तं च हरीतकीमादि । चरिमं – जं तुलाए धरिज्जति, जहा मरिच-पिप्पली-सुंठि-मादि । मेज्जं – जं माणेणं पत्थगमात्तिणा मतिज्जति, तं च तंदुल-तेल्लधयमादि । पारिच्छं – जं परिच्छिज्जति, तं च रयणमादि ।

दानादि त्ति दासणसद्दुविहिं समाउलेण सत्थेण गंतव्वं । “आदि” सद्दुतो अविरयसम्महिद्धि गहियाणुव्वया व घेप्पति । सो य सत्थो जति दिया भुंजति तो गंतव्वं, न रात्रौ भोजनेत्यर्थः । एरिसेणं सत्थेणं वच्चति ॥ उग्गमादिसुद्धं आहारंता वच्चंतु, इमेहिं वा कारणेहिं पज्जत्तं न लब्धति-

[भा. ४२५] पडिसेघे वाघाते, अतियत्तियमादिएहि खइते वा ।

पडिसेहकोऽतियंतो करेज्ज देसे व सव्वे वा ॥

चू. पडिसेह त्ति कोत्ति पडिनीतो सत्थे पभू अतियत्ती वा पडिसेहं करेज्ज, “पडिसेहो” निवारणा, “मा तैसिं समणाणं भत्तं पाणगं वा देह”, एगतरनिवारणं एसो, उभयनिवारणं सव्वनिसेहो । पच्छद्धं पडिसेहस्स वक्खणं भणियं । वाघाए त्ति अंतरा वच्चंताण वरिसिउमारद्धं, सत्थनिवेसं च काउं ठितो सत्थो, ते एवं दीहकालेण निद्धितं संबलभत्तं अतियत्तिएहि वा बहुहि खइत्तं, “आदि” सद्दुतो चोरेहि वा मुसितं, भिल्लपुलिंदादीहिं वा अद्धेल्लियं ॥ एवमादिएहिं कारणेहिं अलब्भमाणे इमा जयणा –

[भा. ४२६] ओमे तिभागमद्धे, तिभागमार्यविले अभत्तडे ।

छड्ढादेगुत्तरिया, छम्मासा संथरे जेणं ॥

चू. ओमे त्ति वत्तीसं कीर कवला पुरिसस्साहारो कुच्छिपूरओ भणिओ । सो च एगकवलेण

दोहिं तिहिं वा ऊणो लब्धति । तेणेवच्छउ, मा य अणेसियं भुंजउं । तिभागो त्ति आहारस्स तिभागो, सो य दसकवला दोयकवलस्स तिभागा, तेन तिभागेण ऊणो आहारो लब्धति, ते य एक्कवीसं कवला कवल त्रिभागश्चेत्यर्थः । तेणेवच्छउ, मा य अणेसियं गेण्हउ । तिभागे त्ति तिभागो चेव केवलो आहारस्स लब्धति, तेणेवच्छउ, मा य अनेसणीयं गेण्हउ । एस गभो वंजण-सहितोऽभिहितः । आचाम्लेऽप्येवमेव, उभयेऽप्येतमेव । जता पुण सो वि तिभागो ऊणो लब्धति न वा किंचि व लब्धति तदा अब्धतइं करेति ।

अन्ने पुनराचार्या इदं पूर्वार्द्धमन्यथा व्याख्यानयन्ति - “ओमे” त्ति किंचोमोदरिया पमाणपत्तोमोयरिया य गहिता, एग-दु-ति-कवलेहि ऊण भोती किंचोमोदरियाभोती भण्णति, चउवीसं कवलाहारी पमाणपत्तोमोयरिया भोती भण्णति । “तिभागे” त्ति चउवीसाए अतिभागो अट्टकवला, तेण-ऊणिया चउवीसा सेसा सोलसकवला, ते परंलद्धा, तेणेवच्छउ, मा य अनेसणीयं भुंजउ । “अद्धे” त्ति चउवीसाए अद्धं दुवालस, तेणेवच्छउ, मा य अनेसणीये भुंजउ । “तिभागे” त्ति चउवीसाए तिभागे अट्टकवला, ते लद्धा, तेणेवच्छउ, मा य अणेसणीयं भुंजउ । एस वंजणसहिते क्रो, “आयंबिले” वि एसेव, मीसे देसेव । सब्बहा अलब्धमाणे “चउत्थं” करेउ, मा य अनेसणीयं भुंजउ । चउत्थपारणदिवसे उग्गमादिदोससुद्धस्स बत्तीसं कवला भुंजउ । बत्तीसाए अलब्धमाणेसु एगूणे भुंजउ जाव एगं लंबणं भुंजिऊण अच्छउ, मा य अणेसणीयं भुंजउ । तंमि पारणदिवसे सब्बहा अलब्धमाणे छइं करेउ, मा य अनेसणीयं भुंजउ । एगुत्तरिय त्ति एवं छट्ठप रणए वि बत्तीसातो जाव सब्बहा अलब्धमाणे अट्टमं करेउ । एवं एगुत्तरेणं ताव नेयं जाव छम्मासा अच्छउ उववासी, मा य अनेसणीयं भुंजउ । एसा संघरमाणस्स विही । असंधरे पुण जेण संघरति पुण जेण संघरति सच्चित्ताचित्तेण सुद्धासुद्धेण वा भुंजतीत्यर्थः ॥

एसेव गाहत्यो पुणो गाथाद्वयेन व्याख्यायतेत्यर्थः-

[भा. ४२७] बत्तीसादि जा लंबणो तु खमणं व न वि य से हाणी ।

आवासएसु अच्छउ, जा छम्मासा न य अनेसिं ॥

६. बत्तीसंलंबणा आहारो कुक्षिपूरगो भणिओ । जति न लब्धति पडिपुण्णमाहारो तो एगूणे भुंजउ, एवं एगहाणीए-जाव-एगलंबणं भुंजउ, मा य अणेसियं भुंजउ । तंमि वि अलब्धमाणे खमणं करेउ । वा विकल्पदर्शने, कः पुनः विकल्प ? उच्यते, खमणं सिय करेति सिय नो करेति त्ति विकल्पो । जइ से आवस्सगजोगेसु परिहाणी तो न करेति खमणं, अहावस्सयपरिहाणि नत्थि तो अच्छउ जाव छम्मासा न य अनेसणियं भुंजउ ॥

[भा. ४२८] एस गमो वंजणमीसएण आयंबिलेण एसेव ।

एसेव य उभएण वि, देसीपुरिसे समासज्ज ॥

६. एसो त्ति जो बत्तीसं लंबणादिगो भणितो, गमो प्रकारो, एस वंजणमीसएण भणिओ, वंजणं उल्लणं दधिगादि, तेन उल्लियस्स, एवं स प्रकारोभिहितेत्यर्थः । आयंबिलेण एसेव गमो असेसो दडुव्वो । एसेव य उभएण वि गमो दडुव्वो । उभयं नाम अद्ध-तिभागाति वंजणजुत्तस्स लब्धति सेसं आयंबिलं, एवं उभएण वि कुक्षिपूरगो आहारो भवतीत्यर्थः । देसीपुरिसे समासज्जति-जति सैघवाति देसपुरिसो आयंबिलेण न तरति तस्स वंजणीमीसं दिज्जति, जो पुण

कोंकणादि देसपुरिसो तस्स आयंबिलं दिज्जति । एसा पुरिसेसु भोयणकाले जयणा भणिता । एवमलब्धमाणे धितिसंघयणोभयजुत्तस्स अणेसियं परिहरंतस्स छम्मासा अंतरं दिट्ठं ॥

तस्स पारणे विही भण्णति—

[भा. ४२९] छम्मासियापारणए, पमाणमूणं व कुणति आहारं ।

अवनेत्ता वेक्केक्कं, निरंतरं वच्च भुंजंतो ॥

चू. छम्मासियस्स पारणए सति लाभे भत्तस्स पमाणजुत्तं आहारं आहारेइ, ऊणं वा आहारं आहारेति । अह न लब्धति एसणिज्जो कुच्छिपुरतो आहारो तो एगकवलूणो अच्छउ छम्मासियपारणे । एवं जाव एगकवलेणा वि अच्छउ, मा य अनेसणियं भुंजउ । अवणेत्तावेक्केक्कंति—अह एवं जाणति जहा असति भत्तलाभस्स सति वा भत्तलाभे छम्मासिगखमणेण मम आवस्सयपरिहाणी भवेज्ज तो छम्मासियखमणं मा करेतु । छम्मासा एगदिवसूणा खवयतु । जति तहवि परिहाणी तो दोहिं ऊणो खमउ, एवं एक्केक्कं दिवसं अवणेत्ता जाव चउत्थं करेउ । जति तहवि से आवस्सगपरिहाणी नो निरंतरं वच्च भुंजंतो । तत्थ वि पुब्बं आयंबिलेण निरंतरं वच्च भुंजंतो । अह से देसीपुरिसे समासज्ज न खमति आयंबिलं तो जावतियं खमति तावतियं भुंजउ, सेसं वंजणसहियं भुंजउ । अह तं वि से न खमति तो सव्वं चिय वंजणसहितं निरंतरं वच्च भुंजतो । एस विहो पुब्बक्खातो ॥ एत्थ विदं गाहापुब्बद्धं मावेत्तव्वं—

[भा. ४३०] आवासगपरिहाणी, पडुपन्ने अनागते व कालंमि ।

गच्छे व अप्पणो वा, दुक्खं जीतं परिच्चइउं ॥

चू. अहवेवं गाहा समोआरेयव्वा — जति से आवस्सगपरिहाणी नत्थि ओमेणेसणियं भुंजंतस्स तो मा अनेसणीयं गेणहतु । अतो भण्णति “आवस्सग” गाहा । अवस्सकरमीएसु जोएसु जति से परिहाणी नत्थि पडुपण्णणागते काले तो तेणेवेसनीएण जहा लाभं अच्छतु, मा य अनेसणीयं भुंजतु । अह पुण एवं हवेज्ज — गच्छस्स वा आवस्सगपरिहाणो होज्जा, आयरियस्स वा अप्पणो वा आवसगस्स परिहाणी हवेज्ज, दुक्खं वा बुभुक्षिएहिं जीवियचागो कज्जति अतो अनेसणीयं पि धेप्पति ॥ “गच्छे व अप्पणो” वा अस्य व्याख्या—

[भा. ४३१] गच्छे अप्पणांमि य, असंधरे संधरे य चतुभंगो ।

पणगादि असंधरणे, दुकोडि जा कम्म निसि भत्तं ॥

चू. आयरिओ अप्पणा न संधरति गच्छो वा न संधरति, एवं चउभंगो कायव्वो । एत्थ चरिमभंगे नत्थि । तिसु आदिमभंगेसु असंधरे इमो विही भण्णति—जावतियं सुद्धं लब्धति तावतियं घेतुं सेसं असुद्धं अज्झपूरयं गेणहतु । सव्वहा वा सुद्धालभे सव्वमणेसियं गेणहतु । पुब्बं विसोहिको-डिए । जं तं असुद्धं अज्झापूरयं गेणहति । सव्वं वा असुद्धं तं काए जयणाए ? भण्णति — इमाए, “पणगादि” पच्छद्ध । सव्वहा असंधरणे पणगकरणं गेणहति, “आदि” सद्दातो दस—पन्नरस—वीस—भिन्नमास—मास—वउम सेहिं य लहुगुरुगेहिं । एस कमो दरिसिओ ।

अहवा बितियक्कमप्यदरिसणत्थं भण्णति — “दुकोडि ति” विसोहिकोडी अविशोहिकोडी य । पुब्बपुब्बं विसोहिकोडीए घेतव्वं पच्छा अविशोहिकोडीए । एवं दोसु वि कोडीसु पुब्बं अप्पतरं पायच्छितट्ठाणं भयंतेण ताव नेयव्वं जाव कम्मंति आधाकम्मकेत्थर्थः । जया पुण पि अहाकम्मं

पि न लब्धति तदा निसिभत्तंपिभुंजति अद्धाणपकप्पो ति वुत्तं भवति ॥

“पणगादि असंथरणे” ति अस्य व्याख्या—

[भा. ४३२] एसणमादी भिण्णो संजोगो रुद्ध परकडे दिवसं ।
जतणा मासियद्वाणा आदेसे चतुलहू ठाणा ॥

चू. “एसणे” ति एसणा गहिता, “आदि” सद्गतो उप्पायणउग्गमा घेप्पति । भिण्णो ति मिण्णमासो गहिता । “संजोग” ति पणगं दस जाव भिण्णमासो, एतेसि संजोगा गहिता । “रुद्धो” ति रुद्धघरं महादेवायतनमित्यर्थः । परकडे ति ‘परा’ गिहत्था, “कडं” निद्धियं, तेसि गिहत्थाण कडं परकडं परस्योपसाधितमित्यर्थः । “दिवस” ति रुद्धातिघरेसु दिवसणिवेदितं गृहीतव्यमित्यर्थः । तदुपरि जयणा मासियद्वाणेषु सव्वेसु कायव्वा । जाहे मासद्वाणं अतीतो भविष्पति तदा चउलहुद्वाणं पत्तस्स आदेशांतरेण ग्रहणं भविष्पतीत्यर्थः । एस संखेवेण भणितो गाहत्थो ॥

इदानिं एतीए गाहाए वित्थरेणत्थो भण्णति — “एसणे” ति अस्य व्याख्या—

[भा. ४३३] ससणिद्ध—सुहुम—ससरक्ख—बीय—घट्टादि पणग संजोगा ।
जा तं भिण्णमतीतो, रुद्धादिणिकेयणे गेण्हे ॥

चू. एसणाए आदि सद्गाओ उग्गमो उप्पायणा घेप्पति । एतेसु जत्थ जत्थ पणगं तेणं पुव्वं गेण्हति । ससिणिद्धं ति हत्थो उदगेण ससिणिद्धो । सुहुम ति सुहुमपाहुडीया । ससरक्ख ति सच्चित्तपुढविरएण दव्वं हत्थो मत्तो वा उग्गुडितेत्यर्थः । बीजं सालिमादी तस्संघट्टेण पाहुडीया लद्धा, “आदि” सद्गतो परित्तकाए मीसे परंपरणिक्खित्ते इतरद्धविद्या य घेप्पति पणगं ति एतेसु सव्वेसु जहुद्धिट्ठेसु पणगं भवतीत्यर्थः । संजोग ति जाहे पणगेण पज्जत्तं लब्धति ताहे जावतितं पणगेण लब्धति ताहे सव्वं दसरातिंदियदोसेण दुट्ठं गेण्हति । तं पि जया पज्जत्तं न लब्धति तथा पन्नरसराइंदियदोसेण दुट्ठं अज्झवपूरगं गेण्हति । जया दसराइंदियदोसेण दुट्ठं सव्वहा न लब्धति तथा सव्वं चेव पन्नरसराइंदियदोसेण दुट्ठं अज्झवपूरगं गेण्हति । जया दसराइंदियदोसेण दुट्ठं सव्वहा न लब्धति तथा सव्वं चेव पन्नरसराइंदियदोसेण दुट्ठं गेण्हति । जता तं पि पज्जत्तं न लब्धति तदा वीसरतिंदियदोसेण दुट्ठं अज्झवपूरयं गेण्हति । एवं हेडिल्लपदं मुंचमाणे उवरिमपदेण अज्झवपूरयंतेण ताव नेयव्वं जाव सव्वहा भिण्णमासपतो ।

एवं गाहापुव्वे वक्खाते सीसो पुच्छति — “ससणिद्धादिसु पणगसंभवो दिट्ठो दसादिआण भिण्णमासपज्जवसाणाण न कुओ वि पिंडपत्थारे आव ति दिट्ठा, कहं पुण तहोसीबलिताए भिक्खाए ग्रहणं हवेज्ज ? । आयरियाह — संयोगात् ससणिद्धेण पणगं भवति । ससणिद्धेण ससरक्खेण य दसरातं भवति, ससणिद्धेण ससरक्खेण बीयसंघट्टेण य पन्नरसरातिंदिया भवंति । ससणिद्धेण ससरक्खेण बीयसंघट्टेण सुहुमपाहुडीयाए य वीसरतिरतिंदिया भवंति, ससणिद्धेण ससरक्खेण बीयसंघट्टेण सुहुमपाहुडीयाए इतरद्धविद्या य भिण्णमासो भवति । एवं दसादिआण संभवो भवतीत्यर्थः । “रुद्धे” ति अस्य व्याख्या रुद्धादि निकेयणे गेण्हइ, रुद्धघरे महादेवायतनेत्यर्थः ‘आदि’ सद्गतो मातिघरा दिव्वदुग्गादिएसु जाणि उवाचिआणि निवेदिताणि उवंरातिसु पुंजकडाणि उज्झियम्मियाणि तानि पुव्वं मासलहुं दोसेण दुट्ठाणि गण्हातीत्यर्थः ॥

“परकडे दिवसं” ति अस्य व्याख्या—

[भा. ४३४] ताहे पलंबभंगे, चरिमतिए परकडे दिया गिण्हे ।

ताहे मासियठाणातो आदेसा इमे होंति ॥

चू. पुव्वद्धं ताहे त्ति जाहे रुद्धधरादिसु न लब्धति ताहे पलंबभंगे, चरिमतिगे त्ति पलंबभंगा चउरो पलंबसुत्ते वक्खाणिता, ते य इमे – बावओ अभिण्णं दव्वतो अभिण्णं, भावओ अभिण्णं दव्वओ भिण्णं, भावतो भिण्णं दव्वओ अभिण्णं, भावओ भिण्णं दव्वतो भिण्णं—ङ्क । एतेसिं चउण्हं अंगाणं पुव्वं चरिमभंगे गहणं करेति, पच्छा ततियभंगे । परकडे तति “परा” गृहस्था, “कडं” त्ति निष्ठिता पक्वा इत्यर्थः, तेसिं गिहत्थाणं कडा परकडा, ते दिया गेण्हंति न रात्रावित्यर्थः तत्थ पुव्वं जं भत्तमीसोवक्खडं तं गेण्हंति, पच्छा अमीसोवक्खडं एतेसिं असतीए अनुवक्खडियं पि चरिमतइएसु भंगेसु गेण्हंति । एएसिं असतीते जयणा “मासियट्ठाणा य त्ति” – जाणि पिंडपत्थारे उट्ठिसियादीणि मासलहुट्ठाणाणि तेसु सव्वेसु जहा लाभं जयइव्वं घडियव्वं गृहीतव्यमित्यर्थः । “दुकोडि” त्ति जं पुव्वभणियं तस्सेयाणि कमपत्तस्स अत्थफासणा कज्जति—जाहे मासलहुणा विसोहि कोडिए न लब्धति ताहे विसोहिकोडीए चेव मासगुरुणा गेण्हंति । जाहे तेन वि न लब्धति ताहे विसोहिकोडीए मासगुरुणा गेण्हंति । एवं जया सव्वाणि मासगुरुठाणाणि अतीतो भवति “ताहे मासिय” गाहा पच्छद्धं । ताहे मासियट्ठाणाओ परतो आदेसा इमे होति “आदेसा” विकप्पा इत्यर्थः ॥ “एसणमादि” त्ति अस्याप्यादि शब्दस्य भाष्यकारो व्याख्यां करोति—

[भा. ४३५] आदिग्गहणेणं उग्गमो य उप्पादणा य गहिताइं ।

संजोगजा तु वट्ठी, दुगमादी जाव भिण्णो उ ॥

चू. पुव्वद्धं कंठं । “संजोग” त्ति अस्य व्याख्या—संजोगजा उ गाहापच्छद्धं गतार्थं । विशेषो व्याख्यायते – वुट्ठी दुगमादि त्ति पणगेण समाणं दसमादी जाव भिण्णमासो ताव सव्वपदा चारेयव्वा । एवं जाव वीसाभिण्णमासो य चारेयव्वो । पच्छा एएसिं चेव तिगसंजोगो दट्ठवो, ततो पच्छा चउपंचसंजोगो वि कायव्वो ॥ “आदेसे चउलहुट्ठाणं” त्ति अस्य व्याख्या—

[भा. ४३६] इंदिय सलिंग नाते, भयणा कम्मेण पढमबितियाणं ।

भोयण कम्मे भयणा, विसोहि कोडीतरे दूरे ॥

चू. जाहे सव्वहा मासगुरुं अतीतो ताहे चउलहुयं अठाणं पत्तो । तत्थ जानि पिंडपत्थारे उट्ठिसियकियगड—तीतनिमित्तं कोहादिसु य जाहे सव्वाणि चउलहुगाणि अतीतो ताहे इमे आदेसा भवन्ति इंदिए त्ति बेतिदिया—जाव—पंचेंदिया धेप्पंति । सलिंगे त्ति रयहरण—मुहपोत्तिया—पडिग्गहादि धारणं सलिंगं भण्णाति । नाते त्ति कं पिय विसए नज्जंति “समणा भगवंतो जहा मंसं न खायंति”, कहिंयि पुण “एस मंसभक्खाभक्खविचार एव नत्थि” । भयणंति सेवणा । कम्मे त्ति अहाकम्मेत्यर्थः पढमबितियाणं त्ति जे पुव्वं पलंबभंगा चउरो रइता तेसिं पढमबितियभंगाण इत्यर्थः । भोयणे त्ति अद्धाणकप्पो रात्रीभोजनमित्यर्थः । कम्मेण अहाकम्मेण, भयणा सेवणा, विसोहि त्ति अप्पं दुट्ठं, कोडिरिति अंसः विसुट्ठाण कोडी “विसोहीकोडी” अत्तरदोसदुष्टा इत्यर्थः । इत्तरं नाम अहाकम्मं, दूरे त्ति विप्रकृष्टाध्वानेत्यर्थः । एस गाहा अक्खरत्थो ॥

इदानीं एतासे गाहाए अत्थपदेहिं फुडतरो अत्थो भण्णाति— “इंदिय—सलिंगणाए भयणा कम्मेण” अस्य व्याख्या—बेइंदियाणं पिसियग्गहणे चउलहु भवति, अहाकम्मे चउगुरु भवति ।

एथ कतरेण गेण्हउ ? अतो भण्णति-

[भा. ४३७] लिंगेण पिसितगहणे, नाते कम्मं वरं न पिसितं तु ।
वरमन्नाते पिसितं, न तु कम्मं जीवघातो ति ॥

चू, नाए त्ति जत्थ नञ्जति जहा - “एते समणा मंसं न खायंति” तत्थ सलिंगेण पिसिते
घेष्ममाणे उड्डाहो भवति, अतो वरं अहोकम्मं न पिसियं तु । “वरमण्णाए” पच्छद्धं, जत्थ पुण
नञ्जति जहा - “एते मंसं न खायंति वा” तत्थ वरतरं पिसियं परिणिट्ठियं, न अहाकम्मं सज्जो
जीवोपध तत्वात् । एवं पिसियग्गहणे दिट्ठे पुच्चं बेइंदियपिसितं घेतच्चं, तस्सासति देइंदियाण,
एवं असतीते-जाव-पंचेदियाण पिसितं ताव नेयच्चं । उक्कमेण पुण गेण्हंतस्स चउलहुआ पच्छित्तं
भवति, ते य तवकालविसेसिया ॥ “इंदिय सलिंग नाते भयणा । पडमबितियाणं” ति अस्य
व्याख्या - बेइंदियायि पिसिते चउलहुअं, परित्तवणस्सइकाइयस्स पडम-बितितेसु भंगेसु चउलहुअं
चेव । एथ कतमेण गेण्हउ ? अतो भण्णति -

[भा. ४३८] एवं चिय पिसितेणं, पलंबभंगाण पडमबितियाणं ।
निसिभत्तेण वि एवं, नातानात भवे भयणा ॥

चू, एवं चेव अवशिष्टावधारणं कञ्जति । जहा पिसियकम्माण गहणं दिट्ठं तहेव पिसियस्स
पलंबभंगाण य पडमं-बितियाणं दडुच्चं । च सद्दो अवधारणाविसेसप्परिसणे । को विसेसो ?
भण्णति, पलंबभंगेसु पुच्चं बितियभंगे गेण्हति पच्छ पडमभंगे, जाहे परित्तेण न लब्धति ताहे
अनंतेण, एवं चेवग्गहणं करेति ।

“इंदियसलिंगणाए भयणा - भोयणे” ति अस्य व्याख्या - बेइंदियाइपिसियग्गहणे
चउलहुअं अद्धाणकप्पभोयणे चउगुरुअं, एथ कतरेण घेतच्चं ? अतो भण्णति - निसिभत्तेण
वि एवं पच्छद्धं । जहा पिसियकम्माण गहणं दिट्ठं एवं पिसिय-निसिभत्ताण वि दडुच्चमिति ।
नाताणाते भवे भयणा, गतार्थं एवायं पादस्तथाप्युच्यते - जत्थ साहू नञ्जति जहा “मंसं न
खायंति” तत्थ वरं अद्धाणकप्पो, न पिसियं, जत्थ पुणो न नञ्जति तत्थ वरं पिसितं, न निसिभत्तं
मूलगुणोपघातत्वात् गुरुतरप्रायश्चित्तत्वात् च । “भयणा” सेवणा एवं कुर्यादित्यर्थः । “इंदिय” ति
अर्थ-पदं व्याख्यातं ॥

इदानि “भयणा कम्मेण पडमबितियाणं” अस्य व्याख्या - कम्मस्स य पलंबभंगाण य
पडम-बितियाण भयणा कञ्जति । अतो भण्णति -

[भा. ४३९] एमेव य कम्मेण वि, भयणा भंगाण पडमबितियाणं ।
एमेवादेसदुगं, भंगाणं रात्तिभेत्तेणं ॥

चू, जहा पिसियकम्माइयाण नाताणातादेसदुगेण भयणा कया एवं कम्मपलंबभंगाण य
आदेसदुएण भयणा कायच्चा । के पण ते दो आदेसा ? भण्णति - मूलुत्तरगुणाणुपुच्चि
पच्छित्ताणुपुच्चि य । उत्तरगुणोवघायमंगीकाऊण वरं अहाकम्मियं, न बितियपडमभंगेसु
परित्ताणंतापलंबा, मूलगुणोपघातत्वात् । अह पच्छित्ताणुपुच्चिमंगीकरेऊण तो वरतरं परित्तवणस्सति
बितिय-पडमभंगा चउलहुगापत्तित्वात्, न य कम्मं चउगुरुगापत्तित्वात् । अह परित्तव-
नस्सतिलाभाभावे साधारणग्गहणे प्राप्ते किं कम्मं गेण्हउ ? किं साधारणवणस्सति बितिय-

पढमे-भंगेहिं गेण्हउ ? कम्मं गेण्हउ, उत्तरगुणोपघातित्वात् परोपघातित्वाच्च, न साधारणं-दावर-कलीसु भंगेसु मूलगुणोपघातित्वात् स्वयं सद्योघातित्वाच्च ।

इदानिं पढम-वितियाणं भंगाणं भोयणस्स भयणा भण्णति - एमेवादेसदुगं पच्छद्धं । जहा कम्मपलंबाण आदेसदुगं, एवं पलंबरातीभोयणाण य आदेसदुगं कायव्वं । पलंबभंगेसु चउलहुयं रातीभोयणे चउगुरु, दोवि एते मूलगुणोपघायगा तहावि वरतरं अद्धाणकप्पो परोपघातित्वात्, न य लंबभंगा सज्जघातित्वात् ॥

“भोयण कम्मे भयणा” अस्य व्याख्या - अहाकम्पीए चउगुरुं, रातीभोयणे वि चउगुरु, एत्थं पण एगं उत्तरगुणोवघातियं एगं च मूलगुणोवघातियं, कयवं सेयतरं ? अतो भण्णति -

[भा. ४४०] कम्मस्स भोयणस्स य, कम्मं सेयं न भोयणं रातो ।

कमं व सज्जघातो, न तु भत्तं तो वरं भत्तं ॥

चू. ‘कम्मस्स’ति अहाकम्मियस्स, ‘भोयणस्स’ ति । रातीभोयणं अद्धाणकप्प ति वुत्तं भवति । दोण्ह वि कम्मभोयणाण विज्जमाणाणं कतरं भोयव्वं ? भण्णति-कम्मं सेयं, न भोयणं रातो मूलगुणोपघातित्वादित्यर्थः अहवान्येन प्रकारेणाभिधीयते - कम्मं पच्छद्धं । “कम्म” मिति अहाकम्मियं तं सद्यजीवोपघातित्वात्, अत्यंतदुष्टं, न उ भत्तं ति “न” इति प्रतिषेधे, “भत्तं” ति रात्रीभोजनं अद्धाणकप्पो, तु सद्यो अवधारणे, किमवधारयति ? सज्जजीवोपघातकं न भवतीत्येतदवधारयति । तो इति तस्मात्कारणात् वरं प्रधानं रात्रीभोजनं नाधाकर्मिकेत्यर्थः ॥

“विसोहिकोडि”ति अस्य व्याख्या क्रियते - जइ अद्धाणकप्पो अहाकम्मियो तो वरं आधाकम्मियं, न भोयणं दु-दोषदुष्टत्वात् । अह अद्धाणकप्पो विसोहिकोडिपडुप्पणो तो वरं स एव, न कम्मं सज्जघातित्वात् । अहवा - अद्धाणकप्पो सकृतघातित्वात् वरतरो, न कम्मं तीक्ष्णघातित्वात् - अहवा - अद्धाणकप्पो चिरकालोपघातित्वात् वरतरः, न सज्जकालोपघातित्वात् कर्म “इतरं दूरे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४४१] अह दूरं गंतव्वं, तो कम्मं वरतरं वरतरं न निसिभत्तं ।

अब्भासे निसिभत्तं, सुद्धमसुद्धं व न तु कम्मं ॥

चू. अहेत्ययमानंतर्ह्ये विकल्पे वा द्रष्टव्यः । दूरमद्धाणं गंतव्वं तंमि दूरमद्धाणे वरतं आधाकम्मं न निसिभत्तं । कंहं पुण आधाकम्मं वरतरं न निसिभत्तं ? अतो भण्णति-दीहद्धाणपडिवण्णयाण कोइ दाणसद्यो भणेज्ज “अहं” भे दिणे दिणे भत्तं दलयामितं भोयव्वं, न य वत्तव्वं जह “अकप्पं” ति । अद्धाणकप्पो अत्थि ति काउं पडिसिद्धं अकप्पियं च पइइवावितं” । ततो पच्छा दीहअद्धाणे पडिवण्णया अद्धाणकप्पे निडुते किं करेउ ? अतो भण्णति “दीहमद्धाणे घरं आहाकम्मं, न निसिभत्तं” । “अब्भासे पच्छद्धं अब्भासे अब्भासगमणे न दूरमध्वानेत्यर्थः, तत्थ वरं अद्धाणकप्पो सो पुणअद्धाणकप्पो सुद्धो असुद्धो वा, “सुद्धो” बातालीसदोसवज्जितो, “असुद्धो” अन्नतर-दोसजुतो, न य कम्मं सज्जजीवोपघातित्वात् ॥ एसेवत्थो गाहाए पइतरो कज्जति, जतो भण्णति-

[भा. ४४२] जति वि य विसोधिकोडी कम्मं वा तं हवेज्ज जिसिभत्तं ।

वरमब्भासं तं चिय न य कम्ममभिक्खजीवघातो ॥

चू. जइ वि य सो अद्धाणकप्पो विसोहिकोडीए वा गहितो-अविसोहिकोडीए वा

अहाकम्मादि गहितो तथा वि अब्बासगमणे वरं सो छिय न य अहाकम्पियं, अभिक्खजीवोप-
घातित्वात् ॥ “एसणमादी भिण्णे” त्ति जा एस गाहा वक्खाणिता एस भाष्यकारसत्त्वा इयं तु
मद्रवाहुस्वामिकृता गतार्था एव द्रष्टव्या-

[भा. ४४३] एसणमादी रुद्धादि, विसोधी मूल इंदियविधाए ।
परकडदिवसे लहुओ, तच्चिवरीए सयंकरण ॥

चू. अहवा - पुव्वभणियं तु जं भण्णति तत्थ कारगगाहा । पुव्व भणिओ वि अत्थो
विसोसोवलंभणिभित्तं भण्णति “एसणमादी रुद्धाइ त्ति” गतार्थे । विसोहि त्ति विसोहिकोडी य
जहा घेप्पंति तथाभिहितमेव । मूले त्ति पलंबभंगा सूतिता जम्हा ते मूलगुणोवघाती । इंदियविधाते
त्ति “इंदिए” त्ति बेइंदियादी, “विधाए” त्ति विनासो मारणमित्यर्थः । बेइंदियादीणं विधाते मंसं
भवति । अहवा - “इंदियविभागे” त्ति पाढंतरं, बेइंदियमंसं-जाव-पंचेदियमंसं-एस विभागो ।
एतेसिं पलंबपोग्गलाणं कतरं श्रेयतरं ? उत्तरं पूर्ववत् । परकडदिवसे पच्छच्छं, “परा” गृहस्था,
तेहिं रुद्धादिघरेसु “कडं” स्वाभिप्रायेण स्थापितं तं दिवसतो गेण्हमाणस्स मासलहुओ भवति ।
तच्चिवरीयं नाम जदा परेहिं न कतं तदा सतं करणं, “सयंकरणं” नाम कारावणमित्यर्थः । एवं
जत्थ अनुमतिकारणावणकरणाणि जुञ्जंति तत्थ तत्थ योजयितव्याणीत्यर्थः ॥

इदानिं सुद्धासुद्धगहणे पलंबाहारविही भण्णति -

[भा. ४४४] अविमुद्ध पलंबं वा वीसुं गेण्हितरे लद्धे तं निसिरे ।
अन्नेहिं वा वि लद्धे अणुवद्वाविताण वा दिंति ॥

चू. अविमुद्धपलंबा विमुद्धालंबा य दो वि जत्थ लब्धंति तत्थ “अविमुद्धा” वीसुं घेतव्वा
“इतरे” नाम विमुद्धपलंबा तेसु पज्जतेसु लद्धेसु तं निसिरेति अविमुद्धपलंबा परित्यजंत्यर्थः ।
अन्नेहिं पच्छच्छं, अन्नेहिं साहुसंघाडएहिं उग्गमादिसुद्धा पज्जता न लद्धा अन्नेहिं य साहुसंघाडएहि
सुद्धा अप्पणो पज्जत्तिया लद्धा ततो जे उग्गमादिसुद्धा लद्धा ते अणुवद्वावियसाहूण दिज्जंति,
इतरे सुद्धाणि भुंजंति ॥

इदानिं अविमुद्धगहणे जयणं पडुच्च लक्खणं भण्णति - पच्छित्ताणुपुव्विं वा पडुच्च
भण्णति, मूलुत्तरगुणाणं वा के पुव्वं पडिसेवियव्वा ? अस्य ज्ञापनार्थमिदमुच्यते-

[भा. ४४५] बायालीसं दोसे हिययपडे सुतकरेण विरएत्ता ।
पणगादी गुरु अंते पुव्वप्पतरे भयसु दोसे ॥

चू. सोलस उग्गम दोसा, सोलस उप्पायणा दोसा, दस एसणा दोसा, एते सव्वे समुदिता
बायालीसं भवंति । एते सुयकरणे “सुयं” श्रुतज्ञानं, “करो” हस्तः, तेन सुतमतेण करेण,
हिययपडे वियरइत्ता हृदय एव पटः “हृदयपटः” विरएत्ता पत्थारेत्ता, किं कायव्वं ? भण्णति -
जत्थ अप्पतरं पायच्छित्तं सो पुव्वं दोसो भतियव्वो सेवितव्येत्यर्थः । तं च पच्छित्तं पिंडपत्थारे
भणितं “पणगादी चउगुरुगभंते” त्यर्थः ॥ जति पुण एताए जयणाए जयंतो दिवसतो भत्तपराण
न लभति त्हे राओ वि जयणाए घेतव्वं । अजयणाए गेण्हंतस्स इमं पच्छित्तं भवति -

[भा. ४४६] लिंगेण कालियाए, मीसाणं कालियाए गुरु लिंगे ।
सुद्धाण दियाऽलिंगे, अलाभए दोसु वी तरणं ॥

चू. 'लिंगेण'ति सलिंगे, 'कालियाते' रातीति, जइ गेणहंति चउगुरुगं । 'मीसाणं' ति अगीयत्थेहिं मीसा जता रातो सलिंगेण वा परलिंगेण वा गेणहंति ततो चउगुरुगं । सुद्धाणं ति "सुद्धा" गायत्था एव केवला, जतिते दिया परलिंगेण गेणहति ततो चउगुरु । अलाभए ति सब्बहा अलब्भमाणे, दोसूवि ति फासु-अफासुयत्ते वा जहालाभेण अप्पणो गच्छस्स वा तरणं करेति, "तरणं" नाम नित्थारणं ॥ एसेव गाहत्थ व्याख्यायते-

[भा. ४४७] गिहिणात पिसीय लिंगे, अगीतणाता निसिं तदुभए वी ।

अगीतगिहीणाते, दिवसओ गुरुगा तु परलिंगे ॥

चू. "लिंगेण कालियाए"ति अस्य व्याख्या - गिहिणादि ति जत्थ गिहत्था जाणति जहा साहूणं न वट्टति राओ भुजिउं तत्थ जति राओ सलिंगेण गेणहंति चउगुरुगं । पिसित्ते ति जत्थ गिहत्था जाणति जहा साहूणं न वट्टति पिसियं घेतुं भुत्तुं च तत्थ जइ सलिंगेण गेणहति चउगुरुगं । "मीसाणं कालियाए गुरु लिंगे" ति अस्य व्याख्या - अगीयणाया निसिं तदुभए वि "अगीता" मृगा, तेहिं नाता जहा "एतेहिं एयं भत्तपाणं रातो गहितं", तदुभएणं ति सलिंगेण वा परलिंगेण वा, तथा वि चउगुरुं । अगीयत्थ पच्छद्धं, अगीयत्थसाहूहिं न तं, गिहत्थेहिं वा नातं जहा एतेहिं परलिंगेण गिहितं, तत्थ वि चउगुरुं, दिवसतो वि, किमंग पुण रातो । अहवा "दिवसओ" ति सूद्धा गीयत्था जति दिवसओ सलिंगेण लब्भमाणे परलिंगेण गेणहंति तो चउगुरुअं ॥

जं एयं पच्छिद्धं भणितं एयं कज्जे अजयणाकारिस्स भणियं । जतो भण्णति-

[भा. ४४८] अजतणकारिस्सेवं कज्जे परदव्वलिंगकारिस्स ।

गुरुगा मूलमकज्जे, परलिंगं सेवमाणस्स ॥

चू. अजयणं जो करेति सो भण्णति - "अजणकारी" तस्स अजयणकारिस्स अजयणाए परदव्वलिंगं करेत्तस्स चउगुरुगा पच्छित्तं भणियं । जो पुण अकारणे परदव्वलिंगं सेवति करोतीत्यर्थः तस्स मूलं पच्छित्तं भवति ॥

[भा. ४४९] एतेसिं असतीए ताए गहणं तमस्सतीए तु ।

लिंगदुग नातनाते गीयमगीतेहिं भयणा तु ॥

[भा. ४५०] (दोस) फासुगपरित्तमूले, दिवसतो लिंगे विसोधिकोडी य ।

सप्पडिवक्खा एते, नेतव्वा आनुपुव्वीए ॥

चू. फासुयं ववगयजीवियं, परित्तं संखेयासंखेय-जीवं, मुलेति मूलगुणा मूलपलंबा वा, दिवसतो ति उदिते जाव अणत्थंते, लिंगे ति सलिंगेण, विसोहिकोडि ति अप्पत्तरदोसा । सपडिवक्खा य पच्छद्धं कंठं । एते ति फासुगादी पदा संबंज्जन्ति । फासुगेण वा अफासुगेण वा अप्पणो गच्छस्स वा तरणं करेति । एवं परित्तेण वा अनन्तेण वा, मूलगुणावराह-पडिसेवणाए उत्तरगुणावराह-पडिसेवणाए वा । अहवा - मूलपलंबेसु वा अग्रपलंबेसु वा, दिवसतो वा रातीए वा, सलिंगेण वा परलिंगेण वा, विसोहिकोडीए वा अविशोहिकोडीए वा, जहा तरति तथा करोतीत्यर्थः । एस अद्धाणे असंथरणे गहणजयणा भणिया ॥ इदानिं असंथरणे चेव समगजोजणा कज्जति

[भा. ४५१] अद्धाणमसंथरणे, चउसु वि भंगेसु होइ जयणा तु ।

दोसु अगीते जतणा, दोसु तु सब्भावपरिकहणा ॥

चू. अद्धाणपडिवण्णा असंथरमाणा चउसु वि रातीभोयणभंगेसु जयणं करेति । का पुण

जयणा ? भण्णति - पुब्बं पढमभंगेण पच्छा ततियभंगे, ततो वीयभंगे, ततो चरिमे । दोसु ति पढमतिएसु भंगेसु अगीयत्थातो जयणा कज्जति, जहा अगीयत्थो न जाणति तथा धेतव्वं । दोसु ति बितियचरमेसु भंगेसु अगीयत्थाणं सब्भावो परिकहिज्जति । 'परिकहणा' नाम पन्नवणा, ते अगीता एवं पन्नविज्जति, जहा "अप्यं संजमं चएउं बहुतरो संजमो गहेयव्वो, जहा वणिओ - अप्यं दविणं चइउं बहुतरं लाभं गेण्हति एवं तुमं पि करेहिं ।" भणियं च ।

"सव्वत्थ संजमं संजमाओ अप्पामेव रक्खंतो ।

मुच्चति अतिवाताओ पुणो विसोही न ताविरती" ॥

भण्णइ य जहा - "तुमं जीवंतो एयं पच्छित्तेण विसोहेहिसि, अन्नं च संजमं काहि - सि" । एवं च पन्नवेउं सो वि गेण्हाविज्जति । अद्धाणेत्ति दारं गतां । इयाणि "दुल्लभे" ति दारं-

[भा. ४५२] दुल्लभदव्वे पढमो, हवेज्ज भंगो परिण्णचउरो वि ।

ओमे वि असंथरणे, अध अद्धाणे तथा चउरो ॥

चू, दुल्लभदव्वं सतपाकसहस्सपागादि वा त्रिकटुकादि वा तं च पत्ते कारणे न लब्धिहिति ति काउं अनागयं च धेत्तुं सारक्खणा कायव्वा, पच्छा समुप्पण्णे कारणे तं दिया भुंजति । एस चेव प्रायसो पढमभंगो दुल्लभदव्वे संभवतीत्यर्थः । दुल्लभे ति गयं । इदानि "उत्तमट्टे" ति दारं - परिण्णचउरो विति "परिण्ण" अनसणं, तंमि अनसणे "चउरो" वि रातीभोयणभंगा समाहिहेउं घडावेयव्वा । उत्तमट्टे ति दारं गयं ।

इदानि "ओमे" ति दारं - ओमे वि पच्चद्धं । "ओमं" दुभिकखं, तंमि दुभिकखे असंथरता जहा अद्धाण पडिवण्णा चउसु रातीभोयणभंगेसु गहणं करेति तथा ओमंमि वि । ओमे ति दारं गतं ॥

इदानि "गच्छानुकंपया" "सुत्तत्थविसारयायरिए" एते दो वि दारा जुगवं भण्णति -

[भा. ४५३] गच्छानुकंपणद्धा, सुत्तत्थविसारए य आयरिए ।

तनुसाहारणहेउं, समाहिहेउं तु चउरो वि ॥

चू, गच्छो सबालवुद्धो, तस्स अणुकंपणहेउं, सुत्तं च अत्थो य "सुत्तत्थं" तंमि सुत्तत्थे "विसारतो" विनिश्चि जानकेत्यर्थः तस्स विसारयायरिस्स गच्छस्स वा तनुसाहारणहेउं, "तनु" सरिं, "साहारणं" नाम बलावट्टंभकरणं, "हेउं" कारणं, बलावट्टंभारणायेत्यर्थः ।

गणस्स वा आयरियस्स वा असमाधाने समुत्पन्ने समाधिहेउं, समाधिकारणाय, चउरो वि रातीभोयणभंगा सेव्या इत्यर्थः ॥

कहं पुण गच्छस्स आयरियस्स वा अट्टाय चउभंगसंभवो भवति ? भण्णति -

[भा. ४५४] संणिहिमादी पढमो, बितिओ अवरण्हसंखडीए उ ।

उस्सूरभिकखहिंडण, भुंजंताणेव अत्थमितो ॥

चू, सन्निहाणं सन्निही, "सं" इत्ययमुपसर्ग "निही" ठावणं, सन्निही, सा यउप्पण्णे कारणे "तं कारणं साधयिस्सती" ति ठाविज्जति । सा य घृतादिका, तं दिया धेत्तुं दिया य दायव्वं - एस पढमभंगो एवं संभवति । बितियभंगो अवरण्हसंखडीए, जत्थ वा संनिवेसे उस्सूरे भिकखा य आहिंडिज्जइ तत्थ जाव भुंजति ताव अत्थंतं, एवं बितियभंगो - दिया गहियं रातो भुत्तं ॥

ततियचरिमभंगाणं पुण इमो संभवो -

[भा. ४५५] वडगाति भिक्खु भावित्त, सल्लिगेण तु ततियओ भंगो ।

चरिमो तु निसि बलीए, दिय पेसण रत्ति भोयिसु वा ॥

चू. वतिता गोउलं, “आदि” ग्गहणातो अन्नत्थ वा जत्थ अनुदिए आदिच्चे वेला भवति, सा वड्या जइ भिक्खूहिं अरुणोदए भिक्खुग्गहणेण भाविता तो सल्लिगेण चैव गेणहति, इतरहा परल्लिगेण वि, पच्छा उदिते आदिच्चे भुंजति । एस एतितो भंगो । चउत्थभंगो निसि राती, बलि असिवादिप्पसमणनिमित्तं कूरो कज्जति, सा बली जत्थ राओ कज्जति तत्थ रातो चैव धेत्तुं अणहियासा विणस्सणभया वा रातो चैव भुंजति, “निसि बलीए” वा बला भुंजाविज्जंति रण्णा । एस चरिमभंगो अहवा – एस चरिमभंगो अन्नहा भण्णति – दिया पेसण त्ति आगाढकारणे आयरिएण कोति साहू पेसिओ, सो दिवसभुक्खितो रातो पच्चागओ, ताहे अणहियासस्स जाणि रातीए भुंजति कुलाणि तेसु धेत्तुं रातो चैव दिज्जति । “वा” विकल्पे, दिवा भोजिकुलेष्वपि दीयते इत्यर्थः । अहवा रत्तिभोजिसु वत्ति जत्थ जणवतो राओ भुंजति, जहा उत्तरावहे, तत्थ साहवो कारणद्धिता चरिमभंगं सफलां करंति । गया रातीभोयणस्स कप्पिया पडिसेवणा, गया राइभोयण पडिसेवणा ॥ गता य मूलगुण-पडिसेवणा इति ॥

इदानिं उत्तरगुणपडिसेवणा भण्णति – ते उत्तरगुणा पिंडविसोहादओ अनेगविहा । तत्थ पिंडे ताव दप्पियं च पडिसेवणं भण्णति । तत्थ दप्पिया इमेहिं दारेहिं अनुगंतव्वा –

[भा. ४५६] पिंडे उग्गम उप्पादणेसण संजोयणा पमाणे य ।

इंगाल धूम कारण, अट्टविहा पिंडनिज्जुत्ती ॥

चू. एतीए गाहाए वक्खाणातीदेसनिमित्तं भण्णति –

[भा. ४५७] पिंडस्स परूवणता पच्छित्तं चैव जत्थ जं होति ।

आहारोवधिसेज्जा, एक्केअट्ट ठाणाइ ॥

चू. पिंडस्स परूवणा असेसा जहा “पिंडनिज्जुत्तीए” तहा कायव्वा । पच्छित्तं च जत्थ जत्थ अवरारहे जं तं जहा कप्पपेदियाए वक्खमाणं तहा दट्टव्वं । आहारो त्ति एस आहारपिंडो एवं अट्टहिं दारेहं वक्खाणितो । एवं उवहीए सेज्जाते त एक्केअट्ट उग्गमादिदारा दट्टव्वा ।

[उवहीए] – “उग्गम उप्पायण, एसणा य संजोयणा पमाणे य ।

इंगाल धूम कारण अट्टविहा उवहिनियुत्ती ॥”

[सेज्जाए] – “उग्गम उप्पायण, एसणे य संजोयणा पमाणे य ।

इंगाल-धूम-कारण अट्टविहा सेज्जिनियुत्ती ॥”

एस दप्पिया पडिसेवणा गता ॥ इदानिं कप्पिया भण्णति –

[भा. ४५८] असिवे ओमोदरिए, रायदुट्टे भये य गेलण्णे ।

अद्धाणरोघए वा, कप्पिया तीसु वी जतणा ॥

चू. असिवं उद्दाइयाए अभिददुत्तं दुओमं दुब्भिक्खं, राया वा पदुट्टो, बोहिगादिभएण वा नट्टा, गिलाणस्स वा, अद्धाणपडिवण्णगा वा, नगरादिउवरोहे वा ट्टिता । तीसुवि त्ति आहार-उवहि-सेज्जासु जयणा इति पनगहाणीए-जाव-चउगुरुएण वि गेणहमाणाणा कप्पिया पडिसेवणा भवतीत्यर्थः ॥

चोदगाह – “मूलगुणउत्तरगुणेषु पुत्रं पडिसेहो भणितो ततो पच्छा कारणे पडिसेहस्सेव अणुण्णा भणित्ता । तो जा सा अणुण्णा किमेगंतेण सेवणिज्जा उत ने ति” ? । आयरियाह –

[भा. ४५९] कारणपडिसेवा वि य, सावज्जा निच्छए अकरणिज्जा ।

बहुसो विचारइत्ता, अधारणिज्जेसु अत्थेसु ॥

चू. कारणं असिवादी तस्मि असिवादिकारणे पत्ते जा “कारणपडिसेवा” सा सावज्जा, “सावज्जा” नाम बंधात्मिका सा निच्चएण अकरणिज्जा, “निच्छओ” नाम परमार्थः, परमत्थओ अकरणीया सा, अविशब्दात् किमंग पुण अकारणपडिसेवा । एवं आयरिमाभिहिए चोदगाह – “जइ सा अणुण्णा पडिसेवा निच्छएण अकरणिज्जा तो तीए अणुण्णं प्रति नैरर्थक्यं प्राप्नोति”

आचार्याह – न नैरर्थक्यं । कहं ? भण्णति – बहुसो पच्छद्धं । “बहुसो” अनेगसो, विचारइत्ता वियारेऊण अकर्तव्या येऽर्था ते अवहारणीया असिवादिकारणेषु उप्पन्नेसु जइ अन्नो नत्थि नाणातिसंघणोवाओ तो, वियारेऊणअप्पबहुत्तं अधारणिज्जेसु अत्थेसु प्रवर्त्तित्वमित्यर्थः अहवा – धारिज्जंतीति धारणिज्जा । के ते ? भण्णंति, अथ अथा, ते य नाणदंसणचरित्ता, तेसु अवधारणिज्जेसु पत्तेसुं अल्पबहुत्तं बहुसो विचारइत्ता प्रवर्त्तित्वमित्यर्थः ॥

पुनरप्याह चोदक – “ननु कप्पिया पडिसेवं अणुण्णायं असेवंतस्स आणाभंगो भवति ?” आचार्याह –

[भा. ४६०] जति वि य समणुन्नाता, तह वि य दोसो न वज्जणे दिट्ठो ।

दढधम्मता हु एवं, नाभिक्खनिसेव – निद्दयता ॥

चू. जइ वि अकप्पियपडिसेवणा अणुण्णाता तहा वि वज्जणे आणाभंगदोसो न भवतीत्यर्थः अणुण्णायं पि अपडिसेवंतस्य अयं चान्यो गुणो “दढधम्मया” पच्छद्धं । न य अभिक्खनिसेवदोसा भवति, न य जीवेसु निद्दया भवति । तस्मा कप्पियपडिसेवा वि सहसादेव नो पडिसेवेज्जा ॥

सा पुण कतमेसु पडिसेवियत्थेसु कप्पिया पडिसेवणा भवति ? भण्णति –

[भा. ४६१] जे सुत्ते अवरहा, पडिकुट्ठा ओहओ य सुत्तत्थे ।

कप्पंति कप्पियपदे, मूलगुणे उत्तरगुणे य ॥

चू. “जे सुत्ते अवरहा पडिकुट्ठा” अस्य व्याख्या –

[भा. ४६२] हत्थादिवातणत्तं, सुत्तं ओहो तु पेढिया होति ।

विधिसुत्तं वा ओहो, जं वा ओहे समोतरति ॥

चू. “जे भिक्खु हत्थकम्मं करेति करेत्तं वा सात्तिज्जति”, एयं हत्थकम्मसुत्तं भण्णति । एयं सुत्तं आदिकाउं जाव एगूणवीसइमस्स अंते वायणासुत्तं । एतेसु सुत्तेसु जं पडिसिद्धं । “ओहतो सुत्तत्थे” ति अस्य व्याख्या – ओहो तु पेढिया होति, ओहो निसीहपेढिया, तत्थ जे गाहासुत्तेण वा अत्थेण वा अत्था पडिसेविता । अहवा – विहिसुत्तं वा सुत्तं भण्णति, तं च सामातियादिविधिसुत्तं भण्णति, तत्थ जे अत्था पडिसिद्धा । अहवा – जं वा ओहे समोयरइ ति सो ओहो भण्णति – उस्सगो ओहो ति वुत्तं भवति । तत्थ सव्वं कालियसुत्तं ओयरति । तं सव्वं ओहो भण्णति । एयंमि ओहे जे अत्था सुत्तेण वा अत्थेण वा “पडिकुट्ठा” निवारिया इत्यर्थः, ते “कप्पंति” कप्पियाए, ते अववायपदेत्यर्थः । जे ते कप्पंति अववायपदेण ते “मूलगुणा वा उत्तरगुणा वा” दप्प – कप्प

पडिसेवाणं समासओ वक्खाणं भणियं ।। इदानिं सभेया भण्णंति -

[भा. ४६३] दप्प-अकप्प-निरालंब-चियत्तो अप्पसत्थ-वीसत्थे ।

अपरिच्छ अकडयोगी अणाणुतावी य निस्संके ।।

चू. तत्थ दप्पो ताव भणामि एवं गाहा समोयारिज्जति - अहवा - अन्येन प्रकारेणाव-
तारः । दप्पिया कप्पिया पडिसेवणा भणिता । अहवा - अन्येन प्रकारेण दप्पकप्पपडिसेवाणं
विभागो भण्णति - “दप्प अकप्प” दारगाहा, दस दारा । दप्पे ति अस्य व्याख्या -

[भा. ४६४] वायामवग्गणादी, निक्कारणधावणं तु दप्पो तु ।

कायापरिणयगहणं अकप्पो जं वा अगीतेणं ।।

चू. वायामो जहा लगुडिभमाडणं, उवलयकडुणं, वग्गणं मल्लवत् । “आदि” सदग्रहणा
बाहुजुल्लकरणं चीवरडेवणं वा धावणं खहुयप्पवाणं । दप्पो गतो ।

अकप्पोत्ति दारं । “काया” पच्छद्धं, काय ति पुढवादी, तेसि अपरिणयाणं गहणं करेति,
तेहिं वा कायेहिं हत्थमत्तादी संसद्धा, तेहिं य हत्थमत्तेहिं अपरिणएहिं भिक्खं गेण्हति, जहा
“उदउल्ला, ससणिल्ला, ससरक्खे” त्यादि, एस अकप्पो भण्णति । जं वा अगीयत्थेण
आहार-उवहि-सेज्जादी उप्पादियं तं परिभुंजंतस्स अकप्पो भवति । अकप्पो गओ ।।

निरालंबणे ति अस्य व्याख्या - सालंबसेवापरिज्ञाने सति निरालंबसेवनावबोधो भवतीति
कृत्वा सालंबसेवा पूर्व व्याख्यायते -

[भा. ४६५] संसारगडुपडितो, नाणादवलंबितुं समारुहति ।

मोक्खतडं जघ पुरिसो, वल्लिविताणेण विसमा उ ।।

चू. संसारो चउगत्तिओष गडु खड्डा, दव्वे अगडादि, भावे संसार एव गड्डा संसारगड्डा,
ताए पडितो नाणाति अवलंबितुं समुत्तरति । “आदि” ग्गहणातो दंसणचरित्ता । समारुहति तडं
उत्तरनीत्यर्थः । मोक्खो ति कृत्तनकर्मक्षयात् मोक्षः । तडं तीरं । जहा जेणप्पगारेण, वल्लि ति
कौसंबवल्लिमादी, वियाणं नामं अनेगाणं संघातो । अहवा - वल्लिरेव वियाणं वितण्णत इति
वियाणं, तेन वल्लिविताणेण जहा पुरिसो विसमातो समुत्तरति तहा नाणादिया संसारगड्डातो
मोक्षतडं उत्तरतीत्यर्थः ।।

तानि नाणादीनि अवलंबितुं अकप्पियं पडिसेवति । जतो भण्णति -

[भा. ४६६] नाणादी परिचुट्ठी न भविस्सति मे असेवते बितियं ।

तेसिं पसंघण्डा सालंबनिसेवणा एसा ।।

नाणदंसणचरित्ताण “वुट्ठी” फाती न भविस्सति मे, तो तेसिं नाणादीण संघण्डाते,
“संघणा” नाम ग्रहणं गुणनं अतोऽसेवनादित्यर्थः, “बितितं” अववातपदं, तं सेवति एसा
सालंबसेवना भवतीत्यर्थः ।। इमा निरालंबण-

[भा. ४६७] निक्कारणपडिसेवा, अपसत्थालंबणा य जा सेवा ।

अमुगेण वि आयरियं, को दोसो वा निरालंबा ।।

चू. अकारणे चेव पडिसेवति, एसा निरालंबा । अप्पसत्थं वा आलंबणं काउं पडिसेवति,
एसा दिवि निरालंबा । किं पुण तं अप्पसत्थं आलंबनं ? भण्णति - “अमुगेण वि आयरियं” अहं

आयराभि, को दोसो वा इति भणिऊण आसेवति, जहा गंडं पिलागं वा परिपेलेज्जा मुहुत्तगं, एवं विण्णवणित्थीसु दोसो तत्थ कतो सिया, एवमादिया निरालंबसेवादित्यर्थः । निरालंबणे त्ति गतं ॥ इदानिं चियत्ते त्ति दारं—

[भा. ४६८] जं सेवितं तु बितियं गेलण्णाइसु असंथरंतेणं ।

हड्डो वि पुणो तं, चिय चियत्तकिच्चो निसेवंतो ॥

चू, जं बितियपदेण अववाचपदेण निसेवितं गिलाणादिकारणेण असंथरे वा, पुणो तं येव हड्डो समत्थो वि होउं निसेवंतो चियत्तकिच्चो भवति । “किच्चं” करणिज्जं, त्यक्तं कृत्यं येन स भवति त्यक्तकृत्यः— त्यक्तचारित्रेत्यर्थः । चियत्ते त्ति गतं ॥

इदानिं अप्पसत्थे त्ति दारं— अप्पसत्थभावेण पडिसेवति त्ति वुत्तं भवति । जहा—

[भा. ४६९] बलवण्णरूवहेतुं फासुयभोई वि होइ अप्पसत्थो ।

किं पुण जो अविमुद्धं निसेवते वण्णमादड्डा ॥

चू, “बलं” मम भविस्सति त्ति मंसरसमादि आहारे त्ति, सरीस्स वा “वण्णो” भविस्सति त्ति घृतातिपाणं करेति, बलवण्णेहिं “रूवं” भवती त्ति एतान्येव आहारयत्ति, “हेउं” कारणं, “फासुगं” गयजीवियं, “अवि” अत्यसंभावणे, किं संभावयति? “एसो वि ताव फासुग—भोती अप्पसत्थपडिसेवी भवति, “किं पुण” पच्छद्धं? अविमुद्धं आहाकम्मादी, “वण्णो” “आदि” गहणा रूवबला घेप्पति । अप्पसत्थे त्ति गतं ॥ इदानिं वीसत्थे त्ति दारं—

[भा. ४७०] सेवंतो तु अकिच्चं लोए लोउत्तरंमि वि विरुद्धं ।

परपक्खे सपक्खे वा वीसत्था सेवगमलज्जे ॥

चू, सेवंतो प्रतिसेवंतो, अकिच्चं पाणादिवायादि । अहवा—अकिच्चं जं लोअलोउत्तरविरुद्धं, तं पडिसेवंतो सपक्खपरपक्खातो न लज्जति । सपक्खो” सावगादी, “परपक्खो” मिध्यादृश्यः एसा वीसत्था सेवणा इत्यर्थः । वीसत्थे त्ति गतं ॥ इदानिं अपरिच्छिय त्ति दारं—

[भा. ४७१] अपरिक्खिउमायवए निसेवमाणो तु होति अपरिच्छं ।

त्तिगुणं जोगमकातुं बितियासेवी अकडजोगी ॥

चू, “अपरिक्खिउ” पुव्वद्धं । अपरिक्खिउं अनालोच्य, “आयो” लाभः प्राप्तिरित्यर्थः, “व्ययो” लब्धस्य प्रनाशः, ते य आयव्यये अनालोचितं पडिसेवमाणस्स अपरिक्ख पडिसेवणा भवतीत्यर्थः । अपरिच्छ त्ति दारं गतं ।

अकडजोग त्ति दारं— “त्तिगुणं” पच्छद्धं । ति त्ति संखा, तिन्नि गुणीओ त्तिगुणं, असंथरातीसु तिन्निवारा एसणियं अन्नेसिउं जता ततियवाराए वि न लभति तदा चउत्थपरिवाडीए अनेसणियं घेतव्वं । एवं त्तिगुणं जोगमकाऊण, “जोगो” व्यापारः, बितियवाराए चैव अनेसणीयं गेण्हति जो सो अकडजोगी भण्णति । अकडजोगि त्ति गतं ॥ अनाणुतावि त्ति दारं—

[भा. ४७२] बितियपदे जो तु परं, तावेत्ता नाणुत्तप्पते पच्छा ।

सो होति अननुतावी, किं पुण दप्पेण सेवेत्ता ॥

चू, “बितियं” अववातपदं तेन अववातपदेण “जो” साहू “परा पुढधिकया ते जो संघट्टणपरितावणउद्वणेण वा तावणं करेत्ता पच्छा नाणुत्तप्पति, जहा “हा दुडुकयं कारगगाहा”

सो होति अननुतावी अपच्छ तावीत्यर्थः । कारणे बित्थियपदेण जयणाए पडिसेविऊण अपच्छाताविणो अननुतावी पडिसेवा भवति किं पुण जो दप्पेण पडिसेविता नाणुतप्पतेत्यर्थः । अणनुतावि त्ति गतं ॥

निस्संके त्ति दारं – संकणं संका, अनिरपेक्षाव्यवसायेत्यर्थः । निग्गयसंको निस्संको निरपेक्षेत्यर्थः । सा य निस्संका दुविहा-

[भा. ४७३] करणे भए य संका, करणे कुव्वं न संकइ कतो वि ।

इहलोगस्स न भायइ, परलोए वा भए एसा ॥

चू. करणंक्रिया, तं करोति निस्संको, भयं नाम अपायोद्वेगित्वं, “संक” त्ति, इह छंदोभंगभया निगारलोवो द्रष्टव्यः । करणणिसंस्कताए वक्खाणं करोति “करणे कुव्वं न संकति कुतो” त्ति कुतो चि न कस्यचिदाशंकेतेत्यर्थः । भयणिसंस्काए वक्खाणं करोति “इहलोगस्स” पच्छ । भए एस त्ति एसा भए निस्संस्कता इत्यर्थः । सेसं कंठं ॥

इदानिं एतासु दससु वि असुद्धपडिसेवणासु पच्छित्तं भण्णति-

[भा. ४७४] मूलं दससु असुद्धेसु जाण सौधिं च दससु सुद्धेसु ।

सुद्धमसुद्धवइकरे पण्णइविदू तु अन्नतरे ॥

चू. दससु असुद्धेसु त्ति दससु वि एतेसु दप्पादिएसु अमुद्दपदेसु मूलं भवतीत्यर्थः । अहवा – “मूलं दससु”, दससु दप्पादिसु मूलं दप्पादिसु मूलं भवतीत्यर्थः । “असुद्धेसु त्ति एतेसु दससु असुद्धपदेसु पडिसेविऊमाणेसु चारित्रसमुद्धं भवतीत्यर्थः । एतेसु चेव दससु दप्पादिसु सुद्धेसु चारित्रविशुद्धिं जानीहि । कहां पुण्णरेषां सुद्धासुद्धं भवति ? उच्यते – वर्तमानावर्तमानयोरित्यर्थः, “सुद्धसमुद्ध वतिकरे” त्ति किंचि सुद्धं किंचि समुद्धं, तेसिं सुद्धासुद्धाणं मेलओ “वतिकरो” भण्णति ॥ एत्थ वक्खाण गाहा –

[भा. ४७५] सालंबो सावज्जं, निसेवते नाणुतप्पते पच्छ ।

जं वा पमादसहिओ, एसा मीसा तु पडिसेवा ॥

चू. नाणादियं आलंबणं अवलंबणाणो सालंबो भण्णति । तं पसत्थमालंबणं आलंबिऊण सावज्जं निसेविऊण नाणुतप्पति पच्छा, सालंबं पदं सुद्धं सालंबित्वात्, अनानुतावी पदं असुद्धं अपश्चात्तापत्वात् । एवं अन्नाण वि पदाणं सुद्धासुद्धेण मीसा पडिसेवा भवतीत्यर्थः । जं वा अन्नतरपमाएण पडिसेवितं तं पच्छाणुतावजुत्तस्स असुद्धसुद्धं भवति एसा मीसा पडिसेवा भवतीत्यर्थः ॥

एताए मीसाए पडिसेवणाए का अरोवणा ? भण्णति – पण्णइविऊ उ अन्नतरे “पण्ण त्ति” वा “पण्णवण” त्ति “परूवण” त्ति वा “विण्णवण” त्ति वा एगड्डं, “अड्डो” नाम मीसियाए पडिसेवणाए पच्छित्तं, “विदू” नाम ज्ञानी, “अन्नतरे” त्ति मीसपडिसेवणाविकम्पे मीसपडिसेवणाए जे विदू ते पायच्छित्तं परूवयंतीत्यर्थः ॥ अथवा दसण्ह वि पदाण इमं पच्छित्तं –

[भा. ४७६] दप्पेण होति लहुया सेसा काहं त्ति परिणते लहुओ ।

तब्भावपरिणतो पुण जं सेवति तं समावज्जे ॥

चू. दप्पेण धावणादी करोमि त्ति परिणए चउलहुगा भवति । सेसा अकप्पादिया धेपंति, ते करोमि त्ति परिणते मासलहु भवति । एतं परिणामनिष्कण्णं । जता पुण तब्भावपरिणओ

भवति, तस्य भावस्तदभावः दम्पादियाण अप्पण्णो स्वरूपे प्रवर्तनमित्यर्थः । “पुन” विशेषणे, पूर्वाभहितप्रायश्चित्तत्वात् अयं विशेषः । आयसंजमपवयणविराहणाणिष्फणं पच्छित्तं दडुब्ब-मिति ॥ अहवा मीसा पडिसेवणा इमा दसविहा भण्णति -

[भा. ४७७] दम्पमादाणाभोगा आतुरे आवतीसु य ।
तित्तिणे सहस्सद्धारे भयप्पदोसा य वीमंसा ॥

[भा. ४७८] दम्पमादाणाभोगा सहसद्धारो य पुव्व भणिता उ ।
सेसाणं छण्हं पी इमा विभास तु विण्णेया ॥

चू. दम्पो पमादो अनाभोगो सहस्सकारो य एते तहेव आदीए पुव्वं ‘वण्णिया’ भणिया । तो सेसाणं विभासा अर्थकथनं ॥ आतुरे त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४७९] पढम-बितियदुतो वा बाधितो वा जं सेवे आतुरा एसा ।
दव्वादिअलंभे पुण, चउविधा आवती होति ॥

चू. पुव्वद्धं । पढमो खुहापरिसहो बितिओ पिवासापरिसहो, बाधितो जर-सासादिणा । एत्थ जयणाए पडिसेवमाणस्स सुद्धा पडिसेवणा । अजयणाए तन्निष्फणं पच्छित्तं भवति ।

“आवतीसुय” अस्य व्याख्या “दव्वादि” पच्छद्धं । दव्वादि “आदि” सद्दातो खेत्तकाल-भावा धेप्यंति । दव्वतो फासुगं दव्वं न लब्धमिति, खेत्तओ अद्धाण-पडिवण्णताण आवती, कालतो दुब्बिक्खादिसु आवती, भावतो पुणो गिलाणस्स आवती । एत्थ जेण एयाए चउव्विहाए आवतीए पडिसेवति तेन एसा सुद्धा पडिसेवणा, अजयणाए पुण तन्निष्फणं ति । “आवईसु” ति दारं गतं ॥ “तित्तिणे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४८०] दव्वे य भाव तित्तिण, भयमभियोगेण सीहमादी वा ।
कोहादी तु पदोसो, वीमंसा सेहमादीणं ॥

चू. पातो तित्तिणे दुविहो - दव्वे भाव य । दव्वे तेंबरुयं दारुयं अग्गिमाहियं तिडित्तिडे ति, भावे आहारातिसु अलब्धमाणेसु तिडित्तिडे ति, असरिसे वा दव्वे लद्धे तिडित्तिडे ति । तित्तिणियत्तं दम्पेण करेमाणस्स पच्छित्तं, कारणे वड्याइसु सुद्धो । तित्तिणे त्ति गतं ।

“भए” ति अस्य व्याख्या - भयमभियोगेण सीहमादी वा द्वितीयपादः । “अभियोगो” नाम केणइ रायादिणा अभिउत्तो पंथं दंसेहि, तदभया दर्शयति । सीहभयाद्वा वृक्षमारूढ, एत्थ सुद्धो । अणाणुतापित्तेण पच्छित्तं भवति ।

“पदोसा” य त्ति अस्य व्याख्या - कोहादी उ पदोसो तृतीयः पादः । कोहादिएण कसाएण पदोसेण पडिसेवमाणस्स असुद्धो भवति । मूलं से पच्छित्तं कसायनिष्फणं वा । पदोसे त्ति गतं “वीमंसे” ति अस्य व्याख्या - वीमंसा सेहमादीणं ति चतुर्थ पादः । वीमंसा परीक्षा । सेहं परिक्रमाणेण सच्चित्तगमणादिकिरिया कया होअ, किं सदहति न सदहति त्ति सुद्धो ॥

अहवा इमे मीसियपडिसेवणप्पगारा-

[भा. ४८१] देसद्धाई सव्वद्धाई, दुविधा पडिसेवणा मुणेयव्वा ।
अनुवीयि अननुवीती, सइं च दुक्खुत्त बहुसो वा ॥

चू. चारित्तस्स देसं चयति त्ति देसद्धाती, सव्वं चयति त्ति सव्वद्धाती एसा दुविहा पडिसेवणा

समासेण नायव्वा । अनुवीति चिंतेऊण गुणदोसं सेवति, अननुवीति सहसादेव पडिसेवति । सति ति एगसि, दुक्खुत्तो दो वारा, बहुसो त्रिप्रभृतिबहुत्वं ॥

“देसच्चाइ” ति अस्य व्याख्या -

[भा. ४८२] जेण न पावति मूलं नाणादीणं व जहिं धरति किंचि ।

उत्तरगुणसेवा वा देसच्चाएतरा सव्वा ॥

चू. जेण अवराहेण पडिसेवितेण “मूलं” पच्छित्तं न पावति सा देसच्चागी पडिसेवणा । जेण वा अवराहेण पडिसेवितेण नाण-दंसण-चरित्ताण किंचि धरति सा वि देसच्चागी पडिसेवणा उत्तरगुणपडिसेवा वा देसच्चागी पडिसेवणा । इतरा सव्व ति “इतरा” नाम जाए मूलं पावति, नाणादीणं वा न किंचि धरति, मूलगुणपडिसेवा वा, एसा सव्वच्चागी पडिसेवणा भवतीत्यर्थः ॥ अननुविय ति सस्य व्याख्या-

[भा. ४८३] जा तु अकारणसेवा सा सव्वा अननुवीयितो होति ।

अनुवीयी पुण नियमा अप्पज्जे कारणा सेवा ॥

चू. पुव्वद्धं । जा अकारणतो पडिसेवा गुणदोसे अचिंतेऊण सा अणणुसोती पडिसेवा, प्पमाणतो एक्कसि दो तिन्नि वा परओ वा पडिसेवति । “अणुवीति” ति अस्य व्याख्या - अणुवीती पुण पच्छद्धं । असिवादी कारणे, आत्मवशः अपरायत्तेत्यर्थः, सो पुण गुणदोसे विचिंतिऊण जं जयणाए पडिसेवति एस से अणुवीतीपडिसेवणा भवतीत्यर्थः । भणिया मीसिया पडिसेवणा ॥

इदानिं कप्पिया पडिसेवणाए भेया भण्णांति -

[भा. ४८४] दंसण-नाण-चरित्ते तव-पवयण-समिति-गुत्तिहेतुं वा ।

साधम्मियवच्छ्लेण वा वि कुलतो गणस्सेव ॥

[भा. ४८५] संघस्सायरियस्स य असहुस्स गिलाण-बाल-बुद्धस्स .

उदयग्गि-घोर-सावय-भय-कंतारावतीवसणे ॥

चू. दंसण-नाण-चरणा तिन्नि वि एगगाहाए वक्खाणेति -

[भा. ४८६] दंसणपभावमाणं सद्धान्णाए सेवती जं तु ।

नाणे सुत्तथाणं चरणेसणइत्थिदोसा वा ॥

चू. दंसणपभावगाणि सत्थाणि सिद्धिविणिच्छिय-सम्मतिमादिगेण्हंतो असंथरमाणो जं अकप्पियं उसेवति । जयणाए तत्थ सो सुद्धो अपायच्छिती भवतीत्यर्थः । नाणे ति नाणनिमित्तं सुत्तं अत्थं वा गेण्हमाणो तत्थ वि अकप्पियं असंथरे पडिसेवंतो सुद्धो । चरणे ति जत्थ खेत्ते एसणादोसा इत्थिदोसा वा ततो खेत्तातो चारित्रार्थिना निर्गतव्यं ततो निग्गच्छमाणो जं अकप्पियं पडिसेवति जयणाते तत्थ सुद्धो ॥ तव-पवयणे दो वि दारा एगगाहाए वक्खाणेति-

[भा. ४८७] नेहाति एवं काहं, कते विकिट्ठे व लायतरणादी ।

अभिवादणा दि पवयणे, विहुस्स विउव्वणा चेव ॥

चू. तवं काहामि ति धृतादि नेहं निवेज्जा । कते वा विकिट्ठत्तवे पारणए लायतरणादी पिएज्ज “लाया” नाम वीहियातिमिउं भट्ठे भुज्जित्ता ताण तंदुलेसु पेज्जा कज्जति, तं लायतरणं भण्णाति, तं विकिट्ठत्तवपारणाए आहाकम्मियं पिएज्जा । अन्नेन दोसीण दव्वादिणा रोगो भवेज्ज

आदिग्गहणातो आमलगसर्करादयो गृह्यंते । जयणाए सुद्धो ।

पवयणे त्ति अस्य व्याख्या – “अभिवादण” पच्छद्धं । पवयणइताए किंचि पडिसेवंतो सुद्धो, जहा – कोति राया भण्णेज्ज – जहा “धिज्जातियाणं अभिवातणं करेह” “आदि” ग्गहणातो “अतो वा मे विसयाओ नीह” । एत्थ पवयणहियइयाए पडिसेवंतो सुद्धो । जहा विण्हु अनगारो, तेन रुसिएण लक्खजोयणप्पमाणं विगुरुच्चियं रूवं, लवणो किल आलोडिओ चरणेण तेन ।

अहवा जहा एणेण रातिणा साधवो भणिता “धिज्जाइयाण पादेसु पडह” । सो य अनुसद्धिहं न इति । ताहे संघसमवातो कतो । तत्थ भणियं “जस्स काति पवयणुब्भावणसत्ती अत्थि सो तं सावज्जं वा असावज्जं वा पउंजउ ।” तत्थ एणेण साहुणा भणियं – “अहं पयुंजामि” । गतो संघो रातिणो समीवं, भणिओ य राया “जेसिं धिज्जाइयाणं अम्हेहिं पाएसु पडियव्वं तेसिं समवातं देहि तेसिं सयराहं अम्हे पायेसु पडामो, नो य एगेगस्स” । तेन रत्ता तहा कयं । संघो एगपासे इत्थो सो य अतिसयसाहू कणवीरलयं गहेऊण अभिमंतेऊण य तेसिं धिज्जाइयाणं सुहासणत्थाणं तं कणवीरलयं चुडलयं व चुडलिवंदनागारेण भमाडेति । तक्खाणादेव तेसिं सब्बेसिं धिज्जातियाणं सिराणि निवडियाणि । ततो साहू रुद्धो रायाणं भणति “भो दुरात्मन् ! जति न इवासि तो एवं ते सबलवाहणं चुण्णेमि” । सो राया भीतो संघस्स पाएसु पडितो उवसंतो य । अन्ने भणति – जहा सोवि राया तत्थेव चुण्णतो । एवं पवयणत्थे पडिसेवंतो विसुद्धो ॥

समिति त्ति अस्य व्याख्या –

[भा. ४८८] इरियं न सोघयिस्सं, चक्खुनिमित्त किरिया तु इरियाए ।

खित्ता बितिया ततिया, कप्पेण वऽणेसि संकाए ॥

चू. विकलचक्खू इरियं न सोहेस्सामीति काउं चक्खुनिमित्तं किरियं करेज्जा । “क्रि या” नाम वैद्योपदेशात् औषधपानमित्यर्थः । एस पडिसेवना इरियासमितिनित्तं । खित्तचित्तादिओ होउं बितियाए भासासमितिए असमितो तप्पसमइताए किंचि ओसहपाणं पडिसेवेज्ज । ततिया त्ति एसणसमितिताए अनेसणिज्जं पडिसेवेज्ज, अद्धाण – पडिवण्णो वा अद्धाणकप्पं वा पडिसेवेज्ज, एसणादोसेसु वा दससु संकादिएसु गेणहेज्जा ॥

[भा. ४८९] आदाने चलहत्थो पंचमिए कादि वच्च भोमादी ।

विगडाइ मणअगुत्ते वइ काए खित्तदित्तादी ॥

चू. आदाने त्ति आयाणनिक्खेवसमिती गहिता, ताए चलहत्थो होउं किंचि पडिसेवेज्ज । चलहत्थो नाम कंणवाउणा गहितो । सो अण्णतो पमज्जति अन्नतो निक्खेवं करेति । एसा पडिसेवणा तप्पसमइता वा ओसहं करेज्ज । पंचमिए त्ति परिट्ठावणासमिती गहिता, ताए किंचि कातियाभूमीए वच्चमाणो विराहेज्ज, “आदि” ग्गहणातो सण्णाभूमीए वा संठविज्जंतीए । “गुत्तिहेउं व” त्ति अस्य व्याख्या – विगडाइ पच्छद्धं । “विगडं” मज्जं, तं कारणे पडिसेवियं, तेन पडिसेविएण मणसा अगुत्तो भवेज्ज । वायाए वा अगुत्तो हवेज्ज । कायगुत्तिए वा अगुत्तो खित्तचित्तादिया हवेज्ज “साहम्भिवच्छल्लाइआण बाल – वुट्टपज्जवसाणाण छण्हं दाराणं एगगाहाए वक्खाणं करेति ।

[भा. ४९०] वच्छल्ले असितमुंडो, अभिचारुनिमित्तमादि कज्जेसु ।

आयरियऽसहुगिलाणे, जेण समाधी जुयलए य ॥

चू. साहम्मियवच्छल्यं पडुच्च किंचि अकप्पं पडिसेवेज्ज, जहा अज्जवइरसामिणा असियमुंडो नित्थारितो । तत्थ किं अकप्पियं ? भण्णति – “तहेवासंजतं धीरो” सिलोगो कंठः । कज्जेसुत्ति कुल-गणसंघकज्जेसु समुप्पण्णेसु अभिचारकं कायव्वं, “अभिचारकं” नाम वसीकरणं उच्चाटणं वा रन्तो वसीकरणं मंतेण होमं कायव्वं, निमित्तमादीणि वा पउत्तव्वाणि, “आदि” ग्गहणातो चुण्णजोगा । आयियस्स असहिष्णोर्गिलाणस्स य जेण समाधी तत्कर्तव्वमिति वाक्यशेषः । जुवलं नाम बालवुट्ठा, ताण वि जेण समाधी तत्कर्तव्वमिति ॥

सीसो पुच्छति – “को असहू ! कीस वा जुवलं पडिसिद्धं दिक्खियं ? तेसिं वा जेण समाही तं काए जयणाए घेतुं दायव्वमिति” । आयरिओ भण्णति –

[भा. ४९१] निवदिक्खितादि असहू जुवलं पुण कज्जदिक्खितं होज्ज ।

पणगादी पुण जतणा पाउग्गट्ठाए सव्वेसिं ॥

चू. निवो राया, “आदि” सद्दातो जुवराय-सेट्ठि-अमच्च-पुरोहिया य, एते असहू पुरिसा भण्णति । ते कीस असहू ? भण्णइ – अंत-पंतादीहिं अभावितत्वात् । जुवलं वाल-वुट्ठा, ते य कारणे दिक्खिया होज्जा, जहा वइरसामी, अज्जरक्खियपिया य । जेण तेसिं समाधी भवति तं पणगादियाए जयणाए घेतव्वं । “प्रायोग्यं” नाम समाधिकारकं द्रव्यं । “सव्वेसि” ति आयरिय-असहूगिलाण-बाल-वुट्ठाणं ति भणियं भवति । जयणाए अलभमणे पच्छा-जाव-आहाकम्मेण वि समाधानं कर्तव्वमिति ॥ इदानिं उदगादीण वसणपज्जवसाणाणं अट्टण्हं दाराणं एग्गगाहाए वक्खाणं करेति –

[भा. ४९२] उदग-ग्गि-तेन-सावयभएसु थंभणि वलाण रुक्खं वा ।

कंतारे पलंबादी वसणं पुण वाइ गीतादी ॥

चू. उदकवाहो पानीयप्लवेत्यर्थः । अग्नि ति दवाग्निरागच्छतीत्यर्थः । चोरा दुविहा – उवकरणसरीराणं । सावतेण वा उच्छित्तो सीह-वग्घादिणा । भयं बोधिगाण समीवातो उप्पणं एतेसिं अन्नतरे कारणे उप्पन्ने इमं पडिसेवणं करेज्जा – थंभणि विज्जं मंतेऊण थंभेज्ज, विज्जाभावे वा पलायति रोडेन नश्यतीत्यर्थः, पलाउं वा असमत्थो श्रान्तो वा सच्चित्तरुक्खं दुरुहेज्जा-दित्यर्थः । चोर-सावय-बोहियाण वा उवरिं रोसं करेज्ज । तत्थ रोसेण अन्नतरं परितावणादिविगणं पडिसेवेज्ज तथाप्यदोष इत्यर्थः ।

“कंतारे” ति अस्य व्याख्या – कंतारे पलंबादी, “कंतार” नाम अध्वानं, जत्थ भत्तपाणं न लब्धति तत्थ जयणाए कयलगमादी पलंबा वा गेण्हेज्जा, “आदि” सद्दाओ उदगादी वा । “आवती” चउव्विहा-दव्व-खेत्त-कालं-भावावती, चउरण्णतराए किंचि अकप्पियं पडिसेवेज्ज, तत्थ विसुद्धो ।

“वसने” ति अस्य व्याख्या – वसणं पुण वाइगीतादी, “वसणं” नाम तंमि वसंतीति वसणं, तस्स वा वसे वट्ठतीति वसणं, सुअब्भत्यो वा – अब्भासो वसणं भण्णति । “पुण” अवधारणे । वाइगं नाम मज्जं, तं कोति पुव्वभावितो घरेउं न सक्के ति तस्स तं जयणाए आणेउं दिज्जति । “गीताइ” ति कोई चारणादि दिक्खितो वसणतो गीउग्गारं करेज्जा, “आदि” सद्दातो पुव्वभावितो कोपि पक्कं तंबूलपत्तादि मुहे पक्खिवेज्जा ॥

[भा. ४९३] एतन्तरागाढे सदंसणो नाण-चरणसालंबो ।
पडिसेवितुं कडायी, होइ समत्यो पसत्येसु ॥

चू. एतदिति यदेतद् व्याख्यातं - “दंसणादि-जाव-वसणे”ति एतेसिं अन्नतरे आगाढकारणे उपपन्ने पडिसेवंतो वि सदंसणो भवति, सह दंसणेण सदंसणो, कंहं ? यथोक्त-श्रद्धावत्वात् । अहवा - नाणचरणाणि सह दंसणेण आलंबणं काउं पडिसेवंती । कंहं पडिसेवंतो उच्यते, कडाइ ति “कडाई” नाम कृतयोगी, तिकखुत्तो कओ योगो, अलाभे पणगहाणी, तो गेण्हति । स एवं पणगहाणीए जयणाए पडिसेवेउं “होति” भवति, समत्यो ति पभु ति वुत्तं भवति, सो य पभू गीतार्थत्वात् भवति, केसु ? उच्यते, पसत्येसु पसत्या तित्थकराणुण्णाया, जे कारणा प्रत्युपेक्षणादिका इत्यर्थः । अहवा - “होति समत्यो पसत्येसु” गीतगीयत्तणातो समत्यो भवति, अगीओ समत्यो न भवति, पसत्येसु तित्थकराणुण्णातेष्वित्यर्थः ॥

[भा. ४९४] एसाउ दप्पिया-कप्पिया पडिसेवणा समासेणं ।
कहिया सुत्तत्थो पेढियाए देओ न वा कस्स ॥

चू. एस दप्पिया कप्पिया य पडिसेवणा समासेणं संखेवेणं कहिता इत्यर्थः । “सुत्तत्थो पेढियाए देयो न वा कस्स” कस्स देओ कस्स वा न देओ इति । अहवा - कहितो सुत्तत्थो पेढियाए निसीहिय-पेढियाए सुत्तत्थ व्याख्यातः, सो पुण निसीहपेढिकाए सुत्तत्थो कस्स देओ कस्स वा न देओ इति भण्णति ॥ जेसिं ताव न देओ ते ताव भणामि-

[भा. ४९५] अवहुस्सुते च पुरिसे, भिण्णरहस्से पइण्णविज्जते ।
नीसाणपेहए वा, असंविग्गे दुब्बलचरित्ते ॥

चू. बहुस्सुयं जस्स सो बहुस्सुतो, सो तिविहो - जहन्नो मज्झिमो उक्कोसो । जहन्नो जेण पकप्पञ्जयणं अधीतं, उक्कोसो चोहस्स-पुव्वधरो, तम्मज्जे मज्झिमो, एत्थ जहन्ने वि ताव न पडिसेहो । न बहुस्सुओ अबहुस्सुतो, येन प्रकल्पाध्ययनं नाधीतमित्यर्थः, तस्य निसीथपीठिका न देया । अहवा - अबहुस्सुय जेण हेठिल्लसुत्तं न सुत्तं सो अबहुसुतो भण्णति । पुरिसे ति पुरिसो तिविहो परिणामगो, अपरिणामगो, अतिपरिणामगो, तो एत्थ अपरिणामग अतिपरिणामगाणं पडिसेहो ।

“भिण्णं रहस्सं” जंमि पुरिसे सो भिण्ण-रहस्सो रहस्सं न धारयतीत्यर्थः । इह “रहस्सं” अववातो भण्णति । तं जो अगीताणं कहेति सो भिण्णरहस्सो । पइण्णविज्जत्तणं वा करेति जस्स वा तस्स वा कहयति आदी अदिट्ठभावाण सावगाण वि जाव कहयति । निस्साणं नाम आलंबनं, तं पेहेति प्रार्थयति अववातपेहे ति वुत्तं भवति, तं अववायपदं निक्कारणे वि सेवतीत्यर्थः । न संविग्गो पासत्यादि ति वुत्तं भवति । दुब्बलो चरित्ते दुब्बलचरित्तो, विना-कारणेण मूलत्तरगुणपडिसेवणं करेतीत्यर्थः । एस पुण “पुरिस” सद्दो सव्वेसु अणुवडावेयव्वो । एतेसु पेढिगा-सुत्तत्थो न दायव्वो इति ॥

जो पुण पडिसिद्धे पुरिसे देति तस्स दोसप्पदरिसणत्थमिदं भण्णति-

[भा. ४९६] एतारिसंमि देंतो, पवयणघातं व दुल्लभबोहिं ।

जो दाहिति पाविहि ता, तप्पडिपक्खे तु दातव्वो ॥

चू. एतेसिं दोसाण जो अन्नतरेण जुत्ती सब्वेहिं वा तम्मं निद्देसो एतारिसंभिपुरिसे पेढियासुत्तत्थं देतो पवयणघातं करेति । “पवयणं” दुवालसंगं, तस्सत्थो तेन घातितो भवति, उस्सुत्ताचरणा-ओ । अहवा – “पवयणं” संघो, सो वा तेन घातितो । कहं ? उच्यते, अयोग्यदान-त्वात्, अयोग्ये अववायपदाणि जाणित्ता, सो अयोग्यो जत्थ वा तत्थ वा अववातपदं पडिसेवति, लोणो तं पासिउं भणेज्ज “निस्सारं पवयणं, मा कोइ एत्थ पव्वयउ”, अपव्वयंतेसु य पव्वयण-परिहाणीओ वोच्छिन्ती । एवं वोच्छेदे कते प्रवचनघातेत्यर्थः । अहवा – सो अयोग्यो अववातपदेण किंचि रायविरुद्धं पडिसेवेज्ज, ततो राया दुट्ठो पत्थारं करेज्ज एळं प्रवचनघातेत्यर्थः । किं चान्यत्, दुल्लभं च बोहिं जो दाहिति सो पाविहितीत्यर्थः । तप्पडिवक्खो नाम अबहुस्सुतपडिवक्खो बहुस्सुतो, एवं सेसाण वि पडिवक्खा कायव्वा, तेसु पडिपक्खपुरिसेसु एस पेढियासुत्तत्थो देयो इति ॥

निसीह सूत्र पीठिका समाप्ता ।

मुनि दीपरलसागरेण संशोधिता सम्पादिता निसीहसूत्रस्य पीठिकायाः
[भद्रबाहु स्वामिना रचिता निर्युक्ति युक्तं] संघदास गणि कृतं भाष्यं
एवं जिनदासमहत्तररचिता धूर्णिः परिसमाप्ता ।

उद्देशकः-१

भणिओ नामनिष्फण्णो निक्खेवो – इदानिं सुत्तालावगनिष्फण्णो निक्खेवो अवसरपत्तो वि सो न निक्खिप्पति । कम्हा ? लाघवत्थं । अत्थि इतो ततियं अनुओगदारं अनुगमो त्ति ।

चू. तर्हि निक्खेत्ते इह निक्खत्तं, इह निक्खत्ते तर्हि निक्खत्तं, तम्हा तर्हि चेव निक्खि-
विस्सामि । तं च पत्तं ततियमनुओगदारं अनुगमोत्ति । सो यं अनुगमो दुविहो – सुत्ताणुगमो
निज्जुत्तिअनुगमो य । सत्ताणुगमे सुत्तं उच्चारयेव्वं अक्खलियादि गुणोवेयं, निज्जुत्ति अनुगमे
त्तिविहो तं जहा – निक्खेव-निज्जुत्ती उवोघाय-निज्जुत्ती सुत्तफासिय-निज्जुत्ती य । निक्खेव-
निज्जुत्ती आदित्तो आरब्भ-जाव-सुत्तालावगनिष्फण्णो निक्खेवो एत्थंतरा जे च नामात्ति-निक्खेवा
कता ते सब्बे निक्खेव-निज्जुत्तीए, जे य वक्खाणा । गता निक्खेवनिज्जुत्ती ।

इदानिं उवोघायनिज्जुत्ती – सा जहा – सामाइयज्जयणे इमाहिं दोहिं गाहाहि अनुगता –
गाहाओ –

उद्देसे १ निद्देसे २ अ, निग्गमे ३ खेत्त ४ काल ५ पुरिसे य ६ ।

कारण ७ पच्चय ८ लक्खण ९, नये १० समोआरणा ११ ऽनुमए १२ ॥

किं १३ कतिविहं १४ कस्स १५, कर्हिं १६ केसु १७ कहं १८ किच्चिं १९ हवइ कालं ।

कइ २० संतर २१ मविरहियं २२, भवा २३ गरिस २४ फासण २५ निरुत्ति २६ ॥

यथासंभवमिहाय्यनुगन्तव्या ।

इदानिं सुत्तफासिय-निज्जुत्ती – सुत्तं फुसतीति सुत्तफासिया । सा पुम सुत्ते उच्चारिए
भवति, अनुच्चारिए किं फुसइ, तम्हा सुत्ताणुगमो जो य सण्णासितो, सुत्तालावगो ठावितो,
सुत्तफासिया-निज्जुत्ती य तिन्नि वि समगं वुच्चंति । तत्थ सुत्ताणुगमे सुत्तं उच्चारयेव्वं अखलिय
अमिलिएत्त्यादि-

संहिता य पदं चेव, पयत्थो पयवग्गहो ।

चालणा य पसिद्धी य, छव्विहं विच्छि लक्खणं ॥

तत्थ सुत्ताणुगमे संहितासूत्रम्-

मू. (१) जे भिक्खू हत्थकम्मं करेइ, करेत्तं वा साइज्जइ ॥

चू. इदानिं सुत्तालावगो भण्णति – “जे” त्ति पदं, “भिक्खु” पयं, “हत्थ” पदं, “कम्म”
त्ति पदं, “करेत्ति” पदं, “करेत्तं” पदं, “वा” इति पदं, “सात्तिज्जति” त्ति पदं । इदानिं पदत्थो
भण्णति –

[भा. ४९७] जे त्ति य खलु निद्देसे, भिक्खू पुण भेदणे खुहस्स खलु ।

हत्थेण जं च करणं, कीरति तं हत्थकम्मं ति ॥

चू. “जे” इति निद्देसे, “खलु” विसेसणे, किं विशिनष्टि ? भिक्षोर्नान्यस्य, “भिदि”
विदारणे “क्षुध” इति कर्मण आख्यानं, ज्ञानावरणादिकर्म भिनत्तीति भिक्षु, भावभिक्षोर्विशेषणे
पुनः शब्दः, “हत्थे” त्ति हन्यतेऽनेनेति हन्तः, हसति वा मुखमावृत्तेति हस्तः, आदाननिक्षेपादिसमर्थो
शरीरैकदेशो हस्तोऽतस्तेन यत् करणं व्यापारेत्यर्थः, स च व्यापारः क्रिया भवति, अतः सा
हस्तक्रिया क्रियमाणा कर्म भवतीत्यर्थः । “साइज्जति” साइज्जणा दुविहा-कारावणे अनुमोदने

एस पयत्यो गओ । इदानिं सुत्तफासिया--निजुत्ती अत्थं वित्थारेति--

[भा.४९८] नामं ठवणा भिक्खू, दव्व--भिक्खू य भाव--भिक्खू य ।

दव्वं सरीरभविओ, भावेण तु संजओ भिक्खू ॥

चू. नाम--स्थापने पूर्ववत् । दव्व--भिक्खू दुविहो--आगमओ नो आगमओ य । आगमतो भिक्खुशब्दार्थज्ञो । तत्रचानुपयुक्तः अनुपयोगो द्रव्यमिति कृत्वा । नोआगमतो अस्य व्याख्या -- दव्वपच्छद्धं । “दव्व” मिति नोआगमतो द्रव्य--भिक्षु प्रतिपाद्यते--सरीरग्रहणात् ज्ञशरीर--द्रवभिक्षु भव्यशरीर--द्रव्यभिक्षुश्च भविउ त्ति ज्ञशरीर--भव्यशरीर--व्यतिरिक्तः एगभविओ बद्धाउओ अभिमुहनामगोओ य । एगभविओ जो अनंतरं उव्वड्डित्ता बितिए भवे भिक्खू होहति । बद्धाउओ जत्थ भिक्खुभावं वेदिस्सति तत्थ जेण आउनामगोयाति कम्मतिं बद्धातिं । अभिमुह--नाम--गोओ पव्वज्जाभिमुहो संपड्डितो । अहवा--ज्ञशरीर--भव्यशरीरव्यतिरिक्तो द्रव्यभिक्षु शाक्य--तापस--परिव्राजकादि । च शब्दो--समुच्चये । इदानिं भावभिक्खू “भावेण तु” भावभिक्षु, तु शब्दो भेद दर्शने, को भेद ? इमो-- आगमतो नोआगमतो अ । आगमओ जाणए उवउत्ते भावभिक्खू भवति । नोआगमतो संजतो, संएगीभावेण जातो संयतः मूलुत्तरगुणेव्वित्थर्यः । इह भावभिक्खुणा अधिकारः ॥ इदानिं हत्थो भण्णति --

[भा.४९९] नामं ठवणा हत्थो, दव्वहत्थो य भावहत्थो य ।

मूलुत्तरो य दव्वे, भावम्मि य कम्मसंजुत्तो ॥

चू. नाम--स्थापने पूर्ववत् । द्रव्यस्तो तृतीयपादेन व्याख्यायते, स च पाद एवमवतीर्यति आगमतो नोआगमतो य । आगमतो जाणए अनुवउत्तो, नोआगमतो हत्थसद्दजाणगस्स शरीरगं, तं हस्तशब्दं प्रति द्रव्यं भवति, भूतभावत्वात् । भव्यशरीरं हत्थसद्दं अहुणा न ताव जाणति किंतु जाणिस्सति, तदपि हस्तशब्दं प्रतिद्रव्यं भवति, भाविभावत्वात् । ज्ञशरीरव्यशरीरव्यतिरिक्तो द्रव्यहस्तः मूलगुणनिव्वत्तितो उत्तरगुणनिव्वत्तिओ य । मूलगुणनिव्वत्तिओ मृताख्ये शरीरे, जो पुण कट्टलेप्पचित्तकम्मादि सो उत्तरगुणनिव्वत्तितो, द्रव्यमिति गतार्थ एव, च शब्दो समुच्चते । इदानिं भावहत्थो-- आगमतो जाणए उवउत्ते, नोआगमओ “भावम्मि य कम्मसंजुत्तो” आदाननि-क्षेपक्रियाकर्मणा च युक्तो भावहस्तो भवति, च शब्दाज्जीवप्रदेशाधिष्ठितश्च । भावहस्तेनाधिकारेत्यार्थः इदानिं कम्मं भण्णति --

[भा.५००] कम्मचउक्कं दव्वे, संतं उक्खेव तुत्तगादी वा ।

भावुदओ अट्टविहो, मोहुदएणं तु अधिकारो ॥

चू. कम्मसद्दो चउव्विहो -- नामादिनिक्खेवो । नाम--द्ववणाओ पूर्ववत् । सव्वं घोसेऊण ज्ञशरीरभव्यशरीर--व्यतिरिक्तं । द्रव्यकम्मं दुविहं -- दव्वकम्मं नोदव्वकम्मं च । दव्वकम्मं नाम जे कम्मवग्गणाए नाणावरणादिजोग्गा पोग्गला कम्मत्तेण परियास्यन्ति न ताव गच्छति । अहवा -- दव्वकम्मं “संतं” त्ति संतमिति ज्ञानावरणादिबद्धं न ताव उदयमागच्छति तं संतं दव्वकम्मं भण्णति । नोदव्वकम्मं ति उल्लेपणमवक्षेपणभाकंचन--प्रसारण गमनं, “तुण्णगादि” तुण्णगमिति वत्थच्छिदे पुण नवकरणं तुण्णणमिति भण्णति, आदि सद्दातो कुंभकार--रहकार--तंतुगार--लोहगारादि । गतं दव्वकम्मं ।

इदानीं भावकम् । तं दुविहं – आगमतो नो आगमतो य । आगमतो उवउत्तो नो आगमतो अ भावकम् “भावुदओ उ अडुविहो” – नाणावरणादिआणं कम्माणं जो नाणावरणादितेण भावुदओ अनुभावेत्यर्थः, तं भावकम् भण्णति । इह पुण कतमेण कम्मुदएण अधिकारो ? भण्णति – मोहस्सुदएण अधिकारः प्रयोजनमित्यर्थः ॥ जं भावहत्थेण कम्मं करेति तं भण्णति हत्थकम्मं । त पुण दुविहं हत्थकम्मं । जतो भण्णति –

[भा. ५०१] तं दुविहं नातव्वं, असंकिलिड्डं च संकिलिड्डं च ।

जं तं असंकिलिड्डं, तस्स विहाणा इमे होति ॥

धू. “तद” इति हत्थकम्मं संवज्झति । “दुविह” मिति दुभेदं । “नायव्व” मिति बोधव्वं केतेदो भेदा ? भण्णति – संकिलिड्डं असंकिलिड्डं च । अदुघात्मचित्तस्य यत् कर्म तत् असंकिलिड्डं, तत्रापि पक्षतो संकिलिड्डं । च शब्दौ भेदप्रदर्शकौ । जं तं पुव्वाभिहियं असंकिलिड्डं, जगारुदिट्ठस्स तगारेण निद्वेसो, विहाणा इति भेदा, “इमे” इति वक्ष्यमाणा भवन्ति ॥

[भा. ५०२] छेदणे भेदणे चेव, घसणे पीसणे तथा ।

अभिघाते सिणेहे य, काये खारो दियावरे ॥

चू. वक्ष्यमाणस्वरूपा एषा गाहा । छेदणं झुसिरे अज्झुसिरे वा करेति, एवं भेदादिएसु वि एक्केकं पुणो अनंतरे परंपरे य ॥ एवं भेदेषु विवरितेष्विदं प्रायश्चित्तम् –

[भा. ५०३] अज्झुसिर – झुसिरे लहुओ, लहुया गुरुगो य हुंति गुरुगा य ।

संघट्टण परितावण, लहुगुरुऽतिवातणे मूलं ॥

धू. अज्झुसिरे अनंतरे लहुगो, झुसिरे अनंतरे लहुगा, अज्झुसिरे य परंपरे गुरुगो, झुसि य परंपरे गुरुगा बहुतरदोषत्वात् गुरुतरं प्रायश्चित्तं, परम्परे शस्त्रग्रहणाच्च संक्लिष्टतरं चित्तं, अतो परंपरे गुरुतर प्रायश्चित्तं । एयं सुद्धपदे पच्छित्तं । असुद्धपदे पुण इणमण्णं “संघट्टण” पच्छद्धं ।

बेइंदियाणं संघट्टेइ लहुगा, परितावेइ चउगुरुं, (उपद्रवयति षटलघु । त्रीन्त्रीन् संघट्टयति चतुगुरु, परितापयति षटलघु, अपद्रावयति षटगुरु । चतुरिन्द्रियान् संघट्टयति षटलघु, परितापयति षटगुरु, अपद्रावयति छेदः । पंचेन्द्रियान् संघट्टयति षटगुरु, परितापयति छेदः] पंचेदिय अइवाइ इति मूलं, शेषं उपयुज्य वक्तव्यम् ॥ इदमेवार्थं सिद्धसेनाचार्यो वक्तुकाम इदमाह –

[भा. ५०४] एक्केक्कं तं दुविहं अनंतरपरंपरं च नातव्वं ।

अट्ठाणट्ठा य पुणो, होति अणट्ठाय मासलहू ॥

धू. “एक्केकमिति छेदादिया पदा संबज्झंति “तद्” इति छेयादि एवं संबज्झति “दुविहं” दुभेयं अनंतरं – परंपरं, च सद्दो समुच्चए, पुणो एक्केक्कं दुविहं “अट्ठाणट्ठा” य । अर्थ प्रयोजनं, अणट्ठो निप्रयोजनं अणट्ठाए छेदणादि करेत्तस्स असमायारिनिष्फण्णं मासलहू ॥

[भा. ५०५] अज्झुसिरानंतरे लहु, गुरुगो तु परंपरे अज्झुसिरम्मि ।

झुसिरानंतर लहुगा गुरुगा य परंपरे अहवा ॥

चू. एतीए गाहाए पिड्डतो अहवा सद्दो पउत्तो; अहवा सद्दातो एतेसु चेव छेदणादिसु अज्झुसिर – झुसिर – अनंतरे चउलहु, परंपरे चउगुरुं झुसिरे चेव ॥

कहं पुण छेदणं, अनंतरे परंपरे वा संभवति ?

[भा.५०६] नह-दंतादि अनंतरं, पिप्पलगादि परंपरे आणा ।

छप्पइगादि संजमे, छेदे परितावणा ताए ॥

चू. नहेहिं दंतेहिं वा जं छिदति तं अनंतरे छेयो भण्णति, आदिग्गहणातो पायेण, परंपरे छेदे पिप्पलगेण, आदिग्गहणातो पाइल्लग छुरिय-कुहाडादीहिं च । “आण” ति अनंतरंपरंपरेण छिंदमाणस्स तित्थगर-गणहराण आणाभंगो कतो भवति, आणाभंगेय चउगुरुं, अणवत्थपसंगेण तं दड्ढण अन्ने वि करंति छेदादी, तत्थ वि चउलहुगा मिच्छत्तं च जणयति । एते अच्चंता छेदणादि सिट्ठेरोहिं अच्चंति, न सज्जाते, एत्थ वि चउलहुआ (अ “इत्थपि”) वत्थे छिजंते छप्पइगादि छिज्जति । एस से संजमविराहणा । आदिसद्दातो अनंतरंपरंपरछेदना किरियासु छज्जीवनिकाया विराहिज्जंति । तत्थ से छक्काय पच्छितां अह छेदनादि किरियं करंतस्सहत्यपादादि छेजेज्ज, ततो आयविराधना, तत्थ से चउगुरु । अहवा “परितावणाए” ति परितावमहादुक्खेत्यादि गिलाणारो-वणा ॥ “छेयणे” ति गयं । इदानिं भेयणादि पदा भण्णंति-

[भा.५०७] एमेव सेसएसु वि, कर-पातादी अनंतरे होति ।

जं तु परंपरकरणं, तस्स विहाणा इमे होति ॥

चू. “एमेव” जहा छेयणपदे, “सेसएसु” ति भेयणादिपदेसु तेसु अनंतरं दरिसावयंति, “करपाया” पसिद्धा, आदिसद्दातो जाणुकोप्परजंघोरु घेप्यंति । एवं जहा संभवं भेदणादिपएसु अनंतरकरणं जोएयव्वं । “जं तु परंपरकरणं” ति जं पुण भेयणादिपदेसु परंपरकरणं तस्स विहाणा भेदा इमे भवन्तीत्यर्थः ॥

[भा.५०८] कोणयमादी भेदो, घंसण मणिमादियाण कट्ठादि ।

पट्टे वरादिपीसण, गोफणधणुमादि अभिधाओ ॥

चू. कोणओ लगुडो भण्णति, आदिसद्दाओ उवललेड्डुगादि, तेहिं घडगादिभेदं करेति । भेदे ति गतं । घंसणमिति घंसणदारं गहियं - तत्थ परंपरे मणिघारा साणीए घंसंति लगुडेण वेधं काउं । आदिसद्दातो मोत्तिया । कट्ठादि ति चंदनकट्ठाओ धरिसादुसु घृष्यन्ति । घंसणे ति गतं । पट्टे ति गंधपट्टातो तत्थ धरा प्रधाना गंधा पीसिज्जंति । पीसण ति गतं ।

गोफणा चम्मदवरगभया पसिद्धा, ताए लेड्डुओ उवलओ वा घत्तिज्जंति, सो अभिघातो भण्णति, घणूण वा कंडे । अभिघाओ ति गयं ॥ अहवा अभिघाओ इत्तो होइ -

[भा.५०९] विघुवण नंत कुसादी, निसेह उदगादि आवरिसणंतु ।

काओ उ विवसत्थे, खारो तु कल्लिंचमादीहिं ॥

चू. विघुवणो वीतणगो, “नंतं” वत्थं, तेहिं वीयंतो अभिघातं करेति पाणिणं । कुसो दब्भो, तेन मज्जणातिसु अभिघातं करेति । अभिघाउ ति गयं । “सिणेह ति” सिणेहद्वारं, उदगं पाणीयं, तेन आवरिसणं करेति । आदिसद्दाता घय-तेल्लेण वा । सिणेह ति गतं । “काउ” ति काओ सरीरं, “बिबि” ति बिबयं तेन निल्लेवकादि कायं निव्वत्तेति, “सत्थे” ति-शस्त्रेण परंपरकरणभूतेण पत्रछेदादिषु कायं निव्वर्तयंति । काये ति गतं । अज्झुसिरे वा खारं छुभति, तं पुण परंपराहिकारे अनुतट्टमाणे “कल्लिंचमादीहिं” ति कल्लिंचे-वंसकप्परी ताए छुभति । खारो ति गतं ॥

[भा. ५१०] एक्केक्का उ पदाओ, आणादीया य संजमे दोसा ।
एवं तु अणट्टाए, कप्पति अट्टाए जतणाए ॥

चू. एक्केक्काओ छेदादिपदाओ आणाभंगो अणवत्थकरणं मिच्छत्तजणयं आयविराहणा संजमविराहणा य । एते दोसा अणट्टाए करंतस्स भवति । मूलदारगाहाए “अवरे” ति अन्यान्यपि एतज्जातीयानि गृह्यन्तेत्यर्थः । अहवा – उस्सग्गातो अवरो अववातो भण्णति, कप्पति जुञ्जते कर्तु, अर्थ प्रयोजनं, कारणे प्राप्ते, नो अयन्तेलेनेत्यर्थः ॥

[भा. ५११] असती अघाकडाणं, दसिगाधिकछेदणं व जतणाए ।
गुलमादि लाउणालो, कप्परभेदो वि एमेव ॥

चू. असति अभावो अहाकडा अपरिकम्मा दसिया छिदियव्वा, पमाणाहिकस्स वा वत्थस्स छेदणं जयणे ति, जहा – आयसंजमविराहणा न भवि, भेदणद्वारे गुलग्गहणं पिंडगस्स वा भेदो, “लाउणालो” – वींटी सा अहिकरणभया भिज्जति, संजती वा हत्थकम्मं करिस्सति । “कप्परं” कवालं, तं वा अहिकरणभया भिज्जति, एमेव ति जयणाए ॥ घंसणाववाओ –

[भा. ५१२] अक्खाणं चंदनस्स वा, घंसणं पीसणं तु अगतादि ।
वग्घादीणऽभिघातो, अगतादि य ताव सुणगादि ॥

चू. “अक्खा” पसिद्धा तेसिं विसमाण समीकरणं, चंदनस्स वा परिडाहे घंसणं, पीसणद्वारे पीसणं अगतस्स अन्नस्स वा कस्सति कारणेण, अभिघातो गोप्फण्णेण धणुएण वा वग्घादीणऽभिभवन्ति अभिघाओ कायव्वो । अगतस्स वा पताविज्जंतस्स सुणगादि वा अभिपडंता लेट्टुणा घाडेयव्वा ॥ सिणेहे आववाओ –

[भा. ५१३] बित्थियदवुज्जणजतणा, दाहेणं देहभूमि संचणता ।
पडिणीयाऽसिवसमणी, पडिमा खारो तु सेल्लादी ॥

चू. “बित्थिय” अववायपदं, “दवं” पाणगं, तं उज्जति जयणाए आवरिसंतो । अहवा – बित्थिय ति तृषा डाहे वा सरीरस्स देहं सिंचति गिलाण परिणीए वा सीतलट्टया भूमिं सिंचति । “काए” ति कोइ गिहत्थो पडिणीतो तस्य प्रतिकृतिं कृत्वा मंत्रं जपेत्ता विद्यावद् भद्रीभूतः । असिबे वा असिबप्रशमनारथ प्रतिमा कर्तव्या । “खारो” ति बित्थियपदे अनंतरपरंपरे छुभिज्ज अज्जुसिरे वा झुसिरे वा, तत्थ झुसिरे दरिसावयति “खारो तु सेल्लादि” ति । सेल्लं वालमयं झसिरं, तं खारे छुभति, किं खारो संजाओ न वि ति ॥ असंकिलिद्धं कम्मं भणियं । इदानि संकिलिद्धं भण्णति –

[भा. ५१४] जं तं तु संकिलिद्धं, तं सणिमित्तं च होज्जअनिमित्तं ।
जं तं सणिमित्तं पुण, तस्सुप्पत्ती तिधा होति ॥

चू. जं ति अनिदिद्धं, तं ति, पूर्वाभिहितं, तु शब्दो संकिलिद्धविसेसणे । तस्स संकिलिद्धस्स दुविहा अप्पत्तीसणिमित्ता अनिमित्ता य । निमित्तं हेऊ वक्खमाणस्सरूवो, अनिमित्तं निरहेतुकं जं तं सणिमित्तं तस्सुप्पत्ती बहिरवत्थुमवेक्ख भवति ॥ पुनरवधारणे चोदग आह – ननु कम्मं चेव तस्स निमित्तं, किम्पं बाहिरणिमित्तं घोसिज्जति ? आचार्याह –

[भा. ५१५] कामं कम्मनिमित्तं, उदयो नत्थि उदओ उ तव्वज्जो ।

तहवि य बाहिरवत्थुं, होति निमित्तं तिमं तिविधं ॥

चू. कामं अनुमतार्थे, किमनुभवत्यर्थः ? कर्मणिमित्तो उदय इत्यर्थः । न इति प्रतिषेधे उदयः कर्मवर्ज्यो न भवतीत्यर्थः । तथापि कश्चिद् बाह्यवत्त्वपेक्षो कर्मोदयो भवतीत्यर्थः । तिविधं बाह्यनिमित्तमुच्यते ॥

[भा. ५१६] सद्दं वा सोऊणं, ददुं सरितुं व पुव्वभुताइं ।

सणिमित्तं ऽणिमित्तं पुण, उदयाहारे सरीरे य ॥

चू. गीतादि विसयसद्दं सोउं, आलिङ्गणातिथीरूवं वा ददुं, पुव्वकीलियाणिं वा सरितुं, एतेहिं कारणेहिं सनिमित्तो हूदओ । अनिमित्तं पुण, पुणसद्दो अनिमित्तविसेसणे, कम्मदओ आहारेणं सरीरोवचया, च सद्दो भेदप्रदर्शने ॥ “सद्दं वा सोऊणं” ति अस्य व्याख्या –

[भा. ५१७] पडिबद्धा सेज्जाए, अतिरित्ताए व उप्पता सद्दे ।

बहियावनिग्गतस्सा, सुणणा विसउब्भवे सद्दे ॥

चू. दव्वभावपडिबद्धाए सेज्जाए विसओब्भवसद्दं सुणेज्ज, “अतिरित्ताए व” ति अतिरित्ता घंघसाला, बहिया वसहीओ वियारभूमादि निग्गतो वा विसउब्भवं सद्दं सुणेज्जा ॥

“पडिबद्धा सेज्जाए य” ति अस्य व्याख्या –

[भा. ५१८] पडिबद्धा सेज्जा पुण, दव्वे भावे य होति दुविधा तु ।

दव्वम्मि पडिवंसो, भावम्मि चउव्विहो भेदो ॥

चू. प्रतिबद्धां युक्ता संश्लिष्टा इत्यर्थः । सेज्जा वसही । स संयोगो द्विविधो—द्रव्ये भावे च । द्रव्यप्रतिबद्धा पडिवंसो वलहरणं, तेन प्रतिबद्धा एगमोब्भा इत्यर्थः । भावप्रतिबंधे चउव्विहो भेदो ॥ इमो –

[भा. ५१९] पासवणङ्गाणसरूवे, सद्दे चेव य हवंति चत्तारि ।

दव्वेण य भावेण य, संजोगे चउक्क भयणाउ ॥

चू. पासवणं काइयभूमी, ठाणमिति इत्थीण अच्छणठाणं, रूवमिति जत्थ वसहीठिएहिं इत्थीरूवं दीसति, सा रूव—प्रतिबद्धा । “सद्दे ति” जत्थ वसहीए ठितेहिं भासा—भूसण—रहस्ससद्दा सुनिज्जंति, सा सद्दपडिबद्धा । एस चउव्विहो भावपडिबंधो भणितः । इदानिं दव्वपयस्स भावपदस्स य संयोगे चउक्कभयणा कायव्वा । इमा भयणा— दव्वओ पडिबद्धा, भावओ पडिबद्धा । दव्वओ पडिबद्धा । दव्वओ पडिबद्धा, न भावओ । भावओ पडिबद्धा, न दव्वओ । न दव्वतो पडिबद्धा, न भावतो पडिबद्धा ॥ एवं चउभंगे विरचिते भण्णति –

[भा. ५२०] चउत्थपदं तु विदिन्नं, दव्वे लहु य दोस आणादी ।

संसद्देण विबुद्धे, अधिकरणं सुत्तपरिहाणी ॥

चू. “चउत्थं पदं” घउत्थो भंगो समनुज्ञातः, तत्र स्थातव्यमित्यर्थः । “दव्वे” ति दव्वतो, न भावतो द्वितीयभंगेत्यर्थः । तत्थ सुद्धपदे वि चउंलहुगा । आणा—अणवत्थ—भिच्छतत विराहणा य भवंति । इमे य अण्णे दोसा “संसद्देण” पच्छद्धं । साधुसद्देण असंजया विबुद्धा अधिकरणाणि करेति । अहं साहू अधिकरणभया निसंचारा तुण्हिका य अत्थंति तो सुत्तं ऽत्थाणं परिहाणी ॥ कालस्याग्रहणे स्वाध्यायस्य अकरणात् इमं से पच्छित्तं—

[भा. ५२१] सुत्तऽत्थावस्सणिसीधियासु वेलथुतिसुत्तणासेसु ।

लहुगुरु षण षण चउ लहुमासो लहुगा य गुरुगा य ॥

चू. एयस्स पुव्वद्धेण अवराहा । पच्छद्धेण यच्छित्ता जहसंखं । सुत्तपोरिसिं न करेति मासलहुं । अत्थपोरिसिं न करेति मासगुरुं । “आवस्सिणिसीहि” ताण अकरणे षणगं । “वेल” ति आवस्सगवेल्लाए आवस्सग न करेति चउलहु । अधिकरणभया अविधीए करेति । आवस्सगे क्ते धुतीओ न देति मासलहुं । सुत्तनासे चउलहुं । अत्थनासे चउगुरुं ॥

“संसददेण विबुद्धे अहिकरणं” ति अस्य व्याख्या –

[भा. ५२२] आउज्जोवणवणिए, अगणि कुटुंबी कुकम्म कुम्मरिए ।

तेणे मालागारे, उब्भामग पंथिए जंते ॥

चू. साधुसद्देण विबुद्धा “आउ” ति पाणियस्स गच्छंति । “उज्जोवणं” ति गावीणं पसरणं सगडादीणं वा पयट्टणं । “कच्छपुडियवाणिओ” वापारे गच्छति । लोहारादी उट्टेउं अग्गीकम्मेसु लग्गंति । कुटुंबिया साधुसद्देण विच्छुद्धा (विबुद्धा) खेत्ताणि गच्छंति । कुच्छियकम्मा कुकम्मा मच्छबंधगादयो मच्छगाण गच्छंति । जे कुमारेण मारंति ते कुमारिया, जहा “खट्टिका”, महिसं दामेउण लउडेहिं कुट्टंति ताव जाण सूणा सिंघमारगा वा । समणा जग्गंति ति तेणा आसरंति । मालाकारो करंडं धेत्तूणारामं गच्छति । उब्भामगो पारदारिको, सो उब्भामिगा समीवातो गच्छति पंथिया पंथं पयट्टंति । जंते ति जंतिया जंते वाहंति ॥

अहिकरणभया तुण्हिका चेद्वा करेति, तो इमे दोसा –

[भा. ५२३] आसज्जनिसीहियावस्सियं च न करेति मा हु बुज्जेज्जा ।

तेणा संका लग्गण, संजम आया य भाणादी ॥

चू. आसज्जं निसीहियं आवस्सियं च न करेति, मा असंजया बुज्जिस्संति, तमेव तुण्हिकं अतितं निग्गच्छंतं वा अन्नो साधू तं तेणगं संकमाणो जुद्धं लग्गेज्जा, तो जुज्जंतो संजमविराहणं आवविराहणं वा करेज्जा, भायणभेदं, आदिसद्दातो अन्नस्स साहुस्स हत्थं पादं विराहेज्जा, तम्हा एतद्दोसपरिहरणत्थं दव्वपडिबद्धाए न ठायव्वं ॥

इदानिं अस्यैव द्वितीयभंगस्स अववायं ब्रवीति—

[भा. ५२४] अद्धाण निग्गतादी, तिक्खुत्तो मग्गिऊण असतीए ।

गीतत्था जतणाए, वसंति तो दव्वपडिबद्धे ॥

चू. अद्धाण निग्गता एवं प्रतिपन्ना “आदि” सद्दातो असिवादिनिग्गता वा “तिक्खुत्तो” तिन्नि वारा दव्वभावे हि अपडिबद्धं मग्गिऊण असति ति अलाभे चतुर्थभंगस्येत्यर्थः । गीतत्था सुत्तथा जयणाए दोसपरिहरणं, “तो” ति कारणदीवणे कारणेण वसंति दव्वपडिबद्धे ति ॥ “गीयत्था जयणाए” ति अस्य व्याख्या –

[भा. ५२५] आपुच्छण आवस्सग, आसज्ज निसीहिया य जतणाए ।

वेरत्तिय आवासग, जो जाघे चिंधणदुगम्मि ॥

चू. आपुच्छणं जयणाए करेति साधू, कातियभूमिं निग्गच्छंतो अन्नं साहुं आपुच्छिउं निग्गच्छति, सो य छिकमेत्तो चेव उट्टेउं डंडहियत्थो दुवारे चिट्ठति, जाव सो आगतो एसा आपुच्छण-

जयणा । आवस्सगं आसज्जं निसीहीयं च हियएण करेज्ज जहा वा ते न सुणेति । “वेरत्तियं” ति वेरत्ति अकालवेलाए जो जाहे चेव सो ताहे कालभूमिं गच्छति, तुसिणीया आवस्सगं जयणाए करेति, जो वा जत्थ ठितो करेति ।

अहवा जाहे पभायं गिहत्था उट्ठिता ताहे आवस्सयं धुतीओ वि जयणाए करेति “चिघणदुगम्भि ति चिधंति लक्खेति, सुत्तुद्देसगादिसु “दुगं” सुत्तं अत्थो य, तत्थ जं वेरत्तियं करेताण संकितं तं दिवा पुच्छतीत्यर्थः ॥ जयणाहियारे अनुवट्ठमाणे इमं पि भण्णति –

[भा. ५२६] जनरहिते बुज्जाणे, जयणा सद्दे य किमु य पडिबद्धे ।

ढहरसरानुपेहा, न य संघाडेण वेरत्ती ॥

चू. जनरहिते उज्जाणे वसंता सद्दे जयणं करेति, मा हुदुपद-चउप्पद-पक्खि-सरिस्सिवादि बुज्जेज्जा, जति जनरहिते एस जयणा दिट्ठा किमंग पुण दव्वपडिबद्धाए, सो पुण साहु ढहरसद्दो सो वेरत्तियं करेतो अणपेहाए सज्जायं करेति, न य संघाडेण वेरत्तियं करेति ॥ गतो बितियभंगो साववातो । इदानिं ततियभंगो “भावओ पडिबद्धा नो दव्वओ” एस भण्णति –

[भा. ५२७] भावम्भि उ पडिबद्धे, चतुरो गुरुगा य दोस आणादी ।

ते वि य पुरिसा दुविहा, भुत्तभोगी अभुत्ता य ॥

चू. भावपडिबद्धए द्वायमाणं पच्छित्तं इमं – “चउरो” ति चित्तारि चउगुरुगा पासवणादिसु, आणादिणो य दोसा भवंति ! जे पुण ते भावपडिबद्धाए वसहीए ठायंति ते दुविहा पुरिसा – भुत्तभोगा अभुत्तभोगा य । जे इत्थिभोगं भुजिउं पव्वइया ते भुत्तभोगा, इतरे कुमारागा ॥ भावपडिबद्धाए पासवणादिसु चउसवि पदेसु सोलसभंगा कायव्वा । जओ भण्णति

[भा. ५२८] भावम्भि उ पडिबद्धे, पन्नरसपदेसु चउगुरु होंति

एक्केक्काओ पदातो, दोसा आणादी सविसेसा ॥

चू. “भावम्भि उ पडिबद्धे” ति एत्थ वयणे सोलस भंगा दट्ठव्वा । ते य इमे – पासवणपडिबद्धा ठाणपडिबद्धा रूवपडिबद्धा सद्दपडिबद्धा – १ एस पढमभंगो । एस पासवण-द्वण रूव-पडिबद्धा नो सद्द पडिबद्धा एवं सोलस भंगा कायव्वा । एवं रचिएसु पच्छित्तं विज्जइ । आदि भंगाओ आरब्भ-जाव-पन्नरसमो ताव चउगुरुं भवति । आदेसे वा पढमभंगे चउगुरुगा, एवं जत्थ भंगे जति पदाणि विरुद्धाणि तति चउगुरुगा, सोलसमपदं सुद्धं । एक्केक्काउ पदाउ” ति एक्केक्कभंगाउ ति वुत्तं भवति आणादिदोसा भवंति । “सविसेस” ति दव्वपडिबद्ध समीवाओ सविशेषतरा दोषा भवंतीत्यर्थः ॥

इदानिं पासवणादिपदाणं अन्योन्यारोपणं क्रियते –

[भा. ५२९] ठाणे नियमा रूवं, भासा सद्दो उ भूसणे भइओ ।

काइय ठाणं नत्थी, सद्दे रूवे य भय सेसे ॥

चू. जत्थ ठाणं तत्थ रूवं भासासद्दो य नियमा भवंति, भूसणसद्दो भित्तो, जेण रंडकुंडातो य अनाभरणियाओ भवंति । पासवणे पुण ठाणं नत्थि, जत्थ कात्तियभूमी पडिबद्धा तत्थ ठाणं नत्थि, भासासद्दो भूसणसद्दो रूवं च “भय” ति भयनिज्जं कयाइ भवंति कयाइ न भवंति । सेसे ति एतान्येव शब्दादीनि शेषाणीत्यर्थः ॥ जत्थ साहूणं असंजतीण य एगा काइयभूमी सा

पासवणपडिबद्धा तत्थ दोसा भवंति -

[भा. ५३०] आयपरोभयदोसो, काइयभूमि ए इच्छऽनिच्छंते ।

संका एगमणेगे, वोच्छेदे पदो सतो जं च ॥

चू. “ज्ञाय”ति - साधुः अप्पणेण खुब्भति । “पर”ति इत्थिया साहुम्मि खुब्भति । “उभयं” ति साधू इत्थीए, इत्थीया साधुम्मि । एते आत्मपरोभयदोषाः काइयभूमौ भवंतीत्यर्थः “इच्छऽनिच्छंते” ति जइ इत्थिया साहुम्मि खुब्भति तं जइ पडिसेवति तो वयभंगो । अह नेच्छति तो उडाहं करेति । एवं उभयथापि दोषः । अह साधू इत्थीए खुब्भति तो सा इत्थी इच्छेज्ज वा अनिच्छेज्ज वा । जति अनिच्छा तो उडाहं करेति - एस मे समणो वाहति । “संक”ति इत्थिया पविट्ठा काइयभूमि ए पच्छा साहू पविट्ठतो तथा एगे संकति किं मण्णे एताणि तुरियाणि । अहवा - अनाचारे एगे संकति अनेगा वा, एगमणेगे वा वोच्छेदं करेति वसहिमादीणं । पटुट्ठो वा गेण्हणकहणववहारादि करेज्ज ॥ जत्थ गिहत्थीणं संजयाण य एगं ठाणं तत्थिमे दोसा -

[भा. ५३१] दुग्गूढाणं छण्णंगदंसणे भुत्तभोगिसतिकरणं ।

वेउव्वियमादीसु य, पडिबंधुडुं चंगा संका ॥

चू. “दुग्गढं” दुगोवियं दुन्नियत्थं दुपाउयं वा छण्णंगं उरुगादि तानि दडुं भुत्तभोगिणं स्मृतिकरणं भवति । “वेउव्वियमि” ति महत्प्रमाणं । अहवा - वेउव्वियं मरहट्टविसए सागारियं वज्झति, तत्थ वेंटको कज्जति अंगुलिमुद्रिगावत्, सा य अगारी तारिसेण पडिसेवियपुव्वा तस्स य साहुस्स सागारियं वेउव्वियं तत्थ पडिबंधं जाति, “उडुं चंगो वा” कुठितं करेति, अगारी वा संकति - किं मण्णे एस साधू सागारियं दंसेति, प्राय सो मां प्रार्थयतीत्यर्थः । लोगो वा संकति न एते साधु ॥ किंचान्यत् -

[भा. ५३२] अगुत्ति य बंधचेरे, लज्जाणासो य पीतिपरिवट्ठी ।

साधु तवो वनवासो, निवारणं तित्थपरिहाणी ॥

चू. एगडाणे बंधचेरस्स अगुत्ती भवति । परोप्परो य लज्जाणासो अभिक्खदंसणे वा पीतिपरिवट्ठी । लोको उभ्रसवचनेन ब्रवीति - साधु ! तवो वनवासो । रातादि निवारणं यथा - मा एतेसि मज्जे कोति पव्वयउ, एवं तित्थवोच्छेदो भवतीत्यर्थः ।

रूपपडिबद्धाए इमे दोसा, साधू अगाराणं इमं पेक्खेति -

[भा. ५३३] चंकम्मियं ठियं जंपियं च विप्पेक्खित्तं च सविलासं ।

आगारे य बहुविधे, दडुं भुत्तेयरे दोसा ॥

चू. “चंकम्मित्तं” गतिविभ्रमं ठिता उब्भाकडित्थं भगेण मित्तं गच्छति, हंसी वा जंपति महुरं, कोइला वा, विप्रेक्षितं निदीक्षितं तच्च भूक्षेपसहितं, सविस्मितं मुखं प्रहसितं सविलासं, एवमादि स्त्रीणां बहुविधानाकारानलंकृतान् धृत्वा भुक्तभोगिनां स्मृतिकरणं भवति । “इतरे” अभुत्तभोगी, तेषां कोतुकं भवति, न चेव अन्हेहिं माणुस्सगा कामभोयगुणा भुत्ता, एवं तेषिं पडिमणादओ दोसा भवंति ॥

ताओ वा इत्थीओ ते साहुणो नाणादिसितो तत्थ ठितो दडूण एवं संकेजा -

[भा.५३४] जल्लमलपंकितानि वि, लावणसिरी तु जहासि देहाणं ।
सामण्णम्मि सुरूवा, सतगुणिया आसि गिहवासे ॥

चू. “जल्लो” कद्विमभूतो, “मलो” उव्वड्डितो फिट्ठित्ति, पंकितानि नाम तेन जल्लमलेन ग्राताः, “लावणं” सरीरसोभा, लावणमेव श्रीलावणश्री, जहा—अस्य सादोदेहे शरीरे अनभ्यंगगादिभावेन युक्तस्यापि समणस्स भावो सामण्णं तस्सि सुरूपता लक्ष्यते यदा पुनर्गृहवासे अभ्यंगभावेन युक्तमासीत्तदा समीपतः शतगुणा सुरूपता आसीत् ॥ सहर्नडिबद्धात्ते दोसा—

[भा.५३५] गीताणि य पढिताणि अ, हसिताणि य मजुला य उल्लावा ।
भूसणसद्दे राहस्सिएण सोतूण जे दोसा ॥

चू. स्त्रीणां गीताणि, विदुषस्त्रीणां च पढितानि श्रुत्वा, सविकारहसिताणि च, मनं ज्वलयन्ति मनं क्षोभयन्ति ये उल्लावा ताँश्च श्रुत्वा, बलयनूपुरशब्दांश्च, रहसि भवा राहस्सिगा, पुरुषेण स्त्री भुज्यमानायां स्तनितादिशब्दान् करोति, ते रहस्यशब्दास्तान् श्रुत्वा ये भुक्ताभुक्तासमुत्था दोसा भवंति तानाचार्य प्रान्णोति । यस्य वा वसेन तत्र स्थिता । अहवा “ये दोस” ति — पावति तं निष्फण्णं पायच्छित्तं भवति ॥ इत्थियाओ वा साधूण सद्दे सुपांति—

[भा.५३६] गंभीरविसदफुडमधुरगाहओ सुरसरो सरो जहसिं ।
सज्जायस्स मनहरो, गीतस्स नु केरिसो आसी ॥

चू. “गंभीरो” सानुनादी, विसदो व्यक्तः, “फुडो” अभिधेयं प्रति स्पष्टः, “मधुरो सुखावहः, सुभगत्वादर्थःऽऽग्राहणसमर्थो ग्राहकः, शोभनस्वरो यथा अस्य साधोः स्वाध्यायं प्रति मनं हरतीति मनोहरः । जया पुण वीसत्थो निहस्यकाले गेयं करोति उ ततो किन्नरो इव आसी ॥

[भा.५३७] पुरिसा य भुत्तभोगी, अभुत्तभोगी य ते भवे दुविधा ।
कोऊहण सितीकरनुब्भवेहिं दोसेहिमं कुञ्जा ॥

चू. ते पुण पुरिसा दुविधा — भुत्तभोगी अभुत्तभोगी य । स्मृतिकरणा कौतुकदोधा तेषिं दोसेहि उप्पन्नेहिं इमं कुञ्जा ॥

[भा.५३८] पडिगमण अन्नत्थिय, सिद्ध संजति सलिंगहत्थे य ।
अद्धाण वास सावय, तेणेसु य भावपडिबंधो ॥

चू. “पडिगमणं” उन्निक्खमणं, अन्नत्थिएसु वा जाति, “सिद्धपुत्ति” वा पडिसेवति, संजती वा सलिंगे ठितो पडिसेवति, हत्थकम्मं वा करोति । तन्हा एयद्दोसपरिहरणत्थं न तत्थ ठाएज्जा । भवे कारणं जेण तत्थ ठाएज्जा “अद्धाण” पच्छद्धं । अद्धाणं पडिवन्ना वा, वासं वा पडति, वहिं वा गामस्स सावयभयं सरीरोवकरणतेणा वा एतेहिं कारणेहिं भावपडिबद्धे ठायंति ।
तं पुण इमाए जयणाए ठाएंति —

[भा.५३९] विहिणिग्गतो तु जतितुं, पडिबद्धे दव्वजोतिरुक्खाहे ।
ठायंति अह उ वासं, सावयतेणे य तो भावे ॥

चू. विहिणिग्गता सुद्धवसहि—अभावे दव्वपडिबद्धाए ठायंति । तस्स अभावे जोइपडिबद्धाए तस्स अभावे बहिया रुक्खहेट्ठे ठायंति । अहवा — वुट्ठी संपडइ, सावयभयं वा, बाहिरे तेणगभयं वा तो भावपडिबद्धाए ठायंति ॥ तत्थ वि इमा जयणा —

[भा. ५४०] भावंमि ठायमाणो, पढमं ठायंति रूवपडिबद्धे ।

तहियं कडगचिलिमिली, तस्सऽसती ठंति पासवणे ॥

चू. भावपडिबद्धाए ठायमाणा पढमं ठयंति रूवपडिबद्धाए, पुव्व-भणिय-दोसपरिहरणत्थं अंतरे कडयचिलिमिली वा अंतरं देति । “तस्सऽसति” ति रूवपडिबद्धाए, तस्स असतीए पासवणपडिबद्धाए । तत्थ वि पुव्वदोसपरिहरणत्थं मत्तए वोसिरुं अन्नत्थ परिट्ठवें ॥

[भा. ५४१] असती य मत्तगस्सा, निसिरणभूमीए वापि असतीए ।

वंदेण वोल्पविसण, तासिं वेलं च वज्जेज्ज ।

चू. असति पासवणमत्तगस्स अन्नाए वा काइयभूमीए असति “वंदेण” वंदणवोलं रोलं करेता “विसंति” पविशंतीत्यर्थः । “तासिं” ति अगारीणं वा वोसिरणवेला तं वज्जेति ॥

पासवणपडिबद्धाए असतीए सहपडिबद्धाए ठायंति । सो य सहो तिविहो-भूसण-भासा रहस्ससहो य । तत्थ वि पढमं इमेसु -

[भा. ५४२] भूसणभासासहे, सज्झायज्झाण निच्चमुवयोगे ।

उवकरणेण सयं वा पेत्तण अन्नत्थ वा ठाणे ॥

चू. पढमं भूसणसहपडिबद्धाए, पच्छा भासासहे । तत्थ पुव्वभणिय-दोसपरिहरणत्थं इमा जयणा भण्णति-समुदिया महंतसहेण सज्झायं करेति, ज्ञाणलद्धि वा ज्ञायंति, एतेष्वेव नित्यमुपयोगं । भूसणभासासहपडिबद्धाए ससति, ठाण-पडिबद्धाए वा ठायंति । तत्थ वि पुव्वभणियदोसपरिहरणत्थं इमा जयणा “उवकरणे” पच्छद्धं । उवकरणं विष्णुगिण्णं तथा ठायंति जहा तेसिं ठाणओ न भवति, सयं वा विष्णुगिण्णा होउ पेत्तंति । अन्नत्थ वा ठाणे गंतुं दिवसतो अच्छंति ॥ ठाणपडिबद्धाए असति रहस्ससहपडिबद्धाए ठंति-

[भा. ५४३] परियारसंहजयणा, सहवते तिविध-तिविध-तिविधेया ।

उद्दाण-पउत्थ-सहीणभत्ता जा जस्स वा गरुई ॥

चू. पुरिसेण इत्थी परियारिया पडिभुंजमाणि ति वुत्तं भवति, जं सा सहं करेति तत्थ जयणा कायव्वा । “सहवए” ति सहतो तिविहा - उद्दाणभत्तारा पउत्थभत्तारा साहीणभत्तारा य । एवं परुवियासु ठाइयव्वं इमाए जयणाए - पुव्वं उद्दाणं भत्ताराए थेरीए मंदसद्दाए । ततो एतेण चेव क्रमेण एतासु चेव थेरीसु मज्झिमसद्दासु । ततो एतेण चेव क्रमेण एतासु चेव थेरीसु तिव्वसद्दासु । ततो उद्दाणपउत्थपतियास । ततो एतासु चेव जहक्कमेण मज्झिमासु जाव तिव्वसद्दासु ततो एतासु चेव जहक्कमेण तिव्वसद्दासु । तओ साहीणभत्तरासु थेरीसु मंदसद्दासु जाव तिव्वसद्दासु [ततो सभोइयासु थेरी मज्झिमासु जहासंखं । तओ-सभोइयासु तरुणित्थीसु मंदमज्झिमतिव्वसद्दासु जहसंखं ।]

अहवा - “जा जस्स वा गरुगीयं” ति - जा इत्थी जस्स साहुस्स माउलहुदियादिया भव्वा सा गरुगी भण्णति । [सा] तं [तां] परिहरति । अहवा “गरुमि” ति जो जस्स सहो रुचति तिव्वादिगो तेन जुत्ता गुरुगी भण्णति, सो तं तां परिहरति ॥ अहवा इणओ कमो अन्नो-

[भा. ५४४] उद्दाणपरिट्ठधिया, पउत्थ कण्णा सभोइया चेव ।

थेरीमज्झिमतरुणी, तिव्वकरी मंदसद्दा य ॥

चू. इह गाहाए “कण्णा” सद्दो बंधानुलोमाओ मज्झे कओ एस आदीए कायव्वो। “कण्णा” अपरिणीया, “उद्दाण-भत्तारा” भत्तारेण परिठविता, पवासिय-भत्तारा, साहीण- भत्तारा सभोइया भण्णति। एयाओ जहासंखेण थेरी-मज्झिम-तरुणी। एवं परूवियासु इमो कमो- पुव्वं कण्णाए थेरीए। ततो कण्णाए कप्पड्डियाए। ततो मज्झिमकण्णाए। ततो उद्दाण-परिडुवण-पउत्थ-थेरीसु जहासंखं। ततो एतासु चेव मज्झिमासु। ततो एतासु चेव तरुणीसु। तओ सभोतिअथेरीए मंद-मज्झिम-तिव्वसद्दाए जहसंखं। ततो मज्झिमाए सभोतियाए तिविहसद्दाय जहासंखं। ततो तरुणित्थीए सभोइयाए तिविहसद्दाए जहासंखं। एवं सामण्णजयणाए भणियं। विसेसेणं पुण जस्स जं अप्पदोसतरं तत्थ तेन ठायव्वं ॥ पासवणादिपडिबद्धासु “सिद्धसेनायरिएण” जा जयणा भणिया त चेव संखेवओ “भद्दबाहू” भण्णति-

[भा. ५४५] पासवणमत्तएगं, ठाणे अन्नत्थ चिलिमिली रूवे।

सज्झए ज्ञाणे वा, आवरणे सहकरणे व ॥

चू. पुव्वद्धं कंठं। इमा सद्दे जयणा “सज्झाए” ति। अस्य व्याख्या ॥

[भा. ५४६] वेरग्गकरं जं वा वि, परिजितं बाहिरं च इतरं वा।

सो तं गुणेइ सुत्तं, ज्ञाणसलद्धी उ ज्ञाएज्जा ॥

चू. वेरग्गकरं जं सुत्तं तं पढति, जहा तं सद्दं न सुणेति। जं वा वि सुद्दु परिचियं अखलियं आगच्छति तं पुण अंगबाहिरं पन्नवण दि इतरं अंगपविद्धं आयारादि जस्स साहुस्स एतेसिं अन्नतरं आगच्छति सो तं गुणे ति सुत्तं। “ज्ञाणेव” ति अस्य व्याख्या ज्ञाणसलद्धी ज्ञायति ॥

“आवरणे सहकरणे य” ति-

[भा. ५४७] दोसु वि अलद्धि कण्णावरंति तह वि सवणे करे सद्दं।

जह लज्जियाण मोहो नसति जयणातकरणं वा ॥

चू. “दोसु वि” ति ज्ञाणे पाढे वा जो अलद्धि कण्णा आवरति आवरंति ति वुत्तं भवति। तह वि जइ सद्दं सुणेति ताहे सद्दं करेति तहा जहा तेसिं लज्जियाण मोहो नासति - किमेयं भो! विगुत्ता न पस्ससि अम्हे! जइ तह न ठाति तो जयणा करेति। पेच्छ भो! इंददत्ताइ सोमसम्मा इमो अम्ह पुरओ विगुत्तो अनायारं सेवति ॥ गतो ततियभंगो। इदानिं पढमो भंगो भण्णति-

[भा. ५४८] उभयो पडिबद्धाए, भयणा पन्नरसिगा तु कायव्वा।

दव्वे पासवणम्मि य, ठाणे रूवे य सद्दे य ॥

चू. उभओ पडिबद्धा नाम दव्वेण य भावेण य, तत्थ पन्नरस भंगा कायव्वा, इमेण पच्छद्धकमेण दव्वत्तो पडिबद्धा, नो भावतो पासवणादिसु, एस न घडति उभयतो अप्रतिबद्धत्वात्, एवं अन्ने वि सोलस न घडति, उभयतो अप्रतिबद्धत्वादेव ॥ जे पन्नरस उभयपडिबद्धा तेसु ठायमाणस्स इमे दोसा -

[भा. ५४९] उभयो पडिबद्धाए, ठायंते आणमादिणो दोसा।

ते चेव होंति दोसा, तं चेव य होति बितियपदं ॥

चू. उभयतो दव्व-भावपडिबद्धाए ठायमाणस्स आणादिणो दोसा। जेय बितियततियभंगेसु दोसा समुदिता ते पढमभंगे दोसा भवंति। जं तेसु बितियततियभंगेसु अववातपदं तं चेव पढमभंगे

भवति ॥ गओ पढमभंगो । सद्दं वा सोउणं “त्ति दारं गतं” “अइरित्ताए च उप्पता सद्दे” त्ति दारं प्राप्तं । अस्य व्याख्या—

[भा. ५५०] जुत्तप्पमाण अतिरेग हीणप्पमाणा य तिविध वसधी ।

अप्फुण्णमणप्फुण्णा, संबाधा चेव नायव्वा ॥

चू. वसही तिविधा—जुत्तप्पमाणा, अतिरित्तप्पमाणा, हीनप्पमाणा । जा साहूहि संथारगप्प गण्हमाणेहिं अप्फुण्णा वाविय त्ति वुत्तं भवति, सा जुत्तप्पमाणा । जा अणफुण्णा सा अतिरेगा, जत्थ संबाह ठाएत्ति सा हीणप्पमाणा नायव्वा ॥

[भा. ५५१] तीसु वि विज्जंतीसुं, जुत्तप्पमाणाए कप्पती ठाउं ।

तस्स असती हीणाए, अतिरेगाए य तस्सऽसती ॥

चू. एतासु तीसु वि विज्जंतीसु पढमं जुत्तप्पमाणा ठायव्वं । तस्सासती हीणप्पमाणाए । तअसती अतिरेगप्पमाणाए ठायव्वं ॥ तत्थ जुत्तप्पमाणाए हीणप्पमाणाए य सद्दस्स असंभवो । अइरित्तप्पमाणाए सद्दसंभवो जतो भणति—

[भा. ५५२] अतिरित्ताए ठिताणं, इत्थी पुरिसो य विसयधम्मद्वी ।

उज्जुगमणुज्जुगा वा, एज्जाही तत्थिमो उज्जु ॥

चू. अइरित्तप्पमाणाए ठिताणं इत्थी पुरिसो य विसयधम्मद्वी तत्थागच्छेज्जा स्त्रीपरि-
भोगार्थीत्यर्थः सो पुण पुरिसो दुविहो—उज्जु अनुज्जु वा आगच्छेज्जा, मायावी अमायावि त्ति वुत्तं भवति ॥

अतिरित्तवसहिठिताणं जइ इत्थी पुरिसो य आगच्छेज्ज, तो इमा सामायारी—

[भा. ५५३] पुरिसित्थी आगमणे, अवारणे आणमादिणो दोसा ।

उप्पज्जंती जम्हा, तम्हा तु निवारए ते उ ॥

चू. अइरित्तवसहीए जइ इत्थी पुरिसो य आगच्छति तो वारेयव्वा । अह न वारेति तो वउगुहं । आणादिणो य दोसा भवंति । तम्हा दोसपरिहरणत्थं ताणि वारेयव्वाणि ॥

“तत्थिमो उज्जु”त्ति अस्य व्याख्या—

[भा. ५५४] अम्हे मो आदेसा, रत्तिं वुच्छ पभाए गच्छामो ।

एसा य मज्झभज्जा पुट्ठो पुट्ठो व सा उज्जु ॥

चू. जो इत्थिसहितो पुरिसो आगओ सो एवं भणेज्जा—“अम्हे मो आदेसा” पाहुण त्ति वुत्तं भवति, इह वसहीए रत्ति वसिउं पभाए गच्छिस्सामो, सा य इत्थिया मज्झं भज्जा भवति । एवं पुच्छितो वा अपुच्छितो वा कहेज्जा उज्जु ॥ अहवा इमो उज्जु—

[भा. ५५५] अन्नो वि होइ उज्जु, सब्भावे नेव तस्स सा भगिनी ।

तं पि हु भणंति चित्ते इत्थी वज्जा किमु सचेट्ठा ॥

चू. “अन्नो”त्ति अनेन पगारेणं उज्जु भवति । सो वि य पुच्छिओ वा भणति एस मे इत्थिया भगिनी भवति । सा य तस्स परमत्थेणेव भगिनी “सब्भावेणे”त्ति वुत्तं भवति । “तं पि हु”त्ति तदिति तं भगिनिवादिनं ब्रुवंति “अम्हं चित्तकम्मे वि लिहिया इत्थी वज्जनिज्जा, किं पुण जा सवेयणा, तो तुमं इओ गच्छाहि” अपि पदार्थ संभावने, किं संभावयति ? यदिति भगिनिवादिनं

एवं ब्रुवन्ति किमुत भार्यावादिनं “हु” यस्मादर्थेत्यर्थः ॥

स भञ्जावादी भणति “न वद्वए अहं सह गिहत्थेहिं वसिउं” । किं च-

[भा. ५५६] बंभवतीणं पुरतो, किह मोहिह पुत्तमादिसरिसाणं ।

न वि भइणी इ जुज्जति, रत्तिं विरहम्मि संवासो ॥

चू. बंभवत्तं घरेति जे “बंभवती” ताणपुरओ अग्गउ त्ति वुत्तं भवति, “कहं” केणप्पगारेण, “मोहिह” अनायारं पडिसेविस्सह, प्रायसो पिता पुत्रस्याग्रतो न अनाचारं सेवते । माउं वा । अहवा “आदि”त्ति आदिसद्दाओ भाउं भाउं पिउं वा । एवं तुमं पि पुत्तमादिसरिसाणं पुरतो कहं अनायारं पडिसेवसीत्यर्थः । जो भगिनिवादी सो एवं वण्णविज्जति “न वि” पच्छद्धं । भगिन्या सह रात्री “विरहिते” अप्पगासे वसिउं न युज्यतेत्यर्थः ॥

[भा. ५५७] इअ अनुलोमण तेसिं, चउक्कभयणा अनिच्छमाणेहिं ।

निग्गमण पुव्वदिट्ठे ठाणं रुक्खस्स वा हेट्ठा ॥

चू. “इय” एवं, “अनुलोमणा” अनुन्नवणा पन्नवण त्ति, तेसिं कीरइ । पन्नविज्जंता वि ज्जति नेच्छंति निग्गंतुं, तदा “चउक्कभयणा” चउभंगो कज्जति—पुरिसो भद्दगो, इत्थी वि भद्विया । एवं चउभंगो । जं जत्थ भद्दतरं तं अनुलोमिज्जति । जइ निग्गच्छंति, तो र्मनिज्जं । अह बितिय—ततिय—भंगेसु एगतरग्गाहत्ते अनिच्छंताणं, चउत्थे उभयओ अभद्रत्वात् । अनिग्गच्छंताणं निग्गमणं साहूणं “पुव्व दिट्ठे त्ति” जं पुव्वदिट्ठं सुन्धरादि तत्थ ठायंति । सुन्धरा अभावओ गामबहिया रुक्खहेट्ठा वि ठायंति, न य तत्थ इत्थसंसत्ताए चिड्ढति ॥ अह बहिया इमे दोसा-

[भा. ५५८] पुढवी ओस सजोती, हरित तसा तेन उवधि वासं वा ।

सावय सरीरतेणग, फरुसादी जाव ववहारो ॥

चू. बहिया गामस्स रुक्खहेट्ठाओ आगासे वा सचित्तपुढवी ओसा वा पडति, अन्ना वा सजोतिया वसही अत्थि, हरियकाओ वा, तसा वा पाणा, तहावि तेसु ठायंति, न य तेहिं सह वसंति । अहवा - बहिया उवतिहेमा, वासं वा पडति, सीहाति सावयभयं वा, सरीरतेणा वा अत्थि अन्ना य नत्थि वसही, ताहे न बहिया वसंति, तत्थेवऽच्छंति । फरुसवयणेहिं निट्ठुरा बेंति, जाव ववहारो वि तेन समाणं कज्जति ॥ एवं वा वीहावेत्ति-

[भा. ५५९] अम्हेदाणि विसेहिमो, इट्ठिभपुत्त बलवं असहमाणो ।

नीहि अनिते बंधण, उवड्ढित्ते सिरिघराहरणं ॥

चू. साहू भणंति—अम्हे खमासीला, इदानिं विविहं विशिष्टं वा सहेमो विसहिमो, जो तत्थ आगारवं साहूसो दाइज्जति, इमो साहू कुमारपव्वतितो, सहस्सजोही वा, मा ते पंतावेज्ज, इट्ठिपुत्तो वा राजादीत्यर्थः, बलवं सहस्सजोही, असहमाणो रोसा बला नीनेहिति, ततो वरं सयं चेव निग्गतो जति निग्गतो तो लट्ठं, अह न नीति सो सव्वे वा साहू एगो वा बलवं तं बंधति । इत्थी वि जइ तडफडेति तो सा वि बज्जति । “उवड्ढिए” त्ति गोसे, मुक्का राउले करणे उवड्ढिताणि तत्थ कारणियाण ववहारा दिज्जति, सिरिघराहरणदिट्ठंतेण । जइ रन्नो सिरिघररयणावहारं करंतो चोरो गहितो तो से तुब्भे कं दंडं पयच्छह ? ते भणंति—सिरं से घेप्पति, सूलाए वा भिज्जए । साहू भणंति—अम्ह वि एस रयणावहारी अब्वावातिओ मुहा मुक्को बंधणेण । ते भणंति—के तुब्भ रतणा?

साहू भणंति-नाणादी, कंहं तेसिं अवहारो ? अनायारपडिसेवणातो अप्पध्यानगमनेत्यर्थः ॥ गतो उज्जू । इदानिं अनुज्जू भण्णति-

[भा. ५६०] अम्हे मो आएसा, ममेस भगिनि त्ति वदति तु अनुज्जू ।

वसिया गच्छीहामो, रत्तिं आरद्ध निच्छुभणं ॥

चू. ताए घंघसालाए ठिताणं सइत्थी पुरिसो आगतो भणति - अम्हे मो "आदेसा" - पाहुणा, एषा स्त्री मे भगिनी, न भार्या, एवं ब्रवीति अरिजु, इह वसित्ता रत्तिं पभाए गमिस्सामो। एवं सो अनुकूलछम्मेण ठिओ । "रत्तिं आरद्धे" त्ति रत्तिं सो इत्थियं पडिसेवेउमारद्धो तो वारिज्जति तह किं अद्दयामाणे निच्छुभणं पूर्ववत् ॥ निच्छुब्भंतो वा रुद्धो-

[भा. ५६१] आवरितो कम्महिं, सत्तू इव उवड्ढिओ धरथरितो ।

मुंचति अ भिंडियाओ, एक्केकं भेऽतिवाएमि ॥

चू. "आवरितो" प्रच्छादितः, क्रियते इति कर्म ज्ञानवरणादि, अहितं करोति, कर्मणा प्रच्छादित्वात् । कंहं ? जेष साहूणं उवरिं सत्तू इव उवड्ढितो रोसेण धरथरितो कंपयंतो इत्यर्थः, वातितजोगेणं मुंचति भिंडियाओ तानि उ पोक्काउ त्ति वुत्तं भवति, भेयुष्पाकं एकैकं व्यापादयामी-त्यर्थः ॥ एवं तंमि विरुद्धे-

[भा. ५६२] निग्गमणं तह चेव उ, निद्दोसं सदोसं निग्गमे जतणा ।

सज्जाए उज्जाणे वा, आवरणे सदकरणे य ॥

चू. "निग्गमणं" ताओ बहीहो, तह चेव जहा पुव्वं भणियं, जति बहिया निद्दोसं । अह सदोसं अतो अनिग्गमा तत्थेवऽच्छंता जयणाए अच्छंति । का जयणा ? "सज्जाए" पच्छद्धं । पूर्ववत् कण्ठ्यं ॥

एवं पि जयंताणं कस्सति कामोदओ भवेज्जा, जोइण्णे य इमं कुज्जा

[भा. ५६३] कोउहलं च गमणं, सिंगारे कुड्ढिद्धकरणे य ।

दिट्ठे परिणयकरणे भिक्खुणो मूलं दुवे इतरे ॥

[भा. ५६४] लहु गुरु लहुया गुरुगा, छल्लहु छगुरुयमेव छेदो य ।

करकम्मस्स तु करणे, भिक्खुणो मूलं दुवे इतरे ॥

चू. दो वि गाहाओ जुगवं गच्छंति । कोउहलं से उप्पण्णं "कहमनायारं सेवंति ?" त्ति, एत्थ मासलहुं । अह से अभिष्पाओ उप्पज्जति "आसण्णे गंतुं सुणेमि"; अचलमाणस्स मासगुरुं, "गमनं" त्ति पदभेदे कए चउलहुअं । सिंगारसद्दे कुड्ढिकडंतरे सुणेमाणस्स चउगुरुं । "करणदि" कड्ढिद्धकरणे छल्लहुं; तेन छिद्दे न अनायारं सेवमाणा दिट्ठा छगुरुं । करकम्मं करेमि त्ति परिणते छेदो । आढतो करकम्मं करेउं मूलं भिक्खुणो भवति । "दुवे" त्ति अभिसेगायरिया, तेसिं "इयरे" त्ति अणवट्टपारंघिया अंतपायच्छित्ता भवंति । हेट्ठा एक्केकं हुसति । अहवा-कोऊआदिसु सत्तसु पदेसु मासगुरुविवज्जिता मासलहुगादि जहासंखं देया, सेसं तहेव कण्ठ्यं ॥

सीसो पुच्छति-कंहं साहू जयमाणो एवं आवज्जति ? भण्णति-

[भा. ५६५] वडपादवउम्मूलण तिक्खमिव विजलम्पि वद्धंतो ।

सद्देहिं हीरमाणो, कम्मस्स समज्जणं कुणति ॥

चू. जहा वडपादओ अनेगमूलपडिबध्थो गिरिनतिसलिलवेगेणं उम्भूलिज्जति एवं साहू वि नतिपूरेण वा तिक्खेण कयपयत्तो वि जहा हरिज्जति, विगतं जलं “विञ्जलं” सिद्धिलकदमेत्यर्थः, तत्थ कयपयत्तो वि वच्चंतो पडति, एवं साहू वि । सद्देहिं” पच्छद्धं -- विसयसद्देहिं भावे हीरमाणे कम्मोवज्जणं करोतीत्युक्तम् ॥

“अतिरिक्तवसहीए” ति दारं गतं – इदानिं बहिया निग्गतस्स दारं पत्तं--

[भा.५६६] वेयावच्चस्सट्ठा, भिक्खावियारातिनिग्गते संते ।

भूसणभासासद्दे, सुणेज्ज पडियारणाए वा ॥

चू. उवस्सयाओ बहिं निग्गमो इमेहिं कारणेहिं – गिलाणस्स ओसहपत्थभोयणादिनिमित्तं एवमादि वेयावच्चट्ठा । “निग्गओ”, भिक्खायरियं वा निग्गतो आदिसद्दातो वियार–उज्झायभूमिं वा निग्गतो समाणो भूसणसद्दं वा, भासासद्दं वा, परियारणासद्दं वा सुणेज्ज । पुरिसेण इत्थी परिभुज्जमाणा जं सद्दं करेति एस परियारणासद्दो स भण्णति ॥ तत्थ भुत्तऽभुत्ताणं संजमविराधनादोसपरिहरणत्थं इमं भण्णति--

[भा.५६७] भारो विलवियमेत्तं, सब्बे कामा दुहावथा ।

तिविहम्मि वि सद्दम्मी, तिविह जतणा भवे कमसो ॥

चू. वलयादिभूसणसद्दे भूसणसद्दं वा आभरणभारो ति भण्णति । मित–मधुर–गीतादिभासासद्दे विलवियंति भण्णति प्रवसित–मृतभर्तारिगुणानुकीर्तनारोदिनीस्त्रीवत् परियारसद्दे “सब्बे कामा दुहावह” ति दुक्खं आवहंतीति दुक्खावहा दुक्खोपार्जका इत्यर्थः । तिविह भूसणादिसद्दे एस जयणा भणिता जहाकमसो ॥ “सद्दं वा सोऊणं” ति दारं गतं इदानिं “दडूणं” ति दारं भण्णति--

[भा.५६८] आलिंगणावतासण, चुंबन परितारणेतरं वा वि ।

सच्चित्तमचित्ताण व, दडूणं उप्पता मोहो ।

चू. पुरिसेणित्थी स्तनादिषु स्पृष्टा आलिंगत्ता, बाहाहिं अवतासिता, मुखेन चुंबिता, सागारियसेवणं “परियारणं” “इतरं” गुज्झप्पदेसो; एतानि रुवाणि सचित्ताणि वा अचित्ताणि वा चित्र–कर्मलेप्प्यादिषु ढष्टवा मोहोत्पत्तीत्यर्थः ॥ “दडूणं” ति दारं गतं । इदानिं “सरिउं” ति दारं भण्णति--

[भा.५६९] हासं दप्पं च रतिं, किडुं सहभुत्त आसिताइं च ।

सरिऊण कस्स इ पुणो, होज्जाही उप्पता मोहो ॥

चू. किंचि इत्थियाहिं समं हसितं आसी । इत्थीहिं सह हत्थो (रंडा रती) दप्पो अहवा-निद्धगादि भारियाए परिहासेण बला थणोरुघट्टणं दप्पो । रतीं ति वा कामो भुत्तो किडुं पासगादिभिः, एगभायणे सहभुत्तं, आसियं एगासणे निसण्णाणि तुयट्टाणि वा ठिताणि । एवमादियाणि पुव्वभुत्ताणि सरिऊण कस्स ति साहुस्स मोहोदओ होज्ज ॥

जत्थ दडूणं मोहो उप्पज्जति, तत्थिमा जतणा--

[भा.५७०] दिट्ठीपडिसंहारो, दिट्ठे सरणे विरग्गभावना भणिता ।

जतणा सनिमित्तम्मी होतऽनिमित्ते इमा जतणा ॥

चू. आलिंगनावतासणादिसुदिष्टीपडिसंहारो कञ्जति । दिष्टेसु हासदप्परइमाइसुपुव्वभुत्तेसु सवणे वेरग्गमादियासु भावणासु अप्पाणं भावेति । भणियाजयणा सनिमित्तम्पि । सनिमित्तमोहोदओ गओ । इदानिं अनिमित्तं भण्णति । होइ अनिमित्ते इमा परूवणा जयणा य ॥ अनिमित्तस्स ति विहो उदओ – कम्मओ आहारओ सरीरओ य । तत्थ कम्मोदओ इमो-

[भा. ५७१] छायास्स पिवासस्स व, सहाव गेलण्णतो वि किसस्स ।
बाहिरनिमित्तवज्जो अनिमित्तुदओ हवति मोहे ॥

चू. “छाओ” भुक्खिओ, “पिवासितो” तिसितो, सहावतो किसो सरीरेण गेलण्णतो वा किसो, एरिसस्स जो मोहोदओ, बाहिरं सद्वादिगं निमित्तं, तेन वज्जितो अनिमित्तो एस मोहोदओ उत्ति गत्तं इदानिं आहारोदओ ति भण्णति-

[भा. ५७२] आहारउब्भवो पुण, पणीतमाहारभोयणा होति ।
वाईकरणाऽऽहरणं, कल्लाणपुरोध उज्जाणे ॥

चू. आहारपच्चओ मोहुब्भवो “पुण” विसेसणे, “पणीतं” गलंतणेहं, आहार्यते इति आहारः, प्रणीताहारभोजनाद् मोहोदभवो भवतीत्यर्थः । कथं ? उच्यते “वातीकरण” ति । पणीयाहारभोयणाओ रसादि वुद्धी जाव सुक्कंति; सुक्कोवचया वायुप्रकोपः, वायुप्रकोपाच्च प्रजननस्य स्तब्धताकरणं, अथओ भण्णति वाईकरण । अहवा पणीयाहारो वाजीकरणं दम्पकारकेत्यर्थः ।

इहोदाहरणं “कल्लाणपुरोहउज्जाणे” ति कं पिळपुरं नगरं । ब्रह्मदत्तो राजा । तस्स कल्लाणगं नाम आहारो । सो वरिसेण निफिज्जति । तं च इत्थिरयणं चक्की य भुंजति । तव्वइरित्तो अन्नो जइ भुंजति, तो उम्माओ भवति । पुरोहितो य तमाहारमभिलसति । पुणो पुणो रायाणं भणति – चिरस्स ते रज्जं लद्धं, अदिट्ठकल्लाणोसि, जेण सारीरियमाहारं न देसि कस्स ति । राइणा रूसिएण भणिओ – कल्लं नातिथिवग्ग सहिओ निमंतिओ सि । राइणा उज्जाणे जेमाविओ । तेहिं मोहुदओ गोधम्मो समाचरित्तो । एवं पणीयाहारेण मोहुदओ भवति ति ॥

“आहारोदउ” ति गत्तं इदानिं “सरीरोदउ ति भणति-

[भा. ५७३] मंसोवचया भेदो, भेदाओ आइ-मिंज-सुक्काणं ।
सुक्कोवचया उदओ, सरीरचयसंभवो मोहे ॥

चू. आहारातो रसोवचओ । रसोवचयाओ रुहिरोवचओ । रुहिरोवचया मंसोवचओ । मंसोवचया भेदावचओ । एवं कमेण “भेदो” वसा “अट्टी” हड्डं, मिज्जं मेज्जुल्लउ ति वुत्तं भवति, ततो सुक्कोवचओ, सुक्कोवचयाओ मोहोदओ भवति । एवं सरीरोवचयसंभवो मोहोदओ भवतीत्यर्थः गत्तं “सरीरोदए” ति दारं । एवं सनिमित्तस्स अनिमित्तस्स मोहुदयस्स उप्पन्नस्स ज्ञाणज्जयणादीहिं अहियासणा कायव्वा । अट्ठायमाणे-

[भा. ५७४] निवित्तिगनिब्बले ओमे, तह उद्धट्ठायणमेव उब्भामे ।
वेयावच्चा हिंडण, मंडलि कप्पट्टियाहरणं ॥

चू. निव्वीतियमाहारं आहारेति । तह वि अठायमाणे निव्वलाणि मंडगचणगादी आहारेति तह वि अठायमाणे ओमोदरियं करेति । तह वि न ठाति चउत्थादि-जाव-छम्मासियं तवं करेति; पारणए निव्वलमाहारमाहारेति । जइ उवसमति तो सुंदरं । अह नोवसमति “ताहे” उद्धट्ठायणं

महंतं करेति कायोत्सर्गमित्यर्थः । तह वि अठायमाणे उब्भामे भिक्खायरिए गच्छति । अहवा – साहूण “वीसामणा” ति वेयावच्चं कराविज्जति । तह वि अठायमाणे देसहिंडिगाणं सहाओ दिज्जति एत्थ हेड्डिल्लिपया उवरुवरि दड्डव्वा, एवं अगीतत्थस्स । गीतत्थो पुण सुत्तत्थमंडलिं दाविज्जति ।

अहवा – गीतत्थस्स वि निव्वितिगादि विभासाए दड्डव्वा । नोदक आह – जति तावागीयत्थस्स निव्वीयादि तवविसेसा उवसमो न भवति तो गीयत्थस्स कहं सीयच्छयादिटियस्स उवसमो भविस्सति ? आचार्याह – पैशाचिकमाख्यानं श्रुत्वा गोपायनं च कुलवध्वास्संयम योगैरात्मा निरन्तरं व्यापृतः कार्यः ।

“कप्पठियाहरणं” ति – एगस्स कुडुंबिगस्स घूया निक्कम्मवावारा सुहासणत्था अच्छति तस्स य अब्भंगुव्वट्टण–ण्हाण–विलेवणादिपरायणाए मोहुब्भवो । अम्मघातिं भणति । आनेहि मे पुरिसं । तीए अम्मघातीए माउए से कहियं । तीए वि पिउणो । पिउणा वाहिरत्ता भणिया । पुत्तिए ! एताओ दासीओ सब्बधणादि अवहरंति, तुमं कोठायारं पडियरसु, तह त्ति पडिवन्नं, सा–जाव–अन्नस्स भत्तयं देति, अन्नस्स वित्तिं, अन्नस्स तंदुला, अन्नस्स आयं देक्खति, अन्नस्स वयं, एवमादिकिरियासु वावडाए दिवसो गतो । सा अतीव खिण्णा रयणीए निवण्णा अम्मघातीते भणिता – आनेमि ते पुरिसं ? सा भणेति – न मे पुरिसेण कज्जं, निदं लहामि । एवं गीयत्थस्स वि सुत्तपोरिसिं दंतस्स अतीव सुत्तत्थेसु वावहस्स कामसंकप्पो न जायइ । भणियं च “काम ! जानामि ते मूलं” सिलोगो ॥

[भा. ५७५] एवं तु पयत्तमाणस्स उवसमे होति कस्सइ न होति ।

जस्स पुण सो न जायइ, तत्थ इमो होइ दिट्ठंतो ॥

चू, “एवं” निव्वीतियादिप्पगारेण जयमाणस्स य साहुस्स उवसमो वि होति, कस्स वि न होति । जस्स पुन साहुस्स सो मोहावसमो न जायति; तत्थ अनुवसमे इमो दिट्ठंतो कज्जति ॥

[भा. ५७६] तिक्खम्मि उदयवेगे, विसम्मि वि विज्जलम्मि वच्चंतो ।

कुणमाणो वि पयत्तं, अवसो जघ पावती पडणं ॥

चू, गिरिनईए पुण्णाए कयपयत्तो वि पुरिसो तिक्खेण उदगवेगेण हरिज्जति; एवं निम्नोन्नतं विसमं विगतजलं विज्जलं एतेसु कयपयत्तो वि पडणं पावति ॥

अस्य द्दष्टान्तस्योपसंहारः क्रियते—

[भा. ५७७] तह समण सुविहियाणं, सब्बपयत्तेण वी जयंताणं ।

कम्मोदयपच्चइया, विराधणा कस्सइ हवेज्जा ॥

चू, “तह” तेन प्रकारेण, समो मणो समणो, सोभणं विहियं आचरणमित्यर्थः, सब्बपयत्तेण निव्वीतियाति वा चणाति जोगेण जयंताणं वि कर्महेतुकचारित्रविराहणा कस्यचित् साधोर्भवेदित्यर्थः । एवं सो उदिन्नमोहो अददधित्ती असमत्थो अहियासेउं ताहे हत्थकम्मं करेति ॥

[भा. ५७८] पढमाए पोरिसीए, बितिया ततिया तहा चउत्थीए ।

मूलं छेदो छम्मासमेव चत्तारिया गुरुगा ॥

चू, पढम–बितिय–ततिय–चउत्थीए पोरिसीए य जहक्कमेण हत्थकम्मं करंतस्स पच्छित्तं–मूलं छेदो छग्गरु चउग्गुरुगा य ॥ अस्या गाथायाः व्याख्या—

[भा. ५७९] निसिपढमपोरिसुब्भव, अददविति सेवणे भवे मूलं ।

पोरिसि पोरिसि सहणे, एक्केक्कं ठाणगं हसति ॥

चू. रातो पढमपोरिसीए मोहुब्भवो जाओ, तम्मि चव पोरिसीए अददधितिस्स हत्थकम्मं कोंतस्स मूलं भवति । अह पढमपोरिसिं सहिउं बितियपोरिसिए हत्थकम्मं करेति छेदो भवति । अह दो पोरिसिए सहिउं ततिए पोरिसिए हत्थकम्मं करेति छग्गुरुगा । अह तिन्नि पोरिसिओ अहियासेउं चउत्ये पहरे हत्थकम्मं करेति ङ्का । एवं पोरिसिहानीए स्थानहासो भवतीत्यर्थः ॥

[भा. ५८०] बितियम्मी दिवसम्मि, पडिसेवंतस्स मासितं गुरुगं ।

छट्टे पच्चक्खाणं सत्तमए होति तेगिच्छं ॥

चू. एवं रातीए चउरो पहरे अहियासेउं बितियदिवसे पढमपोरिसीए मासगुरुं । एवं पंचमं पायच्छित्तद्वाणं । एवं पडिसेवित्ता अपडिसेवित्ता वा अन्नस्स साहुस्स कञ्जे कहेज्जा । ते य कहिते इमेरिसमुवदिसेज्जा छट्टे पच्चक्खाणं “पच्छद्धं” ॥

[भा. ५८१] पडिलाभणऽड्डमम्मी, नवमे सट्ठी उवस्सए फासे ।

दसमम्मि पिता पुत्ता, एक्कारसम्मि आयरिया ॥

चू. “छट्टे पच्चक्खाणं” एतप्पभित्तीण इमं पच्छित्तं-

[भा. ५८२] छट्टो य सत्तमो या, अधसुद्धा तेसु मासियं लहुगं ।

उदरिल्ले जं भणंति, बुद्धस्सऽवि मासियं गुरुगं ॥

चू. छट्टसत्तमा अहासुद्धा नाम न दोषयुक्तं उपदेशं ददतीत्यर्थः । जे पुण न गुरुपदेशो सेच्छए भण्णति तेन तेसिं मासलहुं पायच्छित्तं । उवरिल्ले त्ति पडिलाभणादि तिन्नि “जं भणंति” त्ति सदोषमुपदेशं ददति तेन तेसिं तिण्ह वि मासगुरुं पच्छित्तं । पिता बुद्धो तस्स वि मेहुणपल्लिं नयंतस्स मासगुरुं “अवि” संभावणे, अन्नस्स वि ॥

“छट्टे पच्चक्खाणं” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५८३] संघाडमादिकधणे, जं कतं तं कतमिदाणि पच्चक्खं ।

अविसुद्धो दुट्ठवणो, न सुज्झ किरिया से कातव्वा ॥

चू. संघाडइल्लासहुस्स अन्नस्स वा कहियं - जहा मे हत्थकम्मं कतं । सो भणति - जं कतं तं कतमेव, इदानिं भत्तं पच्चक्खाहि, किं ते भट्टपइण्णस्स जीविएणं ।

“सत्तमतो होइ तेगिच्छं” अस्य व्याख्या - “अविसुद्धो” पच्छद्धं । जहा अविसुद्धो दुट्ठवणो रप्फगादि, किरियाए विना न विसुज्झति न नप्पति, एवं तुभए जं कयं तं कतमेव इदानिं निव्वीतियात्तिकिरियं करेहि जेणोवसमो भवति ॥

“पडिलाभऽड्डमे” अस्य व्याख्या-

[भा. ५८४] पडिलाभणा तु सट्ठी, कर सीसे वंद ऊरु दोच्चगे ।

मूलादि उम्मज्जण, ओकहुण सट्ठिमाणेमो ॥

चू. तथैवाख्याते इदमाह “सट्ठी” आविका, सा पडिलाभाविज्जति । तीए पडिलाभंतीए ऊरुए टिए पात्रे अहाभावेण अब्भुवेच्च वा चालिते ऊरुअं मज्जेण ओगलति दोच्चंगाती तओ सा सट्ठी करेण फुसति, सीसेण वंदमाणी वादे फुसेज्जा । इत्थीफासेण य बीएणिसग्गो हवेज्जा ततोवसमो

स्यात् ।

“नवमे सङ्घी उवस्सए” अस्य व्याख्या “मूलादि” पच्छद्धं । मूलं आदिग्गहणातो गंडं अन्नतरं वा तदणुरुवं रोगमुक्कडं कज्जति, ततो सङ्घी आनिज्जति उवस्सयं, तस्स वा घरे गम्भइ, ततो सा उम्मज्जतिस्पृशति उकह्वणं गाढतरं, तेन इत्थिसंफासेण बीयणिसग्गो भवे ॥

दसममि पितापुत्त”त्ति अस्य व्याख्या—

[भा.५८५] सण्णातपल्लि नेहिण, मेहुणि खुडुंतणिग्गमोवसमो ।
अविधित्तिगिच्छा एसा, आयरियकहणे विधिक्कारे ॥

चू. तथैवाख्याते दसमे ब्रवीति खंतं भणाति – तुब्भे दो वि पितापुत्ता सण्णायपल्लिं गच्छह सण्णायगगाणं ति वुत्तं भवति, तथ “मेहुणिया” माउलदुहिया, “खुडुंत”त्ति उव्वासवयणेहिं भिण्णकहाहि परोप्परं हत्थसंफरिसेण कीडंतस्स बीयणिसग्गो, ततोवसमो भवति । अविधित्तिगिच्छा एसा भणिया । “इक्कारसममि आयरिया” अस्या व्याख्या—“आयरियकहणे विधिक्कारो” । तह चेव अक्खाते भणइ तुमं आयरियाणं कहेहि, जं ते भणंति तं करेहि एस एक्कारसमे विहीए उवएसो । तेन सो निदोसो ॥

अहवा कोति भणेज्जा – इमेहि हत्थकम्मं कारविज्जति—

[भा.५८६] सारुवि—सावग—गिहिगे, परतित्थि—णपुंसए य सयणे य ।
चउरो य होति लहुगा, पच्छाकम्ममि ते चेव ॥

चू. सारुविगेण, सारुविगोसिद्धपुत्तो, सावगेण वा, गिहिणा मिच्छादिट्ठिणा वा, परतित्थिएण वा, “नपुंसए सुयणेय” त्ति अन्ने एए चेव चउरो पुरिसनपुंसया, एतेहिं हत्थकम्मं कारविज्जति । एतेहिं कारवेमाणस्स पत्तेयं चउलहुया भवंति । विसेसिया अंतपदे दोहि वि गुरुगा । (एवं पुरिसनपुंसगेषु वि) । अह ते हत्थकम्मं करेउं उदगेण हत्था घोघंति एवं पच्छाकम्मं । एत्थ से चउलहुयं । ते चेव चउलहुगा ब्रुवतोऽपि भवन्तीत्यर्थः । अहवा – “नपुंसए”त्ति काऊं छउगुरुअं एस अन्नो आदेसो ॥

अहवा – कोति भणिओ अभणित वा इत्थियाहिं हत्थकम्मं कारवेज्ज ।

[भा.५८७] एसेव कमो नियमा, इत्थीसु वि होति आनुपुव्वीए ।
चउरो य हुंति गुरुगा, पच्छाकम्ममि ते लहुगा ॥

चू. एसेव “कमो” पकारो जो पुरिसाण सारुविद्यादी भणितो “नियमा” अवस्सं सो चेव पगारो इत्थीसु वि भवति । नवरं – चउगुरुगा भवंति । तह चेव विसेसिता । पच्छकम्ममि ते चेव चउलहुया भवंति ॥

इदानिं जं सुत्ते भणियं “करेतं वा सातिज्जति”त्ति अस्य व्याख्या—

[भा.५८८] अनुमोदणकारावण, दुविधा साइज्जणा समासेणं ।
अनुमोदणे तु लहुओ, कारावणे गुरुतरो दोसो ।

चू. सातिज्जति स्वादयति, कर्मबन्धमास्वादयतीत्यर्थः, सा सातिज्जणादुविहा – अनुमोयणे कारावणे य । “समासो” संक्षेपः ।

सीसो पुच्छति – एतेसिं कारावण अनुमतीणं कयरम्मि गुरुतरो दोसो भवति ? आचार्याह

– “अनु” पच्छद्धं । अनुमोदने लहुतरो दोसो, कारावणे गुरुतरो दोसेत्यर्थः ॥ कारावण अनुमतीणं किं सरुवं ? भण्णति—

[भा. ५८९] कारावणमभियोगो, परस्स इच्छस्स वा अनिच्छस्स ।

काउं सयं परिणते, अनिवारण अनुमती होइ ॥

चू. एवं भणति – तुमं अप्पणो य अन्नस्स वा हत्थकम्मं करेहि त्ति, आत्मव्यतिरिक्तस्य परस्यैवं इच्छस्स वा अनिच्छस्स वा बलाभिओगा हत्थकम्मं करावयतो कारावणा भणति त्ति । इमं अनुमतिसरुवं “काउं” पच्छद्धं जो सयं अप्पणो हत्थकम्मं काउं परिणतो तं अनिवारेंतस्स अनुमती भवति ॥ भणितं साधूणं । इदानिं संजतीणं भण्णति –

[भा. ५९०] एसेव कमो नियमा, निग्गंथीणं पि होति कायव्वो ।

पुव्वे अवरे य पदे, जो य विसेसो स विण्णेओ ॥

चू. एसेव “कमो” पगारो, संजतीण वि “नियमा” अवश्यं निर्ग्रन्थीनां भवतीत्यर्थः । “पुव्वपदं”, उस्सग्गपदं, “अवरपदं” अववादपदं तेसु जो विसेसो सो विण्णेयो ॥

इमं पच्छित्तं –

[भा. ५९१] दोण्हं पि गुरु मासो, तवकालविसेसितस्स वा लहुओ ।

अंगुलिपादसलाया दिओ विसेसोत्थ पुरिसा य ॥

चू. “दोण्हं पि” त्ति – साहु साहुणीणं । अहवा – कारावणे अनुमतीते य मासगुरु पच्छित्तं । अहवा – कारावगस्स मासलहुं तवगुरुगं । अनुमतीते य मासगुरु कालगुरुं । इमो पुण संजतीणं हत्थकम्मकरणं विसेसो, अंगुलीए वा हत्थकम्मं करेइ, पादे वा पण्णिहयपदेसे, अन्नतरं दोद्धियणालादि बांधिउं करेति । अन्नस्स वा पायंगुट्टेण पलंबगेण वा अन्नतराए वा कट्टसलागाए, एस विसेसो । “पुरिसा य” जहा पुरिसाण इत्थीओ तथा ताण पुरिसा । गुरुगादित्यर्थः ॥

मू. (२) जे भिक्खू अंगादानं कट्टेण वा कलिंचेण वा अंगुलियाए वा सलागाए वा संचालेइ संचालेंतं वा सातिज्जति ॥

चू. “अंगं” सरीरं सिरमादीनि वा अंगानि, तेसिं आदानं अंगादानं प्रभवो प्रसूतिरित्यर्थः तं पुण अंगादानं मेदूं भणति । तं जो अन्नतरेण कट्टेण वा “कलिंचो” वंसकम्परी, “अंगुली” पसिद्धा, वेत्रमादि सलागा, एतेहिं जो संचालेति साइज्जति वा तस्स मासगुरुगं पच्छित्तं । इदानिं निज्जुत्तीए भणति—

[भा. ५९२] अंगाण उवंगाणं, अंगोवंगाण एयमादानं ।

एतेणंगाताणं, अनातणं वा भवे बितियं ॥

चू. अंगानि अट्ट – सिरादी, “उवंगा” कण्णादी, अंगोवंगा नखपव्वादी, एतेसिं “एयं आदानं” कारणमिति । एतेन एयं अंगादानं भण्णति । अहवा – अनायतणं वा भवे बितियं नाम ॥ “अंगाणं” ति अस्य व्याख्या—

[भा. ५९३] सीसं उरो य उदरं, पट्टी बाहा य दोन्नि ऊरुओ ।

एते अट्टंगा खलु, अंगोवंगाणि सेसाणि ॥

चू. “सिरं” प्रसिद्धं, “उरो” स्तनप्रदेशः, “उदरं” पेट्टं, “पट्टी” पसिद्धा, दोण्हे बाहातो,

दोष्णि ऊरुओ । एताणि अट्टगाणि । “खलु” अवधारणे भणितः । अवसेसा जे ते उवंगा अंगोवंगा य ॥ ते इमे य—

[भा. ५९४] होंति उवंगा कण्णा, नासऽच्छी जंघ हत्यपाया य ।

णह केस मंसु अंगुलि, तलोवतल अंगुवंगा तु ॥

चू. कण्णा, नासिगा, अच्छी, जंघा, हत्या, पादाय, य एवमादि सव्वे उवंगा भवंति । नहा वाला श्मश्रु अंगुली हस्ततलं, हत्यतलाओ समंता पासेसु उण्णया उवतलं भण्णति । एते नखादि सव्वे अंगोसंगा इत्यर्थः ॥ तस्स संचालणसंभवो इमो —

[भा. ५९५] संचालणा तु तस्सा, सनिमित्तऽनिमित्त एतरा वा वि ।

आत—पर—तदुभए वा, अनंतर परंपरे चेव ॥

चू. तस्ये ति मेदूस्व संचालणा सनिमित्ते मोहोदए अनिमित्ते वा । सनिमित्ते “सहं वा सोउणं, दहं सरिउं पुव्वभुत्ताइं पूर्वसूत्रे यथा, तथा व्याख्यातव्यमिति । अनिमित्ते “उदयाहे सरीरे य” इदमपि प्रथमसूत्र एव व्याख्यातव्यम् । “इतरा वा वि” ति सनिमित्ता निमित्तवज्जा । सामण्णेण सव्वावि चालणा ति विधा — अप्पाणेण परेण वा उभएण वा । एक्केक्का दुविधा — अनंतरा परंपरा वा । अनंतरेण हत्येण, परंपरेण कट्टादिणा ॥ “इतरा वा वि” ति अस्य व्याख्या—

[भा. ५९६] उट्ट—निवेसुल्लंघण—गमणमादिए इतरा ।

न य घट्टणवोसिरित्तुं, चिट्ठति ता निप्पगलं जाव ॥

चू. उट्टंतस्स, निसीएंतस्सवा, लंघणीयं वा उल्लंघंतस्स सुत्तस्स वा, उव्वत्तणादि करंतस्स गच्छंतस्स वा, आदिसद्दातो पडिलेहणादि किरियासु । एवमादि इतरा संचालणा । सण्णं काइयं वा वोसिरिउं न संचालेति । काइयपडिसाडणमिच्चं ताव चिट्ठइ जाव सयं चेव निप्पगलं । अनंतरपरंपरेणं संचालेमाणस्स मासगुरुं आणादिणो य दोसा भवंति ॥

मू. (३) जे भिक्खू अंगादानं संवाहेज्ज वा पलिमद्वेज्ज वा, संवाहेतं वा पलिमद्वेतं वा सातिज्जति

चू. “संवाहति” एकसि, “परिमद्वति” पुणो पुणो, सा संवाहणा सनिमित्ता वा अनिमित्ता वा पूर्ववत् । आणादिविराधणा सच्चेव ।

मू. (४) जे भिक्खू अंगादानं तेल्लेण वा धएण वा वसाए वा नवनीए वा अब्भंगेज्ज मक्खेज्ज वा अब्भंगितं वा मक्खेतं वा सातिज्जति ॥

चू. “तेल्लघृता” पसिद्धा, वसा अयगर—मच्छ—सूकराणं अब्भंगेत एकसि, “मक्ख ति पुणो पुणो । अहवा — थेवेण अब्भंगणं, बहुणा मक्खणं, उवट्टणासूत्रे घोवणासूत्रे सनिमित्त अनिमित्ता य पूर्ववत् साइज्जणा तहेव, आणादिविराहणा पूर्ववत् ।

मू. (५) जे भिक्खू अंगादानं कक्केण वा लोद्धेण वा पउमचुण्णेण वा ण्हाणेण वा सिणाणेण वा चुण्णेहिं वा वण्णेहिं वा उव्वट्टेइ परिवट्टेइ वा, उव्वट्टेतं वा परिवट्टेतं वा सातिज्जति ॥

चू. “कक्कं” उव्वलणयं, द्रव्यसंयोगेण वा कक्कं क्रियते किंचिल्लोहं (लोद्रं) हट्टद्रव्यं, तेन वा उव्वट्टे ति, पच्चूर्णे वा, “ण्हाणं” ण्हाणमेव । अहवा — उवण्हाणयं भण्णति, तं पुण माषचूर्णादि, सिनाणं—गंधियावणे अंगाघसणयं बुद्धति, वण्णओ जो सुगंधो चंदनादिचूर्णानि जहा वट्टमाणचुण्णो पडवासवासादि वा, सनिमित्तऽनिमित्ते तहेव उव्वट्टे ति एकसि, परिवट्टे ति पुणो पुणो ।

मू. (६) जे भिक्षू अंगादानं सीतोदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोवेंतं वा सातिज्जति ॥

चू. सीतमुदकं सीतोदकं, “वियडं” ववगयजीवियं, उसिणमुदकं उसिणोदकं, “वियड” ववगयजीवियं, “उच्छोले ति” सकृ त, “पधोवणा” पुणो पुणो ।

मू. (७) जे भिक्षू अंगादानं निच्छल्लेत्तं वा सातिज्जति ॥

चू. निच्छल्ले ति त्वचं अवणेति, महामणिं प्रकाशयतीत्यर्थः ।

मू. (८) जे भिक्षू अंगादानं जिघति जिघंतं वा सातिज्जति ॥

चू. जिघति नासिकया आघ्रातीत्यर्थः । हस्थेण वा मलेऊणं लंबणं च जिघति । एतेसिं संचालनादीणं जिघणावसाणाणं सत्तण्हवि सुत्ताणं इमा सुत्तफासविभासा-

[भा. ५९७] संवाहणमब्भंगण, उव्वट्टण धोवणे य एस कमो ।

नायव्वो नियमा तु, निच्छलण-जिघणाए य ॥

चू. संवाहणा सूत्रे अब्भंगणासूत्रे उव्वट्टणासूत्रे धोवणासूत्रे एस गमोति - जो संचालणासूत्रे मणिओ सो चेव य प्पगारो नायव्वो “णियमा” अवश्यं निच्छलणजिघणासूत्रे च ॥ एतेसु चेव सत्तसु वि सुत्तेसु इमे दिट्ठंता जहक्कमेण-

[भा. ५९८] सीहाऽऽसीविस-अग्गी, भल्ली वग्घे य अयकर-नरिंदे ।

सत्तसु वि पदेसेते, आहरणा होंति नायव्व्वा ॥

चू. संचालणासुत्ते दिट्ठतो - सीहो सुत्तो संचालितो जहा जीवियंतकरो भवति । एवं अंगादानं संचालियं मोहुब्भवं जनयति । ततो चारित्तविराहणा । इमा आयविराहणा - सुक्खएण मरेज्ज । जेण वा कट्ठाइणा संचालेति तं सविसं उमुत्तिल्लयं वा खयं वा कट्टेण हवेज्जा । संवाहणासुत्ते इमो दिट्ठतो - जो आसीविसं सुहसुत्तं संबोहेति सो विबुद्धो तस्स जीवियंतकरो भवति । एवं अंगादानं पि परिमद्दमाणस्स मोहुब्भवो, ततो चारित्तजीवियविनासो भवति ।

अब्भंगणासुत्ते इमो दिट्ठतो - इयरहा वि ताव अग्गी जलति किं पुण घृतादिणा सिच्च-माणी । एवं अंगादाने वि मक्खिज्जमाणे सुद्धतर मोहुब्भवो भवति । उव्वट्टणासुत्ते इमो दिट्ठतो “भल्ली” शस्त्रविशेषः, सा सभावेण तिण्हा किमंग पुण निसिया एवं अंगादानसमुत्थो सभावेण मोहो दिप्पति, किमंग पुण उव्वट्टित्ते । उच्छोलणासुत्ते इमो दिट्ठतो-एगो वग्घो, सो अच्छिरोगेण गहिओ, संबद्धा य अच्छी, तस्स य एगेण वेज्जेण वडियाए अक्खीणि अजेऊण पउनीकताणि, तेन सो चेव य खद्धो । एवं अंगादानं पि सो (सुद्ध) इतर चारित्तविनाशाय भवतीत्यर्थः ।

निच्छलणासुत्ते इमो दिट्ठतो - जहा अयगरस्स सुहप्पसुत्तस्स मुहं वियडेति, त तस्स अपवहाय भवति । एवं अंगादानं पि निच्छल्लियं चारित्तविनाशाय भवति । जिघणासुत्ते इमो दिट्ठतो - ‘नरिंदे’ ति । एगो राया तस्स वेज्जपडिसिद्धे अंबए जिघमाणस्स अंबट्ठी वाही उद्धाइतो, गंधप्रियेण वा कुमारेणं गंधमग्घायमाणेण अप्पा जीवियाओ भंसिओ । एवं अंगादानं जिघमाणो संजमजीवियाओ चुओ अनाइयं च संसारं भमिस्सति ति । सत्तसु वि पदेसु एते आहरणा भवंती-त्यर्थः ॥ भणिओ उस्सग्गो । इदानिं अववातो भण्णति-

[भा. ५९९] वित्तिपदमणप्पज्जे, अपदंसे मुत्तसक्कर-पमहे ।

सत्तसु वि पदेसेते वित्तियपदा होति नायव्वा ॥

चू. “वित्तियपदं” अववायपदं अणप्पज्झो अनात्मवशः ग्रहगृहीत इत्यर्थः । सो संचालणादिपदे सव्वे करेज्जा । अपदसो-पित्तारुअं, मुत्तसक्करा पाषाणकः, पमेहो रोगो सततं कायियं ज्जरंतं अच्छति । एतेसु पदेसु सत्तसु वि जहासंभवं भाणियव्वा ॥

भणियं संजयाण । इदानिं संजतीण-

[भा. ६००] एसेव गमो नियमा, संचालगवज्जितो उ अज्जाणं ।

संवाहणमादीसुं, उवरिल्लेसुं छसु पदेसुं ॥

चू. एसेव प्यगारो सव्वो नियमा संचालणासुत्तविवज्जिओ संवाहणादिसु उवरिल्लेसु छसु वि सुत्तेप्पित्थर्थः ॥

मू. (९) जे भिक्खू अंगादानं अन्नयरंसि अचित्तंसि सोयंसि अनुप्पवेसेत्ता सुक्कपोग्गले निग्घाएति निग्घायंतं वा सातिज्जति ॥

चू. अन्नयरं नाम बहुणं परुवियाणं अन्नतरे अचित्तं नाम जीव-विरहितं, सवतीति सोतं तत्र अंगादानं पवीसऊण सुक्कपोग्गले निग्घाएति । इदानिं निज्जुत्ती-

[भा. ६०१] अचित्तसोत तं पुण, देहे पडिमाजुतेतरं घेव ।

दुविधं तिविधमनेगे, एक्केक्के तं पुणं कमसो ॥

चू. “अचित्तं” जीवरहितं “सोतं” छिद्रं, पुणसद्धो भेदप्पदरिसणे, तं अचित्तसोतं तिविहं - देहजुयं पडिमाजुयं घेयरं च । एक्केक्कस्स पुणो इमे भेदा कमसो दड्ढव्वा - देहजुत्तं दुविहं, पडिमाजुत्तं तिविहं, इतरं अनेगहा ॥ तत्थ जं देहजुअं तं दुविहं इमं -

[भा. ६०२] तिरियमणुस्सिथीणं, जे खलु देहा हवंति जीवजढा ।

अपरिग्गहेतरा वि य, तं देहजुत्तं तु नायव्वं ॥

चू. तिरियइत्थीणं मणुयइत्थीणं जे देहा जीवजढा भवन्ति, “खलु” अवधारणे, ते पुण सरीरा अपरिग्गहा “इतरा” सपरिग्गहा सचेतणं सपरिग्गहं अपरिग्गहं उवरि वक्खमाणं भविस्सति एयं देहजुत्तं भतीत्यर्थः ॥ इदानिं पडिमाजुत्तं तिविहं परुविज्जति-

[भा. ६०३] तिरियमनुयदेवीणं, जा य पडिमा - अओ सन्निहिओ ।

अपरिग्गहेतरा वि य, तं पडिमजुत्तं तु नायव्वं ॥

चू. तिरियपडिमा मणुयपडिमा देविपडिमा य असन्निहियाओ सन्निहियाओ । असण्णिहिया दुविहाअपरिग्गहा, “इतरा” सपरिग्गहा य । जं एयविहाठियं तं पडिमजुत्तं ति नातव्वं ॥

इदानिं इतरं अनेगविहं परुविज्जति-

[भा. ६०४] जुग-छिडड-नालिया-करग गीवेमाति सोतगं जं तु ।

देहच्चाविवरीत्तं, तु एतरं तं मुणेयव्वं ॥

चू. जुगं बलिद्दाण खंधे आरोविज्जति लोगपसिद्धं तस्स छिड्डं अन्नतरं वा, नालिया वंस-नलगादीणं छिड्डं, करगो पाणियभंडयं, तस्स गीवा छिड्डं वा एवमादि सोतगं । देहं सरीरं, अच्चयंति तामिति अच्चा प्रतिमा, तेसिं विवरीत्तं अन्नंति वुत्तं भवति । इह पुण असन्निहिय अपरिग्गहेसु अधिकारो । जं एरिसं तं इतरं मुणेयव्वमित्यर्थः ॥ एतेसिं सोआणं अन्नतरे जो सुक्कपोग्गले

निग्धाति तस्स पच्छित्तं भण्णति—

[भा. ६०५] मासगुरुगादि छल्लहु, जहन्ने मज्झिमे य उक्कोसे ।
अपरिग्गहितऽद्वित्ते अदिट्ठदिट्ठे य देहजुते ॥

चू. देहजुए अपरिग्गहिते अद्वित्ते जहन्ने अदिट्ठे मासगुरुं । दिट्ठे चउलहु । अट्ठोवकतीए चारियव्वं । मज्झिमे अदिट्ठे चउलहुअं । दिट्ठे चउगुरुं । उक्कोसते अदिट्ठे चउगुरुं, दिट्ठे छल्लहुअं ॥ तिरियमणुयाण सामण्णेण देहजुअं अपरिग्गहियं भणियं । इदानिं तिविह—परिग्गहियं भण्णति—

[भा. ६०६] चउलहुगादी मूलं, जहन्नेगादिम्मि होति अद्वित्ते ।
तिविहेहिं परिग्गहिते, अदिट्ठदिट्ठे य देहजुते ॥

चू. इमा वि अट्ठोक्कती चारणिया देहजुते अचित्ते पायावच्चपरिग्गहे जहन्ने अदिट्ठे चउलहुयं दिट्ठे चउगुरुयं । कोडंबिय परिग्गहे जहन्ने अदिट्ठे चउगुरुं, दिट्ठे छल्लहुं । दंडियपरिग्गहे जहन्ने अदिट्ठे छल्लहुयं, दिट्ठे छग्गुरुयं । एतेण चेव कमेण त्तिपरिग्गहे मज्झिमे चउगुरुगादि छेदे ठाति । एतेण चेव कमेणं त्तिपरिग्गहे उक्कोसए छल्लहुआदि मूले ठाति ॥

भणियं देहजुअं । इदानिं पडिमाजुअं भण्णति—

[भा. ६०७] पडिमाजुते वि एवं, अपरिग्गहि एतरे असण्णिहिए ।
अचित्तसोयसुत्ते, एसा भणित्ता भवे सोधी ॥

चू. पडिमाजुयं पि एवं चेव भाणियव्वं । जहा देजुअं अचित्तं अपरिग्गहं तथा पडिमाजुअं असण्णिहियं अपरिग्गहियं । जहा देहजुअं अचित्तं सपरिग्गहं तह पडिमाजुअं असिण्णिहियं सपरिग्गहियं भाणियव्वं । इतरेसु पुण जुगच्छिहुणालियादिसु मासगुरुं । एत्थ सुत्तनिवातो एसा अचित्तसोयसुत्ते सोही भाणिया ॥

[भा. ६०८] एतासामण्णतरे, तु सोतए जे उदिन्नेमोहो उ ।
सनिमित्तऽनिमित्तं वा, कुञ्जा निग्धातणादीणि ॥

चू. एतेसिं अचित्ततसोआणं सनिमित्ते अनिमित्ते वा मोहुदए (एतेसिं) अन्नतरे अचित्तसोतए सुक्कपोग्गले निग्धावेति, सो आणादि विराधनं पावइ ॥ इमा संजमविराधना

[भा. ६०९] रागग्गि संजमिधण, दाहो अह संजमे विराहणया ।
सुक्कक्खए य मरणं, अकिच्चकारि त्ति उब्बंधे ॥

चू. राग एव अग्नि रागाग्नि, संजम एव इंधणं संजमेधनं, अतस्तेन रागाग्निना संयमेन्धनस्य दाहो भवित्ति विनाशेत्यर्थः । “अह” इति एष संयमविराधणा । इमा आत्मविराधना पुणो पुणो निग्धायमाणस्स सुक्कक्खए मरणं भवति । ते वा सुक्कपोग्गले निग्धाएत्ता अकिच्चकारि त्ति काउं अप्पाणं “उब्बंधेति” उल्लंघेति त्ति चुत्तं भवति ॥ इयाणिं अववातो भण्णति —

[भा. ६१०] बित्तिपदं तेगिच्छं, निव्वीतियमादियं अतिक्कंते ।
अट्ठाण—सद्दहत्थं, च पच्छा अचित्त जतणाए ॥

चू. “बित्तिपदं” अववायपयं, तेन कयाति सुत्तपडिसिद्धं करेज्ज । कहं ? निव्वीतियमादियं तेइच्छं जया अइक्कंतो तह वि अनुवसंतो । “अट्ठाण” पच्छद्धं ॥

“अट्ठाणं” ति अस्य व्याख्या —

[भा. ६११] उवभुत्तभोगधेरेहिं सद्धिं वेसा दुवस्सए ठाणं ।
आलिंगनादि दद्धं, बीयविवेगो जदि हवेज्जा ॥

चू. उवभुत्तभोगी भुत्तभोगिणो विगतकौतुकाः निर्विकारा गीतार्था ते य धेरा, तेहिं सद्धिं समाणं वेसिताओ दुवक्खरियाओ वेसस्त्रिया, तेसिं समीवे उवस्सतो धेप्पति । “ठाणं” ति अन्नाओ वा जाओ तक्कम्माओ तत्थ ठातिज्जति, तत्थ ठियस्स आलिंगणा उरु-थणाति फुप्पं ति, आदिसद्दातो उवगूहणं चुंबनं वा दद्धण, जति नाम बीयनिसग्गो भवे तो सुंदरं ॥ अह तह वि न उवसमति तो सद्दपडिबद्धाए ठातिज्जति । तत्थ परियारणादि सद्द सुणेऊण जति बीयणिसग्गो भवति तो सुंदरं । तह वि अनुवसंते “हत्थं च” अस्य व्याख्या-

[भा. ६१२] दूसपलासंतरिए, अपडिबद्धं समिल छिड्डमादिसु वा ।
निसिमादि असागरिए, निंदण कहणा य पच्छित्तं ॥

चू. “दूसं” वत्थं “पलासं” कोमलं वडादिपत्तं, तेन अंतरियं हत्थकम्मं करेति, अप्रतिबद्धं असंततमित्यर्थः । एक दो तिन्नि वा दिवसे ।

“पच्छा अचित्तं” ति अस्य व्याख्या-तह वि अठायमाणे समिलं जुगादिछिडे सु सुक्कपोगले निग्घातेति असागरिए, तत्थ वि तिन्निवारे । तत्थ वि अठायमाणे तिरियदेहे अचित्ते पडिमासु वा अपरिग्गहेसु । तह वि अठायमाणे एतेणेव क्रमेण एतेसु घेव सपरिग्गहेसु । मनुयदेहे अचित्ते पडिमासु वा अपरिग्गहासु । तह वि अठायमाणे एतेणेव क्रमेण एतेसु घेव सपरिग्गहेसु एक्केके तिन्निवारे । “जयणाएत्ति” । एयाए जयणाए काउं अप्पाणं “निंदति” गरिहति, पच्छा आयरियाणं कहेति, पायच्छित्तं च पडिवज्जति । शेषं उपरिधाद्वक्ष्यमाणम् ॥

भणितं साधूणं । इदानिं साहुणीणं-

[भा. ६१३] एसेव गमो नियमा, निग्गंथीणं पि होइ नायव्वो ।
पुरिस-पडिमाओ तासिं, सविंटागपलंबमादितरं ॥

चू. पुव्वद्धं कंठं । पुरिससरीरं अचित्तं तस्स वाउप्पयोगेण सागारियं थद्धं । तत्थ अचित्तपोगले निग्घातेति । पुरिसपडिमाओ वा सागारिएण थद्धेण । “सवेंटपलंबं” सवेंट दोद्धियमादी । आदिसद्दातो कद्धपासाणादिणा । इतरं नाम देहपडिमावज्जं ॥

मू. (१०) जे भिक्खू सचित्तपइद्धियं गंधं जिघति, जिघंतं वा सातिज्जति ॥

चू. सचित्ते दव्वे जो गंधो सो सचित्तपइद्धितो, सो य अइमुत्तगपुप्फातियं, जो जिघति तस्स मासगुरुं आणादिणो य दोसा । इदानिं निज्जुत्ती-

[भा. ६१४] जो गंधो जीवजुए, दव्वम्मी सो तु होति सच्चित्तो ।
संबद्धमसंबद्धा, व जिघणा तस्स दुविधा तु ॥

चू. जीवजुतं दव्वं सचेयणं, तम्मि जो गंधो सो सचित्तपतिद्धितो भण्णति । तं पुणो दव्वं पुप्फफलाति । तस्स जिघणा दुविहा-नासग्गे संबद्धा, असंब्धा वा । नासाग्राऽसंस्पृष्टा दूरे कृत्वा जिघ्रतीत्यर्थः ॥ जिघतस्स इमे दोसा-

[भा. ६१५] जो तं संबद्धं वा, अधवाऽसंबद्धं जिघते भिक्खू ।
सो आणाअणवत्थं, मिच्छत्तविराधनं पावे ।

चू. जो साहू तं गंधं नासाए संबद्धं असंबद्धं वा जिघति सो आणाभंगे, अणवत्याए य वट्टति, अन्नेसिं मिच्छत्तं जणयति, आयसंजमविराहणाए य वट्टति ॥ इमा संजमविराहणा-

[भा. ६१६] नासा मुहनिस्सासा, पुप्फजियवधो तदस्सिताणं च ।

आयाए विसपुप्फं, तब्भावितमच्च दिट्ठतो ॥

चू. नीससंतस्स नासामुहेसु जो वायू तेन पुप्फजीवस्स संघट्टणादी भवति । “तदस्सियाणं” ति तम्मि पुप्फे ये आश्रिता अलिकादयः तेषां च संघट्टणादि संबवति । इमा आयविराहणा “आयए” पच्छद्धं । आयविराहणा कयाइ विसपुप्फं भवति तेन मरति, “तब्भावियं” ति तेन विसेण भावितं तदभावितं प्रत्यनीकादिना “अमच्चो” चाणक्को, तदुवलक्खितो दिट्ठतो, जहा-तेन चाणक्केण जोगविसभाविता गंधा कता सुबुद्धिमंत्रिवधाय । इदमावश्यकं गतार्थम् । इदानिं अववातो-

[भा. ६१७] बित्थियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा पयागरादिसु ।

वाधी हवेज्ज कोयी, विज्जुवदेसा ततो कप्पे ॥

अणपज्जो जिंघेज्जा, “अणपज्जो” अजाणमाणो जिंघति, “अप्पज्जो” वा जाणमाणो “पयागरादिसु” ति रातो जग्गियच्चं तत्थ किं चि एरिसं पुप्फफलं जेण जिंघिण्ण निद्दा न एति आदिसद्दातो वा निद्रालाभे वा निद्रालाभनिमित्तं जिंघति । वाही वा को ति जिंघिण्ण उवसमति तं विज्जुवदेसा जिंघति ॥ इमेण विहिणा -

[भा. ६१८] अचित्तमसंबद्धं, पुप्प्विं जिंघे ततो य संबद्धं ।

अचित्तमसंबद्धं, सचित्तं चेव संबद्धं ॥

चू. अचित्तद्वे गंधं असंबद्धं नासिकाग्रे “पुप्प्वं” ति पद्धमं जिंघति, ततो तं चेव अचित्तं संबद्धं, ततो सचित्तं असंबद्धं, ततो सचित्तं संबद्धं जिंघति ॥

मू. (११) जे भिक्खू पदमग्गं वा संकमं वा अवलंबणं वा अन्नउत्थिएण वागारत्थिएण वा करेति, करेत्तं वा सात्तिज्जति ॥

चू. पदं पदाणि, तेसिं मग्गो पदमग्गो सोपाणा संकमिज्जति जेण सो संकमो काष्टचारेत्यर्थः अवलंबिज्जति ति जं तं अवलंबणं, सो पुण वेतिता मत्तालंबो वा, वागारो समुद्ययवाची, एते अन्नत्थिएण गिहत्थेण वा करावेति तस्स मासगुरुं आणादिणो य । इदानिं निज्जुत्ती-

[भा. ६१९] पदमग्गसंकमालंबणे य, वसधी संबद्धमेतरा चेव ।

विसमे कद्दम उदए, हरिते तसाणजातिसु वा ।

चू. पयमग्गो ति अस्य व्याख्यां-

[भा. ६२०] पदमग्गो सोवाणा, ते तज्जाता व होज्ज इतरे वा ।

तज्जाता पुढवीए, इट्ठगमादी अतज्जाता ॥

चू. पदानां मार्गपदमार्गः, सो पुण मग्गो सोवाणा, ते दुविहा - तज्जाया ‘इतरे’ अतज्जाया, तम्मि जाता तज्जाता पुढविं चेव खणिऊण कता, न तम्मि जाया अतज्जाया इट्ठगपासाणादीहिं कता । एक्केक्का वसहीए संबद्धा “इतरा” असंबद्धा । संबद्धा वसहीए लगा ठिता, असंबद्धा

अंगणए अग्नपवेसदारे वा, तं पुण विसमे कदमे वा उदए वा हरिएसु वा जातेसु तसपाणेसु वा घणसंसतेसु करेति ॥ इदानि “संकमो” ति अस्य व्याख्या—

[भा. ६२१] दुविधो य संकमो खलु, अनंतरपतिद्धितो य वेहासे ।

दव्वे एगमणेगो, चलाचलो चेव नायव्वो ॥

चू. संकमिज्जति जेण सो संकमो, सो दुविहो — “खलु” अवधारणे, अनंतरपइद्धितो जो भूमीए चेव पइद्धितो, वेहासो जो खभेसु वा वेलीसु वा पतिद्धितो । एक्केको दुविहो — एगंगिओ य, अनेगंगिओ य—एकानेकपट्टकृतेत्यर्थः । पुनरप्येकैको चलस्थिरविकल्पेन नेयः तदपि विषमकर्मदादिषु कुर्वन्तीत्यर्थः ॥ ‘आलंबनेति’ अस्य व्याख्या—

[भा. ६२२] आलंबनं तु दुविहं, भूमीए संकमे व नायव्वं ।

दुहतो व एगतो वा, वि वेदिया सा तु नायव्व्या ॥

चू. एतस्स चेव संकमस्स अवलंबणं कज्जति । तं अवलंबणं दुविहं — भूमीए वा संकमे वा भवति । भूमीए विसमे लग्गणनिमित्तं कज्जति । संकमे वि लम्बणनिमित्तं संकज्जति । सो पुण दुहओ एगओ वा भवति । सा पुण “वेइय” ति भण्णति मत्तालंबो वा ॥

[भा. ६२३] एते सामण्णतरं, पदमग्गं जो तु कारए भिक्खू ।

गिहिअन्नतिस्थिएण व, सो पावति आणमादीणि ॥

चू. “एतेसि” पयमग्गसंकमावलंबणाणमन्नयरं जो भिक्खू गिहत्थेण वा अन्नतिस्थिएण वा कारवेति सो आणादीणि पावति ॥ इमे दोसा—

[भा. ६२४] खणमाणे कायवधा, अच्चित्ते वि य वणस्सतितसाणं ।

खणणेण तच्छणेण व, अहिददुरमाइआ घाए ॥

चू. तम्मि गिहत्थे अन्नतिस्थिए वा खणंते छण्हं जीवनिकायाणं विराधना भवति । जइ वि पुढवी अचित्ता भवति तथावि वणस्सतितसाणं विराहणा । अहवा — पुढवीखणणे अहिं ददुरं वा घाएजा । कइं वा तच्छित्तोऽब्भंतरे अहिं उंदरं वा घाएजा ॥

एसा संजमविराधना । आयाए हत्थं वा पादं वा लूसेजा । अहिमादिणा वा खजेजा । जम्हा एते दोसा तम्हा न तेहिं कारवेजा । अववाएण कारवेजा—

[भा. ६२५] वसही दुल्लभताए, वाघातजुताए अघव सुलभाए ।

एतेहिं कारणेहिं, कप्पति ताहे सयं करणं ॥

चू. दुल्लभा वसही मग्गंतेहिं वि न लब्भति । अहवा — सुलभा वसही किंतु वाघातजुता लब्भति । ते य दव्वपडिबद्धा भावपडिबद्धा जोतिपडिबद्धेत्यादि । पच्छद्धं कंटं ॥

सयं करणे ताव इमेरिसो साहू करेति—

[भा. ६२६] जिइंदियो धिणी दक्खो, पुव्वं तक्कम्मभावितो ।

उवउत्तो जती कुज्जा, गीयत्थो वा असागरे ॥

चू. इंदियजये वट्टमाण जिइंदिओ, जीवदयालू धिणी, अन्नोन्नकिरियाकरणे दक्खो, “पुव्व” मिति गिहत्थकाले, तक्कम्मभावितो नाम तक्कमाभिज्ञं स च रहकारधरणिपुत्रेत्यादि, “यती” प्रव्रजितः, स च उपयुक्तः कुर्यात्, मा जीवोपघातो भविष्यति । एवं ताव तक्कम्मभावितो

गीयत्यो, तस्स अभावे अगीयत्यो तक्कम्मभावितो, तस्स अभावे तक्कमाऽभावितो गीयत्यो, तस्स अभावे अगीयत्यो अ, एते सव्वे वि असागरे करेति ॥

जया तेहि पदमग्गसंक- मालंबणहिं कज्जं समत्तं, तदा इमा समाचारी-

[भा. ६२७] कतकज्जे तु मा होज्जा, तओ जीवविराघना ।

मोत्तुं तज्जाय सोवाणे, सेसे वि करणं करे ॥

चू. “कते” परिसमते कज्जे मा जीवविराघना भवे, “ततो” तस्मात् साधुप्रयोगात् अतो तज्जाते सोवाणे मोत्तुं सेसे वि “करणं” विनासणं कुज्जा । तज्जाए न विनासे त्ति, मा पुढविक्कइयविराहणा भविस्सति ॥ अववायमुस्सग्गे पत्ते अववाओ भण्णति-

[भा. ६२८] बितियपदमनिउणे वा, निउणे वा केणई भवे असहू ।

वाघाओ व सहुस्सा, परकरणं कप्पती ताहे ॥

चू. “बितियपदं” अववातो तेन सयं न करेति, गिहिणा कारवेति । कहं ? भण्णति - सयं अनिउणो, निउओ वा केणइ य रोगातंकेण असहू, सहुणो वा “वाघातो” विग्घं, तं च आयरियगिलाणादि पओअणं, “परो” गिहत्थो । जता अप्पणा पुच्चभिहियकारणातो असमत्थो ताहे तेन कारावेउं कप्पते ॥ तेसिं गिहत्थाण कारावणे इमो कम्मो-

[भा. ६२९] पच्छाकड साभिग्गह, निरभिग्गह भद्दए व असण्णी ।

गिहि अन्नतिथिए वा, गिहि पुच्चं एतरे पच्छा ॥

चू. “पच्छाकडो” पुराणो, पढमं ता तेन कराविज्जति । तस्स अभावे साभिग्गहो गिहीयाणव्वती सावगो । ततो निरभिग्गहो दंसणसावगो । तओ अथाभद्दएण असण्णिगिहिणा मिथ्याधट्टिना । पच्छा कडादि परतित्थियादि चउरो दड्डव्वा । एतेसिं पुण पुच्चं गिहिणा कारवेयच्चं पच्छा परतित्थिया अप्पतरपच्छकम्मदोसातो ॥

मू. (१२) जे भिक्खू दगवीणियं अन्नउत्थिएहिं वा गारत्थिएहिं वा करेति करेत्तं वा सातिज्जति

चू. “दगं” पाणी तं “वीणिया” वाहो, दगस्स वीणिया दगवीणिया । विकोवणानिमित्तं निज्जुत्तिकारो भण्णति-

[भा. ६३०] वासासू दगवीणिय, वसधी संबद्ध एतरे चेव ।

वसतीसंबद्धा पुण, बहिया अंतोवरिं तिविधा ॥

चू. वासासु दगवीणिया कज्जति । सा दुविहा - वसहीए संबद्धा, “इतरा” असंबद्धा । वसहीसंबद्धा तिविहा - बहिया अंतो उवरिं च ॥ इमं तिविहाए वि वक्खाणं -

[भा. ६३१] निच्चपरिगले बहिता, उम्मिज्जण अंतो व उदए वा ।

हम्मियतलमाले वा, पणालछिड्डं व उवरित्तु ॥

चू. यासा वसहीसंबद्धा बहिया सा निच्चपरिग्गलो । जा सा अंतो संबद्धा ता भूमी उम्मज्जति सिरा वा उप्पिलिगा वा वासोदगं वा छिडेहिं पविट्टं । जा सा उवरिसंबद्धा सा “हम्मियतले” हम्मतले ङायालोवरि मंडविगाछादितमाले वा वासोदगं पविट्टं, डायाले वा पणालछिड्डं ॥

[भा. ६३२] वसधी य असंबद्धा, उदगागमठाणकहमे चेव ।

पढमा वसधिणिमित्तं, मग्गणिमित्तं दुवे इतरा ॥

चू. वसहिं असंबद्धा तिविहा – उदगस्स आगमो उदगागमो, वसहिं तेन आगच्छति पविसति त्ति । अंगणे वा जत्थ साहुणो अच्छंति । तं “ठाणं” उदगं एति । निग्गमपहे वा उदगं एते तत्थ कद्दमो भवति । तत्थ पढमा जा वसहि, तेन पविसति तीए अन्नतो दगवाहो कज्जति, मा वसहिविनासो भविस्सति । इयरासु दुसु जा अंगणं एते जा य निग्गमपहे एता अन्नतो दगवीणिया कज्जति, मा उदगं ठाहि ति तं च संसज्जति । तत्थ अनंतनिताणं तसपाणविराहणा कद्दमो वा दोहि ति । मग्गनिमित्तं नाम मग्गो रुज्झिहि ति उदगेण कद्दमेण वा वसहिअसंबद्धासु वि दगवीणिया कज्जति ॥

[भा. ६३३] एते सामण्णतरं, दगवीणिय जो उ कारवे भिक्खू ।

गिहि—अन्नतित्थिएण व, अयगोलसमेण आणादी ॥

चू. “अयं” लोहं, तस्स “गोलो” पिंडो, सो ततो समंता डहति, एवं गिहि अन्नतित्थिओ वा समंततो जीवोवघाती, तम्हा एतेहिं न कारवे एगवीणिया ॥ एगड्डिया इमे –

[भा. ६३४] दगवीणिय दगवाहो, दगपरिगालो य होति एगड्डा ।

विनयति जम्हा उदगं, दगवीणिय भण्णते तम्हा ॥

चू. पुव्वद्धे एगड्डिया, पच्छद्धे एगवीणियणिरुत्तं ॥

गिहिअन्नतित्थिएहिं दगवीणियं कारवेतस्स इमे दोसा—

[भा. ६३५] आया तु हत्थ पादं, इंदियजायं व पच्छकम्मं वा ।

फासुगमफासुदेसे सव्वसिणाणे य लहु लहुगा ॥

चू. “आय” इति आयविराहणा । तत्थ हत्थं पादं वा लूसेज्जा । इंदियाण अन्नतरं वा लूसेज्जा । फासुएणं देसे मासलहुं, सव्वे चउलहुं । अफासुएणं देसे सव्वे वा चउलहुं ॥ अप्पणो करेत्तस्स एते चेव दोसा । कारणेण करेज्ज वि दगवीणियं । किं कारणं ? इमं—

वसही दुल्लभताए, वाघातजुताए अहव सुलभाए ।

एतेहिं कारणेहिं, कप्पति ताहे सयं करणं ॥

पूर्ववत् कंठा । दगवीणियाए अकरणे इमे दोसा—

[भा. ६३६] पणगाति हरितमुच्छण, संजम आता अजीरगेलण्णे ।

बहिता वि आयसंजम, उवधीनासो दुगंछा य ॥

चू. “पणगो” उल्ली संमुच्छइ, आदिग्गहणातो बेइंदियादि समुच्छंति, हरियक्काओ उट्टेति । एसा संजमविराहणा । आयविराहणा सीतलवसहीए भत्तं न जीरति, ततो गेलण्णं जायति । एते वसहिसंबद्धाए दगवीणियाए अकज्जमाणीए दोसा । वसहि असंबद्धाए बहिया इमे दोसा—उदगागमे ठाणे अग्गदारे चिलिच्चिले लूसति आयविराहणा, संजमे पणगा हरिता बेइंदिया वा उवहिविणासो, कद्दमेण मलिणवासा दुगुं छिज्जति ॥ कारणे गिहिअन्नतित्थिएहिं वि कारविज्जति—

[भा. ६३७] बित्थियपदमनिउणे वा, निउणे वा केणती भवे असहू ।

वाघातो व सहुस्सा, परकरणं कप्पती ताहे ॥

[भा. ६३८] पच्छाकड सामिग्गह, निरभिग्गह भद्दए य असण्णी ।

गिहि—अन्नतित्थिए वा, गिहि पुव्वं एतरे पच्छा ॥

चू. दो वि पूर्ववत् कंठाओ ।

मू. (१३) जे भिक्खू सिक्कं वा सिक्कनंतं वा अन्नउत्थिएण वागारत्थिएण वा कारेति, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

चू. "सिक्कं" पसिद्धं, जारिसं वा परिव्वायगस्स । सिक्क गणतओ उ पोणओ उच्छाडणं भण्णति, जारिसं कावालिसस भोयगुग्गुलि एस सुत्तत्थो । इदानिं निज्जुत्ति वित्थरो -

[भा. ६३९] सिक्क गकरणं दुविधं, तस-थावर-जीव-देह-निष्फणं ।

अंडग-वाल य कीडग, ण्हारू वज्झादिग तसेसु ॥

चू. तं सिक्कं गं दुविधं-तस थावरजीवदेहनिष्फणं । तत्थ तसनिष्फणं अनेगविहं "अडयं" हंसगब्भादि "वालयं" उण्णियं उट्ठियं च, "कीडगं" पट्टकोसिगारादि, "ण्हारू वज्झा" पसिद्धा ॥ इदानिं थावरनिष्फणं अनेगविहं-

[भा. ६४०] थावरनिष्फणं पुण, पोंडमयं वागयं पयडिमयं ।

मुंजमयं वच्चमयं, कुस-वेत्तमयं च वेलुमयं ।

चू. "पोंडयं" कप्पासो, "वाग" सणमादी "पयडी" नालिएरि चोदयं, "मुंज" सरस्स छ्छी, "वच्चगो" दब्भागिती तणं, "कुसो" दब्भो, "वेत्तो" पाणियवसो, "वेणू" थलवंसो ॥

[भा. ६४१] एतेसामण्णतरं, तु सिक्कयं जो तु कारवे भिक्खू ।

गिहि-अन्नतित्थितेण व, सो पावति आणमादीणि ॥

चू. पूर्ववत् कंठा । तम्हा सिक्कं यं न कारवेज्जा, अनुवकरणमिति काउं ॥

बितियपदे कारवेज्ज वि- सिक्क गकरणे कारणानि-

[भा. ६४२] बितियपद-वूढ-ज्झामित, हरियऽद्धाणे तहेव गेलण्णे ।

असिवादि अन्नलिंगे, पुव्वकताऽसति सयं करणं ॥

चू. सव्वोवधी दगवाहेण वूढो । अहवा - सव्वो निब्बुडो उत्तरंतस्स अहवा - दहो । अहवा - सव्वो हरितो तेणएहिं । अहवा - अद्धाणे सिक्कं यं धेप्पेज्जा, काएण वा पल्लिमादिभिक्खा-यरियाए गमेज्ज । अहवा - परिव्वायगादि परलिंणं करणओ करेज्ज, तत्थ सिक्कएण पयोजणं होज्जा, गिलाणस्स ओसहं निक्खवेज्ज, असिवगहितो वा परलिंणं करेज्ज, अतरंता वा वंतरं वा मोहणट्ठं वा ।

एतेहिं कारणेहिं दिट्ठं सिक्कयणग्गहणं । तं पुव्वकयं गेण्हियव्वं, असति पुव्वकतस्स ताहे सयं करेयव्वं ॥

[भा. ६४३] बितियपदमणिउणे वा निउणे वा केणती भवे असहू ।

वाघातो व सहुस्सा, परकरणं कप्पती ताहे ॥

[भा. ६४४] पच्छाकड सामिग्गह, निरभिग्गह भद्दए य असण्णी ।

गिहि-अन्नतित्थिए वा, गिहि पुव्वं एतरे पच्छा ॥

चू. पूर्ववत् ॥

[भा. ६४५] अह सिक्कयंतयं पुण, सिक्कतओ पोणओ मुणेयव्वो ।

सो जंग-भंगिओ वा, सण-पोत्त-तिरीडपट्टमओ ॥

चू. सिक्कयंतयं नाम तस्सेव पिहणं, मा तत्थ संपतिमा पडिस्सति, सो तु “पूणउ” ति देसीभासाते वुच्चति । सो दुविहो – तस-थावरदेहनिष्फण्णो “जंगिओ” अंडगादी, “भंगिओ” अदसिमादी, “सणो” वागो, “पोत्त” पसिद्धं, “तिरीडपट्टो” रुक्खतया ॥

[भा. ६४६] एते सामण्णतरं, उ पोणयं जो तु कारवे भिक्खू ।
गिहि-अन्नतिथिएण व, कीरंते कीते व छक्काया ॥

चू. कंठा ॥ सिक्कंतो जे तसा उद्वेति, अप्पाणं वा विंधेज्जा तत्थ गिलाणारोवणा-
[भा. ६४७] वितियपदवूढज्झमिय, हरियऽद्धाणे तहेव गेलण्णे ।
असिवादी परलिंगे, पुब्बकताऽसति सयं करणं ॥

चू. कंठा पूर्ववत् ॥
[भा. ६४८] वितियपदमनिउणे वा, निउणे वा केणती भवे असहू ।
वाघातो व सहुस्सा, परकरणं कप्पती ताहे ॥

[भा. ६४९] पच्छकड साभिग्गह, निरभिग्गह भद्दए य असण्णी ।
गिहि-अन्नतिथिए वा, गिहि पुब्बं एतरे पच्छा ॥

[भा. ६५०] वितिओ वि य आएसो, सिहनंतग-वत्थअंतकम्मं ति ।
तं दुल्लभवत्थम्मी देसम्मी कप्पती काउं ॥

चू. “आदेशः” प्रकारः, सिंहणंतगस्स दसावत्थस्स अंतैकम्मं अंतकम्मं वत्थंतकम्मदसातो वुणति ति वुत्तं भवति । अववादतो दुल्लभवत्थे देसे तं करेउं कप्पति ॥

मू. (१४) जे भिक्खू सोत्तियं वा रज्जुयं वा चिलिमिलिं वा अन्नउत्थिएण वागारत्थिएण वा कारेति, कारेंतं वा सातिज्जति ॥

चू. सुत्ते भवा सोत्तिया वस्स्कम्बल्यादिका इत्यर्थः ।
रज्जुए भवा रज्जुआ दोरको ति वुत्तं भवति ।
[भा. ६५१] सुत्तमयी रज्जुमयी, वागमयी चेव दंड-कडगमयी ।
पंचविध चिलिमिली खलु, उवग्गहकरी भवे गच्छे ॥

चू. सुत्तेण कता “सुत्तमयी”, तं वत्थं कंबली वा । रज्जुणा कता रज्जुमती, सो पुण दोरो । वागेसु कता वागमयी, वागमयं वत्थं दोरो वा वक्कलं वा वत्थादि ॥ दंडो वंसाती । कडमती वंसकडगादि । एसा पंचविहा चिलिमिणी गच्छस्स उवग्गहकारिया घेप्पति ॥

सुत्तमचिलिमिणीए पमाणप्पमाणं गणणप्पमाणं च इम-
[भा. ६५२] हत्थ-पणगं तु दीहा, ति-हत्थ-रुंदो (ओ) ण्णिया असती खोमा ।
एय पमाणं गणणे, -क्कमेक्कगच्छं च जा वेढे ॥

चू. पंचहत्थाणि “दीहा”, “रुंदा” विच्छिण्णा तिन्नि हत्था, उस्सग्गेणं ताव एस उण्णियाए खोम्मियाए, ताए वि एवं चेव प्पमाणं । गणणप्पमाणेणं एक्केक्कस्स साहुस्स । पाडिहारिया वा जा गच्छं वेढेति सा एक्का चेव अणियतप्पमाणा ॥ इदामिं रज्जुमती-

[भा. ६५३] असतुण्णि-खोम-रज्जु, एगपमाणेण जा तु वेढेति ।
कडहू वागादीहि, तु पोत्तऽसति भए व वक्कमयी ॥

चू. तत्थ पुच्चं उण्णिओ दोरो । असति खोमिओ । सो दीहतणेण पंचहत्थो एक्केकस्स साहुस्स गणावच्छे तिय-हत्थे वा एक्को चेव जो गच्छं वेदेइ । कडभू रुक्खो, तस्स वक्कलं भवति, वागेहिं वा वुत्तं । खोमियाए असती वागमयी, तस्स विप्पमाणं पूर्ववत् ॥

इदानिं दंडमती-

[भा. ६५४] देहहिको गणणेक्को, दुवारगुत्ती भएउ दंडमयी ।
संचारिमा तु चतुरो, भयमाणे कडगऽसंचारी ॥

चू. 'देहं' सरीरं, तप्पमाणाओ अधितो दंडतो, सो पुण समए नालिया भण्णति । एक्केकस्स साहुस्स सो एक्केक्को भवति । सावयादिभए दुवारगुत्तीकरणं तेहिं देहाहिदंडएहिं किडिया कज्जति । आदिमा चउरो वसहीओ वसहिं, खेत्ताओ वा खेत्तं संवरंति । कडगमती माणे भयनिज्जा असंचारिमा य ॥ किं पुण कज्जं चिलिमिणीए ? इमं सुणसु-

[भा. ६५५] सागारिय-सज्झाएपाणदय-गिलाण-सावयभए वा ।
अद्धाण-मरण-वासासु चेव सा कप्पती गच्छे ॥

[भा. ६५६] पडिलेहोभयमंडलि, इत्थीसागारिएत्थ सागरिए ।
धाणा-लोगज्झाए, मच्छियडोलादिपाणट्ठा ॥

चू. भए सारोवहिं चिलिमिणिं दाउं पडिलेहज्जति । सागारिए उद्धाहरक्खणत्थं भोयणमंडलीए चिलिमिली दिज्जति । इत्थीरूवपडिबद्धाए चिलिमिली दिज्जति । जओ रुधिर वच्चकतिं ततो चिलिमिलिं दाउं सज्झाओ कज्जति । जं दिसं मुत्तपुरिसाति धाणी आगच्छति तं दिसिं चिलिमिलिं काउं सज्झाओ कज्जति । जं दिसं मच्छिडोलादि पाणा आगच्छंति ततो चिलिमिली दिज्जति ॥

[भा. ६५७] उभयो-सह-कज्जे वा, देसी वीसत्थमादि गेलण्णे ।
अद्धाणे छण्णाऽसति, भत्तोवधि सावते तेणे ॥

चू. गिलाणो पच्छण्णे उभयं काइयसण्णा वोसिरति । ओसहं वा दिज्जति । 'देसि' ति जत्थ देसे डागिणीणमुवद्दो तत्थ गिलाणो पच्छण्णे धरिज्जति । वीसत्थो वा गिलाणो अच्छइ पच्छण्णे अद्धाण-पडिवण्णगा य पच्छण्णस्स असति चिलिमिणिं दाउं भत्तडुं करंति । सारोवहिं वा पडिलेहंति । सावयतेणाभए दंडमतीए दारं पिहंति ॥

[भा. ६५८] छण्ण-वह-नट्ट-मरणे, घासे उज्झंखणीए कडओ उ ।
उल्लुवहि विरल्लेंति, व अंतो वहि कसिण इतरं वा ॥

चू. जाव मत्तओ न परिट्टुविज्जति ताव पच्छण्णे धरिज्जति । अद्धाणे वा जाव थंडिल न लभति तावऽच्छति तो भतो वुज्जति । जओ 'उज्झंखणीए' ति तत्तो कडगचिलिमिली दिज्जति वासासु वा उल्लुवहिं विरल्लेंति दोरे जहासंखं अंत-बहि-कसिण-इतरं वा ॥

[भा. ६५९] पंचविधचिलिमिणीए, पुच्चकताए य कप्पती गहणं ।
असती पुच्चकताए, कप्पति ताहे सयं करणं ॥

[भा. ६६०] बितियपदमणिउणे वा, निउणे वा होज्ज केणई असहू ।
वाघातो व सहुस्सा, परकरणं कप्पती ताहे ॥

[भा. ६६१] पच्छकड साभिग्गह, निरभिग्गह भद्दए य असण्णी ।

गिहि अन्नतिथिए वा, गिहि पुव्वं एतरे पच्छा ॥

मू. (१५) जे भिक्खू सूतीए उत्तरकरणं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वाकारेति, कारेति वा सातिज्जति ॥

मू. (१६) जे भिक्खू पिप्पलगस्स उत्तरकरणं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कारेति, कारेति वा सातिज्जति ॥

मू. (१७) जे भिक्खू नहच्छेयगस्सुत्तरकरणं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वाकारेति, कारेति वा सातिज्जति ॥

मू. (१८) जे भिक्खू कण्णसोहणगस्सुत्तरकरणं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा— कारेति, कारेति वा सातिज्जति ॥

[भा. ६६२] सूतीमादीयाणं, उत्तरकरणं तु जो तु कारेज्जा ।

गिही अन्नतिथिएण व, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा. ६६३] उवग्गहिता सूयादिया, तु एक्केक्क ते गुरुस्सेव ।

गच्छं व समासज्जा, नायसेक्केक्क सेसेसु ॥

चू. सूती पिप्पलओ नहच्छेयणं कण्णसोहणं उवग्गहितोवकरणं । एते य एक्केक्का गुरुस्स भवन्ति, सेसा तेहिं चैव कज्जं करेति । महल्लगच्छं व समासज्ज अणायसा अलोहमया वंससिंमयी वा सेससहूणं एक्केक्का भवति ॥ किं पुण उत्तरकरणं ? इमं —

[भा. ६६४] पासग—मड्डिनीसीयण—पज्जण—रिउकरण उत्तरं करणं ।

सुहुमं पि जं तु कीरति, तदुत्तरं मूलनिव्वत्ते ॥

चू. “पासगं” बिलं वड्डिज्जति, लण्हकरणं, “नड्डिणिसियणं” निसाणे, “पज्जमं” लोहकारागारे, “रिजु” उज्जुकरणं । एयं सव्वं उत्तरकरणं । अहवा—मूलनिव्वत्ति उवरिं सुहुममवि जं कज्जति तं सव्वं उत्तरकरणं ॥

[भा. ६६५] सूतीमादीयाणं निप्पडिकम्माण कप्पती गहणं ।

असती निप्पडिकम्मे, कप्पति ताहे सयं करणं ॥

[भा. ६६६] बितियपदमणिउणे वा, निउणे वा सेवती भवे असहू ।

वाघातो व सहुस्सा, परकरणं कप्पती ताहे ॥

[भा. ६६७] पच्छाकड साभिग्गह, निरभिग्गह भद्दए य असण्णी ।

गिहि अन्नतिथिए वा, गिहि पुव्वं एतरे पच्छा ॥

मू. (१९) जे भिक्खू अन्नद्वाए सूतिं जायति, जायंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२०) जे भिक्खू अन्नद्वाए पिप्पलगं जायति, जायंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२१) जे भिक्खू अन्नद्वाए कण्णसोहणं जायति, जायंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२२) जे भिक्खू अन्नद्वाए नहच्छेयणं जायति, जायंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ६६८] सूयिमणद्वाए तु, जे भिक्खू पाडिहारियं जाते ।

सो आणाअणवत्थं, मिच्छत्तविराघणं पावे ॥

चू. “अणद्वा” निप्पओयणे, पडिहरनिज्जं “पाडिहारियं” ॥ इमे दोसा —

[भा. ६६९] नडे हित विस्सरिते, तदन्न दव्वस्स होति वोच्छेदो ।

पच्छाकम्मपवहणं, धुवावणं वा तदडुस्स ॥

चू. हत्याओ घुत्ता नट्टा, तेणेहिं हिता, कहिं पि मुक्काण जाणए वीसरिता । तद्व्वअन्नदव्वस्स वा तस्स वा अन्नस्स वा साहुस्स वोच्छेयं करेज्जा । पच्छाकम्मं अन्नं घडावेति असुतिसमणेण वा छिक्का घोवति । अवहंतं वा अन्नं वा धोवावेति । धुवावणं दव्वावेति ॥

[भा. ६७०] आणाए वोच्छेदे, पवहण किण पच्छकम्म पच्छिता ।

गुरुगा गुरुगा लहुगा, लहुगा गुरुगा य जं घऽण्णं ॥

चू. आणादी पंचपदा एतेसु जहसंखं । पायच्छित्ता पच्छद्धेणं ॥

मू. (२३) जे भिक्खू अविहीए सूइं जायइ, जायंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२४) जे भिक्खू अविहीए पिप्पलगं जायइ, जायंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२५) जे भिक्खू अविहीए नहच्छेयणं जायइ, जायंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२६) जे भिक्खू अविहीए कण्णसोहणयं जायइ, जायंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२७) जे भिक्खू अप्पणो एक्कस्स अट्टाए सूइं जाइत्ता— अन्नमन्नस्स अनुप्पदेति, अनुप्पदेतं वा सातिज्जति वा ॥

मू. (२८) जे भिक्खू अप्पणो एक्कस्स अट्टाए पिप्पलयं जाइत्ता— अन्नमन्नस्स अनुप्पदेति, अनुप्पदेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२९) जे भिक्खू अप्पणो एक्कस्स अट्टाए नहच्छेयणयं जाइत्ता— अन्नमन्नस्स अनुप्पदेति, अनुप्पदेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३०) जे भिक्खू अप्पणो एक्कस्स अट्टाए कण्णसोहणयं जाइत्ता— अन्नमन्नस्स अनुप्पदेति, अनुप्पदेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३१) जे भिक्खू पाडिहारियं सूइं जाइत्ता वत्थं सेव्विस्सामि त्ति पादं सिव्वति, सिव्वंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३२) जे भिक्खू पाडिहारियं पिप्पलयं जाइत्ता वत्थं छिंदिस्सामि त्तिपायं छिंदति, छिंदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३३) जे भिक्खू पाडिहारियं नहच्छेयणयं जाइत्ता नखं छिंदामि त्ति सल्लुद्धरणं करेइ, करंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३४) जे भिक्खू पाडिहारियं कण्णसोहणयं जाइत्ता कण्णमलं नीहरिस्सामि त्तिदंतमलं वा नखमलं वा नीहरेति नीहरावेतं वा सातिज्जति ॥

चू. का अविधी ? इमा—

[भा. ६७१] वत्थं सिव्विस्साम, ति जाइउं पादसिव्वणं कुणति ।

अहवा वि पादसिव्वण, काहेतो सिव्वती वत्थं ॥

[भा. ६७२] तं दडूण सयं वा, अहवा अन्नेसिं अंतियं सोच्चा ।

ओभावणमग्गहणं, कुज्जा दुविधं च वोच्छेदं ॥

चू. सूति— सामिणा अविहीएसिव्वंतो सयमेव दिट्ठो अन्नस्स वा समीवे सुतं । “ओभावणा”

अन्नस्स पुरो खिसति, “अग्गहणं” साहूण अनाथरं करेति ।

दुविहो वोच्छेदो – तद्द्व्यण्णदव्वाणं; तस्स वा अन्नस्स वा साहुस्स ॥

[भा. ६७३] अहं सिव्वस्सामीति, जाइउं सो य देति अन्नेसि ।

अन्नो वा सिव्विहिती, सो सिव्वणम्मण्णा कुणति ॥

चू. अप्पणो अट्टाए जाएउं अन्नस्स अलद्धियसाहुस्स देति । तानि वा कुलानि जस्स साहुस्स उवसमंति तस्स नामेण मग्गिउं अन्नो सिव्वेति ॥ को दोसो ? इमो—

[भा. ६७४] तं दड्डूण सयं वा, अहवा अन्नेसि अतियं सोच्चा ।

ओभावणम्मग्गहणं, कुज्जा दुविधं च वोच्छेदं ॥

मू. (३५) जे भिक्खू सूतिं अविहीए पच्चप्पिणति, पच्चप्पिणंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ६७५] सूरियं अविधीए तू, जे भिक्खू पाडिहारियं अप्पे ।

तक्कज्जसंघणं वा, कुज्जा छक्कायघातं वा ॥

चू. जं ताए सूतीए कजं तं “तक्कज्जं” कहणप्पणेण वा छक्कायघायं करेज्जइ ॥

इदानिं चउण्ह वि सुत्ताण विधी भण्णति—

[भा. ६७६] तम्हट्टा जाएज्जा, जं सिव्वे कस्स कारणा वा वि ।

एगतरमुभयतो वा, अनुण्णवेउ तथा भिक्खू ॥

चू. “अट्टाए जाएज्जा”, जं वा वत्थादि सिव्वे तदट्टाए जाएज्जा । जस्स साहुस्स कजं तत्रामेण जाएज्जा । अप्पणो परस्सुभयट्टा वा जाएज्जा जहा काउकामो तथा अक्खिउं जातियवं एस परमत्थो ॥ अप्पणे विधी भण्णति—

[भा. ६७७] गहणंमि गिण्हिऊणं, हत्थे उत्ताणगंमि वा काउं ।

भूमीए व ठवेतुं, एस विही होती अप्पिणणे ॥

चू. गहणं पासओ तम्मि सयं गेण्हिऊण अनिएणं (अण्यग्रभागेण) गिहत्थस्स अप्पेति । एवं संजयपओगो न भवति । उत्ताणगंमि वा हत्थे वित्तिरिच्छं अनिएण वा ठवेति । एवं भूमीए विट्ठवेति ॥ एतेसिं चउण्ह वि सुत्ताणं इमे वित्तियपदा—

[भा. ६७८] लाभालाभपरिच्छा, दुल्लभ—अचियत्त—सहस अप्पिणणे ।

चउसु वि पदेसु एते, अवरपदा होंति नायव्वा ॥

चू. साहू खेत्तपडिलेहगा गता किं सूती मग्गिता लब्धति न व त्ति अणट्टाए मग्गेज्जा । पत्तसिववणट्टाए दुल्लभाओ सूतीओ वत्थसिववणट्टमवि नीयाए पत्तं सिव्विज्जति, तं पुण जयणाए सिव्वेति जहा न दीसति । कोइ सभावेण अचियत्तो साहू सो न लब्धति, तस्स वा नामेण न लब्धति, ताहे अप्पणो अट्टाए जाइउं तस्स देज्जा “सहस” अनाभोएण वा अविहीए अप्पिणेज्जा ॥

मू. (३६) जे भिक्खू अविहीए पिप्पलगं पच्चप्पिणति, पच्चप्पिणंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३७) जे भिक्खू अविहीए नहच्छेयणं पच्चप्पिणइ, पच्चप्पिणंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३८) जे भिक्खू अविहीए कण्णसोहयं पच्चप्पिणइ, पच्चप्पिणंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ६७९] पिप्पलग नहच्छेदण, सोधणए चेव होंति एवं तु ।

नवरं पुण नाणत्तं, परिभोगे होति नातव्वं ॥

चू. एवं पिप्पलग-नहच्छेदण-कण्णसोहणे य एक्केक्के चउरो सुत्ता । अत्थो पूर्ववत् ॥
परिभोगविसेसो इमो -

[भा. ६८०] वत्थं छिंदिस्सामि त्ति जाइउं पादछिंदणं कुणति ।
अहवा वि पादछिंदण, काहिंतो छिंदती वत्थं ॥

ताओ गाहाओ - सूचि सूत्रवत्

[भा. ६८१] नक्खे छिंदिस्सामि त्ति, जाइउं कुणति सल्लमुद्धरणं ।
अहवा सल्लुद्धरणं, काहिंतो छिंदती नक्खे ॥

चू. पिप्पलग-नक्खच्छेयणाणं अप्पणे इमा विही-

[भा. ६८२] मज्जेव गेण्हिऊण, हत्थे उत्ताणयम्मि वा काउं ।
भूमीए वा ठवेतुं, एस विधी होति अप्पिणणे ॥

चू. उभयतो धारणसंभवाओ मज्जे गिण्हिऊण अप्पेति । सेसं कंठं ॥

[भा. ६८३] कण्णं सोधिस्सामि त्ति जाइउं दंतसोधणं कुणति ।
अहवा वि दंतसोधण, काहिंतो सोहती कण्णे ॥

चू. ताओ चेव गाहाओ - (सूचि सूत्रवत्)

[भा. ६८४] लाभालाभपरिच्छा, दुल्लभ-अचियत्त-सहस-अप्पिणणे ।
वारससु वि सुत्तेसु अ, अवरपदा होति नायव्वा ॥

भू (३९) जे भिक्खू लाउय-पादं वा दारु-पादं वा मट्टिया-पादं वा अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा परिघट्टावेइ वा संठवेति वा जमावेइ वा अलमप्पणो करणयाए सुहुममवि नो कप्पइ जाणमाणे सरमाणे अन्नमन्नस्स वियरइ, वियरंतं वा सातिज्जति ॥

चू. दोद्धियकं तुंबघटितं, मृन्मयं कपालकादि, परिघट्टणं निम्मोअणं, संठवणं मुहादीणं, जमावणं विसमाण समीकरणं । “अलं” पज्जत्तं सक्केति अप्पणो काउं ति वुत्तं भवति । “जाणइ” जहा न वट्टति अन्नउत्थियगारत्थिएहिं कारावेउं जाणाति वा, सुत्तं सरति एस अम्ह उवएसो अहवा-गुरु पृष्ठः साधुभिर्यथागृहस्थान्यतीर्थिकैर्वा कारापयामः, ततः प्रयच्छते अनुज्ञां ददाती-त्यर्थः । भणिओ सुत्तत्थो । इदानिं निज्जुत्तिवित्थरो भण्णति-

[भा. ६८५] लाउयदारुयपाते, मट्टियपादे य तिविधमेक्केक्के ।
बहुयप्पअपरिकम्म, एक्केक्कं तं भवे कमसो ॥

एकैकं त्रिविधं - बहु-अप्प-अपरिकम्ममिति । पुनरप्येकैकं त्रिविधं जघन्यादि । अहवा - द्वितीयमेकैकवचनं निगमनवाक्यमाहुः ॥

[भा. ६८६] परिकम्मणमुक्कोसं, गुणेहि तु जहन्नतं पढमपातं ।
बितियं दोहि वि मज्झं, पढमेण विवज्जिओ ततिए ॥

चू. पढमं बहुपरिकम्मं, तं गुणेहि जहन्नं, आत्मसंयमोपघातबहुत्वात् । अप्परिकम्मं बितियं, तं गुणेहिं मज्झिमं, अल्पात्मसंयमोपघातत्वात् । अपरिकम्मं ततियं, तं गुणेहिं उक्कोसं, जतो पढमस्स विवज्जएवट्टति, आत्मनो संयमस्स चानुपघातित्वात् ॥

बहुअप्पअहाकडाणं किं सरूवं ? इमं—

[भा. ६८७] अद्धंगुला परेणं, छिज्जंतं होति सपरिकम्मं तु ।

अद्धंगुलमेगं तू, छिज्जंतं अप्पपरिकम्मं ॥

चू. अद्धंगुलापरेण छिज्जंतं बहुपरिकम्मं भवति । जाव अद्धंगुलं ताव अप्पपरिकम्मं ॥

[भा. ६८८] जं पुव्वकत्तमुहं वा, कतलेवं वा व लब्भए पादं ।

तं होति अहाकडयं, तेसि पमाणं इमं होति ॥

चू. अहाकडं जं पुव्वकयमुहं, कयलेवं तं कृत्तियावणे लब्भति, निण्हगो वा देति, पडिमापडिणियत्तो समणोवासगो वा देति, तं पादं दुविहं— पडिग्गहो मत्तओ वा ॥

पडिग्गहो इमो—

[भा. ६८९] तिन्नि विहत्थी चउरंगुलं च माणस्स मज्झिमपमाणं ।

एतो हीण जहन्नं, अतिरेगतं तु उक्कोसं ॥

[भा. ६९०] उक्कोस—तिसा—मासे, दुगाउ अद्धाणमागतो साधू ।

चउरंगुलं तु वज्जे, भत्तपाणपज्जत्तियं हेड्डा ॥

चू. जेड्डो आसादो अ क्कोस—तिसा—मासा भवति । उवरिं चउरंगुलं वज्जेतु हेड्डा भारयं पज्जत्तियं भवति ॥

[भा. ६९१] एवं चेव पमाणं, सविसेसत्तं अनुग्गहपवत्तं ।

कंतारे दुब्भिक्खे, रोहग्गमादीसु भइयव्वं ॥

चू. “सविसेसत्तरं” बृहतरं गच्छानुग्रहाय प्रवर्तते उदग्राह्यते इत्यर्थः । “कंतारं” मडवी, दुब्भिक्खे रोहगे वा अच्छंताण, “भजना” सेवना परिभोगमित्यर्थः ॥ इदानीं मत्तओ—

[भा. ६९२] भत्तसस व पाणस्सव, एगतरागस्स जो भवे भरितो ।

पज्जो साहुस्स तु एतं किर मत्तअपमाणं ॥

चू. कंठा ॥ पडिग्गहो मत्तगो वा इमेहिं गुणेहिं जुत्तो—

[भा. ६९३] वट्टं समचउरंसं, होति थिरं थावरं च वण्णं च ।

हुंडं वाताइद्धं, भिण्णं च अधारनिज्जाइं ॥

चू. झागारेण “वट्टं” उच्छयपृथुत्वेन समं तमेव मिज्जमाणं “समचउरंसं” भण्णति । “थिरं” धटं अविलियंति, अपाडिहारियं थावरं, वण्णं सलक्खणं धारिनिज्जेमयं । इमं अवारिनिज्जं— उच्छाय पृथुत्वेन आसमं हुंडं, वाताइद्धं त्रोप्पडुयं अनिष्पन्नमित्यर्थः, भिन्नां च अधारणेज्जा एते ।

सुत्तफासिया इमे—

[भा. ६९४] परिघट्टण निम्मोयण, तं पुण अंतो व होज्ज बाहिं वा ।

संठवणं मुहकरणं, जमणं विसमाण समकरणं ।

चू. बहि अंतो वा भोयफेडणं परिघट्टणं, सेसं कंठं ॥

[भा. ६९५] पढम—बितियाण करणं, सुहुममवी जो तु कारए भिक्खू ।

गिहि—अन्नतित्थिएण व, सो पावति आणमादीनि ॥

चू. "पदमं" बहुपरिकम्पं, "बितियं" अप्परिकम्पं, सेसं कंठं ॥
जम्हा एते दोसा, तम्हा-

[भा. ६९६] घट्टित संठविते वा, पुव्वं जमिति य होति गहणं तु ।

असती पुव्वकतस्स तु, कप्पति ताहे सयंकरणं ॥

[भा. ६९७] बितियपदमणित्थे वा, निउणे वा केणती भवे असहू ।

वाघातो व सहुस्सा, परकरणं कप्पती ताहे ॥

[भा. ६९८] पच्छाकड साभिग्गह, निरभिग्गह भद्दए य असण्णी ।

गिहि अन्नतित्थिए वा, गिहि पुव्वं एतरे पच्छा ॥

मू. (४०) जे भिक्खू दंडयं वा लड्डियं वा अवलेहणियं वा वेणुसूइयं वा अन्नउत्थिएण वा
गरत्थिएण वा परिघट्टावेति वा संठवेति वा जमावेति वा अलमप्पमाणो करणयाए सुहुममवि नो
कप्पइ जाणमाणे सरमाणे अन्नमन्नस्स वियरति, वियरंतं वा सातिज्जति ॥

चू. "दंडो" बाहुप्पमाणो, "लड्डी" आयप्पमाणा, "अवलेहणिया" वासासुकद्दमफेडिणी
क्षुरिकावत्, "वेणू" वंसो, तम्मती सूती, परिघट्टणं अवलिहणं, संठवणं पासयादिकरणं, जमावेति
उज्जकरणं ।

[भा. ६९९] डडग बिडंडए वा, लड्डि विलड्डी य तिविध तिविधा तु ।

वेलुमय-वेत्त-दारुग, बहु-अप्प-अहाकडा चेव ॥

चू. एणेण तिविहसद्देण वेलुमयादी; बितियेण तिविहसद्देण बहुपरिकम्मादि ॥

[भा. ७००] तिन्नि उ हत्थे डंडो, दोन्नि उ हत्थे विदंडओ होति ।

लड्डी आतपमाणा, विलड्डि घतुरंगुलेणूणा ॥

[भा. ७०१] अद्धंगुला परेणं, छिज्जंता होंति सपरिकम्मा उ ।

अद्धंगुलमेगं तू, छिज्जंता अप्पपरिकम्मा ॥

[भा. ७०२] जे पुव्ववट्ठिता वा, जमिता संठवित तच्छित वा वि ।

होंति तु पमाणजुत्ता, ते नायव्वा अहाकडगा ॥

चू. पूर्ववत् । किं पुण लड्डीए पओअणं ? इमं-

[भा. ७०३] दुपद-चतुप्पद-बहुपद, निवारणट्टाय रक्खणाहेउं ।

अद्धाण-मरणभय-बुद्धवासवट्ठंभणा कप्पे ॥

चू. "दुपाय" मणुस्सादि, "चउप्पदा" गाविमादि, बहुपया गंडयगोहिमादि । अद्धाणे
पलंबमादि वुज्जति, मतो वा वुज्जति, बोहिगादिभये वा पहरणं भवति, वट्ठस्स वा अवट्ठंभणहेउं
लड्डी कप्पति धेतुं ॥

[भा. ७०४] पदमवितियाण करणं, सुहुममवी जो तु कारए भिक्खू ।

गिहि अन्नतित्थिएण व, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा. ७०५] घट्टितसंठविते वा, पुव्वि मित्ताए होति गहणं तू ।

असती पुव्वकयाए, कप्पति ताहे सयंकरणं ॥

[भा. ७०६] परिघट्टणं तु निहणं मूलग्गा-पव्वमादिसंठवणं ।

उञ्जकरणं जमणं, दंडगमादीण सच्चेसिं ॥

[भा.७०७] बित्तिपदमनिउणे वा, निउणे वा केणती भवे असहू ।

वाघातो व सहुस्सा, परकरणं कप्पी ताहे ॥

[भा.७०८] पच्छाकड साभिग्गह, निरभिग्गह भद्दए य असण्णी ।

गिहि अन्नतिथिएण व गिहि पुव्वं एतरे पच्छा ॥

[भा.७०९] उडुबद्धे रयहरणं, वासावासासु पादलेहणिया ।

वडउंबरे पिलक्खू, तेसि अलंभम्मि अंबिलिया ॥

चू. उडुबद्धे रयहरणेण पादप्पमज्जणं कज्जति, वासासु पायलेहणियाए कद्दमो अवनिज्जति; सा भवति वडमती उंबरमती पिप्पलो “पिलक्खू” तं मई । एतेसिं अलंभे अंबिलियमती ॥

[भा.७१०] बारसअंगुलदीहा, अंगुलमेगं तु होति विच्छिन्ना ।

घणमसिणनिव्वणा वि य, पुरिसे पुरिसे य पत्तेयं ॥

चू. “घणा” अज्जुसिरा, “मसिणा” लण्हा, “निव्वणा” खयवज्जिया, पुरिसे पुरिसे य एक्केक्का भवति ॥

[भा.७११] एक्केक्का सा तिविधा, बहुपरिकम्मा य अप्पपरिकम्मा ।

अप्परिकम्मा य तथा, जलभावित एतरा चेव ॥

चू. जलमज्ज उंसिते कट्टे जा कज्जति सा जलभाविता । इतरा अभाविता ॥

[भा.७१२] अद्धंगुला परेणं, छिज्जंती होति सपरिकम्मा तु ।

अद्धंगुलमेगं तू, छिज्जंती अप्पपरिकम्मा ॥

[भा.७१३] जा पुव्ववद्धिता वा, जमिता संठवित तच्छिता वा वि ।

लब्धति पमाणजुत्ता, सा नातव्वा अधाकडया ॥

[भा.७१४] पढमबित्तियाण करणं, सुहुममवी जो तु कारए भिक्खू ।

गिहि अन्नतिथिएण व, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा.७१५] घट्टितसंठविताए, पुव्वि जमिताए होति गहणं तु ।

असती पुव्वकडाए, कप्पति ताहे सयं करणं ॥

[भा.७१६] बित्तिपदमनिउणे वा, निउणेवा केणती भवे असहू ।

वाघातो व सहुस्सा, परकरणं कप्पती ताहे ॥

[भा.७१७] पच्छाकड साभिग्गह, निरभिग्गह भद्दय य असण्णी ।

गिहि अन्नतिथिएण व, गिहि पुव्वं एतरे पच्छा ॥

[भा.७१८] वेलुमयी लोहमयी, दुविधा सूयी समासओ होति ।

चउरंगुलप्पमाणा, सा सिव्वणसंघणद्वाए ॥

चू. लोहमती सूती साहुणा न घेतव्वा परं आयरियस्स एक्का भवति, सेसाण वेलुमती सिंगमती वा गणणप्पमाणेण एक्केक्का भवति । पमाणप्पमाणेण चतुरंगुलं भवति । किं कारणं घेप्पति ? इमं – तुण्णणं उक्कइयकरणं वा सिव्वणं, दुगातिखंडाण संघणं ॥ कंठा ।

[भा.७१९] एक्केक्का सा तिविधा, बहुपरिकम्मा य अप्पपरिकम्मा ।

- अपरिकम्पा य तथा, नातव्वा आणुपुञ्जीए ॥
 [भा.७२०] अद्धंगुल परेणं, छिज्जंती होति सपरिकम्पा तु ।
 अद्धंगुलमेगं तू, छिज्जंती अप्परिकम्पा ॥
 [भा.७२१] जा पुव्वपट्ठिता वा, पुव्वं संठवित तच्छिता वा वि ।
 लब्धति पमाणजुत्ता, सा नायव्वा अधाकडगा ॥
 [भा.७२२] पढमवितियाणकरणं, सुहुममवी जो तु कारए भिक्खू ।
 गिहि अन्नतिथिएण व, सो पावति आणमादीणि ॥
 [भा.७२३] घट्टित संठविताए, पुव्वं जमिताइ होति गहणं तु ।
 असती पुव्वकडाए, कप्पति ताहे सयं करणं ॥
 [भा.७२४] वितियपदमनिउणे वा, निउणे वा केणती भवे असहू ।
 वाघातो व सहुस्सा, परकरणं कप्पती ताहे ॥
 [भा.७२५] पच्छाकडसाभिग्गह, निरभिग्गह भद्दए य असण्णी ।
 गिहि अन्नतिथिएण व, गिहि पुव्वं एतरे पच्छा ॥

मू. (४१) जे भिक्खू पायस्स एकं तुंडियं तड्ढेइ, तड्ढेंतं वा सातिज्जति ॥

चू. “तुंडियं” थिग्गलं, देसी भासाए सामयिगी वा एस पडिभासा, तड्ढेति लाए त्ति वुत्तं पवति ।

- [भा.७२६] लाउयदारुयपादे, मट्टियपादे य तड्डणं दुविधं ।
 तज्जातमतज्जाते, तज्जा एगे दुवे इतरे ॥

चू. लाउ आदि एक्केकं दुविधं तड्डणं—तज्जातमतज्जातं । लाउस्स लाउयं तज्जातं, ससा-
 दारुमट्टिया दो अतज्जाता । एवं सेसाण वि समाणं एक्केकं तज्जायं, असमाणा दो अतज्जाया ॥

- [भा.७२७] एतेसामण्यरं, एगतराएण जो उ तड्ढेज्जा ।
 तिण्हं एगतराए, विज्जंताणादिरणे दोसा ॥

चू. एतेसिं पादाणं एगतरेविज्जमाणे जो अन्नतरं पादं अन्नतरेणं तड्ढेति तस्स आणादिणो
 दोसा, मासगुरुं च से पच्छित्तं ॥ कारणओ तड्ढेज्जा वि । किं पुण कारणं ? इमं—

- [भा.७२८] संतासंतऽसतीए, अधिर—अपज्जत्तऽलब्धमाणे वा ।
 पडिसेहऽनेसनिज्जे, असिवादी संततो असती ॥

चू. “संतं” विज्जमाणं, “असंतं” अविज्जमाणं, “असती” अभावो । इमा “संततो
 असती”—“अधिरं” दुब्बलं, जइ भिक्खवागहणं कज्जति तो भज्जति, पाडिहारियं वा अधिरं, तं
 अयक्के उद्दालिज्जति, अत्थि पादं किं तु अप्पज्जतियं । एसा अप्पनिज्जे संतासती । इमा गारत्थिएसु
 अत्थि अगारत्थिएसु लाउआ, ते न लब्धंति, डंडिएण वा पडिसिद्धं, अनेसनिज्जाणि व लब्धाणि,
 जत्थ वा विसए अत्थि दोद्धिया तत्थंतरा वा असिवादिएहिं न गम्पति ॥

एसा संतासती भणिया । असिवादि वक्खाणं इमं—

- [भा.७२९] असिचे ओमोयरिए, राचदुट्ठे भएण आगाढे ।
 सेहे चरित्त सावत्त भए व असिवादियं एत्तं ॥

चू. जत्थ भूमीए पादाणि अत्थि तत्थंतरा वा इमे दोसा—असिवं ओमोयरिया वा रायदुडं वा बोधियभयं वा । आगाढसदो पत्तेयं संबज्झति । सेहाण व तत्थ उवस्सग्गो भवति, तत्थ व सेहा पडुप्पणा ततो न गंतव्वं, चरित्तं पडुच्च तत्थ इत्थि दोसा, एसणादोसा वा । सावयभयं वा । अन्नो य परिरयेण पंथो नत्थि ॥ एसा सव्वा संतासती भणिता । इमा असतासती ।

[भा.७३०] भिन्ने व ज्झामिते वा, पडिणीए तेन सावयादीसु ।
एतेहिं कारणेहिं, नायव्वाऽसंततो असती ॥

चू. “झामिय” वहुं पडिनीएण वा, हरित्तं, तेणेण वा, आदि सद्दातो भिक्खयरेण वा हरिए । पुव्वापादं एतेहिं कारणेहिं न हूअं, अन्नं च से नत्थि, पादभूमीए वि पादा नत्थि, अनिप्फणत्तणाउ ॥

[भा.७३१] संतासंतसतीए, कप्पति तज्जात तड्डणं काउं ।
तज्जातम्मि असंते, इतरेण वि तड्डणं कुज्जा ॥

चू. एसा संतासंतसतीए दुविहाए असतीए तड्डेज्जा । एव तं पुन तड्डणं तज्जा—एतर । पुबं दज्जाएण असतीते अतज्जाएण वि ॥

मू. (४२) जे भिक्खू पायस्स परं तिण्हं तुंडियाणं तड्डोत, तड्डंतं वा सातिज्जति ॥

चू. पर चतुर्थेन न तड्डए । अववाउस्सग्गियं सुत्तं ।

[भा.७३२] तिण्हं तु तड्डियाणं, परेण जे भिक्खु तड्डए पादं ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तविराधणं पावे ॥

[भा.७३३] संतासंतसतीए, अथिर—अपज्जत्तऽलब्भमाणे वा ।
पडिसेधऽनेसनिज्जे, असिवादी संततो असती ॥

[भा.७३४] असिवे ओमोयरिए, रायदुडे भएण आगाढे ।
सेहे चरित्त सावय, भए व असिवादियं एतं ॥

[भा.७३५] भिण्णे व झामिते वा, पडिणीए तेन सावयादीसु ।
एतेहिं कारणेहिं, नायव्वा संततो असती ॥

[भा.७३६] संतासंतसतीए, परेण तिण्हं न तड्डए पायं ।
एवंविहे असंते, परेण तिण्हं पि तड्डेज्जा ॥

मू. (४३) जे भिक्खू पायं अविहीए बंधइ, बंधेंतं वा सातिज्जइ ॥

[भा.७३७] तिविधम्मि वि पादम्मी, दुविधो बंधो तु होति नातव्वो ।
अविधी विधी य बंधो, अविधीबंधो इमो तत्थ ॥

चू. नवरं—“एवंविधे असंते त्ति अच्छिडुं लाउआदि तिविहं विहिबंधेण बंधिज्जइ ।
तत्थ इमो विधि—

[भा.७३८] सोत्थियबंधो दुविधो, अविकलितो तेन—बंधो चउरंसो ।
एसो तु अविधिबंधो, विहिबंधो मुद्धि—नावा य ॥

दुविहो सोत्थियबंधो वतिकलितो, इतरो अविकलितो समचउरंसो कोणेसु भिण्णो ।
वातकलितो एगतो दुहतो वा । एते सव्वे अविधिबंधा । विधिबंधो इमो प्रतीतः मुद्धिय संठितो ४,
नावाबंधसंठितो ६ ॥

- [भा. ७३९] एत्तो एगतरेणं, जो पादं अविधिणा तु बंधेज्जा ।
तिण्हं एगतराणं, सो पावति आणमादीणि ॥
चू. कंठा सुत्ते अत्थावत्तितो अनुत्तायं । आयरियो अत्थतो पिडसेघयति—
- [भा. ७४०] विहिबंधो वि न कप्पति, दोसा ते चेव आणमादीया ।
तं कप्पती न कप्पति, निरत्थयं कारणं किं तं ॥
चू. विधिबंदो वि न कप्पति, जतो तत्थ वि आयसंजमविराहणा दोससंभवो ।
चोयग आह — ननु सुत्ते अत्थावत्तिअऽभिहियं तं कप्पति ? आयरियो आह — न कप्पति
चोयग आह — ननु सुत्तं निरत्थयं । आयरियाह — सकारणं सुत्तं । चोयग आह — किं तं ॥
आयरियाह—
- [भा. ७४१] संतासंतसतीए, अथिर अपजत्तऽलब्भमाणे वा ।
पडिसेहऽनेसनिज्जे, असिवादी संततो असती ॥
- [भा. ७४२] संतासंतसतीए, कप्पति विहिणा तु बंधितुं पादं ।
दुब्बलदुल्लभपादे, अविधीए वि बंधणं कुज्जा ॥
मू. (४४) जे भिक्खू पायं एगेण बंधेण बंधइ, बंधंतं वा सात्तिज्जइ ॥
चू. उस्सगणे ताव अबंधणं पात्रं घेतव्वं । एगबंधणमपि करंतस्स ते चेव आणादिणो
दोसा । शेषं सभाष्यं पूर्ववत् ।
- [भा. ७४३] एगेणं बंधेणं, पादं खलु बंधए जे भिक्खू ।
विधिना व अविधिना वा, सो पावति आणमादीणि ॥
- [भा. ७४४] संतासंतसतीए, परेण तिण्हं न बंधए पायं ।
एवंविहे असंते, परेण तिण्हं वि बंधेज्जा ॥
चू. अहवा — दुब्बल दुल्लभपादे, बंधेणेगेण बंधे वा ॥ शेषं पूर्ववत् ।
मू. (४५) जे भिक्खू पायं परं तिण्हबंधाणं बंधइ, बंधंतं वा सात्तिज्जति ॥
चू. अववाउस्सगिय सुत्तं, दोसा ते चेव, मासगुरुं च से पच्छित्तं ।
- [भा. ७४५] तिण्हं तू बंधाणं, परेण जे भिक्खू बंधती पादं ।
विहिना वा अविधिना वा, सो पावती आणमादीणि ॥
- [भा. ७४६] संतासंतसतीए, अथिर—अपजत्तऽलब्भमाणे वा ।
पडिसेधऽनेसनिज्जे, असिवादी संततो असती ॥
- [भा. ७४७] असिवे ओमोयरिए, रायदुडे भएण आगाढे ।
सेसे चरित्त सावय, भए व असिवादियं एतं ॥
- [भा. ७४८] भिण्णे व ज्झामिते वा, पडिणीए तेन सावयादीसु ।
एतेहिं कारणेहिं, नायव्वा संततो असती ॥
- [भा. ७४९] संतासंतसतीए, परेण तिण्हं न बंधियव्वं तु ।
एवंविधे असंते, परेण तिण्हं पि बंधिज्जा ॥

चू. एवं ताव दिङ् अतिरेगबंधणं, त पुण कवातय कालं अवलक्खण धरेयव्वं ? भतो सुत्तमागयं जे भिक्खू अतिरेगं बंधणं पायं दिग्घाओ मासाओ परेण धरेइ, धरंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४६) जे भिक्खू अतिरेगं बंधणं पायं दिग्घाओ मासाओ परेण धरेइ, धरंतं वा सातिज्जति ।

चू. दिग्घमासातो परं धरंतस्स आणादिणो दोसो, मासगुरुं च से पच्छित्तं । न केवल-मतिरेगबंधणमलक्खणं दिग्घातो परं न धरेयव्वं । एगबंधेण वि अलक्खणं दिग्घात परं न धरेयव्वं – कंठा ।

[भा.७५०] अवलक्खणेगबंधं, दुग-तिग-अतिरेग-बंधणं वा वि ।

जो पायं परियट्ठइ, परं दिग्घाओ मासाओ ॥

चू. कंठा ॥ जो एगबंधणादि धरेति तस्स इमे दोसा-

[भा.७५१] सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तविराधनं तथा दुविहं ।

पावति जम्हा तेणं, अन्नं पादं वि मगेज्जा ॥

चू. तित्थयराणं आणाभंगो, अणवत्था – एगेण धारितं अन्नो वि धरेति, मिच्छत्तं-न जहावातिणो, तहाकारिणो, आयसंजमविराहणा वक्खमाणगाहाहिं ॥

अतिरेगबंधण-मलक्खणे अन्ने वि सूतिता अलक्खणा ।

[भा.७५२] हुंडं सबलं वाताइद्धं, दुप्पुत्तं खीलसंठित चेव ।

पउमुप्पलं च सवणं, अलक्खणं दह्दुव्वणं ॥

चू. समचउरंसं जं न भवति तं हुंडं, कृष्णादिचित्तलाणि जस्स तं सबलं, अनिप्फणं वाताइद्धं त्रोप्पडयंति वुच्चति । जं ठविजंतं उद्धं ठायति घालियं पुण पलोड्ढति तं दुप्पुत्तं । जं ठविजंतं न ठाति तं खीलसंठितं । जस्स अहो नाभी पउमागिती उप्पलागिती वा तं पउमुप्पलं । कंटकादिखयं सव्वणं । एताणि अलक्खणाणि । दह्दुव्वणाणि य दह्दं अग्गिणा, पंचवण्णोववेयं दुव्वणं एकस्मिन्नपि न पततीत्यर्थः । अहवा – प्रवालांकुरसन्निभं सुवण्णं सेसा सव्वे दुव्वणा अनिथा इत्यर्थः । अहवा – अलक्खणं एगबंधनादी जं वा एचवजं आगमे अनिद्धं ॥

इमा चरित्त-विराधना –

[भा.७५३] हुंडे चरित्तभेदो, सबले चित्तविब्भमो ।

दुप्पुत्ते खीलसंठाणे, गणे व चरणे व नो ठाणं ॥

[भा.७५४] पउमुप्पले अकुसलं, सव्वाण वणमादिसे ।

अंतो वहिं च दह्दु, मरणं तत्थ वि निद्दिसे ॥

चू. उवकरण-विनासो नाण दंसण-चरित्त-विराधना, सरीरस्स जं पीडा भवणं तं सव्वमकुसलं भवति सेसं कंठं ॥

[भा.७५५] दुव्वणम्मि य पादम्मि, नत्थि नाणस्स आगमो ।

तम्हा एते न धारेज्जा, मग्गणे य विधी इमो ॥

[भा.७५६] अवलक्खणेग बंधे, सुत्तत्यकरंत मग्गणं कुज्जा ।

दुग-तिग-बंधे सुत्तं, तिण्हुवरि दो विवजेज्जा ॥

चू. हुंडादिलक्खणेगबंधपातेण गहिएण सुत्तथपोरिसीओ करंतो जहा भत्तपाणं गवेसेति तहा सलक्खण मभिण्णं च पातं उप्पाएति । दुग-तिग-बंधणे सुत्त-पोरिसिं काउं अत्थ-पोरिसिवेलाए मग्गति भिक्खं च हिंडंतो तिण्हं जं परेणं बद्धं अंतोवहिं वा इहं नाभिभिण्णं वा जं एतेसु सुत्तथपोरिसीओ वज्जेति, सुरुग्गमाओ जाव भिक्खं पि हिंडंतो मग्गति ॥

केरिसं पादं ? केण वा कमणे ? तं केत्तियं वा कालं मग्गियव्वं ? -

[भा. ७५७] चत्तारि अथाकडए, दो मासा हीति अप्पपरिकम्मे ।

तेन परं मग्गेज्जा, दिवह्मासं सपरिकम्मं ॥

चू. चत्तारि मासा अथाकडयं पायं मग्गियव्वं, जाहे तं चउहिं वि न लद्धं तदुवरि दो मासा अप्पपरिकम्मं मग्गियव्वं, जाहे तं पि न लब्धति ताहे बहुपरिकम्मं दिवह्मासं मग्गेज्जा ॥

किं कारणं ? जाव तं अद्धमासेण परिकम्मिज्जति ताव वासाकालो लग्गति । कम्हा ? तस्मि परिकम्मणा नत्थि ।

[भा. ७५८] एवं वि मग्गमाणे, जति पातं तारिसं न वि लभेज्जा ।

तं चेवऽनुकहेज्जा, जावऽण्णं लब्धती पादं ॥

चू. जारिसं आगमे भणियं सलक्खणं, जति तारिसं न लभेज्जा तं चेव अनुकहेज्जा ॥

भणिया परिकम्मणा उस्सग्गेण अववातेण य । इदानिं तस्सेव पायस्स बंधणं जाणियव्वं किं च तं वत्थं ? तेणिम सुत्तं-

मू. (४७) जे भिक्खू वत्थस्स एगं पडिताणियं देइ, देतं वा सातिज्जइ ॥

चू. वासयती ति वत्थं, छाएति त्ति वुत्तं भवति । पडियाणिया थिग्गलयं छंदंतो य एगद्धं, तं जो तज्जातं अतज्जातं वा देति सो आणाति-विराहणं पावति, मासगुरुं च से पच्छित्तं । कतिविहं वत्थं ? निज्जुत्ती वित्तारेति -

[भा. ७५९] जंगिय-भंगिय-सणयं, पोत्तं च तहा तिरीडपत्तं च ।

वत्थं पंच-विकप्पं, ति-विकप्पं तं पुणेक्केक्कं ॥

चू. जंगिय-भंगिय दो वि वक्खाणेति-

[भा. ७६०] उण्णोद्वे मियलोमे, कुयवे किट्टे य कीडए चेव ।

जंगविधी अतसी पुण, भंगविधी होति नायव्वा ॥

चू. ऊरणीरोमेसु तुण्णियं, उट्टरोमेसु उट्टियं, मियाण लोमेसु मियलोमियं, कुत्तकिट्टा वि रोभविसेसा चेव देसंतरे, इह अप्पसिद्धा । अन्ने भणंति - कुतवो वरक्को तो कट्टिसं एतेसिं चेव अवधाडो । कीडयं वडय पट्टोति । एते सव्वे वि जंगमसत्ताण अवयवेहिंतो निष्फण्णा जंगविही अतसमादि भंगियविही ॥

[भा. ७६१] सणमाई वागविही, पोत्तविही पोंडयं समक्खातं ।

पट्टो य तिरीडस्सा, तया विधी सा समक्खाया ॥

चू. सणमादी वागो, पोत्तं पोंडयं वमणिनिष्पन्नमिति वुत्तं भवति, पट्टो तिरीड-रुक्खस्स तया सा तय विही समक्खाया ॥ एतेसिं जो अवकिट्टो तं किट्टिसं ।

[भा. ७६२] पंचपरुवेऊणं, पत्तेयं गिण्हमाणसंतंमि ।

कप्पासिया य दोन्नि तु, उण्णिय एक्को तु परिभोए ॥

चू. एसा “भद्दवाहु” सामिकता गाहा । पुव्वगाहादुगेण पंचण्ह वि सरूवं परूवितं । तं “संतम्मि” त्ति लब्भमाणेषु “पत्तेयं” पंचसु वि “गेण्हमाणे” त्ति दो कप्पासिया एगो उण्णिओ गेण्हियच्चो । एतेसिं परिभोगे विवच्चासो न कज्जति । वासत्ताणं मोत्तूण एगस्स उण्णियस्स नत्थि परिभोगो ॥

[भा.७६३] कप्पासियस्स असती, वागयपट्टो य कोसिकारे य ।

असती य उण्णियस्सा, वागय-कोसेज्जपट्टे य ॥

चू. जो कप्पासियं न लभेज्जा ताहे कप्पासियद्वाणे वागमयं गेण्हेज्जा । तस्सासइ पट्टमयं गिण्हइ । तससासति कोसियारमयं गिण्हति । एवं कप्पासित असतीते भणितं । जाहे उण्णियं न लब्भति ताहे उण्णियद्वाणे वागमयं घेष्यति, तस्सासति कोसियारमयं, तस्सासति पट्टमयं ॥

इदानिं परिभोगो-

[भा.७६४] अब्भंतरं च बाहिं, बाहिं अब्भितरे करेमाणो ।

परिभोगविवच्चासे, आवज्जति मासियं लहुयं ॥

चू. दो पाउणमाणस्स कप्पासियमब्भंतरे परिभुंजति, उण्णियं बाहिं परिभुंजति । एस विहीपरिभोगो । अविहीपरिभोगो पुण कप्पासियं बाहिं उण्णियं अंतो । एस परिभोग-विवच्चासो असामायारिनिष्फन्नं च से मासलहुं ॥

[भा.७६५] एक्कं पाउरमाणे, तु खोमियं उण्णिए लहू मासो ।

दोन्नियपाउरमाणो, अंतो खोम्मी बहिं उण्णी ॥

चू. एक्कं खोमियं पाउणति । उण्णियमेगं न पाउनिज्जति । अह पाउणति मासलहुं च से पच्छित्तं । पच्छद्धं कंठं ॥ खोमियस्स अंतो उण्णियस्स य बहिं परिभोगे इमो गुणो -

[भा.७६६] छप्पइयपणगरक्खा, भूसा उज्जायणा य परिहरिता ।

सीतत्ताणं च कतं, तेन तु खोमं न बाहिरतो ॥

चू. कप्पासिए छप्पतिया न भवंति इतरहा बहू भवंति । पणओ उल्लियंतो, उण्णिए पाउनिज्जमाणे मलीमसं, तत्थ मलीमसे उल्ली भवति, सा विहिपरिभोगेण रक्खित्ता भवति । बाहिं खोमिएण पाउ एण वि “भूसा” भवति, विधिपरिभोगेण सा वि परिहरिया । वत्थं मलक्खमं न कंबली, मलीमसा य कंबली दुग्गंधा, विहिपरिभोगेण सा वि “उज्जातिया” पडिहरिया । पडिगब्भा कंबली ति “सीयत्ताणं” कयं भवति । एतेहिं कारणेहिं खोमं न बाहिं पाउनिज्जति त्ति विकम्पं ॥

तं पुणो वि एक्केक्क त्ति एयस्स इमं वक्खाणं -

[भा.७६७] जं बहुधा छिज्जंतं, पमाणवं होति संधिजंतं वा ।

सिच्चेतव्वं जं वा, तं वत्थं सपरिकम्मं तु ॥

चू. जं बहुधा छिज्जंतं संधिजंतं वा पमाणपत्तं भवति, बहुधा वा जं सिच्चियव्वं, तं वत्थं बहुपरिकम्मं ॥

[भा.७६८] जं छेदेणेगेणं, पमाणवं होति छिज्जमाणं तु ।

संघण-सिच्चण-रहितं, तं वत्थं अप्पपरिकम्मं ॥

चू. जं एगच्छेदेण पमाणवं भवति दसाओ वा परिछिंदियव्वा तं अम्पपरिकम्मं, “संघणं”
दोण्ह खंडाणं सिव्वणं, उक्कुइयं तुण्णणाति ॥

[भा. ७६९] जण्णेव छिंदियव्वं, संघेयव्वं व सिव्वियव्वं च ।
तं होति अधाकडयं, जहन्नयं मज्झिमुक्कोसं ॥

चू. “जं पुण छिंदण-सिव्वण-संघण-रहितं तं अहाकडं । बहुपरिकम्मादि एक्केकं
जहन्नमज्झिमुक्कोसय भवति ॥

[भा. ७७०] पढमे पंचविधम्मि वि दुविधा पडिताणिता मुणेयव्वा ।
तज्जातमतज्जाता, चतुरो तज्जात इतरे वा ॥

चू. इह पन्नवणंप्रति बहुपरिकम्मं “पढमं” । तं च जंग-भंगादी पंचविदं । तत्थ कारणमासज्ज
गहिते दुविधं पडियाणियं देजा तज्जातमतज्जायं । जंगियस्स भंगियादि चउरो अतज्जाता, जंगिय
असमाणजातित्तणओ, एगा तज्जाया । एवं सेसाणमवि चउरोऽतज्जाय इतरा एगा तज्जाता ।
अहवा - एक्केकं वत्थं वण्णो पंचविधं, तत्थ समाणवण्णा तज्जाया, चउरो अतज्जाता ॥

[भा. ७७१] एतेसामण्णतरे, वत्थे पडियाणियं तु जो देजा ।
तज्जातमतज्जातं, सो पावति आणमादीणि ॥

चू. एतेसिंजंगियादिवत्थाणं किण्हदिवत्थाण वा अन्नतरे, तज्जातमतज्जायं जो पडियाणियं
देइ सो आणाति पावति ॥ तन्हा आणादिदोसपरिहरणत्थं अहाकडं घेतव्वं । अहाकडस्स-

[भा. ७७२] संतासंतसतीए, अथिर-अपज्जतऽलब्भमाणे वा ।
पडिसेघऽनेसनिज्जे, असिवादी संततो असती ॥

[भा. ७७३] असिवे ओमोयरिए, रायदुड्ढे भएण आगाढे ।
सेहे चरित्तसावय भए व असिवादियं एतं ॥

[भा. ७७४] भिन्नेव ज्झामिते वा, पडिणीए तेन सावयातीसु ।
एतेहिं कारणेहिं, नायव्वा संततो असती ॥

[भा. ७७५] संतासंतसतीए, कम्पति पडियाणिता तु तज्जाता ।
असती तज्जाताए, पडिताणियमेतरं देजा ॥

चू. संतासंतसतिमातिकारणेहिं कम्पति तज्जाया पडियाणिया दाउं । असति तज्जाताए
“इतरा” अतज्जाता दि दायव्वा ॥

मू. (४८) जे भिक्खू वत्थस्स परं तिण्हं परिताणइयआणि देति, देतं वा सातिज्जति ॥

चू. वत्थेणं परं तिण्हं देति, देतस्स मासगुरुं पच्छित्तं । दिट्ठा एगा पडियाणिया कारणे,
पसंगा बहुइओ दाहित्ति, तेणिमं सुत्तं भण्णति ।

[भा. ७७६] पडियाणियाणि तिण्हं, परेण वत्थम्मि देति जे भिक्खू ।
पंचण्हं अन्नतरे, सो पावति आणमादीणि ॥

चू. कारणे जाव तित्ति ताव देया तिण्हं परतो चउत्थो न देयो । जंगियाति पंच किण्हवण्णाति
वा पंच देतस्स आणादयो दोसा ॥

कारणतो पुण तिण्हं परतो वि दिजा । किं तं कारणं उच्यते-

- [भा.७७७] संतासंतसतीए, दुब्बल हीणे अलब्भमाणे वा ।
पडिसेधऽनेसनिज्जे, असिवादी संततो असती ॥
- [भा.७७८] असिवे ओमोयरिए, रायदुडे भएण आगाढे ।
सेहे चरित्तसावय, भए व असिवादियं एतं ॥
- [भा.७७९] भिण्णे व ज्झामिते वा, पडिणीए तेन सावयादीसु ।
एतेहिं कारणेहिं, नायव्वा संततो असती ॥
- [भा.७८०] संतासंतसतीए, परेण तिण्हं न ताणियव्वं तु ।
एवंविधे असंते, परेण तिण्हं पि तानिज्जा ॥

मू. (४९) जे भिक्खू अविहीए वत्थं सिव्वइ, सिव्वंतं वा सातिज्जति ॥

चू. दिट्ठा पडियाणिया, सा असिब्विया न भवति, एवं सिव्वणं दिट्ठं । तं पुण काए विहीए एतेनाभिसंबंधेनइमं सुत्तं “जे भिक्खू अविहीए सिव्वति” तस्स मासगुरुं पच्छित्तं ।

- [भा.७८१] पंचविधम्मि वि वत्थे, दुविधा खलु सिव्वणा तु नातव्वा ।
अविधिविधीसिव्वणया, अविधी पुण तत्थिमा होति ॥

चू. दुविहा सिव्वणा -- अविधिसिव्वणा विधिसिव्वणा य । तत्थ अविधिसिव्वणा इमा-

- [भा.७८२] गग्गरग दंडिवलित्तग-जालेगसरा-दुखील-एक्का य ।
गोमुत्तिगा य अविधी, विहि झसंकटा विसरिगा ॥

चू. गग्गर सिव्वणा जहा संजतीणं, डंडिसिव्वणी जहा गारस्थाणं । जालगसिव्वणी-जहा वरक्खाइसु एगसरा, जहा संजतीण पयालणीकगसासिव्वणी निव्वंगे वा दिज्जति । दुक्खीला संधिज्जंते उभओ खीला देति । एगखीला एगतो देति । गोमुत्तासंधिज्जंते इओ इओ एक्कसिं वत्थं विंधइ । एसा अविधीविधि झसंकटा सा पंघणे भवति, एक्कतो व उक्कुइते संभवति, विसरिया सरडो भण्णति ॥

- [भा.७८३] एत्तो एगतरीए, अविधिविधीए तु जो उ सिव्वेज्जा ।
पंचण्हं एगतरं, सो पावति आणमाईणि ॥

चू. सुत्तत्थपलिमंथो, जं च पडिलेहा न सुज्जति संजमविराहणा । कारणे पुण विधीए, पच्छा अविधीए व सिव्वेज्जा ॥ चउरो गाहाओ -

मू. (५०) जे भिक्खू वत्थेस्सेगं वा फालियगंठितं करेति, करेतं वा सातिज्जति ॥

चू. जे भिक्खू वत्थे एगमपि फालिगंठिं देति, देतस्स मासगुरुं पच्छित्तं । चउरो गाहाओ अत्थ विपुव्व कमेण भणियाओ ।

- [भा.७८४] पंचण्हं अन्नतरे, वत्थे जो फालिगंठियं देज्जा ।
सिव्वणगंठे कमतो, सो पावति आणमाईणि ॥

चू. तं किमत्थं देति सिव्वणं ? गंठि त्ति काउं मा सुद्धतरं फिट्ठिस्सति ।
जति करेति आणातिणो य दोसा ॥

- [भा.७८५] गहणं तु अधाकडए, तस्सऽसतीए उ अप्पपरिकम्मे ।
तस्सऽसइ सपरिकम्मे, गहणं तु अफालिए होति ॥

- [भा.७८६] तस्सऽसति फालितम्पि, गहणं जं एगगंठिणा बज्जे ।
तस्सऽसति दुगतियं पी, तस्सऽसती तिण्हवि परेणं ॥
मू. (५१) जे भिक्खू वत्थस्स परं तिण्हं फालिगंठियाण करेति, करेत्तं वा सातिज्जति ॥
मू. (५२) जे भिक्खू वत्थस्स एगं फालियं गंठेइ, गंठेत्तं वा सातिज्जति ॥
मू. (५३) जे भिक्खू वत्थस्स परं तिण्हं फालियाणं गंठेइ, गंठेत्तं वा सातिज्जति ॥
मू. (५४) जे भिक्खू वत्थं अविहीए गंठेति; गंठेत्तं वा सातिज्जति ॥
मू. (५५) जे भिक्खू अतज्जाएणं गवेसेइ, गवेसत्तं वा सातिज्जति ॥
चू. जे भिक्खू वत्थे तिण्ह परं देत्तस्स मासगुरुं, आणादिणो दोसा ।
- [भा.७८७] तिण्हपरि फालियाणं, वत्थं जो फालियं पि संसिब्बे ।
पंचण्हं एगतरे, सो पावति आणमादीणि ॥
- [भा.७८८] संतासंतसतीए, अथिर अपज्जतऽल्थमाणे वा ।
पडिसेघऽनेसनिज्जे, असिवादी संततो असती ॥
चू. असिबे ओमोयरिए, “ताओ चेव गाहाओ कंठाओ ॥ ७८८ ॥
- [भा.७८९] तं पुण गहणं दुविधं, तज्जात्तं चेव तह अतज्जात्तं ।
एक्केक्के एक्केक्कं, तज्जाति चतुरो अतज्जाए ॥
चू. जंगमादि एक्केक्के समाणजातीयं एक्केक्कं तज्जायं । असमाणा चउरो अतज्जाता, वण्णतो वा तज्जातमतज्जात्तं ॥
- [भा.७९०] जं जारिसयं वत्थं, वण्णेणं जारिसं व जं होति ।
तारिसतज्जातेणं, गहणेणं तं गहेतव्वं ॥
- [भा.७९१] वितियपदमणप्पज्जे, गहेज्ज अधिकोतितेव अप्पज्जे ।
जाणंते वा वि पुणो, असती सरिसस्स दोरस्स ॥
चू. खित्तादिचित्तो अणप्पवसो, सेहो वा अविकोविओ, जाणओ वा गीयत्थो । असति सरिसदोरस्स अतज्जाएण गंथेज्जा ॥
मू. (५६) जे भिक्खू अइरेगगहियं वत्थं पर दिवह्हाओ मासाओ धरेति; धरेत्तं वा सातिज्जति ।
चू. जे भिक्खू अतिरेगगहितं वत्थं परं दिवह्हामासातो धरेज्जा तस्स आणाई, मासगुरुं च से पच्छित्तं ।
- [भा.७९२] अवलक्खणेगहितं, दुग-तिग-अतिरेग-गंठिगहियं वा ।
जो वत्थं परियट्ठइ, परं दिवह्हाओ मासाओ ॥
- [भा.७९३] सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तविराधणं तधा दुविधं ।
पावति जम्हा तेणं, अन्नं वत्थं वि मग्गेज्जा ॥
चू. अवलक्खणस्स इमे दोसा - कंठा ॥
- [भा.७९४] अवलक्खणो उ उवधी, उवहणती नाणदंसणचरित्ते ।
तम्हा न धरेयव्वो, कारण विधिमग्गणा य इमा ॥
चू. कारणे पुण धरेयव्वो । इमाए विधीए सलक्खणो उवधी मग्गियव्वो ॥

[भा.७९५] अवलम्बणगेगहिते, सुत्तत्थ करेति मग्गणं कुञ्जा ।

दुगतिगबंधे सुत्तं, तिण्हुवरिं दो वि वज्जेजा ॥

चू. दुगतिगहिते सुत्तं करेति अत्थं वज्जेति । चउरादिसु गहितेसु सुत्तत्थे दो वि वज्जेत्ता मग्गति ॥ इदानिं अहाकडप्पबहुपरिकम्माणं कालो भण्णति—

[भा.७९६] चत्तारि अहाकडए, दो मासा होति अप्पपरिकम्मे ।

तेन पर वि मग्गेजा, दिवह्मासं सपरिकम्मं ॥

[भा.७९७] एवं वि मग्गमाणे, जदि वत्थं तारिसं न वि लभेजा ।

तं चेवऽनुकहेजा, जावऽण्णं लब्भती वत्थं ॥

मू. (५७) जे भिक्खू गिहधूमं अन्नउत्थिएण वा गारित्थेण वा परिसाडावेइ, परिसाडावेवं वा सातिज्जति ॥

चू. आणादि, मासगुरुं च से पच्छित्तं । कम्हा घर—धूमं सो घेष्पति ?

[भा.७९८] घरधूमोसहकजे, दद्दु किडिभेदकच्छुअगतादी ।

घरधूममि निबंधो, तज्जातिअसूयणट्टाए ॥

चू. “दद्दु” पसिद्धं “किडिभं” जंघासु कालाभं रसियं बहति “कच्छू” पाभा, अगतादिसु वा दुब्भति । घर-धूमे सुत्तणिबंधो, तज्जाइयसूयणट्टा कतो । तज्जादियगहणातो अन्ने वि रोगा सूतिता, तेसु जे ओसहा तानि अन्नउत्थिए गेण्हावेतस्स एतदेव पच्छित्तं, अचित्त तज्जाइयसूयणं वा अन्नेसु वि रोगेसु किरिया कायव्वा ॥

[भा.७९९] तं अन्नतित्थिएणं, अहवा गारत्थिएण साडावे ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तविराधनं पावे ॥

चू. पूर्ववत् । गारत्थिअन्नउत्थिएसु इमे दोसा —

[भा.८००] हत्थेण अपावेतो, पीढादि चले जिए सकायं वा ।

भंडविराघन कणुए, अहि—उंदुर पच्छकम्मे वा ॥

चू. भूमीठितो हत्थेहिं अपावेतो पीठात्ति चलं ठवेत्तु तत्थारोदुं गेण्हति, तम्मि चले पवडंतो पिपीलियादिजिए विराहेजा, सकाए वा हत्थादि विराहेजा, भंडगाणि वा विराहेजा, अच्छीसु कणयुं पडेजा, अहि उंदुरेण वा खज्जेजा, गारत्थऽण्णउत्थिया य पच्छकम्मं करेज्ज । तम्हा न तेहिं गेण्हावे ॥ अप्पणा चेव —

[भा.८०१] पुव्वपरिसाडितस्स, गवेसण्ण पढमताए कायव्वा ।

पुव्वपरिसाडितासति, तो पच्छा अप्पणा साडे ॥

चू. पुव्वपरिसाडियं न लब्भति तो पच्छा अप्पणा साडेति जयणाए, जहा पुव्वभणिया दोसा न भवंति ॥ कारणे पुण तेहिं वि साडावेति —

[भा.८०२] वितियपद होज्ज असहू, अहया वि सहू पवेस न लभेजा ।

अदवा वि लब्भमाणे, होजा दोसुब्भवो कोयी ॥

चू. अप्पणा असहू, धरे वा पवेसं न लब्भति, अगारी वा तत्थ पविट्ठं उवसग्गेति अन्नो वा को ति हियणट्टा दिएहिं दोसुब्भवो होजा । एवमादिकारणा अवेक्खिउं कप्पति ॥

[भा. ८०३] कप्पति ताहे गारत्थिएण अधवा वि अन्नतित्थीणं ।

पडिसाडण काउं जे, धूमे जतणा य साहुस्स ॥

चू गारत्थिएणअन्नउत्थिएण घरधूमं साडावेउं कप्पति ॥

मू (५८) जे भिक्खू पूइकम्मं भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति, तं सेवमाणे आवज्जति मासियं पडिहारडाणं अनुग्घाइयं ॥

चू दावणं विणइं कुहितं पूति भण्णति । इह पुण समए विसुद्धं आहाराति अविशोधिकोटीदोसजुएणं सम्मिस्सं पूतितं भण्णति ।

[भा. ८०४] पूतीकम्मं दुविधं, दब्बे भावे य होति नायव्वं ।

दव्वम्मि छगण धम्मिय, भावम्मि य बादरं सुहुमं ॥

चू “पूती; कुहितं, “कम्मं” मिति आहाकम्मं, समए तस्यानिष्टत्वात्, तत् पूति, यदपि तेन संसृष्टं तदपि पूति, इह तु संसृष्टं परिगृह्यते । तं पि दुविधं – दब्बे भावे य । दब्बे धम्मियदिद्धंतो, देवायणे गोड्डि निउत्तो धम्मितो, तेन उस्सवतिहिनिमित्तं उवलेवणछगणमोहारंतेण समिति वल्ल – चण – यव तिमीसंमाणगपुरीसंगहितं, तव्वतिमिस्सेण छगणेण देवायणमुवलित्तं, गोड्डियागमो, घाणअग्घायणं, वल्लचणयदंसणं, तं सब्बभवणेत्तु पुण्णमण्णेण लिंपणं । तत्थ छगणं अपूइं सण्णाति पूतितं । पूतिणा संसद्धं तदपि पूतिरित्यर्थः । भावपूतियं दुविधं – बादरं सुहुमं च ॥

तत्थिमं सुहुमं –

[भा. ८०५] इंधणधूमे गंधे, अवयवमदी य सुहुमपूइयं ।

जेसिं तु एत वज्जं, सोधी पुण विज्जते तेसिं ॥

चू “इंधणं” दारुयं, तस्स धूमो इंदणधूमो, सो आहाकम्मे रंधमाणे लोगं फुसति, तेन छिक्कं सव्वं पूतीयं भवति । गंधपोग्गलेहिं वा छिक्कं सव्वं पूतीतं । धूमगंधवज्जेहिं वा सुहुमावयवेहिं छिक्कं पूतीतं भवति । एयं सव्वं सुहुमं ॥

सीसो पुच्छति – तं कि वज्जं, अवज्जं ? आयरियाह – जेसिं तु पच्छद्धं । गतं सुहुमं ।

[भा. ८०६] बादरपूतीयं पुण, आहारे उवधि वसधिमादीसु ।

आहारपूइयं पुण, चउव्विहं होति असनादी ॥

[भा. ८०७] अहवाऽऽहारे पूती, दुविधंतु समासतो मुणेयव्वं ।

उवकरण पूति पढमं, बीयं पुण होति आहारे ॥

चू बादरंतिविधं – आहार, उवधिं, सेज्जा । आहारपूतितं चउव्विहं – असणादितं समासतो दुविधं – उवाहारे उवकरणे य । तत्थ जं तं रद्धस्स वा विज्जंतस्स उवकारं करेति तं उवकरण-पूतितं ॥ तं च इमं –

[भा. ८०८] चुल्लुखलियं डीए, दब्बी छूढे य मीसियं पूति ।

डाए लोणे हिंगू, संकामण फोड संधूमे ॥

चू पुव्वद्धे उवकरणपूतितं, पच्छद्धं आहारपूतितं गहितं । तं कहं पुण चुल्लुखलियाण संभवो ? संघभत्तेसु संघनिमित्तं चुल्ली कज्जति, सा ऽऽहाकम्मिया, तेन आहाकम्मित-कद्धमेण अप्पणो पुव्वकताए चुल्लीए फुडगं संठवेति, एसा पूतिया चुल्ली । आहाकम्म-पूतियासु दोसु वि

चुल्लीसु अप्पमोवक्खडेति, तत्थ न कप्पति, उवकरणपूतितं काउं, उत्तिण्णं कप्पति । उक्खलिया थाली, जा साधुनिमित्तं घडिया सा आहाकम्मिया, जा पुव्वं आयट्ठे कडा आहाकम्मियकद्दप्पेण फुड्डुतिता उक्किरिउं कप्पति । साहुनिमित्तं छेत्तुं दोअदव्वी घडिया आहाकम्मिया, आयट्ठा घडिया नवा, भग्गो गंडो, साहुनिमित्तं कते गंडे पूतिता, एतेसु विसुद्धभत्तमज्जे छूदेसु दुट्ठेव नव ति मिस्सत्तातो उवकरणपूतियं । तेसु तत्थ ठिएसु अन्नेणवि देति न कप्पति ।

अहवा – “छूदेय मीसियं पूतिं” ति । एयस्स इमं वक्खाणं-दीहिचुल्ली, कतासु उक्खासु पढमउक्खाए आहाकम्मं, बितिय-चउत्थादिसु आयट्ठं उवक्खडेति, पढमं दव्वीए घट्टेउं बितिय-चउत्थासु छोदुं घट्टेति पूतिमीसं भवति, उवकरणाहारसंभवाउ मीसं । उवकरणपूतितं गतं । इदानिं आहारपूतितं – “डागो” पत्तसागो, सो संघट्टादिकारणा कओ । संघट्टा लवणं वट्ठियं, संघट्टा हिंणु पल्लालियं, एतानि त्योवं अप्पणो रद्धमाणे छुब्भति । एतं आहारपूतियं । जत्थाहाकम्मं रद्धं तं संकामेउं अप्पणो रंधेति पूतियं भवति । उवरि धूमणेण धोवितं “फोडितं” भण्णति । तं संघट्टा तलियं अप्पणो रद्धमाणे छुब्भति पूतितं । “संधूमे” ति संघट्टा अंगाल धूवो कतो अप्पणो वि तम्मि चेव भायणं ठवेति, तत्थं विलादि छुब्भति तं पूडतं ॥

इदानिं अविसोधिकोडीए अकप्पकरणविधानं भण्णति-

[भा.८०९] लेलेहिं तीहं पूतिं, कप्पते सुद्ध तिण्ह व परेण ।
तेन परं सेसेसुं, जावतियं फासते पूतिं ॥

चू, जत्थुक्खाए आहाकम्मं कयं तत्थेगदिणेण ततो वारा अप्पणट्ठा उवक्खडेति ति-दिनेन वा, तिसु वि लेवेसु पूतितं भवति । तं पूतितं जत्थ भायणे गहियं तं कयकप्पं सुज्झति । कप्पपमाणपदरिसणत्थं तिण्ह उपरेणं चउत्थे कप्पे सुज्झति, सह तेन कल्पोदकेनेत्यर्थः । अहवा – ‘तिण्ह व परेण’, वकारो विकप्पदरिसणे, निरवयवं तिसु, सावयव तिण्ह व परेणेत्यर्थः । “तेन परं” ति चतुर्थकल्पात् परतः, परशब्दोऽत्र आर वाची ति सेसा वि पढमकप्पा, तिसु जं पुडुं तं सव्वं पूतियं, न केवलं आहाकम्पेण पुडुं पूतितं, पूतिएण वि पुडुं पूडिमित्यर्थः । अहवा – ततः ततियकप्पापरतो सेसेण चउत्थकप्पेण पुडुं जाततियं तं सव्वं पूतितं न भवतीति वाक्यशेषः । एष एव गतार्थो । रंधनकल्पेष्वेवं वक्तव्यः ॥ इदानिं उवधिपूतितं-

[भा.८१०] उवही य पूतियं पुण, वत्थे पादे य होति नायव्वं ।
वत्थे पंचविहं पुण, तिविहं पुण होति पादंमि ॥

चू, उवधिपूतितं दुविहं-वत्थे पादे य । वत्थे जंगिताइ पंचविधं । लाउआति पादे तिविधं वत्थे आहाकम्मकडेण सुत्तेण थिग्गलं वा देति, पाए वि सीवति थिग्गलं वा देति ॥
इदानिं वसहिपूतियं-

[भा.८११] वसधीपूतियं पुण, मूलगुणे चेव उत्तरगुणे य ।
एक्केक्कं सत्तविधं, नेतव्वं आणुपुव्वीए ॥

चू, वसहिपूतितं दुविधं-मूलगुणे उत्तरगुणे य । मूलगुणे सत्तविहं चउरो मूलवेलीओ, दो धारणा, पट्टिवंसो य । उत्तरगुणे सत्तविधा-वंसग कडण ओक्कंपण-छावण-लेवण-दुवार-भूमिकम्मे य । एत्थ अन्नतमे छ फासुआ कडा, सत्तमं हाकम्मियं छुब्भति ॥

एवं पूतितसंभवो । पूतितं गेण्हंतस्स संजमविराहणा, असुद्धगहणातो देवया पमत्तं छलेज्ज,
आयविराहणा अजिण्णे वा गेलण्णं भवेज्ज । बितियपदेणं आहारपूतितं गेण्हेज्ज—

[भा. ८१२] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।

अद्धाण रोहए वा, गहणं आहारपूतीए ॥

चू. पूर्ववत् । उवहिपूतितं इमेहिं कारणेहिं गेण्हेज्जा—

[भा. ८१३] नट्ठे हित विस्सरिते, झाभियवूढे तहेव परिजुण्णे ।

असती दुल्लहपडिसेवतो य गहणं तु उवधिस्स ॥

चू. कंठा । पातपूतितं इमेहिं कारणेहिं गेण्हेज्जा—

[भा. ८१४] असिवे ओमोयरिए रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।

असती दुल्लहपडिसेवतो य गहणं भवे पादे ॥

चू. वसहिपूइते इमे कारणा—

[भा. ८१५] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।

वसधी—वाघातो वा, असती वा वसहि गहणं तु ॥

चू. असिवगहिता वसहिं न लब्भंति, पूइए द्वाअंति । ओमे पूइतवसहिद्धिया भत्तं लभति ।
रायदुट्ठे निलुक्का अच्छंति । भए वि एवं गेलण्णे ओसहकारणादि द्दिया न लब्भति वा अन्ना,
सुद्धवसहि—वाघाए पूतिताए ठायंति । असति वा सुद्धाए पूइयाए ठायंति । एवमादि असिवादि-
कारणे वहिता सावतादि भए जाणिऊण अंतो पूतिताए ठायंतीत्यर्थः ॥

उद्देशक : १ - समाप्तः

मुनि दीपरत्सागरेण संशोधिता सम्पादिता नीशीथसूत्रे प्रथम उद्देशकस्य
(भदबाहु स्वामिना रचिता निर्युक्ति युतं) संघदास गणि विरचिता भाष्यं एवं
जिनदास महत्तर विरचिता चूर्णिः परि समाप्ता ।

उद्देशकः—२

चू. भणिओ पढमो उद्देशो । इदानि अवसरपत्तो बितिओ भण्णति । पढम—बितित
उद्देशगण—संबंधकारिणी इमा गाहा—

[भा. ८१६] भणिया तु अनुग्घाया, मासा ओघातिया अहेदाणिं ।

परकरणं वा भणितं, सयकरणमिधाणि बितियम्मि ॥

चू. पढमसद्दे सए गुरुमासा भणिता । अह इदानि वितिए लहुमासा भण्णति । अहवा—
पढमुद्देशे परकरणं निवारियं, इह बितिए सयकरणं निवारिज्जति ॥ अहवा ऽयं संबंधः—

[भा. ८१७] अहव नं हेड्डनंतर—सुत्ते घर—धूमसाडणं भणित ।

रयहरणेण पमज्जित, तं केरिसमेस संबंधो ॥

चू. विति—उद्देशगपढमसुत्तातो हेड्डाजं सुत्तं तं च पूइतं सुत्तं तस्स अनंतरसुत्ते घर—धूमसाडणं
भणियं, तं रओहरणेण साडिज्जति । तं रओहरणं इमं भण्णति ॥ अहवा ऽयं संबंधः—

[भा. ८१८] उवकरणपूतियं पुण, भणितं अधमवि होति उवकरणं ।

करकम्पादिपदे वा, इहमवि हत्थस्स वावारो ॥

चू. पढमुद्देसगस्स अंतसुत्ते उवकरणपूइतं भणितं । इह बितिय आदिसुत्ते उवकरणं चैव भण्णति । अहवा ऽयं संबंधः — पढमुद्देसग—आदिसुत्ते “करो” हत्थो, तस्स वावारो भणितो । इहावि दारुदंड—पाय—पुंछणकरणं हस्तव्यापार एव ॥

अनेन संबन्धेनाथात्तस्य द्वितीयोद्देशकस्येदमादिसूत्रम्—

मू. (५९) जे भिक्खू दारुदंडयं पायपुंछणयं करेइ; करेतं वा सातिज्जति ॥

चू. “जे” ति निद्देशे, “भिक्खू” पूर्वोक्त, दारुमओ दंडओ जस्स तं दारुदंडयं, पादे पुंछति जेण तं पादपुंछणं पट्टय—दुनिसिज्जवज्जियं रओहरणमित्यर्थः । तं जो करेति, करेतं वा सातिज्जति तस्स मासलहुं पच्छित्तं । एस सुततत्थो । एयं पुण सुतं अववातियं ।

इदानिं निज्जति — वित्थरो —

[भा.८१९] पाउंछणगं दुविधं, उस्सग्गियमाववातियं चैव ।

एक्केक्कं पि य दुविधं, निव्वाघातं चा वाघातं ॥

चू. “पाउंछणं” रओहरणं, तं दुविधं—उस्सग्गियं चैव ।

एक्केक्कं पि य दुविधं, निव्वाघातं चा वाघातं ॥

चू. “पाउंछणं” रओहरणं, तं दुविधं—उस्सग्गियं आववातियं च । उस्सग्गियं च । उस्सग्गियं दुविधं — निव्वाघातितं वाघातियं च । आववातितं पि य दुविधं — निव्वाघातितं वाघातितं च ॥

एतेसिं वक्खाणमिदानिं भण्णति—

[भा.८२०] जं तं निव्वाघातं, तं एगंगियमुण्णियं तु नायव्वं ।

वाघाते उट्टियं पि य, सणवच्च य भुंज पिच्चं च ॥

चू. जं उस्सग्गितं निव्वाघातितं तं एगंगियं । एगंगि उण्णिय भवति । इदानिं उस्सग्गे वाघातियं भण्णति — जं तस्सेव अनेगंगाओ उण्णिदसाओ । असति तस्सेव उट्टदसाओ । असति तस्सेव सणदसाओ । असति तस्सेव वच्चपिच्चदसओ । वच्चओ, तणविसेसो दर्भाकृतिर्भवति । असति तस्सेव भुंजपिच्चदसा भुंजो पिच्चिउ त्ति वा, विप्पिउ त्ति वा, विप्पिउ त्ति वा, कुट्टितो वा एगहं । असति उण्णियस्स उट्टितपट्टतो एगंगदसो । एगंगासति उण्णिय—उट्ट—सणादिदसा चारेयव्वा । एते उस्सग्गित—वाघातप्रकारा अभिहिता इत्यर्थः ॥ इदानिं अववातिकं दुविधं भण्णति—

[भा.८२१] आवातं तथ चैव य, तं नवरि दारुदंडगं होति ।

वाघाते अतिरेगो, इमो विसेसो तहिं होति ॥

चू. जहा उस्सग्गितं निव्वाघातं उन्निदसं, वाघातितं च उट्टादिदसं भणितं, आववातितं तथा वक्तव्यमित्यर्थः । रओहरणपट्टयदुण्णिसेज्जवज्जियं दारुदंडयमेव तं भवति । उस्सग्गिय-आववातितवाघाते अइरेगो इमो अन्नो वि दसाविसेसो भवति ॥

[भा.८२२] उवरिं तु भुंजयस्सा, कोसेज्जय—पट्ट—पात्त—पिंछे य ।

संबंधे वि य त्तो, एस विसेसो तु वाघाते ॥

चू. रओहरणपट्टे दारुदंडे वा भुंजदसा भवति । भुंजदसाऽसति कोसेज्ज दसा, कोसेज्ज वडओ भण्णति, तस्सासति दुगुल्लपट्टदसा, पट्टदसासति पोत्तदसा, पोत्तदसासति मोरंगपिंछदसा

‘संबंधे वि य ततो’ ति ततः कोसेतकादिविकल्पेसु वि संबंधासंबंधविकल्पेण रओहरणविकल्पा कार्या, आद्य भेदानाभावादित्यर्थः ॥ चतुर्भगार्थनिरूपणार्थं गाथाद्वयमाह—

[भा. ८२३] जं तं निव्वाघातं, तं एगं उष्णियं तु धेतत्त्वं ।
उस्सगियवाघातं, उद्दियसणवच्चमुंजं च ॥

चू. पूर्वार्धेन प्रथमभंगार्थं पश्चार्धेन द्वितीयभंगार्थं ॥

[भा. ८२४] निव्वाघातववादी, दारुगदंडुष्णियाहिं दसियाहिं ।
अववातियवाघातं, उद्दियसणवच्चमुंजदसं ॥

चू. पूर्वार्धेन तृतीयभंगार्थं । पश्चार्धेन चतुर्थभंगार्थं ॥

एवमेते चउरो भंगा विशेषार्थप्रदर्शनार्थमन्येनाभिधानप्रकारेण प्रदर्शयन्ते—

[भा. ८२५] अहवा उस्सगुस्सगियं च उस्सगओ य अववातं ।
अहवादुस्सगं वा, अववाओवाइयं चेव ॥

चू. उस्सगियनिव्वाघातादि चउरो जे भेया त एव चतुरः उस्सगोत्सर्गादि द्रष्टव्याः ॥

प्रथम—द्वितीयभंगप्रदर्शनार्थं, तृतीय—चतुर्थभंगप्रतिषेधार्थं चेदमाह—

[भा. ८२६] एगंगि उष्णियं खलु, असती तस्स दसिया उ ता चेव ।
ततो एगंगोद्दी, उष्णियउद्दियदसा चेव ॥

चू. एगंगियउष्णियं संबद्धदसागं जं तं उस्सगुस्सगितं । इदानीं उस्सगाववातितं भण्णति असति संबद्धदसागस्स उष्णिय—पट्टए उष्णियदसा लातिज्जंति, तस्सासति एगंगियं उद्दियं, तस्सासति उद्दियपट्टए उष्णियदसा, तस्सासति उद्दियपट्टए उद्दियदसा, तस्सासति उष्णियपट्टए सणादिदसा सव्वा नेया ॥ जओ भण्णति—

[भा. ८२७] एवं सण वच्च मुंज चिप्पिते कोस—पट्ट—दुगुले य ।
पोत्ते पेच्छेय तहा, दारुगदंडे बहू दोसा ॥

चू. असति उष्णियपट्टयस्स उद्दियपट्टए सणादिदसा सव्वा नेया । उद्दियपट्टासति सणयं एगंगियं । तस्सासति शणपट्टए उष्णियादिदसा नेया । वच्चगे वि एगंगियं उष्णियादिदसा सव्वा चारेयव्वा । एवं मुंजादिसु वि । नवरं — पिंछे पट्टयं न भवति ।

चोदग आह — ननु सणवच्चगादिपट्टगोसु कोसेज्जपट्टगादिदसा अणाइण्णा । आयरियाह — ता एव वरं, न दारुदंडयं पादुष्णं । कहं ? जतो दारुअदंडे बहू दोसा ॥ केते दोसा ? इमे—

[भा. ८२८] इधरहवि ताव गरुयं, किं पुण भत्तोग्गहे अधव पाणे ।
भारे हत्थुवघातो, पडमाणे संजमायाए ॥

चू. “इहरह” ति विणा भत्तपाणेण स्वभावेन गुरुरित्यर्थः । “किं” मित्यतिशये, “पुनः” विशेषणे जतो पडिग्गहे भत्तं वा पाणं वा गहितं तदा पुव्वं गुरु ततो गुरुतरं भवतीत्यर्थः । गुरुत्वा-द्धस्तोपघातः, पडमाणं गुरुत्वात् जीवोपघातं करोति, पादोवरि आतोवघातं वा, च सद्दा आणादओ दोसा । तम्हा दारुदंडयं पादपुंछणं न गेप्पियव्वं ॥ कारणओ गेप्पेज्जा । इमे य ते कारणा

[भा. ८२९] संजमखेत्तचुया वा, अद्धाणादिसु हिते व नट्टे वा ।
पुव्वकतस्स उ गहणं, उष्णिदसा जाव पिच्छं तु ॥

चू. जत्थ आहारोवहिसेजा काले वा सति सततं अविरोद्धो उवहि लब्धति, तं संजमखेतं, ताओ असिवातिकारणेहिं चुता । सेसं कंठं ॥

[भा.८३०] वेलुमओ वेत्तमओ, दारुमओ वा वि दंडगो तस्स ।
रयणी पमाणमेत्तो, तस्स दसा हौंति भइयव्वा ॥

चू. दसा तस्स भाजा । कथं ? यद्यऽसो त्रयोविंशांगुल तदा नवांगुल दसा । अथासौ चतुर्विंशांगुल तदा अष्टांगुला दसा । यद्यसौ पंचविंशांगुलः तदा सप्तांगुल दसा । दंडदसाभ्यां अहाकडे अकतमे द्वितीयं भनीयमित्यर्थः ॥

[भा.८३१] तं दारुदंडयं पादपुंछणं जो करे सयं भिक्ख ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तविराधणं पावे ॥

[भा.८३२] नट्टे हित विस्सरिते, ज्ञामियवूढे तहेव परिजुण्णे ।
असती दुल्लभपडिसेधतो य जतणा इमा तत्थ ॥

[भा.८३३] उस्सग्गियस्स पुव्वि निव्वाघाते गवेसणं कुजा ।
तस्सऽसती वाघाते, तस्सऽसती दारुदंडमए ॥

[भा.८३४] तम्मि वि निव्वाघाते, पुव्वकते चेव होति वाघाते ।
असती पुव्वकयस्स तु, कप्पति ताहे सयं करणं ॥

चू. तम्मि वि आववातिते नि वाघाते पुव्वकए गहणं, पच्छा वाघातपुव्वकए गहणं ।
असति पुव्वकतस्स पच्छा सयं करणं ॥

मू. (६०) जे भिक्खू दारुदंडयं गेण्हति, गेण्हंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६१) जे भिक्खू दारुदंडयं पादपुंछणं धरेइ, धरेंतं वा सातिज्जति ॥

चू. गहियं संतं अपरिभोगेन धारयति ।

मू. (६२) जे भिक्खू दारुदंडयं पादपुंछणं वितरइ, वितरेंतं वा सातिज्जति ॥

चू. अन्नमन्नस्स साधोर्ग्रहणं पतिपुट्टे "विचरति" ग्रहणानुज्ञां ददातीत्यर्थः ।

मू. (६३) जे भिक्खू दारुदंडयं पादपुंछणं परिभाएति, परिभाएंतं वा सातिज्जति ॥

चू. विभयणं दानमित्यर्थः ।

मू. (६४) जे भिक्खू दारुदंडयं पादपुंछणं परिभुंजइ, परिभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू. परिभोगो तेन कार्यकारणमित्यर्थः ।

[भा.८३५] एसेव गमो नियमा, गहणे धरणे तहेव य वियारे ।
परिभायण परिभोए, पुव्वो अवरम्मि य पदम्मि ॥

[भा.८३६] काउं सयं न कप्पति, पुव्वकतंपि हु न कप्पती धेतुं ।
धरणं तु अपरिभोगो, वितरण पुट्टे पराणुण्णा ॥

[भा.८३७] परिभायणं तु दानं, सयं तु परिभुंजणं तदुपभोगो ।
गहणं पुव्वकतस्स उ, सयं परिकप्पते य धरणादी ॥

चू. गहणं नियमा पुव्वकयस्स, धारणादिपदा पुण चउरो सयं कते, परकते वा भवंति ।
सूत्राणि पंच ॥

मू. (६५) जे भिक्खू दारुदंडयं पादपुंछणं परं दिवद्वाओ मासाओ धरेइ, धरेंतं वा सातिज्जति
 चू. आणादि, आयसंजमविराहणा, मासलहु पच्छिंतं ।

[भा. ८३८] उस्सग्गित-वाघातं, अहवा तं खलु तहेव दुविधं तु ।
 जो भिक्खू परियद्दइ, परं दिवद्वाउ मासातो ॥

चू. उस्सग्गियवाघातादि तिन्नि वि परं दिवद्वातो मासा उवरि कहुंतस्स दोसा इमे-
 [भा. ८३९] सो आणा अणवत्थं मिच्छत्तविराधणं तधा दुविधं ।
 पाति जम्हा तेणं, अन्नं पाउंछणं मग्गे ॥

चू. "अन्नं" ति उस्सग्गियनिव्वाघातियं ॥

[भा. ८४०] इतरह वि ताव गरुयं, किं पुण भत्तोग्गहे अव पाणे ।
 भारे हत्थुवघातो जति पडणं संजमाताए ॥

चू. पूर्ववत् । तेन गुरुणा दंदपापुंछणेण हत्थोवघाएहिं धेप्पति, पडंतं वा पायं विराहेज्जा,
 तत्थ अणागाढाति विराहणा, छक्कायविराहणा वा करेज्ज ॥ तम्हा परं दिवद्वाओ मासातो न
 बोद्धवं, अन्नं मग्गियच्चं इमाए जयणाए-

[भा. ८४१] उस्सग्गियवाघाते, सुत्तत्थ करेति मग्गणा होति ।
 बितियम्मि सुत्तवज्जं, ततियम्मि तु दो वि वज्जेज्जा ॥

चू. "बितियं" अववायुस्सग्गि, "ततियं" अववाताववातितं ॥

[भा. ८४२] चत्तारि अधाकडए, दो मासा होंति अप्पपरिकम्मे ।
 तेन पर वि य मग्गेज्जा, दिवद्दमासं सपरिकम्मं ॥

[भा. ८४३] एवं वि मग्गमाणे, जदि अन्नं पादपुंछणं न लभे ।
 तं चेवऽणुकडढेज्जा, जावऽन्नं लब्भती ताव ॥

[भा. ८४४] एसेव गमो नियमा, समणीणं पादपुंछणे दुविधे ।
 नवरं पुण नाणत्तं, चप्पडओ दडओ तासिं ॥

चू. दुविहं-उस्सग्गियं उववातितं च । तासिं दंडए विसेसो हत्थकम्मादिपरिहरणत्थं चप्पडओ
 कज्जति, न वृत्ताकृतिरित्यर्थः ॥

मू. (६६) जे भिक्खू दारुदंडयं पादपुंछणयं विसुयावेइ, विसुयावेतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ८४५] विसुआवणसुक्कवणं, तं वच्चयभुंजयिच्चसंबद्धे ।
 तं कढिण दोसकारण, न कप्पी सुक्कवेतुं जे ॥

चू. तं विसुआवणं पडिसिज्जति । वच्चयभुंजयिच्चिप्पिएसु तद्दसिएसु वा, ते य सुक्का
 अतिकढिणा भवंति पमज्जणादिसु य ॥

चोदक आह-तद्दोसपरिहारस्थिणा सब्वहानकायव्वमेव? आचार्याह-नइति उच्यते-

[भा. ८४६] नद्धे हित विस्सरिते, ज्ञामियवूढे तहेव परिजुण्णे ।
 असती दुल्लभपडिसेधतो य जतणा इमा तत्थ ॥

चू. एयमादिकारणेहिं कायच्चं इमाए जयणाए ॥

[भा. ८४७] उस्सग्गियस्स पुच्चिं, निव्वाघाते गवेसणं कुज्जा ।
 तस्सऽसती वाघाते, तस्सऽसती दारुदंडमए ॥

चू. कंठा ॥ मा जीवविराहणा भविस्सति । अतो न उल्लेति न वा सुक्खवेति । कारण उल्लेज्जा-

[भा.८४८] वितियपदे वासासू, उदुबन्दे वा सिद्य त्ति तिमेज्जा ।
विसायावण छायाए, अद्धातवमातवे मलणा ॥

चू. वासाकाले वग्धारियवुट्टिकायम्मि सग्गामपरग्गामे भिक्खुवादिगतस्स उल्लेज्जा । उदुबन्दे “वासिय” त्ति स्यात् कदाचित् ॥ कथं ? उच्यते

[भा.८४९] उत्तरमाणस्स नदिं, सोधेत्तस्स व दवं तु उल्लेज्जा ।
पडिनीयजलक्खेवे, धुवणे फिडिते व्व सिण्हाए ॥

चू. पडिनीएण वा जले खित्ते सच्चोवहि कप्पे वा तं धोतुं, पंधातो वा फिडियस्स उप्पहे उत्तरणेसु ओसाए उल्लेज्ज ॥ असुक्खवेत्तस्स इमे दोसा-

[भा.८५०] कुच्छणदोसा उल्लेण दावितकज्जपूरणं कुणति ।
उंडा य पमज्जंते, मलो य आऊ ततो विसुवे ॥

चू. उल्ले असुक्खवेत्तस्स कुहए पमज्जणकज्जं च न करेति । अहउल्लेण पमज्जति तो दसंतेसु गोलया पडिबज्जंति, मलिणे य वासासुं आउवधो भवति । एवं दोसगणं नाउं विसुआवे ति छायाए । जति न सुक्खेज्ज तो “अद्धायवे” देति, तह वि असुक्खवंते “आयवे” सुक्खवेति, अंतरंतरे “मलेउं” पुणो आयवे ठवेति, एवं जाव मुक्खं मूदुकारणत्वात् ॥

मू. (६७) जे भिक्खू अचित्तपइट्ठियं गंधं जिघति जिघंत वा सातिज्जति ॥

चू. निज्जीवे घंदनादिकट्ठे गंधं जिघति मासलहुं ।

[भा.८५१] जो गंधो जीवजट्ठो, दव्वं मीसो य हाति अचित्तो ।
संबद्धासंबद्धा य, जिघणा तस्स नातव्वा ॥

मू. (६८) जे भिक्खू पदमग्गं वा संकमं वा आलवण वा सयमेव करेति; करेत्तं वा सातिज्जति ।

चू. पूर्ववत्, नवरं मासलहुं परकरणवज्जणं च । शेषं सनियुक्तिकं पूर्ववत् ।

मू. (६९) जे भिक्खू दग्गीणियं सयमेव करेइ; करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (७०) जे भिक्खू सिक्कगं वा सिक्कगन्तगं वा सयमेव करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (७१) जे भिक्खू सोत्तियं वा रज्जुयं वा (चिलिमिलिं वा) सयमेव करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (७२) जे भिक्खू सूईए, उत्तरकरणं सयमेव करेइ; करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (७३) जे भिक्खू पिप्पलयस्स उत्तरकरणं सयमेव करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (७४) जे भिक्खू नहच्छेयणस्स उत्तरकरणं सयमेव करेइ; करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (७५) जे भिक्खू कण्णसोहणयस्स उत्तरकरणं सयमेव करेइ; करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (७६) जे भिक्खू लहुसगं फरुसं वयति, वयंतं वा सातिज्जति ॥

चू. “लहुसं” ईषदल्पं स्तोकमिति यावत् “फरुसं” नेहवज्जियं अनं साहुं वदति भाषतेत्यर्थः
तं च फरुसं चउव्विहं-

[भा. ८५२] दव्वे खेत्ते काले, भावम्मि य लहुसगं भवे फरुसं ।

एतेसिं नाणत्तं, वोच्छामि अहानुपुव्वीए ॥

चू. एतेसिं दव्वखेत्तकालाणं जहासंखं इमं वक्खाणं ॥

[भा. ८५३] दव्वम्मि वत्थपत्तादिएसु खेत्ते संथारवसथिमादीसु ।

काले तीतमनागत, भावे भेदा इमे होंति ॥

[भा. ८५४] वत्थादिमपस्संतो, भणाति को नं सुवती महं तेणं ।

खेत्ते को मम ठाए, चिद्धति मा वा इहं ठाहि ॥

चू. आदिग्गहणेणं डगलग-सूतिपिप्पलगादओ वि घेषंति । दव्वे वत्थपत्तादिएसु ति अस्य व्याख्या-वत्थपत्तसूद्गादि अप्पणोच्चि या अपस्संतो एवं भणति-महं अत्थि ति काउं इस्साभावेण को निहं लभति ? इस्साभावेण वा महं तेन हडं एवं दव्वओ लहुसयं फरुसं भासति । खेत्तओ लहुसयं फरुसं तस्स संथारभूमीए कं चिद्धयं पासित्ता भणति “को ममं संथारभूमीए ठाति अप्पं जाणमाणो” । अहवा - मा मम संथारभूमीए ठाहि ॥ “काले तीतमनागते” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ८५५] गंतव्वस्स न कालो, सुहसुत्ता केन बोधिता अन्हे ।

हीणाहियकालं वा, केण कतमिणं हवति काले ॥

चू. ते साहुणो पए गंतुमणा ततो उट्टविजंतो भणति - गंतव्वस्स न कालो, अज्ज वि सुहसुत्ता, केण वेरिएण अधन्नेण पडिबोहिया अन्ह । अहवा - हीणं अधियं वा कालं केण कयमिणं तं च इमं भवति काले “हीनातिरित्ती” ॥

[भा. ८५६] गंतव्वोसह-पडिलेह-परिण्णा-सुवण-भिक्ख-सज्जाए ।

हीणाहि वितहकरणे, एमादी चोदितो फरुसं ॥

चू. गिलाणस्स ओसहट्टाए गंतव्वे हीनातिरित्तं । अहवा - आयरियपेसणादिनिमित्ते गिलाणोसहोवओगे व पच्चूसावरण्हेसु पडिलेहणं पडुच्च, “परिण्णे” ति जेण पोरिसिमादियपच्चक्खयं-तस्स पारि उकामस्स भत्तादीणं वा गंतुकामस्स उग्घाडा नवेति भत्तपच्चक्खायस्स वा समाहिपाणगादि आणेयव्वा हीनाधिकं कत्तं, पादोसियं वा काउं सुविणे सुविउ कामाणं, भिक्खं वा हिंडिउं कामाणं, सज्जाए पट्टवणावेलं पडुच्च कालवेलं वा, एवमाइसु कारणेसु हीनाधियं करंतो चोइओ फरुसं वएज्जा ॥ अहवा इमो फरसवयणुप्पाए प्पगारो-

[भा. ८५७] गच्छसि न ताव कालो, लभसु धितिं किं तडप्फडस्सेवं ।

अतिपच्छसि विबुद्धो, किं ज्जसितं पएतव्वं ॥

चू. गुरुणा पुव्वं संदिद्धो ओसहातिगमणे अन्नं तत्थेव गंतुकामं साधुं पुच्छति-गच्छसि ? सो पुच्छितसाधु फरुसं वयति-न ताव कालो, लभशउ धितिं, किं तडप्फड सेवं । अहवा - सो चेव पुच्छिओ भणति पच्छद्धं कठं । एस गहत्थो पडिलेहणादिपदेसु जत्थ जत्थ जुज्जते तत्र तत्र सर्वत्र योज्यम् ॥ अहवा - दव्वादिनिमित्तं एवं फरुसं भासति-

[भा. ८५८] वत्थं वा पायं वा, गुरुण जोगं तु केणिमं लद्धं ।

किं वा तुमं लभिस्ससि, इति पुट्ठो बेति तं फरुसं ॥

चू. एगेण अभिग्गहाणभिग्गहेण साधुणा गुरुपाओग्गं वत्थ पत्तं संधारगादि उग्गमियं, तमन्नेन साहुणा दिट्ठं, तेन सो उग्गमेंतसाहू पुच्छिओ—केणुगगमितं ? सो भणति— मया, किं वा त्वं क्षमः पाषाणावलद्धो अलद्धिमान् लप्स्यसि, एवं फरुसमाह ॥ इदानिं खेतं पडुच्च—

[भा.८५९] खेतमहायणजोग्गं, वसधी संधारगा च पाओग्गा ।
केणुगगमिता एते, तहेव फरुसं वदे पुट्ठो ॥

चू. क्षेत्रेऽप्येवम् ॥ इदानिं तीतमनागतकारं पडुच्च—

[भा.८६०] उडुवास सुहो कालो, तीतोत केणेस जो इओ अम्हं ।
जो एस्सति वा एस्से, तहेव फरुसं वदे अहवा ॥

चू. “उडु” ति उडुबद्धकालो, “वास” ति वासाकालो । अहवा— “उडु” ति रिउ तस्मिन् वासः सुखेन उडुवाससुखः । शेषं कंठ्यं ॥ दव्वादि सु पच्छित्तं भण्णति—

[भा.८६१] दव्वे खेत्ते काले, मासो लहुओ उ तीसु वि पदेसु ।
तवकालविसिट्ठो वा, आयरियादी चउण्हं पि ॥

चू. दव्वखेतकालनिमित्तं फरुसं वयंतस्स पतेयं मासलहुं । अथवा मासो चैव आयरियस्स दोहिं गुरुं । उवज्झायस्स तवगुरु । भिक्खुस्स कालगुरु । खुडुगस्स दोहिं लहू ॥
इदानिं भाव फरुसं—

[भा.८६२] भावे पुण कोधादी, कोहादि विणा तु कहं भवे फरुसं ।
उवयारो पुण कीरति, दव्वाति समुप्पती जेणं ॥

चू. पुणसद्दो विसेसणे, किं विशेषयति ? भण्णति— दव्वादि एसु वि कोहादिभावो भवति; इह तु दव्वादिनिरवेक्खो कोहादिभावो घेप्पति । एवं विसेसयति । दव्वादि सु कोहादिणा विना फरुसं न भवति ।

चोदग आह— तो किमिति दव्वादि फरुसं भन्नति भावफरुसमेव न भन्नइ ? आचार्याह—
द्रव्यादीना उपचारकरणमात्रं, यतस्ते क्रोधादयः द्रव्यादिसमुत्था भवन्तीत्यर्थः ॥

भावफरुस—उप्पत्तिकारणभेदा इमे—

[भा.८६३] आलत्ते वाहित्ते, वावारित पुच्छिते निसट्ठे य ।
फरुसवयणम्मि एए, पंचेव गमा मुणेयव्वा ॥

चू. “आलत्ते वाहित्ते वावारित” एषां त्रयाणां व्याख्या—

[भा.८६४] आलावो देवदत्तादि, किं भो ति किं व वंदे ति ।
वाहरणं एहि इओ, वावारण गच्छ कुण वा वि ॥

चू. “पुच्छ—निसट्ठाण” दुवेण्ह वि इमा व्याख्या—

[भा.८६५] पुच्छा कताकतेसुं, आगतवच्चंत आतुरादीहिं ।
निसिरण हिंडसु गेण्हसु, भुंजसु पिअ वा इमं भंते ॥ कंठा ।

चू. पंचसु आलवणादिपदेस एक्केके पदे इमे— छप्पगारा नेया—

[भा.८६६] तुसिणीए हुंकारे, किं ति च किं चडकरं करेसि ति ।
किं निव्वुती न देसी, केवतियं वावि रडसि ति ॥

चू. पुरिसोपुरिसेणालतो तुसिणीयादिछणहपदाण अन्नतरं करेति । एवं वाहितो वि, वावारिओ वि, पुच्छओ वि, निसिद्धो वि । ते य पुरिसा इमे - आयरिओ, १ उवज्झाओ, २ भिक्खू, ३ थेरो, ४ खुट्ठो य ५ एते आलवंतगा आलप्पा वि एते चेव । संजतीओ वि एंचेव । तं जहा - पवत्तिणी, १ अभिसेया, २ भिक्खुणी, ३ थेरी, ४ खुट्ठी य ५ ॥

इयाणि आयरिएण आलवणादिसु जं पच्छित्तं, तं इमाए गाहाए गहितं -

[भा. ८६७] मासो लहुओ गुरुओ, चउरो लहुगा य हीति गुरुगा य ।

छम्मासा लहुगुरुगा, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू. एयं चेव पच्छित्तं चारणप्पओगेण इमाहिं दोहिं गाहाहिं दंसिज्जइ-

[भा. ८६८] आयरिएणालत्तो, आयरिए सोच्च तुसिणीए लहुओ ।

रडसि त्ति छग्गुरंतं, वाहिते गुरुयादि छेदंतं ॥

[भा. ८६९] लहुयादी वावारिते, मूलंतं पुच्छिए गुरु नवमं ।

निस्सट्ठे छसु पदेसु, छल्लहुगादी उ चरमंतं ॥

[भा. ८७०] पप्पायरियं सोधी, आयरियस्सेव एस नातव्वा ।

एक्केक्कगपरिहीणा, पप्पभिसेगादि तस्सेव ॥

चू. तस्येति आचार्यस्य । तेसं इमो चारणप्पओगो आयरिएणायरिओ आलत्तो जदि तुसिणीओ अच्छति, तो से मासलहुं । हुंकारं करेइ मासगुरुं । किं त्ति भासति चउलहुं । किं चडगरं कोसि त्ति भासति चउगुरुं । किं निव्वुत्तिं न दैसि त्ति भासति छल्लहुयं । केवइयं रडसि त्ति भासति छग्गुरुयं ।

आयरिएणायरिओ वाहितो तुसिणीयादिसु मासगुरुगादि छेदे ठाति । आयरिएणायरिओ वावारितो तुसिणीयादिसु छसु पदेसु चउलहुगाइ मूले ठायति । आयरिएणायरिओ पुच्छिओ तुसिणीयादिसु छसु पदेसु चउगुरुगादि अणवट्ठे ठायति । आयरिएणायरिस्स निसिद्धं तुसिणीयादिसु छसु पदेसु चउलहुगाइ पारंचियं ठायति । एवं आयरिओ उवज्झायं आलवति । तत्थ आलवनादिनिसिद्धं तेसु पंचसु पएसु चारणियापओगेण गुरुभिन्नमासाढत्तं अणवट्ठे ठायति । आयरिएण भिक्खू आलत्तो - तत्थ वि पंचसु छसु पएसु तत्थ वि चारणियप्पओगेण लहुअभिन्नमासाढत्तं मूले ठायति ।

आयरिएण थेरा आलत्ता गुरुअवीसराइंदिए आढत्ते छेदे ठायति ।

आयरिएण खुट्ठा आलत्ता लहुअवीसराइंदियआढत्तं छग्गुरुए ठायति ॥

इयाणि उवज्झाय-भिक्खू-थेर-खुट्ठाणं चारणिया भन्नति । तत्थिमा गाहा -

[भा. ८७१] आयरिआ अभिसेओ, एक्कगहिणो तदेक्किणा भिक्खू ।

थेरे तु तदेक्केणं, थेरा खुट्ठा वि एक्केणं ॥

चू. इमा चारणिया-उवज्झाओ आयरियं आलवति । एवं उवज्झाओ उवज्झायं, उवज्झाओ भिक्खुं, उवज्झाओ थेरं, उवज्झाओ खुट्ठं । सव्वचारणप्पओगेण एक्केकपदहीणं पन्नर-सगुरुयराइंदियाढत्तं अणवट्ठे ठायइ । भिक्खू वि तदेगपदहीणो सव्वचारणप्पओगेण लहुपन्नरसराइंदियाढत्तं मूले ठायति । थेरो वि तदेकपदहीणो सव्वचारणप्पओगेण लहुपन्न-

सराइंदियाढत्तं मूले ठायति । थेरो वि तदेकपदहीणो सव्वचारणप्पओगेण गुरुदसराइंदियाढत्तं छेदे ठायति । खुड्डो वि तदेकपदहीणां सव्वचारणप्पओगेण लहुदसराइंदियाढत्तं छग्गुरु ठायति ॥ इदानि संजतीण पच्छित्तं भन्नति, तत्थिमा गाहा-

[भा. ८७२] भिक्खुसरिसी तु गणिणी, थेरसरिच्छी तु होति अभिसेगा ।

भिक्खुणि खुड्डसरिच्छा, गुरु लहु पणगादि दो इतरे ॥

चू. आयरिओ पव्वत्तिणिं आलवति सा तुसिणीयादि पदे करेति; तत्थ से पच्छित्तं भिक्खुसरिसं; तं च उवजुञ्जिय दडुव्वं । जहा थेरे आलवन्ते आयरियादीण पच्छित्तं, तहा आयरिणा-लत्ताए अभिसेयाए पच्छित्तं दडुव्वं । जहा खुड्डायरियाईण पच्छित्तं तहा आयरिय भिक्खुणीए दडुव्वं । हा आयरिओ थेरिं आलवति सा तुसिणीयादिपदेसु सव्वचारणप्पओगेण गुरुअपचद-सराइंदियाढत्तं छल्लहुए ठायति ।

आयरिओ खुड्डिं आलवति तदा सव्वचारणप्पओगेण लहुपंचदसराइंदियाढत्तं चउगुरुए ठायात् । उवज्झाओ पव्वत्तिणिमाइयासु सव्वचारणप्पओगेण गुरुदसराइंदियाढत्तं छेदे ठायति ते पव्वत्तिणिमाइयासु गुरुगणगाढत्तं छल्लहुए ठायति । खुड्डो पव्वत्तिणिमाइयासु लहुगणगाढत्तं चउगुरुए ठायति इतरग्गहणा थेरी खुड्डी य दडुवा ।

जहा आयरियादओ पव्वत्तिणिमादियासु चारिय तहा पव्वत्तिणिमादियाओ वि आयरियादिसु वारेयव्वा, सव्वचारणप्पओगेण पच्छित्तं तहेव, पव्वत्तिणिमाइया पव्वत्तिणिमाइयासु पच्छित्ता जहायरियव्वत्तिणिमादिसु तहा वत्तव्वा । इत्थं पुण जत्थ जत्थ मासलहुं तत्थ तत्थ सुत्तनिवाओ, भिक्खुसदंशी गणिणीरिति वनात् सर्वत्र भिक्षुस्थानात् प्रथमं प्रवर्तते ॥

फरुसवयणे इमे दोसो-

[भा. ८७३] एतेसामण्णयरं, जे भिक्खू लहुसगं वदे फरुसं ।

सो आणा अणवत्थं मिच्छत्तविराधणं पावे ॥

चू. कारणओ पुण भासेज्जा वि-

[भा. ८७४] बितियपदमणप्पज्जे, अपज्जे वा वइज्ज खरसज्जे ।

अनुसासणावएसा, वएज्ज व वि किं चि न ड्वाए ॥

चू. खित्ताइचित्तो भणेज्ज वा, आयरियादि खरसज्जे वा भणेज्जा, अन्नहा न वाइ । मूदुवि अनुसासणं पडुच्च भणेज्ज, टक्क-मालव-सिंधुदेसिया सभावेण फरुसभासी पंडगादि वा वि किं चि तीव्वो फरुसवयणेण सो य फरिसावितो असहमाणो गच्छइ ॥

मू. (७७) जे भिक्खू लहुसगं मुसं वएति; वए तं वा सातिज्जति ॥

चू. “मुसं” अलियं, ‘लहुसं-अल्पं, तं वदओ मासलहुं । तं पुण मुसं चउव्विहं -

[भा. ८७५] दव्वे खेत्ते काले, भावे य लहुसगं मुसं होति ।

एतेसिं नाणत्तं, वोच्छामि अहानुपुव्वीए ॥

चू. “नाणत्तं” विसेसो, “आणुपुव्वीए” दव्वादिउवत्रासकमेण वक्खाणं ॥ ८७५ ॥
इमे दव्वादि उदाहरणा -

मू. (८७६) दव्वम्पि वत्थपत्तादिएसु खेत्ते संथारवसधिमादिसु ।

काले तीतमनागत, भावे भेदा इमे ह्येति ॥

चू. पढमपादस्स वक्खाणं—

[भा. ८७७] मज्झ पडो नेस तुहं, न यावि सोतस्स दव्वतो अलियं ।

गोरस्सं व भणंते, दव्वभूतो व जं भणति ॥

चू. वत्थं पादं च सहसा भणेज्जा, मज्झेस न तुज्झं, सहसा गोरश्वं ब्रुवते, द्रव्यभूतो वा अनुपयुक्त इत्यर्थः ॥ अहवा दव्वालियं इमं—

[भा. ८७८] वत्थं वा पादं वा, अन्नेणुप्पाइयं तु सो पुडो ।

भणति मए उप्पाइयं, दव्वे अलियं भवे अहवा ॥

चू. वत्थपादादि अन्नेनुग्गमिआ अन्नो भणइ मए उप्पाइया ॥ दव्वओ अलियं गयं ।

खेत्तओ “संधारवसतिमादीसु” अस्य व्याख्या—

[भा. ८७९] निसिभादीसम्मूढो, परसंधारं भणाति मज्झेसो ।

खेत्तवसधी व अन्नेनुग्गमिता वेत्ति तु मए त्ति ॥

चू. “निसि” ति राईए अंधकारे सम्मूढो परसंधारभूमिं अप्पणो भणइ; मासकप्पपाउग्गं वा वासावासपाओग्गं वा खित्तं वसही रिउखमा, अन्नेनुग्गमिया भणाति मए त्ति ॥ खित्तओ मुसावाओ गओ । “काले तीतमनागए” ति अस्य व्याख्या—

[भा. ८८०] केणुवसमिओ सद्धो, मए त्ति न या सो तु तेन इति तीए ।

को नु हु तं उवसामे, अणातिसेसी अहं वस्सं ॥

चू. एक्को अभिग्गहमिच्छो एणेण साहुणा उवसामिओ । अन्नो साहू पुच्छिओ केणेस सद्धो उवसामिओ ? अन्नया विहरंतेणमएत्ति । एवं “तीए” एणो अभिग्गहमिच्छो अरिहंतसाहुपडिणीओ, साहूण य समुल्लावे को नु तं उवसामेज्ज । तत्थ एको साहू अणातिसतो भणति — सो य अवस्सं मया उवस्सं मया उवसामियव्वो एवं एष्यकालं प्रति मृषावादः ॥

अहवा कालं पडुच्च इमो मुसावादो —

[भा. ८८१] तीतम्मि य अट्टम्मी, पच्चुप्पण्णे यऽनागते चेव ।

विधिसुत्ते जं भणितं, अन्नातनिस्संकितं भावे ॥

चू. तीतमनागतपडुप्पन्नेसु कालेसु जं अपरित्रायं तं निस्संकियं भासंतस्स मुसावाता भवति । “विधिसुत्तं” दसवेयालियं, तत्थ वि वक्कसुद्धी, तत्थ जे कालं पडुच्च मुसावादसुत्ता ते इह दट्ठत्व ॥ “भावे भेदो इमो” ति अस्य व्याख्या—

[भा. ८८२] पयला उल्ले मरुए, पच्चक्खाणे य गमण परियाए ।

समुद्देस संखडीओ खुडुग परिहारिय मुहीओ ॥

[भा. ८८३] अवस्सगमणं दिस्सासू, एगकुले चेव एगदव्वे य ।

पडियाक्खित्ता गमणं, पडियाक्खित्ता य भुंजणं ॥

चू. दोऽवि गाहा जहा पेढे पूर्ववत् ॥

दव्वादिमुसावायं भासंतस्स किं भवइ ? आयरियाह—

[भा. ८८४] एत्तेसामन्नयरं, जो भिक्खू लहुसयं मुसं वयति ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तविराधणं पावे ॥

चू. कंठा ॥ कारणओ भासेज्जा वि-

[भा.८८५] बितियपदं उट्ठाहे, संजमहेउं व बोहिए तेणे ।

खेत्ते वा पडिणीए, सेहे वा वादमादीसु ॥

चू. उट्ठाहरक्खणद्धं, जहा केण ति पुट्ठो - तुब्भं लाउएसु समुदेसी ? न च त्ति वत्तव्वं ।
“संजमहेउं” अत्थि ते केति मिया दिट्ठा ? दिट्ठेसु वि न दिट्ठ त्ति वत्तव्वं । “बोधिता” मिच्छा,
तेसिं भीओ भनिज्ज - “एसो खंधावारो एति” त्ति । तेणेसु “एस सत्तो एति” त्ति, “अवसरह”
“खेत्ते” धीयार (जाइ) भाविए “बंभणो अहमि” त्ति भासए, जत्थ वा साहू न नज्जति तत्थ
पुच्छित्तो भणति सेय परिव्वायगा मो । कोइ कस्सइ साहुस्स पदुट्ठो, सो च तं न जाणति, ताहे
भणेज्जा “नाहं सो, न वा जाणे, परदेसं वा गओ” त्ति भणेज्जा ॥ सेहं वा सण्णायगा पुच्छंति-
तत्थ भनिज्जा “नत्थेरिसो न जाणे, गत्तो वा परदेसं” । वादे असंतेणा वि परच्चादिं निगिण्हिज्जा ॥

मू. (७८) जे भिक्खू लहुसगं अदत्तमादियइ, आदियंतं वा सातिज्जति ॥

चू. “लहुसं” थोवं, “अदत्तं” तेण्णं, “आदियणं” गहणं, “साइज्जणा” अनुमोयणा,
मासलहु पच्छित्तं । अदत्तं दव्वादि चउच्चिहं -

[भा.८८६] दव्वे खेत्ते काले, भावे य लहुसगं अदत्तं तु ।

एतेसिं पाणत्तं, वोच्छामि अहानुपुव्वीए ॥

चू. दव्व-खेत्त-कालाणं इमं वक्खाणं-

[भा.८८७] दव्वे इक्कडकढिणादिएसु खेत्ते उच्चारभूमिमादीसु ।

काले इत्तरियमवी अजाइतु चिट्ठमाईसु ॥

चू. वणस्सतिभेदो “इक्कडा” लाडाणं पसिद्धा । कढिणो वंसो आदिग्गहणातो अवलेहणिया
दारुदंडयपादपुंछणमादि एते अणणुत्राते गिन्हति । खेत्तओ अदत्तं गिन्हति उच्चारभूमि आदि,
आदिग्गहणाओ पासवणताउअणिह्लेवणभूमीए अननुन्नवित्ता उच्चारती आयइ । खित्तओ अदत्तं
गतं ।

काले “इत्वरं” स्तोकं अननुन्नवित्ता चिट्ठति । भिक्खादि हिंडतो जाव वासं वासति वित्तिच्चं
वा पडिच्छति, अद्धाणे वा, अननुवेत्ता रुक्खहेट्ठामु चिट्ठति, निसियति, तुयड्ठति वा । दव्वातिसु
तिसु वि मासलहुं ॥ इदानिं भावे अदत्तं-

[भा.८८८] भावे पाउग्गस्सा, अननुणवणाइ तप्पढमताए ।

ठायंते उडुबद्धे, वासाणं वुट्ठवासे य ॥

चू. उडुबद्धे वासासु वा वुट्ठवासे वा तप्पढमयाए पायोग्गाऽननुन्नवणभावेण परिणयस्स
दव्वादिसु चेव भावओ लहुसं अदत्तं । उडुवासवुट्ठेसु जं जोग्गं तं पाउग्गं भण्णति ॥ लहुसमदत्तं
गेण्हंतस्स को दोसो ? इमो -

[भा.८८९] एतेसामण्णयरं, लहुसमदत्तं तु जो तु आतियइ ।

सो आणा अणवत्थं मिच्छत्तविराधणं पावे ॥

चू. कारणतो गेण्हतो अपच्छित्ती अदोसो य-

[भा. ८९०] अद्धाणे गेलण्णे, ओमसिवे गामाणुगामिमतिवेला ।

तेणा सावय मसगा, सीतं वासं दुरहियासं ॥

चू. अद्धाणाओ निग्गतो परिसंतो गामं वियाले पत्तो ताहे अननुणवितं इक्कडाति गेण्हेज्ज, वसहीए वि अननुणवियाए ठाएज्ज । असिवगहिताणं न कोति देति ताहे अदिन्नं तणसंधारगादि गेण्हेज्ज । गामानुगामं दूइज्जमाणा वियाले गामं पत्ता जइ य वसही न लब्भति ताहे बाहिं वसंतु, मा अदत्तं गेण्हंतु, अह बाहिं दुविधा तेणा – सिंघा वा सावया, मसगोहिं वा खज्जिज्जति, सीयं वा दुरहियासं, जहा उत्तरावहे अनवरतं वा वासं पडति ॥

[भा. ८९१] एतेहिं कारणेहिं, पुव्वं उ घेतुं पच्छणुणवणा ।

अद्धाणनिग्गतादी, दिट्ठमदिट्ठे इमं होति ॥

चू. एतेहिं तेणातिकारणेहिं वसहिसामिए दिट्ठे अनुणवणा, अदिट्ठे अद्धाण निग्गयादि सयणसमोसिगाइ अनुणवेत्तुं घरसामिण अदिण्णं उ घेतुं पच्छा घरसामियमनुणवेति ॥

इमेण विहाणेण-

[भा. ८९२] पडिलेहणऽनुणवणा, अनुलोमण फरुसणा य अधियासे ।

अतिरिच्चणंमि दायण, निग्गमणे वा दुविध-भेदो ॥

चू. “पडिलेह”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ८९३] अब्भासत्थं गंतूण पुच्छणा दूरयत्तिमा जतणा ।

तद्विसमेत्तपडिच्छण, पत्तम्मि कहिं ति सब्भावं ॥

चू. सो घरसामी जदि खेतं खलंगं वा गतो जति अब्भासे तो गंतुं अनुणविज्जति । अह दूरं गतो ताहे संघाडओ नामचिंधेहिं आगमेउं तं दिसं अदूरं गंतुं पडिक्खति आहे सहू (साहू) समीवं ती ताहे सब्भावो कहिज्जति । जहा तुज्ज वसहीए ठियामो ति ॥

इदानि तुमं अनुजाणसु । जति दिट्ठदिन्ना तो लट्ठं । अह से सुवियत्तं न देति वा ताहे अनुलोमवयणेहिं पन्नविज्जति-

[भा. ८९४] अनुसासणं सजाती, सजातिमेवेति तह वि तु अट्ठंते ।

अभियोगनिमित्तं वा, बंधण गोसे य ववहारो ॥

चू. जहा गोजाती गोजातिमंडलचुतो गोजातिमेव जाति; आसण्णे वि नो महिस्सादिसु ठिंति करेति एवं वयं पि माणुसमेवेमो । जति तहवि न देति फरुसाणि वा भणति, ताहे सो फरुसं न भणति; अधिया सिज्जइ । जइ तह वि निच्छुब्भेज्ज ततो विज्जाए चुण्णेहिं वा वसी कज्जति, निमित्तेण वा आउंटाविज्जति । तस्सासति रुक्खमातिसु बाहिं वसंतु; मा य तेन समं कलहंतु ।

अह बाहिं दुविहमेओ-आय-संजमाण, उवकरण-सरीराण वा, संजम-चरित्ताण वा, पन्नवणं च अतिरिच्चते लंघतेत्यर्थः । ताहे भणति - अम्हे सहामो, जो एस आगतिमंतो एस रायपुत्तो न सहिस्सति एस वा सहस्सजोही सोवि कयकरणो किं धि करणं दाएति; जहा “विस्सभूतिणा मुट्ठिण्हारेण खंधम्मि कविट्ठा पाडिया” । एस दायणा । तह वि अट्ठायमाणे बंधिउं ठवेति जाव पभायं । सो य जइ रायकुलं गच्छति तत्थ तेन समाणं ववहारो कज्जति । कारणियाणं अगगतो भणति - अम्हेहिं रायहियं आचिट्ठंतेहिं बड्ढो । जइ अम्हे बाहिं मुसिता

सावएहिं वा खजंता तो रन्नो अहियं अयसो य भवंतो । परकृतनिलयाश्च तपस्विनः, रायरक्खियाणि य तवोधनानि, न दोषेत्यर्थः ॥

मू. (७९) जे भिक्खू लहुसएण सीतोदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा हत्थाणि वा पादाणि वा कण्णाणि वा अच्छीणि वा दंताणि वा नहाणि वा मुहं वा उच्छोल्लेज्ज वा पधोवेज्ज वा; उच्छाल्लेत्तं वा पधोवेत्तं वा सातिज्जति ॥

चू. “लहुसं” स्तोत्रं याव तिन्नि पसती सीतोदगं सीतलं, उसिणोदगं उण्हं “वियडं” ववगतजीवं । एत्थ सीतोदगवियडेहिं सपडिवक्खेहिं चउभंगो । सुत्ते य पढम—ततियभंगा गहिया दो हत्था हत्थाणि वा, दो पादा पादाणि वा, बत्तीसं दंता दंताणि वा, आसए, पोसए य, अन्ने य इंदियमुहा, मुहाणि वा, “उच्छोलणं” धोवणं, तं पुण देसे सव्वे य । निज्जुत्तिवित्थरो इमो—

[भा.८९५] तिन्नि पसती य लहुसं, वियडं पुण होति विगतजीवं तु ।

उच्छोलणा तु तेणं, देसे सव्वे य नातव्वा ॥

[भा.८९६] आइण्णमणाइण्णा, दुविधा देसम्मि होति नायव्वा ।

आइण्णा वि य दुविधा, निक्कारणओ य कारणओ ॥

चू. देसे उच्छोलणा दुविहा—आइण्णा अणाइण्णा य । साधुभिराचयंते या सा आचिर्णा, इतरा तद्धिपरीता । आइण्णा दुविधा—कारणे निक्कारणे य ॥ जा करणे सा दुविधा—

[भा.८९७] भत्तामासे लेवे, कारणनिक्कारणे य विवरीयं ।

मणिबंधादिकरेसुं, जेतियमेत्तं तु लेवेणं ॥

चू. तत्थ भत्तामासे “मणिबंधादिकरेसुं” ति असणाइणा लेवाडेण हत्था लेवाडिया ते मणिबंधातो जाव धोवति, एसा भत्तामासे । इमा लेवे “जेत्तियमेत्तं तु लेवेणं” ति असज्जातिय मुत्तपुरीसादिणा जति सरीरावयवेण चलणादि गातं लेवाडितं तस्स तत्तियमेत्तं धोवे । एसा कारणओ भणिता । निक्कारणे तव्विवरीय ति ॥

[भा.८९८] एतं खलु आइण्णं, तव्विवरीतं भवे अनाइण्णं ।

चलणादी जाव सीरं, सव्वम्मि होतऽनाइण्णं ॥

चू. भत्तामासे लेवे य इमं आइण्णं, तव्विवरीयं—देसे सव्वे वा, सव्वं अनाइण्णं ॥

तत्थ देसे इमं आइण्णं—

[भा.८९९] मुह—नयन—चण—दंता, नक्क—सिरा—बाहु बत्थिदेसो य ।

परिडाह दुगुंछावत्तियं च उच्छोलणा देसे ॥

चू. मुह—नयनादियाण केसिं चि दुगुंछाप्रत्ययं परिदाघप्रत्ययं वा देसे सव्वे वा उच्छोलणं करतीत्यर्थः ॥ वक्ष्यमाणषोडशभंगमध्यात् अमी अष्टौ घटमाना; शेषा अघटमानाः

[भा.९००] आइण्ण लहुसएणं, कारणनिक्कारणे वऽनाइण्णे ।

देसे सव्वे य तधा, बहुएणेमेव अट्टपदा ॥

चू. आइण्णलहुसकारणदेसे एष प्रथमः । एष एव निक्कारणसहितः द्वितीयः । अनाचीर्णग्रहणात् तृतीय—चतुर्थो गृहीतो । लहुसनिक्कारण देसेत्यनुवर्तते, चतुर्थे विशेषः सर्वमिति वक्तव्यम् । जहा लहुसपए चउरो भंगा तथा बहुएण वि चउरो सव्वे अट्ट । एव—शब्दग्रहणात्

तृतीय चतुर्थ पंचम षष्ठ भंगविपर्यासः प्रदर्शितः ॥

वक्ष्यमाणषोडशभंगक्रमेण घटमानाघटमानभंगप्रदर्शनार्थं लक्षणम्—

[भा.९०१] जत्याइष्णं सव्वं, जत्थ व कारणे अनाइष्णं ।

भंगाण सोलसण्हं, ते वज्जा सेसगा गेज्जा ॥

चू. यस्मिन् भंगो आचीर्णग्रहणं दृश्यते तत्रैव यि सर्वग्रहणं दृश्यते ततः पूर्वपरविरोधात् घटते असौ भंगः । यत्र वा कारणग्रहणे दृष्टे अनाचीर्णं दृश्ये असावपि न घटते । एते वर्जयित्वा शेषा ग्राह्याः ॥ सोलसभंगरयणगाहा इमा—

[भा.९०२] आइष्णे लहुसकारण, देसेतरे भंग सोलस हवति ।

एत्थं पुण जे गेज्जा, ते वोच्छं सुण समासेण ॥

चू. इतरग्रहणात् अणाइष्णवहुसणिक्कारणसव्वमिति एते पदा दृष्टव्या ॥

अमी ग्राह्या—पढमो—

[भा.९०३] पढमो तत्तिओ एक्कारो बारो तह पंचमो य सत्तमओ ।

पन्नर सोलसमो वि य, परिवाडी होति अट्टण्हं ॥

चू. पढमो, तत्तिओ, एक्कारसो, बारसो, सत्तमो य, दो चरिमाय यथोद्दिष्टक्रमेण स्थापयितव्या इमं प्रथमनुसरेज्ज ॥

[भा.९०४] आइष्णलहुसएणं, कारणणिक्कारणे वि तत्थेव ।

नाइष्ण देससव्वे, लहुसे तहिं कारणं नत्थि ॥

चू. आइष्णलहुसएणं कारणे इति प्रथमः निक्कारणे तत्थेव त्ति आइष्णलहुसे अनुवर्तमाने निक्कारणं द्रष्टव्यम् । द्वितीयो भंगः । पढम—बितिएसु देसमिति अर्थाद् द्रष्टव्यम् । पश्चाद्धन तृतीयचतुर्थभंगो गृहीतौ । अनाइष्णं तृतीयेदेसे, चतुर्थे सर्वं । लहुसमित्यनुवर्तते । ततियचउत्थेसु कारणं नत्थि ॥ इदानिं पंचमादि भंग प्रदर्शनार्थं गाथा—

[भा.९०५] आइष्णे बहुएणं, कारणनिक्कारणे वि तत्थेव ।

नाइष्णदेससव्वे, बहुणा तहिं कारणं नत्थि ॥

चू. पंचमे बहुएणं आइष्णं कारणं । “तत्थेव”त्ति आइष्णबहुएसु अनुवद्दमाणेसु छट्ठे निक्कारणं द्रष्टव्यमिति । पंचमछट्ठेसु देसमिति अर्थाद् द्रष्टव्यमिति । सत्तमाष्टमेसु अनाइष्णं । सत्तमे देसं । अष्टमे सर्व्वं । बहुसमित्यनुवर्तते, कारणं नास्त्येवेत्यर्थः ॥

प्रथमभंगानुज्ञार्थं शेषभंगप्रतिषेधार्थं च इदमाह—

[भा.९०६] आइष्णलहुसएणं, कारणतो देसे तं अनुष्णातं ।

सेसा नाणुष्णाया, उवरिक्खा सत्तवि पदा उ ॥

चू. आइष्णलहुसएणं कारणे देसे । एस भंगो अनुज्ञातो । उवरिमा सत्त वि पडिसिद्धा भंगा ॥ द्वितीयादिभंगप्रदर्शनार्थं इदमाह—

[भा.९०७] आइष्ण लहुसएणं, निक्कारण देसओ भवे बितिओ ।

णाइष्ण लहुसएणं, निक्कारण देसओ तइओ ॥

[भा.९०८] णाइष्ण लहुसएणं, निक्कारण सव्वतो चउत्थो उ ।

एवं बहुणा वि अन्ने, भंगा चत्तारि नायव्वा ॥

चू. आइण्णे लहुसएणं निक्कारणे देसे एस बितियभंगो । अनाइण्णे लहुसे निक्कारमे देसे ततियभंगो । अनाइण्णे लहुसे निक्कारणे सव्वतो चउत्थभंगो । एवं बहुणा वि अन्ने चउरो भंग कायव्वा ॥ पढमभंगो सुद्धो, सेसेसु इमं पच्छित्तं—

[भा.१०९] सुद्धो लहुगा तिसु दुसु, लहुओ चउलहू य अह्मए ।
पच्छित्ते परिवाडी, अह्मसु भंगेसु एएसु ॥

[भा.११०] सुत्तनिवातो बितिए, ततिए य पदम्मि पंचमे चेव ।
छट्ठे य सत्तमे वि य, तं सेवंताऽऽनमादीणि ॥

चू. बितिय—ततिय—पंचम—छट्ठ—सत्तमेसु भंगेसु सुत्तणिवातो मासलहुं । चउत्थऽऽह्ममेसु चउलहुं । तमिति देसस्नानं वा सेवंतस्स आणा अणवत्थ मिच्छत्तविराधणा भवति ॥

ण्हाणे इमे दोसा—

[भा.१११] छक्कायाण विराधण, तप्पडिबंधो य गारव विभूसा ।
परिसहभीरुत्तं पि य, अविस्सासो चेव ण्हाणम्मि ॥

चू. ण्हायंतो छज्जीवणिकाए वहेति । ण्हाणे पडिबंधो भवति — पुनः पुनः स्नायतीत्यर्थः । अस्नानसाधुशरीरेभ्यः निर्मलशरीरो अहमिति गारव कुरुते, स्नान एव विभूषा अलंकारेत्यर्थः । अण्हाणपरीसहाओ वीहति तं न जिनातीत्यर्थः लोकस्याविश्रम्भणीयो भवति ॥

एते सस्नानदोषा उक्ता । इदानीं कप्पिया—

[भा.११२] बितियपदं गेलण्णे अद्धाणे वा तवादिआयरिए ।
मोहतिगिच्छभिओगे, ओमे जतणा य जा जत्थ ॥

चू. गिलाणस्स सिंचणादि अंते वा सर्वस्नानं कर्तव्यं । अद्धाणे श्रान्तस्य पादादि देसस्नानं सर्वस्नानं वा कर्तव्यं । वादिनो वादिपर्षदं । गच्छतो पादादि देसस्नानं सर्वस्नानं वा आचार्यस्य अतिशयमिति कृत्वा देसस्नानं सर्वस्नानं वा । मोहतिगिच्छाए किट्टियादि सट्टियाभिगमे वा देसादिस्नानं—सर्वस्नानं वा करोति । रायाभियोगे सुद्धल्लसियातिकारणेसु रायंतंउरादि अभिगमे देशादिस्नानं कर्तव्यम् । ओमे उज्जलवेसस्स भिक्खा लब्भति रंको वा मा भण्णिहिति । जा जतणा, जत्थ पाणाए ण्हाणपाणे वा, सा सर्वा कुज्जा ॥

मू. (८०) जे भिक्खू कसिणाइं चम्माइं धरेति; धरेंतं वा सातिज्जति ॥

चू. कसिणमत्र प्रधानभावे गृह्यते । तं च कसिणं इमं चउव्विहं—

[भा.११३] सकल—प्पमाण—वण्णं, बंधण—कसिणं चतुत्थमजिनं तु ।
अकसिणमद्वादसगं, दोसु वि पादेसु दो खंडा ॥

चू. कसिणं चउव्विहं—सकलकसिणं, पमाणकसिणं, वण्णकसिणं, बंधणकसिणं नातव्वं भवति । एयं चउव्विहं वि न कप्पइ पडिग्गहिउं । चोदग आह—जइ एवं तो जं अकसिणं चम्मं तं अद्धदसखंडं काउं दोसु वि पादेसु परिहाअव्वं । एस दारगाधा अत्थो ॥

सकलकसिणाए वक्खाणं—

[भा.११४] एगपुड—सगल—कसिणं, दुपडादीयं पमाणओ कसिणं ।

कोसग खल्लग वग्गुरी, खपुसा जंघऽद्धजंघा य ॥

घू. एगपुडं—एगतलं अखंडियं सकलकसिणं भण्णति । दोमादि तला जीए उवाहणाए, एसा पमाणतो कसिणा । पमाणकसिणाधिकारे इमे वि अन्ने कसिणा तलपडिबद्धा—अद्धं जाव खल्लया जीए उवाहणाए सा अद्धखल्ला, एवं समत्तखल्ला । खवुसा पदाणि चक्रपादिगा च, वग्गुरी छिण्णपुडी, सुक्कजंघाए अद्धं जाव “कोसो अद्धजंघा, जाणुयं जाव समत्तजंघा ॥

[भा. ११५] पादस्स जं पमाणं, तेन पमाणेण जा भवे कसणी ।

मज्झमि तु अक्खंडा, अन्नत्थ व सकलकसिणं तु ॥

घू. पमाण—वण्ण—बंध—कसिणाण वक्खाणं

[भा. ११६] वण्णह्—वण्णकसिणं, तं पंचविधं तु होनि नातव्वं ।

बहुबंधणकिणं पुण, परेण जं तिण्ह बंधाणं ॥

घू. यच्चर्म वर्णेनाऽद्वयमुज्ज्वलमित्यर्थः तद्वर्णकृत्स्नं । स कृष्णादि पंचविधः ॥

वग्गुरी—खवुस—अद्धजंघा—समत्तजंघाए अ वक्खाणं इमं—

[भा. ११७] दुगपुड—तिगपुडादी, खल्लग—खपुस—द्धजंघ—जंघा य ।

लहुओ लहुया गुरुगा, वग्गुरि गुरुगा य जति वारे ॥

[भा. ११८] उवरिं तु अंगुलीओ, जा छाए सा तु वग्गुरी होति ।

खवुसा उ खलुगमेत्तं, अद्धं सव्वं च दो इतरा ॥

घू. “दो इतरा” अद्धजंघ—समत्तजंघा य ॥

इदानिं पच्छित्तं भण्णति सकलकसिणं गाहा ॥

[भा. ११९] लहुओ लहुया दुपडादिएसु गुरुगा य खल्लगादीसु ।

आणादिणो य दोसा विराहणा संजमायाए ॥

घू. सकलकसिणे मासलहुं । दुपडादिसु चउलहुआ । चउगुरुगा इमेसु अद्धखल्ला समत्तखल्ला खवुसा वग्गुरी अद्धजंघा समत्तजंघा य; सव्वेसु चउगुरुगा ॥

(आणाइआ य दोसा, संयमविराहणा आयविराहणा य । तत्थ कमणीहिं परिहिआहिं पीपीलिआदिअविराहणा संयमविराहणा वद्धे छिन्ने प्खलणा आयविराहणा पमत्तं वा देवया छलेजा ।) ॥ उवाणहाधिकारे इमेसु पच्छित्तं भण्णति—

[भा. १२०] अंगुलिकासो पणगं, सकले सुक्के य खल्लए लहुओ ।

बंधणवण्णपमाणे, लहुगा तह पूर पुण्मे य ॥

घू. अंगुट्ठंगुलिकोसे पणगं । उवाणहाए अपडिबद्धे सुक्कखल्लाए मासलहुं । पूरपुण्णाए चउलहुं । वण्णह् चउलहुं । बंधणकसिणे य चउलहुं अद्धखल्लादिसु चउगुरुगमभिहितं ॥

तद्विशेषणार्थमिदमाह—

[भा. १२१] अद्धेसमत्तखल्लग, वग्गुरि खपुसा य अद्धजंघा य ।

गुरुगा दोहि विसिद्धा, वग्गुरिए अन्नतर एवं ॥

घू. अद्धखल्ला, समत्तखल्ला, खवुसा, अद्धसंमत्तजंघा य दो वि एकं चेव द्वाणं, एतेसु चउसु तवकालविसिद्धं चउगुरुगं । वग्गुरिए तवकालाणं अन्नतरं गुरुअं दायव्वं ॥

इदानि प्रायश्चित्तवृद्धिप्रदर्शनार्थं इदमाह—

[भा.१२२] जत्तियमित्ता वारा, तु बंधए मुंचए तु जतिवारा ।
सद्वाणं ततिवारे, होति विवद्दी य पच्छित्ते ॥

चू. अंगुलिकोसगं जत्तिया वारा बंधति मुयति वा तत्तिया चेव पंचरातिदिद्या भवंति । एवमन्यत्रापि सद्वाणं तत्तिया वारा भवति । “होति विवद्दी य पच्छित्ते” ति एकं पणगादि सद्वाणं, बितियं आणाभंगप्रत्ययं ङ्क-४ गुरु; । तइयमनवस्था प्रत्ययं ङ्क । चतुर्थं मिध्यात्वजननप्रत्य-यं ङ्क । डंकणादि आयविराहणादि प्रत्ययं-ङ्का । संजमे कायविराहणा निष्फण्णं च एवं पच्छित्तस्स वुद्धी अहवा - अभिक्खपडिसेवणातो उवरि द्वाणंतरवुद्धी भवति ॥

सुत्तनिवातप्रदर्शनार्थं इदमाह—

[भा.१२३] सुत्तनिवातो सगलकसिणं मतं जो तु गेणहती भिक्खू ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तविराधणं पावे ॥

चू. इदानि, उपानत्क दोषप्रदर्शनार्थं इदमाह—

[भा.१२४] गव्वो निम्मद्दवता, निरवेक्खो निद्दओ निरंतरता ।
भूताणं उवघातो, कसिणे चम्ममि छ द्दोसा ॥

चू. “गव्वो निमद्दवे” ति दो दारा ।

[भा.१२५] आसगतो हत्थिगतो, गव्विज्जति भूमितो तु कमणिल्लो ।
पादो तु समाउक्को, कमणी तु खरा अधियभारा ॥

चू. जहा पदचारिल्लं पडुच्च आसगतो गव्विज्जति, तं पडुच्च हस्त्यारूढो गव्विज्जति, एवं अनुवाहतो कमणिल्लो गविज्जति । पादो मृदुत्वात्र तथा जीवोपघाताय यथा उपानत्का कठिणा अधिकभारक्रान्ता जीवोपघाताय भवंति ॥ इदानि “निरवेक्ख” ति दारं—

[भा.१२६] कंटादी पेहंतो, जीवे वि हु सो तहे पेहेज्जा ।
अत्थि महं ति य कमणी, नावेक्खति कंटेण न सिए ॥

चू. अनुवाहणो कंटादी पेहंतो जीवा वि पेहेज्जा । स—उवाहणो पुण निरपायत्वदात्मनो न कंटकाद्यपेक्षते, अतो जीवेष्वपि निरपेक्षः ॥ इदानि “निद्दए” ति दारं—

[भा.१२७] पुव्वं अदता भूतेसु, होति बंधति कमेसु तो कमणी ।
जायाति हु तदब्भासा, सुदआलुस्सा वि निद्दयता ॥

चू. “पुव्वं” आदी “अदया” निर्दयत्वं यदा आत्मनो मनसि कृतं भवति । तदा कमेसु कमणीओ बंधति । “तदब्भासा” सुदयालुस्स वि पुरिसस्स एवं निद्दयता जायति ॥

इदानि “निरंतर” ति दारं—

[भा.१२८] अवि अंबखुज्ज पादेण पेळितो अंतरंगुलगओ वा ।
मुद्धेज्ज कुलिंगादी, न य कमणीपेळिओ जियइ ॥

चू. “अवि” संभावणत्थे, “अंबकुज्जं” पादतलमध्यं, तेन “पेळितो” आक्रान्तः, अंगुष्ठांगुल्यंतरं अंतरंगुलं अपि च, अनुवाहणस्स एतेसु एतेसु पदेसु ठितो न मारिज्जति, न य उवहणाहिं निरंतरं भूमिफुसणाहिं अवकंतो जीवति ॥ इदानि “भूयाणं उवघातं” ति दारं—

[भा. ९२९] किह भूतानुवधातो, न होहिति पगतिदुब्बलतपूर्ण ।
सभराहि पेळिताणं, कक्खलफासाहिं कमणीहिं ॥

चू. “किह” ति केन प्रकारेण, “भूता” जीवा, “उपधातो” पीडा व्यापादनं वा पगति सभावं, दुब्बलं अदढं “तनुः” शरीरं, “सभराहि” पुरुषभाराक्रान्ताभि, “पेळितो” आक्रान्तः कठिनस्पर्शन देहाभि उपनत्काभि । शिष्यो वक्तव्यः “त्वरितं आख्यायतां”, “कथं उपधातो न भविष्यतीत्यर्थः ?” ॥ अववादे पुण कारणे घेतव्वा, जतो भण्णति—

[भा. ९३०] अद्धाणे गेलण्णे, अरिसा असहू य घट्टभिण्णोयं ।
दुब्बलचक्खू बाले, अज्जाणं कारणज्जाए ॥

चू. “अद्धाणे गेलण्णे” ति वक्खाणेति—

[भा. ९३१] कंटाहिसीतरक्खड्डता विहे खउसमादि जा गहणं ।
ओसह—पान गिलाण्णे, अहुणुड्ढिते भेसयड्डा वा ॥

चू. अद्धाणपडिवण्ण कंटक—अहि—सीय—रक्खड्डता कोस जाव खवुसअद्धजंघ-समतजंघातो वि घेतव्वातो । अहवा—अनानुपुव्वीए खवुसं आदिकाउं सव्वे वि भेदा घेतव्वा । गिलाणोसहं पाउं पुढवीए न ठवेति पाए, मा सीतानुभावा तो जीरेज्ज, अहुणुड्ढितो गिलाणो, अगिबलनिमित्तं, गिलाणड्डा वा तुरियं ओसहड्डं गंतव्वं ॥

इदानिं “अरिसिल्लादीणि” तिनि दाराणि—

[भा. ९३२] अरिसिल्लस्स व अरिसा, मा खुब्भे तेन बंदए कमणी ।
असहुमवंताहरणं, पाओ घट्टो य गिरिदेसे ॥

चू. अरिसिल्लस्स मा पादतलदौर्बल्यादर्शक्षोभो भवेदिति । असहिष्णुः राजादि दीक्षितः सुकुमारपादः असक्तः उपानत्काभिर्विना गंतुं । एत्थ दिडंतो—उज्जेणीए अवंतिसोमालो । गिरिदेसे चंकमओ तलाइं घट्टयंति गिरिदेसे वा न संकति विणा उवाणहाहिं चंकमिउं ॥ “भिराण” कुट्टाति तिनि दारा युगवं वक्खाणेति—

[भा. ९३३] कुट्टिस्स सक्करादीहि वा विभिण्णो कमो तु मधुला वा ।
बालो असंवुडो पुण, अज्जा विह दोद्य पासादी ॥

चू. भिण्णकुट्टियस्स पादा कट्टसक्रकंटगादीहिं दुक्खविजंति, पादे गंडं “महुला” भण्णति, सा वा उट्ठिता । वा असंवुडो जत्थ तत्थ वा पादे छुब्भति । विह अद्धाणं तत्थ जता अज्जाओ निजंति, दोद्यं चोरातिभयं तत्थ वसभा कमणीओ कमेसु काउं पंथं भोचूणं पासड्डिता गच्छन्ति । सव्वाणि वा उप्पहेण गच्छंति । आइसद्दाओ सव्वे वि उम्मगेण गच्छंति । जो चक्खुस्सा दुब्बलो सो वेज्जेवएसेण कमेसु कमणीओ पिणद्धि । जं पाएस अब्भंगणोवाहणाइ परिकम्मं कज्जति तं चक्खूवगारगं भवति । जओ उत्तं—

“दंताना मंजनं श्रेष्ठं, कर्णानां दन्तधावनम् ।

शिरोऽभ्यंगश्च पादानां, पादाभ्यङ्गश्च चक्षुषाम् ॥”

चू. इदानिं कारणज्जाए ति दारं—

[भा. ९३४] कुलमादिकज्ज दंडिय, पासादी तुरियधावणड्डा वा ।

कारणजाते वण्णे, सागारमसागरे जतणा ॥

सू. कुल-गण-संघकज्जेसु, दंडिया वा ओलग्गणे, तुरियघावणे स्मरणाचारभृतवत्तु कम्मणी कमेसु बंधति, अन्यत्र वा कारणे आयरियपेसणे वा, तुरिए वा सद्दाओ दारगाहत्थ । चसद्दसुइए सम्मद्ददारे उदगागणि-चोरसावयभएसु वा नस्संतो, जत्थ सागारियदोसो नत्थि तत्थ जयणा । जत्थ पुण सागारिया उड्डाहंति तत्थ अवणउं गामादिसु पविसंति । अहवा - मोरंगादि चित्तियाओ सागारियाउ त्ति काउं न गेण्हति, उणुब्भडातो गेण्हति ॥

एवं अद्धाणादिकारणेसु गेण्हमाणस्स वण्णकसिणे कम्मो भण्णति-

[भा.९३५] पंचविह-वण्ण-कसिणे, किण्हं गहणं तु पढमओ कुज्जा ।

किण्हम्मि असंतम्मी, विवन्नकसिणं तहिं कुज्जा ॥

सू. पंचविहे वण्णकसिणे पुव्वं कण्हं गेण्हति । तम्मि असंते लोहियादि गेण्हति । तस्स वि असते तेद्धमादीहिं विवण्णकरणं करेति, मा उड्डाहिस्सति लोगो रागो वा भविस्सति ॥

सगलप्पमाणबंधणकसिणेसु विही भण्णति-

[भा.९३६] कसिणं पि गेण्हमाणो, झुसिरगहणं तु वज्जए साहू ।

बहुबंधणकसिणं पुण, वज्जेयच्चं पयत्तेणं ॥

सू. सकलकसिणं पमाण कसिणं गेण्हमाणो झुसिरं वज्जते । बहुबंधणकसिणं पयओ वज्जते ॥ तं बंधणमिमं-

[भा.९३७] दोरेहि व वज्जेहि व, दुविहं ति विहं च बंधणं तस्स ।

कित-कारित-अनुमोदित, पुव्वकतम्मी अहिकारो ।

सू. दोरेण वा वध्णेण वा दो तिन्नि वा बंधे करेति । कसिणं वा अकसिणं वा सयं न करेति, अन्नेन वा न कारवेति, कीरंतं नानुमोदति ॥ “पुव्वकत” अहाकडए अधिकारो ग्रहण-मित्यर्थः ॥ ते पुण दो तिन्नि वा बंधा भवंति-

[भा.९३८] खलुगे एक्को बंधो, एक्को पंचगुलस्स दोण्णते ।

खलुगे एक्को अंगुट्ठे, बितिओ चउरंगुले ततिओ ॥

सू. खलुगे गले वध्धबंधो एगो, अंगुट्ठअंगुलीणं च एगो, एते दोन्नि । कलुहए एगो, अंगुट्ठे बितिओ, चउरंगुलीए ततिओ ॥

जं पुण सयं करेति कारवेति अनुमोदेति वा तत्थ पच्छित्तं-

[भा.९३९] सयकरणे चउलहुआ, परकरणे मासियं अनुग्घायं ।

अनुमोदणे विलहुओ, तत्थ वि आणादिणो दोसा ॥

सू. आणादिणो य दोसा सयंकरणे अ उड्डाहो पदकरः संभाव्यते ॥

[भा.९४०] अकसिणसगलग्गहणे, लहुओ मासो तु दोस आणादी ।

बितियपदधेप्पमाणे, अट्टारस जाव उक्कोसा ॥

सू. सकलादिचउप्पएसु सोलसभंगा । तत्थेस अट्टमो भंगो पमाण-वण्ण-बंधणेहिं अकसिणं सगलकसिणं पुण । एत्थ से मासलहुं । स्पष्टः सूत्रनिपातः । गेण्हंतस्स आणादिणो दोसा । अद्धाणकारणेसु बितियपदेण धेप्पमाणे सोलसभंगो ग्रीहीतव्यो, मध्ये खंडिता इत्यर्थः । अवाह

चोदक—दुखंडादि उवकोसेणं जाव नव खण्डा एगा, दोसु वि अट्टारस ॥ इदमेवाभिप्रायं चोदकः
व्याख्यानयति—

[भा. ९४१] जदि दोसा भवंतेते, जहुत्ता कसिणाऽजिणे ।
अत्यावत्तीए सूएमो, एरिसं दाइ कप्पति ॥

चू. “अजिनं” चर्म, तम्मि कसिणे धरिज्जमाणे जदि एवं दोसा भवंति, तो अत्यावत्तीए
“सूएमो” जानामो, “दाइ” त्ति अभिप्रायदर्शनं, ईदंशं कल्पते ॥

[भा. ९४२] अकसिणमट्टारसगं, एगपुडविवण्ण एगबंधं च ।
तं कारणंमि कप्पति, निक्कारणधारणे लहुओ ॥

चू. एष षोडशभंगो गृहीतः पूर्वाधेन, तदपि कारणे निक्कारणधारणे लहू ॥
चोदग एवाह—

[भा. ९४३] जति अकसिणस्स गहणं, भागे काउं कमे तु अट्टारसा ।
एग पुड विवण्णेहि य, तेहिं तहिं बंधए कजे ॥

चू. जति अकसिणं घप्पति तो जहाहं भणामि हा घेप्पउ । दो उवाहणाओ अट्टारसखंडे
काउं एगपुडविवण्णं च जत्थ जत्थ पाद—पदेसे आबाहा तहिं तहिं कजे एगदुगादिखण्डे बंधति ॥
कहं पुण अट्टारसखण्डा भवंति, भण्णति—

[भा. ९४४] पंचंगुलपत्तेयं, अंगुट्टमहे य छट्टखंडं तु ।
सत्तममग्गतलम्मी, मज्झट्टमपण्हिगा नवमं ॥

चू. पंचंगुलपत्तेयं पंचखंडा ॥ अंगुट्टमहे अहो छट्टं खंडं । अग्गतले सत्तमं खंडं । मज्झतले
अट्टमं खंडं । पण्हियाए नवमं खंडं । एवं बितिउवाहणाए वि नव । एवं सव्वे वि अट्टारसखण्डा
भवति ॥ एवं चोदकेनोक्ते आचार्याह—

[भा. ९४५] एवंतियाण गहणे, मुंचंते वा वि होति पलिमंथो ।
बितियपदधिप्पमाणे, दो खंडा मज्झपडिबद्धा ॥

चू. एवंतियाण खंडाणं गहणमोयणे सुत्तत्याणं पलिमंथो भवति ॥
पुव्वस्स वक्खाणं—

[भा. ९४६] पडिलेहा पलिमंथो, नदिमादुदए य मुंच बंधंते ।
सत्य—फिट्ठण तेणा, अंतरवेधे य डंकणता ॥

चू. जाव अट्टारसखंडा दुसंजं पडिलेहेति ताव सुत्तत्ये पलिमंथो, नदिमादिउदगेण उत्तरंतो
जाव मुयति उत्तिण्णो य जाव बंधति ताव सत्यातो फिट्ठति । तओ तेणेहि ओदुब्भति, अदेसिको
वा अडविपहेण गच्छति, तत्थ वि तरच्छ—वग्ध—अत्थभिल्लादिभय बहुखंडंतरेसु वा कंटगेसु
विज्जडितं किज्जति वा । बहुबंधधस्सेण वा डंको होजा ॥ चोदगाह—ता कहं खंडिज्जति ?
आचार्याह—पच्छस्से—बितियपदे जता घेप्पति तदा मज्झतो दो खंडा कीरति । एवं अधिकरणादिदोसा
जदा ॥ तम्मज्जे बंधनं दुविधं—

[भा. ९४७] तज्जातमतज्जातं, दुविधं तिविधं च बंधनं तस्स ।
तज्जातम्मि व लहुओ, तत्थ वि आणादिणो दोसा ॥

चू. तं पुण तलबंधनं पादबंधनं वा दुविधं—तज्जातमतज्जातं । तज्जातं यद्धेहिं, अतज्जातं दोरेहिं । अतज्जाएण बंधमाणे मासलहुं निक्कारणे तज्जाएण वि मासलहुं, आणादिणो य दोसा भवंति ॥

मू. (८१) जे भिक्खू कसिणाइं वत्याइं घरेइ, घरेंतं वा सातिज्जति ॥

चू. सदसं प्रमाणातिरिक्तं कृत्स्नं भवति । एष सूत्रार्थः । इदानिं निर्युक्तिविस्तरः—

[भा.९४८] दव्वे खेत्ते काले, भावे कसिणं चउव्विहं वत्थं ।

दव्वकसिणं तु दुविधं, सगलं च पमाणकसिणं च ॥

चू. दव्वकसिणं दुविहं — सगलकसिणं पमाणकसिणं च ॥ तत्थ सगलकसिणं इमं—

[भा.९४८] घण—मसिणं निरवहतं, जं वत्थं लब्भए सदसियागं ।

एगं तु सगलकसिणं, जहन्नयं मज्झिमुक्कोसं ॥

चू. “घणं” तंतुहि समं, “मसिणं” कलं मोडियं वा, “निरुवहतं” न अंजणखंजणोवलितं वा अग्गिविद्धं मूसगखइयं वा । जं एरिसं सदसं लब्भति तं सगलकसिणं । तं पुण “जहन्नं” मुहपोत्तियाइ, “मज्झिमं” पडादि, “उक्कोसं” कप्पादि ॥ इदानिं पमाणकसिणं—

[भा.९५०] वित्थारायमेण, जं वत्थं लब्भते समतिरेगं ।

एयं पमाणकसिणं, जहन्नियं मज्झिमुक्कोसं ॥

चू. “वित्थारो” पोहच्चं, “आयामो” देघत्तं, जं वत्थं जहाभिहियपमाणओ समतिरेगं लब्भति तं पमाण कसिणं भण्णति । तं पि तिविहं जहन्नइ । इदानिं खेत्तकसिणं—

[भा.९५१] जं वत्थं जंमि देसम्मि, दुल्लभं अग्घियं च जं जत्थ ।

तं खेत्त जुअं कसिणं, जहन्नयं मज्झिमुक्कोसं ॥

चू. जं वत्थं जंमि खेत्ते दुल्लभं, जत्थ वा खेत्ते गतं अग्घितं भवति, अग्घियं नाम बहुमोलं, तं तेन कसिणं भवति । यथा पूर्वदिशजं वस्त्र लाटविषयं प्राप्य दुर्लभं अर्धितं च । तदपि त्रिविधं जघन्यादि ॥ इदानिं कालकसिणं—

[भा.९५२] जं वत्थं जंमि कालम्मि, अग्घियं दुल्लभं च जं जंमि ।

तं कालजुअं कसिणं, जहन्नं मज्झिमुक्कोसं ॥

चू. जं वत्थं जंमि काले अग्घितं, जंमि काले दुल्लभं, तम्मि चेव काले कालकसिणं भवति तदपि त्रिविधं — जघन्यादि । गिम्हे जहा कासाइ, सिसिरे पावाराति, वावासु कुंकुमादि खचितं ॥ इदानिं भावकसिणं—

[भा.९५३] दुविधं च भावकसिमं, वण्णजुअं चेव होति मोल्लजुअं ।

वण्णजुअं पंचविधं, तिविधं पुण होति मोल्लजुअं ॥

चू. भावकसिणं दुविधं—वण्णतो मोल्लतो य । वण्णेणं पंचविधं । मोल्लओ जहन्न-मज्झिमुक्कोसं ॥ तत्थ वण्णतो इमं—

[भा.९५४] पंचण्हं वण्णाणं, अन्नतराणं जं तु वण्णहं ।

तं वण्णजुअं कसिणं, जहन्नयं मज्झिमुक्कोसं ॥

चू. वर्णाद्वयं यथा—कृष्णं मधुरग्रीवसन्निभं, नीलं सुकपिच्छसन्निभं, रक्तं इन्द्रगोपसन्निभं, पीतं सुवर्णवत् शुक्लं शंखेंदुसन्निभं । तमेवंविधं वर्णकसिपणं । तदपि त्रिविधं जघन्यादि ॥ इदानीं दव्व—खेत्त—कालकसिणेषु पच्छित्तं भण्णति—

[भा. ९५५] चाउम्मासुक्कोसे, मासिय मज्झमि पंच य जहन्ने ।

तिविधमि वि वत्थमि, तिविधा आरोवणा भणिता ॥

चू. उक्कोसेसु, दव्व—खेत्त—काल—कसिणेषु पत्तेयं चउलहुआ । मज्झिम—दव्व—खेत्त—काल—कसिणेषु पत्तेयं मासलहुं । जहन्नेसु दव्व—खेत्त—काल—कसिणेषु पत्तेयं पनगं, तिविहे जहन्नादिगे, तिविधा दव्वादिगा आरोवणा भणिया ॥

अहवा — तिविधा आरवणा चउलहुमासो पणगं ।

[भा. ९५६] दव्वादि तिविहकसिणे, एसा आरोवणा भवे तिविधा ।

एसेव वर्णकसिणे, चउरो लहुगा व तिविधे वि ॥

चू. पूर्वार्धगतार्थम् । एसेव वर्णकसिणे भणिता । अहवा — वर्णकसिणे जहन्मज्झिमुक्कोसए तिविधे वि रागमिति कृत्वा चउलहुअं चेव । अहवा — विसेसो एत्थ कज्जति । उक्कोसे दोहिं गुरु, चउलहुं । मज्झिमे तवगुरु जहन्ने दोहिं लहुं ॥ इदानीं मुल्लकसिपणं—

[भा. ९५७] मोल्लजुतं पुण तिविधं, जहन्नयं मज्झिमं च उक्कोसं ।

जहन्ने अट्टारसगं, सतसाहस्सं च उक्कोसं ॥

चू. मुल्लभावकसिपणं तिविधं—जहन्न—मज्झिमुक्कोसं । जस्स अट्टारस रुवया मुल्लं तं जहन्न—कसिपणं । सतसहस्समुल्लं उक्कोस—कसिपणं । सेसं वि मज्झं मज्झिमकसिपणं ॥ इमं पुण कतमेण रुवएण पमाणं ? भण्णति—

[भा. ९५८] दोसाभरगा दीविच्चगाउ सो उत्तरापधे एक्को ।

दो उत्तरापधा पुण, पाडलपुत्ते हवति एक्को ॥

चू. “साहरको” नाम रूपकः, सो य दीविच्चिको । तं च दीवं सुरद्वाए दक्खिणेण जोयणमेत्तं समुद्भवगाहिता भवति, तेहिं दोहिं दिव्विच्चगेहिं एक्को उत्तरापहको भवति, तेहिं एक्को पाडलिपुत्तगो भवति ॥ अहवा—

[भा. ९५९] दो दक्खिणापहावा, कंचीए नेलओस दुदुगुणो उ ।

एक्को कुसुमणगरओ, तेन पमाणं इमं होति ॥

चू. दक्खिणापहगा दो रूपगा कंचिपुरीए एक्को नेलओ भवति, “नेलको” रूपकः, स नेलओ दुगुणो एगो “कुसुमपुरगो” भवति, कुसुमपुरं “पाडलिपुत्तं”, अनेन रूपकप्रमाणेन अष्टादशकादिप्रमाणं ग्रहीतव्यम् । मूलवट्टीओ पच्छित्तवट्टी भवति ॥

[भा. ९६०] अट्टारसवीसा य, अउणपन्ना य पंच य सयाइं ।

एगूनगं सहस्सं, दसपन्नासा सतसहस्सं ॥

[भा. ९६१] चत्तारि छच्चलहुगुरु, छेदो मूलं च होति बोधव्वं ।

अणवठप्पो य तथा, पावति पारंचियं ठाणं ॥

[भा. १६२] अट्टारसबीसा य, सतमह्वातिज्जा य पंच य सयाई ।
सहसं च दस सहस्सा, पन्नास तथा सतसहस्सं ॥

चू. एतेसु जहासंखेण पच्छित्तं-

[भा. १६३] लहुओ लहुया गुरुगा छम्मासा हीति लहुगगुरुगा य ।
छेदो मूलं च तथा, अणवट्ठप्पो य पारंची ॥

[भा. १६४] (अहवा) - अट्टारसबीसा य, पन्नास तथा सयं सहस्सं च ।
पन्नासं च सहस्सा, तत्तो य भवे सयसहस्सं ॥

[भा. १६५] चउगुरुग छच्च लहु, गुरु छेदो मूलं च होति बोद्धव्वं ।
अणवट्ठप्पो य तथा, पावति पारंचीयं ठाणं ॥

चू. अष्टादशक रूपकमूल्ये चतुर्गुरवः, विंशतिमूल्ये षट्पलघवः, पंचाशत् मूल्ये षट्गुरवः,
शतमूल्ये छेदः, सहस्रमूल्ये मूलं, पंचाशत् सहस्रमूल्ये अनवस्थायं । शतसहस्रमूल्ये पारांचिकं ।

[भा. १६६] एयं तु भावकसिणं, केण विसेसो उ दव्वभावाणं ।
भण्णति सुणसु विसेसं, इणमो फुडपागडं एत्थं ॥

चू. एयं मुल्लकसिणं । एवं दव्वादिकसिणे वक्खाए चोदगाह - द्रव्यभाववस्त्रयोर्विशेषं
नोपलभामहे कुतः ? उच्यते - यो द्रव्यस्य वर्णं स भाव उच्यते, न च भावमन्तरेण अन्यद्
द्रव्यमस्तीति, अतो नास्ति विशेषः ॥ आचार्याह -

[भा. १६७] कज्जकारणसंबंधो, दव्ववत्थं तु आहितं ।
भावतो वण्णमायुत्तं, लक्खणादी य जे गुणा ॥

चू. कार्यपटः, कारणतंतवः तयोः संबंधः, यत् तंतुभिरातानवितानत्वं, तद् द्रव्यवस्त्रमुच्यते
कृष्णादिवर्णमृदुत्वश्लक्षणादयश्च गुणा भाववस्त्रमुच्यते । इदं द्रव्यनयाभिप्रायादुच्यते द्रव्ये आधारभूते
वर्णादयो गुणा भवन्तीत्यर्थः ॥ इमं वा भाववत्थं-

[भा. १६८] अहवा रागसहगतो, वत्थं धारेति दोससहितो वा ।
एवं तु भावकसिणं, तिविधं परिनामनिष्फण्णं ॥

चू. रागेण वा धरेति दोसेण वा तं भावकसिणं, परिनामतो तिविधं - रागदोसेहिं जहन्नेहिं
जहन्नं, मज्झिमेहिं मज्झिमं, उक्कोसेहिं उक्कोसं । इहापि पच्छित्तं पूर्ववत् ॥

सुत्तनिवातप्रदर्शनार्थम्-

[भा. ६६९] सुत्तनिवातो कसिणे, चतुव्विधे मज्झिमम्मि वत्थम्मो ।
जहन्ने य मोल्लकसिणे, तं सेवंतम्मि आणादी ॥

चू. चउव्विहे मज्झिमेदव्व-खेत-कालवण्ण-भावकसिणे य जहण्मेय मुल्लकसिणे मासलहुं
वेव ॥ सकल-कसिणे य प्रमाणातिरित्ते य इमे दोसा-

[भा. १७०] भारो भयपरियावण, मारणमधिकरण अधियकसिणम्मि ।
पडिलेहाणालोवे, मनसंतावो उवादानं ॥

चू. भारो भवति पमाण-कसिणेण । अट्टाण पवण्णस्स अप्पणो चेव भयं भवति, भारेण
वा परिताविज्जति । पमाणकसिणे य वत्थणिमित्ते मारिज्जति । हरिए अहिकरमं भवति । अधिकसिणे

एते दोसा । सगलकसिणेय एते चेव । इमे अन्ने सागारियभया न पडिलेहिज्जति तथा तित्थकराणाए लोवं करेति, हरिते मणसंतावो, सेहस्स उन्निक्खमंतस्स उवादाणं भवति ॥

[भा. ९७१] गोमियगहणं अन्ने, सिरुभणं धुवणकम्मबंधो य ।

ते चेव हुंति तेणा, तन्निस्साए अहव अन्ने ॥

चू. गोमिया सुंकिया, कसिण-वत्थ-णिमित्तं तेहिं धेप्यंति । एतेसिं पि अत्थि त्ति अन्ने वि साहुणो रुब्भंति । धुवणकाले य मंहतो आयासो तत्थ परितावणादि दोसा । बहुणाऽतिद्रवेण घोव्वति, अनुवएसकारिणो कम्मबंधो य । एते चेव गोम्मियादि अन्नपहेण गंतु, तेणा भवंति । तन्निस्साए-तेहिं वा पेरिया अन्ने भवंति । अधवऽन्ने चेव तेणया सगलकसिणस्स भवंति ॥

एत्थ दिट्ठतो- विधिप्रदर्शनार्थ इदमाह-

[भा. ९७२] कसिणे चतुव्विधम्मी, इति दोसा एवमादिणो होंति ।

उप्पज्जंते तम्हा, अकसिणगहणं ततो भणित्तं ॥

चू. दव्वादिगे चउव्विहे कसिणे जतो एवमादिदोसा उप्पज्जंति तम्हा न घेतव्वं, अकसिणं गहियव्वं ॥ तं च इमं-

[भा. ९७३] भिण्णं गणणाजुत्तं, च दव्वतो खेत्त-कालतो उचियं ।

मोल्लहुवण्णाहीणं, च भावतो तं अनुष्णात्तं ॥

चू. "भिन्न" मिति अदसागं । गणाए तओ कप्पा । जं च जस्स गणणापमाणं वुत्तं तं तेन जुत्तं गेण्हति ।

अहवा - जुत्तमिति स्वप्रमाणेन दव्वतो त्थूरं अग्ररहियं, खेत्तकालाओ जने उचियं सव्वजनभोग्गं । मुल्लओ अप्पमुल्लं । वण्णाहीणं भावतो एरिसं अनुष्णायं ॥ कारणे कसिणं पि गेण्हजा-

[भा. ९७४] बितियपदे जावोग्गहो, गणचित्तगउचियदेस गेलण्णे ।

तब्भाविए य तत्तो, पत्तेयं चउसु वि पदेसु ॥

चू. "बितियपदे" ति अववादपदेण, "जावुग्गहो" ति चिरा चरियाए निग्गतो आयरिओ जा न नियत्तति ता दसाओ न छिज्जंति । गणचित्तगो वा धरेति, ओमादिसु केवडियहेउं घतादि धेपति । दव्वतो अववातो गतो । इदानिं खेत्तओ "उचित्तदेसे" तस्मिं देसे उचित्त कसिणं, सव्वजणो तारिसं परिभुंजति । कालओ अववाओ "गेलण्णे" जाव गिलाणो ताव कसिणं धरेति तं पाउनिज्जंतं २ न ण्हसति । भावतो अववाओ "तब्भाविए य तत्तो" रायादि दिक्खिओ, शोढण-परिहाणेसु कसिणवत्थभाविओ न तस्स खंडिज्जति । दव्वादिएस चउसु वि पदेसु पत्तेयं अववाओ भणिओ ॥

मू. (८२) जे भिक्खू अभिन्नाइं वत्थाइं धरेति, धरेंतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (८३) जे भिक्खू लाउयपायं वा दारुयपायं वा मड्डियापायं या सयमेव परिघट्टेइ वा संठवेइ वा जमावेइ वा परिघट्टेंतं वा संठवेतं वा जमावेतं वा सात्तिज्जति ॥

चू. भाष्यं यथा प्रथमोद्देशके तथऽत्रापि । तत्र परकरणं प्रतिषिद्धं । इह तु स्वयं करणं प्रतिषिध्यते ।

[भा.९७५] लाउय-दारुय-पादे, मड्डिय-पादे य तिविधमेकैक्रे ।

बहु-अप्-अपरिकम्मे, एक्केकं तं भवे कमसो ॥

[भा.९७६] घट्टितसंठविताणं, पुव्विं जमिताण होतु गहणं तु ।

असती पुव्वकताणं, कप्पति ताहे सयं करणं ॥

मू. (८४) जे भिक्खू दंडंग वा लड्डियं वा अवलेहणं वा वेणुसूइयं वा सयमेव परिघट्टेइ वा, संठवेइ वा, जमावेइ वा, परिघट्टेतं वा, संठवेतं वा, जमावेतं वा सातिज्जति ॥

चू. इदमपि प्रथमोद्देशकवद् वक्तव्यम् ।

[भा.९७७] इंडंग विडंडए वा, लड्डि विलड्डी य तिविध तिविधा तु ।

वेलुमय वेत्त-दारुग, बहु-अप्-अहाकडे चेव ॥

मू. (८५) जे भिक्खू नियग-गवेसियं पडिग्गहंग धरेइ; धरंतं वा सातिज्जति ॥

चू. नियकः स्वजनः, स साधुवचनाद् गवेषयति, तेनान्विष्टं याचितं गवेसियं गृण्हातीत्यर्थः
एस सुत्तथो । अधुना निर्युक्तिविस्तरः ।

[भा.९७८] संजतनिए गिहिनिए, उभयणिए चेव होइ बोधव्वे ।

एते तिन्नि विकप्पा, नियगम्भी होंति नायव्वा ॥

चू. जो गिहत्थो पादं गवेसाविज्जति सो निजत्वेनान्विष्यते । साधोर्यस्य तत् पात्रमस्ति गृहिणः. (वा) संजतणिए नो गिहि-नीए, एवं ठाणकमेण चउभंगो कायव्वो । चतुर्थं शून्यः । ततियभंगे जइ वि संजयस्स निओ तहावि गिहिणा भग्गावेति ॥ इमेहिं कारणेहिं-

[भा.९७९] आसण्णतरो भयमायतीतकारोवकारित चेव ।

इति नीयपरे वा वी नीएण गवेसए कोयी ॥

चू. स्वजनत्वेनासन्नतरो भजस्वितरो वा भाति, वा आयतिं सयस्स करेति, उपकारेण प्रत्युपकारेण वा प्रतिबद्ध; इति कारणोपप्रदर्शने, परशब्द एष्यत्सूत्रस्पर्शनि आद्यत्रयभंग-प्रदर्शार्थः ॥

[भा.९८०] एत्तो एगतरेणं, नितिएणं जो गवेसणं कारे ।

भिक्खू पडिग्गहम्भी, सो पावति आणमादीणि ॥

चू. तिण्हं भंग्गाणं एगतरेणावि जो पडिग्गहं गवेसइ सो पावति आणमादीणि ॥

दाउमप्रियं तथाप्येवं ददाति-

[भा.९८१] लज्जाए गोरवेण व, देइ नं समूहपेखितो वा वि ।

मित्तेहि दावितो वा, निस्सो लुद्धो विमं कुज्जा ॥

चू. बहुजणमज्झे मग्गितो लज्जाए ददाति । जेण मग्गितो तस्स गोरवेण देति । बहुजनमज्झे मग्गितो बहुजनेन वुत्तो देति । मित्ताण पुरओ मग्गिओ मित्तेहिं भणिओ देति । “निस्सो” दरिद्रः, तम्भि वा भायणे लुद्धो इमं कुज्जा ॥

[भा.९८२] पच्छाकम्मपवहणे, अचियत्ता संखडे य दोसे य ।

एगतरमुभयतो वा, कुज्जा पत्थारतो वा वि ॥

चू. तं दाउं अप्यणा विसुरंतो अन्नस्स मुहकरणं कौरणाति पच्छाकम्मं करेति । अन्नं वा अपरिभोगं पवाहेज्जा, संजए गिहत्थे वा अचियत्तं करेज्ज, अचियत्तेण जहासंभवं वित्तिवोच्छेदं

करेज, साहुणा गिहत्येण वा सद्धिं दाविउ त्ति तो असंखडं करेज, साहुस्स गिहत्यस्स वा उभओ वा पउसेज, पत्थारओ वा सव्वसाहूणं पदुसेज्ज । पत्थारओ वा डहन-धाय-मारणादि सयं करहेज्ज कारवेज वा ॥ कारणओ पुण गिहिणा मग्गावेउं कपेज्ज-

[भा. ९८३] संतासंतसतीए, अथिर अपज्जत्तलब्भमाणे वा ।
पडिसेघऽनेसनिजे, असिवादी संततो असती ॥

चू. "संतं" विज्जमानं, "असंतं" अविज्जमानं । संतेसु चेव विसूरति, असंतेसु वा विसूरेइ तत्थ संतासंती इमा अथिरं हुंडं अपज्जत्तं वा अत्थि गिहकुलेसु वा न लब्भंति, रायादिणा वा पडिसेधिए न लब्भंति, अनेसनिजा वा लब्भंति, असिवादीहिं वा, संततो असती ॥

असिवादी इमं-

[भा. ९८४] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।
असती दुल्लहपडिसेवतो य गहणं भवे पादो ॥

चू. भाणभूमीए अंतरा वा असिवं, एवं ओमरायदुट्ठभया वि, गिलाणो न सक्केति पादभूमिं गंतुं, दुल्लभपते वा देसे, राइणा वा पडिसिद्धा, परिसाए संतासंतीए गिहिगविट्ठस्स गहणं भवे ॥
असंतासंती इमा-

[भा. ९८५] भिण्णे व ज्झामिते वा, पडिनीए साणतेणमादीसु ।
एएहिं कारणेहिं, नायव्वाऽसंततो असती ॥

चू. भिण्णं, "झामियं" दहं, पडिणीयसाणतेणमादीहिं हडं, अन्नं व नत्थि, एवं असतो असंतासंती गया ॥ दुविहा ऽसतीए इमं विधिं कुज्जा-

[भा. ९८६] संतासंसतीएष गवेसणं पुव्वमप्पणा कुज्जा ।
तो पच्छा जतणाए, नीएण गवेसणं कारे ॥

चू. दुविहा ऽसतीए पुव्वमप्पणा गवेसणं कुज्जा, सयमलब्भमाणे पच्छा जयणाए नित्तेण गवेसावते ॥ अहवा गविट्ठे अलद्धे इमा विही-

[भा. ९८७] पुव्वोवड्ढमलद्धे, नीयमपरं वा वि पड्ढवे तूणं ।
पच्छा गंतु जायति, समणुप्पूहंति य गिही वि ॥

चू. पुव्वं संजएण गविट्ठं न लद्धं ताहे संजतो नियं परं वा पुव्वं तत्थ पड्ढवेति, गच्छ तुमं तो पच्छा अन्हे गमिस्सामो, तुज्झयपुरओ तं मग्गिस्सामो, तुमं उववूहेज्जासि- "जतीणं पत्तदानेन महंतो पुण्णखंधो बज्जति," उववूहिते जति न लब्भति पच्छा भणेज्जासु वि "देहि" त्ति एवं पदोसादयो दोसा परिहारिया भवंति ॥

मू. (८६) जे भिक्खू पर-गवेसियं पडिग्गहगं धरेइ, धरेंतं वा सातिज्जति ॥

चू. "परः" अस्वजनः भंगचतुष्कादि शेषं पूर्वसूत्रवत् द्रष्टव्यम् ।

[भा. ९८८] संजयपरे गिहिपरे उभयपरे, चेव होति बोद्धव्वे ।
एते तिन्नि विकप्पा, नायव्वा होति उ परंमि ॥

मू. (८७) जे भिक्खू वर-गवेसियं पडिग्गहगं धरेइ; धरेंतं वा सातिज्जति ॥

चू. "वर" शब्दप्रतिपादनार्थमाह-

[भा.९८९] जो जत्य अचित्तो खलु, पमाणपुरिसो पधाणपुरिसो वा ।

तम्मी वरसद्दो खलु, सो गामियरद्धितादी तु ॥

चू. जो पुरिसो जत्य गामनगरादिसु अर्च्यते, अर्चितो वा, खलुशब्दः अवधारणाय, गामनगरादि कारणेसु पमाणीकतो, तेसु वा गामादिसु घणकुलादिणा पहाणो, एरिसे पुरिसे वरशब्दप्रयोगः । सो यइमो हवेज्ज "गामिए" ति गाममहत्तरः "रद्धिए" तिराष्ट्रमहत्तरः । आदिसद्दतो भोइयपुरिसो वा शेषं पूर्ववत् ॥

[भा.९९०] संतासंतसतीए, गवेसणं पुच्चमप्पणो कुञ्जा ।

एत्तो पच्छा जयणाए, वरं गविट्ठं पि कारेज्जा ॥

मू. (८८) जे भिक्खू बल-गवेसियं पडिग्गहं धरेइ; धरेंतं वा सातिज्जति ॥

चू. "बलं" सारीरं जनपदादि वा

[भा.९९१] जो जस्सुवरिं तु पभू, बलियतरो वा वि जस्स जो उवरिं ।

एसो बलवं भणितो, सो गहवति सामि तेणादि ॥

चू. "जो" ति यः पुरुषः यस्य पुरुषस्योपरि प्रभुत्वं करोति सो बलवं भणति । अहवा-अप्रभू वि जो बलवं सो वि बलवं भणति । सो पुण गृहपति गामसामिगो वा तेणगादि वा । शेषं पूर्ववत् ॥

[भा.९९२] संतासंतसतीएष गवेसणं पुच्चमप्पणो कुञ्जा ।

तो पच्छा उ बलवता, जयणाए गवेसणं कारे ॥

मू. (८९) जे भिक्खू लवगवेसियं पडिग्गहं धरेइ, धरेंतं वा सातिज्जति ॥

चू. दानफलं लविकुणं पडिग्गहं मग्गति-

[भा.९९३] दानफलं लवितूणं, लावावेतु गिहिअन्नतित्थीहिं ।

जो पादं उप्पाए, लव-गविट्ठं तु तं होति ॥

चू. दानफलं अप्पणा कहेति । गिहिअन्नतित्थीएहिं वा कहावेत्ता जो पादं उप्पादेति एयं लव-गविट्ठं भणति ॥

तस्सिमे विहाणा-

भा. (९९४) लोइय-लोउत्तरियं, दाणफलं तु दुविधं समासेणं ।

लोइयनेगविधं पुण, लोउत्तरियं इमं तत्य ॥

चू. समासतो दुविधं दानफलं - लोइयं लोउत्तरियं च । लोइयं अनेगविहं - गोदानं भूमीदानं भक्तप्रदानादि । लोउत्तरियं इमं ॥

[भा.९९५] अन्ने पाने भेसज्ज-पत्त-वत्थे य सेज्ज संथारे ।

भोज्जविधे पानरोगे, भायण भूसा गिहा सयणा ॥

चू. अन्नपानादियाण सत्तण्हं पच्छद्धेण जहासंखं फला - अन्नदाने भोज्जविही भवति, पानकदाने द्राक्षापानकविधी, भेसज्जदाणे आरोग्यविधी, पत्तदानेन भायणविधी, वत्थदानेन विभूषणविधी, सेज्जादानेन विविहा गिहा, संथारगदाणेण भोगंगादि सेज्जाविहाणा भवंति ॥

संखेवओ वा फलं इमं-

[भा. ९९६] अधवा वि समासेणं, साधूणं पीति-कारओ पुरिसो ।

इह य परत्थ य पावति, पीतीओ पीवरत्तरीओ ॥

चू- अहवासद्दो विकम्पवायगो, “समासो” संखेवो, साधूणं भत्तपाणेहि पीतिमुष्पांतो इहलपोए परलोएय पीवरातो पीतीओ पावति । “पीवरं” प्रधानं, ‘तर’ शब्दः आधिक्यतरवाचकः, सर्वजनाधिक्यतरापीतीः प्राप्नोतीत्यर्थः ॥ शेषं पूर्ववत् ।

[भा. ९९७] संतासंतसतीए, गवेसणं पुव्वमण्णो कुज्जा ।

एतो पच्छ जयणाए, लवं-गविट्ठं पि कारेज्जा ॥

[भा. ९९८] नवरं - एसेव गमो नियमा, दुविधे उवहिम्मि होति नायव्वो ।

पुव्वे अवरे य पदे, सेज्जाहारे वि य षंहेव ॥

चू- दुविहे उवकरणे - ओहिए उवग्गहिए य । उस्सग्गववाएहिं एसेव गमो । सेज्ज - आहारेसु एसेव विही भाणियव्वो ॥

मू. (९०) जे भिक्खू नितियं अग्गपिंडं भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- “नितियं” धुवं सासयमित्यर्थः, “अग्रं” वरं प्रदानं । अहवा - जं पढमं दिज्जति सो पुण भत्तद्दो वा भिक्खामेतं वा होज्जा, एस सुत्तथो । अधुना निर्युक्तिविस्तरः-

[भा. ९९९] नितिए उ अग्गपिंडे, निमंतणोवीलणा य परिमाणे ।

साभाविए य एत्तो, तिन्नि य कप्पंति तु कमेणं ॥

चू- नितियं ऽग्गा सुत्ते वक्खाया । गिहत्यो निमंतेति, साहू उपीलणं करेति, साहू चेव परिमाणं करेति, साभावियं गिहत्यो देति । तिन्नि आइल्ला न कप्पंति, साभावियं कप्पति ॥ निमंतणोवीलणपरिमाणणं इमाओ तिन्नि वक्खाणगाहाओ-

[भा. १०००] भगवं ! अनुग्गहंता, करेहि मज्झं ति भणति आमं ति ।

किं दाहिसि जेणद्दो, गतस्स तं दाहि ति न वत्ति ॥

[भा. १००१] दाहामि त्ति य भणिते, तं केवतियं व केच्चिरं वा वि ।

दाहिसि तुमं न दाहिसि, दिन्नादिन्ने य किं तेन ॥

[भा. १००२] जावतिएण्ठे भे, जच्चिय कालं च रोयए तुब्भं ।

तं तावतियं तच्चिर, दाहामि अहं अपरिहीणं ॥

चू- गिही निमंतेति “भगवं ! अनुग्गहं करेह, मज्झं घरे भत्तं गेण्हह” । साहू भणति “करेमिनुग्गहं, किं दाहिसि ?” गिही भणति “जेण भे अद्दो” । साहू उवीलणं करेमाणो भणति - वरं गयस्स तं दाहिसि न वा । गिहिणा “दाहामि” त्ति य भणिते साहू परिमाणं कारवेंतो भणति “तं परिमाणओ केवतियं केवचिरं वा कालं दाहिसि ? प्रथमपादोत्तरं आह” दाहिसि तुमं, न दाहिसि ?” दत्तमपि तत् अदत्तवद् द्रष्टव्यम्, स्वल्पत्वात् । गृहस्थः द्वितीयपादोत्तरमाह “जावतिएण भत्तेण अद्दो भे जावतियं वा कालं तुब्भद्दो ।” गिही पुणो भणति - किं बहुना भणिएणं जं तुब्भं रोयते दव्वं जावतियं जत्तियं वा कालं तमहमपरिहीणं अपरिसंतो दाहामि त्ति ॥ निमंतणोपीलणपरिमाणसु वि मासलहुं पच्छित्तं । चोदग आह-

[भा. १००३] साभावितं च उच्चियं, चोदगपुच्छाण पेच्छमो कोयि ।

दोसो चतुर्विधम्मी, नितियम्भि अग्गपिंडम्भि ॥

चू- सामावियं जं अप्पणो अट्ठा रद्धं, उचितं दिने दिने जत्तियं रज्जंतं । चोदको भणति - एरिसे साभाविए निमंतणो पीलणपरिमाणे य चउव्विहे वि अग्गपिंडे दोसं न पेच्छामो ॥ आचार्याह- [भा. १००४] सामादि नितियकप्पति, अनिमंतणो वीलअपरिमाणे य ।

जं वा वि सामुदाणी, तं भिक्खं दिज्ज साधूणं ॥

चू- साभावियं अत्तट्ठा रद्धं, तं नितितं दिने दिने अनिमंतियस्स अनोपीलियं अपरिमाणकडं च । जं वा वि सामुदाणीसामान्यं गृहपाकपक्वं तं निमंतणो पीलणादीहि भिक्खामेतवि अकप्पं, अन्नहा साहूणं कप्पं ॥ साभावियउचिए वि निमंतणाकप्पति एहिं इमे दोसा-

[भा. १००५] निष्फण्णो वि सअट्ठा, उग्गमदोसा उ ठवितगादिया ।

उप्पज्जंते जम्हा, तम्हा सो वज्जणिज्जो उ ॥

चू- अप्पट्ठा वि निष्फण्णे ठवियगादि उग्गमादि दोसा भवंति । निक्काचितोऽहमिति अवश्यं तादव्यं, कुंडगादिसु स्थापयति । तस्मान्ममंत्रणादि पिण्डो वज्यः ॥

[भा. १००६] ओसक्कणं अहिसक्कण, अज्झोयरए तहेव नेक्कंती ।

अन्नत्थ भोयणम्मि य, कीते पामिच्चकम्मे य ॥

चू- अवस्सं दायव्वे अतिप्पए साहुणो आगच्छंति, रंधियपुव्वस्स उसक्कणं करेज्ज, उस्सूरे आगच्छंति ति अहिसक्कणं करेज्ज । अज्झोयरयं वा करेज्ज । निक्काउ त्ति काउं जति ते अन्नत्थ निमंतिया तथा वि तदट्ठाए किण्णेज्ज वा पामिच्चेज्ज वा आहाकम्मं वा करेज्ज ॥

कारणे पुण निकायणापिंडं गेण्हेज्ज । इमे कारणा -

[भा. १००७] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भये व गेलण्णे ।

अद्धाण रोहए वा, जयणा गहणं तु गीतत्थे ॥

चू- असिवग्गहितो न लब्भति, निमंतणाइएसु वि गेण्हेज्ज ॥ अथवा - असिवे कारणठितो असिवग्गहिय कुलाणि परिहरंतो असिवाओ असंधरंतो अगहियकुलेसु अपावंतो, निमंतणा वीलणादिसु वि गेण्हेज्ज । ओमे वि अप्फंचंतो । एवं रायदुट्ठे भाएसु अच्छंतो गच्छंतो वा गिलाणपाउग्गं वा निमंतणादिएसु गेण्हेज्जा । अद्धाणे रोहए वा अप्फच्चंतो गीतत्थो पणगपरिहाणीए जाहे मासलहुं पत्ते ताहे नीयग्गपिंडं गेण्हति ॥

मू. (९१) जे भिक्खू नितियं पिंडं भुंजइ; भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९२) जे भिक्खू नितियं अवट्ठभागं भुंजइ; भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९३) जे भिक्खू नितियं भागं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ।

मू. (९४) जे भिक्खू नितियं अवट्ठभागं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- “पिंडो” भत्तट्ठो, “अवट्ठो” तस्सद्धं, “भागो” त्रिभागः, त्रिभागद्धं “अवट्ठ” भागो ।

[भा. १००८] एसेव गमो नियमा, निइते पिंडम्मि होतऽवट्ठे य ।

भागे य तस्सुवट्ठे, पुव्वे अवरम्मि य पवम्मि ॥

[भा. १००९] पिंडो खलु भत्तट्ठो, अवट्ठपिंडो उ तस्स जं अद्धं ।

भागो तिभागमादी, तस्सद्धमुवट्ठभागो य ॥

मू. (९५) जे भिक्खू नितियं वासं वसति; वसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- उडुबद्ध वासासु अतिरिक्तं वसतः नितियवासो भवति । इदानीं निर्युक्तिमाह-
[भा. १०१०] दव्ये खेत्ते काले, बावे नितियं चउव्विहं होति ।
एतेसिं नाणत्तं, वोच्छामि अहाणुपुव्वीए ॥

चू- दव्य-खेत्त -काल-भावेसु नितियं चउव्विहं । एतेसिं “नानात्वं” विशेषं, तमानुपूर्व्या
दक्ष्ये ॥ संजोगचतुष्कभंग्रदर्शनार्थमाह-
[भा. १०११] दव्वेण य भावेण य, नितियानितिए चतुक्कभयणा उ ।
एमेव कालभावे, दुयस्स व दुए समोतारो ॥

चू-दव्वतो नितिए, खेत्ततो नितिए, एवं चउभंगो कायव्वो । तत्थ पढमभंगभावमा-संधारगाइ
दव्वाणि कालदुगातीताणि तम्मि च्चेव खेत्ते परिभुंजतो नितितो भवति, पढमभंगो । संधारगाति
दव्वाणि कालदुगातीताणि अन्नम्मि खेत्ते नेउं परिभुंजति, वितियभंगो । तम्मि च्चेव खेत्ते अन्ने
संधारगादि गेण्हति, ततियभंगो । नितियं पडुच्च चउत्थभंगो सुण्णो । एवं कालभावेसु वि चउभंगो
कायव्वो । कालओ वि नियए भावओ वि नियए । इ । तत्थ पढमभंगो कालदुगातीतं वसति
सह्वादिषु भावपडिबद्धो पढमभंगो । कालदुगातीतं वसति न सह्वादिषु रागपडिबद्धो वितिय-
भंगो । कालदुगणिग्गतस्स वि सह्वातिषु भावपडिबद्धो, ततियभंगो । चतुर्थ शून्यः । “दुयस्स व
द्वे समोयारो” ति - कालभाव -दुगस्स दव्य-खेत्तदुए समोतारः ॥

[भा. १०१२] कालो दव्वऽवतरती, जम्हा दव्वस्स सो तु पज्जाओ ।
भावो खेत्ते जम्हा, ओवासादीसु य ममत्तं ॥

चू- कालो दव्वे समोतरति, जम्हा सो दव्वपज्जातो । एत्थ दव्वकालेसु चउभंगो भावेयव्वो ।
भावो खेत्ते समोतरति, जम्हा ओवासाइसु भावपडिबंधो भवति । एत्थ वि खेत्तभावेसु चउभंगो
भावेयव्वो ।

खेत्तकालचउभंगे इमा भावणा तम्मि य खेत्ते मासातीतं वसति; पढमभंगो; चरिमं उडुबद्धितं
जत्थ मासकप्पं ठिया तत्थेव वासं ठियाणं वितियभंगो । अन्यकाल (ला) प्राप्तेरिति । अन्नं भागं
पडिवसभं वा संकमंतस्स सच्चेव भिक्खायरिया ततियभंगो । चतुर्थ शून्यः ॥

जो दव्वनितितो सो इमे पडुच्च-

[भा. १०१३] परिसाडिमपरिसाडी, संधाराहारदुविहमुवधिम्मि ।
इगलग-सरक्ख-मल्लग, मत्तगमादीसु दव्वम्मि ॥

चू- संधारो दुविहो - परिसाडी अपरिसाडी य, आहारंतेसु च्चेव कुलेसु गेण्हति, दुविहो य
उव्ह - ओहितो उव्हितो य, सापवण - खेल - सणाणं तिन्नि मत्तया ॥

[भा. १०१४] कालदुगातीतादीणि, संधारादीणि सेवमाणा उ ।
एसो तु दव्वनितितो, पुण्णेवंतो वहिं नेंतो ॥

चू- एते संधारगादिदव्वे कालदुगातीते अपरिहरंतो नितितो भवति । सबाहिरियंसि वा खेत्ते
अंतो मासकप्पे पुण्णे ते च्चेव संधारगादि बहिं णितो दव्वनितितो भण्णति ॥

इदानीं खेत्तनितितो-

[भा. १०१५] ओवासे संधारे, विहार-उच्चार-वसधि-कुल गामे ।

नगरादि देसरञ्जे, वसमाणो खित्ततो नितिए ॥

चू-संधारगो वासे । अहवा-संधारो पृथक् परिगृह्यते, विहारो सज्जायभूमी, उच्चारो सन्नाभूमि, (वसति) कृलगामादी न मुच्चति, पुनः पुनः तेष्वेव विहरति । एस खेत्ते नितिओ ॥ इदानि कालनितिओ-

[भा.१०१६] चाउम्मासातीतं, वासानुदुबद्ध मासतीतं वा ।

वुह्णवासातीतं, वसमाणे कालतोऽनितिते ॥

चू-उदुवासकालातीतं वसंतो कालनितिओ, वुह्णनिमित्तं बहुकालेण वि नितिओ न भवति वुह्णकार्यपरिसमाप्तो उपरिष्टाद्वसन् नितिओ भवति ॥ इदानि भावनितिओ -

[भा.१०१७] ओवासे संधारे, भत्ते पाणे परिग्गहे सहे ।

सेहेसु संथुएसु य, पडिबद्धे भावतो नितिए ॥

चू-जे सेहा न तावत् प्रव्रजंति पूर्वापरम संयवेण संथुताओ वासादिसु सव्वेसु रागं करंतो भावपडिबद्धो भवति ॥

[भा.१०१८] वसधी न एरिसा खलु, होहिति अन्नत्थ नेव संधारे ।

न य भत्त मणुव्वविधि (विही) सहा सेहादि वऽन्नत्थ ॥

चू-अन्नत्थ एरिसा वसधी नत्थि ति रागं करेति । एवं संधारगभत्तपाणसह्णसेहादिसु वि ॥ इदानि दव्व-खेत्त-काल-भावेसु पच्छित्तं भण्णति-

[भा.१०१९] उक्कोसोवधिफलए, देसे रञ्जे य वुह्णवासे य ।

लहुगा गुरुगा भावे, सेसे पणगं च लहुगो तु ॥

चू-दव्वं पडुच्च उक्कोसोवहीए फलए य चउलहुआ । खेत्तं पडुच्च देसरञ्जेसु चउलहुआ । कालं पडुच्च वासातीते वुह्णवासातीते य चउलहुआ । रागेण भावे सव्वत्थ चउगुरुगा । संधारगवज्जेसु तणेसु डगलछार-मल्लएसु य पणगं । सेसेसु दव्वादिएसु प्रायसो मासलहुयं ॥

[भा.१०२०] सुत्तनिवातो नितिए, चतुव्विधे मासियं जहिं लहुगं ।

उच्चारितसरिसाइं, सेसाइं विगोवणट्ठाए ॥

चू-चउव्विहे दव्वादिणियते जत्थ मासलहुं तत्थ सुत्तणिवातो । सेसा पच्छित्ता शिष्यस्य विकोवणट्ठा भणित्ता ॥ कारणओ पुण दव्वादि चउव्वं पि नितियं वसेज्ज । ते इमेकारणा-

[भा.१०२१] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व आगाढे ।

गेलण्ण उत्तमट्ठे, चरित्तसज्जाइए असती ॥

चू-बाहिं असिवं वट्ठति अतो कालदुगातीतं पि एगखेत्ते वसेज्ज, बहिं ओमरायदुट्ठबोहियभए वा आगाढे वसेज्ज । उत्तिमट्ठफडियरगा वा वसेज्ज, बहिया चरगादिसु चरित्तदोसा अतो वसेज्ज, बहिं वा सज्जातो न सुज्जति, अतो सज्जायनिमित्त वसेज्ज । असति वा बहिं मासकप्पपायोगाणं खित्ताणं तत्थेव वसे ॥ चोदगाह - एगखित्ते कालदुगातीतं वसमाणा कहां सुब्बचरणा ? आचार्याह-

[भा.१०२२] एगखेत्तनिवासी, कालातिक्कंतचारिणो जति वि ।

तह वि य विसुब्बचरणा, विसुब्बमालंबणं जेणं ॥

चू-एगखेत्ते कालदुगातिकंतं पि वसमाणा तहावि निरइयारा जतो विसुब्बालंबणावलंबी,

ज्ञानचरणाद्यं वाऽऽलंबनम् ॥ किंच-

[भा. १०२३] आणाएऽमुक्कधुरा, गुणवट्ठी जेण निज्जरा तेणं ।

मुक्कधुरस्स मुणिणो, न सोधी संविज्जति चरित्ते ॥

शू- आण त्ति - तित्थकरवयणं, जहा तित्थकरवयणातो नितितं न वसति, तथा तित्थकरवयणाओ चेव कारणा नियतं वसति । स एवं आणाए संजमे अमुक्कधुरो चेव । अमुक्कधुरस्स य नियमा नाणादिगुणपरिवुट्ठी, जेण य तस्स गुणपरिवुट्ठी तेन निज्जरा विउला भवति । जो पुण त्पडिपक्खे वट्ठति तस्स सोही चरित्तस्स म विज्जति ॥ १०२३ ॥

इदानीं गतोऽप्यर्थ स्फुटतरः क्रियते-

[भा. १०२४] गुणपरिवुट्ठिनिमित्तं, कालातीते न होति दोसा तु ।

जत्थ तु बहिता हाणी, हविज्ज तहियं न विहरेज्जा ॥

शू- कालदुगातिक्रान्तं ज्ञानादिगुणपरिवृद्धिनिमित्तं वसतो न दोषः । जत्थ पुण बहिं विहरतो नाणादीणं हाणी हवेज्ज न तत्थ विहरेज्ज इत्यर्थः ॥

शू. (१६) जे भिक्खू पुरे संथवं पच्छ संथवं वा करेइ; करेत्तं वा सात्तिज्जति ॥

शू- “संथवो” धुती, अदत्ते दाणे पुव्वसंथवो, दिन्ने पच्छासंथवो । जो तं करेति सात्तिज्जति वा तस्स मासलहं । अहवा - सयणे पुव्वपच्छसंथवं करेइ । अत्र नियुक्तिमाह-

[भा. १०२५] दव्वे खेत्ते काले, भावम्भि य संथवो मुणेयव्वो ।

आत्-पर-त्तदभए वा, एक्केक्के सो पुणो दुविधो ॥

शू- साहू आत्मसंस्तवं करोति, साहू परस्य संस्तवं करोति, साहू उभयस्यापि संस्तवं करोति । अहवा - आत्मना संस्तवं करोती ति आत्मसंस्तवः । साहू गिहत्थं युणति, एष आत्मस्तवः । गिहत्थो साथं धुणति एष परस्तवः । दो वि परोप्परं एष उभयस्तवः । एतेसिं एक्केक्को पुण दुविहो - संतासंतो य ॥ दव्वे खेत्ते काले संथवो इमो -

[भा. १०२६] दव्वे पुट्ठमपुट्ठो, परिहीणधणा तु पव्वयंती उ ।

खेत्ते कतरा खेत्ता, कम्मि वए ते दिक्खितो काले ॥

शू- दव्वसंथवो परेण पुच्छितो “तुमं सो ईसरो ?” आणं ति भणाति । सो पुण तथा संतो वा असंतो वा पुच्छितो भणाति “अमुकणामधेयं तुमं इस्सरं न याणसि तो एवं भणसि” परिहीणधणा “पव्वंति” त्ति । परिहीणधणो दरिद्रेत्यर्थः । एवं परेण निदितो समुत्तइतो परं निभं काउं अप्पाणं पि धुणाति यथा भवानैश्वर्ययुक्तः तथा अहमप्यासी । खेत्तसंथवो - “कतरातो तुमं खेत्ततो पव्वतितो” एवं पुट्ठो भणति तुज्ज चव सहदेसी, कुरुक्षेत्राद्वा । इदानीं कालतो - कम्मि वदे दिक्खितो । भणाति तुमं चव सरिसव्वतोऽहं । अहवा - प्रथम वयंसि निविट्ठो निविस्समाणो वा ॥ भावे संथवो दुविधो - सयणे वयणे य, सयणे ताव इमो ।

[भा. १०२७] सयणे तस्स सरिसओ, आणं तुसिणीए पुच्छितो को वा ।

आउट्टणा निमित्तं, वयणे आउट्टिओ वा वि ॥

शू- केणइ पुच्छिओ “जो सो इंददत्तभाया पव्वइतो सो तुमं सरिसो दीससि ।” सो भणाति - आणं, तुसिणीओ वा अच्छति । भणति वा - क एरिसाणि पुच्छति । इदानीं वयणसंथवो - अदत्ते

दाने पुव्वं करेति, आउट्टणानिमित्तं वरं मे आउट्टिता इट्टदाणं देहिति । दानेन वा दत्तेण आराहितो पच्छा वयणसंथवं करेति ॥ एस संखेवो भणितो । इदानिं वित्थरो, संखेवभियस्स वा इमं वक्खाणं । तत्थ दव्वसंथवो इमो चउसट्ठिप्पगारो -

[भा.१०२८] धन्नाइं रतणथावर, दुपद चतुप्पद तहेव कुवियं च ।
चउवीसं चउवीसं, तिय दुग दसहा अनेगविधं ॥

चू- धन्नादियाणं कुविय-पञ्चवसाणाणं छण्हं पच्छद्धेण जहासंखं संखा भणिता ॥

[भा.१०२९] धन्नाइ चउव्वीसं, जव-गोहुम-सालि-वीहि-सट्ठिया ।
कोइव-अणया-कंगू, रालग-तिल-मुग-मासा य ॥

चू- बृहच्छिरा कंगू, अल्पतरशिरा रालकः ॥

[भा.१०३०] अतसि हिरिमंथ तिपुड, निप्फाव अलसिंदरा य मासा य ।
इक्खू मसूर तुवरी, कुलत्थ तह धाणग-कला य ॥

चू- “अतसि” मालवे पसिद्धा, “हिरिमंथा” वट्टचणगा, “त्रिपुडा” लंगवलगा, “णिप्फाव” चावला अलिसिंदा चवलगारा य, “मासा” पंडरचवलगा, “धाणगा” कुयुंभरी, “कला” वट्टचणगा

[भा.१०३१] रयणाइ चतुव्वीसं, सुव्वण्ण-तवु-तंब-रयत-लोहाइं ।
सीसग-हिरण्ण-पासाण-चेरमणि-मोत्तिय-पवाले ॥

चू- “रयतं” रूपं, “हिरण्णं” रूपका, “पाषाणः” स्फटिकादयः, “मणी” सूरचन्द्र-कान्तादयः ॥

[भा.१०३२] संख-तिणिसागुलु चंदणाइं वत्याभिलाइं कट्टाइं ।
तह दंत-चम्म-वाला, गंधा दव्वोसहाइं च ॥

चू- “तिणिस” रुक्खकट्टा, “अगलुं” अगरुं, यानि न म्हायन्ते शीघ्रं तानि अम्मातानि वस्त्राणि, “कट्टा” शाकादिस्तंभा, “दन्ता” हस्त्यादीना, “चम्मा” वग्घादीणं, “वाला” चमरीणं, गंधयुक्तिकृता गंवा, एकांगं औषधं द्रव्यं । बहुद्रव्यसमुदायादौषधं ॥ निविधंथावरं-

[भा.१०३३] भूमि-घर-तरुगणादि, तिविधं पुण थावरं समासेणं ।
चक्कारबद्धमाणुसदुविधं पुण होति दुपयं तु ॥

चू- भूमी पक्खेला, घरं खात्तोसियमुभयं, “तरुगणा” आप्रवणारामादि तिविधं, दुपदं दुविधं, रहादि अरगवद्धं, मानुषं च । दसविधं चउप्पदं ॥

[भा.१०३४] गावी उट्टी महिसी, अय एलग आस आसतरगा य ।
घोडग गहभ हत्थी, चतुप्पदा होति दसधा तु ॥

चू- कुप्पोवकरणं नाणाविहं आसतरगा वेसरा-

[भा.१०३५] नानाविहं उवकरणलक्खण कुप्पं समासतो होति ।
चतुसट्ठिपडोगारा, एवं भणितो भवे अत्थो ॥

चू- कुप्पोवकरणं “नानाविहं” अनेगलक्खणं । तच्च कंसभंडं लोहभांडं ताप्रमयं मृन्मयादि च । एष सर्वोऽपि संपिंडितो चतुः षष्टिप्रकारोऽभिहितः ॥

आत्म-पर-संथवोपसंहार - निमित्तमाह-

[भा. १०३६] घउसद्धिपगारेणं, जधेव अट्टेण उवचितो सि त्ति ।

किं अप्पसंघवेणं, कतेण एमेव अह यं पि ॥

चू- यथा त्वं चतुःषष्टिप्रकारेणोपपेतः तथाऽहमप्यासम्, किं चात्मसंस्तवेनेति ॥

इदानीं खेत्तसंथवो-

[भा. १०३७] तं अह सहदेसी, एगग्गामेग-नगरवत्थव्वो ।

पुण्णाओ खेत्ताओ, अह्हे मो वच्चिमो व त्ति ॥

चू- गिहिणा पुच्छितो, कम्मि देसे अज्जो ! उप्पन्नो ? , साहू भणति - कुरुखेत्ते । गिही भणाति अह सहदेसी, एगगाम-नगर-उप्पन्नो । गिहिणा पुच्छिओ कहिं गम्मति-साहू भणति-कुरुखेते ॥

[भा. १०३८] जइ भणति लोइयं तू, पुण्णं खेत्तं तहिं भवे गुरुगा ।

अह आरुहतं अह्हे वि, जणजम्मादी तहिं लहुओ ॥

चू- एवं जइ लोइयं पुण्णखेत्तं भणाति तो चउगुरुं । लोउत्तरे लहुओ ॥

[भा. १०३९] एवइयं मे जम्मं, परियाओ वा वि मज्झ एवतिओ ।

मयणसमत्थो निविट्ठो, निविस्समाणो पसूतो वा ॥

चू- एवइ मे जम्मो, पव्वज्जाए वा एवतितो, मयणसमत्थो वा पव्वइतो, “णिविट्ठो” परिणीओ “णिविस्समाणो” विवाहदिने ठविए, “पसूओ” पुत्तो जाओ ॥ इदानीं भावसंथवो-

[भा. १०४०] दुविधो उ भावसंथवो, संबंधी वयणसंथवो चेव ।

एक्केक्को वि य दुविधो, पुव्वि पच्छा व नातव्वो ॥

चू- दुविहो भावसंथवो-वयणे सयणे य । पुण एक्केक्को दुविहो-पुव्वि पच्छा य ॥

सयणसंथवो इमो-

[भा. १०४१] मातपिता पुव्वसंथवो, सासू ससुरादियाण पच्छा तु ।

गिहिसंथवो संबंधं, करेति पुव्वि व पच्छा वा ॥

चू- एतं पुव्वावरसंथवं दाणकालाओ पुव्वि वा पच्छा वा करेज्जा ॥

तं सयणसंथवं वयणानुरूवं करेति ।

[भा. १०४२] आतवयं च परवयं, नातुं संबंधए तदणुरूवं ।

मम एरिसया माया, ससा व सुण्हा व नत्तादी ॥

चू- आयवयं परवयं च नाऊणं घडमाणं तदणुरूवं करेति । जारिसी तुमं, एरिसी मम माया “ससा” - भगिनी, पुत्तस्स पुत्तो नत्तुओ ॥ एत्थ इमे दोसा-

[भा. १०४३] अद्धिति दिट्ठी पण्हय, पुच्छा कहणं ममेरिसी जननी ।

थणखेवो संबंधो, विधवा सुण्हा य दानं च ॥

चू- साहू गिहयभिक्षवो वि अद्धितिं पुणो वि पण्हुत-णयणो अगारिं निरिक्खमाणो पुच्छिओ भणति तुमे सरिसी मे माता, सा तुमे दद्धं सुमरिया” । सा भणाति - अहं ते माता । एस मातीसंबंधो । तीसे य सुण्हा घरे विहवा अच्छति । ताहे संबंधं करेज्ज । गिहत्थी वा साहुं दद्धं अधितिं करेति, साहुणा पुच्छिता भणति - तुमे सरिसओ मे पुत्तो घराओ निग्गओ, तुणं दद्धं मे सुमरितो” साहू भणति - अहं ते पुत्तो; अहं वा सो । एवं सव्वसयणसंथवेसु वत्तव्वं ॥

[भा. १०४४] पच्छासंथवदोसा, सासू विधवादि धूतदानं च ।
भज्जा ममेरिसि त्ति य, सज्जं घातो व भंगो वा ॥

चू- सासूसंथवे विधवं धूतं ददाति । भज्जासंथवे सज्जघातं लभति । चरित्तभंगो वा भवति ॥
सयणसंथवे इमे अन्ने दोसा भवन्ति-

[भा. १०४५] मायावी चडुयारो, अन्हं ओभावणं कुणति एसो ।
गणच्छुभणाती पंतो, करेज्ज भद्देसु पडिबंधो ॥

चू- अमायं मायमिति भणमाणो मायावी, भिक्खनिमित्तं वा चाडुं करेति, न नज्जति को वि
दासादी मातिसंबंध करेमाणो लोगे अन्हं ओभावणं करेति । पंतो रुद्धो निच्छुभणाति करेज्ज । भद्दे
पुण पडिबंधं करेज्ज ॥ १०४५ ॥ इदानिं वयणसंथवो-

[भा. १०४६] गुणसंथवेण पुव्विं, संतासंतेण जो थुणेज्जाहि ।
दातारमदिन्ममी, सो पुव्वो संथवो होति ॥

चू- संतेण असंतेण वा गुणेण जो दाणे अदिन्ने थुणति सो पुव्वसंथवो ॥ सो पुण इमो-

[भा. १०४७] सो एसो जस्स गुणा, वियरंति अवारिया दसदिसासु ।
इहरा कहासु सुनिमो, पच्चक्खं अज्जदिट्ठो सि ॥

चू- जाणंतो अजाणंतो य तस्समक्खं अन्नं पुच्छति सो एसो इंददत्तो । गिहत्यो भणति जो
कयमो ? साहू भणति - जस्स दाणादिगुणा अणिवारिया वियरंति । “इहरा” इति अज्जाहनि
प्रत्यक्षभावमुक्त्वा कहासु सुनिमो अज्जं पुण जणवयस्स देंतो पच्चक्खं दिट्ठोसि ॥

पच्छासंथवो पुण इमो -

[भा. १०४८] गुणसंथरेण पच्छा, संतासंतेण जो थुणिज्जाहि ।
दातारं दिन्ममी, सो पच्छासंथवो होति ॥

चू- कंठा । दाणदिन्ने इमो गुणसंथवो-

[भा. १०४९] विमलीकतऽहं चक्खू, जधत्थतो विसरिता गुणा तुज्जं ।
आसि पुरा ने संका, संपति निस्संकितं जातं ॥

चू- अज्ज तुमे दिट्ठे विमलीकयं चक्खू । जहत्थया य दानादिगुणा विसरिया तुज्जं, पुरा
दाणादिगुणेषु संका आसि, इदामिं निस्संकियं जायं ॥ पच्छित्तमियाणि एतेसु-

[भा. १०५०] सुत्तनिवातो नियमा, चतुव्विधे संथवम्मि संतम्मि ।
मोत्तूण सयणसंथव, तं सेवंतंमि आणादी ॥

चू- सुत्तनिवातो दव्वादि चउव्विहे संथवे संतम्मि मासलहुं, मोत्तूण सयणसंथवं । सयणसंथवे
पुण इमं पुरिस-संथवे चउलहुं, इत्थी-संथवे चउगुरुं । चउव्विहे वि दव्वातिए संथवे आणादिया
दोसा ॥ १०५० ॥ कारणे पुण संथवं करेज्जा वि-

[भा. १०५१] अधिकरणरायदुट्ठे, गेलण्णऽद्धाणसंभमभए वा ।
पुरिसित्थी संबंधे, सभणाणं संजतीणं च ॥

चू- गिहत्येण समं अहिकरणं उप्पन्नं तस्स उवसमणइताए, पुण पुव्वं चउव्विहं पि दव्वातियं
संतं करेति, पच्छा असंतं पि । एवं रायदुट्ठे वि उवसमणइता । गिलाणोसहनिमित्तं वा,

अद्धानसंभमभाएसु संताणद्वया वा, “पुरिसिस्थि” ति एएहिं कारणेहिं संजताण संजतीण वा पुरिसिस्थिसंबंधो भवेज्ज । वय-सयणक्रमप्रदर्शनार्थ इदमाह-

[भा. १०५२] वयसंथवसंतेणं, पुव्व धुणे पुरिससंथवेण ततो ।

तो नातिस्थिगतेण व, भोइयवज्जं च इतरेणं ॥

वू-पुव्वि वयसंथवेण संतेणं, पच्छा पुरिससंथवेण पुव्वावरेण संतेणं, तो पच्छा नातिस्थिगतेणं संतेणं, ततो भोयवज्जं इतरेण पच्छासंथवेणं संतेण, ततो पच्छा वयणादि असंतेण ॥

[भा. १०५३] पुव्वे अवरे य पदे, एसेव गमो उ होइ समणीणं ।

जह समणाणं गरुई, इत्थी तह तासि पुरिसा तु ॥

वू-संजतीणं एसेव गमो । जहा समणाणं इत्थी गरुगी तथा समणीणं पुरिसा गुरुगा ॥

मू. (१७) जे भिक्खू समाणे वा वसमाणे वा गामाणुगामं वा दुइज्जमाणे पुरे संथुयाणि वा पच्छा संथुयाणि वा कुलाइं पुव्वामेव भिक्खायरियाय अनुपविसइ, अनुपविसंतं वा सातिज्जति ।

वू-भिक्षु पूर्ववत् समाणो नाम समधीनः अप्रवसितः कोऽसौ बुद्धावासः ? वसमाणो उदुवद्धिए श्रद्धासे वासावासं च नवमं, एयं नवविहं विहारं विहरंतो वसमाणो भण्णति । अनु पश्चादभावे ज्ञातो अन्नो गामो अनुगामो दोसु पाएसु सिसिरगिन्हेसु वा रीइज्जति ति । पुरे संथुता मातापितादी, पच्छासंथुता ससुराती, कुलशब्दः प्रत्येकं, भिक्खाकालातो पुव्वि, अप्रासे भिक्खाकालेत्यर्थः । अनुपवेशो पच्छा, भिक्खाकाले अतिक्रान्तेइत्यर्थः । एवं अप्रासे अतिक्रान्ते च पविसंतं साइज्जति अनुमोदते, मासलहुं से पच्छित्तं । एस सुत्तथो । इदानिं निज्जुत्तिवित्थरो-

[भा. १०५४] समाणे बुद्धवासी, वसमाणे नवविकप्पविहारी ।

दूतिज्जंता दुविधा, निक्कारणिया य कारणिया ॥

वू-कारण-निक्कारणे वक्ष्यति । शेषं गतार्थमेव ॥ इमे निक्कारणिया-

[भा. १०५५] आयरियसाधुवंदन, चेतिय नीयल्लागा तथासण्णी ।

गमनं च देसदंसन, निक्कारणिए य वइगादि ॥

वू-आयरियसाहुचेइयाण च वंदणनिमित्तं गच्छंति, सण्णीणं दंसणत्थं, भोयणवत्थाणि वा भिसंसति गच्छति, अपुव्वदेसदंसणत्थं गच्छंति, वजितादिसु वा खीराद्यं लभिस्सामि ति गच्छति । आयरिय माह-

[भा. १०५६] अप्पुव्व-विचित्त-बहुस्सुता य परिवारवं च आयरिया ।

परिवारवज्जसाहू, चेतियऽपुव्वा अभिनवा वा ॥

वू-अपुव्व मे आयरिया विचित्ता निरतिचारचरित्ता बहुस्सुया विचित्तसुया य बहुसाहु-बुडा य, एरिसे आयरिए वंदाभि । साहुस्स वि एते चेव गुणा । नवर-परिवारो वज्जिज्जति । चेतिया चिरायतणा अपुव्वा य । अहवा अभिनवा कया ॥ १०५६ ॥

[भा. १०५७] इत्थी हामि व नीए, सण्णीसू य भोयणादि लब्भामो ।

देसो व मे अपुव्वो, वइगादिसु खीरमादीणि ॥

वू-कंठा । निक्कारणे विहरंतस्स इमे दोसा-

[भा. १०५८] अद्धाने उव्वाता, भिक्खूवहि तेन साण पडिनीए ।

ओमाण अभोजघरे, थंडिल्लऽसती य जे जं च ॥

चू-अन्द्राणे समो भवति, भिक्खा वसहिं न लब्धंति । उवहिसरीरतेणा भवंति । साणपडिनीएसु खज्राए(अ)हंमए वा हिंडंताणं सपक्खपरक्खोमाणं भवति । अभोजघरे पवयण-हीलना भवति । असति थंडिल्लस्स पुढवी मादिजीवे विराहेति । जे दोसा, जं च एतेसु परितावणादिनिष्फणं पच्छित्तं, सव्वं उवउज्जितं वक्तव्यम् ॥

[भा.१०५९] संजमतो छक्काया, आत कंटड्डिवातखुलगा य ।

उवधि अपेह हरावण, परिहाणी जा य तेन विणा ॥

चू-निष्कारणओ अडंतो छक्कयविराहणं कूणति । एस संजमविराधा । कंटड्डिहिं वा विज्झति, वावखुला वा भवंति, एस आयविराहणा सागारियभया परिस्संतो वा पमादेण वा उवहिं न पडिलेहेति, हरायेइ वा । उवहिम्मि अवहरिए य जातेण विना परिहाणी तणअग्गिगहणसेवणादि जं करिस्सति तं सव्वं पच्छित्तं वक्तव्वं ॥

[भा.१०६०] वेलातिक्रमपत्ता, अनेसणादातुरा तु जं सेवे ।

पडिनीयसाणमादी, पच्छाकम्मं च वेल्मि ॥

चू-भिक्खावेला अतिक्रंतपत्ता अप्फवंता अनेसणं पि लेज्जा, तं निष्फणं पच्छित्तं । पढमबिति एसु वा परीसहेसु आउरा जं सेवे तं निष्फणं । पडिनीतेण हते साणेण वा खतिए आयविराहणानिष्फणं आवेले भिक्खं हिंडंतस्स पच्छाकम्मदोसा भवंति । संकातिया य दोसा तेणट्टे मेहुणट्टे वा भवंति ॥ इदानिं कारणिया भण्णंति-

[भा.१०६१] कारणिए वि य दुविधे, निव्वाघाते तहेव वाघाते ।

निव्वाघाते खेत्ता, संकंती दुविधकालम्मि ॥

चू-कारणोओ दुविहो-निव्वाघाते वाघाते य । तत्थ निव्वाघाते इमो-उदुवासकप्पे वा वासा कप्पे वा समत्ते खेत्तातो खेत्तसंकंती ॥ इदमेवार्थं दर्शयन्नाह-

[भा.१०६२] दोन्नेगतरे काले, जं खेत्ता खेत्तनंतरं गमणं ।

एतं निव्वाघातं, जति खेत्तातिक्रमे लहुगा ॥

चू-“जति खेत्तातिक्रमे”ति निष्कारणे जत्तिया मासकप्पपायोग्गा खेत्ता लंधेति तत्तिया घउलहुआ भवंति ॥ इदानिं वाघातेण मासकप्पपाओगं वोलेंगं अन्नं खेतं संकमड, न य दोसो, इमे य ते वाघायकारणा-

[भा.१०६३] वाघाते असिवाती, उवधिस्स व कारणा व लेवस्स ।

बहुगुणतरं च गच्छे, आयरियादी व आगाढे ॥

चू-असिवगहियं खेतं वोलंति । आदिसद्दाओ वा सज्जाओ तत्थण सुज्झति, उवही वा तस्स न लब्धति लेवो वा, अन्नतो अन्नम्मि लब्धति त्ति वोलंति । गच्छे वा बहुगुणतरं साणपडिणीय नत्थि, तिन्नि वा भिक्खावेलाओ अत्थित्ति, अतो वोलंति । आयरियादीण वा इह पाउगगं नत्थि, अतो वोलंति । आगाढेहिं वा कारणेहिं वोलंति ॥ ते च आगाढकारणा इमे-

[भा.१०६४] दव्वे खेत्ते काले, भावे पुरिसे तिगिच्छ असहाए ।

सत्तविहं आगाढं, नायव्वं आनुपुव्वीए ॥

[भा. १०६५] दव्वं जोग्गं न लब्धति, खेत्ते खलु खेत्तपडिनिमादीया ।
कालम्भि न रितुक्खमं, भावे गिलाणादीण नवि जोग्गं ॥

[भा. १०६६] पुरिसो आयरियादी, तेसिं अजोग्गं तिगिच्छिगा नत्थि ।
नत्थि सहाया व तहिं, आगाढं एव नातव्वं ॥

सू-दव्वं स्वतंत्रं अविरोद्धं जोग्गं न लब्धति, खेत्ततो तं अतीव खुल्लखेत्तं, कालतो तं अरितुक्खमं, भावे गिलाणादिजोग्गं न लब्धति । पुरिसा आयरियमाती तेसिं तं अकारगं खेत्तं । तिगिच्छा तत्थ वेज्जा नत्थि । “असहाय” ति सहाया तत्थ नत्थि । सत्तविह आगाढकारणेण बोलेउं मासकप्पजोग्गं अन्नं गच्छंतीत्यर्थः ॥

[भा. १०६७] एतेहिं कारणेहिं, एगदुगंतर-तिगंतरं वा वि ।
संकममाणो खेत्तं, पुट्ठो वि जती न ऽतिक्कमति ॥

सू-कारणेण संकंतो पुट्ठो वि दोसेहिं न दोसिल्लो भवति, यतो यस्मात् तीर्थकराज्ञां नातिक्रामंतीत्यर्थः ॥

[भा. १०६८] निक्कारणगमणंमि, जे छिय आलंबणा तु पडिक्कुट्ठा ।
कज्जम्भि संकमंतो, तेहिं चिय सुद्धो जतणाए ॥

सू-निक्कारणगमणे जे आलंबणा आयरियादी पडिसिद्धा, कज्जे तेहिं चेव जयणाए संकमंतो सुज्जति अपच्छिंति भवति ॥ एत्थ जे कारणिया तेहिं अधिकारो, निक्कारणिया गच्छंता चेव लग्गति । एवं विहरंताणं संथवो इमो-

[भा. १०६९] कुलसंथवो तु तेसिं, गिहत्थधम्मं तहेव सामण्णे ।
एक्केको वि य दुविहो, पुव्विं पच्छा य नातव्वो ॥

सू-तं कुलं संथुतं, संथुयं नाम लोगजत्ता परिचियं । गिहधम्मं वा ठितस्स, सामण्णे वा ठितस्स । एक्केको दुविहो-गिहधम्मं ठितस्स पुव्विं पच्छा वा, सामण्णे ठितस्स पुव्विं पच्छा वा ॥
अस्यैव व्याख्या-

[भा. १०७०] अम्मा पितुमादी उ, पुव्वं गिहिसंथवो य नायव्वो ।
सासूससरादीओ, पच्छा गिहिसंथवो होति ॥

सू-कंठा । सामण्णे ठियस्स पुव्विं पच्छा संथुता इमे-

[भा. १०७१] सामण्ण जे पुव्विं, दिट्ठा भट्ठा व परिचिता वा वि ।
ते हुंति पुव्वसंथुय, जे पच्छा एतरा होति ॥

सू-सामण्णप्रतिपत्तिकालात् पूर्वपश्चाद्वा ॥ अहवा सामण्णकाले चेव चित्तिज्जंति ॥

[भा. १०७२] अन्नया विहरंतेणं, संथुता पुव्वसंथुता ।
संपदं विहरंतेणं, संथुता पच्छसंथुता ॥

सू-अतीतवर्तमानकालं प्रतीत्य भावयितव्यम् ॥

[भा. १०७३] एतेसामण्णतरं, कुलम्भि जो पविसति अकालम्भि ।
अप्पत्तमतिकंते, सो पावति आणमादीणि ॥

सू- एतेसि पुव्वपच्छसंथुयकुलाणं अन्नतरं कुलं अपत्ते भिक्खाकाले, अतिक्रंते वा भिक्खाकाले पविसत्ति, सो आणादि दोसे पावति ॥ दुविहविराहणा य । तत्थ संजमे इमा-

[भा. १०७४] सट्ठी गिहि अन्नतिथी, करेज्ज तं पासितुं अकालम्पि ।

उग्गमदोसेगरतं, खिप्पं से संजतट्ठाए ॥

सू- सट्ठी श्रावकः, गिही अधाभद्रकः, रत्तपडादि, पुव्वपच्छसंथुतो वा । एते अपर्याप्त काले पर्यन्त तं दृष्ट्वा उग्गमदोसेगतरं खिप्पं संजयट्ठाए करेज्ज ॥ कहं पुण उग्गमदोसा भवे ?

[भा. १०७५] पुव्वपयावितमुदएष चाउल्लुभणोदणो व पेज्जा वा ।

आसण्णपूवि सत्तुअ, कयण उच्छिण्ण समिमादी ॥

सू- साधू आगमनकालातो पुव्वं तत्तमुदगं साहुणो आगते दड्ढं तम्मि चेव तत्तोदए चाउले छुभेज्ज सिग्घं ओदणं पेज्जं वा, एवं कम्मं करेज्ज । आसण्ण पूवियधराओ वा पूवे किणेज्ज, सत्तू कूरं वा किणेज्जा । सव्वणि वा उच्छिदेज्जा पुव्वो सुअकणिकाए वा समितिमे करेज्ज ॥

कम्मं इमं । अतिक्रंते-

[भा. १०७६] एमेव अतिक्रंते, उग्गादी तु संजमे दोसा ।

संकाइ दुविधकाले, कोई पदुट्ठो व ववरोवे ॥

सू- पुव्वद्धं कंठं दुविहकाले अपत्तमवकंते अकालेत्ति काउं संकति । तेणं चारियं मेहुणट्ठे वा दूतित्तणेण वा, पदुट्ठो ववरोवेज्ज वा हणेज्ज वा भत्तोवहिसेज्जाण वा वोच्छेयं करेज्ज ॥ इदानिं उपनयनिमित्तमाह-

[भा. १०७७] अप्पत्तमइक्कंते, काले दोसा हवंति जम्हेते ।

तम्हा पत्ते काले, पविसिज्ज कुलं तहारूवं ॥

सू- अप्पत्तमतिक्रंते जम्हा पविसंते एते दोसे पावति तम्हा पते भिक्खाकाले तहारूवं कुलं पविसेज्ज । एए वि पत्तो तेसिं दरसावं न देति, अन्नत्थ ठायति ॥ भवे कारणं अवेलाए वि पविसेज्ज ।

[भा. १०७८] बित्तियपदमणाभोगे, अतिक्रमंते तहेव गेलण्णे ।

असिवे ओमोदरिते, रायदुट्ठे भए व आगाढे ॥

सू- अनाभोगो अज्ञानं, सो साधू न जाणइ एत्थ गामे मम पुव्वसंथुता अत्थि, अतो पविसति । अहवा - सो बोलेउमणो सिग्घं दोसिणातिनिमित्तं पविसेज्ज । गिलाणस्स वा तेसु परं लब्भति तं च खीराति अतो पविसति । ओमे अपत्ते दोसीणनिमित्तं अप्फच्चितो वा अइक्कंते संथुयकुलेसु हिंडति । रायदुट्ठे मा दीसिहि ति तेन अकाले हिंडति । बोहिगादिभए वा दोसीणातिधेतुं नस्सति, नट्ठो वा उस्सूरमागतो गेण्हति ॥ अन्नत्थ वा आगाढे अनाभोगपविट्ठो इमं विहाणं करेति-

[भा. १०७९] संथरमाणमजाणंतपविट्ठो कुणाति तत्थ उवओगं ।

मा पुव्वुत्ते दोसे करेज्ज इहरा उ तुसिणीओ ॥

सू- जति अजाणंतो संथुयकुले पविट्ठो, जति य संथरति तो उवओगं करेति । पुव्वुत्तदोसपरिहणइत्ताए सजयट्ठा कीरंतं वारेति परिहरति वा । इहरा असंथरंतो संजयट्ठा कीरंतं दड्ढं पि न वारेति, तुसिणीओ अच्छति ॥

म. (९८) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा परिहारिए वा अपरिहारिएण सद्धिं

गाहावतिकुलं पिंडवायपडियाए निक्खमति वा अनुपविसति वा निक्खमंतं वा अनुपविसंतं वा सातिज्जति ॥

चू-अन्नतीर्थिकाश्चरक-परिव्राजक-शाक्याजीवक-वृद्धश्रावकप्रभृतयः, गृहस्था-मरुगादि भिकखायरा, परिहारिओ मूलुत्तरदोसे परिहरति । अहवा-मूलुत्तरगुणे धरेति आचरतीत्यर्थः । तत्र्यतिपक्षभूतो अपरिहारी ते य अन्नतित्थियगिहत्था ।

[भा. १०८०] नो कप्पति भिक्खुस्सा गिहिणा अहवा वि अन्नतित्थीणं ।

परिहारियस्स अपरिहारिण सद्धि पविसिउं जे ॥

चू-“सद्धि” समानं युगपत् एकत्र ॥

[भा. १०८१] आधाकम्मादीणिकाए सावज्जजोगकरणं च ।

परिहारित्तपरिहरं, अपरिहरंतो अपरिहारी ॥

चू-षड्जीवनिकाए सावज्जं मनादियोगत्रयं करणत्रयं च ॥

गाहावतिकुलं अस्य व्याख्या-

[भा. १०८२] गाह गिहं तस्स पती, उ गहपती सुत्तपादे जधा वणिओ ।

पिंडपादे वि तथा, उभए सण्णातु सामयिगी ॥

चू-गाहति वा गिहंति वा एगट्ठं, तस्येति गृहस्य पति प्रभुः स्वामी गृहपतीत्यर्थः । दारमपत्यादि समुदाओ “कुलं पिंडवायपडियाए”ति अस्य व्याख्या “पिंडो” असनादी, गिहिणा दीयमाणस्स पिंडस्य पात्रे पातः अनया प्रज्ञया ॥

एतय दिट्ठतो- जहा बालंजुअ वणिउ बलंजं घेतुं गामं पविट्ठो । अन्ननणपुच्छिं किं निमित्तं गामं पविट्ठोसि ? भणाति - सुत्तपायपडियाए धण्णपायपडियाए ति । तहेव पिंडवायपडियाए ति । किं च-इदं सूत्रं लोग-लोगोत्तर उभयसंज्ञाप्रतिबद्धं किंचित् स्वसमयसंज्ञाप्रतिबद्धं भवति । “अनुपविसति” अस्य व्याख्या-

[भा. १०८३] घरादिनियट्ठेसुं, पागेव कते तु पविसणं जं तु ।

तं होतणुप्पविसणं, अनुपच्छा जोगतो सिद्धं ॥

चू-“अनु” पश्चाद्भावे, घगादिसु सण्णियट्ठेसु पच्छा पागकरणकालतो वा पच्छा । एवं अनुशब्दः पश्चाद्योगे सिद्धः ॥

[भा. १०८४] एत्तो एगतरेणं, सहितो जो पविसती तु भिक्खस्स ।

सो आणाअणवत्थं, मिच्छत्तविराधणं पावे ॥

चू-एत्तो एगतरेण गिहत्थेण वा अन्नतित्थिएण वा समं पविसंतस्स आणातिया दोसा आयसंजमविराहणा ॥

[भा. १०८५] ओभावणा पवयणे, अलद्धिमंता अदिन्नदाना य ।

जाणंति च अप्पाणं, वसंति वा सीसगणिवासं ॥

चू-पंडरंगादिएसु सद्धिं हिंडंतस्स पवयणोभावणा भवति । लोगो वयति पंडरंगादिपसायओ लभंति । सयं न लभंति । असारप्रवचनप्रपन्नत्वात् । अधवा लोगो वदति-अलद्धिमंता य परलोगे वा अदिन्नदाना आत्मानं न विदंति । सूद्रा इति पंडरंगादिशिष्यत्वमभ्युपगता वसंति, अतो एभिः

साह्यं पर्यटंते । किं चान्यत ॥

[भा. १०८६] अधिकरणमंतराए अचियत्ता संखडे पदोसे य ।

एगस्सऽद्वा दोण्हं, दोण्ह व अद्वाए एगस्स ॥

सू- गिही अयगोलसमाणो न वट्टति भणितुं एहि, निसीद, तुयट्ट, वयाहि वा । भणतो अधि-
करणं । गिहत्यो अलद्धी साहू लद्धी तो साहुस्स अंतरायं, अह संजतो अलद्धी तो गिहत्यस्स
अंतरायं जेण समं हिंडति, दातारस्स वा अच्चियत्तं । किं मया समं हिंडसि ति अधिकरणं भवे ।
असंखडे उण पदुट्ठो । अवस्सं अगणिणा हिंडेज्ज, पंतावणादि वा करेज्ज, एगस्स गिहिणा नीणिओ
दोण्ह वि देज्ज, तं चेव अंतरायं अचियत्ताए संखडाती य साहुस्स करेज्ज, दातारस्स वा करेज्ज,
उभयस्स वा कुज्जा । दोण्ह वा अद्वा नीणियं एगस्स देज्ज, साहुस्स गिहत्यस्स वा ते चेव अंतराताती
दोसा ॥ जतो भण्णति-

[भा. १०८७] संजयपदोसगहवति, उभयपदोसे अनेगधा वा वि ।

नट्टे हित विस्सरिते, संकेगतरे उभयतो वा ॥

सू- संजयगिहिउभयदोसा इति गतार्थ एव । 'अनेगहा व'ति अस्य व्याख्या - नट्टे दुपचतुप्पद
अपए वा एतेसु चेव हडेसु वत्थादिएसु वा विसुमरिएसु साधुं गिहिं वा एगतरं संकेज्ज उभयं वा ।
किह पुणाति संकेज्ज ? एते समणमाहणा परोप्परं विरुद्धा एगतो अडंति, न एते जे वा ते वा, नूनं
एते चोरा चारिया वा कामी वा, दुपयादि वा अवहडमेएहिं । जम्हा एते दोसा तम्हा गिहत्यऽण्णतित्थीहिं
समं भिक्खाए न पविसियव्वं ॥ बितियपदेण कारणे पविसेज्जा वि जतो-

[भा. १०८८] बितियपदमंचियंगी, रायदुट्ठो सहत्थगेलणणे ।

उवधीसरीरतेणग, पडिणीते साणमादीसु ॥

सू- "अंचियं" दुब्भिव्वं । एतेसु अचियादिसु एतेहिं गिहत्यण्णतित्थीहिं समं भिक्खा लब्भति
अन्नहा न लब्भति, अतो तेहिं समाणं-अडे । सो य जति अहाभदो निमंतेइ वा अहाभदएण पुण
समाणं दो तिन्नि धरा अन्नहा ते चेव संखडादी । रायदुट्ठे सो रायवल्लभो गिलाणस्सोसह-पत्थभोयण
ति सो दव्वावेति अन्नहा न लब्भति । भिक्खायरियं वा वच्चंतस्स उवहिसरीरतेणारक्खपडिणीयसाणे
वा वारेति । आदिसद्दातो गोणसूयराती ॥

पविसतो पुण इमा विहि-

[भा. १०८९] पुव्वगते पुरओ वा, समगपविट्ठो व अन्नभावेणं ।

पच्छाकडादि मरुगादिणाति पच्छा कुलिंगीणं ॥

सू- गिहत्य अन्नतित्थिएसु पुव्वपविट्ठे सयं वा पुव्व पविट्ठो "अन्नभावे"त्ति एरिसं भावं
दरिसति जेण न नज्जति, जहा एतेण समाणं हिंडंति ।

अडंतस्स य इमो विही- पुव्वं पच्छाकड-मरुएसु, तओ पच्छाकड-अन्नलिंगीसु, तओ
अहाभदमण्णलिंगीणा । अहाभदए वि एस चेव कमो ॥

सू. (९९) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा परिहारिए वा अपरिहारिएण सद्धिं
बहिया विहारभूमिं वा विचारभूमिं वा निक्खमइ वा पविसइ वा; निक्खमंतं वा पविसंतं वा सातिज्जति ।

सू- सण्णावोसिरण विचारभूमी, असज्जाए सज्जायभूमी जा सा विहारभूमी, मा

उब्भामगपोरिसी भणति ।

[भा. १०९०] नो कप्पति भिक्खुस्सा गिहिणा अधवा वि अन्नतिथीणं ।

परिहारियस्स ऽ परिहारिएण गंतुं वियाराए ॥

[भा. १०९१] एत्तो एगतरेणं सहितो जो गच्छती वियाराए ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तविराधणं पावे ॥

[भा. १०९२] वीयारभूमिदोसा, संका अपवत्तणं कुरुकुराय ।

दव अप्पकलुसगंधे, असती व करेज्ज उट्टाहं ॥

चू- वियारभूमीए पुरिसापातसंलोअदोसा । संकाए वान पवत्तति । अपवत्तंतेय । मुत्तनिरोहो-
गाहा । त्रयः शल्या० श्लोकः । मट्टियाए बहुदवेण य कुरुकुरा करेयव्वा । एत्थ
उच्छोलणउष्पीलणादीदोसा । अह कुरुकुरं न करेति उट्टाहो । अप्पेण वा दवेणं कलुसेण वा दवेणं
निल्लेवेतं दट्टं चउत्थ रसियादिणा वा गंधिल्लेण अभावे वा दवस्स अनिल्लेविते जनपुरओ उट्टाहं
करेज्ज । जम्हा एते दोसा तम्हा तेहिं सट्ठिं न गंतव्वं । अववादपए पत्ते वच्चेज्ज-

[भा. १०९३] वीयारभूमि असती, पडिनीए तेणसावत्तभए वा ।

रायदुट्टे रोधग-जतणाए कप्पते गंतुं ॥

चू- अन्नओ वियारभूमीए असति जतो ते गिहत्थअन्नत्थिया वट्ठंति ततो वएज्जा जतो
अनावातमसंलोअंतओ पडिनीततेणसावयबोधितदोसा अंतरेतत्थ वा थंडिल्ले गतस्स, अतो गिहत्थेहिं
समं गच्छे, ते निवारंति । रायदुट्टे रायवत्थभेण समाणं गम्मइ । रोहए एगा चेव सण्णाभूमी, एरिसेहिं
कारणेहिं जयणाए गम्मति ॥ सा य इमा जयणा -

[भा. १०९४] पच्छाकड-वत-दंसण-असणि-गिहिए तहेव लिंगीसु ।

पुव्वमसोए सोए, पउरदवे मत्तकुरुया य ॥

चू- पुव्वं पच्छाकेसु गिहियाणुव्वएसु तेसु चेव दंसणसावएसु, ततो एसु चेव कुत्तिथिएसु,
ततो असणिगिहत्थेसु, ततो कुत्तिगिएसु असण्णीसु सव्वासु, सव्वेसु पुव्वं असोयवादिसु, पच्छा
सोयवादीसु, दूरं दूरेण परम्महो वेलं वज्जंतो पउरदवेणं मट्टियाए य कुरुकुरं करंतो अदोसो ॥

[भा. १०९५] एमेव विहारम्मी, दोसा उट्टं चगादिया बहुधा ।

असती पडिणीयादिसु, बितियं आगाढ-जोगिस्स ॥

चू- विहारभूमीए वि प्रायसः एत एव दोषा, उट्टं चकादयश्च अधिकतरा, बहवः अन्ये उट्टं
चका कुट्टिदा उट्टाहंति वा वंदनादिसु । प्रत्यनीकादि द्वितीयपदं पूर्ववत् ।

चोदगो भणति - जत्थेत्थिया दोसा तत्थ तेहिं समाणं गंतुं बितियपदेण वि सज्जाओ मा
कीरउ । आयरियो भणति - आगाढजोगिस्स उट्टेससमुट्टेसादओ अवस्सं कायव्वा उवस्सए य
असज्जाइयं बहिं पडिनीयादि अतो तेन समाणं गंतुं करंतो सुट्टो ॥ १०९५ ॥

मू. (१००) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा परिहारिओ अपरिहारिएहिं सट्ठिं
गामाणुगाणं दूइज्जति; दूइज्जंतं वा सात्तिज्जइ ॥

चू- ग्रामादन्यो ग्रामः ग्रामानुग्र मं । शेषः सूत्रार्थ पूर्ववत् ।

[भा. १०९६] नो कप्पति भिक्खुस्सा, परिहारिस्सा तु अपरिहारीणं ।

गिहिअन्नतित्थिएण व, गामणुगामं तु विहरित्ता ॥

[भा.१०९७] एत्तो एगतरेणं, सहितो दूइज्जति तु जे भिक्खू ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तविराधणं पावे ॥

सू- दुडु गतौ, “दूइज्जति” त्ति रीयति गच्छतीत्यर्थः । रीयमाणो तित्थकराणं आणं भंजेति । अणवत्थं करेति । मिच्छत्तं अन्नेसिं जनयति । आयसंजमविराधणं पावति ॥

इमं घ पुरिसविभागेण पच्छित्तं-

[भा.१०९८] मासादी जा गुरुगा, मासो व विसेसिओ चउण्हं पि ।

एवं सुत्ते सुत्ते, आरुवणा होति सट्ठाणे ॥

सू- अगीयत्थभिक्खुणो गीयत्थभिक्खुणो उवज्जायस्स आयरियस्स एतेसिं चउण्हं वि मासादि गुरुगंतं अहवा - मासलहुं चैव कालविसेसियं । अहवा - अविसेसियं चैव मासलहुं ।

चोदगाह - किं निमित्तमिह सुत्ते पुरिसविभागेण पच्छित्तं दिन्नं ? आचार्याह - सर्वसूत्रप्रदर्शनार्थं । सुत्ते सुत्ते पुरिसाण सट्ठाणपच्छित्तं दट्ठव्वं ॥ इमा संजम विराधना-

[भा.१०९९] संजतगतीए गमणं, ठाण-निसीयणा तुअट्ठणं वा वि ।

वीसमणादि यणेसु य, उच्चारादी अवीसत्था ॥

सू- जहा संजओ सिग्घगतीए मंदगतीए वा वच्चति तहा गिहत्यो वि तो अधिकरणं भवति । तण्हाधुहाए वा परिताविज्जति तं निफ्फणं । वीसमंतो सचित्तपुढवीकाए उच्चट्ठाणं निसीयणं तुयट्ठणं वा करेति । भत्तपाणादियणे उच्चारपासवणेसु य सागारिउ त्ति काउ अवीसत्थो ॥ साहु-णिस्साए वा गच्छंतो फलादि साएज्जा अहिकरणं । साहू वा तस्स पुरओ बित्थियपदेण गेण्हेज्जा, परितावणानिफ्फणं पादपज्जणादि वा करेज्जा, तत्थ वि सट्ठाणं । अह करेति उट्ठाहो । भाष्यकारेणैवायमर्थो उच्यते-

[भा.११००] मासादी जा गुरुगा, भिक्खु वसभाभिसेग आयरिए ।

मासो विसेसिओ वा, चउण्हं वि चतुसु सुत्तेसु ॥

[भा.११०१] अत्थंडिलमेगतरे, ठाणादी खद्ध उवहि उट्ठाहो ।

धरणनिसग्गे वातोभयस्स दोसा ऽपमज्जरओ ॥

सू- साहुनिस्साए गिहत्यो गिहत्यनिस्साए वा साहू अत्थंडिल्ले ठाएज्ज, खद्धोवहिणा भारंदुदुह त्ति उट्ठाहं करेति, धरणनिसग्गे वायकाइयसण्णाएण उभयहा दोसो, पमज्जंतस्स उट्ठाहो अपमज्जंताण य विराहणा । जन्हा एते दोसा तन्हा न गच्छेज्जा ॥

[भा.११०२] बित्थियपदं अट्ठाणे, मूढमयाणंतदुट्ठणट्ठे वा ।

उवधीं सरीरतेणग, सावत्तभय दुल्लभपवेसो ॥

सू- अट्ठाणे सत्थिएहिं समं वच्चति, पंथाओ वा मूढो दिसातो वा मूढो साहू-जाव-पंथे उयरंति । पंथमयाणंतो वा जाणगेहिं समं गच्छेज्ज, रायदुट्ठे वा रायपुरिसेहिं समं गच्छे, बोधिकदिभया नट्ठो वा तेहिं समाणं निट्ठोसो हवेज्ज, तेणगभए वा गच्छे, सावयभए वा अणम्मि वा गरदेसरज्जे दुल्लभपवेसे तेहिं समं पविसेज्ज, अन्नहा न लब्धति ॥ जत्थ पुण नगरादिसु विहरति तत्थ अच्छंतो नितितो भवति । तेहिं समाणं गच्छतो इमा जयणा-

[भा. ११०३] निम्नए पिड्डतो गमणं, वीसमणादी पदा तु अन्नत्थ ।

सावत-सरीर-तेणग-भएसु तिड्डाणभयणा तु ॥

सू-निम्नए पिड्डतो गच्छंति, पिड्डतो ठिता सव्वं पमज्जणाति सामायारि पउंजंति, वीसमणाती पदा जति असंजंतो थंडिले करेति तो संजया अन्नथंडिले ठायंति, तेन सावयभयं जइ पिड्डतो तो मज्जतो पुरतो वा गच्छंति ॥

मू. (१०१) जे भिक्खू अन्नयं पाणगजायं पडिगाहिता पुष्फं पुष्फं आइयइ, कसायं कसायं परिड्डवेइ; परिड्डवेंतं वा सातिज्जति ॥

सू-अन्यतरग्रहणात् अनेके पानकाः प्रदर्शिता भवन्ति, खंड-पानक-गुल-सकरा-दालिम-मुद्दिता-चिंचा-दिपाने जातग्रहणात् प्रासुकं, पडीत्युपसर्गं । ग्रह आदाने, विधिपूर्वकं गृहीत्वा, पुष्पं नाम अच्छं वण्णगंधरसफासेहिं पघाणं, कसायं स्पर्शादिप्रतिलोमप्रधानं कलुषं बहलमित्यर्थः । स्वसमयसंज्ञाप्रतिबद्धं इदं सूत्रम् । एवं करेत्तस्स मासलहुं । एस सुत्तथो । अहुणा निज्जुत्ती-

[भा. ११०४] जं गंधरसोवेतं, अच्छं व दवं तु तं भवे पुष्फं ।

जं दुब्धिगंधमरसं, कलुसं वा तं भवे कसायं ॥

[भा. ११०५] घेत्तूण दोन्नि वि दवे, पत्तेयं अहव एक्कतो चेव ।

जे पुष्फमादिइत्ता, कुज्ज कसाए विगिंघणतं ॥

सू-दोन्नि वि पुष्फं कसायं च एगाम्मि व भायणे पत्तेगेषु वा भायणेषु पुष्फमाइत्ता कसाय-परिड्डवणं करेज्ज तस्स मासलहुं ॥ इमे दोसे पावेज्ज-

[भा. ११०६] सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तविराधणं तथा दुविधं ।

पावति जम्हा तेणं, पुव्व कसाए तरं पच्छा ॥

सू-आयसंजमविराहणा-पुव्वं कसायं पिवे, इतरं पुष्फं पच्छा ॥

जो पुष्फं पुव्वि पिवे कसायं परिड्डवेति तस्सिमे दोसा-

[भा. ११०७] तम्मि य गिद्धो अन्नं, नेच्छे अलभंतो एसणं पेले ।

परिठाविते य कूडं, तसाण संगामदिड्डतो ॥

सू-अच्छदवे गिद्धो अन्नं कसायं नेच्छति पातुं, तं कसायं परिड्डवेतु पुणो हिंडंतस्स सुत्तादिपलिमंथो । अच्छं अलभंतो वा एसण पेलेज्ज आयविराहणातिता य बहुदोसा, कलुसे य परिड्डविए कूडदोसो, जहा कूडे पाणिणो वज्जंति तथा तत्थ वि मच्छियाती पडिवज्जंति, अन्ने य तत्थ बहवे पयंगाणि पतंति । पिपीलिगाहि य संसज्जति । एवं बहु तसघातो दीसति ।

एत्थ संगामदिड्डतो - तत्थ कलुसे परिड्डविए मच्छियाओ लग्गंति, तेसिं घरकोइला धावति, तीएविमज्जारी, मज्जारीए, सुणगो, सुणगस्स वि अन्नो सुणगो, सुणगनिमित्तं सुणसामिणो कलहेंति । एवं पक्खापक्खीए संगामो भवति । जम्हा एते दोसा तम्हा नो पुष्फं आदिए कसायं परिड्डवेति ।

इमा सामायारी-वसहिपालो अच्छंतो भिक्खागयसाहु आगमणं नाउं गच्छमासज्ज एक्कं दो तिन्नि वा भायणे उग्गाहति तो जो जहा साधुसंघाडगो आगच्छति तस्स तथा पाणभायणाउ अच्छंतेसु भायणेषु परिग्गालेति । एवं अच्छं पुढो कज्जति कलुसं पि पुढो कज्जति । तं कसायं भुत्ते वा अभुत्ते वा पुव्वं पिवंति तम्मि निड्डित्ते पच्छा पुष्फं पिवति ॥ पुष्फस्स इमे कारणा-

[भा.११०८] आयरियअभावित पाणगट्ठता पादपोसधुवणट्ठा ।
होति य सुहं विवेगो, सुह आयमणं च सागरिए ॥

घू- आयरियस्स पाण-यतणा । एवं अभावियसेहस्स वि उत्तरकालं पाणट्ठता पायुपोसं अपानद्वारम्, एतेसिं धुवणट्ठा । उच्चरियस्स य सुहं विवेगो कज्जति । न कूडाति दोसा भवति । सागरिए य आयमणादि सुहं कज्जति ॥

[भा.११०९] भाणस्स कप्पकरणं, दड्डुणं बहि आयमंता वा ।
ओभावणमग्गहणं, कुज्जा दुविधं च वोच्छेदं ॥

घू- अच्छं भायणकप्पकरणं भवति । बहले पुण इमे दोसा - वसहीए बहिं चंक्रमणभूमीए वा वहिं आयमंते दड्डुं सागारिओ लोगमञ्जे ओभावणं करेज्ज, सब्बपासंडीणं इमे अहम्मतरा, असुचित्वात् । अग्गहणं वा करेज्ज सर्वलोगपाखंडधर्मातीता एते अग्राह्याः । अनादरो वा अग्गहणं । दुविहं वोच्छेदं करेज्ज-तद्द्रव्याण्यद्रव्ययोः । तद्द्रव्यं पानकं, अन्यद्रव्यं भक्तवस्त्रादि । अहवा-तस्य साधोः, अन्यस्य वा साधोः, ॥ अववाएणं पुण परिट्ठवेतो वि सुद्धो, जतो-

[भा.१११०] बितियपद दोन्नि वि बहू, मीसे व विगिंचणारिहं होज्जा ।
अविगिंचणारिहे वा, जवणिज्ज गिलाणमायरिए ॥

घू- दो वि बहू पुष्पं कसायं वा नज्जति जहा अवस्सकायं परिट्ठविज्जति । जइ वि तं पिज्जति ताहे तं न पिवति, पुष्पं पिवति । तस पत्तेयगहियाणं विही । अह मीसं गहियं, तत्थ गालिए पुष्पं बहुयं कसायं धोवं, ताहे तं परिट्ठविज्जति पुष्पं पिवति । अहवा - कसायं विगिंचणारिहं होज्जा अनेसणिज्जति, ताहे परिट्ठविज्जति । अहवा - अविगिंचणारिहं पि जं आयरियातीणं जा (ज) वणिज्जं न लभति । एवं परिट्ठवेतो सुद्धो ॥ विगिंचणारिहस्स वक्खाणं इमं-

[भा.११११] जं होति अपेज्जं जं वऽनेसियं तं विगिंचणारिहं तु ।
विसकतमंतकतं वा, दव्वविरुद्धं कतं वा वि ॥

घू- “अपेयं” मज्जमांसरसादि, “अणेसणियं” उगुगमादि दोसजुत्तं । अहवा - अपेयं इमं पच्छध्धेण विससंजुत्तं, वसीकरणादिमंतेण वा अभिमंतिंयं । दव्वविरुद्धं - जहा खीरंबिलाणं ॥

मू. (१०२) जे भिक्खू अन्नयरं भोयणजायं पडिगाहिता सुब्धिं सुब्धिं भुंजइ, दुब्धिदुब्धिं परिट्ठवेइ, परिट्ठवेतं वा सतिज्जति ॥

घू- सुभं-सुब्धी, असुभं-दुब्धी, शेषं पूर्ववत् ।

भा। (१११२) वण्णेण य गंधेण य, रसेण फासेण जं तु उववेतं ।
तं भोयणं तु सुब्धिं, तच्चिवरीयं भवे दुब्धिं ॥

घू- जं भोयणं वण्णगंधरसफासेहिं सुभेहि उववेतं तं सुब्धिं भण्णति, इतरं दुब्धिं ॥

[भा.१११३] अहवा - रसालमवि दुग्गंधिं, भोयणं तु न पूइतं ।
सुगंधमरसालं पि, पूइयं तेन सुब्धिं तु ॥

घू- रसेण उववेयं पि भोयणं दुब्धिगंधं न पूजितं दुब्धिमित्यर्थः । अरसालं पि भोयणं सुभगंधजुत्तं पूजितमित्यर्थः ॥

[भा.१११४] घेत्तूण भोयणदुगं, पत्तेयं अहव एकतो चेव ।

जे सुब्धिं भुंजिता, दुब्धिं तु विगंचणे कुञ्जा ॥

चू- सुब्धिं दुब्धिं च भोयणं एकतो, पत्तेय वा घेतुं जो साहू सुब्धिं भोद्धा दुब्धिं परिद्वेति तस्स मासलहं ॥ इमे य दोसा-

[भा. १११५] सो आणा अणवत्थं, भिच्छत्तविराधणं तथा दुविधं ।

पावति जम्हा तेणं, दुब्धिं पुव्वेतरं पच्छा ॥

[भा. १११६] इमे य दोसा-रसगेहि अधिकखाए, अविधि सङ्गालपक्कमे माया ।

लोभे एसणघातो, दिङ्गंतो अज्जमंगूहिं ॥

चू- रसेसु गेही भवति । अन्नसाहूहिं तो अहिगं खायति । भोयण-पमाणतो अहिगं खायति । एगओ गहियस्स उद्धरित्तुं सुखं खायति इतरं छड्ढेति । कागसियालअखइयं० कारग गाहा । एव अविही भवति ।

इंगालदोसोय भवति । रसगिद्धो गच्छे अ धितिं अलभतो गच्छओ पक्कमति अपक्कमतीत्यर्थः । मायी मंडलीए रसालं अलभंतो भिक्खागओ रसालं भोत्तुमागच्छति । “भद्दकं-भद्दकं भोद्धा विवण्णं विरसमाहारेत्यादि” । रसभोयणे लुद्धो एसणं पि पेळेति ।

एथ दिङ्गंतो-अज्जमंगू आयरिया बहुस्सुया बहुपरिवारा मथुरं आगता । तत्थ सद्धेहिं धरिज्जति ता कालंतरेण ओसण्णा जाता । कालं काऊण भवणवासी उववण्णो साहुपडिबोहणद्धा आगओ । सरीरमहिमाए अद्धकताए जीहं निल्लालेति । पुच्छिओ को भवं ? भणाति-अज्जमंगूहं । साधू सद्धा य अनुसासिउं गतो । एते दोसा । पडिपक्खे अज्जसमुद्धा । ते रसगिद्धीए भीता एकतो सव्वं मेलेउं भुंजति, तंच “अरसं विरसं वावि, सव्वं भुंजेण छड्ढुए” । सूत्राभिहितं च कृतं भवति ॥ “रसगिहि” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १११७] सुब्धी दद्धगजीहो, नेच्छति छातो वि भुंजिउं इतरं ।

आवस्सयपरिहाणी, गोयरदीहो उ उज्झिमिया ॥

चू- “इतरं” दुब्धिं, तं लभंतो वि सुब्धिं भत्तनिमित्तं दीहं भिक्खायरियं अडसि । सुत्तथमादिएसुआवस्सएसु परिहाणी भवति । दुब्धियस्स “उज्झिमिया” परिद्वावणिया ॥ अधिकखाए” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १११८] मणुण्णं भोयणज्जायं, भुंजंताण तु एकतो ।

अधियं खायते जो उ, अहिकखाए स वुच्चति ॥

चू- मनसो रुचितं मनोज्ञं, “भोअणं” असनं, जातयिति प्रकार-वाचकः, साधुभिः साद्धं भुंजतः जो अधिकतरं खाए सो अधिकखाओ भण्णाए ॥ जम्हा एते दोसा-

[भा. १११९] तम्हा विधीए भुंजे, दिन्निम्मि गुरूण सेसे रातिणितो ।

भयति करंबेऊणं, एव समता तु सव्वेसिं ॥

चू- का पुण विही ? जाहे आयरियगिलाणबालवुद्धआदेसमादियाणं उक्कड्ढियं पत्तेयगहियं वा दिन्नं सेसं मंडलिरातिणो सुब्धिं दुब्धिं दव्वाविरोहेण करंबेउं मंडलीए भुंजति । एवं सव्वेसिं समता भवति । एवं पुव्वुत्ता दोसा परिहरिया भवति ॥ कारणओ परिद्वेज्जा-

[भा. ११२०] बित्तिपदे दोन्नि वि बहू, मीसे व विगिंचणारिहं होज्जा ।

अविगिचणारिहे वा जवणिज्जगिलाणमायरिए ॥

[भा.११२१] जं होज्ज अभोज्जं जं, चऽणेसियं तं विगिचणरिहं तु ।

विसकयमंतकयं वा, दव्वविरुद्धं कतं वा वि ॥ पूर्ववत् ॥

मू. (१०३) जे भिक्खु मणुण्णं भोयणजायं पडिगाहेत्ता बहुपरियावन्नं सिया, अदूरे तत्थ साहम्मिया संभोइया समणुत्ता अपरिहारिया संता परिवसंति, ते अनापुच्छिया अनिमंतिया परिड्वेति, परिड्वेतं वा सातिज्जति ॥

चू- जं चेव सुब्भिसुत्ते सुब्भिभोयणं वुत्तं तं चेव मणुण्णं । अहवा - भुक्खत्तस्स पंतं पि मणुण्णं भवति । अट्टम-छट्ट-चउत्थ-आयंबिलोगासणियाण ओमच्छग परिहाणीए हिंडंताणं असहू, सहूण जहाविधीए दिनुच्चरियं । बहुणा प्रकारेण परित्यागमावन्नं बहुपरियावन्नं भण्णति । न दूरे अदूरे आसण्णमित्थर्थः । “तत्थ”त्ति स्ववसधीए स्वग्रामे वा संभुजंते संभोइया, समणुण्णा उज्जयविहारी ।

चोदगाह-संभोइयगहणातो चेव अपरिहारिगहणं सिद्धं, किं पुणो अपरिहारिगहणं ? आचार्याह - चउभंगे द्वितीयभंगे सातिचारपरिहरणार्थं । “संत” इति विद्यमानः ।

[भा.११२२] जं चेव सुब्भिसुत्ते, वुत्तं तं भोयणं मणुण्णं तु ।

अहवा वि परिब्भुसितस्स मणुण्णं होति पंतं पि ॥

चू- “परिब्भुसितो” बुभुक्षितः । शेषं गतार्थम् ॥ आचार्यो विधिमाह-

[भा.११२३] जावतियं उवयुज्जति, तत्तियमेत्ते तु भोयणे गहणं ।

अतिरेगमणङ्गाए, गहणे आणादिणो दोसा ॥

चू- परिमाणतो जावतितं उवउज्जति तप्पमाणमेव घेत्तव्वं । अतिरेगं गेण्हंते लोभदोसो, परिड्ढावणियदोसो य, आणाङ्गो य दोसा, संजमे पिपीलियादी मरंती, आयाए अतिबहुए भुत्ते विसूचियादी, तम्हा अतिप्पमाणं न घेत्तव्वं ॥ चोदग आह-

[भा.११२४] तम्हा पमाणगहणे, परियावण्णं निरत्थयं होती ।

अधवा परियावण्णं, पमाणगहणं ततो अजुत्तं ॥

चू- तस्मादिति जति प्पमाणजुत्तं घेत्तव्वं तो परियावण्णगहणं नो भवति, सुत्तं निरत्थयं । अह परियावण्णगहणं तो पमाणगहणमजुत्तं अत्तो निरत्थतो ॥ अह दोण्ह वि गहणं ।

[भा.११२५] एवं उभयविरोधे, दो वि पया तू निरत्थया होति ।

जह हुंति ते सयत्था, तह सुण वोच्छं समासेणं ॥

चू- अहवा - दो वि पदा निरत्थया । आचार्याह - पच्छद्धं ॥

[भा.११२६] आयरिए य गिलाणे, पाहुणए दुल्लभे सहसदाणे ।

पुव्वगहिते व पच्छा, अभत्तछंदो भवेज्जाहि ॥

चू- जत्थ सट्ठाइठवणा कुला नत्थि तत्थ पत्तेयं सब्वसंघाडया आयरियस्स गेण्हंति । तत्थ य आयरिओ एगएगसंघाडगाणीतं गेण्हति, सेसं परिड्ढावणियं भवति । एवं गिलाणस्स वि सब्वे संदिद्धा सब्वेहिं गहियं । एवं पाहुणे वि । अहवा - को इ संघाडतो दुल्लभ-दव्वखीरातिणा निमंतितो सहसा दातारेण भायणं महंतं भरियं । एवं अतिरित्तं । अहवा - भत्ते गहिए पच्छा अभत्तछंदो

जातो । एवं वा अतिरेगं होञ्ज ॥

[भा. ११२७] एतेहिं कारणेहिं, अतिरेगं होञ्ज पञ्जयावण्णं ।
तमणालोएत्ताणं, परिड्वेत्ताण आणादी ॥

चू- जंतुमे चोइयं पञ्जतावण्णं कारणेहिं हवेञ्ज । तमेव पञ्जतावण्णं अनालोएत्ता अनिमंतेत्ता परिड्वेत्ति तस्स आणादी मासलहुं च पच्छित्तं ॥ इमे य परिचत्ता-

[भा. ११२८] बाला बुद्धा सेहा, खमग-गिलाणा महोदरा एसा ।
सव्वे वि परिच्चत्ता, परिड्वेत्तेण ऽणापुच्छा ॥

चू- बाला बुद्धा ऽभिकखुहा पुणो वि जेमेञ्ज, सेहा वा अभाविता पुणो वि जेमेञ्जा, खमगो वा पारणगे पुणो जेमेञ्ज, गिलाणस्स वा तं पाउग्गं, महोदरा वा मंडलीएण उवउट्टा जेमेञ्जा, आदेसा वा तेहि आगता होञ्ज, अद्धाणखिन्ना वा न जिमिता पुणो जेमेञ्ज । तत्थ अनापुच्छित्तुणं परिड्वेत्तो एते सव्वे परिच्चत्ता ॥ इमं पच्छित्तं-

[भा. ११२९] आयरिए य गिलाणे, गुरुगा लहुगा य खमग-पाहुणए ।
गुरुगो य बाल-बुद्धे, सेहे य महोदरे लहुओ ॥

चू- जति तेणा भत्तेण विणा आयरिय-गिलाण-विराधणा भवति तो आर्निंतस्स अनापुच्छा परिड्वेत्तस्स चउगुरुगा, खमए पाहुणए य चउलहुगा, बाले बुद्धे गुरुगो, सेहे महोदरे लहुओ ॥
चोदग आह-

[भा. ११३०] जदि तेसिं तेन विना, आबाधा होञ्ज तो भवे चत्ता ।
नीते वि हु परिभोगो, भइतो तम्हा अनेगंतो ॥

चू- “जति तेसिं” आयरियादीणं तेन भत्तेण विणा परितावणाती पीला हवेञ्ज तो ते चत्ता हवेञ्ज, जति नीए परिभोगः स्यात्, तस्मादनेकान्तत्वात् तेषामानीयमानेनावश्यं दोष इत्यर्थः ॥
आचार्याह-

[भा. ११३१] भुंजंतु मा व समणा, आतविसुद्धीए निञ्जरा विउला ।
तम्हा छउमत्थेणं, नेयं अतिसेसिए भयणा ॥

चू- अभुक्तेऽपि साधुभिः आत्मविसुद्धया नयतः विपुलो निर्जरालाभो भवत्येव । छद्मनि स्थितः छद्मस्थ अनतिशयी तेनावश्यं नेयं । सातिसतो पुण जाणित्ता “भुंजइ” तो नेति, अन्नहा न नेति ॥

चोदग आह - आयविसुद्धीए अपरिभुंजंते कहं निर्जरा ? आचार्यो दृष्टान्तमाह-

[भा. ११३१] आतविसुद्धीए जती, अविहिंसा-परिणतो सति वहे वि ।
सुञ्जति जतणाजुत्तो, अवहे वि हु लग्गति पमत्तो ॥

चू- यथा आत्मविसुद्धया यति प्रव्रजितः न हिंसा अहिंसा तद्भावपरिणतः यद्यपि प्राणिनं बाधयति तथापि प्राणातिपातफलेन न युज्यते, यतनानयुक्तत्वात् । पमत्तो पुण भावस्स अविशुद्धत्वात् अवहेतो वि पाणातिपातफले लग्गति ति ॥ विड्ढंतोवसंहारमाह-

[भा. ११३३] एमेव अगहितम्मि वि, निञ्जरालाभो तु होति समणस्स ।
अलसस्स सो न जायति, तम्हा निञ्जा सति बलम्मि ॥

चू- अगहिते वि भत्तपाणे आयविसुद्धीओ नंतस्स निञ्जरा विउला भवति । जो पुण

अलसदोसजुत्तो तस्स सो निज्जरालाभो न भवति । तस्मान्निर्जरालाभार्थिना सति बले नेयं ॥
तत्थिमो कम्मो भणति-

[भा.११३४] तम्हा आलोएज्जा, सक्खेतेसालए इतरे पच्छा ।
खेत्तंतो अन्नगामे, खेत्तबहिं वा अवोच्चत्थं ॥

शू- “आलोएति” कहयति, “सक्खेते” स्वग्रामे, “सालए” स्वप्रतिश्रये जेड्डिया संभोतिया ते भणाति - इमं भत्तं जइ अड्डो मे तो घेप्पड । जइ ते नेच्छंति ताहे अन्ने भणाति । “इतरे पच्छा” स्वग्रामे वा अन्नप्रतिश्रये, जति ते वि नेच्छंति ताहे सक्खेत्ते अन्नगामे, जति ते पि नेच्छंति ताहे खेत्तबहि अन्नगामे कारणतो निज्जति । एवं अवोच्चत्थं नेति । कारणे अन्नसंभोतिएसु वि एस चेव कम्मो ॥ उक्कमकरणप्रतिषेधार्थम्-

[भा.११३५] आसन्नुवस्सए मोत्तुं, दूरत्थाणं तु जो नए ।
तस्स सव्वे व बालादी, परिच्चायविराधना ॥

शू- आसन्ने मोत्तुं जो दूरत्थाणं पक्खवाएण नेति तस्स सा चेव बालातिविराहणा पुब्बुत्ता ॥
स्वजनममीकारप्रतिषेधार्थम्-

[भा.११३६] न पमाणं गणो एत्थं, न सीसो नेव नाततो ।
समणुण्णता पमाणं तु, कारणे वा विवज्जओ ॥

शू- मूलभेदो गणो, गच्छो वा गणो, सो अत्र प्रमाणं न भवति । मम सीसो मम स्वजनः इदमपि प्रमाणं न भवति । समुण्णता संभोगो सोऽत्र प्रमाणं । कारणे पुण आसण्णे मोत्तुं दूरे नेति, संभोतिए वा मोत्तुं अन्नसंभोतियाण वि नेति । तं पुण गिलाणाति कारणं बहुविहं ॥

अववाएण अनेंतो सुद्धो-

[भा.११३७] बितियपद होज्जमणं, दूरद्धाणे सपच्चवाए य ।
कालो वाऽतिक्रमता, सुब्धी लंभे व तं दुब्धिं ॥

शू- “अप्यं” स्तोत्रं अनेंतो विसुद्धो, दूरं वा अद्धाणं दूरे आसण्णे वा सपच्चवाए न नेति, जाव आदिद्धो अत्थमेति, तेहिं वा सुब्धिं लद्धं, तं च पारिद्वावणियं दुब्धिं, एवमादिकारणेहिं अनेंतो विसुद्धो अपच्छिती ॥

मू. (१०४) जे भिक्खू सागारियं पिंडं गिण्हइ, गिण्हंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०५) जे भिक्खू सागारियं पिंडं भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

शू- सागारिओ सेज्जातरो, तस्सपिंडो न भोत्तव्वो । जो भुंजति तस्स मासलहुं ।

[भा.११३८] सागारिउ ति को पुण, काहे वा कतिविधो व सो पिंडो ।

असेज्जतरो व काहे, परिहरितव्वो व सो कस्सा ॥

[भा.११३९] दसा वा के तस्सा, कारणजाते व कप्पते क्खि ।

जतणाए वा काए, एगमनेगेषु घेत्तव्वो ॥

शू- एताओ दारगाहाओ “सागारिउ” तिं अस्य व्याख्या ।

[भा.११४०] सागारियस्स नामा, एगद्धा नाणवंजणा पंच ।

सागारिय सेजायर, दाता य धरे तरे वा वि ॥

घू- एगद्वा एकार्थ-प्रतिपादका शक्रेन्द्रपुरन्दरादिवत् । “वंजणा” अक्खरा ते नानाप्यगारा जेसि अभिधाणाणं ते अभिधाणा नानावंजणा, जहा - घडो पडो । एते पंच पश्चार्द्धेनाभिहिता ॥

कः पुनः सागारिको भवतीति चिन्तनीयम् । कदा वा स शय्यातरो भवति । कतिविधो वा “से” तस्स पिंडः । अशय्यातरो वा कदा भवति । कस्य वा संयतस्य संबंधी स सागारिकः परिहर्तव्यः । के वा तस्य सागारिकपिण्डस्य ग्रहणे दोषाः । कस्मिन् वा कारणे जाते असी कल्पते । कया वा यतनया सपिण्डः । एकस्मिन् वा सागारिके ग्रनेकेषु द्विव्यादिषु सागारिकेषु ग्रहीतव्यः । इति द्वारगाथाद्वयसमासार्थः । सागरिय - सेजाकर - दातारातिन्न वि जुगवं वक्खाणेति

[भा. ११४१] अगमकरणादगारं, तस्स हु जोगेण ह्येति सागारी ।

सेजा करणा सेजाकरो उ दाता तु तद्दाना ॥

घू- “अगमा” रुक्खा, तेहिं कतं “अगारं” घरं, तेन सह जस्स जोगो सो सागारिउ ति भण्णति । जम्हा सो सिज्जं करेति तम्हा सो सिजाकरो भण्णति । जम्हा सो साहूणं सेज्जं ददाति तेन भण्णति सेजादाता ॥ इदानि “धरेति” ति-

[भा. ११४२] जम्हा धरेति सेज्जं, पडमार्णी छज्ज-लेप्पमादीहिं ।

जं वा तीए धरेती, नरगा आयं धरो तेन ॥

घू- जम्हा सेज्जं पडमार्णी छज्ज-लेप्पमादीहिं धरेति तम्हा सेजाधरो । अहवा - सेजादाणपाहण्णतो अप्पाणं नरकादिसु पडंतं धरेति ति तम्हा सेजाधरो ॥ इदानि “तरे” ति-

[भा. ११४३] गोवाइतूणं वसधिं, तत्थ ठिते याचि रक्खितुं तरती ।

तद्दानेन भवोधं, तरति सेजातरो तम्हा ॥

घू- सेजाए संरक्खणं संगोवणं, तेन तरति काउं तेन सेजातरो । अहवा - तत्थ वसहीए साहुणो ठिता ते वि सारक्खिउं तरति, तेन सेजादाणेण भवसमुद्रं तरति ति सिजातरो ॥

सेजारो ति दारं गतं । इदानि “को पुण ति” दारं-

[भा. ११४४] सेजातरो पभू वा, पभुसंदिट्ठो व ह्येति कातव्वो ।

एगमनेगो व पभू, पहुसंदिट्ठो वि एमेव ॥

घू- को सेजातरो पहु, सो दुविहो - पभू वा पभुसंदिट्ठो वा । पहु एगो अनेगे वा । पहुसंदिट्ठो एगो अनेगा वा ॥

[भा. ११४५] सागारियसंदिट्ठे, एगमनेगे चतुक्कभयणा तु ।

एगमनेगा वजा, नेगेसु तु ठावए एक्कं ॥

घू- एत्थ सादेस्संतए य संदिट्ठेसु य चउरो भंगा । १ एक्को पहु एक्कं संदिसति । २ एगो पहु अनेगे संदिसति । एवं चउभंगो । एगो वा सेजातरो अनेगा वा सेजातरा वज्जेयव्वा । अववाए अनेगेसु ठावए एगं । एतं उवरि वक्खमाणं ॥ “को पुण” ति दारं गतं । इदानि “काहे ति”-

[भा. ११४६] अनुण्णवितउग्गहं ऽगण - पाउग्गाणुण्ण अइगए ठविए ।

सिजाय भिक्ख भुत्ते, निक्खित्ता ऽऽवासए एक्के ॥

एत्थ नेगमनय-पक्खासिता आहु । एक्को भणति-अनुण्णविए उवस्सए सागारिओ भवति ।

अन्नो भवति-जता सागारियस्स उग्गहं पविट्ठा । अन्नो भणति-जता अंगणं पविट्ठा । अन्नो भणति-जता पाउग्गं तण्डगलादि अनुण्णवितं । अन्नो भणति-जता वसहिं पविठा । अन्नो भणति-जता दोद्धिय दिभंडयं दाणाति कुलट्टवणाए वा ठवियाए । अन्नो भणति-जता सज्जायं आदता काउं । अन्नो भणति-जता उवओगे काउं भिक्खाए गता । अन्नो भणति-जता भुंजिउमारद्धा । अन्नो भणति-भायणेसु निक्खित्तेसु । अन्नो भणति-जता देविसियं आवस्सयं कतं । एकशब्दः प्रत्येकं योज्यः ॥

[भा. ११४७] पढमे बितिए ततिए, चउत्थ जामम्मि होति वाघातो ।

निव्वाघाते भयणा, सो वा इतरो व उभयं वा ॥

अन्नो भणति-रातीए पढमे जामे गते । अन्नो भणति - बितिए । अन्नो भणति-ततिए । अन्नो भणति-चउत्थे । आयरियो भणति-सव्वे एते अनादेशा एव होंति । “वाघातो” ति “अनुण्णवितउग्गहं” गणादिसुजाव-निक्खित्तेसु” दिवसतो चेव । वाघाएण अन्नं वा खेत्तं गताणं सो कस्स सागारिओ भवति ?

आवस्सगादिएसु रातो पढम-बितिय-ततिय चउत्थजामेसु तव्वसहिवाघाए बोहिताति भएसु य तत्थ अवसतो न सागारिओ भवतीत्यतः सर्वे अनादेशा इत्यर्थः । “निव्वाघाए भएण” ति जति न गता निव्वाघाए, रत्तिं तत्थेव बुत्था, तो भयणा, सो वा सेज्जायरो, इतरो वा अन्नो उभयं वा ॥ “सो वा इतरो व” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ११४८] जति जग्गंति सुविहिता, करेति आवासगं तु अन्नत्थ ।

सेज्जातरो न होति, सुत्ते व कते व सो होति ॥

सू- “यदि” इत्यभ्युपगमे, रातीए चउरो वि पहेरे जग्गंति, सोभणविहिता “सुविहिता” साधव इत्यर्थः । अहोरत्तस्स चरमावस्सगं अन्नत्थ गंतुं करेति स सेज्जातरो न भवति । जत्थ राउ द्विता तत्थेवसुत्ता तल्ले चरिमावस्सयं कयं तो सेज्जातरो भवति ॥

“उभयं वा” अस्य व्याख्या-

[भा. ११४९] जति जग्गंति सुविहिता, करेति आवासगं तु अन्नत्थ ।

सेज्जातरो न होति, सुत्ते व कते व सो होति ॥

सू- “यदि” इत्यभ्युपगमे, रातीए चउरो वि, पहेरे जग्गंति, सोभणविहिता “सुविहिता” साधव इत्यर्थः । अहोरत्तस्स चरमावस्सगं अन्नत्थ गंतुं करेति स सेज्जातरो न भवति । जत्थ राउ द्विता तत्थेव सुत्ता तत्थेव चरिमावस्सयं कयं तो सेज्जातरो भवति ॥

“उभयं वा” अस्य व्याख्या-

[भा. ११४९] अन्नत्थ वसीऊणं, आवासग चरिममन्नहिं तु करे ।

दोन्नि वि तरा भवंती सत्थादिसु अन्नहा भयणा ॥

सू- अन्नत्थ वसिउं चरिउं आवस्सयं जदि करेति अन्नत्थ तो दो वि सेज्जातरा भवंति । इदं च आयसः सार्थादिषु संभवति “अन्नह” ति गामादिसु वसंतस्स भयणा ॥

सेज्जायरस्स सा य भयणा इमा-

[भा. ११५०] असति वसधी य वीसुं, वसमाणाणं तरा तु भइतव्वा ।

तथ ऽन्नत्थ व वासे, छत्तच्छायं च वज्जेति ॥

घू- जत्थ संकुडा वसही न सव्वे साहवो मायंति तत्थ वीसुं अन्नवसहीए अद्धतिभागादि आगच्छंति । एवं वसमाणंणं सेज्जातरा भइयव्वा । सा य भयणा इमा - जे सुए आगता ते जति तत्थेव कल्लदिने सुत्तपोरिसिं काउं आगच्छति त दो वि सेज्जायरा । अह मूलवसहिं आगम्म करंति तो सेज्जातरो न भवति । लाटाचार्याभिप्रायात् तत्थ वा अन्नत्थ वा वसंतु । “छत्तो” आयरिओ, तस्स छांयं वज्जेति - जत्थायरिओ वसति स सेज्जायरो वज्जो । सेसा असेज्जातरा ॥

“काहे”त्ति दारं गतं । इदानिं “कतिविहो व सो पिंडो त्ति”-

[भा. ११५१] दुविह चउव्विह छउव्विह, अट्टविहो होति बारसविधो वा ।

सेज्जातरहस्स पिंडो, तव्वतिरित्तो अपिंडो उ ॥

घू- दुविहं चउव्विहं छव्विहं च एगगाहाए वक्खाणेति-

[भा. ११५२] आधारोवधि दुविधो, विदु अन्न पान ओहुवग्गहिओ ।

असनादि चउरो ओहे, उवग्गहे छव्विधो एसो ॥

घू- आहारो उवकरणं च एस दुविहो । वे दुया चउरो त्ति, सो इमो - अन्नं पानं ओहियं उवग्गहियं च । असनादि चउरो ओहिए उवग्गहिए य, एसो छव्विहो ॥ इमो अट्टविहो-

[भा. ११५३] असने पाने वत्थे, पाते सूयादिगा य चउरट्टा ।

असनादी वत्थादी, सूयादि चउक्कगा तिन्नि ॥

घू- असने पाने वत्थे पादे, सुती आदि जेसिं ते सूतीयादिगा - सूती पिप्पलगो नखच्छंदनी कण्णसोहणयं । इमो बारसविहो - असणाइया चत्तारि, वत्थाइया चत्तारि, सूतियादिया चत्तारि, एते तिन्नि चउक्का बारस भवंति ॥ इमो पुणो अपिंडो-

[भा. ११५४] तण-डगल-छार-मल्लग, सेज्जा-संधार-पीढ-लेवादी ।

सेज्जातरपिंडेसो, न होति सेहोव सोवधि उ ॥

घू- लेवादी, आदिसद्दातो कुडमुहादी, एसो सव्वो सेज्जातरपिंडो न भवति । जति सेज्जाथस्स पुत्तो धूया वा वत्थपायसहिता पव्वएज्जा सो सेज्जातरपिंडो न भवति ॥

इदानिं “असेज्जातरो वकाहे”त्ति दारं-

[भा. ११५५] आपुच्छित्त-उग्गाहित, वसधीतो निग्गहोग्गहे एगो ।

पढमादी जा दिवसं, वुच्छे वज्जेज्जऽहोरत्तं ॥

घू- एत्थ नैगमनय-पक्षाश्रिता आहुः । एगो भणति-जदा खेत्तपडिलेहएसु गएसु आयरिएणं अन्नोवदेसेण पुच्छित्तो भवति । उच्छू वोलंति त्ति गाहा । तदा असेज्जातरो भवति । अन्नो भणति - निग्गतुकामेहि उग्गाहिएहिं असेज्जातरो । अन्नो भणति - वसहीओ जाहे निग्गता । अन्नो भणति - सेज्जायरोग्गहातो जाहे निग्गता । एगशब्दः प्रत्येकं । “पढमात्ति जाव दिवसं” ति - अनुग्गए सुरिए निग्गता सूरोदयाओ असेज्जातरमिच्छति । अन्नो भणति - सूरुग्गमे निग्गताण जाव पढमपहरो ताव सेज्जातरो बितियाइसु असेज्जातरो । अन्नो भणति - जाव दो जामा ताव सेज्जातरो, परतो असज्जातरो । अन्नो भणति - जाव दो जामा ताव सेज्जातरो, परतो असज्जातरो । अन्नो भणति - जाव दिवसं ताव सेज्जातरो परतो असेज्जातरो । अन्नो भणति - जाव दिवसं ताव

सेजातरो परतो असेजातरो भवति । पढमाति जाव दिवसं अस्य व्याख्या “वच्छे वज्जेजा” येनोक्तं “पढमपोरिसीए सूरुदयाओ आरब्भ-जाव-चउत्थो पहरो ताव न कप्पति परतो रातीए अचिंता” । अस्माकं आचार्याह - कुत एतत् ? चोदगाह -

[भा.११५६] अगहणं जेण निसिं, अनंतरेगंतरा दुहिं च ततो ।

गहणं तु पोरिसीहिं, चोदग ! एते अनाएसा ॥

चू-यस्मात् रात्री अस्माकं तस्मादचिंता । अनंतर - एगंतर-दुअंतरपोरिसीहिं जे गहणमिच्छंति एते सव्वे एवंवादी । अहवा-अन्यथाऽभीधीयते “आपुच्छियउग्गाहिय वसहीओ निग्गतोग्गे” जंति गमणविग्धमुप्पन्नं ठिएसु य कहं असेजातरो भवति ? जे पुण पढमादि पहरविहाणेण असेजातरमिच्छंति तेसिं सूरत्थमणविणिग्गयाण ।

आचार्याह - चोदक ! एते सव्वे अनाएसा, इमो आदेसो वुच्छे - वज्जेऽहोरत्तं, न पहरविभागपरिकप्पणाए विसेसो को वि अत्थि । जतो भण्णति “अग्गह”- आचार्याह - अतो जेण अनंतर-एगंतर-दुअंतराहिं पोरिसीहिं गहणमिच्छंति । हे चोदक ! अस्मात् कारणा एते सर्वे अनादेशा । एतं आयरियवयणं ।

इमो आएसो-जावतिएणं असेजातरो भवति । जहन्नेण चउजामेहिं गतेहिं उक्कोसेणं बारसहिं । कहं चउरो जामा ? सूरत्थमणे राओ निग्गता रातीए चउरो जामा, पभाए दिवसस्स चत्तारि जामा, बीयरतिए चत्तारि, एवं बारसण्हं जामाणं अंते उक्कोसेण असेजातरो । एस एक्को आदेसो । इमो बितिओ “वुच्छे वज्जेज्ज अहोरत्तं” ति अस्य व्याख्या - “दिननिग्गय बितिय सा वेला” । सूरुदए दिवसतो निग्गता बितिय - दिवसे ताए चेव वेलाए असेजातरो, एवं अहोरत्तं वज्जियं भवति । असेजातरो काहे ति दारं गयं ॥ इदानिं “परिहरियव्वो व सो कस्से” ति दारं-

[भा.११५८] लिग्थस तु वज्जो, तं परिहरतो व भुंजतो वा वि ।

जुत्तस्स अजुत्तस्स व, रसावणो तत्थ दिट्ठतो ॥

चू-साधुगुणवज्जिओ जो लिंगं धरेति तस्स जो सेजातरो तस्स पिंडं सो भुंजउ, मा वा भुंजउ तहावि वज्जो । चोदगो भणति - साधुगुणेहि अजुत्तस्स कम्हा परिहरिज्जिइ ? आयओ भणइ-साधुगुणेहिं जुत्तस्स वा अजुत्तस्स वा वज्जणिज्जो ।

एत्थ दिट्ठतो “रसावणो” रसावणो नाम मज्जावणो । मरहइविसए रसावणे मज्जं भवतु मा वा भवतु तहावि तत्थ ज्झयो बज्जति, तं ज्झयं दहुं सव्वे भिक्खायरियादी परिहरंति “अभोज्जि” ति काउं । एवं अम्ह वि साधुगुणेहिं जुत्तो वा अजुत्तो वा भवति, रयररण ज्झओ जतो दीसति ति काउं परिहरंति दारं ॥ “दोसा वा के तस्स” ति दारं-

[भा.११५९] तित्थंकरपडिकुट्ठो, आणा-अन्नाय-उग्गमो न सुज्जे ।

अविमुत्ति अलाघवता, दुल्लभ सेजा य वोच्छेदो ॥

चू-“तित्थंकरपडिकुट्ठो ति” अस्य व्याख्या-तित्थगरा ऋषभादयःतेहिं पडिकुट्ठो प्रतिषिद्धः॥

[भा.११६०] पुर-पच्छिमवज्जेहिं, अवि कम्मं जिनवरोहिं लेसेणं ।

भुत्तं विदेहएहि य, न य सागरियस्स पिंडो तु ॥

चू-“पुरिमो” रिसभो, “पच्छिमो” वद्धमाणो, एते दो वि मोत्तुं, “अवि” संभावने, तेसिं

मञ्जिमेगाणं बावीसाए, जिणिंदाणं आहाकम्मं भुत्तं “लेसेणं”ति सुत्तादेसेणं, महाविदेहे खेत्ते जेसाहू तेहि अ सुत्तादेसेण कम्मं भुत्तं, न य सागारियस्स पिंडो । एवमसौ प्रतिषिद्धः । “आणाए” व्याख्या-

[भा. ११६१] सव्वेसि तेसि आणा, तप्परिहारीण गेण्हता न कया ।

अन्नातं च न जुञ्जति, जहिं ठिता तत्थ गिण्हतो ॥

चू- तं सेज्जातरपिंडं परिहरति जे ते तप्परिहारी । ते य तित्थकरा । तेसिं सव्वेसिं सेज्जायरपिंडं गेण्हता आणा न कता भवति । “अन्नाय उंच्छंति” अस्य व्याख्या-पच्छद्धं जेसिं चेव घरे ठितो तेहिं चेव घरे ठितो तहिं चेव गेण्हंतस्स अन्नायउंच्छं न घडतीत्यर्थः ॥

“उग्गमो न सुञ्जति” अस्य व्याख्या-

[भा. ११६२] बाहुल्ला गच्छस्स तु, पढमालियपाणगादिकज्जेसु ।

सज्जायकरणआउट्टिया करे उग्गमेगतरं ॥

चू- गच्छाणं बहुत्तेणं बाहुल्ला, गच्छे माहु-बहुत्तणेण वा बाहुल्ला, पढमालियपाणमड्डता पुणो पुणो पविसंतेसु उग्गमदोसेगतरं करेज्ज । अहवा स्वाध्यायमंता साधवो करणचरितमंतासाहवो एवं आउट्टिया उग्गमदोसे करेज्ज ॥

“अविमो ति” व्याख्या - अविमो ति भावः अविमुक्ति गृद्धिरित्यर्थः ।

[भा. ११६३] दव्वे भावेऽविमुत्ती, दव्वे वीरल्ल ण्हारुबंधणता ।

सउणग्गहणाकट्टण पडद्धमुक्के वि आणेति ॥

चू- अविमुक्ति दुविधा - दव्वे भावे य । दव्वे वीरल्लसउणिदिट्ठंतो वीरल्लो ओलायगो सो ण्हारुं तंतीति पायबद्धो जत्थ तित्तिराति सउणो दीसति तत्थ मुंचति, तम्मि सउणे गहिते जदा उप्पत्तिओ तदा तंतीउ आगट्टियागयस्स हत्थतले मंसं दिज्जति । एवं सुभाविओ मंसपरिद्धो २ वि नावि ण्हारुणीए संउणं घेतुं आगच्छति ॥ इयाणिं भावाविमोत्ती-

[भा. ११६४] भावे उक्कोस-पणीत-गेहितो तं कुलं न छड्ढेति ।

ण्हाणादी कज्जेसु वि, गतो वि दूरं पुणो एति ॥

चू- “भावे”ति भावअविमुत्ती उक्कोसदव्वे खीरातिए “पणीतं” घृतं जेसु कुलेसु लब्धइ ते कुले न छड्ढेइ गेहिओ । अहवा - तित्थगर-पडिमाणं ण्हवणपूया रहजत्ताइसु कुलाइकज्जेसु वा दूरं पिगओ पुणो ते कुले एति गेहिओ ॥ इयाणिं “अलाघवे”ति अस्य व्याख्या - लघुभावो लाघवं, न लाघवं अलाघवं, बहूपकरणमित्यर्थः । तं अलाघवं इमं दुविहं-

[भा. ११६५] उवधी-सरीरमलाघव, देहे निद्धादिविहितसरीरो ।

संघंसण सासभया, न विहरति विहारकामो वि ॥

चू- उवही सरीरे य अलाघवशब्दः प्रत्येकं योज्यः । “देहे”ति सरीरालाघवं भण्णति-थयखीरातिनिद्वज्जवहारेणं अविहरंतो परिवूढसरीरो निसज्जण संघंसणभया सासभया वा न विहरति विहरणकामो वि ॥ उवकरणालाघवं इमं-

[भा. ११६६] सागारिपुत्त-भाउग-नत्तुग-दानमतिखद्ध भारभया ।

न विहरति ओम सावत निय-ऽगणि-भाणए दोत्ति ॥

सू- सागारिओ सेजातरौ, पुत्त भाय पुत्तस्स पुत्तो नत्तुओ, “दानं” ति एतेहिं बहु सूवकरणं दत्तं, तब्भारभया तेणभया वा वोढुमसमत्थो य न विहरति विहारकामो वि । “ओमं” ति अनया दुब्भिकखं जातं, सो य साहू न विहरति । सावणेण चित्तिंयं “अम्हे ता बहुपुत्तनत्तुयादिपडिबद्धा न विहरामो एस साहू किं न विहरति ?” नूनं बहुवकरणपडिबद्धो तेन न विहरइ । तओ तेन सावएण साहुस्स भिक्खादिविणिग्गयस्स सब्बोकरणं संगोवेउं मायाविणा होउं उवस्सओ अगणिणा पलीविओ । साहू आगओ हा कडुं करेति, बहुवकरणं दहं ।

सावगं पुच्छति - किं चि अवणीयं ? सो भणाति - न सक्खियं, परं दो भायणे अवनीते । वित्तिदिने साहू भणइ - गच्छामि नं जओ सुभिकखं । सावएण भणियं - अवस्सं सुभिकखीभूते पुणो एज्जसु । पडिबण्णो । पुणो आगयस्स सम्भावो कहिओ । उवकरणं च से दिन्नं । एते दोसा अलाघवे ॥ इदानिं “दुल्लभसेज्ज” ति अस्य व्याख्या-

[भा.११६७] वासा पयरणगहणे, दोगच्चं अन्न आगते न देमो ।

पयरण नत्थि न कप्पइ, असाधु तुच्छे य पन्नवणा ॥

सू- एगम्मि नगरे सेड्धिघरे एगनिवैसणे पंचसइओ गच्छे वासासु ठितो । सो य सेजातरौ अपन्नविओ पन्नविओ वा घरे भणाति - जति साहू घरातो भिक्खकाले पढमं तुच्छेण रिक्केण भायणेण निग्गच्छंति तो अमंगलं भवति । ततो सब्बसाहूणं दिने दिने भिक्खं देजाहि । ते साधवो ओमकारणे तम्मि सेड्धिसेजायरकुले दिने दिने एक्केक्को साहुसंघाडओ पढमं पयरणं भिक्खं गेणहति । ते साहु पुण्णे वासाकाले गता । तस्स य कालेण दोगच्चं दरिद्रता जाता । अन्ने साहवो आगया वसहिं मग्गति । सो भणाति अत्थि वसी, न पुण देमो ।

साधुहिं भणियं - किं कारणं न देसि ? सो भणाति - पयरणं नत्थि, तेन न देमो । साहू भणति न कप्पति अम्हं पयरणं घेत्तुं । सो भणाति - जइ साहू मम घराओ तुच्छेण रिक्वेण भायणेण निग्गच्छंति अमंगलं भवति । ताहे सो पन्नविओ, वसही य दिन्ना । एते दोसा ॥

इदानिं “वोच्छेदे” ति अस्य व्याख्या-

[भा.११६८] थल-देउलियट्ठाणं, सति कालं दडु दडु तहिं गमणं ।

निग्गते वसही भुंजण, अन्ने उब्भामग्गा ऽऽउट्ठा ॥

सू- एगो गामो तस्स भज्जे थलं । तम्मि थले गामेण मिलित्तु देउलं वत्तं । तत्थ साहू टिता, सो सब्बो गामो सेजातरौ । ते य साहू भिक्खाकालं पडियरंता जत्थ जत्थ घरे सति कालं देक्खंति तत्थ तत्थ गच्छंति । एवं न किं चि कुलं दिने दिने छुट्ठति । एवं ते गिहत्था निब्बिण्णा । गतेसु तेसु साहुसु देवकुलिया भग्गा । मा अन्नो वि कोवि ठाहिति । एवं सेजाविच्छेदो भवति । अन्नम्मि एरिसे थलग्गामे अन्ने साहू टिता । ते सग्गामे न हिंडंति, बहिं भिक्खायरियं करेति सज्जायपरा य अच्छंति । आउट्ठो लोगो, निमंतेति, साहू भणाति - बालादीण कजे य घेच्छामो । एवं कजे सुलभं भवति, न य वसहि - वोच्छेओ ॥ “दोसा वा के तस्स” ति दारं गतं । इदानिं कारणजाते च कप्पति कर्हि” ति अस्य व्याख्या-

[भा.११६९] दुविधे गेलण्णम्मि, निमंतणा दब्बदुल्लभे असिवे ।

ओमोयरियपदोसे, भए य गहणं अनुण्णायं ॥

धू-दुविधं आगाढानागाढं गेलणं ॥ तत्थ-

[भा.११७०] तिपरिरयमनागाढे, आगाढे खिप्पमेव गहणं तु ।

कज्जम्भि छंदिया घेच्छिमो त्ति न य वेत्ति उ अकम्पं ॥

धू-अनागाढेतित्रिवारा आहिंडिउंजति न लद्धं गिलाणपाउग्गंततो चउत्थवाराए सेज्जातरपिंडं गेण्हंति । आगाढे पुण गेलण्णे - खिप्पमेव सेज्जातरपिंडगहणं करेति । “निमंतणे”त्ति दारं - “छंदिता” नाम निमंतिता भणंति “जया कज्जं तथा घिच्छामो” न य साहू भणंति - जहा तुम्ह पिंडो अहं न कम्पति ॥ अहवा - छंदिया एवं भणंति ।

[भा.११७१] जं वा असहीणं तं, भणंति तं देहि तेन ने कज्जं ।

अतिनिब्बंधे व सतिं (सइं), घेत्तूण पसंग वारंति ॥

धू-जं द्रव्यं, वा विकल्पप्रदर्शने, “असहीणं”त्ति घरे नत्थि तं, साहू भणंति - अमुग्गं दव्वं देहि तेन दव्वेण अहं भारियं कज्जं । अहवा - सेज्जातरस्स आहं प्रति अतिणिबंधे “सइं” तु सकृद्ग्रहणं कुर्वन्ति । तमेव कारणे सकृद् गृहीत्वा प्रसंगं निवारयंतीत्यर्थः ॥

“दव्वदुल्लमे”त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.११७२] दुल्लभदव्वे च सिया, संभारघयादि घेप्पते तं तु ।

असिदोमे पणगादिसु, जति ऊणमसंधरे गहणं ॥

धू-दुल्लभदव्वं अन्नत्थ न लब्धति, स्याद् अवधारणार्थे, बहुदव्व-संभारेण कतं घृतं तेल्लं वा खोरादि वा गिलाणद्वा सेज्जातरघरे घेप्पज्ज । “असिदो ओमे सु” अन्नओ पणगादि जतिऊण जाहे न संधरेति ताहे सेज्जातरकुले गहणं करेति ॥

“पदोसे” त्ति रायदुडे अस्य व्याख्या-

[भा.११७३] उवसमण्ह पउडे सत्थो वा जाव न लभते ताव ।

अच्छंता पच्छणं गेण्हंति भये वि एमेव ॥

धू-पउडस्स रण्णो उवसमण्ह्वा अच्छता भत्तपडिसेहे सेज्जातरपिंडं गेण्हंति । निव्विसताण वा जाव सत्थो न लब्धति ताव पच्छन्ना अच्छंता मा अडंतं राया रायपुरिसा वा दच्छित्ति, अतो अंतो सेज्जातरकुले गेण्हंति । बोधियतेणेसु सग्गामे अलब्धंतं भिक्खायरियं च गंतुं न सक्कंति अतो सेज्जातरकुले गेण्हंति ॥ “जयणाए वा काए”त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.११७४] तिकखुत्तो सक्खेत्ते, चउद्दिसिं मग्गिऊण कडजोगी ।

दव्वस्स तदुल्लभया, सागारि निसेवणा दव्वे ॥

धू-सक्कोसजोयणब्धंतरे सग्गामपरग्गामेसु ततो वारा तिकखुत्तो मग्गिऊण एवं समंततो कए जोगे जाहे न लब्धति भिक्खं दुल्लभदव्वं वा ताहे सागारियदव्वं निसेविज्जति भुज्जते इत्यर्थः ॥ एगस्स सेज्जातरस्स विहाणं गतं । इदानिं एगमणेगेसु घेत्तव्वो” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.११७५] नेगेसु पिता-पुत्ता, सवत्ति वणिए घडा वए चेव ।

एतेसिं नाणत्तं, वोच्छामि अहानुपुव्वीए ॥

धू-अनेगसेज्जातरेसु इमे विहाणा - पितापुत्ताणं सामण्णं घरं देवकुलं वा तम्मि पउत्थे, २ सवित्तिनीसामण्णं वा, बहुवणीयसामण्णं वा, एगम्मि वा अनेगहा ठिते त्ति । घडा गोड्डी सामण्णं,

वए गोकुले गोवाल्लगधणियसामण्णं खीरादी, एतेसिं पियापुत्तादियाण सरूपं, वक्ष्ये ॥

पितापुत्तं त्ति एते दोवि दारा जुगवं वच्चंति । एतेसिं इमे दारा-

[भा.११७६] पियपुत्तधेरए वा, अप्पभुदोसा य तम्मि तु पउत्थे ।

जेद्वादि अनुण्णवणा, पाहुणए जं विहिग्गहणं ॥

सू- पियपुत्तधेरए वा अस्य व्याख्या-

[भा.११७७] दुप्पभिति पितापुत्ता, जहिं होंति पभू तोत भणति सव्वे ।

नातिक्रमंति जं वा, अपभुं व पभुं व तं पुव्वं ॥

सू-दुप्पभिति पितापुत्ताणं जे पभू दो तिन्नि वा ते सव्वे अनुण्णवेति, जं वा पभुं वा नातिक्रमंति तं पुव्वं अनुण्णवेति ॥ “अप्पभुदोसा य” अस्य व्याख्या-

[भा.११७८] अप्पभु लहुओ दिय निसि चउ निच्छूढे विनास गरहा य ।

असधीणम्मि पभुम्मि तु, सधीण जेद्वादणुणवणा ॥

सू- जइ अप्पभुं अनुण्णवेति मासलहुं, दिया जइ पभू निच्छुब्भति चउलहुं, राओ चउगुहं, राओ निच्छूढा तेन सावएहिं विनासं पावेज्जा, दिया रातो वा निच्छूढा अन्नतो वसहिं भग्गता लोणेण गरहिज्जंति किं वो सुभेहिं कम्महे घाडिया । अम्हे वि न देमो । “तम्मि उ पउत्थे जेद्वादि अनुण्णवणा” अस्य व्याख्या - पश्चाद्ध्यं । पभू पिता जदि असहीणो पविसितो जो जेद्दो पुत्तो सो अनुण्णविज्जति । ततो अनुजेद्वादि सव्वे वा पभू तो जुगवं । जं वा जातिक्रमंति तं पुव्वं । एवं बहु-भेदे तथा अनुण्णवेति जहा दोसो न भवति ॥ “पाहुणए” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.११७९] पाहुणयं च पउत्थे, भणंति मित्तं व नातगं वासे ।

तं पि य आगतमेत्तं, भणंति अमुणेण ने दिन्नं ॥

सू- पभुम्मि पउत्थे तस्स य “अब्बरहितो पाहुणओ आगओ सो अनुण्णविज्जति । अहवा-मित्तो अनुण्णविज्जति । स्वजनो वा से अनुण्णविज्जइ । तं पि य पभुं आगयमेत्तं एवं भणंति -अम्हद्वा गो अमुणेण दिन्नो । सो य इड्डनामग्गहणे कते न धाडेति ॥ अप्पभुम्मिइमा विधी-

[भा.११८०] अप्पभुणा तु विदिन्ने, भणंति अच्छामु जा पभू एति ।

पत्ते तु तस्स कहणं, सो तु पमाणं न ते इतरे ॥

सू- अप्पभू अनुण्णविओ भणंति-अहं न याणामि, ताहे साहू भणंति-जा पभू एति ता अहं ठागं पयच्छ । एवं अप्पभुणापि दिन्ने अच्छंति आगते पहुम्मि तस्स जहाभूतं कहंति, कहिए तो सो धाडेति वा देति वा स तत्र प्रमाणं भवति, न ते इतरे-अप्पभुणो प्रमाणमित्यर्थः ॥ “जे विहिग्गहणं” त्ति-जं विहीते गहणं तं अनुण्णातं अविहिग्गहणं नाणुन्नायं ।

[भा.११८१] इति एस अनुण्णवणा, जतणा पिंडो पभुस्स वज्जो तु ।

सेसाणं तु अपिंडो, सो चिय वज्जो दुविधदोसा ॥

सू- एस अनुण्णवणा, जयणा भणिया । इदानिं सेज्जातरपिंडजयणा - जो पभू तस्स सेज्जातो त्ति काउं धरे भिक्खापिंडो वज्जो । सेसाणं अपहूण धरे न सेज्जातरपिंडो तो वि सो वज्जो, भद्-पंत-दोसपरिहरणत्थं ॥ “पियापुत्त” त्ति गयं । इदानिं “सवित्तिणि” त्ति दारं-

[भा.११८२] एगे महाणसम्मी, एगतो उक्खित्त सेसपडिणीए ।

जेद्वादि अणूणवणा, पउत्थे सुतजेइ जाव पभू ॥

चू-अस्या पश्चार्धस्य तावत् पूर्व व्याख्या-पभुम्भि पउत्ये जा जेद्धतरी भज्जा तमणुण्णवेति । तस्सासति अनुजेद्धती । जस्स वा सुतो जेद्धो । अपुत्तमाया वि जा पभू तं वा अनुण्णवेति ॥ इणमेवत्थं किंचि विसेसियं भण्णाति-

[भा. ११८३] तम्मि असधीणे जेद्धा, पुत्तमाता व जाव से इद्धा ।

अध पुत्तमायसव्वा, जीसे जेद्धो पभू वा वि ॥

चू-तम्मि धरसामिए असहीणे पवसिते जा जेद्धा पुत्तमाता सा अनुण्णविज्जति । अह दो वि जेद्धा पुत्तमाताओ य जा इद्धतरा सा अनुण्णविज्जति । अह सव्वातो जेद्धाओ, सपुत्ताओ, इद्धाओ य तो जीसेपुत्तो जेद्धो सा अनुण्णविज्जति । अह जेद्धो वि अप्पभु तो कणिइयपभू माता वि अनुण्णविज्जति ।

अहवा जेद्धा वा अजेद्धा वा पुत्तमाता इतरा वा जीए दिन्न नातिक्रमति तमणुण्णवेति । एसा अनुण्णवणा ॥ इमा पिंऽगहणे विही-

[भा. ११८४] असधीणे पभुपिंडं, वजंती सेसएसु भद्दादी ।

साधीणे जहिं भुंजति, सेसेसु व भद्दपंतेहिं ॥

चू-असहीणे सेज्जातरे जा पभुसवित्तिणी तीए पिंडं वज्जेति । सेस-सवित्तिणि-घरेसु न सेज्जातरपिंडो, भद्द-पंतदोसनिमित्तं तेसु वि परिहरति । अहवा - साहिणो सेज्जातरो तो जत्थ भुंजति तत्थ वज्जणिज्जो, सेसेसु न पिंडो, दुदोसाय परिहरति । एवं पच्छद्धं गाहाते वक्खाणियं । इदानिं पुव्वद्धं वक्खाणिज्जति “एगे महाणसम्मि एगतो उक्खित्त सेसपडिणीए” ति । इमा मंगरयणा-एगत्थ रद्धं, एगत्थ भुत्तं । एगत्थ रद्धं, वीसुं भुत्तं । वीसुं रद्धं, एगत्थ भुत्तं । वीसुं रद्धं, वीसुं भुत्तं । एक्के महाणसम्मि एकतो ति एगओ रद्धं, एगओ ति भुत्तं, एस पढमभंगो । उक्खित्तसेसपडिनीते ति उक्खित्तं अतिनीयं भोजनभूमीए वीसु रद्धं । एस ततियभंगो । बितिय-चउत्था मंगा अवज्जणिज्ज ति काउं न गहीता ॥ एतेसु भंगेसु इमा गहणविधी-

[भा. ११८५] एगत्थ रंधणे भुंजणे य वज्जंति भुत्तसेसं पि ।

एमेव विसू रद्धे भुंजंति जहिं तु एगद्धा ॥

चू-पढमभंगे भुत्तसेसं घरं पडिनीयं तं पि वज्जेति, “एमेव विसू रद्धे” ति ततियभंगे वि एवं चेव । एयं असहीणे भत्तारे ॥

साहीणे पुण इमो विही-

[भा. ११८६] निययं च अनिययं वा, जहिं तरो भुंजती तु तं वज्जं ।

सेसेसु न गेण्हंती, संछोभगमादि पंता वा ॥

चू-नितियं एगभज्जाए घरे दिने दिने भुंजति, अनितियं वारएण भुंजति । एवं नितियं अनितिय वा जहिं सेज्जातरो भुंजति तं वज्जणिज्जं, सेसभज्जाघरेसु न सेज्जातरपिंडोतहावि न गेण्हंति, मा भद्दपंतदोसा होज्जा । भद्दो संछोभगाती करेज्ज, पंतो दुद्धिद्धम्ममा निच्छुभेज्ज ॥

सवत्तिणि ति गतं । इदानिं “वणिए” ति दारं-

[भा. ११८७] दोसु वि अब्बोच्छिन्ने, सव्वं जंतम्मि जं तु पायोगं ।

खंधे संखडि अडवी, असती य घरम्मि सो चेव ॥

चू-एस पुरातणा दारत्थगाहा । सेज्जातरो वणिज्जेणं गंतुकामो सकोस-जोयणखेत्तस्स अंतो

बहिं वा निग्मएण ठिओ, दोसु वि घरेसु ज्थ वा ठितो भत्तादी अब्बोच्छिन्नं आनिज्जति निज्जति य तदा सेज्जातरपिंडो त्ति न घेतत्त्वं । “जंतम्मि” पड्डिते तद्दिनमन्दिण-नीयं वा सव्वं घेष्पति, सर्वशब्दस्यातिप्रसंगाद्यत्त्रायोग्यमित्यर्थः ॥ इणमेवत्थं विसेसियमाह-

[भा.११८८] निग्मएणादि बहिठिते, अंतो खेतत्स वज्जए सव्वं ।

बाहिं तद्दिननीतं, सेसेसु पसंगदोसेणं ॥

चू- “दोसु वि” ति अस्य व्याख्या-सेज्जातरो निग्मएण खेतत्स अंतो बहिं ताव ठितो, अंतो ठियस्स तद्दिननीअमननदिननीयं वा सव्वं सेज्जातरपिंडउ त्ति वज्जते । खेतबहिं ठियस्स सेज्जायो त्ति काउं तद्दिननीयं सेज्जातरपिंडो । सेसदिननीयं जं परियासियं तत्थ वा उवसाहियं न सेज्जायरपिंडो, न पुन गेण्हंति, भद्दातिदोसनिवृत्त्यर्थम् ॥

“अब्बोच्छिन्नं” ति अस्य व्याख्या :-

[भा.११८९] ठितो जदा खेतबहिं सगारो, असनादियं तत्थ दिने दिने य ।

अच्छिन्नमाणिज्जति निज्जते वा, गिहा तदा होति तर्हि विवज्जं ॥

चू- खेतबहिठियस्स सेज्जायरस्स असनादी तं दिने दिने अब्बोच्छिन्नं आनिज्जति घराओ, ततो य घरं निज्जति तदा सव्वं वज्जणिज्जं ॥ “सव्वं जंतम्मि” अस्य व्याख्या-

[भा.११९०] बाहिठितपड्डितस्स तु, सयं च संपत्थिता तु गेण्हंति ।

तत्थ तु भद्दगदोसा, न होति न य पंतदोसा तु ॥

चू- खेतबहिठितो जाए वेलाए संपड्डितो तद्दिनमन्दिननीतं वा देतस्स सव्वं घेष्पति, सयं वा साहुणो पड्डिता सव्वं गेण्हंति, न य तत्थ भद्दपंतदोसा भवति, पुनर्गहणाभावादित्यर्थः ॥ खंधे-संखडि-अडवी तिन्नि वि एगगाहाते वक्खाणेति-

[भा.११९१] अंतो बहि कच्छ-पुडादि ववहरंते पसंगदोसा तु ।

देउल झण्णगमादी, कड्ढादडडविं च वच्चंते ॥

चू- सेज्जातरो खेतत्स अंतो बहिं वा गहियलंजो कच्छपुडओ होउं-कक्खपदेसे पुडा जस्स स कच्छपुडओ- “गहिओभयमुत्तोलि” ति वुत्तं भवति, संबलं जेण ववहरंतो साहूणं जइ दधिखीरादि दवावेति, जइ खेतंतो बहिं वा जनवदसामण्णं पत्तेयं वा संखडिं वा करेज्जा; देवउलजण्णग-तलागजण्णगादि एत्थ वा देज्ज अडविं वा कड्ढच्छेदणादि निमित्तं गहिय-पच्छयणो गच्छंतो अंतो बहिं वा खेतत्स देज्ज, एतेसु तिसु वि सेज्जातरपिंडनिद्धारणत्थं भण्णति ॥

[भा.११९२] तद्दिनमन्दिनं वा, अंतो सागारियस्स पिंडो तु ।

सव्वेसु बाहि तद्दिण, सेसेसु पसंगदोसेणं ॥

चू- तिसु वि खेतत्स अंतो तद्दिनमन्दिनं वा नीयं सव्वं सेज्जायरपिंडो भवति । “सव्वेसु” ति खंधसंखडिअडविद्वारेसु बाहिं खेतत्स तद्दिणसंतयं सेज्जायरपिंडो, सेसदिनसंतयं न पिंडो । पसंगदोसा पुन न घेष्पति । असती य घरम्मि सो चेव” ति अस्य व्याख्या - “असति” ति सयं सपुत्तबंधवो घरो नत्थि त्ति अन्नविसयड्डितो वि सो चेव सेज्जातरो “अन्नविसयड्डितस्स वा सो चेव घरे पिंडो” एसेवत्थो भण्णति ॥

[भा.११९३] दाऊण गेहं तु सपुत्तदारो, वाणिज्जमादी जदि कारणेहिं ।

तं चेव अन्नं च वदेज्ज देसं, सेज्जातरो तत्थ स एव होति ॥

चू-घरं साहूण दाउं सपुत्तपसुदारो वाणिज्जमादिकारणे तं वा देसं अन्नं वा देसं गतो तत्थ विठितो, जति तस्स घरस्स सो सामी तथा सो चेव सेज्जातरतो ॥ इदानीं “घड” ति दारं-

[भा. ११९४] महत्तरअनुमहत्तरए, ललितासण-कुडुग-दंडपतिए य ।

एतेहिं परिगहिता, हींति घटाओ तथा कालं ॥

चू-“महत्तरअनुमहत्तरे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ११९५] सव्वत्थपुच्छणिज्जो, तु महत्तरो जेड्ढमासणधुरे य ।

तहियं तु असण्णिहिते, अनुमहत्तरतो धुरे ठाति ॥

चू-सव्वेसु उप्पज्जमाणेसु गोड्डिकेज्जेसु पुच्छणिज्जो, गोड्डिभत्त-भोयणकाले जस्स जेड्ढमासणं धुरे ठविज्जति सो महत्तरो भण्णति । मूलमहत्तरे असण्णिहिते जो पुच्छणिज्जो धुरे ठायति सो अनुमहत्तरो ॥ ललिय-कडुय-दंडपतिए य इमं वक्खाणं-

[भा. ११९६] भोयणमासणमिड्डं, ललिते परिवेसिता दुग्गुणभागो ।

कडुओ उ दंडकारी, दंडपती उग्गमे तं तु ॥

चू-ललियासणियस्स आसणं ललियं ददुं कज्जति, परिवेसिया इत्थिया कज्जति, इड्ढभोयणस्स दुग्गुणो भागो दिज्जति । दोसावण्णस्स गोड्डियस्स दंडपरिच्छेयकारी कडुगो भण्णति । तं दंडं उग्गमेति जो सो दंडपती भण्णति, सो चेव दंडओ भण्णति ॥ एतेहिं पंचहिं परिगहिता तदा पुव्वकाले घडातो आसि । घडाए अनुण्णविही भण्णति-

[भा. ११९७] उल्लोमाणुण्णवणा, अप्पभुदोसा य एक्कओ पढमं ।

जेड्ढादि अनुण्णवणा, पाहुणए जं विधिग्गहणं ॥

चू-दंडग-कडुय-ललियासणियादिप्पडिलोमं अनुण्णवेतस्स अप्पभुदोसा भवंति, तन्हा सव्वे एकतो मिलिया अनुण्णविज्जति, महत्तरादि वा पंच । एवं चत्तारि तिन्नि दो जति मिलिया न लब्धंति तो पढमं जेड्ढमहत्तरं, पच्छा अनुमहत्तरादि अनुण्णविज्जति । महत्तरादिसु घरे असंतेसु जो वा जस्स पाहुणओ अब्भरहितो भित्तो न यगो वा सो अनुण्णविज्जति । जं विहीए गहियं, तं अनुण्णायं, अविधीए नो ॥ अस्यैवार्यस्य व्याख्या-

[भा. ११९८] उल्लोम लहु दीय निसि तेणेक्क-पिंडिते अनुण्णवणा ।

असहीणे जिड्ढादि व जति व समाणा महत्तरं वा ॥

चू-जति पडिलोमं अनुण्णवेति तो मासलहुं, पहू जति दिवसतो । निच्छुब्भति तो चउलहू, रातो चउगुरु, जन्हा एते दोसा तन्हा ते सव्वे एकतो मिलिए अनुण्णवए । असहीणेति-सव्वपिंडियाणं असतीए जेड्ढमहत्तरादिगिहेसु अनुण्णवेइ, तिप्पभित्तिं वा मिलिया अनुण्णवए, महत्तरं वा एकं ॥ इदानीं “वए” ति दारं-

[भा. ११९९] बाहिं दोहणवाडग, दुद्ध-दही-सप्पि-तक्क-नवनीते ।

आसण्णम्मि न कप्पति, पंचपदे बाहिरे वोच्छं ॥

चू-जति सेज्जातरस्स गामतो वहिं वाडगे गावीओ जत्थ दुज्जति दोहण-वाडगो तत्थ दोहणवाडए दुद्धं दहियं नवनीयं सप्पि तक्कं च एते पंच दव्वा आसण्णखेत्तब्भंतरे सेज्जायरंपिंडो ति न कप्पति ॥ एते चेव खीरातीपंचपदे गहणविधी भण्णति-

[भा.१२००] निज्रंतं मोत्तूणं, वारग मति दिवसए भवे गहणं ।

छिन्नो भतीय कप्पति, असती य घरम्मि सो चेव ॥

चू- निज्रंतं सेज्जातरगोउलातो दुद्धातीणि पंच दव्वाणि धरं निज्रंताणि तानि मोत्तुं सेज्जांतरपिंडो ति काउं, जं अनं तत्थेव गोउले परिभुज्जति तं न होति सेज्जातरपिंडो, न पुण कप्पति, भद्दतिदोसा उ । जद्विसं पुण भयगस्स वारगो तद्विसं सेज्जातरपिंडो न भवति, तथावि सेज्जातरस्स अवेक्खातो अगहणं । गोवालग “भती” वृत्ति, ताए छिन्नो विभागो गोवसत्तो ति काउं कप्पति । “असती य घरे” ति जइ नगराइसु साहूण सेज्जं दाऊण सेज्जातरो अप्पणो घरं मोत्तुं सपुत्तदारो वइयाए अच्छेज्ज तथावि सो चेव सेज्जातरो ॥ पूर्वगाथार्थोच्यते-

[भा.१२०१] बाहिरखेत्ते छिन्ने, वारगदिवसे भतीय छिन्ने य ।

सोऊण सागरिपिंडो, वज्जे पुण भद्दपंतंहेहिं ॥

चू- खेतस्स बाहिरओ जो छिण्णो-विभागो सेज्जातरघरे न निज्रति, गोवालगवारगदिवसे वा सव्वो दोहो प्रतिदिवसं वा वृत्तिभागो छिण्णो । एते सेज्जातरपिंडा न भवंति, भद्दपंतंहेहिं पुण वज्जो ॥ अनेगेषु जइ निक्कारणे एगं कप्पागं ठवेति तो इमे दोसा-

[भा.१२०२] एगं ठवे निव्विसए, दोसा पुण भद्दए य पंतं य ।

नीसाए वा छुभणं, विनास-गरिहं व पावेति ॥

चू- निक्कारणे एगं कप्पागं ठवेत्तु सेसे जति पविसंति तो भद्दपंतदोसा । भद्दो निस्साए छुभेज्ज, पंतो वज्जितोमि ति वसहीओ वा गरहेज्ज ॥

[भा.१२०३] सहेहिं वा वि भणित्ता, एग ठवेत्ताण निव्वेसे सेसे ।

गण-देउलमादीसु वा, दुक्खं खु विगिंचितुं बहुआ ॥

चू- जे सहा साहु-सामायारिं जाणंति तेहिं भणिया “एक्कं सेज्जातरं ठवेह मा सव्वे परिहरह” ताहे एक्कं ठवेत्तु, सेसेसु निव्विसंति । गणदेउलमादीसु वा ठिता अवुत्ता वि सयमेव एक्कं कप्पागं ठवेज्ज । कहं ? असंथरंता दुक्खं बहुया वज्जिउं सक्किज्जंति ॥

अहवा बहुएसु इमो गहणविही-

[भा.१२०४] गेण्हंति वारएणं, अनुग्गहत्थीसु जह रुयी तेसिं ।

पक्कण्णे परिमाणं, संतमसंतयरे दव्वे ॥

चू- दोसु सेज्जातरेसु एगंतरेण वारओ भवति । तिसु ततिए दिने सेज्जातरंतं भवति । चउसु चउत्थे एवं वारएणं गेण्हंति । अनुग्गहत्थीसु जहा तेसु रुती तथा गेण्हंति । पक्के अन्ने जाणति परिमाणं, तदपि संतं, जहा सुरड्ढाए कंगु, असंतं तत्थेव साली, जति पुव्वपरिमाणेण संतं धरंति तो कथं अन्नहा भयणिज्जं । एवं सेज्जातरदव्वे उवज्जिऊण भयणा, अनुवउत्तस्स उग्गमातिदोसा भवंति ॥

मू. (१०६) जे भिक्खू सागारियं कुलं अजाणिय अपुच्छिय अगवेसिय पुव्वामेव पिंडवायपडियाए अनुप्पविसति; अनुप्पविसंतंवा सातिज्जति ॥

चू- सागारिओ पुव्ववणिओ, कुलं कुटुंबं, भिक्खाकालाओ पुव्वं, पुव्वदिट्ठे पुच्छा, अपुव्वे गवेसणं, तं साहुसमीवे अपुच्छिऊण पविसंतस्स मासलहुं । गवेसणे इमो कपो -

[भा. १२०५] सक्खेत्ते सउवस्सए, सक्खेत्ते परउवस्सए चेव ।
खेत्तंतो अन्नगामे, खेत्तबहि सगच्छ परगच्छे ॥

सखेत्तगहणा स्वग्रामो गृहीतः, । सग्गामे सउवस्सए सगच्छे गवेसति । सग्गामे सउवस्सए परगच्छे गवेसति । पढमपादे दो भंगा । सग्गामे अन्नुवस्सए सगच्छे सग्गामे परउवस्सए परगच्छे । बितीयपादे दो भंगा । खेत्तंत सकोसजोयणब्भंतरे । खित्तंतो अन्नगामे सगच्छे, खित्तंतो अन्नगामे परगच्छे । ततीयपाए वि दो भंगा । खेत्त-बहि अन्नगामे सगच्छे, खेत्तबहि अन्नगामे परगच्छे । एवं चउत्थपाए वि दो भंगा इति शेषः ॥

[भा. १२०६] सागारियं अपुच्छिय, पुव्वं अगवेसितूण जे भिक्खू ।
पविसति भिक्खस्सट्ठा, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- सागारियं पुव्वामेव अपुच्छिय अगवेसिय जे भिक्खुवद्वाए पविसइ तस्स आणाती, उग्गमादी, भद्दपंतदोसा य भवति ॥ जम्हा एते दोसा-

[भा. १२०७] तम्हा वसधीदाता, सपरियणो नाम-गोत्त-वयगो य ।
वण्णेण य चिंधेण य, गवेसियव्वो पयत्तेण ॥

चू- तस्मात् कारणात् वसहीए दाता परिजनः स्वजनः, नामं इन्द्रदत्तादि, गोत्रं गोतमादी, यततो तरुण-भञ्जिमं-धेरो, वण्णओ गोरादि, चिंधं व्रणादि, एवं प्रयत्नेन गवेसियव्वो ॥

[भा. १२०८] को नामेकमनेगा, पुच्छा चिंधं तु होति वणमादी ।
अहव न पुव्वं दिट्ठो, पुच्छा उ गवेसणा इतरे ॥

चू- नामतो किमेगनामो, अनेगनामो, एगोनेगा वा सेज्जातरा, एवमादि पुच्छति । तस्यैवान्वेषणा गवेसणा । अहवा - पुव्वदिट्ठे पुच्छा, अपुव्वदिट्ठे गवेसणा ॥

कारणओ न पुच्छेज्जा-

[भा. १२०९] वितियपदमणाभोगे, गेलण्णद्धाण संभमभए वा ।
सत्थवसगे व अवसे, परव्वसे वा वि न गवेसे ॥

चू- अनाभोगओ विस्सरिएणं, गिलाण्णद्धा वा, तुरियकज्जे अद्धामपडिवण्णा वा तुरियं चोलेउमणा उच्चाओ वा, न गवेसति । उदगागणिसंभमे किं चि साहम्मियं अपासंतो, बोधियभए वा, सत्थवसगो वा, अडविं पविसंतो वा, अवसो वा रायदुट्ठे रायपुरिसेहिं निजंतो, परव्वसो खित्तचित्तादि, न गवेसे ॥

मू. (१०७) जे भिक्खू सागारियणीसाए असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा ओभासिय ओभासिय जायति; जायंतं वा सातिज्जति ॥

चू- सेज्जायरं परघरे दड्ढुं दाविस्सति त्ति असणाति ओभासति एस निस्सा । एवं ओभासंतस्स मासलहुं ।

[भा. १२१०] सागारियसण्णातग पगते सागारितं तहिं दड्ढुं ।
दावेहिति एस महंति, एवं ओभासए कोई ॥

चू- सागारियस्स जो सयणो तस्स पगरणे तत्थ सेज्जातरं दड्ढुं एश ममं एत्तो दावेहि त्ति एवं सागारियणिसाए कोति साहू तं संब्रडिय त्ति ओभासेज्ज ॥

[भा.१२११] सागारियनिस्साए, सागारियसंधुते व सागारी ।

जो भिक्खू ओभासति, असनादानादिनो दोसा ॥

चू- सागारियणिस्साए ति गतार्थ । सागारियं पुव्वपच्छासंधुते गतं दहुं तमेव सागारियं ओभासति, दव्वावेहि एतातो अहं सागारियस्स वा पुव्वपच्छासंधुयस्स निस्साए ओभासति एतस्स गोरवेणं दाहिंति ति, पुव्वपच्छसंधुयं वा ओभासति, मम नियस्स धरद्वियस्स दावेहि ति । एतेसिं चउण्हं पगाराणं जे भिक्खू असनादि ओभासति तस्स आणादओ दोसा भवंति ॥

इमे य दोसा-

[भा.१२१२] पक्खेवयभादीया, सेज्जावोच्छेदमादिग तरम्मि ।

उग्गमदोसादीया, अचियत्तादी इतरम्मि ॥

चू- भदो पक्खेवयं करेज्ज, पंतो सेज्जातिवोच्छेदं करेज्ज । “तरम्मि”ति सेज्जातरम्मि एते दोसा । इतरम्मि पुव्वपच्छसंधुते उग्गमदोसा, अचियत्तादिदोसा य । उग्गमअयत्तादिया एते सेज्जातरे वि भवंति ॥ सेज्जातरदोसे इमे -

[भा.१२१३] सण्णातसंखडीसू, भदो पक्खेवयं तु करेज्जा ।

ओभासंति महाणे, ममं ति पंतो व छेज्जाहि ॥

चू- भदो सेज्जातरो संधुयसंखडीसु अप्पणए तंडुलादि छुभेज्जा, रद्धं वा पक्खेवेज्ज । पंतो महाजन मज्झे ओभावन्ति, कि ममेतं घरे नत्थि । अहो अहं एतेहिं घरसितो, जत्थ जत्थ वच्चापि तत्थ तत्थ पिट्ठओ एते आगता ओभासंति, एवं पदुट्ठो दिवा रातो वा निच्छुभेज्ज, एगमनेगाण वा वोच्छेयं करेज्ज ॥ पुव्व-पच्छसंधुयदोसा इमे-

[भा.१२१४] नीयस्स अहं गेहे, एते ठिता उग्गमादि भदो तु ।

दोच्छेदपदोसं वा, दातुं पच्छा करे पंतो ॥

चू- सेज्जायरस्स जे पुव्वपच्छसंधुता ते परघरेसु ओभासिज्जमाणा एवं करेज्ज- “जीयस्स अहं गेहे ठिय”ति । जे भदो ते उग्गमादि देसा करेज्ज । पंतो पुण दाउमदाउं वा वोच्छेय-पदोसं वा करेज्ज । वा विकप्पे । पंतावेज्ज वा, ओभासेज्ज वा, उक्कोसेज्ज वा फरुसेज्ज वा । जम्हा एते दोसा तम्हा सागारियस्स वा सागारियसंधुयाण वा निस्साए न ओभासेज्ज ॥

[भा.१२१५] बितियपयं गेलण्णे, निमंतणा दव्वदुल्लभे असिंवे ।

ओमोयरिय-पदोसे, भए व गहणं अनुण्णायं ॥

[भा.१२१६] एतेहिं कारणेहिं, विसेसतो छिंदिता तु तं विति ।

सण्णातगस्स पगते, दावेज्जा जं तुमे दिन्नं ॥

चू- एतेहिं गिलाणतिकारणेहिं निस्साए ओभासेज्ज ॥ विसेसओ छिंदिया नाम निमंतिया । जता सेज्जातरो निमंतेति तथा भण्णाति सण्णातपगते दावेहिं तं तुमे चेव दिन्नं भवति । एवं जयणाए गेण्हति ॥

मू. (१०८) जे भिक्खू उडुबद्धियं सेज्जा-संधारयं परं पज्जोसवणाओ उवातिणाति, उवातिणंतं वा सातिज्जति ॥

चू- उडुबद्धगहितं सेज्जासंधारयं पज्जोसवणरातीओ परं उवातिणावेत्ति, तस्स मासलहुं पच्छित्तं ॥

सेज्ञासंथारविशेषज्ञापनार्थमाह-

[भा. १२१७] सव्वंगिया उ सेज्ञां, वेहत्थद्धं च होति संथारो ।
अहसंथडा व सेज्ञा, तप्पुरिसो वा समासो तु ॥

चू- सव्वंगिया सेज्ञा, अट्टाइयहत्थो संथारो । अहवा-अहासंथडा सेज्ञा अचला इत्यर्थः ।
चलो संथारतो । अहवा तप्पुरिसो समासो कञ्जति-शय्यैव संस्तारकः शय्यासंस्तारकः ॥
संस्तारो दुविधो-

[भा. १२१८] परिसाडिमपरिसाडी, दुविधो संथारतो उ नायव्वो ।

परिसाडी वि य दुविधो, अञ्जुसिर-ञ्जुसिरो य नातव्वो ॥

चू- जत्थ परिभुज्जमाणो किं चि परिसडति सो परिसाडी, इतरो अपरिसाडी । जो परिसाडी
सो दुविहो-अञ्जुसिरो ञ्जुसिरो य ॥

[भा. १२१९] सालितणादि ञ्जुसिरो, कुसतिणमादी उ अञ्जुसिरो होति ।

एगंगिओ अनेगंगिओ य दुविधो अपरिसाडी ॥

चू- सालितणादी ञ्जुसिरो, कुसवप्पगतणादी अञ्जुसिरो । जो अपरिसाडी सो दुविहो-एगंगिओ
अनेगंगितो य ॥

[भा. १२२०] एगंगितो उ दुविधो, संघातिय एतरो तु नायव्वो ।

दोमादी नियमा तु, होति अनेगंगिओ एत्थ ॥

चू- एगंगिओ दुविधो-संघातिमो असंघातिमो य । दुगाति पट्टाचारेण संघातिता कपाटवत्,
एस संघातिमो । एगं चैव पृथुफलकं असंघातिमो । दुगातिफलहा असंघातिता, वंसकंबियाओ
वा अनेगंगिओ ॥

[भा. १२२१] एते सामण्णयरं, संथारुदुबद्धे गेण्हती जो तु ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तं विराधनं पावे ॥

चू- एतेसिं संथारगाणं अन्नतरं जो उडुबद्धे गेण्हति सो अतिक्रमे वट्टति, अनवत्थं करेति,
मिच्छत्तं जणेति, आयसंजमविराधनं पावति, इमे दोसा ॥

[भा. १२२२] सञ्जाए पलिमंथो गवेसणानयणमप्पिणंते य ।

झामित-हित-वक्खेवो, संघट्टणमादि पलिमंथो ॥

चू- उडुबद्धे काले निक्कारणे संथारगं गेवसमाणस्स आणेतस्स पुणो पच्चप्पिणंतस्स सञ्जाए
पलिमंथो भवति । कहंचि झमितो हितो वा संथारगसामी अनुण्णवेंतस्स सुत्थत्थेसु वक्खेवो,
संसत्ते-तससंघट्टणाति निष्फण्णं, संजमे पलिमंथो य । अह सामी भणेञ्जा - “जओ जाणह ततो मे
अन्नं देह” ताहे अन्नं मग्गंताणं सो चैव पलिमंथो । पच्छित्तं दाउकामो भेदानाह - ञ्जुसिरेतर एतेसु
इमे पच्छित्तं । परिसाडिमे परिसाडियअञ्जुसिरे मासलहुं ञ्जुसिरे, परिसाडी, एगंगिए, संघातिमे,
असंघाइमे, अनेगंगितेय, एतेसु चउसु वि चउलहुअ, ञ्जामिते हिते वा अन्नं दव्वाधिञ्जति, वहंतं
साहूण दाउं अवहंतयं पवाहेज्ज, ओभासियो वा साहूअट्टाए आहाकम्मं करेति, आदिसद्दाओ
कीयकडादिवक्खेवो ॥

सुत्तादिम गाहा-गतार्था रिक्केन दधिमंथनवत्- चोदगाह-

[भा.१२२३] एवं सुत्तनिबंधो, निरत्यओ चोदओ य चोदेति ।

जह होति सो असत्यो, तं सुण वोच्छं समासेणं ॥

चू- संथारग्गहणं उडुबद्धं अत्येण निसिद्धं, एवं सुत्तं निरत्ययं, जतो सुत्ते पज्जोसवण-
रातिअतिक्रमणं पडिसिद्धं, तं गहिते संभवति । एवं चोदकेनोक्त आचार्याह-जहा सुत्तयो सार्यको
भवति तहाऽहं समासतो वोच्छे ॥

[भा.१२२४] सुत्तनिवातो तणेसु, देसे गिलाणे य उत्तमद्वे य ।

चिक्खल्ल-पान-हरिते, फलगाणि अ कारणज्जाए ॥

चू- उद्धारगाहा । देसं पडुच्च तणा घेप्पेज्ज ॥

[भा.१२२५] असिवादिकारमगता, उवधी-कुच्छण-अजीरण-भये वा ।

अञ्जुसिरमसंधवीएष एककमुहे भंगसोलसगं ॥

चू- जो विसओ वरिसारत्ते पाणिएण प्लावितो सो उडुबद्धे उब्भिज्जति, जहा सिंधुविसए
ऊसभूमी वा जहा रिणकठं, तं अविसातिकारणेहिं गता “मा उवही “कुच्छिसति” ति अजीरणभया
वा तत्य तणा घेप्पेज्जा । अञ्जुसिरा, असंधिया, अबीया, एगतो मुहा, एतेसु चउसु पदेसु सोलसगं
कायव्वा । पढमो भंगो सुद्धो । सेसेसु जत्थ झुसिरं तत्य चउलहुं । बीएसु परित्ताणंतेसु लहुगुरु-
नगं । सेसेसु मासलहुं । असंधियापोरवज्जिता । जेसिं एकओ नालाण मुहा ते एकतो मुहा ॥

[भा.१२२६] कुसमादिअञ्जुसिराइं, असंधिबीयाइं एकओ मुहाइं ।

देसीपोरपमाणा, पडिलेहा वेहासे ॥

चू- पूर्वार्ध गतार्थम् । “देसीपोरपमाणा” अस्य व्याख्या-

[भा.१२२७] अंगुट्ट पोरमेत्ता, जिणाण थेराण होंति संडासो ।

भूसीए विरल्लेत्ता, पमज्जभूमी समुक्खेतुं ॥

चू- पदेसिणीए अंगुट्टपोरड्डिताए जे घेप्पंति तत्तिया जिनकप्पिया [न] घेप्पंति । पदेसिणिअंगुट्ट
अग्गमिलिएसु संडासो । थेराण संडासमेत्ता घेप्पंति । “पडिलेहा तिन्नि” ति अस्य व्याख्या-

[भा.१२२८] भत्तपरिण्णगिलाणे, अपरिमितसइं तु वट्ट जयणाए ।

निक्कारणमगिलाणे, दोसा ते चेव य विकप्पे ॥

चू. गिलाणभत्तपरिण्णीणं अत्युरणइत्ता तणा घेप्पंति । सति त्ति एकसिं चेव पत्थरिय अचंति,
असति तु वट्टो वा अचंति ॥ “जयणाए” ति अस्य व्याख्या-

[भा.१२२९] उभयस्स निसिरणइत्ता, चंक्रमणं वा य वेज्जकज्जेसु ।

उट्टिते अन्नो चिड्ढति, पाणदयत्या व हत्थो वा ॥

चू- “उभयं” ति काइय सण्णा य तं निसिरणइत्ताए जति उट्टेति, कुडिउ वा चंक्रमणइत्ता
उट्टेति, वातविसरणकज्जेण वा उट्टेति, वेज्ज-कज्जेण वा, एवमाइसु कज्जेसु उट्टेति, अन्नो तत्य
संथारए चिड्ढति । किमर्थम् ? प्राणिदयार्थम् । अहवा - सो गिलाणो, गुरुतो हत्थो संथारे दिज्जति
जाव पडिएति, मा आसादना भविस्सति । एतेहिं कारणेहिं उडुबद्धे संथारओ घेप्पेज्ज । एय वल्लं
जइ गेण्हति तो पुक्खुत्ता ते चेव दोसा विकल्पश्च भवति । विकल्पग्रहणा कत्थो प्रकल्पश्च
सूचितः ॥

[भा. १२३०] संधारुत्तरपट्टो, पकप्प कप्पो तु अत्युरणवज्जो ।

तिप्पमिति च विकप्पो, निक्कारणतो य तणभोगो ॥

चू- धेरकप्पिया संधारुत्तरपट्टेसु सुवंति एस पकप्पो, जिनकप्पियाण अत्युरणवज्जो कप्पो, तेन सुवंति । उक्कुट्टया चेव अच्छंति । धेरकप्पिया जति तिन्नि अत्युरंति, निक्कारणतो वा तणभोगं करंति, तो विकप्पो भवति ॥ अहवा इमा व्याख्या-

[भा. १२३१] अहवा अञ्जुसिरगहणे, कप्पो पकप्पो तु कज्जे झुसिरे वि ।

झुसिरे व अञ्जुसिरे वा, होति विकप्पो अकज्जम्भि ॥

चू- जिनकप्प धेरकप्पिएसु कज्जेसु अज्जुसिरगहणे कप्पो भवति । धेर-कप्पियाण कज्जे झुसिरगहणे पकप्पो भवति । झुसिराणा वा अञ्जुसिराण वा अकज्जे विकप्पो भवति ॥

[भा. १२३२] एवं ता उडुबद्धे, कारणगहणे तणाण जतणेसा ।

अधुना उडुबद्धे चिय, चिक्खल्लादिसु फलगगहो ॥

चू- एवं ता उडुबद्धे कारणगहिताण तणाण जतणाए परिभोगो भणिओ । इदानीं तु उडुबद्धे चेव चिक्खल्लाइसु कारणेसु फलगगहो भण्णति-

[भा. १२३३] अञ्जुसिरमवद्धमफुडित, अगुरु-अनिसिद्ध वीणगहणेणं ।

आता संजमगरुए, सेसाणं संजमे दोसा ॥

चू- अञ्जुसिरो जत्य कोट्टरं नत्थि, जो पुण कीडएहिं न विद्धो । जस्स दालीउ न फुडिया । अगरुउ त्ति लहुओ । न निसृष्टः अनिसृष्टः परिहारिकमित्यर्थः । एतेहिं पंचहिं पदेहिं बत्तीसं भंगा कायव्वा । पढमो अनुण्णातो, सेसा एकत्तीसं नाणुण्णाता । पढमभंगो अनुण्णातो सो एरिसो हलुओ जहा वीणा दाहिणहत्थेण घेतुं निज्जति । एवं सो वि । गरुए आयविराहणा संजमविराहणा य । सेसेसु झुसिरेसु प्रायशः संजमविराधनैव भवति ॥ एरिसं जति अंतो न लभेज्ज-

[भा. १२३५] अंतोवस्सय बाहिं, निवेसणे वाड साहितो गामे ।

खेत्ते तु अन्नगामे, खेत्तबहिं वा अवोच्चत्थं ॥

चू- अंतोवस्सयस्स अलब्भमामे बाहिं अलिंदातिसु गेण्हति । असति निवेसणे, असति वाडगाउ, असति सगामे गेण्हति । असति खेत्तबन्तरे अन्नगामे गेण्हति । असति खेत्तबहियादि आणेति । अवोच्चत्थं गेण्हति । २ वोच्चत्थं गेण्हमाणस्स चउलहुआ ॥

मग्गणे वेला-नियमो भण्णति-

[भा. १२३६] सुत्तं व अत्थं च दुवे वि काउं, भिक्खं अडंतो उ दुए वि एसे ।

लंभे सहू एति दुवे वि घेतुं, लंभासती एग-द्वए व हावे ॥

चू- सुत्तत्थपोरिसीए काउं भिक्खाए अडंतो उ दुए वि एसति-भत्तं संधारणं च । लद्धे संधारए जो सहू सो दुवे वि भत्तं संधारणं घेतुमागच्छति । एवं अलभंतौ अत्थपोरिसिं हावेउं गवेसति । एवं पि अलभंतो दुवे वि सुत्तत्थपोरिसीओ हावेति ॥

[भा. १२३७] एवं अलब्भमाणे, काउं जोगं दिने दिने ।

कारणे उडुबद्धम्भि, खेत्तकालं विभासए ॥

चू- एवं सखेते दिने दिने जोगं करंतस्स अलब्भमाणे उडुबद्धे अवस्सं घेतव्वं, कारणे खेत्तओ

जाववत्तीसं जोयणा, कालतो पंचाहं जाव वा लद्धो ताव गवेसति ॥

[भा.१२३८] उडुबद्धिगमेगतरं, संधारं जे उवातिणे भिक्खू ।
पञ्जोसवणातो परं, सो पावति आणमादीणि ॥

चू-उडुबद्धे परिसाडेतरं वा कारणगहितं जो एगतरं संधारगं उवातिणावेति पञ्जोसवणरातीतो परं सो आणादी दोसे पावति ॥

अञ्जुसिरं परिसाडी उवातिणावेति मासलहुं । सेसेसु चउलहुं । इमे दोसा -

[भा.१२३९] मायामोसमदत्त, अप्पच्चय खिसणा उवालंभो ।
वोच्छेदपदोसादी, दोसाति उवातिणं तस्स ॥

चू-अमग्गितो कहं निज्जति ति । एवं धरेंतस्स माया भवति । उडुबद्धिउं मग्गिऊणं वासासु पडिभुंजति भोसं अदत्तं च भवति । जहा भासियं अकरेंतो अप्पच्चओ, अन्नेसिं पि न देति । धीरत्थुते भो समणा ! एरिसस्स ते पव्वज्जा । एवं निष्पिवासं भणंतस्स खिसा जुत्तं नाम ते अलियं वोत्तुं, सप्पिवासं भणंतस्स उवालंभो । तस्स वा अन्नस्स वा साहुस्स तं दव्वं अन्नं वा दव्वं न देति । एस वोच्छेओ तस्स वा अन्नस्स वा पदोसं गच्छति । एवमादी उवातिणावेतस्स दोसा ॥
कारणे उवातिणाविज्ज ।

[भा.१२४०] बितियं पभुणिव्विसए, नडुद्धितिसुण्णमयमणप्पज्जे ।

असहू संसत्ते या, तक्कज्जमनिद्धितै दोच्चं ॥

चू-संधारगपभूरन्ना निव्विसतो कतो, नडो सामी, उद्धितो गामो, सुण्णो, पवसितो, मतो वा संधारग-सामी, साधू वा मतो, संधारगसामी, अणप्पज्जो, साधू वा खित्तादिचित्तो, असहू अप्पणा वा जातो न तरति नेउं, संधारतो वा संसत्तो, तिन्नि पडिलेहणकाला धरिज्जइ । तिन्नि वा दिने जाव पाउस्सं सज्जति । जेण वा कज्जेण कहितं तं कज्जं नो सम्पपइ । एत्थं दोच्च अणुन्नविज्जति ॥
एतेसु कारणेसु इमा जयणा-

[भा.१२४१] मुय निव्विसते नडुद्धितै व कज्जे समत्ते उज्जति ।

वच्चंता वा दडुं, भणति कस्सऽप्पिणेज्जामो ॥

चू-मुए निव्विसए नडुद्धितै एतेसु चउसु वि पदेसु अप्पणो कज्जे समत्ते उज्जति । अहवा-निव्विसयादिसु तिसु जइ वच्चंतं पेक्खति तो नं भणति - “अन्हे तुब्भं संधारतो गहितो तं कस्स अप्पिनेज्जामो” एवं भणितो जं संदिसति तस्स अप्पियच्चो ॥

[भा.१२४२] सुण्णे एतं पडिच्छए, वच्चंता वासएज्ज नीयाणं ।

असहू जाव न हडो, संसत्ते पोरिसी तिन्नि ॥

चू-पवासिते एतं पडिक्खति जाव सो एति । अह ते साहुणो गंतुकाभा तरंति ताहे समोसितगाण तस्स वा नीयल्लगाण अप्पेति, भणति य तम्मि आगते अप्पेज्जसु । असहू जाव न हडो ताव नप्पेति । हड्डीभूतो अप्पेति । कारणं च दीवेति । संसत्ते तिन्नि पोरुसिओ धरेति ॥

“तक्कज्जमनिद्धितै दोच्चं” अस्य व्याख्या-

[भा.१२४३] पुनरवि पडिते वासे, तम्मि व सुक्खंतं दोच्चणुणवणा ।

अब्बागमे व अन्ने, अलद्धे तस्सेवऽणुन्नवणा ॥

चू- जति पञ्जोसवणकाले पुनो वासं पडति तम्मि वा पुव्वपडिते असुक्खंते, अन्नो य संथरओ न लब्धति ताहे तमेव दोच्चं अनुण्णवेति । अहवा - "तम्मि वा" ति तम्मि संथारए उल्लूभूमीए असुक्खमाणीए जाव सुक्खइ ताव अनुण्णवेति "सुक्खे आमेहामो" ति भणंति । "अब्भागमे" आसण्णवासे अन्नो संथारगो न लब्धति ताहे तमेव अनुण्णवेति । अहवा - अप्पणो लद्धो, अब्भागमिगा अन्ने साहवो आगया, ते सहाय अन्नम्मि अलब्धमाणे तमेव अमुण्णवेति ॥

मू. (१०९) जे भिक्खू वासावासितं सेज्जा-संथारयं परं दसरायकप्पाओ उवातिणाति; उवातिणंतं वा सातिज्जति ॥

चू- दसरायकप्पगहणं जहाववायतो वासातीतं वसंति, तथा संथारगं पि धरंति । उक्कोसं तिन्नि दसरातिया, ततो परं मासलहुं ।

[भा. १२४४] वासासु अपडिसाडी, संथारो सो अवस्स घेत्तव्वो ।

मणिकुट्टिमभूमी अवि, अगेण्हणे गुरुग आणादी ॥

चू- वासावासे अपरिसाडी संथारओ अवस्सं घेत्तव्वो, जति वि मणिकोट्टिमभूमी । अह न गेण्हति चउगुरुं, आणादि य दोसा ॥ इमे य दोसा-

[भा. १२४५] पाणा सीतलकूंधू, उप्पातग-दीह-गोम्हि सुसुणाए ।

पणए य उवधिकुच्छण, मलउदगवधो अजीरादी ॥

चू- सीयलाए भूमीए कुंधुमादी पाणा समुच्छंति, सीयलाए वा भूमीए अजीरणादी दोसा भवंति । उप्पायगा भूमीए उप्पज्जंति, एसा संजमविराहणा । इमा आयविराधणा-दीहो डसति, गोम्ही कण्णसियालीया कण्णे पविसति, सुसुणागो अलसो, सो वावातिज्जति, पणतो समुच्छति सन्नेहभूमीए उवही कुच्छंति, सन्नेहभूमीए वा सुवंतस्स उवही मलेण घेप्पति, ताहे भिक्खातिगस्स वासे पडंते उदगविराहणा भवति । मलिणोवहीए छप्पया भवंति । सीयले छप्पयासु य निद्धा न लभति, ततो अजिण्णं भवति, ततो गेलण्णं, एवमादी दोसा ॥

[भा. १२४६] तम्हा खलु घेत्तव्वो, भेदा गहणे तु तस्सिमा पंच ।

गहणे य अनुण्णवणे, एगंगिय अकुक्य पाउग्गे ॥

चू- जम्हा एते दोसा तस्मात् कारणात् खलु अवधारणे अवश्यमेव गृहीतव्यं । तस्य ग्रहणे इमे पंच भेदा भवंति । गहणं अनुण्णवणं एगंगियं अकुक्य पाउग्गे ति एत पंच पदा ॥

तत्थ गहणे ति दारं-

[भा. १२४७] गहणं व जाणएणं, जत्तणुण्णवणा य गहिते जतणा य ।

मम तत्थ पास तत्थेव, उक्खित्ते जं जहिं नेति ॥

चू- पूर्वार्धस्य व्याख्या-

[भा. १२४८] सेज्जा-कप्प-विहिण्णू, गेण्हति परिसाडिवेज्जमपेहं ।

छण्णपहम्मि य ठवणं, कस्सप्पिणणं च पुच्छंति ॥

चू- आयारग्गोसु सेज्जाए संथारग्गहणं भणित । जेण सा सुत्तओ ऽधीया अत्यओ सुआ सो सेज्जाकप्पविहिण्णू । तेन संथारगो घेत्तव्वो । इयाणि "जयणाणुण्णवणे" ति जयणाए अनुण्णवे-
यव्वो । कहं ? जाहे लद्धो ताहे भणति - "परिभुज्जमाणे" जं परिसडति, तं वज्जेसु अप्पिनिस्सामो,

पाडिहारियं च गेण्हामो, निव्वाघाएणं एवतियकालेणं अप्पिनिस्सामो जति एवं पडिवज्जति तो घेप्पति । अह नो पडिवज्जति ताहे अन्नं मग्गति । जइ अन्नो मग्गिज्जमाणो न लब्धति ताहे तं चेव गेण्हति । “इदानिं गहिहे जतण”त्ति गहियसंथारगो जति नेउं न तरति ताहे छत्रे प्रदेशे ठवेति, मा वरिसंते उवरि सेज्जति मे ।

इमं पुच्छंति - “सम्मत्ते अम्हेहिं कस्स अप्पेतव्वो” । सो भणाति “मम चेव अप्पेयव्वो” । ततो भण्णति “जइ कर्हंचि तुब्भे घरे न दीसह ताहे कस्स अप्पेयव्वो” । सो भणाति - तत्थेव घरे आनेज्जह, ताहे भाणियव्वो “कतरम्मि ओगासे ठवेज्जामो,” । अहवा भणेज्जा “तत्थेव घरे छन्नपदेसे ठाएज्ज ।” अहवा भणेज्ज “जतो गहितो ठाणातो एयस्स पासे ठवेज्ज । अहवा भणेज्ज “जतो गहितो ठाणातो तत्थेव ठवेज्ज” । अहवा भणेज्ज “उक्खित्ते”त्ति वेहासे ठवेज्जह,” । अहवा - जं संथारयं जहिं घरे भण्णति तं तहिं संथारयं नेति । एवं अभिग्गहितेसु भणितं ॥

[भा.१२४९] आभिग्गहियस्सासति, वीसुं गहणं पडिच्छिउं सव्वे ।

दाऊण तिन्नि गुरुणो, गेण्हंतणे जहा बुद्धा ॥

चू- आभिग्गहियसंघाडयस्स असति सव्वे संघाडया वीसुं गेण्हति । वंदेण वा सव्वे गेण्हति एत्थ वि सव्वाए सेव जयणाणुण्णवणा जाव कस्सपपिणणंति दट्ठव्वं । जो जहा आनेति सो तहा गणावच्छेत्तियस्स अप्पेति । साधुप्पमाणाओ य अतिरित्ता ताहे जे सुहा सेज्जा ते तिन्नि गुरुणो दिज्जंति, सेसा गणावच्छेइओ अहारतिणियाए भाए त्ति गेण्हति वा । एयं सगणे भणितं ॥

[भा.१२५०] नेगाण उ नाणत्तं, सगणेतरऽभिग्गहीण वण्णगणो ।

दिट्ठोभासण-लद्धे, सण्णायग-उट्ठ-पभू चेव ॥

चू-नेगाण गणाण एगखेत्तद्वियाण “नाणत्तं” विशेषः तं सगणिच्चयाणं, इतरे य परगणिच्चा, सगणे अभिग्गही अनभिग्गही वा, अन्नगणे वि अभिग्गही अनभिग्गही वा, समणे परागणे वा संघाडएण वा वंदेण वा अडंताणं आरुव्वं तव्ववहारो भण्णति । इमेहिं दारेहिं - दिट्ठे ओभासण लद्धे सण्णायग - उट्ठ - पभू चेव ॥ तत्थ दिट्ठ त्ति दारं । एयस्स इमाणि दाराणि -

[भा.१२५१] दड्ढणव हिंडतेण वा, निउं तस्स वा वि वयणेणं ।

विप्परिणामणकहणे, वोच्छिण्णे जस्स वा देति ॥

चू- एसा चिरंतनगाहा ॥ दड्ढणदारस्स वक्खाणं -

[भा.१२५२] संथारो दिट्ठो न य, तस्स जो पभू तओ अकहणे गुरुणं ।

कहिते व अकहिते वा, अन्नेन वि याणिओ तस्स ॥

चू- साधुसंघाडएण हिंडतेण संथारओ दिट्ठो । पुच्छितोऽणेण “कस्सेस संथारतो ?” ताहे केणति भणितं “नत्थेत्थ सो जस्सेस संथारओ ।” ताहे सो साधुसंघाडओ चिंतेति “जाहे संथारगसामी एहिते ताहे मग्गिहामो ।” तेन संघाडएण गुरुण आलोयव्वं “मए अमुगगिहे संथारगो दिट्ठो न य तस्स जो पभू” । एवं अनालोयंतस्स मासलहुं । तं जाणित्ता अन्नेन संघाडएण चित्तियं “जाव एस न जायति तावऽहं मग्गाभि ।” मग्गितो लद्धो य । कस्स भवति ? पुव्वसंघाडएण गुरुण कहिए वा अकहिए वा तस्सेवाभवति । न जेण पच्छा मग्गितो लद्धो य ॥ “दड्ढण व”त्ति दारं गतं ।

इदानिं “हिंडतेण वा निउ”त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. १२५३] संधारं देहंतं, असहीण पभू तु पासए पढमो ।

बितितो उ अन्नदिद्धं, असढो आनेतनाभोगा ॥

चू- पूर्वार्धं पूर्ववत् । तथाप्युच्यते एक्रेण साधुसंघाडएण संधारतो दिट्ठो, न तस्स पभू । “पढमो” ति बितियसंघाडावेक्खाए पढमो भण्णति । अन्नहा एस बितियप्पगारो बितिओ साहुसंघाडओ अन्नदिद्धं संधारयं । “असढभावो” - अमायावी अनाभोगादज्ञानात् न याणति “जहा अन्नेन साहुसंघाडएण एस दिट्ठो” एवं मग्गितो लद्धो आणिओ य कस्साभवति ? पुरिमस्स चेव न जेण आणिओ । अन्ने भणंति - साहारणो ॥

“तस्स वा वि वयणेणं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १२५४] ततिओ उ गुरुसगासे, विगडिजंतं सुणेत्तु संधारं ।

अमुयत्थ मए दिट्ठो, हिंडंतो वण्णसीसंतं ॥

चू- “ततिओ” ति ततियप्पगारो तह चेव (अ) दिट्ठे सामिम्मि मग्गीहामो । आगतो गुरुस्स आलोएति “अमुअत्थ मए संधारओ दिट्ठो” ति । अहवा - भिक्खं हिंडंतेण चेव अन्नसंघाडस्स “सीसंतं” कथ्यमानमित्यर्थः, तमेवं दोण्हं पगाराणं अन्नतरेणं सुणेत्तु “विप्परिणामेणं” ति एवं विप्परिणामंतो मग्गति ॥

[भा. १२५५] दिट्ठोवण्णेण्हं, न कप्पती दच्छिवे तमसुगो तु ।

मा दिज्जसि तस्सेतं, पडिसिद्धे तम्मि मज्झेसो ॥

चू- भगणद्वा संधारगसामिं भणति - “अहं एरिसो सिद्धंतो दिट्ठो अन्नेन ओभासिस्सामि ति सो संधारओ अन्नस्स न कप्पति, “दच्छिवे तमसुगो” ति दृष्टवत्सो तं मग्गंतं तुमं पडिसेहेज्जसि, मा तस्स एतं देज्जसि, पडिसिद्धे तम्म य मज्झे सो भविस्सति ।” सो य त्सादिन्नो । कस्स आभवति ? पुरिमस्स, न जेण लद्धो ॥ “कहणे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १२५६] अधवा सो तु विगडणं, धम्मकधा पणियलोभितं भणति ।

अमुगं पडिसेवेत्तुं, तो दिज्जसि मज्झ मा अज्ज ॥

चू- तहेव आलोएंतस्स सोउं तत्थ गंतुं तस्स धम्मं कहेति । जाहे आक्खित्तो धम्मकहाए ताहे भणातिजेण सो दिट्ठो संधारओ तस्स य नामं घेत्तूण भणाति- “जाहे सो मग्गति ताहे तं पडिसेहिउं, अज्ज दिनं वोलावेउं अन्नादिने मज्झं देज्जसि” । सो एवं आणितो । कस्स आभवति ? पुरिमस्स, न जेण लद्धो । एवं विप्परिणामंतस्स जइ सगच्छेअओ विप्परिणामेति तो घउलहुं, अह परगच्छेअओ तो घउगुरुं ॥ “वोच्छिन्ने जस्स वा देइति” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १२५७] विप्परिणतम्मि भावे, तिक्खुत्तो वा वि जाइतमलद्धे ।

अन्नो लभेज्ज फलगं, तस्सेव य सो न पुरिमस्स ॥

चू- जेण दिट्ठो तस्स जति तम्मि संधारए भावो विप्परिणामितो । एवं वोच्छिन्ने साहुस्स भावे सो संधारगसामी जस्स चेव देति तस्सेव सो, न जेण पुरा दिट्ठो । अधवा - जेण पुरा दिट्ठो तेन तिन्नि वारा मग्गितो, न लद्धो । तस्स वोच्छिण्णे वा अवोच्छिण्णे वा भावे अतो परं अन्नो जति लभेज्ज मग्गितं फलगं तस्सेव तं, न जेण पुरा दिट्ठं ॥ “दिट्ठे” ति दारं गतं । इदानीं “ओभासणे” ति दारं

भण्णति । जहा दिट्ठदारं दड्ढण एवमादिएहिं छहिं दारेहिं वक्खाणियं, तथा ओभासणदारं पिं छहिं दारेहिं वक्खाणेयव्वं । ते य इमे दारा-

भा (१२५८) सोउं हिंडण-कधणं, वोच्छिण्णे जस्स अन्नोअन्नं वा ।

विगडित्तो भासंतं, च सोतुमोभासति तहेव ॥

चू- सोउं हिंडणविपरिणामण कहण वोच्छिण्णे जस्स अन्नोअन्नं वा । एत्थ विपरिणामणगाहाए न गहियं । एणेण साधुसंघाडएणं संथारओ दिट्ठो । संथारगसामी ओभट्ठो, न लद्धो । तस्स साहुसंघाडगस्स तम्मि संथारगे भावो न वोच्छिज्जति । आगतेहिं य गुरूण आलोइयं । अन्नो साहुसंघाडओ विगडिज्जंतं-ओभासिज्जंतं वा सोउं ओभासइ तहेव जहा दिट्ठदारे । दुट्ठभावः स तेन मग्गितो लद्धो आणित्तो । कस्स आभवति ? जेण पुरा ओभासितो, न जेण पच्छा नोतो । सोउं गतं ।

एक्केणं साहुसंघाडएणं संथारओ दिट्ठो, ओभासितो, न लद्धो । अच्छिन्नभावे अन्नो संघाडओ अहा भावेण अदुट्ठभावो हिंडंतो आणेति । कस्स आभवति ? पुरिमस्स, पच्छिमस्स न । अन्ने साहारणं भणंति । एवं विपरिणामण-कहण-वोच्छिण्णदारवि जहा दिट्ठदारे । नवरं - एत्थ “ओभासण”ति वत्तव्वं ॥ अन्नोअन्नं वा अस्य व्याख्या-

[भा.१२५९] अन्नो वा, ओभट्ठो, अन्नं से देति सो व अन्नं तु ।

कप्पति जो तु पणइतो, तेन व अन्नेन व न कप्पे ॥

चू- एक्केण साहुसंघाडएण एक्कंसि घरे संथारओ दिट्ठो, पणइओ, न लद्धो । अव्वोच्छिण्णे भावे अन्नेन साहुसंघाडएण तम्मि घरे अन्नो पुरिसो ओहट्ठो, अन्नं से संथारं देति, कप्पति । सो वा पुरिसो जो पुव्वसंघाडएण पणतिओ अन्नसंथारयं देति, कप्पति । जो पुण पुव्वसंघाडएण पणतित्तो संथारगो सो तेन वा पुरिसेण अन्नेण वा पुरिसेण दिज्जमाणो पुव्वसंघाडगस्स अव्वोच्छिण्णे भावे अन्नस्स न कप्पति ॥ “ओभासण”ति गतं । इदानिं “लद्धेति” - इक्केण साहुसंघाडएण संथारओ दिट्ठो ओभट्ठो लद्धो य, न पुन आणित्तो इमेहिं कारणेहिं-

[भा.१२६०] काले वा घेच्छामो, वियावडा वा वि न तरिमो नेत्तुं ।

लद्धे वि कहण विपरिणामण वोच्छिण्णे जस्स वा देति ॥

चू- जेण लद्धो सो चित्तेति - न ताव एयस्स संथारगस्स परिभोगे कालो । अच्छउ लद्धो, पज्जोसवणकाले उच्छतं चेव घेच्छामो । अथवा - भत्तपाणभरिया वियावडा न तरामो नेउं । एवं लद्धे वि नो आणेति । तत्थेक्को गुरुसमीवे वियडिज्जंतं सोउं गंतुं मग्गति । संथारगसामिणा भणित्तो-स एस मए अन्नस्स दिन्नो, तथा वि तुमं गेण्ह, अन्नो वा देति । बित्तित्तो अहाभावेण आणेति, तस्स पुण तेन संथारगसामिणा विस्सरिएणं दिन्नो । ततित्तो धम्मकह काउं आणेति । चउत्थो विपरिणामेउं आनेति । पंचमो वोच्छिण्णे भावे । छट्ठो अन्नेनं वा । व्याख्या व्यवहारश्च पूर्ववत् । नवरं - सामी कहेति - “मय अन्नस्स दिन्नो”ति ॥ इदानिं “सन्नायए”ति -

[भा.१२६१] सन्नातगे ति वध चेव कह विपरिणामणासु तु विभासा ।

अब्भासतोर गेण्हति, मित्तो वण्णो विमं वोत्तुं ॥

चू- केण इ साहुणा सण्णायगधरे संथारहओ दिट्ठो, सो य मग्गितो । तेहिं दिन्नो, भणित्तो य

-“गेण्ह” । साहुणा भणियं - “जहा कज्जं तदा गेण्हिस्सामि, ताव एत्थेव अच्छउ” । तेन गंतूण गुरूण आलोइयं । अन्नो तं सोउं तत्थ गंतु मग्गिउं आणेति । वितिओ अहाभावेण आनेति, न ज्ञाणेति - “एस साणा मग्गितो, सण्णायगा वा एते साधुस्स” । अन्नो तह च्चेव धम्मकहविप्परिणामणासु आनेति । अन्नो वोच्छिण्णे भावे आणेति । अन्नो सण्णायगेण भणितो - “अहं ते संथारगं देमि” । एतेसु द्वारेसु विभासा व्यवहारश्च पूर्ववत् । जो विप्परिणामेति साहू सो तस्स गिहत्थस्स आसण्णतरो, सो विप्परिणामेतु गेण्हति, अब्भरहिओ मित्तो वा । अन्नो इमं वोत्तुं गेण्हति ॥

[भा. १२६२] अन्ने वि तस्स नीया, देहिह अन्नं पि तस्स मम दातुं ।

दुल्लभलाभमणातुंछियम्मि दाणं हवति सुद्धं ॥

चू- जेण एस संथारगो गहितो तस्स अन्ने वि निया मित्ता वा अत्थि, सो तओ लभिस्सति । मम पुण तुब्भे च्चेव अन्नतो न लभामि । अहवा - सो तुब्भं आसण्णो अहं पुण दूरेण तो मम दाउं पि तस्स लजाए अन्नं देहिह । किं चान्यत्-जे अन्नायउंछिओ दुल्लभ-लाभो साहू तत्थ दानं दिन्नं भवति सुद्धं-बहुफलमित्यर्थः ॥ इमा सण्णायग-कुल-सामायारी-

[भा. १२६३] सण्णातगिहे अन्नो, न गेण्हती तेन असमणुण्णातो ।

सति विभवे सत्ती य व, सो वि हु न तेन निव्विसती ॥

चू- जत्थ गामे साहुणो ठिता तम्मि गामे जस्स साहुस्स सण्णायगा तेन साहुणा अन्नुण्णाया, अन्ने साहुणो न किंचि संथारगादि गेण्हति । “सो वि सति विभवे”, विभवो नाम अन्नतो संथारगादि लद्धं, “सत्ती” नाम अहमन्यत्रापि उत्पादयितुं समर्थः । सो एवमप्पाणं जाणिऊण “न निव्विसति” द्विप्रतिषेधः प्रकृतं गमयति - विशत्येव - न वारयतीत्यर्थः ॥ इदानि “उट्ठे”ति दारं । संघाडएण संथारओ दिट्ठो, ओभट्ठो, लद्धो य, काले वाघेच्छामो, भत्तादि वियावडा वा नेउं असमत्था, इमं वक्ष्यमाणं चिंतेति-

[भा. १२६४] वरिसेज्ज मा हु छण्णे, ठवेति अन्नो य मा वि मग्गेज्जा ।

तं च्चेव उट्ठकरणे, नवरिं पुच्छाए नाणत्तं ॥

चू- वरिसेज्ज मा हु तम्मि वरिसमाणे उवरि सिज्जिहिति तेन छन्ने अवारादिसु उद्धं ठवेति, अन्नो वा साधू मा विमग्गिहिति उट्ठं करेति । तेन गंतुं गुरूणो आलोइयं जं दिट्ठादिसु द्वारेसु भणितं सोउं अहाभावविप्परिणामादिएहिं तं च्चेव उट्ठकरणे वि, नवरि पुच्छाए “नाणत्तं” - विशेषः ॥

[भा. १२६५] छण्णे उट्ठो व कतो, संथारो होज्ज सो अधाभावा ।

तत्थ वि सामायारी, पुच्छिज्जति इयरहा लहुओ ॥

चू- केण इ साहुणा छण्णे कतो संथारओ दिट्ठो । सो चिंतेति - एस संथारओ संजयकरणे ठिओ । किं मन्ने न साहुणा उद्धं कतो संथारओ होज्ज उय गिहिणा अहाभावेण कओ होज्ज ? एत्थ इमा सामायारी - पुच्छिज्जति, इयरहा मासलहुं पच्छितं । एवं संदिद्धभावे पुच्छिज्जति ॥

[भा. १२६६] उट्ठे केण कतमिणं, आसंका पुच्छितम्मि तु अ सिट्ठे ।

अन्ना असढमाणीतं, पुरिल्ले के ति साधारं ।

चू- उट्ठं संथारगो एस केण कतो ? आसंकाए पुच्छियम्मि गिहत्थेण कहितो सट्ठेण आनितो,

पुरिल्ले अह गिहत्थेण असिद्धे अन्नेण असद्वमाणितो पुरिल्ले भवंति । के ति पुण साहारणं भणति । उद्धेत्ति गतं । इदानीं “पभु” ति-एगेण संघाडएण पडूजातितो संधारणं । तं नाऊण एगो सद्वभावेण आनेति । बितिओ अहाभावेण । ततिओ विप्परिणामेउ । चउत्थो धम्मकहाए लोभेउं । पंचमो वोच्छिण्णे भावे । छड्ढो सो व ऽन्नो व तं व ऽन्नं वा । व्याख्या व्यवहारश्च पूर्व-वत् । नवरं-पभू भणति ॥

[भा.१२६७] पुत्तो पिता व जाइतो, दोहिं वि दिन्नं पभूहिं (न) वा जस्स ।

अपभुम्मि लहू आणा, एगतरपदोसओ जं च ॥

चू- एगेण साहुणा पुत्तो जाइतो, अन्नेण पिता जाइओ । तेहिं दोहिं वि एगो संधारणो दिन्नो । जति ते दो पभू दोणह वि साहरणो, जेण वा पुव्वमग्गितो तस्स आभवति । जो अपहुं अनुण्णवेति तस्स मासलहुं । आणादिणो य दोसा । एगतरस्स देंतस्स साहुस्स वा पदोसं गच्छति, जं च रुद्धो तालणाति करेस्सति तं पावति साहू ॥ “दिट्ठादिएसु पदेसु जाव पडू” सव्वेसु इमं पच्छित्तं-

[भा.१२६८] अन्ने अनुण्णवित्ते, अन्नो जति गेणहती तहिं फलगं ।

गच्छम्मि सए लहुया, गुरुगा चत्तारि परगच्छे ॥

चू- इक्केण साहुसंघाडएण एगम्मि घरे एगो संधारणो अनुण्णवित्तो, तं जति अन्नो गेणहति तह घरे तमेव फलगं, सगच्छिल्लगाण चउलहुगा, गुरुगा परगच्छे । एसा संघाडगविही भणिया ॥

[भा.१२६९] एगासति लंभे वा, नेगाण वि होति एस चेव गमो ।

दिट्ठादीसु पदेसु, नवरमप्पिणणम्मि नाणत्तं ॥

चू- जदि एगेगो संघाडगो न लभति तो नेगाण वि वंदेण अडंताणं एसेव गमो । दिट्ठादिएसु पएसु-जावपभू परूवणा आभवं दव्ववहारो य पूर्ववत् । नवरं-अप्पिणणे नाणत्तं ॥ जाहे लद्धी ताहे तेहिं इमं वत्तव्वं-

[भा.१२७०] सव्वे वि दिट्ठरूवे, करेहि पुण्णम्मि अह एगतरो ।

अत्तो वा वाघाते, अप्पेहिति जं भणसि तस्स ॥

चू- सव्वे अह्णे वण्ण-वण-तिलगातिएहिं दिट्ठरूवे करेह, पुण्णे काले अहं एगतरो अप्पेहि-ति । अह अहं कीति वाघातो होज्ज तो अन्नो वि अप्पेहिति । तुमम्मि असहीणे अह्णे वा अन्ने वा जं भणसि तस्स अप्पेहामो ॥ संघाडगेण वंदेण वा गेणहंताणं इमो कमो-

[भा.१२७१] सज्जायं काऊणं, भिक्खं काउं अदिट्ठे वसित्तूणं ।

खेत्तम्मि उ असंतं, आनयणं खेत्तबहियातो ॥

चू- सुत्तत्थपोरिसीओ काउं भिक्खं हिंडंता मग्गति । जे पुण वंदेण २ते नियमा अत्थपोरिसिं वज्जेत्ता मग्गति । पडु दिट्ठे त्ति पडु त्ति गतं । इदानीं “अदिट्ठे” ति दारं । जति सग्गामे न लभेज्ज ताहे अन्नगामे मग्गिजति । तत्थ संधारणो दिट्ठो, न संधारणसामी, जओ खेत्तमादी गतो । एवं अदिट्ठे वसित्तूण गोसे संधारणं घेतुमागच्छंति । जति सो खेत्ते अन्नगामे वि न लब्धति ताहे आनयणं खेत्तबहितातो वि ॥ “गहणे” ति मूलदारं गतं । इदानीं “अनुण्णवणे” ति-

[भा.१२७२] सव्वेसु वि गहिएसु संधारो वासगे अनुण्णवणा ।

जो जस्स तु पाउग्गो, सो तस्स तहिं तु दातव्वो ॥

चू- जता सव्वेसु साहुसु हंधारगा पडिपुण्णा गहिआ तदा जत्थ संधारगे ठविज्जहिति, ते संधारोवासगा अहारातिणियाए अमुण्णविज्जति ॥

अववातो भण्णति । “जो जस्स उ” पच्छद्धं अस्य व्याख्या-

[भा. १२७३] खेल-पवात-निवाते, काले गिलाणे य सेह-पडियरए ।

सम-विसमे पडिपुच्छा, आसंखडीए अनुण्णवणा ॥

चू- जस्स खेलो संदति तस्स मज्जे ठातो आगतो, ततो तेन जो अंतो साहु सो अनुण्णवेयव्वो-इच्छाकारेण मम खेलो संदति, अहं तुभ्भद्यए ठागे ठामि, “तुमं ममद्यए गाहि”ति । एवं अहं पित्तलो पवाते, वातलो निवाते, कालग्राही कालग्रहणभूमीसमीवे, गिलाणपडियरगो गिलाणसमीवे, सेहो तप्पडियरगसमीवे, जो सामाचारिं गोहेति । जस्स विसमा संधारगभूमी सो अणधियासेमाणो पासाणि वा जस्स दुक्खंति सो जस्स समा संधारगभूमी तं अनुण्णवेति अधियासगं । आसंखडीओ सूरगस्स मूले ठविज्जति जो वा जं सुत्तथे पुच्छति सो तस्स पासे ठागं अनुण्णवेति ॥

इदानि “एंगिगए” ति “अकुए” ति दो दारा एगगाहाते वक्खण्णेति-

[भा. १२७४] एंगियस्स असती, दोमादी संतरंतु नममाणे ।

कुयबंधणंमि लहुगा, तत्थ वि आणादिणो दोसा ॥

चू- एंगिगितं फलगं असंधातिमं घेत्तव्वं । असति एंगियस्स दो पच्चरा संघातिगा गहे-यव्वा । असति दिगादी संघातिगा गहेयव्वा । एंगियस्स असति अनेगंगियो दोमादिफलगेहिं घेत्तव्वो । फलगासति कंबियमयो वि पुव्वसंधातितो, असति असंधातितो वि संतरंतु । “नममाणि” ति जे नमंति संतराओ कंबिओ बज्झंति मा पाणजातिविराहणा भविस्सति । अहवा - नममाणे “अंतरा” अड्डया कंबिया बज्झंति । इदानि “अकुए” ति दारं पच्छद्धं । “कुच” परिस्पंदने, अकुओ वंधेयव्वो निश्चलेत्थर्यः । इतश्चेतश्च जस्स कंबिओ चलंति स कुचः । ताद्बंधने चतु-लहुं । आणादिणो य दोसा भवंति । चले वा पडंति, पडंते वा आयसंजमविराहणा ॥

इदानि “पाउग्गे” ति दारं-

[भा. १२७५] उग्गममादी सुद्धो, गहणादी जाव वण्णिओ एसो ।

एसो खलु पायोग्गो, गुरुमादीणं च जो जोग्गो ॥

चू- जो उग्गमउप्पादणएसणाहिं सुद्धो सो पाउग्गो । अहवा - गहणादिदारेहिं जो एस वण्णिओ एस पाउग्गो । अहवा - जो गुरुमादीपुरिसविभागेण जोग्गो सो पाउग्गो भवति ॥

एवं गहियस्स परिभोगसामाचारी भण्णति -

[भा. १२७६] तद्विवसं पडिलेहा, बंधा पक्खस्स सव्व मोत्तूपं ।

लहुगा अनुमुयंते, ते चेव य अपडिलेहाए ॥

चू- जहा उवकरणस्स तहा संधारगस्स वि । “तद्विवसं” दिवसे उभयसंज्झं पडिलेहा, पक्खिए सव्वे बंधे मोत्तुं पडिलेहंति । जति पक्खिए बंधणा न मुयति तो चउलहुं । दिने दिने अपडिलेहंतस्स, ते चेव चउलहुं भवंति ॥ तस्स पुण इमा पडिलेहणविधी -

[भा. १२७७] अंकम्मि व भूमीए व, कातूपं भंडगं तु संधारं ।

रयहरणेण पमज्जे, ईसि समुक्खेत्तु हेड्डवरि ॥

चू- मुहपोत्तियादिसव्वोवकरणं पडिलेहेउं ताहे तं उवकरणं अंकम्मि वा ठवेँति, भूमीए वा ठवेँति । ताहे संथारगं रयहरणेण पमज्जंति, हेडुवरिं ईसिं समुक्खविय ॥

[भा.१२७८] वासाण एगतं, संथारं जो उवादिने भिक्खू ।
दसरातातो परेणं, सो पावति आणमादिणि ॥

चू- वासाकाले जो गहितो एगतरो परिसाडी वा अपरिसाडी वा जो तं भिक्खू मग्गसिरदसराईतो परं बोलावेति । पुणो कारणे उप्पन्ने वा जाव तिन्नि दसराई । इयरहा कत्तिचचाट्ठ्मासियपाडिवरा अप्पेयव्वे । जो न पच्चप्पिणइ तस्स आणादयो दोसा ॥ इमे य-

[भा.१२७९] माया मोसमदत्तं, अप्पच्चयो खिसणा उवालंभो ।
बोच्छेदपदोसादी, दोसा तु अणप्पिणंतम्मि ॥

[भा.१२८०] बितियं पभुणिच्चिसए, नहुड्डित्तमुण्णमतमणप्पज्जे ।
असह संसत्ते वा, रड्डुट्ठाणे य हितदहे ॥ पूर्ववत्

मू. (११०)जे भिक्खू उदुबद्धियं वा वासावासियं वा सेज्जासंथारगं उवरि सिज्जमाणं पेहाए न ओसारेइ, न ओसारेतं वा सातिज्जति ॥

चू- जो वासेणोवरि सेज्जमाणं न तस्मात् प्रदेशात् अपनयति तस्य मासलहुं ।

[भा.१२८१] परिसाडिमऽपरिसाडी, अंतो बहिता च दुविधकालम्मि ।
उवरिसंतं पासिय, जो तं न ऽवसारे आणादी ॥

चू- अंतो वसहीए बहिता वा वसहीए दुविधकाले उदुबद्धे वासाकाले वा उवरि सज्जंतं सिज्जमाणं जो साहू पेक्खंतो अच्छति “नावसारे त्ति” अनोवरिसे न करेति तस्स आणादी ॥

इमं च पच्छित्तं

[भा.१२८२] उवरिसंतं लहुगं, अवस्स वरिसेस्सति त्ति लहुओ उ ।
लहुया लहुओ व कते, निक्काण-कारणे बाहिं ॥

चू- उवरि सिज्जमाणे चउलहुअं, “अवस्सयं वरिसिस्सति” त्ति नो अनोवरिसे मासलहुं, अवस्स वरिसिस्सति त्ति तहावि निक्कारणे बाहिं करेति चउलहुं, आसण्णं वासं पाऊण कारणे वि बाहिं नीणेति मासलहुं । किं पुण तं कारणं जेण बाहिं नीणिज्जति ? पडिलेहणद्धा असंसत्तो वा आतावणद्धा ॥ उवरि सिज्जमाणे इमे दोसा-

[भा.१२८३] तं दड्डूण सयं वा, अधवा अन्ने वि अंतिए सोच्चा ।
ओहावणमग्गहणं, कुज्जा दुविधं च बोच्छेदं ॥

चू- तं उवरि सिज्जमाणं “सयं” संथारगसामी दड्डुं । अहवा - अन्नेसिं “अंतिए” अब्भासे सोच्चा ओभावणं अग्गहणं दुविधं बोच्छेयं वा कुज्जा ॥

[भा.१२८४] अन्ने वि होति दोसा संजम पणए य जीव आताए ।
बंधाण य कुच्छणता, उल्लक्कमणे य तब्भंगो ॥

चू- उल्ले पणओ कुंथू वा समुच्छंति, संजमविराहणा । सीयले वा भत्तं जीरति, गेलण्णं, आतविराहणा । बंधा वा कुहंति, ते कुहिया तुइंति, उल्लो वा अक्कंतो भज्जति ॥

[भा.१२८५] बितियपदे वसधीए, ठिए व उच्छेदओ भवे अंतो ।
पडिलेहणमप्पिणणे, गिलाणमादीसुविहिया ? तु ॥

चू- वरिसते वि अनोवरिसे न कज्जति, वसही समंततो गलति त्ति अंतो वि ठवितो वसहीए तिम्मइ त्ति नावसारेइ, पडिलेहणद्धा वा नीणितो, अप्पिणणद्धा वा नीणितो ॥

[भा. १२८६] एवं ता नीहरणं, हवेज्ज अध नीणियं पि न विसारे ।

गेलण्ण-वसहीपडणे, संभम-पडिणीय-सागरिए ॥

चू- एवमादिसु कारणेसु, वसहि-नीहरणं हवेज्ज । अह नीणियं उवरि सिज्जमाणं नावसारेति इमेहिं कारणेहिं । “गिलाणमादिसुविहिया उ” अस्य व्याख्या “गेलण्ण” पच्छद्धं । गिलाणकारणे वावडो, सयं गिलाणो नावसारे । वसहिपडणे वा अंतो न प्पवेसति । उदगागनिमादिसएसु संभमेसु नावसारेति, अतिव्याकुलत्वात् । पडिनीओ वा बाहिं पडिक्खति जति एस समणो निग्गच्छति तो नं पंतावेभि, सेहस्स बाहिं सागारियं । एतेहिं कारणेहिं अनोवरिसे अकरंतो सुद्धो ॥

मू. (१११) जे भिक्खू पाडिहारियं सेज्जासंथारयं अणणुन्नवेत्ता बाहिं नीणेति, नीणेतं वा सातिज्जति ॥

चू- भिक्खू पूर्ववत् । पाडिहारको प्रत्यर्पणीयो । असेज्जातरस्स सेज्जातरस्स वा संतितो जति पुण्णे मासकप्पे दोच्चं अणणुण्णवेत्ता अंतोहिंतो बाहिं नीणेति, बाहिंतो वा अतो अतिनेति तहा वि मासलहुं । एस सुत्तथो । इमा निज्जुत्ती-

[भा. १२८७] परिसाडिमपरिसाडी, सागरियसंतियं च पडिहारी ।

दोच्चंअणुण्णवेत्ता, अंतो बहि नेति आणादी ॥

चू- कुसातिततणसंथारए परिभुज्जमाणे जस्स किंचि परिसडति सो परिसाडी । वंसकंबिमादी अपरिसाडी । दोच्चं अणणुण्णवेत्ता जो नेति तस्स आणा अणवत्थादि दोसा भवति ॥

चोदगाह - ननु सुत्ते अणणुण्णवेत्तस्स वि मासलहुं वुत्तं निक्कारणे ? आचार्याह - निक्कारणे सुत्तं । अत्थो तु कारणे विधिं दरिसेति । अविधीए इमे दोसा-

[भा. १२८८] ताइं तणफलगाइं, तेनाहडगाणि अप्पणो वा वि ।

निज्जंता गहियाइं, सिद्धाणि तहा असिद्धाणि ॥

चू- ते तणफलया तस्स तेनाहडा वा, अप्पणो वा । तेनाहडेसु निज्जंतेसु अंतरे पुव्वसामी दहुं गहितेसु साधू पुच्छितो जति कहेति जस्स ते न कहेति वा तो उभयहा वि दोसा, तम्हा दोसपरिहरणत्थं विही भण्णति - सपरिक्खेवे ठिताणं अंतो मासो बहिं मासो । अंतो मासकप्पं काऊण बहिं निगच्छंतो तत्थेव तणफलगा गेण्हंतु, अह न लब्भंति अन्नगामं वयंतु । अह तेसु असिवातिकारणा अत्थि तो ते सव्वे तणफलयानीणंतु ॥ इमा विही-

[भा. १२८९] अन्नउवस्सयगमणे, अणपुच्छा नत्थि किंचि नेतव्वं ।

जो नेति अनापुच्छा, तत्थ उ दोसा इमे होति ॥

चू- सपरिक्खेवे अन्नउवस्सयं वयंता अनापुच्छाए न किंचि नेयव्वं । “नत्थि” त्ति अनापुच्छय नास्ति किंचित्रेयमिति । जो पुण अनापुच्छाए नेति तस्सिमे दोसा-

[भा. १२९०] कस्सेते तणफलगा, सिद्धे अमुगस्स तस्स गहणादी ।

निप्पहवति व सो भीओ, पच्चंगिरिलोगमुद्धाहो ॥

चू- तेनाहडा अनापुच्छाए निज्जंता पुव्वसामिणा दिद्धा, साहू पुच्छितो, कस्सेते तणफलगा ?

साहू भण्णति -अमुगस्स । तस्स गेण्हण कङ्कणादिया दोसा । अह निणहवेति सो भीतो संतो साहूतो पच्चंगिर दोसो पदोषः तस्मिन् संभाव्यत इति, प्रत्यंगिरा । लोगे वि उड्डाहो- “साधवो वि परदव्वावहारिणो” ति ॥ गहमादिपदस्स इमा वक्खा-

[भा. १२९१] नयणे दिट्ठे सिट्ठे, कङ्कण ववहार ववहरितपच्छकत्ते ।

उड्डाहे य विरुंभण, उद्ववणे चेव निव्विसिए ॥

चू-तणफलया अनापुच्छाए नेति । तेनाहडा निज्जमाणो पुव्वसामिणा दिट्ठा पुच्छिएण साहुणा सिट्ठंअमुगस्स । सो रायपुरिसेहिं हत्थे गहिउं कङ्किओ । “ववहारमेव” ति पुव्वसामिणा सिट्ठि ववहारो ति वुत्तं भवति । “ववहारिए” ति ववहरितुमारद्धे पच्छकडे ति जिते । “उड्डाहविरुंभणे” एकं पदं । “उद्वविते निव्विसिए” एकं पदं ॥

एतेसु नवसु पदेसु इमं पच्छित्तं ।

[भा. १२९२] मासगुरुं वज्जिता, पच्छित्तं होइ नवसु एवं तु ।

लहुओ लहुगा गरुगा, छल्लहु छग्गुरुग छेदमूलदुगं ॥

चू- निणहवति ति पच्छद्धस्स इमा वक्खा-

[भा. १२९३] अहवा वि असिड्ढम्मि य एसेव उ तेन संकणे लहुया ।

निस्संकियम्मि गुरुगा, एगमनेगे य गहणाई ॥

चू- अहवेत्ययं निपातः अविशब्दः प्रकारवाची, “असिड्ढे” अनाख्याते, एसेव तु तेनो ति संकिते लहुआ, निस्संकिते एस तेनो ति चउगुरुगा, तस्सेवेगस्स । अनेगाणं-अनेगेसि साहुणं गहणादी इमे दोसा-

[भा. १२९४] नयणे दिट्ठे गहिते, कङ्क विकङ्क ववहार विवहरिए ।

उड्डाहे य विरुंभण, उद्ववणे चेव निव्विसिए ॥

चू तेनाहडादीण तणफलयाणं अनापुच्छाए नयणे पुव्वसामिणा दद्धं तणफलयाणि साहुस्स वा गहणं कयं, विकोपयित्वा कङ्कणं, त्वं चोर इति विकोवणं, साहुस्स रायपुरिसेहिं कङ्कणं कतं, साहू ते रायपुरिसे प्रतीपं कङ्कति ति विकङ्कणं । सेसा ते चेव पदा तं चेव पच्छित्तं ॥

शिष्यः प्राह - किमस्तीदृशस्य संभवः ? आचार्याह-

[भा. १२९५] दंतपुरे आहरणं, तेनाहडवप्पगादिसु तणेसु ।

छावणमीराकरणे, पत्थरण फला तु चंपादी ॥

चू- “दंतपुरे” दंतवक्त्रे आख्यानकं पसिद्धं । ततू यथा तत्र तेनाहडवप्पगादिसु तणेसु संभवो भवे । तानि पुनः किमर्थं साधवो नयन्ति ? उच्यते - छावणनिमित्तं वा, मीराकरणं वा । मीरा मेराकडणमित्यर्थः । पत्थरणत्वं वा । फलगा वि मीराकरण पत्थरणनिमित्तं । ते पुण चंपगपट्टादी भवन्ति ॥ इदानीं अतेनाहडगाहा भाणियव्वा-

[भा. १२९६] अतेनाहडाण-नयने, लहुओ लहुगा य होति सिड्ढम्मि ।

अप्पत्तियम्मि गुरुगा, वोच्छेद पसज्जणा सेसे ॥

चू- अतेनाहडतणाइं जदि नेति अनापुच्छाए तणेसु लहुगो । अन्नेन से सिट्ठं-तुज्जच्चया तणा फलया साधूहिं वाहिं नीणिता एत्थ लहुगा । अनुग्गहो ति एतम्मि वि चउलहुगा । अप्पत्तियम्मि

गुरुगा । वोच्छ्वं वा करेज्जा । तस्स साधुस्स तद्ववस्स वा पसज्जणा । सेसेत्ति अन्नेसिं पि साधूणं असनादियाण य दव्वाणं वोच्छेदो ॥ तणफलगविशेषज्ञापनार्थमाह-

[भा. १२९७] एसेव गनो नियमा, फलएसु वि होति आनुपुव्वीए ।

नवरं पुण नाणत्तं, चउरो लहुगा जहन्नपदे ॥

चू- जो तणेसु विधी भणति फलगेसु वि एसो चेव विधी । नवरि नाणत्तं-चउरो लहुगा जहन्नपदे । जत्थ तणेसु मासलहुं । तत्थ फलगेसु चउलहु भवंतीत्यर्थः ॥

[भा. १२९८] वितियं पहुणिच्चिसए, नद्धुत्तिसुण्णमतमणप्पज्जे ।

खंधारअगणिभंगा, दुल्लभसंधारए जतणा ॥

चू- अनापुच्छाए वि नेज्ज । संधारपगपभू निच्चिसतो कतो, नद्धो वा, उद्धितो उच्चिसितो वा, सुण्णोपवसितो, मतो वा, अणप्पज्जो वा जातो, खंधावारभया वा बहितो अंतो अतिनेति, अग्निभये वा नेति, विसय-भंगे वा नेति दुल्लभसंधारए वा जतणाए नेति ॥

इमा सा जतणा -

[भा. १२९९] तम्मि तु असधीणे वा, पडिचरित्तुं वा सहीण वक्खित्ते ।

पुव्वावरसंफासु य, नयंति अंतो व बाहिं वा ॥

चू- गहे संधारगमासी जदा असहीणो तदा नयंति, सहीणे वा पडिचरित्तुं जदा वक्खित्तचित्तो तदा नयंति, पुव्वसंज्ञाए अवरसंज्ञाए वा अंतातो बाहिं, बाहितो वा अंतो नयंति ॥

मू. (११२) जे भिक्खू सागारियसंतियं सेज्जा-संधारयं अनुण्वेत्ता बाहिं नीणेति; नीणेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११३) जे भिक्खू पाडिहारियं सागारिय-संतियं वा सेज्जा-संधारयं दोहं पि अणणुण्वेत्ता बाहिं नीणेति; नीणेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११४) जे भिक्खू पाडिहारियं सेज्जा-संधारयं आताय अपडिहहु संपव्वयइ; संपव्वयंतं वा सातिज्जति ॥

चू- आदाय गृहीत्वा, अप्पडिहहु नाम अणप्पिणित्ता, सम्मं एगीभावेण प्रव्रजति संप्रव्रजति तस्स मासलहुं । एस सुत्तत्थो । इदानि निज्जुत्ती अत्थं वित्थरेति-

[भा. १३००] पडिहरिणी पडिहारिओ य आताय तं गहेऊणं ।

अप्पडिहहुमणप्पित्तु संपव्वए सम्मगमणं तु ॥

चू- मासकप्पे पुण्णे जम्मि कुले गहितो संधारयो तस्स पच्चप्पिणंतस्स त्ति जं धारणं सो पाडिहारितो भण्णति । एरिसीए कडाए तं आदायगृहीत्वा पुण्णे मासकप्पे अपडिहहुमणप्पिनित्तु न प्रतीपं अर्पयतीत्यर्थः । सं एगीभावे व्रज । “व्रज” गतौ सम्यक् प्रव्रजनं संप्रव्रजनं ॥

संधारगो दुविहो-

[भा. १३०१] सेज्जासंधारो ऊ, परिसाडि अपरिसाडिमो होति ।

परिसाडि कारणम्मि, अणप्पिणणे मासो आणादी ॥

चू- सव्वंगी सेज्जा, अह्वातियहत्थो संधारो । अहवा - सेज्जा एव संधारगो सेज्जासंधारगो । एक्केको दुविहो - परिसाडी अपरिसाडी । उडुबद्धे परिसाडी कारणे धेप्पति, तं मासकप्पे पुण्णे

अण्पेतुं वयंतस्स मासलहुं आणादयो दोसा ॥ इमे य अन्ने दोसा-

[भा.१३०२] सोच्चा गत त्ति लहुगा, अप्पत्तिय गुरुग जं च वोच्छेदो ।

कप्पड्डखेलणे नयण डहण लहु लहुग जे जं जत्थ ॥

चू- सुतं तेन संयारगसामिणा जहा ते संजता संथारगं अण्पिणितुं गता, चउलहुगा पिच्छत्तं । परियणो य से भणति - “किं च संजताण दिन्नेन” । सो भणति - “अण्पिते वि अनुग्गहो अन्हं” । एवं पत्तिए वि चलहुं । अह अप्पत्तियं करेति । तणा मे सुण्णा हारिता विणासिता वा चउगुरुगं । जं च वोच्छेदं करेति तस्स वा अन्नस्स वा साहुस्स, तद्दव्वस्स वा अन्नदव्वस्स वा, एत्थ वि चउगुरुगं । अहवा - तम्मि संथारये सुण्णे कप्पड्डाणि खेलंति, मासलहुं । अह तुवट्ठंति मासगुरूं । अह अन्नतो नयंति नासलहुं । अह दहंति चउलहुं । डज्झंतेसु य-अन्नपाना-जातिविराधना, जातिनिष्फणं च ॥

[भा.१३०३] कप्पड्ड-खेलण-तुयट्ठणे य लहुओ य होति गुरुगा य ।

इत्थी-पुरिस-तुयट्ठे, लहुगा गुरुगा य अनायारे ॥

चू- पुव्वद्धं गतार्थम् । तम्मि सुण्णे संथारगे पुरिसित्थिसु तुयट्ठेसु चउलहुं । अनायारमायंतेसु चउगुरुगं । अहवा - सोउं गते इमं फरुसवयणं भणेज्ज ॥

[भा.१३०४] दिज्जंते वि तदा नेच्छित्तणं अप्पेसु ति त्ति भणिऊणं ।

कतकज्जा जणभोगं, कातूण कहिं मणे जत्थ ॥

चू- गहणकाले न देज्जंतं पि दिज्जमाणं नेच्छिऊणं पुण्णे मासकप्पे “अप्पेसु” ति एवं भणित्ता नेऊण अप्पणो कते कज्जे सुण्णे जणभोग् करेऊण “कहिं” ति कं गामं नगरं वा “मन्ने” ति - पुनः शब्दो द्रष्टव्यः, यथेत्ति-निद्दुरं, किं पुण गामं नगरं वा गतेत्यर्थः ॥

संथारगस्स गहणकाले इमा विही -

[भा.१३०५] संथारेगमनेगे, भयणद्वविधा तु होति कायव्वा ।

पुरिसे घर-संथारे, एगमनेगे य पत्तेगे ॥

चू- संथारो घेप्पमाणो एगाणेगवयणे अड्ढविहभंगरयणा कायव्वा । सा इमेसु तिसु पदेसु पुरिस-घर-संथारयेसु । एगेण साधुणा - एगातो घरातो एगो संथारो । पढमो भंगो । एवं अड्ढ भंगा कातव्वा । “एगमनेगे” ति - एग - गणे अनेगगणेसुवा ॥ साधारणपत्तेगेसु खेत्तेसु एस विधी भणितो । इमो अप्पिणंतेसु विधी “आणयणे” गाहा भणियव्वा-

[भा.१३०६] आणयणे जा भयणा, सा भयणा होति अप्पिणंते वि ।

वोच्चत्थ मायसहिते, दोसा य अप्पिणंतम्मि ॥

चू- आणयणे जा अड्ढिया भंगभयणा कता अप्पिणंते वि सा चेव अड्ढिया भंगभयणा कातव्वा । अह विवरीतं अप्पेति, मायं वा करेति; न वा अप्पेति वोच्छेदादयो दोसा भवंति । जे पढमा चत्तारि भंगा तेसु जह चेव गहणं तह चेव अप्पिणं ति । पंचमभंगे गहमकाले “अह अन्नतरो अप्पेहिति” ति । एस विधी न कतो, एगप्पणे वोच्चत्थं भवति । छट्ठभंगे एगो साधू, पच्चप्पिणितुं पिट्ठतो अवरो साहू चिंतेति “मज्झया वि तणकंबीओ तत्थेव नेयव्वा, तस्स द्वायणं मज्झे छुभति । अयानंतस्स, नेच्छति नेउं ति, एवं माया भवति । सत्तमभंगे ततियभंगे वा

ओहारकंबीओ तणा वा एगधरे समपेत्तस्स अणप्पिणणं संभवति । जम्हा एते दोसा तम्हा सव्वेहिं सव्वे वीसुं अप्पेयत्तव्वा ॥ कारणे पुण विचरीतं अप्पेति, न अप्पेति वा । इमे य ते कारणा-

[भा. १३०७] बित्थियपदज्झामिते वा देसुट्ठाणे व बोधिगादीसु ।

अद्धाणसीसए वा, सत्थो व्व पधावितो तुरितं ॥

चू- सो संथारगो ज्झामितो, देसुट्ठाणेसु वा सो संथारगसामी कतो वि गतो, बोहियमए संथारगसामी साधू वा नट्ठा, अद्धाणसीसए वा सत्थो लद्धो तुरितं पहाविता, जाव ऽप्पिणंति ताव सत्थातो फिट्ठंति ताव अन्नो दुल्लभो सत्थो ॥

[भा. १३०८] एतेहिं कारणेहिं, वच्चंते को वि तस्स तु निवेदे ।

अप्पाहेति सागारियादि असत्तऽन्नासाधूणं ॥

चू- न पच्चप्पिणंति, विकरणं पुण करेति । अन्ने साधू सत्थेण वयंति । एगो साधु तस्सेव निवेदयति सत्थो तुरितं पधावितो, तेन न आनीओ, तुब्भे इयं संथारयं आणेज्जह । अन्ने वा साधू भणंति - तुब्भे इम संथारयं अमुगे कुले अप्पेज्जह । असति साहूण सागारियादिण अप्पाहेति । इमं संथारयं अप्पेज्जह, निवेदण वा करेज्जह । एस तणकंबीणं विधी भणिता ॥

[भा. १३०९] पयेच गमो नियमा, फलगाण वि होति आनुपुव्वीए ।

चतुरो लहुया माया अ नत्थि एतत्थ नाणत्तं ॥

चू- फलगेसु सव्वो एसेव विधी, “नवरं” - विसेसो, पच्छित्तं चउलहुगा । माया य नत्थि - जहा तणो कंबीसु वा अन्ने तणा कंबीओ वा पक्खिवंति तहा फलगाण नत्थि पक्खेवो ॥

मू. (११५) जे भिक्खू सागारियं संतिथं सेज्जा-संथारयं आयाए अविगरणं-कट्ठु अणप्पिणित्ता संपव्वयति; संपव्वयंतं वा सातिज्जति ॥

चू- अविकरणं नाम जं संजतेण कयं, तणाण वा संथरणं, कंबीण वा बंधो, फलगस्स वा ठवणं । एस अफोडित्ता अणप्पिणित्ता वयति मासलहुं । इमा निज्जुत्ति-

[भा. १३१०] परिसाडिमपरिसाडि य, सागारिय संतिथं तु संथारं ।

अविकरणं कातूणं, दूतिज्जंतम्मि आणादी ॥

चू- दोसु सिसिर - गिम्हासु रीड्जति, दूइज्जति वा, दोसु वा पदेसु रीड्जति ॥

अधिवकरणे इमे दोसा -

[भा. १३११] किट्ठु तुयट्ठ अनाचार नयणे डहणे य होति तह चेव ।

विगरण पासुट्ठं वा, फलगतणेसु तु साहरणं ॥

चू- कम्पट्ठगाणं किट्ठुणं, तुअट्ठणं, धीपुरिसाणं तुयट्ठणे अनायारसेवणं वा, अन्नत्थ वा नयणं, डहणं वा, एतेसु चेव जे दोसा पच्छित्तं च पूर्ववत् । फलगस्स विकरणं पासल्लियं करेति, उट्ठं वा करेइ तणेसु साहरणं, कंबीसु बंधण छोडणं वा ॥ किं च-

[भा. १३१२] पुंज पासा गहितं, तु जं जहिं तं तहिं ठवेतव्वं ।

फलं जुत्तो गहितं, वाघाते विकरणं कुज्जा ॥

चू. जे तणा पुंजातो गहिता ते पुंजे ठवेयव्वा । जे पासातो गहिता ते तहिं ठवेयव्वा । जं वा जत्तो गहियं तं तहियं ठवेयव्वं ति । कंबीमादी फलगं जतो पदेसातो गहितं तं तहिं ठवेयव्वं ।

मासकम्पे वापुण्णे अंतरा वाघाते उप्पन्ने नियमा विकरणं कायव्वं, न करेज्जा वि विकरणं, न य पावेज्जा पच्छित्तं ॥

[भा.१३१३] वितियपदमधासंथड देसुद्धाणे व बोहिगादीसु ।
अद्धाणसीसए वा, सत्थो व पधावितो तुरितं ॥

चू- अहासंथडं नाम निष्पकंपं पट्टादि । शेषं पूर्ववत् ॥

मू. (११६) जे भिक्खू पाडिहारियं वा सागारिय-संतियं वा सेज्जा-संधारंय विष्णण्डं न गवेसति,
न गवेसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- वि इति विधीए, प इति प्रकारेण, रक्खिज्जमाणो नद्धो विष्णनद्धो । शेषं पूर्ववत् ।

[भा.१३१४] संधारविष्णनासे वसधीपालस्स मग्गणा होति ।
सुण्णे बाल-गिलाणे, अव्वत्तारोवणा भण्णिता ॥

चू- सुत्ते संधारविष्णणासो दिद्धो । सो पुण नासो अरक्खिते संभवति, कुरक्खिते वा । अंतो
वसहीपालगस्स मग्गणा कज्जति, सुण्णं वा वसहिं करेति, बालं वा वसहीपालं ठवेति ॥

एते, पदेसु गणाधिपतिणो आरोवणा भण्ति-

[भा.१३१५] पढमम्मि य चतुलहुगा, सेसाणं मासिगं तु नाणत्तं ।
दोहि गुरू एगेणं, चउत्थपदे दोहि वी लहुओ ॥

चू- पढमं सुण्णपदं, तत्थ चउलहुगा । सेसेसु तिसु बाल-गिलाण-अव्वत्तेसु मासलहुं ।
“नाणत्त”मिति विसेसितं तवकालेहिं चउलहुअं, तवकालेहिं गुरुगं, बाले तवगुरुं, गिलाणे कालगुरुं,
अव्वत्ते दोहिं वि लहुं ॥ सुण्णे इमे दोसा -

[भा.१३१६] मिच्छत्त-बडुय-चारण-भडे य मरणं च तिरियमनुयाणं ।
आदेस-वाल-निक्खेयणे य सुण्णे भवे दोसा ॥

चू- मिच्छत्तदारस्स वक्खाणं - सुण्णं वसही करेताणं सेजायरो मिच्छत्तं वएज्ज ॥

[भा.१३१७] सोच्चाऽपत्तिमपत्तिय, अकलण्णु अदक्खिणा दुविधछेदो ।
भतिभरागमधाडण, गरहा न लब्भंति वऽन्नत्थ ॥

चू- ते साहू सुण्णं वसहिं काउं गया सव्वभंडगमादाय । सागारिएणं सुण्णा वसही दिट्ठा-सो
पुच्छति कहिं गता साहू ? अन्नेहिं से कहियं - न याणामो । अहवा भणंति - सव्वभंडगमाताय
गता । ते संतिए सोच्चा जति तस्सऽपत्तियं अप्पीतिमुप्पाणा तो साहूण चउलहुं । अह से अप्पतियं
जातं, अप्पत्तिओ य भणाति - अहो ! अकयण्णू साधवो, अदक्खिण्णा, निण्णेहा, अनापुच्छए
गया, लोगोवचारं पि न जाणंति, लोगोवचारविरहितेसु वा कुतो धम्मो । एवं अप्पत्तिए चउगुरुं ।
दुविध-वोच्छेदं वा करेज्जा । तस्स वा साहुस्स । अन्नस्स वा तद्दव्वस्स वा अन्नदव्वस्स वा । एवं सो
रुद्धो । ते य भिक्खायरियाय गता भत्तपाणभरियभायणा आगता । कसात्तितो घाडेति । दिवसतो
चउलहुं । ते य भत्तपाणोवगरणभाराकंता पगलंते य अन्नवसहिं मग्गमाणा गाढं परिताविज्जंति ।
तन्निष्फण्णं च पच्छित्तं । गरहिज्जंते य लोगेण- नूनं तुब्भे असाधुकिरियट्ठिता, तेन घाडिया, अन्नत्थ
वि ठागं न लभंति । ते य वसहिमलभमाणा अन्नं खेतं वएज्ज । एवं मासकम्पे भेदो भवति ॥ जतो
भण्णाति-

[भा. १३१८] भेदो य मासकप्ये, जमलंभे विहाति निग्गतावण्णे ।

बहि-भुत्त निसागमणे, गरह-विनासा य सविसेसा ॥

चू- मासकप्ये भेदे य जा विराहणा, जं च ते अद्धाणे खुहपिवासासीउण्ह वा सश्रमं वसहिमलभंता पावति तन्निष्फण्णं । जं च सो उ दुरूहो विहाति निग्गयाणं अन्नसाहूणं न देज वसहिं । वसहि-प्रभावे य जं च ते पाविहिंति सावयतेणाति । एतेहिंतो तन्निष्फण्णं । एते भिक्ख हिंडितं आगताण दोसा । अघ बाहिं भोत्तुं सुत्तपोरिसिं काउं वियाले आगता न लभंति तो चउगुरुं । राओ घाडिता राओ चेव अन्नं वसहिं भग्गमाणा सविसेसं गरहं पाविंति । राओ य अडंता तेन-सावय-वाल-कंटक-आरक्खिएहि तो सविसेसं विनासं पावेति । अहवा - सो सम्भत्तं पडिवण्णो अनापुच्छाए निग्गता । “आलोइय” ति काउं मिच्छत्तं वएज्जा ॥ इदानिं वडुय ति दारं-

[भा. १३१९] उण्णं दडुं वडुगा, ओभासण ठाह जति गता समणा ।

आगमपवेसऽसंखड सागरि दिन्नं मए दियाणं ॥

चू- दुन्नं वसहिं दडुं वडुएहिं सागारिओ ओभट्ठो । सो सागारिओ भणाति - समणा ठिता ? ते भणंति - गता, सुण्णा वसही चिड्ढति । सो भणाति - ठाह, जति गता साहू । ते एवं ठिता साहू य आगया वसहिं पविसंता वडुएहिं निरुद्धा । एवं तेसिं असंखडं नायं । साहू भणंति - “अहं दिन्ना” । इतरे भणंति - “अहं दिन्ना” । साहू सागारिसमीवे गता भणति - वडुएहिं निरुद्धा वसही । सो भणति - तुब्भे वसहिं सुण्णं काउं निग्गया, अतो मए सुण्ण ति काउं वडुयाण दत्ता ॥ सेज्जायरी भणति -

[भा. १३२०] संभिच्छेणं च अच्छह, अलियं न करे महं तु अप्पाणं ।

उडुंचग अधिकरणं, उभयपदोसं च निच्छूढा ॥

चू- संभिच्छेण अच्छह एगट्ठा चेव, अलियवादी अप्पाणं अहं न करेमि, अतो अहं न घाडेमि । तत्थ संभिच्छेणं अच्छंताणं सज्जाय-पडिलेहण-पच्चवखाण-वंदनादिसु उडुंचये करेज्ज । कुट्टियाओ करेज्ज । तत्थ कोइ असहणसाहू तेहिं सद्धि अधिकरणं करेज्ज । ते साहूहिं वा निच्छूढा, अहाभदसेज्जायरेण वा निच्छूढा, साहुस्स सेज्जायरस्स वा उभयस्स वा पदोसं गच्छेज्ज ॥

[भा. १३२१] सागारिसंजताणं, निच्छूढा तेन अगनिमादीसु ।

जं काहिंति पउट्ठा, सुण्णं करेते तमावजे ॥

चू- पडुट्ठो आउसेज्ज वा हणेज्ज वा गिहाति वा डहेज्ज वा हरेज्ज वा किंचि । अन्नं च असंजएहिं सद्धि वसंताणं आउज्जोवण वणि्यादिदोसा भवंति । साहूहिं सेज्जातरेण वा निच्छूढा पदोसं गता, जहा वडुया तेनागनिमादिदोसे करेज्जा । एत्थ उवकरणववहारादिसु जं पच्छित्तं तं सव्वं, सुण्णं करेते पावति ॥ “चारण-भडे” दो दारे एगगाहाए वक्खाणेति-

[भा. १३२२] एमेव चारणभडे, चारण उडुंचगा तु अधियतरो ।

निच्छूढा व पदोसं, तेणागनिमादि जघ बहुगा ॥

चू- “चार-भडे” ति दो दारगता ॥ इदानिं मरणं तिरियमनुयाणं आतेसा य” एतेतिन्नि दारा गट्ठे भणाति-

[भा. १३२३] छडुणे काउट्ठाहो, नासारिसा सुत्तऽवण्णे अच्छंते ।

इति उभयमरणदोसा, आदेस जघा वडुयमादी ॥

चू- सुण्णवसहीए तिरिक्खजोणिया गोणसुणगमादी, मणुओ रंको छेवडितो वा, पविसित्ता मरेज्ज । तत्थ जति असंजतेणं छड्ढावेति तो असंजतो कायाण उवरिं छड्ढेति छक्कायाण विराहणा ।

अहवा - संजमभीतो असंजएण न छड्ढावेति, नेच्छति वा असंजतो, ततो अप्पणा चेव छड्ढेति । “गरहिव”त्ति काउं उड्ढाहो भवति । अह एतिं दोसाणं भीया न परेण अप्पणा वा छड्ढेति तो तत्थ अच्छंते क्हियगंधेणं नासारिसाओ जायंति, तं चेव असज्झायं ति काउं सुत्तपोरिसिं अत्थ पोरिसं वा न करेति, तन्निप्फणं पच्छित्तं च भवति । लोगो य अवणं गेण्हति - असुइया सुसाणेऽच्छंति । तम्मि कलेवरे अच्छंते एते दोसा । इति उपप्रदर्शने । उभयं तिरियमणुया । आएसा नाम पाहुणगा । तेसु जे वडुय-चार-भडाण दोसा ते निरवसेसा ॥ तिन्नि य दारा गया । इदानिं “वालनिक्केयणे” य दो दारा एगद्दा वक्खाणेति-

[भा.१३२४] अधिकरणमारणाणी, नितम्मि अच्छंते वाले आतवधो ।

तिरियी य जहा वाले, मणुस्ससूयी य उड्ढाहो ॥

चू- वालो नाम अहिरूपं सप्पादि, सुण्णवसहीए पविसेज्ज । जति साधवो आगया तन्निक्कालेंति तो अधिकरणं भवति । कंहं ? हरितादिमज्जेण गच्छेज्जा, मंडूगादि वा डसेज्जा, मारिज्जंति वा नीणिज्जंतो लोणेण । अह एतद्दोसभीता न छड्ढेति तो अच्छंते वाले आयवधो, तेन डक्को साहू मरेज्ज, तन्निप्फणं च पच्छित्तं भवति । निक्केयणं दुविधं - तिरक्खीणं मणुस्सीण य । तिरक्खीण जहा वाले अधिकरणं मारणं आयवहो य । मणुस्सी जति सुण्णाए वसहीए पवेसेज्जा तो लोगो भणेज्ज - एतेहिं चेव तं जणियं, एतीए उड्ढाहो । अहनीणिज्ज ति तो अधिकरणं, निरणुकं प ति वा उड्ढाहो, तं वा चेडरूयं, सा वा वातातवेहिं मरेज्जा । अथवा - सा नीणिज्जंतो पदुड्ढा २छोभ छुभेज्ज - जाह एतेहिं मे जणियं । इदानिं निछुभंति ति उड्ढाहो ॥ अथवा-

[भा.१३२५] छड्ढेऊण जति गता, उज्झमणुज्जंतं होति दोसा तु ।

एवं ता सुण्णाए, बाले ठविते इमे दोसा ॥

चू- काती अनाहित्थी बहिचारिणी वा साधुवसहीए सुण्णाए पविसित्ता तं चेडरूवं छड्ढेत्ता गया । ते साधवो निरणुकं प जइ उज्झंति तथा सिगालादिसु वा खज्जति, वातावतेसु वा मरेज्जा । अनुज्झंतेसु तम्मि रुअंते असज्झाओ, लोगो वा भणेज्ज-कुतो एवं ? जइ वसहीए सुण्णाए पविसित्ता चेडरूवं छड्ढित्तं, रायपुरिसा वा गवेसेज्ज । एवं वित्यारे उड्ढाहोब्भवो भवे ॥

एते सुण्णवसही दोसा । सुण्णवसहीदोसभीता बालं ठवेज्ज, तत्थिमे दोसा-

[भा.१३२६] बलि धम्मकहा किड्ढा, पमज्जणा वरिसणा य पाहुडिया ।

खंधार अगणिभंगे मालवतेणा व नातीया ॥

[भा.१३२७] अन्नवसतीए असती, देवकुलादी ठिता तु होज्जा हि ।

बलिया वरिसादीणं, तारिसए संभवो होज्जा ॥

चू- तत्थ पढमं दारं बलि ति । उवदोसो सपाहुडियाए वसहीए न ठायव्वं, ते य साहुणो कारणेण देवकुलमादिसु सपाहुडियाए वसहीए ठिता होज्जा, ते पुण बलिकारया सभावेण वएज्जा, कयणेण वा ॥ तत्थ सभावियेण भण्णति -

[भा.१३२८] साभावियनिस्साए, व आगतो भंडगं अवहरंति ।

नीणाविंति व बाहिं, जा पविसति ता हरंतऽन्ने ॥

घू- साभाविगा बली न साहूण कारणा अवहारनिमित्तं आनिञ्जति । अप्पणो देवयपूयणद्धताए आगया, न हरण बुद्धीए । तेसिं बलिं करेमाण्णं विरहं पासित्ता हरणबुद्धी जाता, ताहे हरंति तत्रीस्साए । अन्ने पुण धुत्ता बलिकारगनीस्साए आगता । जता एते बलिं करिस्संति तदा सो बालो वसहीपालो बाहिं निक्कलिस्सति बहुजणत्तणेण वा वक्खित्तो भविस्सति, तदा अम्हे अवहरिस्सामो त्ति अवहरंति । अवहरणद्धताए भणंति तो धुत्ता - अहेर खुड्डगा भंडगं तुब्भे बाहिं नीणितेल्लयं करेहि, मा विणस्सिहि । ताहे सो बालो तं कज्जं अयाणंतो बहुं च उवकरणं एक्कावाराए अचाएंतो धेवं धेवं धेत्तुं नीणेति, जाव अन्नस्स पविसति तावऽन्नं हरंति अन्ने धुत्ता ॥

[भा. १३२९] एमेव कतिवियाए, निच्छोद्धुं तं हरंति से उवर्धि ।

बाहिं व तुमं चिड्डसु, अवणे उवर्धि च जा कुनिमो ॥

घू- कयवबली साहुवकरणास्स हरणद्धताए जणाउलो वक्खित्तस्स हरिस्सामो त्ति करंति । जहा साभावियाए तन्निस्सागता धुत्ता वालं निच्छोद्धुं हरंति । एवं कइयवेण वि । अथवा - तं बालं भणंति - बाहिं तुनं चिड्डसु, जाव अम्हे उवालेवणादि करेमो, उवकरण वा बाहिं नीणेहि ॥

बलि त्ति दारं गतं । इदानिं “धम्मकहे” त्ति दारं भण्णति-

[भा. १३३०] कतगेण सभावेण व, कहा पमत्ते हरंति से अन्ने ।

किड्डइ तहेव रिक्खा, पास त्ति व तहेव किड्डुगं ॥

घू- धम्मं पि कयगेण वा सभावेण वा सुणेज्ज । साभावियधम्म-सवणे पमत्तस्स धम्मकहाए अन्ने से उवकरणं हरंति । कइतव-धम्मसवणे अन्ने पुच्छति, अन्ने हरंति । धम्मकहे त्ति दारं गतं । “किड्डु” त्ति दारं भण्णति - तहेव “किड्डुग” त्ति । जहा बलीए सभावेण कइतवेण वा एंति तहा किड्डुनिमित्तमवि तत्थ सो बालो सयं वा किड्डेज्ज, तेहिं वा भणिओ किड्डेज्ज । रिक्ख त्ति रेखा को कतिवारे जिप्पति, सयं रेहा कइति, तेहिं वा भणिओ कइति । अथवा - बालत्तणेण ते किड्डुंते पासंतो अच्छति । एवं वक्खित्तस्स अवहरंति ते भुयंगा ॥ किड्डु त्ति दारं गतं । इदानिं “पमज्जणा वरिसण” त्ति दो दारा-

[भा. १३३१] जो घेव बलियगमो, पमज्जणा वरिसणे वि सो घेव ।

पाहुडियं वा गिण्हसु, पडिसाडणियं व जा कुनिमो ॥

घू- जो बलीए गमो प्रकारः स । एवसहो-अवधारणे, सम्मज्जणं, प्रमार्जनं, आवरिसणं पाणिणं उफोसणं, इहावि स एव प्रकारार्थः । इदानिं “पाहुडि” त्ति दारं भण्णति - पच्छद्धं । पाहुडिय त्ति भिक्खा-बलि-कूर-परिसाडणं वा । तं पि दुविधं - कइतवेण वा, सब्भातेण वा । कोति भणेज्ज - एहि घरे, भिक्खं गेण्हाहि । अहवा भणेज्ज - जावच्चणियं करेमो ताव दुवारे चिड्डस । एवं भिक्खागयस्स बाहिरे ठियस्स वा अवहरंति ॥

“पाहुडिय” त्ति दारं गतं । इदानिं “खंधावार-गणि” त्ति दो दारा भण्णंति-

[भा. १३३२] खंधारभया नासति, सो वा एते त्ति कतितवे नासे ।

अगणिभया व पलायति, नस्सुसु अगणी व एसेति ॥

घू- खंधारे पत्ते बालत्तणेण तब्भया नासति, नासंतो हीरेज्जा । सुण्णवसहीए वा से उवकरणं गीरेजे । कयगेण सभावेण वा भमेज्ज सो वा एते त्ति, स इति खंधावार इत्यर्थः । एवं स्वभावेन,

कृतकेन वा तद् भयान्नस्यमानस्य आत्मोपकरणापहारसंभव इत्यर्थः । साभावियअगणीते वि तब्भया नासति, कोति कइतवेण भणेज्ज - डहमाणो अगणीए से इज्जुसु, गच्छेत्यर्थः । एवं नष्टे उवकरणं अवहीरति ॥ इमे य अन्ने दोसा भवन्ति -

[भा.१३३३] उवधी लोभ-भया वा, न नीति न य तत्थ किंचि नीणेति ।

गुत्तो व संय डज्जति, उवधी य विना तु जा हानी ॥

चू- उवहीए लुद्धो आयरियादि वा जुरीहिंति तब्भया न नीति । न य बालत्तणेण किं धि उवकरणं नीणेति, गुत्तो प्रविष्टः उवकरणनिमित्तं अगनिभया वा पविद्धो सयं डज्जति, उवहिं विणा जा परिहाणी तन्निष्फण्णं । अगणि त्ति दारं गतं ॥

[भा.१३३४] डंडियसोभादीओ, भंगो अधवा वि बोहिगादिभया ।

तत्थ वि हीरेज्ज सयं, उवधी वा तेन जं तु विना ॥

चू- भंगशब्दः खंधावार-अगणीसु योज्यः । अहवा - “भंगे” त्ति दंडिते मते भंगो भवति । अहवा - बोहिगभयेभंगो भवेज्ज । एत्थ वि सयं हीरेज्ज उवही वा । तेन विना जं पावति । तन्निष्फण्णो । इदानिं “मालवतेणे” त्ति दारं-

[भा.१३३५] मालवतेणा पडिता, इतरे वा नासते जनेन समं ।

न गेण्हति सारुवधी, तप्पडिबद्धो व हीरेज्जा ॥

चू- मालवगो पव्वतो, तस्सुवरिं विसमंते तेणया वसंति, ते मालवतेणा । तेसु पडिएसु नासते जनेन समं इतरे वि ति । कइतवेण कोई भणेति मालवतेणा पडिया । सो बालो नासंतो न गेण्हति सारुवहिं, तम्मि वा उवकरणे पडिबद्धो स एव बालो हीरेज्ज ॥ मालवतेणे त्ति दारं गतं ।

ईदाणिं “नाइ” तति दारं । तं पि सभावेण कतितवेण वा-

[भा.१३३६] सण्णाततेहि नीते, एंति व नीतं ति नट्टे जं तुवधिं ।

केहि नीयंति कइतवे, कहिए अन्नस्स सो कधए ॥

चू- सण्णायएहिं आगएहिं वसहीए एकतो नीतो य । तम्मि नीते अन्ना उवहिं हरेज्ज, तन्निष्फन्नं । अहवा - अन्नेन ते तस्स नीताएंता दिट्ठा, तेन से कहियं - नीया एए एंति, आगया वा, ताहे सो भवा दलाएज्ज । एवं ता सभावेणं । अह कइतवेण केइ जणा दो धुत्ता भरिता । तान एक्को चेळयसमीवं गतो, पुच्छति - तुज्ज किं नामं ? तेन से कहियं - अमुगं ति । काह वा तुमं जओ उप्पन्नो ? माउपिउभगिनिमाउगाणं नाम गोयातिं वयो वण्णो ॥

[भा.१३३७] चिधेहिं आगमेत्तुं, सो वि य साहति से तुह निया पत्ता ।

नट्टे उवधि गहणं, तेहिं बहि पेसितो हरती ॥

चू- चिधेहिं आगमेउं अन्नस्स साहति । सो खुडुगसमीवं गतो भणइ - अहो इंदसम्म ! किं ते वट्ठति ? खुडुगो भणाति - मज्ज नामं कहां जानासि ? सो भणाति - न तुज्ज केवलं, सव्वस्स विते पिउमादियस्स सव्वस्स सयणस्स जाणामि । सव्वम्मि कहिए संवदिए य धुत्तो भणाति - ते तुज्ज सयणा आगत । तव कएण, अमुगत्य मए दिट्ठ ति, इदानिं मुहुत्तमेत्तेण पविसंति । ताहे सो पलायति । ते य उवहिं हरंति । अथवा भणेज्जा - अहं ते तेहि व तावतो पेसितो, सो वि तस्स विसंभेज्जा । वीसत्थस्स य उवहिं हरेज्ज । अहवा सो भणेज्जा - अहं तव कएण पेसिओ, एहि

गच्छामो । ताहे सो पलाएज्ज । सो वि से उवधिं हरेज्ज । अह इच्छइ खुड्डुगो गंतुं तं चेव हरति ॥

बलादियाण तिण्ह वि एते दारा संभवति । आह-

[भा. १३३८] एते पदे न रक्खति, बालगिलाणे तधेव अव्वत्ते ।

निद्दा-कधा-पमत्ते, वत्ते वि हुजे भवे भिक्खू ॥

चू- एतेमिच्छतादि मालवतेण-नाइ-पज्जवसाणा पदान रक्खति बालो, गिलाणो य बालगिलाणे, तहा अव्वत्तो वि न रक्खति, एते पदे अज्जत्वान्न रक्खति । जो पुण वत्तो भिक्खू सो निद्दा-विकथा-प्रमादत्वात् ॥ बाल इति दारं गतं । इदानिं “गिलाण अव्वत्त” दो दारा-

[भा. १३३९] एमेव गिलाणे वी, सयकिड्ढकधापलायणे मोत्तुं ।

अव्वत्तो तु अगीतो, रक्खणकप्पे परोक्खो तु ॥

चू- एवमेव त्ति जे बालदोसा ते गिलाणे वि । नवरं - तस्स जो आयसमुत्थो किड्ढादोसो धम्मकहादिदोसो वा, भया पलायणदोसा य, एते न संभवति । असमर्थत्वात् । गिलाणो वा परिभूतो त्ति काउं वसहिपालो त्ति न ठविज्जति । एगागी वा अच्छंतो कुवति । लोगो वा भणति - अहो निरनुकंपा छडेउं गया, उड्डाहो भवति । अपत्थं वा अकप्पिअं वा एगागी अच्छंतो भुंजेज्जा । अव्वत्तो नाम अगीयत्थो, सो रक्खणकप्पे “परोक्खो” बलिधम्मकहादिसु साभावियकृतकेसु वा अज्ज इत्यर्थः ॥ जम्हा एते दोसा बालाइयाणं-

[भा. १३४०] तम्हा खलु अबाले, अगिलाणे वत्तमप्पमत्ते य ।

कप्पति वसधीपाले, धितिमं तह वीरियसमत्थे ॥

चू- तन्हेति कारणा, खलु इति अवधारणे, अबाल इति अष्टवर्ष-प्रतिषेधार्थं । असावपि अग्लान, अबालो वि य । वत्तो, दव्वतो वंजण जातो, भावओ गीतत्थो । सो वि अप्पमत्तो “कप्पति” त्ति । एरिसो वसहिपालो ठवेउं । किं “धितिमं” सो वसहिपालो तण्हाए वा छुहाए वा परिगतो न सुण्णं वसहिं काउं भत्ताए वा पाणाए वा गच्छति, धितिबलसंपन्नो होउं । “तथे” ति यथा धृतिबलेन युक्तः तथा वीर्येणापि । वीरियस्स सामत्थं वीरियसामत्थं । समत्थसद्दो वा युक्तवाचकः, वीर्ययुक्त इत्यर्थः । न तेन पडिनीएहिं परब्भंतो वि जिणकप्पतिगो व उदासिण्णं भावेति, सव्वावतीसु वीरियसामत्थं दरिसेति ॥ ते पुण केत्तिया वसहिपाला ठवेयव्वा ? उच्यते-

[भा. १३४१] सइ लाभम्मि अनियता, पनगं जा ताव होतऽवोच्छिंती ।

जहन्नेण गुरु अच्छति, संदिट्ठो वा इमा जतणा ॥

चू- सति भत्तपानलंभे जावतिएहिं भिक्खाए गच्छंतेहिं गच्छस्स पज्जतं भवति, तावतिया अभिग्गहियअणभिग्गहीया वा गच्छंति । सेसा अणियया अच्छंति । अहवा - पनगं वा आयरियो उवज्जाओ पवत्ती धेरो गणावच्छेतितो य एते पंच । अहवा - आयरिओ उवज्जाओ धेरो खुड्डो सेहो एते पंच । अहवा - जो सुतत्थाण अव्वोच्छिंतिं काहिति सो आयरियस्स सहातो अच्छति । अह न संथरति तो जहन्नेण गुरु चिट्ठति । अहवा - आयरियस्स कुलादिकज्जेहिं निग्गमणं होज्ज, ताहे जो आयरिएण संदिट्ठो - “मया निग्गते अमुगस्स सब्बं आलोयणादि करेज्जह” सो वा अच्छतु । तस्स य वत्तस्स वसहिपालस्स बलिवम्मकहादिएसु सभावकतगेषु पडुप्पन्नेसु इमा

जयणा ॥

[भा.१३४२] अप्पुव्वमतिहिकरणे, गाहा न य अन्नभंडगं छिविमो ।

भणति य अठायमाणे, जं नासति तुज्झं तं उवरिं ॥

चू-अपुव्वा बलिकारया जे तम्मि देवकुले पडिचरगा, ते न भवंति । एत्थ ऽड्ढमि-चउद्दसादिसु बली कज्जति । ते पुण अतिही ते चेव उवड्ढिता । कतगेण तेणग ति पाऊणं गाहं भणति-

“न वि लोणं लोणिज्जति, न वि तुप्पिज्जति घतं व तेल्लं वा ।

किह नाम लोगडंभग ! वट्टम्मि ठविज्जते वट्टे” ॥

“अन्नं भंडेहि वणं, वणकुट्टग ! जत्थ ते वहइ चंचू ।

भंगुर वण वुग्गाहित !, इमे हु खदिरा वइरसारा ॥

एवं वुत्तं अम्हे जाय ति नासति । अहवा - ते भणिज्ज - इमं उवहिं अवणेहि, अम्हे बलिं करेमो । ताहे साहू भणति - भिक्खादिगताणं अन्नसाहूणं अम्हे उवकरणं न च्छिवामो । अह ते धुत्ता बोलेण हरिउकामा एक्के कोणादिसु सयमेव काउमारद्धो । ताहे साहू भणाति - वसहीए बाहिं ठिच्चा अन्नजणं सुणावंतो - अहो ! इमे केति मम वलामोडीए उवकरणं विलोवंति । एवं च भणाति - “जं नासति तं तुज्झं उवरिं ॥

[भा.१३४३] कारणे सपाहुडि-ठिता, वासासु करंति एगमायागं ।

साभावियदिट्टे वा, भणंति जा सारवेमुवहिं ॥

चू-सपाहुडियाए वसीए न ठातव्वं । ते पुण साहवो अन्न-वसहि-अभावे कारणे ठिता । तत्थ वासासु उवकरणं एगमायोगं एगबंधणं करंति । अह बलिकरा साभावियतिथीए करंति । दिट्टपुव्वा य बलिकारका । ताहे साधू भणति - जाव अम्हे एगकोणे सारवेमो उवहिं ताव ठिता होइ ॥

[भा.१३४४] उव्वरगे कोणे वा, कातूण भणाति मा हु लेवाडे ।

बहुबल-पेळण ऽसारवणे, तहेव जं नासती तुज्झं ॥

चू-सव्वोवगरणं उव्वरगे छुभंति । अह नत्थि उव्वरगो तो सव्वोवकरणं एगकोणे करंति । अन्नत्थ वा काऊणं भणंति - सणियं उवलेवणं करेज्जाह, मा लेवाडेहिह । अह ते बहु बला य पेळंति सारविज्जंतं न पडिक्खंति । एत्थ वि तहेव भणाति - “जं नासति तं तुज्झं उवरिं” ॥

कतगेण, सभावेण वा धम्मसवणोवड्ढितै भणाति-

[भा.१३४५] नत्थि कहालद्धी मे, दिट्टो व भणाति दुक्खती किं चि ।

दानादि असंकणिया, अभिक्खमुवओगकरणं तु ॥

चू-नत्थि मे धम्मकहा लद्धी, न वा जाणामि । ते भणंति - दिट्टो पुरा अम्हेहिं कहेंतो धम्मं । ताहे भणाति - सिरं गलगो दा दुक्खति, विस्सरितं वा तं पुव्वाधीतं । अह ते दानादिसद्दा असंकणिया, तैसिं कहेंतो पुणो-पुणो उवकरणे उवउज्जति, मा तन्निस्साए अन्ने अवहरेज्ज । आदिसद्दातो अभिगमसम्मत्तादिण घेप्पंति ॥ किट्टाए इमा जयणा-

[भा.१३४६] दट्ठं पि नेण लज्झा, मा किट्टुह मा हरेज्ज को तत्थ ।

सम्मज्जणाऽऽवरिसण, पाहुडिया चेव बलि सरेसा ॥

चू-दट्ठं पि अहं न कप्पति, मा तुज्झे किट्टुह, मा तुज्झे निस्साए अहं उवकरणं हरेज्ज,

समञ्जणे आवरिसाणे फाहुडियाए य जहा बलीए जयणा तहेव दइव्वा ॥ भिक्खानिमंतितो इमं भणाति -

[भा. १३४७] अंतर निमंतिओ वा, खंधारे कइतवे इमं भणति ।

किण्णे निरागसाणं, गुत्तिकरो काहिती राया ॥

चू- भिक्खानिमंतितो भणाति - अज्ज अम्हाण “अंतर” ति उववासो । कइतव-खंधावारे इमं भणति- “किम” ति परप्रश्ने, न इत्यात्मनिर्देशे, आकृष्यत इति आगसणं, तं च दविणं, तं जस्स नत्थि सो निरागसो । गुत्तिं करोती ति गुत्तिकरो, गुत्ती रक्खा भण्णति । स गुत्तिकरो राया अहं निरागसाणं किं काहिति ॥ साभावित-खंधावारे इमं भणाति-

[भा. १३४८] पभु-अनु-पभुणो आवेदनं तु पेळ्ळंति जाव न्णीणेमि ।

तह वि हु अठायमाणे, पासे जं वा तर्गत नेतुं ॥

चू- पभू नाम राया, अनुपभु जुवरया, सेनावतिमादिणो वा, आवेदनं तेसिं जाणावणं, अहं उवकरणं खंधावारिएहिं धेप्पति पेळ्ळंति वा ते वसहिं । रायरक्खिया य तवोवणवासिणो भवंति । तं रक्खह अहं ताहे रायपुरिसेहं जति रक्खावेति तो लट्ठं । अध न रक्खंति न वा रायाणं विन्नवेउं अवगासो, ते य पेळ्ळंति, ताहे भणाति - जावोवकरणं निष्किडेमि ता होह । तह वि अट्टायमाणेसु वसहिनिमित्तं व पेळ्ळंतेसु एगपस्से उवकरणं काउं रक्खति । अह न सक्केति रक्खउं वमालीभूतं, ताहे कप्पं पत्थरेत्ता सव्वोकरणं बंधति, बंधेत्ता नीणेति । अह न चएति नेउं बहु उवकरणं, ताहे दोसु तिसु वा कप्पेसु बंधेत्ता कोल्लगपरंपरणे नीणेति । अह बहुमिलत्ता हरिउमारद्धा, ताह जं तरति नेउं जं वा पासे आयत्तं ततियं नेति ॥ जत्थ अग्गी साहाविओ तत्थ-

[भा. १३४९] कोल्लपरंपरसंकलियाऽऽगासं नेति वातपडिलोमं ।

अच्चल्लीणे जलणे, अक्खादीसारभंडं तु ॥

चू- कोल्लुगा नाम सिगाला । जहा ते पुत्तभंडातिं धामातो धामं संचारेत्ता एगं पुत्तभंडं थोवं भूमिं नेउं जत्थ तं च ते अपच्छिमे पेळे पलोएति तत्थ मुंचति, ताहे पच्छिमे सव्वे तत्थ संचारेउं पुणो अगतो संचारेति । एवं चेव न अति दूरत्थे अगणिमि कोल्लगपरंपरसंकलिया दिट्ठंतेणं, संकलियं वा दोरेण बद्धं जतो आगासं वा तप्पडिलोमं वा ततो नयति । अतीव अच्चत्थं लीनो अच्चल्लीनो आसन्नमित्यर्थः । अहवा - अतीव रूढो अच्चलूढो, एवं अतीव प्रज्वलितेत्यर्थः । प्रदीप्ते ज्वलने किं करोती ति जावतितं तरति तावतियं सारभंडं नीनाति ॥ जत्थ मालवतणा तत्थ-

[भा. १३५०] असरीरेतेणभंगे, जनो पलायते तु जं तरति नेतुं ।

न वि धूमो न वि बोलं, न दुवति जनो कइतवेणं ॥

चू- असरीरे ति जे मानुसं न हरंति तारिसे तेणभयभंगे बहुजने य पलायणे जावतियं उवकरणं नेउं तरति सक्कति तं नेति । कृतकाग्नी कृतकचारेषु च पश्चार्धेण न वि धूमो दीसति, न या वि जनवोलः, न य जणे द्रवति, सीघ्रं ब्रजति । एवं कइतवेणं ति नायव्वं ॥

सण्णायगद्वारे इमं भणाति-

[भा. १३५१] अन्न-कुल-गोत्त-कहणं, पतेसु व भीतपुरिसो पेळेति ।

पुव्वं अभीतपुरिसो, भणाति लज्जाए न गतो मि ॥

चू- अन्नायमदिदृपुव्वेसु, अन्नं नामं अन्नं गोयं अन्नं कुल सव्वमण्णमाइक्खति । जत्थ पुण ते चेव संजयनिया पत्ता तत्थ जइ पुव्वं भीतपुरिसो आसी तो नं ते पेळेति, सुहु धाडेति । एरिसं तुब्भेहिं तथा ममावहारियं, इदानिं से राउले बंधावेमि । अह पुव्वं भीत-पुरिसो भणाति-अहमवि पव्वञ्जाए पराभग्गो, लज्जमाणो तुब्भे न भणामि जहा उन्निक्खिमामि त्ति, लज्जमाणो य घरं न गतोमि । तुब्भेहिं सुंदरं कतं जं मम अट्टाए आगया, एत्ताहे गमिस्सामि ॥

[भा. १३५२] जा ताव ठवेमि वए य, पत्ते कुट्टादिछेद संगारो ।

मा सिं हीरेज्जुवधिं, अच्छध जा नं निवेदेमि ॥

चू- किं तु अच्छह जा साहुणो एंति, जे मए वते गहिते तस्संतिते तेसिं चेव पडिनिक्खिंवामि, वा सुण्णे तेसिं उवकरणहारो भविस्सति । एवं उवाएण धरेति जाव साहुणो पत्ता । अह ते अनागतेसु साहुसु बला नेउमारद्धा । ताहे भणार्ति-अंतो उवस्सयस्स जाव ते ठवेमि ताव ठिया होह, ताहे पविसित्ता बारं ठवेति । पत्तेसु साहुसु पडिस्सयसंधि छेत्ता संगारं च काउं नासति । अहवा भणेज्जा - मा तेसिं सुण्णे उवही हीरेज्ज, तुम्हे रक्खमाणा अच्छह, जाव अहंतैसि निवेएमि, एवं वोत्तु निग्गच्छति । ते य साहू भणाति - मए अमुगे गवेसेज्जह ॥

[भा. १३५३] खंधाराती नातुं, इतरे वि दुयं तहिं समहिल्लेंति ।

अप्पाहेति व सोधी, अमुगं कज्जं दुयं एह ॥

चू- इतरे वि साधवो भिक्खाइगया । इतरे वि साधू खंधार-अगणि-तेणगमादी नाउं द्रुतं शीघ्रं तहिति ईदशे समुप्पन्ने वसहीए समभिलंति वसहिमागच्छंति । अहवा - समं ति तत्क्षणात् स्कन्धावारादप्रयोजने उत्पन्नमात्रे एवाभिमुखेन वसिहं निलयंति । सो वि वसहिपालो भिक्खादिगाणं संदिसति - अमुगं कज्जं, द्रुतं शीघ्रमागच्छये ति ॥ चोदक आह-

[भा. १३५४] संधारविप्पनासो, एवं सु न विज्जए कधंचिदवि ।

नासे अविज्जमाणे, सुत्त अफलं सुण जधा सफलं ॥

चू- संधारविप्पनासो एवं सुरक्खिते न विद्यते । एवं नासे अविद्यमाने जं वदह सुत्तं “संधारविप्पनासो” त्ति तं अजुत्तं, अयुक्तत्वात् । सूवमफलं प्राप्तं । अथ चेत् सूत्रं सफलं तो जं वदह “एरिसो वसहिपालो” एव न घटति । एवं ते उभयहा दोसा । एवमुक्ते आचार्याह - सुणह जहा सफलं ॥

[भा. १३५५] पडिलेहणमाणयणे, अप्पिणाऽऽतावणणा बहिं रहिते ।

तेन-अगणीयाओ, संभम-भय-रट्ट-उट्टाणे ॥

चू- पडिलेहणणा बहिं नीणितो साधू पाद-पुंछणस्स जाव टितो जहिं सो संधारओ आसि तत्थ जाव बंधे मुयति ताव ओगासं जाव पविसति । “आणयणे” त्ति आनिज्जंतो अंतरा ठवितो वा आणेउं बाहिं, एवं अप्पिणणट्टाए बाहिं ठविओ निज्जंतो वा । अंतरा रायपुरिसेहिं रायबलेण वा । आतावणणा बहिं ठवितो बाहिं साहुरहिते शून्येत्यर्थः । अहवा - तेणगअगणीयाओ एगतरसंभमे अवहितो, बोहितभए वा रट्टाणे वा अवहितो ॥

[भा. १३५६] एत्तो एगतरेणं, कारणजातेण विप्पणट्ठं तु ।

जे भिक्खू न गवेसति, सो पावति आणमादीणि ॥

चू-जे एते पडिलेहणादि कारणा भणिता, एतो एगतरेणं संधार-विष्पनासो रक्खिजंते वि ह्वेज्जा । तमेव संधारणं विष्पणहुं जति न गवेसति तो तणेसु मासलहुं, कंबिफलगे य चउलहुं, आणादिणो य दोसा ॥

भा. (१३५७) अप्पच्चओ अकित्ती, मग्गंते सुत्तअत्थपरिहाणी ।

वोच्छेद-धुआवणे वा, तेन विना जे य दोसा तु ॥

चू- पाडिहारिगे अणप्पिणिज्जमाणे अप्पच्चओ भवति, पच्चप्पिणीहामि त्ति अणप्पिनंते मुसावादिणो त्ति अकित्ती, अन्नं च संधारयं मग्गंताण सुत्तत्थाणं परिहाणी, वोच्छेदो तस्स वा अन्नस्स वा, धुआवणं नाम दवावणं, तेन वा संधारणेन विना जा परिहाणी तन्निष्फणं ॥

जम्हा एते दोसा-

[भा. १३५८] तम्हा गवेसियव्वो, सव्वपयत्तेण जेण सो गहितो ।

अनुसट्ठी धम्मकहा, रायवल्लभो वा निमित्तेणं ॥

चू-तम्हा कारणा एतदोसपरिहरणत्थं सो संधारगो गवेसियव्वो सव्वपयत्तेण । नीते समाणे जेण सो गहितो सो मग्गेयव्वो । अह मग्गितो न देति ताहे से अनुसट्ठिं कुज्जा । तहावि अदेत्ते धम्मकहाए आउट्टेउं दावेयव्वो । तहावि अदेत्ते दमगे भेसणं कीरते । रायवल्लभो विज्जामंतचुण्णजोगादिएहिं वसीकरेउं दाविज्जति । निमित्तेण वा तीतपडुप्पमनागतेणं आउट्टेउं दाविज्जति ॥ इमा अनुसट्ठी-

[भा. १३५९] दिन्नो भवव्विधेण व, एस नारिहसि ने न दातुं जे ।

अन्नो वि ताव देयो, देज्जाणमजाणताऽऽनीतं ॥

चू-एस जो तुमे संधारओ गहितो एष भवद्विधेनैव साधूनां दत्त, ततो तुणं एस नारिहसि दाउं, अन्नो वि ताव भवता संधारगो देयो, किं पुण जो अन्नदत्तो जाणंतेण अजाणंतेण वा आनीतो ॥

[भा. १३६०] मंतनिमित्तं पुण रायवल्लभे दमग भेसणमदेत्ते ।

धम्मकहा पुण दोसु वि, जति-अवहारो दुहा वि अहितो ॥

चू-मंतनिमित्ता रायवल्लभे पयुंजंति । दमगे बीहावणं पयुंजंति । अदेत्ते धम्मकहा पुण दोसु वि दमगरायवल्लभेसु पयुंजंति । जति त्ति यतयः ताणं उचकरणं तस्स अवहारो इहलोगे परलोगे य दुहा वि अहितो भवति ॥ किं चान्यत्-

[भा. १३६१] अन्नं पि ताव तेणं, इह परलोए य हारिणामहितं ।

परतो जाइतलद्धं, किं पुण मन्नप्पहरणेसुं ॥

चू-अन्नमिति पागतजनस्स वि जं अवहरिज्जति तं पि ताव इहलोगपरलोगेसु हरंताण अहितं भवति । किं पुण जतीहिं परतो जातितं लद्धं तं हरिज्जंतं । किमिति क्षेपे । पुनर्विशेषणे । मन्नुः क्रोधः प्रहरणा ऋषयः, तेसिं हिरिज्जंतं इहलोगे परलोगे अहितं भवति ॥

एवं पि मग्गिज्जतो जति न देज्ज-

[भा. १३६२] खंते व ऊणते वा, भोइय-जामातुगे असति साहे ।

सिद्धम्मी जं कुणती, सो मग्गण-दान-चवहारो ॥

चू- खंतेणंति पितरिगहिते भूणगस्स साहिज्जति, वुच्चइ य जहा-दव्वावेहि । एवं भोइयजामाउणेण वा दव्वावेति । भूणगगहिए वि खंतगादिएहिं भणावेति । जो वि से वियतो जस्स वा वयणं नातिकमति तेन भणावेति दिज्जइ ति । “असति” ति सव्वहा अदेमाणे “साहे” ति महत्तरमादियाण साहिज्जति । तस्स कहिते जं सो करिस्सति तं प्रमाणं । एवं पणद्धो संथारगो मग्गिज्जति । “दानं” ति संथार-गवेसगं दिज्जति, ववहारो वा करणमिति कज्जति ॥ इदमेवार्थमाह-

[भा. १३६३] भूणगगहिते खंतं, भणाति खंतगहिते य से पुत्तं ।

असति ति न देमाणे, कुणति दवावेति व न वा तू ॥

चू- भूणगेण गहिते खंतगेण मग्गाविज्जति । खंतगेण गहिते पुत्तो भणाविज्जति । “असति” ति न देमाणे व्याख्यातं । भोतियमादियाण कहिए जं ते कुणंति बंधनरुंधणादि, दवावेति वा, अतः परं ते प्रमाणं ॥ सा पदस्य व्याख्या-

[भा. १३६४] भोइत-उत्तर-उत्तर, नेतव्वं जाव अपच्छिमो राया ।

दावण-विसज्जणं वा, दिट्ठमदिट्ठे इमे होति ॥

चू- भोइकस्स भोइको, तस्स वि जो अन्नो उत्तरोत्तरेण जाणाविज्जति जाव पच्छिमो राय ति । “दावणं” ति तेणगस्समीवातो भोइगमादिणां संथारगं घेतुं देज्ज साधूण, “विसज्जणं” च ति ।

अहवा - ते भोइयमादिणो भणेज्ज-गच्छह भो तुब्भे । अम्हे तं संथारयं, संथारयसामिणो अप्पेहामो ति । एस विही दिट्ठे संथारगे, नाते वा तेणगे ॥

“उत्तरउत्तरे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १३६५] खंतादिसिद्धेऽदंते, महयर किच्चकर भोइए वा वि ।

देसारक्खियऽमच्चे, करण निवे मा गुरू दंडो ॥

चू- भूणगादिगहिए खंतादिसिद्धे न देते भोइगातीण साहिज्जति । भोइगोत्तरस्य व्याख्या - महत्तरो ग्रामकूटः ग्रामे महत्तर इत्यर्थः । “किच्चकरे” ति ग्राम-कृत्ये नियुक्तः, ग्रामव्यापृतक इत्यर्थः । तस्य स्वामी भोतिकः, देसारक्खिओ विषयरक्ककः महाबलाधिकृतेति । अमच्चो मंत्री । “कर” ति एषां पूर्व निवेद्यते, न राज्ञः, मा गुरूदंडो भविष्यति ॥

“दावण-विसज्जणं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १३६६] एते तु दवावेति, अहवा भणंते स कस्स दातव्वो ।

अमुगस्स ति व भणिते, वच्चह तस्सप्पिनिस्सामो ॥

चू- एते ति भोतिगमादिकहिते जइ दवावेति तो लड्डं । अध भणेज्जा - संथारगो कस्स दायव्वो ? साहू भणति - अमुकस्स ति । ततो भोतिगातिणो भणंति - वच्चह तुब्भे, अम्हे तस्स संथारगसामिणो अप्पिनिस्सामो ॥ इदानिं साधु-विधि-

[भा. १३६७] जति सं कज्जसमत्ती, वएंति इधरा तु घेतु संथारं ।

दिट्ठे नाते घेवं, अदिट्ठेऽनाते इमा जतणा ॥

चू- जइ तेसिं साहूणं तेन संथारगेण कज्जं सम्मत्तं, पुण्णो य मासकप्पो, ततो ते भोइगादीहिं विसज्जिता वयंति । इहरहा तु संथारकज्जे असमत्ते, अपुण्णे मासकप्पे संथारगं तं चऽन्नं वा संथारं घेतुं भुंजति । दिट्ठे संथारगे नाते वा संथारगतेमे एसा विधी भणिता । “अदिट्ठे इमं होइ” अदिट्ठे

संधारणे अन्नाए वा तेणे इमा जयणा ॥

[भा. १३६८] विज्ञादीहि गवेसण, अदिट्टे भोइयस्स व कहेति ।
जो भद्दओ गवेसति, पंते अनुसङ्घिमादीणि ॥

चू- “विज्ञादीहिं गवेसण” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १३६९] आभोगिणीय पसिणेण, देवता निमित्तओ वा वि ।
एवं नाते जतणा, सच्चिय खंतादि जा राया ॥

चू- आभोगिनि ति जा विज्ञा जविता मानसं परिच्छेदमुप्पादयति सा आभोगिनी । जति अत्थि तो ताए आभोइज्जति - जेण सो गहितो संधारो ।

अहवा - अंगुडफसिणा किज्जति, सुविण-पसिणा वा । खवगो वा देवतं आउट्टेउं पुच्छति । अवितहनमित्तेण वा जाणंति । एवं आभोगिनिमादीहिं नाते मग्गियव्वे जयणा । सा चेव “जाव खंतादिग्गहिए भणिया भोतिगातादि जा अपच्छिमो राय” ति, निवेयणे वि सच्चेव जयण ति ॥ “अदिट्टे भोइगस्स व कहेती” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १३७०] विज्ञादसती भोयादिकहण केण गहितो न याणामो ।
दीहो हु रायहत्यो, भद्दो आमं गवेसति य ॥

चू- अदिट्टे ति आभोइणिविज्ञादीण असति न नज्जति ताहे भोइगादीण कहेति - संधारणो नट्टो गवेसह ति । भोइगो भणाति - केण गहिते । साहू भणंति - न जाणामो । भोइगो भणति - अणज्जमाणं संधारणं कहे गवेसामि । साहू भणंति - दीहो रायहत्यो । जो भोइतो भद्दगो भवति सो भणाति - सव्वं गवेसामि ति भणति, गवेसति य ॥

“पंते अनुसङ्घि” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १३७१] जाणह जेण हडो सो, कत्थ व मग्गामि नं अजाणंतो ।
इति पंते अनुसङ्घी-धम्म-निमित्तादिसु तहेव ॥

चू- जो पंतो सो भणइ - जाणह जेण हडो ताहे मग्गामि । अहं पुण अजाणंतो कुतो मग्गंतो दुल्लुदुल्लेमि अदेशिकात्ववत् इति । एवं भोतिगे भणंते पंते अनुसङ्घी धम्मकहा विज्ञा मंता य प्रोयक्तव्यानि पूर्ववत् ॥

[भा. १३७२] असती य भेसणं वा, भीता भोइतस्स व भएणं ।
साहित्यदारमूले, पडिनीए इमेहि व छुहेज्जा ॥

चू- असती य अस्य व्याख्या-

[भा. १३७३] भोइयमादीनऽसती, अदवावेते व भणंति जणपुरतो ।
बुज्झीहामु सकजे, किह लोगमताणि जाणंता ॥

चू- भोतिगमादीणऽसतीते वा भोतिगमादीनऽदवावेति । “भेसणं व” ति अस्य व्याख्या- साधू जणं पुरतो भणंति - अम्हे लोगस्स नट्टं विनट्टं पढ्ढट्टं जाणामो । अप्पणो कहं न जाणिस्सामो । जति अहं न अप्पहे तं संधारणं तो जनपुरतो हत्थे घेत्तुं दवावेमो ॥

अह तुम्हे न पत्तियह ता पेच्छह-

[भा. १३७४] पेहुण तंदुल पच्चय, भीता साहंति भोइयस्सेते ।

साहस्यि साहरंति व, दोण्ह वि मा होतु पडिनीओ ॥

चू-तंदुलादुविधा कज्जंति - मोरगगिरमिस्सा इतरे य । ताहे साधुमज्झातो एगो साधू अपसरति । गिहिणो पणीयो - तुब्भं एगो किं चि गेण्हतु । गिहिते य आगतो साधू भणाति - पंतीए ढाह, ठितेसु सो निमित्तिय साधू उदगं अजलीए ददाति । जेण य तं दिट्ठं साहुणो घेप्पमाणं साधू तंदुले दाति । जेण गहितं तस्स पेहुणं तंदुलवतिमिस्से ददाति । इतरेसु सुद्धा । सो व नेमित्तियसाहू ते पेहुणे दट्ठुं भणाति - इमिणा गहियंति । एवं पच्चए उप्पन्ने भीता चिंतेंति - भोतियस्स एते साहिस्संति, तो अन्हे साहूणं साधामो अप्पेमो वा अहवा - पडिनीतो “दोण्ह वि मा होउ” ॥

इमेसु पक्खिवति-

[भा. १३७५] पुढवी आउक्कते, अगडवणस्सइ-तसेसु साहरई ।

घेत्तूण व दातव्वो, अदिट्ठदट्ठे व दोच्चं पि ॥

चू- कश्चित् प्रत्यनीकः साधुचर्याभिज्ञः सचित्तपुढवीए आउ वणस्सति-तसेसु पक्खित्तं न गोण्हहंति ति पक्खिवति, कूवे वा पक्खिवति । जति वि एतेसु पक्खित्तो तहावि एत्ततो घेतुं दायव्वो । सव्वहा - “अदिट्ठे दट्ठे व दोच्चं पि” ति-कप्पस्स तइतोदेसेऽभिहितं ।

इह खलु निग्गंथाण वा निग्गंथीण वा पाडिहारिए वा सागारियसंतिए वा सेज्जासंधारए विप्पनसेज्जा से य अनुगवेसियव्वे, सिया से अ अनुगवेस्समाणे लभेज्जा तस्सेव अनुपदाव्वे सिया तं अनुगवेसमाणो नो लभेज्जा एव से कप्पती से दोच्चं पि उग्गहं अनुणवेत्ता परिहारं परिहरित्तए। दोच्चोग्गहो ति ॥

चोदग आह - न तस्स किं चि आइक्खिज्जति - जहा नट्ठो । गंतुं भणाति - “पुव्वं पडिहारितो इत्तो इदानिं निदेज्जं देहि” ति एस दोच्चोग्गहो । आयरिय आह -

[भा. १३७६] दिट्ठंत पडिहनित्ता, जतणाए भट्ठओ विसज्जेति ।

मग्गंते जतणाए, उवधिऽग्गहणे ततो विवातो ॥

चू- दिट्ठं इति चोयगाभिप्रायं, तं पडिहनिता जयणाए संधारसामिणो कहिज्जंति । कहिते भट्ठतो विसज्जेति - गच्चह न भणामहं किं चि । अहं पंतो संधारगं मग्गति ताहे अनुसद्धादी कज्जति । अनिच्छंते जयणाए पंतोवधी दिज्जति, उवकरणं वा । अनिच्छंते बला वा सारुवहिं गेण्हमाणे ततो नसमाणं (?) करणे विवाओ कज्जति ॥ अस्यैव गाथार्थस्य व्याख्या-

[भा. १३७७] परवयणाऽऽउट्ठेउं, संधारं देहि तं तु गुरु एवं ।

आनेह भणति पंतो, तो नं दाहं न वा दाहं ॥

चू- “परः” चोदकः तस्य वचनं धम्मकहाए आउट्ठेउं मग्गिज्जति- “तं संधारगं देहि” ति । “गुरु” आचार्य, स आह - एवं मायाते पणए तस्स चउगुरुअं पच्छित्तं । अहवा -पणएतस्स “गुरुं” ति पच्छित्तं । भट्ठपंतदोसा य । पंतो आह - आप्पेह तं संधारगं ततो दाहामि वा न वा ॥ पंतो भट्ठो वा इमं चिंतेंति -

[भा. १३७८] दिज्जंतो वि न गहितो, किं सुहसेज्जो इदानिं संजातो ।

हित नट्ठो वा नूनं, अथक्कजायाइ सूएमो ॥

चू- पुव्वाणुण्णवणकाले दिज्जंतो वि तदा निदेज्जो न गहितो । किं सो संधारगो सुहसेज्जो जातो ? जेण इदानिं “अथक्क” ति अकाले याचयंति । सूचयामीति - जाने हितो नट्ठो व ति ।

नूनमिति वित्तकार्थे ॥ इमे भद्वे दोसा -

[भा. १३७९] भद्वो पुण अग्गहणं, जाणंतो वा वि विप्परिणमेज्जा ।

किं फुडमेव न सिस्सइ, इमे हु अन्ने हु संथारा ॥

चू- अग्गहणमिति साहसु अनादरो सो संथारगो हितो नड्डो वा । इमे पुण मायाए पणएत्ति । एव जाणंतो सम्मदंसणपव्वज्जाभिमुहो वा विप्परिणमेज्जा । विप्परिणओ य भणेज्ज - फुडमेवऽहं किण्ण कहिज्जतिजहा संथारगो नड्डो हडो दड्डो वा । किं मायाए जायह ? अन्ने वि बहू संथारगा अत्थि । “हु” शब्दः प्रत्यत्रावधारणे ॥

[भा. १३८०] इति चोदगदिद्वंतं, पडिहंतुं कहिज्ज तेसि सव्भावो ।

भद्वो सो मम नड्डो, मग्गामि न तो पुणो दाहं ॥

चू- इति उवदंसणे, किं उवदंसयति ? भद्वपंतदोसा । अहवा - इति शब्दो एवकारार्थो दड्डव्वो । एवं भद्वपंतदोसदरिसनेन चोदगाभिप्यायं पडिहंतुं सव्भावो से जयणाए परिकहिज्जति । सव्भावकहणे भद्वगो भणाति - सो मम नड्डो न तुब्भं, अज्जप्पभित्तिं पग्गामि, तं लद्धं “पुणो” पुणो तुब्भं दाहामि ॥

[भा. १३८१] तुब्भे वि तव गवेसह, अहं पि जाएमि गवेसए अन्नं ।

नड्डो वि तुज्ज अनड्डो, वयंति पंतोऽनुसट्ठादी ॥

चू- तुब्भे वि तं संथारगं गवेसह, अहं पि जाएमि त्ति गवेषयामि इत्यर्थः । अह तुब्भं संथारएण पओयणं तुरियं तो जाव सो लब्धति ताव अन्नं मग्गह । जयमाए वि सव्भावे कहिते, पंतो भणाति - नड्डे वि संथारगे तुब्भे मम अनड्डो । जतो जाणह, ततो संथारगं मोल्लं वा देह । एवं पंतो मणमाणे अनुसट्ठी-धम्मकहा-विज्जा-मंतादयो पओत्तव्वा ॥

अनुसट्ठादीहिं अट्ठंते विज्जादीहिं अभावे य मोल्लं मग्गंते इमा जयणा -

[भा. १३८२] नत्थि न मोल्लं उवधिं, देह मे तस्संतपंतदावणता ।

अन्नं व देंति फलगं, जतणा विभग्गिउं तस्स ॥

चू- अहिरण्ण-सोवण्णिया समणं ति, नत्थि मे मोल्लं । अह सो भणाति-उवहिं देह, ताहे जेण सो संथारगो आनितो तेन साहुणा तस्स संतियं अंतं पंतं उवकरणं दाविज्जति । न सारोवही दाविज्जति । अहवा - अन्नं से फलगं जयणाए मग्गिउं देति । तस्स एत्थ जयणासुद्धं मग्गिज्जति, अलब्भमाणे पग्गपरिहाणीए मग्गिउं देति ॥ मुल्लोवकरणाभावे वा-

[भा. १३८३] सव्वे वि तत्थ रुंभति, भद्वग मोल्लेण जाव अवरण्हो ।

एगं ठवेत्तु गमणं, सो वि य जावऽड्डमं काउं ॥

चू- कोइ रायवल्लभादि सव्वे साहुणो रुंभेज्जा, जति तत्थ कोइ अहाभद्वओ मोल्लेण मोएज्जा ताहे न सो पडिसेहियव्वो । अह पडिसेहं करेति तो चउगुरुं पच्छित्तं । असति मोए माणस्स जाव अवरण्हो ताव सव्वे सबालवुट्ठा अच्छंति । ताहे अमुंचमाणे एगं खमगादि ठवेऊण सेसा सव्वे गच्छंति । सो विय एरिसो ठविज्जति - जो अड्डमादि काउं समत्थो । अह असमत्थं ठवेत्ति तो चउगुरुं भवति ॥

[भा. १३८४] लद्धे तीरित कज्जं, तस्सेवार्पेत्ति अहव भुंजंति ।

पभुलद्धे वऽसमते, दोद्योग्गहो तस्स मूलातो ॥

चू- एवं गवसंतेहिं लद्धे, जइ तेन तीरियं समत्तं कज्जं तो तस्सेव संधारयसामिणो अप्पेति । अह कज्जं ती परिभुंजति । अह संधारयसामिणा लद्धो, साहूण य कज्जं न समत्तं, ताहे तस्स समीवातो दोद्योग्गहो भवति । एवं सुत्ते दोद्योग्गहो ति भणियं ॥

नद्धं पि कारणे अगवेसंतो अपच्छत्ती । तानि इमाणि कारणानि-

[भा. १३८५] विइयं पहुणिव्विसए, नद्धुद्धितिसुण्णमतमणप्पज्जे ।

असहू य रायदुद्धे बोहिय-भय सत्थ सीसे वा ॥

चू- साहुस्स कज्जं सम्भत्तं, जो वि संधारगसामी एसो रायकुलेण निव्विसतो कओ, विसयभंगे वा नद्धो, दुब्भिकखेण वा उद्धितो उव्वसित्ति वुत्तं भवति । “सुण्ण”त्ति सपुत्तदारो आमंतणादिसु गतो, मृतो वा, अणप्पज्जो वा जातो । एए गिहत्यकारणा । इमे संजयकारणा असहु साहु, रायदुद्धो, बोहिय भये वा न गवेसति, अद्धण-सीसे वा सत्थवसगो गतो ॥

[भा. १३८६] अज्झयणम्मि पकप्पे, वितिओद्देसम्मि जत्तिया सुत्ता ।

संधारगं पडुच्चा, ते परिसाडम्मि निवर्तति ॥

चू- पकप्पज्झयणस्स बितिओद्देसके जत्तिया संधारगसुत्ता ते मासलहु अहिकारो ति काउं सव्वे परिसाडिसंधारगेसु निवडंति । संधारगाहिकारे अपरिसाडी अत्यतो भणिया इति ॥

मू. (११७) जे भिक्खू इत्तरियं पि उवहिं न पडिलेहेति, न पडिलेहेतं वा सातिज्जति । तं सेवमाणे आवज्जति मासितं परिहारद्वाणं उग्घातियं ॥

चू- भिक्खू पूर्ववत्, “इत्तर” स्वल्पः, सो पुण जहन्नो मज्झिमो वा । “न पडिलेहि” चक्खुणा न निरक्खति । पडिलेहणाए पप्फोडणपमज्जणाओ सुइताओ । मज्झिमे मासलहुं ति काउं एत्थ सुत्तणिवातो । अत्थओ ताव पडिलेहणा । इत्तरियगहणेण सव्वोवकरणगहणं कयं । अतो उवकरणं ताव वण्णेति पच्छा पडिलेहणा ।

अतो उवकरणं भण्णति, सो दुविधो-

[भा. १३८७] ओहे उवग्गहम्मि य, दुविधो उवधी समासतो होति ।

एक्केको वि य तिविधो, जहन्नओ मज्झिमुक्कोसो ॥

चू- ओहोवधिति ओहः संक्षेपः स्तोकः, लिंगकारकः । अवश्यं ग्राह्यः अवग्गहोवही, औत्पत्तिकं कारणमपेक्ष्य संजमोपकरणमिति गृह्यते । एस संकेवतो दुविधोवही । ओधिओ उवग्गहिओ य । तिविधो - जहन्नो मज्झिमो उक्कोसो ॥

ओहोवही गणणपमाणेण पमाणपमाणेण य जुत्तो भवति । इमं गणणप्पमाणं-

[भा. १३८८] बारस चोद्दस पणुवीसओ य ओधोवधी मुण्येव्वो ।

जिनकप्पे धेराण य, अज्जाणं चेव कप्पम्मि ॥

चू- बारसविहो चोद्दसविहो पणुवीसविहो ओहोवही । एअं गणणप्पमाणं यथासंख्यं जिणाण धेराण अज्जाण य । कल्पशब्दो पि प्रत्येकं योज्यः ॥

[भा. १३८९] ओधोवधी जिणाणं, धेराणोहे उवग्गहे चेव ।

ओहोवधिमज्जाणं, अवग्गहिओ य नातव्वो ॥

चू- जिणाणं एगविहो ओहोवधी भवति । थेराणं अज्जाण य ओहियो उवग्गिओ य दुविहो भवति ॥ जिनकप्पियनिरूपणार्थमाह-

[भा. १३९०] जिनकप्पिया उ दुविधा, पाणीपाता पडिग्गहधरा य ।

पाउरणमपाउरणा, एक्केक्का ते भवे दुविधा ॥

चू- जिनकप्पिया दुविधा भवन्ति - पाणिपात्रभोजिनः प्रतिग्रह-धारिणश्च । एकैका दुविधा दड्व्वा - सपाउरणा इयरे य ॥ जिनकप्पे उवहीविभागो इमो -

[भा. १३९१] दुग-तिग-चउक्क-पणगं, नव दस एक्कारस एव बारसगं ।

एते अट्ट विकप्पा, जिनकप्पे होति उवहिस्स ॥

चू- पाणिपडिगहियस्स पाउरणवज्जियस्स जहन्नोवही दुविधो - रयहरणं मुहपोत्तिया य । तस्सेव सपाउरणस्स एगकप्पगहणे तिविहो, दुकप्पगहणे चउव्विहो, तिकप्पगहणे पंचविहो । पडिग्गहधारिस्स अपाउरणस्स मुहपोत्तिय - रओहरण - पादनिज्जोगसहितो नवविहो जहन्न-ओ । तस्सेव एगकप्पगपणे दसविहो । दुकप्पगहणे एक्कारसविधो । तिकप्पगहणे बारसवि-धो । पच्छद्धं कंठं ॥

[भा. १३९२] अहवा दुगं य नवगं, उवकरणे होति दुन्नि तु विकप्पा ।

पाउरणं वज्जित्ताणं विसुद्धजिणकप्पियाणं तु ॥

चू- जे पावरणवज्जिया ते विसुद्धजिणकप्पिया भवन्ति । तेसिं दुविध एव उवही भवति । दुविधो नवविधो वा ॥ अविस्सुद्ध-जिनकप्पियाणं इमो-

[भा. १३९३] पत्तं पत्ताबंधो, पायड्ववणं च पादकेसरिया ।

पडलाइं रयत्ताणं च गोच्छओ पायनिज्जोगो ॥

[भा. १३९४] तिन्नेव य पच्छागा, रयहरणं चेव होति मुहपोत्ती ।

एसो दुवालसविधो, उवधी जिनकप्पियाणं तु ॥

चू- जिनकप्पियाणं गणणप्पमाणमभिहितं । इदानिं थेराण-

[भा. १३९५] एते चेव दुवालस, मत्तग अतिरंगचोलपट्टे उ ।

एसो चोद्दसरूवो, उवधी पुण थेरकप्पम्मि ॥

चू- इदानिं अज्जाणं गणणप्पाणं भण्णाति-

[भा. १३९६] पत्तं पत्ताबंधो, पादड्ववणं च पादकेसरिया ।

पडलाइं रयत्तणं, च गोच्छउ पायनिज्जोगो ॥

[भा. १३९७] तिन्नेव य पच्छागा, रयहरणं चेव होति मुहपोत्ती ।

तत्तो य मत्तओ खलु चोद्दसमे कमदएहोति ॥

चू- अट्टगमयं कंसभायणसंठाणसंठियं कमदयं चोलपट्टाणे चोद्दसमं मत्तयं भवति ॥ अन्नो देहलग्गो ओहिसो इमो-

[भा. १३९८] उग्गहनंतगपट्टे, अट्टोरुग चलणिया य बोधच्चा ।

अब्भितर-बाहि-नियंसणीय तह कुंचए चेव ॥

[भा. १३९९] ओकच्छिय-वेकच्छिय, संघाडी चेव खंधकरणी य ।

ओधोवहिम्नि एते, अज्ञाणं पन्नवीसं तु ॥

चू- एतातो दो दार-गाहाओ ॥ इयं व्याख्या-

[भा. १४००] अह उग्गहनंतग नाव-संठियं गुञ्जदेसरक्खट्ठा ।

तं तु प्पमाणेणेक्कं, घणमसिणं देहमासज्ज ॥

चू- अहेत्यानंतर्त्ये, द्वारोपन्याससमंतरं व्याख्याग्रन्थ इति, यथा चोलस्स पट्टगो चोलपट्टगो एवं उग्गहस्स नंतगो उग्गहनंतगो इति । उग्गह इति जोण्डुवारस्स सामइकी संज्ञा । अहवा- उदुयं उगिण्हतीति उग्गहनंतगं, तच्च तनु पर्यंते मध्ये विशालं नौवत् । ब्रह्मचर्यसंरक्षणार्थं गृह्यते । गणनाप्रमाणेनैकं । आर्तवबीजपातसंरक्षणार्थं घने वस्त्र क्रियते, पुरषसमानस्पर्शपरिहरणार्थं समानस्पर्शत्वाच्च मसिणे वस्त्र क्रियते । प्रमाणतः स्त्रीशरीरापेक्ष्यम् ॥

[भा. १४०१] पट्टो वि होति एगो, देहपमाणेण सो तु भइयव्वो ।

छादंतोग्गहणत्तं, कडिबंधो मल्लकच्छा वा ॥

चू- क्षुरिकापट्टिकावत् पट्टो दट्टव्वो, अंते बीडगबद्धो, पुहुत्तेण चउरंगुलप्पमाणो समइरित्तो वा, दीहत्तणेण इत्थिकडिप्पमाणो, पिहुलकडीए दीहो, किसकडीए हस्सतरो, एतदेव भाजं उग्गहनंतगस्स पुरपिट्टतो दो वि तोडेच्छाएंतो कडीए बज्जति । तस्मि बद्धे मल्लकच्छावद् भवति ॥

[भा. १४०२] अट्टोरुगो तु ते दो वि, गेण्हित्तुं छायाए कडीभागं ।

जानुप्पमाण चलनी, असिच्चिता लंखियाए व ॥

चू- अट्टो-उरुकार्थं भजतीति अट्टोरुगो । उपरिष्ठा उग्गहनंतगं पट्टं च एते दो वि गिण्हित्तुं, सव्वं कडीभागं छादयति, मल्लचलणाकृति । नवरं - उरुगांतरे ऊरुगोसु च योनिबंधः । चलनिगा वि एरिसा चेव, नवरं - अहे जानुप्पमाणा योत्रकनिबद्धा, लंखिया-पारधानवत् ॥

[भा. १४०३] अंतो नियंसणी पुण, लीना कडि जाव अद्धजंघातो ।

वाहिरगा जा खलुगो, कडी य दोरेण पडिबद्धा ॥

चू- पुणो त्ति सरूवावधारणे पडिहरणकाले लीना परिहरिज्जति, मा उब्भूता जनहासं भविस्सति । उवरिं कडीओ आरद्धा अहो जाव अद्धजंघा । बाहिरनियंसणी उवरि कडीओ आरद्धा जाव अहो खलुगो, उवरिं कडीए दोरेण बज्जति ॥

अधो सरीरस्स षड्विधमुपकरणं, दवरकसप्तममाहितं । अतः ऊर्ध्वं कायस्स-

[भा. १४०४] छादेति अनुकुइए, गंडे पुण कंचुओ असिच्चियओ ।

एमेव य उक्कच्छिय, सा नवरं दाहिणे पासे ॥

चू- प्रच्छादयति “अनुकुए”ति अनुकुचिता, अनुक्षिता इत्यर्थः, गंड-इति स्तना । अधवा- “अनुकुचित” ति - अनुः स्वल्पं, कुंच स्पंदने, कुंचुकाभ्यंतरे सप्रवीचारा, न गाढमित्यर्थः । गाढ-परिहरणे प्रतिविभागविभक्ता जनहार्या भवन्ति, तस्मात् कंचुकस्य प्रसिद्धिं परिधान-मित्यर्थः । स च कंचुको दोहत्तणेण सहत्थेणं अट्टाइज्जहत्यो, पुहुत्तेणं हत्यो, असिच्चित्तो, कापालिककंचुकवत्, उभओ कडिदेसे जोत्तयपडिबद्धो । अहवा - प्रमाणं सररीरात् निष्पादयितव्यमित्यर्थः । कच्छए समीवं उवकच्छं, वकारलोपं काउतं छादयतीति उक्कच्छिया पाययसीलीए उक्कच्छिया । एमेव य उक्कच्छियाए प्रमाणं वक्तव्यम् । सा य समचउरंसा । सहत्थेण दिवह

हत्या । उरं दाहिणपासं पट्टिं च च्छादंति परिहिञ्जति । खंधे वामपासे य जोतपडिबद्धा भवति ॥

[भा. १४०५] वेकच्छिता तु पट्टो, कंचुगमुक्कच्छितं व छादंते ।

संघाडीतो चतुरो, तस्य दुहत्या उवस्सयम्मि ॥

चू- उक्कच्छियं प्रति विपरीते उवअत्थे परिहिञ्जति, सा बंधानुलोमा पाययसीलीए वेयच्छिया भण्णति, तु सहो उक्कच्छियसाद्दश्यावधारणे दृष्टव्यः । वामपाश्वरं परिधानविशेषे वा दृष्टव्यः । सो यवेयच्छियापट्टो कंचुयं उक्कच्छियं व च्छाएंतो परिहिञ्जति । उवरि परिभोगाओ संघाडीओ चत्वार, पुहुत्तेण दुहत्थवित्थडा, दीहत्तणेण कप्पपमाणा चउहत्या वा । एवं सेसासु वि तिसु संघाडीएसु दीहत्तणं पहुत्तं पुण गंथसिद्धं ॥ परिभोगमाह-

[भा. १४०६] दोन्नि तिहत्थायामा, भिक्खड्ढा एग एग उच्चारे ।

ओसरणे चउहत्या, अनिसण्णपच्छादनमसिणा ॥

चू- दो तिहत्थ वित्थडा जा ताण एक्का भिक्खड्ढा, एगा उच्चारे भवति । समोसरणं गच्छंती वउहत्थ पाउणति । तस्य अनिसण्णाए खंधाओ आरद्धं जाव पाते वि पच्छातेति । वण्णसंजलणार्थं मसिणा । एता चउरो वि गणणप्पमाणेण एकं रूवं, युगपत् परिभोगाभावात् ॥

[भा. १४०७] खंधकरणी चउहत्थवित्थरा वातविधुतरक्खड्ढा ।

खुञ्जकरणी वि कीरति, रूववतीए कडुह हेउं ॥

चू- चउहत्थवित्थडा चउहत्थदीहा समचउरंसा पाउरणस्स वायविहुयरक्खणड्ढा चउफला खंधे कीरइ । सा चेव खंधकरणी, रूववतीए खुञ्जकरणत्थं पट्टिखंधखवंगंतरे संबत्तियाए मसिणवत्थपट्टेणेण उक्कच्छिवेयछिन्निक्काइयाए कडुमं कज्जति ॥

[भा. १४०८] संघातिएतरो वा, सव्वो वेसा समासतो उवधी ।

पासगबद्धमञ्जुसिरे, जं वाऽऽइण्णं तयं नेयं ॥

चू- सव्वो देस उवही प्रमाणप्रमाणेण दुगादिसंघातितो एगगिओ वा भवति । पासगबंधो कीरतिपासगबंधत्ता वेव अज्जुसिरोवहि सिव्वणाहिं वा झुसिरे, पडिथिग्गलं वा न दायव्वं, विरलिमादि वज्जितो वा अज्जुसिरो जं च दव्वखित्तकालभावेसु तं नेयं ग्राह्यमित्यर्थः ॥

ओहावहारणत्थं ओहावग्गहप्रदर्शनार्थं चाह-

[भा. १४०९] जिना बारसरूवाइं, थेरा चोद्दसरूविणो ।

ओहेण उवधिमिच्छंति, अओ उड्ढं उवग्गहो ॥

[भा. १४१०] उक्कोसओ जिणाणं, चतुव्विहो मज्झिमो वि य तहेव ।

जहन्नो चउव्विहो खलु, एत्तो वोच्छामि थेराणं ॥

चू- पडिग्गहो तिन्नि य कप्पा एस चउव्विहो उक्कोसो । रयहरणं पडलाइं पत्तगबंधो रयत्ताणं एए चउरो मज्झिमो । मुहुपोत्ति पादकेसरिया गोच्छओ पादद्ववणं च एस चउव्विहो जहन्नो । अतो परं थेराणं भण्णति-

[भा. १४११] उक्कोसो थेराणं, चउव्विधो छव्विधो य मज्झिमओ ।

जहन्नो य चउव्विधो, खलु एत्तो अज्जाण वोच्छामि ॥

चू- एत्थ वि तहस्सेव, नवरं-मज्झिमो छव्विधो । ते य पुव्वुत्ता चउरो मत्तय-चोलपट्टस-

हिता ॥

इतो अज्जाणं-

[भा.१४१२] उक्कोसो अट्टविधो, मज्झिमओ होति तेरसविधो उ ।

जहन्नो चतुब्बिधो खलु, एत्तो उ उवग्गहं वोच्छं ॥

चू-पुव्वुत्ता चउरो अब्भंतर-नियंसणी बाहिं नियंसणी संघाडी खंधकरणी य, एते उक्कोसया अट्ट । मज्झिमो तेरसविहो, -पुव्वुत्ता चउरो मत्तओ कमदयं उग्गहणंतयं पट्टो अद्धोरुओ चलणिया कंचुओ उक्कच्छिया वेकच्छिया । जहन्नो पुव्वुत्तो । अतो परं उवग्गहो जहन्न मज्झिमो उक्कोसो भण्णति ॥

[भा.१४१३] पीढग-निसज्ज-दंडग-पमज्जणी घट्टए डगलमादी ।

पिप्पल-सूयि-नहहरणि, सोधणगदुगं जहन्नो उ ॥

चू-छगणं पीढगं मिसिया वा निसज्जा उण्णिया खोमिया । डंडपमज्जणी य अववा-उस्सग्गियं अववातोवादिं वा रयोहरणं । आदिग्गहणा उच्छारो उगणादि वा । सोहणगं दुगं दंते कण्णे य ॥ एस जहन्नो । इमो मज्झिमो-

[भा.१४१४] वासत्ताणे पणगं, चिलिमिणि पणगं दुगं च संथारे ।

दंडादी पणगं पुण, मत्तगतिग पादलेहणिया ॥

चू-वासत्ताणे पणगं वाले सुत्ते सूती-पलास-कुडसीस्सगच्छए य । चिलिमिणिपणगं - पोत्ते वाले रज्जु कडग डंडमती । संथारओ दुगं - झुसिरो अज्जुसिरो य । डंडपणगं - डंडए विदंडए लट्ठी विलट्ठी नालिया य । मत्तयतिगं - खेल - काइय-सण्णा ॥

[भा.१४१५] चम्पतिगं पट्टदुगं, नातव्वो मज्झिमो उवधि एसो ।

अज्जाण वारए पुण, मज्झमए होति अतिरित्ते ॥

चू- चम्पतिगं - पत्थरणं पाउरणं उवविसणं । अहवा - कत्ती तलिया वज्झा । पट्टदुगं-संथारोत्तरपट्टो य । अहवा - पल्लत्थिया सण्णाहणपट्टो य । अज्जाण वि एस चेव नवरं - उट्ठाहपच्छादणवारए अतिरित्ते भवति ॥ इदामिं उक्कोसो ।

[भा.१४१६] अक्खा संथारो य, एगमनेगंगिओ य उक्कोसो ।

पोत्थगपणगं फलगं, बितियपदे होति उक्कोसो ॥

चू- सभोसरण अक्खा । संथारुगो एगंगिओऽणेगंगिओ य । पोत्थगपणगं गंडी कच्छभी मुट्ठी छिवाडी य संपुडयं च । फलगं जत्थ पडिज्जति । मंगलफलहं वा जं बुट्ठवासिणो भणियं । एस उवग्गहिओ सबितियपदेण उक्कोसओ भणिओ ॥ इदानिं पडिलेहणा -

[भा.१४१७] पडिलेहणा तु तस्सा, कालमकाले सदोस-निद्दोसा ।

हीणतिरित्ता य तथा, उक्कम-कमतो य नायव्वा ॥

[भा.१४१८] पडिलेहण पप्फोडण, पमज्जणा चेव जा जहिं कमति ।

तिविहम्मि वि उवहिम्मि, तमहं वोच्छं समासेणं ॥

चू- चक्खुणा पडिलेहणा, अक्खोडगप्पदाणं पप्फोडणा, मुहपोत्तिय - रयहरण - गोच्छगेहिं

पमज्जणा । एताओ तिविहोपकरणे जहन्नमज्झिमुक्कोसे जा जत्थ संभवति तं समासतो भणामि ॥

[भा. १४१९] पडिलेहणा य पफोडणा य वत्थे कम्मंति दो भेया ।

पडिलेहण पाणिम्मि, पमज्जणा चेव नायव्वा ॥

चू- वत्थे पडिलेहण-पफोडणाओ दो भवंति । पाणि त्ति हत्थो, तत्थ पडिलेहण-पमज्जणाओ दो भवंति । अहणिवेडेति त्ति पफोडणा, सा अविधि त्ति काउं न भवति ॥

[भा. १४२०] पडिलेहणा पमज्जणा, पादम्मि कम्मंति दो वि एताओ ।

दंडगमादीसु तहा, दिय-रातो अओ परं वोच्छं ॥

[भा. १४२१] पडिलेहितम्मि पादे, के यी पफोडणं पि इच्छंति ।

गोच्छगकेसरियाहि य, वत्थेऽवि पमज्जणा नियमा ॥

चू- पाददंडगे आदिसद्दातो-पीढ-फलग-संधारग-सेज्जाए पडिलेहण-पमज्जणा दो भवंति । पाद-वत्थेसु पफोडणा प्रदर्शनार्थमाह । केति आयरिया भणंति- पडिलेहिए पादे जमंगुलीहिं आहम्मति सा पफोडणा । पादवत्थेसु गोच्छगपादकेसरियाहिं नियमा पमज्जणा संभवति, तत्केचिन्मतमित्यर्थः ॥

इदानि पडिलेहण-पमज्जण-पफोडणा दिवसतो का कत्थ संभवति त्ति भण्णति ।

[भा. १४२२] पडिलेहण पफोडण, पमज्जणा चेव दिवसतो होति ।

पफोडणा पमज्जण, रत्ति पडिलेहणा नत्थि ॥

चू- पादादिए उवकरणे जहासंभवं दिवसतो तिन्नि वि संभवंति । राओ य पफोडण पमज्जणा य दो संभवंति, पडिलेहणा न संभवति अचक्खुविसयाओ ॥

[भा. १४२३] पडिलेहणा पमज्जण, पायादीयाण दिवसओ होइ ।

रत्ति पमज्जणा पुण, भणिया पडिलेहणा नत्थी ॥

चू- पडिलेहण त्ति दारं गतं । इदानि “काले” त्ति दारं-

[भा. १४२४] सूरुग्गते जिणाण, पडिलेहणियाए आढवणकालो ।

थेराणऽनुग्गतम्भी, उवधिणा सो तुलेत्तव्वो ॥

चू- जिना इति जिनकप्पिया, तेसिं उग्गए सूरिए पडिलेहणाऽऽढवणकालो भवति । थेरा-गच्छवासी, तेसिं अनुग्गए सूरिए पडिलेहणा । सीसो पुच्छति - अनुग्गए सूरिए का वेला ? आयरिओ आह- उवधिणा सो तुलेत्तव्वो । तुलणा परिच्छेदः, जहा इमेहिं दसहिं अंगेहिं पडिलेहिएहिं सूरिओ उद्वेति तथा तं कालं तुलेति ॥

[भा. १४२५] मुहपोत्तिय-रयहरणे, कप्पतिग-णिसेज्ज-चोलपट्टे य ।

संधारुत्तरपट्टे य, पेक्खिते जधुग्गमे सुरे ॥

चू- मुहपोत्तिय रयहरणं, कप्पतिगं, दो निसेज्जाओ, चोलपट्टे, संधारुत्तरपट्टे अ । एतेसु “पेक्खिए” त्ति प्रत्युपेक्षितेसु सूर्य उदेति । अन्ने भणंति - एकारसमो दंडओ । सेसं वसहिमादि उदिते सुरिए य पडिलेहंति ततो सज्जायं पट्टवेंति ॥ इमो भाण-पडिलेहणकालो-

[भा. १४२६] चउभागवसेसाएष पढमाए पोरिसीए भाण-दुगं ।

पडिलेहणधारणता, भयिता चरिमाए निवक्खवणे ॥

चू- पढमपहचउभागावसेसा य चरिमत्ति भण्णति, तत्थ काले भाण - दुगं पडिलेहिज्जति । सो भत्तट्ठी इतरो वा । जति भत्तट्ठी तो अन्निक्खित्तेहिं घेव पढति सुणेति वा । अहाभत्तट्ठी तो निक्खिवति, एस भयणा । एस उदुबद्धे वासासु वा विही । अन्ने भणंति - वासासु दोवि निक्खिवंति । चरमपोरिसीए पुण ओगाहंतीए घेव पडिलेहेजनिक्खिवंति । ततो सेसोवकरणं, ततो सज्जायं पड्वेति ॥

[भा.१४२७] पढमचरमाहिं तु पोरिसीहि पडिलेहणाए कालेसो ।
तव्विवरीओ उ पुणो, नातव्वो होति तु अकालो ॥

चू- एस पढमचरमपोरिसीसु कालो । काले त्ति दारं गतं । तव्विवरीतो अकालो पडिलेहणाए । जति पुण अद्धापे वा अन्नेन वा वाघायकारणेण पढमाए न पडिलेहियं, ताहे अकाले वि जाव चउत्थी न उग्गाहेति ताव पडिलेहियव्वं । जति च पडिलिहियमेत्ते घेव चउत्थो ओगाहेति, तह वि पडिलेहियव्वं ॥ अकालेत्ति दारं गतं । इदानिं सदोसात्त दार-

[भा.१४२८] आरभडा सम्मद्दा, वज्जेतव्वा य मोसली ततिया ।
पप्फोडणा चउत्था, वक्खित्ता वेइया छद्दा ॥

चू- आरभडं-जहाभिहितविधाणतो विपरीयं । अहवा - तुरियं अन्नम्मि वा दरपडिलेहंति, अन्नं आढवेति । सम्महणावेण्यमज्झतो जत्थ वा निसण्णो बला कद्धिं पडिलेहेति । उट्टमुहो तिरियं वा कुट्टादिसु आमुसंतं पडिलेहेति मोसली । रेणुगुंडियं वा पप्फोडेति, पप्फोडणा विधिं खिवित्ता । अहवा - दूरत्थं वत्थं अन्नं भणाति - “खिवाहि आरतो जा पडिलेहेमि” ति विक्खित्तं । छद्दो वेतिया दोसो, ता य पंच - जानुवरि कोप्परा काउं पडिलेहेति, उट्टवेतिआ । एगजानुं दुबाहंतो काउं पडिलेहेति, एगतोवेतिता । दो वि जानू बाहंतो काउं पडिलेहेति, दुहितोवेतिता । जानू हेड्डाओ ट्टित्तैसु हत्थेसु पडिलेहेति, अहोवेइआ । दोण्ह वि ऊरुआण अंतटितासु बाहासु पडिलेहेति, अंतोवेइया ॥ अहवा इमे छद्दोसा-

[भा.१४२९] पसिढिल-पलंब-लोला, एगामोसा अनेगरुवधुणा ।
कुणति पमाणपमादं, संकियगणणोवगं कुज्जा ॥

चू- पसिढिलं गेण्हति । एगपासाओ पलंबं गेण्हति । महीए लोलंतं पडिलेहेति । “एगा मोस” ति तिभागे घेत्तुं अविच्छेदामोसेणताणेति जा बितियतिभागो । अनेगाणि रूवाणि जुगवं पडिलेहेति । अक्खोडगादिप्पमाणे प्पभायं करेति । जस्स जं संकियं भवति स गणंतो पडिलेहेति ॥

सदोसपडिलेहणाए इमं पच्छित्तं-

[भा.१४३०] मासो य भिण्णमासो, पणगं उककोस-मज्झिम-जहन्ने ।
दुप्पडिलेहित-दुपमज्जितम्मि उवधिम्मि पच्छित्तं ॥

चू- दुप्पडिलेहिए दुप्पमज्जिते दोसेहिं वा आरभडादिएहिं पडिलेहंतस्स उक्कोसे मासलहुं, मज्झिमे भिण्णमासो, जहन्ने पणगं ॥ सवोसत्ति दारं गतं । इदानिं निद्दोसे त्ति-

[भा.१४३१] उट्टं थिरं अतुरितं, सव्वंऽता वत्थ पुव्व पडिलेहे ।
तो बितियं पप्फोडे, ततियं च पुणो पमज्जेजा ॥

चू- उद्धमिति उक्कडओ निविद्धो, धिरमिति, दढं गेण्हति । अतुरितं परिसंधियं, सव्वं वत्थं अंतातो पढमं पडिलेहेति । ततो वित्तिया पप्फोडणा पउंजति, अक्खोडगा ददातीत्यर्थः, ततो ततिया पमज्जणा पउंजति ॥

[भा. १४३२] अनद्यावितं अवलियं, अनानुबंधी अमोसलिं चैव ।

छप्पुरिमा नवखोडा, पाणी पाण य पमज्जणं ॥

चू- नद्यणं सरीरे, वत्थे वा । सरीरे उक्कपणं, वत्थेवि विकारा करेति । न नद्यावियं अनद्यावियं । बलियं पि सरीरे वत्थे य, न वलियं अवलियं । निरंतरं अक्खोडपमज्जणा अकरणं अनानुबंधी । कट्ठादिसु अमोसली । तिरियद्धित्ते वत्थे तिनि दाउं अक्खोडा परावत्तेउं पुणो तिनि एते छप्पुरिमिति पुव्वं दायव्वं । ततो नव अक्खोडा पमज्जणंतरिआ दायव्वा । दाहिणहत्थकणिद्ध अनामियाहिं पढमतिभागमज्जे घेतुं, अनामिय-मज्झिमाहिं मज्झ-तिभागमज्जे घेतुं, परावत्तेउं पुणो तिनि एते छप्पुरिमिति पुव्वं दायव्वं । ततो नव अक्खोडा पमज्जणंतरिआ दायव्वा । दाहिणहत्थकणिद्ध-अनामियाहिं पढमतिभागमज्जे घेतुं, अनामिय-मज्झिमाहिं मज्झ-तिभागमज्जे घेतुं, पदेसिणीहिं ततियतिभागमज्जे घेतुं, अहो वामहत्थकरतलपसारियस्सोवरि अतुरियादयो अक्खोडगा तिनि पमज्जणातो ततियवारए पुणो तिनि । एवं नव अक्खोडा पमज्जणातो य ॥ निद्धोसेत्ति दारं गतं । इदानिं हीनातिरित्ते त्ति दारं-

[भा. १४३३] पडिलेहण-पप्फोडण, पमज्जणे वि य अहीनमतिरित्ता ।

उवधिम्मि य पुरिसेसु य, उक्कमकमतो य नातव्वा ॥

चू- पडिलेहण-पप्फोडण-पमज्जणा य एतातो अहीनमतिरित्ता कायव्वा । हीनातिरित्ते त्ति दारं गतं । उक्कमकमतो त्ति दारं - “उवधि - पुरिसेसु” । उवधिम्मि पच्चूसे पुव्वं मुहपोत्ती, ततो रयहरणं, ततो अंतो - निसिज्जा, ततो बाहिर - निसिज्जा, चोलपट्टो, कप्प, उत्तरपट्टं संथारपट्टं, दंडगो य । एस कमो अन्नहा उक्कमो । पुरिसेसु पुव्वं आयरियस्स, पच्छा परिण्णी, ततो गिलाण, सहादियाण । अन्नहा उक्कमो ॥ उक्कमे अपडिलेहणाए य पच्छित्तं-

[भा. १४३४] चाउम्मासुक्कोसे, मासियमज्जे य पंच य जहन्ने ।

तिविधिम्मि उवधिम्मि, तिविधा आरोवणा भणिता ॥

चू- उक्कोसे चाउम्मासो, मज्झिमे मासो, जहन्ने पनगं । तिविधे - जहन्नमज्झिमुक्कोसे ॥

[भा. १४३५] इत्तरिओ पुण उवधी, जहन्नओ मज्झिमो य नातव्वो ।

सुत्तणिवातो मज्झिमे तमपडिलेहेत्ते आणादी ॥

चू- इत्तरगहणातो जहन्नमज्झिमे सुत्तणिवातो । मज्झिमे तमपडिलेहंतस्स आणादिया य दोसा ॥ इमे संजमदोसा-

[भा. १४३६] घरसंताणग-पणगे, घरकोइलियादिपसवणं चैव ।

हित-नडुजाणणट्ठा, विच्छुय तह सेडुकारी य ॥

चू- घरसंताणगोत्ति अपेहिए लूतापुडगं संबज्झति । पणओ उल्ली अपेहिते भवति । गिहिकोइला पसवति । हियं नडुं वाऽसंभारियं भवति । गुम्हि विच्छुग - सप्पादिया पविंसंति । अप्पेहिते तेहिं

वि आयविराहणा भवति । सेडुयारिया, धन्नारिया गिहं करेजा । जम्हा एते दोसा तम्हा सव्वोवही दुसंझं पडिलेहियव्वो ॥ कारणे पुण अपेहंतो वि अदोसो । इमे य ते कारणा-

[भा. १४३७] असिवे ओमोयरिए गेलण्णाद्धानसंभमभये वा ।
तेणयपउरे सागारे संजमहेतुं व बितियपदं ॥

घू- असिवगहितो न तरति, तम्पडियरगा वा वाउलत्तणओ । ओमे पए छिय आरद्धा हिंडितं पडिलेहणाए नत्थि कालो । गिलाणो न तरति एगागी । अद्धाणे सत्थवसो न पेहे । अगनिमादि संभवा न पेहे । बोहिगादिभये वा । तेणयपउरे सारीवही य मा पस्सिहिंति, न पेहे कसिणोवहि ति । सागारिए न पेहेति, ३पावासगाण वा अग्गतो न पेहेति । संजमहेउं वा-महियाभिण्णवास-सचित्तरएसु बितिय-पदेण अपेहितो वि सुद्धो ॥

उद्देशकः-२ समाप्तः

मुनि दीपरत्नसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथ सूत्रे द्वितीय उद्देशकस्य
[भद्रबाहुस्वामिरचिता नियुक्तियुतं] संघवासगणि विरचितं भाष्यं
एवं जिनदासमहत्तर कृता घूर्णिः परिसमाप्ता ॥

उद्देशकः-३

घू- भणितो बितिओ । इदानिं ततिओ । तत्थ संबंधमाह-

[भा. १४३८] उवधी पडिलेहेत्ता, भिक्खग्गहणं तु तं कहिं कुजा ।
सट्टाणे अनोभट्टं, अघवा उवधी उ आहारो ॥

घू- उवहि ति पडिग्गहो, तं भिक्खावेलाए पेहेत्ता तत्थ भिक्खग्गहणं कायव्वं । तं पुण भिक्खग्गहणं कहिं कायव्वं ? सट्टाणे । अहवा - बितियजामे भिक्खावेला तत्थ चरिमाए पडिग्गहं पेहेत्ता भिक्खग्गहणं करेति । अहवा - चरिमाए पेहेत्ता भिक्खग्गहणं काहिंति, न निक्खिवंति । अत्थपोरिसिं काउं तत्थ भिक्खं हिंडंति । तं कहिं कुजा ? “सट्टाणे” ति सट्टाणं मूलवसहिगामो, घरं वा । “अनोहट्टं” अजाणियं । अहवा - कोंटलादिउवकरणविरहियं एस संबंधो । अहवा - उवही वुत्तो, इहं आहारो । द्वितीयोऽयं सम्बन्धः ॥

मू. (११८) जे भिक्खू आगंतारेसु वा आरामागारेसु वा गाहावतिकुलेसु वा परियावसहेसु वा, अन्नउत्थियं वा गारत्थियं वा असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा ओभासिय ओभासिय जायइ; जायंतं वा सातिज्जति ॥

घू- भिक्खू-पूर्ववत्, आगंतारो जत्थ आगारी आगंतु चिद्धंति तं आगंतागारं । गामपरिसट्टाणं ति वुत्तं भवति । आगंतुगाण वा कयं आगार आगंतागारं बयावासे ति । आरामे आगारं आरामा-गारं । गिहस्स पती गिहपती, तस्स कुल गिहपतिकुलं, अन्यगृहमित्यर्थः । गिहपज्जायं मोत्तुं पव्वज्जापरियाए ठिता तेसिं आवसहो परियावसहो । एतेसु ठाणेषु ठितं अन्नउत्थियं वा असणाइ ओभासति साइज्जति वा तस्स मासलहुं । एस सुत्तथो । इमा सुत्तफासिया-

[भा. १४३९] आगंतारादीसुं, असणादोभासती तु जो भिक्खू ।
सोआणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू-आगंतारादिसु गिहत्थमन्नतिथियं वा जो भिक्खू असमाती ओभासति सो पावति आणा - अणवत्थमिच्छत्त - विराधनं च ॥

[भा. १४४०] अगमेहि कतमगारं, आगंतू जत्थ चिद्धति अगारो ।
परिगमणं पज्जाओ, सो चरगादी तु नेगविधो ॥

चू-“अगमा” रुक्खा, तेहिं कतं अगारं । आगंतुं जत्थ चिद्धति अगारा तं आगंतगारं । परि-समंता गमणं गिहिभावगतेत्यर्थः । पज्जाओ पव्वज्जा, सो य चरग-परिव्वाय-सक्क-आजीवगमादिनेगविधो ॥

[भा. १४४१] भद्देतरा तु दोसा, हवेजज ओभासिते अ ठाणम्मि ।
अचियत्तोभावणता, पंते भद्दे इमे होति ॥

चू-अट्टाणठितोभासिते पंतभद्दोसा । पंतस्स अचियत्तं भवति, ओभावणं वा, अहो इमे-दमगपव्वइया जेण एगमेगं अट्टाणेसु असणादि ओभासंति, न वा एतेसिं कोइ भद्दे ति काउं देति ॥ इमे भद्द दोसा ।

[भा. १४४२] जध आतरोसे दीसइ, जध य विमग्गंति मं अठाणम्मि ।
दंतेंदिया तवस्सी, तो देमि णं भारितं कज्जं ॥

चू-जहा एयस्स साहुस्सातरो दीसति, जह य मं अट्टाण-द्वियं विमग्गंति । दंतेंदिया तवस्सी, तो देमि अहं एतेसिं नूनं ‘भारितं कज्जं’ आपक्कल्पमित्यर्थः ॥

[भा. १४४३] सद्धि गिही अन्नतिथी, करिज्ज ओभासिते तु ओ असंते ।
उग्गमदोसेगतंरं, खिप्पं से संजतट्टाए ॥

चू-अट्टाऽस्यास्तीति अट्टी, सो य गिही अन्नत्थिओ वा, ओभासिए समाणे से इति स गिही अन्नतिथिओ वा खिप्पं तुरियं सोलसण्हं उग्गमदोसाणं अन्नतरं करेज्जा संजयट्टाए ॥

[भा. १४४४] एवं खलु जिनकप्पे, गच्छे निक्कारणम्मि तह चेव ।
कप्पति य कारणम्मी, जतणा ओभासितुं गच्छे ॥

चू-एवं ता जिनकप्पे भणियं । गच्छवासिणो वि निक्कारणे । एवं चेव कारणजाते पुण कप्पति थेरकप्पियाणं ओभासिउं ॥ किं ते कारणा ? इमे-

[भा. १४४५] गेलण्ण-रायदुट्ठे, रोहगे-अट्टाणमंचिते ओमे ।
एतेहिं कारणेहिं, असती लंभम्मि ओभासे ॥

चू-गिलाणट्टा, रायदुट्ठे वा, रोहगे वा अंतो अफच्छंता, अंचित्ते वा अंचियणं नाम दात्र (उ)संधी तत्थ त(भ)वणीओ खंचि(ध)याओ न वा निप्फण्णं, निप्फण्णे वा न लब्भति । ओमं दुभिसं । एवं अंचिए ओमे दीर्घ-दुर्भिक्षमित्यर्थः । एतेहिं कारणेहिं अलब्भंते ओभासेज्जा ॥

[भा. १४४६] भिन्नं समतिकंतो, पुव्वं जति उण पणगपणगेहिं ।
तो मासिएसु पयतति, ओभासणमादिसू असट्ठो ॥

चू-इमा जयणा - पढमं पणणदोसेण गेणहति, पच्छा दस-पन्नरस-वीस-भिण्णमास-दोसेण य । एवं पणगभेदेहिं जाहे भिन्न समतिकंतो ताहे मासिअट्टाणेसु ओभासणादिसु जतति असट्ठो ॥
तत्थं ओभासणे इमा जयणा -

[भा.१४४७] तिगुणगतेहिं न दिट्ठो, नीया वुत्ता तु तस्स उ कहेह ।

पुट्ठाऽपुट्ठा चेते, तो करेति जं सुत्तपडिकुट्ठं ॥

चू- पढमं घरे ओभासिज्जति । अदिट्ठे एवं तयो वारा घरे गवेसियव्वो । तत्थ भज्जाति नीया वत्तव्वातस्स आगयस्स कहेज्जाह “साधूतव सगासं आगया कज्जेण” घरे अदिट्ठे पच्छा आगंतारादिसु दिट्ठस्स घरगमणाति सव्वं कहेउं, तेन वंदिते अवंदिते वा तेन य पुट्ठे अपुट्ठे वा जं सुत्ते पडिसिद्धं तं कुव्वंति ओभासंति इत्यर्थः ॥

मू. (११९) एवं अन्नउत्थिया वा गारत्थिया वा; ॥

मू. (१२०) अन्नउत्थिणी वा गारत्थिणी वा; ॥

मू. (१२१) अन्नउत्थिणीओ वा गारत्थिणीओ वा; असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा ओभासिय ओभासिय जायति, जायंतं वा सातिज्जति ॥

[भा.१४४८] पढमम्मी जो तु गमो, सुत्ते बितियम्मि होति सो चेव ।

ततिय-चउत्थे वि तहा, एगत्त-पुहुत्त-संजुत्ते ॥

चू- पढमे सुत्ते जो गमो बितिये वि पुरिसपोहत्तियसुतते सो चेव गमो, ततिय-चउत्थेसु वि इत्थिसुत्तेसु सो चेव गमो ॥

मू. (१२२) जे भिक्खू आगंतारेसु वा आरामागारेसु वा गाहावइकुलेसु वा परियावसहेसु वा कोउहल्लपडियाए पडियागयं समाणं-अन्नउत्थियं वा गारत्थियं वा ॥

मू. (१२३) अन्नउत्थिया वा गारत्थिया वा ॥

मू. (१२४) अन्नउत्थिणी वा गारत्थिणी वा ॥

मू. (१२५) अन्नउत्थिणीओ वा गारत्थिणीओ वा असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा ओभासिय ओभासिय जायति, जायंतं वा सातिज्जति ॥

चू- कोऊहल्ल-पडियाए कोऊहल्लप्रतिज्ञया, कोतुकुणेत्यर्थः । तमागतं जे असणाती ओभासति तस्स मासलहुं ।

[भा.१४४९] आगंतारागारेसुं, आरामागारे तथा गिहावसहे ।

पुव्वट्ठिताण पच्छा, एज्ज गिही अन्नत्थी वा ॥

चू- आगंताइसु साहू पुव्वट्ठिता पच्छा गिही अन्नउत्थी वा एज्ज ॥

- एएसि आगमनकारण-

[भा.१४५०] केयि अहाभावेणं, कोऊहल केइ वंदण-निमित्तं ।

पुच्छिस्सामो केयी, धम्मं दुविधं व घेच्छामो ॥

चू- केति अहापवत्तिभावेणं, केति कोऊएणं, केइ वंदनं-निमित्तं, केइ संसयं पुच्छिस्सामो, केति दुविधं धम्मं - साहुधम्मं सावगधम्मं वा घेच्छामो ॥

[भा.१४५१] एत्तो एगतरेणं, कारणजातेण आगतं संतं ।

जे भिक्खू ओभासति, असनादी तस्सिमे दोसा ॥

चू- तस्सिमे भद्द-पंतदोसा-

[भा.१४५२] आत-परोभावणता, अदिन्नदिन्ने व तस्स अचियत्तं ।

पुरिसोभावणदोसा, सविसेसतरा य इत्थीसु ॥

चू-अलद्धेअप्पणोओभावणा “सुद्धा न लभंति” ति । अदिन्ने परस्स ओभावणा “किवणो” ति [अ] दिन्ने वा अचियत्तं भवति । महयणमज्झे वा पणइतो “देमि” ति पच्छा अचियत्तं भवति दाउं । पुरिसे ओभावण दोसा एव केवला । इत्थिआसु ओभावणदोसा संकादोसा य, आय-परसमुत्था य दोसा ॥

[भा. १४५३] भद्दो उग्गमदोसे, करेज्ज पच्छण्ण अभिहडादीनि ।

पंतो पेलवगहणं, पुणरावत्तिं तथा दुविधं ॥

चू- भद्दो उग्गमेगतरदोसं कुज्ज, पच्छण्णाभिहडं पागडाभिहडं वा आणिज्ज । पंतो साहुसु पेलवगहणं करेज्ज - अहो इमे अदिन्नदाना जो आगच्छति तमोभासंति । साहु - सावगधम्मं वा पडिवज्जामि ति ओभासति । ओभासिओ दुरूढो पडियणित्तो ति जाहे सावगो होहामि ताहे न मुइहंति जइ पव्वज्जं गेच्छामि ति एगो विपरिणमति तो मूं, दोसु नवमं, तिसु चरिमं, सावगवतेसु चरिमं, जं च ते विपरिणया असंजमं काहंति तमावज्जंति । अहवा - निण्हएसु वच्चंति । जम्हा एते दोसा तम्हा न ओभासियव्वो ॥ आगओ एवं पच्छितं - परिहरियं, आणा अनुपालिया, अणवत्था मिच्छत्तं य परिहरियं । दुविहविराहणा परिहरिता । कारणे पुण ओभासति । इमे य कारणा-

[भा. १४५४] असिवे ओमोदरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।

अद्धाण रोहए वा, जतणा ओभासितुं कप्पे ॥

[भा. १४५५] तिगुणगतेहिं न दिट्ठो, नीया वुत्ता तु तस्स तु कहेह ।

पुड्ढाऽपुड्ढा व ततो, करेत्तिमं सुत्त-पडिकुट्ठं ॥

[भा. १४५६] एगत्ते जो तु गमो, नियमा पोहत्तियम्मि सो चेव ।

एगत्तातो दोसा, सविसेसतरा पुहुत्तम्मि ॥

चू- असिवे जता मासं पत्तो ताहे घरं गंतुं ओभासिज्जति । अदिट्ठे महिला से भण्णति - अक्खेज्जासि सावगस्स साधुणो दट्ठुमागता ते आसि । सो अविरइयसमीवे सोउं अहभावेन वा आगतो सव्वं से घरगमणं कहिज्जति, कारणं च से दीविज्जति, ततो जयणाए ओभासिज्जति । जइ सो भण्णति - घरं एज्जह, ताहे तेणेव समं गंतव्वं, मा अभिहडं काहि ति असुद्धं वा । एवं रायदुट्ठादिसु वि ॥ एगत्तियसुत्तातो पोहत्तिएसु सविसेसतरा दोसा-

[भा. १४५७] पुरिसाणं जो तु गमो, नियमा सो चेव होइ इत्थीसु ।

आहारे जो उ गमो, नियमा सो चेव उवधिम्मि ॥

चू- जो पुरिसाणं गमो दोसु सुत्तेसु, इत्थीण वि सो चेव दोसु सुत्तेसु वत्तव्वो । जो आहारे गमो सो चेव अविसेसिओ उवकरणे दट्ठव्वो ॥

मू. (१२६) जे भिक्खू आगंतारेसु वा आरामागारेसु वा गहावइकुलेसु वा परियावसहेसु वा अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा ॥

मू. (१२७) अन्नउत्थिएहि वा गारत्थिएहि वा ॥

मू. (१२८) अन्नउत्थिणी वा गारत्थिणी वा ॥

मू. (१२९) अन्नउत्थिणीहि वा गारत्थिणीहि वा असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा

अभिहंडं आहट्टुदिज्जमाणं पडिसेहेत्ता तमेव अनुवत्तिय अनुवत्तिय, परिद्विय परिवेद्विय, परिजविय परिजविय, ओभासिय ओभासिय जायइ, जायंतं वा सातिज्जति ॥

चू-आगंतागाराइसु ठियाण साहूणंअन्नतिथी गारत्थिओवा अभिहंडं आमुखेन हुतं, अभिहंतं, पारणादिसु कोइ सही सयमेव आहट्टु दलएज्ज । तं पडिसेहेत्ता “तमेव”त्ति तं दायारं, अनुवत्तिय त्ति सत्तपदाइं गंता, परिवेद्विय त्ति पुरतो पिड्डतो पासतो ठिच्चा, “परिजविय”त्ति परिजल्प्य, तुब्भेहिं एयं अहट्टा आणियं, मा तुब्भ अफलो परिस्समो भवति, मा वा अधितिं करेस्सह, तो गेण्हामो एवं ओभासंतस्स मासलहुं । सुद्धे वि असुद्धे । पुण जेण असुद्धं तमावज्जे ।

[भा.१४५८] आगंतागारेसुं आरामागारे तथा गिहावसहे ।

गिहि अन्नतिथिए वा, आणेज्जा अभिहंडं असनं ॥

[भा.१४५९] ओलग्गमणुवयणं, परिवेद्वण पासपुरउ ठातुं वा ।

परिजवणं पुण जंपइ, गेण्हामो मा तुमं रुस्स ।

चू-“अनुवयणं”त्ति ओलग्गिउं अनुव्रजितुं, परिवेद्वणं पुरतो पासओ ठाउं, परिजल्पनं परिजल्पः, इमं जंपइ - गेण्हामो, मा तुमं रुसिहिसि ॥

[भा.१४६०] तं पडिसेवेतूणं, दोच्चं अनुवत्तिय गेण्हती जो उ ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधणं पावे ॥

चू-तमाहडमेव पडिसेहेउं एकः प्रतिषेधः । द्वितीयो अनुवइ त्ति ओलग्गिउं अनुवज्जितुं ग्रहा जो एवं गेण्हति तस्स आणादी दोसा, भदुपंतदोसा य, आणाए भंगो, अणवत्था कत्ता, अन्नहा कारंतेण मिच्छत्तं जहनियं ॥ इमो संजमविराहणादोसो भदुपंतदोसो य-

[भा.१४६१] एतेण उवातेणं, गेण्हंती भदुओ करे पसंगं ।

अलियाभिरता माई, कवडायारा व ते पंतो ॥

चू-भद्वो चित्तेइ - एतेण उवाएण गेण्हंति, आहडे पुणो पसंगं करेति । पंतो पेलवगहणं करे, भणेज्ज-वा अलियं अनृतं तम्मि अभिरया अलियाभिरया, न गेण्हामो त्ति भणित्ता पच्छ गेण्हंति । मायाविणो तत्थ दसहीए न गेण्हंति, इह पडिणीयंतस्स गेण्हंति, कवडं कृतकाचारा, कवडेण सव्वं पव्वज्जं आयरंति, न एतेसिं कोइ सव्भावो अत्थि । अहवा -सव्भावेण माइकिरियाजुत्तो कवडायारमाती भण्णति, एवं पंतो वयति । जम्हा एते दोसा तम्हा न एवं घेत्तव्वं ॥

कारणे पुण गहणं कुव्वंति-

[भा.१४६२] असिवे ओमोयरिए रायदुद्धे भये व गेलण्णे ।

अद्धाण रोधए वा, जतणा पडिसेवणा गहणं ॥

चू-पडिसेहेउ जतणाए गेण्हंति ॥ का य जयणा ? इमा-

[भा.१४६३] जति सव्वे गीतत्था, गहणं तत्थेव होति तु अलंभे ।

मीसेसणुवा इत्तूणं, मा य पुणो तत्थ एहामो ॥

चू-जाहे पणगाइजयणाए मासलहुयं पत्तो ताहे जइ सव्वे साधू गीतत्था ताहे तत्थेव वसहीए गेण्हंति, पसंगणिवारमत्थं च भण्णति - अहं घरगयाणं चेव दिज्जति, न आणिज्जति । तानि भगंति - “अज्जेकं गेण्ह न पुणो आणेमो” ताहे घेप्पति । अलंभेति अप्पावेत्ता असीतमीसे पुण

तेसिं । अगीताण पुरतो पडिसेहेउं पच्छतो तस्स अनुवतिऊण भणाति - मा पुणो आणेह, तत्थेव अहे हिंडंता एहामो ॥ निमंतेज्ज - अहवा - जइ अन्नदोसवज्जितं भद्दपंतदोसा वा न भवति ताहे गेण्हति । इमं च भणाति-

[भा. १४६४] तथा दूराहडं एतं, आदरेण सुसंभितं ।

मुहवण्णो य ते आसी, विवण्णो तेन गेण्हिमो ॥

चू- तुमे दूराओ आनियं, आयरेण य प्राणीयं, वेसवाराइणा य संभियं कयं, तुज्झ पडिसेहिते मुहवण्णो विवण्णो आसि तेन गेण्हामो । एवं जयणाए गेण्हति । पसंगो निवारितो, अगीता य वंचिया, आहडप्रतिनिवृत्तभावात्मीकृतत्वात् । एवं इत्थियासु वि एवं पुहुत्त सुते वि ॥

मू. (१३०) जे भिक्खू गाहावति-कुलं पिंडवाय-पडियाए पविट्ठे पडियाइक्खिए समाणे दोच्चं तमेव कुलं अनुप्पविसति, अनुप्पविसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- पडियाइक्खिए त्ति प्रत्याख्यातः, अतिथ्यावित्ते त्ति भणियं भवति, दोच्चं पुनरपि तमेव प्रविसति, तस्स मासलहुं, आणाइणो य दोसा । निज्जुत्ती-

[भा. १४६५] जे भक्खू गिहवतिकुलं, अतिगते पिडवात-पडियाए ।

पच्चक्खित्ते समाणे, तं चेव कुलं पुणो पविसे ॥

चू- जेत्ति निदेसे, भिक्खू पूर्ववत्, गिहस्स पती गिहपती, तस्स कुलं गृहमित्यर्थः, अतिगतः- प्रविष्टः, पिंडपात-प्रतिज्ञया, पच्चक्खातो प्रतिषिद्ध, प्रत्याख्यानेन समः समाणे त्ति प्रत्याख्या- नेत्यर्थः । अहवा - समाणे त्ति पच्चक्खाउ होउ तमेव पुणो प्रविशे ॥

[भा. १४६६] सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तविराधनं तधा दुविधं ।

पावति जम्हा तेणं, पच्चक्खाते तु न प्विसे ॥

चू- दुविहा विराधना - आयसंजमे । जम्हा एते दोसा भावति तम्हा न तं पुणो कुलं पविसे ॥ अह पविसति इमे दोसा-

[भा. १४६७] दुपय-चतुप्पदनासे, हरणोद्दवणे य डहण खण्णे य ।

चारियकामी दोच्चादीएसु संका भवे तत्थ ॥

चू- तम्मि कुले दुप्पदा दुअक्खरिया त्ति, चउप्पद अश्चादि नट्टं हरितं वा, सो संकिज्जति । एवं उद्दविते य धरादि दाहे, खते य क्खए, चारिउ त्ति भंडिउ त्ति कामी उब्भामगो, ण्हुसादिआण वा दुइत्तणं करेइ एवं संकिते निस्संकिते वा जं तमावज्जे, साहुहिं घरं चारियं त्ति रायकुले कहेज्ज एव गेण्हणादयो दोसा ॥ कारणओ पुण दोच्चं पि पविसति-

[भा. १४६८] बित्थियपदमणाभोगे, अंचित-गेलण्ण-पगत-पाहुणए ।

रायदुट्ठे रोधग, अद्धाणे वा वि त्तिविकप्पे ॥

चू- अनाभोगेण दोच्चं पि पविसे तमणीओ खच्चियाओ जत्थ तं अंचियं दाउं संधिमादी दुर्भिक्षं वा गिलाणकारणेण वा भुज्जो पविसति; अन्नत्थ न लभति पगतं संखडी, भिक्खावेला पविट्ठस्स न देसकालो आसि, अपज्जते भुज्जो पविस त्ति एवं पाहुणगातिएसु वि, अद्धाणे वा वि । त्तिविकप्पे त्ति आदि मज्जे अवसाणे य । अहवा - गेलण्णादिएसु कज्जेसु एसणिज्जे अलब्भमाणे तिपरियल्ल विकप्पे पुणो तेस चेव गिण्णो दोच्चं वारं पविसति ॥

[भा. १४६९] एतं तं चेव घरं, अपुव्वघरसंकडेण वा मूढो ।
पुट्टो पुण सेसेसु, कहेति कज्जं अपुट्टो वा ॥

चू- अनाभोगपविट्टो गिहीण सुणेतं न भणति - एयं तं चेव घरं ति । अहवा - अपुव्वघरसंकडेण वा पविट्टो, भणाति - “एयं तं चेव घरं” ति । “सेसेसु” ति गिलाणादिसु कारणेसु गिहीसु पुच्छितो अपुच्छितो वा गिलाणट्टो वा दोच्चं पि आगत ति कज्जं कहेति ॥

[भा. १४७०] भावितकुलाणि पविसति, अदेसकालो व जेसु से आसी ।
सुण्णे पुणरागतेसू, भद्दगऽसुण्णं च जं आसी ॥

चू- अहवा - जे साहू साहूणीहिं पविसंतेहिं भाविता कुला न संकातिता दोसा भवंति, तेसु दोच्चं पि कारणे पविसति । अदेसकालो वि जेसु कुलेसु आसि पुणो तेसु देसकालेसु पविसति । जं वा भिक्खाकालेसु सुण्णं आसि तेसु पुणो पविसति । भद्दगकुलं वा असुण्णं जं आसि तत्थ केणइ कारणेण भिक्खा न दत्ता तं पुणो पविसति ॥

मू. (१३१) जे भिक्खू संखडि-पोयणाए असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- संखडि ति-आउआणि जम्मि जीवाण संखडिज्जति स संखडी । संखडिसामिणा अनुण्णातो तो तम्मि रसवतीए पविसित्ता ओअनात्ति पलोइउं भणाति - “इतो य इतो पयच्छहि” ति, एस पलोग्गपण । जो एवं गेण्हति असणाति तस्स मासलहुं ।

[भा. १४७१] आइण्णमणाइण्णा, दुविधा पुण संखडी समासेणं ।
जा सा तु अनाइण्णा, तीए विहाणा इमे होति ॥

चू- सा संखडी समासेण दुविधा - आइण्णा अनाइण्णा य । साधूण कप्पणिज्जा आइण्णा, इतरा अनाइण्णा, तीसे इमे विहाणा । तुसट्टोऽवधारणे ॥

[भा. १४७२] जावंतिया पगणिया, सखेत्ताखेत्त बाहिराऽऽइण्णं ।
अविसुद्धपंथगमणा, सपच्चवाता य भेदा य ॥

[भा. १४७३] आचंडाला पढमा, बितिया पासंड-जाति-णामेसु ।
सखेत्ते जा सकोसे, अक्खेत्ते पुढविमादीसु ॥

चू- पढमा ति जावंतिगा ताए सब्वेसिं तडियकप्पडिगाणं आचंडालेसु दिज्जति । “बितिय” ति पगणिता, प्रकर्षेण गण्या प्रगण्या, पासंडीणं चेव तेसिं पगणियाणं, दस ससरक्खा, दस शाक्या, दश परिब्राट्, दस-श्वेतपटा एवमादि । सखेत्ते जा सकोसं जोयणभंतरे, क्षेत्रावग्रहाभ्यन्तरेत्यर्थः । अखित्ते जा सचित्तपुढवीए, सचित्तवणस्सत्तिकायादिएसु वा ठिता ॥

एतासु चउसु वि इमं पच्छित्तं-

[भा. १४७४] जावंतिगाए लहुगा, चतुगुरु पगणीए लहुग सक्खेत्ते ।
मीसग सचित्त-ऽनंतर-परंपरे कायपच्छित्तं ॥

चू- जावंतियाए अत्थतो चउलहुं, सुत्तादेसतो मासलहुं । पगतियाए चउगुरु । सक्खित्ते संखडिगमणे चउलहुं, परित्तमीसेनंतरे मासलहुं, अनंतमीसे अनंतरे मासगुरुं । दोसु वि मीसेसु परंपरे लहुगुरु पणग, सचित्ते परित्तअनंतरे चउलहुं, परंपरे मासलहुं, अनंतरे एते चेव गुरुगा । एयं

कायपच्छित्तं ॥ “बाहिर” तिस्य व्याख्या-

[भा. १४७५] बहि वृद्धी अद्धजोयण, लहुगादी अद्धहिं भवे सपयं ।

चरगादी आइण्णा, चतुगुरु हत्थादि भंगो य ॥

चू- बहिखेत्तस्स जाव अद्धजोयणे चउलहुं, ततो परंपरवट्टिए अद्धजोयणे चउगुरुगं, दिवद्धजोयणे छलहुं, दुसु छगुरु, चउसु छेओ, अद्धसु जोयणेसु मूलं, भिक्खुणो सपदं । उवज्जायस्स चउगुरुगातो अद्धसु य अनवट्टो । आयरियस्स छल्लहुयातो अद्धसु चरिमं । अहवा - खेतबहि ति पढमं ठाणं, ततो परं अद्धजोयणवट्टीए अट्टेसु चउलहुगाति अट्टसु पदेसु । “सपतं” ति पारंचियं भवति । अहवा - खेतबहिअद्धद्धजोणवट्टीए चउलहुगादि चउसु जोयणेसु पारंचियं । अभिक्खेसेवाते अट्टसु सपदं पावति । आतिन्न ति अस्य व्याख्या - चरग-परिव्वायग-हडुसरक्खादिएहिं तडियकप्पडिएहिं य जा आइण्णा आकुला तं गच्छतो चउगुरु, तत्थ जतिजणसमद्देण हत्थपायपत्तादियाणं भंगो भवति । च सद्दाओउवकरण सेहातियाण अवहारो भवति ॥ अविमुद्धपह ति अस्य व्याख्या-

[भा. १४७६] कायेहऽविसुद्धपहा, सावत तेणेहि पच्चवाता तु ।

दंसणबंभे आता, तिविध अवाता बहि तहिं वा ॥

चू- संखडिं गच्छतो अंतरा काएहिं पुढवीआउवणस्सतितसातिएहिं पहो अदिसुद्धो-संसक्तेत्यर्थः । “संपच्चावाय” ति जत्थ पच्चवाओ अत्थि सा सपच्चवाता । ते य पच्चवाया अंतरा बहिं वा, सीहादिसावयतेणाहिमादिया । ते तु अनभिगयधम्मा तत्थ चरगादिएहिं वुग्गाहिज्जति, एस दंसणावातो । चरियादियाहिं अन्नाहिं वा इत्थीहिं मत्तप्रमत्ताहिं आतपरसमुत्थेहिं दोसेहिं बंभविराहणा, एस चरणावायो । आयावातो वुत्तो । एतेहिं तिविधा अवाया भवंति ॥ इमं पच्छित्तं-

[भा. १४७७] दंसणावाय लहुग, सेसावाएस चउगुरु होंति ।

जीवित-चरित्तभेदा, विसचरिगादीसु गुरुगा तु ॥

चू- दंसणावाये चउलहुं, सेसावाओ बंभावायो आयविराहणा य एतेसु चउगुरुं । इदानि “भेदा य” ति अस्य व्याख्या - जीवित पश्चार्धम् । तत्थ कताति पडिनीओ उवासागादि विसं गरं वा देज्ज, जीवितभेदो भवति । चरिगाओ अन्नतराओ वा कुलटाओ चरित्तभेतो हवेज्ज । जीवित-चरणभेदेसु चउगुरुगं चेव पच्छित्तं ॥

[भा. १४७८] एसमणाइण्णा खलु, तच्चिवरीता तु होति आइण्णा ।

आइण्णाए कोयी, भत्तेण पलोयणं कारे ॥

चू- एस जावंतियादिदोसदुट्ठा अनातिण्णा । जावंतियातिदोसविप्पमुक्का आइण्णा । कोइ सट्ठी आइण्णाए भणाति - तुब्भे पलोएह, जं एत्थ रुच्चति तं अच्छउ, सेसं मरुगादीआणं पयच्छामि ॥

[भा. १४७९] तं जो उ पलोएज्जा, गेण्हेज्जा आयइज्ज वा भिक्खू ।

सो आणा अनवत्थं, मिच्छत्त-विराधणं पावे ॥

चू- एवं भणितो जो तं पलोएज्ज गेण्हेज्ज वा, आदिएज्ज वा सो आणाभंगे वट्टति, अनवत्थं करेति, मिच्छत्तं जणयति । आयसंजमविराधनं च पावति ॥

पुर्वं पलोत्तिते गहिते वा इमे दोसा-

[भा.१४८०] पडिनीय विसक्खेवो, तत्थ व अन्नत्थ वा वि तन्निस्सा ।
मरुगादीण पओसो, अधिकरणुप्फोस वित्तवयो ॥

चू- साधुणा जं पलोइयं भत्तपाणगं तत्थ पडिनीओ उवासगादि विसं खिवेज्ज । साधुनीसाए वा पविट्ठो अन्नत्थ वा को ति विसं पक्खिवेज्जा । अच्छंते य ठवणादोसा, मरुगादयः संखडिसामियस्स पदुट्ठा भोतं नेच्छते, समणाण पुर्वं दत्तं उक्कोसं वा ठविय ति अगारदाहं वा करेज्ज, साहुं वा पदुट्ठो हणेज्ज, असुइएहिं वा छिकंति । उप्फोसेज्ज अहिगरणं भवति, सो वा सखडिसामिओ धीयारेसु अमुंजंतेसु संजयाणं पदुसेज्ज । रिक्को मे वित्तवयो जाओ होज्जति । अथवा - धिज्जाइयाणं दानं दाउं भंजावेइ, एताणट्ठा विनवओ अधिगो जाओ ति ॥

भवे कारणं जेण पलोएज्ज ।

[भा.१४८१] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।
अद्धाणरोधए वा, जतणाए पलोयणं कुज्जा ॥

[भा.१४८२] इमा जयणा - हत्थेण अदेसिते अनावडंतो मणो न मंतो य ।
दिस्सण्णतो मुहो भणति दोज्ज ने कज्जममुएणं ॥

चू- हत्थेण न दाएति, इमो इओ ति, अनावडंतो अनाभिडंतो उ फासणादोसपरिहरणत्थं (नउणतो प्र.) नतो अन्नतो मुहं पलोएत्तो सणियं भणाति “अमुणेण दहिमादिणा कज्जं होज्ज”, तं च गच्छुवग्गहकरं पणीयं पलिट्ठं पज्जत्तं दव्वं पलोएति ॥

मू. (१३२) जे भिक्खू गाहावइ-कुलं पिंडवाय-पडियाए अनुपविट्ठे समाणे परंति-घरंतराओ असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा अभिहडं आहट्टु दिज्जमाणं पडिग्गाहेति; पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- तिन्नि गिहाणि तिघरं, तिघरमेव अंतरं तिघरंतरं, किमुक्तं भवति गृहत्रयात् परत इत्यर्थः । अहवा - तिन्नि दो अंतरात् तृतीयअंतरात् परत इत्यर्थः । आयाए गृहीत्वा किंचित् असनाती अभिहडदोसेण जुत्तं आहट्टु साहुस्स देज्ज जो अनाइण्णं, तिघरंतरा परेणं आइण्णे वा अनुवउत्तो गेणहति तस्स मासलहुं । इमो निज्जुत्ति-वित्थरो-

[भा.१४८३] आइण्णमनाइण्णं, निसिहाभिहडं व नो निसीहं वा ।
निसीहाभिहडं ठप्पं, नो निसीहं तु वोच्छामि ॥

चू- आहडं दुविधं - आइण्णमनाइण्णं च । अनाइण्णं दुविधं-निसीहाभिहडं, नो निसीहाभिहडं च । निसीहं नाम अप्रकाशं, नो निसीहं नाम प्रकाशं । निसीहाभिहडं चिट्टउ ताव, नो निसीहं ताव वोच्छामि ॥

[भा.१४८४] सग्गाम-परग्गामे, घरंतरे नो घरंतरे चेव ।
तिघरंतरा परेणं, घरंतरं तं मुणेयव्वं ॥

चू- सग्गामाहडं दुविहं - घरंतरं, नो घरंतरं च । तिघरंतराओ परेणं जं तं घरंतरं भण्णति ॥

[भा.१४८५] बाडग-साहि-निवेसण, सग्गामे नो घरंतरं तिविहं ।
परगामे वि य दुविधं, जलथल नावाए जंघाए ॥

चू-वाडगाओ, साहितो, निवेसणातो - वाडगस्स पाडगेति संज्ञा, घरपंती साही भण्णति, महाघरस्स परिवारघरा निवेसणं भण्णति । जं परगामाहडं तं दुविहं - सदेसगामाओ, “इयरे” ति परदेसगामाओ वा । एवं दुविधं पि जलेण वा थलेण वा आणिज्जति । जं जलेण, तं नावा तारिमेण वा, जंघातारिमेण वा ॥ जं थलेण तं-

[भा. १४८६] भंडी बहिलग काए सीसेण चतुव्विधं थले होति ।

एक्केकं तं दुविधं, सपच्चवातेयरं चेव ॥

चू-“भंडी” गड्डी भण्णति । “बहिलगो” ति गोणातिपिड्डीए लग्गादिएसु आणिज्जति “काए” ति कावोडीसंकातिएण आणिज्जति, सिरेण वा, एयं चउव्विधं थलेण भवति । एवं जल - थलेसु दुविधं पिसपच्चवायं, “इतरं” वा अपच्चवायं । पच्चवाओ पुण जले गाहा-मगर-मच्छादि, थले चोर-सावत-वालातितो अनेगविहो ॥

[भा. १४८७] एतं सदेसाभिहडं, भणितं एमेव होति परदेसे ।

जल-थलमादी भेया, सपच्चवातेतरा नेया ॥

चू-परदेसाभिहडे वि जल - थलादिभेदा सपच्चवाया इतरा सव्वे भाणियव्वा ॥

एयं नो निसीहं भणियं । निसीहं भण्णति-

[भा. १४८८] एसेव गमो नियमा, निसीहाभिहडे वि होति नायव्वो ।

आइण्णं पि य दुविधं, देसे तह देसदेसे य ॥

चू-निसीहाभिहे वि एसेव गमो नेयव्वो । एयं सव्वं अनाइम्मं भणियं । इदानि आइण्णं तं दुविधं-देसे देसदेसे य । देसो हत्थसयं, तस्स संभवो परिभुज्जमाणीए दीहाए घंघसालाए, संखडीए वा परिएसणपंतीए । हत्थसता आरतो देसदेसो भण्णति ॥

[भा. १४८९] सुत्तनिवातो सगामाभिहडे तं तु गेण्हे जे भिक्खू ।

सो आणा अनवत्थं, मिच्छत्त-विराधणं पावे ॥

चू-सगामाभिहडे सुत्तणिवातो, सेसं कंठं ॥ अमाइण्णं पि कारणे गेण्हेज्जा, न दोसो-

[भा. १४९०] असिवे ओमोयरिए, रायदुड्ढे भये व गेलण्णे ।

अद्धाण रोधए वा, जतणा गहणं तु गीतत्थे ॥

चू-पनगपरिहाणी जयणाए जतिऊण जाहे मासियं पत्तो ताहे गेण्हति । गीयत्थ-गहणाता गीयत्थो तं गेण्हंतो वि संविग्गो भवति । अहवा - जयणं जाणति ति गीयत्थो गेण्हति स निद्वोसो । अगीयत्थे पुण नत्थि जयणा, तेन तस्स जहा तहा गेण्हतो सदोसतेत्यर्थः ॥

मू. (१३३) जे भिक्खू अप्पणो पाए आमज्जेज वा पमज्जेज वा, आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

चू-अप्पणो पाए आमज्जति एकसि, पमज्जति पुणो पुणो । अहवा हत्थेण आमज्जणं, रयहरणेण पमज्जणं । तस्स मासलहुं । इमा निज्जुत्ती-

[भा. १४९१] आइण्णमणाइण्णा, दुविहा पादे पमज्जणा होति ।

संसत्ते पंथे वा, भिक्ख-वियारे विहारे य ॥

चू-पुव्वद्धं कंठं । जा सा आइण्णा सा इमा - अनेगविहा, संसत्तो पादो आमज्जितव्वो, पंथे

वा अथंडिलातो थंडिलं, थंडिलाओ वा अथंडिलं, अथंडिलातो वा थंडिले विलक्खणे, सकायसल्ले ति काउं संकमंतो कण्हभोमातीसु पमज्जति, भिक्खातो वा पडिनियत्तो, वियारे ति सण्णाभूमीओ वा आगतो, विहारे ति सज्जायभूमीए, गामंतराओ वा कुल-गणादिसु कज्जेसु पडिआगओ पमज्जति मा उवकरणोवघातो भविस्सति ति ॥

[भा. १४९२] एसा आइण्णा खलु तव्विवरीता भवे अनाइण्णा ।
सुत्तमनाएण्णाइं, तं सेवंतम्मि आणादी ॥

चू- खलु अवधारणे, एवमातिकारणवतिरित्ता अनातिण्णा, सुत्तनिवातो अनाइण्णासुतं अनाइण्णपमज्जणं निसेवंतस्स आणादीया दोसा ॥ इमा संजमविराहणा-

[भा. १४९३] संघट्टणा तु वाते, सुहुमे यऽन्ने विराधए पाणे ।
बाउसदोसविभूसा, तम्हा न पमज्जए पादे ॥

चू- पमज्जणे वाता संघट्टिज्जति, अन्ने य पर्यंगादी सुहुमे बादरे वा विराहेति, बाउसदोसो आ बंभचरे अगुत्ती, तम्हा पादे न पमज्जते ॥

[भा. १४९४] वित्थियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जुव्वातखज्जमाणे वा ।
पुव्वं पमज्जिऊणं वीसामे कंडुएजा वा ॥

चू- अणप्पज्जो अनात्मवशः, खित्तचित्तादिएसु पमज्जणाइ करेज्ज । अप्पज्जो वा उव्वातो श्रान्तः सपमज्जितं विसामिज्जति, खज्जमाणो वा पादो पमज्जितं कंडुइज्जति । उक्तार्थं च पश्चार्धम् ।

मू. (१३४) जे भिक्खू अप्पणो पाए संवाहेज्ज वा पलिमहेज्ज वा, संवाहेतं वा पलिमहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- “सं” इति प्रशंसा । शोभना बाहा संबाहा । सा चउव्विहा-अट्ठिसुहाए, मंस-रोम-तया, सा गुरुमाइयाण वियाले संवाधा भवति । जो पुण अट्टरत्ते पच्छिमरत्ते वि दिवसतो वा अनेगसो संवाधेति सा परिमहा भण्णति ।

मू. (१३५) जे भिक्खू अप्पणो पाए तेलेण वा घएण वा वसा वा नवनीए वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा मक्खेतं वा मिलिंगेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३६) जे भिक्खू अप्पणो पाए लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा उल्लालेतं वा उव्वट्टेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३७) जे भिक्खू अप्पणो पाए सीयोदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पथोएज्ज वा, उच्छोलेतं वा पथोवतं वा सातिज्जति ॥

चू- सीतमुदगं सीतोदगं, “वियड”त्ति व्यपगतजीवं, उसिणमुदगं उसिणोदगं, तेन अप्पणो पादे एक्कसि उच्छोलणा, पुणो पुणो पथोवणा । एवं सव्वे सुत्ता उच्चारेयव्वा । अब्भंगो थोवेण, बहुणा मक्खणं । अहवा - एक्कसि बहुसो वा । कक्कादि प्रथमोद्देशक अंगादान गमेण नेयं ।

मू. (१३८) जे भिक्खू अप्पणो पाए फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेतं वा रएतं वा सातिज्जति ॥

चू- अलत्तरंगं पादेसु लाएउं पच्छा फुमति । तं जो रयति वा, फुमति वा । एतेसि पंचण्हं सुत्ताणं संगहगाहा-

[भा. १४९५] संबाहणा पधोवण कक्कदीणुव्वलण मक्खणं वा वि ।

फुमणं वा राइल्लं वा जो कुञ्जा अप्पणो पादे ॥

चू-संबाहणत्ति विस्सामणं, सीतोदगाइणा वधोवणं, कक्काइणा उव्वलणं, तेल्लाइणा मक्खणं, अलत्तगाइणा रंगणं, करेति तस्स आणाइया दोसा ॥

[भा. १४९६] एतेसिं पढमपदा, सइं तु वितिया तु बहुसो बहुणा वा ।

संबाहणा तु चतुधा, फूमंते लग्गते रागो ॥

चू- एतेसिं सुत्ताणं पढमपदा संबाहणादि सकृत् करणे द्रष्टव्या, वितियपदा परमद्दणात्ति बहुवारकरणे बहुणा वा करणे दृष्टव्या । संबाहणा चउव्विहा उक्ता । अलक्ककरंगो फुमिजंतो लग्गति ॥

[भा. १४९७] सो आणा अनवत्थं, मिच्छत्त-विराधणं तधा दुविधं ।

पावति जम्हा तम्हा, एते तु पदे विवज्जेज्जा ॥

चू- सव्वेसु जहासंभवं विराहणा भणियव्वा । गाढसंबाहणा चम्मं अवणेज्ज, अट्ठिभंगं वा करेज्ज । एवं उव्वलणे वि । पधोवणे एव चेव, उप्पलावणादि वणे वि दोसा य । अब्भंगे वि मच्छिगांति-संपातिम-वहो ॥

[भा. १४९८] आत्त-पर-मोहुदीरण, बाउसदोसा य सुत्तपरिहाणी ।

संपातिमाति घातो, विवज्जयो लोगपरिवायो ॥

चू- रंगे पधोवणात्तिसु य आय-पर-मोहोदीरणं करेति, बाउसदोसो (सा) य भवति (भवन्ति), सुत्तत्थाणं च परिहाणी भवति । साधुक्रियायाः साधोरपरस्य वा विपर्ययो विपरीतता भवति । साधु-श्रावक-मिथ्यादृष्टिलोके परिवादो “पदाभ्यङ्गकरणेन परिज्ञायते न साधुरिति” ॥

कारणतो करेज्ज-

[भा. १४९९] वितियपदं गेलण्णे, अद्धाणुव्वात्त - वय - वासासु ।

आदी पंचपदाऊ, मोह-तिगिच्छाए दोन्निंतरे ॥

चू गिलाणस्स अद्धाणे वा, “उव्वायस्स” वातेण वा गहियस्स, वासासु वा । “आइ”त्ति गिलाणपयं तम्मि संबाहाती पंचवि पया पउत्तव्वा । वेज्जोवदेसेण पायतलरोगिणो मगदंतियात्तिलेवेण अन्नेण वा रंगो कायव्वो । सेसेसु अद्धाणात्तिसु जहासंभवं । मोह-तिगिच्छाए रयणं फुमणं वा दो य कायव्वा । अहवा - संबाहातियाण पंचण्ह पदाणं आइल्ला चउरो पता गिलाणाइसु संभवन्ति । दो फुम्पण रयण पता मोहं-तिगिच्छाए संभवन्ति । चोदगाह - नणु फुमण - रयणे मोहवुद्धी भवति? आयरियाह - सात्तिसतोवदेसेण जस्स तथा कज्जंते य उवसमो भवति तस्स तथा कज्जति । किट्टिगात्ति आसेवणे वा । अद्धाणसंबाहणात्ति जहा संभवं । एवं वाते वि संबाह-रोय-अब्भंगणात्ति । वासासु वा कद्दमलित्ताण धोवणेत्ति । अंगुलिमंतरा य कुहिया, कोद्व-पलालधूमेण रज्जंति ॥

एवं कायाभिलावेण छ सुत्ता भाणियव्वा-

मू. (१३९) जे भिक्खू अप्पणो कायं आमज्जेज्ज वा पमज्जेज्ज वा, आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (१४०) जे भिक्खू अप्पणो कायं संबाहेज्ज वा पलिमद्देज्ज वा, संबाहेतं वा पलिमद्देतं वा

सातिञ्जति ॥

मू. (१४१) जे भिक्खू अप्पणो कायं संबाहेज्ज वा पलिमहेज्ज वा, संबाहेतं वा पलिमहेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१४२) जे भिक्खू अप्पणो कायं लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वहेज्ज वा, उल्लोलेंतं वा उव्वहेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१४३) जे भिक्खू अप्पणो कायंसीयोदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोवेंतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१४४) जे भिक्खू अप्पणो कायं फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेतं वा रएतं वा सातिञ्जति ॥

चू- एए छ सुत्ता पूर्ववत् । इमो अइदेसगाहत्थो-

[भा.१५००] पादेसुं जो तु गमो, नियमा कायम्मि होति स च्चेव ।

नायव्वो तु मतिमत्ता, पुव्वे अवरम्मि य पदम्मि ॥

चू- जो पायसुत्तेसु गमो कायसुत्तेसु वि छसु सो च्चेव दट्ठव्वो । केण नायव्वो ? मतिमत्ता । मतिरस्यास्तीति मतिमं । पुव्वं उस्सग्गपदं, अवरं अववातपदं ॥ एवं वणाभिलावेण ते च्चेव छ सुत्ता वत्तव्वा-

मू. (१४५) जे भिक्खू अप्पणो कायंसि वणं आमज्जेज्ज वा पमज्जेज्ज वा, आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१४६) जे भिक्खू अप्पणो कायंसि वणं संबाहेज्ज वा पलिमहेज्ज वा संबाहेतं वा पलिमहेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१४७) जे भिक्खू अप्पणो कायंसि वणं तेलेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा मिलिंगेज्ज वा, मक्खेज्जंतं वा मिलिंगेज्जंतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१४८) जे भिक्खू अप्पणो कायंसि वणं लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वहेज्ज वा उल्लोलेंतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१४९) जे भिक्खू अप्पणो कायंसि वणं सीयोदग-वियडेण वा, उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१५०) जे भिक्खू अप्पणो कायंसि वणं फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेतं वा रएतं वा सातिञ्जति ॥

[भा.१५०१] दुविधो कायम्मि वणो, तदुब्भवागंतुगो तु नातव्वो ।

तद्दोसो व तदुब्भवो, सत्थादागंतुओ भणिओ ॥

चू- कायव्वणो दुविधो - तत्थेव काये उब्भवो जस्स दोसो य तब्भवो, आगंतुएण सत्थातिणा कओ जो सो आगंतुगो । इमो तब्भवो तद्दोसो - कुड्डं, किडिमं, दट्ठं, विकिच्चिका, पामा, गंडातिया य । आगंतुगोसत्थेण खग्गातिणा, कंटगेण वा, खानूतो वा, सिरोवेवो वा, दीहेण वा, सुणह-डक्को वा ॥

[भा.१५०२] एतेसामण्णतरं, जो तु दणंमि सयं करे भिक्खू ।

पमज्जणमादी तु पदे, सो पावति आणभादीणि ॥

धू- एतेसिं अन्नतरे व्रणे जो पमज्जणातिपदे करेज्ज तस्स आणाती दोसा मासलहुं च पच्छित्तं।
सीस आह - वेयणद्देण किं कायव्वं ? आयरिय आह-

[भा. १५०३] नद्युप्पतितं दुक्खं, अभिभूतो वेयणाए तिव्वाए ।

अदीनो अव्वहितो, तं दुक्खं ऽहियासाए सम्मं ॥

धू- “नद्यु” ति ज्ञात्वा दुःखमुत्पन्नं, वेद्यत इति वेदना, तिव्वाए वेयणाए सव्वं सरीरं व्याप्तमित्यर्थः । न दीनो अदीनो पसन्नमनो स्वभावस्थ इत्यर्थः, न वा ओहयमनसंकम्पे । अहवा - हा माते ! हा पिते ! एवमादि न भासते । जो सो अदीनो न वेयणद्वो अप्पणो सिरोरुकुट्टणादि करेति । अहवा - न वेयणद्वो चिंतेति - “अप्पाणं मारेमि” ति तं दुक्खमुत्पन्नं सम्मं अहियासेयव्वं इत्यर्थः ।

कारणे पुण आमज्जणाति करेज्ज-

[भा. १५०४] अब्बोच्छित्तिनिमित्तं, जीयट्ठी वा समाहिहेतुं वा ।

पमज्जणमादी तु पदे, जयणाए समारे भिक्खू ॥

धू- सुत्तत्थाणं अवोच्छित्ति करिस्सामि, जीवितट्ठी वा जीवंतो संजमं करिस्सामो, चउत्थाइणा वा तवेण अप्पाणं भाविस्सामि, पान-दंसण-चरित्त-समाहि-साहणट्ठा वा । अहवा - समाहिमरणेण वा मरिस्सामि ति आमज्जणादिपदे जयणाए समायरेज्ज । जयणा जहा जीवोवघातो न भवतीत्यर्थः ।

मू. (१५१) जे भिक्खू अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थ-जाएणं अच्छिंदेज्ज वा विच्छिंदेज्ज वा अच्छिंदंतं वा विच्छिंदंतं वा सातिज्जति ।

धू- गच्छती ति गंडं, तं च गंडमाला, जं च अन्नं पिलगं तु पादगतं गंडं “अरतितं वा” अरतितो जंन पद्यति, असी अरिसा ता य अहिइणाणे नासाते व्रणेसु वा भवति । पिलिगा (पिलगा) सियसिला, भगंदरं अप्पन्नतो अधिइणाणे क्षतं किमियजालसंपन्नं भवति । बहुसत्थसंभवे अन्नतरेण तिक्खं स (अ) हिनाधारं जातमिति प्रकारप्रदर्शनार्थम् । एकसि ईषद् वा आच्छिदणं, बहुवारं सुद्धु वा छिंदणं विच्छिंदणं ।

[भा. १५०५] गंडं च अरतियंसि, विग्गलं च भगंदलं च कायंसि ।

सत्थणं ऽन्नतरेणं, जो तं अच्छिदए भिक्खू ॥ गतार्था ।

मू. (१५२) जे भिक्खू अप्पणो कायंसि वा गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थ-जाएणं अच्छिदिता विच्छिदिता पूयं वा सोणियं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा, नीहरंतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

धू- पुच्चं सुत्तं सव्वं उच्चारेऊण इमे अइरित्ता आलावगा । “पूयं वा” पक्कं सोणियं पुत्तं भण्णति । रुहिरं सभावत्थं सोणियं भण्णति । नीहरति नाम निग्गलति । अवसेसाववया फेडणं विसोहणं भण्णति ।

मू. (१५३) जे भिक्खू अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं

वा अत्रतरेणं तिक्वेणं सत्य-जाएणं अछिंदिता विच्छिंदिता नीहरिता विसोहेता सीओदग-
वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोवेज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोवेंतं वा
सातिज्जति ॥

चू- जे भिक्खू दो वि पुच्चं सुत्तालावगे भणिओ । इमे तइयसुत्तालावगा सीयोदगवियड-
गतार्थम् ।

मू. (१५४) जे भिक्खू अप्पणोकायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा
अन्नयरेणं तिक्वेणं सत्य-जाएणं अछिंदिता विच्छिंदिता नीहरिता विसोहेता उच्छोलिता पधोइत्ता
अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिपेज्ज वा विलिपेज्ज वा आलिपंतं वा विलिपंतं वा सातिज्जति ॥

चू- जे भिक्खू तिण्हं पि सुत्ताणं आलावए वोत्तुं चउत्थसुत्ताइरिता इमे आलावगा बहु
आलेवसंभवं । अन्नतरगहणं । आलिप्यते अनेनेति आलेपः जातगहणं प्रकारप्रदर्शनार्थं । सो
आलेवो तिविधो-वेदन पसमकारी, पाककारी, पुतादि नीहरणकारी ।

मू. (१५५) जे भिक्खू अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा
अन्नयरेणं तिक्वेणं सत्य-जाएणं अछिंदिता विच्छिंदिता नीहरिता विसोहेता पधोइत्ता विलिपित्ता
तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा अब्भंगेज्ज वा मक्खेज्ज वा अब्भंगेंतं वा मक्खेंतं वा
सातिज्जति ॥

चू- जे भिक्खू अप्पणो कायंसि गंडं वा इत्यादि चउरो वि सुत्तालावगे वोत्तु इमे पंचमसुत्तारिता
आलावगा तेल्लेण वा गतार्थम् ।

मू. (१५६) जे भिक्खू अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं
वा अन्नयरेणं तिक्वेणं सत्य-जाएणं अछिंदिता विच्छिंदिता नीहरिता विसोहेता पधोइत्ता
विलिपित्ता मक्खेत्ता अन्नयरेणं धूवणजाएणं धुवेज्ज वा पधूवेज्ज वा, धूवेंतं वा पधूवेंतं वा
सातिज्जति ॥

चू- एतेसि इमा संगहणि - गाहा -

[भा. १५०६] नीणेज्ज पूय-रुधिरं, तु उच्छोले सीत-वियड-उसिणेणं ।

लेवेण व आलिपति, मक्खे धूवे व आणादी ॥

चू- नीणेज्ज पूयाती ततो उच्छोलेति, ततो आलिपति, ततो मक्खेति, ततो धूवेति । एवं जो
करेति सो आणातिदोसे पावति । आयविराहणा मुच्छाती भवति । सजमे आउच्चयाति
विराधना । एवं ता जिनकप्पे, गच्छवासीण वि निक्करणे एवं चेव । जतो भण्णति-

[भा. १५०७] निक्करणे न कप्पति, गंडादीएसु छेअ-धुवणादी ।

आसज्ज कारमं पुण, सो चेव गमो हवति तत्थ ॥

चू- पुव्वखं कंठं । कारणे पुण आसज्ज, एसेव कमो - सत्थादिणा अ छिंदति, जइ न पन्नपइ
तो पूयाति नीहारेति । एवं अप्पण्यंते उत्तरोत्तरपयकरणं ॥

[भा. १५०८] नच्चुप्पति तं दुक्खं, अभिभूतो वेयणाए तिच्चाए ।

अदीनो अव्वहितो तं दुक्खं ऽहियासए सम्मं ॥

[भा. १५०९] अब्बोच्छित्ति-निमित्तं, जीतट्टीए समाहिहेतुं वा ।

पमज्जणमादी तु पदे, जयणाए समायरे भिक्खू ॥ पूर्ववत् ॥

मू. (१५७) जे भिक्खू अप्पणो पालु-किमियं वा कुच्छि-किमियं वा, अंगुलीए निवेसिय निवेसिय नीहरति, नीहरंतं वा सातिज्जति ॥

चू- पालु अपानं, तम्मि किमिया समुच्छंति । कुक्खीए किमिया कुक्खि-किमिया, ते य जूआ भवति । ते जति सन्नं वोसिरिउ अपाणब्भंतरे थक्केअंतो ते पालुकिमिये अंगुलीए निवेसिय प्रवेश्य पुणो पुणो नीहरति परित्यजतीत्यर्थः । इमा निज्जुत्ती-

[भा. १५१०] गंडादिएसु किमिए, पालु-किमिते च कुच्छि-किमिते वा ।

जो भिक्खू नीहरती, सो पावति आणमादीणि ।

चू- गंडादिएसु व्रणेसु पालुओ वा, कुच्छि-किमिए वा, जो भिक्खू नीहरति सो आणातिदोसे पावति । नीहरमकप्पोवदरिसणत्थं भन्नति-

[भा. १५११] निक्कारणे सकारणे, अविधि विधी कट्टमादिगा अविधी ।

अंगुलमादी तु विधी, कारणे अविधीए सुत्तं तु ॥

चू- निक्कारणे अविधीए, कारणे विधीए । कट्टमादिएहिं जति नीहरति तो अविधी, अंगुलमादिएहिं विधी भवति । ततियभंगे सुत्तं, चरिमे सुद्धो । दोसु आइल्लेसु चउलहुं । उस्सग्गेणं विधीए अविधीए वा न नीहरियव्वा । तेसु विराहिज्जतेसु संजमविराधना, एते आयविराहणा, तत्थ गिलाणादि आरोवणा तम्हा अहियासेयव्वं ॥

[भा. १५१२] नच्चुप्पइ तं दुक्खं, अभिभूतो वेदनाए तिब्बाए ।

अदीनो अब्वहितो, तं दुक्खं ऽधियासए सम्मं ॥

[भा. १५१३] अब्बोच्छित्ति-निमित्तं, जीतट्टीए समाधिहेतुं वा ।

गंडादीसु किमिए, जतणाए नीहरे भिक्खू ॥

चू- तेसिं नीहरणे का जयणा ? पउमे वा, अल्लचम्मे वा । सेसं पूर्ववत् ॥

मू. (१५८) जे भिक्खू अप्पणो दीहाओ नह-सिहाओ कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१५९) जे भिक्खू अप्पणो दीहाइं जंघ-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६०) जे भिक्खू अप्पणो दीहाइं कक्ख-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६१) जे भिक्खू अप्पणो दीहाइं मंसु-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६२) जे भिक्खू अप्पणो दीहाइ वत्थि-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६३) जे भिक्खू अप्पणो दीहाइं चक्खु-रोमाइं कप्पेज्ज वा, संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा

संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६४) जे भिक्खू अप्पणो दंते आघंसेज्ज वा पघंसेज्ज वा, आघंसंतं वा पघंसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६५) जे भिक्खू अप्पणो दंते उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६६) जे भिक्खू अप्पणो दंते फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेंतं वा रएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६७) जे भिक्खू अप्पणो उट्ठे आमजेज्ज वा पमजेज्ज वा, आमजंतं वा पमजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६८) जे भिक्खू अप्पणो उट्ठे संबाहेज्ज वा पलिमहेज्ज वा, संबाहेतं वा पलिमहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६९) जे भिक्खू अप्पणो उट्ठे तेलेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा मिलिगेज्ज वा, मक्खेंतं वा मिलिंगेंतं वा सातिज्जति वा उव्वट्ठेज्ज वा, उल्लोलेंतं वा उव्वट्ठेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१७०) जे भिक्खू अप्पणो उट्ठे लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्ठेज्ज वा, उल्लोलेंतं वा उव्वट्ठेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१७१) जे भिक्खू अप्पणो उट्ठे सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोवेज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१७२) जे भिक्खू अप्पणो उट्ठे फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेंतं वा रयंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१७३) जे भिक्खू अप्पणो दीहाइं उत्तरोट्ठ-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१७४) जे भिक्खू अप्पणो दीहाइं अच्छि-पत्ताइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१७५) जे भिक्खू अप्पणो अच्छीणि आमजेज्ज पमजेज्ज वा, आमजंतं वा पमजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१७६) जे भिक्खू अप्पणो अच्छीणि संबाहेज्ज वा पलिमहेज्ज वा संबाहेतं वा पलिमहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१७७) जे भिक्खू अप्पणो अच्छीणि तेलेण वा घएण वा वसाए वा नवणीएण वा मक्खेज्ज वा मिलिगेज्ज वा, मक्खेंतं वा मिलिंगेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१७८) जे भिक्खू अप्पणो अच्छीणि लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्ठेज्ज वा, उल्लोलेंतं वा उव्वट्ठेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१७९) जे भिक्खू अप्पणो अच्छीणि सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१८०) जे भिक्खू अप्पणो अच्छीणि फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेंतं वा रएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१८१) जे भिक्खू अप्पणो दीहाइं भुमग-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा

संठवेतं वा सातिञ्जिति ॥

मू. (१८२) जे भिक्खू अप्पणो दीहाइं पास-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज व, कप्पेत्तं वा संठवेत्तं वा सातिञ्जिति ॥ [जे भिक्खू अप्पणो दीहाइं केसाइं कप्पेज वा संठवेज्ज वा, कप्पेत्तं वा संठवेत्तं वा सातिञ्जिति]

चू- जे भिक्खू दीहाओ अप्पणो नहा इत्यादि-जाव-अप्पणो दीहे केसे कप्पेइ इत्यादि छवीसं सुत्तं उच्चारयेव्वा, सुत्तत्थो निञ्जुत्ती य लाघवत्थं जुगवं वक्खाणिञ्जिति -

[भा. १५१४] जे भिखु नह-सिहाओ, कप्पेज्जा अधव संठवेज्जा वा ।

दीहं च रोमराई, मंसू केसूत्तरोडुंवा ॥

चू- नहारणं सिहा नहसिहा, नखाग्रा इत्यर्थः । कप्पयति छिनत्ति, संठवेति तीक्ष्णे करोति, चंद्रार्धं सुकतुंडे वा रोति । रोमराती पोड्डे भवति, ते दीह कप्पेति, सुविहत्ते अधोमुहे ओ (उ) लिहति । मंसुचिबुके, जंघा, गुह्यदेसे वा, छिंदति, संठवेति वा । केसे त्ति सिरजे, ते छिदति संठवेति वा । उत्तरोड्डे रोमा दाढियाओ वा, ता छिंदति संठवेति वा ॥

[भा. १५१५] भमुहाओ दंतसोधण, अच्छीण पमज्जन्नाइगाइ वा ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधणं पावे ॥

चू- एवं नासिगा-भमुग-रोमेवि । दंतेसु अंगुलीए सकृदामज्जणं, पुणो पुणो पमज्जणं । दंतधोवणं दंतकट्टं, अचित्ते सुत्तं । तेन एक्कदिणं आधंसणं, दिने दिने पघंसणं । दंते फूमति रयति वा पादसूत्रवत् ।

अच्छीणि वा आमज्जति नाम अक्खिपत्तरोमे संठवेति, पुणो पुणो करेत्तस्स पमज्जणा । अहवा - बीयकणुगादीणं सकृत् अवणयणे आमज्जणा, पुणो पुणो पमज्जणा । आदिसद्दातो जे अच्छीणि पधोवति । उसिणाइणा पउंछति नाम अज्जणेणं अजेति । अच्छीणि फुमणरयणा पूर्व-वत् । विसेसो कणुगादिसु फुमणं संभवति । एवं करेत्तस्स आणातिविराहाणातिया दोसा ॥

[भा. १५१६] आमज्जणा पमज्जणं, सइ असइ धोवणं तु नेगविधं ।

चीपादीण पमज्जण, फुमणपसंतं जणे रागो ॥

चू- उक्तार्थाः । पसयमिति पसती, चुलुगो भन्नति, दव्वसंभारकयां पाणीयं । तं चुलुगे छेदुं, तत्थ निवुडुं अचिंछ धरेति, ततो उच्छुडुं फुमति रागो लग्गति, अज्जियं वा फुमति रागो लग्गति । अहवा - पसयमिति दोहिं तिहिं वा नावापूरेहिं अचिंछ धोवति, तोत अज्जति, ततो फुमतिरागो लग्गति ॥ इमे दोसा -

[भा. १५१७] आत-पर-मोहुदीरण, बाउसदोसा य सुत्तपरिहाणी ।

संपातिमातिघातो, विवज्जते लोगपरिवाओ ॥

चू. पूर्ववत् ॥

[भा. १५१८] बितियपदं सामन्नं, सब्वेसु पदेसु होज्ज ऽनाभोगो ।

मोह-तिगिच्छाए पुण, एतो विसेसियं वोच्छं ॥

चू- नहसिहातितो सब्वे सुत्तपडिसिद्धे अत्थे अनाभोगतो करेज्ज, मोह-तिगिच्छाए वा करेज्ज । अतो परं तेरसपयाण पइ अवसेसियं बितियपदं भन्नति ॥

[भा. १५१९] चंकमणमावडणे, लेवो देह-खत असुइ नक्खेसु ।

वण-गंड-रतिअंसिय, भगंदलादीसु रोमाइं ॥

चू- चंकमतो पायणहा उपल-खाणुगादिसु अफ्फिंडति । पिडलोमो वा भजति । हत्थनहा वा भायणे लेवं विनासेंति । देहं सरीरं, तत्थ खयं करेज्ज । ताहे लोगो भणेज्ज-एस कामी, अविरयाए से नहपया दिन्न ति । एयदोसपरिहरणत्थं छिंदंतो सुद्धो । संठवणं क्रमतादिणा घसति ।

लोगो य भणति - दीहणहंतरे सन्ना चिड्ढति ति असुइणो एते । अवि य पायणहेसु दीहेसु अंतरंतरे रेणू चिड्ढति, तीए चक्खु उवहम्मति । व्रण-गंड-अरइयंसि-भगंदरादिसु रोमा वघायं करेति, लेवं वा अंतरेति, अतो छिदति संठवेति वा ॥

[भा. १५२०] दंतामय दंतेसु, नयणाणं आमया तु नायणेसु ।

मुमया अच्छि-निमित्तं, केसा पुण पव्वयंतस्स ॥

चू- दंतेसु दंतामयो दंतरोगो, तत्थ दंतवणातिणा आधसंति । एवं नयणामये वि नयणे घोवति, रयति, फुमति वा । भमुगरोमवा अतिदीहा, अइमहल्लत्तणेण य अच्छीसु पडंते छिंदति संठवेति वा । पव्वयंतस्स अतिदीहा केसा, लोओ काउं न सक्केति, सिररोगिणो वा केसे कप्पिज्जंति ।

मू. (१८३) जे भिक्खू अप्पणो अच्छिमलं वा कन्नमलं वा दंतमलं वा नहमलं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा, नीहरेंतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- जे भिक्खू अच्छिमलं वा इत्यादि अच्छिमलो दूसिकादि । कन्नमलो कन्नगूधा (ला) ति । दंतकिणो दंतमलो । नहमलो नहविद्धरेणू । नीहरति अवनेति, असेस विसोहणं ।

मू. (१८४) जे भिक्खू अप्पणो कायाओ सेयं वा जल्लं वा पंकं वा मलं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा, नीहरेंतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- सेयो प्रस्वेदः स्वत्थः मले थिग्गलं जल्लो भणति । एस एव प्रस्वेद उल्लिततो पंको भन्नति, अनो वा जो कद्दमो लग्गो । मलो पुण उत्तरमाणो, अच्छो रेणू वा । सकृत् उवट्टणं, पुणो पुणो पव्वट्टणं कक्काइणा वा ।

[भा. १५२१] सेयं वा जल्लं वा, जे भिक्खू निहरेज्ज कायातो ।

कन्न-अच्छि-दंत-नह-मल, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- पढमसुत्तत्थो पुव्वद्धेण, बितियसुत्तत्थो पच्छद्धेण । आणादिया दोसा, आयविराहणा, पमत्तं देवता छलेज्ज, अप्परुतीए वा बाउसदोसा भवंति । सुत्तत्थेसु य पलिमंथो ॥

[भा. १५२२] जल्लो तु होति कमढं, मलो तु हत्थादि घट्ठितो सडति ।

पंको पुण सेउल्लो, चिक्कलो वा वि जो लग्गो ॥

चू- खरंटो उ जो मलो तं कमढं भन्नति । सेसं कंठं ॥

[भा. १५२३] बितियपदमणप्पज्जे, नयणवणे ओस धामए चेव ।

मोह-तिगिच्छाए पुण, नीहरमाणो नतिक्रमति ॥

चू- अणप्पज्जो खित्तचित्तादि, सव्वे उव्वट्टणादि अववाय पदे करेज्ज । नयणे वा दूसिओ, बद्धो अच्छोरिण वा किंचि अच्छीओ उद्धरियव्वं । सरीरे वा धूणो, तस्स अब्भासे मलादि

फेडिञ्जति, मा तेन वणो दज्झिहिति ।

अहवा - कच्छू दहू किडभं अन्नो वा कोति आमयो, स ओसहेहिं उव्वट्टिञ्जति । मोह-
तिगिच्छए वा, पुणो विसेसणे अन्नहा मोहो नोवसमति त्ति एवं विसेसेइत्ति । एवं करेत्तो धम्ममेरं
आणं वा नातिकम्मति ॥

मू. (१८५) जे भिक्खू गामाणुगामं दूइज्जमाणे अप्पणो सीसदुवारियं करेति, करेत्तं वा
सातिञ्जति ॥

चू- मासकप्पो जत्थ कतो ततो जं गम्मइ तं गामाणुगामं । एत्थ अनुसद्धो पच्छाभावे ।

अथवा - गच्छतो अग्गतो अनुकूलो गामो गामानुगामो । दोसु सिसिर-गिन्हेसु रीइज्जति
दूइज्जति, दोसु वा पदेसु रीइज्जति । सीसस्स आवरणं सीस दुवारं । अहवा - सीसस्स एगं दुवारं
सीसदुवारिया । अप्पणो अप्पणा जो करेति तस्स मासलहं ।

[भा. १५२४] भिक्ख-वियार-विहारे, दूतिञ्जतो व गामनुगामिं ।

सीसदुवारं भिक्खू, जो कुञ्जा आणमादीणि ॥

चू- भिक्खं हिंडंतो वियारं सन्नभूमिं गच्छंतो, एएसु जो सीसदुवारियं करेति सो आणातिदोसे
भवति । सीसदुवारियाए उवकरणभोगविवद्यासो । विवद्यासभोगे इमे पगारा पच्छित्तं च ॥

[भा. १५२५] खंधे दुवार संजति, गरुलऽद्धंसो य पट्ट लिंगदुवे ।

लहुओ लहुओ लहुया, तिसु चउगुरु दोसु मूलं तु ॥

चू- चउफलं मोक्कलं वा खंधे करेति, दुवार इति सीसदुवारिया करेति, दो वि बाहाओ
छाएंतो तंजतिपाउरणेण पाउणति, एगतो दुहतो वा कप्पअंमला खंधारोविया गरुलपक्खं पाउणति,
अद्धंसो उत्तरासंगो, पट्ट इति चोलपट्टं बंधति, लिंगदुगं - गिहीलिंगं अन्नउत्थियलिंगं वा करेइ ।
एतेसु जहासंखं इमं पच्छित्तं - लहुगो वा पच्छद्धं । अकारणे भोगविवद्यासं करेत्तस्स एयं
पच्छित्तं ।

अहवा -

[भा. १५२६] परिभोगविवद्यासो, लिंगविवेगे य छत्तए न तिविधे ।

गिहिपंत-तक्करेसु य, पच्चावाता भवे दुविहा ॥

चू- सीसदुवारे परिभोगविवद्यासो भवति । उवकरणनिष्फन्नं साहुलिंगविवेगो भवति ।
छत्तयकरणं च भवति । गिहिपंता साहुभद्दगा जे तक्करा गिहि त्ति काउं मुसंति । इहलोइय-परोइया
दुविधा पच्चावाया भवंति ।

अहवा - आय - संजमविराहणा । गिहि-पंतं-तक्करेहिं आहम्मति आयविराणा । विवद्यासभोगे
संजमविराधना ॥

छत्तए तिविधे त्ति-

[भा. १५२७] चउफल पोत्ति सीसे, बहु पाउरणं तु बित्तियं छत्तं ।

हत्युक्खित्तं वत्थं, तत्तियं छत्तं च पिंछादी ॥

चू- चउफलं कप्पं सिरं करेति । बहुपाउरणं नाम अंगुट्ठिं करेति, एयं बित्तियं छत्तं ।
हत्युक्खित्तदंडए वा काउं घरेति, तइअयं छत्तयं । अहवा - दो पुच्चुत्ता, तत्तियं पिच्छातिछत्तयं
घरेति । जम्हा एते दोसा तम्हा नो सीसदुवारियं करे ॥ कारणे करेज्ज वि-

[भा.१५२८] वितियपदं गेलन्ने, असहू सागारसेधमादीसु ।

अद्धाणे तेणेसु य, संजत-पंतेसु जतणाए ॥

चू- गिलाणो उण्हं वा सहति । कन्ना वा से तस्स भरञ्जति । रायाति दिक्खितो वा असहू धारयति । सहस्स वा सागारियं ति काउं अंगुट्ठिं करोति । आदिसद्दातो असेहो वि पडिनीयस्स अन्नस्स वा संकंतो जातिमाति जुंगितो करोति । अद्धाणे वा उण्हं न सेहेज्ज । तिसिओ वा, संजयपंतेसु वा तेणेसु अंगुट्ठिं करोति । जयणाए त्ति सल्लिगोवहिणा सीसदुवारे कए नञ्जति तो गिहि-कासायमादिवत्थं घेत्तुं करोति । एवं जहा न नञ्जति तहा तहा करोति । एस जयणा ॥

मू. (१८६) जे भिक्खू सण-कप्पासओ वा उन्न-कप्पासओ वा पोंड-कप्पासओ वा अमिल-कप्पासओ वा वसीकरण-सोत्तियं करोति, करंतं वा सातिञ्जति ॥

चू- सणो वणस्सतिजाती, तस्स वागो चच्चणिज्जो कप्पासो भन्नति, "उन्न" त्ति लाडाणं गड्डरा भन्नति, तस्स रोमा कच्चणिज्जा कप्पासो भन्नति ।

अहवा - उन्ना एव कप्पासो उन्ना कप्पासो । पोंडा वमणी तस्स फलं, तस्स पम्हा कच्चणिज्जा कप्पासो भन्नति । अवसा वसे कीरंति जेणं तं वसीकरणसुत्तयं, सो पुण दोरो जेण वासे कीरइ उवकरणं बज्जति त्ति वुत्तं भवति ।

[भा.१५२९] वसिकरण-सुत्तगस्सा, अंछणयं वट्टणं व जो कुज्जा ।

बंधण-सिच्चणहेत्तुं, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- सचित्ताचित्तदव्वा जेण वसीकीरते तं वसीकरणसुत्तयं जो करोति । अंछणं नाम - पण्ह (म्ह) पसिरणं, वट्टणं नाम दो तंतू एकतो वलेति, जहा सिच्चणदोरो, सिक्कगदोरो वलणं वा वट्टणं, पम्हाए वा भंगो वट्टणं, उवकरणाति बंधणहेउं फट्टस्स वा सिच्चणहेउं । सो आणाती दोसे पावति ॥

[भा.१५३०] अवसा वसम्मि कीरंति, जेण पसवो वसति व जता ऊ ।

अंछणता तु पसिरणा, वट्टण सुत्ते व रज्जू वा ॥

चू- पसवो गवाती, संजया न तडप्फडे, जया वसंति, पसरणं पण्हाए, वट्टणं सुत्ते वा रज्जुए वा ॥

[भा.१५३१] अंछणतवट्टणं वा, करंति जीवाण होति अविवातो ।

ऊरु य हत्थ छोडण, गिलाण आरोवणायाए ॥

चू- अंछणयवट्टणासु संपातिमातिपाणा अइवाइज्जंति, ऊरं वा छोडिज्जति त्ति वुत्तं भवति, हत्था वा छणिज्जंति, फोडगा वा भवंति, तत्थ आयविराहणा गिलाणारोवणा य ॥

कारणा करेज्ज-

[भा.१५३२] अद्धाण-निग्गतादी, ज्ञामिय वूढे व तेणमादीसु ।

दुल्लभसुत्ते असती, जतणाए कप्पती कातुं ॥

चू- अद्धाणनिग्गताती, आदिसद्दातो - पवेसे अद्धाणे ठिया वा, आदिसद्दाओ असिवओमा, दुव्वलोवकरण-संघण-सिच्चण-सिक्कगादिहेउं वा, एवं ज्ञामिते उवकरणे, नतीपूरेण वा वूढे, तेणेसु वा हरिते, आदिस्दाओ पडिणीएण वा, एतेहिं कारणेहिं अहाकडं घेत्तव्वं । दुल्लभसुत्ते देसे अरन्नातिसु

वा असती नत्थि सुत्तं जयणाए अप्पणा काउं कप्पति । पुच्चं पेलू पिंजतो रूअं कप्पासो एस जयणा । अहवा - पनगहाण जाहे मासियं पत्तो ताहे पसिरणाति करेति ॥

मू. (१८७) जे भिक्खू गिहंसि वा गिह-मुहंसि वा गिह-दुवारियंसि वा गिह-पडिदुवारियंसि वा गिहेलुयंसि वा गिहंगणंसि वा गिह-वच्चंसि वा उच्चारं वा पासवणं वा परिद्वेवेति, परिद्वेवंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. १५३३] थंडिल-तिविहुवघातिं, गिह तस-अगणी य पुढविसंबद्धं ।

आऊवस्सतीए, विभासितव्वं जधा सुत्ते ॥

चू- थंडिलं तिविहोवघातियं - आय - पवयण - संजमं । गिहे आउवधाओष तस-अगणि-पुढवि-आउवनस्सति संबद्धं संजमोवघातितं । विभाषा, विस्तारेण कर्तव्या । जहा सुत्ते आयारबितियसुत्तखंधे थंडिलसत्तिकए ॥ इमो सुत्तथो-

[भा. १५३४] अंतो गिहं खलु गिहं, कोट्टगसुविधी व गिहमुहं होति ।

अंगनं मंडवथाणं, अग्गदारं दुवारं तु ॥

चू- घरस्स अंतो गिहभंतरं गिहं भन्नति । गिह-गहणेण वा सव्वं चेव घरं घेप्पति । कोट्टओ -अग्गिमालिंदओ, सुविही-ब (छ) द्वारुआलिंदो, एते दोवि गिहमुहं । गिहस्स अग्गतो अब्भावगासं मंडवथाणं अंगणं भन्नति । अग्गदारं पवेसितं तं गिहदुवारं भन्नति ॥

[भा. १५३५/१] गिहवच्चं परंता, पुरोहडं वा वि जत्थ वा वच्चं ।

चू- गाहद्धं गिहस्स समंतततो वच्चं भन्नति । पुरोहडं वा वच्चं पत्थं ति वुत्तं भवति । जत्था वा वच्चं करेति, तं वच्चं सन्नाभूमी भन्नति ।

मू. (१८८) जे भिक्खू मडग-गिहंसि वा मडग-च्छारियंसि वा मडग-थूमियंसि वा मडग-आसयंसि वा मडग-लेणंसि वा मडग-थंडिलंसि वा मडग-वच्चंसि वा उच्चारं पासवणं परिद्वेवेइ, परिद्वेवंतं वा सातिज्जति ॥

चू- इमो सुत्तथो

[भा. १५३५-२] मडगगिहा मेच्छाणं, थूभा पुण विच्चगा होति ।

[भा. १५३६] छारो तु अपुंजकडो, छारचिता विरहितं तु थंडिल्लं ।

वच्चं पुण परंता, सीताणं वा वि सव्वं तु ॥

चू- मडगगिहं नाम मेच्छाणं घरभंतरे मतयं छोढुं विज्जति, न इज्जति, तं मडग-गिहं । अभिनव-दहं अपुंजकयं छारो भन्नति । इट्टगादिचिया विच्च थूभो भन्नति । मडाणं आश्रयो मडाश्रय स्थामित्यर्थः । मसाणासन्ने आपणत्तुं मडयं जत्थ मुच्चति तं मडासयं । मडयस्स उवरिं जं देवकुलं ते लेणं भन्नति । छारचितिविज्जितं केवलं मडयदइट्टाणं थंडिलं भन्नति । मडयपरंतं वच्चं भन्नति । सव्वं वा सीताणं सीताणस्स वा परंतं वच्चं भन्नति ॥

मू. (१८९) जे भिक्खू इंगाल-दाहंसि वा खार-दाहंसि वा गात-दाहंसि वा तुस-दाहंसि वा ऊस-दाहंसि वा उच्चारं वा पासवणं वा परिद्वेवेइ परिद्वेवंतं वा सातिज्जति ॥

चू- इमो सुत्तथो-

[भा. १५३७] इंगाल-खार-डाहो, खदिगदी वत्थुलादिया ।

गोमादिरोगसमणो, दहंति गत्ते तर्हि जासि ॥

चू- खडराती इंगाला, वत्थुलमाती खारो, जरातिरोगमरंताणं गोरूआणं रोगपसवणत्थं जत्थ गाता डञ्जंति तं गात-दाहं भन्नति । कुंभकारा जत्थ बाहिरओ तुसे डहंति तं तुसडाहठाणं । प्रतिवर्ष खलगाट्टाणे ऊसन्नं जत्थ भुसं डहंति तं भुसडाहठाणं भन्नति ॥

मू. (१९०) जे भिक्खू सेयाययणंसि वा पंकंसि वा पणगंसि वा उच्चारं वा पासवणं वा परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा सातिज्जति ॥

[मा.१५३८] पंको पुण चिक्खल्लो, पणओ पुण जत्थ मुच्छते ठाणे ।

सेयणपहो तु निक्का, सु(मु)कंति फला जहिं वच्चं ॥

चू- सचित्ताचित्तविसेसणे पुण सद्दो । आयतनमिति स्थानं । पणओ उल्लो । सो जत्थ ठाणे समुच्छंति तं पणगट्टाणं । कद्दमबहुलं पाणीयं सेओ भन्नति, तस्स आययणं निक्का ॥

मू. (१९१) जे भिक्खू अभिनवियासु वा गोलेहनियासु अभिनवियासु वा मट्टटियाखाणिसु वा परिभुज्जमाणियासु वा अपरिभुज्जमाणियासु वा उच्चारं वा पासवणं वा परिट्टवेति, परिट्टवेतं वा सातिज्जति ॥

[मा.१५३९] ऊसत्थाणे गाओ, लिहंति भुंजंति अभिनवा सा तु ।

अचियत्तमन्नलेहेण, एमेव य मट्टियाखाणी ॥

चू- जत्थ गावो ऊसत्थाणालिहंति, सा भुज्जमाणि निरुद्धा न वा भन्नति । तत्थ दोसा - सचित्तमीसो पुढविकायो, अचियत्तं गोसामियस्स वा । न वा तत्थ गावो लेहवंति अंतरायदोसो, अन्नत्थ लेहवेते पुढविवहो । मट्टियाखाणीए वि सच्चित्तमीसा पुढवि, जनवयस्स वा अचियत्तं, अन्नं वा खार्णीं पवत्तेति ॥

मू. (१९२) जे भिक्खू उंवर-वच्चंसि वा नग्गोह-वच्चंसि वा असत्थ-वच्चंसि वा उच्चार वा पासवणं वा परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१९३) जे भिक्खू इक्खु-वणंसि वा सालि वणंसि वा कुसुंभ-वणंसि वा कप्पास-वणंसि वा उच्चारं वा पासवणं वा परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१९४) जे भिक्खू डाग-वच्चंसि वा साग-वच्चंसि वा मूलय-वच्चंसि वा कोत्थुंबरि-वच्चंसि वा खार-वच्चंसि वा जीरय-वच्चंसि वा दमण (ग) वच्चंसि वा मरुग-वच्चंसि वा उच्चारं वा पासवणं वा परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा सातिज्जति ।

मू. (१९५) जे भिक्खू असोग-वणंसि वा सत्तिवन्न-वणंसि वा चंपग-वणंसि वा चूय-वणंसि वा अन्नयरेसु वा तरुप्पगारेसु वा पत्तोवएसु पुप्फोवएसु फलोवएसु बीओवएसु उच्चारं वा पासवणं वा परिट्टवेइ परिट्टवेतं वा सातिज्जति ॥

चू- उंवरस्स फला जत्थ गिरिउडे उच्चविज्जंति तं उंवरवच्चं भन्नति । एवं नग्गोहो वडो, असत्थोपिप्पलो, विलक्खू पिप्पलभेदो, सो पुण इत्थयाभिहाणा पिप्पली भन्नति ॥

भा (१५४०) एतेसामन्नतरं, थंडिल्ले जो तु वोसिरे भिक्खू ।

पासवणुच्चार वा, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- एते पुण सव्वे वि थंडिला देशाऽऽहिंडकेन जनदप्रसिद्धा ज्ञेया । तिविधे उवघाए पाडंति ।

[भा. १५४१] आया संजम पवयण, तिविधं उवघाइयं तु नातव्यं ।

गिहमादिगालादी, सुसाणमदी जहा कमसो ॥

चू- गिहे आउवाघातो । तं गिहं अपरिग्गहेतरं वा । अपरिग्गहे मासलहुं, सपरिग्गहे चउलहुं, गेण्हण-कहणादयो दोसा । एवं मडगातिसु वि सुसाणमातिएसु पवयणोवघातो, असुतिठाणासेविणो एते कापालिका इव । चउलहुं अवसेसा प्रायसो संजमोवघातिणो उवउज्ज अप्पणा जो जत्थ उवघातो सो तत्थ वत्तव्यो ॥ इमे दोसा -

[भा. १५४२] छड्ढावण पंतावण, तत्थेव य पाडणादयो दिट्ठे ।

अदिट्ठे अन्नकरणे, कायाकायाण वा उवरिं ॥

चू- गिहातिविरुद्धाणे वोसिरंतो उड्ढाविज्जति, पंताविज्जति वा, तत्थ वा पाडेइ, एते दिट्ठे दोसा । अदिट्ठे पुण अन्नं इंगालातिदाहट्ठायं करेति, कायविराहणा भवंति, तं वा सन्नं कायाण उवरिं छड्ढेति ॥

[भा. १५४३] वित्थियपदमणप्पज्जे, ओसन्नाइन्न-रोहगद्धाणे ।

दुब्बल-गहणी गिलाणे, जयणाए वोसिरेज्जाहिं ॥

चू- अणप्पज्जे खित्ताती, ओसन्नमिति चिराययणं अपरिभोगट्ठायं, आइन्नं आयरियं सव्वो जनो जत्थ वोसिरति । रोहगे वा अन्नं थंडिलं नत्थि, अट्ठायण पडिवन्नो वा वोसिरति, दुब्बलगहणी वा अन्नं थंडिलं गंतुं न सक्केति, गिलाणो वा जं अप्पदोसतरं तत्थ वोसिरति । एस जयणा । अथवा - अन्नो अवलोएति, अन्नो वोसिरति । पउर - दवेणं कुरुकुयं करेत ॥

मू. (१९६) जे भिक्खु सपायंसि वा परपायंसि वा दिया वा राओ वा वियाले वा उब्बाहिज्जमाणे सपायं गहाय परमायं वा जाइत्ता उच्चारं पासवणं वा परिट्ठवेत्ता अनुग्गए सूरिए एडेइ; एडंतं वा सातिज्जति; तं सेवमाणे आवज्जति मासियं परिहारट्ठायं उग्घातियं ॥

चू- राउ त्ति संज्झा, वियाले त्ति संज्झावगमो, तत्त्राबल्येन बाधा उब्बाहा, अप्पणिज्जो सन्नामत्तओ सगपायं भन्नति । अप्पणिज्जस्स अभावे परपाते वा जाइत्ता वोसिरइ । परं अजाइउं वोसिरंतस्स मासलहुं, अनुग्गए सूरिए छड्ढेति मासलहुं, मत्तगे निक्कारणे वोसिरति मासलहुं ।

निज्जुत्ती-

[भा. १५४४] नो कप्पति भिक्खुस्सा, नियमत्ते तह परायए वा वि ।

वोसिरिऊणुच्चारं, वोसिरमाणे इमे दोसा ॥

चू- नियमत्तए परायत्तए वा नो कप्पति भिक्खुस्स वोसिरिउं ॥

जो वोसिरति तस्स इमे दोसा-

[भा. १५४५] सेहादीण दुगुंछा, निसिरिज्जंतं व दिस्सगारी न ।

उड्ढाह भाण-भेदण, विसुया वणमादिपलिमंथो ॥

चू- संहो गंधेणं वा दड्ढण वा विपरिणमेज्ज, दुगुंछं वा करेज्ज, इमेहिं हड्ढसरक्खा वि जिता । अगरिणो वा निसिरिज्जंतं दड्ढुं उड्ढाहं करेज्ज - अहो इमे असुइणो सव्वलो गं विट्ठालेति । भाणभेयं करेज्ज । उदिते आइच्चे जाव परिट्ठवेति । विसुआवेत्ति त्ति-जाव-उव्ववेति वा ताव सुत्तत्थे पलिमंथो भवति । आदिसद्दातो परेण दिट्ठे संका, भोत्तिगादिपसंगो ॥

चोदगाह-

[भा. १५४६] एयं सुत्तं अफलं, अत्थो वा दो वि वा विरोधेण ।

चोदग ! दो वि अ सत्था, जह होति तह निसामेह ॥

चू- सुत्ते वोसिरणं न पडिसिद्धं, तुमं पुण अत्थेण पडिसेहेसि । एवं एगतरेण अफलेण भवित्त्वं । दोवि परोप्परं विरोधेण ठिता । आयरियाह - “चोदग”, पच्छद्धं । कंठं ॥

सुत्तं कारणिय । के ते कारणा ? इमे -

[भा. १५४७] गेलन्नमुत्तमङ्गे, रोहग-अद्धाण-सावते तेणे ।

दीहे दुविध रुयादे (ए), कहग दुग अभिग्गहा सन्नो ॥

गिलाणा काइयसन्नाभूमी गंतुं न तरति, अनासगमुत्तमङ्गं तं पडिवन्नो न तरति गंतुं, रोधगे काइयसन्नाभूमी नत्थि सागारियपडिबद्धा वा, अद्धाणे सचित्ताती पुढवी, राओ वा वसहीओ निग्गच्छंतस्स सावयभयं । एवं तेन-दीह-जाइयभयं पि । पमेहे मुत्त-सक्कराए य एयाते दुविह-रुयाए पुणो पुणो वोसिरति । अनिओगकरणे धम्मकहणे य । अभिग्गहे-मोयपडिमं पडिवन्नो । भावसन्नो वा काइयसण्माभूमी गंतुं न तरति ॥

[भा. १५४८] अप्पे संसत्तम्म य, सागरऽचियत्तमेव पडिबद्धे ।

पाणदयाऽऽयमणे वा, वोसिरणं मत्तए भणितं ॥

चू- अप्पा काइयभूमी, संसत्ता वा काइयभूमी, साधुस्स वा बाहिरे सन्नायगादी सागारियं, सेजायरस्स वा अंतो वोसिरिज्जमाणे अचियत्तं, इत्थीहिं वा समं भावपडिबद्धा काइयभूमी, पाणदयद्वा वा, वासमहियासु पडंतीसु । विज्जाए उवचारो, काइयाए आयमियव्वं काउं । एतेहिं कारणेहिं मत्तए वोसिरिउं बाहिं जयणाए उतिते सूरिए पड्वेति ॥

अभिग्गह - अप्प-दारारणं इमा दोण्ह वि व्याख्या-

[भा. १५४९] अभिग्गहिय त्ति कए, कहणं पुण होति मोयपडिमाए ।

अप्पो त्ति अप्पमोदं, मोदभूमी वा भवति अप्पा ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । अप्पमिति मोत्तं, अप्पं पुणो पुणो भवति काइयभूमी वा अप्पा तेन मत्तए वोसिरति ॥

[भा. १५५०] एतेहिं कारणेहिं, वोसिरणं दिवसतो व रत्ती वा ।

पगतं तु न होति दिवा, अधिकारो रत्ति वोसडे ॥

चू- इह सूत्रे दिवसत नाधिकारो, रातो वोसिरितेणाहिकारो ॥

[भा. १५५१] सग-पायम्मि य गतो, अधवा पर-पायगंसि जो भिक्खू ।

उच्चरमायरित्ता, सूरम्मि अनुग्गए एडे ॥

चू- कंठा । उच्चारो सन्ना, पासवणं कातिया । जो राओ वोसिरिउं अनुग्गए सूरिए परिड्वेति । तस्सेयं सुत्तं ॥

[भा. १५५२] सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधणं तहा दुविधं ।

पावति जम्हा तेणं, सूरम्मि अनुग्गए एडे ॥

चू- रातो परिड्वेत्तस्स इमे दोसा-

[भा. १५५३] तेनारक्खियसावय-पडिणीय-नपुंस-इत्थि-तेरिच्छ ।

ओहाणपेहि वेहाणसे य वाले य मुच्छ य ॥

चू- राओ निग्गओ तेनारक्खिएहिं धेप्पेज्ज, सीहमाइणा वा सावतेहिं खज्जेज्जा, पडिणीओ वा पडियरिउं राओ अप्पसागारिते पंतावेज्ज, पडिणीओ वा भणेज्ज-एस चोर पारदारिओ त्ति जेण राओ निग्गच्छति । नपुंसगो वा रातो बला गेण्हेज्ज, इत्थी वा गेण्हेज्जा । अहवा - अहाभावेणं साधू इत्थी य जुगवं निग्गता तत्थ संकाइया दोसा । एवं महासद्धियादितिरिक्खिए वि संकेज्ज । अथवा - नपुंस-इत्थी-तिरिच्छीए वा कोत्ति अनायारं सेवेज्जा । ओहाणपेही वा दिवसतो छिद्दं अलभमाणो रातो समाहिपरिडुवणलक्खेण-ओहावेज्जा । एवं वेहाणसं पि करेज्जा । सम्पातिणा वा वालेणखइतो न तरति अक्खाउं, मुच्छा वा से होज्ज । जम्हा एते दोसा तम्हा न परिडुवेयव्वो समाहिमत्तओ अनुग्गए सूरिए । कारणे पुण अनुग्गते वि परिडुवेति ॥

[भा. १५५४] बितियपदे सागारे, संसत्तप्पेव्व नाणहेतु वा ।

एतेहिं कारणेहिं, सूरम्मि अनुग्गए एडे ॥

चू- उग्गए सूरिए परिडुवेज्जमाणे सागारियं भवति, अंतो काईयभूमी अप्पा, संसत्ता वा, ताहे दिवसतो वि मत्तए वोसिरिउं राओ अप्पसागारिते बाहिं परिडुविज्जति । उग्गते सूरिते जाव परिडुवेत्ति विसुवावेत्ति वा ताव सुत्तपलिमंथो महंतो भवति त्ति अनुग्गए सूरिए परिडुवेत्ति, परिडुवेत्तो सुद्धो भवतीत्यर्थः ॥

उद्देशकः-३ समाप्तः

मुनि दीपरलसागेरण संशोधिता सम्पादिता निशीथ सूत्रे तृतीय उद्देशकस्य

(भद्रबाहुस्वामिना रचिता नियुक्ति युक्तं) संघदासगणि विरचितं भाष्यं

एवं जिनदास महतर रचिता चूर्णिः परिसमाप्ता ।

उद्देशकः-४

चू- उक्तास्तृतीयोद्देशक इदानिं चतुर्थः । तस्यायं संबंधः-

[भा. १५५५] पासवण-पडण निसिक्कज्ज-निग्गतो गोमियादि गहितम्मि ।

तं मोयणडुताए, रायं अत्तीकरणमादी ॥

चू- पासवणं काइया, तस्स पडणं ति वा उज्झणं ति वा एगड्ढं, निसी रात्री, एतेण कारणेणं राओ निग्गतो, गोमिया दंडवासिया तेहिं धेप्पेज्ज, तदित्यनेन साधु संबध्यते, तस्स मोयणडुताए रायाणं आतमीकरोति । आदिसद्दातो अच्चीकरणमादिसूता सूइया ॥

मू. (१९७) जे भिक्खू रायं अत्तीकरेइ करंतं वा सात्तिज्जति ॥

[भा. १५५६] अत्तीकरणं रन्तो, साभावित कइतवं च नायव्वं ।

पुव्वावरसंबद्धं, पच्चक्ख-परोक्खमेक्केकं ॥

चू- तं पुण अत्तीकरणं दुविधं - साभावियं कतितवियं च । साभावितं संतं सच्चं चेव, सो तस्स सयणिज्जओ । कैतवं पुण अलियं । तं पुणो एक्केकं दुविधं - पुव्व संथुता वा, अवरमिति पच्छासंबद्धं वा । तं पुणो दुविधं - पच्चक्खं परोक्खं च । पच्चक्खं सयमेव करोति, परोक्खं अन्नेन कारवेत्ति ।

अहवा - राज्ञः समक्षं प्रत्यक्षं, अन्यथा परोक्षं भवति ॥

संते पञ्चकख-परोक्खे इमं भन्ति-

[भा. १५५७] रायमरणमि कुल-घर-गताए जातीमि अवहिताए वा ।

निव्वासियपुत्तो व मि, अमुगत्य गतेण जातो वा ॥

चू- रायाण मते देवी आवन्नसत्ता कुलघरं गया, तीसे अहं पुत्तो जहा खुड्गकुमारो । अवहियाए य जहा पउमावीए करकंडू कोइ रायपुत्तो निच्छूढो । अन्नत्यगतेणं तेणाहं जातो, जहा अभय-कुमारो । अमुगत्य भएण रन्ना अहं जातो, जहा वसुदेवेण जराकुमारः । उत्तरमहुरावणिण्ण वा अन्नियपुत्तो ।

संतं परकरणं कहां संभवति ?

[भा. १५५८] दुल्लभपवेस लज्जालुगो व एमेवऽमच्चमादीहिं ।

पञ्चकख-परोक्खं वा, कारेज्जा संथवं कोयी ॥

चू- तस्य रायकुले दुल्लभो पवेसो, लज्जालुओ वा सो साधू, अप्पणो असत्तो अत्तीकरणं काउं ताहे अमच्चमातीहिं कारवेति । “एमेव गहणातो असंतं संवज्झति ।” एते धेव कुलधरातिकारणा कोति जहाविजाणंतो पञ्चकखं परोक्खं संथवं करेज्ज, अमच्चमादीहिं वा कारवेज्ज ॥

[भा. १५५९] एत्तो एगतरेणं, अत्तीकरणं तु संतंऽसंतेणं ।

अत्तीकरेति रायं, लहु लहुगा आणमादीणि ॥

चू- संते पञ्चकखे परोक्खे वा मासलहुं, असंते पञ्चकखे परोक्खे वा चउलहुं, आणाइणो य दोसा, अनुलोसे पडिलोमे वा उवसग्गे करेज्ज ॥

[भा. १५६०] राया रायसुही वा, राया मित्ता अमित्तसुहिमो वा ।

भिक्वुस्स व संबंधी, संबहंधिसुही व तं सोच्चा ॥

चू- सयमेव राया, राज्ञः सुहदः, ते पुनः स्वजना मित्रा वा राज्ञो, अमित्रा ते स्वजना दायादा अस्वजना वा केनचित् कारणेन विरुद्धा, अमित्ताण वा जे सुहिणो साधुस्स वा जे संबंधिणो तान वा संबंधीण जे सुही, ते तं सोच्चा दुविहे उवग्गे करेज्ज ॥

[भा. १५६१] संजमविग्घकरे वा, सरीरबाहा करे व भिक्वुस्स ।

अनुलोमे पडिलोमे, कुज्जा दुविधे व उवसग्गे ॥

चू- संजमविग्घकरे वा उवसग्गे सरीरबाहाकारके वा करेज्ज । जे संजमविग्घकरा ते अनुकूला, इतरे पडिकूला । एते दुविहे उवसग्गे करेज्ज ॥ तत्थिमे अनुकूला-

[भा. १५६२] सातिज्जसु रज्जसिरिं, जुवरायत्तं व गेण्हसु व भोगे ।

इति राय तस्सुहीसु व, उट्टेज्जितरे य तं घेतुं ॥

चू- राया भणति - रज्जसिरिं साइज्जसु, अहं ते पयच्छामि, जुगराइत्तं, विसिट्ठे वा भोगे गेण्हसु, “इति” उपप्रदर्शने । राया एवमाह, तस्य सुहदः तेष्वेवमेव आहुः । “इतरे” त्ति जे रन्तो पडिनीया पडिनीयाण वा जे सुहिणो, ते तं उप्पव्वावेउं घेतुं वि उत्थाणं करेज्जा उड्डमरं करेतीत्यर्थः ॥

[भा. १५६३] सुहिणो व तस्स वीरियपरक्कमे नातु साहए रन्तो ।

तोसेही एस निवं, अम्हे तु न सड्ढु पगणेति ॥

चू-जे पुण भिक्खुसुहिणो ते तस्स साहुस्स वीरियबलपरिक्रमं नाउं उप्पव्वावेत्ति साहेति वा रन्नो, सो तं उप्पव्वावेइ । ते पुण किं उप्पव्वावेत्ति ? एस रायाणं तोसेहिति त्ति, अन्हे राया न सुहुं पणपेत्ति ॥

इमे सरीरबाहाकरा पडिकूला उवसग्गा-

[भा. १५६४] ओभामिओ मि धिगमुंडिएण कुञ्जा व रज्जविग्घं मे ।

एमेव सुही दरिसते, निधप्पदोसेतरे मारे ॥

चू-राया भणति-अहो इमेण समणेण महायणमज्झे ओभामिओ धिक्, मुंडेतेन दुरात्मना य एवं भाषते । अहवा - एष भोगाभिलाषी मम परिसं भिदिउं रज्जविग्घं करेज्ज । तं सो राया हणेज्ज वा, विंघेज्ज वा, मारेज्ज वा, रन्नो जे सुही तेहिं आणेउं रन्नो दरिसिते राया तहेव पडिकूलं उवसग्गं करेज्ज । इतरे नाम जे रन्नो अमित्ता अमित्तसुहिणो वा ते रन्नो पडिनीयत्ताए तं मारेज्ज भिक्खुस्स, नीया वा पडिलोमे उवसग्गे करेज्ज ॥

[भा. १५६५] उद्धंसियामो लोगांसि, भागहारी व होहिती मा ने ।

इति दायिगादिणीता, करेज्ज पडिलोममुवसग्गे ॥

चू-“उद्धंसिय”त्ति ओभासिया अन्हे एतेन लोगमज्झे, ओभासिओ वा एस अन्ह भागहारी होहिति त्ति मा वा अन्ह अधिकतरो एत्थ रायकुले होहिति त्ति । दुव्वयण-घाय-बंधाइएहिं उत्तावेत्ति मारेत्ति वा । जम्हा एते दोसा तम्हा न कप्पति रन्नो अत्तीकरणं काउं ॥

कारणे पुण कप्पति-

[भा. १५६६] गेलन्न रायदुट्ठे, वेरज्ज विरुद्ध रोहगख्खाणे ।

ओमुब्भावण सासण, निक्खमनुवदेसकज्जेसु ॥

चू-गिलाणस्स वेजेण उवविट्ठं हंसतेल्लं कल्लणघयं तित्तगं महात्तित्तगं वा कलम - सालि - ओदणो वा, तानि पर रन्नो हवेज्ज, ताहे जयणाए अत्तीकरणं करेत्ति ॥

इमा जयणा-

[भा. १५६७] पणगातिमतिकंतो, पारीक्खं ताहे संतसंतेणं ।

एमेव य पच्चक्खं, भावं नातुं व उवजूओ ॥

चू-पणपरिहाणीए जाहे मासलहुं पतो ताहे संतं परोक्खं रन्नो अत्तीकरणं करेत्ति, पच्छा असंतपरोक्खं । एमेव य पच्चक्खं संतासंतेहिं नायव्वं । अन्नादेसेण संतं परोक्खं, ततो संतं पच्चक्खं । एवं असंतंपरोक्खं पच्चक्खं । रन्नो य भावो जामियव्वो - प्रियाप्रियेत्ति । जो य लक्खणजुत्तो उयो दर्शनीयः तेजस्वी वा स अत्तीकरणं करेत्ति । रायदुट्ठे वा उवसमन्नद्वा, वेरजे वा आत्मसंरक्षणार्थे, विरुद्धरजे वा संकमणद्वा, रोहगे वा निग्गमणद्वा, अप्फवंता वा भत्तद्वा, रन्ना वा सद्धि अद्धाणं गच्छंता, एवं बहुसु उप्पत्तिएसु कारणेसु, ओमे वा भत्तद्वा वादकाले वा पवयणउब्भावणद्वा, पडिनीयस्स वा सासणद्वा, अत्तीकतो वा जो निक्खमेज्ज तवद्वा, धम्मं वा पडिवज्जिउक्कामस्स धम्मोवएसदाणद्वा कुल-गणातिकज्जेसु वा अनेगेसु ॥

मू. (१९८) जे भिक्खू रायं अच्चीकरेत्ति, अच्चीकरेत्तं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (१९९) जे भिक्खू रायं अत्थीकरेत्ति, अत्थीकरेत्तं ता सात्तिज्जति ॥

- मू. (२००) जे भिक्खू रायारक्खियं अत्तीकरेति, अत्तीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२०१) जे भिक्खू रायारक्खियं अच्चीकरेति, अच्चीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२०२) जे भिक्खू रायारक्खियं अत्थीकरेति, अत्थीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२०३) जे भिक्खू नगरारक्खियं अत्तीकरेति अत्तीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२०४) जे भिक्खू नगरारक्खियं अच्चीकरेति, अच्चीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२०५) जे भिक्खू नगरारक्खियं अत्थीकरेति, अत्थीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२०६) जे भिक्खू निगमारक्खियं अत्तीकरेति, अत्तीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२०७) जे भिक्खू निगमारक्खियं अच्चीकरेति, अच्चीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२०८) जे भिक्खू निगमारक्खियं अत्थीकरेति, अत्थीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२०९) जे भिक्खू देसारक्खियं अत्तीकरेति, अत्तीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२१०) जे भिक्खू देसारक्खियं अच्चीकरेति, अच्चीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२११) जे भिक्खू देसारक्खियं अत्थीकरेति, अत्थीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२१२) जे भिक्खू सव्वारक्खियं अत्तीकरेति, अत्तीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२१३) जे भिक्खू सव्वारक्खियं अच्चीकरेति अच्चीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२१४) जे भिक्खू सव्वारक्खियं अत्थीकरेति, अत्थीकरेंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. १५६८] एतेहिं कारणेहिं, अत्तीकरणं तु होति नायव्वं ।

रायारक्खिय-नगरनेगमसव्वे वि एस गमो ॥

चू-एतेहिं उत्तरणेहिं रन्नो अत्तीकरणं करेज्ज । रायाणं जो रक्खति सो रायारक्खिओ-सिरोरक्षः तत्थ वि सो चेव गमो । नगरं रक्खति जो सो नगररक्खिओ कोट्टपाल । सव्वपगइ जो रक्खति निगमारक्खिओ, सो सेट्ठी । देसो विसतो, तं जो रक्खति सो देसारक्खिओ, चोरोद्धरणिकः । एताणि सव्वाणि जो रक्खति सो सव्वारक्खिओ, एतेषु सर्वकार्येषु आपृच्छनीयः स च महाबलाधिकतेत्यर्थः ।

चू- एतेसिं सुत्ताणं इमं पच्छद्धं अइदेसं करोति । रायारक्खिय - नागरनेगमसव्वे वि । अपि शब्दाद् देशारक्षको द्रष्टव्यः एतेसु वि एमेव उस्सग्गववायगमो दड्ढवो ॥

चू- अर्चनं अर्चा, अर्चायाः करणं अर्चाकरणं ।

[भा. १५६९] अच्चीकरणं रन्नो, गुणवयणं तं समासओ दुविधं ।

संतमसंतं च तथा, पच्चक्ख-परोक्खमेक्केकं ॥

चू- रन्नो अच्चीकरणं किं ? गुणवयणं सौर्यादि, तं दुविधं - संतमसंतं, एक्केकं पच्चक्खं परोक्खं ॥

[भा. १५७०] एत्तो एगतरेणं, अच्चीकरणेण जो तु रायाणं ।

अच्चीकरेति भिक्खू, सो पावति आपणमादीणि ॥

चू- कंठा । इमं गुणवयणं-

[भा. १५७१] एक्कतो हिमवंतो, अन्नतो सालवाहणो राया ।

समभारभराकंता, तेन न पल्हत्थए पुहई ॥

- [भा. १५७२] राया रायसुही वा, रायामित्ता अमित्तसुहिणो वा ।
भिक्खुस्स व संबंधी, संबंधि-सुही व तं सोच्चा ॥
- [भा. १५७३] संजमविग्घकरे वा, सरीरवाधाकरे व भिक्खुस्स ।
अनुलोमे पडिलोमे, कुञ्जा दुविधे व उवसग्गे ॥
- [भा. १५७४] गेलन्न रायदुट्ठे, वेरकज्ज विरुद्ध रोहगद्धाणे ।
ओमुब्भावण सासण, निक्खमणुवएसकज्जेसु ॥
- [भा. १५७५] एतेहिं कारणेहिं, अच्चीकरणं तु होति कातव्वं ।
रायारक्खिणणागर-णेगमसव्वे वि एस गमो ॥
- [भा. १५७६] अत्थयते अत्थी वा, करेति अत्थं व जणयते जम्हा ।
अत्थीकरणं तम्हा, तं विज्जनिमित्तमादीहिं ॥

चू- साहू रायाणं अत्थेति प्रार्थयति । साधू वा तहा करेति जहा सो राया तस्स साहुस्स अत्थीभवति प्रार्थयतीत्यर्थः । साधू वा तस्य राज्ञः अर्थ जनयति, धातुवादादिना करोतीत्यर्थः । जम्हा एवं करेति तम्हा अत्थीकरणं भन्ति । साधू रायाणं भणाति - मम अत्थि विज्जानिमित्तं वा तीतानागतं नाणं, ताहे सो राया अत्थीभवति । आदिसद्दातो रसायणादिजोगा ॥

इमं अत्थीकरणं -

- [भा. १५७७] धातुनिधीण दरिसणे, जयणंते तत्थ होति सट्ठाणं ।
अत्ती-अच्ची-अत्थेण, संतमसंतेण लहुलहुया ॥

चू- धातुव्वातेण वा से अत्थं करेति, महाकालभंतेण वा से निहिं दरिसेति, एवं अत्थं जणयत सट्ठाणपच्छित्तं । "छक्कायचउसु लहु" गाहा । सीहावलोयणेण गतोऽप्यर्थः पुनरुच्यते-अती अच्ची अत्थी, एतेसु संतेसु मासलहुं, असंतेसु चउलहुं ॥

- [भा. १५७८] एत्तो एगत्तरेणं, अत्तीकरणेण जो तु रायाणं ।
अत्थीकरेति भिक्खू, सो पावति आणमादीणि ॥
- [भा. १५७९] राया रायसुह वा, रायामित्ता अमित्तसुहिणो वा ।
भिक्खुस्स व संबंधी, संबंधिसुही व तं सोच्चा ॥
- [भा. १५८०] संजमविग्घकरे वा, सरीरवाधाकरे व भिक्खुस्स ।
अनुलोमे पडिलोमे, कुञ्जा दुविधे व उवसग्गे ॥
- [भा. १५८१] गेलन्न-रायदुट्ठे, वेरज्ज विरुद्ध रोहगद्धाणे ।
ओमुब्भावण सासण, निक्खमणुवएसकज्जेसु ॥
- [भा. १५८२] एतेहिं कारणेहिं, अत्थीकरणं तु होति कातव्वं ।
रायारक्खिण नागर-नेगमसव्वे वि एस गमो ॥

मू. (२१५) जे भिक्खू कसिणाओ ओसहीओ आहारेति आहारेतं वा सातिज्जति ॥

चू- कसिणा संपुन्ना, दव्वतो अभिन्ना, ओसहिओ सालिमातिथाओ, आहारेति भुंजति, तस्स मासलहुं ।

- [भा. १५८३] कसिणत्तमोसहीणं, दव्वे भावे चउक्कभयणा तु ।

दब्बेण जा सगला, जीवजुता भावतो कसिणा ॥

चू- कसिणत्ते ओसहीण दब्बभावेहिं चउभंगो कायव्वो । दब्बतो कसिणा सतुसा अखंडिता अफुडिता भावकसिणा जा सचेयणा ॥

[भा.१५८४] सतुसा सचेतणा वि य, पढमभंगो तु ओसहीणं तु ।

वित्तिओ सचेतणऽतुसा खंडितगाधा अतिच्छडिता ॥

चू- जा सतुसा दब्बतो अभिन्ना सचेयणा य, एस पढमभंगो । जा सचेयणा अतुसा चेयणा तंदुला सतुसा वा खंडिता “अतिच्छडिता” एगदुच्छडा व कता ॥ एस वित्तियभंगो ।

[भा.१५८५] नियगट्ठितिमतिक्कंता, सतुसा बीया तु तत्तियओ भंगो ।

पढमं पति विवरीओ, चउत्थभंगो मुणेत्तव्वो ॥

चू- नियगा आत्मीयस्थिति, तमतिक्कंता अचेतना इत्यर्थः, दब्बतो न सतुसा अखंडिता अफुडिता, एरिसा जा ओसहीओ । एस तत्तियभंगो । भावतो नियगठितिमतिक्कंता दब्बतो भिन्ना । एस पढमभंगं पति विवरीतो चतुर्थभंगो भवतीति ॥

एतेसु चउभंगेसु इमं पच्छित्तं-

[भा.१५८६] दो लहुया दोसु लहुओ, तवकालविसेसिता जधा कमसो ।

परित्तोसधीण सोधी, एसेव गुरु अनंताणं ॥

चू- आइल्लेसु दोसु भंगेसु चउलहुगं, पच्छिमेसु दोसु भंगेसु मासलहुं, जहाकमं आतिल्लतो समारब्भ तवकालविसेसिया । पढमे दोहि वि गुरु, बित्ति ए तवगुरु, तत्ति ए कालगुरुं, चउत्थे दोहिं वि लहुं । एत परित्ते भणियं । अनंतबीएसु एयं चेव पच्छित्तं गुरुगं दडुव्वं ॥

चोदगाह-

[भा.१५८७] अन्नोन्नेण विरुद्धं तु, सोधिं सुत्तं च मा भण ।

सा तु संघट्टणे सोही, पंचाहा भुंजतो सुत्तं ॥

चू- सुत्तग्गहणातो इह सुत्ते बित्तिएसु मासलहुं, सोधिग्गहणातो इहेव पेढिगाए अत्थे बीएसु पणगं दत्तं, एए दो वि अन्नोन्न-विरुद्धा । मा एवं भणाहि आचार्याह – “सा तु संघट्टणे” पच्छुद्धं । पंचराइदिया अत्थेण जे बीएसु भणिता ते संघट्टणे इमं । पुण भुंजंतो सुत्ते मासलहुं, अतो भणियं तम्हा नो अन्नोन्नविरुद्धं ॥

अन्ने आयरिया वक्खाणेति अत्थतो घोइए । आचार्य उत्तरमाह- “अन्नोन्नेन” गाहा- शेषं पूर्ववत् । पुनरवि चोयग-

[भा.१५८८] जं च बीएसु पंचाहो, कुंडरोट्टेसु मासियं ।

तत्थ पाती तु सो बीयं, कुंडरोट्टातु निच्चसो ॥

चू- चोदको भणति - बीएसु संघट्टिएसु पणगं, कुंडरोट्टेशु संघट्टिएसु मासलहुं । एत्थ किं कारणं ? तुसमुहीकणिया कुक्कस-मीसा कुडग भन्नति, असत्तोवहतो आमो चेयणं तंदुललोट्टो रोट्टो भन्नति ।

आयरिओ भन्नति - “तत्थ पाती तु” पच्छुद्धं । चोइते तत्थेव च उत्तरं भन्नति “पाति” रक्खति सो तुसो तं बीयं तेन तत्थ पणगं, कुंडरोट्टो पुण नितुसा तेन तत्थ महंततरी पीडा, अतो

तत्थमासितं ॥

[भा. १५८९] एतेसामन्तरं, कसिणं जो ओसधिं तु आहारे ।
सो आणा अनवत्थं, मिच्छत्त विराधणं पावे ॥

चू- तिल मुग्ग-मासचवलग-गोधूम-चणय-सालि-कंगुमातियाणं अन्तरं कसिणं भुंजति,
सो आणातिदोसे पावति ॥ इमे दोसा-

[भा. १५९०] पलिमंथो अनाइन्नं, जो निग्घातो य संजमे ।
अतिभुत्ते य आयाए, पत्थारम्मि पसज्जणा ॥

चवलयमातियासु सेंगासु सचित्तासु सचित्तासु वा पलिमंथोपगरिसेण संजमो मंथिज्जति
जेण सो पलिमंथो, साहूण वा ताओ अनाइन्ना, जोनीभूते बीए जोनीघातो भवति त्ति सचित्ते
असंजमो भवति । रसाले वा अतिभुत्ते वीसूइयाति आयविरारहणा । अन्तरे वा दीहे रोगायंके
भवति । तत्थ पत्थारपसंगो - प्रस्तरणं प्रस्तारः, प्रस्तारे उत्तरोत्रदुःखसंभव इत्यर्थः ॥

तत्थ परितावमहादुःखे गहा-

[भा. १५९१] बितियपदं गेलन्ने, अद्धाणे चेव तह य ओमम्मि ।
कसिणोसहीण गहणे, जतणाए पकप्पती काउं ॥

चू- वेज्जुवदेसा गिलाणो भुंजति, भत्तालंभे अद्धाणे अफव्वता वा ओमे कसिणोसहीगहणं
करेज्जा । तं पि जयणाए पणगातिमासपत्तो, पच्छा चरिमभंगेण, ततो ततियभंगे, ततो बितियभंगे,
ततो पढमेण, एवं गहणं काउं कप्पति ॥

मू. (२१६) जे भिक्खू आयरिओवज्झाएहिं अविदिन्नं विगतिं आहारेति, आहारंतं वा
सातिज्जति ॥

चू- आचार्येव उपाध्याय आचार्योपाध्यायः, असहीणे वा आयरिए उवज्झायो पुच्छिज्जइ ।
अहवा - उवज्झायगहणेणं जो जं पुरतो काउं विहरति सो पुण पुच्छियव्वो । अविदिन्नं अदत्तं
अनुन्नायं, अन्तरग्गहणातो नवविगईओ जो आहारेइ तस्स मासलहुं । एस सुत्तयो । निज्जुत्तिं
वित्थरेति - इच्छामो नाउं का विगतीं ? केवतियाओ वा ? -

[भा. १५९२] तेल्ले घत नवनीते, दधिविगतीओ य होंति चत्तारि ।
फाणिय-विगडे दो दो, खीरम्मि य होंति पंचेव ॥

[भा. १५९३] महुपोगलम्मि तिन्नि व, चलचल ओगाहिमं च जं पक्कं ।
एतासिं अविदिन्नं, जोगमजोगे य संवरणे ॥

चू- सव्वे तेल्ला एगविगती । अन्ने भणंति - खारतेल्लं एकं विगती, सेसा पुण तेल्ला वि विग-
इया । लेवाडा पुण सव्वे घता, एक्का य विगती । एवं नवनीयादि । दहिविगतीओ वि चत्तारि,
गाव-महिंसी-अय-एलगणं च फाणिओ गुलो भन्नति, सो दुविहो-छिड्डुगुडो खडहडो य । वियडं
मज्जं, तस्स दो भेदा - पिड्डुकडं गुलकडं च । खीराणि पंच गावी महिंसी अय एलय उट्टीणं च ।

महूणि तिन्नि - कोंतिय, मक्खियं, भामरं च । पोगले तिन्नि-जलयं थलयं खहयरं च ।
चलचलेति - तवए पढमं जं घयं खित्तं तत्थ अन्नं घयं अपक्खिवती आदिमे जे तिन्नि घाणा

पयतिते चलवले त्ति तेन ते चलचलओगाहिमं भन्नति । तत्थेव घते जे सेसा पच्चंति तेन चले त्ति, अतो तेन आतिल्ल त्तिन्नि घाणा मोत्तु सेसा पच्चक्खाणिस्स कप्पंति, जति अन्नं घयं न पक्खि-वति । जोगवाहिस्स पुण सेसगा विगती । एतेसिं विगतीणं जो अन्नतरं विगतिं आहारेति जोगवाही वा अजोगवाही वा संवरणे वा ॥

[भा.१५९४] आगाढमनागाढे दुविधे जोगे य समासतो हेति ।

आगाढे नवग-वज्जण, भयणा पुण होतऽनागाढे ॥

चू-जोगो दुविहो - आगाढो अनागाढो य । आगाढतरा जम्भि जोगे जंतणा सो आगाढो यथा भवतीत्यादि इतरो अनागाढो यथा उत्तराध्ययनादि । आगाढे ओगाहिमवज्जा नव विगतीओ वज्जिंति, दसमाए भयणा । सव्वा ओगाहिम-विगती पन्नत्तीए कप्पति । महाकप्पसुत्ते एक्का परं मोदगविगती कप्पति, सेसा आगाढेसु सव्वविगतीतो न कप्पंति । अनागाढे पुण दसविगतीतो भतिताओ । जओ गुरुअनुन्ना तो कप्पंति, अनुन्नाए विना न कप्पंति, एस भयणा ॥ अनुन्नातो वा अविधीए तो जोगभंगो भवति । जोगभंगो दुविधो - सव्वभंगो, देसभंगो य ।

[भा.१५९५] विगतिमणद्धा भुंजति, न कुणति आर्यंबिलं न सदहती ।

एसो तु सव्वभंगो, देसे भंगो इमो तत्थ ॥

चू- विगती निक्कारणे अनुन्नाओ भुंजति, आर्यंबिलवारए आर्यंबिलं न करेति, सव्वरसे य भुंजति, न सदहति वा, एस सव्वभंगो । आगाढे सव्वभंगे चउगुरुं, अनागाढे सव्वभंगे चउलहुं, इमो देसभंगो ॥

[भा.१५९६] काउस्सग्गमकातुं, भुंजति भोत्तूण कुणति वा पच्छ ।

सय काऊण वा भुंजति, तत्थ लहू तिन्नि उ विसिद्धा ॥

चू- जदि कारणे काउस्सग्गमकाउं भुंजति, भोत्तूण वा पच्छ काउस्सग्गं करेति, सयं वा काउस्सग्गं काउं भुंजइ, अवरो गुरुं भणति - मम विगतिं विसज्जेह, एएसु वि चउसु वि मासलहुं तवकालविसिद्धं । चउत्थे दोहिं वि लहुं । जो पुण कारणे अनुन्नातो काउस्सग्गं काउं भुंजति सो सुद्धो । आगाढजोगे वि देसभंगे एवं चेव, नवरं-मासगुरुं । अनागाढागाढजोगाण देसभंगे इमं पच्छित्तं ॥

[भा.१५९७] नं करेति भुंजितूणं, करेति काऊण भुंजति सयं तु ।

वीसज्जेह ममं ति य, तवकालविसेसिओ मासो ॥

चू- उक्तार्थाः । इमो विगतिविवज्जणे गुणो -

[भा.१५९८] जागरंतमजीरादि, न फुसे लहूबित्तिणं ।

जोगी ऽहं ति सुहं लद्धे, विगतिं परिहरिस्सति ॥

चू- सुत्तत्थज्जवणहेउं रातो जागरंतं अजीरातिया दोसा न फुसंति लहूबित्तिणं । किं चान्यत् ? जोगी ऽहमिति लद्धे वि सुहेणं विगतिं वज्जेति ॥ कारणे जोगी वि विगतिं आहारेति-

[भा.१५९९] वितियपदमनागाढे, गेलन्न-वए-महामहऽद्धाणे ।

ओमे य रायदुद्धे, अनगाढागाढजतणाए ॥

चू- अनागाढगेलन्नगहणातो गाढं पि गहियं, “चइगे” त्ति गोउलं, महामहो इंदमहादि,

अद्धाणे वा, ओमे दुब्भिक्खे, रायदुट्ठे वा, एतेहिं कारणेहिं अनागाढजोगी आगाढजोगी वा जयणाए विगतिं भुंजति ॥

[भा. १६००] जोगे गेलन्नम्मि य, आगाढितरे य होति चतुभंगो ।

पढमो उभयागाढे, बितिओ ततिओ य एक्केणं ॥

चू-जोग-गेलन्नेसु आगाढ अनागाढेसु चउभंगो कायव्वो । पढमे उभयमवि आगाढं, बितिए जोगो आगाढो, न गेलन्नं । तइए न जोगो, गेलन्नं आगाढं । चउत्थे दो वि अनागाढा ॥

[भा. १६०१] उभयम्मि व आगाढे, दट्ठेल्लयपक्कएहि तिन्नि दिने ।

मक्खेंति अठायंते, पज्जेतियरे दिने तिन्नि ॥

चू- उभयागाढेति पढमभंगे “दट्ठेल्लयं” ओगाहिमनिग्गालो, जं वा दोहिं तिहिं वा दव्वेहिं निदट्ठं पक्केल्लयं, हंसतेल्लमातीएहिं पति - दिने तिन्नि दिने मक्खेति । “अठायंते” ति जइ रोगो न उवसमति ताहे अवरे तिन्नि दिने उवरुवरिं चेव दट्ठेल्लगातिए पमज्जंति ॥

[भा. १६०२] जत्तियमेत्ते दिवसे, विगतिं सेवति न उद्दिसे ते तु ।

तह वि य अठायमाणे, निक्खवणं सव्वधा जोगे ॥

चू- जत्तिए दिवसे तं दट्ठेल्लगातिविगतिं पमज्जति तत्तियाणि दिवसाणि न उद्दिसति, जति तह वि रोगो न उवसमति ताहे से सव्वहा जोगो निक्खिप्पति ॥

[भा. १६०३] जति निक्खवती दिवसे, भूमीओ तत्तिए उवरि वट्ठे ।

अपरिमियं उद्देसो, भूमीओ परं तथा कमसो ॥

चू- जत्तिए दिवसे निक्खित्तजोगो अच्छति पुणो उक्कित्तजोगे जोगभूमीओ तत्तिए दिवसे उवरिं वट्ठिज्जति । जोगभूमी ए चिरायणजोगभूमीए वि जे केति दिवसा सेसा जोगभूम्यंतो भन्नति । तत्थ मेहाविणो कमड्ढगस्स अपरिमिओ उद्देसो चिरायणजोगभूमीए परओ वट्ठिदिवसेसु कमेण उद्देसो कज्जति । अन्ने भणंतिजत्तिए दिवसे न उद्दिट्ठं तत्तिए दिवसे अपरिमित्तो उद्देसो कायव्वो, ततो परं कमेण उद्देसो ॥ इयाणि बित्तियभंगो-

[भा. १६०४] गेलन्नमनागाढे, रसवति नेहोव्वरे असति पक्को ।

तह वि य अठायमाणे, मा वट्ठे निक्खिवे तहेव ॥

चू- जोगे आगाढे गेलन्ने अनागाढे नेहावगाढभत्तरसो तीए छुब्भति नेहोवरते वा ते नेहावयवपोगाला सरीरमनुपविट्ठा रोगोवसमा भवन्ति, ततो वट्ठेल्लय-पक्केल्लगेहिं मक्खेंति, दिने अट्ठिए पज्जेति, दिने तहावि अट्ठित्ते रोगे मा अतीवरोगवुट्ठी भविस्सति, तम्हा जोगनिक्खेवो तहेव जहा पढमभंगे ॥

इदानिं ततियभंगो-अनागाढजोगे आगाढगेलन्ने तिन्नि दिना दट्ठेल्ल-पक्केल्लगेहिं मक्खेंति । अवरे तिन्नि दिने पज्जेति, ततो पर-

[भा. १६०५] तिन्नि-तिगेगंतरिते, गेलन्नागाढपरतो निक्खिवणा ।

तिन्निट्ठेव तिग अंतरिता चउत्थ ५ठंते वि निक्खिवणा ॥

चू- तिन्नि तिया नव, तेसिं एक्केको तिगो एगा निव्वतियंतरिओ कायव्वो, तिन्नि दिने काउस्सग काउं विगतिं आहारेत्ता चउत्थदिवसे निव्वीयं आहारेति, ताहे पंचम - छट्ठ - सत्तमाणि दिवसाणि

विगति आहारेति अङ्गमे दिवसे निर्व्वीयं करेति, नवमे दिने विगतिं आहारेति, ताहे जति नोवसमति ताहे दसमे दिवसे जोगो निक्खिप्पति ॥

इदानिं चउत्थ-भंगो । एत्थ वि रसवतिणेहोव्वरमक्खणपमज्जणं तहेव । अतो परं “तिन्नि वि” पच्छुद्धं तिन्नि वि तिया नव, एते एगंतरएण निर्व्वीतितेन नायव्वा । विगती निर्व्वीतितं । अतो परं अट्टायंतो सब्बहा जोगनिक्खेवो । पतिदिवसमलब्भंते परिव्वसा वेतव्वगकट्टियव्वो वा जोगनिक्खेवो । अहवा - अजोग्ग गिलाणस्स वि खीरातिणा होज्ज कज्जं, ताहे य सग्गामे मग्गियव्वं, असति सक्खेत्ते परगामे, सक्खेत्ते असति खेत्तबहियातो वि आनियव्वं, सब्बहा अलब्भंते गिलाणो वतितं निज्जेज्ज ॥

“वतिए”त्ति दारं, तत्थिमा जयणा-

[भा. १६०६] वइया अयोग-योगी, व अदढ-अतरंतगस्स दिज्जंति ।

निर्व्वीतियमाहारोऽसति अंतरविगती व निक्खिवणा ॥

चू- “अतरंतगो” गिलाणो, अदढो विणा वि गेलनएण जो दुब्बलो, एते जया वइयं दिज्जंति । अहवा- “अदढ”त्ति अजोगवाहिणो जे अदढसरीरा ते अतरंतस्स धित्तिज्जा दिज्जंति । ते पि तत्र बलिनो भविष्यंतीत्यर्थः । जे जोगवाहिणो ते तत्थ वइआए निर्व्विमाहारं गेण्हंति, असति निर्व्वीतियस्स अपज्जंतं वा लब्भति ताहे अंतरंतरा काउसग्गं करेत्तु विगतिं भुंजंतु । आय-रणा पुण ततियभंगविकप्पेण सपर्यं सब्बहा वा निर्व्वीतीए अलब्भंते निक्खिवणा जोगस्स ॥

[भा. १६०७] आयंबिलस्सऽलंभे, चउत्थ एगंगिए व तक्कादी ।

असतेतमागाढे, निक्खवणुद्देस तथ चेव ॥

चू- तत्थ वतिताए आयंबिलवारए आयंबिलस्स अलंभे अभत्तट्ठं, करेज्ज, जि उववासस्स असहू ताहे तक्कति एवेगंगियं भुंजति । आदिसद्दातो वल्ल-चणग-मुग्ग-मासप्पणियं विलेवी वा कंजियं सागं वा एवमाति-जं निर्व्वीतियं अलवणं, तं वा भुंजति । सलवणं पुण एगंगियं न भवतीत्यर्थः । अनागाढे जोगवाहीण असति इतरे नाम आगाढजोगी ते गिलाणस्स वित्तिज्जा दिज्जंति, एक्को दो वा अजोगी, तेसिं कप्पियारो दिज्जंति, तेसिं जति निर्व्वीतियं अत्थि तो वहंति, अलब्भंते पुण आगाढ जोग - निक्खेवो । आगाढनागाढाण पुणो उक्खित्तो उद्देसो तहेव जहा गिलाणदारो । एवं वइयाए ॥

इदानिं “महामहे”त्ति दारं-

[भा. १६०८] सक्कमाहादीएसू, पमत्तदेवा छलेज्ज तेन ठवे ।

पीणिज्जंति व अदढा, इतरे उ वहंति न पढंति ॥

चू- “सक्कमहो” इंदमहो, आदिसद्दाओ सुगिम्हादी, जो व जत्थ महामहो, एतेसु मा पमत्तं देवया छलेज्ज । तेन “ठवे” ठवणे त्ति आनागाढजोगनिक्खेवो । किं चान्यत् ? तेसु य सक्कमहादिदिवसेसु विगतिलाभो भवति, ताओ दुब्बलसरीरा भुंजंति, ताहे पीणिज्जंति । बलिनो भवंतीत्यर्थः । इतरे नाम आगाढजोगवाही ते जोगं वहंति, जोगखंधा अच्छंति, न तेसु उद्देसो, न वा पुव्वुद्दिट्ठं पढंति ॥

इदानिं “अट्टाण-ओम-रायदुट्ठं च तिन्नि वि दारे जुगवं वक्खणेति-

[भा. १६०९] अद्धाण-ओम-दुट्टे, एसिं जोगीण सेस पणगादी ।

असती य अनागाढे, निक्खिव सव्वासती इतरे ॥

चू-अद्धाणे गामानुग्गामिए छिन्नद्धाणे वा जोगं वहंति, ताहे जं एसणिज्जं तं जोगीण दिज्जति, “सेस” ति अजोगवाही ते पणगपरिहाणीए जयंति । फासुएसणिज्जस्स असति जइ सव्वो जोगवाहिणो न संथरंति ताहे अनागाढ-जोगवाहीणं जोगो निक्खिप्पइ । “सव्वासति” नाम सव्वहा एसणिजे अलब्भमाणे इयराणवि आगाढझओघओ निक्खिप्पइ । चउभाग-तिभागद्वाणे वा असंथरणे निक्खेवो । एवं ओमोयरियारायदुट्टेसु वि ॥

“जोग”ति गयं । इदानिं “अजोग” ति-

[भा. १६१०] जे भिक्खु अजोगी तु, निक्कारणकारणा अनापुच्छा ।

आपुच्छिता व पुणो, अविदिन्नं आतिए विगतिं ॥

चू-जे भिक्खु अजोगवाही निक्कारणे विगतिं भुंजति, कारणे वा अनापुच्छाए भुंजति, कारणे वा अपुच्छिते गुरुहिं अदिन्नं भुंजति, तिण्ह वि मासलहुं ॥

[भा. १६११] सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं तहा दुविधं ।

पावति जम्हा तेणं, कप्पति आपुच्छितुं पुब्बि ॥

चू-निक्कारणे भुजंतस्स इमे दोसा-

[भा. १६१२] विगति विगतिब्भीओ, विगतिगतं जो तु भुंजते भिक्खू ।

विगती विगतिसहावो, विगती विगतिं बला नेइ ॥

चू-घृतादिविगति, बितियविगतिगहणेण कुवाति विगती, एकं तं विगतिकयं जहा विस्संदणं, विगती बागता जम्भि दव्वेतं दव्वं विगतिगतं, जहा दध्योदना । विगतीए भुत्ताए साहू विगयस्सभावो भवति, सा य विगती भुत्ता बितियं नरगातियं बला नेति । “कप्पति आपुच्छितुं पुब्बि” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १६१३] इच्छामि कारणेणं, इमेण विगइं इमं तु भोत्तुं जे ।

एवतियं वा वि पुणो, एवतिकाल विदिन्नंभि ॥

चू-विनयपुब्बं गुरुं वंदिऊण भणाति - इमेण कारणेण इमं विगतिं एवतियं पमाणेणं एवतियं कालं तुब्भेहिं अनुन्नातो भोत्तुमिच्छामि । एवं पुब्बं पुच्छिए अनुन्नाए पच्छा भिक्खं पविट्ठो गहणं करोतीत्यर्थः ॥

[भा. १६१४] बितियपदे आहारो, हवेज्ज सो चेव कम्मिइ देसे ।

असिवायी वेगागी, विगतीओ धूर लेभेज्जा ॥

चू-कन्हि य देसे गामे वा सो चेव दहिखीराति आहारो हवेज्ज, तत्थ विना कारणेण आहारेज्ज, असिवादीहिं वा कारणेहिं एगागी विगतीओ धूर लंभेज्जा, आयरियउवज्जाएहिं अणगुन्नाओ विगतिं भुंजेज्जा ॥ इदानिं “पच्चक्खाणे” ति दारं-

[भा. १६१५] पच्चक्खाते संते, पारमगंतूण अंतरा जो तु ।

आहारेज्जा विगतिं, सो पावति आणमादीणि ॥

चू-दिवसे देवसियं अनगारपच्चक्खाए अभिग्गहपच्चक्खाए वा पारं पज्जवसाणं अगंतूण

अंतरा जो विगतिं आहारेति सो आणादि दोसे पावति ॥

[भा. १६१६] बितिय गिलाणागारे वंजण-खलिते व काल-संमूढे ।

एतेहिं कारणेहिं, पच्चक्खाते वि आहरो ॥

चू- अनुन्ने पच्चक्खाणे अंतरा गेलन्नं भवेज्ज, वंजणखलिण वा पच्चक्खायं, पुन्नो ति पच्चक्खाणकालो कालसम्मूढो, अंतरा भुंजेज्ज । एवं भुंजंतो सुद्धो ॥

मू. (२१७)जे भिक्खू ठवण-कुलाइं अजाणिय अपुच्छिय अगवेसिय पुव्वमेव पिंडवाए पडियाए अनुप्पविसति, अनुप्पविसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- ठप्पा कुला ठवणाकुला अभोज्ज इत्यर्थः, साधुठवणाए वा ठविज्जति ति ठवणकुला सेजातरादित्यर्थः । पुव्वि दिट्ठे पच्छा अदिट्ठे गवेसणा ।

अथवा - नामेण वा गोत्तेण वा दिसाए वा पुच्छा, धुभियाइंचिंधेहिं गेवसणा । पूर्व प्रथमं आदावेव जो पुण पुच्छणगवेसणं करेति तस्य पूर्व न भवतीत्यर्थः ।

[भा. १६१७] ठवणाकुला तु दुविधा, लोइयलोउत्तरा समासेणं ।

इत्तरिय आवकहिया, दुविधा पुण लोइया हुंति ॥

चू- समासो संखेवो, लोहिण दुविहा - इत्तरिया, आवकहिया य ॥ इमे इत्तरिया -

[भा. १६१८] सूयग-मतग-कुलाइं, इत्तरिया जे य होंति निज्जूढा ।

जे जत्थ जुंगिता खलु, ते होंति आवकहिया तु ॥

चू- कालाववीए जे ठप्पा कया ते निज्जूढा, “जे” ति कुला जत्थ विसते जुंगिता दुगुंछिता, अभोज्जा इत्यर्थः । कम्मेण वा सिप्पेण वा जातीए वा । कम्मे - ण्हाणिया, सोहका, मोर-पोसका । सिप्पे-हेट्ठण्हाविता, तेरिमा, पयकरा, खिल्लेवा । जातीए-पाणा, डोंबा, मोरत्तिया य । खलुसद्दोऽ-वधारणे, ते चेव अन्नत्थ अजुंगिता, जहा सिंधूए निल्लेवगा ॥ इमे लोगुत्तरा

[भा. १६१९] दुविहा लोउत्तरिया, वसधी संबद्ध एतरा चेव ।

सत्तघरंतर जाव तु, वसधीतो वसधिसंबद्धा ॥

चू- वसहीए संबद्धा य, असंबद्धा य । वसहीए मोत्तुं सत्तघरावसहीसंबद्धा, तेसु भत्तं वा पानं वा न घेतव्वं ॥ इमा असंबद्धा-

[भा. १६२०] दाने अभिगमसद्दे, सम्भत्ते खलु तहेव मिच्छते ।

मामाए अचियत्ते य एतरा होंति नायव्वा ॥

चू- अहाभद्दो दानरुई दानसद्दो, सम्भदिट्ठी गिहीताणुव्वओ अभिगमसद्दो, सम्भत्ते ति अविरयसम्मद्दिट्ठी, एतेसु एसणादोसा । खलुसद्दो पादपूरणे । अभिगहियमिच्छे साहुपडिणाए ईसालुअत्तणेणं मा मम घरं अदीहि समण ति भणाइ, अन्नस्स ईसालुअत्तणेण चेव साहू घरं पविसंता अवियत्ता वायाए भणाति - “न किं चि ।” एतेसु विसगर - पंतावणाति दोसा । “इयरे” ति असंबद्धा ॥

[भा. १६२१] एतेसामन्नतरं, ठवण-कुलं जो तु पविसती भिक्खू ।

पुव्वं अपुच्छित्तूणं, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- कंठा !, चोगदग आह-लोउत्तरठियाणं लोइयठवणापरिहारेण किं चि अम्हं? आचार्याह-

[भा. १६२२] लोउत्तरम्नि ठविता, लोगमिव्वाहिरतमिच्छंति ।

लोगजढे परिहरता, तित्थ-विवङ्गी य वन्नो य ॥

चू-पुव्वद्धं कंठं । लोगे दुगुंछिया जे, ते परिहरंतेण तित्थस्स वुद्धी कता भवति, “वन्नो”ति जसो पभावितो भवति ॥ लोइय - ठवणकुलेसु गेण्हंतस्स इमे दोसा-

[भा. १६२३] अयसो पवयणहाणी, विप्परिणामो तहेव य दुगुंछा ।

लोइय-ठवणकुलेसुं, गहणे आहारमादीणं ॥

चू- “अयसो”ति अघन्नो, “पवयणहाणी” न कश्चित् प्रव्रजति, सम्मत्तचरिताभिमुहा विप्परिणमंति, कावलिया इ लोएदुगुंछिता भवंति, अस्पृश्या इत्यर्थः । पच्छद्धं कंठं ॥ लोउत्तरिएसु दानाइसद्धरकुलेसु पविसंतस्स इमे दोसा-

[भा. १६२४] आयरिय बालवुद्धा, खमग-गिलाणा महोदरा सेहा ।

सव्वे वि परिच्चत्ता, जो ठवण-कुलाइं निव्विसती ॥

चू- महोदरोऽयं बह्वासी, आएस प्राघूर्णकः, नि आधिक्रेण विशति नविशति प्रविशतीत्यर्थः ॥ इमं पच्छित्तं-

[भा. १६२५] आयरिए य गिलाणे, गुरुगा लहुगा य खमग पाहुणए ।

गुरुगो य बाल-वुद्धे, सेहे य महोदरे लहुओ ॥

चू- जो एते ठवणाकुले न निव्विसति तस्सिमे गुणा-

[भा. १६२६] गच्छो महानुभोगा, सबाल-वुद्धोऽननुकंपिओ तेणं ।

उग्गमदोसा य जढा, जो ठवण-कुलाइं परिहरइ ॥

चू- जिनकल्पिकादिरत्तानामागरत्वात् समुद्रवत् महानुभागः । बाल-वृद्ध-गिलानादीनां च साधारणत्वात् महानुभागः । जो तेसु न निव्विसति तेन सो गच्छो अनुकंपितो, उद्गमदोषाश्च परित्यक्ता भवंति ॥ गच्छवासीमं इमा सामाचारी-

[भा. १६२७] गच्छम्मि एस कप्पो, वासावासे तहेव उदुबद्धे ।

गाम-नगरागरेसुं, अतिसेसी ठावते सही ॥

चू- कप्पोविधी । एसविधी वासावासे उदुबद्धे वा गाम-नगरातिसु विहरंताणं । “अतिसेसि”ति अतिसप्यदब्बा उक्कोसा ते जेसु कुलेसु लब्भंति ते ठावियव्वा, न सब्वसंघाडगा तेसु पविसंति । “सद्धि”ति संजमे सद्ध जस्स अत्ति सो सही आयरिओ ॥

[भा. १६२८] मज्जादाणं ठवगा, पवत्तगा सब्वखेत्ते आयरिया ।

जो तु अमज्जातिल्लो, आवज्जति मासियं लहुयं ॥

चू- मज्जाया मेरा, ताणं ठवगा पवत्तगा य सब्वखेत्तेसु प्रायरिया भवंति, जो पुण आयरियो मज्जायं न ठवेत्ति, न पवत्तेति सो अमज्जाइल्लो असामायारि-निष्फन्नं मासलहुं पावति ॥

जे वत्थव्वा खेत्त-पडिलेहगा वा तेसिं इमा समायारी-

[भा. १६२९] दाने अभिगमसद्धे, सम्मत्ते खलु तहेव मिच्छत्ते ।

मामाए य चियत्ते, कुलाइं साहंति गीतत्था ॥

[भा. १६३०] दाने अभिगमसद्धे, सम्मत्ते खलु तहेव मिच्छत्ते ।

मामाए अचियत्ते, कुलाइं दाएति गीतत्था ॥

चू- रातो दिवसतो वा वसहिद्विया अन्नत्थ वा इंददत्ताभिनामेणं वन्नेण य पुव्वादियासुदिसासु
ठवणकुले दाएति दरिसंति ॥ दरिसितेसु गुरुणो इमा सामायारी-

[भा. १६३१] दाने अभिगमसहे, सम्पत्ते खलु तहेव मिच्छत्ते ।

मामाए अचियत्ते, कुलाइं अड्वेत्ते चउगुरुगा ॥

चू- गुरुणो ठवणकुले अठवेत्तस्स चउगुरुगा ॥ चोदगाह - किं कारणं ?

[भा. १६३२] किं कारणं चमढणा, दव्वखओ उग्गमो वि य न सुज्जे ।

गच्छमि नियकजं, आयरिय गिलाण पाहुणाए ॥

चू- आयरिओ भन्ति - चमढणा, दव्वखओ, उग्गमो न सुज्जे, गच्छे य कजं निययं,
आयरिय-गिलाण पाहुणा, य एते दारा ॥ इमा व्याख्या “चमढणे” ति दारं-

[भा. १६३३] पुव्वं पि धीरसुणिया, छिक्का छिक्का पधावती तुरियं ।

सा चमढणाए सिग्गा, संतं पि न इच्छती घेतुं ॥

चू. सुणहवितिजोअसहाओ लुद्धगो “धीरो” भन्ति । “पुव्वं” ति सो धीरो सावते आदडे
चेव क्रीडं हंतूण छिक्कारेति धावति य, ताहे सा धीरसुणिया इतो पधावति तुरियं । “अवि”
सदातो दिट्ठे वि एवं करेति । सा एवं धीरसुणिया रिक्कपहावणाहिं सिग्गा जति सो सावयं पच्छ
ददुं छिक्कारेति ताहे सा तंतं मि घेतुं न इच्छति, अतिश्रमात् प्रतारणाद्वा ॥

[भा. १६३४] एवं सहे-कुलाइं, चमढिजंताइं अन्नमन्नेहिं ।

नेच्छंति किंचि दातुं, संतं पि तहिं गिलाणस्स ॥

चू- एवं ठवणकुला चमढिजंता अन्नोऽन्नेहिं साहूहिं अन्नोऽन्नेहिं वा रिक्कारणेहिं । पच्छ
कारणे उप्पणे संतं पि घरे, तहावि गिलाणस्स दाउं न इच्छंति ॥

इदानि “दव्वखए” ति दारं-

[भा. १६३५] अन्नो चमढणदोसो, दुल्लभदव्वस्स होति वोच्छेदो ।

खीणे दुल्लभदव्वे, नत्थि गिलाणस्स पाउग्गं ॥

चू- दुल्लभदव्वं घतादियं, तं जति अकारणे दिने दिने गेण्हंति ताहे तं वोच्छिज्जति । तम्मि
वोच्छिन्ने गिलाणपओयणे उप्पन्ने गिलाणपाउग्गं न लब्धमिति । अलब्धंते य परिताव-महादुक्ख-
गिलाणारोवणा भद्-पंतदोसा य भवंति ॥ तत्थिमे पंतदोसा-

[भा. १६३६] दव्वखएमं पंतो, इत्थिं घातेज्ज कीस ते दिन्नं ।

भद्दो हड्ड पहड्डो, (करे) किणेज्ज अन्नं पि साधूणं ॥

चू- पंतस्स भज्जा सट्ठी हवेज्ज, सा साहूहिं रिक्कारिक्कपओयणे जातिता घतादि पयच्छेज्ज । तम्मिनिद्वित्तै
संघाडेणं कूरं मग्गिता, “नत्थि” ति भणेज्ज । एवं कुमारादि एक्केकं मग्गिता नत्थित्ति-
भणेज्जा ।

सो भणाति - तं कहिं गयं ? तो सट्ठी भणाति - साधूणं तं दिन्नं । ताहे सो पंतो तं घाएज्ज -
कीस ते दिन्नं, साहूण वा पदुड्डो जं काहिति, छोभयं वा देज्ज । इदानि “उग्गमे” ति दारं - पच्छदं
- एवं चेव सट्ठीए कहीए हड्डो हरिसिओ, सुट्टु संतुड्डो, पहड्डो प्रकर्षेण हृष्टः प्रहृष्टः, प्रहसितमनाः,

उद्धसियरोमश्च, भणाति - सुद्व ते कयं जं दिन्नं ममेसा धम्मसहाइणि त्ति, अन्नं ति साहुअड्डा किण्णिउं पच्चप्पिणेज्ज, साहूणं पयच्छाहि, जया निद्वियं तदा पुणो कहेज्जासु, अन्नं वा उग्गमदोसं कारवेज्ज । एतद्दोसपरिहरणत्थं । गच्छे निययकज्जं, आयरिय-गिलाण-पाहुणगट्ठा । तम्हा अतिसेसियसंघाडगं मोत्तुं ठवणा-कुलेसु सेसा नो पविसेज्जा ॥

पाहुणगे य आगते पाहुणगं कायव्वं, तं च सभावाणुमयं देज्जा । ततो भन्ति-

[भा. १६३७] जड्ढे महिसे चारी, आसे गोणे य तेसि जावसिया ।

एतेसि पडिवक्खो, चत्तारि तु संजता होंति ॥

चू- जड्ढो हत्थी, महिसो, आसो, गोणो य । एतेसि चारिं अनुकूलं आनेति, जवसं हवन्ति जे ते जावसिया । ते य परियट्ठया । पच्छद्धं कंठं ॥

पुव्वद्धस्स इमा वक्खा-

[भा. १६३८] जड्ढो जं वा तं वा, सूमालं महिसओ मधुरमासो ।

गोणो सुगंधदव्वं, इच्छति एमेव साधू वि ॥

चू- हत्थिस्स इट्ठं नलइक्खु मोतगमादी, तं आहारेति । तस्साभावे “जं व”त्ति जं वा अनिट्ठं तं वा आहारेति, जं वा कमागयं । महिसो सुकुमालं वंसपत्तभादी, तस्साभावे तद्भाव भावितत्त्वात् अन्नं न चरति, तं अह चरणे पुट्ठिं न गेण्हति । एवं आसो हप्पिच्छं (हरिमत्थं) मुग्गमादि मधुरं । गोणो अज्जुणमाति सुगंधदव्वं । एवं साहू वि चउरो, चउविधं भत्तमिच्छंति । जड्ढ - समस्स - उक्कोसाभावे दासीनातिणा कडपूरमेण पओयणं । महिस - समस्स - सालिमातिणा सुकुपमालोदणेण पओयणं । आस - समस्स - खंड - खीर - सालिमाइएहिं अ पओयणं । गोण - समस्स - हिंगुरिय - कट्ट - मंडातिएहिं सुगंधेहिं पओयणं । एते पुण दव्वा ठवणकुलेसु संभवन्ति । अठविएसु य तेसु कतो आणेउ ? पाहुन्ने य अकते अयसो, न य निज्जरालाभो । अतो कायव्वं ॥

चोदगाह - ‘ठवणकुलेसु मा कोति पविसतु, जता पओयणं पाहुणगाति उप्पन्नं ताहे पवेसियव्वं ।’ आयरियाह-

[भा. १६३९] एवं च पुणो ठविते, अप्पविसंते इमे भवे दोसा ।

वी सरणे संजताणं, वि सुक्खगोणी य आरामे ॥

चू-पुव्वद्धं कंठं । “विस्सरणा संजताणंति” भिक्खावस्संदायव्वत्ति न पडिवालेति, खेतमातीयं चयति वि सुक्खगोणी दिट्ठतो इमो, जधा - एगस्स गिहिवतिणो पगतं काउकामस्स एक्केण पओयणं । तस्स य गोणी पदोस - पच्चूसेसु कुलअं कुलअं दुद्धस्स पयच्छति । तेन चितियं - आसन्नापपगते दुज्झिहिति तो मे सगिहे चेव बहुतक्कं भविस्सइ त्ति न दूढा । पत्ते य पगयकाले दोढुमादत्तो जाव विसुक्का ।

आरामे त्ति दिट्ठतो - एवं मालागारेण वि चितियं - आसन्ने छन्ने उव्वीहामि त्ति न उव्वोता । जाव छणासन्नं ताव ओप्फुल्लो आरामो । एवं जाहे उप्पन्नं कज्जं ताहे पविट्ठा ठवणकुलेसु, ताहे सट्ठा भणंति - एत्थंचिय अच्छंताण मुणह वेल अम्हं एए वत्ता वेला, अप्पविसंतेसु य न कोति दंसणं पडिवज्जति, न वा अनुव्वए, गिलाणपाउग्गं च नत्थि, तम्हा एगो अइसेसियसंघाडओ इमेहिं दोसेहिं वज्जितो पविसतु ॥

[भा. १६४०] अलसं घसिरं सुचिरं, खमगं कोध-माण-माय-लोभिहं ।

कोऊहलपडिबद्धं, वेयावच्चं न कारेजा ॥

चू- आलसितो ताव अच्छति जाव फिट्टा वेला । अहवा - अपत्ते चेव देसकाले अडति, अलद्धे य गुरुमातियाण विराहणा, अतिक्रंतकाले अलाभो, वा अप्पलाभो वा, ठवणादोसा य, अपत्ते वा ओसक्कणदोसं, अन्नतो य अलाभो, चिरं वा हिंडेति । “घसिरो” वह्वासी, सो वि अप्पणो जाव पज्जतं गेण्हति ताव वेलातिक्रमो, गहिते वा अप्पणो जाव पज्जतं गेण्हति ताव सीतलं, अकारकादि दोसा भवंति ।

जे असले ते सुचेरि वि दोसा, स्वप्नशीलः सुचिरः । “खतगो” परिताविज्जति, सेसा घसिरदोसा खमगे वि संभवति । “कोवी” अदत्ते रूसति, रुद्धो वा घरं न गच्छति, किं वा तुमं देसि ति दुच्चयणेहिं विप्परिणमेति । “माणी” ऊणे वा दिन्ने, अब्बुद्धाणे वा, अदिन्ने थब्भति त्ति, पुणो घरं मानेन न गच्छति, तेन विना जा हानी तं पावति । “माती” भद्दगं भोच्चा पंतं आहारेति, पंतेण वा छाएति । “लुद्धो” ओभासति, दिज्जंतं वा न वारेति, अनेगेषु पविसमाणेषु जे दोसा ते लुद्धे संभवति । कोऊएण नडआतो पेच्छंतो ताव अच्छति जाव देसकालो फिडिओ ।

सुत्तत्थेसु पडिबद्धो जाहे व पाढविरहो ताहे व अदेसकाले वि ओतरति, पडलं पाए वा अतिवकंतकाले उत्तरति, एत्थ ओसक्कण - उस्सक्कणाति दोसा ॥

एते जो ठवेति, जस्स वा वसेण ठविज्जंति तस्सिमं पच्छित्तं-

[भा. १६४१] तिसु लहुओ तिसु लहुगा, गुरुगो गुरुगा य दोसु लहुगा य ।

अलसादीहिं कमसो, कारिंति गुरुस्स पच्छित्तं ॥

चू- अलसमातिएसु जहासंखं देयं ॥

[भा. १६४२] एतद्दोसविमुक्कं, कडजोगिं नात-सीलमायारं ।

गुरुभत्तिमं विनीतं, वेयावच्चं तु कारेजा ॥

चू- एतेसु अलसमादिया दोसा । तेहिं विमुक्के वज्जितो सुत्तत्थेसु कडो जोगो जेण सो कडजोगी गीतार्थेत्यर्थः । वेयावच्चे वा जेणऽन्याया वि कडो जोगो सो वा कडजोगी । अक्कोहणादिसीलं जस्स नायं सो नायसीलो । आयरणमायारो, सो य पंचचिहो नाणादि, सो नातो जस्स सो नातायारो उद्यताचारेत्यर्थः । गुरु आयरिया, एसुवरि भत्तिमंतो गुरोः सर्वकरणीयकारकेत्यर्थः । अब्बुद्धाणातिविणयकारी विणीतो एरिसो गुरुमादियाण वेयावच्चं करिज्जति ॥

एयगुणोववेयाण वेयावच्चकरणे इमे गुणा-

[भा. १६४३] साहिंति य पियधम्मा, एसणदोसे अभिग्गहविसेसे ।

एवं तु विहिग्गहणे, दव्वं वड्ढेति खेतन्ना ॥

चू- साहंति कथयंति । के कथयन्ति ? पियधम्मा, पिओ य धम्मो जेसिं ते पियधम्मा । प्रियधरप्त्वादेव एसणदोसे मक्खिताइए कथेति, तेहिं दोसेहिं दुट्ठं साहूण न दिज्जति एवं बहुफलं भवति । साहूणय अभिग्गहविसेसे कहेति । उक्खित्तचरगा निक्खित्तर्गा उक्खित्तनिक्खित्तचरगा अंतो संव्वुक्कादि-दंडायतियादि संसद्दातियाओ य एसणाओ कहयंति, जिनकप्पअभिग्गहे य कहंति, एवं कहेयंता विधीए गहणं करेता, एवं सड्ढं वड्ढेता, दव्वं वड्ढेति, खेयन्ना ज्ञानिन इत्यर्थः ॥

[भा. १६४४] एसण-दोसे व कते, अकते वा जति-गुणे वि कथंता ।

कधयंति असढभावा, एसण-दोरो गुणे चेव ॥

चू- ते पुण उल्लोएण धम्मं कहेति । एसण-दोसे कते अकते वा जतीणं गुणा खमातिता विविधं कधयंतिश्लाघयंतीत्यर्थः, असढभावा, नदंभेण, न भक्षणोपायनिमित्तं, एसणदोसे साधूण य गुणे कहेति ॥ इमं च कहेति -

[भा. १६४५] ठाणं गमणागमणं, वावारं पिंडसोधिमुल्लोयं ।

जाणंता न वि तुब्भं, बहुवक्खेवाण कहयामो ॥

चू- जत्थ साहू ठाणे ठिता भिक्खं गेण्हंति, जत्थ वा ठाणे ठितो दायगो ददाति, ठाणं वा स्थापनं एसणदोषमित्यर्थः । गमो आगमो य दायगस्स जहा तथा कहेति, कत्तण, पिंजण कंडणादिए य वावारे कहेति, एरिसे गेज्झं, एरिसे वा अगेज्झं, एवं उक्खेवेण पिंडनिज्जुती कहेति । इमं च भणाति - जइ वि साहुधम्मं वियाणह तथावि बहुवक्खेवाण विस्सरिहिति अतो अविस्मरणत्थं कहामो ॥

[भा. १६४६] बालादि-परिच्चत्ता, अकधित्तेणसणादि-गहणं वा ।

न य कधपबंधदोसा, अध य गुणा-सोधिता होति ॥

किं चान्यत् -

[भा. १६४७] केसिं चि अभिग्गहिता, अनभिग्गहितेसणा य केसिं चि ।

माहु अवन्नं काहिह, सव्वे वि हु ते जिणाणाए ॥

चू- अभिग्गहिया एसणा जिनकप्पियाणं, अनभिग्गहिता गच्छवासियाणं । अन्नोन्नोरणं दड्ढं, नो अवन्नवातो भासियव्वो । सव्वे ते जिणाणाए सकल्पत्वात् ॥
ते पुण एसणदोसे कहेति इमेण विधिणा -

[भा. १६४८] बालादि-परिच्चत्ता, अकधित्तेणसणादि-गहणं वा ।

न य कधपबंधदोसा, अध य गुणो सोधिता होति ॥

[भा. १६४९] संविग्ग-भाविताणं, लोद्धग-दिड्ढंत-भाविताणं च ।

मोत्तूण खेत्त-काले, भावं च कहेति सुद्धतथं ॥

चू- उज्जयविहारीहिं जे सट्ठा भाविया ते संविग्गभाविया, पासत्थाईहिं जे भाविता ते लुद्धदिड्ढंतभाविता । कहं ते पासत्था एवं कहेति ? एवं जहा हरिणो तथा साधू, जहा लुद्धगो तथा सावगो । साधू अकप्पियकउप्पहारातो पलायति ।

पासत्थो सट्ठे भणाति - जेण तेन प्पगारेण सट्ठालियादि भासिऊण तुब्भेहिं कप्पियं अकप्पियं वा साहूण दायव्वं, एयं तुज्झ सेयं भवति । कक्खड्खित्तं अद्धाणं च पडुच्च साववायं कहति । दुब्भिक्खादिकालं गिलाणादिभावं पडुच्च साववायं कहति । एवमादि कारणे मोततुं सेसेसु खेत्तादिसु सुद्धत्थं कहेति उत्सर्गतं इत्यर्थः ॥

[भा. १६५०] संथरणम्मि असुद्धं, दोण्ह वि गेण्हंत-देंतयाणऽहितं ।

आउर-दिड्ढंतेणं, तं चेव हितं असंथरणे ॥

चू- फासुएसणिज्जा असणादिया पज्जत्ता जत्थ लब्भंति जत्थ हट्ठो य तं संथंतम्मि संथरे, अफासुयं देंत-गेण्हंतगाण अहियं भवति । तं चेव अफासुयं असंथरे हितं भवति ।

चोदगाह - “तदेव कल्पं तदेवचाकल्पं, कथमेतत्? आचार्याह - आतुरदृष्टान्तसामर्थ्यात्, निरुजस्य विषादिना औषधेन किं प्रयोजनं, सरुजसस तदेव विषादिकं पत्यं भवति ॥

[भा. १६५१] संचइयमसंचइते, नाऊणमसंचयं तु गेण्हति ।

संचइयं पुण कज्जे, निब्बधे चेव संतरितं ॥

चू- घय-गुल-मोयगाइणा जे अविणासी तेसंचइगा, खीरदहिमादिया विभासी जे ते असंचइया, ठवणकुलेसु पभूतं नाऊण असंचइयं गेण्हति, संचइयं पुण गिलाणकज्जे उप्पन्ने गेण्हति, अगिलाणो वि सहग-निब्बधे गेण्हति, तं पुण “संतरितं” न दिने दिने इत्यर्थः ॥

अपवादस्यापवादमित्युच्यते-

[भा. १६५२] अहव न सद्धा विभवे, कालं भावं च बाल-बुद्धादी ।

नातु निरंतरगहणं, अछिन्नभावे य ठायंति ॥

चू- सावगाण सद्धं नाऊण, विपुलं घ विभवं नाऊण, कालं च दुब्भिकखाइयं, गिलाणभावं च, बालबुद्धाण य अप्पायणं च, एवमाइकज्जेण नाऊण निरंतरं गेण्हति, जाव य तस्स दायस्स भावो न वोच्छिज्जति ताव दिज्जमाणं वारयंति ॥

ठवणकुलेसु गेण्हंताण इमा सामायारी-

[भा. १६५३] दव्वप्पमाण गणणा, कारित फोडित तहेव अद्धा य ।

संविग्ग एगठाणा, अणेगसाहूसु पन्नरसा ॥

चू- “दव्वगणणापमाणे” वि दो वि वक्खाणेति-

[भा. १६५४] असनादि दव्वमाणे, दसपुरिमितभत्तएगमुच्चारो ।

सो एगदिणं कप्पति, निक्कंतियओ दरो इधरा ॥

चू- तेसु ठवणकुलेसु असणस्स आदिसद्धातो पान-खाइम-साइमस्स य परिमियापरिमियस्स दव्वस्स मानं साहुणा जाणियव्वं । गणणद्वारे जत्थ पारिमियं तत्थ दसणहरस्से एगभत्तद्वो उच्चारेसि एगदिणं साहूण कप्पति, वित्तियादिदिनेसु जइ गेण्हति तो नेक्कंतितो होति तम्हा न कप्पति ॥

[भा. १६५५] अपरिमिते आरेण वि, दसण्ह उच्चरति एगभत्तद्वो ।

जं वंजणसमितिमपिट्ठो, वेसणमादीसु वि तहेव ॥

चू- जत्थ पुण अपरिमियं रद्धति तत्थ आरेण वि दसण्हं नव - अइ-सत्तिमादियाण रद्धे एगभत्तद्वी उच्चरति, सो एगदिणं कप्पदि, सो वि अतो परंनेक्कंतितो भवति । “खारिय-फोडिय” ति दारं । खारो लोणं छुब्भइ कडच्छुते घयं ताविज्जति, तत्थ जीरगादि छुब्भति, तेन जं धूवियं तं फोडियं भवति । व्यंजतेऽनेनेति व्यंजनं, तं च तीमण-माहुरगादि भन्नति । समिति मातलाहणगादि, पिट्ठं उडेरगादि, वेसणं कडुभंडं जीरयं हिंणपत्तसागाति “तहेव” ति - जहा असनादियाण तथा एतेसिं परिमियापरिमिताण परिमाणं नायव्वं ॥

एवमुच्चारो य- “अद्ध” ति दारं-

[भा. १६५६] सति कालद्धं नातुं, कुले कुले तत्थ ताहे पविसंति ।

ओसक्कणादि दोसा, अलंभे बालादि-हानी य ॥

चू- सति विद्यमानं भोजनकालं कुले कुले क्रमेणोक्रमेण वा प्रविसंति, उस्सक्कणातिया य

दोसे परिहरन्ति । अह अदेसकाले पविसन्ति तो उस्सकणातिया दोसा । बालातियाण य अलाभे हानी ॥

[भा. १६५७] एगो व होज्ज गच्छो, दोन्नि तिन्नि व ठवणा असंविग्गे ।

सोधी गिलाणमादी, असती दवादि एमेव ॥

चू- जत्थ एगो गच्छो तत्थ ठवणकुलेसु एसा सामायारी भणिया । जत्थ पुण दोन्नि तिन्नि वा गच्छा तत्थ ठवणकुलेसु कहं गहणं ? ते य दो तिन्नि वा गच्छा परोप्परं संभोतिया असंभोइया वा ॥ असंभोइएसु इमा विही-

[भा. १६५८] संविग्गमणुन्नाते, अतित्ति अधवा कुले विरिंचन्ति ।

अन्नाउंछुं च सहू, एमेव य संजती-वग्गे ॥

चू- संविग्गा उज्जयविहारी, तेहिं वत्थव्वसंविग्गेहिं आगंतुगा संविग्गा अनुन्नाया ठवणाकुलेसु 'अतित्ति' प्रविशन्तीत्यर्थः । वत्थव्वा साधू ठवणकुलवज्जेसु गुरुमाइयाण अप्पणो य भत्तमुप्पा-एन्ति । अह दो वि असहू ताहे दोसु गच्छेसु अद्धद्धे कुले विरिंचन्ति, तिसु तिभागेण एवं चउसु चउभागेण, आगंतुगा वा साधू अन्नायउंछं हिंडंतु । जो अन्नसंभोतिएसु संजतेसु विधी, संजतीसु संभोइयासंभोइयासु सो चेव विधी ॥

[भा. १६५९] असति वसधीए वीसुं रातीणिय वसधि भोयणागम्मं ।

असहू अपरिणता वा ताहे वीसुं सहू वितरे ॥

चू- असतीए वसधीए वीसुं पृथक् स्थिता । तत्थ आगंतुगो वत्थव्वगो वा जो रातिणिओ तस्स वसहीए आगंतुं भुंजति । अह एगम्मि गच्छे असहू गिलाणा वा असहू अपरिणता वा सेहा, ताहे तेसु वीसुं पृथक् ठिएसु असहूण पढमालीयं वितरन्ति, पच्छा सव्वे गंतुं रातिनीय वसहिं एगओ भुंजन्ति । अह दोसु विं गच्छेसु असहू अपरिणता वा, ताहे को वि परोप्परं असहूण पढमालीयं अनुजाणन्ति, पच्छा सव्वे एगतो भुंजन्ति । अह एक्कसिं दोसु वा गच्छेसु असहू सव्वहा चेव भुत्ता, ताहे सेसा रातिणियवसहीए गंतुं एगतओ भुंजन्ति ॥ अह संभोतिया वसहिं अभावे मंडलिभूमि - अभावे वा गिलाणातिकारणेसु वा एगतो न भुंजन्ति । ताहे इमो विधी -

[भा. १६६१] तिण्हं एगेण समं, भत्तद्धं अप्पणो अवहं तु ।

पच्छा इतरेण समं, आगमणे विरेगो सो चेव ॥

चू- आयरिओ एगो वत्थव्वो, दो आगंतुगा, ताण दोण्ह जो रातिनितो तस्स संघाडगे अप्पणो भत्तद्धस्स अवहं गेण्हन्ति, आगंतुवित्तियसंघाडगे वि अप्पणो भत्तद्धस्स अवहं चेव गेण्हन्ति, रातिणिएण समाणं अवहं भोच्चा इतरेण वि अवहं भुंजति । दो वि संविग्गिता अप्पणो य भत्तद्धो पुन्नो भवति । "आगमने" त्ति जत्ति तिमादिया आगच्छन्ति तो विभजनं विरेगो, सो चेव कायव्वो, जहा दोसु तहा तिसु चउमादिएसु य ॥

इयाणि "असंविग्गे सोही गिलाणमादि" अस्य व्याख्या - असंविग्गा साहू जत्थ खेत्ते वसति तत्थ जे सेजातरादि ठवणकुला अन्नतो अलब्धन्ते तेसु कुलेसु पविसिउं "सोहि" त्ति सुद्धं जं भत्तपाणं तं गिलाणातिआण गेण्हेज्जा ।

[भा. १६६२] अतरंतस्स तु जोग्गासती य इतरेहि भाविते विसिउं ।

अन्नमहानसु वक्खड, भुंजति जं वा सयं सन्नी ॥

चू- असंविग्गभाविणसु कुलेसु पविसंताण उग्गमाइया दोसा तम्हा नो पविसेज्जा । अतरंतो गिलाणो, तस्स जोग्गा असतीते “इतरे” ति पासत्थ-भाविता तेसु पविसिउं जम्मि महानसे ते पासत्था भिक्कं गेण्हंति तत्थ न गेण्हंति, अन्नमहाणसे गेण्हंति । जं वा सन्निमात्तियाण विधोवक्खडं ततो गेण्हंति, अन्नतो वा जं पहेणगाति आयातं तं गेण्हति ॥

“असती य दवाति तमेव” ति अस्य व्याख्या - असति अन्नतो दवस्स संविग्ग - भावित - ठवणकुलेसु दवं जयणाए गेण्हंति । आदिसद्दातो असंविग्गभावित-ठवणकुलेसु दवं गेण्हंति । आदिसद्दातो असंविग्गभावियठवणाकुलेसु वि ।

[भा. १६६३] असती एव दवस्स तु, परिसित्थिय-कंजि-गुल-दवादीणि ।

अत्तद्धिताणि गेण्हति, सव्वालंभे व मीसाइं ॥

चू- असति अन्नतो अन्नायउंछे दवस्स संविग्गेतरभावियकुले दवं गेण्हेज्जा, तं च “परिसित्थियं” - नाम उण्होदगेण दहिमद्दगा निच्चं गालिञ्जति तं परिसित्तगपाणगं भन्ति । कंजिगं पसिद्धं । गुलो जीए कवल्लीए कड्डिञ्जति तत्थ जं पाणियं कयं तत्तमतत्तं वा तं गुलपाणियं भन्ति । तो ते गिहत्थेहिं अत्तद्धिताणि गेण्हंति । सव्वहा फासुगस्स अलाभे सचित्तमीसं पि गेण्हंति ॥

[भा. १६६४] पाण्डा व पविट्ठो, असुद्धमाहारछंदितो गेण्हे ।

अद्धाणादिमसंथरे, जतितुं एमेव जदसुद्धं ॥

चू- संविग्गेतरभावितेसु कुलेसु पाण्डा पविट्ठो - सेसं कंठं । अद्धानस्स वा आदीए मज्जे वा उत्तिन्नो वा असंथरंतो पणगातिजयणाए जतिउं पच्छा जं असुद्धं तं पि गेण्हंति ॥

[भा. १६६५] वित्थियपदमणाभोगे, गेलन्नऽद्धाण-संजम-भए वा ।

सत्थवसए व अवसे, परव्वसे वा वि नो पुच्छा ॥

चू- अवसो खित्तचित्तादि, रहायदुट्ठे, रायपुरिसवसगो परव्वसो, एवमादिएहिं कारणेहिं न पुच्छेज्जा वि, अपुच्छंतो य सुद्धो ॥

मू. (२१८) जे भिक्खू निग्गंथीणं उवस्सयंसि अविधीए अनुप्पविसइ अनुप्पविसंतं वा सातिञ्जति ॥

चू- निग्गय गंथी निग्गंथी । उवस्सओ वसही । तं जो अविधीए पविसति तस्स मासलहुं, आणातिता दोस भवंति । इदानिं निञ्जुत्ती-

[भा. १६६६] निक्कारणमविधीए, निक्कारणतो तहेव य विधीए ।

कारणतो अविधीए, कारणतो चेव य विधीए ॥

चू- पवेसे चउरो भंगा भवंति - पढ्ढं - निक्कारणे अविधीए, वित्थिए - निक्कारणे विधीए । तइए - कारणे अविधीए, चउत्थे - कारणे विधीए ॥

[भा. १६६७] आदिभयणाण तिण्हं, अन्नतरीए तु संजतीसेज्जं ।

जे भिक्खू पविसेज्जा, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- तिन्निआदिमा भंगा आदिभयणा भन्ति । एतेसिं तिण्हं भंगाणं अन्नतरेण जो संजतितवसहिं

पविसति तस्स आणातिता दोसा ॥ पढमभंगो वक्खाणिञ्जति-

[भा. १६६८] निक्कारणम्मि गुरुगा, तीसु वि ठाणेषु मासियं गुरुगं ।
लहुगा य वारमूले, अतिगतिमित्ते गुरु पुच्छा ॥

चू- जात निक्कारणे संजतिवसहिं जाति तो चउगुरुं, अविधीए पविसंतस्स तीसु वि ठाणेषु मासियं गुरुगं । इमे तिन्नि ठाणा-अग्गद्वारे, मज्झे, आसन्ने । एतेसु तीसु वि निसीहियं अकरेंतस्स तिन्नि मासगुरुगा भवंति । जइ मूलदारसमीवे बहिया ठायंति तो चउलहुं अंतो पविसइ तो चउगुरुं ॥ चोयगो पुच्छति -

[भा. १६६९] पाणातिपातमादी, असेवतो केण होंति गुरुगा तु ।
कीस च बार्हिं लहुगा, अंतो गुरु चोदग ! सुणेहि ॥

चू- पाणातिवातं अकरेंतस्स केन कारणेण चउगुरुं पच्छित्तं भवति ? कीस वा बहिद्वारेमूले चउलहुं ? कीस वा अंतो अतिगयस्स चउगुरुं ? आयरिओ भणति - हे चोदग ! सुणेहि कारणं ॥ १६६९ ॥

[भा. १६७०] वीसत्या य गिलाणा, खमिय वियारे य भिक्ख सज्जाए ।
पाली य होति भेदो, अत्ताणपरे तदुभए य ॥

चू- वीसत्य त्ति दारं -

[भा. १६७१] कायी सहवीसत्या, दर-जमिय अवाउडा य पयलादी ।
अतिगतमेत्ते तहियं, संकितपवलाइया थद्धा ॥

चू- काति संजती वसहीए अंतो आयसुहेण अवंगुयसरीरा सुहवीसत्या अच्छति, अद्धभुत्ता वा अंतो वसहीएष दरनिवत्या अवाउडा निसन्ना वा निवन्ना वा निद्दायति, एवं तासु संजतीसु तम्मि संजते अतिगते पविट्ठे काति संकिता “अहमणेण अवाउडा दिट्ठ” त्ति पवलाइया नश्यति, सहसा पविट्ठे संखोहातो थद्धगत्ता भवति ॥ “पवलातिय” त्ति अस्य व्याख्या

[भा. १६७२] वीरल्लसउणि वित्तासियं जधा सउणि-वंदयं वुन्नं ।
वच्चति निरावयक्खं, दिसि विदिसाओ विभञ्जंतं ॥

चू- वीरल्लग-सउणो उल्लगजाति, तेन वित्तासिता सउणो कवोतगाति, तेसिं वंदी वुन्नं भयुब्भिन्नासण खुभियं वच्चति । अवेक्खा नाम अवलंभणा अन्नोन्नेसु पुत्तभंडातिसु, सा निग्गता जस्स तं निरवेक्खं भन्नति । दिसाश्च विदिसा दिसोदिसं विभञ्जंतं अपूरयमाणं ॥

एतस्स दिट्ठंतस्स इमोवसंहारो-

[भा. १६७३] तम्मि य अतिगतमेत्ते, वित्तथ उ तहेव जह समणी ।
गिण्हंति य संघाडिं, रयहरणे या वि मग्गंति ॥

चू- तम्मि संजते पविट्ठे विविधं त्रस्ता वित्रस्ता जहा ताओ सउणीओ ताओ वि संजतीओ, अन्ना अवाउयगत्ता तुरियं तुरियं पाउणति मग्गति च, अन्नाओ तुरियं रओहरणं मग्गंति, अवि सदाओ संभमेण रओहरणं मोत्तुं नद्धा पच्छा मग्गंति ॥ इमे दोसा-

[भा. १६७४] छक्कायाण विराधण, आवडनं विसमखाणुए विलिता ।
थद्धा य पेच्छित्तुं भाव-भेदो दोसा तु वीसत्ये ॥

चू- कुंभकारसालातिसु निरवेक्खा नासंती छक्काये विराहेज्ज, आवडणं पक्खलणं हेट्टोवरिं वा अफिडणं, विसमे वा पडति, खाणुए वा दुक्खविज्जति, अवाउडा वा विलिता विलक्खीभूता उब्बंधणादि करेज्ज, थद्धं वा अवाउडं पेच्छिऊण बहुअणमज्जे भावभेदो भवेज्जा, एगागिणीं वा एक्कं देज्जं । एते दोसा वीसत्थाए भवंति ।

इदानिं “गिलाणे” ति दारं-

[भा. १६७५] कालातिक्रमदाणे, गाढतरं होज्ज नेव पउणेज्ज ।

संखोभेण निरोधो, मुच्छ मरणं च असमाही ॥

चू- संजयसंखोभेणं गिलाणी न भुंजति, भिक्खाए वा गिलाणीनिमित्तं न वच्चति, एवं अतिक्रंतकाले दानेन गाढतरं गेलन्नं हवेज्ज, न वा पउणेज्ज । अहवा- संजयसंखोभेण काइयं सन्नं वा वायकम्मस्स वा निरीहं करेज्ज, तत्थ गाढतरं गेलन्नं हवेज्ज, मुच्छ वा से हवेज्ज, निरोहेण वा मरेज्ज, असमाधाणं वा से हवेज्ज । एत्थ परितावणादिनिष्फन्नं सव्वं पायच्छित्तं दड्ढव्वं ।

इदानिं “खमगं” ति दारं-

[भा. १६७६] पारणग-पड्डिता आणितं च अविगडित ऽदंसितं न भुंजे ।

अचियत्तमंतराए, परितावमसम्भवयणे य ॥

चू- खमिगा पारणगट्टा पड्डिया, जेट्टऽज्जो आगओ ति नियत्तति, दारमूले वा सन्निविट्टो उवरिं न गच्छामि ति निवत्तति, पवत्तिणी वा तस्स समीवे निविट्टा, खमिगाए वा पारणगमाणियं अविगडियं अनालोइयं अदंसितं च न भुंजति, पवत्तिणीओ दिक्खतीओ अच्छति, खमियाए अवियत्तं अंतरायदोसा य, खमिगा परिताविज्जति, असम्भवयणं वा भणेज्ज, किं चि न किंचि ? कीलग अज्जो एस उवड्डिये ति ।

इदानिं “वियारे” ति दारं-

[भा. १६७७] नोल्लेऊण न सक्का, वियारभूमी य नत्थि से अंतो ।

संते वा न पवत्तति, निच्छुभण विनस गरहा य ॥

चू- नोल्लणं संघट्टणं ताणं अंतो वियारभूमी नत्थि, संकाए वा कस्सति न पवत्तति, सेज्जायरएण अणणुन्नाय जति वोसिरति तो निच्छुभेज्जा, दिया राओ वा निच्छुद्धा अवसहिया विणासं पविज्ज, गरहणं च पावति । दारं ॥

इदानिं “भक्ख” ति दारं-

[भा. १६७८] सति कालफेडणे एसणादि पेलेमपेल्लणे हानी ।

संकादभावितेसु य, कुलेसु दोसा चरंतीणं ॥

चू- ताओ य भिक्खं पड्डिता, सोय आगतो, तस्स दक्खिन्नेणं ताव टिता जाव सति कालो फिडितो, ततो अवेलाए एसणं पेलेज्जा, तन्निष्फन्नं । अपेल्लतीणं अण्णो हाणी, तत्थ परितावणादि निष्फन्नं, अभाविय-कुलेसु य अकाले चरंतीओ मेहुणट्टे संकिज्जति ।

इदानिं “सज्जाय” ति दारं-

[भा. १६७९] सज्जाए वाघाओ, विहारभूमिं व पड्डियनियत्ता ।

अकरण नासारोवण, सुत्तत्थ विना य जे दोसा ॥

चू-जेद्वज्जो आघतो त्ति न पढंति, वाघातो वसहीए वा असज्झायं, सज्झायभूमीए पड्डित्ताणं तं ददुं नियत्ताण सज्झायवाघातो । “अकरणे”त्ति सुत्तपोरिसिं न करेत्ति मासलहुं, अत्थपोरिसिं न करेत्ति मासगुरुं, सुत्तं नासेत्ति इ । अत्थं नासेत्ति इ । सुत्तत्थेहिं य नद्वेहिं कहं चरणविसुद्धी । दारं ॥

इदानिं पालियभेउ” त्ति दारं-

[भा.१६८०] संजम-महातलागस्स, नाण-वेरग्ग-सुपरिपुन्नस्स ।

सुद्धपरिणामजुत्तो, तस्स तु अनतिक्रमो पाली ॥

चू- संजम-महातलागस्स अनइक्कमपालिए भेदो भवति, वसहि-पालिए वा भेदो भवति ॥

[भा.१६८१] संजमअभिमुहस्स वि, विसुद्ध-परिणाम-भाव-जुत्तस्स ।

विकहाति-समुप्पन्नो, तस्स तु भेदो मुणेतव्वो ॥

[भा.१६८२] अहवा पालयतीति, उवस्सयं तेन होति सा पाली ।

तीसे जायति भेदो, अप्पाण-परोभय-समुत्थओ ॥

[भा.१६८३] मोह-तिगिच्छा खमणं, करेमि अहमवि य बोहि-पुच्छा य ।

मरणं वा अचियत्ता, अहमवि एमेव संबंधो ॥

सो गतो जाव एक्का वसहि-पाली अच्छति । तेन पुच्छिता किं न गतासि भिक्खाए ? सा भन्ति - अज्ज ! खमणं मे । सो भणति - किं निमित्तं ? सा भणति - मोह - तिगिच्छं करेमि । ताए वि सो पुच्छिओ भणाति - अहं पि मोह - तिगिच्छं करेमि । कहं बोधि त्ति - लद्धआ ? परोप्परं पुच्छति । तेन पुच्छिता - कहं सि पव्वइया ? सा भणति - भत्तारमरणेण तस्स वा अचियत्त नि तेन पव्वतिता । ताए सो पुच्छितो भणति - अहं पि एमेव त्ति । एवं भिन्नकह - सम्भावकहणेहिं परोप्परं भाव - संबंधो हवेज्ज ॥ “बोहि-पुच्छाए” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.१६८४] ओमाणस्स व दोसा, तस्स व मरणेण सग्गुणो आसि ।

महतारिय-पभावेण य, लद्धा मे संजमे बोधी ॥

चू- ओमाणं ससवत्तियं । अहवा - ससावत्ते वि मं ओमं पासती, तेन दोसेण पव्वइया । सो मे भत्ता सग्गुणो नेहपरो आसि, तस्स मरणेण पव्वइया । महयरिया मे नेहपरा धम्मवक्खाणं करेत्ति तेन मे बोधी लद्धा ॥ किं चान्यत्-

[भा.१६८५] पंडुइया मि घरासे, तेन हतासेन तो ठिता धम्मे ।

सिद्धं दानि रहस्सं, न कहिज्जति जं अणत्तस्स ॥

चू- घरवासे वाकारलोपाओ घरासे, घरे वा आसा घरासा, तम्मि घरासे पंडुइया भ्रंसिया । “तेणं” त्ति भत्तारेण, हता आसा जस्सा सा हतासा सिद्धं कहियं । इदानिं रहस्सं नाम गुज्झं, अणत्तो अनाप्तः, तुमं पुण ममात्तो, तेन ते सव्वं कहियं ॥ किं चान्यत्-

[भा.१६८६] रिक्खस्स वा वि दोसो, अलक्खमो सो अभागधेज्जो वा ।

न य निग्गुणामि अज्जो ! अवस्स तुब्बे वि नाहित्थ ॥

चू- रिक्खं नाम नक्खत्तं । नूनं विवाहदिने विवक्करादि-दोसो नक्खत्तस्स आसि, तेन सो ममो

वरि नित्तण्हो निरणेहो आसि । अलक्खणो वा सो अभाग्यानि अपुण्याणि तानि जो घरेति सो अभागधेयो, न याहं निग्गुणा, तहा वि मम सो नित्तण्हो, एतेहिं दोसेहिं “अज्जो” ति आमंतणे । अहवा - किं निउत्ताए सराहिज्जति ? तुब्भे वि नाहिह । “अवस्स” ति निद्धारणत्थे संदेहत्थे वा ॥

ताए पुच्छिओ सो वि दुद्धरो इमं भणति -

[भा.१६८७] इड्ड-कलत्त-विओगे, अन्नम्मि य तारिसे अविज्जंते ।

महतरय-पभावेण य, अहमवि एमेव संबंधो ॥

चू- इड्डं पियं घनं कलं यस्मात् सर्वं अत्ते गृण्हाति तस्मात् कलत्तं, सा य भारिया, तस्स वियोगे । अन्नं च तारिसं नत्थि । महत्तरो य मे नेहपरो, तेन अहमवि पव्वइतो । “एमेव” ति जहा तीए अप्पणो सानुरागं चरितं अक्खियं तं एमेव सो कहेति, एवं तेसिं परोप्परसंबंधो भवति ॥

किं चान्यत्-

[भा.१६८८] किं पेच्छह ? सारिच्छं, मोहं मे नेति मज्झवि तहेव ।

उच्छंग-गता व मया, इधरा न वि पत्तियंतो मि ॥

चू- सो तं निद्धाए दिट्ठीए जोएति ताए भन्ति - किं पेच्छसि ? सो भणाति - सारिच्छं, तुमं मम भारियाते हसिय - जंपिएण लडहत्तणेण य सब्वहा । सारिच्छा । तुज्झ दंसणं मोहं मे नेति, मोहं करेति । अहवा - मोहं नेति उप्पादयति, नज्जति सा चेव ति । सा भणाति - जहाऽहं तुज्जे मोहं करेमि, तहा मज्झवि तहेव तुमं करेसि ? केवलं सा मम उच्छंगे मया, इहर ति-जति सा परोक्खातो मरंति तो देवाण वि न पत्तियंतो जहा तुमं सा न भवति ति ॥

[भा.१६८९] इति संदंसण-संभासणेहिं भिन्नकधं-विरह जोगेहिं ।

सेज्जातरादि-पासण, वोच्छेद दुदिद्धम्मं ति ॥

चू- “इति” एवार्ये, परोप्परं दंसणेण संभासणेण य एयाहिं य भिन्नकहाहिं विरहो, एगंतं तत्थ जोगेहिं चरित्तभेदो भवति । सेज्जातरो अन्नो वा कोति पासेज्ज, संकातीता दोसा । तस्स वा साहुस्स अन्नस्स वा वसहीए अन्नदव्वस्स वा वोच्छेदं करेज्ज । “दुदिद्धम्मो” ति विपरिणामिज्ज ।

[भा.१६९०] लिंगेण लिंगिणीए, संपत्ती जो नियच्छती मूढो ।

निरयाउयं निबंधति, आसायण दीहसंसारि ॥

चू- अहवा - तत्थ गतो इमे भावे करेज्जा-

[भा.१६९१] पयला-निद्द-तुयट्ठे, अच्छिद्विद्धम्मि चमढणे मूलं ।

पासवणे सचित्ते, संका वुच्छम्मि उडाहो ॥

[भा.१६९२] पयला-निद्द-तुयट्ठे, अच्छि अदिद्धम्मि चउलहु होंति ।

सेसेसु वि चउगुरुगा, पासवणे मासियं गुरुगं ॥

चू- निसन्नो पयलाति ति - जग्गो सुत्तो १ निसन्नो चेव निद्दायि २ सुत्तो सुत्तो तुयट्ठेति ३ संधारेतुं निवन्नो अच्छि चमढेति ४ एतेसु पयलादिएसु परेण अदिद्धे चउलहुं पच्छित्तं । “सेसेसु वि” ति परेण एएसु चेव दिद्धे एक्केक्के संकाए चउगुरुअं चेव । निस्संकिते मूलं । जति संजतीणं फलिहंतोग्गहे काइपभूमीवज्जे काइयं वोसिरति तो मासलहुं ॥

पयलत्तं दङ्कण परो इमं चितेति -

[भा. १६९३] सज्झाएण नु खिन्तो, आओ अन्नेन जेण पयलाति ।

संकाए हीति गुरुगा, मूलं पुण होति निस्संके ॥

चू- किं एस संजतो सज्झायजागरेण खिन्तो पयलाइ ? आउ” ति अहोश्चित् “अन्नेण” ति सागारियप्पसंगेण ? एवं संक-निस्संकाए, पच्छद्धं ॥ सिद्धसेणक्षमाश्रमणकृतागाहा-

[भा. १६९४] पयला निद्ध तुयट्टे, अच्छिमदिहम्मि चउगुरू हीति ।

दिट्ठे वि य संकाए, गुरुगा सेसेसु वि पदेसु ॥

चू- पुव्वद्धं गतार्थः । पयलायते परेण दिट्ठे व य संकाए चउगुरुगा, निस्संकिते मूलं, सेसेसु वि पएसु ति । निद्दाइसु संकाए चउगुरुगा, निस्संकिए मूलं ॥

“पासवणे मालियं गुरुगं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १६९५] अन्नत्थ मोय गुरुगो, संजतिवोसिरणभूमिए गुरुगा ।

जोणोगाहणबी, केई धाराए मूलं तु ॥

चू- मोयमिति काइयं । संजतीणं जा काइयभूमीत, ताए स जति वोसिरति तो चउगुरुगं । तत्थ य कयाइ कीवस्स अन्नस्स वा बीयणिसग्गो भवे, तं बीयं जति धाराहतं संजतीते जोणि पविसति तो संजयस्स मूलं ।

केइ आयरिया - धाराए चेव छिक्के मूलमिच्छंति, तहिं डिंडिमे उड्डाहाती दोसा, जम्हा एते दोसा तम्हा नो निक्कारणे संजतिवसहिं गच्छे ॥

गतो पढमभंगो । इयाणि बितियभंगो-

[भा. १६९६] निक्कारणे विधीए वि, दोसा ते चेव जे भणितपुव्वं ।

वीसत्थपदं मोत्तुं, गेलन्नादी-उवरिमेसु ॥

चू- जो निक्कारणे संजतिवसतिं गच्छति, तिन्नि निसीहियाओ करंतो विधीए पविसति तस्स वि ते चेव दोसा, जे पुव्वं पढमभंगे भणिता । वीरल्लसउणिदिड्ढंतेण जे वीसत्थदोसा भणिता, ते मोत्तूण गिलाणाइया उवरिमा सव्वे बितियभंगे वि संभवंति ॥

[भा. १६९७] निक्कारमे विधीए वि, तिट्ठाणे गुरुगो जेण पडिक्कुट्ठं ।

कारण-गमणे सुद्धो, नवरं अविधीए मास-तिगं ॥

चू- जो निक्कारणे संजतिवसतिं गच्छति तस्स तिट्ठाणे निसीहिकाविधिं पउंजंतस्स वि मासगुरुगं भवति । कम्हा जम्हा ? पडिक्कुट्ठं गमणं । गतो बितियभंगो । इदानिं ततियभंगो - पच्छद्धं । कारणे जो गच्छति संजतिवसतिं सो सुद्धो । नवरं - तिट्ठाणे निसीहियं अकरंतस्स तिमासगुरुं भवति, दोसु ठाणेषु न करेति दोमामगुरुं, एगम्मि ठाणे अकरंतस्स एगमसगुरुं ॥

[भा. १६९८] कारणतो अविधीए, दोसा ते चेव भणितपुव्वं ।

कारणविधीए सुद्धो, पुच्छत्तं कारणं किं तु ॥

चू- कारणे गच्छति, अविधीए पविसतो दोसा ते चेव जे पुव्वं पढमभंगे वुत्ता वीसत्थाती ते सव्वे संभवंति । ततियभंगं अविधिकारो ति काउं । गतो ततियभंगो । इयाणि चउत्थभंगो - पच्छद्धं । कारणे गच्छइ तिट्ठाणे निसीहियाविधिं पउंजंतो सुद्धो ।

सीसो पुच्छति - “करणं किं” ? तुसद्धो पादपूरणे ॥ आचार्याह-

[भा. १६९९] गम्पति कारणजाते, पाहुणए गणहरे महिह्वीए ।
पच्छादणा य सेहे, असहुस्स चउक्क भयणा तु ॥

चू- कारणजाए त्ति दारं । एयस्स इमाओ दो दारगाहाओ -

[भा. १७००] उवस्सए य संथारे, उवधी संघ-पाहुणे ।
सेहे ठवणुद्देसे, अनुन्ना भंडणे गणे ॥

[भा. १७०१] अणपज्झ अगणि आऊ, वियारे पुत्त-संगमे ।
संलेहण वोसिरणे, वोसिट्ठे निड्ढित्ते तिहिं ॥

चू- उवस्सए संथारे त्ति दो दारा वक्खणोत्ति-

[भा. १७०२] अज्जाणं पडिक्कुट्ठं, वसधी-संधारगाण गहणं तु ।
ओभासित दातव्वा, वच्चेज्जा गणधरो तेणं ॥

चू- संजतीण वसहीए संधारगाण य सयं गहणं पडिसिद्धं । वसहिं ओभासिओ अक्खा वच्चति । संधारगाण य ओभद्धसमप्पियाणं दानट्ठा गच्छति गणधरो । संधारगे सयं विभयंतीओ मा अधि करिस्संति, तेन गणधरो गच्छति ॥

“उवहि” त्ति दारं-

[भा. १७०३] पडितं पम्हुट्ठं वा, पलावितं वा हितं व उग्गमितं ।
उवधि भाएउं जे, दाउं जे वा वि वच्चेज्जा ॥

चू- भिक्खादि - प्रडंतीण पडिता उवही, सज्झायभूमीए वा पम्हुट्ठा विस्सरिया, साणमाइ पलाविता, तेणगेहिं वा अवहरिता, सा साधूहिं लद्धा, गुरुणं समप्पिया, अपुव्वा वा उवही उग्ग पडिय - पम्हुट्ठादियाण भायणं, अपुव्वाए दाणं, एतेहिं कारणहिं गणधरो वच्चेज्जा ॥

इदानि “संधपाहुण” त्ति दारं-

[भा. १७०४] ओहाणाभिमुहीणं, थिरिकरणं कातुमज्जियाणं तु ।
गच्छेज्जा पाहुणओ, संघकुल-थेर गण-थेरो ॥

चू- काओ य संजतीओ परिहसहवाहिताओ संजमसारपरम्हुहीओ ओहाणाभिमुहीओ अच्छंति थिरीकरणट्ठा संघपाहुणं गच्छेज्ज । कुल-गण-संध-थेरा संघपाहुणा भन्ति । अन्नो वा थिरीकरणलाति गच्छेज्ज ॥

इदानि “सेहे” त्ति दारं-

[भा. १७०५] अन्नथ अप्पसत्था, होज्ज पसत्था व अज्जिओवसए ।
एतेण कारणेणं, गच्छेज्ज उवट्ठवेउं जे ॥

चू- सेहस्स उवट्ठावणाहेउं अज्जिओवस्सयं गच्छेज्ज ॥

इदानि “ठवणे” त्ति दारं-

[भा. १७०६] ठवण-कुलाइ ठवेउं, तासिं ठविताणि वा निवेएउं ।
परिहरिउं ठविताणि व, ठवणाऽऽदियणं व वोत्तुं जे ॥

चू- सेज्जातर-मामगाइ ठवण-कुला भन्ति । ते संजतिवसहीए गंतुं गाणं पुरतो ठवेत्ति, स वसहीए वा ठिएण ठविया ताण गंतुं निवेएत्ति, इमाणि वा ठवियाणि, मा पविसह त्ति निवारणट्ठा

गच्छति । ठविण्णु वा वा इदानिं गहणं करेहि त्ति अनुन्नवण्णु गच्छति ॥

इदानिं “उद्दे साणुन्न” त्ति दो दारा-

[भा. १७०७] वसधी य असज्जाए, गारव भय सङ्ग मंगले चव ।

उद्देसादी काउं, वाएउं वा वि गच्छेज्जा ॥

चू- साधुवसहीए असज्जायं अप्पसत्था वा ताहे संजतिवसहिं गच्छति उद्देसाणुन्नद्वा, गणधरा रायादि दिक्खितेहिं वा संजतिवसतिं गच्छंतेहिं ताण लोगे गारवं भवति, पडिनीयाण वा भयं भवति । अहवा - आयरियो उद्देसाति करेति, सुहं गारवभएहिं सिग्घं अहिज्जति, आयरिएण वा उद्दिट्ठे सद्धा भवति, संजतीण वा वसहीए मंगलं तत्थ उद्दिसति, एतेहिं उद्दिसातिकारणेहिं गच्छति । पवत्तिणीए वा कालगयाए अन्ना वायंती य नत्थि ताहे गणधरो वायणद्वा गच्छति ॥

इदानिं “भंडणे” ता दारं-

[भा. १७०८] उप्पन्ने अधिकरणे, विओसवेउं तहिं पसत्थं तु ।

अच्छंति खउरिताओ, संजमसारं ठवेतुं जे ॥

चू- संजतीणं उप्पन्ने अधिकरणे ताओ संजमसारं ठवेतु अच्छंति, खउरिता खरंदिता रोषेणेत्यर्थः, ताण य ओसवणं संजतिवसहीए पसत्थं, अतो संजतिवसहिं ओसवणद्वा गणधरो गच्छति ॥

इदानिं “गण” त्ति दारं-

[भा. १७०९] जति कालगता गणिणी, नत्थि य अन्ना तु गणधरसमत्था ।

एतेण कारणेणं, गणचिंताए वि गच्छेज्जा ॥

चू- गणचिंताए गणधरो गच्छेज्ज ॥

इदानिं “अणपज्ज त्ति दारं-

[भा. १७१०] अज्जं जक्खाइइं, खित्त-चित्तं व दित्त-चित्तं वा ।

उम्मातं पत्तं वा, काउं गच्छेज्ज अप्पज्जं ॥

चू- जक्खेण आदिद्धा गृहीता, ओमाणिया खित्त-चित्ता, हरिसेणं दित्त-चित्ता, अधिकतरप्रलापी मोहणियकम्मोदएण वा उम्मायं पत्ता वेदुम्मतेत्यथः । आयरिओ मंतेण वा तंतेण वा अप्पज्जं स्वस्थचित्तं काउकामो संजतिवसतिं गच्छेज्जा ॥

इदानिं “अगणि” त्ति दारं-

[भा. १७११] जति अगणिणा तु दद्दा, वसती दज्जाति व डज्जिहिति व त्ति ।

नाऊण व सोऊण व, संठविउं जे वि वच्चेज्जा ॥

चू- जति अगणिणा वसहीओ दद्दाओ, डज्जंति वा संपतिकाले, परो वा कहेतो सुणाति दज्जति । अहवा - दज्जिस्सति, एवं सयं नाऊणं सोऊणं वा परसमीवाओ संठवणद्वा उज्जवणद्वा वा गच्छेज्ज ॥

इदानिं “आउ” त्ति दारं-

[भा. १७१२] निदिपूरण वसती, वुज्जति वूढा व वुज्जिहिति व त्ति ।

उदगभरितं व सोच्चा, उवघेत्तुं वा वि गच्छेज्जा ॥

चू- उदगभरिए उल्लंघणद्वा उवघेत्तुं उवग्गहकरणद्वा गच्छति ॥

इदानिं “वियार” त्ति दारं-

[भा. १७१३] घोडेहि व धुत्तेहि व, आवाहिज्जति वियारभूमीए ।

जयणाए वारेउं, संठवणाए वि गच्छेज्जा ॥

चू- घोडा चट्टा, जूअकरादि - धुत्ता, तेहिं वसहीए पुरोहडे उवसग्गिजंति । अहवा - बाहिं वियारभूमीए जइ उवसंग्गिजंति तो तेसिं जयणाए सानुणतं निवारणट्टा गच्छेज्ज संजतीणं काइयसण्माभूमिसंठणट्टा गच्छेज्ज ॥

इदानिं “पुत्ते” ति दारं-

[भा. १७१४] पुत्तो पिया व भाया, भगिणी वा ताण होज्ज कालगया ।

अज्जाए दुक्खियाए, अनुसट्ठिं दाउ गच्छेज्जा ॥

चू- अनुसट्ठी उवदेसो, तं उवदेसं दाउकामा गच्छति ॥

[भा. १७१५] तेलुक्कदेवमहिता, तित्थकरा नीरया गया सिद्धिं ।

धेरा वि गता केयी, चरणगुणपभावया धीरा ॥

चू- तेलोक्के जे देवा तेहिं महिता पूजिता ते वि ताव कालगया, धेरा गोयमादी ते वि कालगया किमंगं पुण अन्ने माणुसा ॥ तहा -

[भा. १७१६] बन्ही य सुंदरी या, अन्ना वि य जाओ लोगजेट्टाओ ।

ताओ वि य कालगता, किं पुण सेसाउ अज्जाओ ॥

[भा. १७१७] न हु होति सोयितव्वो, जो कालगतो दढो चरितम्मि ।

सो होइ सोयियव्वो, जो संजम - दुब्बलो विहरे ॥

[भा. १७१८] लद्धूण माणुसत्तं, संजमचरणं च दुल्लभं जीवा ।

आणाए पमाएत्ता, दोग्गति-भय-वट्टगा होंति ॥

चू- भगवतो आणं पमाएत्ता दोग्गतीओ भयं तस्स वट्टगा भवंति ॥

इदानिं “संगभे” ति दारं-

[भा. १७१९] पुत्तो पिया व भाया, अज्जाणं आगतो तहिं कोयि ।

घेत्तूण गणधरो तं, वट्टति तो संजती-वसधिं ॥

चू- चिरं पवसितो आतातो तं गणधरो घेत्तुं वचचति । इदाणं “संलेहण” पच्छद्धं । “संलेहण” परिकम्मकालो । “वोसिरण” ति-अनसनपच्चक्खाणकालो । “वोसट्ठे” ति-अनसनपच्चक्खातं । “निट्ठिय” ति-कालगता । एतेसु कालेसु आयरियो अवससं गच्छति । “तिहि” ति-उवरुवरि तिन्नि दिने सोगावणयणहेउं गच्छति ॥

[भा. १७२०] संलिहितं पि य तिविधं, वोसिरियव्वं च तिविह वोसट्ठं ।

कालगतं ति य सोच्चा, सरीरमहिमाए गच्छेज्जा ॥

चू- आहारो सरीरं उवकरणं च, आहारे निव्वीतियादि अप्पाहारो, सरीरस्स वि अवचयकारी, उवकरणे वि अप्पोवकरणो, एवं चेव तिविधं वोसिरति, एवं चेव तिविधं वोसट्ठं । अहवा - आहार - सरीर - कसाए य एयं तिगं, कालगयाए य जया सरीरं परिठविज्जति तया महिमा कज्जति, कुकूहिगातिपवयणउब्भावणट्टा ॥

[भा. १७२१] जाधे वि य कालगता, ता वि य दोन्नि वा दिवसो ।

गच्छेज्ज संजतीणं, अनुसट्ठिं गणधरो दातुं ॥

चू- कालगताए उवरिं पयत्तिनिमादि दुत्थं जाणिय एकं दो तिन्नि वा दिने अनुसट्ठिपदाणं

गच्छति ॥ गम्पति कारणजाते” ति मूलारं गंतं ।

इदानिं “पाहुणे” ति दारं-

[भा. १७२२]अप्-विति अप्-ततिआ, पाहुणगा आगया सउवयारा ।

सेजातर-मामाते, पडिकुड्डेसिए पुच्छ ॥

चू- “सउवयारे” ति जे तिननि निसीहियाओ काउं पविड्डा ते सउवयारा । अहवा - जेसिं आगयाणं उवचारो कीरइ ते सउवयारा, तेसु आगतेसु गणिणी जति थेरी तो अप् - बीया निगच्छति । अह तरुणी तो अप् - ततिया निगच्छति, पुरतो थेरी ठायति ॥

तेसिं पुण आगयाणं इमो उवयारो-

[भा. १७२३] आसंदग-कड्डमओ, भिसिया वा पीढगं व छगणमयं ।

तक्खणलंभे असती, परिहारिय पेह ऽभोगऽन्ने ॥

चू- जति साधुस्स आगतेसु तक्खणादेव आसंदगो कड्डमओ अज्जुसिरो लब्धति, भिसिया वा पीढगं वा छगणमयं ताहे पाडिहारियं न गेण्हंति, तक्खणलंभासतीए पाडिहारियं धेत्तुं ठवेति, पेहंति उभयसंज्झं, पेहंति ति - पडिलेहंति । “अभोगऽन्ने” ति अन्नो तं न कोति वि परिभुंज-ति । ते तत्थ सुहासणत्था ठिता निराबाधं सव्वं पुच्छंति ॥ पच्छद्धं - सेजातर - मामग - पडिकुड्डेलगा अभोज्जा उद्देशियं वा जेसु कुलेसु कज्जति ते कुले पुच्छति ॥

इमा पुच्छगदायंतगाणं विधी -

[भा. १७२४] बाहाए अंगुलीए व, लट्ठीय व उज्जुसंठितो संतो ।

न पुच्छेज्ज न दाइज्जा, पच्चवाता भवे तत्थ ॥

चू- एगा पएसिणी आयता अंगुली भन्ति । सेसं कंठं ॥

अविधीए दाइज्जंते इमे दोसा भवति -

[भा. १७२५] तेणेहि व अगणीण व, जीवितववरोवणं च पडिनीते ।

खरए खरिया सुण्हा, नट्टे वट्टक्खुरे संका ॥

चू- बाहु-अंगुलि-लट्ठिमादिएहिं घं घरं दातियं तत्थ तेणेहि किं चि हडं, अगणिणा वा दहं, मत्ति व घरे वेरिणा को वि जीवितातो ववरोवितो, दुवक्खरगो वा नट्टो, दुवक्खरिया वा केण ति हडा, सुण्हा वा केणवि सह विटेण पलाता, वट्टक्खुरो घोडओ तम्मि वा नट्टे साधू संकिज्जति । एताहिं दाहिंति ति ताओ वा संकिज्जति । तम्हा नो अविधीए पुच्छे नो वा दाते । ते तत्थ अच्छंता नो हंसंति, नो कंदप्पंति, न वा किं चि विसड्डा राति कहं कहंति ॥ इमं कहंति-

[भा. १७२६] सेजातराण धम्मं, कहंति अज्जाण देति अनुसट्ठिं ।

धम्ममि य कहित्तमी, सव्वे संवेगमावन्ना ॥

चू- उज्जुताण थिरीकरणत्थं, विसीयमाणाण उज्जमणद्धं, अज्जाण अनुसट्ठिं देति । सट्ठा संजतीतो य सव्वे संवेगभागया, अप्पणो य निज्जरा भवति ॥

अहवा - पाहुणगदारस्स इमा अन्ना वक्खा-

[भा. १७२७] अन्नो वि य आप्पसो, पाहुणग अभासि दुल्लभा वसधी ।

तेनादि चिलिमिणिअंतर चातुस्साले वसेज्जा हिं ॥

चू- पुव्वावेसाओ इमो अन्नो आदेसो । “अभासित” ति कुड्डुक्कुड्डुविडादि तम्मि य गामे

तुल्लभा वसही । अहवा - पद्यंतियविसये सो गामो, तत्थ तेनगाति-भया वसहिं न लब्भति ताहे संजतीओ वसहिं मग्गंति । जइ ताहिं पि न लद्धा तो बाहिं रुक्खमूलातिमु वसंतु । “तेन” ति जइ बाहिं सावय - तेनातिएहिं पद्यवाया भवेज्ज ताहे संजतीवसहीए चिलिमिलि अंतरिया चाउस्साले धरे वसेज्जा । हिं पायपूरणे ॥ पच्छिमा चिलिमिणी । जतो भन्नति-

[भा. १७२८] कुंडंतरिया असती, कडओ पोत्ती व अंतरे थेरा ।
ते संतरिता खुड्डा, समणीण वि मग्गणा एवं ॥

चू- अन्नवसहीते अभावे संजता संजतीओ य एक्कधरे वसंता कुंडंतरिया वसंति, पिहदुवारे असति कुड्डस्स कडओ अंतरे दिज्जति, असति कडगस्स ताहे “पोत्ती” ति चिलिमिणि ति वुत्तं भवति, पोत्तीएतेण पत्ति-अभावे वा जओ दढकुड्डं ततो तरुणीओ संजतीओ ठविज्जति, ताहे मज्झिमा, ताहे थेरी, खुड्डी य । जतो संजतीतो, ततो अंतरे थेरा खुड्डा मज्झिमा तरुणा य । समणीण एस चेव मग्गणा । नवरं - सरिसवयं वज्जेज्जा ॥ एसा पुण कुड्डधरे विधी-

[भा. १७२९] अन्नाते तुसिणीता, नाते सद्दं करेति सज्जायं ।
अच्चुव्वाता व सुते, अच्छंति व अन्नहिं दिवसं ॥

चू- जति अन्नाया जणेण ठिता तो राओ तुसिणीआ अच्छंति अह नाया तो सद्दसज्जायं करेति, अतीव उव्वाय अच्चुव्वाता श्रान्ता इत्यर्थः । अच्चुव्वाता वा सुवंति, न परोप्परं संजया संजतीओ य उल्लवंति । एवं राओ जयणा एसा वुत्ता । कारणओ एगं दो तिन्नि वा दिने अच्छंता दिवसतो अन्नत्थ उज्जाणादिसु अच्छंति ॥

[भा. १७३०] समणी जने पविट्ठे, नीसंतु उल्लाव ऽकारणे गुरुगा ।
पयला-निद्द-तुयट्ठे, अच्छिचमढणे गिही मूलं ॥

चू- गिहिजणेसु अप्पणो सयणीयधरेसु पविट्ठेसु ताए निसंतवेलाए जति समणी संजतेन समं उल्लावं करेति तो चउगुरुं पच्छित्तं । अहवा - समणीजने समणजने य पविट्ठे जइ एगा अनेगाओ वा एगेहिं वा अनेगेहिं वा संजतेहिं समाणं निसंतवेलाए अंतो बहिं वा उल्लावं करेति चउगुरु ते । दिवसतो अच्छंता जति पयला निद्द तुयट्ठणे अच्छि चमढणे चउगुरुं । गिहिदिट्ठे संकिते चउगुरुअं चेव । गिहिदिट्ठे निस्संकिते मूलं । मत्तएसु वा काउं बाहिं परिट्ठवंति, एवं जयंति । जति संजतिवसहिं संजता अदिट्ठा पविट्ठा तो अदिट्ठा एव निति निग्गच्छंति । अह दिट्ठा पविट्ठा तो दिट्ठा वा अदिट्ठा वा निति एस भयणा ॥

[भा. १७३१] तत्थऽन्नत्थ व दिवसं, अच्छंता परिहरंति निद्दाती ।
जतणाए व सुवंति, उभयं पि व मग्गते वसधिं ॥

चू- संजति-वसधीए राओ वसिता दिवसतो तत्थ वा संजतिवसधीए अच्छंति अन्नत्थ वा उज्जाणादिसु, पयलाणिद्दादिपए परिहरंति, जबणियंतरिया वा जयणाए सुवंति, जहा सागारिगो न पेच्छति । जति ते पाहुणगा तत्थ किं चि कालं कारणेण अच्छिउकामा तो उभयं साहुसाहुणीओ य अन्नवसहिं मग्गंति तत्थ ते साहु ठायंति ॥

इदानिं “गणधरे” ति दारं-

[भा. १७३२] उच्चारं पासवणं, अन्नत्थ व मत्तएसु व जतंति ।

अदिद्वु-पविद्वे वा, दिद्वु नितेहरा भदंतं ॥

चू- उच्चारती न संजतिकायभूमीए करेति, अन्नत्थ करेति ॥

[भा. १७३३] मुच्छ विसुइगा वा, सहसा डाहो जराइ मरणं वा ।

जति आगाढं अज्जाण होति गमणं गणधरस्स ॥

चू- पित्तादिणा मुच्छा, अतिभुत्ते वा विसूतिआ, पित्तेण वा डाहो अग्गिणा वा, डाहजरो वा, मरणं वा, “सहस” ति अकम्हा जति आगाढं एरिसं अज्जाण होज्ज ताहे दिवसतो रातीए वा गणहरस्स गमणं भवे ॥

[भा. १७३४] अथवा - पडिनीय-मेच्च-सावत-गय-महिसा-तेन-साणमादीसु ।

आसन्ने उवसग्गे, कप्पति गमणं गणहरस्स ॥

चू- एतेहिं पडिनीयातिएहिं जता उवसग्गिज्जति आसण्णे वसहीए ठिता तथा गणहरस्स अन्नस्स वा कप्पति तन्निवारणद्वा गुंतुं । अथवा - “आसन्ने” ति आसन्नो उवसग्गो, एसे काले भविस्सति न ताव भवति, तं निवारणद्वागच्छति ॥

इदानिं “महिद्वि” ति दारं-

[भा. १७३५] रायाऽमच्चे सेट्ठी, पुरोहिते सत्थवाह पुत्ते य ।

गामउडे, रट्टउडे, जे य गणधरे महिद्वीए ॥

चू- जो राया पव्वइओ, अमच्चो मंत्री, अट्टारसण्ह पगतीणं जो महत्तरो सेट्ठि, सपुरजणवयस्स रत्तो जो होमजावादिहिं असिवादी पसमेति सो पुरोहितो, जो वाणिओ रातीहिं अब्भुणुन्नातो सत्थं वाहेति सो सत्थवाहो, तस्स पुत्तो सत्थवाहपुत्तो । अहवा - राया रायपुत्तो वा एवं सब्वेसु । गामउडो गाममहत्तरो, रट्टउडो रट्टमहत्तरो । जो अ गणहरो रायादिवल्लभो विज्जातिसयसंपन्नो महिद्विओ । एते रायातीता साहू सब्वे संजतिवसहिं गच्छंति ॥ इमो गुणो -

[भा. १७३६] अज्जाण तेयजणणं, दुज्जण-सचक्कारता य गोरवता ।

तम्हा समणुन्नातं, गणधर-गमणं महिद्वीए ॥

चू- तेयो उज्जो जणणं करणं, तेजकरणमित्थर्यः । पडिनीयापि दुज्जणो सचक्कारा य सासंका भवंति, न किंचित् प्रत्यनीकं कुर्वन्तीत्यर्यः । लोगे य अज्जाओ गोरवियाओ भवंति, तम्हा गणहरस्स महिद्वियाण य गमणं अनुन्नातं ॥

ते य रायादि-दिक्खिते वसहिमागते ददुं इमं चित्तेति-

[भा. १७३७] संतविभवा जति तयं, करेति विप्पजहितूण इट्ठीओ ।

सीयंतथिरीकरणं, तित्थ-विवट्ठी य वन्नो य ॥

चू- संतं विद्यमानं, विभवो सचित्ताचित्तादि दव्वसंपया, जति ताए छट्ठिऊण तवं करेति किं अन्हे असंते विभवे पत्थेमाणीओ वि सीतामो, एवं ताओ थिरीकता भवंति, नंदिसेनशिष्यवत् । एवं थिरीकरणे कज्जमाणे तित्थवुट्ठी कता भवति । तित्थवट्ठीए य पवयणस्स वन्नो जसो पभावितो भवति ॥

इदानिं “पच्छादणा य सेहे” ति दारं - के यी रायपुत्ता समत्तलद्धबुद्धी निक्खंता तेसिं पिता-

[भा.१७३८] वीसुं भूओ राया, लक्खणजुत्तो न विज्झइ कुमारो ।

पडिनीएहि य कहिते, आहावंती दवदवस्स ॥

चू- सरीराओ वा जीवो, जीवाओ वा सरीरं वीसुं पृथग्भूतं राजा मृत इत्यर्थः । अमच्चादिया राजारिहं कुमारं वीणंति “इमो रज्जारिहो” त्ति, जे उत्तमा रज्जारिहा ते निक्खंता, ततो पडिनीएहिं कहियं ते विहरमाणा इहेव अमुगुज्जाणे संपत्ता, ततो अमच्चातीया निरुत्तं जाणिऊण रायहत्थि रायस्स छत्तं चामरं पाउया खग्गं एवमाति रायारिहं घेतुं आधाविउमारद्धा । कहं ? “दुत्तं दुत्तं” शीघ्रमित्यर्थः ॥ ते पुण इमेण कारणेण ते पडिनीया कहेंति-

[भा.१७३९] अति सिं जणम्मि वन्नो, य संगती इड्ढिमंतपूया य ।

रायसुयदिक्खतेणं, तित्थविवट्ठी य लद्धी य ॥

चू- अतीव एतेसिं जने लोगे जसो, इमेण रायपव्वइएण राइणो संगतिं करिस्संति, इड्ढिमंता य अमच्चादिता एयप्पभावेण पूएस्संति, राया एत्थ पव्वयति, अन्ने वि अमच्चातीया पव्वयंति, एवं तित्थवट्ठी । तप्पभावेण वत्थअसणादिएहिं य लद्धी । उन्निक्खतेण य एते वन्नाइया न भविस्संति त्ति पडिणीया कहयंति ॥ ते य आयरियसमीवे तिन्नि रायपुत्ता -

[भा.१७४०] दड्ढण य राइट्ठीं, परीसहपराजितो तहिं कोयि ।

आमुच्छति आयरिए, सम्मत्ते अप्पमतो हु ॥

चू- तं रज्जारिद्धिं एज्जमाणिं पासिय एणो परीसहपराजि आयरियं आपुच्छति - अहं असतो पव्वज्जं काउं । आयरिएण वत्तव्वं “सम्मत्ते अप्पमातो कायव्वो, चेत्तिय-साहूण य पूयापरेण भवियव्वं” ॥

बित्तिओ आयरिएण भणिओ - अज्जो ! अमच्चातिया आगच्छंति उन्निक्खावणहेउं, तो तुमं ओसराहि किं वा कीरउ ?

[भा.१७४१] किं काहिं ति ममेते, पडलग्गतणं व मे जढा इट्ठी ।

को वाऽनिट्ठफलेहिं, चलेहिं विभवेहि रज्जेज्जा ॥

चू- किं अमच्चाति म काहिंति, जहा पडे लग्गं तणं विघुव्वति एवं भए वि इट्ठी विधूता, मा तुब्भे बीहेह, रज्जस्स विसयाण भुत्ताण फलं नरओ, चला अधुवा, तेसु को रागं करेज्ज ? उत्तरमहुरवणिजवत् । बित्तिओ धित्तिधणियबद्धकच्छो पागडो चेव सव्वे उवसग्गे जिणित्ता संजमं करेति ॥ तं रज्जारिद्धिं एज्जमाणिं दड्ढुं सोउं वा -

[भा.१७४२] तत्तिओ संजम-अट्ठी, आयरिए पणभिऊण त्तिविधेणं ।

गेलन्नं नियडीए, अज्जाणमुवस्सयमतीति ॥

चू- तत्तिओ रायुत्तो त्तिविधेणं ति मणोवात्तिकाएहिं । गेलन्नं नियडी अयिगेलन्नेण संजतीण उवस्सयं अतीति ॥

[भा.१७४३] अंतद्धाणा असती, जति मंसू लोय अंबिली-बीए ।

पीसित्ता देति मुहे, अप्पगासे ठवंति य विरेगो ॥

चू- जति मंतो अंजणं वा अंतद्धाणियं वा अत्थि तो अंतद्धित्तो कज्जति, अह अंतद्धाणस्स असति ताहे संजतविसहिं निज्जति “जति मंसु” त्ति-जति स्मथु अत्थि तो लोओ कज्जति, ताहे

अंबिल-बीयाणि पीसित्ता मुहमालिप्पति, संजतिवसहीए अप्पगासे ठविज्जति, विरेओ से दिज्जति ।

[भा. १७४४] संथार कुसंधाडी, अमणुने पाणए य परिसेओ ।

धंसण पीसण ओसध, अद्धिति खरकम्मि मा बोलं ॥

घू- संथारगे ठविज्जति । मइला फट्टा कुसंधाडी, सेसा (तारा) से पाउणिज्जति । अमणुन्नं गंधीलयं पाणीयं, तेन से परिसेओ कज्जति । अन्ना संजतीओ ओसधं घसंति, अन्नाओ ओसहं पीसंति, अन्नाओ करतलपल्लत्थमुहीओ अद्धितं करेमाणीओ अच्छंति । खरकम्मिय त्ति रायपुरिसा, तेसागतेसु भन्ति - “मा” प्रतिषेधे, “बोलं” ति बोलं, तं मा करेह, एसा पवत्तिणी गिलाणा, न सहति बोलं ति ॥

इदानिं “असहुस्स चउक्कभयण” ति दारं-

[भा. १७४५] दोन्नि वि सहू भवंति, सो वऽसहू सा व होज्ज तू असहू ।

दोन्नं पि हु असहूणं, तिगिच्छ-जतणा य कायव्वा ॥

घू- पढमभंगे-साधुणी वि सहू, साहू वि सहू । वितीयभंगे-साधुणी सहू “सो वऽसहू” ति साहू असहू । ततियभंगे - साधुणी असहू, साहू सहू । चउत्थभंगे-साधुणी य दो वि असहू । चउसु वि भंगेसु तिगिच्छाए जयणा कायव्वा ॥

पढमभंगो ताव भन्ति । साधु-साधुणीणं इमा सामायारी-

[भा. १७४६] सोऊणं च गिलाणिं, पंथे गामे य भिक्खचरियाए ।

जति तुरितं नागच्छति, लग्गति गुरुगे चतुम्पासे ॥

घू- सोऊणं गिलाणी पंथे गामे वा दिवसओ भिक्खावेलाए राओ वा जइ तुरियं गिलाणीतो नागच्छति तो चउगुरुगे सवित्थरे लग्गति ॥

जत्थ गामे सा गिलाणी बाहिरेण साहू वच्चति । ताहे गिहिणा भन्त - तुब्भं गिलाणिसु पडिजागरणा किं कज्जति ? साहुणा भणियं - सुद्ध कज्जति । गिहिणा भणियं - जति कज्जति तो एत्थ गामे-

[भा. १७४७] लोलंती छग-मुत्ते, सोत्तुं घेतुं दव्वं तु आगच्छे ।

तूरतो तं वसधिं, निवेदणं छादणऽज्जाए ॥

घू- एगागी अप्पणो छगण - मुत्ते लोलंती अच्छति । एवं सोउं ताहे साहू ततो चेव दव्वं घेतूण आगच्छे संजतिवसहिं । ताहे तीए वसहीए बाहिं ठाति । सेज्जियादिए तीए संजतीए निवेतावेति “बाहिं साधू आगतो” ति, गतेसु य छादितेसु ताहे साधू पविसति ॥ इमं भन्ति-

[भा. १७४८] आसासो वीसासो, मा भाहि ती थिरीकरण तीसे ।

धुविउं चीरऽत्युरणं, तिस्सप्पण बाहि कप्पो य ॥

घू- “आसासो” ति अहं ते सव्वं वेयावच्चं करिस्सं । “वीसासो” ति तुमं मम माया वा भगिनी वा वयानुरूवं भणाति । थिरीकरणं ति ढ्ढीकरणं । छगण-मुत्तेण लुलितं तं संजतिं तीसे जे उवग्गहिया चीरा चिड्ढंति ते पत्थरेति । अभावे तेसिं सो साधू अप्पणगे पत्थरेति । सेसा चीरा छगण - मुत्तेण लुलिता ते वसहीए बाहिं कप्पेति ॥

“वसहिनिवेयणं” एयस्स पयस्स इमा वक्खवाणगाहा-

[भा. १७४९] एतेहिं कारणेहिं, पविसंते निसीहियं करे तिन्नि ।

ठिच्चाणं कातव्वा, अंतर दूरे पवेसे य ॥

चू- एतेहिं कारणेहिं पविसति तो तिन्नि निसीहियाओ ठिच्चाणं करेति, निसीहियं काउं ईसिं अच्छति, “अंतरे”त्ति मज्झे, “दूरे”त्ति अग्गद्वारे, “पवेसे” ति वसहिआसन्ने ॥

[भा. १७५०] पडिहारिते पवेसो, तक्कज्जमाणणा य जतणाए ।

गेलन्नादी तु पदे, परिहरमाणो जतो खिप्पं ॥

चू- जाहे सेज्जियाए पडिहारितं कथितमित्यर्थः ताहे संजतो पविसति । एवं सो संजतो तं कज्जंगिलाणिकरणिज्जं व्याख्यातजयणाए वक्खमाणणाए य जयणाए समाणणत्ति परिसमात्तिं नयतीत्यर्थः । जता बहूणं मज्झे गिलाणि पडिजग्गति तदा कारणे विधिपविट्ठो वीसत्थपदं न संभवति । सेसा गिलाणातिपदा जयणाजुत्तो परिहरमाणो जया पन्नविता भवति तदा खिप्पं अतिक्कमति, जयणाजुत्तो वा खिप्पं पन्नवेति ॥

अज्जाए वेयावच्चकरो इमेहिं गुणेहिं जुत्तो-

[भा. १७५१] पियधम्मो ददधम्मो, मियवादी अप्पकोतुहल्लो उ ।

अज्जं गिलाणियं खलु, पडिजग्गति एरिसो साहू ॥

चू- पियं बोलेति मियभासी, अप्पमिति अभावे, धणोरूयमातिएहिं न कौतुकमस्तीत्यर्थः ॥

[भा. १७५२] सो परिणामविहिन्नु, इंदियदारेहि संवरित-दारो ।

जं किंचि दुब्धिगंधं, सयमेव विगिचणं कुणति ॥

चू- सो इति वेयावच्च करो साहू, परिणमणं परिणामो, विही-विकप्ये नाणी, परिणामविधिज्ज इत्यर्थः । इंदिया चेव दारा इंदियदारा, तेसविरता स्थगिता निवारिता इत्यर्थः । जं किंचि काइयसन्नाति दुब्धिगंधं तं अन्नस्स अभावे सो सयं चेव विगिचति ॥

“अप्पकोउहल्ल” इति अस्य व्याख्या-

[भा. १७५३] गुज्जंग-वयण-कक्खोरु-अंतरे तह धणंतरे दड्डुं ।

संहरति ततो दिट्ठिं, न य बंधति दिट्ठिए दिट्ठिं ॥

चू- भृगीपदं गुज्जंगं, वयणं मुहं, उवच्छगो कक्खा, जहा गामाओ अन्नगामो गामंतरं, एवं ऊरुतो अन्नो उरुअंतरं, एवं धणंतरे वि, एतेसु जति दिट्ठिनिवातो भवति तो ततो दिट्ठं संहरति निवर्तयतीत्यर्थः । न च परस्परतः दृष्टिबंधं कुर्वति ॥

“जं किंचि दुब्धिगंधं” अस्य पश्चार्धस्य व्याख्या-

[भा. १७५४] उच्चारे पासवणे, खेले सिंघाणए विगिचणता ।

उच्चत्तण परियत्तण, नंतग निल्लेवण सरीरे ॥

चू- पुच्चद्धं कंठं । उत्ताणयस्स पासल्लियकरणं उच्चत्तणं, इयरदिसीकरणं परियत्तणं नंतगं वत्थं, सरीरं वा जइ छगणमुत्ताइणा लित्तं तं पि निल्लेवेति धोवति त्ति वुत्तं भवति ॥

[भा. १७५५] दव्वं तु जाणितव्वं, समाधिकारं तु जस्स जं होति ।

नायम्मि य दव्वम्मी, गवेसणा तस्स कातव्वा ॥

चू- जस्स रोगस्स जं दव्वं पत्थं गिलाणीए वा जं समाहिकारगं तं जाणियव्वं । तस्स दव्वस

पयत्तेण गवेसणा कायव्वा, तस्स वा गिलाणिसस अपत्थं जाणिऊण न कायव्वं ॥

[भा. १७५६] किरियातीयं नातुं, जं इच्छति एसणादि जतणाए ।

सद्धावणं परिणणा पडियरण कथा नमोक्कारो ॥

चू- किरियाए कीरमाणीए वि जा न पन्नप्पति सा किरियातीता, तमेरिसिं नाउं जं दव्वं इच्छति त्तं से एसणादिसुद्धं दिज्जति, असती सुद्धस्स पणगपरिहाणीजयणाए दिज्जति । सा किरियातीया तहा सद्धाविज्जति जहा अनसनं पडिच्छति, परिन्ना अनासंगं परिन्निणं सव्वं पयत्तेण पडियरति, धम्मं से कहेति, मरणवेलाए य नमोक्कारो दिज्जति ॥

“किरियस्स सज्जाए” इमा विधी-

[भा. १७५७] सयमेव दिट्ठपाढी, करेति पुच्छंति अजाणतो विज्जं ।

दीवण-दव्वातिम्मि य, उवदेसे ठाति जा लंभो ॥

चू- सो साधू जइ दिट्ठपाढी, वेज्जगस्स दिट्ठो पाढो जेण सो दिट्ठपाढी, अधीतवेज्जक इति यावत् । दीवण ति अहं एगागी मा हुज्ज अवसउणं वेज्जस्स दव्व-खेत्त-काल-भावेसु उवदेसे दिन्ने भणाइ जइ एयं न लभामो तो किं देमो, पुच्छति, उवदेसे दिन्ने पुणो पुच्छेति “जइ एयं पि न लभामो” पुणो कहेति, एवं ताव पुच्छति जाव लाभो ति, ततो ठायति पुच्छाए ॥

[भा. १७५८] अब्भासे व वसेज्जा, संबद्ध उवस्सगस्स वा दारे ।

आगाढे गेलन्ने, उवस्सए चिलिमिलि-विभत्ते ।

चू- रातो वसंतस्स इमा विधी- अब्भासे असंबद्धे अन्नधरे वा संबद्धे वसति तस्स वा उवस्सगस्स दारं वसति । पच्छद्धं कंठं ॥ तं पुण अंतो इमेण कारणेण वसति-

[भा. १७५९] उव्वत्तण परियत्तण, उभयविर्गिचणइ पाणगइ वा ।

तंकर-भय-भीरु य व, नमोक्कारइ वसे तत्थ ॥

चू- उव्वत्ताणाति कायव्वं ॥ उभयं काइयसन्ना तस्स विर्गिचणइ उट्ठणो वा असमत्था वोसिरणइ उट्ठवेति, तण्हाए वा रातो पाणगं दायव्वं, तंकरभए वा साहू अंतो वसति, सा वा भीरु, नमोक्कारो वा दायव्वो । एतेहिं कारणेहिं अंतो वसति ॥

[भा. १७६०] धिति-बलजुत्तो वि मुनी, सेज्जातर-सन्नि-सेज्जागादिजुतो ।

वसति परपच्चयइ, सिलाहणइ य अवरारणं ॥

चू- अंतो वसंतो इमे वितिज्जते गेण्हति सेज्जातरं, सन्निं सावगं, सेज्जगो समोसियगो, तेहिं सह अंतो वसति परपच्चयइ अचरे अन्ने साहू, तेसिं श्लाधा भवति ॥

जो एवं जहुत्तं विधानं करेति-

[भा. १७६१] सो निज्जराए वट्ठति, कुणति य वयणं अणंतणाणीणं ।

स बितिज्जओ कहेति, परियट्ठेगागि वसमाणो ॥

चू- पुव्वद्धं सुगणं । सो निज्जावगो वसंतो तस्स बितिज्जगस्स धम्मं कहेति । अह एगागी वसति तो परियट्ठेति ॥

[भा. १७६२] पडिजग्गिता य खिप्पं, दोण्ह सहू नं तिगिच्छ-जतणाए ।

तत्थेव गणधरो अन्नहिं व जतणाए तो नेति ॥

चू- एवं तेन साधुणा पयत्तेण पडिजग्गिता सा खिप्पं शीघ्रं पन्नता, एवं दोण्हं सहूणं

तिगिच्छाकरणं जयणाए वुत्तं । जति तत्थेव गणधरो तो वच्चेति, अह अन्नहिं गणधरो तो सत्थेण पट्टवेति, सयं वा - नेति ॥

[भा. १७६३] निक्कारणगिं चमढण, कारणगिं नेतिं अहव अप्पाहे ।

गमणित्थि मीस संबंधि वज्जिए असति एगागी ॥

चू- जा सा गिलाणा संजती सा जति निक्कारणेण गणातो निग्गता तो चमढेति खरंटेति ति वुत्तं भवति । अह कारणिया तो सयं नेति, जाण व सा संयती आयरियाण ताण अप्पाहेति संदिसइ । जयणाते तो नेति ति इमं वक्खाणं “गमनित्थिय” पच्छद्धं ।

[भा. १७६४] इत्थीहि नाल-बद्धाहि नेइ उस्सग्गओ तयं सो उ ।

मासि ति इत्थिपुरिसेहि नाल-बद्धेहि तदभावे ॥

[भा. १७६५] तह इत्थि नाल-बद्धाहिं पुरिस अनालेहि नवए भद्देहिं ।

तह पुरिसा नालइत्थी, अनालं-बद्धाहि तदभावे ॥

[भा. १७६६] संबंधवज्जिय सी, अनाल-बद्धमीसीहिं ।

तदभावे पुरिसेहि, भद्देहिं अनाल-बद्धेहिं ॥

[भा. १७६७] तो पच्छा सुंधएहिं, असइ एतेसिं तो सयं नेति

दूराहि पिड्डओ, जयणाए निज्जरड्डिओ ॥

चू- जया अप्पणा नेति तया इत्थिसत्थेणं नालाति-बद्धेणं । तस्सासति मीसेणं इत्थिपुरिसेण नालाति-बद्धेण नेति । तस्सासति इत्थीहिं संबद्धाहिं पुरिसेहिं असंबद्धेहिं भद्देहिं नेति । तस्सासति इत्थीहिं असंबद्धाहिं भद्दाहिं पुरिसेहिं संबद्धेहिं नेति । तस्सासति इत्थीहिं पुरिसेहिं य “वज्जिय” ति असंबद्धेहिं भद्देहिं नेति । तस्सासति पुरिस - सत्थेण संबद्धेण नेति ।

तस्सासति पुरिस - सत्थेण असंबद्धेण भद्देणेण नेति । तस्सासति पच्छा सत्थेण असंबद्धेण भद्देणेण नेति । तस्सासति पच्छा एगागी नेति, अप्पणा अग्गतो संजती नासन्ने नातिदूरे पिड्डओ । एवं जयणाए कारणगिं मेति ॥

पढमभंगो गतो । इदानिं बितिय भंगो भन्नत्ति ।

[भा. १७६८] न वि य समत्थो सव्वो, हवेज्ज एतारिसग्ग्मि कज्जम्मि ।

कातव्वो पुरिसकारो, समाधिसंधाणणड्डाए ॥

चू- नाण-दंसण-चरित्ताणं समाधारणं संघणड्डा पुरिसकारो कायव्वो ॥

सो पुण इमेहिं पगारेहिं असहू ।

[भा. १७६९] सोऊण व पासित्ता, संलावेणं तहेव फासेणं ।

एतेहि असहमाणे, तिगिच्छ जतणाए कातव्वा ॥

चू- मासिय - हसिय - गीय - कूजिय - विविधे य विलवियसद्दे सोऊण नेवत्थियं इत्थिं कुचादिएहिं या अंगावयवेहिं पासित्ता, इत्थिए वा सद्धि उल्लावं करंतो, इत्थिफासेण वा बुद्धो, एतेहिं जो असहू तेन तिगिच्छा जयणाए कायव्वा ॥

साहू असहू गिलाणिं पुच्छति - तुमं किं सहू असहू ? ताहे सा गिलाणी भणाति-

[भा. १७७०] अविक्कोविता तु पुट्टा, भणाति किं मं न पाससी नियगे ।

लोलंती छग-मुते ? तो पुच्छसि किं सहू असहू ? ॥

चू- अविकोविता अगीयत्था, नियगे आत्मीये ॥ साधू भणाति-
[भा. १७७१] जाणामि नाम एतं, देहावत्थं तु भगिनि ! जा तुब्भं ।

पुच्छामि धित्तिबलं ते, मा बंभविराधणा होज्जा ॥

चू- नामसद्दो पादपूरणे अवधारणे वा ॥

[भा. १७७२] इधरथ वि ताव सद्दे, रूवाणि य बहुविधाणि पुरिसाणं ।

सोतूण व दडूण व, न मणक्खोभो महं कोयि ॥

चू- सा साधुणी भणाति - इहरहे त्ति हट्ठा बलियसरीरा गीतादिए सद्दे सोऊण नेवत्थेहिं
बहुविहा पुरिसरूवाते दडूण न कोति त्ति कश्चित् स्वल्पोऽपि न भवतीत्यर्थः ॥

किं चान्यत्-

[भा. १७७३] संलवमाणी वि अहं, न यामि विगतिं न संपुसित्ताणं ।

हट्ठा वि किमु य इण्हि, तं पुण नियगं धित्ति जाण ॥

चू- दिवसेऽपि पुरिसेण संलवंती पुट्ठा वा विगारं न गच्छामि, सुद्धबंभयारधारणातो,
असुद्धभावगमणं विगारो विगती भन्ति, हट्ठा बलिया निरुयसरीरा, एण्हि-एमाए गिलाणवत्थाए
त्ति । सा तं साधुं भणाति - तुमं नियगं आत्मीयं धित्तिं जाण ॥

[भा. १७७४] सो मग्गति साधम्मि, सन्नि अहाभद्वियं च सूत्तिं च ।

देति य से वेतणयं, भत्तं पानं व पायोगं ॥

चू- सो असहू सोहू तत्थ वा अन्नत्थ वा गामे संभोतियमसंभोतियं वा संजतिं मग्गति । तासिं
असति सन्नि सावियं, असति अहाभद्वियं चैव सूइं, जा अगारीओ वियावेति सा सूती । अनिच्छंती
वेयणएण विना वेयणगं पि देति । “च” सद्दातो भत्तपानं पि देति, गिलाणीए य भत्तपाणं पाउग्गं
उप्पादेति, पाउग्गगहणातो एसणिज्जं पत्थं च, च सद्दातो अनेसणिज्जं पि ॥

[भा. १७७५] एतासिं असतीए, न कधेति जधा अहं खु मी असहू ।

सद्दाती-जतणं पुण, करेमि एसा खलु जिणाणा ॥

चू- अहं खु मी आत्मावधारणे, अहमेव असहू । “पुण” सद्दो अनृतवाक्याप्रतिपादने, “खलु”
सद्दो - आज्ञावधारणे ॥ सद्दादी इमा जयणा-

[भा. १७७६] सद्दम्मि हत्थवत्थादिएहि दिट्ठीए चिलिमिलंतरितो ।

संलावम्मि परम्मुहो, गोवालग-कंचुओ फासे ॥

चू- सद्देण जो असहू सो तं गिलाणिं भणाति - मा ममं वाया किंचि आणवेज्जासि, हत्थेण वा
वत्थेण वा अंगुलीयाए वा दाएज्जसि । दिट्ठि- कीवो - सव्वं चिलिमिलियंतरितो करेति । संलाव -
कीवो - अवस - संलवियव्वे परम्मुहो संलवति । फास - कीवो - तं पाउनिज्जतो अप्पणो गोवालकंचुयं
काउं उव्वत्तणाति करेति । एस पुण कंचुगो आचार्येण दर्शितो ज्ञेयः ॥

गतो बित्तियभंगो । इदानिं तत्तिओ भंगो-

[भा. १७७७] एसेव गमो नियमा, निग्गंत्थीए वि होइ असहूए ।

दोण्हं पि तु असहाणं, तिगिच्छ जतणाए कायव्वा ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । गतो ततियभंगो । इदानीं चउत्थो - “दोण्हं पि” पच्छद्धं । दोण्हं पि साधुसाधुणीणं उवरिमेसु तिसु भंगेसु जा जयणा सा जहासंभवं सव्वे चउत्थे कायव्वा । गतो चउत्थो भंगो ॥

ततिय-चउत्थेसु असहू संजती इमं भणाति ।

[भा. १७७८] आतंक-विप्पमुक्का, हट्टा बलिया य निव्वुया संती ।

अज्जा भणिज्ज कायी, जेह्वज्जा वीसमामो ता ॥

चू- जहा धनेन विप्पमुक्को निद्धणो भवति एवं आयंकविप्पमुक्का हट्टा भन्नति । “हट्टे” ति निरोगा, उवचियमंसा बलिया, सत्थिदिया सुही निव्वुता भन्नति - संजमभरोकंताण तप्परिच्चाए जहासुहं विहारो वीसमणं ॥ किं चान्यत्-

[भा. १७७९] दिद्धं च परामड्डं च, रहस्सं गुज्झमेक्कमेक्कस्स ।

तं विस्समामो अन्हे, पच्छा वि तवं करिस्सामो ॥

चू- मुच्छियपडियाए अपाउयसुत्ताए वा वेयणट्टवेलाए उट्टनिवेसणातिसु वा करियासु दिद्धं, “च” सद्दाओ अणेकसो, परिवत्तणादिकिरियासु परामड्डं, चसद्दाओ अनेगसो रहस्संगा ऊरुगाती, सति रहस्से वि गुज्झंगं मृगीपदमित्यर्थः ।

अहवा - रहस्सं अरुहं जं गुज्झं तं रहस्सगुज्झं एकमेक्कस्स मया तुज्झममं पि तुमे । पच्छिमेकाले, “अवि” पदत्यसंभावणे “पच्छावि ते पायाया” कारगगाहा ॥

[भा. १७८०] इय विभणिओ उ भयवं, पियधम्मोऽवज्जभीरु संविग्गो ।

अपरिमितसत्तजुत्तो, निक्कंपो मंदरो चेव ॥

चू- “इय” ति एवं । जहा मंदरो वायुना न कंपते एवं परिभोग - निमंतण-वायुणा न कं पि-ज्जते ॥ “पच्छावि तवं करिस्सामो” ति भणंति तेन साधुना-

[भा. १७८१] उद्धंसिता य तेणं, सुद्धु वि जाणाविया य अप्पाणं ।

चरसु तवं निस्संका, तु आसिअं सो तु चेतति ॥

चू- एवं भणंतीए तीए जो उज्जोता धंसिता उद्धंसिता, तेन साहुणा । अहवा - “उद्धंसिय” ति-खरंटिया निधम्मे एरिसं दुक्खं अनुभवियं, न वेरगं जायं, मया वि साधम्मिणिति जीवाविया, इहरा मता होतं । सुद्धु ति पसंसा । चसद्दो अतिसयवयणपदरिसणे । अन्हे जाणाविया, चसद्दो ति निद्देसे, त्वया अप्पा उपदेसो “चरसु” पच्छद्धं । “आसिअं” ति निग्गच्छति, तस्मान्निर्गणं करोतीत्यर्थः ॥

[भा. १७८२] एसेव गमो नियमा, पन्नवण-परूवणासु अज्जाणं ।

पडिजग्गंति गिलाणं, साधुं अज्जा उ जयणाए ॥

चू- चउभंगेण पन्नवणा, एकैकभंगस्वरूपेण अक्खाणं परूवणा, “जयणाए” ति ॥

‘इमा जयणा संजतीए वि साधुपडियरणे-

[भा. १७८३] सा भग्गति साधम्मीं, सन्नि-अहाभद्द-संचरादिं वा ।

देति य से वेयणयं, भत्तं पानं च पाउगं ॥

चू- संचरो ण्हाणिया सोधओ । शेषं पूर्ववत् ॥

कारणा अविधिते वि संजति-चसहिं पविसेज्ज-

[भा. १७८४] बितियपदमण्यज्जे, पविसे अविक्कोविते व अप्यज्जे ।

तेनऽगणि-आउ-संभम, बोहिगमादीसु जाणमवि ॥

चू-अप्यज्जो, अकोविओ सेहो, तेनातिसंभमेसु जाणतो वि सहसा पविसे ॥

मू. (२१९) जे भिक्खू निग्गंधीणं आगमण-पहंसि डंडगं वा लड्डितं वा रयहरणं वा मुहपोत्तियं वा अन्नयरं वा उवगरणजायं ठवेति; ठवेतं वा सातिज्जति ॥

चू-जेण पहेण पक्खियादिसु आगच्छंति तम्मि पहे, दंडो बाहुप्पमाणो, लट्ठी आयप्पमाणा, अन्नतरग्गहणा ओहियं उवग्गहिअं वा निक्खिवति, तम्मि पहे मुंचति, तस्स मासलहुं आणादिया य दोसा ।

कहं उवकरणस्स निक्खेवसंभवो ? उच्यते-

[भा. १७८५] निसिदंतो व ठवेज्जा, पडिलेहंतो व भत्तपानं तु ।

संधार-लोय-कितिकम्म कतितवा वा अनाभागा ॥

चू-निसियंतो रयहरणं मुंचति, भत्तपानाति वा पडिलेहंतो, संधारणं बद्धंतो मुयंतो वा, लोयं वा करंतो, कतिकम्मं विस्सामणं तं वा करंतो, माताए वा कतितवेण मुंचति, अनाभोगेण वा । एतेहिं कारणेहिं रयोहरणादि मुंचेज्ज ॥

[भा. १७८६] निग्गंधी-गमण-पहे, जे भिक्खू निक्खवे कइतवेणं ।

अन्नतरं उवकरणं, गुरुगा लहुगो इतरि आणा ॥

चू-कइतवेण मेहुणट्टस्स चउगुरुगं, इतरं अकेतवं अनाभोगो, अनाभोगेण मुंचति मासलहुं, आणादिया य दोसा भवंति ॥

इमा चरित्तविराधना-

[भा. १७८७] पडिपुच्छ-दान-गहणे, संलावऽनुराग-हास-खेडे य ।

भिन्नकधादि-विराधन, दड्डूण व भाव-संबंधो ॥

-पढमा पुच्छा, बितिया “पडिवुच्छा”, तस्सिमं वक्खाणं-

[भा. १७८८] कस्सेयंति य पुच्छा, ममं ति कातूण किं चुतं ? बितिया ।

चित्तं न मे सधीणं, पक्खित्ते दड्डु एज्जति ॥

चू. रयोहरणादि काति संजती घेतूणं पुच्छति - कस्सेयं ति रयोहरणं ? । साहू भणाति - “ममेयं ति काऊणं” ममीकृते साधुना इत्यर्थः ।

अहवा - साहूणं ति पढमपुच्छा, किं चुयं ? बितियपुच्छा, एस पडिपुच्छा दड्डुव्वा । ततो साहू भणाति - “चित्तं न मे सहणं” ति न मे वसं वट्टति चित्तं । कस्माद्धेतो ? पक्खीए तुमं आगच्छमाणी दिट्ठा ॥ साभणाति ।

[भा. १७८९] किं च मए अट्ठो मे ? आमं ननु दानि ऽहं तुह सहीणा ।

संपत्ती होतु कता, चउत्थ पच्छा तु एक्कतरो ॥

चू-साहू भणाति - “आमं” अनुमत्तार्थे, इदानिं तुह सहीणा आयत्तेत्यर्थः । ततियपुच्छा गता । संपत्ती सागारियासेवणा । चउत्थं पुच्छं । संजतो करेति संजती वा ॥

“पडिपुच्छ” ति गयं । इदानिं “दान-गहणे” ति-

[भा. १७९०] भणितो य हंद् गेण्हह, हत्थं दातूण साहरति भुज्जो ।

तुह चेव होतु घेत्तुं, व मुंचते जा पुणो देति ॥

चू- हंदेत्यामंत्रणे । संजतो हत्थं पसारेऊण भुज्जो पडिसाहरति, भणति य तुज्जेव भवतु ।

अहवा - सो संजतो तीए हत्थाओ घेत्तूण पुणो मुंचति । कस्माद्धेतोः ? “जा पुणो देति” -

जेण द्वितीयवारं मम देति, देंतीए य पुणो हत्थफासो भविस्सति तस्माद्धेतोः ॥

इदानिं “सलावो” साहू भणाति-

[भा. १७९१] धारेतव्वं जातं, जं ते पउमदल-कोमलतलेहिं ।

हत्थेहिं परिगहितं, इति हासऽनुराग-संबंधो ॥

चू- इति हासमेतत्, इति हासातो अनुरागो भवति । ततो य परोप्परं भावसंबंधो ॥

इदानिं “अनुरागो” ति-

[भा. १७९२] संवालादनुरागो, अनुरत्ता बेति भे मए दिन्नं ।

इतरो चिय पडिभणती (तुज्झ) व जीतेण जीवामो ॥

चू- अनुरागो भवति । इदानिं “हास-खेड्डे” य ति - संजती अनुरत्ता बेइ - “भे मए दिन्नं”

भे इति भवतः । इतरो - साहू भणति जं पि मम जीवितं तं पि तुज्झायत्तं, तुज्झच्चएण जीविएण जीवामो ॥

[भा. १७९३] एवं परोप्परस्सा, भावनुबंधेण होति मे दोसा ।

पडिसेवण-गमणादी, गेण्हदिट्ठेसु संकादी ॥

चू- पडिसेवणा चउत्थस्स, एगतरस्स दोण्ह वा गमणं उन्निक्खमणं, आदिसद्दातो सलिंगद्धितो वा अनायारं सेवति । संजतो वा वतिणिं, वतिणी वा संजतं उदिन्नमोहा बला वा गेण्हेज्जा ।

अहवा - खरकम्मिएहिं गेण्हणं, हासं, खेड्डं वा करेणाणि सागारिएण दिट्ठाणि । संकिते चउगुरुं, निस्संकिते मूलं । अहवा - दिट्ठे घोडिय - भोतिकाद्धि-पसंगो ॥

[भा. १७९४] बंधव्वए विराधन, पुच्छादीएहि होति जम्हा उ ।

निगंधी-गमण-पहे, तम्हा उ न निक्खिखेव उवधिं ॥

[भा. १७९५] वितियपदमनाभोगे, पडिते पम्हुड्डु संभमेगतरे ।

आसन्ने दूरे वा, निवेद जतणाए अप्पिणणं ॥

चू- पम्हुड्डुं नाम विस्सरियं । एगतरसंभमो सावय - अगणि - आउमाति, सो संजयाणं उवहि वसहीए आसन्ने वा पडितो दूरे वा, जति आसन्ने तो निवेदेंति, अह दूरे तो घेत्तुं जयणाए अप्पिणिति ॥

[भा. १७९६] आसन्ने साहंति, दूरे पडियं तु थेरिया नेति ।

सन्निक्खिखवंति पुरतो, गुरूण भूमिं पमज्जित्ता ॥

चू- वसहीए जइ आसन्ने पडियं, तो न गेण्हंति । नियत्तिउं थेरिया गुरूण साहंति । अह दूरे पडियं तो थेरिया गिण्हंति, तरुणी वि घेत्तुं थेरियाण समप्येति, ता थेरिया संजयवसहिभागंतुं पमज्जित्त । भूमिं गुरूण पुरतो निक्खिखवंति । एसा अप्पिणणे जयणा भणिया ॥

मू. (२२०) जे भिक्खू नवाईं अनुप्पणाइं अहिगरणाइं उप्पाएति, उप्पाएतं वा सातिज्जति ॥
चू- नवं यत् पुरातनं भवति, अनुप्पन्नं संपयकाले अविज्जमाणं, अधिकं करणं अधिकरणं, संयमयोगातिरिक्तमित्यर्थः, अधोकरणं अधिकरणं, अधोधः संयमकंडकेषु करोतीत्यर्थः । नरकतिर्यग्गतिषु वा आत्मानमधितिकरणं वा अधिकरणं अल्पसत्वमित्यर्थः । अधीकरणं वा, न धी अधी, अधीकरणं अबुद्धिकरणमित्यर्थः । “उप्पाए” त्ति उत्पादनुमुत्पत्ती, जो उप्पाएति तस्स मासलहुं पच्छित्तं ।

इमा सुत्तफासिय - निज्जुत्ती-

[भा. १७९७] नामं ठवणा दविए, भावमि चतुव्विधं तु अहिगरणं ।

एतेसिं नाणत्तं, वोच्छामि अहानुपुव्वीए ॥

चू- नाम-ठवणाओ गयाओ । दव्वओ आगमओ य नो आगमओ य, आगमतो जाणओ अनुवउत्तो, नो आगमओ जाणगसरीर - भवियसरीरवइरित्तं इमं चउव्विहं-

[भा. १७९८] निव्वत्तण निक्खिवणे, संजोगण निसिरणे य बोधव्वे .

अइ चतुव्विधं दुविधं, तिव्विधं च कमेण नातव्वं ॥

चू- निव्वत्तणाधिकरणं अइविधं, निक्खिवणं चतुव्विधं, संजोयणाधिकरणं दुविधं, निसिरणं तिव्विहं । एवं पच्छद्धं कमेण पुव्वद्धे जोएयव्वं ॥

निव्वत्तणाधिकरणं दुविधं - मूलकरणं उत्तरकरणं च, तत्थ मूलं निव्वत्तणाधिकरणं अइविहं भन्नति-

[भा. १७९९] पढमे पंच सरीरा, संघाडण साडणे य उभए वा ।

पडिलेहणा पमज्जण, अकरण अविधीए निक्खिवणा ॥

चू- पढमेति निव्वत्तणाधिकरणे पंचसरीरा ओरालियादि, संघातकरणं, साडकरणं, उभयकरणं च, एतं अइविहं मूलकरणं । निक्खिवणाधिकरणं चउव्विहं इमं - पडिलेहणाए पमज्जणाए य अरणे दो, एतेसिं घेव अविधिकरणे, एते चउरो ॥

संजोयणाधिकरणं दुविधं इमं-

[भा. १८००] भत्तोवधिसंजोए, निसिरण सहसा पमादऽनाभोगे ।

मूलादि जाव चरिमं, अहवा वी जं जधिं कमति ॥

चू- भत्तसंजोयणा, उवधिसंजोयणा य, एते दो निसिरणाधिकरणं । तिव्विधं इमं - सहसा निसिरणं, पमातेण निसिरणं, अनाभोगेण वा । एवं कमेण भेया भणिता ॥

निव्वत्तणाधिकरणसरूवं भन्नति -

[भा. १८०१] निव्वत्तणा य दुविधा, मूलगुणे घेव उत्तरगुणे य ।

मूले पंचसरीरा, दोसु तु संघातणा नत्थि ॥

चू- निव्वत्तणाधिकरणं दुविधं - मूलगुण-निव्वत्तणाधिकरणं, उत्तरगुण-निव्वत्तणाधिकरणं च । मूले ओरालियादि पंच सरीरा दइव्वा । दोसु य तेयकम्माएसु सव्वसंघातो नत्थि, अनाद्यत्वात् ॥

[भा. १८०२] संघातणा य पडिसाडणा य उभयं व जाव आहारं ।

उभयस्स अनियतठिती, आदि अंतेगसमओ तु ॥

चू- त्रिकं त्रिष्वपि सम्भवति, उभयं संघातपरिसाडा, तस्स ठिती अनियता द्विकाद-
समयसम्भवात् । संघातो आतीए समए, सर्वपरिसाडो अंते, एए दोन्नि एगसमतिता ॥

सर्वसंघातप्रदर्शनार्थमाह-

[भा.१८०३] हविपूयो कम्मगरे, दिड्ढंता होंति तिसु सरीरेसु ।

कन्ने य खंधवन्ने, उत्तरकरणं व तीसु तु ॥

चू- हवि धितं, तत्थ जो पूतो पच्चति सो हविपूयो, सो य धयपुन्नो भन्नति संघायं घते पक्खित्ते, पढमसमए एगंतेण घयग्गहणं करेति बितियादिसमएसु गहणं मुंचती य । कम्मकारो लोहकारो, तेन जहा तवियमायसं जले पक्खित्तं पढमसमए एगंतेण जलादानं करेति, बितियादिसमएसु गहणं मुंचती य । एवं तिसु ओरालियादिसरीरेसु पढमसमए गहणमेव करेति, बितियादिसमएसु संघातपरिसाडा, तयगकम्माणं सव्वकालं संघाडपरिसाडो अनादित्वात् । पंचहं वि अंते सव्वसाडो ।

अहवा तिण्हं ओराल - विउव्वि - आहारगाणं मूलंगकरणा अड्ड - सिरो उरं उदरं पिट्ठी दो बाहाओ दोन्नि य ऊरु, सेसं उत्तरकरणं । अहवा तिसु आइल्लेसु ओरालादिसु उत्तरकरणं कन्नेसु - वेहकरणं, छेज्जेण खंधकरणं, त्रिफलादि घृतादिना वन्नकरणं ॥

अहवा इमं चउव्विहं दव्वकरणं-

[भा.१८०४] संघाडणा य परिसाडणा य मीसे तहेव पडिसेहो ।

पड संख सगड थूणा उड्ड-तिरिच्छातिकरणं तु ॥

चू-संघायकरणं, पडिसाडणाकरणं, संघायपडिसाडणाकरणं, “पडिसेहो” ति - नो संघातो नो पडिसाडो । जहासंखं उदाहरणाणि - पड - संख - सगड - थूणाए य उड्ड - तिरिच्छाति - करणं । अहवा - तिसु आइल्लेसु निव्वत्तणाधिकरणं । तत्थ ओरालियं एगिंदियादि पंचविधं, तं ‘जोणिपाहुडातिणा’ जहा सिद्धसेणायरिएण अस्साए कता । जहा वा एगेण आयरिएण सीसस्स उवदिट्ठो जोगो जहा महिसो भवति । तं च सुयं आयरियस्स भाइनितेण । सो य निधम्मो उन्निक्खंतो महिसं उप्पादेउं सोयरियाण हट्ठे विक्किणति । आयरिएण सुयं । तत्थ गतो भणाति - किं ते एएण ? अहं ते रयणजोगं पयच्छामि, दव्वे आहाराहिते य आहरिता, आयरिएण संजोतिता, एगंते थले निक्खित्ता, भणितो एत्तिएण कालेण ओक्खणेज्जाहि, अहं गच्छामि, तेन उक्खता दिट्ठीविसो सप्पो जातो, सो तेन मारितो, अधिकरणच्छेओ, सो वि सप्पो अंतोमुहुत्तेण मओ । एवं जो निव्वत्तेइ सरीरं अधिकरणं । कहं ? जतो सुत्ते भणियं-

“जीवेणंभंते ! ओरालियसरीं निव्वत्ते माणे किं अधिकरणं अधिकरणी ? जीवो अधिकरणी, सरीरं अधिकरणं” । निव्वत्तणाधिकरणं गतं ॥

इदार्नि निक्खिवणाधिकरणं । तं दुविधं - लोइयं लोउत्तरियं च । तत्थ लोइयं अनेगविधं -

[भा.१८०५] गल-कूड-पासमादी, उ लोइया उत्तरा चउविकप्पा ।

पडिलेहणा पमज्जण अधिकरणं अविधि-निक्खिवणा ॥

चू- गलो दंडगस्स अंतो लोहकंटगो कज्जति, तत्थ मंसपेसी कीरति, सो दीहरजुणा बद्धो

मच्छद्वाजले खिप्पइ । कूडंमियादीणं अद्वा निक्खिप्पइ । पासंति राईणं अद्वा निक्खिप्पइ । आतिसद्दावो वा ओराण उलाणसिंगतससयाण जालच्छइयाए । एवमादि लोइयाणि ।

लोउत्तरियं तं चउव्विहं - पच्छद्धं । न पडिलेहेति, न पमज्जति एगो विगप्पो । न पडिलेहेइ, पमज्जति विइओ विगप्पो । पडिलेहेइ, न पमज्जइ ततिओ विगप्पो ।

जंतं पडिलेहेति पमज्जति, तं दुप्पडिलेहियं दुप्पमज्जियं, दुप्पडिलेहियं सुपमज्जियं, सुप्पडिलेहियं दुप्पमज्जियं । एते तिन्नि वि भंगा चउत्थो विकप्पो । एसा अविधि-निक्खिवणा अधिकरणं । सुप्पडिलेहियं सुप्पमज्जि एस सुद्धो अधिकरणं न भवति ॥

इदानि संजोयणा, सा दुविहा - लोइया लोउत्तरिया य । लोइया अणेगविहा-

[भा. १८०६] विसगरमादी लोए, उत्तरसंयोग मत्तउवहिम्मि ।

अंतो बहि आहारे, विहि अविधि सिव्वणाउवधी ॥

चू- जाणि दव्वाणि संजोइयाणि विसं भवंति ताणि संजोएति, विसेण वा अन्नदव्वाणि संजोएति, जेण गरितो अच्छति न मरति सहसा सो गरो, सो वि दव्वसंजोगा भवति । आदिसद्दातो अनेगरोगउपायगा जोगा संजोएति । लोउत्तरिया संजोयणा दुविहा - भत्ते उवकरणे य ।

आहारे दुविहा - अंतो बाहिं च । अंतो ति वसहीए । सा तिविहा - भायणे हत्ये मुहे य । तत्थ भायणे खीरे खंडं, हत्ये गुलं भंडएण, मुहे. भंडंगं पक्खिविता पच्छा गुलाति पक्खिवति । बाहिं भिक्खं चेव अडंतो जं जेण सह संजुज्जति तं ओभासिउं संजोएति । उवधिं निक्कारणे अविधीते सिव्वति, निक्कारणे विधीए, कारणे अविधीए, एते तओ वि भंगा अधिकरणं, छउत्थो सुद्धो ॥

इदानि निसिरणा दुविधा - लोइया लोउत्तरिया य । लोइया अनेगविधा-

[भा. १८०७] कंडादि लोअ निसिरण, उत्तर सहसा पमायऽनाभोगे ।

मूलादी जा घरिमं, अधवा वी जं जहिं कमति ॥

चू- कंडं निसिरति, आदिसद्दातो गोप्फणपाहाणं कणयं सत्तिं वा । लोउत्तरिया निसिरणा तिविधा - सहसा, पमाएण, अनाभोगेण य । पुव्वाइड्डेण जोगेण किं चि सहसा निसिरति, पंचविधपमायऽन्तरेण पमत्तो निसिरति, एगंतं विस्सती अनाभोगो तेन निसिरति ।

इदानि निव्वत्तणाति पच्छित्तं - तत्थ निव्वत्तणा "मूलाति" पच्छद्धं । एगिंदियादि - निव्वत्तयंतस्स अभिक्खसेवं पडुच्च पढमारए मूलं, बितियवाराए अणवडुं, ततियवाराए पारं-चियं । अथवा - जे जहिं कमति ति संघट्टणादिकं आयविराहणादिनिष्फन्नं वा ॥

[भा. १८०८] एगिंदियमादीसु तु, मूलं अधवा वि होति सद्दाणं ।

झुसिरेतरनिष्फन्नं, उत्तरकरणंमि पुव्वुत्तं ॥

चू- एगिंदियं जाव पंचिंदिय निव्वत्तेतस्स मूलं । अहवा - वि होति सद्दाणं ति "छक्काय चउसु" गाहा । परित्तं निव्वत्तेति चउलहुं । अनंते चउगुरुं । बेइदिएहिं छलहुं । तेइदिएहिं छगुरुं । चउरिदिएहिं छेदो । पंचिंदियेहिं मूलं । उत्तरकरणे झुसिराझुसिरणिष्फन्नं पुव्वुत्तं इहेव पढमुद्देसए पढमसुत्ते ॥

निक्खिव-संजोग-निसिरणेसु इमं पच्छित्तं-

[भा. १८०९] तिय मासिय तिग पणए, निक्खिव संजोग गुरुग-लहुगा वा ।

झुसिरेतर-संतर-निरंतरे य वुत्तं निसिरणम्मि ॥

चू-वत्तभंगीए पढम-बितिय-ततिएसु भंगेसु मासलहुं, चउत्थ-पंचम-छड्डसु पणयं, चरिभो सुद्धो, तवकाल-विसेसितो कायव्वो । आहारे उवकरणे वा रागे चउगुरुगं, दोसे चउलहुगं ।

अहवा - सामन्नेण आहारे चउगुरुगा, उवकरणे लहुगो । निसिरणे झुसिरे अझुसिरे य संतरनिरं तरेसु वुत्तं पच्छित्तं पढमसुत्ते ॥

दव्वाहिकरणं गयं । इदानि भावाधिकरणं-

[भा.१८१०] जोगे करणे संरंभमादि चतुरो तथा कसायाणं ।

एतेसिं संजोगे, सतं तु अडुत्तरं होइ ॥

चू- संरंभो, समारंभो, आरंभो । एतेसिं अधो मण-वय-काया तिन्नि द्वावेयव्वा । तेसिं पि अहो करणकारावणानुमती य तिन्नि ठावेयव्वा । एतेसिं पि अधो कोह-मान-माया-लोभा चउरो ठावेयव्वा ।

इमो पुणो चारणप्पगारो । संरंभं मनेन करेति कोहसंपउत्ते । एवं माणतिया वि । एते करणे चउरो, कारावणे वि चउरो, अनुमतीते वि चउरो । एवं-बारस मणेण लद्धा । वाए वि बारस । काएण वि बारस । एते संरंभेण छत्तीसं लद्धा । एवं समारंभेण वि छत्तीसं । आरंभेण वि छत्तीसं । सव्वे वि मेलिया अडुत्तरं सतं भवति ॥

[भा.१८११] संरंभ मणेणं तू, करेति कोवेण संपउत्तो उ ।

इय माण-माय-लोभे, चउरो होती तु संजोगा ॥

[भा.१८१२] चतुरेते करणेणं, कारवणेणं च अनुमतीए य ।

तिन्नि चतुक्का बारस, एते लद्धा मणेणं तु ॥

[भा.१८१३] संकप्पो संरंभो, परितावकारो भवे समारंभो ।

आरंभो उद्वओ, सव्वणयाणं तु सुद्धाणं ॥

[भा.१८१४] एतेसामन्नतरं, अधिकरणं जो नवं तु उप्पाए ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधणं पावे ॥

चू-एतेसिं दव्वभावाधिकरणाणं अन्नतरं अनुप्पन्नं उप्पाएति जत्थ मासलहुं तत्थ सुत्तणिवातो, सेसा अत्थओ विकोवणद्धा पच्छित्ता दिन्ना ॥

इह पुण सुत्ते भावाधिकरणेण पढमभंगेण अधिकारो । इमे य दोसा-

[भा.१८१५] तावो भेदो अयसो, हाणी दंसण-चरित्त-नाणाणं ।

साहुपदोसो संसारवड्डणो साहिकरणस्स ॥

[भा.१८१६] अतिभणिय-अभणिते वा, तावो भेदो उ जीवचरणेसु ।

रायकुलम्मि य दोसा, खुभेज वा नीयमित्तादी ॥

चू-तप्पति अहं तेन अतीव एवं भणितो, मए सो वा अतीव भणिओ पच्छा तप्पइ, अमुगो वा मए न भणिओ ति पच्छा तप्पति । भेदो दुविधो - जीवे चरणे य । जीए कलहिउं पच्छा एगतरो दो वि वा अप्पाणं मारेंति, उन्निक्खमंति वा चरणे, अन्नोन्नपक्खेण वा गच्छभेओ भवति । पदोसेण वा रायकुले कहेज, तत्थ गेण्हादिया दोसा, एगतरस्स दोण्ह वा नीया खुभेज, ते

पंतवणादि करेज्ज, ताण वा परोप्परं कली भवे, लोगे अयसो “अहो डोंबा विव सततं कलहसीला, रोसणा, पेसुन्नभरिता” । तव्वेलं न पढंति नाणहाणी, साधुपदोसे दंसणहाणी, अवाच्छल्यकरणा - “जं अज्जितं चरित्तं” कारक गाहा । एवं चरणहानी ।

किं चान्यत् - साधुपदोसेण य संसारवद्दी भवति । एते साधिकरणस्स दोसा जम्हा तम्हा नो अधिकरणं उप्पाएति ॥ कारणे उप्पाएज्ज-

[भा. १८१७] बित्तियपदमणप्पज्जे, उप्पादऽविकोवितेव अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, विगिंचणट्ठाए उप्पाए ॥

चू- अणप्पज्जो, अकोवितो वा सेहो अणरिहो कारणे पव्वावितो कते कारणे सो अधिकरणं काउं विगिंचियव्वो ॥

मू. (२२१) जे भिक्खू पोरणाइं अहिगरणाणि खामिय विओसमियाइं पुणो उदीरेइ, उदीरेंतं वा सातिज्जति ॥

चू- पोरणा पूर्वमुत्पन्ना । अधिकरणं पूर्ववत् । रोसावगमो खमा । तं च भनति तिविधं - खामियं ओसवियं मिच्छादूक्कडप्पयाणं । अहवा - कामियं वायाए, मणसा विओसवियं व्युत्सुष्टं, तानि जो पुणो उदीरति उप्पादयति तस्स मासलहुं ।

भ. (१८१८) खामित विउसविताइं, अधिकरणाइं तु जे पुणोप्पाए ।

ते पावा नातव्वा, तेसिं तु परूवणा इणमो ॥

चू- पावा न साधुधर्मे व्यवस्थिता इत्यर्थः । कहां उप्पाएति ? के ति साहुणो पुव्वकलहिता तम्मि य खामिय विओसविते तत्थेगो भणाति - अहं नाम तुमे तदा एवं भणितो आसि न जुत्तं तुज्ज । इयरो पडिभणाति - अहं पि ते किं न भणितो ? इतरो भणाति - इयाणि ते किं मुयामि ? एवं उप्पाएति स उप्पायगो ॥

[भा. १८१९] उप्पादगमुप्पन्नो, संबद्धे कक्खडे य बाहू य ।

आविट्ठणा य मुच्छण, समुघाय ऽतिवायणे चैव ॥

चू- पुणोविकलुसि उप्पन्नं, संबद्धं नाम वायाए परोप्परं सेविउमारद्धा, कक्खडं नाम पासडित्तेहिं विओसविज्जमाणा वि नोवसमंति, “बाहूअं” ति - रोसवसेण बलोबलिं जुज्जं लग्गा, आविट्ठणा एगो निहओ, जो सां निहतो सो मुच्छित्तो, मारणंतियसमुग्घाएण समोहितो, अतिवायणा मारणं ॥

एतेसु नवसु ठाणेसु उप्पायगस्स इमं पच्छित्तं-

[भा. १८२०] लहुओ लहुगा गुरुगा, छम्मासा होंति लहु गुरुगा य ।

छेदो मूलं च तथा, अणवट्ठप्पो य पारंची ॥

चू- बित्तियादिसु चउलहुगादी पच्छित्ता, उप्पादगपदं न भवति ति काउं ॥

[भा. १८२१] तावो भेदो अयसो, हानी दंसण-चरित्त-नाणाणं ।

साधुपदोसो संसारवट्ठणो होतुदीरंते ॥

[भा. १८२२] बित्तियपदमणप्पज्जे, उदीरे अविकोविदे व अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, विगिंचणट्ठा उदीरेज्जा ॥

मू. (२२२) जे भिक्खू मुहं विष्फालिय विष्फालिय हसति, हसंतं वा सातिज्जति ॥

चू-मुखं वक्त्रं वयणं च एगङ्गं, विष्फालेति विहाडेति, अतीव फालेति विष्फालेति वियंभमाणो
व्व विविधैः प्रकारैः फलेति विष्फालेति विडालिकाकारवत् । वीप्सा पुनः पुनः । मोहनीयोदयो,
हास्यं तस्स चउव्विहा उप्पत्ती-

[भा. १८२३] पासित्ताभासित्ता, सोतुं सरित्ठण वा वि जे भिक्खू ।

विष्फालेत्ताण मुहं, सवियार कहक्कहं हसती ॥

चू- असंबुडादि पासित्ता, वाचि विक्खलियं भासित्ता, नमोकारनिजुत्तीए काग-सरडादि-
अक्खाणगे सुणेत्ता, पुव्वकीलिया ति सरिऊण, मोहमुदीरक अन्नस्स वा हासुप्पायगं सविकारं
महंतेण वा उक्कलियासद्देणं कहक्कहं भन्ति ॥ जो एवं हसति-

[भा. १८२४] सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधणं तहा दुविधं ।

पावति जम्हा तेनं, सवियार कहक्कहं न हसे ॥

[भा. १८२५] को दोसो ? पुव्वामयप्पकोवा, अभिनवसूलं च मत्तगहणं वा ।

असंबुडणं वि भवे, तावसमरणेण दिट्ठंती ॥

चू- पुव्वामयो सूलाति रोगो सो उवसंतो पकोवं गच्छति । कन्नस्स अहो महंता गलसरणी
मत्ता भन्ति ता धेप्पेज्ज । सुहस्स वा असंबुडणं भवेज्ज, जहा सेट्ठिस्स मुहं विष्फाडिय हसमाणस्स
तारिसं चेवथद्धं ताहे वेजेण अयपिंडं तावेत्ता मुहस्स ढोइतं संबुडं जातं । किं चान्यत् - पंचसता
तावसा णं मोयए भक्खंति । तत्थ एणेण अदेसकाले दाडिया मोडिया, सव्वे पहसिता, गलग्गेहिं
मोयगेहिं सव्वे मता ॥ किं चान्यत्-

[भा. १८२६] आसंक-वेरजणगं, परपरिभवकारणं च हासं तु ।

संपातिमाण य वहो, हसओ मतएण दिट्ठंती ॥

चू- परस्स आसंका अहं अनेन हसितो त्ति, किं वा अहमनेन हसितो वेरसंभवो भवति,
हसंतेहिं परपरिभवो कतो भवति, संपातिमादी मुहे पविसंति । मयगदिट्ठंती य भणियव्वो- राया
सह देवीए ओलोयणे चिद्धति । देवी भणति रायं- मुतं माणुसं हसति ! राया ससंभते कहं कत्थ
वा ? साधुं दरिसेति । राया भणति - कहं मतो त्ति ? देवी भणति - इहभवे सव्वसुहवर्जितत्वात्
मृतो मृतवत् ॥

[भा. १८२७] बितियपदमणप्पज्जे, हसेज्ज अविकोविते च अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, सागारितमाइकज्जेसु ॥

चू- सागारियमातिकज्जेसु सागारियं मेहुणं, तं कोति पडिबद्धवसहीए सेवति, ताहे हस्सिज्ज
ति जेन "नातोमि" त्ति लज्जियाण मोहो नासति । अहवा - मा अपरिणया इत्थियाए सद्दं सुणेंतु त्ति
- हसिज्जति । आतिसद्दातो कारणे जागरातिसु ॥

मू. (२२३) जे भिक्खू पासत्थस्स संघाडयं देइ, देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२२४) जे भिक्खू पासत्थस्स संघाडयं पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२२५) जे भिक्खू ओसन्नस्स संघाडयं देइ, देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२२६) जे भिक्खू ओसन्नस्स संघाडयं पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२२७) जे भिक्खू कुसीलस्स संघाडयं देइ, देतं वा सातिज्जति ॥

- मू. (२२८) जे भिक्खू कुसीलस्स संघाडयं पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२२९) जे भिक्खू नितयस्स संघाडयं देइ, देतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२३०) जे भिक्खू नितियस्स संघाडयं पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२३१) जे भिक्खू संसत्तस्स संघाडयं देइ, देतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२३२) जे भिक्खू संसत्तस्स संघाडयं पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति .।

चू- नाण-दंसण-चरित्ताण पासे ठितो पासत्थो, ओसन्नदोसो उस्सन्नो, उयो वा संजमो तम्मि सुन्नो उस्सन्नो, कुच्छियसीलो कुसीलो, बहुदोसो संसत्तो, दव्वाइए अमुयत्तो नितिओ, एतेसिं संघाडयं देति पडिच्छति वा तस्स मासलहुं ।

[भा. १८२८] पासत्थोसन्नाणं, कुसीलं-संसत्त-नितियवासीणं ।
 जे भिक्खू संघाडं, दिज्जा अहवा पडिच्छेज्जा ॥

[भा. १८२९] सो आणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं तथा दुविधं ।
 पावति जम्हा तेनं, नो दिज्जा नो पडिच्छेज्जा ॥

चू- “तेणं” ति संघाडएण ॥ इमा चारित्त विराहणा-

[भा. १८३०] अविमुद्धस्स तु गहणे, आवज्जण अगहिते य अहिगरणं ।
 अप्पच्चओ गिहीणं, किं नु हु धम्मो दुहाऽऽदिद्धो ॥

चू- साहू तेन संघाडएण समं हिंडंतो जेन दोसेणासुद्धं गेण्हति तभावज्जत । अह साहू न गेण्हति तो पासत्थस्स अचियत्तं, कलहं वा करेति । साहुणा पडिसिद्धे पासत्थेण गहिते जति साहू तुसिणीओ अच्छति एत्थ अमुमतीदोसो भवति । अप्पच्चओ गिहीणं भवति, इमं च भणिज्जा - किं तित्थकरेण दुविध धम्मो कहितो ॥ एवं भणिए -

[भा. १८३१] जति अच्छती तुसिणिओ, भणति त एवं पि देसिओ धम्मो ।
 आसातणा सुमहती, सो छिय कलहो तु पडिघाते ॥

चू- पासत्थाणुअत्तीए जइ साधूतुसिणिओ अच्छति, अनुमतीं वा करेति, तो सुमहती आसायणा दीहं च संसारं निव्वत्तेति । अहवा - साधू भणति - “न वड्ढति, पासत्थवयणं च पडिघाएति”, ताहे पासत्थो चिंतेति मं ओभासेति, सो चेव कलहो ॥

पासत्थाइया इमेण दोसे परिहरंति-

[भा. १८३२] पासत्थोसन्नाणं, कुसील-संसत्त-नितियवासीणं ।
 उग्गम उप्पादण एसणाए बातालमवराधा ॥

चू- अहाच्छंदो अहा से अप्पणो छंदो अभिप्पाओ तथा पन्नवेति - उग्गमदोसा सोलस, उप्पादना दोसा सोलस, दस एसणा दोसा ॥

संविग्गा पुण इमेण विधिणा परिहरंति-

[भा. १८३३] उग्गम उप्पायण एसणाए तिण्हं पि तिकरणविसोधी ।
 पासत्थे सच्छंदे कुसीलनितिए वि एमेव ॥

चू- तिण्हं ति आहार उवहि सेज्जा, तिन्नि कारणा तिकारणा, तेहिं सुद्धं तिकरणसुद्धं ॥
 एयस्स पुव्वद्धस्स इमा वक्खा-

[भा. १८३४] मणउग्गमआहारादीया तिया तिन्नि तिकरणविसुद्धा ।
एक्कासीती भंगा, सीलंगगमेण नेतव्वा ॥

[भा. १८३५] आहारउग्गमेणं, अविमुद्धं न गेण्हे न वि य गेण्हावे ।
न वि गेण्हंतणुजाणे, एवं वायाए काएणं ॥

[भा. १८३६] एमेव नव विकप्पा, उप्पातण एसणाए नव चेव ।
एए तिन्नि उ नवया, सगवीसाहारे भंगा तु ॥

[भा. १८३७] एमेवोवधिसेज्जा, एक्केक्क सत्तवीस भंगा तु ।
एते तिन्नि वि मिलिता, एक्कासीती भवे भंगा ॥

चू- मणाति - तियं । उग्गमाति - तियं, आहाराति - तियं, एते तिन्नि तिया तिकरणविसुद्धा कायव्वा । इमेण एक्कासीति भंगा - कायव्वा । आहारोवहिसेज्जा एयस्स हेट्ठा उग्गमाति-तियं । एयस्स वि हेट्ठा मणाति-तियं । एयस्स वि हेट्ठा करणं-तियं । इमं च उच्चारणं ।

आहारं उग्गमेण असुद्धे मनेण न गेण्हति, न गेण्हावेति, गेण्हंतं नानुमोयति । एते मनेन तिन्नि, वायाते तिन्नि, काएण वि तिन्नि । एते नव उग्गमेण लद्धा । उप्पादणाए वि नव । एसणाए वि नव । एते सत्तावीसं आहारे ।

उवकरणे वि सत्तावीसं । सेज्जाए वि सत्तावीसं । सब्बे एक्कासीति । जहा एते बायालीसं अवराहे एक्कासीतीए परिहरति, एवं पासत्ये अहाछंदे कुसीले संसत्ते नितिए, अविस्सदाओ ओसन्ने, एतेसिं संघाडगं तिकरणविसोहीए न देज्जा, न पडिच्छेज्जा, एक्कासीतीए वा भंगविकर्णेहिं परिहरेज्जा ॥

[भा. १८३८] एताइं सोहिंतो, चरणं सोहेति संसओ नत्थि ।
एतेहिं असुद्धेहिं, चरित्तभेदं वियाण हि ॥

चू- एते आहारातीए एक्कासीतीए भंगेहिं सोघयंतो चरितं सोहेति ॥
एवं अत्येण पडिसिद्धे पासत्यत्तणे, जा तेहिं सह संसग्गी सा पडिसिज्जति -

[भा. १८३९] पडिसेधे पडिसेहो, असंविग्गे दान माति-तिक्खुत्तो ।
अविमुद्धे चतुगुरुगा, दूरे साधारणं काउं ॥

[भा. १८४०] पासत्थादि-कुसीले, पडिसिद्धे जा तु तेहिं संसग्गी ।
पडिसिज्जति एसो खलु, पडिसेहे होति पडिसेहो ॥

चू- पासत्येण न भवियव्वं एसु पडिसेहो । सेसं कंठं ।
“असंविग्गे दानं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १८४१] दानाई-संसग्गी, सइं कयपडिसिद्धे लहुय आउट्टे ।
सम्भावति आउट्टे, असुद्धगुरुगो उ तेन परं ॥

चू- जति पासत्थातियाणं संघाडगस्स वत्थातियाण वा दानं करेति एस संसग्गी । सइं एकसिं संसग्गी करेति, पडिसिद्धो पचोइओ आउट्टो, मासलहुं से पच्छित्तं, सम्भावति आउट्टेति, एवं वितियवाराए वि मासलहुं, ततियवारायए वि आउट्टस्स मासलहुं, तेन परं चउत्थवाराए नियमा असुद्धे ति मायावी, आउट्टस्स मासगुरुं ॥

“माति तिक्वुत्तो” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १८४२] तिक्वुत्तो तिन्नि मासा, आउट्टंते गुरु उ तेन परं ।

अविसुद्धं तं वीसुं, करेति जो भुंजते गुरुगा ॥

चू- तिन्नि वारा ति-खुत्तो, तिन्नि वारा आउट्टंतस्स तिन्नि मासलहुं, तिण्हं वाराणं परेणं तेन परं, चउत्थवाराए नियमा मायी आउट्टे मायानिफ्फन्नं मासगुरुं ।

“अविसुद्धे चउगुरुगा” अस्य व्याख्या - “अविसुद्धं” ग्राहद्धं । पासत्थ-संसग्गीकारी जति आलोयणं न पडिच्छिओ अविसुद्धो, तं अनाउट्टंतं वीसुं करेति वीसुं भोगमित्यर्थः । जो तं अन्नो साधू संभुजति तस्स चउगुरुं ॥ चोदग आह - कम्हा पढम - बितिय - ततियवारासु मासलहुं, चउत्थवाराए मासगुरुं ? आयरिय आह-

[भा. १८४३] सति दो तिसिय अमादी, ततिया सेवीतु नियम सो मायी ।

सुद्धस्स होति चरणं, मायासहिते चरणभेदा ॥

चू- सइं पढमवारा, दो बितिय वारा, ति ततियवारा, सिता माती तिसिता सेविउं जाव जति अमाती तो मासलहुं, अह माती तो मासगुरुं । तेन परं नियमा माती तेन मासगुरुं । पच्छद्धं कंठं ॥

“दूरे साधारणं काउं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १८४४] समणुन्नेसु विदेसं, गतेसु अन्नाऽऽगता तहिं पच्छा ।

ते वि तहिं गंतुमणा, पुच्छंति तहिं मणुन्ने तु ॥

चू- कयाइ संभोतिया साहू विदेसं गता, अन्ने य संभोतिया अन्नाओ विदेसाओ तं चेव गच्छभागता, जे ते विदेसं गता ते तेहिं आगंतुएहिं न दिट्ठा, ते वि आगंतुगा तं चेव देसं गंतुकामा पुच्छंति, अत्थि केयी तहिं अस्माकं संभोइया ? ॥ एवं पुच्छंते-

[भा. १८४५] अत्थि ति होइ लहुओ, कयाइ ओसन्न भुंजणे दोसा ।

नत्थि ति लहुओ भंडण, न खेत्तकहणं न पाहन्नं ॥

चू- आयरितो जइ भणति अत्थि तो मासलहुं, “कताति ते ओसन्नी भूता होइ, ताहे गुरुवयणओ संभुजमणा ओसन्नसंभुत्तदोसे पावेज्ज ॥ अह वि गुरु भणति नत्थि तह वि मासलहुं, यतः गुरुवयणाओ तेहिं सद्धि संभोगं न करेति, ताण य अपत्तियं, असंखडदोसा, न य मास-कप्पजोगे खेत्ते कहेति, नेव पाहुन्नं करेति । जम्हा एते दोसा तम्हा आयरिएणं इमं भणियव्वं-

[भा. १८४६] आसि तदा समणुन्ना, भुंजध दव्वादिएहि पेहिता ।

एवं भंडणदोसा, न होति अमणुन्नदोसा य ॥

चू- दव्व-खेत्त-काल-भावेहिं पडिलेहेत्ता भुंजेज्जह, एवं साधारणे सब्बदोसा परिहरिया भवंति ।

कारणा देज्ज वा पडिच्छेज्ज वा-

[भा. १८४७] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्टे भए व गेलन्ने ।

अद्धाण रोधए वा, देज्जा अधवा पडिच्छेज्जा ॥

चू- असिवे कारणे एगागी, एगाणियस्स बहुं दोस-गुणं जाणित्ता पासत्थ-संघाडगं पडिच्छति । पासत्थस्स वा संघाडगो भवति, अफव्वंतो रायदुट्टे रायवल्लभेण समाणं न घेप्पति,

भाए बितिओ सहाओ भवति, गेलन्ने पडियरणं, अद्धाणे सहाओ, रोधनिग्गमणद्धा, एतेहिंकारणेहिं सव्वत्थ पणगादि-जयणाए जाहे मासलहुं पत्तो ताहें देति वा पडिच्छति वा ॥

मू. (२३३) जे भिक्खू उदउल्लेण वा ससिणिद्धेण वा हत्थेण वा दव्वीए वा भायणेण वा, असनं वा पानं वा खाइमं वा पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२३४) जे भिक्खू ससरक्खेण वा षड्विधा-संसद्वेण वा ऊसा-संसद्वेण वा लोणिय-संसद्वेण वा हरियाल-संसद्वेण वा मनोसिला-संसद्वेण वा वन्निय-संसद्वेण वा गेरुय-संसद्वेण वा सेडिय-संसद्वेण वा सोरड्विय-संसद्वेण वा हिंगुल-संसद्वेण वा अंजण-संसद्वेण वा लोद्ध-संसद्वेण वा कुक्कुस-संसद्वेण वा पिट्ठ-संसद्वेण वा कंतव-संसद्वेण वा कंदमूल-संसद्वेण वा सिंगबेर संसद्वेण वा पुफ-संसद्वेण वा उक्कुड-संसद्वेण वा असंसद्वेण वा हत्थेण वा दव्वीए वा भायणेण वा असणं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- गिहिणा सचित्तोदगेण अप्पणद्धा धोयं हत्थादि, अपरिणयं उदउल्लं भन्नति । पुढविमओ मत्तओ । कंसमयं भायणं । अंजणमिति सोवीरयं रसंजणं वा । ते पुढविपरिणामा वन्निया, जेण सुवन्नं वणिज्जति । सोरड्विया तुवरि षड्विधा भन्नति । तंदुलपिट्ठं आमं असत्थोवहतं । तंदुलाण कुक्कुसा । सचित्तणस्सती-चुन्नो ओक्कुडो भन्नति । असंसद्वं अनुवलितं ।

[भा. १८४८] उदउल्ल मड्विया वा, ऊसगते चेव हीति बोधव्वे ।

हरिताले हिंगुलएष मनोसिला अंजणे लोणे ॥

[भा. १८४९] गेरुय वन्निय सेडिय, सोरड्विय पिट्ठ कुक्कुसकते य ।

उक्कुडमसंसद्वे, नेतव्वे आनुपुव्वीए ॥

[भा. १८५०] एत्तो एगतरेणं, हत्थेणं दव्विभायणेणं वा ।

जे भिक्खू असणादी पडिच्छते आणमादीणि ॥

[भा. १८५१] उदउल्लादीएसू, हत्थे मत्ते य हीति चतुभंगो ।

पुढविआउवणस्सति, मीसे संयोगपच्छित्तं ॥

चू- हत्थे उदउल्ले, मत्ते उदउल्ले, । १ । हत्थे उदउल्ले नो मत्ते । २ । नो हत्थे, मत्ते । ३ । नो हत्थे नो मत्ते । ४ । एवं पुढवादिसु चउभंगो । एते चउरो भंगा पुढवी - आउ - वणस्सतीसु संभवन्ति, नो सेसकाएसु । मीसेसु वि चउभंगा कायव्वा ।

“संजोगपच्छित्तं” ति पढमभंगे दो मासलहुं, सेसेसु एक्केकं । चरिमो सुद्धो । अहवा - “मीसे संजोगपच्छित्तं” ति सचित्तआउणा उदउल्लो हत्थो, मीसपुढवीकायगतो मत्तो । एत्थ जं पच्छित्तं तं संजोगपच्छित्तं भवति । एवं सर्वत्र योज्यम् ॥ असंसद्वे इमं कारणं-

[भा. १८५२] मा किर पच्छाकम्मं, होज्ज असंसद्वं तओ वज्जं ।

कर-मत्तेहिं तु तम्हा, संसद्वेहिं भवे गहणं ॥

चू- कारणे गहणं-

[भा. १८५३] असिवे ओमोयरिए, रायदुद्धे भाए व गेलन्ने ।

अद्धाण रोधए वा, जतणा गहणं तु गीतत्थे ॥

चू- “जयणाए गहणं” ति जया पनगपरिहानीए मासलहुं पत्तो ततो गेण्हति ॥

- मू. (२३५) जे भिक्खू गामारक्खियं अत्तीकरेइ; अत्तीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२३६) जे भिक्खू गामारक्खियं अत्तीकरेइ, अच्चीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२३७) जे भिक्खू गामारक्खियं अत्थीकरेइ, अत्थीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२३८) जे भिक्खू देसारक्खियं अत्तीकरेति अत्तिकरेंतं वासातिज्जति ॥
 मू. (२३९) जे भिक्खु देसारक्खियं अच्चीकरेति, अच्चीकरेंतवा सातिज्जति ॥
 मू. (२४०) जे भिक्खु देसारक्खियं अत्थी करेति, अत्थी करेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२४१) जे भिक्खू सीमारक्खियं अत्तीकरेइ, अत्तीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२४२) जे भिक्खु सीमारक्खियं अच्चीकरेइ, अच्चीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२४३) जे भिक्खू सीमारक्खियं अत्थीकरेइ, अत्थीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२४४) जे भिक्खू रन्मारक्खियं अत्तीकरेइ, अत्तीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२४५) जे भिक्खू रन्मारक्खियं अच्चीकरेइ, अच्चीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२४६) जे भिक्खू रन्मारक्खियं अत्थीकरेइ, अत्थीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२४७) जे भिक्खु सव्वारक्खियं अत्तीकरेति अत्तीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२४८) जे भिक्खु सव्वारक्खियं अच्चीकरेति अच्चीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (२४९) जे भिक्खु सव्वारक्खियं अत्थीकरेति अत्थीकरेंतं वा सातिज्जति ॥
 [भा.१८५४] अत्तीकरणादीसुं, रायादीणं तु जो गमो भणिओ ।

सो चेव निरवसेसो, गामादारक्खिमादीसुं ॥

घू-जो गमो भणितो इहेव उद्दंसगे आदिसुत्तेसु ॥

मू. (२५०) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स पाए आमज्जेज वा पमज्जेज वा, आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२५१) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स पाए संबाहेज वा पलिमद्देज वा संबाहेंतं वा पलिमद्देंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२५२) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स पाए तेल्लेण वा घण्ण वा वसाए वा नवणीएण वा मक्खेज वा भिल्लिगेज वा मक्खेतं वा भिल्लिगेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२५३) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स पाए लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज वा उव्वट्टेज वा, उल्लोलेंतं वा उव्वट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२५४) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स पाए सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडे वा उच्छोलेज वा पधोएज वा, उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२५५) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स पाए फुमेज वा रएज वा, फुमेंतं वा रएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२५६) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायं आमज्जेज वा पमज्जेज वा, आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२५७) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायं संबाहेज वा पलिमद्देज वा संबाहेंतं वा पलिमद्देंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२५८) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायं तेल्लेण वा घण्ण वा वसाए वा नवणीएण वा

मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा मक्खेंतं वा भिलिंगेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२५९) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायं लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा, उल्लोलेंतं वा उव्वट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२६०) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायं सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२६१) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायं फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेंतं वा रएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२६२) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायंसि वणं आमजेज्ज वा पमजेज्ज वा, आमजंतं वा पमजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२६३) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायंसि वणं संबाहेज्ज वा पलिमट्टेज्ज वा, संबाहेंतं वा पलिमट्टंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२६४) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायंसि वणं तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा, मक्खेंतं वा भिलिंगेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२६५) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायंसि वणं लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा, उल्लोलेंतं वा उव्वट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२६६) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायंसि वणं सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२६७) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायंसि वणं फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेंतं वा रएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२६८) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदेज्ज वा विच्छिंदेज्ज वा, अच्छिंदंतं वा विच्छिंदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२६९) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदित्ता विच्छिंदित्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरेज्ज वा विसेहोज्ज वा, नीहरेतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२७०) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदित्ता विच्छिंदित्ता नीहरित्ता विसोहेत्ता सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२७१) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदित्ता - विच्छिंदित्ता नीहरित्ता विसोहेत्ता उच्छोलेत्ता पधोएत्ता अन्नयरेणं आलोवणजाएणं आलिंपेज्ज वा विलिंपेज्ज वा आलिंपेंतं वा विलिंपेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२७२) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदित्ता-विच्छिंदित्ता नीहरित्ता विसोहेत्ता उच्छोलेत्ता पधोएत्ता आलिंपित्ता विलिंपित्ता तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा अब्भंगेज्ज वा मक्खेज्ज वा, अब्भंगेंतं वा मक्खेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२७३) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायांसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्यजाएणं अचिंछदिता विचिंछदिता नीहरित्तं विसोहेत्ता उच्छोलित्ता पधोइत्ता आलिंपित्ता विलिंपित्ता अब्भंगेत्ता मक्खेत्ता अन्नयरेण धूवणजाएण धूवेज्ज वा पधूवेज्ज वा, धूवंतं वा पधूवंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२७४) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स पालु-किमियं वा कुच्छि-किमियं वा अंगुली निवेसिय निवेसिय नीहरइ, नीहरेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२७५) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स दीहाओ नह-सीहाओ दीहाइं रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२७६) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स दीहाइं जंघ-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पेंतं वा संठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२७७) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स दीहाइं कक्ख-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२७८) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स दीहाइं मंसु-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२७९) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स दीहाइं वत्थि-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२८०) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स दीहाइं चक्खु-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२८१) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स दंते आधंसेज्ज वा पधंसेज्ज वा, आधंसंतं वा पधंसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२८२) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स दंते उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२८३) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स दंते फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेंतं वा रएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२८४) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स उट्ठे आमज्जेज्ज वा पमज्जेज्ज वा, आमजंतं वा पमजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२८५) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स उट्ठे संबाहेज्ज वा पलिमदेज्ज वा, संबाहेंतं वा पलिमदेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२८६) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स उट्ठे तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा, नक्खेंतं वा भिलिंगेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२८७) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स उट्ठे लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वडेज्ज वा, उल्लोलेंतं वा उव्वटंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२८८) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स उट्ठे सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा, उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२८९) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स उट्ठे फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेंतं वा रएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२९०) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स दीहाइं उत्तरोद्वाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पेत्तं वा संठवेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (२९१) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स दीहाइं अच्छिपत्ताइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पेत्तं वा संठवेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (२९२) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स अच्छीणि आमज्जेज वा पमज्जेज वा आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२९३) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स अच्छीणि संबाहेज्ज वा पलिमहेज्ज वा संबाहेत्तं वा पलिमहेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (२९४) जे भिक्खू अन्नमणस्स अच्छीणि तेल्लेण वा घण्ण वा वसाए वा नवनीएणवा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा मक्खेत्तं वा भिलिंगेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (२९५) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स अच्छीणि लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वहेज्ज वा, उल्लोलंतं वा उव्वहेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (२९६) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स अच्छीणि सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोएत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (२९७) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स अच्छीणि फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेत्तं वा रएत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (२९८) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स दीहाइं भुयग-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेत्तं वा संठवेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (२९९) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स दीहाइं पास-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेत्तं वा संठवेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३००) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स कायाओ सेयं वा जल्लं वा पंकं वा मलं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा, नीहरेत्तं वा विसोहेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३०१) जे भिक्खू अन्नमन्नस्स अच्छि-मलं वा कन्न-मल वा दंत-मलं वा नह-मलं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा नीहरेत्तं वा विसोहेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३०२) जे भिक्खू गामाणुगामियं दूइज्जमाणे अन्नमन्नस्स सीसदुवारियं करेइ करेत्तं वा सातिज्जति ॥

चू-इत्यादि सुत्ता उच्चारयेव्वा जाव अन्नमन्नस्स सीसदुवारियं करेति इत्यादि अर्थ पूर्ववत् ।

[भा.१८५५] पादादी तु पमज्जण, सीसदुवारादि जो गमो ततिए ।

अन्नोऽन्नस्स तु करणे, सो चेव गमो चउत्थम्मि ॥

मू. (३०३) जे भिक्खू साणुप्पए उच्चारपासवणभूमिं न पडिलेहेति, न पडिलेहेत्तं वा सातिज्जति ।

चू- साणुप्पओ नाम चउभागावसेसचरिमाए उच्चारपासवणभूमीओ पडिलेहियव्वाओ ति, ततो कालस्स पडिक्कमति, ततो पडिलेहेति, एस साणुप्पओ जति न पडिलेहेति तो मासलहुं, आणादिया दोसा ।

[भा.१८५६] पासवणुच्चारणं, जो भूमी अनुपदे न पडिलेहे ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- अपडिलेहिते इमे दोसा-

[भा. १८५७] छक्कायाण विराधन, अहि विच्छुअ सन्न-मुत्तमादीसु ।

वोसिरण-निरोधेसु, दोसा खलु संजमायाए ॥

चू- अपडिलेहिते जति वोसिरति ततो दव्वओ छक्कायविराहणा संभवति । भावतो पुण विराधिता एस संजमविराधना । बिलाति संभवे अपडिलेहिते अहिविच्छुगादिणा खज्जति आयविराहणा । मुत्तेण वा पुरीसेणइ वा आदिसद्दातो वंतपित्तादिणा पायं लेवाडेज्ज, ततो उवकरणविनासो वा, सेहविप्परिणामो व । अपडिलेहियं वा थंडिलं ति निरोहं करोति वोसिरति, एवं च “मुत्तनिरोहे चक्खुं, वच्चनिरोहे जीवियं” एत्थ वि आयविराहधना ॥

जम्हा एते दोसा तम्हा-

[भा. १८५८] चउभागसेसा, ए चरिमाए पोरिसीए तम्हा तु ।

पयतो पडिलेहिज्जा, पासवणुच्चारादीणं ॥

चू- चरिमा पच्छिमा, पयतो प्रयलवान् ॥

भवे कारणं न पडिलेहेज्जा वि-

[भा. १८५९] गेलन्न रायदुट्ठे, अद्धाणे संभमे भएगतरे ।

गामानुगामवियले, अनुप्पत्ते वा न पडिलेहे ॥

चू- गिलाणो न पडिलेहेइ, अगिलाणो वि गालणकज्जे आउलो न पडिलेहेति, रायदुट्ठेण वा न निग्गच्छति, अद्धाणट्ठो वा सत्थट्ठणं वियाले पत्तो, अगणिमाति-संभमे न वा पडिलेहेति, पासकप्पविहारगामाओ गच्छतो अन्नो अनुकूलो गामो तं वियाले पत्तो । एतेहिं कारणेहिं अपडिलेहेतो सुद्धो ॥

मू. (३०४) जे भिक्खू तओ उच्चार-पासवण-भूमीओ न पडिलेहेइ, न पडिलेहेतं वा सातिज्जति ।

चू- ततो-त्रयं सूचनात् सूत्रमिति द्वादशविकल्पप्रदर्शनार्थं त्रयो ग्रहणं अपडिलेहंतस्स मासलहु, आणातिया य दोसा ।

[भा. १८६०] पासवणुच्चारादीण भूमीओ जो तओ (उ) पडिलेहे ।

अंतो वा बाहिं वा, अहियासिं वा अनहियासिं ॥

चू- अंतो निवेसणस्स काइभूमीओ अनहियासियाओ तिन्नि-आसन्न मज्झ दूरे । अहियासियाओ वि तिन्नि-आसन्न मज्झ दूरे । एया काइयभूमीओ । बाहिं निवेसणस्स एवं चेव छ काइभूमीओ एवं पासवणे बारस, सन्नाभूमीओ वि बारस, एवं च ताओ सव्वाओ चउव्वीसं ।

किं निमित्तं तिन्नि तिन्नि पडिलेहिज्जति ? कयाति एकस्स वाघातो भवति तो बितियादिसु परिट्ठविज्जति । पासवणे तयो अपेहणे चेल्लगउट्ठदिट्ठंतो भाणियव्वो । अनधियासियकारणं कोवि अतीव उव्वाहितो जाव दूरं वच्चति ताव आयविरहणा भव तेन आसन्ने पेहा ॥

जो एया न पडिलेहेति तस्स आणादिया दोसा ।

[भा. १८६१] सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं तथा दुविहं ।

पावति जम्हा तेणं, चउवीसं भूमि-पडिलेहे ॥

[भा.१८६२] छक्कायाण विराधन, अहि विच्छुग सन्न-मुत्तमादीसु ।

वोसिरण निरोहेसुं दोसा खलु संजमाताए ॥

[भा.१८६३] गेलन्न रायदुडे, अद्धाणे संभमे भएगते ।

गामाणुगामवियले, अनुप्पते वा न पडिलेहे ॥

मू. (३०५) जे भिक्खू खुड्ढागंसि थंडिलंसि उच्चार-पासवणं परिड्वेइ, परिड्वेतं वा सातिज्जति ।

चू- रयणिपमाणातो जं आरतो तं खुड्ढं, तत्थ जो वोसिरति तस्स मासलहुं आणादिया य दोसा ।

[भा.१८६४] वित्थारायमेणं, थंडिल्लं जं भवे रतणि-मित्तं ।

चतुरंगुलोवगाढं, जहन्नयं तं तु वित्थिन्नं ॥

चू- वित्थारो पोहच्चं, आयामो दिग्घत्तणं, रयणी हत्थो तम्माणे ठित्तं रयणीमेत्तं । जस्स थंडिल्लस्स चत्तारि अंगुला अहे अचित्ता तं चउरंगुलोवगाढं । एयप्पमाणं जहन्नं वित्थिन्नं ॥

[भा.१८६५] एत्तो हीनतरागं, खुड्ढागं तं तु होति नातव्वं ।

अतिरेगतरं एत्तो, वित्थिन्नं तं तु नायव्वं ॥

चू- सव्वुक्कोसं वित्थिन्नं बारसजोयणं, तं च जत्थ चक्कवट्ठिखंधावारो ठिओ ।

[भा.१८६६] पासवणुच्चारं वा, खुड्ढाए थंडिलम्मि जो भिक्खू ।

जति वोसिरती पावइ, आणा अणवत्थमादीणि ॥

[भा.१८६७] छक्कायाण विराधन, उभएणं पावणा तसाणं च ।

जीवित-चक्खु-विनासो, उभय-निरोहेण खुड्ढाए ॥

चू- आसन्ने छक्काया ते उभएणं काइयसन्नाए प्लावेति, तसाणं च प्लवणा, खुड्ढयं काउं न वोतित तेन जीविय-चक्खु-विनासो भवति ॥

[भा.१८६८] थंडिल्ल असति अद्धाण रोधए संभमे भयासन्ने ।

दुब्बलगहणि गिलाणे, वोसिरणं होति जतणाए ॥

चू- सति प्पमाणजुत्तस्स थंडिलस, चोरसावयभया पमाणजुत्तं न गच्छति, “आसन्ने” ति अनहियासओ प्पमाणजुत्तं गंतुं न सक्कति, दुब्बलगहणि वा न तरति गंतुं । इमा जयणा - एत्थ सन्नं वोसिरति कातियं अन्नत्थ, अहं काइयं पि आगच्छति ताहे कातियं मत्तए पडिच्छति ॥

मू. (३०६) जे भिक्खू उच्चारपासवणं अविधीए परिड्वेइ, परिड्वेतं वा सातिज्जति ॥

चू- थंडिलसामायारीं न करेति एसा अविधी, तीए वोसिरति तस्स मासलहुं । आणादिया य दोसा-

[भा.१८६९] पासवणुच्चारं वा, जो भिक्खू वोसिरेज्ज अविधीए ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

- इमाविहि-

[भा.१८७०] पडिलेहणा दिसाणं, पायाण पमज्जणा य कायदुवे ।

भयणा छाया दिसे ऽभिग्गहे य जतणा इमा तत्थ ॥

चू- सागारियसंरक्खणद्वा उद्धोतिरियं च दिसावलोगो कायव्वो, अह न करेति तो दवअप्पकलुसादिएहिं उद्धाहो भवति, पढमं पदं । जत्थ बोसिरिउकामो तद्धानस्स पासे संडासगं पादे य पमज्जति, अह न पमज्जति तो रयादिविनासणा भवति असमायारी य, च सदातो थंडिलं च, बितियपदं ।

“कायदुवे भयण” ति भयणासदो उभयदीपकः, इह कायदुवे भंगभयणा कज्जति - जति पडिलेहेति, न पमज्जति । एत्थ थावरे रक्खति, न तसे । अध न पडिलेहेति, पमज्जति । एत्थ न थावरे, तसे रक्खति । पडिलेहेति, पमज्जति । एत्थ दो वि काये रक्खति । पडिलेहेति, पमज्जति । एत्थ दो वि काये रक्खति । न पडिलेहेति, न पमज्जति । एत्थ दो वि न रक्खति ।

अधवा इमा चउव्विह भयणा - थंडिलं तसपाण - सहितं । १ । थंडिलं तसपाण - विरहितं । २ । अथंडिलं तसपाण - विरहितं । ३ । अथंडिलं तसपाण - सहितं । ४ । एवं ततियपयं भयणा ॥

[भा. १८७१] दिसि पवन गाम सूरिय, छायाए पमज्जितूण तिककुत्तो ।

जस्सुग्गहो ति कुज्जा, डगलादि पमज्जणा जतणा ॥

चू- “छाय” ति असंसत्तगहणी उण्हे वोसिरति, संसत्तगहणी छायाए वोसिरति, अह उण्हे वोसिरति तो चउलहुं । एयं चउत्थ पदं । दिसाभिग्गहो - दिवा उत्तराहुत्तो, राओ दक्खिणाहुत्तो । अह अन्नतो मुहो वइसइ तो मासलहुं, दिसि - पवन - गाम - सूरियादि य सव्वं अविवरीयं कायव्वं, विवरीए मासलहुं ॥

[भा. १८७२] संका सागारदे, गरहमसंसत्त असति दोसे य ।

पंचसु वि पदेसेते, अरपदा होंति नातव्वा ॥

चू- बितियपदं दिसालोअं न करेज्ज तत्थ गामे तेणभयं, दिसालोअं करंतो संकिज्जति । एस तेणो चारिओ वा । पादे वि पमज्जेज्जा, सागारिय ति काउं । अद्धमिति आर्द्र थंडिलं न पमज्जति ।

अधवा - तं थंडिलं गरिहण्णिज्जं तेन न पमज्जति । असंसत्तगहणी तेन न छायाए वोसिरति । असति दोसाणं दिसाभिग्गहणं न करेज्ज । वट्टियसन्नो डगलगं पि न गेण्हेज्जा । गाम-सूरियादीण व पिट्ठं देज्जा, जत्थ लोगो दोसं न गेण्हेति । पंचसु वि पदेसु एते अवरपता भणित्ता ॥

मू. (३०७) जे भिक्खू उच्चार-पासवणं परिठवेत्ता न पुंछइ, न पुंछंतं वा सातिज्जति ॥

चू- नं पुंछति नं निहुगलेति ।

मू. (३०८) जे भिक्खू उच्चार-पासवणं परिठवेत्ता कट्टेण वा किलिंचेण वा अंगुलियाए वा सलागाए वा पुंछति, पुंछंतं वा सातिज्जति ॥

चू- किलिवो वंसकप्परी, अन्नतरकट्टघडिया सलागा, तस्स मासलहुं ।

[भा. १८७३] उच्चारमायरित्ता, जे भिक्खू न (य) पुंछती अहिह्माणं ।

पुंछेज्ज व अविधीए, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- आयरित्ता वोसिरित्ता, अविधी कट्टातिया बितियसुत्ते ॥

[भा. १८७४] लित्थारणं दवेणं, जुत्तमजुत्तेण पावणा दोसा ।

संजम - आयविराधण, अविधीए पुंछणे दोसा ॥

चू- अनिहुगलिते अतीव लेत्थरियं तं दवेण जुत्तेण थोवेणं ति भणियं होति, तेन न

सुञ्जति । असुद्धे दिङ् उङ्गाहो, सेहो वा विप्परिणमेज्ज ।

अह अजुत्तेण बहुणा दवेण धोवति तो प्लावनादि दोसा । एते अपुंछिते दोसा । अविधीपुंछिते इमं पच्छद्धं । लंछिएहिं आयविराधना, अह जीवकायो त्ति संजमविराहणा य ॥ इमा अविधी -

[भा. १८७५] कट्टेण किलिंचेण व, पत्त सलागाए अंगुलीए वा ।

एसा अविधी भणिता, डगलगमादी विधी ति-विधा ॥

चू- पत्तं पलासपत्तादि । डगलेण वा, चीरेण वा, अंगुलीए वा, एसा तिविधा विधी । डगला पुण दुविधा - संबद्धा भूमीए होजा, असंबद्धा वा होजा । जे असंबद्धा ते तिविधा - उक्कोसति । उवला उक्कोसा, लेडूमसिणा मज्झिमा, इट्ठालं जहन्नं ॥ जम्हा एते दोसा-

[भा. १८७६] तम्हा पुव्वादानं, कातूणं डगलगाण छडेजा ।

उत्थाणोसहपाणे, असती व न कुज्ज आदानं ।

चू- आयाणं डगलगादीण, छडेज्ज उच्चारं वोसिरिजा । बितियपदं गाहापच्छद्धं । उत्थाणं अतिसारो, ओसहपीतो वा न गेण्हति, असती वा न गेण्हति ॥

मू. (३०९) जे भिक्खू उच्चार-पासवणं परिट्टवेत्ता नायमति, नायमंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३१०) जे भिक्खू उच्चार-पासवणं परिट्टवेत्ता तत्थेव आयमति, आयमंतं वा साति-ज्जति ॥

मू. (३११) जे भिक्खू उच्चार-पासवणं परिट्टवेत्ता अति दूरे आयमति, आयमंतं वा साति-ज्जति ॥

चू- तिन्नि सुत्ता उच्चारेयव्वा । उच्चारे वोसिरिज्जमाणे अवस्सं पासवणं भवति त्ति तेन गहितं । पासवणं पुण काउं सागारिए नायमति जहा उच्चारे । तत्थेव त्ति थंडिले, जत्थ सन्ना वोसिरिया । अतिदूरे हत्थसयमाणमेत्ते ।

[भा. १८७७] उच्चारं वोसिरित्ता, जे भिक्खू नेव आयमेजा हि ।

दूरे वाऽऽसन्ने वा, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- आयमणं निल्लेवणं, आसन्नं तत्थेव थंडिले ॥

अनायमंते इमे दोसा-

[भा. १८७८] अयसो पवयण-हानी, विप्परिणामो तहेव य दुगुंछा ।

दोसा अनायमंते, दूरासन्नायमंते य ॥

चू- अयसो - इमे असोइणो त्ति, न एते निल्लेवेत्ति त्ति । न पव्वयंति, अन्ने वि पव्वयंते वारेत्ति, पवयण - हानी । दंसणे चरित्ते वा अब्भुवगमं काउकामस्स विप्परिणामो भवति । सेहाण वा मा एतेहिं विट्टलेहिं सह संपासं करेहिं, एसा पुच्छा । दूरे वि एते दोसा । आसन्ने वि एते चेव दोसा । कहं ? सागारिओ पासति, संजओ सन्नं वोसिरिउं दूरं गतो, सागारिओ वि जोविउं पराभग्गो “नानिल्लेवितं” ति लोगस्स कहेत्ति । आसन्ने तत्थेव संजतो निल्लेवेउं गतो, सागारिए आगंतु पलोइयं जाव मुत्तिथं देक्खति, एतं से कातियं ति न निल्लेवितं, पच्छा लोगस्स कहेत्ति ।

[भा. १८७९] उत्थाणोसहपाणे, दव असतीए व नायमेजाहिं ।

थंडिल्लस्स व असती, आसन्ने वा वि दूरे वा ॥

घू-अन्नस्स थंडिलस्स असति तथेव निल्लेवेति, थंडिलद्वादूरं गंतं निल्लेवेति, सागारिओ पुण वोलावेति ॥

मू. (३१२) जे भिक्खू उच्चार-पासवणं परिट्टवेत्ता परं तिण्हं नावा पूराणं आयमति, आयमंतं वा सातिज्जति ॥

घू-“नाव” ति पसती, ताहिं तिहिं आयमियव्वं । अन्ने भणंति - अंजलि पढमनावापूरं तिहा करेत्ता आवयवे विगिंचति, वितियं नावपूरं तिहा करेत्ता तिन्नि कप्पे करेति सुद्धं, अतो परं जति करेति तो मासलहुं ।

[भा.१८८०] उच्चारमायरित्ता, परेण तिण्हं तु नाव-पूरेणं ।

जे भिक्खू आयमती, सो पावति आणमादीणि ॥

इमे दोसा-

[भा.१८८१] उच्छोलणुप्पिलावण, पडणं तसपाण-तरुगणादीणं ।

कुरुकुकुदोसा य पुणो, परेण तिण्हायमंतस्स ॥

घू-“उच्छोलणा पथोइस्स, दुल्लभा सोग्गति तारिसयस्स” उच्छोलणादोसा भवंति, पिपीलिगादीणं वा पाणाण उप्पिलावणा हवइ, खिल्लरंधे तसा पडंति, तरुगणपत्ताणि वा पुप्फाणि वा फलाणि वा पडंति, आतिग्गहणेणं पुढवि-आऊ-तेउ-वाऊण य, यत्राग्निस्तत्र वायुना भवितव्यमिति कृत्वा कुरुकुकुकरणे य वाउस्सत्तं भवति ॥

कारणे अतिरित्तेण वि आयमे-

[भा.१८८२] वितियपद सेह रोधण, हरिसा आगार-सोयवादीसु ।

उत्थाणोसहपाजे, परेण तिण्हायमेज्जासि ॥

घू-जेण वा निल्लेवं निग्गंधं भवतीत्यर्थः ॥

मू. (३१३) जे भिक्खू अपरिहारिण परिहारियं वदेज्जा - “एहि अज्जो ! तुमं च अहं च एगओ असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेत्ता, तओ पच्छ पत्तेयं पत्तेयं भोक्खामो वा पाहामो वा” जौ तं एवं वदति, वदंतं वा सातिज्जति ।

तं सेवमाणे आवज्जति मासियं परिहारद्वाणं उग्घातियं ॥

घू-पायच्छित्तमनावन्नो अपरिहारिओ, आवन्नो मासाति-जाव-छप्पासियं सो परिहारिओ, बूयाब्रवीति, अज्ज इति आमंत्रणे, एगतओ संघाडएण भत्तं भोक्खामो, पानगं पाहामो, उग्घाएत्ति-मासलहुं ।

सीसो भणति - भगवं ? सो किहमाउत्तो आवन्नो ? आयरिओ आह -

[भा.१८८३] कंटगमादीसु जहा, आदिकडिल्ले तथा जयंतस्स ।

अवसं छलणाऽऽलोयण, ठवणा नाते जुत्ते य बोसग्गे ॥

[भा.१८८४] नाणादि तिगकडिल्लं, उग्गम-उप्पादनेसणा वा वि ।

आहार उवधि सेज्जा, पिंडादी चतुब्धिं वा वि ॥

घू-जहा कंटगाकिन्ने पहे उवउत्तस्सापि कंटगो लग्गति, आदिसद्दातो विसमे आउट्टे वि आगच्छंतो पडति, कयपयतो वा नतिपूरेण हरिज्जति, सुसिक्खिओ वि जहा असिणा लंछिज्जति,

एवं-कंटगस्थानीयं आइकडिल्लं । तं च उग्गम उप्पादना एसणा नाण-दंसण-चरित्ता । एतेसु सुद्धु वि आउत्तस्स अवस्सं कस्स ति छलणा भवति, छलिएण अवस्सं आलोयणा दायव्वा, संघयणातीहिं जुत्तं नाउं ततो से ठवणा ठविज्जति । ततो स साहूण जाणावणट्ठा सव्वेसिं पुरओ निरुवसग्गनिमित्तं मंगलट्ठं च काउस्सगो कीरति ॥

“ठवणा नाते जुत्त” पयाण इमा वक्खा-

[भा. १८८५] ठवणा तू पच्छित्तं, नाते समत्थो य होति गीतो य ।

आवन्नो वा जुत्तो, संघयण-धितीए जुत्तो व ॥

चू- “ठवणे” ति - सव्वसाधूहिं समाणं पच्छित्तठवणा ठविज्जति, नाते ति समत्थो गीयत्थो वा नातो, आवन्नति पच्छित्तेण जुत्तो, संघयणधितीए वा जुत्तो ॥

आयरिओ काउस्सग्गकरणकाले इमं भणइ-

[भा. १८८६] एस तवं पडिवज्जति, न किं चि आलवति मा आलवहा ।

अत्तट्ठ-चिंतगस्सा, वाघातो भे न कातव्वो ॥

चू- पडिहारतवं पडिवज्जति ॥

— इमे वाघातकारणा -

[भा. १८८७] आलवणं पडिपुच्छण, परियट्ठुट्ठण - वंदनग-मत्ते ।

पडिलेहण संघाडग, भत्तदाण संभुजणा चेव ॥

चू- “आलवणं” ति - आलावो । हे भगवं ! सुत्तत्थं पुच्छति, पुव्वाधीयं परियट्ठेति, तेन समकालस्स उट्ठेति वंदनं देति, मत्तगं से देति, उवकरणं से पडिलेहेति, भिक्खं अडंतस्स संघाडगो भवति, भत्तं पानं वा देति, तेन समाणं एगमंडलीए भुंजति ॥

[भा. १८८८] संघाडगा उ जावं, लहुगो जा उ दसण्ह उ पयाणं ।

लहुगा य भत्तदाणे, संभुंजणे होंतऽणुग्घाता ॥

चू- एतेसिं आलवणाइयाण दसणू पदानं - जाव - संघाडगपतं ताव पारिहारियस्स आलणाति करंतस्स अट्ठसु पतेसु मासलहुं । पच्छद्धं कंठं ॥ १८८८ ॥

[भा. १८८९] सुत्तणिवातो एत्थं, नायव्वो आदिमट्ठसु पदेसु ।

एतेसामन्नतरं, सेवंताऽऽणादिणो दोसा ॥

चू- आलवणाती करंतेण तिथ्थकरणाइक्कमो, पमत्तं वा देवता छलेज्ज, आतविराधना । अन्नेण वा भणितो - कीस आलवणातीणि करेसि ति ? सुद्धु ति भणंते अधिकरणं, एवं चरणभेदो, तम्हा न करेज्ज । एतानि पदानि ॥

कारणे करेज्जा वि-

[भा. १८९०] विपुलं च अन्नपानं, दड्ढुणं साधुवज्जणं चेव ।

नाऊण तस्स भावं, संघाडं देति आयरिया ॥

चू- संखडीए छणूसवेसु वा विउलं भत्तपाणं साधूहि लद्धं, तं दड्ढुण ईसिं तदभिलासो, साधूहिं वज्जितो ऽहं सदुच्चरितेहिं स (अ] चेलओ, एवं आयरिया नाउं संघाडगं देति ॥

अथवा आयरिया चेव इमं नाउं संघाडगं देति -

[भा. १८९१] देहस्स तु दोब्बल्लं, भावो ईसिं च तप्पडीबंधो ।

अगलाइ सोधिकरणेण वा वि पावं पहीणं से ॥

चू-आयरिया अतीव देहदुब्बल्लं ददुं अतिसएण आगारेण वा भावं ईसिं विपुल-भत्ताभिलासिणं नच्चा पावं च से खीणपायं ताहे संघाडं देति । इमेण विहिणा - आयरिया भणंति - एज्जाहि अज्जो अमुगधरं, तत्थ य पुव्वगता आयरिया सो पच्छा वच्चति, ताहे विरुवं रूवं ओगाहिमगादिभत्तं दव्वावेति । एतेहिं कारणेहिं उवलक्खित्ता, अन्नहा न देति ॥

“नाऊण तस्स भावं”ति अस्य व्याख्या-

[भा. १८९०] आगंतु एतरो वा, भावं अतिसेसिओ से जाणिज्जा ।

हेतूहि वा स भावं, जाणित्ता अनतिसेसी वि ॥

चू- “इयरो” ति वत्थव्वो, अइसएण हेऊहिं वा स अणतिसती वि भावं नाऊण संघाडं ददंतीत्यर्थः ॥

कारणामावे पुण इमं करेति-

[भा. १८९३] भत्तं वा पानं वा, न देति पारिहारियस्सिमं करेति ।

कारण उट्टवणादी, चोदग गोणीए दिट्ठता ॥

चू- सेसकाले संघाडयं भत्तं वा आणेउं न देति । इमं पुण करेति - जाहे खीणो न तरति उट्टेउं पडिलेहणं वा काउं ताहे सो भणति उट्टिज्जामि, निसिज्जामि, भिक्खं हिंडिज्जामि, भंडगं पडिलेहिज्जामि, ताहे अनुपडिहारिओ बाहाए गहाय उट्टवेति, निसियावेइ वा, धरेइ वा बाहं पडिलेहावेति, धरियं वा भिखं हिंडावेति, एवं जं जं न तरति, तं तं से कीरति ।

चोयगो भणति - किं पच्छित्तं ? अवसो य रायदंडो तुब्भ ति ? एयावत्थस्स जेण आनेउं न दिज्जति ? एत्थ आयरिओ दिट्ठंतं करेइ - जहा नवपाउसे जा गोणी न तरति उट्टेउं तं गोवो उट्टवेति, अडविं चरणद्वा नेति, जा न तरति गंतुं तस्स गिहे आनेउं पयच्छति, एवं परिहारिओ वि जं तरति काउं उं कारविज्जति । जं न तरति तं किज्जति ॥ इमो गुणो -

[भा. १८९४] एवं तु असदभावो, विरियायारो य होति अनुविचिन्तो ।

भयजणणं सेसाणं, य तवो य सप्पुरिसचरियं च ॥

चू- एवं असदभावो भवति, वीरियं च न गूहितं भवति, सेससाहूण य भयं जणियं भवति, तवो य कतो, सत्पुरिसचरियं च कतं भवतीति ॥

उद्देशकः-४ समाप्तः

मुनि दीपरत्नसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथ सूत्रे चतुर्थउद्देशकस्य
[भद्रबाहु स्वामिना रचिता नियुक्ति युक्तं] संघदासगणि विरचिता भाष्यं एवं
जिनदास महत्तर रचिता चूर्णः परिसमाप्ता ।

उद्देशकः-५

चू- इदानीं उद्देशकस्स उद्देशकेन सह संबंध वक्तुकामो आचार्य भद्रबाहुस्वामी
नियुक्तिगाथामाह-

[भा.१८९५] परिहारतवकिलंतो, रुक्खमधिष्ठाणमादिचिंतंतो ।

अभिघातिमरक्खद्धा, पलोयए एस संबंधो ॥

चू- चउत्थस्स अंतसुत्ते परिहारतवो भणितो । तेन किलंतो रुक्खस्स अहे ठिओ ठाण-
नेसीयणाति करंतो लउडादिअभिघायातिमरक्खद्धा उवरि पलोएति । एस संबंधो ॥

मू. (३१४) जे भिक्खू सचित्त-रुक्ख-मूलंसि ठिच्चा आलोएज्ज वा पलोएज्ज वा आलोएंतं वा
पलोएंतं वा सातिज्जति ॥

चू- सह चित्तेण सचित्तो । रूक् पृथिवी तं खातीति रुक्खो । मूलं रुक्खावग्गहो । तम्मि ठिच्चा
आलोयणं सकृत्, अनेकशः प्रलोकनं । एस पंचमउद्देशगे आदिसुत्तस्स संखेवतो ॥ अत्यो ।

[भा.१८९६] सच्चित्त-रुक्ख-मूलं, खंधातो जाव रतनिमेत्तं तु ।

तेन परं अच्चित्तं, सुत्तनिवाओ उ उच्चित्ते ॥

चू- जस्स सचित्तरुक्खस्स हत्थिपयप्पमाणो हेपुल्लेण खंधो तस्स सव्वतो जाव रयणिप्पमाणा
ताव सचित्ता भूमी, एतं आणासिद्धं सेसं कंठं ॥

रयणिप्पमाणातो अंतो बाहिं वा । अहवा - सचित्तं अचित्तं वा-

[भा.१८९७] सपरिग्गहं अपरिग्गहं च एक्केक्कगं भवे दुविधं ।

सपरिग्गहं चतुद्धा, दिव्व-मनुय-तिरिक्ख-मीसं च ॥

चू- सपरिग्गहं अरिग्गहं वा एक्केक्कं दुविधं । स परिग्गहं चउच्चिहं - देवरिग्गहणं मनु-तिरिय-
मीसं च । मीसस्स चउरो भेया - दुगसंजोगे तिन्नि, तिगसंजोगे एगो ॥

[भा.१८९८] एक्केक्कं तं दुविहं, पंतग-भद्देहि होइ नायव्वं ।

गुरुया गुरुओ लहुया, लहुओ पढमम्मि दोहि गुरु ॥

चू- देवातिपरिग्गहं एक्केक्कं दुभेयं कज्जति, भद्दग्ग-पंतंहेहिं । एतेसु एवंकप्पिएसु ठायंतस्स इमं
पच्छित्तं । “गुरुगा” पच्छद्धं । दिव्वे पंतरिग्गहे अंतो चउगुरु । इ । दिव्वे भद्दपरिग्गहे अंतो
मासगुरु । दिव्वे पंतपरिग्गहे बाहिं चउलहुं, दिव्वे भद्दपरिग्गहे बाहिं मासलहुं । एवं दिव्वे तावकालगुरुं
पच्छित्तं । मणुएसु वि एवं चेव । नवरं - तवगुरुं । तिरिएसु वि एव चेव । नवरं - कालगुरुं ॥

[भा.१८९९] एतं तु परिग्गहितं, तच्चिवरीतमपरिग्गहं होति ।

सच्चित्त-रुक्ख-मूलं, हत्थिपदपमाणतो हत्थं ॥

चू- एयं सपरिग्गहं सपच्छित्तं भणियं, तच्चिवरीयं अपरिग्गहं । पच्छद्धं । गतार्थं ॥

मीसे इमं पच्छित्तं-

[भा.१९००] ति-परिग्गह-मीसं वा, पंतं अंतो गुरुगा बहिं गुरुगो ।

भद्देसु य ते लहुगा, अपरिग्गह मासो भिन्नो य ॥

[भा.१९०१] पंत-सुर-परिग्गहिते, चतुगुरु अंतो बहिं तु मासगुरु ।

भद्दे वा ते लहुगा, नर-तिरिय-परिग्गहे चेवं ॥

[भा.१९०२] एतं चिय पच्छित्तं, दुगाइसंजोगतो लता चउरो ।

अपरिग्गह-तरुहेद्धा, मासो भिन्नो य अंतो बहिं ॥

चू- दिव्व-मनुय-तिरिय-तिहिं वि परिग्गहियं मीसं । तत्थ दिव्व-मनुय-मीस-पंत-परिग्गहे

अंतो चउगुरुं । एतेसु चेव पंतेसु बाहिं मासगुरुं । एतेसु चेव भद्देसु अंतो चउलहुं । एतेसु चेव भद्देसु बाहिं मासलहुं । एयं उभयलहुं दिव्व-तिरिय-परिग्गहे एवं चेव, नवरं - कालगुरुं ।

मनुस-तिरिय-परिग्गहे एवं चेव, नवरं - तवगुरुं । दिव्व-मनुय-तिरिए परिग्गहे एयं चेव, नवर - उभयगुरुं । अपरिग्गहे अंतो मासलहुं, बाहिं भिन्नमासो ॥

[भा. १९०३] एक्केक्कपदा आणा, पंता खेत्तादि चउण्हमन्नयरं ।

नर तिरि गेण्हणाहण, अपरिग्गह संजमाताए ॥

चू- सपरिग्गहं एतेसिं एक्केक्कातो पदातो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तं विराहणा भवति । तत्थ पंतदेवता खित्तचित्तं दित्तचित्तं जक्खाइट्टं उम्मायपत्तं - एतेसिं चउण्हं एगतरं कुञ्जा ।

अहवा - उवसग्गाण वा चउण्हं-हासा पओसा वीमंसा पुढोवेमाया एतेसिं एगतरं कुञ्जा । नरा गेण्हणादी करेज्ज, तिरिया आहन्न-मारणाती करेज्जा । अपरिग्गहेवि आय-संजमविरा-धना ॥

इमा संजमे-

[भा. १९०४] हत्थादिपादघट्टण, सहसाऽवत्थंभ अधवऽनाभोगा ।

गातुम्हा उस्सासो, खेलादिविर्गिचणे जं च ॥

चू- एतेहिं पगारेहिं खंधस्स पिंडं करेज्ज ॥ इमा आयविराहणा-

[भा. १९०५] अट्ठिं व दारुगादी, सउणग-परिहार-पुप्फ-फलमादी ।

जीवोवघात देवत-तिरिक्ख-मणुया भवे दुड्डा ॥

चू- अट्ठिं वा दारुं वा पडति, ढंकातियाण सन्नाए लेवाडिज्जति, पुप्फफलाणं अत्रेसिं च खंधेयातियाण जवाणं उवघातो भवति, देवय-तिरिक्ख-मनुया वा दुड्डा सपरिग्गहापरिग्गहे दट्ठव्वं । एते सपरिग्गहअपरिग्गहेसु दोसा ॥

कारणेण य पलोयणं करेज्जा-

[भा. १९०६] बितियपय गेलन्ने, अद्धाणे चेव तह य ओमम्मि ।

रायदुड्ड-भए वा, जतणाए पलोयणादीणि ॥

चू- एतीए गाहाए संखेवओ इमं वक्खाणं-

[भा. १९०७] रायदुड्डऽभएसू, दुरूहणा होज्ज छायणट्ठाते ।

अहवा वि पलंबट्टा, सेसे छायं पलंबट्टा ॥

चू- रायदुड्डे बोधिगादिभयेय अप्पणो छायणट्टा दुरूहंतो पलोएज्ज, अलभंतो भत्तपानं एतेसु चेव पलंबट्टा पलोएज्ज । सेसा गिलाणादिदारा तेसु नियमा पलंबट्टा पलोएज्ज । गिलाणो वा निज्जंतो छायाए वीसमति ति पलोएज्ज ॥

“जयणाए” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १९०८] अपरिग्गहिते बाहिं, भद्दग-पंते व ऽणुन्नविय बाहिं ।

अपरिग्गहं तो भद्दे, अंतो पंते ततो अंतो ॥

चू- पढमं अपरिग्गहे बाहिं, ततो भद्दगपरिग्गहिएसुं अनुन्नविय बाहिं, ततो पंतेसु अनुन्नविय बाहिं, ततो अपरिग्गहे अंतो, ततो भद्दएसु अनुन्नविय अंतो, ततो पंतेसु अनुन्नवि अंतो ॥

मू. (३१५) जे भिक्खू सच्चित्त-रुक्ख-मूलंसि ठिच्चा ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा तुयट्ठणं वा चेएइ, वेएतं वा सातिज्जति ॥

चू- ठाण काउस्सग्गो, वसहि निमित्तं सेज्जा, वीसम-ट्ठाण-निमित्तं निसीहिया ।

[भा.१९०९] सच्चित्त-रुक्ख-मूले, ठाण-निसीयण-तुयट्ठणं वा वि ।

जे भिक्खू चेतीते, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा.१९१०] हत्यादि पायघट्टण, सहसाऽवत्थंम अहवऽनाभोगा ।

गातुम्हा उस्सासे, खेलादिविगिंचणा जं च ॥

[भा.१९११] अट्ठिं व दारुगादी, सउणग-परिहार-पुप्फ-फलमादी ।

जीवोवघात देवत-तिरिक्ख-मनुया भवे दुट्ठा ॥

[भा.१९१२] असिवोम-दुट्ठ-रोधग, गेलन्नऽद्धाण संभम भए वा ।

वसधीवाधातेण य, असती जतणा य जा जत्थ ॥

चू- असिवेण गहिता अन्नत्थ वसहिं अलभंता रुक्खमूले अच्छंता जा जा रुक्खाओ छाया निग्गता तत्थ ठायंति, रुक्खमूले ठिता कागादी निवारंति, पडमंडवं वा करंति ॥

सेसेसु इमं वक्खाणं-

[भा.१९१३] रायदुट्ठ-भए वा, दुरूहणा होज्ज छादणट्ठाए ।

अहवा वि पलंबट्ठा, सेसे ठाही पलंबट्ठा ॥

चू- "वसहिवाघाएण" अस्य व्याख्या-

[भा.१९१४] इत्थी नपुंसको वा, कंधारो आगतो ति निग्गमणं ।

सावय मक्कोडग तेन वाल मसगा ऽयगरे साणे ॥

चू- गामबहिट्ठा देवकुले ठिताण सुन्नधरे इत्थी नपुंसगो वा उवसग्गेति, खंधावारो वा आगतो तत्थ ठितो, दीविगादिसावयं वा पइइं, तत्थेव पतितं विगाले कहियं, मक्कोडगा वा राओ उब्बुआणा, तेनगा वा वा रातो आगच्छंति, सप्पो व रातिं उवसग्गेति, मसगा वा राओ भवंति, अयगरो वा राओ आगच्छति, साणो वा राओ पत्तए अवहरति । एतेहिं वसहिवाघातेहिं निग्गता अन्नवसहिं अलभंता सच्चित्त-रुक्खमूले ठाएज्जा ॥ इमा जयणा-

[भा.१९१५] अपरिग्गहम्मि बाहिं, भद्दगपंते वऽणुन्नविय बाहिं ।

अपरिग्गहंतो भद्दे वि, अंतो पंते ततो अंतो ॥

मू. (३१६) जे भिक्खू सच्चित्त-रुक्ख-मूलंसि ठिच्चा असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा आहारेति, आहरंतं वा सातिज्जति ॥

[भा.१९१६] सच्चित्त-रुक्ख-मूले, असनादी जो उ भुंजए भिक्खू ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

मू. (३१७) जे भिक्खू सच्चित्त-रुक्ख-मूलंसि ठिच्चा उच्चार-पासवणं परिट्ठवेइ, परिट्ठवेतं वा सातिज्जति ॥

[भा.१९१७] सच्चित्त-रुक्ख-मूले, उच्चारदी आयरेइ जो भिक्खू ।

सो आणा अणवत्थं, विराधनं अट्ठिमादिहिं ॥

[भा. १९१८] थंडिल्ल असति, अद्धाण रोधए संभमे भयासन्ने ।

दुब्बलगहणि गिलाणे, वोसिरणं होति जतणाए ॥

चू- असति त्ति अन्न थंडिल्ल नत्थि, रोहए तं अनुन्नायं, आसन्ने भावा सन्ना ते दूरं न सक्केति गंतुं ॥

मू. (३१८) जे भिक्खू सचित्त-रुक्ख-मूलंसि ठिच्चा सज्जायं करेइ, करंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३१९) जे भिक्खू सचित्त-रुक्ख-मूलंसि ठिच्चा सज्जायं उद्दिसइ, उद्दिसंतं वा साति-ज्जति ॥

मू. (३२०) जे भिक्खू सचित्त-रुक्ख-मूलंसि ठिच्चा सज्जायं समुद्दिसइ, समुद्दिसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३२२) जे भिक्खू सचित्त-रुक्ख-मूलंसि ठिच्चा सज्जायं वाएइ, वाएंत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३२३) जे भिक्खू सचित्त रुक्खमूलंसि ठिच्चा सज्जायं पडिच्छति पडिच्छंति वा साति-ज्जति ।

मू. (३२४) जे भिक्खू सचित्त-रुक्ख-मूलंसि ठिच्चा सज्जायं परियट्ठेइ, परियट्ठंतं वा साति-ज्जति ॥

चू- अनुप्पेहा धम्मकहा पुच्छाओ सज्जायकरणं । उद्देसो अभिनव अधीतस्स, अधिरस्स समुद्देसो, थिरीभूयस्स अनुन्ना ।

सुत्तत्थाण वायणं देति, सुत्तमत्थं वा आयरियसमीवा पडिपुच्छति, सुत्तमत्थं वा पुव्वाधीतं अब्भासेति परियट्ठेइ ।

[भा. १९१९] सच्चित्त-रुक्ख-मूले, उद्देसादीनि आयरे जो तु ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

[भा. १९२०] बीयं जोगागाढे, सागर मते व असति वोच्छेदो ।

एतेहिं कारणेहिं, उद्देसादीनि कप्पंति ॥

चू- जोगो आगाढो, इह वसहीए असज्जायं, तेन रुक्खमूले उद्देसातीणि करेज्ज । अहवा - वसहीए सागारियं, रहस्स सुत्तं वा, अपरिणया बहू ताहे बाहिं गम्मति । मतो वा सो जस्स पासतो तं गहियं, वसहीए य असज्जातियं ताहे अज्झयणट्ठा बाहिं रुक्खमूलातिसु अब्भसेज्ज, आसन्ने वा मतं, वोच्छेदो नाम एगस्स तं अत्थि सो वि अतिमहल्लो ताहे वसहि असज्जातिते बाहिं रुक्खमूलादिसु करंति तुरिता ॥

मू. (३२५) जे भिक्खू अप्पणो संघाडिं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा सागारिएण वा सिव्वावेइ, सिव्वावेत्तं वा सातिज्जति ॥

चू- अप्पणो अप्पनिज्जं, संघाडी नाम सवडी सण्हसति त्ति कारुणं दोहिं अंतंहेहिं मज्जे य जति अन्नउत्थिएण ससरक्खातिणा, गिहत्थेण तुन्नागातिणा, संसिव्वावेइ अप्पणेण ।

[भा. १९२१] निक्कारणम्मि अप्पणा, कारणे गिहि अहव अन्नत्तिथीहिं ।

जे भिक्खू संघाडिं, सिव्वावे आणमादीणि ॥

चू- जति निक्कारणे अप्पणा सिव्वेति, कारणे वा अन्नउत्थिय-गारत्थिएहिं सिव्वावेति तस्स

मासलहुं । आणाइया य दोसा ॥

— इमे दोसा —

[भा. १९२२] निक्कारणम्मि लहुगो, गिलाणआरोवणा य विद्धम्मि ।

छप्पइकाई संजमे, कारणे सुद्धो खलु विधीए ॥

चू- विद्धे आयविराहणा, छप्पतियवहे य संजमविराहणा, कारणे विधीए सयं सिव्वंतो सुद्धो ॥

चोदग आह - पढमुद्देसगे परकरणे मासगुरुं वन्नियं, इह कहं मासलहुं भवति ?

आयरिय आह-

[भा. १९२३] कामं खलु परकरणे, गुरुओ मासो तु वन्निओ पुव्विं ।

कारणियं पुण सुत्तं, सयं च नुन्नायते लहुओ ॥

चू- कामं अनुमयत्ये, खलुपूरणे, पुव्वं पढमुद्देसए, इह तु कारणिए सुत्ते अप्पणो अनुन्नाते, परेण सिव्वावेत्तस्स मासलहुं ॥ सिव्वावणे इमे दोसा-

[भा. १९२४] नेगधुणममुंचंते, बंधमुयंते य होति पलिमंधो ।

एगस्स वि अक्खेवे ऽवहारो होइ सव्वेसिं ॥

चू- जति बद्धं पडिलेहेति अनेगरूवधुननदोसो । अह बंधे मोत्तुं पडिलेहेति य बंधति ततो सुत्तत्थपलिमंधो भवति, पडच्छोडग-तेणगेन अक्खित्ते एगे वि सव्वेसिं अवहारो भवति ॥

अकारणा सिव्वणे य इमे दोसा-

[भा. १९२५] सयसिव्वाणम्मि विद्धे, गिलाण आरोवणा तु सविसेसा ।

छप्पतियऽसंजमम्मी, सुत्तादी अकरणे इमं च ॥

चू- अप्पणो सिव्वंतो सूतीए विद्धो ताहे गिलाण आरोवणा सविसेसा सपरितावमहा-दुक्खा । छप्पतियबधे असंजमो भवति । तत्थ लग्गो सुत्तत्थपोरिसिं न करोति । जहासखं सुत्तं नासेति ङ्क, अत्थं नासेइ ॥ इमं च परकारवणे दोसदंसणं-

[भा. १९२६] अविमुद्ध ठाणे काया, पप्फोडण छप्पया य वातो य ।

पच्छाकम्मं व सिया, छप्पति-वेधो य हरणं च ॥

चू- अविमुद्धे ठाणे पुढविकायादियाणं उवरिं ठवेति कायविराहणा, पप्फोडणे छप्पया पडंति, वाउसंधट्टणा य, घाणावडियं विलिएण देस-सव्वणहाणं करेज्ज, छप्पयाओ वा विंधेति, अप्पणो वा उरुयं विंधति, हरेज्ज वा तं संघाडिं ॥

इदानिं अप्पणो सिव्वणे कारणं भन्नति-

[भा. १९२७] बितियं च बुद्धमुद्धारगे य गेलन्न विसमवत्ये य ।

एतेहिं कारणेहिं, सिंसिव्वन्नमप्पणा कुज्जा ॥

चू- बुद्धो तस्स हत्था वा पाया वा कंपंति, न तरति पुणो पुणो संठवेउं । अथवा - उद्धारो गिलाणो वा, न तरति पुणो पुणो संठवेउं, विसमवत्याणि वा एगइं सीविज्जंति, एतेहिं कारणेहिं सयं सीवंतो सुद्धो । जहन्नेण तिन्नि बंधा, एक्को दंसत्ते, बितिओ पासंते, ततीओ मज्जे । बितीयदिसा ए वि तिन्नि, उक्कोसेण छ भवंति ॥

कारणे अन्नउत्थिएण सिव्वावेति-

[भा. १९२८] बितियपदमनिउणे वा, निउणे वा होज्ज केणती असहू ।

वाघातो व सहुस्सा, परकरणं कप्पती ताधे ॥

चू- अप्पणा अनिउणो वा, निउणो वा असहू, ग्लानवाघातो गिलाणाति-पओयणेण वावडो, एवं परो कारवेउं कप्पति ॥ इमाए जयणाए-

[भा. १९२९] पच्छाकड साभिग्गह, निरभिग्गह भद्दए य अस्सन्नी ।

गिहि अन्नतिथिएहिं च, असोय-सोए गिही पुव्वं ॥

चू- पच्छाकडो पुराणो, पढमंतेन । ततो अनुव्वतसंपन्नो सावओ साभिग्गहो । ततो दंसनभावतो निरभिग्गहो । ततो असन्नी भद्दओ । एते चउरो गिहिभेदा । अन्नउत्थिए एते चउरो भेदा । एक्केक्के असोयसोयभेया कायव्वा । पुव्वं गिहीसु असोएसु, पच्छा सोयवादिषु, पच्छा अन्नतिथिएसु ॥

मू. (३२६) जे भिक्खू अप्पणो संघाडीए दीह-सुत्ताइ करेति; करेतं वा सातिज्जति ॥

चू- जे ते संघाडिबंधणसुत्ता ते दीहा न कायव्वा, अह दीहे करेति तो मासलहुं, आणादिणो य दोसा ।

[भा. १९३०] जे भिक्खू दीहाइं, कुज्जा संघाडिसुत्तगाइं तु ।

सो आणा अनवत्थं, भिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

[भा. १९३१] अंछणे सम्मद्दा, पडिलेहा चेव नेगरूवाणं ।

सुत्तत्थतदुभएसु य, पलिमंथो होति दीहेसु ॥

चू- अंछणं नाम कट्टणं, तत्थ सम्मद्दा नाम पडिलेहणदोसो अनेगरूवधुननदोसो य भवति, मूढेसु उम्मोहेतस्स वल्लेतस्स य सुत्तत्थपलिमंथो ॥ जम्हा एते दोसा तम्हा इमं पमाण-

[भा. १९३२] चतुरंगुलप्पमाणं, तम्हा संघाडिसुत्तगं कुज्जा ।

जहन्नेण तिन्नि बंधा उच्चोसेणं तु छब्बणिता ॥

चू- चतुरंगुलप्पमाणा कायव्वा, छब्बंधा दोसु विदिसासु ॥

तेसिं मूले इमेरिसो पडिबंधो-

[भा. १९३३] सउणग-पाय-सरिच्छा, तु पासंगा दोन्नि अंतो मज्जेगो ।

तज्जातेण गहेज्जा, मोत्तूण य होति पडिलेहा ॥

चू- सउणगो पक्खी, तस्स जारिसो तिप्फडो पातो भवति तारिसो कायव्वा । तज्जाएण उन्नियं उन्निएण, खोमियं खोमिएण जया पडिलेहेति तता ते बंधे मोत्तूम पडिलेहेइ ॥

[भा. १९३४] बितिय प वुड्ढमुद्धोरगे य गेलन्न विसमवत्थे य ।

एतेहिं कारणेहिं, दीहे वि हु सुत्ताए कुज्जा ॥

चू- वुड्ढो ते दीहे बधिउ सक्केइ पूर्ववत् ॥

मू. (३२७) जे भिक्खू पिउमंद-पलासयं वा पडोल-पलासयं वा बिल्ल-पलासयं वा सीतोदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा संफाणिय संफाणिय आहारैति; आहारैतं वा सातिज्जति ॥

चू- पिचुमंदो लिंबो, पलासं पत्तं, "संफाणियं" ति धोविउं । अहवा - "संफोडिउं" मेलितुमित्यर्थः ।

[भा. १९३५] आहारमनाहारस्स मग्गणा नि (घ) म सा कता होति ।

निंबपडोलादीहि य, दिय-राओ चउक्कभयणाओ ॥

चू- को आहारो, को वा अनाहारो, एतेहिं बिंलपडोलाइएहिं मग्गणा कता भवति, आहार-
अनाहारे य दियराइं चउभंगो कायव्वो । दिया गहितं दिया भुत्तं, एवं चउभंगो ॥

[भा. १९३६] जो हट्टस्साहारो, चउव्विधो पारिगासियं तं तु ।

निंबपलोलादीयं, सति लाभे जं च परिभुंजति ॥

चू- हट्टो निरोगो निव्वाधितो समत्थो, तस्स जो आहारो असनाइ-चउव्विहो तं परियासियं
जो भुंजति । चउभंगेण तस्स पच्छित्तं । लिंबपडोलाइयं च जं सति लाभे परियासियं भुंजति ॥

चउभंगे तस्स य पच्छित्तं इमं-

[भा. १९३७] चतुभंगे चतुगुरुगा, आहारेतरे य होति चतुलहुगा ।

सुत्तं पुण तद्विसं, जो धुवति अचेतना पलासे ॥

चू- आहारे परियासिते चउसु वि भगेसु चउगुरुगं, 'इतरे' अनाहारिमे, चउसु वि भगेसु
चउलहुं इमं पुण सुत्तं जो तद्वेवसियं अचित्तं धुविउं भुंजति तस्स भवति ॥

अनाहारिमं परियासियं पडुच्च भन्ति-

[भा. १९३८] भयणपदाण चतुण्हं, अन्नतराएण जो तु आहारे ।

निंब पडोलादीयं, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- चउरो भंगा भयणा पदा, तेहिं जो आहारेति तस्स आणादि दोसा ॥

संफाणं ति सुत्तपदं, तस्सिमा वक्खा-

[भा. १९३९] सीतेण व उसिणेण व, वियडेणं धोवणा तु संफाणि ।

अहवा जायं धोवति, संफाहो उण नेगाहं ॥

चू- नेगाहा नेगाहं, अनेगदिवसपिंडिताणि धोवति ॥ इमा विराहणा-

[भा. १९४०] छडुवत-विराधणता, पाणादी तक्कणायि संमुच्छे ।

तद्वेवसिते वि अणट्ठा तन्निस्सितघात भुंजंते ॥

चू- छट्टं रातीभोयणवयं, तं विराहिज्जति, मच्छियातिपाणा तत्थ निलेत्ति, ते गिहकोइलियातिणा
तक्किज्जंति । तेसु वा पिंडिएसु कुंथुमाति समुच्छंति आदिशब्दः तर्कणादिदोष प्रतिपादकः, यथा
गवादीन् ब्राह्मणान् परिभोजयेत् । एते परिवासते दोसा । इमे "तद्वेवसिते" तद्वेवसिते वि लिंबपत्ताति
अणट्ठा घेत्तुं धोविउं भुंजंतस्स तन्निस्सियपाणिघातो भवति, धोवंतस्स य प्लावणदोसो, अतो
तद्वेवसियं पि न कप्पति भुंजिउं ॥ कारणे कप्पति-

[भा. १९४१] बितियपदं गेलन्ने, वेज्जुवएसे य दुल्लभदव्वे ।

तद्विवसं जतणाए, वीयं गीयत्थ संविग्गे ॥

चू- गिलाणकारणे वेज्जुवदेसेण संफाणे, दुल्लभदव्वं वा अणेगदिवसे संफाणेति । तद्विवसियं
पुण परसंफाणियं गेण्हति । असति अप्पणा वि संफाणेत्त, तद्विवसियम्मि अलभंते बितियमिति
आगाढे पओयणे गीतत्थो संविग्ग संविगरणं पि करेज्ज ॥

तं पुण पित्तादिरोगाणं पसमणट्ठा इमं गेण्हे-

[भा. १९४२] पउमप्पल मातुलिंगे, एरंडे चेव निंबपत्ते य ।

वेज्जुवदेसे गहणं, गीतत्थे विकरणं कुज्जा ॥

चू- पित्तुदए य पउमुप्पला, सन्निवाए माउलिंगं, वाते एरंडो, सिंभे निंबपत्ता ।
“तद्विवसंजयणाए” ति अस्य याख्या - “वेज्जुवएसे गहणंति” ।

“बितियं संविग्ग” ति अस्य व्याख्या - “गीयत्थे विकरणं कुज्जा” ॥

[भा. १९४३] संफाणितस्स गहणं, असती घेत्तूण अप्पणा धोवे ।

तद्विवसिगि लंभासति, नेगा विनिसा तु संफाणे ॥

चू- तद्देवसियस्स अलाभे अनेगदिवसे वि धरेति ॥

मू. (३२८) जे भिक्खू पाडिहारियं पायपुंछणं जाइत्ता “तामेव रयणीं पच्चप्पिणिस्सामि ति” सुए पच्चप्पिणति, पच्चप्पिणंतं वा सातिज्जति ॥

चू- प्रतीपं हरणं प्रातिहार्यं, तं अज्ज अमुयवेलाए रातोवा आनीहामि ति सुए कल्ले आनेति तस्स मासलहं आणातिया य दोसा ।

मू. (३२९) जे भिक्खू पाडिहारियं पायपुंछणं जाइत्ता “सुए पच्चप्पिणिस्सामि ति” तामेव रयणिं पच्चप्पिणति, पच्चप्पिणंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. १९४४] पाउंछणगं दुविधं, बितिओद्देसम्मि वन्निंतं पुव्वं ।

तं पाडिहारियं तू, गेण्हंताऽऽणादिणो दोसा ॥

चू- उस्सगियं अब्वातियं च पुव्वं बितिओद्देसे सभेयं वन्निंयं । तं जो पाडिहारियं गेण्हति, तस्स आणादिया दोसा ॥ इमे पाडिहारियदोसा-

[भा. १९४५] नट्टे हित विस्सरिते, अणप्पिणंतम्मि होइ वोच्छेओ ।

पच्छाकम्म पवहणं, धुवावणं वा तयड्डस्स ॥

चू- भिक्खाइ अडंतस्स पडियं नट्टं, तेणगेण हरियं, सज्झायाति-भूमीगयस्स कतो विस्सरियं, एतेहिं कारणेहिं अणप्पिणंतस्स तदन्नदव्वस्स साहुस्स वा वोच्छेओ हवेज्ज, गिहत्थो वा अन्नं पाउंछणं करेज्ज, पच्छाकम्मं वा ठवियं जं अच्छति पवहणं करेज्ज । तस्स धुवावणं दवावणं तदड्डस्स पादपुंछणस्स अन्नट्टं वा मुल्लं दवावेज्ज तम्हा पाडिहारियं न गेण्हेज्जा ॥

[भा. १९४६] उव्वत्ताए पुव्वं, गहणमलंभे उ होइ पडिहारी ।

तं पि य न छिन्नकालं दोसा ते चेव छिन्नम्मि ॥

चू- जं पाडिहारियं निद्देज्जं तं उव्वत्ता गहणं पुव्वं तारिसं घेत्तव्वं, तारिसस्स अलंभे पाडिहारियं अज्जं वा कल्ले वा छिन्नकालं न करेति । गेण्हंतेण भाणियव्वं - कता वि कए कज्जे आनेहामि । दोसा छिन्नम्मि ते चेव अज्जे सुए वा अप्पेहामि ति । छिन्नकाले कताति वाघातो हवेज्ज ततो अणप्पिणंतो माया मोसं अदत्तं भवति ॥

सो साहू इमेहिं कारणेहिं पाडिहारियं गेण्हति-

[भा. १९४७] नट्टे हित विस्सरिते, ज्ञामिय वूढे तहेय परिजुने ।

असती दुल्लभपडिसेहओ य गहणं पडिहारिए चउहा ॥

चू- ज्ञामितं दट्टं, वूढं नतिउत्तरणेण, कालेण वा खुत्थं परिजुन्न, असति पाडिहारियं न

लब्धति, दुल्लभे वा जाव लब्धति, पडिनीएण वा पडिसेहितो इमं चउच्चिहं पाडिहारियं मेण्हति-
उस्सग्गुस्सगियं । उस्सगिय - अववाइयं । अववाइयं, उस्सगियं । अववायाववत्तियं ॥ १

अनाभोगेण कते छिन्नकाले, अलब्धते वा छिन्नकाले कते । दोण्ह वि सुत्ताण विवच्चासकरणे
जहा गाहा-

[भा.१९४८] तं पाडिहारियं पायपुंछणं गिण्हिऊण जे भिक्खू ।
वोच्चत्थमप्पिणादी, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- तं पाडिहारियं छिन्नकालं गेण्हित्तु तम्मि चेव काले अप्पेयत्वं ॥
विवरीयमप्पिणंतस्स इमे दोसा-

[भा.१९४९] मायामोसमदत्तं, अपच्चओ खिसणा उवालंभो ।
वोच्छेद-पदोसादी, वोच्चत्थं अप्पिणंतस्स ॥

[भा.१९५०] वितियपदे वाघातो, होज्जा पहुणो वि अप्पणो वा वि ।
एतेहिं कारणेहिं, वोच्चत्थं अप्पिणिज्जाहि ॥

चू- पभुणो निच्चिसयाती वाधायकारणा होज्ज ॥ अप्पणो इमे-

[भा.१९५१] गेलन्न वास महिता, पडिणीए रायसंभम-भए वा ।
अह समणे वाघातो, निच्चिसगादी य इतरम्मि ॥

चू- गिलाणो जातो, वासं महिता वा पडति, पडिनीओ वा अंतरे, रायदुडुं बोहियादिभयं वा,
अग्गिमातिसंभमं वा जातं, एते समणे वाघातकरणा ॥

मू. (३३०) जे भिक्खू सागारिय-संतियं पादपुंछणं जाइत्ता “तामेव रयणिं पच्चप्पिणिस्सामि
त्ति” सुए पच्चप्पिणति, पच्चप्पिणंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३३१) जे भिक्खू सागारिय-संतियं पादपुंछणं जाइत्ता “सुए पच्चप्पिणिस्सामि त्ति”
तामेव रयणिं पच्चप्पिमिति, पच्चप्पिणंतं वा सातिज्जति ॥

चू- सागारिओ सेज्जातरो ।

मू. (३३२) जे भिक्खू पाडिहारियं दंडयं वा लड्डियं वा अवलेहणियं वा वेलु-सूइं वा जाइत्ता
“तामेव रयणिं पच्चप्पिणिस्सामि त्ति” सुए पच्चप्पिणति, पच्चप्पिणंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३३३) जे भिक्खू पाडिहारियं दंडयं वा लड्डियं वा अवलेहणियं वा वेलु-सूइं वा जाइत्ता
“सुए पच्चप्पिणिस्सामि त्ति” तामेव रयणिं पच्चप्पिणति, पच्चप्पिणंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३३४) जे भिक्खू सागारिय-संतियं दंडयं वा लड्डियं वा अवलेहणियं वा वेलु-सूइं वा
जाइत्ता “तामेव रयणिं पच्चप्पिणिस्सामि त्ति” सुए पच्चप्पिणति, पच्चप्पिणंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३३५) जे भिक्खू सागारिय-संतियं दंडयं वा लड्डियं वा अवलेहणियं वा वेलु-सूइं वा
जाइत्ता “सुए पच्चप्पिणिस्सामि त्ति” तामेव रयणिं पच्चप्पिणति, पच्चप्पिणंतं वा सातिज्जति ॥

चू. सूत्रार्थः पूर्ववत्

[भा.१९५२] पडिहारिए जो तु गमो, नियमा सागारियम्मि सो चेव ।
दंडगमादीसु तहा, पुव्वे अवरम्मि य पदम्मि ॥

[भा.१९५३] पाउंछणं दुविधं, वित्तिओद्देसम्मि वन्नितं पुव्विं ।

सागारिय-संतियं तं, गेण्हंताणादिणो दोसा ॥

[भा. १९५४] नट्टे हिय विस्सरिए, अणप्पिणंते य होइ वोच्छेओ ।

पच्छाकम्म पवहणं, धुवावणं वा तयडुस्स ॥

[भा. १९५५] उव्वत्ताए पुव्वं, गहण अलंभे य होइ पडिहारि ।

तं पिय न छिन्नकालं, ते च्चिय दोसा भवे छिन्ने ॥

[भा. १९५६] नट्टे हित विस्सरिते, ज्ञामिय वूढे तहेव परिजुन्ने ।

असती दुल्लभपडिसेवतो य गहणं सागारिए चउहा ॥

[भा. १९५७] सागारिय-संतियं तं, पायपुंछणं गेण्हिऊण जे भिक्खू ।

वोच्चत्थमप्पिणेइ, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा. १९५८] मायामोसमदत्तं, अप्पच्चओ खिसणा उवालंभो ।

वोच्छेद-पदोसादी, वोच्चत्थं अप्पिणंतस्स ॥

[भा. १९५९] गेलन्न वास महिया, पडिनीए रायसंभम-भए वा ।

अह समणे वाघातो, निव्विसगादी य इयरम्मि ॥

मू. (३३६) जे भिक्खु पाडिहारिय सेज्जा संधारयं पच्चप्पिणित्ता दोच्चं पि अणणुन्न विय अहिट्टेति अहिट्टेत्तं वा सातिज्जति ।

मू. (३३७) --- एवं सागारिय संतिए वि ।

मू. (३३८) जे भिक्खू पाडिहारियं वा सागारिय-संतियं वा सेज्जा-संधारयं पच्चप्पिणित्ता दोच्चं पि अणणुन्नविय अहिट्टेइ, अहिट्टेत्तं वा सातिज्जति ॥

चू- सेज्जा एव संधारओ सेज्जा - संधारओ । अहवा - सेज्जा सव्वंगिया, संधारओ अट्टाइज्ज हत्थो । अहवा - सेज्जा वसही, संधारओ पुण परिसाडिमेतरो वा । सामिणो अप्पेउं अणणुन्नवेत्ता पुणो अधिट्टेति परिभुंजति तस्स मासलहुं ।

[भा. १९६०] सेज्जा-संधारदुगं, निज्जाजेतुं गतागते संते ।

दोच्चमणणुन्नवेत्ता, तमधिट्टंत्तम्मि आणादी ॥

चू-परिसाडी अपरिसाडी निज्जायमाणा अप्पेउं गता अवसउणेहिं पच्चागता । सो य संधारओ तहेव अच्छति । तं दोच्चं अणणुन्नवेत्ता पुणो अधिट्टेति परिभुंजति, मासलहुं आणाइया य दोसा ॥

[भा. १९६१] मायामोसमदत्तं, अप्पच्चओ खिसणा उवालंभो ।

वोच्छएपदोसादी अणणुन्नात्तं अधिट्टं तो ॥

चू- कारणे अधिट्टेति-

[भा. १९६२] वितियपदमणाभोगा, दुट्ठादी वा पुणो वि तक्कज्जं ।

आसन्नकारणम्मि व अधिट्टे अट्टाणमादिसु वा ॥

चू- अनाभोगेण वा अधिट्टेति, दुट्ठादि वा सो अधिट्टेति, पुण न किं चि भणाति, तेन कज्जं तक्कज्जं, संधारगसामिम्मि पविसते तक्कजे य उप्पन्ने अधिट्टेति, आसन्नं तुरियं तुरिए अधिट्टेत्ता पच्छ अनुन्नवेत्ति अट्टाण पवन्ना वा ॥ इमं वसहीए वितियपदं-

[भा.१९६३] अद्धाणे गेलन्ने, ओमऽसिवे गामाणुगामि वि-वेले ।

तेणा सावय मसगा, सीतं वा तं दुरहियासं ॥

चू- अद्धाणादिएहिं कारणेहिं अणणुन्नेंता अहिद्वेति, बहिं रुक्खमूलातिसु न वसंति ॥

तेणातिएहि कारणेहिं जं पुण संथारयं वसही वा अणणुन्नातं अधिद्वेति तं इमेसिं-

[भा.१९६४] सन्नी सन्नाता वा, अहभद्दा ऽनुग्गहो ति पे मन्ने ।

सुन्ने य जहा गेहे, अणणुन्नेवितुं तदा ऽधिद्वे ॥

चू- सन्नी सावओ, सयणा वा, अहाभद्दओ वा अनुग्गहं भणति जो तस्स संथारगो वा वसही वा अधिद्विज्जति ॥

मू. (३३९) जे भिक्खू सण-कप्पासओ वा उन्न-कप्पासओ वा पोंड-कप्पासओ वा अमिलकप्पासओ वा दीहसुत्ताइं करोति, करंतं वा सातिज्जति ॥

चू- दीर्घ-सूत्रं करोति, दीहसुत्तं नाम कत्तति, तस्स मासलहं ।

[भा.१९६५] पोंडमयं वागमयं, वालमयं वा वि दीह सुत्तं तु ।

जे भिक्खु कुज्जाही, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा.१९६६] सुत्तत्थे पल्लिमंथो, उट्टाहो झुसिरदोस सम्मद्दो ।

हत्थोवधाय संचय, पसंग आदान गमनं च ॥

चू- तं करंतस्स सुत्तत्थपरिहाणी, गारत्थिएहिं दिद्वे गिहिकम्मं ति उट्टाहो, झुसिरं च तं, तम्मि झुसिरे दोसा भवति, मसगादि-संपातिमा संबज्जंति, पिंजिज्जंते वाउकायवधो, सम्मद्दोसो य । अविय भणियं-

“जीवेणं भंते! सता समितं एयति वेयति चलति घट्टति फंदति ताव मं बंधति”-संजमविराहणा, हत्थोवघातो आयविराहणा, संचए पसंगो । अहवा - अतिपसंगो तणवुणणादियं पि करेज्ज सेहज्ज य उन्निक्खिउकामस्स आयाणं भवति आदाने य गमणं भवति ॥ भवे कारणं करेज्जा वि-

[भा.१९६७] अद्धाण निग्गतादी, झामिय वूढे तहेव परिजुन्ने ।

दुब्बलवत्थे असती, दीहे वि हु सुत्तए कुज्जा ॥

चू- “अद्धाणे” ति दारं । चौदगाह - अद्धाणं किं दार-गाहा गम्भति ?

आयरियाह - सुणेहि -

[भा.१९६८] उद्ददरे सुभिक्खे, अद्धाण पवज्जणा तु दम्पेणं ।

लहुया पुण सुद्धपदे, जं वा आवज्जती तत्थ ॥

चू- दुविधा दरा वन्नदरा य पोद्ददरा य, ते उद्धं पुरेति जत्थ तं उद्ददरं । जत्थ पुण सुलभं भिक्खं तं सुभिक्खं । उद्ददरगहणातो ननु सुभिक्खं गहियं ? आयरिय आह - नो ।

कुतः ? चउभंगसंभवात् । उद्ददरं, सुभिक्खं । नो उद्ददरं, सुभिक्खं । उद्ददरं, नो सुभिक्खं । नो उद्ददरं, नो सुभिक्खं । पढम-तइयभंगेसु जो अद्धाणं दम्पण पडिवज्जति तस्स चउलहुयं । सुद्धपदे अह आय-संजमविराहणं किं चि आवज्जति तो तन्निष्फणनं भवतिं ॥

कारणेण गच्छेज्जा-

[भा.१९६९] नाणट्टा दंसणट्टा, चरित्तट्टा एवमादि गंतव्वं ।

उवगरणपुच्चपडिलेहिएण सत्थेण जयणाए ॥

चू- नाणादि-कारणेहिं जता गम्मति तता अद्धाणोवकरणोग्गाहितेण पडिलेहितेण सत्थेण सुद्धेण जयणाए गंतव्वं । एसा गाहा उवरिं सवित्थरा वन्निञ्जेहिति ॥

[भा. १९७०] सत्थे वि वच्चमाणे, अस्संजत-संजते तदुभए य ।
मग्गंते जयणदाणं, छिन्नं पि हु कप्पती घेतुं ॥

चू- नाणाति-कारणेहिं गम्ममाणे अंतरा तेणा भवंति, ते य चउव्विहा- अस्संजय - पंता पढमो भंगो, संजय-पंता बितियभंगो । तदुभयपंता-ततिय भंगो, तदुभयभद्दा चउत्थो भंगो ॥
एतेसिं भंगाण फुडीकरणत्थं इमा गाहा-

[भा. १९७१] संजत-भद्दा गिहि-भद्दगा य पंतोभए उभय-भद्दा ।
तेना होंति चउद्धा, विगिंचणा दोसु तु यतीणं ॥

चू- संजयभद्दा नो गिहिभद्दा, नो संजयभद्दा गिहिभद्दा । उभयपंता, उभयभद्दा । बितिय-ततिएसु जतीण विकिंचणा भवति ॥

[भा. १९७२] जइ देतं ऽजाइया जा, इयत्ति न वि देतिं लहुग-गुरुगा य ।
सागारदान गमणं, गहणं तस्सेव न ऽन्नस्स ॥

चू- साहू अजातिता गिहीहिं जति ताण चीरे देति तो चउलहुं । अह जातिता न देति तो चउगुरुगं । अदिन्ने उड्डाहं, पदोसं वा करेज्ज । “सागारं” पडिहारियं देति, जस्स तं चीरं दिन्नं सो जति अन्नेण पहेण गच्छति साधूण वि ततो गमणं चीरड्डा, जाहे अद्धाणातो विनिग्गतो तस्समीवातो साधू तमेव चीरं गेण्हति, नो अन्नं ॥

“जयणादानं” इमं ।

[भा. १९७३] दंड-पडिहार-वज्जं, चोल-पडल-पत्तबंध-वज्जं च ।
परिजुन्नाणं दाणं, उड्डाह पदोस रक्खड्डा ॥

चू- महंता जुन्न कंबली सरडिता डंडपरिहारो भन्नति । डंडपरिहारो, चोलपट्टो, पडला, पत्तगबंधो एते न दिज्जंति । अवसेसा पडिजुन्ना दिज्जंति - उड्डाह - पदोस - रक्खड्डा ॥

“छिन्नं पि हु कप्पते घेतुं” तमेव, अविस्सदातो-

[भा. १९७४] धोतस्स व रत्तस्स व, अन्नस्स व गेण्हणम्मि चउलहुगा ।
तं चेव घेतु धोत्तं, परिभुंजे जुन्नमुज्जे वा ॥

चू- जति तेन गिहत्थेण धोअं रत्तं वा अन्नहा वा असाहुपाओग्गं कतं ति न गेण्हति तो चउलहुगा, अतो तमेव घेतुं धोत्तं साधुपओग्गं काउं परिभुंजति, अतिजुन्नं वा उज्जति ॥

पढमो भंगो गतो । इदानिं बितियभंगो । तत्थ पुणो चउभंगो संभवति- संजतीतो विवित्ता, नो संजता । नो संजतीओ विवित्ता, संजता । संजतीतो संजता विवित्ता । नो संजतीओ नो संजता विवित्ता ।

[भा. १९७५] सड्डाणे अनुकंपा, संजति पडिसारिते निसट्टे य ।
असती तदुभए वा, जतणा पडिसत्थमादीसु ॥

चू- जत्थ संजता गिही य उद्दुदा न संजतीओ तत्थ संजतीण सड्डाणं साहू ते अनुकंपियव्वा तेषां दातव्यमित्थर्थः । साहूहिं संजतिसंतियं पाडिहारियं घेतव्वं । जत्थ संजतीओ गिहत्था य

उद्गृह्णा न संजता तत्थ साधूणं संजतीतो सद्धानं तासां तातव्यम् । तासिं पुण देतेहिं निसद्वं निद्वेजं दातव्यं । तदुभयं साधु साधुणीओ य । तेसिं असतीते जयणाए पडिसत्थमादिएसु मग्गतिं ॥

[भा. १९७६] न विवित्ता जत्थ मुनी, समणी य गिही य तत्थ उद्गृह्णा ।

सद्धानंऽनुकंपतहिं, समणुन्नितरेसु वि तहेव ॥

चू- समणुन्न संभोतिता, इतरे पासत्यादि, पच्छ गिही, सव्वाभावे वि सव्वत्थ । पुव्वं संजतीओ अनुकंपणिज्जा, सेसेसु सव्वत्थ आसन्नतरं ठाणं अनुकंपणिज्जं ॥

[भा. १९७७] लिंगद्व भिक्ख सीते, गिण्हंती पाडिहारियमिमेसु ।

अमणुन्नेतरगिहिसुं, जं लद्धं तंणिभं देति ॥

चू- सव्वायरेण लिंगद्व रयहरणं धेतव्वं । पत्तगबंधो भिक्खद्व । सीयद्व पाउरणं । सव्वहा अलभंते पाडिहारियं इमेसु गेण्हति - अमणुन्ना असंभोतिता, इतरे पासत्यादि, पच्छ गिहीसु । जं चोलपट्टादि लद्धं तन्निभं पडिसमप्येति । इह द्वितीयभंगे व्याख्यायामाने प्रथम-तृतीय-चतुर्थ-भंगा अपि लेशेन स्पृष्टा । गतो वितियभंगो ॥

इदानिं ततिओ-

[भा. १९७८] उहे वि तदुभए, सपक्ख परपक्ख तदुभयं होति ।

अहवा वि समण समणी, समणुन्नितरेसु एमेव ॥

चू- उद्गृहं मुथि, तदुभयं - सपक्खो संजता, परपक्खो गिहत्था । अहवा - तदुभयं - समणा, समणीओ य । अहवा - समणुन्ना संभोइया, इतरे असंभोइता । अहवा - संविग्गा, इयरे असंविग्गा ॥

[भा. १९७९] समणुन्नेतर गिहि-संजतीण असति पडिसत्थ-पल्लीसु ।

तिण्हद्वए गहणं, पडिहारिय एतरे चेव ॥

चू- समणुन्ना संभोइया, इतरे असंभोइया पासत्याइणो वा गिहीसु वा संजतीसु य “असति” ति अभावे वत्थाइयाण पडिसत्थे पल्लीसु वा जतंति पणगहाणीए । संजतीण नत्थि जयणा, तासिं जहेव लब्धति तहेव धेतुं गत्तछायणं कज्जति । “तिण्हं” ति लिंग-भिक्ख-सीयद्व गहणं करंति । इतरेसु पडिहारियस्स, “एतरे” ति पासत्या । च सदातो असंभोतियगिहि-संजतीसु य, “एव” अवधारणे । अहवा - एवं धेतुं अन्नम्मि लद्धे पडिहारियं तन्निभं अप्येति ॥

[भा. १९८०] एवं तु दिया गहणं, अहवा रत्तिम्मि लेज्ज पडिसत्थे ।

गीतेसु रत्ति-गहणं, मीसेसु इमा तहिं जयणा ॥

चू- पनगहाणीए एग्गमि पडिसत्थे इमा जयणा - जति सव्वे गीतत्था तो रातो चेव गेण्हंति ॥ अहवा - अगीतत्थमीसा तो इमा जयणा-

[भा. १९८१] वत्थेण व पाएण व, निमंतएऽनुग्गत च अत्थमिते ।

आदिच्चो उदिए ति य, गहणं गीयत्थ-संविग्गे ॥

चू- पडिसत्तो कोइ अनुग्गते अत्थमिते वत्थेण निमंतेति, तत्थ जति एक्को वा रातो चेव गंतुकामो ताहे गीयत्था भमंति - तुम्हे वच्चह अम्हे उइते आइच्चे धेतुमागच्छिस्सामी, ते रातो चेव धेतुं सत्थस्स मग्गतो नातिदूरे आगच्छंति, ठि य सत्थे आगता आलोएंति । उदिते आदिच्चे गहणं

कायंति । एवं गीयत्यसंविग्गा गेण्हंति ॥

पल्लि-पडिसत्याण वा अभावे-

[भा. १९८२] खंडे पत्ते तह दब्ब-चीवरे तह य हत्थ-पिहणं तु ।

अद्धाण-विवित्ताणं, आगाढं सेस ऽनागाढं ॥

चू-चर्मखण्डं, शाकादिपत्रं, दब्बं, चीरं, घनं गुण्फति, जहा मग्गपालीए । सव्वाभावे गुज्झदेसो हत्थेण पिहिज्जति, एस संजतीए विधी, संजतिमीसेस वा । एगागियाण संजयाणं इच्छाए तम्मि विहाणे अद्धाणे विवित्ताण आगाढं कारणं, सेसं अद्धाणं तम्मि उवकरणाभावे अनागाढं न भन्ति, सेसं वा ज्ञामिताइ ते अनागाढा ॥

[भा. १९८३] असति विहि-निग्गता, खुड्डगादि पेसंति चउसु वग्गेसु ।

अप्पाहेंति वऽगारं, साधुं च वियारमादिगतं ॥

चू- असति ति पडिसत्यपल्लिमाइसु, अभावे उवकरणस्स, अद्धाणातो निग्गताखुड्डुं पेसंति । चउसु वग्गेसु-संजति संजय सावग साविगाण य, एतेसिं चैव चउण्ह वग्गाण अप्पा-हेंति । अहाभद्दगाण वा खुड्डगाभावे वियारमातिगयं साधुं भणंति - मुसियामो चीरे नीनेह । एत्थ संजया सद्दगा य संजयाण हत्थाहत्थिं, संजती सद्धिका य संजतीण देंति हत्थाहत्थिं ॥

जत्थ संजतीतो संजताण देंति संजता वा संजतीणं तत्थिमा विही-

[भा. १९८४] खुड्डी धेराणप्पे, आलोगितरी ठवेत्तु पविसंति ।

ते वि य घेत्तुमतिगता, समणुन्नजडे जयंतेवं ॥

चू- खुड्डीणं असति इतरा तरुणी मज्झिमी साहु आलोइए उवकरणं ठवित्तु पविसति । ते साधू तं उवकरणं परिहेत्ता गामं पविसंति । समणुन्ना संभोइया तेसु विरहिए एवं जयंति ॥

[भा. १९८५] अद्धाण-निग्गतादी, संविग्गा दुविध सन्नि असन्नी ।

संजति एसणमादी, असंविग्गा दोन्नि वी वग्गा ॥

चू-जे अद्धाणनिग्गतात मुसिता आदिसद्दातो अनिग्गता वा जे विसूरंति ते वक्खमाणविहाणेण जयंति । संविग्गा दुविधा - संभोतिता अन्नसंभोइया य । सन्नी दुविधा - संविग्गभाविद्या असंविग्गभाविद्या य । असन्नी दुविधा - आगाढ - मिच्छदिट्ठी अनागाढ मिच्छदिट्ठी य ।

उज्जमतंसंजतीसु विकप्पो नत्थि । दोन्नि वग्गा - साहुवग्गो साहुणिवग्गो य पुणो । एक्केको दुविधो कज्जति - संविग्गपक्खिओ असंविग्गपक्खिओ य ॥

“सन्नि-असन्नि” ति अस्य व्याख्या-

[भा. १९८६] संविग्गेतरभाविद्य, सन्नी मिच्छो तु गाढऽनागाढे ।

असंविग्ग-मिगाहरणं, अभऊगह-मिच्छेसु विसं हीला ॥

चू- पुव्वद्धं गतार्थं । असंविग्गभाविता ते मगा । हरिणदिट्ठंतेण अकप्पियं देंति । आगाढमिच्छदिट्ठी विसंवादेति, हीलं वा करेति, तेन तेसु पढमं न गेण्हति ॥

एसु पढमं गेण्हति-

[भा. १९८७] संविग्ग-भावितेसु अनगाढेसु जतंति पणगादी ।

उवएसो संघाडग, पुव्वगहितं तु अन्नेसु ॥

चू- संविग्गभावितेसु सुद्धं, तेसु असति अनागाढमिच्छेसु सुद्धं, तेसु असति असंविग्गभावितेसु सुद्धं । तेसु असति अनागाढभावितेसु सुद्धं, तेसु असति अन्नसंभोतियोवदिद्वकुलेसु मग्गंति सुद्धं, असति अन्नसंभोतियसंघाडण सुद्धं, असति “अन्नेसु” ति अन्नसंभोतितेसु जं पुव्वोवगहियं सुद्धं ॥

[भा. १९८८] उवएसो संघाडग, तेसि सद्दाइ पुव्वगहियं तु ।

अहिनव-पुराण सुद्धे, उत्तरमूले सयं वा वि ॥

चू- अन्नसंभोतितेसु उवदेससंघाडगविधिं जाहे अइकंते ताहे अन्नसंभोतिएसु पुव्वोवगहियं सयद्दाए उत्तरमूलगुणेसु सुद्धं, तं अहिनवं पुराणं वा, पुव्वं अहिनवं गेण्हंति, पच्छा पुराणं । “जतंति पणाइ” ति ततो पच्छा पणगपरिहाणीए जतंति, जाहे मासलहुं पत्ता ताहे पासत्था-तिसु ॥

[भा. १९८९] उवएसो संघाडग, पुव्वगहितं च नितियमादीणि ।

अभिनव-पुराण सुद्धं, पुव्वमभुत्तं ततो भुत्तं ॥

चू- नितियातितेसु उवदिद्वघरेसु मग्गंति । असति नितिगातिसंघाडगेण उप्पाएंति । असति तेसु चेव नितियातिएसु जं पुव्वोवगहितं सुद्धं नवं अपरिभुत्तं तं गेण्हंति । तस्सासति तेसु चेव जं तं पुव्वोवगहितं । पुराणं अपरिभुत्तं गेण्हंति ॥

अस्यैवार्थस्य विशेष-ज्ञापनार्थं सपुनरप्याह-

[भा. १९९०] उत्तरमूले सुद्धे, नवग-पुराणे चउक्कभयणेवं ।

परिकम्मण-परिभोगे, न होंति दोसा अभिनवम्मि ॥

चू- मूलगुण-उत्तरगुणेसु सुद्धं नवं अपरिभुत्तं, पच्छा एत्थ चेव पुराणं अपरिभुत्तं, पच्छा एत्थ चेव नवं परिभुत्तं, पच्छा एत्थ चेव पुराणं परिभुत्तं । एवं वितियाति-विकप्पेसु वि चउरो भंगा भणितव्वा । कम्हा नवं पुव्वं ? अत्र कारणमाह “परिकम्मण” पच्छद्धं । न परिकम्मणदोसो, सुगंधवासियाविधि-परिभोगदोसा य न भवंति ॥

[भा. १९९१] असती य लिंगकरणं, पन्नवणद्दा सयं व गहणद्दा ।

आगाढकारणम्मी, जहेव हंसादिणं गहणं ॥

चू- सव्वहा असति उवकरणस्स सक्काति-परलिंगकरणं कज्जति, तेन लिंगेण उवसगाति पन्नविज्जति, तल्लिगद्धितेहिं वा उवकरमं धेप्पति, अन्नहा न लब्भति । सव्वहा अभवा जहेव हंसतेल्लादियाण गहणं दिद्वं उवकरणस्स वि तहेव ।

अथवा - हंसो तेणगो, जहा हंसो गहणं करेति कज्जति, तहावि असति सुत्तं जाएत्ता तुणा-वेति । असति सुत्तं जाएत्ता अप्पसागारिए तंतु काएति । कारा असति दीहसुत्तयं पि करेति ॥

[भा. १९९२] सेडुग रूते पिंजिय, पेलुगहणे य लहुग दप्पेणं ।

तवकालेसु विसिद्दा, कारणे अकमेण ते चेव ॥

चू- सेडुयो कप्पासो, रूअं उड्डियं, रूयपडलं पिंजियं, तमेव वलितं पेलू भण्णति । एतेसिं दप्पतो गहणे चउलहुं तवकालविसिद्धं । कारणे पुव्वं पेलू, पच्छा रुत्तं, पच्छा सेडुओ । उक्कमगहणे चउलहुं ॥

[भा. १९९३] कडजोगि एक्कगो वा, असतीए नालबद्ध-सहितो वा ।

निष्फाते उवगरणं, उभओ पक्खस्स पाउग्गं ॥

चू- कडजोगी गीतथो, जेन वा गिहवासे कत्तियं तंतुकातितं था सो कडजोगी, एक्कओ उवकरणं उप्पाएति, एरिसस्स असती नालबद्ध संजती-सहिओ उभयपक्खस्स पाओग्गं उवकरणं उप्पाएति ॥

[भा. १९९४] अग्गीतेसु विगिंचे, जह लाभं सुलभ-उवधि-खेत्तेसु ।

पच्छित्तं च वहंती, अलाभे तं चेव धरंति ॥

चू- अगीतवतिमिस्सा सुलभउवधिखेत्तुसा गता अन्नोवकरणे लब्भमाणे पुब्बोवकरणं जहालाभं विकिंचित्ति, अहालहुगं च पच्छित्तं वहंति अगीयपच्चयनिमित्तं, अन्नस्स अभावे तं चेव धरंति । अह सव्वे गीयथा ताहे अन्नमि अलब्भमाणे जं आहाकम्मकडं विधीए उप्पइयं तं परिच्चयंति वा न वा इच्छेत्यर्थः ॥

[भा. १९९५] एसेव गमो नियमा, सेसेसु पदेसु होइ नायव्वो ।

झामित्तादीएसुं, पुब्बे अवरम्मि य पदम्मि ॥

मू. (३४०) जे भिक्खू सचित्ताइं दारु-दंडाणि वा वेलु-दंडाणि वा वेत्त-दंडाणि वा करेइ, करंतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (३४१) जे भिक्खू सचित्ताइं दारु-दंडाणि वा वेलु-दंडाणि वा वेत्त-दंडाणि वा धरेइ, धरंतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (३४२) जे भिक्खू सचित्ताइं दारु दंडाणि वा वेलु दंडाणि वा वेत्त दंडाणि वा फरिभुंजइ परिभुंजंतं वा सात्तिज्जति ।

चू- सचित्ता जीवसहिता, वेणूवंसो, वेतो वि वंसभेओ चेव, दारुं सींसवादिकरणं । परहस्ताद् ग्रहणमित्यर्थः । ग्रहणादुत्तरकालं अपरिभोगेण धरणमित्यर्थः ।

[भा. १९९६] सच्चित्तमीसगे वा, जे भिक्खू दंडए करे धरे वा ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-चिराधनं पावे ॥

[भा. १९९७] सयमेव छेदणम्मी, जीवा दिट्ठे परेण उट्ठुहो ।

परच्छिण्ण मीसदोसा, भारेण विराहधना दुविधा ॥

चू- सयं छेयणे जीवोवघातो, परेण दिट्ठे उट्ठुहो भवति । परच्छिन्ने वि मीसवणस्सति त्ति जीवोवघोता भवति, सार्द्रत्वाच्च । गुरु गुरुत्वादात्मसंयमोपघातः ॥

[भा. १९९८] सुत्तनिवातो एत्थं, परच्छिन्ने होति दंडए तिविधे ।

सो चेव मीसओ खलु, सेसे लहुगा य गुरुगा य ॥

चू- तिविधो - वंस - वेत्त - दारुमयो य, सो चेव परच्छिन्नो मीसो भवति, एत्थ सुत्तनिवातो सेस त्ति सचित्ते परित्ते चउलहुअं, अनंते चउगुरुयं ॥

[भा. १९९९] वितियपदमणप्पज्जे, गेलण्णऽद्धाण सावयभए वा ।

उवधी सरिर तेणग, पडिमीते साणमादीसु ॥

चू- अणप्पज्जो करेति ॥ गिलाण-अद्धाणेसु इमं चक्खाणं-

[भा.२०००] वहणं तु गिलाणस्सा, बाला उवधी पलंब अद्धाणे ।

अच्चित्ते मीसेतर, सेसेसु वि गहण जतणाए ॥

चू- गिलाणो बालो उवही पलंबाणि वा अद्धाणे वुञ्जति, सावयभए निवारणद्धा घेप्पति, उवहिसरीराण वहणद्धा तेणग-पडिनीय-साणमादीण निवारणद्धा पुव्वं अचित्तं, पच्छा मीसं, “सेसा” परित्तानंता, पुव्वं परित्तं, पच्छा अनंतं ॥

मू. (३४३) जे भिक्खू चित्ताइं दारु-दंडाणि वा वेलु-दंडाणि वा वेत्त-दंडाणि वा करेइ, करेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३४४) जे भिक्खू चित्ताइं दारु-दंडाणि वा वेलु-दंडाणि वा वेत्त-दंडाणि वा धरेइ, धरेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३४५) जे भिक्खू चित्ताइं दारुदंडाणि वा वेलु दंडाणि वा वेत्तं दंडाणि वा परिभुंजइ परिभुंजंतं वा सातिज्जति ।

मू. (३४६) जे भिक्खू विचित्ताइं दारु-दंडाणि वा वेलु दंडाणि वा वेत्त- दंडाणि वा करेइ करेंतं वा सातिज्जति ।

मू. (३४७) जे भिक्खू विचित्ताइं दारु-दंडाणि वा वेलु दंडाणि वा वेत्त दंडाणि वा धरेइ धरेंतं वा सातिज्जति ।

मू. (३४८) जे भिक्खू विचित्ताइं दारु दंडाणि वा वेलु दंडाणि वेत्त दंडाणि वा परिभुंजइ परिभुंजंतं वा स्वतिज्जति ।

चू- चित्रक एकवर्णः । विचित्रो नानावर्णः । करेति धरेति वा तस्स मासलहुं ।

[भा.२००१] चित्ते य विचत्ते य, जे भिक्खू डंडए रे धरे वा ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- चित्तो नाम एगतरेण वण्णेण उज्जलो, विचित्तो दोहिं वण्णेहिं, चित्तविचित्तो पंच-वण्णेहिं ॥

[भा.२००२] सहजेनागंतूण व, अन्नतरजुओ य चित्तवण्णेणं ।

दुप्पभित्तिसंजुओ पुण, विचित्ते अविभूसिए सुत्तं ॥

चू- सहजो नाम तदद्रव्योत्थितः, कल्पाषिका वंशडंडकवत्, आगंतुको चित्रकरादिचित्रितः, सूत्रस्याभिप्रायो अविभूषाभूषिते प्रायश्चित्तं भवति ॥

[भा.२००३] वित्तिपदमणपज्जे, गेलण्णे असती अद्धाणं-संभम-भए वा ।

उवधी सरीर तेणग, पडिनीए साणमादिसु वि ॥

चू- अन्नसिं डंडगाणं अभावे चित्तविचित्तादि गेण्हंति ॥

मू. (३४९) जे भिक्खू नवग-निवेसंसि वा गामंसि वा-जाव-सत्रिवेसंसि वा अनुप्पविसित्ता असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेंतं वा सातिज्जति ॥

चू- पढमा वासं नवं, करातियाण गम्भो गामो, करो जत्थ न विज्जति तं नवरं, धूली पगारो जस्स तं खेडं, कुणगरं कब्बडं, अद्दाइज्जजोयणमब्भंतरे जस्स गोउलादीणि नत्थि तं मडवं, जलेण थलेण दोसु वि मुहं दोणमुहं, जलपट्टणं पुरिमाती, थलपट्टणं आनंदपुराति, आसमं तावसासमादि,

सत्यद्वयं निवेसणं, वणिग्या जत्य केवला वसन्ति, निगमं, वासासु किसिं काउं पभायवरिसे तं घन्नं जत्य दुग्गे संवोदु वसन्ति तं संबाहं, रायाधिद्विया रायहाणी-एतेसु जो असनादि गेण्हति तस्स मासलहुं आणादिया य भद्द-पंतदोसा य ।

[भा. २००४] गामाइ-सण्णिवेसा, जेतियमेत्ता य आहया सुते ।
तेसू असनादीनि, गेण्हंताऽऽनाइणो दोसा ॥

[भा. २००५] मंगलममंगले या, पवत्तण निवत्तणे य थिरमथिरे ।
दोसा निव्विसमाणे, पुढवीमादीण चिद्धम्मि ॥

चू- भद्दो अनावासिउ कामो वि साहुं दद्वूण मंगल ति काउं आवोसेति, एवं पवत्तणं । थिरीभूते य भणति-अहो साहुदरिसणं धन्नं, साधूण वा पढमं भिक्खापदाणं कतं तेण थिरीभूता । अन्नतरं उग्गमदोसं तेसिं अन्नेसिं करेज्ज । पंतो पुण आवासिउकामो वि साधुं दद्वुं अमंगलं ति काउं नावासेति एवं निवत्तणं । अत्थिरे वा जाते भणति-

“कुतो अम्हाणं सुहं”ति जं पढमं ते लुत्तसिरा दिद्धा, पडिलाभिया वा, भिक्खं वा तेहिं भमाडिता, तेसिं अन्नेसिं वा तत्थ वा भत्ताति निवारियंति, अंतरायदोसा य । ए निविसमाणे दोसा । निविद्धे सचित्तपुढवियसंघड्डणादिदोसा, आदिसद्दाओ आऊहरियक्काओ वा भवे ॥

[भा. २००६] मंगल-बुद्धिपवत्तण, अधिकरण थिरम्मि होति तं चेव ।
अप्पडिपोमंगलठाणे, ओभावणमंतरायादी ॥

चू- (पूर्वार्ध गतार्थम्) ठाण ति ठायंताण साहुदरिसणे ।

अहवा-अहापडिवत्तीए एतेसिं अपडिपुगलं नाम दारिद्वता ताहे बहुजनमज्जे पंता ओभासंति अन्नेसिं पि दिज्जमाणे निवारंति, अंतरायदोसा ॥

[भा. २००७] असिवे ओमोयरिए, रायदुद्धे भए व गेलण्णे ।
अद्धाण रोहए वा, जतणा गहणं तु गीयत्थे ॥

चू- जयणाए गीयत्थो गहणं करोति ॥
सा इमा जयणा-

[भा. २००८] पुव्वपवत्ते गहणं, उक्खित्तपरंपरे य अणभिहडे ।
चुळीपदेसरसवति, परिमलिते रुक्खदद्दादी ॥

चू- नवग-निवेसे पुव्वपवत्तपरिवेसणाए गेण्हंति मा पवत्तणे दोसो भविस्सति । जं पुव्वुक्खित्तं परंपरनिक्खित्तं च तं गेण्हंति सद्धानुं, नो अभिहडं । चुळ्ळिपदेसे विद्धत्थो पुढविकाओ तत्थ गेण्हंति, भत्तरसवइपएसे जं वा गोरुगमादीहिं परिमलियं ठाणं तत्थेव गेण्हंति, रुक्खो वा जत्य दद्वो आदिसद्दातो गोमुत्तिगादिसु ॥

मू. (३५०) जे भिक्खू नवग-निवेसंसि वा अयागरंसि वा तंबागरंसि वा तउआगरंसि वा सीसागरंसि वा हिरन्नागरंसि वा सुवण्णागरंसि वा रयणागरंसि वा वइरागरंसि वा अनुप्पविसित्ता असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ; पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- अयं लोहं, तं जत्य उप्पज्जति सो अयागरो, तवु, तंबं, सीसगं, हिरण्णं रुप्पयं, सुवण्णं, वइरं रत्न विशेषः पाषाणकः तत्थ जो गेण्हति तस्स मासलहुं, आणादिया दोसा ।

[भा.२००९] अयमाइ आगरा खलु, जत्तियमेत्ता य आहिया सुत्ते ।
तेसू असनादीनि, गेण्हंताऽऽणादिणो दोसा ॥

[भा.२०१०] मंगलमंगले वा, पवत्तण निवत्तणे य धिरमत्थिरे ।
दोसा निव्विसमाणे, इमे य दोसा निविट्ठम्भि ॥

चू- इमे य दोसा निविट्ठे-

[भा.२०११] पुढवि-ससरक्ख-हरिते, सचित्ते मीसए हिए संका ।
सयमेव कोइ गिण्हति, तन्नीसाए अहव अन्ने ॥

चू- नवग-निवेसे असत्थोवहता सचित्तपुढवी । अहवा - धाउ - मड्डिता खता ताए हत्था
खरंठिता, ससरक्खेण वा हत्थेण देज्ज, नवग-निवेसे वा हरियसंभवो, सचित्तमीसस्स । तत्थ अन्नेन
सुवण्णातिते हरिते साहू संकिज्जति ।

अहवा - कोइ संजतो लुद्धो उन्निक्खमिउकामो सयमेव गेण्हति । अहवा - साहुनिस्साते
अन्नो कोइ गेण्हति । ना आसंकाए गेण्हण-कट्टणातिया दोसा । जम्हा एते दोसा तम्हा नवगनिवेसेसु
नो गेण्हेज्ज ॥

कारणे गेण्हेज्जा वि-

[भा.२०१२] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।
अद्धाण रोहए वा, जतणा गहणं तु गीतत्थे ॥

मू. (३५१) जे भिक्खू मुह-वीणियं करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३५२) जे भिक्खू दंत-वीणियं करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३५३) जे भिक्खू उट्ठ-वीणियं करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३५४) जे भिक्खू नासा-वीणियं करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३५५) जे भिक्खू कक्ख-वीणियं करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३५६) जे भिक्खू हत्थ-वीणियं करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३५७) जे भिक्खू नह-वीणियं करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३५८) जे भिक्खू पत्त-वीणियं करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३५९) जे भिक्खू पुप्फ-वीणियं करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३६०) जे भिक्खू फल-वीणियं करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३६१) जे भिक्खू बीय-वीणियं करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३६२) जे भिक्खू हरिय-वीणियं करेइ, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३६३) जे भिक्खू मुह-वीणियं वाएइ, वाएत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३६४) जे भिक्खू दंत-वीणियं वाएइ, वाएत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३६५) जे भिक्खू उट्ठ-वीणियं वाएइ, वाएत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३६६) जे भिक्खू नासा-वीणियं वाएइ, वाएत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३६७) जे भिक्खू कक्ख-वीणियं वाएइ, वाएत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (३६८) जे भिक्खू हत्थ-वीणियं वाएइ, वाएत्तं वा सातिज्जति ॥

- मू. (३६९) जे भिक्खू नह-वीणियं वाएइ, वाएतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (३७०) जे भिक्खू पत्त-वीणियं वाएइ, वाएतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (३७१) जे भिक्खू पुप्फ-वीणियं वाएइ, वाएतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (३७२) जे भिक्खू फल-वीणियं वाएइ, वाएतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (३७३) जे भिक्खू बीय-वीणियं वाएइ, वाएतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (३७४) जे भिक्खू हरिय-वीणियं वाएइ, वायंतं वा सातिज्जति ॥

चू- मुह-वीणियातीहिं वादित्रशब्दकरणं । वितियसुते मुहवीणियं करंतो मोहोदीरके सद्दे करेति, अन्नतरग्रहणात् संयोगमवेक्यति, तं पगारमावण्णाणि तहप्पगाराणि, तत-वितत-प्रकारमित्यर्थः ।

[भा. २०१३] मुहमादि वीणिया खलु, जत्तियमेत्ता य आहिया सुते ।

सद्दे अनुदिन्ने वा, उदीयंतम्मि आणादी ॥

चू- अनुविण्णं जे मोहं जणेति, उवसंतं वा उदीरेति ॥

[भा. २०१४] सविगार अमज्झत्ये, मोहस्स उदीरणा य उभयो वि ।

पुनरावत्ती दोसा, य वीणियाओ य सद्देसु ॥

चू- सविगारता भवति, लोगो य भणति - अहो इमो सविकारो पव्वतितो । मज्झत्यो रागदोसविजुत्तो, सो पुण अमज्झत्यो । अप्पणो परस्स य मोहमुदीरति, पुनरावत्ति नाम कोइ भुत्तभोगी पव्वतितो सो चित्तेति अहं वि महिलाओ एवं करेति, तस्स पुनरावत्ती भवति ।

अन्नेसिं वा साहूणं सुणेत्ता पडिगमणादयो दोसा भवंति । वीणियासु वणियासद्देसु य एते दोसा भवंति ॥

[भा. २०१५] इत्थि-परियार-सद्दे, रागे दोसे तहेव कंदप्पे ।

गुरुगा गुरुगा गुरुगा, लहुगा लहुगो कमेण भवे ॥

चू- ईत्थि-सद्दे चउगुरुं । परियार-सद्दे चउगुरुं । अन्नतर-सद्दे राणेण करेति चउगुरुं । एतेसु तिसु चउगुरुगा । दोसेण करेति छउ लहुगा । कंदप्पेण करेति मासलहुं ॥

[भा. २०१६] वितियपदमणप्पज्जे, करेज्ज अविकोविओ व अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, सण्णा सागारमादीसु ॥

चू- अणप्पज्जो करेति, अविकोवितो वा सेहो करेति, दिया रातो वा अद्धाणे मिलणद्धा सण्णासद्दे करेति, भावसागारियपडिबद्धाए वा वसहीए सद्दे करेति, जहा तं न सुणेति ॥

मू. (३७५) जे भिक्खू उद्देशियं सेज्जं अनुपविसइ; अनुपविसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- उद्देश्य कृता औद्देशिका, उवागच्छति प्रविसति तस्स मासलहुं ।

[भा. २०१७] ओहेण विभागेण य, दुविहा उद्देशिया भवे सिज्जा ।

ओहेणेवतियाणं, बारसभेदा विभागम्मि ॥

चू- ओहो संखेवो अविसेसियं समणाणं वा माहणाणं वा न निद्दिसति । एवं वा अविसेसेते पंचणह वा छणह वा जणाण अट्टाए कता जाहे पविद्धा भवंति ताहे जो अन्नो गणणादिक्कंतो पविसति तस्स कप्पति ।

एसा हु उद्देसिया बारसभेया विभागे भवति ॥

[भा.२०१८] जामातिय-मंडवओ, रसवति रह-साल-आवण-गिहादी ।

परिभोगमपरिभोगे, चउणहडा कोइ संकपे ॥

चू- जामातिया-निमित्तं कायमाणमंडवो कतो आसी, भत्ते वा रसवती कता आसी, रहडाए वा साला कता आसी, ववहरणडा वा आवणो कतो आसी, अप्पणो वा गिहं कतं आसी, अप्पणा परिभुत्तं वा अपरिभुत्तं वा अप्पणो निरुवभोजीभूयं न भुंजति ॥

इमेसिं चउणहं-

[भा.२०१९] उद्देसगा समुद्देसगा य आदेस तह समादेसा ।

इमेव कडे चउरो, कम्ममिवि होति चत्तारि ॥

चू- एयस्स इमं वक्खाणं-

[भा.२०२०] जावंतियमुद्देसो, पासंडाणं भवे समुद्देसो ।

समणाण तु आदेसो, निग्गंथाणं समादेसो ॥

चू- आचंडाला जावतियं उद्देसं भण्णति । सामण्णेणं पासंडीणं समुद्देशं भण्णति । समणा निग्गंथ सक्क तावसा गेरु य आजीव-एतेसु उद्दिहं आदेसं भण्णति । निग्गंथा साहू, तेसिं उद्दिहं समादेसं भण्णति ॥

कडे वि एते घेव चउरो भंगा । इमं विसेसलक्खणं-

[भा.२०२१] सडित-पडिताण करणं, कुडुकडादीण संजतद्वाए ।

एमादिकडं कम्मं, तु भुंजितुं जं पुणो कुणति ॥

चू- कुडुकडातीमं सडितं संजयडा करेति, कुडुकडातीण खंडं पडियं संजयडा करेति, आदिग्गहणेणं छावणथूणादियाण एवमादि कडं भण्णति । कम्म पुव्वकयं भंजित्ता तेणेव दारुणा चोक्खतरं अन्नं करेति ॥

तं कम्मं भण्णति -

[भा.२०२८] उद्देसियम्मि लहुगो, चउसु वि ठाणेसु होइ उ विसिद्धो ।

एमेव कडे गुरुओ, कम्मादिम-लहुग तिसु गुरुगा ॥

चू- ओहुद्देशे मासलहुं । विभागुद्देशे चउसु वि भंगेसु मासलहुं तवकालविसिद्धं । कडे चउसु वि भेदेसु मासगुरुं तवकालविसेसियं ।

कम्मे जावंतयभेदे चउलहुयं । सेसेसु तिसु चउगुरुं ॥

[भा.२०२३] सुत्तनिवातो ओहे, आदिविभागे य चउसु वि पदेसु ।

एतेसामन्नतरं, पविसंताऽऽणादिनो दोसा ॥

[भा.२०२४] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्टे भए व गेलण्णे ।

अद्धाण रोहए वा, जयणाए कप्पती वसितुं ॥

चू- जयणा जाहे पणगहाणीए मासलहुं पत्तो ॥

मू. (३७६) जे भिक्खू स-पाहुडियं सेज्जं अनुपविसइ, अनुपविसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- जम्मि वसहीए ठियाण कम्मपाहुडं भवति सा स-पाहुडिया छावण-लेवणादि-करण-

मित्यर्थः । सा इमा सपाहुडिया-

[भा. २०२५] पाहुडिया वि हु दुविधा, बादर सुहुमा य होति नायव्वा ।
एकेका वि य तत्था, पंचविहा होति भजंती ॥

चू- बायरा पंचभेया, सुहुमा पंचभेया ॥ इमा बायरा पंचविधा-

[भा. २०२६] विद्धंसण छावणे लेवणे य भूमी-कम्मे पडुच्च पाहुडिया ।
ओसकणऽहीसकण, देसे सव्वे य नायव्वा ॥

चू- विद्धंसणं भंजणं । छज्जकरणं छायणं । कुड्ढाण लिपणं लेवणं । भूमीए समविसामाए परिकम्पणं भूमीकम्पं । कालाण उस्सकणं ओसकणं, कालस्स संबद्धणं उस्सकणं । एवं एकेक (देसे) दट्ठव्वं । विद्धंसणादिया य दोसा सव्वे य दट्ठव्वा ॥

विद्धंसणे उस्सकणं इमं- गिहवतिणा चिंतियं- इमं गिहं जेड्ढमासे भंजिउं अन्नं नवकं काहामि, जेड्ढमासे च तत्थ साहू मासकम्पेण ठिता । ताहे सो चिंतैति-

[भा. २०२७] अछंत्तु ताव समणा, गत्तेसु भंतुं ततो नु काहामो ।
ओभासिए व संते, न एंति ता भंतुणं कुणिमो ॥

चू- इदानिं अछंत्तु, गत्तेसु एतेसु आसाढमासे भंजिऊण करिस्सामि, एसा उस्सकणा । खेतपडिलेहगेहिं ओभासियं लद्धं ताहे चिंतैति - जेड्ढमासे साहू ठायंति तदा दुक्खं कज्जति, अतो जाव ते नागच्छंति ताव वइसाहे चेव भंजणं करेमि ।

एवं ओसकगणा भवति ॥

[भा. २०२८] एसेव गमो नियमा, छज्जे लेपे य भूमि-कम्मे य ।
तेसाल चउस्साले, पडुच्च करणं तु जति निस्सा ॥

चू- एवं छावणे लेवणे भुमीकम्मे उस्सकण अहिसकणाओ दट्ठव्वाओ । इयाणि पडुच्च करमं तं इमेरिसं "तेसाल" पच्छद्धं-आयड्ढा तेसालं काउंकाओ साहुं "पडुच्च" चाउसालं करेति ॥

अहवा-

[भा. २०२९] पुव्वघरं दाऊणं, जई न अन्नं करेति सट्ठाए ।
कातुमणो वा अन्नं, ण्हाणादिसु कालमोसक्के ॥

चू- पुव्वकयं घरं असट्ठा, एयंसाहूण दाउं अप्पणो अट्ठाए अन्नं करेति ॥
एवं वा पडुच्चकरणं ।

अहवा - कोइ सट्ठो अन्नघरं अप्पणो अट्ठाते काउकामो जेड्ढमासे, तत्थ ण्हवणं रहजत्ता वा वैसाहमासे भविस्सति, ताहे चिंतैति - अणागयं करेमि जेन तत्थ साहुणो चिड्ढति । एस ओसकणा साहुं पडुच्च ॥

[भा. २०३०] एमेव य ण्हाणादिसु, सीतलकज्जड्ढ कोइ उस्सक्के ।
मंगलबुद्धी सो पुण, गत्तेसु तहियं वसितुकामो ॥

चू- एमेव कोति सट्ठो सीयकाले काउकामो चिंतैति - वैसाहमासे इह ण्हवणं तत्थ य साहुसमागमो भविस्सति, तं च तदा नवधरं साहूण सीयलं भविस्सति तन्हा ण्हवणकालासण्णमेव करिस्सामि एवं साहवो पडुच्च उस्सकणा ।

सो पुण ओसकणं अहीसकणं वा करेति मंगलबुद्धीए, पुव्वं साहवो परिभुंजंतु त्ति तेसु य साहुसु गतेसु तम्मि य घरे अण्णणा वसिस्सं ति, एयं वा पडुच्चकरणं ॥

बातर-पाहुडिता गता । इदानि सुहुमा-

[भा.२०३१] सम्मज्जण वरिसीयण, उवलेवण पुष्पदीवए चेव ।

ओसकण उसकण, देसे सव्वे य नायव्वा ॥

चू- सम्मज्जण त्ति पमज्जणं, उदगेण वरिसण आवरिसणं, छवणमट्टियाए लिंपणं उवलेवणं, पुष्फोवयारण्णदणं, दीवग-पज्जालणं वा, एते-पुव्वमण्णो कज्जमाणे चेव । नवरं-साधवो पडुच्च ओसकणं उस्सकणं वा । एतेसिं पि करणं देसे सव्वे वा ॥

इमं ओसक्कास्सकविहाणं-

[भा.२०३२] जाव न मंडलिवेला, ताव पमज्जमविति ओसक्का ।

उट्ठेति ताव पडिउं, उस्सकणमेव सव्वत्थ ॥

चू- एवं सव्वत्थ आवरिसणाइएसु वि ॥ इमं पच्छित्तं-

[भा.२०३३] सव्वम्मि उ चउलहुगा, देसम्मि य बादरा य मासो तु ।

सव्वम्मि मासियं तू, देसे भिन्नो उ सुहुमाए ॥

चू- विद्धंसणातिएसु पंचसु वि सव्वे चउहुगा, देसे मासलहुं । सम्मज्जणातिएसु पंचसु वि मासलहुं सव्वे, देसे भिन्नमासो ॥

सा पुण सुहुमा पाहुडिया कालतो-

[भा.२०३४] छिन्नमछिन्नाकाले, पुणो य नियया य अनियया चेव ।

निदिट्ठमनिदिट्ठा, पाहुडिया अट्ठभंगा उ ॥

चू- जीसे उवलेवणादि-परिछिण्णे काले कज्जति सा छिण्णा, इतरा अछिण्णा, छिण्णकाले जा अवस्सं कज्जति सा नियया, इतरा अनियता, पुरिसो पाहुडियकारणो इंदत्तादि - निदिट्ठो, नामेण अनुवलक्खित्तो अनिदिट्ठो । छिण्ण-नियय-निदिट्ठ, एतेसु तिसु वि पदेसु अट्ठभंगा कायव्वा ॥

कालतो इमा छिन्ना-

[भा.२०३५] मासे पक्खे दसरातए य पणए य एगदिवसे य ।

वाघातिमपाहुडिया, होति पवाता निवाता य ॥

चू- मासंते पक्खंते दसरीते पणए एगदिवसे एगंतराओ निरंतरा वा दिने दिने एसा छिण्णा । अछिण्णा पुण नज्जति कम्मि (कस्मिंचित्तु) इदिवसे? काए वेलाए? जा सुत्तत्थपोरिसिवेलासु पाहुडिया कज्जति सा वाघातिमा ॥

छिन्नकाले णिव्वाघातिमा इमा-

[भा.२०३६] पुव्वण्हे अवरण्हे, सूरम्मि अणुग्गते व अत्थमिए ।

मज्झण्हे इय वसती, सेसं कालं पडिकुट्ठा ॥

चू- पुव्वण्हे जा अणुग्गते सूरिए, अवरण्हे जा अत्थमिए सूरिए, मज्झण्हे कालवेलाए अत्थ-पोरिसि-उट्ठियाण । एतेसु कालेसु जा पाहुडिया कज्जति सा अव्वाघातिमा । सेसं कालं पडिकुट्ठा ॥

[भा. २०३७] पुरिसञ्जाओ अमुओ, पाहुडिया कारओ त्ति निद्धिओ ।

सेसा तु अनिद्धिडा, पाहुडिया होति नायव्वा ॥

चू- जातय-ग्रहणं स्त्रीपुंनपुंसकप्रदर्शनार्थम् ॥

मासस्य या क्रियते सा इमेण कारणेण णिव्वाघातिमा भवति-

[भा. २०३८] काऊण मासकप्पं, वयंति जा कीरते उ मासस्स ।

सा खलु निव्वाघाता, तं वेलाऽऽरेण निंताणं ॥

चू- कयाए पाहुडियाए पतिट्ठा मासकप्पं काऊण पाहुडियकरणकालातो आरेण णिगच्छमाणण निव्वाघाता भवति ॥

“पवाय-निवाता य” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. २०३९] अवरण्ह गिम्हकरणे, पवाय सा जेन नासयति घम्मं ।

पुव्वणहे जा सिसिरे, निव्वात निवाय सा रत्तिं ॥

चू- गिम्हकाले अवरणहे उवलेवणकारणेण सीतत्वात् धर्म नाशयति यतस्तस्मात् प्रवाता । शिशिरकाले पुव्वणहे उवलेवणकारणेण सव्वदिणेण “णिव्वात” त्ति उव्वाणा, सा रात्रौ निवाता भवति, व्यपगतनेहत्वा ॥

[भा. २०४०] पुव्वण्हमपट्टविते, वरणहे उट्ठित्तैसु य पसत्था ।

मज्झण्ण-निग्गएसु य, मंडलि सुत पेह वाघातो ॥

चू- पुव्वणहे अपट्टविते अनुग्गए रिए अपट्टविते सज्जाते, अवरण्ह उट्ठित्तैसु, मज्झणहे भिक्ख-निग्गतेसु, एया पसत्थाओ जेन सुयभोयणमंडलीए उवकरणपेहणाए य अब्बधायकरा, शेषकालं व्याघातकरा इत्यर्थ । तम्हा एयदोसपरिहरणत्थं अपाहुडियाए वसहीए वसियव्वं ॥

कारणे सपाहुडियाए वसंतो पढमभंगे वसति ।

सेसेसु वि भंगेसु वसंतस्स इमा जयणा-

[भा. २०४१] तं वेलं सारवेत्ती, पाहुडिया-कारयं व पुच्छंति ।

मोत्तूण चरिमभंगं, जयंति एमेव सेसेसु ॥

चू- जं वेलं पाहुडिया कज्जति तं वेलं उवकरणं सारवेत्ति ।

अहवा - पाहुडियाकारयं पुरिसं पुच्छंति कं वेलं काहिसि, चरिमभंगं मोत्तुं सेसभंगेसु एवं जतंति ॥

[भा. २०४२] चरिमे वि होइ जयणा, वसंति आउत्तउवहिणो निच्चं ।

दक्खे य वसतिपाले, ठवेत्ति धेरे पुणित्थीसु ॥

चू- चरिमे वि इमा जयणा - निच्चं आउत्ता उवहीए अच्छंति, दक्खे य वसहिपाले ठवंति, अनित्थीसु वा पुरिसेसु त्ति तरुणे वसहिपाले ठवेत्ति, अह इत्थीओ धेरे ठवेत्ति ॥

[भा. २०४३] देसम्म बायरा ते, सुत्तणिवातो उ निवतती एत्थं ।

सव्वम्मि य सुहुमाए, तं सेवंतम्मि आणादी ॥

चू- बादराए देसे सुहुमाए सव्वे एत्थ सुत्तनिवातो भवति आणातिया य दोसा, सेसं विकोवणट्ठा भणियं ॥

[भा.२०४४] असिवे ओमोयरिए, रायदुङ्गे भए व गेलण्णे ।

अद्धाण रोहए वा, जतणाए कप्पती वसितुं ॥

मू. (३७७) जे भिक्खू सपरिकम्मं सेज्जं अनुप्पविसइ, अनुप्पविसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- सह परिकम्भेण सपरिकम्भेण सपरिकम्भा, मूलगुणउत्तरपरिकर्म यस्यास्तीत्यर्थः तस्स मासलहुं आणाइया य दोसा ।

[भा.२०४५] सपरिकम्मा सेज्जा, मूलगुणे चेग उत्तरगुणे य ।

एक्केक्का वि य एत्तो, सत्तविहा होइ नायव्वा ॥

चू- सपरिकम्मा सेज्जा दुविहा । एक्केक्का पुण सत्तविहा ॥

इमे मूलगुणा सत्त-

[भा.२०४६] पट्टीवंसो दो धारणाओ चत्तारि मूलवेलीओ ।

मूलगुण-सपरिकम्मा, एसा सेज्जा उ नायव्वा ॥

चू- इमे उत्तरगुणेषु मूलगुणा सत्त-

[भा.२०४७] वंसग कडणोक्कंपण, छावण लेवण दुवारभूमी य ।

सप्परिकम्मा सेज्जा, एसा मूलुत्तरगुणेषु ॥

चू- वंस इति दंडगो, आकडणं कुडुकरणं, दंडगोवरि ओलवणं उक्कंपणं, दब्भातिणा छावणं, कुड्डाण लेवणं, बृहदल्पकरणं दुवारस्स, विसमाए समीकरणं भूकर्म, एसा सपरिकम्मा । उत्तरगुणेषु एते मूलगुणा इत्यर्थः ॥

इमे उत्तरोत्तरगुणा विसोहिकोडिड्डिया वसहीए उवघायकरा ।

[भा.२०४८] दूमिय धूमिय वासिय, उज्जोवित्त बलिकडा अवत्ता य ।

सित्ता सम्मद्धा वि य, विसोहिकोडी कया वसही ॥

चू- दूमियं उल्लोइयं, दुग्गंधाए धूवाइणा धूमियं, दुग्गंधाए चेव पडिवासिणा वासाणं, रयणप्पदीवादिणा उज्जोवित्तं, कूरातिणा बलिकरणं, छगणमट्टियाए पाणिणएण य अवत्ता, उदगेण केवलेण सित्ता, बहुकाराइणा सम्मद्धा प्रमार्जिता ॥

इमं पच्छित्तं-

[भा.२०४९] अफ्फासुएण देसे, सव्वे वा दूमितादि चउलहुआ ।

अफ्फासु धूमजोदी, देसे वि तहिं भवे लहुगा ॥

चू- दुमियाइ-सत्तसु पदेसु अफासुएण देसे सव्वे वा चउलहुअं, धूवजोती नियमादेव अफासुयं, एतेसु देसे वि चउलहुअं ॥

[भा.२०५०] सेसेसु फासुएणं, देसे लहु सव्वहिं भवे लहुगा ।

सम्मज्जण साह कुसादिछिन्नमेत्तं तु सच्चित्तं ॥

चू- सेसेसु पंचसु पएसु फासुएण देसे मासलहुं सव्वहिं चउलहुगा । सम्मज्जणं सचित्तेणं कंहं भवति ? भण्णति - सचित्तेण कुसादिणा छिण्णमेत्तेण संभवति ॥

वसधीए मूलुत्तरगुणसंभवे चउक्कभंगो भण्णति ।

[भा.२०५१] मूलुत्तरे चतुभंगो, पढमे बित्तिए य गुरुदुग-सव्विसेसा ।

ततियम्पि होति भयणा, अत्तड्कडे चरिमसुद्धो ॥

पढमो-मूलगुणेषु असुद्धो, उत्तरगुणेषु असुद्धो । वितितो-मूलगुणेषु असुद्धो, उत्तरगुणेषु सुद्धो । ततियो-उत्तरगुणेषु असुद्धो, मूलगुणेषु सुद्धो । चरिमो-दोसु वि सुद्धो ।

पढमभंगे चउगुरुं तवकालविसिद्धं । बिति ए तं चेव तवविसिद्धं । तइयभंगे भयणा - जति वंसकडणातियाते मूलगुणघातिं त्ति चउगुरुं कालगुरुं, (अ) धूविधा बितिया ते विसोहिकोडि त्ति काउं मासलहुं ।

एत्थ य सुत्ताणि वा । यस्मान्मूलगुणोत्तरगुणा आत्मार्थ कृता तस्माच्चरिमः शुद्धः । अथवा - दूमियाती अत्तड्किसुद्धा, चरिमभंगो विसुद्धो चेव ॥

न केवलं एते वसहीए उवघायकारणा । अन्ने य इमे-

[भा. २०५२] संठावण लिपणता, भूमी-कम्मे दुवार संथारे ।

थिग्गलकरणे पडिवुज्जणे य दग-निग्गमे चेव ॥

[भा. २०५३] संकम-करणे य तथा, दग-वात बिलाण होति पिहणे य ।

उच्छेव संधिकम्मे, उवघाय उवस्सेते ॥

चू- चत्तारि दारा एगगाहाए वक्खाणेति-

[भा. २०५४] सडितपडिताण करणं, संठावणा लिप भूमि-कुलियाणं ।

संकोयण वित्थरणं, पडुच्च कालं तु दारस्स ॥

चू- अवयवाण साडगो एगदेसखंडस्स पडणं एतेसिं संठावणा, लिपणं भूमि-कुलियाणं कुहुं, भूमीए विसमाए समीकरणं भूमि-परिकम्मं, सीतकालं पडुच्च वित्तिण्णदुवारा संकुडा कज्जति, निवायट्ठा गिम्हं पडुच्च संकुडदुवारा विसाला कज्जति पवायट्ठा ॥

[भा. २०५५] तज्जातमतज्जाता, संथारा थिग्गला तु वातट्ठा ।

- पडिवुज्जणा तु तेसिं, वासा सिसिरे निवायट्ठा ।

चू- संथारा तज्जाया उवट्ठाया करेति, अतज्जाया कंबिआया करेति । थिग्गल ति गिम्हे वातागमट्ठा गवक्खादि छिडे करेति वासासु वा सिसिरेसु वा निवातट्ठा तेसिं चेव पडिवुज्जणा ॥

[भा. २०५६] दग-निग्गमो पुव्वुत्तो, संकमो दगवातो सीभरो होति ।

तिण्हं परेण लहुगा, थिग्गल उच्छेय जति वारा ॥

चू- दग-निग्गमो दग-वीणिया, सा य बितिओदेसगे पुव्वुत्ता । संकमो पयमग्गो, सो वि तत्थेव पुव्वुत्तो । दगवातो सीतभरो, सा य उज्जखणी भण्णति । भूसगाती-कय-बिलाण पिहणं करेति । परिपेलव च्छातिते नेव्वे गलणं उच्छेवो । कडगस्स य संघी असंबुडा, तीए संबुडकरणं संधिकम्मं । एवं कुहुस्स वि ।

इमं पच्छित्तं-एक्कं थिग्गलं करेति मासलहुं । दोसु दो मासा । तिसु तिन्नि मासा । तिण्ह परेण छउलहुगा, पडिवुज्जणे वि एवं चेव । उच्छेवं जति वारा लिपति साहति भंडगं वा उट्ठेति तति चउलहुगा । अन्ने भणंति - मासलहुं ॥

[भा. २०५७] दगवाय संधिकम्मे, लहुग बिले होति गुरुग मूलं वा ।

अफ्फासु फासुकरणं, देसे सव्वे य सेसेसु ॥

चू- दगवाते संधिकम्मे य एतेसु चउलहुगा । एतेसु चेव फासुएण देसे मासलहुं; चउलहुगा । वसिमे बिले मूलं, अवसिमे चउगुरुं । 'सेसेसु' ति- सठवण-लिंपण-भूमिकम्मं य अफ्फासुएण देसे सव्वे वा चउलहुं सव्वे चउलहुं । संथारदुवारे चउलहुं, उदग-वाह-संकमेसु मासलहुं ॥

पच्छ एते मूलुत्तरदोसा केवतिकालं परिहरियव्वा ? उत्तरमाह-

[भा.२०५८] कामं उदुविवरीता, केइ पदा होंति आयरणजोग्गा ।

सव्वाणुवाइ केई, केइ तक्कालुवट्टाणा ॥

चू- काममवधृतार्थे द्रष्टव्यः । किमवधृतं ? यथा वक्ष्यति ।

“उडुविवरीय” ति पूर्वार्धस्य व्याख्या-

[भा.२०५९] हेमंतकडा गिम्हे, गिम्हकडा सिसिर-वासे कप्पंति ।

अत्तडित्त-परिभुत्ता, तद्विवसं केइ न तु केई ॥

चू- उत्तरगुणोवघाता हेमंतजोग्गा जे कया ते गिम्हे अजोग्ग ति काउं कप्पंति । गिम्हे जे कता पवातट्टा ते सिसिर-वासासु अजोग्ग ति काउं कप्पंति । केति दूमितादि गिहीहिं अत्तडित्ठिया परिभुत्ता तक्काले चेव कप्पंति । “सव्वाणुवाति केइ” ति-सव्वकालं अनुअत्तंति, तद्वेसभावेन न कदाचित् कल्पंति । ते च मूलगुणा इत्यर्थः । “केइ तक्कालुवट्टाण” ति अस्य व्याख्या- “अत्तडित्ठियपरिभुत्ता तद्विवसं” । केइ गिहीहिं अत्तडित्ठियपरिभुत्ता तद्विवसं चेव साधूणं कप्पंति । अहवा - तं कालं तं उडुं वज्जेउं अण्णकाले उवट्टायंति, न उ केति ति मूलगुणा । गतार्थम् ॥

[भा.२०६०] सुत्तनिवाओ एत्थं, विसोहिकोडी य निवयई नियमा ।

एए सामण्णयरं, पविसंताऽऽनाइणो दोसा ॥

चू- दुमितादिएसु सुत्तनिवातो ॥ भवे कारणं-

[भा.२०६१] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्टे भए व आगाढे ।

गेलण्ण उत्तमट्टे, चरित्तऽसज्जाइए असती ॥

चू- उत्तिमट्टपडिवण्णओ साहू अन्ना य वसही न लब्भति, जा य लब्भति सा उत्तिमट्टपडिवण्णाण पाग्गा न भवति, चरित्तदोसो वा अन्नासु वसहीसु, असति नाम नत्थि अन्ना वसहि, बाहि उ असिवाति, तेन न गच्छंति, अन्नं वा मासकम्पपाउग्गं खेतं नत्थि ॥

[भा.२०६२] आलंबणे विसुद्धे, सत्तदुगं परिहरिज्ज जतणाए ।

आसज्ज तु परिभोगं, जतणा पडिसेह संकमणं ॥

चू- आलंबणं कारणं, विसुद्धे स्पष्टे कारणेत्यर्थः । सत्तदुगं मूलगुणा पडिवंसादि सत्त, उत्तरगुणा वि वंसगादि सत्त, एते वे सत्तगा “परिहरे” नाम परिभुज्जे, जयणाए पनगपरिहाणीए जदा मासलहुगादि पत्तो । कारणं पुण आसज्ज पडिसेहिय वसहीसु परिभोगं काउकामो अप्पबहुयजयणाए पनगपरिहाणीए जाहे चउगुरुं पत्तो ताहे ॥ इमं अप्पबहुयं-

[भा.२०६३] एगा मूलगुणेहि, तु अविमुद्धा इत्थि-सारिया वितिया ।

तुल्लारोवणवसही, कारणे कहिं तत्थ वसितब्बं ॥

चू- एगा मूलगुणेहि असुद्धा, अवरा सुद्धा, नवरं-इत्थिपडिबद्धा । दोसु य चउगुरुं कहिं

ठाओ ॥ एत्थ भण्णति-

[भा. २०६४] कम्मपसंगऽनवत्था, अणुन्नादोसा य ते समतीता ।
सतिकरणभुत्तऽभुत्ते, संकातियरी यऽनेगविधा ॥

चू- आहाकम्मियसेज्जपरिभोगे आहाकम्मे पसंगो कतो भति-परिभुंजति त्ति पुणो पुणो करेति । एवं प्रसंगः । एगेण आयरिएण एगा आहाकम्मा सेज्जा परिभुत्ता, अन्ने वि परिभुंजति त्ति अणवत्था कता भवति । परिभुंजतेण य पाणिवहे अणुन्ना कया भवति । एते उक्ता दोषाः । एतेषां प्रति अतिक्रान्ता भवंति । इतरी नाम इत्थीपडिबद्धा । ताहे भुत्तभोगीण सतिकरणं अभुत्तभोगीण कोउअं, पडिगमणादी दोसा, गिहीण य संका । एते एतद्धिया नूनं पडिसेवंति । संकते ङ्गा । निस्संकिए मूलं । इत्थिसागारिए एवं अनेगे दोसा भवंति । तम्हा आहाकम्माए ठायंति ॥

[भा. २०६५] अधवा गुरुस्स दोसा, कम्मे तरी य होति सव्वेसिं ।
जइणो तवो वणवासे, वसंति लोए य परिवातो ॥

चू- आहाकम्मवसहीए गुरुस्स चेव पच्छित्तं, न सेसाणं । जतो भणितं “कस्सेयं पच्छित्तं ? गणिणो” । इतरीए इत्थिसागारियाए सव्वसाहूण सति करणादिया दोसा, लोगे य परिवातो “साहु तवोवणे वसंति” अतिशयवचन ॥

[भा. २०६६] अधवा परिसाइण्णा, नातायारे य भीयपरिसा य ।
वालासु य वुह्वासु य, नातीसु य वज्जइ कम्मं ॥

चू- जा इत्थिसागारिया सा पुरिसाइण्णा पुरिसबहुला इत्यर्थः । ते वि पुरिसा नाताचारा सीलवंता, इत्थियाओ वि सीलवंतीओ भीयपरिसा य ते पुरिसा । अहवा-ताओ इत्थियाओ बाला, अप्पत्त-जोव्वणा । अहवा-अतीववुह्वा । अहवा-तरुणीओ वि तेसिं साहूण नालबद्धा अगम्माओ, एरिसो आहाकम्मं वज्जिजति इत्थिसागारियं ॥

[भा. २०६७] तम्हा सव्वाणुन्ना, सव्वनिसेहो य नत्थि समयम्मि ।
आय-व्वयं तुलेज्जा, लाभाकंखि व्व वाणियओ ॥

चू- तस्मात् कारणादेकस्य वस्तुनः सर्वथा सर्वत्र सर्वकालमनुज्ञेति न भवति, नापि प्रति-षेधः । किं तु आय-व्वयं तुले यत्र बहुतरगुणप्राप्तिस्तद् भजंते वणिजवत् ॥

[भा. २०६८] दव्वपडिबद्ध एवं, जावंतियमाइगासु भइत्तव्वा ।
अप्पा व अप्पकालं, च ठाउकामा न दव्वम्मि ॥

चू- एवं दव्वपडिबद्धा सेज्जा जावंतियमातियासु सेज्जासु अप्पबहुत्तेण भइयव्वा । जत्थ अप्पतरा दोसा तत्थ ठायव्वं । अहवा-अप्पा ते साहू अप्पं च कालं अच्छिउकामा ताहे दव्वपडिबद्धाए ठायंति, न जावंतिय सु ॥

मू. (३७८) जे भिक्खू “नत्थि संभोगवत्तिया किरिय” त्ति वदति; वदंतं वा सातिज्जति ॥

चू- नास्तीत्ययं प्रतिषेधः, “सं” एगीभावे “भुज” पालनाभ्यवहारयोः, एकत्रभोजनं संभोगः । अहवा - सं भोगो संभोगो यथोक्तविधानेनेत्यर्थः । संभुंजते वा संभोगः, संभुज्जते वा, स्वस्य वा भोगः संभोगः । एवं उवस्सग्गवसा अत्थो वत्तव्वो । “वत्तिया” प्रत्यया क्रिया कर्म-

बन्धः । जो एवं वयति भाषते तस्स मासलहुं । एस सुत्तथ । इदानिं निज्जुत्ती-

[भा.२०६९] संभोगपरूवणता सिरिधर-सिवपाहुडे य संभुत्ते ।
दंसण नाण चरित्ते, तवहेउं उत्तरगुणेषु ॥

चू- “संभोगपरूवण” ति अस्य व्याख्या-

[भा.२०७०] ओह अभिग्गह दानं, गहने अनुपालना य उववातो ।
संवासम्मि य छट्ठो, संभोगविधी मुण्येयव्वो ॥

चू- ओहदारस्स इमे बारस पडिदारा-

[भा.२०७१] उवहि सुत्त भत्त पाने, अंजलीपग्गहेति य ।
दावणा य निक्राए य, अब्भुट्ठाणेति यावरे ॥

[भा.२०७२] कितिकम्मस्स य करणे, वेयावच्चे करणेति य ।
समोसरण सणिसेज्जा, कथाए य पबंघणे ॥

चू- उवहि ति दारस्स इमे छ पडिदारा-

[भा.२०७३] उग्गम उप्पादन एसणा य परिकम्मणा य परिहरणा ।
संजोय-विहि-विभत्ता, छट्ठाणा होति उवधिमि ॥

चू- तत्थ “उग्गम” ति दारं अस्य व्याख्या-

[भा.२०७४] समणुण्णेण मणुण्णो, सहितो सुद्धोवधिग्गहे सुद्धो ।
अह अविमुद्धं गेण्हति, जेनऽविमुद्धं तमावज्जे ॥

चू- संभोतितो संभोइएण सणं उवहिं सोलसेहिं आहाकम्मतिएहिं उग्गमदोसेहिं सुद्धं उप्पाएति तो सुद्धो । अह असुद्धं उप्पाएति जेन उग्गमदोसेण असुद्धं गेण्हति तत्थ जावतिओ कम्मबंधो जं च पायच्छित्तं तं आवज्जति ॥

[भा.२०७५] एगं व दो व तिन्नि व, आउट्टं तस्स होति पच्छित्तं ।
आउट्टंते वि ततो, परेण तिण्हं विसंभोगो ॥

चू- संभोइओ असुद्धं गेण्हंतो चोइओ भणाति - “संता पडिचोयणा, मिच्छामि दुक्कडं, न पुणो एवं करिस्सामो” एवं आउट्टे जमावण्णो तं पच्छित्तं दाउं संभोगो । एवं बितियवाराए वि, ततियवाराए वि । एवं ततियवाराओ परेणं चउत्थवाराए तमेव अतियारं सेविऊण आउट्टंतस्स वि विसंभोगो ॥

[भा.२०७६] निक्कारणे अनुण्णे, सुद्धासुद्धं च जो उ उग्गोवे ।
उवधि विसंभोगो खलु, सोधी वा कारणेसुद्धो ॥

चू- निक्कारणे अमणुन्नो अन्नसंभोतितो, तेन समानं सुद्धं असुद्धं जो उवहिं “उग्गोवेति” ति उप्पाएति सो जति चोइतो नाउट्टति तो पढमवाराए चेव विसंभोगो, खलु अवधारणे, अह आउट्टति ती सोही संभोगो य, एवं तिन्नि वारा परतो विसंभोगा कारणे अन्नसंभोतितेण समाणं उवहिं उप्पाएंतो सुद्धो ॥ एवं पासत्थाइएहिं गिहिहिं आहाचंदेहिं य समाणं उग्गतेण सुद्धं असुद्धं वा । उप्पाएंतस्स इमं पच्छित्तं-

[भा.२०७७] संविग्गमन्नसंभोगिएहि पासत्थमाइ य गिहीहिं ।

संघाडगमि मासो, गुरुग अहाळं जं च ऽण्णं ॥

चू-संविग्गेहिं अन्नसंभोति एहिं पासत्थातिसु गिहीसु य मासलहुं पच्छित्तं । अहाच्छंदे मासगुरुं, अन्ने भणंति - चउगुरुं । “जं च ऽण्णं” ति जं तेहिं समं असुद्धं गेण्हीहि ति जं च हेट्ठा भणियं - “पासत्थस्स संघाडगं देति” तं च आवज्जति । जं च अहाळंदो अहाच्छंदप्पण्णवणं पन्नवेज्जा, तं गेण्हेज्जा, अह तुण्हिक्को अच्छति तो अणमोयणा पडिघाए अधिकरणादि ॥

[भा. २०७८] संजतिवग्गे घेवं, समणुण्णिराण नवरि सव्वासिं ।

संविग्गासंविग्गाण, होंति निक्कारणे गुरुगा ॥

चू-जति संजतीहिं संविग्गाहिं असंविग्गाहिं वा संभोइयाहिं असंभोइयाहिं वा समाणं उग्गमेण सुद्धं असुद्धं वा उवधिं उप्पाएति तो चउगुरुं ॥

एवं ताव पुरिसाण गतं । इत्थीण भण्णति-

[भा. २०७९] एमेव संजतीण वि, संजतिवग्गे गिहत्थवग्गे य ।

साधम्मि एतरासु य, नवरं पुरिसेसु चउगुरुगा ॥

चू-संजतीण इत्थिवग्गे जहा साधूण पुरिसवग्गे तहा वत्तव्वं । जहा साधूण इत्थिवग्गे तहा तेसिं पुरिसवग्गे वत्तव्वं । साहम्मगहणातो साहू, इतरग्गहणातो गिहत्था, नवरं-पुरिसवग्गे तेसिं चउगुरुगादि ॥

[भा. २०८०] संघाडं दाऊणं, आउट्टंतस्स एकतो तिन्नि ।

न होति विसंभोगो, तेन परं नत्थि संभोगो ॥

चू- एवं असंभोतिततियाण संघाडं दाऊण पडिचोइओ आउट्टो मासलहुं संभोगो य । वितियवाराए वि चोतिओ आउट्टस्स मासलहुं संभोगो य । ततियवाराए वि चोतिओ आउट्टस्स मासलहुं संभोगो य । चउत्थवाराए जइ देति संघाडयं तो पच्छित्तवुट्ठी मासगुरुं विसंभोगो य ॥

सीसो पुच्छति - पच्छित्तवुट्ठी कतिप्पगारा ? आयरियाह-

[भा. २०८१] पच्छित्तस्स विवट्ठी, सरिसट्ठाणातो विसरिसे तमेव ।

तप्पमिती अविमुद्ध मादी संभुंजतो गुरुगा ॥

चू- पच्छित्तस्स वुट्ठी दुविधा - सट्ठाणवुट्ठी परट्ठाणवुट्ठी य । तत्थ सट्ठाणवुट्ठी तिन्नि वारा मासलहुं चउत्थवाराए तमेव मासगुरुं । एवं चउलहुओ चउगुरुं छल्लहुओ छग्गुरुं । एस सट्ठाणवुट्ठी । परट्ठाणवुट्ठी विसरिसं । जहा मासलहुयाओ दोमासियं, दुमासातो तेमासितं, एवं सव्वा विसरिसा परट्ठाणवुट्ठी । तओ वारा अमायी, ततो परतो नियमा मा अविमुद्धो य, सो विसंभोगी कज्जति । जो तं संभुंजति तस्स चउगुरुगा ॥

[भा. २०८२] एमेव सेसगाण वि, अवरारहपयाणि जाव तप्पमितिं ।

आउट्टिऊण पुणरवि, णिसेवमाणे विसंभोगो ॥

चू- अनिदिट्ठसरूवेसु सेसेसु अवरारहपदेसु सव्वेसु सट्ठाणपच्छित्तं, तिन्नि वारा आउट्टिऊणं पुनरवि चउत्थवाराए निसेविणो सट्ठाणवुट्ठी वा परट्ठाणवुट्ठी वा पच्छित्तस्स भवति विसंभोगो य ॥

[भा. २०८३] स किमवि कातूण ऽधा सुहुमं वा बादरं व अवरारहं ।

नाउट्ट विसंभोगो, असद्वहंते असंभोगो ॥

चू- अहवा-एकस्मिं सुहुमं बादरं वा अवराहपदं काऊण जो न आउट्टति सो वि विसंभोगी कज्जति, जो वा एयं उग्गमदारत्थं परुवियं नसद्वहति सो वि असंभोगी कज्जति ॥ उग्गमे ति दारं गतं । इदानिं “उप्पायण-एसण” ति दो दारा-

[भा.२०८४] उप्पायणेसणासु वि, एमेव चउक्कओ पडोयारो ।

पुरिसाण पुरिस-इत्थिसु, इत्थीणं इत्थिणं इत्थि-पुरिसेसु ॥

चू- चउक्कओ इमो पडोयारो- पुरिसा पुरिसेहिं संभोइया - अन्नसंभोतिएहि पासत्थाति । अहवा - गिहत्य अहाच्छेदेहिं समं एक्को पडोयारो । पुरिसा इत्थियाहिं संभोतिय - अन्नसंभोतिय - गिहतथीहिं समं बितितो गमो । इत्थिया इत्थियाहिं संभोतिय-अन्नसंभोतिय-गिहत्यीहिं समं तइओ पडोयारो । इत्थिया पुरिसेहिं संभोतिया - संभोतिएहिं सब्वेहिं समं चउत्थो पडोयारो । “उप्पायण-एसण” ति अभिलावो कायव्वो । शेषं पूर्ववत् ॥

इदानिं “परिकरणे” ति दारं । पडिकम्मणा नाम जं उवहिं प्पमाणप्पमाणेणं संजयपाउग्गं करेति । एत्थ चत्तारि भंगा-

[भा.२०८५] परिकम्मणे चउभंगो, कारणविधि बितिओ कारणाअविधी ।

निक्कारणम्मि य विधी, चउत्थो निक्कारणे अविधी ॥

चू- कारणे विधीए परिकम्भेति ॥ १ ॥ कारणे अविधीए अविधीए परिकम्भेति ॥ २ ॥ निक्कारण विधीए ॥ ३ ॥ निक्कारणे अविधीए ॥

[भा.२०८६] कारणमणुण्ण-विधाना, सुद्धो सेसेसु मासिया तिन्नि ।

तवकालेहि विसिद्धा, अंते गुरुगा य दोहिं वि ॥

चू- एत्थ पडमभंगो अणुन्नातो । तेन परिकम्मंतो सुद्धो । सेसेहिं तिहिं भंगेहिं मासलहुं तवकालविसिद्धा । अंतिमभंगे दोहिं वि गुरुं ॥

[भा.२०८७] कारणमकारणे वा, विहि अविहीए उ मासिया चउरो ।

संविग्गअन्नसंभोइएसु गिहिणं तु चउलहुगा ॥

चू- नाअपवादकारणमत्र गृहीतव्यम् । उवधेः प्रयोजनमत्र ग्राह्यम् । अतो भणति - संविग्गेहिं अन्नसंभोतिएहिं समं कारणे विधीए अविधीए वा, निक्कारणे विधिए अविधिए वा चउसु भंगेसु चउरो मासिया हवंति, गिहिपासत्थाइएहिं समं चउलहुगा चउरो, अहाच्छेदेहिं समं चउगुरुगा चउरो । सब्वे तवकालविसेसिता ॥

[भा.२०८८] समणुण्ण-संजतीणं, परिकम्भेऊण गणहरो देति ।

संजति-जोग्ग विधीए, अविधीए चउगुरु होति ॥

चू- संभोतियाणं संजतीणं उवधिं विहिणा संजतिपाउग्गं गणहरो परिकम्भेत्ता देतो य सुद्धो । अह अविधीए परिकम्भेत्ता देति तो चउगुरु ॥

[भा.२०८९] पासत्थि अन्नसंभोइणीण विहिणा उ अविहिणा गुरुगा ।

एमेव संजतीण वि, नवरि मणुण्णेसु वी गुरुगा ॥

चू- पासत्थादीहिं असंभोतितहिं संजतीहिं संभोइयाहिं वा गिहत्यीहिं वा कारणे विधीए

अविधीए वा, निष्कारणे विधीए अविधीए वा उवधिं परिकम्मेति चउगुरुं तवकालविसिद्धं । एवं संजतीणवि संजतीहिं समाणं परिकम्पणं करेतीणं । संजतीओ पुरिसाण परिकम्मेउ न देति, न वा तेहिं समाणं परिकम्मेउं देति । अध परिकम्मेउं देति, तेहिं वा समाणं परिकम्मेति तो समणुण्णेषु वि चउगुरुगा तवकालविसिद्धा ॥

“परिकम्पणे” ति मतं । इदानिं “परिहरणे” ति दारं । परिहरणा नाम परिभोगो । कारणे विधीए परिभुंजात ॥ १ ॥ कारणे अविधीए ॥ २ ॥ निष्कारणे विधीए ॥ ३ ॥ निष्कारणे अविधीए ॥ ४ ॥

[भा. २०९०] विधिपरिहरणे सुद्धो, अविहीए मासियं मणुण्णेषुं ।

विधि अविधि अन्नमासो लहुगा पुण होंति इतरेसुं ॥

चू- “मणुन्नेसु” ति संभोतितिसु समाणं पढमे भंगे उवकरणं परिभुंजतो सुद्धो, सेसेसु तिसु भंगेसु मासलहुं तवकालविसिद्धिं । अन्नसंभोइएसु समाणं उवकरणं परिभुंजति । चउसु वि मासलहुं तवकालविसेसियं । “इयरेसु” ति पासत्याइसु गिहीसु य समं उवकरणपरिभोगे चउसु वि चउलहुगा तवकालविसेसिया । अहाच्छंदेसु चउगुरुं तवकालविसिद्धियं ॥

[भा. २०९१] संजतिवग्ग गुरुगा, एमेव य संजतीण जतिवग्गे ।

नवरं संजतिवग्गे, जह जतिणं साहुवग्गम्मि ॥

चू- संजति-गिहत्थीहिं समाणं चउसु वि भंगेसु चउगुरुगा तवकालविसिद्धा । जहा संजयाण संजतीवग्गे भणियं एवं संजतीणं संजयवग्गे वत्तव्वं, नवरं-संजतीणं गिहत्थीहिं पासत्थीहिं संजतीहिं समाणं परिभोगविधी भणियव्वो, जहा संजयाण साधुवग्गे भणितं तहा भणियव्वं ॥

“परिहरण” ति दारं मतं । इदानिं “संजोयण” ति दारं-

[भा. २०९२] दस दुयए संजोगा, दस तियए चउक्कए उ पंचगमा ।

एक्को य पंचगमी, नवरं पच्छित्त-संजोगा ॥

चू- दस दुयसंजोया, दस तियसंजोया, पंच चउक्कसंजोया, एक्को पंचग-संजोगो । तत्थ दस दुअ संजोआ संभोतितो संभोतिएण समं उग्गमेण उप्पादणाए य सुद्धं उवहिं उप्पादेति । संभोतितो संभोइएण समं उग्गमेण एसणाए य सुद्धं उवधिं उप्पाएति ॥ २ ॥ एवं परिकम्पणा ॥ ३ ॥ परिहरणा ॥ ४ ॥ एते उग्गमं अमुयंतेण लद्धा । एवं उप्पायणं अमुयंतेहिं तिन्नि लब्भंति । एसणं अमुयंतेहिं दो लब्भंति । परिकम्पणपरिभोगे एक्को । एते सब्बे दसदुगसंजोआ ।

इदानिं तिय-संजोया भण्णंति-संभोतिओ संभोतिएण सह उग्गमउप्पादणेसणा सुद्धं उवहिं उप्पाएत्ति, एवं उग्गमउप्पायणपरिकम्पणाए वि ॥ २ ॥, उग्गमउप्पायण परिहरणाए वि ॥ ३ ॥ एवं उवज्जिऊण दस तिगसंजोगा भाणियव्वा । तहा पंच चउक्कसंजोगा भाणियव्वा । एगो य पंचगसंजोगो भाणियव्वो । एवं एते छव्वीसं भंगा ॥

एत्थ संभोइए समाणं सब्बत्थ सुद्धो । इदानिं अन्नसंभोतियातीहिं भाणियव्वं :-

[भा. २०९३] संजोय-विधि-विभागे, चउपडोयारो तहेव गमओ उ ।

समणुण्णाऽसमणुण्णा, इतरे एमेव इत्थी वि ॥

चू- संजोग एव विधि, उग्गमादिभेदमपेक्ष्य सविधिर्विकल्पो भवति । तस्य विभागे क्रियमाणे

छवीसं भंगा भवन्ति । एतेसु एक्के भंगे चउप्पडोयारो गमओ, जहा उग्गमदारे तहा विस्तरेणा-
त्रापि । संखेवेण- इदम आह -

“समण” ति । साधू, ते समणुण्णा अमणुण्णा, ‘इतरे’ गिहिपासत्यादि अहाच्छंदो य, एस
एक्को पडोयारो । पुरिसाणं इत्थीहिं बितिओ । एमेव इत्थीहिं वि दो गमा - इत्थीणं इत्थीहिं, इत्थीणं
पुरिसेहिं । एत्थ संजोगपच्छित्तं, जहा दुगसंजोगे जं उग्गमदोसे उप्पायणादोसे य एते दोवि दायव्वा,
एवं सेसभंगेसु वि संजोगपच्छित्तं ॥

“उवहि” ति दारं गयं । इदानि “सुत्ते” ति दारं गयं । इदानि “सुत्ते” ति दारं-

[भा.२०९४] वायण पडिपुच्छण, पुच्छणा य परियट्टणा य कधणा य ।

संजोग-विधि-विभत्ता, छट्ठाणा होति उ सुतम्मि ॥

चू- संभोतितो संभोइयं विधिणा वाएति सुद्धो । अविधीए अनिसिज्जं अपात्रं पात्रं वा न
वाएति, एवं अविधीए वायंतस्स पच्छित्तं ॥ असंभोतिगो वा-

[भा.२०९५] अन्ने वायण लहुगो, पासत्यादीसु लहुग गुरुगा य ।

सट्ठाणे इत्थीसु वि, एमेव-विवज्जए गुरुगा ॥

चू- अन्नं संभोइयं अविधिमागयं अनुवसंपण्णं वा वाएति मासलहुं, पासत्यादी गिही वा
वाएति चउलहुं, अहाच्छंदं वाएंत्स चउगुरुगा - एस एक्को पडोयारो - बितिओ इत्थीणं इत्थीवगे
एयं चेव पच्छित्तं जं पुरिसाणं सट्ठाणे । विवज्जते गुरुगा । पुरिसाणं इत्थीवायणाए चउगुरुगा
ततिओ गमो । इत्थीणं पुरिसवायणाए चउगुरुगा चेव, चउत्थो गमो । वायणा गता । इदानि
“पडिपुच्छणे” ति एत्थ वि चत्तारि - पडोयारा पायच्छित्ता भाणियव्वा । एवं “पुच्छणाए” वि
चत्तारि पडोयारा । “परियट्टणाए” वि चत्तारि पडोयारा । “अनुओगकहणाए” वि चत्तारि
पडोयारा । संजोग एव धि, सो छवीसतिभंगविभागेण विभत्तो, एत्थ वि चत्तारि पडोयारा ॥

इदानि एतेसु वायणादिसु साववातं विशेषमाह-

[भा.२०९६] पडिपुच्छं, अमणुण्णे, वि देति ते वि यतओ पडिच्छंति ।

अन्नासती अमणुण्णीण देति सव्वाणि वि पदाणि ॥

चू- अमणुणे पडिपुच्छं देति, ते वि अमणुण्णा ततो पडिपुच्छं दिज्जंतं पडिच्छंति न दोषः ।
संजतीण जइ आयरियं मोत्तुं अन्ना पवत्तिनीमाती वायंतं नत्थि, आयरिओ वायणातीणि सव्वाणि
एताणि देति न दोषः ॥

“सुत्ते” ति दारं गतं । इदानि “भत्त-पाने” ति दारं-

[भा.२०९७] उग्गम उप्पायण एसणा य संभुंजणा निसिरणा य ।

संजोग-विधि-विभत्ता, भत्ते पाणे वि छट्ठाणा ॥

[भा.२०९८] जो चेव य उवधिम्मि, गमो तु सो चेव भत्त-पाणम्मि ।

भुंजणवज्ज मणुण्णे, तिन्नि दिणे कुणति पाहुण्मं ॥

चू- जहा उवहिम्मि उग्गम-उप्पायण-एसणासु भणियं चउपडोयारं तहा इहापि भाणियवं
भुंजणमेगं दारं वज्जेउं । नवरं-आहारे पि अभिलावविसेसो । इदामि “भुंजणे” ति दारं - समणुण्णो
समणुण्णेन समं भुंजंतो सुद्धो, समणुण्णे य तिन्नि दिने पाहुण्णं करेति, अह न करेति अविधीए

भुंजति अपरिहेण वा कृद्-क्खयाति-सहिएण समं भुंजति तो चउलहुं विसंभोगो य । अन्नसंभोइएण समं भुंजति मासलहुं, तस्स वि तिन्नि दिने पाहुणं करेति ॥ इमेण विधिणा-

[भा. २०९९] ठवणाकुले व मुंचति, पुव्वगतो वा वि अहव संघाडं ।

अविसुद्धं भुंजगुरुगा, अविगडितेणं च अन्नेणं ॥

चू- ठवणकुले वा मुंचति, सद्दइ ठवणकुलेसु वा पुव्वगतो दव्वावेति, अहवा - संघाडयं देति । “अविगडियेणं च अन्नेणं” ति अह अन्नसंभोतिएण समं अनाभोतिए एगमंडलीए भुंजति तो मासलहुं तिन्नि वारा, परतो मासगुरुं विसंभोगे य । जो तं अविसुद्धं भुंजति तस्स चउगुरुगा । एवं जत्थ चउलहुगा तस्स तिन्नि वारा आउड्ढंतस्स चउलहुं चेव, चउत्थवाराए चउलहुगा विसंभोगो य । जो त अविसुद्धं भुंजति तस्स चउलहुगा । एवं जत्थ चउगुरुं तत्थ आउड्ढंतस्स तिन्नि वारा चउगुरुं चेव, चउत्थवाराए छल्लहुं । जो तं सुंभुंजति तस्स चउगुरुं । एवं सव्वतवारिहेसु वत्तव्वं ॥

[भा. २१००] समणि मणुण्णी छेदो, अमणुण्णी भुंजणे भवे मूलं ।

पासत्थे केयि छल्लहु, सच्छदेणं तु छागुरुगा ।

चू- समणीए मणुण्णाए समं एगमंडलीए भुंजति छेदो, अन्नसंभोतिणीए मूलं, पासत्थादि-गिहत्थेसु चउलहुयं, अहच्छंदे चउगुरुयं । केइ आयरिया भणंति-पसत्थाइगिहत्थेसु छल्लहुं, अहच्छंदे छागुरुं । जहा साधूण सपपक्ख-परपक्खेसु भणियं, एवं संजतीण वि सपक्ख-परपक्खेसु वत्तव्वं ॥

“भुंजणे” ति गतं । इदानि “निसिरणे” ति दारं-

[भा. २१०१] समणुण्णस्स विधीए, सुद्धो निसिरंतो भत्त-पानं तु ।

अमणुण्णेत रसंजति, लहुओ लहुगा य गुरुगा य ॥

चू- समणुण्णो संभोतितो, तस्स आसन्ना बलियविधीए निसिरंतो सुद्धो । “अमणुण्णेर” ति पासत्थाती गिहत्था य, अहाछंदा संजतीओ य । जहा संखं पच्छित्तं-लहुओ लहुआए अधाच्छंदसंजतीसु गुरुगा । एवं संजतीण वि सपक्ख-परपक्खेसु निसिरणं पच्छित्तं च वत्तव्वं ॥

[भा. २१०२] भुंजण-वज्ज-पदाणं, कज्जे अणुण्णातु अधव थी-वज्जा ।

अन्ने भायण असती, इतरे व सति सढे वा वि ॥

चू- अन्नसंभोइयाईणं भुंजणपदं वज्जेऊणं अन्नेसु सव्वपदेसु असिवादी-कज्जेसु अणुण्णा, भोयणे वि अणुण्णा, कारणे इत्थीओ भोत्तूण । “अन्ने” ति अन्नसंभोतिया, तेसिं भायणस्स असतीए । कहं पुण भायणस्स असती होज्जा ? तेसु सिया अन्नसंभोतियाण साहूण सगासमागता तेसिं च भायणाणि भरियाणि ताहे ओहेणालोएत्ता एगड्ढं भुंजति । “इतरे” नाम पासत्थातीहि तेहिं समं एरिसा चेव भायणाण असती होज्जा ते वा साधूहिं समं भुंजेज्ज ।

अहवा - एरिसा चेव भायणा असतीए अन्नसंभोइयाहिं सणं संखडीए उवड्डिया तत्थ तेन संखडित्तेण भोयणं सव्वेसिं निसड्ढं, अन्नसंभोतियाति-भायणेसु गहियं “सढे वा वि” ति-सढा भणेज्ज - “उड्डेह भायणाणि” जाहे भागो दिज्जति । अहवा - अन्हेहिं समं भुंजह ते जाणंति न एते अन्हेहिं समं भुंजिहेति, एयं भत्तपानं सव्वं अन्हं चेव होति, एते सढा नाऊणं भायणेसु वा गेण्हे एगड्ढं वा भुंजे ॥

“भक्तपाने” ति गयं । इदानीं “अंजलिपग्गहे” ति दारं-

[भा. २१०३] वंदिय पणमिय अंजलि, गुरुगालावे अभिग्गह निसिञ्जा ।

संजोग-विधि-विभत्ता, अंजलि पग्गहे वि छट्ठाणा ॥

[भा. २१०४] पणवीसजुत्तं पुण, होइ वंदणं पणमित्तं तु मुद्धेणं ।

हत्थुस्सेह नमो त्ति य, निसज्ज करणं च तिण्हट्ठा ॥

चू- पणवीसावसयजुत्तं वंदनं -

चउसिरं बारसावत्तं, दुपवेसं दुओणयं तिगुत्तं च ।

अहाजायं निक्खमेगं, वंदणयं पणवीसजुयं ।

मुद्धाणं सिरं ते पमाणकरणं भण्णति, एणेण वा दोहिं वा मउलिएहिं हत्थेहिं निडालसंढित्तेहिं अंजली भण्णति । भत्ति-बहुमाण-नेह भरितो सरभसं “नमो क्खमासमणाणं ति” तो गुरुआलावो भण्णति । निसज्जकरणं तिण्हट्ठा सुत्तपोरिसीए अत्थपोरिसीए ततिया आलोचण निमित्तं अवराहालोचणा पक्खियाइसु वा एसा आभिग्गह-निसेञ्जा भण्णति । एयाणि सव्वाणि संभोइयाणं अन्नसंभोइयाणं य संविग्गाणं करंतो सुद्धो ॥

पासत्थथाइयाणं करेति, संविग्गाणं न करेति तो इमं पक्खत्तं-

[भा. २१०५] इतरेसु होति लहुगा, संजति गुरुगा य जं च आसंका ।

सेसाऽकरणे लहुओ, लहुगा वत्थुं वा आसज्ज ॥

चू- इतरा पासत्थाइया गिहत्था य, तेसु वंदनं करंतस्स चउलहुं, जति संजतीणं वंदणं करेति तो चउगुरुगं, “जं च” ति अन्यच्च आसंका भवति किं मेहुणत्थी, अह कुवियं पसादेति । अहवा - जं च आसंकिते पच्छित्तं च पावति, संकिते इ, निस्संकिते मूलं । सेसाणं-संभोति-याअसंभोतिताणं संविग्गाणं वंदणस्स अकरणे मासलहुं, आयरियाति-वत्थुं वा आसज्ज चउव्विहं भवति-आयरियस्स वंदनं न करेति चउलहुं, उवज्जायस्स न करेति मासगुरुं, भिक्खुस्स मासलहुं, खुड्डुस्स भिन्न-मासो ॥

[भा. २१०६] अविरुद्धा सव्वपदा, उवस्सए होति संजतीणं तु ।

अतिगरपत्तगुरुम्मि य, बहिया गुरुगा य आणादी ॥

चू- साधु-उवस्सए पक्खियातिसु आगताणं संजतीणं वंदणातिया पदा सव्वे अविरुद्धा भवंति । अह बाहिं भिक्खादिगताओ वंदनादि करंतो तो चउगुरुगा आणादिया य दोसा संकातिया य । किं न पमाणेण विण्णवितो होज्ज ? सपक्खे पुण बहिनिग्गता वंदणाति-करंतो जह साहू साहूणं । संजोगे छव्वीसं भंगा ॥

“अभिग्गह-निसज्ज” ति गतं । इदानीं “दावणं” ति दारं-

[भा. २१०७] सेज्जोवहि आहारे, सीसगणाणुप्पदाणं सज्झाए ।

संजोग-विहि-विभत्ता, दवावणाए वि छट्ठाणा ॥

चू- सेज्जोवहि आहारो एते तिन्नि जहा णिसिरणद्वारे, सज्झाओ जहा सुत्तद्वारे ॥

सीसगणाणुप्पताणे ति अस्य व्याख्या-

[भा. २१०८] सीसगणम्मि विसेसो, अन्नेसु वि कारणे हरा लहुओ ।

इयरेसि देति गुरुगा, संजतिवग्गे य जो देति ॥

चू- सीसगणाणुप्पयाणं एक्के विसेसो, सेसा दो पूर्ववत् । “अन्ने”त्ति अन्नसंभोतिया, तेसु सुअ-वत्थाइयेहिं संगहं कातुं असत्तेसु एएण कारणेण देतो सुद्धो, इहर त्ति निक्कारणा सीसगणं देति तो मासलहुं, पासत्थादीण देति चतुगुरुगा, जति संजतिवग्गे संजतिं देति तस्स वि चतु-गुरुगं ॥

[भा. २१०९] समणी उ देति उभयं, जतीण जतो वि सिस्सिणी तीए ।

छंदनिकाय निमंतण, एगद्धा तत्थ वि तहेव ॥

चू- समणी संभोइयाण उभयं पि देति सुद्धा । उभयं पि नाम सीसं सीसिणिं । “जतो” त्ति-साधू, सो वि संभोतियाए संजतीए सिस्सिणिं देतो सुद्धो । “दावणं” ति गयं ।

इयाणिं “निकायणं” त्ति दारं- “छंदणं ति वा “णिकायणं” त्ति वा “निमंतणं” त्ति वा एगद्धं ॥

[भा. २११०] सेज्जोवहि आहारे, सीसगणाणुप्पाण सज्जाए ।

संजोग-विधि-विभत्ता, निकायणाए वि छट्ठाणा ॥

चू- जहेव दावणा-दारं, तहेव निकायणा-दारं पि अविसेसं भाणियच्चं ॥

निकायण त्ति गयं । इयाणिं “अब्भुद्धाणे” त्ति दारं । तस्सिमाणि छट्ठाराणि-

[भा. २१११] अब्भुद्धाणे आसण, किंकर अब्भासकरणं अविभत्ती ।

संजोग-विधि-विभत्ता, अब्भुद्धाणे वि छट्ठाणा ॥

[भा. २११२] जह चेव य कित्तिकम्मे, तह चेव य होति किंकरो जाव ।

सव्वेसिं पि भुताणं, धम्मे अब्भासकरणं तु ॥

चू- अब्भुद्धाणादिया - जाव - किंकरो एते तिन्नि दार जहा कित्तिकम्मं तहा वत्तच्चं । एत्थ पुण कित्तिकम्मं-वंदणं, तं च पज्जायवयणेण अंजलिपग्गहो भणिओ, आधरियस्स छंदं अणुवत्तत्ति - किं करेमि त्ति किंकरः, गिलाणस्स पाहुणयस्स य आगयस्स भणाति-संदिसह विस्सामणादि किं करेमि त्ति । अब्भासकरण त्ति दारं - अभ्यासे वर्तयति अभ्यासवर्ती, अभ्यासं करोतीत्यर्थः । सव्वेसिं पि चउव्विह-समण-संघातो जो सामत्ये करंतो सुद्धो अकरंतस्स पच्छित्तं विसंभोगो य ।

इदानिं “अविभत्ती दारस्स” इमं वक्खमाणं-

[भा. २११३] भुंजण-वज्जा अन्ने, अविभत्ती इतर लहुग गुरुगा य ।

संजति थेर-विभत्ती, माता इतरीसु गुरुगा उ ॥

चू- एगद्धभोयणं मोत्तूण अन्नसंभोतितान वि अविभत्तिं करंतो सुद्धो, पासत्थाइगिहत्थेसु जइ अविभत्तिं करेति तो चउलहुगा, अहच्छंदे चउगुरुगा, संजतीण जा थेरी संविग्गा तीसे इमेरिसी अविभत्ती कायव्वा-तुमं मम माया वा भगिनी वा जारिसी, नाहं तुज्झ अप्पणो मायाए भइणीए वा विसेसं मण्णाभि । “इयरीसु” त्ति पासत्थाइयासु गिहत्थीसु अविभत्तिं करेति चउगुरुगा, संविग्गासु तरुणिसजतीसु जइ अविभत्तिं करेति असुद्धभावितो चउगुरुगा, अह च सुद्धभावो करेति तो सुद्धो ॥ “अब्भुद्धाणे” त्ति गयं । इयाणिं “कित्तिकम्मस य करणं” त्ति दारं ।

तस्स इमाणि छट्ठाराणि-

[भा. २११४] सुत्तायामसिरोणत, मुद्धाणं सुत्तवज्जियं चेव ।

संजोग-विधि-विभक्ता, छद्वाणा होंति कितिकम्मे ॥

[भा.२११५] सुत्तं कद्धति वेड्डो, उट्ट-निवेसादि न तरती काउं ।
आयामे पुण वेड्डो, करोति बितिओ ससुत्तपरो ॥

चू- जो साहू वाएण गहितो उट्टेऊण निवेसिउं वा न सक्केति, हत्यावि से वातेण गहिता चालेऊण तरति, ताहे सो आवत्ते दाउं असत्तो णिविड्डो चेव वंदणगसुत्तं अक्खलियादि प्रतिपदं कद्धति । सुत्ते त्ति गत । इदानिं “आयाम” त्ति अस्य व्याख्या- आयामे पच्छद्धं । उट्टेउं निवेसिउं वा असतो उवविड्डो चेव आवत्ते समुत्ते करेउं तरति । अहवा - पूर्वात् (अ) क्लिष्टतरो यस्मात् सं सूत्रानावर्तान् करो ॥

आयामेत्ति गतं । इदानिं “सिरोनय” ति दारं, अस्य व्याख्या-

[भा.२११६] रातिनिय-सारिअतरणं, सिरप्पनामं करोति ततिओ उ ।
महुरोगी आयामे, मुद्ध समत्ते ऽधव गिलाणो ॥

चू- कम्मि य गच्छे कस्स ति साहुस्स ओमरातिणिओ आयरिओ होज्ज, तेणं आयरिएणं मज्झिमए वंदणए रातिनियस्स वंदणं दायव्वं, तेन य रातिनिएणं सो आयरिओ वुत्तओ होज्ज - मा तुमं मम वंदणयं देज्जह, मा सेहा परिभविस्संति त्ति काउं, ताहे सो सिरेणं पमाणं करोति, सुत्तं उच्चारेउं, सागारिए वा सुत्तं अनुच्चारेऊणं सिरप्पनामं करोति । “अतरणे” त्ति-गिलाणो, सो वि एवं चेव । “सिरोणयं” ति गयं । इदानिं “मुद्धाणं” - समत्ते वंदणे जं आयरिओ पमाणं करोति एयं मुद्धाणं अह व असत्तो गिलाणो मुद्धमेव केवलं पनामेति, मुद्धाणं आवत्तं सूत्रादिवर्जिता मूर्ध्न एव केवला क्रिया इत्यर्थः ॥ “मुद्धाणं” ति गयं ।

इयाणिं “सुत्तवज्जिउं” ति अस्य व्याख्या- “महुरोगी आयामे” एस सब्वं उट्टनिवेसावत्ताति करोति, महुरोगे सुत्तं उच्चारेउं न सक्केति, मणसा पुण कद्धति । छट्ठे वि “संजोगदारे” संजोगा भाणियव्वा ।

[भा.२११७] जह चेव ऽब्भुड्डाणे, चउक्कभयमा तहेव कितिकम्मे ।

संजति संजयकरणे, न मुद्ध केई तु रयहरणं ॥

चू- जहा अब्भुड्डाणदारे वुत्तं तहेव इहं पि । चउक्कभयणा नाम - संजता संजताणं । संजया संजईण । संजतीओ संजयाण । संजतीओ संजतीण । सपायच्छित्तं जहा कितिकम्मे वि तथा कायव्वमित्यर्थः । जत्थ संजतीओ संजयाण कितिकम्मं करेति तत्थ सब्वं उद्धट्ठिता सुत्तावत्ताइ करेति, न मुद्धाणं ठिए रयहरणे पाडेति । इह केयी आयरिया भणंति- उद्धट्ठिता चेव रयोहरणे सिरे पनामेति, तं चेव तेसिं मुद्धाणं ॥

कितिकम्मकरणे त्ति गतं । इयाणिं “वेयावच्चकरणे” त्ति दारं-

[भा.२११८] आहार उवहि विभक्ता, अधिकरण-विओसणा य सुसहाए ।

संजोग-विहि-विभक्ता, वेयावच्चे वि छद्वाणा ॥

चू- अधिकरणं कलहो, तस्स विविधं ओसवणं विओसवणं ॥

[भा.२११९] ओसवणं अधिकरणे, सव्वेसु वि सेस जह उ आहारे ।

असहायस्स सहायं, कुसहाए वा जहा सीसे ॥

चू- तं अधिकरणं उष्णं सख्वेहिं उवसमियव्वं मोत्तुं गिहत्यो । सेसा आहार उवहि मत्तओ यजहा आहारे तहा वत्तव्वं, नवरं-तिन्नि मत्तया-उच्चारे पासवणे खेलमत्तओ य । “सुसहाय” ति अस्य व्याख्या-असहायस्स सहायं देति, कुसहायस्स वा सुसहायं देति । एवं जह सीसगणप्पदाणे तहा इमं पि दट्ठव्वं, नवरं-अज्जाणं सहायो वि दिज्जति पंथाइसु, जति न देति तो चउलहुं ॥ वेयावच्चे त्ति गतं । इदानिं “समोसरणे” ति दारं-

[भा.२१२०] वास उडु अहालंदे, साहारोग्गह पुहत्त इत्तरिए ।

बुद्धा वास समोसरणे, छट्ठाणा होंति पाविभत्ता ॥

चू- एत्थ नत्थि संजोगो, पूरेंति चेव छप्पया-वासा, उडु, अहालंदे त्ति, इत्तरीए, बुद्धवासे, समोसरणे । एते संजोगवज्जिया छप्पया । अहवा - आएसंतरेण इमे छप्पया ।

अहव - आएसंतरेण इमे छप्पया ।

[भा.२१२१] वास उडु अहालंदे, एते छिय होंति छप्पया गुणिता ।

साधारणोग्गहेणं, पत्तेगेणं तुभयकाले ॥

चू- वासोग्गहो, उडुबद्धोग्गहो, अहालंदोग्गहो, एते तिन्नि वि उडुबद्ध-वासाकाले साधारण-पत्तेगण य दोहिं गुणिया छप्पया भवंति । इत्तरिओ बुद्धवासो समोसरणोग्गहो य एते उडुबद्धवासोग्गहेसु पड्डा । अहवा - इत्तरिओ समोसरणोग्गहो य अहालंदे पड्डा । बुद्ध वासो उडुबद्धवासोग्गहेसु पड्डो । वासोग्गहो दुविधो - साधारणोग्गहो पत्तेगो य । एवं उडुबद्धोग्गहो वि, एवं अहालंदोग्गहो वि ॥

[भा.२१२२] पडिबद्धलंदि उग्गह, जं निस्साए तु तस्स तो होति ।

रुक्खादी पुव्वठिते, इत्तरि बुद्धे स ण्हाणादी ॥

चू- जे अहालंदिया गच्छपडिबद्धा तेसिं जो उग्गहो सो जं निस्साए आयरियं विहरति तस्स सो “उग्गहो” भवति । रुक्खाति-हेड्डिताण वीसमण्डा इत्तरिओ उग्गहो भवति । तत्थ जो पुव्वं अणुन्नावेउंठितो तस्स सो उग्गहो । अध समगं अणुन्निविउं ताहे साधारणो भवति । बुद्धावासोग्गहो जंघाबलपरिखीणस्स भवति । सो वि साधारण पत्तेगो भवति । समोसरणं ण्हाणं अनुयाणं पडिमात्ति-महि एतेसु साहू मिलंति तं समोसरणं । एत्थ पत्तेयो न भवति ॥

[भा.२१२३] साधारण-पत्तेगो, चरिमं उज्जित उग्गहो होति ।

गेण्हमदेताऽऽरुवणा, सच्चित्ताचित्तनिष्फण्णा ॥

चू- आइल्ला पंच दुविधा - साधारणा होज्ज, पत्तेगा वा । चरिमो नाम समोसरणं, तत्थ उग्गहो नत्थि, तत्थ वसहीए उग्गहमग्गणा, वसही साधारणा पत्तेया वा, एतेसु उग्गहेसु आउट्टियाए अनाभव्वं गेण्हंताणं अनाभोगेण वा पुव्वोग्गहियं अदेताणं “आरुवण” ति-पच्छितं भवति । तं सचित्ताचित्तनिष्फण्णं, अचित्ते उवहि-निष्फण्णं, सचित्ते चउगुरुं, आएसेण अणवट्ठो ॥

[भा.२१२४] समणुण्णमणुण्णे वा, अदितऽनाभव्वगेण्हमाणे वा ।

संभोग वीसु करणं, इतरे य अलंभे य पेळ्ळति ॥

चू- संभोतितो जो अणाभव्वं गेण्हति गहियं वा न देति सो संभोगातो वीसुं पृथक् क्रियते । असंभोइओ वि अनाहव्वं गेण्हति, गहियं वा न देति, जेसिं सो संभोइओ ते तं विसंभोगं करेति ।

“इयरे” ति-पासत्याती, तेसिं नत्थि उग्गहो, अनुग्गहे वि पासत्याइयाण जति खुड्ढुं खेत्तं अन्नओ य संविग्गा संथरंता पेळ्ळंति तत्थ सचित्ताचित्तिनिप्फण्णं । अह पासत्यादियाण बित्थिण्णं खेत्तं, ते य न देंति, अन्नतो य असंथरता, ताहे संविग्गा पेळ्ळं ति, सचित्ताइयं च गेण्हंता सुद्धा ॥

समोसरणे ति दारं गतं । इदानिं सण्णिसेज्जत्तिदारं-

[भा.२१२५] परियट्ठणानुओगो, वारण पडिच्छणा य आलोए ।

संजोग-विधि-विभत्ता, सण्णिसेज्जे वि छट्ठाणा ॥

[भा.२१२६] सणिसेज्जे व गतो पुण, तग्गतेण परियट्ठणे हवति सुद्धो ।

अन्नेन होति लहुओ, इतरे लहुगा य गुरुगा य ॥

चू- दोन्नि आयरिया संभोतिया सघाडएण परियट्ठंति, पत्तेयं निसेज्जगता सुद्धा, तग्गएण निसिज्जागतेणेत्यर्थः । अह अन्नसंभोतिएण तो मासलहुं भवति । “इतरेहिं” ति पासत्याइएहिं गिहत्थेहिं य समं तो घउलहुं । अहाच्छंदहत्थीहिं संजतीहिं च समं निक्कारणे परियट्ठंति चउगुं । संजतीण वि इत्थीपुरिसेसु एयं चेव भाणियव्वं ॥

“परियट्ठणे” ति गतं । इदानिं “अनुओगे” ति दारं-

[भा.२१२७] अनिसेज्जा अनुओग, सुणेंति लहुगा उ होंति देंते य ।

वागरण निसेज्जगतो, इतरेसु वि देंतं सुद्धो तु ॥

चू- अक्ख-निसेज्जाए विणा अनुओगं कहेतस्स सुणेंतस्स य चउलहुगा । संजतीण अक्ख णिसेज्जा नत्थि । सेसं विधिं करेति । इयाणिं “वागरणे” ति पृष्ठः सन् व्याकरोति” “वागरणं” पच्छद्धं । इतरे नाम पासत्यादी, अपिशब्दात् गिहत्थाण वि गिहत्थीण वि संजतीण वि देंते असुद्धो ॥

“पडिपुच्छणालोए” ति दो दारा एगद्धं वक्खाणेति-

[भा.२१२८] जो उ निज्जोवगतो, पडिपुच्छे वा वि अह व आलोवे ।

लहुया य विसंभोगो, समणुण्णो होति अन्नो वा ॥

चू- निसज्जाए उवविद्धो निसज्जोवगतो भवति, जति सुत्तमत्थं वा पडिच्छति अहवा - णिसेज्जोवविद्धो आलोयणं देति तस्स मासलहुं । अणाउट्ठंतो य विसंभोगो कज्जति । समणुण्णो वि जो उवसंपन्नो सो, विसंभोगी कज्जति । अहवा - जेसिं सो संभोतिगो से विसंभोगं करेति ।

इदानिं “संजोगो” ति छट्ठं दारं जहा संभवं भाणियव्वं । सणिसेज्ज ति गतं । इयाणिं कहाए पबंधणे” ति दारं-

[भा.२१२९] वादो जप्प वितंडा, पइन्नग-कहा य निच्छय-कहा य ।

संजोग-विहि-विभत्ता, कध-पडिबंधे वि छट्ठाणा ॥

[भा.२१३०] वादं जप्प वितंडं, सच्चेहि वि कुणति समणि-वज्जेहिं ।

समणीण वि पडिकुट्ठा, होंति सपक्खे वि तिण्हि कहा ॥

चू- मतमभ्युपगम्य पंचावयवेन त्र्यवयवेन वा पक्ष-प्रतिपक्षपरिग्रहात् छलजातिविरहितो भूतार्थान्वेषणपरो वादः । परिगृह्य सिद्धान्तं प्रमाणं च छल-जाति-निग्रह-स्थानपरं भाषणं यत्र जल्पः । यत्रैकस्य पक्षपरिग्रहो, नापरस्य, दूषणमात्रप्रवृत्तः स वितंडः । साधू वादं जल्पं वितंडं वा

एता तिन्नि वि कहा समणीवज्जेहिं असंभोतियातीहि सव्वेहिं अन्नति-तित्थएहिं वि समं करेति । समणीण समणीओ सपक्खो, तेहिं वि समाणंतिन्नि-वाद-जल्प-वितंड-कहा य पडिकुट्टा प्रतिषिद्धा इत्यर्थः ।

[भा. २१३१] उस्सग्गा पइन्न-कहा य, अववातो होति निच्छय-कधा तु ।

अहवा ववहारणया, पइन्नसुद्धा य निच्छइगा ॥

चू-उस्सग्गो पइन्नकहा भन्नति, भववातो निच्छयकहा भण्णति । अहवा-नेगम-संगह - वव-हारेहिं जं कहिज्जति सा पइण्णकहा, रिजुसुत्तादिएहिं सुद्धणएहिं जं कहिज्जति सा निच्छयकहा ॥

एस बारस विहो ओहो । इमो विभागो-

[भा. २१३२] बारस य चउव्वीसा, छत्तीसऽडयालमेव सट्ठी य ।

बावत्तरी विभत्ता, चोयालसयं तु संभोए ॥

चू-सव्वे बावत्तरी तिगादिएहिं गुणिया इमं भवति-

[भा. २१३३] दो चेव सया सोला, अट्ठासीया तहेव दोन्नि सया ।

तिन्नि य सट्ठिसयाइं, चत्तारि सया य बत्तीसा ॥

चू-जहा बारस दुगातिएहिं गुणिया इमं भवति-

[भा. २१३४] बारस य चउव्वीसा, छत्तीसऽसडयालमेव सट्ठी य ।

बावत्तरि छग्गुणिया, चत्तारि सया तु बत्तीसा ॥

चू-तहा बावत्तरीवि दुगादिएहिं गुणिया पज्जंते छग्गुणिया चत्तारि सया तु बत्तीसा भवति ।

[भा. २१३५] एतेसिं तु पदाणं, करणे संभोग अकरणे इतरो ।

दोहि विमुक्के चउवीस होति तस्सहिते इतरो उ ॥

चू- एतेसिं ओहसंभोतियपदाण दुग्गाइगुणकारुप्पण्णाण विभागपदाण जहुत्ताण करणे संभोगो, अकरणे पुण "इतरे" ति विसंभोग इत्यर्थः । इयाणि दुगातिगुणकारसरूवं भण्णति - "दोहिं" पच्छद्धं । ते चेव बारस दोहिं रागदोसविप्पमुक्कस्स चउव्वीसतिविधो संभोगो भवति, तेहिं चेव सहितस्स चउव्वीसतिविधो विसंभोगो भवति ॥

[भा. २१३६] नाणादी छत्तीसा, चउक्कसायविवज्जितस्स अडयाला ।

संवर सट्ठिदुत्तरि, छहि अहव त एव छहारा ॥

एवं नाण-दंसण-चरित्तेहि तिहिं गुणिता बारस छत्तीसतिविधो संभोगो भवति । अन्नाणादिएहिं तिहिं छत्तीसतिविधो विसंभोगो भवति । चउक्कसायावगयस्स चउग्गुणा बारस अडयालीसतिविधो संभोगो, सो चेव चउक्कसायसहियस्स विसंभोगो । संवरो पंचमहव्वयाति, तेहिं गुणिया सट्ठी । रातीभोयणसहितेहिं छग्गुणिया बारस बावत्तरी भवति । अथवा - उवधिमातिया त एव बारसदारा एक्केक्कं छव्विधं, ते मिलिया बावत्तरी भवति जहा बारस दुगातिएहिं गुणिया ॥ एवं-

[भा. २१३७] बावत्तरिं पि तह चेव, कुणसु रागादिएसु संगुणितं ।

अकप्पादि छहि पदेहिं, चत्तारि सया उ बत्तीसा ॥

चू- अकप्पो, आदिसद्दातो गिहिभायणं, पलियंक्क निसेज्जा, सिणाणं, सोभकरणं । अहवा - अकप्पच्छक्कं, आदिसद्दातो वयच्छक्कं कायच्छक्कं च । एतेसिं अन्नतरेण छक्केण गुणिया बावत्तरि,

चत्तारि सता बत्तीसा भवन्ति ॥

“आहे” त्ति दारं गतं । इदामि “अभिग्गहे” त्ति दारं-

[भा.२१३८] अभिग्गहसंभोगो पुण, नायव्वो तवे दुवालसविधम्मि ।

दानग्गहेण दुविधो, सपक्खपरपक्खतो भइत्तो ॥

चू- अभिराभिमुख्येन अहो अभिग्गहो, सो वि तवे दुवालसविधे जहासत्तीए अभिग्गहो घेतत्व्वो, सत्तिं परिहावेमाणस्स पच्छिंतं । इदानिं “दानग्गहेण” त्ति दारं- दानग्गहेण दुविधो संभोगो - सपक्खे परपक्खे य । एत्थ चउक्को भंगो - दानं गहणं, एत्थ संभोतित्ता । दानं नो गहणं, एत्थ संजतित्तो । नो दाणं गहणं, एत्थ गिहत्था । नो दानं नो गहणं, एत्थ पासत्थाती । पढम-बित्तिया सवक्खे, तत्तित्तो परक्खे । चउत्थो संभोगं पत्ति सुण्णो ॥

दानग्गहेण त्ति दारं गतं । इदानिं “अनुपालन” त्ति दारं-

[भा.२१३९] अनुपालन-संभोगो, नायव्वो होत्ति संजतीवग्गे ।

उववाते संभोगो, पंचविधुवसंपदाए तु ॥

चू- खेत्तोवहिसेज्जाइएमुं खेत्तसंकमणेसु य संजतीओ विधीए अनुपालेयव्वातो । इदानिं “उववाते” त्ति पच्छद्धं - उववातो उवसंपज्जणं, उवसंपताए संभोगो भवत्ति ॥

सा य उवसंपया इमा पंचविधा-

[भा.२१४०] सुत्त सुह-दुक्खे खेत्ते, मग्गे विनए य होइ बोधव्वो ।

उववाते संभोगो, पंचविग्गप्पो भवत्ति एसो ॥

चू- सुत्तत्थाण निमित्तं उवसंपया सुत्तोवसंपया । सुहदुक्खोवसंपया घाउविसंवादादिएहिं अहिडक्कातीहिं वा आगंतुगेहिं बहुं पच्चवायंमाणुस्सं जाणिऊण अन्नतरेण मे रोगातंकेण वाहियस्स ममेते वेयावच्चं काहिंति, अहं पि एतेसिं करिस्सामि अत्तो असहायो गच्छे उवसंपयं पवज्जति । एस सुहदुक्खोवसंपया ।

एक्कस्स आयरियस्स बहुगुणं खेत्तं तमण्णो आयरिओ जाणिऊण अणुजाणावेऊण तस्स खेत्ते ठायत्ति एस खेत्तोवसंपया । दुवे आयरिया आणंदपुरातो महुरं गंतुकामा ताण एक्को देसित्तो एक्को अदेसित्तो । देसिओ अप्पणो पुरिसकारेण पत्थिओ । अदेसिओ विसण्णो, देसियं भणात्ति - अहं तुप्पभावेण तुमे समाणं महुरं गच्छे । देसित्तो तस्सोवसंपण्णस्स मग्गाणुरूवं उवएसं पयच्छत्ति, एस मग्गोवसंपदा गया ।

सुरड्ढाविसए दवे आयरिया, एगो तत्थ वत्थव्वो, सो आगंतुगस्स सुगमं-दुग्गमे मग्गे सुविहारे य खेत्ते सव्वं कहेत्ति, सचित्ताइयं उप्पणं सव्वे तेण वत्थव्वस्स णिवेदियव्वं, एस विणओव-संपदा । एस पंचविधो उववायसंभोगो ॥

“उववाते” त्ति दारं गतं । इदानिं “संवासे” त्ति दारं-

[भा.२१४१] संवासे संभोगो, सपक्ख-परपक्खतो य नायव्वो ।

सरिकप्पेसु सपक्खे, परपक्खम्म गिहत्थेसु ॥

चू- संवास-संभोगो दुविधो-सपक्खे परपक्खे य, सरिसो कप्पो जेसिं ते सरिसकप्पा संभोतिया इत्ति यावत् । सपक्खे सरिसकप्पेसु संवासो, न अन्नसंभोत्तिआइसु, परपक्खे गिहत्थेसु संवासो ॥

इदानीं एतेषु चैव अभिगगाहातिएसुं पच्छित्तं । तवे सत्तिं परिहरेंतस्स इमं पच्छित्तं । तवे सत्तिं परिहरेंतस्स इमं पच्छित्तं-

[भा. २१४२] पक्खिय चउवरिसे वा, अकरणे आरोवणा तु सति विरिए ।

सेसतवस्स अकरणे, लहुगो अमणुण्णता चैव ॥

चू- पक्खिए चउत्थं न करेंति, चउत्थं चैव पच्छित्तं । चाउम्पासिए छट्टं न करेति, तं चैव पच्छित्तं । संवच्छरे अट्टमं न करेति, अट्टमं चैव पच्छित्तं । सेसो तवो आवकहिगमणासगं भोत्तुं बारसविहो तं न करेति मासलहुं, अनाउट्टंते य अमणुण्णया असंभोगो ॥

दानगहणे इमं ।

[भा. २१४३] चउभंगो दानगहणे, मणुण्णे पढमो तु संजती वितिओ ।

गिहिएसु होति ततिओ, इयरेसु तु अंतिमो भंगो ॥

चू- गतथा । अन्नसंभोतिएसु तिसु भंगेसु मासलहुं । गिहत्थ पासत्याइयाण तिसु भंगेसु चउलहुं । अहाच्छंदं पडुच्च तिसु वि भंगेसु चउगुरुगं । पढम-ततिएसु संजतिं पडुच्च चउगुरुं ॥

अनुपालनं पडुच्च इमं-

[भा. २१४४] अविधी अनुपालेंते, अनाभवंतं व देंतगेण्हंते ।

पच्छित्त वीसुकरणे, पच्छाऽऽउट्टं व संभुंजे ॥

चू- संजतीओ अविधीए अनुपालेंति अनाभव्वं च तेसिं देति, जहा रयहरणं दंडियं सघिटयं वा लाउयं सविसाणं वा भिसियं, तेसिं वा हत्थाओ गेण्हति चउगुरुगं पच्छित्तं । अनाउट्टंतस्स वीसुकरणं, पुणो वा आउट्टं संभुंजे ॥

इदानीं उववाते-

[भा. २१४५] संभोगमन्नभोइए, व उववाततो उ संभोगो ।

संवासो तु मणुण्णे, सेसे लहु लहुग गुरुगा य ॥

चू- संभोतितो पवसितो पच्चागओ आलोयणउववातेण संभोगो, अन्नसंभोतिओ वि आलोयणं देंतो उवसंपज्जति । संभोतितो अनालोइयं उवसंपज्जावंतस्स मासलहुं, विसंभोगो य ।

अहवा - “अनाभव्वं देंतो गेण्हंति” ति एवं वयणं एत्थ उववाते दडुव्वं, सचित्ताचित्तनिष्फण्णं पायच्छित्तं दायव्वं ।

इदानीं “सवासे” ति पच्छद्धं - संभोइओ संभोइएसु वसंतो सुद्धो । “सेस” ति अन्नसंभोतियादिया अन्नसंभोतिएसु मासलहुं, पासत्याति-गिहीसु चउलहुगं, अहाच्छंदं संजतीसु य चउगुरुगा । संजतीण वि एवं चैव, सरिसवग्गे विसरिसवग्गे य वत्तव्वं । एस ओहातिएहिं संवास-पज्जवसाणेहिं छहिं दारेहिं संभोगविही भणितो ॥

[भा. २१४६] जस्सेतेसंभोगा, उवलद्धा अत्थतो य विन्नाया ।

निज्जूहितुं समत्थो, णिज्जूढे यावि परिहरितुं ॥

चू- सुत्तपदेहिं उवलद्धा अत्थावधारणे य विन्नाया सो परं सीदंतं निज्जूहिउं समत्थो, अप्पणा निज्जूढं परेण वा निज्जूढं परिहारिउं समत्थो भवति ॥

[भा.२१४७] सरिकप्ये सरिच्छंदे, तुल्लचरित्ते विसिद्धतरए वा ।

कुव्वे संथव तेहिं, नाणीहि चरित्तगुत्तेहिं ॥

चू- थेरकप्पियस्स थेरकप्पिओ चैव सरिसकप्पो, दव्वादिएहिं अभिग्गहेहिं सरिसच्छंदो दुडुव्वो, सामायिचरित्तिणो सामायियघरिती तुल्ल-चरिती अण्णवसाणविसेसेण वा संजमकंडएसु विसिद्धतरो, एरिसेहिं समाणं संथवो संवासो नाणीहिं । चरित्तेण गुत्ता, चरित्ते वा गुत्ता, ते चरित्त-गुत्ता ॥

[भा.२१४८] सरिकप्ये सरिच्छंदे, तुल्लचरित्ते विसिद्धतरए वा ।

आदेज्ज भत्तपानं, सएण लाभेण वा तुस्से ॥

चू- एरिसेण साहुणा भत्तपानं आनीय आताए-आत्मीयेन व लाभेन तुष्ये, न हीनतरसत्कं गृहे ॥

किं चान्यत्-

[भा.२१४९] ठितिकप्पम्मि दसविहे, ठवणाकप्ये य दुविधमन्नयरे ।

उत्तरगुणकप्पम्मि य, जो सरिकप्यो स संभोगो ॥

चू- आचेल्लक्कुद्देसिय, सेज्जातर-रायपिंड-कितिकम्पे । वयजेड्ड-पडिक्कमणे, मासं पज्जोसवणकप्ये' । एयम्मि जो दसविधे ठियकप्ये ठितो । दुविधो य ठवणाकप्यो - सेहठवणाकप्यो-अट्टारसपुरिसेसुइत्यादि । अकप्पठवणाकप्यो 'वयच्छक-कायच्छक' इत्यादि, नासेवतत्पर्यः ।

जो एयम्मि दुविधे ठितो; पिंडस्स जा विसोही इत्यादि, एयम्मि उत्तरगुणे कप्यो जो सरिसकप्यो; स संभोगो भवति इति ॥

एस संभोगो सप्पमेओ वण्णिओ । एस य पुव्वं सव्वसंविग्गाणं अट्टभरहे एक्क संभोगी आसी, पच्छा जाया इमे संभोइया इमे असंभोइया । शिष्य आह - किं कारणं एत्थ ?

आयरिओ - इमे उदाहरणे कप्ये उदाहरति-

[भा.२१५०] अगडे भातुए तिल तंडुले य सरक्खे य गोणि असिवे ।

अविणट्ठे संभोए, सव्वे संभोइया आसी ॥

चू- अगड-पयस्स वक्ख्राणं-

[भा.२१५१] आगंतु तदुत्थेण व, दोसेण विणट्ठे कूवे ततो पुच्छा ।

अविनट्ठे संभोए, सव्वे संभोइया आसी ॥

चू- एगस्स नगरस्स एक्काए दिसाए बहवे महुरोदगा कूवा । तत्थ य केई कूवा आगंतुय तदुत्थेहिं दोसेहिं दुट्ठोदगा जाता । आगंतुण तया विसातिणा, तदुत्थेण खार-त्तोण-विस-पानियसिरा वा जाता । तत्थ य केसुइ कूवेसु पाणियं पिज्जमाणं कुट्ठादिणा सरिीरं सदूसणकरं भवंति ।

केइ ण्हाणाइसु अवरुद्धा । केति ण्हाणाइसु वि विरुद्धा ।

एतद्दोसदुट्ठे नाउं बहुजनो एगादि वारेति । आनिए य कओ आनियंति पुच्छा । जति निद्दोसं तया परिभुंजति । अह सदोसं जइ जाणंतेण आनियं ताहे तओ वा वाराओ फेडिज्जति तज्जि-ज्जति य ।

अह अजाणंतेणं तो वारिज्जति, मा पुणो आमिज्जासि । एवं असंभोतिया वि केति चरित्त-सरिीर-उत्तरगुण-दूसगा केति चरित्त-जीविय-ववरोवगा, केति संफास-परिभोगिणो, केति पुण

संफासओ वि वज्रिता ।

जाव य अविणट्टपाणिया ताव पुच्छा वि नासी ॥

“भाउय” पयस्स वक्खा-

[भा. २१५२] भोइयकुलसेविआओ दुस्सीलेक्के उ जाए ततो पुच्छा ।

एमेव सेसएसु वि, होइ विभासा तिलादीसु ॥

चू- दो कुलपुत्ता भायारो रन्नो भयरहिया सेवगा सव्वावारियप्पवेसा । तेसिं कणिट्ठेण अंतपुरे अनायारो कओ । तस्स पवेसो वारिओ । जेट्ठो वि तद्देसेण रन्न अनिवेइते पवेसं न लहति । रन्ना पुच्छिज्जति-जेट्ठो, कनिट्ठो ? जेट्ठो ति कहिते पविसति । पुव्वं एसा पुच्छा नासी ।

एवं संभोइया वि, उवनयविसेसो भाणियव्वो ।

एवं सेसेसु वि तिलादिएसु विसेसा कता । पुव्वं सव्वावणेसु तिला अब्भतिया विक्कायंता ततो एगेण वाणिएण पूतिता पागडिया, ततो पभित्तिं पुच्छा पयट्ठा । एवं तंडुलेसु वि ।

एगम्मि गामे एगो गोवग्गो असिवग्गहितो जाओ । पुव्वं ततो गामाती आनीयासु गोणीसु नासी च्छा । पच्छा तम्मि गामे असिवग्गहिय ति पुच्छा पयट्ठा ।

एवं साहम्मिओ वि परिक्विउं परिभुंजियव्वो ॥ इमा परिक्व्वा-

[भा. २१५३] साधम्मत्त वेधम्मत्त, निधरिस-माणे य कूवे य ।

अविणट्टे संभोए, सव्वे संभोइया आसी ॥

चू- समाणधम्मता साहम्मता, तं नाऊणं परिभुंजति । विगयधम्मो वेधम्मता, तं वेधमत्तं नाऊणं न परिभुंजति । यथा सुवण्णं निग्घरिसे परिक्विउज्जति एवं अन्नायसीलस्स भायणेण परिक्विउज्जइ । भायणस्स तलं न घृष्टं, उवकरणं वा अविधीए सिव्वितं दीसति, तथा आलएण विहारेण इत्यादि, एवमाइएहिं सीयंतो नज्जति ।

“तहेव कूवे य” ति-जहा कूवाती नाउं परिहरिया एवं एसो वि परिक्विउं परिहरिज्जति । पुव्विं पुण “अविणट्टे” पच्छद्धं; पूर्व आसीदित्यर्थः ॥

“सभोगपरूवणं” ति मूलदारं गतं ।

इदानिं सिरिधर सिय पाहुडे य संभुत्ते ति अस्य व्याख्या-

सीसो पुच्छति -

कतिपुरिसजुगे एक्को संभोगो आसीत् ? कम्मि वा पुरिसे असंभोगो पयट्ठो ? केन वा कारणेण ?

ततो भणति-

[भा. २१५४] संपति-रन्नुप्पत्ती सिरिधर उज्जाणि हेट्ठ बोधव्वा ।

अज्जमहागिरि हत्थिप्पभिती जाणह विसंभोगो ॥

चू- वद्धमाणसामिस्स सीसो सोहम्मो । तस्स जंबुनामा । तस्स वि पभवो । तस्स सेज्जं भवो । तस्स वि सीसो जसभदो । जस भदसीसो संभूतो । संभूयस्स थूलभदो । थूलभदं जाव-सव्वेसिं एक्कसंभोगो आसी ।

थूलभदस्स जुगप्पहाणा दो सीसा-अज्जमहागिरी अज्जसुहत्थी य । अज्जमहागिरी जेट्ठो ।

अञ्जसुहृत्थी तस्स सङ्घियरो ।

थूलभद्रसामिणा अञ्जसुहृत्थिस्स नियओ गणो दिन्नो । तथा वि अञ्जमहागिरी अञ्जसुहृत्थी य पीतिवसेण एक्कओ विहरति । अन्नया ते दो वि विहरता कोसंबाहारं गता । तथ य दुब्भिकखं ।

ते य आयरिया वसहिवसेण पिहप्पिहं ठियाणं एगम्भि व सेङ्घिकुले साधूहिं मोयगादि खञ्जगविहाणं भत्तं च जावतियं लद्धं ।

एगो रंको तं साहुं दद्धं ओभासति । साहूहिं भणियं - अन्हं आयरिया जाणगा, न च सक्केमो दाउं । सो रंको साधुपिद्धतो गंतुं अञ्जसुहृत्थि ओभासति भत्तं । साहूहिं वि सिद्धं - अन्हे वि एतेण ओभासिता आसीत् । अञ्जसुहृत्थी उवउत्तो पासति - पवयणाधारो भविस्सति ।

भणितो - जति निक्खमाहि । अब्भुवगतं । नक्खंतो सामातियं कारवेत्ता जावतियं समुदानं दिन्नं, तद्दिनरातीए चेव अजीरतो कालगओ ।

सो अवत्तसामातिओ अंधकुमारपुत्तो जातो ।

“तस्स उप्पत्ती”-

चंद्रगुत्तस्स पुत्तो बिंदुसारो । तस्स पुत्तो असोगो । तस्स पुत्तो कुणालो । तस्स बालत्तणे चेव उज्जेनी कुमारभुत्ती दिन्ना । ताहे वरिसे वरिसे दूओ पाडलिपुत्तं असोगरन्नो पयट्टेइ ।

अन्नया असोगरन्ना चित्तियं - इदानिं कुमारो धणुवेइयाण कलाण जोग्गो ।

ततो असोगरन्ना सयमेव लेहो लिहिओ - “इदानिं अधीयतां कुमारः कलाइ” त्ति लिखिता रन्नो अनाभोगेण कुमारस्स य कम्मोदएण भवियव्वयाए अगारस्स उवरिं बिंदू पडिओ ।

केति भणति - “राया लिहिउं असंवत्तियं लेहं मोत्तुं वच्चाधरे पविट्टो, एत्थंतरे य मातिसवत्तीए अणुव्वाएउं अगारस्स बिंदू कतो” ।

रन्ना पच्चागतेण अवायित्ता चेव संवत्तितो, बाहि रन्ना नामंकिओ मुद्दिओष उज्जेनी नीतो । लेहगो वाएत्ता तुण्हिक्को ठितो । कुमारेण सयमेव वातिओ । कुमारेण चित्तितं - जइ रन्नो एवं अभिप्पेयं पीती वा तो एवं कज्जति । अन्ह य मोरियवंसे अपडिहत्ता आणा । नाहं आणं कोवेमि । सलागं तावेत्ता सयमेव अक्खीणि संजिताणि । रन्नो जहावत्तं कहियं, अंधीकयो ता किमंधस्स रज्जेण ।

एगो से गामो दिन्नो । तंमि गामेअच्छंतस्स कुणालकुमारस्स सो रंको घरे उप्पन्नो । निवत्ते बारसाहे “संपत्ती” से नामं कतं ।

सोय कुणालो गंधव्वे अतीव कुसलो । ताहे सोय अणायचज्जाए याति, सामंत-भोतियकुलेसु गायति । अतीव जणो अक्खित्तो । असोगरन्ना सुयं, आणितो जवनियंतरितो गायति ।

राया आउट्टो भणाति - किं देमि ? तेण भणियं -

चंद्रगुत्त-पपुत्तोउ, बिंदुसारस्स नत्तुओ । असोगसिरिणो पुत्तो, अंधो जायति कागिणिं ॥

रन्ना भणियं - थोवं ते जाइत्तं, मंतीहिं भणियं - बहुत्तं जातितं । कहं ? रज्जं कागिणी भण्णाति ।

रन्ना भणियं - किं ते अंधस्स रज्जेण ? तेण भणितं-पुत्तो मे ।

रन्ना भणियं-संपत्ति पुत्तो वि ते ।

अन्ने एत्थ नामकरणं भणति - उज्जेणी से कुमारभोक्ती दिन्ना । तेण सुरड्ढविसओ अंधा दमिला य उयविया । अन्नया आयरिया पतीदिसं (?) जियपडिमं वंदिउं गताओ । तत्थ रहाणुजाणे रन्नो घरे रहो परिअंचति, संपतिरन्ना ओलोयणगतेण 'अज्जसुहत्थी' दिट्ठो । जातीसरणं जातं ।

आगओ पाएसु पडिओ । पच्चुट्ठिओ विणओणओ भणति - भगवं ! अहं ते कहिं दिट्ठो ? सुमरह ।

आयरिया उवउत्ता - आणं दिट्ठो तुमं मम सीसो आसि । पुव्वभवो कहितो । आउट्ठो । धम्मं पडिवन्तो ।

अतीव परोप्परं नेहो जाओ । तत्थ य महागिरी सिरिघराययणे आवासितो । अज्जसुहत्थी सिवघरे आवासितो । ततो राया अभिक्खं अभिक्खं अज्जसुहत्तइं पज्जुवासति पवयणभत्तीए अप्पणो विसए जणं-पिंडेतूणं भणति - तुम्हे साधूणं आहारातिपायोगं देह । अहं भे मोल्लं देहामि ।

अज्जसुहत्थी सीसाणुरागेण साहू गेण्हमाणे सातिज्जति, नो पडिसेहेति ।

तं अज्जमहागिरी जाणित्ता अज्जसुहत्थिं भणति - अज्जो ! कीस रायपिंडो पडिसेवह ?

तओ अज्जसुहत्थिणा भणियं - जहा राया तथा पया, न एस रायपिंडो । तेल्लिया तेल्लं, घयगोलिया घयं, दोसिया वत्थाइं, पूइया भक्खभोज्जे देति, एवं साहूणं सुभवहारे । अज्जमहागिरी माति ति काउं अज्जसुहत्थिस्स कसाति-तो । एस सिस्सानुरागेण न पडिसेहेति ।

ततो अज्जमहागिरी अज्जसुहत्थिं भणति - अज्जप्पभितिं तुमं मम असंभोतिओ । एवं "पाहुडं" कलह इत्यर्थः ।

ततो अज्जसुहत्थी पच्चाउट्ठो मिच्छादुक्कडं करेति, न पुणो गेण्हामो । एवं भणिए संभुत्तो । एत्थ पुरिसे विसंभोगो उप्पन्नो । कारणं च भणियं ।

ततो अज्जमहागिरी उवउत्तो, पाएण "मायाबहुला मणुय" ति काउ विसंभोगं ठवेति ॥

"सिरिघर-सिव-पाहुडे य संभुत्ते" ति दारं गतं ।

इदानि "दंसणे" ति दारं-

[भा. २१५५] सद्वहणा खलु मूलं, सद्वहमागस्स होति संभोगो ।

नाणम्मि तदुवओगो, तहेव अविसीयणं चरणे ॥

चू- सद्वहणं देरिसणं, तं मोक्खमग्गस्स मूलं, खलु अवधारणे, सूते जे भावा पन्नत्ता उस्सग्गववाइएहिं ववहार-निच्छयनएहिं वा इमं वा संभोगं परूवियं सद्वहमाणस्स संभोगो, अन्नहा असंभोगो । दंसणे त्ति गतं ।

इदानि "नाणे" ति दारं- "नाणम्मि तदुवओगो" । सुअनाणोवएसे उवउज्जति- किं मे कडं, किं च मे किच्चसेसं, किं सकण्णिज्जं न समायरामि, एवं नाणोवओगेणं उवउज्जमाणो संभोइओ, अत्रहा असंभोइओ, उवउज्जमाणस्स य नाणं भवति ।

इयाणि "चरित्तं" जति चरित्तेण विसीयात्त उज्जयचरणो तो संभोतिओ, अन्नहा विसंभोइओ मा विसंभोगो भविस्सामि ति उज्जमति ।

"तवहेउं" तवकारणमित्यर्थः ।

तवे वीरियं हायेतो विसंभोगो कज्जमाणो तहेव उज्जमति, न य इहलोगाससितं तवं करेति,

निज्ररद्वा य तवं करंतो संभोतिगो, अन्नहा विसंभोओ ॥

विसंभोओ किं उत्तरगुणे मूलगुणे ? आयरिओ भणति - उत्तरगुणे ।

अथवा - उत्तरगुणेषु सीयंतो संभोतिओ ति काउं चोत्तिज्जति ।

एवं चोयणाए उत्तरगुणसंरक्खणे मूलगुणा संरक्खिया भवति ।

एयस्स अत्थस्स पडिसमावणत्थं भण्णति -

[भा.२१५६] दंसण-नाण-चरित्ताण वड्ढिहैउं तु एस संभोओ ।

तवहेउ उत्तरगुणेषु चेव सुहसारणा भवति ॥

चू- एवं दंसण-नाण-चरित्ताण परिवुट्ठी-निमित्तं संभोगो इच्छिज्जति ।

तवहेउं-तववुट्ठीनिमित्तं च संभोगो इच्छिज्जइ ।

उत्तरगुणेषु य सीयंतो संभोतिगो ति काउं सुहसारणाओ भवति । एवं चरित्तरक्खणा कता भवति ॥

[भा.२१५७] एतेसाभन्नतरं, संभोगं जो वदेज्ज नत्थि ति ।

सो आणा अनवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

[भा.२१५८] वित्थियपदमणप्पज्जे, चदेज्ज अविकोविदे व अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, भयसा तव्वादि गच्छद्वा ॥

चू- पासत्यातीहिं समाणं संभोगेण नत्थि कम्मबंधो ति अणप्पज्जो भणेज्ज, सेहो वा अविकोवितो भणेज्ज, गीयत्थो वा विकोविओ भया भणेज्ज, 'तव्वाती' कोति दंडिओ हवेज्ज "नत्थिसंभोगवत्थिया किरिय" ति तम्मि पन्नवेंति, तुण्हिक्को अच्छत्ति, भया पुच्छिओ वा "आमं" ति भणेज्ज, अप्पणो गच्छस्स वरक्खणद्वा भणेज्जा ॥

मू. (३७९) जे भिक्खू लाउय-पातं वा दारु-पातं वा मड्डिया-पातं वा अलं थिरं धुवं धारणिज्जं परिभिदिय परिभिदिय परिट्ठवेंति, परिट्ठवेंतं वा सात्तिज्जति ॥

चू- अकारलोपाओ लाउयं दारुयं, भुंदणघडियं, मड्डियामयं कुंभारघडियं, अलं पज्जत्तं, थिरं दढं, धुवं अपरिहारियं, धारणिज्जं लक्खणजुत्तं, खंडाखंडिकरणं पलिभेओ भण्णति, जो एवं करेति तस्स मासलहुं ।

[भा.२१५९] जं पज्जत्तं तमंल, दढं थिरं अपरिहारिय धुवं तु ।

लक्खणजुत्तं पायं, तं होती धारणिज्जं तु ॥

चू- गतार्थाः ॥ एतेसु चउसु पदेसु सोलस भंगा । अलं थिरं धुवं धारणिज्जं, एस पढमो भंगो सेसा कायव्वा ।

[भा.२१६०] एत्तो एगत्तरेणं, गुणेण सव्वेहि वा वि संजुत्तं ।

जे भित्त्तूणं पादं, परिट्ठवे आणमादीणि ॥

चू- कंठा ॥ भित्तुं परिट्ठवेंति ।

इमेसि विराधना हवेज्ज-

[भा.२१६१] अद्धाण-निग्गयादी, ज्ञामिय सेसे व तेण पडिनीए ।

आय पर तदुभए वा, असती जे पाविहिति दोसा ॥

चू-अद्धाण-निग्गता साधू आगया अज्झायणा, तेहिं ते जातिता, पलिभिन्नादि परिडुवेति किं देतु ? जति न देति ताहे जं ते पाविहिंति तमावज्जंति । अह देति अप्पणो हानिं । आदिसद्दातो असिबनिग्गता आगता । एवं ओमेण, रायदुडु-गिलाणकारणेण ।

अहवा - तेसिं चेव ज्ञामियं उपकरणं परस्स वा उभयस्स वा सेहा वा पडुप्पन्ना भायणा सति न पव्वावेति, जं ते गिहारंभे काहिंति तमावज्जे ।

अहवा - अन्नेसिं संभोतियाणं सेहा उवड्डिता, ते भायणाणि मग्गंति, जति न देति अप्पणो हाणि ।

अहवा - तेणेहिं उवकरणं अवहरियं, अप्पणो परस्स उभयस्स वा । एवं पडिनीएहिं अवहिंतं जे दोसे पाविहिंति तमावज्जे ॥

[भा. २१६२] अद्धाण निग्गतादी, न य देते हानि अप्पणो देते ।

गिहिभाणेसण पोरिसि, कायाण विराधणमडंतो ॥

चू-पुव्वद्धं गतार्थः ।

पिलभिंदिय परिडुवितेसु भायणासति जति गिहिभायणपरिभोगं करेति, अनेसणीयं वा गेण्हति, भायणे वा गवेसंतो पोरिसिभंगं करेति, भायणद्धा वा अडंतो कायविराहणं करेति ॥

सव्वेसेतेसु पच्छित्तं वत्तव्वं । एतद्दोसपरिहरणत्थं-

[भा. २१६३] तम्हा न वि भिंदिज्जा, जातमजातं विगिंचते विधिना ।

विस विज्ज मंत थंडिल्ल, असती तुच्छे य बितियपदं ॥

चू-विस-विज्जाति-कयं जायं, निदोसं अजायं, दुविहं पि जहाभिहिअं विधीए विगिंचए, कारणे भिंदित्ता वि पडुवेति ।

विसभावियं विज्जाए मंतेण वा अभियोजितं थंडिलस्स वा सति तुच्छं वा डहरयं न तक्कज्जसाहयं, एतेहिं कारणेहिं भिंदिउं परिडुवेति ॥

मू. (३८०) जे भिक्खू वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा अलं धिरं धुवं धारणिज्जं पलिच्छिंदिय पलिच्छिंदिय परिडुवेति, परिडुवेतं वा सातिज्जति ॥

चू-खोम्मिय कप्पासाति वत्थं, उण्णिगकप्पासाति कंबलं, रय-हरणं पायपुंछणं, उवग्गहियं वा, वा, पलिच्छिंदिय शस्त्रादिना ।

मू. (३८१) जे भिक्खू दंडंगं वा लद्धियं वा अवलेहणियं वा वेलु-सूइं वा पलिभंजिय पलिभंजिय परिडुवेति, परिडुवेतं वा सातिज्जति ॥

चू-हत्थेहिं आमोडणं पलिभंजणं ।

[भा. २१६४] पायम्मि य जो उ गमो, नियमा वत्थम्मि होति सो चेव ।

दंडगमादीसु तहा, पुव्वे अवरम्मि य पदम्मि ॥

मू. (३८२) जे भिक्खू अडरेय-पमाणं रयहरणं धरेइ, धरेंतं वा सातिज्जति ॥

चू-रओ दव्वे भावे य । तं दुविहं पि रयं हरतीति रयोहरणं ।

अतिरेगं धरेंतस्स मासलहुं ।

[भा. २१६५] गणणाए पमाणेण य, हीनातिरित्तं च अवचितोवचितो ।

झुसिरं खर-पन्हं वा, अणेगखंडं च जो धारे ॥

चू- सव्वेसु वि झुसिरवज्जेसु मासलहुं, झुसिरे चउलहुं, गणणाए उदु-बद्धे एगं, वासासु, दो, पमाणपमाणेण बत्तीसंगुलदीहं ।

जति हीणं एत्तो पमाणाओ करेति तो ओणमंतस्स कडिवियडणा, अपमज्जंतस्स पानविराहणा, अतिरित्ते अधिकरणं भारो य संचयदोसा य ।

अहवा - सारत्ते एगं धरेति तं हिंडंतस्स उल्लं, जति तेन उल्लेण पमज्जति तो उंडया भवंति, तारिसेण पमज्जंतस्स असंजमो, अपमज्जंतो असंजतो ।

भारिये आयविराहणा ।

पोरप्पमाणातो जं ऊणं तं अवचियं, तम्मि भामाणविराहणा, जं पोरप्पमाणातो अतिरित्तं तं उवचियं तम्मि भारो भयपरितावणादि, अतिरित्ते अधिकरणं च संचयदोसा ।

झुसिरं कोयवगणपावारगणवयगेसु अतिरोमधूलयं वा झुसिरं वा एतेसु संजमविराधणा ।

पडिलेहणा य न सुज्झति । खरा निसट्ठा दसाओ जस्स तं खरपन्हं ।

एत्थ पमज्जणे कुंधुमादिविराधना अनेगसिब्वणीहिं अनेगखंडंझुसिरं भवति, एत्थ वि संजमविराहणा । सिब्वंतस्स य सुत्तत्थपलिमंथो ॥

जो एवं धरेति-

[भा.२१६६] सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं तहा दुविधं ।

पावइ जम्हा तम्हा, न वि धारे हीनमइरित्तं ॥

[भा.२१६७] हीने कज्जविवत्ती, अतिरेगे संचतो अ अधिकरणं ।

झुसिरादि उवरिमेसुं, विराहणा संजमे होति ॥

चू- बत्तीसंगुलातो हीणतरं । शेषं गतार्थं ॥

[भा.२१६८] हीनाधिए य पोरा, भाणविवत्ती य होति भारो य ।

कडिवियणा य अदीहे, उन्नम उड्डाहमादीया ॥

चू- अंगुडुपोराओ हीनं अवचियं, अहियं उवचियं, हीणे भायणविवत्ती, अधिए भारो बत्तीसंगुलातो हीनं अदीहं भवति, तम्मि उणमंतस्स कडिवियणा, अति ओणते य जलहरपंलंबणे उड्डाहो ॥

उदु-वासासु धरणे इमं पमाणं-

[भा.२१६९] एगं उदुबद्धम्मि, वासावासासु होति दो चेव ।

दंडो दसा य तस्स तु पमाणतो दोण्ह वी भइया ॥

चू- जति दंडो हत्थपमाणो तो दसा अडुंगुला ।

इह दंडगहणातो गब्भदंडिया रयोहरणयट्टगो वा ।

अह दंडो वीसंगुलो तो दसा बारंगुला । अह दंडगो छब्बीसंगुलो तो दसा छ अंगुला ।

एवमाइ भयणा ॥

इमेरिसं धरेयव्वं-

[भा.२१७०] पडिपुन्न हत्थ पूरिम, जुत्तपमाणं तु होति नायव्वं ।

अप्योलम्बि तु पम्हं, च एगखंडं चऽणुन्नातं ॥

चू- बत्तीसंगुलपडिपुण्णं बाहिरनिसज्जाए सह हत्यपूरिमं, एरिसं जुत्तपमाणं रओहरणं ।
पोल्लडयं पोल्लं अपोल्लं, अज्जुसिरमित्थर्यः, मउअ दसम्बि उ पोम्हं, एगखंडं च एरिसं अणुन्नातं ॥

भवे कारणं जेण सव्वाण वि धरेज्जा-

[भा. २१७१] बितियपदमणप्यज्जे, असइ पुव्वकय दुल्लभे चेव ।

सण्हे थुल्ले य खरे, एगस्स सती य दुगमादी ॥

चू- अणप्यज्जो सव्वाणि करे धरेति वा । अप्यज्जो वि असति जहाभिहियस्स हीनातिरित्तिए
करेज्ज वा, पुव्वकतं वा हीनातिरित्तादियं, दुल्लभं वा, जाव लभति ताव हीनातिरित्ताए वि धरेति,
असतीए सण्हं वा धरेति, थूलं वा धरेति, खरदसं वा धरेति, एगखंडस्स वा असति दुगति
खंडं धरेति ॥

भा. (२१७२) सण्हे करेति थुल्लं, उ गब्भयं परिहरेंति तं थुल्ले ।

झुसिरेऽवमति लोमे, खरं तु उल्लं पुणो मलए ॥

चू- सण्हे रयहरमपट्टते थूलं गब्भयं करेति ।

अह थूलो रहरणपट्टतो ताहे रयहरमगब्भयं परिहरेंति ।

गब्भे वा थूले तं पट्टयं परिहरेंति । रोमज्जुसिरे तो रोमे अवनेति ।

अह खरदसं ताहे उल्लेउं पुणो मलिज्जति ॥

मू. (३८३) जे भिक्खू सुहुमाइं रयहरण-सीसाइं करेति, करेंतं वा सातिज्जति ॥

चू- सुहुमा सण्हा, रयहरणसीसगा दसाओ ।

[भा. २१७३] जे भिक्खू सुहुमाइं, करेज्ज रयहरण-सीसगाइं तु ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

[भा. २१७४] दोसा- मूढेसुं सम्मदो, झुसिरमणाइण्णदुब्बला चेव ।

सुहुमेसु होंति दोसा, बीतियं कासी य पुव्वकते ॥

चू- मूढेसु सम्मददोसो, भुसिरदोसो, साधूहिं अनाइण्णो, दुब्बला य भवति ।

बितियपदं अणप्यज्जाइ पुव्वकते वा ॥

मू. (३८४) जे भिक्खू रयहरणं कंडूसग-बंधेणं बंधति, बंधंतं वा सातिज्जति ॥

चू- कंडूसगबंधो नाम जाहे रयहरणं तिभागपएसे खोमिण्ण उन्निण्ण वा चीरेणं वेढियं
भवति ताहे उन्निदोरेण तिपासियं करेति, तं चीरं कंडूसगपट्टओ भण्णति ।

[भा. २१७५] कंडूसगबंधेणं, तज्जइतरेण जो उ रयहरणं ।

बंधति कंडूसो पुण, पट्टउ आणादिणो दोसा ॥

चू- आणाइणो दोसा मासलहुं च ॥

इमे य दो दोसा-

[भा. २१७६] अतिरेगउवधिअधि करणमेव सज्जाय-ज्ञाण-पलिमंधो ।

कंडूसगबंधम्मी, दोसा लोभे पसज्जणता ॥

चू- अतिरेगोवहि निरुवओगताओ य अधिकरणं तस्स सिव्वणधोवणा बंधन-मुयणेहिं

सुत्तथपलिमंधो, य पसंगो, नडे हिय-विस्सरिएहिं य अधिती भवति ॥

[भा.२१७७] बितियपदमणप्पज्जे, असतीए दुब्बले य पडिपुत्ते ।

एतेहिं कारणेहिं, संबद्धं कप्पती काउं ॥

चू- एगाम्पि पएसे दुब्बलं, ताहे पडिसवडिं करेति, अपडिपुण्णं वा तेन वेढेत्ता हत्थपूरिंमं करेति ।

एतेहिं कारणेहिं तथेव थिग्गलकारेणं संबद्धं करेति, जेन एगपडिलेहणा भवति ॥

मू. (३८५) जे भिक्खू रयहरणं अविहीए बंधति, बंधंतं वा सातिज्जति ॥

चू- अवसव्वादि अविधिबंधो ।

मू. (३८६) जे भिक्खू रयहरणं एकं बंधं देति देतं वा सातिज्जति ॥

चू- एगबंधो एगपासियं ।

मू. (३८७) जे भिक्खू रयहरणस्स परं तिण्हं बंधाणं देइ, देतं वा सातिज्जति ॥

चू- तिपासितातो परं चउपासियादि । आणादिणो य दोसा ।

बहुबंधने सज्जायझाणे य पलिमंधो य भवति ।

एतेसिं तिण्ह वि सुत्ताण इमो अत्थो ।

[भा.२१७८] तिण्हुवरि बंधाणं, डंड-तिभागस्स हेइ उवरिं वा ।

दोरेण असरिसेण व संतरं बंधणाणादी ॥

चू- डंडतिभागस्स जति हेइ बंधति, उवरिं वा बंधति, असरिसेण वा दोरेण अतज्जाइएण बंधतो वा संतरं दोरं करेति तो आणातिया दोसा, सब्बेसु मासलहुं ॥

जम्हा एते दोसा-

[भा.२१७९] तम्हा तिपासियं खलु, दंडतिभागे उ सरिसदोरेणं ।

रयहरणं बंधेज्जा, पदाहिण निरंतरं भिक्खू ॥

[भा.२१८०] बितियपदमणप्पज्जे, बंधे अविक्कोविते व अप्पज्जे ।

जाणते वा वि पुणो, असती अन्नस्स दोरस्स ॥

चू- अन्नासति तज्जातियस्स ॥

मू. (३८८) जे भिक्खू रयहरणं अनिसट्ठं धरेति, धरंतं वा सातिज्जति ॥

चू- अनिसट्ठं नाम तिथ्यकरेहिं अदिन्नं, तस्स मासलहुं आणादिणो य दोसा ।

– निज्जुत्ती इमा-

[भा.२१८१] दब्बे खेत्ते काले, भावे य चउव्विधं तु अनिसट्ठं ।

बित्तिओ वि य आएसो, जं न वि दिन्नं गुरुजणेणं ॥

[भा.२१८२] पंचतिरित्तं दब्बे उ, अच्चित्तं दुल्लभं च दोसुं तु ।

भावम्मि वन्नमोला, अननुन्नायं व जं गुरुणा ॥

चू- दब्बतो पंचण्हं अइरित्तं-उण्णियं उट्टियं सण वच्चय भुज-पिच्चं वा ।

एतेसिं पंचण्हं परतो नामुन्नातं,

“दोसु” खेत्त-कालेसु जं अच्चित्तं दुल्लभं वा तं नामुन्नातं,

भावतो जं वण्णहं, महद्धण-मोल्लं व, तं नो तित्थकरेहिं निसट्ठं न दत्तमित्यर्थः ।
अहवा - वितिओ आप्पो - जं गुरुजणेण नो अणुत्तायं तं अनिसट्ठं ॥

[भा. २१८३] एतेसामण्णतरं, रयहरणं जो धरेज्ज अनिसट्ठं ।

आणाति विराहणया, संजम मुच्छा य तेणादी ॥

चू- महद्धणे वण्णहं वा मुच्छा भवति ।

रागो रागेण संजमविराधना, तेणातिएहिं वा हरिज्जति ॥

[भा. २१८४] वित्थियपदमणप्पज्जे, धरेज्ज अविकोविते व अप्पज्जे ।

जाणंते वा असती, धरेज्ज असिवादिवेगाणी ॥

चू- असिवेण एगाणी जातो ।

तेन कस्स निवेएउ ? गुरु नत्थि ।

एवं अनिसट्ठं पि धरेज्ज ॥

मू. (३८९) जे भिक्खू रओहरणं, वोसट्ठं धरेइ, धरंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. २१८५] आउग्गहखेत्ताओष परेण जं तं तु होति वोसट्ठं ।

आरेणमवोसट्ठं, वोसट्ठे धरंतं आणादी ॥

चू- वोसट्ठं नाम आउग्गाहातो परेण । जं पुण आतोग्गहे वट्ठति तं अवोसट्ठं । आयपमाणं खेतं आयोग्गहे ।

इह पुण रयोहरणं पडुच्च समंततो हत्थो, हत्थाओ परं न पावति त्ति वोसट्ठं भण्णति ॥

वोसट्ठ-धरणे इमे दोसा-

[भा. २१८६] मूङ्गमाति-खइते, अपमज्जंते तु ता विराधेति ।

सप्पे व विच्छुगे वा, जा गेण्हति खइए आताए ॥

चू- मूङ्गा पिपीलिता एताहिं खतितो, आदिसद्दातो मक्कोडगातिणा ।

जति अपमज्जितं रयोहरणेण कंडूयति तो विराहेति । रयहरणं अपावेतो वा सहसा कंडूयति तो विराहेति ।

आरुद्धो सप्पो विच्छुगो वा आगतो जाव रयहरणं गेण्हति ताव खइतो मतो, आयवराधना ॥

[भा. २१८७] वित्थियपदमणप्पज्जे, धोतुल्ल-गिलाण-संभमेगतरं ।

असिवादी परिलंगे, वोसट्ठं पी धरेज्जाहि ॥

चू- अणप्पज्जो धरेति, धोवं वा जाव उच्चादि, नइसंतरणे वा उल्लं, गिलाणो गिलाणपट्टियारगो वा उव्वत्तणाइ करंतो, अगनिसंभमे वा धरंतो, असिवादिकारणेण वा परलिंगं गहियं ।

एतेहिं कारणेहिं वोसट्ठं पि धरेज्ज ॥

[भा. २१८८] मुहपोत्ति-मिसेज्जाए, एसेव गमो उ होइ नायव्वो ।

वोसट्ठमवोसट्ठे, पुव्वे अवरम्मि य पदम्मि ॥

चू- मुहपोत्तियनिसेज्जाए एसेव गमो वोसट्ठावोसट्ठेसु पुव्वावरपतेसु ॥

मू. (३९०) जे भिक्खू रओहरणं (अभिक्खणं अभिक्खणं) अधिट्ठेति, अधिट्ठंतं वा सातिज्जति ॥

चू- अधिट्ठणं नाम जं निसेज्जवेट्ठिए चेव उवविसणं, एयं अहिट्ठणं, मासलहुं, आणादिया य

दोसा ।

[भा.२१८९] तिण्हं तु विकप्पानं, अन्नतराएण जो अधिड्डेज्जा ।
पाउंझणगं भिक्खू, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- इमे तिन्न विकप्पा-

[भा.२१९०] दोहि वि निसिज्जणाह, एक्केण व बितिओ ततिय पादेहिं ।
अहवा मग्गतो एक्को, दोहि वि पासेहि दोन्नि भवे ॥

चू- निसेज्जणा पुता भण्णति, तेहिं दोहिं वि उवविसति, एक्को विकप्पो ।

एणेण वा बितिओ विकप्पो । दोसु पायपण्हिआसु अक्कमति । ततिओ विकप्पो ।

अहवा - मग्गतो त्ति पिट्ठतो अक्कमति । एगो विकप्पो । दोसु पासेसु पुतोरूपसु अक्कमति ।

एते दो विकप्पा । एते वा तिन्नि ॥

[भा.२१९१] वितियपदमणप्पज्जे, अधिडे अविकोविते व अप्पज्जे ।

जाणते वावि फउणो, मूसग-तेणातिमादीसु ॥

चू- मूसगेण वा कुड्डिज्जति, तेणेसु वा हरिज्जति, आदिसद्दातो चेडरूवाणि वा हरेज्जा, पडिनीओ वा तेन अधिडेज्ज ॥

मू. (३९१) जे भिक्खू रयहरणं उस्सीस-मूले ठवेति, ठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३९२) जे भिक्खू रयहरणं तुयट्ठेइ, तुयट्ठेत्तं वा सातिज्जति तं सेवमाणे आवज्जति मासितं परिहारङ्गाणं उग्घाइयं ॥

चू- तं सेवमाणे आवज्जति मासितं परिहारङ्गाणं उग्घाइयं ।

सीसस्स समीवं उवसीसं, वकारलोपात् तत्स्थानवाची मूलशब्दः ।

सीसस्स वा उक्खंभणं उसीसं इवणं निक्खेवो सुत्तपडिसेधितं, सेवमाणे आवज्जतिपावति, परिहरणं परिहारो, चिद्धति जम्मि तं ठाणा, लहुगमिति उग्घातियं ।

[भा.२१९२] जे भिक्खू तुयट्ठेत्ते, रयहरणं सीसते ठवेज्जा हि ।

पुरतो व मग्गतो वा, वामगपासे निसण्णो वा ॥

चू- त्वग्वर्तनं तुयट्ठणं शयनमित्यर्थः, वामपासे, दाहिणपासे वा उवरिहुत्तदसं, पादमूले वा ठवेति, न केवलं निसण्णो, निसण्णो वा पुरओ मग्गओ वा वामपासे ठवेति ॥

[भा.२१९३] सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं तथा दुविधं ।

पावति जम्हा तेणं, दाहिणपासम्मि तं कुज्जा ॥

चू- तम्हा निवण्णो निसण्णो वा दाहिणपासे अधोदसं करेज्जा ॥

[भा.२१९४] वितियपदमणप्पज्जे, करेज्ज अविकोविते व अप्पज्जे ।

ओवास असति मूसग-तेणगमादीसु जाणमवि ॥

उद्देशकः-५ समाप्तः

मुनि दीपरत्नसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथसूत्रे पञ्चमउद्देशकस्य
(भद्रबाहु स्वाभिरचिता नियुक्ति युक्तं) संघदासगणि विरचिता भाष्यं
एवं जिदासमहत्तर विरचिता चूर्णि समाप्ता ।

उद्देशकः-६

चू- पंचमउद्देशाओ छड्डस्स इमो संबंधो-

[भा. २१९५] उस्सीसग-गहणेणं, निसि सुवणं निसि समुब्भवो मोहो ।

गुरुलहुगा चउ मासा, बुत्ता चउमासिया इणमो ॥

चू- पंचमस्स अंतिमे सुत्ते उस्सीसगहणं कतं, तेण रत्तिं सुवणं वक्खायं, रातो सुब्बति, दिवसतो न कप्पति सुविउं । रातो य समुब्भवो मोहो भवति ।

तेण य उदिण्णेण कोइ मेहुणपडियाए माउग्गामं विण्णवेज्ज । एस संबंधो ।

अहवा - इमो अन्नो संबंधो - आइल्लएसु पंचसु उद्देशएसु गुरु लहु मासो भण्णित्ती, इदानिं चउम्मासिया गुरुलहुगा भण्णंति ॥

मू. (३९३) जे भिक्खू माउग्गामं मेहुणपडियाए विन्नवेत्ति, विन्नवेतं वा सातिज्जति ॥

चू- मातिसमाणो गामो मातुगामो । भरहड्डविसयभासाए वा इत्थी माउग्गामो भण्णति ।

मिहुनभावो मेहुनं, मिथुनकर्म वा मेहुन अब्रह्ममित्यर्थः । मिथुनभाववतिपत्ति ।

पडिया मैथुनसेवनप्रतिज्ञेत्यर्थः । विज्ञापना प्रार्थना ।

अथवा - तदभावसेवनं विज्ञापना, इह तु प्रार्थना परिगृह्यते । सुत्तत्थो ।

अधुना - निर्युक्तिविस्तरः-

[भा. २१९६] माउग्गामो तिविहो, दिव्वो मानुस्सतो तिरिक्खो अ ।

एक्कको वि य दुविहो, देहजुतो चेव पडिमाजुओ ॥

चू- सो मातुग्गामो तिविधो - दिव्वो माणुस्सतो तिरिच्छो ।

पुणो एक्केको दुविधो कज्जति-देहजुतो, लेप्पगादि-पडिमाजुतो य ॥

[भा. २१९७] देहजुतो वि य दुविहो, सज्जीवो तह य चेव निज्जीवो ।

सण्णिहितमसण्णिहितो, दुविधो पडिमाजुतो होति ॥

चू- देहं सरीरमित्यर्थः ।

देहजुतो पुण दुविधो - सचेयणो अचेयणो य ।

पडिमाजुतोवि दुविधो कज्जति-सन्निहिओ असन्निहिओ य ॥

एस दिव्वभेतो भणितो ।

मानुस-तिरिच्छुएसु एस चेव भेदो भाणियव्वो । दिव्वे अचित्तदेहजुते इमं भण्णति-

[भा. २१९८] पन्नवनामेत्तमिदं, जं देहजुतं अचेतणं दिव्वं ।

तं पुण जीव-विमुक्कं, भज्जति स तथा जह य दीवो ॥

चू- यस्मादचित्तं देवशरीरं नास्ति, तस्मात् प्रज्ञापना मात्रं ।

तं पुण इमे कारणेण नत्थि जीवविमुक्कमेत्तमेव स तथा भिज्जति, प्रदीपशिखावत् ॥

[भा. २१९९] एक्केको वि य तिविधो, जहन्नओ मज्झिमो य उक्कोसो ।

परिगहियमपरिगहिओ, एक्केको सो भवे दुविहो ॥

चू- सो माउग्गामो दिव्वातिओ एक्केको तिविधो-जहन्नमज्झिमुक्कोसो ।

वाणमंतरं जहन्नं, भवणजोइसिया मज्झिमं, वेमाणियं उक्कोसं ।
माणसेसु पायावच्चं जहन्नं, कोडुंबियं मज्झिमं, दंडियं उक्कोसं ।
तिरिएसु जहन्ने अय-एलगादि ।

मज्झिमं व लवा-महासद्वियादि, उक्कोसं गो-महिसादि ।
एक्केकं पुणो सपरिग्गहापरिग्गहभेएणं दुविहं कज्जति ॥
सपरिग्गहं पुणो तिविधं इमेहिं कज्जति-

[भा.२२००] पायावच्च कुडुंबिय, दंडियपरिग्गहो भवे तिविधो ।
तव्विवरीओ य पुणो, नातव्वऽपरिग्गहो होति ॥

चू- एतेहिं तिहिं परिग्गहियं सपरिग्गहं, एयव्वतिरित्तं अपरिग्गहं ॥
-एवं तियभेदपरुवियस्स माउग्गामस्स विन्नवणा दुविहा -

[भा.२२०१] दिट्ठमदिट्ठा य पुणो, विन्नवणा तस्स होइ दुविहा उ ।
ओभासणयाए या, तब्भावासेवणाए य ॥

चू- विन्नवणा दुविधा ।

ओभासणता प्रार्थनता, प्रार्थनता, मैथुनासेवनं तद्भावासेवनं ॥
इयाणि एतेसिं भेयाणं ओभासणाए तब्भावासेवणाए य पच्छित्तं भण्णति ।
तत्थ पढमं तब्भावासेवणाए भण्णति-

[भा.२२०२] मासगुरुगादि छल्लहु, जहन्ने मज्झिमे य उक्कोसे ।
अपरिग्गहितऽचित्ते, दिट्ठादिट्ठे य देहजुते ॥

चू- दिव्वे देहजुत्ते अचित्ते अपरिग्गहं जहन्नयं अदिट्ठे सेवति मासगुरुं । दिट्ठे ङ्का ।
एयम्मि चेव मज्झिमए अदिट्ठे ङ्का । दिट्ठे ङ्का एयम्मि से उक्कोसए अदिट्ठे ङ्का । दिट्ठे फ़ुं ।
एयं अपरिग्गहं गयं ॥

इयाणि एतं चेव अचित्तं पायावच्चपरिग्गहं भण्णति-

[भा.२२०३] चउलहुगादी मूलं, जहन्नगादिम्मि होति अच्चित्ते ।
तिविहे अपरिग्गहिते, दिट्ठादिट्ठे य देहजुते ॥

चू- दिव्वे देहजुते अचित्ते पायावच्चपरिग्गहे जहन्नए अदिट्ठे ङ्का । दिट्ठे ङ्का ।
एयम्मि चेव मज्झिमए अदिट्ठे ङ्का । दिट्ठे फ़ुं ।

एतम्मि चेव उक्कोस अदिट्ठे दिट्ठे फ़्रं ।

कोडुंबिए चउगुरुगातो आढत्तं अट्ठोक्कं तीए छेते ठाति ।
दंडिय - पडिग्गहे छल्लहुयातो आढत्तं अट्ठोक्कंतीए मूले ठाति ।
गतं अचित्तं ॥ इयाणि सचित्तं भण्णति-

[भा.२२०४] चतुगुरुगादी छेदो जहन्नए मज्झिमे य उक्कोसे ।
अपरिग्गहिते देहे, दिट्ठादिट्ठे य सच्चित्ते ॥

चू- दिव्वे देहजुते सचित्ते अपरिग्गहे जहन्नए अदिट्ठे ङ्का । दिट्ठे फ़ुं एयम्मि चेव मज्झिमए
अदिट्ठे फ़ुं । दिट्ठे फ़्रं ।

एयम्मि चेव उक्कोसए अदिट्ठे फ़्फ़ा । दिट्ठे छेतो ।

दिव्वं सचित्तं अपरिग्गहं गतं ॥ इयाणिं सपरिग्गहं-

[भा. २२०५] छल्लहुगादी चरिमं, जहन्नगादिम्मि होति सच्चित्तं ।

तिविहे त्ति-परिग्गहिते, दिट्ठादिट्ठे च देहजुते ॥

चू- दिव्वं देवजुत्तं सचित्तं पायावच्चपरिग्गहं जहन्नयं अदिट्ठे फ़्फ़ु । दिट्ठे फ़्फ़ा ।

एयम्मि चेव मज्झिमे अदिट्ठे छेतो । दिट्ठे मूलं । कोडुंबियपरिग्गहे छग्गुरुगातो अणवट्ठे ठायति ।

दंडियपरग्गहे छेयाति पारंचिए ठायति ॥

दिव्वं देहजुयं गतं । इयाणिं पडिमाजुत्तं भण्णति ।

तत्थिमो अतिदेसो-

[भा. २२०६] सन्निहितं जह स-जियं, अच्चित्तं जह तथा असन्निहितं ।

पडिमाजुत्तं तु दिव्वं, माणुस तेरिच्छि एमेव ॥

चू- जहा दिव्वं देहजुयं सचित्तं भणियं सण्णिहियं पडिमाजुयं वत्तव्वं ।

जहा दिव्वं देहजुत्तं अचित्तं भणियं, तथा असण्णिहियं पडिमा जुत्तं वत्तव्वं ।

दिव्वं गतं । इयाणिं माणुसं तिरिक्खजोणियं च भण्णति ।

ते वि अविसिद्धा एवं चेव भाणियव्वा ॥

नवरं-इमो विसेसो-

[भा. २२०७] पच्छित्तं दोहि गुरुं, दिव्वे गुरुगं तवेण माणुस्से ।

तेरिच्छे दोहि लहू, तवारिहं विन्नवंतस्स ॥

चू- जे दिव्वे तवारिहा ते दोहिं वि तवकालेहिं गुरुगा ।

माणुस्से जे तवारिहा ते तवगुरुगा ।

तेरिच्छे जे तवारिहा ते कालगुरु ।

अहवा - दोहिं वि तवकालेहिं लहुगा । तब्भावासेवविण्णवणाए एयं पच्छित्तं वुत्तं ।

अहवा - इमो अन्नो तब्भावासेवणपायच्छित्तदाणविगप्पो । तिन्नि पया तेरिच्छा ठावेयव्वा

- दिव्व-मनुय-तिरिया । तेसिमहो दो पत्ता ठावेयव्वा-देहजुत्तं, पडिमाजुयं च ।

तेसिं पि अहो तिन्नि पया ठावेयव्वा-जहन्न मज्झिम मुक्कोसं च ।

तेसिमथो तिन्नि पया ठावेयव्वा-पायाइय-कोडुंबिय-दंडियसपरिग्गहा ।

तेसिमहो दो पया ठावेयव्वा-अचित्तं, सचित्तं च । तेसिमहो दो पया ठावेयव्वा - अदिट्ठं दिट्ठं

च ॥

एवं ठाविएसु इमा गाहा पढियव्वा-

[भा. २२०८] अयमन्नो उ विगप्पो, तिविहे त्तिपरिग्गहम्मि नायव्वो ।

सजिएयर पडिमजुए, दिव्वे माणुस्स तिरिए य ॥

चू- "तिविह" त्ति - जहन्नादिया त्तिपरिग्गहिया पायातिया तिया सजीयं-सचेयणं, इयरं च

अचेयणं ।

पडिमाजुत्तं सण्णिहियं असण्णिहियं च ।

दिव्वादियं च तिविहं, चसद्वाओ दिद्वं अदिद्वं ॥

एतेसिं अहो इमे सत्त पायच्छित्तपया ठावेयव्वा-

[भा.२२०९] चत्तारि छच्च लहुगुरु, छम्मासिओ छेओ लहुगुरुगो य ।

मूलं जहन्नगम्मि वि, निसेवमाणस्स पच्छित्तं ॥

चू- चउलहुगं चउगुरुं छल्लहुं छग्गुरुं छल्लहुछेदो छग्गुरुछेदो मूलं च ।

एते अढोक्कंतीए चारे-यव्वा ।

इमो चारणियप्पगारो - दिव्वे देहजुते जहन्नए पायावच्चपरिग्गहे अचित्ते अदिद्वे ॥

दिद्वे ॥

दिव्वे देहजुते जहन्नए पायावच्चपरिग्गहे सचित्ते अदिद्वे ॥

दिद्वे फ़ुं । दिव्वे देहजुते जहन्नए कोडुंबियपरिग्गहे अचित्ते अदिद्वे फ़ुं । दिद्वे फ़ां ।

दिव्वे देहजुते जहन्नए कोडुंबियपरिग्गहे सचित्ते अदिद्वे फ़ां । दिद्वे छल्लहुछेदो ।

दिव्वे देहजुते जहन्नए दंडियपरिग्गहे अचित्ति अदिद्वे फ़ुं । दिद्वे फ़ां । (छग्गुरुछेदो)

दिव्वे देहजुते जहन्नए दंडियपरिग्गहे सचित्ते अदिद्वे छग्गुरुछेदो, दिद्वे -मूलं ॥

एयं जहन्नाते तब्भावविष्णवणाए य भणियं । इयाणिं मज्झिमे-

[भा.२२१०] चउगुरुग छच्च लहु गुरु, छम्मासिय छेदो लहुग गुरुगो य ।

मूलं अणवट्ठप्पो, मज्झिमए सेवमाणस्स ॥

चू- एसेव चारणियप्पगारो, नवरं-चउगुरुगा पारद्धं अणवट्ठे ठायति ॥

इयाणिं उक्कोसं-

[भा.२२११] तव छेदो लहु गुरुगा, छमासिउ मूलसेवमाणस्स ।

अणवट्ठप्पो पारंचिओ य उक्कोसविन्नवणे ॥

चू- तवगहणातो छल्लहु छग्गुरुगा ।

छेयग्गहणातो छल्लहुछेदो, छग्गुरुछेदो ।

सेसं गंथ- पसिद्धं । एत्थं छल्लहु आढत्तं पारंचिए ठाति ।

देहजुत्तं गतं ॥ इमं पडिमाजुयं-

[भा.२२१२] सन्निहियं जह सजियं, अच्चित्तं जह तहा असण्णिहियं ।

पडिमाजुयं तु दिव्वं, माणुस तेरिच्छि एमेव ॥

[भा.२२१३] पच्छित्तं दोहि गुरुं, दिव्वे गुरुगं तवेण माणुस्से ।

तेरिच्छे दोहि लहु, तवारिहं विन्नवेंतस्स ॥

चू- पूर्ववत् । एते पच्छित्ता दिव्वे दोहिं गुरु, मणुस्से तवगुरु, तेरिच्छे कालगुरु ।

अहवा - दोहिं लहु ।

अहवा - मनुस - तिरिएसु इमो अन्नो विकप्पो ।

अहवा - जं भणियं तं दिव्वे चेव ॥

इयाणिं माणुस - तिरिएसु भण्णाति । तत्थं वि इमं मणुएसु-

[भा.२२१४] चउगुरुगा छग्गुरुगा, छेदो मूलं जहन्नए होति ।

छगुरुगा छेदो, मूलं अणवद्वयो य मज्झिमए ॥

चू-माणुस्सं जहन्नं पायावच्चपरिग्गहं अदिट्ठं सेवति ङ्का । दिट्ठे फ़ुं ।

कोडुंबिए अदिट्ठे सेवति फ़ुं । दिट्ठे छेदो ।

दंडिए अदिट्ठे सेवति छेदो, दिट्ठे मूलं ।

एवं जहन्नए ।

मज्झिमे पच्छद्धं - छगुरु आढत्तं अणवद्वे ठाति ॥

इमं उक्कोसे-

[भा. २२१५] छेदो मूलं च तथा, अणवद्वयो य होति पारंची ।

एवं दिट्ठमदिट्ठे, माणुस्से विण्णवेंतस्स ॥

चू-छेयातो आढत्तं पारंचीए ठाति ॥

माणुसं गयं । इयाणिं तिरियाणं-

[भा. २२१६] चउलहुगा चउगुरुगा, छेदो मूलं जहन्नए होति ।

चउगुरु छेदो मूलं, अणवद्वयो य मज्झिमए ॥

[भा. २२१७] छेदो मूलं च तथा, अणवद्वयो य होति पारंची ।

एवं दिट्ठमदिट्ठे, तेरिच्छं विण्णवेंतस्स ॥

चू-जहा माणुसे चारणा तथा एयम्मि दद्वव्वं ॥

[भा. २२१८] मेहुणभावो तब्भावसेवणे सेवगस्स पच्छित्तं ।

वुत्तं वोच्छामेतो ओभासेंतस्स पच्छित्तं ॥

चू-मेहुणसेवणं तद्भावसेवणा, ताए पच्छित्तं भणियं ।

अहवा - इमो अन्नो तद्भावसेवणे पच्छित्तविकप्पो ॥

[भा. २२१९] मासगुरुं चउगुरुगा, दो चतुगुरुगा य लहुय लहुया य ।

दो चतुलहुगा य तथा, दिव्वे माणुस् तेरिच्छे ॥

चू-अविसेसिते देहसंजुत्ते अचित्ते अपरिग्गहे अदिट्ठे मासगुरुं । दिट्ठे चउगुरुं अविसेसिते

देहसंजुत्ते सचित्ते अविसेसियपरिग्गहे अदिट्ठे चउगुरुं । दिट्ठे वि चउगुरुं ।

अविसेसिते देहुजते अपरिग्गहे अचित्ते अदिट्ठे मासलहुं । दिट्ठे चउलहुं ।

अविसेसिते देहुजुत्त अचित्ते अविसेस-परिग्गहे अदिट्ठे चउलहुं । दिट्ठे वि चउलहुं ।

दिव्व-मानुस-तिरिएसु अविसेसियं भणियं ॥

एवं देहजुयं गयं । इमं पडिमाजुयं-

[भा. २२२०] सन्निहियं जह सजियं, अच्चित्तं जह तथा असन्निहियं ।

पडिमाजुयं तु दिव्वं, माणुस तेरिच्छे एमेव ॥

[भा. २२२१] पच्छित्तं दोहि गुरु, दिव्वे गुरुगं तवेण माणुस्से ।

तेरिच्छे दोहि लहू, तवारिहं विण्णवेंतस्स ॥

चू-पूर्ववत् ॥ तब्भावसेवणो ततिओ विकप्पो गओ ।

“वोच्छामेतो ओभासंतस्स पच्छित्तं” ति अस्य व्याख्या-

[भा.२२२२] अविसेसितमदिट्ठे, गुरुगो दिट्ठे य होंति गुरुगा उ ।

दिव्वनरअदिट्ठ गुरुगो, दिट्ठे गुरुगा य दोहिं पि ।

चू-दिव्व-मनुय-तिरियविसेसेणं अविसेसियं ओभासति अदिट्ठे मासगुरुं । दिट्ठे चउगुरुगा ।

इयाणिं - विसेसियं दिट्ठं अदिट्ठं ओभासति ।

(दिव्वेसु अदिट्ठे) मासगुरुं,

नरेसु (अदिट्ठे) ओभासति मासगुरुं ।

एवं चेव दोहिं वि दिट्ठेसु चउगुरुगा ॥

[भा.२२२३] तिरियमचेतसचेते, गुरुओ अदिट्ठे दिट्ठे चउलहुगा ।

ओभासंतस्सेवं, तब्भावासेवणे वुत्तं ॥

चू-तिरिएसु चेषणे अचेयणे वा अदिट्ठे ओभासति मासगुरुं । दोसु वि दिट्ठेसु चउलहुगा ।

एयं ओभासंतस्स वुत्तं ।

तब्भावासेवणे पुणः पुरा वुत्तं ।

सीसो पुच्छति - सचित्ते ओभासणं भवति, अचित्ते ओभासणा क्कं संभवति ?

आयरिओ आह - अचित्ते संकप्पकरणा चेव ओभासणा ॥

[भा.२२२४] एतेसामन्नतरं, माउग्गामं तु जो उ विन्नवए ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू-पूर्ववत् ॥ पडिमाजुत्तं जं सण्णिहियं तं दुविधं - पंता, भद्दा वा ।

[भा.२२२५] सन्निहिय-भद्वियासु, पडिबंधो गिण्हणादिओ दोसा ।

पंतासु लग्गकहण, खित्ताती दिट्ठ पत्थारो ॥

चू-पडिमाजुते सन्निहिते भद्विया इत्थिविब्बमे करेज्ज, ताहे तत्थ से पडिबंधो भवेज्ज । एस अदिट्ठे दोसो ।

अह केणति दिट्ठो ताहे उड्ढाहो गेण्हण-कहणादओ दोसा । पंतासु इमे अदिट्ठे दोसा पंता-पडिसेवंतं तत्थेव लगेज्ज, श्वानवत् ।

अह केणइ दिट्ठो ताहे गेण्हणादयो दोसा । अहवा - सा पंता खित्तातियं करेज्जा । दिट्ठे पत्थारदोसे य । पत्थारो नाम एयस्स नत्थि दोसो, अपरिक्खय-दिक्खगस्स (अह) दोसो, ॥

एते सन्निहिते दोसा वुत्ता । इमे असण्णिहिते-

[भा.२२२६] एमेव असण्णिहिते, लग्गण-खेत्तादिया नवरि नत्थि ।

तत्थेव य पडिबंधो, दिट्ठे गहणादिया उभए ॥

चू-दिट्ठे गेण्हणादिया दोसा असण्णिहिणं वि भवन्ति ।

“उभए” ति अप्पणो परस्स य आयरियादीणं ॥

[भा.२२२७] सुत्तणिवातो एत्थं, चउगुरुगा जेसु होंति ठाणेसु ।

उच्चारितऽत्थ सरिसा, सेसा तु विकोवणड्ढाए ॥

[भा.२२२८] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविह तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्भिकखमादिसू जा जहिं जयणा ॥

चू- अणप्पज्झो विण्णवेज्जा वि न य पच्छित्तं पावेज्जा । अप्पज्झो वा दुविधे तेइच्छे करेज्जा-
सनिमित्ते अनिमित्ते वा मोहोदए तिगिच्छा ॥

तत्थिमा जयणा-

[भा. २२२९] मोहोदय अनुवसमे, कहणे अकहेंत होंति गुरुगा उ ।

कहितोपेहा गुरुगा, जं काहिति जं पाविहिती ॥

चू- साहुस्स मोहे उदिन्ने अनुवसमंते आयरिस्स कहेयव्वं । जइ आयरियस्स न कहेति तो
साहुस्स चउगुरुं पच्छित्तं ।

अह कहिते आयरिओ उवेहं करेति तो आयरियस्स चउगुरुगा, उवेहकरणे जं सो मोहोदया
हत्थकम्माति काहिति तं सव्वं आयरियस्स पच्छित्तं, जं च गेण्हणादियं उड्डाहं पाविहिती तं पि
आयरिओ पावति ॥

[भा. २२३०] दुविधे तेगिच्छम्मी णिव्वीइतियमादियं अतिकंतो ।

अट्टाणसद्वहत्थे, पच्छाऽचित्ते गणे दोच्चं ॥

चू- तम्हा आयरिएण दुविध-मोहोदए तेइच्छं निव्विगतिमाति कारवेयव्वं । निव्वितियं
करेउ । तह वि न द्वित्ते निव्वीतियं निव्वलं आहारेइ । तह वि अट्टंते ओमं आयंबिलाति उड्डाट्टामाइयं
पि अतिकंतो ताहे अट्टाणेसु ठायति, दुवक्खरियं पाडयं । तह वि अट्टंते सद्वपडिबद्धं गच्छति । तह
वि अट्टंते असागारिए हत्थकम्मं करेइ । तह वि अट्टंते अचित्ते इत्थीसरीरे वीयनिसग्गं करेइ । तह
वि अट्टंते “गणे दोच्चं” ति- पिहट्टितो गणस्स दोच्चभंगेण कट्ठिणं पडिसेवति ।

एस अक्खरत्थो ॥

इयाणि एतीए चेव गाहाए सवित्थरो अत्थो भण्णति-

[भा. २२३१] उवभुत्त-थेरसद्धिं, सद्वजुता सहि तह वि उ अठंते ।

अच्चित्त-तिरिय-मारिसु, नारिं निव्वेगलक्खेज्जा ॥

चू- “अट्टाण सद्वे” ति अस्य व्याख्या - भुत्तभोगिणो जे थेरा तेहिं सद्धिं दुवक्खरियातिपाडगे
सद्वपडिबद्धाए य ठायति, जति नाम आलिंणोवगूहण - चुंबनेत्थिसद्वं परिचारणसद्वं वा सोउं
वीयनिसग्गो भवेत ।

“पच्छा अचित्ते” ति अस्य व्याख्या - “अचित्त” पच्छद्धं । तह वि अट्टंते अचित्ते तिरिय-
नारी-सरीरं पडिसेवति तिन्नि वारा । तह वि अट्टंते माणुस्सीए अचित्तसरीरे, तं पुण जइ निव्वयंगं
तो खयं करेइ, मा वेयालो हि ति । तत्थ वि तिन्नि वारा ॥

तह कि अट्टंते “गणे दोच्चं” ति दोच्चग्गहणेणं बितिओ भंगो गहितो । बितियभंगग्गहमातो
चत्तारि भंगा सूत्तिता ।

ते य इमे - सल्लिगेण सल्लिगे । सल्लिगेण अन्नल्लिगे । अन्नल्लिगेण सल्लिगे । अन्नल्लिगेण
अन्नल्लिगे । सल्लिगट्टित्थेण अन्नल्लिगे सेवियव्वं ।

तं पुण इमाए जयणाए-

[भा. २२३२] लिंणेण चेव किट्ठिया, दियासु जा तिन्नि तेण परमूलं ।

ततो चउत्थभंगे, सेसा भंगा पडिक्कुडा ॥

चू- सलिंगेण परलिंगे सेवमाणो गणाओ उवभुत्तथेरेहिं सद्धिं अन्नवसहीए ठाविज्जति । तत्थंधकारे किडि-सद्धीए मेलिज्जति, जहा अन्नोन्नं न पस्संति । एवं तिन्नि वारा । जति उवसंतं सुंदरं । उवसंतस्स चउगुरुं । तिण्हं वाराणं परतो परिसेवमाणस्स मूलं । तह वि अट्ठंतो ततो चउत्थ भंगे सेवति, तत्थ वि तिन्नि वारा, परतो मूलं । सेसा पढम-ततियभंगा पडिक्कुडा ॥

पढमभंगे इमा भवति-

[भा.२२३३] सदेसे सिस्सिणि सज्झंतेवासिणी कुल-गणे य संघे य ।

कुलकण्णगा कुलवधू, विधवा य तहा सलिंगेणं ॥

चू- सदेसे परदेसे वा सिस्सिणीं पडिसेवति, सज्झिवियं पडिसेवति, अंतेवासिणी पडि-च्छिगा । अहवा - सज्झंतिगस्स अंतेवासिणी भर्तृज्जिकेत्यर्थः, कुले चियं, गणे चियं, संघे चियं वा सेवति ।

बितियभंगेण इमा जइ पडिसेवति- पितृमातृविशुद्धां कुलकन्यां अभिण्णजोणीं जति तं पडिसेवति, विगतधवं वा रंडं, कुलवधुं वा पडिसवति सलिंगेण ॥

एत्थ भंगेसु इमं पच्छित्तं-

[भा.२२३४] लिंगमि य चउभंगो, पढमे भंगमि होति चरिमपदं ।

मूलं चउत्थभंगे, बितिए ततिए य भयणा त ॥

चू- सलिंग परलिंगेहिं चउभंगो ।

तत्थ पढमभंगे पडिसेवंतस्स नियमा चरिमपदं । चरिमे नियमा मूलं ।

बितिय ततियभंगेसु भयणा पच्छित्तं ॥ बितियभंगे इमा भयणा-

[भा.२२३५] अन्नथ सलिंगेणं, कज्जागमणमि होति चरिमपदं ।

विहवाए होति नवभं, अविहवणारी य मूलं तु ॥

चू- “अन्नत्थ” ति - अन्नलिंगिणी, सलिंगेण पडिसेवति । कण्णं चरिमं, विहवाए अणवट्ठे, अ-विधवाए मूलं ॥

अहवा - बितियभंगे चेव इमं पच्छित्तं ।

[भा.२२३६] अधवा पायावद्धी, कोडंबिणि दंडिणी य लिंगेणं ।

मूलं अणवट्ठप्पो, चरमपदं पावती कमसो ॥

चू- पायावद्धीए मूलं, कोडुंबिणीए अणवट्ठं, डंडिणीए चरिमं ॥

ततियभंगे इमा भयणा-

[भा.२२३७] अन्नेन सलिंगमि य, सिस्सिणि सज्झंतिगी कुले चरिमं ।

णवमं गणिच्चियाए, संघद्धीए भवे मूलं ॥

चू- अन्नलिंगेण सलिंगिं पडिसेवति । सिस्सिणिं सज्झंतिया, सिस्सिणिं कुलेच्चिया, एतेसु चरिमं, गणेच्चियाते अणवट्ठो, संघेच्चियाए मूलं ॥

बितियभंगपडिसेवणाए अनुवसंतो चरिमभंगेण पडिसेवति ।

तत्थिमा जयणा-

[भा. २२३८] गंतूण परविदेसं, लिंगविवेगेण सद्धि किडिगासु ।

पुव्वभणिया य दोसा, परिहरियव्वा पयत्तेणं ॥

चू- जम्मविहारभूमीओ वज्जेउं परविदेसं गंतूण सलिंगं मोत्तुं किडि-सद्धिगातिएसु एक-दो-
तिन्निवारा, परतो मूलं ।

पुव्वभणिया य इमे-कण्णा कूलवधू विधवा अमच्ची रन्नो महादेवी पयत्तेणं परिहरियव्वा ॥
सेसासु पडिसेवंतो इमं जयणं करेइ-

[भा. २२३९] जोणी बीए य तहिं, चउक्कभयणा उ तत्थ कायव्वा ।

एग दुग तिन्नि वारे, सुद्धस्स उ वद्धिता गुरुगा ॥

चू- इत्थीए जाव पणपन्नं वासा न पूरंति ताव अमिलायजोणी, अत्तव्वं भवति, गर्भं च
गृण्हातीत्यर्थः पणपन्नावासाए पुण कस्सइ अत्तव्वं भवति, न पुण गब्भं गेण्हति । पणपन्नाते
परोत नो अत्तव्वं, नो गब्भं गेण्हति, एसा दुस्समं वाससतायुए य पडुच्च पन्नवणा परतो पुण
आउसद्धं सव्वाउय-वीसति-भाग-सहियं एसा अमिलायजोणी आतवं भवति ।

कालो-जाव-पुव्व कोडीयायुया परतः सकृत् प्रसवधर्मिण्यः अमिलाणयोनयश्च
अवस्थितयौवनत्वात् । जस्स पणपन्नवासा न पूरंति तस्सिमो चउभंगो- सबीयाए अंतो बीयं
परिसाडेति, सबीयाए बाहिं, अबीयाए अंतो, अबीयाए बाहिं । पणपन्नपूरवासाए एस चेव चउभंगो।
एत्थ बीयगहमातो अत्तवदिणा घेप्पंति ॥

एतेसु भंगेसु इमं पच्छित्तं-

[भा. २२४०] सबीयम्मि अंतो मूलं, बाहिर-पडिसाडणे भवे छेदो ।

पणपन्निगाइ अंतो, छेदो बाहिं तु छग्गुरुगा ॥

चू- पणपन्नवरिसा जस्स न पूरंति ताए तिसु अत्तवदिणेसु तारिसाए सबीयाए अंतो बीयपोगले
परिसाडेति मूलं । अह बाहिं तो छेतो ।

पणपन्नपूरवरिसाए सबीयाए अंतो छेतो ।

बाहिं - छग्गुरुगा ॥

अन्ने भणंति-

[भा. २२४१] छेदो छग्गुरु अहवा, दसण्ह अंतो बाहिं व आरेणं ।

पणपन्नायपरेणं, छग्गुरु चउगुरुग अंतो बाहिं ॥

चू- उडु-संभवदिणाओ-जाव-दसदिणा न पूरंति-ताव-अंतो छेतो, बाहिं छग्गुरुं । “आरेमं”
ति पणपन्नवासियाए आरेण य एवं भणियं । सेससव्वभंगेसु पणपन्नाए च परतो छप्पण्णादिवरिसेसु
अंतो छग्गुरुगा, बाहिं चउगुरुं ।

एवं सनिमित्ते अनिमित्ते वा पडिसेवंतस्स एसा जयणा ॥

तेइच्छं ति दारं गतं । इयाणिं “अभिओगे” ति दारं-

[भा. २२४२] कुलवंसम्मि पहीणे, रज्जं अकुमारगं परो पेळे ।

तं कीरतु पक्खेवो, एत्थ उ बुद्धीए पाहणं ॥

चू- अभिओगे न पडिसेवेज्जा । तत्थिमं उयाहरणं - कोइ अपुत्तो राया अमच्चेहिं भणिओ

अपुत्तस्स तुज्झ कुलवंसे पहीणे अकुमारस्स य परो पेत्थेहिंति रज्जं, किं कज्जउ, भणह- “तुज्झ बुद्धीए पाहण्णं वट्ठति ।”

मंतीहिं भणियं अंतपुरे कोइ खिप्पउ, तुह खेतज्जायया तुह ते पुत्ता । राया भणइ-अयसो मे भविस्सति । ते भणंति “जहा अयसो न भवति तथा कज्जति ।

इमे समणा निग्गंथा न कहंति, एते पक्खिप्पंतु । एवं कीरउ । ताहे जे तरुणसंजता ते गहिया एकम्मि पासए छूढा ॥

[भा. २२४३] तरुणीण य पक्खेवो, भोगेहि निमंतणा य भिक्खुस्स ।

भोत्तुं अनिच्छमाणे, मरणं व तहिं च वसियस्स ॥

[भा. २२४४] सुद्धुल्लसिते भीते, पच्चक्खाणे पडिच्छ गच्छ थेर विदू ।

मूलं छेदो छग्गुरु, चउगुरु लहुमासो गुरु लहुओ ॥

चू- पेढे पूर्ववत् ॥ एवं ता अहिओगेण पडिसेवंतस्स जयणा भणिया ।

“असिव-दुब्बिक्खादिसु” इमा-

[भा. २२४५] बहुआइन्ने इतरेसु, गेणहमाणण दुल्लभे भिक्खे ।

असिवम्मि इमा जतणा, दुब्बिक्खे चेव संथरणे ॥

चू- “इतरेसु” पासत्थाइसु बहुयाइण्णे एसणानेसणेहिं गिण्हंतेसु, साहूण एसणिज्जे दुल्लभे, असिवे वा असंथरंतो, दुब्बिक्खे वा असंथरंतो ॥

असिव दुब्बिक्खाणमणागयकाले आयरियाण इमा सामायारी-

[भा. २२४६] लहुगो य होइ मासो, दुब्बिक्ख-विसज्जणम्मि साहूणं ।

नेहाणुरागरत्तो, खुद्धो वि य नेच्छती गंतुं ॥

[भा. २२४७] भिक्खं पि य परिहायि, भोगेहि निमंतणा य भिक्खुस्स ।

गेण्हति एगंतरिते, लहुगा गुरुगा य चउमासा ॥

[भा. २२४८] पडिसेवंतस्स तहिं, छम्मासा होंति छेद मूलं च ।

अणवट्ठप्पो पारंचिओ य पुच्छा य तिविधम्मि ॥

चू- पेढे पूर्ववत् ।

नवरं-तिविहं-दिव्वं मामुस्सं तेरिच्छं सनिमित्तानिमित्तोदया ॥

मू. (३९४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए हत्थकम्मं करेइ, करेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३९५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अंगादानं कट्ठेण वा किलिंचेण वा अंगुलियाए वा सलागाए वा संचालेइ, संचालेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३९६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अंगादानं संबाहेज्ज वा पलिमहेज्ज वा संबाहेतं वा पलिमहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३९७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अंगादानं तेत्थेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा अब्भंगेज्ज वा मक्खेज्ज वा अब्भंगेंतं वा मक्खेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (३९८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अंगादानं कक्केण वा लोद्धेण वा पउमचुण्णेण वा प्हाणेण वा चुण्णेहिं वा वण्णेहिं वा उव्वट्ठेइ वा परिवट्ठेइ वा उव्वट्ठेसं वा परिव्वट्ठेंतं वा

सातिज्जति ॥

मू. (३९९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अंगादानं सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४००) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अंगादानं निच्छल्लेइ, निच्छल्लेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४०१) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुण वडियाए अंगादानं जिग्घइ, जिग्घंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४०२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अंगादानं अन्नयरंसि अचित्तंसि सोयंसि अनुपवेसेत्ता सुक्कपोग्गले निग्घायइ, निग्घायंतं वा सातिज्जति ॥

चू- माउग्गामो पुव्ववणिओ, तं माउग्गामं हिअए ठवेउं, “मम एसा अविरतिअ” ति काउं एवं हियए निवेसिऊण, आत्मनो हस्तकर्म करेति । हस्तकर्म पूर्वं वर्णितं, चउगुरुं पच्छित्तं ।

अहवा - “जे” ति निद्देसे, भिक्खू पुव्ववणिओ, माउग्गामो वि पुव्ववणिओ, तस्स माउग्गामस्स मैथुनप्रतिज्ञया हस्तकर्म करोति, अंगुत्यादिना घट्टयतीत्यर्थः अंगादानं ।

[भा. २२४९] माउग्गामं हियए, निवेसइत्ताण हत्यकम्पादी ।

जे भिक्खू कुज्जाही, तं मेहुणसण्णितं होति ॥

[भा. २२५०] हत्याइ-जा-सोतं, पढमुद्देसम्भि जो गमो भणितो ।

मेहुणं पडियाए, छट्टुद्देसम्भि सो चेव ॥

चू- इह पुण माउग्गामं हियए काउं करेति तेण चउगुरुगं ।

तं चेव बितियपदं, सच्चेवं “अट्टाणसद्दहत्यादिया जाव गणे दोच्च” ति ।

मू. (४०३) जे भिक्खू माउग्गामं मेहुणवडियाए अवाउडिं सयं कुज्जा करेंतं वा (सयं बूया, बूएंतं वा) सातिज्जति ॥

चू- भिक्खू य माउग्गामो य पुव्ववणिओ । जो तं सयमेव अवाउडिं करेति ।

अहवा - सयं चेव बूया इच्छामि ते “अज्ज” ति आर्ये ! अचेलभावो, अचेलीया अपावृता इत्यर्थः,

अंगादानं पुव्ववणिओतं, पासित्तए प्रेक्षितुमिच्छे इहा ।

[भा. २२५१] जे कुज्जा बूया वा, माउग्गामं तु मेहुणट्टाए ।

इच्छामो ते अज्जे, अचेलियं दट्टुमाणादी ॥

चू- मैथुनेच्छया आणादिया दोसा भवन्ति ।

परेण य दिट्ठे संका भोइयघाडियातिया दोसा ॥

अहवा -

[भा. २२५२] नातग कहण पदोसे, सयं दट्टूण गेह्णणादीया ।

आसुग्गहणं कीवे, अंगादानं तु मा पेहे ॥

चू- सा कुविया नायग-भोतिगादीण कहेज्ज, ते पसोदं गच्छेज्जा, पडुडा जं काहिति तमावज्जे ।

अहवा - ताहे अंगादाने दातिते सो सयमेव गहणं करेज्जा । तत्थ गेह्णण-कट्टुणातिया दोसा ।

कीवो आसु पडिसेवणं करेज्ज । एत्थ वि गहणपदोसातिया दोसा ।

अहवा - ताए दाइयं न पुण पडिसेवणं देति ताहे सो चिंताए दद्दुमिच्छति । जम्हा एते दोसा तम्हा अंगादानानि नो पेहे ॥

किं चान्यत्-

[भा.२२५३] अहभावदरिसणम्मि वि, दोसा किमु जो तदड्ढिओ पेहे ।

अहियं तं बंभवओ, सूरालोगो व चक्खुस्स ॥

चू- अहाभावो - अधाप्रवृत्ति, अहाभावेण वि दिड्ढं मोहुदयं भवति, किमु जो मेहुणट्ठी पेहति । तस्स पलोयणं बंभचारिणो अहियं भवति जहा चक्खुस्स सूरालोयणं ॥

[भा.२२५४] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्बिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

चू- भणेज्ज वा करेज्ज वा, पढमं ता भणाति, जति नेच्छति ताहे अवनेति वि, अभिओगेण वि बला अवणाविज्जति ॥

[भा.२२५५] मोहोदयअनुवसमे, कहणा कहेति होंति गुरुगा य ।

कहितापेहा गुरुया, जं काहिति जं च पाविहिति ॥

[भा.२२५६] दुविधे तेइच्छम्मी, निव्वीतियमाइयं अतिकंते ।

अट्ठाण सह हत्थे, पच्छा चित्ते गणे दोच्चं ॥

मू. (४०४) जे भिक्खू माउगामस्स मेहुणवडियाए कलहं कुज्जा, कलहं बूया, कलहवडियाए बूया, कलहवडियाए गच्छइ, गच्छंतं वा सातिज्जति ॥

चू- मेहुणट्ठी कुचोरुसिरातिएहिं पंतावेति, जारिसं वा कामातुरो उल्लवति तारिसं चैव बूया, एतेसिं चैव दंसणवडियाए वसहीओ साधीओ वाडगाओ गामाओ वा बाहिं गच्छति ।

जत्थेस कामकलहो संभवति । तस्स चउगुरुं ।

[भा.२२५७] विसयकलहेतरं वा, मातुगामस्स मेहुणट्ठाए ।

जो कुज्जा बूया वा, बहिया गच्छेज्ज आणादी ॥

चू- कलहो दुविहो-विसयकलहो इतरो य । इतरो नाम कसायकलहो व शेषं गतार्थं ॥

इमो विसयकलहो-

[भा.२२५८] काएण व चायाए, वामपत्ताए विसयकलहो तु ।

चंडिकित्तं व पासं, इतरो पुण तीय असहीहिं ॥

चू- वामो कामस्तवप्रवृत्तिः जा पंतावणकिरिया सो कायकलहो । जं कामातुरो थी पुरुसो वा उल्लवति सो वायकलहो । रुट्ठा चंडिकिता, तं चंडिकित्तं कसातियं पासिऊण साहूतस्साराहणनिमित्तं तीसे विपक्खेहिं सह जं कलहेति, एस “इयरो” कसायकलहेत्यर्थः ।

ताहे सा आराहिया पडिसेवणं पयच्छेज्ज ॥ इमे दोसा-

[भा.२२५९] पडिपक्खो तु पदुट्ठो, छोभग्गहणादि अहव पंतावे ।

अन्नेसिं पि अवण्णो, निच्छुभणादी य दियराओ ॥

चू- तीसे पडिपक्खो सण्णाइया इयरे वा ते पदुट्ठा संजयस्स छोभगं देज्ज - नूनं तुमं एयस्स

माणुसस्स कज्जं करेसि, गेण्हण कहुमादिए अ दोसे पावेज्ज ।

अहवा - ते पडिपक्खा तं संजयं आउसेज्ज वा हणेज्ज वा बंधेज्ज वा मारेज्ज वा, ते पदुट्ठा अन्नसाधूण वि - अवण्णं वएज्ज, आतोसादियं वा करेज्ज । गामवसही वा णिच्छुभेज्जा, दिया इ । रातो इ ॥

[भा. २२६०] वित्तिपदभणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असि व दुब्धि क्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (४०५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए लेहं लिहति, लेहं लिहावेति, लेहवडियाए वा गच्छति, गच्छंतं वा सातिज्जति ॥

चू- अप्पणो भावं लिहिउं मेहुणट्ठाए तस्स पट्टवेति । अन्नेन वि लिहावेति ।

लिहणट्ठाए वा बहिं गच्छति । चउगुरुं । लेहो दुविधो -

[भा. २२६१] छन्नेतरं च लेहो, माउग्गामस्स मेहुणट्ठाए ।

जे लेहति लेहावति, बहिया गच्छे व आणावी ॥

चू- छन्नो अप्पगासो, इयरो पगडो य ॥ तत्थ छन्नो इमो तिविहो-

[भा. २२६२] लिवि भासा अत्थेण व, छन्नो इतरो लिवीउ जा जहियं ।

उत्ताणत्थो सभासा, गतो य अप्पाहितं वा वि ॥

चू- लिवी जा दोहिं मिलिउं उप्पाइया । अधवा-दविडमाई जा जम्मि देसे नत्थि । अनारिया तासा छन्ना । अत्थओ - जं अप्पई ताभिहाणेण लिहितं वा ववहियं वा ।

“इयरो” अच्छन्नो - जा जहिं सरइ लिवी ताए लिहइ ।

उत्ताणट्ठं सभासाए वा लिहइ, वाइअं वा फुडवियडत्थं संदिसइ पुरिसो इमं लहिउं पट्टवेइ अत्थतोऽववहितं ॥

[भा. २२६३] काले सिहि-नंदिकरे, मेहनिरुद्धम्मि अंबरतलम्मि ।

मित-मधुर-मंजुभासिणि, ते धन्ना जे पियासहिता ॥

चू- पयपदमक्खरा विन्नवेति । इत्थी पडिलेहं पयच्छइ-

भा (२२६४) कोमुति निसा य पवरा, वारियवामा य दुद्धरो मयणो ।

न्हेंति य सरयगुणा, तीसे य समागमो नत्थि ॥

चू- पदमपायमक्खरेहिं पडिवयणं । इमो वि इत्थिलेहो-

[भा. २२६५] एवं पाउसकाले, वरिसारत्ते य वासितुं मेहा ।

होउं निब्बरभारा, तुरियं संपत्थिया सरदे ॥

चू- इहावि पादपदमक्खरेहिं आयभावपन्नवणं ।

[भा. २२६६] तुह दंसण-संजणिओ, हियए चिंतिज्जमाण विलसंतो ।

वग्गति य मे अनंगो, सोगुल्लोगेसु अंगेसु ॥

[भा. २२६७] लिक्खंत-निज्जमाणे अप्पिज्जंते कहिज्जमाणे वा ।

दोसा होंति अणेगा, लिहग-निवेदेत-निंताणं ॥

चू- लिक्खंतो केण दिट्ठो तत्थ गेण्हणातिया दोसा । एवं णिज्जंतो अंतरा केण ति दिट्ठो,

गहितो वा, अप्पिजंतो भोत्तिगादिणा, संदेसो वा कहेजंतो सुतो केणइ ।
पच्छद्धं गतार्थम् ॥

[भा.२२६८] बितियदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असति दुब्बिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (४०६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए पोसंतं वा पिट्टंतं वा सोतं वा भल्लायएण
उप्पएति, उप्पाएतं वा सातिज्जति ॥

चू- तेन सेव्यमानेन पुष्यत इति पोषः, आत्मानं वा तेन पोषयतीति पोषः, तदर्थिनो वा तं
पोषयतीति पोषः मृगीपदमित्यर्थः । तस्य अंतानि पोषंतानि । पिट्टि अतं पिट्टंतं अपानद्वार-
मित्यर्थः । तस्यांतानि पिट्टंतानि । उत् प्राबल्येनपावयति उप्पाएति ।

जो एवं करोति तस्स चउ- गुरुं ।

[भा.२२६९] भल्लायगमादीसुं, पोसंते वा वि अहव पिट्टंते ।

जे भिक्खू उप्पाए, मेहुणट्टाए आणादी ॥

चू- आदिसद्दातो चित्रकमूलादिना, आणादिया य दोसा ॥

किं निमित्तं सोतं उप्पाएति ?

[भा.२२७०] पडिनीयता य अन्ने, आयतिहेतुं व कोउएण वा ।

चीयत्ता य भविस्ससि, पउनिस्ससि ता इमेणं तु ॥

चू- सो साहु तीए अगारीए पडिनीयत्तेण, “अन्ने” ति जे तस्स नीता संघाडओ वा तस्स
पडिनीययाए, आयतिहेउं एस ममायत्ता जं भणीहामि तं कज्जिता करिस्सति, दंसणकोउएणं वा
उप्पक्कं ममेयं दंसेहित्ति काउं ।

अथवा - संघाडस्स अचियत्तता । ताहे साहु पुच्छति कथं मम संघाडगस्स चियत्ता भवेज्जामि
ताहे सो भणाति - अहं ते एरिसं जोणियालेवं देमि, जेन भोइगस्स चियत्ता भविस्ससि ।

अहवा - तस्सा तम्मि देसे किंचि दुक्खति ताहे पुच्छितो भणति - इमेण ओसहेण लिंपाहि,
ताहे पउनिस्ससि ॥ इमे दोसा-

[भा.२२७१] दिट्ठा व भोइएणं, सिट्ठे नीया व जं सि काहंति ।

परितावणा व वेज्जे, तुवरे लेवट्टा काया ॥

चू- तं परिभोगकाले भोत्तिएण दिट्ठं पुच्छिया किमेयं ? कहियं संजए मे एयंकयं । एगतरपओसं
गच्छे । जं ते पंतावणादि करिस्संति तमावज्जे, सावज्जं अनागाढातिवेयणं वा पावति त संजयस्स
पच्छत्तं । उद्धावणाए मूलं । वेज्जा वा जं किरियं करंता तुवरट्टया लेवट्टया वा काए ववरोवेज्ज, एत्थ
वि संजयस्स कायनिष्फण्णं ॥

संजएण वा लेवे उवदिट्ठे आगम्म कहेज्जा-

[भा.२२७२] उप्पक्कंमे गत्तं, पेच्छामु न जा से कीरती किरिया ।

ते छिय दोसा दिट्ठे, अंगादान पासणे जे तु ॥

चू- ताए भणियं उप्पवक्कं मे गत्तं पेच्छासो जा से किरिया किज्जति, ते चेव सव्वे दोसा जे
अंगायानपासणसुत्ते वुत्ता ॥

[भा. २२७३] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असति दुब्भिक्खामादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (४०७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए पोसंतं वा पिड्वंतं वा सोतं वा भल्लायएण उप्पाएत्ता सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

[भा. २२७४] सीतोदग वियडेण, पासंते वा वि अहव पिड्वंते ।

जे भिक्खू पाहिंत्ता, उच्छोले आणमादीणि ॥

[भा. २२७५] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असति दुब्भिक्खामादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (४०८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए पोसंतं वा पिड्वंतं वा सोतं वा उच्छोलेत्ता पधोत्ता अन्नयरेण आलेवणजाएणं आलिंपेज्ज वा विलिंपेज्ज वा, आलिंपेत्तं वा विलिंपेत्तं वा साति ० ॥

मू. (४०९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए पोसंतं वा पिड्वंतं वा सोतं वा उच्छोलेत्ता पधोएत्ता आलिंपेत्ता विलिंपेत्ता तेलेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा अब्भंगेज्ज वा मक्खेज्ज वा, अब्भंगेत्तं वा मक्खेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (४१०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए पोसंतं वा पिड्वंतं वा सोतं वा उच्छोलेत्ता पधोएत्ता आलिंपेत्ता विलिंपेत्ता अब्भंगेत्ता मक्खेत्ता अन्नयरेण धूवण-जाएण धूवेज्ज वा पधूवेज्ज वा, धूवेत्तं वा पधूवेत्तं वा सातिज्जति ॥

[भा. २२७६] सीतोदे जो उ गमो, नियमा सो चेव तेतल्लामादीसु ।

गंधादीएसु तहा, पुब्बे अवरम्मि य पदम्मि ॥

चू-सीतोदगेण देसे सब्बे फासुगाफासुगेण उप्पिलावणाइयाय दोसा, धोयं तेल्लाइणा मक्खेयव्वं, एत्थ व ते चेव दिट्ठाइया लोद्धादिणा वा सुगंधदव्वेण, आउक्काइयादिविराहणा ॥

[भा. २२७७] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्ज वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असती दुब्भिक्खामादीसु जा जहिं जतणा ॥

मू. (४११) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए कसिणाइं वत्थाइं धरेइ; धरेत्तं वा साति ० ।

मू. (४१२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अहयाइं वत्थाइं धरेइ; धरेत्तं वा साति ० ।

मू. (४१३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए धोव-रत्ताइं वत्थाइं धरेइ; धरेत्तं वा सातिज्जति ।

मू. (४१४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडिवयाए चित्ताइं वत्थाइं धरेइ; धरेत्तं वा साति ० ।

मू. (४१५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए विचित्ताइं वत्थाइं धरेइ; धरेत्तं वा साति ० ।

चू-अहयं नाम तंतुग्गत्तं, परिभोगत्तेण धरणं ।

अहवा - धारणं अपरिभोगत्तणेण, तेसिं दाहामि त्ति धरेति । पाणादिणा मलस्स फेडणं धोयं । ते मलिणा धरेति, धरं अनुभट्टाएत्ता संकणिज्जो भविस्सामि एयं आयभाविआसु धरेति ।

अहवा - सो चेव मलिणो धरेति । वरं सम एयाओ अत्तट्ठभाविताओ मलिणवासस्स वीसंभं एति । चित्तं नाम एगतरवण्णुज्जलं । विचित्तं नाम दोहिं तिहिं वा गव्वेहिं वा उज्जलं ।

सव्वेसु चउगुरुगं आणादिया य दोसा ।

[भा.२२७८] अह जे य धोयमइले, रत्ते चित्ते तथा विचित्ते य ।

मेहुण्ण-परिण्णाए, एताइ धरेति आणादी ॥

[भा.२२७९] मइले अणुभइहेतुं, आतट्ठित्ति भावितासु वा वहती ।

आत-पर-मोहउदयड्डयाए सेसाण दाहामो वा ॥

घू- वहति नाम परिभोगं करेति । सेसा तंतुगयाइया मइलं मोत्तुं आय-पर-मोहुदयड्डयाए वहइ । तेसिं वा दाहिंति धरेति त्ति । जति देति जं ताओ काहिंति कम्मबंधप्पसंगो य दट्ठव्वी ।

अहवा - दंतो दिट्ठो करणं अमुवधीते ॥

[भा.२२८०] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असति दुब्भिक्खादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (४१६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो पाए आमजेज्ज वा पमजेज्ज वा, आमजंतं वा पमजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४१७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो पाए संबाहेज्ज वा पलिभदेज्ज वा संबाहेतं वा पलिमदेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४१८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो पाए तेत्थेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा, मक्खंतं वा भिलिंगंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४१९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो पाए लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्ठेज्ज वा उळ्ळोलेंतं वा उव्वट्ठेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४२०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो पाए सीओदगं-वियडेण वा उसिणोदगं-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४२१) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो पाए फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेंतं वा रएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४२२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायं आमजेज्ज वा पमजेज्ज वा आमजंतं वा पमजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४२३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायं संबाहेज्ज वा पलिमदेज्ज वा संबाहेतं वा पलिमदेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४२४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायं तेत्थेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा, मक्खंतं वा भिलिंगंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४२५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायं लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्ठेज्ज वा, उळ्ळोलेंतं वा उव्वट्ठेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४२६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायं सीओदगं-वियडेण वा उसिणोदगं-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४२७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायं फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेंतं वा रएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४२८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायंसि वणं आमज्जेज्ज वा पमज्जेज्ज वा, आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४२९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए प्पणो कायंसि वणं संबाहेज्ज वा पलिमद्देज्ज वा, संबाहेतं वा पलिमद्देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४३०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडिए अप्पणो कायंसि वणं तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा मक्खेतं वा भिलिंगेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४३१) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायंसि वणं लोद्धेण व कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा उल्लोलेतं वा उव्वट्टेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४३२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायंसि वणं सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४३३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायंसि वणं फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेतं वा रएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४३४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदेज्ज वा विच्छिंदेज्ज वा अच्छि दंतं वा विच्छि दंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४३५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदित्ता विच्छिंदित्त पूयं वा सोणियं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा, नीहरेतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४३६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदित्ता विच्छिंदित्ता नीहरित्ता विसोहेत्ता ओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४३७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदित्ता विच्छिंदित्ता नीहरित्ता विसोहेत्ता उच्छोलेत्ता पधोएत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिपेज्ज वा विलिपेज्ज वा, आलिपेतं वा विलिपेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४३८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदित्ता विच्छिंदित्ता नीहरित्ता विसोहेत्ता उच्छोलेत्ता पधोएत्ता आलिपेत्ता विलिपेत्ता तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा अब्भंगेज्ज वा मक्खज्ज वा, अब्भंगेतं वा मक्खेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४३९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदित्ता विच्छिंदित्ता नीहरित्ता विसोहेत्ता उच्छोलेत्ता पधोएत्ता आलिपेत्ता विलिपेत्ता अब्भंगेत्ता मक्खेत्ता अन्नयरेणं धूवणजाएण धूवेज्ज वा पधूवेज्ज वा, धूवेतं वा पधूवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४४०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो पालुकिमियं वा कुच्छिकिमियं वा अंगुलीए निवेसिय निवेसिय नीहरइ, नीहरेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४४१) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो दीहाओ नहसीहाओ कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४४२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो दीहाइं जंघ-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४४३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो वत्थि-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४४४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो चक्खु-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४४५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कक्ख-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४४६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो मंसु-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४४७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो दंते आघंसेज्ज वा पघंसेज्ज वा आघंसंतं वा पघंसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४४८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो दंते उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४४९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो दंते फूमेज्ज वा रएज्ज वा, फूमेंतं वा रएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४५०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो उट्टे आमज्जेज्ज वा पमज्जेज्ज वा, आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४५१) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो उट्टे संबाहेज्ज वा पलिमहेज्ज वा, संबाहेतं वा पलिमहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४५२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो उट्टे तेलेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा मक्खेंतं वा मिलिंगेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४५३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो उट्टे लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा, उल्लोलेतं वा उव्वट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४५४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो उट्टे सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्चोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४५५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो उट्टे फूमेज्ज वा रएज्ज वा, फूमेंतं वा रएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४५६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो दीहाइं उत्तरोट्टाइं अच्छिपत्ताइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४५७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो दीहाइं अच्छिपत्ताइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४५८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो अच्छीणि आमज्जेज्ज वा, पमज्जेज्ज वा, आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४५९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो अच्छीणि संवाहेज्ज वा, पलिमद्देज्ज वा, संवाहेतं वा पलिमद्देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४६०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो अच्छीणि तेलेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा मिलिगेज्ज वा, मक्खेतं वा भिलिगेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४६१) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो अच्छीणि लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा, उल्लोलेतं वा उव्वट्टेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४६२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो अच्छीणि सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४६३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो अच्छीणि फुमेज्ज वा रएज्ज वा फुमेतं वा रएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४६४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो दीहाइं भुमग-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४६५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो दीहाइं पास-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४६६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो कायाओ सेयं वा जल्लं वा पंकं वा मलं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा, नीहरेतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४६७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अप्पणो अच्छि-मलं वा कण्ण-मलं वा दंत-मलं वा नह-मलं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा, नीहरेतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४६८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए गामाणुगामं दूइज्जमाणे सीस-दुवारियं करेइ, करेतं वा सातिज्जति ॥

चू- मलिणो रयगुंडितो, अचक्खुस्सो वा अनिट्ठच्छवी वा अफुडियहत्थपादो इत्थीणं अकामणिज्जो पाढपमज्जणाती करेति, वरं इत्थीणं कमणिज्जो भविस्सामि ति, चउगुरु आणादिया य दोसा ।

[भा. २२८१] पादे पमज्जणादी, सीसदुवारादि जो गमो तति ।

मेहुण्ण-परिन्नाए, छट्ठुद्देसम्मि सो चेव ॥

[भा. २२८२] बितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असति दुब्बिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (४६९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए खीरं वा दहिं वा नवनीयं वा सप्पिं वा गुलं वा खंडं वा सकरं वा मच्छडियं वा अन्नयरं वा पणीयं आहारं आहारेइ; आहारेतं वा साति तं सेवमाणे आवज्जति चाउम्मासियं परिहारट्ठाणं अनुग्घातियं ॥

चू- मधु-मज्ज-मंसा अववाते दद्ववा, अन्नतरं वा नेहावगाढं उवक्खडियं आहारेति, अवरं उवचिय-मंससोणिओ भविस्सामि सुकुमालो य, अतो कमणिज्जो भविस्सामि । उवचियमंससोमिएहिं सुहं पडिसेविज्जति, जति एयनिमित्तं भुंजति ॥

[भा. २२८३] खीर-दधिमादीहिं, सेसाहारा विसूइया होंति ।
मेहुण्ण-परिन्नाते, ताणाहारेंत आणादी ॥

चू- जइ मेहुणवडियाए आहारेति तो चउगुरु, इहरहा मासगुरुं ।
विगतिपरिवूढदेहस्स ते चेव गमणादिया दोसा ॥

[भा. २२८४] नाणादि संघणद्धा, वि सेविता नेति उप्पहं विगती ।
किं पुण जो पडिसेवति, विगती वण्णादिणं कज्जे ॥

चू- जति वि नाणादिसंघणद्धा विगतिं भुंजति ततोवि विगइ उप्पहं नेति, कि पुण जो वण्णातीणं अद्धा मेहुणद्धा वा विगतिं भुंजति ॥

[भा. २२८५] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।
अभिओग असति दुब्भिक्खमादिसु जा जहिं जतणा ॥

[भा. २२८६] पुरिसाणं जो उ गमो, इत्थीवग्गम्मि होइ सो चेव ।
एसेव अपरिसेसो, इत्थीणं पुरिस-वग्गम्मि ॥

चू- पुरिसाणं जो गमो इत्थीवग्गे भणितो जहा “भिक्खू माउग्गामं मेहुणवडियाए विन्नेवेति”
एस इत्थीणं पुरिसवग्गे वत्तव्वो - “जा भिक्खुणी वि पिउग्गाणं मेहुणवडियाए विन्नेवेइ,”
उत्सग्गाववाएहिं दोसदंसणेहिं अत्थो तहेव वत्तव्वो ॥

उद्देशकः-६ समाप्तः

मुनि दीपरत्नसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथ सूत्रे षष्ठउद्देशकस्य
(भद्रबाहु स्वामि रचिता निर्युक्ति युक्तं) संघदासगणि विरचितं भाष्यं
एवं जिनदास महत्तर विरचिता चूणिः परिसमाप्ता ।

भाग : १५

३४/१

प्रथमं छेदसूत्रं - निशीथं-१ - समाप्तम्

भाग :- १५

- (१) निशीथछेदसूत्रम्-१-
उद्देशकाः- १....६- पर्यन्ताः
भाग-१६
- (२) निशीथछेदसूत्रम्-२-
उद्देशकाः- ७....१३-पर्यन्ताः
भाग:-१७
- (३) निशीथछेदसूत्रम्-३-
उद्देशकाः-१४....२० पर्यन्ताः

ભાવભરી વંદના

જેમના દ્વારા સૂત્રમાં ગુંથાયેલ જિનવાણીનો ભવ્ય વારસો
વર્તમાનકાલીન ‘‘આગમસાહિત્ય’’માં પ્રાપ્ત થયો
એ સર્વે સૂરિવર આદિ આર્ષ પૂજ્યશ્રીઓને-

પંચમ ગણધર શ્રી સુધર્મા સ્વામી	ચૌદ પૂર્વધર શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામી		
દશ પૂર્વધર શ્રી શય્યંભવસૂરિ	(અનામી) સર્વે શ્રુત સ્થવીર મહર્ષિઓ		
દેવવાચક ગણિ	શ્રી શ્યામાચાર્ય		
દેવદ્વિગણિ ક્ષમાશ્રમણ	જિનભદ્ર ગણિ ક્ષમાશ્રમણ		
સંઘદાસગણિ	સિદ્ધસેન ગણિ		
જિનદાસ ગણિ મહત્તર	અગત્યસિંહ સૂરિ		
શીલાંકાચાર્ય	અભયદેવસૂરિ		
મલયગિરિસૂરિ	ક્ષેમકીર્તિસૂરિ		
હરિભદ્રસૂરિ	આર્યરક્ષિત સૂરિ (?)		
દ્રોણાચાર્ય	ચંદ્ર સૂરિ		
વાદિવેતાલ શાંતિચંદ્ર સૂરિ	મલ્લધારી હેમચંદ્રસૂરિ		
શાંતિચંદ્ર ઉપાધ્યાય	ધર્મસાગર ઉપાધ્યાય		
ગુણરત્નસૂરી	વિજય વિમલગણિ		
વીરભદ્ર	ઋષિપાલ	બ્રહ્મમુનિ	તિલકસૂરિ

સૂત્ર-નિર્ધુક્તિ - ભાષ્ય - ચૂર્ણિ - વૃત્તિ - આદિના રચયિતા અન્ય સર્વે પૂજ્યશ્રી

વર્તમાન કાલિન આગમ સાહિત્ય વારસાને

સંશોધન-સંપાદન-લેખન આદિ દ્વારા મુદ્રીત/અમુદ્રીત સ્વરૂપે રજૂ કર્તા
સર્વે શ્રુતાનુરાગી પૂજ્યપુરુષોને

આનંદ સાગરસૂરિજી	ચંદ્રસાગર સૂરિજી	મુનિ માણેક
જિન વિજયજી	પુન્યવિજયજી	ચતુરવિજયજી
જંબુ વિજયજી	અમરમુનિજી	કનૈયાલાલજી
લાભસાગરસૂરિજી	આચાર્ય તુલસી	ચંપક સાગરજી

સ્મરણાંજલિ

બાબુ ધનપતસિંહ	પંઠ બેચરદાસ	પંઠ જીવરાજભાઈ
પંઠ ભગવાનદાસ	પંઠ રૂપેન્દ્રકુમાર	પંઠ હીરાલાલ

શ્રુત પ્રકાશક સર્વે સંસ્થાઓ

४५ आगम भूण तथा विवरणानुं श्लोक प्रमाणादर्शक कोष्टक

क्रम	आगमसूत्रनाम	मूल श्लोक प्रमाण	वृत्ति-कर्ता	वृत्ति श्लोकप्रमाण
१.	आचार	२५५४	शीलाङ्काचार्य	१२०००
२.	सूत्रकृत	२१००	शीलाङ्काचार्य	१२८५०
३.	स्थान	३७००	अभयदेवसूरि	१४२५०
४.	समवाय	१६६७	अभयदेवसूरि	३५७५
५.	भगवती	१५७५१	अभयदेवसूरि	१८६१६
६.	ज्ञाताधर्मकथा	५४५०	अभयदेवसूरि	३८००
७.	उपासकदशा	८१२	अभयदेवसूरि	८००
८.	अन्तकृद्दशा	९००	अभयदेवसूरि	४००
९.	अनुत्तरोपपातिकदशा	१९२	अभयदेवसूरि	१००
१०.	प्रश्नव्याकरण	१३००	अभयदेवसूरि	५६३०
११.	विपाकश्रुत	१२५०	अभयदेवसूरि	९००
१२.	औपपातिक	११६७	अभयदेवसूरि	३१२५
१३.	राजप्रश्निय	२१२०	मलयगिरिसूरि	३७००
१४.	जीवाजीवाभिगम	४७००	मलयगिरिसूरि	१४०००
१५.	प्रज्ञापना	७७८७	मलयगिरिसूरि	१६०००
१६.	सूर्यप्रज्ञप्ति	२२९६	मलयगिरिसूरि	९०००
१७.	चन्द्रप्रज्ञप्ति	२३००	मलयगिरिसूरि	९१००
१८.	जम्बूद्वीपप्रज्ञप्ति	४४५४	शान्तिचन्द्रउपाध्याय	१८०००
१९थी	निरयावलिका	११००	चन्द्रसूरि	६००
२३.	(पञ्च उपाङ्ग)	--	--	--
२४.	घतुःशरण	८०	विजयविमलयगणि	(?) २००
२५.	आतुर प्रत्याख्यान	१००	गुणरत्नसूरि (अवचूरि)	(?) १५०
२६.	महाप्रत्याख्यान	१७६	आनन्दसागरसूरि (संस्कृतछाया)	१७६
२७.	भक्तपरिज्ञा	२१५	आनन्दसागरसूरि (संस्कृतछाया)	२१५
२८.	तन्दुल वैचारिक	५००	विजयविमलयगणि	(?) ५००
२९.	संस्तारक	१५५	गुणरत्न सूरि (अवचूरि)	११०
३०.	गच्छाचार*	१७५	विजयविमलयगणि	१५६०
३१.	गणिविद्या	१०५	आनन्दसागरसूरि (संस्कृतछाया)	१०५

ક્રમ	આગમસૂત્રનામ	• મૂલ શ્લોક પ્રમાણ	વૃત્તિ-કર્તા	• વૃત્તિ શ્લોકપ્રમાણ
૩૨.	દેવેન્દ્રસ્તવ	૩૭૫	આનન્દસાગરસૂરિ (સંસ્કૃત કાવ્ય)	૩૭૫
૩૩.	મરણસમાધિ *	૮૩૭	આનન્દસાગરસૂરિ (સંસ્કૃત કાવ્ય)	૮૩૭
૩૪.	નિશીથ	૮૨૧	જિનદાસગણિ (ચૂર્ણિ) સહ્નદાસગણિ (ભાષ્ય)	૨૮૦૦૦ ૭૫૦૦
૩૫.	વૃહલ્કલ્પ	૪૭૩	મલયગિરિ+ક્ષેમકીર્તિ સહ્નદાસગણિ (ભાષ્ય)	૪૨૬૦૦ ૭૬૦૦
૩૬.	વ્યવહાર	૩૭૩	મલયગિરિ સહ્નદાસગણિ (ભાષ્ય)	૩૪૦૦૦ ૬૪૦૦
૩૭.	દશાશ્રુતસ્કન્ધ	૮૧૬	- ? - (ચૂર્ણિ)	૨૨૨૫
૩૮.	જીતકલ્પ *	૧૩૦	સિદ્ધસેનગણિ (ચૂર્ણિ)	૧૦૦૦
૩૯.	મહાનિશીથ	૪૫૪૮	-	-
૪૦.	આવશ્યક	૧૩૦	હરિભદ્રસૂરિ	૨૨૦૦૦
૪૧.	ઓઘનિર્યુક્તિ	ત્રિ. ૧૩૫૫	દ્રોણાચાર્ય	(?) ૭૫૦૦
-	પિણ્ડનિર્યુક્તિ *	ત્રિ. ૮૩૫	મલયગિરિસૂરિ	૭૦૦૦
૪૨.	દશવૈકાલિક	૮૩૫	હરિભદ્રસૂરિ	૭૦૦૦
૪૩.	ઉત્તરાધ્યયન	૨૦૦૦	શાંતિસૂરિ	૧૬૦૦૦
૪૪.	નન્દી	૭૦૦	મલયગિરિસૂરિ	૭૭૩૨
૪૫.	અનુયોગદ્વાર	૨૦૦૦	મલધારીહેમચન્દ્રસૂરિ	૫૧૦૦

નોંધ :-

- (૧) ઉક્ત ૪૫ આગમ સૂત્રોમાં વર્તમાન કાળે પહેલાં ૧ થી ૧૧ અંગસૂત્રો, ૧૨ થી ૨૩ ઉપાંગસૂત્રો, ૨૪થી૩૩ પ્રકીર્ણકસૂત્રો ૩૪થી ૩૯ છેદસૂત્રો, ૪૦ થી ૪૩ મૂલસૂત્રો, ૪૪-૪૫ ચૂલિકાસૂત્રોના નામે હાલ પ્રસિદ્ધ છે.
- (૨) ઉક્ત શ્લોક સંખ્યા અમે ઉપલબ્ધ માહિતી અને પૃષ્ઠ સંખ્યા આધારે નોંધેલ છે. જો કે તે સંખ્યા માટે મતાંતર તો જોવા મળે જ છે. જેમકે આચાર સૂત્રમાં ૨૫૦૦, ૨૫૫૪, ૨૫૨૫ એવા ત્રણ શ્લોક પ્રમાણ જાણવા મળેલ છે. આવો મત-ભેદ અન્ય સૂત્રોમાં પણ છે.
- (૩) ઉક્ત વૃત્તિ-આદિ જે નોંધ છે તે અમે કરેલ સંપાદન મુજબની છે. તે સિવાયની પણ વૃત્તિ-ચૂર્ણિ આદિ સાહિત્ય મુદ્રિત કે અમુદ્રિત અવસ્થામાં હાલ ઉપલબ્ધ છે જ.
- (૪) ગચ્છાચાર અને મરણસમાધિ ના વિકલ્પે ચંદાવેજ્ઞય અને વીરસ્તવ પ્રકીર્ણક આવે છે. જે અમે “આગમસુતાણિ” માં મૂળ રૂપે અને “આગમદીપ”માં અક્ષરશઃ ગુજરાતી અનુવાદ રૂપે આપેલ છે. તેમજ જીતકલ્પ જેના વિકલ્પ રૂપે છે એ

પંચકલ્પનું ભાષ્ય અમે “આગમસુત્તાણિ”માં સંપાદીત કર્યું છે.

- (૫) ઓઘ અને પિણ્ડ એ બંને નિર્યુક્તિ વિકલ્પે છે. જે હાલ મૂલસૂત્ર રૂપે પ્રસિદ્ધ છે. જે બંનેની વૃત્તિ અમે આપી છે. તેમજ તેમાં ભાષ્યની ગાથાઓ પણ સમાવિષ્ટ થઈ છે.
- (૬) ચાર પ્રકીર્ણક સૂત્રો અને મહાનિશીઘ એ પાંચ આગમની કોઈ વૃત્તિ આદિ ઉપલબ્ધ થવાનો ઉલ્લેખ મળતો નથી. પ્રકીર્ણક ની સંસ્કૃત છાયા ઉપલબ્ધ છે તેથી મૂકી છે. નિશીઘ-દશા-જિતકલ્પ એ ત્રણેની ચૂર્ણિ આપી છે. જેમાં દશા અને જીતકલ્પ એ બંને ઉપરવૃત્તિ મળતી હોવાનો ઉલ્લેખ છે, પણ અમે તે મેળવી શક્યા નથી. જ્યારે નિશીઘ ઉપર તો માત્ર વીસમા ઉદ્દેશક:ની જ વૃત્તિ નો ઉલ્લેખ મળે છે.

► વર્તમાન કાળે ૪૫ આગમમાં ઉપલબ્ધ નિર્યુક્તિ: ◀

ક્રમ	નિર્યુક્તિ	શ્લોકપ્રમાણ	ક્રમ	નિર્યુક્તિ	શ્લોકપ્રમાણ
૧.	આચાર-નિર્યુક્તિ	૪૫૦	૬.	આવશ્યક-નિર્યુક્તિ	૨૫૦૦
૨.	સૂત્રકૃત-નિર્યુક્તિ	૨૬૫	૭.	ઓઘનિર્યુક્તિ	૧૩૫૫
૩.	બૃહત્કલ્પ-નિર્યુક્તિ *	—	૮.	પિણ્ડનિર્યુક્તિ	૮૩૫
૪.	વ્યવહાર-નિર્યુક્તિ *	—	૯.	દશવૈકાલિક-નિર્યુક્તિ	૫૦૦
૫.	દશાશ્રુત૦-નિર્યુક્તિ	૧૮૦	૧૦.	ઉત્તરાધ્યયન-નિર્યુક્તિ	૭૦૦

નોંધ :-

- (૧) અહીં આપેલ શ્લોક પ્રમાણ એ ગાથા સંખ્યા નથી. “૩૨ અક્ષરનો એક શ્લોક” એ પ્રમાણથી નોંધાયેલ શ્લોક પ્રમાણ છે.
- (૨) ★ બૃહત્કલ્પ અને વ્યવહાર એ બંને સૂત્રોની નિર્યુક્તિ હાલ ભાષ્ય માં ભળી ગઈ છે. જેનો યથાસંભવ ઉલ્લેખ વૃત્તિકાર મહર્ષિ એ ભાષ્ય ઉપરની વૃત્તિમાં કર્યો હોય તેવું જોવા મળેલ છે.
- (૩) ઓઘ અને પિણ્ડનિર્યુક્તિ સ્વતંત્ર મૂલઆગમ સ્વરૂપે સ્થાન પામેલ છે તેથી તેનું સ્વતંત્ર સંપાદન આગમ-૪૧ રૂપે થયેલ છે. (તેમજ આ સંપાદનમાં પણ છે.)
- (૪) બાકીની છ નિર્યુક્તિમાંથી દશાશ્રુતસ્કન્ધ નિર્યુક્તિ ઉપર ચૂર્ણિ અને અન્ય પાંચ નિર્યુક્તિ ઉપરની વૃત્તિ અમે અમારા સંપાદનમાં પ્રકાશીત કરી છે. જ્યાં આ છ નિર્યુક્તિ સ્પષ્ટ અલગ જોઈ શકાય છે.
- (૫) નિર્યુક્તિકર્તા તરીકે મદ્રવાહુસ્વામી નો ઉલ્લેખ જ જોવા મળે છે.

વર્તમાન કાળે ૪૫ આગમમાં ઉપલબ્ધ ભાષ્યં

ક્રમ	ભાષ્ય	શ્લોકપ્રમાણ	ક્રમ	ભાષ્ય	ગાથાપ્રમાણ
૧.	નિશીષભાષ્ય	૭૫૦૦	૬.	આવશ્યકભાષ્ય *	૪૮૩
૨.	વૃહત્કલ્પભાષ્ય	૭૬૦૦	૭.	ઓઘનિર્યુક્તિભાષ્ય *	૩૨૨
૩.	વ્યવહારભાષ્ય	૬૪૦૦	૮.	પિણ્ડનિર્યુક્તિભાષ્ય *	૪૬
૪.	પચ્ચકલ્પભાષ્ય	૩૧૮૫	૯.	દશવૈકાલિકભાષ્ય *	૬૩
૫.	જીતકલ્પભાષ્ય	૩૧૨૫	૧૦.	ઉત્તરાધ્યયનભાષ્ય (?)	-

નોંધ :-

- (૧) નિશીષ, વૃહત્કલ્પ અને વ્યવહારભાષ્યના કર્તા સહ્વદાસગણિ હોવાનું જણાય છે. અમારા સંપાદનમાં નિશીષ ભાષ્ય તેની ચૂર્ણિ સાથે અને વૃહત્કલ્પ તથા વ્યવહાર ભાષ્ય તેની-તેની વૃત્તિ સાથે સમાવિષ્ટ થયું છે.
- (૨) પચ્ચકલ્પભાષ્ય અમારા આગમસુત્તાણિ ભાગ-૩૮ માં પ્રકાશીત થયું.
- (૩) આવશ્યકભાષ્ય માં ગાથા પ્રમાણ ૪૮૩ લખ્યું જેમાં ૧૮૩ ગાથા મૂળભાષ્ય રૂપે છે અને ૩૦૦ ગાથા અન્ય એક ભાષ્યની છે. જેનો સમાવેશ આવશ્યક સૂત્ર-સટીકં માં કર્યો છે. [જે કે વિશેષાવશ્યક ભાષ્ય ખૂબજ પ્રસિધ્ધ થયું છે પણ તે સમગ્ર આવશ્યકસૂત્ર- ઉપરનું ભાષ્ય નથી અને અધ્યયનો અનુસારની અલગ અલગ વૃત્તિ આદિ પેટા વિવરણો તો આવશ્યક અને જીતકલ્પ એ બંને ઉપર મળે છે. જેનો અત્રે ઉલ્લેખ અમે કરેલ નથી.]
- (૪) ઓઘનિર્યુક્તિ, પિણ્ડનિર્યુક્તિ, દશવૈકાલિકભાષ્ય નો સમાવેશ તેની તેની વૃત્તિ માં થયો જ છે. પણ તેનો કર્તા વિશેનો ઉલ્લેખ અમોને મળેલ નથી. [ઓઘનિર્યુક્તિ ઉપર ૩૦૦૦ શ્લોક પ્રમાણ ભાષ્યનો ઉલ્લેખ પણ જોવા મળેલ છે.]
- (૫) ઉત્તરાધ્યયનભાષ્યની ગાથા નિર્યુક્તિમાં ભળી ગયાનું સંભળાય છે (?)
- (૬) આ રીતે અંગ - ઉપાંગ - પ્રકીર્ણક - ચૂલિકા એ ૩૫ આગમ સૂત્રો ઉપરનો કોઈ ભાષ્યનો ઉલ્લેખ અમારી જાણમાં આવેલ નથી. કોઈક સ્થાને સાક્ષી પાઠ-આદિ સ્વરૂપે ભાષ્યગાથા જોવા મળે છે.
- (૭) ભાષ્યકર્તા તરીકે મુખ્ય નામ સહ્વદાસગણિ જોવા મળેલ છે. તેમજ જિનભદ્રગણિ-ક્ષમાશ્રમણ અને સિદ્ધસેન ગણિ નો પણ ઉલ્લેખ મળે છે. કેટલાંક ભાષ્યના કર્તા અજ્ઞાત જ છે.

વર્તમાન કાળે ૪૫ આગમમાં ઉપલબ્ધ ચૂર્ણ:

ક્રમ	ચૂર્ણ	શ્લોકપ્રમાણ	ક્રમ	ચૂર્ણ	શ્લોકપ્રમાણ
૧.	આચાર-ચૂર્ણ	૮૩૦૦	૧.	દશાશ્રુતસ્કન્ધચૂર્ણ	૨૨૨૫
૨.	સૂત્રકૃત-ચૂર્ણ	૧૧૦૦	૧૦.	પન્નકલ્પચૂર્ણ	૩૨૭૫
૩.	ભગવતી-ચૂર્ણ	૩૧૧૪	૧૧.	જીતકલ્પચૂર્ણ	૧૦૦૦
૪.	જીવાભિગમ-ચૂર્ણ	૧૫૦૦	૧૨.	આવશ્યકચૂર્ણ	૧૮૫૦૦
૫.	જંવૂદ્વીપપ્રજ્ઞસિ-ચૂર્ણ	૧૮૭૯	૧૩.	દશવૈકાલિકચૂર્ણ	૭૦૦૦
૬.	નિશીથચૂર્ણ	૨૮૦૦૦	૧૪.	ઉત્તરાધ્યયનચૂર્ણ	૫૮૫૦
૭.	વૃહત્કલ્પચૂર્ણ	૧૬૦૦૦	૧૫.	નન્દીચૂર્ણ	૧૫૦૦
૮.	વ્યવહારચૂર્ણ	૧૨૦૦	૧૬.	અનુયોગદારચૂર્ણ	૨૨૬૫

નોંધ :-

- (૧) ઉક્ત ૧૬ ચૂર્ણમાંથી નિશીથ, દશાશ્રુતસ્કન્ધ, જીતકલ્પ એ ત્રણ ચૂર્ણ અમારા આ સંપાદનમાં સમાવાઈ ગયેલ છે.
- (૨) આચાર, સૂત્રકૃત, આવશ્યક, દશવૈકાલિક, ઉત્તરાધ્યયન, નન્દી, અનુયોગદાર એ સાત ચૂર્ણ પૂજ્યપાદ આગમોદ્ધારક શ્રી એ પ્રકાશીત કરાવી છે.
- (૩) દશવૈકાલિકની બીજી એક ચૂર્ણ જે અગત્યસિંહસૂરિકૃત છે તેનું પ્રકાશન પૂજ્ય શ્રી પુન્યવિજયજીએ કરાવેલ છે.
- (૪) જંવૂદ્વીપપ્રજ્ઞસિચૂર્ણ વિશે હીરાલાલ કાપડીયા પ્રશ્નાર્થચિક્ષુ ઉભું કરે છે. ભગવતી ચૂર્ણ તો મળેજ છે, પણ હજી પ્રકાશીત થઈ નથી. તેમજ વૃહત્કલ્પ, વ્યવહાર, પન્નકલ્પ એ ત્રણ હસ્તપ્રતો અમે જોઈ છે પણ પ્રકાશીત થયાનું જાણમાં નથી.
- (૫) ચૂર્ણકાર તરીકે જિનદાસગણિમહત્તરનું નામ મુખ્યત્વે સંભળાય છે. કેટલાકના મતે અમુક ચૂર્ણના કર્તાનો સ્પષ્ટોલ્લેખ મળતો નથી.

“આગમ-પંચાંગી” એક ચિન્ત્ય બાબત”

- ૧ વર્તમાન કાળે પ્રાપ્ત આગમ સાહિત્યની વિચારણા પછી ખરેખર આગમના પાંચ અંગોમાં કેટલું અને શું ઉપલબ્ધ છે તે જાણ્યા પછી એક પ્રશ્ન થાય કે આગમ પંચાંગી ની વાતો કેટલી ચિન્ત્ય છે. અંગ-ઉપાંગ-પ્રકીર્ણક-ચૂલિકા એ ૩૫ આગમો ઉપર ધાવ્ય નથી. એટલે ૩૫ આગમનું એક અંગ તો અપ્રાપ્ય જ બન્યું. સૂત્ર પરત્વે ઉપલબ્ધ નિર્યુક્તિ ફક્ત છ છે. એટલે ૩૮ આગમોનું એક અંગ અપ્રાપ્ય જ બન્યું. આ રીતે ક્યાંક ધાવ્ય, ક્યાંક નિર્યુક્તિ અને ક્યાંક ચૂર્ણના અભાવે વર્તમાન કાળે સુવ્યવસ્થિત પંચાંગી એક માત્ર આવશ્યક સૂત્રની ગણાય.
- ૨ નન્દીસૂત્રમાં પંચાંગીને બદલે સંગ્રહણી, પ્રતિપત્તિઓ વગેરેના પણ ઉલ્લેખ છે.

▶ ૪૫ આગમ અંતર્ગત વર્તમાન કાળે ઉપલબ્ધ વિભાગો ◀

[સૂચના :- અમે સંપાદીત કરેલ આગમસુત્તાણિ-સટીકં માં બેક્રી નંબરના પૃષ્ઠો ઉપર જમણી બાજુ આગમસૂત્ર ના નામ પછી અંકો આપેલ છે. જેમકે ૧/૩/૬/૨/૫૪ વગેરે. આ અંકો તે તે આગમના વિભાગીકરણને જણાવે છે. જેમકે આચારમાં પ્રથમ અંક શ્રુતસ્કન્ધનો છે તેના વિભાગ રૂપે બીજો અંક ચૂલા છે તેના પેટા વિભાગ રૂપે ત્રીજો અંક અધ્યયનનો છે. તેના પેટા વિભાગ રૂપે ચોથો અંક ઉદ્દેશક નો છે. તેના પેટા વિભાગ રૂપે છેલ્લો અંક મૂલનો છે. આ મૂલ ગદ્ય કે પદ્ય હોઈ શકે. જો ગદ્ય હોય તો ત્યાં પેરેબ્રાફ સ્ટાઈલથી કે છટુ લખાણ છે અને ગાથા/પદ્ય ને પદ્યની સ્ટાઈલથી ॥ - ॥ ગોઠવેલ છે.

પ્રત્યેક આગમ માટે આ રીતે જ ઓબ્લિકમાં (/) પછી ના વિભાગને તેના-તેના પેટા-પેટા વિભાગ સમજવા.

જ્યાં જે-તે પેટા વિભાગ ન હોય ત્યાં (/) ઓબ્લિક પછી ડેસ મુકીને તે વિભાગ ત્યાં નથી તેમ સૂચવેલું છે.]

- (૧) આચાર - શ્રુતસ્કન્ધ:/ચૂલા/અધ્યયનં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
ચૂલા નામક પેટા વિભાગ બીજા શ્રુતસ્કન્ધ માં જ છે.
- (૨) સૂત્રકૃત - શ્રુતસ્કન્ધ:/અધ્યયનં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૩) સ્થાન - સ્થાનં/અધ્યયનં/મૂલં
- (૪) સમવાય - સમવાય:/મૂલં
- (૫) મગવતી - શતકં/વર્ગ:-અંતરશતકં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
અહીં શતકના પેટા વિભાગમાં બે નામો છે. (૧) વર્ગ: (૨) અંતરશતક કેમકે શતક ૨૧, ૨૨, ૨૩ માં શતક ના પેટા વિભાગનું નામ વર્ગ: જ શાવેલ છે. શતક - ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૪૦ ના પેટા વિભાગને અંતરશતક અથવા શતકશતક નામથી ઓળખાવાય છે.
- (૬) જ્ઞાતાધર્મકથા- શ્રુતસ્કન્ધ:/વર્ગ:/અધ્યયનં/મૂલં
પહેલા શ્રુતસ્કન્ધમાં અધ્યયન જ છે. બીજા શ્રુતસ્કન્ધ નો પેટાવિભાગ વર્ગ નામે છે અને તે વર્ગ ના પેટા વિભાગમાં અધ્યયન છે.
- (૭) ઉપાસકદશા- અધ્યયનં/મૂલં
- (૮) અન્તકૃદ્દશા- વર્ગ:/અધ્યયનં/મૂલં
- (૯) અનુત્તરોપપાતિકદશા- વર્ગ:/અધ્યયનં/મૂલં
- (૧૦) પ્રશ્નવ્યાકરણ- દ્વારં/અધ્યયનં/મૂલં
આશ્રવ અને સંવર એવા સ્પષ્ટ બે ભેદ છે જેને આશ્રવદ્વાર અને સંવરદ્વાર કહ્યા છે. (કોઈક દ્વાર ને બદલે શ્રુતસ્કન્ધ શબ્દ પ્રયોગ પણ કરે છે)
- (૧૧) વિપાકશ્રુત- શ્રુતસ્કન્ધ:/અધ્યયનં/મૂલં
- (૧૨) ઔપપાતિક- મૂલં
- (૧૩) રાજપ્રશ્નીય- મૂલં

- (૧૪) **જીવાજીવાભિગમ-** *પ્રતિપત્તિ:/* ઉદ્દેશક:/મૂલં
આ આગમમાં ઉક્ત ત્રણ વિભાગો કયાં છે તો પણ સમજણ માટે પ્રતિપત્તિ: પછી એક પેટાવિભાગ નોંધનીય છે. કેમકે પ્રતિપત્તિ -૩-માં નેરદય, તિરિક્ષ્ણજોગિય, મનુષ્ય, દેવ એવા ચાર પેટાવિભાગો પડે છે. તેથી તિપત્તિ/(નેરદયઆદિ)/ઉદ્દેશક:/મૂલં એ રીતે સ્પષ્ટ અલગ પાડેલા છે, એજ રીતે દશમી પ્રતિપત્તિ ના ઉદ્દેશક: નવ નથી પણ તે પેટાવિભાગ પ્રતિપત્તિ: નામે જ છે.
- (૧૫) **પ્રજ્ઞાપના-** પદં/ઉદ્દેશક:/દ્વારં/મૂલં
પદના પેટા વિભાગમાં ક્યાંક ઉદ્દેશક: છે, ક્યાંક દ્વારં છે પણ પદ-૨૮ના પેટા વિભાગમાં ઉદ્દેશક: અને તેના પેટા વિભાગમાં દ્વારં પણ છે.
- (૧૬) **સૂર્યપ્રજ્ઞાસિ-** પ્રાભૃતં/પ્રાભૃતપ્રાભૃતં/મૂલં
- (૧૭) **ચન્દ્રપ્રજ્ઞાસિ-** પ્રાભૃતં/પ્રાભૃતપ્રાભૃતં/મૂલં
આગમ ૧૬-૧૭માં પ્રાભૃતપ્રાભૃત ના પણ પ્રતિપત્તિ: નામક પેટા વિભાગ છે. પણ ઉદ્દેશક: આદિ મુજબ તેનો વિશેષ વિસ્તાર થાયેલ નથી.
- (૧૮) **જમ્બૂદીપપ્રજ્ઞાસિ-** વક્ષસ્કાર:/મૂલં
- (૧૯) **નિરયાવલિકા -** અધ્યયનં/મૂલં
- (૨૦) **કલ્પવતંસિકા -** અધ્યયનં/મૂલં
- (૨૧) **પુષ્પિતા -** અધ્યયનં/મૂલં
- (૨૨) **પુષ્પચૂલિકા -** અધ્યયનં/મૂલં
- (૨૩) **વણ્હિદશા -** અધ્યયનં/મૂલં
આગમ ૧૮ થી ૨૩ નિરયાવલિકાદિ નામથી સાથે જોવા મળે છે કેમકે તેને ઉપાંગના પાંચ વર્ગ તરીકે સૂત્રકારે ઓળખાવેલા છે. જેમાં વર્ગ-૧, નિરયાવલિકા, વર્ગ-૨ કલ્પવતંસિકા... વગેરે જાણવા
- (૨૪) **ધી ૩૩) ચતુ:શરણ (આદિ દશોપયત્રા) મૂલં**
- (૩૪) **નિશીય -** ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૩૫) **બૃહત્કલ્પ -** ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૩૬) **વ્યવહાર -** ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૩૭) **દશાશ્રુતસ્કન્ધ -** દશા/મૂલં
- (૩૮) **જીતકલ્પ -** મૂલં
- (૩૯) **મહાનિશીય -** અધ્યયનં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૪૦) **આવશ્યક -** અધ્યયનં/મૂલં
- (૪૧) **ઓઘ/પિણ્ડનિયુક્તિ -** મૂલં
- (૪૨) **દશવૈકાલિક -** અધ્યયનં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૪૩) **ઉત્તરાધ્યયન -** અધ્યયનં//મૂલં
- (૪૪- ૪૫) **નન્દી-અનુયોગદ્વાર -** મૂલં

અમારા સંપાદીત ૪૫ આગમોમાં આવતા મૂલ નો અંક તથા તેમાં સમાવિષ્ટ ગાથા

ક્રમ	આગમસૂત્ર	મૂલં	ગાથા	ક્રમ	આગમસૂત્ર	મૂલં	ગાથા
૧.	આચાર	૫૫૨	૧૪૭	૨૪.	ચતુ:શરણ	૬૩	૬૩
૨.	સૂત્રકૃત	૮૦૬	૭૨૩	૨૫.	આતુરપ્રત્યાહ્યાન	૭૧	૭૦
૩.	સ્થાન	૧૦૧૦	૧૬૧	૨૬.	મહાપ્રત્યાહ્યાનં	૧૪૨	૧૪૨
૪.	સમવાય	૩૮૩	૧૩	૨૭.	મક્તપરિજ્ઞા	૧૭૨	૧૭૨
૫.	મગવતી	૧૦૮૭	૧૧૪	૨૮.	તંદુલવૈચારિક	૧૬૧	૧૩૧
૬.	જ્ઞાતાધર્મકથા	૨૪૧	૫૭	૨૯.	સંસ્તારક	૧૩૩	૧૩૩
૭.	ઉપાસક દશા	૭૩	૧૩	૩૦.	ગચ્છાચાર	૧૩૭	૧૩૭
૮.	અન્તકૃદ્દશા	૬૨	૧૨	૩૧.	ગણિવિદ્યા	૮૨	૮૨
૯.	અનુત્તરોપપાતિક	૧૩	૪	૩૨.	દેવેન્દ્રસ્તવ	૩૦૭	૩૦૭
૧૦.	પ્રશ્નવ્યાકરણ	૪૭	૧૪	૩૩.	મરણસમાધિ	૬૬૪	૬૬૪
૧૧.	વિપાકશ્રુત	૪૭	૩	૩૪.	નિશીષ	૧૪૨૦	-
૧૨.	ઔપપાતિક	૭૭	૩૦	૩૫.	વૃહત્કલ્પ	૨૧૫	-
૧૩.	રાજપ્રશ્નિચ	૮૫	-	૩૬.	વ્યવહાર	૨૮૫	-
૧૪.	જીવાભિગમ	૩૧૮	૧૩	૩૭.	દશશ્ચુતસ્કન્ધ	૧૧૪	૫૬
૧૫.	પ્રજ્ઞાપના	૬૨૨	૨૩૧	૩૮.	જીતકલ્પ	૧૦૩	૧૦૩
૧૬.	સૂર્યપ્રજ્ઞા	૨૧૪	૧૦૩	૩૯.	મહાનિશીષ	૧૫૨૮	૮
૧૭.	ચન્દ્રપ્રજ્ઞા	૨૧૮	૧૦૭	૪૦.	આવશ્યક	૧૨	૨૧
૧૮.	જન્મ્વૃદ્ધીપ્રજ્ઞા	૩૬૫	૧૩૧	૪૧.	ઓષનિર્ધુક્તિ	૧૧૬૫	૧૧૬૫
૧૯.	નિરયાવલિકા	૨૧	-	૪૨.	પિન્ડનિર્ધુક્તિ	૭૧૨	૭૧૨
૨૦.	કલ્પવત્સિકા	૫	૧	૪૩.	દશવૈકલિક	૫૪૦	૫૧૫
૨૧.	પુષ્પિતા	૧૧	૨	૪૪.	ઉત્તરાધ્યયન	૧૭૩૧	૧૬૪૦
૨૨.	પુષ્પચૂલિકા	૩	૧	૪૫.	નન્દી	૧૬૮	૧૩
૨૩.	વળ્હિદશા	૫	૧		અનુયોગદ્વાર	૩૫૦	૧૪૧

નોંધ :- ઉક્ત ગાથા સંખ્યાનો સમાવેશ મૂલં માં થઈ જાય છે. તે મૂલ સિવાયની અલગ ગાથા સમજવી નહીં. મૂલ શબ્દ એ અમો સૂત્ર અને ગાથા બંને માટે નો આપેલો સંયુક્ત અનુક્રમ છે. ગાથા બધાંજ સંપાદનોમાં સામાન્ય અંક ધરાવતી હોવાથી તેનો અલગ અંક આપેલ છે. પણ સૂત્રના વિભાગ દરેક સંપાદકે ભિન્નભિન્ન રીતે કર્યા હોવાથી અમે સૂત્રાંક જુદો પાડતા નથી.

—: અમારા પ્રકાશનો :-

- [૧] અભિનવ હેમ લઘુપ્રક્રિયા - ૧ - સત્તાઙ્ગ વિવરણમ્
 [૨] અભિનવ હેમ લઘુપ્રક્રિયા - ૨ - સત્તાઙ્ગ વિવરણમ્
 [૩] અભિનવ હેમ લઘુપ્રક્રિયા - ૩ - સત્તાઙ્ગ વિવરણમ્
 [૪] અભિનવ હેમ લઘુપ્રક્રિયા - ૪ - સત્તાઙ્ગ વિવરણમ્
 [૫] વૃદ્ધન્તમાલા
 [૬] ચૈત્યવન્દન પર્વમાલા
 [૭] ચૈત્યવન્દન સહગ્રહ - તીર્થજિનવિશેષ
 [૮] ચૈત્યવન્દન ઘોવિશી
 [૯] શત્રુઙ્ગ્ય ભક્તિ [આવૃત્તિ-દો]
 [૧૦] અભિનવ જૈન પદ્માઙ્ગ - ૨૦૪૬
 [૧૧] અભિનવ ઉપદેશ પ્રાસાદ - ૧- શ્રાવક કર્તવ્ય - ૧ થી ૧૧
 [૧૨] અભિનવ ઉપદેશ પ્રાસાદ - ૨- શ્રાવક કર્તવ્ય - ૧૨ થી ૧૫
 [૧૩] અભિનવ ઉપદેશ પ્રાસાદ - ૩- શ્રાવક કર્તવ્ય - ૧૬ થી ૩૬
 [૧૪] નવપદ - શ્રીપાલ (શાશ્વતી ઓળીના વ્યાખ્યાન રૂપે)
 [૧૫] સમાધિ મરણ [વિધિ - સૂત્ર - પદ્ય - આરાધના-મરણભેદ-સંગ્રહ]
 [૧૬] ચૈત્યવંદન માળા [૭૭૯ ચૈત્યવંદનોનો સંગ્રહ]
 [૧૭] તત્વાર્થ સૂત્ર પ્રબોધટીકા [અધ્યાય-૧]
 [૧૮] તત્વાર્થ સૂત્રના આગમ આધાર સ્થાનો
 [૧૯] સિદ્ધાચલનો સાથી [આવૃત્તિ - બે]
 [૨૦] ચૈત્ય પરિપાટી
 [૨૧] અમદાવાદ જિનમંદિર ઉપાશ્રય આદિ ડિરેક્ટરી
 [૨૨] શત્રુઙ્ગ્ય ભક્તિ [આવૃત્તિ - બે]
 [૨૩] શ્રી નવકારમંત્ર નવલાખ જાપ નોંધપોથી
 [૨૪] શ્રી ચારિત્ર પદ એક કરોડ જાપ નોંધપોથી
 [૨૫] શ્રી ભારવ્રત પુસ્તિકા તથા અન્ય નિયમો - [આવૃત્તિ - ચાર]
 [૨૬] અભિનવ જૈન પંચાંગ - ૨૦૪૨ [સર્વપ્રથમ ૧૩ વિભાગોમાં]
 [૨૭] શ્રી જ્ઞાનપદ પૂજા
 [૨૮] અંતિમ આરાધના તથા સાધુ સાધ્વી કાળધર્મ વિધિ
 [૨૯] શ્રાવક અંતિમ આરાધના [આવૃત્તિ ત્રણ]
 [૩૦] વીતરાગ સ્તુતિ સંચય [૧૧૫૧ ભાવવાહી સ્તુતિઓ]
 [૩૧] (પૂજ્ય આગમોદ્ધારક શ્રી ના સમુદાયના) કાયમી સંપર્ક સ્થળો
 [૩૨] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૧
 [૩૩] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૨
 [૩૪] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૩
 [૩૫] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૪

- [૩૬] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૫
 [૩૭] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૬
 [૩૮] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૭
 [૩૯] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૮
 [૪૦] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૯
 [૪૧] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૧૦

પ્રકાશન ૧ થી ૪૧ અભિનવશ્રુત પ્રકાશને પ્રગટ કરેલ છે.

[૪૨] આયારો	[આગમસુત્તાણિ-૧]	પદમં અંગસુત્તં
[૪૩] સૂયગડો	[આગમસુત્તાણિ-૨]	વીઅં અંગસુત્તં
[૪૪] ઠાળં	[આગમસુત્તાણિ-૩]	તદ્વ્યં અંગસુત્તં
[૪૫] સમવાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૪]	ચતુત્થં અંગસુત્તં
[૪૬] વિવાહપત્રતિ	[આગમસુત્તાણિ-૫]	પંચમં અંગસુત્તં
[૪૭] નાયાધમ્મકહાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૬]	છઠ્ઠં અંગસુત્તં
[૪૮] ઉવાસગદસાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૭]	સત્તમં અંગસુત્તં
[૪૯] અંતગહદસાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૮]	અઠ્ઠમં અંગસુત્તં
[૫૦] અનુત્તોવવાઇયદસાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૯]	નવમં અંગસુત્તં
[૫૧] પળ્હાવાગરણં	[આગમસુત્તાણિ-૧૦]	દસમં અંગસુત્તં
[૫૨] વિવાગસૂયં	[આગમસુત્તાણિ-૧૧]	૧૧મમ અંગસુત્તં
[૫૩] ઉવવાઇયં	[આગમસુત્તાણિ-૧૨]	પદમં ઉવંગસુત્તં
[૫૪] રાયપ્પસેણિયં	[આગમસુત્તાણિ-૧૩]	વીઅં ઉવંગસુત્તં
[૫૫] જીવાજીવાધિગમં	[આગમસુત્તાણિ-૧૪]	તદ્વ્યં ઉવંગસુત્તં
[૫૬] પત્રવળાસુત્તં	[આગમસુત્તાણિ-૧૫]	ચતુત્થં ઉવંગસુત્તં
[૫૭] સૂરપત્રતિ:	[આગમસુત્તાણિ-૧૬]	પંચમં ઉવંગસુત્તં
[૫૮] ચંદપત્રતિ:	[આગમસુત્તાણિ-૧૭]	છઠ્ઠં ઉવંગસુત્તં
[૫૯] જંઘૂદીવપત્રતિ	[આગમસુત્તાણિ-૧૮]	સત્તમં ઉવંગસુત્તં
[૬૦] નિરયાવલિયાણં	[આગમસુત્તાણિ-૧૯]	અઠ્ઠમં ઉવંગસુત્તં
[૬૧] કપ્પવહિંસિયાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૦]	નવમં ઉવંગસુત્તં
[૬૨] પુષ્કિયાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૧]	દસમં ઉવંગસુત્તં
[૬૩] પુષ્કચૂલિયાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૨]	૧૧મમ ઉવંગસુત્તં
[૬૪] વળ્હિદસાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૩]	બારસમં ઉવંગસુત્તં
[૬૫] ચત્તસરણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૪]	પદમં પર્ડેણગં
[૬૬] આરપચ્છક્ષાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૫]	વીઅં પર્ડેણગં
[૬૭] મહાપચ્છક્ષાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૬]	તીઇયં પર્ડેણગં
[૬૮] ભત્તપરિણા	[આગમસુત્તાણિ-૨૭]	ચતુત્થં પર્ડેણગં

[૬૯]	તંદુલવેયાલિયં	[આગમસુત્તાણિ-૨૮]	પંચમં પર્વણગં
[૭૦]	સંચારગં	[આગમસુત્તાણિ-૨૯]	છટ્ઠં પર્વણગં
[૭૧]	ગચ્છાચાર	[આગમસુત્તાણિ-૩૦/૧]	સત્તમં પર્વણગં-૧
[૭૨]	ચંદાવેજ્ઞયં	[આગમસુત્તાણિ-૩૦/૨]	સત્તમં પર્વણગં-૨
[૭૩]	ગણિવિજ્ઞા	[આગમસુત્તાણિ-૩૧]	અઠ્ઠમં પર્વણગં
[૭૪]	દેવિદત્થઓ	[આગમસુત્તાણિ-૩૨]	નવમં પર્વણગં
[૭૫]	મરણસમાહિ	[આગમસુત્તાણિ-૩૩/૧]	દસમં પર્વણગં-૧
[૭૬]	વીરત્થવ	[આગમસુત્તાણિ-૩૩/૨]	દસમં પર્વણગં-૨
[૭૭]	નિસીહ	[આગમસુત્તાણિ-૩૪]	પદ્મમં છેયસુત્તં
[૭૮]	બુહલ્કપ્પો	[આગમસુત્તાણિ-૩૫]	વીઅં છેયસુત્તં
[૭૯]	વવહાર	[આગમસુત્તાણિ-૩૬]	તદ્વયં છેયસુત્તં
[૮૦]	દસાસુયક્ષ્ઠં	[આગમસુત્તાણિ-૩૭]	ચતુસ્યં છેયસુત્તં
[૮૧]	જીયકપ્પો	[આગમસુત્તાણિ-૩૮/૧]	પંચમં છેયસુત્તં-૧
[૮૨]	પંચકપ્પમાસ	[આગમસુત્તાણિ-૩૮/૨]	પંચમં છેયસુત્તં-૨
[૮૩]	મહાનિસીહં	[આગમસુત્તાણિ-૩૯]	છટ્ઠં છેયસુત્તં
[૮૪]	આવસસ્સયં	[આગમસુત્તાણિ-૪૦]	પદ્મમં મૂલસુત્તં
[૮૫]	ઓહનિજ્ઞુત્તિ	[આગમસુત્તાણિ-૪૧/૧]	વીઅં મૂલસુત્તં-૧
[૮૬]	પિંડનિજ્ઞુત્તિ	[આગમસુત્તાણિ-૪૧/૨]	વીઅં મૂલસુત્તં-૨
[૮૭]	દસવેયાલિયં	[આગમસુત્તાણિ-૪૨]	તદ્વયં મૂલસુત્તં
[૮૮]	ઉત્તરજ્ઞસ્યણં	[આગમસુત્તાણિ-૪૩]	ચતુસ્યં મૂલસુત્તં
[૮૯]	નંદીસ્યં	[આગમસુત્તાણિ-૪૪]	પદ્મા ચૂલિયા
[૯૦]	અનુઓગદારં	[આગમસુત્તાણિ-૪૫]	વિલિયા ચૂલિયા

પ્રકાશન ૪૨ થી ૯૦ આગમશ્રુત પ્રકાશને પ્રગટ કરેલ છે.

[૯૧]	આચાર -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૧]	પહેલું અંગસૂત્ર
[૯૨]	સૂચગડ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૧]	બીજું અંગસૂત્ર
[૯૩]	ઠાણ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૧]	ત્રીજું અંગસૂત્ર
[૯૪]	સમવાય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૧]	ચોથું અંગસૂત્ર
[૯૫]	વિવાહપત્રતિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૨]	પાંચમું અંગસૂત્ર
[૯૬]	નાયાધમ્મકહા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	છટ્ઠું અંગસૂત્ર
[૯૭]	ઉવાસગદસા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	સાતમું અંગસૂત્ર
[૯૮]	અંતગડદસા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	આઠમું અંગસૂત્ર
[૯૯]	અનુત્તરોપપાતિકદસા-	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	નવમું અંગસૂત્ર
[૧૦૦]	પહાવાગરણ-	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	દશમું અંગસૂત્ર

[૧૦૧]	વિવાગસૂય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	અગિયારમું અંગસૂત્ર
[૧૦૨]	ઉવવાઈય	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૪]	પહેલું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૩]	રાયપ્પસેશિય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૪]	બીજું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૪]	જીવાજીવાભિગમ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૪]	ત્રીજું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૫]	પત્રવક્ષાસુત્ર	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૪]	ચોથું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૬]	સૂરપત્રતિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	પાંચમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૭]	ચંદ્રપત્રતિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	છઠ્ઠું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૮]	જંબુદીવપત્રતિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	સાતમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૯]	નિરયાવલિયા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	આઠમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૦]	કપ્પવડિસિયા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	નવમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૧]	પુષ્કિયા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	દશમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૨]	પુષ્કયૂલિયા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	અગિયારમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૩]	વણિહદસા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	બારમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૪]	ચઉસરણ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	પહેલો પયત્રો
[૧૧૫]	આઉરખચ્ચક્રમાણ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	બીજો પયત્રો
[૧૧૬]	મહાપચ્ચક્રમાણ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	ત્રીજો પયત્રો
[૧૧૭]	ભત્તપરિક્ષણા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	ચોથો પયત્રો
[૧૧૮]	તંદુલવેયાલિય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	પાંચમો પયત્રો
[૧૧૯]	સંધારગ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	છઠ્ઠો પયત્રો
[૧૨૦]	ગચ્છાધાર -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	સાતમો પયત્રો-૧
[૧૨૧]	ચંદાવેજ્જય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	સાતમો પયત્રો-૨
[૧૨૨]	ગણિવિજ્જન -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	આઠમો પયત્રો
[૧૨૩]	દેવિંદત્યઓ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	નવમો પયત્રો
[૧૨૪]	વીરત્યવ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	દશમો પયત્રો
[૧૨૫]	નિસીહ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	પહેલું છેદસૂત્ર
[૧૨૬]	બુહતકપ્પ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	બીજું છેદસૂત્ર
[૧૨૭]	વવહાર -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	ત્રીજું છેદસૂત્ર
[૧૨૮]	દસામુયક્રમ્બંધ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	ચોથું છેદસૂત્ર
[૧૨૯]	જ્યકપ્પો -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	પાંચમું છેદસૂત્ર
[૧૩૦]	મહાનિસીહ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	છઠ્ઠું છેદસૂત્ર
[૧૩૧]	આવસસ્ય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	પહેલું મૂલસૂત્ર
[૧૩૨]	ઓહનિજ્જુતિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	બીજું મૂલસૂત્ર-૧
[૧૩૩]	પિંડનિજ્જુતિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	બીજું મૂલસૂત્ર-૨
[૧૩૪]	દસવેયાલિય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	ત્રીજું મૂલસૂત્ર

[૧૩૫] ઉત્તરજૂઝમકા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	ચોથું મૂલસુત્ર
[૧૩૬] નંદીસુતં -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	પહેલી ચૂલિકા
[૧૩૭] અનુયોગદ્વાર -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	બીજી ચૂલિકા

પ્રકાશન ૯૧ થી ૧૩૭ આગમદીપ પ્રકાશને પ્રગટ કરેલ છે.

[૧૩૮] દીક્ષા યોગાદિ વિધિ			
[૧૩૯] ૪૫ આગમ મહાપૂજન વિધિ			
[૧૪૦] આચારાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧
[૧૪૧] સૂત્રકૃતાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૨
[૧૪૨] સ્થાનાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૩
[૧૪૩] સમવાયાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૪
[૧૪૪] ભગવતીઅન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૫/૬
[૧૪૫] જ્ઞાતાધર્મકથાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭
[૧૪૬] ઉપાસકદશાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭
[૧૪૭] અન્તઃકૃદ્શાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭
[૧૪૮] અનુત્તરોપપાતિકદશાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭
[૧૪૯] પ્રશ્નવ્યાકરણાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭
[૧૫૦] વિપાકશ્રુતાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૮
[૧૫૧] ઔપપાતિકઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૮
[૧૫૨] રાજપ્રશ્નિયઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૮
[૧૫૩] જીવાજીવાભિગમઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૯
[૧૫૪] પ્રજ્ઞાપનાઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૦/૧૧
[૧૫૫] સૂર્યપ્રજ્ઞાસિઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૨
[૧૫૬] ચન્દ્રપ્રજ્ઞાસિઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૨
[૧૫૭] જમ્બૂદ્વીવપ્રજ્ઞાસિઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૩
[૧૫૮] નિરયાવલિકાઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૫૯] કલ્પવતંસિકાઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૬૦] પુષ્પિતાઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૬૧] પુષ્પચૂલિકાઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૬૨] વળ્હિદસાઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૬૩] ઘતુઃશરણપ્રકીર્ણકસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૬૪] આતુરપ્રત્યાવ્યાનપ્રકીર્ણકસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૬૫] મહાપ્રત્યાલ્યાનપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૬૬] ભક્તપરિજ્ઞાપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪

[૧૬૭]	તંદુલવૈચારિકપ્રકીર્ણકસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૬૮]	સંસ્તારકપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયાં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૬૯]	ગચ્છાચારપ્રકીર્ણકસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૭૦]	ગણિવિદ્યાપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયાં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૭૧]	દેવેન્દ્રસ્તવપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયાં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૭૨]	મરણસમાધિપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયાં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૭૩]	નિશીથછેદસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૫-૧૬-૧૭
[૧૭૪]	બૃહત્કલ્પછેદસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૮-૧૯-૨૦
[૧૭૫]	વ્યવહારછેદસૂત્રં સટીકં	આગમ સુત્તાણિ સટીકં-૨૧-૨૨
[૧૭૬]	દશાશ્રુતસ્કન્ધછેદસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૩
[૧૭૭]	જીતકલ્પછેદસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૩
[૧૭૮]	મહાનિશીથસૂત્રં (મૂલં)	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૩
[૧૭૯]	આવશ્યકમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૪-૨૫
[૧૮૦]	ઓઘનિર્યુક્તિમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમ સુત્તાણિ સટીકં-૨૬
[૧૮૧]	પિણ્ડનિર્યુક્તિમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૬
[૧૮૨]	દશવૈકાલિકમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૭
[૧૮૩]	ઉત્તરાધ્યયનમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૮-૨૯
[૧૮૪]	નન્દી-ચૂલિકાસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૩૦
[૧૮૫]	અનુયોગદ્વારચૂલિકાસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૩૦

પ્રકાશન ૧૩૯ થી ૧૮૫ આગમશ્રુત પ્રકાશન પ્રગટ કરેલ છે.

— સંપર્ક સ્થળ :—

‘આગમ આરાધના કેન્દ્ર’

શીતલનાથ સોસાયટી-વિભાગ-૧, ફ્લેટ નં-૧૩, ૪થે માળે
શ્રી નમિનાથ જૈન ટેરાસરજી પાછળ, બ્હાઈ સેન્ટર, ખાનપુર
અમદાવાદ-૧

“आगमसुत्ताणि-सटीकं” भाग १ थी ३० नुं विवरण

आगमसुत्ताणि	समाविष्टाआगमाः
भाग-१	आयार
भाग-२	सूत्रकृत
भाग-३	स्थान
भाग-४	समवाय
भाग-५-६	भगवती (अपरनाम व्याख्याप्रज्ञप्ति)
भाग-७	ज्ञाताधर्मकथा, उपासकदशा, अन्तकृद्दशा, अनुत्तरोपपातिकदशा, प्रश्नव्याकरण
भाग-८	विपाकश्रुत, औपपातिक, राजप्रश्निय
भाग-९	जीवाजीवाभिगम
भाग-१०-११	प्रज्ञापना
भाग-१२	सूर्यप्रज्ञप्ति, चन्द्रप्रज्ञप्ति
भाग-१३	जम्बूद्वीपप्रज्ञप्ति
भाग-१४	निरवायलिका, कल्पवतंसिका, पुष्पिका, पुष्पचूलिका वण्हिदशा, दानुःशरण, आतुरप्रत्याख्यान, महाप्रत्याख्यान, भक्तपरिज्ञा, तन्दुलवैवारिक, संस्तारक, गच्छाचार, गणिविद्या, देवेन्द्रस्तव, मरणसमाधि
भाग-१५-१६-१७	नीशीय
भाग-१८-१९-२०	बृहत्कल्प
भाग-२१-२२	व्यवहार
भाग-२३	दशाश्रुतस्कन्ध, जीतकल्प, महनिशीय
भाग-२४-२५	आवश्यक
भाग-२६	ओघनिर्युक्ति, पिण्डनिर्युक्ति
भाग-२७	दशवैकालिक
भाग-२८-२९	उत्तराध्ययन
भाग-३०	नन्दी, अनुयोगद्वार

शुक्तिः

चूर्णिः

भाष्यं

निर्युक्तिः

मूलं

नमो नमो निम्मल दंसणस्स

आगमसुत्ताणि (सटीकं)

भागः - १६

संशोधक सम्पादकश्च :

मुनि दीपरत्नसागर

बालब्रह्मचारी श्री नेमिनाथाय नमः
नमो नमो निम्मल दंसणस्स
श्री आनंद-क्षमा-ललित-सुशील-सुधर्मसागर गुरुभ्योनमः

आगम सुत्ताणि (सटीकं)

भागः-१६ निशीथ-छेदसूत्रम्-२

उद्देशकाः-७.....१३ पर्यन्ताः

:- संशोधकः सम्पादकश्च :-

मुनि दीपरत्नसागर

ता. १४/४/२०००

रविवार २०५६

चैत्र सुद ११

४५- आगम सुत्ताणि-सटीकं
मूल्य रु.११०००/-

卐 आगम श्रुत प्रकाशन 卐

:- संपर्क स्थल :-

“आगम आराधना केन्द्र” शीतलनाथ सोसायटी विभाग-१,
फ्लेट नं-१३, ४-थी मंझिल, ब्हायसेन्टर, खानपुर,
अहमदाबाद (गुजरात)

निशीथ-छेदसूत्रस्य विषयानुक्रमः

भागः-१५ - उद्देशकाः-१.....६ पर्यन्ताः गताः

भागः-१६ - उद्देशकाः-७.....१३ अत्रे वर्तमानाः

भागः-१७ - उद्देशकाः-१४.....२० पर्यन्ताः आगामि भागे मुद्रिताः

मूलाङ्कः	विषयः	पृष्ठाङ्कः	मूलाङ्कः	विषयः	पृष्ठाङ्कः
४७०-५६०	उद्देशकः-७	३		- क्लेश उपशमन विधानं - प्रायश्चित्त दान - विधानं - विचरण सम्बन्धि विधानं - पर्युषणा सम्बन्धि विधानं	
	- मैथुन सेवन इच्छा- - मैथुनेच्छया माला करणं, लोहादिसञ्चय, हार निर्माणः, कम्बलादि निर्माणः, अक्षि- सञ्चालन आदि निषेध-विधानं		-७४६	उद्देशकः-११	१९३
-५७९	उद्देशकः-८	१६		- धातुपात्र सम्बन्धी निषेधः - अवर्णवाद निषेधः - भय, विस्मय, विपर्यय- आदिनाम् निषेध-विधानं - आहार सम्बन्धी विधानं - प्रवज्या विधानं-इत्यादि	
	- स्त्रीयाः सार्धं विहार,- - स्वाध्याय, निषेध-विधानं - आरामागारादि स्थाने स्त्रीयाः सार्धं स्वाध्याय,- विहार, आहार, वार्ता सम्बन्धी निषेध-विधानं - आहार-विधानं		-७८८	उद्देशकः-१२	३०५
-६०७	उद्देशकः-९	४२		- त्रसप्राणि बन्धन निषेधः - प्रत्याख्यानभङ्ग निषेधः - पृथ्वीकायादि विराधना निषेधः - गृहस्थ सम्बन्धे निषेध-विधानं - नदीउत्तरणे विधानं	
	- राजपिण्ड निषेधः - राजस्य अन्तपुरे प्रवेश निषेधः - राजस्य अभिषेक दर्शने- निषेध विधानम्		-८६२	उद्देशकः-१३	३५३
-६५४	उद्देशकः-१०	५९		- निषद्या सम्बन्धी विधानं - अन्यतीर्थिक एवं गृहस्थ सम्बन्धे निषेध विधानं - मुखदर्शन निषेध-विधानं - औषध एवं उपचार निषेधः - पार्श्वस्यादि सम्बन्धे निषेध-विधानं	
	आगाढ एवं फल्य वचन निषेधः - निमित्त कथन निषेधः - शिष्य निष्केटिका - विपरिणामकरण निषेधः - अभ्यागत साधु सम्बन्धि-विधानं				

આર્થિક અનુદાતા

-પ.પૂ. માલવભુષણ તપસ્વી આચાર્યદેવ શ્રી નવરત્નસાગર સૂરીશ્વરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી શ્રી લાલભાઈ દેવચંદ શાહ તરફથી - નકલ એક.

-પ.પૂ. સરળ સ્વભાવી-શ્રીમદ્ ભગવતીસૂત્ર વ્યાખ્યાન પદ્મ આચાર્યદેવ શ્રી નરદેવસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા. તથા પૂજ્યશ્રીના શિષ્યરત્ન તપસ્વી ગણિવર્યશ્રી ચંદ્રકીર્તિસાગરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી શ્રી પુરુષાદાનીય પાર્શ્વનાથ શ્વે. મૂર્તિ. જેન સંઘ, દેવકીનંદન સોસાયટી, અમદાવાદ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. શાસન પ્રભાવક-ક્રિયારાગી આચાર્યદેવશ્રી વિજય ઋચકચંદ્ર સૂરીશ્વરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી એક સદ્ગૃહસ્થ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. સાહિત્યપ્રેમી મુનિરાજ શ્રી સર્વોદય સાગરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી-“અચલગચ્છાધિપતિ પ.પૂ.આ.ભ.શ્રી ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા.ના શિષ્યરત્ન પ.પૂ. મુનિરાજ શ્રી ચારિત્રરત્નસાગરજી મ.ની ૧૯મી અઠ્ઠાઈ નિમિત્તે-શ્રી ચારિત્રરત્ન ફા.ચે.ટ્રસ્ટ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. યેચાપૃથકારિકા સાધવી શ્રી મલયાશ્રીજી મ.સા.ના શિષ્યા વ્યવહાર વિચક્ષણા પૂ. સાધવી શ્રી હિતજ્ઞાશ્રીજી મ.ની પ્રેરણાથી જેન આરાધના મંદિર-“જ્ઞાનખાતા” તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. સૌમ્યમૂર્તિ સાધવીશ્રી સૌમ્યગુણાશ્રીજી મ.ની પ્રેરણાથી પ.પૂ. ગુરુમાતા-વાલ્સલ્યમૂર્તિ સા.શ્રી રત્નત્રયાશ્રીજી મ.ની પંચમી પુન્યતિથિ નિમિત્તે શ્રીમતી લીલમબેન પ્રાણલાલ પી. દામાણી તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. સ્વનામધન્યા સા. શ્રી સૌમ્યગુણાશ્રીજી તથા તેઓના શિષ્યા સા.શ્રી સમજ્ઞાશ્રીજીની પ્રેરણાથી-૨૦૫૩ના યશસ્વી ચાતુર્માસ નિમિત્તે શ્રી પાર્શ્વપદ્માવતી જેન સંઘ, પાણલનગર, અમદાવાદ તરફથી નકલ બે.

-પ.પૂ. રત્નત્રયારાધકા સાધવીશ્રી સૌમ્યગુણાશ્રીજી તથા તેઓશ્રીના શિષ્યા સા. શ્રી સમજ્ઞાશ્રીજીની પ્રેરણાથી સંવત ૨૦૫૪ના નિર્મળ આરાધનામય ચાતુર્માસની સ્મૃતિમાં-ઘાટલોડિયા (પાવાપુરી) જેન શ્વે. મૂર્તિ. સંઘ, અમદાવાદ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. સાધ્વી શ્રી રત્નત્રયાશ્રીજી મ.ના પરમ વિનેયા સા.શ્રી સોમ્યગુણાશ્રીજીની પ્રેરણાથી તેઓના સંસારીભાઈશ્રી ઘન્ટવદનભાઈ દામાણીના અનુમોદનીય પુરુષાર્થથી “આગમ દીપ-સંપુટ”ના બદલામાં પ્રાપ્ત રકમમાંથી-નકલ ચાર.

-પ.પૂ. પ્રશમરસનિમગ્ના સાધ્વીશ્રી પ્રશમશીલાશ્રીજી મ.ની પ્રેરણાથી-સમ્મેતશિખર તિર્થોદ્ધારિકા પ.પૂ. સાધ્વીશ્રી રંજનશ્રીજી મ.સા.ના શિષ્યા અપ્રતિમ યેયાવૃત્યકારિકા સા.શ્રી મલયાશ્રીજી તત્ શિષ્યા સા.શ્રી નરેન્દ્રશ્રીજી-તત્ શિષ્યા સા. શ્રી પ્રગુણાશ્રીજી મ.ના. આત્મશ્રેયાર્થ-અરિહંત ટાવર, જૈન સંઘ, મુંબઈ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. આગમોદ્ધારક આચાર્યદેવશ્રી ના સમુદાયવર્તી પ.પૂજ્ય યેયાવૃત્યકારિકા સા.શ્રી મલયાશ્રીજી મ.ના શિષ્યા પૂ.સા. શ્રી કૈવલ્યશ્રીજી મ.ના શિષ્યા પૂ.સા.શ્રી ભવ્યાનંદશ્રીજી મ.સા.ના સુશિષ્યા મિષ્ટભાષી સાધ્વીશ્રી પૂર્ણપ્રજ્ઞાશ્રીજી મ.સા. તથા તેમના વિનિત શિષ્યા સા. શ્રી પૂર્ણદર્શિતાશ્રીજી તથા સા. પૂર્ણનંદીતાશ્રીજીની પ્રેરણાથી-સર્વોદય પાર્શ્વનાથ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ, મુલુન્ડ મુંબઈ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. યેયાવૃત્યકારિકા સાધ્વીશ્રી મલયાશ્રીજી મ.ના પ્રશિષ્યા સા.શ્રી ભવ્યાનંદશ્રીજીમ.ના સુવિનિતા સા.શ્રી કલ્પપ્રજ્ઞાશ્રીજી તથા કોકીલકંઠી સા. શ્રી કેરવપ્રજ્ઞાશ્રીજી ની પ્રેરણાથી -મેહુલ સોસાયટી, આરાધનાભવન, સુભાષનગર, વડોદરાની બહેનો તરફથી નકલ એક

-શ્રી વિશાશ્રીમાળી તપગચ્છજ્ઞાતિ-જ્ઞાનખાતું, જૈન પાઠશાળા, જામનગર તરફથી નકલ બે.

-શ્રી મંગળ પારેખનો ખાંચો-જૈન શ્વે. મૂર્તિ. સંઘ, અમદાવાદ. તરફથી ૨૦૫૪ના ચાતુર્માસ નિમિત્તે નકલ બે.

- શ્રી આકોટા જૈન સંઘ, વડોદરાની બહેનો તરફથી નકલ એક.

-શ્રીમતી નયનાબેન રમેશચંદ્ર શાહ, વડોદરાની પ્રેરણાથી આગમોના સેટના બદલામાં પ્રાપ્ત રકમમાંથી નકલ પાંચ.

શેષ સર્વે રકમ “અમારા”આજ પર્યન્ત પ્રકાશનોના
બદલામાં પ્રાપ્ત થયેલી છે.

नमो नमो निम्बल दंसणस्स
पंचम गणधर श्री सुधर्मास्वामिने नमः

३४.२ निशीथ-छेदसूत्रम्

सटीकं

[प्रथमं छेद सूत्रम्]

उद्देशकाः ७.....१३ पर्यन्ताः

मूलम् + (निर्युक्तियुक्तेन) भाष्यम् + चूर्णिः

उद्देशकः - ७

चू- छद्दुद्देसगे सत्तमुद्देसगो एवं संबज्जति-

[भा. २२८७] आहारमंतभूसा, मालियमादी उं बाहिरा भूसा ।

विगती विगतिसहावा, व बाहिरं कुञ्ज संठप्पं ॥

चू- छद्दुद्देसगस्स अंतिमसुत्ते विगतीआहारो पडिसिद्धो, मा तेन विगतिआहारेण य पीणियसरीरस्स अंतरभूसा भविस्सति । सत्तमुद्दे सगेवि आइमसुत्ते मालिगपडिसेहो, मा बाहिरबूसा भविस्सति । अहवा - विगतीआहारातो संजमविगतसभावो बाहिरविभूसानिमित्तं तणमालियाति करेज्ज तप्पडिसेहणत्थं इमं सुत्तं-

मू. (४७०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए तण-मालियं वा भुंज-मालियं वा वेत्त-मालियं वा मयण-मालियं वा पिंछ-मालियं वा पौडिअ-दंत मालियं वा सिंग-मालियं वा पत्त-मालियं वा पुप्फ-मालियं वा फल-मालियं वा बीय-मालियं वा हरिय-मालियं वा करेइ; करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (४७१) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए तण-मालियं वा भुंज-मालियं वा वेत्त-मालियं वा मयण-मालियं वा पिंछ-मालियं वा पौडिअदंत-मालियं वा सिंग-मालियं वा संख-मालियं वा हड्ड-मालियं वा भिंड-मालियं वा कट्ट-मालियं वा पत्त-मालियं वा पुप्फ-मालियं वा फल-मालियं वा बीय-मालियं वा हरिय-मालियं वा धरेइ; धरेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (४७२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए तण-मालियं वा भुंज-मालियं वा वेत्तमालियं वा मयण-मालियं वा पिंछ-मालियं वा पौडिअ दंत-मालियं वा सिंग-मालियं वा संख-मालियं वा हड्ड-मालियं वा भिंड-मालियं वा कट्ट-मालियं वा पत्त-मालियं वा पुप्फ-मालियं वा फल-मालियं वा बीय-मालियं वा हरिय-मालियं वा पिणहइ, पिणहं, तं वा सातिज्जति ॥

चू- वारणातितणेहिं पंचवण्णमालियाओ कीरंजहा महराए । भुंजमालिया, जहा - विज्जातियाणं जडीकण्णे । वेत्त-कट्टेसु कडगमादी कीरंति, कट्टे वा चुंदप्पडिया भवंति । मयणे मयणपुप्फा कीरंति, पंचवण्णा । भेंडेसु भेंडाकारा करेत्ति, मोरंगमयी वा । मक्कडहड्डेसु हड्डमयी डिंभाणं गलेसु

बज्जति, हत्थि-दंतेसु दंतमयी, वराडगेसु कवडगमयी । महिससिंगेसु जहा पारसियाणं, पत्तमालिया तगरपत्तेसु माला गुज्जति ।

अहवा - विवाहेसु अनेगविहेसु अनेगविहो वंदनमालियाओ कीरंति । फलेहिं गुजातितेहिं रुदक्खेहिं वा पुत्तंणीवगेहिं वा वोंडीवमणे तप्फलेहि वा माला कीरति । अनेन वा कारवेइ, अनुमोयति वा । कयं वा अपरिभोगत्तणेण धरेति, पिणद्धति अप्पणो सरीरं आभरेति, सव्वेसु वि मेहुणपडियाए। एत्थ एक्केक्काओ पदात आणादिया दोसा आय-संजम-विराधना य भवति ॥

[भा.२२८८] तणमालियादिया उ, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

मेहुण्ण-परिन्नाए, ता उ धरेंतस्स आणादी ॥

[भा.२२८९] तण-वेत्त-मुंज-कट्ठे, भिंड-मयण-मोर-पिच्छ-हड्डमयी ।

पोंडियदंते पत्तादि, करे धरे पिणद्धे आणादी ॥

[भा.२२९०] सविकारो मोहुदीरणया य वक्खेव रागऽणाइणं ।

गहणं च तेन दंडिग, गोमिय भाराधिकरणादी ॥

चू-सलिंगातो सविकारया लब्धति, आय-पर-मोहुदीरणं वा करेति, सुत्तथ्येसु वा पत्तिमंथो, सरागो वा लब्धति, अमाइण्णं तित्थकरेहि य अदिन्नं, तेणगेहिं वा तदद्वाए घेप्पति, असाहु ति काउं दंडिगेहिं वा घेप्पति, गोम्मिएहिं घेप्पति, भारेण य आयविराहणा, अनुवकारिता य अधिकरणं भवति, फालण-छिंदणचंसणादिएसुं वा आतविराहणा, झुसिराझुसिरेहिं य संजमविराहणा, लोगे य उड्डाहो ॥ जम्हा एते दोसा तम्हा न करेति, नो धरेति, नो पिणद्धति । भवे कारण-

[भा.२२९१] बित्तियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिच दुब्बिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

चू-अणप्पज्जो सव्वाण वि करेज्ज, न य पच्छित्तं । अप्पज्जो वा दुविध तेइच्छे तारिस खरियादीणं आराहणद्वाए करेज्ज । ताहे ताओ लोभावियाओ पडिसेवणं देज्ज । पढमं ता जाओ अप्पमोलाओ वा पच्छ बहुमोलाओ । एवं दुब्बिक्खे वि भेंडगादि कण्णपूरगादि काउं दंडियस्स उवड्डविज्जंति, सो परितुट्ठो भत्तं दाहिति ॥

मू. (४७३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अय-लोहाणि वा तंब-लोहाणि वा तउय-लोहाणि वा सीसग-लोहाणि वा रूप-लोहाणि वा सुवण्ण-लोहाणि वा करेति, करेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४७४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अय-लोहाणि वा तंब-लोहाणि वा तउय-लोहाणि वा धरेइ, धरेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४७५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अय-लोहाणि वा तंब-लोहाणि वा तउय-लोहाणि वा सीसग-लोहाणि वा रूप-लोहाणि वा सुवण्ण-लोहाणि वा परिभुंजति, परिभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- हिरणं रूपं-

[भा.२२९२] अयमादी लोहा खलु, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

मेहुण्ण-परिन्नाए, एताइ धरेंतस्स आणादी ॥

[भा. २२९३] सधिगारो मोहुद्दीरणा य वक्खेव रागऽणाइण्णं ।

गहणं च तेन दंडिय-दिट्ठंतको नंदिसेणेन ॥

चू- मेहुणट्टाए करेते पिण्हितस्स ङ्का आणादिया य विराहणा । धमंत-फूमंतस्स संजम-छक्काय-विराहणा । राउले वा मूइअइ तथ्य बंधणातिआ य दोसा । सुवण्णं वा कारविज्जति, लोहादि वा कुइंतस्स आयविराहणा वा, तेहिं वा धेप्येज्ज ॥ जम्हा एते दोसा तम्हा नो करेति, नो धरेति, नो पिणद्धति । कारणे कारे -

[भा. २२९४] बित्थियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्बिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

चू- रायाभिओगेण मेहुणट्टे वा करेज्ज । बलामोडीए वा काराविज्जति, दुब्बिक्खे वा असंथरंतो सयं करेज्ज ।

मू. (४७६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए हाराणि वा अद्धहाराणि वा एगावलीं वा मुत्तावलीं वा कणगावलीं वा रयणावलीं वा कडगाणि वा तुडियाणि वा केऊराणि वा कुंडलाणि वा पट्टाणि वा मउडाणि वा पलंबसुत्ताणि वा सुवण्णसुत्ताणि वा करेति, करेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (४७७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए हाराणि वा अद्धहाराणि वा एगावलीं वा मुत्तावलीं वा रुणगावलीं वा रयणावलीं वा कडगाणि वा तुडियाणि वा केऊराणि वा कुंडलाणि वा पट्टाणि वा मउडाणि वा पलंबसुत्ताणि वा सुवण्णसुत्ताणि वा धरेति; धरेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (४७८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए हाराणि वा अद्धहाराणि वा एगावलीं वा मुत्तावलीं वा कणगावलिं वा रयणावलीं वा कडगाणि वा तुडियाणि वा केऊराणि वा कुंडलाणि वा पट्टाणि वा मउडाणि वा पलंबसुत्तामि वा सुवण्णसुत्ताणि वा परिभुंजति, परिभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- कुंडलपं कण्णाभरणं, गुणं कडीसुरायं, मणी सूर्यमणीमादय, तुडियं बाहुक्खिया, तिन्नि सरातो तिसरियं, वालंभा मउडादिसु ओचूला, अगारीणं वा गलोलइया, नाभिं जा गच्छइ सा पलंबा सा य उलंवा भण्णति । अट्टारसलयाओ हारो, नवसु अट्टहारो, विचित्तेहिं एगसरा एगावली, मुत्तिएहिं मुत्तावली, सुवण्णमणिएहिं कणगावली, रयणहिं रणावली, चउरंगुलो सुवण्णओ पट्टो, त्रिकूटो मुकुटः ।

[भा. २२९५] कडगाई आभरणा, जत्थियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

मेहुण्ण-परिन्नाए, एताइ धरेत्तस्स आणादी ॥

[भा. २२९६] सधिगारो मोहुद्दीरणा य वक्खेव रागऽणाइण्णं ।

गहणं च तेन दंडिय-दिट्ठंतो नंदिसेणेन ॥

चू- मेहुणपडियाए ङ्का, जच्चेव लोहेसु विराधना । कारणे-

[भा. २२९७] बित्थियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे दा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्बिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (४७९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुण वडियाए आईणाणि वा सहिणाणि वा कल्लाणि वा सहिणकल्लाणि वा आयाणि वा कायाणि वा खोमाणि वा दुगुल्लाणि वा तिरीऽपट्टाणि वा

मलयाणि वा पत्तुण्णामि वा अंसुयाणि वा चीणंसुयाणि वा देसरागाणि वा अभिलाणि वा गज्जलाणि वा फाडिगाणि वा कोतवाणि वा कंबलाणि वा पावारगाणि वा कणगाणि वा कणगकताणि वा कणगपट्टाणि वा कणगखचियाणि वा कणगफुल्लियाणि वा वग्घाणि वा विवग्घाणि वा आभरणाणि वा आभरणविचित्ताणि वा उद्दाणि वा गोरमिगाईणगाणि वा किण्हमिगाईणगाणि वा नीलमिगाईणगाणि वा पेसाणि वा पेसलेसाणि वा करेति करेतं वा सातिज्जति ।

मू. (४८०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुण वडियाए आईणाणि वा सहिणाणि वा.... जाव.... पेसाणि वा पेसलेसाणि वा धरेति धरेंतं वा सातिज्जति ।

मू. (४८१) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुण वडियाण आईणाणि वा.... जाव.... पेसलेसाणि वा परिभुंजति परिभुजंतं वा सातिज्जति ।

धू- अजिणं चम्मं, तम्मि जे कीरंति ते आईणाणि, सहिणं सूक्ष्मं, कल्लापं स्निग्धं, लक्षणयुक्तं वा, किं चि सहिणं कल्लापं च, घउभंगो । आयं नाम तोसलिविसए सीयतलाए अयाणं खुरेसु सेवालतरिया लग्गंति, तत्थ वत्था कीरंति । कायाणि कायविसए काकजंघस्स जहिं मणी पडितो तलागे तत्थ रत्ताणि जाणि ताणि कायाणि भण्णंति । दुते वा काये रत्ताणि कायाणि । पोंडमया खोम्मा, अन्ने भण्णंति - रुक्खेहिंतो निग्गच्छंति, जहा “बडेहिंतो पादगा साहा” दुगुल्लो रुक्खो तस्स वागो घेतुं उदूखले कुट्टिज्जति पाणिणए ताव जाव झूसीभूतो ताहे कज्जति एतेसु दुगुल्ली, तिरीडरुक्खस्स वागो, तस्स तंतू पट्टसरिसो सो तरिलो पट्टो, तम्मि कयाणि तिरीडपट्टाणि ।

अहवा - किरीडयलाला मयलविसए मयलामि पत्तामि कोविज्जति, तेसु वालएसु पत्तुणा दुगुल्लतो अब्भंतरहिते जं उप्पज्जति तं अंसुयं, सुहमतरं चीणंसुयं भण्णति । चीणविसए वा जं तं चीणंसुयं, जत्थ विसए जा रंगविधी ताएष देसे रत्ता देसरागा । रोमेसु कया अमिला ।

अहवा - निम्मला अमिल घट्टिणी घटिता ते परिभुज्जमाणा कडं कडेति । गीज्जतसमाण सद्दं करेति ते गज्जला ; फाडिगपाहाणनिमा फाडिगा अच्छा इत्यर्थः । कोतवो वरको उवारसा कंबला खरडगपारिगादि पावारगा, सुवण्ण दुते सुत्तं रज्जति, तेन जं वुत्तं तं कणगं, अंता जस्स कणगेण कता तं कणगयकं, कणगेण जस्स पट्टा कता तं कणगपट्टं । अहवा - कणगपट्टा मिगा, कणगसुत्तेण फुल्लिया जस्स पाडिया तं कणग-खचित्तं, कणगेण जस्स फुल्लिताउ दिन्नाउ तं कणगफुल्लियं । जहा कद्दमेण उड्डेडिज्जति । वग्घस्स चम्मं वग्घाणि, चित्तग-चम्मं विवग्घाणि । एत्थ छपत्रिकादि एकाभरणेण भंडिता आभरणत्थपत्रिकं चंदलेहिक-स्वस्तिक-घंटिक-मोत्तिकमादीहिं भंडिता आभरणविचित्ता, सुणगागिती जलघरा सत्ता तेसिं अजिणा उट्टा ।

अन्ने भण्णंति - उट्टं चम्मं गोरमिगाणं अइणा गोरमिगादिणा पेसा पसवा तेसिं अइणं । अन्ने भण्णंति - पेसा लेसा य मच्छादियाण एते-

[भा.२२९८] सहिणादी वत्थ खलु, जत्तियमेत्ता य आहिया सुत्ते ।

मेहुण्ण-परिन्नाए, ताइ धरेंतम्मि आणादी ॥

[भा.२२९९] सविगारो मोहुद्दीरणा य वक्खेव रागऽणाइण्णं ।

गहणं च तेन दंडिय-दिट्ठंतो नदिसेणेन ॥

धू- आणादि भारो भय-परितावणादि सव्वे दोसा वत्तव्वा ॥

[भा. २३००] बितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्भिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (४८२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अक्खंसि वा ऊरुंसि वा उयरंसि वा थणंसि वा गहाय संचालेइ, संचालेंतं वा सातिज्जति ॥

चू- अक्खा नाम संखाणियप्पदेसा । अधवा - अन्नतरं इंदियजायं अक्कं भण्णति, उवगच्छया कक्खा भण्णति, वक्खंसि वा ऊरुंसि, हत्यादिएसु वा मेहुणवडियाए संचालेति घउगुरुं ।

[भा. २३०१] अक्खादी द्वाणा खलु, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुते ।

जो घेतुं संचाले, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- आणादिया दोसा, जस्स सा अविरइया रूसति । अहवा - सच्चेव रूसेज्ज, मेणहणादयो दोसा ॥

[भा. २३०२] बितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्भिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (४८३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स पाए आमज्जेज्ज वा पमज्जेज्ज वा, आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४८४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स पाए संबाहेज्ज वा पलिमद्देज्ज वा, संबाहेतं वा पलिमद्देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४८५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स पाए तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा, मक्खेंतं वा मिलिंगेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४८६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स पाए लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा, उल्लोलेंतं वा उव्वट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४८७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स पाए सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४८८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स पाए फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेंतं वा रएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४८९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायं आमज्जेज्ज वा पमज्जेज्ज वा, आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४९०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायं संबाहेज्ज वा पलिमद्देज्ज वा, संबाहेतं वा पलिमद्देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४९१) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायं तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा मक्खेंतं वा भिलिंगेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४९२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायं लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा उल्लोलेंतं वा उव्वट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४९३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायं सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा धोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४९४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायं फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेतं वा रएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४९५) जे भिक्खू माउग्गामस्समे हुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायंसि वणं संबाहेज्ज वा पलिमहेज्ज वा, संबाहेतं वा पलिमहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४९६) जे भिक्खू माउग्गस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायंसि वणं संबाहेज्ज वा पलिमहेज्ज वास संबाहेतं वा पलिमहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४९७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमण्णस्स कायंसि वणं तेलेण वा, घएण वा वसाए वा नवणीएण वा मक्खेज्ज वा भिल्लिगेज्ज वा, मक्खेतं वा भिल्लिगेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४९८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायंसि वणं लोख्खेण वा कक्खेण वा उल्लोलेज्ज व उव्वहेज्ज वा, उल्लोलेतं वा उव्वहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (४९९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायंसि वणं सीओदगवियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५००) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायंसि वणं फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेतं वा रएतं सातिज्जति ॥

मू. (५०१) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमण्णस्स कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदेज्ज वा विच्छिदेज्ज वा, अच्छिदेतं वा विच्छिदेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५०२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदिता विच्छिदिता पूयं वा सोणियं वा नीहरेज्ज वा विसोहज्ज वा, नीहरेतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५०३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदिता विच्छिदिता नीहरिता विसोहेत्ता सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५०४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदिता विच्छिदिता नीहरिता विसोहेत्ता उच्छोलेत्ता पधोएत्ता अन्नयरेणं आलेवण-जाएणं अलिपेज्ज वा विलिपेज्ज वा, आलिपंतं वा विलिपंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५०५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदिता विच्छिदिता नीहरिता विसोहेत्ता उच्छोलेत्ता पधोएत्ता आलिपित्ता विलिपित्ता तेलेण वा घएण वा वसाए वा नवणीएण वा अब्भंगेज्ज वा मक्खेज्ज वा अब्भंगेतं वा मक्खंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५०६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिकखेणं सत्थजाएणं अच्छिदिता विच्छिदिता नीहरेता विसोहेत्ता उच्छोलेत्ता पधोएत्त आलिंपित्ता विलिंपित्ता अब्भंगेत्ता मक्खेत्ता अन्नयरेण धूवण-जाएण धुवेज्ज वा पधूवेज्ज वा धूवंतं वा पधूवंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५०७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स पालु-किमियं वा कुच्छि-किमियं वा अंगुलीए निवेसिय निवेसिय नीहरइ, नीहरंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५०८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स दीहाओ नहसीहाओ कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५०९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स दीहाइं जंघ-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५१०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स दीहाइं वत्थि-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५११) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स दीहाइं चक्खु-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५१२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स दीहाइं कक्ख-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५१३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स दीहाइं मंसु-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५१४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स दंते आघंसेज्ज वा पघंसेज्ज वा, आघंसंतं वा पघंसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५१५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स दंते उच्छोलेज्ज वा पधओएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५१६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स दंते फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेंतं वा रएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५१७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स उट्टे आमज्जेज्ज वा पमज्जेज्ज वा, आमजंतं वा पमजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५१८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स उट्टे संबाहेज्ज वा पलिमद्वेज्ज वा, संबाहेंतं वा पलिमद्वेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५१९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स उट्टे तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा, मक्खंतं वा भिलिंगंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५२०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स उट्टे लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा उल्लोलेंतं वा उव्वट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५२१) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स उट्टे सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोएतं सातिज्जति ॥

मू. (५२२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स उट्टे फुमेज्ज वा रएज्ज वा,

फुमेंतं वा रएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५२३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स दीहाइं उत्तरोद्वाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५२४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स दीहाइं अच्छिपत्ताइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५२५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स अच्छीणि आमज्जेज्ज वा पमज्जेज्ज वा, आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५२६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स अच्छीणि संबाहेज्ज वा पलिमहेज्ज वा, संबाहेतं वा पलिमहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५२७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स अच्छीणि तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिल्लिगेज्ज वा मक्खेंतं वा भिल्लिगेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५२८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स अच्छीणि लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा, उल्लोलेंतं वा उव्वट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५२९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स अच्छीणि सीओदगवियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्जवा, उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५३०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स अच्छीणि फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेंतं वा रएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५३१) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स दीहाइं भुमग-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५३२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स दीहाइं पास-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५३३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स कायाओ सेयं वा जलं वा पंकं वा मलं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा, नीहरेतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५३४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स अच्छि-मलं वा कण्ण-मलं वा दंत-मलं वा नह-मलं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा नीहरेतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५३५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नमन्नस्स गामानुगामं दूइज्जमाणे सीस-दुवारियं करेइ, करेंतं वा सातिज्जति ॥

चू- अन्नमन्नस्स पाए पमज्जति, इमो साहू इमस्स, इमो वि इमस्स । दोण्ह वि एस संकप्पोमाउग्गामस्स अभिरमणिज्जा भविस्सामो त्ति काउं ।

[भा.२३०४] पायप्पमज्जणादी, सीसदुवारादि जो गमो छडे ।

अन्नोन्नस्स तु करणे, सो चेव गमो उ सत्तमए ॥

[भा.२३०५] वित्थियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्भिकखमादिसू जा जहिं जतणा ॥

[भा.२३०६] अन्नोन्न-करण-वज्जा, जे सुता सत्तमम्पि उदिहा ।

उभयस्स वि विण्णवणे, इत्थी-पुरिसाण तो सुणसु ।।

चू-अन्नोन्नकरणसुत्ता जे सत्तमुद्देसे वुत्ता ते वज्जेउं सेसगा पाय-पमज्जणादी-जाव-सीसदुवारदि । अहवा-तणमालियादी-जाव-सीसदुवारसुत्तं ते उभयस्स वि इत्थी-पुरिसाणं विण्णवणाए दइव्वा । किमुक्तं भवति-इत्थी पुरिसं विन्नेवेत्ति, पुरिसो इत्थीं विन्नेवेत्ति ।।

[भा. २३०७] एसेव गमो नियमा, नपुंसगेषुपि इत्थि पुरिसाणं ।

पादादि जा दुवारं, सरिसेसु च बालमादीसु ।।

चू-पुरिसो हत्थीणवत्थं नपुंसगं विन्नेवेत्ति । इत्थी वि पुरिसनेवत्थं नपुंसगं विन्नेवेत्ति । एसरिसेसु बालमादीसु" ति-इत्थी इत्थीरूवं बालं चुंबति । पुरिसो पुरिसरूवं बालं चुंबति चसद्दातो विसरिसेसु अजति मेहुणवडियाए-बालं चुंबति, आदिसद्दातो अबालं पि, तो चउगुरुं ।

मू. (५३६) जे भिक्खू माउग्गामं मेहुणवडियाए अनंतरहियाए पुढवीए निसीयावेज्ज वा तुयट्टावेज्ज वा, णिसीयावेत्तं वा तुयट्टावेत्तं वा सातिज्जति ।।

मू. (५३७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए ससिण्णिद्धाए पुढवीए निसीयावेज्ज वा तुयट्टावेज्ज वा, निसीयावेत्तं वा तुयट्टावेत्तं वा सातिज्जति ।।

मू. (५३८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए ससरक्खाए पुढवीए निसीयावेज्ज वा तुयट्टावेज्ज वा, निसीयावेत्तं वा तुयट्टावेत्तं वा सातिज्जति ।।

मू. (५३९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए महाकाडाए पुढवीए निसीयावेज्ज वा तुयट्टावेज्ज वा, निसीयावेत्तं वा तुयट्टावेत्तं वा सातिज्जति ।।

मू. (५४०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए चित्तमंताए पुढवीए निसीयावेज्ज वा तुयट्टावेज्ज वा, निसीयावेत्तं वा तुयट्टावेत्तं वा तुयट्टावेत्तं वा सातिज्जति ।।

मू. (५४१) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए चित्तमंताए सीलाए निसीयावेज्ज वा तुयट्टावेज्ज वा, निसीयावेत्तं वा तुयट्टावेत्तं वा सातिज्जति ।।

मू. (५४२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए चित्तमंताए लेलूए निसीयावेज्ज वा तुयट्टावेज्ज वा, निसीयावेत्तं वा तुयट्टावेत्तं वा सातिज्जति ।।

मू. (५४३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए कोलावासंसि वा दारूए जीवपइड्डिए सअंडे सपाणे सबीए सहरिए सओसे सउदए सउत्तिंग-पणग-दगमट्टिय-मक्कडा-संताणगंसि णिसीयावेज्ज वा तुयट्टावेज्ज वा, निसीयावेत्तं वा तुयट्टावेत्तं वा सातिज्जति ।।

चू-अनंतरहिता नाम सचिन्ता । अंतं ठिता अंता, न अंता अनंता मध्यस्थिता इत्यर्थः । सा सीतवातादिर्हं सत्येर्हिं रहिता अशस्त्रपहता । अशस्त्रपहतत्वाच्च आद्यपदार्थत्वेन सचित्ताख्या-नमित्यर्थः । तस्मिं जो मेहुणनिमित्तं निसियावेत्ति तुयट्टावेत्ति वा तस्स ड्का । पुहविनिष्फन्नं ड्क । एवं स्वतः अचिन्ता आउक्काएणं पुण ससिण्णिद्धा, सचित्तपुढविरयेण ससरक्खा, महंता कंदा [रूवा] सिला, सचित्ता सचेयणा सिला, लेलू लेड्क, कोला धुणा, ताण आवासो धुणितं काश्चित्त्यर्थः ।

अहवा - तं दारुं कोलेर्हिं विरहियं अन्नतरेसु जीवेसु पइड्डियं, इमेसु वा पिपीलियादिअंडेसु पडिबड्डं, पाणा कुंथुमादी, सालगादी बीया, दुव्वादी हरिया, उस्सा वा तस्मिं ठिता, उत्तिंगो कीलियावासो, पणगो उल्ली, दगं पामीयं, कोमारा मड्डिया । अथवा-उल्लिया मड्डिया, कोलियापुडगो मक्कडसंताणओ । अहवा - संताणओ पिपीलियादीण । मेहुणवडियाए चउगुरुं । संघट्टणादि

कायनिष्फन्नं च ।

[भा.२३०८] पुढवीमादीएसुं, माउग्गामे उ मेहुणद्दाए ।

जे भिक्खू निसियावे, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा.२३०९] बित्थियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्भिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (५४४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अंकंसि वा पलियंकंसि वा निसीयावेज्ज वा तुयद्दावेज्ज वा, निसीयावेतं वा तुयद्दावेतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (५४५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अंकंसि वा पलियंकंसि वा निसीयावेत्ता वा तुयद्दावेत्ता वा असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा अनुग्घासेज्ज वा अनुपाएज्ज वा अनुग्घासंतं वा अनुपाएंत्तं वा सात्तिज्जति ॥

चू- एणेण ऊरूएणं अंको, दोहिं पलियंको । एत्थ जो मेहुणद्दाए निसियावेति तुयद्दावेति वा इहा । ते चेव दोसा । दिट्ठे संकादिया गेणहणादिया दोसा । अनु पश्चादभावे, अप्पणा असितुं पच्छा तीए ग्रासं देति, एव करोडगादीसु अप्पणा पाउं पच्छा तं पाएति ।

[भा.२३१०] अंके पलियंके वा, माउग्गामं तु मेहुणद्दाए ।

जे भिक्खू निसियावे, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा.२३११] बित्थियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्भिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (५४६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए आगंतागारेसु वा आरामागारेसु वा गाहावड-कुलेसु वा परियावसहेसु वा निसीयावेज्ज वा तुयद्दावेज्ज वा, निसीयावेतं वा तुयद्दावेतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (५४७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए आगंतागारेसु वा आरामागारेसु वा गाहावड-कुलेसु वा परियावसहेसु वा निसीयावेत्ता वा तुयद्दावेत्ता वा असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा अनुग्घासेज्ज वा अनुपाएज्ज वा अनुग्घासंतं वा अनुपाएंत्तं वा सात्तिज्जति ॥

चू- दो सुत्ता । अर्थ तृतीयोद्देशके पूर्ववत् । नवरं - मेहुणवडियाए इहा ।

[भा.२३१२] आगंतागारादिसु, माउग्गामं तु मेहुणद्दाए ।

जे भिक्खू निसियावे, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा.२३१३] बित्थियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्भिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (५४८) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नतरं तेइच्छं आउट्ठति, आउट्ठंतं वा सात्तिज्जति ॥

चू- अन्नवरं नाण चतुव्विधाए तिगिच्छाए-वादिय-पेत्तिय-संभिय-सन्निवातियाए आउट्ठति नाम करेति इहा । जा वि सत्यधंसणपीसणविराहणा, जं च सा पउणा असंजमं काहिति । अहवा-से अविरओ पासेज्ज ताहे सो भणेज्ज - केणेस तिगिच्छं कारावितं ? अन्नतरस्स पदोसं गच्छेज्ज ।

[भा.२३१४] अन्नतरं तइच्छं, माउग्गामं तु मेहुणद्दाए ।

जे भिक्खू कुञ्जाहि, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा. २३१५] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्बिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (५४९) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अमणुत्ताइं पोग्गलाइं नीहरइ (अवहरति), नीहरंतं (अवहरंतं) वा सातिज्जति ॥

मू. (५५०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए मणुत्ताइं पोग्गलाइं उवकिरति (उवहरति), उवकिरंतं (उवहरंतं) वा सातिज्जति ॥

सू- अमणुत्तो पोग्गले अवहरति । मणुत्ते उवहरति संपाडेति ।

[भा. २३१६] अमणुण्णाऽवहारं, उवहारं चैव तह मणुण्णाणं ।

जे भिक्खू पोग्गलाणं, देहट्टाणे व आणादी ॥

सू- अवहारो उवहारो वा एक्केको दुविधो - सरीरे ठाणे य । सरीरे दुविहो - अंतो बाहिं च ॥ इमो अंतो-

[भा. २३१७] वमण-विरेगादीहिं, अब्भंतर-पोग्गलाण अवहारो ।

तेल्लुव्वट्टण-जल-पुप्फ-चुण्णमादीहि बज्जाणं ॥

सू- असुइभूया स संदूसिय-सेंभिय-पित्त-रुहिरादियाण वमण-विरेयणादीहिं अवहारो । बाहिरो सरीरातो पूय-सोणिय-सिंघाण-लाल-कण्णमलादि तेल्लुव्वट्टणादीहिं वज्जं अवहरति ॥

जत्थ ठाणे अच्छति तत्थिमं करेति ।

[भा. २३१८] कयवर-रेणुच्चारं, मुत्तं चिक्खल्ल-खाणु-कंटाणं ।

सद्दादमणुन्नाणं, करेज्ज तट्टाण अवहारं ॥

सू- बहु झुसिरदव्वसंकरो कयवरो, रेणु धूली, उच्चार-पासवण-चिक्खल्ल-खाणु-कंटादीयं च जहा रुदियादिसद्दाणं असुभगंधाण य अहिमडादीणं तट्टाणातो अवहारं करेति । सुभाण य उवहारं करेति ॥

[भा. २३१९] आवरिसायण उवल्लिपणं च चुण्ण-कुसुमोवयारं च ।

सद्दादि मणुण्णाणं, करेज्ज तट्टाण उवहारं ॥

सू- जत्थ जत्थ अच्छति सा इत्थी तं ठाणं संपमज्जित्ता उदगेणावरिसति, छगणपाणिण वा उवल्लिपति, पडवासादिए वा चुण्णे उक्खिवति, पुप्फोवयारं वा करेति, गीयादि वा सद्दे करेज्ज, अवनेति उवहरेति वा मेहुणट्टा ङ्गा । दिट्ठे संकादिया दोसा, घरं संजओ सोवेति ति उड्डाहो ॥

[भा. २३२०] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्बिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (५५१) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नयर पसु-जायं वा पक्खि-जायं वा पार्यसि वा पक्खंसि वा पुच्छंसि वा सीसंसि वा गहाय उज्जिहति वा पव्विहति वा संचालेति उज्जिहंतं वा पव्विहंतं वा संचालेत्तं वा सातिज्जति ॥

सू- अभिलाइया पसुजाती । हंसचकोरादिया पक्खिजाती । पक्खादिया अंगावयवा पसिद्धा । तेसु गहाय उज्जिहति उप्पाडेति, पगरिसेण वहइ खिवति पव्विहति । अहवा - प्रतीपं

विहं पविहं मुंचतीत्यर्थः । मेहुणद्वाए संचालेति वा ॥ सा तडफडेजा, तस्स अप्पणो वा आयवि-
राहणा । कायादीण वा उवरि पडेज्ज ।

[भा. २३२१] पक्खी-पसुमादीणं, सिंगादीएसु जो उ घेत्लूणं ।

उव्वीहे पव्वीहे, मेहुणद्वा य आणादी ॥

[भा. २३२२] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्बिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

मू. (५५२) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणद्वाए अन्नयरं पसु-जायं वा पक्खि-जायं वा सोतंसि
कट्टं वा कल्लियं वा अंगुलियं वा सलागं वा अनुप्पवेसित्ता संचालेति, संचालेत्तं वा सातिज्जति ।

सू- पसु पुव्ववण्णितो, कल्लिचो वंसकप्परी, घडिया सागा, अन्नतरं सोतं अहिद्वाणं, जोणीदारं,
वासो अनुकूलं पवेसो अनुप्पवेसो, थोयं वा पवेसो ऽनुप्पवेसो । संचालनं विघट्टनं । मेहुणद्वा ॥
आणादिया य दोसा, परितावणादिए मूलं, दिट्ठे संकादिया ।

[भा. २३२३] पक्खी-पसुमाईणं, जे भिक्खू सोय कट्टमादीणि ।

अनुपविसेउं चाले, मेहुणद्वाए आणादो ॥

[भा. २३२४] नव सोओ खलु पुरिसो, सोया इक्कारसे व इत्थीणं ।

मनुयगईसु एवं, तिरि-इत्थीणं तु भतियव्वा ॥

सू- दो कण्णा, दो अच्छी, दो नासा, मुहं, अंगादानं, अधिद्वाणं, च एते नव पुरिसस्स,
इत्थीए ते चेव अन्ने दो थणा एते एक्कारस - एवं मनुयगतीए । तिरिएसु इमं भाणियव्वं ॥

[भा. २३२५] एक्कार-तेर-सत्तर, दुत्थणि चउ अडु अव भयणा तु ।

निव्वाघाते एते, वाघाएणं तु भइयव्वा ॥

सू- अयमादिदुत्थणि ११ गवादी १३ सूयरमादी १७ निव्वाघाए एवं । वाघाए एगच्छिणी
अया दस सोत्ता, तिपयोधरा गौ ॥

[भा. २३२६] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्बिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

सू- अणपज्जो (अप्पज्जो) दुविधतेगिच्छाए वा मुक्कपोग्गलणिग्घायणडं, रायाभिओगेण
वा, असिवे संजयपंता असंजउ त्ति काउं न मारेति, दुब्बिक्खे वा समुद्देसड्ढा कोति गाविमादी व
नेजा ॥

मू. (५५३) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नयरं पसु-जाय वा पक्खि-जायं वा
अयमित्थि ति कट्ट आलिंगेज्ज वा परिस्सएज्ज वा परिचुंबेज्ज वा विच्छेदेज्ज वा आलिंगंतं वा परिस्सयंतं
वा परिचुंबंतं वा विच्छेदंतं वा सातिज्जति ॥

सू- आलिंगनं स्पर्शनं, उपगूहनं परिष्वजनं, मुखेन चुंबनं, दंतादिभिः सकृत् छेदनं, अनेकशो
विच्छेदः विविध प्रकारो वा छेदः वोच्छेदः, जं सा नहमादीहिं परिताविज्जति । दिट्ठे संकादिया
दोसा ।

[भा. २३२७] पक्खीपसुमादीणं, एसा इत्थि त्ति जो करिय भिक्खू ।

दंत-नहादीएसुं, मेहुणद्वा य आणादी ॥

सू- मेहणद्वाङ्गा ।

[भा. २३२८] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्भिक्खमादीसू वा जहिं जतणा ॥

सू. (५५४) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा देइ, देंतं वा सातिज्जति ॥

सू. (५५५) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

सू- मेहुणद्वाए देति पडिच्छति य इ ।

[भा. २३२९] जे भिक्खू असनादी, माउग्गामस्स मेहुणद्वाए ।

देज्जा व पडिच्छेज्जा, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा. २३३०] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्भिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

सू. (५५६) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा देइ, देंतं वा सातिज्जति ॥

सू. (५५७) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणद्वाए वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

सू- मेहुणद्वाए देति पडिच्छति य इ ।

[भा. २३३१] जे भिक्खू वत्यादी, माउग्गामस्स मेहुणद्वाए ।

देज्जा य पडिच्छेज्जा, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा. २३३२] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्भिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

सू. (५५८) जे भिक्खू माउग्गामं मेहुणवडियाए सज्झायं वाएइ, वाएंतं वा सातिज्जति ॥

सू. (५५९) जे भिक्खू माउग्गामं मेहुणवडियाए सज्झायं पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

सू- इह सज्झायग्गहणातो सुत्तमत्थो वा, तं उवदिसति, सब्बेपदा मेहुणद्वाए इ ।

[भा. २३३३] पंचविधं सज्झायं, माउग्गामस्स मेहुणद्वाए ।

जे भिक्खू कुज्जाही, सो पावती आणमादीणि ॥

[भा. २३३४] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्भिक्खमादिसू वा जहिं जतणा ॥

सू- दुविधे तेगिच्छाए चरियाणि वा उदिसति ॥

सू. (५६०) जे भिक्खू माउग्गामस्स मेहुणवडियाए अन्नयरेणं इंदिएणं आकारं करेइ करेंतं वा सातिज्जति ॥ तं सेवमाणे आवज्जति चाउम्मासियं परिहारद्वाणं अनुग्घाइयं ॥

सू- सोआदि अन्नतरं ईदियं जो मेहुणद्वाए करेति सो आवज्जति पावति चाउम्मासातो निष्फणं चाउम्मासियं, समयसण्णाए अनुग्घाइयं गुरुगं । अहवा - छेदो पर्यवकरणं उवघातो, यथा

उन्धातियसङ्घं । नास्योद्घातः अनुद्घातः । गुरुत्वात् दुस्तरत्वाच्च अनुद्घातमित्यर्थः ।

[भा.२३३५] आगारमिदिएमं, अन्नतराएण मातुगामस्स ।

जे भिक्खू कुञ्जाही, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- अन्नतरेण इंदिएण इंदियाणि वा आगारे करेति सो आणादिदोसे पावति ॥

इत्थिअनुरत्तस्स पुरिसस्स इमे आगारा-

[भा.२३३६] काणच्छि रोमहरिसो, वेवहू सेओ वि दिट्ठमुहराओ ।

नीसासजुता य कथा, वियंभियं पुरिसआयारा ॥

चू- काणच्छि करेति । जस्स अनुरत्तो दट्ठं रोमंचो भवति, हरिसो वा भवति । अहवा - रोमाण हरिसो रोमहरिसो रोमंचेत्यर्थः, शरीरस्य ईषत् कंपो भवति । प्रस्वेदो भवति । दिट्ठीए मुहस्स रागो जायति । सनिश्वासं भाषते । पुनः पुनस्तत् कथां वा करोति, "पुनः पुनः विजुंभिका भवति । एते पुरिसागारा ॥ जा पुरिसांनुरत्ता इत्थी तस्सिमे आगारा-

[भा.२३३७] सकडक्खपेहणं वाल-सुवणं कण्ण-नासकंडुयणं ।

छण्णंगदंसणं घट्टणामि उवगूहणं बाले ॥

चू- छण्णंगदंसणं ।

[भा.२३३८] नीयल्लयदुच्चरितानुक्तिणं तस्सुहीण य पसंसा ।

पायंगुट्टेण मही-बिलेहणं निट्ठभणपुव्वं ॥

चू- जस्स अनुरत्ता तस्सग्गतो अप्पणो नियल्लगाण दुच्चरियं कित्तेति ।

[भा.२३३९] भूसण-विघट्टणाणि य, कुवियाणि सगव्वियाणि य गयाणि ।

इति इत्थी-आगारा, पुरिसायारा य जे भणिता ॥

चू- एते आगारे करंते संघाडादिमा दिट्ठो भत्तसंक्रादि, गेण्हणादि दोसा य ।

[भा.२३४०] बितियपदमणप्पज्जे अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्भिक्खमादिसू जा जहिं जतणा ॥

उद्देशकः-७ समाप्तः

मुन दीपरत्नसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथसूत्रे सप्तम उद्देशकस्य

[भद्रबाहु स्वामी रचिता निर्युक्ति युक्तं] संघदासगणि विरचितं भाष्यं

एवं जिनदास महत्तर विरचिता धूर्णिः परिसमाप्ता ।

उद्देशकः-८

चू- उक्तः सप्तमः । इदानीं अष्टमः । तस्स इमो संबंधो-

[भा.२३४१] कहिता खलु आगारा, ते उ कहिं कतिविधा उ विन्नेया ।

आगंतागादिसु, सविगारविहारमादीया ॥

चू- सत्तमस्स अंतसुत्ते थीपुरिसागारा कहिता । ते कहिं हवेज्ज ? आगंतागारादिसु । ते आगंतागारादी समए कतिविहा गामे आगारा विन्नेया ? इह अपुव्वरुवियाणि ।

मू. (५६१) जे भिक्खू आगंतारेसु वा आरामागारेसु वा गाहावइ-कुलेसु वा परियावसहेसु

वा एगो इत्थीए सद्धिं विहारं वा करेइ, सज्जायं वा करेइ, असनं वा पानं वा खाइमं वा खाइमं वा आहारेइ, उच्चारं वा पासवणं वा परिट्टवेइ, अन्नयरं वा अनारियं निट्टुरं अस्समणपाओग्गं कहं कहेति, कहेंतं वा सातिज्जति ॥

चू- एगो साहू एगाए इत्थियाए सद्धिं समाणं, गामाओ गामंतरो विहारा । अहवा-गतागतं चंकमणं सज्जायं करेति, असणादियं वा आहारेति, उच्चार-पासवणं परिट्टवेति । एगो एगित्थीए सद्धिं वियारभूमिं गच्छति । अनारिया कामकहा निरंतरं वा अप्रियं कहं कहेति कामनिट्टुरक-हाओ । एता चेव असमणपाओग्गा । अथवा - देसभत्तकहादी जा संजमोवकारिका न भवात सा सव्वा असमणपाउग्गा ॥

[भा. २३४२] आगंतारागारे, आरामागारे गिहकुला वसहे ।

पुरिसिस्थि एगनेगे, चउक्कभयणा दुपक्खे वि ॥

चू- एगे एगित्थीए सद्धिं, एगे अनेगित्थीए सद्धिं, अनेगा एगित्थीए सद्धिं, अनेगा अनेगित्थीए सद्धिं ॥

[भा. २३४३] जा कामकहा सा होतऽनारिया लोकिकी व उत्तरिया

निट्टुर भल्लीकहणं, भागवतपदोसखामणया ॥

चू- तत्थ लोइया-नरवाहणदंतकथा । लोगुत्तरिया-तरंगवती, मलयवती, मगधसेनादी । निट्टुरं नाम “भल्लीघरकहुणं” - एगो साधू भरुकच्छा दम्बिण्णापहं सत्थेण यातो य भागवएण पुच्छितो किमेयं भल्लीघरं ति ? तेन साहुणा दारवतिदाहातो आरब्भं जहा वासुदेवो य पयाओ, जहा य कूरचारगभंजणं कोसंवारणपवेसो, जहाजरकुमारागमो, जहय जरकुमारेणं भल्लीणा हओ य । एवं भल्लीघरुपत्ती सव्वा कहिया । ताहे सो भागवतो पदुट्टो चिंतेति-जइ एयं न भविस्सति तो एस सपणो घातेयव्वो । सो गओ दिट्टो यऽनेन पादे भल्लीए विट्ठो । ताहें आगंतूण तं साहुं खामेति भणति य मए एवं चिंतियमासी तं खमेज्जासि । एवभादी निट्टुरा । एवमादि पुरिसाण वि ता न जुज्जेति कहिउं, किमु वा एगित्थियाणं ॥

[भा. २३४४] अवि मायरं पि सद्धिं, कथा तु एगागियस्स पडिसिद्धा ।

किं पुन अनारयादी, तरुणित्थीहिं सह गयस्स ॥

चू- माइभगिणिमादीहिं अगममित्थीहिं सद्धिं एगानिगस्स धम्मकहा वि काउं न वट्ठति ।

किं पुन अण्णाहिं तरुणित्थीहिं सद्धिं ।

[भा. २३४५] अन्ना वि अप्पसत्था, थीसु कथा किमु अनारिय असब्भा ।

चंकमण-ज्जाय-भोयण, उच्चारेसुं तु सविसेसा ॥

चू- अन्ना इति धम्मकथा, अविस्सद्दाओ सवेरग्गा, सा वित्थीसु एगागिणियासु विरुद्धा, किं पुन अनारिया, अनारियाण जोग्गा अनारिया, सा य कामकहा, असभा जोग्गा असब्भा । अहवा-असब्धा जत्थ उल्लविज्जति । चंकमणे सति विब्बम-इंगितागारं दड्डुं मोहुब्बवो भवति, सज्जाए मनहरसद्देण, भोयणदाणग्गहणातो विसंभे, उच्चारे ऊरुगादि-छण्णंगदरिसणं ॥

[भा. २३४६] भयणपदाण चउण्हं, अन्तरजुते उ संजते संते ।

जे भिक्खू विहरेज्जा, अहवा वि करेज्ज सज्झायं ॥

धू- भयणपदा-घउब्भंगो पुब्बुत्तो ।

[भा.२३४७] असनादी वाऽऽहारे, उच्चारादि य आचरेज्जाहि ।

निट्ठमसाधुज्जुतं, अन्नतरकथं च जो कहए ॥

[भा.२३४८] सोआणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं तथा दुविधं ।

पावति जम्हा तेणं, एए तु पदे विवजेज्जा ॥

धू- दिट्ठे संका, भोइगादि, जम्हा एते दोसा तम्हा न कप्पति विहाराद काउं ॥

कारणे पुण करेज्जा-

[भा.२३४९] वितियपदमणप्पज्जे, गेलण्णुसग्ग-रोहगऽद्धाणे ।

संभम-भय-वासासु य, खंतियमादी य निक्खमणे ॥

धू- अणप्पज्जो सो सव्वाणि विहारादीणि करेज्ज ॥ इदानिं 'गेलण्णे'-

[भा.२३५०] उद्देसम्भि चउत्थे, गेलण्णे जो विधी समक्खाओ ।

सो चेव य वितियपदे, गेलण्णे अट्ठमुद्देसे ॥

धू- इदानिं "उवसग्गे"त्ति तत्थिमं उयाहरणं-

[भा.२३५१] कुलवंसम्भि पहीणे, सस-भिसएहिं तु होइ आहरणं ।

सुकुमालिय-पव्वज्जा, सपच्चवाया य फासेणं ॥

धू- इहेव अङ्गभरहे वाणारसीणगरीए वासुदेवस्स जेइभाओ जरकुमारस्स पुत्तो जियसत्तू राया । तस्स दुवे पुत्ता ससओ भसओ य, धूया य सुकुमालिया । असिवेण सव्वम्भि कुलवंसे पहीणे तिन्नि वि कुमारगा पव्वतिता । सा य सुकुमालिया जोव्वणं पत्ता । अतीवसुकुमाला रूववती य । जतो भिक्खादिवियारे वच्चइ ततो तरुणजुआणा पिट्ठओ वच्चंति । एवं सा रूवदोसेण सपच्चवाया जाया ।; एतीए गाहाए इमाओ वक्खाणगाहाओ-

[भा.२३५२] जियसत्तु-नरवरिंदस्स, अंगया सस-भिसो य सुकुमाला ।

धम्मं जिनपन्नत्ते, कुमारग चेव पव्वइया ॥

[भा.२३५३] तरुणाइण्णे निच्चं, उवस्सए सेसिगाण रक्खड्डा ।

गणिणि गुरुणो उ कहणं, वीसुवस्सए हिंडए एगो ॥

धू- तं निमित्तं तरुणेहिं आइण्णे उवस्सगे सेसिगाण रक्खणड्डा गणिणी गुरुण कहेति । ताहे गुरुणा ते सस-भिसगा भणिया-संरक्खह एयं भगिणिं । ते धेतुं वसुं उवस्सए ठिया । ते य बलवं सहस्सजोहिणो । ताणेगो भिक्खं हिंडति एगो तं पयत्तेण रक्खति । जे तरुणा अहिवडंति ते हयविहए काउं घाडेति । एवं तेहिं बहुलोगो विराधितो ॥ तत्थ उ तरुमिणिणगरीए पंचसताहिं साहूहिं ठिता सपक्खोमाणं च-

[भा.२३५४] हंतविहतविप्परद्धे, बण्हिकुमारेहि तुरमिणीनगरे ।

किं काहिति हिंडंतो, पच्छा ससओ व भिसओ वा ॥

[भा.२३५५] चक्की वीसतिभागं, सव्वे वि य केसवाओ दसभागं ।

मंडलिया छब्भागं, आयरिया अद्धमद्धेणं ॥

चू- एवं ते किलिस्समाणे णाउं -

[भा. २३५६] भायनुकंपपरिण्णा, समोहणं एगो भंडगं बितिओ ।
आसत्थवणियगहणं, भाउ य सारिच्छ दिक्खा य ॥

चू- भायणुकंपाए सुकुमालिया अनसनं पव्वज्जति । बहुदिनखीणा सा मोहं गता । तेहिं नायं कालगय ति । ताहे तं एगो गेण्हति, बितिओ उपकरणं गेण्हति । ततो सा पुरिसफासेण रातो य सीयलवातेण निज्जंती अप्पातिता सचेयणा जाया । तहावि तुण्हिक्का ठिता, तेहि परिद्विविया, ते गया गुरुसगासं । सा वि आसत्था । इओ य अदूरेण सत्थो वच्चति । दिट्ठा य सत्थवाहेणं गहिया, संभोतिया रूववती महिला कया, कालेण भातियागमो, दिट्ठा, अब्भुड्डियाय दिन्ना भिक्खा । तहावि साधवो निरक्खंता अच्छं । तीए भणियं - किं निरक्खह ?

ते भणंति - अन्ह भगिणीए सारिक्खा हि, किंतु सा भता, अन्हेंहिं चेव परिद्विविया, अन्हा न पत्तियंता । तीए भणियं - पत्तियह, अहं चिय सा, सव्वं कहेति । वयपरिणया य तेहिं दिक्खिया । एवमादिया उवसग्गेण चउब्भंगन्तरेण वसेज्जा ॥ इदानिं “रोधग” ति दारं-

[भा. २३५७] सेणादी गम्मिहिती, खेतुपादं इमं वियाणित्ता ।

असिवे ओमोयरिए, भयचक्खाऽनिग्गे गुरुगा ॥

चू- मासकप्पाउग्गं खेतं भेतुं सेणं गम्मिहिति, सेणाए वा अभिपडंतिए ताहे तो खेत्ताओ गम्मति, आदिसहाओ संवड्ढमि । वासकप्पखेत्ते इमे उवद्दवा हींति - असिवुवघातो ओम-बोहियभओप्पाओ य परचक्काग्गुयाओ, एते नाउं जति न निग्गच्छति तो चउगुरुगं पच्छित्तं ॥

[भा. २३५८] आणादिया य दोसा, विराधना होति संजमाताए ।

असिवादिम्मि परुविते, अहिगारो होति सेनाए ॥

चू- अनितस्स आणादी दोसा आयसंजमविराहणा य । जया असिवादी सव्वे प्रतिपदं परुवित्ता भवंति तदा इह सेनापदेनाहिकारो कायव्वो । तं पुण असिवादी इमे जाणंति अनागयमेव ॥

[भा. २३५९] अविसेस-देवत-निमित्तमादी अबितह पवित्ति सोऊणं ।

निग्गमण होति पुव्वं, अन्नाते रूद्धे वोच्छिण्णे ॥

चू- ओहिमादिअतिएण नायं, देवयाए वा कहियं, अविसेसवादिनिमित्तेण वा नायं, पवित्तवत्ता तं वा अवितहं नाउं, ततो अनागतं निग्गंतव्वं, अणाते सहसा रोहिते, वोच्छिन्नेसु वा पहेसु न निग्गच्छति, न दोसा ॥ तम्हा अनागयं-

[भा. २३६०] सोच्चा व सोवसग्गं, खेतं मोत्तव्वमनागतं चेव ।

जइ न मुयति सगाले, लग्गइ गुरुए सवित्थारे ॥

चू- नाउं जति अनागयं न मुंचति तो चउगुरु सवित्थारं भवति ॥ इमो वित्थारो “परिताव महादुक्खो” - कारग गाहा । इमेहिं पुण कारणेहिं अनितो वि सुद्धो-

[भा. २३६१] गेलण्ण-रोह-असिवे, रायदुट्ठे भए व ओमम्मि ।

उवधी सरिरतेणग, नाते वि न होइ निग्गमणं ॥

चू- गिलाण पडिबद्धो, रोहिते निग्गमो नत्थि, बाहिं असिवं । अहवा - रायदुट्ठं ओमं वा बाहिं, उवाहेसरिरतेणगा बाहिं ॥

[भा. २३६२] एएहि य अन्नेहि य, न निग्गया कारणेहि बहुएहिं ।

अच्छंते होति जतणा, संवट्टे नगररोहे य ॥

चू- एतेहिं य अन्नेहिं य कारणेहिं य अच्छंताण देससंवट्टेण नगररोधे य इमा जयणा ॥ बोहिगादिभएण परचक्रभएण च बहूगामाः संवट्टिया एक्कतोठिता संवट्टो भण्णति, तेच्चिय रायधिद्धिता सेना । तेसिमाजयणा-

[भा.२३६३] संवट्टम्मि तु जतणा, भिक्खे भत्तट्ट-वसहि-थंडिल्ले ।

तम्मि भए पत्तम्मी, अवाउडा एगतो ठंति ॥

चू- तत्थ “भिक्खे” ति दारं-

[भा.२३६४] वइयासु व पल्लीसु व, भिक्खं काउं वसंति संवट्टे ।

सव्वम्मि रज्जखोभे, तत्थेव य जाइ थंडिल्ले ॥

चू- संवट्टेण वा वासे सच्चित्ते सच्चित्तो पुढविक्काओ ति काउं न हिडंति, पुव्वट्टितासु वतितासु पल्लीसु वा भिक्खं हिडंता ततो चेव थंडिल्ले भोत्तुं राओ संवट्टे वसंति । अध वइयादि नत्थि, सव्वम्मि रज्जखोभो, तो तत्थेव संवट्टे जाणि थंडिल्लअचिताइं तेसु भिक्खं गेण्हंति ॥ अह नत्थि थंडिल्लअचिता ताहे इमा जयणा-

[भा.२३६५] पूअलिय सत्तु ओदण, गहणं पडलोवरिं पगासमुहे ।

सुक्खादीण अलंभे, अजयंते वा विलक्खणता ॥

चू- उल्लम्मि पडंते मा पुढविकायविराहणा भविस्सति तेन मंडगादि सुक्खपूअलियाए “असंसत्त” सुत्तगाहा । सुक्खोयणं वा कुम्मासा, पगासमुहे भायणे गेण्ठि, पडलोवरिद्धिते चेव । अह सुक्खं न लब्भति, न वा सरीरस्स जावगं, उल्ले घेप्पमाणो लेवाडिते पडले लेवाडगं लक्खेति । इदानिं “भत्तट्टे” ति-

[भा.२३६६] पच्छन्नासति वहिता, अह सभयं तेन चिलिमिणी अंतो ।

असती य व सभयम्मि व, धरंति अल्लेत्तरे भुंजे ॥

चू- संवट्टस्स बाहिरे पच्छण्णे भत्तट्टं करेतु, असति पच्छण्णस्स सभए संवट्टस्स अंतो चेव चिलिमिलिं दाउं भुंजति । असति चिलिमिलीए सभए वा चिलिमिली न पागडिजंति ताहे अद्धभायणाणि धरंति, अद्धा कमढगादिसु भुंजंति ॥

[भा.२३६७] काले अपहुप्पंते, भए व सत्थे व गंतुकामम्मि ।

कप्पुवरि भायणाइं, काउं एक्को उ परिवेसे ॥

चू- अह वारगेण काले न पहुप्पति, भए वा तुरियं भोयव्वं, संवट्टादिसव्वो चलितो गंतुकामो ताहे भायणा कप्पुवरिं ठवेउं सव्वे कमढगादिसु भुंजंति, एक्को परिवेसति ॥

[भा.२३६८] पत्तेयचड्डगासति, सज्झिलगा एगतो गुरु वीसुं ।

ओमेण कप्पकरणं, अन्नो गुरु नेक्कओ वा वि ॥

चू- सव्वेसिं चड्डगा न पहुप्पंति ताहे सज्झिलगा - जे वा पीतिवसेण एक्कतो मिलंति एक्कतो भुंजंति, गुरु वीसुं भुंजति, जाहे भुत्ता ताहे ओमेण आयामणं चड्डगाणं कायव्वं, गुरुसंतिथं कमढगं न तेसि मेलिज्जति, अन्नो कप्पेति । अहवा - अपहुव्वमाणेसु एक्कतो कप्पिज्जति ॥

इदानिं भायण-कप्पविही-

[भा. २३६९] माणस्स कप्पकरणं, दड्ढेल्लग-मुत्त-कडुयुरुक्खेसु ।

तस्सऽसति कमढ कप्पर, काउजमीवे पदेसे वा ॥

चू- उदित्तगादि दड्ढभूमीए गोमुत्तियपदेसेसु वा खारकडुयुरुक्खहेट्ठा वा, एवमादि थंडिलाण असति कमढगे घडादिकप्परे वा भायणस्स कप्पं काउं अन्नत्थ नेउं थंडिले, गते वा संवडे पच्छा परिमिलियाजीवपदेसेसु परिठवेति । स एवातुरे थंडिलस्स वा अभावे धम्माधम्मा-कासाजीवपदेसबुद्धिकाउं परिट्टवेति । इदानिं “वसहि” ति दारं-

[भा. २३७०] गोणादी वाघाते, अलब्भमाणे व बाहि वसमाणा ।

वातदिसि सावतभए, सयं पडालिं पकुब्बंति ॥

चू- संवट्टसंतो निराबाधे मिलियपदेसे वसंति, अंतो वा - गोणमहिंसादिएहिं तपप्फडंतेहिं वाघातो, अलंभे वा जतो धाडीभयं ततो वज्जेउं वसंति । अह सावयभयं ताहे वायानुकूलं वज्जेति, अंतो बाहिं वा वसमाणा सीत-चातातव-जल-सावतरक्खणट्ठा पुब्बकताए पडालीए ठायंति । असति फासुएहिं सयं करेति । आगाढे वि धारणं काउं वसंति । वतिए वि एवं ॥ इदानिं उच्चारविधी भण्णति । “थंडिले” ति दारं-

[भा. २३७१] पढमासति सेसाण व, मत्तए वोसिच्च रयणिए ।

थंडिल्ल निवेसे वा, गतेसु, सभए पदेसेसुं ।

चू- पढमं अनावातमसंलोअं, तस्सासति सेसाण आपायसंलोयादिया, असति दिवसतो अच्छिउं रातो मत्तए वोसिच्च भभाए थंडिले परिट्टवेति, तत्थ सन्निवेसे वा गते वोसिरति परिट्टवेति वा । अह पिट्ठतो भयं अनधियासो वा ताहे धम्मादिपदेसेसु वोसिरति । दारं । इदानिं “तम्मि भए” पच्छद्धं । जो न परचक्कादिभएण संवडे पड्ढा तम्मि पत्ते परचक्के धाडियागमे वा सब्बोवकरणं गुविलपदेसे ठवेउं “अवाउडा एकतो” ति अन्नतो एकपदेसे ठायंति ॥ कम्हा एवं करेति ? भण्णति-

[भा. २३७२] जिनलिंगमप्पडिहतं, अवाउडा वा वि दड्ढु वज्जेति ।

थंभणि मोहणिकरणं, कतजोगो वा भवे करणं ॥

चू- अचेलिया जिनलिंगं उस्सग्गे ठिया य, एवं ठिते न कोति उवह्वेति, एस उववातो अपडिलेहितो जिनमुद्रेत्यर्थः । अहवा - ते तेणआ अवाउडे दड्ढुं सयमेव वज्जेति, विज्ज-मंतपभावेण थंभण-मोहणं करेति, सहस्सजोही वा तीसत्थे वा कयजोगो तस्स तारिसे आकपं उभयगच्छसंरक्खणट्ठा करणं भवे ।

“संवडे” ति गतं । इदानिं “नगररोहे” ति दारं-

[भा. २३७३] संवट्टनिग्गयाणं, नियट्टणा अद्धरोधजयणा य ।

भत्तट्टण थंडिल्ले, सरीरभिक्खे विगिंचणता ॥

चू- जे मासकप्पखेत्ताण निग्गंतुं संवडे ठिया ते संवट्टनिग्गया । ते इदानिं उखंदचोरएणं संवट्टातो नियत्तिउ नगरं पविट्टा ॥

जे अनगारा तो न निग्गता तेसिं इमा अट्टमासे रोहगजयणा भण्णति-

[भा. २३७५] हानि जा एगट्ठा, दो दारा कडग चिलिमिणी वसभा ।

तं चेव एगदारे, मत्तगसुधोवणं च जतणाए ॥

[भा. २३७५] रोहे उ अट्टमासे, वासासु सभूमि ए निवा जंति ।

रुद्धे उ त्रेन नगरे, हावन्ति न मासकप्यं तु ॥

चू- अट्ट उदुबद्धिते मासे रोहेउं निवा वासासुं अप्पणो रज्जातिं गच्छन्ति, उदुबद्धे रोहिते तथावि साधू वासकप्यो न हावियञ्चो, अट्टवसहीओ अट्टभिक्षायरियातो, अट्टवसहीओ अमंचंतेण भिक्षायरियाओ ॥ पुणो वि सत्तवसहीओ अमंचंतेण अट्टादी भिक्षायरिया । एवं-जाव-एगा वसही एगा भिक्षायरिया । एतदुक्तं भवति “हानी जा एगट्टा” इमा य गाहा एत्थ-अत्थे जोएयव्वा ॥

[भा. २३७६] भिक्षस्स व वसधीय व, असती सत्तेव चतुरो जा एक्का ।

लंभालंभेएक्केक्कगस्सऽनेगा उ संजोगा ॥

चू- कंठा । दारं ॥ “अद्धरोधगजयण” ति गयं । इदानिं “हानी जा एगट्टा” ति अस्य द्वितीयं व्याख्यानं - सपक्ख - परपक्खवसहिजयणा य भण्णति । तत्थिमे विकप्पा - पत्तेया समणाणं । पत्तेया समणीणं । महाजनसम्मदेण वा दुब्बभवसहीए समण-समणीण एगट्टा । अहवा - सव्व-पासंडिथीण एगट्टा । सव्वपासंडपुरिसाण य एगट्टा । अहवा - सव्वपासंड पुरिसइथीण एगट्टा । अहवा - सव्वपासंड पुरिसिथीण एगट्टा ॥ पत्तेयसमणविकप्ये “पासंडिथी” तत्थिमा जयणा-

[भा. २३७७] एगत्थ वसंताणं, पहं दुवारासती सयं करणं ।

मज्जेण कडगचिलिमिलि तेसुभओ धेर-खुड्डीओ ॥

चू- संजय-संजतीणं पत्तेयवसहिअभावे जदा एगवसहीए वसंति तथा चउसाले पिहं दुवारे वसंति पिहदुवारासति सयमेव कुड्ढं छेत्तुं दुवारं करंति । गिहमज्जे कुड्ढासति कडगं चिलिमिलिं वा ठावेंति कडगासणं धेरा ठायंति । संजतीणं खुड्ढियाओ धेराण परतो खुड्ढा । खुड्ढीण परतो धेरी । खुड्ढाण परओ मज्झिमा संजतिवग्गे धेरीण परतो मज्झिमाओ । मज्झिमाण परतो तरुणा । संजतिवग्गे वि मज्झिमाण परतो तरुणीओ एसा विही दढकुड्ढिगिहे । एवं सव्वं वसभा जयणं करंति ॥

पुव्वद्धस्स वक्खाणं गतं । “तं चेव एगदारे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. २३७८] दारदुगस्स तु असती, मज्जे दारस्स कडगपोत्ती वा ।

निक्खम-पवेसवेला, ससद्दपिंडेण सज्जाओ ॥

चू- बितियदुवारस्सासति करणं वा न लब्भति तदा एगदुवारं कडगचिलिमिलीहिं दुधा वि कज्जति, अद्धेण संजया अद्धेण संजतीतो निग्गच्छंति । अह संकुडं न लब्भति वा विसज्जिउं ताहे परोप्परं निग्गमणवेलं वज्जेति वंदेण, ससद्दं निप्फिंडंति, पिंडेण सज्जायं करंति, संगारकहं न करंति पढंति वा ॥ “तेसु भतो धेरखुड्डीओ” ति अस्य व्याख्या-

[भा. २३७९] अंतम्मि व मज्झंमि व, तरुणी तरुणा तु सव्वबाहिरओ ।

मज्जे मज्झिम-धेरी, खुड्ढग-धेरा य खुड्ढी य ॥

चू- दढकुड्ढे अंते सपच्चवायमागासे सज्जे तरुणीओ । शेषं गतार्थम् ।

इदानिं “मत्तगे” ति दारं-

[भा. २३८०] पत्तेय समण दिक्खिय, पुरिसा इत्थी य सव्वे एगट्टा ।

पच्छण्ण कडगचिलिमिलि, मज्जे वसभा य मत्तेणं ॥

चू- पत्तेगा जत्थ त्थीवजा सव्वपासंडा एगवसहीए ठिया, जत्थ वा सव्वे पासंडा धीसहिया एगड्डिया तत्थिमा जयणा - जो पच्छण्णपदेसो तत्थ ठायंति, असतिं पच्छण्णस्स मज्झेणं कडगचिलिमिली वसभा देति अप्पसागारियकाइयभूमिीए असति दिवा रातो वा वसभा मत्तगेहिं जतियंति । वसभयहणं ते खेतण्णा अप्पसागारियं परिठवेति । एवं संजतीओ वि पासंडित्थिमज्झे जयंति । अहवा - “वसभा०” ति जत्थ संजतासंजतीणं एगदुवारा एगवसही तत्थ अप्पसागारिय काइयभूमिीए असति बाहिं वा सपच्चवातो रातो तरुणीओ अंते, मज्झे वा वसभिणीओ, मत्तएसु काइयं वोसिरिउं मज्झिमाण अप्पेति, ताओ धेरीण, तेरी खुड्डीणं, धेरा वसभाणं, ते परिड्वेति ॥

[भा. २३८१] पच्छण्ण असति निण्हग, बोडिय भिक्खू असोय सोए य ।

पउरदव-चड्डगादी, गरहा य सअंतरं एक्को ॥

चू- पच्छण्णकडगचिलिमिलीण असति णिण्हएसु ठायंति, तेसु असति बोडिएसु, तेसु असति भिक्खुपएसु, एवं पुव्वं असोयवादीण, पच्छ सोयवाइसु ठिया, आयमणादिकिरियासु पउरदवेणं कज्जं करेति, चड्डगं कमदगं, तेसु भुंजति, गरहापरिहरणत्थं, संतरं ठिया “एगे” ति खुड्डगादि एगो चड्डगाण कप्पं करेति । अहवा - एगो साधू आयमणादिकिरियासु अंतरे ठायति ॥

“पत्तेय समणा दिक्खिय” अस्य व्याख्या-

[भा. २३८२] पासंडीपुरिसाणं, पासंडित्थीण वा वि पत्तेगे ।

पासंडित्थि पुमाणं, व एगतो होतिमा जतणा ॥

चू- पुरिसा पत्तेयं, इत्थी पत्तेयं । अथवा - पुरिसा इत्थी य सव्वे एगतो ठिता । इमा जयणा । “पच्छण्ण असति निण्हग” अस्यार्थस्य स्पृशनं ॥

[भा. २३८३] जे जहिं असोयवादी, साहम्मं वा वि जत्थ तहिं वासो ।

निहुता य जुद्धकाले, न वुग्गहो नेव सज्झाओ ॥

चू- साधम्मिया णिण्हयबोडिएसु भिक्खुएसु वि कारुणियत्तं जीवातिपयत्थाणि वा जेसु अत्थितं तेसु तेसु ठायंति, जुद्धकालो रोधगमित्यर्थः । न तत्थ सपक्ख-परपक्खेहिं सद्धि वुग्गहं करेति, न च सज्झायं करेति ॥ “अद्धरोहगजयणा” सम्मत्ता । भत्तट्ठणे वि एत्थेव गता । इदानिं “थंडिले” ति-

[भा. २३८४] तं चेव पुव्वभणियं, पत्तेगं दिस्समत्त कुरुकूयं ।

थंडिल्ल-सुक्ख-हरिते, पवायपासे पदेसे वा ॥

चू- पुव्वभणियं “अनावायमसंलोए” एयं चेव पत्तेयं । अहवा - सेसं थंडिलेसु पत्तेयमग्गहणं करेति ॥ “मट्ठिय कुरुकूयं” च अस्य व्याख्या-

[भा. २३८५] पढमासति अमणुण्णे, तराण गिहियाण वा वि आलोए ।

पत्तेय मत्त कुरुकूय, दवं व पउरं गिहत्थेसुं ॥

चू- पढमं अनावायमसंलोयं, तस्सासति अमणुन्नाय आवातं गच्छेति, तस्सासति पासत्थादियाणं । ततो बितियभंग असोअ-सोआण गिहिपासंडियाण य कमेण आलोयं गच्छेति । पच्छद्धं कंठं ॥

[भा. २३८६] तेन पर गिहत्थाणं, असोयवादीण गच्छ आवायं ।

इत्थी नपुंणएसु वि, परम्मुहो कुरुकुया सेव ॥

चू- ततो ततियभंगे गिहिपासंडिय असोय सोयाण क्रमेण आवातं गच्छे । तेन परं वितियभंगे इत्थीनपुंणसालोयं गच्छेति । परम्मुहो कुरुकुचं च करेति । ततो ततियभंगे हत्थिनपुंसावातं, तत्थ वंदेण वोलं करंता वच्चंति । जयणाए पूर्ववत् । एसा थंडिलजयणा । बाहिं न लब्भति निग्गंतुं जं अंतो थंडिलं विदिन्नं तत्थ वोसिरे, जति नत्थ हरितं सुक्खो वोसिरेति, असति सुक्खस्स मलियमीसेसु वोसिरति । अहो य भूमी न पासइ ताहे धम्मादिपदेसेसु वोसिरतो सुद्धो ।

इदानिं “सरीरे” ति दारं-

[भा. २३८७] पच्छण्ण-पुव्वभणिते, विदिन्न थंडिल सुक्ख हरिते वा ।

अगड वरंडग दीहिय, जलणे पासे य देसेसु ॥

चू- रोधगे सरीरपरिद्ववणविधी अवरदक्खिणाए चेव दिसाए अनावातमसंलोयं पच्छण्णपुव्वभणियं परिद्ववणियं से रयहरणादि उवकरणं पासे ठविज्जति ॥

[भा. २३८८] अन्नाते परलिंगे, नाउवओगद्ध मा उ मिच्छत्तं ।

नाते उड्डाहो वा, अयसो पत्थारदोसा वा ॥

चू- अन्नाओ वा जो तस्स परलिंगं कज्जति । तं पि उवओगकालाओ परतो कज्जति, मा सो मिच्छत्तं गमिस्सति । जो जन-नातो तम्मि परलिंगं न कज्जति, मा जने भणिहिते एते मातिणो, पावायारा, परोवधातिणो य, एवं उड्डाहो, पवयणोवघातो, पत्थारदोसो य । एतद्दोसपरिहरणत्थं सलिंगेण चेव विदिन्ने थंडिले परिद्वविज्जति । अह हरितं ताहे सुक्खसु, असति मीसमलिएसु अगडे वा अनुण्णायं, पागारोवरिएण वा खिवियव्वं, दीहियाए वा वहंतीए छुभियव्वं, जलणे वा जलंते छुभियव्वं । एतेसिं वा पासे ठविज्जति । अह न लब्भति ताहे धम्मादिपएस ति काउं एतेसु खिवंति ॥ इदानिं “भिक्ख” ति दारं-

[भा. २३८९] न वि कोइ किं चि पुच्छति, नित्तमनिंतं च बाहि अंतो वा ।

आसंकिते पडिसेहो, गमणे आणादिणो दोसा ॥

चू- जत्थ रोधगे अंतो बाहिं वा न को ति पडिपुच्छति, निप्फिडंतो पविसंतो वा तत्थिच्छा, अंतो बाहिं वा अडंति । जत्थ आसंकियं “को एस ? कतो वा आगतो ? मा एस अंतो कहेहिति, कहिं वा निग्गच्छति ? मा एस भेदं दाहिति” एरिसे आसंकिते पडिसेहे न गंतव्वं । आणादिया य दोसा ॥

[भा. २३९०] पउरऽन्नपानगमणे, चउरो मासा हवंतऽनुग्घाता ।

सो य इतरे य चत्ता, कुल-गण-संधए य पत्थारो ॥

चू- संथरंतो जति गच्छति चतुगुरु, जो गच्छति तेन अप्पा परिच्चतो, इतरे य अच्छंता ते य एतेन परिच्चत्ता, बाहिरा वा रिउ ति काउं गेणहंति । भेदं पयच्छंति ति अब्भंतरा गेणहंति । उभओ वि कुल-गण-संध-पत्थारसंभवो ॥

[भा. २३९१] अंतो अलब्भमानेसनमादीसु होइ जइत्तव्वं ।

जावंतिए विसोधी, अमच्चमादी अलाभे वा ॥

चू- फासुए एसणिज्जे य अंतो अलब्भमाणे अंते चेव पनगपरिहानीए जयंति । जावंतिया

विसोहिकोडीए जाव - चउलहुंपतो विसोहिकोडीए असति अमच्चो दाणसद्धादिया वा ओभासिज्रति, देंताण अविंसोहिकोडीए वि घेपंति ॥

[भा. २३९२] आपुच्छिय आरक्खिय, सेट्टि सेनावति अमच्च-रायाणं ।

निग्गमण-दिट्ठरूवे, भासा वि तहिं असावज्जा ॥

चू- तहावि अलब्भंते, आरक्खितो कोट्टपालो, तं पुच्छंति, अहं असंथरं निग्गच्छामो, दारं ने देहि । जति सो भणेज्ज मा नग्गच्छह, अहं भे देमि, ताहे घेपंति । अह सो भणेज्ज - “नत्थि मे भत्तं, बीहेमि य रत्तो सेट्ठिं पुच्छह” । ताहे सेट्ठिं पुच्छंति । एवं सेनावति, अमच्चं, रायाणं, दितेसु गहणं । तैसि वा अणुन्नाते निग्गच्छंति । दारपालाण य साहू दरिसिज्जंति एते दिट्ठरूवे करेह । एते भत्तद्धा नेति अतिंति, न किं चि तुब्भेहिं वत्तव्वा, बाहिं निग्गएहिं य असावज्जा भासा भासियव्वा ॥

[भा. २३९३] मा नीह सयं दाहं, संकाए वा न देंति निग्गंतुं ।

दाणम्मि होइ गहणं, अनुसद्धादीणि पडिसेहे ॥

चू- आरक्खियादि पुच्छिया भणंति - “ना नीह, अहं सयं भत्तं देमो”, ते पुण भेदसंकाए निग्गंतुं न देंति । ते जति अविंसुद्धं देंति तहावि गहणं । अह नो भत्तं नो निग्गंतुं देंति ताहे अनुसद्धी धम्मकहा विज्जांतादिया वा पयुज्जंति ॥ जता निग्गच्छंति तदा बहिया वि इमं विधिं पयुज्जंति-

[भा. २३९४] बहिया वि गमेतूणं, आरक्खगमादिणो ततो निंति ।

हित-नइ-चारियादि, एवं दोसा जट्ठा होंति ॥

चू- अंतो बहिं च गमिते सव्वे चारिगादिदोसा परिचत्ता भवंति ॥

बहिया जे साहू पड्ढविज्जंति ते इमेहिं गुणेहिं जुत्ता-

[भा. २३९५] पियधम्मे दढधम्मे, संबंधऽविकारिणो करणदक्खं ।

पडिवत्तीण य कुसले, तब्भूते पेसते बहिता ॥

चू- जेसिं अंतो बाहिं च सयणसंबंधो अत्थि, अविकारी न उब्भडवेसा, न कंदप्पसीला भिक्खग्गहादिकिरियदक्खा, पडिवत्ती प्रतिवचनं त प्रति कुशला बाहिं खंधारो आगतो तत्थ जे जा उप्पणा, ते बाहिं पेसिज्जंति ॥ “भासा वि तहि असावज्ज” ति अस्य व्याख्या-

[भा. २३९६] केवइय आस-हत्थी, जोधा धण्णं च केत्तियं नगरे ।

परितंत अपरितंता, नागरसेना व न वि जाणे ॥

चू- बाहिरच्चोहिं पुच्छितो न भणाति, न जामामि ॥

ते भणंति - तत्थेव वसंता कहं न याणह ? साहू भणंति -

[भा. २३९७] सुणमाणे वि न सुणिमो, सज्झाए समिति गुत्ति आउत्ता ।

सावज्जं सोऊण वि, न हु लब्भाऽऽइक्खिउं जइणो ॥

चू- जइ किं चि सुणिमो तहावि सावज्जं न युज्जति अक्खिउं । अंतो वि पुच्छितो भिक्खादिउवओगे न नायं । अंतो बहिया य - इमं उत्तरं “बहु सुणेति” - सिलोगे ॥ एवं हिंडंते पडुप्पन्ने समुदाणे-

[भा. २३९८] भत्तट्ठणमालोए, मोत्तूणं संकिताइ ट्ठणाइं ।

सच्चिन्ने पडिमेहो, अतिगमणं दिट्ठिरूवाणं ॥

चू- “भक्तद्वणमालोए” ति अस्य व्याख्या-

[भा.२३१९] सावग सन्निठाणे, ओयवितेतर करंति भक्तद्वं । तेसऽसती आलोए, चडुग कुरुयाइ नो छन्ने ॥

चू- जत्थ सद्दो य सद्दो य उभयं पि अप्पसागारियं तत्थ भक्तद्वं करंति, असती एगतरोयविते, इयरग्गहणेण अनोयविएवि, असति अहाभद्दएसु वा, एतेसिं असतीए अडवीए असंकणिञ्जे घणदरड्डाणे वज्जेता, आलोए पगासे भक्तद्वं करंति, चारिगादिसंकाए नो छन्ने करंति । सधित्तो सेहो जइ को ति पव्वाइउं ठाति तस्स पडिसेहो, न पव्वावेति । अह कोइ काउं लिंगं पविसति, ताहे भणंति - अम्हे गया नामंकिया दारेण निग्गता, तं जइ तुमे घेप्पसि तो अवस्सं मारिज्जसि, दारे गणिया पुच्छिया भणंति - न जानामो कोइ एस ति, पविसंता भणंति दारिद्वं “अम्हे ते चेव इमे दिद्वरूवे करेसि” ॥

[भा.२४००] भक्तद्वितऽपाहाडा, पुनरवि घेत्तुं अतिंति पज्जतं ।

अनुसद्दो दारिद्वे, अन्ने वऽसती य जं अंतं ॥

चू- एवं भक्तद्विया तदूणे भायणे पुणरवि पज्जतं घेत्तुं अतिंति, जति दारपालो मग्गति वा न वा पवेसं देति, रुद्धेसु जइ अन्नो कोइ अनुकंपाए देज्ज तत्थ अनुमती, न वा वारिज्जति, अन्नदातारस्स वा असतीते तं जं अंतं पंतं दिज्जति ॥

[भा.२४०१] रुद्धे वोच्छिण्णे वा, दारिद्वे दो वि कारणं दीवे ।

इहरा चारियसंका, अकाल ओखंदमादीसु ॥

चू- अह निग्गताण दारं रुद्धं स्थगितमित्यर्थः, गमागमो य वोच्छिण्णो, अम्भितरा साहू बाहिरा जे भिक्खानिग्गया एते वि दो वि दारपालस्स भिक्खादि निगमणकारणं दीवेति । इहरा अकहीए साहू निग्गता, न ते पविड्डा, नूनं ते चारिया आगता आसी, जे ते साहू निग्गता ते न पविड्डा, नूनं तेहिं एस उक्खंद ओकड्डिओ ॥

[भा.२४०२] बाहिं तु वसितुकामं, अतिनेति पेल्लिया अनिच्छंतं ।

गुरुगा पराजय जए, बितियं रुद्धे व वोच्छिण्णे ॥

चू- भिक्खद्वृत्तानिग्गताण जइ कोइ साहू बाहि वसित्तुमिच्छति तं पि ते सहाया बला पवे-संति । एगे अनेगे वा निक्कारणे बाहिं वसते चउगुरुगा । अम्भितरिद्विण्ण पराजय-जए अनेगे दोसा भवंति । बितियपदेण सव्वं नित्थरं नगरं रुद्धं, गमनागमो वोच्छिण्णो, एवं अपविसंतो दारिद्वे वा अनिवेदेते सुद्धो ॥ एवं रोहकारणे -इत्थीहिं सह विहारादि पदा हवेज्ज । “रोधणे” ति दारं गतं । इदानिं “अद्धाणे” ति अद्धाणे जत्थ सपच्चवायं । तत्थ जति संजतीतो सत्थेणं पधाविता तत्थ सत्थे जति बोधियतेणाइमयं हवेज्ज तत्थ गमणे, राओ वा सुवंताणं, इमा जयणा-

[भा.२४०३] मज्झमि य तरुणीओ, थेरीओ तासि होंति उभयंतो ।

थेरि बहिड्डा खुड्डी, खुड्डीबहिड्डा भवे थेरा ॥

[भा.२४०४] थेरबहिड्डा खुड्डा, खुड्डबहिड्डा उ होंति तरुणा उ ।

दुविधमि वि अद्धाणे, सपच्चवायमि एस गमो ॥

चू- तरुणीओ मज्जे कीरति, तासिं पिड्डतो अग्गओ य थेरीओ हवंति, तासिं उभयंतं थेरा,

धेराणं उभयंते खुद्धा, तेसिं उभयंतो तरुणा, दुविधं अद्धाणं-पंथो मग्गो य । तम्मि सपच्चवाए एएस गमो भणितो । एवं अद्धाणे वा इत्थीहिं सद्धिं विहारादिया पद्दा भवे ।

इदानीं “संभ भय वासं” तिन्नि वि दारा एगगाहाए दंसेत्ति-

[भा. २४०५] आऊ अगणी वाऊ, तेणग रद्धादि संभमो भणितो ।

बोहियमेच्छादिभए, गोयरचरियाए वासेणं ॥

चू- आऊमादिया संभमा, बोहियमेच्छादिभयं । गोयरं अडंता वासेण अब्भहता एगनिलए वि होजा ॥

[भा. २४०६] जलसंभमे थलादिसु, विट्टंताणं भवेज्ज चउभंगो ।

एगतरुवस्सए वा, वूढगलंते व सव्वत्तो ॥

चू- एगो एगित्थीए समं हवेज्ज, आउक्कायसंभमेणं उदगवाहो थले एगं उण्णयं थलं पव्वयं डोगरं वा, तत्थ चिट्टंताणं चउभंगसंभवो हवेज्ज । जलसंभमे वा खेत्ताओ खेत्तं संकमेज्ज । एत्थ वि चतुभंगसंभवो । एगतरवसधीए वा वूढाए जाव अन्ना वसधी न लब्भति ताव चतुभंगसंभवो, सव्वओ वा एगपक्खस्स वसधी गलति, एवं पि एगट्टिताण चउभंगो ॥

[भा. २४०७] एगतरझामिए उवस्सयम्मि डज्जेज्ज वा वि मा वसधी ।

ऐमेव य वातम्मि वि, तेणभया वा निलुक्काणं ॥

चू- संजत-संजतीण एगतरस्स झामिता वसधी । वसहिसंरक्खद्धा वा ताण वसधिं गता । झामितवसधिए वा खेत्ताओ खेत्तं संकामिज्जति । एवं वाते वि चउभंगसंभवो हवेज्ज । तेणगभएण वा गुविले चउभंगसंभवेण निलुक्का अच्छंति ॥

भा (२४०८) भोइयमाइवोरेधे, रद्धादीणं तु संभमे होजा ।

बोहिय-मेच्छभए वा, गुत्तिनिमित्तं च एगत्थ ॥

चू- भोइयस्स भोइयस्स विरोहो, एवं गामस्स गामस्स य, रद्धस्स रद्धस्स य, एरिसे संभमे चउभंगसंभमो हवेज्ज । बोहियमेच्छभएण पलायाण चउभंगसंभवेन विहारसज्जाय असणादिया, उच्चारादिमा वा एगत्थ निलुक्काण संभवो हवेज्ज, गुत्तिं वा रक्खणं करंताण संभवेज्जा ॥

भ. (२४०९) पुव्वपविट्ठेगतरं, वासभएणं विसेज्ज अन्नतरो ।

तत्थ रहिते परंमुहो, न य सुण्णे संजती ठंति ॥

चू- वासासु वासावासे पडंते संजतो संजती वा किं वि निव्वोवरिसं ठाणं पविट्ठं हवेज्ज, पच्छा इयरं पविसिज्ज । तत्थ जनविरहिते दो वि परोप्परं परंमुहा अच्छंति, सज्जायजुत्ता य । सुद्ध वि वासे पडंते संजती सुण्णट्ठाणे नो पविसति । इदानीं “खंतिमार्दण निक्खमणे” ति-

[भा. २४१०] कारण एग मडंबे, खंतिगमादीसु मेलणा होज्ज ।

पव्वज्जमब्भुपगमे, अप्पाण चउव्विहा तुलणा ॥

चू- असिवादिकारणेण एगागिओ छिन्मडंबंगतो हवेज्ज, तत्थ य “खंतिगमादी” असंकणित्थी मिलेज्ज, सा य पव्वज्जम्भुवगमं करेज्ज, ततो अप्पानं चउव्विहाए दव्व-खेत्त-काल-भावतुलनाए तुलेति ॥ एसेव अत्थो इमाहिं गाहाहिं भण्णति-

[भा. २४११] असिवादिकारणगतो, वोच्छिन्मडंबं संजतीरहिते ।

कहिता कहित उवड्डिय, असंकइत्थीसिमा जयणा ॥

चू-अद्वाइय जोयणअंतरे जस्स अन्नं वसिमं नत्थि तं छिन्नमडंबं सा असंकणिज्जत्थी धम्मं कहिते अकहित वा पव्वज्जं उवड्डिता, तत्थिमा जयणा अप्पणो दव्वतो तुलणा ॥

[भा.२४१२] आहारादुष्पादण, दव्वे समुत्तिं व जाणते तीसे ।

जति तरति नित्तु खेत्ते, आहारादीणि वऽद्धाने ॥

चू-दव्वतो जति आहारं उवहि सेज्जं वा तरति उष्पाएतुं, समुइ नाम-जो तीसे सभावो भुक्खालू सीयालू । जति य तं पढमालियादि संपाडेउं सक्केति, महरादि पाणगं वा एयाणि उष्पाएउं सक्केति, ततो पव्वावेति । खेत्ततो जइ अद्धानं नेउं तरति, जति य अद्धाने आहारादी उष्पाएउं सत्तो ॥

[भा.२४१३] गिन्हातिकालपाणग, निसिगमणोमेसु वा वि जति सत्तो ।

भावे कोधादि जई, गाहे नाणे य चरणे य ॥

चू-कालतो जति गिन्हाकाले रिउक्खमं पाणगं पवायवसही य आदिसद्दातो सीतकालादिसु य जं तम्मि रिउम्मि दुल्लभं तं जति उष्पाएतुं सत्तो, रातो वा जति सत्तो नेउं, ओमे वा जति आहारुष्पादणं काउं सत्तो, भावे जति अप्पणो कोहादियाणं जयं काउं सत्तो, रत्तस्स वा जयं कारावेउं सत्तो । नाणचरणाणि वा जति सत्तो अनिव्वेएण गाहेउं, चक्कवालसामायारिं च गाहेउं जइ सत्तो ॥

[भा.२४१४] गुरुगणिणिपादमूलं, एवमपत्ताए अप्पुतुलणाए ।

आवकधसमत्थो वा, पव्वावे एतरे भयणा ॥

चू- जो वा जावज्जीवं समत्थो वट्ठावेउं सो नियमा पव्वावेति, इयरो असमत्थो य, तस्स भयणा । जइ से अन्नो वट्ठावगो अत्थि तो पव्वावेति । अह नत्थि न पव्वावेइ । एसा भयणा ॥

[भा.२४१५] अब्भुज्जतमेगतरं, पडिवज्जिउ कामो सो वि पव्वावे ।

गण गणि सलद्धिते उ, एमेव अलद्धिजुत्तो वि ॥

चू-अब्भुज्जियमरणं परिन्नादि, अब्भुज्जिय-विहारो जिणकप्पादि । एयं एगतरं अब्भुज्जितिविहारं पडिवज्जितुकामो । इत्थिया य उवड्डिया पव्वज्जं । जति अन्नो गणे गणी सलद्धी अत्थि तीसे परियट्ठियव्वा ते ताहे तं तस्स अप्पेउं अप्पणा अब्भुज्जिविहारं पडिवज्जति । अह नत्थि अन्नो वट्ठवगो ताए नो अब्भुज्जयविहारं पडिवज्जइ । तं परियट्ठति । किं कारणं ? अब्भुज्जियविहारतो तस्स विधिपरियट्ठणे बहुतरिया निज्जरा । अलद्धिजुत्तो वि अन्नवट्ठावगसंभवे पव्वावेति, इयरहा नो ॥

[भा.२४१६] पव्वावणिज्ज-तुलणा, एमेवित्थ तदिक्खणा होति ।

अविदित्ति-तुलणा उ परे, उवड्डित्ति-तुलणा य आतगता ॥

चू- जो पव्वावणिज्जो तस्स वि एसेव दव्वादिया चउव्विहा तुलणा कज्जति ।

चोदग - आह - जति ता तस्स माता वा भगिनी वा तो सो तस्सा समुइ जाणाति चेव, किं तुलिज्जति ? उच्यते - कताइ सो खुड्डलओ चेव तेसिं मज्झाओ फिडितो तो न जाणइ, एवं परे अविदिते तुलणा भवति । जस्स पुण सुह-दुह-कोहादिया समुती नज्जति तस्स नत्थि तुलणा । तम्मि उवड्डित्ते आयतुलणा भवति ॥ तस्स पव्वावणिज्जस्स इमा तुलणा भवति-

[भा.२४१७] पारिच्छ पुच्छमण्णह, कायाणं दायणं च दिक्खा य ।

तत्थेव गाहणं पंथे, नयनं अप्पाय इत्तरिया ॥

[भा.२४१८] पेज्जाति पातरासे, सयणासणवत्थ पाउरणदव्वे ।

दोशीण दुञ्चलाणि य, सयणादि असकता एण्हि ॥

चू-परिच्छा नाम तुलणा । सा भण्णति-पुञ्चं तुममन्नहा दञ्चादिएसु उचिया, इयाणि पञ्चतियाए अनहा । पुञ्चं अनुपए खीरादिपेजाओ इत्थिया [इच्छिया] पायरासा-पढमालिया त्ति वुत्तं भवति, इदानिं सा नत्थि मज्झणहे भिक्खं अडिता पारेयञ्चं । उदुवद्धे सयणभूमीए, इक्कड कट्ठिणादिसंथारगेसु वासासु आसणं ।

पुञ्चं आसंसादिस इदानिं उदुवद्धाए निसज्जाए वासासु नं संथारग-भिसिगादिएसुं । पुञ्चं तुञ्ज वत्थपाउरणा महद्धणमुल्ला सणहा य प्रासि, इयाणिं ते अमहद्धणमुल्ला थूलकडा य । पुञ्चं ते रुप-सुवण्णादिसु भोयणं, इदानिं ते लाउ-कमढादिसु । आहारो वि ते पुञ्चं नेहावगाढे रिउक्खमो अनुकूलो य, इदानिं ते वोसीणो निब्बलो असंस्कृतः । एण्हि सयणादिया वि असंस्कृता ।

“एण्हि” ति-इदानिं ॥

[भा. २४१९] पडिकारा य बहुविधा, विसयमुहा आसि तेन पुण एण्हि ।

चंकमण्णहाण धुवणा, विलेवणा ओसहाइं च ॥

चू-पडियारा नाम सरीरसंस्कारा, चंकमणादि विविधरोगोवसमणियओसहाणि । एवं दब्बे गतं ॥ इमं खेत्ते-

[भा. २४२०] अद्धाण दुक्ख सेज्जा, सरेणु तमसा य वसधिओ खित्ते ।

परपातेसु गयाणं, वुत्थाण व उदु-सुहघरेसु ॥

चू- मासकप्पे पुण्णे अद्धाणं निरनुवाणएहिं । दुक्खकारियाओ सेज्जाओ रेणुकज्जवाओ, अजोतिकडाओ तमसाओ, एवं पव्वज्जाए । गिहवासे पुन तुमं सिवियादिएहिं आसादिएहिं जाणेहिं उद वातणिवातेसु य हरितोवलित्तेसु य ऊसिता, कहं पव्वज्जाए धितिं करेज्जह ॥

[भा. २४२१] आहारादुवभोगो, जोग्गो जो जम्मि होइ कालम्मि ।

सो अन्नहा न य निसिं, अकालऽजोग्गो य हीणो य ॥

चू- आहारादिओ उवभोगो जो जम्मि काले जोग्गो सो पव्वज्जाकाले अन्नहा विवरीतो । निसिं च जावजीवं न भोत्तञ्चं, दिया वि वेलातिक्रमे लब्भते, अजोग्गो अननुकूलो, सो वि हीणो ओमोदरियाए ॥ एण्हि भावे-

[भा. २४२२] सव्वस्स पुच्छणिज्जा, न य पडिकूलेइ सइरमुइत्तथा ।

खुडी वि पुच्छणिज्जा, चोदण-फरुसादिया भावे ॥

चू- गिहवासे राओ पच्चुट्ठिता मुहसलिलादिएहिं सव्वस्स पुच्छणिज्जा आसी, गिहवासे न ते कोत्ति पडिकूलं करेति, आगमगमादिएहिं य “सतिर” मिति सेच्छा, “उदित” मिति भाविया, इदानीं ते खुडी वि पुच्छणिज्जा । असामायारिकरणे फरुसवयणेहिं चोत्तिज्जिहिसि । सव्वं सोढव्वं ॥ इमं संखेवओ भण्णति-

[भा. २४२३] जा जेन व तेन जथा, व लालिता तं तहण्णहा भण्णति ।

सोताइ-कसायण य, जोगाण य निग्गहो समिती ॥

चू- सुहभाविता अन्नहा भण्णति, न दुक्खभाविता । सोयादिभिंदियाणं सदा निग्गहो कायव्वो, कोहादिकसाया जेयव्वा, मणादि अप्पसत्थाण जोगाण निग्गहो कायव्वो, इरियादिसमितीसु अ

सदा समियाए होयव्वं ॥ इयारिणं “कायाणं” ति-

[भा. २४२४] अलिहण-सिंच-तावण-, वीयण-दंत-धुवणादिकजेसु ।

कायाणानुवभोगो, फासुगभोगो परिमितो य ॥

चू- पुढविकाए नो अलिहण विलीहणादी कायव्वा, आउक्काए सिंचणादि, अगनीए तावणादि, वाते वीयणादि, वणस्सतीए दंतधावणादी, एवमादिसु कजेसु अनुवभोगो, जो भोगो सो फासुएण, तेन वि परिमितेण ॥

[भा. २४२५] अब्भुवगता य लोओ, कप्पड्ढग लिंगकरण दावणता ।

भिकखग्गहणं कहेति व, नेति वहं ते दिसा तिन्नि ॥

चू- एवं सव्वं अब्भुवगच्छति जइ तो से लोचो कज्जति । दावणं च दिक्खाए ति, जो साधू कप्पड्ढगस्स नियंसेति, एवं से परिहरणलिंगकरमं दाइज्जति “तत्थेव” ति छिन्नमंडवे, अप्पणो समीवे गहणासेवनसिक्खं गाहेति, उग्गमादि विमुद्धभिकखागहणं च कारेति, पंथं व नेति, संबद्धइत्थिसहिएण असंबंधिइत्थीहिं वा पुरिसमीसेण वा संबंधिपुरिससत्थेण वा असंबंधेहिं वा भद्दगेहिं - जाव - गुरुसमीवं पत्ता ताव “इत्तरं” दिसाबंधं करेति । इमं, अहं ते दिसा तिन्नि-अहं ते आयरिओ, अहं ते उवज्जाओ, पवत्तीण य । गुरुसमीवं पुण पत्ताए गुरू वाहिंति । एवं बितियपदे एगे एगित्थीए सद्धिं चउभंगसंभव इत्थर्थः ॥

मू. (५६२) जे भिक्खू उज्जाणंसि वा उज्जाण-गिहंसि वा उज्जाण-सालंसि वा निज्जांसि वा निज्जाण-गिहंसि वा निज्जाण-सालंसि वा एगो एगाए इत्थीए सद्धिं विहारं वा करेति, सज्जायं वा करेति, असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा आहारेति, उच्चारं वा पासवणं वा परिट्ठवेति, अन्नयरं वा वा अनारियं पिहुणं अस्समण-पाउग्गं कहं कहेति, कहंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५६३) जे भिक्खू अट्ठंसि वा अट्ठालयंसि वा चरियंसि वा पागारंसि वा दारंसि वा गोपुरंसि वा एगो एगाए इत्थीए सद्धिं विहारं वा करेति, सज्जायं वा करेति, असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा आहारेति, उच्चारं वा पासवणं वा परिट्ठवेति, अन्नयरं वा अनारियं पिहुणं अस्समण-पाउग्गं कहं कहेति, कहंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५६४) जे भिक्खू दगंसि वा दग-मगगंसि वा दग-हंसि वा दग-तीरंसि वा दग-ट्ठाणंसि वा एगो एगाए इत्थीए सद्धिं विहारं वा करेइ, सज्जायं वा करेइ, असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा आहारेति, उच्चारं वा पासवणं वा परिट्ठवेति, अन्नयरं वा अनारियं पिहुणं अस्समण-पाउग्गं कहं कहेति, कहंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५६५) जे भिक्खू सुण्ण-गिहंसि वा सुण्ण-सालंसि वा भिन्न-गिहंसि वा भिन्न-सालंसि वा कूडागारंसि वा कोट्टागारंसि वा एगो एगाए इत्थीए सद्धिं विहारं वा करेइ, सज्जायं वा करेइ, असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा आहारेति, उच्चारं वा पासवणं वा परिट्ठवेति, अन्नयरं वा अणारियं पिहुणं अस्समण-पाउग्गं कहं कहेति, कहंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५६६) जे भिक्खू तण-गिहंसि वा तण-सालंसि वा तुस-गिहंसि वा तुस-सालंसि वा छुस-गिहंसि वा छुस-सालंसि वा एगो एगाए इत्थीए सद्धिं विहारं वा करेइ, सज्जायं वा करेइ, असनं वा पानं खाइमं वा साइमं वा आहारेति, उच्चारं वा पासवणं वा, परिट्ठवेति, अन्नयरं वा

अनारियं पिहुणं अस्समण-पाउग्गं कहं कहेति, कहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५६७) जे भिक्खू जाण-सालंसि वा जाण-गिहंसि वा जुग्गसालंसि वा जुग्ग-गिहंसि वा एगो एगाए इत्थीए सद्धिं विहारं वा करेइ सज्जावं वा करेइ असनं वा जाव आहारेइ, उच्चारे वा पासवणं वा परिट्टवेत्ति अन्नयरं वा अनारियं विहुणं अस्समण-पाउग्गं कहं कहेति, कहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५६८) जे भिक्खू पणिय-सालंसि वा पणिय-गिहंसि वा परिया-सालंसि वा परिया-गिहंसि वा कुविय-सालंसि वा कुविय-गिहंसि वा एगो एगाए इत्थीए सद्धिं विहारं वा करेइ, सज्जायं वा करेइ, असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा आहारेति, उच्चारं वा पासवणं वा परिट्टवेत्ति अन्नयरं वा अनारियं पिहुणं अस्समण-पाउग्गं कहं कहेति, कहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५६९) जे भिक्खू गोण-सालंसि वा गोण-गिहंसि वा महा-कुलंसि महा-गिहंसि वा एगो एगाए इत्थीए सद्धिं विहारं वा करेइ, सज्जायं वा करेइ, असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा आहारेति, उच्चारं वा पासवणं वा परिट्टवेत्ति, अन्नयरं वा अनारियं पिहुणं अस्समण-पाउग्गं कहं करेइ, कहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- उज्जाणं जत्थ लो गो उज्जाणियाए वच्चति, जं वा ईसि नगरस्स उवकंठं ठियं तं उज्जाणं । रायादियाण निग्गमणट्ठाणं निज्जाणिया, नगरनिग्गमे जं ठियं तं निज्जाणं एतेसु चैव गिहा कया उज्जाण - निज्जाणगिहा । नगरे पागारो तस्सेव देसे अट्टालगो । पागारस्स अहो अट्टहत्थो रहमग्गो चरिया । बलाणगं दारं, दो बलाणगा पागारपडिबद्धा । ताण अंतरं गोपुरं । जेन जेनो दग्गस्स वच्चति सो दग-पहो दग-वाहो दग-मग्गो दग-ब्भासं दग-त्तीरं । सुण्णं गिहं सुन्नागारं । देसे पडियसडियं भिन्नागारं । अधो विसालं उवरुवरिं संवह्मितं कूडागारं । धन्नागारं कोट्टागारं । दब्भादितणट्ठाणं अदोपगासं तणसाला । सालिमादि-तुसट्ठाणं तुस-साला, मुग्गमादियाण तुसा । गोकरीसो गोमयं, गोणादि जत्थ चिद्धंति सा गोसाला, गिहं च । जुगादि जणाप अकुट्टा साला सकुट्टं गिहं । अस्सादिया वाहणा, ताणं साला गिहं वा । विक्क्यं भंडं जत्थ छूढं चिद्धंति सा साला गिहं वा । पासडिणो परियागा, तेसि आवसहो साला गिहं वा । छुहादिया जत्थ कम्मविज्जंति सा कम्मंतसाला गिहं वा । मह पाहन्ने बहुत्ते वा, महंतं गिहं महागिहं, बहुसु वा उच्चारएसु महागिहं । महाकुलं पि इब्भकुलादी पाहण्णे बहुजनआइण्णं बहुत्ते । इमा सुतसंगहगाहा-

[भा. २४२६] उज्जाणऽट्टाल दगे, सुण्मा कूडा व तुस भुसे गोमे ।

गोणा जामा पणिया, परियाग महाकुले सेवं ॥

चू- एवं जहा पढमसुते । एवं एतेसु उस्सग्गाववातेण चउभंगसंभवो वत्तव्वो ॥

इमं "उज्जाणवक्खाणं"-

[भा. २४२७] सभमादुज्जाणगिहा, निग्गमणगिहा वनियमादिणं इयरे ।

नगरादिनिग्गमेसु य, सभादि निज्जाणगेहा तु ॥

चू- इयरेत्ति निज्जाणे, वनियमादिया निग्गमगहियं कयं निज्जाण - गिहं । अहवा - पच्छद्वेणं वितियं वक्खाणं ॥ सालागिहाण इमो विसेसो -

[भा. २४२८] साला तु अहे वियडा, गेहं कुट्टसहितं तुऽनेगविधं ।

वणिभंडसाल परिभिक्रवुगादिमहबहुगपाहण्णे ॥

सू- पणियसाला पणियवसवो, महाकुलं पच्छद्वेण व्याख्यातं ।

मू. (५७०) जे भिक्खू राओ वा वियालं वा इत्थि-मज्झगते इत्थि-संसते इत्थि-परिवुडे अपरिमाणाए कंहं कहेइ, कहेतं वा सातिज्जति ॥

[भा.२४२९] संज्ञा राती भणिता, संज्ञाए उ विगमो वियालो तु ।

केसिं ची वोच्छत्थं, पच्छन्नतरे दुविधकाले ॥

सू- रातीति राती संज्ञा, तीए विगमो वियालो । अथवा - जंसि काले चोरादिया रज्जति सा राती संज्ञावगमेत्यर्थः, ते द्विय जम्मि काले विगच्छति सो वियालो संज्ञेत्यर्थः ॥

[भा.२४३०] इत्थीणं मज्झम्पी, इत्थी-संसतेपरिवुडे ताहिं ।

चउपंच उ परिमाणं, तेन परं कहेत आणादी ॥

सू- इत्थीसु उभओ ठियासु मज्झं भवति उरुकोप्परमादीहिं संघट्टंतो संसत्तो भवति, दिट्ठीए वा परोप्परं संसत्तो, सब्वतो समंता परिवेदिओ परिवुडो भण्णति । परिमाणं-जाव-तिन्नि चउरो पंच वा वागरणानि, परतो छट्ठादि अपरिमाणं कंहं कहेतस्स चउगुरुगं आणादिया य दोसा ॥

एस सुत्तत्थो । इदानिं निज्जुत्ती-

[भा.२४३१] मज्झं दोण्हंतगतो, संसत्तो ऊरुगादिघट्टंतो ।

चतुदिसिठिताहिं परिवुडो, पासगताहिं व अफुसंतो ॥

सू- अहवा - एगदिसिठियाहिं वि अफुसंतीहिं परिवुडो भण्णति ॥

[भा.२४३२] दुविधं च होति मज्झं, संसत्तो दिट्ठि दिट्ठि अंतो वा ।

भावो वि तासु निहतो, एमेवित्थीण पुरिसेसु ॥

सू- च सहाओ संसत्तं पि दुविधं - ऊरुगादिघट्टंतो संसत्तो दिट्ठीए वा, इत्थीण वा मज्झे, दिट्ठीण वा मज्झे । अहवा - संसत्तस्स इमं वक्खाणं - तेन तासु भावो निहतो निवेसितो, ताहिं वा तम्मि निसेवितो, परस्परं गृह्णानीत्यर्थः । इमे दोसा-

[भा.२४३३] इत्थीमातिसुहीणं, अचियत्तं आसि आवणा छेदो ।

आत-पर-तदुभए वा, दोसा संकादिया चेव ॥

सू- इत्थीणं जो नायओ भाया पिया पुत भच्चयमादी ताण वा जे सुही मित्ता एतेसिं अचियत्तं हवेज्ज, अचियत्तं वा उप्पन्ने दिया असिवावेतिं इ । रातो इ । तेसिं अन्नेसिं वा तसहिमादियाणं वोच्छेदं करेज्ज आय-पर-उभयसमुत्थाणा एक्कतो मिलियाण दोसा हवेज्ज । अह संकंति एते रातो मिलिता किं पुण अनायारं करेज्ज, संकिते चउगुरुं, निस्संकिते मूलं । गेणहणादिया दोसा तम्हाणो रातो इत्थीणं धम्मो कहेयव्वो ॥ भवे कारणं-

[भा.२४३४] बितियपदमणप्पज्जे, नातीवग्गे य सन्निसेज्जासु ।

णाताचारुवसग्गे, रन्नो अंतेपुरादीसु ॥

सू- अणवज्जो वा नातिवग्गं वा सो चिरस्स गतो ताहे भणेज्ज - रतिधम्मं कहेह, ताहे सो कहेज्ज-वरं; कोइ धम्मं पव्वज्जं वा पडिवज्जेज्ज । सावग-सेज्जातर-कुलेसु वा असंकणित्तेसु अदुइसीलेसु वा नायायारेसु । उवसग्गो वा जहा अंतेपुरि अभिवुत्तो । अहवा - राया भणेज्ज - अंतेपुरस्स मे धम्मं

कहेह, ताहे अक्खेज्ज ॥ तत्थिमं विधानं-

[भा. २४३५] नच्चासण्णम्मि ठिओ, दिट्ठिमबंधंतो ईसि व किठीसु ।

वेरग्गं पुरिसविमिस्सियासु किट्ठिगाजुयाणं वा ॥

चू- नासण्णे ठितो, भण्णि य-दूरे ठायह, मा य मे संघट्टेह, तासु दिट्ठिं अबंधंतो ईसि बुद्धासु दिट्ठी बंधंतो वेरग्गकहं कहेति, पुरिसविमिस्साण वा कहेति । अहवा - सच्चा इत्थीओ ताहे धेरविमिस्साण कहेति ॥ २४३५ ॥

मू. (५७१) जे भिक्खू सगणिच्चियाए वा परिणिच्चियाए वा निग्गंथीए सच्चिं गामाणुग्गामं दूइज्जमामे पुरओ गच्छमाणे पिट्ठओ रीयमाणे ओहयमणसंकप्पे चिंता-सोय-सागरसंपविट्ठे करतलपल्हत्थमुहे अट्टज्जाणोवगए विहारं वा करेइ, सज्जायं वा करेइअं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा आहारेइ, उच्चारं वा पासवणं वा परिट्ठवेइ, अन्नयरं वा अनारियं पिहुणं अस्समण-पाउग्गं कहं कहेइ, कहेते वा सातिज्जति ॥

[भा. २४३६] स-गणिच्चिया स-सिस्सिणि, अधवा वि स-गच्छवासिणी भणिता ।

पर-सिस्सिणि पर-गच्छे, नायच्चा पर-गणिच्चिओ ॥

चू- सगणिच्चिया, ससिस्सिणी वा, सगच्छवासिणी वा । परसिस्सिणी वा, परगणवासिणी वा परिगणिच्चिया ॥ २४३६ ॥

[भा. २४३७] पुरतो व मग्गतो वा, सपच्चवाते अपच्चवाते य ।

वच्चंताणं तैसिं, चउक्कभयणा अबोच्चत्थं ॥

चू- पुरोत अग्गतो ठितो साधू वच्चति । अहवा - पिट्ठतो मग्गतो ठितो साधू वच्चति ॥ एत्थ चउभंगो इमो-

[भा. २४३८] पुरतो वच्चति साधू, अधवा पिट्ठेण एत्थ चउभंगो ।

अहव न पुरओऽवाओ, पिट्ठे वा एत्थ वा चतुरो ॥

चू- पुरतो साधू वच्चति नो मग्गतो । नो पुरतो मग्गओ वच्चति । बहूसु पुरतो वि मग्गतो वि । नो पुरतो नो मग्गतो पक्खापक्खी सुण्णो वा । अहवा - इमो चउभंगो- पुरतो सावायं, नो पिट्ठतो । नो पुरतो, पिट्ठतो सावायं । पुरतो वि सावायं, पिट्ठतो वि सावातं । नो पुरतो नो पिट्ठतो सावातं । निब्भए “अव्वोच्चत्थं” गंतव्वं - पुरओ साधू, पिट्ठतो संजतीतो ॥

[भा. २४३९] भयणपदाण चतुण्हं, अन्नतरातेण संजतीसहिते ।

ओहतमनसंकप्पो, जो कुज्ज विहारमादीणि ॥

चू- संजतिसहिओ जति ओहियमणसंकप्पो विहरति ज्जा ॥

[भा. २४४०] सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं तथा दुविधं ।

पावति जम्हा तेणं, एते तु पदे विवजेज्जा ॥

चू- सो पुण किं ओहयमणसंकप्पो विहरति ? भण्णति-

[भा. २४४१] अच्चित्तिकरणे पुच्छा, किं कहितेणं अनिग्गहसमत्थे ।

दुक्खमणाए किरिया, सिट्ठे सत्तिं न हावेस्सं ॥

चू- ताओ ओहयमणसंकर्षं दडुं पुच्छंति, जेडुओ ? किं अधितिं सरेह ? ताहे संजतो भणेओ - जो निग्गहसमत्थो न भवति तस्स किं कहिएण ? ताहे संजतीओ भणंति - “दुक्खे अनाते किरिया न कज्जति, माए पुण दुक्खपडियारो सोढा, अप्पणो सत्तिं न हावेस्सं ॥ एवं भणिते तह वि गारवेण अकहेते संजतीतो इमं भणंति -

[भा.२४४२] अहं वि करेति अरती, सूइतदुक्खं इमं असीसंतं ।

इति अनुरत्तं भावं, नातुं भावं पदंसेति ॥

चू- असीसंतं अकहिज्जंतं । ताओ अमुगतभावाओ नाउं अब्भुद्धम्मो अप्पणो भावं दंसेति । आकारविकारं करेज्ज । एवं सपरोभय - समुत्थादोसा भवति ॥ किं चान्यत्-

[भा.२४४३] पंथे ति नवरि नेम्मं, उवस्सगादीसु एस चेव गमो ।

निस्संकिता हु पंथे, इच्छमनिच्छे य वावत्ती ॥

चू- निब्भमेत्तं नेमं ताण पुरतो, नो उवस्सए वि ओहियमणसंकम्पेण अच्छियच्चं, संजती जइ इच्छति ताहे चारित्रविराहणा, जइ नो इच्छइ ताहे संजयस्स आयविराहणा, चिंताए वेहानसं करेज्ज ॥ कारणे-

[भा.२४४४] वित्तिपदमणप्पज्जे गेलण्णुवसग्ग-दुविधमद्धाने ।

उवध सरीर-तेणग, संभम-भय-खेत्त संक्रमणे ॥

चू- अणप्पज्जो ओहयमणसंकम्पो भवे ॥ गेलण्णे इमं-

[भा.२४४५] पाउग्गस्स अलंभे, एगागि-गिलाण खंतियादिसु वा ।

डंडिगमाउवसग्गा, मुच्चेज्ज कथं च इति चिंता ॥

चू- गिलाणपाउग्गं न लब्भति ताहे अधितिं करेज्ज । खंतियादिसु वा गिलाणीसु वा अधितिं करेज्ज । उवसग्गे इमं-डंडिएण उवसग्गिजंतो उवसग्गिजंतोसु वा चिंतं करेज्ज, उवसग्गे डंडिएण अप्पणो संजतीण वा उवसग्गे कीरंति कहं मुचेज्जामो ति चित्तं करेज्ज ॥

“उवही सरीरतेणग” ति अस्य व्याख्या-

[भा.२४४६] उवधी सरीर चारित्त भाव मुच्चेज्ज किह नुहु अवाया ।

ववसायसहायस्स वि, सयती चित्तं धित्तमतो वि ॥

चू- उवधीतेणगा सरीरतेणगा य । संजतीण वा चारित्ततेणगा । कहिं एतेहितो अविग्घेण नित्थरेज्ज । एरिसे कज्जे समत्थस्स वि चित्तं सीदति ॥

[भा.२४४७] परिसंतो अद्धाने, दवग्गिभयसंभमं च नाऊणं ।

वोहियमेच्छभए वा, इति चिंता होति एगस्स ॥

चू- अद्धाने परिस्संतो तण्हा खुहत्तो वा अद्धानं कहं नित्थरेज्ज । दगवाहसंभमे अगिसंभमे भयादिसंभमे वा चिंता भवति । वोहियमेच्छभएण वा चिंतापरो भवेज्ज ॥

इदानिं “खेत्तसंक्रमेण” ति दारं-

[भा.२४४८] निग्गंथीणं गणधर-परुवणा खेत्तपेहणा वसधी ।

सेज्जातर वीयारे, गच्छस्स य आणणा दारा ॥

चू- एरिसो संजतीणं गणधरो भवति -

[भा.२४४९] पियधम्मे दढधम्मे, संविग्गेऽवज्ज ओयतेयंसी ।

संगहुवग्गह-कुसलो, सुत्तथविदू गणाधिपती ॥

चू- पियधम्मो नामेगे नो दढधम्मे । एवं चउभंगो । ततियभंगिल्लो गणधरो । संविग्गो दव्वे भावेय । दव्वेमिगो, भावेसाधू । संसारभउव्वग्गो मा कतो वि पमाण्ण छल्लिज्जीहामि त्ति सततोवउत्तो अच्छति । वज्जं पावं तस्स भीरू । ओयतेयस्सि त्ति ॥

[भा. २४५०] आरोह-परीणाहो, चित्तमंसो इंदियाइऽपडिपुण्णो ।

अह ओयो तेयो पुण, होइ अनोत्तप्पता देहे ॥

चू- उस्सेहो आरोहे भण्णति, वित्थारो परिणाहो भण्णति, एते जस्स दो वि तुल्ला, चियमंसोबलियसरीरो, इंदियपडिपुण्णो नो विपल्लिंदिओ, न चक्खुविगलादीत्यर्थः । अहेति-एस ओओ भण्णति । तेजो सरीरे । अणोत्तप्पता “त्रपूष” लज्जायां (अ) लज्जनीयमित्यर्थः । वत्थादिएहिं जो संगहकरो, ओसहभेसज्जेहिं उवग्गहकरो, क्रियापरो कुसलो, सुतत्थे जाणंतो विदू भण्णति । एरिसो गणाहिवती भण्णति ॥ गणधरपरूवणे त्ति दारं गतं ।

इदानिं “खेत्तपेहणे” त्ति दारं-

[भा. २४५१] खेत्तस्स उ पडिलेहा, कायव्वा होइ आनुपुव्वीए ।

किं वच्चती गणधरो, जो वहती सो तणं चरइ ॥

चू- खेत्तपडिलेहणकमो जो सो चेव आणुपुव्वी । संजतीणं खेत्तं संजतेहिं पडिलेहियव्वं नो संजनीहिं, तत्थ वि गणधरेण । चोदगाह - किं वच्चति गणधरो ? उच्यते - जो वहती सो तणं चरति । एवं जो गणभोगं भुंजति सो सव्वं गणचिंताभरं वहति ॥

[भा. २४५२] संजतिगमणे गुरुगा, आणादी सउणि-पेसि-पेळ्णता ।

तुच्छालोभेण य आसियावणादी भवे दोसा ॥

चू- संजतीओ खेत्तपडिलेहगा गच्छति, तो आयरियस्स चउगुरुं आणादिया य दोसा । जहा सउणी वीरल्लस्सउणस्स गंमा भवत, एवं ताओ वि दुइग्गम्माओ भवति । सव्वस्स अभिलसणिज्जा भवति, मंसपेसि व्व विसयत्थीहि य पेळ्ळिज्जति । तुच्छं स्वल्पं, तेन वि लोभिज्जति । आसियावणं हरणं, एवमादि दोसा भवति ॥

[भा. २४५३] तुच्छेण वि लोहिज्जति, भरुयच्छाहरण नियडिसहेणं ।

निंतनिमंतण वहणे, चेइयरूढाण अक्खिवणं ॥

चू- भरुयच्छे रूववतीतो संजतीओ दट्ठं आगंतुगवणियओ नियडिसह्हित्तणं पडिवण्णो, वीसंभिया गमणकाले पव्वत्तिणिं विन्नवेति । वहणद्व्याणे मंगलद्वानंतादि विवत्तेमि, संजतीओ पड्वेह । पड्विविया । वहणे चेइयवंदणद्व्या आरूढा । पयट्ठियं वहणं । “अक्खिवणं” ति एवं हरणदोसा भवति ॥ २४५३ ॥

[भा. २४५४] एमादिकारणेहिं, न कप्पती संजतीण पडिलेहा ।

गंतव्वं गणधरेणं, विहिणा जो वण्णितो पुव्वि ॥

चू- पुव्वति-ओहनिज्जुत्तीए । दारं । इदानिं “वसहि” दारं-

[भा. २४५५] घणकुड्ढा सकवाडा, सागारिय भगिणिमाउ पेरंते ।

निप्पच्चवाय जोग्गा, विच्छिण्ण पुरोहडा वसथी ॥

चू- पक्किट्टगादि घणकुडा, सह कवाडेण सकवाडा, सेज्जातरमातुभगिणीणं जे घरे ते संजतिवसहीए पेरंतेण ठिता, दुट्टतेणगादि पच्चवाया नत्थि, महंत पुरोहडा य ॥

[भा.२४५६] णासण्ण नाइदूरे, विधवा-परिणतवयाण पडिसेवे ।

मज्झत्थ विकाराणं, अकुतूहलभाविताणं च ॥

चू- विहवा रंडा, प्रमहंता परिणतवया, मज्झत्था न कंदप्पसीला, गीतादिविगाररहितातो, संजतीण भोयणादिकिरियासु अकोतुआ, धम्मे साधुसाधुणीहिं वा भाविता एरिसा पडिसेवे सवासिणीओ ॥ वसहि त्ति गतं ॥ इदानिं “सज्जायरे” त्ति दारं-

[भा.२४५७] गुत्तागुत्तदुवारा, कुलपुत्ते सत्तिमंत गंभीरे ।

भीत परिसमद्दविते, अज्जासज्जायरे भणिता ॥

चू- कुलुपते ति तिन्निपदा पढियसिद्धा ॥ सो य इमो-

[भा.२४५८] भोइय-महयरमादी, बहुसयणो पेळ्ळओ कुलीणो य ।

परिणतवओ अभीरू, अनभिग्गहितो अकोहल्ली ॥

चू- सत्तिमंतो महंतमवि पओयणं अज्ज वसही उप्पन्ने पओयणे अभीरू अनभिग्गहित-मिच्छंतो । सेसं कंठं ॥ इयाणिं “वीयारे” त्ति, अनावायमसंलोगादी चतुण्हं भंगणं तेसिं कयमो पसत्थो ? तेसिं किं वियारभूमी ? अंतो पसत्था, बाहिं पसत्था ? भण्णति-

[भा.२४५९] वीयारे बहि गुरुगा, अंतो विय तइयवज्जते चेव ।

ततिए वि जत्थ पुरिसा, उवेंति वेसित्थियाओ य ॥

चू- उस्सग्गेण संजतीणं अंतो वियारभूमी, जइ बाहिं वियारभूमी गच्छंति तो आवरियस्स चउगुरुं । अंतो ततियभंगे अनुन्नायं, तत्थ विही-आवां अंतो वि सेसभगेषु चउगुरुं । ततिए वि जइ पुरिसा आवयंति वेसित्थियाओ य तहावि चउगुरुं ॥

[भा.२४६०] जत्तो दुस्सीला खलु, वेसित्थि नपुंस हेट्ट तेरिच्छा ।

सा तु दिसा पडिकुडा, पढमा बितिया चउत्थी य ॥

चू- परदारभिगामी दुस्सीला हेट्टोवासणहेउं जत्थ लोयकरा ठाअंति जत्थ य वाणरादि तिरिया बद्धा धिडंति तत्थ इमे उवेंति ॥

[भा.२४६१] चार भड घोड मेंठा, सोलग तरुणा य जे य दुस्सीला ।

उब्भामित्थी वेसिय, अपुमेसु य एंति तु तदट्टी ॥

चू- पंचालवट्टादि घोडा, सोला तुरगपरियट्टगा, उब्भामगवेसित्थिय अपुमेसु य तदट्टिणो अन्ने वा आगच्छंति ॥ “हेट्टं” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.२४६२] हेट्टुवासणहेउं, नेगागमणम्मि गहण उड्डाहो ।

वानर मयूर हंसा, छगलग-सुणगादि-तेरिच्छा ॥

चू- गुज्जादेसोवासणहेउं ते जति उदिण्णमोहा संजति गेण्हंति तो उड्डाहो । “तेरिच्छि” त्ति अस्य व्याख्या- “वानर” पच्छद्धं । एते किल इत्थियं अभिलसंति ॥

[भा.२४६३] जइ अंतो वाघातो, बहिया सिं ततियया अनुण्णाता ।

सेसा नाणुन्नाया, अज्जाण वियारभूमीओ ॥

चू- बहिया वि इत्थियावातो ततियभंगो तो अनुष्णाओ ॥

इदानीं “गच्छस्स आणण” ति दारं-

[भा. २४६४] पडिलेहियं च खेत्तं, संजतिवग्गस्स आणणा होंति ।

निक्कारणम्मि मग्गतो, कारण पुरतो व समगं वा ॥

चू- जया खेत्ताओ खेत्तं संजतीतो संचारिञ्जंति तदा निब्भए निराबाहे साधू पुरओ ठिता ताओ य मग्गतो ठिता आगच्छंति । भयातिकारणे पुण साधू पुरतो मग्गतो पक्खापक्खियं वा समंतओ वा ठिया गच्छंति ॥

[भा. २४६५] निष्पच्चवाय-संबंधि-भाविते गणधरप्पबित्थि-ततिओ ।

नेति भए पुण सत्थेण, सद्धिं कतकरणसहितो वा ॥

चू- संजतीण संबंधिणो जे संजता तेहिं सहितो गणधरो अप्पबित्थिओ अप्पततिओ वा निष्पच्चवाए नेति । सपच्चवाए सत्थेण सद्धिं नेति । जो वा संजतो सहस्सजोही सत्थे वा कयकरणो तेन सहितो नेति ॥

[भा. २४६६] उभयद्वातिनिविद्धं, मा पेले वइणि तेन पुरएणे ।

तं तु न जुज्जति अवणय, विरुद्ध उभयं च जतणाए ॥

चू- एणे आयरिया भणंति - पुरतो वि ठिया संजतीतो गच्छंतु । किं कारणं ? आह - काइयसण्णानिवेद्धं संजयं मा वइणी पेळ्ळिहिति, सो वा वइणिं, तम्हा पुरओ गक्खंतुं ।” तं न जुज्जति । कम्हा ? तासिं अविणतो भणति, लोगविरुद्धं च । तम्हा उभयं जयणाए करेज्ज । का जयणा ? जत्थ एणो काइयं सण्णं वोसिरति तत्थ सव्वे वि चिद्धंति, ततो वि चिद्धंते दद्धुं मग्गतो चेव चिद्धंति, ताओ वि पिद्धतो सरीरचितं करेति । एवं दोसा न भवंति ॥

मू. (५७२) जे भिक्खू नायगं वा अनायगं वा उवासयं वा अनुवासयं वा अंतो उवस्सयस्स अद्धं वा रातिं कसिणं वा रातिं संवसावेइ संवसावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५७३) जे भिक्खू नायगं वा अनायगं वा उवासयं वा अनुवासयं वा अंतो उवस्सयस्स अद्धं वा रातिं कसिणं वा रातिं पडियाइखइ न पडियाइक्खंतं वा सातिज्जति ॥

चू- “नायगो” स्वजनो, “अनायगो” अस्वजनः, “उवासगो” श्रावकः, इयरो अनुवासगो । “अद्धं” रातीए दो जाम्मा, “वा” विकप्पेण एगं वा जामं, चउरो जाम्मा कसिणा राती, वा विकप्पेण तिन्नि जाम्मा । एगवसहिए संवासो “वसाहि” ति भणाति, अन्नं वा अनुमोदति । जो तं न पडिसेधेति, अन्नं वा अपडिसेधंतं अनुमोयति तस्स चउगुरु ।

[भा. २४६७] नातगमनातगं वा, सावगमस्सावगं च जे भिक्खू ।

अद्धं वा कसिणं वा, रातिं तू संवसाणादी ॥

चू- आणा अनवत्थिया दोसा ॥

[भा. २४६८] साधुं उवसमाणो, उवासतो सो वती य अवती वा ।

सो पुण नातग इतरे, एवऽनुवासे वि दो भंगा ॥

चू- साधुं उवासतीति उवासगो, धूलगपाणवहादि वता जेन गहिता सो वती, इयरो अवती । सो दुविहो वि सयणो असयणो य । एवं अनुवासए वि दो भंगा । “भंगा” इति प्रकारा

इत्यर्थः ।

इमं पुन सुत्तं इत्थि पडुच्च-

[भा.२४६९] इत्थि पडुच्च सुत्तं, सहिरण्ण सभोयणे च आवासे ।

जति निस्सागय जे वा, मेहुण-णिसिभोयणे कुञ्जा ।।

चू- जइ इत्थी उवसग्गे संवसति, सइत्थीओ वा पुरिसो, अनित्थीओ वा सहिरण्णो, गहियभत्तपाणो जो, एते साधुवसहीए आवासेति, रातो साधुं वा पडुच्च आगता वसधिठिया मेहुणं करेति रातो वा भुंजति, एएसु सुत्तणिवातो ङ्का । एतद्दोसविष्णुमुक्के पुरिसे ङ्का ॥

कहं पुन अद्धराइए एगं वा जामं तिन्नि वा जामा संभवति ?-

[भा.२४७०] जति पत्ता तु निसीधे, पए व नितेसु अद्धमन्नयरे ।

एगतरमुभयतो वा, वाघातेणं तु अद्धनिस्सिं ॥

चू- जइ अहरते वा एगम्मि वा जामे गते तिहिं वा जामेहिं गतेहिं पत्ता हवेज्ज “एगतर” ति गिहत्था संजता वा, “उभय” ति गिहत्था संजता य । एवं वाघायकारणेण वा अप्पणो वा रुतीए पए निग्गच्छंताण अद्धनिस्सादि संभवो भवति ॥ गिहिणा सह वसंताणं इमे दोसा-

[भा.२४७१] सागारिय अधिकरणे, भासादोसा य वालमातंके ।

आउय-वाघातम्मि य, सपक्ख-परपक्ख-तेणादी ॥

चू- काइयसण्णावोसिरणे उदगस्स अभावे कारणतो मोयायमणेण वा पादपमज्जणे वा सागारियं भवति, आउज्जोवणवणियादि अधिकरणं । अहवा - निंतानिंते चलणादिसंघट्टिते “अधिकरणं” कलहो हवेज्ज । जति संजति भासाहिं भासंति तो गिहत्था गेण्हंति । अह गारखिय भासाहिं भासति तो असंजतो वोलंति । सो गिहत्यो सप्पेण खइतो आयंकेण वा मतो अधायुकालेण वा मतो ताहे संका ॥

[भा.२४७२] किंचण अट्ठा एएहिं, घातितो गहण-दोस-गमणं वा ।

अन्ने वा वि अवहिते, संका गहणादिया दोसा ॥

चू- नूनं एयस्स गिहत्थस्स किंचणं आसि तं आयु संजएहिं उद्धविओ, गेण्हणादिया दोसा । “सपक्खे” ति कोइ सेहो असेहो वा अब्भुद्धम्मो तं हिरण्णं जाणित्ता तं से हरिउं नासेज्जा । एयं गमणग्गहणं । “परपक्खे” ति सहिरण्णं जाणित्ता तं गिहत्थं अन्नो कोइ गिही हरेज्ज ताहे संजता संकिज्जति । ताहे सो रायकुलं गुंतुं कहेज्ज, संजएहिं मे हिरण्णं आसियावियं । तत्थ गेण्हणादिया दोसा । आदिग्गहणातो वा उभयं हरेज्ज ॥ जम्हा एते दोसा-

[भा.२४७३] तम्हा न संवसेज्जा, खिप्पं निक्कामते तओ ते उ ।

जे भिक्खू न निक्खामे, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- निक्खमणं निष्फेडणं, “ततो” ति आश्रयात्, ते इति गृहस्थाः साधूहिं वत्तव्वा “निग्गच्छह” ति ॥ भवे कारण-

[भा.२४७४] बित्तिपदं गेलण्णे, पडिणीए तेन सावयभए वा ।

सेहे अद्धाणम्मि य, कप्पति जतणाए संवासो ॥

चू- गिलाण्डा वेज्जो आनितो, पडिनीए वा उवह्वेतें कोति विइज्जो आनिज्जति । एवं

तेनसावयभएसु वा सेहो वा जाव न पच्चाविज्जति, अद्धाणीए वा सह आगतं न निक्खामे
“अद्धाणपवण्णा वा समगं पविट्ठा” ॥

[भा. २४७५] आगंतुगं तु वेज्जं, अन्नट्टाणासती य संवसते ।

पडिणीए तु गिहीणं, अल्लियति गिही व आनेति ॥

चू- गतार्थाः । जयमा जहा अधिकरणं उट्टाहादी न भवंति तथा जयंतीत्यर्थः ॥

मू. (५७४) जे भिक्खू नायगं वा अनायगं वा उवासयं वा अनुवासयं वा अंतो उवस्सयस्स
अद्धं वा रातिं कसिणं वा रातिं संवासावेति, तं पडुच्च निक्खमति वा पविसति वा, निक्खमंतं वा
पविसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- “पडुच्च” ति जाहे सो गिहत्यो काइयादि निग्गच्छति ताहे संजतो वि चिंतते “एस काइयं
गतो अहमवि एयन्निस्साए काइयं गच्छामि, उट्टावेति वा एहि, वच्चाओ ।

[भा. २४७६] संवासे जे दोसा, निक्खमण-पवेसणम्मि ते चेव ।

नातच्चा तु मतिमता, पुव्वे अवरम्मि य पदम्मि ॥

चू- जे संवासे अधिकरणादी दोसा भवंति ते निग्गच्छंतं वि ॥ इमे अधिकतरा-

[भा. २४७७] गिहिसहितो वा संका, आरक्खिगमादि गेण्णणादीया ।

उभयाचरणदवासति, अवण्ण-अपमज्जणादीया ॥

चू- गिहत्यसहितो ति काउं चोरपारदारिओ ति काउं संका भवति, ताहे दंडवासियादीहिं
गेण्णणादी दोसा । काइयसण्णा-उभयं, तं वोसिरतो दवादि असतीए उट्टाहो लोगो अवण्णं भासति,
पादथंडिलादी य न पम्जति संजमविराहणा ॥

मू. (५७५) जे भिक्खूरन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं समवाएसु वा पिंड-नियरेसु
वा इंद-महेसु वा खंद-महेसु वा रुद-महेसु वा मुगुंद-महेसु वा भूत-महेसु वा जक्ख-महेसु वा नाग-
महेसु वा थूम-महेसु वा चेइय-मदहेसु वा रुक्ख-महेसु वा गिरि-महेसु वा दरि-महेसु वा अगड-
महेसु वा तडाग-महेसु वा दह-महेसु वा नदि-महेसु वा सर-महेसु वा सागर-महेसु वा आगर-महेसु
वा अण्मयरेसु वा तहप्पगारेसु विरूवरूवेसु महा-महेसु असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा
पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- खत्तिय इति जातिग्गहणं, मुदितो जाति-सुद्धो, पितिमादिण्ण अभिसित्तो मुद्धाभिसित्तो,
समवायो गोड्ढिमंतं, पिंडनिगरो दाइभत्तं, पिति-पिंडपदानं वा पिंडनिगरो, इंदमहो, खंधो स्कंद
कुमारो, भागिनियो रुद्रः, मुकुंदो बलदेवः, चेतितं देवकुलं, कहिं चि रुक्खस्स जत्ता कीरइ गिरिपच्चइए
जत्ता, नागदरिगादि धाउवायविलं वा सेसा पसिद्धा । एतेसिं एगतरं महे जत्थ रन्नो असिया,
पत्तेगं वा रन्नो भत्ते जो गेण्हति ज्जा ।

[भा. २४७८] समवायाई तु पदा, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

तेसिं असनादीणं, गेण्हंताऽऽणादिणो दोसा ॥

[भा. २४९] गणभत्तं समवाओ, तत्थ न कप्पं जहिं निवस्संसी ।

पितिकालो पिंडनिवेदणं तु निवनीयसामण्णो ॥

चू- पितृपिंडप्रदानकालो मथा (यथा) श्राद्धेषु भवति ॥

[भा. २४८०] इंदमहादीएसुं, उवहारे निवस्स जनवत्तपुरे वा ।

वितिमिस्सितो न कप्पति, भद्दग-पंतादि दोसेहिं ॥

धू-इंदादीणमहेसुजे उवहार निजंति बलिमादिया जनेन पुरेण वा, तेजइ मिवपिंडवइमिस्सितो न संकप्पति, भद्रपंतादिया दोसा ॥

[भा.२४८१] रन्नो पत्तेगं वा, वि होज्ज अहवा वि मिस्सिता ते तु ।

गहणागहणेगस्स उ, दोसा उ इमे पसज्जंति ॥

धू-अन्नसंतियं गेण्हंति, रन्नो संतियस्स अग्गहणं । अह रन्नस्सेगसंतियस्स वा गहणे अग्गहणे वि दोसा ॥ गहणे दुविधा - भद्द-पंतदोसा इमे-

[भा.२४८२] भद्दगो तण्णीसाएष पंतो घेप्पंतं दड्ढुणं भणति ।

अंतो घरे इच्छथ, इह गहणं दुड्ढुधम्मोत्ति ॥

धू भद्दतो चिंतेति एएण उवाएण गेण्हंति ताहे अभिक्खणं समवायादिसंखडीतो करेति, लोणेण वा समं पत्तेगं वा । पंतो तत्थ समवायादिसु घेप्पंतं दड्ढुणं भणति - अंतो मम घरे न इच्छथ इय मम संतियं जनवयभत्तेणसह गेण्ह, अहो ! दुड्ढुधम्मो, ततो सो रुद्धो ॥

[भा.२४८३] भत्तोविधिवोच्छेदं, णिव्विसय-चरित्त-जीवभेदं वा ।

एगमनेगपदोसे कुञ्जा पत्थारमादीणि ॥

धू-मत्तादी वोच्छेदं करेज्ज, मा एतेसिं को उवकरणं देज्ज, णिव्विसए वा करेज्ज, चरित्ताओ वा भंसेज्ज, जीवियाओ वा ववरोवेज्ज, एगस्स वा पदुस्सेज्ज अनेगाण वा । कुल-गण-संघे वा पत्थारं करेज्ज ॥ इमे अगहणे दोसा-

[भा.२४८४] तेसु अगेण्हंतेसू, तीसे परिसाए एवमुप्पज्जे ।

को जाणति किं एते, साधू धेत्तुं न इच्छंति ॥

धू-साधूहिं अगेण्हंतेहिं तीसे गोड्ढि परिसाए एवं चित्तमुप्पज्जति को पुन कारणं जाणेज्ज, किमित्तकस्माद्धेतोरित्यर्थः ॥

[भा.२४८५] इतरेसिं गहणम्मी, निव-चोल्लग-वज्जणे जनासंका ।

जातीदोसं से ते, जाणंतागंतओ सो य ॥

धू-इयरे गोड्ढिजयणा तेसिं चोल्लगस्स गहणे निवचोल्लगस्स वज्जणे जणस्स आसंका भवति - एते साधु नूनं से हीनजाति ति जाणंति दोसं । सो य तत्थ आगंतुगो करकंडुवत् । जनेन घूसियं, रन्ना उवालद्धं, ताहे पदुद्धो भत्तोवहिबोच्छेदादिए दोसे करेज्ज ॥

[भा.२४८६] तम्हा न तत्थ गमणं, समवायादीसु जत्थ रन्नो उ ।

पत्तेगं वा भत्तं, अन्नेन जनेन वा मिस्सं ॥

धू-गोड्ढियसमवायभत्तेसु वा पत्तेयभद्दं कुलगणसम्मिस्सं वा रन्नो नो गेण्हे ॥

[भा.२४८७] वित्तियपदं गेल्लण्णे, निमंतणा दव्वदुल्लभे असिवे ।

ओमोयरियपदोसे, भए य गहणं अनुनातं ॥

धू-आगाढे गेल्लण्णे अन्नतो न लब्धमिति ताहे घेप्पंति, अभिक्खणं निमंतमाणस्स घेत्तुं पसंगं वारेंति, जं वा से नत्थि तं मग्गंति, दुल्लभं दव्वं च अन्नतो नत्थि, असिवगहिया अन्ने गिहा, नो रन्नो । ओमे रन्नो गेहे लब्धमिति, अन्नो अधिकतरो राया पदुद्धो, अन्नतो बोहिगादि भयं, एवमादिएहिं

कारणेहिं गहणं अनुन्नायं ॥

मू. (५७६) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं उत्तर-सालंसि वा उत्तर-गिहंसि वा रीयमाणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू-अत्यानिगादिमंडवो उत्तरसाला, हयगयाण वा साला उत्तरसाला, मूलगिहमसंबद्धं उत्तर-गिहं ।

[भा. २४८८] उत्तर-साला उत्तर-गिहा य रन्नो हवंति दुविधा तु ।
गहणागहणे तत्थ उ, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

[भा. २४८९] सालत्ति नवरि नेमं, उज्जाण-पवेसण सव्वहिं वज्जे ।
सालाणं पुण गहणं, हतादि हितणड्ढमासंका ॥

चू-निभमेतं “नेमं” उदाहरणमात्रं, हयादि हिते नट्टे वा संका भवति । कल्ले एत्थ संजया आगया, तेहिं हडं हडेतु वा अन्नेसिं कहियं, तेहिं वा हडं ॥ उत्तरसालागिहाणं” इमं वक्खाणं-

[भा. २४९०] मूलगिहमसंबद्धा, गिहा य साला य उत्तरा होति ।
जत्थ व न वसति राया, पच्छा कीरंति जावऽण्णे ॥

चू-जत्थ वा कीडा पुव्वं गच्छति न वसति ते उत्तरसालागिहा वत्तव्वा । जे वा पच्छा कीरंते ते उत्तरसालागिहा । एतेसु ठाणेषु मीसं अमीसं वा जो गेण्हति ते चेव दोसा । तं चेव पच्छित्तं । तं चेव बितियपदं ॥

मू. (५७७) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं हय-सालागयाण वा गय-सालागयाण वा मंत-सालागयाण वा गुज्झ-सालागयाण वा रहस्स-सालागयाण वा मेहुण-सालागयाण वा असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं व सातिज्जति ॥

चू-हयगयासालासु हयगयाण उवजेवण पिंडमानिय देति, तत्थ रायपिंडो अंतरायदोसो य सेससालासु पइहा भत्ता । अहवा - सुत्ताऽभिहियसालासु ठितादीण अणाहादियाण भत्तं पयच्छंति । जो गेण्हति ज्जा ।

[भा. २४९१] हयमादी साला खलु, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।
गहणागहणे तत्थ उ, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

चू-रन्नो रायपिंडो त्ति न गेण्हति, अननेसिं गेण्हति ? जे ईसरादिया दंसणपट्टगे आणेति । अन्नेसिं तस्स गहणसंभवो भवति ॥

मू. (५७८) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं सन्निहि-सन्निचयाओ खीरं वा दहिं वा नवनीयं वा सप्पि वा गुलं वा खंडं वा सक्करं वा मच्छंडियं वा अन्नयरं वा भोयणजातं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू-सन्निही नाम दधिखीरादिजंविणासि दव्वं, जंपुण घय-तेल्ल-वत्थ-पत्त-गुल-खंड-सक्कराइयं अविनासि दव्वं, चिरमवि अच्छइ न विणस्सइ, सो सचतो । विडं कृष्णलवणं, सामुद्रकादि उद्भिज्जं ।

[भा. २४९२] सन्निधिसन्निचयातो, कीरादी वत्थपत्तमादी वा ।

गहणागहणे तत्थ उ, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

[भा.२४९३] ओदण-गोरसमादी, विनासि दब्बा तु सन्निधी हीति ।
सक्कुलि-तेल्ल-घय-गुला, अविनासी संचइय दब्बा ॥

चू- “सक्कुली” पर्पटिः ॥

मू. (५७९) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं उस्सड्ड-पिंडं वा संसट्टपिंडं वा अनाह-पिंडं वा किविण-पिंडं वणीमग-पिंडं वा पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति तं सेवमाणे आवज्जइ चाउम्मासियं परिहारट्टाणं अनुग्घाइयं ॥

[भा.२४९४] ओसट्टे उज्झिय-धम्मिए उ संसट्टे सावसेसे सु ।
वणिमग जातणपिंडो, अनाहपिंडे अबंधूणं ॥

चू- ऊसट्टे उज्झिय-धम्मिए । संसत्तपिंडो भुत्तावसेसं । वणिमगपिंडो नाम जो जायणवित्तिणो, दानादि फलं लवित्ता लभंति, तेसिं जं कडं तं वणिमगपिंडो भण्णति । अनाहा अबंधवा, तेसिं जो कओ पिंडो । एतेसिं जो गेण्हति ज्जा ॥

[भा.२४९५] एतेसामण्णतरं, जे पिंडं रायसतियं गिण्हे ।
ते चेव तत्थ दोसा, तं चेव य होइ बितियपदं ॥

चू- दोसा ते चेव, बितियपदं ॥

उद्देशकः-८ समाप्तः

मुनि दीपरलसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथसूत्रे
अष्टमोद्देशकस्य (निर्युक्ती युक्तं) भाष्यं, एवं चूर्णितः समाप्ता ।

उद्देशकः-९

चू- अट्टमुद्देसगस्स अंतमसुत्ते पत्थिवपिंडविचारो, इहावि नवमस्स आदिसुत्ते सो चेवाधिकतो । एस संबंधो

मू. (५८०) जे भिक्खू रायपिंडं गेण्हइ, गेण्हंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५८१) जे भिक्खू रायपिंडं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

[भा.२४९६] पत्थिव-पिंडोऽधिकारो, अयमवि तस्सेव एस नवमस्स ।
सो कतिविधोत्ति वा, केरिसस्स रन्नो विंवज्जो उ ॥

चू. सो कतिविहो पिंडो ? केरिसस्स वा रन्नो वज्जेयव्वो ॥

[भा.२४९७] जो मुद्धा अभिसित्तो, पंचहि सहिओ पभुंजते रज्जं ।
तस्स तु डो वज्जो, तच्चिवरीयम्मि भयणा तु ॥

चू- सुद्धं परं प्रधानमाद्यमित्यर्थः, तस्स आदिराइणा अभिसित्तो मुद्धो मुद्धाभिसित्तो, सेनावइ अमच्च पुरोहिय सेट्ठि सत्थवाहसहिओ रज्जं भुंजति । एयस्स पिंडो वज्जणिज्जो । सेसे भयणा । जति अत्थ दोसो तो वज्जे, अह नत्थि दोसो तो नो वज्जे ॥

[भा.२४९८] मुदिते सुद्धाभिसित्तो, मुदितो जो होति जोणितो सुद्धो ।
अभिसित्तो च परेहिं, सयं च भरहो जधा राया ॥

चू- मुइए मुद्धाभिसित्ते । मुइते, नो मुद्धाभिसित्ते । नो मुइए, मुद्धाभिसित्ते । नो मुइते नो मुद्धाभिसित्ते । मुइतो जो उदितो उदियकुल-वंस-संभूतो, उभयकुलविसुद्धो, मुद्धाभिसित्तो मउडपट्टबंधेन पि [प] याहिं वा अप्पणा वा अभिसित्तो जहा भरहो । एस मुद्धाभिसित्तो ॥

[भा. २४९९] पढमग-भंगो वज्जो, होतु व मा वा वि जे तहिं दोसा ।

सेसेसु होति पिंडो, जहिं दोसा तं ववज्जति ॥

चू- पढमभंगो वज्जो, सेस-ति-भंगे अपिंडो, अपिंडे वि जत्थ दोसा सो वज्जणिज्जो ॥

राय-पिंडस्स इमो भेओ-

[भा. २५००] असनादिया चउरो, वत्थे पाए य कंबले चेव ।

पाउंछणगा य तहा, अट्टविहो राय-पिंडो उ ॥

[भा. २५०१] अट्टविध-राय-पिंडे, अन्नतरागं तु जो पडिगाहे ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- अन्नतरं जो गेणहति ज्जा । आणादिया य दोसा ॥

[भा. २५०२] ईसर-तलवर-माडंबिएहिं सेट्ठीहिं सत्थवाहेहिं ।

निंतेहि य अनिंतेहि य, वाघाओ होइ भिक्खुस्स ।

[भा. २५०३] ईसरभोइयमादी, तलवरपट्टेण तलवरो होइ ।

वेंटणबद्धो सेट्ठी, पच्चंतणिवो तु माडंबी ॥

चू- दश ऐश्वर्ये, ऐश्वर्येण युक्तः ईश्वरः, सो य गामभोतियादिपट्टबंधो । रायप्रतिभो चामरविरहितो तलवरो भण्णति । जम्पि य पट्टे सिरिया देवी कज्जति तं वेंटणगं, तं जस्स रन्ना अनुव्रतं सो सेट्ठी भण्णति । जो छिण्णमंडवं भंजति सो माडंबिओ, पच्चंतविसयणिवासी राया माडंबिओ जो सरज्जे पररज्जे य पच्चभिण्णातो । सत्थं वाहेति सो सत्थवाहो ॥

[भा. २५०४] जा निंति इंति तावऽच्छणे उ सुत्तादिभिक्खपरिहाणी ।

रीया अमंगलं ति य, पेल्ला हणणा इहरथा वा ॥

चू- एतेहिं एवमादीएहिं पविसंतोहिं वा निक्खमंतोहिं वा वाघातो भिक्खुस्स भवति । आस-हत्थि-पाय ति-रहसंघट्टे पविसंतस्स भायणाणि भिज्जेज्ज । अन्नतरं वा इंदियाजायं लुसेज्ज । अह जाव ते अतिति निंति वा ताव उदिकखंतं तो सुत्तत्थभिक्खापरिहाणी य भवति । इरिओवउत्तस्स अभिधाओ भवति, आसादि निरिक्खंतस्स संजमविराधना, कस्स “अमंगलं” ति काउं अस्सादिणा पेल्लणं, कस्सादिणा वाघातं देज्जा । “इहरह” ति - जनसम्मद्दे अहाभावेणं पेल्लणं घातो वा भवे ॥ अहवा - तत्थिमे दोसा-

[भा. २५०५] लोभे एसणघातो, संका तेन नपुंस इत्थी य ।

इच्छंतमनिच्छंतं, चातुम्मासा भवे गुरुगा ॥

[भा. २५०६] अन्नत्थ एरिसं दुल्लभं ति गेण्हे अनेसणिज्जं पि ।

अन्नेन वि अवहरिते, संकेज्जति एस तेणो ति ॥

[भा. २५०७] वाघातो सज्जाए, सरीरवाघात भिक्खवाघातो ।

राखत्तिय चउभंगो, इत्थं वाघातदोसा य ॥

चू- रायकुलघरं पविट्टस्स अंतेपुरियाहिं उक्कोसं दव्वं नीणियं, तं च अनेसणिज्जं । सो चिंतेति - अन्नत्थ एरिसं नत्थि, दुल्लभं वा दव्वं, ताहे लोभेण अनेसणिज्जं पि गेण्हेज्जा । “संका तेन” ति रन्नो वा घरे उच्चुद्धविप्पइण्णे अन्नेन वि अवहडे संजतो आराती ति संकिज्जति । लुद्धो वा अप्पणो चेव कए गेण्हणादिया दोसा । अथवा - तेणगो चिंतेति - एतेण लिंगेण पवेसो लब्धिहिति, लिंगं काउं पविसेज्ज ॥ “नपुंसइत्थिय” ति अस्य व्याख्या-

[भा.२५०८] अलभंता पवियारं, इत्थि नपुंसा बला पि गेण्हंति ।
आयरियकुल-गणे वा, संधे व करेज्ज पत्थारं ॥

चू- इत्थि-नपुंसा तत्थ निरुद्धेदिया विरहितोगासे बला वि साहू गेण्हेज्ज, जति पडिसेवति चरित्तविराहणा, अह तीए भणितो नेच्छति ताहे सा कूवेज्ज - एस मे समणो बला गेण्हति, तस्स पंतावणादिया दोसा । एवं आय-पर-उभयमुत्था य दोसा भवंति । अहवा - रुद्धो राया आयरिय-कुल-गण-संध-पत्थारं करेज्ज ॥

[भा.२५०९] अन्ने वि होंति दोसा, आइण्णे गुम्मरयणमादीया ।
तन्नीसाए पवेसो, तिरिक्ख-मणुया भवे दुट्ठा ॥

चू- रयणादि-आइण्णे गुम्भिय तिट्ठाणइल्ला अइभूमिं पविट्ठो तेहिं घेप्पइ हम्मति वा, तन्नीसाए वा अवहरणइ अन्नो पविसति, वाणरादि वा तिरिया दुट्ठा तेहिं उवह्विज्जंति, अणारियपुरिसा वा दुट्ठा वा हणिज्ज ॥ “आइण्णे” ति अस्य व्याख्या-

[भा.२५१०] आइण्णे रयणाइं, गेण्हेज्ज सयं परो व तन्नीस ।
गोभिय-गहणां हणणा, रन्ना य णिवेदिते जे तु ॥

चू- रन्नो वावाओ, रन्नो वा उवन्नीए जं राय पंतावणाइ करिस्सति ॥

[भा.२५११] चारिय-चोराभिमरा, कामी पविसंति तत्थ तन्नीसा ।
वाणर-तरच्छ-वग्घा, भिच्छादि-नरा व घातेज्जा ॥

चू- एते साधुणिसाए पविसेज्ज । जति वि साहुस्स पवेसो अनुन्नातो तहा वि मेच्छमनुया अयाणंता धाएज्ज ॥ भवे कारणं-

[भा.२५१२] दुविधे गेलण्णम्मि य, निमंतणा दव्वदुल्लभे असिवे ।
ओमोयरियपदोसे, भए य गहणं अनुन्नातं ॥

चू- आगाढं अनागाढं च । अनागाढे तिखुत्तो मग्गिऊण जति न लब्धति ताहे पनगपरिहाणीए जाहे चउगुरुं पत्तो ताहे गेण्हंति, आगाढे खिप्पमेव गेण्हति । “भिक्खं गेण्हहि” ति निमंतिओ रन्ना, भणाति - “जइ पुणो न भणिहिंसि तो गेण्हामो” निब्बंधे वा गेण्हति । दव्वं वा किं चि दुल्लभं तित्तमहातित्तगादी, असिवे वा अन्नतो अलब्भमाणे राजकुलं वा असिवेण नो गहियं तत्थ गेण्हति । ओमे वा अन्नतो अलब्भंते, अन्नम्मि वा असिवे, राया न पटुइ, कुमारे वा, ताहे रन्नो धरातो अभिगच्छंते गेण्हति । बोहिग-मेच्छ-भए वा तत्थ ठितो गेण्हति । एवमादिएहिं कारणेहिं गहणं रायपिंडस्स अणुन्नातं ॥

मू. (५८२) जे भिक्खू रायंतेपुरं पविसति, पविसंतं वा सातिज्जति ॥

[भा.२५१३] अंतेउरं च तिविधं, जुण्ण नवं चेव कण्णगाणं च ।

एकैकं पि य दुविधं, सद्वाणे चैव परठाणे ॥

चू- र्नो अंतेपुरं तिविधं - ण्हसियजोव्वणाओ अपरिभुज्जमाणीओ अछंति, एयं जुण्णंते-
पुरं । जोव्वणयुत्ता परिभुज्जमाणीओ नवंतेपुरं । अप्पत्तजोव्वणाण रायदुहियाण संगहो कन्नंते-
पुरं । तं पुण खेततो एकैकं दुविधं - सद्वाणे परद्वाणे य । सद्वाणत्थं रायधरे चैव, परद्वाणत्थं
वसंतादिसु उज्जाणियागयं ॥

[भा. २५१४] एतेसामननतरं, र्नो अंतेउरं तु जो पविसे ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

[भा. २५१५] दंडारक्खिय दोवारिहिं वरिसधर-कंचुइजेहिं ।

निंतेहि अनिंतेहि य, वाघातो चैव भिक्खुस्स ॥

चू- एतीए गाहाए इमं वक्खाणं-

[भा. २५१६] दंडधरो दंडारक्खिओ उ दोवारिया उ दारिद्धा ।

वरिसधर-बद्ध-चिप्पिति, कंचुगिपुरिसा तु महतरगा ॥

चू- दंडगहियग्गहत्यो सव्वतो अंतेपुरं रक्खइ । र्नो वयणेण इत्थिं पुरिसं वा अंतेपुरं नीनेति
पवेसेति वा, एस दंडारक्खितो । दोवारिया दारे चैव निविद्धा रक्खंति । वरिसधरा जेसिं जातमेत्ताण
चैव दोभाउयाच्छेज्जं दाउणं गालिता ते बद्धिता । जातमेत्ताण चेद जेसिं मेलित्तेहिं चोत्तिआ ते
चिप्पिसा । र्नो आणत्तीए अंतेपुरियसमीवं गच्छंति, अंतेपुरियाणत्तीए वा र्नो समीवं गच्छंति
ते कंचुइया । जे र्नो समीवं अंतेपुरियं नयंति आनेति वा रिउण्हायण्हातं वा कहं कहंते, कुवियं
वा पसादेति, कहंति य र्नो, विदिते कारणे अन्नतो वि जं अग्गतो काउं वयंति, ते महतरगा ॥
अन्ने य इमे दोसा-

[भा. २५१७] अन्ने वि होंति दोसा, आइण्णे गुम्मरयणइत्थीओ ।

तन्नीसाए पवेसो, तिरिक्ख-मणुया भवे दुद्धा ॥

[भा. २५१८] सद्दाइ इदियत्थोवओगदोसा न एसणं सोधे ।

सिंगारकहाकहणे, एगतुरुभए य बहु दोसा ॥

चू- तत्थ गीयादिसद्दोवओगेण इरियं एसणं वा न सोहेति, तेहिं पुच्छितो सिंगारकहं कहेज्ज,
तत्थ य आयपरोभयसमुत्था दोसा ॥ इमे परद्वाणे-

[भा. २५१९] बहिया वि होंति दोसा, केरिसिया कहण-गिण्णणादीया ।

गव्वो बाउसियत्तं, सिंगाराणं च संभरणं ॥

च- उज्जाणादिठियासुकोइ साधू कोउगेण गच्छेज्ज, ते चैव पुव्ववण्णिया दोसा, सिंगारकहाकहणे
वा गेण्णणादिया दोसा, अंतेपुरे धम्मकहणेण गव्वं गच्छेज्ज, ओरालसरीरो वा गव्वं करेज्ज, अंतेपुरे
पवेसे उब्भातितोऽह्मि हत्थपादादिकपं करेते बाउसदोसा भवंति, सिंगारे य सोउं पुव्वरयकीलिते
सरेज्ज । अहवा - ताओ ददुं अप्पणो पुव्वसिंगारे संभरेज्ज, पच्छा पडिगमणादि दोसा हवेज्ज ॥

[भा. २५२०] बितियपदमणाभोगा, वसहि-परिक्खेव सेज्ज-संथारे ।

हयमाई दुद्धाणं, आवतमाणाण कजे व ॥

चू- अनाभोगेण पविट्ठो । अहवा - अंतेपुरं परद्वाणत्थं साधुणा न नातं - "एयाओ अंतेपुरिओ"

त्ति, पुव्वाभासेण पविट्टो अयाणंतो । अहवा - साहू उज्जाणादिसु ठिता, रायतेउरं च सव्वओ समंता आगतो परिवेद्धिय ठियं, अन्नवसहि - अभावे य तं वसहिं अंतेपुरं मज्जेण अतिंति निंति वा । अहवा - संथारगस्स पच्चप्पणहेउं पविट्टे । अहवा - सीह-वग्घ-महिंसादिवाण दुड्डाण पडिनीयस्स वा भया रायंतेपुरं पविसेज्ज । अन्नतो नत्थि नीसरणोवातो, “कजे” ति कुल-गण-संधकज्जेसु वा पविसेज्ज, तत्थ देवी दडुव्वा, सा रायाणं उपनेति ॥

मू. (५८३) जे भिक्खू रायंतेपुरियं वदेज्जा - “आउसो रायंतेपुरिए ! नो खलु अहं कप्पति रायंतेपुरं निक्खमित्तए वा पविसित्तए वा इमहं तुमं पडिग्गहणं गहाय रायंतेपुराओ असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा अभिहडं आहडु दलयाहि” जो तं एवं वदति वदेतं वा सातिज्जति ॥

चू- नीहरिय निष्किाम्य, गृहीत्वा आहत्य मम ददातीत्यर्थः ।

[भा.२५२१] जे भिक्खू वएज्जाहि, अंतेउरियं न कप्पते मज्जं ।

अंतेउरमतिगंतुं, आहारपिंडं इहाणादी ॥

च- अंतेपुरवासिणो अंतेपुरिया रन्नो भारिया इत्यर्थः । इहेव बाहिं ठियस्स मम आहाराति अ नय ॥ इमे दोसा-

[भा.२५२२] गमनादि अपडिलेहा, दंडियकोवे हिरण्णसच्चित्ते ।

अभिओग-विसे हरणं, भिदे विरोधे य लेवकडे ॥

चू- गच्छंती आगच्छती य छक्कायविराहेज्ज, अपडिलेहिए य गमागमे भिक्खा न कप्पति, अपडिलेहिए वा भायणे गेण्हेज्ज, दंडिओ वा दडुं पदुसेज्ज, संकेज्ज वा अनायारं, हिरन्नादि वा किंचित्तेणियं पच्छतीया तत्थ छुभेज्ज, पलंबादि वा सचित्तं छुभेज्ज, ओरालियसरीरस्स वा वसीकरणं देज्ज, अप्पणा पदुड्डा अन्नेन वा पउत्ता विसं देज्ज, भायणं वा हरेज्ज, अजाणंती वा भायणं भिंदेज्ज, खीरंवि हवी विरोहिदव्वे एकत्तो गेण्हेज्ज, पोग्गलादि वा संजमविरुद्धं गेण्हेज्ज, लेवाडेज्ज वा पत्तगवंधं ॥

[भा.२५२३] लोभे एसणघातो, संका तेणे चरित्तभेदे य ।

इच्छंतमनिच्छंते, चाउम्मासा भवे गुरुगा ॥

चू- उस्सोसगलोभेण एसणघातं करेज्ज, नूनं से उब्बामगो सकिंतो ज्जा, निस्संकिते मूलं, तेण्ठे वा संकेज्ज - किं पि हरिउं एयस्स पणामियं, आयपरोभयसमुत्थेहिं दोसेहिं चरित्तभेदो, अगारीए य बला गहिहे इच्छंते चरित्तभेदो, उड्डाहभया अनिच्छंतो ज्जा ।

[भा.२५२४] दुविधे गेलण्णाम्मि, निमंतणा दव्वदुल्लभे असिवे ।

ओमोयरियपदोसे, भए सा कप्पते भणित्तुं ॥

मू. (५८४) जे भिक्खू नो वएज्जा, रायंतेपुरिया वएज्जा - “आउसंतो समणा ! नो खलु तुज्जं कप्पइ रायंतेपुरं निक्खमित्तए वा पविसित्तए वा आहरेयं पडिग्गहणं अतो अहं रायंतेपुराओ असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा अभिहडं आहडु दलयामि” जो तं एवं वदंती, पडिसुणेतं, पिडिसुणेतं वा सातिज्जति ॥

चू- साहूण आयरगोयरं जाणमाणी भणेज्ज-

[भा.२५२५] एसेव गमो नियमा, नायव्वो होति बितियसुत्ते वि ।

पुव्वे अवरे य पदे, दुविहे उवहिम्म वि तहेव ॥

चू- दुविहो उवही - ओहीओ उवग्गहितो । तत्थ वि एसेव गमो वत्तव्वो ॥

मू. (५८५) जे भिक्खू रत्तो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धासित्ताणं दुवारियं भत्तं वा पसुभत्तं वा भयग-भत्तं वा बल-भत्तं वा कयग-भत्तं वा हय-भत्तं वा रय-भत्तं वा कंतार-भत्तं वा दुब्भिक्ख-भत्तं वा दमग-भत्तं वा गिलाण-भत्तं वा वद्धलिया-भत्तं वा पाहुण-भत्तं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेत्तं वा सातिज्जति ॥

[भा. २५२६] रत्तो दुवारमादी, भत्ता वुत्ता य जत्तिया सुत्ते ।
गहणागहणे तत्थ, दोसा उ इमे पसज्जति ॥

[भा. २५२७] दोवारियपुव्वुत्ता, बलं पयादी पसु हयगयादी ।
सेवग-भोइगमादी, कयऽकयवित्ती नव पुराणा वा ॥

[भा. २५२८] कंतार-निग्गताणं, दुब्भिक्खे दमग वरिसवद्धलिया ।
पाहुणग अतिहियाए, सिया य आरोग्गसालितरं ॥

चू- दोवारिया दारपाला । बलं चउव्विहं-पाउक्कबलं आसबलं हत्थिबलं रहबलं । एतेसिं कयवित्तीण वा अकयवित्तीण वा णावालग्गाण वा जं रायकुलातो पेइग्गादि भत्तं निग्गच्छति । कंताराते अडविनिग्गयाणं भुक्खत्ताणं जं दुब्भिक्खे राया देति तं दुब्भिक्खभत्तं, दमगा रंका तेसिं भत्तं दमगभत्तं, सत्ताहवद्धले पडंते भत्तं करेति राया अपुव्वाणं वा अविधीण भत्तं करेति राया । अहवा - रत्तो को ति पाहुणगो आगतो तस्स भत्तं आदेसभत्तं, आरोग्गसालाए वा “इतरमि” ति विणावि आरोग्गसालाए जं गिलाणस्स दिज्जति तं गिलाण-भत्तं ॥

[भा. २५२९] भद्दो तन्निस्साए, पंतो घेप्पंत दद्दुणं भणति ।
अंतो घरे न इच्छह, इह गहं दुइधम्म ति ॥

[भा. २५३०] भत्तोवहिवोच्छेयं, निव्विसिय चरित्त-जीवभेदं वा ।
एगमनेगपदोसे, कुज्जा पत्थारमादीणि ॥

[भा. २५३१] तेसु अगिण्हंतेसू, तीसे परिसाए एवमुप्पज्जे ।
को जाणति किं एते, साहू घेत्तुं न इच्छंति ॥

[भा. २५३२] दुविहे गेलण्णम्मी, निमंतणा दव्वदुल्लभे असिवे ।
ओमोयरियपदोसे, भए व गहणं अनुन्नात्तं ॥

मू. (५८६) जे भिक्खू रत्तो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं इमाइं छद्दोसाययणाइं अजाणिय अपुच्छिय अगवैसिय परं चउराय-पंचरायाओ गाहावति कुलं पिंडवायपडियाए निक्खमति वा पविसति वा निक्खमंतं वा पविसंतं वा सातिज्जति, तं जहा-कोइग्गार-सालाणि वा भंडागारसालाणि वा पाण-सालाणि वा खीर-सालाणि वा गंज-सालाणइ वा महानस-सालाणि वा ॥

चू- “इमे” ति प्रत्यक्षीभावे, षडिति संख्या, दोसाणं आययणं ठाणं निलए ति, अविज्ञाय भिक्षायै प्रविशति, चतुरात्रात् परतः, आदेशेन वा पंचरात्रात् परतः क्खा, सपरिखेवातो अंतो पविसति, अंतातो वा बाहिरियं निग्गच्छति, धण्णभायणं कोइग्गारो, “भांडागारो” - हिरण्ण-

सुवण्णभायणं, जत्थ उदगादि पानं सा पाणसाला भण्णति, खीरघरं खीरसाला, जत्थ धण्णं दभिज्जति सा गंजसाला, उवक्खडणसाला महाणसो, पुव्वदिट्ठेपुच्छा, अपुव्वे गवेसणा, अपुच्छंतस्स ङ्का । इमा निज्जुत्ती-

[भा.२५३३] छट्ठोसायतणे पुण, रन्नो अविजाणिऊण जे भिक्खू ।
चउराय-पंचरायं, परेण पविसाणमादीणि ॥

[भा.२५३४] कोट्टागारा य तहा, भंडागारा य पानगारा य ।
खीर-घर-गंज-साला, महानसाणं च छायातणा ॥

चू- जत्थ सण-सत्तरसाणि धण्णाणि कोट्टागारो । भंडागारो जत्थ सोलसविहाइं रयणाइं । पानागारं जत्थ पाणियकम्मं तो सुरा-मधु-सीधु-खंडगं-मच्छंडिय-मुद्धियपभितीण पानागणि । खीरघरंजत्थ खीरं-दधि-नवनीय-तक्कादीणि अच्छंति । गंजसाला जत्थ सण-सत्तरसाणि-धण्णाणि कोट्टिज्जति । अहवा - गंजा जवा ते जत्थ अच्छंति सा गंजसाला । महानससाला जत्थ असन-पान-खातिमादीणि नानाविहभक्खे उवक्खडिज्जंति ॥ एतेसु इमे दोसा-

[भा.२५३५] गहणाईया दोसा, आययणं संभवो ति वेगट्ठा ।
दिट्ठेयर पुच्छि गविसण गंजसाला उ कुट्टणिया ॥

चू- गहणादियाणं दोसाणं आययणं ति वा संभवट्ठाणं ति वा एगट्ठं, पुव्वदिट्ठे पुच्छा तत्थेव ताणि जत्थ पुरा आसीत्थर्थः, "इतरे"-अदिट्ठे गवेसणं-कवतियाणि ? कतोमुहाणि वा ? कम्मि वा ठाणे ? किं चिंधाणि वा ? शेषं गतार्थम् ॥

[भा.२५३६] पढमे बितिए ततिए, चउत्थमासावि चउगुरू अंते ।
उच्चातो पढमदिने, बितिया एगेसि ता पंच ॥

चू- जत्थ पढमदिवसे न पुच्छति मासलहुं, बितियदिवसे न पुच्छति मासगुरुं, ततियदिवसे न पुच्छति चउलहुं ति । तिण्हं परेमं अंते ति चतुर्थदिवसे चउगुरुं । एगे भणंति - पढमदिने परिसंतो वक्खेण वा अपरिसंतो ताहे बितियदिणातो आरब्भ पंचदिने चउगुरुं, एवं चउराउ ति वुत्तं भवति ॥

[भा.२५३७] अहवा पढमे दिवसे, भिन्नमासादि पंचमे गुरुगा ।
वीसादी व एगेसिं, परेण पंचण्ह दिवसाणं ॥

चू- पढमदिवसे भिन्नभासे ॥ ङ्का । पंचमे चउगुरुं ङ्का । अथवा - पढमदिने वीसादि ॥ ङ्का । छट्ठ दिवसे चउगुरुं, ङ्का । एवं सुत्ते वण्णियं पंच गता ॥ ततो परं-

[भा.२५३८] भद्देसु रायपिंडं, आवज्जति गहणमादिपंतेसु ।
असिवे ओमोयरिए गेलण्णपदे य बितियपदं ॥

चू- भद्देसु रायपिंडदोसा, पंतेसु गेण्णदादयो दोसा, जे रक्खगा ते भद्दपंता । भद्दा भणंति - किं अज्जो ! अतिगता ? पंता चारिय चोर ति काउं पंतावणगेण्णदादी करेज्ज । बितियपदे असिवादियं पणगपरिहाणीए जइउं जाहे चउगुरुं पत्तो ताहे गेण्हेज्ज ॥

मू. (५८७) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं अइगच्छमाणाण वा निग्गच्छमाणाण वा पयमवि चक्खुदंसणपडियाए अभिसंधारेति, अभिसंधारेतं वा साति-

जति ॥

चू-अतियानं प्रवेशः, बहिर्निर्गमो निर्याणं, चक्षुंसणाण ददुं प्रतिज्ञा । अथवा - चक्षुषा दर्शयामीति प्रतिज्ञा, एगपदं पि गच्छति तस्स आणादिया दोसा ।

[भा. २५३९] जे भिक्खू रातीणं, निग्गच्छंताण अहव निंताणं ।
चक्खुपडियाए पदमवि, अभिधारे आणमादीणि ॥

चू-अतिति प्रविशंति, एकमवि पदं अभिधारेतो आणादिदोसे पावति ॥

[भा. २५४०] संकप्पुद्वियेपदभिदणे य दिट्ठेसु चेव सोही तु ।

लहुओ गुरुगो मासो, चउरो लहुगा य गुरुगा य ॥

[भा. २५४१] मणउद्वियेपदभेदे, य दंसणे मासमादि चतुगुरुगा ।

गुरुओ लहुगा गुरुगा, दंसणवज्जेसु य पदेसु ॥

[भा. २५४२] पडिपोग्गले अपडिपोग्गले य गमणं नियत्तमं वा वि ।

विजए पराजए वा, पडिसेहं वा वि वोच्छेदं ॥

चू-“रायाणं पासामि” ति मनसा चिंतेति मासलहुं, उद्वित्ते मासगुरुं, पदभेदे चउलहुं, दिट्ठे चउगुरुं । अहवा - बितियादेसेण - मनसा चिंतेति मासगुरुं, उद्वित्ते चउलहुं, पदभेदे चउगुरुं, एगपदभेदे वि चउगुरुगा किमंग पुण दिट्ठे । आणादि विराधना भइपंता दोसा य ।

जो भइतो सो पडिपोग्गले ति - साधुं इप्प्वा धुवा सिद्धि अच्छिउकामो वि गच्छइ ताहे अधिकरणं भवति, जं च सो जुज्जाति-करेस्सति, जति से जयो ताहे निच्चमेव संजए रतो काउं गच्छति । “अपडिपोग्गले” ति - इमेहिं लुत्तसिरेहिं वि दिट्ठेहिं कतो मे सिद्धि, गंतुकामो वि नियत्तेति । अह कहं वि गतो पराजिओ ताहे पच्चागतो पदूसति, पउट्ठो य जं काहिति भत्तोवकरणपव्वयंताण य पडिसेहं करेज्ज, उवकरणवोच्छेदं वा करेज्ज । अपहरतीत्यर्थः ॥

अहवा - इमे दोसा हवेज्ज-

[भा. २५४३] दडूण य रायहिं, परीसहपराजितोऽत्थ कोती तु ।

आसंसं वा कुज्जा, पडिगमणादीणि वा पदानि ॥

चू-आसंसा निदानं कुज्जा । अहवा - तस्समीवे अलंक्रियविभूसियाओ इत्थीओ ददुं पडिगमणं - अन्नतिथिणीं सिद्धपुत्तिं संजतीं वा पडिसेवति, हत्यकम्मं वा करेति । अहवा - कोइ ईसरपुत्तो कुमारो पव्वइतो, सो तं रायाणं थी-परिवुडं दडूण चिंतेइ - लद्धं लोइयं अन्हेहिं एरिसीणं नानुभूतं, ताहे पडिगच्छेज्जा ॥ भवे कारणं-

[भा. २५४४] वितियपदमणप्पज्जे, अभिधारऽविकोविते व अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, कुल-गण-संघाइकज्जेसु ॥

चू-कुलादिकज्जे जइ राया पधाविओ ताहे न अल्लियंति मग्गतो गच्छति । एवं पडियरिऊण जतिते पडिपुग्गलादयो दोसा न भवंति तो जहिं ठिओ तहिं अलियंति ॥

मू. (५८८) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धामिसित्ताणं इत्थीओ सव्वालं-कारविभूसियाओ पयमवि चक्खुदंसणपडियाए अभिसंघारेति, अभिसंघारेतं वा सातिज्जति ॥

[भा. २५४५] जे भिक्खू इत्थियाए, सव्वंकारभूसियाए उ ।

चक्रबुवडियाए पदमवि, अमिधारे आणमादीणि ॥

[भा.२५४६] मणउद्वियपयभेदे, य दंसणे मासमादि चतुगुरुगा ।
गुरुओ लहुगा गुरुगा, दंसणवज्जेसु य पदेसु ॥

[भा.२५४७] केइत्थ भुत्तभोगी, अभुत्तभोगी य केइ निक्खंता ।
रमणिज्जलोइयं ति य, अन्हं पेयारिसं आसि ॥

सू- भुत्तभोगिणो सति विभवे निक्खंता पुणो संभवता वञ्चति ॥

[भा.२५४८] पडिगमण अन्नतित्थिय, सिद्धी संजति सर्लिंगहत्थे य ।
वेहानस ओहाणे, एमेव अभुत्तभोगी वि ॥

सू- पेढे पूर्ववत् । अभुत्तभोगी वि उप्पन्नकोउओ पडिगमणादी पदे करेज्ज ॥ किं चान्यत्-

[भा.२५४९] रीपाति अनुवओगो, इत्थी-नाती-सुहीणमचियत्तं ।
अजित्तिदिय उट्ठाहो, आवडणे भेद पडणं च ॥

सू- तन्निरिक्खंतो रीयाए अनुवउत्तो भवति, इत्थीए जे सयणा सयणाण वा जे सुहीणो तेसिं
अचियत्त भवति, जहा से अनुरत्ता दिट्ठी लक्खिज्जति तथा से अंतगओवि भावो नज्जति अजिइदिओ
एवं उट्ठाहो । तं निरिक्खंतो खाणगादिसु आवडेज्ज, भायणं वा भिंदेज्ज, सयं वा पडेज्ज, हत्थं
पादंवा लूसेज्ज, आयविराधना ॥

[भा.२५५०] वितियपदमणप्पज्जे, अभिधारऽविकोविते व अप्पज्जे ।
जाणंतो वा वि पुणो, मोह-तिगिच्छाइ-कज्जेसु ॥

सू- मोहतिगिच्छाए वसभेहिं समं अप्पसागारिए ठितो निरिक्खति ॥
- सो इमं विधिमतिकंतो पासइ-

[भा.२५५१] निव्वीयमायतीए, दिट्ठीकीवो असारिए पेहे ।
अट्ठाणाणि व गच्छति, संवाहणमणादि दच्छति ॥

सू- निव्वीतियादियं जाहे आतीतो ताहे अप्पसारिए दिट्ठितो दिट्ठीए कीवो पासति, जइ से
पोगलपरिसाडो जाओ तो लट्ठं, अनुवसमंते संवाधादिए वा देच्छति, अट्ठाणं गच्छेज्ज, तत्थ
दच्छति पदभेदे वि नत्थि पच्छित्तं ॥

सू. (५८९) जे भिक्खू रत्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुट्ठाभिसित्ताणं मंस-खायाणं वा मच्छखायाणं
वा छवि-खायाणं वा बहिया निग्गयाणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ,
पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

सू- भिगादिपारद्धिनिग्गता मंसखादगा - दह-नइ-समुहेसु मच्छखादगा, छवी कलमादिसंगा,
ता खामो ति निग्गया उज्जाणियाए वा नियकुलाण ।

[भा.२५५२] मंस छवि भक्खणट्ठा, सव्वे उट्ठनिग्गया समक्खाया ।
गहणागहणे सत्थउ, दोसा ते तं च वितियपदं ॥

सू- तेसु छसु उट्ठसु राइण निग्गताणं तत्थेव असन-पान-खाइमं-सातिमं उक्करेंति
तडियकपडियाण वा तत्थेव भत्तं करेज्ज । तत्थ भट्ठपंतादयो दोसा पूर्ववत् । अन्नेसिं गहणे, रत्नो
अगहणे इमं वक्खाणं ॥

[भा.२५५३] मंसक्खाया पारद्धिनिग्गया मच्छ-गति-दह-समुहे ।

छवि-कलमादीसंगा, जे य फला जम्मि उय उडुम्मि ॥

चू- तत्थ गया पगते कारवेत्ति ॥

मू. (५९०) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं अन्नयरं उववूहणियं समीहियं पेहाए तीसे परिसाए अनुद्वियाए अभिण्णाए अब्बोच्छिन्नाए जो तमन्नं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

अह पुण एवं जाणेज्ज - "इहज्ज रायखत्तिए परिवुसिए" जे भिक्खू ताए गिहाए ताए पयसाए ताए उवासंतराए विहारं वा करेइ, सज्जायं वा करेइ. असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा आहारेइ, उच्चारं वा पासवणं वा परिट्टवेइ, अन्नयरं वा अणारियं पिहुणं अस्समण-पाउग्गं कहं कहेति, कहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- क्षतात्त्रायन्तीति क्षत्रिया, अन्नतरग्गहणेन भेददर्शनं, शरीरं उपबृहयंतीति उपबृहणीया, समीहिता समीपमतिता, तं पुण पाहुडं, पेहाए प्रेक्ष्य । उववूहणिय ति अस्य पदस्य व्याख्या-

"अथे" त्ययं निपातः, उक्तः पिंडः, वसहिविसेसणो पुण सद्दो यथावक्ष्यमाणं एवं जाणेज्जा - "जा" अवबोधने, "इह" भूप्रदेशे "अज्जे" ति वर्तमानदिने, परिवुसे पर्युषिते वसतेत्यर्थः । जे भिक्खू तस्मिन् गृहे निकृष्टतरो अपवरकादि प्रदेशः, तस्मिन्नपि निकृष्टतरः खद्धास्थानं अवकाशः विहारादि करेज्ज तस्स ॥

[भा. २५५४] मेहा धारण इंदिय, देहाऊणि विवज्जए जम्हा ।

उववूहणीय तम्हा, चउव्विहा सा उ असनादी ॥

चू- शीघ्रं ग्रन्थग्रहणं मेघा, गृहीतस्याविस्मरणेन धृति धरिणा, सोर्तिदियमाइंदियाणं सविसए पाडवजणणं, देहस्सोपचओ, आउसंवट्टणं, जम्हा एते एवं उववूहति तम्हा उववूहणिया । सा य चउव्विहाअसणादि ॥ "तीसे परिसाए अनुद्विए" ति अस्य व्याख्या-

[भा. २५५५] आसन्नमुक्का उड्डिये, भिन्न उ विनिग्गया ततो केई ।

वोच्छिन्ना सव्वे निग्गया उ पडिपक्खओ सुत्तं ॥

चू- जेणंतस्स रन्नो उववूहणिया आनिया, पिड्डओ ति वुत्तं भवति, तं जो ताए परिसाए अनुद्विताए गेण्हति तस्स ॥ रायपिंडो चेव सो । आसणाणि मोत्तुं उद्धड्डिताए अच्छंति, ततो केति निग्गता भिण्णा, असेसेसुं निग्गतेसु वोच्छिन्ना, एरिसे न रायपिंडो । पडिपक्खे सुत्तं - अनुद्विताए अभिण्णाए अब्बोच्छिण्णाए इत्यर्थः ॥

[भा. २५५६] रन्नो उववूहणिया, समीहितो वक्खडा त दुविहा तु ।

छिन्नाच्छिन्ने तत्थ उ, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

चू- उवक्खडा अनुवक्खडा य । ओदनकुसणादि उवक्खडा य, खीरदहिमादि अनुवक्खडा, सव्वेसु परिविट्ठेसु छिन्ना परिविस्समाणी अच्छिन्ना सा उववूहणिया । तीए परिसाए अनुवड्डिताए अभिण्णाए अब्बोच्छिन्नाए उववूहणियाए धेप्पमाणीए ते चेव भद्दपंते दोसा तं चेव बितियपदं ॥

[भा. २५५७] राया उ जहिं उसिते, तेसु पएसेसु बितियदिवसादि ।

जे भिक्खू विहरेज्जा, अहवा वि करेज्ज सज्जायं ॥

[भा. २५५८] असनादी वाहारे, उच्चारादीणि वोसिरेज्जा वा ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- आणादिणो दोसा, तस्मिन् गृहे यस्मिन् राजा स्थितः आसीत्, ततो रायोच्छरियाओ रक्खिज्जति, तत्थ गहणादयो दोसा । अह उच्चारपासवणं परिद्धवेति ताहे तमेव छन्नाऽऽ-विज्जति ॥

[भा.२५५९] पम्हुट्ट अवहए वा, संका अभिचारुगं च किं कुणति ।

इति अभिनववुत्थम्मि, चिर वुत्थऽचियत्तगहणादी ॥

चू- तत्थ किं चि पम्हुट्टं । पम्हुट्टं नाम पडियं, वीसरियं वा किं चि होज्ज, अन्नेन वि अवहरिते संकिज्जति, पम्हुट्टस्स हरणवुद्धीए इंदियठिया उच्चाटण-वसीकरणामि, एस एत्थ ठितो अभिचारुअं करेति । अहिणवपवुत्थे एते दोसा, चिरपवुत्थ अपत्तियं, गहणादिया दोसु वि ।

[भा.२५६०] अहवा सचित्तकम्मे, दड्डुणोधारिते तु ते दिव्वे ।

अत्थाणी वासहरे, निवण्णसंबाहिओ व ईह ॥

चू- तासु सचित्तकम्मासु वसहीसु अन्नारिसो भावो समुप्पज्जति-एत्थ अत्थाणि मंडवो, एत्थ से वासघरं, एत्थ निवण्णो, एत्थ संबाधितो, एवमादि ठाणा दड्डु ॥

[भा.२५६१] भुत्तभुत्ताण तहिं, हवंति मोहुब्भवेण दोसा उ ।

पडिगमणादी तन्हा, एए उ पए वि वज्जेजा ॥

चू- भुत्तभोगीण तं सुमरिउं मोहुब्भवो भवे, इतरेसिं कोउएण ॥ कारणेण-

[भा.२५६२] बितियपदमणप्पज्जे, उस्सण्णाइन्न-संभमभए वा ।

जयणाएऽणुन्नेत्ता, कप्पंति विहारमादीणि ॥

चू- अनवज्जो सव्वाणि वि करेज्ज, उस्सण्णं नाम न तत्थ कोति वा वारं वहति, प्रोज्जितमित्यर्थः, आइण्णं - सव्वलोगो आयरति, अन्नवसहीए अभावे अग्गमादिसंभमे वा बोहिगादिभये वा जयणाए तप्पडियरगे अनुन्नेत्ता विहारमादीणि करेति ॥

मू. (५९१) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं बहिया जत्ता-संठियाणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५९२) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं बहिया जत्ता-पडिनियत्ताणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- जाहे परविजयद्वा गच्छति ताहे मंगलसंतिनिमित्तं दियादीण-भोयणं काउं गच्छति, पडिनियत्ता वि विजए संखडिं करेति ।

[भा.२५६३] जत्तुग्गतारादीमं, अहवा जत्ता उ पडिनियत्ताणं ।

गहणागहणे तत्थ उ, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

चू- गहणागहणे भद्दपंतदोसा, रन्नो न गेण्हंति अन्नेसिं गेण्हंति, अन्नेहिं वा अत्तद्वियं गेण्हंति, ते चेव दोसा, तं चेव बितियपदं ॥

[भा.२५६४] मंगलममंगलिच्छा, नियत्तमनियत्तमे य अहिकरणं ।

जावंतिगमादी वा, एमेव य पडिनियत्ते वी ॥

चू- जत्ताभिमुहस्स नियत्तस्स वा मंगलबुद्धीए अमंगलबुद्धीए वा । मंगलबुद्धीए गच्छति

पविसति वा, अमंगलबुद्धीए नगच्छति न वा गिहं पविसति । दुहा वि अधिकरणं । जावंतियमादीणि वा दोसेण दुद्धं भत्तं गेण्हेजा ॥

मू. (५९३) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धामिसित्ताणं नइ-जत्ता-पड्डियाणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५९४) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं नइ-जत्ता-पडिणियत्ताणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (५९६) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं गिरि-जत्ता-पडिनियत्ताणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

[भा. २५६५] गिरिजत्तपड्डियाणं, अहवा जत्ताओ पडिनियत्ताणं ।

गहणागहणे तत्थ उ, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

[भा. २५६६] गिरिजत्ता गयगहणी, तत्थ उ संपड्डिया नियत्ताणं ।

गहणागहणे तत्थ उ, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

चू- चारिबंधं हत्थिगहणी तीए गच्छति ॥

मू. (५९७) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं महाभिसेयंसि वट्टमाणांसि निक्खमति वा पविसति वा, निक्खमंतं वा पविसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- जे ति निद्देसे, भिक्खू पुव्ववण्णिओ, “राजू दीसो”, ईसरतलवरमादियाणं अभिसेगाणमहंततरो अभिसेयो महाभिसेओ, अधिरायत्तेण अभिसेयो, तम्मि वट्टंते जो तस्समीवेण मज्जेण वा निक्खमति वा तस्स आणादी दोसा इ ।

[भा. २५६७] रन्नो महाभिसेगे, वट्टंते जो उ निक्खमे भिक्खू ।

अहवा वि पविसेजा, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा. २५६८] मंगलमंगले वा, पवत्तण निवत्तणे य थिरमथिरे ।

विजए पराजए वा, वोच्छेयं वा वि पडिसेहं ॥

चू- मंगलबुद्धीए पवत्तण अधिकरणं, अमंगलबुद्धीए नियत्तणे अधिकरणदोसा, वोच्छेदादिया य, जइ से थिररजं विजओ वा जातो पुणो पुणो मंगलिएसु अत्थेसु साहवो तत्थ ठविज्जंति अधिकरणं च । अथिरे पराजए वा वोच्छेदं पडिसेहं वा, निव्विसयादि करेज्ज । अहवा -

[भा. २५६९] दड्डूण य रायहिं, परीसह-पराजिओऽत्थ कोई तु ।

आसंसं वा कुजा, पडिगमणाईणि व पयाणि ॥

[भा. २५७०] बितियपदमणप्पज्जे, अभिचारऽविकोविते व अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, अनुन्नवणादीहिं कज्जेहिं ॥

चू- काए विधीए अनुन्नवितव्वो ? किं पुव्वं पच्छा मज्जे अनुन्नवेयव्वो ? उच्यते-

[भा. २५७१] नाउणमणुननवणा, पुव्वि पच्छा अमंगलमवण्णा ।

उवओगपुच्छिऊणं, न नाए मज्जे अनुणवणे ॥

[भा. २५७२] ओहादीयाभोगिणि, निमित्तविसएण वा वि नाऊणं ।

मद्दे पुव्वाणुण्णा, पंतमणाए य मज्झम्मि ॥

चू- ओहिमादिणा नाणविसेसेण आभोगिनिविजाए वा अवितहनिमित्ते वा उवउज्जिऊण, अप्पणो असति अन्नं वा पुच्छिऊणं थिरंति रज्जं नाऊणं अनुन्नवणा पुव्विं भवति । अधिरं वा रज्जं नाऊणं पुव्विं अनुन्नाविज्जंतो अमंगलबुद्धी वा से उप्पज्जति, पच्छा अवज्जाबुद्धी उप्पज्जति, ओहिमादिनामाभावे वा मज्झे अनुन्नवेति ॥

[भा. २५७३] अनुन्नविते दोसा, पच्छा वा अप्पियं अवण्णो वा ।

पंतं पुव्वममंगल, निच्छुभण पओस पत्थारो ॥

चू- मम रज्जाभिसेए अट्टारस पगतीओ सव्वपासंडा य अग्वे घेतुमागया इमे सेयभिक्खुणो पागता तं एते अप्पथद्धा आलोकजा । अहवा- अहमेतेसिं अप्पिओ, निव्विसयादी करेज्ज, पच्छा वि अवज्जादोषा भवन्ति, पुव्वं अमंगलदोसो, तम्हा ते अनुन्नवेयव्वा ॥

[भा. २५७४] आभोएत्ताण विदू, पुव्विं पच्छा निमित्तविसेण ।

राया किं देमि ति य, जं दिन्नं पुव्वरादीहिं ॥

चू- धम्मलाभेत्ता भणन्ति - अनुजाणह पाउग्गं, ताहे जइ जाणति पाउग्गं, भद्दग वा ताहे भणाति - जाव अनुन्नायं । अयाणगो राया भणाति - किं देमि ? ताहे साहवो भणन्ति - जं दिन्नं पुव्वरातीहिं ॥

[भा. २५७५] जाणंतो अनुजाणति, अजाणतो भणाति तेहि किं दिन्नं ।

पाउग्गं ति य वुत्ते, किं पाउग्गं इमं सुणसु ॥

चू- किं दिन्नं पुव्वरातीहिं ? साहवो भणन्ति - इमं सुणसु-

[भा. २५७६] आहार उवहि सेज्जा, ठाण निसीयण तुयट्ठ-गमणादी ।

थी-पुरिसाण य दिक्खा, दिन्ना ने पुव्वरादीहिं ॥

[भा. २५७७] भद्दो सव्वं वितरति, दिक्खावज्जमनुजाणते पंतो ।

अनुसट्ठातिमकाउं, निंते गुरुगा य आणादी ॥

चू- पंतो भणाति-मा पव्वावेह, सेसं अनुण्णायं, जइ तुब्भे सव्वं लोगं पव्वावेह, किं करेमो ? एवं पडिसिद्धा अनुसट्ठादी अकाउं ततो रज्जातो णिंति चउगुहं, आणादिणो ॥ इमे य दोसा-

[भा. २५७८] चेइय-सावग-पव्वतितकामअतरं-बाल-बुद्धा य ।

चत्ता अजंगमा वि य, अभत्ति तित्थस्स हानी य ॥

चू- एते सव्वे परिचत्ता भवन्ति, चेतियतित्थकरेसु अभत्ती, पवयणे हानी कता, एत्थ पडिसिद्धं अन्नत्थ वि पडिसिद्धं, एवं न कोति पव्वयति एवं हानी ॥

[भा. २५७९] अच्छंताण वि गुरुगा, अभत्ति तित्थे य हानी जा वुत्ता ।

भणमाण भाणवेंता, अच्छंति अनिच्छे वच्चन्ति ॥

चू- पडिसिद्धे वि अच्छंताण चउगुहं । अन्नत्थ वि भविय जीवा बोहियव्वा । ते न बोहेति । अउ तत्थ अच्छंता सयं भणंता अन्नेहि य भणाविता किं चि कालं उ दिक्खंति, सव्वहा अनिच्छंते अन्नरज्जं गच्छंति ॥

[भा. २५८०] संदिसह य पाउग्गं, दंडिगो निक्खमण एत्थ वारेति ।

गुरुगा अनिग्गमम्मी, दोसु वि रज्जेसु अप्पबहुं ॥

चू- “पुव्वभणियं तु जं भण्णति - कारग-गाहा” एत्थ पिडसेहे देसाणुन्ना । का अनुन्ना ?
इमा, “दोसु वि रज्जेसु अप्पबहु” त्ति - तस्स दो रज्जे हवेज्ज ॥

[भा. २५८१] एक्कहिं विदिण्ण रज्जे, रज्जे एगत्थ होइ अविदिन्निं ।
एगत्थ इत्थियाओ, पुरिसज्जाता य एगत्थ ॥

चू- अहवा - सो भणेज्ज - मम दो रज्जे, एगत्थ पव्वातेह, एगत्थ मा । तत्थ साहवो रज्जेसु
अप्पबहुं जाणिऊण जत्थ बहुय पव्वयंति तत्थ गच्छंति । अहवा - एगत्थ रज्जे इत्थियाओ अब्बुणुन्नाया,
एगत्थ पुरिसा, दोसु वि रज्जेसु एगतरं वा ॥

[भा. २५८२] तरुणा धेरा य तथा, दुग्गयगा अह्मा य कुलपुत्ता ।
जवयगा नागरगा, अब्भंतरबाहिरा कुमरा ॥

चू- अहवा - भणेज्ज - धेरे पव्वावेह, मा तरुणे । अहवा - मा धेरा, तरुणा । दुग्गए पव्वावेह,
मा अहे । अहवा - अहे मा, दुग्गते । कुलपुत्ते-कुलपुत्तगहणाओ सुसीला, सुसीले पव्वावेह, मा
दुस्सले । अहवा - दुस्सीले, मा सुसीले । एवं जानपदा, नागरा, नगरब्भंतरा, बाहिरा, कुमारा
अकतदारसंगहा ॥

[भा. २५८३] ओहीमाती नातुं, जे दिक्खमुवेत्ति तत्थ बहुगा उ ।
ते वेत्ति समनुजाणसु, असती पुरिसे य जे य बहु ॥

चू- असति त्ति ओहिमादीण, पुरिसे पव्वावेत्ति जो वा धी-पुरिसादियाण बहुतरो वग्गो तं
पव्वावेत्ति ॥

[भा. २५८४] एताणि वितरति तहिं, कम्मघण कक्खडो उ निव्विसए ।
भरहाहिवो नऽसि तुमं, पभवामी अप्पणो रज्जे ॥

चू- कोत्ति एयाणि वितरति, कोत्ति पुण अतिपंतो “कम्मघणो” त्ति - कम्मबहुलो “कक्खडो”
तिव्वकम्मोदए वड्डमाणो निव्विसए आणवेज्ज । तत्थ पुलागलद्धिमादिणा वत्तव्वं - भरहाहिवो
नऽसि तुमं । सो भणति - जइ वि णो भरहाहिवो तथावि अप्पणो रज्जे पभवामि ॥

सो पुण णिव्विसए इमेण कज्जेण करेति-

[भा. २५८५] दिक्खेहिं अच्छंता, अमंगलं वा मए इमे दिट्ठा ।
मा वा न पुणो देच्छं, अभिक्खणं चेत्ति निव्विसए ॥

चू- मा अच्छंता दिक्खेहिं, अमंगलं वा, इमे मए दिट्ठा मा पुणो अभिक्खणं देच्छामि,
एतेण कारणेण निव्विसए ॥ भणति तत्थ-

[भा. २५८६] अनुसट्ठी धम्मकहा, विज्जनिमित्ते पभुस्स करणं वा ।
भिव्वे अलब्माणे, अद्धाणे जा जहिं जयणा ॥

चू- अनुसट्ठी धम्मकहा विज्जा-मंत-निमित्तादिएहिं उवसामिज्जति । अनुवसमंते जति पभूतो
करणं करेति ॥

[भा. २५८७] वेउव्वियलद्धी वा, ईसत्थे विज्जओरसबली वा ।
तवलद्धि पुलागो वा, पेत्थेत्ति तमेतरे गुरुगा ॥

चू- जहा भगवया “विण्हुणा” अनगारेण, ईसत्थए क जो कयकरणो, विज्जासमत्थो वा

जहा “अञ्जखउडो”, सहस्सजोही वा उरस्सबलेण जुत्तो, तवसा वा जस्स तेलद्धी उप्पणा, पुलागलद्धी वा एरिसो समत्थो वंधिता पुत्तं सरञ्जे ठवेति ।

अहवा-अप्पणा वट्ठावेति जावरायपुत्तो जोग्गो लद्धो । इतरो पुण असमत्थो जइ पेलेति तो चउगुरुगा । अनुवसमंते निग्गंतव्व, निग्गएहिं उग्गुम्प्यायणेसणासुद्धं भुंजतेहिं गंतव्वं, जाहे न लब्भइ ताहे पणगपरिहाणीए जतित्तुं घेप्पति, अद्धाणे जा जयमा वुत्ता सा जयणा इहा वि दट्ठव्वा।

मू. (५९८) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं इमाओ दसअभिसेयाओ रायहानिओ उद्दिट्ठाओ गणियाओ वंजियाओ अंतो मासस्स दुक्खुत्तो वा तिक्खुत्तो वा निक्खमति वा पविसति वा, निक्खमंतं वा पविसंतं वा सातिज्जति । तं जहा-चंपा महुरा वाणारसी सावत्थी साएयं कंपिल्लं कोसंबी मिहिला हत्थिणपुरं रायगिहं वा ॥

चू- “इमा” प्रत्यक्षीभावे, दस इति संख्या, राईण ठाणं रायधाणि ति उद्दिट्ठातो, गणियाओ दस, देजियाओ नामेहिं, अंतो मासस्स दुक्खुत्तो तिक्खुत्तो वा निक्खम-पवेसं करंतेस्स इ ।

[भा.२५८८] दसहिं य रायहाणी, सेसाणं सूयणा कया होइ ।

मासस्संतो दुग-तिग, ताओ अतितम्मि आणादी ॥

चू- अत्राओ वि नयरीओ बहुजनसंपगाढाओ नो पविसियव्वं ॥ इमा सूत्रस्य व्याख्या-

[भा.२५८९] इम इति पच्चक्खम्मी, दस संखा जत्थ राइणो ठाणा ।

उद्दिट्ठ-रायहाणी, गमिता दस वंज चंपादी ॥

चू- नामेहिं वंजियाओ चंपादि ॥

[भा.२५९०] चंपा महुरा वाणारसी य सावत्थिमेव साएतं ।

हत्थिणपुर कंपिल्लं, मिहिला कोसंबि रायगिहं ॥

चू- बारसचक्कीण एया रायहाणीओ ॥

[भा.२५९१] संती कुट्टू य अरो, तिन्नि वि जिनचक्की एक्कहिं जाया ।

तेन दस होति जत्थ व, केसवजाया जणाइण्णा ॥

चू- जासु वा नगरीसु केसवा अन्ना वि जा जणाइण्णा सा वि वज्जिण्णा ॥ तत्थ को दोसो ?

[भा.२५९२] तरुणा वेसित्थि विवाहरायमादीसु होति सतिकरणं ।

आउज्ज-गीयसद्दे, इत्थीसद्दे य सविद्यारे ॥

चू- तरुणे ण्हातविलित्ते थीगुम्पपरिवुडे दड्डूण, वेसित्थीओ उत्तरवेउव्वियाओ, वीवाहे य विवाहरिद्धिसमिद्धे आहिंडमाणो, रायाऽनेयविविहरिद्धिजुत्ते निंतानिते दड्डुं भुत्तभोगीणं सतिकरणं, अभुत्ताणं कोउयं पडिगमणादी दोसा । आदिसद्दातो बहु नडनद्दादि आओज्जाणि वा ततविततादीणि गीयसद्दाणि वा ललिय-विलासहसिय-भणियाणि, मंजुलाणि य इत्थीसद्दाणि, सविगारग्गणातो मोहोदीरगा ॥

[भा.२५९३] रूवं आभरणविहिं, वत्थालंकार भोयणे गंधे ।

मत्तुम्मत्तविउव्वण, वाहण-जाणे सतीकरणं ॥

चू- सिंगारसगाररूवाणि, हारऽद्धहारादिया आभरणविधी, वत्था “आजीनसहिणादिया” सत्तमुद्देसगाभिहिता, केसपुष्पादि अलंकारो, विविधं वंजणोववेयं भोयणजायं भुंजमाणं पासित्ता,

मिगंड-कम्पूरागरु-कुंकुमचंदण-तुरुक्खादि ए गंधे, तथा मत्ते विलोलधोलंतनयमे, उत्त प्राबल्येन मत्ते उन्मत्ते दरमत्तो वा उन्मत्तो, विविधवेसेहिं विउब्बिया, आसादिवाहणारूढा, सिबियादि एहिं जाणेहिं गच्छाममे पासित्ता, सतिकरणादि एहिं दोसेहिं संजम्माओ भजेज्ज । अहवा - वेहनसं गद्धपट्टं वा करेज्ज ॥ इमे य विराधनादोसा-

[भा. २५९४] हय-गय-रह-सम्महे, जणसम्महे य आयवावत्ती ।

भिक्षु विधार विहारे, सज्जायज्जाणपलिमंथो ॥

चू- हय-गय-रह-जाणसम्महेण आयविराहणा भवेत बहुजणसम्महेण रोहिय-रत्थासु दिक्खंतस्स भिक्षुविधारे विहारेसु सज्जाएसु य पलिमंथो अच्चाउले ज्ञाणपलिमंथो ॥

जम्हा एते दोसा तम्हा एत्थ न गंतव्वं । भवे कारण-

[भा. २५९५] बितियपदे, असिवादी, उवहिस्स वा करणे व लेवस्स ।

बहुगुणतरं च गच्छे, आयरियादि व्व आगाढे ॥

चू- अन्नो असिवं तेन अतिगम्मति, उवही वा अन्नओ न लब्भति, तथ सुलभो लेवो, गच्छवासीण वा तं बहुगणं खेतं, आयरियाण वा तथ जवणिज्जं पाउगं वा लब्भति । आदिसद्दाओ बाल-वुद्ध-गिलाणाण वा अन्नतरे वा आगाढे पओयणे ॥ अहवा-

[भा. २५९६] रायादि-गाहणद्धा, पदुद्ध-उवसामणद्ध-कज्जे वा ।

सेहे अतिच्छंता, गिलाण वेज्जोसहद्धा वा ॥

चू- रन्नो धम्मगाहणद्धा । रन्नो अन्नस्स वा पदुद्धस्स उवसमद्धा । सेहो वा तथ ठितो सण्णायगाण य अगम्पो, तम्मज्जेण वा गच्छिउकामो, गिलाणस्स वा वेज्जोसह - निमित्तं ॥

मू. (५९९) जे भिक्षू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्तामं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा परस्स नीहडं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति । तं जहा-खत्तियाण वा राईण वा कुराईण वा राय-संसियाण वा राय-पेसियाण वा ॥

चू- क्षतात् त्रायन्तीति क्षत्रिया आराक्षकेत्यर्थः, अधिवो राया, कुस्सितो राया कुराया ।

अहवा-पच्चंत-नि कुराया, जे एतेसिं चेव प्रेष्या पेसिता, एतेसिं मीहडं-निसड्ढं-दत्तमित्यर्थः ।

[भा. २५९७] खत्तियमादी ठाणा, जतियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

तेसू नीहड-गहणे, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

मू. (६००) जे भिक्षू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा परस्स नीहडं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति । तं जहा-नडाण वा नडाण वा कच्छुयाण वा जल्लाण वा मल्लाण वा मुट्टियाण वा वेलंबगाण वा कहगाण वा पवगाण वा लासगाण वा दोखलायाण वा छत्ताणुयाण वा ॥

चू- नाडगादि नाडयंता नडा, नडा अकेल्ला, जल्ला राज्ञः स्तोत्रपाठकाः, अनाहमल्लाणं पविट्ठा मल्ला, मुट्टिया जुज्जणमल्ला, वेलंबला खेलं वा (?) अक्खातिगा कहाकारगा कहगा, नदीसमुद्दादिसु जे तरंति ते पवगा, जयसद्दपयोत्तारो लासगा भंडा इत्यर्थः ।

[भा. २५९८] नडमादी ठाणा खलु, जत्तियमेत्ता य आहिया सुत्ते ।

तेसू नीहड-गहणे, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

मू. (६०१) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुद्धाभिसित्ताणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा परस्स नीहडं पडिग्गाहे, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति । तं जहा-आस-पोसयाण वा हत्थि-पोसगाहेतं वा सातिज्जति । तं जहा-आस-पोसयाण वा हत्थि-पोसयाण वा महिस-पोसयाण वा वसह-पोसयाण वा सीह-पोसयाण वा वग्घ-पोसयाण वा अय-पोसयाण वा पोय-पोसयाण वा मिगपोसयाण वा सुण्ह-पोसयाण वा सूयर-पोसयाण वा मेंढ-पोसयाण वा कुक्कुड-पोसयाण वा चीरल्ल-पोसयाण वा हंस-पोसयाण वा मयूर-पोसयाण वा सुय-पोसयाण वा ॥

चू- बृहतरा रक्तापादा वट्टा, अल्पतरा लावगा ।

[भा.२५९९] पोसगमादी ठाणा, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

तेसू नीहड-गहणे, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

मू. (६०२) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा परस्स नीहडं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति । तं जहा-आस-दमगाण वा हत्थि-दमगाण वा ॥

मू. (६०३) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं वा असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा परस्स नीहडं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति । तं जहा-आस-मिंठाण वा हत्थि-मिंठाण वा ॥

मू. (६०४) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा परस्स नीहडं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति । तं जहा आस-रोहाण वा हत्थि-रोहाण वा ॥

[भा.२६००] दमगादी ठाणा खलु, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

तेसू नीहड-गहणे, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

[भा.२६०१] आसाण य हत्थीण य, दमगा जे पढमताए विनियंति ।

परियट्टमेंठ पच्छा, आरोहा जुद्धकालम्भि ॥

चू- जे पढमं वियणं गाहेति ते दमगा, जे जना जोगासणेहिं वावारं वहेति ते मेंठा, जुद्धकाले जे आरुंहति ते आरोहा ॥

मू. (६०५) जे भिक्खू रन्नो खत्तियाणं मवियाणं मुद्धाभिसित्ताणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा परस्स नीहडं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति । तं जहा - सत्थवाहाण वा संवाहावयाण वा अब्भंगावयाण वा उव्वट्ठावयाण वा मज्जावयाण वा मंडावयाण वा छत्त-ग्गहाण वा चामर-ग्गहाण वा हडप्प-ग्गहाण वा परियट्ट-ग्गहाण वा दीविय-ग्गहाण वा असि-ग्गहाण वा धणुग्गाहाण वा सत्ति-ग्गहाण वा कोत-ग्गहाण वा ॥

चू- ईसत्थमादियाणि रायस्थाणि आहयंति कथयंति ते सत्थवाहा, पडिमहंति जे ते परमद्वा शयन-काले परिपिंइति, शतपाकादिना तैलेन अब्भंगेति, पावेहिं, उव्वट्ठेति, ण्हावेति जे ते मज्जावका, मउडादिणा मंडेति जे ते मंडावगा, वस्त्रपरावर्तं गृहन्ति जे ते परियट्टगा, आभरणभंडय “हडप्पो”, चावं धणुयं, असी खगं ।

[भा.२६०२] सत्थवाहादी ठाणा, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

तेसू नीहड-गहणे, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

मू. (६०६) जे भिक्खू रत्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा परस्स नीहडं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति । तं जहा - वरसि-धराण वा कंचुइज्जाण वा दोवारियाण वा डंडारक्खियाण वा ॥

[भा. २६०३] वरिसधरद्वाणादी, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

तेसू नीहड-गहणे, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

मू. (६०७) जे भिक्खू रत्नो खत्तियाणं मुदियाणं मुद्धाभिसित्ताणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा परस्स नीहडं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति । तं जहा - खुज्जाण वा चिलाइयाण वा वामणीण वा पडभीण वा बच्चरीण वा पाउसीण वा जोणियाण वा पल्हवियाण वा ईसणीण वा थारुगिणीण वा लउसीण वा लासीण वा सिंहलीण वा आलवीण वा पुलिंदीण वा सबरीण वा परिसणीण वा, तं सेवमाणे आवज्जति चाउम्मासियं परिहारद्वाणं अनुग्घाइयं ॥

सू-शरीरवक्रा खुजा, पट्टिवदुगाहारा (पट्टी कुज्जागारा) निग्गता वडभं, सेसा विसयाभिहाणेहिं वत्तव्वं ।

[भा. २६०४] खुजाई ठाणा खलु, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

तेसू नीहड-गहणे, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

[भा. २६०५] अद्धाण-सद्ददोसा, दुगुंछिता लोए संकसतिकरणं ।

आत-परसमुत्थेहिं, कड्डणगहणादिया दोसा ॥

सू-खुजादियासु गच्छंतस्स अद्धा (द्वा)णदोसा । गीयादिया य सद्ददोसा । दुगुं छिताओ य ताओ लोए, अप्पायारसेवणे संकिज्जति । भुत्ताण सतिकरणादिया दोसा । इतराण कोउयं । आय-पर-उभयसमुत्था य दोसा । सो वा इत्थिं, इत्थी वा तं बला गेण्हेज्ज । गेण्हण-कड्डणदोसा ॥

उद्देशकः-९ समाप्तः

मुनिदीपरलसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथसूत्रे नवमउद्देशकस्य

[भद्रबाहु स्वामि रचिता निर्युक्ति युक्तं] संघदास गणि विरचितं भाष्यं

एवं जिनदास महत्तरविरचितः सूर्यः परिसमाप्तः ।

उद्देशकः-१०

सू-उक्त-नवमोद्देशकः । इदानीं दशमः । तस्सिमो संबंधो-

[भा. २६०६] मा भुंज रायपिंडं, ति चोइतो तत्थ मुच्छितो गिद्धो ।

खुजाती मा वच्चसु, आगाढ च उप्पती दसमे ॥

सू-गुरुणा घेतितो मुच्छिय गिद्धे एकार्थवचने । अहवा - तं भुंजंतो संजमासंजमं न याणति मूर्छितवत्, मुच्छितो अभिलाषमात्रगृद्धः । अहवा - खुजादियाणमालयं वच्चेति । चोदितो आगाढवयणं भणेज्ज । एस उप्पती आगाढवयणस्स । दसमुद्देशगस्स एस संबंधो ॥

मू. (६०८) जे भिक्खू भदंतं आगाढं वदति, वदंतं वा सातिज्जति ॥

सू-“जे” इति निद्देशे, “भिक्खू” पुव्ववण्णिओ, “भदि कल्याणे सुखे च दीसिस्तुति सौख्येषु

वा”, माहात्म्यस्य सिलोकः “भदंतो” आचार्यः । अत्यर्थः गाढं आगाढं । “वद् व्यक्तायां वाचि”
अन्नं वा वदंतं अनुमोदेति । निञ्जुत्ती-

[भा. २६०७] आगाढं पि य दुविहं, होइ असूयाइ तह य सूयाए ।
एएसिं पत्तेयं, दोण्हं पि परूवणं वोच्छं ॥

सू- आगाढं द्विविधं - असूताए सूताए वा ॥ आगाढफरुसोभयसुताण तित्त्वि इमं सरूव-
[भा. २६०८] गाढुत्तं गूहणकरं, गाहेतुम्हं व तेन आगाढं ।

नेहरहितं तु फरुसं, उभए संजोयणा नवरं ॥

सू- गाढं उक्तं गाढुत्तं, तं कोरिसं ? “गूहणकरं” अन्यस्याख्यातुं न शक्यते । अहवा -
सरीरस्योष्मा येनोक्तेन जायते तमागाढं । नेहरहियं निष्पिवासं फरुसं भण्णति । गाढफरुसं
उभयं, ततियसुत्ते-संजोगो दोण्ह वि ॥

सूयासूयवयणणं इमेहिं दारेहिं सरूवं जाणियव्वं-

[भा. २६०९] जाति-कुल-रूव-भासा, धन बल परियाग जस तवे लाभे ।
सत्त-वय-बुद्धि धारण, उग्गह सीले समायारी ॥

[भा. २६१०] अम्हे मो जातिहीना, जातीमंतेहि को विरोहो ने ।
एस असूया सूया, तु नवरि परवत्थु-निद्देसो ॥

सू- लोकप्रसिद्धं उल्लिगितवचनं सूचा । अत्र तादृशं न गृहीतव्यं, इह तु परं दोषेण सूचयति
स्पष्टमेव दोषं भाषतीत्यर्थः । परवत्थु-निद्देसो नाम भंतं चैव भणति - तुमं जातिहीणो त्ति ।

[भा. २६११] अम्हे मो कुल-हीणा, को कुलपुत्तेहिं सह विरोहो ने ।
एशः असूया सूया, तु नवरि परवत्थु-निद्देसो ॥

[भा. २६१२] अम्हे मो रूव-हिणा, सरूवदेहेसु को विरोहो ने ।
एस असूया सूया, तु नवरि परवत्थु-निद्देसो ॥

[भा. २६१३] अम्हे मो अकतमुहा, अलं विवाएण ने कतमुहेहिं ।
एस असूया सूया, तु नवरि परवत्थु-निद्देसो ॥

सू- वाग्मी-कृतमुखः । भासाए द्वितीयव्याख्यानम्-

[भा. २६१४] खर-फरुस-निद्धुरं ने, वक्कं तुज्झं मिय-महुर-गंभीरं ।
एस असूया सूया, तु नवरि परवत्थु-निद्देसो ॥

सू- सरोसवयणमिव अकतं खरं, प्रणय-नेह-नित्तण्हं फरुसं, जगारादियं अनुवयारं निद्धुरं,
“ने” इत्यात्मनिर्देशे, अक्खरेहिं मितं, अत्थअभिधाणेहिं मधुरं, सरेण गंभीरं ॥

[भा. २६१५] अम्हे मो धन-हीना, आसि अगारम्मि इह्मिं तुब्भे ।
एस असूया सूया, तु नवरि परवत्थु-निद्देसो ॥

[भा. २६१६] एमेव सेसएसु वि, जोएयव्वा असूय-सूयाओ ।
आतगता तु असूया, सूया पुण पागडं भणति ॥

अप्यणो दोसं भासति, न परस्स एसा असूया । न अप्यणो, परस्स फुडमेव दोसं भासति एसा
सूया, सूयंतीत्ति सूया । ओरसबल-युक्तो बलवान् । परियायो प्रव्रज्याकालः । लोके ख्यातिर्महात्मा

इति यशः, संजमो वा चउत्थादिओ तवो । आहारोवकरणादिएसु लद्धिमं लाभो । सत्वेन युक्तः शक्तो वा शक्तः । प्रथमे वयसि वर्तमानः त्रिदशवत् वयवं, जो वा जम्मि वए ठितो तस्स तथा गुणं भासति । उप्पत्तियादिवुद्धिजुत्तो बुद्धिमं । धारणा द्ढस्मृति । बहुबहुविधक्षिप्रानिश्चितासंदिग्धधुवाणां उग्गहं करेति । अवकोहादिणा सीलेण जुत्तो सीलवं । चक्खवालसामायारीए जुत्तो कुसलो वा । एते अत्था सब्बे सूयासूएहिं भाणियव्वा ।

[भा. २६१७] एक्केक्का सा दुविहा, संतमसंता य अप्पणि परे य ।

पच्चक्खं परोक्खा वि य, असंतं पच्चक्खं दोसयरा ॥

चू- आतगता असूया, परगता सूया । असूया संतासंता य । सूया वि संतासंता य । जहत्येण ठियं संतं । अभूतार्थं अनृतं असंतं । परस्स जं पभासति तं (परोक्खं) पच्चक्खं वा असंतं पच्चक्खं महंतदोसतरं भवति ॥ अहवा - इमेहिं अप्पानं परं वा पसंसति निंदति वा-

[भा. २६१८] गणिवायते बहुसुते, मेधा वायरिय धम्मकहि वादी ।

अप्पकसाए थूले, तेणुए दीहे य मडहे य ॥

[भा. २६१९] अन्हे खमणा न गणी, को गणिवसहेह सह विरोहो ने ।

एस असूया सूया, तु नवरि परवत्थु-निद्वेसो ॥

[भा. २६२०] अगणिं व गणिं बूया, गणिं व अगणिं तु हासमादीहिं ।

एवं सेसपएसु वि, सप्पडिक्खं तु नेयव्वं ॥

चू- सेसा पदा बहुस्सुयादिया । विचित्तं बहुयं च सुयं बहुस्सुतो । तिविधो मेधावी-गहण-धारणा-मेरामेधावी य । आयरिओ गच्छाहिवती, तत्थेवं भासति अन्हे के आयरियत्तस्स जे सामायारिं पि न यानामो । अहवा भणाति - तुमं को आयरियत्तस्स, जो सामायारि पि न याणसि । चउच्चिहाए अक्खेवणिमादियाए धम्मकहालद्धीए जुत्तो । समयपरसमएसु कतागमो उप्पन्नप्पतिभो वादी । बहुअल्पकषायं । क्रियासु अदक्षः स्थूरः । तनुर्दक्षः । जड्डामो धूर देहा को तनुदेहेहिं ने सह विरोहो । घट्टेमो निच्च उवरिं, रमडहसरीरेहिं को विरोहो ने । निंदं वा करेति थुती य । परमप्पणो कंहतरं नाउं परवयणपयोगवसा पच्चत्तरमप्पणा देति ॥

एतेसामण्णतरं आगाढं जो वदति तस्सिमा सोही ।

[भा. २६२१] छेदादी आरोवण, नेयव्वा जाव मासियं लहुयं ।

आयरिए वसभम्मि य, भिक्खुम्मि य खुड्डुए चव ॥

[भा. २६२२] आयरिओ आयरियं, आगाढं वयति पावइ छेयं ।

वसभे छग्गुरु भिक्खुम्मि च्छलहू खुड्डुए गुरुगा ॥

चू- आयरिओ आयरियं आगाढं वदति छेदो । आयरिओ वसभं फ्रां । आयरिओ भिक्खुं फ्रां । आयरिओ खुड्डुं झा ॥

[भा. २६२३] वसभे छग्गुरुगाई, छल्लहुगा भिक्खू खुड्डु गुरुगाई ।

अंतो पुण सिं चउलहू, मासगुरु मासलहुओ य ॥

चू- वसभो आयरियं आगाढं वदेति (गु) । वसभो वसभं (ल) वसभो भिक्खुं झा । वसभो खुड्डुं झा । भिक्खू आरियं आगाढं वदति फ्रुं । भिक्खू वसभं झा । भिक्खू भिक्खुं झा । भिक्खू खुड्डुं

मासगुरु । खुडुओ आयरियं आगाढं वदति ङ्का । खुडुओ वसभं ङ्क । खुडुओ भिक्खु मास लघु ।
खुडुओ खुडुयं मासलघुं ॥ अहवा - अन्यः प्रायश्चित्ततत्क्रमः ।

[भा. २६२४] पंचण्हायरियाइं, चेया एक्केक हासणा अहवा ।
राइदियवीसंतं, चउण्ह चत्तारि वि विसिद्धा ॥

चू- आयरिय वसभ भिक्खू थेरो खुडुओ य छेदादी वीसराइंदियाइ अंते एतेणं चेव
धारणियप्पओगेणं चारेयव्वं । जत्थ जत्थ चउगुरुगं तत्थ तत्थ सुत्तण्णिवाओ दडुव्वो ॥ अहवा -
पुव्वुत्ताण चउण्हं चउगुरुगं तवकालविसेसियं । अहवा - सब्बेसि अविशिद्धं चउगुरुं ॥

[भा. २६२५] जं चेव परट्ठाणे, आसायंतो उ पावए ओमं ।
तं चेव य ओमो वि य, आशाइंतो वि रायणियं ॥

चू- परट्ठाणं पर प्रधानं ज्येष्ठामित्यर्थः । जं सो ओमं आसादेतो पावति, ओमो वि तं चेव जेइं
आसादेतो पावति ॥ २६२५ ॥

[भा. २६२६] एएसामण्णयरं, आगाढं जो वदे भदंतारं ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराथनं पावे ॥

चू- असखडयादयो दोसा, पक्खापक्खग्गहणे य गच्छभेदो ॥ कारणे भणेज्जा वि-
[भा. २६२७] वितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वएज्ज खिसंतो ।
उवलंभट्ठा य तथा, सीयंतो वा वदेज्जा हि ॥

चू- अणवज्जो वा साहू भणेज्जा, अणवज्जो वा भदंतो भणेज्ज । अप्पज्जो वा भणेज्ज खिसणपरं
भदंतं । सो आयरिओ बहुसुओ जातिहीनो सीसपडिच्छए अभिक्खं जातिमावीहिं खिसति, सो
सुत्तथे उवजीविउं न सक्केति, ताहे तस्स जातिसरणाए खिसं उवालंभं वा करेज्ज । जो आयरिओ
जाइहीणो “अहं न नज्जामि” ति अन्ने साहू जातिमातिएहिं खिसति ॥

तस्स अन्नापदेसेण इमा खिसा-

[भा. २६२८] जातिकुलस्स सरिसयं करेहि न हि कोइवो भवे साली ।
आसललियं वराओ, चाएति न गद्दभो काउं ॥

चू- तुज्ज वि जं कुलं जाती वा तं अन्हेहिं परिन्नायं तो अप्पणो चेव जातिकुलं सरिसं
करेहि । मा कोइवसमाणो होउं अप्पानं सालिसरिसं भण्णतु । नो वा गद्दभसमाणेहिं होउं जाती
अस्सललितं काउं सक्कति ॥ विरूवेण खिसमाणो इमं भण्णति-

[भा. २६२९] रूवस्सेव सरिसयं, करेहि न हु कोइवो भवे साली ।
आसललियं वराओ, चाएति न गद्दभो काउं ॥

चू- वायगो-गणी, आयरिओ वा, जेण कतो तस्सिमा खिसा-

[भा. २६३०] अह वायगो ति भण्णति, एस किर गणी अयं च आयरिओ ।
सो वि मण्णे एरिसओ, जेण कओ एस आयरिओ ॥

चू- इमो उवालंभो खिसते । सीतंते वा-

[भा. २६३१] जाती-कुलस्स सरिसं, करेहि मा अप्पवेरिओ होहि ।
होज्ज हु ते परिवातो, गिहि-पक्खे साहु-पक्खे य ॥

चू- परिवयणं परिवातो अयसो अगुणकित्तणं इत्यर्थः । अहवा - इमो उवालंभो -
[भा. २६३२] जुत्तं नाम तुमे वायएण गणिया व एरिसं काउं ।

आयरिएण व होउं, काऊणं किं च काहामो ॥

चू- जुत्तमिति युज्यते योग्यं वा, नामशब्दः पादपूरणे, इदं, नेति निर्देशे, वाचको वा आयरियस्स वा होउं किं एरिसं काऊण जुज्जति । अह तुब्भे चेव मज्जायरवखगा होतुं करेह तो अम्हे किं काहामो ॥ सीदंते वा इमो उवालंभो-

[भा. २६३३] अहवा न मज्ज जुत्तं, भदंत एयारिसाणि वोत्तुं जे ।
गुरुभत्ति-चोइत्तमणो, भणामि लज्जं पवहिऊणं ॥

[भा. २६३४] वरतर मए सि भणितो, न यावि अन्ने पद्युवालद्धे ।
छन्ने मम वेण्णप्पं, भणेज्ज अन्नो पगासंतो ॥

चू- अहं ते पच्छप्पे दोसपच्छायणं करंतो भणामि, अन्नो पुण दोसकित्तणं करंतो बहुजणमज्जे भणेज्ज, तेन वरतरं मए सि भणितो ॥ एवं भणिज्जंतो जति रूसेज्ज तो इमं भण्णति-

[भा. २६३५] तुम्हे मम आयरिया, हितोवएसि त्ति तेन सीसोऽहं ।
एवं वियाणमाणा, न हु जुज्जति रूसिउं भंते ॥

चू- जेण मे हितोवएसं देह तेन तुब्भे ममं आयरिया, हिओवदेसिणो त्ति काउं अहं वि सीसत्तणं मे पडिवण्णो । किं च - जो जेण जम्मि ठाणम्मि ठावितो दंसणे व चरणे वा, सो तं तओ चुतं तम्मि चेव काउं भवे निरिणो । एवं वियाणमाणा तुब्भे किं रूसह ॥

[भा. २६३६] एमेव सेसएसु वि, तस्सेव हितद्विया वदागाढं ।
रागं कुसुंभओ मुयइ न वि हु अवकोइओ संतो ॥

चू- एतं पायसो खिसंत-सीदंते भणति । “सेसेसु वि” अणप्पज्जादिएसु तस्सेव गुरुस्स हियद्वता वदे आगाढं । अहवा - एयं आगाढवयणं च भदंते भणियं, सेसेसु वि उवज्जायादिएसु हियद्वता वदे आगाढं । चोदगाह - जाणंतेहिं गुरु कहं आगाढं भण्णति ? उच्यते - कुसुंभगो अविकोवितो रागं जहा न मुंचति तथा गुरु वि एगंते जाव फुडोवदेसेण न विकोवितो ताव अनायारसेवणं न मुंचति ॥ किं घान्यत्-

[भा. २६३७] वत्थुं वियाणिरुणं, एवं खिंसे उवालंभेज्जा वा ।
खिसा तु निप्पिवासा, सपिवासो हो उवालंभो ॥

चू- आयरिय-उवज्जायादिया खर-मउयसज्जा वा रायमाइइहि-मंता एते वत्थुं जाणिरुणं खिसा उवालंभो वा पयुंजियव्वो । निडुरं निण्हेहवयणं खिसा, मउयसिणेहवयणं उवालंभो ॥

[भा. २६३८] खिसा खलु ओमम्मी, खरसज्जे वा विसीयमाणम्मि ।
रायणिय-उवालंभो, पुव्वगुरु महिहि माणी य ॥

चू- ओमे खरसज्जे खिसा पउज्जति । रातिणिओ आयरिओ जेज्जे वा पुव्वं गुरु आसी सो य कम्मभारिययाए पासत्यादी जातो, उन्निक्खंतो वा, रायादिमहिहिओ वा, अनिद्धिमं पि जो माणी, एतेसु उवालंभो पयुज्जति ॥

मू. (६०९) जे भिक्खू भदंतं फरुसं वयइ, वयंतं वा सातिज्जति ॥

[भा.२६३९] जं लहुसगं तु फरुसं, बितिओद्देसम्मि वण्णितं पुच्चं ।
ते चेव निरवसेसं, दसमुद्देसम्मि नायव्वं ॥

चू- जहा बितिओद्देसे फरुसं तथा इहं पि उस्सग्गऽववातेहिं वत्तव्वं । नवरं - इह आयरिये सुत्तनिवाओ ॥

मू. (६१०) जे भिक्खू भदंतं आगाढं फरुसं वयइ, वयंतं वा सातिज्जति ॥

[भा.२६४०] एसेव गमो नियमा, मीगसुत्ते वि होति नायव्वो ।
आगाढ-फरुसगम्मि, पुच्चे अवरम्मि य पदम्मी ॥

चू- जो एतेसु दोसु पुच्चुत्तेसु सुत्तेसु गमो सो चेव इह मीसगसुत्ते गमो दद्वव्वो । नवरं - संजोगपच्छित्तं भाणियव्वं ॥

मू. (६११) जे भिक्खू भदंतं अन्नयरीए अच्चासायणाए अच्चासाएति, अच्चासाएतं वा सातिज्जति ॥

चू- दसासु तेत्तीसं आसादणा भणिता, तासिं अन्नतराए आसादणाए आसादेति । आडित्युपसर्गो मर्यादावाचकः “सद्” विसरणगत्यवसानेषु । गुरुं पडुच्च विनयकरणे ज फलं तमायं सादेतीति आसादना । सा य आसादणा चउव्विहा-

[भा.२६४१] दव्वे खेत्ते काले, भावे आसायणा मुणेयव्व्वा ।
एएसिं नाणत्तं, वोच्छामि अहानुपुच्चिए ॥

चू- चउण्ह दव्वादियाण इमा वक्खा-

[भा.२६४२] दव्वे आहारादिसु, खेत्ते गमणादिएसु नायव्व्वा ।
कालम्मि विवच्चासे, मिच्छा पडिवज्जा भावे ॥

चू- दव्वे आहारादिएसु । सेहे रातिणिएण सद्धिं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइं वा आहारेमाणे तत्थ सेहतराए खद्धं खद्धं आहारेति । सेहे राइणिएण सद्धिं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेत्ता तं रातिनियं अनापुच्छित्ता जस्स इच्छे त्ति तस्स खद्धं खद्धं दलयति । आदिग्गहणाओ वत्थादिया गुरुणो अदंसिया पडिभुंजति । खेत्ते पुरतो पासतो मग्गओ वा आसन्नं गमणं करेति, आदिग्गहणातो चिड्डणनिसीयणादी आसन्ने करेति । कालम्मि विवच्चासो नाम सेहो रातिनियस्स रातो वा वियाले वा वाहरमाणस्स अपडिसुणेत्ता भवति । विणयेण पडिसुणेयव्वं । तस्स पुण विनएण अपडिसुणेमाणस्स उस्सुत्तं भवति, तेन विवच्चासो भवति । भवे जं गुरु भणति तं न पडिवज्जति, अपडिवज्जंतं य मिच्छा भवति ॥

[भा.२६४३] काले उ सुयमाणे, अपडिसुणेंतस्स होति आसयणा ।
मिच्छादिफरुसभावे, अंतरभासा य कहणा य ॥

चू- “काले” त्ति रातो वा वियाले वा गुरुणो वाहरेंतस्स सुणेंतो वि असुणेंतो विव अच्चति । एसा कालासादणा । इदानिं भावासादणा - मिच्छा पडिवत्तितो भावे त्ति हिसि त्ति वत्ता, किं तुमं ति वा, फरुसं भणाति, गुरुणो वा धम्मकहं कहेंतस्स अंतरभासा एसा भावासायणा ॥

दव्वादिएसु चउसु वि इमो अविनयदोसो-

[भा. २६४४] गुरुवच्चइया आसयणा तु धम्मस्स मूलछेदो तु ।
चतुपददोसा एते, एत्तो व विसेसियं वोच्छं ॥

चू- गुरुविनयकरणे कम्मक्खए जो आतो तं सादेति । अहवा - गुरुपच्चतितो नाणादिया आयो, तं अविनयदोसेण सादेति न लभतीत्यर्थः । विनओ धम्मस्स मूलं, सो य अविनयजुत्तो तस्स छेदं करेति । अहवा - धम्मस्स मूलं सम्मत्तं, गुरुआसादणाए तस्स छेदं करेति । दव्वादिएसु चउसु वि एते साधुत्तो दोसा भणिया ॥ एत्तो एक्केस्स विसेसेण भणाति-

[भा. २६४५] सच्चित्तखड्दकारग, अविकडणमदंसणे भवे दोसा ।
इंगाल अविहि तेणि, गलगुछूद्धात्ति सेसेसुं ॥

चू- गुरुणो अनालोतियं अपडिदेसियं वा जइ भुजति तो इमे दोसा - सच्चित्तं फलकंदादी भुजेज्ज, अतिप्पमाणे वा भुजेज्ज, तं अजीरंतं आदिज्ज वमेज्ज मारेज्ज व सरीरस्स वा अकारगं भुजेज्ज तेन से बाही भवेज्ज, इंगालसधूमं वा भुंजे, अविधीए वा भुंजे सुरसुरं चवचवं, दुअं विलंबितं सपरिसाडिं मणवयकाएसु वा अगुत्तो भुंजे, सत्तविहालयवज्जिते तेणियं भवति, ठाणादिसप-गासणया भायणपक्खेवणया गुरुभावे सत्तविहो आलोगो, सतावि जयणा सुविहियाणं । “सेसेसु” ति राइणिणण सद्धि खद्धं खद्धं, डायं डायं, रसियं रसियं, अमणुन्नं मणुन्नं इत्यादि गलए लगेज्जा, तुरिए अतिप्पमाणेण वा कवले उच्छूद्ध आयविराहणादिया दोसा ॥

दव्वासादणा गता । इदानिं खेत्तासादणा दोसा-

[भा. २६४६] घट्टण-रेणु-विनासो, तिपास-ओभावणा भवे पुरतो ।
खेत्ते काल-पलित्ते, गिलाण असुणेंत अधिकरणं ॥

चू- आसन्नं गच्छंतस्स गुरुणा संधंइणा भवति, पादुड्डियेरेणुना य वत्थविनासो भवति सो जति पासतो वामतो दाहिणतो मग्गतो य पुरतो गच्छंते ओभावणा आयरियस्स । एस खेत्तासादणा गता । इमे काले रातो वियाले वा पेह्लते आयरियस्स वाहरंतस्स अपडिसुणेमाणस्स सीसस्स गिलाणविराहणा हवेज्ज, उवकरणदाहो वा, अजंगमो आयरिओ इज्जे, अपडिसुणेमाणो वा अन्नेन साहुणा भणितो - कीस अकरणसुएण अच्छसि ति, उत्तरादुत्तरेण अधिकरणसंभवो ॥

कालासादना गता । इदानिं भावासादना-

[भा. २६४७] सेहादीण अवण्णा, परउत्थियगम्म परिभवो लोए ।
भावासायण दोसा, सम्ममनाउंटणा चेव ॥

चू- सेहादिणो विंचितेज्ज जहा - एते अन्हं जेइतरा आयरियस्स अवज्जां करेति तथा नज्जति नूनं एस पतितो, ते वि सेहा अवज्जां करेज्ज, एवं ससिस्सेहिं परिभूतो परतित्थियाण वि गम्भो भवति, लोगे य परिभूतो भवति । एते भावासादणा दोसा । गुरुणो उवदेसपदाणे सामणाउट्टंतस्स भावासादणा चेव ॥ “मिच्छा पडिवज्जणा भावे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. २६४८] मिच्छापडिवत्तीए, जे भाव जत्थ होंति सब्भूया ।
तेसू वितहं पडिवज्जणा य आसायणा तम्हा ॥

चू- मिच्छा अनृतं प्रतिपदनं प्रतिपत्ति, जत्थेति दव्वादिएसु जीवादिपदत्थेसु वा सुत्तज्जयण-

सुयक्खंधेसु वा, सब्भूया जे जिनपन्नत्ता भावा, ते गुरु अयाणंतो परिसामज्जे पन्नवेत्ति, तत्थ उवदेसो सीसो तुण्हिक्को अच्छति, जाहे उट्ठिओ वक्खाणाओ ताहे सीसो एगंते गुरुणो सब्भावं साहति । अह सीसो तेसु पदत्थेसुपरिसामज्जे चेव वितहपडिवज्जणा एत्थ वुत्थाणं करेज्ज ताहे अविनयो भवति, अविनयपडिवत्तीए य तम्हा आसायणा भवति । अहवा - परिसामज्जे गुरु चोदितो वितहपडिवज्जणं करेज्ज, न सम्यक् प्रतिपद्यतीत्यर्थः । तम्हा सीसस्स आसायणा भवति । अहवा - गुरु जाणंतो चेव अन्नहा अत्थं पन्नवेत्ति, मा परप्पवादी दोसं भण्णत्ति जहा सब्बस्स केवलस्सा जुगवं दो नत्थि वओगा । एगोपयोगप्रतिपादनमित्यर्थः । तं च सेहतरातो जाणति - जहा अप-सिद्धंतं पन्नवेत्ति, तत्थ जति वितहं पडिवज्जति आसादना सेहस्स ॥

चोदगाह - जमत्थं आयरिओ न याणति तमत्थं सीसो कहं जाणति ? भण्णत्ति-

[भा.२६४९] जंऽगारनगारत्ते, सुत तु सहसंभुतं य जं किं चि ।

तं गुरु अन्नहकहणे, नेवमिदं मिच्छपडिवत्ती ॥

शू-जंतेन सेहतराएण गिहत्थत्तणे सुएल्लयं, अनागारत्ते वा अन्नतो सुयं, अप्पणा वा ऊहितं, तं गुरुस्स अन्नहा कहितस्स सो भणेज्जा - न एयं भवति त्ति, निच्छापडिवत्तिओ आसादणा भवति ॥

[भा.२६५०] एवं भणतो दोसो, इमं सुतं वऽन्नहिं मए एवं ।

सब्भूयमसब्भूए, एवं मिच्छाउ पडिवत्ती ॥

शू-एवं गुरुपडिकूलं भणतो आसादना दोसो भवति । अहवा - सीसो गुरुं भणइ - तुज्ज एवं पन्नवेत्तस्स समयविराहणा दोसो भवति । मम एयं सुयं अन्नायरियसमीवे । एवं पन्नविज्जंते समयविराहणा दोसो न भवति । एवं सीसस्स सब्भूयमसब्भूए वा परिसामज्जे मिच्छापडिवत्तिओ आसादना भवति ।

[भा.२६५१] जितियं पढमे ततिए, य होति गेलण्णकज्जमादीसु ।

अद्धाणादी बितिए, ओसन्नादी चउत्थम्मि ॥

शू- बितियंति अववायपदं, पढमेत्ति द्व्वासायणा, ततिए त्ति कालासादना, बितिए त्ति अद्धाणादिसु खेत्तासादणा, चउत्थे त्ति ओसन्नादिसु ठियस्स । तत्थ पढमततिय त्ति गेलण्णं पडुच्च बितियपदं भवति ॥

[भा.२६५२] होज्ज गुरुओ गिलाणो, अपत्थदव्वं व तं च से इट्ठं ।

अविगडमदंसितं वा, भुंजे खद्धं व दलएज्जा ॥

शू- गुरु गिलाणो, तस्स य जं अपत्थदव्वं तं लद्धं, ताहे तं अवियडितं अदंसियं वा सयं भुंजे, अन्नस्स वा अनापुच्छाए खद्धं खद्धं दलयति । मा सो रात्तिणिणो सयं भुंजिहिति, एवं गुरुक्खण्णहा अविनयं पि करंतो सुद्धो ॥

[भा.२६५३] कंटाइ-साहण्णहा, अवथंभट्ठा वऽलीनो अद्धाणे ।

संबाधुवस्सए वा, विस्साम-गिलाण छेदसुए ॥

शू-खेत्तासादणं पडुच्च अववातो भण्णत्ति-अद्धाणे कंटादि-साहण्णहा पुरतो गच्छति । विसमे वा अवलंबण्णहा पासतो अल्लीणो गच्छति । गिलाणस्स वा अवथंभण्णहा अल्लीणो अच्छति ।

संवाधुवस्सए वा आसन्नठितो अच्छति गच्छति वा । आयरियस्स वा विस्सामणं करंतो आसन्नं चिट्ठति संघट्ठेति वा । गिलाणस्स उच्चत्तणादी करंतो संघट्ठणादी करेति आसन्नं वा चिट्ठति । छेयसुयं वा वक्खाणेतो अप्पसहं वक्खाणेति मा अपरिणया सुणेहिंति, ताहे सोतारा आसन्नं ठविजंति ॥ इमो कालाववादो-

[भा. २६५४] काले गिलाणवावड, सेहस्स व सारियं भवे बाहिं ।

संवाधुवस्सए वा, अधिकरणाई उ मा दोसा ॥

चू- राओ वा दिया वा गिलाणवावडो गुरुस्स वाहरंतस्स न देज्ज सद्दं, सेहस्स वा सागारियं बाहिं अंतो ठितो सुणेतो वि सद्दं न देज्ज, मा सण्णायगा सरं पच्चभिजाणित्ता उप्पवाहिंति । साहूहिं वा ओतप्रोतं संवाधुवस्सए या सज्जं अलंभंतो उल्लंघिउं वयंतस्स वा अधिकरणादी दोसा तन्हा तत्थ ठियो देव सद्दं करेज्जा । अहवा - गिहत्थसंबद्धे उवस्सए कारणठिया न मे अधिकरणादि दोसा भाविस्संति तन्हा आयरिओ सणियं वाहरति, तं च असुणंतो तुसिणीओ सुद्धो, अधिकरणदोसभया वा तुसिणीओ अच्छति तहा वि सुद्धो ॥

[भा. २६५५] उल्लावं तु असत्तो, दाउं गिलाणो तहेव उट्ठेउं ।

तुसिणी तत्थ गओ वा, सुणेज्ज सो वाहरंतस्स ॥

चू- दिवा रातो वा वाहरंतस्स गुरुस्स गिलाणो उल्लावं दाउमसत्तो गिलाणो तुसिणीओ अच्छेज्ज, उट्ठेउं वा असत्तो तत्थ गतो पडिसुणेज्ज । शब्दं ददातीत्यर्थः ॥

इदानिं भावस्स अववादो भण्णति-

[भा. २६५६] भण्णति रहे जइ एवं, हवेज्ज णिद्धोसमिहरहा दोसा ।

तुज्जे वि ताव ऊहह, भण्णति पगासे वि द्दढ्मूढे ॥

चू- सेहतराएण आयरिओ परिसामज्जे न वत्तव्वो जहा तुमं पन्नवेसि एवं न भवति ति । तो कहिं तेन भाणियव्वं ? उच्यते - "रहे" एगंते भण्णति जहाहं पन्नवेमि । जति एवं भण्णति तो निद्धोसं । "इहरहा" जहा तुमं पन्नवेह एवं समयविराहणा दोसो भवति । तुब्भे वि मयाभिहितं अत्थं ऊहह-किं घडति न घडतीति, ताव शब्दः परिमाणवाचकः, जहा इमेण मे पहेण गंतव्वं जावतितं दट्ठं, एव इणमत्थं पुव्वावरेण ताव ऊहह जाव भवे अभिगओ । अहवा - पदपूरणे (वा) दट्ठं-दट्ठं जो मडू भूतत्थं अपडिवजंतो पगासं परिसामज्जे वि भण्णति ॥

"ओसन्नादी चउत्थम्भि" अस्य व्याख्या-

[भा. २६५७] विरहे उ मठायंतं, ओसन्नं भण्णति परिसमज्जे वि ।

न वि जामसि हित्तादि व, नडपडियं किं तुहंतेण ॥

चू- ओसन्नो आयरिओ, विरहे एगंते बहु भणितो - "सगोरवविरमाहि"त्ति अट्ठायंतो अविरमंतेत्यर्थः, परिसामज्जे वि भण्णति - न याणसि तुमं हितं वा अहियं वा नडपडित्तेण वा किं तुज्जतेण, पादेहिं वा संघट्ठिज्जति जेण सो अवमाणितो चिंतेति एते मं देवयमिव पेक्खंता इदानिं मं ओसन्नदोसेण दासमिव पासंति तं न एतेसिं दोसो, मज्झ दोसो, उज्जमामि ॥

मू. (६१२) जे भिक्खू अनंतकाय-संजुत्तं आहारं आहारेइ, आहारंतं वा सातिज्जति ॥

चू- अनंतकातो मूलकंदो, अल्लगफलादि वा एवमादिसम्भिस्सं जो भुंजति तस्स चउगुहं ।

[भा. २६५८] जे भिक्खू असनादी, भुंजेज्ज अनंतकायसंजुत्तं ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

सू- आणादिया दोसा भवन्ति । इमे दोसा-

[भा. २६५९] तं कायपरिचयती, तेन य भुत्तेण संजमं चयती ।

अतिखद्ध अनुचितेण य, विसूङ्गादीणि आयाए ॥

सू- इमा आयविराहणा - तेन रसालेण अतिखद्धेण अनुचितेण य विसूतियादी भवे मरेज्ज वा, अजीरन्ते वा अन्नतरो रोगातंको भवेज्ज, एवं आयविराहणा । जम्हा एते दोसा तम्हा न भोत्तव्वं ॥ कारणे भुंजेज्जा-

[भा. २६६०] असिवे ओमोयरिए, रायदुडे भए व गेलण्णे ।

अद्धाणरोहए वा, जयण इमा तत्थ कायव्वा ॥

सू- इमा वक्खमाण-जयणा-

[भा. २६६१] ओमं ति-भागमद्धे, ति-भाग आयंबिले चउत्थादी ।

निम्मिस्से मिस्से या, परित्तऽन्ते य जा जतणा ॥

सू- जहा पलंबसुत्ते वक्खमाणा, जहा वा पेढे भणिया तहा वत्तव्वा । इमो से अक्खरत्थो - ओम एसणिज्जं भुंजति तिभागेण वा ऊणं एसणिज्जं भुंजति, अद्धं वा एसणिज्जं तिभागं वा एसणिज्जं, आयंबिलेण व अच्छति, चउत्थं वा करेति, न य अनंतकायसम्मिस्सं भुंजति, जाहे निम्मिस्सं न लब्भति ताहे परित्तकायमिस्सं गेण्हति, जाहे तं पि न लब्भति ताहे अनंतकायमिस्सं गेण्हति, जा य पणगादि जयणा सा दडुव्वा ॥

मू. (६१३) जे भिक्खू आहाकम्मं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

सू- आधाकडं आहाकम्मं, तं जो भुंजति तस्स चउगुरुं आणादिणो य दोसा । तस्स आहाकम्मस्स कहं संभवो हवेज्ज ? इमो भण्णति-

[भा. २६६२] साली-घय-गुल-गोरस, नवेसु वल्लीफलेसु जातेसु ।

पुण्णट्ट दाणसट्ठा, आहाकम्मं निमंतणया ॥

सू- कस्स ति दानरुइणो अभिगमसट्ठस्स वा नवो साली घरे पवसितो ताहे दानसट्ठो चित्तेति - पुव्वं जतीण दाउं पच्छा अप्पण्ण परिभोगं काहामि ति आहाकम्मं करेज्ज । जहा सालीए एवं घृत्ते गुडे गोरसे वा तुं बादिवल्लिफलेसु जातेसु पुण्णिनिमित्तं दाणसट्ठति आहाकम्मं काउं साहुणो निमतेज्ज ॥ तस्स य आहाकम्मस्स इमे दोसा-

[भा. २६३३] आहाकम्मं तिविहे, आहारे उवधि वसहिमादीसु ।

आहाराकम्मं, चउव्विधं होइ असनादी ॥

सू- आहाकम्मं तिविधं - आहारे उवधि वसहीए य । आदिसट्ठो नामादिभेप्रदर्शनार्थ, उत्तरभेदप्रदर्शनार्थ वा । आहाराहाकम्मं चउव्विधं असनादियं ॥

[भा. २६३४] उवही आहाकम्मं, वत्थे पाए य होइ नायव्वं ।

वत्थे पंचविधं पुण, तिविहं पुण होइ पायम्मि ॥

सू- उवधिआहाकम्मं दुविधं - वत्थे पादे य । तत्थ वत्थे पंचविह - जंगियं भंगियं सणियं पत्तयं तिरीडपट्टं च । पादे तिविहं - लाउय दारुय मट्टियापादं च । एतेसिं वक्खाणं पूर्ववत् ॥

[भा. २६६५] वसही आधाकम्मं, मूलगुणे चव उत्तरगुणे य ।

एकैकं सत्तविहं, नायव्वं आनुपुव्वीए ॥

चू- वसही आहाकम्मं दुविध - मूलगुणाहाकम्मं उत्तरगुणाहाकम्मं च । मूलगुणे सत्तविहं इमं - पट्टीवंसो दो धारणाओ चत्तारि य मूलवेलीओ । उत्तरगुणे इमे सत्त - वंसग-कडण-ओकंचण-छावण-लेवण-दुवार-भूमिकम्मे य । एतेसिं वक्खाणं पूर्ववत् ॥ आहाकम्मस्स इमे एगड्डिया-

[भा. २६३६] आहा अद्ये य य कम्मे, आयाकम्मे य अत्तकम्मे य ।

तं पुण आहाकम्मं, नायव्वं कप्पती कस्स ॥

चू- आहाए नामादिचउव्विहो निक्खेवो । दव्वाहा धणुं आहियं जीवा अग्गे आरोपिता इत्यर्थः, बइल्लाण वा खंधे जुगं आहितं । भावाहा आहाकर्मग्रहणादात्मनि कर्म आहितं, आत्मा वा कर्मणि आहितः । अहे कम्मे वि चउव्विहो निक्खेवो । उच्चानीचे नीचतरे च द्रव्यं क्रियते तं दव्वाहे कम्मं । आहाकम्मग्रहणातो जम्हा विसुद्धसंजमद्वाणेहिंतो अप्पाणं आवसुद्धाणे अहो अहो करेति तम्हा भावाहो कम्मं ।

आयाहम्मे वि चउव्विधो निक्खेवो । दव्वायाहम्मे अनुवउत्तो पाणातिवायं करेत्तो । भावाते नाण-दंसण-चरणा, तं हणंतो भावाताहम्मं । अत्तकम्मे वि चउव्विहो निक्खेवो । दव्वे अत्तकम्मं अनुवउत्तस्स किरिया । भावे अत्तकम्मं अनुवउत्तस्स किरिया । भावे अत्तकम्मं आहाकम्मपरिणतो परकम्मं अत्तकम्मी करति । तं पुण आहाकम्मं कस्स पुरिसस्स कप्पति न कप्पति वा ? अहवा - कस्स तित्थे कथं कस्स कप्पति न कप्पति वा ॥ आहाकम्मकारी इमं दुविधं उद्दिस्स करेज्जा - ओहेण विभागेण वा । सो पुण ओहविभागो इमेहिं चउहिं दारेहिं अनुगंतव्वो-

[भा. २६६७] संघस्स पुरिम-पच्छिम-समणाणं चैव होइ समणीणं ।

चउण्हं उवस्सयाणं, कायव्व परूवणा होति ॥

चू- आहाकम्मकारी सामण्णेण वा विसेसेण वा संघुद्देसं करेति । एवं समणं-सामण्ण-विसेसेणं वा उद्दिस्सति । चउण्हं उवस्सयाणं सामण्णेण विसेसेण वा उद्देसं करेति । ते य इमे चउरो उवस्सया - पंचयामसमणाण एगो, समणीण बितिओ, एवं चाउज्जामियाण वि दो, एवं चउरो ॥

[भा. २६६८] संघं मसुद्धिसित्ता, पढमो बितिओ य समण-समणीणं ।

ततिओ उवस्सए खलु, चउत्थओ एगपुरिसं तु ॥

चू- आहाकम्मकारी सामण्णे चउरो संकप्पेउं आहाकम्मं करेति - एगो संघं, बितिओ समण-समणीओ, ततिओ उवस्सए उद्दिसिउं करेति, चउत्थो एगपुरिसं उद्दिस्सति ॥

[भा. २६६९] जदि सव्वं उद्दिसिउं, संघं तु करेति दोण्ह वि न कप्पे ।

अहवा सव्वे समणा, समणी वा तत्थ वि तहेव ॥

चू- यदीत्यभ्युपगमे, सर्वमिति सामान्येन सर्वसंघं उद्दिसिउं करेति तो दोण्ह वि चउजाम-पंचजामाण न कप्पति । अहवा - दो पुरिम-मज्झिमा । अहवा - सव्वे समण-समणी य मण्णेण उद्दिसति । तत्थे ति सामनुद्देसे तहेव जहा कडं संघस्स तथा समण-समणीण वि चउजाम-पंचजामाण वि सव्वेसिं अकप्पं भवति ॥ विभागुद्देसे मं विहाणं-

[भा. २६७०] जइ पुण पुरिमं संघं, उद्दिसती मज्झिमस्स तो कप्पे ।

मज्झिम उद्दिहे पुण, दोण्हं पि अकप्पियं होइ ॥

चू- जइ पुरिं उसभसामिसंघं उद्दिसिउं करेति तो मज्झिम-बावीस-तित्थकरण संघस्स कप्पं भवति, पच्छिमाण अकप्पं । अह मज्झिम-संघस्स उद्दिसिउं कडं तो दोण्ह वि पुरिम-मज्झिमाण अकप्पं । अहवा-चउजाम-पंचजामाणं दोण्ह वि अकप्पं । पच्छिमुद्दिट्ठे पुरिम-पच्छिमाण अकप्पं मज्झिमाण कप्पं ॥

[भा.२६७१] एमेव समणवग्गे, समणीवग्गे य पुव्वनिद्दिट्ठे ।
मज्झिमगाणं कप्पे, तेसि कडं दोण्ह वि न कप्पे ॥

चू- पुव्वमिति रिसभसामिणो तित्थे जे समणा समणीओ वा ते उद्दिसिउं करेति, तो तेसिं अकप्पं, मज्झिमाण पुण कप्पं । तेसिं मज्झिमाण कडं दोण्ह वि पुरिमाण मज्झिमाण अकप्पं ॥

[भा.२६७२] पुरिसाणं एगस्स वि, कयं तु सव्वेसिं पुरम-चरिमाणं ।
न वि कप्पे ठवणा मेत्तगं तु गहणं तहिं नत्थि ॥

चू- ओहेण एगपुरिसं समुद्दिस्स जं कयं तं सव्वेसिं पुरिम-पच्छिमाण अकप्पं । मज्झिमाण विसेसो - एगेण गहिणण सेसाण तत्थ कप्पं भवति । पुरिम-पच्छिमाण पुण एगेण वि गहिण सेसाण वि सव्वेसिं अकप्पं भवति “ठवणा” इति प्रज्ञापनमात्रं नात्र संभवोऽस्तीत्यर्थः ।

अह मज्झिमगं एगं उद्दिसिउं करेति पुरिम-पच्छिमाणं समण-समणीणं सव्वेसिं अकप्पं । मज्झिमाणं पुण तस्सेवेगस्स अकप्पं सेसाणं भवति ॥

[भा.२६७३] एवमुवस्सयपुरिमे, उद्दिट्ठं तं न पच्छिमा भुंजे ।
मज्झिमतव्वज्जाणं, कप्पे उद्दिट्ठसमुव्वा ॥

चू- एवं जति सामण्णेण उवस्सयाणं करेति तो सव्वेसिं अकप्पं भवति । अह पुरिमोवस्सए उद्दिसिउं करेति तो पुरिमाण-पच्छिमाण य सव्वेसिं अकप्पं, मज्झिमाणं पुण कप्पं भवति । अह मज्झिमोवस्सए सव्वोउद्दिसिउं करेति तो मज्झिमाण पुण पुरिम-चरिमाण य सव्वेसिं अकप्पं चेव भवति । “मज्झिमतव्वज्जाणं कप्पे”ति अस्य व्याख्या - जति मज्झिमसमणाण उवस्सए उद्दिसिउं करेति ते चेव समणे वज्जेउं मज्झिमाण चेव सेसाणाण समण-समणिउवस्सगाण कप्पं भवती-त्यर्थः । “उद्दिट्ठसमुव्व”ति अस्य व्याख्या - पुव्व इति रिसभसामि वा । अहवा-पंचजामा ते उद्दिट्ठसमा, तेषां न कल्पयतीत्यर्थः । एवं प्रायसं पुरिम-मज्झिमाण भणितं ॥

इमं तु प्रायसं मज्झिम-पच्छिमाणं भणति-

[भा.२६७४] सव्वे समणा समणी, मज्झिमगा चेव पच्छिमा चेव ।
मज्झिमग-समण-समणी, पच्छिमगा समण-समणीओ ॥

चू- “सव्वे समणा समणी” एत्थ सामण्णेण भणिते सव्वेसिं अकप्पं । “मज्झिमगा चेव” मज्झिमगाण समण-समणीण य उद्दिट्ठं पच्छिमाण सव्वेसिं अकप्पं, मज्झिमपासावच्चिज्जाण सव्वेसिं कप्पं । मज्झिम-समणाण उद्दिट्ठं मज्झिम-समणीण कप्पं, सेसाणं सव्वेसिं अकप्पं । मज्झिम-समणीण उद्दिट्ठं मज्झिम-समणाण चेव कप्पं, सेसाण सव्वेसिं अकप्पं । पच्छिम-समणा उद्दिट्ठं पच्छिमगाण समणाण समणीण य अकप्पं, मज्झिमगाण दोण्ह वि कप्पं । पच्छिम-समणीण उद्दिट्ठे वि एवं चेव भाणियव्वं ॥

[भा.२६७५] उवसग-गणित-विभावित, उजुगज्झा य वंकज्झा य ।

मज्झिमग उज्जुपन्ना, पेच्छा सण्णाइयागमणं ।।

चू-बहूणं उवस्सगारणं मज्जे पंच इति गणिया । अमुग इति नामेहिं विभातिया गणियविभातिएसु चउभंगे कायव्वो । मज्झिमाण पढमभंगे गणियविभातितान चे अकप्प, सेसाण कप्पं । मज्झिमाण बितियभंगे जाव गणियपमाणेहिं न गहियं ताव स्ववेसिं अकप्पं, तप्पमाणेहिं गहिते सेसाण कप्पं भवति ।

मज्झिमाण ततियभंग जावतिया सरिसनामा सव्वेसिं अकप्पं सेसाण कप्पं भवति । मज्झिमाण चउत्थभंगे सव्वेसिं अकप्पं भवति । चोदग आह - किं कारणं - चउज्जामाण उद्दिड्वज्जाण कप्पं, पंचाजामाण सव्वेसिं चेव अकप्पं ? अत्रोच्यते - पुरिमा रिज्जु जड्ढा य । पच्छिमा वंक जड्ढा य । मज्झिमा उज्जुपन्ना नाणमंता य । तिविधाण वि साहूण नडपेच्छग-दिट्ठंतेण निदरिसणं कज्जति । साहूण सण्णायगकुलागयाण गिहिणो उग्गमादिदोसे करेज्ज । तत्थ वि तिहा निदरिसणं कज्जति ।।

[भा. २६७६] नडपेच्छं ददूणं, अवस्स आलोयणा न से कप्पे ।

कउगाती सो पेच्छति, न ते वि पुरिमाण तो सव्वे ।।

चू-नडबिलंविणो णडा । पुरिमाण साहू भिक्खादिनिग्गता, नडं ददूण उज्जुत्तणेणं आयरियाणं अवस्स आलोयणं देति, आयरिएण य भमिओ न वट्ठति, न साहूण नडपेक्खणा कप्पते काउं । आमं ति अब्भुवगता पुणो अडंतो कउआदी पेच्छति, छत्तो कउगो भण्णति - आलोइए गुरुहिं भणितो - न तुमं पेच्छसु । सो भण्णति - नडो वारितो न कउगो, एस मया कउओ दिट्ठो । आयरिओ भणइ - कउओ वि न कप्पते ददुं । एवं उज्जुत्तणेण जावतितं पडिसिज्जति तावतियं वज्जेति । जाहे न सव्वं कप्पति ति वारितो ताहे सव्वे नडा वज्जेति ।।

[भा. २६७७] एमेव उग्गमादी, एक्केक्कणिवारितेरते गिण्हे ।

सव्वे वि न कप्पंति, ति वारिओ जा जियं चयति ।।

चू- एमेव पुरिमाण उग्गमादिदोसं वारितो वज्जेइ, इतरं गेण्हति, जाहे वारिओ सव्वे वि उग्गमादिदोसा न कप्पंति ताहे सव्वे जावज्जीवं परिच्चयति ।। एवं सण्णायगा साहू वि एक्केक्को वारितो ठायति-

[भा. २६७८] सण्णातगा वि उज्जुत्तणेण कस्स कडं तुज्ज एयं ति ।

मम उद्दिडुं न कप्पति, कीतं अन्नस्स वा पकरे ।।

चू-जहा साहू सण्णायगावलोयणेण सण्णायगकुलं गतो तदा सण्णायगा वि किंचि अब्भुच्चयं करेज्ज । साहूणा पुच्छिया कस्सेयं तुम्हे कयं, ते उज्जुत्तणेण कहयंति तुज्जमेयं ति । सो साहू भणति - मम उद्दिडुं भत्तं न कप्पति, ताहे सो गिही कीयकडादि य करेति, अन्नस्स वा साहुस्स आहाकम्मादि करेज्ज ।।

[भा. २६७९] सव्वेसि संजयाणं, उग्गमदोसा निवारिया सव्वे ।

इति कहिते पुरिमाणं, सव्वेसिं ते उ न करेति ।।

चू- एवं गिहीण जाहे कहियं सव्वे उग्गमदोस सव्वेसिं साहूणं न कप्पंति ताहे ते गिहिणो सव्वे उग्गमदोसे सव्वेसिं साहूणं न करेति । इति उपप्रदर्शनार्थं । पुरिमा एव तिष्ठन्तीत्यर्थः ।।

“उज्जु-जडुत्तणाण” इमं वक्खवाणं-

[भा. २६८०] उज्जत्तणं से आलोचनाए जडुत्तणं से जं भुंजे ।

तज्जातिए न जाणति, गिही वि अन्नस्स अन्ने वा ॥

चू- जं से आलोएति तं से उज्जुत्तणं । जं तज्जातीए सव्वे दोसे न वज्जति एयं से मतीए जडत्तणं । गिहिणो वि जं अन्नस्स निवारियस्समण्णं करेति, अन्नो व उग्गमदोसे करेति, एयं सिं मतीए जडत्तणं, जं पुण पुच्छिता फुडं साहंति एयं सिं उज्जुत्तणं ॥ “मज्झिम-उज्जुपज्ञाणं” इमं वक्खाणं-

[भा.२६८१] उज्जुत्तणं से आलोयणाए पन्ना तु सेसवज्जणया ।
सण्णायगा वि दोसेण करेत्तण्णेण सव्वेसिं ॥

चू- जं रहे पडिसेविउं आलोएति, एयं से उज्जुत्तणं । जं तज्जातीए सव्वे दोसे वज्जति, एयं से पन्नत्तणं । गिहिणो वि जहा एस एयस्स दोसो अकप्पो तथा तज्जातीया सव्वे अकप्पा, जहा एयस्स तथा सव्वसाहूणं । अन्ने उग्गमदोसे अन्नेसिं साधूणं न कयंतीत्यर्थः ॥

“पच्छिमा वंकजड्ढु”ति अस्य व्याख्या-

[भा.२६८२] वंका उ न साहंती, पुट्टा य भणंति उण्ह-कंटादी ।
पाहुणग-सद्ध-ऊसव, गिहिणो वि य वाउलं तेवं ॥

चू- वंकत्तणतो दोसे पडिसेविउं न साहंति, नालोचयंति, जडुत्तणं से जं जाणंतो अजाणंतो वा आत्माऽ तिचारे प्रवर्तते । पुच्छिओ - तुमे नडो दिट्ठो ? भणति - न मे दिट्ठो । तो किं तत्थ चिट्ठितो ? भणति - त्त उण्हेणाभिहतो चिट्ठतो, कंटगो वा लग्गो, सो तत्थ चिट्ठतेणावणीतो । गिहिणो वि पुच्छिता भणंति - पाहुणा आगता तेन मए अब्भुद्धओ कओ, अप्पणो कओ वा एरिसे भत्ते सद्धा उस्सवो वा अज्ज अम्हाणं, एवं गिहिणो वाउलेंति-व्यामोहमुत्पादयंति, न सव्भावमाख्यायंतीत्यर्थः । एतेण कारणेण चाउजाम-पंचजामाण आकम्मग्गहणे विसेसो कतो । एवं संजतीण वि संजयसरिसगमो दडुव्वो ॥

[भा.२६८३] एत्तेसामण्णतरं, आहाकम्मं तु गेण्हती जो उ ।
सो आणा अनवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- बितियपदेण इमेहिं कारणेहिं भुंजेज्जा-

[भा.२६८४] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।
अद्धाण रोहए वा, धित्तिं पडुच्चा व आहारे ॥

चू- असिवगहिओ ति, तो पच्छ भोयणट्ठा । असिवगहितो वा, अलंभंतो बाहिं वा असिवं तेन अनंतो ओमेवि अकव्वंतो राअदुट्ठे अप्पसारियं अचंठंतो, बोहिगभए भिक्खाए अनिग्गच्छंतो, गेलण्णे ओसधं पत्थभोयणं वा, अद्धाणे अद्धाणकप्पो असंधरंतो वा आहाकम्मलंभे गहणं करेज्ज । रोहए वि अप्फव्वंतो दुब्बलधित्ती वा प्राणसंधारणट्ठा आहारे, अन्नतरं वा कारणं पडुच्च आहारेज्ज ॥ गिलाण अद्धाणेसु इमा वक्खा-

[भा.२६८५] आयरिए अभिसेए, भिक्खुम्मि गिलाणगम्मि भयणाओ ।

तिक्खुत्तो अडविपएसे, चतुपरियट्ठे ततो गहणं ॥

[भा.२६८६] गुरुगो जावज्जीवं, सुद्धमसुद्धेण होइ कायव्वं ।

वसभे बारसवासा, अट्टारस भिक्खुणो भासा ॥

चू- आयरिओ गिलाणो सुद्धस्स अलाभे आहाकम्मं भयति सेवतीत्यर्थः । एवं अभिसेओ

भिक्षूय । अद्धाणे पडिसेवणा पवेसउत्तिण्णा मज्झे वा तिक्खुत्तो हिंडिउं च परियट्ठे पणगहाणीए असंथरंतो जाहे चउगुरुं पत्तो ताहे गेण्हति । एवं न तस्स दोषेत्यर्थः ॥

मू. (६१४) जे भिक्षू पडुप्पन्नं निमित्तं वागरेति, वागरेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६१५) जे भिक्षू अनागयं निमित्तं वागरेति, वागरेतं वा सातिज्जति ॥

चू-पडुप्पन्नं नाम वट्टमाणं लाभालाभाति वट्टमाणे वागरेति । अणागतं एष्यं निमित्तं वागरेति-आगामस्स काले लाभाति वागरेति । छव्विहं निमित्तं इमं-

[भा. २६८७] लाभालाभ-सुह-दुक्ख-जीवित-मरण तीतवज्जाइं ।

गिहि-अन्नतिथियाण व, जे भिक्षू वागरिज्जाणा ॥

चू-लाभालाभं सुहं दुक्खं जीवितं मरणं-एताणि छ अतीतकालवज्जामि वागरेति वर्तमान एष्ये इत्यर्थः । गिहीणं अन्नतिथियाणं वा जो वागरेज्ज भिक्षू सो आणादिदोसे पावेज्ज ॥

छव्विह-वट्टमाणगप्रदर्शनार्थ-

[भा. २६८८] पट्टविओ मे अमुओ, लभति न लब्धति व तस्सिमा वेला ।

वीमंसा दुक्खीहं, सुहीति अमुअं च ते दुक्खं ॥

चू-अमुगो मया अमुगसमीवं पेसितो लाभनिमित्तं सो तत्थ तं लभेज्ज न लभेज्ज ? अहवा - इमा तस्स आगमनवेला, सो लद्धलाभो अलद्धलाभो वा आगच्छति न वा ? वीमंसद्धा वा कोइ पुच्छेज्ज - किमहं सुही दुक्खी वा ? अहवा - वट्टमाणकाले घेव वागरेति इमं ते सारीरं दुक्खं माणसं वा वट्टति ॥

[भा. २६८९] जीवति मओ त्ति वा, संकितम्मि एगतरगस्स निद्वेसं ।

एवं होहिति तुज्झं, तस्स व लाभदओ एस्से ॥

चू-को ति विदेसत्थो न नज्जति जीवति मतो वा, एरिसे संकिते पुच्छितो एगतरनिद्वेसं करेज्ज, एवं वट्टमाणे । एस्से वि जस्स पुच्छिज्जति - सो पच्चक्खो परोक्खो वा । पच्चक्खो भण्णति - तुज्झं एस्से काले एवं होहिति । लाभो अलाभो वा, सुहं दुक्खं वा, जीवियं मरणं वा । परोक्खे तस्स-एस्से काले इमो लाभो अलाभो वा, सुहं दुक्खं, जीवितं मरण वा भविस्सति ॥

जीविय ति भणिते-

[भा. २६९०] आनंदं अपडिहयं, संखडिकरणं च उभयथा होइ ।

खेत्तादि मरण कोट्टण, अधिकरणमणागयं जं च ॥

चू-आनंदं अपडिहयं करेति वर्धमानकमित्यर्थः । मतो ति भणितो संखडिकरणं करेज्ज । एवं उभयहा अवि अधिकरणदोसो भवति । अहवा - मतो ति भणिते खित्तचित्तो भवे मरति वा, उर-सिर-कुट्टणादि वा करेज्ज, मत्तिकिच्चकरणेषु वा अधिकरणं भवे । अहवा - अनागते निमित्ते वागरिते एते खित्तचित्तादिया दोसा भवंति ॥

जं च निमित्त-बलेण कज्जसंघमं करेज्ज ॥

[भा. २६९१] उच्छाहो विसीदंते, अगंतुकामस्स होति गमणं तु ।

अहिकरण धिरीकणं, कय विक्कय सन्नियत्ती य ॥

चू-अणागतनिमित्तवागरणेण कज्जे विसीदंतस्स उच्छाहो कतो भवति । लाभस्थिणो परदेसं

अंगंतुकामस्स अवस्स ते लाभो भविस्सति त्ति गमणं करेति । किसिमादि अधिकरणेसु विसीदंतस्स अवस्स वुद्धी भविस्सति त्ति वागरिए अधिकरणे स्यैर्यं भवति । अहवा - परदेसं गंतुकामस्स इहेव लाभो भविस्सति त्ति थिरीकते अधिकरणं भवति । इमं किणाहि इणं विक्किणाहि । इतो कम्मरंभतो सन्नियत्ताहि इम्मि कम्मरंभे पयइसु, एवं ते लाभो भविस्सति । एवं अधिकरण दोसा ॥ इमे य दोसा-

[भा.२६९२] आएस विसंवादे, पओस-निच्छुभणादी-वोच्छेओ ।
अहिकरणं अन्नेन व, उड्डाहऽन्नाण-वातो य ॥

चू- आएसे य विसंवतिए पदोसं गच्छेज्ज । वसहीओ वा निच्छुभेज्ज । आहारादिवसहाण वा वोच्छेदं करेज्ज । अन्नेन वा निमित्तिएण सद्धिं अधिकरणं भवे, अन्नेन वा निमित्तिएण संवादिते साधूण अन्नाण-वादो भवति, उड्डाहो य भवेज्ज ॥

[भा.२६९३] नियमा तिकालविसए, निमित्ते छव्विहे हवति दोसो ।
सज्जं उ वट्टमाणे, आतुभए तत्थिमं नायं ॥

चू- नियमा अवस्सं दोसो भवति, तिकालविसए अतीते वट्टमाणे एस्से य, छव्विहे लाभादिए सयमेव वर्तमानकाले आदेसे दोसो भवति, उभयमिति अप्पणो परस्स वा, तत्थिमं नातं ध्वांत इत्यर्थः ॥

[भा.२६९४] आकंपिता निमित्तेण, भोइणी होतिए चिरगतम्मि ।
पुव्वभणितं कधंते, आगतुरुद्धो य वलवाते ॥

[भा.२६९५] दाराभोगण एगागि, आगमो परियणस्स पच्चोणीं ।
पुच्छ य खमणकहणं, सादीयंकारसुविणादी ॥

[भा.२६९६] कोहो बलवा-गब्भं, च पुच्छितो भणति पंचपुंडासो ।
फालण दिट्ठे जति नेवं तुह अवितहं कति वा ॥

चू- एगो निमित्तिओ तेन भोतिणी गामसामिणी आकंपिता अविसंवातिनिमित्तेन आ-उट्ठिता । अन्नता सा भोतिणी भोतियं चिरगतं पुच्छति - कया सो भोतितो आगच्छति ? तेन कहियं - अमुगदिने अमुगवेलाए आगच्छति । ताहे तस्स नेमित्तियपुव्वभणितं इत्थिमादिपरियाणे सव्वं कहेति । सती असती त्ति मे दारं, तस्स आभोगणट्ठा एगागी आगतो पेच्छति - सव्वपरियणो पच्चोणीए निग्गतो अ, मग्गति ता पच्चोणी ।

तेन पुच्छियं - कहं ते णायं ? तेहिं कहियं - एरिसो तारिसो खमगो नेमित्तिओ, तेन कहियं । सो गतो तं बाहिरित्ता निमित्तं पुच्छति । तेन वि से सुविणादिसादीयंकारं निमित्तं अवितहं कहियं । सो भोतिओ तंमि कहिते ईसालुयभावेण रुद्धो वडवाएसं पुच्छति - एस वलवा गब्भिणी, एतीए किं भविस्सति ? तेन भणियं - पंचपुंडो आसो भविस्सति । तेन तक्खणा चेव फालविया दिट्ठा । ताहे भोतितो भणति - "जइ एवं न होतं तो तुह एवं पोइं फालियं होतं ।" एवं अवितनेमित्तिया केत्तिया भविस्संति, जम्हा एते दोसा तम्हा न वागरे ॥ भवे कारण-

[भा.२६९७] असिवे ओमोयरि, रायदुइं भए व गेलण्णे ।
अद्धाण रोहए वा, जयणाए वागरे भिक्खू ॥

[भा.२६९८] एतेह संथरंतो, पणगादी कम्मऽइच्छितो संतो ।

एस्सेव पडुप्पन्नं, व भणति भद्देसु उवउत्तो ॥

चू- एतेहिं कारणेहिं असंधरंतो पणगपरिहाणीए जाहे आहाकम्मं अइकंतो ताहे पुव्वं आगमिस्स निमित्तं वागरेति भद्देसु अतीव उवउत्तो, पच्छ आगमिस्स पडुप्पन्नं ॥

मू. (६१६) जे भिक्खू सेहं अवहरइ, अवहरेंतं वा सातिज्जति ॥

चू- सेहणिज्जो सेहो, जो तं अणो भव्वं अवहरति तस्स चउगुरुं । तं च सेहं न लभति ।

[भा. २६९९] सेहऽवहारो दुविहो, पव्वावियए यऽपव्वयंते य ।

एक्केक्को वि य दुविहो, पुरिसिस्थिगतोय नायव्वो ॥

चू- सेहावहारो दुविहो - पव्वतिते अपव्वतिते वा । पुणो दुविहो - एक्केक्को पुरिसिस्थिभेदेण नायव्वो ॥ किहं पुण तस्सावहारो हवेज्ज -

[भा. २७००] पव्वावणिज्ज बाहिं, ठवेत्तु भिक्खुस्स अतिगते संते ।

सेहस्स आसिआवण, अभिधारेंते य पावयणी ॥

चू- कोति पव्वावणिज्जं ससहि सेहं घेतुं पड्डितो । तं भिक्खाकाले एगत्य गामे बाहिं ठवेउं भिक्खट्ठा पविट्ठो, सो य अन्नेन साहुणा सेहो दिट्ठो । ततो स तेणं विष्पयारेउं आसियावितो । साधुविरहितो वा एग्गी अभिधारेंतो वयंतो अंतरा अन्नेन विष्पयारेउं पव्वावितो । एते दो वि जया पावयणी जाता तदा अप्पणा चेव अप्पणो दिस-परिच्छेदं करिस्संति ॥

जेन सो बहि-ड्डितो दिट्ठो सो इपो-

[भा. २७०१] सन्नातिगतो अद्धाओ व वंदणग पुच्छ सेहो मि ।

सो कत्थ मज्झ कज्जे, छायपिवासुस्स वा अडती ॥

चू- सण्णाभूमिनिग्गतेन दिट्ठो, आदिसद्दातो भत्तादिपरिद्धावणा-निग्गतेण दिट्ठो । अहवा - केणइ अद्धाणनिग्गतेण दिट्ठो । सेहेण वंदितो साधू पुच्छति - को सि तुमं ? कतो वा आगतो ? कहिं वा पड्डितो ? सेहेण भणियं - अमुगेण साहुणा सद्धिं पड्डितो पव्वज्जाभिप्पाएण । सो कत्थ साधू ? सेहो भणति - मज्झ कज्जे छायस्स पिवासियस्स वा भत्तपाणट्ठा अडइ ॥

सो साधू भणाति-

[भा. २७०२] मज्झमिणमन्नपानं, भुंजसु (उवजीव)ऽनुकंपयाए सुद्धो उ ।

पुट्टमपुट्टे कहणे, एमेव य इयरहा दोसा ॥

चू- जति सो साहू साहम्मिउ ति अनुकंपाते भत्तपानं ददाति तो सुद्धो । सेहेण पुच्छितो अपुच्छितो जइ धम्मं अनुकंपाए कहेति तो एमेव सुद्धो । अह अवहणट्ठा भत्तं पानं वा देति, धम्मं वा अक्खति, तो से चउगुरुं पच्छित्तं, सेहं च न लभति ॥ इमे य अवहरणपयोगा-

[भा. २७०३] भत्ते पन्नवग निगूहणा य वावार झंपणा चेव ।

पडुवण सयं हरणे, सेहेऽव्वत्ते य वत्ते य ॥

चू- अवहरणट्ठाए- "मम संबंधं एस्सइ" ति भत्तं से देति, धम्मं वा से पन्नवेइ । सो सेहो तस्स आउट्ठो भणति - तुज्झ समीवे निक्खमामि, किं तु कहिं वि मे गुविलपदेसे निगूहह, तस्स हं पुरतो न ठायामि । ताहे सो तं वावारेति - अमुगत्य नलुक्काहिति । तत्थ निलुक्कं साधू पलालादिणा झंपेति - स्थगयतीत्यर्थः । अहवा - अन्नेहिं सद्धिं अन्नगामं पडुवेति । एगाणिं वा पडुवेइ - "अमुगत्य

वच्चह अहमवि अमुगदिने तत्थ ण्हामि” । अहवा - सयमेव धेत्तुं अवहरति । एतेस छसु पदेसु सेहे अव्वत्ते वत्ते य ॥ इमं पच्छित्तं-

[भा. २७०४] गुरुओ चउलहु चउगुरु, छल्लहु छगुरुगमेव छेदो य ।

भिकखूणाइरियाणं, मूलं अणवद्ध पारंची ॥

चू- भिकखू जति अव्वत्तसाहुस्स अवहरणद्धा भत्तं देति मासगुरुं । धम्मस्स पन्नवणाते चउलहुं । निगूहणवयणे चउगुरुं । वावारणे छल्लहुं । झंपणे छगुरुं । पड्डवणे सयं हरणे छेदो । एवं अव्वत्ते । वत्ते पुण चउलहुगाओ आढत्तं मूले ठायति । गनिग्गहमातो उवज्जातो तस्स चउलहुगा आढत्तं अणवद्धे ठायति । आयरियस्स चउगुरुगाढत्तं पारंचीए ठायति ॥ एवं ससहाए अवहरणं भणियं । जो पुण असहाओ अभिधारंतो वयति तत्थिमं-

[भा. २७०५] अभिहारंत वयंतो, पुट्टो वच्चामहं अमुगमूलं ।

पन्नवण भत्तदानं, तहेव सेसा पया नत्थि ॥

चू- कोइ सेहो असहाओ एगागी कंचि आयरियं अभिधारतो वच्चति । तेन अंतरा गामे पंथे वा साधू दिट्ठो, नीयावत्तं से बंदणं कतं । तेन साहुणा पुच्छितो - कहिं वच्चसि ? कतो वा आगओ ? तेन कहियं - अमुगायरियस्स सगासे पव्वयणद्धा वच्चामि । जति भिकखू वुग्गाहणद्धा अव्वत्तस्स भत्तदानं धारेति तो मासगुरुं, धम्म-पन्नवणाते चउलहुं । वत्ते चउलहुं चउगुरुगा । उवज्जायआयरियाणंछल्लहु उग्गुरुगा । हेट्ठे एक्केक्कपदं हुसति । सेसा निगूहणादिया पदा नत्थि । अवराहपदाभावातो पच्छित्तं पि न विज्जति ॥ एस अपव्वाविए विधी भणितो । इमो पव्वाविते-

[भा. २७०६] पुरिसम्मि इत्थिगम्मि य, पव्वावितगम्मि एस चेव गमो ।

नायव्वो निरवसेसो, अव्वत्ते तहेव वत्ते य ॥

चू- जो अपव्वाविए विही पव्वाविए वि एस चेव विधी । अव्वत्ते वत्ते य निरवसेसो दड्डव्वो ॥

[भा. २७०७] एवं तु सो अवहितो, जाहे जातो सयं तु पावयणी ।

निक्कारणे य गहितो, वच्चति ताहे पुरिल्लाणं ॥

चू- एवं जो अवहितो सो जाहे सयमेव पावयणी जातो अधीतानुयोगीत्यर्थः । एसो अन्नो वा जो निक्कारणे केणति गहितो सो अप्पणो सयमेव दिसापेरिच्छेदं काउं पुणो बोहिलाभड्डताए पुरिल्लाण चेव वच्चति ॥ भत्तदानादि अवहडस्स इमो अववादो भण्णति-

[भा. २७०८] अन्नस्स व असतीए, गुरुम्मि अब्भुज्जेतगतरजुत्ते ।

धारेति तमेव गणं, जो य हडो कारणजाए ॥

चू- जेण अवहडो तस्स गच्छे अन्नो आयरिओ-नत्थि । अहवा - अत्थि सो अब्भुज्जयमरणेणं अब्भुज्जयविहारेण वा जुत्तो प्रतिपन्नेत्यर्थः । ताहे सो अवहडो तं चेव गणं धरेइ न पुरिल्लाणं गच्छति । जइ केणइ आयरिएणं कारणजाएण अवहडो सो तं चेव गणं धरेइ, न पुरिल्लाणं गच्छति ॥ एवं चेव विसेसियतरं भण्णति-

[भा. २७०९] कारणजाए अवहडो, गणं धरेमाणा सो हरंतस्स ।

जावेगो निम्मातो, पच्छा से अप्पणो इच्छा ॥

चू- जो कारणेण अवहडो अन्नाभावे सो गणं धरंतो हरंतस्स आभव्वो भवति । सो जेण

कारणेण अवहडो जति तं कारणं न पूरेति तो पुरिल्लाण चेव आभव्वो हवति, न हरंतस्स । जो कारणेण अवहडो सो तम्मि गणे ताव अच्छति जाव एगो गीयत्थो णिम्मातो, पच्छा से अप्पणो इच्छा, तत्थ वा अच्छति, पुरिल्लाण वा गच्छति । इतरो पुण निक्कारणावहडो एगम्मि निम्माए पुरिल्लाण गच्छति, न तस्येच्छा इत्यर्थः ॥

[भा. २७१०] एतेसामन्नतरं, अवहारं जो करेज्ज सेहस्स ।
सो आणा अणवत्थं, निच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- किं पुण तं कारणं जेण अवहारं करेति ?

[भा. २७११] नाऊण य वोच्छेदं, पुव्वगते कालियाणुजोगे य ।
सुत्तत्थजाणगस्सा, कप्पति सेहावहारो उ ॥

चू- कस्स ति आयारयस्स पुव्वगते वत्थं पाहुडं वा कालियसुत्ते वि सुत्तक्खंधो अज्झयणं उद्देसो वा अत्थि, तमन्नस्स नत्थि । जति तं अन्नस्स न संकामिज्जति तो वोच्छिज्जति । एवं नाऊण भत्तपाणपन्नवणादिएहिं अब्वत्तंवत्तं वा सुत्तजाणओ पुरिसो सेहावहारं करेज्ज । एवमादिकारणेषु कल्पते इत्यर्थः ॥

[भा. २७१२] एमेव य इत्थीए, अभिधारंतीए तह वयंतीए ।
वत्तऽव्वत्ताए गमो, जहेव पुरिसस्स नायव्वो ॥

चू- एवं इत्थी वि अभिधारंती जा गच्छति ससहाई वा जा वयति । वत्ताए अव्वत्ताए वा जहेव गमो पुरिसाण तहेव इत्थीए वि नायव्वो बोधव्वमित्यर्थः ॥

मू. (६१७) जे भिक्खू सेहं विप्परिनामेति, विप्परिणामेत्तं वा सातिज्जति ॥

चू- कोति सेहो अहमेतस्स आयारियस्स समीवे पव्वायामिति परिणतो, तं विविधैः प्रकारैरात्मानं तेन परिनामयति ति विपरिनामेति । अहवा - विविधप्रकारैरात्मानं परिनामयति । विगतपरिनामेति विगतपरिनामं वा करोतीति विप्परिनामेति ।

[भा. २७१३] विप्परिनामणसेहे, पव्वावियए यऽपव्वयंते य ।
एक्केक्का सा दुविहा, पुरिसिस्सिगया य नायव्वा ॥

[भा. २७१४] तह चेव भिहारंते, वंदिय पुच्छा य भत्तपन्नवणा ।
तह वि असंबज्झंते, विप्परिनामो इमेहिं तु ॥

चू- तथेति जहाऽवहारे सहायो अभिधारंतो वा कस्सइ आयारियस्स पासं वच्चइ, अंतरा य अन्नेन साहुना दिट्ठो । सेहेण य विनयपुव्वि तस्स वंदणयं कयं । साहुणा पुच्छित्तो कहिं वच्चसि ? तेन भणियं - अमुगायारियस्स सगासं पव्वतिउं वच्चांमि । ताहे सो तं विप्परिनामेति भत्तदानधम्मपन्नवणाए य ॥ तह वि अपडिवज्जमाणं इमेहिं विप्परिनामेति-

[भा. २७१५] आहिंडए विवित्ते, मद्दविए जाति लाभ सुत अत्थे ।
पूइय महणे नेता, संगहकुसो कहक वादी ॥

चू- “आहिंडए” ति अस्य व्याख्या-

[भा. २७१६] आहिंडति सो निच्चं, वयं तु नाहिंडगा न वत्थव्वा ।
अहवा वि स वत्थव्वो, अन्हे पुण अनियता वासा ॥

चू- सो तम्मि विप्परिनामंतो भणइ- “मम पासे निक्खमाहि । सो आहिंडिओ इओ इओ

पडिहिंडइ, डालं डालिओ, तुमं पि तेन समं हिंडंतो सुत्तत्थाणं अनाभागी भविस्ससि । अम्हे पुण न आहिंडगा, न वत्थव्वा, जतो मासकप्पविहारेण विहरामो, तो अम्हेहिं समाणं सुहं अच्छिहिसि, अनिगच्छंतो सुत्तत्थाणं य अभागी न भविस्ससि ।”

अहवा - तस्स भावं नाऊण भणेज्जा- “सो वत्थव्वो एगगामणिवासी कूवमंडुको इव न गाम-नगरादी पेच्छति । अम्हे पुण अनियतवासी, तुमं पि अम्हेहिं समाणं हिंडंतो नानाविध-गाम-नगर-रागर-सन्नियेसरायहाणिं जानवदे य पेच्छंतो अभिधानकुसलो भविस्ससि, तहा सर-वावि-वप्पिणि-नदि-कूव-तडाग-काणणुज्जाण-कंदर-दरि-कुहर-पव्वते य नानाविह-रुक्खसोभिए पेच्छंतो चक्खुसुहं पाविहिसि, तित्थकराण य तिलोगपूइयाण जम्मण-निकखमण-विहार-केवलुप्पाद-निव्वाणभूमीओ य पेच्छंतो दंसणसुद्धिं काहिसि, तहा अन्नोन्नसाहुसमागमेण य सामायारिकुसलो भविस्ससि, सव्वापुव्वे य चेइए वंदंतो बोहिलाभं निज्जित्तेहिसि अन्नोन्न-सुय-दाणाभिगमसहेसु संजमाविरुद्धं विविध-वंजणोववेयमण्णं धय-गुल-दधि-क्षीरमादियं च विगतिपरिभोगं पाविहिसि” ॥

[भा.२७१७] एमेव सेसएसु वि, पडिपक्खगएन निंदती तं तु ।

जति वि य सो होति तहा, तह वि य विस्सासणा सा उ ॥

चू-सेसा विवित्तमादिया पदा । जे तस्स सेहस्स अनुकूला ते अप्पणा दंसेति, पडिपक्खपदेहिं तं निंदति । जस्स पासं पडित्तो जहा सो निंदति जइ वि तहा भवति तहावि विस्सासणा विपरिनामणा इत्यर्थः । अम्हे विवित्ता निरतियारा गुणाधेया । सो अविवित्तो मूलगुणातियारेहिं संपन्नो सारंभो सपरिग्रह इत्यर्थः । अम्हं आयरिओ अम्हे य मद्दवजुत्ता । सो अप्पणो परिवारो य से कोहणो, अप्पे वि अवराहे कते भणति, निच्छुब्भति वा । इमे अम्हाणं आयरिया जातिकुलेन य संपन्ना, सव्वजनस्स पूयणिज्जा, गुरुगा य । सो पुण जाइहीणो । किं च-इमे अम्हाणं आयरिया लद्धिसंपन्ना, आहारोवकरणवसहीओ य जहा अभिलसिया उपज्जति पकामं च निच्चित्तेहिं अच्छियव्वं ।

सो पुण अलद्धिओ, तस्स जे सीसा ते निच्चं आहारोवकरणमादियाण अडंता सुत्तत्थाणं अभागिणो अगीयत्था य, तुमं पि तारिसो भविस्ससि । इमे य अम्हाणं आयरिया बहुसुया अहो य रातो य वायणं पयच्छंति । तस्स पुण न मोक्कार, चेइअवदंन-पडिक्कमणेसु वि संदेहो । इमे य अम्हाणं आयरिया अत्थधारिणो अत्थपोरिसिं पयच्छंति सीसपडिच्छएहिं आकुला । सो पुण अगीयत्थो, एगानिएहिं तस्स समीवे अच्छियव्वं । इमो य अम्हाणं आयरिओ रातीसर-तलवरमादिएहिं महाजनेन य पूजिओ । तं पुण न को ति जाणति पूएति वा, मय-मायवच्छओ विवाहेंडलो, अनाद्धितो सब्बलोयस्स । इमो य अम्हाणं आयरिओ महाजननेतारो । सो य एगगी, नत्थि से को ति ।

इमे अम्हाणं आयरिया बाल-बुह-सेह-दुब्बल-गिलाणादियाण संगहोवग्गहकुसला । सो पुण न किं चि अनुअत्तेति, असंगहितो अप्पापोसओ । इमो य अम्हाणं आयरिओ अक्खेवणिमादियाहिं कहाहिं सरायपरिसाए धम्मं कहेउं समत्थो । सो पुण वायकुंठो । इमो परवादिमहणो न कोइ उत्तरं दाउं समत्थो । सो पुण एक्कं पि अक्खरं निरवेक्खं वोत्तुं असत्तो । एवं ताव अपुच्छितो विप्परिनामेति ॥ अह सो सेहो पुच्छेज्जा-

[भा.२७१८] दिट्ठमदिट्ठे विदेसत्थ गिलाणे मंदधम्म अप्पसुए ।

निष्फत्ति नत्थि तस्स, तिविहं गरहं च सो कुणति ॥

चू-कोति सेहो कंचि आयरियं अभिधारंतो वच्चति, तेन अंतरा को ति साहू पुच्छितो-अमुगा मे आयरिया कर्हिं चि दिट्ठा, सुता वा ? सो साहू भणति किं तेहिं ? सेहो भणाति - पव्वतितुकामो हं ताण समीवे । ताहे सो दिट्ठे वि भणाति - न मे दिट्ठा । सुते वि भणाति - न मे सुता । धवा - सदेसत्थे वि भणाति विदेसं गता । अहवा - अगिलाणे वि भणाति गिलाणा । सो वच्चसें बित्तिज्जतो किं चि काहिसि ? अधवा भणाति - जो तस्स पासे पव्वयति सो अवस्सं गिलाणो भवति । अहवा - जो तस्स पासे पव्वयति सो निच्च गिलाणवेयावच्चवावडो भवति । अहवा भणति - सो मंदधम्मो, किं तुज्जं मंदधम्मता रुच्चति ? किं च ते मंदधम्मैहिं सह संसग्गीए ? अहवा भणति - सो अप्पसुतो, तुमं च गहणधारणा समत्थो । तस्स पासगतो समाणो किं काहिसि ? अहवा - तुमं चेव ते पढावि-हिसि । अहवा भणाति - तस्स निष्फत्ती नत्थि । जं सो पव्वावेति सो मरति, उन्निक्खमति वा । अहवा - से तिविधं - मनोवाक्कायगरहणं करेति । अहवा - नाणे दंसण चरणे । एवं विप्परिणामेति, न तम्हा एवं वदेज्ज । दिट्ठादिएसु सब्भावं चेव कहेज्ज ॥ इमा विही जइ पुच्छिते-

[भा. २७१९] जति पुण तेन न दिट्ठा, नेव सुया पुच्छितो भणति अन्ने ।

जदि वा गया विदेसं, सो साहति जत्थ ते विसए ॥

चू-जो सेहेण पुच्छितो जति तेन आयरिया न दिट्ठा, नेव सुता कत्थ गामे नगरे विसए वा, तो पुच्छितो भणति - अहं न याणामि, अन्ने साहू पुच्छसु । अह जाणति जहा ते विदेसं गतो ताहे कहयति - जत्थ ते विसए एवं गामं नगरं पि कहयति ॥

[भा. २७२०] सेसेसु तु सब्भावं, नाऽतिक्खति मंदधम्मवज्जेसु ।

गूहंते सब्भावं, विप्परिणति हीनकहणे य ॥

चू-सेसेसु ति गिलाणादिएसु पदेसु जइ वि एसो गिलाणादिभावे वट्ठति तथा वि गिलाणादिभावे नाइक्खति मंद-धम्मं वज्जेउं, मंद-धम्मं पुण आतिक्खति । नाण-दंसण-चित्तसंपन्नो वादी धम्मकही मद्दवो विनीतो संगहोवग्गहकरी-एरिसे भावे गूहंतस्स विप्परिनाममा भवति, अधिकं पि अन्नायरिएहिं तों जइ हीनं कहेति ॥ अहवा इमा गरहा-

[भा. २७२१] सीसोकंपिय गरहा, हत्थविलंबिय अहो य हक्कारे ।

अच्छी कण्णा य दिसा, वेला नामं न घेत्तव्वं ॥

चू-पुच्छितो सीसं कंपेति, हत्थे वा धुणति, विलंबिये वा कुणति, अहो कट्ठं ति वा भणति, अहो न नज्जति वा, हा हा अहोऽकज्जं ति वा भणति, अच्छीणि वा भिल्लावेइ, अनिमिसनयनेन वा खणमेकं अच्छति, तम्मा मग्गहणे वा हत्थेहिं कण्णे ठएविति । अहवा - भणाति - जाए दिसाए सो, ताए दिसाए वि न ठायव्वं । निरन्नेहिं इमाए वेलाए तस्स नामं पि न घेत्तव्वं ॥ अहवा-

[भा. २७२२] पव्वयसी आमं कस्स ति सगासे अमुगास्स निदिट्ठे ।

आयपराहिकसंसी, उवहणइ परं इमेहिं तु ॥

चू-कोइ सेहो कंचि अभिधारंतो वच्चति, अंतरा अन्नो आयरिओ साहू वा दिट्ठो, वंदिओ पुच्छिओ तुमं पव्वयसि ? सेहो भणाति - "आमं" ति अनुमयत्थे । साहुणा भणियं - "कस्स सगासे ?" सेहो भणाति - "अमुगायरियस्स" ति निदिट्ठे । ताहे सो साधू अप्पानं परसमीवातो

अधिकं पसंसति ॥ परं च इमं उवाएहि-

[भा.२७२३] अबहुस्सुता यऽसद्धा, अहच्छंदी तेहि वा वि संसग्गी ।

ओसन्नो संसग्गी, वि तेहि एक्केक्कए दो दो ॥

चू-अहंबहुस्सुओ, सो पुण अबहुस्सुओ । अहं सुद्धपाढी । सो अमुद्धसुत्तो । सो वा अहाच्छंदी, अहाच्छंदेहिं वा संसग्गी, ओसन्नो वा ओसन्नेहि वा से संसग्गी । एवं पासत्थादिएसु वि दो दो दोसा वत्तव्वा ॥ तिविहगरहा संदरिसणत्थं इमं भण्णति-

[भा.२७२४] सीसोकंपण हत्थे, कण्णा अच्छि दिसि काइगा गरहा ।

वेला अहो अहंति य, नामं ति य वायिगी होति ॥

चू-सीसो कंपण हत्थविलंवणाकण्णइगाणं, अच्छीण निमिळ्ळणं, अन्नदिसामुहेहिं ठायव्वं इति एसा सव्व काइगी गरहा । इभाए वेलाए नामं न घेत्तव्वं, अहोकारकरणं, हाहकारकरणं च, तस्स नामं पि न घेत्तव्वमिति । एसा वातिगी गरहा भवति ॥ इमा माणसी गरहा-

[भा.२७२५] अह माणसिगी गरहा, सूत्तिज्जति नेत्त-वत्त-रागेहिं ।

धीरत्तणेण य पुणो, अभिनंदति नेव तं वयणं ॥

[भा.२७२६] असढस्स नत्थि सोही, सेहो पुण पुव्व परिणतो होइ ।

विप्परिनामे गुरुगा, आणाती अनंतसंसारी ॥

चू-माणसी गरहा नेत्तविकारेण वक्त्रविकारेण य सूइज्जति - ज्ञायते इत्यर्थः । अहवा - पव्वयामि त्ति भणिते साहुत्ति वा सुद्धत्ति वा किच्चमेयं भवियाणंति एवं नो अभिनंदति, धीरत्तणेण वा तुण्हिक्को अच्छति ॥ अहवा तिविहा गरहा-

[भा.२७२७] नाणे दंसण चरणे, सुत्ते अत्थे य तदुभाए चेव ।

अह होति तिविह गरहा, काए वाए मने चेव ॥

चू-नाणं से गरहिति - नडपढिएण वा किं तस्स नाणेण । मिच्छद्दिट्ठी वा सो वप्पव्ववो (चंव्वाओ) सातियारदंसणो । अचरिती सादियारचरिती वा । अहवा तिविहा गरहा - सुत्थे अत्थे उभाए । सुत्ते खलियादि, अत्थं पुण परियच्छति । सुत्तं से अखलियादिगुणजुत्तं, अत्थे संकियादि, उभयं पि से असुद्धं, न जाणति वा । अहवा - काइयादि इमा तिविहा गरहा - कायं से गरहिति, हुंडादिसंठियं वा गरहिति, पोच्चइगमादी मणसे गरहिति, अणूहत्तणादी वा वहलप्पन्नो वा । एवं अन्नतरे गरहप्पगारे कत्ते तस्स संका भवति । को जाणति किं पि सो करेति, अवस्समकज्जकारी जेण से अववादं गेण्हति । अहवा - से उप्पज्जति जस्स नामं न घेत्तव्वं ता एयस्स दिसाए न ठायव्वं, एते य साहुणो अलियं न भणंति, अवस्सं सो दुराचारो, माऽहं पि तत्थ गतो विणसिस्सं, एत्थ अन्नत्थ वा पव्वायामि त्ति ॥

[भा.२७२८] एयाणि य अन्नाणि य, विप्परिनामणपयाणि सेहस्स ।

उवहि-नियडिप्पहाणा, कुव्वंति अनुज्जुगा केई ॥

चू-एताणित्ति जाणि भणियाणि, अन्नाणि दव्व-खेत्त-काल-भावे य, सेहविप्परिनामणपदानि भवंति । तत्थ दव्वे - मणुण्ण आहारादियं देति । खेत्ततो । - तप-वातिणि इत्ते मणुन्नकूले पदेसे ठवेति । कालओ - वेलाए चेव ददाति । भावतो - अनुकूलं चेव करेति, हियमहुरं वा उवदेसति,

संवज्जणहा एवं विष्णामेति ।

किति उवही ? तिविहा - कम्मोवधी भावोवधी सरीरोवधी । इह तु कम्मोवधीपहाणा तीत्र-
कर्मोदए वर्तमाना इत्यर्थः । परस्य व्यंजकत्वेन अधिका कायक्रिया नियडी भण्णाति ।
ऋजुभावविरहिता अनुज्जता ते एवं विष्परिनामणं कुर्वन्ति ॥

[भा. २७२९] एएसामण्णतरं, विस्ससणं जे करेति सेहस्स ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- एतेसिं पगाराणं जो अन्नतरेण विस्सासेइ - विष्परिनामेति सेहं सो आणादि दोसे पावति,
घउगुरुयं च से पच्छित्तं, तं च सेहं न लभति, पुरिल्लाणं चेव सो आहव्वो, साहम्मियतेणियं च
दुल्लभबोधिं च कम्मं बंधति । असंखडे य आयसंजमविराहणा भवे । सेहविष्परिनामे य
मिच्छत्तं । जम्हा एते दोसा तम्हा नो विष्परिनामे ॥ एवं पव्वइउकामे, पव्वइएवि एवं चेव, इत्थीए
वि एवं चेव । बित्थियपदं चेवं-

[भा. २७३०] नाऊण य वोच्छेयं, पुव्वकए कालियानुओगे य ।

सुत्तत्थजाणगस्सा, कप्पति विस्सासणा ताहे ॥

मू. (६१८) जे भिक्खू दिसं अवहरति, अवहरंतं वा सातिज्जति ॥

चू- दिशेति व्यपदेशः प्रव्रजनकाले उपस्थापनाकाले वा । यो आचार्य उपाध्यायो वा व्यपदिश्यते
सा तस्य दिशा इत्यर्थः । तस्यापहारी - तं परित्यज्य अन्यमाचार्य उपाध्यायं वा प्रतिपद्यते
इत्यर्थः । संजतीए पवत्तिनी अवि या ।

[भा. २७३१] रागेण व दोसेण च, विसावहारं करेज्ज जे भिक्खू ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- रागेण किं चि नीयल्लगं पासित्ता रागो जातो ताहे तं दिसं गेण्हति, पुरिल्ले आयरिओवज्जाए
उडेति । दोसेण कोति कम्हि ति कारणे उ दुसद्धो, समणो अन्नं आयरियं संदिपति । तस्स चउगुरुं
पच्छित्तं आणादिणो दोसा भवंति ॥ अहवा - इमेण रागेण उद्दिसति-

[भा. २७३२] जाति कुल रूव भासा, धण बल परिवार जस तवे लाभे ।

सत्त वय बुद्धि धारण, उग्गहसीले समायारी ॥

चू- मातिपक्खविमुद्धा दब्भजाइ, पियपक्खविमुद्धं इक्खगुमादियं कुलं, सुविभत्तंगोवंग
अहीनपंचेदियत्तणं रूवं, मियमधुरफुडाभिहाणा भासा, धणिमं पव्वतितो पव्वतियस्स वा तत्थ
धनमत्थि, उवचिय-मंस-सोणिओ बलवं, विरियंतरायखयोवसमेन वा बलवं, ससमय-परसमय-
विसारयत्तनेन लोगे लोमुत्तरे य जसो, घउत्थादिणा बाहिरब्भंतरेण वा तवेण वा जुत्तो,
आहारोवकरणलाभसंपन्नो, विद्धि-आवतीसु अनुस्सुओ अविक्कमा य सत्तमंतो, दुदारज्जवसाणो
वा सत्तमंतो, तीसति-वरिसो तिदसो इव वयवं, उप्पाइयादिचउव्विहबुद्धिउववेदो बुद्धिमं, बहुं
धरेति, बुहविधं धरेति, अनिस्सियं धरेइ, असंदिद्धं धरेइ, धुवं धरेइ, दुद्धरं धरेइ, एवं उग्गहणे
वि, खमादिसीलउववेतो सीलवं, चक्कवालसमायारीए जुत्तो कुसलो य ॥ एवं-

[भा. २७३३] एएहिं तु उववेयं, रागेण परं तु उद्दिसति कोई ।

जच्चाइविहूणं वा, उञ्जति कोई परिभवेण ॥

चू- एतेहिं उववेयं कोइ रागेण अन्नं आयरियं उद्दिंसति । एतेहिं चेव जच्चादिएहिं विहूणं कोत्ति परिभवेण परिचयति, दोषेण इत्यर्थः ॥

[भा. २७३४] अहवण मेत्तीपुव्वं, पूया लद्धि परिवारतो रागे ।

अहिगरणमसम्माणे, सभावनिट्ठं च दोसेण ॥

चू- अहवणशब्दो विकल्पप्रदर्शने, मित्तभावो मैत्री, तत्पूर्वं तन्निमित्तं, महायणपूइयं तेन वा सो पूतितो, आहारादित्तसिद्धसंपन्नं परिवारसंपन्नं वा । एतेहिं गुणेहिं उववेयं रागेण आयरियं पडिवज्जति । आयरिएण पुण सद्धि अधिकरणे उप्पन्ने, आयरिएण वा असम्माणिओ, सभावेण वा अनिट्ठं आयरियं परिच्चयति, एस दोसेण ॥ पुरिसांतरियं परिच्चाए अन्नमुद्दिंसणे य इमे दोसा-

[भा. २७३५] आणादिया य दोसा, विराधना होति संजमायाए ।

दुल्लभबोहियत्तं, बित्तियवयविराहना चेव ॥

चू- तित्त्यकाराणं आणाभंगो, आदिसद्दातो अनवत्था, जहा एयस्स एयमसद्धं तहा अन्नं पि । एवं मिच्छत्तं जणयति । बित्तियपयविराहणे संजमविराहणा । अन्नेन भणितो “किमायरियं परिच्चयसि” त्ति, उत्तरोत्तरेण अधिकरणं । एत्थ आयसंजमविराहणा । दुल्लभबोधीयत्तं च निव्वत्तेति । तम्हा दिसावहारं नो करे ॥ बित्तियपदेण अन्नमायरियं उद्दिसेज्जा वि-

[भा. २७३६] बित्तियपदं आयरिए, ओसन्नोहाइए य कालगते ।

ओसन्नो छव्विहो खलु, वत्तभवत्तस्स भग्गणया ॥

चू- जइ आयरिओ ओसन्नो जातो, ओधावितो वा, कालगतो वा, एए तिन्नि दारा । एत्थ ओसन्नो छव्विहो - पासत्थो, ओसन्नो, कुसीलो, संसत्तो, अहाछंदो, नितिओ य । तम्मि अच्छे आयरिओ जो संकप्पिओ वत्तो अनत्तो वा । सो वत्तावत्तो कहं गणं धरेति त्ति चउभंगेण भग्गणा कज्जति । सेलसवरिसारेण वयसा अवत्तो, परेण वत्तो । अनधीयनिसीहो अगीयत्थो सुतेण अव्वत्तो, सुत्तेण गायत्थो वत्तो । सुत्तेण वि वत्तो, वएण वि वत्तो, पढमभंगो । बित्तिओ - सुअ-वत्तो, न वएण । तत्तिओ - सुए नअवत्तो, वएण वत्तो । चउत्थो - दोहिं वि अवत्तो ॥

[भा. २७३७] वत्ते खलु गीयत्थे, अव्वत्ते वएण अहवाऽऽगीयत्थे ।

वत्तित्त्य सार पेसण, अहवाऽऽसण्णे सयं गमणं ॥

चू- वएणवत्ती गीयत्थे एस पढमभंगो, खलु दपूरणे । अव्वत्ते वएण एस बित्तियभंगो पढमभंगो अहवा-अगीयत्थे एस तत्तियभंगो पढमभंगिल्लो । उभयवत्तो तस्स इच्छा अण्णमायरियं उद्दिंसति वा न वा । सो वत्तो तमोसण्णायरियं सारेति - चोदयतीत्यर्थः । कहं ? अन्नं गीतं पेसेति । अहवा - आसण्णे उ सयं गंतुं चोदेति, तं पेसेति, सयं वा गच्छति ॥ २७३७ ॥

[भा. २७३८] एगाह पणगपक्खे, चाउम्मासे वरिसे जत्थ वा मिलति ।

चोदेति चोदवेति व, अमिच्छे वट्ठावत्ते सयं तु ॥

चू- एगाहो त्ति, आसन्ने दिने दिने गंतुं सारेति, एगाहो वा एगतं, पंचण्हं दिनान वा सारेति । एवं पक्खे चाउम्मासे वरिसंते य जत्थ वा समोसरणादिसु मिलति तत्थ वा सारेति । सव्वहा अनिच्छंते तं गणं सयमेव वट्ठावेत्त ॥

[भा. २७३९] अन्नं च उद्दिसावे, पयावणट्ठा न संगहट्ठाए ।

जति नाम गारवेणं, मुएञ्जनिङ्के सयं ठाति ॥

चू- सो उभयवत्तो अन्नं वा आयरियं उद्दिसति । स्यात् किमर्थ ? पतावण्डा, न गच्छस्स संगहोवग्गहट्टता, स्वयमेव शक्तमत्वात् । मम जीवंते चेव अन्नमायरियं उद्दिसति, जति नाम एरिसेण गारवेण ओसन्नत्तणं मुएञ्जति तहावि साधु, सव्वहा अनिच्छे सयमेव आयरियपदे ठायति ॥ गतो पढममंगो । इदानिं बितियभंगो-

[भा. २७४०] सुयवत्तो वयावत्तो, भणति गणं तेऽहं धारिउमसत्तो ।

सारेहि सगणमेयं, अन्नं च वयासु आयरियं ॥

चू- सो सुत्तेण वत्तो वएण अव्वत्तो । सो तं आयरियं भणति - एयं ते गणं अहं अपडुप्पन्नवयतणाओ य धारेउं असत्तो, एहि तुमं एयं सगणं सारेहि । अहवा - न सारेहि तो अहं अन्नं आयरियं वयामो इत्यर्थः ॥

[भा. २७४१] आयरिय उवज्जायं, इच्छंते अप्पणो य असमत्थो ।

तिगसंवच्छरमद्धं, कुल-गण-संधे दिसाबंधो ॥

चू- अपडुप्पन्नवयत्तणातो गणं वट्टावेउमसत्थो अन्ने आयरिओ वज्जाए उद्दिसिउमिच्छंतो पुव्वायरियं भणाति - अहं अन्नस्स आयरियस्स नो उवसंपज्जामो, सो ने उवसंपन्नाण अहं सचिन्तादी हरति, तुमं जति सगणं न सारेसि तो अहं निसइं धेव अन्नं आयरियं पडिवज्जामो । कुलिच्चं कुलसमवायं दाउं कुले उवट्टायंति, ताहे कुलेण जो दत्तो स तेसिंतिन्नि वरिसाणि सचिन्तादि नो हरति ॥ तिण्हं वरिसाणं परतो इमा विधी-

[भा. २७४२] सच्चिन्ताति हरंति न, कुलं पि नेच्छामो जं कुलं तुज्जं ।

वट्टामो अन्नगणं, संधं वा जति तुमं न ट्वासि ॥

चू- पुव्वायरियस्स अग्गतो भणितं - जं तुह कुलं तं कुलिच्चो अहं तिण्ह वरिसाणं उवरि सचिन्तादि हरति, जइ तुमं अमहायरिओ न ट्वासि तो अहं अतो वि परतो गणं संधं वा दूरतरं वयामो । ताहे गणायरियं उद्दिसावेति, गणसमवाए वा उवट्टायंति । सो वि संवच्छरं सचिन्तादी न हरति, एवं संधे उवट्टायंति, सो वि छम्मासं सचिन्तादी न हरति, एवं बितियपदेन दिसावहारं करेति ॥

[भा. २७४३] एवं पि अठायेंतो, तावेतुं अद्धपंचमे वरिसे ।

सयमेव धरेति गणं, अनुलोमेणं च णं सारे ॥

चू- एवं अद्धपंचमे वरिसे पुव्वायरियं चोदणाहिं “तावेउं” अवतावेउं जाहे सो न ठाइ ताहे अद्धपंचमेहिं वरिसेहिं वयवत्तीभूतो सयमेव गणं धरेति, जत्थ य पासति तत्थ य पुव्वायरियं अनुलोमेहिं वयणेहिं सारेति - चोदयतीत्यर्थः ॥

[भा. २७४४] अहव जति अत्थि धेरा, सत्ता परियट्टिऊण तं गच्छं ।

दुहतो वत्त सरिसओ, तस्स उ गमओ मुणेयव्वो ॥

चू- अहवित्ययं विकल्पवाची, अप्पणा गीयत्थो, अन्ने य से धेरा गच्छपरियट्टगा अत्थि, तो अन्नं आयरियं न उद्दिसंति । कम्हा न उद्दिसंति ? भण्णति - जतो से पढमभंगसरिसो चेव एस गमो भवति ॥ गतो बितियभंगो ॥ इदानिं ततियभंगो-

[भा. २७४५] वत्तवत्तो उ अगीओ, जति धेरा तत्थ केइ गीयत्था ।

तेसंतिए पढंतो, चोदिति सिं असति अन्तत्थ ॥

घू- जो पुण वयसा प्राग्प्रौढवयो वत्तो अगीयत्थो पुण जइ य सगच्छे धेरा गीयत्था तो सो तहिं धेराणं अंतिए समीवे पढंतो गच्छस्स घोदनातिसारणं करेति, ओसन्नायरियं च चोदेति, तेसि गीयत्थधेराणं असति गणं घेतुं अघेतुं वा अन्नायरियसमीवे उवसंपज्जति सुत्तट्ठाणं अट्ठा ॥ गतो ततियभंगो । इदानिं चउत्थो-

[भा. २७४६] जो पुण उभयावत्तो, पवट्ठावग असति सो उ उद्दिसति ।

सव्वे वि उद्दिसंता, मोत्तूण इमे तु उद्दिसति ॥

घू- जो सुत्तेण वएण अव्वत्तो सो गणवट्ठावगस्स असति अन्नं आयरियं उद्दिसति - उवसंपज्जते इत्यर्थः एते चउभंगिल्ला सव्वे वि इमे मोत्तुं उद्दिसंति ॥

[भा. २७४७] संविग्गमगीयत्थ, असंविग्गं खलु तहेव गीयत्थं ।

असंविग्गमगीयत्थं, उद्दिसमाणस्स चउगुरुगा ॥

घू- संविग्गं अगीयत्थं, असंविग्गं गीयत्थं, असंविग्गं अगीयत्थं एते आयरि-उवज्झायत्तेण उद्दिसंतस्स चउगुरुगं भवति । तस्स य चउगुरुगादि ॥ तस्स कालपरिमाणं इमं-

[भा. २७४८] सत्तरत्तं तवो होइ, तओ छेदो पहावती ।

छेदेण छिन्नपरियाए, ततो मूलं ततो दुगं ॥

घू- एते अजोग्गे उद्दिसिउं अन्नाउड्डंतस्स सत्तदिने चउगुरु भवति । अन्ने सत्तदिने छल्लहुं, अन्ने सत्तदिने छगुरुं । ततो परं अन्ने सत्तदिने चउगरुछेदो । एवं छल्लहु छगुरुगा वि छेदा सत्तदिने नेया । ततो एक्केक्कं दिणं मूलं अणवट्ठा पारंचीया भवंति । अहवा - छगुरुगतवोवरि छगुरुगो चेव छेदो सत्तदिने, ततो मूलअणवट्ठपारंचीया एक्केक्कं दिनं । अहवा - छगुरुगतवोवरि पणगादिओ छेदो सत्त सत्त दिनेसु नेयो, ततो परं मूलं अणवट्ठपारंचीया । एयं पच्छित्तं वियाणमाणेण संविग्गो गीयत्थो उद्दिसियव्वो ॥

[भा. २७४९] छट्ठाणविरहियं वा, संविग्गं वा वि वयति गीयत्थं ।

चउरो य अनुग्घाया, तत्थ वि आणादिणो दोसा ॥

घू- छट्ठाणविरहियं संविग्गं गीयत्थं सदोसंजति उद्दिसति तो चउगुरुगा पायच्छित्तं आणादिया य दोसा भवंति ॥ “छट्ठाणविरहियं” अस्य व्याख्या-

[भा. २७५०] छट्ठाणा जा नितिओ, तव्विरहितकाहियादिया चउरो ।

ते वि य उद्दिसमाणा, छट्ठाणगयाण जे दोसा ॥

घू- पासत्थो उस्सण्णो कुसीलो संसत्तो अहाच्छंदो नितितो य-एतेहिं छहिं ठाणेहिं विरहितो सदोसो को भवति ? भण्णति - काहियादिया चउरो । काहीए मामाए संपसारए पासणिणए । अहवा - काहिए पासणिणए माणाए अकयकिरिए । एते उद्दिसमाणस्स ते चेव दोसा जे छट्ठाणगते भणिया ॥ ओसन्ने त्ति गयं । इदानिं “ओहातिय-कालगते” त्ति दो दारा-

[भा. २७५१] ओहातिय-कालगते, जाहिच्छा ताहे उद्दिसावेति ।

अव्वत्ते तिविहे वी, नियमा पुण संगहट्ठाए ॥

घू- जति वि आयरिओ ओहातितो । ओहावणं च दुविधं - सारुवियत्तणेण वा गीहत्थत्तणेण

वा । कालगए वा आयरिए जो पढमिल्लेसु तिसु भंगेसु अब्बत्ता तिन्नि भणिया तेसिं जाहे इच्छा आयरियउद्देसे ताहे उद्दिसावेति अन्नमायरियं पडिवज्जंत ति । (जे उभयतो अवत्ता) ते पुण अब्बत्तणए नियमा गच्छसंगहड्डताए अन्नमायरियं पडिवज्जंति ॥

एस भिक्खू भणितो । आयरिय उवज्झाएसु इमो विधि-

[भा. २७५२] तीसु वि दीवितकज्जा, विसज्जिया जति य तस्स तं नत्थि ।

निक्खिविय वयंति दुवे, भिक्खू किं दानि निक्खिवितुं ॥

[भा. २७५३] दोणहट्टाए दोणह वि, निक्खिवणा होति उज्जमंतेसु ।

सीयंतेसु तु सगणो, वच्चति मा ते विणासेज्ज ॥

[भा. २७५४] वत्तम्मि जो गमो खलु, गणवच्छे सो गमो उ आयरिए ।

निक्खमणे तम्मि वत्ता, जमुद्दिसे तम्मि ते पच्छा ॥

चू-इह गणावच्छेतितो उवज्झाओ । जया उवज्झाओ आयरिओ वा अन्नं आयरियं उद्दिसति ताहे जो उभयवत्तम्मि भिक्खुम्मि विधी, सद्येव गणावच्छेए आयरिए य विधी दड्डव्वो । नवरंगणनिक्खेवं काउं वयंति । सगणे जे अन्नआचरिय-उवज्झाया संविग्गा गीयत्था ते तेसिं गणनिक्खेवं करंति । असंविग्गा अगीता तेसु जति निक्खिवंति तो तेन निक्खिप्पमाणा चत्ता भवंति । तम्हा असंविग्गाऽगीतेसु न निक्खिवे । अन्नाभावे सगणो चेव वच्चति । समुद्दिसति आयरियं तम्मि ते “तम्मि” ति तस्य, ते सर्वे शिष्या भवंति - पच्छित्तण उवसंपन्नकालाओ पच्छाउवसंपज्जण-कालादारभ्येत्यर्थः ॥

[भा. २७५५] ओहावित ओसन्ने, भणति अणाहा वंय विणा तुज्झे ।

कम-सीसमसागरिते, दुप्पडियरगं जतो तिण्हं ॥

चू-ओहाइयं ओसन्न वा आयरियं जत्थ पासति तत्थिं भणति - तुज्झेहिं विणा अणाहा वयं, वयमित्थात्मनिर्देशे, असागारियपदेसे, तस्स ओसन्नोहातिताथरियस्स क्रमेसु पादेसु सीसेण निवडति, भणइ - “एहि ! पसादेण अब्भुट्ठेह, सणाहीकरेह अम्हे, मा मुमाउ य डिंभयं पि व इओ तओ दुलुदुलेमो । सीसो पुच्छति - तस्स गिही-भूयस्स आचारित्तिणो किं पादेसु निवडिज्जति ? आयरिओ भणति - दुप्पडियरगं जओ तिण्ह मातु पित्तु धम्मायरियस्स य । एते परमोवकारिणो । एतेसिं दुक्खेण पद्युवकारो काउं सक्कति ॥ किं चान्यत्-

[भा. २७५६] जो जेण जम्मि ठाणम्मि ठावितो दंसणे व चरणे वा ।

सो तं ततो चुयं, तम्मि चेव काउं भवे निरिणो ॥

चू- जो जेण धम्मोवदेसप्पदाणादिणा दंसमे चरणे वा ठावितो सो तं गुरुं दंसण-चरणेहिं तो चुयं तेसु चेव दंसण-चरणेसु ठाविउं निग्गयरिणो निरिणी भवति - कृतप्रत्युपकारेत्यर्थः ॥ जया आयरिय उवज्झाया गणपरिवुडा अन्नायरियं उवसंपज्जंति तदा इमो विधी-

[भा. २७५७] निक्खिवणा अप्पाणे, परे य संतेसु तस्स ते देति ।

संघाडत्ते असंते, सो वि न वावारऽणा पुच्छा ॥

चू- जदा तेहिं आयरिय-उवज्झाएहिं आलोयणप्पदाणेण अप्पा उवनिक्खित्तो भवति, तदा भणति - इमे य मे साहू, एस परिनिक्खेवो । तेन वि आयरिएण अप्पाणो संतेसु साहुसु न घेतव्वा,

तस्स घेव ते देति । अह वत्थव्वायरियस्स असती साहूण ताहे सव्वे ते धेत्तुं पडिच्छायरियस्स एणं संघाडगं कप्पागं देति । सो कि अ पाडिच्छायरिओ वत्थव्वायरियस्स अणापुच्छाए ते सिस्से न वावारेति पेसणादिसु ॥

मू. (६१९) जे भिक्खू दिसं विप्परिनामेइ, विप्परिनामेंतं वा सातिज्जति ॥

चू- इमा सुत्तस्स सुत्तेण सह संबंघगाहा-

[भा. २७५८] सयमेव य अवहारो, होति दिसाए न मे गुरु सो तु ।

अह भणिता विप्परिनामणा उ अन्नेसिमा होति ॥

चू- सयमिति स्वयं अतिक्रान्तसूत्रे विप्परिनामणा आत्मगता अभिहिता, इमा पुण वक्खमाणसुत्ते अन्ने अन्नस्स दिसाविप्परिनामणं करेति ॥

[भा. २७५९] रागेण व दोसेण व, विप्परिनामं करेति जे भिक्खू ।

दुविहं तिविह दिसाए, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- दिसं विप्परिनामेति स रागेण वा दोसेण वा । रागेण तम्मि सेहे अज्झोववातो गाढं ताहे तेन रागेण विप्परिनामेउं अप्पणो अंतेण कट्ठेति । दोसेण पदुद्धो मा तस्स सीसो भवउ त्ति विप्परिनामेति । आयरियोवज्झाया दुविहा दिसा साहूणं । आयरियोवज्झाया पवत्तिणी य तिविहा संजतीण दिसा, एया दिसा विप्परिनामेंतस्स आणादिया दोसा ॥

सो पुण इमेहिं विप्परिनामेति-

[भा. २७६०] डहरो अकुलीणो त्ति य, दुम्मेहो दमग मंदबुद्धि त्ति ।

अवि यऽप्लाभलदी, सीसो परिभवति आयरियं ॥

चू- “डहरो” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. २७६१] डहरो एस तव गुरु, तुमं च धेरो न जुज्जते जोगो ।

अविपक्कबुद्धि एसो, वए करेज्जा व जं किं चि ॥

चू- कोति सेहो परिणयवओ तरुणायरियस्स समीवे पव्वतितुकामो अन्नेन भण्णति - “डहरो एस तव गुरु तुमं च परिणयवओ, नेस आयरिय-सीससंजोगो जुज्जति, कहं पुत्त-नत्तुअ-समाणस्स सीसो भविस्सति ? कहं वा विनयं काहिसि ? किं च ते सयणादिजणो भणीहिति” त्ति । अहवा भणाति - सो डहरो अविपक्कबुद्धि, अविपक्कबुद्धित्तणेण य अकज्जं पि कज्जं वदति अविपक्कबुद्धित्तणातो जं किं चि दोसं करेज्ज । एवं विप्परिनामेति । अहवा - सो विप्परिनामंतो सब्भूतं वा किंचि दोसं वदे, असब्भूतं वा किंच दोसं वएज्ज ॥

[भा. २७६२] एमेव सेसेएसु वि, तं निंदंतो सयं परं वा वि ।

संतेण असंतेण व, पसंसए तं कुलादीहिं ॥

चू- सेसा कुलादिया पदा, तेहिं कुलादिएहिं पदेहिं त णिंदति । जस्स उवड्ढितो सो पुण सओ परओ वा संतेहिं वा असंतेहिं कुलादिएहिं जस्स पदुद्धो सयं परं व तं निंदति । तस्स सेहस्स जमुदिसति तम्मि संतेहिं वा संतेहिं वा सयं परायगं वा संसति । इमो कुलीणो, सो अकुलीणो । इमो मेहावी, सो दुम्मेहो । इमो ईसर-निक्खंतो, सो दमगो । अहवा - इमो वत्थपत्तादिएहिं ईसरो, सो दमगो । इमो बुद्धिसंपण्णो, सो अबुद्धिमं । अपि चासो अल्पलाभलधी, इमो सलद्धिमं । इमेहिं

कारणेहिं सिस्सो, परो वा परिभवति आयरिय । अहवा - पसंसते कुलादीहिं सेहं - तं कुलमंतो सो अकुलजो । एवं सेसपदेसु वि ॥ कारणे विप्परिनामणं पि करेज्ज-

[भा. २७६३] नाऊण य वोच्छेयं, पुव्वकए कालियानुजोगे य ।
सुत्तथ जाणगस्सा, कप्पति विस्सासणा ताहे ॥

मू. (६२०) जे भिक्खू बहियावासियं आदेसं परं ति-रायाओ अविफालेत्ता संवसावेति, संवसावेतं वा सातिज्जति ॥

चू- आगतो आदेसं करोतीति आएसो, प्राधूर्णकमित्यर्थः । सो य अन्नगच्छवासी बहियावासी भण्णति । तमागतं परोत्तं तिरायातो, परतो तिण्हं दिणाणं ति, अविफालिय “विष्फालणा” नाम वियडणा - किं निमित्तं आगता ? अणज्जंतो वा भदंत ? कतो आगता ? कहिं वा वच्चह ? एवं अविफालेत्तस्स चत्थदिमे चउगुरुं भवति, आणादिणो य दोसा ।

[भा. २७६४] बहियऽण्णगच्छवासी, आदेसं आगयं तु जो संतं ।
तिण्ह दिवसाण परतो, न पुच्छति संवसाणादी ॥

चू- आगतो अष्फालेत्तस्स दोसा-

[भा. २७६५] पढमदिन बितिय-तति, लहु गुरु लहुगा य सुत्त तेन परं ।
संविग्गमणुन्नितरे, व हेंतऽपुट्टे इमे दोसा ॥

चू- पढमदिने अविफालेत्तस्स मासलहुं, बितियदिने मासगुरुं, ततियदिने चउलहुं, “तेन परं” ति - चउत्थ दिने सुत्तणिवातो चउगुरुमित्यर्थः । संविग्गो उज्जमंतो, मणुण्णो संभोतितो, इयरो असंभोतितो पासत्थादिणो वा । एए जति अपुच्छितो संवासेइ तो इमे दोसा भवन्ति ॥

[भा. २७६६] उवचरग अहिमरे वा, छेवतितो तेन मेहुणट्ठी वा ।
रायादक्कारी वा, पउत्तओ भावतेणो वा ॥

चू- कताइ सो तेन वेसग्गहणेण उवचरो भंडितो गच्छति, अहिमरो बंदिओ गच्छति, छेवतितो असंविग्गहितो भण्णति, सपक्खपरपक्खतो, तेणगो वा गच्छति, मेहुणं सेवित्तुमागतो, मेहुणट्ठी वा गच्छति रन्नो वा अवकारं काउमागतो, रन्नो वा अवकारकारणाए गच्छति, वा विकप्पो, आयरियस्स वा उदायिमारकवत्, भावतेणो सिद्धंतावहरणइताए केणति पउत्तो आगतो, अष्पणा वा गोविंदवाचकवत्, एवमादि दोसा भवन्ति ॥ अपुट्टे पुच्छितो वा इमं भणे-

[भा. २७६७] उवसंपयावराहे, कज्जे कारणिय अट्टजाते वा ।
बहिया उ गच्छवासिस्स दीवणा एवमादीहिं ॥

चू- तुज्जं चैव उवसंपज्जणट्ठा आगतो, अवराहालयणं वा दाहामि ति आगतो, कुल-गम-संघकज्जेण वा, असिवादीहिं वा कारणेहं आगतो, अट्टजायनिमित्तेण वा आगतोऽहं । सो बहिया गच्छवासी विष्फालितो एवमादी कारणे दीविज्जा, आयरिओ वि विष्फालणा एवमाइकारणे सुहं जाणति । कारणे तिण्ह दिणाणं परतो न विष्फाले, आलयणं वा न पडिच्छे ॥

[भा. २७६८] कज्जे भत्तपरिन्ना, गिलाण राया य धम्मकही वादी ।
छम्मासादुक्कोसा, तेसिं तु वइक्कमे गुरुगा ॥

चू- कुल-गण-संघ-कज्जेण आयरिओ वावडो न विष्फालेति । भत्तपरिण्णी, अनसनोवविट्ठो,

तत्थ वा वाउलो, गिलाणकज्जेण वावडो, दिनं वा सव्वं धम्ममाइक्खत्, वरवादिणा वा सद्धिं वादं करेति, एवमादिकारणेहिं तिण्ह दिणाणं परतो अविफालेंतो वि सुद्धो । उक्कोसेण जाव छम्मासा, छम्मासातिक्रमपढमदिने अविफालेंतस्स चउगुरुगा ॥

[भा. २७६९] अन्नेन पडिच्छावे, तस्सऽसति स तं पडिच्छते रत्तिं ।

उत्तर-वीमंमासुं, खिन्नो व निसिं पि न पडिच्छे ॥

चू-तिराति-वक्कमे अन्नेन वि आलोयणं पडिच्छावेति । अन्नस्स वा आलोयणारिहस्सासति सयमेव राओ पडिच्छति । अह राओ वा परवादुत्तरवीमसाए वावडो, दिवा वादकारणेण खिन्नो विमंसंतो रातो वि न पडिच्छति । एवं छम्मासा पत्ता । छम्मासंते वि अन्नेहिं पडिच्छावेति, एसेव भाव इत्यर्थः ॥ २७६९ ॥

[भा. २७७०] दोहि तिहि वा दिनेहिं, जति छिज्जति तो न होइ पच्छित्तं ।

ते णपरमणुणवणा, कुलाइ रन्नो व दीवेंति ॥

चू-छण्ह मासाणं परतो जति दोहिं तिहिं वा दिनेहिं कज्जं छिज्जति परिसमाप्यते इत्यर्थः, तो पच्छित्तं न भवति । अध छम्मासा परतो दोहिं तिहिं वा दिनेहिं कज्जं न समप्पति तो कुल-गण-संघस्स रन्नो वा णिदेदेति तहिं जो हं वावडो भविस्सामि तेन नागमिस्सं ॥ कारणेण विष्फालेज्जा-

[भा. २७७१] बितियपदमणप्पज्जे, अन्नगणादागयं न विष्फाले ।

अप्पज्जं च गिलाणं, अच्छितुकामं च वच्चंतं ॥

चू-अणवज्जो “न विष्फाले” त्ति, न विष्फालिज्जति वा, अवज्जो वा गिलाणो न पुच्छति, गिलाण वावडो वा, सो वा आदेसो गिलाणो न पुच्छिज्जति, निलाणवावडो वा आएसो न पुच्छिज्जति । अहवा-तेन अपुच्छिए चेव कहियं- जहा तुज्ज सगासे अच्छिउकामो आगतो । अहवा-अपुच्छि-एण चेव कहियं- इहाहं वसितं इमिणा कारणेण गच्छामि चेव । एवं अविफालेंतो सुद्धो ॥

मू. (६२१) जे भिक्खू साहिकरणं अविओसविय-पाहुडं अकड-पायच्छित्तं परं ति-रायाओ विष्फालिय अविष्फालिय संभुंजति, संभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- जे त्ति निहेसे । भिक्खू पुव्ववण्णितो । सह अधिकरणेण साधिकरणो, कषायभावा-शुभभावाधिकरणसहिते इत्यर्थः । विविधं विविधेहिं पगारेहिं वा ओसवियं उवसामियं, किं तं पाहुडं-कलहमित्यर्थः । न वि ओसविअं अविओसवियं पाहुडं, तम्मि पाहुडकरणे जं पच्छित्तं तं कडं जेण सो कडपच्छित्तो, अ मा नो ना प्रतिषेधे न तत् कृतं प्रायश्चित्तं अकृतप्रायश्चित्तं, जो तं संभुजण संभोएण संभुंजति-एगमंडलीए संभुंजति त्ति वुत्तं भवति । अहवा-दानग्गहणसंभोएण भुंजति, तस्स चउगुरुगा आणादिणो य दोसा । इमे अधिकरणनिरुत्ता एगद्धिया य-

[भा. २७७२] अहिकरणमहोकरणं, अहरगतीगाहणं अहोतरणं ।

अद्धितिकरणं च तथा, अहीकरणं च अहीकरणं ॥

चू-भावाधिकरणं कर्मबन्धकारणमित्यर्थः । अहवा-अधिकं अतिरित्तं उत्सूत्रं करणं अधिकरणं, अधोअधस्तात् आत्मनः करणं, अधराअधमाजघन्या गति, तामात्मानं ग्राहयतीति, अधो-अधस्तादवतारभूमिगृहमिश्रेण्यानि वा, न धृतिः अधृतिरित्यत्यर्थः अस्याः करणं, अधीरस्य

असतमंतस्य करणं अधिकरणं । अहवा - अधीः अबुद्धिमान् पुरषः, स तं करोतीत्यधिकरणं ॥

[भा. २७७३] साहिकरणो य दुविहो, सपक्ख-परपक्खतो य नायव्वो ।

एक्केको वि य दुविहो, गच्छगतो निग्गतो चेव ॥

चू- साधिकरणो साधु दुविधेन अधिकरणेन भवति । तं चइमं दुविधं सपक्खाधिकरणं परपक्खाधिकरणं च । सपक्खाधिकरणकारी गच्छगतो गच्छनिग्गतो वा । एवं परपक्खाधिकरणं दुविधं ॥ तं पुण अधिकरणं इमेहिं, कारणेहिं उप्पज्जति-

[भा. २७७४] सच्चित्तऽचित्तमीसो, वयोग-परिहारिओ य देसकहा ।

सम्ममणाउट्टंते, अहिकरणमतो समुप्पजे ॥

चू- “सचित्ते”ति अस्य व्याख्या-

[भा. २७७५] किमणाऽऽभवं गिण्हसि, गहियं व न देसि मज्झ आभवं ।

सच्चित्तेतरमसे, वितहा पडिवज्जओ कलहो ॥

चू- सेहो सेही वा एगस्स उप्पन्नो ! तमन्नो गिण्हमाणो भणिओ - किमाभवं गिण्हसि ? पुब्बगहियं वा भणितो मज्झ आभवं किं न देसि ? एवं सचित्ते । एवं इयरे अचित्ते मीसे य वितहं विवरीयं पडिवज्जतो अधिकरणं भवति ॥ तिन्नि दारा गता । इदानिं “वयोगते” ति-

[भा. २७७६] विच्चाभेलण सुत्ते देसी भासापवंचणे चेव ।

अन्नम्मि य वत्तव्वे, हीनाहियमक्खरे चेव ॥

चू- सुत्ते विच्चाभेलणा - अन्नोन्नज्जयणसुयक्खंधेसु घडमाणे आलावए विवितुं जोएंते - विच्चाभेलणा भवति । देसी भासा-मरहट्टविसए चोदिति, कुणियं वा भणंतो हसिज्जसि - वेयणचेच्चाहिं एवं कुणं कुट्ठिं वा करोतीत्यर्थः । अन्नम्मि य वत्तव्वे - कुंदं चंदं, हीनक्खरे - भास्कर इति वत्तव्वे भाकर इति, अधिअक्खरे सुवन्नं सुसुवन्नं ॥ “परिहारिय”ति अस्य व्याख्या-

[भा. २७७७] परिहारिगमठवेंते, ठविए अणट्टाए निव्विसंते य ।

कुच्छियकुले य पविसति, चोदितऽनाउट्टणे कलहो ॥

चू- गुरु-गिलाण-बाल-वुट्ट-आदेसभादियाण जत्थ पाउम्यं लभति ते परिहारियकुले, ते न ठवेति, अणट्टा वा निव्विसति - प्रविशतीत्यर्थः । अहवा - परिहरणिज्जा परिहारिया, ते य कुला, ते विसंतो चोदितो अनाउट्टंते उट्टंते वा कलहो भवे ॥ “देसकहे”ति अस्य व्याख्या-

[भा. २७७८] देसकहा परिकहणे, एक्के एक्के य देसरागम्मि ।

मा कर देसकहं वा, अठायमाणंमि अहिगरणं ॥

चू- दस-इत्थि-भत्त-रयकहा करंतो चोदितो- “मा करे देसकहं, न वट्टति” ति । “कोऽसि तुमं ? जेण मं वारेसि”, अट्टयंतंते - अधिकरणं भवे । अहवा - एक्को सुरट्टं वण्णेति, लाटो विसओ वितिओ, भणाति - “किं तुमं जाणेसि क्वमंडुक्को, दक्खिणावहो पहाणो” । एवं एक्केक देसरागेण उत्तराउत्तरेण अधिकरणं भवति । एवमादिएसु कज्जेसु चोदिज्जते सम्ममाउट्टंते अधिकरणं समुप्पजे ॥ एवं उप्पन्ने अधिकरणे-

[भा. २७७९] जो जस्स उ उवसमती, विज्जवणं तेन तस्स कायव्वं ।

जो उ उवेहं कुज्जा, आवज्जति सो इमे ठाणे ॥

चू- साधू जस्स साहुस्स उवसमति सो तेन साहुण उवसामेयव्वो विज्झवेयव्वो । जो पुण उवेहिं करेति सो इमेहिं ठाणेहिं पच्छित्तं आवज्जति । उवेहं करेति, ओहसणं करेति, उत्तुअति सहायकिच्चं वा करेति ॥

[भा.२७८०] लहुओ उ उवेहाए, गुरुओ सो चेव उवहसंतस्स ।
उत्तुयमाणे लहुया, सहायगत्ते सरिसदोसो ॥

चू- उवेहं करंतस्स मासलहुं । उवहसंतस्स सो चेव मासो गुरुओ । उत्-प्राबल्येन तुदति उत्तुवति प्रचोदयतीत्यर्थः । तस्स चउलहुगा । सहायगत्तं पुण करंतो अधिकरणकारिणा सरिसदोसो सपिसपायच्छिती य भवति ॥ उवेहाए त्ति इमं वक्खाणं-

[भा.२७८१] परवत्तियाण किरिया, मोत्तु परडुं च जयसु आयड्डे ।
अवि य उवेहा वुत्ता, गुणा य दोसा य एवं तु ॥

चू- अधिकरणं करंतो दडुं तुण्हिक्को मज्झत्येण वा भावेण अच्छति । अन्ने वि भणंति - “परप्रत्यया परभवा क्रिया कर्मसंबंधः सो अस्माकं न भवति, उवसामंतेण परडो कओ भवति, तम्हा तं परडुं मोत्तुं- “जयसु”त्ति परं जत्तं करेह ज्ञाणादि-नाणादिए आयड्डे आत्मार्ये । अवि य ओहनिज्जुत्तीए वुत्तं - “उवेहेत्ता संजमो वुत्तो”, एवं उवक्खेवेण सज्ज यादि गुणा भवन्ति, परडुवक्खेवेण सुत्तत्थपल्लिमंथादिया दोसा भवन्ति ॥ अहवा - आयरिओ अन्नो वा साधू अन्नेन साहुणा भणिओ - एतेहिं अधिकरणं करेहि किं न उवसमेह ? ताहे भणाति-

[भा.२७८२] जति परो पडिसेविज्जा, पावियं पडिसेवणं ।
मज्झ मोनं चरंतस्स, के अट्टे परिहायति ॥

चू- एवं भणतो मासलहुं । सेसं कंठं ॥ “ओहसण-उत्तुअणा” एकेकगाहाए वक्खाणेति-
[भा.२७८३] एसो वि ताव दमयउ, हसति व तस्सोम्भता य ओहसणा ।

उत्तरदानं मा उसराहि अह होति उत्तुयणा ॥

चू- दोण्हं अधिकरणं करंताणं एवम्भि सीदंते आयरिओ अन्नो वा भणति-एसो वि ताव एवं दमयतु । उत्तरेण वा एणं अपोहंतो तं अट्टहासेहि हसति । एस ओहसणा । इमा उत्तुअणा - उत्तरदाण सिक्खावणं । अहवा भणाति - मा यस्स ओसराहि मा वा एतेण जीप्पीहिसि । एवमादि उत्तुअणा ॥ इमं “सहायत्तस्स” वक्खाणं-

[भा.२७८४] वायाए हत्थेहिं, पाएहिं दंत-लउडमादीहिं ।
जो कुणति सहायत्तं, समाणदोसं तयं बिंति ॥

चू- दोण्ह कलहं करंताणं तत्थेगस्स एगो साहू सहायत्तणं करेति, वायाए कलहेति, हत्थेण वा हणति, पाएण वा पण्हं देति, दंतेहिं वा खायति, लउडेण वा हणेति । एवमादिएहिं जो सहायत्तं करेति सो तेन अधिकरणसाधुणा समाणदोसो ॥ आयरियाण उवेहाए इमे दोसा । सामणणेण (समाणे) वा अधिकरणे अनुवसामिज्जंतो इमं दोसदरिसणत्तं उदाहरणं- खहचर-थलचराणि य सत्ताणि आसिताणि । तत्थ य एणं महल्लं हत्थिजूहं परिवसति । अन्नता पासुत्तं चिड्ढति । तत्थ य अदूरे दो सरडा भंडिउमारद्धा । वणदेवयाए य ते दडुं सव्वेसिं सभाए आघोसियं-

[भा.२७८५] नागा जलवासीया, सुणेह तस-थावरा ।

सरडा जत्थ भंडंति, अभावो परियत्तई ॥

[भा. २७८६] वनसंडसरे जल थल खहच वीसमण देवयाकहणं ।

वारेह सरडुवेक्कण, धाडण गयनास चूरणता ॥

चू-देवयाए भणियं मा एते सरडे भंडंते उवेक्खह, वारेह । तेहिं जलचर-थलचरेहिं चितियंकिमहं एते सरडा भंडंता काहिंति ? तत्थ य एगो सरडो भंडंतो भग्गो पेळ्ळितो सो धाडिजंतोसुहसुत्तस्स हत्थिस्स बिलं ति काउं नासावुडं पविट्ठो । बिंतिओ वि पविट्ठो । ते सिरकवाले जुद्धं लग्गा । हत्थी विउलीभूतो महतीए असभाहीए वेयणट्ठो य “चूरणं” ति-तं वनसंडं चूरियं, बहवे तत्थ वासिणो सत्ता घातिता । जलं च आडोहंतेण जलचरा घातिता । तलागपाली भेदिता । तलागं विणट्ठं । जलचरा सब्बे विणट्ठा । एवं साहुस्स वि उवेहं करमाणस्स महंतो दोसो उप्पज्जति । तेन उवेक्खित्ता पिट्ठापिट्ठी करेज्ज । पक्खापक्खिएण य रायकुलं बणं निच्छुभण-कडगमट्ठं करेज्ज ॥ कि चान्यत्-

[भा. २७८७] तावो भेदो अयसो, हानी दंसण-चरित्त-नाणाणं ।

साहुपदोसो संसारवद्धणो साहिकरणस्स ॥

चू-चतुर्थोद्देशके पूर्ववत् ॥ अयं विशेष-

बा. (२७८८) अतिभणिय अभणिते वा, तावो भेदो य जीवचरणाणं ।

रूवसरिसं न सीलं, जिहं मन्ने भवे अयसो ॥

चू-जसत्थापसत्थो तावो भवति, सो साधू मया बहुविधेहिं असब्भदोसेहिं अब्भक्खातो आकुट्ठो वा वा परितप्पइ । एस पसत्थो । इमो अप्पसत्थो - “किं वा मए तस्स जातिसारणं न कतं, हा चुक्कोमि” ति परितप्पि । रूवाणुरुवं से सीलं नत्थि ति अयशः । अहवा-लोगाववातो भवति । जिहमनेन कृतं-लज्जनीयमित्यर्थः, “मन्ने” ति-एवं मन्यामहे, एवमादि अयशो भवति ॥

[भा. २७८९] अक्कुट्ठतालिते वा, पक्खापक्खिकलहेण गणभेदो ।

एगतर-सूयएहि य, रायादीसिट्ठे गहणादी ॥

चू-जारजातो ति वयणेण अक्कुट्ठो, हस्तदंडादिना प्रहारदानं ताडनं, अन्नोन्नपक्ख-परिग्गहकरणेण गणभेदो भवति । एगपक्खेण रायकुले कहिते । अहवा सूचएहिं चाडएहिं कहिए - तत्थ गेणहणादिया दोसा भवंति ॥ “हानी दंसण-चरित्त-नाणाणं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. २७९०] चत्तकलहो वि न पढति, अवच्छलत्ते य दंसणे हानी ।

जह कोहाइ विवट्ठी, तह हानी होति चरणे वि ॥

चू-कलहुत्तरकालं पि कसायदोससंतावियमणो न पढति, साहुपदोसकरणत्तणेण अवच्छलत्तं भवति, अवच्छलत्ते य दंसणहाणी भवति । जहा जहा कोहादियाण वट्ठी तथा तथा चरित्तहाणी भवति ॥ जम्हा एते दोसा तम्हा उवेहा न कायव्वा । तो किं कायव्वं ? भण्णइ-

[भा. २७९१] आगाढे अहिगरणे, उवसम ओकट्ठणा उ गुरुवयणं ।

उवसमह कुणह ज्ञायं, छट्ठणता सागपत्तेहिं ॥

चू-अधिकरणे आगाढे-कक्खडे उप्पन्नो कोहाभभूता उवसामेयव्वा, कलहेत्ता य पासट्ठिएहिं अवकट्ठेयव्वा । गुरूहिं उवसमणट्ठा इमं वयणं भणियव्वं - अज्जो ! उवसमेह । अनुवसमंताण कओ संजमो ? कओ वा सज्जाओ ? तम्हा उवसमेह, उवसमित्ता य सज्जायं कोह । मा दमग-

पुरिसा इव कणगरससंठाणियं संजमं कसाय-साग-रुक्ख-पत्तेसु निस्सारयाए संजमं छड्ढेह ॥
अहवा गुरु भणंति-

[भा.२७९२] जं अज्जियं समीख-ल्लएहिं तव-नियम-बंभमइएहिं ।

तं दानि पेच्छ नाहिह, छड्ढेंता साग-पत्तेहिं ॥

चू- “छड्ढणया सागपत्तेहिं”ति, अत्र ध्यानतो जहा- एगो परिवायगो दमगपुरिसं चिंतासोगसागरपविट्ठं करतल-पल्लत्थमुहं अत्थोवज्जणमुपायचितनपरं पासति । पुच्छति य - किमेवं चिंतापरो ? तेन से सब्भावो कहिओ - “दारिद्राभिभूओ मि” ति । तेन भणियं - “इस्सरं ते करेमि, जतो भणामि ततो गच्छाहि, जं च भणामि तं सव्वं कायव्वं ।” ताहे ते संबलं घेतु पव्वयणिगुंजं पविट्ठा । परिव्वायगेण य भणितो - एस कणगरसो सीतवातातचपरिसमं अगणंतेहिं तिसाखुहावेदणं सहंतेहिं बंभचारीहिं अचित्त-कंद-मूल-पत्त-पुप्फ-फलाहारीहिं समीपत्तपुडेहिं भावओ अरुस्समणेहिं धेत्तव्वो । एस से उवचारो ।

तेन दमगेण सो कणगरसो उवचारेण गहितो कडुयदोद्धियं भरियं । ततो निग्गतो तेन परिव्वायगेण भणियं-सुरुट्ठेण वि तुमे एस सागपत्तेण न छड्ढियव्वो । तओ सो परिवायगो गच्छंतो तं दमगपुरिसं पुणो पुणो भणति - ममं पभावेणं इस्सरो भविस्ससि । सो य पुणो पुणो भणमाणो रुद्धो भणति - जं तुज्झ पभावेण इस्सरत्तणं तेन मे न कज्जं, तं कणगरसं सागपत्तेण छड्ढति । ताहे परिव्वायगेण भणियं - हाहा दुरात्मन् ! जं अज्जियं समीख-ल्लएहिं तव-नियम-बंभमइएहिं । तं दानि पेच्छ नाहिह, छड्ढेंता सागपत्तेहिं ॥

अहवा - गुरु ते अधिकरणकरे साहू भणति-

[भा.२७९३] जं अज्जियं चरित्तं, देसूणाए वि पुव्वकोडीए ।

तं पि कसाइयमेत्तो, नासेइ नरो मुहुत्तेणं ॥

चू- “समीखल्लएहिं”ति दिट्ठंतो दव्वखल्ला य गहिया, “तवनियमबंभमतिएहिं” ति दिट्ठंतोवसंहारो भावखल्ला गहिता । तेन परिव्वायगेण सो दमगपुरिसो भणति - तुमं इदानिं परिव्वायकालातो पच्छा परितप्पमाणो जाणैहिसि - “हा दुडु मे कयं जं कनगरसो सागपत्तेहिं छड्ढितो” । आयरितो वि ते अधिकरणकरे भणति - तुब्भे वि मा कलहेह । मा पच्छा परितप्पिहिह, जहाबहुकालोवज्जितो संजम-कनगरसो साग-रुक्ख-पत्तसंठाणिएसु कसाएसु छड्ढितो निरत्थयं अप्पा एत्तियं कालं पव्वज्जाए किलिट्ठो त्ति । एवं आयरिओ सामण्णतो भणति ॥

अह अविधीए चारेति-

[भा.२७९४] आयरिओ एगं न भणे अह एग निवारे मासियं लहुयं ।

राग-द्वोस-विमुक्को, सीयघरसमो य आयरिओ ॥

चू- आयरिओ जति एगं अविकरणिसाहुं अनुसासति, बितियं नानुसासति ततो, आयरियस्स मासलहुं । तम्हा आयरिएण रागदोसविमुक्केण भवियव्वं । दिट्ठंतो - “सीयघरं” - वड्ढकीरयण-निम्मियं चक्किणो सीयघरं भवति, वासासु निवाय-पवातं, सीयकाले सोम्हं, गिम्हे सीयलं । जहा तं चक्किणो सीयघरं सव्वरिउक्खमं भवति तथा पाययपुरिसस्स वि ते सव्वरिउक्खमा भवंति । जहा तं विसेसं न करेति तथा आयरिओ वि विसेसं न करेति ॥

विसेसं पुण करंतस्स इमो दोसो भवति-

[भा. २७९५] वारेइ एस एयं, ममं न वारेइ पक्खराएणं ।
बाहिरभावं गाढतरं च मं पेक्खसी एक्कं ॥

चू- एस आयरिओ एयं साहुं अत्तबुद्धीए वारेति । मम पुण परभावबुद्धीए न वारेति । एवं पक्खगरागे कज्जमाणे सो एगो साहु बाहिरभावं गच्छति, गाढतरं वा अधिकरणं करेति । अहवा-
-आयरियं भण्जे - “तुमं मं एक्कं बाहिरं पेच्छसि” ति अप्पानं उब्बद्धिउं मारेति (तो) आयरियस्स पारंघियं, उन्निक्खमति वा तो मूलं ॥

अह अधिकरणं काउं अनुवसंतो चेव अच्छति गच्छे तो इम विधी-
[भा. २७९६] गच्छ अनिग्गयस्सा, अनुवसमंतस्सिमो विही होति ।
सज्झाय भिक्ख भत्तइऽवासते चतुरहेक्के ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । सूरुदए सज्झायकाले चोइज्जइ, बिइयं भिक्खोत्तरणकाले, तइयं भत्तइकाले,
चउत्थं पदोसे आवस्सयवेलाए । एवं चउरो वारा एक्केक अहे चोदिज्जति ॥ गोसे पडिक्कंताणं
सज्झाए अपइविए अंतरे एसमादि कारणे अधिकरणं उप्पजे ।

[भा. २७९७] दुप्पडिलेहियमादीसु, चोदितो सम्मं अपडिवज्जंते ।
न वि पइवेति उवसम, कालो न सुद्धो छि(जि)यं वासी ॥

चू- दोसदुद्धं पडिलेहणं करंतो, आदिसद्दातो अपडिलेहंतो चोदितो तम्मि अनाउट्ठंते अधिकरणं
भवे, जति अपइविति सयं घेव उवसंतो लद्धं । अह एक्को, दो वि वा न उवसमंति, ताहे आयरिया
पइवणवेलाए इमं भणंति - इमे साहु न पइवेति । उवसमह अज्जो ! सो पच्चुत्तरं देति - “अवस्सं
कालो न सुद्धो, छि(जि) यं वा साहुं सुतं, गज्जियं वा साहुं सुतं, ततो न पइवेति”, एवं वुत्ते
सव्वे पइवेति, सज्झायं करंति । अनुवसमंस्स मासगुरुं पच्छिंतं ॥

भिक्खोत्तरण-वेलाए पुणो आयरिया भणंति-
[भा. २७९८] नो तरती अभत्तइ, न च वेलाऽभुंजणे न तिन्नं सि ।
न पडिक्कमंति उवसम, निरतीचारा नु पच्चाह ॥

चू- अज्जो ! साहवो भिक्खाए नो तरति, उवसमाहि । सो पच्चुत्तरं देति “नूनं” न भत्तइ, न
वा भिक्खावेला, तेन नो तरंति” । एवं वुत्ते भिक्खाए अवतरंति । तस्स अनुवसंतस्स बितियं
मासगुरुं । सत्रियट्ठेसु गुरु भणाति - अज्जो ! न भुंजंति साहु, उवसमह । सो पच्चुत्तरं देति “सूणं न
जीरतण्हे” । एवं वुत्ते सव्वे एगततो भुजंति । तस्स ततियं मासगुरुं । पुणो गुरु पदोसे पडिक्कमणकाल
भणाति - “अज्जो ! साहु न पडिक्कमंति, उवसमाहि । पच्चुत्तरमाह “नूनं निरतियारा” । इत्थ
चउत्थे ठाणे अनुवसमंतस्स चउगुरुं । एवं गोसकाले अधिकरणे उप्पन्ने विधी भणिओ ॥

[भा. २७९९] अन्नम्मि व कालम्मि, पढंत हिंडंत मंडलाऽऽवासे ।
तिन्नि व दोन्नि व मासा, होति पडिक्कंत गुरुगा उ ॥

चू- अन्नम्मि काले सज्झाए पइविते जति अधिकरणं उप्पन्नं पढंताण, तो तिन्नि चोदणाकाला,
दोन्नि मासगुरु । भिक्खं हिंडंताणं अधिकरणे - दोन्नि चोदणाकालो, एगं मासगुरुं । भुत्ताण
अधिकरणे उप्पन्ने - एगो चोदनाकालो, एत्थ नत्थि मासगुरुं । अनुवसंतस्स पडिक्कमंते चउगुरुमेव

भवति ॥

[भा.२८००] एवं दिवसे दिवसे, चाउक्कालं तु सारणा तस्स ।
जति वारे न सारेती, गुरुण गुरुगो उ ततिवारे ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । जति वारा आयरिओ तं सारणद्वाणेषु न सारेति तति गुरुणो भासगुरुणा भवन्ति ॥

[भा.२८०१] एवं तु अगीयत्ये, गीयत्य सारिते गुरु सुद्धो ।
जति तं गुरु न सारे, आवत्ती होइ दोण्हं पि ॥

चू- एवं दिने दिने सारणाविधी अगीयत्यस्स । गीयत्यं पुण एगदिणं चउसु ठाणेषु सारंतो, परतो असारंतो वि सुद्धो । जति पुण तं गीयं अगीयं वा गुरुण सारेति तस्स य अनुवसमंतस्स, एवं दोण्हं वि आवत्ती-पच्छित्तं भवति । अन्ने भणांति-अगीयस्स अनुवसमंतस्स वि नत्थि पच्छित्तं, अगीयं अचोदंतस्स गुरुस्स पच्छित्तं । गीतं पुण जति गुरु न चोदेति तो आवत्ती दोण्हं वि भवति ॥

[भा.२८०२] गच्छो य दोन्नि मासे, पक्खे पक्खे इमं परिहवेती ।
भत्तद्धं सज्झायं, वंदणऽलावं ततो परेणं ॥

चू- एवं अनुवसमंतं गच्छो दोन्नि मासे सारेति । इमं पुण गच्छे पक्खे पक्खे परिहवेति । अनुवसमंतस्स पक्खे गते गच्छो तेन समं भत्तद्धं न करेति । वितियपक्खे गते सज्झायं तेन समाणं न करेति । ततियपक्खे तस्स वंदनं न करेति । चउत्थपक्खे गते आलावं पि तेन समाणं वज्जेति ॥

[भा.२८०३] आयरिओ चउमासे, संभुंजइ चउरो देति सज्झायं ।
वंदनऽलावं चतुरो, तेन परं मूल निच्छुभणा ॥

चू- आयरिओ पुण अनुवसमंतस्स वि चउरो मासे भत्त-पान-दान-ग्गहण-संभोगेण संभुंजति, चउण्हं उवरि भत्तं वज्जेति । चउरो सज्झायं देति, तओ सज्झायं वज्जेति । वंदनालावपदे दो वि चउरो मासे करेइ, ततो वरिसे पुण्णे संवच्छरिए पडिक्कंते मूलं पच्छित्तं, गणाओ य निच्छुभति ॥

[भा.२८०४] एवं बारसमासे, दोसु तपो सेसए भवे छेदो ।
परिहायमाण तद्विवसे, तवो मूलं पडिक्कंते ॥

चू- एवं बारसमासे अनुवसमंते अच्छंते दोसु तवो आदिमेषु जाव गच्छेण वज्जितो सेसेसु दससु मासेसु छेदा पंचराइदिओ जाव संवत्सरं पत्तो । पज्जोसवणारातिपडिक्कंताणं अधिकरणे उप्पन्ने एसा विधी । दिवसमासे परिहावेत्ता 'तद्विवस' इति पज्जोसवणादिवसे अधिकरणे उप्पन्ने तवो मूलं च भवति, न छेदो । पडिक्कमणकाले वा उप्पन्ने मूलमेव केवलं पडिक्कमंते भवति ॥ एसेवऽत्थो भण्णाति-

[भा.२८०५] एवं एक्केक्कदिणं भवेत्तु ठवणा दिने वि एमेव ।
चेइयवंदणसारिते, तम्मि य काले तिमासगुरु ॥

चू- भद्वयसुद्धपंचमीए अनुदिए आइच्चे अधिकरणे उप्पन्ने संवच्छरो भवति, छट्ठीए एगदिणूणो संवच्छरो भवति, एव एक्केक्कदिणं परिहवंतेण आणेयव्वं जाव ठवणादिणो ति पर्युपासमादिवस इत्यर्थः । तम्मि ठवणादिने अनुदिए आइच्चे अधिकरणे उप्पणं एवमेव चोदणा सज्झायपट्टवनकाले चोदिज्जति, पुणो चेइयवंदणकाले चोइज्जति, अनुवसमंतो पुणो पडिक्कमणवेलाए, एवं तम्मि

पञ्जोसवणकालदिवसे तिमासगुरु भवति ॥

[भा. २८०६] मूलं तु पडिकंते, पडिकमंते व होज्ज अहिगरणं ।

संवच्छरमुस्सग्गे, कयम्मि मूलं न सेसाइं ॥

धू- पडिकंते मूलं भवति । एसा ठवणदिवसविधी । अह अद्धपडिकंताण चेव अधिकरणं भवे संवत्सरीए काउस्सग्गे कते मूलमेव केवलं, न सेसा पच्छित्ता भवति ॥

[भा. २८०७] संवच्छरं च रुद्धं, आयरिओ रक्खती पयत्तेमं ।

जति नाम उवसमेज्जा, पव्वतराजी सरिसरोसो ॥

धू- एवं आयरिओ तं रुद्धं संवत्सरं पयत्तेण रक्खति । किमर्थं ? उच्यते-जति नाम उवसमेज्जा । अह नो उवसमति संवच्छरेण वि तो सो पव्वतराईसरिसरोसो भवति ॥

[भा. २८०८] अन्न दो आयरिया, एक्केक्कं वरिसमुवसमेंतस्स ।

तेन परं गिहि एसो, बितियपदं रायपव्वतिए ॥

धू- मूलायरियसमीवावो निग्गयं अन्ने दो आयरिया कमेण एक्केक्कवरिसं पयत्तेण चेव विधिणा संरक्षंति । जेण उवसामितो तस्सेव सीसो । तेणं ति तस्मात् तृतीयवर्षात् परतः “सो” त्ति स गृही क्रियते । संघस्तस्य लिंगमवहरतीत्यर्थः । बितियपदेण वा दंडियपव्वइयस्स लिंगं न हिज्जति ॥ एसा विही भिक्खुस्स भणिया । उवज्झायरियाण वि एसेव विही । नवरि - इभो विसेसो-

[भा. २८०९] एमेव गणायरिए, गच्छम्मि तवो तु तिन्नि पक्खाइ ।

दो पक्खा आयरिए, पुच्छा य कुमारदिट्ठंतो ॥

धू- इह गणाचार्यग्रहणादुपाध्यायः परिगृह्यते, तस्स अनुवसमंतस्स गच्छे वसंतस्स तिन्नि पक्खा तव भवति, परतो छेदो । आयरियस्स अनुवसमंतस्स दो पक्खतवो भवति, परतो छेदो । सीसो पुच्छति - “किं सरिसावराहे विसमं पच्छित्तं देह ? तन्हा रागदोसी भवंतो” । एत्थ आयरिओ कुमार-दिट्ठंतं देति ॥ जे ते उवज्झायस्स तिन्नि पक्खा ते दिवसीकता ।

[भा. २८१०] पणयालदिने गणिणो, चउहा काउं सपाय एक्कारा ।

भत्तट्ठणसज्जाए, वंदनऽलावे य हावेति ॥

धू- ते चउभागेण कता सपाता एक्कारसदिवसा भवंति । तत्थ गच्छो उवज्झाएणं समं वसथीए एक्कारसदिणं भत्तट्ठं करेति एवं सज्जायवंदनालावे वि, परतो पणयालदिणाण दसगो छेदो ॥ आयरियस्स दो पक्खा दिवसीकता ।

[भा. २८११] तीसदिने आयरिए, अद्धइदिना उ हावणा तत्थ ।

परतो गच्छेण चउपदेहिं तु, निज्जूढे लग्गती छेदो ॥

धू- ते चउभाएण विभत्ता अद्धइमादिणा भवंति, तत्थ गच्छो आयरिएण सह अद्धइमे दिने भत्तं करेति, एवं सज्जाए वंदनालावे य, गच्छेण निसेहो चउहिं भत्तट्ठणादिएहिं पदेहिं । पन्नरसराइंदिए छेदे लग्गति ॥ भिक्खू उवज्झायायरियाणं अन्नगमसंकंताणं सामण्णं भण्णति-

[भा. २८१२] संकमतो अन्नगणं, सगणेण य वज्जितो चउपदेहिं ।

आयरिओ पुण वरिसं, वंदनऽलावेहिं सारेति ॥

धू- सगच्छेणं जदा भत्तट्ठानादिएहिं पदेहिं वज्जितो तदा अन्नगणं संकंतो । तं अन्नगणायरिओ

वन्दनाऽऽलपदेहिं भुंजंतो सारंतो य वरिसं रक्खंति ॥

[भा.२८१३] सज्झायमातिएहिं, दिने दिने सारणा परगणे वी ।
नवरं पुण नाणत्तं, तवो गुरुस्सेतरो छेदो ॥

चू-परगणेवि संकंतस्स ज्झायमादिएहिं चउहिं ठाणेहिं सारणा कज्जति । नवरं-परगणसंकमणे इमो विसेसो - गुरुस्स असारंतस्स तवो इयरो त्ति साधु, तस्स अन्नगणे अनुवसमंतस्स पढमदिने चे छेदो भवति ॥ “पुच्छा य कुमारदिट्ठंतो” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.२८१४] सरिसावराहदंडो, जुगरन्नो भोगहरण बंधादी ।
मज्झिमे बंधवहादी, अब्वत्ते कण्णादि खिसा य ॥

चू-आयरितो भणाति - सरिसे वि अवराहे विसरिसं दंडं दलयंता जहा य नो रागदोसिल्ला भवामो तथा कुमारेहिं दिट्ठंतो कज्जति-एगस्स रन्नो तिन्नि पुत्ता - जेड्ढो मज्झिलो कनिट्ठो । तेहिं य तिहिं वि आमंतियं “पियरं मारित्ता रज्जं तिहा विभयामो” । तं च रन्ना नायं । तत्थ जेड्ढो जुवराया, एस पहाणवत्थु त्ति काउं किमेरिसं अज्झवसति त्ति तस्स भोगहरणबंधण-ताडण-खिसणा य सव्वे पगारा कता ।

मज्झिमो अवहडो एयऽपहाणो त्ति काउं न तस्स भोगहरणं कतं, बंध-वह-खिसणादिया कता । अब्वत्तो कनिट्ठो एतेहिं वियारिओ त्ति काउं कण्णचवेडयं दंडो खिसादंडो कतो, न भोगहरण-बंधणदंडा कता । जहा लोगो तथा लोगुत्तर वि वत्थुसरिसो दंडो कज्जति ॥

पमाणपुरिसे अकिरियासु वड्ढंते इमे अप्पच्चयमादी बहुतरगा दोसा भवंति-
[भा.२८१५] अप्पच्चय वीसत्थत्तणं च लोगगरहा य दुरभिगमो ।
आणाए य परिभवो, नेव भयं तो तिहा दंडो ॥

चू- एते चेव आयरिया भवंति, अकसायं चारित्त भवति, एवं सच्चुवदेसेसु अप्पच्चयो भवति । सेसा साहवो वि कसायकरणादिषु वीसत्था भवंति । लोगा गरहंति-एमेव कलीमूलो त्ति । रोसणो य गुरु सीसपाडिच्छयाणं दुरहिगमो भवति, रोसणस्स य आणं परिहांवेंति सिस्सा नेव से सीसा बीहंति । अतो वत्थुविसेसकारणतो तिहा दंडो कतो ॥

[भा.२८१६] गच्छम्मि य पड्ढवित्ते, जेन पदे निग्गता ततो वित्तियं ।
भिक्खु गणायरियाणं, मूलं अणवट्ट पारंघी ॥

चू- जति तवे पड्ढवित्ते निग्गच्छति तो मूलं पावति, एवं भिक्खुस्स । गणावच्छेत्तियस्स य अणवट्टे ठायति । आयरियस्स चरिमे । अहवा - पड्ढवियं प्रारब्धं, जेण पदेण प्रारब्धेण गच्छातो निग्गता ततो जं पदं वित्तियं तं अन्नगणे गयस्स पारब्भति । निदरिसणं-जति गच्छातो भत्तट्टपदेण निग्गतो तो अन्नगणं गयस्स गणो तेन समाणं न भुंजति, सज्झायं पुन करेति । एवं जति सज्झायपदेण निग्गतो वंदनं करेति । वंदने निग्गयस्स आलावं करेति । आलावपएण निग्गयस्स परागच्छो चउहिं वि पदेहिं वज्जेति । एवं भिक्खुस्स, गणी उवज्झाओ, आयरियस्स, एतेसिं चेव मूल-अणवट्ट-पारंघिया अंतो पच्छिता सगणातो अनिग्गताण निग्गयाण य ॥

एवं सामण्णेण भणियं । इमं निग्गताण भण्णाति
[भा.२८१७] खर-फरुस-निट्ठुराई, अह सो भणितुं अभाणियव्वाइं ।

निग्गमण कलुसहियए, सगणे अट्ठापरगणे य ॥

चू-“खर-फरुस-निट्टुराई”ति अस्य व्याख्या-

[भा. २८१८] उच्चसर-सरोसुत्तं, हिंसयं मम्मवयणं खरं तं तु ।

अक्कोस-निरुवयारुत्तमसब्भं निट्ठुरं होति ॥

चू- उच्चैण महंतेण सरेण जं सरोसं उक्तं तं खरं । जं पुण हिंसगं मम्मघट्टणं च तं फरुसं । जगारादियं अक्कोसवयणं । ककार-डकारादियं च निरुवयारं । असभाजोगं असब्भं जहा कोलिकः । एरिसं निट्ठुरं होइ । एरिसाणि अभाणियव्वाणि ॥ भणिओ कालुसहियओ, निग्गतो सगच्छातो सो । सगणे अट्ठफड्डया, परगणियव्वया वि अट्ठफड्डया । जे परनियव्वा ते संभोइया अट्ठ, असंभोइएसु वि अट्ठ, जे अन्नसंभोतिया ते उच्चयचरणा ओसन्ना । सो एतेसु गतो-

[भा. २८१९] अट्ठइ अट्ठमासा, मासा दो होंति अट्ठसु पयारो ।

वासासु असंचरणं, न चैव इयरे वि पेसंति ॥

चू- सगणिच्चएसु अट्ठफड्डएसु पक्खे पक्खे संचरंतस्स अट्ठइ मासा भवंति, परगणच्चिएसु फड्डएसु अट्ठइ मासा, एते सव्वे वि अट्ठमासा । अट्ठसु उदुबद्धिएसु मासेसु भिक्खू विहारो भवति तेन अट्ठगहणं कयं । वासासु चउसु मासेसु तस्स अधिकरणसाहुस्स संचरणं नत्थि - वासाकालो ति काउं । “इअरे वि” तिजम्मि फड्डए सो संकमति तेवि तं पन्नवेत्ता वर्षाकाल-इति कृत्वा न प्रेषयंति । जतो आगतो तत्थ जे तस्स गणो अट्ठफड्डगा तेसु संकमंतस्स तेहिं असज्जाय-भिक्ख-भत्तट्टणापडिक्कमणवेलासु सो सारेतव्वो, उवसमति ति । जति न सारेति तो मासगुरुं पच्छित्तं, तस्स पुन अनूवसमंतस्स दिवसे दिवसे पंच रातिंदिया छेदो भवति ॥

[भा. २८२०] सगणम्मि पंचराइंदियाइं दस परगणे मणुण्णेषु ।

अन्नेसु होंति पन्नर-वीसा तु गयस्स ओसन्ने ॥

चू- परगणे संभोतिएसु संकंतस्स दसराइंदिओ छेदो, अन्नसंभोतिएसु पन्नरसराइंदिओ छेदो । ओसन्नेसु वीसराइंदिओ छेदो । एवं भिक्खुस्स भणियं ॥ इमं उवज्जायरियाणं-

[भा. २८२१] एमेव उवज्जाए, दसदिवसादी तु भिण्णमासंतो ।

पन्नरसादी उ गणी, चउसु वि ठाणेसु मासंतो ॥

चू- एवं उवज्जायस्स वि, नवरं - दसराइंदिओ छेदो आवि, भिन्नमासो छेदो अंते । गुरुस्स आयरियस्स तस्स चउसु ठाणेसु सगण-परगण-संभोइय परगण-अन्नसंभोतिय ओसन्नेसु य पन्नरसरातिंदिओ छेदोआदी, मासिओ छेदो अंते ॥

एयं पुरिसेण सगणादिट्ठाण विभागपच्छित्तं दंसियं । इदानिं एवं चैव ठाणेसु पुरिसविभागठाणं पच्छित्तं दंसिज्जति-

[भा. २८२२] सगणम्मि पंचराइंदियाइं भिक्खुस्स तदिवसछेदो ।

दस होंति उवज्जाए, गणि आयरिए य पन्नरस ॥

चू- सगणे संकंतस्स भिक्खुस्स पंचर इंदिओ छेदो, उवज्जायस्स दस, आयरियस्स पन्नरस रातिंदिया छेदो ॥

- [भा.२८२३] अन्नगणे भिक्खुस्स, दस तु रातिंदिया भवे छेदो ।
पन्नरस उवज्झाए, गणि आयरिए भवे वीसा ॥
- [भा.२८२४] संविग्गमन्संभोइएहिं भिक्खुस्स पन्नरसछेदो ।
वीसा य उवज्झाए, गणि आयरिए य पणवीसा ॥
- [भा.२८२५] एवं एक्केक्कदिणं, हवेतु ठवणादिने वि एमेव ।
चेइयवंदनसारिते, तम्मि वे काले तिमासगुरू ॥
- [भा.२८२६] पासत्थादिगयस्सा, वीसं राइंदियाए भिक्खुस्स ।
पणवीस उवज्झाए, गणि आयरिए भवे मासो ॥

चू- गणस्य गणे वा आचार्यः । अहवा - गणित्वमाचार्यत्वं च यस्याऽसौ गणि आयरिओ ॥
इदानिं सगणादि ठाणे भिक्खुमादिपुरिसपक्खविभागेण य छेदसंकलणा भण्णति-

- [भा.२८२७] अट्ठाइज्जा मासा, पक्खे अट्ठहिं मासा हवंति वीसं तु ।
पंच उ मासा पक्खे, अट्ठहि चत्ता उ भिक्खुस्स ॥

चू- अधिकरणं काउं अनुचसंतो भिक्खु सगणं संकंतो तस्स पक्खेणं दिने दिने पंचरातिंदिएण
छेदणे अट्ठाइज्जमासा परियागस्स छिज्जंति, पन्नरसएण पंचगुणिउं, तीसाए भागे हिते अट्ठाइज्जा
मासा हवंति । अट्ठ सगणफड्डया । तेसु तस्सेव पणगच्छेदणं वीसं मासा छिज्जंति, पन्नरस अट्ठहिं
गुणितो पुणो पंचहिं गुणिता तीसाए भागे हिते वीसं मासा भवंति । परगणसंभोइएसु संकंते
पक्खेण (दसएण) छेदेण पंचमासा छिज्जंति । तस्सेव (दसएण) चेव छेदेण परगणे अट्ठहिं पक्खेहि
वत्तालीसं मासा छिज्जंति । एवं भिक्खुस्स ॥ उवज्झायस्स सगणे-

- [भा.२८२८] पंच उ मासा पक्खे, अट्ठहि मासा हवंति चत्ता उ ।
अट्ठइमासपक्खे, अट्ठहि सट्ठी भवे गणिणो ॥

चू- पुव्वद्धं पूर्ववत् । उवज्झायस्स परगणे पन्नरसेण छेदेण पक्खेण अट्ठइमासा छिज्जंति
पंचदसहिं गुणता पंचदसा पंचवीसुत्तरा दोसया भवंति, ते तीसाए भागे हिते अट्ठइमासा
भवंति । उवज्झायस्स परगणे अट्ठसु फड्डएसु अट्ठहिं पक्खेहिं पन्नरसेण छेदेण सट्ठी मासा छिज्जंति,
पन्नरस पन्नरसेहिं गुणिता पुणो अट्ठहिं गुणिता तीसाए भागे हिते सट्ठी भवंति । एवं गणिणो
उपाध्यायस्येत्यर्थः ॥ इदानिं आयरियस्स सगणे-

- [भा.२८२९] अट्ठइमास पक्खे, अट्ठहि मासा हवंति सट्ठीओ ।
दसमासा पक्खेणं, अट्ठहऽसीती उ आयरिए ॥

चू- पूर्ववत् पुव्वद्धं । आयरियस्स परगणे संकंतस्स पक्खेण वीसएण छेदेण दसमासा छिज्जंति,
पन्नरस वीसहिं गुणिता तीसाए भागे हिते दसमासा भवंति । परगणट्ठफड्डेसु अट्ठसु आयरियस्स
अट्ठपक्खेहि वीसएण छेदेण असीति मासा छिज्जंति । पन्नरस अट्ठहि गुणिता पुणो वीसहि गुणिता
तीसाए भागे हिते असीति मासा भवंति ॥

इदानिं - एतेसिं चेव भिक्खु-उवज्झायायरियाणं संविग्ग-अन्नसंभोतिएसु ओसन्नेसु य
संकलिग्रछेदो भणति । तत्थ भिक्खुस्स अन्नसंभोतियओसन्नेसु-

- [भा.२८३०] अट्ठइमास पक्खे, अट्ठहि मासा भवंति सट्ठीओ ।
दसमासा पक्खेणं, अट्ठहऽसीती य भिक्खुस्स ॥

चू- गुणगार-भागहारेहिं मासुप्पादणं पूर्ववत् ॥ उवज्जायस्स अन्नसंभोइएसु-
[भा. २८३१] दसमासा पक्खेणं, असि अट्टहि य हवंति नायव्वा ।
 अद्धतेरसपक्खे, अट्टहि य सयं भवे गणिणो ॥

चू- पुव्वद्धं पूर्ववत् । उवज्जायस्स ओसन्नेसु संकंतस्स पक्खेण पणवीसएण छेदेन
 अद्धतेरसमासा छिज्जंति, पन्नरस पणुवीसाए गुणिता तीसाए भागे हिते अद्धतेरसमासा भवंति ।
 तस्सेव अट्टसु ओसन्नेसु फट्टएसु अट्टहिं पक्खेहिं पणुवीसएण छेदेण सतं मासाणं छिज्जति, पन्नरस
 अट्टहिं गुणिया पुणो पणुवीसगुणिता तीसाए भागे हिते सयं मासाणं भवति ॥

आथरियस्स अन्नसंभोतिएसु संकंतस्स-

[भा. २८३२] अद्धं तेरस पक्खे, मासाण सयं च अट्टहिं भवति ।
 पन्नरस-मास-पक्खे, अट्टहि वीसुत्तरं गणिणो ॥

चू- पूर्वार्धं पूर्ववत् । आथरियस्स ओसन्नेसु पक्खेण तीसेण छेदेन पन्नरस मासा छिज्जंति ।
 आथरियस्स ओसन्नफट्टएसु तीसेण छेदेण अट्टहिं पक्खेहिं वीसुत्तरं माससयं छिज्जति, गुणगार-
 भागाहारा पूर्ववत् ॥

[भा. २८३३] चोएति रागदोसे, सगण-परगणे इमं तु नाणत्तं ।
 पंतावण निच्छुभण, परकुल घरघाडिए न गता ॥

चू- सीसो चोदेति - "रागदोसी भवति, जं सगणे थोवं-पच्छित्तं देह परगणादिसु बहुयं, एस
 सगणे भे रागो, परगणे भे दोसो" । आथरिओ भणति-इमं तु चेदणाणत्तं करंता दिट्ठंतसामत्थेण
 न रागदोसी भवामो सुण, जहा अगस्स गिहिणो चउरो भज्जाओ । ताओ य तेन कम्हि एगे अवराहे
 कते पंतावेत्ता "नीह ममं गिहाओ" ति निच्छूढा । तत्थेगा कम्हि यि परघरम्मि गया । बितिया
 कुलघरं । ततिया भत्तुणो - एगसरीरो, घाडिउ ति वयंसो, तस्स घरं गता । चउत्था निच्छुभंती वि
 बारसाहाए लग्गा हम्ममाणी वि न गच्छति, भणति य "कतोणं वच्चांमि, नत्थि मे अन्नो गतविसओ,
 जति वि भारेहि तहावि तुमं धेव गतीसरणं ति" तत्थेव ठिता ।

तुट्ठेण चउत्थी घरसामिणी कता । ततियाए घाडियाघरं जंतीए सो चेव अनुवत्तिओ विगयरोसेण
 खरंटिया आणिया य । बितियाए कुलघरं जंतीए "अवतावेइ" ति अन्नेहिं भणिणएण विगयरोसेण
 खरंटिया दंडिया य । पढमा दूरणट्ट ति न ताए किं चि पओअणं, महंतेण वा पच्छित्तं दंडेउ
 आणिज्जति । एवं उवसंहारो - परघरसंठाणिया ओसन्ना, कुलघरसंठाणिया असंभोइआ, घाडियसमा
 संभोइया, अनिग्गमे घरसमो सगच्छो । जाव दूरतरं ताव महंततरो दंडो भवित इत्यर्थः ॥ भणियं
 पक्खाधिकरणं । इदानिं परपक्खाधिकरणं भण्णति । तस्स पुण उप्पत्ती कहं हवेज्ज ?

- अतो भण्णति-

[भा. २८३४] अचियत्त-कलपवेसे, अइभूमि अनेसणिज्ज-पडिसेहे ।
 अवहारऽमंगलुत्तरस भावअचित्तमिच्छत्ते ॥

चू- कम्मि य कुले साहू पविसंता अचियत्ता, तं च अजाणंता अनाभोगओ वा पविट्ठा, तत्थ
 सो गिहवती आउसेज्ज वा हणेज्ज वा । साधू वि असहंतो पच्चाउसे, अतो अधिकरणं उप्पज्जति ।
 एवं अतिभूमिपविट्ठे । भिक्खा वा अनेसणिज्जा पडिसिद्धा, सेहो वा से सण्णाततो अवहडो,
 जतानिग्गतो वा गिहत्थो साहुं दुट्ठुं "अमंगलं" ति भण्णति, समयविचारे वा गिही उत्तरदाउमसत्थो,

सहावेण वा कोति साधू अचियत्तो तं दड्ढुं, अभिग्गहीयमिच्छद्दिट्ठी वा ।

[भा. २८३५] अहिगरण गिहत्येहिं, ओसरणं कड्डिणा य आगमनं ।

आलोयण पेसवणं, अपेसणे हौंति चउलहुगा ॥

चू- एवमादिएहिं कारणेहिं गिहत्येण समानमधिकरणमुपपज्जति । अधिकरणं करंतो साधू वितियसाहुणा ओसारेयव्वो, अनोसरंतो बाहाए गहाय कड्डियव्वो । “आगमनं” ततो द्विय सन्नियडंति, आलोएति य गुरुणो “अधिकरणं कतं” ति, ताहे गुरु वि उवसमणड्डा तत्थ वसभे पड्डवेति, जति न पेसवेति तो गुरुणो चउलहुं पच्छित्तं ॥

[भा. २८३६] आणाइणो य दोसा, विराहणा होति संजमाताए ।

वुग्गाहण सत्येणं, वारण अगनी विसं उवधी ॥

चू- सो गिही अनुवसमंतो संजमायविराहणं करेज्ज । जति पभू तो उन्निक्खमावेज्ज, अप्पभू वा पभुणा उन्निक्खमावेज्ज, एवमादि-संजमविराधना । कसादिणा घाएज्ज एवमादि आयरिवाधना भवेज्ज । गिहतो अमुवसमंतो लोगं वुग्गाहेज्ज - नत्थि एतेसिं धम्मो । अहवा भणेज्ज - सणं वोसिरित्ता एते विक्खिरंति, न निल्लेवेंति वा, एसा पवयणविराधना । खग्गादिणा वा सत्येण हणेज्ज, भिक्खं वा वारेति, अगनिना वा उवहिं उवस्सयं वा हेज्ज, विसगरादि वा देज्ज, उवहिं वा हरावेज्ज ॥ एसा संजमायविराहणा दड्डव्वा । तं पुन वारणं इमेसु ठाणेसु करेज्ज-

[भा. २८३७] रज्जे देसे गामे, निवेसणगिहे य वारणं कुणति ।

जा तेन विना हाणी, कुल-गण-संधे य पत्थारो ॥

चू- भत्तोवकरणवसहिमादिणा वारिते तेम विणा जा परिहाणी पीडा वा साहूणं तं गुरु वसभे अपेसवेंतो पावति । अहवा - पभवंतो सव्वं चेव कुल-गण-संधं पत्थारेज्ज -विस्तरेण विनाशं कुर्यादित्यर्थः ॥

[भा. २८३८] एयस्स नत्थि दोसो, अपरिक्खगादिक्खगस्स अह दोसो ।

पभु कुज्जा पत्थारं, अपभू वा कारवे पभुणा ॥

चू- गिही चिंतेति एयस्स साहुस्स नत्थि दोसो, जो एयं अनुवसंतं अपरिच्छिउं दिक्खेति तस्स दोसो, तं चेव घायेति । पभू एवं सयमेव पत्थारं करेति, अपभू वा रायवल्लभो अवल्लभो वा अत्यपदाणेण पभुणा कारवेति ॥ जम्हा एते दोसा-

[भा. २८३९] तम्हा खलु पड्डवणं, पुव्वं वसभा समं च वसभेहिं ।

अनुलोमण पेच्छामो, त्ति नेति अनिच्छमाणो वि वसभेहिं ॥

चू- गिहिउवसमणड्डा पुव्विं आयरिओ वसभे पड्डवेति, न तं अधिकरणं करंति, वसभेहिं वा समं सयमेव आयरितो गच्छति, गया अनुलोमवयणेहिं, “अनुलोमणं” ति प्रगुणीकरम-मित्यर्थः । अह सो गिही अनुणिजंतो भणेज्ज - “तं ता कलहयितं आणेह, पेच्छामो, पच्छा खंमी-हामी वा ।” ताहे वसभा तं तस्स अभिप्पायं नाऊण सपीव णेंति । अह सो साधू अनिच्छो ताहे वसहेहि अनिच्छमाणो वि बला नेयव्वो ॥ ते पुण इमेरिसगुणजुत्ता वसभा पुव्विं पड्डविजंति ।

[भा. २८४०] तस्संबंधि सुही वा, पगया ओयस्सिणो गहियवक्का ।

तस्सेव सुही सहिया, गर्मेति थेरा तगं पुव्वं ॥

चू-“तस्स”त्ति-गिहिणो जे सयण, मित्ता वा, लोगे वा पगता प्रख्याता, “उय”त्ति तेयस्सिणो खीरासवादि-लद्धिसंपन्ना, मिष्टवाक्या सव्ववहारप्रयोगवशा भणंता गिहियवक्का भवंति, एरिसा वसमा तस्स गिहिणो जे अन्ने गिहीसंबंधे सुहिणो वा तेहिं सहिया गमेति, पूर्वमिति प्रथमं, पश्चात् साधुं नयिष्यंति, थिरसभा वा थेरा, परिनयवया वा थेरा ॥ तस्सग्गतो इमेरिसं भणंति-

[भा. २८४१] सो निच्छुभति साधू आयरिए तं च जुज्जसि गमेतुं ।

नाऊण वत्थुभावं, तस्स जति नंति गिहिसहिता ॥

चू- जेण साहुणा तुमे समं कलहितं सो साधू आयरिएण घाडिज्जति, अन्हं आयरिया न सुद्ध सुणेति, तव च आयरियं जुज्जति गमेउं, जइ आयरियं गमेति खमति य तो लद्धं । “पेच्छामो”त्ति अस्य व्याख्या - “नाउण वत्थु” पच्छद्धं, कूराकूरं गिहिवत्थुभावं । केण वाऽभिप्पाएण भणति - “आणेहि”त्ति किं हंतुकामो खमेउकामो वा ? एवं नाऊण तस्स जइ णेति तो जे संबंधी सुही वा गिही तेहि सहिता तं साहू नेति ॥ अह सो गिही तिक्कसाओ उवसामिजंतो वि न उवसमति तो तस्स साहुस्स गच्छस्स य संरक्खणद्धा इमा विधी-

[भा. २८४२] वीसुं उवस्सते वा, ठवेति पेसिंति फड्डपतिणो वा ।

देति सहाते सव्वे, व निति गिहिते अनुवसेंते ॥

चू- वीसुं पृथक् अन्नमि उवस्सयमि एत साहुं ठवेति, अन्नगामे वा जे फड्डया तेसु जे आयरिया तं ताण पट्टवेति, नित्तस्स य सहाए देति, अह मासकप्पो पुण्णो तो सव्वे निति, एवं गृहस्थे अनुपशांते निर्गच्छन्तीत्यर्थः ॥ अह सो गिही उवसामिजंतो उवसमति, साहू नोवसमति तो से भिक्खादिकिरियादिसु इमं पच्छित्तं-

[भा. २८४३] अविओसियमि लहुगा, भिक्खवियारे य वसहि गामे य ।

गणसंकमणे भणंते, इहं पि तत्थेव वच्चाहि ॥

चू- जति अनुवसंतो साहू भिक्खं हिंडति, वियार-विहारभूमिं वा गच्छति वसहीउप्पायणद्धा वा गामं पविसति, वसहीओ वा अन्नसाधु-वसहिं गच्छति, तो सव्वेसु चउलहुगा पच्छित्तं । अतिविक्ककसायाभिभूतो अन्नं गणं संकंतो तं अन्नगणिच्चया भणंति - “इहं पि गिहीअसहणा अत्थि तुमं पि असहणो, मा तेहिं समाणं अधिकरणं काहिति, तत्थेव वच्चाहि” ॥

[भा. २८४४] इह वि गिही अविहणा, न य वोच्छिण्णा इहं तुह कसाया ।

अन्नेसिं पायासं, जणइस्ससि वच्च तत्थेव ॥

[भा. २८४५] सिद्धमि न संगिज्जइ, संकंतमि उ अपेसणे लहुया ।

गुरुगा अजयण-कहणे, एगतरपदोसतो जं च ॥

चू- अनुवसंते हि साहुमि अन्नं गणं संकंते मूलायरिएण साहुसंघाडगो पट्टवेयव्वो । तत्थ सो गतो तेन संघाडएण सिद्धे कहिते सो तेहिं न संगहियव्वो । अह पुण मूलायरिओ तेसिं साहुसंघाडयं न पट्टवेति तो चउलहुं, सो साहुसंघाडगो बहुजणमज्जे “एस निद्धम्मो गिहीहिं समाणं अधिकरणं काउमाउओ” एवं अजयणकहणे चउगुरुगा पच्छित्तं । अजयणाते कहिते सो साधू एगतरस्स पट्टो जं क हिति तं ते अजयणाकही पावेति । “एगतरो” त्ति साहुसंघाडगो गिही य । अहवा - साहुसंघाडगो मूलायरिओ य । अधवा - मूलायरिओ जस्स समीवं संकंतो य ॥ तन्हा अजयणं

वज्रेण इमा विधी-

[भा.२८४६] उवसामितो गिहत्यो, तुमं पि खामेहि एहि वच्चा मो ।

दोसा हु अनुवसंते, न सुज्झए तुज्झ सामयियं ॥

चू-पुव्वं गुरुणो एगंते कहेउं पच्छा सो साधू एगंते भण्णति - “उवसामितो सो गिहत्यो, एहि वच्चा मो, तुमं पि तं खामेह, अनुवसमंतस्स इहलोगपरलोगे य बहु दोसा । समभावो-सामायियं, तं सकसायस्स नो विसुज्जेज्जा” । एवं एगंते भणितो जति नोवसमति तो एवं चेव गणमज्जे भण्णति, एवं भणिए कोति गच्छति, कोति न गच्छति ॥ तिब्बकसायपरिणतो य भण्णति - “तस्स गिहिणो निमित्तेणं इहं पि ठाणं न लभामि-

[भा.२८४७] तमतिमिरपडलभूओ, पावं चिंतेइ दीहसंसारी ।

पावं ववसितुकामो, पच्छित्ते मग्गणा होति ॥

चू-कणहचउद्दसीए राओ भासुरदव्वाभावो तमं भण्णति, तम्मि चेव रातो जदा रयरेणुधूमधूमिगा भवति तदा तमतिमिरं भण्णति, जदा पुण ताए चेव रातीए रयायिया मेहदुद्धिनं च भवति तदा तमतिमिरपडलं भण्णति-सुद्धं अंधकारं न तथ पुरिसो किं चि पासति । एवं पुरिसो कसाय-उदएण तिब्बतिव्वतरतिव्वतमेण तमतिमिरपडलभूतो भण्णति । भूतशब्दः द्रव्यान्धकारसाहश्यो-पम्यार्थे द्रष्टव्यः । अहवा-तम एवं तिमिरं-तमतिमिरं तमतिमिरमेव पडलं-तमतिमिरपडलं, अंध-कारविशेषमित्यर्थः, तेन उवमा कज्जति तेन तमतिमिरपडलभूतो । इहापि भूतशब्दः उपमार्थे । यथा अन्धकारेण न किंचिदुपलभ्यते एवं तीव्रकषायोदयात्र चारित्रगुणः कश्चिदुपलभ्यते ।

अहवा - पित्तुदयविकारेण य दव्वचकिंखदियस्स सबलीकरणं तिमिरं भण्णति । दक्खिंदिय-सबलभावे य दंसनावरणकम्मोदओ भवति । सिंभुदयविकारेण य दव्वचकिंखदियस्संतरणं पडलं भण्णति, तब्भावे य चक्खुदंसणावरणोदओ । एवं तिमिरपडलेहिं पुरिसस्स तमो भवति - न किंचित् पश्यतीत्यर्थः । तेन उवमा जस्स कज्जति सो भण्णति तमतिमिरपडलभूतो । इहापि भूत-शब्दो उपमार्थे, यथाऽसौ पुमान् दर्शनावरणोदयात्र किंचित् पश्यति । एवं चारित्रावरणकषायो-दयादिह परलोके हितं न किंचित् पश्यति । ऐश्वर्याज्जीविताद्वा भ्रंसनं पापं तं तस्स गिहत्यस्स चिंतेति । तम्मि पाप-पवसिते पच्छित्ते इमा मग्गणा भण्णति ॥

[भा.२८४८] वच्चामि वच्चामाणे, चतुरो लहुगा य होति गुरुगा य ।

पहरण मग्गण लद्धे गहणम्मि य छल्लहू गुरुगा ॥

चू-वच्चामितं गिहत्यं पंतावेमि ति संकप्पकरणे चउलहुआ, पदभेदातिपंथे वच्चंतस्स चउगुरुगा, पहरणमग्गणे छल्लहुगा, पहरणे लद्धे गहिते य छग्गुरुगा ॥

[भा.२८४९] उग्गिन्दिन्न अमाये, छेदो तिसु वेगसारणे मूलं ।

दोसु य अणवड्डप्पो, तप्पभित्तिं होति पारंची ॥

चू-उग्गिण्णे छेदो, पहरिते मूलं । अन्ने भणंति - उग्गिण्णे पहरिते य अमते छेदो, मते मूलं । “जं जत्थ” ति परितावणादियं च जं जत्थ संभवति तं वत्तव्वं ॥ अहवा - तं संजयं गिहत्यवहाए आगतं सो चेव गिहत्यो ।

[भा. २८५०] तं चेव निद्वेती, बंधण निच्छुभण कडगमद्दो वा ।

आयरिए गच्छम्मि य, कुलगणसंधे य पत्थारो ॥

चू- तं संजयं निद्वेती व्यापदयति बंधति वा, वसहि-निवेशण-गाम-नगर-देस-रज्जातो वा णिच्छुभति घाडयतीत्यर्थः, जंतेण वा पीलति । अहवा - कडगमद्दो एगस्स रुद्धो सव्वं चेव गधं व्यापादयति । जहा खंदगगच्छो पालएण । अहवा - आयरियाण बंधण-निच्छुभण-कडगमद्दं करेति, एवं कुलसमवायं दातुं कुलस्स करेति । एवं गणस्स संघस्स एस पत्थारो । अह एगं अणेगे वा गामे नगरे पंथे वा जंजत्थ पासति तं तत्थेव व्यापादयति । एस पत्थारो भण्णति ॥ एवं एगाणिणो वच्चंतस्स आरोवणा दोसा य भणिया । इदानिं सहायसहियस्स आरोवणा भण्णति-

[भा. २८५१] संजयगणे गिहिगणे, गामे नगरे य देसे रज्जे य ।

अहिवति रायकुलम्मि य, जा जहिं आरोवणा भणिता ॥

चू- बहू संजते मेलेत्ता तं संजयगणं सहायं गेण्हति । एवं गिहिगणं । तं पुन गामं नगरं देसं रज्जं, अहिवति त्ति अह एतेसिं चेव अधिवा सहाया, ते गेण्हति । अन्नं वा किं चि रायकुलं सहायं गेण्हति, जहा-सगा कालगऽज्जेण । एगाणिणो जा संकप्पादिगा आरोवणा भणिता इहावि सच्चेव दड्व्वा ॥

[भा. २८५२] संजयगुरु तदधिवो, गिही तु गाम पुर देस रज्जे वा ।

एएसिं चिय अहवा, एगतरजुओ उभयओ वा ॥

चू- संजयाणं जो गुरु सो तदधिवो भण्णति । अहवा - संजताण अधिवो गुरु । गिहीण तदधिवो गिहत्थो भवति । तुशब्दो विकल्पे, पासंडी चेत्यर्थः । गाम-पुर-देस-रज्जाण जे अधिवा भण्णति - गामस्स गामउडो व्यापृतक् इत्यर्थः । पुरस्स सेट्ठी कोडवालो वा, देसस्स देसकुट्ठो वा, देसव्यापृतको वा, रज्जस्स महामंत्री, राजा वा, एतेसिं एगतरेण उभएण वा संजुत्तो गच्छति ॥ “जा जहिं आरावणा भणिता” अस्य व्याख्या - संजयगणेण तदधिवेण वा सहितो वच्चामि त्ति संकप्पे चउलहुं ।

[भा. २८५३] तहिं वच्चंते गुरुगा, दोसु उ छल्लहुग गहणे छग्गुरुगा ।

उग्गिन्न पहरण, छेदो मूलं जत्थ वा पंथे ॥

चू- एगतरोभएण वा संजते पदभेदातिपंथे वच्चंतस्स चउगुरुं, पहरण-मग्गणदिट्ठे य दोसु पदेसु छल्लहुं, गहिए छग्गुरु, उग्गिन्नपहरिएसु दोसु पदेसु जहासंखं छेदो मूलं च, परितावणादियं पंथे वा पुट्ठवादियं सव्वं दड्व्वं । गिहत्थादिएहिं एगतरोभयसहितो गच्छामि त्ति संकप्पेति चउगुरुं, पदभेदादिपंथे पहरणमग्गणे य दोसु वि पदेसु छल्लहुं । शेषं पूर्ववत् । एवं भिक्खुस्स भणियं ॥

[भा. २८५४] एसेव गमो नियमा, गणि आयरिए य होइ नायव्वो ।

नवरं पुण नाणत्तं, अणवड्ढप्पो य पारंची ॥

चू- उवज्जाए आयरिए य एसेव विधी । नवरं- हेट्ठा पदं हुसति उवरिं अणवड्ढ-पारंचीया भवंति । अहवा - तवारिहा सारिसा चेव, उवज्जायस्स मूलठाणे अणवट्ठो, आयरियस्स पारंचीयं ॥ तवारिहाण इमो विसेसो-

[भा. २८५५] भिक्खुस्स दोहि लहुगा, गणवच्छे गुरुग एगमेगेणं ।

उवज्जाए आयरिए, दोहिं गुरुगं तु नाणत्तं ॥

चू- भिक्खूस्स दोहिं वि लहुगा । आयरिये संते उवज्झाओ गणवच्छो वि भण्णति, तस्स तवारिहा अन्नतरेण तवेण वा कालेण वा गुरु आदिज्जति । अन्ने भणंति - तवगुरु चेव । कालगते आयरिए उवज्झाओ जाव अनभिसित्तो आयरियपदं अनुसीलंतो एवं उवज्झाओ आयरिओ भण्णति, आयरियस्स तवारिहा दोहिं वि गुरुगा, एयं “नाणत्तं” विसेसो ॥

[भा.२८५६] काऊण अकाऊण व, उवसंत उवड्डियस्स पच्छित्तं ।

सुत्ते उ पड्डवणा, असुते रागो य दोसो वा ॥

चू- गिहत्थस्स अवकारं काउं अकाउं वा जतो उवसंतो गुरुस्स आलोयण-विहाणेण अपुणकरणेण उवड्डियस्स तस्स पच्छित्तं सुत्तेण पड्डविज्जति ति, पड्डविज्जति - तस्याग्रतो निगघते “इदं ते प्रायश्चित्तमिति” । असुतोवदेसणं पुण पायच्छित्तं अप्यं देंतस्स रागो, बहुं देंतस्स दोसो ॥

[भा.२८५७] थोवं जति आवन्नो, अतिरेगं देति तस्स तं होति ।

सुत्तेण उ पड्डवणा, सुत्तमनिच्छंते निज्झहणा ॥

चू- जति थोवं आवण्णो तत्थ जति आयरिओ तस्स अतिरेगं देति, ऊणं वा, तो जत्तिएण अहियमूणं वा देति, तमायरियस्स पच्छित्तं भवति । तम्हा सुत्तेण पड्डवणा । जो पुण सुत्तं नेच्छति सुत्तत्थाभिहियं वा पच्छित्तं नेच्छति, तस्स निज्झहणा विसंभोग इत्यर्थः ॥

[भा.२८५८] जेणऽहियं ऊणं वा, ददाति तावतियमण्णो पावे ।

अहवण सुत्तादेसे, पावति चउरो अनुग्घाया ॥

चू- पूर्वार्ध गतार्थम् । अहवा - आयरिओ ऊणातिरित्तं देंतो सुत्तादेसेण चउगुरुं पावति । तं च इमं सुत्तं- “जे भिक्खूउग्घातियं अनुग्घातियं वदति । अनुग्घातियं उग्घातियं वदति । उग्घातियं अनुग्घातियं देइ । अनुग्घातियं उग्घातियं देइ” तस्स चउगुरु पच्छित्तं भवतीत्यर्थः ॥

[भा.२८५९] वितियं उप्पाएतुं, सासणपंते असज्ज पंचपदा ।

आगाढे कारणम्पी, राया संसारिए जयणा ॥

चू- कोइ पडिणीओ गिहत्थो, तस्स सासणहेतुं, तेन समाणमधिकरणमुप्पादेउं सो सासि-ज्जति । अप्पणा असमत्थो आगाढे कारणे (संजय-गामं) गामं नगरं देसं रज्जं एतेहिं पंचहिं पदेहिं सहितो सासेति, असमत्थो असहाओ वा रायसंसारियं कुज्जा, अनुसङ्गी धम्मकहा-विज्जा-निमित्तादिएहिं जइउं । एसा जयणा । अहवा - पुव्वं गामभोइयस्स, पच्छा तस्सामिणो, एवं उत्तरुत्तरं, पच्छा जाव राया संसारियं कुज्जा । एसा वा जयणा-रायाणे पुण पंते तं रायाणं फेडिउं तव्वंसजं अन्नवंसजं वा भद्दयं ठवेति ॥ जो इमेहिं गुणेहिं जुत्तो फेडेति तस्स-

[भा.२८६०] विज्जा-ओरस्सबली, तेयसलद्धी सहायलद्धी वा ।

उप्पाएतुं सासति, अतिपं कालगऽज्जो वा ॥

चू- जो विज्जाबलेण जुत्तो जहा-अज्ज खउडो । उरस्सजेण वा बाहुबलेण जुत्तो जहा-बाहु-बली । तेयलद्धीए वा सलद्धी जहा-बंधदत्तो पुव्वभवे संभूतो । सहायलद्धीए वा जहा-हरिएस-बलो । एरिसो अधिकरणं उप्पाएउं अतिपंतं सासेति । जहा-कालगऽज्जेण गद्दभिन्नो सासिओ । को उ गद्दभिन्नो ? को वा कालगऽज्जो ? कम्मि वा कज्जे सासितो ? भण्णति-

उज्जेनी नाम नगरी । तत्थ य ‘गद्दभिन्नो’ नाम राया ! तत्थ ‘कालगज्जा’ नाम आयरिया

जोतिस-निमित्त-बलिया । तान भगिनी रूववती पढमे वए वड्ढमाणी गद्दभिल्लेण गहिता । अंते पुरे छूढा । अज्जकालगा विन्नवेत्ति, संघेण य विन्नत्तो न मुंचति । ताहे रुद्धो अज्जकालगो पइण्णं करोति- “जइ गद्दभिल्लं रायाणं रज्जाओ न उम्मूलेमि, तो पवयण-संजमोवग्घायगाणं तमुवेक्खगाण य गतिं गच्छामि” । ताहे कालगज्जो कयणेण उम्मत्तली भूतो तिग-चउक्क-चच्चर-महाजनइणाणसु इमं पलवंतो हिंडंति- “जइ गद्दभिल्लो राया तो किमतः परं । जइ वा अंतेपुरं रम्मं तो किमतः परं । विसओ जइ वा रम्मो तो किमतः परं । सुनिवेद्दा पुरी जइ तो किमतः परं । जइ वा जन्नो सुवेसो तो किमतः परं । जइ वा हिंडामि भिक्खं तो किमतः परं । जइ सुण्णे देउले वसामि तो किमतः परं ॥ एवं भावेउं सो कालगज्जो पारसकुलं गतो । तत्थ एगो साहिं त्ति राया भण्णति, तं समल्लीणो निमित्तादिएहिं आउट्टेति । अन्नया तस्स साहानुसाहिणा परमरायाणेण कम्मि यि कारणे रुट्ठेण कट्टरिगा मुद्देउं पेसिया सीसं छिंदाहिं त्ति, तं आकोप्पमाणं आयातं सोयं विमणो संजातो । ताहे कालगज्जेण भणितो मा अप्पानं मारेहि । साहिणा भणियं-परमसाभिणा रुट्ठेण एत्थ अच्छिउं न तरइ ।

कालगज्जेण भणियं - एहि हिंदुगदेसं वच्चामो । रन्ना पडिस्सुयं । तत्तुल्लाण य अन्नेसिं पि पंचानउतीए साहिणा संअंकेण कट्टरियाओ मुद्देउं पेसियाओ । तेन पुव्विल्लेण दूया पेसिया मा अप्पानं मारेह । एह वच्चामो हिंदुगदेसं । ते छन्नउत्तिं पि सुरट्टमागया । कालो य नवपाउसो वड्ढ वरिसाकाले न तीरति गंतुं । छन्नउडं मंडलाइं कयाति (णि) विभत्तिऊणं । जं कालगज्जो समल्लीणो सो तत्थ राया अधिवो राया ठवितो, ताहे सगवंसो उप्पन्नो । वत्ते य वरिसाकाले कालगज्जेण भणिओ-गद्दभिल्लं रायाणं रोहेमो । ताहे लाडा रायाणो जे गद्दभिल्लेण अवमाणिता ते भेल्लेउं अन्ने य ततो उज्जेणी रोहिता । तस्स य गद्दभिल्लस्स एक्का विज्जा गद्दहिरूवधारिणी अत्थि । सा य एगम्मि अट्टालगे परवलाभिमुहा ठविया । ताहे परमे आधिकप्ये गद्दभिल्लो राया अट्टमभत्तोववासी तं अवतारेति । ताहे सा गद्दभी महंतेण सद्देण नादति, तिरिओ मणुओ वा जो परबलिच्चो सहं सुणेति स सव्वो रुहिरं वमंतो भयविहलो नट्टसण्णो धरणितलं निवडइ । कालगज्जो य गद्दभिल्लं अट्टमभत्तोववासिं नाउं सद्देवहीण दक्खणं अट्टसतं जोहाण निरुवेति - “जाहे एस गद्दभी मुहं विडंसेति जाव य सद्दं न करेति ताव जमगसमगं सराण मुहं पूरेजेह” ।

तेहिं पुरिसेहि तहेव कयं । ताहे सा वाणमंतरी तस्स गद्दभिल्लस्स उवरिं हणिउं मुत्तेउं व लत्ताहिं य हंतुं गता । सो वि गद्दभिल्लो अबलो उन्मूलिओ । उहिया उज्जेणी । भगिनी पुनरवि संजमे ठविया । एवं अधिकरणमुप्पाएउं अतिपंतं सासेति । एरिसे वि महारंभे कारणे विधीए सुद्धो अजयणापच्चतियं पुन करेति पच्छित्तं ॥

मू. (६२२) जे भिक्खू उग्घातियं अनुग्घातियं वदति, वदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६२३) जे भिक्खू अनुग्घातियं उग्घातियं वदति, वदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६२४) जे भिक्खू उग्घातियं अनुग्घातियं देति, देंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६२५) जे भिक्खू अनुग्घातियं उग्घातियं देति, देंतं वा सातिज्जति ॥

चू-उग्घातियं लहुयं भण्णति, अनुग्घाइयं गुरुगं । “वदति” प्ररूपयति, “ददाति” आरोपयति । एवं विवरीएसु परूवणादानेसु चउगुरुगं पच्छित्तं ।

[भा.२८६१] उग्घायमनुग्घायं, वऽनुग्घायं तथा य उग्घायं ।
जे भिक्खू पच्छित्तं, वएज्ज दिज्जा व विवरीयं ॥

चू- प्रायश्चित्तस्य न्यूनाधिकदाने आज्ञाभंगदयो दोषाः-

[भा.२८६२] सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं तथा दुविधं ।
पावति जम्हा तेणं, अब्बिवरीयं वदे दे वा ॥

चू- विवरीयं परूवेतो देतो वा तित्थगराणं आणाभंगं करोति, अन्नहा परूवणदानेसु य अणवत्था कता भवति, अन्नहा परूवणदानेहि य मिच्छत्तं जणेति, जहा एयं तथा अन्यदपि सर्वमलीकमिति, ऊणे चरणस्स असुद्धी, अधिके साघुपीडा । एवं दुविहा विराहणा भवति, जम्हा एते दोसा तम्हा अविवरीयं वदति देति वा ॥

[भा.२८६३] परितावमणनुकंपा, भयं च लहुगम्भि पत्ते गुरु देतो ।
वीसत्थया न सुज्झइ, इयरे अलियं वदंते य ॥

चू- लहुगम्भि पत्ते गुरुं देते साहुस्स परितावणा कता, अननुकंपा य, भयेण य पुणो नालोयेति । इतरे त्ति गुरुं पत्ते लहुं देते वीसत्थयाए य पुणो पडिसेवेति, न य से चारित्तं सुज्झइ । एते देते दोसा । वदंते पुण दोसु वि सुत्तेसु अलियं भवति ॥ किं चान्यत्-

[भा.२८६४] अप्पच्छित्ते उ पच्छित्तं, पच्छित्ते अइमत्तया ।
धम्मस्सासायणा तिब्वा, मग्गस्स य विराधणा ॥

चू- अप्पच्छित्ते अनावतीए जो पच्छित्तं देति, पत्ते वा आवतीए जो अतिप्पमाणं पच्छित्तं देति, सो सुअचरण धम्मस्स आसादणं गाढं करोति, दर्शनज्ञानचरणामकस्य च मार्गस्य विराधनां करोति ॥ “धर्मस्ये”ति अस्य व्याख्या-

[भा.२८६५] सुय-चरणे दुहा धम्मो, सुयस्स आसायणऽन्नहा दाने ।
ऊणं देते न सुज्झति, चरणं आसायणा चरणे ॥

चू- अन्नहा वदंतेण सुत्त विराहियं । ऊणं देतेण चरणं विराधित्तं ॥ मग्गस्ये ति व्याख्या-

[भा.२८६६] नाणाति-तिविहा मग्गो, विराहितो होति अन्नहा दाणे ।
सुयमग्गो वेगद्धा, मग्गो य सुयं चरणधम्मो ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । सुयं ति वा मग्गो ति वा एगद्धं । अहवा - मग्गो सुअं भण्णति, धम्मो चरणं, एते विराहंतेण मोक्खमग्गो विराहितो भवति । एवं समजं-आयविराहणातो असंखडादयो य दोसा, देवयवा छलेज्ज ॥

[भा.२८६७] बितियं गुरुवएसा, तवबलिए उभयदुब्बल्लेऽबलिते ।
धेयावच्च अनुग्गह, विगिंचणद्धाए विवरीयं ॥

चू- आयरियपरंपरोवदेसेण आगंतं गुरुं लहुं वा वदंते देतो वा सुद्धो । “तवबलिय”ति घउत्थमादितव करणे बलिओ, सो उग्घातिपायच्छित्ते दिन्ने भणाति - “किं ममेतेण कज्जं ति, अन्न पि देति ।” ताहे आयरितो अनुग्घातं देति, भणाति - “इमं घेव पच्छित्तं, एतं मे अनुवउत्तेण दिन् ।” “उभयदुबलो” नाम धितीए संघयणेण य, तस्स अनुग्घातिए वि उग्घातं दिज्झइ, जहा तरति वोढं । धितिसंघयणाण एगतरबलिए य तयनुरूवं दिज्झइ । “बलिए”ति - उभएण वि

बलियस्स चियमंससोणियस्स दप्पुद्धरस्स उग्घातिए वि अनुग्घातं दिज्जति । जो आयरियाण वेयावच्चकरणे अब्भुज्जतो तस्सं साणुग्गहं दिज्जति । भणियं च - “वेयावच्चकरणं होति अनुग्घाए वि उग्घातं” । अनुग्गहकसिणेण वा से दिज्जति, पायच्छित्ते दिन्ने छहिं दिवसेहिं गतेहिं अन्न छम्मासा जतितुं आवन्नो झोसिय छ आदिल्ला अन्ने छम्मासा दिज्जति । जो वा विगिंचियव्वो तस्स अपच्छित्ते वि पच्छित्तं दिज्जति, अप्पे वा बहुं दिज्जति, वरं पच्छित्तो मग्गो नस्सिहिति ॥

मू. (६२६) जे भिक्खू उग्घाइयं सोच्चा नच्चा संभुंजइ, संभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६२७) जे भिक्खू उग्घाइय-हेउं सोच्चा नच्चा संभुंजइ, संभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६२८) जे भिक्खू उग्घाइय-संकप्पं सोच्चा नच्चा संभुंजइ, संभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६२९) जे भिक्खू उग्घातियं उग्घातिय-हेउं वा उग्घातिय-संकप्पं वा सोच्चा नच्चा संभुंजइ, संभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६३०) जे भिक्खू अनुग्घातियं सोच्चा नच्चा संभुंजइ, संभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६३१) जे भिक्खू अनुग्घाइय-हेउं सोच्चा नच्चा संभुंजइ, संभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६३२) जे भिक्खू अनुग्घाइय-संकप्पं सोच्चा नच्चा संभुंजइ, संभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६३३) जे भिक्खू अनुग्घातियं अनुग्घाइय-हेउं वा अनुग्घाइय-संकप्पं वा सोच्चा नच्चा संभुंजइ, संभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६३४) जे भिक्खू उग्घाइयं वा अनुग्घाइयं वा सोच्चा नच्चा संभुंजइ, संभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६३५) जे भिक्खू उग्घाइय-हेउं वा अनुग्घाइय-हेउं वा सोच्चा नच्चा संभुंजइ, संभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६३६) जे भिक्खू उग्घाइय-संकप्पं वा अनुग्घाइय-संकप्पं वा सोच्चा नच्चा संभुंजइ, संभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६३७) जे भिक्खू उग्घाइयं वा अनुग्घाइयं वा उग्घाइय-हेउं वा अनुग्घाइय-हेउं वा उग्घाइय-संकप्पं वा अनुग्घाइय-संकप्पं वा सोच्चा नच्चा संभुंजइ संभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- एते छ सुत्ता । उग्घातियं नाम जं संतरं वहति लघुमित्यर्थः । अनुग्घातियं नाम जं निरंतरं वहति गुरुमित्यर्थः । “सोच्चं” ति अन्नसगासाओ, “नच्चं” ति अन्नसगासाओ, “नच्चं” ति सयमेव जाणिता, “संभुंजे” ति एगओ भोजनं । उग्घाइयहेउसंकप्प उग्घातियाण तिण्ह वि इमं वक्खाणं-

[भा. २८६८] उग्घातियं वहन्ते, आवन्नुग्घायहेउणे होति ।

उग्घातियं-संकप्पिय, सुद्धे परिहारियतवे य ॥

चू- उग्घातियं ति पायच्छित्तं वहंतस्स - पायच्छित्तमापन्नस्स जाव मनालोइयं ताव हेउं भण्णति, आलोइए “अमुग्गदिने तुज्जेयं पच्छित्तं दिज्जिहिति” ति संकप्पियं भन्नति । एयं पुण दुविधं पि दुविहं वहति - सुद्धतवेण वा परिहारतवेण वा । हेऊ वि सुद्धस्स तवस्स वा परिहारतवस्स वा । संकप्पियं पि सुद्धतवेण वा परिहारतवेण वा ॥ अनुग्घाइयहेउ-संकप्पाण अनुग्घाइयाण तिण्ह वि इमं वक्खाणं-

[भा.२८६९] अनुग्धातियं वहंते, आवन्नऽनुधातहेउगं होति ।

अनुधातिय-संकप्पिय, सुद्धे परिहारिय तवे य ॥

चू- पूर्ववत् । नवरं - अनुग्धातिए ति वत्तव्वं ॥ जे सग्छे सुद्धपरिहारतवाण आरूढा ते णज्जंति चेव । जे परागच्छातो आगता ते पुच्छिज्जंति-

[भा.२८७०] को भंते ! परियाओ, सुत्तत्थ अभिग्गहो तवोकम्मं ।

कक्खडमकक्खडेसु य, सुद्धतवे मंडवा दोन्नि ॥

चू- इमा पढमा पुच्छा-

[भा.२८७१] गीयमगीओ गीओ, महंति कं वत्थु कस्स व सि जोग्गो ? ।

अग्गीउ ति य भणित्ते, थिरमथिर तवे य कयजोग्गो ॥

चू- सो पुच्छिज्जति - किं तुमं गीयत्थो अगीयत्थो ? जति सो भणति - गीतो महंति । तो पुण पुच्छिज्जति - किं आयरिओ ? उवज्झाओ ? पव्वत्तओ ? थेरो ? गणावच्छेतितो ? वसमो ? एतेसिं एगतरे अक्खाए पुच्छिज्जति - कयमस्स तवस्स जोग्गो - सुद्धस्स, परिहारतवस्स ? अह सो अगीतोमि ति भणिज्जा आपुच्छिज्जति - थिरो अथिरो ति । थिरो द्ढो, तवकरणे बलवानित्यर्थः । अथिरो अंतरादेव भज्जते, नांतं नयतीत्यर्थः । पुणो थिरो अथिरो वा पुच्छिज्जति - तवे कयजोग्गो तवकरणेनाभ्यस्ततवो ॥

[भा.२८७२] सगणम्मि नत्थि पुच्छा, अन्नगणादागयं च जं जाणे ।

परियाओ जम्म दिक्खा, अउणतीस वीसकोडी वा ॥

चू- सगणे एयाओ नत्थि पुच्छाओ, जओ सगणवासिणो सव्वे नज्जंति जो जारिसो, अन्नगणागतं पि जं जाणे तं न पुच्छे । “भंते ति आमंतणवयणं, “परियाए” ति परियाओ दुविहो-जम्मपरियाओ पव्वज्जापरियाओ य । जम्मपयाओ जहन्ने न जस्स एगूणतीसवासा । कहं ? जम्मडुविरेस पव्वतितो, नवमवरिसे उवट्ठावितो, वीसतिवरिसस्स दिट्ठिवाओ उट्ठिट्ठो, वरिसेण जोगसमत्तो एवं एते अउणतीसं वासा । उक्कोसेण देसूणा पुव्वकोडी । पव्वज्जा एगूणवीसस्स दिट्ठिवातो उट्ठिट्ठो वरिसेण समत्तो, एते वीसं, उक्कोसेण देसूणा पुव्वकोडी ॥

इदानिं “सुत्तत्थमि” ति अस्य व्याख्या-

[भा.२८७३] नवमस्स ततियवत्थू, जहन्न उक्कोस ऊणगा दस उ ।

सुत्तत्थऽभिग्गहे पुण, दव्वादितवो रयणमादी ॥

चू- नवमस्स पुव्वस्स जहन्नेनं ततियं आयारवत्थू, तत्थ कालनाणं वण्णिज्जति, जाहे तं अधीयं । उक्कोसेण जाहे ऊणगा दस पुव्व अधीता । समत्तदसपुव्विणो परिहारतवो न दिज्जति । सुत्तत्थस्स एयं पमामं । “अभिग्गहे” ति अभिग्गहा दव्वखेतकालभावेहिं । “तवोकम्मं” पुण “रयणमादि” ति, रयणावली आदिसद्दातो कणावावली सीहनिक्कीलियं जवमज्जं वइमज्जं चदाणयं ॥ “कक्खडेसु य पच्छं” अस्य व्याख्या - सुद्धपरिहारतवाणं कतमो कक्खडो ? कयमो वा अकक्खडो ? एत्थ सेल-एरंड-मंडवेहिं दिट्ठंतो कज्जति-

[भा.२८७४] जं मायति तं छुभति, सेलमए मंडवे न एरंडे ।

उभयबलियम्मि एवं, परिहारो दुब्बले सुद्धो ॥

चू- सेलमंडवे जं मायइ तं छुभति, न सो भज्जति । एरंडमए पुण जावतियं सहइ तावतियं

छुमति । एवं “उभयबलि”ति धिइसंघयणोवजुत्ते जं आवज्जते तं परिहारतवेण दिज्जति । जो पुण धितिसंघयणेहिं “दुब्बलो”ति हीनो तस्स सुद्धतवो वा हीनतरं पि दिज्जति ॥ सीसो पुच्छति - किं सुद्धपरिहारतवाण एगावत्ती उत भिन्ना ? उच्यते-

[भा. २८७५] अविसिद्धा आवत्ती, सुद्धतवे चैव तह य परिहारे ।
वत्थुं पुण आसज्जा, दिज्ज ते तत्थ एगतरो ॥

चू- सुद्धपरिहास्तवाण अविसेसिया आवत्ती आयरिया दीवन्ति । संघयणोवजुत्तं जाणिऊणं परिहारतवो दिज्जति, इतरो वा सुद्धतवो, एवं एगतरा दिज्जति ॥

इमेरिसाण सव्वकालं सुद्धतवो दिज्जति-

[भा. २८७६] सुद्धतवो अज्जाणं, अगियत्थे दुब्बले असंघयणे ।
धितिबलिए य समन्नागएसु सव्वेसु परिहारो ॥

चू- अज्जाणं अगीयत्थस्स, धितीए दुब्बलस्स, संघयणहीने, एतेसिं सुद्धतवो दिज्जति । धितिबलजुत्तो संघयणसमण्णिए पुरिसे परिहारतवो दिज्जति ॥ परिहारतं पडिवज्जते इमा विही-

[भा. २८७७] विउसग्गो जाणणट्ठा, ठवणाभीएसु दोसु ठवितेसु ।
अगडे नदी य राया, दिड्ढंतो भीय आसत्थे ॥

चू- परिहारतवं पडिवज्जते दव्वादि अप्पसत्थे वज्जेत्ता पसत्थेसु दव्वादि सु काउसग्गो कीरइ, सेससाहू जाणणट्ठा । आलावणादिपदाण य ठवणा ठविज्जति, तेसु अठविएसु जति भीतो तो आससो कीरइ ति । इमेहिं म बीहे, पायच्छित्तं, सुज्झइ, महती य निज्जरा भवति । कप्पड्डि-य अनुपरिहारिया य दो सहाया ठविता । इमेहिं अगड-नदी-तीराइदिड्ढंतैहिं भीतस्स आसासो कीरति । अगडे पडियस्स आसासो कीरति-एस नो धावति, रज्जू आणिज्जति । अचिरा उत्तारेज्जसि, मा विसादं गेण्हसु । एवं जति नाऽऽसासिज्जति तो कया ति भीएण तत्थ चैव भरेज्ज ।

नदिपूरुगेण हीरमाणो भण्णति - तडं अवलंबाहि, एस तारगो दत्तिगादि घेतुमवत्तरि उमुत्तारेहि सि मा विसादं गेण्हसु । रायगहिओ वि भण्णति - एस राया जति वि दुड्ढो तथा वि विण्णविज्जंतो पुरिसादि एसु आयारं पस्सति, अइ डंडं न करेति, एवं आसासिज्जंतो आससति, दढचित्तो य भवति ॥ काउसग्गो य किं कारणं कीरइ ? उच्यते-

[भा. २८७८] निरुवस्सग्गनिमित्तं, भयजणणट्ठा य सेसगाणं तु ।
तस्सप्पणो य गुरुणो, य साहए होइ पडिवत्ती ॥

चू- साहुस्स निरुवसग्गनिमित्तं सेससाहूण य भयजणणट्ठा काउसग्गो कीरइ । सो य दव्वओ वढमादिखीरुक्खो, खेत्तओ जिनघरादिसु, कालओ पुव्वसूरे पसत्थादिदिनेसु य, भावतो चंदताराबलेसु, तस्सप्पणो गुरुणो य साहए सुपडिवत्ती भवति सो य जहण्णेण मासो, उक्कोसेण छम्मासा ॥ तम्मि परिहारतवं पडिवज्जंतो आयरिओ भण्णति - एयस्स साहुस्स निरुवसग्गनिमित्तं ठामि काउसग्गं जाव वोसिरामि । “लोगस्सुज्जोयगरं” अनपेहेत्ता “नमो अरिहंताणं” ति पारेत्ता “लोगस्सुज्जोयगरं” कट्ठित्ता आयरिओ भण्णति-

[भा. २८७९] कप्पड्डिओ अहं ते, अनुपरिहारी य एस ते गीओ ।
पुव्विं कयपरिहारो, तस्सऽसयण्णो वि दढदेहो ॥

चू- आयरिओ, आयरियनिउत्तो वानियमा गीतत्थो तस्स आयरियाण पदानुपालगो, कप्पड्डित्तो

भण्णति । सो भणाति - अहं ते कप्पट्ठाती । परिहरियं गच्छंतं सव्वत् अनुगच्छति जो सो अनु परिहारितो, सो वि नियमा गीयत्थो, सो से दिज्जति, एस ते अनुपरिहारी । सो पुण पुव्वकयपरिहारी, पुव्वकयपरिहारियस्स असति अन्नो वि अकयपरिहारो धितिसंघयणजुत्तो दढ्ढेहो गीयत्थो अनुपरिहारितो ठविज्जति ॥ एवं दोसु ठविएसु इमं भण्णति-

[भा.२८८०] एस तवं पडिवज्जति, न किं चि आलवदि मा न आलवह ।

अत्तद्ध चिंतगस्सा, वाघातो भे न कायव्वो ॥

चू- एस आयविसुद्धिकारओ परिहारतवं पडिवज्जति । एस तुब्भे न किं चि आलवति, तुब्भे वि एयं मा आलवह । एस तुब्भे सुत्तत्थेसु सरीरवट्टमाणी वा न पुच्छति, तुब्भे वि एयं मा पुच्छह । एवं परियट्टणादिपदा सव्वे भाणियव्वा । एवं आलवणादिपदे आत्मार्थचिंतकस्य ध्यानपरिहारक्रियाव्याघातो न कर्तव्यः ॥ इमे ते आलवणादिपदा-

[भा.२८८१] आलावण-पडिपुच्छण-परियट्टण वंदनग मत्तो ।

पडिलेहण-संघाडग-भत्तदाण-संभुंजणे चैव ॥

चू- आलावो देवदत्तादि, पुच्छ सुत्तत्थादिएसु, पुव्वाधीतसुत्तस्स परियट्टणं, कालभिक्षादियाण उट्टाणं, राओ सुत्तट्ठित्थेहिं खमणमायं वा वंदणं, खेलकाइयसण्णासंसत्तमत्तगो न सोहेति तस्संतिओ वा न घेप्पति, उवकरणं परोप्परं न पडिलेहति, संघाडगा परोप्परं न भवंति, अभत्तदाणं परोप्परं न करेति, एगमंडलीए न भुंजति, यच्चान्यत् किंचित् करणीयं तं तेन साधं न कुर्वन्तीत्यर्थः ॥ इमं गच्छघासीण पच्छित्तं-

[भा.२८८२] संघाडगाओ जाव उ, लहुगो मासो दसण्ह तु पदाणं ।

लहुगा य भत्तदाणे, संभुंजणे होंतिऽनुग्घाता ॥

चू- जति गच्छिल्ला परिहारियं आलवति तो ताण मासलहु, एवं जाव संघाडगपदं अट्टमं सव्वेसु मासलहुं, जति गच्छिल्लया हंद भत्तं गेण्हसु तो चउलहुं, एगट्टं भुंजंताण चउगुरुं ॥

परिहारियस्स इमं पच्छित्तं-

[भा.२८८३] संघाडगा उ जो वा, गुरुगो मासो दसण्ह तु पदाणं ।

भत्तपयाणे संभुंजणे य परिहारिए गुरुगा ॥

चू- परिहारियस्स अट्टसु पएसु मासगुरुं भत्तदाणसंभुंजणे चउगुरुं ॥ कप्पट्ठियस्स अनुपरिहारियस्स दोण्ह वि एग संभोगो, एते दो वि गच्छिल्लएहिं समाणं आलावं करेति वंदामो ति य भण्णति, सेसं न करेति । कप्पट्ठिय-परिहारियाण इमं परोप्पर-करण-

[भा.२८८४] कितिकम्मं च पडिच्छति, परिण्ण पडिपुच्छं पि से देति ।

सो वि य गुरुमुवचिद्धति, उदंतमवि पुच्छितो कहति ॥

चू- कपट्ठितो परिहारियवंदं पडिच्छति । “परिण्ण” ति पच्चक्खाणं देति । सुत्तत्थेसु पडिपुच्छं देति । “सो” ति परिहारिओ कप्पट्ठियं उदचिद्धति, अब्बुट्टाणादिकेरियं सुस्सूतं चे करेति, सण्णादि गच्छंतो अच्छेइ, पुच्छितो कप्पट्ठित्थेण “उदंत” इति सरीरवट्टमाणी कहेति ॥

[भा.२८८५] उट्टेज्ज निसीएजा, भिक्खं गेण्हेज्ज मंडगं नेहे ।

कुविय-पिय-बंधवस्स व, करोति इतरो च तुसिणीओ ॥

चू-परिहारितो तवकिलामितो जइ दुब्बलयाए उट्टेउं न सक्केइ ताहे अनुपरिहारियस्स अग्गतो भणेति - उट्टेज्जामि, निसेएज्जामि, भिक्खं हिंडेज्जामि । उट्टविओ जति भिक्खं हिंडिऊण सक्कति ता हिंडति । अह न सक्केति तो अनुपरिहारिओ परिहारियभायणेहिं हिंडित्तु देति । जइ न सक्केइ भंडगं पडिलेहेउ ताहे अनुपरिहारिओ से पडिलेहणियं करेइ । जइ न सक्केति सण्णाकाइयभूमिं गंतुं । तत्थ परिहारिओ-भणाति-काइयसण्णाभूमिं गच्छेज्जामि, ताहे से अनुपरिहारिओ मत्तए पनामेति । एवं जहा पियबंधुणो कुविओ बंधू जं करणीयं तं तुसिनीयभावेण सव्वं करेति । एवं “इयरो” त्ति अनुपरिहारितो करेति ॥

[भा. २८८६] सुत्तनिवाओ इत्थं, परिहारतवम्मि होइ दुविधम्मि ।

तं सोच्चा नच्चा वा, संभुंजंतस्स आणादी ॥

चू-एत्थ सुत्तनिवाओ - जो परिहारतवं दुविधं उग्घायं अनुग्घायं वहइ तं सोच्चा नच्चा वा जो संभुंजति तस्स आणादिया दोसा भवंति ॥

[भा. २८८७] बितियपदसाहुवंदण, उभओ गेलण्ण थेर असती य ।

आलवणादी उ पदे, जयणाए समायरे भिक्खू ॥

चू-साधुवंदनं ति अन्नगच्छं सा संपडिता । अन्नो साधू ते दद्दु भणाति-अमुगसाहुस्स वंदनं करेज्जह, सो परिहारतवं पडिवन्नो जस्स परिभाइतं (तियं) हत्थे, सो अघाणंतो वंदितं वंदनयं कधेति, तस्स न दोसो । “उभओ गेलण्ण” त्ति कप्पडियं अनुपरिहारिय परिहारिओ अ एते जति तिन्नि वि गिलाणा ताहे गच्छेत्थया सव्वं जयणाए करेति । का जयणा ? भण्णति - गच्छेत्थया परिहारिय-भायणेहिं हिंडित्ता कप्पडियस्स पनामेति, सो अनुपरिहारियस्स पनामेति, सो वि परिहारियस्स । अत्थ कप्पडियानुपरिहारिया पनामेउं पि न वएति तो सयमेव गच्छेत्थया करेति । जति गच्छेत्थया सव्वे वि गिलाणा तो ते कप्पडियादिया तिन्नि जयणाए सव्वं पि करेज्जा । परिहारिओ गच्छेत्थयायणेषु आनिउं अनुपरिहारियस्स पनामेति, से कप्पडियस्स, सो वि गच्छेत्थयाणं । “थेर असतिए” त्ति थेरा आयरिया, तेसि वेयावच्चकरस्स असती, वेयावच्चकरवाधाए वा अन्नो य सलद्धीओ नत्थि, ताहे परिहारिओ वि करेज्ज जयणाए, सो गुरुभायणेषु हिंडिउं अनुपरिहारियस्स पनामेति । कप्पडियस्स वा से वि आयरियाणं देति । एवमादिसु कज्जेसु आलवणादीपदे जयणाए भिक्खू समाचरोदित्यर्थः ॥

सुत्ताणि फ़ुं । इदानिं एतेसिं चेव छण्हं सुत्ताणं दुगादिसंजोगसुत्ता वत्तव्वा । तत्थ दुगसंजोगे पन्नरस सुत्ता भवंति । तत्थ पढमं दसमं पन्नरसमं च । एते तिन्नि दुगसंजोगसुत्ता सुत्तेणेव गहिया, सेसा बारस अत्थतो वत्तव्वा । तिगसंजोगेण वीसं सुत्ता भवंति । तत्थ छड्डु पन्नरसमं च दो वि सुत्ता सुत्तेणेव गहिता, सेसा अट्टारस अत्थेणेव वत्तव्वा । चउसंजोगेणं पन्नरस, ते अत्थेणेव वत्तव्वा । पंचसंजोगेण छ, तेवि अत्थेण वत्तव्वा । छक्कगसंजोगे एक्कं तं सुत्तेणेव भमितं । एवं एते सत्तावन्नं संजोगसुत्ता भवंति । एतेसिं अत्थो पुव्ववसुत्तसमो । दुगसंजोगेण उग्घातियं अनुग्घातियं वा कहं संभवति ? भण्णति - आवती से उग्घातिया कारणे उ दानं अनुग्घातियं । एवं उग्घायानुग्घाय-संभवो । अहवा - तवेण अनुग्घातं कालतो उग्घातियं, एवं उवउज्जिऊण भावेत्तव्वं ॥

मू. (६३८) जे भिक्खू उग्गयवित्तीए अनत्थमिय-मणसंकप्ये संघडिए निव्वित्तिगिच्छा-

समावन्नेणं अप्याणेणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेत्ता संभुंजति, संभुंजंतं वा सातिज्जति । अह पुण एवं जाणेज्जा- अनुग्गए सूरिए, अत्यमिए वा से जं च मुहे, जं च पाणिसि, जं च पडिग्गहे, तं विगिंचिय विसोहिय तं परिड्वेमाणे नाइक्कमइ । जो तं भुंजइ, भुंजंतं वा साति०
 चू- “जे” ति निहेसे, “भिक्खू” पुव्ववण्णिओ । उग्गतो उदितो । को सो ? आदिच्चो । वत्तणं वित्तीजीवनोपायमित्यर्थः । उग्गतते आदिच्चे वित्ती जस्स सो उग्गतवित्ती । पाठांतरेण वा उग्गतमुत्ती, उग्गताए आदिच्चमुत्तीए जस्स वित्ती सो उग्गतमुत्ती । अहवा - “मूर्ति” शरीरं, तं जस्स प्रतिश्रयावग्रहात् उदिते आइच्चे वृत्ति-निमित्तं प्रचारं करोति सो वा उग्गयमुत्ती भण्णति । अनत्थमिए आदिच्चे जस्समनसंकम्पो भवति स भण्णति - अनत्थमियमणसंकम्पो । उग्गयवित्तीगहमातो सोलसभंगीए पच्छिल्ला अड्ड भंगा गहिता । अनत्थमियसंकम्पगहणातो बित्तियसोलसभंगीए पच्छिल्ला चेव अड्ड भंगा गहिता । एतेहिं सव्वभंगसूयणा कता । संथडिओ नाम हट्ठसमत्थो, तद्विवसं पज्जतभोगी वा अध्वानप्रतिपन्नो क्षपक ग्लानो वा न भवतीत्यर्थः । वित्तिगिच्छा विमर्षमतिविप्लुता संदेह इत्यर्थः, सा निग्गता वित्तिगिच्छा जस्स जो णिव्वित्तिगिच्छो भवति । उदिय अनत्थमिय संथडिय निव्वित्तिगिच्छे य असनादि भुंजंतो सुद्धो ।

अह पुण सुद्ध-भुत्तो एवं जाणति निव्वित्तिगिच्छेण चित्तेण जहा - “अनुदितो अत्यमितो वा आदिच्चो” से जं च मुहे पक्खित्तं, जं च पाणिणा गहियं, जं च पडिग्गहे ठवियं, तं च “विज्जाणे” ति परिठविते, “विसोहेमाणे” ति निरवयवं करंतो, नो प्रतिषेधे, अतिक्रमणं लंघणं, धम्मो ति सुत रणधम्मो, जिनाणं च, नो अतिक्रमति । जो पुण अमुदियऽत्यमिते ति निव्वित्तिगिच्छेण चित्तेण भुंजति तस्स चउगुरुं पच्छित्तं । एवं संथडीए वित्तिगिच्छे वि सुत्तं । असंथडीए निव्वित्तिगिच्छे वित्तिगिच्छे य दो सुत्ता । एवं एते चउरो सुत्ता । इदानिं निज्जुत्तीए सुत्तसंगहगाहा-

[भा.२८८८] संथडममंथडे वा, निव्वित्तिगिच्छे तहेव वित्तिगिच्छे ।

काले दव्वे भावे, पच्छित्ते मग्गणा हेति ॥

चू- पूर्वार्धं गतार्थम् । पढमं सुत्तं सथडीए निव्वित्तिगिच्छे । तत्थ-तिविधा पच्छित्तमग्गणा । कालदव्व-भावेहिं । कालपच्छित्तपरुवणत्थं भंगपरुवणा कज्जति । अनुदियमनसंकम्पे अनुदियगवसेी अनुदियगाही अनुदियभोती । “अनुदियमनसंकम्प” ग्गहणेण भावो चेव केवलो घेप्पति, सव्वत्थानुपाती ।

“अनुदियगवसि” ति-उवओगादिकालतो जाव भिक्खं न गेण्हति । “अनुदियगाहि” ति आदिभिक्खग्गहणकालतो जाव न भुंजति । “अनुदियभोति” ति आदिलंबणाओ जाव पच्छिमो लंबणो । एतेसु छउसु पदेसु सपडिपक्खेसु भंगरयणलक्खणेण सोलस भंगा रएयव्वा । रइएसु जत्थ मज्झिल्लपदेसु दोसु परोप्परविरोहो दीसति । मज्झिल्लेसु वा एक्कम्मि दोसु वा उदितो दिट्ठो अंतिल्ले य अनुदितो ते भंगा विरुज्झमाणा वज्जा, सेसा गज्जा । अनत्थमियमणसंकम्पे अनत्थमियगवसेी अनत्थमियगाही अनत्थमियभोती-एतेसु चउसु पदेसु सपडिपक्खा सोलस भंगा कायव्वा । एत्थ मज्झिल्लपदेसु जत्थ परोप्परं विरोहो दीसति । मज्झिल्लेसु वा एक्कम्मि दासु वा अत्थामओ दिट्ठो, अंते य अनत्थमिओ ते भंगा विरुज्झमाणा वज्जा, सेसा गज्जा ॥ अनुदिय-उइय-अत्यमिय-अनत्थमिएसु चउसु वि ठाणेसु अवरुज्झमाणभंगपरिनामपददरिमणत्थं । भण्णति-

[भा. २८८९] अनुदियमणसंकपे, गवेस-गहणे य भुंजणे चेव ।
उग्गतणत्थमिते वा, अत्थं पत्ते य चत्तारि ॥

चू-पढमो वितितो चउत्थो अड्डमो य - एते चउरो घडंति । सेसा चउरो न घडंति । उदितमनसंकपे वि पढमो वितिओ चउत्थो अड्डमो य - एते चउरो घडंति । सेसा चउरो न घडंति । अनत्थमियमणसंकपे पढमो वितिओ चउत्थो अड्डमो य - एते चउरो गज्झा, सेसा चउरो वज्जा । अत्थं पत्ते वि - एते चउरो गज्झा । चतुरग्गहणं सर्वधानुपाती ॥

“अनुदियमनसंकप्यो” ति अस्य व्याख्या-

[भा. २८९०] सूरे अनुग्गयम्मि उ, अनुदित उदितो य होति संकप्यो ।
एमेव ऽत्थमितम्मि वि, एगयरो होति संकप्यो ॥

चू- अनुदिए सूरिए अनुदियमणसंकप्यो उदियमणसंकप्यो वा भवति । उदिते वि अनुदितो उदितो वा मणसंकप्यो भवति । एवं अत्थमिए वि अत्थमियमणसंकप्यो उदियमणसंकप्यो वा भवति । उदिते वि अनुदितो उदितो वा मणसंकप्यो भवति । एवं अत्थमिए वि अत्थमियमणसंकप्यो अनत्थमियमणसंकप्यो वा । अनत्थमिए वि अत्थमियमणसंकप्यो वा अनत्थमियमणसंकप्यो वा । एवं एगतरो संकप्यो भवति ॥

[भा. २८९१] अनुदित-मनसंकपे, गवेस-गहणे य भुंजणे गुरुगा ।
अह संकियम्मि भुंजति, दोहि लहू उग्गए सुद्धो ॥

[भा. २८९२] अत्थंगय-संकपे, गवेसणे गहण-भुंजणे गुरुगा ।
अह संकियम्मि भुंजति, दोहि लहु अनत्थमिए सुद्धो ॥

चू- “उग्गयवित्ती” अस्य सूत्रपदस्य व्याख्या-

[भा. २८९३] उग्गयवित्ती मुत्ती, मणसंकप्ये य होति आएसा ।
एमेव ऽनत्थमिते, धाते पुण संखडी पुरतो ॥

चू- उग्गय इति वा, उदओ त्ति वा एगडं । वर्तनं वृत्तिः । उग्गए सूरिए जस्स वित्ती सो उग्गयवित्ती । आदेसंतरेण वा उग्गयमुत्ती भण्णइ । उग्गताए आइच्चमुत्तीए जस्स वित्ती सो उग्गयमुत्ती भण्णति । अहवा - मूर्तिः शरीरं, तं उग्गए आइच्चे वित्तिनिमित्तं जस्स चेड्वति सो उग्गयमुत्ती भण्णति । मणसंकप्यो त्ति वा, अज्झवसाणं ति वा, चित्तं त्ति वा, एगडं । तम्मि मणसंकप्ये आदेशा इमे कायव्वा-अनुदिते वि आदिच्चे मणसंकप्येण उदिते वृत्तिरेव भवति, न प्रायश्चित्तमित्यर्थः । च शब्दः समुच्चए, जहा अनुदिए उदियमणसंकप्येण णिहोसो तहा उदिए वि अनुदियमणसंकप्येण सदोषेत्यर्थः । अत्थमिए वि तहेव त्ति । अत्थमिए वि आतिच्चे अनत्थमियमणसंकप्येण वृत्तिरेव भवति न प्रायश्चित्तं । इहापि आदेशांतरं कर्तव्यं - जहा अत्थमिए वि अनत्थमियमणसंकप्येण णिहोसो तहा अनत्थमिए वि अत्थमियमणसंकप्येण सदोषेत्यर्थः । अहवा - उग्गयवित्ती उग्गयमुत्ती एतदेवादेशांतरं द्रष्टव्यम् । अहव - “मणसंकप्येण ०” इति उपरिष्ठादवक्ष्यमाणं अनुदिते अत्थमिते वा कत्थ गहणसंभवो भवति ? अतो भणति - “धाते पुण संखडी पुरतो” त्ति । “धायं” ति वा “सुभिक्खं” ति वा एगडं । तम्मि सुभिक्खे संखडीए

संभवो भवति । सा य संखडी दुविधा - पुरे संखडी, पच्छा संखडी च । पुव्वादित्ते पुरेसंखडी।म
ज्झण्हपच्छातो पच्छासंखडी । इह पुण जा अनुदिते सा पुरेसंखडी । पुणसद्गहणाओ अत्थिए वा
पच्छसंखडीसंभवो भवे ।

अहवा - धातग्गहणं अववादप्रदरशनार्थम् । सुभिकखे संथरंते वा निकारणे जत अनुदिते
अत्यमिते वा गहणं करेति तो पच्छित्तं, इहरहा पुन न भवति ॥ सूत्रपदद्वयस्य-गाथाद्वयेन व्याख्या
क्रियते । पूर्वं प्रकृतभंगा उच्यंते । अनुदिय-उदिय-सोलसगंभीए इमे अट्ट घडेमाणा जहासंखेण
ठवियव्वा-पढमो, बितिओ, चउत्थो, अट्टो, नवमो, दसमी, बारसमो, सीलसमो य । सेसा अट्ट
बज्जिता । ततो अनत्यमिय अत्यमियसोलसगंभीए एते चेव अट्ट भंगा उद्धरित्ता । पढम-बितिज्जा
भंगा पंचम-छट्टभंगहाणेसु कायव्वा । पंचम-छट्टा पढम-बितिज्जाहाणेसु कायव्वा । ततिय-चउत्थभंगा
सत्तम-अट्टमभंगहाणेसु कायव्वा । सत्तमऽट्टमा ततिय-चउत्थहाणेसु कायव्वा । अहवा - पढमे-
बितिय-ततिय-चउत्थभंगा पंचम-छट्ट-सत्तमऽट्ट भंगाण हेट्टा कमेण ठावेयव्वा एवं ठविएसु ततो
इमं गंथमाह-

[भा.२८९४] अनुदियमणसंकप्पे गवेसगह भोयणम्मि पढमलता ।

बितियाए तिसु असुद्धा, उग्गयभोई उ अंतिमओ ॥

चू- अनुदियमणसंकप्पे अनुदियगवेसी अनुदियगाही अनुदियभोती । एसा पढमलता ।
बितियालता - आदिल्लेसु तिसु पदेसु संकप्प-गवेसण-ग्गहणपदेसु असुद्धा, अंतिल्लं भोगिपदं
तम्मि सुद्धा ॥

[भा.२८९५] ततियाए दो असुद्धा, गहणं भोती य दोण्हे वी सुद्धा ।

संकप्पम्मि असुद्धा, तिसु सुद्धा अंतिमलता तु ॥

चू- ततियलताए-दो संकप्प-गवेसणपदं च असुद्धा, गहण-भोगीपदं च एतेसु दोसु वि
सुद्धा । चउत्थलताए-संकप्पपदं एक्कं असुद्धं, गवेसणं गहणं भोगीपदं च तिन्नि वि सुद्धा । अनुदियस्स
अंतिल्ला लतेत्यर्थः ॥ इदानिं - सुद्धे णं भावेणं चत्तारि लताओ भण्णति - सो आदिच्चो उदितो
अनुग्गतो वा नियमा उग्गयंति भण्णति-

[भा.२८९६] उग्गयमनसंकप्पे, अमुदितएसी य गाह भोई य ।

एमेव य बितियलय, सुद्धा आइमि अंते य ॥

चू- उदियमनसंकप्पे अनुदियगवेसी अनुदियगाही अनुदियभोती । एसा उदिते पढमलता ।
बितियलताए - वि एवं चेव । नवरं - आति-अंतपदेसु सुद्धा । मज्झिल्लेसु दोसु पदेसु असुद्धा ॥

[भा.२८९७] ततियलताए गवेसी, होति असुद्धो उ सेसगा सुद्धा ।

चत्तारि वि होति पया, चउत्थलतियाए उदयचित्ते ॥

चू- ततियाए एगं गवेसणापदं असुद्धं, सेसा संकप्पगहणभोगिपदं च तिन्नि वि सुद्धा ।
सव्वेसु पदेसु चउत्थलतिया विशुद्धा उदयचित्तत्वत् । एवं अत्यमिताऽनत्यमिते वि अट्ट लता,
चउरो असुद्धा, चउरो सुद्धा, तासि विभागदरिसणत्थं भण्णति - अत्यमियं अनत्यमियं वा सूरियं
नियमा अत्यमियं भण्णति ॥

[भा.२८९८] अत्यंगयसंकप्पे, पढमवरं एसि गहण भोई य ।

दो संतेसु असुद्धो, बीया मज्झे हवई सुद्धो ॥

चू- अत्थंगयसंकपे अनत्थमियगवेसी अनत्थमियगाही अनत्थमियबोजी एसा पढमलता ।
बितिया आदिअंतेसु दोसु वि असुद्धा । मज्जे गवेसगहणेसु दोसु वि सुद्धा ।

[भा. २८९९] तइया गवेसणाए, होइ विसद्धा उ तीसु अविमुद्धा ।
चत्तारि वि होंति पया, चउत्थलइगाए अत्थमिए ॥

चू- ततियलता - एगम्मि गवेसणपदे सुद्धा, सेसेसु तिसु असुद्धा । चउत्थलताए चत्तारि वि
पदा असुद्धा, अत्थमियमणसंकपे ति काउं ॥ अविमुद्धलता गता । इदानिं विसुद्धलताओ भण्णति
-अत्थमियं अनत्थमियं वा नियमा अनत्थमियं भण्णति-

[भा. २९००] अनत्थंगयसंकपे, पढमा एसी य गहण भोई य ।
मण एसि गहणसुद्धो, बितिया अंतम्मि अविमुद्धा ॥

चू- अनत्थंगयसंकपे अनत्थमियगवेसी अनत्थमियगाही अनत्थमियभोजी । एस पढम-
लता । बितियलताए - आदिल्ला तिन्नि पदा विसुद्धा, अंतिल्लभोगिपदेण आवसुद्धा ॥

[भा. २९०१] मन एसणाए शुद्धा, ततिया गहभोयणे य अविमुद्धा ।
संकपे नवरि सुद्धा, तिसु वि असुद्धा उ अंतिमगा ॥

चू- ततियलता - संकपे य गवेसणे य सुद्धा, गहणभोगिपदेहिं दोहिं असुद्धा । चउत्थलता -
संकपेण नवरि-सुद्धा, सेसेसु तिसु पदेसु गवेसण-गहण-भोगीहिं असुद्धा, अंतिमा इति चतुर्थलता ॥
एत्थ - अइसु अविमुद्धे सु इमं पच्छित्तं-

[भा. २९०२] पढमाए बितियाए, ततिय चउत्थी य नवम दसमीए ।
एकारसि बारसियए, लताए चउरो अनुग्घाया ॥

चू- एतासु अइसु वि लतासु चउरो अनुग्घाया-चउगुरु इत्यर्थः । ते अनुदियलतासु चउसु
तवकालविसेसिया कायव्वा ॥ इमा पुण सुद्धलताओ-

[भा. २९०३] पंचम-छ-सत्तमियाए, अइमिया तेर चोइसमियाए य ।
पन्नरस सोलसी वि य, लतातो एया विसुद्धातो ॥

चू- एतेसु पच्छित्तं नत्थि विशुद्धभावत्वात् ॥ जं भणियं “उपरिष्ठाद्वक्ष्यमाणमि” ति तद्वक्ष्यति-

[भा. २९०४] दोण्ह वि कयरो गुरुओ, अमुग्गयत्थमियभुंजमाणणं ।
आदेस दोन्नि काउं, अनुग्गते लहु गुरु इतरौ ॥

चू- सीसो पुच्छति - अनुदियमणसंकपस्स अत्थमियमणसंकपस्स य कयमो गुरुतरओ ?
आयरिओ भणति - एत्थ आएसदुगं कायव्वं । एत्थ एगे भणति - “अनुग्गतातो अत्थमियभोजी
गुरुअतरओ । कम्हा ? जम्हा सो संकिलिद्धपरिनामो दिवसातो भोत्तुं अकिलंतो चेय पहे रातीए
भुंजति, अविमुज्झमाणकालो य । अनुदियभोजी पुण सव्वराति अहियासेउं किलंतो भुंजति
विसुज्झमाणकालो तेन लहुअतराओ ।”

अन्ने भणति - “अत्थमियभोजीओ अनुदियभोजी गुरुअतरतो । कम्हा ? जम्हा सो सव्वराति
सहिउं थोवं कालं न सहति तेन सो संकिलिद्धपरिनामो । इयरो पुण चिंतेइ - बहुं मे कालो सोढव्वो
तेम भुंजइ अतो लहुततरौ ।” इमो त्थियपक्खो - अनुदिए पतिसमयं विसुज्झमाणकालो ति
गुरुतरौ । एयं सव्वं कालनिष्फणं पच्छित्तं भणियं ॥ इदानिं दव्व-भावनिष्फणं पच्छित्तं

भण्णति । त पुण इमेहिं ठाणेहिं नायं होज्ज-

[भा.२९०५] गविसण गहिए आलोय नमोक्कारे भुंजणे य संलेहे ।

सुद्धो विगिंचमाणो, अविगिंचणे होतिमा सोही ॥

चू- अनुदितो अत्यमितो वा इमेहिं ठाणेहिं नातो, कए उवओगे पदभेदकए नायं जहा अनुदितो अत्यमितो वा ततो छिय स नियत्तंतो सुद्धो । अह गविसणं करंतेण तनायं ततो चेव स नियंतत्तो सुद्धो । अह गहिते पायं जं गहितं तं विगिंचंतो सुद्धो । अह आलोएंतेण नायं तह वि विगिंचंतो सुद्धो । अह भुंजिउकामो नमोक्कारं करंतेण नायं तो विगिंचंतो सुद्धो ।

अहं भुंजतेण नायं सेसं विगिंचंतो सुद्धो । अह सच्चमि भुत्ते संलेहसेसं तं विगिंचंतो सुद्धो । “अविगिंचणे” ति णाते जति भुंजति तो दव्वभावनिष्फन्नं पच्छित्तं भवति ॥

इमं दव्वनिष्फणं-

[भा.२९०६] संलेह पंच भागे, अवड्ढ दो भाए पंचमो उ भिक्खुस्स ।

मास चतु छच्च लहु गुरू, अभिक्खगहणे तिसू मूलं ॥

चू- संलेहा तिन्नि लंबणा, अनुगते अत्यमिते वा संलेहसेसं नाउं भुंजति । पंचलंबणसेसं वा जति भुंजति । “भागो” ति-तिभागो, दसलंबणा जति ते भुंजति । अवड्ढं अद्धं, पन्नरसलंबणा ते सव्वं जति भुंजति । “दो भागं” ति-दोन्नि भागा वीसं लंबणा । तीसाए पंच मोत्तुं सेसा पणवीसं ते जति भुंजति । एतेसु संलेहणादिएसु इमं पच्छित्तं - मासलहुं मासगुरुं चउलहुं छल्लहुं छग्गुरुं । अभिक्खसेवं पडुच्च बितियवाराए मासगुरुं आदि छेदे ठायति ततियवाराए चउलहुगादि मूले ठायति ॥ एवं भिक्खुस्स ।

[भा.२९०७] एमेव गणायरिए, अणवड्ढप्पो य होति पारंची ।

तम्मि वि सो चेव गमो, भावे पडिलोम वोच्छामि ॥

चू- गणि उवज्जाओ, तस्स वि एमेव चारणागमो । नवरं - तस्स मासगुरुगादि आदत्तं ततियवाराए अणवड्ढे ठायति । आयरियस्स वि एमेव गमो । नवरं - चउलहुगादि आरद्धं तिहिं वाराहिं पारंचिए ठायति । एवं दव्वनिष्फणं जहा जहा दव्ववुद्धी तथा तथा पच्छित्तवुद्धी भवति । गतं दव्वनिष्फणं । इदानिं भावे पडिलोमं भणामि - जहा जहा दव्वपरिहाणी तथा तथा पच्छित्तवुद्धी स्वल्पस्वल्पतरभावेन गृह्णत्वात् ॥

[भा.२९०८] पणहीण तिभागद्धे, तिभागसेसे य पंचमो तु संलेहे ।

तम्मि वि सो चेव गमो, नायं पुण पंचहिं गतेहिं ॥

[भा.२९०९] एमेव भिक्खगहणे, भावे ततियम्मि भिक्खुणो मूलं ।

एमेव गणायरिए, सपया सपदा पदं हसति ॥

चू- तम्मि मावपच्छित्ते जो दव्वे चारणप्पगारो सो चेव दड्ढव्वो । नवरं - नाणत्तं, “पंचहिं गतेहिं” ति पंचभिर्मुक्त्तैः सेसा पणवीसं तीसा । पनयेन हीना सेसा वीसं भुंजंतो मासगुरुं । अद्धं सेसा पन्नरस लंबणा भुंजंतो चउलहुं । तिभागो दस लंबणा ते भुंजंतो चउगुरुगा । तीसाए पंच लंबणा मोत्तुं सेसा पणवीसं ते अनाभोगतो परिभुत्ता, नाते पुण सेसा पंच परिभुंजंतस्स छल्लहुआ । संलेहसेसं भुंजति छग्गुरुगा । बितियवाराए मासगुरुगा आदत्तं छेदे ठायति । ततियवाराए

चउलहुया आढतं मूले ठायति भिक्खुस्स । उवज्झायस्स मासगुरुगादि आढतं ततियवाराए अणवहे
ठायति । आयरियस्स चउलहुओ आढतं ततियवाराए पारंघिए ठायति । जे द्ववभावेसु तवारिहा
पच्छिता ते तवकालेहि दोहिं वि गुरुगा भवंति ॥ उग्गयवित्ती अनत्थमियसंकप्पा य दोपदा
व्याख्याता । इदानीं “संथडिए” ति - सूत्रपदस्य व्याख्या

[भा. २९१०] संथडिओ संथरंतो, संततभोई व होति नायव्वो ।

पज्जत्तं अलभंतो, असंथडी छिन्नभत्तो वा ॥

चू- भत्तपानं पज्जत्तं लभंतो, संथडो भण्णति । अहवा - संथडति दिने दिने पज्जत्तं अपज्जत्तं वा
भुंजंतो संथडीओ भण्णति । जो पुण पज्जत्तं भत्तपानं न लभति चउत्थादिणा छिन्नभत्तो वा सो
असंथडीतो भण्णति ॥ “निव्वितिगिंछ” ति अस्य सूत्रपदस्य व्याख्या-

[भा. २९११] नीसंकमणुदितो अतिछित्ता व सूरु ति गेण्हती जो उ ।

उदित चरंतो वि हु सो, लग्गति अविमुद्धपरिनामो ॥

चू- उदिए अनत्थमिए वा जस्स निस्संकितं - निस्संदिद्धं चित्ते ठियं जहा आदिच्चो अनुदितो
आतच्छिओ व ति - अस्तमितः सो अविमुद्धपरिनामातो पच्छित्ते लग्गति ॥

[भा. २९१२] एमेव य उदितो ति य, चरति ति व सोढमुवगयं जस्स ।

स विवज्जए वि सुद्धो, विमुद्धपरिनामसंजुत्तो ॥

चू- सोढामात निस्संदिद्धं चित्ते उवगतं, जहा आदिच्चो उदितो चरति वा, सो जति विवज्जते
भवति तथा वि विशुद्धपरिनामयुक्तत्वात् शुद्धयते ॥ चक्खुअविसयत्थ आदिच्चो इमेहिं नज्जति
उदितो अत्थमितो वा-

[भा. २९१३] समि-चिंतिणियादीनं, पत्ता पुप्फा य नलिनिमादीनं ।

उदयत्थमणं रविणो, कहेति विगसंत मउलेत्ता ॥

चू- समिपत्ता चिंतिणिपत्ता य नलिनिमादीण य पुप्फा-एते वियसंता रविणो उदयं कंति ।
एते चेव मउलेंता अत्थमनं कथंति ॥ कहं पुण आदिच्चो उदितो अत्थमितो वा न दीसति ? उच्चते
- इमेहिं अंतरितो-

[भा. २९१४] अब्भ-हिम-वास-महिगा, महागिरी राहु रेणु रयछण्णो ।

मूढ-दिसस्स व बुद्धी, चंदे गेहे व तेमिरिए ॥

चू- अब्भसंथडेहिमनिकरे वा पडमाणे, वासेण वा उत्थइते, महियाए वा पडमाणीए पच्छातितो,
महागिरिणा वा अंतरितो, राहुणा वा सव्वग्गहणे गहितो, उदित अत्थमतो रेणु पंसू ताए छातितो,
रण व छातितो, दिसामूढो वा अवरदिसं पुव्वं मण्णमाणो सो नीयं आइच्चं दड्ढुं “उदयभत्तो ति
आदिच्चो” धेत्तुं भत्तपानं च वसहिं पविट्ठो जाव भुंजति ताव अत्थमियं अंधकारं च जायं ततो
नातं जहा “अत्थंते भुत्तो मि” ति ।

गिहब्भंतरे कारणजाते दिवा सुत्तो, पदोसे चंदे उदिते वि पबुद्धो, विचरेण जोण्हपविट्ठं पासित्ता
चित्तेति - “एस आदिच्च-तावो पविट्ठो” सोय तिमिराभिभूतो मंदं मंदं पासति, गिहीहि निर्मंतितो
भुत्तो य । एवमादिएहिं कज्जेहिं अनुदियं उदियं भणेज्ज, उदियं वा अनुदियं भणिज्जा, अनत्थमिए
वा अत्थमियं संकप्पं करेज्जा, अत्थमि वा अनत्थमियसंकप्पं करेज्ज ॥ निव्वितिगिंछेण य

सुनुवदेसगहितं । जतो भण्णति-

[भा.२९१५] सुत्तं पडुच्च गहिते, नातं इहरा तु स न भुंजतो ।
जो पुण भुंजति नाउं, पडुच्च तं सुत्तमेतं तु ॥

चू- “सुत्तं पडुच्च”ति सूत्रप्रमाण्वाद् गृहीतं, जतो सुत्तेण भणितं - “उग्गयवित्ती अनत्थमियमणसंकप्पे संथडीए निव्वित्तिगिच्छे असमं वा ङ्क पडिगाहेत्ता आहारं आहारेज्जा” न दोषेत्यर्थः । गृही भुत्ते वा पश्चाद् ज्ञातं अनुदितो अत्थमितो वा, “से जं च मुहेत्थादि” सुत्तं । “इहरह” ति जो सो अनुदितं अत्थमियं वा पुव्वामेव जाणंतो न गेण्हंतो भुंजंतो वा । जो पुण अनुदियं अत्थमियं वा नाउं भुंजति तं पडुच्च इमं सुत्तं भण्णति । तं भुंजमाणे अन्नेसिं वा दलयमाणे राती-भोयणपडिसेवणापत्ते आवज्जति चाउम्मासियं परिहारठाणं अनुग्घातिमं ॥

“विगिंचण-विसोहणपदाण” इमं वक्खाणं-

[भा.२९१६] सव्वस्स छह्णण विगिंचणा उ मुह-हत्थ-पायछूदस्स ।
फुसण धुवणा विसोहण, स किंच बहुसो य नाणत्तं ॥

चू- अनुदितो अत्थमितो ति नाउं जं मुहे पक्खित्तं तं खेल्लमल्लए निच्छुभइ, जं पाणिणा गहितं तं पडिग्गहे निक्खिवति, जं पडिग्गहे तं थंडिले विगिंचति । एवं सव्वविगिंचणा भण्णति । फुसण ति निच्छोडणा, धुवणति कप्पकरणं, एसा विसोधणा भण्णति । अहवा - छड्डुणा फुसणा धुवणाण एक्कसिं करणं विगिंचणा, बहुसो एतेसिं चेव कारणे विसोहणा एयं विगिंचण-विसोहणाणत्तं भणितं ॥ एवं करेत्तो नातिक्रमते धम्मं- “धम्म” मिति अस्य व्याख्या-

[भा.२९१७] नातिक्रमते आणं, धम्मं मेरं व रातिभत्तं वा ।
अत्तट्ठेगागी वा, सय भुंजे देज्ज वा इयरे ॥

चू- तित्थकराणाऽतिक्रमणं करेति, सुयधम्मं नातिक्रमति, चारितमेरं न लंधेति, रातित्तं नातिक्रमति, अनुदितं अत्थमितं वा नाउं तं भुंजमाणा । “अन्नेसिं दलमाणे”ति अस्य व्याख्या - अत्तलाभभिग्रही सयं भुंजति, कारणेण वा जो एगाग सो वि सयं भुंजति, इयरो पुण अनत्तलाभी अनेगागी वा अन्नेसिं दलिज्ज ॥ संथडिओ निव्वित्तिगिच्छो सम्मत्तं सुत्तं -

इदानिं संथडिओ वित्तिगिच्छो भण्णति-

मू. (६३९) जे भिक्खु उग्गयवित्तीए अनत्थमियसंकप्पे संथडिए वित्तिगिच्छाए समावत्तेणं अप्पाणेणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेत्ता संभुंजइ, संभुंजंतं वा साइज्जइ । अह पुण एवं जाणेज्जा - “अनुग्गए सूरिए अत्थमिए” वा से जं च मुहे, जं च पाणिसि, जं च पडिग्गहे, तं विगिंचिय विसोहिय तं परिट्ठवेमाणे नाइक्कमइ । जो तं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जइ ॥

[भा.२९१८] एवं वित्तिगिच्छे वी, दोहि लहू नवरि ते उ वत्तकाले ।
तस्स पुण हवंति लया, अट्ठ असुद्धा न इतराओ ॥

चू- संथडिओ वित्तिगिच्छो, सो वि एवं चेव वत्तव्यो । नवरं - तस्स जे तवारिहा पच्छित्ता ते तवकालेहिं दोहिं वि लहुगा । “तस्से”ति विइगिंछस्स । “पुण” सद्दो पुव्वकयभंगकमातो विसेसणे । असुद्धा एव केवला अट्ठ-लता भवंति, “इतरातो” सुद्धातो न भवंति, वित्तिगिंछस्स प्रतिपक्षाभावात् ॥

[भा. २९१९] अनुदितउदियो किह नु, संकम्पो उभयओ अदिट्टे उ ।

धरति न व त्ति च सूरु, सो पुण नियमा चउणहेक्को ॥

चू- “उभय” ति उदयकाले वा अत्यमणकाले वा । अब्भादिएहिं कारणेहिं अदिट्टे आइच्चे संका भवति-किं उदितो अनुदितो ति । अत्यमणकाले वि किं सूरु धरति न व त्ति संका भवति । सो पुण नियमा अनुदितो उदितो वा, अनत्यमितो अत्यमितो वा । एतेसिं चउण्ह विकप्पानं अन्नतरे वट्ठति, उदयं पडुच्च वितिगिंछ-मणसंकम्पो वितिगिंछगवेसी वितिगिंछगाही वितिगिंछ-भोती । एवं अट्ठभंगा कायव्वा । अत्यमणं पडुच्च एवं चेव अट्ठभंगा कायव्वा । दोसु वि अट्ठभंगीसु चउरो चउरो अलक्खणा उद्धरियव्वा । इमे य घेतव्वा - पढमो बितिओ चउत्थो अट्ठमो य । अत्यमणलतासु य एते चउरो घेतव्वा । अट्ठसु वि य लतासु चउगुरुअं पच्छित्तं, उभयलहुं, दव्वभावनिष्फणं पि पच्छित्तं पूर्ववत्, नवरं - उभयलहुं पच्छित्तं दट्ठव्वं ॥ संथडिओ वितिगिंछो गतो । इदानिं असंथडिओ निव्विडिगिंछो भण्णति-

मू. (६४०) जे भिक्खू उग्गयवित्तीए अनत्यमियसंकम्पे असंथडिए निव्वितिगिंछासमावन्नेणं अप्पाणेणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेत्ता संभुंजइ, संभुंजंतं वा सातिज्जति । अह पुण एवं जाणेज्जा - “अनुग्गए सूरिए अत्यमिए” वा, से जं च मुहे, जं च पाणिंसि, जं च पडिग्गहे, तं विगिंचिय विसोहिय तं परिट्ठवेमाणे नाइक्कमइ । जो तं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६४१) जे भिक्खू उग्गयवित्तीए अनत्यमियसंकम्पे असंथडिए वितिगिंछासमावन्नेणं अप्पाणेणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेत्ता संभुंजइ, संभुंजंतं वा सातिज्जति । अह पुण एवं जाणेज्जा - “अनुग्गए सूरिए अत्यमिए” वा, से जं च मुहे, जं च पाणिंसि, जं च पडिग्गहे, तं विगिंचिय विसोहिय तं परिट्ठवेमाणे नाइक्कमइ । जो तं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- सो असंथडितो तिविधो इमो-

[भा. २९२०] तवगेलण्णऽद्धाणे, तिविधो तु असंथडो विहे तिविहो ।

तवऽसंथडिमीसस्स वि, मासादारोवणा इणमो ॥

[भा. २९२१] एग दुग तिन्नि मासा, चउमासा पंचमासा छम्मासा ।

सव्वे वि होति लहुगा, एगत्तुरवट्ठिआ जे णं ॥

चू- छट्ठऽट्ठमादिणा तवेण किलंतो असंथडो, गेलण्णेण वा दुब्बलसरीरो असंथडो, दीहद्धाणेम वा पज्जत्तं अलभंतो असंथडो । एतेसु तिसु वि पुव्वकमेण सोलस लता कायव्वा । अलक्खणा उद्धरिता । सेसेसु पच्छित्तं कालनिष्फन्नं पूर्ववत् । दव्वभावपच्छित्ते इमो विसेसो । तत्थ तवासंथडे तवेण विगिंटेण किलामितो पारणए आउरो अनुदियं अत्यमियं वा नाउं सलेहसेसं भुंजति मासलहुं, पंच सेसे भुंजति दोमासियं, दसलंबणे समुद्दिसति तिमासलहुं, पन्नरसलंबणे समुद्दिसति चउमासलहुं, वीसलंबणे समुद्दिसति पंचमासलहुं, पंच विसुद्धचित्तेण समुद्दिट्ठा सेसा पणुवीसं अनुदियं अत्यमियं वा नाउं भुंजति छम्मासलहुं । सव्वे एते लहुगा मासा जेण एगत्तुरवट्ठि दिट्ठा ॥

“वुट्ठि” ति भणिते सीसो पुच्छति - कतिचिहा वुट्ठी ? आयरिओ आह-

[भा.२९२२] भिक्खुस्स ततियगहणे, सट्ठाणं होति दव्वनिष्फण्णे ।
भावम्मि उ पडिलोमं, गणि आयरिए वि एमेव ॥

[भा.२९२३] दुविहा उ होइ चुट्ठी, सट्ठाणे चेव तह य परठाणे ।
सट्ठाणम्मि उ गुरुगं, परठाणे लहूय भयणा वा ।

चू- सट्ठाणवुट्ठी नियमा गुरु भवति । जदा मासलहू तो मासं चेव सट्ठाणं संकमति, तदा विसेत्यं नियमा मासगुरु संकमति । एवं दुमासलहुतो दुमासगुरुं । परट्ठाणवुट्ठी नाम विसरिसा संखा जहा - मासातो दुमासो, दुमासातो तिमासो एवं जाव पंचमासातो छम्मासो । परट्ठाणवुट्ठीए लहुतो लहु वा भवति गुरु वा । बितियवाराए दुमासादत्तं छेदे ठायति, ततियवाराए तिमासलहुतो आदत्तं मूले ठायति, एवं भिक्खुस्स । उवज्झायस्स एवं चेव, नवरं - दुमासलहुओ आदत्तं तिहिं वाराहि अणवट्ठे ठायति । आयरियस्स तिमासलहुतो आदत्तं तिहिं वाराहि चरमे ठायति । एवं दव्वनिष्फण्णे पच्छित्तं । भावे पडिलोमं भाणियव्वं ॥

तवासंथडिओ गतो । इदानिं गेलंन्ना संघडिओ-

[भा.२९२४] एमेव य गेलण्णे, पट्टवणा नवरि तत्थ भिन्नेणं ।
चउहिं गहणेहिं सपयं, कस्स अगीयत्थसुत्तं तु ॥

चू- गेलण्णासंथडी वि एवं चेव, नवरं - लहुभिण्णमासातो आदत्तं पंचमासलहुए ठायति । चउत्थवाराए भिक्खुस्स मूलं । उवज्झायायरियाणं हेट्ठा पदं हुसति, चउहिं वाराहिं सपदं भवति । भावे पडिलोमं दट्ठव्वं ॥ गतो गेलण्णासंथडिओ - इदानिं “अट्ठाणासंथडिओ, विहे तिविधो” ति अस्य व्याख्या-

[भा.२९२५] अट्ठाणासंथडिए, पवेस मज्झे तहेव उत्तिण्णे ।
मज्झम्मी दसगाती, पवेसे उत्तिण्णे पणगाती ॥

चू- अट्ठाणासंथडी तिविधो - विहपवेसे, विहमज्झे, विहोत्तारे । तत्थ पढमं मज्झे भणाति - भिक्खुस्स संलेहादिएसु छसु ठाणेसु दस-रातिंदियादी आरोवणाए दोमासियाए ठायति, एवं सत्तमवाराए मूलं फुसति । उवज्झाओ पन्नरसरतिंदियादि सत्तमवाराए अणवट्ठे ठायति । आयरिओ वीसरतिंदियादि सत्तमवाराए चरमं पावतीति । भावे एवं चेव पडिलोमं । इदानिं पवेसे उत्तिण्णे य भण्णति - पवेसे उत्तारे य दोसु वि संलेहणादिसु छसु पदेसु पणगेणं पट्टवणा कज्जति मासलहुए ठायति, भिक्खुस्स अट्टमवाराए मूलं भवति । उवज्झायस्स दसादि अट्टमवाराए अणवट्ठं आयरियस्स पन्नरसादि अट्टमवाराए चरिमं पावति । भावे एवं चेव पडिलोमं ।

सीसो पुच्छइ - “किं कारणं ? अट्ठाणासंथडिओ मज्झे खिप्पं सपदं पावितो ? आदि अंतेसु चिरेण पावितो ?” आयरियो भणाति - आदी अट्ठाणयस्स भयं उप्पज्जति - “कहमट्ठाणं णित्थरिस्सामि” ति, अंते वि अट्ठाणस्स भुक्खा-तिसाकिलाभितो ति, कारणेण चिरेण सपदं पावति । मज्झे पुण जितभयो नातिकिलंतो य अब्भत्थणातो य खिप्पं सपदं पावति । एत्थ कालनिष्फण्णं तवकालेहि विसिट्ठं । एत्थ एक्केक्काओ पादातो आणादिया दोसा, रातीभोयणदोसा य । “कस्स अगीयत्थसुत्तं तु” अस्य व्याख्या- सीसोस पुच्छति - “एयं जं भणियं पच्छित्तं, एयं कस्स” ? आयरियो भणति - एवं सुत्तमगीयत्थस्स । भण्णइ - “किं कारणं ?” भण्णइ - सो

कञ्जाकञ्जं जयणाजयणं वा अगीतो न जाणति ॥ गीतो पुण जहत्थं जाणंतो-

[भा. २९२६] उग्गयमनुग्गए वा, गीयत्थो कारणे नऽतिक्कमति ।

दूताऽऽहिंडविहारी, ते वि य होंती सपडिवक्खा ॥

सू- गीयत्थो पुण कारणे उप्पणे उग्गए वा अनुग्गए वा गेण्हंतो जयणाए अरत्तदुट्ठे य भुंजंतो आणं धम्मं रातीभोयणं वा नातिक्कमति । ते य अद्धाणपडिवण्णया तिविधा - दूइजंता वा आहिंडगा वा विहरंता वा । एक्केक्का सपडिवक्खा कायव्वा ॥ इमेण भेदेन-

[भा. २९२७] दूइजंता दुविहा, निक्कारणिया तहेव कारणिया ।

असिवादी कारणिया, चक्के थूभाइया इयरे ॥

सू- दूइजंता दुविहा - निक्कारणिया य कारणिया य । असिवोभोदरिय-रायदुट्ठ-खुभिय-उत्तिमद्दकारणे वा, अहवा - उवधिकारणा, लेवकारणा वा, गच्छ वा बहुगुणतरं ति खेतं, आयरियादीण वा आगाढकारणे, एतेहिं कारणेहिं दूइजंता कारणिया । निक्कारणिया असिवादिवज्जिता उत्तरावहे धम्मचक्कं, मधुराए देवणिम्मिय थूभो, कोसलाए व जियंतपडिमा तित्थकरण वा जम्मभूमीओ, एवमादिकारणेहिं गच्छतो निक्कारणियो ॥

[भा. २९२८] उवदेस अनुवदेसा, दुविहा आहिंडगा मुणेषव्वा ।

विहरंता वि य दुविहा, गच्छगया निग्गया चेव ॥

सू- आहिंडगा दुविधा - उवदेसाहिंडगा अनुवदेसाहिंडगा य । उवदेसो सुत्तत्थे घेत्तुं भविस्सायरिओ देसदरिसणं करेति विसयायारभासोवलंभनिमित्तं, एसो उवएसाहिंडगो । अनुवदेसाहिंडगो कोउगेण देसदंसणं करोति । विहरंता दुविधा - गच्छगया गच्छनिग्गया य । गच्छवासिणो उदुबद्धे मासं मासेण विहरंति । गच्छनिग्गता दुविहा - विधिनिग्गया अविधिनिग्गया य । विधिनिग्गया जिनकप्पिया, पडिमापडिवण्णगा, अहालंदिया, सुद्धपरिहारिया य । अविधिनिग्गया चौदणादीहिं चौइजंता चोयणं असहमाणा गच्छतो निग्गच्छंति ॥

एतेसिं भेदानं इमे अनुदिय अत्थमितेसु लग्गंति-

[भा. २९२९] निक्कारणियाऽनुवदेसगा वि लग्गंति अनुदितऽत्थमिते ।

गच्छा विनिग्गया वि हु, लग्गे जति ते करेज्जेवं ॥

सू- निक्कारणिया अनुवदेसाहिंडगा अविधिनिग्गया य अनुइय अत्थमिये जति गेण्हंति भुंजंति वा तो पच्छित्ते लग्गंति । जे पुण कारणिगा उवएसाहिंडगा गच्छगया य एए कारणे जयणाए गेण्हंता भुंजंता य सुद्धा । गच्छनिग्गता वि जति अनुइयऽत्थमिए गेण्हंति भुंजंति वा तो पच्छित्ते लग्गंति । जे पुण विधिनिग्गया ते अनुदियऽत्थमिते नियमा न गेण्हंति त्रिकालविषयज्ञान-सम्पन्नत्वात् ॥ अहवा - अन्यो विकल्पः गच्छाद्धिनिर्गतानां-

[भा. २९३०] अहवा तेसिं ततियं, अप्पत्तोऽनुग्गतो भवे सूरु ।

पत्तो य पच्छिमं पोरिसं तु अत्थंगतो तेसिं ॥

सू- “अहवा” - शब्दो विकल्पवाची । तेसिं जिनकप्पियादीणं ततियं पोरिसिं सूरु “अपत्तो” अनुदितो भण्णति, पच्छिमं च पोरिसिं पत्तो सूरु अत्थंगतो भण्णति, तेसिं च भत्तं पंथो य ततियाए नियमा । अन्यथा न कुर्वतीत्यर्थः । असंथडी निव्वितिगिच्छो भणितो ॥ इदानीं “मीसो”त्ति -

मीसो वितिगिच्छो भणति । किह पुण तस्स वितिगिच्छा भवति ? इमेहिं-

[भा.२९३१] वितिगिच्छ अब्भसंथड, सत्थो व पधावितो भवे तुरितं ।

अनुकंपाए कोई, भत्तेण निमंतणं कुणति ॥

चू-अब्भसंथडादिएहिं वितिगिच्छो भवति । अद्धाणपवण्णा सत्थेण अतरा य अन्नो अभिमुहो सत्थो आगतो । दो वि एगद्धाणे आवासिता । अभिमुहागंतुगसत्थिगेण य केणई अनुकंपाए साहू निमंतिता भत्तादिणा । साहु जम्मि सत्थे सो चलितो आदिच्चोदयवेलाए उदितो अनुदितो त्ति संकाए गहियं ॥ इहं पि तिविधे असंथडीए वितिगिच्छे अड्ड लता असंथडिए निव्वितिगिच्छे तवाहिं पच्छितं उभयगुरुं, वितिगिच्छे पुण उभयलहुं, सेसं तं चेव सव्वं मासादियं पच्छित्तं-

[भा.२९३२] ततियभंगासंथडिनिवि-तिगिच्छ सोही तु कालनिष्फण्णा ।

चउलहुयं सव्वे वि हु, उभयगुरु एत्थ पच्छित्ता ॥

[भा.२९३३] एमेव चरिमभंगो, नवरं एत्थ हवंति अड्ड लता ।

उभयलहुए स (य) जाणसु, कालादी एत्थ पच्छित्तं ॥

मू. (६४२) जे भिक्खू राओ वा, वियाले वा सपानं सभोयणं उग्गालं उग्गिलित्ता पच्चोगिलइ, पच्चोगिलंतं वा सातिज्जति ॥

चू-रतिं वियालाण पुव्वकतं वक्खाणं । सह पानेन सपानं, सह भोयणेण सभोयणं । उदगिरणं उग्गरो, रलयोरेकत्वात् स एव उग्गलो भण्णति, सित्थविरहियं पाणियं केवलं उड्डोएण सह गच्छतीत्यर्थः, भत्तं वा उड्डोएण सह आगच्छति, उभयं वा । तं जो उग्गिल्लतात पच्चोगिलति अन्नं वा सातिज्जति । कहं पुण सातिज्जति ? कस्स वि उग्गा आगतो । तेन अन्नस्स सिद्धं - उग्गालो मे आगतो पच्चोगिलिओ य । तेन भणियं सुंदरं कयं, एसा सातिज्जणा । तस्स पायच्छित्तं चउगुरुं, आणादिया य दोसा । एस सुत्तत्थो । इवानिं निज्जुत्ती-

[भा.२९३४] उद्धरे वमित्ता, आइयणे पणगवुड्ढि जा तीसा ।

चत्तारि छच्च लहु गुरु, छेदो मूलं च भिक्खुस्स ॥

चू-दुविधा दरा - घन्नदरा पोद्धदरा य, ते उद्धं जाव भरिया तं उद्धरं भण्णति, पर्यायवचनेन सुभिक्ष मित्यर्थः । तस्मिन् समिक्षे पज्जतियं अणादि धेतुं भोत्तुं च वमेत्ता अविसिद्धभत्तलोभेण जो पुणो पच्चादियति । जइ दिवसो एगलंबणादी जाव ताव चउलहुं । छहिं आरद्धं-जाव-दस एतेसु चउगुरुं । एक्कारसाति-जाव-पन्नरस ताव छल्लहुं । सोलसादि-जाव-वीसं ताव छग्गुरुं । एगवीसादि-जाव-पणवीसं ताव छेदो । छव्वीसादि-जाव-तीसा लंबणा उग्गिलिउं पच्चोगिलतिं ताव मूलं । एवं पंचगुवरिवट्ठीए भिक्खुस्स भणियं ॥

[भा.२९३५] गणि आयरिए सपयं, एगग्गहणे वि गुरूण आमादी ।

मिच्छत्तऽभच्चबहुए, विराहणा तस्स वऽण्णस्स ॥

चू-“गणि” त्ति - उवज्जाओ, तस्स चउगुरुगादि अणवट्ठे ठायति । आयरियस्स छलहुगादि आढत्तं सपदमिति पारंचिए ठायति ।

[भा.२९३६] एवं ताव दिवसो, रतिं सित्थे वि चतुगुरु होति ।

उद्धरग्गहा पुण, उववाए कप्पते ओमे ॥

[भा. २९३७] रातो व दिवसतो वा, उग्गाले कत्थ संभवो होञ्ज ?

गिरिजन्नसंखडीए, अट्टाहिय तोसलीए वा ॥

चू- एवं ताव दिवसओ । राओ पुण एगसित्थग्गहणे वि चउगुरुं । उद्दहरगहणेण अववातो दंसितो, जेण ओमादिसु कप्पति । आणाति आणा तित्थकरणं कोविता भवति । अणवत्था कता । मिच्छंतं च जणेति - जहावादी तहाकारी न भवति । अहवा - वंतादानं दद्धं सेहो सिद्धिलभावो पडिगमणं वा करेञ्जा । राया वा विप्परिनामेञ्जा । वारणं वा भिक्खादियाण करेञ्जा । असारं वा पवयणं भणेञ्ज । असुइत्तणेण वा हट्टसरक्खादिजणेहिं अतिसतिया भणेञ्जा । तस्स वऽन्नस्स आयविराधना भवेञ्ज ।

एत्थ दिट्ठतो - अमच्चबटुएण । एगो रंकवटुओ अंचियकाले संखडीए मज्झियकूरं जिमितो अतिप्पमाणं । निग्गयस्स रायमग्गमोगाढस्स हिययमुच्छल्लं अमच्चपासायस्स हेट्टा वमिउमारद्धो । आलोयणठित्तेण य अमच्चेण दिट्ठो । सो य बहुगो वमेत्ता तमाहारमविणट्ठं पासित्ता लोभेण भुंजिउमारद्धो । अमच्चस्स तं दद्धं अंगमुदधुसियं, उट्ठं च कयं, सो अमच्चो दिने दिने जेमणवेलाए जिमितो वा तं संभरिता उट्ठं करेति । एवं तस्स वग्गली वाही जातो, विणट्ठो य । सो वि वडुओ एवं चेव विणट्ठो । एवं आयविराहणा होञ्ज । जम्हा एते दोसा तम्हा पमाणमित्तं भोत्तव्वं, जेण उग्गालसंभवो तोसलिविसए वा ॥

[भा. २९३८] अट्टाणे वत्थव्वा, पत्तमपत्ता दुहा य अट्टाणे ।

पत्ता य संखडिं जे, जइणमजयणाए ते दुविहा ॥

चू- ते संखडिभोइणो संजया ते दुविहा - अट्टाणपडिवण्णा, वत्थव्वा य । वत्थव्वा ते तत्थेव मासकप्पेण ठिता, ते दुविधा - संखडिपेही संखडिअपेही य । अट्टाणपडिवण्णा दुविधा - तत्थेव गंतुकामा, अन्नत्थ वा गंतुकामा । जत्थ सा संखडी तत्थेव गंतुकामा ते दुविधा - जयणपत्ता अजयणपत्ता य । जे अनुस्सुया पदभेदं अकरंता सुत्तत्थपोरिसीओ य करंता आगच्छंति ते जयणपत्ता । जे पुण संखडिं सोच्चा उस्सुअभूआ तुरियं सुत्तत्थे अकरंता ते अजयणपत्ता । जे पुण अट्टाणिया अन्नत्थगंतुमणा ते दुविधा - पत्तभूमिगा अपत्तभूमिगा य ॥

[भा. २९३९] वत्थव्वजयणपत्ता, एगगमा वि होति नायव्वा ।

अजयणवत्थव्वा वि य, संखडिपेही उ एगगमा ॥

चू- तत्थ संखडि-अपलोइणो, जे य तत्थेव गंतुकामा जयणपत्ता, एते दो वि चारणियाए एगगमा भवंति । जे तत्थेव गंतुकामा अजयणपत्ता, जे य वत्थव्वा संखडिपेहिणो एते दो वि चारणियाए गगमा भवंति ॥ “पत्ता य संखडिं जे” अस्य व्याख्या-

[भा. २९४०] तत्थेव गंतुकामा, बोलेउमणा व तं उवरिएणं ।

पयभेय अजयणाए, पडिच्छ-उव्वत्तसु य भंगे ।

चू- जत्थ गामे संखडी तत्थेव गंतुकामा, जे वा तस्स गामस्स - “उवरिएणं” ति मज्झेण गंतुकामा, देसीभासाए व्ये (य) वत्थेण ति वुत्तं भवति । ते जति सभावमतीए पदभेदं करंता एगमादिदिणं वा पडिक्खंति, अवेलाए “उवत्तं” ति सुत्तत्थपोरिसीअगेमण वा पत्ता जयणपत्ता भवंति । एतेसिं जे इतरे ते जयणापत्ता ॥ “पत्तमपत्ता दुहा य अट्टाणे” अस्य व्याख्या-

[भा.२९४१] संखडिमभिधारेंता, दुगाउया पत्तभूमिया होंति ।
जोयणमाति अप्पत्तभूमिता बारस उ जाव ॥

चू- संखडिगामस्स जे पासेण गंतुकामाए संखडिमभिधारेतुं अद्धजोयणाओ अच्छंति ते पत्तभूमिया भवंति, जे पुण जोयणमादिसु ठामेसु जाव बारसजोयणा ते सव्वे अपत्तभूमिया भवंति ॥

[भा.२९४२] खेतंतो खेतबहिया, अप्पत्ता बाहि जोयणदुए य ।
चत्तारि अट्ट बारस, जग्गसु व विगिंचणातियणा ॥

चू- खेतंतो-जाव-अद्धजोयणो संखडिमभिधारेंता आगच्छंति एते पत्तभूमिगा, जे पुण खेतबाहिरतो जोअणातो दुजोअणातो जाव बारसण्हं वा जोयणं संखडिमभिधारेंता आगच्छंति एते अपत्तभूमिगा । संखडीए जाव दट्ठं भोच्चा पदोसे न जग्गंति, वेरत्तियं कालं न गेण्हंति, “विगिंचण” ति उग्गालं उग्गालेत्ता विगिंचंति, उग्गिलित्ता वा आदियंति ॥

एतेसु चउसु पदेसु इमा वारणा कज्जति-

[भा.२९४३] वत्थव्वजयणपत्ता, सुद्धा पणगं च भिन्नमासो य ।
तव कालेसु विसिद्धा, अजयणमादीसु वि विसिद्धा ॥

चू- वत्थव्वा संखडिअपेहिणो जयणापत्ता य जेण ते संखडीए जाव दट्ठं भोच्चा पच्छ पाउसीयं पोरिसिए न करेति, मा ण जीरिहिति, तो आचरिए आपुच्छित्ता निवण्णा सुद्धा । ते चेव जति वेरत्तियं न करेति तो पंचराइंदिया तवलहुगा कालगुरु । अह उग्गालो आगतो विगिंचति य तो भिन्नमासो तवगुरुओ काललहू । अह तं उग्गाला आदियति तो मासलहुं उभयुरुं । वत्थव्वसंखडिपेहिणो अजयणपत्ता य एतेसिं दोण्ह वि संखडीए भोच्चा पादोसियं न करेति मासलहुं । वेरत्तियं न करेति एत्थ वि मासलहुं । उग्गालेति विगिंचति एत्थ वि मासलहुं । आदियंति एत्थ मासगुरुं । एत्थ वि तवकालेहिं विसेसियव्वा ॥

[भा.२९४४] तिसु लहुओ गुरु एगो, तीसु य गुरुओ य चउलहू अंते ।
तिसु चउलहुया चउगुरु, तिसु चउग्गुरु छल्लहु अंते ॥

[भा.२९४५] तिसु छल्लहुया छग्गुरु, तिसु छग्गुरुया य अंतिमे छेदो ।
छेदादी पारंची, बारसमादीसु तु चउक्कं ॥

चू- “तिसु लहुओ गुरु एगो” ति गतार्थं । जे अन्नत्थ गंतुकामा पत्तभूमिगा अद्ध जोयणातो संखडिनिमित्तागता तेसिं पादोसियासु तिसु ठाणेषु मासगुरुं, अंते चउलहुगा । जे अपत्तभूमिगा संखडिनिमित्तं जोयणतो आगता तेसिं पादोसिआदिसु तिसु पदेसु चउलहुं, अंते चउगुरुं । जे पुण दुजोयणातो आगता तेसिं आदिपदेसु चउगुरुं, अंते छल्लहुगा । जे पुण चउण्हं जोयणाणमागता तेसिं छल्लहुगा, (अंते छग्गुरुया ।] जे अट्ट जोयमाणमागता तेसिं छग्गुरुगा, अंते छेदो । जे बारसण्हं जोयणाणमागता तेनिस भोच्चा पादोसियं न करेति । छेदो वेरत्तियं न करेति । आदिसद्दातो मूलं विगिंचंति अणवट्ठो आदियंति पारंचियं । “छेदादी पारंची” - आदिसद्दातो मूलणवट्ठा एते चउरो पायच्छित्ता । बारसमादीसु तु चउक्कं जे तस्स आदिओ आरब्भ कमेण ठावेयव्वा । अहवा - पडिलोमेण बारसादिसु पदेसु सव्वेसु चउक्कं दट्ठव्वं ॥ सव्वेसु य चउक्कापदेसु जे तवारिह तवकालेहिं

विसेसियव्वा दोहिं लहुं, तवगुरुं, कालगुरुं, अतो दोहिं वि गुरुगं भणितो वि एस अतो पत्थारमंतरेण न सुहु अवबोधो ति । पत्थार-निदरिसणत्थं भण्णति-

[भा. २९४६] अद्धाणे वत्थव्वा, पत्तमपत्ता य जोयणदुवे य ।

चत्तारि अद्ध बारस, न जग्गसु विगिंचणातियणे ॥

चू-अह सुद्धेण उद्धेण अद्धघरसया तिरियं चउरो एवं बत्तीस धरा कायव्वा । पढमघरऽद्धयपंतीए अधो अधो इमे अद्ध पुरिसविभागा लिहियव्वा । अद्धाणिया वत्थव्वया जयणाकारी, एगो पुरिसविभागो । अद्धाणिया वत्थव्वया अजयणकारी, बितिओ विभागो । पत्तभूमया ततितो । अपत्तभूमगा जोयणागंता चउत्थो । दु-जोयणागंता पंचमो । चउ-जोयणागंता छट्ठो । अद्ध-जोयणागंता सत्तमो । बारस-जोयणागंता अद्धमो । उवरिमतिरिया य चउक्कपंतीए उवरिं कमेण इमे चउरो विभागा लिहियव्वा । न जग्गसु वा विगिंचणा य, आदियणा, सव्वं गतत्थं ॥ आदिम-चउक्कपंतीए बितियधरातो कमेण इमे पच्छित्ता ठवेयव्वा-

[भा. २९४७] जे पुण संखडिपेही, अजयणपत्ता य तेसि इमा ।

पाओ सिय वेरत्तिय, उग्गालविगिंचणातियणे ॥

[भा. २९४८] पणगं च भिन्नमासो, मासो लहुगो य पढमओ सुद्धो ।

मासो तवकालगुरु, दोहि वि लहुगो य गुरुगो य ॥

चू- बितियथरए पणगं । ततियधरए भिन्नमासो । चउत्थे मासलहुं । उक्कमेण भणियं । पढमघरे सुद्धो ति । अंतिल्ले जो य मासो सो तवकालेहिं दोहिं वि गुरुगो । पनगतवो तवेण लहुगो । भिन्नमासो तवेण गुरुगो ति । अहवा - मासो तवकालगुरु, आदिपदे दोहिं वि लहु - भवति । मज्झिल्लेसु दोसु वि पदेसु जहासंखं कालतवेण गुरुगा भवंति ॥

बितियादि-चउक्कघरपंतीओ सव्वा इमेण तवसा पूरेयव्वा-

[भा. २९४९] लहुओ गुरुओ मासो, चउरो लहुया य होंति गुरुगा य ।

छम्मासा लहु गुरुगा, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू- इमा य रयण-भंग-लक्खणगाहा-

[भा. २९५०] जह भणिय चउत्थस्सा, तह इयरस्स पढमे मुणेयव्वं ।

पत्ताण होइ जयणा, जा जयणा जं तु वत्थव्वे ॥

चू- पच्छद्धं ताव भणाभि - जे अद्धाणिया जयमापत्ता वत्थव्वा य जयणइत्ता जं तु तेसि पच्छित्तं चउत्थे ठाणे भण्णति "जहा भणियं चउत्थस्स चउत्थं" आदियणं पदं, जयणइत्ताण जहा चउत्थे ठाणे - भणियं तथा "इयरे" ति - जयणइत्ता तेसिं पढमेसु तिसु ठाणेसु मुणेयव्वं मासलहुमित्थर्यः । अंतिल्ले मासगुरुं । बितियपंतीए जह भणियं चउत्थस्स तथा "इयरे" पत्तभूमया तेसु तिसु आइल्लेसु ठाणेसु मुणेयव्वं अंतिल्लेसु चउलहुं । एवं बत्तीसा वि धरा पूरेयव्वा ।

नवरं - अंतिल्लं पंतीए छेद-मूल-अणवद्ध-पारंघिया । तवारिहा तवकालेहिं निसेसियव्वा, पूर्ववत् । स्थापना ॥

[भा. २९५१] एएण सुत्त न कयं, सुत्तनिवाते इमे उ आएसा ।

लोही य ओमपुण्णा, केति पमाणं इमं बेति ॥

चू- एवं पसंगेण विकोवणद्धा भणियं, न एत्थ सुत्तं णिवडति । सुत्तनिवाते इमे आदेसा भवन्ति । आयरिओ भणाति- गुणकारिसणातो ओमं भोत्तव्वं जहा उग्गालो न भवति । दिट्ठंतो लोही । “लोहि” ति कवल्ली “ओमे”त्ति ऊणा, जति आदाणस्स अद्दहिज्जति तो तप्पमाणी न छड्ढेत, अंतो अंतो उव्वत्तति । अह पुण- “पुण्ण” ति-आकंठा आदाणस्स भरिया, तो तप्पमाणी भरिया अब्बूआणा छड्ढिज्जति, अग्गि पि विज्झावेति, एवं अतिप्पमामं भत्तं पानं वा पाडणा पेरियं उग्गिलिज्जति, न ओमं, तम्हा ओमं भोत्तव्वं । विकोवणद्धा तत्थ आयरियदेसगा इमं ओमप्पमाणं वदन्ति ॥

[भा.२९५२] तत्तऽत्यमिते गंधे, गलगपडिगए तहेवऽनाभोगे ।
एए न होति दोण्ह वि, सुहनिग्गत नातमोइलणा ॥

चू- “लोही य ओमपुण्ण”त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.२९५३] अतिभुत्ते उग्गालो, तेषोमं कुणसु जं न उग्गलति ।
छडिज्जति अतिपुण्णा, ता लोही न पुण ओमा ॥

चू- “तत्ते”त्ति-अस्य व्याख्या भण्णति ।

[भा.२९५४] आह जति ऊणमेवं, तत्तकवल्ले व बिंदुमेगस्स ।
बितिओ न संथरेवं, तं भुंजे ससूरे जं जीजे ॥

चू- नेगम-पक्खासितो एगो भणइ - जति ओमं भोत्तव्वं तो इमेरिसं भोत्तव्वं, जहा - तत्तो कवल्लो, तत्ते उदगबिंदु पक्खितो तक्खणा नासति । एवं एरिसे आहारेयव्वं जं भुत्तमेव जीरइ । “अत्यमिए”त्ति अस्य व्याख्या - पश्चार्थं गतार्थं । बितिओ नेगम-पक्खासितो भणाति - एवं एरिसे भुत्ते न संथरति तम्हा एरिसं भुंजउ सूरत्थमणवेलाए जिज्जति ॥ “गंधे”त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.२९५५] निग्गंधो उग्गालो, ततिए गंधो उ एति न तु सित्थं ।
अविजाणतो चउत्थे, पविसति गलगं तु जा पप्प ॥

चू- गंधे दो आदेसा । एगो भणाति - सूरत्थमणे जिण्णे रातो असंथरं भवति तम्हा एरिसं भुंजओ जेण अत्यमिए वि अन्नगंधिविरहितो उग्गारो भवति, न गंधो उग्गारस्येत्यर्थः । अन्नो भणइ - होउ गंधो उग्गारस्स, जहा सित्थं नागच्छति तहा भुंजउ । एते दो वि ततिओ आदेसो ।

चउत्थो भण्णति- “अविजानतो” पच्छब्दं । चउत्थ-पक्खासितो भणति - ससित्थो उग्गारो अत्यमिए गलगं जाव पप्पति, आगच्छिता अजाणंतस्सेव पडिपविसति, एरिसं भुंजओ ॥ एवं नेगम-पक्खासितेहिं भणिए आयरिओ आह - “एते न होति दोन्नि वि” अस्य व्याख्या-

[भा.२९५६] पढमबितिए दिवा वी, उग्गालो नत्थि किमुत रवणीए ।
गंधे य पडिगए या, एए पुण दो यऽनादेसा ॥

चू- पढम-बितिया आदेसा अनादेसा चेव जेन दिवा वि उग्गालस्स अभावो । ततिय-चउत्था एते दोन्नि वि अनादेशा सूत्रविरहितत्वात् ॥ “सुहनिग्गत नातमोइलण” ति अस्य व्याख्या-

[भा.२९५७] पडुपन्नऽनागते वा, काले आवस्सगाण परिहाणी ।
जेण न जायति मुणिणो, पमाणमेतं तु आहरे ॥

[भा.२९५८] एवमपि तस्स निययं, जुत्तपमाणं पि भुंजमाणस्स ।
वातस्स व सिंभस्स व, उदए एज्जा उ उग्गालो ॥

[भा. २९५९] जो पुण तं अत्यं वा, दवं च नाऊण निग्गयं गिलति ।

तहियं सुत्तणिवातो, तत्यादेसा इमे होति ॥

चू-साहुणा पमाणजुत्तं आहारेयव्वं, जेण पडुप्पन्नऽनागते काले आवस्सयजोगाण परिहाणी न भवति तवतियं आहारेयव्वं । एवं पमाणजुत्ते आहारेयव्वं जो ससित्थो असित्थो उग्गालो दवं वा केवलं तं जो मुहनिग्गतं जाणित्ता पच्चोगिलइ तम्मि सुत्तनिवातो ॥

तत्थ य इमे आदेसा भवंति-

[भा. २९६०] अच्छे ससित्थ चव्विय, मुहनिग्गय-कवल-हत्थभरिते य ।

अंजलिपडिते दिट्ठे, मासाती जाव चरिमं तु ॥

अच्छं आगतं जइ परेण अदिट्ठं आदियति तो मासलहुं । अह दिट्ठं तो मासगुरुं । ससित्थमागतं जति परेण अदिट्ठं आतियति तो मासगुरुं । दिट्ठे चउलहुं । अह तं सित्थं अदिट्ठं चव्वेति तो चउलहुं । दिट्ठे चउगुरुं । मुहातो निग्गतं कवलं एगहत्थे पडिच्छिउं अदिट्ठे आदियति चउगुरुं, दिट्ठे छलहुं । अह एकं हत्थपुडं भरियं अदिट्ठं आदियति तो छलहुं, दिट्ठे छग्गुरु । अह अंजलिभरियं अदिट्ठं आदियति तो छग्गुरुं, दिट्ठे छेदो । अंजलिं भरित्ता अन्नं भूमीए पडियं तं पि अदिट्ठं आदियति तो छेदो, दिट्ठे मूलं । एवं भिक्खुस्स । उवज्झायस्स मासगुरु आढत्तं अदिट्ठदिट्ठेहिं नवमे ठायति । आयरियस्स चउलहु आढत्तं अदिट्ठदिट्ठेहिं दसमे ठायति ॥

[भा. २९६१] दियराओ लहु गुरुगा, वितियं रयणसहिएण दिट्ठंतो ।

अद्धाण सीसए वा, सत्थो व पहावितो तुरियं ॥

चू-अहवा - ससित्थं असित्थं वा अदिट्ठं दिट्ठं वा दिवसतो आदियंतस्स चउलहुं । राओ चउगुरुं । विराहणा पुव्वभणिता । वितियपदे कारणेण आदिएज्जा, न य पच्छित्तं भवे ॥

तत्थ आयरिया रयणसहियवणिए दिट्ठंतं करेति ।

[भा. २९६२] जल थल पहे य रयणा, नुवज्जणं तेन अडवि पज्जंते ।

निक्खणण-फुट्ट-पत्थर, मा मे रयण हर पलावो ॥

चू-जहा एगो वणिओ कहिं चि थलपहेण महता किलेसेण सय-सहस्समोलाण रयणाणं पंचसतार्ति उवज्जणित्ता परं विदेसं पत्थिओ, पच्छा सदेसं पत्थितो । तत्थ य अंतरा पच्चंतविसए एगा अडवी सबरपुलिंद-चोराकिण्णा । सो चिंतेति - कहमविग्घेणं नित्थरेज्जाभि ति । ते रयणे एकम्मि विजणे पदेसे निक्खणति । अन्ने फुट्टपत्थरे घेतुं - उम्मतग-वेसं करेति चोराकुलं च अडवि पवज्जति । तक्करे एज्जमाणे पासित्ता भणाति - अहं सागरदतो रयणवाणितो मा ममं डक्कह, मा मे रयणे हरीहह । सो पलवंतो चोरेहिं गहिओ पुच्छितो - कयरे ते रयणे ? फुट्टपत्थरे दंसेति ।

चोरेहिं नायं - कतो वि से रयणे हडे तेन उम्मतगो जातो मुक्को य । एवं तेन पत्तपुप्फ-फल कंद-मूलाहारेण सा अडवी पंथो य आगमगमणं करेतेण जना भाविता ॥ ताहे-

[भा. २९६३] घेतूण निसि पलायण, अडवी मडदेहभावितं तिसितो ।

विपिउं रयणाभागी, जातो सयणं समागम्म ॥

चू-ते रयणे निसीए घेतुं अडविं पवण्णो । जाहे अडवीए बहुमज्जदेसभागं गतो ताहे तण्हाए परब्भमाणो एगम्मि सिलाथलकुंडे गवगादी-मडगदेहभावितं विवण्णगंधरसं उदगं द्दुं चिंतेति -

जइ एयं नातियामि तो मे रयणोवज्जणं निरत्थयं सव्वं, कामभोगाण य अनाभागी भवामि, ताहे तं पिविता अडविं नित्थिण्णो । सयणधण कामभोगाण य सव्वेसिं आभोगी भवति ॥ इदानि दिइंतोवसंहारो-

[भा.२९६४] वणिउव्व साहु रयणा, महव्व अडवि (य) ओममादीणि ।

उदगसरिसं च वंतं, तमादियं रक्खए ताणि ॥

चू- वणिथ-सरिच्छो साहु, रयण-सरिच्छा महव्वता, उवसग्गपरिसह-सरिच्छा तक्करा, ओमादि सरिच्छा अडवी, वंतं मडगतोयसमं, फुट्टपत्थरसमाणे सादियारा महव्वया । कारणे वंतमादियंतो महव्वए - रक्खति । अद्धाणसीसए मणुण्णं आहारियं वंतं च ॥ ताहे-

[भा.२९६५] दिवसतो अन्नं गेण्हति, असति तुरंतं य सत्थे तं चेव ।

निसि लिंगेणऽन्नं वा, तं चेव सुगंधि दव्वं वा ॥

चू- दिवसतो अन्नं गेण्हति, अन्नंमि वा अलमंतं रातो अन्नं गेण्हति, तस्स वि अभावे सत्थे वा तुरियं पधावमाणे ताहे तं चेव वंतं घेत्तुं चाउज्जातगादिणा सुगंधदव्वेण वासित्ता भुंजति, न दोषेत्यर्थः ॥

मू. (६४३) जे भिक्खू गिलाणं सोच्चा, न गवेसति न गवेसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- जे ति निद्दिसे । भिक्खू पुव्ववणिओ । ग्लै हर्षक्षये । इमस्स रोगातंकेण वा सरीरं खीणं, सरीरक्खयो भवति तं गिलाणं, अन्नसमीवाओ सोच्चा सयं वा नाऊणं जो न गवेसति तस्स चउगुहं, जं सो गिलाणो अगविट्ठो पाविहिंति परितावादि तन्निष्फण्णं पच्छित्तं पावेति, तम्हा गवेसियव्वो ।

[भा.२९६६] सग्गामे सउवस्सए, सग्गामे परउवस्स चेव ।

खेत्तंतो अन्नगामे, खेत्तबहि सगच्छ-परगच्छे ॥

[भा.२९६७] सोच्चाणं परसमीवे, सयं च नाऊण जो गिलाणं तु ।

न गवेसयती भिक्खू, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- सग्गामे सउवस्सए गिलाणो गवेसियव्वो । सग्गामे परउवस्सए तत्थ वि गवेयव्वो । खेत्तंतो अन्नगामे एत्थ गिलाणो गवेसियव्वो । अह अन्नगामे खेत्तबहि एत्थ वि गिलाणो गवेसियव्वो । एतेसु ठाणेसु सगच्छिल्लो परगच्छिल्लो वा भवतु गवेसियव्वो । अहवा - बहुगिलाण - संभवे इमा विधी - अहवा - सग्गामउवस्सए सगच्छिल्लो परगच्छिल्लो य दो वि गिलाणा । पुव्वं सगच्छिल्लो गवेसियव्वो, पच्छा परगच्छिल्लो । एवं सव्वड्ढाणेषु पुव्वं आसन्नतर गवेसियव्वो ॥

बितियपदेण असिवादिकारणेहिं अगवेसंतो सुद्धो ।

[भा.२९६८] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।

अद्धाण रोहए वा, न गवेसेज्जा य बितियपदं ॥

मू. (६४४) जे भिक्खू गिलाणं सोच्चा उम्मगं वा पडिपहं वा गच्छति, गच्छंतं वा साति० ॥

[भा.२९६९] सोऊण जो गिलाणं, उम्मगं गच्छे पडिपहं वा वि ।

मग्गाओ वा मग्गं, संकमती आणमादीणि ॥

चू- उम्मग्गा नाम अडविपहेण गच्छति । अहवा - अपंधेण चेव, “पडिहेणं” ति जेनागतो

तेनेव नियंतति, ततो वा पंथातो अन्नं पथं संकमति ।

सो पुण किं एवं करेति ? उच्यते - सो चिंतेति जइ तेहिं दिट्ठो गिलाणवेयावच्च णं कहि मि तो निद्धम्मेषु गणिज्जीहामि । अह करेमि तो मे सकज्जवाधातो भवति । एवं करंतस्स आणमादिया दोसा, जं च सो गिलाणो अपडिज्जितो पाविहिंति तन्निष्फणं च पच्छित्तं पावति ॥

तम्हा दोसपरिहरणत्थं-

[भा. २९७०] सोऊण वा गिलाणं, पंथा गामे य भिक्खवेलाए ।

जति तुरियं नागच्छति, लग्गति गुरुए सवित्थारं ॥

चू- गिलाणं सुणेत्ता पंथे वा गच्छंतो, गामं वा पविट्ठो, भिक्खं वा हिंडंतो, जति तक्खणा चेव तुरियं गिलाणंते नागच्छति तो से चउगुरुं पच्छित्तं सवित्थारं ॥ तम्हा-

[भा. २९७१] जह भमर-महुयर-गणा, निवतंति कुसुमितम्पि वनसंडे ।

तह होति निवतियच्चं, गेलण्णे कतितवजडेणं ॥

जह भमरा कुसुमिते वनसंडे वणिवतंति एवं धम्मतरुक्खंतेण वेयावच्चऽडुयाए निवतियच्चं । साहम्मियच्छं कयं । अप्पा य निज्जरादारे नितोतिओ भवति ॥ तस्स इमे दो दारा-

[भा. २९७२] सुद्धे सट्ठी इच्छकार असत्त सुहिय ओमाण लुद्धे य ।

अनुयत्तणा गिलाणे, चालण संकामणा दुहतो ॥

चू- “सुद्धे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. २९७३] सोऊण वा गिलाणं, जो उवयारेण आगओ सुद्धो ।

जो उ उवेहं कुज्जा, लग्गति गुरुए सवित्थारे ॥

चू- उवचारो विधी । उवचारमेत्तेण वा जो आगतो सो सुद्धो, न तस्य प्रायश्चित्तं । उवेहं पुन करंतो चउगुरुए सवित्थारे लग्गति ॥ “उवचार”स्य व्याख्या-

[भा. २९७४] उवचरति को गिलाणं, अहवा उवचारमेत्तगं एति ।

उवचरति व कज्जत्थी, पच्छित्तं वा विसोहेति ॥

चू- जत्थ गिलाणो तत्थ गंतूणं पुच्छित्तो को तुब्भं गिलाणं “उवचरति” पडिजागरतीत्यर्थः । अहवा- उवचरति पुच्छति- तुज्झं कोति नो गिलाण इत्यर्थः । अहवा- लोगोपचारमात्रेणाऽऽगच्छति - “उवचारो” भण्णति । अहवा- साधूणं मज्जाता चेव जं - “गिलाणस्स वट्ठियच्चं” एस उवचारो भण्णति । अहवा- कज्जत्थी उवचरति इति उवचारो, किं चि ज्ञानादिकं तस्समीपादीहतीत्यर्थः । अहवा - पच्छित्तं मा मे भविस्सति ति निर्जरार्थ एस उपचारः ॥ इदानि “सट्ठि” ति दारं - धम्मसट्ठाए गिलाणं पडियरंतो निज्जरालाभं लभिस्सामि ति-

[भा. २९७५] सोऊण वा गिलाणं, तूरंतो आगतो दवदवस्स ।

संदिसह किं करेमी, कम्मि व अट्ठे निउंजामि ॥

चू- “तूरंतो” ति- श्रवणानंतरमेव त्वरितं तत्क्षणात् दवदवस्स प्रतिपन्नो शीघ्रगत्या इत्यर्थः । जत्थ गिलाणा तत्थ गंतूणं गिलाणं गिलाणपडियरगं आयरियं वा भणाति - संदिसह, किं करेमि ? किं वा वेयावच्चट्ठे अप्पाणं णिउंजामि - योजनामीत्यर्थः ॥

[भा.२९७६] पडियरिहामि गिलाणं, गेलण्णे वावडाण वा काहं ।
तित्थानुसज्जणा खलु, भत्ती य कया भवति एवं ॥

[भा.२९७७] संजोगदिट्ठपाढी, उवलद्धा वा वि दव्वसंजोगा ।
सत्थं व तेनऽहीयं, वेज्जो वा सो पुरा आसी ॥

चू- अहमनेनाभिप्रायेणायातः गिलाणं पडियरिस्सामि, गिलाणवेयावच्चेण वा वावडे जे साहू तेसिं भत्तपान-विस्सामणादिएहिं वेयावच्चं काहामि । एवं करेतेहिं तित्थानुसज्जणा तित्थकरभत्ती कता भवति ॥ एवं तेन भणिते जति ते पहुप्पंति तो भणंति - अज्जो ! वच्च तुमं, अग्गे पहुप्पामो । न सोतेहिं निव्वेसबुद्धी निव्विसियव्वो । अह तेन पहुप्पंति, कुसलो वा सो आगंतुगो, संजोगदिट्ठपाढी, वेज्जसत्थं वा तेनाधीतं, पुव्वासमेण वा सो वेज्जो, तो न विसज्जेति-

[भा.२९७८] अत्थि य से जोगवाही, गेलण्ण-तिगिच्छणाए सो कुसलो ।
सीसे वावारेत्ता, तेइच्छं तेन कायव्वं ॥

चू- अह तस्स आगंतुगो जोगवाही अत्थि, जति य गेलण्णतिगिच्छणाए सो कुसलो तो ससिस्से वावारेत्ता इति - वावारणं कुल-गण-संघप्पओयणे वादकज्जपेसणे वत्थपादुप्पावणे गिलाणकिच्चे सुत्तत्थपोरिसिप्पयाणे वा जो जत्थ जोगो तं तत्थ सण्णिज्जोएत्ता अप्पणा सव्वपयत्तेण तेइच्छं कायव्वं ॥ सुत्तत्थपोरिसीवावारणे इमा विधी-

[भा.२९७९] दाऊणं वा गच्छति, सीसेण व तेहिं वा वि वायावे ।
तत्थऽन्नत्थ व काले, सोही य समुद्दिसति हट्ठे ॥

चू- अप्पणा सुत्तत्थपोरिसीओ दाउं कालवेलाए गंतुं तेइच्छं करेइ । अह दूरं तो सुत्तपोरिसं दाउं अत्थपोरिसीए सीसे वावारेत्ता तेइच्छं करेति । अह दूरतरं आसुकारी वा पओयणं ताहे सीसेण दो दावेति, अप्पणा तेगिच्छं करेति । अह अप्पणो सीसो वायाणाए असत्तो ताहे जेसिं सो गिलाणो तेहिं वायावेइ । उभयतो वि वायंतस्स असती य अनागाढजोगस्स जोगो निक्खिप्पइ ।

आगाढजोगिणं पुण इमा विधी - “तत्थऽन्नत्थ व” ति - जत्त सो गिलाणो खेत्ते तत्थ वा खेत्ते ठिता । अहवा - “तत्थ” ति - सगच्छे ठिता अन्नगच्छे वा ठिया आयरिएण भणिया - जहाकालं सोधिज्जह, ताहे जत्तियाणि दिवसाणि कालो सोधितो तत्तियाणि दिवसाणि उद्दिसणकालो एक्कादवसेणं उद्दिसति । “हट्ठे” ति गिलाणे पगुणीभूते जत्तियाणि दिवसाणि पमादो कालगगहणे कतो, न वा सुद्धो ते उद्देसणकाला न उद्दिसिज्जंति । अन्नत्थ ठिता सेसं विधिं कप्पाग समीवे सव्वं करेति ॥ अन्नत्थ खेत्ते ठायंताण इमो विधी-

[भा.२९८०] निग्गमणे चउभंगो, अद्धा सव्वे व नेति दोण्हं पि ।

भिकखवसधी य असती, तस्सणुमए ठवेज्जा उ ॥

इमो चउभंगो - वत्थव्वा संथरंति, नो आगंतुगा । नो वत्थव्वा, आगंतुगा संथरंति । नो वत्थव्वा, नो आगंतुगा संथरंति । वत्थव्वा वि, आगंतुगा वि संथरंति । एत्थ पढमभंगे आगंतुगाणऽद्धा जावतिया वा न संथरंति ते निंति । वितियभंगे वत्थव्वाण अद्धा जावतिया वा न संथरंति ते निंति । तत्तियभंगे दोण्ह वि अद्धा जावतया वा न संथरंति ते निंति । एवं भिकखवसहीण असति निग्गच्छंति । “तस्से” ति-गिलाणस्स जे अनुमता ते गिलाणपडियरगा ठविज्जंति, सेसा

निर्गच्छन्तीत्यर्थः ॥ “सङ्घि”त्ति गतं । इदानीं “इच्छाकार”त्ति दारं-

[भा. २९८१] अभणितो कोइ न इच्छति, पत्ते धेरेहिं को उवालंभो ।

दिङ्गतो महिङ्गीए, सवित्थारोवणं कुञ्जा ॥

चू- कोइ साहू वेयावच्चे कुसलो, सो य परेण जति भण्णति - अज्जो ! एहि इच्छाकारेण गिलाणवेयावच्चं करेहि, तो करेति । माणित्तणेणं अभणितो न इच्छति काउं । सो य सोच्चा गिलाणं नागतो । कुलगणसंघधेरा य जे कारणभूता कत्थ सामायारीओ उस्सपंति, कत्थ वा सीदंति, पडिजागरहेउं हिंडंति ते तत्थ पत्ता । तेहिं सो पुच्छित्तो - अज्जो ! उस्सपंति ते नाणदंसणचरित्ताणि, अत्थि वा अब्भासे केति साधणो, तेसिं वा विराबाहं, गिलाणो वा ते कोति कत्थ ति सुतो ? सो भण्णति - अत्थि इओ अब्भासे । साहू - जाणसि तेसिं वट्टमाणी ? जाणामि, अत्थि तेसिं गिलाणो । धेरेहिं उवालद्धो - “तुमं तत्थ किं न गतो ? ॥

[भा. २९८२] बहुसो पुच्छिजंतो, इच्छाकारं न ते मम करेति ।

पडिभुंडणा वि दुक्खं, दुक्खं च सलाहिंतुं अप्पा ॥

चू- बहु वारा पुच्छिजंतो भणाति - ते मम इच्छाकारं न करेति । अन्नं च अहं अनब्भत्थितो गतो तेहिं “पडिभुडिओ” ति तेहिं निसिद्धो पडिमुडियस्स माणसं दुक्खं भवति । दुक्खं वा पडिभुंडणा सहिज्जति, अप्पावि दुक्खं सलाहिज्जति । जारिसं अहं गिलाणवेयावच्चं करेमि एरिसं अन्नो न करेति तो किमहं अणब्भत्थि तो गच्छामि । एत्थ धेरा महिङ्घिय-दिङ्गतं करेति । “महिङ्घिओ” ति राया । एगो राया कत्थियपुण्णिमाए मरुगाण दानं देति । एगो य मरुगो चोद्दसविज्जाट्ठाणपारगो । भोतियाए भणितो - तुमं सब्बमरुगाहिवो, वच्च रायसमीवं, उत्तमं ते दानं दाहिति । सो मरुगो भणाति - एगं रायकिच्चिसं गेण्हामि, बीयं अणामंतितो गच्छमि, जति से पितिपितामहस्स अनुग्गहेण पओयणं तो मे आगंतुं नेहीति, इह ठियस्स वा मे दाहिति ।

भोतिताए भणितो - तस्स अत्थि बहू मरुगा तुज्ज सरिच्छा अनुग्गहकारिणो । जति अप्पणो ते दणिण कज्जं तो गच्छ । जहा सो मरुतो अब्भत्थमं मग्गता इहलोइयाण कामभोगाण अनाभागी जाओ । एवं तुमं पि अब्भत्थणं मग्गंतो निज्जरालाभस्स चुक्किहिसि । सवित्थरं च परितावणादियं चउगुरुं आरोवणं पाविहिसि । एवं चमद्वेउं आउट्टस्स चउगुरुं पच्छित्तं देति ॥ इच्छाकार ति गतं । इदानीं “असत्ते” ति दारं । कुल-न-संघ-धेरेहिं आगतेहिं पुच्छित्तो भण्णति-

[भा. २९८३] किं काहामि वराओ, अहं खु ओमाणकारओ होहं ।

एवं तत्थ भणंते, चाउण्मासा भवे गुरुगा ॥

चू- लोगो जो सब्बहा असत्तो पंगुवत्त् सब्बस्साणुकंपनिज्जो सो “वराओ” भण्णति । सो हं वराओ तत्थ गतो किं काहामि ? नवरमहं तत्थ गतो ओमाणकारओ होहं । एवं भणंतस्स चउगुरुगा सवित्थार भवंति ॥ सो य एवं भणंतो इमं भण्णति-

[भा. २९८४] उव्वत्त खेल संथार जग्गणे पीस भाण धरणे य ।

तस्स पडिजग्गताण व, पडिलेहेतुं पि सि असत्तो ॥

चू- किं तुमं गिलाणस्स उव्वत्तणं पि काउं असत्तो ? खेलमल्लगस्स भाणपरिद्ववणे, संथारग-भुयण-बंधण-परितावणे, राओ जग्गणे, ओसहिपीसणे, सपाण-भोयण-भायणाण संघट्टणे, “तस्से”

त्ति गालणस्स गिलाण-पडिजागरण वा उवर्हिं पि पडिलेहिउं तुमं असमत्थो ? ॥

“असमत्थ” इति दारं गतं । इदानिं “सुहिए”ति दारं-

[भा.२९८५] सुहियामो त्ति य भणती, अच्छह वीसत्थया सुहं सव्वे ।

एवं तत्थ भणंते, पायच्छित्तं भवे तिविहं ॥

चू- मासकप्पविहारड्डिएहिं सुअं जहा - अमुगोऽत्थ गिलाणो । तत्थ केती साहू भणंति - गिलाणपडियरगा वच्चामो । तत्थेगे भणंति - “सुहियामो” त्ति अम्हे सुहिए, मा दुक्खिए करेह । तुब्भे वि सव्वे वीसत्था अनुव्विग्गा सुहं सुहेण अच्छह । किं अप्पाणं दुक्खे निओएह, मा अ याणुय चोद्दसरिच्छा होह । एवं भणंताण तिविधं पच्छित्तं । इमं जइ एवं आयरिओ भणति - तो चउगुरुं । उवण्जाओ भणति - तो चउलहुं । भिक्खुस्स मासगुरुं ॥ “ओमाणे” त्ति दारं-

[भा.२९८६] भत्ताति-संकिलेसो, अवस्स अम्हे वि तत्थ न तरामो ।

काहिंति कत्तियाणं, तेन चिय ते य अट्टण्णा ॥

चू- तहेव मासकप्पड्डिया गिलाणं सोच्चा एगे भणंति - वच्चामो गिलाणपडियरगा । अन्ने तत्थ भणंति - अन्ने वि तत्थ गिलाणं सोच्चा पडियरगा आगया, तत्थ भत्तातिसंकिलेसो महंतो । अम्हे वि तत्थ गता, “अवस्सं” - निस्संदिद्धं “न तरामो” - न संथराम - इत्यर्थः । गिलाण पडियरण्हा आगताण वा केत्तियाण पायघोयण-अब्भंगण-विस्सामण-पाहुण्णगं वा काहिंति । तेनचिय गिलाणेण ते भट्टण्णा विषादीकृता इत्यर्थः ॥

[भा.२९८७] अम्हेहि तहिं गएहिं, ओमाणं उग्गमात्तिणो दोसा ।

एवं तत्थ भणंते, चाउम्मासा भवे गुरुगा ॥

चू- गिलाणट्टया बहुसभागमेनियमा ओमं उग्गमदोसा य तत्थेव भवंति । एवं भणंते चउगुरुगा सवित्थारा ॥ इदानिं “लुद्धे” त्ति दारं-

[भा.२९८८] अम्हे मो निज्जरट्ठी, अच्छह तुब्भे वयं से काहामो ।

अत्थि य अभाविता ने, ते वि य नाहिंति कारुणं ॥

चू- मासकप्पड्डित्तेहिं सुयं जहा अमुगम्मि गामे अमुगायरियस्स गिलाणो अत्थि । जत्थ यसो गिलाणो तं खेत्तं वसहि-भत्त-पान-थंडिल्लमादिएसु सव्वगुणेसु उववेयं रमनिज्जं सुहविहारं जेहिं सुयं ते चिंतेति-अन्नहा तं न सक्केति पेत्तिउं गिलाणलक्खं मोत्तुं । ताहे गिलाणलक्खेण गंतुं भणंति - “अम्हे वि गिलाणवेयावच्चइयाए निज्जरट्ठी आगता, तं तुब्भे अच्छह, अम्हे गिलाणवेयावच्चं करेमो । अवि य अम्हं अभाविता सेहा, अम्हे वि, तावेयावच्चं करेते दट्टुं तेवेयावच्चं काउं जाणिहिंति” ॥

[भा.२९८९] एवं गिलाणलक्खेण, संठिता पाहुण त्ति उक्कोसं ।

पग्गंता चमदेत्ति, तेसिं चारोवणा चउहा ॥

चू- एवं गिलाणलक्खेणं ति गिलाणपडियरणा कवडेण ठिता लोगे “पाहुणग” त्ति काउं देत्ति, अदेत्तेसु वि उक्कोसदव्वं मग्गंति । एवं तं खेत्तं चमदेत्ति । चमदिए य खेत्ते गिलाणपाउग्गं न लब्भति, ताहे तेसिं चमदगाणं चउव्विहा आरोवणा कज्जति - दव्व-खेत्त-काल-भावनिष्फण्णा ॥ तत्थिमा दव्वनिष्फण्णा-

[भा.२९९०] फासुगमफासुगे वा, अचित्त-चित्ते परित्तं नंते य ।

असिनेह-सिणेहगत, अनहाराहार लहुगुरुगा य ॥

चू- खेत्ते चमढणदोसेण अलभंता गिलाणस्स इमं गेण्हंति ओभासणाए “इह फासुगं एसनिज्जंति” ति । सेसा कंठा । फासुग-अचित्त-परित्त-असिनेह-अनाहारिमे य चउलहुगा । एतेरिंसे पडिपक्खे गुरुगा ॥ एयं दव्व-निप्फणं । इमं खेत्त-निप्फणं ।

[भा. २९९१] लुद्धस्सऽब्भंतरओ, चाउम्मासा हवंति उग्घाया ।

बहिता य अनुग्घाता, दव्वालंभे पसज्जणता ॥

चू- उक्कोसदव्वलोभेण खेत्तं चमढेता गिलाणपाओग्गं खेत्तब्भंतरे अलभंताण चउलहुगा, अंतो अलब्भमामे बहि मग्गंता न लब्भंति चउगुरुगा । दव्वालंभे पसज्जण ति अस्य व्याख्या - अंतो गिलाणपाउग्गे दव्वे अलभंते बहि खेत्ते पसज्जणा पच्छित्तं ॥

[भा. २९९२] खेत्ता जोयणवुद्धी, अद्धा दुगुणेण जाव बत्तीसा ।

गुरुगा य छच्च लहुगुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू- खेत्तबहि अद्धजोयणातो आनेति चउगुरुं । बहिं जोयणातो आनेति छल्लहुं । दुजोयणा फ्रुा [फ्रुा] चउजोयणाओ छेदो । अद्धजोयणाओ मूलं । सोलसजोयणाओ अणवद्धा । बत्तीसजोयणाओ पारंचियं ॥ अहवा - दव्वालाभे पसज्जणा । पच्छित्तं इमं-

[भा. २९९३] अंतो बहिं न लब्भति, ठवणा फासुग-महत-मुच्छ-किच्छ-कालगए ।

चत्तारि छच्च लहुगुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू- अंतो बहिं वा गिलाणपाउग्गे अलब्भंते ताहे फासुयं परियासंति ङ्का । अफासुयं परियासंति ङ्का । ताहे सो गिलाणो तेन पारियासियसत्तेण अनागाढं परिताविज्जति ङ्का । गाढं परिताविज्जति ङ्का । महत्तग्गहणेण दुक्खादुक्खे फ्रुा मुच्छामुच्छे फ्रुा । किच्छपामे छेदो । किच्छुस्सासे मूलं । समोहते अणवद्धो । कालगते चरिमं ॥ गतं खेत्त-पच्छित्तं । इदानिं कालनिप्फणं-

[भा. २९९४] पढमं राइं ठवेंते, गुरुगा बितियाति-सत्तहिं चरिमं ।

परितावणाति भावे, अप्पत्तिय कूवणादीया ॥

चू- पढमरातीए परियासंतस्स ङ्का । बितियरातीए फ्रुा । तइयरातीए फ्रुा । चउत्थरातीए छेदो । पंचमीए मूलं । छट्ठीए नवमं । सत्तमीए चरिमं ॥ गतं कालपच्छित्तं । इदानिं भावपच्छित्तं - “परितावणाति” गाहापच्छद्धं अस्य व्याख्या-

[भा. २९९५] अंतो बहिं न लब्भति, परितावण-महत-मुच्छ-किच्छ-कालगते ।

चत्तारि छच्च लहुगुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू- व्याख्या पूर्ववत् । अपत्तियं करेति ङ्का । कूवति - आदिग्गहणेण अनाहो हंति भणेज्जा, न देति वा मे, उद्दाहं वा करेज्जह, ङ्का ॥ एवं आहारे भणियं । इदानिं उवधीए अतिचमढिए खेत्ते संथारगे अलब्भंते ।

[भा. २९९६] अंतो बहिं न लब्भति, संथारग-महत-मुच्छ-किच्छ-कालगते ।

चत्तारि छच्च लहुगुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ।

चू- पूर्ववत् ॥ लुद्धे ति गत । इदानिं “अनुयत्तणे” ति दारं-

[भा. २९९७] अनुअत्तणा गिलाणे, दव्वद्धा खलु तहव वेज्जद्धा ।

असतीते अन्नत्तो, आनेउं दोहि वी करणं ॥

चू- “दव्वड्ड”ति द्रव्यार्थेन गिलाणो अनुयत्तिज्जति पत्थदव्वं उप्पायं तेहिं दव्वाणुअत्तणा ।
“वेज्जड्डि” ति वेज्जस्स अट्टमुप्पाएंतेहिं वेज्जमणुयत्तंतेहिं य गिलाणो अनुयत्तितो भवति । सग्गामे
असति दव्ववेज्जाण दो वि अन्नत्तो गिलाणस्स किरिया कायव्वा ॥

अहवा - दव्वाणुयत्तणा इमा -

[भा.२९९८] जायंते तु अपत्थं, भणंति जायायो तं न लब्भति ने ।

विनियट्टणा अकाले, जा वेल न वेंति तु न देमो ॥

चू- जइ गिलाणो अपत्थदव्वं मग्गति तो भण्णति - अह्वे जायामो तं न लब्भति । एवं
भणंतेहिं अनुवत्तितो भवति । तस्सग्गतो वा उग्गाहेउं गच्छंति अतरा नियड्डंति । तस्सग्गतो उल्लावं
करेंति- “न लद्धं । ने” अकाले वा जाइयं ति जेण न लब्भति, अकाले वा जायंते गिलाणे भणंति
- जाव वेला भवति ताव उदिक्खाहि, ताहे आनेत्तु दाहामो, न भणंति - न देमो ति ॥ खेत्तओ-

[भा.२९९९] तत्थेव अन्नगामे, वुत्थंतरं संथरंत जयणाए ।

असंथरनेसणमादी, छन्नं कडजोगि गीयत्थे ॥

चू- “तत्थेव”ति तस्मिन्नेव गामे यत्र स्थिता ते ॥ अस्य व्याख्या-

[भा.३०००] पडिलेहपोरिसीओ, वि अकाउं मग्गणा तु सग्गामे ।

खेत्ततो तद्विवसं, असति विनासे व तत्थ वसे ॥

चू- जइ सुलभ दव्वं तो पडिलेहणियं, सुत्तं अत्थं पोरिसिं च काउं मग्गंति, एवं असइ अत्थं
हाविति, एवं पि असइ सुत्तं हाविति, एवं असइ दुल्लभे य दव्वे पडिलेहण सुत्तत्थपोरिसीओ वि
अकाउं सग्गामे अनोभट्टं मग्गंति - उत्पादयंतीत्यर्थः । “अन्नग्गामि” ति अस्य व्याख्या । पच्छड्डं
सकोसजोयणखेत्तस्संतो अन्नगाम पडिदिणं अणोभट्टं उप्पादेंति । एत्थ वि सुत्तत्थ-पोरिसी परिहावण
दडुव्वा । असति अनोभट्टस्स सग्गामपरग्गामेसु खेत्ततो भट्टं उप्पाएंति । तद्विवसं सग्गामे परग्गामे
सखेत्ते असति-

[भा.३००१] खेत्तबहिता व आणे, विसोहिकोर्डिं वऽतिच्छित्तो काढे ।

पतिदिनमलब्भमाणे, कम्मं समतिच्छित्तो ठवए ॥

चू- खेत्तवहिया वि तद्विवसं अनोभट्टं असति ओभट्टं विसुद्धं आणेयव्वं । “वुत्थंतरं”ति
अस्य पदस्य व्याख्या-“विनासे च तत्थ व” । सखेत्तबहिता जतो आनिज्जति, जति तं दूरतरं,
खीरादि वा तं विनासि दव्वं, पच्चूसगततेहिं उच्चउण्हे न लब्भति, विनस्सति वा, ताहे अवरण्हे गता
तत्तवे वुत्था सूरुदयवेलाए धेत्तुं बितियदिणे अविनड्डं आणेंति । अहवा - दूरतरं अविनासि दव्वं,
“वुत्थंतरं” ति अंतरवुत्था आनयन्तीत्यर्थः । एसा सव्वा विही एसनिज्जेण भणिया । “असंथरते
जयणाए”ति जति एवं गिलाणं पडुच्च एसनिज्जेण न संथरंति तो गिलाणस्स सखेत्ते सग्गामे
पणगहाणीए तद्विणं उप्पाएंति, सखेत्ते परग्गामे य पणगपरिहाणी तद्विणं उप्पाएंति । तत्थ वि
असतीए खेत्तबहिया वि पणगपरिहाणीए तद्विवसं उप्पाएति ।

एवं जाहे पच्छित्तानुलोमेण कीतादिविसोधिकोर्डीं अतिच्छित्तो ताहे जति गिहत्थेहिं संजयड्डाए
परिवासियं दहिमादि, जति य तं गिलाणस्स पत्थं तो सग्गामातो आणेंति । असति सग्गामे परग्गामातो
खेत्तबहियातो य आनेंति तद्विवसं । एवं जाहे पच्छित्तानुलोमेण अविंसोहिं पत्ता ताहे चउगुरुएसु

वि अप्यबहुतं नाउं ताहे अन्नेण कट्ठावेति, सयं वा कट्ठेति । एसा गिलाणं पडुच्च जयणा भणिया । “असंथरंतेसणमादि” त्ति जइगिलाणद्वाए वावडाणं परक्खेत्तं वा वयंताणं अप्पणो हिंडंताणं गिलाणपडियरगाण असंथरं भवति तो ते वि एसणमादि पणगपरिहाणिजयणाए अप्पणो गेण्हंति । एवं जाहे गिलाणं पडुच्च आधाकम्मं पि “समइच्छित्तो” प्रतिदिनं न लभतीत्यर्थः ।

ताहे “छन्नं कडजोगी गीयत्थ” त्ति अस्य व्याख्या- “ठवए” त्ति । सुद्धमविसुद्धं वा गिलाणपाउगं दव्वं पडिदिणं अलब्भंतं उप्पाएतुं घयादियं ठवयंति पर्युवासयंतीत्यर्थः, तं च छन्नपदेसे कडजोगी गीयत्थो वा ठवेति । श्रुतार्थपत्युच्चारणासमर्थः कृतयोगी । यस्तु श्रुतार्थप्रत्युच्चारणसमर्थः । स गीतार्थः । जं तं परियासिज्जति तं पुण केरिसे ठाणे ठविज्जति ।

[भा. ३००२] उव्वरगस्स तु असती, चिलिमिलि उभयं च तं जह न पासे ।

तस्सऽसति पुराणातिसु, ठवेति तद्विवसपडिलेहा ॥

चू- तं पुण अन्नम्मि गेहोव्वरए ठविज्जति, असति उव्वरयस्स तत्थेव वसहीए अपरिभोगे कोणे कडगचिलिमिलीहिं आवरेत्ता ठविज्जति जहा “उभयं न पस्सति” त्ति गिलाणो अगीयत्थो य । गिलाणो अब्भवहरेज्ज, अगीयाणं अप्पच्चयो भवति, तन्हा अप्पसागारिए ठवेज्ज । “तस्स” त्ति अपरिभोगद्वाणस्स असति पुराणघरे ठवति, आदिसद्दातो भावियसइधरे वा, तद्विवसं च उभयकालं पडिलेहा कज्जति ॥

[भा. ३००३] फासुगमफासुगेण य, सचित्त इतरे परित्तऽनंते य ।

आहार तद्दिनेतर, सिनेह इतरेण वा करणं ॥

चू- अहवा - “दोहिं वि” त्ति सग्गामपरग्गामातो आपेउं कायव्वं । अहवा - फासुगेण वा अफासुगेण वा सचित्तेण वा अचित्तेण वा परित्तादिएसु ॥ गिलाणानुअत्तणा गता । इदानि वेज्जानुअत्तणा । सो गिलाणो भणेज्ज-

[भा. ३००४] वेज्जं न चेव पुच्छह, जाणंता तस्स वेति उवदेसा ।

डक्कपिलग्गातिएसु य, अजाणगा पुच्छए वेज्जं ॥

चू- तत्थ जति संजया घेव तिगिच्छं करंति ताहे भणंति - अन्हेहिं पुच्छित्तो वेज्जो, “तस्स” त्ति वेज्जस्स उवदेसेण करेमो । सप्पडक्के पिडगं गंडं आदिसद्दातो सीतलिगा दुडुवातो-तेसु एसेव विधी । सव्वेसु अजाणगा वेज्जं पुच्छंति ॥ सीसो पुच्छति-

[भा. ३००५] किह उप्पन्नो गिलाणो, अट्टमउण्होदगातिया वुट्ठी ।

किंचि बहुभागमद्धे, ओमे जुत्तं परिहरंते ॥

चू- बहुविहा रोआतंका जेहिं गिलाणो उप्पज्जति । अहवा - कयपयत्ते वि दीहगेलणं उप्पज्जं, जतो भणति - अट्टमउण्होदगादिगा वुट्ठी ॥

[भा. ३००६] जाव न मुक्को तावऽनसंनं तु असहुस्स अट्ट छट्टं वा ।

मुक्के वि अभत्तट्ठो, नाऊण रुयं तु जं जोग्गं ॥

चू- विसेसेणासज्जे रोगे अजिण्णजरगादिगे जाव न मुच्चति ताव अब्भत्तट्टं करेति, मुक्को व उवरिं अभत्तट्टं करेति एवं सहुस्स । जो पुण असहू जहन्नेण अट्टमं छट्टं वा करेति, रोगं वा नाउं - विसेसेण रोगस्स जं पत्थं तं कीरेति, जहा वायुस्स घतादिपाणं, अवभेयगे वा घयपूरभक्खणं ।

‘उण्होदगादिया वुद्धति’ असहु रोगेण अमुक्को जता पारेति तदा इमो कमो-उसिणोदए कूरसिथ्या निच्छुब्भित्तं ईसिं मलेउं पारेति । एवं सत्तदिणे ‘किं चि’ त्ति उसिणोदगे महुरोल्लणं थोवं छुब्भति तेन उदगेण पारेति ।

एएण वि सत्तदिने ‘बहु’ त्ति ततियसत्तगे किं चि मत्तातो बहुयरं महुरोल्लणं उसिणोदगे छुब्भति । एतेन वि सत्तगं । ‘भागे’ त्ति तिभागो मधुरोल्लणस्स दो भागा उसिणोदगे, एतेन वि सत्तगं । ‘अद्धं’ त्ति अद्धं महुरोल्लणस्स अद्धं उसिणोदगस्स । एतेन वि सत्तगं । ततो परं तिभागो उसिणोदगस्स महुरोल्लणस्स दो भागा । एवं पि सत्तगं । ततो ऊणो तिभागो उसिणोदगस्स समहिगा दो भागा महुरोल्लणस्स । एवं पि सत्तगं । ततो किंचि-मेत्तं उसिणोदगं सेसं महुरोल्लणं । एवं पि सत्तगं । ततो एतेन क्रमेण महुरोल्लणं अंबकुसलेण भिंदति । एवं कीरमाणे जइ पगुणो तो लद्धं ॥

[भा. ३००७] एवं पि कीरमाणे, वेज्जं पुच्छंतऽठायमाणे वा ।

वेज्जाणं अद्धयं ते, अनिह्वि इह्वि अनिह्वितरे ॥

चू- एवं पि कीरमाणा ‘अठायमाणे’ त्ति रोगे अनुवसंते रोगे वेज्जं पुच्छति । ते य अद्ध वेज्जा भवंति तेसिं च दो नियमा अनिह्वी, इयरं सेसा छ, ते य इह्वी अनिह्वी वा भवंति ॥

इमे ते अद्ध वेज्जा-

[भा. ३००८] संविग्गासंविग्गे, लिंगी तह सावए अहाभदे ।

अनभिग्गहमिच्छेयर, अद्धमए अन्नतित्थी य ।

[भा. ३००९] संविग्गमसंविग्गे, दिट्ठत्थे लिंगि सावते सण्णी ।

अस्सण्णि इह्वि गतिरागती य कुसलेण तेइच्छं ॥

चू- संविग्गो, असंविग्गो, लिंगत्थो, गहीयाणुव्वओ सावगो, अविरयसम्मद्विही सण्णी । असण्णिग्गहणातो तओ-धेत्तव्वा-अनभिग्गहियमिच्छो, अभिग्गहियमिच्छो, अन्नतित्थी य । दिट्ठत्थग्गहणातो गीयत्थो गहितो । एत्थ संविग्गगीयत्थेहिं चउभंगो कायव्वो-पुव्वं पढमभंगिल्लेण कारवेयव्वं । असति बितिएण, तस्स असति ततियभंगेण, तस्सासति चरिमेण । तस्सऽसति लिंगमादिसु छसु क्रमेण इह्वीसु अनिह्वीसु वा सब्वेसु कुसलेसु । एस विधी इह्वी-अनिह्वीसु दोसु वि कुसलेसु अनिह्विणा कारवेयव्वं, न इह्वीमंतेन । दुः प्रवेशादिदोपत्वात् । एगदुबहुअतरं कुसलेण तेइच्छं कारवेज्जा, पच्छा अकुसलेण । एसा चेव गतिरागती जहाभिहियविहाणातो ॥

[भा. ३०१०] वोच्चत्थे चउलहुया, अगीयत्थे चउरो मासऽनुग्घाया ।

चउरो य अनुग्घाया, अकुसलकुसलेण करणं तु ॥

चू- संविग्गं गीयत्थं मोत्तुं असंविग्गेण गीयत्थेण कारवेति एवमादि वोच्चते चउलहुगा । गीयत्थं कुसलं मोत्तुं अगीयत्थेण अकुसलेण कारवेति चउगुरुगा । कुसलं मोत्तुं अकुसलेण कारवेति एत्थ वि चउगुरुगा चेव । वेज्जसमीवे गच्छतो इमा विधी-

[भा. ३०११] चोयगपुच्छा गमणे पमाण उवकरण सउण वावारे ।

संगारो य गिहीणं, उवएसो चेव तुलना य ॥

[भा. ३०१२] पाहुडिय त्ति य एगे, नणेयव्वो गिलाण तो उ वेज्जघरं ।

एवं तत्थ भणंते, चाउम्मासा भवे गुरुगा ॥

घू-० चोदगो पुच्छति-“किं गिलाणो वेज्जसमांसं निज्जउ, अह वेज्जो चेव गिलाणसमीवं आनिज्जउ ?” एवं पुच्छिओ आयरियदेसिगो भणति - “समीवं वेज्जे आनिज्जंते पाहुडियदोसो भवति, तम्हा - गिलाणो चेव वेज्जधरं निज्जउ” । आयरिओ भणति - एवं भणंतस्स चेव चउगुरुगा भवंति ॥

[भा. ३०१३] लिंगत्थमादियाणं, छण्हं वेज्जाण निज्जतो मूलं ।
संविग्गमसंविग्गे, उवस्सग्गं चेव आणेज्जा ॥

घू- लिंगत्थो सावगो सन्नि अनभिग्गहियमिच्छो य अभिग्गहियमिच्छो य अन्नतित्थिओ य एतेसि छण्हं पि गिहं गच्छउ गिलाणं घेतुं, नो उवस्सयं एते आनिज्जंति । अधिकरणदोषभयात् । संविग्गो असंविग्गो य एते दो वि उवस्सयं चेव आनिज्जंति ॥

चोदगो भणति - “पाहुडिय” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३०१४] रह-हत्थि-जाण-तुरगे, अमुरंगादीहि एंते कायवहो ।
आयमण-मट्टि-उदए, कुरुकुर्य सघरे तु परजोगे ॥

घू- हत्थितुरगादिगमेव जाणं । अहवा - रहादिगं सव्वं जाणं भण्णति । अहवा - सिविगादिगं जाणं भण्णति, अनुरंगा गड्डी, एवं आगच्छंतं पुढदिकायवधो भवति । वेज्जेण य परामुसिए, गंडादिफालणे वा कते आयमंतस्स मट्टिय-उदगस्स य कुरुकुर्यकरण वधो भवति । सघरे पुण वेज्जस्स परजोगातो नाधिकरणं भवतीत्यर्थः ॥ आचार्याह-

[भा. ३०१५] वातातवपरितावण, मय मुच्छा सुण्ण किं सुसाणकुडी ।
सव्वे व य पाहुडिया, उवस्सए फासुगा सा तु ॥

घू- गिलाणो वेज्जधरं निज्जंतो वातेन आयवेण य परिताविज्जति, लोगो य पुच्छति - “किं एस मतो निज्जति” । “सुण्ण” ति अंतरा निज्जंतो मतो, वेज्जेण य उग्गाणिते मुहे मतो दिट्ठो भणति “किं मज्झ धरं सुसाणकुडी, जेण मतं आणेह” । ततो वेज्जो सचेलो ण्हाएज्ज, सव्वम्पि य फलिहए छगणपाणियं देज्ज । हे चोदग । गिलाणो निज्जंतो समतिरेगा सव्वेव पाहुडिया । उवस्सए पुण फासुएण करेज्ज ॥ “चोदगपुच्छ” ति दारं-

[भा. ३०१६] उग्गहधारणकुसले, दक्खे परिणामिए य पियधम्मे ।
कालणू देसण्णू तस्साणुभए य पेसेज्जा ॥

घू- वेज्जोवंदेसउग्गहणसमत्थो, अविस्सरणेण धारणासमत्थो, लिहणदव्वभागद्वावणे य कुंशलो, शीघ्र करणतवात् दक्षो, अववादसद्दहणातो परिणामगो, निर्मिथ्यकरणत्वात् धर्मप्रियो, वेज्जसमीवपवेसे कालणू, देशग्रहणात् रिक्तक्षणः, क्षेत्रे - आसन्नं वा परिगृह्यते तं देसं जानातीति देसन् । एरिसा गिलाणस्स य अनुमता ते व्ज्जसमीवं पेसेज्जा । अहवा - “तस्से” ति वेज्जस्स जे अनुमता ते वेज्जसमीवे पेसेज्ज । वैद्यस्य यैः सार्धं विग्रहः लोकयात्रा इत्यर्थः ॥

[भा. ३०१७] एयगुणविष्पमुक्के, पेसंतस्स चउरो अनुग्घाया ।
गीतत्थेहि य गमणं, गुरुगा य इमेहिं ठाणेहिं ॥

घू- एयगुणविष्पमुक्के आयरिओ जति पेसति तो चउगुरुं पच्छित्तं, ते य गीयत्थे पेसेज्ज ॥ इदानिं “पमाणे” ति दारं-

[भा.३०१८] एकं दुगं चउक्कं, दंडो दूआ तहेव नीहारी ।

खइण्हे नीले मलिणे, घोल-रय-णिसेज्ज-मुहपोती ॥

चू- एगो दंडो, दो जमदूओ, चउरो णीहारी । एयपमाणे पसवेतस्स चउगुरु । इदानि “उवकरणे”ति दारं- किण्होवकरणा जति गच्छंति णीलेण वा मलिणेणवा । किं च तं उवकरणं -घोलपट्टे रयहरणं निसेज्जा मुहपोत्तिया य, एत्थ निर्योगोपकरणमलिने चतुगुरुमित्यर्थः, तस्मात् शुद्धं शुक्लं गृहीतव्यं ॥ इदानि “सउणे”ति दारं-

[भा.३०१९] मइलकुघेले अब्भंगिएल्लए साणु खुज्ज वडभे य ।

कासायवत्थकुच्चं-धरा य कज्जं न साहेति ॥

चू- “साणे” ति मंदपादी शुक्लपादो वा । कुज्जं वा सरीरं अस्य उद्धुलिता ससरक्खा - एते निग्गमपवेसेसु दिट्ठा कज्जं न साहेति ॥ इमे साहेति-

[भा.३०२०] नंदीतूरं पुण्णस्स दंसणं संख-पडह-सद्वो य ।

भिंमार वत्थ चामर, एवमादी पसत्थाइं ॥

चू- नंदीमुखस्स मउंदादीतूरस्स, बहु आउज्जसमुद्दातो वा तूरं भण्णति, संखस्स पडहस्स य सद्वसवण पसत्थं, पुण्णकलसस्स भिंमारस्स छत्तस्स य चामराण य, आदिसद्दातो सीहासणस्स दधिमादियाण य दरिसणं पसत्थं ॥

[भा.३०२१] आवडणमादिएसु, चउरो मासा हवंतऽनुग्घाया ।

एवं ता वच्चंते, पत्ते य इमे भवे दोसा ॥

चू- उंबरमादी सिरेण घट्टेति ति आवडणं भण्णति । आदिसद्दातो पडति वा पक्खलति वा अन्नेन वा रक्खमादिए घेतुं अक्कचित्तो कहिं वा वच्चसि ति पुच्छिओ छीयं वा अमणुन्नसद्वसवणं एवमादिएसु जइ गच्छति तो चउगुरुं पच्छित्तं । एस ताव अंतरा वच्चंतस्स विही भणितो । वेज्ज घरं पतेन इमे दोसा परिहरतव्वा ॥ इदानि “चावारे”ति दारम्-

[भा.३०२२] साडऽब्भंगण उव्वलण, लोयछारुक्करडे य छिंद भिंदंते ।

सुह आसण रोगविही, उवदेसो वा वि आगमणं ॥

चू- एगसाडो वेज्जो अप्पसत्थो न पुच्छिज्जति, तेज्जादिणा अब्भंगितो, कक्कादिणा उव्ववलितो लोयकरणे वा अद्धकम्मिज्जितो, छारंगारकेयारादीण वा उवरि ठितो, दारुमादि वा किंचि छिंदति, खुरप्प गादिणा वा कस्स ति दूसियभंगं छिंदति, घडकमलाउं वा कस्स ति भिंदति सिरोवेहं वा । एरिसेसु अप्पसत्थ जोगेसु न पुच्छिज्जति । गिलाणस्स वा जति किं चि छिंदियव्वं भिंदियव्वं वा तो पुच्छिज्जति । इमेरिसो पुच्छियव्वो - सुहासणत्थो रोगविधी-वेज्जसत्थं वा पढंतो पुच्छिज्जति । सो य वेज्जे पुच्छित्तो संतो गिलाणोवत्थं सोउ उवदेसं वा देति आगच्छति वा गिलाणसमीवं ॥

इदानि “सिंगारे”ति दारं-

[भा.३०२३] पच्छाकडे य सण्णी, दंसणऽधाभद्दवाणसट्टे य ।

मिच्छादिट्ठी संबंधिए य परित्तिथिए चेव ॥

चू- पुरा पच्छाकडो, गिहीयाणुव्वतो सावगो सण्ण, दंसणसंपन्नो अविरतो सम्महिट्ठी, दंसणविरहितो अरहंतोसु तस्सासणे साधु उभयभद्दसीलो अहाभद्दो भण्णति, दानंप्रति सट्ठी गृहस्थः,

साक्यादिसासनं प्रतिपन्नो मिथ्यादृष्टि, स्वजनः संबन्धी, सरक्खादिलिंगद्विता परतिस्थिणो । च सद्दो समुच्चए । एवसद्दो पुरिसाभावे इत्थि-नपुंसेसुं दड्ढव्वो । एसिं सिंगारो कज्जति - जाहे वेज्जो आनिज्जति गिण्णहा । तुब्भे तत्थ सन्निहिता होह, जं सो भणति तं तुब्भे सव्वं पडिवज्जह ॥

वेज्जसमीवं पड्विता जे ते वेज्जस्स इमं कर्हेति-

[भा. ३०२४] वाहि-निदाण-विकारे, देसं कालं वयं च धाउं च ।

आहार अग्गि धिति बल, समुइं वा तस्स साहंति ॥

चू- जरादिगो वाही, निदानं रोगुत्थाणकारणं, प्रवर्धमानरोगविशेषो विगारः । स गिलाणो समुगम्मि जातो, वसंताइ केइ काले जातो, रोगुत्थाणकालं वा से कर्हेति, इमो से यौवनादिको वयः, वातादियाण य धातूण इमो से उक्कडो, आहारे अप्पभोगो चि कर्हेति, सामर्थ्यं अस्ति नास्तीति, धृतिबलं समुच्चयभावः । एयं सव्वं वेज्जस्स कर्हेति ॥ इदानिं “उवदेसे” ति दारं- सव्वं सोउं वेज्जो सगिहत्थो चेव दव्वादियं उवदेसं देज्ज-

[भा. ३०२५] कलमोयणो य खीरं, ससक्करं तूलियादिया दव्वे ।

भूमिघरइग खेत्ते, काले अमुगीइ वेलाए ॥

चू- दव्वओ कलमसालिओदणो, खीरं च खंडसक्कराचितं, सस्सदेहअत्तरणं तूली । आदिसद्दातो पल्लंको, पाउरणं रल्लगादि । खेत्तओ भूमिघरे वा । कालतो पढमपहरादिएसु देह ॥

[भा. ३०२६] इच्छानुलोमभावे, न य तस्सऽहियाऽहवा जर्हिं विसया ।

अहवा खित्तादीसू, पडिलोमा जा जर्हिं किरिया ॥

चू- भावओ जं से इच्छओ अनुलोमं तं से देह, अध्वा - न य तस्सऽहिया जर्हिं विसया प्रतिलोममित्यर्थः । अहवा - दित्तचित्तस्स अवमानो कज्जति, खित्तचित्तस्स अवमानो कज्जति, जक्खाइइस्स वि अनुलोमं पडिलोमं वा कज्जति, जाव जम्मि रोगे प्रसाधिता किरिया सा तत्थ कज्जति ॥ अहवा - तस्स गिलाणस्स सण्णायगो कोइ भणेज्ज-

[भा. ३०२७] नियएर्हिं ओसहेहि य, कोइ भणेज्जा करेमहं किरियं ।

तस्सप्पणो य धामं, नाउं भावं च अनुमण्णे ॥

चू- अप्पनिज्जेर्हिं ओसहगणेर्हिं करेमि किरियं कारवेमि वा, विसज्जह मे व गिहं । एवं भणिए किं कायव्वं ? “तस्से” ति गिहत्थस्स भावं नाउं जइ उन्निक्खमणाभिप्पाएण करेति तो न विसज्जेति, धम्महेउं करेत्तस्स अनुण्णवति, गिलाणस्स वा अप्पण जइ द्ढो भावो तो अनुन्नेवेति, इहरहा नो ॥ अहवा - वेज्जो भणेज्ज-

[भा. ३०२८] जारिसयं गेलण्णं, जा य अवत्था तु वट्टए तस्स ।

अद्दूण न सक्का, वोत्तुं तो गच्छिमो तत्थ ॥

चू- जारिसं तुब्भेर्हिं गेलण्णमक्खायं, जारिसा य तस्स वट्टमाणी अवत्था कहिता, एरिसाए गिलाणं अद्दूण न सक्केति किरितोवेदेसो दाउं, किरियं व काउं, तो हं तत्थेव वच्चापि ॥ इदानिं “तुलणे” ति ? दारं । सगिहद्वियस्स गिलाणसमीवागयस्स वा उवदेस देतस्स वेज्जस्स-

[भा. ३०२९] अपडिहणंता सोउं, कयजोगाऽलंभे तस्स कि देमो ?

जह विभवा तेइच्छा, जा लाभो ताव जूहं ति ॥

चू- दव्वादिंयं वेज्जुवदेसं समग्गमप्पडिहणंता सोउं अप्पाणं तुलेति किमेयं लभिस्सामो न वेति? जति धुवो लाभो अत्थि तो न भणंति किं चि। अहवा-संकिते भणंति-जति कते जोगे न लभामो तो किं देमो? वेज्जसत्थे य जह विभावा तेइच्छा भणिता सापवादेत्थर्थः, एवं ताव उसारेति जाव जम्मि दव्वे धुवो लाभो भविस्सति। जहत्तेणं जाव कोदवोदणो, जूहं च कांजिकमित्थर्थः। तंडुलोदग मुदगरसो वा जूहं भण्णति ॥ वेज्जागमणे वेज्जस्स गिलाणस्स य कितिकम्मकरणे इमा विधी-

[भा. ३०३०] एगो संघाडो वा, पुव्वं गंतूणवस्सयम्मि करे।

लिपण-सम्मज्जणयं, गिलाणजोगं च आणेति ॥

[भा. ३०३१] विज्जस्स य पुप्फादी, विरइत्ता आसणे य दोन्नि तहिं।

वाइत्ता य गिलाणं, पगासे ठवइत्तु अच्छंति ॥

[भा. ३०३२] अब्भुट्ठाणे आसन, दावण-भत्ते भती य आहारे।

गिलाणस्स आहारे, नेयव्वो आनुपुव्वीए ॥

[भा. ३०३३] अब्भुट्ठाणे गुरुगा, तत्थ वि आणादिया भवे दोसा।

मिच्छत्तं रायमादी, विराहणा कुल-गणे संघे ॥

चू- आयरिओ जति वेज्जस्स आगच्छतो अब्भुट्ठाणं देति तो चउगुरुगा आणादिया दोसा। राया रायअमच्चो वा चोप्पगसमीवातो सोउं सयं वा दड्डं “आयरिओ वेज्जस्स अब्भुट्ठितो” ति, “अहं गव्वेण अब्भुट्ठाणं न देति, अहं भिच्चस्स नीयतरस्स य अब्भुट्ठाणं देति, अहो।” “दुड्ढधम्मं” मिच्छत्तं गच्छे, पदुट्ठो वा कुल-गण-संघस्स पत्थारं करेज्ज ॥

[भा. ३०३४] अणभुट्ठाणे गुरुगा, तत्थ वि आणादिणो भवे दोसा।

निच्छत्तं सो वि अन्नो, गिलाणमादी विराहणया ॥

चू- जइ आयरिओ वेज्जस्स अब्भुट्ठाणं न देति तो चउगुरुगा, आणादिणो य दोसा। सयं वेज्जो अन्नो वा “अहो तवस्सिणो वि गव्वमुव्वहंति” ति मिच्छत्तं गच्छे। अहवा- पदुट्ठो गिलाणस्स नो किरियं कुज्जा, गिलाणस्स चा अप्पयोगं करेज्ज, एवं गिलाणविराहणा, आदिसद्दातो रायवल्लभो गिलाणं पि वेध-वधादिएहिं विराहेज्ज ॥ जम्हा एते दोसा तम्हा-

[भा. ३०३५] गीयत्थे आणयणं, पुव्वं उड्ढित्तु होति अभिलावो।

गिलाणस्स दायणं, सोहणं च चुण्णाइगंधे य ॥

चू- गियत्थेहिं वेज्जो पुव्वुत्तविहाणेण आणेयव्वो जया य आगच्छति तदा तिण्हं एगे, पंचण्हं दो जना आगंतु अगगतो गुरुणो कहंति - “वेज्जो आगच्छइ” ति।

ताहे गुरवो दो आसणे ठावेति, आयरिओ चंकमणलक्खेण पुव्वुट्ठितो अच्छति। गीयत्थेहिं य कहेयव्वं - एस वेज्जो आगतो ति। गुरुणा य पुव्वुट्ठिएण सो पुव्वं अणालवंतो वि आलवेयव्वो। पुव्वण्णत्थे आसणे उवनिमंतेयव्वो, ततो आयरिओ वेज्जो य आसणेसु उवविसति। “अब्भुट्ठाण आसने ति गतं।

इदानिं “वायणे” ति दारं- गिलाणस्स जति किंचि सरिरे उवकरणं वा असुइं तं पुव्वमेव धोवेयव्वं, खेलमल्लगो काइयसण्णासाधीय अवनेयव्वो, भूमी उवल्लिपियव्वा। तहा वि दुगंधे पडवासमादि चुण्णागं धुवणेयव्वा। एवं गिलाणो सुतीकतो सुक्किलवासपाउओ दरिसिज्जति।

जति किं गंडो ति फाइयव्वं, तन्हे फालिए उसिणोदगादिफासुअं हत्थवोवणं दिज्जति, अनिच्छे व पच्छाकडादिया मद्धिया उदगं यच्छंति, गंधपुप्फवुण्णं तंबोलादियं च से पयच्छंति ॥

इदानिं “भत्ते भती य आहारे” ति पच्छद्धस्स इमं वक्खाणं । वेज्जो भणति -

[भा. ३०३६] चउपादा तेइच्छा, को भेसज्जाइ दाहिती तुब्भं ।

तहियं पुव्वा पत्ता, भणंति पच्छाकडा दम्हे ॥

चू- चउपादा तेइच्चा भवति । गिलाणो, पडियरगा, वेज्जो, भेसज्जाणि य । तुब्भ को भेसज्ज पयच्छिहिति ति । तत्थ पच्छ कडादि पुव्वं संगारदिन्नं पत्ता भणंति - अन्हे सव्वं दाहामो ॥

[भा. ३०३७] कोयी मज्जणग विही, सयणं आहार उवहि केवडिए ।

गीयत्थेहि य जयणा, अजयण गुरुगा य आणादी ॥

चू- कोइ वेज्जो भणेज्ज-“मज्जणं” - ण्हाणं, विधी-विभवेण स्नातुनिच्छति इत्यर्थः । सयणं पल्लंकादियं, आहारमुक्कोसं, उवहिं तूलित्तमादी, “केवडियं” ति - केवगा । एवं गिलाणस्स मज्जं वा को दाहिती ? एयं सव्वं पच्छाकडादिएहिं अब्भुवगंतववं । पच्छाकडाण य अभावे गीयत्थेहिं य जयणाए अब्भुवगंतव्वं । जति अजयणाए अब्भुवगच्छंति पडिसेहिति वा तो चउगुरुगा, आणादिया य दोसा भवंति । एतेसु मज्जणादिसु दिज्जंतेसु अदिज्जंतेसु वा भद्दो किरियं करेति चेव, जो पुण अभद्दो सो संबुद्धे अब्बगते निक्काइयतरं करेति ॥

[भा. ३०३८] एयस्स नाम दाहिह, को मज्जणाइ दाहिती मज्जं ।

ते चेव णं भणंति, जं इच्छसि तं वयं सव्वं ॥

चू- एयस्सेति गिलाणस्स मज्जणादि सव्वं तुब्भे दाहिह, मज्जं पुण को दाहिती ? एवं भणितो चेव पच्छाकडादि भणंति - जं जं इच्छसि तं तं सव्वं अन्हे दाहामो ॥

[भा. ३०३९] जं एत्थ सव्व अन्हे, पडिसेहे गुरुग दोस आणादी ।

पच्छाकडा य असती, पडिसेहे गुरुग आणादी ॥

चू- जे ते पुव्वपच्छाकडादिया पन्नविता तेहिं एवं भणितो - “जं एत्थ गिलाणस्स तुज्ज दायव्वं तं सव्वं अन्हे दाहामो,” एवं भणिते जो ते अदिकरणभया पडिसेधेति तस्स चउगुरुगा, आणादिणो य दोसा । पच्छाकडादियाण वा असतीए जो वेज्जं पडिसेहेति तस्स वि एते एव चउगुरुगा आणादिया य दोसा भवंति ॥

[भा. ३०४०] जुत्तं सयं न दाउं, अन्ने देंते व णं निवारंति ।

न करेज्ज गिलाणस्सा, अवप्पयोगं च से देज्जा ॥

चू- वेज्जो ते पडिसेहिज्जंते सोउं भणति - अपरिग्रहत्वात् साधूना युक्तं युज्यते अदानं । जं पुण अन्ने वि देते निवारंति, तेन पदुद्धो य गिलाणकिरियं न करेज्ज, अवप्पयोगं करेज्ज, तस्मादन्यात्र निवारियेदित्यर्थः ॥ “गीयत्थेहि” य जयणाए ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३०४१] दाहामो ति व गुरुगा, तत्थ वि आणादिणो भवे दोसा ।

संका व सूयएहिं, हियण्डे तेनए वा वि ॥

चू- पच्छाकडादियाण असति जति साहू भणाति-अवस्संते भत्तं दाहामो तो चउगुरुगा आणादिया दोसा । अहवा - इमे दोसा । एते अहिरन्ना कतो दाहिंति, अन्नेन विहिते सो संकिज्जति,

नद्वे वा दविणजाते एतेन गहियं ति संकिञ्जति, तेनगो वा एस ति संकिञ्जति, सूयगेहिं वा राउले सूइञ्जति-अत्थि से दविणजायं ति जेण वेञ्जस्स देति ति ॥

[भा.३०४२] पडिसेहेऽजयणाए, दोसा जयणा इमेहि ठाणेहिं ।

भिक्खण इट्ठी बित्थियं, रहिते जं भणिहिंसी जुत्तं ॥

चू- पच्छाकडादियाण असति जइ वेञ्जं अजयणाए पडिसेहेति-“नेति भत्तिं भत्तं वा” दोसा तो चउगुरुगा, आणादिया दोसा, तम्हा जयणा कायव्वा । इमेहिं ठाणेहिं भिक्खणिण्यं काउं दाहामो - इट्ठिणे वि निक्खमंते जं खिखत्तं तं घेत्तुं दाहामो, बित्थियपदेण वा कारणजाते गहिओद्धरियं दाहामो, “रहिए” ति पच्छाकडादिएहिं रहिए एयं भणति - जं तुमं भणीहिंसी तं जहासतीए सव्वं दाहामो, जम्हं जुत्तं त काहामो, एवं साहारणं ठवेति ॥ कयाति सो वेज्जो एवं भणेञ्ज-

[भा.३०४३] अहिरन्न गच्छ भगवं, सक्खी ठावेह देति जे पउणं ।

धत्तं पि दुद्धकंखी, न लहइ दुद्धं अ-धेणू ते ॥

चू- इह साक्षी प्रतिभू वा गृह्यते (धं) दंतं पि निरायं पि भणिण्यं पि होति, अधेणू विसुक्खली वंज्जा घ, न तस्मात् क्षीरं प्राप्स्यतीत्यर्थः ॥ एयं भणते-

[भा.३०४४] पच्छाकडादि जयणा, दावण कज्जेण जे भणिय पुच्चि ।

सट्ठा विभवविहूणा, ते छिय इच्छंतया सक्खी ॥

चू- इह जयणगहणाती कम्मे घेप्पति, दवावणकज्जेण जे आनिता ते “चेव” सट्ठ-विरहिता, विभवविच्छिन्ना य दानस्स भावे इच्छंता ते चेव सक्खी वतिञ्जति, जहा - “अम्हेहिं भिक्खुणिय काउं जहालद्धं एयस्स दाहामो अम्ह य जं जुत्तं तं करेहामो-धर्माविरुद्धमित्यर्थः । तुम्हे एत्थ सक्खी प्रतिभू वाचा” ॥ अहवा - “इट्ठि” ति अस्य व्याख्या- कोइ इट्ठिमंतो पव्वइतो ताहे सो भणति-

[भा.३०४५] पंचसतदाणगहणे, पलालखेलाण छड्डणं च जहा ।

सहसं च सयसहस्सं, कोडी रज्जं च अमुगं वा ॥

चू- वेज्जस्स पुरओ इट्ठिमं भणति - जहा पलालखेला अकिंवेत्करा निष्पिवासचित्तेहिं छड्डिञ्जति एवं तडियकप्पडिएसु अहं पंचसया देता इतो “गहणे” ति पंचसयाणं लाभे वि रूपकस्याष्टादशीमिव कलां मन्यमाना ग्रहणं कृतवन्त, एवं सहस्से कोडि रज्जं वा अमुगं च अनिर्दिष्टं संख्यास्थान प्रहीतव्यं ॥

[भा.३०४६] एवं त गिहवासे, आसीय इदानिं तु किं भणीहामि ।

जं तुज्जऽम्ह य जुत्तं, ओगाढे तं करीहामो ॥

चू- एवं अम्ह गिहवासे आदी इदानिं पुण अकिंचणा समणा पव्वइया किं भणामो तहावि गिलाणे “ओगाढे” ति अट्ठीभूते जम्हं जुत्तं अनुरूपं तं तुज्ज काहामो ॥

[भा.३०४७] परसक्खियं णिबंघति, धम्मावणे तत्थ कइयदिट्ठंतो ।

पासाए क्वादी, वत्थुकुरुडे ठितो दाई ॥

चू- भणिए इट्ठिणा एवं आगंतुगो वेज्जो जति परसक्खियं निबंघति तो निबंघतो घेव एवं भणति - धम्मावणो, एस अत्थं जं संभवति घेत्तव्वं, कइय-दिट्ठंतसामत्थेण, जहा-कोति नगरं गतो जत्थावणे सुवण्णं रययं वा तत्थ गेण्हति, एवं गंधियावणे चंदनादियं, नेसत्थिएसु मुसलिमादियं,

पोतिएसु (सालिमादियं) खज्जगविसेसो । एवं धम्मावणे तुमे धम्मो घेतव्वो । एवं पन्वितो विजति नेच्छति ता ओहिमादि पुच्छिउं पासाद-कूव-वत्थु-क्कुरुडादिएसु ठियं दव्वं घेतुं दायव्वं, न य पडिसेहियव्वं ॥

[भा. ३०४८] अंतो पर-सक्खीयं, धम्मादानं पुणो वि नेच्छंते ।

सद्येव होति जयणा, अरहितरहितम्मि जा भणिता ॥

चू-अनागंतुगे वि वेज्जे एस चेव विधी । धम्मं एव आदानं धम्मादानं “पुणो”ति पुणो पुणो भण्णमाणो जया तं णेच्छति तदा सद्येव जयणा जा पच्छाकडादिएसु अरहिते रहिते वा पुव्वं आदीए भणिता । इह आदीए चेव सगच्छावणे सा चेव विधी ॥ जइ सग्गामे वेज्जो न होज्ज तो अन्नगामातो वि आनेयव्वो तत्थ । को विसेसो ? उच्चते-

[भा. ३०४९] पाहिज्जे नाणत्तं, बाहिं तु भणीए एस चेव गमो ।

पच्छाकडादिएसु, अरहितरहिते य जो भणितो ॥

चू-पाहेज्ज नाम कटामदावणियं, तं वत्थव्वस्स न भवति, एयं “नाणत्तं” विसेसो, “बाहि तु” ति अन्यग्रामगतस्येत्यर्थः । शेषं पूर्ववत् ॥ इमा जयणा-

[भा. ३०५०] मज्जणगादीच्छंते, बाहिं अब्भितरे व अनुसद्धी ।

धम्मकह-विज्ज-मंतै, निमित्त तस्सट्ठमण्णो वा ॥

चू-मज्जणंस्नानं, आदिसद्दात अब्भंगुव्वट्ठणादि आहार-सयणादि वा, “बाहिं”ति पंथे आगच्छं-तो ति गिलाणसगासे पच्छकडादिया कारविज्जंति, तेसऽसति अप्पाणेण कज्जति । अहवा - पच्छा-कडादियाण असती भणंति - बाहिं कूवतडागादिएसु ण्हायह, बाहिं अनिच्छंते अब्भितरे ण्हाणमिच्छंते अनुसद्धीमादि कज्जति, विज्जामंतनिमित्तं वा तस्साउंटणनिमित्तं पयुंजति, अन्नो वा तहिं आउट्टेउं तस्स करेज्जति । अहवा - बाहिरवेज्जस्स अब्भंतरवेज्जस्स वा अनुसद्धिमादीणि कहिज्जंति ॥

“धम्मकहि”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३०५१] तह से कहेंति जह, होति संजओ सन्नि दाणसद्धो वा ।

बहिया तु अण्हायंतो, करेंति खुड्ढा सिमं अंतो ॥

चू-अक्खेवणादियाहिं कहाहिं तहा से धम्मं कहेंति जहा सो पव्वयति, गिहियाणुव्वतो वा सावगो भवति । अविरयसम्मद्विद्धी वा दाणपद्धो वा मुहा वा जेण किरियं करेति । धम्मकहालद्धिअभावे विज्जामंतैहि वसीकज्जति, विज्जामतेहिं वा से ण्हाणादि आनिज्जति, निमित्तेण वा आउट्टिज्जति । असति सव्वेसिं अनिच्छे वा आमलग से दिज्जंति भणंति य बाहिं कूवतडागादिएसु ण्हायह । तेसु वि अनिच्छंते चेव इमं से खुड्ढा अंतो उवस्सगस्स करेंति ॥

[भा. ३०५२] उसिणे संसद्धे वा, भूमी-फलगाइ-भिक्ख-चड्ढादि ।

अनुसद्धी धम्मकहा, विज्जनिमित्ते य अंतो बहिं ॥

[भा. ३०५३] तेल्लुव्वट्ठण ण्हावण, खुड्ढासति वसभ-अन्नलिंगेण ।

पट्टुगादी भूमी, अनिच्छ जा तूलि पल्लंको ॥

चू-खुड्ढा तं वेज्जं तेल्लेण अब्भंगेउं कक्केण उव्वट्टेउं उसिणोदगेण संसद्धियं अन्नेन वा फासुएण ण्हाणेति, असती फासुगस्स जयणाए तावेंति ण्हाणोदगं । खुड्ढासतीए य वसभा करेति, गच्छस्स

सुभासुभकारणेषु भारुव्वहणसमत्था वसभा भण्णांति, ते सलिंगपरिच्चाएण गिहिमाति अन्नलिंगड्डिता सव्वं ण्हाणादियं वेज्जस्स करेति । एस ण्हाणं पति जयणा भणिता । इदानीं “२ भूमीफलगाति” ति अस्य व्याख्या- “पट्टदुगादी” पच्छद्धं । भूमीए संथारपट्टे उत्तरपट्टे य सुवति, अनिच्छे भूमीए तप्पे सोविज्जति । तत्थ वि अनिच्छे फलगसंथारुत्तरपट्टं अत्तरिय सोविज्जति । तत्थ वि अनिच्छे उत्तरोत्तरं नेयं जाव तली पल्लंकेपि से दिज्जति ॥

इदानीं “भिक्ष्वे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३०५४] समुदानि ओयणो, मत्तओ य नेच्छंत वीसु तवणा वा ।

एवं पणिच्छमाणे, होति अलंभे इमा जयणा ॥

चू- समुदानि ओदनं भिक्ष्वकूरो से दिज्जति, से तम्मि अनिच्छंते मत्तगो से वट्टविज्जति, तम्मि अनिच्छंते पि हि ओदणं वंजणं विविहं घेप्पति ताविज्जति तं पि अनिच्छंते अलंभे वा इमा जयणा ॥

[भा. ३०५५] तिगसंवच्छरतिगदुग, एगमणेगे य जोनिघाए य ।

संसद्धमसंसद्धे, फासुगमफासुगे जयणा ॥

चू- “तिगसंवच्छरे” ति - जेसिं सालिविहिमातियाण तिसु वरिसेसुं पुन्नेसु अबीयसंभवो भणितो, ताणं जे तंदुला ते तिच्छडा घेत्तव्वा । असति दुच्छडा घेत्तव्वा । असति एगच्छडा घेत्तव्वा । असति तिसंवच्छरणदुवरिसाते वि ति-दु-एगच्छडा कमेण घेत्तव्वा । असति दुसंवत्सरियाण एगवरिसाते वि ति-दु-एगच्छडा कमेण घेत्तव्वा । असति “अनेगे” य ति तिवरिसातो बहुतरकालं जेसिं ठीती भणिता ते वि ति-दु-एगच्छडा कमेण घेत्तव्वा । वरिसहाणि दड्डव्वा । वक्कंतजोणियाण असती, जोनिघाए ति जोनिघातेन जे त्तिदुगेगच्छडा कता ते कमेण घेत्तव्वा ॥

अस्यैवार्थस्य व्याख्या-

[भा. ३०५६] वक्कंतजोणि तिच्छड, दुएक्कछडणे वि एस चेव गमो ।

एमेव जोणिघाते, तिगाति इतरेण रहिते वा ॥

चू- वक्कंतजोणि तिच्छडा गतार्थं । दुग एग अस्य व्याख्या - दुगएगच्छडाण वि एस चेव गमो । वक्कंतजोनिरिति अनुवर्तते । “जोणिघाए यं” ति अस्य व्याख्या - “एमेव जोनिघाते तिगाति” छडिता । एते सव्वे अहाकडा तंदुला घेत्तव्वा । अहाकडाण असति तिवरिसिगाति कंडावेयव्वा । असति कंडतस्स “इयरेण” ति परलिंगेण “रहित्ति” ति असागारिए ठाणे स्वयमेव कंडयतीत्यर्थः । स्वलिंगेण वा असागारिए ठाणे । कूरदहणे पाणियं इमेरिसं “संसद्ध” पच्छद्धं । दहिमट्टिगादिभायणधोवणं संसद्धाधोवणं, असंसद्ध-फासुयं उण्होयगं तंदुलधोवणाति वा फासुयं, असति फासुगस्स अफासुगं पि जयणाए जं तसरहियं तं घेत्तव्वं ॥

[भा. ३०५७] पुव्वाउत्ता उवचुल्लचुल्लि सुक्खधणमज्झुसिरमविद्धे ।

पुव्वकय असति दाणे, ठवणा लिंगे य कल्लणा ॥

चू- “पुव्वं” पढमं गिहिहिं दारुयपक्खेवण समाउत्ता “पुव्वाउत्ता” भण्णाति । का साअवचुल्ली चुल्ली वा ? चुल्लीए समीवे अवचुल्ली । ताए पुव्वं तत्ताए रंघवेति । अवचुल्लासतीए चुल्लीए । पुव्वतत्तासतीए दारुयपक्खेवे इमेरिसा पक्खिवति - “सुक्खा” नार्द्रा, “घना” न पोल्ला वंशवत् । “अज्झुसिरा” न स्फुटिता, त्वचा युक्ता वा, धुणेहि न विद्धा ॥ एतेसिं दारुआणं इमं पमाणं-

[भा. ३०५८] हत्यद्धमेतदारुय, निच्छल्लियमधुणिता अहाकडगा ।

असती य सयं करमं, अघट्टणोवक्खडमहाउं ॥

चू- हत्यद्धं बारसंगुलदीहा, अवगयच्छली, धुणेहिं अविद्धा । एरिसा अहाकडा घेतत्त्वा, असती अहाकडाणं हत्यऽद्धमेत्ता सयं करेति निच्छलेति य । उवक्खडेंतो न घट्टेति । उम्मुए परोप्पराओ उवक्खडिये न विज्झवेति । अहाउयं पालेत्ता स्वयमेव विज्झायति ॥

इमं से य पियणे पाणियं ण्हाणे पाणियं ।

[भा. ३०५९] कंजिय चाउलउदए, उसिणे संसड्डमेतरे चेव ।

ण्हाणपियणाइं पानग, पायासति चीर दहरए ॥

चू- कंजियं अवश्रावणं, चाउलधोयणमुयगं, उसिणोयगं वा, संसड्डिपाणगं वा, “मेतरं” फासुगं, मट्टणातिएसु अनिच्छस्स अफासुगं पि वा कप्पूरवासियं । एयं ण्हाणपियणादिकज्जेसु दिज्जति । एयं पानगं पाए ठविज्जति, असति अनिच्छे वा वारगे ठविज्जति, घनेन चीरेण दहरति य ॥ “भिक्खे”त्ति गयं । इदाणि “चड्डगे” ति-

[भा. ३०६०] चड्डग सराव कंसिय, तं रयत्ते सुवण्ण मणि सेले ।

भोत्तुं स एव धोवति, अनिच्छ किडि खुड्ड वसभा वा ॥

चू- चड्डगं अठगेण कज्जति । तत्थ भुंजति । तत्थ वि अनिच्छंते कंसभायणे, तंबभायणे वा । अनिच्छे रयथाले सुवण्णथाले वा मनिसेले वा भायणे भुंजति । भुत्ते सो चेव सरावेति, अनिच्छे किट्ठि-साविया धोवति, तस्साऽसति खुड्डिया, खुड्डियासति वसभा ॥ सीसोपुच्छति-कहं असंजयस्स संसड्डभायणं संजओ सारवेति ? आचार्याह-

[भा. ३०६१] पुयातीणि विमद्दइ, जह वेज्जो आउरस्स भोगत्थी ।

तह वेज्जपडिक्कम्मं, करेति वसभा वि मोक्खट्टा ॥

[भा. ३०६२] तेगिच्छिगस्स इच्छा, ऽनुलोमणं जो न कुज्ज सति लाभे ।

अस्संजमस्स भीतो, अलस पमादी च गुरुगा से ॥

- किं चान्यत् -

चू- आलसेन अन्नतरपमातेन वा जो न करेति तस्स चउगुरुगा ॥

गिलाणवेयावच्चे इमे कारणा-

[भा. ३०५३] लोगविरुद्धं दुपरिच्चयो य कयपडिकयी जिणाणा य ।

अतरंतकारणे ते, तदट्टे चेव विज्जम्मि ॥

चू- गिलाणस्स जति वेयावच्चं न कज्जति तो लोगेन गरहियं, लोगुत्तरसंबंधेण य संबंधो दुपरिच्चयो, कतपडिकतिया य कया भवति । जिणाण य आणा कया भवति । एते अतरंत वेयावच्चकारणा । तदर्थमिति ‘लानार्थे, वैद्यस्य वैद्यावृत्यकरणे त एव कारणा भवंति ॥

[भा. ३०६४] एसेव गमो नियमा, होइ गिलणे वि मज्जणादीओ ।

सविसेसो कायव्वो, लिंगविवेगेण परिहीणो ॥

चू- गिलाणस्स वि मज्जणाइओ एसेव विधी सविसेसो कायव्वो । नवरं-परिलंगमकर्तव्य-मित्यर्थः ॥ इदानिं संखेवमाह-

[भा.३०६५] को वोच्छिति गेलण्णे दुविहं अनुयत्तणं निरवसेसं ।

जह जायति सो निरुओ, तह कुञ्जा एस संखेवो ॥

चू- दुविधा अनुयत्तणा - वेज्जे गिलाणे य । शेषं पूर्ववत् । इदानिं वेज्जस्स दानं दायव्वं । तत्थिमो विधी - पच्छद्धं “अनुसङ्गी - धम्मकहा विज्ज निमित्ते य अंतो बहिं ।” “अंत” इति स वास्तव्यो वेज्जो, “बहि” रिति आगंतुग ॥

[भा.३०६६] आगंतु पउण जायण, धम्मावण तत्थ कति य दिट्ठंतो ।

पासादे कूवादी, वत्थुकुरुडे तहा ओही ॥

चू- गिलाणे पउणीभूए आगंतुगो जया भत्ति मग्गति तदा अनुसङ्गी से कज्जति, जहा - न वट्ठति जतीण हत्थातो वेयणणं घेत्तुं, मुहा कयाए बहुधम्मो भवति । कहालद्धिसंप्पण्णो वा से धम्मं कहेति । विज्जामंतेन वा वसे कातुं मोयाविज्जति, निमित्तेण वा आउट्टेउं मिह्णविज्जति । इमो य से दिट्ठंतो कहिज्जति जहा - केण ति कतिएण गंधियावणे ख्वगा दिज्जा, भणितं च (भम) मए एतेसिं किंचि भंडजातं दिज्जसि । सो अन्नया तम्मि आवणे मज्जं मग्गति, वणिएण भणितो - मम एयं पन्नं, तं गेणहसु, नत्थि मे मज्जं । एवं अम्ह वि धम्मावणातो धम्मं गेणहसु नत्थि दविणजायं ।

तम्मि अनिच्छे “ठवण” ति दारं । सेहेण पव्वयंतेन जं गिगुंजे कहि च ठवियं तं आनेउं दिज्जति । तस्सासति ओहिनाणी चोद्दस-दसपुव्वियं वा पुच्छिउं उच्छिन्नसामियं जं कहिं चि पासादे निहनयं, कूवे वा, आदिसद्दातो निद्धमणादि, वत्थुकुरु जं पडितं, जं वत्थवा निहानयं । अहवा - “वत्थुकुरुडं” उव्वस्सं उव्वस्सवत्थु तं नगरं, तत्थ जं निहाणयं तं घेत्तुं दायव्वं, जोनीपाहुडगपयोगेण वा कातुं दायव्वं ॥

[भा.३०६७] वत्थव्वं पुण जायण, धम्मादाणे पुनो अनिच्छंते ।

सच्चेव होति जयणा, रहिते पासायमादीया ॥

चू- “रहिए” ति पच्छाकडादिएहिं, सेसं तं चेव कंठं ॥ सव्वहा दविणजायस्स अभावे जो उवहिं मग्गति-

[भा.३०६८] उवहिम्मि पडग साडग, संवरणं वा वि अत्थरणं वा ।

दुगभेदादाहिंडण, अनुसङ्गादी परलिंण हंसादी ॥

चू- पडगग्गहणाओ पाउरणं मग्गति । साडगग्गहणातो परिहाणं, जुवलं वा । संवरणग्रहणात् प्रच्छादनपडं णवतगच्छइ वा ? अत्थरणग्गहणातो पत्थरणं तूलिं वा । दुगभेतो संघाडगेण हिंडिउ मग्गिता दिज्जति से, संघाडगेण अलब्भंते वंदेण वि हिंडति, सव्वहा अलद्धे अनुसङ्गादी पयुंजति । से अनुसङ्गिमतिकंतेन सलिंणेण य अलब्भंते परिलिंणेण उप्पाएउं दिज्जति । हंसादी पूर्ववत् ॥ उवकरणं वितियपदेण न देज्ज-

[भा.३०६९] वितियपदे कालगते, देसुड्ढाणे व बोहिगादीसु ।

असिवादी असतीए य, ववहारपमाण अदसाइं ॥

चू- सो वेज्जो कालगतो गिलाणो वा, देसो वा उव्वसो जातो, बोधिगा मेच्छा, तब्भएण वा दिसोदिसं फुडा, आदिसद्दातो परचक्कातिणा असिवं वा जायं, आदिसद्देण दुभिक्खं, रायदुडुं वा, “असइ” ति सव्वहा अलद्धे ववहारं करंते । ववहारेण वा निज्जियस्स न देंति, ववहारेण वा

दाविजंता पमाणहीणाणि अद्ध (द) साणि य दलयंति । अमहं एते चेव सहिणा, नत्थि अन्नाणि ॥
एवं वा न देज्ज आगंतुगवत्थव्वाण दविणजायं तं भग्गंताण इमो विधी-

[भा. ३०७०] कवडगमादी तंबे, रूपे पीए तहेव केवडिए ।

हिंडण अनुसद्धादी, पूइयलिंगे तिविहभेदो ॥

चू- कवडुगा से दिज्जति, ताप्रमयं वा जं नाणगं वचहरति तं दिज्जति । जहा दक्षिणावहे कागणीरुप्पमयं, जहा भिल्लमाले चम्मलातो, “पीय” ति सुवन्नं, जहा पुव्वदेसे दीनारो । केवडिओ यथा तत्रैव केतराता । संघाडगादिणा हिंडणं, अलद्धे अनुसद्धाती पयुज्जति ।

इदानिं “लिंग” ति दारं- “पुतियलिंगे तिविधे भेदो” ति । तम्मि विसए जं तिण्हं लिंगाणं पूतितं तेन हिंडंति पन्नवयंति च । तं च इमं सलिंगं गिहिलिंगं कुलिंगं च ॥

[भा. ३०७१] वितियपए कालगए, देसुद्धाणेसु बोहिगादीसु ।

असिवादी असती य, ववहारऽहिरन्गगा समणा ॥

चू- इदानिं “कल्लाणे” ति दारं-

[भा. ३०७२] पउणम्मि य पच्छित्तं, दिज्जति कल्लाणगं दुवेण्हं पि ।

वूढे पायच्छित्ते, विसंति ते मंडलिं दोवि ॥

[भा. ३०७३] अनुयत्तणा तु एसा, दव्वे वेज्जे य वन्निया दुविहा ।

एत्तो चालणदारं, वोच्छं संकामणं वुमए ॥

चू- जाहे गिलाणो पउणो जातो ताहे से पंच कल्लामयं दिज्जति । पडियरगाण एक्ककल्लाणयं । आहासंतरेण वा दुण्ह वि पंच कल्लाणगं । वूढे पच्छित्ते ताहे दो वि मंडले पविसंति ॥

“अनुयत्तण” ति मूलदारं गतं । इदानिं “चालणे” ति दारं-

[भा. ३०७४] वेज्जस्स व दव्वस्स व, अद्धा इच्छंति होति उक्खेवो ।

पंथो व पुव्वदिद्धो, आरक्खियपुव्वभणितो य ॥

चू- पुव्वद्धस्स इमं वक्खाणं-

[भा. ३०७५] चतुपाया तेइच्छा, इह वेज्जा नत्थि न वि य दव्वाइं ।

अमुगत्य अत्थि दोन्नि वि, जति इच्छसि तत्थ वच्चामो ॥

चू- तिगिच्छा चउप्पया भवति । तुमं गिलाणो, अमहे य पडियरगा अत्थि । इह वेज्जो ओसहदव्वाइं च नत्थि । अमुयत्थ गामे नगरे वा दो वि अत्थि । गिलाणो भण्णति - जइ तुमं इच्छसि तो तत्थ वच्चामो ॥ गिलाणो भण्णति-

[भा. ३०७६] किं काहिति मे वेज्जो, भत्ताइकारयं इहं मज्झं ।

तुब्भे वि किलसेमी, अमुगत्य ममं हरह खिप्पं ॥

चू- इहं वा अन्नत्थ वा जत्थ तुब्भेहिं अभिप्पेयंति तत्थ मे किं वेज्जो काहिति भत्तादिएसु अकारगेसु, तम्हा मा तुब्भे विकिलेसेमि, तो मे अमुगं गामं नगरं वा नेह । तत्थ मे भत्ताइकारयं भविससति । एवं भणंतो सो चालितो ॥ इमेहिं वा कारणेहि-

[भा. ३०७७] साणुप्पगमिक्खद्धा, खीणा दुद्धाइगाण वा अद्धा ।

अब्भितरेरा पुण, गोरस सिंभुदय तित्तद्धा ॥

घू- नागरगिलाणं साणुप्पगभिक्खद्धा गामं नयति, नगरे वा खीणा दुद्धादिया दव्वा न लब्धंतीत्यर्थः । “अब्भितर” ति नागरा एतेहिं कारणेहिं गामं गिलाणं नयति । इयरहा पुण गामेव्वयगिलाणस्स गोरसातिएहिं दव्वेहिं सिंभुदतो जातो ताहे उसूरे भिक्खद्धा तित्त-कटु-कसायदव्वद्धा य नगरं नयति ॥ अहवा नागरगिलाणं इमेण कारणेण गामं नयति-

[भा.३०७८] परिहीणं तं दव्वं, चमढिज्जंतं तु अन्नमन्नेहिं ।

कालातिक्कंतेन य, वाही परिवद्धितो तस्स ॥

घू- नगरे अन्नोन्नगिलाणसंघाडएहिं ठवणकुला चमढिता, ताहे जं गिलाणपायोगं दव्वं परिहीणं तं न लभ्यतेत्यर्थः । अहवा - वेज्जेण तस्स साणुप्पए भत्तमाइडं, तं च न लब्धति, अतो तस्स नगरे कालातिक्कमेण वाही सुद्धतरं परिवद्धिते ॥

एवमाति कारणे जाणित्ता अन्नोन्नं भणंति-

[भा.३०७९] उक्खिप्पत्तगिलाणो, अन्नं गामं वयं तु णेहामो ।

नेऊण अन्नगामं, सव्वपयत्तेण कायव्वं ॥

घू- नगरातो अन्नं नगरं, नगरातो अन्नं गामं, गामाओ वा नगरं, गामाओ वा अन्नं गामं । इह चतुर्थविकल्पो गृहीतः । पच्छद्धं कंठं । जइ रातीए गंतुकामा ताहे “पंथे पुव्वदिट्ठो” कीरइ जहा रातो गच्छंता न मुज्जंति । “आरक्खि” डंडवासिअं भण्णति - अन्हे पए गिलाणं नेहामो, तुमे चोराचारियं ति वा नाऊणं न घेतव्वा । जं सो भण्णति तं कायव्वं ॥

इदानि “संकमण” ति दारं-

[भा.३०८०] सो निज्जति गिलाणो, अंतरसम्मेलणाए संथोभो ।

नेऊण अन्नगामं, सव्वपमत्तेण कायव्वं ॥

घू- जं दिसं जं च गामं सो गिलाणो निज्जति ततो य दिसातो ततो य गामातो अन्नो गिलाणो नगरं अनिज्जति । अंतरे ते दो वि मिलित्ता परोप्परं वंदणं काउं निराबाहं पुच्छंति । गिलाण संथोभं करेति । एवं संकामणे “दुहओ” ति वुत्तं भवति, नागरा गामगिलाणं गेण्हंति, गामेयगा वि नागरगिलाणं ॥ इमं वोत्तुं-

[भा.३०८१] जारिस दव्वे इच्छह, अन्हे मोत्तूण ते न लब्धिहह ।

इयरे वि भणंतेवं, नियत्तिमो नेह अतरंते ॥

घू- नागरेहिं गामेयया भणिया जारिसे दव्वे तित्त-कटुकसायादिए इच्छह तारिसे दव्वे अन्हे मोत्तुं तुब्भे न लभित्था । इयरे वि गामेयया नागरे भणंति । तुब्भो अन्हेहिं विना दधि-घय-खीराइं न लभिच्छा । ताहे ते परोप्परं बेति - जइ एवं तो तुब्भे इमं नेह, अन्हे वि तुब्भच्चयं नेमो । एवं गिलाणानुमतेन संछोहो ॥ एवं तेहिं जेतुं परिगिलाणं सव्वपयत्तेण कायव्वं, नो निद्धमम्मयाए एवं चित्तेयव्वं वा-

[भा.३०८२] देवा हु ने पसण्णा, जं मुक्का तस्स ने कयंतस्स ।

सो हु अतित्तिक्खरोसो, अहियं वा वारणासीलो ॥

घू- ‘हु’ शब्दो अवधारणार्थः । “ने” आत्मनिर्देशः । निष्पन्नस्य वस्तुनः कृतस्यान्तकारित्वात् कृतान्तः कृतघ्नत्वात्तुल्येत्यर्थः । “अतित्तिक्खरोषः” धरोषः पुनः पुनः रोषकारी च, अधिकं

च व्यापारे नियुंजति - कृताकृतानि पुनः पुनः कारयतीत्यर्थः ॥

अहवा - निद्धम्मयाए इमं भाणिकुण न करेति से वेयावच्चं ।

[भा. ३०८३] तेनेव साइया मो, यस्स वि जीवियम्मि संदेहो ।

पउणो वि न एसअहं, ते वि करेज्जा न व करेज्जा ॥

चू- गेलाणवेयावच्चे तेनं चिय अतीव सातिता, इदानिं न सक्केमो करेतुं । अहवा - एस जीवियसंदेहो किं निरत्ययं किलिस्सामो । पउणो वि एस अहं न भवति । किं करेमो । ते वि अहंतणगिलाणस्स करेज्ज वा न वा । अतो अहं वि न करेमो ॥

एवमादिएहिं निद्धम्मकारणेहिं-

[भा. ३०८४] जो उ उवेहं कुज्जा, आयरिओ केणती पमाणं ।

ओरावणा तु तस्सा, कायव्वा पुव्वनिदिद्धा ॥

चू- पुव्वनिदिद्धा चउगुरुगा इत्यर्थः । अहवा - लुद्धदारे दव्वादिया आरोवणा पुव्वनिदिद्धा । इहं पि उवेहाए सच्चेव ॥ यद्यपि कृतो निर्देशः तथापि विशेषज्ञापनार्थं पुनरुच्यते-

[भा. ३०८५] उवेहएसत्तियपरितावण महय मुच्छ किच्छ कालगते ।

चत्तारि छच्च लहु गुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू- गिलाणे उवेहं जो करेति तस्स चतुगुरुगा । उवेहाए कताए गिलाणस्स अप्पत्तियं जातं चउगुरुगा । उवेहकरणे जति गिलाणो अनागाढं परिताविज्जति तो चउलहुगा, गाढपरितावणे चउगुरुगा इत्यर्थः । महत् इति महता दुक्खं भवति तो छल्लहुगा । एयं चेव दुक्खा दुक्खं भण्णति । “मुच्छ”त्ति मूच्छा उत्पद्यते तो छगुरुगा । यदि कृच्छपाणो भवति तो छेदो । जति कृच्छसासो मूलं । मारणंति यसमुग्घातेन समोहते अनवद्धो भवति । कालगए पारंचिओ भवति । एवं सव्वं उवेहं करेत्तस्स पच्छित्तं वुत्तं ॥

[भा. ३०८६] उवेहोभासण परितावण महत्त मुच्छ किच्छ कालगते ।

चत्तारि छच्च लहु गुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू- उवेहाए ओभासंत्तस्स य दोसु वि चउलहुगा । उवेहाए कताए सो गिलाणो सयमेव गंतुं गिही ओभासइ । तस्स य सीयवायातवेहिं परिसमेण य परितावणाती ठाणा, तं चेव पच्छित्तं ॥

[भा. ३०८७] उवेहोभासण ठवणा, परितावण महत्त मुच्छ किच्छ कालगते ।

चत्तारि छच्च लहु गुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू- ठवणाए चउगुरुगा सो गिलाणो उवेहाए कताए ओभासिउं ओसहं भत्तपाणं वा ठवेति, “न सक्केमहं दिने दिने हिंडिउं”, तस्स तेन सीतलेन परितावणाती ठाणे तं चेव पच्छित्तं ॥

[भा. ३०८८] उवेहोभासण वारण, परितावण महत्त मुच्छ किच्छ कालगए ।

चत्तारि छच्च लहु गुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू- वारणे चउगुरुगा चेव गिलाणं वारेति मा ओभाससु, मा वा ठावेसु । गिही वा वारेति - मा देह ओभासंत्तस्स, एवं वारेति तस्स परितावणाई ठाणा, तं चेव पच्छित्तं ॥

[भा. ३०८९] उवेहोभासणकरणे, परितावण महत्त मुच्छ किच्छ कालगए ।

चत्तारि छच्च लहु गुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू-सयंकरणे चउगुरुगा । गिहत्थैहिं वा कारवेति एत्थ वि चतुगुरुगा । सयंकरेंतस्स अयाणगेहिं वा करेंतेहिं परितावणाती ठाणा उप्पज्जति, तं चेव पच्छित्तं भवति ॥

[भा.३०९०] वेहानस ओहाणे, सलिंगपडिसेवण निवारेंते ।

गुरुगा य निवारेंते, चरिमं मूलं च जं जत्य ॥

चू-अप्पडिजग्गितो गिलाणो जति निव्वेएण वेहानसं करेति तो अपडिजग्गंतथाण चरिमं । अह ओहावति तो मूलं । सलिंगद्धितो जति अकप्पियं पडिसेवति तो चतुगुरुगा । सलिंगद्धितं अकप्पि पडिसेवंतं जति वारेति तो चतुगुरुगा । जं “जत्य” ति परितावणादियं पच्छित्तं तं दड्ढव्वं ॥

[भा.३०९१] संविग्गा गीयत्था, असंविग्गा खलु तहेव गीयत्था ।

संविग्गमसंविग्गा, नवरं पुण ते अगीयत्था ॥

[भा.३०९२] संविग्गसंजतीओ, गीयत्था खलु तहेवऽगीयत्था ।

गीयत्थमगीयत्था, नवरं पुण ता असंविग्गा ॥

चू-संजता वि - संविग्गा गीयत्था । असंविग्गा गीयत्था । संविग्गा अगीयत्था, असंविग्गा अगीयत्था । संजतीओ वि - संविग्गा गीयत्थीओ, असंविग्गा गीयत्थीओ । संविग्गा अगीयत्थीओ, असंविग्गा अगीयत्थीओ य ॥ एतेसु जति तं गिलाणं छड्ढेति तो जहा संखेण इमं पच्छित्तं-

[भा.३०९३] चउरो लहुगा गुरुगा, छम्मासा होति लहुग गुरुगा य ।

छेदो मूलं च तहा, अणवड्ढप्पो य पारंची ॥

चू-अहवा - इमेसु छड्ढेति-

[भा.३०९४] संविग्ग नितियवासी, कुसील ओसन्न तह य पासत्था ।

संसत्ता वेंटा वा, अह छंदा चेव अट्टमगा ॥

चू-संविग्गा १ नितिया २ कुसीला ३ ओसन्ना ४ पासत्था ५ संसत्ता ६ वेंटा ७ अहा-छंदा ८ ॥ एतेसु अट्टसु जहासंखं इमं पच्छित्तं-

[भा.३०९५] चउरो लहुगा गुरुगा, छम्मासा होति लहुग गुरुगा य ।

छेदो मूलं च तहा, अणवड्ढप्पो य पारंची ॥

चू-अहवा - इमेसु छड्ढेति-

[भा.३०९६] संविग्गो सेज्जायर, सावग तह दंसणे अहाभदे ।

दाणे सट्ठी परतित्थगा य परतित्थिगी चेव ॥

चू-संविग्गा संजता, सेज्जातरेसु वा गिहियानुव्वयसावगेसु वा, अविरयसम्मदिट्ठीसु वा, अहाभदएसु वा परतित्थियपुरिसेसु वा, परतित्थियइत्थीसु वा ॥

एतेसु जहासंखं छड्ढेंतस्स इमं पच्छित्तं-

[भा.३०९७] चउरो लहुगा गुरुगा, छम्मासा होति लहुग गुरुगा य ।

छेदो मूलं च तहा, अणवड्ढप्पो य पारंची ॥

चू-खेतओ छड्ढेंतस्स इमं पच्छित्तं भण्णइ-

[भा.३०९८] उवस्सग निवेसण, साही गाममज्जे य गामदारे य ।

उज्जाणे सीमाए, सीममतिकामइत्ताणं ॥

चू- उदुवासासु खेत्तसंकमणकाले उवस्सगे चेव छड्ढे उं गच्छति । निष्फेडिय उवस्सगाओ निवेसणे छड्ढेति । निवेसणातो निष्फेडिया साहीए छड्ढेति । गममज्झं जा णेउं छड्ढेति । गामदारे जा नेउं छड्ढेति । उज्जाणं जा नेउं छड्ढेति । गामसीमंते छड्ढेति । सग्गामसीमं अतिक्रमेउं परग्गामसीमाए छड्ढेति ॥ एतेसु जहासंखं इमं पच्छित्तं-

[भा. ३०९९] चत्तारि छच्च लहु गुरु, उवस्सगा जाव सीमतिकंते ।

छेदो मूलं च तहा, अणवड्डप्पो य पारंची ॥

चू- जम्हा एयं पच्छित्तं आणादिया य दोसा भवंति तम्हा न छड्ढेयव्वो ॥

इमं कालप्पमाणं अवस्सं रक्खियव्वो-

[भा. ३१००] छम्मासे आयरियो, गिलाण परियट्ठती पयत्तेणं ।

जाहे न संथरेज्जा, कुलस्स उ णिवेयणं कुज्जा ॥

चू- जेण पव्ववित्तो, जस्स वा उवसंपन्नो सो आयरिओ सुत्तत्थपोरिसीओ वि मोत्तुं छम्मासं सव्वपयत्तेणं गिलाणं परियट्ठति । अन्नाहिं गणचिंताहिं असंथरंतो कुलसमवायं दाउं तसस निवेएति - समर्पयतीत्यर्थः ॥

[भा. ३१०१] संवच्छरा तिन्नि उ, कुलं परियट्ठती पयत्तेणं ।

जाहे न संथरेज्जा, गणस्स उ निवेयणं कुज्जा ॥

चू- कुलं वारग्गहणविन्धासेन एवमाचार्यमभ्यर्थ्य वारगेण वा योग्यभक्तपानकेन औषवगणेन च त्रिवर्षं सर्वप्रयत्नेन संरक्षतीत्यर्थः । परतो असंथरंतो गणस्वार्पयतीत्यर्थः ॥

[भा. ३१०२] संवच्छरं गणो वा, गिलाणं सारक्खती पयत्तेणं ।

जाहे न संथरेज्जा, संघस्स निवेयणं कुज्जा ॥

चू- कंठा । परतो गणो संघस्स निवेदयति, सो संघो जावज्जीवं करेति ॥

- उक्तार्थस्पर्शनगाथा -

[भा. ३१०३] छम्मासा आयरिओ, कुलं पि संवच्छराणि तिन्नि भवे ।

संवच्छरं गणो वी, जावज्जीवाइ संघो वि ॥

चू- आगाढे कारणजाते उप्पन्ने गिलाणस्स वेयावच्चं नो करेज्जा । छड्ढेज्ज वा गिलाणं-

[भा. ३१०४] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेल्लणे ।

एएहिं कारणेहिं, अहवा वि कुल गणे संघे ॥

चू- असिवे उप्पणे, ओमोयरियाए वा, रायदुट्ठे य जाते, सरीर तेनगभए वा जाते, सब्बो वा गच्छो गिलाणो जाओ, एएहिं कारणेहिं अकरंतो सुद्धो, कुल-गण-संघ-समप्पणे वा कते अकरंतो सुद्धो । असिवाति कारणेसु इमा जयणा - असिवेम गच्छंतो गिलाणं वहिउं असमत्थो उवकरणं उज्झति, तहावि असमत्थो अन्नेसिं पडिबंधट्ठिताण अप्पेति, सेज्जातरातीयाण वा, धलीसु वा सन्निक्खवति, सब्बाभावे असमत्था य उज्झति गिलाणं । एवं ओमोदरियादिसु वि । रायदुट्ठे जइ एक्कस्स पदुट्ठो तो अन्नेसिं अप्पेति । अह सब्बेसिं पदुट्ठो तो सावगादिसु निक्खिविउं वयंति ॥

मू. (६४५) जे भिक्खू गिलाणवेयावच्चे अब्भुट्ठियस्स सएण लाभेण असंथरमाणस्स जो तस्स न पडितप्पइ, न पडितप्पंतं वा सातिज्जति ॥

घू- भिक्खू गिलाणो य पुच्चवण्णिया । जो साहू गिलाणस्स वेयावच्चकरणे अब्भुद्धितो सो जाव गिलाणस्स ओसढं पाउग्गं वा भत्तपाणं वा उप्पाएति सरीरगप्पतिकम्मं वा करेति ताव वेलातिक्रमो, बेलातिक्रमे अडंतो नो फव्वति । एवं तस्स असंथरे अन्नो जो न पडियप्पति भत्तपानादिणा तस्स घउगुरुगा । परितावणाती-निष्फण्णं च । गिलाणो य सो य परिचत्तो भवति । तन्हा तस्स पडितप्पियव्वं । सीसो पुच्छति - गिलाणवेयावच्चे केरिसो साहू नियुज्जति ? आचार्याह-

[भा.३१०५] खंतिखमं मद्दवियं, असढमलोलं च लद्धिसंपन्नं ।

दक्ख सुभरमसुविरं, हियग्गाहिं अपरितंतं ॥

घू- कोहनिग्गहो खंति, अक्कोसमाणस्स वि जस्स खमाकरमे सामत्थमत्थि सो खंतीए खमो भण्णति । अहवा - खतीक्षमः अ(आ)धारेत्यर्थः । माननिग्गहकारी मद्दविओ । मायानिग्गहकारी असढो । इंदियविसयनिग्गहकारी अलोलो, उक्कोसं वा दट्टं जो एसणं न पेत्थेति सो वा अलोलो अलुद्धेत्यर्थः । लद्धिसंपन्नो जहा घयवत्थ(ज्झ) समित्ता । गिलाणातियं सिग्घं करेति दक्खे । अप्पेण अंतपंतेहिं वा जावेति त्ति वा सुभरोकुव्वाससह इत्यर्थः । असुविरो अनिद्दालू । गिलाणस्स जो चित्तमनुयत्तति अपत्थं च न करेति सो हियग्गाहि, गिलाणस्स वा अनुत्तप्पितो जो सुचिरं पि गिलाणस्स करंतो जो न भज्जति सो अपरितंतो ॥

[भा.३१०६] सुत्तत्थ अपडिबद्धं, निज्जरापेहिं जिइंदियं दंतं ।

कोउहलविप्पमुक्कं, अनानुकित्तिं सउच्छाहं ॥

घू- जो य सुत्तत्थेसु अपडिबद्धो-गृहीतसूत्रार्थ इत्यर्थः । निज्जरापेही नो कयपडिकित्तीए करेति, जित्तिदितो जो इद्धनिद्धेहिं विसएहिं रागदोसे न जाति, सुकर-दुक्करेसु महप्पकारणेसु य जो अविकारेण भरं उच्चहति सो दंतो, इंदियनोइंदिएसु वा दंतो, नडादि-कोउएसु य विप्पमुक्को, काउं जो थिरत्तणेण नो विकत्थति - “को अन्नो एवं काउं समत्थो” त्ति, “तुज्झ वा एरिसं तारिसं मए कयं” ति, जो एवं न कथयति सो अनानुकित्ती, अनालस्सो सउत्साहो । अहवा - अलब्धमाणे वि जो अविसण्णो मग्गति सो स-उच्छाहो ॥

[भा.३१०७] आगाढमनागाढे, सद्दहगणिसेवगं च संठाणे ।

आउरवेयावच्चे, एरिसयं तु निउंएज्जा ॥

घू- आगाढे रोगायंके अनागाढे वा, आगाढे खिप्पं करणं अनागाढे कमकरणं जो करेति । अहवा - आगाढजोगिणो अनागाढजोगिणो वा जहा किरिया कायव्वा, जा वा जयणा एवं सव्वं जो जाणति, सो य उस्सग्गाववाए सद्दहति, ते य जो सद्दणे निसेवति, उस्सग्गे उस्सग्गं, अववाए अववायं । अहवा - सद्दणं आयरियाती, तेसिं जं जोग्गं तं तस्स उप्पाएति देति य । एरिसो गिलाणवेयावच्चे निउंजति ॥

[भा.३१०८] एयगुणविप्पहूणं, वेयावच्चम्मि जो उ ठावेज्जा ।

आयरिओ गिलाणस्सा, सो पावति आणमादीणि ॥

घू- वण्णितगुणविवरीतं जो गिलाणवेयावच्चे ठवेति सो आयरिओ आणाती दोसे पावति ॥

[भा.३१०९] एतेसि परूवणता, तप्पडिपक्खे य पेसवेंतस्स ।

पच्छित्तिवभासणता, विराहणा चेव जा जत्थ ॥

चू- एतेसिं खंतिमातियाणं पयाणं यथार्थं प्ररूपणा कायव्वा । तप्पडिपक्खा खंतिवखमस्स कोहिणो, मह्वियस्स माणिणो, असढस्स माई, एवमादियाण पच्छित्तविभासा कायव्वा - व्याख्या इत्यर्थः । अजोगेहिय वेयावच्चे णिउज्जंतोहिं जा गिलाणस्स विराहणा सा य वत्तव्व पडिपक्खदोसला ॥ इमं पच्छित्तं-

[भा. ३११०] गव्विय कोहे विसएसु, दोसु लहुगा उ माइणो गुरुगो ।

लोभिंदियाण रागे, चउगुरु सेसेसु लहु भयणा ॥

चू- माणिस्स कोहिणो, अजिइंदियस्स विसएसु, दोसु कारिणो चउलहुगा । मायाविणो मासगुहं लोभिस्स अजिइंदियस्स य राग-कारिणो चउगुरुगा । “सेसेसु” ति अलद्धिसंपन्नो अदक्खो दुब्भरो सुविरोहियपडिकूलो परितंतो सुत्तत्थपडिबद्धो अनिज्जरपेही अदंतो कोतूहली अप्पप्पसंसी अनुच्छाही आगाढानागाढेसु विवरीयकारी असद्वहणगो परट्टाणा निसेवी एतेसु लहुमासो । “भयण” ति एते सव्वे पदा मासलहुपच्छित्तेण भइयव्वा - योजयितव्या इत्यर्थः । अहवा - “भयण” ति आतेसंतेन वा चउलहुगा । अहवा - “भयण” ति अंतराइयकम्मोदएण अलद्धी भवति सो य सुद्धो, जो य पुण सलद्धी अप्पाणं “अलद्धिम” ति दंसेति तो असाभायारिनिष्फण्णं मासलहुं । एवं सेसेसु वि उवउज्ज वत्तव्वं ॥

[भा. ३१११] एवं ता पच्छित्तं, तेसिं जो पुण ठवेज्ज ते उ गणे ।

आयरियगिलाणट्टा, गुरुगा सेसाण तिविहं तु ॥

चू- एवं पच्छित्तं पडिपक्खे जे कसाइयदोसा ता तेसिं भणियं । जो पुणो आयरिओ एते गणे गिलाणात्ति-वेयावच्चकरणे ठवेति तस्स चउगुरुगा । सेसा जइ ठवेति तेसिं इमं तिविधं पच्छित्तं - उवज्जातो जइ ठवेति तो चउलहुं, वसभस्स मासगुहं, भिक्खुस्स मासलहुं । अहवा - उवज्जायस्स चउलहुं, गीयत्थस्स भिक्खुस्स मासगुहं, अगीयत्थस्स मासलहुं । एवं वा तिविधं - अखंतिखमातिएसु कलहातिकरंतेसु गिलाणस्स गाढाति परितावणादिया दोसा ॥ इमे य भवंति-

[भा. ३११२] इहलोइयाण परलोइयाण लद्धीण फेडितो होति ।

जह आउगपरिहीणा, देवा लवसत्तमा चेव ॥

चू- इह लोइया आमोसहिखेलोसहिमादी, परलोइया सग्गमोक्खा, तेसिं फेडितो भवति । जहा आउगे अपहुच्चंते व लवसत्तमा देवा जाता । एवं गिलाणो वि असमाहीए अट्टज्जाणी अनाराहो भवति । तिरियाइकुगतीसु य गच्छति, न वा इहलोए आमोसहिमातीओ लद्धीओ उप्पाएति । जम्हा एते दोसा तम्हा वेयावच्चकरो न ठवेयव्वो ॥

[भा. ३११३] एयगुणसमग्गस्स तु, असतीए ठवेज्ज अप्पदोसतरं ।

वेयालणा उ इत्थं, गुणदोसाणं बहुविगम्पा ॥

चू- वण्णियगुणसमग्गाभावे अप्पदोसतरं ठवेति, अदोसं पच्छित्ताणुलोमओ जाणेज्जा । दोसवियालणेण य बहु विकम्पा उप्पज्जंति । जहा - कोहे माणो अत्थि वा न वा । माणे पुण कोहो नियमा अत्थि । तम्हा कोहीओ माणी बहुदोसतरो । तम्हा कोहिं ठवेज्जा नो माणिं । एवं सव्वपदेसु वियालणा कायव्वा ॥ इदानिं सुत्तथो-

[भा. ३११४] जे भिक्खू गिलाणस्सा, वेयवच्चेण वावडं भिक्खुं ।

लाभेणऽभणएणं, असंथरं तं न पडित्थे ॥

चू- “वावडो” व्यापृतः, अक्षणिकः, तस्य भिक्खुणो अन्नो भिक्खू जो न पडितसि तस्स चउगुरुं परितावणातिनिष्फण्णं च ॥ इमं च पावति-

[भा.३११५] सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त विराहणं तथा दुविहं ।

पावति जम्हा तेनं, तं पडितप्पे पयत्तेणं ॥

चू- तम्हा तस्स पडितप्पियव्वं सव्व पयत्तेण ॥ कारणे न पडितप्पिज्जा वि-

[भा.३११६] वितियपदं अणवद्दो, परिहारतवं तहेव य वहंतो ।

अत्तद्धियलाभी वा, सव्वहा वा अलंभंते ॥

चू- अणवद्दतवं जो वहति साहू सो न पडितप्पेज्जा । अणवत्थो वा कारणे गिलाणवेयावच्चकरो कतो तस्स इयरे नो पडितप्पति, एवं परिहारिओ वि वत्तव्वो, अत्ताहिद्धियजोगी अत्तलाभिओ अन्नस्स संतियलाभं नो भुंजति अतो अपडितप्पेज्जा, तथावि अलब्भंते अपडितप्पमाणो वि सुद्धो ॥

मू. (६१९) जे भिक्खू गिलाणवेयावच्चे अब्भुद्धिंए गिलाणपाउग्गे दव्वजाए अलब्भमाणे जो तं न पडियाइक्खइ, न पडियाइक्खंतं वा सातिज्जति ॥

चू- भिक्खू गिलाणो य पूर्ववत्, अब्भुद्धितो वेयावच्चकरणोधतः, पाउग्गं ओसहं भत्तं पानं वा, तम्मि अलब्भंते जति सो वेयावच्चकरो अन्नेसिं साहूणं न करेहि आयरियस्स वा, तो चउगुरुं परितावमदिनिष्फण्णं च ।

[भा.३११७] आउरपाउगग्गी, दव्वे अलब्भंते वावडे तस्स ।

जो भिक्खू नातिक्खति, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- वावडो व्यापृतः नियुक्तः, जति अन्नेसिं न कहेति तो आणादिणो दोसा ॥

“दव्वजाए” त् अस्य सूत्रपदस्य - व्याख्या-

[भा.३११८] जायग्गहणे फासु, रोगे वा जस्स जं च पाउग्गं ।

तं पत्थ-भोयणं वा, ओसह-संथार-वत्थादी ॥

चू- अलब्भमाणे अन्नेसिं साधूणं अकहिज्जंते इमे दोसा-

[भा.३११९] पारतावमहादुक्खे, मुच्छामुच्छे य किच्छपाणे य ।

किच्छुस्सासे य तथा, समोहए चेव कालगते ॥

चू- परितावण दुविधा - अनागाढागाढा, पासे छप्पयाए गाहाए चेव गहिता ॥

एसु अद्दसु पवेसु जहासंखं इमं पच्छित्तं-

[भा.३१२०] चउरो लहगा गुरुगा, छम्मासा होति लहुग गुरुगा य ।

छेदो मूलं च तथा, अणवद्दप्पो य पारंची ॥

चू- जम्हा एते दोसा-

[भा.३१२१] तम्हा आलोएज्जा, संभोइय असति अन्नसंभोए ।

जइऊण च ओसन्ने, सच्चेव उ लद्धिहाणिधरा ॥

चू- आलोयणं नाम अन्नेसिं आख्यानं, तं च आख्यानं सगच्छे, तेसिमसति अन्नगच्छे संभोतियाणं, तेसिमसति अन्नसंभोतियाणं, तेसिमसति पणगपरिहाणीए जतितुं जाहे मासलहुं पत्तो ताहे ओसन्नाणं कहेति, जइ एवं न करेति तो सच्चेव इहलोइय-परलोइयलद्धिहानीदोसो

भवति । “इहर”ति अनाख्यायंतस्येवेत्यर्थः ॥ भवे कारणं जेण अन्नेसिं न कहेजा वि-

[भा. ३१२२] बितियपदं दोच्चे वा, अन्नगामे व संभमेगतेरे ।

तस्स व अपत्थदब्बे, जायंते वा अकालम्भि ॥

चू- ते दो वि चेव जना - एगो गिलाणो एगो पडियरगो । सो पडियरगो अन्नाभावे कस्स कहेउ । अन्नगामे वा अन्ने साहुणो कस्स कहेउ । परिचरगो उदगागणि-हत्थि-सीह-वोहिगादी एतेसिं संभमाणं एगतरं वट्टमाणे अप्पं पराभूतेसु दिसोदिसं फुडितेसु कस्स साहउ । जं वा दब्बं लब्भति तं गिलाणस्स अपत्थं तेन अन्नेसिं न कहेति, गिलाणो वा अपत्थं दब्बं मग्गति तेन वा न कहेति, अन्नेसिं अकाले वा जायंते न साधयति । अहवा - गरहियविगतीतो मग्गति ते य अन्ने अपरिणया ताहे न साधति, मा विप्परिणाभिससंति । एवमादिएहिं कारणेहिं असाहेतो सुद्धो ॥

मू. (६४७) जे भिक्खू पढमपाउसम्मि गामाणुग्गामं दूइज्जति, दूइज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६४८) जे भिक्खू वासावासं पज्जोसवियंसि दूइज्जति, दूइज्जंतं वा सातिज्जति ॥

चू- “जे” ति निद्देसे, भिक्खू पुब्बण्णितो । पाउसो आसाढो सावणो य दो मासा । तस्य आसाढो पढमपाउसो भण्णति । अहवा - छण्हं उतूण जेन पढमपाउसो वन्निज्जति तेम पढमपाउसो भण्णति । तस्य जो गामाणुग्गामं दूइज्जति, अनुपश्चादभावे, दोसु सिसिर-गिम्हेसु रीतिज्जति दूइज्जति, दोसु वा पाएसु रीइज्जति दूइज्जति तस्स चउगुरुं । आणातिणो य दोसा भवंति । एस सुत्तथो । इदानिं निज्जुत्ति-

[भा. ३१२३] विहिसुत्ते जो उ गमो, पढमुद्देसम्मि आदिओ सुत्ते ।

सो चेव निरवसेसो, दसमुद्देसम्मि वासासु ॥

चू- विधिसुत्ते सब्बो चेव आयारो, इह तु विसेसेण आचारांगस्य बितियसुयक्खंधे ततियज्झयणं इरिया भण्णति, तस्स वि पढमुद्देसे तस्स वि आदिसुत्तेसु जो विधी भणितो सो चेव निरवसेसो निसीहदसमुद्देसे पढमपाउग्गसुत्ते विधी वत्तव्वो । सो य इमो-अब्भुवगते खलु वासावासे अभिप्पवुट्टे इमे पाणा अभिसंभूता बहवे बी अहुणाभिन्ना अंतरा से मग्गा बहुपाणा बहुबीया जाव ससंताणगा अनभिक्कंता पंधा नो विन्नाया मग्गा सेवं णच्चा नो गामाणुग्गामं दूतिज्जेजा तओ संजयामेव वासावासं उवल्लिइजा ॥ तम्मि य पढमपाउसम्म विहरंतस्स इमं पच्छित्तं-

[भा. ३१२४] वासावासविहारे, चउरो मासा हवंतऽनुग्घाया ।

आणादिणो य दोसा, विराधना संजमाताए ॥

चू- वास इति वर्षाकालः, द्वितीयवासग्रहणात् वर्षमाने जो विहरति तस्स चउरो मासा अनुग्घाया भवंति । आणादिणो य दोसा, संजमावविराहणा य भवति । अधवा - वासा इति वर्षाकालः, द्वितीयवासग्रहणात् निवसनं, तस्मिन् यो विहरति । शेषं गतार्थं ॥

इमा संजमविराधना-

[भा. ३१२५] छक्कायाण विराधन, आवडणं विसम-खाणु-कंटेसु ।

वुज्झण अभिहण-रुक्खो-ल्लासावते तेन उवचरते ॥

चू- “छक्कायाण विराधन”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३१२६] अक्खुण्णेसु पहेसू, पुढवी उदगं च होति दुविधं तु ।

उल्लपयावण अगणी, इहरा पणओ हरित कुंथू ॥

चू- अक्खुण्णा अमर्दिताः पंधानः तेसु विहरंतो पुढवीकायं विराहेति, उदगं च दुविधं - वासुदगं भोमुदगं च विराहेति, उल्लुवहिं जइ अगणीए पयोवेति तो अगनिविराहना, यवानिस्त्र वायोः सम्भवः, अपयावेंतस्स आयविराहण । इहरा अपयावेंतस्स वा उल्ली समुच्छति तं विराहेति, हरियं च, एवं वणस्सतिविराहणासभवो, कुंधुमादिया च बहू तसा पाणा विराहेति । एसा संजमविराहणा भणिता ।

इमा आयविराधना - वरिसे उल्लणभया रुक्खस्स अहो ठायति, सीरेण आवडइ वडसालमाइएसु, विसमे वा पडइ, पाएण वा खाणुए अप्फडइ, कंटगेसु वा विज्झति, उदगवाहेण वा वुज्झइ, तिडिभित्त-रुक्ख-विज्जुमाइएसु अभिहण्णइ, उलंतो वा रुक्खमुवल्लिअंतो सावतेन खज्जति, उल्लुवहिणा वा अजीरंतो आयविराहण । अवहंतोसु वा पंथेसु तेनगा दुविहा भवंति, अकाले वा विहरंतो उवचरगो त्ति काउं घिप्पइ ॥ इमेहिं कारणेहिं पाउसवासासु रीएज्जा-

[भा. ३१२७] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।

आबाहादीएसु तु, पंचसु ठाणेसु रीएज्जा ॥

चू- असिवे उप्पन्ने गच्छेज्ज, परपक्खोमोदरियाए असंधरंतो गच्छति, रायदुट्ठे विराहणभया गच्छति, बोहिग तेनभए हरणभया गच्छति, अन्नत्थ गिलाणो तप्पडियरणट्ठाए गच्छति । “आवाहातिएसु तु” तु शब्दो अवधारणार्थे, एते चेव असिवाती पंचट्ठाणा इत्यर्थः । जत्थ पुणं एवं पट्ठिज्जति - “आबाहातिएसु व” तत्थ आबाहादिता इमे पंचट्ठाणा - १ आबाहं, २ दुभिकखं, ३ भयं, ४ दओधं, ५ परिभवति वा कोत्ति । सरीरवज्जा पीडा आबाहं, दुब्भिकखभया पुव्वुत्ता, हओधेण वसही गामो वा तत्थ वूढो, दंडमाती पडिणीतो, कोत्ति परिभवणं तालणं वा करेज्ज ॥

[भा. ३१२८] एवं तु पाउसम्मी, भणिया वासासु नवरि चउलहुगो ।

ते चेव तत्थ दोसा, बितियपदं तं चिमं चरं ॥

चू- वासासु वि एवं चेव, नवरि चउलहुअं पच्छित्तं । वासासु विहरणे बितियपयं तं चेव ॥

[भा. ३१२९] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।

नाणाइतिगस्सट्ठा, वीसुंभण-पेसणेणं वा ॥

चू- पुव्वुद्धं पूर्ववत् । इम च अन्नं - नाणाइ पच्छुद्धं, नाणातिगस्सट्ठा गच्छति । तत्थ नाणनिमित्तं अपुव्वं सुयक्खंधं अन्नस्स आयरियस्स अत्थि । सो य भत्तं पच्चक्खाउकामो भजति । न घेप्पति तो वोच्छिज्जति, अतो तदट्ठा गच्छेज्ज । एवं दंसणपभावगाण वि अट्ठा गच्छे । चरित्तट्ठा- तत्थ खेत्ते चरित्तं न सुज्झइ इत्थीदोसेहिं, एसणा दोसेहिं, अतो वासासु अन्नं खेत्तं गच्छे । “वीसुंभण” त्ति जीवो सरीरातो सरीरं वा जीवातो वीसुं पृथगभूतं, आचार्यो मृत इत्यर्थः, तम्मि मते गच्छे अन्नो आयरिओ नत्थि अतो गच्छति । अह उत्तिमट्ठं कोइ पडिवज्जिउकामो त्स विसोहकरणट्ठताए गच्छिज्जा । एतदेव पेसणं । अहवा - आयरिएण अन्नतरे उप्पइयकारणे पेसितो, जहा अज्जरक्खियसामिणा गोट्टामाहिलो ॥ उक्तविशेषज्ञापनार्थं पुनरुच्यते-

[भा. ३१३०] आऊ तेऊ वाऊ, दुब्बलसंकामिते व ओमाणे ।

पाणाइ सप्प कुंधू, उट्ठण तह थंडिलस्सऽसती ॥

चू- आउक्काएण वा वसही प्लाविता, थंडिलाणि वा गामो वाहडो, अगनिक्काएण वा वसही

दहा गामो वा, वातेन वा वसधी भग्ना, “दुब्बल” ति वासेण तम्मिमाणा दुब्बला वसही जाता, सा पडिउकामा संकामित” ति सो गामो अन्नस्स पडिनीयस्स दिन्तो । अहवा - ते वत्थव्वा अन्नत्थ संकामिया तम्मि य गामे अन्ने आवसिता । “ओमाणे” ति इंदमहादिएसु तत्थ पंडरंगदतो आगता, तेहिं ओमाणं जातं, उब्भिञ्ज-बीय-सावएहि य वसधी संसत्ता, आदिसद्दातो मक्कोडग-उधेइमादी दट्टव्वा, सप्पो वा वसहीए ठितो, अनुद्धरिकुंथूहिं वा वसही संसत्ता, गामो वा उट्ठितो, विचारभूमि-निसिहियस्स वा असइ ॥ एवमादि होज्ज वाघाउ ति ताहे इमं बहिपुव्वं चैव करेति-

[भा. ३१३१] मूलगामे तिन्नि उ, पडिवसभेसु वि य तिन्नि वसधीओ ।

ठायंते पडिलेहा, विचारवाघायमायट्ठा ॥

चू-मूलगामो जत्थ साधवो ठिता तम्मि गामे तिन्नि वसहीओ गिण्हंति, भिक्खायरियगामादि पडिवसभा भण्णांति, तेसु वि पत्तेयं तिन्नि तिन्नि वसहीओ पडिलेहेति । स्यात्-किमर्थं ? जति मूलगामे विचारभूमि ए वसहीए वाघातो भवति तो तेसु पडिवसभेसु ठायतीत्यर्थः ॥

आउक्कायादि वाघाते उप्पन्ने इमा जयणाविधी-

[भा. ३१३२] उदगागणिवातादिसु, अन्नस्सऽसती य थंभणुद्ववणा ।

संकामितम्मि भयणा, उट्टण थंडिल्ल अन्नत्थ ॥

चू- उदगेण अगणीए वातेन अहिणा वा वसहीए वाघाते उप्पन्ने अन्नवसहीए ठायंति । असति अन्नवसहीए विज्जाए उदगादिया थंभिज्जति । उद्ववणं नाम विज्जाए सप्पो अन्यत्र नीयते इत्यर्थः, संकामणे भयणा-जति भद्दगो गामसामी लोगो वा तो अच्छंति, पंतेसु गच्छंति, उट्ठिते गामे, थंडिलस्स असतीए अन्नं गामं गच्छंति ॥ ओमाणे इमा जयणा-

[भा. ३१३३] इंदमहादीसु समागएसु परतित्थिएसु य जतंति ।

पडिवसभेसु सखेत्ते, दुब्बलसेज्जायए थूणं ॥

चू- इंदमहादिएसु समागतेसु बहुसु परतित्थिएसु, सखेत्ते पडिवसभेसु जतंति अंतरपल्लीसु य, तेसु वि असंथरंता गच्छंति । दुब्बलसेज्जाए पुणं थूणं दलयंति, जं वा दुब्बलं तं करेति ॥

वसहिपमज्जणे इमो विधी-

[भा. ३१३४] दोन्नि उ पमज्जणाओ, उदुम्भि वासासु ततियमज्जण्णे ।

वसहि बहुसो पमज्जति, अतिसंघट्टं तहिं गच्छे ॥

चू- अससत्ता वि उडुबद्धे दो वारा वसही पमज्जिज्जति - पुव्वण्हे अवरण्हे य । वासासु तिन्नि वारा, सा य सज्जण्हे तइय वारा भवति । उडुबद्धे वासासु वा कुंथुमादि एहिं पाणेहिं संसत्ते जहाभिहियप्पमाणातो अइरित्तपमज्जणाए बहुसो वि पमज्जिज्जति । अतिसंघट्टणेण वा पाणिणं अन्नं गामं गच्छे ॥

[भा. ३१३५] एएहिं कारणेहिं, एग-दुगंतर-तिगंतं वा वि ।

संकममाणो खेत्तं, पुट्ठो वि जतो नऽतिक्रमति ॥

चू- एवमादिकारमेहिं एगगामंतरं तिग्गामंतरं बहुगामंतरं वा संकमंतो अन्नं खेत्तं पुट्ठो वि दोसेहिं “जतो” ति यत्नेन आज्ञा मेरं च नातिक्रामतीत्यर्थः । अहवा - “जतो” ति यतो नातिक्रमति ततः गच्छतीत्यर्थः ॥ पंथं पडुच्च इमा जयणा-

[भा.३१३६] उत्तण-ससावयाणि य, गंभीराणि य जलाणि वज्जेता ।

तलियारहिता दिवसं, अब्भासतरे च जे खेत्ते ॥

चू- उद्धत्तणा उत्तणा दीर्घा तिणा जम्मि पंथे तेन न गच्छे, सीहवग्घादिएहिं ससावयाणि य तणाणि य जम्मि पंथे । अहवा - मगरादिएहिं ससावगा जला जम्मि पंथे, गंभीरा अत्थाघा जला जम्मि पंथे, एते पंथे वज्जेतो गच्छति । तलियारहिया अनुवाहणा, तं पि दिवसतो गच्छति न रात्रौ, जं च अब्भासतरं खेत्तं तं गच्छति ॥

मू. (६४९) जे भिक्खू पज्जोसवणाए न पज्जोसवेइ, न पज्जोसवेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (६५०) जे भिक्खू अपज्जोसवणाए पज्जोसवेति, पज्जोसवेत्तं वा सातिज्जति ॥

चू- दो सुत्ता जुगवं वच्चंति । इमो सुत्तत्थो-

[भा.३१३७] पज्जोसवणाकाले, पत्ते जे भिक्खू नोसवेज्जाहि ।

अप्पत्तमतीते वा, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- जे भिक्खू पज्जोसवणाकाले पत्ते न पज्जोसवति । “अपज्जोसवणाए” ति अपत्ते समतीते वा जो पज्जोसवति तस्स आणादिया दोसा चउगुरुं पच्छित्तं । एस सुत्तत्थो । इमा जिज्जुत्ती-

[भा.३१३८] पज्जोसवणाए अक्खराइ होंति उ इमाइं गोण्णाइं ।

परियायवत्थवणा, पज्जोसवणा य पागइत्ता ॥

[भा.३१३९] परिवसणा पज्जुसणा, पज्जोसवणा य वासावासो य ।

पढमसमोसरणं ति य ठवणा जेद्धोग्गहेगद्धा ॥

चू- “पज्जोसवण” ति एतेसिं अक्खराणि इमाणि एगद्धिताणि गोण्णनामाणि अद्दु भवंति । तं जहा परियायवत्थवणा, पज्जोसवणा य, परिवसणा, पज्जुसणा, वासावासो, पढमसमोसरणं, ठवणा, जेद्धोग्गहोत्ति, एते एगद्धिता । १. एतेसिं इमो अत्थो - जन्हा पज्जोसवणादिवसे पव्वज्जापरियाणो व्यपदिश्यते - व्यवस्थाप्यते संखा - “एत्तिया वरिसा मम उवट्ठावियस्स” ति तन्हा परियायवत्थवणा भण्णति । २ जन्हा उदुबद्धिया दव्व-खेत्त-काल भावा पज्जाया, एत्थ परि समंता ओसविज्जति - परित्वजन्तीत्यर्थः, अन्ने य दव्वादिया वरिसकाल-पायोग्गा धेत्तुं आयरिज्जति तन्हा पज्जोसवणा भण्णति । “पागय” ति सव्वलोगपसिद्धेण पागतभिधाणेण पज्जोसवणा भण्णति । ३ जन्हा एगखेत्ते चत्तारि मासा परिवसंतीति तन्हा परिवसणा भण्णति । ४ उदुबद्धियावाससमीवातो जन्हा पगरिसेण ओसंति सव्वदिसासु परिमाणपरिच्छिन्नं तन्हा पज्जुस्सणा भण्णति । पज्जोसवणा इति गतार्थः । ५ वर्ष इति वर्षाकालः, तस्मिन् वासः वासावासः । ६ प्रथमं आद्यं बहूण समवातो समोसरणं । ते य दो समोसरणा - एगं वासासु, बितियं उदुबद्धे । जतो पज्जोसवणातो वरिसं आढप्पति अतो पढमं समोसरणं भण्णति । ७ वासकप्पातो जन्हा अन्न वासकप्पमेरा ठविज्जति तन्हा ठवणा भण्णति । ८ जन्हा उदबद्ध एक्कं मासं खेत्तोग्गहो भवति वासावासासु चत्तारि मासा, तन्हा उदुबद्धियाओ वासे उग्गहो जेद्धो भवति । एषा व्यंजनतो नानात्वं, नन्यर्थतः ॥ एतेसिं एगद्धियाणं एगं ठवणापदं परिगृह्यते तस्मि निक्खित्ते सव्वे निक्खित्ता भवंति-

[भा.३१४०] ठवणाए निक्खेवो, छक्को दव्वं च दव्वनिक्खेवे ।

खेत्तं तु जम्मि खेत्ते, काले कालो जहिं जो उ ॥

घू- ठवणाए छव्विहो निक्खेवो तं जहा - नामठवणा ठवणठवणा दव्वठवणा खेत्तठवणा कालठवणा भावठवणा । नाम-द्ववण-ठवणातो गयाओ । दव्वद्ववणा दुविधा - आगमतो नो आगमतो य । आगमतो जाणए अनुवउत्ते । नो आगमतो तिविधा - तं जहा जाणगसरीरद्ववणा भवियसरीरद्ववणा जाणगसरीरभवियसरीरवतिरित्ता ॥ वतिरित्ता दव्वद्ववणा इमा-

[भा. ३१४१] ओदइयादीयाणं, भावाणं जो जहिं भवे ठवणा ।

भावेन जेण य पुणो, ठवेज्ज ते भावठवणा तुं ॥

घू- “दव्वं च दव्वनिक्खेवो” दव्वपरिमाणेन स्थाप्यमाना दव्वद्ववणा भण्णति, च सदोऽनुकरिसणे, किं अनुकरिसयति ? भण्यते - इमं दव्वं वा निक्खिप्पमाणं, दव्वस्स वा जो निक्खेवो सा ठवणा भण्णति ॥

[भा. ३१४२] सामित्ते करणम्मि च, अहिकरणे चेव होंति छब्भेया ।

एगत्त-पुहुत्तेहिं, दव्वे खेत्ते य भावे य ॥

घू- सामित्ते पडिवसभगामस्स अंतरपल्लियाए य, करणे खेत्तेण एगत्त-बहुमित्ते दव्वस्स ठवणा दव्वाण वा ठवणा दव्वठवणा । तत्थ दव्वस्स ठवणा जहा कोइ साहू एगसंधाराभिग्गहणं ठवेत्ति - गृण्हातीत्यर्थः । दव्वाण ठवणा जहा - संधारगतिगपडोआरग्गहणाभिग्गहणं आत्मनि ठवेत्ति । करणे जहा दव्वेण ठवणा, दव्वेहिं वा ठवणा । तत्थ दव्वेण आयंबिलदव्वेण चाउम्मासं जाति । दव्वेहिं कूरकुसणेहिं वा चाउम्मासं जावेत्ति । अहवा - चउसु मासेसु एकं आयंबिलं पारेत्ता सेसकालं अभत्तं करेत्ति, एवमात्मानं स्थापयतीत्यर्थः । दव्वेहिं दोहिं आयंबिलेहिं चाउम्मासं जावेत्ति । अधिकरणे दव्वे ठवणा, दव्वेसु वा ठवणा । तत्थ दव्वे जहा एगंगिए फलहिए मए सुवियव्वं, दव्वेसु अनेगंगिए संधारए मए सुवियव्वंति एवं छब्भेया । एगत्त-पुहुत्तेहिं दव्वे भणित्ता ।

इदानिं खेत्तठवणा “खेत्तं तु जम्मि खेत्ते”त्ति । क्षेत्रं यत् परिभोगेन परित्यागेन वा स्थाप्यते, जम्मि वा खेत्ते ठवणा ठविज्जति सा खेत्तठवणा । साय सामित्तरण-अधिकरणेहिं एगत्त-पुहुत्तेहिं छब्भेया भाणियव्वा । इदानिं कालठवणा - “काले कालो जहिं जो उ” त्ति । काले कालो एतेसु जहासंखं इमे पदा जाह जो उ”, काले जहिं ठवणा ठविज्जति, कालो वा जो उ ठविज्जति सा काल-ठवणा । अद्ध इति कालो तत्थ वि सामत्तरण-अधिकरणेहिं एगत्त-पुहुत्तेहिं छब्भेया भवंति । भावे छब्भेया । सामित्ते-खेत्तस्स एगगामस्स परिभोगो, खेत्ताणं सीमातीणं मूलगामस्स पडिवसभगामस्स अंतरपल्लियाए य । करणे खेत्तेण एगत्ते पुहुत्तेण, एत्थ न किं चि संभवति । अधिकरणे - एगत्तं परं अद्धजोयणेमेराए गंतु पाडयत्तए, पुहुत्ते कारणे दुगादी अद्धजोयणे गंतु पडियत्तए ।

कालस्स ठवणा उदुबद्धे जा मेरा सा वज्जिज्जति - स्थापयतेत्यर्थः । कालाणं चउण्हं मासाणं ठवणा ठविज्जति, आचरणत्वेनेत्यर्थः । कालेण आसाढपुण्णिमाकालेणं ठायति । कालेहिं बहूहिं पंचाहेहिं गतेहिं ठायंति । कालम्मि पाउसे ठायंति । कालेसु कारणे आसाढपुण्णिमातो सवीस-इमासदिवसेसु गतेसु ठायंति । भावस्सोदतियस्स ठवणा, भावाणं कोह-माण-माया-लोभातीणं । अहवा - नानभादीणं गहणं । अहवा - खाइमं भावं संकामंतस्स सेसाणं भावाणं परिवज्जणं भवति । भावेण निज्जरट्ठताए एघखेत्ते ठायंति नो अडंति । भावेहिं संगह-उवग्गह-निज्जरनिमित्तं वा नो

अडंति । भावमि खयोवसमिए खत्तिए वा ठवणा भवति । भावेसु नत्थि ठवणा । अहवा - खओवसमिए भावे सुद्धातो भावातो सुद्धतरं भाव संकमतस्स भावेसु ठवणा भवति । एवं दव्वाति- ठवणा समासेण भणित्ता ॥ इदंनि एते चेव वित्थारेण भणीहामि । तत्थ पढमं कालठवणं भणामि। किं कारणं ? जेण एयं सुतं कालठवणाए गतं । एत्थ भणति-

[भा.३१४३] कालो समयादीयो, पगयं कालमि तं परूवेस्सं ।

निक्खमणे य पवेसे, पाउस-सरए य वोच्छामि ॥

चू- कलनं कालः, कालेज्जतीति वा कालः, कालसमूहो वा कालः, सो य समयादी, समयो पट्टसाडियाफाडणादिद्वंतेनं सुत्ताएसेणं परूवेयव्वो । आतिग्गहणातो आवलिया मुहुत्तो पक्खो भासो उदू अयनं संवच्छरो जुगं एवमाइ एत्थ जं “पगयं” ति - अधिकार समयेन सिद्धंतेन तमहं परूवेस्स । उदुबद्धियमासकप्पखेत्तातो पाउसे निक्खमणं, वासाखेत्ते य पाउसे चेव पवेसं वोच्छं। वासाखेत्तातो सरए निक्खमणं, उदुबद्धियखेत्ते पवेसं सरए चेव वोच्छामि । अहवा - सरए निग्गमणं पाउसे पवेस वोच्छामीत्यर्थः ॥

[भा.३१४४] ऊनातिरित्तमासे, अट्टविहरिऊण गिम्ह-हेमंते ।

एगाहं पंचाहं, मासं च जहा समाहीए ॥

चू- चत्तारि हेमंतिया मासा, चत्तारि गिम्हिया मासा, एते अट्ट ऊनातिरित्ता वा विहरिता । कहां विहरिता ? भणति - पडिमापडिवन्नं णं एगाहो । अहालदियाणं पंचाहो । जिनकप्पियाण सुद्धपरिहारियाण थेराण य मासो । जस्स जहा नाण-दंसण-चरित्तसमाही भवति सो तहा विहरित्ता वासाखेत्तं उवेति ॥ कहां पुण ऊनातिरित्ता वा उदुबद्धिया मासा भवंति ? तत्थ ऊणा-

[भा.३१४५] काऊण मासकप्पं, तत्थेव उवागयाण ऊणा उ ।

चिक्खल्लावासरोहेण वा बितीए ठित्ता नूनं ॥

चू- जत्थ खेत्ते आसाढमासकप्पो कते तत्थेव खेत्ते वासावासत्तेण उवगया, एवं ऊणा अट्ट मासा । आसाढमासे अनिर्गच्छता सत्तं विहरणकाला भवंतीत्यर्थः । अधवा - इमेहिं पगारेहिं ऊणा अट्ट मासा हवेज्ज - सचिक्खल्ला पंधा, वासं वा अज्ज वि नोवरमते, नयरं वा रोहितं, बाहिं वा असिवादि कारणा, तेन मग्गसिरे सव्वे ठिया, अतो पोसादिया आसाढता सत्त विरहणकाल भवंति ॥ इदंनि जहा अतिरित्ता अट्ट मासा विहारो तहा भणति-

[भा.३१४६] वासाखेत्तालंभे, अट्टाणादीसु पत्तमहिगा तु ।

साधग-वाघातेन व, अप्पडिकमित्तुं जति वयंति ॥

चू- आसाढे सुद्धवासावासपाउग्गं खेत्तं मग्गतेहिं न लद्धं ताव जाव आसाढचाउम्मासातो परतो सवीसतिराते मासे अतिच्छंते लद्धं, ताहे भद्वया जोण्हस्सपंचमीए पज्जोसवंति, एवं नवमासा सवीसतिराता विहरणकालो दिट्ठो, एवं अतिरित्ता अट्ट मासा । अहवा - साहू अट्टाणपडिवण्णा सत्थवसेणं आसाढचाउम्मासातो परेण पंचाहेण वा दसाहेण वा पक्खेण वा कत्तियचाउम्मासिय आरतो चेव निग्गया । अहवा - आयरियाणं कत्तियपोण्णिमाए परतो वा साहगं नक्खत्तं न भवति, अनं वा रोहगादिकं वि, एस वाघाय जाणिऊण कत्तियचाउम्मासियं अपडिकमियं जया वयंति तता अतिरित्ता अट्ट-मासा भवंति ॥

“एगाहं पंचाहं मासं च जहा समाहीए” अस्य व्याख्या-

[भा. ३१४७] पडिमापडिवण्णाणं, एगाहो पंच होतऽहालंदे ।

जिन-सुद्धाणं मासो, निक्कारणतो य थेराणं ॥

च- “जिन” ति जिनकप्पिया । “सुद्धाणं” ति सुद्धपरिहारियाणं, एतेसिं मासकप्पविहारो । निव्वाघायंकारणाभावे ॥ वाघाते पुण थेरकप्पिया ऊणं अतिरितं वा मासं अच्छंति-

[भा. ३१४८] ऊणातिरित्तमासा, एवं थेराण अट्ट नायव्वा ।

इयरेसु अट्ट रियितुं, नियमा चत्तारि अच्छंति ॥

चू- एवं ऊणातिरित्ता थेराणं अट्ट मासा नायव्वा । इतरे नाम पडिमापडिवण्णा आहालंदिया विसुद्धपरिहारिया जिनकप्पिया य जहाविहारेण अट्ट रीइतुं वासारत्तिया चउरो मासा सव्वे नियमा अच्छंति ॥ वासावासे कम्मि खेत्ते कम्मि काले पविसियव्वं अतो भण्णति-

[भा. ३१४९] आसाढपुण्णिमाए, वासावासासु होइ ठायव्वं ।

मग्गसिरबहुलदसमी तो जाव एक्कम्मि खेत्तम्मि ॥

चू- “ठायव्वं” ति उस्सग्गेण पज्जोसवेयव्वं, अहवा - प्रवेष्टव्वं, तम्मि पविट्ठा उस्सग्गेण कत्तियपुण्णिमं जाव अच्छंति । अववादेण मग्गसिरबहुलदसमी जाव ताव तम्मि एगखेत्ते अच्छंति । दसरायग्गहणातो अववातो दसितो - अन्ने वि दो दसराता अच्छेज्जा । अववातेन भागंसिरमासं तत्रैवास्ते इत्यर्थः ॥ कहं पुण वासापाउग्गं खेत्तं पविसंति ? इमेण विहिणा-

[भा. ३१५०] बाहिट्ठिया वसभेहिं, खेत्त गाहेतु वासपाउग्गं ।

कप्पं कहेत्तु ठवणा, सावणबहुलस्स पंचाहे ॥

चू- बाहिट्ठिय ति जत्थ आसाढमासकप्पो कतो, अन्नत्थ वा आसनै ठिता वाससामायारी खेत्तं वसभेहिं गाहेति - भावयंतीत्यर्थः । आसाढपुण्णिमाए पविट्ठा पडिवयाओ आरब्ध पंचदिणाइं संथारग तण-डगल-च्छार-मल्लादीयं गेण्हंति । तम्मि चेव पनग रातीए पज्जोसवणाकप्पं कहेति, ताहे सावणबहुलपंचमीए वासकालसामायारिं ठवेति ॥

[भा. ३१५१] एत्थ उ अनभिग्गहियं, वीसति राइं सवीसति मासं ।

तेन परमभिग्गहियं, गिहिणात्तं कत्तिओ जाव ॥

चू- “एत्थं” ति एत्थ आसाढपुण्णिमाए सावणबहुलपंचमीए वासपज्जोसविए वि अप्पणो अनभिग्गहियं । अहवा - जति गिहत्था पुच्छंति - “अज्जो तुब्भे एत्त वरिसाकालं ठिया अह न ठिया ?”, एवं पुच्छिएहिं “अनभिग्गहियं” ति संदिग्धं वक्तव्यं, इह अन्यत्र वाद्यापि निश्चयो न भवतीत्यर्थः । एवं संदिग्धं कियत्कालं वक्तव्यं ? उच्यते - वीसतिरायं, सवीसतिरायं मासं । जति अभिवट्ठियवरिसं तो वीसतिरातं जावं अनभिग्गहियं । अह चंदवरिसं तो सवीसतिरायं मासं जाव अनभिग्गहियं भवति । “तेनं” ति तत्कालात् परतः अप्पणो, अभिरामुब्भेन गृहीतं अभिगृहीतं, इह व्यवस्थिति इति, गिहीण य पुच्छंताण कहेति - “इह ठितामो वरिसाकालं” ति ॥

किं पुन कारणं वीसतिराते सवीसतिराते वा मासे वागते अप्पणो अभिग्गहियं गिहिणात्तं वा कहेति, आरतो न कहेति ? उच्यते-

[भा.३१५२] असिवाइकारणेहिं, अहव न वासं न सुद्ध आरद्धं ।

अहिवह्वियम्मि वीसा, इयरेसु सवीसतीमासो ॥

चू-कयाइ असिवं भवे, आदिग्गहणातो रायदुद्धाइ, वासावासं न सुद्ध आरद्धं वासितुं, एवमादीहिं कारणेहिं जइ अच्छंति तो आणातिता दोसा । अह गच्छति तो गिहत्या भणंति - एते सव्वण्णुपुत्ता न किं चि जाणंति, मुसावायं च भासंति । “ठितामो” ति भणित्ता जेण निग्गता लोगो वा भणेज्ज-साहू एत्थं वरिसारत्तं ठिता अवस्सं वासं भविस्सति, ततो धन्नं विक्किणंति, लोगो घरातीणि छादेति, हलादिकम्माणि वा संठवेति । अभिग्गहिते गिहिणाते य आरतो कए जम्हा एवमादिया अधिकरणदोसा तम्हा अभिवह्वियवरिसे वीसतिराते गते गिहिणात्तं करंति, तिसु चंदवरिसे सवीसतिराते मासे गते गिहिणात्तं करंति ।

जत्थ अधिकमासो पडति वरिसे तं अभिवह्वियवरिसं भण्णति । जत्थ न पडति तं चंदवरिसं । सो य अधिमासगो जुगस्स अते मज्झे वा भवति । जति अंते तो नियमा दोआसाढा भवंति । अह मज्जे तो दो पोसा । सीसो पुच्छति - “कम्हा अभिवह्वियवरिसे वीसतिरात्तं, चंदवरिसे सवीसतिमासो ?” । उच्चते - जम्हा अभिवह्वियवरिसे गिम्हे चेव सो मासो अतिकंतो तम्हा वीसदिणा अनभिग्गहियं तं कीरति, इयरेसु तीसु चंदवरिसेसु सवीसतिमासा इत्यर्थः ॥

[भा.३१५३] एत्थ उ पणगं पणगं, कारणियं जाव सवीसतीमासो ।

सुद्धदसमीठियाण व, आसाढी पुण्णिमोसवणा ॥

चू-एत्थ उ आसाढे पुण्णिमाए ठिया डगलादीयं गेण्हंति, पज्जोसवणकप्पं च कहेति पंचदिणा, ततो सावणबहुलपंचमीए पज्जोसवेंति । खेत्ताभावे कारणे पणगे संवुद्धे दसमीए पज्जोसवेंति, एवं पन्नरसीए । एवं पनगवुद्धी ताव कज्जति-जाव-सवीसतिमासो पुण्णो सो य सवीसतिमासो च भद्दवयसुद्धपंचमीए युज्जति । अह आसाढसुद्धदसमीए-वासाखेत्तं पविद्धा । अहवा-जत्थ आसाढ-मासकप्पो कओ तं वासपाउग्गं खेत्तं, अन्नं च नत्थि वासपाउग्गं ताहे तत्थेव पज्जोसवेंति । वासं च गाढं अनुवरयं आढत्तं, ताहे तत्थेव पज्जोवसेंति । एक्कारसीओ आढवेउं डगलादीतं गेण्हंति, पज्जोसवणाकप्पं कहेति, ताहे आसाढपुण्णिमाए पज्जोसवेंति । एस उस्सग्गो । सेसकालं पज्जोसवेंताणं अववातो । अववाते वि सवीसतिरात्तामासाती परेण अतिकमेउं न वट्ठति । सवीसतिराते मासे पुण्णे जति वासखेत्त न लब्धति तो रुक्खहेट्ठा वि पज्जोसवेयव्वं । तं च पुण्णिमाए पंचमीए दसमीए एवमादिपव्वेसु पज्जोसवेयव्वं नो अपुव्वेसु । सीसो पुच्छति “इदानिं कहं चउत्थीए-अपव्वे पज्जो-सविज्जति ?” आयरिओ भणति - “कारणिया चउत्थी अज्जकालगायरिण पवत्तिया । कहं ? भण्णते कारणं-कालगायरिओ विहरंतो “उज्जेणि” गतो । तत्थ वासावासं ठिओ । तत्थ नगरीए “बलमितो” राया । तस्स कणिद्धो भाया “भानुमित्तो” जुवारया । तेसिं भगिनी ‘भानुसिरी’ नाम । तिसे पुत्तो ‘बलभाणू’ नाम । सो पगिति भद्दविणीययाए साहू पज्जुवासति । आयरिएहिं से धम्मो कहितो - पडिबद्धो पव्वाविओ य तेहि य बलमित्त-भानुमित्तेहिं रुद्धेहिं कालगज्जो पज्जोसविते निव्विसतो कतो ।

केति आयरिया भणंति - जहा बलमित्त-भानुमित्ता कालगायरियाणं भागिणेज्जा भवंति । “माउलो” ति काउं महंतं आयरं करंति, अब्भुट्ठाणादियं । तं च पुरोहियस्सं अप्पत्तिय, भणाति

य एस सुदृपासंडो, वेतादिबाहिरो, रन्नो अग्गतो पुणो पुणो उल्लावेंतो आयरिएण निष्पिडुप्पसिण-
वागरणो कतो । ताहे सो पुरोहितो आयरियस्स पदुट्ठो रायाणं अनुलोभेहिं विप्परिणामेति । एते
रिसितो महानुभावा, एते जेण पहेणं यच्छंति तेन पहेणं जति रन्नो जनो गच्छति पताणि वा अक्क
मइ तो असिं भवति, तम्हा विसज्जेहि, ताहे विसज्जिता । अन्ने भणंति- रन्ना उवाएण विसज्जिता ।
कहं ? सव्वम्भि नगरे किल रन्न अणेसणा कराविता, ताहे से निग्गता । एवमादियाण करणाण
अन्नतमेण निग्गता विहरंता “पतिट्ठाणं” नगरं तेन पट्ठिता । पतिट्ठाणसमणसंघस्स य अज्जकालगेहिं
संदिट्ठं - जावाहं आगच्छामि ताव तुब्भेहिं नो पज्जोसक्खिव्वं । तत्थ य ‘सायवाहणो’ राया सावतो,
सोय कालगज्जं एतं सोउं निग्गतो अभिमुहो समणसंघो य, महाविभूर्इए पविट्ठो कालगज्जो । पविट्ठेहिं
य भणियं - “भद्दवयसुद्ध पंचमीए पज्जोसविज्जति”, समणसंघेण पडिवण्णं । ताहे रन्ना भणियं -
तद्विवसं मम लोयानुवत्तीए इंदो अनुजाएयव्वो होहीति, साहूचेतिते न पज्जुवासेस्सं, तो छट्ठीए
पज्जोसवणा कज्जउ । ताहे रन्ना भणियं - अनागयं चउत्थीए पज्जोसविज्जति । आयरिएण भणियं -
एवं भवउ । ताहे चउत्थीए पज्जोसवियं । एवं जुगप्पहाणेहिं चउत्थी कारणे पवत्तिता । सच्चेवाणुमता
सव्वसाधूणं । रन्ना अंतेपुरियाओ भणिता - तुब्भे अमावासाए उववासं काउं पडिवयाए
सव्वखज्जभोज्जविहीहिं साधू उत्तरपारणए पडिलाभेता पारेह, पज्जोवसणाए अट्ठमंति काउं पडिवयाए
उत्तरपारणयं भवति, तं च सव्वलोगेण वि कयं, ततो पभिति ‘मरहट्टविसए’ ‘समणपूय’ ति
छणो पवत्तो ॥

इदानिं पंचगपरिहाणिमधिकृत्य कालावग्रहोच्यते-

[भा. ३१५४] इय सत्तरी जहन्ना, असति नउती दसुत्तरसयं च ।

जति वासति मग्गसिरे, दसरायं तिन्नि उक्कोसा ॥

[भा. ३१५५] पन्नासा पाडिज्जति, चउण्ह मासाण मज्झओ ।

ततो उ सत्तरी होइ, जहन्नो वासुवग्गहो ॥

धू- इय इति उपप्रदर्शनं, जे आसाढचाउम्मासियातो सवीसतिमासे गते पज्जोसर्वेति तेसिं
सत्तरी दिवसा जहन्नो वासकालोग्गहो भवति । कहं सत्तरी ? चउण्हं माणं वीसुत्तरं दिवससयं
भवति - सवीसतिमासो पन्नासं दिवसा, ते वीसुत्तरसयमज्झओ सोहिया, सेसा सत्तरी ।

जे भद्दवयबहुलदसमीए पज्जोसर्वेति तेसिं असीतिदिवसा मज्झिमो वासकालोग्गहो भवति ।
जे सावणपुण्णिमाए पज्जोसर्वेति तेसिं णउतिं चेव दिवसा मज्झिमो चेव वासकालोग्गहो भवति ।
जे सावण बहुलदसमीए पज्जोसर्वेति तेसिं दसुत्तरं दिवससयं मज्झिमो चेव वासकालोग्गहो भवति ।
जे आसाढपुण्णिमाए पज्जोसर्वेति तेसिं वीसुत्तरं दिवससयं जेडो वासुग्गहो भवति । सेसंतरेसु
दिवसपमाणं वत्तव्वं । एवमादिपगारेहिं वरिसारत्तं एगखेते अच्छिता कत्तिवचाउम्मासियपडिवयाए
अवस्सं निग्गंतव्वं । अह मग्गसिरमासे वासति चिक्खल्लजलाउला पंथा तो अववातेन एक्कं उक्कोसेणं
तिन्नि वा - दस राया जाव तम्भि खेते अच्छंति, मार्गसिरपौर्णमासीयावदित्यर्थः । मग्गसिरपुण्णिमाए
जं परतो जति वि चिक्खल्ला पंथा वासं वा गाढं अनुवरयं वासति जति विप्लवंतेहिं तहावि अवस्सं
निग्गंतव्वं । अह न निग्गच्छंति तो चउगुरुगा । एवं पंचमासितो जेडोग्गहो जातो ॥

[भा. ३१५६] काउण मासकप्पं, तत्थेव ठियाण तीतमग्गसिरे ।

सालंबणाण छम्मासिओ उ जेङ्गेग्गहो भणितो ॥

घू- जम्मि खेत्ते कतो आसाढमासकप्पो, तं च वासावासापाउग्गं खेत्तं, अन्नम्मि अलद्धे वासपाउग्गे खेत्ते जत्थ आसाढमासकप्पो कतो तत्थेव वासावासं ठिता, तीसे वासावासे चिक्खल्लाइएहिं कारणेहिं तत्थेव मग्गसिरं ठिता, एवं सालंबणाण कारणे अववातेन छम्मासितो जेङ्गेग्गहो भवतीत्यर्थः ॥

[भा. ३१५७] जइ अत्थि पयविहारो, चउपडिवयम्मि होइ निग्गमणं ।

अहवा वि अनितस्स, आरोवणा पुव्वनिदिट्ठा ॥

घू- वासाखेत्ते निव्विग्घेण चउरो मासा अच्छिउं कत्तिचचाउम्मासं पडिक्कमिउं मग्गसिरबहुलपडिवयाए निग्गंतव्वं एस चेव चउपाडिवओ । चउपाडिवए अनिताणं चउलहुगा पच्छिउं । अहवा - अमिताना । अविस्सदातो एसेव चउलहु सवित्यारो जहा पुव्वं वण्णिओ नितीयसुत्ते संभोगसुत्ते वा तहा दायव्वो । चउपाडिवए अप्पत्ते अतिक्रंते वा णिते कारणे निट्ठोसा ।

तत्थ अपत्ते इमे कारणा-

[भा. ३१५८] राया कुंधू सप्पे, अगणिगिलाणे य थंडिलस्सऽसती ।

एएहिं कारणेहिं, अप्पत्ते होइ निग्गमाणं ॥

घू- राया दुट्ठो, सप्पो वा वसहिं पविट्ठो, कुंधूहि वा वसही संसत्ता, अगणिणा वा वसही दट्ठा, गिलाणस्स पडिचरणट्ठा, गिलाणस्स वा ओसहहेउं, थंडिलस्स वा असतीते, एतेहिं कारणेहिं अप्पत्ते चउपाडिवए निग्गमणं भवति ॥ अहवा इमे कारणा-

[भा. ३१५९] काइयभूमि संथारए य संसत्तं दुल्लभे भिक्खे ।

एएहिं कारणेहिं, अप्पत्ते होति निग्गमणं ॥

घू- काइयभूमि संसत्ता, संथारगा वा संसत्ता, दुल्लभं वा भिक्खं जातं, आयपरसमुत्थेहिं वा दोसेहिं मोहोदओ जाओ, असिवं वा उप्पन्नं, एतेहिं कारणेहिं अप्पत्ते निग्गमणं भवति ॥

चउप्पाडिवए अइक्कंते निग्गमो इमेहिं कारणेहिं-

[भा. ३१६०] वासं न उवरमती, पंथा दुग्गमा सचिक्खिला ।

एएहिं कारणेहिं, अइक्कंते होइ निग्गमणं ॥

घू- अइक्कंते वासाकाले वासं नोवरमइ, पंथो वा दुग्गमो, अइजलेण सचिक्खल्लो य, एवमाइएहिं कारणेहिं चउपाडिवए अइक्कंते निग्गमणं न भवति ॥ अहवा - इमे कारणा -

[भा. ३१६१] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।

एतेहिं कारणेहिं, अइक्कंते होयऽनिग्गमणं ॥

घू- बाहिं असिवं ओमं वा, बाहिं वा रायदुट्ठं, बोहिगादिभयं वा आगाढं, आगाढकारणेण वा न निग्गच्छति । एतेहिं कारणेहिं चउपाडिवए अतिक्रंते अनिग्गमणं भवति ॥

एसा कालठवणा । इदानिं खेत्तठवणा-

[भा. ३१६२] उभओ वि अद्धजोयण, अद्धकोसं च तं हवति खेत्तं ।

होति सकोसं जोयण, मोत्तूणं कारणञ्जाए ॥

घू- "उभओ" ति पुव्वावरेण, दक्खिणुत्तरेण वा । अहवा - उभओ ति सव्वओ समंता ।

अद्धजोयणं सह अद्धकोसेण एगदिसाए खेत्तपमाणं भवति । उभयतो वि भेलितं गतागतेन वा सकोसजोयणं भवति । अववायकारणं मोत्तूण एरिसं उस्सग्गेण खेत्तं भवइ । तं वासासु एरिसं खेत्तठवणं ठवेइ - क्षेत्रावग्रहं गृण्हातीत्यर्थः ॥

सो य खेत्तावग्गहो संववहारं पडुच्च छद्दिसि भवति । जओ भण्णति-

[भा. ३१६३] उद्धमहे तिरियम्मि य, सक्कोसं हवति सव्वतो खेत्तं ।

इंदपदमादिएसू, छद्दिसि सेसेसु चउ पंच ॥

चू-उद्धं, अहो, पुव्वादीयाओ यतिरियदिसासो चउरो, एतासु छसु दिसासु गिरिमज्झट्ठिताण सव्वतो समंता सकोसं जोयणं खेत्तं भवति । तं च इंदपयपव्वते छद्दिसि संभवति । इंदपयपव्वतो - गयग्गपव्वतो भण्णति । तस्स उवरिं गामो, अधे वि गामो, मज्झिमसेटीए वि गामो । मज्झिमसेटी ठिताण य चउद्दिसं पि गामो, एवं छद्दिसिं पि गामाण संभवो भवति । आतिग्गहणातो अन्नो वि जो एरिसो पव्वतो भवति तस्स वि छद्दिसाओ संभवति । सेसेसु पव्वतेसु चउदिसं पंचदिसं वा भवति । समभूमीए वा निव्वाघाएण चउद्दिसिं संभवति ॥ वाघायं पुण पडुच्च-

[भा. ३१६४] तिन्नि दुवे एक्का वा, वाघाएणं दिसा हवति खेत्ते ।

उज्जानाउ परेण, छिन्नमंडवं तु अक्खेत्तं ॥

चू- एगदिसाए वाघाते तिसु दिसासु खेत्तं भवति, दोसु दिसासु वाघाते दोसु दिसासु खेत्तं भवति, तिसु दिसासु वाघाते एगदिसं खेत्तं भवइ । को पुण वाघातो ? महाडवी पव्वतादिविसमं वा समुद्दादि जलं वा, एतेहिं कारणेहिं ताओ चउदिसाओ रुद्धाओ, जेण ततो गामगोकुलादी नत्थि । जं दिसं वाघातो तं दिसं अग्गुज्जामं जाव खेत्तं भवइ । परओ अखेत्तं जं छिन्नमंडवं तं अखेत्तं । छिन्नमंडवं नाम जस्स गामस्स नगरस्स वा उग्गहे सव्वासु दिसासु अन्नो गामो नत्थि गोकुलं वा तं छिन्नमंडवं, तं च अखेत्तं भवति ॥ नतिमातिजलेसु इमा विही-

[भा. ३१६५] दगघट्ठतिन्नि सत्त व, उडुवासासु न हणंति ते खेत्तं ।

चउरट्ठाति हणंती, जंघद्धेक्को वि तु परेण ॥

चू- दगघट्ठो नाम जत्थ अद्धजंघा जाव उदगं । उडुबद्धे तिन्नि दमसंघट्ठा खेत्तोवघातं न करेति, ते भिक्खायरियाए गयागएण छ भवंति, न हणंति य खेत्तं । वासासु सत्त दगसंघट्ठा न हणंति खेत्तं, ते गतागतेन चोद्दिस । उडुबद्धे चउरो दगसंघट्ठा उवहणंति खेत्तं, ते गयागतेन अद्ध । वासासु अद्ध दगसंघट्ठा उवहणंति खेत्तं, ते गतागतेन सोलस । जत्थ जंघद्धातो परतो उदगं तेन एगेण वि उडुबद्धे वासासु उवहम्मति खेत्तं, सो य लेवो भण्णति ॥

गता खित्तठवणा । इदानि 'दव्वट्ठवणा' ।

[भा. ३१६६] दव्वट्ठवणाहारे, विगती संथार मत्तए लोए ।

सच्चित्ते अच्चित्ते, वोसिरणं गहणधरणादी ॥

चू-आहारे, विगतीसु, संथारगो, मत्तगो, लोयकरणं, सचित्तो सेहो, डगलादियाण य अचित्ताण उडुबद्धे गहियाणं वोसिरणं, वासावासपाउग्गाण संथारदियाण गहणं, उडुबद्धे वि गहियाण वत्थपायावीण धरणं डगलगादियाण य कारणेण ॥

तत्थ- "आहारे" ति पढमहारं अस्य व्याख्या-

[भा. ३१६७] पुष्पाहारोसवणं, जोगविवह्नी य सत्तिओ गहणं ।

संचइयमसंचइए, दव्वविवह्नी पसत्थाओ ॥

चू- जो उडुबद्धितो आहारो सो ओसवेयव्वो ओसारेयव्वो - परित्यागेत्यर्थः । जइ से आवस्सगपरिहाणी न भवति तो चउरो मासा उववासी अच्छउ । अह न तरति तो चत्तारि मासा एगदिवसूणा, एवं तिन्नि मासा अच्छित्ता पारेउ एवं जइ जोगपरिहाणी तो दो मासा अच्छउ, मासं वा, अतो परं दिवसहाणी, जाव दिने दिने आहारेउ जोगवुह्णीए । इमो जोगवुह्नी जो नोमक्कारइत्तो सो पोरसीए पारेउ, जो पोरिसित्तो सो पुरिमह्णेण पारेउ, जो पुरिमह्इत्तो सो एक्कासणयं करेतु । एवं जहासत्तीए जोगवह्नी कायव्वा । किं कारणं ? वासासु चिक्खल्लचिलिविले दुक्खं भिक्खागहणं कज्जति, सण्णाभूमिं च दुक्खं गम्मति, थंडिला हरियमातिएहिं दुव्विसोज्झा भवति । “आहारइवण”त्ति गयं ।

इदानीं “विगतिइवण”त्ति दारं - “संचइय”त्ति पच्छद्धं । विगती दुविहा - संचतिया असंचितिया य । तत्थ असंचइया - खीरं दधी मंसं नवनीय, केति ओगाहिमगा य । सेसा उ घय-गुल-मधु-मज्ज-खज्जगविहाणा व संचतियाओ । तत्थ मधु-मंस-मज्जविहाणा य अप्पसत्थाओ, सेसा खीरातिया पसत्थाओ । पसत्थासु वा कारणे पमाणपत्तासु घेप्पमाणीसु दव्वविवह्नी कत्ता भवति ॥

निक्कारणे अन्नतरविगतीगहणे दोष उच्यते-

[भा. ३१६८] विगतिं विगतीमीतो, वियतिगयं जो उ भुंजए भिक्खु ।

विगती विगतिसहावा, विगती विगतिं बला नेइ ॥

चू- विगतिं खीरातियं । विभत्सा विकृता वा गती विगती, सा य तिरियगती नरगती कुमाणुसुत्तं कुदेवत्तं च । अहवा - विविधा गतीं संसार इत्यर्थः । अहवा - संजमो गती, असंजमो विगती, तस्स भीतो । “विगतिगमं” त्ति विगतिसिक्कारमित्यर्थः । विगती वा जम्मि वा दव्वे गता तं विगतिगतं भण्णति तं पुण भत्तं पाणं वा । जो तं विगतिं विगतिगतं वा भुंजति तस्स इमो दोसो - “विगती विगतिसभाव”त्ति, खीरातिया भुत्ता जम्हा संजमसभावातो विगतिसभावं करेति, कारणे - कज्जं उवचरित्ता पडिज्जति, विगती विगतिसभावा ।

अहवा - विगयसभावा, विकृतस्वभावं विगतसभावं वा जो भुंजति तं सा बला नरगातियं विगतिं नेति वापयतीत्यर्थः । जम्हा एते दोसा तम्हा विगतीतो णाहारेयव्वातो उडुबद्धे, वासासु विसेसेण । जम्हा साधारणे काले अतीवमोहुब्भवो भवति, विज्जुगज्जियाइएहिं य तम्मि काले मोहो दिप्पति । कारणे-वितियपदेण-गेण्हेजा आहारेज्ज वा-गेलाणो वा आहारेज्ज । एवं आयरिय-बाल-वुह्ण-दुब्बलस्स वा गच्छेवग्गहद्धा धेप्पेजा ॥ अथवा-सह्वा निब्बधेण निमंतेजा पसत्थाहिं विगतीहिं तत्थिमा विधी-

[भा. ३१६९] पसत्थविगतिगहणं, तत्थ वि य असंचइय उ जा उत्ता ।

संचतिय न गेहंती, गिलाणमादीण कज्जइ ॥

चू- पसत्थविगतीतो खीरं दहिं नवनीयं घयं गुलो तेल्ल ओगाहियं च, अप्पसत्थामो महु-मज्ज-मंसा । आयरिय-बाल-वुह्णइयाणं कज्जेसु पसत्था असंचइयाओ खीराइया घेप्पंति, संचतियाओ घयाइया न घेप्पंति, तासु खीणासु जया कज्जं तथा न लब्भति, तेन तातो न घेप्पंति ।

अह सद्धानिबन्धेण भणोज्ञ ताहे ते वक्तव्वा - “जया गिलाणाति कज्जं भविस्सति तथा गेच्छामो, बाल-वुद्ध-सेहाण य बहूणि कज्जाणि उप्पज्जति, महंतो य कालो अच्छियव्वो, तम्मि उप्पन्ने कज्जे धेच्छामो”ति । ताहे सद्धानि भणंति - अन्ह घरे अत्थि वित्तं विगतिदब्बं च पभूतमत्थि, जाविच्छा ताव गेण्हह, गिलाणकज्जे वि दाहामो”, एवं भणिता संचइयं पि गेण्हंति । गिण्हंताणय अवोच्छिन्ने भावे भणंति - अत्ताहि पज्जंतं । सा य गहिता बाल-वुद्ध-दुब्बलाणं दिज्जति, बलिय-तरुणाणं न दिज्जति । एवं पसत्थविगतिग्गहणं ॥

[भा. ३१७०] विगतीए गहणम्मि वि, गरहितविगतिग्गहो व कज्जम्मि ।

गरहा लाभपमाणे, पच्चयपावप्पडीघातो ॥

चू- महु-मज्ज-मंसा गरहियविगतीणं गहणं आगाढे गिलाणकज्जं “गरहालाभपमाणे”ति गरहंतो गेण्हति, अहो ! अकज्जमिणं किं कुणिमो, अन्नहा गिलाणो न पन्नप्पइ, गरहियविगतिलाभे यपमाणपत्तं गेण्हंति, नो अपरिमितमित्यर्थः, जावतिता गिलाणस्स उवउज्जति तंमत्ताए धेप्पमाणीए दातारस्स पच्चयो भवति, पावं अप्पणो अभिंलासो तस्स य पडिघाओ कओ भवति, पावदिट्ठीणं वा पडिघाओ कओ भवति, सुवत्तं एते गिलाणद्धा गेण्हंति न जीहलोलयाए ति ॥ एवं विगतिट्ठवणा गता । इदानि “संधारग”ति दार-

[भा. ३१७१] कारणे उडुगहिते उज्झिऊण गेण्हंति अन्नपरिसाडं ।

दाउं गुरुस्स तिन्नि उ, सेसा गेण्हंति एक्केकं ॥

चू- उडुबद्धकाले जे संधारगा कारणे गहिता ते वोसिरित्ता अन्ने संधारगा अपरिसाडी वासाजोगे गेण्हंति, गरुस्स तिन्नि दाउं णिवाते पवाते निवायपवाए । सेसा साधू अहाराइणिया एक्केकं गेण्हंति ॥ इदानि “मत्तए”ति दार-

[भा. ३१७२] उच्चारपासवणखेलमत्तए तिन्नि तिन्नि गेण्हंति ।

संजमआएसद्धा, भिज्जेज्ज व सेस उज्जंति ॥

चू- वरिसाकाले उच्चारमत्तया तिन्नि, पासवणमत्तया तिन्नि, तिन्नि खेलमत्तया । एवं नव धेत्तव्वा । इमं कारणं - जं संजमनिमित्तं वरिसंते एगम्मि वाहडिते वितिएसु कज्जं करेति, असिवादिकारणिएसु अडुजायकारणिसु वा आएसिए आगतेसु दलएज्जा, सेसेहिं अप्पणो कज्जं करेति । एगमादिभिन्नेण वा सेसेहिं कज्जं करेति । (एस सा) जे उडुबद्धगहिया ते उज्जंति । उभयो कालं पडिलेहणा कज्जति । दिया रोत वा अवासंते जति परिभुजंति तो मासलहुं, जाहे वासं पडति ताहे परिभुजंति, जेण अभिग्गहो गहितो सो परिडुवेति, उल्लो न निक्खिवियव्वो, अपरिणयसेहाणं न वाइज्जति ॥ “मत्तए”ति गयं । इदानि “लोए”ति-

[भा. ३१७३] धुवलोओ य जिणाणं, निच्चं धेराण वासवासासु ।

असहू गिलाणस्स व, तं रयणि तू नऽतिक्कामे ॥

चू- उडुबद्धे वासावासासु वा जिनकप्पियाणं धुवलोओ दिने दिने कुर्वतीत्यर्थः । धेराण वि वासासा धुवलोओ धेव । असहुगिलाणा पज्जोसवणरातिं नातिक्रमंति । आउक्काइयविराहणाभया संसज्जणभया य वासासु धुवलोओ कज्जति ॥ “लोए” ति गतं । इदानि “सचित्ते” ति-

[भा. ३१७४] मोत्तुं पुराण-भावित्तसट्ठे सच्चित्तसेसपडिसेहो ।

मा होहिति निद्धम्मो, भोयणमोए य उड्डाहो ॥

चू- जो पुराणो भावियसद्धो वा एते मोत्तुं सचित्ते - सेसा सचित्ता न पव्वाविज्जति । अह पव्वावित्ति सेहं सेहिं वा तो चउगुरुं आणातिया य दोसा । वासासु पव्वावित्तो मा होहिति निद्धम्मो तेन न पव्वाविज्जति । कहं “निद्धम्मो” भवति ? उच्यते- “वासंते मा नीहि, आउक्कायातियविराधणा भवति” । ताहे सो भणाति - जइ एते जीवा तो निसग्गमाणे किं भिक्खं गेण्ह ? विचारभूमिं वा गच्छह ? कहं वा तुल्ले अहिंसगा साहवो य वासासु चलणे न धोवंति पायलेहणियाए णिल्लिहंति? ताहे सो भणाति - असुद्धं चिक्खल्लं मद्दिऊण पाए न धोवंति, असुइणो एते, समलस्स य कओ धम्मो । एवं विप्परिणतो उण्णिक्खमति । अहवा - सागारियं काउं साहवो पाए धोवंति ततो असामायारी पाउसदोसो य, असमंजसं ति काउं न सहति णिद्धम्मो अ भवति ।

“भोयणमोए य उड्डाहो”ति वासे पडेत अभाविते सेहे बहीतो आनितं जइ मंडलीए भुंजति तो उड्डाहं करेति, पाणा इव एए परोप्परं संकट्टं भुंजति । अहंपि नेहिं विट्ठालितो । ताहे विप्परिण-मति । अह मंडलीए न भुंजति ताहे असामायारी समया य न कता भवति । जति वा ते साहवो निसग्गमाणे मत्तएसु उच्चरा-पासवणाति आयरंति, सोय तं दट्ठं विप्परिणामेज्जा, उन्निक्खमते, उड्डाहं च करेति । अह साहवो सागारियं ति काउं धरंति तो आयविराहणा । अह निसग्गंते चेव निसिरंति तो संजमविराधणा । जम्हा एवमादिदोसा तम्हा वासासु पज्जोसविते न पव्वावेतव्वो । पुराणसट्ठेसु पुण एते दोसा न भवंति, तेन ते पव्वाविज्जंति । कारणे पज्जोसविते वि पव्वाविज्जंति । अतिसति जाणिरुण जत्थ पुव्वुत्ता दोसा नत्थि तं पव्वावेति । अनतिसति वि अब्बोच्छित्ति-माइकरणेहिं पव्वावेति । इमं च जयणं करंति - विचित्तं महंति वसहिं गेण्हंति, आउक्कायजीवचोदणे पन्नविज्जति, असरीरो धम्मो नत्थि ति काउं, मंडलीमोएसु जत्तं करंति, अन्नाए वसहीए ठवंति, जत्तेण य उवचरंति ॥ “सचित्ते”ति गयं । इदानिं “अचित्ते”ति दारं-

[भा. ३१७५] डगलच्छारे लेवे, छड्डण गहणे तहेव धरणे य ।
पुंछण-गिलाण-मत्तग, भायणभंगाति हेतू से ॥

चू- छार-डगल-मल्लमातीणं गहणं, वासाउडुबद्धगहियाण वोसिरणं, वत्थातियाण धरणं, छाराइयाण वा धरणं, जति न गेण्हंति तो मासलहुं, जा य तेहिं विना गिलाणातियाण विराहना, भायणे वि विराधिते लेवेण विना । तम्हा घेतव्व्याणि । छारो गहितो एक्कोणे घनो कज्जति । जति न कज्जं तलियाहिं तो विगिचिज्जंति । अह कज्जं ताहि तो छारपुंजस्स मज्जे ठविज्जति । पणयमादि-संसज्जणभया उभयं कालं तलियाडगलादियं च सव्वं पडिलेहंति । लेवं संजोएत्ता अप्पडिभुज्जमाणभायणहेट्टु पुप्फगे कीरति, छारेण उग्गुठिज्जति, सह भायणेण पडिलेहिज्जति, अह अपडिभुज्जमाणं भायणं नत्थि ताहे भल्लगं लिंपिऊण पडिहत्थं भरिज्जति । एवं काणइ गहणं काणइ वोसिरणं काणइ गहणधरणं ॥ “दव्वडुवणा” गता । इदानिं “भावडुवणा” ।

[भा. ३१७६] इरिएसण भावाणं मणवयसा कायए य दुच्चरिते ।

अहिकरणकसायाणं, संवच्छरिए वि ओसवणं ॥

चू- इरियासमिती एसणासमिती भासासमिती एतेसिं गहणे - आयाण-निक्खेवणासमिती परिट्ठावणियासमितीय गहियातो । एतसु पंचसु वि समितीसु वासासु समिएण भवियव्वं । एवं

उक्तो चोदगाह - “उदुबद्धे कि असमितेन भवितव्यं ? जेण वासासु पंचसु वि समितीसु उवउत्तेण भवियव्वमिति भणसु ?” आचार्याह-

[भा. ३१७७] कामं तु सव्वकालं, पंचसु समितीसु होति जतियव्वं ।

वासासु अहीकारो, बहुपाणा मेदिणी जेण ॥

सू- “कामं तु” । काममवधृतार्थे, यद्यपि सर्वकालं समितो भवति तथापि वासासु विसेसेण अहिकारो कीरइ जेणं तदा बहुपाणा मेदिणी आगासं च । मेदिणि ति पुढवी एवं ताव सव्वासिं सामण्णं भणियं ॥ इदानिं एक्केक्काए समितीए दोसा भणति-

[भा. ३१७८] भासणे संपातिवहो, दुप्पेओ नेहछेदु ततियाए ।

इरितचरिमासु दोसु य, अपेह अपमज्जेण पाणा ॥

सू- “भासणे” ति भासासमितेते असमियस्स असमंजसं भासमाणस्स मक्खिगातिसंपातिमाण मुहे पविसंताण वधो भवति, आदिग्गहणातो आउक्कायफुसिता सचित्तपुढविरतो सचित्तवाओ य मुहे पविसति । “ततिया” एसणासमिती पडिक्कमणऽज्जयणे सुत्ताभिहितानुक्कमेण वासासु उवउत्तस्स वि विराहणा, किं पुण अनुवउत्तस्स । उदउल्लपुरेक्कमाणं च हत्थमत्ताणं नेहच्छेदं दुक्खं जाणंति स्निग्घकालत्वात् दुर्ज्ञेयो दुर्विज्ञेय आउक्काइयच्छेदो परिणती - अधिती भवतीत्यर्थः ।

“इरिए” - इरियासमितताए अनुवउत्तो छज्जीवनिक्काए विराहेति । “चरिमासु दोसु” ति - आयाणनिकखेवणासमिती पारिद्वावणियासमिती य, एताओ दो चरिमाओ । एयासु अनुवउत्तो जइ पडिलेहणपमज्जनं न करेति दुप्पडिलेहिय-दुप्पमज्जियं वा करेति न पमज्जति वा, एयासु वि एवं छज्जिवनिकायविराहणा भवति । पंच समितीओ उदाहरणाओ जहा आवस्सए ॥

[भा. ३१७९] मण-वयण-कायगुत्तो, दुच्चरियातिं व निच्चमालोए ।

अहिकरणे तु दुरुवग, पज्जोए चेव दुमए य ।

सू- मणेणं वायाए काएण य गुत्तो भवति । गुत्तीणं उदाहरणा जहा ‘आवस्सए’ । जं किं चि मूलगुणे उत्तरगुणेषु समितीसु गुत्तीसु वा उदुबद्धे वासासु य दुच्चरियं तं वासासु खिप्पं आलोएयव्वं । इदानिं - “अधिकरण” ति - अधिकरणं कलहो भण्णति, तं च जहा ‘चउत्थोद्देसे’ वण्णियं तथा इहापि सवित्थरं दडुव्वं । तं च न कायव्वं, पुव्वुप्पन्नं च न उदीरियं वं । पुव्वुप्पन्नं जइ कसापुक्कडताए न खामित तो - पज्जोसवणासु अवस्सं विओसवेयव्वं । अधिकरणे इमे दिट्ठता दुरुवगामोवलक्खियं, पज्जोतो, दमओ य ॥ तत्थ “दुरुवग” ति उदाहरणं - आयरियजणवयस्स अंतग्गामे एक्को कुंभारो । सो कुडगाणं भंडिं भरिऊण पच्चंतगा दुरुत्तगं नामयं गतो । तेहिं य दुरुत्तगव्वेहिं गोहेहिं एगं बइल्लं हरिउकामेहिं भण्णति-

[भा. ३१८०] एगबतिल्लं भंडिं, पासह तुब्भे वि इज्जंतखलहाणे ।

हरणे ज्झामण भाणग, घोसणता मल्लजुद्धेसु ॥

सू- “भो भो पेच्छह इमं अछेरं, एगेण बइल्लेण भंडी गच्छति” । तेन वि कुंभकारेण भणिय- “पेच्छह भो इमस्स गामस्स खलहाणाणि इज्जंति” अतिगया भंडी गाममज्जे ठिता । तस्स तेहिं दुरुवगव्वेहिं छिट्ठं लभिऊण एगो बइल्लो हडो । विक्कयं गया कुलाला, ते य गामिल्लया जातिता - देह बइल्लं । ते भणंति - तुमं एक्केण चेव बइल्लेण आगयो । ते पुणो जातिता । जाहे न देति ताहे

रयकाले सच्चधण्णाणि खलधाणेषु कतानि, ताहे अग्गी दिन्नो । एवं तेन सत्त वरिसाणि झाभिता खलधाणा । ताहे अद्धमे वरिसे दुरूवगगामेल्लएहिं मल्लजुद्धमहे वट्टमाणो भाणगो भणितो - धोसिहि भो जस्स अम्हेहिं अवरद्धं तं खामेमो, जं च गहियं तं देमो, मा अम्ह सस्से दहउ । ततो भाणएण उग्घोसियं ॥ ततो कुंभकारेण भाणगो भणितो भो इमं घोसेहि-

[भा.३१८१] अप्पिणह तं बड्ढं, दुरूवगा तस्स कुंभकारस्स ।

मा भे डइहिति धण्णं, अन्नाणि वि सत्त वरिसाणि ॥

चू- भाणगेण उग्घोसियं तं । तेहिं दुरूवगव्वेहि सो कुंभकारो खाभितो । दिन्नो य से बड्ढो । इमो य से उवसंहारो - जति ता तेहि असंजतेहिं अन्नाणीहिं होतेहिं खामियं तेन वि खामियं, किमंग पुण संजए नाणीहिं य । जं कयं तं सच्चं पज्जोसवणाए खामेयच्चं च, एवं करंतेहिं संजभाराधना कता भवति ॥ अहवा - इमो दिट्ठंतो पज्जोगो ति-

[भा.३१८२] चंपा अनंगसेनो, पंचऽच्छर धेर नयण दुम वलए ।

विह पास नयन, सावग, इंगिणि उववाय नंदिवरो ॥

[भा.३१८३] बोहण पडिमोद्दायण, पभाव उप्पाय देवदत्तहे ।

मरणुववाते तावस, नयन तह भीसणा समणा ॥

[भा.३१८४] गंधारगिरी देवय, पडिमागुलियागिलाणपडियरणं ।

पज्जोयहरण पुक्खर, रणगहणे नामओ सवणा ॥

चू- इहेव जंबुदीवे अद्धभरहे 'चंपा' नाम नगरी, 'अनंगसेनो' नाम सुवण्णगारो । सो य अतीव धीलोलो । सो य जं रूववडं कण्णं पासति तं बहुं दविणजायं दाउं परिणेइ । एवं किल तेन पंच इत्थिसया परिणीया । सो ताहिं सद्धिं माणुस्सए भोगे भुंजमाणो विहरइ । इतो य 'पंचसेलं' नाम दीवं । तत्थ 'विज्जुमाली' नाम जक्खो परिवसइ । सो य चुतो । तस्स दो अग्गमहिंसीतो - 'हासापहासा' य । ताओ भोगत्थिणीतो चिंतेति - किंचि उवप्पलोभेमो । ताहिं य दिट्ठो 'अनंगसेनो' । सुंदरे रूवे विउच्चिऊण तस्स 'असोगवणियाए' निलीणा । ताओ दिट्ठतो अनंगसेनेन । ततो य तस्स मणक्खेवकरे विब्भमे दरिसेंति । अक्खितो सो ताहिं, हत्थ पसारोउमारद्धो ।

ताहे भणितो - "जति ते अम्हेहिं कज्जं तो पंचसेलदीवं एज्जह" ति भणित्ता - ताओ अदंसणं गता । इयरो विविहप्पलावीभूओ असत्थो रन्नो पन्नगारं दाऊण उग्घोसणपडहं नीनावेति इमं उग्घोसिज्जति - "जो अनंगसेनयं पंचसेलं दीवं पावेति तस्स सो दविणस्स कोडिं पयच्छति" एवं घुस्समाणे नावियधेरेण भणियं - "अहं पावेमि" ति, छिक्को पडहो । तस्स दिन्ना कोडी । तं दुवे गहियसंबला दुरूद्धा नावं । जाहे दूरं गया ताहे नाविण पुच्छितो - किं चि अग्गलो जलोवरि पासंसि ? तेन भणियं "ना व" ति । जाहे पुणो दूरं गतो ताहे पुणो पुच्छति, नेतेन भणियं - किंचि माणुससिरप्पमाणं घणंजण-वण्णं दीसति ।

नाविण भणियं - एस पंचसेलदीवणगस्स धाराए ठितो वडरुक्खो । एसा नावा एतस्स अहेण जाहिति, एयस्स परभागे जलावत्तो । तुमं किंचि संबलं धेत्तुं दक्खो होउं वडसाल विलग्गेज्जसि । अहं पुण सह नावाए जलावत्ते गच्छीहामि । तुमं पुण जाहे जलं वेलाए उअत्तं भवति ताहे नगधाराए णं आरुभित्ता परतो पच्चोरुभित्ता पंचसेलयं दीवं जत्थ ते अभिप्येयं तत्थ गच्छेज्जसु ।

अन्ने भणति - तुमं एत्थ वडरुक्खे आरूढो ताव अच्छसु, जाव उ संज्जावेलाए महंता पक्खिणो आघमिष्यंति पंचसेलदीवातो । ते रातो वसित्ता पभाए पंचसेलगदीवं गमिस्संति । तेसि चलणविलग्गो गच्छेज्जसु । जाव य सो थेरो एवं कहेति ताव संपत्ता वडरुक्खं नावा । ‘अनंगसेनो’ वडरुक्खमारूढो । नावियथेरो सह नावाए जलावत्ते गतो । एतेसि दोण्ह पगाराणं अन्नतरेण तातो दिट्ठातो । ताहिं संभट्ठो, भणियो य न एरिसेण असुइणा देहेण अन्हे परिभुज्जामो । किंचि बाल-तवचरणं काउं नियाणेण इहे उववज्जसु, ताहे सह अन्हेहिं भोगे भुंजहसि ।

ताहिं य से सुस्सादुमंते पत्तपुप्फफले य दत्ते उदगं च । सीयलच्छायाए पासुत्तो । ताहिं य देवताहिं पासुत्तो चेव करयलपुडे छुभित्ता चंपाए सभवणे विखत्तो, विबुद्धो य पासति - सभवणं सयणपरिजनं च । आढत्तो पलविउं “हासे पहासे” । लोणेण पुं: छेज्जंतो भणाति - दिट्ठं सुयमनुभूयं जं वत्तं पंचसेलए दीवे । तस्स य वयसे णाइलो नाम सावओ, सो से जिणपन्नत्तं धम्मं कहेति - “एयं करेहि । ततो सोधम्माइसु कप्पेसु दीहकालठितीओ सह वेमानिणीहिं उत्तमे भोगे भुंजिहसि, किमेतेहिं वधूतेहिं वाणमंतरीहिं अप्पकालट्ठितीएहिं” । सो तं असइहंतो सयणपरियणं च अगणंतो नियाणं काउं इंगिणिमरणं पडिवज्जति । कालगओ उववण्ण पंचसेलए दीवे विज्जुमाली नाम जक्खो, हासपहासाहिं सह भोगे भुंजमाणो विहरति । सो वि नाइलो सावगो सामम्मं काउं आलोइअ-पडिक्कंतो कालं काउं अच्चुत्ते कप्पे सामानितो जातो । सो वि तत्थे विहरति ।

अन्नया नंदीसरवरदीवे अट्ठाहिमहिमनिमित्तं सयं इंदाणितेहि अप्पणऽप्पणो नितो गेहिं निउत्ता देवसथा मिलंति । ‘विज्जुमालि’ जक्खस्स य आउज्जणियोगो । पडहमनिच्छंतो बला आनीतो देवसंधस्स य दूरत्थो आयोज्जं वायंतो, नाइलदेवेण दिट्ठो । पुव्वानुरागेण तप्पडिबोहणत्थं च नाइल देवो तस्स समीवं गतो । तस्स य तेयं असहमाणो पडहमंतरे देति । नाइलदेवेण पुच्छित्तो - मं जाणसि त्ति । विज्जुमालिणा भणियं - को तुब्भे सक्काइए इंदे न याणइ ? देवेण भणियं - परभवं पुच्छमि, नो देवत्तं । विज्जुमालिणा भणियं - “न जाणामि” । ततो देवेण भणियं - “अहं ते परभवे चंपाए नगरीए वयंसओ आसी नाइलो नाम । तुमे तया मम वयणं न कयं तेन अप्पिड्डिएसु उववन्नो, तं एवं गए वि जिनप्पणीयं धम्मं पडिवज्जसु । धम्मो से कहितो, पडिवण्णो य ।

ताहे सो विज्जुमाली भणाति - इदानिं किं मया कयव्वं ? अच्चुयदेवेण भणियं - बोहिनिमित्तं जिन-पडिमा अवतारणं करेहि । ततो विज्जुमाली अट्ठाहियमहिवंते गंतुं चुद्धिहमवंतं गोसीसदारुमयं पडिमं देवयानुभावेण निव्वत्तेति, रयणविचित्ताभरणेहिं सब्वालंकारविभूसियं करेति, अन्नस्स य गोसीसचंदनदारुस्स मज्जे पक्खिवति, चिंतेति य “कत्थिमं निवेसेमि” । इतो य समुद्दे वणियस्स पवहणं दुच्चा पुणो गहियं डोल्लति, तस्स य डोलायमाणस्स छम्मासा वट्ठति । सो य वणिओ भीतोव्विग्गो धूवकडच्चुयहत्थो इड्ढेवया-नमोक्कारपरो अच्छति । विज्जुमालिणा भियं - “भो भो मणुया ! अज्जं पभाए इमं ते जाणपत्तं वीतीभए नगरे कूलं पाविहिति । इमं च गोसीसचंदनदारुं, पुरजनवयं उदायनं च रायाणं मेलेउं भणेज्जासि - एत्थ देवाहिदेवस्स पडिमं करेज्जह” एसा देवाणवती ।

तओ देवानुभावेण, नावा पत्ता वीईभयं । तओ वणिओ अग्घं घेत्तुं गओ रायसमीवं, भणियं च तेन “इत्थ गोसीसचंदने देवाधिदेवस्स पडिमा कायव्वा” । सव्व जहावत्तं वणिएण रन्नो कहियं, गओ वणिओ । रन्ना वि पुरचतुवेज्जे (वण्णे) मेलेउं अक्खियं अक्खाणयं । सहिआ

वणकुट्टगा - “इत्थ पडिमं करेहि” ति । कते अधिवासणे बंभणेहिं भणियं - देवाहिदेवो बंभणो तस्स पडिमा कीरउ, वाहितो कुठारो न वहति । अन्नेहिं भणियं - विण्हु देवाधिदेवो । तहावि तं न वहति । एवं खंद रुद्धाइया देवयगणा भाणेत्ता सत्थाणि वाहिताणि न वहन्ति । एवं संकिलिस्संति । इतो य पभावतीए आहारो रन्तो उवसाहितो । जाहे राया तत्थऽवक्खित्तो न गच्छती ताहे पभावतीए दासचेडी विसज्जिता - गच्छ रायाणं भणाहि - वेलाइक्कमो वट्टेति, सव्वमुवसाहियं किण्ण भुंजह ति ? गया दासचेडी, सव्वं कहियं । ततो रातिणा भणियं - सुहियासि, अम्हं इमेरिसो कालो वट्टेति । पडिगया दासचेडी । ताए दासचेडीए सव्वं पभावतीए कहियं । ताहे पभावती भणति - “अहो मिच्छद्दंसणमोहिता देवाधिदेवं पि न मुणति” । ताहे पभावती ण्हाया कयकोउयमंगला सुक्किल्ल-वास-परिहाण-परिहया बलि-पुष्फ-धूव-कडच्छूय-हत्था गता । ततो पभावतीए सव्वं बलिमादिकाउं भणियं - “देहाधिदेवो महावीरवद्धमानसामी, तस्स पडिमा कीरउ” त पहराहि । वाहितो कुहाडो, एगधाए चेव दुहा जातं, पेच्छंति य पुव्वनिव्वत्तियं सव्वालंकारभूसियं भगवओ पडिमं, सा नेउ रन्ना घरसमीवे वेयावयणं काउं तत्थ विट्ठया । तत्थ किण्हगुलिया नाम दासचेडी देवयसुस्सूसकारिणी निउत्ता । अट्ठमि-चाउद्दसीसु पभावती देवी भत्तिरागेणं सयमेव नट्टोवहारं करेति । राया वि तयानुवत्तीए मुरए पवाएति । अन्नया पभावतीए नट्टोवहारं करेतीए रन्ना सिरच्छाया न दिट्ठा । “उप्पाउ” ति काउं अमंगुल-चित्तस्स रन्तो नट्टसममुरवक्खोडा (न) पडंति ति रुद्धा महादेवी “अवज्ज” ति काउं ।

ततो रन्ना लवियं - “नो मे अवज्जा, मा रूससु, इमेरिसो उप्पाओ दिट्ठो, ततो चित्ताकुलताए मुरवक्खोडयाणचुक्को” ति । ततो पभावतीए लवियं - जिनसासणं पवण्णेहं मरणस्स न भेयव्वं । अन्नया पुणो वि पभावतीए ण्हायकयकोउयाते दासचेडी वाहिता “देवगिहपवेसा सुद्धवासा आनेहि” ति भणिया । तेय सुद्धवासा आनिज्जमाणा कुसंभरागरत्ता इव अंतरे संजाता उप्पायदोसेण। पभावतीए अट्ठाए मुहं निरक्खंतीए ते वत्था पणामिता । ततो रुद्धा पभावती “देवयायणं पविसंतीए किं मे अमंगलं करेसि ति, किमहं वासघरपवेसिणि” ति, अट्ठाएणं दासचेडी संखावत्ते आहया । मता दासचेडी खणेण । वत्था वि साभाविता जाता । पभावती चिंतेति - “अहो मे निरवराहा वि दासचेडी वावातिया, चिरानुपालियं च मे धूलगपाणाइवावयवयं भग्गं, एसो वि मे उप्पाउ” ति । ततो रायाणं विन्नवेति - “तुब्भेहिं अनुन्नाया पव्वज्जं अब्भुवेमि । मा अपरिचत्तकामभोगा मराभि” ति ।

रन्ना भणियं - “जति मे सद्धम्मे बोहेहिसि” ति । तीए अब्भुवगया निक्खंता, छम्मासं संजममनुपालेत्ता आलोइयपडिक्कंता मता उववज्जा वेमाणिएसुं । ततो पासित्ता पुव्वं भवं पुव्वानुरागेण संगारविमोक्खणत्थं च बहूहिं वेसंतरेहिं रन्तो जड्ढं धम्मं कहेति । राया वि तावसभत्तो तं नो पडिवज्जेति । ताहे पभावतीदेवेणं तावसवेसो कतो, पुष्फफलोदयहत्थो रन्तो समीवगं गतो । अतीव एगं रमणीयं फलं रन्तो समप्पियं । रन्ना अग्घायं सुरभिगंधं ति, आलोइयं चक्खुणा सुरूवं ति, आसातियं अम(य) रसोवमं ति । रन्ना य पुच्छित्तो तावसो - कत्थ एरिसा फला संभवति ? इतो नाइदूरासण्णो तावसासमे एरिसा फला भवंति । रन्ना लवियं - दंसेहि मे तं तावासमं, ते य रुक्खा । तावसेण भणियं - एहि, दुयग्गा वि त वयामो । दो वि पयाता ।

राया य मउडातिएण सव्वालंकारविभूसितो गतो पेच्छति य मेहनिगुरुं बभूतं वनसंडं । तत्थ पविट्ठो दिट्ठो तावसासमो, तावसाऽऽसमे य पेच्छति स दारे पत्ते गंधं दिव्वं । दिट्ठित्ते य मंतेमाणे निसुणेइ एस राया एगागी आगतो सव्वालंकारो मारेउं गेण्हामो आभरणं । राया भीतो पच्छओसक्कितुमारद्धो । तावसेण य कूवियं - धाह धाह एस पलातो गेण्ह ।

ताहे सव्वे तावसा भिसियगणे तिर्यंतियकमंडलुहत्था धाविता, हन हन गेण्ह गेण्ह मारह त्ति भणंता - रन्नो अनुमग्गतो लग्गा । राया भीतो पलायंतो पेच्छइ - एगं महंतं वनसंडं । सुणेति तत्थ मानुसालावं । एत्थ रणंति मन्नमाणो तं वनसंडं पविसति । पेच्छइ य तत्थ चंदमिव सोमं, कामदेवमिव रुववं, नागकुमारमिव सुणेवत्थं, बहससतिं व सव्वसत्थविसारयं, बहूणं समणाणं सावगाणं साविगाणं य सारेण सरेणं धम्ममक्खायमाणं समणं । तत्थ राया गतो सरणं सरणं भणंतो । समणेण य लविय - “ते न भेतव्वं” त्ति । “छुट्ठोसि” त्ति भणिता तावसा पडिगता । राया वि तेसिं विप्परिणतो इसि आसत्थो । धम्मो य से कहितो, पडिवन्नो य धम्मं । पभावतिदेवेन वि सव्वं पडिसंघरियं । राया अप्याणं पेच्छति संघासणत्थो चेव चिट्ठाभि, न कहिं वि गतो आगतो वा, चिंतेति य किमयं ति ? पभावतिदेवेण य आगासत्थेन भणियं - सव्वमेयं मया तुज्झ पडिबोहणत्थ कयं, धम्मे ते अविघं भवतु, अन्नत्थ वि मं आवतकप्पे संभरेऽसि त्ति लविता गतो पभावती देवो ।

सव्वपुरजनवएसु पारंपरिणिग्घोसो निग्गतो-बीतीभए नगरे देवावतारिता पडिमा त्ति । इतो य ‘गंधारा’ जनवयातो सावगो पव्वइतुकामो सव्वतित्थकरणं जम्मण-निक्खमणकेवलुप्पया-निव्वाणभूमीओ दड्ढ पडिनियत्तो पव्वयामि त्ति । ताहे सुत्तं ‘वेयङ्गिरिगुहाए’ रिसभातियाण तित्थकरणं सव्वरयणविचित्तियातो कणगपडिमाओ । साहू सकासे सुणत्ता ताओ दच्छामि त्ति तत्थ गतो । तत्थ देवताराधनं करेत्ता विहाडियाओ पडिमाओ । तत्थ सो सावतो थयथुतीहिं थुणंतो अहोरत्तं निवसितो । तस्स निम्भलरयणेसु न मनागमवि लोभो जातो । देवता चिंतेति - “अहो मानुसमलुद्धं” त्ति । तुट्ठा देवया, “बूहिं वरं” भणंती उवड्ढिता । ततो सावगेण लवियं - “नियत्तो हं माणुसएसु कामभोगेसु किं मे वरेण कज्जं ति ? “अमोहं देवतादंसणं” त्ति भणित्ता देवता अट्टसयं गुलियाणं जहाचित्तमनोरहाणं पणामेति । ताओ गहिताओ सावतेन, ततो निग्गतो । सुयं चणण जहा बीतीभए नगरे सव्वालंकारविभूसिता देवावतारिता पडिमा । तं इच्छामि त्ति, तत्थ गतो, वंदिता पडिमा । कति वि दिने पज्जुवासामि त्ति तत्थेव देवतायवणे ठितो, तो य सो तत्थ गिलाणो जातो । “देसितो सावगो” काउं कण्हगुलियाए पडियरितो । तुट्ठो सावगो । किं मम पव्वतितुकामस्स गुलियाहिं । एस भोगत्थिणी तेन तीसे जहाचित्तमनोरहाणं अट्टसयं गुलियाणं दिन्नं, गतो सावगो ।

ततो वि किण्हगुलियाए विन्ना(स) णत्थं किमेयाओ सव्वं जहाचित्तियमणोरहाओ उ नेति ? जइ सच्चं तो “हं उत्तत्तकणगवण्णा सुरूवा सुभगा य भवामी” त्ति एगा गुलिया भक्खिया । ताहे देवता इव कामरूविणी परावत्तियवेसा उत्तत्तकणगवण्णा सुरूवा सुभगा य जाया । ततो पभिति जनो भासिउमादत्तो एस किण्हगुलिया देवताणुभावेण उत्तत्तकणगवण्णा जाया, इदानिं होउं से नामं “सुवण्णगुलिय” त्ति, तं च घुसितं सव्वजणवएसु । ततो सा सुवण्णगुलिगा गुलिगलद्धपच्चया भोगत्थिणी एगं गुलियं मुहे पक्खिविउं चिंतेति “पज्जोयणो मे राया भत्तारो भविज्ज”

त्ति । बीतीभयाओ उज्जेणी किल असीतिमित्तसु जोयणेसु । तत्थ व अकम्हा रायसभाए पज्जोयस्स अग्गतो पुरिसा कहं कहंति - “बीतीभते नगरे देवावतारियपडिमाए सुत्सूसकारिणा कण्हगुलिगा देवतानुभावेण सुवण्णगुलिगा जाता, अतीव सोहग्गलावन्नजुत्ता बहुजनस्स पत्थनिज्जा जाता ।” तं सुणेत्ता पज्जोओ तस्स गुलुम्मातितो दूतं विसज्जेति उदायनस्स - “एयं सुवण्णगुलियं समं विसज्जेसु” त्ति । गओ दूतो, विन्न्तो उदायनो । उदायणेण रुद्धेण विसज्जितो, अस्सकारियाऽसम्मानितो य दूतो । अहावत्तं दूतेन पज्जोयस्स कहियं ।

पुणो पज्जोएण रहस्सितो दूतो विसज्जिओ सुवण्णगुलियाए जइ मं इच्छसि वा तोऽहं रहस्सियमागच्छामि । तीए भणियं - जति पडिमा गच्छति तो गच्छामि, इयरहा नो गच्छे । गंतुं दूतेन कहियं पज्जोयस्स । ततो पज्जोतोऽनलगिरिणा हत्थिरयणेण सण्णद्धणिमियगुडेण अप्परिच्छडेनागतो, अहोरत्तेण पत्तो, पओसवेलाए पविट्ठा चरा, कहियं सुवण्णगुलियाते । तत्थ य बालवसंतकाले लेपगमहे वट्टमाणे पुव्वकारिता पज्जोएण लेपगपडिमा मंडियपसाधिता गीताओज्जनिग्घोसेण रायभवणं पवेसित्ता देवतावतारियपडिमाययणं च । भवियव्वत्ताए छलेण य तम्मि आययणे सा ठविता । इयरा देवावतारियपडिमा कुसुमोमालियगीयवाइत्तनिग्घोसेण सव्वजनसमवखे लेप्पछलेण णित्ता सुवण्णगुलिगा य । पडिमं सुवण्णगुलिगं च पज्जोतो हरिउं - गतो । जं च रयणिंऽनलगिरी बीतीभए नगरे पवेसित्तो तं रयणिं अंतो जे गया तेऽनलगिरिणो गंधहत्थिणो गंधेण आलाणखंभं भंतुं सव्वे वि लुलिया सव्वजनस्स य जायंति । महामंतिजनेन य उन्नीयं - नूनं एत्थऽनल गिरी हत्थी खंभविष्णणद्धो आगतो, अन्नो वा कोइ वणहत्थी ।

पभाए रन्ना गवेसावियं । दिट्ठोऽनलगिरिस्स आनिमलो । पवत्तिबाहतेन कहियं-रन्नो आगतो पज्जोतो पडिगओ य । गवेसावित्ता सुवण्णगुलिगा य त्ति, नायं तदद्दा आगतो आसि त्ति । रन्ना भणियं - पडिमं गवेसहि त्ति । गविट्ठा । कुसुमोमालिया चिट्ठइ न व त्ति, देवतावतारियपडिमाए य गोसीसचंदनसीतानुभावेण य कुसुमा नोभिलायंति । ण्हायपयतोतराया मज्झण्ह देसकाले देवाययणं अतिगओ, पेच्छती य पुव्वकुसुमे परिमिलाणे । रन्ना चिंतियं - किमेस उप्पातो, उत अन्ना चेव पडिम त्ति ? ताहे अवनेउं कुसुमे निरिक्खिता, नायं हडा पडिमा । रुद्धो उदायनो दूतं विसज्जेति, जइ ते हडा दासचेडी तो हडा नाम, विसज्जेह मे पडिमं । गतपद्दागतेन दूतेन कहियं उदायणस्स - न विसज्जेति पज्जोओ पडिमं । ततो उदायणो दसहिं मउडबद्धरातीसह सव्वसाहण - बलेण पयातो । कालो य गिम्हो वट्ठति । मरुजणवयमुत्तरंतो य जलाभावे सव्वखंधवारो तत्तियदिने तिसाभिभूतो विसण्णो । उदायनस्स रन्नो कहियं ।

रन्ना वि अप्पबहुं चिंतितं नत्थि अन्नो उवातो सरणं वा, नत्थि परं पभावतिदेवो सरणं ति, पभावतिदेवो सरणंसि कओ । पभावतिदेवस्स कयसिं गारस्सासणकंपो जाओ, तेन ओही, पउत्ता, दिट्ठा उदायनस्स रन्नो आवत्ती । ततो ओ आगतो तुरंतो पिनद्धंखं परं जलधरेहिं पुव्वं अप्पातितो जणवओ पविरलतुसारसीयलेण वायुणा । ततो पच्छा वालपरिक्खितं व जलं जलधरेहिं मुक्कं सरस्स तं च जलं देवता-कय-पुक्खरणीतिए संठियं, देवयकयपुक्खरणि त्ति अबुहजनेण “ति पुक्खरं” ति तित्थं पवत्तियं । ततो उदायनो राया गतो उज्जेनिं । रोहिता उज्जेनी । बहुजनक्खए वट्टमाणे उदायनेन पज्जोतो भणिओ - तुज्झं मज्झ य विरोहो । अन्हे चेव दुअग्गा जुज्झामो, किं

सेसजनवएणं माराविणं ति । अब्भुवगयं पज्जोएण । दुअग्गाण वि दूतए संचारेण संलावो - कहं जुज्झामो ? किं रहेहिं गएहिं अस्सेहिं ? ति । उदायनेण लवियं - जारिसो तुज्झं नलगिरी हत्थी एरिसो मज्झ नत्थि, तहा तुज्झ जेण अभिप्येयं तेन जुज्झामो । पज्जोएण भणियं - गएहिं असमाणं तुज्झं ति, कल्लं रहेहिं जुज्झामो ति । दूवग्गणे वि अवद्धियं । विदियदिणे उदायणो रहेण उवद्धितो, पज्जोओऽनलगिरिणा हत्थि - रयणेण । सेसखंधावारो सेण्णच्चपरिवारो पेच्छगो य उदासीणो चिद्धति । उदायणेण भणियं - एस भट्टपडिवण्णो हतो मया, संपलगं जुद्धं, आगतो हत्थी । उदायनेण चक्कभमे च्छूढो, चउसु वि पायतलेसु विद्धो सरहे, पडिओ हत्थी । एवं उदायनेन रत्ने जिता गहिओ पज्जोओ । भग्गं परबलं । गहिया उज्जेणी । नट्टा सुवण्णगुलिया । पडिमा पुण देवताहिद्धिता संचालेउं न सक्किता । पज्जोतो य ललाटे सुणहपाएण अंकितो ।

इमं घ से नामयं ललाटे चेव अंकितं-

[भा. ३१८५] दासो दासीवतिओ, छेत्तही जो घरे य वत्तव्वो ।

आणं कोवेमाणे, हंतव्वो बंधियव्वो य ॥

चू- कंठा । उदायनो ससाहणेण पडिनियत्तो, पज्जोओ वि बद्धो खंधावारे निज्जति । उदायनो आगओ, जाव दसपुरोद्देसे १ तत्थ वरिसाकालो जातो । दस वि मउडबद्धरायाणो निवेसेण ठितो । उदायनस्स उवजेमणाए भुंजति पज्जोतो । अन्नया पज्जोसवणकाले पत्ते उदायनो उववासी, तेन सूतो विसज्जितो । पज्जोओ अज्ज गच्छसु, किं ते उवसाहिज्जउ ति । गतो सूतो, पुच्छिओ पज्जोओ । आसंकियं पज्जोतस्स । “न कयाति अहं पुच्छिओ, अज्ज पुच्छा कता । नूनं अहं विससम्मिसेण भत्तेण अज्ज मारिज्जितकामो । अहवा - किं मे संदेहेण, एयं चेव पुच्छामि ।”

पज्जोएण पुच्छिओ सूतो - अज्ज मे किं पुच्छिज्जति । किं वा हं अज्ज मारिज्जितकामो ? सूतेन लवियं-न तुमं मारिज्जसि । राया समणोवासओऽज्ज पज्जोसवणाए उववासी । तो ते जं इद्धं अज्ज उवसाहयामि ति पुच्छिओ । तओ पज्जोतेन लवियं-“अहो सपावकम्मणे वसणपत्तेण पज्जोसवणा वि न नाता, गच्छ कहेहि राइणो उदायनस्स जहा अहं पि समणोवासगो अज्ज उववासिओ भत्तेण न मे कज्जं ।” सुतेन गंतुं उदायनस्स कहियं - सो वि समणोवासगो अज्ज न भुंजति ति । ताहे उदायनो भणति - समणोवासणेण मे बद्धेण अज्ज सामात्तियं न सुज्जति, न य सम्मं पज्जोसवियं भवति, तं गच्छामि समणोवासगं बंधनातो मोएमि खामेमि य सम्मं, तेन सो मोइओ खमिओ य ललाटमंकच्छायणइया य सोवण्णो से पट्ठो बद्धो । ततो पभिति पट्टबद्धरायाणो जाता । एवं ताव जति गिहिणो वि कयवेरा अधिकरणाइं ओसवंति, समणेहिं पुण सव्वपाधविरतेहिं सुद्धतरं ओसवेयव्वं ति । सेसं सवित्थरं जीवंतसामिउप्पत्तीए वत्तव्व ॥ अहवा - इमं उदाहरणं-

[भा. ३१८६] खद्धादानि य गेहे, पायस दमचेडरूवगा दद्धं ।

पितरोभासण कीरे, जाइय रद्धे य तेना तो ॥

चू- खद्धि आदानि जेसु गिहेसु ते खद्धादाणीयगिहा - ईश्वरगृहा इत्यर्थः । तेसु खद्धादाणीयगिहेसु, खणकाले पायसो नवगपयसाहितो । तं दद्धं दमगचेडा दमगो-दरिद्रो तस्स पुत्तभंडा इत्यर्थः पितरं ओभासंति - “अहं वि पायस देहि” ति भणितो । तेन गामे दुद्धतंदुले ओहारिऊण समप्पियं भारियाए - “पायसमुवसाहेहि” ति । सोय पच्चंतगामो, तत्थ चोरसेना

पडिता, ते य गामं विलुलिउमाढत्ता ।

[भा.३१८७] पायसहरणं छेत्ता, पच्छागय असियएण सीसं तु ।

भाउयसेणाहिवखि, सणाहिं सरणागतो जत्थ ॥

चू- तस्स दमगस्स सो य पायसो सह धालीए हडो । तं वेलं सो दमगोच्छेत्तं गतो । सो य छेतातो तणं लुण्णिकुणं आगतो, तं चिंतेति - “अज्ज चेडरूवेहिं समं भोक्खेमि” ति घरंगणपत्तस्स चेडरूवेहिं कहितं ततो “बप्प” ति भणंतेहि सो य पायसो हडो । सो तणपूलियं छड्डेऊण गतो कोहाभिभूतो, पेच्छति सेणाहिवस्स पुरतो पायसथालियं ठवियं । ते चोरा पुणो गामं पविट्ठा, एगागी सेनाहिवो चिट्ठइ । तेन य दमगेण असिएण सीसं छिन्नं सेणावत्तिस्स नट्ठो दमगो । ते य चोरा हन्नायगा नट्ठा । तेहिं य गतेहिं मयकिच्चं काउं तस्स डहरतरतो भाया सो सेणाहिवो अभि-सित्तो । तस्स मायभगिनीबाउज्जाइयातो अखिंसंति - “तुमं भाओवरतिए जीवंते अच्छति सेनाहिवत्तं काउं, धिरत्थूते जीवियस्स । सो अभिरसणगतो गहितो-दमगो जीवगेज्झो, आनित्तो निगडियवेदिगो सयणमज्झगतो आसणद्धितो वणगं गहाय भणति-अरे अरे भातिवेरिया, कत्थ ते आहणामि ति ।

दमगेण भणियं “जत्थ सरणागता पहरिज्जंति तत्थ पहराहि” ति । एवं भणिते सयं चिंतेति - “सरणागया नो पहरिज्जंति ।” ताहे सो माउभगिणीसयणाणं च मुहं निरिक्खति । तेहिं ति भणितो - “नो सरणागयस्स पहरिज्जति”, ताहे सो तेन पूएऊण मुक्को । जति ता तेन सो धम्मं अजाणमाणेण मुक्को, किमं नु पुण साहुणा परलोगभीतेन अब्भुवगयवच्छलेण अब्भुवगयस्स सम्मं न सहियव्वं ? खामियव्वं ति । इदानिं “कसाय” ति दारं । तेसिं चउक्कनिकखेवो जहावट्ठाणे कोहो चउव्विधो उदगराइसमाणो बालुआराइसमाणो पुढवीराइसमाणो पव्वयगराइसमाणो, दारं ।

[भा.३१८८] वाओदएहि राई, नासति कालेण सिगयपुढवीणं ।

नासति उदगस्स सतिं, पव्वतराई तु जा सेलो ॥

चू- वाएण उदएण य राती नासइ जहा सक्खं सिगयपुढवीणं । “कालेण” ति कालविशेषप्रदर्शनार्थं, उदगराती सकूत् नश्यति, तत्क्षणादित्यर्थः । जा पुण पव्वतराती सा जाव पव्वतो ताव चिट्ठति अंतरा नापगच्छतीत्यर्थः ॥ इदानिं रातीहिं कोव-अवसंधारणत्थं भण्णति

[भा.३१८९] उदगसरिच्छा पक्खेणऽवेति चतुमासिएण सिगयसमा ।

वरिसेन पुढविराती, आमरण गती य पडिलोमा ॥

चू- उदगराइसमाणो जो रुसितो तद्विवसं चैव पडिक्कमणवेलाए उवसमति जाव पक्खे वि उवसमतो उदगरातिसमाणो भण्णति । जो पुण दिवसपक्खिएसु अनुवसंतो जाव चउमासिए उवसमति सो सिगतारातिसमाणो कोहो भवति ।

जो दिवसपक्खचाउम्मासिएसु अनुवसंतो संवच्छरिए उवसमति सो पुढविराइसमाणो । जहा पुढवीए सरदे फुडियातो दालिओ पाउसे पवुट्ठे मिलंति एवं तस्स वि वरिसेण क्रोधो अवेति । जो पुण पज्जोसवणाए वि नो उवसमति सो पव्वयरातीसमाणो कोहो । जहा पव्वयस्स राती न मिलति एवं तस्स वि आमरणंतो कोहो नोवसमति । एतेसिं गतीतो पडिलोमं वत्तव्वाओ । पव्वयरातीसमाणस्स नरगगती, पुढवीसमाणस्स तिरियगती, सिगयसमाणस्स मनुयगती, उदगसमाणस्स देवगती, अकसायस्स मोक्खगती ॥

[भा. ३१९०] एमेव थंभकेयण, वत्येसु परूवणा गतीओ य ।

मरुय अचंकारि य पंडरज्जमंगू य आहरणा ॥

चू- एवं सेसा कसाया चउभेया वत्तव्वा । थंभे ति थंभसमाणो माणो । सो चउव्विहो अत्थि ।

[भा. ३१९१] सेल-ऽड्ढि-थंभदारुयलया य वंसे य मेंढ गोमुत्ती ।

अवलेहणि किमि कद्दम कुसुंभरागे हलिद्दा य ॥

[भा. ३१९२] चउसु कसातेसु गती, नरय तिरिय माणुसे य देवगती ।

उवसमह निच्चकालं, सोग्गइमगं वियाणंता ॥

चू- सेलयंभसमाणो माणो अत्थि, अड्ढिथंभसमाणो माणो अत्थि, कद्दुथंभसमाणो माणो अत्थि, तिनिस्सलयासमाणो माणो अत्थि । गतीतो पडिलोमं वत्तव्वातो । “केयणं” ते छज्जियलेवनगंडो केयणं ति भण्णति, सो य वंको तस्समा माया । अहवा-यत् कृतकं तं पाययसेलीए केयणं भण्णइ, कृतकं च माया । माया चउव्विहा-एवलेहणियाकेयणे, गोमुत्तियाकेयणे, घणवंशमूलसमकेयणे, भेदसिंघकेयणे वि । गतीतो पडिलोमं वत्तव्वाओ । “वत्ये” ति वत्यरागसमाणो लोभो । सो चउव्विहो । हरिद्वारागसमाणो लोभो, कुसुंभरागसमाणो भो, कद्दमरागसमाणो लोभो, किमिरागसमाणो लोभो । गतीओ पडिलोमातो वत्तव्वाओ । इमे उदाहरणा - कोहे मरुओ, माणे अच्चंकारियभट्टा, मायाए पंडरज्जा, लोभे अज्जमंगू ॥ कोहे इमं-

[भा. ३१९३] अवहंत गोण मरुते, छउण्हे वप्पाण उक्करो उवरिं ।

छूढो मओ उवट्ठा, अतिकोवे न देमो पच्छित्तं ॥

एत्थ एसेव दमगो । अधवा - एगो मरुगो, तस्स इक्को बड्ढो । सो य तं गहाय केयारे हलेण वाहेभि ति गतो । सो य परिस्संतो पडितो, न तरति उट्ठेउं । ताहे तेन धिज्जातिएण हणंतेन तस्स उवरिं तुत्तगो भग्गो, तहावि न उट्ठति । अन्नकट्टाभावे लेट्टुएहिं हणिउमारद्धो, एगकेयारलेट्टुएहिं, तहावि नोड्ढितो, एवं चउण्ह केयाराण उक्करेण आहतो, नो उड्ढितो । तो तेन लेट्टुपुओ कतो, मओ सो गोणो । ताहे सो बंभणो गोवज्जविसोहणत्थं धिज्जातियाणमुवड्ढितो । तेन जहावत्तं कहियं, भणियं च तेन - अज्ज वि तस्सोवरिं मे कोहो न फिट्ठति । ताहे सो धिज्जातिएहिं भणिओ - तुमं अतिकोही, नत्थि ते सुट्ठी, न ते पच्छित्तं देमो, सब्वलोगेण वज्जितो सोऽसोलोगपडितो जातो । एवं साहुणा एरिसो कोवो न कायव्वो । अह करेज्ज तो उदगरातीसमाणेण भवियव्वं । जो पुण पक्खिय-चाउम्मासिय-संवच्छरिएसु न उवसमति तस्स विवेगो कायव्वो, जहा धिज्जातियस्स । माने इमं-

[भा. ३१९४] धनधूयमच्चंकारिय-भट्टा अट्टसु य मग्गतो जाया ।

चरणपडिसेव सचिवे, अनुयत्ती हिं पदानं च ॥

[भा. ३१९५] निवर्चित विकालपडिच्छणा य दानं न देमि निवकहणं ।

खिसा निसि निग्गमणं, चोरा सेनावती गहणं ॥

[भा. ३१९६] नेच्छति जलूग वेज्जे, गहणं तं पि य अनिच्छमाणी तु ।

गेण्हावे जलूगवणा, भाउयदूए कहण मोए ॥

चू- 'खितिपतिङ्घिये' नगरं । 'जियस्तू' राया । 'धारिणी' देवी । 'सुबुद्धी' सचिवो । तथ्य नगरे 'धनो' नाम सेट्टी । तस्स 'भद्रा' नाम भारिया । तस्स य धूया भद्रा । साय माउपियभाउयाण य उवातियसयलद्धा । मायपितीहि य सव्वपरियणो भण्णति - "एसा जं करेउ न केण ति किंचिच्चंकारेयव्वं" ति । ताहे लोणेण से कयं नाम अच्चंकारियभद्रा । सा य अतीवरूववती, बहुसु वणियकुलेसु वरिज्जति ।

धनो य सेट्टी भणति - जो एयं न चंकारेहि तस्सेसा दिज्जिहिति ति । एवं वरणे पडिसेहेति । अन्नया सचिवेण वरिता । धणेण भणियं - जइ न किंचि वि अवर्राहे चंकारेहिसि तो ते पयच्छामो । तेन य पडिसुयं । तस्स दिन्ना । भारिया जाता । सो य न चंकारेति । सो य अमच्चो रातीते जामे गते रायकज्जाणि समानेउं आगच्छति । सा तं दिने दिने खिसति सवेलाए नागच्छसिति । ततो सवलाए एतुमाढत्तो । अन्नया रन्नो चिंता जाता - किमेस मंती सवेलाए गच्छति ति ।

रन्नो अन्नेहिं कहियं - एस भारियाए आणाभंगं न करेति ति । अन्नया रन्ना भणियं - इमं एरिसं तारिसं च कज्जं च सवेलाए तुमे न गंतव्वं । सो ओसुअभूतो वि रायाणुअतीए ठितो । सा य रुद्धा वारं बंधेउं ठिता । अमच्चो आगतो उस्सुरे, "दार-मुग्घाडेहि" ति बहुं भणिता वि जाहे न उग्घाडेति ताहे तेन चिरं अच्छिऊण भणिता - "तुमं चेव सामिणी होज्जासि ति अहो मे आलो अंगीकतो" । ताहे सा "अहमालो" ति भणिया दारमुग्घाडेउं पियघरं गता । सव्वालंकारविभूसिता अंतरा चोरेहिं गहिता । तासे सव्वालकारं घेतुं चोरेहिं सेमावतिसस उवनीता ।

तेन सा भणिता - मम महिला होहि ति । सो तं बलान न भुंजति, सा वि तं नेच्छति । ताहे तेन वि सा जलगवेज्जस्स हत्ये विक्कीता । तेन वि सा भणिता - मम भज्जा भवाहिति । तं पि अनिच्छंतीए तेन वि रुसिएण भणिता - "वणं" - पाणीयं, तातो जलूगा गेण्हाहि" ति । सा अप्पाणं नवनीएण मक्खेउं जलमवगाहति, एवं जलूगातो गेण्हति । सा तं अननुरूवं कम्म करेति न य सीलभंगं इच्छति । सा तेन रुहिरसावेण विरूवलावण्णा जाया । इतो य तस्स भाया दूयकिच्चेण तत्थागतो, तेन सा अनुसरिस ति काउं पुच्छिता, तीए कहियं, तेन दव्वेण मोयाविया आनिया य । वमणविरयणेहिं पुण नवसरीरा जाता । अमच्चेण य पच्चाणेउघरमाणिया सव्वसामिणी ठविया । ताए सो कोहपुरस्सरस्स माणस्स दोसं दद्धुं अभिग्गहो गहितो - "न मे कोहो मानो वा कायव्वो ॥

[भा. ३१९७] सयगुणसहस्सपागं, वणभेसज्जं जतिस्स जायणया ।

तिक्खुत्त दासिभिंदण, न य कोहो सयं च दानं च ॥

चू- तस्स घरे सयसहस्सपागं तेल्लमत्थि, तं च साहुणा वणसंरोहणत्थं ओसढं मग्गियं । ताए य दासचेडी आप्पता, "आनेहि" ति । ताए आपंतीए सहतेल्लेण एणं भायणं भिन्नं । एवं तिन्नि भायणाणि भिन्नाणि । न य सा रुद्धा । तिसु य सयसहस्सेसु विणट्टेसु चउत्थवाराए अप्पणा उट्टेऊणं दिन्नं । जइ ताए कोहपुरस्सरो मेरुसरिसो मानो निज्जितो तो साहुणा सुद्धतरं गिहंतव्वो इति ॥ मायाए इमं-

[भा. ३१९८] पासत्थि पंडरज्जा, परिन्न-गुरुमूल-नातअभिआगा ।

पुच्छा तिपडिक्कमणे, पुव्वब्भासा चउत्थं पि ॥

चू- नाणातितियस्स पासेठिता पासत्थी, सरीरोवकरणब (पा) उसा निच्चं सुक्किल्लासपरिहरिता

विचिद्द्वि ति । लोणेण से नामं 'कयं पंडरञ्ज' ति । सा य विज्ञा-मंत-वसीकरणुच्चाटणकोउएसु य कुसला जनेसु पउञ्जति । जनो य से पणयसिरो कयंजलितो चिद्द्वि ति ।

अद्धवयातिकंता वेरग्गमुवगता गुरुं विन्वेति - "आलोयणं पच्छमि" ति । आलोइए पुणो विन्वेति - "न दीहं कालं पवज्जं काउं समत्था" । ताहे गुरुहिं अप्पं कालं परिकम्मवेत्ता विज्ञामंतादियं सव्वं छद्दुवेत्ता "परिन्" ति असनगं पच्चक्खायं । आयरिएहिं उभयवग्गो वि वारितो न लोगस्स कहेयव्वं । ताहे सा भत्ते पच्चक्खात्ते जहा पुव्वं बहुजणपरिवुडा अच्छिता इदानिं न तहा अच्छति, अप्पसाहुसाहुणिपरिवारा चिद्द्वि । ताहे से अरती कज्जति । ततो ताए लोगवसीकरणविज्ञा मणसाआवाहिता ।

ताहे जनो पुप्फधूवगंधहत्यो अलंकितविभूसितो चंदवदेहिं । उभयवग्गो पुच्छितो - किं ते जनस्स अक्खायं ? ते भणंति- "न व" ति । सा पुच्छिता भणति- मम विज्ञाए अभिओइयं एति । गुरुहिं भणिता - "न वट्टति" ति । ताहे पडिक्कंता । सयं ठितो लोगो आगंतुं । एवं तओ वारा सम्मं पडिक्कंता, चउत्थवाराते पुच्छिता न सम्ममाउट्टा भणति य - पुव्वब्भासाऽहुणा आगच्छंति ॥

[भा. ३१९९] अपडिक्कमसोहम्मे, अभिउग्गा देवसक्कओसरणे ।

हत्थिणि वाउस्सग्गे, गोयम-पुच्छा तु वागरणा ॥

चू-अनालोएउ कालगता सोहम्मे एरावणस्स अग्गमहिसी जाता । ताहे सा भगवतो वद्धमानस्स समोसरणे आगता, धम्मकहावसाणे हत्थिणिरूवं काउं भगवतो पुरतो ठिच्चा महतासदेण वातं कम्मं करेति । ताहे भगवं गोयमो जाणगपुच्छं पुच्छति । भगवया पुव्वभवो से वागरितो । मा अन्नो वि को ति साहु साहुणी वा मायं काहिति, तेनेयाए वायकम्मं कत्तं, भगवता वागरियं । तन्हा एरिसी माया दुरंता न कायव्वा । लोभे इमं उदाहरणं - "लुद्धमंदी" अहवा "अज्जमंगू"-

[भा. ३२००] मधुरा मंगू आगम बहुसुय वेरग्ग सहूपया य ।

सातादि-लोभ-नितिए, मरणे जीहाइ निद्धमणे ॥

चू-अज्जमंगू आयरिया बहुस्सुया अज्जागमा बहुसिस्सपरिवारा उज्जयविहारिणो ते विहरंता महुरं नगरीं गता । ते "वेरग्गिय" ति काउं सट्ठेहिं वत्थातिएहिं पूइता, खीर-दधि-घय-गुलातिएहिं दिने दिने पज्जतिएण पडिलाभयंति । सो आयरिओ लोभेण सातासोक्खपडिबद्धो न विहरति । नितिओ जातो । सेसा साधू विहरिता ।

सो वि अनालोइयपडिक्कंतो विराहियसामण्णो वंतरो निद्धम्मणा जक्खो जातो । तेन य पदेसेण जदा साहू निग्गमण-पवेसं करेति, ताहे सो जक्खो पडिमं अनुपविसित्ता महापमाणं जीहं निज्जालेति । साहूहिं पुच्छितो भणति - अहं सायासोक्खपडिबद्धो जीहादोसेण अप्पिद्धिओ इह निद्धम्मणाओ भोमेजे नगरे वंतरो जातो, तुज्ज पडिबोहणत्थमिहागतो तं मा तुभ्भे एवं काहिह । अन्ने कहेति - जदा साहू भुंजंति तदा सो महप्पमाणं हत्थं सव्वालंकारं विउव्विऊण गवक्खदारेण साधूण पुरतो पसारेति । साहूहिं पुच्छितो भणाति - सो हं अज्जमंगू इट्ठिरसपमादगरुओ मरिऊण णिद्धम्मणे जक्खो जातो, त मा कोइ तुभ्भे एवं लोभदोसं कहेज्ज ॥ एवं कसायदोसे नाउं पज्जोसवणासु अप्पणो परस्स वा सव्वकसायाण उवसमणं कायव्वं । इमं च वासासु कायव्वं-

[भा. ३२०१] अब्भुवगयगयवेरा, नातुं गिहिणो वि मा हु अहिगरणं ।

कुज्जाहि कसाए वा, अविगडियफलं व सिं सोउं ॥

[भा.३२०२] पच्छित्तं पद्दुपाणा, कालो बलिओ चिरं च ठायव्वं ।

सज्जाय-संजम-तवे, धणियं अप्पा नियोतव्वो ॥

धू- अद्दुसु उदुबद्धिएसु मासेसु जं पच्छित्तं संचियं न वूढं तं वासासु वोढव्वं । किं कारणं तं वासासु वुज्जे ? भण्णते - जेण वासासु बहुपाणा भवन्ति, ते हिंडंतेहिं वहिज्जति, सीयाणुभावेण य कालो बलितो, सुहं तत्थ पच्छित्तं वोढुं सक्कति । एगक्खेत्ते चिरं अच्छियव्वं तेन वासासु पच्छित्तं वुज्जति । अवि य सीयलगुणेण बलियाइं इंदियाइं भवन्ति । तदप्पनिरोहत्थं तवो कज्जति । पंचप्पगारसज्जाए उज्जमियव्वं, सत्तरसविहे य संजमे, बारसविहे य तवे अप्पा धनियं सुद्दु निओएयव्वो, निउंजितव्यमित्यर्थः ॥

[भा.३२०३] पुरिमचरिमाण कप्पो, तु मंगलं वद्धमाणतित्थम्पि ।

तो परिकहिया जिनगण-हरा य थेरावलिचरित्तं ॥

धू- पुरिमा उसभसामिणो सिस्सा, चरिमा वद्धमाणसामिणो । एतेसिं एस कप्पो चेव जं वासासु पज्जोसविज्जति, वासं पडउ मा वा । मज्झिमयाणं पुण भणितं-पज्जोसवेति वा न वा, जति दोसो अत्थि तो पज्जोसवेति, इहरहा नो । मंगलं च वद्धमाणसामितित्थे भवति । जेण य मंगलं तेन सव्वजिणाणं चरितातिं कहिज्जति, समोसरणाणिय, सुधम्मतिघाण थेराणं आवलिया कहिज्जति ॥ एत्थ सुत्तणिबधे य इमो कप्पो कहिज्जति-

[भा.३२०४] सुत्त जहा निबंधो, वग्धारियभत्तपाणग्गहणं ।

नाणट्ठि तवस्सी यऽनहियासि वग्धारिए गहणं ॥

धू- नो कप्पति निग्गंधाण वा निग्गंधीण वा वग्धारिय-वुट्ठिकायंसि गाहावति-कुलं भत्ताए वा पाणाए वा निक्खमित्तए वा पविसित्तए वा । कप्पइसे अप्पवुट्ठिकायंसि संतरुत्तरंसि गाहावड्-कुलं भत्ताए वा पाणाए वा निक्खमित्तए वा पविसित्तए वा । वग्धारियं नाम जं तिन्नवासं पडति, जत्थ वा नेव्वं वासकप्पो वा गलति, जत्थ वासकप्पं भेत्तूण अंतो काओ य उल्लेत्ति, एयं वग्धारियं वासं । एरिसे न कप्पति भत्तपाणं घेत्तुं । सुत्ते जहा निबंधो तथा न कल्पते इत्यर्थः । अवग्धारिए पुण कप्पति भत्तपाणग्गहणं काउं । कप्पति से अप्पवुट्ठिकायंसि संतरुत्तरंसि, संतरमिति अंतरकप्पो, उत्तरमिति वासकप्पकंबली ।

इमेहिं कारणेहिं वितियपदे वग्धारियवुट्ठिकाये वि भत्तपाणग्गहणं कज्जति “नाणट्ठी” पच्छद्धं । “नाणट्ठि”त्ति जदा को ति साहू अज्झयणं सुत्तक्खंधमंगं वा अहिज्जति, वग्धारियवासं पडति, ताहे सो वग्धारिए वि हिंडति । “तवस्सी”त्ति अहवा - छुहालू अनधियासो वग्धारिए हिंडति । एते तिन्निहि वग्धारिते संतरुत्तरा हिंडति । संतरुत्तरस्य व्याख्या पूर्ववत् । अहवा - इह संतरं जहासत्तीए चउत्थमादी करेति । उत्तरमिति “वालेसुत्तादिए” न अडंति ॥

[भा.३२०५] संजमखेत्तचुयाणं, नाणट्ठि-तवस्सि-अनहियासाणं ।

आसज्ज भिक्खकालं, उत्तरकरणेण जइयव्वं ॥

धू- संजमखेत्त-चुया जे नाणट्ठितवस्सी अनधियासी य जो, एते सव्वे भिक्खाकाले उत्तरकरणेण भिक्खगहणं करेति ॥ केरिसं पुण संजमखेत्तं-

[भा.३२०६] उन्नियवासाकप्पा, लाउयपातं च लब्भती जत्थ ।

सज्जा एसणसोही, वरिसइकाले य तं खेत्तं ॥

चू-जत्य खेतते उन्नियवासाकप्पा लब्भंति, जत्य अलाबु पादा चाउक्कालो च सुज्झति सज्झाओ, जत्य य भत्तादीयं सव्वं एसणासुद्धं लब्भति, विविधं च धम्मसाहणोवकरणं जत्य लब्भति । कालवरिसी नाम - रातो वासइ, न दिवा । अहवा - भिक्खावेलं सण्णाभूमिगमणवेलं च मोत्तुं वासति । अहवा - वासासु वासति नो उदुबद्धे एस कालवरिसा । एयं संजमखेतं ॥ ततो असिवादिकारणेहिं चुता । “नाणड्ढितवस्सि अणधियासे” त्ति तिन्नि वि एगगाहाते वक्खाणेति-

[भा. ३२०७] पुव्वाहीयं नासति, नवं च छातो न पच्चलो धेत्तुं ।

खमगस्स य पारणए, वरसति असहू य बालादी ॥

चू- छुभाभिभूयस्स परिवाडिं अकुव्वतो पुव्वाधीतं नासति, अभिनवं वा सुत्तत्थं च्छातो ग्रहीतुमसमर्थो भवति, खमगपारणए वा तवसि, बालादी असहू वा, वासंते असमत्था उववासं काउं ॥ ताहे इमेण उत्तरकरणेण जतंति-

[भा. ३२०८] बाले सुत्ते सूती, कुडसीसगछत्तए य पच्चिमए ।

नाणड्ढितवस्सी अन-हियासि अह उत्तरविसेसा ॥

चू- वरिसंते उववासो कायव्वो । असहु कारणे वा “बाले” त्ति उन्नियवासाकप्पेण पाउतो अडति । उन्नियस्स असति उट्टिएण अडति । उट्टियासति कुतवेणं । जाहे एयं तिविधं पि बालयं नत्थि ताहे जं सोत्तियं थिरं घणं मसिणं तेन हिंडति । सोत्तियस्स असति ताल-सूइं उवरिं काउं हिंडति । कुडसीसयं पलासं पत्तेहिं वा गंडेणविणा छत्तयं कीरइ, तं सिरं काउं हिंडति । तस्सऽसति विदलमादीछत्तएणं हिंडति । एसो संजमखेतचुत्तादियाण वासासु वासंते उत्तरकरणविसेसो भणितो ॥ सव्वो य एस पज्जोसवणाविधी भणितो- बितियपदेण पज्जोसवणाए न पज्जोसवेति अपज्जोसवणाए वा पज्जोसवेज्जा इमेहिं कारणेहिं-

[भा. ३२०९] असिवे ओमोयरिए, रायदुडे भए व गेलण्णे ।

अद्धाण रोहए वा, दोसु वि सुत्तेसु अप्पाबहुं ॥

चू- पज्जोसणाकाले पत्ते असिवं होहिति त्ति नातूण न पज्जोसवेति, ओमोयरिएसु वि एवं अतिक्कंते वा पज्जोसविज्जा । महल्लठाणातो वा चिरेण निग्गया ते न पज्जोसवणाए पज्जोसवेज्जा, बोहियभए वा निग्गता अतिक्कंता पज्जोसवेति । एवं दोसु वि सुत्तेसु अप्पाबहुं नाउं न पज्जोसवेति । अपज्जोसवणाए वा पज्जोसवेति ॥

मू. (६५१) जे भिक्खू पज्जोसवणाए गोलोमाइं पि वालाइं उवाइणावेइ - उवाइणावेतं वा सातिज्जति ॥

चू- गोलोममात्रा पि न कर्तव्या किमुत्त दीर्घा । अहवा - हस्तप्राप्या अपिशब्देन विशेष्यंति । उवातिणावेति त्ति पज्जोसवणारयणिं अतिक्राम तीत्यर्थः । तस्स चउगुरुगं पच्छित्तं । आणादिया य दोसा ।

[भा. ३२१०] पज्जोसवणा केसे, गावीलोमप्पमाणमेत्ते वी ।

जे भिक्खूवातिणावती, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा. ३२११] न वि सिंगपुंछवाला, न अत्थि पुंछे न बत्थिया वाला ।

सुजवसणीरोगाए, सेसं गुरु हानि हानीए ॥

चू- वासासु लोमए अकजंते इमे दोसा-

[भा. ३२१२] निसुढंते आउवधो, उल्लेसु य छप्पदीउ मुच्छंति ।

ता कंडूय विराहे, कुज्जा व खयं तु आयाते ॥

चू- आउक्काए निसुढंते आउविराहणा, उल्लेसु य वालेसु छप्पयाओ सम्पुच्छंति, कंडुअंतो वा छप्पदादि विराहेति, कंडुअंतो वा खयं करेज्जा । तत्थ आयविराहणा ॥ जम्हा एते दोसा तम्हा-

[भा. ३२१३] धुवलोओ उ जिणाणं, वरिसासु य होइ गच्छवासीणं ।

उडु तरुणे चउमासो, खुर-कत्तरि छल्लहू गुरुगा ॥

चू- उडुबद्धे वासासु वा जिनकम्पियाणं धुवलोओ, धेरकम्पियाण वासासु धुवलोओ धुवलायासमत्थो वा तं रयणि नातिक्रमे । धेरकम्पितो तरुणो उडुबद्धे उक्कोसेणं चउण्हं मासाणं लोय करावेंति, धेरस्स वि एवं, नवरं - उक्कोसेणं छम्मासा । जति उडुबद्धे वासासु वा खुरेण कारवेति तो - मासलहुं, कत्तीए मासगुरुं, आणादिया य दोसा, छप्पतिगाण विराहणा पच्छकम्मदोसा य । आदेसंतरेण कारवेति तो छल्लहु, कत्तीए चउगुरुगा । लोयं करावेंतेन एते दोसा परिहारिया भवंति ॥

[भा. ३२१४] पक्खिय-मासिय-छम्मासिए य धेराण तू भवे कप्पो ।

कत्तरि छुर-लोए वा, बितियं असहू गिलाणे य ॥

चू- बितियंति बितियपदेणं लोयं न कारवेज्जा । असहू लोयं न तरति अधियासेउं सिरोरोगेण वा मंदचक्खुणा वा लोयं असहंतो धम्मं छड्डेज्जा । गिलाणस्स वा लोओ न कज्जति, लोए वा करेंते ते गिलाणो हवेज्जा । एवमादिएहिं कारणेहिं जइ कत्तिए करेति तो पक्खे पक्खे । अह छुरेण तो मासे मासे । पढमं छुरेण, पच्छा कत्तिए । लोयकरस्स महुरोदयं हत्थधोवणं दिज्जति पच्छाकम्म परिहरणत्थं । अववादेण लोओ छमासेण कारवेयव्वो । धेराण एस कप्पो संवच्छरिए भणितो ॥

मू. (६५२) जे भिक्खू पज्जोसवणाए इत्तरियं पि आहारं आहारेति, आहारेंतं वा साति० ॥

[भा. ३२१५] इत्तरियं पि आहारं, पज्जोसवणाए जो उ आहारे ।

तयभूइ-बिंदुमादी, सो पावति आणामादीणि ॥

चू- इत्तरियं नाम धोवं एगसित्थमवि अद्धलंबणादि वा । अधवा - आहारे तयामेत्तं, सातिमिभिरियं चुण्णगादी भूतिमेत्तं, पाणगे बिंदुमत्ते । “तये”त्ति तिलतुसतिभागमेत्तं । “भूति” रिति यत् प्रमाणमंगुष्ट-प्रदेशनीसंदंसकेन भस्म गृह्यते, पानके बिंदुमात्रमपि, आदिग्गह नातो खातिमं पि धोवं जो आहारेति पज्जोसवणाए सो आणादिया दोसा पावति चउगुरुं च पच्छिंतं ॥

पव्वेसु तवं करेंतस्स इमो गुणो भवति-

[भा. ३२१६] उत्तरकरणं एगग्गया य आलोयचेइवंदनया ।

मंगलधम्मकहा वि ग, पव्वेसुं तवगुणा हीति ॥

[भा. ३२१७] अट्टम छट्ट चउत्थं, संवच्छर-चाउमास-पक्खे य ।

पोसहियतवे भणिए, बितियं असहू गिलाणे य ॥

चू- उत्तरगुणकरणं कतं भवति, एगग्गया य कता भवित, पज्जोसवणासु वरिसिया आलोयणा दायव्वा वरिसाकालस्स य आदीए मंगलं कतं भवति, सद्धान य धम्मकहा कायव्वा । पज्जोसवणाए

- जे अड्डमं न करेइ तो चउगुरुं, चाउम्मासिए छड्डं न करेति तो चउलहुं, पक्खिए चउत्थं न करेति तो मासगुरुं । जम्हा एते दोसा तम्हा जहाभणितो तवो कायव्वो । बितियं अववादेण न करेज्जा पि । उववासस्स असहू न करेज्ज, गिलाणो वा न करेज्जा, गिलाणपडियरगो वा, सो उववासं वेयावच्चं च दोवि काउं असमत्थो, एवमादिएहिं कारणेहिं पज्जोसवणाए आहारंतो सुद्धो ॥

मू. (६५२) जे भिक्खू अन्नउत्थियं वा गारत्थियं वा पज्जोसवेति, पज्जोसवेंतं वा साति० ॥

[भा. ३२१८] पज्जोसवणा कप्पं, पज्जोसवणाए जो तु कहेज्जा ।

गिहि अन्नतित्थि ओसन्नं, संजतीणं च आणादी ॥

चू- पज्जोसवणा पुव्ववण्णिता । गिहत्थाणं अन्नतित्थियाणं - गिहत्थीणं अन्नतित्थीणीणं, ओसन्नाणं य संजतीणं य - जो एते पज्जोसवेति, एतेषामगतो पर्युषणाकल्पं पठतीत्यर्थः । तस्स चउगुरुं । आणादिया य दोसा ॥

[भा. ३२१९] गिहि अन्नतित्थि ओसन्नं दुगं ते गुणेहनुववेया ।

सम्मीसवास-संकादिणो य दोसा समणिवग्गे ॥

चू- गिहत्था गिहत्थीणीओ एवं दुगं । अहवा - अन्नतित्थियाग, अन्नतित्थिणीतो । अहवा - ओसन्ना ओसणीओ एते दुगा, संजमगुणेहिं अनुववेया, तेन तेसिं पुरतो न कड्डिज्जति । अहवा - एतेसिं सम्मीसवासे दोसा भवंति । इत्थीसु य संकमादिया दोसा भवंति । सजतीओ जइ वि संजमगुणेहिं उववेयाओ तथापि सम्मीसवासदोसो संकादोसो य ॥

[भा. ३२२०] दिवसतो न चेव कप्पति, खेतं च पडुच्च सुणेज्जमन्नेसिं ।

असती य व इतरेसिं, दंडिगमादत्थितो कहे ॥

चू- पज्जोसवणाकप्पो दिवसतो कड्डिउं न चेव कप्पति । जत्थ वि खेतं पडुच्च कड्डिज्जति जहा दिवसतो आनंदपुरे मूले चेतियघरे सव्वजनसमक्खं कड्डिज्जति, तत्थ वि साहू न कहेति, पासत्थो कहेति, तं साहू सुणेज्जा, न दोसो । पासत्थाणं वा कहेक्खस असति डंडिगेण वा अब्भट्ठिओ सहेहिं वा ताहे दिवसतो कहेति । पज्जोसवणाकप्पकड्डणे इमा सामायारी - अप्पणो उवस्सए पादोसिए आवस्सए कते कालं घेतुं काले सुद्धे वा पड्वेत्ता कड्डिज्जति, एवं चउसु वि रातीसु । पज्जोसवणारातीए पुण कहेए सव्वे साधू मप्पावणीयं काउसग्गं करेति, “पज्जोसवणकप्पस्स समप्पावणीयं करेमि काउस्सग्गं जं खंडियं जं विराहियं जं न पूरियं सव्वो दंडओ कट्ठियव्वो जाव वोसिरामि ति ।” लोगस्सुज्जोयकरं चित्तेन उस्सारेत्ता पुणो लोयस्सुज्जोयगरं कड्डित्ता सव्वे साहवो निसीयंति । जेण कड्डितो सो ताहे कालस्स पडिक्कमति, ताहे वरिसाकालठवणे ठविज्जति ॥ एस विधी भणित्ता । कारणे गिहत्थ-अन्नतित्थिय-पासत्थे य पज्जोसवेति । कहं ? भण्णति-

[भा. ३२२१] बितियं गिहि ओसन्ना, कड्डियं तम्मि रत्ति एज्जाहि ।

असती य संजतीणं, जयणाए दिवसतो कहे ॥

चू- जति कड्डिज्जति गिहत्था अन्नतित्थिया ओसण्णा वा आगच्छेज्जा तो वि न ठवेज्जा । एवं सेज्जिय मादिइत्थीसु वि । संजतीतो वि अप्पणो पडिस्सए चेव रातो कहेति । जइ पुण संजतीए संभोतियाणं कड्डितिया न होज्ज तो आहापहाणाणं कुलाणं आसण्णे सपडिदुवारे संलोए साहु साहुणीणं य अंतरे चिलिमिलं दाउं दिवसतो कड्डिज्जति पूर्ववत् ॥

मू. (६५४) जे भिक्खू पढमसमोसरणुद्देशे पत्ताइं चीवराइं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति । तं सेवमाणे आवज्जइ चाउम्मासियं परिहारद्वाणं अनुघातियं ॥

घू- बितियं समोसरणं उडुबद्धं । तं पडुच्च वासावासोग्गहो पढम-समोसरणं भण्णति । सेसा सुत्तपदा कंठा । तं वत्थपादादिग्गहणं सेवमाणे आवज्जति प्राप्नोति, चउमासेहिं निष्फण्णं चआउम्मासियं, अनुघातियं गुरुगं पावति । इमो सुत्तथो-

[भा. ३२२२] पढमम्मि समोसरणे, वत्थ पायं च जो पडिग्गाहे ।
सो आप्पा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

घू- जो गेण्हइ सो आणाइक्कमं करेति, अनवत्था य तेन कत्ता भवति । मिच्छत्तं च जणेति "न यथावादिनस्तथाकारिणः इति । आयविराधनं च पावति ॥

[भा. ३२२३] पढमोसरणे उवही, न कप्पति पुव्वगहियं अतिरित्ते ।
अप्पत्ताण उ गहणं, उवहिस्सा सातिरेगस्स ॥

घू- जइ पढमसमोसरणे न कप्पति उवही धेत्तु तो किं कायव्वं ? उच्यते - पुव्वगहितो अतिरित्तो उवधी परिभोक्तव्यः । कथं पुण सो अतिरेगो उवधी धेतव्वो ? उच्यते - "अप्पत्तेहिं" ति खेत्त-काले अप्पत्तपत्तेहि चउभंगो कायव्वो । सो इमो चउभंगो - खेत्तओ नामेगे पत्ता नो कालओ । कालतो नामेगे पत्ताण खेत्ततो । एगे खेत्तओ वि कालओ वि पत्ता । एगे नो खेत्तओ नो कालओ पत्ता ।

इमो पढमभंगो - उदुबद्धितो चरिममासकप्पो जत्थ कतो, अन्नखेत्तासतीए कारणतो वा तत्थेव वासं काउमाणा खेत्ततो पत्ता न कालतो । इमो बितियभंगो - अद्धाण पडिवण्णवाय वाधातो, अनंतरा चैव आसाढपुण्णिमा जाता, एते कालतो पत्ता न खेत्ततो । इमो ततियभंगो - जे वरिसखेत्तं आसाढपुण्णिमाए पविट्ठाते उभएण वि पत्ता । आसाढपुण्णिमं अपत्ताण अंतरे अद्धाणे अ वट्टमाणाण एवं उभएण वि अपत्ताण चरिमभंगो भवति ॥ केवति पुन अतिरित्तो उवहिं धेतव्वो ? अत भण्णति-

[भा. ३२२४] दोण्हं जइ एक्कस्सा, निष्फज्जति वासजोग्गमेत्तुवही ।
वासजोग्गं दुगुणं, अगेण्हतो गुरुग आणादी ॥

घू- एक्केको साहु अद्दइजे पडोआरे गेण्हति । जइ कारणा अद्धाणनिग्गता विवित्ता आगच्छेज्ज ताहे वो साहु एगस्स संपुण्णं पडोयारं दैत्ति, तेसिं च अप्पन्नो पडोयारो चिड्ढति । एवं अन्ने वि दो एगस्स एवं सव्वेसिं दावव्वं । एवं जति अप्पन्नो दुगुणं न गेण्हेज्ज तो चउगुरुं पच्छित्तं । आणादिणो य दोसा भवति ॥ अतिरित्तोवकरणगहणे किं कारणं ? एत्त भण्णति इमो दिट्ठतो-

[भा. ३२२५] दव्वोवक्खरणेहादियाण तह खार-कडुय-भंडाणं ।
वासावासे कुडुंबी, अतिरेगं संचयं कुणति ॥

घू- दव्वोवक्खरो - उपस्करद्रव्यमित्यर्थः । अहवा - द्रव्यमिति हिरण्यं, उवक्खरो सूर्पादिकः, स्नेहो धृतं तैल वा आदिसद्दतो वासा तेल्लं एरंडादि, वणतेल्लादि वा, खारो वल्लुल्लादिगो लोणं वा, कटुकादि सुंठमादीणि कटुयं वा, धरपिड्डरादिया भंडा । अहवा - कडुयं भंडं कुच्छिभरिं कुटुंबिणो वि वासासु एतेसु अतिरित्तं संचयं करेति ॥ स्यात् - किं कारणं ? अतो भण्णति-

[भा. ३२२६] वणिग्या न संचरंती, हड्डा न वहंति कम्मपरिहाणी ।

गेलण्णाएसेसु व, किं काहिति अगहिते पुव्वं ॥

चू- कक्खपुडिववणिग्या गामेसु न संचरंति, पट्टणेसु वि वासवद्दलेण हड्डा न वहंति । अह सो कुटुंबितो अतिरित्तं न गेण्हति, उप्पन्ने य पओयणे कयविक्कयस्स हड्डं गच्छति, ताहे से हलकरिसणकम्मसंजोगा परिहायंति । गेलण्णे वा उप्पन्ने, आदेसे वा आगते, अतिरित्ताऽभावे किं पच्छ भोयणपाहुण्णादी करेउ ॥

[भा. ३२२७] तह अन्नतिथियादी, जो जारिसओ तस्स संचयं कुणति ।

इह पुण छण्ह विराहण, पढमम्मि य जे भणियदोसा ॥

चू- अन्नतिथिया वि जो जारिसो सो अप्पन्नो लिंगानुरूवस्स संगहं करेति । जहा सरक्खस्स दगसोआरामद्वियाए, पाडिया छणण-त्तोणण य, तव्वण्णियवत्तरागनिमित्तं भज्जुणं कंदलयमादियाणं छल्लिविधीणं । “इहे” ति इह जिनसाने जति अतिरित्तोवकरणं न गेण्हंति तो छण्हं जीवनिक्कायाणं विराहणा भवति, अह वासासु उवधि गेण्हति तो जे पढमसमोसरणे गेण्हतो उग्गमादिदोसा भणिता ते पावति ॥ कहं दुगुण निज्जोआभावे छण्हं विराधना भवति । अतो भण्णति -

[भा. ३२२८] रयहरनेनोत्तेणं, पमज्जणे फरुसगेह पुढविवहो ।

गामंतरे पगलणे, पुढवी उदगं च दुविधं तु ॥

चू- फरुस इति कुंभकारसालाए पड्डिता । तत्थ य सचित्तपुढवी-संभवो भवति । तत्थ बितियरयोहरणाभावे उल्लेण चेव रयहरणेण पमज्जति तो पुढवीविराहणा । अन्नं वा गामं भिक्खायरियादि गच्छतो आगच्छतो अंतरा अतिप्पवुड्ढे मल्लिणरयोहरणोदगे पगलमाणे पुढविविराधना, अंतरिक्खोदगं भोमोदगं च एवं विराहेति ॥

[भा. ३२२९] अहवा अंबीभूते, उदगं पणओ पतावणा अगनी ।

उल्लङ्गबंधं तसा, ठाणादी केण व पमज्जे ॥

चू- बितियरयोहरणाभावे उल्लरयोहरणं जति सुक्खवेति ता उग्गहाउ फिट्ठइ, अनुव्वविज्जं तं अंबी भवति । तम्म अंबे उदग - विराहना, पणओ य सम्मुच्छति । अह एतद्वोसपरिहरणत्थं अगनीए तावेति तो अगनिविराहणा । अह उल्लेण पमज्जणं करेइ तो दसियंतेसु उल्लङ्गा परिवज्जंति मृदगोलकमित्यर्थः । एतेसु पडिबद्धेसु जति पमज्जणं करेइ तो तस-विराधना । अह उल्लङ्ग ति काउं न पमज्जति तो संजमविराधन । ठाणादान-निक्खेवं वा करंते कोन पमज्जउ ॥

[भा. ३२३०] एमेव सेसगम्मि वि, संजमदोसा तु भिक्खनिज्जोए ।

चोलेनिसेज्जा उल्ले, अजीरगेलण्णमाताए ॥

चू- भिक्खानिज्जोगो पडलापत्तगबंधो य तेसु दुगुणे सु अधेप्पंतेसु संजमविराधणा, यथा रयोहरणेनेत्यर्थः । चोलपट्टे रयोहरणनिसेज्जाए य दुगुणे अधेप्पंते उल्लेसु निच्चभोगेण गेलण्णं भवति, एत्थ आयविराहणा पूर्ववत् ॥ अप्पणो दुगुणपडोआरातो अतिरित्तं अगेण्हंतो इमे दोसा-

[भा. ३२३१] अद्धाणनिग्गतादी, परिता वा अहव नद्धगहणम्मि ।

जं च समोसरणम्मि, अगिण्हणे जं च परिभोगे ॥

चू- छिन्नाछिन्नद्धाणनिग्गता, आदिग्गहणातो असिवातिकारणविनिग्गता वा जति

परिज्ज्ञोवकरणा हियणडोवकरणा वा जति पढमसमोसरणे उवहिग्गहणं करेति तो “जं च” ति - जे दोसा अभिहिता तान् प्राप्नुवंति अतिरिक्तं अगृहंतो इत्यर्थः । पढमसमोसरणं वा काउं उवकरणमणेहतो “जं च” ति-जे दोसा तणादिपरिभोगे तांश्च प्राप्नुवंति ॥

एष एवार्थं व्याख्याग्रंथेनोच्यते-

[भा.३२३२] अद्धाणनिग्गतादीनमदेंते होति उवहिनिष्फणं ।

जं ते तणेसणग्गि, सेवे देंतऽप्पणा जं च ॥

चू- अतिरिक्ताभावे अदेंताण उवहिनिष्फणं प्रायश्चित्तं भवति । जहन्ने पणगं । मज्झिमे मासलहुं । उक्कोसे चउलहुया । जं ते अद्धाणादि-विनिग्गया झुसिराझुसिरतणं अनेसणीयं वा किंचि सेवंति ते तं अदेंता पावेति । अह अप्पणोवकरणं तोसे दलयंतो अप्पणो परिहाणी, जं ते अप्पणा तणमणेसणादी सेवंति ॥ “गहणे”ति अस्य व्याख्या-

[भा.३२३३] अत्तद्ध परद्धा वा, ओसरणे गेण्हणे य पन्नरस ।

दाउ परिभोग छप्पति, डउरे उल्ले य गेलणं ॥

चू- अप्पणो परस्स वा अद्धा पढमसमोसरणे उवहिं गेण्हमाणस्स अहाकम्मादिया पन्नरस उग्गमदोसा भवंति । “परिभोग”ति अस्य व्याख्या- अंतो बहिं अद्धाणादियाण दाउं एगपडोआरस्स निच्चपरिभोगेण छप्पदा भवंति । छप्पदादिसु यऽन्नादिपडियखद्धासु दगोदरं भवति - जलोदर-मित्यर्थः । एगपडोयारस्स वा उल्लस्स निच्चपरिभोगेण अजीरंतो गेलणं भवति ॥

[भा.३२३४] तन्हा उ गिण्हियव्वं, बीतीयपदं तथा न गेण्हेज्जा ।

अद्धाणे गेलण्णे, अहवा वि हवेज्ज असतीए ॥

चू- तस्मात् कारणादात्मदुगुणपडोआरतो अतिरिक्तं गेण्हियव्वं । बितियपदेण इमेहिं कारणेहिं गेण्हेज्जा । अद्धाणपडिवण्णो गिलाणो वा असतीते व न गेण्हेज्जा अतिरिक्तं ॥

एते तिन्नि वि एगगाहाते वक्खाणेति-

[भा.३२३५] कालेनेवतिएणं, पाविस्सामंतरे उ वाघाते ।

गेलण्णातपरे वा, दुविहा पुण होइ असती उ ॥

चू- गिन्हस्स चरिममासे अद्धाणपडिवण्णा चिंतेति च जाव न आसाढपुण्णिमाकालो एति ताव अन्हे केत्तं पाविस्सामो, अंतरा य नतिमातिवाघातेन रुद्धा, आसाढपुण्णिमाकाले अतिक्कंते पत्ता, अतो दुगुणो अतिरिक्तो वा न गहितो । अप्पणा गिलाणेण गिलाणवावडेण वा अतिरिक्तो न गहितो । दुविधाए वा संतासंतसतीए न गहितं । संतासती अनेसनिज्जं लब्भति । अहवा - बहु साहू अकप्पिया एगो कप्पियो, सव्वेसिं अतिरिक्तो उवधिं घेतुं न पारेति । बहु वा बालवुद्धा असंतासती अप्पत्ता पि न लब्भति । एतेहिं कारणेहिं पुव्वं अतिरिक्तोवही न गहितो होज्जा ॥ इमो पढममंगो -

[भा.३२३६] गहिए व अगहिए वा, अप्पत्ताणं तु होइ अतिगमणं ।

उवही-संथारग-पादपुंछणादीण गहणज्जा ॥

चू- अतिरिक्तोवहिधारणे गहिते अगहिते वा कालओ अप्पत्ताणं - वासखेत्ते अतिगमणं कर्तव्यं इत्यर्थः । अप्पत्ते काले किमर्थं वासखेत्तं पविसंति । उवही पच्छद्धं कंठा ॥

पढम-चरिमभंगप्रदर्शनाथमेवोच्यते-

[भा. ३२३७] कालेण अपत्ताणं, पत्ताऽपत्ताण खेत्तओ गहणं ।

वासाजोग्गोवहिणो, खेत्तम्मि उ डगलमादीणि ॥

चू- कालेण अपत्ताणं खेत्ततो पत्ताणं पढमभंगो । कालेण खेत्तेण य अपत्तो चरिमभंगो । पडलपत्त बंधमादि-वासाजोग्गोवधिणो दुविधभंगे वि गहणं भवति । कालतो पत्ताण नियमा । खेत्ततो पत्तापत्ताण डगलादियाण गहणं करंति । बितियभंगा गहिया ॥ डगलादिया इमे-

[भा. ३२३८] डगलग-ससरक्ख-कुडमुह-मत्तग-तिग-लेव पायलेहणिया ।

संधार-फलग-पीढग-निज्जोगो चेव दुगुणो तु .।

चू- उपलदुगचीरादि-डगला खेल-मल्लग-सण्णा-समाधिकाइया धूवड्डा य सरक्खो घेप्पति । गिलाणोसहकातिया समाहिद्ववणड्डा कुडमुहे घेप्पति । कातियसण्णा खेलमत्तगो एयं तिगं भायणाविणड्डा लेवो । वासासु कद्दमणिल्लिहणड्डा पायलेहणिया । पडिसाडि अपरिसाडि संधारगो दुविधो वि सयणड्डा । सीयलजवादिदरक्खणड्डा य छगणादी । पिढगं उववेसणड्डा । चंपगपट्टादिय फलयं । सब्बे वि एते खेत्ते घेप्पति । दुगुणोवधी जइ बाहिं न गहितो कारणेण तो सो वि खेत्ते चेव घेप्पति ॥

[भा. ३२३९] चत्तारि समोसरणे, मासा किं कप्पती न कप्पति वा ।

कारणिय पंचरत्ता, सब्बेसिं मल्लगादीणं ॥

चू- डगलादिसु गहिएसु आसाढपुण्णिमाए पज्जोसवेति चत्तारि मासा, किं घेतुं कप्पति न कप्पइ ति पुच्छा । आयरियाह-उस्सग्गेण न कप्पति, कारणे अववादेण कप्पति, खेत्तस्स अलंभे अद्धाणनिग्गया वा आसाढपुण्णिमाए पत्ता ताहे पंचदिणे डगलगादियं गेण्हंति, पंचमीए पज्जोस-वेति । अह पंचमीए पत्ता तो उवरिं जाव दसमी ताव डगलगादियं गेण्हंति । एवं कारणे पंचराइंदिय -वुट्ठी कज्जति । मल्लगादीणं अट्टा-जाव-भद्दवदसुद्धपंचमीए गहिते अगहिते वा डगलगादिए नियमा पज्जोसवेयव्वं ॥

[भा. ३२४०] तेसिं तत्थ ठियाणं, पडिलेहोच्छुद्ध चारणादीसु ।

लेवादीण अगहणे, ल्हुगा पुव्वि अगहिते वा ॥

चू- तेसिं साहूणं, तत्थेति वासाखेत्ते ति, ताण इमा सामाचारी-जं सभा-पवा-ऽऽराम-देवकुल-सुण्णगिहमा-दिएहिं वत्थं उच्छुद्धं पंथिगादिएहिं तं पडिलेहति, जदा अप्पणो परस्स वाघातो उप्पन्तो तदा तं घेप्पति । तस्सासति चारणादिएसु । वासासु जति लेवं गेण्हंति, आदिग्गहणातो वत्थं पादं वा तो चउलहुगा । पुव्वं वा लेवादिएसु अगहिएसु चउलहुगा चेव ॥

[भा. ३२४१] वासाण एस कप्पो, ठायंति चेव जाव तु सकोसं ।

परिभुत्त विप्पतिण्णे, वाघायड्डा निरिक्खंति ॥

चू- सकोसजोयणभंतरे जं कप्पडिएसु पडिभुत्तं अकिंचित् करंति परिड्वंति तं निरिक्खियव्वं ।

- एसा सामाचारी-

[भा. ३२४२] अद्धाणनिग्गयड्डा, झामिय सेहे व तेन पडिणीए ।

आगंतु बाहि पुव्वं, दिट्ठं असण्णि-सण्णीहिं ॥

चू- अद्धाण निग्गया जे तेसिं अट्टाए अप्पणो वा उवही झामितो होज्जा, सेहो वा उवड्डितो, तेनगपडिणीएहिं वा उवही हडा जदा, तदा एसु मग्गति ॥ आगंतु बाहि पच्छद्धं वक्खाण-

[भा.३२४३] तालायरे य धारे, वाणिय खंधार सेण संवट्ठे ।

लाउलिंग-वइग-सेवग, जामातु य पंथिगादीसु ॥

चू- भंडा चेडाणडादिया तालायरा, धारइ त्ति देवच्छत्तधरा, वाणिय त्ति बालंजुओष रायबिंबसहियं सचक्कं परचक्कं वा खंधावारो, रायबिंबरहिया सेना, चोरधाडिभएण बहू गामा एगद्धिता नागयाहिद्धिता य संवट्ठो भण्णति, लाउलिंगहुंगरपेच्छणयं, वइ त्ति गोउलं, सेवगा चार भडा, जामाउगा पसिद्धा, पंथिगा बहुवत्थदेसं जे पेच्छिया ते वा भग्गितत्त्वा ॥

अद्धाणादिकारणेसु उप्पन्नेसु तालायरादिसु मग्गंति इमेण विधिणा । “आगंतु बाहि पुव्वं” ति अस्य व्याख्या-

[भा.३२४४] आगंतुएसु पुव्वं, गवेसती चारणादिसु बाहिं ।

पच्छा जे सग्गामे, तालायरमातिणो हींति ॥

चू-मूलवसभगामं मोतुं जे अन्ने पडिवसभगामा सकोसजोयणब्भंतरे सह अंतरपल्लीए एतेसु बाहिरगामेसु जे आगंतुगा तालायरादिणो तेसु पुव्वं मग्गति । असति बाहिरगामेसु चारणादियाण, ततो पच्छा जे मूलवसभगामे आगंतुगा चारणादिणो एंति ॥

खंधावार-सेण-संवट्ठे गोउलमज्झेसु चारणादिसु वत्थसंभवो भण्णति-

[भा.३२४५] लद्धूण नवे इतरे, समणाणं दिज्ज से व जामादी ।

चारण-धार-वणीणं, पडंति सव्वे वि सट्ठियरा ॥

चू- स च राजामादिया नवे वत्थे लद्धूण इतरे पुराणे साहूण देज्जा, चारणाणं देवच्छत्त धराणं डुंगराण वच्चंताणं वत्थे पडंति, ते वा पुराणा वा साहूणं देंति, बालंजुयवणियाणं बलजंताणं वत्था पडंति । एते पुण सव्वे वि सावगा इतरे वा असावगा ॥ बहिग्गाम-सग्गामादिएसु आगंतुग-चारणादियाण असती इमा विधी । “दिट्ठमसण्णिसण्णीसु” ति अस्य व्याख्या-

[भा.३२४६] बहि अंतऽसन्निसन्निसु, जं दिट्ठं तेसु चेव जमदिट्ठं ।

केइ दुहओ वऽसन्निसु, गिहिसु सण्णीसु दिट्ठितरे ॥

चू- “बहि” ति-खेत्तऽब्भंतरे पडिवसभगामेसु जे असण्णी तेसु जं पुव्वदिट्ठं वत्थं तं मग्गंति ॥ १ ॥ तस्सासति बाहिरगामेसु चेव सण्णीसु जं पुव्वदिट्ठं वत्थं तं मग्गंति ॥ २ ॥ तस्सासति बाहिरगामादिएसु चेव असण्णीसु जमदिट्ठं तं मग्गंति ॥ ३ ॥ तस्सासति बाहिरगामेसु चेव सण्णीसु जमदिट्ठं वत्थं तं मग्गंति ॥ ४ ॥ तस्सासति “अंत” ति अंतो मूलवसभग्गामे असण्णीसु जं पुव्वदिट्ठं तं वत्थं मग्गंति ॥ १ ॥ तस्सासति अंतो चेव सण्णिसु जं पुव्वदिट्ठं वत्थं तं मग्गंति ॥ २ ॥ तस्सासति अंतो चेव असण्णिसु जमदिट्ठं वत्थं तं मग्गंति ॥ ३ ॥ तस्सासति अंतो चेव सण्णिसु जमदिट्ठं वत्थं तं मग्गंति ॥ ४ ॥ केति पुण आयरिया एवं भणंति - बाहिं असण्णिसु दिट्ठं ॥ १ ॥ असति चेव जमदिट्ठं ॥ २ ॥ असति अंतो असण्णि दिट्ठं ॥ ३ ॥ असति तेसु चेव जमदिट्ठं ॥ ४ ॥ एवं सण्णिसु वि चउरो विकल्पाः ॥ ४ ॥ इतरं - अट्ठमित्थर्थः । दिट्ठे आहाकम्म-उक्खेव-निक्खेवणादिया आसंकादोसा परिहारिया भवंति । तेन पुव्वं दिट्ठस्स गहणं, पच्छा इयरस्स ॥

[भा.३२४७] कोई तत्थ भणेज्जा, बाहिं खेत्तस्स कप्पती गहणं ।

गंतुं ता पडिसिद्धं, कारणगमणे बहुगुणं तु ॥

चू- कोति घोदगपक्खासितो - तत्थेति पुव्ववक्खाणे, इमं भणेज्ज- “जइ मूलगामातो पडिवसभगासेसु दूरत्वात्कल्यं भवति । एवं तहिं दूरत्वात् क्षेत्रवहिर्ग्रीहीतव्यमित्यर्थः ।” आचार्याह - खेतबहिवासासु ताव गंतुं पडिसिद्धं किं पुण वत्थादिग्गहणं । अह कारणे वासासु खेतबहिया गच्छति तत्थ गओ जइ वासकप्पाइणा निमंतिज्जति तं संजमे बहुगुणकारियं ति काउं तं पि गेण्हति [भा. ३२४८] एवं नामं कप्पती, जं दूरे तेन बाहि गेण्हंतु ।

एवं भणंते गुरुगा, गमणे गुरुगा व लहुगा वा ॥

चू-पूर्वार्धगतार्थम् । आचार्याह- “गंतु खेतस्स बहिया घेप्पउ” ति, एवंतुज्ज भणतो चउगुरुगा । अह गच्छति तो जति नवपाउसो तो चउगुरुगा, सेसवासकाले चउलहुगा ॥

“कारणगमने बहुगुणं तु” अस्य व्याख्या-

[भा. ३२४९] संबंधभाविएसुं, कप्पइ जा पंचजोयणे कजे ।

जुण्णं व वासकप्पं, गेण्हति जं बहुगुणं चउन्नं ॥

चू- आयरियादी कारणे साहम्मियसंबंधेषु अप्यरोप्यं गमागमभावितेषु वासासु कप्पति गंतुं-जाव-पंच जोयणाणि, तस्स चिरायणे जुण्णो वासाकप्पो, नवेण य वासाकप्पेण निमंतितो, ताहे तं वासासु बहुगुणं ति काउं गेण्हति । एवं कारणतो कारणावेक्खं अन्नं पिजं पडलादिकं बहुगुणं तं पि गेण्हति ॥ निक्कारणगमणे गेण्हतो य इमे दोसा-

[भा. ३२५०] आहाकम्पुद्देसिय, पूतीकम्मे य मीसजाए य ।

ठवणा पाहुडियाए, पाओतर कीय पामिच्चे ॥

[भा. ३२५१] परियट्टिए अभिहडे, उब्भिन्ने मालोहडे ति य ।

अच्छेज्जे अनिसट्टे, धोते रत्ते य घट्टे य ॥

चू- साहुअट्टा मल्लिणं धोवंति, भट्टिमादियासु वा रत्तं वालिभट्टगडियाए उ पोन्हणट्टा घट्टी एते तिन्नि वि एक्को दोसो ॥

[भा. ३२५२] एए सव्वे दोसा, पढमोसरणेण वज्जिया होंति ।

जिनदिट्टे अगहिते, जो गेण्हति, तेहि सो पुट्टो ॥

चू- एते सव्वे वि आहाकम्पादिया दोसा पढमसमोसरणे वत्थादि गेण्हंतेन वज्जिया भवंति । पुव्वं वा दप्पेण अगहिते उवकरणे पढमसमोसरणे जो गेण्हति तस्स जिणेहिं दिट्टा कम्मबंधणदोसा, तेहिं सो पुट्टो भवति । अहवा - जिणेहिं जे दिट्टा संजमगुणा, कारणेण पुव्वं अगहिते उवकरणे, पच्छा पढमसमोसरणे जो गेण्हति, तेहि गुणेहिं सोऽपुट्टो भवति ॥

[भा. ३२५३] पढमम्पि समोसरणे, जावतियं पत्त-चीवरं गहितं ।

सव्वं वोसिरितव्वं, पायच्छित्तं च वोढव्वं ॥

चू- जं निक्कारणए दप्पेण गहियं तं सव्वं वोसिरियव्वं, तस्स य दोसनिरिहरणत्थं पच्छित्तं वोढव्वं ॥

[भा. ३२५४] अट्टाण निग्गया वा, झामिय सेहे य तेन पडिनीए ।

आगंतु बाहि पुव्वं, दिट्ठं असण्णि-सण्णीसु ॥

[भा. ३२५५] तालायरे य धारे, वाणिय खंधार सेण संवट्टे ।

लाउलिय वतिय सेवग, जामाउग-पंथिमादीसु ॥

चू- द्वावप्येती गमौ केषुचित् पुस्तकेषु पुनः संति तेष्विमोऽभिप्रायः-

[भा. ३२५६] सञ्ज्ञायद्वा दप्येण, वा वि जाणंतकेवि पच्छित्तं ।
कारणगहियं तु विऊ, धरंतऽगीएसु उज्झंति ॥

चू- अद्धाननिग्गतादिकारणा जो तं निरवेक्खो तालायरादिसु कमुक्कमेण वा बाहिं अंतो, दिट्ठादिट्ठविकप्येण वा जो संजमणिरवेक्खो गेण्हति, सञ्ज्ञायद्वा दप्येण वा, तत्थ जाणंतगे वि पच्छित्तं, जाणंतगो गीयत्थो, किमुत अगीतस्येत्यर्थः । जं पुण कारणे विधीए गहियं तं जति सब्बे गीयत्था तो धरेति, न परिट्ठवेति । अह गीयत्थमीसा अपरिणामगा य तो अणम्मि उवकरणे लद्धे तं उज्झंति । एस वासासु गहणे विधी भणितो ॥

[भा. ३२५७] अह अत्थिपदवियारो, चतुपाडिवगम्मि होति निग्गमणं ।
अहवा वि अनंतस्सा, आरोवण पुव्वनिदिट्ठा ॥

[भा. ३२५८] पुण्णम्मि निग्गयाणं, साहम्मि य खेत्तवज्जिए गहणं ।
संविग्गाण सकोसं, इतरे गहियंमि गेण्हंति ॥

चू- पुण्णेसु चउसु मासेसु पदवियारे विज्जंते अवस्सं चउपाडिवए निग्गंतव्वं, अनिग्गच्छंताणं चउलहुआ । निग्गया साहम्मियखेत्तं वज्जेउं अन्नेसु गामनगरादिएसु उवकरणस्स गहणग्गाहणं करंति । जे संविग्गा संभोगा ताणं जं खेत्तं सकोसजोयणपरिमाणं तं परिहरंति, इथरे पासत्थादिया तेहिं जत्थ खेत्ते पज्जोसवियं तत्थ तेहिं गहिए उवकरणे पच्छा संविग्गा गेण्हंति न दोष इत्यर्थः ॥ इतरंसि जं खेत्तं तं दो मासे न वज्जिज्जति । इमेण कारणेण-

[भा. ३२५९] वासासु वि गेण्हंती, नेव य नियमेण इतरे विहरंति ।
तेहि तु सुद्धमसुद्धे, गहिते जं सेसगं कप्ये ॥

चू- पासत्थादी वासासु वि उवकरणं गेण्हंति, न य चउपाडिवए पुण्णे नियम विहरंति, तेन कारणेण तेहिं सुद्धे असुद्धे वा उवकरणे गहिते जं सेसगं सहुगा पयच्छंति तं सब्बं संविग्गाण कप्पति घेत्तुं ॥ स-परक्खेत्तेसु इमो परिहारकालो-

[भा. ३२६०] सब्बेत्ते परखेत्ते, दो मासे परिहरित्तु गेण्हंति ।
जं कारणं न निग्गय, तं पि बहिं झोसियं जाणे ॥

चू- दो मासे परिहरित्तु ततियमासे गेण्हंति । अहवा - चउपाडिवए कारणे न निग्गया उवकरणावेक्खं जावतियं कालं अनुवास वसंति तं पि खेत्ता बाहिरज्जोसियं - क्षपितमित्यर्थः ॥ चउपाडिवए इमेहिं कारणेहिं न निग्गया-

[भा. ३२६१] चिक्खल्ल वास असिवातिएसु जति कारणेसु गेण्हंति ।
देते पडिसेहेत्ता, गेण्हंति तु दोसु पुण्णेसु ॥

चू- सचिक्खल्ला पंथा, वासं वा नोवरमते, बाहिं वा असिच-ओमदुब्भिक्खादिया । एवमा-दिकारणेहिं न निग्गया, तत्थ दोसु मासेसु अपुण्णे जति कोति वत्थाणि देज्ज ते पडिसेहेयव्वा । जाहे दो मासा पुण्णा भवंति ताहे गेण्हंति ॥

कम्हा दोसु मासेसु पुण्णेसु वत्थग्गहणं कज्जति ? अतोच्यते-

[भा. ३२६२] भावो तु निग्गए सिं, वोच्छिज्जति देति वा वि अन्नस्स ।
अत्तद्धंति व ताईं, एमेव य कारणमनिंते ॥

चू- जे इह खेते वासावासं ठिता तेसिं वत्थ दाहामो त्ति सहायाण जो भावो सो निग्गएसु साहुसु योच्छिञ्जति । साहूण वा जे वत्था संकप्पिता ते अन्नसाधूणं अन्नपासऽत्थाण वा देंति । अप्पणा वा - “अत्तइ”ति परिभुंजति वा । चउप्पाडिवए कारणतो अनितेसु वसंतेसु अगेण्हंतेसु य एमेव भाववोच्छेदो भवति ॥ अपुन्नेसु वि दो भासेसु कारणे गहणं कञ्जति । के य ते कारणा ? इमे-

[भा. ३२६३] बालऽसहु-वुह्-अतरंत-खमग-सेहाउलम्भि गच्छम्भि ।

सीयं अविशहमाणे, गेण्हंति इमाए जयणाए ॥

चू- असहू अशक्तिष्टः, अतरंतो गिलाणो, लल्लकं वा सीतं पडंतं न सहंति, एवमादिएहिं कारणेहिं दोहिं मासेहिं अपुन्नेहिं इमाए जयणाए गेण्हंति ॥

[भा. ३२६४] पंचूणे दोमासे, दसदिवसूणे दिवहमासं वा ।

दसपंचहियं मासं, पणवीसदिणे व वीसं वा ॥

[भा. ३२६५] पन्नरस दस व पंच व, दिनानि परिहरिय गेण्ह एकं वा ।

अहवा एक्केकदिणं, अउणट्टि दिनानि आरब्भ ॥

चू- दो भासा पोसपुण्णिमाए पूरंति । जत्थ वासं ठिता तत्थ उस्सग्गेण माहबहुलपडिवयाए तत्थ गहणं कायव्वं । कारणं अनागाढं गाढतरं अवैक्खिऊण ओमंथगपणगपरिहाणीए गहणं कायव्वं । एगं वा चउपाडिव्वए एगदिनं परिहरेत्ता गेण्हंति ।

अहवा - जत्थ वासं ठिता तत्थ चउपाडिव्वयदिणादारब्भ सट्ठिदिना वत्थगहणं कायव्वं । कारणेपुण ओमंथगपरिहाणीए अउणसट्ठिदिनारब्भ एक्केकपरिहाणीए जाव कत्तियपोण्णिमपाडिव्वयं एकं परिहरिय गेण्हंति । वासावासं जत्त ठिता तत्थ सा विधी भणिता ॥

उडुबद्धियमासकप्पं ठिता तत्थिमा विधी-

[भा. ३२६६] बितिए वि समोसरणे, मासा उक्सगा दुवे होति ।

ओमंथगपरिहाणी, य पंच पंचेग य जहन्ने ॥

चू- उडुबद्धियमासकप्पो सव्वो बितियसमोसरणं भण्णति, तत्थ वि उक्कोसेण्णं दो भासा परिहरियव्वा । कारणे ओमंथ-एग-पणगेगदिनपरिहाणी पूर्ववत्, पणगपरिहाणीए पणगं जहन्नं, एगदिनपरिहाणीए एगदिनो जहन्नो, तं परिहरिय गेण्हंति ॥ एसेवऽत्थोवक्खाणगाहा-

[भा. ३२६७] अपरिहरंतस्सेते, दोसा ते चेव कारणे गहणं ।

बाल-वुह्वाउले गच्छे, असति दस पंच एक्को य ॥

चू- उडुबद्धियखेते एते दोमासे अपरिहरंतस्स जे वासाखेते दोसा भणिता ते चेव भवंति । उडुबद्धियखेते बालदिकारणेहिं, असति वा उवकरणस्स, ओमंथगपरिहाणीए जहन्नपक्खे दस पंच वा एगं वा दिनं परिहरिय गेण्हंति ॥ परक्खेते संविग्गसंतिए दोहिं मासेहिं पुण्णेहिं उवरिं जहन्नेन पंचहिय दिनेहिं खेत्तिएहिं उवकरणे अगहिए अन्नेसिं न कप्पति किं चि घेत्तुं । जो गेण्हति तस्सिमो दोसो-

[भा. ३२६८] कारणानुपालगाणं, भयवतो आणं पडिच्छमाणाणं ।

जो अंतरा उ गेण्हति, तट्ठाणारोवणमदत्तं ॥

चू-कारणं क्रिया, पिंडविसोहियादिया । “पिंडस्स जा विसोही” गाहा । पुच्चरिसीहिं पालियं जे पच्छा पालयंति ते कारणानुपालया । भगवतो बद्धमानस्स आणं पडिच्छति यया भगवता उक्तं - अभिलाप्यादिपदार्थप्ररूपणा तथा प्रतिपत्या आज्ञाप्रतिपन्ना भवति । एरिसगुणजुत्ताणं साहूणं अंतराऽगृहीते उवकरणे जो गेण्हति साहू तस्स पच्छित्त तद्वाणारोवणा - चाउम्मासुक्कोसे, मासियं मज्झे य, पंच जहन्ने, भगवया अननुनायं ति अदत्तादानं भवति ॥

[भा. ३२६९] उवरिं पंच अपुण्णे, गहणमदत्तं गत त्ति गेण्हति ।

अणपुच्छ दुपुच्छा, तं पुण्णे गत त्ति गेण्हति ॥

चू-परखेते दोण्ह मासाणं उवरिं पंचसु दिनेसु अपुन्नेसु जति गेण्हति तत्थ वि तद्वाणाराधनमदत्तं भवति । अह जाणंति निस्संदिद्धं खेतसामिणो परं विदेसं गता तो दो मासोवरि पंचदिनेसु गेण्हति, खेत्तेएहि वत्थग्गहणं कयं न कयं ति अनापुच्छा ॥ दुपुच्छा इमा-

[भा. ३२७०] गोवालवच्छवाला, कासगाआएस बालनुद्धा य ।

अविधी विही उ सावग, महतरधुवकम्मि लिंगत्या ॥

चू-जे गोसे निग्गया ते पदोसे पविसंति, ते पुच्छितं गोवालमादिए किं समणेहिं वत्थग्गहणं कतं न कतं ति । एसा अविधिपुच्छा । सावगादिया, धुवकम्मी लोहकारो रहकारो कुंभकारो तंतुकारो य । एवंविधपुच्छाए नाउं वत्थादिग्गहणं करेति वा न वा । पुच्छिए वा सयं वा परदेसगाए (नाउं) दोमासासु अपुन्नेसु गेण्हति ॥ परखेत्तग्गहणे इमा विधा-

[भा. ३२७१] उप्पन्नकारणे गंतु, पुच्छिउं तेहिं दिन्न गेण्हति ।

तेसागतेसु सुद्धेसु जत्तियं सेस अग्गहणं ॥

चू-केइ आयरिया- बहुबालवुद्धेसेहादिया ताण वत्थग्गहणकारणे उप्पन्ने य सखेते य वत्थासती ते परखेते वत्थग्गहणं काउकामा गंतुं खेतसामिए पुच्छंति, तेहिं अब्भणुन्नायं जत्तियं जप्पमाणं वा तत्तियं तप्पमाणं गेण्हति, अतिरित्तं न गेण्हति । विहपुच्छाए पुच्छिते सुद्धभावेण सुद्धे गहिते उवकरणे जति पुव्वखेत्तिया सुद्धा आगच्छेज्ज तो जं गहियं तं समप्पेति, अतिरित्तं न गेण्हति । विहिपुच्छाए पुच्छिते सुद्धभावेण सुद्धे गहिते उवकरणे जति पुव्वखेत्तिया सुद्धा आगच्छेज्ज तो जं गहियं तं समप्पेति सेसस्स य सग्गहणं ॥

कहं पुण खेत्तियाण सुद्धासुद्धागमो भवति ? अतो भण्णाति-

[भा. ३२७२] पडिजग्गंति गिलाणं, ओसहहेतूहि अहव कज्जेहिं ।

एएहिं होति सुद्धा, अह संखडिमादि तह चेव ।

खेत्तिया पुण्णेसु वि दोसु मासेसु नो अगता, इमेहिं कारणेहिं - गिलाणं पडिजग्गमाणा, गिलाणस्स वा ओसगहणं संपिच्छिता, अहवा - कुलगणसंघकज्जेण वा वावडा, एवमादिएहिं कारणेहिं अनिता सुद्धा । अह संखडिनिमित्तं ठिता, वइयाइसु वा पडिवज्जंतमागता, तो जं खेत्तिएहिं गहियं गहियमेव, न पुव्वखेत्तियाण देति, सेसं पि गिण्हंति ॥ इमे विसुद्धकारणा-

[भा. ३२७३] तेनभय-सावयभया, वासे नईए य वा वि रुद्धाणं ।

दायव्वमदेताणं, चउगुरु तिविहं व नवमं वा ॥

चू-पुव्वद्धं कठं । जं गहियं तं दायव्वं । अह न देति तो चउगुरुं । उवकरणनिष्फणं वा

तिविधं 'नवमं' अणवद्धंतं वा भवति ॥ "तं पुण्णे गय त्ति गिण्हति" अस्य व्याख्या-

[भा. ३२७४] परदेसगए नातुं, सगं व सेज्जायरे व पुछित्तुं ।
गेण्हंति असढभावा, पुण्णेसुं दोसु मासेसु ॥

घू-अववादतो गेण्हेज्जा, न देज्ज वा-

[भा. ३२७५] बितियपयमणाभोगे, सुद्धा देंता अदेता गुरुगा उ ।
आउट्टिया गिलाणादि जत्तियं सेस अगगहणं ॥

घू- "किं एत्थ साधू आसिणो" ति अनाभोगा परखेते गेण्हेज्ज, पच्छा नाए तं दायव्वं । अह न देति तो चउगुरुं उवकरणनिष्फण्णं वा । आउट्टिए वा गिलाणस्स जतिएण कज्जं तं गेण्हंति सेसमतिरित्तं (न) गेण्हतीत्यर्थः ॥

उद्देशकः-१० समाप्तः

मुनि दीपरत्न सागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथसूत्रे दशम उद्देशकस्य
[मद्रबाहु स्वामि रचिता निर्युक्ति युक्तं] संघदास गणि विरचितं भाष्यं
एवं जिनदास महत्तर विरचिता घूर्णिः परिसमाप्ता ।

उद्देशकः-११

घू-उक्तो दशमोद्देशकः । इदानीमेकादशः प्राभ्यते । अस्याभिसंबंधो इमो-

[भा. ३२७६] वुत्तं वतथग्गहणं, दसमे एगारसे उ पादस्स ।

कालस्स व पडिसेहो, वुत्तो इणमो उ भावस्स ॥

घू-दशमे अंतसूत्रेषु वस्त्रग्रहणमुक्तं, एकादशे आद्यसूत्रे पात्रग्रहणमुच्यते । एषः संबंधः ।
अहवा - दशमसूत्रे कालप्रतिषेध उक्तः । इह एकादशाद्यसूत्रे भावप्रतिषेध उच्यते ॥

मू. (६५५) जे भिक्खू अय-पायाणि वा तंब-पायाणि वा तउय-पायाणि वा कंस-पायाणि
वा रुप्प-पायाणि वा सुवण्ण-पायाणि वा जायरूव-पायाणि वा मणिपायाणि वा कणग-पायाणि
वा दंत-पायाणि वा सिंग-पायाणि वा चम्म-पायाणि वा चेल-पायाणि वा संख-पायाणि वा वड्ढरपायाणि
वा करेइ, करेतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (६५६) जे भिक्खू अय-पायाणि वा तंब-पायाणि वा तउय-पायाणि वा कंस-पायाणि
वा रुप्प-पायाणि वा सुवण्ण-पायाणि वा जायरूव-पायाणि वा मणिपायाणि वा कणग-पायाणि
वा दंत-पायाणि वा सिंग-पायाणि वा चम्म-पायाणि वा चेल-पायाणि वा संख-पायाणि वा वड्ढरपायाणि
वा धरेइ, धरेतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (६५७) जे भिक्खू अय-पायाणि वा तंब-पायाणि वा तउय-पायाणि वा कंस-पायाणि
वा रुप्प-पायाणि वा सुवण्ण-पायाणि वा जायरूव-पायाणि वा मणिपायाणि वा कणग-पायाणि
वा दंत-पायाणि वा सिंग-पायाणि वा चम्म-पायाणि वा चेल-पायाणि वा संख-पायाणि वा वड्ढर-
पायाणि वा परिभुंजइ, परिभुंजंतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (६५८) जे भिक्खू अय-बंधणाणि वा तंब-बंधणाणि वा तउय-बंधणाणि वा कंसबंधणाणि

वा रूप्य-बंधणाणि वा सुवण्ण-बंधणाणि वा जायरुवबंधणाणि वा मणि-बंधणाणि वा कणग-
बंधणाणि वा दंतबंधणाणि वा सिंग-बंधणाणि वा चम्म-बंधणाणि वा चेल-बंधणाणि वा संख-
बंधणाणि वा वडर-बंधणाणि वा करेइ, करेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६५९) जे भिक्खू अय-बंधणाणि वा तंब-बंधणाणि वा तउय-बंधणाणि वा कंसबंधणाणि
वा रूप्यबंधणाणि वा सुवण्ण-बंधणाणि वा जायरुवबंधणाणि वा मणि-बंधणाणि वा कणग-
बंधणाणि वा दंतबंधणाणि वा सिंग-बंधणाणि वा चम्म-बंधणाणि वा चेल-बंधणाणि वा संख-
बंधणाणि वा वडर-बंधणाणि वा धरेइ, धरेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६६०) जे भिक्खू अय-बंधणाणि वा तंब-बंधणाणि वा तउय-बंधणाणि वा कंसबंधणाणि
वा रूप्य-बंधणाणि वा सुवण्ण-बंधणाणि वा जायरुवबंधणाणि वा मणि-बंधणाणि वा कणग-
बंधणाणि वा दंत-बंधणाणि वा सिंग-बंधणाणि वा चम्म-बंधणाणि वा चेल-बंधणाणि वा संख-
बंधणाणि वा वडर-बंधणाणि वा परिभुंजइ, परिभुंजतं वा सातिज्जति ॥

चू- अयमादिया कंठा । हारपुंडं नाम, (?) अयमाद्याः पात्रविशेषाः मौक्तिकलताभिरुप-
शोभिता । मणिमादिया कंठा, मुक्ता शीलमयं चेलमयं प (वा) सेप्पतो खलियं वा पुडियाकारं
कज्जइ । प्रथमसूत्रं स्वयमेव करणं कज्जइ । द्वितीयसूत्रे अन्यकृतस्य धरणं । तृतीयसूत्रे अयमादिभिः
स्वयमेव बंधं करोति । चतुर्थसूत्रे अन्येन अयमादिभिर्बद्धं धारयति ।

[भा. ३२७७] अयमाई पाया खलु, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

तब्बंघणबद्धा वा, ताण धरेतम्मि आणादी ॥

चू- करणे धरणे आणाणवत्थमिच्छत्तविराहणा य भवइ । चतुगुरुगं च से पच्छित्तं ॥

इमो य भावपडिसेहो भण्णति-

[भा. ३२७८] तिण्हड्डारसवीसा, सतमह्वाइज्जा य पंच य सयाणि ।

सहसं च दससहस्सा, पन्नास तथा य सयसहस्सा ॥

[भा. ३२७९] मासो लहुओ गुरुओ, चउरो मासा हवंति लहुगुरुगा ।

छम्मासा लहुगुरुगा, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू- एगादिया-जाव-तित्रि कहावणा जस्स मुळं, एयं धरेतस्स मासलहुं । चउरादिया-जाव-
अड्डारस कहावणा जस्स मोळं, एयं धरेतस्स मासगुरुं । वीसाए चउलहुं । इक्कीवीसाइ-जाव-सयं
पूरं एत्थ चउगुरुगा । एगुत्तरादियसयाओ-जाव-अह्वाइज्जा सया एत्थ छल्लहुगं । तदुवरि एगुत्तरवह्णीए-
जाव-पंचसया एत्थ छग्गुगुरुगा । एवं सहस्से छेदो । दससहस्सेसु मूलं । पन्नासाए सहस्सेसु अणवट्ठो ।
सयसहस्से पारंचियं । एक्केक्के ठाणे आणाइया दोसा ॥

इमे आयसंजमविराधनादोसा-

[भा. ३२८०] भारो भयपरातावण, मारणे अहिकरण अहियकसिणम्मि ।

पडिलेहानालोवो, मनसंतावो तुवादानं ॥

पमाणातिरित्ते भारो भवति । अधवा - भारमया न विहरति । भएण वा न विहरइ - "भा मे
एयं उक्कोसं पत्तं हीरेज्जा" . भारेण वा परिताविज्जति । तेनगेहिं वा तदद्धा गहिओ परिताविज्जति ।
'आ एस चेव यं काहेति' त्ति तेनगा वा मारेज्ज । तेनगेहिं य गहिए पाए अहिकरणं । अधवा -

अइरित्तं अनुपयोगित्वात् अधिकरणं । एते गणणाधिके पमाणाधिके मुल्लाधिके य दसदोसा भगिया । मुल्लपमाणकसिणं च जइ पडिलेहंति तो तेनगा पडुप्पाय त्ति हरंति य ते, अतो अपडिलेहिए उवहिनिप्फणं संजमविराहणा य । गणणाइरित्तं जइ पडिलेहेइ तो सुत्तत्थपलिमंथो, अप्पडिलेहिए उवहिनिप्फणं संजमविराहणा य । अतिरित्तग्गहणाए अप्पडिलेहणाए य आणालोवो कओ भवति । कसिणावराहे मनसंतावो भवइ । एरिसंतारिसं मज्झ पायं आसि त्ति, खित्तादि वा भवे, कसिणं च सेहस्स उन्निक्खिविउकामस्स उवादानं भवइ । जम्हा एते दोसा तम्हा महद्धणमोल्लाइं पायाइं न धरेयव्वाइं ॥

[भा. ३२८१] वित्तिपदं गेलण्णे, असतीए अभाविते य गच्छम्पि ।

असिवादी परलिंगे, परिकखणद्वा विवेगो वा ॥

[भा. ३२८२] अगदोसहसंजोगो, तं चिय रजतादि अहव वेज्जेद्वा ।

मल्लगमभावितम्पी, पइदिनदुलभे व रयतादी ॥

चू- अयमाइपात्रे वेज्जुवदेसेण गिलाणस्स ओसहं ठविज्जति, संजोइए वा वेज्जद्वा वा घेप्पइ । राया रायमच्चो वा पव्वाविओ सिया, तस्स य कणगमाइपादोवचियस्स कंसभायणे मा छड्डी गेलत्रं वा भवेज्ज तेन कणगादी घेप्पेज्ज । “असइ”त्ति लाउयमादियाभावे अयमादियं गेणहेज्ज । तत्थ वि अप्पमुल्लं । गच्छे वा अभाविया अत्थि, तेसिं अद्वाए मुल्लगं गिण्हेज्ज । पतिदिनं अलभंते दुल्लभे वा रयतादि घेप्पेज्ज ॥

[भा. ३२८३] गच्छे च करोडादी, पतावणद्वा गिलाणमादीणं ।

असिवे सपक्खपंते, रायदुट्ठे व परलिंगे ॥

चू- उवग्गहद्वा वा करोडगाई गच्छे धरिज्जति । गिलाणस्स वा किंचि ओसहं छोदुं उण्हे पयाविज्जति, आदिग्गहणाओ ओमरायदुट्ठादिमु, कारणे वा पलिंगं करंतेो गेणहेज्ज ॥

[भा. ३२८४] भुंजइ न व त्ति सेहो, परिकखणद्वा व गेणह कंसादी ।

विसरिसवेसनिमित्तं, होज्ज व पंडादिपव्वइओ ॥

चू- सेहस्स वा परिकखणनिमित्तं पाडिहारियं घेप्पेज्जा । अहवा-कोइ अपव्वावनिज्जो कारणेण पव्वाविओ, तस्स य विसरिसो वेसो कायव्वो, कारणे समत्ते तस्स विवेगो कायव्वो ॥

मू. (६६१) जे भिक्खू परं अद्धजोयणमेराओ पायवडियाए गच्छइ, गच्छंतं वा सात्तिज्जति ॥

चू- मूलवसभगामाओ-जाव-अद्धजोयणं ति मेरा भवइ । अद्धजोयणाओ परओ जइ जाइ पायग्गहणं करेति तो आणादिया दोसा भवंति ।

[भा. ३२८५] परमद्धजोयणाओ, संथरमाणेसु नवसु खेत्तेसु ।

जे भिक्खू पायं खलु, गवेसती आणमादीणि ॥

चू- उस्सग्गेणं जाव उब्बामगखेत्तं तम्पि पायं गवेसियव्वं, परतो आणादिया दोसा, तम्हा नो परतो उप्पाएज्जा ॥

[भा. ३२८६] भिक्खुवसहीसु जह चेव णवसु तह चेव पायवत्थादी ।

जोयणमद्धे चउगुरु, अद्धुट्ठेहिं भवे चरिमं ॥

चू- उडुबद्धे अद्धसु मासखेत्तेसु वासाखेत्ते य एतेसु णवसु खेत्तेसु जह चेव भत्तपाणमुप्पाएइ

तहा पायवत्यादिए वि ॥ जइ पुण संथरंतो परतो अद्धजोयणाओ आनेति तो इमं पच्छित्तं-

[भा. ३२८७] अंतरपल्ली लहुगा, परतो खलु अद्धजोयणे गुरुगा ।

ततियाए गवेसेजा, इतराहिं अट्टहिं सपदं ॥

चू- जइ अंतरपल्लीआओ आनेइ तो चउलहुगा । अंतरपल्लीआओ परओ अद्धजोयणमेत्ताओ, मूलवसमगामाओ तं च जोयणं, एत्थ चउगुरुगा । खेत्तबहि जोयणे छल्लहुं । दिवट्ठे छग्गुरुं दोहिं छेदो । अट्टाइजेहिं मूलं । तिहिं अणवट्ठो । अद्धट्ठेहिं पारंचियं । आणाइणो य दोसा । दुविहा य विराहना । तत्थ आयरिवाहणा कंटडड्डिखाणुभाइया, संजमे छक्कायादिया । तम्हा खेत्तबहिं न गवेसियव्वं । खेत्ततो अद्धजोयणऽब्भंतरे गवेसंतो, कालतो सुत्तत्थपोरिसी काउं तइयपोरिसीए गवेसइ । जइ इतरोहि गवेसइ तो अभिक्खासेवाए चतुलहुगा, अट्टमवाराए पारंचियं पावइ ॥

खेत्तब्भंतरे अलब्भमाणे विहरंते चेव भायणभूमिं गंतव्वं-

[भा. ३२८८] वितियपदं गेलण्णे, वसही भिक्खमंतरे ।

मज्झायगुरूजोगे, सुणणा वत्तणा गणे ॥

चू- गेलन्नाइयाण इमा व्याख्या-

[भा. ३२८६] दुहओ गेलणम्मी, वसही भिक्खं च दुल्लभं उभए ।

अंतरविगिड्डिसज्जाओ नत्थि गुरूणं व पाउग्गं ॥

चू- दुहतो गेलत्रं अप्पणो परस्स । अहवा - अनागाढं गाढं ति । “दुहत”ति खेत्तकालेसु अतिक्रमं करेति । गिलाणकारणेण - सयं गिलाणो गिलाणवावडो वा न तरति गंतुं जत्थ भायणा उप्पज्जंति, ताहेदूरातो वि भायणा अंतरपल्लीयासु आनिज्जंति, अन्नतरपोरिसीए वा गेण्हेजा । अहवा - भायणदेसे भिक्खं दुल्लभं, वसही वा दुल्लभा, उभयं वा दुल्लभं । अहवा - उभए गिलाणस्स गच्छस्य य भिक्खवसही य दुल्लभा । अहवा - “उभए”ति पायोगं नत्थि सुत्तत्थपोरिसीतो वि अकाउं पादग्गहणं करेति । अहवा - “उभए”ति पायोगं नत्थि सुत्तत्थपोरिसीतो वि अकाउं पादग्गहणं करेति । अहवा - बालवुट्ठा उभयंतेहिं आउलो गच्छो संकामेउं न सक्कति, गामंतराणि वा विगिड्डाणि । अहवा - तम्मि भायणदेसे सज्जातो न सुज्जति । गुरूणं व भत्तपाणादीयं पायोगं नत्थि, आगाढं जोग्गं वा वहंति ॥

[भा. ३२९०] अनुओगो पट्टावआ, अहिनवगहियं च ते उ वत्तेति ।

अप्पा वा ते खेत्ता, गच्छस्स व नत्थि पाओग्गं ॥

चू- “अनुओगो पट्टविउ”ति अत्थं सुणेति ति वुत्तं भवति, अभिनवधारितं वा सुत्तत्थं वा वत्तेति । भायणभूमिए वा मासकप्पपाउग्गा खेत्ता अप्पा - गच्छस्य आधारभूता न भवंतीत्यर्थः । सबालवुट्ठस्स वा गच्छस्स वत्थपातोग्गं नत्थि ॥

[भा. ३२९१] एएहिं कारणेहिं, गच्छं आसज्ज तिन्नि चतुरो वा ।

गच्छंति निब्भयं भाणभूमि वसहादिएसु सुहं ॥

चू- एवमादिएहिं कारणेहिं भाणभूमिं गच्छो न गच्छइ । “गच्छमासज्ज”ति - त्रिचतुरो वा साहू निब्भयं भाणभूमिं गच्छंति । ते य गीयत्था वसभा वच्चंति । तेसिं अप्पाणं सुलभं भत्तपाणवसहीमादी भवति ॥ गणणाप्रमाणातिरिक्तमपि ग्रहीतव्यं, कुतः ? -

[भा. ३२९२] आलंबणे विसुद्धे, दुगुणो तिगुणो चउग्गुणो वा वि ।

खेत्ताकालादीओ, समणुण्णाओ व कप्पम्पि ॥

चू- विसुद्धे आलंबणे दुगुणो तिगुणो वा चउग्गुणो वा पादपडोयारो घेत्तव्वो, अविसद्दातो वत्यादियो वि । खेत्तातीओ अद्ध-जोयणातो परतो । कालातीतो वासासु गहणं करेति, दुमासं वा अपूरेत्ता गहणं करेति, राओ वा । एतं सव्वं कारणे विसुद्धे अनुन्नायं । पकप्पे पकप्पो गच्छवासो । अहवा - निसीहज्जयणं ॥

• सू. (६६२) जे भिक्खू परमद्धजोयणमेरातो सपच्चवायंसि पायं अभिहडं आहड्डु दिज्जमाणं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- अद्धजोयणातो परतो सपच्चवातेन पहेण अभिहडं अभिराभिमुख्ये “हज्ज हरणे” अभिमुखं हतं आनीतमित्यर्थः । जो भिक्खू आणावेइ तं पडिग्गाहेति वा सो आणादी पावति चउगुरुं च से पच्छित्तं । एसो चेव - अत्थो इमो-

[भा. ३२९३] परमद्धजोयणाओ, सपच्चवायम्पि अभिहडानीयं ।

तं जे भिक्खू पायं, पडिच्छते आणमादीणि ॥

चू- इमेहिं वा सावायो पथो-

[भा. ३२९४] सावततेना दुविधा, सब्वालजला महानदी पुण्णा ।

वणहत्थि दुड्डसप्पा, पडिनीया चेव तु अवाया ॥

चू- सीहादिया सावया, तेना दुविहा-सरीरोवकरणे । जले - गाहमगराईएहिं सब्बाला महानदी वा अगाथा पुण्णा । वणहत्थवा दुड्डे पहे, कुंभाकारादिसप्पा वा पहे विज्जंति, गिहीण वा वेरियादिपडिणीया संति ॥ एवमातिअववातेहिं इमे दोसा-

[भा. ३२९५] तेनादिसु जं पावे, तं वा पावति अंतरा काया ।

बद्धहितमारिते वा, उड्डाहपदोसवोच्छेदो ॥

चू- सो गिहत्थो आनित्तो तेनगसमीवातो जं घातादि पावति । आदिसद्दातो सिंहवग्घादियाण वा समीवातो जं पावति, सो वा गिहत्थो आसुरुत्तो जं कंडादि ए तेनादिपहारे पावति, अंतरा वा पुढवादिकाए विराहेज्ज, बंदिग्गहतेनेहिं वा बद्धो, हिओ वा, जुज्जतो वा मारितो, ताहे सयणादिजने भासति - संजयाण पादे नेता सावगो मारिउ त्ति, एवं उड्डाहो, तस्स वा सयनिज्जा पदोसं गच्छेज्जा, तद्दव्वणणदव्वस्स वा वोच्छेदं करेज्ज, सो वा पदोसं गच्छे, वोच्छेदं वा करेज्ज ॥ जम्हा एवमादि दोसा तम्हा आहडं नो गेण्हेज्जा, अप्पणा गवेसेज्ज ॥ वितियपदेण गिहत्थाणीतं पि गेण्हेज्जा-

[भा. ३२९६] असिवे ओमोयरिए, रायदुड्डे भए व गेलण्णे ।

सेहे चरित्तसावय, भए य जयणा इमा तत्थ ॥

चू- सक्खेत्ते पादासतीए दुल्लभेसु वा असिवेहिंतो वा गंतुमसमत्थो, अहवा पादभूमीए अंतरा वा असिवं ओमं वा रायदुड्डबोहिगभयं वा सयं गिलाणवावडो वा, सेहस्स वा तत्थ सागारियं, मा सो सीदेज्जा, चरित्तदोसा वा, तत्थ अनेसणादिया दोसा, सावयभयं वा तत्थ ॥ एवमादिकारणेहिं इमं जयणं करेति-

[भा. ३२९७] अथाहेति पुराणात्तिगाण सत्थे आनयह पातं ।

तेहि य सयमाणीए, गहणं गीतेतरे जयणा ॥

चू- अप्पाहणं सदेसो, पुराणस्स संदिसंति । आदिग्गहणेणं गिहीतानुव्वयसावगस्स वा सम्मदिट्ठिणो संदिसंति - पादं सत्थेण आणयह । तेहिं वा आनिता जदि सव्वे गीयत्था तो गेण्हंति । इतरे अगीयत्था तेसु जयणं करेति, पुव्वं पडिसेहित्ता छिन्ने भावे तिहं य जयंता जता अत्तट्ठिया तदा गेण्हंति ॥

[भा.३२९८] एसेव गमो नियमा, आहारे सेसते य उवकरणे ।

पुव्वे अवरे य पदे, सपच्चवाएतरे लहुगा ॥

चू- जो पादे विही भणितो एसेव विधी आहारे, सेसोवकरणे य दट्ठव्वो । सपच्चवाते, इतरे पुण निपच्चवाते सव्वत्थ चउलहुगा ॥

मू. (६६३) जे भिक्खू धम्मस्स अवण्णं वदति, वदतं वा सातिज्जति ॥

चू- “धृजू धारणे”, धारयतीति धर्मः, न वण्णो अवण्णो नाम अयसो अकीर्तिरित्यर्थः । “वदव्यक्तायां वाचि” ।

[भा.३२९९] दुविही य होइ धम्मो, सुयधम्मो खलु चरित्तधम्मो य ।

सुयधम्मो सज्जाओ, चरित्तधम्मो समणधम्मो ॥

[भा.३३००] सुयधम्मो खलु दुविहो, सुत्ते अत्थे य होइ नायव्वो ।

दुविहो य चरणधम्मो, य अगारमनगारियं चेव ॥

चू- पंचविधो सज्जातो सुयधम्मो । सो पुण दुविहो - सुत्ते अत्थे य । चरित्तधम्मो दुविहो - अगारधम्मो अनगारधम्मो य । एक्केक्को दुविहो - मूलुत्तरगुणेषु ॥

[भा.३३०१] दुविहो तस्स अवण्णो, देसे सव्वे य होति नायव्वो ।

सुत्तनिवातो देसे, तं सेवंतम्मि आणादी ॥

चू- देसे सव्वे वा सुयस्स अवण्णं वदति । एवं चरित्ते वि दुविहो अवण्णो । सुत्तस्स देसे चउलहुगा, अत्थस्स देसे चउगुरुगा । सव्वसुयस्स अवण्णे भिक्खुणो मूलं । अभिसुयेयस्स अणवट्ठो । गुरुणो चरिमं । एयं दान पच्छित्तं । आवज्जणाए तिण्ह वि सव्वे सुत्ते अत्थे वा पारंचियं । गिहीणं मूलगुणेषु जति देशे अवण्णं वदति तो चउगुरुगं सव्वहिं मूलं । गिहीणं उत्तरगुणेषु जति देसे अवण्णं वदति तो चउलहुगा । गिहीणं सव्वुत्तरगुणेषु चउगुरुगा ।

साहूणं मूलगुणेषु उत्तरगुणेषु य जति देसे अवण्णं वदति तो चउगुरुगा, दोसु वि सव्वेसु मूलं । एत्थ अत्थस्स देसे गिहीण य, मूलगुणदेसे साहूण य, उत्तरगुणदेसे सुत्तणिवा भवति । एवं अवण्णवयणं सेवंतस्स आणादिया दोसा भवंति ॥

[भा.३३०२] मूलगुण-उत्तरगुणे, देसे सव्वे य चरणधम्मो उ ।

सामादियमादी उ, सुयधम्मो जाव पुव्वगतं ॥

[भा.३३०३] सामाइयमाईए, एक्कारसमाउ जाव अंगातो ।

अह देसो एत्थ लहुगा, सुत्ते अत्थम्मि गुरुगादी ॥

चू- पूव्वद्धं गतार्थत्वात् कंठं । सुयस्स सामादियादि-जाव-एक्कारसअंगा-ताव-देसो, एयं चेव सह पुव्वगएण सव्वसुयं ॥

[भा.३३०४] सव्वम्मि तु सयनाणे, भूया वाते य भिक्खुणो मूलं ।

गणि आयरिए सपदं, दानं आवज्जणा चरिमं ॥

[भा. ३३०५] गिहिणं मूलगुणेसू, देसे गुरुगा तु सव्वहिं मूलं ।

उत्तरगुणेषु देसे, लहुगा गुरुगा तु सव्वेसिं ॥

[भा. ३३०६] मूलगुणे उत्तरगुणे, गुरुगा देसम्मि हीति साहूणं ।

सव्वम्मि हीति मूलं, अवण्णवायं वयंतस्स ॥

चू- कहां पुण वदंतो आसादेति ?

[भा. ३३०७] जीवरहिते व पेहा, जीवाउलमुग्गदंडता मोयं ।

को दोसो य परकडे, चरणे एमातिया देसे ॥

चू- जीवेहिं विरहिते जाव पडिलेहणा कज्जति सा निरस्थिया । जीवाउले वा लोणे संकमणादिकिरियं करंतो कहां निदोसो ? परित्तेगिंदियाण य संघट्टणे मासलहुंदाणे, एवं अप्पावराहे उग्गदंडया अजुत्ता । जं व बितियपदे णु भोयायमणं भणियं तं पि अजुत्तं-

आहाकम्मादिएसु परकडेसु को दोसो ? एवमादि चरणस्स देसे अवण्णो । सर्वयम-नियमात्मकं चारित्रं कुशलपरिकल्पितं एष सर्वावर्णवादः ॥ इमेरिसं सुते अवण्णं वदति-

[भा. ३३०८] काया वया य तच्चिय, ते चेव पमाय अप्पमादा य ।

जोतिस-जोनि-निमित्तेहिं किं च वेरग्गपरयाणं ॥

चू- अयुत्तं पुणो पुणो कायवयाण वण्णणं पमादप्पम याण य किं वा वेरग्गपवण्णाणं, जोतिसेण जोनीपाहुडेण वा निमित्तेण वा । सव्वं वा पागतभासाणिबद्धं, एवमादि सुय-आसायणा । एवं अवन्नं वदंतो आणाइया य दोसा, सुयदेवता वा खित्तादित्त करेज्ज, अन्नेण वा साहुणा सह असंखडं वा भवे - "कीस अवन्नं भाससि" ति । जम्हा एते दोसा तम्हा नो अवण्णं वदे ॥

कारणे वदेज्जा वि-

[भा. ३३०९] बितियपदमणप्पज्जे, वएज्ज अविकोविते व अप्पज्जे ।

जाणते वा वि पुणो, भयसा तव्वादिसू चेव ॥

चू- अणपज्जो खेत्तादियो वएज्ज, अप्पज्जो वा अविकोवितो सो वा वएज्जा । 'तव्वादि' ति जो अवन्नवादपक्खग्गहणं करेति सो य रायादि बलवंतो तब्भया वदेज्जा, नो दोसो ॥

मू. (६६४) जे भिक्खू अधम्मस्स वण्णं वयति, वयंतं वा सातिज्जति ॥

चू- इह अहम्मो भारह-रामायणादि पावसुत्तं, चरगादियाण य जे पंचगित्तादिया वयविसेसा । अहवा-पाणातिवायादिया मिच्छादंसणपज्जवसाणा अट्टारस पावट्टाणा, एतेसिं वण्णं वदतीत्यर्थः ।

[भा. ३३१०] एसेव गमो नियमा, वोच्चत्थे हीति तु अहम्मो वि ।

देसे सव्वे य तहा, पुव्वे अवरम्मि य पदम्मि ॥

चू- वोच्चत्थे विपक्खे, वन्नवायं वदतीत्यर्थः । सेसं कंठं ।

[भा. ३३११] इहरह वि ताव लोए, मिच्छत्तं दिप्पए सभावेणं ।

किं पुण जति उववूहति, साहू अजयाण मज्झम्मि ॥

चू- "इहरहवि" ति सहावेण प्रदीपते प्रज्वलते, किमिति निर्देशे, पुनः विशेषणे, किं विशेषयति ? सूतरां दीप्यत इत्यर्थः । यदीत्यभ्युपगमे, अजयाणं अगगतो उववूहति ताहे थिरतरं तेसिं मिच्छत्तं

भवतीत्यर्थः । शेषं पूर्ववत् ॥

मू. (६६५) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा पाए आमजेज्ज वा पमजेज्ज वा आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६६६) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा पाए संबाहेज्ज वा पलिमद्देज्ज वा संबाहेतं वा पलिमद्देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६६७) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा पाए तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा मक्खंतं वा भिलिंगेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६६८) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा पाए लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उवट्टेज्ज वा उल्लोलेंतं वा उवट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६६९) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा पाए सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६७०) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायं आमजेज्ज वा पमजेज्ज वा आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६७१) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायं आमजेज्ज वा पमजेज्ज वा आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६७२) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायं संबाहेज्ज वा पलिमद्देज्ज वा संबाहेतं वा पलिमद्देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६७३) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायं तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा णवणीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा मक्खंतं वा भिलिंगेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६७४) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायं लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उवट्टेज्ज वा उल्लोलेंतं वास, उवट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६७५) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायं सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६७६) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायं फुमेज्ज वा रएज्ज वा फुमेंतं वा रएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६७७) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायंसि वणं आमजेज्ज वा पमजेज्ज वा, आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६७८) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायंसि वणं संबाहेज्ज वा पलिमद्देज्ज वा, संबाहेतं वा पलिमद्देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६७९) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायंसि वणं तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा मक्खंतं वा भिलिंगेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६८०) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायंसि वणं लोद्धेण वा । कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उवट्टेज्ज वा, उल्लोलेंतं वा उवट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६८१) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं

वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६८२) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायंसि वणं फुमेज्ज वा रएज्ज वा, फुमेतं वा रएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६८३) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिकखेणं सत्थजाएणं अच्छिदेज्ज वा विच्छिदेज्ज वा अच्छिदेतं वा विच्छिदेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६८४) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिकखेणं सत्थजाएणं अच्छिदित्ता विच्छिदित्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज व नीहरेंतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६८५) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिकखेणं सत्थजाएणं अच्छिदित्ता-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६८६) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिकखेणं सत्थजाएणं अच्छिदित्ता विच्छिदित्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरेत्ता विसोहेत्ता सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेत्ता पधोएत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिंपेज्ज वा विलिंपेज्ज वा, आलिंपंतं वा विलिंपंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६८७) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिकखेणं सत्थजाएणं अच्छिदित्ता विच्छिदित्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरेत्ता विसोहेत्ता सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेत्ता पधोएत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिंपित्ता विलिंपित्ता तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा अब्भंगेज्ज वा मक्खेज्ज वा अब्भंगेंतं वा मक्खेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६८८) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिकखेणं सत्थजाएणं अच्छिदित्ता विच्छिदित्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरेत्ता विसोहेत्ता सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेत्ता पधोएत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिंपित्ता विलिंपित्ता तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा अब्भंगेत्ता मक्खेत्ता अन्नयरेण धूवणजाएणं धूवेज्ज वा पधूवेज्ज वा धूवेंतं वा पधूवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६८९) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा पालु-किमियं वा कुच्छि-किमियं वा अंगुलीए निवेसिय निवेसिय नीहरइ, नीहरेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६९०) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा दीहाओ नह-सीहाओ कपेज्ज वा संठवेज्ज वा, कपेंतं वा संठवेंतं वा संठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६९१) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा दीहाइं जंघ-रोमाइं कपेज्ज वा संठवेज्ज वा, कपेंतं वा संठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६९२) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा दीहाइं कक्ख-रोमाइं कपेज्ज वा संठवेज्ज वा, कपेंतं वा संठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६९३) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा दीहाइं मंसु-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६९४) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा दीहाइं वत्थि-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६९५) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा दीहाइं चक्खु-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६९६) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा दंते आघंसेज्ज वा पघंसेज्ज वा आघंसंतं वा पघंसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६९७) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा दंते उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६९८) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा दंते फुमेज्ज वा रएज्ज वा फुमेतं वा रएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (६९९) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा उट्ठे आमजेज्ज वा पमजेज्ज वा आमजंतं वा पमजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७००) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा उट्ठे संबाहेज्ज वा पलिमद्देज्ज वा संबाहेतं वा पलिमद्देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७०१) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा उट्ठे तेलेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा, मक्खेतं वा भिलिंगेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७०२) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा उट्ठे लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्ठेज्ज वा, उल्लोलेतं वा उव्वट्ठेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७०३) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा उट्ठे सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७०४) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा उट्ठे फुमेज्ज वा रएज्ज वा फुमेतं वा रएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७०५) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा दीहाइं उत्तरोट्ठरोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥ जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा दीहाइं नासा रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७०६) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा दीहाइं अच्छिपत्ताइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७०७) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा अच्छीणि आमजेज्ज वा पमजेज्ज वा, आमजंतं वा पमजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७०८) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा अच्छीणि संबाहेज्ज वा पलिमद्देज्ज वा, संबाहेतं वा पलिमद्देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७०९) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा अच्छीणि तेलेण वा घएण वा

वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा, मक्खेतं वा भिलिंगेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७१०) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा अच्छीणि लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा, उल्लोलेतं वा उव्वट्टेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७११) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा अच्छीणि सीओदग-वियडेण वा उसिणोदग-वियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७१२) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा अच्छीणि-फुमेज्ज वा रएज्ज वा फुमेतं वा रएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७१३) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा दीहाइं भुमग-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७१४) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा दीहाइं पास-रोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा, कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७१५) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा अच्छिमलं वा कण्णमलं वा दंतमलं वा नहमलं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा, नीहरेतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७१६) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा कायाओ सेयं वा जल्लं वा पंकं वा मलं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा नीहरेतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७१७) जे भिक्खू गामानुगामं दूइज्जमाणे अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा सीसदुवारियं करेइ, करेतं वा सातिज्जति ॥ पायप्पमज्जादी, सीसदुवारादि जे करेआहिं । गिहि-अन्नतित्थियाण वा, जो पावति आणमादीणि ॥

चू-चउगुरुं से पच्छित्तं, आणादिया दोसा भवन्ति । मिच्छन्ते थिरीकरणं । सेहादियाण य तत्थ गमणं । पवयणस्स य ओभावणा । जन्हा एते दोसा तन्हा एतेसिं वेयावच्चं नो कायव्वं ॥

कारणे पुण कायव्वं-

[भा. ३३१३] बित्थियपदमणप्पज्जे, करेज्ज अविकोविते व अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, पुरलिंगे सेहमादीसु ॥

चू-कारणे परलिंगपवण्णो करेज्जा, सेहो वा अनलो विगिंचियव्वो तस्स करेतो सुद्धो, तस्सगतो वा पन्नवणं करेतो सुद्धो । अहवा - सेहो आगतो परिस्संतो दव्वलिंगेण, तस्स विस्सामणादि कायव्वं । अप्पसागारिए जयणं करेतो सुद्धो ॥

मू. (७१८) जे भिक्खू अप्पाणं बीभावेति, बीभावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७१९) जे भिक्खू परं बीभावेति, बीभावेतं वा सातिज्जति ॥

चू-उभयं वा । अनन्यभावे आत्मैवात्मा, पृथग्भावे आत्मव्यतिरिक्तः परः, आत्मपरव्यपदेशेनोभयं भवति । ऐहिकपारित्रिकं भयोत्पादनं बीभावनं, चउगुरुं आणादिया य दोसा भवन्ति ।

[भा. ३३१४] दिव्व-मणुय-तेरिच्छं, भयं च आकम्हिकं तु नायव्वं ।

एक्केक्कं पि य दुविहं, संतमसंतं च नायव्वं ॥

चू-भयं चउव्विहं उप्पज्जति - पिसायादिएहिंतो दिव्वं, तेनादिएहिं तो मामुस्सं, आउ-तेउ-वाउ-वणस्सइयाएहिं तो य तेरिच्छं, निर्हेतुकं चउत्थं अकस्मादभयं भवति । एक्केक्कं पुणो दुविह-

संतासंतभेएण । पिसाय-तेन-सिंघाइएसु दिट्ठेसु जं भयं उप्पज्जति तं संतं, अदिट्ठेसु असंतं । अकस्मादभयं संतं, आत्मसमुत्थं मोहनीयभयप्रकृत्युदयादुद्भवति असंतं, अकस्मादभयं भयकारणसकल्पिताभिप्रायोत्पन्नं ॥

चोदकाह - ननु इहलोकभयं परलोकभयं आदानभयं आजीवणाभयं अकस्मादभयं मरणभयं असिलोगभयं एयं सत्तविहं भयमुत्तं, कहं चउव्विहं भणह ? आचार्याह-

[भा.३३१५] कामं सत्तविकप्पं, भयं समासेण तं पुणो चउहा ।

तत्थादानं समणे, न होज्ज अहवा वि देहुवही ॥

चू- कामं शिष्याभिप्रायानुमतार्थे, तदेव सत्तविहं भयं संखिप्पमाणं चउव्विधं भवति । कहं पुण संखिप्पति ? उच्यते - इहलोगभयं मनुयभए समोतरति, परलोगभयं दिव्व-तिरियभएसु समोतरति । आदानेआजीवण-मरण-असिलोगभयं च-एते चउरो वि तिसु दिव्वादिएसु समोतरति ।

कथम् ? उच्यते - जतो आदानेन हत्थद्वितेन दिव्व-मणुय-तेरिच्छयाण बिभेति । आजीवणं वित्ती, सा च दिव्व-मणुय-तेरिच्छान्यतमाधीना । मरणं प्राणपरित्यागः, असावपि दिव्व-मनुष्य-तिर्यगन्यतमभावावस्थस्येति । नारका किल मरणभयमिच्छन्त्येव । अकस्मात् कारणात् त्रिविधमेव मरणभय । असिलोग वि दिव्व-मणुएसु संभवति । सन्नीसु य पंचेदियतिरिएसु अकस्माद्भयं सट्ठाणे समोतरति । एवं सत्तभया चउसु भएसु समोतारिता । एत्थ समणस्स आदानभयं न होज्ज । अहवा - समणो वि देहोवही चेव, आदानभयं भवति ॥

चोदगाह - कहं देहुवही आदानभयं ? उच्यते-

[भा.३३१६] एगेसिं जं भणियं, महब्भयं एतदेव विहिसुते ।

तेनादानं देहो, मुच्छासहियं च उवकरणं ॥

चू- बंधचेरा विधिसुत्तं, तत्थ भणियं - एतदेवेगेसिं महद्भयं भवति, एतदेव सरीरं, एगेसिं अविरयजीवाणं महंतं भयं भवति, तेन कारणेण देहो आदानं भवति, उवकरणं च मुच्छासहियं आदानं भवति, न सेसं ॥

[भा.३३१७] रक्खस-पिसाय-तेनाइएसु उदयग्गि-जड्ढुमाईसु ।

तव्विवरीयमकम्हा, जो तेन परं च अप्पाणं ॥

चू- रक्खस-पिसायादियं दिव्वं, तेनादियं माणुसं, उदय-ग्गि-जड्ढुमादियं तेरिच्छं, अकस्माद्भयं च । एतेन चउव्विहेण जो अप्पाणं परं उभयं वा ॥

[भा.३३१८] बीहावेती भिक्खू, संते लहुगा य गुरुमसंतम्भि ।

आणादी मिच्छत्तं, विराधना होति सा दुविहा ॥

चू- संते लहुगा, असंतसु चउगुरुगा इत्यर्थः । दुविहा आय-संजमविराहणा ॥

[भा.३३१९] नोवेक्खति अप्पाणं, न इव परं खेत्तमादिणो दोसा ।

भूएहि व धेप्पेज्जा, भेसेज्ज परं च जं चऽन्त्तं ॥

चू- अप्पाणं परं बीहावेतो अप्पाणं परं च नावेक्खति, बीहंतो सयं परो वा खित्तचित्तो भवेज्ज, तत्थ मूलं, गिलाणारोवणा य । भीओ वा संतो तं चेव बीभावेतो हणेज्ज, भीतो वा भूतेन धेप्पेज्जा, गहग्गहितो वा परं भीसेज्ज, तत्थ पि बहु वणादिया दोसा । “जं चऽन्त्तो”ति खेत्तादिअणपज्जो

छकायविराहणं करेज्ज, एत्थ से कायनिष्फण्णं ॥

जम्हा भए कज्जमाणे एते दोसा तम्हा भयं न कायव्वं । इमं कारण-

[भा. ३३२०] जह मोहप्पगडीणं कोहातीणं विवज्जणा सेया ।

तह चउकारणमुदयं, भयं पि न हु सेवितं सेयं ॥

धू- जह मोहनिज्जस्स कोहादियाण उत्तरपगडीणं वज्जणा सेया भवति तहा भयं चउव्विहं मोहस्स उत्तरपगडी विवज्जेउं श्रेयं भवतीत्यर्थः ॥

[भा. ३३२१] भयउत्तरपगडीए, सेसा मोहस्स सूतिया पगडी ।

मोहपगडीए सेसा, तु सूतिता मूलपयडीतो ॥

धू- एयंभयं मोहनिज्जस्स उत्तरपयडी, एयाए गहियाए सेसाओ मोहनिज्जस्स उत्तरपगडीतो सूचितातो भवंति । एवं सव्वा घेव मोहपगडिगहिया । मोहमूलपगडीए सेसा सत्त नाणावरणाइया मूलपगडीतो सूचिया भवंति ॥

[भा. ३३२२] ता जेहि पगारेहिं, बज्जंती नाणनिण्हवादीहिं ।

निक्कारणम्मि तेसू, वड्ढंते होति पच्छित्तं ॥

धू- ता इति अट्टमूलपगडीओ, पंचानउइ वा उत्तरपगडीतो, सम्यक्त्वमिश्रयोर्बन्धी नास्तीत्येवं पंचनवति । एयातो दोहिं बंधहेउपागारेहिं बज्जंति तेसु वड्ढंतस्स पच्छित्तं भवति । ते य इमे । १ नाणं जस्स समीवे सिक्खियं तं निण्हवति । २ नाणिपुरिसस्स पडिनीओ । ३ अधिज्जंतो वा अंतरायं करेति । ४ जीवस्स वा नानोवघायं करेति । ५ नाणिपुरिसे वा पदोसं करेति । एवामादिएहिं पंचविहं नाणावरणं बज्जइ । एतेसु घेव सविसेसु नवविधं दंसणावरणं बज्जति । भूतानुकंपयाते वथानुपालणाते खंतिसंपन्नयाए दानरुईए गुरुभत्तीते एतेहिं सातावेदनिज्जं वज्जति । विवरीयहेऊहिं असातं । मोहनिज्जं दुविधं - दंसणमोहं चरित्तमोहं च । तत्थ दंसणमोहे अरहंत पडिनीययाए एवं सिद्ध-चेतिय-तवस्सि-सुय-धम्म-संधस्स य पडिनीयतं करंतो दंसणमोहं बंधति । तिव्वकसायताए बहुमोहयाते रागदोससंपन्नयाते चरित्तमोहं बंधति । आउयं चउव्विहं - तत्थ निरयाउयस्स इमो हेऊ - मिच्छत्तेण महारंभयाते महापरिग्गहाते कुणिमाहारं निस्सीलयाते रुद्धमज्झाणेण य निरयाउं निबंधति । तिरियाउयस्स इमो हेतू- उम्मग्गदेसणाते संतमग्गविष्णणासणेणं माइल्लयाते सट्ठसीलताते ससल्लमरणेणं एवमादिएहिं तिरियाउयं निबंधति । इमे मनुयाउयहेउणो- विरयविहूणो जो जीवो तनुकसातो, दानरतो, पगतिभइयाए मनुयाउयं बंधति । देवाउयहेतू इमे- देवविरतो सव्वविरतो बाल-तवेण अकामनिज्जराए सम्महिड्डियाए य देवाउयं बंधति ।

नामं दुविहं - सुभासुभं । तत्थ सामण्णतो असुभे य इमे हेतू - मन-वय-कायजोगेहिं वंको मायावी तिहिं गारवेहिं पडिबद्धो । एतेहिं असुभं नामं बज्जति । एतेहिं घेव विवरीएहिं सुभं नामं बज्जइ । सुभगोत्तस्स इमे हेतू- अहरंतसु य साहूसु य भत्तो, अरहंतपनीएण सुएण जीवादिपदत्थे य रोयंतो, अप्पमाययाए संजमादिगुणप्पेही य उच्चागोयं बंधति । विवरीएहिं नीयागोयं । सामण्णतो पंचविहंतराए इमो हेतू-

पाणवहे मुसावाते अदिन्नादाणे मेहुणे परिग्गहे य एतेसु रइबंधगरे, जिनपूयाए विग्घकरो, मोक्खमग्गं पवज्जंतस्स जो विग्घं करेति । एतेसु अंतराइयं बंधति । विसेसहेउ उवउज्ज वात्तव्वा ।

एतेसु हेऊसु निक्कारणे वडंतस्स पच्छित्तं भवति ॥ चोदगाह - जाव बायरसंपरातो ताव सब्वजीवा आउयवज्जतो सत्त कम्मपयडीतो निच्चकालं सप्पभेदा बंधंति, कहं अप्पायच्छित्ती भवति ? सपायच्छित्तस्स य सोही नत्थि, सोही अभावे य मोक्खाभावो । आचार्याह-

[भा. ३३२३] कामं आउयवज्जा, निच्चं बज्जंति सब्वपगडीतो ।

जो बादरो सरागो, तिव्वासु तासु पच्छित्तं ॥

चू- तीत्रेषु हेतुषु वर्तमानस्य प्रायश्चित्तं भवति, न मंदेषु । शेषं कंठं ॥

उत्तरप्रकृतीरधिकृत्यच्यते-

[भा. ३३२४] अहिकिच्च उ असुभातो, उत्तरपगडीतो होति पच्छित्तं ।

अनियाणेण सुभासु, न होति सट्ठाणपच्छित्तं ॥

चू- अडण्हं पगडीणं जा असुभातो ताणं हेतुसु वडंतस्स पच्छित्तं, जहा नाणपदोसादिएसु । जा पुण सुभातो तासु न भवति पच्छित्तं, जहा अन्नाणे पदोसं करेति तित्थगरदिपडिनीएसु वा । अनिदानेन वा सुभं बंधस्स पायच्छित्तं न भवति, जहा तित्थगरनामगोतहेतुसु “अरहंतसिद्ध” कारग-गाहा-जम्मि भेदे जं पच्छित्तं भणियं तं तस्स सट्ठाणपच्छित्तं ॥ तं च इमं भण्णति-

[भा. ३३२५] देसपदोसादीसुं, साते लोभे अ असरिसे फासे ।

लहुओ लहुआ पुण हास अरतिनिद्वाचउक्कम्मि ॥

चू- नाणस्स जति देसे पदोसं करेति, आदिग्गहणातो णाणस्स चैव जदि देसे पडिनीयत्तं अंतरायं मच्छरं निण्हवणं करेति, सायोवेयनिज्जस्स निदाणादिएहिं अपसत्थज्जवसातो जदि हेतूए वडति, लोभकसायस्स य जइ बंधहेऊए वडति तो मासलहुं । असरिसफासे पुरिसस्स इत्थि-नपुंसकफासा असरिसा, इत्थीए पुरिस-नपुंसगफासा असरिसा, नपुंसगस्स थी-पुरिसफासा असरिसा, एत्थ असरिसा फासा बंधस्स जति हेऊए वडति एतेसु सब्वेसु चउलहुगा पच्छित्तं । हासं अरती निद्वा निद्धानिद्वा पयला पयलापयला एयामं छण्हं पगडीणं जति हेऊसु वडति तो मासलहुं पच्छित्तं ॥

[भा. ३३२६] सब्वे णाणपदोसादिएसु धीणे य होति चरिमं तु ।

निरयाउ कुणिमवज्जे, मिच्छे वेदे य मूलं तु ॥

चू- नाणस्स जति सब्वस्स पदोसं करेति पडिनीयादिहेतुसु वा वडति, धीणगिद्धिनिद्वाए य जति हेऊए वडति तो पारं चियं पच्छित्तं । निरयाउयस्स कुणिमहेउं एक्कं वज्जेउं सेसेसु महारंभादिएसु जति वडति, मिच्छत्तस्स, तिविहवेदहेऊए य वडंतस्स मूं पच्छित्तं । कुणिमाहारे रागे गुरुगा, दोसे लहुगा ॥

[भा. ३३२७] तिरियाउ असुभनामस्स चैव हेतुसु मासियं गुरुयं ।

सेसासु अप्पसत्थासु, होति सब्वासु चउलहुगा ॥

चू- तिरियाउयस्स हेऊहिं सब्वेहि, नामस्स जा असुभा पगडीतो तान य हेऊए वडति तो मासगुरुं पच्छित्तं । सेसासु त्ति चउरो दंसणभेया, लोभवज्जा पन्नरस कसाया, हासादिच्छे य हास अरति वज्जा चउरो भेदा, नीयागोयं, पंचविहं च अंतरायं । एयाण अप्पसत्थाण बंधहेउसु वडंतस्स चउलहुगा पच्छित्तं ॥ चोदकाह-

[भा. ३३२८] सक्का अपसत्थाणं, तु हेतवो परिहारित्तु पयडीणं ।
सादादिपसत्थाणं, कंहं नु हेतू परिहरेज्जा ॥

चू- अप्रशस्तप्रकृतिहेतवो वर्जितुं शक्यन्ते, अशुभाध्यवसायवर्जनात् । कथं नित्यकाल-
शुभाध्यवसितः साधुः शुभप्रकृतिहेतून् वर्जयति, तेषां शुभाध्यवसायबन्धात् ॥ चोदक एवाह-

[भा. ३३२९] जति वा बज्झतिसातं, अनुकंपादीसु तो कंहं साहू ।
परमनुकंपाजुत्तो, वच्चति मोक्खं सुहनुबंधी ॥

चू- जति सातं बज्झति भूयानुकंपयाते, आदिसद्दातो वयसंपन्नताते संजमजोगुञ्जमेण
खंतिसंपन्नाताते दानरुईए गुरुभत्तिरागेण य तो साहू एतेहिं अनुकंपाइएहिं जुत्तो पुत्रबंधी कंहं
गोक्खं गच्छति ? जतो पुत्र मोक्खगमणविग्घाय हवति ॥ किं चान्यत्-

[भा. ३३३०] सुहमवि आवेदंतो, अवस्समसुभं पुणो समादियति ।
एवं तु नत्थि मोक्खो, कंहं च जयणा भवति एत्थं ॥

चू- सुहं आवेदंतो अवस्सं पावं वंधति, पुत्रपावोदया य अवस्सं संसारो भवति, अतो एवं
साहुस्स मोक्खो नत्थि । कंहं वा एत्थ साहुणा जतियच्चं - घटितव्यमित्यर्थः ॥

[भा. ३३३१] अहवा न चेव बज्झति, पुण्णं नावि असुभोदयं पावं ।
सच्च अनिद्धियकम्मो, उववज्जति केन देवेसु ॥

चू- अहवा - अनुकंपादिएहिं पुण्णं न बज्झति, न वा पापं, सच्चहा अपरिक्खीणकम्मे य
पुण्णाभावे देवेसु केण हेतुणा उववज्जति ॥ एवं चोदकेनोक्ते आचार्याह-

[भा. ३३३२] पुब्बतव-संजमा होंति, रागिणो पच्छिमा अरागस्स ।
रागो संगो वुत्तो, संगं कम्मं भवे तेनं ॥

[भा. ३३३३] भण्णति जहा तु कोती, महल्लपल्ले तु सोधयति परथं ।
पक्खिवति कुभं तस्स उ, नत्थि खतो होति एवं तु ॥

[भा. ३३३४] अत्रो पुण पल्लातो, कुभं सोहयति पक्खिवेति पत्थं ।
तस्स खओ भवतेवं, इय जे तु संजया जीवा ॥

[भा. ३३३५] तेसिं अप्पानिज्जर, बहु बज्झइ पाव तेन नत्थि खओ ।
अप्पो बंधो जयाणं बहुनिज्जर तेन मोक्खो तु ॥

चू- पूर्वा इति प्रथमा । के ते ? तपः संयमश्च । यत्र तपः तत्र नियमात्संयमः, यत्र संयमः
तत्रापि नियमात् तपः । उभयोरव्यभिचारप्रदर्शनार्थं तपः संयमग्रहणं । यथा तत्रोपयोगः,
यत्रोपयोगस्तत्रात्मा इति । सामाज्यं छेदोवद्वावणियं परिहारविसुद्धिर्द्यं सुहुमसंपरागं च एते
पुब्बतवसंजमा । एते नियमा रागिणो भवंति । पश्चिमा तव-संजमा अरागिणो भवंति । तं च
अहाख्यातचारित्रं इत्यर्थः । अहव - अनसनादीया जाव सुक्कज्जाणस्स आदिमा दो भेया,
पुहुत्तवितक्कसंवियारं एगत्तवियक्कं अवियारं च, एते पुब्बतवा ।

सामाज्य-छेद-परिहारसुहुमं च एते पुब्बतवसंजमानियमा रागिणो भवंति । सुहुमकिरियानियद्दी
वोच्छिन्नकिरियमण्डिवाइं एते पच्छिमा तवा, अहक्खायचारित्तं पच्छिमसंजमो, एते पच्छि-
मतवसंजमा नियमा अरागिणो भवंति । एतेहिं पुब्बतवसंजमेहिं देवेहिं उववज्जति सरागित्वात् ।

रागो त्ति वा संगो त्ति वा एकार्थं । यतो भणितं - “रागो संगो वुत्तो” । अहवा - कम्मजनितो जीवभावो रागां, कम्मणा सह संजोययंतो स एव संगो वुत्तो । संगतो पगतिभदेण निव्वत्तमाणं कम्मं भवति, तेन कम्मणा उदिज्जमाणेण भवो भवति - संसार इत्यर्थः । ते य सरागसंजता पल्लधम्मपक्खेवदिट्ठंतेन बहुसोधगा अप्पबन्धी क्रमेण पच्छिमे तवसंजमे पप्प भोक्खं गच्छंति । एवं सुभपगडिबन्धेसु साहवो जतंति । जम्हा पगडिहेतवेसु पवत्तंतस्स एते दोसा तम्हा न बीभे, न वा परं बीहाविज्जा ॥

[भा.३३३६] वितियपदमणप्पज्जे, बीभे अप्पज्ज हीनसत्ते वा ।

खेत्तं दित्तं च परं, पचाति-पडिनीय-तेनं वा ॥

चू-अणप्पज्जो कित्तदित्तो सयं वा बीभेति, परं वा बीभावेइ, हीनसत्तो वा अप्पज्जो बीभेज्ज, खित्तादियं वा परप्पवादि वा पडिनीयं वा अनुवसमंतं सरीरोवगरणतेनं दुविहं बीभावेत्तो निद्वोस इत्यर्थः ॥

मू. (७२०) जे भिक्खू अप्पाणं विम्हावेति, विम्हावेत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (७२१) जे भिक्खू परं विम्हावेति, विम्हावेत्तं वा सातिज्जति ॥

चू-विस्मयकरणं विम्हावणा, आश्चर्य-कुहकपराक्षेपकरणमित्यर्थः ।

[भा.३३३७] विम्हावणा तु दुविधा, अभूयपुव्वा य भूयपुव्वा य ।

विज्जा तव इंदजालिय-निमित्तवयणादिसुं चेव ॥

चू-विज्जाए मंतेन वा तवोलद्धीए वा इंदजालेण वा तीतानागतपडुप्पन्नेन वा निमित्तवयणण आदिसद्दातो अंतद्धाण-प्पादलेवजोणेण वा । अहवा - वयमं मरहद्वय-दमिल-कुडुक्क-गोल्लय-कीरडुग-सैंधवातीयाण य कुडुक्करणं ॥ इमं अभूतभूतपुव्वाण वक्खाणं-

[भा.३३३८] जो जेण अकयपुव्वो, अस्सुयपुव्वो अदिट्ठुपुव्वो वा ।

सो होतऽभूयपुव्वो, तव्विवरीयो भवे भूतो ॥

चू-जेण पुरिमेण जो विज्ज-मंतजोग-इंदजालादिओ पयोगो अप्पणा अकयपुव्वो अत्रेण वा कज्जमाणो न दिट्ठो असुंतो वा सो त्त्स अभूयपुव्वो भन्नति । तव्विवरीयो पुण जो सयं कत्तो दिट्ठो सुत्तो वा सो भूतपुव्वो भण्णति । एत्थ सब्भूते चउलहुं, असब्भूए चउगुरुं, नेमित्ते अतीते चउलहुं, पडुप्पन्ननागतेषु चउगुरुं ॥ एत्थ निमित्तवयणं असब्भूते इमं उदाहरणं-

[भा.३३३९] दिव्वं अच्छेरं विम्हओ य अतिसाहसं अतिसओ य ।

कत्तो से नाउं जे, किं नाहित्ति किं सुहं नातुं ॥

चू-दो जनामिलिउं कित्तियादियाण सत्तण्हं णक्खत्ताणं इमं णामसंगारं करेति-दिव्वं, अच्छेरं, विम्हतो, अतिसाहसं, अतिसत्तो, “कत्तो से नातुं जे, किं नाहित्ति, किं मुहं नाउं” एवं । एवं मघादि अनुराहादि घनिट्ठादि । एवं संगारं करित्ता बहुजनमज्जे एवं भासति - जो जं अट्ठावीसाए नक्खत्ताणं अन्नतरं छिवति तमहं जाणामि, तं परोक्खं कातुं छिक्कं, इत्तरो संगारसाहू भणाति - जदि पुव्वदारियं तो पुव्वामुहो ठिट्ठा, अहो दिव्वं नाणं ताहे जाणति कित्तिया । एवं अन्नम्भि वि संगारनामे उक्कित्तिते जाणति । एवं सव्वनक्खत्ते जाणति ॥

[भा.३३४०] एत्तो एगरतेनं, विम्हतकरणेण संतसंतेनं ।

अप्पपरं विम्हावे सो पावति आणमादीणि ॥

घू- विज्ञामंतादियाण एगतरेण विम्हावेंतस्स आणादिया ॥ इमे य दोसा-

[भा. ३३४१] उम्मायं पावेज्जा, तदद्वजायण अदाण पडिणीए ।

खेत्तं व परं कुज्जा, तवनिव्वहणं च माया य ॥

घू- एरिसं मया कतं त्ति सयमेव दित्तचित्तो भवेज्जा, तं वा विम्हावणकरणद्वा जएज्जा । दिन्ने अहिगरणं । अदिज्जंतो पडिनीतो परो वा विम्हावितो खित्तचित्तो भवति । विज्ञाजीवणप्पयोगेण य तयो निव्वहती - विकलीभवतीत्यर्थः । असम्भूते या मायाकरणं मुसावादो य । जम्हा एते दोसा तम्हा नो विम्हावेज्जा ॥ इमेहिं कारणेहिं विम्हावेज्जा-

[भा. ३३४२] असिवे ओमोरिए, रायदुट्टे भए व गेलण्णे ।

अद्धाण रोहए वा, जयणाए विम्हयावेज्जा ॥

घू- असिवअवनयणेण विम्हावेज्जा । अहवा - असिवे ओमे य - अप्फव्वंतो विम्हावेज्जा, रायदुट्टे भये य आउंटणनिमित्तं विम्हावेज्जा । गेलण्णे वि विज्ज आउंटणद्वा ओसहद्वा वा । रोध- गअद्धाणेषु वि अप्फव्वणादिगाणि बहूणि कारणाणि अवेक्खिऊणं विम्हावेज्जा । तं च जयणाते । सा इमा - पुव्वं संतेन, पच्छा असंतेन, पणगादिजयणाए वा जाहे चउलहु पत्तो ताहे विम्हावेज्जा ॥

मू. (७२२) जे भिक्खू अप्पाणं विप्परियासेइ, विप्परियासंतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (७२३) जे भिक्खू परं विप्परियासेइ, विप्परियासंतं वा सात्तिज्जति ॥

घू- विपर्ययकरणं विप्परियासणा, तं कुव्वंतो चउगुरुगा । सा य विप्परियासणा चउव्विहा दव्वादिया इमा-

[भा. ३३४३] दव्वे खेत्ते काले, भावे य चउव्विहो विवच्चासो ।

एएसिं नाणत्तं, वोच्छामि अहानुपुव्वीए ॥

[भा. ३३४४] दव्वम्मि दाडिमंवाडिएसु खेत्ते दुनाममादीसु ।

काले गेलण्णोवही, भावम्मि य निव्वुयादीसु ॥

घू- अजाणयस्स पुच्छंतस्स दालिमं अंबाडियं, अंबाडियं दालिमं कहेति । खेत्ते विवज्जासं - दुनामे कए जहा आनंदपुरं अकत्थली, अकत्थली आनंदपुरं । कालविवज्जासो - अनागाढे गेलन्ने अगाढगेलण्णकहणं । आगाढगेलण्णे अनागाढगेलण्णकहणं । उवहिं वा अकाले गेण्हति, काले न गेण्हति । भावम्मि य अप्पाणं अनिवुत्तं निव्वुयं दंसेति, निव्वुयं परं अनिव्वुयं पगासेति । आदिसद्दातो खमादिया भावा वत्तव्वा ॥

[भा. ३३४५] जो जेण पगारेणं, भावो नियओ तमण्णहा जो तु ।

मण्णति करेति वदति व, विप्परियासो भवे एसो ॥

घू- भाव इति द्रव्यादिको भावः, नियत्तो त्ति ठित्तो, तं अन्नहा जो साहू मणसा भण्णति किरियाए वा करिति अन्नस्स वा अगतो पन्नवेंतो वदति । एसो विपर्यासः ॥

तत्थ दव्व-भावविप्परियासो इमो-

[भा. ३३४६] चेयणमचेयणं वा, वएज्ज कुज्जा व चेयणमचित्तं ।

वेसग्गहणादिसु वि, धी-पुरिसं अन्नहा दव्वे ॥

सू- सचित्तपुडवाइयं दक्वं अचित्तं वदति, अचित्तं वा भस्मादियं सचित्तं वदति, करेति वा इंदजालादिना, इत्थि वा पुरिसनेवत्थं करेति वदति, पुरिसं च इत्थिनेवत्थं करेति वदति वा अन्याकारमित्यर्थः ॥ खेत्तभावे “दुनाममादिसु”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३३४७] साएता नाऽओज्झा, अहवा ओज्झातोऽहं न साएता ।

वत्थव्वमवत्थव्वो, न मालवो मागधो वाऽहं ॥

सू- कोति साहू अओज्झ-नगरातो पाहुणगो गतो, सो वत्थव्वगसाधूणा पुच्छितो - अओज्झातो आगतो सि ? ताहे सो भणति - नो अतोज्झाओ, साएयातो आगतोमि । सो वत्थव्वगसाहू तं वितियनामं न गणति । एवं साएते पुच्छिते अउज्झा भासति । अहवा - “वत्थव्वगो सि”ति पुच्छिते अवत्थव्वं अप्पाणं कहेइ । अवत्थव्वओ वा अप्पाणं वत्थव्वं कहेइ । मालवविसयुप्पन्नो वा पुच्छितो जगहविसयुप्पणोऽहं कहेति । एवं मागधः पृष्ठः मालवमन्यं वा विषयं कथयति ॥

कालभावविवक्षासो इमो-

[भा. ३३४८] वरिसा निसासु रीयति, इतरेसु न रीयते वदति मन्ने ।

वयपरिमाणं व वए, परियायं वा विवक्षासं ॥

सू- वरिसाकाले रीयति नो उडुबद्धे । अहवा - मिसासु रीयति दो दिवसतो पत्रवेति, वासासु रातो वा विहरियव्वं, इयरेसु य उडुबद्धे दिवसे य नो विहरियव्वं । मनुते मन्थते वा वासासु रातो य विहरणं श्रेयमिति । वयपरिमाणं वा विवरीयं करेति वदति वा, जहा - नडो थरो तरुणवेसं करेति तरुणो वा थेरं करेति । जम्मं पव्वज्जपरियागं वा विवरीयं वदति जहा - वीसतिवास-परियागो पंचवीसतिवास-परियागं अप्पाणं कहेति । पंचवीसतिवास-परियागो वीसतिवास-परियागं कहेति ॥ भावविणक्षासो इमो-

[भा. ३३४९] अतवस्सिणं तवस्सिं, देहगिलाणो मि सो वि हु न तिन्नो ।

सारिक्खे सो वि अहं, न वि त्ति सर-वण्णभेदं वा ॥

सू- कोति साहू सभावकिसो सरीरेण, पुच्छितो-सो तुमं तवस्सी ? सो अप्पाणं अतवस्सिं तवस्सिं कहेति । अहवा - सभावकिसो अगिलाणो वि सट्ठे जायति विगतिमादियं, “देहि मे गिलाणो”ति । सट्ठेहिं वा पुच्छितो - “सो तुमं गिलाणो” ? आमं ति वदति । अहवा - सट्ठेहिं पुच्छितो - “कयरो सो गिलाणो ? देमि से पातोग्गं ।” ताहे अप्पाणं वदति, अन्नं वा किसं साधुं दंसेति अगिलाणं । लुद्धो वा हट्ठे वि गिलाणे गंतुं सट्ठे जायति - “सो गिलाणो अज्ज वि न तरति, देह से दधिखीरादियं पाओग्गं” । कोइ चिरप्पवासी सयणो तस्स सरिसयं साधुं दट्ठुं भणेज्ज-एस साहू तरस सारिक्खो” । ताहे सो साहू भणेज्ज - “सो मि अहं ।” सच्चूतं वा पच्चभिन्नातो अवलावं करेति - “न वि” ति । सर-वन्नभेदकरणीहिं गुलियाहिं वा अप्पाणं अन्नहा करेज्ज ॥

[भा. ३३५०] एतेसिं कारणाणं, एयतराएण जो विवक्षासे ।

अप्पाणं च परं वा, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा. ३३५१] दव्वादिविवक्षासं, अहवा वी भिक्खुणो वदेतस्स ।

अहिगरणाइ परेहिं, मायामोसं अदत्तं च ॥

सू- आणादिया य दोसा, संजमविराहणा य मायाकरणं च, बादरमुसावायभासणं च, “कीस

वा अवलवसि ?”ति असंखडं भवे ॥

[भा. ३३५२] बितियपदं गेलण्णे, खेतसतीए व अपरिणामेसु ।

अन्नस्सद्वा दुलभे, पत्तेयं चउसु वि पदेसु ॥

चू- “गेलत्रं”ति दव्वाववादो । “खेतसतीए” ति खेत्ताववादो । “अपरिणामेसु”ति कालाववादो “अन्नस्सद्देदुल्लभे”ति भावाववादो । चउसुवि दव्वादिएसु पदेसु पत्तेयं एते अववादपदा इमेण विधिणा - तत्थ गेलत्रे अचित्तस्स अलभ फलाइयं मिस्स सुचित्तं वा आपिण्यं, तं च गिलाणो नेच्छति, ताहे सो भण्णति - “एयं अचित्तं” । अहवा अचित्तं चेव ओसदं पलंबादियं आनियं च गिलाणस्स अप्पत्थं तम्हा ते भन्नंति - “एयं मिस्सं सचित्तं संसत्तं संसत्तं वा ।” जदि गिलाणो भणेज्जा - “कीस भेऽदो एयं गहियं ?” भन्नति - “अणाभोगा, इदानिं एयं परिड्ढवेयव्वं ।”

“खेत्तासतीए ति”- अतोज्जाए मासकप्पो कतो वासावासो वा, पुत्रे मासकप्पे वासाकाले वा अन्नखेत्तासतीए तस्थेव ठिता, ताहे ततो खेत्तातो अन्नो कोति गीतत्थो अन्नं खेतं अपरिणामगाण कासं पाहुणगो गतो, तेहिं य अपरिणामगेहिं पुच्छित्तो कतो आगतो सि ? ताहे सो गीयत्थो वितेति - “मा एते अपरिणामगा जापिसंति, एते नितियवासं वसति” ति । ताहे सो गीयत्थो भणति - आगतोऽहं साएयातो । इदानिं कालतो - “अपरिणामगेस”ति कारणे अनुदियत्थमिते वेत्तव्वो, चंदं आएच्चं भणेज्जा, अनुदियं वा उदियं भणेज्जा, उदिते कारणे वा उदितं अनुदितं भणेज्ज, अत्थंगतं वा भणेज्ज धरति ति ।

भावतो “अन्नस्सद्वा दुल्लभे”ति दुल्लभे गिलाणादिपातोग्गे अप्पणो अन्नस्स वा अद्वा परव्वएस करेति । अतवस्सी वि सो तवस्सि ति अप्पाणं भणेज्जा, तस्स वा तवस्सिस्स अद्वाते नेमि, अगिलाणं वा गिलाणं अप्पाणं भणेज्ज, जेणं वा परववदेसेण लभति तं वदे, वेसग्गहणं वा करे ।

मू. (७२४) जे भिक्ख मुहवण्णं करेइ, करंतं वा सातिज्जति ॥

चू- “मुहं” ति पवेसो, तस्स चउव्विहो नामाती निक्खेवो । नाम-ठवणातो गतातो । दव्वमुहं गिहादिवत्थुपवेसो । तिन्निसया-तिसद्वा पावा दुरासया भावमुहं । तस्स भावमुहस्स वन्नं अणतीति वन्नं आदत्ते - गृण्हातीत्यर्थः । कथं पुण सो मुहवन्नं करेति-

[भा. ३३५३] कुतित्थ-कुसत्थेसू, कुधम्म-कुव्वय-कुदानमादीसु ।

जे मुहवण्णं कुज्जा, उम्मग्गे आणमादीणि ॥

चू- बितियगाहाए जहासंखं उदाहरणं-

[भा. ३३५४] गंगाती सक्कमय, गणधम्मादी य गोव्वयादीया ।

भोमादी दाना खलु, तिन्नि तिसद्वा उ उम्मग्गा ॥

चू- गंगा आदिग्गणातो पहास-प्रयाग-अवक्खंडं सिरिमाय (ल) केयारादिया एते सव्वे कुतित्था । शाक्यमतं कपिलमतं ईसरमतादिया सव्वे कुसत्था । मल्लगणधम्मो सारस्सयगणधम्मो कूयसभादिया सव्वे कुधम्मा । गोव्वयादिया दिसापोकखया पंचग्गितावया पंचगव्वासणिया एवमादिया सव्वे कुव्वया । भूमिदानं गोदानं आ-हत्थि-सुवण्णादिया य सव्वे कुदाणा । कुत्तिताथाभिधारणे खलु शब्दः । तिन्निसया तिसद्वा पावा दुरासया जत्तीण वज्जा सेसा सव्वे उम्मग्गा । जो जत्थ भत्तो तदनुकूलं भासंतस्स आणादिया दोसा, चउगुरुगं पच्छित्तं, मिच्छते य

पवतीकरणं, पवयणे य ओभावणया - “एते अदिन्नादाणा साणा इव, एते चाडुकारिणो ।”
एतद्दोसपरिहरणत्थं । तम्हा नो कुतित्थियाण मुहवण्णं करेज्ज ॥

[भा.३३५५] असिवे ओमोयरिए, रायदुड्ढे भए व गेलण्णे ।

एएहिं कारणेहिं, जयणाए कप्पती काउं ॥

चू- सपक्खपंतासिवे परलिंगपडिवन्नो पसंसति । अहवा - असिवोमेसु असंधरंतो
तब्भावियखेत्तेसु थलसु वा पसंसेज्ज । परलिंगी वा जो सयदुड्ढे पसमेज्जा तदानुवत्तीए पसंसेज्जा ।
रायभया बोहिगभएण वा सरणावगतो पसंसेज्ज । अन्नतो गिलाणपाउग्गे अलब्भंतेसु चेव लब्भति
पसंसेज्जा ॥

[भा.३३५६] पन्नवणे च उवेहं, पुड्ढो बंभाति वा धरंतेते ।

आगाढे व अपुड्ढो, भणंज्ज लड्ढो तहा धम्मो ॥

चू- कारणे चरगादिभावितेसु खेत्तेसु ठियस्स जति ते चरगादिया बहुजणमज्झे ससिद्धंतं
पन्नवेति तत्थ उवेहं कुज्जा, मा पडिवहकरणे खेतातो नीणिजेज्ज । उवासगादिपुड्ढो - “अत्थि णं
एतेसिं भिक्खुयाणं वए वा नियमे वा ?” ताहे तेसिं दानसद्धानं अनुयत्तीए भनिज्ज-“एते वि बंध-
व्यं धरंते, आदिसद्दातो जीवेसु दयालुया ।” अन्नतरे वा आगाढे गिलाणादिकारणे भणेज्ज ॥

इमा पसंसणे जयणा-

[भा.३३५७] जे जे सरिसा धम्मा, सव्वाहिंसादितेहिं उ पसंसे ।

एएसिं पि हु आता, अत्थि हु निच्चो कुणति व त्ति ॥

चू- सरिसधम्मेहिं पसंसति- तुम्ह वि सच्चवयं, अम्ह वि । तुम्ह वि अहिंसा, अम्ह वि । तुम्ह वि
अदिन्नादाणं वज्जं, अम्ह वि । तुम्ह वि अत्थिया, अम्ह वि । दव्वत्तेण वा जहा तुम्हं निच्चो, तहा अम्हं
पि निच्चो । जहा अम्ह वि आता सुहासुहं कम्मं करेइ, तहा तुम्ह वि ॥

[भा.३३५८] एवं ता सव्वादिसु, भणेज्ज वइतूलिकेसिमं बूया ।

अम्ह वि न संति भावा, इतरेतरभावतो सव्वे ॥

चू- सत् शोभनो वादी सद्वादी, आत्मास्तित्ववादीत्यर्थः । जे पुण वेतुलिया तीसु इमं बूता -
विगयतुल्लभावे वेतुलिया - नास्तित्ववादिन इत्यर्थः । स्वभावा इतरेतरभावतो नत्थि त्ति, नित्यत्वं
अनित्यत्वे नास्ति अनित्यत्वं नियत्वे नास्ति । एवं आत्मा अनात्मा, कर्तृत्वमकर्तृत्वं, सर्वगतं
असर्वगतं, मूर्तत्वं अमूर्तत्वं, घटत्वं पटत्वं परमाणुत्वं द्विप्रदेशिकत्वं कृष्णत्वं नीलत्वं गोत्वं अश्वत्वं
एवमादि ॥

मू. (७२५) जे भिक्खू वेरज्ज-विरुद्धरज्जंसि सज्जं गमणं, सज्जं आगमणं, सज्जं गमणागमणं
करेइ, करंतं वा सातिज्जति ॥

चू- जेसिं राईणं परोप्परं वरेज्जं, जेसिं राईणं परोप्परं गमनागमणं विरुद्धं, तं वरेज्जं विरुद्धरज्जं ।
सज्जग्गहणा वट्टमाणकालग्गहणं । अहवा - अभिक्खग्गहणं करेति । पन्नवगंपडुच्च गमणं, अन्नद्धानातो
आगमणं, गंतुं पडियागयस्स गमनागमणं । एवं जो करेइ तस्स आणादिया दोसा, चउगुरुं च से
पच्छित्तं । एसो सुत्तथो । एसा सुत्तफासियनिज्जुत्ती । वेरसद्दस्स इमो छव्विहो निक्खेवो-

[भा.७२६] नामं ठवणा दविए, खेत्ते काले य भाववेरे य ।

तं महिस वसभ वग्घा, सीहा नरएसु सिज्जणया ॥

चू- नाम-ठवणातो गतातो । दव्वहेतुं जं वेरं तं दव्ववेरं । विरोधिदव्वणा वा जोगो दव्ववेरं, जहा अंबखीराणं । जम्मि खेत्ते वेरं वट्ठति, खेत्तनिमित्तं वा, जम्मि वा खेत्ते वन्निरुत्ति तं खेत्तवेरं । जम्मि वा काले वेरं वन्निरुत्ति तं कालवेरं । भावेवेरे इमं उदाहरणं - एगत्थ गामे गावीतो चोरेहिं गहियातो । कुद्धेण महत्तरो निग्गतो । अमिया गावीतो, जुज्झं संपलग्गं । चोराहिवो सेणावती महत्तरेण सह संपलग्गो । ते रुद्धज्जाणोवगता एकमेकं वहेतुं मया, पढमपुढवीए नारगा उववन्ना ।

ततो उव्वट्ठा ते दो वि अन्नोन्नमहिसज्जूहेसु महिसवसभा उववन्ना, जूहाविआ इत्यर्थः । तत्थ वि अन्नमन्नं पासित्ता आसुरुत्ता जुद्धं संपलग्गा, अन्नोन्नं वहित्ता मत्ता, दोच्चपुढवीए नारगा उववन्ना । ततो उव्वट्ठिता दो वि वग्घा जाता । तत्थ वि अन्नोन्नं वहेत्ता मया, तच्चपुढविं गता । ततो उव्वट्ठिता दो वि सीहा उववन्ना । तत्थ वि एकमेकं वहेत्ता मया, चउत्थपुढवीते नारगा उववन्ना । ततो उव्वट्ठिता दो वि मनुएसु उववन्ना, तत्थ जिनसासणं पवन्ना, सिद्धा य ॥

इमो वेरज्जसद्दस्स निग्गमो-

[भा. ३३६०] वेरं जत्थ उ रज्जे, वेरं जातं व रज्जति च वेरं ।

जं च विरज्जति रज्जं, रज्जेणं विगयरायं वा ॥

चू- जत्थ रज्जे पुव्वपुरिसपरंपरागतं वेरमत्थि तं भण्णति वेरज्जं । अहवा - नपुव्वपुरिसपरंपरागतं, जस्स संपदं राइणो वेरं जातं तं वेरज्जं । अहवा - स्वैरसत्ताए अन्नराईणं गाम-नगरदाहादिए करेति सो एवं करेत्तो वेरुप्पायणे रज्जेति एवं वा वेरज्जं । अहवा - जस्स राइणो रज्जे सव्वेसरा विरज्जति - भृत्या इत्यर्थः, तं रज्जं रज्जेणं विरतं भण्णति, एतं वेरज्जं । अहवा - विगतो राया मतो पवसितो वा एयं वेरज्जं ॥ जं सुत्ते सज्जग्गहणं कहियं तस्सिमं वक्खाणं-

[भा. ३३६१] सज्जग्गहणातीतं, अनागतं चैव वारितं वेरं ।

पन्नवणपडुच्चगयं, होज्जा गमनं च उभयं वा ॥

चू- जहा वट्ठमाणवेरं परिहरिज्जति, एवं जत्थ अतीतं वेरं, भविस्सति वा जत्थ खेत्ते वेरं, एतेसु वि गमणादिया न कायव्वा । सेसं कंठं ॥ वेरज्जग्गहणातो अन्ने वि अत्था सूइया, ते य इमे-

[भा. ३३६२] अनराया जुगराया, तत्तो वेरज्जए य दोरज्जे ।

एत्तो एककम्मि य, चाउम्मासा भवे गुरुगा ॥

चू- एकके चउगुरुगा पच्छित्तं भवति । “अणराया” दियाण चउण्ह वि एवं वक्खाणं-

[भा. ३३६३] अनरायं निवमरणे, जुवराया दोच्च जावऽनभिसित्तो ।

वेरज्जं तु परबलं, दाइयकलहो तु वेरज्जं ॥

चू- मते रायाणे जाव मूलराया जुवराया य एते दो वि अणभिसित्ता ताव अनरायं भवति । पुव्वराइणो जो जुवराया अभिसित्तो तेन अधिद्वियं रज्जं जाव सो दोच्चं जुवरायाणं णाभिसिंचति ताव तं जुवरज्जं भण्णति । परचक्केणागंतुं जं रज्जं विद्धोलितं तं वेरज्जं । एगरज्जाभिलासिणो दो दाइया जत्थ कडगसंठिया कलहिंति तं दो रज्जं भण्णति ॥

विरज्जे वि इमेरिसे कप्पति गमणादीयं कातुं-

[भा. ३३६४] अविरुद्धा वाणियगा, गमनागमणं च होति अविरुद्धं ।

निस्संचारनिरुद्धे, न कप्पती बंधणादीया ॥

चू- जत्य वाणिया परोप्परं गमणागमणं करेता अविरुद्धा, सेस-जनवयस्स य जत्य गमागमो अविरुद्धो, तत्य साहूणं कप्पइ गंतुं । इमं विरुद्ध-रज्जं जत्य वाणियाणं सेसजणवयस्स य निस्संचार निरुद्धं (न कप्पइ गंतुं) । तत्य गोमियाईहिं गहियाण य आयसंजमपवयणोवघायादिया य दोसा वक्खमाणा ॥ सो पुण इमेहि सद्धिं म गच्छेज्जा-

[भा. ३३६५] अत्ताण चोरमेया, वग्गुरसोणहि पलाइमो पहिया ।

पडिचरगा य अहिमरादिया पंथे दिट्ठदिट्ठदी ॥

चू- कोवेण अरिइज्जा कारणावेक्खगाभिणो अत्ताणा, कब्बडिया वा । गवादिहारिणो चोरा । चावग्गहितग्गहत्यादिया रातो य जीवघायणपरा भेता । पासियवज्झप्पयोगेण मयघातया वग्गुरा - लोद्धया । सुणहवितिज्जता सोणहिया । जे भडादिया रन्नो अनापुच्छते सपुतदारंधणादिया अन्नरज्जं गंतुकामा ते पलादिणो । नानाविधगाम-नगर-देसाहिंडगा पहपडिवण्णाग पहिया । गाम-नगर-सेणादियाण भंडिया पडिचरगा । केसिं च वग्गुरसोणहिया एक्कं, तत्य अधिमरगा अट्टमगा, अहिवत् अनुपकृतेष्वपकारे मारका अभिमरा ॥ एतेसु भगोवदंसणत्थं इमं भण्णति-

[भा. ३३६६] अत्ताणमादिएसु, दियपहदिट्ठे य अट्ठिया भयणा ।

एत्तो एगतरेणं, गमणागमणम्मि आणादी ॥

चू- अत्ताणादिसहाएसु अट्टसु एक्केक्के अट्टभंगा संभवन्ति । ते य इमे - अत्ताणसहाया दिवसतो गच्छन्ति पहेण गोमियादिरायपुरिसेहिं दिट्ठा । एस पढमभंगो । दिवसतो पहेण अदिट्ठा बितिय-भंगो । दिवसतो उप्पहेण दिट्ठा तत्तिओ भंगो । दिवसतो उप्पहेण अदिट्ठा चउत्थो । एवं रातो वि चउरो भंगा । एवं सव्वे अट्ट । एत्तो अट्टभंगीतो एगतरेणावि जो गमनादियं करेति तस्स आणादिया दोसा ॥ इमं च से पच्छित्तं-

[भा. ३३६७] अत्ताणमादिएसु, दियपहदिट्ठे य चउलहू होति ।

राते य पहमदिट्ठे, चउगुरुगाऽतिक्कमे मूलं ॥

चू- आदिल्लेसु चउसु भंगेसु चउलहुगा तवकालविसेसिया । पच्छिमेसु चउसु रातिभंगेसु चउगुरुगा तवकालविसेसिया । जतो रज्जातो पहावितो तम्मि अतिक्कन्ते मूलं ॥

सव्वभंगपरिमाणजाणणट्ठा भण्णति-

[भा. ३३६८] अत्ताणमादियाणं, अट्टणहट्टहिपदेहि भइयाणं ।

चउसट्ठी य पयाणं, विराधना होतिमा दुविहा ॥

चू- अत्ताणादिएसु अट्टसु एक्केक्के अट्ट भंगा, सव्वे चउसट्ठी भंगा । चउसट्ठी भंगपदाण अन्नतरेण गच्छंतस्स इमा संजमायविराहणा दुविहा ॥

[भा. ३३६९] छक्काय-गहण-कडूण, पंथं भेतूण चैव अतिगमणं ।

सुत्तम्मि य अतिगमने, विराधना दोण्ह वग्गाणं ॥

चू- अपहे असत्थोवहयपुढवीए पुढवीकायविराधना । ओस नदिमादि संतरणे आउक्काय विराधना । वनदवे सत्थिय-पज्जालिय-विज्जावणे वा अगनिक्कायविराधना । जत्य जत्य अगणी तत्य तत्य नियमा वायू हवति । हरियमादिपलंबासेवणे वा वणस्सइविराहणा । पुढवि-आउ-वणस्सतिसमस्सियाण बेइदियमादियाण विराधने तसकायविराहणा ॥ इमं कायपच्छित्तं-

[भा. ३३७०] छक्कायचउसु लहुगा, परित्तलहुगा य गुरुग साहारे ।
संघट्टण परितावण, लहु गुरु अतिवायणे मूलं ॥

चू- जहा पेढे तहा वत्तव्वा ॥ इदानीं “गहण-कहणे”ति । ठाणइल्ला रायपुरिसा गहण-
कहणं करेज्ज । ते चउव्विहा, इमे-

[भा. ३३७१] संजय-गिरि-तदुभयभद्रगा य तह तदुभयस्स वि य पंता ।
चउभंगो गोम्मिंतेसु, संजयभद्दा विसज्जेति ॥

चू- संजयभद्दा, नो गिहिभद्दा । नो संजयभद्दा, गिहिभद्दा । संजयभद्दा वि, गिहिभद्दा वि ।
अन्ने नो संजयभद्दा नो गिहिभद्दा वि । गोमिया ठाणइल्ला । संजयभद्दा पढम-ततियमंगेसु ते साहू
गच्छंते न धरंति - विसर्जयन्तीत्यर्थः ॥

[भा. ३३७२] संजयभद्रगमुक्के, बितिया घेतुं गिही व गेण्हंति ।
जे पुण संजयपंता, गिण्हंती जति गिही मोत्तुं ॥

चू- पढमभंगे संजयभद्दा, तेहिं भद्दत्तणेण संजता मुक्का, न निरुद्धा । बितियभगिळा संजयपंता,
[बितियभगिळा] ते संजते घेतुं पढमठाणपालगे गिही वि गिण्हंति, कीस भो एते संजते
मुक्क ति ? जे पुण बितियभंगे ते संजयपंता, ते पंतत्तणेण साहूसहेजे गिहत्थे मोत्तुं साहू गिण्हंति,
मा गच्छह ति बंधणादियं वा करेज्ज ॥

[भा. ३३७३] पढम-ततियमुक्काणं, रज्जे विट्टण दोण्ह वि विनासो ।
पररज्जपवेसेवं, जतो न नेंती तहिं पेवं ॥

चू- पढम-तइएसु भंगेसु ठाणपालया संजयभद्दा, तेहिं भद्दत्तणेणं मुक्का साहू “गच्छह ति न
वारेमो” । ताहे ते साहू पररज्जे पविट्ट, दिट्ट य रायपुरिसेहिं पुच्छिया - “कओ आगता” कहं केन
या पहेण उप्पहेण वा ? जति साहू भणंति - उप्पहेण आगता तो उम्मग्गामिणो ति सदोसा । अह
साहू भणंति - पहेण ठाणपालपुरिसेहिं विसज्जिया आगता - ताहे दोण्ह वि विनासो, साहूण य
ठाणइल्लाण य । एवं पररज्ज पवेसे गेण्हणकहणादिया दोसा दिट्ट । जतो विरज्जातो निति तत्थ वि
एते गेण्हण-कहण-पंतावणादिया दोसा दट्टव्वा ॥

[भा. ३३७४] रक्खिज्जति वा पंथो, जति तं भेतूण जनवयमतिंति ।
गाढतरं अवराहो, सुत्ते सुण्णे व दोण्हं पि ॥

चू- अह घाडिं चोरभंडियअभिमरमादिभया पंथा रक्खिज्जंति न वा कस्स ति गमागमं देति,
ताहे साहू अत्तानादिएहिं समाणं जा रत्ता मेरा कता, न गमागमो केन य कायव्वो ति, तं जति
भेतूणं पररन्तो जनवयं अइंति प्रविशंति, जनमेरं वा भेतूण जति अतिंति, तो गाढतरेण अवराहेण
साहू जुज्जंति । एत्थ साहूणं चैव दोसो, न थाणइल्लाणं । अ सुत्तेसु थाणपालेसु सुण्णे वा थाणपालगे
गच्छंति तो “दोण्ह वि” ति संजयाणं थाणपालयाण य । अहवा - संजयाण सहायाण य
गेण्हणकहणादिया दोसा ॥ इमं पच्छित्तं-

[भा. ३३७५] गेण्हणे गुरुगा छम्मासा कहणे छेदो होति ववहारे ।
पच्छाकडम्मि मूलं, उट्टाह-विरुंगणे नवमं ॥

[भा. ३३७६] उट्टावणनिव्विसए, एगमनेगे पओस पारंची ।
अणवडुप्पो दोसु य, दोसु य पारंचिओ होति ॥

चू- थाणयनिउत्तेहिं अनिउत्तेहिं वा रायपुरिसेहिं गहियाण साहूण चउगुरुगा । हत्ये गहिउं कङ्घिएसु छल्लहुगा । कङ्घविकङ्घकरणे - छग्गुरुगा । “ववहारे” ति - करणसालाए रोहिएसु ववहारेज्जमाणेसु छेदो । “पच्छाकडे” ति नञ्जितेसु ववहारे मूलं । “उड्डाहे” ति पेच्छह भो परलोगठिता जनरायसीमा अतिक्रमं करोति, चोरादिएहिं वा सद्धिं ओधावेति, कण्णच्छि-नास-कर-पादविरुंगेते वा, एतेसु दोसु पदेसु नवमं अणवड्ढं । उद्ववणे निव्विसते वा एतेसु वि दोसु वि पदेसु पउड्डेणं रत्ता कए पारंचियं भवति ॥ अहवा-“पओसे” ति एरिसे पगरिसदोसदुड्डे पारंचियं भवतीत्यर्थः । अत्ताणसहायाणं एते सव्वे दोसा भणिया ॥

[भा. ३३७७] एमेव सेसएसु वि, चोरादीहि समगं तु वदन्ते ।
सविसेसतरा दोसा, पत्थारो जाव भंसणता ॥

चू- चोरादिएसु समयं वदन्तस्स ते छिय गेण्हण-कङ्घण-ववहारादिया, इमे य अन्ने सविसेसा दोसा । पत्थरणं पत्थारो सविस्तरमित्यर्थः । तस्स वा एगस्स वा ससहायस्स वा तग्गच्छियाणं अत्र-गच्छियाणं वा कुलगण-संघस्स वा गेण्हणादिता करेज्ज । एस पत्थारो । जीवित-चरणेय भंसणपत्थारं करेज्ज । जाव सद्दग्गहणातो सरीरविरुंगणाभेदा दड्डव्वा । तेसु वि पत्थारो भाणियव्वो ॥

सविसेसदोसदरिसणत्थं भण्णति-

[भा. ३३७८] तेनड्डम्मि पसज्जण, निस्संकिते मूलमहिमरे चरिमं ।
जति ताव होति भद्दग, दोसा ते तं चइमं अन्नं ॥

चू- तेनगादिएहिं समाणं गच्छंतो तेनगादिअड्डेसु कयकारिताणुमतेन तेनड्डेदिसु पसज्जति - स्तैन्यं करोतीत्यर्थः । जति ते अड्डि संकिज्जति तो चउगुरुगा, निस्संकिते मूलं । अभिमरुड्डे निस्संकिते पारंचियं । जदि वा ते भद्दया थाणपाला, तेहिं विसज्जियाण पररुड्डं पविड्डणं ते छिय गेण्हणादिया दोसा । तं चेव चउगुरुमादियं पच्छित्तं । इमं चऽन्नं दोसुभवकारणं ॥

[भा. ३३७९] आयरिय उवण्डाए, कुल गण संधेय चेइयाइं य ।
सव्वे वि परिच्चत्ता, वेरज्जं संकमतेनं ॥

चू- इमं च से वक्खाणं-

[भा. ३३८०] किं आगतऽत्य ते बिंति, संति ने एत्य आयरियमादी ।
उग्घाएमो रुक्खे, मा एतु फलत्थिणो सउणा ॥

चू- ते साहू रायपुरिसेहिं पुच्छिज्जति - तुब्भे किमत्थमागता साहू ? वेति - “सति” विज्जते “ने” - अस्माकं, इह आचार्यादयः सन्ति तेनागता वयं । ताहे रायपुरिसा दिड्डंतं वयंति - जम्हा फलत्थिणो सउणा रुक्खमागच्छंति तम्हा ते चेव रुक्खे “उग्घाएमो” छिदामो ति कुत्तं भवति, जेण ते फलत्थिणो सउणा नागच्छंति, एतेन दिड्डंतसामत्थेण आयरियादी उग्घाएमो जेण कोति तदड्ड नागच्छति ॥ जम्हा एते दोसा तम्हा-

[भा. ३३८१] एयारिसे विहारे, न कप्पती समणसुविहियाणं तु ।
दो सीमे ऽतिक्रमति, जनसीमं रायसीमं च ॥

चू- सीमा मेरा मज्जाता, तं जनमेरं च दुविहं पि अतिक्रमति - लंघयतीत्यर्थः ॥
- रायसीमाइक्कमे इमे दोसा-

[भा. ३३८२] बंधं वहं च घोरं, आवज्जति एरिसे विहरमाणो ।
तम्हा तु विवज्जेजा, वेरज्ज-विरुद्ध-संकमणं ॥

चू- निगडादितो बंधो, कसघातादितो वहो । “घोर” ममति भयानको अतीव वधबंधी इत्यर्थः । वेरज्जे जम्हा एरिसे दोसे पावति तम्हा वेरज्जे विहारं वज्जेजा ॥ इमेण वितियपदेण विहरेजा-

[भा. ३३८३] दंसणनाणे माता, भत्तविसोही गिलाणमायरिए ।
अहिकरण वाद रायकुल-संगते कप्पए गंतुं ॥

चू- “दंसण-नाणे”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३३८४] सुत्तत्थतदुभयविसारयम्मि पडिवण्णउत्तमड्डम्मि ।
एयारिसम्मि कप्पति, वेरज्ज-विरुद्ध-संकमणं ॥

चू- दंसणप्पभावगाण सत्थाण सम्मदियादि सुतनाणे य जो “विसारदो” निस्संकियसुत्तत्थो ति युत्तं भवति । जो य उत्तिमड्डपडिवण्णो सो य खेत्ते ठिओ तत्थंतरा वा वेरज्जं, मा तं सुत्तत्थं वोच्छिज्जतु ति अतो तग्गहणद्वयाए कप्पति वेरज्जविरुद्धं संकमणं काउं । माता पितं वा कस्सा ति निक्खिमिउकामं । आयरिएण वा केन ति भत्तं पच्चक्खयं । भत्तं वा पच्चक्खाउकामो एयारिसे वा कज्जे संकमेज्ज । अहवा - कोइ साहू भत्तं पच्चक्खाउकामो । “विसोधि”ति सो आलोयणं दातुकामो ताहे सो गीयत्थसमीवं गच्छे, अजंगमस्स वा गीयत्थो पासं गच्छति ।

गिलाणस्स वा पडियरणद्व गम्मति । गिलाणपायोग्गोसद्वहेउं वा । आयरियादिसमीवं वा आयरियादिपेसणेण वा गच्छति । अहवा - कस्स ति साहुणो गिहिणा सद्धिं अधिकरणे उप्पन्ने सो य गिही नीवसमति, ताहे सलद्धीतो तस्सुवसामणद्व गच्छति । अहवा - सो अन्नरज्जे परप्पवादी उवद्धितो तस्स निग्गहद्व गच्छति । रायदुडे वा रत्तो उवसमणद्व सलद्धितो गच्छे । अहवा - रायकुलसंगतं केन ति अधिकरणं कतं तदुवसामणद्व गच्छे । अहवा - “कुलसंगत”ति कुल-संघ-कज्जेण । एवमादिसु कज्जेसु कप्पते वेरज्जविरुद्धसंकमणं काउं ॥

इमेण विधिना-

[भा. ३३८५] आपुच्छिय आरक्खिय सेट्ठी सेनावती अमच्चारयाणं ।
अभिगमणे निग्गमणे, एस विही होइ नायव्वो ॥

[भा. ३३८६] आरक्खितो विसज्जेति, अहव भणिजा तु पुच्छह तु सेट्ठिं ।
जाव निवे ता नेयं, मुद्दा पुरिसे व दूतेनं ॥

चू- वेरज्जविरुद्धरज्जं गच्छंता साहू दंडपासियं पुच्छंति, जति तेन विसज्जिया लट्ठं । अह सो भणेज्ज - अहं न न याणामि, सेट्ठिपुच्छह । ताहे सेट्ठिं पुच्छंति । जदि तेन विसज्जिया तो लट्ठं । अह सो भणेज्ज - अहं न याणामि, सेनावइं पुच्छह । ताहे सेनावतिं पुच्छंति । जदि तेन विसज्जिया तो लट्ठं । अह सो भणेज्ज - अहं न याणामि अमच्चं पुच्छह । एवं परंपरेण नेयं जाव णिवो राया इत्यर्थः वेरजातो निग्गच्छंतस्स वेरज्जं वा पविसंतस्स एस संकमणे विही भणितो । रायमातिणो य एते मुद्दापड्ढ दूतपुरिसं वा मग्गिज्जंति, रायदूतेन वा सद्धिं गम्मति, जतो रज्जातो निग्गच्छंति तत्थेसा विही ॥

[भा. ३३८७] जत्थ वि य गंतुकामा, तत्थ वि कारेंति तेसि नायं तु ।
आरक्खिणा वि ते विय, तेनेव कमेण पुच्छंति ॥

चू- जं रज्जं गंतुकामा तत्थ जे साहू तेसिं लेहसंदेसगेण पुव्वामेव नायं करेति - अन्हे इतो आगंतुकामा तुब्भे इत्थ आरक्खिष्यादि पुच्छह । जाहे तेहिं पुच्छिया अनुन्नायं च ताहे इयो आगच्छंतीत्यर्थः ॥ एसो अतिगमे प्रवेशे निगमे च विधिरुक्तः ।

इदानिं “आयरिए”ति दारस्य व्याख्या-

[भा.३३८८] राईण दोण्ह भंडण, आयरिए आसियावणं होति ।

कतकरणे करणं वा, निवेय जयणाए संकमणं ॥

[भा.३३८९] अब्बरहियस्स हरणे, उज्जाणादिद्वियस्स गुरुणो य ।

उव्वड्डणासमत्थे, दूरगए वा वि सवि बोलं ॥

चू- भंडणं कलहो । दोण्हं रातीणं कलहे वट्टमाणे तत्थेगस्स रन्तो आयरितो आसन्नसेवगो - प्रियइत्यर्थः । इतरोय राया तं जाणिऊण अप्पणो सभाए भासति - “को सो तं अब्बरहियमायरियं आणेज्ज मा सादत्तणं से कयं होति” । ताहे को ति सूरवीरविक्रंतो भणेज्ज - “अहमाणेमि”ति । सो गंतु आयरियस्स आसियावणं करेति-हरतीत्यर्थः ॥ अब्बरहितो आसन्नो, निग्गयस्स गुरुणो सभा-पवारामुज्जाणादिसुवड्डियस्स आयरियस्स हरणं । तत्थिमं करणिज्जं-“कतकरणे करणं”, धनुवेदा-दिएसु सत्थेसु जेण सिक्खाकरणं कयं गिहिभावड्डितैन सो साहू कयकरणो भण्णति - स तत्र करणं करेति समत्थो जुद्धं कातुं उवट्ठेति । मोहणि-यंभणिविज्जादिपयोगेण वा उड्ठेति । तस्स अभावे असमत्थो वा खणमेतं तुण्हिक्का अच्चति साहू । जाहे आयरितो दूरं हडो ताहे सेस साहू बोलं करेति - “आयरितो ने हडो, धाह धाह”ति । आसन्नड्डितै बोलं न करेति, मा जुज्झं भविस्सति । जुद्धे य बहुजणक्खयो भवति ॥

साधूहिं तओ राया भणितो, अभणितो वा हारंतेहिं रातिणो दूतं विसज्जेति, “पसेहि ने आयरियं ।” तेन जति पड्डवितो तो लड्ड-

[भा.३३९०] पेसवितम्भि अदेते, रन्ना जति ते विसज्जिया सीसा ।

गुरुणा निवेदितम्भी, हारिंतगरातिणो पुव्वं ॥

चू- जति दूते पेसविते आयरियं न विसज्जेति ताहे साहू दो तिन्नि वा दिने रायाणं पासेत्ता विन्नवेति - अन्हे विसज्जेह, गच्छामि गुरुसमीवं, केरिसा अन्हे गुरुविरहिया अच्छमाणा ? न सरति सज्जायादि अन्हं ।” जदि ते रन्ना विसज्जिया तो साधू ताहे आयरियस्स संदिसंति “अन्हे आगच्छामो ।” ताहे आयरिया हारंतगराइणो निवेदेति । एवं निवेदिते पुव्वं पच्छा साहूपुव्वुत्तविहाणेण जयणाए संकमंति ॥

मू. (७२६) जे भिक्खू दियाभोयणस्स अवण्णं वदति, वदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७२७) जे भिक्खू रातिभोयणस्स वण्णं वदति, वदंतं वा सातिज्जति ॥

चू- दियाभोयणस्स अवण्णं दोसं भासति, रातीभोयणस्स वण्णं गुणं भासति ।

[भा.३३९१] दियरातो भोयणस्सा, अवण्णवण्णं च जो वदे भिक्खू ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- आणादिया य दोसा चउगुरुं च से पच्छित्तं ॥

- कहं पुण दियाभोयणस्स अवण्णं भासति ?

- [भा. ३३९२] अबलकरं चक्रबुहतं, अपुड्भिकरं च होति दियभतं ।
विवरीयं रातीते, दो वि वदंतस्स चउगुरुगा ॥
- [भा. ३३९३] दियभतस्स अवण्णं, जे तु वदे रातिभोयणे वण्णं ।
चउगुरु आणादीया, कहं ति अवण्णं व वण्णं वा ॥
- [भा. ३३९४] वायायवेहि सूसति, ओयो हीरति य दिड्ढिदिड्ढस्स ।
मच्छियभातिणिवातो, बलहानी चेव चंक्रमणे ॥

चू-दियाभोयणं वातेन आतवेण य सुसियं अबलकरं भवति । ओयो तेयो भण्णति । दिड्ढिणा दिड्ढं दिड्ढिदिड्ढं । परजन-६ष्टि ६ष्टस्यान्नस्य ओजापहारो भवतीत्यर्थः । दिवसतो मच्छियमादी निवडंति, उड्ढे वग्गुलियादी दोसा । दिवसतो य भुंजित्ता कम्मचेड्ढसु अवस्सं चंक्रमियब्बं, तस्य पस्सेदो भवति, आयासोसासो बहुं च दवमादियति, एवं तं अबलकरं भवति ॥

इमं राती-भोयणस्स वण्णं वदति-

- [भा. ३३९५] आउं बलं च वड्ढति, पीणेति य इंदियाइ निसिभतं ।
नेव य जिज्जति देहो, गुणदोस विवज्जओ चेव ॥

चू-रातो भुत्ते अकम्मस्स सत्थियदियस्स चिड्ढतो सुभपोगलोवचयो भवति । सुभपोगलोवचयाओ आयुबलईदियाण वुड्ढी भवति, रसायनोपयोगवत् । किंच सुभपोगलोवचयातो शीघ्रं देहो न जीयंते । एते गुणा रातीभोयणे । एयस्स विवज्जतो दिवसे । तो तम्मि चेव गुणा विवरीया दोसा भवंति ॥ इमाम्म कारणजाते वएज्जा-

- [भा. ३३९६] बितियपदमणप्पज्जे, वएज्ज अविकोविते व अप्पज्जे ।

जाणंत वा वि पुणो, कारणजाते वएज्जा तु ॥

चू-अणप्पज्जो अणप्पवसो खित्तादितो सो दियाभोयणस्स अवन्नं वदेज्जा, राईभोयणस्स वा वण्णं वएज्ज । अविकोवितो वा अगीयत्थो अप्पज्जो वि वएज्ज, बहुसु वा असिवोम-गिलाण-रायदुड्ढिएसु कारणेसु गुणवुड्ढिहेउं गीयत्थो वि अवन्नं वन्नं वा वएज्ज ॥

मू. (७२८) जे भिक्खू दिया असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेत्ता दिया भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७२९) जे भिक्खू दिया असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेत्ता रतिं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७३०) जे भिक्खू रतिं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेत्ता दिया भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७३१) जे भिक्खू रतिं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेत्ता रतिं भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू-चउसु वि भंगेसु आणादिया य दोसा, चउगुरुं च पच्छित्तं तवकालविसेसियं दिज्जति । तम्मि य-

- [भा. ३३९७] चउभंगो रातिभोयणे, तु पढम्मि चोलपट्टमतिरेगे ।
परियावण्ण-विगिंचण, दर-गुलिया-रुक्ख-घरसुण्णे ॥

चू- यदुक्तं सूत्रे एतदेव चतुर्विधं । पद्मभंगसंभवो इमो - दिया घेतुं निसिं संवासेतुं तं बितियदिणे भुंजमाणस्स पद्मभंगो भवति ॥ सा ठवणा इमेहिं पगारेहिं - “चोलपट्टे”ति अस्य व्याख्या-

[भा.३३९८] खमणं मोहतिगिच्छा, पच्छित्तमजीरमाण खमओ वा ।

गच्छइ सचोलपट्टे, पच्छ ठवणं पद्मभंगो ॥

चू- एगेण साहुणा खमणं कतं - तं पुण मोहतिगिच्छं करेति, पच्छित्तविसुद्धं वा करेति, भत्ते व अजीरंते कतं । अहवा - सो एगंतरादिखमगो, जद्विवसं च तण उववासो कतो तद्विवसं च तस्स सण्णायगाण जंघापरिजिण्णसद्धीणं वा विरुवरूवा संखडी, तेहिं साहू आमंतिया, भिक्खग्गहणकाले य सो खमगसाहू तेसिं साहूणं दवावेमि ति कातुं अनुग्गाहितेन चोलपट्टिबतिज्जो गच्छति । ते मे वरं जानिस्संति - जह स जेद्धज्जो उववासितो, मे संविभागं ठविस्संति बितियदिणे गहणभोगं करंतस्स पद्मभंगो भवति ॥

“अतिरेगे परियावन्न-विगिंचण-दर-गुलिया-रुक्ख-सुन्नघरे” ति अस्य व्याख्या-

[भा.३३९९] कारणगहिउव्वरियं, आवलिय विही य पुच्छिऊण गतो ।

भोक्खं सुए दरादिसु, ठवेति साभिग्गहणो वा ॥

चू- अतिप्पमाणं भत्तं गहियं । सहसा लाभे, संखडी वा उच्छूरलंभे, अनुचित्तखेत्ते वा गुरुगिलाणादियाण सव्वसंधाडगेहि मत्तगाऽवड्विता एवमादिकारणेहिं अतिरित्तं गहियं, तं च उव्वरिय, उववासिगमादी आवलिया ते संभोतिगादिआवलियाए य पुच्छिऊण परिड्ववणाए गतो, एतदेव परियावन्नं भवति, उक्कोस-अविणासिदव्वलोभेण कल्ले भोक्खामि ति चिंतैऊण देरे ठवेति, “गुलिग”ति लोलगे काउं रुक्खकोटरे वा ठवेति, सुन्नघरे वा ठवेति, एवं करेति, एवं अभिग्गहितो अनभिग्गहितो वा धेरिमनुकंपाए सुए वा भोक्खामि ति धेरिघरे ठवेति ॥

[भा.३४००] धेरिय दुन्निखित्ते, पाहुणए साण-गोणखइए वा ।

आरोवण कायव्वा, बंधस्स परूवणा चेव ॥

चू- धेरिघरे ठवितं जति पाहुणएण खइयं, साणेण वा खतितं, गोणस्स वा गोभत्ते दिन्नं, एत्थ पच्छित्तं वत्तव्वं, अनुसमयं कम्मबंधपरूवणा य कायव्वा ॥ इमं पच्छित्तं-

[भा.३४०१] बिले मूलं गुरुगा वा, अनंतगुरु सेस लहुय जं चऽन्नं ।

कुल-नाम-ड्वियमाउं, मंसाजिण्णं न जाऽऽउट्टे ॥

चू- वसिभेबिले जति ठवेति तो मूलं पच्छित्तं । उव्वसेव चउगुरुगा । अनंतवणस्सति कायकोट्टरे चउगुरुगा । “सेस”ति गुलिय, परित्तवणस्सति सुन्नघरे धेरीए वा सन्निखित्ते एतेसु चउलहुगा । “जं चऽन्नं”ति आयविराहणा संजमविराधणा महुर्विदोवक्खाणं च । सव्वेसु पच्छित्तं वत्तव्वं । इमा कम्मबंधपरूवणा - धेरिघरे ठवियं जति पाहुणएण खतियं जाव तस्स पाहुणगपुरिसस्स आसत्तभो कुलवंसो ताव तस्स साहुस्स अनुसंततो कम्मबंधो । अन्नो भणति - जाव तस्स नाम-संताणो । अन्नो भणति - जाव तस्स अट्टीणि धरंति । अन्नो भणति - जाव तस्सायुं धरेति । अन्नो भणति - जाव तस्स तप्पच्चतो मंसोवचयो धरेति ।

अन्नो भणति - जाव तं भत्तं न जीरति ताव तस्स साहुस्स कम्मबंधो । आयरिओ भणति -

“एते सब्वे अनाएसा, इमो सिद्धंतस्स भावो - “जाव नाउट्टति ताव से कम्मबंधो” । सव्भावाउट्टस्स आलोइएऽनालोइए वा कम्मबंधो वोच्छिज्जतीत्यर्थः ॥ पढमभंगो गतो । सेसा तिन्नि भंगा इमे-

[भा. ३४०२] संखडिगमणे वितितो, वीयारगयस्स ततियओ होइ ।

सन्नातगमे चरिमो, तस्स इमे वण्णिया भेदा ॥

चू-अवरण्हसंखडीए दिया गहियं रायो भुत्तं वितियभंगो । अनुदिते सूरिये बाहिं वियारभूमिं गयस्स देव-उवहार-बलिनिमंतणे रातो गहिते दिया भुत्ते ततियभंगो । सन्नायगकुलगताणं सण्णायगवयणेण अप्पणो बलव्ववातेऽ रातो घेतुं रातो भुंजंताण चरिमभंगो, भेदा जुण्हादिया वक्खमाणा इत्यर्थः ॥

[भा. ३४०३] गिरिजण्णगमादीसु य, संखडिउक्कोसलंभे वितिओ उ ।

अग्गिड्ढि-मंगलट्ठी-पंथिग-वतिगातिसु ततियो ॥

चू-वितियभगे अवरण्हसंखडी गिरिजण्णयं, आदिसद्दातो कूल-तलाग-नाग-गण-जक्खादि जन्नसंखडीते उक्कोसं लद्धं, अस्तमिते सूरिए भुंजंताणं वितियभंगो । दक्खिणापहे अट्ठकुड-वमेत्तसमिताते एगो महप्पमाणो मंडगो कज्जति । सो गुणधएणमग्गो अरुणोदयवेलाए धुलिजघस्स दिज्जत, एस अग्गिड्ढियेबंभणो भण्णति, एयं गेण्हतस्स ततियभंगो भवति । सट्ठो वा पाए गंतुकामो अनुगते सूरिते पडिलामेज्ज मंगलट्ठ । वीयारनिग्गयस्स वा साहुस्स अनुगते सूरिते कोति अद्धाणपडिवण्णो अद्धाणकप्पं देज्ज । एवमादि ततियभंगो ॥ इमो य चरिमभंगो-

[भा. ३४०४] छंदिय सइं गयाण च, सण्णायसंखडी य वीसरणं ।

दिन्ग कए संभरणं, भोयणकल्लं न एण्हति ॥

चू-निमंतिया, अहाभावेण वा सयं, सण्णायगसंखडिं केइ साहू गता तो तत्थ निमंतिया - अज्ज मे भिक्खा विस्सामो - तो तेसिं सन्नायगाणं भोयणकाले विस्सरिया, दिन्ने जनवयस्स “कए”त्ति परिवेसणाए समत्ताए तेहिं सण्णायगेहिं रातो साहू संभरिया । ते य भणंति - भगवं परिवेसणवग्गेहिं न संभरिता तुम्हे, खमह अम्हं अवरधं, गेण्हह इदानिं भत्तपाणं । साहू भणंति - कल्ले घेच्छामो, एण्हि राती ति ॥ ताहे तेहिं गिहत्था जोण्हादीए ते उवण्णिसंति-

[भा. ३४०५] जोण्हा-मणी-पतीवे, उट्ठित्त जहन्नगाइ ठाणाइं ।

चउगुरुगा छग्गुरुगा, छेदो मूलं जहन्नम्भि ॥

चू-एतेसु चउसु वि ठाणेसु जह संखं पच्छद्धेण जहन्नम्भि पदे जहन्नं पच्छित्तं भणियं ॥

- सण्णाययेसु रातो निमंतितेसु साहू भणंति-

[भा. ३४०६] संसत्ताति न सुज्झति, ननु जोण्हा अवि य दो वि उसिणाइं ।

कालेब्भंतरए वा, मणिदीवुट्ठीविए विति ॥

चू-रातो भत्तादिग्गहणं न सुज्झति, जतो संसत्तासंसत्तं न सुज्झति, दायगस्स य गमागमो न दीसइ, मत्तगस्स उक्खवनिक्खेवादी । गिहिणो भणंति - ननु दिवससमा जोण्हा, सब्वं दीसइ । अह कालपक्खो, जोण्हा वा अब्भादिएहिं छादितो चंदो, ताहे रयणं मणिं वा दिप्पंतं ठवेत्ति, जोत्तिं वा पज्जालेत्ति, एतेसु पगासितेसु सब्वं दीसति । अपि य भत्तं पाणम च दो वि उसिणाइं, नत्थि संसत्तदोसो । एवं भणंतेसु केइ साहू रातो घेतुं भुंजिज्जा । तत्थिमं नावासंठियं पच्छित्तं ।

जोण्हासुज्जोवियं ति काउं भुंजतस्स चउगुरुगा । तस्साहो मणीउज्जोतियं काउं भुंजंतस्स छग्गुरुं । तस्साहोदीवमुज्जोतियं काउं भुंजंतस्स छेवे । तस्साहो उदितुज्जोवियं काउं भुंजंतस्स मूलं । एते मूलपच्छित्ता ॥ अतो परं बहिपच्छित्तं तं चिमं ।

[भा. ३४०७] भोत्तूण य आगमणं, गुरुहि वसभेहि कुलगणे संघे ।

आरोवण कायव्वा, बितिया वि अभिक्खगहणेणं ॥

धू- सत्रातगसंखडीते असंखडीए वा अन्नत्थ वा रातो जोण्हादिएसु भोत्तूणागता, आगतेहिं चेव आलोयणपरिणयेहिं अन्नालोयणाए वा गुरुण कहियं । गुरुहिं भणियं - “दुद्धं मे कयं” ति । जति सम्मं आउडु तो छग्गुरुं चेव, अनाउडुंताण गुरुवयणतिक्रमे छग्गुरुगा । ततो वसभेहिं भणिता - अज्जो कीस गुरुवयणं अतिक्रमह ? जति वसभेहि भणिता सम्मं आउडु तो छग्गुरुं चेव । वसभवयणातिक्रमे छेदो । एवं कुलेण कुलथेरेहि वा चोदितो सम्मं आउडुंतस्स छेदो चेव, कुलातिक्रमे मूलं । गणेण गणथेरेहिं वा चोदिते आउडुंतस्स मूलं चेव, अणाउडुंतस्स अणवडुं चेव, अनाउडुंतस्स पारंचिय । एसा गुरुमातिवयणातिक्रमे दाहिणेण वुड्डी बितीया वामेण एतेसु चेव पच्छित्तठाणेसु अभिक्खसेवाए वुड्डी कायव्वा । एवं भणिमि वि वुड्डी । गुरु-वसभ-कुल-गणातिक्रमे चउहिं पदेहिं छेदादी जाव चरिमं णायव्वं, वामेण बितिया पि अभिक्खसेवाए कायव्वा । एव दीवे गुरु-वसभ-कुलातिक्रमे तिहिं पदेहिं मूलादि जाव चरिमं । बितिया वि अभिक्खसेवाते । एवं उदिते ति गुरु-वसभ-मातिक्रमे दोहिं पदेहिं अणवडुपारंची, बितिया वामेण अभिक्खसेवाते कायव्वा । एसा पढमा नावा ॥ कुलादिथेरेहिं कुलादीहिं वा जं कयं कज्जं तं को अतिक्रमेति नातिक्रमति वा ? एतेनाभिसंबंधेण इमं भणति-

[भा. ३४०८] तिहि थेरेहि कयं जं, सट्टणे तत्तियं न वोलेति ।

हिड्डिल्ला वि उवरिमे, उवरिथेरा तु भइयव्वा ॥

धू- तिहिं - कुलगणसंघथेरेहिं जं आभवतादि कज्जं कयं, ठवणा वा काति ठविता, तं कज्जं सट्टणं नातिक्रमति । सट्टणं कुलथेराणं कुलगणथेराणं गणसंघथेराणं, संघो एयं तिगं अन्नहा न करोतीत्यर्थः । अहवा - तत्तियं वा तन्मात्रमेव कार्यं व्यवहरन्ति न उपरिधाद् व्यवहारं संवर्धयन्ति, अत्तं वा ठवणं ठवेति । हेड्डिमा कुलथेरा ते विजं उवरिमेहिं गणसंघथेरेहिं कतं तं नातिक्रमति । गणथेरा वि संघथेरेहिं कयं नातिक्रमति । उवरिमथेरा उ भतियव्वा । का भअणा ? इमा - कुलथेरेहिं जं कयं अरत्तदुड्ढेहिं य तं उवरिमा गणसंघथेरा अन्नहा न करेतं, अह अनागमेण कतं रत्तदुड्ढेहिं वा तं अन्नहा करेति । एसा भयणा । एवं कुलगणसंघकज्जेसु वि दडुव्वं ॥

गुरुमादिएहिं चोइज्जंतो इमं भणति-

[भा. ३४०९] चंदुज्जोए को दोसो, अप्पप्पाणे य फासुए दव्वे ।

भिक्खू वसभाऽऽयरिए, गच्छमि य अट्ट संघाडा ॥

धू- पुव्वद्धं कठं । पच्छद्वेण बितिय-तत्तियनावागहितातो । तेसु चेव जोण्हादिएसु पढमणावागमेण भिक्खु-वसभ-आयरिय-कुल-गण-संघ-एतेसु छसु पदेसु अतिक्रममाणे छल्लहुगा-जाव-चरिमं दडुव्वं । एसा दाहिणतो पच्छित्तवुड्डी । बितिया वामतो अभिक्खसेवाते । भणिमादिसु पच्छित्त-वुड्डी, अभिक्खसेवाए य पूर्ववत् । अट्टसंघाडग्गहणातो एत्थेव पुरिसअविभागेण तत्तियनावा दंसिज्जति,

तस्स विसेसो वक्खमाणो, जोण्हामणीसु पच्छित्तवुद्धी एक्को संघाडगो । पदीवुद्धित्तेसु बितित्तो संघाडगो, वामतो अभिक्खसेवाए वि दो संघाडा, एवं बितिय-णावाते चतुरो संघाडा, ततिय-नावाए वि चउरो, दो चतुक्का अट्ट संघाडा भवन्तीत्यर्थः । अहवा - जोण्हतो पच्छित्तवुद्धीते वामतो अभिक्खसेवाए ए एक्को संघाडो । एवं भाणदीवउद्धीवित्तेसु वि । एवं वा बितियनावाते चउरो संघाडा । ततियनावाए वि चउरो, एवं अट्ट संघाडा । अत्रे पुण पढम-बितियणावासु एवं चेव अट्ट संघाडा भवंति । चउत्थनावाते ते भिक्खू वसभ आयरिय गच्छो कुलं गणो संघो य एतेसु सत्तसु वि पदेसु अतिक्रमणे पढमणावागमेण चउगुरुगादि जाव जरिमं दाहिणतो बुद्धी, बितिया वामतो । मणिमादिसु पूर्ववत् ॥ अहवा - पुरिसजोण्हादिसु अविसेसतो इमं पच्छित्त-

[भा. ३४१०] सण्णायग आगमणे, संखडि रातो य भोयणे मूलं ।

बितिए अणवडुप्पो, ततियम्भि य होति पारंची ॥

चू- सत्रातगकुलमागता अन्नत्थं वा संखडिते साहू जति रातो भुंजति तो मूलवयविराहण तति कातुं मूलपच्छित्तं, बितियवारा भुंजति तो अणवडु, ततियवारे पारंची ॥

“फासुयदव्वे”ति सीसस्स इमे दोसा दंसिञ्जंति-

[भा. ३४११] जति विय फासुगदव्वं, कुंथूपणगादी तह वि दुप्पस्सा ।

पच्चक्खणाणिणो वि हू, रातीभत्तं परिहरंति ॥

चू- यद्यपि स्वत ओदनादि प्राशुकं द्रव्यं तथाऽप्यागन्तुका कुन्ध्यादयः पनकादयश्च तदुत्था अविसुद्धकाले दुर्दृश्या भवंति । किं च येऽपि प्रत्यक्षज्ञानिनो ते विशुद्धं भक्तान्नपानं पश्यंति तथाऽपि रात्रौ न भुंजत, मूलगुणभंगत्वात् ॥ जोण्हामणीदीवुद्धितालंबणप्रतिषेधार्थमिदमाह-

[भा. ३४१२] जति वि य पिवीलगादी, दीसंति पतीव-जोतिउज्जोए ।

तह वि खलु अनाइण्णं, मूलवयविराहणा जेणं ॥

चू- तीर्थकरणधराचायरनाचीर्णत्वात्, जम्हा छट्ठे मूलगुणो विराहिज्जति तम्हा न रातो भोत्तव्वं अहवा - रातीभोयणे पाणातिवायादियाणं मूलगुणाणं जेण विराहणा भवति अतो रातीए न भोत्तव्वं ॥ “गच्छं” ति य अस्य पदस्य व्याख्या-

[भा. ३४१३] गच्छग्गहणे गच्छो, भणाति अहवा कुलादिओ गच्छो ।

गच्छग्गहणे व कए, गहणं पुण गच्छवासीणं ॥

चू- गच्छो चोदयति जहा चउत्थं पदं चउत्थणावाए कुलगणसंघा वा पत्तेयगच्छो ते चोदयंति जहा सब्बनावासु गच्छग्गहणातो वा इमं पच्छित्तं गच्छवासीण भणित्तं - न जिनकल्पानामित्यर्थः ॥ बितियनावाए इमं वक्खाणं-

[भा. ३४११] बितियादेसे भिक्खू, भणंति दुडु मे कयं ति बोलेति ।

छल्लहु वसभे छग्गुरु, छेदो मूलादि जा चरिमं ॥

चू- बितिय-ततियनावाए विसेसो बितियाए सयं कहेंति, तईयाए इमं-

[भा. ३४१५] ततियादेसे भोत्तूण, आगता नेव कस्सइ कहेइ ।

ते अन्नओ व सोच्चा, खिसंतह भिक्खूणो तेसु ॥

चू- तईयादेसो तृतीयनावा, जे ते भोत्तूण आगया तेसिं चेव परोप्परं संलवंताणं भिक्खूहिं

सुयं - ते चोदयति । “अन्नओ”त्ति जे ते भोत्तूण आगया तेहिं जहा वसभेण अन्नस्स कहितं, तस्संतिए भिक्खुणो सोच्चा, अत्रो वा गिहत्थो तस्संतिते भिक्खुणो सोच्चा खिंसवयणेण चोदेति ॥
तत्थ अतिक्रमंते इमा पच्छित्त-वुद्धी भवति-

[भा.३४१६] भिक्खुणो अतिक्रमंते, छल्लहु वसभेसु होति छग्गुरुगा ।

गुरु-कुल-गण-संघादीक्रमे य छेदाइ जा चरिमं ॥

[भा.३४१७] आयरिया भिक्खूण य, वसभाण गणस्स कुल गणे संघे ।

गुरुगादतिक्रमंते, जा सपदं चउत्थ आदेसे ॥

चू- “खिंसंतह भिक्खुणो”त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.३४१८] पेच्छह तु अनाचारं, रत्तिं भोत्तुं न कस्सइ कहेति ।

एवं एक्केक्क-निवेयणेण वुद्धी उ पच्छित्ते ॥

चू- भिक्खुहिं चोदो जाहे नाउट्टति ताहे भिक्खुणो वसभाण कहेंति । वसभा गुरुण कहेंति ।
गुरु वि कुलस्स । कुलं पि गणस्स । गणो वि संघस्स । एवं एक्केक्कणिवेदणेण पच्छित्तवुद्धी भवति ॥
अहवा - अन्येन प्रकारेण प्रायश्चित्तवृद्धिदर्शनार्थमाह-

[भा.३४१९] को दोसो को दोसो, ति भणंत लग्गती बित्तिथठाणं ।

अहवाऽभिक्खग्गहणे उ अहवा वत्थुस्स अइयारो ॥

चू- उत्तरोत्तरप्रदानेन अभीक्ष्णासेवनेन वा भिक्षादिवस्तुतव्यतिक्रमेण वा प्रायश्चित्तवृद्धिः ॥
जन्हा निसिभोयणे बहू दोसो पच्छित्तं च तन्हा न भोत्तव्वं । कारणे पुण भोत्तव्वं । तं च इमं कारणं-
[भा.३४२०] बित्तिथपदं गेलग्गमे, पढमबित्तिथ ए अणहियासम्पि ।

फिट्ठति चंदगवेज्झं, समाहिमरणं च अद्धाणे ॥

चू- गिलाणो अगिलाणो वा पढमबित्तिथपरीसहेहिं अदित्तो असहू वा, सिरिइंगियमादि-
उत्तिमट्टपडिवत्रो वा, चउग्गहणातो ओमे वा अद्धाणे वा, चउभंगजयणाए भुंजेज्जा ॥
तत्थिमं “गिलाणे” -

[भा.३४२१] पत्तिदिवसमलब्धंते, विसोहि वोलीणे पढमभंगो उ ।

अद्धाणादिसु जुयलोदयाम्पि सूलादिया बित्तिओ ॥

चू- जया गिलाणस्स पत्तिदिणं विसुद्धं न लब्धति तथा पणग-परिहाणीए विसोहिकोडीए
पइदिवसं गेण्हेज्जा । जाहे तं पि वोलीणो ताहे पढमभंगो दियागहियं दिया भोत्तं । अद्धाणादिपवत्तस्स
बालवुहुजुयलस्स पढमबित्तिथपरीसहोदए बित्तिथभंगो । आगाढे वा सूलादिगेलत्रे चतुर्थभंगो
रातो गहियं रातो भुत्तं ॥

[भा.३४२२] एमेव तत्तिथभंगो, आति तमो अंतए पगासो उ ।

दुहतो पि अप्पगासो, अद्धाणसुयाइसु चउत्थो ॥

[भा.३४२३] पढमबित्तिथातुरस्स य असहुस्स हवेज्ज अहव जुयलस्स ।

कालम्पि दुरहियासे, भंगचउक्केण गहणं तु ॥

चू- “एमेव”त्ति आगाढे अहिडक्कादिसु तत्तिथभंगो रातो गहियं दिया भोत्तं ।
अद्धाणपडिवणगाण आगाढे वा गेलत्रे चतुर्थभंगो रातो गहियं रातो भुत्तं ति । “गिलाणो”त्ति

गतं ॥ इदानीं “चंदगवेज्झं”-

[भा. ३४२४] एमेव उत्तिमट्ठे, चंदगवेज्झसरिसे भवे भंगा ।
उभयपगासे पढमे, आदीयंते य सव्वतमो ॥

चू- चक्राष्टकमुपरिपुत्तलिकाक्षिचन्द्रिकावेववत् दुराराध्यमनशानं, तस्मात्तदाराधने
समाधिनिमित्तं चत्वारो भंगकाः । पश्चार्धसिद्धाः ॥ इदानीं “अद्धाण” ति-

[भा. ३४२५] अद्धाणम्मि व हुज्जतु, भंगा चउरो तु तं न कप्पति उ ।
दुविहा य हौंति उदरा, पोट्टे तह धण्णभाणा य ॥

चू- तं अद्धाणं उद्दहरे गंतुं न कप्पति, उद्धं दरा उद्धदरं, ते दरा ऊद्धं पूर्णा-धान्यस्य भरिता
इत्यर्थः । धन्नभायणा कडपल्लादि ॥

[भा. ३४२६] उद्दहरे सुभिक्षे, अद्धाण व वज्जणं तु दप्पेणं ।
लहुगा पुण सुद्धण्दे, जं वा आवज्जती तत्थ ॥

चू- सुलभं भिक्षुं सुभिक्षुं, उद्ददरसुभिक्षेसु चउरो भंगा कायव्वा । पढम-ततियभंगेसु
जो दप्पेण अद्धाणं पडिवज्जति तस्स जति वि किं वि अवरहं नावज्जति तहा वि से चउलहुगं, जं
वा संजमविराहणं आवज्जति तं वा पच्छित्तं ॥ पढम-ततिएसु वि भंगेसु इमेण कारणेण गम्मति-

[भा. ३४२७] नाण्ड दंसण्ड, चरित्तड एवमाइ गंतव्वं ।
उवगरणपुव्वपडिलेहितेन सत्थेण जयणाए ॥

चू-आयारादी नाणं, गोविंदनिज्जुत्तिमादि दंसणं, जत्थ विसए चरित्तं न सुज्जति ततोऽवमणं
चरित्तड । उवकरणपडिलेहणं आलोच्य योगयस्य ग्रहणं, भंडिमादिएण विसुद्धसत्थेण समं गंतव्वं ॥
नाणदंसण्ड गम्ममाणे इमेण विहिणा गम्मति-

[भा. ३४२८] सगुरु कुल सदेसे वा, नाणे गहिते सती य सामत्थे ।
वच्चति उ अन्नदेसं, दंसणजुत्तादि अत्थे वा ॥

चू- स्वगुरुसमीवे जमत्थि नाणं तम्मि गहिते ततो सदेशे स्वकुले घेतव्वं, जाहे सदेसे नत्थि
ताहे अन्नदेसं गच्छंति, तत्थ वि आसन्नतरेसु एगवायणेसु गिण्हंति । गिहते नाणे अप्पणो बुद्धिसामत्थे
विज्जमाणे दंसणविसुद्धकारगसत्थडं गम्ममाणे एसेव गमो ॥ इदानीं चरित्तड-

[भा. ३४२९] पडिकुड देस कारण गता उ तदुपरमे निंति चरण्ड ।
असिवाई व भविस्सति, भूते व वयंति परदेसं ॥

चू- असंजमविसओ जो देसो सो भगवया पडिसिद्धो, तत्थ न विहरियव्वं । तं देसं
असिवादिकारणेसु जदि गता तम्मि कारणे उवसंते ततो असंजमविसयातो निगच्छंति । तं
संजमविसयं चरण्ड गच्छंति । तत्थ वा वसंताण निमित्तेण णातं जहा असिवं एत्थ भविस्सति,
उप्पन्नं वा असिवं, ततो परदेसं वयंति ॥ पढम-ततियभंगेहिं एवमादिकारणेहिं वयंता गच्छुवग्गहकरं
इमं उवगरणं घेतुं वयंति-

[भा. ३४३०] चम्मादि लोहगहणं, नंदीभाणे य धम्मकरए य ।
परतित्थिय उवगरणे, गुलियातो खोलमादीणि ॥

घू- चम्मादिलोहगहणं एतेसिं दोण्हं दाराणं जहक्कमेण इमा पुव्व-पच्छद्धवक्खा-

[भा.३४३१] तलिय पुडग वद्धेया, कोसग कत्ती य सिक्कए काए ।
पिप्पलग सूइ आरिय-नक्खच्चनिसत्थकोसो य ॥

घू- “तलवियपुडबद्धाण” इमा व्याख्या-

[भा.३४३२] तलिया तु रत्तिगमणे, कंटुंप्पह तेनसावते असहू ।
पुडगविवद्धि सीते, बद्धो पुण छिण्णसंघट्ट ॥

घू- अचक्खुविसए रतो गम्ममाणे सत्थवसा उप्पहेण गम्ममाणे सावयतेनभएण वा तुरियं गम्ममाण सुकुमालपादो वा असहू कंटगसंरक्खणत्थं कमणीओ पादेसु बंधति, सीतेन वि पव्वीसु वियाउआसु फुडंतीसु खल्लादी पुडगे बंधति, तलिगादि तुडुसंघणट्ट बच्चो (द्धो) धेष्यति ॥

[भा.३४३३] कोसग नहरक्खट्ट, हिमादिकंटादिसू तु खपुसादी ।
कत्तीओ विकरणट्ट, विवित्त पुढवादिरक्खट्ट ॥

घू- अंगुलिकोसगो नहभंगादिरक्खट्ट, हिमअहिकंटादिरक्खट्ट खपुसवग्गुरिअद्धजंधातियाओ धेष्यति । कत्ती चम्मं तत्थ पलंबादि विकरा कज्जति, मा धूलीए लोलिहिति । विवित्ता वा वासकप्पाभावे अत्थंडिले सचित्तपुढविमादिरक्खट्ट तत्थ उद्धट्टणादि करेति ॥ “चम्मे”ति गयं । आदिसद्दाओ सिक्ककायादिगहणं तेसिं इमा वक्खा-

[भा.३४३४] तहि सिक्कएहिं हिंडंति, जत्थ विवित्ता व पल्लिगमणं वा ।
परलिंगगहणम्मि व, निक्खवणट्ट व अन्नत्थ ॥

घू- जत्थ मुसिता तत्थ पत्तबंधाभावे चोरपल्लीसु वा भिक्खायरियाए गम्ममाणे लाउए सिक्कगेसु काउं गम्मइ, चक्कधरादि वा परलिंगं सिक्कएण कज्जति, अद्धाणकप्पादि वा तत्थ काउं निक्खिप्पति, पलंबादि वा सिक्कए आणेउं अन्नत्थ धेरमादिसु सण्णिक्विखवंति अगीयत्थासंकाए ॥

[भा.३४३५] जे चेव कारणा सिक्कगस्स ते चेव होति काए वि ।
कप्पुवही बालाइ वा, वहंति तेहिं पलंबे वा ॥

घू- “काए”ति कवोडी । अहवा - कवोडिसिक्कगाणं इमो उवयोगो - अद्धाणकप्पे बाल-
वुडुअसहुआयरियाण उवहिं, बालवुडुवे वा सूलविद्धं वा पलंबाईणि वा वहंति ॥

“सिक्कग”त्त गतं । इदानीं “लोहगहणं”

[भा.३४३६] पिप्पलग विकरणट्ट, विवित्तजुण्णे य संघणं सूइ ।
आरिग तलि-संघणट्ट, नक्खच्चणणक्ख-कंटादी ॥

घू- पलंबविकरणट्ट पिप्पलगो, मुसितसेसवत्थस्स भावजुण्णस्स वा सिव्वणट्ट सूइ,
तुडुवाणहसिव्वणट्ट आरा, सल्लकंटुद्धरणट्ट नहरणी धेष्यति ॥

इमो सत्थकोसो - पत्थणसत्थयं अंगुलिसत्थयं सिरावेहसत्थयं कप्पणसत्थयं लोहकटया संडासओ अनुवेहसलागा वीहिमुहं सूइमुहं । एवमादिसत्थकोसस्स इमो उवओगो-

[भा.३४३७] कोसाऽहि-सल्ल-कंटग, अगतोसट्टमाइयं तुवगहणं ।
अहवा खेत्ते काले, गच्छे पुरिसे य जं जोगं ॥

घू- अहिडक्कपच्छिज्जइ, सल्लुद्धरणं वा सत्थगेण कज्जति । अगदमेव ओसदं । अहवा अनेगदव्वेहिं

अगदो, एगंगितं ओसदं । खेते जं जहिं नत्थि, गिम्हकाले वा सुत्तगुदिशीतलं महल्लगच्छे
केलगादिसाधारणं जं च जस्स पुरिसस्स (ख) समत तं धित्तव्वं ॥

इदानि “नंदिभायणं धम्मकरओ य” जुगवं भन्नइ-

[भा.३४३८] एहं भरेमि भाणं, अनुकंपा नंदिभाण दरिसंति ।

नेति व तं वइगादिसु, गालेति दवं तु करएणं ॥

चू-अद्धारणे कोति भणेज्ज - “अहं मे दिने दिने एयं भायणं भरेमि”, तत्थ नंदीभायणं उवडुवंति।
अहवा - तं नंदिभायणं भिक्खायरियाए गोउलं नेति, फासुगाफासुगं वा दवं धम्मकरएणं गालेति ॥
इदानि “परतित्थोवकरणं”-

[भा.३४३९] परतित्थियउवगरणं, खेत्ते काले य जं तु अविरुद्धं ।

तं रयणि पलंबडु, पडिनीए दिया व कोट्टाती ॥

चू- परलिंगे ठिया भत्तापाणं गेण्हंति, पलंबे वा जत्थ पडिनीया तत्थ परवेसच्छन्ना गच्छंति,
भत्तादि वा उप्पाएंति, मिच्छकोट्टं दिवसतो गत्ता परवेसच्छन्ना पोग्गलादि अकप्पं गेण्हंति । फलाणि
व जत्थ पच्चंति तं कोट्टं, तत्थ परलिंगाद्विया फलादि गेण्हंति ॥ इदानि “गुलिंग”त्ति तुवरुक्ख-
चुण्णगुलिंगाओ कज्जंति । गोरसभाविता पोत्ता खोलो भण्णति-

[भा.३४४०] गोरसभावियपोत्ते, पुव्वकत्ते दवस्स संभमे धोवे ।

असती य तु गुलित मिगे, सुण्णे नवरंगदतियाओ ॥

चू-जत्थ फासुयदवस्स असंभवो तत्थ गोरसभाविते पोत्ते धुवंति, अगीयत्थपच्चयाय भण्णति-
गोउलाओ उसित्थियपानगमानीतं, असति गुलियाणं अगीतचितरक्खणइ सुत्ते य गामे
पडिसत्थियमादियाण । नवरंगदतियातो गहितं ति भण्णति ॥

[भा.३४४१] एमादि अनागयदोसरक्खणइ अगेण्हणे गुरुगा ।

अनुकूले निग्गमओ, पत्ता सत्थस्स सउणेणं ॥

चू- उवगरणस्स अगेण्हणे ज्जा । अनुकूले चंदे तारावले निग्गमगो गच्छति, जाव सत्थं न
पावंति ताव सउणं गिण्हंति, जदा सत्थं पत्ता तदा सत्थसंतिएण सउणेण गच्छंति, नो पत्तेयं
सउणं गेण्हंति ॥

[भा.३४४२] अप्पत्ताण निमित्तं, पत्ते सत्थम्मि तिन्नि परिसातो ।

सुद्धे त्ति पत्थियाणं, अद्धारणे भिक्खपडिसेहो ॥

[भा.३४४३] कडजोगि सीहपरिसा, गीयत्थ धिरा उ वसभपरिसाओ ।

सुत्तकडमगीयत्था, मिगपरिसा होति नायव्वा ॥

चू-जदा सत्थंपत्ता तदा तिन्नि परिसाओ करेति-सीह-वसभमिगपरिसा य । गीयत्था सीहपरिसा।
गीया बलवंतो वसभपरिसा । अधीतसुत्ता अगीतत्था मिगपरिसा । सत्थो सुद्ध त्ति काउं पड्डिया ।
जया अडविं पवन्ना तदा कोति पडिनीओ भिक्खपडिसेहं करेज्ज ॥

अनुन्नवणकाले सत्थवाहो एवं वोत्तव्वो-

[भा.३४४४] सिद्धत्थगपुप्फे वा, एवं चोत्तुं पि निच्छुभति पंतो ।

भत्तं वा पडिसिद्धं, तिण्हऽनुसत्थादि तत्थ इमा ॥

चू- “जहा सिद्धत्वा चंपयपुष्कं वा सिरद्धियं किंचि पीडं न करेति एवं तुम्हे वि अम्हं न किंचि पीडं करेह, वच्चह भंते !” पच्छा पंतो अडविमज्जे भिक्खं पडिसेहेति, सत्याओ वा निच्छुब्भइ, तत्थ जयणाए “तिण्हं” - सत्थस्स सत्थवाहस्स आतिअतियाण ॥

[भा. ३४४५] अनुसङ्गी धम्मकहा, विज्जनिमित्ते पभुस्स करणं वा ।
परतित्थिया व वसभा, सयं व थेरी य चउभंगो ॥

चू- इहलोगअववायदरिसणत्थं अनुसङ्गी, इहपरलोगेसु कम्मविवागदरिसणं धम्मकहा, विज्जमंतेहिं वा वसीकज्जति । सहस्सजोही - बलवं सत्थहिं बंधित्तु सयमेव सत्थं अधिद्वेइ - प्रभुत्वं करोतीत्यर्थः । एसा णिच्छुभणे विही । भिक्खापडिसेधे इमो विही - सच्चहा असंथरणे वसभा परतित्थिया होतु पन्नवेति, भत्ताइ वा उप्पाएति, राओ गेण्हति ॥ “सयं व” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३४४६] पडिसेहे अलंभे वा, गीयत्थेसु सयमेव चउभंगो ।
थेरिसगासं तु मिगे, पेसे त्तो य आनीतं ॥

चू- सत्थाहेण पडिसिद्धा तेनेहिं वा सत्थे विलुलिते अलब्भमाणे जइ ते सव्वे गीयत्था तो चउभंगेण जतंति । अह गीयमिस्सा तो सल्लिगेण चेव । जति भद्विता तत्थ सत्थे थेरी अत्थि तो तस्समीवे ठावेति, अगीतेहिं वा थेरिसमीवातो आणवेति, थेरिसमीवातो आनियं ति भण्णंति ॥

[भा. ३४४७] कत्तो ति पल्लिगादी, सहा थेरि पडिसत्थगातो वा ।
नायम्मि य पन्नवणा, न हु असरीरो हवति धम्मो ॥

चू- मिगेसु पुच्छंतेसु इमं उत्तरं - “पल्लीओ वा पडिसत्थातो सङ्गेहिं वा दित्रं” । एवं चउभंगेण जयंता जति मिगेहिं णाता तोते मिगा पन्नविज्जंति “असरीरो धम्मो न भवति, तम्हा सव्वपयतेण सरिं रक्खिअव्वं, पच्छा इमं च अन्नं च पच्छित्तेण विसोहिस्सामो” ॥ परिसागमने इमो विधी-

[भा. ३४४८] पुरतो य वच्चंति मिगा, मज्जे वसभा उ मग्गतो सीहा ।
पिट्ठतो वसभऽन्नेसिं, पडिताऽसहुरक्खणा दोण्हं ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । अन्ने भणंति - पिट्ठतो वसभा गच्छति, इमं कारणं मिगसीहाणं एएसिं जे असह खुहापिवासापरिस्सहेहिं पीडिता तेसि रक्खणइ ॥ वसभोवतो गो इमो-

[भा. ३४४९] पुरतो य पासतो पिट्ठतो य वसभा वंहंति अद्धाणे ।
गणपतिपासे वसभा, मिगाण मज्झम्मि वसभेगो ॥

[भा. ३४५०] वसभा सीहेसु मिगेसु, चेव थामावहारविजडा तु ।
जो जत्थ होइ असहू, तस्स तह उग्गहं कुज्जा ॥

चू- थामो बलवं, जत्थे ति जेण पिवासाइणा असहू तेन उवगहं कुव्वंति ॥ तं च इमं-

[भा. ३४५१] भत्ते पाणि विस्सामणे य उवगरण-देहवहणे य ।
थामाविहारविजडा, तिन्नि वि उवगेण्हते वसभा ॥

चू- खुहितस्स भत्तं देति, पिवासियस्स पानं, परिस्संतस्स विस्सामणं, उवकरणसरीरे वोदुं असमत्थस्स तेसिं वहणं करेति, “तिन्नि वि” मिगसीहवसभे वसभा उवगिण्हंति ॥

[भा. ३४५२] जो सो उवगरणगणो, पविसंताणं अणागयं भणितो ।
सट्ठणे सट्ठणे, तस्सुवओगो इहं कमसो ॥

चू- चम्पादिपुव्वुत्तमेव सङ्घणं, जेण जया कज्जं तं तदा पयोत्तव्वं ॥ एसेव क्रमो ॥

[भा. ३४५३] असतीते गम्पमाणे, पडिसत्थे तेन-सुण्णगामे वा ।

रुक्खाईण पलोयण, असती नंदी दुविहदव्वे ॥

चू- सत्थेण गम्पमाणे सत्थे असती भत्तपाणस्स इमेसु मग्गंति -पडिसत्थे, “तेन” पल्लीसु, सुण्णगामे वा, रुक्खमूलेसु वा पलंबे पलोएंति-गृण्हंतीत्यर्थः । संथरणेणसति “नंदी” हरिसो, दुविधं दव्वं - परित्तानंतादि, असंथरे उक्कमेणापि तदद्रव्यं गृण्हंति, येन नंदी भवतीत्यर्थः ॥

“पडिसत्थो” अस्य व्याख्या-

[भा. ३४५४] भत्तेण व पानेण व, निमंतएऽनुग्गए व अत्थमिते ।

आइच्चो उदितो ति य, गहणं गीयत्थसंविग्गे ॥

चू- सत्थेणं गम्पमाणे असंथरे जति पडिसत्थो मिलेज्ज रातो तत्थ अहामद्दा दानरुइणो सद्दा वा जति भत्तेण पानेण वा निमंतिया अनुग्गए सूरिए अत्थमिते वा ताहे जति सव्वे गीता तो गिण्हंति चेव । अह अगीतमिस्स ताहे गीता भणंति - “वच्चह तुब्भे, अन्हे उदिते सूरिए इमं भत्तपानं घेत्तुं पच्छा एहामो ।” पड्डिएसु मिगेसु ते गीया तक्खणमेव रातो घेत्तुं अनुग्गतो गच्छंति, थिए सत्थे मिगपुरतो आलोएंति - “आइच्चो उदिए गहणं कात्तुं आगता” । एयं सव्वं जयणं गीयत्थी संविग्गो करेति ॥

[भा. ३४५५] गीयत्थग्गहणेणं, राते गेण्हतो भवे गीतो ।

संविग्गग्गहणेणं, तं गेण्हंतो वि संविग्गो ॥

चू- “तेनपल्लीसु पिसितं” संभवति ॥ तत्थ इमा जयणा -

[भा. ३४५६] पोग्गल बेंदियमादी, संथरणे चउलहू तु सविसेसा ।

ते चेव असंथरणे, विवरीय सभाव साहारे ॥

चू- जइ संथरणे पोग्गल बेंदियसरीरनिष्फत्रं गेण्हंति तो चउलहुगं दोहि दि तवकालेहिं लहुयं । तेइंदिएसु कालगुरुं । चउरिंदिएसु तवगुरुं । पंचिंदिएसु दोसु गुरुगं । अस्थैवापवादो - असंथरणे बेइंदियादिकमेण धेत्तव्वं । अह असंथरणे विवरीतं उक्कमेण गेण्हंति तो ते चेव चउगुरुगा । अववादे अपवादः-उक्कमेणापि जं सभावेण साधारणं तं गेण्हंति ॥ पिसितग्गहणे इमा जयणा-

[भा. ३४५७] जत्त विसेसं जाणंति, तत्थ लिंगेण चतुलहू पिसिए ।

अन्नाते उग्गहणं, सत्थम्मि वि होति एमेव ॥

चू- जत्थ सत्थे गामे वा जने विसेसं जाणति - जहा साहू पिसितं न भुंजंति, तत्थ जति सालगेण पिसितग्गहणं करेति तो चउलहुं । “अन्नाए” ति-जत्थ विसेसं न जाणंति तत्थ सलिंगेणेव गहणं । अह परलिंगं करेइ तो मूलं । पडिसत्थमादिसु वि एमेव । रात्रौ भिक्षागहणे भोजने च इदमेव द्रष्टव्यं ॥ इदानिं सुण्णगामेति-

[भा. ३४५८] कप्पडियादीहि समं, तेनगपल्लिं तु सिक्कए घेत्तुं ।

गहणं सति लाभम्मि य, उवक्खडे अन्नलिंगेण ॥

[भा. ३४५९] अद्दाणासंथरणे, सुण्णे दव्वम्मि कप्पती गहणं ।

लहुओ लहुया गुरुया, जहन्नए मज्झिमुक्कोसे ॥

चू-अद्धाणपडिवत्राणं असंथरणे जाते सुण्णे गामे जहन्नमज्झिमुक्कोसस्स दव्वस्स अदिन्नस्स कप्पति गहणं कातुं । अह संथरणे गेण्हति तो इमं “ओहेण” पुरिसअविभागेण पच्छित्तं, जहन्ने मासलहुं, मज्झिमे चउलहुं, उक्कोसे चउगुरुं ॥ जहन्नमज्झिमुक्कोसदरिसणत्थं इमं-

[भा. ३४६०] उक्कोसं विगतीओ, मज्झिमगं होति कूरमादीणि ।
दोसीणाति जहन्नं, गेण्हंती आयरियमादी ॥

चू-आयरिय-वसभ-भिकखूणं गेण्हंताणं आणादिया दोसा ॥ इमं च पुरिसवभागेण पच्छित्तं-
[भा. ३४६१] अद्धाणे संथरणे, सुण्णे गामम्मि जो उ गिण्हेज्जा ।
छेदादी आरोवण, नेयव्वा जाव मासो उ ॥

चू-अद्धाणपडिवत्रो संथरणे जो सुन्नगामे विगतिमादियं गेण्हति तस्स अंतो मासस्स बहिं वा दिट्ठदिट्ठं आयरियमादियाण छेदादि आरोवणा ताव नेयव्वा जाव मासियं अंते ॥

[भा. ३४६२] छेदो छग्गुरु छल्लहु, चउगुरु चउलहु गुरु लहूमासो ।
भिकखू वसभायरिए, उक्कोसे मज्झिम जहन्ने ॥

चू-इमो चारणापगारो - आयरियस्स विगइमाइ उक्कोसं सुन्नगामे अंतो दिट्ठं गिण्हंतस्स छेदो, अंतो चेव अदिट्ठे छग्गुरु । बाहिं दिट्ठे छग्गुरुगा चेव । बाहिं अदिट्ठे छल्लहुगा । आयरियस्सेव ओदनादि मज्झिमे अंतो दिट्ठे छग्गुरुगा, अदिट्ठे छल्लहु । बाहिं दिट्ठे छल्लहुगा चेव, अदिट्ठे चउगुरुगा । आयरियस्सेव अंतो जहन्ने दोसीणादियम्मि दिट्ठे छल्लहुगा, अदिट्ठे चउगुरुगा, बाहिं दिट्ठे चउगुरुगा चेव अदिट्ठे चउलहुगा । वसभसक्क एवं चेव - चारणाप्पगारेण छग्गुरुगादि मासगुरुए ठायति । भिकखस्स वि एवं चेव छल्लहुगादि मासलहुगे ठायति । “भिकखवसभायरिए”त्ति जं पुरिसविवच्चासगहणं कंतं तं विपरीतचारणाप्रदर्शनार्थम् ।

भिकखुस्स गामबाहिं जहन्नं अदिट्ठं गेण्हंतस्स मासलहुं, दिट्ठे मासगुरुं, अंतो अदिट्ठे मासगुरुं चेव, दिट्ठे चउलहुं । एवं मज्झे मासगुरुगादि चउगुरुगे ठायति । उक्कोसे चउलहुगादि छल्लहुगे ठायति । वसभस्स एवं चेव मासगुरुगादि छग्गुरुगे ठायति । आयरियस्स चउलहुगादि छेदे ठायति । तम्हा पच्छित्तं परियाणमामो संथरणे न गेण्हेज्जा ॥

असंथरणे इमेण विधिणा सुन्नगामे सुन्नं दव्वं गेण्हेज्जा-

[भा. ३४६३] उट्ठसेस बाहिं, अंतो वा पंतं गेण्हति अदिट्ठं ।
बहिं अंतो ततो दिट्ठं, एवं मज्झे तहुक्कोसं ॥

चू-उट्ठसेस नाम जं तुंटागेहिं अप्पणट्ठ बाहिं नीतं, तं भोतुं सेसं छड्डियं, तत्थ जं जहन्नं तं अदिट्ठं गेण्हंति । तस्स असति अंतो गामस्स पंतं चेव अदिट्ठं गेण्हंति । तस्स असति बाहिं पंतं दिट्ठं गेण्हंति । तस्स असति अंतो पंतं दिट्ठं गेण्हंति । तस्स असति मज्झिमं । एवं चेव चारेयव्वं । तस्स असति उक्कोसं एवं चेव ॥ जघन्यमध्यमोत्कृष्टविकल्पप्रतिषेधार्थमिदमाह-

[भा. ३४६४] तुल्लम्मि अदत्तम्मि, तं गेण्हसु जेण आवत्तिं तरसि ।
तुल्लो तत्थ अवाओ, तच्छफलं वज्जते तेनं ॥

चू-जहन्नमज्झिमुक्कोसेसु दव्वेसु अविस्सुद्धभावतो तुल्लं अदत्तादानं, संजमायविराहणा वा, तो गेण्हणकहणादि अवायो तत्थ तुल्लो चेव भवति, तम्हा तुच्छफलं दव्वं वज्जेउं जेण दव्वेण

भुक्तेण तं आवर्ति तरसि तं गेण्हसु ॥ असुन्नदव्वे इमा विही-

[भा. ३४६५] विलउलए य जायइ, अहवा कडवालए अनुन्नवए ।
इयरेण व सत्थभया, अन्नभया वुड्डिए कोट्टे ॥

चू-लुंटागा, विलउलगा तो जायति । अहवा -जे तत्थ सुण्णगामे वुड्ढादि अजंगमा गिहपालगा ठिता, न नड्ड ते मग्गंति, अनुन्नवेत्ता वा सयं गिण्हंति । कइं पुण सो गामो सुन्नो जाओ ? तत्थिमे सुन्नहेऊ - "इतर" ति, चोरभयं महल्लसत्थभएण व सन्नभयं नाम परचक्कभयं, एतेहिं उड्डिओ गामो । कोट्टं वा जं अटविमज्जे भिल्ल-पुलिंद-चाउव्वन्न-जणवयभिस्सं दुग्गं वसति, वणिग्या य जत्थ ववहरति तं कोट्टं भन्नति, तम्मि सुन्ने दव्वग्गहणं वुत्तं ॥

"नंदि"ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३४६६] नंदंति जन तवसंजमेसु नेव य दरत्ति रिञ्जति ।
जायंति न दीना वा, नंदी खलु समयसण्णा वा ॥

चू-येनाभ्यवहतेन तवे संजमे वा नंदति स एव नंदी, येनाभ्यवहतेन न द्रुतं पप्पति स नंदी । अधवायेनाभ्यवहतेन न दीना भवंति स नंदी । समयसण्णाए वा संथरणं नंदी भण्णति । यया येन वा संथरणं भवति तथा कर्तव्यमित्यर्थः ॥ "रुक्खादीण पलोयण" ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३४६७] फासुगजोनिपरित्ते, एगड्डिं अबद्धभिन्ऽभिन्ने य ।
बद्धड्डिए वि एवं, एमेव य होंति बहुबीए ॥

[भा. ३४६८] एमेव होंति उवरिं, बद्धाड्डिये तह होंति बहुबीए ।
साहारणस्स भावा, आदीए बहुगुणं जं च ॥

चू-एयओ दो वि गाहाओ जहा पेढे वणस्सतिकायस्स कप्पियपडिसेवाए ॥ इदानिं राओ पानगजयणा, जहा भत्तं तथा पानं पि वत्तव्वं । ग्रहणं प्रति इमो विसेसो-

[भा. ३४६९] परिनिद्वियजीवजडं, जलतं थलयं सचित्तमियरं वा ।
एयं तु दुविहदव्वं, पानयजयणा इमो होइ ॥

[भा. ३४७०] तुवरे फले य पत्ते, रुक्ख-सिला-तुप्प-मद्दणादीसु ।
पासंदणे पवाते, आयवतत्ते वहे अवहे ॥

[भा. ३४७१] जड्डे खग्गे महिसे, गोणे गवए य सूयर मिगे य ।
दुप्परिवाडीगहणे, चाउम्मासा भवे लहुया ॥

चू-एयाओ दो वि गाहाओ जहा पेढे आउक्कायस्स कप्पियडिसेवणाए ॥

सू. (७३२) जे भिक्खू असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा परिवासेइ, परिवासेतं वा सातिज्जति ॥

चू-"अशु भोजने", "खाद् भक्षणे", "पा पाने", "स्वद आस्वादाने" । एते चउरो, तिन्नि, दो अन्नयरं वा जो रातो अनागाढे - न आगाढं अनागाढं, तम्मि जो परिवासेति तस्स चउगुहं, आणाति विराधना य भवति । इमा निज्जुत्ती-

[भा. ३४७२] जे भिक्खू असनादी, रातो अनागाढे निक्खवेज्जाहि ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- किंपुण आगाढं अनागाढं वा ? तत्थिमं आगाढं समासतो चउव्विह-

[भा. ३४७३] अद्धाणे ओमे वा, गेलण्ण परिण्ण दुल्लभे दव्वे ।

आगाढं नायव्वं, सुत्तं पुण होतऽनागाढे ॥

चू- इमं खेत्तागाढं - अद्धाण-पडिवण्णगाणं सव्वहा जं असंथरमं तं आगाढं । इमं कालागाढं - ओमकाले जं असंथरणं तं आगाढं । इमे - गिलाण-परिण्णी दो वि भावागाढं । गिलाणस्स तद्विवसं पायोग्गं जति न लब्धति गिलाणागाढं । परिण्णस्स असमाधाणे उप्पन्ने दिया रातो वा परिन्नागाढं । इह राती अहिकारो । इमं दव्वागाढं - “दुल्लभदव्वे” ति - सतपाग-सहस्सपागं, घयं, तेल्लं, तेन साहुणो कज्जं, तम्मि अलब्धंते दुल्लभदव्वागाढं । एवंविधं आगाढं नायव्वं । पडिपक्खे अनागाढं । इंसं सुत्तं - अनागाढे परिवासेति, तस्स य सोही, संजमायविराधनादोसा य ॥ तत्थ संजमे इमा विराधना-

[भा. ३४७४] सम्मुच्छंति तहिं वा, अन्ने आगंतुगा व लग्गंति ।

तक्केंति परंपरतो, परिगलमाणे वि एमेव ॥

चू- असनादिए परिवेसाविते किभिरसगादी पाना सम्मुच्छंति, अन्ने वा मच्छिय-मसग-मक्कोड-पिवील्लिगादी पडेंति, तक्केंति, परंपरतो वा भवंति । तं परिवेसादिव्वं मच्छिय-मुड्गं-मूसगादी तक्केंति, मच्छियाओ गिहकोइल्लिगा तक्केंति, गिहकोइल्लगं मज्जारो तक्केंति, मज्जारं साणो तक्केंति, एस तक्केंति परंपरओ । अहं तं भायणं परिगलति, तत्थ वि परिगलिए एवं चेव तक्केंति परंपरओ । अव मधुबिन्नोद रुपाख्यानं द्रष्टव्यम् । एसा संजमविराधना ॥ इमा आयविराधना-

[भा. ३४७५] लाला तथा विसे वा, उंदरपिंडी व पडण सुक्कं वा ।

घरकोइलाइमुत्तण, पिवील्लिगा मरण नाणाता ॥

चू- भत्ते पाने वा परिवेसाविते सम्पादिणा जिंघमाणेण लाला विससम्मिस्सा मुक्का हवेज्जा, तथा विसेण वा फुसितं हवेज्जा । उंदराणि वा संवासगताणि तत्थ पडेज्जा । जिंघमाणेण लाला विससम्मिस्सा मुक्का हवेज्जा, तथा विसेण वा फुसितं हवेज्जा । उंदराणि वा संवासगताणि तत्थ पडेज्जा । तेहिं वा संवासगतेहिं बीयं निसड्ढं, तं पडेज्जा । घरकोइलो वा मुतेज्जा । गिलकोकिल-अवयवसम्मिस्सेण भुत्तेण पोट्टे किल गिहकोइला सम्मुच्छंति । मुड्गं वा पडेज्जा । एत्थ मुड्गंसासु मेहा परिहायति । मेहापरिहानीए नाणविराहणा । सेसेसु आयविराहणा । परियावणादि जाव चरिमं पावति ॥ बित्थियपदे आगाढकारणे निक्खवंतो अदोसो । त च इमं-

[भा. ३४७६] बित्थियपदं गेलण्णे, अद्धाणोमे य उत्तिमद्वे य ।

एतेहिं कारणेहिं, जयणाए निक्खवे भिक्खु ॥

चू- गिलाणस्स पतिदिणं अलब्धंते, अद्धाण पवण्णणं असंथरणे, दुब्धिक्खे य असंथरंते, उत्तिमद्वपडिवण्णस्स असमाहाणे तक्खणमलंभे एमादिकारणेहिं जयणाते परिवासेज्जा ॥ ३

इमा जयणा-

[भा. ३४७७] सबेंटऽप्पमुहे वा, दहर मयणादि अपरिभुंजंते ।

उंदरभए सरावं, कंटियउवरिं अहे भूती ॥

चू- लाउए सवेंटे छुब्धति, अप्पमुहे वा कुडमुहादिसु, तत्थ छोदुं चम्पेण घनेन वा चीरेन

ददरेति, ददरासि सरावादिपिधणं दातुंसंधिं मयणेण लिंपति, छगणेण, मट्टियाए वा, ततो अव्वाबाहे एगंते ठवेति, जत्थ उंदरभयं तत्थ सिक्कए काउं बेहासे ठवेति, जइ रज्जूए उंदरा अवतरंति तत्थंतरा सरावं ठवेति, कंटकाओ वा कहमे उद्धमुहा करंति, भायणस्स वा मुहे कंटिका करंति, एसा उवरि रक्खा । भूमिठियस्स वा अहो भूती करेति, परिगलणभया वेहासठियस्स अहो भूती करिज्जति ॥ जत्थ पिवीलिगभयं, मूसगा य नत्थि, रज्जूए वा मूसगेहिं छिंदणभयं, तत्थिमा आलयण-विधी-

[भा. ३४७८] ईसिं भूमिमपत्तं, आसन्नं वा वि छिन्नरक्खड्ड ।
पडिलेह उभयकालं, अगीय अतरंत अन्नत्थ ॥

चू- भूमि ए ईसिं अपत्तं रज्जूए ओसारंति, आसणं वा हेड्ड अणफिंडंतं ठवेति । किमेवं ठविज्जति ? जदि मूसगेण रज्जू छिज्जति तो सपाणभोयणं भायणंपडितं पि न भिज्जति, रक्खियं भवति, पुव्वावरासु य संझासु पडिलेहणपमज्जणा करंति, । अगीतगिलाणा जत्थ वसतीए संति न तत्थ ठवेति । ते व अगीयगिलाणा अन्नत्थ ठवेति ॥

मू. (७३३) जे भिक्खू परिवासियस्स असनस्स वा पानस्स वा खाइमस्स वा साइमस्स वा तयप्पमाणं वा भूइप्पमाणं वा बिंदुप्पमाणं वा आहारं आहारेइ, आहारंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७३४) जे भिक्खू मंसाइयं वा मच्छाइयं वा मंसखलं वा मच्छखलं वा आहेणं वा पहेणं वा सम्मेलं वा हिंगोलं वा अन्नयरं वा तहप्पगारं विरूवरूवं हीरमाणं पेहाए ताए आसाए ताए पिवासाए तं रयणिं अन्नत्थ उवातिणावेति, उवातिणावेतं वा सातिज्जति ॥

चू- जम्भि पगरणे मंसं आदीए दिज्जति पच्छ ओदनादि, तं मंसादि भण्णति । मंसाण वा गच्छंता आदादेव पारणे करंति तं वा मंसादि । आनिएसु वा मसेसु आदावेव जणवयस्स मंसपगरणं करंति पच्छ सयं परिभुंजति तं वा मंसादी भण्णति । एवं मच्छादियं पि वत्तव्वं । मंसखलं जत्थ मंसाणि सोसिज्जति, एवं मच्छखलं पि । जमन्नगिहातो आनिज्जति तं साहेणं, जमन्नगिहं निज्जति तं पहेणगं । अहवा - जं बहूगिहातो वरगिहं निज्जति तं आहेणं, जं वरगिहातो वहुदूरं निज्जति तं पहेणगं । अहवा - वरवहूणं जं आभव्वं परोपरं निज्जति तं सव्वं आहेणकं, जमन्नतो निज्जति तं पहेणगं । सव्वाण मंसादियाणं जं हिज्जति-निज्जति त्ति तं हिंगोलं, हुज्जति वा तं हिंगोलं ।

अहवा - जं मतभत्तं करडुगादियं तं हिंगोलं । वीवाहभत्तं सम्मेलो । अहवा - सम्मेलो गोड्डी ति ए भत्तं सम्मेलं भण्णति । अहवा - कम्मारंभेसु ण्हासिता जे ते सम्मेलो । तेसिं जं भत्तं तं सम्मेलं । गिहातो उज्जाणादिसु ण्हासिता जे ते सम्मेलो । तेसिं जं भत्तं तं सम्मेलं । गिहातो उज्जाणादिसु हीरंतं - नीयमानमित्थर्यः, प्रेहा पेक्ष्य, तं लप्स्यामीत्याशा । अहवा - ओदनादि अशितुमिच्छा तदासा, द्राक्षापानकादि पातुमिच्छा पिपासा । अहवा - ताए प्रदेशाए - प्रतिश्रयादित्थर्यः, जो ति साहू जम्भि दिने पगरणं भविस्सति तस्स आरतो जा रयणी तं जो अन्नत्थ प्रतिश्रये उवातिणावेति - नयतीत्यर्थः । अन्नं वा नयंतं सादिज्जति, तस्स चउगुरुं आणादिणो य दोसा, आयसंजमविरा-धना । उक्तः सूत्रार्थः । इदानीं निज्जुत्ती । सा प्रायशो गतार्थेव ।

[भा. ३४७९] मंसाइ पगरणा खलु, जत्थियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।
सेज्जायरेतराण व, जे तत्थासागते भिक्खू ॥

चू- तं पगरणं सेजातरस्स, इतरस्स वा असेजातरस्स, जे भिक्खू तत्थ भत्ते आसा तत्थासा, तत्था साते अन्नं वसहिं आगते आणादयो दोसा भवंति ॥

[भा. ३४८०] तं रयणि अन्नत्था, उवातिणा एतरेसु वा तत्थ ।
सो आणा अनवत्थं मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- सेजायरभत्तो सेजायरपिंडो अकप्पिउ त्ति काउं अन्नवसहिं गच्छंति, इयरेसु तत्थ गुंतुं वसंति परि जयइ ॥

[भा. ३४८१] मंसाण व मच्छाण व, गच्छंता पारियम्मि वयगादी ।
आनेंति संखडिं पुण, खलगा जहियं तु सोसंति ॥

चू- गच्छमाणा संखडिं करंति, कत्तियमासादि अमंसभक्खणवत्ते गहिते तम्मि पुण्णे मंसादिपगरणं काउं धिजातियाण दाउं पच्छा सयं पारेति । अहवा - मंसादिभक्खणविरित्त्वयं घेतुं तस्स रक्खणइ आदिए संखडिं करंति, आनिए वा मंगे संखडिं करंति । खलगं जत्थ मंसं सोसंति ॥

[भा. ३४८२] आहेणं दारगइत्तगाण वधुइत्तगाण व पहेणं ।
वरइत्तादि वहेणं, पहेणं नेति अन्नत्थ ॥

[भा. ३४८३] सम्मेलो घडा भोजं, जं वा अत्थारागाण पकरंति ।
हिंगोलं जं हिज्जति, सिवढोढसिवाइ करडं वा ॥

[भा. ३४८४] हीरंतं निज्जंतं, कीरंतं वा वि दिस्स तु तयासा ।
अन्नत्थ वसति गुंतुं, उवस्सतो होति तवएसो ॥

[भा. ३४८५] सेजायरस्स पिंडो, मा होहिति तेन अन्नहिं वसति ।
इतरेसु परिजयइ अनागयं वसति गुंतुणं ॥

चू- तत्थ गच्छमाणस्स अंतरा छक्कायवरिहणा कटट्टिविसमादिएहि वा आयविराधना ।
- इमे य दोसा तत्थ-

[भा. ३४८६] दुन्निय दोन्नि विइ, मत्तुम्मा य तत्थ इत्थीओ ।
दडुं भुत्ताभुत्ते, कोउयसरणेहि गमणादी ॥

चू- उप्पाउयं दुन्नियत्थं वा दुन्नीतं अवाउडा, दुन्निविइ विब्भला, निब्भरा मत्ता, मदक्खए ईसिं सवेयणा सविकरेचेइकारी उम्मात्ता, भुत्तभोगिणो तातो दडुं सत्तिकरणं, इयराण कोउयं, ततो पडिगमणादि करेज्ज । जम्हा एते दोसा तम्हा तत्थ न गंतव्वं ॥ बित्थियपदेन वा गच्छेज्जा-

[भा. ३४८७] असिवे ओमोयरिए, रायदुडे भए व गेलण्णे ।
अद्धाण रोहए वा, अप्परिनामेषु जयणाए ॥

चू- असिवादी सत्तसु कारणेषु जति गीयत्था ततो पणगपरिहाणीए वसहिठिती चेव गिण्हंति ॥
- जतो भण्णाति

[भा. ३४८८] परिनामतेसु अच्छति, आउलछम्मेण जाइ इतरेसु ।
जे दोसा पुव्वत्ता, सा इतरे कारणे जयणा ॥

चू- अगिया विजति परिनामगा तो अच्छंति । अह अगीता अपरिणामिया तो सेजायरसंखडीते

आयरिओ भणति - एत्थ कल्लं जणाउलं भविस्सति, इतो निग्गच्छामो अन्नवसहीए ठामो, असेज्जायरसंखडीए पुण संवासभद्दया भविस्संति त्ति काउं अन्नवसहीए वि वसेज्जा ॥

मू. (७३५) जे भिक्खू निवेयणापिंडं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- उवाइयं अनोवाइयं वा जं पुण्णभद्द माणिभद्द सव्वाणजक्ख महुंडिमादियाण निवेदिज्जति सो निवेयणापिंडो । सो य दुविहो - साहुनिस्साकडो अनिस्साकडो य । निस्साकडं गेण्हंतस्स चउगुरुं, अनिस्साकडे मासलहुं आणादिया य दोसा ।

[भा. ३४८९] सव्वाणमाइयाणं, दुविहो पिंडो निवेयणाए उ ।

निस्साएऽनिस्साए निस्साए आणमादीणि ॥

चू- सव्वाणादिया जे अरहंतपक्खिया देवता ताण जो पिंडो निवेदिज्जति सो दुविधो - निस्समनिस्सा कडी य । निस्साकंड पिंडं गेण्हंतस्स आणादिया ॥

इमेण विहिणा णिस्साकडं करेति-

[भा. ३४९०] चरुगं करेमि इहरा, समणा नेच्छंतुवक्खडं भोत्तुं ।

सद्धाकतं ठवेति व, निस्सापिंडमि सुतं तु ॥

चू- दाणरुई सड्ढो वा निवेयणचरुववदेसं कातुं साधूण देति, आधाकम्भं ठवितं । अहवा - “जाव साहू साहू अच्छंति ताव उवातियं देमो, सुहं साहू गिण्हंति”, एत्थ ओसक्कण-मीसजायठवियदोसा । जया वा साहू आगमिस्संति तदा दाहेमो, एत्थ ओसक्कण-मीसजात-ठवियदोसा । सद्धाकडं साहुणिस्साए वा ठवेति, एत्थ ठवियगदोसो । केवलो एस णिस्साकडो । एत्थ मुत्तणिवातो । इमो अनिस्साकडो साहू होउ वा मा वा देवताते पुव्वपवत्तं ठवेति । सो य ठवितो साहू य पत्ता, एसो कप्पति ॥ निस्सकडो वि कप्पति- इमेहिं कारणेहिं-

[भा. ३४९१] असिवे ओमोयरिए, रायदुड्ढे भए व गेलण्णे ।

अद्धाण रोहए वा, जयणागहणं तु गीयत्थे ॥

चू- पनगपरिहाणिजयणाते गेण्हंति, जहा वा अगीतअपरिनामगा न याणंति तथा गीयत्था गेण्हंति ॥

मू. (७३६) जे भिक्खू अहाछंदं पसंसति, पसंसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७३७) जे भिक्खू अहाछंदं वंदति, वंदंतं वा सातिज्जति ॥

चू- “अहाछंदे” ति- जकारव्यंजनलोपे कृते स्वरे व्यवस्थिते भवति अहाछंदः, छंदोऽभिप्रायः, यथा स्वाभिप्रेतं तथा प्रजापयन् अहाछंदो भवति, तं जो पसंसति वंदति वा तस्स चउगुरुं आणादिया य दोसा । केरिसा पुण अहाछदपडिवत्तीतो-

[भा. ३४९२] उस्सुत्तमणुवइड्ढं, सच्छंदविगप्पियं अननुवादी ।

परतत्ति-पवत्ते तित्तिणे य इणमो अहाछंदो ॥

चू- उस्सुत्तं नाम सुत्तादवेत्तं, अनुवदिड्ढं नाम जं नो आयरियपरंपरागतं, मुक्तव्याकरणवत् । सीसो पुच्छति - किमन्नं सो परुवेति ? आचार्याह - “सच्छंदविगप्पियं”, स्वेन छंदेन विकल्पितं स्वच्छन्दविकल्पितं, तं च “अननुपाती” न क्वचित् सूत्रे अर्थे उभए वा अनुपाती भवति, ईदृशं प्ररूपयन्ति । किं च परो गृहस्थस्तस्य कृताकृतव्यापारवाहकः, परपवादभाषी वा, स्त्रीकथादिवृत्तो

वा, परतसिवृत्ति । तित्तिणो - दब्बे भावे य । दब्बे तुंबुरुगादि कड्डं अगनिपक्खितं तिनितिनिति । भावे तित्तिणो आहारोवहिसेज्जाओ इड्डतो अलभमाणो सोयति - जूरति तिप्पति । एवं दिवसं पि तिनितिनितो अच्छति अद्धित्ति । इमा अहाच्छंदे प्रतिमयः ॥ सो य अहाच्छंदे तिहा उस्सुत्तं दंसेति - परूवण-चरण-गतीसुं । तत्थ परूवणे इमं-

[भा.३४९३] पडिलेहण-मुहपोत्ती, रयहरण-निसिज्ज-पातमत्तए पट्टे ।

पडलाइ चोल उण्णादसिया पडिलेहणा पोत्ते ॥

चू- पादपडिलेहणिमुहपोत्तियाणं एगंतरं भवतु, जतो स्वकायपमज्जणा भायणपमज्जणा य एयाए चेव कज्जति, न विरोहो अप्पोवगरणया य भवति, तम्हा स्ववे व पडिलेहणिगा सव्वे व मुहपोत्तिया कज्जतु । रयहरणपट्टोचेव बाहिरणिसेज्जाकज्जं करेति । किं निसेज्जागहणं कज्जति ? एक्कं चे पादं पडिग्गहं भवतु । किं मत्तयगहणं कज्जति ? पडिग्गहेणं चिय मत्तयकज्ज कज्जति, भणियं-तरुणो एगं पादं गेणहेज्जा । “पट्टे”त्ति उत्तरपट्टो, सो रातो अत्थुरणं कज्जति, भिक्खवाग्गहकाले तं चेव पडलं कज्जति । अहवा - रात उत्तरपट्टे, दिवा सो चेव चोलपट्टो कज्जति । किं कक्खडफासाहिं उन्नदसियाहिं ? खोमिया चेव मिउफासा भवतु । जति जीवदयत्थं पडिलेहणा कज्जति तो एगवत्थस्स उवरिं सव्वपडिलेहणा कज्जउ । तं वत्थं बाहिं शीतले पदेसे पडिलेहेज्जतु । एवं जीवदया भवति ॥

[भा.३४९४] दंतच्छिन्नमलित्तं, हरियट्ठि पमज्जणा य नितस्स ।

अनुवादि अननुवादी, परूवणा चरण-गतीसुं च ॥

चू- दंतेहिं नहा छेत्तव्वा, नेहहरणं न घेत्तव्वं, अधिकरणसंभवात् । पादं अलित्तं धरेयव्वं, लेवग्गहणे बहू आयसंजमविराहणा भवति । हरितोवरि ठितं डगलादि घेत्तव्वं, ते जीवा भाराक्कांता आसासिया भवंति, अन्नहा अदयालुत्तं भवति । जहा णितो जीवदयत्थं पमज्जति जाव छन्न तहा परतो पि पमज्जतु, जीवदयत्थेन न दोसो । एत्थ किं चि अनुवादि जहा पडिलेहनिमुहपोत्ती । अहवा - पडिलेहणा पोत्ते । किं च अननुवादी, जहा - “पट्टे पडलादि चोले”त्ति, छप्पतियउंदरसंभवात् । अहवा - सव्वे पदा अगीतस्सऽनुवादी य प्रतिभासन्ति, गीतार्थस्य अननुपाति, अनभिहितत्वात् - सदोषत्वाच्च । एषा परूवणा भणिता । इदानिं चरण-गतीसुं भण्णति ॥

तत्थ चरणे-

[भा.३४९५] सागारियादिपलियं कनिसेज्जासेवणा य गिहिमत्ते ।

निग्गंधीचिड्डणादी, पडिसेहो मासकप्पस्स ॥

[भा.३४९६] सेज्जातर-रातपिंडे, उग्गमसुद्धाइ को भवे दोसो ।

पडिवत्ति दुविहधम्मं, सेज्जं नवए य पलियंके ॥

[भा.३४९७] अनुड्ढाहो गिहिमत्ते, निग्गंधीचिड्डणे च सव्वत्थ ।

दोसविमुक्को अच्छे, मासहियं ऊण चरणेवं ॥

चू- सेज्जातरपिंडो उग्गमादिसुद्धो भोत्तव्वो, आदिग्गहणातो रायपिंडो, न तत्र दोषः । नवे पलियंके मंकुणाइ जीवविरहिते सोयव्वं, न दोसा । गिहिनिसिज्जाए को दोसो ? अवि य साहू तत्थ निसण्णो धम्मं कहेज्जा, ते य दुविहं धम्मं - गिहिधम्मं साधुधम्मं च, एवं बहुतमो गुणो गिहिनिसेज्जाते । गिहिमत्तसेवणे को दोसो ? अवि य उड्ढापच्छादणं कतं भवति । निग्गंधीणं उवस्सए दोसविमुको

कुसलचित्तो चिद्वृणादिपदे किं न करेति ? अह तत्थ ठियस्स अकुसलचित्तसंभवो भवे, अन्नत्थ वि अकुसलचित्तस्स दोसो भवत्येव । जत्थ न दोसो तत्थ मासाहियं पि वसतु, जत्थ दोसो तत्थ ऊणे वि मासे गच्छउ, एवं भासकप्पेण न किं चि पयोयणं । एवं चरणे परूवणं करेति ॥

किं चान्यत्-

[भा. ३४९८] चारे वेरञ्जे वा, पढमसमोसरण तह य नितिए य ।
सुण्णे अकप्पिए वा, अणाउंछे य संभोए ॥

चू- चरणं चारः । विगतारायं वेरञ्जं, जं भणियं “नो कप्पइ निग्गंथाणं वेरेज्जविहृद्धरञ्जं सि सज्जं गमणं सज्जं आगमणं” तदयुक्तं । कम्हा ? जम्हा परीसहोवसग्गा सोढव्वा । अवि य पव्वयंतेन चेव अप्पा परिचतो । पढमसमोसरणम्पि उग्गमादिसुद्धं वत्थपत्तं किं न धेप्पति ? को दोसो निम्ममस्स ? नितियावासे को दोसो ? अवि विहरंताणं सीउण्हपरीसहाइया य दोसा । निपच्चवाते सुण्णा वसही किं न कज्जति ? को दोसो ? अकप्पिएण उग्गमादिसुद्धं अणियं पिंडवत्थादि, किं न भुंजति ? अत्रायउंछं अडंतस्स पिवास-खुह-परिस्समा बहुतरा दोसा, तम्हा ससह्वादिसु कुलेसु चेव उग्गमादिसुद्धं गेत्तव्वं । अन्नसंभोइओ पंचमहव्वय-अह्वारससीलंगसहंस्सधारी तिगुत्तो पंचसमितो य, तेन सद्धिं किं न भुंजति ? न य अन्नकिरिय अन्नसस संकामति । एवं चरणे उस्सुत्तं परूवेइ करेति य ॥ इदानिं गतिदिद्धंतमाह-

[भा. ३४९९] खेत्तं गतो य अडविं, एक्को एक्को संचिक्खए तहि चेव ।
तित्थकरो ति य पियरो, खेत्तं तू भावओ सिद्धी ॥

चू- इमं अहाछंदो दिद्धंतो परिकप्पेति । तं जहा - एगो कुटुंबी तस्स चउरो पुत्ता । तेन सब्बो संदिद्ध - “गच्छह खेत्ते, किसिवावारं करेह” । तत्थेगो जहुत्तं खेत्तं कम्मं करेइ । बीओ गामा निग्गंतुं अडवीए उज्जाणादिसु सीयलच्छायाद्धितो अच्छति । ततिओ गिहा निग्गंतुं गामे चेव देवकुलादिसुप जूयादिपत्तो चिद्धति । चउत्थो गिहे चेव किंचि वावारं करंतो चिद्धति । अन्नया तेसिं पिया मतो । तान जं पिइसंतियं किंचि दव्वं छेत्ते वा उप्पन्नं तं सव्वं समभाणेण भवति ।

इदानिं दिद्धंतोवसंहारो । पच्छद्धं-कुडुंबिसमा तित्थगरा, भावतो खेत्तं सिद्धी । पढमपुत्तसमा मासकप्पविहारी उज्जमंता, वितियपुत्तसमा नितियवासी । ततियपुत्तसमा पासत्था, चउत्थपुत्तसमा सावगधम्मठिता गिहिणो । तित्थकरपितिसंतियं दव्वं नाणदंसणचरित्ता । जं च तुब्भे खेत्तं पडुच्च दुक्करं किरियकलावं करेह तं सव्वं अम्ह नितियादिभावद्धियाणं सुहेण चेव सामण्णं ॥

कहं पुण अहाछंदं पसंसति ? उच्चत्ते-

[भा. ३५००] वेरग्गितो विवित्तो य, भासए य सहेउयं ।
सासणे भत्तिमं वादी, एवमाई पसंसणा ॥

चू- विरागो अगं जस्स स वेरग्गितो, विगतरागो वा वेरग्गितो । उज्जमंतो मूलुत्तरागुणोसु विसुद्धो विवित्तो । “उस्सुत्तं पन्नवंतो वि एस जुज्जमाणं सहेउगं भासकि, जिनसासने जिनाणं जिनसासणपवव्राण य सव्वेसिं एस भत्तिमंतो वन्नवादी य” ॥

[भा. ३५०१] एवं तु अहाछंदे, जे भिक्खू पसंसए अहव वंदे ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- कंठा । जं सो समायरति तं सव्वं अनुन्नायं भवति । अहाछंदसेहाण य अहाछंदभावे थिरीकरणं कयं अवति, सेहो वा तत्थ गच्छति ॥ कारणे पुण पसंसति वंदति वा-

[भा.३५०२] बितियपदमणप्पज्जे, पसंस अविकोविते व अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, भयसा तव्वादि गच्छड्ड ॥

चू- अहाछंदो कोइ राइस्सिओ, तब्भया तं पसंसति वंदति वा । “तव्वादि”त्ति कश्चिदेवं वादी प्रमाणं कुर्यात् - “अहाछंदो न वंधो, नापि प्रशस्य” इति प्रतिज्ञा । कस्माद्धेतोः ? उच्यते - कर्मबन्धकारणत्वात् । को धृष्टान्तः ? अविरतमिध्यात्ववन्दनप्रशंसनवत् । ईधशप्रमाणस्य दूषणे नदोषमावहति परशंसवन्दं परूवणं कुर्वन् । “गच्छड्ड”त्ति कोइ अहाछंदो ओमाइसु गच्छरक्खणं करेति, तं वंदति पसंसति वा न दोसो ॥

मू. (७३८) जे भिक्खू नायगं वा अनायगं वा उवासगं वा अनुवासगं वा अनलं वा पव्वावेइ, पव्वावेतं वा सातिज्जति ॥

चू- नायगो स्वजनः, अनायगो अस्वजनः । अहवा - नातगो प्रज्ञायमानः, अनायगो अप्रज्ञायमानः । न अलं अनलं अपर्याप्तः - अयोग्य इत्यर्थः, पव्वावेतस्स चउगुरु आमदिया य दोसा । इमा निज्जुत्ती न सुत्तक्कमेण अनानुपुव्वीए वक्खणोपेति-

[भा.३५०३] साधुं उवासमाणो, उवासतो सो वती व अवती वा ।

सो पुण नायग इतरो, एवऽनुवासे वि दो भंगा ॥

चू- उवासगो दुविहो - वती अवती वा ? जो अवती सो परदंसण-संपण्णो । एक्केको पुणो दुविहो - नायगो अनायगो वा । अनुवासगो पि नायगमनायगो य । एते चेव दो विकप्पा ॥

अनलमित्यपर्याप्तः । चोदकाह - “ननु अलंशब्दः त्रिष्वर्थेषु षट्; तद्यथा - पर्याप्ति भूषणे वारणे च । आचार्याह-

[भा.३५०४] कामं खलु अलसद्दो, तिविहो पज्जए तहिं पगतं ।

अनलो अपच्चलो त्ति य, होति अजोगो य एगड्ड ॥

चू- यद्यपि त्रिष्वर्थेषु षट्: तथापि अर्थवशादत्र पर्याप्ति षट्ठव्यः । न अलो अनलः, अयोग्यश्च एकार्था ॥ ते य पव्वज्जाए अजोग्गा-

[भा.३५०५] अट्टरसपुरिसेसुं, वीसं इत्थीसु दस नपुंसेसु ।

पव्वावणा अनरिहा, इति अनला इत्थिया भणिया ॥

चू- सव्वे अडयालीसं । जे ते अट्टरसपुरिसेसुं ते इमे-

[भा.३५०६] बाले वुट्ठे नपुंसे य, जड्ठे कीवे व वाहिए ।

तेने रायावकारी य, उम्पत्ते य अदंसणे ॥

[भा.३५०७] दासे दुट्ठे य मूढे य, अनत्ते जुंगिए इ य ।

उबद्धए य भयए, सेहनिप्फेडियाइ य ॥

चू- जो पुरिसनपुंसगो सो पडिसेवति पडिसेवावेति । जा ता वीसं इत्थीसु ता इमा - बाला वुट्ठी जाव सेहनिप्फेडिया, एते अट्टारस । इमाओ य दो-

[भा.३५०८] गुव्विणि बालवच्छा य, पव्वावेउं न कप्पती ।

एएसिं तु परूवणा, कायव्वा दुपयसंजुत्ता ॥

चू- नपुंसगदारे विसेसो - इत्थीनपुंसिया इत्थिवेदो वि से नपुंसकवेदमपि वेदेति । “एएसिं” गाहापच्छुद्धं । “दुपदसंजुत”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३५०९] कारणमकारणे वा, कारण जयणेतरा पुणो दुविहा ।

एस परूवण दुविहा, पगयं दप्पेणिमं सुतं ॥

चू- कारणे निकारणे वा पव्वावेति । कारणे जयणाते अजयणाए वा । जो दप्पेण पव्वावेति तस्स चउगुरुगं आणादिया य दोसा ॥ “बाले” ति दारस्स इमा वक्खा-

[भा. ३५१०] तिविहो य होति बालो, उक्कोसो मज्झिमो जहन्नो य ।

एतेसिं पत्तेयं, तिण्हं पि परूवणं वोच्छं ॥

चू- तिविहबालस्स पत्तेयं इमं वक्खाणं-

[भा. ३५११] सुत्तङ्गमुक्कोसो, छप्पनमज्झो तु जाव तु जहन्नो ।

एवं वयनिप्फणं, भावो वि वयानुवत्ती वा ॥

चू- जम्पणतो सत्तडडवरिसो जो सो उक्कोसो बालो, छ-पंचवरिसो मज्झिमो, एगादि जा चउवरिसो एस जहन्नो । एवं बालतं वतनिप्फणं, प्रायसो भावो वयाणुवत्ती भवति, वा सद्दो वयानुवत्ति ति । कंहं ? जहा बालो स-बालभावो - कारग गाहा - अहवा - वा सद्दो नवभेदो - जहन्नजहन्नो, जहन्नुमज्झो, जहन्नुक्कोसो । एव मज्झिमुवकोसेसु तिन्नि तिन्नि भेदा वत्तव्वा ॥ इमं तिविहबालकरणं लक्खणं च-

[भा. ३५१२] उक्कोसो दडूणं, मज्झिमओ ठाति वारितो संतो ।

जो पुण जहन्नबालो, हत्थे गहितो वि न वि ठाति ॥

चू- जं पुण ते वारिता करेति तं केरिसं ?

[भा. ३५१३] छिंदंतमछिंदता, तिन् वि हरिताति वारिता संता ।

उक्कोसो जति छिंदति, तानि पुणो ठाति तो दिट्ठे ॥

चू- आदिसद्दातो पुढवादिसु आलिंपण-सिंचण-तावण-बीयण-संघट्टणादि दडूव्वा । उक्कोसो जति तेसु छेदणादिसु पयड्ढति तो गुरुणा अन्नेन वा दिड्ढमेतो चेव अवारिओ ठायति । मज्झिमो पुन यदा वारंतो तदा ठायति । जहन्नबालो जदा हत्थे घेत्तुं धरित्तो तदा ठायति, तिविहं वामहत्थेण छिंदति पादेण वा ॥

इदानिं ते केरिसं बाला मेरं धरेति ? तिविहं बाललक्खणं च भण्णति-

[भा. ३५१४] मंडलगम्मि वि धरित्तो, एवं वा दिड्ढ चिड्ढति तहेव ।

मज्झिमओ मा छिंदसु, ठाड्ढति ठाणं नहिं चेट्ठे ॥

चू- मंडलमालिहंति, “मेरं अलंधिता एत्थ चिड्ढह” ति भणिता ठिया निसण्णा निवण्णा वा, हरितादि वा अछिंदता उक्कोसो जहेव भित्तो तहेव ठित्तो । मज्झिमो वि हरितादि छिंदंतो जदा वारित्तो तदा चिड्ढति, मंडले वि निरुद्धो मेरं लंधेत्तुं पासे चिड्ढति ॥ इमो जहन्नो-

[भा. ३५१५] दाहिणकरम्मि गहितो, वामकरणं स छिंदति तणाणि ।

न य ठाति तहिं ठाणे, अह रुज्झति विस्सरं रुवति ॥

चू- हरितादिसु पुव्वुद्धं गतार्थम् । जहन्नबालो मंडलेणं निरुद्धो न तम्मि मंडलद्वारे चिड्ढति,

पाएण वा मंडलं भंजेति । अहं बालो रुञ्जति मंडले तो चडप्फडंतो विस्सरं रुवति ॥

एसेवत्यो इमाए गाहाए भण्णति-

[भा.३५१६] जह भणितो तह चिट्ठइ, पढमो बितिएण फेडियं ठाणं ।

ततितो न थाति ठाणे, एस विही होति तिण्हं वि ॥

घू- कंठा । एस तिण्हं पि बालाणं लक्खणे सरूवे वि परूवणाविही वक्खाओ ॥ एय तिविहं बालं जो पव्वावेति तस्स सिक्खावेंतस्स असिक्खावेंतस्स वा इमं पच्छित्तं-

[भा.३५१७] एगूणतीस वीसा, एगुणवीसा य तिविहबालम्मि ।

पढमे तवो बितिए मीसो, ततिए छेदो व मूलं वा ॥

घू- उक्कोसे बाले अउणत्तीसा, मज्झिमे वीसा, जहन्ने एगूणवीसा । “पढमे”त्ति उक्कोसे जदा सव्वे तवट्टणगता तथा तेसु चेव ठाणेसु छेदो पयट्ठेति । “बितिए”त्ति मज्झिमे तवछेदो जुगवं गच्छंति, एयं मीसं भण्णति । “ततिए”त्ति जहन्नेण [तवो] छेदो चेव केवलो भवति, पव्वावेंतस्स वा मूलं चेव ॥ उक्कोसबालस्स अउणत्तीस” ति जं वुत्तं तस्सिमा चारणविही-

[भा.३५१८] एगूणतीस दिवसे, सिक्खावेंतस्स मासियं लहुयं ।

उक्कोसगम्मि बाले, ते चेव असिक्खणे गुरुगा ॥

[भा.३५१९] अन्ने वि अउणत्तीसं, गुरुगा सिक्खमसिक्खे य चउलहुगा ।

पुनरवि अउणत्तीसं, लहुगा सिक्खेत्रे गुरुगो ॥

[भा.३५२०] अन्ने वि अउणत्तीसं, गुरुगा सिक्खे असिक्ख छल्लहुगा ।

छल्लहुगा सिक्खम्मी, असिक्खगुरुगा अउणत्तीसं ॥

[भा.३५२१] एमेव य छेदादी, लहुगा गुरुगा य होति मासादी ।

सिक्खावेतमसिक्खे, मूलेक्कदुगं तहेक्केकं ॥

घू- एतेसिं चउण्ह गाहाणं इमा सवित्थरा वक्खाणभावणा- उक्कोसगबालं पव्वावेत्ता सिक्खावेंतसस एगूणतीसं दिवसा मासलहू, असिक्खावेंतस्स मासगुरू । अन्ने एगूणतीसं दिवसे सिक्खावेंतस्स मासगुरू असिक्खावेंतस्स चउलहु । अन्ने य एगूणतीसं दिवसेसिक्खावेंतस्स चउलहु असिक्खावेंतस्स चउगुरु ।

अन्ने एगूणतीसं दिवसे सिक्खावेंतस्स चउगुरु असिक्खावेंतस्स छल्लहु । अन्ने एगूणतीसं दिवसे सिक्खावेंतस्स छल्लहु असिक्खावेंतस्स छग्गुरु । अन्ने एगूणतीसं दिवसे सिक्खावेंतस्स छग्गुरु असिक्खावेंतस्स मासलहुछेदो । अन्ने एगूणतीसं दिवसे सिक्खावेंतस्स मासलहुछेदो असिक्खावेंतस्स मासगुरुछेदो । अन्ने एगूणतीसं दिवसेसिक्खावेंतस्स मासगुरुछेदो असिक्खावेंतस्स चउलहुछेदो । अन्ने एगूणतीसं सिक्खावेंतस्स चउगुरुछेदो असिक्खावेंतस्स छल्लहुछेदो । अन्ने एगूणतीसं दिवसे सिक्खावेंतस्स चउलहुछेदो असिक्खावेंतस्स छग्गुरुछेदो । अन्ने एगूणतीसं दिवसेसिक्खावेंतस्स छग्गुरुछेदो असिक्खावेंतस्स एगदिण मूलं । ततो सिक्खावेंतस्स एगदिणमूलं असिक्खावेंतस्स एगदिणं अणवट्ठं । ततो सिक्खावेंतस्स एगदिणं अणवट्ठं असिक्खावेंतस्स पारंची । ततो सिक्खावेंतस्स पारंची ॥

[भा.३५२२] अहवा एसेव गमो, दिनेहि सिक्खेतरवज्जितो होति ।

मासादि तवच्छेदा, मूलादिए दिनेक्केकं ॥

[भा. ३५२३] अहवा एसेव तवो, छेदो पणगादितो लहू गुरुगो ।
जा छम्मासे णेओ, तत्तो मूलं दुगे चव ॥

चू- अहवा - उक्कोसेण बालस्स तवो मासादी चव । छेदो पुण लहगुरुगो पणगादि ताव-
नेयव्वो-जाव-छम्मासे सिक्खासिक्खेसु । मूलादिया एक्केक्कदिनं तथा । अधवा - उक्कोसं बालं
पव्वावेतस्स अउणत्तीसं दिवसे मासलहुं तवो । अन्ने अउणत्तीसं दिवसे मासगुरुतवो । एवं
अउणत्तीसं अछडुंतेहि चउलहुगा चउगुरु छल्लहु छगुरु तवा छेदा य नेयव्वा, मूलादि एक्केक्कं दिनं,
एत्थं सिक्खासिक्खा न कायव्वा ॥

[भा. ३५२४] मज्झिमवीसं लहुगो, सिक्खमसिक्खस्स मासिओ छेदो ।
अन्ने वीसं सिक्खे, लहुओ छेदितरे मासगुरु ॥

[भा. ३५२५] अन्ने वीसं सिक्खे, मासगुरु तवो असिक्खे सो छेदो ।
पुणरवि सिक्खे छेदो, गुरुओ असिक्खम्मि चउलहुगा ॥

[भा. ३५२६] एवं अट्ठोक्कंती, नेयव्वं जाव छग्गुरु छेदो ।
तेन परं मूलेक्कं, दुगं च एक्केक्कयं जाण ॥

चू- एतेसिं दो (ति) ण्हं गाहाणं इमा भावणा - मज्झिमं पव्वावेतस्स वीसं दिवसे सिक्खावेतस्स
मासलहु तवो, असिक्खावेतस्स मासलहु छेदो अन्ने वीसं दिवसे सिक्खावेतस्स मासलहु छेदो,
असिक्खावेतस्स मासगुरु तवो । अन्ने वीसं दिवसे सिक्खावेतस्स मासगुरु छेदो असिक्खावेतस्स
मासगुरु छेदो । अन्ने वीसं दिवसे सिक्खावेतस्स मासगुरु छेदो, असिक्खावेतस्स चउलहु तवो ।
अन्ने वीसं दिवसे सिक्खावेतस्स चउलह तवो, असिक्खावेतस्स चउलहु छेदो । अन्ने वीसं दिवसे
सिक्खावेतस्स चउलहु छेदो, असिक्खावेतस्स चउगुरु तवो । एवं अट्ठोवकंतीए तवछेदो नेयव्वो
जाव छग्गुरुछेदो । ततो सिक्खातिकेसु मूलऽणवडुपारं चिया एक्केक्कदिनं नेयव्वा ॥

[भा. ३५२७] अहवा सिक्खासिक्खे, तवछेदा मासियादि जा लहुगा ।
एवं जा छम्मासा, मूलेक्कदुगं तहेक्केक्कं ॥

[भा. ३५२८] दो लहुया दो गुरुया, तवछेदा जाव हुंति छग्गुरुगा ।
तेन परं मूलेक्कं, दुगं च एक्केक्कयं जाणे ॥

चू- अहवा - मज्झिमे अन्ने वीसं दिवसे सिक्खावेतस्स मासलहु तवो, असिक्खावेतस्स
मासलहु छेदो ॥ १ ॥ अन्ने वीसं दिवसे सिक्खावेतस्स मासलहुछेदो असिक्खावेतस्स मासगुरु
तवो ॥ २ ॥ अन्ने वीसं दिवसे सिक्खावेतस्स मासगुरु तवो, असिक्खावेतस्स मासगुरु छेदो ॥
३ ॥ अन्ने वीसं दिवसे सिक्खावेतस्स मासगुरुछेदो, असिक्खावेतस्स चउलहुतवो ॥ ४ ॥ अन्ने
वीसं दिवसे सिक्खावेतस्स चउलहु तवो, असिक्खावेतस्स चउलहु छेदो ॥ ५ ॥ अन्ने वीसं
दिवसे सिक्खावेतस्स चउलहु छेदो, असिक्खावेतस्स छल्लहु तवो ॥ ६ ॥ अन्ने वीसं दिवसे
सिक्खावेतस्स छल्लहु तवो, असिक्खावेतस्स छल्लहु छेदो ॥ ७ ॥ अन्ने वीसं दिवसे सिक्खावेतस्स
छग्गुरुतवो, असिक्खावेतस्स छग्गुरुतवो ॥ ८ ॥ अन्ने वीसं दिवसे सिक्खावेतस्स छग्गुरुतवो,
असिक्खावेतस्स छग्गुरुछेदो । अन्ने वीसं दिवसे सिक्खावेतस्स छग्गुरु छेदो, असिक्खावेतस्स

एगदिनं मूलं । ततो सिक्खावेतस्स एगदिणं मूलं, असिक्खावेतस्स एगदिनं अणवट्ठे । ततो सिक्खावेतो एग दिणं अणवट्ठे, असिक्खावेतो पारंची । ततो सिक्खावेतो एगदिनं पारंची । इदानीं जहन्नो-

[भा.३५२९] एगुणवीसजहन्ने, सिक्खावेतस्स मासिओ छेदो ।
सो छिय असिक्ख गुरुओ, एवऽट्ठोक्कंति जा चरिमं ॥

[भा.३५३०] अहवा पढ्मे छेदो, तद्विवसं चैव हवति मूलं वा ।
एमेव होति बितिए, ततिए पुण होइ मूलं तु ॥

चू- जहन्नं पव्वावेतो एगुणवीसं दिवसे सिक्खावेतस्स मासलहुछेदो, असिक्खावेतस्स मासगुरुछेदो । अन्ने एगुणवीसं दिवसे सिक्खावेतस्स मासगुरुछेदो, असिक्खावेतस्स चउलहु-छेदो । एवं छेदो अट्ठोक्कंतीए नेयव्वो, मूलऽणवट्ठुपारंचीया एक्रेकदिनं नेयव्वा । अहवा-उक्कोसबालं पव्वावेतस्स छेदो भवति मूलं वा । एवं बितिए त्ति-मज्झिमे । जहन्ने पुण मूलमेव । चोदकाह-कहं छेदो मूलं वा ? आचार्याह-यदि चरणसंभवो ततः छेदो. चरणाभावे मूलं । जघन्ये पुनः चरणाभाव एव, न मूलं ॥ तिविधं बालं पव्वावेतस्स आणादिया, इमे दोसा उट्ठाहादी-

[भा.३५३१] बंभस्स वतस्स फलं, अयगोले चैव हींति छक्काया ।
राईभत्ते चारग, अयसंतराए य पडिबंधो ॥

तं बालं दट्ठुं अतिसयवयणेण भणंति गिहिणो - “अहो । इमेसिं समनाणं इह भवे चैव बंभवयस्स फलं दीसति” । अहवा - एतेसिं चैव जणिउ त्ति सकाए चउगुरुं, निस्संकिते मूलं । अयगोलो विव अगनिपक्खित्तो सुधमंतो अगनिपरिणतो जत्तो जत्तो छिप्पइ तत्तो तत्तो डहति । एवं सो बालो अयगोलसमाणो मुक्को जत्तो हिंडति ततो छक्कायवहाय भवति । सो य राओ भत्तं पानं ओभासति । जति राओ देति तो रातिभोयणं विराधित्तं । अह न देति तो परियावणानिप्फणं । भणति य लोगो - इमस्स बालत्तणे चैव बंधनागारो उववण्णो । इमे य समणा चारगपालत्तणं करेति, जेण एवं बालं णिरुं भति । अयसो य अहो ! निरणुकंपा समणा बला य निरुंभते” । अंतरायं भवति, बालपडिवधेण य ते न विहरंति, जे नितियवासे दोसा ते वा भवंति ॥

किं चान्यत्-

[भा.३५३२] ऊणट्ठे नत्थि चरणं, पव्वावेतो वि भस्सते चरणा ।
मूलावरोहिणी खलु, नारभति वाणति चेदुं ॥

चू- ऊणट्ठवरिसे बाले चरित्तं न विज्जति, जो वि य पव्वावेति सो नियमा चरित्ताउ भस्सति । अत्र प्रतिषेधद्वारेण ध्यान्तः-जहा लाभत्थी वणिओ मूलं जेण तुट्ठति तारिसं पन्नं नो किणाति, जत्थ लाभं पेच्छति तं किणाति । एवं जेण चरित्तातो भस्सति तं न पव्वावेइ, जेन न भस्सति तं पव्वावेति ॥ बालं पव्वावेतस्स य जम्हा इमं तवोकम्मं भवति तम्हा न पव्वावेति ।

[भा.३५३३] उग्घायमनुग्घायं, नाऊणं छव्विहं तवोकम्मं ।
तवगुणलक्खणभेयं, जिनचउदसपुव्विए दिक्खा ॥

चू- लहु उग्घायं, गुरु अनुग्घायं, एतेहिं दोहिं भेदेहिं छव्विह ॥

- कहं पुण छव्विहं तवोकम्मं भवति ? उच्यते-

[भा. ३५३४] उग्घायमनुग्घातो, मासो चउ छच्च छव्विह तवो उ ।

एमेव छव्विहो वी, छेधो सेसाण एक्केक्कं ।

चू- मासो उग्घातो अनुग्घातो । एवं चउमासछम्मासादि उग्घाताणुग्घाता । एवं छव्विहं तवोकम्मं । छेदो वि एसो चेव छव्विहो । सेसा मूलादिया एक्केका भवन्ति । तप आत्मको गुणः, तप एव वा गुणः तपोगुण, तपोगुणस्य लक्षणं तपोलक्षणं । लक्षतेऽनेनेति लक्षणं । मासेनोपलक्षितः मासिकलक्षणः तपः । एवं चतुर्मासषण्मासेष्वपि । एतदेव षड्विधं तपोगुणलक्षणं बालप्रब्राजने भवति- न पंचकादिरित्यर्थः ॥ बितियपदेण बालो पव्वाविज्जति । “जिनचोद्दसपुव्विए दिक्ख” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३५३५] पव्वावेति जिना खलु, चोद्दसपुव्वी य जो य अइसेसी ।

एए अव्ववहारी, गच्छगए इच्छिमो नाउं ॥

चू- जिन चोद्दसपुव्वी अतिसेसी वा पव्वावेति । शिष्याह - अहं एते अव्ववहारी, जहा गच्छगतो पव्वावेति तहा मे अक्खह । के वा जिनादीहिं पव्वाविता ॥ अतो भण्णति-

[भा. ३५३६] सत्थाए अइमुत्तो, भणओ सेज्जंभवेण पुव्वविदा ।

पव्वाविओ य वइरो, छम्मासो सीहगिरिणा वि ॥

चू- “शास्ता” तीर्थकरः, तेन अतिमुत्तकुमारो पव्वावितो । चोद्दसपुव्वविदेण सिज्जंभवेण अत्तणो पुत्तो भण्णो पव्वावितो । अवितहनिमित्तअतिसयद्धित्तेन सीहगिरिणा वइरो पव्वावितो ॥ बालपव्वावणे इमं गच्छवासिकारणं-

[भा. ३५३७] उवसंते वि महाकुले, नातीवग्गे वि सण्णि सेज्जतरे ।

अज्जा कारणजाते, अनुनाता बालपव्वज्जा ॥

चू- “उवसंते वि महाकुले, नातीवग्गे” एतेसिं दोण्ह वि दाराणं इमं वक्खाणं-

[भा. ३५३८] विपुलकुले अत्थि बालो, नातीवग्गे व सेवगादिमते ।

जनवातरक्खतो सारवेति आसण्णबालाईं ॥

चू- किं पि विउलं विच्छिण्णकुलं “उवसंतं” पवज्जापरिणतं, नवरं- तत्थ बालपडिबंधो, “जइ अहं एतं बालं पव्वावेह तो सव्वे पव्वयामो” । ते वत्तव्वा - “निययसमीवे बालं ठवेह, तुब्भे पुण पव्वयह” । जति न ठवेति, नीया वा न इच्छंति तो सह बालेण सव्वे पव्वाविज्जति, बहुगुणतरं ति काउं, मा तपपडिबंधेण सव्वाणि अच्छंतु । अहवा - कस्सति साधुस्स नातिवग्गे सव्वो असिवादिणा मओ, नवरेक्कं बालं जीवति । न य तस्स क्रीति वावावाहओ अत्थि । ताहे सो साधू अयसवायरक्खाहेउं तं बालं आसन्नं पुत्तं भातियं पव्वावेत्ता संरक्खति ॥

[भा. ३५३९] एवं सण्णि तराण वि, अज्जा य व डिडिबंध पडिनीए ।

कज्जं करेपि सचिवो, जति मे पव्वावयह बालं ॥

चू- सम्मदिट्ठिसंतियं बालं अनाहं तं पि एवं चेव सारवेति । “तरो” ति सेज्जातरो, तस्स वि संतियं बालं अनाहं पव्वावेति । “अज्जा पडिनीएण कामातुरेण वा केन ति बला परिभुत्ता । तस्स य समावुत्तीते डिडिबंधो जातो गर्भसंभव इत्यर्थः । सा य संजमत्थी न परिचइयव्वा, विहिणा संरक्खियव्वा, जया पसूया तथा बालं पव्वावेयव्वं, सत्यकिवत् । “कारणजाते” ति कुल-गण-

संघकञ्जे अन्नमि वा गच्छादिते कञ्जे “सचिवो” मंती, सो भणेजा-“अहं वो तुज्जं इमं कञ्जं करेमि, जइ मेइम बालं अलक्खणं मूलनक्खत्तियं वा पव्वावेह”, ताहे पव्वावेजा । जाइसद्दग्गहणातो असिवकंत्तारादिसु वि को ति भणेजा-अहं भे परितप्पामि जइ मेइमं बालं पव्वावेह, एवमादिकारणेहि अनुन्नाता बालपव्वजा गच्छवासीणं ॥ पव्वावियाण य तेसिं इमा वट्ठवणविही-

[भा.३५४०] भत्ते पाणे धोवण, सारण तह वारणा निउंजणता ।

चरण-करण-सज्जायं, गाहेयव्वो पयत्तेणं ॥

चू- निद्धं मधुरं रिउक्खमं च से भत्तं देति, पानं पि से मधुरादि इट्ठं दिज्जति, रातो वि भत्तपाणं ठवेति, “धोवण”ति अब्भंगणुवट्ठणहणं च से फासुएण कीरति, कप्पकरणेण य तेयस्सी भवति, लेवाडाति वा सव्वं से धोवति, पडिलेहणादिपुव्वकहितेसु अत्थेसु पुणो पुणो सारणा कज्जति, असमायारिकरणं करेते हरियाइं वा छिंदंतो खेळंतो वा वारिज्जति, चरणकरणेसु य निउज्जति, सज्जायं च पयत्तेणं गाहिज्जति ॥ निद्ध-मधुर-भत्तगुणा इमे-

[भा.३५४१] निद्धमधुरेहि आउं, पुस्सति देहिदिपाडवं मेहा ।

अच्छंति जत्थ णज्जति, सट्ठातिसु पीहगादिया ॥

चू- चोदकाह-कथमायुषः पुष्टि? आचार्याह-यथा देवकुरोत्तरासु क्षेत्रस्य स्निग्धगुणत्वादायुषो दीर्घत्वं, सुसमयसमायां च कालस्य स्निग्धत्वादीर्घत्वमायुषः, तथेहापि स्निग्धमधुराहारत्वात् पुष्टिरायुषो भवति, सा च न पुद्गलवद्धेः, किन्तु युक्तग्रासग्रहणात्, क्रमेण भोग इत्यर्थः । देहस्य च पुष्टिरिन्द्रियाणां च पटुत्वं भवति । मेघा च खीरादिणा भवति । जत्थ य सो बालो नज्जति अमुगस्स पुतो ति तत्थ गामे नगरे देसे रज्जे वा अच्छंति जाव महल्लो जातो । सट्ठाइकुलेसु य अंतरपाणगपीहगादी सव्वं से अहाकडं भवति । इत्थी वि बाली एवं चेव ॥

“बाले”ति दारं गयं । इदानिं “वुट्ठे”ति तस्सिमे भेदा-

[भा.३५४२] तिविहो य होइ वुट्ठो, उक्कोसो मज्झिमो जहन्तो य ।

एएसिं पत्तेयं, परुवणा होति तिण्हं पि ॥

चू- किं परिमाणसेसे आउए वुट्ठो भवति? अतो भण्णति-

[भा.३५४३] दस आउविवागदसा, अट्टमवरिसाइ दिक्खपट्टमाए ।

सेसासु छसु वि दिक्खा, पब्भाराईसु सा न भवे ॥

चू- जं जम्मि काले आउयं उक्कोसं दसधा विभत्तं दस आउविवागदसा भवंति । प्रतिसमयभोगत्वेन आयातीत्यायुः, विपचनं विपाकः, आयुषो परिहाणीत्यर्थः । अनुभागेन युक्तो विभागो दशा उच्यते, ततो य दस दसाओ दसरिसपमाणातो वरिससयाउसो भवंति - बाला किट्ठा मंदा बला य पन्ना हायणी पवंचा पब्भारा मुम्भुही सायणी य । एयाती जहानामानुभावा य परुवेयव्वा । पट्टमदसाए अट्टवरिसोवरिं नवमदसमेसुं दिक्खा, आदेशेण वा गब्भट्टमस्स दिक्खा जम्मणओ अट्टमवरिसे । कीट्ठादि एवं च पवंचासु छसु वि दिक्खा अनुन्नाता, पब्भारादियासु तिसु वुट्ठो ति काउं भाणुन्नाता दिक्खा ॥ जहन्नमज्झिमुक्कोसे वुट्ठपरुवणत्थं इमं-

[भा.३५४४] अट्टमि दस उक्कोसो, मज्झो नवमीइ जहन्न दसमीए ।

जं तुवरिं तं हेट्ठ, भयणा व बलं समासज्ज ॥

चू-अट्टमिदसाए जहन्ना बुद्धभावो अल्प इत्यर्थः, नवमीए मज्झो, दसमीए उक्कोसो बुद्धभावो, पुनर्बालभवनादित्यर्थः । अहवा - जं उवरिं तं हेट्ट कायव्वं । अट्टमदसाए उक्कोसो, चेष्टाबुद्धयादि बहुगुणत्वात् । नवमीए मज्झो मध्यमगुणत्वात् । दसमीए जहन्नो अल्पगुणत्वात् । अहवा - बलं समासञ्ज भयणा कायव्वा । सा इमा - अट्टमदसातो जो जहन्नबलो भिक्खवियारपडिलेहणादिसु असत्तो सो जहन्नो, मज्झबलो मज्झिमो, उक्कोसबलो उक्कोसो । एवं नवम-दसमीसु वि दसासु वत्तव्व ॥

[भा. ३५४५] बाला मंदा किड्डा, पबला पण्णा य हायणी ।
पवंचा पब्भारा या, मुम्मूही सायणी तहा ॥

[भा. ३५४६] केसिं चि एवं वाती, वुट्ठो उक्कोसगो उ जा सयरी ।
अट्टमदसा वि मज्झो, नवमीदसमीसु तु जहन्नो ॥

चू-एवं ब्रुवते, तेषामयमभिप्रायः-षष्टिवर्षादूर्ध्वं प्रबलेन्द्रियहानीरित्यर्थः ॥ असमायारीकरणे पुर्व्विं निसिद्धो, पुणो असमायारिं करंतो गुरुणा अत्रेण वा दिट्ठे ताहे इमं करेति-

[भा. ३५४७] उक्कोसो दट्ठुणं, मज्झिमओ ठाति वारितो संतो ।
जो पुण जहन्नवुट्ठो, हत्थे गहितो नवरि ठाति ॥

[भा. ३५४८] जह भणितो तह उट्ठितो, पढमो बित्तिएण फेडितं ठाणं ।
ततितो न ठाति ठाणे, एस विही होति तिण्हं पि ॥

चू-पूर्ववत् व्याख्येया ॥ वुट्ठं पव्वावेत्तस्स इमं पच्छित्तविहाणं-

[भा. ३५४९] एगुणतीस वीसा, एगुणवीसा य तिविहवुट्ठम्मि ।
पढमे तवो बित्तिए मीसो छेदो मूलं च ततियम्मि ॥

चू-दसमदसाठियं पव्वावेत्तस्स एगुणतीस, नवमदसद्वित्ते वीसा, अट्टमदसद्वित्ते एगुणवीसा ।

एयं जहा बाले तहा सव्वं अविसेसेण नेयव्वं ॥ वुट्ठपव्वावणे इमे दोसा-

[भा. ३५५०] आवासग छक्काया, कुसत्थ सोए य भिक्खपलिमंथो ।
धंङिल्लअपडिलेहा, अपमज्जण पाढकरणजट्ठो ॥

चू-वुट्ठत्तणेण आवस्सगकरणं न सक्केति गाहेतुं, लोगकुस्सुइभावितो पुढवादिकाए न सदहति, न तरति वा ते परिहरितुं, कुसत्थभावितो वा तं भावणं न मुंचति, इमम्मि य जिनप्पणीए भावं न गेण्हति, अतिसोयवाएणं पुढविं गेण्हति, बहुणा य दवेण आयमति, चउत्थरसादिणा वा दवेनायमित्तुं नेच्छति, भिक्खं न हिंडति, हिंडंतो वा एसणं न सोहेति, हिंडणे वि अदक्खो, बित्तियस्सावि पलिमंथो थंङिलसामायारी न सदहति, थंङिलं वा न पडिलेहेति, न पमज्जति, पाढे दुम्मोहो मंदबुद्धित्तणओ य गहणजट्ठो, करणकिरियासु य करणजट्ठो ॥

[भा. ३५५१] थंङिल्लं न वि पासति, दुब्बलगहणी य गंतुं न चएति ।
अन्नस्स वि वक्खेवो, चोदने इहरा विराधनता ॥

चू-चक्खुविगलत्तणओ “इमं थंङिलं न व” त्ति न पासति, दुब्बलगहणी वा थंङिलं गंतुं न चएति, अंतरा चेव अथंङिले वोसिरति, पडिलेहणादिसु किरियासु पाढे य अभिक्खणं विनासेत्तस्स चोदणा, अन्नस्स वि वक्खेवो । “इहर” त्ति अचोदने संजमविराहणता भवति ॥ किं चान्यत्-

[भा.३५५२] उद्धेत निवेसंते, चंकर्मते अवाउडियदोसा ।

पडिलेह-भिक्षगहणे, पातवहो उवहिवीसरणं ॥

चू- वुद्धत्तणओ चोलपट्टं न धरेति सम्मं, तो उद्धेतनिवेसंतो चंकर्मतो य अवाउडो, ततो हसति लोओ उड्डाहो य । उवगरणाइ पडिलेहं न करेइ न सदहति वा, दोसेहिं वा करेति, जडत्तणओ भिक्षगहणे पादं भंजति । जल्य वीसमति तल्य उवहिं वीसारेति छड्डेति वा पंथे वद्यंतो ॥

किं चान्यत् - वुद्धो चरणकरणं सज्झायं गाहिज्जतो य चेतिजंतो भणति-

[भा.३५५३] लोयस्सऽनुग्गहकरा, चिरपोराण ति वत्तिमो अम्हे ।

चरण-करण-सज्झाए, दुक्खं वुद्धो ठवेउं जे ॥

चू- लोगपवादो - “वरिससयाउणा दिट्ठेण पावं खरति” ति एवं वयं लोगानुग्गहकारी, अम्हे य चिरजीवित्ता जे परस्स पावं खवेमो तो अप्पणो न खवेस्सामो ? दीहाउत्तणओ, चिरायुस्सेव विसेसणं, पुराणकालसमाण ति, पोराणगा इह गच्छे, अम्हे पुराणतरा अज्जा इत्यर्थः । अधवा - पोराण ति जस्स पपोत्तादिभावो अत्थि स पोराणो, सो य वुद्धो भवति, तुब्भे सब्भे पपोत्तसमाणा, किं सिक्खावेह ? किं वा जाणह ? एवं वुद्धो चरण-करण-सज्झाए दुक्ख ठवेज्जति । अहवा - स वुद्धो ओमरातिणिओ भोयणमंडलीए अंते निवेसिजंतो भणति - “अम्हे लोगस्स अनुग्गहकरा चिरपोराणा य, तं अम्हेहिं अनिविट्ठेहिं को अन्नो आदीते - निवेसिउमिच्छति” ति ॥

[भा.३५५४] उग्घायमनुग्घायं, नाऊणं छब्बिहं तवोकम्मं ।

तवगुणलक्खणमेयं, जिनचोइसपुब्बिए दिक्खा ॥

[भा.३५५५] पव्वावेति जिना खलु, चउदसपुब्बी य जे य अइसेसी ।

एए अब्बवहारी, गच्छणए इच्छिमो नाउं ॥

[भा.३५५६] सत्थाए पुब्बपिता, चोइसपुब्बीण जंबुनाम पिता ।

तं मज्झेणं जनओ, दिक्खिओ रक्खियऽज्जेहं ॥

चू- शास्ता तीर्थकरः, पुब्बपिता माहंणकुण्डगामे सोमिलो (?) बंभणो । जंबु नामेण पिता पव्वावितो उसभदत्तो । तं मज्झेणं ति नवपुब्बिणा रक्खिय ऽज्जेण पिता पव्वावितो सोमदेवो नाम ॥ चोदको भणति - एते अब्बवहारी, जहा गच्छवासी पव्वावेति तहा भणह । आचार्याह-

[भा.३५५७] उवसंते वि महाकुले, नातीवग्गे य सन्निसेज्जासु ।

अज्जा कारणजाते, अनुनाया वुद्धपव्वज्जा ॥

चू- जहा बाले तहेव व्याख्या : नवरं - इमो विसेसो - खेत्ताओ खेत्तं अज्जाणं नत्थि, वुद्धो हतसंको “संकामिस्सति” ति अतो पव्वावेति ॥

एवमादिकारणेहिं पव्वावियस्स जयणाते इमं कायव्वं-

[भा.३५५८] भते पाने सयणासणे य उवही तहेव वंदणए ।

चरण-करण-सज्झायं, अनुयट्ठमाण य गाहणया ॥

चू- भत्तपाणगं से समाहिकारगं दिज्जति, सयणीयं से समभूमीए मउयसंधारणे, वासो वि से उच्चो कज्जति, आसनं पि, से पादपुंछणं दिज्जति, पीढगं वा तं पि से उच्चं उवहिं जत्तियं तरति वोढुं जत्तिण वा सीतं न भवति तत्तियं दिज्जति, उच्चोसो वाहिज्जति, अद्धाणे वा से उवहिं वुज्जति,

वइसुद्धणं काउमसमत्थो ति वंदनं न दवाविज्जति, सागारिएण वा (न) दवाविज्जति, चरण-
करण-सज्जायं पयतेण गाहिज्जति, “अनुयद्दमाणेहिं” कुसत्थ सोयमादिएसु अवग्गहेसु सणियं
अनुयद्दमाणेहिं समयं गाहिज्जति ॥ अववादेण बालवुद्धपव्वावणविही, कारणं च भणइ-

[भा. ३५५९] उवजुंजिउं निमित्ते, दुण्हं पि तु कारणे दुवग्गाणं ।

होहिंति जुगप्पवरा, दोण्ह वि अद्ध दुवग्गाणं ॥

[भा. ३५६०] ओहिमणा उवउज्जिय, परोक्खनाणी निमित्त घेत्तूणं ।

जति पारगा तो दिक्खा, जुगप्पहाणा व होहिंति ॥

चू- ओहिमाइपच्चक्खनाणी नाणे उवउज्जति, परोक्खनाणी निमित्तविसएण उवउज्जति ।
किमत्थं उवउज्जति ? अतो भन्नति - बालवुद्धाण दोण्ह पि य कारणा, “किं नित्यारगा न व ? ति
जति पारगा जुगप्पहाणा वा तो दिक्खा । ते य बालवुद्धा “दुवग्गाणं” भवंति - इत्थीपुरिसवग्गाणं
ति, तदर्थमुपयुज्जंतीत्यर्थः । इमं कारणं - ते बालवुद्धा जुगप्पवरा हींति ति, तेन तेसिं दिक्खा
कज्जति । अहवा - दुण्हइ सुत्तत्थाणं, कालियस्स पुव्वगयस्स वा । अहवा - समणसमणीवग्गाणं
दोण्ह वि आधारा भविस्संतीति । जेण तेसिं दिक्खा दिज्जति ॥ बुद्धेण ति गतं । इदानिं “नपुंसगे” ति
दारं । तस्सिमे सोलस भेदा-

[भा. ३५६१] पंडए वातिए कीवे, कुंभी इस्सालुए ति य ।

सउणी तक्कम्मसेवी य, पक्खियापक्खिते ति य ॥

[भा. ३५६२] सोगंधिए य आसित्ते, वद्धिए चिप्पिते ति य ।

मंतोसही उवहते, इसिसत्ते देवसत्ते य ॥

चू- चिद्धउ ता, एतेसिं सरुवं कहिज्जति । केनं पव्वावेयव्वा न वा ? अओ भन्नति-

[भा. ३५६३] पव्वावण गीयत्थे, गीयत्थे अपुच्छिऊण चउगुरुगा ।

तम्हा गीयत्थस्सा, कप्पति पव्वावणा पुच्छा ॥

चू- गीतो पव्वावेति नो अगीतो । जति अगीतो पव्वावेति तो चउगुरुयं । गीतो वि जति
अपुच्छिउं पव्वावेति तस्स वि चउगुरुगं । तम्हा गीयत्थस्स पुच्छा, सुद्धे कप्पति पव्वावणा । इमा
पढमपुच्छा कोसि तुमं ? को वा ते निव्वेदो जेण पव्वयसि ॥ एवं पुच्छिते-

[भा. ३५६४] सयमेव कोइ साहति, मेत्तेहि व पुच्छितो उवाएणं ।

अहवा विलक्खणेहिं, इमेहि नाउं परिहरेज्जा ॥

चू- सरिसे मणुस्सते मम एरिसो वेदोदयो ति सयमेव साधति । अहवा - मेत्तेहिं से कहियं
निव्वेदकारणं - एस ततिओ ति । पव्वावणेण वा उवायपुव्वं पुच्छितो कहेति - ततिओ ति ।
अहवा - पंडगलक्खणेहिं नातुं न पव्वावेति ॥ सा य पुच्छा इमेरिसे कज्जति-

[भा. ३५६५] नज्जंतमनज्जंते, निव्वेयमसद्धपढमता पुच्छे ।

अन्नातो पुण भण्णति, पंडाइ न कप्पए अन्हं ॥

चू- अस्सावगे नज्जंते अनज्जंतेवा पढमं निव्वेदो पुच्छिज्जति । जो पुण अन्नातो स सामण्णेण
भण्णति - “पंडाई न कप्पति अन्हं पव्वावेउं” ॥ सो य जदि पंडगो तो एवं चिंतेति-

[भा. ३५६६] नातो मि ति पनासति, निव्वेयं पुच्छिता व से मित्ता ।

साहेति एस पंडो, सयं च पंडो ति निव्वेयं ॥

चू- अहमेतेहिं नातो त्ति पनासति, सेसं गतार्थम् ॥ पुव्वमुल्लिगिता पंडगलक्खणा ते य इमे-
[भा. ३५६७] महिलासहावो सरवन्नभेओ, मेढं महंतं मउया उ वाणी ।

ससद्दगं मुत्तमफेणगं च, एताणि छपंडगलक्खणाणि ॥

चू- पंडगो महिलासभावो भवति । पुंसस्वराद् भिन्नो भवति स्त्रस्वरः । अहवा - न पुंसस्वरः
नापि स्त्रीस्वरः, मध्य इत्यर्थः । वर्णग्रहणात् गंधरसस्पर्शा गृह्यन्ते, याधशा स्त्रीपुंसयोस्तयोर्विमध्याः
तस्य भवति । मेढं अंगादानं, तच्च तस्य महंतं भवति । वाणी य मउया भवइ । ससद्दगं मुत्तं मुत्तेति
स्त्रीवत्, अफेणगं च मूत्रयतः फेन न भवतीत्यर्थः । एयाणि छ पंडगलक्खणाणि ॥ “महिला-
सहावो”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३५६८] गती भवे पच्चवलोइयं च, मिदुत्तया सीयलगत्तया य ।

धुवं भवे दोक्खरनामधेओ, संकारपच्चंतरिओ ढकारो ॥

चू- गती सेमंदा पदाकुला सशंका य, पासपिड्डतो पच्चवलोइयं करंतो गच्छति, तस्स शरीरत्वचा
मृदुर्भवति, गातं च शीतफरिसं भवति । जो एरिसो सो धुवं दुअक्खरनामो भवति । ते य अक्खरा
संकारो, संकारप्रत्यन्तरे अनंतर इत्यर्थः, ढकारो भवति ॥

[भा. ३५६९] गति-भास-अंग-कडि-पड्डि-वाहु-भमुहा य केसऽलंकारे ।

पच्छन्न-मज्जणं पि य, पच्छन्नतरं च नीहारो ॥

चू- किं चान्यत्- भासते हत्यपल्लवेहि दाहिणकोप्परं वामकरतले काउं दाहिकरतले वदनं
नसितुं भासति स्त्रीवत् । अंगं च से समाउकं, अभिक्खं च कडिधंभयं करेति, मद्दावेइ य अभिक्खणं
पिंडं, इत्थी व जहा अभिलसितपरिसं दड्डुं पड्डिं परामुसति, बाहुविक्खेवंतो बोल्लेति, वत्थाभावे
बाहाहिं उरं पाउणति, भासंतो य सविब्भमं भमुहाजुयलं उक्खिवति, चसद्दातो परिहरणं पाउरणं
वा जहा इत्थी तथा परिहेति, इत्थी जहा केसे तथा आमोडेति, जुवति अलंकारं व से पियं अलंकरेति,
ण्हायति य पच्छन्ने, पच्छन्नतरे उच्चारपासवणं करेति ॥ किं चान्यत्-

[भा. ३५७०] पुरिसेसु भीरु महिलासु संकरो पमयकम्मकरणो य ।

तिविहम्मि वि वेयम्मी, तिगभंगो होइ नायव्वो ॥

चू- संकि सभओ य पुरिसमज्जे विचिड्डति, इत्थीण मज्जे निस्संको निब्भओ चिड्डति
स्त्रीपर्षत्समागमेइत्यर्थः । पमदाकम्मं करेति, पियं च से तं च कंडण-दलनुप्फण-पयण-परिवेसण-
वत्थायंचण-सोय (?) दगाहरणपमज्जणादी । एमादिबाहिरलक्खणं । अंतो से नपुंसगवेदो लक्खणं ।
सो पुण णपुंसवेदो तिविहे भेदे भवति । कहं ? जओ भन्नति - “तिविहम्मि वि” पच्छंद्धं । कहं पुण
तिविहे वि वेदे एक्केक्के तिगभंगो भवति ? उच्यते - पुरिसो पुरिसवेदं वेदेति, पुरिसो इत्थिवेदं
वेदेति, पुरिसो नपुंसगवेदं वेदेति । एवं इत्थी नपुंसगा वि भाणियव्वा ॥ इमं वेयाणं सलक्खणं-

[भा. ३५७१] उस्सग्गलक्खणं खलु, फुंफुगमादि सरिसं तु वेदाणं ।

अववाततो तु भइओ, एक्केक्को दोसु ठणेसु ॥

चू- अभिप्रेतवस्तुस्वरूपं निर्वाच्यं, कारणनिरपक्षमुत्सर्गं, तिसु वि वेदेसु । इमं उत्सर्गलक्षणं ।
बाहिं अनुवलक्खो अंतो अनुसमयडाहो अनुवसंतो वि घड्डिजमाणदिप्यंतो फुंफुअगिसमाणो
इत्थिवेदो । पवण-विकोवित-पत्तिधणंत रजलिय-तिव्वपलाल-दवग्गिसमाणो वत्तलक्खणा

पुरिसवेदो । तण-कट्ट-महासंघय-विविधिधण-घोर-जलियमणुवसंतोऽतत्तलक्खणो महानगरडाह-
रमाणो नपुंसगवेदो । अववादं पुण पप्प एक्केक्को वेदो दोसु दोसु ठाणेषु भइयव्वो पूर्ववत् ॥ एस
लक्खणपंडगो गत्याद्यवलोयणेण भवति । अधवा इमं पंडगलक्खणं-

[भा. ३५७२] दुविहो य पंडतो खलु, दूसिय-उवघाय-पंडओ चेव ।

उवघाए वि य दुविहो, वेदे य तहेव उवगरणे ॥

चू- नपुंसगो दुविधो - दूसिओ उवघायपंडगो य । दूसिओ दुविधो - ऊसित्तो आसित्तो य ।
उवघयपंडगो वि दुविहो - वेदे उवकरणोवघाते य ॥ “दूसि”त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३५७३] दूसियवेदो दूसी, दोसु वि वेदेसु सज्जए दूसी ।

दो सेवति वा वेदे, धीपुंसु व दूसते दूसी ॥

चू- दूसित्तो वेदो जस्स स दूसी भणति, दोसु वा धी-पुरिसवेदेसु रज्जति जो सो वा दूसी, दो
वा धी-पुरिसवेदे सेवति जो सो दूसी, जो धी-पुरिसवेदो दो वि दूसति सो वा दूसी ॥

[भा. ३५७४] आसित्तो ऊसित्तो, दुविहो दूसी य होइ नायव्वो ।

ऊसित्तो अणवघो, सावघो होति आसित्तो ॥

चू- पुव्वद्धं गतार्थं । नो जस्स अवच्चं उप्पज्जति निब्भीओ सो उस्सित्तो, जस्स पुण अवच्चं
उप्पज्जति सीओ सो आसित्तो ॥ “वेदोवघातपंडओ” इमो-

[भा. ३५७५] जह हेमो तु कुमारो, इंदमहे नगरबालिग निमित्तं ।

मुच्छिय गढिओ उ मओ, वेद वि य उवहतो तस्स ॥

चू- हेमपुरिसे नगरे हेमकूडो राया । हेमसंभवा भारिया । तस्स पुत्तो वरतवियहेमसन्निभो
हेमो नाम कुमारो । सो य पत्तजोव्वणो अन्नया इंदमहे इंदइणं गतो । पेच्छइ य तथ्य नगरकुल-
बालियाणं रूचवतीणं पंचसते । बलिपुष्पधूवकडच्छुयहत्था इंदाभिमुहीओ दहुं सेवगपुरिसे पुच्छति
- “किमेयाओ आगयातो, किं वा अभिलसंति ?” भणिया य तेन सेवगपुरिसा - “अहमेतेसिं
इंदेण वरो दत्तो, देह एयाओ अंतेउरम्मि” । तेहिं ताओ घेतुं सव्वातो अंतेउरे छूढा । ताहे नागर-
जनो रायाणं उवद्धितो- “मोएह”त्ति । तओरन्ना भणियं- “किं मज्ज पुत्तो न रोयति तुमंजामाउओ ?”
ततो नागरा तुण्हेक्का ठिता । एयं रन्नो सम्मतं ति अविपण्णं गता नागरा । कुमारेण य ता सव्वा
परिणीता । सो य तासु अतीव पसत्तो । पसत्तयस्स तस्स सर्व्वीर्यनीगालो जातो, ततो तस्स
वेदोवघातो जातो, मओ य । अत्रे भणंति- ताहिं चेव अप्पडिसेवगो त्ति रूसियाहिं मारितो ॥
वेदोवघाय ति गतं । इदानिं “उवकरणोवहतो” भणंति-

[भा. ३५७६] उवहत-उवकरणम्मि, सेज्जायर सेज्जायर भूणिया निमित्तेणं ।

तो कविलगस्स वेदो, ततिओ जातो दुरहियासो ॥

चू- सुद्धिया आयरिया । तेसिं सीसो कविलो नाम खुड्डगो । सो सेज्जातरभूणियाते सह खेडुं
करेति । तस्स तथेव अज्जोववादो जातो । अन्नया सा सेज्जातरभूणिया एगागिणी नातिदूरं
गावीण दोहणवाडगं गता । सा ततो दुद्ध-दधि-धेत्तूण गच्छति । कविलो य तं चेव भिक्खायरियं
गच्छति । तेनंतरा असागारिए अनिच्छमाणी बला भारिया उप्पाइता । तीए कप्पडियाते अदूरे
पिता छित्ते किसिं करेइ । तीए तस्स कहियं । तेन सा दिट्ठ जोणिब्भएइ रुहिरोक्खित्तो महियलोलिया

य । सोय कुहाडहत्थगतो रुद्धे । कविलो य तेन कालेण भिक्खं अडित्तुं पडिनियत्तो । तेन य दिट्ठे, मूलतो से सागारिय सह जलधरेहि छिन्नं निकत्तिय । सो य आयरियसमीवं न गतो, उन्निकखंतो । तस्स य उवकरणोवघाएण तत्तिओ वेदो उदिन्नो । सो य जुण्णाकोड्ढनीयाए संगहिओ । तत्थ से इत्थीवेदो उदिन्नो । एस उवकरणोवघतपंडगो भणितो ॥

एस वेदोवकरणघातो बहुकम्भोदएणं जायति । जतो भण्णति-

[भा. ३५७७] पुव्वं दुच्चरियाणं, कम्माणं असुभफलविवागेणं ।

तो उवहम्मति वेदो, जीवाणं मंदपुण्णाणं ॥

चू- कंठा । सो य नपुंसगवेदोदया पोसासएसु पडिसेवोग भवति, न वेदोदयं तरति निरुं-
भित्तं ॥ एत्थ दिट्ठतो गोणो-

[भा. ३५७८] जह पढमपाउसम्मी, गोणो वातो उ हरितगतणस्स ।

अनुमज्जति कोट्टिंबं, वावन्नं दुब्धिगंधीयं ॥

चू- इमो उवसंहारो-

[भा. ३५७९] एवं तु केइ पुरिसा, भोत्तूणं भोयणं पतिविसट्ठं ।

ताव न भवंति तुड्ढ, जाव न पडिसेविया पोसे ॥

[भा. ३५८०] लक्खणदूसि उवघायपंडगं तिविहमेव जो दिक्खे ।

पच्छित्तं तिसु वि मूलं, इमे य अन्ने भवे दोसा ॥

चू- वेदुक्कडया एते जाव न पडिसेवति पुरिससागारियं आयभावं वा ताव धित्तिं न लभति ।
लक्खणवेददूसि उवघातपंडगं च जो एयं तिविधं पव्वावेति तस्स मूलं पच्छित्तं, आणाइया य
दोसा ॥ इमा संजमविराधना-

[भा. ३५८१] गहणं च संजयस्स, आयरियाणं च खिप्पमालोए ।

बहिया व निग्गयस्सा, चरित्तसंभेदणिं च कहा ॥

चू- अघ पव्वावित्तो एवं नाउं “गहणं च” गाथा । पडिसेवणाभिप्पातेन संजतो तेन गहितो,
तेन य संजतेन आयरियाणं खिप्पमालोएयव्वं । जति नालोएति तो घउगुरुं । अहवा - अंतो
विरहं अलभमाणो बाहिं वियारादियगयाणं चरित्तसंभेदणिं कंहं कहेज्जा ॥

[भा. ३५८२] छंदिय-गहिय-गुरुणं, जो न कहेति कहियम्मि च उवेहं ।

परपक्ख सपक्खे वा, जं काहिति सो तमावज्जे ॥

चू- तेन नपुंसगेण जो संजयो “छंदिय” ति-निर्मतितो “मंपडिसेवाहि त्ति, अहं वा पडिसेवामि”
त्ति । जोय गहितो एते जति गुरुणं न कहेति कहिते वा यदि गुरव उवेहं करेति तो सर्वेसिं
घउगुरुगा । जं वा सो नपुंसगो परपक्खे सपक्खे वा उड्ढाहं करेज्जा पडिसेवणं करेतो, तं सो
अकहेतो उवेहंतो य पायच्छित्तं पावति ॥ “चरित्तसंभेदणि” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३५८३] इत्थिकहाओ कहेति, तासि अवन्नं पुमो पगासेति ।

समला सावि दुग्ंधा, खेदो य न एतरे ताणि ॥

चू- इत्थिकहातो कहेति - तासु वा जं सुहं, जहा य परिभुज्जति, पुणो । तासिं अवन्नं भासति
- तासिं जोती समला सावी दुग्ंधा य, तासु य परिभुज्जमाणीसु पुरिसस्स खेदो जायति । अहं पुण

आसए मलादिदोसा खेदो य न भवति, तो वरं अम्हेहिं सह अणायारो कतो ॥ पंडगस्स इमे भावा, सो इमेहिं वा भावेहिं पंडगो लक्खियव्वो-

[भा. ३५८४] सागारियं निरक्खति, तं च मलेऊण जिघते हत्थं ।

पुच्छति सेविमसेवी, अति सुहं अहं वि य दुहावि ॥

चू- अंगादानं सागारियं, तं अप्पणो परस्स व निरिक्खति, तं च सागारियं अप्पणो परस्स वा हत्थेहिं मलिउण तं हत्थं जिघति, भुत्तभोगं साधुं रहे पुच्छति - नपुंसगो किं पडिसेवियपुव्वो न वा ? तम्मि पडिसेविज्जंते अतीव सुहं भवति । ततो साधुभावं नाउं भणाति - अहं वि य से दुविहा वि आसए पोसए थ । तत्थ केइ पडिसेविज्जा ? ते य पडिगमणादी करेज्ज । तत्थायरिओ एग-दुग-तिसु मूलऽणवट्टपारंघिया पावति ॥ अहवा-

[भा. ३५८५] सो समणसुविहितेहिं, पवियारं कत्थ ती अलभमाणो ।

तो सेवितुमादत्तो, गिहमो य परप्पवादी य ॥

चू- सो पंडगो समणेसु सज्जायझाणनिरतेसु मेहुणपवियारं अलभंतो ताहे गिहिणो परतिथिए य आदिसद्दातो भड-नट्ट-चट्ट-मेंठ-आरामिय-सोल्ल-घोड-गोवाल-चक्किय-जंति-खरगे सेवेज्ज वेदोदएण ॥ तत्थिमे दोसा-

[भा. ३५८६] अयसो य अकित्तीया, तम्मूलागं तहिं पवयणस्स ।

तेसिं पि होति संका, सव्वे एयारिसा मण्णे ॥

चू- वायाघाओ अयसो । अवण्णवायभासणं अकित्ती । जिनपवयणस्स तम्मूला तन्निमित्ता तद्धेतुकाअयसअकित्तीतो हवेज्जा, जे य तं पडिसेवंति तेसिं संका भवति - सव्वे इम समणा एरिसा - संकया मन्यते इत्यर्थः । अंधवा - तेसिं पंडगाणं संका भवति जहा अम्हे ततिया तथा इमे समणा - सव्वे एरिसा मणेण मन्नंतं ॥ “अयसमअकित्तीणं” इमं वक्खाणं-

[भा. ३५८७] एरिससेवी एयारिसा व एतारिसो चरति सद्दो ।

सो एसो न वि अन्नो, असंखडं घोडमादीहिं ॥

चू- बहुजनसमुदए लोगो एवंवादी भवति - एते समणा एरिससेवी, सयं वा एरिसा - “नपुंसग” ति वुत्तं भवति । एरिसो अयसकित्तीसद्दो लोगो “चरति” प्रकाशतीत्यर्थः । साधवो वा भिक्खावियारादिनिग्गते चट्टुं तरुणा जुवाणगा भणंति - अरे अरे भद्दे गोमिय ! सो एसो सिरिमंदिरकारओ । अन्ना भणइ - न वि एसो, अन्नो सो । अहवा - ते तरुणा जुवाणा भणंज - एह समणा तुब्भे वि तारिसं करेह । एवं भणितो को वि असहुणो असंखडं घोडमादीहिं सह करेज्जा । तम्मि य निक्खे को ति संजतो संसत्तो चिताए दड्ढमिच्छति उन्निक्खमति मरति वा । एत्थ आयरियस्स पव्वावंतस्स पच्छित्तं वत्तव्वं । एवमादिदोसपरिहरणत्थं पंडगो न दिक्खेयव्वो ॥ “पंडग” ति गतं । इदानीं “कीवो”-

[भा. ३५८८] कीवस्स गोण्णनाणं, कम्मदएणं तु जायए ततिओ ।

तम्मि वि सो चेव गमो, पच्छित्तुस्सग्गअववाते ॥

चू- क्लिघते इति क्लीवः । गुणनिष्करणं गोण्णं । मेहुणाभिप्पाए अंगादानं विगारं भयति, वीयंथिबुएहिं य गलति, स महामोहकम्मोदएण भवति । एवं गलमाणे जतिं निरोधेति तो निरुद्धवत्थी

कालंतरेण ततिओ भवति । जे पंडगे दोसा पच्छित्तं च एत्थ वि उस्सग्गेण ते चेव । अववाए पव्वावेयव्वा ॥ “इदानि वातिओ”-

[भा.३५८९] उदएण वातिगस्स, सविकारं ताव जा असंपत्ती ।
तच्चत्रियऽसंबुडिए, दिट्ठंतो होतऽलब्भंते ॥

चू- वाइतो नाम जाहे सो मोहकम्भोदएणं सागारियं कसाइयं भवति ताहे सो न सक्केति धरेतुं, न य सभावत्थं ताव भवति जाव न कयं जं न कायव्वं । एत्थ तच्चत्रिएण दिट्ठंतो- एगत्थ जलतरणणावारुढो तच्चत्रितो । तत्थ तस्सऽग्गतो आसन्ना अहाभावेण अगारी असंबुडा निविट्ठ । तस्स य तच्चत्रियस्स तं दट्ठं थट्ठं सागारियं, तेन वेउक्कडयाए असहमाणेण जनपुरतो पडिग्गहिता अगारी । त च पुरिसा हंतुमारद्धा । तहावि तेन न मुक्का । जाहे से वीय निसग्गो जातो ताहे मुक्का ॥

[भा.३५९०] सागारियनिस्साए, अलंभतो वातिओ अनायारं ।
कालंतरेण सो वि हु, नपुंसगत्ताए परिणमति ॥

चू- सागारिय ति अंगादानं, तं मोहुक्कडयाए पुणो पुणो थब्भति, वाउदोसेण य तं थट्ठं अच्छति, तस्स निस्साए तत्रिभित्तं सो वातिओ अनायार सेवेइ, कालंतरे नपुंसगभावं परिणमति । तत्थ दोसो जहा पंडगो ॥ इदानि “कुंभी”-

[भा.३५९१] दुविहो य होइ कुंभी, जातीकुंभी य वेदकुंभी य ।
जाईकुंभी भइतो, पडिसिद्धो वेदकुंभीओ ॥

चू- जस्स वसणा सुज्झंति सो कुंभी । सो दुविहो - वायदोसेण जस्स सागारियं वसणं वा सुज्झति सो जाइकुंभी रोगीत्यर्थः । जस्स पुण मोहुक्कडयाए सागारियं वसणा वा आसेवतो सुज्झति स वेदकुंभी । जाइकुंभी पव्वावणे भतितो । का भयणा ? जति से अति महल्ला वसणा तो न पव्वाविज्जति । अह ईसिसूणा तो पव्वाविज्जति । एस भयणा । वेदकुंभी अच्चंतं पडिसिद्धो पव्वावणे ॥ किं कारणं ? अतो भण्णति-

[भा.३५९२] वत्थिणिरोहे अभिवट्ठमाणे सागारिए भवे कुंभी ।
सो वि य निरुद्धवत्थी, नपुंसगत्ताए परिणमति ॥

चू- अपडिसेवगतणं वत्थिनिरोहो, तेन से वसणा वट्ठंति, ते वट्ठिता अतिप्पमाणा सागारिया से भवंति, अन्नं च से निरुद्धो कालंतरेण नपुंसगभावं परिणमति । एत्थ दोसो पायच्छित्तं च पूर्ववत् ॥ इदानि “ईसालुगो” ति-

[भा.३५९३] इस्सालुए वि वेदुक्कडयाए बंभव्वयं धरेमाणो ।
सो वि य निरुद्धवत्थी नपुंसगत्ताए परिणमति ॥

चू- यस्येष्या उत्पद्यते अभिलाषेत्यर्थः, सो ईसालू भण्णइ । पडिसेविज्जंतं दट्ठु ईसा उप्पण्णा स वेदुक्कडो इत्थि अलंभतो बंभव्वं च धरेमाणो सो वि कालंतरेण निरुद्धो नपुंसगो भवति । दोसा पच्छित्तं पूर्ववत् ॥ इदानि “सउणी”-

[भा.३५९४] सउणी उक्कडवेदो, अभिक्खपडिसेवनाणुपगईओ ।
सो वि य निरुद्धवत्थी, नपुंसगत्ताए परिणमति ॥

चू- उक्कडवेदत्तणतो अभिक्खपडिसेवणाए पसत्तो घरचिडओ इव सउणी भवति । दोसा पच्छित्तं च पूर्ववत् ॥ इदानिं तक्कम्मसेवी-

[भा. ३५९५] तक्कम्मसेवि जो ऊ, सेविययं चेव लिहइ साणुव्व ।
सो विय अपरिचरंती, नपुंसगत्ताए परिणमति ॥

[भा. ३५९६] पडिचरती आचरती, डज्झंतो उक्कडेण वेदेण ।
सो वि य अपरिचरंती, नपुंसगत्ताए परिणमति ॥

चू- पडिचरति त्ति मेहुणमासेवति, जया बीयणिसग्गो जातो तदा साणो इव तं चेव जीहाए लिहतिआचरतीत्यर्थः । स एरिसं विलीणभावं वेउक्कडता डज्झंतो कोति करेति सुहमिति मन्नंतो । सो वि अप्पडिचरणो अनासेवगो कालेण नपुंसगो भवति । दोसो पच्छित्तं च पूर्ववत् ॥

इदानिं “पक्खियापक्खिओ”-

[भा. ३५९७] पक्खे पक्खे भावो, होइ अपक्खम्मि जस्स अप्पो उ ।
सो पक्खपक्खितो ऊ, सो वि निरुद्धो भवे अपुमं ॥

चू- सुक्कपक्खे सुक्कपक्खे जस्स अईव मोहुब्भवो भवति, अपक्खे त्ति कालपक्खों तत्थ अप्पो भवति । मोहुब्भवपक्खे सो निरुंभंतो नपुंसगो परिणमति । अहवा - सुक्कपक्खे किण्हपक्खे वा पक्खमेत्तं अतीव उदयो भवति । “अपक्खो”त्ति तत्तियमेव कालं अप्पोदशो भवति । दोसादि सेसं पूर्ववत् ॥ इदानिं “सोगंधिय”त्ति-

[भा. ३५९८] सागारियस्स गंधं, जिंघति सागारियस्स संधाए ।
कालंतरेण सो वि हु, नपुंसगत्ताए परिणमति ॥

चू- सुभं सागारियस्स गंधं मण्णतीति सोगंधी । सो सागारियं जिंघति, मलेऊण वा हत्थं जिंघति, स महामोहो तेन सगारियागंधब्भासेण पच्छा लिहति जीहाए वि, स पच्छा वि परिभोगमलभंतो कालंतरेण तत्तितो भवति । दोसा पच्छित्तं पूर्ववत् ॥ इदानिं “आसित्तो” । इत्थिसरीरासत्तो आसित्तो, जो वत्थिं सरीरं वा पप्पासंसति जो वा अन्नं आसत्तो -

[भा. ३५९९] विग्गहमणुप्पवेसिय, अच्छति सागारियंसि आसित्तो ।
सो वि य निरुद्धवत्थी, होती वेदुक्कडो वसणी ॥

चू- विग्गहं अंगादानं, तं अनुप्पवेसित्ता अच्छति इत्थिसागारियंसि योनी इत्यर्थः । एस आसित्तो । सो य मोहुक्कडयाए अईव वसणी निरुद्धवत्थी । अइव्वसणी अलब्भंतो कालंतरेण नपुंसगो भवति । दोसा पच्छित्तं च पूर्ववत् ॥ इदानिं “बद्धिता”दि भण्णति-

[भा. ३६००] बद्धिय चिप्पिय अविते, मंतोसहिउवहते वि य तहेव ।
इसिसत्त देवसत्ता, अब्वसणि नपुंसगा भज्जा ॥

चू- बद्धिओ नाम जस्स बालस्सेव छेज्जं दातुं वसणा गालिया । चिप्पितो नाम जस्स जायमेत्तस्सेव अंगुडुपदेसिणीमज्झियाहिं चट्ठिज्जंति जावकृताः । एते दो नियमा अबीया । अन्नस्स मंतेन वेदो उवहतो । अन्नस्सओसहेण । एतेसिं जाव पडिभेओ न भवति ताव तह चेव सीया न भवति । रिसिणा देवेण वा रुद्धेण वा सावो दिन्तो - “मम तवानुभावा वयणाओ न ते पुरिसभावो भविस्सति” त्ति । एते छावि अब्वसणी वसणी वा । तत्थ जे अब्वसणी नपुंसगा ते भज्जा “भज् सेवायां,” ते

पव्वावेयव्वा इति । अहवा - छ एते नपुंसगा अवणी वसणी वा एवं भयणिञ्जा - जे अब्वसणी ते पव्वावणिञ्जा नो इतरे ॥ इदानि एतेसु पच्छित्तं भण्णति-

[भा.३६०१] दससु वि मूलायरिए, वयमाणस्स वि हवन्ति चउगुरुगा ।

सेसाणं छण्हं पी, आयरिते वदेत्ते चतुगुरुगा ॥

चू- दस आदिल्ले जो पव्वावेति आयरितो तस्स दससु वि पत्तेयं मूलं । ते छिय जो दस वदति - "पव्वावेह"ति, तस्स चउगुरुगं । वद्धितादी सेसा छ, ते पव्वावेत्तस्स आयरियस्स चउगुरुगा, ते वि य छ जो "पव्वावेह"ति भणति तस्स वि चउगुरुगं ॥ सीसो इमाए उवउत्तीए भणति "पव्वावेह"ति-

[भा.३६०२] थीपुरिसा जह उदयं, धरेत्ति ज्ञाणोववासणियमेणं ।

एवमपुमं पि उदयं, धरेज्जति को तहिं दोसो ॥

चू- जहा थीपुरिसा ज्ञाणनियमोववासेसु उवउत्ता वेदोदयं धरेत्ति एवमपुमं पि जदि वेदोदयं धरेज्जा ते पव्वाविते को दोसो हवेज्जा ॥

[भा.३६०३] अहवा ततिते दोसो, जायति इतरेसु सो न संभवति ।

एवं खु नत्थि दिक्खा, सवेयगाणं न वा तित्थं ॥

चू- अहवा - तुज्जमभिप्पाओ तस्स वेदोदएण चारित्तभंगदोसो जायति- इतरेसु थीपुरिसेसु दोदएण किं न भवति चरित्तदोषो? तेष्वापि भवत्येव । खीणमोहादिया मोत्तुं तित्थं, नावितित्थसंतती आचार्याह-

[भा.३६०४] थीपुरिसा पत्तेयं, वसन्ति दोसरहितेसु ठाणेसु ।

संवासफासदिट्ठे, इयरे वच्छं व दिट्ठंतो ॥

चू- इत्थी पव्वाविता इत्थीणं मज्झे निवसति, पुरिसो वि पुरिसाणं, एवं ते पत्तेगा दोसरहितेसु ठाणेसु वसन्ता निदोसा । इतरो यदि इत्थीणं मज्झे वसति तो संवासतो फासतो दिट्ठिओ य दोसा भवन्ति । एवं तस्स पुरिसेसु वि दोसा । तस्सेवं उभओ संवासे दिट्ठंतो - "अपत्थं अंबगं भोच्चा राया रज्जं तु हारए" । अधवा - वच्छंबगदिट्ठंता दो वत्तव्वा । वच्छस्स मातरं दट्ठं थणाभिलासो भवति, मातावि पुत्तं पणहाति । अंबं वा दट्ठं खज्जमाणं वा अंबयं दट्ठं जहा अन्नस्स मुहं पणहाति । एवं तस्स संवासादिएहिं वेदोदएण अभिलासो भवति । भुत्ताभुत्तसाहवो वा तमभिलसन्ति । तम्हा नपुंसगो न दिक्खियव्वो ॥ वितियपदेन इमेहिं कारणोहिं सव्वे दिक्खेज्जा-

[भा.३६०५] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व आगाढे ।

गेलण्ण उत्तमट्ठे, नाणे तह दंसणे चरित्ते ॥

चू- सो असिवं उवसामेहि ति, असिवग्गहियाण वा तप्पिस्सति, सलद्धिओ वा सो ओमे भत्तपाणेण गणस्स उवग्गहं करेस्सति ॥

[भा.३६०६] रायदुट्ठभएसु, ताणट्ठ निवस्स चैव गमणट्ठ ।

विज्जो व सयं तस्स व, तप्पिस्सति वा गिलाणस्स ॥

चू- रायदुट्ठे ताणं करेस्सति, रायवल्लभो वा सो रायाणं गमेस्सति, बलवं कयकरणो स बोहिगादि भए आगाढे ताणं करेस्सति, सत्तविहागाढेवा पव्वाविज्जति । वेज्जो वा सो सयं गिलाणस्स किरियं

करेस्सति । अहवा - विज्रस्स गिलाणस्स वा तप्पिस्सति । उत्तिमड्डपडिवन्नगस्स असहायस्स कुसहायस्स वा मे सहायो भविस्सति, तप्पिस्सति वा सो वा उत्तिमड्डं पडिवज्जति ॥

[भा. ३६०७] गुरुणो व अप्पणो वा, नाण्णदी गेण्हमाण तप्पिहिति ।

अचरणदेसा णेंते, तप्पे ओमासिवेहिं वा ॥

चू- गुरुणो अप्पणो वा नाणं गेण्हंतस्स असनादिवत्थादिएहिं तप्पिहिति । एवं दंसणे वि । चरित्तं जत्थ देसे न सुज्झइ चरणद्व ततो नित्तस्स एस मे सहायो भविस्सति तप्पिस्सति वा ॥

[भा. ३६०८] एएहिं कारणेहिं, आगाढेहिं तु जो उ पव्वावे ।

पंडाती सोलसगं, कए तु कज्जे विगिंचणता ॥

चू- जेण कारणेण सो पव्वावितो तम्मि समाणिते पच्छा सो विगिंचियव्वो ॥

कारणजाते य पव्वाविज्जंतस्स इमा विही-

[भा. ३६०९] दुविहो जाणमजाणी, अजानगं पन्नवेति तु इमेहिं ।

जनपच्चयड्डया वा, नज्जंतमणज्जमाणे वि ॥

चू- जाणि ति जाणति, जहा “साहूण न कप्पति ततियं दिक्खेउं”, तमुवड्डियं पन्नवेति “नो तुज्झ दिक्खा, अवत्तवेसधारी सावगधम्मं पडिवज्जसु, अन्नहा ते नाणादिविराधणा भवति ।” अजानगं पुण जनपच्चयड्ड कडिपड्डमादिएहिं पन्नवेति । सो पुण अजानगो तत्थ जणे नज्जति न वा एवं दुविधे वि इमा जयणा-

[भा. ३६१०] कडिपट्टए य छिहली, कत्तरिया भंडु लोय पाढो य ।

धम्मकहसत्रिराउल-ववहारविगिंचणं कुज्जा ॥

चू- पुव्वद्धस्स इमा वक्खा-

[भा. ३६११] कडिपट्टओ अभिनवे, कीरति छिहली य अन्ह चेवासि ।

कत्तरिया भंडू वा, अनिच्छे एक्केक्कपरिहाणी ॥

चू- चोलपट्टो से वज्जत, नो अगगतो चरयं करेति, सिरे से “छिहलि” ति सिंह से मुच्चति । जइ सो भणइ - किं मे अगगतो चरयं न करेह, सव्वं मुंडं वा ? ताहे सो भण्णति - नवधम्मो चेव एवं कीरति । वसभा य भणंति - अन्ह वि णवधम्माण एवं चेव आसि । तं पुण मुंडं कत्तरिमनिच्छंतस्स, “भंडु” ति खुरो, तेन सो मुंडिज्जति । खुरं पि अनिच्छंतो एवं एक्कहाणीते पच्छा से लोओ कज्जति । सव्वेसु छिहली मुंचति ॥

[भा. ३६१२] छिहलीं तु अनिच्छंतो, भिक्खूमादीमयं पि णेच्छंति ।

परतित्थिय वत्तव्वं, उक्कमदाणं ससमए वि ॥

चू- छिहलिं पि अनिच्छंते सव्वं वा से मुंडं कज्जति, ततो सिक्खविज्जति । सा सिक्खा दुविहा - आसेवणसिक्खा गहणसिक्खा य । आसेवणसिक्खाए से किरियाकलावो न दंसिज्जति । इमा गहणसिक्खा - “पाढे” ति अस्य व्याख्या- भिक्खुमादिपरतित्थियाणं ससमयवत्तव्वयं पाढिज्जति, तम्मि अनिच्छंते सिंगारकव्वं पाढिज्जति, तम्मि अनिच्छंते धम्मकहागंडियाओ पाढिज्जति, तम्मि अनिच्छंते समए जे परतित्थियवत्तव्वयसुत्ता ते पाढंति, तम्मि अनिच्छे ससमयं उक्कमेण विलुलियं पाढंति ॥ इमा से कारणे विही-

[भा.३६१३] वीयार-गोयरे थेरसंजुओ रत्तिदूरे तरुणाणं ।
गाहेह ममं पि तओ, थेरा गाहेतंऽजत्तेणं ॥

चू- वियारभूमिं गच्छंतो गोयरं वा हिंडंतो थेरसंजुत्तो हिंडति । रातो दूरे तरुणाण सेविज्जति चिद्धति वा, तं च न पादेति साहवो । जति भणेज्ज - ममं पि पादेह त्ति ताहे थेरा वंचणाणि करंति, अयत्तेण गाहिति ॥ तं पि इमेरिसं गाहिति-

[भा.३६१४] वेरग्गकहा विसयाण निंदया उद्धनिसीयणे गुत्ता ।
चुक्कखलिते य बहुसो, सरोसमिव चोदते तरुणा ॥

चू- जे सुत्ता वेरग्गकहाए ठिता विसयनिदाए य ते सुत्ते गाहिज्जति । अहवा - तस्स पुरतो वेरग्गकहा विसयनिंदकहा कहिज्जा । उद्धेतनिवेसंता य साहवो संवुडा भवंति जहा अंगादानं न पस्सति । तस्स जइ सामायारीए कि चि चुक्कयं कयं खलितं वा विणडं कयं ताहे तरुणा भिक्खू ते निद्धरं सरोसं चोदंति, बहुवारा बहुसं, एवं कएसु तरुणेषु अनुबंधं न गच्छति ॥

[भा.३६१५] धम्मकहा पादंति य, कयकजा वा से धम्मभक्खंति ।
मा हन परं पि लोयं, अनुव्वया तुज्ज नो दिक्खा ॥

चू- गतत्थो पढमो पदो । इदानिं पच्छद्धस्स वक्खाणं - जेण कज्जेण सो दिक्खिओ तम्मि समत्ते कज्जे धम्मो से कहिज्जति, बोहिउवधायकारणा य से कहिज्जति, तुमं च रयोहरणादिलिगद्धितो य परभवबोहीए उवधायकारणाय वद्धसि, तं मा हन परं पि लोयं, मुंच रयोहरणादि लिगं, तुज्ज सावगाणुव्वता ते गेणहसु, न साधुदिक्खा भवति ॥ एवं पन्नवित्ते जति साधुलिगं मुंचति तो लद्धं । अह न मुंचति ताहे “सन्निराउलं” ति अस्य व्याख्या-

[भा.३६१६] सन्नि खरकम्मिओ वा, भेसेत्ति कओ इहेस कंचिच्चो ।
निवसिद्धे वा दिक्खित्तो, एएहि अनाये पडिसेहो ॥

चू- सण्णी जो खरकम्मित्तो सो पुव्वं पन्नविज्जति - “अहेहिं कारणे तत्तिओ पव्वावित्तो, सो इदानिं लिगं नेच्छए भोत्तुं, तं तुमं भेसेहि” । पच्छा सो आगतु गुरवो वंदितुं निविद्धे, सव्वे निरिक्खति संजते । ताहे तं पुव्वकहियच्चिंधोवलक्खित्तं करमलण-भूमफालण-सिरकंपण-फरुसवयण-खरदिद्धवल्लोयणेण रूसित्तो भणाति - “कतो एस तुज्ज मज्झे कंचिच्चो ? अवसरहि त्ति, मा तेन वाएस्सं । एवं च जदि न मुंचति, खरकम्मियस्स वा असति, तेन व रन्नो कहितं, एत्थ वि सो ववहारेण जेतुं विकिंचियव्वो । इमो ववहारो-जदि स भणेज्ज एतेहिं दिक्खित्तोमि त्ति, एत्थ जति जणेण न णातं एएहिं दिक्खित्तो त्ति तो अणाते पडिसिज्जंति अवलप्पति इत्यर्थः ॥ अह सो भणेज्ज-

[भा.३६१७] अज्जाविओमि एतेहि चेव पडिसेहो किं वऽधीयंते ।
छलिगकहाती कहुति, कत्थ जती कत्थ छलियाइं ॥

चू- अहमेतेहिं चेव अज्जावित्तो, जनेन अन्नाते एत्थ वि पडिसेहो ।

अहवा भन्नति - “किं तुमे अधीतं” ति, ताहे सो परसमए चलियकव्वकहादि कहुति । ताहे साहवो भणंति - “कत्थ जती, कत्थ छलिगादि कव्वकहा ? साहवो वेरग्गमग्गद्धिता सिंगारकहा न पदंति - न युज्जतेत्यर्थः” ॥ इमेरिसं साहवो सव्वण्णुभासियं सुत्तं पदंति-

[भा. ३६१८] पुव्ववसंजुत्तं, वेरग्गकरं सतंत-अविरुद्धं ।

पोराणमद्धमागहभासा निययं हवति सुत्तं ॥

चू-पुव्वसुतनिबद्धो पच्छासुतेम अवरुद्धमाणो पुव्वावरसंजुत्तं भन्नति, विसएसु विरागकरं, स्वतंत्र स्वसिद्धान्तः तस्मि अविरुद्धं - सव्वहा सव्वत्थ सव्वकालं नत्थि आया तो सतंतविरुद्धं भन्नति, तित्थयरभासितो जस्सऽत्थो गंधो य गणधरनिबद्धो तं पोराणं । अहवा - पाययबद्धं पोराणं, मगहऽद्धविसयभासनिबद्धं अद्धम गहं । अधवा - अद्धरसदेसीभासाणियतं अद्धमागधं भवति सुद्धं, “नियतं”ति निबद्धं ॥ किं चान्यत्-

[भा. ३६१९] जे सुत्तगुणा वुत्ता, तव्विवरीयाणि गाहते पुव्वं ।

निच्छिण्णकारनाणं, सा चेव विगिंचणे जयणा ॥

चू- सुत्तस्स गुणा इमे-

[भा. ३६२०] निद्धोसं सारवंतं च, हेऊकारणचोइयं ।

उवनीयं सोवयारं च, मितं महुरमेव च ।

[भा. ३६२१] अप्पगंध महत्थं च, बत्तीसादोसवज्जियं ।

अच्छोभणमवज्जं च, सुत्तं सव्वन्नुभासियं ॥

चू- एते सुत्तगुणा, एतेहिं विवरीत आद वेव सुत्तं पढाविज्जति । एवं पाढिए को गुणो ? भन्नति-निच्छिन्नकारनाणं सव्वो विगिंचणविही भवति, एस ववहारविगिंचणविही भणिता ॥

जो ववहारेण विगिंचितुं न सक्कति तस्सिमा विही-

[भा. ३६२२] कावालिए सरक्खे, तच्चण्णियवसभलिंगरूवेणं ।

वडुंवगपव्वइए, कायव्वं विहीए वोसिरणं ॥

चू- गीया अविकारिणो वसभा कावाल-सरक्ख-तच्चत्रिय-वेसग्गहणे तं परिट्ठवेति । बहुसयणो वडुंवगे तस्मि एसा परिट्ठवणविही ॥ इमेसु य-

[भा. ३६२३] निववल्लभवहुपक्खम्मि वा वि तरुणवसभा मिथो वेति ।

भिन्नकहातो भट्ठे, न घडति इह वच्च परतित्थिं ॥

चू- जो निवस्स वल्लभो, जो य बहुमित्तसयणपक्खित्तो, तेसु वि एस चेव परिट्ठवणविही ।

जया स नपुंसगो मिथो रहस्से तरुणभिक्षुं ओभासति, भिन्नकहाओ वा करेति, तदा तरुणभिक्षू भणति- “इह जतीण मज्झे न घडति एरिसं तुमं, तुमं यदि एरिसं काउकामो सि तो उन्निक्खमाहि परतित्थिएस वा वच्च” ॥ जति सो एवं गतो तो लडुं । अह सो भणेज्जा-

[भा. ३६२४] तुमए समगं आमं, ति निग्गतो भिक्षुमातिलक्खेणं ।

नासति भिक्षुगमादी, छोदूण ततो वि विपलाति ॥

चू- स नपुंसगो तं तरुणवसभं भणेज्ज - “तुमं समगं वच्चामि, ममं तत्थ छोदुं आगच्छेज्जासि।” ताहे साधू भणेज्ज - “आणं ति, एहि वयामो ।” ताहे भिक्षुमादिलिंगलक्खेण गंतुं भिक्षुमादिएसु छोदुं तं साधू नासति । जो पुण नीतो भिक्षु मादिएसु तं साधुं न मुंचति तं रातो सुत्तं नाउं विपलाति । तस्मि वा भिक्षादिनिग्गए विपलाति, साहू वा भिक्षादिनिग्गतो ततो च्चिय विपलाति ॥

“नपुंसगो”ति गतं । “जडुं”ति-

[भा. ३६२५] तिविहो य होइ जड्डो, सरीर-भासाए करणजड्डो उ ।

भासाजड्डो तिविहो, जल मम्मण एलमूओ य ॥

घू- तिविहो जड्डो - सरीरजड्डो, करणजड्डो, भासाजड्डो य । एत्त भासाजड्डो पुणो तिविहो - जलमूगो मम्मणमूगो एलमूगो, चसदा दुम्भेहजड्डो य । जहा जले निब्बुड्डो उल्लावेति वा जलं एवं जलमूगो अव्वत्तं भासति । एलमूगो भासइ एलगो जहा बुडबुडति, एवं एलमूगो भासति । अंतरंतरे खलति वातो जस्स अविप्पड्ढासी बोब्बडो य स मम्मणो । घोसंतस्स वि जस्स गंधो न ठायति स दुम्भेहो माषतुषवत् ॥ एते पव्वावेतस्स इमं पच्छित्तं-

[भा. ३६२६] जलमूए तलमूए, सरीरजड्डे य करणजड्डे य ।

एएसु चउगुरुगा, सेसकजड्डम्मि मासलहुं ॥

घू- जलं एलं अतिसरीरे करणजड्डं च, एते पव्वावेतस्स चउगुरुगा, “सेस” त्ति नातिसरीरजड्डो, मम्मणो दुम्भेहो य, एतेसु तिसु मासलहुं ॥ जल-एल-मूएसु इमे दोसा-

[भा. ३६२७] दंसण-नाण-चरित्ते, तवे य समितीसु करणजोगे य ।

उवदिदं पि न गेण्हति, जलमूओ एलमूओ य ॥

घू- दंसणसरूवं, दंसणपभावगाणि वा सत्थाणि, दंसणं वा पडुच्च जो उवदेसो दिज्जति । एवं नाणे चरणे तवे समितीसु करणेषु जोएसु य त्तिन्नि त्तिन्नि भेया कायव्वा । तेसुवड्डे न गेण्हति जलमूगो एलमूगो य । अतो ते न दिक्खियव्वा ॥ किं च-

[भा. ३६२८] नाणादट्ट दिक्खा, भासाजड्डो अपच्चलो तस्स ।

सो बहिरो वि नियमा, गाहणउड्डाह अहिकरणं ॥

घू- दिक्खा नाणादट्ट इच्छिज्जति । सोय भासाजड्डो दुविहो वि तस्सग्गहणे अपच्चलो अस-मर्थेत्यर्थः । सो य दुवहो वि नियमा बहिरो भवति । तम्मि महता सद्देण गाहिज्जंते उड्डाहो भवति । तम्मि अगिण्हंते कोवो भवति, ततो अधिकरणं ॥ इदानीं सरीरजड्डे दोसा-

[भा. ३६२९] तिविहो सरीरजड्डो, पंथे भिक्खे य होति वंदनए ।

एतेहि कारणेहिं, जड्डस्स न दिज्जती दिक्खा ॥

घू- सरीरजड्डो न सरीर भेदेण तिविहो, क्रियाभेदेण तिविहो इमो - पंथे, भिक्खाडणे, वंदनपयाणकाले य ॥ एयस्स तिविहस्स वि इमा वक्खा-

[भा. ३६३०] अद्धाणे पलिमंथो, भिक्खायरियाए अपडिहत्थो य ।

दोसो सरीरजड्डे, गच्छे पुण सो अनुन्नाओ ॥

घू- पथे छड्डिज्जति, ऊरुधंसो य से भवति, सावयतेनभयं च से भवति, अह साधवो पडिक्खंति ताहे तेसिं पि पलिमंथो भिक्खायरियाए, वंदने अपरिहत्थो, एत्थ वि अन्नसिं पलिमंथो । एवमादि सरीरजड्डे दोसा । तेनं से दिक्खा पडिसिद्धा । “गच्छे पुण सो अनुन्नातो” त्ति पुंविं पव्वावणकाले किसो आसी पच्छा सरीरजड्डो जातो, तस्स गच्छे परियट्ठणा अनुन्नाया न परित्याज्येत्यर्थः । अन्ने भणंति - नातिसरीरजड्डस्स महल्लगच्छे पव्वज्जा अनुन्नाता इत्यर्थः ॥ किं चान्यत्-

[भा. ३६३१] उट्ठस्सासो अपरिक्कमो य गिलाणऽत्ताघव अग्गि अहि उदए ।

जड्डस्स य आगाढे, गेलण्णऽसमाहिमरणं वा ॥

चू-सरीरजडुस्स अद्धाणादिसु उद्धं सासो भवति । खलादिलंघणेषु य अप्परकमो भवति । जहा से गिलाणस्स तहा सब्बं कायव्वं । गिलाणो वा सो अभिक्खं भवति । तस्स सरीरलाधवं न भवति । अहवा - अहि-अग्गि-उदगादिसु आवतंतेसु नासितव्वे अलाधवं भवति । सरीरजडुस्स आगाढे गेलण्णे उवचितरीरस्स डाहजरादिणा असमाहिमरणं भवति ॥ किं चान्यत्-

[भा. ३६३२] सेएण कक्खमाती-कुच्छणधुवणुप्पिलावणे पाणो ।

नत्थि गलभोअ चोरो, निंदियमुंडा य वातो य ॥

चू- उवचितसरीरस्स गिन्हादिसु कक्खोरुउदरंतराणि सेदण कुच्छेज्जा, ते य अधोवंतस्स व्रणी हवेज्ज । अह धोवति उप्पिलावणे पाणिणो बहो भवति । जणो इमं भासति - गलपरिभुत्तं जतोवस्सं कज्जंतरे पगडं भवति, तेन नत्थि सो चोरो जेणिमे समणा एवं उवचितदेहा, तेन नज्जति जहा एते परिणतरसभोयिणो नेव य इंदियमुंडा - न जितेन्द्रिया इत्यर्थः ॥

इदानिं करणजडो-

[भा. ३६३३] इरियासमिती भासेसणा य आदाणसमितिगुत्तीसु ।

न वि ठाति चरणकरणे, कम्मदएणं करणजडो ॥

चू- पंचसु समितीसु तीसु य गुत्तीसु एयासु अद्धसु पवयणमादीसु तहा सवित्थरे चरणे - "वयसमणधम्मसंजमकरणं" गाहा । तहा करणे सवित्थरे "पिंडविसोहीसमिति" गाहा, एवं उवदिद्धं जो न गेण्हति चारित्तावरणकम्मोदएण एतेसु न चिद्धति एस करणजडो । जो वेतं गाहेति तस्स वि सुत्तेसु पलिमंयो । एमादिदोसपरिहरणत्थं जडो न दिक्खियव्वो ॥

अथ कारणे अजाणया वा दिक्खितो तस्स परिपालणे इमा विही-

[भा. ३६३४] मोत्तुं गिलाणकिच्चं, दुम्मेहं पाढे जाव छम्मासा ।

एक्केछे छम्मासा, जस्स य दुद्धं विगिंचणया ॥

चू- जति दुम्मेहो गिलाणज्ज पव्वावितो तो जाव गिलाणकिच्चं ताव परियद्धंति पाढेंति य । जो पुण मोत्तुं गिलाणकिच्चं अजाणया पव्वावितो तं छम्मासे पाढेंति । अह दुम्मेहो पव्वावितो एक्कं गिलाणकिच्चं मोत्तुं सेसं सब्बं पमादित्ता दिवाराओ य पढाविज्जति जाव छम्मासा । जति छम्मासेण नमोक्कारं सामातिसुत्तं वा गेण्हति तो न छड्डिज्जति । अह न गेण्हति तो अत्रे दो आयरिता संकमति, जं आयरियं दद्धं दुम्मेहत्तणं छड्डेंति तस्स आयरियस्स । सो अह न गाहितो तेहिं अतोपरि विगिंचणया परित्यागेत्यर्थः ॥

[भा. ३६३५] छम्मासकरणजडुं, परियद्धति दो वि जावजीवाए ।

अत्रे दो आयरिता, तेसिं दद्धुं विवेगो य ॥

चू- करणजडुं अप्पणो आयरितो छम्मासे परियद्धति पच्छा अत्रे दो आयरिता संकमति, दुम्मेहवत् । मम्मणं णातिसरीरजडुं च एते दो जावजीवं परियद्धति ॥

इदमेवार्थं किचिद्विशेषयुक्तमाह-

[भा. ३६३६] जो पुण करणे जडो, उक्कोस तस्स होंति छम्मासा ।

कुलगणसंघनिवेयण, एयं तु विहिं तहिं कुज्जा ॥

चू- करणजडुं अप्पणो आयरिओ उक्कोसेण छम्मासे परियद्धति । अह अन्नो नत्थि आयरिओ,

नेच्छति वा, ताहे कुलगणसंघससवातं काउं “जस्स भे रुच्चति सो गेण्हउ” एवं विगिंचति । अत्रे भणंति -अत्रायरियाभावे अप्पणो चेव अट्टरसमासे परियट्ठति ततो पच्छा कुलादिएसु विगिंचति ॥ “जड्ढे”ति गतं । इदानिं कीवो-

[भा. ३६३७] तिविहो य होति कीवो, अभिभूतो निमंतणा अनभिभूतो ।

चउगुरुगा छग्गुरुगा, ततिए मूलं तु बोधच्च ॥

[भा. ३६३८] अहवा - दुविहो य होइ कीवो, अभिभूतो चेव अनभिभूतो य ।

अभिभूतो वि य दुविहो, निमंतणाऽऽलिद्धकीवो य ॥

चू- अभिभूतो अनभिभूतो य । अभिभूतो पुणो दुविहो - निमंतणाकीवो आलिद्धकीवो य । अनभिभूतो वि दुविधो - सद्दकीवो दिट्ठिकीवो य । एस चउव्विहो कीवो । इमा परूवणा - इत्थीते निमंतितो भोगेहिं न तरति अहियासेउं, एस निमंतणाकीवो । जतुधडो जहा अगिसन्निकरिसेण विलयति एवं जो हत्थोरुकक्खपयोधरेहिं आलिद्धो पडिसेवति, एस आलिद्धकीवो ॥ इमो दिट्ठिकीवो-

[भा. ३६३९] दुविहो य अनभिभूतो, सद्दे रूवे य होइ नायव्वो ।

अभिभूतो गच्छगतो, सेसा कीवा उ पडिकुट्ठ ॥

[भा. ३६४०] संफासमणुप्पत्तो, पडती जो सो उ होति अभिभूतो ।

निचतति य इत्थिणिमंतणेण एसो वि अभिभूतो ॥

[भा. ३६४१] दड्ढण दुन्निविट्ठं, निगिणमनायारसेविणं वा वि ।

सद्दं वा सोतु ततिओ सज्जं मरणं च ओहाणं ॥

चू- “दड्ढण” उवरिसरीरमप्पाउयं दुव्वियडं “दुन्निविट्ठ” असंबुडं “निगिणं” ति, नग्गं मेहुणमनायारसेविणं वा जो खुब्भति सो दिट्ठिकीवो । इमो सद्दकीवो - “सद्दं सोउं” ति, भासा-भूसण-गीत-परियारण-सद्दं च सोतुं जो खुब्भति सो सद्दकीवो । “ततिओ” ति एस ततिओ कीवो । अहवा - एते निरुज्झमाणा “ततिओ” ति नपुंसगा भवति, सज्जं वा मरति, ओहाविति वा ॥ इमं दिट्ठिकीवे भण्णति-

[भा. ३६४२] साहम्मि अन्नहम्मि य, गारत्थियइत्थियाओ दड्ढणं ।

तो उप्पज्जति वेदो, कीवस्स न कप्पती दिक्खा ॥

चू- एया तिविधित्थीओ दट्ठं उक्कडवेदत्तणओ पुरिसवेदो उदिज्जति । उदिन्ने य बला इत्थिग्गहणं करेज्ज । उट्टाहादी दोसा तम्हा न दिक्खेयव्वो । दिक्खंतस्स इमं पच्छित्तं - आलिद्धकीवे चउगुरुं, निमंतणकीवे छग्गुरुं, दिट्ठीकीवे छेदो, सद्दकीवे मूलं, अहवा - सामत्रेण कीवे मूलं ॥ एते जति पव्वाविता अजाणताए तो इमा जयणा परियट्ठणे-

[भा. ३६४३] संघाडगाणुबद्धा, जावज्जीवाए नियमियचरित्ते ।

दो कीवे परियट्ठति, ततियं पुण उत्तिमट्ठम्मि ॥

चू- सदा संघाडगानुबद्धा सबित्तिज्जा एवं अतीव नियमिया कज्जति । अभिभूतो दुविधो वि एवं परियट्ठिज्जति । ततिओ अनभिभूतो सो परं (पुण) उत्तिमट्ठे पव्वाविज्जति ॥

एसेवऽत्यो अत्रहा भण्णइ-

[भा. ३६४४] अभिभूतो पुण भतितो, गच्छे सबितिज्जओ उ सव्वत्थ ।

इयरे पुण पडिसिद्धा, सद्दे रूवे य जे कीवा ॥

चू- पुणसद्देण अभिभूतो दुविधो वि, भयणसद्दे सेवाए । अधवा - जति गच्छे बितिज्जगा अत्थि तो ते पव्वाविज्जंति, सबितिज्जा सव्वत्थ गच्छे गच्छंति, इयरे पुण जे सद्द-दिट्ठिकीवा ते दो वि पडिसिद्धा, तेसिं परं उत्तिमद्दे दिक्खा ॥ “कीवे” ति गयं । इदानि “वाहिते” ति-

[भा. ३६४५] रोगेण व वाहीण व, अभिभूतो जो तु अभिलसे दिक्खं ।

सोलसविहो उ रोगो, वाही पुण होइ अडुविहो ॥

चू- इमो सोलसविहो रोगो-

[भा. ३६४३] वेवग्गि पंगु वडभं, निम्मनिमलसं च सक्करपमेहं ।

बहिरंधकुंटवडभं, गंडी कोटीक्खते सुई ॥

चू- इमो अडुविहो वाही-

[भा. ३६४७] जर-सास-कास डाहे, अतिसार भगंदरे य सूले य ।

तत्तो अजीरघातग, आसु विरेचा हि रोगविही ॥

चू- आशुघातित्वाद् व्याधि, चिरघातित्वाद् रोगः, तं रोगत्थ वाहिग पव्वावेतस्स दोसा आणादी इमे य-

[भा. ३६४८] छक्कायसमारंभो नाणचरित्ताण होति परिहाणी ।

घंसण पीसण पयणं, दोसा एवंविहा होंति ॥

चू- जति तस्स तिगिच्छं आउट्टति तो छक्कायविराधना । एस चरितपरिहाणी । गिलाणवावडवेयावच्चस्स सुत्तत्थपोरिसीओ अकरंतस्स नाणपरिहाणी । चंदनादियाण घसणं, वडछलिमादियाण पीसणं, घयमादीयाण पयणं, एवमादि पलिमंधदोसेहिं अप्पणो सव्व-किरियापरिहाणो । अध न करेति से किरियं तो चउगुरुं । जं से वा पावति पावेहिं वा तं च पावति दिक्खते ॥ किं चान्यत्-

[भा. ३६४९] जाता अनाहसाला, समणा वि य दुक्खिया पडियरता ।

ते चि य पउणा संता, होज्ज व समणा न वा होज्जा ॥

चू- “अनाहसाल” ति आरोगसाला गच्छवासो अनाहसालावत् । तत्थ साहवो अन्नस्स वमणं, अन्नस्स विरेयणं, अन्नस्स (स) मसणं, अन्नस्स पाणयं, अन्नस्स घयाईणं, एवमादि उग्गमेत्ता दुक्खिया जाता । पच्छद्धं कंठं ॥ “रोगि” ति गतं । इदानि “तेना”-

[भा. ३६५०] अक्कंतितो य तेनो, पागतितो गाम-देस-अद्धाणे ।

तक्करखाणगतेनो, परूवणा होति कायव्वा ॥

चू- अडाडाए बला हरंतो अक्कंतिओ, राते अवहरंतो पागतितो । अधवा - राउलवग्गस अक्कंतितो, पागयजणस्स हरंतिओ पागतितो, गामतो हरंतो गामतेनो, सदेस परदेसे व हरंतो देसतेमो, गामदेसंतरेसु हरंतो अंतरतेनो, पंथे मुसंतो अद्धाणतेनो । तदेविकं करोतीति तक्करो, नो अन्नं किं चि किसिमादी करोती ति । खेत्तं खणंतो खाणगतेनो ॥

सो मसासेण चउव्विहो तेनो-

[भा.३६५१] दव्वे खेत्ते काले, भावे य तेनगम्भि निक्खेवो ।
एएसिं तु चउण्हं, पत्तेयपरूवणं वोच्छं ॥

चू- इमो दव्वतेनो-

[भा.३६५२] सच्चित्ते अच्चित्ते, य मीसए होति दव्वतेनो उ ।
साहम्मि अन्नधम्मिय, गारत्थीहिं च नायव्वो ॥

चू- सचित्तं दुपदचतुष्पदापदं । अचित्तं हिरत्रादि । मीसं सभंडमतोवगरणं अस्सादि, फलादि वा देसोवचितावचित्तं । तं पुण सचित्तादि दव्वं साहम्मियाण अन्नधम्मियाण गारत्थियाण वा अवहरंतो दव्वतेनो । सो तिविहो - उक्कोस-मज्झिम-जहन्नो । हय-गय-रायिथी-माणक्के हरंतो उक्कोसो, गो-महिस-खत्तखण-खरियादि वा हरंतो मज्झिमो, पहियजणमोसगो गंठभेदगो असणादि वा हरंतो जहन्नो । एत्थ एक्केक्के चउप्पगारा इमे - तेनो तेनतेनो पडिच्छगो पडिच्छगपडिच्छगो ॥

इदानिं खेत्त-काल-भावतेना तिन्नि वि जुगवं भन्नति-

[भा.३६५३] सगदेस परदेस विदेसे, अंतरतेनो य होति खेत्तम्भी ।
राइंदिया व काले, भावम्भि य नाणतेनो तु ॥

चू- सदेसतो, परदेसतो, एतेसिमंतरे वा हरंतो खेत्ततेनगो । रातो वा दिया वा हरंतो कालतेनो । भावतेनो नाणदंसणचरित्ते हरंतो ॥

[भा.३६५४] हयगयलंचिक्काइं, तेनेंतो तेनओ उ उक्कोसो ।
खेत्तखण कण्हवण्णिय, गोणातेनो य मज्झिमतो ॥

[भा.३६५५] गंठीछेदगपहियजणदव्वहारी जहन्न तेनो उ ।
एक्केक्को वि य दुविहो, पडिच्छगपडिच्छगो चेव ॥

चू- इमे उदाहरणा तिसु वि-

[भा.३६५६] गोविंदओ नाणे, दंसणसत्थइहेतुगइ वा ।
पावादिय उव्वरगा, उदायिवहगातिया चरणे ॥

चू- गोविंदो नाम भिक्खू । सो एगेणायरिएण वादे जितो अड्डरस वारा । ततो तेन चित्तियं सिद्धंतसरूवं जाव एतेसिं न लब्धति ताहे ते जेतुं न सक्केंतो, ताहे सो नाणावरणहरणइ तस्सेवायरियस्स अंते निक्खतो । तस्स य सामाइयादिं पढेंतस्स सुद्धं सम्भत्तं । ततो गुरुं बंदित्ता भणति - देहि मे वते । ननु दत्ताणि ते वताणि । तेन सव्भावो कहितो । ताहे गुरुणा दत्ताणि से वयाणि । पच्छ तेन एगिंदियजीवसाहणं गोविंदनिञ्जुत्ती कया । एस नाणतेनो । एवं दंसणपभावगसत्थइ कक्कडगमादिहेतुगइ वा जो निक्खमति सो दंसणतेनो । जो एवं च करणइ चरणइ चरणं गेण्हति, भंडिओ वा गंतुकाभो, जहा वा रन्नो वहणइ उदायिमारेण चरणं गहियं । आदिसद्दातो “मधुरकोण्डइला” एते सव्वे चरित्ततेना ॥

एते दव्वादितेना समण-समणी न कप्पंति पव्वावेतुं-

[भा.३६५७] सच्चित्तं अच्चित्तं, च मीसगं तेणियं कुणति जो उ ।
समनाण व समणीण व, न कप्पती तारिसे दिक्खा ॥

चू- पव्वावित्ते इमे दोसा-

[भा. ३६५८] वहबंधण उद्दवणं, च खिसणं आसियावणं चैव ।
निव्विसयं च नरिंदो, करेज्ज संघं च सो रुद्धे ॥

चू- तस्स वा पव्वायगायरियस्स व सव्वस्स व गच्छस्स लतकसादिएहिं वहं करेज्ज, वंधणं नियलादिएहिं, उद्दवणं मारणं, खिसा “धिरत्थु ते पव्वज्जाते”त्ति, आसियावणं, पव्वज्जातो, गामणगरातो वा धाडेज्ज । अहवा - नरिंदो रुद्धे निव्विसयं करेज्ज, कुलगणसंघाण वा वहादिए वि पगारे करेज्जा ॥ किं चान्यत्-

[भा. ३६५९] अयसो य अकित्ती या, तं मूलागं भवे पवयणस्स ।
तेसिं पि होइ एवं, सव्वे एयारिसा मण्णे ॥

चू- नवरि - तेनत्थे वत्तव्वा ॥ जो पव्वावेति तस्स आणादिया दोसा, इमं च से पच्छित्तं-

[भा. ३६६०] सग्गामपरग्गामे, सदेस परदेस अंतो बाहिं च ।
दिद्धदिद्धे सोही, मासलहु अंतमूलाइं ॥

चू- सग्गामे परग्गामे सदेसे एतेसिं अधो उक्कोस-मज्झिम-जहन्ना ठविज्जति, एतेसिं अंतो बाहिं ठविज्जति एतेसिं अहो दिद्धदिद्धदि । एतस्सऽधो मूलं ॥

[भा. ३६६१] मूलं छेदो छग्गुरु, छल्लहु चत्तारि गुरुगलहुगा य ।
गुरुगलहुओ य मासो, सग्गामुक्कोसगातीणं ॥

चू- मूलादि जाव मासलहुं ताव ठविज्जति । इमा चारणा - सग्गामे उक्कोसं अंतो दिद्धं जो अवहरति तं जो पव्वावेति तस्स मूलं । अदिद्धे छेदो । बाहिं दिद्धे छेदो, अदिद्धे छग्गुरु । मज्झिमे छेदातो छल्लहुए ठायति । जहन्ने छग्गुरुगातो चउगुरुगे ठायति । एवं परग्गामे अट्ठोक्कति चारणाए छेदादत्तं चउलहुए ठायति । सदेसे छग्गुरुआदत्तं मासगुरुए ठायति । एवं परग्गामे अट्ठोक्कति चारणाए छेदादत्तं चउलहुए ठायति । सदेसे छग्गुरुआदत्तं मासगुरुए ठायति । परदेसे छल्लहु आदत्तं मासलहुए ठायति । अन्नधा वि चारिज्जते एतदेव भवति । जम्हा एते दोसा तम्हा न पव्वावेयव्वो तेनो ॥ कारणतो पव्वावे-

[भा. ३६६२] मुक्को व मोइओ वा, अहवा वीसज्जितो नरिदेणं ।
अद्धाणपरविएसे, दिक्खा से उत्तिमइत्ते ॥

चू- बंधनागारसोधणे मुक्को, संयणेणमन्नेण वा दंडेण मोइओ, रन्ना वा विसज्जितो - जहा पभवो । अहवा - मेयज्जकषिघातवत् । अद्धाणे परदेसे वा उत्तिमइत्तं वा पडिवज्जंतो दिक्खिज्जति ॥ तेने ति गतं । इदानिं “रायावकारे”त्ति । इमो रायावकारी-

[भा. ३६६३] रन्नो ओरोहातिसु, संबंधे तह य दव्वजायम्मि ।
अब्भुद्धित्तो विनासाय होति रायावकारी तु ॥

चू- अंतोउरे अवरद्धो, संयणो वा, किं चि दव्वजातं वा अवहितं रन्नो, रयणदव्वस्स व विनासाय अब्भुद्धित्तो रायावकारी ॥

[भा. ३६६४] सच्चित्ते अच्चित्ते, व मीसए कूडलेहवहकरणे ।
समनाण व समणीण व, न कप्पती तारिसे दिक्खा ॥

चू- जे रन्नो सच्चित्तं दव्वं पुत्तादि, अचित्तं हारादि, मीसं वा, दूवत्तणेण वा विरोहो कतो,

कूडलेहेण वा रायविरुद्धं कयं दंडियविरोहे वा पुत्तादि से वहितो, एरिसो न कप्पति पव्वावेउं ॥

[भा. ३६६५] आसा हत्थी खरिगाति वाहिता कतकतं च कणयादी ।

दोच्चविरुद्धं च कयं, लेहो वहितो य से कोई ॥

[भा. ३६६६] तं तु अनुड्डियदंडं, जो पव्वावेति होति मूलं से ।

एगमणेगपदोसे, पत्थारपओसओ वा वि ॥

[भा. ३६६७] बहबंधण उद्दवणं, च खिसणं आसियावणं चेव ।

निच्चिसयं च नरिंदो, कोज्ज संघं च सो रुद्धे ॥

[भा. ३६६८] अयसो य अकित्ती या, तं मूलागं भवे पवयणस्स ।

तेसिं पि होइ एवं, सव्वे एयारिसा मण्णे ॥

चू- एवमादिदोसा । जो पव्वावेति मूलं ॥ कारणे वा पव्वावेज्जा-

[भा. ३६६९] मुक्को व मोइतो वा, अहवा वीसज्जितो नरिंदेणं ।

अद्धाणपरविदेसे, दिक्खा से उत्तिमद्धे वा ॥

चू- इदानीं “उम्मत्तो”-

[भा. ३६७०] उम्मादो खलु दुविधो, जक्खाएसो य मोहनिज्जो य ।

अगनी आलीवणता, आतवयविराहणुद्धाहो ॥

चू- जक्खेण आविद्धे, मोहणिज्जकम्मोदएण वा से उम्मादो जातो । एते दो वि न पव्वावेयव्वा ।

इमे दोसा - अगनीएपयावणादि करेज्ज, पलीवणं करेज्ज, अप्पानं वयाणि विराहेज्ज, खरियादिग्गहेणणे वा उद्धाह करेज्ज ॥

[भा. ३६७१] छक्काए न सहहति, सज्झाय-ज्झाण-जोग-करणं वा ।

उवदिद्धं पि न गेण्हति, उम्मत्ते न कप्पती दिक्खा ॥

चू- काए न सहहति, सज्झायज्झाणं न करेति, अप्पसत्थे मणादिजोगे करेति, पडिलेहण संजमादिकरणजोगे न करेति । अन्नं पि विविधं चक्खवालसामायारीए उवदिद्धं न करेति । एवमादिदोसेहिं उम्मत्ते न कप्पति दिक्खा ॥ इदानीं “अदंसणो”-

[भा. ३६७२] दुविहो अदंसणो खलु, जातीउवघायओ य नायव्वो ।

उवघातो पुण ति विधो, वाही उप्पाड अंजणता ॥

चू- जातिओ जम्मांधो, तिमिरादिवाहिणा अंधो, अवराहियस्स वा उप्पाडियाणि, तत्तसलागाए वा अंजियाणि, अत्रे एएणेव पसंगेण “धीणद्धी” भन्नति । जाति-वाहि-अंजितं ऽधो य तिसु वि चउगुरुगा । उद्धितनयणे छग्गुरु, चरिमं धीणद्धीए ॥

[भा. ३६७३] उवहत उद्धिय नयणे, अदंसणे अहव धीणग्गिद्धीए ।

चउगुरुयं छग्गुरुयं, तइए पारंचितो होति ॥

[भा. ३६७४] छक्कायविराधनता, आवडण खाणुकंटमादीसु ।

थंडिल्ले अपडिलेहा, अंधस्स न कप्पती दिक्खा ॥

चू- अपेच्छंतो छक्काए विराहेति, विसमे खाणुकंटेसु आवडइ, अपेच्छंतो थंडिलसामायारिं न करेति, अंधत्वादेव ॥ इमा धीणद्धिदोसो-

[भा. ३६७५] आवहति महादोसं, दंसणकम्मोदएण ततिओ उ ।

एगमणेगपदोसे, पत्थारपओसओ वा वि ॥

चू- मंहंत दोसं आवहति - पावति । मक्खा भन्नति ? दंसणकम्मोदएण को दोसो संपावइ धीणद्धी ? भण्णति - इमे य दोसा, सो थिणद्धीए दुड्ढे गिहिसाहूणं एगमणेगाण वा वध-बंधण-मारणं करेज्ज, जं चऽत्रं किं चि काहि ति आलीवणादियं । सव्वं पव्वावेंतो पावति पच्छित्तं ॥

“अंधि”त्ति गतं । इदानिं “दासे” । तस्सिमे भेदा-

[भा. ३६७६] गब्भे कीते अणए, दुभिक्खे सावराहरुद्ध वा ।

समनाण व समणीण व, न कप्पती तारिसे दिक्खा ॥

चू- “गब्भे”त्ति - उगालिदासो, किणित्ता दासो कतो, रिणं अदेंतो दासत्तणेण पविट्ठे, दुब्भिक्खे छातो दासत्तणेण पविट्ठे, किमिति कारणे अवराधी दंडं अदित्तो रन्ना दासो कतो, बंदिग्गहे निरुद्धो, दविणं अदेंतो दासो कतो, एते दिक्खेतुं न कप्पंति ॥ इमे दोसा-

[भा. ३६७७] उवसंतो रायमच्चो, समनाणं बंदनं तु कुण्णमाणो ।

दड्ढूण दुवक्खरगं, सव्वे एयारिसा मन्ने ॥

चू- एगो रायप्रतिमो, राया वा, उवसंतो अहिणवसद्धो, तस्स संतितो दासो एगेणायरिएण अत्राओ पव्वावितो । ते य विहरंता तं नगरमागता जत्थ सो राया । बंदनं करेंतेन सो.दिट्ठे दासो । विप्परिणते निस्सारं पवयणं ति । चिंतेति य सव्वे एरिसा एते ॥ अहवा इमं करेज्ज-

[भा. ३६७८] वहबंधन उद्वणं, च खिंसणं आसियावणं चेव ।

निव्विसयं च नरिंदो, करेज्ज संघं पि परिकुवितो ॥

चू- तं अत्रं वा उत्रिक्खावित्ता दासत्तणं करेज्ज । सेसं कंठं ॥

[भा. ३६७९] अयसो य अकित्ती य, तं मूलागं तहिं पवयणस्स ।

तेसिं पि होइ संका, सव्वे एयारिसा मन्ने ॥

[भा. ३६८०] मुक्को धा मोतिओ वा, अहवा वीसज्जिओ नरिदिण ।

अद्धाणपरविदेसे, दिक्खा से उत्तिमट्ठे वा ॥

चू- इदानिं “दुड्ढे”

[भा. ३६८१] दुविहो य होइ दुड्ढे, कसायदुड्ढे य विसयदुड्ढे य ।

दुविहो कसायदुड्ढे, सपक्खपरपक्खचउभंगो ॥

चू- कोहं करंता कसायदुड्ढे, विसयासेवी विसयदुड्ढे । कसायदुड्ढे पुणो दुविहो - सपक्खे परपक्खे य । एत्थ चउभंगो कायव्वो ॥ इमो पढमभंगो-

[भा. ३६८२] सासवनाले मुहनंतए य उलुगच्छि सिहिरिणि सपक्खे ।

परपक्खम्भि य रओ उद्वओ होइ नायव्वो ॥

चू- पुव्वद्धेण चउरो उदाहरणा पढमभंगो, पच्छद्धेण वितियभंगो ॥

“सासवणाले” इमं उदाहरणं-

[भा. ३६८३] सासवनाले छंदणं, गुरु सव्वं भुंजे एतरे कोवो ।

खामण य अनुवसंते, गणि डुवेंतऽन्नि परित्रो ॥

चू- एगेण साहुणा सासवणालस्सेल्लयं सुसंभृतं लद्धं, तत्थ से अतीव गेही, तेन य तं गुरुणो उवनीयं, तं च गुरुणा सव्वं भुत्तं, इयरस्स कोवो जातो झटियं च । गुरुणा सो खामितो, तदावि नोवसंतो । भणति य- भंजामि ते दंता । गुरुणा विंचितियं- मा एस मे असमाविमरणेण मारिस्सइ ति, गणे अन्नं आयरियं ठवेत्ता अन्नं गणं गंतुं अनासगं पडिवण्णं ॥

पुच्छति य ते साहू “कत्थ मे गुरवो ?”

[भा.३६८४] पुच्छंतमनक्खाए, सोव्वऽण्णओ गंतु कत्थ से सरिरं ।

गुरुणा पुव्वं कहिते, दायिते पडिचरणदंतवहो ॥

चू- पुच्छति कर्हिं गतो गुरु ? न कर्हेति साहवो । सो अन्नओ सोच्चा गतो जत्थ गुरवो । तर्हिं कहियं- अज्ज चेव कालगतो परिट्टवितो । ताहे ते पुच्छति- कत्थ से सरिरयं ? गुरुणा पुव्वकहितो चिंधेहिं उवलक्खितो- सो एसो पावो ति । तेन किं करेसि ? पेच्छामि से सरिरं ति । ताहे दंसितो, सह ते साहुणा गुविलट्टणठितान पडिचरितो “किमेस काहिति” ति पेच्छंति । उवट्ठितो तु गोलोवलं कट्टिऊण दंते व धंतो भणाति- “सासवणालं खासि” ति, एयं करंतो दिट्ठे । इदानिं “मुहनंतगे” ति-

[भा.३६८५] मुहनंतगस्स गहणे, एमेव य गंतु निसि गलग्गहणं ।

सम्मूढेणितरेण वि, गलते गहितो मया दो वि ॥

चू- एगेण साहुणा अतीव लद्धं मुहनंतगं आनियं, तं गुरुणा गहियं । एत्थ वि सव्वं पुव्ववक्खाणगरिसं । नवरं- तं मुहनंतगं च पच्चप्पिणंतस्स न गहियं । जीवंते य गतो रायो साधुविरहं लभित्ता “मुहनंतगं गेण्हसि” ति भणंतो गाढं गले गिण्हति, संमूढेण गुरुणा वि सो गहितो, दो विमता ॥ इदानिं “उलुगच्छि” ति-

[भा.३६८६] अत्थंगए वि सिव्वसि, उलुगच्छी अच्छि उक्खिणामि तुहं ।

पढमगमो नवरि इहं, उलयच्छीउ ति ढोक्केति ॥

चू- एगो साहू अत्थंगते सूरिए सिव्वंतो गुरुणा भणितो “पेच्छसि ति उलुगच्छी ?” सो रुट्ठे भणाति “एवं भणंतस्स ते दो वि अच्छीणि उद्धरामि” । एत्थ वि सव्वं पढमसरिसं । नवरं- रयोहरणातो अयोमयं कीलियं कट्टिऊण दो वि अच्छीणि उद्धरितु ढोक्केति ॥

इदानिं “सिहिरिणि” ति-

[भा.३६८७] सिहिरिणि लंभाऽऽलोयण, छिंदिते सव्वातियंते उग्गिरणा ।

भत्तपरिण्णा अन्नं, न गच्छती सो इहं नवरं ॥

चू- एगेण साहुणा उक्कोसा भजिता लद्धा, गुरुणो आलोइया, निमंतैति, गुरुणा सव्वा आदिता । सो साधू पत्थर उक्खिवित्ता आगतो, अत्तेहि वि वारितो, तहावि अनुवसमंते गुरुणा चेव भत्तं पच्चक्खायं, नो अन्नं गण गतो । एते चउरो वि लिंगपारंची ॥ गतोपढमभंगो । इदानिं बितियभंगो- सपक्खे परपक्खे दुट्ठी, जहा उदायि मारगो । एसो वि कुल-गणसंघरक्खट्ट लिंगं हातुं गिच्छुभति । एते पव्वाविता नाया । पव्वजकरणं पडुच्च अनरिहा ।

[भा.३६८८] परपक्खे उ सपक्खो, उदायिनिमारतो जह य दुट्ठे ।

सो पवयण-रक्खट्ट, निच्छुभति लिंगं हातूणं ॥

चू-इदानीं ततियभंगो-

[भा. ३६८९] परपक्खो सपक्खे, भइतो जइ होइ जउणराया उ ।
तं पुण अतिसयनाणी, दिक्खंतधिकारणं नाउं ॥

चू-परपक्खो सपक्खे दुट्ठे जहा मधुराए जउणराया । अक्खाणंगं जहा जोगसंगहेसु । एवं अतिसयनाणी जति उवसंतो तो दिक्खंति । अनुवसंतो एसेव भयणा । अनतिसती न दिक्खंति, दिक्खंति वा अवगारिणं नातुं ॥ चउत्थभंगो-

[भा. ३६९०] परपक्खो परपक्खे, दंडिकमादी पदुट्ठे परदेसे ।
उवसंते वा तत्थ उ, दमगादि पदुट्ठे भतितो उ ॥

चू-दंडियादी जे परोप्परं पउट्ठ ते तत्थेव न दिक्खेयव्वा, मा एगतरो एगस्स घातं काहिति । ते पउट्ठ जत्थ परोप्परं न परसंति तेन परदेसे दिक्खा दोसु वि परोप्परे उवसंतेसु । ईसरो वा उवसंते दमगमणुवसंतं तत्थेव दिक्खेति, भयणा वा, अतिरुद्धो ओरसवीरियं दमगं पि तत्थेव न दिक्खेति । एस भयणा ॥ इदानीं विसयदुट्ठे भण्णति -

[भा. ३६९१] तिविहो उ विसयदुट्ठे, सलिंगि गिहिलिंगि अन्नलिंगी य ।
एत्तो एक्केक्को वि य, नेगविहो होति नायव्वो ॥

चू-सलिंगद्वितो विसयदुट्ठे, एवं गिहिलिंगअन्नलिंगद्वितो विसयदुट्ठे । एक्केक्के अनेगभेदा इमेसलिंगी सलिंगे, सलिंगी गिहिलिंगे, सलिंगी अन्नलिंगे । एव गिलिलिंगे अन्नलिंगे य तिनि तिनि भेदा कायव्वा ॥ अह सपक्खपरपक्खेहिं चउभंगो कायव्वो । पढमभंगो इमो-

[भा. ३६९२] सपरिपक्खो विसयदुट्ठे, सपक्खे पारंचिओ उ कायव्वो ।
आउट्ठस्स उ एवं, हरेज्ज लिंगं अठायंते ॥

चू-जो पउट्ठे सो आउट्ठे पारंचिओ कायव्वो, अट्ठयंते पुण लिंगं हरंति । बितियभंगो वि एवं येव वत्तव्वो ॥ इमो ततियभंगो वि-

[भा. ३६९३] परपक्खं तु सपक्खे, विसयपदुट्ठं न तं तु दिक्खंति ।
सेज्जियमादिपदुट्ठं, न य परपक्खं तु तत्थेव ॥

चू-परपक्खं सपक्खे दुट्ठं न पव्वावेत्ति, मा तेनेव परसंगेण पुणो पुणो पडिसेविस्सति, उवसंतं वा परदेसे । पच्छद्वेण चरिमभंगो भण्णति - परपक्खं परपक्खे । सेज्जियादिसु पउट्ठं तत्थेव न दिक्खंति, अन्नत्थ दिक्खंति । पागतित्थीसु अविरतं पव्वावेत्ति चउगुरुं, कोडुंबे मूलं, दंडिए पारंची, तम्हा विरतो पव्वावेयव्वो ॥ इदानीं “मूढो”-

[भा. ३६९४] दव्वदिसखेत्तकाले, गणणा सारक्खि अभिभवे वेदे ।
वुग्गाहणमण्णाणे, कसायमत्ते व मूढपदं ॥

चू-इमो दव्वमूढो-

[भा. ३६९५] धूमादी बाहिरितो, अंतो धत्तूरगादिणा दव्वे ।
जो दव्वं व न याणति, घडियावोद्दोवदिट्ठं पि ॥

चू-बाहिरितो धूमेणाकुलितो मुज्झति, अंतो धत्तूरगेण मदणकोद्दवोदणेण वा भुत्तेण मुज्झति । जो वा पुव्वदिट्ठं दव्वं कालंतरेण दिट्ठम्पि न याणति सो दव्वमूढो घडिगावोद्रवत् । अज्झावगभज्जा

कवडविणीता दुस्सीला वा अणाहगमडगं गिहे छोदूण दहितं धुत्तेण सह पलाया । सो भत्ता तीसे गुणा संभरंतो अट्टी घडियाते छोदुं घेतुं गंगं पयातो, तीए अंतरा दिट्ठे । अनुकंपाए कहितं - “अहं सा ।” “सव्वं सारिक्खा तीए, पुण इमाणि से अट्टीणि, न पतिज्जति” । ताए सव्वं कहियं तेति “जहा पुव्व-भुत्तं जंपियं च” । ताहे बणाति - “सव्वं सच्चं, इमाणि से अट्टीणि, न पतिज्जति” । एस दव्वमूढो ॥

[भा.३६९६] विसिमूढो पुव्वावर, भण्णति खत्ते उ खेत्तवच्चासं ।
दियरातिविवच्चासो, काले पिंडारदिट्ठंतो ॥

चू- विसिमूढो विवरीतदिसा गेण्हति, जहा पुव्वं अवरं भण्णति । खेत्तमूढो जं खेत्तं न याणति जम्मि वा खेते मुज्झति रातो वा परसंथारं अप्पणो मण्णति । कालमूढो दिवसं वा रत्तिं मण्णति । एत्थ पिंडारदिट्ठंतो - एगो पिंडारो उब्भामिगासत्तो अब्भवद्दले माहिसं दधिं दुद्धं निसट्ठं पातुं सुत्तुट्ठितो निद्दाकमदितो जोण्हं मन्नमाणो दिवा चेवं महिसीतो घरं संचारिते छोदुं वतिज्झाडंतरेण ओणतो उब्भामियघरं पड्डितो । “किमेयं” ति जणेण कलकलो कतो, विलक्खो जातो । एस कालमूढो ॥

[भा.३६९७] ऊणाहियमन्नंतो, उट्टारूढो य गणणतो मूढो ।
सारिक्खे थामुपुरिसो, महतरसंगामदिट्ठंतो ॥

चू- जो गणंतो ऊणं अहियं वा भण्णति सो गणणमूढो, जहा - एगो उट्टपालो, उट्टे ते एगवीसं रक्खति, एगत्थारूढो तं न गणेति, सेसे वीसं गणेति, पुणो वि गणिते वीसा, नऽत्थि मे एगो उट्टो ति अन्ने पुच्छति, तेहिं भणितो जत्थारूढो एस ते इगवीसइमो । सारिक्खामूढो जहा - खाणुं पुरिसं मण्णति । एत्थ महतरसेणावति संगामदिट्ठंतो - एगम्मि गामे घोरा पडिया, महत्तरो कुडेण लग्गो । घोरेकुट्टियाण य जुद्धं । महत्तरो सेणाहिवेण सह लग्गो, तेन सेणाहिवो मारितो, सो वि पडितो । सेणाहिवो सारिक्खेण मतो, कुट्टिएण गामं नेतुं दड्ढो, चोरैहिं वि सारिक्खेण महत्तरो नीतो । तत्थ सो भणति - “नाहं सेणाहिवो”, घोरा भणति - “एस रणपिसाओ” ति पलवति, अन्नादा सो नासिउं सग्गामं गतो । ते भणति-को सि तुमं पेतो पिसातो ? तेन पडिरूवेण आगतो । साभिण्णणे कहिते पच्छा संगहितो । उभयो वि सयणा सारिक्खमूढा ॥

[भा.३६९८] अभिभूतो सम्मुज्जति, सत्थग्गीवादिसावतादीहिं ।
अच्चुदयअनंगरती, वेदम्मि उ रायदिट्ठंतो ॥

चू- खग्गादिणा सत्थेण, आलीवणादिसु अग्गिणा, वादकाले वादिणा, अरण्णे सावयतेनगेसु, अभिभूओ भया सम्मुज्जति । वेदमूढो अतीवउदयो, अब्बुदएण अणंगे रती करेति, जहा पुरिसो करग्गीवजुगच्छिड्ढादिसु, इत्थी वि करंगुलिफलादिसु । अहवा - सरिसवेदे - पुरिसो पुरिसं आसपोसादिसु पडिसेवति, असरिसवेदे पुरिसो - इत्थि आसखरादिसु पडिसेवति ॥

भद्दबाहुकया गाहा दव्वेदुग्गाहणमूढे भण्णति -

[भा.३६९९] वणियं महिलामूढं, माईमूढं च जाण रायाणं ।
दीवे य पंचसेले, अंधलगसुदण्णकारे य ॥

चू- “वणियं महिलामूढं” ति, एत्थ सावगभज्जा वत्तव्वा । एस दव्वमूढो । वेयमूढो रायपुत्तो

उदाहरणं - आनन्दपुरणं नगरं, जितारी राया, वासत्या भारिया, तस्स पुत्तो अनंगो नाम । बालत्ते अछिरोगेण गहितो निद्धं रुयते अच्छति । अन्नया जननीते सयणीए निगिणडियाए अहाभावेण जानुऊरुअंतरे छोढुं उवग्गूहितो, दो वि तेसिं गुज्झा परोप्परं समुप्फिडिता तहेव तुण्हिक्को ठितो । लखोवाय रूवंतं पुणो तहेव करेति, ठायति रूयंतो, पवइमाणो तथेव गिद्धो । माउं पि य अनुप्पियं, पिता से मतो, सो रज्जे ठितो, तहावि तं मायरं परिभुंजति, सचिवादीहिं वुच्चमाणो वि णो ठितो । एस वेदमूढो । दीवे, पंचसेले, अंधलग, सुवन्नगारे य एते चउरो वि वुग्गाहणे मूढा ॥

“दीवो” ति-

[भा. ३७००]

पुव्वं वुग्गाहिता केती, नरा पंडितमानिनो ।

नेच्छंति कारणं सोउं, दीवजाए जहा नरे ॥

धू- इमं तु उदाहरणं - एगो वणिगो, तस्स महिला अतीव इड्ड, सो वाणिजेण गंतुकामो तं आपुच्छति । तीए भणियं-अहं पि गच्छामि, तेन सा नीता, सा गुव्विणी, समुद्दमज्जे विनइं जानवत्तं, सा फलगं विलग्गा । अंतरा दीवे उक्कूलिता, तथेव पसूता दारगं । स दारगो संवुद्धो, सा तथेव संपलग्गा । बहुना कालेनऽवतरिते तत्थ जानवत्ते दुरुहिता सनगरमागता । सो तीए वुग्गाहितो “न ते लोक्कुतेण अहं जननि त्ति काउं परिच्चइयव्वा ।” सल्लोकेण भण्णंति - “अगम्भगमणं मा करेहि, परिच्चयाहि”, तहावि नो परिच्चयति, “पंचसेले” ति जहा - अनंगसेनो पंचसेलं गतो हासम्पहासऽच्छरादिवग्गाहितो बालमरणेण मराहित्ति, पडियागतो मित्तसयणेहिं भण्णमाणो वि इंगिणीपडिवण्णो सवित्थरं सव्वं कहेयव्वमिति ।

“अंधलग” ति - अंधपुरं नगरं, तत्थ अनंधो नाम राया । सो य अंधभत्तो, तेन अंधा खानपानादिएहिं परिग्गहिया । सव्वेसु य तेसिं दाणं देति । दिट्ठ य ते धुत्तेण । “भुसामि” ति चित्तेउं स ते मिच्छोवयारेण अतीव उवचरति । भणति य “अहं अंधलगदासो, जत्थऽहं निवसामो तत्थ राया अतीव अंधभत्तो । तत्थ जे अंधा ते दिवलोगं विलंबेति । तुब्भेत्थ दुक्खिया, जदि भे अत्थि इच्छा तो भे तत्थ नेमि । तेहिच्छितं ।” तेन रातो नीणित्ता नातिदूरे भणति - इह त्थि चोरा । जति भे किं चि अंतद्धणं अत्थि तो अप्पह । तेहिं वीसंभेण अप्पियं, भणिया य पत्थरे गेण्हह, जो भे अल्लिय ति तं पहणेज्जाह, जति भे को ति भणिज्जा “भुसिया केन वि अंधा डोंगरं भामिता” । जाणह ते चोरे । पहणेज्जाह, सो वि महंतं सील छिन्टकं डोंगरं समं भमित्ता पुरिल्लं मग्गिल्लस्स लाइत्ता सणीयं पलातो । तेय दिट्ठ गोवालमादीहिं, भणंति य - “मुद्धा वरागा डोंगरं भामिता”, एते चोरा, पत्थरे खिवंति, न देति य द्दोयं । “सुवण्णगारे” ति - एगो पसुपालबोद्धो । तेन उवज्जियं सुवण्णं । तं तेन अप्पियं सुवण्णगारस्स, घडेहि मे एत्थ मोरंगाइं । तेन घडिता, तस्स दंसिता । कलादेण य सो भणितो - “तुज्जते मा हीरिज्जिहि त्ति, जहि ते रोयति छाएमि” । तेन पडिवण्णं । कलाएण हडं भुवण्णं, तंविता तस्स घडेउं अप्पिया, भणिओ य जनो ते भणिहि त्ति “कलाएण भुट्ठे वरा, न ते पत्तिज्जियव्वं” । इमं च भणिज्जासि - “जो एत् परमत्थो तमहं जाणे” । कलायनामो य सयमेव भण्णति । एते वुग्गाहणमूढा । अन्नणमूढो - जा सक्कादिमत्ता अन्नाणा नाणबुद्धीते गेण्हति, जो जातणं हेतुसतेहि दंसियं पि घडमाणमत्थ गिण्हंति । कसायमूढो - कसायोदया हताहितं, इहपरलोगेसु कज्जमकज्जं वा न याणति । मदमूढो दुविहो - दव्वे भावे य । दव्वे मज्जादिएहिं मूढो

कज्राकजं वच्चावच्चं गम्मागम्मं न याणति । भावे अडुविहमयमूढो परलोगहियं न पस्सति ॥

[भा. ३७०१] अन्नाण कुतित्थिमते, कोहे मानातिमतेण वि चेतो ।
वियडेण व जो मत्तो, न वेयती एस बारसमो ॥

घू- मूढपदे पव्वज्जारिहा भन्नंति-

[भा. ३७०२] मोत्तूण वेदमूढं, आदिल्लणं तु नत्थि पडिसेहो ।
वुग्गाहणमण्णाणे, कसायमूढा तु पडिकुट्ट ॥

घू- वेदमूढो अनरिहो । वेदपदस्स जे आदिल्ला पदा ते सब्बे अरिहा पव्वज्जाए वुग्गाहण-
अन्नाणकसायमूढा तव्भावणपडिकुट्ट । मत्तो वि मदत्थो पडिकुट्टे । वेदवुग्गाहण-अन्नाण-कसाय-
मत्तगमूढं च पव्वावेतस्स चउगुरुगं आणादिया य दोसा अयस अकित्ती य, बित्तियपदं असिवादी ॥
“मूढे”त्ति गयं । इदानि “अनत्ते”-

[भा. ३७०३] सच्चित्तं अच्चित्तं, व मीसगं जो अनं तु धारेति ।
समनाण व समणीण व, न कप्पती तारिसे दिक्खआ ॥

घू- इमे दोसा-

[भा. ३७०४] अयसो य अकित्ती या, तम्मूलागं तर्हि पवयणस्स ।
अन पोच्चड झंझडिया, सब्बे एयारिसा मण्णे ॥

घू- अनंरिणं, पोच्चडं मइलं, दव्वमइलं चक्कियादिपरिहणं, भावे अन्नाणपोच्चडो । “झंझडिए”त्ति
झंझडिया रिणे अदिज्जंते वणिएहिं अणेगप्पगारेहिं दुव्वयणेहिं झडिया झंझडिया, लताकसादिएहिं
वा झडिता । सब्बे एयारिसा एते गणेहणकह्णुणादिया दोसा ॥

इमं बित्तियपदं-

[भा. ३७०५] दानेन तोसितो वा, अहवा वीसज्जितो पहूणं तु ।
अद्धाणपरविदेसे, दिक्खा से उत्तमडे वा ॥

घू- अद्धपदत्ते दाणेण तोसिएण धणिणं विसज्जितो, “पभु”त्ति धणितो, सब्बम्मि अदिरे
तेन विसज्जितो पव्वाविज्जत ॥ सेसं कंठं । अदाने त्ति गतं । इदानि जुंगितो-

[भा. ३७०६] जाती कम्मं सिप्पे, सारीरे जुंगिणं वियाणाहि ।
समनाण व समणीण व, न कप्पती तारिसे दिक्खा ॥

घू- जातिजुंगितो नियमा कुलेण जुंगितो त्ति तम्हा दो वि एकं पदं ॥
सो जुंगितो चउव्विहो इमो-

[भा. ३७०७] चउरो य जुंगिया खलु, जाती कम्मं य सिप्प सारीरे ।
नेक्कारपाणडोंबा, वरुडा वि य जुंगिता जाती ॥

घू- जातिजुंगितो पच्छद्धेण भण्णाति । जुगुच्छित्तो कोलिगजातिभेदो नेक्कारो । अन्ने भणंति
- लोहकारा हरिएसा मेया पाणा आगासवासिणो डोंबा सुप्पादिया रुडं करेत्ता वरुडाततिवत्ता
उवलित्ता । एते सब्बे जातिजुंगिता ॥ कम्मजुंगिता-

[भा. ३७०८] पोसग-संपर-नड-लंख-वाह-सोगरिग-मच्छिया कम्मं ।
पदकारा य परीसह, रयगा कोसेज्जगा सिप्पे ॥

चू- इत्थी-मयूर-कुक्कुडोसगा, संपरा ण्हाविगा, सोधगा, नडा नाडगाणि णाडेंता, लंखा वंसवरत्तारोहगा, वाहो एग-दुग-तिगादिणो धनुवग्गहत्था, मिगलुद्धगा मिए वागुराहिं वहेत्ता, वागुरिया, सुणकारगा, सोगरिया खट्टिका, मच्छग्गाहगा मच्छिक्करा, एते कम्मजुंगिता । पदकारा चम्मकारा, परीषहा ण्हाविता, वत्थसोहगा रथगा, वेडयकारिणो कोसेज्जा । एते सिप्पजुंगिता ॥

सरीरजुंगिता इमे-

[भा. ३७०९] हत्थे पाए कण्णे, नासा उट्ठे विवज्जिया चेव ।

वामणग-वडभ-खुज्जा, पंगुल-कंटा य काणा य ।

चू- सर्वगात्रहीनं वामनं, पृथतोऽग्रतो वा विनिर्गतसरीरं वडभं, सर्वगात्रमेगपाश्वहीनं कुब्जं गुंतुमसमर्थः, पादजंधाहीनः पंगु, हीनहस्तः कुंटः, एकाक्षः काणः ॥

[भा. ३७१०] पच्छा वि होति विगला, आयरियत्तं न कप्पती तेसिं ।

सीसो ठावेयव्वो, काणगमहिसो य निण्णम्मि ॥

चू- जदि पच्छा सामण्णभावद्धितो सरीरजुंगितो हवेज्जा सो अपरिवज्जो, जति सो आयरियगुणेहिं उववेओ तहावि आयरिओ न कायव्वो ॥ अह पच्छा आयरितो विगलो हवेज्जे तेन सीसो ठावेयव्वो । अप्पणा अप्पगासभावो चिट्ठति । जो चायरिओ स काणगमहिसो । जहा सो घणे गड्ढाए वा अप्पगासे चिट्ठति, तहा गुरु वि । आणादी अयस अकित्तिमादी य दोसा भवंति तन्हा नो दिक्खियव्वो ॥

-वितियपदे दिक्खेज्जा-

[भा. ३७११] जाहे य माहणेहिं, परिभुत्ता कम्मसिप्पपडिविरता ।

अद्धाणपरविदेसे, दिक्खा से उत्तिमट्ठे वा ॥

चू- जाहे जातिजुंगितो महायणमाहणेहिं परिभुत्तो ताहे दिक्खिज्जति, कम्म-सिप्पजुंगिता कम्मसिप्पविरता माहणादिभुत्ता तया दिक्खिज्जति । सरीरजुंगितो अदिक्खियव्वो । उत्तिमट्ठे वा ॥ “जुंगिए” गतं । इदानि “उब्बद्धो”-

[भा. ३७१२] कम्मे सिप्पे विज्जा, मंते जोगे य होति उवचरओ ।

उब्बद्धओ उ एसो, न कप्पए तारिसे दिक्खा ॥

चू- एस पंचविधो उवचरगभावेण बद्धो उपचारकः, प्रतिजागरक इत्यर्थः ।

[भा. ३७१३] कम्मे सिप्पे विज्जा, मंते य परूवणा चउण्हं पि ।

गोवालउड्डमादी, कम्मम्मि उ होति उब्बद्धा ॥

चू- कम्मसिप्पानं दोण्हं विज्जामंताण य दोण्हं भेयपरूवणा कज्जति । तेनं चउगहणं । अनुवएसपुव्वगं गोपालातिकम्मं, आयरितोवएसपुव्वगं रहगारतुन्नगरादी सिप्पं । लेहादिया सउणरूयपज्जवसाणा बावत्तरि कलाओ विज्जा, देवयसमयनिबद्धो मंते । अहवा - इत्थिपुरिसा-भिहाणा विज्जामंता । अहवा - ससाहणा विज्जा, पढ्ढणसिद्धो मंते । दुगमादि दव्वनियरा विद्देसण-वसीकरण-उच्छादण-रोगावणयकरा व जोगा । इत्थ गोपालादीकम्मं छिन्नगा कालतो, मुल्ले गहिते अग्गहिते वा, काले असंपुत्रे न कप्पति दिक्खिउं, पुत्रे कप्पति, अच्छिन्नकालतो कए कम्मं गहिते वा अग्गहिते वा मुल्ले कप्पति ॥

[भा. ३७१४] सिप्पाई सिक्खंतो, सिक्खावेंतस्स देति जो सिक्खे ।

गहियम्मि वि सिक्खन्मी, जच्चिरकालं तु ओबद्धो ॥

चू- आदिग्गहणातो विज्ञामंतजोगा सिक्खंतो सिक्खवेंतस्स केवगादि द्वयं देति, सो य जति तेन एवं उब्बद्धो जाव सिक्खा ता तुम ममायतो । तम्मि असिक्खिते कप्पति, सिक्खिए कप्पति । अध एव उब्बद्धो सिक्खिए वि उवरि एत्तियं कालं ममायत्तेण भवियव्वं, तम्मि काले अपुत्रे न कप्पति पुत्रे कप्पति ॥

[भा.३७१५] एमेव य विज्ञाए, मंते जोगे य जाव ओबद्धो ।
तावति काले न कप्पति, सेसयकालं अनुन्नातो ॥

चू- अंतरा पच्चावेंतस्स इमे दोसा-

[भा.३७१६] बंध-वहो रोहो वा, हवेज्ज परिताव-संकिलेसो वा ।
ओबद्धगम्मि दोसा, अवण्णसुत्ते य परिहाणी ॥

चू- बितियपदं-

[भा.३७१७] मुक्को व मोइतो वा, अहवा वीसज्जितो नरिदिणं ।
अद्धाणपरविदेसं, दिक्खा से उत्तिमट्ठे वा ॥

चू- गतो उब्बद्धो । उब्बद्ध-भयगाणं इमो विसेसो - “कुणतु व संपदं उब्बद्धो, भयओ पुण भतीए धेप्पंते । उब्बद्धग-भयगाणं, एस विसेसो मुणेयव्वो ॥ इदानि “भयगो”-

[भा.३७१८] दिवसभयए य जत्ता, कव्वाले चेव होंति उच्चता ।
भयतो चउव्विहो खलु, न कप्पती तारिसे दिक्खा ॥

चू- भयगो चउव्विहो - दिवसभयगो जत्ताभयगो कव्वालभयगो उच्चत्तयभयगो य । एस ताव संखेवतो चउव्विहो वि न कप्पति दिक्खेउं ॥ तेसिं चउण्ह वि सरूवमिणं-

[भा.३७१९] दिवसभयओ उ धिप्पति, छिन्नेन धनेन दिवसदेवसियं ।
जत्ता उ होति गमणं, उभयं वा एत्तियधणेणं ॥

चू- काले छिन्नो सव्वदिनं धनं पच्छिण्णं रूवगेहिं तुमे मम कम्मं कायव्वं । एवं दिने दिने भयगो धेप्पति । सो दिने अपुण्णे नो कप्पति पच्चावेतुं । इमो जत्ताभयगो - दसजोयणाणि मम सहाएण एगागिणा वा गंतव्वं एत्तिएण धनेन, तितो परं ते इच्छा । अत्रे उभयं भणंति - “गंतव्वं कम्मं च से कायव्वं” ति ॥ इमो कव्वालभयगो-

[भा.३७२०] कव्वाल उड्डमादी, हत्थमितं कम्ममेत्तियधनेन ।
एच्चिरकालोच्चते, कायव्वं कम्म जं बेत्ति ॥

चू- कव्वालो, खितिखाणतो उड्डमादी, तस्स कम्ममप्पिणिज्जति, दो तिन्नि वा हत्था छिन्नं अछिन्नं वा एत्तियं ते धणं दाहामि ति । इमो उच्चत्तभयगो - तुमे ममं एच्चिरं कालं कम्मं कायव्वं जं जं अहं भणामि, एत्तियं ते धणं दाहामि ति ॥ इमा जत्ताभयगे पच्चावणविही-

[भा.३७२१] कतजत्तगहियमोळं, गहिते अकयम्मि नत्थि पव्वजा ।
पच्चावेंते गुरुगा, गहिते उड्डाहमादीणि ॥

चू- कयाए जत्ताए गहिए मोळे अगहिए वा कप्पइ पच्चावेउं, गहिए मुळे अकयाए जत्ताए नो कप्पति । सेसं कंठं । कव्वालो वि एवं चेव । उच्चत्तभयगो वि काले अपुत्रे न दिक्खिज्जति ॥ इदानि कम्मोबद्धभयगाण य जे कप्पंति न कप्पंति वा ते भंगविगप्पेण विसेसिता भणंति -

[भा. ३७२२] छिन्नमछिनने व धने, वावारे काल इस्सरे चेव .
सुत्तत्थजाणएणं, अप्पबहुयं तु णायव्वं ॥

चू- पुव्वद्धस्स इमा विभासा-

[भा. ३७२३] वावारे काल धने, छिन्नमछिन्ने व अट्ठ भंगा तु ।
सावित्त गहिते अकए, मोत्तुं सेसेसु दिक्खंति ॥

चू- छिन्नो वावारो, छिन्नो कालो, छिन्नं धणं, छिन्नं नाम अमुगं कम्मं कायव्वं, एत्तिगं कालं एत्तिएण धनेनं ति । एस्स पट्टमभंगो । बित्तिथभंगे - धणं अछिन्नं एवं अट्ठभंगा कायव्वा । एतेसिं अट्ठहं भंगाणं वावारे छिन्ने अछिन्ने वा काले वि छिन्नाच्छिन्ने सक्खीण पुरतो सावित्ते धणे छिन्ने गहिते अकए य कम्मे न दिक्खंति, सेसेसु दिक्खंति । ते य सेसा वि चउत्थ-छट्ठभंगा । अधवा - “सेस” ति अट्ठसु वि भंगेसु सक्खिपुरतो असविए धणे छिन्ने अछिन्ने वा अगहिते कए अकए वा कम्मे दिक्खंति ॥ इदानिं पुणो एयं चेव विसेसेत्ति-

[भा. ३७२४] गहिते व अगहिते वा, छिन्नधणे साविए न दिक्खंति ।
अछिन्नधणे कप्पति, गहिते वा अगहिते वा वि ॥

चू- पट्टम-तत्तिय-पंचम-सत्तमे य वावारकालेसु छिन्नाछिन्नेसु सक्खिपुरतो सावित्तेसु गहिते अगहिते वा छिन्ने धने न दिक्खंति । किं कारणमुच्यते - सो भणोञ्ज - “मए सक्खिपुरतो सावित्तं” ति, अन्नं च “मए अन्नो वि न गहितो तुज्झ अब्भाए” ति । अछिन्ने पुण धने कप्पति, किं कारणं? जम्हा मोल्लस्स परिमाणं न कयं अकते य परिमाणे चवहारो लब्धति ॥

“इस्सरे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३७२५] जत्थ पुण होति छिन्नं, धोवो कालो व होति कम्मस्स ।
तत्थ अनिस्सरे दिक्खा, ईसरो बंधं पि कारेज्जा ॥

चू- धणं च छिन्नं, बहुं च कम्मं कयं, धोवं च सेसं, कालो वि धोवो अच्छति, एरिसे कम्मे कप्पति जत्ति अनीसरो तो दिक्खिज्जति । ईसरो पुण धोवं कम्मसेसं बला बंधितुं पि कारावेज्ज ॥ किं कारणं - इस्सरे न कप्पति । अणीसरे कप्पइ ? ततो भन्नति-

[भा. ३७२६] घेत्तुं समयसमत्थो, रायकुले अत्तहाणि कट्ठंते ।
फेळस्स तेन कप्पति, रोद्दोरसवीरिते वा वि ॥

चू- ते पव्वावित्तं सेहं सो दरिद्दो सयं अप्पणो घेत्तुमसमत्थो । अध सो दरिद्दो रायकुलं गच्छति दूतगेण कट्ठति, तत्थ धनक्खतो भवति, द्रव्याभावात्तं न करोति फेळो दरिद्दो, तस्स तेन कप्पति । इस्सरो पुण कट्ठइ अभिनिवेसा उक्कोडं (चं) पि दातुं । जो पुण दरिद्दो रौद्रः उरस्सेण वा बलेण जुत्तो मा वधबंधोद्दवणं करेस्सति, तेन फेळस्स वि न कप्पति ॥

“भयगे” ति गतं । इदानिं सेहनिप्फेडिता”-

[भा. ३७२७] तत्तियव्ववाइयारे, निप्फडग तेणियं वियाणाहि ।
अत्तिसेसियम्मि भयणा, अमूढलक्खे य पुरिसम्मि ॥

चू- सेहनिप्फेडियं जो करोति सो तत्तियं वयं अदिन्नादानवेरमणं अत्तिचरति । तं केरिसं ?

कहं वा निष्फेडंतो ततियव्वतं अतिचरति ?

[भा.३७२८] अपडुप्पणो बालो, बिअडुवरिसूणो अहव अणिविट्ठे ।
अम्मापितु-अविदिन्नो, न कप्पति तत्थ वऽन्नत्थ ॥

चू-अपडुप्पणो अडुवरिसो किं वाधिको वा बिअडुवरिसूणं वा सोलसवरिसूणं अवंजणजातं
अहवा - अनिविट्ठं अविवाहितं एतप्पगारं अम्मापितिअविदिन्नं । तत्थ वा गमे अन्नत्थ नेतुं न
कप्पति पव्वावेतुं । अह निष्फेडे तो तं निष्फेडगतं वियाणाहि ॥

इमे एत्थ तेनगविगप्पा-

[भा.३७२९] तेने य तेनतेने, पडिच्छगपडिच्छगे य नायव्वे ।
एते तु सेहनिष्फेडियाए चत्तारि उ विगप्पा ॥

चू- इमं वक्खाणं-

[भा.३७३०] जो तं तु सयं नेती, सो तेनो होति लोगउत्तरिते ।
भिक्खातिए गतम्मि उ, हरमाणो तेनतेनो उ ॥

चू-अपडुप्पन्नं बालं हरतो तेनो । स तेनो तं सेहं बाहिं गामादियाण ठवेत्ता अप्पण्णा भिक्खस्स
पविट्ठे, एत्थंतरे जो तं सेहं अन्नो उप्पोसेत्ता हरति सो तेनतेनो ॥

[भा.३७३१] तं पुण पडिच्छमाणो, पडिच्छतो तस्स जो पुणो मूला ।
गेण्हति एगंतरितो, पडिच्छगपडिच्छगो सो उ ॥

चू-तेनस्स तेनतेनस्स वा जो पडिच्छति स पडिच्छगो, पडिच्छगस्स जो पुणो अत्रो पडिच्छति
स पडिच्छगपडिच्छगो भण्णति । इह संतरमेव एगंतरं भण्णति । अत्रे भण्णति - “गेण्हति एगंतरिउ”
त्ति, तेनस्स पडिच्छमाणो तेनपडिच्छओ एक्केक्केण अंतरिता पडिच्छगा भवंतीत्यर्थः ॥ सेहनिष्फेडियं
करंतस्स चउगुरुं । आणादी दोसा इमे य-

[भा.३७३२] अम्मा पियरो कस्स ति, विपुलं धेत्तूण अत्थसारं तु ।
रायादीणं कहए, कहियम्मि य गिण्हणादीया ॥

[भा.३७३३] विप्परिणमेव सण्णी, कोई संबंधिणो भवे तस्स ।
विप्परिणता य धम्मं, मुएज्ज कुज्जा व गहणादी ॥

चू- सेहमवहडं नातुं सत्री विपरिणमेज्जा, सेहस्स वा संबंधी ते य विपरिणता धम्मं मुएज्ज,
रायमादिएहिं वा गहणादि कारवेज्जा ॥

[भा.३७३४] निष्फेडणे सेहस्स तु, सुयधम्मो खलु विराहितो होति ।
सुयधम्मस्स य लोवा, चरित्तलोवं वियाणाहि ॥

[भा.३७३५] आयरिय उवज्जाया, कुलगणसंधो तहेव धम्मो य ।
सव्वे वि परिच्चत्ता, सेहं निष्फेडयंतं ॥

चू- रायादि रुट्ठे स तेसिं कडगमद्दं करेज्ज । तम्हा मातापित्रेण अदत्ता सेहनिष्फेडिया न
कायव्वा ॥ बित्तियपदेण य करेज्जा । “अतिसेसगम्मि भयणे” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.३७३६] होहिति जुगप्पहाणो, दोसा य न केयि तत्थ होहिति ।
तेनऽतिसेसी दिक्खे, अमोहहत्थो उ तत्थेव . ।

चू- जो ओहिमादिअतिसयनाणी जाणति एस नित्यारगो जुगप्पहाणो होहिति दोसा य न केति भविस्संति, तेन अतिसयी दिक्खंति । अह जाणाति होहिंति दोसा तो न पच्चावेति । एस भयणा । अमूढलक्खो वा आयरिओ अमोहहत्यो जं सो पच्चावेति सो अवस्सं नित्यरति न य केति दोसा उप्पज्जंति तं च नान्यत्र नयन्तीत्यर्थः ॥ सेहनिप्फेडिया अट्टरसपुरिसेसुत्ति गतं । इदानिं नपुंसया दस - ते पुरिसेसु चेव वुत्ता नपुंसगदारे । जे जति पुरिसेसुं वुत्ता ते चेव इहं पि । किं कतो भेदो भन्नति - तर्हिं पुरिसाकिती, इह गहणं सेसयाण भवे । इदानिं “वीसं इत्थीओ, तस्स बालादी अट्टर इत्थीतो जहा पुरिसा । इदानिं गुव्विणी बालवच्छा य-

[भा. ३७३७] जे केइ अनलदोसा, पुव्वं भणिता मए समासेणं ।
ते चेव अपरिसेसा, गुव्विणि तह बालवच्छाए ॥

चू- जे एते हेइहा अनलाणं बालादी दोसा वन्निया ते गुव्विणी बालवच्छाए भाणियव्वा । कहं ? उच्यते - गुव्विणीए बालदोसो भविस्सो, बालवच्छाए पुण वट्टमाणो चेव बालदोसो, नपुंसगा वि ते होज्जा ॥ सेसा वि भइयव्वा इमे मोत्तुं-

[भा. ३७३८] मोत्तूण नवरि वुट्ठं, सरीरज्जुं च चोरमवगारिं ।
दासमनत्तं च तहा, ओबद्धाती य जे पंच ॥

चू- उब्बद्धाइ पंच इमे - उब्बद्धगो भयगो सेहनिप्फेडिया गुव्विणी बालवच्छा य । एतेसु सव्वेसु न भवति ॥

[भा. ३७३९] अवसेसा पुण अनला, भइयव्वा तह य गुव्विणा य भवे ।
कायभवत्थो बिंबं, विकित वेयणम्मि व मरेज्जा ॥

चू- अविसेसा सिय अत्थि सिय नत्थि । इमे गुव्विणीते चेव दोसा, स्त्रीकाये भवति आस्था कायभवत्थो उक्कोसेण द्वादशवर्षाणि गर्भत्वेन तिष्ठतीत्यर्थः । हस्त-पाद-कर्ण-नासाक्षिविवर्जितं बिंबं मृगावती पुत्रवत्, वैकृतं सर्पादिवत् भवेत्, पसवकाले वेदनाए वा मरेज्ज ॥

[भा. ३७४०] एतेसामन्नतरं, अनलं जो नायगाइ पच्चावे ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- अनलं व्यावेंतस्स इमं पच्छित्तं-

म. (३७४१) तेने कीवे रायाऽवगारिदुट्ठे य जुंगिते दासे ।
सेहे गुव्विणि मूलं, सेसे चतुरो सवित्यारा ॥

चू- “सेहे”त्ति सेहनिप्फेडिया एएसु जहुदिट्ठेसु मूलं सेसेसु सव्वेसु चउगुरुगा सवित्यारा ॥ अहवा - अन्नपरिवाडीते इमं भन्नइ - अहवा -

[भा. ३७४२] कीवे दुट्ठे तेने, गुव्विणि रायावगारि सेहे य ।
मूलं चउ पारंची, मूलं वा होति चउगुरुगा ॥

चू- कीवे मूलं दुट्ठदिएसु चउसु पारंचियं । अहवा - दुट्ठदिएसु चेव चउसु मूलंतेने व चउगुरुगा ॥

[भा. ३७४३] सुत्तनिवातो एत्थं, चउगुरुयं जेसु होति ठाणेसु ।
उच्चारितत्थसरिसा, सेसा तु विकोवणइए ॥

[भा. ३७४४] बाले वुट्टे किवे, जड्डे मत्ते य जुंगियसरीरे ।
गच्छे पव्वइयाणं, संवासो एगतो भइतो ॥

चू- बालवुट्टा कारणे पव्वाविया, कीवो अभिभूतो, सरीरजड्डो, उम्मत्तो, सरीरजुंगितो, अदंसणो, एते सव्वो पव्वाविया संता एरिसा जाता । एतेसि संवासो एक्कतो चेव, न पुट्टो । जदि ते अन्नवसहीए ठविज्जंति तो ते विसादं गच्छंति, तम्हा गच्छगता चेव विधीए परिचट्टिज्जति । गुविणी कर्हंदि अनाता पव्वाविता जहा - करकंडुमाता पउमविता । पडिनीएण वा जहा पेढालेण जेड्ड । सा विहीए भावितसड्डकुलेसु संगुप्पति, सट्टा निसेसवट्टमार्णिं च वहति, अंतरंतरे साहवो य ॥

[भा. ३७४५] जिनवयणपडिक्कुट्टे, जो पव्वावेति लोभदोसेणं ।
चरितट्ठी य तवस्सी, लोवेति तमेव तु चरित्तं ॥

चू- अडयालीसं पडिक्कुट्टे सिद्धलोभेण अप्पणो चरित्तवुट्टिनिमित्तं परो पव्वावितो अप्पणो वि चरित्तघायं करेति ॥ इमं बित्तिपदं-

[भा. ३७४६] पव्वाविओ सियत्ति य, सेसं पणगं अनाचरणजोग्गं ।
अहवा समायरंतो पुरिमपदनिवारिते दोसे ॥

चू- जति अणलो पव्वावितो “सिअ”त्ति अजाणया जाणया वा कारणेण सेसं पणगं नायराविज्जति । तं च इमं मुंडावण सिक्खावण उट्टवण संभुंजण संवासे ति । सो एयस्स पणगस्स नायरणजोगो । अध आयरवेति तो पव्वावणपदे पुव्ववन्निए दोसे पावति- जत्थ जत्थ चउगुरु तत्थ तत्थ सुत्तणिवातो । सेसा पच्छित्ता सीसविकोवणइ कहिया ॥

मू. (७३९) जे भिक्खू नायगं वा अनायगं वा उवासगं वा अनुवासगं वा अनलं उवट्टवेइ उवट्टवेतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ३७४७] नायगमनायग वा, सावगमस्सावगं तु जे भिक्खू ।
अनलमुवट्टवेई, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- सूत्रार्थ पूर्ववत् । अणलं उवट्टवेतस्स आणादी दोसा चउगुरुं च । चिट्ठउ ताव उवट्टवणाविही । पव्वावणाविही ताव नाउभिच्छमि ॥

[भा. ३७४८] पुच्छा सुद्धे अट्टा, वा सामाइयं च तिक्खुत्तो ।
सयमेव उ कायव्वं, सिक्खा य तर्हिं पयत्तेणं ॥

चू- जाव उवट्टति पव्वज्जाए सो पुच्छिज्जति - “कोसि तुमं, किं पव्वयसि, किं च ते वेरगं ? एवं पुच्छितो जति अनलो न भवति तो सुद्धो पव्वज्जाए कप्पणिज्जो । ताहे से इमा साहुचरिया कहिज्जति ॥

[भा. ३७४९] गोयरमचित्तभोयणसज्झायऽण्हाणभूमिसेज्जादी ।
अब्भुवगय थिरहत्थो, गुरू जहन्नेण तिण्णट्ठा ॥

चू- गोयरेति दिने दिने भिक्खं हिंडियव्वं । जत्थ जंलब्भइतं अचित्तं धेतव्वं, तं पि एसणादिसुद्धं, आनियं पि बालवुट्टसेहादिएहिं सह संविभागेण भोत्तव्वं । निच्चं सज्झायज्झाणपरेण होयव्वं । सदा अण्हाणगं, उदुबद्धे सया भूमिसयणं, वासासु फलगादिएसु सोतव्वं । अट्टरससीलंगसहस्सा धरेयव्वा, लोयादिया य किलेसा अनेगे कायव्वा । एयं सव्वं जति अब्भुवगच्छति तो पव्वावेयव्वो ॥

एसा पव्वानिज्जपरिक्खा पव्वावणा भण्णति । इदानिं “मुंडावणा” - सोहणे दिवसे चेतियाण पुरओ पव्वावणिज्जं । अप्पणो वामगपासे ठवित्ता चेइए वंदित्ता परिहियचोलपट्टस्स रयहरणं देति । ताहे “अट्ट”ति अस्य व्याख्या - जो थिरहत्थो आयरितो तिन्नि अट्टातो गेण्हति, समत्थो वा सब्बं लोयं करेति, असति आयरियस्स थिरहत्थस्स, अत्रो पव्वावेति ॥

थिरहत्थो तस्स लोयकरणं सामाइयं च इमेरिसे ठाणे कज्जति-

[भा. ३७५०] दव्वादी अपसत्थे, मोत्तु पसत्थेसु फासुगाहारं ।
लग्गाति व तूरंते, गुरुअनुकूले वऽहाजायं ॥

चू- अट्टिमादि अप्पसत्थदव्वा, ऊसरमादि अप्पसत्थखेत्तं, रिक्तातिहिमादी अप्पसत्थकालो, विट्ठिमादी अप्पसत्थो भावो । एते अप्पसत्थे मोत्तुं पसत्थेसु दव्वादिएसु पव्वाविज्जति । तस्स गुरुणो य अनुकूलेसु ताराबलचंद्रबलेसु । जाव य दव्वादिद्या पसत्था न लब्धंति ताव फासुगाहारं धरंति । सत्रातगभया वा तुरंगो पसत्थलग्गबलेण पव्वावविज्जति । उभयसाहगे अलब्धमाणे गुरु अनुकूले पव्वाविज्जति । “अहजातेन” ति सनिसेज्जं रयोहरणं मुहपोत्तिया चोलपट्टो य एयं अहाजातं दातुं वा । (सूरी सेहं विज्जाए अभिमतंइ सत्तवारा) वामपासद्वियस्स आयरितो भणाति - इमस्स साधुस्स सामाइस्स आरूहावणं करेमि काउस्सग्गं । अन्ने भणति - उच्चारवणं करेमि; उभयथा वि अविरुद्धं, अत्रत्थूससिएणं जाव वोसिरामिति, लोगस्सुज्जोयगरं चित्तिता नमोऽरहंताणं ति पारित्ता, लोगस्सुज्जोयगरं कट्ठित्ता पच्छा पव्वावणिज्जेण सह सामाइयसुत्तं तिक्खुत्तो कट्ठति, पच्छा सेहो इच्छामि खमासमणो ति वंदति । वंदिय पुव्वुट्ठितो भणाति - “संदिसह किं भणामो” ? गुरुवयणं “वंदित्ता पवेदेहि”, ताहे वंदिय पट्टुट्ठितो भणाति - “तुम्हेहिं मे सामाइयं आरुहियं, इच्छामि अनुसट्ठिं ।” गुरुवयणं - “नित्यारगपारगो गुरुगुणेहिं वट्ठहि” ति ॥

[भा. ३७५१] तिगुणपयाहिणपादे, नित्यारो गुरुगुणेहि वट्ठहि ।
अनहिंडंते सिक्खं, सम्मयनीतेहि गाहेति ॥

चू- ताहे वंदति, वंदित्ता नमोक्कारमुच्चारंतो पयाहिणं करेति, पादेसु आरुहियं मे सामाइयं, इच्छामि अनुसट्ठिं । ते भणति - “नित्यारगपारगो होहि, आयरियगुणेषु वट्टसु” एसा मुंडावणा । इदानिं सिक्खा “सिक्खा य तहिं पयत्तेणं” ति, सा दुविहा - आसेवण-गहणसिक्खा य । दुविहं पि सिक्खं अनहिंडंतो गाहिज्जति । को तं गाहेति ? जे तस्स सम्मता नीता य ते गाहेति, तेसिं असति अनीतो वि सम्मतो, तेसिं पि असति अन्नो वि गाहेति । एते एक्केके वितहं करेमाणो घउलहु ॥ सिक्खा य गाहा ॥ इदानिं “उवट्टवणा”-

[भा. ३७५२] अप्पत्ते अकहित्ता, अणभिगतऽपरिच्छतिक्रमे पासे ।
संथरणे हिंडावण, एक्केके हुंति घउगुरुगा ॥

चू- “अप्पत्ते”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३७५३] अप्पत्तं उ सुतेनं, परियाए उट्टवेंते चउगुरुगा ।
आणादी कायवहो, न य पढति अकप्पिओ जं च ॥

चू- पुर्व्विं जाहे सत्थपरिण्णा सुत्ततो अधीता ताहे उवट्टवणापत्तो भन्नति । दसवेयालियमुप्पत्तिकालतो पुण जाहे छज्जीवणिया अधीता तं जो सुत्तेण अप्पत्ते पव्वजापरियाते

उवड्वेति तस्स उवड्वेत्तस्स चउगुरुं तवकालेहिं दोहिं गुरुं । उच्चे ड्ववणा उत् प्राबल्येन वा ठावणा उड्ववणा । “आणादी” विराधणा, अयाणंतो वा छज्जीवनिकाए वहेति, “उड्ववितोमि” ति सेसं न पढति, अपढंतो य पिंडादियाण अकप्पितो, तेनानियस्स य परिभोगे पच्छित्तं जं तं च पावति, उवड्वेत्तो न वेयावच्चं करिज्जति “अकप्पिउ” ति ॥

“अकहेत्ता” अस्य व्याख्या-

[भा. ३७५४] सुत्तत्थे, अकहेत्ता, जीवाजीवे य पुण्ण पावं च ।

उवड्वणे चउगुरुगा, विराहणा बहुगजाणंतो ॥

चू- सुत्तस्स अत्थो सुत्तत्थो, इमे पुढवादिया जीवा, इमे धम्मादिया अजीवा, आसवो, बंधो, पुण्णं, पावं, संवरो, निज्जरा, मोक्खो, नवपयत्था समेदा कम्मबंधभेदहेतवो कहेति । जो एवं सुत्तत्थं अकेत्ता उवड्वेत्तस्स चउगुरुं तवगुरुं, अत्थं च असुणंतो बहुविहं विराधनं करेति, सा य अप्पत्तसुत्त भणिया ॥ “अनंभिगतो” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३७५५] अनभिगयपुण्णपावं, उवड्वेत्तस्स चउगुरुं होंति ।

आणादिणो विराधन, मालाए होति दिट्ठंतो ॥

चू- पुण्णपावग्गहणातो नवपयत्था गहिता, अणभिग्गाहिता जस्स नो सद्वहति ति नेय-गहणत्तणेण वा कहिज्जमाणे नो लद्धा तं च उवड्वेति तस्स चउगुरुं कालगुरुं । आणादी दोसा । असद्वहंतो वा छज्जीवनिकायविराहणं करेज्ज । सो य महव्वयाण अजोग्गो । कहं दिट्ठंतो होति मालाए? - जहा पंचवण्णसुगंधपुप्फमाला पउमुप्पलोवसोभिया उद्धसुक्कखाणु मालइता न सोभति तहा पंचमहव्वयमाला सभावेणोवसोभिता तस्स न सोभति ॥

“अपरिच्छि” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३७५६] उल्लम्पि य पारिच्छा, अभिगए नाऊण तो वए देंति ।

एक्केक्कं तिक्खुत्तो, जो न क्कणति तस्स चउगुरुगा ॥

चू- उल्लम्पि य परिच्छति एस आउक्काते परिच्छा गहिता, तदग्रहणातो सेसकाएसु वि परिच्छा कायव्वा ॥ जतो भण्णति-

[भा. ३७५७] उच्चारति अथंडिल, वोसिरठाणादि वा वि पुढवीए ।

नदिमादि दगसमीवे, सागणि उद्धित तेउम्पि ॥

चू- जदा उच्चारपासवणं करेति तदा से अथंडिलं सचित्ता य पुढवि दंसिज्जति । “एत्थ वोसिराहि” ति । एवं उद्धड्वण-निसीय-तुयड्वणं करंतस्स जति नेच्छति तो सद्वहति । अहं तं असत्थोवहतं दड्ढं न विमंसति तो नज्जति अनभिगतो आउक्काएण ति । तलागादीणं उदगसमीवे उल्लपुढवीए एवं चेव परिच्छा । तेउक्काए सागणीए वसहीए थायंति तत्थ भण्णति - पदीवं उस्सक्केहि, वास-सीते उदिते पयावेहि ति भण्णति ॥

[भा. ३७५८] वियणऽभिधारण वाते, हरिते जह पुढविए तसेसुं च ।

एमेव गोयगते, होति परिच्छा उ काएसु ॥

चू- वाते धम्मत्तो भण्णति-वियणं तालवेंटादिणा विएहि, इतो वातं एहि अभिधारणं करेहि । हरियतसेसुं जहा पुढवीए परिच्छा । एवं भिक्खागतो पि काएसु परिच्छिज्जति । ससरक्खुदउल्लेहिं

हृत्वेहिं अग्निसंघट्टणं हरिततसगतहृत्थातो य भिक्खं गिण्हाविज्जति । यत्राग्नि तत्र वायुः । उष्णं वा शीतीकृत्य दाप्यते । एवं अपरिच्छिताजे उवड्वेति तस्स चउगुरुं दोहिं वि लहुं । पत्ते कहित्तये अभिगततये परिच्छित्तये नातुं पत्ते देंते । “पासे” ति उवड्विज्जमाणे आयरिओ अप्पणो वामपासे ठवेति, अन्नद्व चउगुरुं । जति अत्थि ताहे चेतिए वंदित्ता महव्वयकहणा य काउस्सग्गं करेति, तत्थ चउवीसत्थयं चिंतेति, णवक्कारेण पारेत्ता चउवीसत्थयं फुडवियडं वायाते कट्ठित्ता ताहे महव्वयउच्चारणं करेति । सव्वत्थ पि तहेव चउगुरु । “इक्कमे” ति अस्य व्याख्या - “एक्केकं तिवखुतो” पच्छद्धं कंठं । एक्केकं महव्वयं ततो वारा अतिकमति । अन्ने भणंति - ततो वारा अपुरेत्ता अतिकमंतस्स चउगुरुं । जति संथरणे हिंडावेति तो चउगुरुं ॥

सा उवड्ववणा इमेरिसे कायव्वा-

[भा. ३७५९] दव्वातिसाहए ता, तहेव न तु गंतु उवरिमे हेड्ड ।

दुविहा तिविहा य दिसा, आयंबिल जस्स वा जंतु ॥

दू-दव्व-खेत्त-काल-भावपसत्थेसु तारा-चंद-बलेसु य साहगेसु सेसं वंदण-निवेयण-नित्यारग-पयाहिणकरणसाधुनिवेदनं च जहा सामातिए तहेव कायव्वं, नो पंच महव्वए सइं कट्ठित्ता पुणो हेड्ड दो ततियं वारा कट्ठति, किंतु एक्केकं वतं तिन्नि वारा कट्ठिज्जति । जाहे सम्भत्ता उवड्ववणा ताहे उवड्ववियस्स साधुस्स आयरियउवज्जाया दुविहा दिसा दिज्जति । इत्थिया तदया - पवत्तिणीदिसा दिज्जति । जद्विवसं उवड्ववितो तद्विवसं केसिं चि अभत्तड्डे भवति, केसिं चि निव्वितियं, केसिं चि आयंबिलं, केसिं चि न किं चि । जस्स वा जं आयरियपरंपरागतं छड्डमातियं कारविज्जति । एसा उवड्ववणा । इदानिं संभुंजणा - जतो मंडलिंसंभोगड्ड सत्त आयंबिले कारविज्जति, निव्वितिए वा जस्स वा जं आयरियस्स परंपरागतं ॥

बितियपदेण अपत्तं अकवित्ता वि उवड्विज्जति-

[भा. ३७६०] बितियपदं संबंधी, कक्खड्ड बहिभाव ओम संवासे ।

पत्तं व अपत्तं वा, अनलमुवड्ववते भिक्खू ॥

दू- बितियपदेण सुत्तेण अपत्तं पि उवड्वेज्ज । जो संबंधी सयणिज्जओ पुत्तादी, जदि सो एवं चित्तिज्जा-

[भा. ३७६१] भुंजिसु मए सद्धिं, इदानिं णेच्छंति सा हु बहिभावं ।

अहियं खंति व ओमे, पच्छण्णं जेण भुंजंति ॥

दू- पुव्वं गिहवासे मए सद्धिं एगभायणे भुंजिसु इदानिं एगभायणे भोत्तुं नेच्छंति, जति एएण करणेण सुद्धु बहिभावं कक्खड्डं गच्छति तो अपत्तंपि सुएण उवड्वेति । “ओम” ति अस्य व्याख्या - तं अनुवड्ववियं मंडलीए अनोयवियं पुव्वं भुंजावित्ता बाहिं नीणंति, सो तत्थ नीणिओ चिंतेति - ममं नीणित्ता अप्पणा किं पि अहियं खायति जेण पच्छण्णे भुंजंति । जति एतेन कारणेण कक्खड्डं बहिभावं गच्छति ॥ अहवा - “ओमि” ति किं चि सुंदरं पडुप्पण्णं अनेसणिज्जं “सेहस्स दिज्जिहित्ति” ति तं गहियं, तं च तस्स दिन्नं सो भणेज्ज - एयं आयरियपायोगं किं मम दिज्जति तत्थ कोति भणेज्जा-

[भा. ३७६२] तव कप्पति न तु अहं, अनुवड्ववितस्स ऽनेसियं सिट्ठे ।

जति गच्छति बहिभावं, अनुलोमा उड्डवड्ववणा ॥

सू- तव अनुवद्विवियस्स एयं कप्पति, न उ अन्हं, ताहे सो चिंतेति “अस्समणो हं किमेत्थ अच्छामि”, जति सो कक्खडं बहिभावं गच्छेज्जा तो अनुलोमेहिं पन्नवेत्ता पव्वाउइ अपत्तं चेव उवद्ववेति ॥ अहवा-

[भा. ३७६३] वासादिसु वा ठाओसि नत्थि बहि अंतो भुज्जमाणेसु ।

संवासो तु न कप्पति, एगस्सऽणलं पि तु ठवेति ॥

सू- अनुवद्ववितो त्ति मंडलीए न भुजति, सागारिउ त्ति वा कातुं पुव्वभुत्तो बाहिं ठविज्जति, बहि पि वासासु वासंते मंडवियादि इणं नत्थि, भुंजताण वा सागारिउ त्ति अपत्तं चेव उवद्ववेति। “संवासे” त्ति अस्य व्याख्या - पच्छद्धं । अनुवद्ववितेन सह एगद्धं संवासो न कप्पति, तस्स य पुढो वसंतस्स वासासु उदुबद्धे वा वसही सहाओ वा नत्थि, पुढो य एगस्स वसितुं न कप्पति, इत्थिमादि दोसा भवंति, तन्हा एवमादिकारणेहिं पत्तापत्तस्स वा अणलस्स अज्झयणुद्देसणादी कातुं उवद्ववेउं संभुंजेज्ज संवासेज्ज वा ॥ इदानिं पत्तं जति अतिक्रामेति- जत्तियाणि दवसाणि अतिक्रामेति तत्तियाणि दिवसाणि चउगुरुगादि पच्छित्तं । सत्तरत्तं तवो गाहा । बितियपदेण अतिक्रामेज्जा न दोसो-

[भा. ३७६४] पिय-पुत्त खुड्ड-थेरे, खुड्डगथेरे अपावमाणम्मि ।

सिक्खावण पन्नवणा, दिड्ढंतो दंडिगादीहिं ॥

सू- दो पिता पुत्ता पव्वत्तिया, जति ते दो वि जुगवं पत्ता तो जुगवं उवद्वविज्जति । अह “खुड्डे” त्ति खुड्डे सुत्तादीहिं अपत्ते “थेरे” त्ति थेर सुत्तादीहिं पत्ते थेरस्स उवद्ववणा । “खुड्ड” त्ति जदि पुण खुड्डगो सुत्तादीहिं पत्तो थेरे पुण अपावमाणम्मि तो जाव सुज्झंतो उवद्ववणादिणो एति ताव थेरो पयत्तेण सिक्खाविज्जति, जदि पत्तो तो जुगवं उवद्वविज्जति ॥

अह तहावि न पत्तो थेरो, ताहे इमा विही-

[भा. ३७६५] थेरेण अनुन्नाए, उवद्वऽनिच्छे ठवेति पंचाहं ।

त्ति पण परमनिच्छे वी, वत्थुसभावे य जाऽहीयं ॥

सू- थेरेण अनुन्नाए खुड्डं उवद्ववेति । अह नेच्छति ताहे थेरो पण्णविज्जति “दंडियदिड्ढंतेन”, आदिसद्दातो अमच्चादी । जहाएगो राया रज्जपरिब्भट्टे सपुत्तो अन्नं रायाणं उल्लगिउमाद्धतो । सो रायपुत्तस्स तुट्टे । तं से पुत्तं रज्जे ठवेतुं इच्छति, किं सो पिता नानुजाणाति ? एवं तव जदि पुत्तो महव्वयरज्जं पावति, किं न मन्नसि ? एवं पि पन्नवितो जदि नेच्छति ताहे ठंति पंचाहं, पुणो वि पन्नविज्जति, अनिच्छे पंचाहं ठंति, एवं तिपण कालेण जदि पत्तो तो जुगवं उवद्ववणा । अओ परं थेरो अनिच्छेति खुड्डो उवद्वविज्जति । अहवा - “वत्थुसभावे वि जाऽधीतं” त्ति वत्थुस्स सहावो वत्थुस्सभावो मानी “अहं पुत्तस्स ओमतरो होज्जामि” त्ति उन्निक्रमेज्जा, गुरुस्स खुड्डस्स वा पदोसं गच्छेज्जा, ताहे तिण्ह पंचाहाण परतो वि संचिक्खाविज्जति जाव अधीयं ति ॥ अह दो पिता पुत्ता जुवलगाणि तो इमा विही-

[भा. ३७६६] दो थेर खुड्ड थेर, खुड्डगथेरे अपावमाणम्मि ।

रन्नो अमच्चमादी, संजतिमज्झे महादेवी ॥

सू- दो थेरा सपुत्ता समग पव्वाविता, “एत्थ दो थेरे” त्ति दो वि थेरा पत्ता न ताव खुड्डगा, थेरा उवद्ववेयव्वा । “खुड्डग” त्ति दो खुड्डा पत्ता न थेरा, एत्थ वि पन्नवणविधी तहेव । “थेरखुड्डगो” त्ति

दो धेरा खुड्डो य एगो एत्थ उवड्डवणा, अह दो खुड्डा धेरो य एगो पत्तो, एगे धेरे अपाव माणम्मि ॥
इत्थ इमं गाहासुत्तं-

[भा. ३७६७] दो पत्त पिया पुत्ता, एगस्स उ पुत्तो पत्त न उ धेरो ।
गहितो स पंच वियरति, राइणिओ होउ एस वि ता ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । आयरि एहि वसभेहिं वा पन्नवणं गाहितो वितरति, सयंवा वितरति, ताहे खुड्डो उवड्डविज्जति, अनिच्छे रायदिद्वंत्तं पन्नवणा तहेव, इमो विसेसो । सो अपत्तधेरो भण्णति - एस ते पुत्तो परममेधावी एत्तो उवड्डविज्जउ, जइ तुमं न विसज्जेसि तो एते दो वि पित्ता पुत्ता रातिनिता भविस्संति, तं एयं विसज्जेहि, एस वि ता होउं एतेसिं राइमिउ त्ति । अतो परं अनिच्छे तहेव विभासा । इदानिं पच्छद्धं - रन्तो अमच्चो य समगं पव्वाविता जहा पिता पुत्ता तहा असेसं भाणियव्वं । आदिग्गहणेणं सेट्ठिसत्थवाहाणं रत्ता सह भाणियव्वं । संजतिमज्जेवि दोण्हं माताधितीणं, दोण्ह य माताधिती जुवलयाणं, महादेवी अमच्चीण य, एवं चेव सव्वं भाणियव्वं ॥

[भा. ३७६८] राया रायाणो वा, दोन्नि वि समपत्त दोसु ठाणोसु ।
ईसर सेट्ठि अमच्चे, निगम घडा कुल दुवे चेव ॥

चू- रायारायाणो त्ति एगो राया, बितिओ रायराया सम पव्वाइया । एत्थ वि जहा पितापोत्ताणं तहा दड्डव्वं, एतेसिं जो अहियरो रायादि इतरम्मि अमच्चादि ए ओमे पत्ते उवड्डाविज्जमाणे अपत्तियं करेज्जा, पडि भज्जेज्ज वा, दारुणसभावो वा उदुरुसेज्जा, ताहे सो अपत्तो वि इतरेहिं समं उवड्डविज्जति ॥

[भा. ३७६९] एएहि कारणेहिं, अज्झयनुद्वेसमाइए काउं ।
अनधीए वि कहेत्ता, उवड्डवेऊण संभुंजे ॥

चू- अहवा - राइत्ति जत्थ एगो राया सो अमच्चदियाण सव्वेसिं राइणितो कज्जति । रायाणो त्ति दुप्पभिति रायाणो समं पव्वइया समं च पता ते उवड्डविज्जता समरातिणिया कायव्व त्ति दोसु पासेसु ठाविज्जति ॥ एसेवऽत्थो भण्णति-

[भा. ३७७०] समगं तु अनेगेसू, पत्तेसू अनभियोगमावलिया ।
एगतो दुहतो व ठिता, समराइणिया जहासण्णा ॥

चू- पुत्तादिसंबंधिणो असंबंधेसु बहुसु समगं उवड्डविज्जमाणेसु गुरुणा अत्रेण वा अभियोगो न कायव्वो "इओ इओ दाह" त्ति । एवं एगतो दुहतो वा ठितेसु जो जहा गुरुस्स आसन्नो सो तहा जेहे उभयपासट्ठियसमा समाराइणिया । एवं दो ईसरा, दो सेट्ठी, दो अमच्चा, "निगम" त्ति दो वणिया, "घड" त्ति गोट्ठी दो गुट्ठीओ गोट्ठीया वा पव्वतिया, दो महाकुलेहिंती पव्वइया, सव्वे समा समरातिणिया कायव्वा, एतेसिं चेव पुव्वपत्तो, पुव्वं चेव उवड्डवेयव्वा ॥

[भा. ३७७१] ईसि अधोणता वा, वामे पासम्मि होति आवलिया ।
अहिसरणम्मि उ वट्ठी, ओसरणे सो व अन्नो वा ॥

चू- ते उवड्डविज्जमाणा गुरुणो वामपास ठितो एगो अणेगा वा ईसिं अधो ओणता - गजदंतवत् अवन्ता इत्यर्थः । "अहिसरणे" त्ति ते यदि गुरुं तेन अगगतो वा सरंति तो गच्छवुट्ठी-अन्योऽपि प्रव्रजतीत्यर्थः । अह पच्छतो बाहिरेण वा ओसरंति तो सो वा अन्नो वा उन्निक्रमति, औदायि वा एयं निमित्तं ॥

मू. (७४०) जे भिक्खू नायगेण वा अनायगेण वा उवासएण वा अनुवासएण वा अनलेण वेयावच्चं कारावेइ, कारावेतं वा सातिज्जति ॥

चू- कारवेतस्स चउगुरुं पच्छित्तं आणादिया य दोसा ॥

[भा. ३७७२] पुव्वं चिय पडिसिद्धा, दिक्खा अनलस्स कहमियाणिं तु ।

त्वेयावच्चं कारे, पिंडस्स अकप्पिए सुत्तं ॥

[भा. ३७७३] वेयावच्चे अनलो, चउव्विहो होइ आणुपुव्वीए ।

सुत्तत्थ अभिगमेण य, परिहरणा एव नायव्वा ॥

चू- वेयावच्चं प्रति अनलो चउव्विहो - सुत्ते, अत्थे, अभिगमे, परिहरणे । सुत्ततो जेण पिंडेसणा न पढिता । अत्थतो जेण तस्सेव अत्थो न सुत्तो । अभिगमणं - जो वेयावच्चं न सदहति । परिहरणे - जो अकप्पियं न परिहरति । चोदकाह - “ननु जो पव्वज्जातो अनलो य वेयावच्चस्स वि अनलो, किं पुढो सुत्तकरणं ?” उच्यते - जो पव्वज्जाए अणलो स वेयावच्चस्स नियमा अनलो, जो पुण पव्वज्जाए अलो स वेयावच्चस्स अलो वा अनलो वा । अतो पिहसुत्तकरणं ॥

[भा. ३७७४] एएसामण्णतरं, अनलं जो नाइगाति कारेज्जा ।

वेयावच्चं भिक्खू, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा. ३७७५] वितियपए एगागी, गेलण्णऽसहू यऽलद्धिमंते य ।

ओमे य अनहियासे, गिहीसु वा मंदधम्मेषु ॥

चू- गच्छे एक्को चेव पिंडादि कप्पितो सब्वेसिं कातुं न तरति, जे कप्पिया ते गिलाणा असहू वा, अलद्धिमंता वा ओमे वा असंथरतो अनलेण कारविज्ज । “अनहियास” ति अत्रे जाव भिक्खादिगया न एंति ताव कोति भिक्खू छुहालू अनलेण कारविज्जा । गिहिणो वा मंदधम्मा पाउगं न देंति, सो य अनलो लद्धिसंपण्णो ॥ ताहे-

[भा. ३७७६] एएहि कारणेहिं, पिंडस्सुस्सारकप्पियं काउं ।

वेयावच्चमलंभे, कारेज्जऽसढो तु अनलेणं ॥

चू- एवं असढो कारवेतो सुद्धो ॥

मू. (७४१) जे भिक्खू सचेले सचेलगाणं मज्झे संवसइ, संवसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७४२) जे भिक्खू सचेले अचेलगाणं मज्झे संवसइ, संवसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७४३) जे भिक्खू अचेले सचेलगाणं मज्झे संवसइ, संवसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७४४) जे भिक्खू अचेले अचेलगाणं मज्झे संवसइ, संवसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- सचेला संजता, सचेलाओ संजतीओ, चउभंगसूत्रं व्याख्येयं । चउसु वि भंगेषु चउगुरुं तवकालविसिद्धं ।

[भा. ३७७७] जे भिक्खू सचेलो तु, ठाण-निसीयण-तुयट्ठणं वा वि ।

चेतिज्ज सचेलानं, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा. ३७७८] वीसत्थादी दोसा, चउत्थुद्देसम्मि वत्रिया जे तु ।

ते चेव निरवसेसा, सचेलमज्झे सचेलस्स ॥

चू- कारणे वसेज्जा-

[भा. ३७७९] बितियपदमणप्यञ्जे, गेलण्णुवसग्गरोहगऽद्धाणे ।
समनाणं असतीए, समणीपव्वाविते चेव ॥

चू- अणप्यञ्जो वसेज्जा, गिलाणं वा पडियरंतो वसेज्जा, उवसग्गे वा जहा सो रायकुमारो संगुत्तो रोहए वा एक्का वसही लद्धा, अद्धाणपडिवण्णो वा संजयाण असती संजतिवसहीए वसेज्जा, अहवा - दो वि वग्गा अद्धाणपडिवज्जा वसेज्जा । अधवा - समनाण असतीते समणीहिं माया पिया वा पव्वाविओ सो वसेज्जा ॥

[भा. ३७८०] एमेव बितियभंगे, कंतारादीसु उवहिवाघाते ।
समणीणं ततियम्मि तु, वाघातो होति समनाणं ॥

चू- बितियभंगे समणीण उवधीउवघातो । ततियभंगे समनाण उवहिउवघाओ ॥
चतुसु वि भंगेसिमे दोसा-

[भा. ३७८१] संचरिते वि हु दोसा, किं पुण एगतरनिगिण्णि उभओ वा ।
दिट्ठमदट्ठव्वं मे, दिट्ठिपियारे भवे खोभो ॥

चू- पढमभंगे उभये वि संचरिते वीसत्थादि आलावातिया य दोसा, किं पुण बितिय-ततिय-उभयनिगिण्णे य, सविसेसा दोसा । संजतो संजती वा चिंतैति - दिट्ठं अदट्ठव्वं मे अंगादानादि । सागारिए य दिट्ठिपियारेणं चित्तक्खोभो भवति । खुभिओ अनायारपडिसेवणं करेज्ज ॥

[भा. ३७८२] आयपर उभयदोसा बितिए भंगे न कप्पती बितियं ।
विहिमुट्ठवत्थदाणं, ठाणाति चएति एगत्थ ॥

[भा. ३७८३] एमेव ततियभंगे, अद्धाणे उवसयस्स तु अलंभे ।
खुट्ठातिमज्जे समणी सावयभयचिट्ठणादिसु ॥

[भा. ३७८४] एमेव चरिमभंगे, दोसा जयणा तु दब्भमादीहिं ।
सभयम्मि मज्जे समणी, निरवा एमग्गतो एति ॥

[भा. ३७८५] दुहतो वाघातो पुण, चतुत्थभंगम्मि होति नायव्वो ।
एमेव य परपक्खे, पुव्वे अवरम्मि य पदम्मी ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । परपक्खो गिहत्थिअन्नतिथिणीओ । तेसु एएवं चेव चउभंगो दोसा य । एगतरे उभयपक्खे वा विवित्ते वत्थाभावे खंडपत्त-दब्भ-धीवर-हत्थपिहणा जयणा कायव्वा । सावयभयादीसु य संजइओ मज्जे छोढुं ठाणाती चेतैज्जा ॥

दुहतो वि अचेलणं पंथे इमा गमणविही-
[भा. ३७८६] दुहतो वाघायम्मी, पुरतो समणा तु मग्गतो समणी ।
खुट्ठेहि भणावैति, कज्जे देयं ति दावैति ॥

चू- अग्गतो साहू गच्छति, पिट्ठतो समणीओ । जति संजतीओ किं चि वत्तव्वाओ खुट्ठेहिं भणावैति । जं किं चि देयं तं खुट्ठेहिं चेव दवावैति । सभए पुण पिट्ठओ अग्गतो पासतो वा संजया गच्छति न दोसो । बिइयचउत्थेसु भंगेसु सव्वपयत्तेण संजतीण वत्था दायव्वा ॥

[भा. ३७८७] समनाणं जो उ गमो, अट्ठहि सुत्तेहि वन्निओ एसो ।
सो चेव निरवसेसो, वोच्चत्थो होति समणीणं ॥

चू- चउरो संजतिसुत्ता, चउरो गिहत्थऽन्नतिथिणीएसु । एते अट्ठ संजतीण वि, संजतेसु चउरो सुत्ता गिहत्थऽन्नतिथिणीएसु चउरो । एसेव विवच्चासो, दोसा य वत्तव्वा ॥

मू. (७४५) जे भिक्खू पारियासियं पिप्पलिं वा पिप्पलिचुण्णं वा सिंभेरं वा सिंगवेरचुण्णं वा बिलं वा लोणं, उब्भियं वा लोणं आहारेइ, आहारेंतं वा सातिज्जति ॥

चू- पारियासियं नाम रातो पञ्जुसियं । अभिण्णा पिप्पली, सा एयसुहुमा भेदकता चुण्णा । एवं मिरीय-सिंगवेराणं पि । सिंगवेरं सुंठी । जत्थ विसए लोणं नत्थि एत्थ ऊसो पच्चति, तं बिललोणं भण्णति । उब्भेतिमं पुण सयंरुहं जहा सामुद्वं सिंधवं वा । एवमादिपरिवासितं आहारेंतस्स आणादी दोसा, चउगुरुं च । इमा निज्जुत्ती-

[भा. ३७८८] पारियासियमाहारस्स मग्गणाऽऽहारो को भवे अणाहारो ।

आहारो एगंगिओ, चउब्बिहो जं चऽतीति तहिं ॥

चू- एत्थ सीसस्स मती उप्पन्ना - पारियासियआहारस्स मग्गणा । अन्हे न यानामो को आहारो को वा अनाहारो ? तं इच्छामो आहारानाहारं नातुं । आयरितो भणति - आहारो एगंगितो असणादी चउब्बिहो, ज वा अन्न तत्थ अतीति सा - आहारो चउब्बिहो ॥ एगंगितो आहारो-

[भा. ३७८९] कूरो नासेइ सुधं, एगंगी तक्कउदगमज्जाती ।

खातिमे फलमंसादी, सातिमे महुफाणितादीणि ॥

चू- कुरादी एक्कं चेव खुधं पासेति । पाणे तक्क-खीर-उदग मज्जादी एगंगि तिसं नासेंति आहारकिच्चं च करेंति । खाइमे एगंगिया फलमंसादी आहारकिच्चं च करेंति । साइमेवि मधु-फाणिय-तंबोलादिया एगंगिया खुहं पासेंति ॥ “जं च अतीति तहिं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३७९०] जं पुण खुहापसमणे, असमत्येगंग सो उ लवणाती ।

तं पि य होताहारो, आहारजुतं व विजुतं वा ॥

चू- जं एगंगियं खुहासमणे असमत्थं आहारे य अतीति तं आहारेण संजुत्तं असंजुत्तं वा आधारो चेव नायव्वो, जहा असने लोणं हिं गु जीरयं कडुगं मंडं च ॥

[भा. ३७९१] उदए कप्पूरादी, फले सुत्तादीणि सिंगवेरगुलो ।

न य ताणि खवेति खुहं, उवकारित्ता तो आहारो ॥

चू- उदए कप्पूरं गच्छति, अंबादिसु फलेसु सुत्तं, सुंठीए गुलो, एमादि खुहापसमणे असमत्थं पि उवकारित्तणओ आहारो चेव वत्तव्वो । सेसं अनाहारिमं ॥

अधवा आहारिमऽनहारिमभेदो इमो-

[भा. ३७९२] अहवा जं भुक्खत्तो, कट्ठवउमाए पक्खिवति कोट्टे ।

सव्वो सो आहारो, ओसहमादी पुणो भतिओ ॥

चू- बुभुक्षया आर्त बुभुक्षार्त, जं किं चि भुजति सो सव्वो आहारो, कट्ठमोवमो । “अपि कट्ठमपिडानां कुर्यात् कुक्षि निरंतरं ।” ओसहमादी भयणा - जं घतपूरादी ओसहत्तं आहार एव, जं पुण तिफलादियं दव्वं सव्वं अनाहारिमं यस्मात् तदुपरिथात् पुनराहार करिष्यतीत्यर्थः ॥

अहवा-

[भा. ३७९३] जं वा भुक्खत्तस्स, उ, संकसमाणस्स देति आसादं ।

सव्वो सो आहारो, अकमणिद्वं चऽनाहारो ॥

चू-संकसमाणस्स संग्रसतः कवलप्रक्षेपं कुर्वतः अधवा संकसमाणस्स आस्वादयतः आस्वादं प्रयच्छति एस आहारो । जं पुण अकामं अभ्यवहारामीत्येवं न कामयति, अनिटं शोभनमपि न रोचते, एरिसं अनाहारो भवति ॥ तं पुण इमं अनाहारिमं-

[भा. ३७९४] अनहार मोय छली, मूलं पत्त फल जं चऽनाहारो ।

सेसं तयभूति तोये, बिंदुमेते वि चउगुरुगा ॥

चू-काइयं मोयं, निंबादीणं छली, निंबोलियमादी फला, तस्सेव मूला, जंचऽन्नं घोसाडगादी, देवदालितिरिगिच्छमादीयाणं पत्तपुष्पफलबीया, एवमादी सब्वं अनाहारिमं । “सेसं” ति आहारो । तस्स जति तिल-तुस-तयामेतं परिवासियं आहारेति, सत्तुगादिसुक्कचुष्णाणि एगमंगुलीए जत्तिया भूती लग्गति । “तोयमि” ति पाणगं, तस्स य बिंदुमित्ते वि चउगुरुगा ॥ अन्ने य इमेदोसा-

[भा. ३७९५] मिच्छता संचतिए, विराहणा सुक्खे पाणजाती य ।

सम्मुच्छणा य तक्कण, दब्बे य दोसा इमे होंति ॥

चू-असणादिपरिवासिज्जमाणं दडुं सेधो वा अन्नो वा मिच्छतं गच्छेज्जा, न जधावादी तधाकारि ति । उड्डाहं वा करेज्जा - “निस्सन्निधिसंचया समण ति, इमे पुण सब्वं करेंति” । परिवासिए य आयसंजमविराहणा । सत्तुगादिए सुक्के धरिए ऊरणिगादी सम्मुच्छति, उंदरो वा तत्थ तक्केंतो पासतो परिपालेंतो बिडालादिणा खज्जति, एवमादी संजमे । आयविराहणा सप्पो कोइला विसो लालं मुंचति । तयाविसो वि उस्सिधमाणो निस्सासेण क्सिकरेज्जा, उंदरो वा लालं मुत्तं वा मुंचेज्जा, एवमादी दोसे सम्मुद्धिडे आयविराधना भवति ॥

“मिच्छता संचइय” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ३७९६] सेह-गिहिणा व दिडे, मिच्छतं कहमसंचया समणा ।

संचयमिणं करेंती, अन्नत्थ वि नून एमेव ॥

चू-गतार्था । “सव्वाओ रातीभोयणाओ वेरमणं” ति जंधा एयं पडिमं पडिवज्जेत्ता पादं च वंदित्ता जदा एयं अन्नधा करेंति तदा अन्नत्थ वि पाणवधादिसु “नूनं” वितक्के, एवमेवेत्यवधारणे, सब्वं समायरंति ॥ “दब्बे य दोसा इमे होंति” अस्य पदस्य व्याख्या-

[भा. ३७९७] निद्धे दवे पणीए, अपमज्जणपाणतक्कणा झरणा ।

आहारे दिट्ठ दोसा, कप्पति तम्हा अनाहारो ॥

चू- घयातिए निद्धे, “दवे” ति पानगे । अहवा - निद्धमेव दब्बं, जधा खीरं घतं तेलं दधि तक्कं मधुं ति । “पणीते” ति असनादि नेघावगाढं । एरिसं रातो ठवितं जं भायणे तं पमज्जितुं न तरति, अह पडिलेहेति तो रयहरणं विनासेज्जति, अपडिलेहणाए य दसहिं दिवसेहिं भायणं उवहयं भवति, तत्थ वा पाणजाती सम्मुच्छति पडेंति वा, तक्कणा सच्चेव, झरंते य हेट्ठ पाणजादी पडंति, मधुबिंदोवक्खाणेण वा तक्केंत-परंपरदोसा भवंति । एत्थ चोदगाह - “आहारे दिट्ठदोसा तम्हा अनाहारो कप्पतु ठवेतुं ॥ आचार्याह-

[भा. ३७९८] अनहारो वि न कप्पति, लहुगा दोसा य जे भणितपुब्बि ।

तद्विवसं जयणाए, बितियं कडजोगिसंविग्गो ॥

चू-जति अनाहारिमं ठवेति तो चउलहु पच्छित्तं, आणादिया विराधना य । अनाहारिमं च

सुखं दवं च, सुक्कं छल्लिमादि, एवं निंबकरेंजिततेल्लादी । एत्थ अनाहारिमे ठविज्जमाणे दोसा जे आहारिमे पुव्ववण्णिता त एव भवं । तम्हा अमाहारिमं पि नो ठवेज्जा । जाधे पयोयणं ताधे तद्विवसं घेव मग्गिज्जति । विभेलय-हरितकीमादीण य छल्ली अह न लब्भति, दुल्लभलंभे वा, दिने दिने मग्गंता वा गरहिता, ताधे जयणाए ठवेति । जधा अगीय-सह्ममादी न याणंति तथा बितियपदे कडजोगी संविग्गो ठवेति । मयणेणालिपति, घणचीरेण चम्मेण वा ददरे ति, जधा पाणादी न निलेंति, पासओ छारेण ओग्गुडिज्जति, निव्वाघाए पदेसे ठविज्जति, उभयतो कालं पमज्जिज्जति । एवं निद्वोसो भवति ॥

[भा.३७९९] अह कारणे अनाहारो, तु कप्पति तह ठवेज्ज इतरो वि ।

वोच्छिन्नम्मि मडंबे, बितियं अद्धाणमादीसु ॥

घू- जधा कारणे अनाहारो दिट्ठे ठवेतुं तहा ठविज्ज "इयरो" ति आहारो । सो वि कारणे कप्पति ठवेतुं । तं पुण इमेरिसे कारणे वोच्छिन्ने मडंबे ठिता, तत्थ दुल्लभं पिप्पलीमादीति सव्वं संबसाविज्जा, तं पि गच्छकारणा ओसधभेसज्जादीनिमित्तं, तं पि जति मासकप्पं वासावासं वा ठिता तत्थ न मग्गंति, अन्नखेत्ते मग्गंति, जाहे अन्नहि न लब्भंति ताहे तत्थेव मग्गंति, जहा एयाणि कारणे दिट्ठणि तहा असनाइ वि कारणे ठवेज्जा, बिइयपदेण अद्धाणकप्पं ठवेज्जा । आदिसद्दाओ पडिवन्नउत्तिमद्दस्स वा गिलाणस्स वा पानगाइ ॥

[भा.३८००] वोच्छिण्णम्मि मडंबे, सहसरुयुप्पाय-उवसमनिमित्तं ।

दिट्ठत्था ते तं चिय, गेण्हंती तिविहभेसज्जं ॥

घू- "सहसरुय" सूलविसूयाति, तस्स उवसमणनिमित्तं, दिट्ठत्था गीयत्था, ते चं चिय दव्वं गेण्हंति जेजीवसो भवइ, तिविह भेसज्ज वायपित्तसिंभो य ॥

मू. (७४६) जे भिक्खू गिरि-पडणाणि वा मरु-पडणाणि वा भिगु-पडणाणि वा तरुपडणाणि वा गिरि-पक्खंदणाणि वा मरु-पक्खंदणाणि वा (भिगुपक्खंदणाणि वा) तरु-पक्खंदणाणि वा जल-पवेसाणि वा जलणपवेसाणि वा जल-पक्खंदणाणि वा जलण-पक्खंदणाणि वा विस-भक्खणाणि वा सत्थो-पाडणाणि वा वलय-मरणाणि वा उवसद्दाणि वा तब्भावाणि वा, अंतो सल्लाणि वा वेहाणसाणि वा गिद्ध-पट्ठणि वा जाव अन्नयराणि वा तहप्पगाराणि वा बालमणाणि पसंसति, पसंसंतं वा सातिज्जति ॥

तं सेवमाणे आवज्जइ चाउम्मासियं परिहारड्डणं अनुग्घाइयं ।

[भा.३८०१] गिरिपडणादी मरणा, जेत्तियमेत्ता उ आहिया सुते ।

तेसिं अन्नतरागं, पसंसते आणमादीणि ॥

घू- तेसिं सुत्ताभिहियाणं दुवालसण्हं बालमरणाणं अन्नतरागं पसंसइ, आणादिया दोसा, चउगुरूं च पच्छित्तं ॥ गिरि-मरु-तरु-भिगूणं चउण्ह वि इमं वक्खाणं-

[भा.३८०२] जत्थ पवातो दीसति, सो तु गिरी मरु अदिस्समाणो तु ।

नदितडमादी उ भिगू, तरु य अससोत्थवडमादी ॥

घू- गिरिमरूणं विसेसो - जत्थ पव्वए आरूढेहिं अहो पवायठाणं दीसइ सो गिरी भण्णइ, अदिस्समाणे मरु । भिगू नदितडी आदिसद्दातो विज्जूक्खायं, अगडो वा भन्नइ । पिप्पलवडमादी

तरु । एतेहिंतो जो अप्पानं मुंचइ मरणं ववसिउं तं पवडणं भन्नइ । एते चउरो वि पडणसामन्नाओ एक्को मरणभेदो ॥ एतेसु घेव घउसु पक्खंदणं । पवडण-पक्खंदनाण इमो भेदो-

[भा. ३८०३] पडणं तु उप्पत्तिता, पक्खंदण धाविऊण जं पडति ।

तं पुम गिरिम्मि जुज्जइ, णदितडभिगूहिं वा पडणं ॥

चू- थाणत्थो उहं उप्पइत्ता जो पडइ वस्त्रडेवने डिंभकवत्, एयं पवडणं । जं पुण अदूरओ आधावित्ता पडइ तं पक्खंदणं । अहवा - ठिय-निसन्न-निवन्नस्स अनुप्पइत्ता पवडमाणस्स पवडणं, उप्पाइत्ता जो पडइ पक्खंदणं । तं पुण पडणं पक्खंदणं वा गिरिम्मि जुज्जइ घडतीत्यर्थः । नदितडभिगूहिं वा पडणं पक्खंदणं च जुज्जइ ॥ तरुसु कहं पक्खंदणं जुज्जइ अओ भण्णत्ति-

[भा. ३८०४] ओलंबिऊण समपाइतं च तरुओ उ पवडणं होति ।

पक्खंदणुप्पत्तिता, अंदोलेऊण वा पडणं ॥

चू- हत्येहिं सालाए लग्गिउं अहो लंबिउं पडंतस्स पवडणं, रुक्खग्गओ वा समपादठियस्स अनुप्पइत्ता पवडमाणस्स पवडणं । रुक्खद्धियस्स जं उप्पइत्त पडणं तं पक्खंदणं, हत्येहिं वा लंबिउं जं अंदोलइत्ता पडइ तं वा पक्खंदणं । चउरो वि पक्खंदणा पक्खंदण सामन्नाओ विइओ मरणभेदो ॥ जल-जलणपवेसो पवेससामण्णो तइओ मरणभेदो । जल-जलणपक्खंदणे चउत्थो मरणभेदो । सेसा विसभक्खणाइया वा अट्ट पत्तेयभेदा । विसलक्खणं सिद्धं, सत्थेण अप्पानं विवाएइ । “वल्लय-वसट्ठाणं” इमं वक्खाणं-

[भा. ३८०५] वलयं वलययमाणो, जो मरणं मरति हीनसत्ततया ।

सोतिंदियादिवसतो, जो मरइ वसट्टमरणं तु ॥

चू- संजमजोगेसु वलंतो हीनसत्तयाए जो अकामगो मरइ एयं वलयमरणं, गलं वा अप्पणो वलेइ । इंदियविसएसु रागदोसवसट्ठो मरंतो वसट्टमरणं मरइ ॥ “तब्भव-अंतोसल्लाणं” इमं वक्खाणं-

[भा. ३८०६] तम्मिं चेव भवम्मी, मयाण जेसिं पुणो वि उप्पत्ती ।

तं तब्भवियं मरणं, अविगडभावं ससल्लं तु ॥

चू- जम्मि भवे वट्टइ तस्सेव भवस्स हेउसु वट्टमाणो आउयं बंधित्ता पुणो तत्थोवज्जिउकामस्स जं मरणं तं तब्भवमरणं, एयं मनुयतिरियाण घेव संभवइ । अंतोसल्लमरणं दुविहं - दव्वे भावे या। दव्वे नारायादिणा सल्लियस्स मरणं, भावे मूलुत्तरइयारे पडिसेवित्ता गुरुणो अनालोइत्ता पलि-उंचमाणस्स वा भावसल्लेण सल्लियस्स एरिसस्स अविगडभावस्स अंतो सल्लमरणं । वेहानसं रज्जुए अप्पानं उल्लेबेइ । गिद्धेहिं पुट्टं गिद्धपुट्टं गृद्धेभीक्षितव्यमित्यर्थः, तं गोमाइकलेवरे अताणं पक्खिवित्ता गिद्धेहिं अप्पानं भक्खावेइ । अहवा - पट्टेदरादिसु अलत्तपुडगे दाउं अप्पानं गिद्धेहिं भक्खावेइ ॥ एते दुवालस बालमरणा पसंसमाणस्स इमे दोसा-

[भा. ३८०७] मिच्छत्तथिरीकरणं, सेहपरीसहपराइतेकतरं ।

निक्खिवया सत्तेसु य, हवंति जे जत्थ य पडंती ॥

चू- अहो इमे साधू एगंतसुद्धियेप्पा इमे गिरिपवडणादी मरणे पसंसंति, धुवं एते करणिज्जा, नत्थेत्थ दोसो, एवं मिच्छत्ताइठियाणं मिच्छत्ते थिरीकओ भावो भवति । पसंसियबालमरणे सेहो

परीसहबपराजिओ बारसण्हं एगतंरं पडिवज्जेजा । जे य बालमरणे पसंसिए अप्पानं अइवाएजा तेसु सत्तेसु निग्घिणया कया भवति । तत्त्विराहणानिष्फण्णं च पच्छित्तं पावेइ । तन्हा नो पसंसेजा ॥ कारणे वा पसंसेजा । इमं य ते कारणा-

[भा.३८०८] वितियपदमणप्पमज्जे, पसंसे अविक्कोविते व अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, कज्जेसु बहुप्पगारेसु ॥

चू- ते य बहुप्पगारा कजा इमे-

[भा.३८०९] कयम्मि मोहभेसज्जे, अइयंते तहावि तु ।

जुंगियं आमए वा वि, असज्जं पन्नवेति उ ॥

चू- साहुस्स उदित्तमोहस्स निव्विइयादिमोहभेसज्जे कए तह वि महोगिज्जे अइयमाणे, कन्नऽच्छि नासहत्थपावादि जुंगियं वा, कुट्टवाहिणा वा असज्जेण गहियं, गेणसमाइक्खयं वा असज्जं, पंडियमरणे असत्तं, एते इमेण विधिणा बालमरणेण पन्नवेति ॥

[भा.३८१०] तत्थ दसण्णह अवाते, आदिल्लाण मरणाण दंसेत्ता ।

दोन्नि पसंसंति विदू, वेहानस गद्धपट्टं च ॥

चू- पवडणादीया अंतोसल्ल पज्जवसाणा एत दस । एतेसिं जीवववरोवणादि अवाए दंसेत्ता ते पडिसेहिता दोण्हं विहाणसगद्धपट्टमरणाणं गुणे आगमविदू पसंसंति, पंडियमरणमसत्तेण ते प्रतिपत्तव्या इत्यर्थः ॥ भणियं दुवालसविहं बालमरणं । इदानिं पंडियमरणं । तस्सिमो संबंधो-

[भा.३८११] बालमरणेण य पुणो, पंडित्तमरणे कया हवति सूया ।

भत्तपरिण्णा इंगिणि, पादोपगमे च नायव्वे ॥

चू- तं तिविहं - भत्तपरिण्णा इंगिणि पाउवगमणं च । एते कमेण-जहन्मज्जिमुक्कोसा । तत्थ एक्केकं दुहा पडिवज्जइ-अहानुपुव्वीए अनानुपुव्वीए य । पव्वज्जासिक्खापयादिकमेण मरणकालं पत्तस्स आणुपुव्वी, अत्थग्गहणाईए पदे अप्फासेत्ता अनानुपुव्वी । पुणो एक्केकं दुविहं- सपरिक्कमं अपरिक्कमं च । सपरिक्कमो - जो भिक्खू वियारं अन्नगामं वा गुंतुं समत्थो, इतरो अपरिक्कमो । पुणो एक्केकं दुविहं - निव्वाघाइमं वाघाइमं च । निरुअस्स अक्खयदेहस्स निव्वाघाइमं, इतरस्स वाघाइमं । वाघाओ दुविहो- चिरघाइ आसुघाइ य ॥ एत्थ भत्तपरिण्णं ताव भणामि । जंतं आनुपुव्वीए सपरिक्कमं निव्वाघाइमं तं इमं-

[भा.३८१२] पव्वज्जादी काउं, नेयव्वं ताव जाव वोच्छिती ।

पंच तुलेऊण य सो, भत्तपरिण्णं परिणतो य ॥

चू- पुव्वज्जस्स इमा वक्खाणगाहा-

[भा.३८१३] पव्वज्जा सिक्खावय, अत्थग्गहमं च अनियतो वासो ।

निष्फत्ती य विहारी, सामायारी ठिती चेव ॥

चू- पव्वज्जं अब्भुवगओ सिक्खापदं ति सुत्तं गहियं, अत्थो सुओ बारसमाओ देसदंसणं कयं, सीसा निष्फत्तिआ, एसा अब्बोच्छिती । ताहे जइ दीहाऊ संघयणधितिसंपण्णो य ताहे अप्पानं तवेण, सत्तेण, सुत्तेण, एगत्तेण, बलेण य पंचहा तुलेऊण जिणकप्पं अहालदं सुद्धपरिहारं पडिमं वा पडिवज्जइ । अह उप्पाऊ, विहारस्स वा अजोग्गो, ताहे अब्भुज्जयमरणं तिविहं वियलेऊण अप्पणो धितिसंघयणाणुरूवं भत्तपरिण्णं परिणओ ॥ तस्सिमाओ तिन्नि दारगाहओ-

- [भा. ३८१४] गणि निसिरणे परगणे, सिति संलेहे अगीयऽसंविग्ने ।
एक्काऽऽभोयण अन्ने, अणपुच्छ-परिच्छ आलोए ॥
- [भा. ३८१५] ठाण-वसही-पसत्थे, निज्जवग्गा दव्वदायणा चरिम ।
हाणऽपरितंत निज्जर संथारुव्वत्तणादीणि ॥
- [भा. ३८१६] सारेऊण य कवयं, णिव्वाघाएण चिंधकरणं च ।
अंतोवहि वाघातो, भत्तपरिणाए कायव्वो ॥

चू- गणि निसिरणे-

- [भा. ३८१७] गणि निसिरम्मि उवही, जो कप्पे वन्नियो य सत्तविहो ।
सो चेव निरवसेसो, भत्तपरिणाए दसम्मि ॥

चू- जाव परिकम्मं करेइ ताव इत्तरं गणनिकखेवं करेइ, पडिवण्णं परिवज्जउ आवकहं
गणनिकखेवं करेइ । दारं ।

- परगणे-

- [भा. ३८१८] किं कारण चंक्रमणं, धेराणं तह तवो किलंताणं ।
अप्पज्झयम्मि मरणे, कालुणिया ज्ञाणवाघाते ॥
- [भा. ३८१९] सिनेहो पलवी होइ, निग्गते उभयस्स वि ।
आहच्च वा वि वाघातो, नेहे सेहादि विउब्भामो ॥

“परगणे ति” परगणे गंतुं अनसनं पडिवज्जइ, किं कारणं ? भन्नइ - सिस्सा कलुणभावं
करेजा, आणाहाणि वा, उवकरनिमित्तेण वा बुग्गहणेगणभेदो हवेज्ज, बालाईण वा उघिए अकज्जमाणे
हाणि वा दडुं एमाइएहिं कारणेहिं सगणे ज्ञाणवाघाओ हवेज्ज । परगणे एते दोसा न हवन्ति,
गुरुकुलवासो य कओ भवति । दारं ।

- सिती-

- [भा. ३८२०] दव्वसिती भावसिती, अनुयोगधराण जेसि उवलद्धा ।
न उट्ठगमणकज्जे, हिट्ठिल्लपदं पसंसंति ॥
- [भा. ३८२१] संजमठानाणं कंडगाण लेस्सा ठितीविसेसाणं ।
उवरिल्लपरिक्रमणं, भावसिती केवलं जाव ॥

चू- “सिती” दुविहा - दव्वे भावे य । दव्वे जहा निस्सेणी जहा तीए उवरुवरिं पदारोहं करेइ
तहा भावसंजमसीतीए उवरुवरिं संजमठाना आरुभियव्वा, ते आरभंतो अंतकिरियं वा करेइ ।
कप्पविमाणोववत्ति वा । एसा भावसीती जेहिं उवलद्धा न ते उट्ठगमकज्जे हिट्ठिल्लपदगमणं
पसंसंति । दारं ।

- संलेहे-

- [भा. ३८२२] चत्तारि विचित्ताइं, विगती निज्जुहियाति चत्तारि ।
एगंतरमायामे, नातिविगिट्ठेऽविगिट्ठे वा ॥
- [भा. ३८२३] एगंतरियं निव्विबिल्लं तिगं च एगंतरे भवे विगती ।
निस्सट्ठगल्लधरणं, छारादीछुणं चेव ॥

चू-“संलेहे” ति पलेहो, तिविहो - उक्कोसो मज्झिमो जहन्नो । उक्कोसो बारसवासा, मज्झिमो वरिसादि, जहन्नो छम्मासा ।

तत्थ उक्कोससंलेहणाविहिं भणामि - चत्तारि संवच्छराणि विचित्तं तवं करेइ, पारणाए उग्गमाइसुद्धं कप्पणिज्जं सव्वं पारेइ । अन्ने चत्तारि वरिसे विचित्तं चेव तवो काउं निद्धपणीतवज्जं निव्वितियं पारेइ । अन्ने दो वरिसे चउत्तं काउं आयंबिलेण पारेइ । एक्कारसमे वरिसे पढमं छम्मास अविक्किट्ठं तवं कातुं कंजिएण पारइ । बिइए छम्मासे विगिट्ठं तवं काउं आयंबिलेण पारेइ । दुवालसमं वरिस निरंतरं हायमाणं उसिणोदएण आयंबिलं करेइ, तं कोडीसहियं भवइ, जनायंबिलस्स कोडी कोडीए मीलइ । जहा पईवस्स वत्ती तेल्लं च समं निट्ठइ तहा बारसमे वरिसे आहारं परिहरेइ, जहा आहारसंलेहणा आउयं च समं निट्ठइ । एत्थ बारसमवासस्स पच्छिमा जे चत्तारि मासा तेसु तेल्लंगंडूस निसट्ठं धरेतुं खेलमल्लगे निच्छुब्भइ, मा अइरुक्खत्तणओ मुहजंतविसंवादो भविस्सति, तस्स य विसंवादे नो सम्मं नमोक्कारमारहाइ । मज्झिमजहन्नपरिकम्पणासु एसेव विही मासपक्खेहिं नेयव्वो । एत्तो एगयरेणं संलेहेत्ता भत्तपरिणिण्णिगिणिपाउवगमणं वा पडिवज्जइ । दारं ।

- अगीय-

- [भा.३८२४] नासेइ अगीयत्थो, चउरंगं सव्वलोगसारंगं ।
नट्ठम्मि य चउरंगे, न हु सुलभं होइ चउरंगं ॥
- [भा.३८२५] पढमवितिएहि छडे, अंतो बाहिं व णं विगिंचंति ।
मिच्छदिट्ठे आसासणा य मरणं चढं तेन ॥
- [भा.३८२६] पडिगमणादिपदोसे, तेरिच्छे वाणमंतरंते य ।
मोए दंडिगमादी, असमाहिगती य दिट्ठी य ॥
- [भा.३८२७] एते अन्ने य तहिं, बहवे दोसा य पच्चवाया य ।
एतेहिं कारणेहिं, अगीयत्थे न कप्पइ परिण्णा ॥
- [भा.३८२८] पंच व छ सत्त सते, अधवा एत्तो वि सातिरेगतरे ।
गीयत्थपादमूलं, परिमग्गेज्जा अपरितंतो ॥
- [भा.३८२९] एगं च दो व तिन्नि व, उक्कोसं बारसे व वरिसातिं ।
गीयत्थपादमूलं, परिमग्गेज्जा अपरितंतो ॥
- [भा.३८३०] गीयत्थदुल्लभं खलु, कालं तु पडुच्च मग्गणा एसा ।
ते खलु गवेसमाणा, खेत्ते काले य परिमाणं ॥
- [भा.३८३१] तम्हा गीयत्थेणं, पवयणगहियत्थसव्वसारेणं ।
निज्जवतेन समाही, कायव्वा उत्तिमट्ठम्मि ॥

चू-“अगीए” ति-अगीयस्स पासे जइ भत्तं पच्चक्खाइ तो चउगुरुं । कम्हा ? जम्हा अगीयत्थो चउरंगं नासेइ, तं च नट्ठं पुणो दुल्लहं भवइ । तं च किं चउरंगं ? भन्नइ-
माणुसत्तं सई सद्धा, संजमम्मि य वीरियं ।
कहं अगीओ नासेइ, भण्णइ सोऽपिरन्निय ॥

पढमविइयपरीसहपराजितो दिया राओ वा ओभासेज्ज, ते तं अगीयत्था “निद्धम्मो” ति

काउं गामस्संतो बहिं दिया राओ वा परिड्वेजा, सो वि अड्डुहट्टे पडिगमणं वा करेजा, मरिऊण वा तिरियवाणमंतरेसु उप्पजेज्ज, तत्थ पुव्वभववेरं संभरित्ता उवसग्गं करेजा । अहवा - अगीओ “राइ” ति काउं पानगस्स गहणं न करेइ, तिसियस्स भोयं देजा, सो य दंडियमाई दुरुट्टे मिच्छत्तं गच्छे, कुल गण संघपत्थारं वा करेजा । जो सो अगीएहिं परिड्विओ सो गीएहिं दिट्टे, आसासिओ, अनुसट्टे, विहिणा पडियरिओ, अविआहियसामण्णो मओ । एते अन्ने य बहू अगीयत्थे दोसा । तन्हा नो अगीयत्थसमीवे परित्रं पडिवज्जे । गीयसमीवे पडिवज्जियव्वं । सगच्छे परगच्छे वा जइ वि दूरं तहावि गंतव्वं, जाव पंच वा छ सत्त जोयणसए समहिए वा गीतत्थसमीवं अपरिस्संतेन गंतव्वं । एसा खित्तं पडुच्च पन्नविआ । कालओ अपरिस्संतो एगाहेण वा जाव उक्कोसा उ बारसवासेण गीयत्थसमीवं गंतव्वं । एसा खेत्तकालं पडुच्च पन्नविआ । जेण गीतत्थदुल्लबो कालो भविस्सति गीयत्थेण य सव्वहा उत्तमड्डुपडिवन्नस्स समाधी कायव्वा ।

- असविग्गे-

- [भा. ३८३२] नासेइ असंविग्गो, चउरंगं सव्वलोगसारंगं ।
नड्डम्मि य चउरंगे, न हु सुलहं होइ चउरंगं ॥
- [भा. ३८३३] आहाकम्मियपाणग, पुप्फा सिंगा य बहुजने नातं ।
सज्जासंधारो वि य, उवही वि य होति अविसुद्धो ॥
- [भा. ३८३४] एते अन्ने य तहिं, बहवो दोसा य पच्चवाया य ।
एतेहिं य अन्नेहिं य, संविग्गे कप्पति परिण्णा ॥
- [भा. ३८३५] पंच व छ सत्त सते, अहवा एतो वि सातिरेगतरे ।
संविग्गपादमूलं, परिमग्गेजा अपरितंतो ॥
- [भा. ३८३६] एगं च दो व तित्रि व, उक्कोसं वारिसे व वरिसाई ।
संविग्गपादमूलं परिमग्गेजा अपरितंतो ॥
- [भा. ३८३७] संविग्गदुल्लभं खलु, कालं तु पडुच्च मग्गणा एसा ।
ते खलु गवेसमाणा, खेत्ते काले य परिमाणं ॥
- [भा. ३८३८] तन्हा संविग्गेणं, पवयणगहियत्थसव्वसारेणं ।
निज्जवएण समाही, कायव्वा उत्तिमड्डम्मि ॥

चू- “असंविग्गो” ति - असंविग्गस्स पासे उत्तिमड्डं पडिवज्जइ तो चउगम्मं असंविग्गो जन्हा चउरग नासेइ । इमे य दोसा-अहम्मियं पानगवसहिसंधारगाई देइ, पुमाईहि अच्चणं करेइ कारवेइ, उवलेवणसमज्जाणाई य बहुजननायं वा करेज्ज, तूरं वा आणेज्ज, एमाई असंविग्गे बहू दोसा, तन्हा गीयत्थस्स संविग्गस्स पासे परिण्णं पडिवज्जे । तस्सासइ संविग्गसस गीयत्थसु, शेषं पूर्ववत् ॥

- एक-

- [भा. ३८३९] एगे उ कज्जहाणी, सो वा सेहा य पवयणं चत्तं ।
तव्वऽण्णिए निमित्ते, चत्तो चत्तो य उड्डाहो ॥
- [भा. ३८४०] तस्सड्डगतोभासण, सेहादि अदान सो परिच्चत्तो ।
दाउं वा ऽदाउं वा, भवंति सेहा वि निद्धम्मा ॥

[भा.३८४१] कूयति अदिज्जमाणे, मारिंति बल ति पवयणं चत्तं ।

सेहा य जं पडिगता, जणो अवण्णं पदाणे वि ॥

घू- “एग ति” - दारं, एगेग निज्जावगेण कज्जहाणी इमा - परिण्णी सेहा पवयणं च चत्तं, उड्डाहो वा भवे । कहं पुण एते दोसा ? सो निज्जवगो तस्स पासतो कारणेण निग्गतो, परिण्णी य पढमविइयपरीसहोदए ओभासेज्ज, सेसा अगीया न दिज्ज, एवं सो चत्तो । अहवा - सो परिण्णी ते अगीते भणेज्जा - “एत्थं तं मज्झद्ववि तेल्लयं एतं तो मे देह ।” ताहे ते अगीयपरिनामगा चित्तेज्ज “माई कवडायारा, नत्थेत्य धम्मो” ति, उन्निक्खमेज्ज, अइपरिनामगा वा तं दड्ढं “निद्धम्मा” भवेज्जा, अइपसंगं करेज्ज । अदत्तेसु वा सो कूवेज्जा, “बला मे मारिंति” तक्ति उड्डाहं करेज्ज । एवं पवयणं चत्तं तम्हा जत्थ अनेगे निज्जवगा त्य पडिवज्जियव्वं ।

- आभोगन-

[भा.३८४२] परतो संय व नच्चा, पारगमिच्छत्त भणिरगमिच्छत्तं ।

असती खेमसुब्भिक्खे, निव्वाघातेन पडिवत्ती ॥

[भा.३८४३] सयं चेव चिरं वासो, वासावासे तवस्सिणं तेन ।

तस्स विसेसेण या, वासासु पडिवज्जणाणि ॥

[भा.३८४४] कंचणपुर इह सण्णा, दिवे य गुरुणा य पुच्छ कहणा य ।

पारणग खीररुहिरं, आमंतण संघणासणता ॥

[भा.३८४५] असिवादिकारणेहिं, वहमाणा संजता परिघत्ता ।

उवहिविनासो जे छत्ताण चत्तो सो पवयणं चेवा ॥

घू- “आभोगन” ति दारं - पच्चक्खवाणकाले आभोएव्वं, अनाभोएंतस्स चउगुरुं । जं च तप्पडिबंधे ठिया ता असिवादीहिं पाविहिंति, तम्हा ओहिमाइणा आभोएव्वं, अन्नं वा अइसेसियं पुच्छंति । जइ जाव परिण्णी जीवइ ताव निरुवसगं सो वा निव्वहइ तो पडिवज्जइ, अन्नहा पडिसेहो । देवता वा कहेज्ज - जहा कंचनपुरि खीरं खमगस्स तच्चत्रियं जायं । जइ एवं विहिं न पकरंति तो इमा विराध्ना - अनाभोइए असिवोमाइ उप्पन्ने जइ परित्री उवकरणं च वहंति तो आयविराहणा । अहा उवकरणं उड्ढंति तो उवकरणेण विना जा विराधना । अह परित्री छड्ढंति तो उड्डाहो मिच्छताइया य दोसा ।

- अत्रे-

[भा.३८४६] एगो संधारगतो, संलेहगते य (ततिय) ततियपडिसेहो ।

अन्नाअपुच्छअसमाही, तस्स वा तैसिं च असती य ॥

[भा.३८४७] भवेज्ज जइ वाघातो, बितियं तत्थ धा (ठा) वते ।

चिलिमिणा अंतरे चेव, बहि वंदावते जंनं ॥

[भा.३८४८] पानगादीणि जोग्गाइं, जातिं तत्थ समाहिते ।

अलंभे तस्स जा ठाणा, परिक्खे सौय जायणे ॥

[भा.३८४९] असंथरं अजोग्गा वा, जोगवाही व ते भवे ।

एसणादि परिक्खेसो, जाया तस्सा विराधना ॥

चू- इदानीं “अत्रि” ति दारं - एगेण पच्चक्खाए अन्नो जइ आगतो सो संलेहं कारविज्जइ, तइओ पडिसेहिज्जइ अपहुप्पंतेहिं । अह पहुप्पंति निज्जावगवेयावच्चकरो तो बहू निज्जविज्जंति । अह सो परित्री पडिभज्जइ ताहे तत्थ अन्नो पुब्बि संलेहिओ ठविज्जति, चिलिमिलिअंतरितो य जनो वंदाविज्जति । दारं ।

- अणपुच्छ-

[भा. ३८५०] खीरोदणे य दव्वं, तच्च दुगुच्छण्णय तहिं वितरे ।
परिच्छिया सुसंलेहदागमणेऽमच्चकोकमते ॥

[भा. ३८५१] कलमोदणा वि भणिते, हसंति जइ ते तहिं न पडिवज्जे ।
आनीय कुच्छते जति, करेमी जोग्गं ति तो तिवरे ॥

[भा. ३८५२] कलमोदणो य पयसा, अन्नं च सहावअनुमयं जस्स ।
उवनीयं जो कुच्छति, तं तु अलुद्धं पडिच्छंति ॥

चू- “अनापुच्छ” ति - गुरुजनस्स अणापुच्छाए जइ परिणं पडिवज्जइ पच्चक्खाति वा तो चउगुहं । इमा विराधना - आयरिएण अनापुच्छाए पडिवन्नो किइ किचि वेयावच्चाइ काउं नेच्छइ, अकज्जमाणे तस्स असमाही, अह करेति तो ते परिताविज्जति, अन्नत्थ वा गच्छंति, कम्मखडखेत्ते वा तत्थ भत्तपाणं नत्थि, असइ भत्तपाणस्स जइ तं छड्डितुं गच्छंति तो उड्डाहो, महंतो य पवयणोवघाओ, भत्तपच्चक्खायस्स वा भत्ताइपाउग्गं न लब्भइ, जा तेन विना विराधना तं निष्फण्ण पावति तन्हा गच्छो पुच्छियव्वो - “अज्जो ! इमो साहू परिणं पडिवज्जइ महंत निज्जरदारं”, एव पुच्छिए जो जं तरइ सो तं अभिग्गह गेण्हइ सुलभं वा दुल्लभं वा भत्तपाणाइ गुरुणं कहेति, एवं दोसा परिहरिया भवंति ।

- परिच्छ-

[भा. ३८५३] न हु ते दव्वसंलेहं, पुच्छे पासाभि ते किसं ।
कीस ते अंगुली भग्गा, भावं संलिहमातुरं ॥

[भा. ३८५४] रन्ना कोंकणगामच्चा, दो वि निव्विसया कया ।
दोद्धिए कंजियं छोदुं, कोंकणो तक्खणा गतो ॥

[भा. ३८५५] हिंडितो वहिले काये, अमच्चो जा भरेति तु ।
ताव पुण्णं तु पंचाहणे पुण्णे निहणं गतो ॥

[भा. ३८५६] इंदियाणि कसाये य, गारवे य किसे कुरु ।
नो वयं ते पसंसामो, किसं साहुसरीरगं ॥

चू- “परिच्छं” ति दारं - आयरिएण परिण्णी परिच्छियव्वो, तेन वि गुरु । अच्छो य परिच्छियव्वो । अपरिच्छिणे चउगुहं, विराधना दुविहा, अपरिच्छए एक्को य जं विराहणं पाविहिति तन्निष्फण्णं भवइ परिच्छियव्वं दव्वभावेहिं । परित्री गच्छं परिच्छइ - “अज्जो ! आणेह मे कलमसालीकूरं, खीरं च मे कद्वियं खंडमच्छंडियसक्कराजुयं कल्लाणयं ता भोयणं” ।

जइ हसंति, भणंति वा - “कओ अहं एरिसं” ? ताहे त्थ न पच्चक्खाइ । अह भणंति - “जोगं करेमो” आनियं वा । उक्कोसं पि आनियं, सो दुगुच्छइ, जइ तं पडिवज्जंति भणंति वा

“अत्रं आनेमो”ति तो तेसिं अंतिए पडिवज्जइ । भावपरिच्छाए जइ ते कसाइज्जति ताहे तस्संतिए न पच्चक्खाइ । इदानिं गुरू गच्छो य तं परिच्छइ - दव्वे कलमोयणाए दव्वं सभावानुभयं वा उवनीयं, जइ दुगंछइ तो सुद्धो । भावेण पुच्छिज्जइ - “अज्जो ! किं संलेहो, कओ न कउ ?” ति । ताहे सो रुसिओ अंगुलिं भंजिरुण दायेइ - “पेच्छह किं कओ, न कओ ति ।” एवं कए गुरू भणइ - “कओ तुमे दव्वसंलेहो भावसंलेहं करेहि, एत्थ पहाणो भावसंलेहो सपयत्तेण कायव्वो ।” एत्थ गुरू अमच्चकोकणगदिट्ठंतं कहेति- रत्ता अमच्चो कोकणओ य दो वि निव्विसया आणत्ता । पंचाहस्स परओ जं पस्से तस्सं सारीरो निग्गहो । कंकणो दोद्धिए कंजियं छोदुं तक्खणा चैव निरवनेक्खो गओ । अमच्चो पुण भावपडिबद्धो जाव भंडी बहीलगे कए य भरेइ ताव पंचाहो पुत्रो । रत्ता उवलद्धे निग्गहो कओ । एवं तुमं पि भवपडिबद्धो असंलिहिअप्या अमच्चो इव विनिस्सहिंसि । एवं परिच्छित्ते जो सुद्धो सो पडिच्छियव्वो, नो इधरओ ।

— आलोए—

- [भा. ३८५७] आयरियपादमूलं, गंतूण संति परकमे संते ।
सव्वेण अत्तसोही, कायव्वा एस उवदेसो ॥
- [भा. ३८५८] जह सुकुसलो वि वेज्जो, अन्नस्स कहेति अप्पणो वाहिं ।
वेज्जस्स य सो सोउं, तो पडिकम्मं समारभते ॥
- [भा. ३८५९] जाणंतेन वि एवं, पायच्छित्तविहिमप्यणो निउणं ।
तह वि य पागडतरगं, आलोएयव्वयं होति ॥
- [भा. ३८६०] छत्तीसगुणसमण्णागएण तेन वि अवस्स कायव्वा ।
परसक्खिया विसोही, सुद्ध वि ववहारकुसलेणं ॥
- [भा. ३८६१] जह बोलो जंपंतो, कज्जमकज्जं च उज्जुअं भणति ।
तं तह आलोएज्जा, मायामदविप्पभुक्को उ ॥
- [भा. ३८६२] उप्पणानुप्पन्ना, माया अनुमगतो निहंतव्वा ।
आलोयण निंदण गरहणा ते न पुणो वि बिइयंति ॥
- [भा. ३८६३] आयारविणयगुरूकप्पमादीवणा अतसोही उज्जुभावो ।
अज्जव मद्दव लाघव, तुट्ठी पल्हायजननं च ॥
- [भा. ३८६४] पव्वज्जादी आलोयणा उ तिण्हं चउक्कगविसोही ।
अप्पणो तह परे, कायव्वा उत्तिमट्ठं ति ॥
- [भा. ३८६५] नाणनिमित्तं आसेवियं तु वितहं परुवियं वा वि ।
चेयणमचेयणं वा, दव्वं सेसेसु इमगं तु ॥
- [भा. ३८६६] नाणनिमित्तं अद्धाणमेति ओमे वि अच्छइ तदट्ठ ।
नाणं च आगमेस्संति कुणइ परिकम्मण देहे ॥
- [भा. ३८६७] पडिसेवती विगतीतो, मज्झे दव्वे य एसती पिवति वा ।
एतस्स वि किरिया, कता उ पणगादिहाणीए ॥
- [भा. ३८६८] एमेव दंसणम्मि वि, सहहणा नवरि तत्थ नाणत्तं ।
एसण इट्ठी दोस, वयंत घरणे सिया सो वा ॥

- [भा. ३८६९] अहवा तिगसालंबेण दव्वमादी चउकमाहव्व ।
आसेवितं निरालं, बतो य आलोय एयं तु ॥
- [भा. ३८७०] पडिसेवणातियारा, जइ वीसरिया कहं वि होजा दि ।
तेसु कह वड्डियव्वं, सल्लुद्धरणम्मि समणेणं ॥
- [भा. ३८७१] जे मे जाणंति जिना अवराहे जेसु जेसु ठाणेसु ।
तेहं आलोएतुं, उवड्डितो सव्वभावेणं ॥
- [भा. ३८७२] एवं आलोएंति विसुद्धभावपरिनामसंजुतो ।
आराहतो तह वि सागारवपलिउंचणाहिरतो ॥

चू- “आलोए” ति दारं - आलोयणा दायव्वा । पव्वज्जदिणा आरब्भ आलोएइ जाव अना-
सगपडिवत्ति वि दिनो, नाणदंसण चरित्ताइयारं एक्केकं दव्वाइ चउकसोहीए, दव्वओ सचित्ताचित्तं,
खेततो अद्धाणाइएसु, कालओ सुभिक्षदुब्भिक्षे, भावओ हिट्टुगिलाणेण, एवं उत्तिमट्टुकाले
स्ववं आलोयव्वं । जहा कुसला वि विज्जो अप्पणो बाहिं अन्नस्स कहेव तथा साहू पच्छित्तवियाणगो
वि अन्नस्सइयारं कहेइ, छत्तीसगुणसमन्नागएण वि आलोयणा दायव्व । इमे छत्तीसगुणा -
अट्टविहा गणिसंयपाय, एक्केका चउव्विहा । विनयपडिवत्ती चउव्विहा । एते सव्वे मिलिया
छत्तीसं । पंचविहवहारकुसलेण वि परसक्खिया विसोही कायव्वा । जहा वा बालोउज्जुयं कज्जमकज्जं
व भणइ तथा समत्तं आलोयव्वं । विसारिएसु पडिसेवणातियारेसु इमं वत्तव्वं-

जे मे जाणंति जिणा, अवराहे नाणदंसणचरित्ते ।
ते हं आलोएतु, उवड्डिओ सव्वभावेणं ॥

आलोयणाए इमे गुणा पंचविहो आयारो पभाविओ भवइ, चरित्तविणओ य कओ भवइ,
अप्पा गुरुभावे ठविओ, धेरकप्पो चरित्तकप्पो आलोयणकप्पो वा दिविओ भवइ, अत्तसोही
कया, उज्जसंजमो कओ भवइ, अज्जवं अमायत्तं तं कयं भवइ, मद्दवयाए अमानत्तं दाइयं, लाघवेण
अलोभत्तं कयं, अप्पणो तुट्ठी अप्पणो पल्लादजणणं कयं, बहुवित्थरं एत्त आलोयणापगयं वत्तव्वं ।

- ठाण-

- [भा. ३८७३] गंधव्वणट्टाउज्जस्स चक्कजंतगिकम्मफरुसे य ।
नत्तिक्करयगदेवता डोंबा पोंडहिगरायपहे ॥
- [भा. ३८७४] बारग-कोहव-कल्लण-करय-पुप्फ-फल-दगसमीवम्मि ।
आरामअहे विगडे, नागघरे पुव्वभणिते य ॥

चू- “ठाणं” ति दारं - वसही ठाणं, केरिसं तस्स जोगं ? भन्नइ - जत्थ ज्ञाणवाघाओ न
भवइ । ते य इमे ज्ञाणवाघायठाणा - गंधव्वणट्टुसाला, सव्वाउज्जसाला चक्किजंतादिसालाओ,
तुरग-गतसालाओ, रायपहो य । अहवा - जत्तिया समयविरुद्धा उवस्सया सव्वे वज्जेयव्वा ।
छक्कायपडिवज्जणाय जत्थ दंदियपडिसंवारो नत्थि मनसंखोभकरणं च जत्थ नत्थि तारिसे ठाणे
वसही घेतव्वा ।

- वसही-

- [भा. ३८७५] पढमवित्तिएसु कप्पे, उद्देसेसू उवस्सगा जे तु ।
विहिसुत्ते य निसिद्धा, तव्विवरीया भवे सेजा ॥

चू- “वसहि”ति दारं - केरिसा पुण सा वसही घेत्तव्वा ? सव्वसाहूण एक्का वसही न कप्पइ। जइ एक्काओ ठायति तो चउगुरुं । तेसु समुद्दिंसंतेसु अत्रापाणगंधेणं ज्ञाणवाघाओ हवेज्जा, तप्पा दो वसहीओ घेत्तव्वाओ । एगा उत्तमद्वपडिवन्नस्स, बिइया सेससाहूणं ।

— पसत्थ-

- [भा. ३८७६] इंदियपडिसंचारो, मणसंखोभकरं जहि नत्थि दारं ।
चाउस्सालाइं दुवे, अनुन्नवेउं य ठायंति ॥
- [भा. ३८७७] उज्जाणरुक्खमूले, सुन्नघरनिसद्धहरियमग्गे य ।
एवंविधे न ठायति, होज्ज समाहीइ वाघातो ॥
- [भा. ३८७८] पानगजोगाहारे, ठवेति से तत्थ जत्थ न उवेति ।
अपरिणता वा सो वा, अणच्चयगिद्धिरक्खद्ध ॥
- [भा. ३८७९] भुत्तभोगी पुरा जो वि, गीयत्थो वि य भावितो ।
संते साहारधम्मसेसु, सो वि खिप्पं तु खुब्भति ॥
- [भा. ३८८०] पडिलोमानुलोमा वा, विसया जत्थ दूरतो ।
ठावेत्ता तत्थ से निच्चं, कहणा जाणगस्स ते ॥

चू- “पसत्थ” ति दारं - सन्निवेसस्स कम्म दिसाभागे वसही पसत्था ? सन्निवेसवसभस्स मुहसिर ककुहपोट्टा पसत्था, सेसेसु अप्पसत्था ।

— निज्जावग-

- [भा ३८८१] पासत्थोसण्णकुसीलठाणपरिविज्जिया उ निज्जवगा ।
पियधम्मऽवज्जभीरू, गुणसंपन्ना अफरिंतता ॥
- [भा. ३८८२] उच्चत्तणाइ संथारकहगवादी य अग्गदारम्मि ।
भत्तं पानवियारे, कहग दिसा जे समत्था य ॥
- [भा. ३८८३] जो जारिसओ कालो, भरहेरवते य होति वासेसु ।
ते तारिसगा ततिया, अडयालीसं तु निज्जवगा ॥
- [भा. ३८८४] एवं खलु उक्कोसा, परिहायंता हवति तिन्ने व ।
दो गीयत्था ततितो, असुण्णकरणं जहन्नेणं ॥

चू- “निज्जवग”ति दारं - निज्जवगा पडियारगा । ते केरिसा केत्तिया वा ? पासत्थातिठाण-विरहिया पियधम्मा अवज्जभीरूददसंधयणा गुणसंपन्ना वेयावच्चकरणे अफरिंतता गीयत्था भरहवासे दुसमाणकालाणुरूवा उक्कोसेण अडयालीसं निज्जवगा उच्चत्तणादिकायपडियारगा चउरो, अब्भंतरदारमूले चउरो, संथारगवावारे चउरो, तस्सप्पणो धम्मकही चउरो, वादी चउरो, बलसंपन्ना अग्गदारे चउरो, इच्छियभत्तणिंतगा चउरो, पाणगे ङ्क, वियारे चउरो, पासवणे छउरो, बाहिं जनवयस्स धम्मकही चउरो, चउदिसिं सहसजोहा चउरो । पानगे ङ्क, वियरे चउरो, पासवणे चउरो, बाहिं जणवयस्स धम्मकही चउरो, चउदिसिं सहसजोहा चउरो । एत्ताओ एक्कगपरिहाणी य नेयव्वा जाव जहन्नेण दो जना एक्को भिक्खाए वच्चइ, बीओ परिन्निस्स पासे अच्छइ ।

— दव्वदायणा चरिमे-

- [भा. ३८८५] नवसत्तए दसमवित्थरे य बितियं च पानगं दव्वं ।
अनुपुव्वविहारीणं, मसाहिकामाण उवहनिउं ॥
- [भा. ३८८६] कालसभावानुमतो, पुव्वज्झुसितो सुतो व दिट्ठे वा ।
ज्ञोसिञ्जति सो सेहा, जयणाए चउव्विहाहारो ॥
- [भा. ३८८७] तण्हाछेदम्मि कते, न तस्स तहियं पवत्तते भावो ।
चरमं च एक भुंजति, सद्धाजणणं दुपक्खे वी ॥
- [भा. ३८८८] किं पत्तो नो भुत्तं मे, परिनामासुयंमुयं ।
दिट्ठसारो सयं जाओ, चोदने से सीतता ॥
- [भा. ३८८९] तिविधं वोसिरिओ सो, ताहे उक्कोसगाणि दव्वाणि ।
मग्गंता जयणाते, चरिमाहारं पदेसेति ॥
- [भा. ३८९०] पोसिता ताइं कोती, तीरपत्तरस किं ममेतेहिं ।
वेरग्गमनुप्पत्तो, संवेगपरायणो होति ॥
- [भा. ३८९१] देसं भोच्चा कोई, धिक्कारं करइ इमेहिं कम्मेहिं ।
वेरग्गमनुप्पत्तो, संवेगपरायणो होति ॥
- [भा. ३८९२] सव्वं भोच्चा कोतो, धिक्कारं करइ इमेहिं कम्मेहिं ।
वेरग्गपनुप्पत्तो, संवेगपरायणो होति ॥
- [भा. ३८९३] सव्वं भोच्चा कोई, मनुण्णरसविपरिणतो भवेज्जाहि ।
ते चेवऽनुबंधंतो, देसं सव्वं च रोचीया ॥

धू-दव्वदायणा चरिमि त्ति दारं - आहारदव्वं दाइज्जइ चरिमाहारकाले । सव्वस्स किर चरिमे काले अईव आहारतण्हा जायइ, तस्स वोच्छेदणइ कालसभावानुमतो पुव्वज्झुसिओ वा इमो से दंसियइ - नव रसविगइओ, दसमी सवित्थारा, सत्तविहो ओदणओष अट्टरस वंजणो, पानगं पि से उक्कोसं दिज्जइ । एवं तण्हावोच्छेदे कए न पुण तस्स तम्मि मई पवत्तइ, ताहे वोच्छेदे य कए समाही भविस्सति । तं च उग्गमुप्पादणाएसणासुद्धं मग्गिज्जइ, पच्छा पनगपरिहाणीए बितियचउववहरियं दट्ठं कोई संवेगमापन्नो तीरपत्तस्स मे किमेतेनं ? न चेव भुंजइ, कोइ देसं भुंजई, कोइ सव्वं भुंजइ । “अहो ! इमो साहू चरिमं भुंजइ” - सेससाहूण वि सद्धा कया भवइ, देसं सव्वं वा भोच्चा वि हा “किमेएणं” ति संवेगं गच्छति । संवेगओ य तिविहं वोसिरइ - आहारं, उवहिं, देहं अहवा आहारोवहिवसही । अन्नो पुण देसं सव्वं वा भोच्चा तं चेवऽनुबंधिज्जा पुणो आनेह त्ति भणेज्जा ।

- हानि-

- [भा. ३८९४] विगतीकयानुबंधो, आहारनुबंधणाते वोच्छेतो ।
परिहायमाणदव्वे, गुणवुद्धिसमाहि अनुकम्मा ॥
- [भा. ३८९५] दवियपरिनामतो वा, हावति दिने तु जा तिन्नि ।
वेति न लब्धति दुलभे, सुलभम्मि व होइमा जयणा ॥
- [भा. ३८९६] आहारे ताव छिंदाहि, गेहितो न य इस्सति ।
जं वा भुत्तं न पुव्वं तं, तीरं पत्तो न मुच्छसि ॥

चू- एत्थ “हानि” ति दारं - तस्स मणुत्राहारपडिबद्धस्सगुणवद्धिनिमित्तं दव्वहानीए तथा वोच्छेदं करेति । जा तिन्नि दिने हु समाणं आने ततो परं भन्नइ - “न लब्भइ” । भणति य- “आहेर ताव गेहिं छिंदसु, पच्छा उत्तिमद्धं काहिसि । जं वा पुब्बं न भुत्तं तमिदानि तीरपत्तो इच्छसि । तणकट्टेण व अग्गी जहा न तिप्पइ, उदही वा जलेण, तथा इमो जीवो आहारेण न तिप्पति, तं उत्तमसाहसं करेहि” ति ।

- अपरितंते-

[भा.३८९७] वट्ठति अपरितंती, दिया य रातो य सब्वपरिकम्म ।
पडिचरगानुगुणचरगा, कम्मरयं निज्जरेभाणा ॥

[भा.३८९८] जो जत्थ होइ कुसलो, सो उण हावेति तं सति बलम्मि ।
उज्जुत्ता सणिओगे, तस्स व दीवेति तं सद्धं ॥

चू- “अपरितंते” ति दारं - ते पडिचरगा दिवा राओ य अपरितंता कम्मं निज्जरेभाणा वेयावच्चं करेति । जो य जत्थ कुसलो समत्तो सो तत्थ उज्जमइ तथा जह भावं सुद्धतरं दीवेइ । दारं ।

- निज्जर-

[भा.३८९९] देह विउगा खिप्पं, घ होज्ज अहवा विकालहरणणं ।
दोण्हं पि निज्जरा वट्टमाणे गच्छी उ एगट्ठ ॥

[भा.३९००] कम्ममसंखेज्जभवं, खवेइ अनुसमयमेव आउत्तो ।
अन्नतरगम्मि जोगे, सज्झायम्मि विसेसेणं ॥

[भा.३९०१] कम्ममसंखेज्जभवं, खवेति अनुसमयमेव आउत्तो ।
अन्नतरगम्मि जोगे, काउसगो विसेसेणं ॥

[भा.३९०२] कम्ममसंखेज्जभवं, खवेइ अनुसमयमेव आउत्तो ।
अन्नतरगम्मि जोगे, वेयावच्चे विसेसेणं ॥

[भा.३९०३] कम्ममसंखेज्जभवं, खवेइ अनुसमयमेव आउत्तो ।
अन्नतरगम्मि जोगे, विसेसत्तो उत्तिमद्धम्मि ॥

चू- “निज्जर” ति दारं - कम्मनिज्जरा देहवियोगो खिप्प चिरेण वा होज्ज, पच्चक्खायस्स पडिचरगाण वि दोण्ह वि महती निज्जरा । कहं ? जओ भन्नइ -

कम्ममसंखेज्जभवं, खवेइ अनुसमयमेव आउत्तो ।
अन्नतरगम्मि जोगे, सज्झायम्मि विसेसेणं ॥

एवं गाहा वत्तव्वा काउस्सगो वेयावच्चे उत्तिमट्ठे य । दारं ।

- संथार-

[भा.३९०४] भूमिं सिलाए फलाए, तणाए संथार उत्तिमट्ठम्मि ।
दोमादि संथरंति, वित्थियपद अनधियासे य ॥

[भा.३९०५] तणकंबलपावारे, कोयवत्तूली य भूमिसंथारे ।
एमेव अनधियासे, संथारगमादि पल्लंके ॥

“संथारगि” ति दारं - उत्तिमट्ठपडिवण्णास्स केरिसो संथारो ? उस्सगोण ताव भूमीए

ठिओ निवन्नो वा, जया संधरेइ तया संधारुतरपट्टे, असंधरे वहुचुरा, तहावि असंधरे अज्जुसिरे कुसुमाई तणे, ततो कोतव-पाचारग-नव-त्तगतुलिय, तहावि असंधरे संधारगो जाव पल्लंको, अहवा जहा तस्स समाही तहा कायव्वं ।

चू- उव्वत्तणादि-

- [भा. ३९०६] पडिलेहणसंधारे, पानगउव्वत्तणादिनिग्गमणं ।
सयमेव करेति सहू, उस्सग्गानेतरे करते ॥
- [भा. ३९०७] उव्वत्तणनीहरणं, मओ उ अधियासणाए कायव्वो ।
संधारऽसमाहीए, समाहिहेउं उदाहरणं ॥
- [भा. ३९०८] काओवचिओ बलवं, निक्खमणपवेसणं व से कुणति ।
तह वि य अचिसहमाणं, संधारगयं तु संधारे ।
- [भा. ३९०९] धीरपुरिसपन्नत्ते, सप्पुरिसनिसेविते परमरम्भे ।
धन्ना सिलातलगता, निरावयक्खा निवज्जंति ॥
- [भा. ३९१०] जइं ताव सावताकुलगिरिमंदरविसमकडगदुग्गेषु ।
साधिति उत्तिमट्ठं, धितिधणियसहायगा धीरा ॥
- [भा. ३९११] किं पुण अनगारसहायएण अन्नोन्नसंगहबलेण ।
परलोइयं न सक्कइ, साहेउं उत्तिमो अट्टे ॥
- [भा. ३९१२] जिनवयणमप्पमेयं, महुरं कण्णाहूति सुणेतें ।
सक्का हु साहुमज्जे, संसारमहोयहिं तरिउं ॥
- [भा. ३९१३] सव्वे सव्वद्धाते, सव्वणू सव्वकम्मभूमीसु ।
सव्वंगुरु सव्वहिता, सव्वे मेरुम्मि अभिसित्ता ॥
- [भा. ३९१४] सव्वाहिं व लद्धीहिं, सव्वे वि परीसहे पराइत्ता ।
सव्वे वि य तित्थगरा, पाओवगया तु सिद्धिगता ॥
- [भा. ३९१५] अवसेसा अनगारा, तीतपदुप्पन्ननागता सव्वे ।
केई पाओवगया, पच्चक्खाणिंणिणिं केइ ॥
- [भा. ३९१६] सव्वाओ अज्जातो, सव्वे वि य पढमसंघयणवज्जा ।
सव्वे य देसविरता, पच्चक्खाणेण उ मरंति ॥
- [भा. ३९१७] सव्वसुहप्पभावातो, जीविचसारातो सव्वजनितातो ।
आहारातो न तरणं, न विज्जती उत्तिमं लोए ॥
- [भा. ३९१८] विग्गहगते य सिद्धे, मोत्तुं लोगम्मि जत्तिया जीवा ।
सव्वे सव्वावत्थं, आहारे हुंति उवउत्ता ॥
- [भा. ३९१९] तंसारिसगं रयणं, सारं जं सव्वलोगरयणाणं ।
सव्वं परिच्चयित्ता, पाओवगता परिहरंति ॥
- [भा. ३९२०] एवं पाओवगमं, निप्पडिकम्मं जिनेहि पन्नत्तं ।
जं सोऊणं खमतो, ववसायपरक्कमं कुणइ ॥

चू- “उच्चत्तणाईणि” ति दारं-उस्सग्गेण य तेन सयमेव उच्चत्तण-परियत्तण-उट्ठ-निसीयण-निग्गमनपवेस-उवकरणपडिलेहण-पाणगाणयणं च कायव्वं, चाउक्कालं सज्जायं च करेइ । जं जहा तरइ तं तथा सयमेव करइ । अह न तरइ ताहे से सव्वं अत्रे करेति, अंतोहिंतो बाहिं नोनेति, बाहिरतो वा अंतो पवसेति जहा जहा ससमाही धीई य तथा करेति । एवं पि कीरमाणे जइ न तरेइ ताहे से इमं कहिजइ, धीरपुरिसपन्नते मरणविभत्तिगाहाओ धोसेयव्वाओ, जाव “एयं पाउवगमणं, निप्पडिकम्मं जिनेहिं पन्नत्तं । सं सोऊण परित्री, वससायपरक्कमं कुणइ ।

— सारण-

[भा. ३९२१] केई परीसहेहिं, बाउलिउवेतणुडुतो वा वि ।
ओभासेज्ज कयाती, पढमं बितियं च आसज्ज ॥

[भा. ३९२२] गीयत्थमगीयत्थं, सारेत्तुं मत्तिविसोहणं काउं ।
तो पडिबोहिय (छ) अट्ठ, पढमे पगयं सिया बितियं ॥

चू- “सारेऊणं” ति दारं- कोइ पढमविइयपरीसहऽदिओ दिया राओ वा भासेज्ज ? ताहे से संभारिज्जइ - “कोसि तुमं ?” “सयणो हं ।” “किं पडिवन्नो ?” “उत्तिमट्ठं ।” “का वेला” ? कहेइ “दिवसं रातिं वा ।” तो “किं ओभाससि वलियं, मे सज्झाणवाघाओ वट्ठइ”, एवं से सरिऊण असमाहिपडिघायत्थं समाहिहेतुं च भत्तं पान वा दिवा राओ वा दिज्जइ ।

चोदगाह - “न जुत्तं” आयरिओ “कवए” ति दिट्ठंतं कहेइ - जाहे किल कालं करेइ जीवो ताहे आहारे गाढं अभिलासो भवइ ।

— कवय-

[भा. ३९२३] परीसहचमू, जोहेयव्वा मणेण काएणं ।
तो समरदेसकाले, कवयतुल्लो उ आहारो ॥

[भा. ३९२४] संगामदुगपरुवणवेडगएगसरउग्गहो चेव ।
असुरसुरिंदावरणं, संवुभमं रहियकणगस्स ॥

[भा. ३९२५] लोवए पवए जोहे, संगामे पंथिए ति य ।
आउरे सिक्खते चेव, दिट्ठंतो कहते ति य ॥

[भा. ३९२६] संगामे साहसितो, कणतेन तत्थ आहतो संतो ।
सत्तुं पुव्वलिग्गं, आहणइ उ मंडलग्गेणं ॥

[भा. ३९२७] रुक्खविलग्गो रुधितो, पहणइ कणएण कूणियं सीसे ।
अनहो य कूणिओ से, हरति सिरमंडलग्गेणं ॥

[भा. ३९२८] सरीरमुज्जयं जेण, को संगो तस्स भोयणे ।
समाहिसंवरणा हेउं, दिज्जती सो उ अंततो ॥

[भा. ३९२९] सुद्धं एसित्तु ठावेति, हानी उ वा दिने दिने ।
पुव्वुत्ताए उ जयणाए, तं तु गोविंति अन्नहिं ॥

चू- एत्थ दिट्ठंतो जहा - कोइ सहस्सजोही संगामे वम्मित्त-कवइओ हत्थिखंधगओ संगामं

जोहेइ, अत्रे य से जहा कंडमाईणि न किं चि आवाहं काउं समत्था । दुभारूढेण य एकेण से पुरिसण मत्थए कणएण आहओ, सो कणओ पच्चफिडिओ कवयस्स गुणेण, तेन अवलोइयं, दिट्ठे दुमारूढो अद्धचंदेण य से सिरं अवनीयं । जहा सहस्सजोही तहा उत्तिमद्वपडिवन्नो । जहा य सरवरिसं तहा परिसहोवसग्गा । जहा कणगो तहा साधारणवेदना । जहा कवयं तहा आहारो । वेदनापडिघाए कए सव्वे परिसहोवसग्गे जिनइ । हत्थिपदाउंदिए वा जहा पुरिसो पायं दाऊण खंधं विलग्गइ एवं आउट्टियपदथाणीयं आहारं आहारेत्ता अंतकिरियं वा देवलो गोववत्तिं वा आरूहइ । एह वेदनऽट्ठो आहारं न करेइ तो अट्टज्जाणोवगो तिरिएसु उववज्जइ, भवनवनएसु वा, तम्हा सव्ववेदनोववायं काउं समाहिणा नोक्कारेण कालगओ ।

- चिंधकरण-

[भा. ३९३०] आयरितो कुंडिपदं, जे मूलं सिद्धिवासवसहीए ।

चिंधकरण कायव्वं, अचिंधकरणे भवे गुरुगा ॥

[भा. ३९३१] सरीरे उवकरणम्मि य अचिंधकरणम्मि सो उ रातिणिओ ।

मग्गेण गवैसणात्ते, गामाणं घायणं कुणति ॥

चू- ताहे स 'चिंधकरणं' ति दारं - अह से चिंधकरणं न करेति तो चउलहुं । चिंधकरणं दुविहं-सरोरे उवकरणे य । लोयं पुव्वं चेव काऊणं संवरेति । अह पुव्वं न कओ पुणो वड्डिता वा ताहे लोओ से कज्जति, एवं सरीरे । उवकरणे कालगयस्स चोलपट्ठो, मुहपोत्तिया मुहे बज्जइ, हत्थपादा य से बज्जति, अंगुट्ठंतरे लंछिज्जइ ति । जदि दिवहुखेत्ते नक्खत्ते कालगओ तो दुत्ति पुत्तलगा, समणखित्ते एगो, अवट्ठे नत्थि । अचिंधकरणे दोसा - देवसु उववन्नो निच्छत्तं गच्छइ, जहा सो सावगो उज्जेनीए, दंडिओ वा चिंधेण विणा दहूणं गामे गिण्हेज्ज ।

- अंतोवहि-

[भा. ३९३२] न पगासेज्ज लहुत्तं, परिसहउदतेन होज्ज वाघातो ।

उप्पन्ने वाघाते, जो गीतत्थाण उवाघातो ॥

चू- "अंतो वहिं" ति एयं भत्तपरिचं गामस्स अंतो वहिं वा पडिवज्जइ न दोसो ।

- वाघाते-

[भा. ३९३३] दुविधा नायमनाया दुविधा णाया य दंडमादीहिं ।

सयगमणपेसणं वा, खिसणे चउरो अनुग्घाता ॥

[भा. ३९३४] सपरक्कमे जो उ गमो, नियमा अपरक्कम्मि सो चेव ।

पुव्वी रोगायंकेहि नवरि अभिभूतो बालभरणं परिणतो य ॥

चू- "वाधए" ति दारं - जइ से कम्मोदएण वाघातो हवेज्जा तो न चेव पगासेतव्वो ति । इमो विही वाघाते उप्पन्ने अन्नो जो संलिहिओ सो ठविज्जइ । एस गीयत्थाणं उवायो । जो वा अन्नो वा उच्छइ सो ठविज्जइ । इयरस्स पुण गिलाणपडिकम्मं कीरइ । अहवा - तत्थ वसभो ठविज्जइ । तं पि राओ संज्जाछेदे वा परिद्वेति । एसा दंडियमाईहिं अन्नाए जयणा । तं पुण पडिभग्गं पेसंति सयं वा गच्छंति । जो तं खिसइ तस्स चउगुरुं । जो सपरक्कमे गमो सो चेव अपरक्कमे, नवरं - सो

सगच्छे पडिवज्जइ । सपरकमा इतरा य एते दो वि भणिया । इदानिं वाघाइमं अनानुपुब्बी - रोगातंकेहिं बाहिओ बालमरणं मरेज्जा, अत्यभल्लाईहिं वा विरुंगिओ बहूहिं आसुघाइकारणेहिं परकममकाऊणं भत्तं पच्चक्खावेइ, सो जइ पंडियमरणेण असत्तो ततो ऊस्सासं निरुंभइ, वेहानसं गिद्धपट्टं वा पडिवज्जइ, तस्स उत्तम आराहणा । विहरंतो पुण आयारलोवं करेइ ॥

एसो पच्चक्खाणे विही भणितो ।

इदानिं इंगिनी भन्नइ -

[भा. ३९३५] आयपरपडिकम्मं, भत्तपारण्णाए दो अनुन्नाता ।

परवज्जिया य इंगिणि, चउव्विहाहारविरती य ॥

चू- जाव अब्बोच्छिती ताव नेयव्वं । पंचधा तुलेऊण इंगिनिमरणं परिणओ । इंगिनीए आयवेयावच्चं परो न करेइ, नियमा चउव्विहाहारविरई । जइ बहिं पडिवज्जइ तो अनीहारिमं, अह गच्छे तो नीहारिमं । पढमबिइयसंघयणी पडिवज्जइ, जेण अहियं नवमपुव्वस्स तइयं आयारवत्थुं एक्कारसंगी वा पडिवज्जइ, धितीए वज्जकुड्डसमाणो सव्वाणि उवसग्गाणि अहियासेइ ॥

गया “इंगिणी” ।

- इंगिणी-

[भा. ३९३६] आयपरपडिकम्मं, भत्तपरिण्णा य दो अनुन्नाया ।

परिवज्जिया य इंगिणि चउव्विहाहारविरती य ॥

[भा. ३९३७] ठाण-निसीयण-तुयट्टणमित्तिरयाइं जहा समाधीते ।

सयमेव य सो कुणती, उवसग्गपरीसहऽधियासी ॥

[भा. ३९३८] संघयणधितीजुत्तो, नवनवपुव्वासु तेन संगवा ।

इंगिनिपाओवगमं, पडिवज्जति एरिसो साहू ॥

इदानिं “पादवगमणं”-

[भा. ३९३९] निच्चलनिप्पडिकम्मो, निक्खिवति जं जहि जहा अंगं ।

एयं पादोवगमं, नीहारिं वा अनीहारिं ॥

चू- एत्थ पव्वायाई नेयव्वं जाव अब्बोच्छिती । पंच तुलेऊण पादवगमणं परिणओ । धिईए वज्जकुड्डसमाणो निच्चलो जहे व निक्खित्ताणि अंगाणि तहेव अच्छइ । अप्पणा किं चि न करेइ, परो न तस्स किं चि वेयावच्चं करेइ । तस्स पडिलेहण-पप्फोडणा नत्थि । जहा - पादवो सम्भिसमे पडिओ चिट्ठइ तहा सो वि परप्पयोगा परं चालिज्जइ । विच्छिन्ने थंडिले तस्स (स) पाण-बीय-हरियरहिए पडिवज्जइ, जत्थ कट्टविकट्टि किज्जंते तस-थावराण पीडा न भवइ, एरिसे निरावराहे पडिवज्जइ, चउव्विहे उवसग्गे अहियासेइ । एयं पि नीहारिमं अनीहारिणं वा ॥

- पाओवगमं-

[भा. ३९४०] पव्वज्जादी काउ, नेयव्वं जाव होति वोच्छिती ।

पंच तुलेऊण य सो, पओवगमं परिणतो य ॥

[भा. ३९४१] निच्चलनिप्पडिकम्मो, निक्खिवते जं जहिं जहा अंगं ।

एयं पातोवगमं, नीहारिं अनीयहारिं वा ॥

- [भा. ३९४२] पदोवगमं भणियं, समविसमे पादवो य जह पडितो ।
नवरं परप्पओगा, कंपेज्ज जहा चलतरुस्स ॥
- [भा. ३९४३] तस-पाण-बीयरहिते, वोच्छिन्न-विद्यार-थंडिलविसुद्धे ।
निदेसानिदेसे, भवंति अब्भुज्जयं मरणं ॥
- [भा. ३९४४] पुव्वभवियवेरेणं, देवो साहरति कोति पाताले ।
मा सो चरमसरीर, न वेदनं किं चि पाविहिसि ॥
- [भा. ३९४५] उप्पन्ने उवसग्गे, दिव्वे माणुस्सते तिरिक्खे य ।
सव्वे पराजणित्ता, पादोवगता परिहरंति ॥
- [भा. ३९४६] जह नाम असीकोसी असी वि (कोसी वि दो वि) खलु अन्ने ।
इय मे अन्नो देहो, अन्नो जीवो ति मण्णंति ॥
- [भा. ३९४७] पुव्वावरदाहिणउत्तरेहिं वातेहि आवयंतैहिं ।
जह न वि कंपइ मेरू, तह ते ज्झाणाओ न चलंति ॥
- [भा. ३९४८] पढमम्मि य संघयणे, वट्टंता सेलकुट्टसामाणा ।
तेसिं पि य वोच्छेदो, चोदसपुव्वीण वोच्छेदे ॥
- [भा. ३९४९] दिव्वमनुया उ दुगतिगस्स पक्खेवगंसि आकुज्जा ।
वोसट्टचत्तदेहो, अहाउअं कोति पालेज्जा ॥
- [भा. ३९५०] अनुलोमो पडिलोमो, दुगं तु उभयसेहिया तिगं होंति ।
अहवा सचित्तमचित्तं दुगं तिग मीसगसमे य ॥
- [भा. ३९५१] पुढवि-दग-अग्नि-मारुअ-वणस्सति-तसेसु कोति साहरति ।
वोसट्टचत्तदेहो, अहाउयं को उ पालेज्जा ॥
- [भा. ३९५२] एगंतनिज्जरा से, दुविहा आराधना धुवा तस्स ।
अंतकिरया व साहू, करेज्ज देवा पवत्तिं वा ॥
- [भा. ३९५३] मज्जणगगंधपुप्फोवयारपरियारणं सया कुज्जा ।
वोसट्टचत्तदेहो, अहाउयं कोति पालेज्जा ॥
- [भा. ३९५४] पुव्वभवियपेम्मेणं, देवो देवकुरुउत्तरकुरासु ।
कोइं तु साहरेज्जा, सव्वसुहो जत्थ अनुभावो ॥
- [भा. ३९५५] पुव्वभवियपेम्मेणं, देवो साहरति पागभवणम्मि ।
जहियं इट्ठा कंता, सव्वसुहा होंति अनुभावा ॥
- [भा. ३९५६] पुव्वभवियवेरेणं, देवो साहरति कोति पायाले ।
मासो चरिमसरीरो, न वेदनं किं चि पाविहिति ॥
- [भा. ३९५७] बत्तीसलक्खणधरो, पादोवगतो य पागउसरीरो ।
पुरिसद्देसिनिकण्णा रोयविदिण्णा न गेण्हेज्जा ॥
- [भा. ३९५८] णग-गंध-पुप्फोवयारपरियारणं सया कुज्जा ।
वोसट्ट-चत्तदेहो, अहाउयं कोति पालेज्जा ॥

- [भा.३९५९] नवंगसौत्तपडिवोहयाए, अद्वारसविरतिसेसकुसलाए ।
वावत्तरीकलापंडियाए चोसड्डिमहिलागुणेहिं च ॥
- [भा.३९६०] सोआती नव सोत्ता, अद्वारसे होतिं देसभासाओ ।
इगतीस रड्विसेसा, कोसल्लं एक्कवीसतिहा ॥
- [भा.३९६१] चउकण्णम्मि रहस्से, रातेणं रायदिन्नपसरते ।
तिमिगरेहिं व उदहीण खोभितो जा मणो मुणिणो ॥
- [भा.३९६२] जाहे पराइया सा, न समत्या सीलखंडणं काउं ।
नेऊण सेलसिहरं, तो से सिलं मुंचते उवरिं ॥
- [भा.३९६३] एगंतनिज्जरा से, दुविधा आराहणा धुवा तस्स ।
अंतकिरियं व साधू, करेज्ज देवोववायं वा ॥
- [भा.३९६४] मुनिसुव्वयंतवासी, खंदगदाहे य कुंभकारकडे ।
देवी पुरंदरजसा, दंडति पालक्कमरुते य ॥
- [भा.३९६५] पंचसया जातेणं, रुट्टेण पुरोहितेण मिलियाति ।
रागद्वोसतुलंगं, समकरणं चितियं तेहिं ॥
- [भा.३९६६] जंतेण कतेण व सत्थेण व सावतेहि विविधेहि ।
देहे विद्धंसेते, न य ते ठाणाहि उ चलंति ॥
- [भा.३९६७] पडिनीयता य केई, अग्गिं सो सब्वतो पदेज्जाहिं ।
पादोवगमनसंतो जइ चाणक्कस्स व करीसे ॥
- [भा.३९६८] पडिनीयया य केई, वम्मंसे खेलतेहि विनिहिता ।
महु-घय-मक्खियेहं, पिपीलियाणं तु देज्जाहि ॥
- [भा.३९६९] अह सो विवायपुतो, वोसड्ड निसिड्ड चत्तदेहाउं ।
सोणियगंधेहि पिपीलिया चालंकिओ धीरो ॥
- [भा.३९७०] जह सो कालासगवेसिउ विमोग्गल्लसेलसिहरम्मि ।
खतितो विउव्विऊणं, देवेण सियालरूवेणं ॥
- [भा.३९७१] जह सो वंसिपदेसे, वोसिड्ड निसिड्ड चत्तदेहो उ ।
वंसीपातेहिं विनिग्गतेहिं आगासमुक्खित्तो ॥
- [भा.३९७२] जहऽवंतीमुकुमालो, वोसड्ड निसड्ड चत्तदेहो उ ।
धीरो सपेल्लियाए, सिवाते खतिओति रतेणं ॥
- [भा.३९७३] जह ते गोड्डट्टाणे, वोसड्ड निसिड्ड चत्तदेहागा ।
उदगेण वुज्झमाणा, वियरम्मि उ संकमे लग्गा ॥
- [भा.३९७४] बावीसमानुपुब्बिं, तिरिक्खमणुया व भेसणया (ते) ।
विसयाणुकम्मरक्खा, न करेज्ज देवा व मणुया वा ॥
- [भा.३९७४] जह सा बत्तीसघडा, वोसड्डनिसिड्डचत्तदेहागा ।
धीरा गतेण उदीविते णदिगलम्मि उ ललिया ।

[भा. ३९७५] एवं पादोवगमं निष्पडिकम्पं तु व नीनयं सुत्ते ।
तिथ्यगर-गणधरेहि य, साहूहि य सेवियमुदारं ॥

उद्देशकः-११ समाप्तः

मुनि दीपरत्नसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथसूत्रे एकादशउद्देशकस्य
(भद्रबाहु स्वामि रचिता निर्युक्ति युक्तं) संघदासगणि विरचितं भाष्यं
एवं जिनदासमहत्तर विरचिता चूर्णिः परि समाप्ता ।

उद्देशकः-१२

चू- भणिओ एक्कारसमो । इदानिं बारसमो भन्नइ । तस्सिमो संबंधो-
[भा. ३९७६] जति संसिउं न कप्पति, अतिवातो किसु परस्स सो कातुं ।
बद्धस्स होज्ज मरणं, भणिता य गुरु लहू वोच्छं ॥

चू- “संस” ति पसंसा । गिरिपडणाई बालमरणा पाणाइवाउ ति काउं जइ संसिउं न कप्पइ,
किं पुणतो अतीवाओ परस्स काउं कप्पिस्सइ ? सुतरां न कल्पतेत्यर्थः । बंधो य अइवायहेऊ ।
बद्धस्स य मरणं हवेज्ज । अओ सुतं भन्नइ । अहवा संबंधो - चउगुरु भणिया, इदानिं चउलहुं
वोच्छं ॥ तत्थिमं पढमं सुत्तं-

मू. (७४७) जे भिक्खू कोलुणपडियाए अन्नयरिं तसपाणजाइं- तण-पासएण वा मुंज-
पासएण वा कइ-पासएण वा चम्म-पासएण वा वेत्त-पासएण वा सुत्त-पुसएण वा रज्जु-पासएण
वा बंधति, बंधंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७४८) जे भिक्खू कोलुणपडियाए अन्नयरिं तसपाणजाइं - तण-पासएण वा मुंज-
पासएण वा कइ-पासएण वा चम्म-पासएण वा वेत्त-पासएण वा सुत्त-पासएण वा रज्जु-पासएण
वा बद्धेल्लयं वा मुंचति, मुंचंतं वा सातिज्जति ॥

चू- भिक्खू पुव्ववन्निओ । “कोलुणं” कारुण्यं अनुकपा, “पडियाए” ति प्रतिज्ञा,
अनुकंपाप्रतिज्ञया इत्यर्थः । असंतीति असा, ते च तेजो वायू द्वीन्द्रियादयश्च प्राणिनो त्रसा । एत्थ
तेऊवाऊहिं नाहिकारो । जाइग्गहणाओ विसिद्धगोजाइतन्नगाईहिं अहिगारो । तणा दब्भाइया,
पासो ति बंधणं । दब्भा रज्जु इत्यर्थः । वेत्तपासगहणाओ सव्वे वंसभेया गहिया । कइपासगहाणो
नियलिखोडादिया गहिया । एवमाईहिं बंधंतस्स चउलहुं । बिइयसुत्ते वि बद्धेल्लयं मुयंतस्स चउलहुं
चेव । इमा सुत्तढफासिया-

[भा. ३९७७] तसपाण तन्नगादी, कलुणपरिन्नाए जो उ बंधेज्जा ।
तणपासगमादीहिं, मुंचति वा आणमादीणि ॥

चू- इह सेज्जगसेज्जायरआई खलगखेत्ताई वच्चंता भणेज्ज-

[भा. ३९७८] ओहाणं ता अज्जो, इहइं देजा व तन्नगादीणं ।

अम्हे तुज्जं इहयं, भायणभूता परिवसामो ॥

चू- “ओहाणं” ति उवयोगो, “अज्जो” ति आमंत्रणे, “इह” ति घरे । “तन्नगाईणं” आइसद्दाओ

गवाइसु विविहोवक्खरेसुंच, एवं भणंतेसु साहुणा वत्तव्वं- पच्छद्धं । “भूत” शब्दः भायणतुल्यवाची। जहा अलिंदाइभायणं गिहंतो बाहिरे वा ठियं न किं चि धरवावारं करेति तहेव अम्हे इह परिवसामो।। वसहिग्गहणकाले अन्नत्थ वा वसंते जइ गिही किं चि विज्जं पुच्छिज्जा तत्थिमं भासेज्जा-

[भा. ३९७९] न वि जोइसं न गणितं, न अक्खरे नेव किं चि र [व] क्खामो ।

अप्पस्सगा असुणगा, भायण-खंभोवमा वसिमो ।।

घू- धरे किं चि सुणगाइणा अवरज्जंते अप्पस्सगा अम्हे, गिहिणो संदिसंतसस असुणगा अम्हे, ज्ञाणोवगया वा अन्नं न पस्सामो सुणेमो वा । सेसं कंठं ।।

“तन्नगगहणं” किमर्थं चेत् ?

[भा. ३९८०] यणजीवि तन्नगं खलु, तन्नगगहणं तु तं बहु अवातं ।

सेसा वि सूइय खलु, तन्नगगहणेण गोणादी ।।

घू- बालवच्छंतन्नगं । तं यणजीवी बहु अवायंच, अतः तन्नगगहणं कयं । सुत्ते तन्नगगहणाओ य सेसा वि गोणाई सव्वे सूइया, न बंधियव्वा इत्यर्थः ।।

अह बंधइ तो आणाइया दोसा ! इमे य अत्रे य-

[भा. ३९८१] अच्चावेढण मरणंतराय फडुंत आतपरहिंसा ।

सिंखुरणोल्लणं वा, उड्डाहो भद्द-पंता वा ।।

घू- अईव आवेढियं परिताविज्जइ मरइ वा, अंतराइयं च भवइ । बद्धं च तडप्फडितं अप्पानं परं वा हिंसइ । एसा संजमविराधना । तं वा बज्जंतं सिंगेण खुरेण वा काएण वा साहुं नोलेज्जा । एवं साहुस्स आयविराधना । तं च दहु जनो उड्डाहं करेज्ज - “अहो ! दुद्धिद्धम्मा परत्तत्तिवाहिणो” । एवं पवयणोवधओ । भद्दपंतदोसा वा भवे- भदो भणाइ - “अहो ! इमे साहवो अम्हं परोक्खाण घरे वावारं करेति ।” पंतो पुणो भणेज्ज - “दुद्धिद्धम्मा चाडुकारिणो कीस वा अम्हं वच्छे बंधंति मुयंति वा !” दिया वा राओ वा निच्छुभेज्जा, वोच्छेयं वा करेज्ज ।।

एए बंधणे दोसा । इमे मुयणे-

[भा. ३९८२] छक्काय अगड विसमे, हिय नट्ट पलाय खईय पीते वा ।

जोगक्खेम वहंति मणे बंधनदोसा य जे वुत्ता ।।

घू- तन्नगाइमुक्कामडंतं छक्कायविराधनं करेज्ज, अगडे विसमे वा पडेज्ज, तेणेहिं वा हीरेज्ज, नट्ट अडवीए रुलंतं अच्छेज्ज, मुक्कं वा पलायितं पुणो बंधिउ न सकइइ, वृगादिसणफडे [ए] हिं वा खज्जइ, मुक्कं वा माऊए यणात् खीरं पिएज्जा । जइ वि एमाइदोसा न होज्ज तहावि गिहिणो वीसत्था अच्छेज्ज, अम्हं घरे साहवो सुत्थदुत्थजोगक्षेमवावारं वहंति, “मण” त्ति-एवं मणेण चिंतिता मअणुत्तसत्ता अप्पणो कम्मं करेति । अह तद्दोसभया मुक्कं पुणो बंधंति । तत्थ बंधणे दोसा जे वत्ता ते भवंति । जम्हा एते दोसा तम्हा न बंधंति मुयति वा ।।

कारणे पुण बंधणमुयणं करेज्ज-

[भा. ३९८३] बिइयपदमणप्पज्जे, बंधे अविक्कोविते व अप्पज्जे ।

विसमऽगड अग्नि आऊ, सणप्फगादीसु जाणमवि ।।

घू- अणप्पज्जो बंधइ अविक्कोवितो वा सेहो । अहवा - विक्कोविओ अप्पज्जो इमेहि कारणेहिं

बंधति - विसमा अगड अग्नि आऊसु मरिजिहिति ति, वृगादिसणप्फएण वा मा खजिहिति, एवं जाणगो वि बंधइ ॥ “मुंचइ” तस्स इमं बितियपदं-

[भा. ३९८४] बितियपयमणप्पज्जे, मुंचे आवकोविते वि अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, बलिपासगअग्निमादीसु ॥

चू- बलिपासगो ति बंधणो । तेन अईव गाढं बद्धो मूढो वा तडप्फडेइ मरइ वा जया, तथा मुंचइ । अग्नि ति पलीवणगे बद्धं मुंचेइ, मा डज्झिहिति ॥ बंधण-मुयणे इमा जयणा-

[भा. ३९८५] तेसु असहीणेसुं, अहवा साहीणऽपेच्छणे जयणा ।

केणं बद्धविमुक्का, पुच्छंति न जाणिमो केणं ॥

चू- “तेसु” ति जया घरे गिहत्था असाहीणा तथा एयं करेइ, साहीणेसु वा अपेच्छमाणेसु मिगेसु । अह गिही पुच्छेज्जा-केण तन्नं बद्धं मुक्कं वा तत्थ साहूहिं वत्तव्वं - न जाणामो अम्हे ॥

मू. (७४९)जे भिक्खू अभिक्खणं अभिक्खणं पच्चक्खाणं भंजइ, भंजंत वा सातिज्जति ॥

चू- अभिक्खं नाम पुणो पुणो, नमोक्काराई पच्चक्खाणं भंजंतस्स चउलहुं आणादिया य दोसा । इमो सुत्तफासो-

[भा. ३९८६] पच्चक्खाणं भिक्खू, अभिक्खणाऽऽउट्टियाए जो भंजे ।

उत्तरगुणनिप्फन्नं, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- आउट्टिया नाम आभोगो - जानान इत्यर्थः, नमोक्काराई उत्तरगुणपच्चक्खाणं, पंचमहव्वया मूलगुणपच्चक्खाणं । इहउत्तरगुणपच्चक्खाणेणाहिगारो ॥ इमा अभिक्खसेवा-

[भा. ३९८७] सकि भंजणमि लहुओ, मासो बितियमि सो गुरु होति ।

सुत्तनिवातो ततए, चरिमं पुण पावती दसहिं ॥

चू- “सकि” ति एकस्सि भंजमाणस्स मासलहुं, विइयवारा मासगुरुं, तइयवाराए चउलहुं, एत्थ सुत्तनिवातो । चउत्थवारे चउगुरुं । पंचमवारे फ्रुं । छट्ठवारे फ्रुं । सत्तमवारे छेओ । अट्ठमवारे मूलं । नवमे अणवट्ठं । दसमवारे चरिमं - पारंचीत्यर्थः ॥ आणाइया य दोसा । इमे य-

[भा. ३९८८] अप्पच्चोओ अव्वन्नो, पसंगदोसो य अदढता धम्मे ।

माया य मुसावतो, होति पइन्नाइ लोवो य ॥

चू- जहा एस नमुक्काराइ भंजइ तथा मूलगुणपच्चक्खाणं पि भंजइ, एवं अगीयगिहत्थाण य अपच्चयं जणेइ । वर्णयते येन स वर्णं तत्प्रतिपक्षः अवर्णं, सो अप्पणो साहूणं च । पच्चक्खाणभंगो पसंगेण मूलगुण वि भंजइ । पच्चक्खाणधम्मो समणधम्मे वा अदढत्तं कयं भवइ । अन्नं पइन्नं पडिवज्जइ, अन्नं वा करेइ ति माया । अन्नं भासइ अन्नं करेइ ति मुसावाओ । एते दो वि जुगलओ लब्धंति । पोरिसिमाइ-पइन्नाए य लोवो कओ भवइ, एसा संजमविराधना । पच्चक्खाणं भंजइ ति देवया पडुट्ठा खित्ताइ करेइ ॥ कारणे पुण अपुत्रे वि काले भुंजइ-

[भा. ३९८९] विइयपदमणप्पज्जे, भंजे अविक्कोविते व अप्पज्जे ।

कंतारोमगिलाणे गुरुणिओगा य जाणमवि ॥

चू- अणप्पज्जो सेहो वा अजाणंतो भुंजइ नत्थि दोसो । “कंतारं” ति अट्ठणपडिवत्तस्स पच्चक्खाए पच्छा भत्तं पडुप्पन्नं दूरं च गंतव्वं अंतरे य अन्नभत्तसंभवो नत्थि, एवं भुंजंतो सुद्धो ।

“ओमे” वि कलं न भविस्सइ ति साहारणट्ठा भुंजइ । “गिलाणो” वि विगइमाइ पच्चक्खायं वेज्जुवएसा भुंजइ । अग्गियग-वाहिंमि वा राओ भुंजइ । आयरिओवएसेण वा तुरियं कहिं चि गंतव्वं, तत्थ पोरिसिमाइ अपुन्ने भोतुं गच्छइ । खमओ वा मासाइखमणे कते अईव किलंतो अपुन्ने चेव भुंजाविज्जइ । उप्पूरविगइलंभे निव्वितिए संदिसाविज्जइ, दुब्बलसरीरस्स वा विगइपच्चक्खाणे विगई दिज्जइ । उस्सूरे सेहो दुक्खं गमिस्सइ ति काउं नमोक्कारे चेव वितरंति । खीराइया वा विनासिदव्वं चिरकालमट्ठाहिं अपुन्ने पोरिसिमाइपच्चक्खाणे नमोक्कारे चेव वितरंति ॥

[भा.३९९०] खमणेण खामियं वा निव्वीतिय दुब्बलं व नाऊणं ।

उस्सूरे वा सेहो, दुक्खमठाइं च वितरंति ॥

मू. (७५०) जे भिक्खू परित्तकायसंजुतं आहारेइ आहारेंतं वा सातिज्जति ॥

चू-परित्तवणस्सइकाएणं संजुतं जो असणाई भुंजइ तस्स चउलहुं आणाइणो य दोसा भवंति ।

[भा.३९९१] जे भिक्खू असनादी, भुंजेज्ज परित्तकायसंजुतं ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- इमा संजमविराधना-

[भा.३९९२] तं कायपरिच्चयती, तेन य चतेण संजमं चयते ।

अतिखद्ध अनुचितेण य, विसूइगादीणि आत्ताए ॥

चू- तमिति परित्तकायं परिच्चयइ न रक्षति, व्यवतीत्यर्थः । तेन य परिचतेण संजमो वहिओ -विराहिओ ति वुतं भवति । एस संजमविराधना । तेन य तिगदुगसंजुतेण अइप्पमाणेण भुतेण अनुवचिएण य अजिन्नविसूइयाए आयविराधना ॥ असणाइसु इमे उदाहरणा-

[भा.३९९३] भूतणगादी असने, पाने सहकारपाडलानीणि ।

खातिमे फलसुत्तादी, साइमे तंबोलपंचजुयं ॥

चू- भूततणं अज्जगो भन्नइ, तेन संजुतं असनं भुंजइ, आइसद्दाओ करम्मदियादिकला मूलगपत्तं आसूरिपत्तं च, अत्रे य बहु पत्तपुप्फफला देसंतरपसिद्धा । पानगं-सहगार-पाडलानीलुप्पलादीहिं संजुतं पिवइ । खाइमे- जाइफलं ककूलं कप्पूरं लवंगं पूगफलं-एते पंच दव्वातंबोलपत्तसाहिया खायइ । एत्थ तिन्नि सचित्ता, तिन्नि अचित्ता । अहवा - पूगफलं खदिरवत् तं न गनिज्जइ । बीयपूरगतया पंचमा छुब्भइ, सा दुविहा - सचित्ता अचित्ता संभवइ । अहवा - संखचुत्रो पूगफलं खइरो कप्पूरं जाइपत्तिया एते पंच अचित्ता, एतेहिं सहियं तंबोलपत्तं खाएइ ॥

कारणे परित्तसहियं भुंजेज्जा-

[भा.३९९४] बितियपदं गेलन्ने, अद्धाणे चेव तह य ओमम्मि ।

एएहि कारणेहिं, जयण इमा तत्थ कायव्वा ॥

चू- गेलन्ने वेज्जुवएसा, अद्धाणे अन्नम्मि अलब्भंते, ओमे असंथरंता एमाइकारणेहिं इमा जयणा कायव्वा ॥

[भा.३९९५] ओमे तिभागमद्धे, तिभागमायंबिले चउत्थाई ।

निम्मिस्से मिस्से वा, परित्तकायम्मि जा जयणा ॥

मू. (७५१) जे भिक्खू सलोमाइं चम्माइं अहिट्टेइ अहिट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

चू- सह लोमेहिं सलोमं, अहिट्टेइ नाम "ममेयं"ति जो गिण्हइ तस्स चउलहुं ।

[भा. ३९९६] चम्ममि सलोमम्मी, ठाण-निसीयण-तुयट्टणादीणि ।

जे भिक्खू चेतिज्जा, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- सलोमे चम्मे जो ठाणं चेतेइ करेति निसीयइ तुयट्टइ वा सो आणाइदोसो पावति ॥

इमं च से पच्छित्तं-

[भा. ३९९७] गिण्हंते चिट्ठंते, निसियंते चेव तह तुयट्टंते ।

लहुगा चतु जमलपदा, चरिमपदे दोहि वि गुरुगा ॥

चू- गेण्हणादिएसु चउसु ठाणेषु चउलहुगा चउरो भवंति । जमलपयं ति कालतवा, तेहिं विसिद्धा दिज्जति । चरिमपयं ति तुयट्टणं, तम्मि चरिमपदे दोहिं वि कालतवेहिं गुरुगा इत्यर्थः ॥

अन्ने य इमे दोसा-

[भा. ३९९८] अविदिन्नोवहि पाणा, पडिलेहा वि य न सुज्झइ सलोमे ।

वासासु य संसज्जति, पतावणऽपतावणे दोसा ॥

चू- तित्यकरेहिं अविदिन्नोवही, रोमंतरेसु य पाणा सम्मुच्छंति, सरोमे पडिलेहणा न सुज्झइ, कुंधुपणगाइं तेहिं वासासु संसज्जति । जइ संसज्जणभया पतावेइ तो संसज्जति । उभयथा वि दोसा । सलोमदोषदर्शनार्थं झुसिरप्रतिपादनार्थं च इदमाह-

[भा. ३९९९] अजिन सलोमं जतिणं, न कम्पती झुसिर तं तु पंचविधं ।

पोत्थगतणपणए या दूसदुविध चम्मपणगं च ॥

चू- अजिनं चर्म । जतयो ति साहवो । तं तेहिं न कम्पइ, झुसिरदोषत्वात् । शिष्याह - किं झुसिरं ? कइविहं वा ? के वा तत्थ दोसा ? आचार्याह - झुसिरं पोळीं जीवाश्रयस्थानमित्यर्थः । तं इमं पंचविहं - पोत्थगपनगं, तणपनगं, पमगपनगं, पनगशब्दः प्रत्येकं योज्यः, दूसं वत्थं, तत्थ दो भेदा - अपडिलेहपणगं दुप्पडिलेहपणगं च, चम्मणपणगं च पंचमं ॥ इमं पोत्थगपणगं-

[भा. ४०००] गंडी कच्छवि मुट्टी, संपुड फलए तहा छिवाडी य ।

साली वीही कोह्व, रालगऽरन्ने तणाइं च ॥

चू- दीहो बाहल्लपुहतेण तुल्लो घउरंसो गंडीपोत्थगो । अंते तणुओ, मज्जे पिहुलो, अप्पबाहल्लो कच्छवी । चउरंगुलदीहो वुत्ताकृती मुट्टीपोत्थगो । अहवा - चउरंगुलदीहो घउरस्सो मुट्टिपोत्थगो । दुमाइफलगसंपुडं दीहो हस्सो वा पिहुलो अप्पवाहल्लो छेवाडी । अहवा - तनुपतेहिं उस्सीओ छेवाडी । रालओ ति कंगुपलालं, सामगाइ आरन्नतणा ॥

[भा. ४००१] अप्पडिलेहियदूसे, तूली उवहाणगं च नायव्वं ।

गंडुवहाणाऽऽलिंगिणि, मसूरए चेव पोत्तमए ॥

चू- एगवहुकमेरगा तूली, अक्कडोड्डगाइतूलभरिया वा तूली, रूयादिपुत्रंसिरोवहाणमुवहाणगं, तस्सोवरि गंडपदेसे जा दिज्जइ सा गंडुवधाणिगा, जानुकोप्परदिसेसा आलिंगिणी, चम्मवत्थकतं वा वट्टरूयादिपुत्रं विवसणं मसूरगो ॥ इमं दुप्पडिलेहियपणगं-

[भा. ४००२] पल्हवि कोयवि पावारणवतए तह य दाढिगाली उ ।

दुष्पडिलेहियदूसे, एयं बितियं भवे पणगं ॥

चू- पल्हवि गयात्थरणी जे वडुत्थरगादिसू इणमा भेदा । मट्टरोमा अब्भुत्तरोमा वा ते सव्वे एत्थ निवयंति । कोयवगो वरक्को, अतो जे अन्ने वा वि भेदा विउलरोमा कंबलादि ते सव्वे एत्थ निवतंति । पावारणो फुल्लवडपात्रिगादि । अत्थुरणं पाउरणं वा अकत्तियउत्राए नवयं कज्जति । धोयपोत्ति दाढीयाली विरलिमादिभूरिभेदा सव्वे एत्थ निवतंति ॥

[भा.४००३] अय-एलि-गावि-महिंसी, मिगाणमजिनं च पंचमं होति ।

तलिगाखल्लगवज्जे, कोसगकत्ती य बितिणं ॥

चू- अधवा - बितियाऽऽएसेण पच्छद्दगहियं चम्मपणगं ॥ इदानिं झुसिरदोसा भणंति । तत्थ पढमं पोत्थगे इमा दारगाहा-

[भा.४००४] पोत्थगजिणदिडुंतो, वग्गुरलेवे य जालचक्के य ।

लोहित लहुगा आणादि मुयण संघट्टणा बंधे ॥

चू- “झुसिरो”ति पोत्थगो न घेत्तव्वो, जिणेहिं तत्थ बहुजीवोवघातो दिट्ठो । इमो दिडुंतो “वग्गुर” अस्य व्याख्या-

[भा.४००५] चउरंगवग्गुरा परिवुट्ठो पि फेट्ठेज्ज अवि मिओऽरन्ने ।

खीर खउर लेवे वा, पडिओ सउणो पलएज्जा ॥

चू- चउरंगिणी सेना-हत्थी अस्सा रहा पाइक्का, स एव वागुरा, तथा परिवृतो आहेडगारूढेहिं समंताद्वेधित इत्यर्थः । अवि तत्थ मिगो छुट्ठेज्ज । न य पोत्थगपत्तंतरपविट्ठा जीवा छुट्ठेज्जा । “लेवे” ति सउणो पक्खी, सो मच्छिगादि, सो खीरे पडिओ, चिक्कणे वा अनंतरं खउरे, अन्नत्थ वा अवश्रावणादिचिक्कणलेवे पडितो पलायेन्नश्येदित्यर्थः । न च पुस्तकपत्रान्तरे ॥

“जाले” ति अस्य व्याख्या-

[भा.४००६] सिद्धत्थगजालेण व, गहितो मच्छो वि निष्फिडिज्जाहि ।

तिल कीडगा वि चक्का, तिला व न य ते ततो जीवा ॥

चू- सिद्धत्थगादि जेण जालेण घेपंति तं सिद्धत्थगजालं, अवि तत्थ मत्तो न घेप्पेज्ज । न य पोत्थगे जीवा न धिप्पिज्जा । “चक्के” ति - अवि तिलपीलगचक्के तिला कीडगा वा छुट्ठेज्जा, न य पोत्थगे जीवा ॥ “लोहिय”ति अस्य व्याख्या-

[भा.४००७] जति तेसिं जीवाणं, तत्थ गयाणं तु लोहितं होज्जा ।

पीलिज्जंते धणियं, गलिज्ज तं अक्खरे फुसितुं ॥

चू- “तत्थ गयाणं ति कंथुमादिजोणिगाणं जहा तिलेसु पीलिज्जंतेसु तेसु तेल्लं नीति तथा यदि तेसु जीवाणं रुहिरं होज्जा, तो पोत्थगबंधणकाले तेसिं जीवाणं सुदुपीलिज्जंताणं अक्खरे फुसितं रुहिरं गलेज्ज ॥ “लहुग”ति अस्य व्याख्या-

[भा.४००८] जत्तियमेत्ता वारा, मुंचति बंधति य जत्तिया वारा ।

जति अक्खराणि लिहति व, तति लहुगा जं च आवज्जे ॥

चू- बंधणमुयणे संगड्डणादि आवज्जति तं च पच्छित्तं । सेसं कंठं ॥

-- इदानिं तणपणगादिसु दोसा-

[भा. ४००९] तणपनगम्भि वि दोसा, विराधना होति संजमाऽऽताए ।

सेसेसु वि पणएसुं, विराधना संजमे होति ॥

चू- तणेसु झुसिर त्ति कातुं चउलहू ॥ दुविहा विराधना य इमा-

[भा. ४०१०] अहि-विच्छुग-विसकंटगमादिहि खतियं च होति आदाए ।

कुंधादि संजमम्भि, जइ उव्वत्ता तती लहुगा ॥

चू- पुव्वद्धेण आयविराधना । कुंधुमादिसु विराहिजंतेसु संजमविराधना । जत्तिया वारा उवत्तति परिवत्तति वा आउंचति पसारेति वा तत्तिया चउलहू । अह गहियं “झुसिर” त्ति परिच्चयति तो अहिगरणं, न य झुसिरतणेसु पडिलेहमा सुज्झति । सेसा पणगा अप्पडिलेहिय चम्मपणगं च एतेसु गहणेसु चउलहू, धुवा य संजमविराधना, आयविराधना जहासंभवा । जम्हा एते दोसा तम्हा पोत्थादि झुसिरा न कप्पति धेतुं ॥ चोदकोह-

[भा. ४०११] दिट्ठ सलोमे दोसा, निल्लोमं नाम कप्पए धेतुं ।

गेण्हणे गुरुगा पडिलेह पणग तसपाण सत्तिकरणं ॥

चू- चोदको भणति - अहमुवगतं-सलोमे चम्मे दिट्ठा दोसा, तं मा कप्पतु, अच्छतु आवन्नं, निल्लोमं कप्पतु । आयरितो भणति - निल्लोमं गेण्हंतस्स चउगुरुगा । चिट्ठतस्स निसीयंतस्स तुयइंतस्स एतेसु वि चउगुरुगा कालतवविसेसिता । तत्थ पडिलेहा न सुज्झति, निल्लोमे कुंधुमादिया य तसा सम्मुच्छंति, तं च सुकुमारं इत्थिफासतुल्लं, तत्थ भुत्तभोगीण सत्तिकरणं भवति, अभुत्तभोगीण इत्थिफासकोउयं जणेति ॥ इदमेवार्थमाह-

[भा. ४०१२] भुत्तस्स सत्तीकरणं, सरिसं इत्थीण एत फासेणं ।

जति ता अचेयणेऽयं, फासो किमु सचेयणे इतरे ॥

चू- जति ताव अचेयाण चम्मे अयं फरिसो सुहफासो, इतरत्ति सचेयाण इत्थीसरीरे सागारिए वा किमित्थितिशयो भवेत्तु द्रष्टव्यः । यस्मात् एते दोषाः, तम्हा निल्लोमं पि न घेतव्वं ॥

जइ अववादतो चम्मं गेण्हइ तदा पुव्वं सलोमं, तत्थिमं-

[भा. ४०१३] बितियपदं तु गिलाणे, वुट्ठे तद्विवस भुत्त जयणाए ।

निल्लोम मक्खणट्ठे घट्ठे भिम्णे व अरिसाउ (सु) ॥

चू- “गिलाणे” “वुट्ठे” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४०१४] संधारगगिलाणे, अमिला-अजिनं सलोम गिण्हंति ।

वुट्ठाऽसहु-बालाण व, अत्थुरणाए वि एमेव ॥

चू- गिलाणस्स अत्थुरणट्ठा घेप्पति, तं च अमिलाइअजिणं । वुट्ठ-असहु-बालाण वि कारणे अत्थुरणट्ठा एमेव घेप्पति ॥ “तद्विवसभुत्त जयणाए” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४०१५] कुंभार-लोहकारेहि दिवसमलियं तु तं तसवहूणं ।

उवरिं लोम कातुं, सोत्तुं पादो पणामेति ॥

चू- कुंभारादिया तत्थ दिवसतोववेट्ठा कम्मं करेति, तम्भि तद्विवसं परिभुज्जमाणे तसादिया पाणा न भवति, तद्विवसंते उट्ठित्तसु पडिहारियं गिण्हंति, रातो अत्थुरित्ता “पातो” पभाए पच्चप्पिणंति । एस गहणपरिभोगजयणा । इदानिं अलोमस्सववादो - “निल्लोम” पच्छद्धं । निल्लोमं सलमाभावे

गिलाणादि अत्युरण्डा घेष्यति । तेल्लेण वा मक्खण्डा, कुल्लागादिपासेसु वा घडेसु अत्युरण्डा, भिन्नकुट्टि-परिहाणअत्युरण्डा वा, अरिसेसु वा सर्वंतेसु उववेसण्डा गिण्हंति ।

[भा.४०१६] जह कारणे सलोमं, तु कप्पते तह हवेअ इतरं पि ।

आगाढे अ सलोमं, आदि कातुं जा पोत्थए गहणं ॥

घू- “इयरं” ति अलोमं, आगाढे कारणे तं अ (स) लोमं आदि कातुं अप्पप्पणो झुसिरपरिभोगडाणेसु पच्छानुपुव्वीते ताव गाहेयव्वं जाव पोत्थगो ति ॥

अलोमगहणकारणाणं वक्खाणं इमं-

[भा.४०१७] अवताणगादि निल्लोम तेल्ल मक्खड्ड घेष्यती अजिणं ।

घड्डा व जस्स पासा, गलंतकोढारिसासुं वा ॥

घू- भिन्नकुट्टारिसेसु अलोमचम्मगहणं इमेण कारणेण घेष्यति-

[भा.४०१८] सोणितपूयाणित्ते, दुक्खं धुवणा दिने दिने चीरे ।

कच्चुल्ले किडिभिल्ले, छप्पतिगिल्ले य निल्लोमं ॥

घू- कच्छू पामा, किडिभं कुट्टभेदो सरीरेगदेसे भवति, छप्पदातो वा जस्स अतीव सम्मुच्छंति, स निल्लोमपरिहाणं गेण्हति । एमादिकारणेहिं निल्लोमं घेष्यति ॥

तणदूसझुसिरग्गहणे इमा जयणा-

[भा.४०१९] भत्तपरिन् गिलाणे, कुसमाति खराऽसती य झुसिरा वि ।

अप्पडिलेहियदूसासती य पच्छा तणा हंति ॥

घू- भत्तपच्चक्खायस्स गिलाणस्स अववादेण जयणाए घेष्यति तदा अज्झुसिरा कुसादि घेतत्त्वा, अह ते खरा असती वा तेसिं ताहे झुसिरा वि घिप्पति । अहवा - भत्तपच्चक्खायस्स गिलाणस्स वा अववातेण अपडिलेहियं दूसग्गहणं पत्तं तं तूलिमादि घेतत्त्वं, तस्स असती अझुसिरझुसिरा तणा घेतत्त्वा ॥

[भा.४०२०] दुप्पडिलेहियदूसं, अद्धाणादी विवित्त गेण्हंति ।

घेष्यति पोत्थगपणगं, कालिक-निज्जुत्तिकोसड्डा ॥

घू- अद्धाणादिसु विवित्ता जहुत्तोवहिं अलभंता दुप्पडिलेहियपणगं गेण्हंति । मेहाउ गहणधारणादिपरिहाणि जाणिऊण कालिसुयड्डा कालियसुयनिज्जुत्तिनिमित्तं वा पोत्थगपणगं घेष्यंति । कोसो ति समुदायो ॥

मू. (७५२) जे भिक्खू तण-पीढगं वा पलाल-पीढगं वा छगण-पीढगं वा कड्ड-पीढगं वा परवत्थेणोच्छन्नं अहिड्डेइ, अहिड्डंतं वा सातिज्जति ॥

घू- पलालमयं पलालपीढगं, तणमयं तणपीढगं, वेत्तासणगं वेत्तपीढगं, भिसिमादि कड्डमयं, छगणपीढगं पसिद्धं, परो गिहत्थो, तस्संतिण वत्थेण उच्छइयं, तंजो साहू अहिड्डेति निवसतीत्यर्थः । तस्स चउलहू आणाइणो य दोसा ।

[भा.४०२१] पाढगमादी आसण, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

परवत्थेणोच्छन्ने, ताणि अहिड्डेति आणादी ॥

घू- इमे आयविराधना दोसा-

[भा. ४०२२] दुद्धिय मग्ग पमादे, पडेज्ज तब्भावणा व से होज्जा ।
पवडेंते उट्ठाहो, पवंचणट्ठा कते अहियं ॥

चू-परेण तमासणं अजाणंता पडिनीयट्ठया वा पवंचणट्ठा वा दुद्धियं ठवियं, भग्गं वा ठवियं, एग-दु-तिसव्वपादविरहियं वा ठवियं, तत्थ वीसत्तो निविट्ठो पडेज्ज वा । निट्ठोसे तब्भावणा वा से होज्जा । पडमाणो वा अवाउडो भवति । तत्थ उट्ठाहो “समणो पडिउ” ति । पवंचणट्ठा दुद्धितादि कयं आसणं तो अहियतरा उट्ठाहपवंचणा दोसा भवति ॥ वज्जमाणे वा । इमे संजम दोसा -

[भा. ४०२३] गंभीरे तसपाणा, पुव्वं ठविते ठविज्जमाणे वा ।
पच्छाकम्मे य तहा, उप्फोसण धोवणादीणि ॥

चू- गंभीरं गुविलं अप्रकाशं, तत्थ दुत्रिरिक्खा कुंथुमादितसा पाणा ते विराहज्जति । एवं पुव्वट्ठविते समणट्ठा ठविज्जमाणे वा इमो दिट्ठतो एगस्स रत्तो पुरतो साहुस्स तच्चत्रियस्स वादो । साहू भणति - अरहंतपणीओ मग्गो सुदिट्ठो । इतरो-बुद्धपणीओ ति । एवं तेसिं बहुदिवसा गता । अन्नया रन्नो जाव ते नागच्छंति ताव दो आसना ठवित्ता अंडयाणि वत्थपच्छादियाणि कयाणि । तच्चत्रितो पुव्विं आगतो अपेहिता निविट्ठो । साहू आगतो वत्थं अवणीतं । दिट्ठा अंडता । अन्नासणे पमज्जित्ता निविट्ठो । तुट्ठो राया - एस सम्मग्गो ति । ओहावितो तच्चत्रिओ ति । “एते” न निल्लेवेंति, चउत्थरसेण वा निल्लेवेंति” । एवं उप्फोसणादि पच्छाकम्मं करेज्ज ॥

- इमम्मि कारणे अधिट्ठेज्ज-

[भा. ४०२४] वितियपदमणप्पज्जे, अहिट्ठे अविकोविते व अप्पज्जे ।
रातिट्ठिमंतधम्मकहिवादि पराभियोगे य ॥

चू- राया अन्नो वा अमच्चादि इट्ठिमंतो धम्मकही वादी वा रायाभियोगादिणा वा अधिट्ठेज्ज ॥
इमा जयणा-

[भा. ४०२५] पीढफलएसु पुव्वं, तेसऽसतीए उ झुसिरपरिभुत्ते ।
पागइतेसु पमज्जिय, भावे पुण इस्सरे नातुं ॥

चू- पीढादि अज्झुसिरे पुव्वं अधिट्ठेति, अज्झुसिराण असती झुसिरे अधिट्ठेति, झुसिरा वि जे गिहीहि तक्खण पुव्वपरिभुत्ता तत्थ निसंतो पागडिएसु पमज्जिय निवसति, तत्थ गिहिवत्थं अवनेउ अप्पणो निसिज्ज दाते अधिट्ठेति, रायादिइस्सराण घरे जति पमज्जिते तुस्सति तो पमज्जति, अथ “कुक्कुडं” ति मज्जति, तो न पमज्जति । एवं भावाभावं नाउं पमज्जति, न वा ॥

मू. (७५३) जे भिक्खू निग्गंधीए संघाडिं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा सिव्वावेड्, सिव्वावेतं वा सातिज्जति ॥

चू- अत्रतित्थिएण गिहत्थेण सिव्वावेति तस्स चउलहुं, आणादिणो य दोसा-

[भा. ४०२६] संघाडिओ चउरो, तिपमाणा ता पुणो भवे दुविहा ।
एगमनेगक्खंडी, अहिगारो अनेगखंडीए ॥

चू- प्रायेण संघातिज्जंति ति संघाडी, गुणसंघायकारणी वा सघाडी, देसीभासातो वा पाउरणे संघाडी । ततो संघापमाणेण चउरो । पमाणपमाणेण तिपमाणा । एगा दुहत्थदीहा दुहत्थवित्थारा सा उवस्सए अच्छमाणीए भवति । दो तिहत्थदीहा तिहत्थवित्थारा । तत्थेगा भिक्खायरियाए, बितियं वीयारंगच्छती पाउणति । चउत्था चउहत्थदीहा चउहत्थवित्थारा । एया सव्वा वि पासगलद्धा ॥

पुणो एक्केका दुविहा । पच्छद्धं कंठं ॥

[भा.४०२७] तं जे उ संजतीणं, गिहिणा अहवा वि अन्नतिथीणं ।

सिच्चावेति भिक्खू, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- तं संजतिसंतियं संघार्डिं जो आयरितो गिहत्थेण अन्नतिथीएण वा सिच्चावेति तस्स आणादिणो दोसा ॥ सिच्चावेतस्स इमे दोसा-

[भा.४०२८] कुञ्जा वा अभियोगं, परेण पुट्ठे व सिट्ठे उड्डाहो ।

हीनऽहियं वा कुञ्जा, छप्पतिणा संहरिञ्जा वा ॥

चू- सो गिही अन्नतिथी वा तत्थ वसीकरणप्पयोगं करेज्ज । अत्रेण वा पुट्ठो कस्स संतियं वत्थं ? सो कहिज्ज - संजतिसंतियं । ताहे तस्स संका भवति, उड्डाहं वा करेज्ज - नूनं को वि संबंधो अत्थि तेन एसो सिच्चेति । पमाणेण हीनमहियं वा करेज्ज । छप्पदातो छट्ठेज्ज मारेज्ज वा । तं संघार्डिं हरेज्जा । सिच्चेतो वा विट्ठो, तत्थ परितावणादिनिष्फन्नं । उप्फोसणादि वा पच्छाकम्मं कुञ्जा ॥

जम्हा एते दोसा तम्हा इमो विही-

[भा.४०२९] छिन्नं परिकम्मितं खलु, अगुञ्जोवहिं तु गणहरो देति ।

गुञ्जोवहिं तु गणिणी, सिच्चेति जहारिहं मिलितुं ॥

चू- जं अतिप्पमाणं तं छिंदति, उक्कुतिमादिणा परिकम्मियं, अगुञ्जोवहिं तिन्नि कप्पा, चउरो संघाडीतो, पातं पायनिज्जोगो य, एवं गणहरो परि कम्मियं देति । सेसो गुञ्जोवही, तं गणिणी सरीरपमाणं मिलितुं सिच्चेति ॥ कारणे गिहीअन्नतिथीण वा सिच्चावेति-

[भा.४०३०] वित्तियपदमनिउणे वा, निउणे वा होज्ज केणती असहू ।

गणि गणधर गच्छे वा, परकरणं कप्पती ताहे ॥

चू- गणी उवज्जातो, गणहरो आयरितो, अत्रो वा गच्छे बुट्ठो तरुणो वा बुट्ठसीलो ते सिच्चेज्जा । अह ते असहू होज्जा गच्छे वा नत्थि कुसलो ताहे गिहिअन्नतिथीणा वा सिच्चावेति ॥

तत्थ इमो कप्पो-

[भा.४०३१] पच्छाकडसाभिग्गह, निरभिग्गह भद्दए य अस्सन्नी ।

गिहि अन्नतिथीएण व, गिहिपुब्बं एतरे पच्छा ॥

चू- सिच्चावणे इमो विही-

[भा.४०३२] अहभावमागतेणं, असती सट्ठाणे गंतु सिच्चावे ।

पासट्ठिय अब्बखित्तो, तो दोसेवं न जायंति ॥

चू- सो गिहत्थो अन्नतिथीओ वा साहुसमीवं अहप्पव्विच्चीए आगतो सिच्चाविज्जति । जदि अब्भासागतो न लब्भति तो तस्स जं टाणं तत्थ गंतुं सिच्चाविज्जति । जयणाए छप्पदातो पुब्बं अन्नत्थ संकामिज्जति । तस्स समीवे ठितो निवन्नो वा ताव चिट्ठति जाव सिच्चियं । एवं पुव्वुत्ता दोसा न भवंति ॥

मू. (७५४) जे भिक्खू पुढविकायस्स वा आउक्कायस्स वा अगनिकायस्स वा वाउकायस्स वा वणफ्फतिकायस्स वा कलमायमवि समारभइ, समारभंतं वा सातिज्जति ॥

चू- "कलमाय"ति स्तोत्रप्रमाणं । अहवा "कलो"ति चणओ, तप्पमाणमेत्तं पि जो विराहेति

तस्स चउलहुं आणादिया य दोसा एवं कढिणाउक्काए तेऊवाऊपत्तेयवणस्सतिसु । दवे पुण आउक्काए बिंदूमित्तं । वाउक्काते कलमेत्तं कहं ? भन्नति - बत्थिपूरणे लब्भति ।

[भा. ४०३३] जे भिक्खू पुढविकायं, कलायधन्नप्पमाणमेत्तमवि ।

आऊ तेऊ वाऊ, पत्तेयं वा विराहेज्जा ॥

चू- “कलायधन्न” ति चणगधन्नं । सेसं कंठं ॥ जो एते काए विराधेति-

[भा. ४०३४] सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं तथा दुविहं ।

पावति जम्हा तेणं, एते उ पदे विवज्जेज्जा ॥

चू- पुढवादि विराहेतस्स संजमविराधना । “आहारे” ति पंडुरोगादिसंभवे आयविराधना, सेसं कंठं ॥ सीसो पुच्छति- “कलमेत्तहीणतरे विराधेति, किं चतुलहू न भवति आणादिया य दोसा ?” गुरू भणति-

[भा. ४०३५] कलमेत्त नवरि नेम्मं, एक्कम्मि वि घातियम्मि चउलहुगा ।

कलमेत्तं पुण जायइ, वणवज्जाणं असंखेहिं ॥

चू- निभमेत्तं नेमं प्रदर्शनमित्यर्थः । वणस्सइकायमेत्तं वज्जित्ता सेसेगेदियकायाणं असंखेज्जाणं जीवसरीराणं समुदयसभितिसमागमेणं कलमेत्तं लब्भति ॥ इमं वणस्सतिकेए सरीरप्पमाणं-

[भा. ४०३६] एगस्स अनेगाण व, कलाउ हीनाहिणं पि तु तरुणं ।

जा आमलगा लहुगा, दुगुणा दुगुणा ततो बुद्धी ॥

चू- एगस्स पत्तेयवणस्सतिकायस्स असंखेज्जाण वा कलधन्नप्पमाणमेत्तं सरीरं भवति । कलमेत्ताओ हीणं अहियं वा विराहेतस्स जाव अद्दामलगमेत्तं ताव चउलहुं, अओ परं दुगुणबुद्धीए जाव अट्टवीसाहिते सते चरिमं । अनंते चउगुरुगादि नेयव्वं ॥ कारणे विराहेज्ज-

[भा. ४०३७] बितियं पढमे बितिए, पंचमे अद्धाणकज्जमादीसु ।

गेलन्नाती तइए, चउत्थकाए य सेहादी ॥

चू- बितियं अववादपदं । पढमेत्ति पुढविकाए, बितिए वि आउक्काए, पंचमित्ति वणस्सतिकेए, एएसु तिसु काएसु, अद्धाणकज्जमादिया जे पढवन्निया कारणा ते इह दड्ढव्वा । तइए त्ति तेउक्काइए जे दीहगिलाणादी कारणा भणिया । चउत्थे त्ति वाउक्काइए जे सेहादिय कारणा भणिया ते इह दड्ढव्वा ॥

मू. (७५५) जे भिक्खू सच्चित्तरुक्खं दुरुहइ, दुरुहंतं वा सात्तिज्जति ॥

चू- आरुहंतस्स चउलहुं । आणादिणो य दोसा । कंठा ।

[भा. ४०३८] जे भिक्खू सच्चित्तं, रुक्खं आउट्टियाए दुरुहेज्जा ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- तेय सच्चित्तरुक्खा तिविहा इमे-

[भा. ४०३९] संखेज्जजीविता खलु, असंखजीवा अनंतजीवा य ।

तिविहा हवंति रुक्खा, सुत्तं पुण दोसु आणादी ॥

चू- संखेज्जजीवा तालादी, असंखेज्जजीवा अंबादी, अनंतजीवा थोहरादी । संखेज्जासंखेजेसु दोसु सुत्तनिवातो, अनंतेसु चउगुरुगा ॥ आरुहंतस्स-

[भा.४०४०] खेवे खेवे लहुगा, मिच्छन्तं पवडणे अहिकए ।
परितावणादि आया, सविसेसतरा परिग्गहिते ॥

चू- “खेवे”ति, आरुहंतस्स उवरुवरिं हत्थालंबणे सेवा जत्तिया खेवा तत्तिया चउलहु, अनंते चउगुरुं । तं दहुं कोइ मिच्छन्तं गच्छे । तच्चिराधने संजमविराधना । आयाए पडेज वा । पडितस्स हत्थादिविराधना, एत्थ गिलाणारोवणा, पडंतो वा अधिकाए विराहेज्ज । देवमनुयपरिग्गहिते एते चेव सविसेसतरा दोसा, खेत्तादिबंधणादिया इत्यर्थः ॥ कारणे दुरुहेज्ज-

[भा.४०४१] बित्तियपदमणप्पज्जे, गेलन्ऽद्धाण ओम उदए य ।
उवही सरीर तेणग, सणप्फए जहुमादीसु ॥

चू- खेत्तादिया अणप्पज्ज दुरुहेज्ज, गेलन्ने ओसधद्दा, अद्धानोमे असंधरंता पलंबद्दा, उदगपूरे आयक्खद्दा, उवधिसरीरतेणगेसु रायबोधिगादिभएसु वा दुरुहिता निलुक्कंति, सीहादिसणप्फए जहुमि वा वधाय आववंते आयरक्खणद्दा दुरुहंति । तत्थ पुव्वं अचित्ते, ततो परित्तमीसे, ततो अनंतमीसे, ततो परित्तसचित्ते, ततो अनंतसचित्ते, एवं कारणा जयणाए न दोसा ॥

मू. (७५६) जे भिक्खू गिहिमत्ते भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- गिहिमतो घटिकरगादि । तत्थ जो असनादी भुंजति तस्स चउलहुं ।

[भा.४०४२] जे भक्खू गिहिमत्ते, तसथावरजीवदेहनिष्फन्ने ।
भुंजेज्जा असनादी, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- सो गिहिमतो दुविहो-थावरजीवदेहनिष्फन्नो वा, तसजीवदेहनिष्फन्नो वा । सेसं कंठं ॥
ते य इमे-

[भा.४०४३] सव्वे वि लोहपादा, दंते सिंगे य पक्कभोमे य ।
एते तसनिष्फन्ना, दारुगंतुंबाइया इतरे ॥

चू- सुवन्न-रयत-तंब-कंसादिया सव्वे लोहपादा, हत्थिदंतमया, महिसादिसिंगे वा कयं, कवालियादि वा पक्कं भोमं, एतं सव्वं तसनिष्फन्नं । “इतरं” ति थावरनिष्फन्नं तं दारुयंतुंबघडियं भन्नइ, मणिमयं वा ॥ एतेहिं जो भुंजइ तस्स चउलहुं आणादिया इमे दोसा-

[भा.४०४४] पुव्विं पच्छाकम्भे, ओसक्कहिसक्कणे य छक्काया ।
आणण-णयण-पवाहण, दरभुत्ते सहरिय वोच्छेदो ॥

चू- जे भइया गिही ते पुव्वं चेव संजयद्दा धोवेतुं ठवेज्जा, पंतो पच्छाकम्मं करेति, जाव संजयाणं न भोयणवेला ताव भुंजामो त्ति ओसक्कणा, भुत्तेसु संजएसु भुंजिहामो त्ति अहिसक्कणा । संजता एत्थ भुत्ते त्ति पुणो निम्मज्जणा, निमज्जमोवट्टणायमणेषु छक्कायविराधना । आनिज्जंतं निज्जंतं वा भजेज्ज । अवहंतं अन्नं पवहावेज्ज । साधूण वा दरभुत्ते मग्गति तत्थ अदंतस्स अंतरायदोसा, दंतस्स सकज्जहाणी, साधूहिं वा आमिते हीरेज्ज । एत्थ जा तणफलएसु अवहडेसु विराधना वुत्ता सा इह गिहिमत्ते भाणियव्वा । सकज्जहाणीए रुद्धो भणेज्ज - मा पुणो संजयामं देह त्ति वोच्छेदो ॥
जम्हा एए दोसा गिहिमत्ते न भंजियव्वं । कारणे भुंजति-

[भा.४०४५] बित्तियपदं गेलन्ने, असती य अभाविते व खेत्तम्मि ।
असिवादी परलिंगे, परिक्खणद्दा व जतणाए ॥

चू- वेज्जहा गिलाणद्धा वा गिहिमत्ता घेप्पंति, भायणस्स वा असती, राया दिक्खित्तो अभावियस्सद्धा वा, सगच्छे वा उवग्गहद्धा, असिवे वा सपक्खपंतताए परलिंगकरणे घेप्पति, सेहो सदहति न व त्ति तप्परिक्खणद्धा घेप्पति । “जयणाए”त्ति जहा पुब्बभणिया पच्छकम्मादिया दोसा न भवंति तहा घेप्पंति ॥

मू. (७५७) जे भिक्खू गिहिवत्थं परिहेइ, परिहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- गिहिवत्थं पडिहारियं भुजतस्स चउलहुं, आणादिया य दोसा ।

[भा. ४०४६] गिहिमतो जो उ गमो, नियमा सो चेव होति गिहिवत्थे ।

नायव्वो तु मतिमया, पुब्बे अवरम्मि य पदम्मि ॥

चू- इमे विसेसदोसा-

[भा. ४०४७] कोट्टिय छिन्ने उद्धिमइलिते अंकिते व अचियत्तं ।

दुग्गंध-जूय-त्तावण, उप्फोसण-धाव-धूवणता ॥

चू- मूसगेण कुट्टितं पमाणतिरित्तं छिन्ने दोसा, अच्छिन्ने सकज्जहाणी, घयतेल्लादिणा वा अंकियं । एमाइएहिं कारणेहिं अचियत्तं भवति । साधूणं अण्हाणपरिमलेण वा दुग्गंधं जुगुंछति । “जूय”त्ति छप्पया भवंति, छड्ढेति वा । ताव त्ति अग्नि उण्हे वा तावेति । संजतेहिं परिभुत्तं उप्फोसति धोवति वा, दुग्गंधं वा घूवेति ॥

मू. (७५८) जे भिक्खू गिहिनिसेज्जं वाहेइ, वाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- गिहिणिसेज्जा पलियंकादी, तत्थ निसीदंतस्स चउलहुं, आणादिया य दोसा ।

[भा. ४०४८] गोयरमगोयरे वा, जे भिक्खू निसेवए गिहिणिसेज्जं ।

आयारकहा दोसा, अववायस्साववातो य ॥

चू- भिक्खायरियागतो आगतो वा धम्मत्थकामा आयारकहा तत्थ जे दोसा भणिया ते गिहिणिसेज्जं वाहेतस्स इह वत्तव्वा । अस्थाने अपवादापवादश्च कृतो भवति ॥ किं चान्यत्-

[भा. ४०४९] बंभस्स होतऽगुत्ती, पाणाणं पि य बहो भवे अवहे ।

चरगादीपडिघातो, गिहीण अचियत्तसंकादी ॥

[भा. ४०५०] खरए खरिया सुण्हा, नड्ढे वट्टक्खुरे य संकेज्जा ।

खणणे अग्निक्काए, दार वती संकणा हरिते ॥

चू- गिहिणिसेज्जं वाहेतस्स बंभचेरअगुत्ती भवति, अवहे पाणिणं वधो, उदाहरणं - धम्मत्थकामाए चरगादिभिक्खागयाणं साधुसमीवसन्निविद्धा कहमुट्टेमि त्ति पडिसेहं करेति, किमेस संजतो निविद्धो चिद्धति त्ति अचियत्तं, मेहुणासंका भवति, दुवक्खरगादीसु य नड्ढेसु स संजतो संकिज्जति । केत्ते वा खए (खणणे), अग्निणा वा दड्ढे, दारेण वा हरिते, वतीं वा छेत्तुं हरिते, साधू संकिज्जति । जम्हा एते दोसा तम्हा नो गिहिणिसेज्जं वाहेइ ॥ इमेसिं पुण अणुन्ना-

[भा. ४०५१] उच्छुद्धसरीरे वा, दुब्बलतवसोसिओ व जो होज्जा ।

धेरे जुन्महल्ले, वीसंभण वेस हतसंके ॥

चू- बाउसत्तं अकरेंतो मलपंकियसरीरो “उच्छुद्धसरीरो” भन्नति, रोगपीडिओ दुब्बलसरीरो तवसोसिय सरीरो वा, जो धेरे त्ति सड्ढिबरिसे विसेसेणं जुन्सरीरे । “महल्ले” त्ति सव्वेसिं बुद्धतरो

संविग्गवेसधारी विसंभणवेसो चैव हतसंको । अहवा - तत्थ निसन्नो न संकिञ्जति जो केणइ दोसेण सो हतसंको ॥

[भा.४०५२] अहवा ओसहहेउं, संखडि संघाडए वा वासासु ।
वाघायम्मि उ रत्था, जयणाए कप्पती ठातुं ॥

चू- “अहव”ति - अववादकारणभेदप्रदर्शने ! ओसधहेतुं दातारं धरे असहीणं पडिच्छति, संखडीए वा वेलं पडिक्खंति, भरियं भायणं जाव मुंचित्तुं एते ताव संघाडओ पडिच्छति वासे वा पडंतं अच्छति, वधुवरादिउव्वहणेण वा रच्छाए वाघातो, जहा पुव्वुत्ता दोसा न भवंति तथा जयणाए अच्छिउं कप्पति ॥

[भा.४०५३] एएहिं कारणेहिं, अणुन्नवेऊण विरहिते देसे ।
अच्छंतऽववातेणं, अववादववाततो चैव ॥

चू- बीएसु पंडगाइविराहिते देसे गिहिवतिं सामिं अणुन्नवेउं अच्छंतऽववाएण उव्वा ठिया। अतवादे पुण अन्नो अववाओ अववायाववाओ भन्नति, तेन अववादाववादेण निसीदंतीत्यर्थः ।

मू. (७५९) जे भिक्खू गिहितेइच्छं करेइ, करंतं वा सातिञ्जति ॥

चू- इमो सुत्तफासो-

[भा.४०५४] जे भिक्खू तेगिच्छं, कुञ्जा गिहि अहव अन्नतित्थीणं ।
सुहुमतिगिच्छा मासो, सेसतिगिच्छाए लहु आणा ॥

चू- तिगिच्छा नाम रोगप्रतिकारः, वमन-विरचन-अभ्यंगपानादिभित्तं जो गिहीण अधवा - अन्नतित्थियाणं करेति तस्स सुहुमतिगिच्छाए मासलहुं, बायराए चउलहुं, आणादिया य दोसा । सुहुमतिगिच्छा नाम नाहं वेज्जो अट्टापदं देति । अहवा - मणाति मम एरिसो रोगो अमुणेण पन्नतो ॥ बादरतिगिच्छा चतुप्पया-

[भा.४०५५] विरए य अविरए वा, विरताविरते य तिविहतेगिच्छं ।
जं जं जुंजति जोगं, तट्टाणपसंघणं कुणती ॥

चू- पासत्थादिया विरया, अविरओ सट्टो, मिच्छादिट्ठी वा अविरतो, गहीयाणुव्वतो विरताविरतो, तिविहतिगिच्छा अट्टापदं देति, अप्पणो वा किरितं कहेति, चतुप्पादं वा तेगिच्छं करेइ । गिलाणो आनिजंतो निजंतो जं विराधेति तन्निप्फन्नं पावति । किरियाकरणकाले वा जं कंदमूला दिवहेति, पच्छाभोयणकरणे वा । अहवा - स रोगविमुक्को किसिकणादि कज्जं जं जोगं करेति स तेन तिगिच्छिणा तम्मि जोगट्टाणे संधितो भवति । अहवा - स रोगी जं जोगकरी पुव्वं आसी से रोगकाले अव्वावारो तम्मि अच्छति रोगविमुक्को पुण तट्टाणसंघणं करेति, व्याघ्रायरिंपिडवत्, सामध्याद् बहुसत्वोपरोधी भवति, इत्यतो चिकित्सा न करणीया ॥ बित्थियपदे करेज्जा वा-

[भा.४०५६] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्टे भए व गेलत्रे ।
अट्टाणरोहए वा, जयणाए कप्पती कातुं ॥

चू- गच्छे असिवादिकारणसमुप्पन्नपओयणा जयणाए करिंता सुद्धा ॥ इमा जयणा-

[भा.४०५७] पासत्थमादियाणं, पुव्वं देसे ततो अविरते य ।
सुहुमाति विज्जमंतं, पुरिसित्थि अचित्तसच्चित्ते ॥

चू-जाहे पणगपरिहाणीए चउलहुं पतो ताहे पासत्येसु पुव्वं विज्जमंते सुहुमाए करेति, पच्छा अचित्तदव्वेहिं, पच्छा सचित्तेहि, तं पि पुव्वं पुरिसेसु, पच्छा इत्थियासु पच्छा इत्थियासु, तओ नपुंसेसु ! “देस” ति पच्छा देसविरतेसु एवं चेव, ततो अविरते, अप्पबहुचिंताए वा अत्थो उवउज्ज वत्तव्वो ॥

मू. (७६०) जे भिक्खू पुरकम्मकडेण हत्थेण वा मत्तेण वा दव्विएण वा भायणेण वा असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू-इमो सुत्तत्थो-

[भा. ४०५८] हत्थेण व मत्तेण व, पुरकम्मकएण गेण्हती जो उ ।

आहारउवधिमादी, सो पावति आणमादीणि ॥

चू-पुरस्तात् कर्म पुरेकर्म, पुरे कम्मकएणं हत्थेण मत्तेण य चउभंगो । हस्तेन मात्रकेण । हस्तेन, न मात्रकेण । न हस्तेन, मात्रकेण । न हस्तेन, न मात्रकेण । पढमभंगे दो चतुलहुया बितियततिएसु एक्केक्के चतुलहुं, चरिमो सुद्धो । उदउल्ले तिसु वि भंगेसु मासलहुया, ससनित्थेसु तिसु भंगेसु पंचरातिंदिया ॥ इमो सुत्ताफासो-

[भा. ४०५९] पुरकम्ममि य पुच्छ, किं कस्सारोवणा य परिहरणा ।

एएसि चउण्हं पी, पत्तेयपरूवणं वोच्छं ॥

चू-किमिति परिप्रश्ने । किं पुरेकम्मं ? कस्स वा भवति ? का वा पुरेकम्मे आरोवणा ? क्हं वा पुरेकम्मं परिहरिज्जति ? ॥ चोदकाह-

[भा. ४०६०] जति जं पुरतो कीरति, एवं उत्थाण-गमणमादीणि ।

होति पुरेकम्मं ते, एमेव य पुव्वकम्मे वि ॥

चू-साधुस्स भिक्खत्थिणो घरंगणमागतस्स जति जं पुरतो कीरति तं पुरेकम्मं । एवं दातारस्स जाओ उट्ठाण-गमण-कंडणादियाओ किरियाओ सव्वाओ पुरेकम्मं पावति । अह पुव्वं कम्मं एवं समासो कज्जति, इहाप्येवमित्यर्थः ॥ किं चान्यत् ? चोदक एवाह-

[भा. ४०६१] एवं फासुमफासं, न जुज्जते न वि य कायसोही ते ।

हंदि हु बहूणि पुरतो, कीरंति कताणि पुव्वं च ॥

चू-दुधावि पच्चक्खपरोक्खसमासकरणे एसनमनेसनीयं न ज्जति, कर्मण अनेकार्थसंभवात्, अनज्जमाणे य सोही न भवति । हंदीत्येवं, हु गुर्वामंत्रणे, एवं हे गुरू । बहुणि पुरतो कीरंति बहूणि य पुव्वं दायगेण कयाणि सव्वाणि तेदाणि पुरेकम्मं पावति ॥ आचार्याह-

[भा. ४०६२] कामं खलु पुरसद्धो, पच्चक्खपरक्खतो भवे दुविहो ।

तह वि य न पुरेकम्मं, पुरकम्मं चोयग ! इमं तु ॥

चू-चोदक ! अभिप्रेतार्थानुमते कामशब्दः, पादपूरणे खलु एवशब्दे वा । पच्चक्खपरोक्खकया दायगेण गमणादिया पुरेकम्मं न भवति ॥ इमं भवति-

[भा. ४०६३] हत्थं वा मत्तं वा, पुव्वं सीओदएण जो धोवे ।

समणइयाए दाता, तं पुरकम्मं वियाणाहि ॥

चू-सीतोदगं सचित्तं, तेन जो दायगो हत्थमत्ते धोवति समणइया एयं पुरेकम्मं ॥ “किं” ति

गयं । इदानीं “कस्स”ति दारं-

[भा.४०६४] कस्स ति पुरेकम्मं, जतिणो तं पुण पहू सयं कुञ्जा ।
अहवा पहुसंदिट्ठो, सो पुण सुहि पेम बंधू वा ॥

धू- कस्स ति पुरेकम्मं ? पुच्छा, उत्तरं तत्परिहारिणो साधोरित्यर्थः । तं पुरेकम्मं पभू वा पभुसंदिट्ठो वा करेज्ज । गिहसामी पभू तस्संदिट्ठो ति विहो - सुही मित्तो, पेस्सो दासमादी, बंधू माया-भगिनिमातिओ । कहं पुरेकम्मस्स संभवो ? भन्नति-संखडीए पंतिपरिवेसणे निउत्तो कोइ हत्थं मत्तं वा धुविउं देज्जा, अन्नत्थ व असुइहत्थो धुविउं देज्जा ॥ अहवा -

[भा.४०६५] अच्चुसिण चिक्कणे वा, करे धुविउं पुणो पुणो देति ।
आयमिऊण य पुव्वं, देज्ज जतीणं पढमताते ॥

धू- परिवेसंतस्स जति अच्चुसिणो कूरो चिक्कणो हत्थे लग्गति ति ताहे अन्नो पासड्ढितो कुंडगादिसु पानियं धरेति, तत्थ से दाया पुणो पुणो हत्थे उदउल्लेतुं दलयति । अधवा - यदि उवउल्लेतुं पढमं साधूणं दलयति तो पुरेकम्मं भवति । भद्वाहुकया गाहा । अइविधभंगेसु विसुद्धभंगगहणं इमं-

[भा.४०६६] दमए पमाणपुरिसे, जाए पंतीए ताए मोत्तूणं ।
सो पुरिसो तं वऽन्नं, तं दव्वं अन्न-अन्नं वा ॥

धू- “दमए”ति कम्मकरगहणं । “पमाणपुरिसो” ति देयदवव-सामिग्गहणं । दाता दमगो सामी वा जाए पंतीए निउत्तो तं पंतिं मोत्तुं जदि तो पुरेकम्मकतेण हत्थेण तं वा दव्वं अन्नं वा दव्वं दलयति । जति परिणयहत्थो य तो कप्पति बियचत्थभंगेसु ति । अह अन्नो पुरिसो तं वा दव्वं अन्नं वा दव्वं दलाति, कप्पति अन्यपंक्तीत्यनुवर्तते षष्ठाष्टमभंगग्रहणं वा विकल्पः षष्ठाष्टममध्यगतश्च सप्तमभंगो कल्पत एव ॥

प्रथम-तृतीय-पंचमभंगेषु अभंगे वा भद्रबाहुकृतगाथया ग्रहणं निर्दिश्यते-
[भा.४०६७] दाऊण अन्नदव्वं, कोई देज्जा पुणो वि तं चेव ।
अत्तड्ढिय-संकामित, गहणं गीयत्थसंविग्गे ॥

धू- अनेसणाकयं दव्वं मोत्तूण दव्वस्स अन्नं दाउं तं चेव अनेसणाकतं दव्वं पुणो देज्जा, एवं छिन्नवावारे कप्पति । अधवा - त अनेसणाकतं दाता सयं अहिट्ठेइ । अहवा - तं अनेसणाकयं दाता अन्नस्स देज्जा, सो जति देज्जा एवं संकमियं कप्पति । तं अनेसणाकतं दव्वं एतेण विकप्पेण गीयत्थस्स कप्पति, नो अगीयत्थस्स । जम्हा तं गीयत्थे गिण्हंतो वि संविग्गो भवति ॥

एसेवऽत्थो सिद्धसेनखमासमणेण फुडतरो भन्नति-

[भा.४०६८] सो तं ताए अन्नाए, बितिए उ अन्नती य दो वऽन्ने ।
एमेव य अन्नेण वि, भंगा खलु हौंति चत्तारि ॥

धू- सो पुरिसो तं दव्वं ताए पंतीए पढमो भंगो । अन्नपंतीए ति बितिओ भंगो । एवं अइभंगी कायव्वा ॥ इमो गहण विकप्पो-

[भा.४०६९] कप्पति समेसु तह सत्तमम्मि ततियम्मि छिन्नवावारे ।
अत्तड्ढियम्मि दोसू, सब्वत्थ य भएसु करमत्ते ॥

धू- करमत्तेसु भयणा, जति ससणिद्धादी न भवति ततः ग्रहणं ॥

“गीतत्यसंविग्गो” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४०७०] गीयत्यग्गहणेणं, अत्तद्धितमादी गिण्हती गीयो ।
संविग्गग्गहणेणं, तं गिण्हंतो वि संविग्गो ॥

चू- अत्तद्धियं आगमप्रमाणतो गेण्हति, न तस्स विप्परिणामो भवति - संविग्ग एवेत्यर्थः ॥
इमेण पुण विकप्पेण पुरतो वि कयं तं पुरेकम्मं न भवति-

[भा. ४०७१] परतो वि हु जं धोयं, अत्तद्वाए न तं पुरेकम्मं ।
तं पुण उल्लं ससिणिद्धं च सुक्खे तहिं गहणं ॥

चू- अप्पणद्वा जदि हत्थे पक्खालेति तो उदउल्लं वा ससिणिद्धं वा भन्नति, तत्थ परिणते
अणत्तद्धिए वि गहमं भवति ॥ पुरेकम्मउदउल्लेसु इमो विसेसो-

[भा. ४०७२] तुल्ले वि समारंभे, गहणं सुक्खेक्क एक्कपडिसेहो ।
अन्नत्थ वूढ ताविय, अत्तद्धे होति खिप्पं पि ॥

चू- आउक्कायसमारंभे तुल्ले सिओदउल्ले सुक्के अणत्तद्धिए वि गहणं, पुरेकम्मे पुण सुक्के वि नो
गहणं चिरेण वि । इमेणं पुण विहाणेणं खिप्पं पि गहणं, तक्कादिछूढे लंबणे अगनिताविते वा
अत्तद्धिए वा ग्रहणमित्यर्थः ॥ “कस्स” ति दारं गयं । “इदानि” आरोवण” ति दारं-

[भा. ४०७३] चाउम्मासुक्कोसे, मासिपमज्जे य पंच य जहन्ने ।
पुरकम्मे उदउल्ले, ससिणिद्धारोवणा भणिया ॥

चू- उदगसमारंभे पुरेकम्म उक्कोसं । उदउल्लं मज्झिमं । ससिणिद्धं जहन्नं । एतेसु कमसो
आरोवणा चउल्लहुं मासल्लहुं पणगं च ॥ “आरोवण” ति गतं । इदानि “परिहरण” ति-

[भा. ४०७४] परिहरण वि य दुविहा, अविधि-विधीते य होइ नायव्वा ।
पढमिल्लुगस्स सव्वं, बितियस्स य तम्मि गच्छम्मि ॥

[भा. ४०७५] ततियस्स जावजीवं, चउत्थस्स य तं न कप्पती दव्वं ।
तद्धिवस एगगहणे, नियद्दगहणे य सत्तमए ॥

चू- पढमगाधाए पुव्वद्धं कंठं । सेसे दिवद्दगाधाए सत्त चोदगा आयरियदेसगा । तेसिं इमं
वक्खाणं-

भ. (४०७६) पढमो जावजीवं, सव्वेसिं संजयाण सव्वद्वाइं ।
दव्वाणि निवारेती, बितिओ पुण तम्मि गच्छम्मि ॥

चू- पढमचोदगाह- जत्थ धरे कम्मं कतं तत्थ जाव सो पुरेकम्मकारी जस्स य तं कयं पुरे कम्म
ते जावजीवं ति ताव सगच्छपरगच्छयाणं सव्वसाधूणं सव्वदव्वा न कप्पति घेत्तुं । बितियचोदगो
पढमं भणति - जं परगच्छयाणं नि पारेसि तं अजुत्तं, सगच्छयाणं देव सव्वेसिं तत्थ धरे सव्वदव्वा
जावजीवं न कप्पति ॥

[भा. ४०७७] ततिओ जावजीवं, तस्सेवेगस्स सव्वदव्वाइं ।
वारेइ चउत्थो पुण, तस्सेवेगस्स तं दव्वं ॥

चू- तृतीयचोदको बितियं भणाति - जं सगच्छे सव्वेसिं निवारेसि तं अजुत्तं, जस्स पुरेकम्मं

कतं तस्स वेगस्स जावज्जीवं सव्वदव्वा न कप्पंति । चउत्थचोदगो तइयचोदगं भणति - जं तत्थ सव्वदव्वे वारेसि तं अजुत्तं, तं चेवेगदव्वं तस्सेवेगस्स जावज्जीवं मा कप्पतु ॥

[भा.४०७८] सव्वाणि पंचमो तद्धिणं तु तस्सेव छट्ठो तं दव्वं ।
सत्तमतो नियत्तंतो, तं गेणहइ परिणतकरम्मि ॥

धू- पंचमो चउत्थं भणाति-तस्सेवेगस्स जावज्जीवं दव्वनिवारणमजुत्तं, तस्सेवेगदिनं तस्सेवेगस्स तत्थ घर सव्वदव्वा मा घेप्पंतु । छट्ठचोदगो पंचमं भणाति- तस्स दिनमजुत्तं सव्वदव्वनिवारणं, तमेवेगं दव्वं तस्स तद्धिनं तत्थ घरे मा कप्पतु । सप्तम चोदगाह- सर्वमिदमयुक्तं । जदा हत्थे परिणओ आउक्काओ तदा सन्नियडंतो तत्थ घरे सो चेव साधू सव्वदव्वे गेणहउ, न दोसो ॥

आचार्य आह-

[भा.४०७९] एगस्स पेरकम्मं, पत्तं सव्वे वि तत्थ चारेंति ।
दव्वस्स य दुल्लभता, परिचत्तो गिलाणओ तेहिं ॥

[भा.४०८०] जेसिं एसुवदेसो, आयरिया तेहि तू परिच्चत्ता ।
खमगा पाहुणगा तू, सुव्वत्तमयाणगा ते उ ॥

धू- एगस्स साधुस्स कते पुरेकम्मे जे सव्वसाधूणं तम्मि गिहे सव्वदव्वे निवारेंति तेहिं गिलाण-आयरिय-खमगा पाहुणगा बाला वुट्ठा य परिच्चत्ता, चतुगुरुं च से पच्छित्तं । कम्हा ? जम्हा तम्मि कुले गिलाणादिपायोगं लब्धमति, नान्यत्र । किं च अन्यप्ररूपणा चैषा- चोदगाह - “कहं वा सव्वेहिं नायं जहा एत्थ पुरेकम्मं कतं ? ” आचार्य आह-

[भा.४०८१] अद्धाणनिग्गयादी, उब्भामग खमग अक्खरे रिक्खा ।
भग्गण कहण परंपर, सुव्वत्तमयाणगा ते वि ॥

[भा.४०८२] उब्भामगऽनुब्भामग, सगच्छपरगच्छजाणणट्ठाए ।
अच्छति तहियं खमतो, तस्सऽसती स एव संघाडो ॥

धू- जे अद्धाणनिग्गया उब्भामगा य अप्फचिया भिक्खं अडंति । सगच्छपरगच्छयाण य कहणट्ठा खमगो तत्थ निसन्नो अच्छति “एत्थ पुरेकम्मं कतं” ति । खमगासति पारणगदिणे वा जस्स पुरेकम्मं कतं स एव साधुसंघाडो एगो वा तत्थ अच्छति ॥

[भा.४०८३] जदि एगस्स उ दोसा, अक्खर न तु तानि सव्वतो रिक्खा ।
जति फुसण संकदोसा, हिंडंता चेव सारेंति ॥

धू- जदि एगस्स अच्छओ इत्थिमादिया दोसा भवंति तो कुट्टादिसु अक्खराणि लिहंति “एत्थ पुरेकम्मं कतं” ति । अह अक्खराणि सव्वे न याणंति तो साधुजनसमयकया “रिक्ख” ति रेखा कज्जति । अह अन्नो वि रिक्खं करेति तो फुसणासंकभंगदोसा बहवे होज्ज, तो जस्स पुरेकम्मं कतं सो संघाडगो हिंडंतो चेव अत्रस्स साधूणं कथेति - “एत्थ घरे पुरेकम्मं” । ते वि अत्रेसिं । एवं परंपरेणं सव्व साधूणं कहंति । आचार्य आह- “सुव्वत्तमजाणगा जेसिं एसा परिहरणविधी” ॥

[भा.४०८४] एसा अविही भणित्ता, सत्तविहा खलु इमा विही होति ।
तत्थादी चरिमदुगे, अत्तद्धियमादि गौतस्स ॥

धू- एस सत्तविधा अविधिपरिहरणा भणिया । सत्तविधा चेव इमा विधिपरिहरणा

उफोसणापदविरहिया ॥ एतेसिं अट्टण्ह पयाणं आइल्लेसु दोसु, चरिमेसु य दोसु, एतेसु चउसु अत्तट्टिएसु गहणं जइ सव्वे गीयत्था भवन्ति ।

[भा. ४०८५] एगस्स बितियगहणे, पसज्जणा तत्थ होति कप्पट्टी ।
वारण ललिततासणिओ, गंतूण य कम्म हत्थ उफोसे ॥

[भा. ४०८६] एगेण समारद्धे, अत्रो पुण जो तहिं सयं देइ ।
जति होति अगीता तो, परिहरियव्वं पयत्तेणं ॥

चू- भिक्खट्टा साहुस्स “घरंणे ठियस्स” दातारेण आउक्कायसमारंभो कओ, साहुणा पडि-
सिद्धो । तत्थ अन्नो जइ सयं चेव दाउं अब्भुज्जओ अत्रभणिओ वा तत्थ जइ सव्वे साहवो गीयत्था
तो गिण्हंति, अगीतेसु मीसेसु य परिहरन्ति ॥

[भा. ४०८७] समणेहि य अभणंतो, गिहिभणितो अप्पणो व छंदेणं ।
मोत्तुमजाणगमीसे, गिण्हंती जाणगा साहू ॥

चू- “वितियगहणे” ति अस्य व्याख्या- पढमदातारेण जा पुरेकम्मकतेण हत्थेण भिक्खा
गहिया तं जदा अत्रो वितिओ देइ सा किं गेज्जा अगेज्जा ? तत्थ अगीताभिप्पाओ भन्ति-

[भा. ४०८८] अम्हट्टसमारद्धे, तद्दव्वन्नेण किह नु निदोसं ।
सविसन्नाहरणेणं, मुज्झति एवं अजाणंतो ॥

चू- एत्थ अगीतो मुज्झति इमेण दिट्ठंतेण - “वइरिणो अट्टाय विसेण संजुत्तं भत्तं कयं एगेण,
अत्रो जदि तं देइ तो किं न भरति ? एवं अम्हट्टा जेण उदगसमारंभो कतो तेन जा गहिया भिक्खा
तं जदि अत्रो देइ किं दोसो न भवइ ? भवत्येव” । तम्हा अगीतेसु मीसेसु वा परिहरियव्वं ॥

गीतेसु इमो विधी-

[भा. ४०८९] एगेण समारद्धे, अन्नो पुण जो तहिं सयं देति ।
जति जाणगा उ साहू, परिभुत्तं जे सुहं होति ॥

चू- गीता गिण्हंति परिभुजंति य ॥ अथवा-

[भा. ४०९०] गीयत्थेसु वि भयणा, अत्रो अत्रं व तेन मत्तेणं ।
विप्परिणतम्मि कप्पति, ससणिद्धुदउल्लपडिसिद्धा ॥

चू- अन्नो पुरिसो अन्नं दव्वं तेन उदउल्लेण मत्तेण जदा देति तदा न कप्पति, आउक्काए
परिणते अत्तट्टिए कप्पति । ससणिद्धावत्थं उदउल्लावत्थं च पडिसिद्धं - न कल्पतीत्यर्थः ॥ अह
वितिण्ण वि पुरेकम्मं कयं, सो वि साधुणा पडिसिद्धो, ततिओ अन्नभणितो सयं वा जदि देति
तत्थ वि गहणं पूर्ववत् ।

“पसज्जणा तत्थ होति कप्पट्टी” अस्य व्याख्या- अह ततिओ वि पुरेकम्मं करेज्ज, तत्थ गीएण
वि न घेत्तव्वं, जम्हा एत्थ पसज्जणादोसो दीसति । को पसज्जणा दोसो ? भन्नति - “तरुणकप्पट्टीओ
कंदप्पा साधुं चेलवंतीओ पुरकम्मं करेज्ज” । अस्यैवार्यस्य व्याख्या-

[भा. ४०९१] तरुणीओ पिंडियाओ, कंदप्पा जति करे पुरेकम्मं ।
पढमवितियाण मोत्तुं, आवज्जति चउलहू सेसे ॥

चू- पढमवितिएसु पुरेकम्मे कते जदि अत्रो भणति - “पडिच्छाहि अहं ते दलयामि” तेसु

उदिक्खति । ततीयादिसु जदि उदिक्खति तो चउलहुं ॥

“वारण ललियासणओ” ति अस्य व्याख्या-

[भा.४०९२] पुरेकम्ममि कयम्मी, जति भणति मा तुमं इमा देऊ ।

संकापदं व होजा, ललियासणिओ व सुव्वत्तं ॥

चू-पुरेकम्मे कते साधू भणति - “मा तुमं देहि, इमा देउ ।” ताहे सा चिंतेति- “अहं विरूवा बुद्धा वा, न वा से रुद्धामि, इमा तरुणी सुरूवा रुद्धति वा, से एवं संका भवेज्जा -अह किं मन्ने एस एतीए सह घडिओ हवेज्ज ? अहवा भणेज्ज -तुमं फुडं ललियासणिओ इव जहाभिलसियं परिवेसियं इच्छसि ॥ “गंतूण” य त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.४०९३] गंतूण पडिनियत्ते, सो वा अन्नो व से तहिं दति ।

अन्नस्स वि दिज्जिहिती, परिहरियव्वं पयत्तेणं ॥

चू-पुरेकम्मे कते दायगेण भिक्खा नीणिता, साधुणा पडिसिद्धा, गतो साधू भिक्खाहत्थगतो दायगो चिंतेइ - जदा एस साहू धरपंतीओ इमाओ पडिनियत्तो एहिंति तदा से दाहामि तं भिक्खं। सो दाता अन्नो वा देति । न कप्पति । अह तं नीणितं भिक्खं अन्नस्स साधुस्स कप्पेति ? तस्स वि न कप्पं ॥

[भा.४०९४] अन्नस्स व दाहामो, अन्नस्स वि संजयस्स न वि कप्पे ।

अत्तद्वियचरगादीण वा वि दाहति तो कप्पे ॥

चू-पुव्वच्छं कंठं । अह अप्पणो अत्तद्वेति चरगादीणं वा संकप्पेति जदि य परिणतो आउक्काओ तो धेप्पति ॥ “अन्नस्स व दाहामो” ति अस्य व्याख्या-

[भा.४०९५] पुरेकम्ममि कयम्मी, पडिसिद्धा जति भणेज्ज अन्नस्स ।

दाहंति पडिनियत्ते, तस्स व अन्नस्स व न कप्पे ॥

[भा.४०९६] भिक्खचरस्सऽन्नस्स वि, पुव्वं दाऊण जइ दए तस्स ।

सो दाता तं वेलं, परिहरियव्वो पयत्तेणं ॥

चू-साधुअइ पुरेकम्मे कते पुव्वं भिक्खायरस्स भिक्खं दाउं पच्छ अच्छिन्नवावारो “तस्स” ति साधुस्स देज्जा, सो दाता तं वेलं अच्छिन्नवावारो परिहरियव्वो, न पकप्पति ॥

इदानिं “कम्मे” ति दारं-

[भा.४०९७] पुरेकम्ममि कयम्मी, जइ गेण्हति जइ य तस्स तं होइ ।

एवं खु कम्मबंधो, चिद्धति लोए व बंभवहो ॥

चू-चोदग आह - पुरेकम्मकडदोसो जदि दायगस्स न भवत साधुस्स गिण्हतो भवति, तो जदा साधू न गेण्हति, तदा पुरेकम्मकतकम्मबंधो दायगगाहगेसु अणवद्धितो वेगलो चेद्धति । एत्थ लोइय-उदाहरणं- इंदेण उडंकरिसिपत्ती रूववती दिद्धा । तीए समं अधिगमं गतो । सो तओ निग्गच्छंतो उडंकेण दिद्धो । रुद्धेण रिसिणा तस्स सावो दिट्ठो, जम्हा अगमनिज्जा रिसिपत्ती अभिगया तम्हा एवं ते बंभवज्जा भवतु । तस्स बंभवज्जा उवद्धिया, सो तस्स भीतो-कुरुखेत्तं पविट्ठो । सा बंभवज्जा कुरुखेत्तस्स पासओ ममति, सो वि तओ तब्भया न नीति । इंदेण विना सुन्नं इंदट्ठाणं। ततो सव्वे देवा इंदं भग्गमाणा जाणिऊण कुरुखेत्ते उवद्धिता भणांति - एहि गच्छ देवालयं । सो

भणति - इओ निग्गच्छंतस्स मे बंभवज्झा लग्गति । ताहे सा देवेहिं बंभवज्झा चतुधा विभत्ता, इक्को विभागो इत्थीणं ऋतुकाले ठिओ, बितिओ उदगे काइयं निसिरंतस्स, ततिओ बंभणस्स सुरापाणे, चउत्थो गुरुपत्तीए अभिगमे । सा बंभवज्झा एतेसु ठिया । इंदो वि देवलोगं गओ । एवं कर्मबन्धः ब्रह्महत्यावत् वेगलः ॥ आचार्याह-

[भा. ४०९८] दव्वेण य भावेण य, चउक्कभयणा भवे पुरेकम्मे ।

सागारियभावपरिणति, ततितो भावे य कम्मे य ॥

चू- दव्वतो पुरेकम्मं, न भावतो । न दव्वओ पुरेकम्मं, भावओ पुरेकम्मं । भावतो वि दव्वतो वि पुरेकम्मं । न दव्वतो न भावतो पुरेकम्मं । इदानिं - भंगभावणाकते पुरेकम्मे “सागारियं” ति सुइकाण अट्टाए न पडिसिद्धं, गिहतं, विगिंचीहामो ति दव्वओ पढमभंगो । भिक्खमवतरंतो चित्तेति पुरेकम्मं पि धेच्छं, न य लद्धं, भावपरिणयस्स बितिओ भंगो । भावपरिणएण पुरेकम्मं लद्धं ततिओ । उभयधा वि सुद्धो चउत्थो पुरेकम्मं पडुच्च ॥

[भा. ४०९९] दव्वेण य भावेण य, चउक्कभयणा भवे पुरेकम्मे ।

सागारियभावपरिणति, ततितो भावे य कम्मे य ॥

चू- दव्वतो पुरेकम्मं, न भावतो । न दव्वओ पुरेकम्मं, भावओ पुरेकम्मं । भावतो वि दव्वतो वि पुरेकम्मं । न दव्वतो न भावतो पुरेकम्मं । इदानिं - भंगभावनाकते पुरेकम्मे “सागारियं” ति सुइकाण अट्टाए न पडिसिद्धं, गिहतं, विगिंचीहामो ति दव्वओ पढमभंगो । भिक्खमवतरंतो चित्तेति पुरेकम्मं पि धेच्छं, न य लद्धं, भावपरिणयस्स बितिओ भंगो । भावपरिणएण पुरेकम्मं लद्धं ततिओ । उभयधा वि सुद्धो चउत्थो पुरेकम्मं पडुच्च ॥

[भा. ४०९९] सुन्नो चउत्थभंगो, मज्झिज्झा दोन्नि तू पडिक्कुट्ठा ।

संपत्तीइ वि असती, गहणपरिणए पुरेकम्मं ॥

चू- मज्झिम दो भंगा पडिसिद्धा अविमुद्धभावत्वात् । पढमो सुद्धसरिसो प्रयोजनपेक्षत्वात् विशुद्धभावत्वाच्च । दव्वतो संपत्ते वि पुरेकम्मे भावपुरेकम्मस्स असती असंप्राप्ति- प्रथमभंगेत्यर्थः । भावतो गहणपरिणते दव्वतो असंपत्ते वि भावतो पुरेकम्मं भवति - द्वितीयभंगेत्यर्थः । अहवा - सब्वं पच्छद्धं बितियभंगदरिसणत्थं भणियं ॥ चोदग आह-

[भा. ४१००] संपत्तीइ वि असती, कम्मं संपत्तिओ वि य अकम्मं ।

एवं खु पुरेकम्मं, ठवणामेतं तु चोदेति ॥

चू- “पुरेकम्मे असंपत्ते वि पुरेकम्मं भवति बितियभंगे, पुरेकम्मे संपत्ते वि पुरेकम्मे पुरेकम्मदोसो न भवति पढमभंगे, जतो एवं ततो मे चित्तस्स पतिट्ठियं पुरेकम्मं ठवणामेतमेव निष्पयोयणं परुविज्जति” ॥ आचार्य आह - हे चोदग ! जो तुमे बंभवज्झादिद्वंतो दिन्नो कम्मबंधं पडुच्च ममं पि सो चेव दिद्वंतो इमो-

[भा. ४१०१] इंदेण बंभवज्झा, कया उ भीओ उ तीए नासंतो ।

सो कुरुखेत्तपविट्ठो, सा वि बहि पडिच्छए तं तु ॥

[भा. ४१०२] निग्गत पुनरवि गेण्हति, कुरुखेत्तं एव संजमो अहं ।

जाहे ततो तु नीते, धेप्पति ता कम्मबंधेणं ॥

चू- जदा कुरुखेत्ताओ निग्गच्छइ इंदो तदा पुणो वि बंभवज्झा गेण्हति । आयरिओ दिद्धंतमुवसंहारं करेति - कुरुखेत्तरिसो अहं संजमो, बंभवज्झसरिसो कम्मबंधो, जाहे संजमातो भावो निग्गच्छति ताहे कम्मबंधेणं वज्झति, अनिग्गतो न बज्झति ॥ किं चान्यत्-

[भा.४१०३] जे जे दोसायतणा, ते सुत्ते जिनवरेहि पडिकुट्ठा ।
ते खलु अनायरंतो, सुद्धो इतरो उ भइयव्वो ॥

चू- “इयरो”त्ति समायरंतो, सो भयनिज्जो - बज्झती न वा । का भयणा ? कारणा जयणाए अकप्पियं सेवंतो सुद्धो, इहरह त्ति निक्कारणे कारणे य अजयणाए दप्पतो पमादेण य सेवतो न सुज्झति ॥ इदानिं पुरेकम्मादिअनेसणवज्जणगुणो विधी य संदिसिज्जति-

[भा.४१०४] समणुन्ना परिसंकी, अवि य पसंगं गिहीण वारंता ।
गिण्हंति असदभावा, सुविसुद्धं एरिसं समणा ॥

चू- “समणुन्”त्ति अनुमती । तं च परिसंकत्ति - “मा अनुमती भविस्सइ”त्ति, अओ वज्जेइ पुरेकम्मं । जति य पुरेकम्मकतेण हत्थेण भिक्खं गिण्हति तो गिहीसु पसंगो कतो भवति, अग्गहणे पुण पसंगो वारितो भवति - पुणो वि गिही न करोतीत्यर्थः । एवं सव्वं अणेसणं वज्जेत्ता असदभावा साधू विसुद्धं गेण्हंति भत्तादि ॥ इदानिं हत्थे-

[भा.४१०५] किं उवघातो हत्थे, मत्ते दव्वे उदाहु उदगम्मि ।
तिन्नि वि ठाणा सुद्धा, उदगम्मि अनेसणा भणिया ॥

चू- चोदगो पुच्छति - पुरेकम्मकते हत्थादिचउण्हं कम्मि उवधाओ दिद्धो ? आयरिओ भणति - हत्थमत्तदव्वा एते तिन्नि वि ठाणा सुद्धा, उदगे अनेसणा ठिता ॥

अत्राचार्य उपपत्तिमाह-

[भा.४१०६] जम्हा तु हत्थमत्तेहि कप्पती तेहि चेव तं दव्वं ।
अत्तद्धिये परिभुत्तं, परिणते तम्हा दगमनेसिं ॥

चू- जम्हा परिणते दगे तेहिं चेव हत्थमत्तेहि तं चेव दव्वं अत्तद्धियं परिभुत्तं सेसं वा कप्पइ तम्हा दगे अनेसणा ठिया । विधिपरिहरणा असनादिसु सत्तविधा भणिया ॥

इदानिं “फोसण”त्ति दारं एवं वत्थे पसंगेणाभिहितं-

[भा.४१०७] किं उवघातो धोए, रत्तो चोक्खे सुद्धम्मि वि कयम्मि ।
अत्तद्धिये-संकामिय, गहणं गीयत्थसंविग्गे ॥

चू- साधूणं दाहामि त्ति मलिणं धोवति, विधिं अजाणंतो धातुमादिसु रत्तं काउं दलाति, रयगसज्जियं निष्पंककयं च चोक्खं, असुतिमुवलितं घोटं सुत्तं ति एयावत्थं कयं नातुं साधुणा पडिसिद्धं, अप्पणा अत्तद्धियं अन्नस्स दिन्नं, संकामियं कप्पनिज्जं भवति ॥

“गीयत्थसंविग्गस्स” व्याख्या-

[भा.४१०८] गीयत्थग्गहणेणं, अत्तद्धियेमाति गिण्हती गीओ ।
संविग्गग्गहणेणं, तं गेण्हंतो वि संविग्गो ॥

[भा.४१०९] एमेव य परिभुत्ते, नवे य तंतुग्गते अधोत्तम्मि ।
उप्फोसिऊण दंते, अत्तद्धिगसेविते गहणं ॥

चू- गिहिणा अंगं परिमलियं परिभुत्तं, तंतुभ्य उदगतमात्रं, एते वि जया उष्कोसितुं ददाति तदा अकम्पं । अत्तद्धियं दायणेण अप्पणा वा परिभुत्तं तदा कम्पं ॥

[भा. ४११०] उग्गममादिसु दोसेसु, सेसेसारावणं विना ।
गमो एसेव विन्नेयो, सोही नवरि अन्नहा ॥

चू- सेसेसु उग्गमदोसेसु य एसणदोसेसु विसोधिकोडिसमुत्थेसु एसेव विधी, नवरि पच्छित्तं भवति । अविस्सोधिकोडीए पुण अत्तद्धियं पि न कम्पति ॥ इदानिं पुरेकम्मस्स अववादी-

[भा. ४१११] असिवे ओमोयरिए, रायदुड्ढे भए व गेलन्ने ।
अद्धाण रोहए वा, जयणाए कम्पती कातुं ॥

चू- असिवादिसु अफव्वंता गिण्हंति, जयणाए पणगपरिहाणीए ॥

मू. (७६१) जे भिक्खू गिहत्थाण वा अन्नतित्थियाण वा सीओदगपरिभोगेण हत्थेण वा मत्तेण वा दक्खिण्ण वा भायणेण वा असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४११२] गिहिअन्नतित्थियाण व, सुतिमादी आहितं तु मत्तेणं ।
जे भिक्खू असणादी, पडिच्छते आणमादीणि ॥

चू- गिहत्था सोत्तियबंभणादी, अन्नतित्थिया परिव्यायगादी, उदगपरिभोगी मत्तओ सुई, अहवा कोई सुइवादी तेन दलेज्जा, सो य सीओदगपरिभोगी मत्तओ उल्लंकाकमादी, तेन गेण्हंतस्स आणादिया दोसा चउलहुं च से पच्छित्तं ॥ इमे सीतोदगपरिभोइणो मत्ता-

[भा. ४११३] दगवारबद्धणिया, उल्लंकायमणिवल्ललाऊ य ।
कड्डमयवारचड्डग, मत्ता सीतोयपरिभोगी ॥

चू- मत्तो दगवारगो गडुअओ आयमणी लोड्डिया कड्डमओ, उल्लंकाओ कड्डमओ, वारओ चड्डयं कच्चयं तं पि कड्डमयं ॥ एतेसु गेण्हंतस्स इमे दोसा-

[भा. ४११४] नियमा पच्छाकम्मं, धोतो वि पुणो दगस्स सो सत्थं ।
तं पि य सत्थं अन्नोदगस्स संसज्जते नियमा ॥

चू- भिक्खप्पयाणोवलित्तं पच्छा धुवंतस्स पच्छाकम्मं । स मत्तगो असनादिरसभाविओ ति उदगस्स सत्थं भवति । तं पि उदगं अन्नोदगस्स सत्थं भवति, तमुदगमंबीभूतं संसज्जते य ॥

[भा. ४११५] सीओदगभोईणं, पडिसिद्धं मा हु पच्छकम्मं ति ।
किह होति पच्छकम्मं, किहव न होति ति तं सुणसु ॥

चू- जेण मत्तएण सच्चित्तोदगं परिभुज्जति तेन भिक्खवग्गहणं पडिसिद्धं । सीसो पुच्छति-
“कहं पच्छकम्मं भवति न भवति वा ? आचार्याह- “सुणसु”-

[भा. ४११६] संसद्धमसंद्धे, सावसेसे य निरवसेसे य ।
हत्थे मत्ते दव्वे, सुद्धमसुद्धे तिगट्ठाणा ॥

चू- संसद्धे हत्थे, संसद्धे मत्ते, सावसेसे दव्वे एएसु तिसु पदेसु अड्ड भंगा कायव्वा । विसमा सुद्धा समा असुद्धा ॥ भंगेसु इमा गहणविधी-

[भा.४११७] पद्मे भंगे गहणं, सेसेसु वि जत्य सावसेसं तु ।

अन्नेसु तु अग्गहणं, अलेवसुक्खेसु वा गहणं ॥

चू- "अत्रेसु"ति-समेसु भंगेसु । जदि देयं दव्वं सुक्खं अलेवकडं, सुक्खं मंडगकुम्मासादी, तो गिज्झं, पच्छकम्मस्स अभावात् ॥ बित्थियपदं-

[भा.४११८] असिवे ओमोयारिए, रायदुट्ठे भए व गेलन्ने ।

अद्धाण रोहए वा, जयणागहणं तु गीयत्थे ॥

मू. (७६२) जे भिक्खू कड्ढ कम्माणि वा चित्तकम्माणि वा पोत्यकम्माणि वा दंतकम्माणि वा मणिकम्माणि वा सेलकम्माणि वा गंथिमाणि वा वेढिमाणि वा पूरिमाणि वा संधातिमाणि वा पत्तच्छेज्जाणि वा विहाणि वा चक्खुदंसण पडियाण अभिसंधारेति अभिसंधारेंतं वा सातिज्जति ।

[भा.४११९] कड्ढकम्माणि ठाणा जत्थियमेत्ताउ आहिया सुत्ते ।

चक्खूपडियाए तेसु दोसा ते तं च बित्थियपदं ॥

चू. कड्ढकम्मं कोट्टिमादि पुस्तकेषु च वस्त्रेषु वा पोत्यं चित्तलेवा प्रसिद्धा पूयादिया पुष्फमालदिषु गंठिमं जहा आनंदपुरे, पुष्फपूरगादिवेढिमं प्रतिमा, पूरिमं स च कक्षुकादिमुकुट संबंधिसु वा संधाडिमं महदाख्यानकं वा महत्ता महतं ।

मू. (७६३) जे भिक्खू वप्पाणि वा फलिहाणि वा उप्पलाणि वा पल्ललाणि वा उज्जरणि वा निज्जरणि वा वावीणि वा पोक्खराणि वा दीहियाणि वा सराणि वा सरपंतियाणि वा सरसपंतियाणि वा चक्खुदंसणपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेंतं वा सातिज्जति ॥

[भा.४१२०] वप्पाई ठाणा खलु, जत्थियमेत्ता य आहिया सुत्ते ।

चक्खुपडियाइ ताणी, अभिधारेंतस्स आणादी ॥

चू- वप्पो केदारो, परिहा खातिया, नगरादिसु पागारो, रत्तोदुवारादिसु तोरणा, नगरदुवारादिसु अग्गला, तस्सेव पासगो रहसंठितो पासातो, पव्वयसंठितं उवरुवरिभूमियाहिं वट्टमाणं कूडागारं, कूडेवागारं कूडागारं पर्वते कुट्टितमित्यर्थः । नूम गिहं भूमिघरं, रुक्खो छिय गिहागारो रुक्खगिहं, रुक्खे वा घरं कडं, पर्वतः प्रसिद्धः, मंडबो वियडः, धूमः प्रसिद्धः, पडिमा गिहं चेतियं, लोहारकुट्टी आवेसणं, लोगसमवायठाणं आयतणं, देवकुलं पसिद्धं, सद्भ्यः स्थानं सभा, गिप्हादिसु उदगप्पदाणठाणं पवा, जत्य भंडं अच्छति तं पणियगिह, जत्य विक्काइ सा साला । अहवा - सकुडं गिहं, अकुड्डा साला, एवं जाणसालाओ वि, जाणा सिविगादि जत्य मिक्खित्ता, गुहा प्रसिद्धा, एवं दब्भो पव्वगो विदब्भसारिच्छो, इंगाला जत्य डज्झंति, कड्ढा जत्य फट्ठंति, घडिज्जंति वा, सबसयणं सुसाणं, गिरिगुहा कंदरं, असिवसमगट्ठाणं संति, सेलो पव्वतो, गोसादि ठाणं उवट्ठाणं, भवणागारं वणरायमडियं भवणं, तं चेव वणविवज्जियं गिहं, चक्खुरिन्द्रियप्रीत्यर्थः दर्शनप्रतिज्ञया गच्छंति, तथ गच्छंतस्स संजमविराधना, दिट्ठे य रागदोसादयो । इमे दोसा-

[भा.४१२१] कम्मपसत्थपसत्थे, रागं दोसं च कारए कुज्जा ।

सुकयं सुअज्जियं ति य, सुहु वि विनिओइयं दव्वं ॥

चू- कारगो सिप्पी । तेन सुप्पसत्थे कते रागं करेति, अप्पसत्थे दोसं । अहवा भणाति - देवकुलाति सुकयं एत्थ अनुमती । अहवा जेण कारवितं तं भणाति - सुहु अज्जियं तेन दव्वं,

सुद्धाणे वा निउत्तं, एवं अनुमती भिच्छसुयवूहा ॥

[भा. ४१२२] वक्केहि य सत्थेहि य, परलोयगता वि ते सुणञ्जति ।

निउणाऽनिउणा व कयी, कम्माण व कारका सिप्पी ॥

चू- निउणाऽनिउणत्तं कवीण वक्केहिं नञ्जित, सिप्पियाणं कम्मेहिं नञ्जति ॥

- विनइयत्सुं दइं भणति-

[भा. ४१२३] दुस्सिक्खियस्स कम्मं, धणियं अपरिक्खिओ य सो आसी ।

जेण सुहा वि निउत्तं, सुबीयमिव ऊसरे मोल्लं ॥

चू- कारावगो वा धम्माधम्मे सिप्पिसुए वा अपरिक्खगो आसि । कहं सो अपरिक्खगो आसि ? पच्छद्धं भणाति ॥ अंतरा गयस्स वा इमे दोसा-

[भा. ४१२४] दुविहा तिविहा य तसा, भीता वाड सरणाणि कंखेज्जा ।

नोल्लेज्ज तगं वऽन्नं, अंतराए य जं चऽन्नं ॥

चू- दुविधा - जलचरा थलचरा य । तिविहा - जलथलखहचारिणो य, ते भीता, “वाड” तिखडयं देज्जा, जलयरस्स जलं सरणं, बिलं डोंगरं वा थलचरस्स, खहचरस्स आगासं, कंखेज्जा अभिलापसरणं वा गच्छतेत्यर्थः । तं वा साधुं अन्नं वा नोल्लेज्ज । तेसिं वा चरंताणं अंतराइयं करेति । “जं चऽन्नं” तिते नस्संता जं काहिति ॥ इदानिं अववादः-

[भा. ४१२५] वितियपदमणप्पज्जे, अहिधारे अकोविते व अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, कज्जेसु बहुप्पगारेसु ॥

चू- “कज्जेसु बहुप्पगारेसु” अस्य व्याख्या-

[भा. ४१२६] तत्थ गतो होज्ज पहू, न विना तेन वि य सिज्जते कज्जं ।

संभमपडिणीयभए, ओसन्नाइन्नगेलन्ने ॥

चू- पभू रायादि, कुल-गण-संघकज्जं अग्गिमादिसंभमे पडिणीयभया वा गच्छंति । ओसन्नं ति साधूणं तत्थ गमणं अविरुद्धं । आइन्नं ति साधवो तत्थेव आवासेति । गिलाणस्स वा पत्थभोयणादिनिमित्तं गच्छति ॥ तत्थिमा जयणा-

[भा. ४१२७] तेसुं दिट्ठिमबंधंतो, गयं वा पडिसाहरे ।

परस्सानुवरोहेणं, देहंतो दो वि वज्जए ॥

चू- पधानप्पधाणेसु दिट्ठिं न बंधति, सहसा वा गयदिट्ठिं पडिसाहरति, रायादि अनुयत्तिओ जोएंतो दो वि रागदोसे वज्जेइ ॥

मू. (७६४) जे भिक्खू कच्छाणि वा गहणाणि वा नूमाणि वा वणाणि वा वणविदुग्गाणि वा पव्वयाणि वा पव्वयविदुग्गाणि वा चक्खुदंसणपडियाए अभिसंधारेइ अभिसंधारेंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४१२८] कच्छादी ठाणा खलु, जत्तियमेत्तां उ आहिया सुते ।

चक्खुपडियाए तेसू, दोसा ते तं च वितियपदं ॥

चू- चक्खुदंसणपडियाए गच्छंतो चउलहुं । इक्खुमादि कच्छास गहणाणि काननानि, (दवियं बीयं) नूमं भिन्नं, वणाणि उज्जाणाणि वा, एगजातीयअणेगजाईयरुक्खाउलं गहणं वणविदुग्गं, एगो पव्वतो. बहूएहिं पव्वतेहिं पव्वयविदुग्गं । कूवो अगडो, तडाग दह-गदी पसिद्धा, समवृता

वापी, चातुरस्सा पुक्खरणी, एताओ चेव दीहियाओ, दीहिया सारणी वावि पुक्खरणीओ वा मंडलिसंठियाओ, अन्नोन्नकवाडसंजुत्ताओ गुंजालिया भन्नंति । अन्ने भणंति - निक्का अणेगभेदगता गुंजालिया । सरपंती वा एगं महाप्रमाणं सरं, तामि चेव बहूणि पंतीठियाणि पत्तेयवाहुजुत्ताणि सरपंती, ताणि चेव बहूणि अन्नोन्नकवाडसंजुत्ताणि सरसरपंती । तेसु गच्छंतस्स ते चेव दोसा, तं चव य होति बित्तिपदं ॥

मू. (७६५) जे भिक्खू गामाणि वा नगराणि वा खेडाणि वा कब्बडाणि वा मंडवाणि वा दोणमुहाणि वा पट्टणाणि वा आगाराणि वा संबाहाणि वा सन्निवेसाणि वा चक्खुदंसणपडियाए अभिसंधारेइ अभिसंधारंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४१२९] गामादी ठाणा खलु, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

चक्खुपडियाए तेसू, दोसा ते तं च बित्तिपदं ॥

चू- गच्छंतस्स दप्पओ चतुलहं । करादियाण गम्भो गामो, न करा जत्थ तं नगरं, खेडं नाम घूलीपागारपरिक्खित्तं, कुणगरो कब्बड, जोयणब्भंतरे जस्स गामादी नत्थि तं मंडंब, सुवन्नादि आगारो, पट्टणं दुविहं - जलपट्टणं थलपट्टणं च, जलेण जस्स भडमागच्छति तं जलपट्टणं इतरं थलपट्टणं, दोन्नि मुहा जस्स तं दोन्निमुहं जलेण वि थलेण वि भंडमागच्छति, आसमं नाम तावसमादीणं, सत्यवासणत्थाणं सन्निवेसं, गामो वा पिंडित्तो सन्निविट्ठो, जत्तागता लो गो सन्निविट्ठो सन्निवेसं भन्नति, अन्नत्थ किंसिं करेत्ता अन्नत्थ वोढुं वसंति तं संबाहं भन्नति । घोसं गोउलं, वणिधवग्गो जत्थ वसति तं नेगमं अंसिया गामततियमागादी, भंडगा घणा जत्थ भिज्जति तं पुडाभेयणं, जत्थ राया वसति सा रायहणि ॥

मू. (७६६) जे भिक्खू गाम-महाणि वा नगर-महाणि वा खेड-महाणि वा कब्बड-महाणि वा मंडंब-महाणि वा दोणमुह-महाणि वा पट्टण-महाणि वा आगार-महाणि वा संबाह-महाणि वा सन्निवेस-महाणि वा चक्खुदंसणपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४१३०] गाममहादी ठाणा, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

चक्खुपडियाए तेसू, दोसा ते तं च बित्तिपदं ॥

चू- गामे महो गाममहो - यात्रा इत्यर्थः ॥

मू. (७६७) जे भिक्खू गाम-वहाणि वा नगर-वहाणि वा खेड-वहाणि वा कब्बड-वहाणि वा मंडंब-वहाणि वा दोणमुह-वहाणि वा पट्टण-वहाणि वा आगर-वहाणि वा संबाह-वहाणि वा सन्निवेस-वहाणि वा चक्खुदंसण-पडियाए अभिसंधारेइ अभिसंधारंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४१३१] गामवहादी ठाणा, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

चक्खुपडियाए तेसू, दोसा ते तं च बित्तिपदं ॥

चू- ग्रामस्स वधो ग्रामवधो - ग्रामघातेत्यर्थः ॥

मू. (७६८) जे भिक्खू गाम-पधाणि वा नगर-पधाणि वा खेड-पधाणि वा कब्बड-पधाणि वा मंडंब-पधाणि वा दोणमुह-पधाणि वा पट्टण-पधाणि वा आगर-पधाणि वा संबाह-पधाणि वा सन्निवेस-पधाणि वा चक्खुदंसणपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४१३२] गामपहादी ठाणा, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।
चक्खुपडियाए तेसू, दोसा ते तं च बित्तिपदं ॥

चू- गामस्स पवो ग्राममार्गेत्यर्थः ॥

मू. (७६९) जे भिक्खू आस-करणाणि वा हत्थि-करणाणि वा उट्ट-करणाणि वा गोण-करणाणि वा महिस-करणाणि वा सूयर-करणाणि वा चक्खुदंसणपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४१३३] आसकरणादि ठाणा, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।
चक्खुपडियाए तेसू, दोसा ते तं च बित्तिपदं ॥

चू- आससिक्खावणं आसकरणं एवं सेसाणिवि ॥

मू. (७७०) जे भिक्खू आस-जुद्धाणि वा हत्थि-जुद्धाणि वा उट्ट-जुद्धाणि वा गोण-जुद्धाणि वा महिस-जुद्धाणि वा सूयर-जुद्धाणि वा चक्खुदंसणपडियाए अभिसंधारेइ अभिसंधारेतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४१३४] हयजुद्धादी ठाणा, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।
चक्खुपडियाए तेसू, दोसा ते तं च बित्तिपदं ॥

चू- हयो अश्वः तेषां परस्परतो युद्धं, एवमन्येषामपि । गजादयः प्रसिद्धा । शरीरेण विमध्यमः कारुण्यः, रक्तपादः चटकः, शिखिधूमबणः लावकः, अहिमादी पसिद्धा, अड्डियपव्वडियादिकारणेहिं जुद्धं । सव्वसंधिविक्खोहणं निजुद्धं । पुच्चं जुद्धेण जुज्जिउं पक्खा संधीओ विक्खोभिज्जति जत्थ तं जुद्धं निजुद्धं ॥

मू. (७७१) जे भिक्खू उज्जुहिय-ठाणाणि वा हयजुहिय-ठाणाणि वा गयजुहिय-ठाणाणि वा चक्खुदंसणपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४१३५] निज्जुहितादि ठाणा; जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।
चक्खुपडियाए तेसू, दोसा ते तं च बित्तिपदं ॥

चू- गावीओ उज्जुहिताओ अडविहुत्तीओ उज्जुहिज्जति । अहवा - गोसंखडी उज्जुहिगा भज्जति, गावीणं निव्वेढणा परिमाणादि निज्जुहिगा, वधुवरपरिआणं ति मिहुज्जुहिया, चम्मियगुडिएहिं हतेहिं बलदरिसणा हयाणीयं, गयेहिं बलदरिसणा गयाणीयं, रहेहिं बलदरिसणा रहाणीयं, पाइक्कबलदरिसणा पाइक्काणीयं, चउसमवायो य अणियदरिसणं । चोरादि वा वज्जं नीनिज्जमाणं पेहाए ॥

मू. (७७२) जे भिक्खू अभिसेय ठाणाणि वा अक्खाइय-ठाणाणि वा माणुम्माणिय-ठाणाणि वा महया हय-नट्ट-गीय-वाइय-तंती-तल-ताल-तुडिय-पडुप्पाइयट्टाणाणि वा चक्खुदंसणपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४१३६] आघातादी ठाणा, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।
चक्खुपडियाए तेसू, दोसा ते तं च बित्तिपदं ॥

चू- अक्खाणगादी आघादियं, एगस्स चलमाणं अन्नेण अनुमीयत इति मानुम्माणियं जहा धन्ने कंबलसंबला अधवा - मानपोताओ मानुम्माणियं । विज्जादिएहिं रुक्खादी नभिज्जंतीति

नेम् । अधवा - नम् नटं सिक्खाविज्रंतस्स अंगाणि नमिज्रति । गहियं कव्वा । अधवा - वत्थपुप्फचम्मादिया भजं रुक्खादिभगो दव्वविभागो वा । कलहो वातिगो जहा सिंधवीणं रायादीणं वुग्गहो । पासा आदी जूया, सभादिसु अनेगविहा जणवाया ॥

मू. (७७३) जे भिक्खू डिंवाणि वा डमराणि वा खाराणि वा वेराणि वा महाजुद्धाणि वा महासंगामाणि वा कलहाणि वा बोलाणि वा चक्खुदंसणपडियाए अभिसंधारेइ अभिसंधारेंतं वा सातिज्जति ॥

धू- जे भिक्खू इत्थीणि वा' इत्यादि-

[भा. ४१३७] इत्थीमादी ठाणा, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

चक्खुपडियाए तेसू, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

धू- आसयंतं सत्थावत्थाणि अच्छंति । अहवा - अश्व वंति मुंजंतीत्यर्थः । चौदमाणा गेंदुगादिसु रमंतं मज्जपानअंदोलगादिसु ललंतं जलमध्ये त्रं वा, नष्टमृतादिषु कंदणा, मोहनोभ्वकारिकाक्रिया मोहणा मेहुणासेवणंता, सेसपदा गंयपसिद्धा ।

[भा. ४१३८] समवायादिठाणा, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

चक्खुपडियाए तेसू, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

मू. (७७४) जे भिक्खू विरूवरूवेसु मुहुस्सवेसु इत्थीणि वा पुरिसाणि वा धेराणि वा मज्झिमाणि वा डहराणि वा अणलंकियाणि वा सुअलंकियाणि वा गायंताणि वा वायंताणि वा नच्चंताणि वा हसंताणि वा रमंताणि वा मोहंताणि वा विउलं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा परिभायंताणि वा परिभुंजंताणि वा चक्खुदंसणपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४१३९] विरूवरूवादि ठाणा, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

चक्खुपडियाए तेसू, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

धू- अनेगरूवा विरूवरूवा, महंता महा महामहा, जत्थ महे बहु रयो जहा भंसुरुलाए । अहवा - जत्थ महे बहू बहुरया मिलंति जहा सरक्खा सो बहुरयो भन्नति । तालायरबहुला बहूनडा गलागपुत्तपुजे वेगडंभगा य बहुसदा अव्वत्तभासिणो बहुगा जत्थ महे मिलंति सो बहुमिलक्खू महो, ते य मिलक्खऊ धमअभमीलादि ॥

मू. (७७५) जे भिक्खू इहलोइएसु वा रूवेसु, परलोइएसु वा रूवेसु दिट्ठेसु वा रूवेसु, अदिट्ठेसु वा रूवेसु सुएसु वा रूवेसु, असुएसु वा रूवेसु विन्नाएसु वा रूवेसु, अविन्नाएसु वा रूवेसु सज्जइ रज्जइ गिज्जइ अज्जोववज्जइ सज्जंतं रज्जंतं गिज्जंतं अज्जोववज्जंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४१४०] इहलोगादी ठाणा, जत्तियमेत्ता य आहियासुत्ते ।

चक्खुपडियाए तेसू, ते दोसा तं च बितियपदं ॥

धू- इहलोइया मणुस्सा, परलोइया हयगयादि, पुव्वं पच्चक्खं दिट्ठा । अदिट्ठा देवादी । मणुन्ना जे इट्ठा । अमणुन्ना जे अनिट्ठा । सज्जणादी पदा एगड्डिया । अहवा - आसेवनभावे सज्जणता, मणसा पीतिगमणं रज्जणता, सदोसुवल्लद्धे वि अचिरमो गेधी, अगम्मगमणासेवणे वि अज्जुववातो ॥

मू. (७७६) जे भिक्खू पढमाए पोरिसीए असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेत्ता पच्छिमं पोरिसिं उवाइणावेइ, उवाइमावेतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४१४१] पुष्पाए भक्तपानं, घेत्तूणं जे उवादिणे चरिमं ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- दियसस्स पढमपोरिसीए भक्तपानं घेतुं चरिमं ति चउत्थपोरिसी तं जो संपावेति तस्स चउलहुं आणादिया य दोसा । आहच्च कदाचित् कालप्पमाणं अभिहितं जं तस्स अतिक्रमणं तं उवातिणावितं भन्नति । सिया अवधारणे, भुंजंतस्स वि चतुलहुं, जिणकप्पियस्स अतिक्रमणे भुंजणे य चउगुरुं, चिद्वुत ताव चउत्थपोरिसी, पढमातो बीया चरिमा, बितियाओ ततिया चरिमा, ततियाओ चउत्थी चरिमा ॥ एवं पुष्पा वि भाणियव्वा, जतो भन्नति-

[भा. ४१४२] बितियातो पढम पुष्पा, उवादिणे चउगुरुं च आणादी ।
दोसा संचय संसत्त दीहसाणे य गोणे य ॥

चू- बितियपोरिसिं पडुच्च पढमा पुष्पा भन्नति ततियं पडुच्च बितिया पुष्पा, चउत्थस्स ततिया पुष्पा । एवं जत्थ गहणं तत्थेव भुंजियव्वं, जो अतिक्रामेति तस्स चउगुरुं चउलहुं आणादिया य दोसा । इमे य संचयाइया ॥

[भा. ४१४३] अग्नि गिलाणुच्चारे, अब्भुट्टाणे पाने पाहुणे निरोहे य ।
सज्जायविणयकाइय, पयलंतपलोट्टणे पाणा ॥

चू- “संचयसंसत्तस्स” व्याख्या-

[भा. ४१४४] निस्संचया उ समणा, संचयो गिही तु होति धरेंता ।
संसत्तअनुवभोगा, दुक्खं च विगिंचितुं होति ॥

चू- गृहीत्वा धरणप्रसंगे संचयस्तत्र गृहीवद् भवति, चिरं च अच्छंतं संसज्जति, संसत्तं च दुक्खं विगिंचिज्जति, परिठावेंतस्स य विराधनादिनिष्फन्नं, भारवि (हिं) यावडो दीहसाणेहिं डसिंज्जति, गोणेण वा आहम्मत्ति, एत्थ आयरिवाहनानिष्फन्नं चउगुरुं । अह तब्भया निक्खिवति तो चउलहुं । परितावणादी जाव चरिमं नेयव्वं । आउलभावे भाणभेदं करेज्ज । तप्पडिबंधे अग्निना वा डज्जति उवकरणं वा, जं च उवधिना विना पावति । गिलाणवेयावच्चं कातुं न तरति, उव्वत्तणादीयं अकीरंते य परितावणादियं । अह निक्खिवंति तो निक्खवणदोसा । उच्चारपासवणमत्तगं कहं परिद्वेत्तु धरेतु वा, गुरु पाहुणगस्स वा अब्भुट्टाणं न करेति । अह करेति तो वियावडो भाणभेदं करेज्ज, भरियभायणधरणे गातणिरोधो असमाधी सज्जायं न पडुवेति, आयरियादीण विनयं न करेति, सकाइयणिरोदो, अह गहितेण वोसिरति तो उड्डाहो, उंघंतस्स वा पलोटेज्ज, तत्थ पानविराधना हवेज्ज ॥

[भा. ४१४५] एमेव सेसएसु वि, एगतरविराधना उभयतो वा ।
असमाहि विणयहाणी, तप्पच्चयनिज्जराए य ॥

चू- “दीहसाणादीएसु दारेसु जहा संचयसंसत्ता तहा सपायच्छित्ता भणियव्वा । साधुस्स भायणस्स वा उभयतो वा । अहवा - “एगतरस्स” ति आयसंजमउभयविराधणा वा भारकमणे असमाधी गुरुमादीण य विनयहाणिं करेज्ज, अकरेंतो स निज्जारालाभं न लभेज्ज ॥

[भा. ४१४६] पच्छित्तपरूवणय, एतेसिं ठवेंतए य जे दोसा ।
गहियकरणे य दोसा, दोसा य परिद्वेत्तस्स ॥

घू- सव्वेसु संचयादीसु दारेसु पच्छित्तपरूवणा कायव्वा । ठवंतस्स ठवणा दोसा । गहितेणं किच्चाइं करेंतस्स भायणभेदादि दोसा । पयलंतपरिड्वेंतस्स अंतरादिया दोसा ॥ अतो जम्हा धरिते एत्तिया दोसा-

[भा.४१४७] तम्हा उ जहिं गहियं, तहि भुंजणे वज्जिया भवे दोसा ।
एवं सोहि न विज्जति, गहमे वि य पावते बितियं ॥

घू- जहिं चेव पोरिसीए गहियं तहिं चेव भोत्तव्वं । एवं भणिते चोदगाह- “तुज्जं सोधी नत्थि, जतो गहणे चेव बितिया पोरिसी पावइ” ॥ एवं नोदगे भणिते गुरू भणति-

[भा.४१४८] एवं ता जिनकप्पे, गच्छम्मि चउत्थियाए जे दोसा ।
इतरासु किं न होति, दव्वे सेसम्मि जयणाए ॥

घू- एयं जिनकप्पियाणं भणियं, गच्छवासीण पढमाए गहियं यदि चरिमं संपावति तो संचयादीया सव्वे दोसा संभवति । पुणो चोदगो भणति - “बितियततियासु धरिजंतं असनादी दव्वे तच्चेव संसत्तादी दोसा किं न भवंति” ? आयरिओ भणति - दव्वे जिमियसेसम्मि उद्धरिए अनुद्धरिए वा कारणे धरिजंतं जयणाए धरिजति, जयणाए धरेंतस्स जदि दोसा भवंति तहावि सुज्जति, आगमप्रामाण्यात् ॥ अतिरित्तगहणं इमं कारणे-

[भा.४१४९] पडिलेहणा बहुविहा, पढमाए कता विनासिमविनासी ।
तत्थ विनासिं भुंजेऽजिन्नपरिन्ने य इतरं पि ॥

घू- अभिगमसट्ठेण दानसट्ठेण वा अत्रतरे पगते बहुणा बहुविधेण भक्खभोजेण पडिलाभणा कया पढमाए पोरिसीए, तं च दव्वं दुविधं-विनासि खीरादियं, अविनासि ओदणं, नेहखज्जगादी य । नमोक्कारपो रेसित्ता विनासि दव्वं सव्वं भुंजति । सेससाधूणं जति अजिन्नं परिन्नि वा अभत्तडी वा अधवा - तीए विगतीए पच्चक्खाणं कयं तो इयरं पि अविनासि दव्वं सव्वं भुंजति ॥

अस्यैवार्यस्य व्याख्या-

[भा.४१५०] जति पोरिसिइत्ता तं, गमेति तो सेसगाण न विसज्जे ।
अगमित्ताऽजिन्ने वा, धरेंति तं मत्तगादीसुं ॥

घू- सेसा पुरिमट्ठिया, तं तेसिं न दिज्जति, जदि नमोक्कारइत्ता सव्वं न गमेति, सव्वेसि अजिन्न वा ताहे तं मत्तगादिसु छोदुं धरेंति न दोसो ॥ अहवा इमेण कारणेणं धरिज्जेज्ज-

[भा.४१५१] तं काउं कोति न तरति, गिलाणमादीण घेत्तु पुव्वण्हे ।
नाउं व बहुं वितरति, जहा समाहि चरिमवज्जं ॥

घू- असनादियं पेसलं परिभुत्तं गिलाणवेयव्वं उव्वत्तणादि काउं न तरति, बहुं परिड्ववणियं लद्धं, सवेलं च भोत्तुकामा ताहे चरिमं पोरिसिं वज्जेत्ता बितियततियाए य गुरू “वितरंति” धरणमनुजानंतीत्यर्थः ॥ तम्मि धरिजंतं संसज्जणभया इमा विही-

[भा.४१५२] संसज्जिमेसु छुब्भति, गुलादि लेवाइ इतर लोणादी ।
जं च गमिस्संति पुणो, एमेव य भुत्तसेसे वि ॥

घू- लेवाडे गुलो छुब्भति अलेवाडे लोणं, “जं च गमिस्संति पुणो” बितियततियवाराए भुंजंता निड्वेहेति तम्मि एसा विही, बिइयतइयवारासु भुत्तसेसुद्धरिए संसज्जणभया एसेव

लोणगुलादिया विधी ॥ एवमुक्ते पुनरप्याह चोदकः-

[भा. ४१५३] चोदेति धरिञ्जंते, जे दोसा गिण्हमाणे किं न सिया ।

उस्सग्गवीसमंते, उब्भामादी उदिक्वंते ॥

चू-जहा धरणे दोसा तथा गेण्हणे वि साणगोणमादीया अणेगविधा दोसा, काउस्सग्गकरमकाले वि दोसा, वीसमंतस्स वि ते चेव दोसा, उब्भामगो भिक्खायरियगतो उदिक्विखवंतस्स ते चेव दोसा ॥

[भा. ४१५४] एवं अवायदंसी, थूले वि कहं न पासह अवाए ।

हंदि हु निरंतरो यं, भरितो लोगो अवायाणं ॥

चू- स एव चोदगो भणति - धरिञ्जंतेसु तुब्भे एवं अवाए पेक्खह, सिक्खादि - अडणो गोणादिए थूले अवाए कहं न मेक्खह ? हदीव्यामुंवति प्रत्यक्षभखदशति वा अनेगावातभरियं लोयं पज्य इत्यर्थः ॥ कहं ? उच्यते-

[भा. ४१५५] भिक्खातिवियाग्गते, दोसा पडिनीयसाणमादीया ।

उप्पज्जंते जम्हा, न हु लब्भा फंदिउं एवं ॥

चू- चोदक एवाह-

[भा. ४१५६] अहवा आहारादी, न चेव सययं हवति घेतव्वा ।

नेवाहारेयव्वं, तो दोसा वज्जिता हींति ॥

चू- सततं नाहारेयव्वं, चउत्थच्छट्ठादि काउं सब्वहा असत्तो आहारेज्ज । अहवा - सब्वहा अनाहारंतेण अवाया वज्जिया भवंति ॥ आयरिओ भणति-

[भा. ४१५७] पन्नति सज्झमसज्झं, कज्जं सज्झं तु साहए मइणं ।

अविसज्झं साहेतो, किलिस्सति न तं च साहेइ ॥

चू- कज्जं दुविहं - साध्यमसाध्यं च । सज्झं पयोगसा साधेतो न किलिस्सति साहेति य कज्जं । असज्झं साधेतो किलिस्सति, न य तं च कज्जं साधेति, मृत्पिण्डपटादि साधनवत् ॥

[भा. ४१५८] जदि एतविष्णूणा, तवनियमगुणा भवे निरवसेसा ।

आहारमादियाणं, को नाम परिग्गहं कुज्जा ॥

[भा. ४१५९] मोक्खपसाहणहेउं, नाणादी तप्पसाहणे देहो ।

देहद्दा आहारो, तेन तु कालो अनुन्नातो ॥

चू- मोक्खहेउं नाणदंसणचरणा, तेसिं नाणादियाण पसाहणे देहो इच्छिज्जइ । देहधारणद्दा आहारो इच्छिज्जति । तस्स य आहारस्स गहणे धारणे य कालो अनुन्नातो ॥

[भा. ४१६०] काले उ अनुन्नाते, जइ वि हु लग्गेज्ज तेहि दोसेहिं ।

सुद्धो उवातिणिंतो, लग्गति उ विवज्जए परेणं ॥

चू- कालो अनुन्नाओ, आदिल्ल तिन्नि परहा वीयाइं वा तिन्नि परहा । तम्मि अनुन्नाए काले जति वि दोसेहिं फुसिज्जइ तथावि अपच्छिंती । अनुन्नातकालातो परेण अतिक्रमंतेो असतेहिं वि दोसेहिं सपच्छिंती भवति ॥

[भा. ४१६१] पढमाए गिण्हिऊणं, पच्छिमपोरिसि उवातिणे जे उ ।

ते चेव तत्थ दोसा, बितियाए जे भणितपुब्बि ॥

घू- पढमपोरिसिगहियं बितियं पोरिसिं उवाइणावेतस्स जे पुब्बं दोसा भणिया ते चेव दोसा पढमगहियं चउत्थपोरिसिं उवाइणावेतस्स । तं उवाइणावियं परिट्टवित्ता असंधरंतो अन्नं घेतुं भुंजति काले पहुप्पंतं । अधकालो न पहुप्पति, तो तं चेव जयणाए भुंजेति । जयणा पणणपरिहाणीए । अन्नं अलब्धंतं पहुप्पंतं वि काले तस्सेव परिभोगः ॥ इमे अतिक्रमेकारणा-

[भा.४१६२] आहच्चुवातिणावित वितिर्गिचणपरिन्नऽसंधरंतम्मि ।

अन्नस्स गेण्हणं भुंजणं च जतणाए तस्सेव ॥

[भा.४१६३] सज्झा-लेवण-सिब्बण, भायण-परिकम्मसट्ठारातीहिं ।

सहस अणाभोगेणं, उवातितं भोज्ज जा चरिमं ॥

घू- सज्झाए अतिउवयोगा विस्सरियं, एवं लेपपरिकम्मणं करंतस्स, उवधिसिब्बणं, आलजालं अनेगविहाइं सदेसकहंतंसें दूरं, एतेष्वेव व्यग्रस्य सहसात्कारो अत्यंतविस्मृतिरनाभोगो । बितियपदे इमेहिं कारणेहिं उवातिणाविज्जउ, उवातिनावितं वा भुंजेज्ज ॥

[भा.४१६४] भयगेलन्नद्धाणे, दुब्बिक्खतवस्सिकारणज्जाए ।

कप्पति अतिकामेउंत कालमणुन्नात आहारो ॥

घू- बोहिगादिभएण नस्संतो लुक्को वा निब्बयं जाव भवति ताव धरेति, गिलाणवेयावच्चं करंतो, अद्धाए वा सत्थवसगो, दुब्बिक्खे वा बहु अडंतो ॥ “तवस्से”ति अस्य व्याख्या-

[भा.४१६५] संखुन्नतो तवस्सी, एगट्ठाणम्मि न तरती भोत्तुं ।

तं च पढमाए लब्धति, सेसासु य दुल्लभं होति ॥

घू- विकिट्ठे तवे कते तवस्सिणा संखुत्ता अंतो पढमपोरिसिगहियं सव्वं न तरति भोत्तुं, असमाही वा भवति, उस्सूरे य अन्नं न लब्धेति, ताहे तं चेव धरेइ जाव चरिमं, भुंजति य । “कारण जाते”ति अस्य व्याख्या - कुलादिकज्जेहिं वावडो धरेति भुंजति वा ॥

[भा.४१६६] आहारो व दवं वा, पढमागहितं तु सेसिगा दुलहं ।

अतरंततवस्सीणं, बालादीणं च पाओग्गं ॥

घू- अतरंतादियाण अट्ठा धरेति जाव चरिमा । एवमादिएहिं कारणेहिं कप्पति अतिक्रमेउं कालं अनुन्नातातो परेणं आहारेतुं च कप्पतीत्यर्थः ॥

मू. (७७७) जे भिक्खू परं अद्धजोयणमेराओ असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा उवातिणावेइ, उवातिणावेतं वा सातिज्जति ॥

[भा.४१६७] परमद्धजोयणातो, असनादी जे उवातिणे भिक्खू ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

घू- दुगाउयं अद्धजोयणं, जो तओ खेतप्पमाणाओ परेण असनाइ संकामेइ तस्स चउलहुं आणादिया य दोसा ॥ आचार्य- निश्चयोत्सर्गमाह-

[भा.४१६८] परमद्धजोयणातो, उज्जाणपरेण चउगुरु हीति ।

आणादिणो य दोसा, विराधना संजमाताए ॥

चू- अच्छतु ता परमद्धजोयणं, अग्गुज्जाणा परेणं जो उवाइणावेति तस्स चउगुरुगा आणादिया य दोसा, आयसंजमविराधणा य दुविधा भवति ॥ सा इमा-

[भा. ४१६९] भारेण वेयणाए, न पेहए खाणुमाइ अहियातो ।
इरिया-पलिय-तेणग-भायणभेदेण छक्काया ॥

चू- भारकंतो वेयणाभिभूतो खाणुमादी न पेखति, अस्सादीहिं वा अभिहन्नइ । अधवा - मारकंतो अनुवउत्तो वडसालादिणा सिरंसि घट्टिअइ, इरिय वा न विसोधेति, दूरवहणेण पगलिते पुढवादि विराधना, तेणेहि वा समुद्देशो हरिज्जति, खुहापिवासत्तस्स भायणंपि भिजेज्ज, तत्थ छक्कायविराधणासंभवो, भायणभेदे अप्पणो परस्स य हानी, जे य दोसा तमावज्जति सावं ॥

चोदगाह-

[भा. ४१७०] उज्जाणा आरेणं, तहियं किं ते न जायते दोसा ।
परिहरिता ते दोसा, जति वि तहिं खेत्तमावज्जे ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । आचार्याह - पच्छद्धं - अनुत्राए खेत्ते जदि वि दोसे आवज्जति तदावि निद्दोसो ॥ चोदकाह-

[भा. ४१७१] एवं सुत्तं अफलं, सुत्तनिवातो इमो उ जिनकप्पे ।
गच्छम्मि अद्धजोयण, केसिं ची कारणे तं तु ॥

चू- उज्जाणादिक्रमे जदि भारादिए दोसे भणह, तो “परमद्धजोयणातो”ति जं सुत्तं एवं निरत्थयं कहं (न) भवतु ? आयरिओ भणति - “जं अग्गुज्जाणं नातिक्रमति” इमो सुत्तत्थो जिनकप्पो । “जो पुण अद्धजोयणमेर”ति सुत्तत्थो एवं गच्छवासियाणं । केई पुण आयरिया भणति-जहा गच्चवासीणं वि उत्सग्गेणमग्गुज्जाणं नातिक्रमति कारणे अद्धजोयणं । एवं अववादियं सुत्तं । अववादेण अववादाववादेण वा अतरपल्लियातो वा परतो वा दूरतो वि आनेति ॥

- जतो भन्ति-

[भा. ४१७२] सक्खेत्ते जइ न लब्भति, ततो दूरे वि कारणे जतती ।
गिहिणो वि चिंतणमणा, गतम्मि गच्छे किमंग पुण ॥

चू- अह अंतरपल्लियाओ जदा खेत्ते न लब्भति तदा कारणे दूरातो वि आनिति, उत्सग्गेण गच्छवासी अद्धजोयणातो आणेति । सग्गामे न हिंडति । किं कारण ? भन्नति - जइ ताव गिहिणो कयविक्रयसंपउत्ता अगागयमत्थ चितेउं घत-गुल-कडु-लवणतंदुलादी ठवेति अब्भरहिय-पाहुणगाऽऽगमणद्धा । गच्छे किमंग पुण जेसिं कयविक्रयो जेसिं कयविक्रयो संचयो य नत्थि तेहिं सखेत्तं रक्खियव्वं ॥ इमो विधी-

[भा. ४१७३] संघाडेगो ठवणा, कुलेसु सेसेसु बालवुद्धादी ।
तरुणा बाहिरगामे, पुच्छा नातं अगारीए ॥

चू- सग्गामे जे सद्धादी ठवणकुला तेसु गुरुसंघाडो एक्को हिंडति, जाणि सग्गामे सेसाणि कुलाणि तेसु बालवुद्धसेहअसहुमादी हिंडति । पुच्छति-“किं आयरेण खेत्तं पडिलेहितुं रक्खह, बाहिरगामे हिंडह ?” ॥ एत्थ आयरिया अगारिदिद्धंतं करेति-

[भा. ४१७४] परिमितभक्तगदाणे, नेहादवहरति थोवथोवं तु ।
पाहुणवियालआगम, विसन्नआसासणं दानं ॥

घू- एगो किवणवणिओ अगारीए अविस्संतो तंदुल-घय-गुल-लवण-कडु-भंडादियं दिवसपरिव्वयपरिमंत देति, आवणातो घरे न किंचि तंदुलादि धरेति । अगारीए चिंता - “जदि एयस्स अब्भरंहिओ मित्तो अन्नो वा पदोसादीअवेलाए आगमिस्सति तो किं दाहं ?” ततो सा अप्पणो बुद्धिपुव्वगेण वणियस्स अजाणतो नेहतंदुलादियाण थोवं थोवं फेडेति, कालेण बहु सुसंपन्नं । अन्नया तस्स मित्तो पदोसकाले आगतो । आवणं आरक्खियभया गंतुं न सक्केति । वणियस्स चिंता जाया, विसन्नो - कहमेतस्स भत्तं दाहामि ति । अगारी वणियस्स मणोगतं भावं जाणित्ता भणति - मा विसादं करेहि, सव्वं से करेमि । तीए अब्भंगादिणा ण्हावेउं विसिद्धमाहारेण भुंजाविओ, तुड्डो मित्तो, पभाए पुणो जेमेउं गतो । वणिओ वि तुड्डो भारियं भणति - अहं ते परिमियं देमि, कतो एतं ति ? तीए सव्वं कहियं । तुड्डेण वणिएण “एसा घरचिंतिय” ति सव्वो घरसारो समप्पिओ ॥

[भा. ४१७५] एवं पीतिविवट्ठी, विवरीतं नेग होइ दिट्ठंतो ।
लोउत्तरे विसेसो, असंचया जेण समणा उ ॥

घू- एवं कीरंते मित्ताण परोप्परं पीतिवुट्ठी भवति । बित्तियदिट्ठंतो एयस्सेव विवरीतो कायव्वो, तत्थ नेहच्छेदो भवति । इहं पि लोउत्तरे जेण असंचया समणा तेण विसेसेण खेतं वट्ठावेयव्वं ॥
खेत्ते य वट्ठाविते य इमो गुणो-

[भा. ४१७६] जनलावो परग्गामे, हिंडंताणं तु वसहि इह गामे ।
देज्जह बालादीणं, कारणजाते य सुलभं तु ॥

घू- जनो अप्पणो अप्पणो घरेसु गाममज्जे वा मिलिय आलावं करेति - इमे तवस्सिणो अन्नगामे भिक्खं हिंडितुं इह भुंजति वसंति वा परिगिहेसु । इत्थियाओ भणंति - इह गामे जे बालादी हिंडंति तेसिं आदरेण अविसेसं देज्जह, पाहुणगादिकारणजाते जति देसकाले अदेसकले वा हिंडंति तो सुलभं भवइ ॥

[भा. ४१७७] पाहुणविसेसदाणे, निज्जरकित्ती य इहर विवरीयं ।
पुव्विं चमट्ठण सिग्गा, न देंति संतं पि कज्जेसु ॥

घू- पाहुणगस्स य विसेसआधरेण भत्तपाणे दिज्जमाणे परलोए निज्जरा, इहलोए कित्ती, पीतिवट्ठी, परोपकारिया य कता भवति । इहरह ति - पाहुणगस्स अकीरंते एयं चेव विवरीयं भवइ । ठवणकुला य पुव्वं अट्ठाविया, सग्गामे वा दिणे दिणे हिंडंतेहिं चमट्ठिया दानं देंता संता “सिग्गा” श्रान्ता संतं पि दव्वं परेसु उप्पन्ने पाहुणगादिकज्जे न देंति, तम्हा गुण दोसदरिसणातो सखेत्तं ठवणकुला वा ठावेयव्वा ॥ इम य गुणो-

[भा. ४१७८] बोरीए दिट्ठंतं, गच्छे वायामिहं च पइरिक्कं ।

केइ पुण तत्थ भुंजण, आणग्गहे जे भणियदोसा ॥

घू- “बोरीदिट्ठंतस्स” इमं वक्खाणं-

[भा. ४१७९] गामब्भासे बदरी, निस्संदं कइफला य खुजा य ।

पक्कामालसडिंभा, खायंतियरे गता दूरं ॥

च- गामड्मासे बदरी । सा गामणीसंदपाणिएणं संवड्ढियकडुगफला । अत्रं च खुज्जत्तणओ सुहारोहा । तस्य फला, केइ पक्का केइ आमा । अहा - “पक्कामंति” मंदपक्का । तस्य जे आलसिया चेडया ते अपज्जत्तिए खायंति, इयरे पुण जे आलसिया न भवंति ते दूरंगंतुं महादरीवणेसु परिपागपक्के पज्जत्तिए खायंति ॥ किं च-

[भा. ४१८०] सिग्घयरं आगमणं, तेसिऽन्नेसिं च देंति सयमेव ।
खाइंति एवमिहयं, आयपर-सुहावहा तरुणो ॥

घू- जाव ते आलसिया ताव कडुगफलाए बदरीए किलिस्समाणा अछंति ताव ते दूरगामी सयं पज्जतीए खाइता भरियभाराए आगंतुं तेसिं आलसियाणं अन्नेसिं च घरे ठियाणं पज्जतीए देंति, पुणो य अप्पणा खायंति । एवं इहं पि गच्छवासे तरुणभिक्षू वीरियसंपन्ना उच्छाहमंता बाहिरग्गामे हिंडंता आयपरसुहावहा भवति ॥ कहं उच्यते-

[भा. ४१८१] खीरदहीमादीण य लाभो सिग्घतरपढमपतिरिक्के ।
उग्गमदोसा वि जढा, भवंति अनुकंपिता वितरे ॥

घू- दिडंतानुरूवो गाहत्थो उवसंधारेयव्वो, सिग्घतरं आगमणं, “पढम” ति पढमालियं करेति, पढमतरं वा आगच्छंति, अव्रसाधुविरहियं पइरिक्कं, बहू साधुअभावो, उग्गमदोसा जढा, “इतरं” ति बालवुह्वादि अछंता ॥ चोदगाह-

[भा. ४१८२] उज्जाणातो परेणं, उवातिणं तम्मि पुव्व जे भणिया ।
भारादिया दोसा, ते चेव इहं तु सविसेसा ॥

घू- चोदको भणति - उज्जाणातिक्रमे भारादिया दोसा भणिया, ते चेव अद्धजोयणमेरातिक्रमे खेतबहुत्तणओ सविसेसतरा दोसा भवंति, तम्हा दोसदरिसणातो आहारनिमित्तं मा चेव अडंतु ॥
आचार्याह-

[भा. ४१८३] तम्हा उ न गंतव्वं, न हि भोत्तव्वं न वा वि भोत्तव्वं ।
इहरा भेदे दोसा, इति उदिते चोदगं भणति ॥

[भा. ४१८४] जति एयविप्पहूणा, तवनियमगुणा भवे निरवसेसा ।
आहारमादियाणं, को नाम परिग्गहं कुज्जा ॥

घू- जति विना आहारेण तवादि गुणा निरवसेसा हवेज्ज, तो आहारादिय न धम्मोवग्गहकरणदव्वाण को गहणं कुज्जा ॥ “गच्छे वायामिहं च पइरिक्कं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४१८५] एवं उग्गमदोसा, वि जढा पइरिक्कता अनोमाणं ।
मोहतिगिच्छा य कया, विरियायारो य अनुचिन्तो ॥

घू- पुव्वद्धं कंठं । गच्छे एसा चेव समाचारी गणधरभणिता । तरुणभिक्षूहिं य मोहतिगिच्छनिमित्तं वायामो कतो भवति । तस्स अडंतस्स य पइरिक्कं चसद्दाओ इहं पि पइरिक्कं, वीरियं च न गहियं भवति तम्हा गंतव्वं ॥ चोदकाह - “गम्भु, तत्थेव समुद्दिंसंतु, जे आनयणे दोसा भारवेदणातिया ते परिहरित्ता भवंति तम्हा तहिं चेव भुंजंते । आयरिओ आह-

[भा. ४१८६] जति ताव लोत्थियगुरुस्स लहुओ सागारिए पुढविमादी ।
आनयणे परिहरित्ता, पढमा आपुच्छ जयणाए ॥

चू-जदि ताव लोइयादि, जो कुडुंबं धरेति गुरु, तम्मि अमुत्ते न भुंजति, किमंग पुण लोगतरे जस्स पभावेण संसारो नित्थरिज्जति, तन्हा तत्थ नं भोत्तववं । अह भुंजति तो मासलहुं, वसधिअभावे तत्थ भुंजताणं सागारियं, अर्थडिड्ढे य पुढ्वादिविराधना । भत्तं आनयंतेहिं एते सब्बे दोसा परिहरिया भवति । बितियपदेण पढ्मालियं करेता गुरु आपुच्छित्ता संदिसावित्ता गच्छंति जयणाए करेति जहा संसडुं न भवति ॥

[भा.४१८७] चोदगवयणं अप्पानुकंपितो ते य भे परिच्चत्ता ।
आयरिए अनुकंपा, परलोए इह पसंसणता ॥

चू-चोदगो भणति - जाव सो ततो एहिति ताव तण्हाछुधाकिलंतो अतीव परित्ताविज्जति, एवं ते पड्डवेतेहिं परिचत्ता, अप्पा अनुकंपिओ भवति ।" आयरिओ भणइ - ते चेव अनुकंपिया जतो वेयावच्चनिउत्ता, एसा पारलोइया अनुकंपा । इहलोगे वि ते अनुकंपिया, जतो बहूहिं साधुसाधुणीहिं पसंसिज्जति ॥

[भा.४१८८] एवं पि परिच्चत्ता, काले खमए य असहुपुरिसे य ।
कालो गिम्हो तु बवे, खमत्तो वा पढ्मबितिएहिं ॥

चू-जओ ते तिसियभुक्खिया भारकंता वा तव अभिहया पंथं वार्हेति, तब्बे पुण छायासु अच्छह, एवं ते परिचत्ता । आयरियाह - तैसिं कालं पडुच्च, खमगं पडुच्च, खमगं पडुच्च, असहुपुरिसं पडुच्च, पढ्मालियाकरणं अनुन्नायं । गिम्हो तिसाकालो तत्थ पढ्मालि कातुं पाणिंयं पियंति । खमगो वा पढ्मबितियपरिसहेहिं बाधितो तत्थेव कायसाहरड्डा पढ्मालियं करेति । एवं असहुपुरिसो वि उ भुक्खालू ॥

[भा.४१८९] जति एवं संसडुं, अप्पत्ते दोसिणादिणं गहणं ।
लंबणाभिक्खा दुविहा, जहन्नउक्कोसतिगपणाए ॥

चू-जदि कालखमगपुरिसे पडुच्च पढ्मालिया अनुन्नाता एवं संसडुं भवति, संसट्टे गुरुमादियाण दिज्जंते अभत्तिरागो । आचार्याह - अप्पत्ते देसकाले दोसीणं घेप्पति, जेसु वा पदेसेसु वेला तेसु घेतुं करेति । कयं च भायणसस करेति । पढ्मालियापमाणं दुविधं - लंबणेहिं भिक्खाहिं वा । तत्थ जहन्नेण तिन्नि लंबणा, तिन्नि भक्खाओ । उक्कोसणं पंच लंबणा, पंच वा भिक्खा । सेसो मज्झिमं ॥ इमो संसडुं परिहाणप्पयोगो-

[भा.४१९०] एगत्य होति भत्तं, बितियम्मि पडिग्गहे दवं होति ।
गुरुमादी पायोगं, मत्तए बितिए य संसत्तं ॥

चू-एगम्मि पडिग्गहे भत्तं बितियसाधुपडिग्गहे पाणगं । एगम्मि मत्तए गुरुमादियाण पायोगं धिप्पति । बितियसाधुमत्तए संसत्तं घेप्पति । दवं वा पडिलेहिज्जति, जदि सुद्धं तो पडिग्गहे परिखिप्पति ॥

[भा.४१९१] जति रक्को तो दवमत्तगम्मि पढ्मालियाए गहणं तु ।
संसत्तगहणं दवदुल्लभे य तत्थेव जं अंतं ॥

चू-जदि रिक्को सो दवमत्तगो, तो तत्थ अंतपंतं पढ्मालिया निमित्तं घेप्पति, तत्थेव पढ्मालियं करेति । एवं संसडुं न भवति । अह तम्मि मत्तगे संसत्तगं गहियं दुल्लभदवे वा खेत्ते दवं गहियं तो

तथैव भक्तपरिग्रहे जं अंतपंतं भत्तं तं जहा असंसद्वं भवति तहा करेति, दवमत्तगे वा उकड्हिअं करेति ॥

[भा. ४१९२] बितियपदं तथैव य, सेसं अहवा वि होज्ज सव्वं पि ।

संसत्तग्गहणं दवदुल्लभे य तथैव जं अंतं ॥

चू-जदि रिक्को सो दवमत्तगो, तो तत्थ अंतपंतं पढमालिया निमित्तं घेप्पति, तथैव पढमालियं करेति । एवं संसद्वं न भवति । अह तम्मि मत्तगे संसत्तगं गहियं दुल्लभदवे वा खेत्ते दवं गहियं तो तथैव भक्तपरिग्रहे जं अंतपंतं भत्तं तं जहा असंसद्वं भवति तहा करेति, दवमत्तगे वा उकड्हिअं करेति ॥

[भा. ४१९२] बितियपदं तथैव य, सेसं अहवा वि होज्ज सव्वं पि ।

तम्हा आगंतव्वं, आननं च पुड्ढो जति विमुद्धो ॥

चू- अववातो भिक्खायरियगता तथैव भुंजति अप्पणो संविभागं, सेसं सव्वं आनेति । अधवा - तथैव सव्वं अप्पपरसंविभागं भुंजति । जम्हा एस एव विधी तम्हा विधाणा गंतव्वं, विहिणा आनेयव्वं, विहिणा तथैव भोत्तव्वं । सव्वत्थ एवं विधिं करेत्तो जदि वि दोसेहिं पुड्ढो तहा वि सुद्धो ॥ भिक्खायरियगया सव्वमसव्वं वा भोत्तव्वं इमेण विहिणा-

[भा. ४१९३] अंतरपल्लीगहितं, पढमागहितं च सव्वं भुंजेज्जा ।

धुवलंभो संखडी य व, जं गहितं दोसिणं वा वि ॥

चू-जं अंतरपल्लियाए गहियं पढमपोरिसिगहियं वा सव्वं भुंजति । जत्थ वा जाणति संखडीए धुवो लंभो भयिस्सति त्ति तत्थ जं गहितं तं सव्वं भुंजति, दोसीणं वा जं गहियं तं सव्वं भुंजति ॥

[भा. ४१९४] दरहिंडिते व भाणं, भरितं भोत्तुं पुणो वि हिंडेज्जा ।

कालो वातिकमती, भुंजेज्जा अंतरा सव्वं ॥

चू- अधवा - अद्धहिंडिए भरिया भायणा, ताहे अप्पसागारिए पज्जत्तियं भोत्तुं पुणो वि हिंडेज्जा । अधवा - जाव पत्ति ताव कालातिकंतं भवति अत्थमेति वा, ताहे तथैव अंतरा सव्वं भुंजति ॥

[भा. ४१९५] परमद्धजोयणातो, उज्जाणपरेण जे भणितदोसा ।

आहच्चुवातिणाविय, तं चेवुस्सा अववाते ॥

मू. (७७८) जे भिक्खू दिया गोमयं पडिग्गाहेत्ता दिया कायंसि वणं आलिंपेज्ज वा विलिंपेज्ज वा आलिंपंतं वा विलिंपंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७७९) जे भिक्खू दिया गोमयं पडिग्गाहेत्ता रत्तिं कायंसि वणं आलिंपेज्ज वा विलिंपेज्ज वा आलिंपंतं वा पिलिंपंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७८०) जे भिक्खू रत्तिं गमोयं पडिग्गाहेत्ता दिया कायंसि वणं आलिंपेज्ज वा विलिंपेज्ज वा आलिंपंतं वा विलिंपंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७८१) जे भिक्खू रत्तिं गोमयं पडिग्गाहेत्ता रत्तिं कायंसि वणं आलिंपेज्ज वा विलिंपेज्ज वा आलिंपंतं वा विलिंपंतं वा सातिज्जति ॥

चू- चउक्कभंगसुत्तं उच्चारयव्वं । कायः शरीरं, व्रणो क्षतं । तं तेन गोमयेण आलिंपइ सकृत्, विलिंपइ अनेकशो । अपरिवासिते मासलहुं, परिवासिते चउभंगे चउलहुं तवकालविसिद्धा,

आणादिया य दोसा ।

[भा.४१९६] दियराओ गोमतेणं, चउक्कभयणा तु जा वणे वुत्ता ।
एत्तो एगत्तरेणं, मक्खेंताणादिणो दोसा ॥

चू- चउक्कभयमा चउभंगो ततिओद्देसए जा व्रणे वुत्ता, इहं पि सद्धेव ॥

[भा.४१९७] नच्चुप्पतितं दुक्खं, अभिभूतो वेयणाए तिव्वाए ।
अद्दीनो अब्वहितो, तं दुक्खं ऽहियासते सम्मं ॥

[भा.४१९८] अब्बोच्छित्तिनिमित्तं, जीयद्दीए समाहिहेउं वा ।
एएहिं कारणेहिं, जयणा आलिंपणं कुञ्जा ॥

चू- गोमयगहणे इमा विधी-

[भा.४१९९] अभिनववोसिद्दासति, इत्तरे उवओग काउ गहणं तु ।
माहिस असती गव्वं, अनात्तवत्थं च विसघाती ॥

चू- वोसिरियमेत्तं घेतव्वं, तं बहुगुणं । तस्सासति इयरं चिरकाल वोसिरियं, तं पि उवओगं करेतुं गहणं । जदि न संसत्तं पि माहिसं घेतव्वं । माहिसासति गव्वं । तं वि अनायवे ठियं, छायायामित्यर्थः, तं असुसितं विसघाति भवति, आयवत्थं पुण सुसियरसं न गुणकारी ॥

मू. (७८२) जे भिक्खू दिया आलेवणजायं पडिग्गाहेत्ता दिया कायंसि वणं आलिंपेज्ज वा विलिंपेज्ज वा आलिंपंतं वा विलिंपंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७८३) जे भिक्खू दिया आलेवणजायं पडिग्गाहेत्ता रत्तिं कांसि वणं आलिंपेज्ज वा विलिंपेज्ज वा आलिंपंतं वा विलिंपंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७८४) जे भिक्खू रत्तिं आलेवणजायं पडिग्गाहेत्ता दिया कायंसि वणं आलिंपेज्ज वा विलिंपेज्ज वा आलिंपंतं वा विलिंपंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७८५) जे भिक्खू रत्तिं आलेवणजायं पडिग्गाहेत्ता रत्तिं कायंसि वणं आलिंपेज्ज वा विलिंपेज्ज वा आलिंपंतं वा विलिंपंतं वा सातिज्जति ॥

चू- आलेवणजातं आलेवणप्पगारा ।

[भा.४२००] दियरातो लेवणं, चउक्कभयणा तु जा वणे वुत्ता ।
एत्तो एगत्तरेणं, मक्खेंताणादिणो दोसा ॥

[भा.४२०१] सो पुण लेवो चउहा, समणो पायी विरेग संरोही ।
वडछल्लितुवरमादी, अनाहारेण इह पगतं ॥

चू- वेदनं जो उवसमेति, १ । पायि पागं करेति, २ । विरेयणो पुव्वं रुधिरं दोसे वा निग्घाएति, ३ । संरोही रोहवेति, ४ । जावइया वडछल्लिमादी तुवरा वेयणोवसमकारगा । इह अनाहारिं परिसावेत्तं ॥

[भा.४२०२] नच्चुप्पतितं दुक्खं, अभिभूतो वेयणाए तिव्वाए ।
अद्दीनो अब्वहितो, तं दुक्खं ऽहियासए सम्मं ॥

[भा.४२०३] अब्बोच्छित्तिनिमित्तं, जीयद्दीए समाहिहेतुं वा ।
एएहिं कारणेहिं, जयणा आलिंपणं कुञ्जा ॥

मू. (७८६) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा उवहिं वहावेइ, वहावेतं वा सातिज्जति ॥
 मू. (७८७) जे भिक्खू तत्रीसाए असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा देइ, देतं वा सातिज्जति ॥
 [भा. ४२०४] जे भिक्खू उवकरणं, वहावे गिहि अहव अन्नतिथेहिं ।

आहारं वा देजा, पडुच्च तं आणमादीणि ॥

चू- “ममेस उवकरणं वहइ” ति पडुच्च आहारं देजा तस्स चउलहुं आणादिया य दोसा । इमे य दोसा-

[भा. ४२०५] पाडेज्ज व भिंदेज्ज व, मलगंधावन्न छप्पतियनासो ।

अत्थंडिले ठवेज्जा, हरेज्ज वा सो व अन्नो वा ॥

चू- स गिहत्यो अन्नतिथिओ वा उवकरणं पाडेज्ज, भायणं वा भिंदेज्ज, मलिणे दुगंधे वा उवकरणे अवन्नं वदेज्ज, छप्पतियाओ वा छडेज्ज वा मारेज्ज वा । अधवा - सो अयगोलो अथंडिले पुढविहरियादिसु ठवेज्ज । अधवा - तस्स भारेण आयविराधना हवेज्ज । तं उवकरणं सो वा हरेज्ज, अनुवउत्तस्स वा अन्नो हरेज्ज ।

[भा. ४२०६] दुब्बलियत्तं साहू, बालाणं तस्स भोयणं मूलं ।

दगघातो अपि पियणे, दुगुंछ वमणे कयुड्डाहो ॥

चू- भगवता गोयमेण महावीरवद्धमाणसामी पुच्छितो- “एतेसिं नं भंते ! बालामं किं बलियत्तं सेयं ? दुब्बलियत्तं सेयं ? भगवया वागरियं - “दुब्बलियत्तं सेयं, बलियत्तं अस्सेयं” । तस्स य बलियत्तणस्स मूलं आहारो । सो य साहुसमीवे आहारं आहारेत्ता बहूणि अधिकरणाणि करेज्ज, उदगं वा पिएज्ज, आयमेज्ज वा, भुत्तो वा दुगुंछाए वमेज्ज, रुयुप्पातो वा से हवेज्ज । संजएहिं एरिसं किंपि मे दिन्नं जेन रोगो जाओ एवं उड्डाहो मरेज्ज वा । सव्वत्थ पच्छाकम्मे फासुएण देसे मासलहुं, अफासुएण देसे सव्वे वा चतुलहुं, तन्हा गिहत्यो अन्नउत्थिओ वा न वाहेयव्वो, न वा असनादी दायव्वं ॥ भवे कारणं जेण वहावेज्ज वा असनादि वा देजा-

[भा. ४२०७] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलन्ने ।

देसुड्डाणे अपरक्कमे य वाहेज्ज देजा वा ॥

चू- असिवकारणे ओमे वा रायदुट्ठे वा बोहिगादिमए वा वच्चंतो अप्पणा असमत्थो वहावेज्ज वा, तत्रिमित्तं वा असनादि देज्ज । गिलाणो वहावेज्ज वा, गिलाणट्ठा वा गम्पते । देसुड्डाणे वा अपरक्कमो गिहिणा वहावेज्ज देज्ज वा आहारं ॥

मू. (७८८) जे भिक्खू इमाओ पंच महन्नवाओ महानईओ उदिट्ठाओ गणियाओ वंजियाओ अंतोमास्स दुक्खुत्तो वा तिक्खुत्तो वा उत्तरइ वा संतरइ वा, उत्तरंतं वा संतरंतं वा सातिज्जति । तं जहा-गंगा जउणा सरऊ एरावई मही ॥

तं सेवमाणे आवज्जइ चाउम्मासियं परिहारट्ठाणं अनुग्घाइयं ।

चू- जे इत्यविशिष्टो निर्देशः, भिक्षोः । इमा इति वक्ष्यमाणा प्रत्यक्षीभावे गणिताओ पंच महन्नवाओ इति बहूदकाः बह्वर्णवत्वादेव महानद्यः । अहवा - महत् शब्दः प्राधान्यविस्तीर्णत्वे इत्यर्थः ।

[भा. ४२०८] उदिट्ठाओ नईओ, गणिया पंच इति वजिया नामे ।

बहुसलिला व महन्नव, महाणईओ य पाधन्ने ॥

शू- पुव्वद्धं कंठं । पश्चार्धं गतार्थम् । अंतो अब्भंतरे कालमासस्य मासकल्पविहारेण सकृत् कल्पत एव उत्तरितुं । तस्मिन्नेव मासे द्वि-तृतीयवारा प्रतिषेधः ॥

[भा. ४२०९] बाहाहि व पाएहि व, उत्तरणं संतरं तु संतरणं ।

तं पुण कुंभे दइए, नावा उडुपाइएहिं वा ॥

शू- निरंतरं उत्तरणं, कुंभदतियादिएहिं संतरं संतरणं । कुंभो एगो घडणावा वा, दतिओ वातपूरिओ, नावा पसिद्धा, उडुवो कोटिंवो, आदिसद्दाओ लाउपनीहिं । सादिज्जाण अनुमोयणा वाक्योपन्यासे तं जहा गंगाद्याः प्रसिद्धाः, चउलहुं पावति ॥ एस सुत्तयो । अधुना निर्युक्तिविस्तरः-

[भा. ४२१०] पंच परूवेऊणं, नावासंतरिमं तु जं जत्य ।

संतरणम्मि वि लहुगा, तत्थ वि आणादिणो दोसा ॥

शू- “जं जत्य” त्ति जदि उत्तरणं संतरणं वा जत्य त्ति नदीए एएसिं पंचण्हं नदीणं कम्हि वि उत्तरणं कम्हिइ संतरणं । अधवा - एक्काए चैव अप्पोदगत्थामे उत्तरणं बहुदगत्थामे संतरणं । संतरणे चउलहुं, अवि सद्दाओ उत्तरणेवि चउलहुं, दोसुवि आणादिया दोसा सवित्थरा भाणियव्वा ॥

[भा. ४२११] पंचण्हं गहणेणं, सेसातो सूयिया महासलिला ।

तत्थ पुरा विहरिसू, न य ताओ कयाइ सुखवंति ॥

शू- पंचण्हगहणातो अन्ना वि जाओ बहूदगाओ, अविच्छेयवाहिणीओ ताओ वि गहिताओ । स्यादबुद्धिः किमर्थं गंगादीनां ग्रहणं ? अत्रोच्यते - पच्छद्धं कंठं ॥

तत्थ संतरणे ताव दोसा भणामि-

[भा. ४२१२] अनुकंपा पडिनीया, व होज्ज बहवे य पच्चवाया तु ।

एएसिं नाणत्तं, वोच्छामि अहानुपुव्वीए ॥

शू- तत्थ अनुकंपाए ताव भन्नति-

[भा. ४२१३] छुभणं जले थलातो, अन्ने वोत्तारिता छुभहि साहू ।

ठवणं च पड्ढि (त्थि) ताते, दहुं नावं च आनेति ॥

च- साधुंसंतरणद्धं जाणित्ता थलाओ नावं जले छुभेज्जा । एत्थ जहासंभवतो आउक्कायविराधनाए सट्ठाणपच्छित्तं । पुव्वारूढे वा उत्तारिता उदए वा छुहिन्ता साधुणा विलग्गावेज्जा । साधुणो वा दहुं संपड्ढियं नावं धरेज्ज, साधुमो वा दहुं परकूलातो नावं आणेज्ज, एत्थ वि जहासंभवतो कायनिष्फन्नं ॥ एत्थ जे अवतारिता उदगे वा छूढा साधुनिमित्तं इमं कुज्जा-

[भा. ४२१४] नाविय-साहुपदोसे, नियट्ठणऽच्छंतका य हरितादी ।

जं तेन-सावतेहि व, पवाहणऽन्नाए किणणं वा ॥

शू- नावियस्स साधु स वा पदोसं गच्छेज्जा, जं वा ते पावेज्ज तन्निष्फन्नं, जं वा ते नियट्ठंता तडे वा अच्छंता हरियादिचक्कायविराधनं करेज्ज, जं च ते सावएहिं पाविहिंति, जं च अन्नं नावं कीतादी काउं पवाहेज्ज, एत्थ तन्निष्फन्नं सब्बं साधुणो पावेति ॥

परकूलातो नावाणयणे इमो दिट्ठंतो-

[भा. ४२१५] मज्जणगतो मरुंडो, नावं साहूण अप्पणाऽऽनेति ।

कहिया जति अक्खेवा, तति लहुगा मग्गणा पच्छ ॥

चू- ण्हायंतो मुरुंडराया साधुणो संतरितुकामा द्दूणं सयमेव नाविए आनेत्ता साधुणो विलग्गावेत्ता भणति - कहेह किं चि ताव जाव नं उत्तरेमो । अक्खेवणादिकहालद्धिजुत्तो साधू कहेतुमारद्धो । तेन कहंतेण अक्खित्तो नावियं “सन्ने” ति सणियं कहेह, जेण एस साधु चिरं कहेति । साधुकारणा सणियं गच्छंताणं जत्तिया आवल्लखेवा तत्तिया चउलहुगा । उत्तिन्नेण रत्ता अंतपुरे अक्खायं-अतिसुन्दरकधगा साधुणो । अंतपुरे कोउहल्लुसुगं याणं विन्नवेति - जइ ते साधुणो इहं आनिजेज्ज तो अहे वि सुणेज्जामो धम्मकधं । रत्ता गवेसित्ता, आनिया, एवामादी दोसा । जइ अंतपुरे आयपरसमुत्था दोसा ॥ किं च-

[भा.४२१६] सुत्त-ऽत्ये पल्लिमंथो, नेगा दोसा य । निवधरपवेसे ।

सतिकरण कोउएण व, भुत्ता-ऽभुत्ताण गमणादी ॥

चू- कंठा । एते अनुकंपदोसा गता । इमे “पडिनीय” दोसा-

[भा.४२१७] छुब्भण सिंचण बोलण, कंबल-सबला य घाडियानिमित्तं ।

अनुसद्धा कालगता, नागकुमारेसु उववन्ना ॥

चू- तथ्य छुब्भणादिसु नावाए सामन्नेण दिट्ठती कज्जति । जहा मधुराए भंडीरजत्ताए घाडिएण अणापुच्छाए वइल्ला नीता । तन्निमित्तं वेरगिया सावगेण अनुसद्धा भत्तं पच्चक्खायं । कालगया नागकुमारेसु उववन्ना ॥ तेहिं

[भा.४२१८] वीरवरसस भगवतो, नावारूढस्स कासि उवसग्गं ।

भिच्छादिट्ठि परद्धो, कंबल-सबलेहि तित्थं च ॥

चू- भगवं नावारूढो, नागकुमारेण सुदाढेण उवसग्गितो, कंबलसबलेहिं मोइओ, महिमा य कया, तम्मि य पदेसे तित्थं पव्वत्तं ॥

“छुब्भण” ति पडिनीओ नावाए आरुभंते साधुणो भणति-

[भा.४२१९] सीसगता वि न दुक्खं, करेह मज्झं ति एवमवि वोत्तु ।

जा छुब्भंतु समुद्दे, मुंचति नावं विलग्गेसु ॥

चू- सिद्धत्यग-समिपत्तपुष्पाणि वा सिरद्धियाणि जहा पीडं न करंति एवं मम तुब्भे पीडं न करेह, अनुग्गहो य, एवं वोत्तुं पि जाहे नावं आरूढा साधवो ताहे मुंचति नावं नदिमुहेसु “जो” तु समुद्दे पडतु त्ति, तथ्य किलस्संतु, मरंतु वा ॥

“छुब्भण” ति गयं । “सिंचण-बोलण” दो वि दारे जुगवं वक्खाणेति-

[भा.४२२०] सिंचति ते उवहिं वा, ते चे जले छुभेज्ज उवहिं वा ।

मनोवहिनिष्फन्नं, अनेसिय तणादि तरपन्नं ॥

चू- नाविगो अन्नो वा पडिनीओ साधुं सिंचति, उवहिं वा । “बोलण त्ति - ते चेव साधू जले छुहेज्जा उवहिं वा । आयविराधनाए परिताव मरण निष्फन्नं, जं च उवधिणासे अनेसनिज्जं गेण्हिंहिति, जं च झुसिराझुसिरे तणे सेवेहिंति, सव्वं तन्निष्फन्नं पावति । तरपन्ने च मग्गेज्जा, अदिज्जमाणे वा रुंभेज्जा, दिज्जमाणे अधिकरणं ॥ “सिंचण-बोलण” ति दो दोरा गता ।

इदानिं “बहवो य पच्चवाया उ” ति अस्य व्याख्या-

[भा.४२२१] संघट्टणा य घट्टण, उवगरणपलोइसिंचणे दोसा ।

सावयतेणे तिण्हेगतरा, विराधना संजमाऽऽयाए ॥

घू- पुव्वल्लस्स इमं वक्खाणं-

[भा.४२२२] तस-उदग-वणे घट्टण, सिंचण लोगो य नाविसिंचणया ।

लोट्टण उवही उभए, वुट्टण एमेव अत्थाहे ॥

घू- जलसंभवा तसा, दग सेवालादि वणकायो-एते संघट्टण-परितावण-उद्ववणादि । साधुं उवगरणं वा लोगो नाविगा वा सिंचेज्ज वा, पादेहिं वा मलेज्जा, साधुं उवकरणं वा वणावातो लोटेज्ज । अतिसंवाधे वा सयं लोटेज्ज । एवं वाहे अत्थाहे वा उवहि आता तदुभयं वा वुट्टेज्ज ॥

- "सावयतेणे" ति अस्य व्याख्या-

[भा.४२२३] ओहारमगरादीया, घोरा तत्थ उ सावया ।

सरीरोवहिमादिया, नावतेणा य कत्थइ ॥

घू- ओहारो मच्छो । सेसं कंठ । सरीरतेणा उवकरणतेणा उभयतेण वा कत्थइ समुद्दमज्जे नावाहिं भमंति ॥ "तिण्हेगतर" ति अस्य व्याख्या-

[भा.४२२४] सावयतेणे उभयं, अनुकंपादी विराधना तिन्नि ।

संजम आउभयं वा, उत्तर-नावुत्तरंते य ॥

घू- सावया, तेणा, सावया वि तेना वि । अहवा - अनुकंपाए पडिणीयट्टयाए अनुकंपडिणी-यट्टयाए वा । अहवा - संजमविराधना आयविराधना उभयविराधना । अहवा - नावं आरुभते, नावा आरुढे, नावातो उत्तरंते य एवं बहवा पच्चवाया भवंति ॥ संतरणं गतं ।

इदानि "उत्तरणं तत्थ-

[भा.४२२५] जंघद्धा संघट्टो, संघट्टवरिं तु लेव जा नाभी ।

तेन परं लेवुवरिं, तुंबादी नाववज्जेसु ॥

घू- जत्थ तले पादतलातो आरुभेऊणं जाव मुक्कजंघाए अद्धं बुडुति एस संघट्टो भन्नति । मुक्कजंघद्धाओ आरुभेऊण उवरिं जाव नाभी वुडुति एस लेवो भन्नति । नाभीतो आरुभेऊण उवरिं सव्वं लेवोवरिं भन्नति । तं दुविह - धाहं अथाहं च । जत्थ नासियं न बुडुति तं धाहं । जत्थ पुण नासिया बुडुति तं अत्थाहं । तुंबादिएसु वा नावावज्जेसु जत्थ तरंती जलं संघट्टेति तं सव्वं उत्तरणं भन्नति ॥ तत्थ उत्तरणे इमे दोसा-

[भा.४२२७] संगट्टणा य सिंचण, उवकरणे पडण संजमे दोसा ।

चिकखल्ल खाणु कंटग, सावय-भय-बुज्जणे आता ॥

घू- लोणेण साधुस्स संघट्टणा, साधू वा जलं संघट्टेति । अधवा - संभवतो कायसंघट्टणे पच्छित्तं वत्तव्वं । संघट्टणमहणा परितावणोद्ववणे विगहिते, तन्निष्फन्नं च । पडिनीओ साधुं उवकरणं च वा से सिंचति, अनुकंपाए वा साधुं सिंचति, साधू वा अप्पणाअप्पानं सिंचेज्जा, पडणं वा साधुस्स उवकरणस्स वा उदए । एते संजमदोसा । इमे पच्छल्लगहिता आयविराधना दोसा - सचिकखले जले खुप्पति, जलमज्जे अचक्खुविसए खाणुकंटएण वा विज्जज्ज, मगरादी सावयभयं भवति, नदीवाहेण वा वुज्जइ ॥ इमं च कप्पसस चउत्थुददेसगाभिहितसुत्तस्स खंडं भन्नति, एरवति कोणालासु जत्थ चक्किया इत्यादि । इमो सुत्तयो-

[भा.४२२८] एरवति जम्भि चक्रिय, जलथलकरणे इमं तु नाणत्तं ।

एगो जलम्भि एगो, थलम्भि इहइं थलाऽऽगासं ॥

चू- एरवती नदी कुलाणा जनवते, कुणालाए नगरीए समीवे अद्धजोयणं वहति । सा य उव्वेधेणं अद्धजंघप्पमाणं, अत्राए य जम्भि अद्धं जंघप्पमाणं “चक्रियं”ति सक्किज्जति उत्तरिउं तत्थ जलथलकरणे उत्तरियव्वं. जलथलाण नाणत्तं पच्छद्दगहितं, न वि रोलेतेण गंतव्वमित्यर्थः ॥

[भा.४२२९] एरवतिकुणालाए, वित्थिन्ना अद्धजोयणं वहती ।

कप्पति तत्थ अपुन्ने, गंतुं जा वेरिसी अन्ना ॥

चू- पुव्वद्धं गतार्थं । उडुबद्धकाले अपुत्रे मासकप्पे जाव तित्रिवारा भिक्खलेवादिकज्जेसु जयणाए कप्पति । अत्रा वि जा नदी एरिसी ताते वि कप्पति गंतुं । उत्तरणसंतरणानि स्वविधानेन पूर्ववत् । अधवा - दगसंघट्टे सकृद् उत्तरणं, द्वितृतीयवारा संतरणं ॥

भणिओ सुत्तथो । इदानिं निज्जुत्ती । उत्तरणे पंथप्पगारा भन्ति-

[भा.४२३०] संकम थले य नोथले, पासाणजले य वालुगजले य ।

सुद्धुदग-पंकमीसे, परित्तऽनंते तसा चेव ॥

चू- तिविहो पंथो संकमेण थलेणं नोथलेणं । जं तं नोथलेणं तं चउव्विहं - पासाणजलं, वालुथाजलं सचित्तपुढवीए सुद्धुदगं, पंकमीसंजलं, तम्भि कुप्पतेहिं गम्मति । एक्केक्के परित्तनंतकायाण तसाण य विराधना संघट्टणादिया संजमविराधना भवति ॥

जलेण गम्माणे विकल्पप्रदर्शनार्थमाह-

[भा.४२३१] उदए चिक्खल्लपरित्तऽणंतकातिग तसे य मीसे य ।

अक्कतमणक्कंते, संजोगा हुंति अप्पबहुं ॥

चू- अह पुण एवं जाणञ्जा-एरवइ कुणालाए जत्थ चक्रिया एगं पायं जले किच्चा एगं पायंथले किच्चा, एवं से कप्पइ अंतो मासस्स दुक्खुत्तो वा तिक्खुत्तो वा उत्तरिए वा संतरिए वा । जत्थ नो एवं चक्रिया, एवं से नो कप्पइ अंतो मासस्स दुक्खुत्तो वा तिक्खुत्तो वा उत्तरिए वा संतरिए वा ।

उदगग्गहणे उदए तेऊवाऊविहूणा एग-दु-तियादी चिक्खल्लादिपुढवीसु वणस्सतीसु य परित्तऽनंतेसु तसेसु य बेइंदियासु, एएसु पुव्वं मीसेसु, पच्छा सचित्तेसु, थिरअथिरेसु, अक्कतमनक्कंतेसु, संजोगा भाणियव्वा । अप्पाबहुअं” ति एएसु संजोगेसु जेसु अप्पतरा संजमविराधना दोसा तेसु गंतव्वं ॥ “संकम”ति जत्थ संकमो तत्थिमे संकमभंगविगप्पा-

[भा.४२३२] एगंगिय चल थिर पाडिसाडि निरालंब एगतो सभए ।

पडिपक्खेसु य गमणं, तज्जातियरे च संडे वा ॥

चू- संघातिमासंघातिमो एगंगिओ भवति, तेन गंतव्वं, न चलेण । पारिसाडिणा न गंतव्वं । अपारिसाडिमा गंतव्वं । न निरालंबेण एगतो वा सालंबेण गंतव्वं । दुहओ (वा) सालंबेण गंतव्वं । सभए न गंतव्वं, पडिपक्खे निम्भएण गंतव्वं । अनेगंगिय-चल-परिसाडि-निरालंब-सभए एतेसि पंचणं पदाणं पडिपक्खेसु गमणं । एत्थ बत्तीसभंगा कायव्वा. एगो पढमभंगो सुद्धो । सेसा असुद्धा । तेसु वि बहुगुणतरेसु गमणजयणा कायव्वा । “संडे” वा संकमविकप्पो ति, अओ भन्ति - ते दुविहा - तज्जाया अतज्जाया वा, तत्थेव जाया सिलादी तज्जाया, अन्नओ दारगादी

आनेत्ता ठविद्या अतज्जाया । तेसुवि चलाचल-प्रकृताऽनकृतसभय-निम्बयादी भेदा कायव्वा ॥
– “संकमे”ति गतं । इदानीं “थले”ति-

[भा.४२३३] नदिकोप्पर चरणं वा, थलमुदयं नोथलं तु तं चउहा ।

उक्लजल वालुगजल, सुद्धमही पंकमुदयं च ॥

धू- नदीए आउंटिय कोप्परागारं चलणं तेन गम्पति, जलोवरिकवाडाणि मोतुं पालिबंधो कज्जति तेन चरणेणं गम्पइ, एत्थ वि अकृत-अनकृत-सभय-निम्बयादी भेदा वत्तव्वा । “उदग”ति थलेण उदयस्स परिहारो । थलं ति गतं । इदानीं “नोथलं”ति तं चउव्विहं पच्छुद्धं । अहो पासाणा उवरिं जलं, अहो वालुगा उवरि जलं, अहो सुद्धमही उवरि जलं, अहो पंको उवरिं जलं ॥
पंकुदगे इमे विधाणा-

[भा.४२३४] लत्तगपहे य खलुते, तहऽद्धजंघे य जानु उवरिं च ।

लेवे य लेवउवरिं, अकृतादी य संजोगा ।

चू- जम्भेतं अलत्तगेण पादो रज्जति तम्भेतो कद्दमो जम्भि पथे सो लत्तगपहो, खलुगमेत्तो कद्दमोअद्धजंघमेत्तो जानुभित्तो, “जानुवरि लेवे”ति नाभिमेत्तो लेवो, लेवोवरिं च कद्दमो । एते सव्वेकद्दमप्पगारा चउव्विहेनोथले कद्दमेय सभेया अकृतानकृत-सभय-निम्बयादी सव्वे जहासंभवं संजोगा कायव्वा ॥ इमेण जुत्तो पंथो परिहरियव्वो-

[भा.४२३५] जो वि य होतऽकृतो, हरियादितसेहि चेव परिहीणो ।

तेन वि उ न गंतव्वं, जत्थ अवात्ता इमे होति ॥ कंठा ।

चू- इमेहिं सावातो पथो भवति-

[भा.४२३६] गिरिनिदि पुन्न वालादिकंटगा दूरपारमावत्त ।

चिक्खल्ल कल्लुगाणि य, गारा सेवाल उवले य ॥

चू- जत्थ पहे गिरिनिदी पूरपुन्ना तिक्खवेगा मगरादि वाला अंतो जले जत्थ पासाण-कंटका वणप्फति कंटका वा पूराणीआ, दूरपारं वा जलं, आवत्तबहुलं वा जलं, चलनिचिक्खल्लो वा जत्थ, कोंकणविसए नदीसु अंतो जलस्स कल्लुगा पासाणा भवति ते पावं अचेयणं करंति छिंदंति “गारा” गारिसरिसाणि निन्नाणि, लोकप्रसिद्धाओ अद्दगा, सेवालोप्रसिद्धो, उवला छिन्नपासाणा ॥
चउव्विहे नोथले पुव्वं इमेण गंतव्वं-

[भा.४२३७] उवलजलेण तु पुव्वं, अकृत निरच्चएण गंतव्वं ।

तस्सऽसति अनकृते निरच्चएणं तु गंतव्वं ॥

चू- उवलजले कद्दमाभावे स्थिरसंघननाच्च अतः पूर्व तेन गम्यते । सेसं कंठं । तस्स अभावे सिगतजलसुद्धपुढवीए य कमेणं ॥ अतो भन्नति-

[भा.४२३८] एमवे सेसएहि वि, सिगतजलादीहि होति संजोगा ।

पंक मधुसित्थ लत्तग, खलुऽद्धजंघा य जंघा य ॥

धू- उवलातो वालुया अप्पसंघयणतरा तेन वालुयाजलेण पच्छा गम्पति, वालुगातो सुद्धपुढवी अप्पसंघयणतरा तेन वालुयाजलातो पच्छा तीए गम्पति, तेसु अकृतादि संजोगा पूर्ववत् । पंकजलं बहुअवायं, अन्नपहाभावे तेन पच्छा गम्पति । सो य पंको जो महुसित्थागिती लत्तगमेत्तो तेन

पहेण गम्मति, पच्छा खलुगमेत्तेण, पच्छा अद्धजंघप्पमाणेण, तओ पच्छा जंघप्पमाणेण - जानुमात्रेणेत्यर्थः ॥ जो पुण जाणुप्पमाणातो परेण पंको तेन न गंतव्वं- जओ भन्नति-

[भा. ४२३९] अद्धेरुगमेत्तातो, जो खलु उवरिं तु कद्दमो होति ।

कंटादि जहो वि हु सो, अत्थाहजलं च सावातो ॥

चू- जानुप्पमाणातो उवरि कद्दमो कंटादि अवायवज्जितो वि गतिअभावातो सावातो चेव भवति, अत्थाहजलवत् ॥ एसो विधी सव्वो उवलादिसचित्तपुढवीए भणिओ । अह अचित्तादीपुढवी तो इमा विधी-

[भा. ४२४०] जत्थ अचित्ता पुढवी, तहियं आउ-तरुजीवसंजोगा ।

जोणिपरित्त-थिरेहिं, अक्कंत-निरच्चएहिं च ॥

चू- पुढवी सव्वत्थ अच्चित्ता, किं आउक्काएण गच्छउ, किं वणस्सतिणा गच्छतु ? आउक्काए नियमा वणस्सती अत्थि तम्हा तेन मा गच्छतु, वणस्सतिणा गच्छतु । तत्थ वि परित्तजोणिएण थिरसघयणेण, तत्थ वि अक्कंतेण तत्थ वि निष्पच्चवातेण, सपच्चवातेण बितिओ । अनक्कंते वि एते चेव दो विकप्पा । एवं थिरे वि चउरो विकप्पा । अथिरे च चउरो । एवं परित्ते अट्ट विकप्पा । एवं अनंते वि अट्ट । एवं परित्ते अट्ट विकप्पा । एवं अनंते वि अट्ट । एवं सव्वग्गेण वणस्सतिकेए सोलस विकप्पा ॥ इदानीं आउस्स तसाण च संयोगो भन्नति-

[भा. ४२४१] एमेव तु संजोगा, उदगस्स चतुच्चिहेहि तु तसेहिं ।

अक्कंत-थिरसरिरे, निरच्चएहिं तु गंतव्वं ॥

चू- चउच्चिहा तसा-बेंदिया तेइदिया चतुपंचिंदिया । एत्थ पुव्वं बेंदिएसु थिरेसु अक्कंतसु निपच्चवाएण एस पढमभंगो, सपच्चवातेण बितिओ । अनक्कंते वि एते चेव दो विकप्पा । एवं अथिरेसु चउरो विगप्पा । एवं तेइदिय-चउरिंदिय पंचिंदिएसु वि अट्टसट्ट विगप्पा । एवं तसेसु वि सव्वग्गेणं बत्तीसं विगप्पा । अह संतर-निरंतरविगप्पो कज्जति तो तसेसु सव्वग्गेणं चउसट्टि विगप्पा भवंति ॥ तेउ-वाउसु गमणस्सासंभवो ति अओ भन्नति-

[भा. ४२४२] तेऊ-वाउविहूणा, एवं सेसा वि सव्वसंजोगा ।

उदगस्स तु कायव्वा, जेनऽहिकारो इहं उदए ॥

चू- वणस्साततसेसु वि दुगसंजोगो भाणियव्वो । पुव्वं तसेसु धेरादिसु गंतव्वं, जतो वणे वि नियमा तसा अत्थि ति । पुढवी-आउ-वणस्सति तिगसंजोगो, तिसुवि संभवे कयमेण गच्छउ ? पुव्वं पुढविना, ततो वणस्सतिणा तओ आउणा । पुढवि-आउ-वणस्सति-तसेसु ति एस चउक्कसंजोगो । चउक्कसंभवे करतेण गंतव्वं ? पुव्वं अच्चित्तपुढवीए, तओ विरलतसेसु, तओ सच्चित्तपुढवीए, तओ वणस्सतिणा, तओ आउणा, एते सेससंजोगा भणिया । इह बहुभंगवित्थरे बीयमेत्तमभिहितं । एत्थं पुण भंगवित्थरे जे उदगं अमुंचंतेण भंगा भवंति ते कायव्वा, जेण इह उदगाधिगारो । सेसभंगा पुण इह विकोवण्णा भणिया ॥

“अंतो मासस्स दुक्खुत्ते तिक्खुत्तो उत्तर” ति अस्य सूत्रपदस्यार्थः-

[भा. ४२४३] एरवति जत्थ चक्किय, तारिसए न उवहम्मती खेत्तं ।

पडिसिद्धं उत्तरणं, पुन्ने असति खेत्तऽनुनातं ॥

चू- एरवती नदी कुणाला जनपदे, सा अद्धजोयणवित्थिन्ना अद्धजंघऽत्थाहं उदगं वहति । तीए केइ पदेसा सुक्खा नत्थि । उदगं तं जो उत्तरित्ता भिक्खायरियं करेति तत्थ उडुबद्धे जत्थ तिन्नि दगसंघट्टा ते गतागतेणं छ, वासासु सत्त ते गयागएणं चोद्दस । एत्तो एक्केण वि अहिएहिं उवहम्मति खेत्त । अन्नत्थ वि जत्थ एत्तिया दगसंघट्टा तत्थ वि एवं चेव - “पडिसिद्धं उत्तरणं” पच्छद्धं, अस्य व्याख्या - पुत्रे मासकप्पे वासावासे वा जति अनुत्तिन्नाणं अत्थि अन्नं खेत्तं मासकप्पपायोगंतो न उत्तरियव्वं, जाणि अनुत्तिन्नाणि खेत्ताणि तेसु विहरियव्वं, अह अनुत्तिन्नाणं अन्नं नत्थि खेत्तं तो उत्तरियव्वं ॥

[भा. ४२४४] सत्त तु वासासु भवे, दगघट्टा तिन्नि होति उडुबद्धे ।

जे उ न हणंति खेत्तं, भिक्खायरियं च न हरति ॥

[भा. ४२४५] जह कारणम्मि पुण्णे, अंतो तह कारणम्मि असिवादी ।

उवहिस्स गहण लंपण, नावोदगं तं पि जयणाए ॥

चू- जहा कारणे पुन्ने मासकप्पे वासावासे वा अन्नखेत्तासती य दिट्ठं उत्तरणं तहा अंतो वि मासस्स असिवादीहीं कारणेहिं उवही वा अन्नतो दुल्लभा लेवस्स वा अट्टाए उत्तरेज्जा । “नावोदगं तं पि जयणाए” ति असिवादिएहिं चेव कारणेहिं जं उदगं नावाए उत्तरित्ता उज्जाणं गम्मति ॥ जत्थ गंतव्वं तत्थिमा विधी-

[भा. ४२४६] नाव-थल-लेवहेट्टा, लेवे वा उवरिए व लेवस्स ।

दोन्नी दिवह्ठमेक्कं, अद्धं नावाए परिहाति ॥

चू- नावुत्तरणथामातो जइ दो जोयणाणि पज्जोहारेण वक्कथलेण गम्मति तेन गंतव्वं, मा य नावाए ।

[भा. ४२४७] दो जोयणाइ गंतुं, जहियं गम्मति थलेण तेनेव ।

मा य दुरूहे नावं, तत्थावाया बहू वुत्ता ॥

चू- एवं नावा उत्तरणथामाओ ‘लेवहेट्ट’ ति दगसंघट्टणेण दिवह्ठजोयणण गच्छउ मा य नावाए । एवं नावुत्तरणथामातो जोयणपज्जोहारेण लेवेण गच्छउ मा य नावाए । एवं नावुत्तरणथामातो अद्धजोयणपज्जोहारेण लेवुवरिए गच्छतु मा य नावाए । एस नावुत्तरणथामाओ परिहाणी वुत्ता । एवं चेव लेवोवरि उत्तरणथामाओ दिवह्ठजोयणपज्जोहारेण थलेण गंतव्वं मा य लेवो-वरिणा । लेवुत्तरणथामाओ एगजोयणपज्जोहारेण संघट्टेम गच्छउ मा य लेवोवरिणा । लेवुत्तरणथामाओ अद्धजोयणपरिहारेण अद्धजोयणेण संघट्टेण गच्छतु मा य लेवेण गच्छउ, मा य लेवोवरिणा । एसा लेवुवरिथामातो परिहामी । लेवुत्तरणथामातो एगजोयणपज्जोहारेण थलेण गच्छउ मा य लेवेण । लेवुत्तरणथामातो अद्धजोयणेण संघट्टेण गच्छतु मा य लेवेण, एस लेवातो परिहाणी । संघट्टुत्तरणथामातो अद्धजोयणपज्जोहारेण थलेण गच्छतु मा य संघट्टेण, एतेसि परिहासणं असतीए नावालेवोवरि लेवसंघट्टेहिं वि गंतव्वं जयणाए ॥

तत्थऽद्धजंघाए वि इमा जयणा-

[भा. ४२४८] थलसंकमणे जयणा, पलोयणा पुच्छिऊण उत्तरणं ।

परिपुच्छिऊण गमणं, जति पंथो तेन जयणाए ॥

धू- “धलसंकमेणे” ति एगं पादं थले विभासा, पलोयणा नाम लोयं उत्तरंते पलोएति, जेणं जेणं अद्धजंघामेत्तं उदगं तेणं तेणं गच्छति । अह उत्तरंते न पासेज्जा तो पाडिपहियमन्नं वा पुच्छति, “जतो नीयतरागं उदगं ति तं चिंधेहिंति” ति वुत्त भवति । परिपुच्छिऊणं ति जदि तस्स उदगस्स परिहारपंधो अत्थि तं पुच्छिऊणं तेन जयणाए गंतव्वं ॥

अह तेन थलपहेण इमे दोसा हवेज्ज-

[भा. ४२४९] समुदानं पंधो वा, वसही वा थलपहेण जति नत्थि ।

सावयतेणभायं वा, संघट्टेण ततो गच्छे ॥

धू- समुदानं भिक्खा नत्थि, अधवा थलपहो चैव नत्थि, वसधी वा नत्थि, सिंहादिसावतभयं वा, सरीरोवहितेणभयं वा, तो थलपहं मोत्तुं उदगसंघट्टेणं गंतव्वं ॥

तदभावे लेवेण वा तत्थिमा उत्तरणजयणा-

[भा. ४२५०] एते चैव य दोसा, जति संघट्टेण गच्छमाणस्स ।

तो लेवेणं गच्छे, निरवाएणं तिमा जयणा ॥

[भा. ४२५१] निब्भए गारत्थीणं, तु मग्गतो चोलपट्टमुस्सारे ।

सभए अत्थग्धे वा, ओइन्नेसु घणं पट्टं ॥

धू- जइ गिहिसत्थसहायो ताहे उदगसमीवं गंतुं, उद्धगकायं मुहनंतगेण पमज्जित्ता, अहोकायं रयहरणेणं उवकरणं पडिलेहित्ता, एगओ य तं उवकरणं करेत्ता, जदि चोरभयं नत्थि तो गिहत्थाण सव्वपच्छओ उदगमवतरति । जह जह ओगाढतरं जलमोगाहइ तह तप पच्छओ ठितो उवरुवरिं चोलपट्टमुस्सारेइ जहा न भिज्जइ । अह सत्थपच्छओ भयं अथाहं वा जलं तो जाहे अग्गतो गिहत्था केत्तिया वि उत्तिन्ना ताहे साहू भज्जे अवतरति, चोलपट्टं च घणं कडीए - दढं बंधतीत्यर्थः ॥ एतेण विहाणेण उत्तरंतस्स जइ चोलपट्टो भिन्नो, अत्रं वा किं चि उवकरणजायं, तो इमो विही ।

[भा. ४२५२] दगतीरे ता चिट्ठे, निष्पगलो जाव चोलपट्टो उ ।

सभए पलंबमाणं, गच्छति काएण अफुसंतो ॥

धू- पगलमाणं दगसंरक्खणद्धा दगे दगसमीवे वा निद्धपुढवीते ताव चिट्ठति जाव चोलपट्टो अत्रं वा उवकरणं निष्पगलं । अह तत्थ अछंतस्स भयं तो पगलमाणमेव सरीरे अफुसंतो गच्छति, बाहाए पलंबमाणं नेइ ॥ जत्थ सत्थविरहिओ एगागी दगमुत्तरइ तत्थिमो विही-

[भा. ४२५३] असति गिहि नालियाए, नाक्खेत्तुं पुण वि पडियरणं ।

एगाभोगं च करे, उवकरणं लेव उवरिं च ॥

धू- गिहिसहायासइ सव्वोवकरणं ओयरणतीरे मोत्तुं, नालिगा आयप्पाणातो चउरंगुलाइरित्ता, तं घोत्तुं जलमोयरित्ता, तीए आणक्खेउं-उवग्धाइत्ता इत्यर्थः, सपरतीराओ पुणो वि जलपडियरणं करेति-प्रत्यागच्छतीत्यर्थः । आगंतूणं तं सुक्कोवकरणं एगाभोगं करेति, तं घेत्तुं तेन आणाक्खित्तजलपहेण उत्तरति । एस लेवे लेवुवरिते वा विही भणितो ॥

थलसंघट्टेलेवलेवोरिपहेसु विज्जमाणेसु वि अववादेण नावं दुरुहेज्जा । इमेहिं कारणेहिं-

[भा. ४२५४] बितियपय तेन सावय, दुब्भिक्खे कारणे व आगाढे ।

कज्जुवहि भगर वुज्जण, नावोदग तं पि जयणाए ॥

चू-तेसु थलाइपहेसु सरीरोवहितेणा दुविहा होज्ज, सीहादिसावयभयं वा होज्ज, भिक्खा वा न लब्भइ, गाढं वा अहिडक्कविसविसुइयादि गिलाणकज्जं वा होज्ज, एवमादिकारणेहिं खिप्पं ओसहेहिं कज्जं हवेज्ज, अतितुरियं वा कुलाइकज्जं हवेज्ज, उवकरणुप्पादणार्थं वा गच्छे, लेवलेवोरिएहिं वा मगरभयं, अहवा लेवलेवोरिएहिं बुज्झण भयं, एवमादिएहिं कारणेहिं नावातारिमं उदगं गच्छेज्जा, तं पि जयणाए गच्छइ । अहवा - “कुज्जवहि” ति एगाभोगो उवही करेज्जा । किं कारणं ? कयाइ पडिनीएहिं उदगे छुब्भेज्ज, तत्थ मगरभया एगाभोगकएसु पदेसु आरुभइ, एगाभोगकएसु वा बुज्झइ-तरतीत्यर्थः- । नावाए वा विणट्ठाए एगाभोगकए दगं तरतीत्यर्थः । अधवा - नावोदगं “तं पि जयणाए” ति जइ बलाभियोगेण नावाइउदगं उस्संचावेज्जेज्जा, तं जयणाए उस्सिचियव्वं ॥ तं पुण एगाभोगं उवकरणं कहं करेति ? अत उच्यते-

[भा.४२५५] पुरतो दुरुहणमेगंते, पडिलेहा पुव्व पच्छ समगं वा ।

सीसे मग्गतो मज्जे, बितियं उवकरण जयणाए ॥

चू- न गिहत्थाणं पुरतो उवकरणं पडिलेहेति, एगाभियोगं वा करेति, दुरुहणित्त नावं दुरुहितुकामो एगंतमुवक्कमिता उवकरणं पडिलेहेति, अहोकायं रयहरणेण, उवरिकायं मुहनंतगेण, भायणेय एगाभोगे बंधित्ता तेसिं उवरिं उवहिं सुनियमितं करेइ, भायणमुवहिं च एगट्ठा करोतीत्यर्थः । अत्रे भणांति - सव्वोवही (एगट्ठा कज्जति भायणं अभत्थिएः एगट्ठाणे पुट्ठो कज्जत । पुव्वपच्छसमगं व” ति गिहत्थाणं किं पुव्वं दुरुहियव्वं अह पच्छ अध समगं ? एत्थ भन्ति - जदि य थिरा नावा न डोलायति तो पुव्वं दुरुहियव्वं, समगं वा, न पच्छ ।

अध पंता तो न पुव्वं, मा अमंगलमिति काउं रूसेज्ज । तेसिं पंताण भावं नातुं समगं पच्छ वा आरुभेज्ज । “सीसे” ति नावाए सीसे न दुरुहियव्वं, तं देवताणं ठाणं । “मग्गतो” ति पच्छतो वि न दुरुहियव्वं, तं निज्जामगट्ठाणं । मज्जे वि न दुरुहियव्वं तं कूवगट्ठाणं, तत्थ वा चरंता भायणादि विराहेज्ज । सेसमज्जे दुरुहियव्वं । जदि मज्जे ठातो नत्थि तो सेसंते निराबाहे ठाति, जत्थ वा ते ठवेति तत्थ ठायंति । सागारं भत्तं पच्चक्खाति ति, नमोक्कारपरो ठायति । उत्तरं तो न पुव्वमुत्तरति, मज्जे उत्तरति, न पच्छ । सारुवहि पुव्वमेव अप्पसागारिया कज्जति । उस्सग्गेण तरपत्रं न दायव्वं । अह तरपत्रं नाविओ मग्गेज्ज, ताहे अनुसद्धिधम्मकहादीहिं मेल्लाविज्जति । अमुंचंते बितियपदेण दायव्वं, तत्थ वि आत्मोपकरणं जं तं पंतं दिज्जति, जदि तं नेच्छति रुंभति वा तत्थ अनुकंपाए जदि अत्रो देज्ज सो न वारेयव्वो, अप्पणा वा अन्नतो मग्गित्ता दायव्वं ॥

उद्देशकः-१२ समाप्तः

मुनि दीपरत्नसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथ सूत्रे द्वादशम् उद्देशकस्य
[भद्रबाहुस्वामि रचिता निर्युक्तियुक्तं] संघदास गणि विरचितं भाष्यं
एवं जिनदास महत्तर विरचिता चूर्णः परिसमाप्ता ।

उद्देशकः-१३

चू- उक्तो द्वादशमोद्देशः । इदानीं त्रयोदशमः । तत्थ संबंधगाहा इमा-
[भा.४२५६] नावाए उत्तिन्नो, इरियापहिताए कुणति उस्सग्गं ।

तमन्तरादि पुढविद्यु, निवारणद्वेस संबन्धो ॥

चू- संघट्टादि जाव नावाए उत्तिन्नो उदगं 'इरियावहियं पडिक्कमइ' तं उस्सग्गं अन्नं वा चेद्वा उस्सग्गं कत्थ करेति त्ति कत्थ वा न करेइ त्ति एस संबन्धो ॥ संबन्धानन्तरं इमं सुत्तं-

मू. (७८९) जे भिक्खू अनन्तरहियाए पुढवीए ठाणं वा सेज्जं वा निसेज्जं वा निसीहियं वा चेएइ, चेएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७९०) जे भिक्खू समनिद्धाए पुढवीए ठाणं वा सेज्जं वा निसेज्जं वा निसीहियं वा चेएइ, चेएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७९१) जे भिक्खू मट्टियाकडाए पुढवीए ठाणं वा सेज्जं वा निसेज्जं वा निसीहियं वा चेएइ, चेएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७९२) जे भिक्खू ससरक्खाए पुढवीए ठाणं वा सेज्जं वा निसेज्जं वा निसीहियं वा चेएइ, चेएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७९३) जे भिक्खू चित्तमंताए पुढवीए ठाणं वा सेज्जं वा निसेज्जं वा निसीहियं वा चेएइ, चेएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७९४) जे भिक्खू चित्तमंताए सिलाए ठाणं वा सेज्जं वा निसेज्जं वा निसीहियं वा चेएइ, चेएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७९५) जे भिक्खू चित्तमंताए लेलूए ठाणं वा सेज्जं वा निसेज्जं वा निसीहियं वा चेएइ, चेएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (७९६) जे भिक्खू कोलावासंसि वा दारुए जीवपइद्विए सअंडे सपाणे सबीए सहरिए सओस्से सउदए सउत्तिंग-पणग-दग-मट्टियमक्कडासंताणगंसि ठाणं वा सेज्जं वा निसेज्जं वा निसीहियं वा चेएइ, चेएंतं वा सातिज्जति ॥

चू- ससणिद्ध ससरक्ख सिला लेलू कोलावास सअंडे सपाणे सबीए सहरिए उत्तिंग-पणग-सउत्तंसदगमट्टिय-मक्कडग-संकमणं । एते सुत्तपदा । इमं वक्खाणं-

[भा. ४२५७] पुढवीमादी ठाणा, जत्तियभेत्ता उ आहिया सुते ।

तेसुट्टाणादीणी, चेएंताणादिणो दोसा ॥

चू- ठाणं काउस्सग्गं, आदिसद्दातो निसीयण-तुयट्टणा चेयणकरण, अनन्तरहिया नाम सचिच्चा, तम्मि सट्टाणे पच्छित्तं चउलहुं ॥ अहवा-

[भा. ४२५८] अन्तररहितानन्तर, ईसि उल्ला उ होति ससणिद्धा ।

रन्नरण विभिन्ना, फासुगपुढवी तु ससरक्खा ॥

चू- अन्तरणं ववधानं, तेन रहिता निरन्तरमित्यर्थः । अधवा - पुढवी अनन्तभावेण रहिता असंखेय जीविका पज्जत्तं संखेया वि । अधवा - जीए पुढवीए अन्ता जीएहिं रहिया सा पुढवी अन्तरहिया न अन्तरहिता सर्वा सचेतना न मिश्रा इत्यर्थः । ईसि उल्ला ससणिद्धा, सेयं पुढवी अचित्ता सचित्तेण आरम्मरण वितिभिन्ना ससरक्खा ॥

[भा. ४२५९] चित्तं जीवो भणितो, तेन सह गया तु होति सच्चित्ता ।

पासाणसिला रुंदा, लेलू पुण मट्टिया लेइ ॥

धू- सचेयणा रुंदा महासिला, सचित्तो वा लेखू लेङ्गो ॥

[भा. ४२६०] कोला उ घुणा तेसि, आवासो तप्पतिट्ठियं दारुं ।

अंडा तु मुदिंगादी, पाणग्गहणे तसा चउरो ॥

[भा. ४२६१] बीयं तु अप्परुद्धं, तदेव रुद्धं तु होति हरितादी ।

कीडगनगरुत्तिंगो, सअंकुरनिरंकुरो पणओ ॥

धू- कोला घुणा, तेसिं आवासो दारुए वा, “जीवपतिट्ठिए” “सपाणे” वा दारुए पुढवीए वा, एवं “सबीए” दारुए पुढवीएवा अनंकुरियं, तं चेव अंकुरभिन्नं हरितं, कीडयणगरगो उत्तिंगो, फरुगद्दभो वा, पणगो पंचवन्नो संकुरो अपणंकुरो वा, उसो नेहो, अंडगा मुद्दंगादिगा, दगमट्टिया चिक्खल्लो सचित्तो मीसो वा ॥

[भा. ४२६२] मक्कडसंताणा पुण, लूता फुडतो य अफुडितो जाव ।

संकमणं तस्सेव उ, पिवीलिगादीणि अन्नेसिं ॥

धू- मक्कोडियफुडगं अफुडियसंताणगं, तस्सेव गमणकाले संकमणं भन्नति । अहवा - संताणगसंकमणं पिपीलिकमक्कोडगादीणं भन्नति । ठाणं उद्धट्ठाणं, सेज्जा सयनिज्जं, निसेज्जा आसणं, निसीहिका सज्जायकरणं । एएसिं चेयणकरणं आवन्ने सट्ठाणपच्छित्तं, आमादिया य दोसा, आयसंजमे य दोसा जहासंभवं माणियव्वा ॥

पुढवादिएगिंदियाण संघट्टणादिकरणे वेयणोवमा इमा-

[भा. ४२६३] थेरुवमा अक्कंते, मत्ते सुत्ते व जारिसं दुक्खं ।

एमेव य अव्वत्ता, वियणा एगिंदियाणं तु ॥

धू- जहा थेरस्स जराए जिन्स्स वरिससतापुस्स तरुणेण बलवत्ता जमलपाणिणा सव्वत्थामेण अक्कंतस्स जारिसा वेयणा तारिसा पुढविकाइयाण अधिकतरा ठाणादिठियक्कंतेहिं वेयणा भवति, न य अव्वत्तणओ लक्खिज्जति । वेयणा य जीवस्स भवति, नाजीवस्स । ते य जीवलिंगा एगिंदिएसु अव्वत्ता । जहा मत्ते सुत्ते वा अव्वत्तं सुहुदुक्खलिंगं, एवं एगिंदिएसु वि अव्वत्ता चेयणा दट्ठव्वा लिं गं ॥ किं च एगिंदियाण उवयोगपसाहगा इमे दिट्ठंता-

[भा. ४२६४] भोयणे वा रुक्खेते वा, जहा नेहो तनुत्थितो ।

पाबल्लं नेहकज्जेसु, कारेंतुं जे अपच्चलो ॥

धू- जहा रुक्खे ति भोयणे सुहुमो नेहगुणो अत्थि, जतो तेन आहारिएण सरीरोवचयो भवति न य अव्वत्तणओ लक्खिज्जति, तथा वा पुढवीए अत्थि नेहो सुहुमो, सो वि सुहुमत्तणेणं न दिस्सति, जओ पुढवीए तनुत्थितो अल्पः ततो तेन प्राबल्ये नेहकज्जेहत्यादिसरीरमक्खणं कर्तुमशक्यं ॥ अस्स दिट्ठंतस्स उवसंधारो-

[भा. ४२६५] कोहाई परिणामा, तथा एगिंदियाण जंतूणं ।

पाबल्लं तेसु कज्जेसु, कारेउं जे अपच्चला ॥

धू- एगिंदियाण कोहादिया परिणामा, सागारिया य उवयोगा, तथा सातादिया तु वेयणातो, एते सव्वे भावा सुहुमत्तणओ अणतिसयस्स अनुवलक्खा । जहा सन्नी पज्जत्ता कोहुदया उ

अक्रोसंति तिवर्लिं भिगुर्दिं वा करेति तेसु ते अप्पीतिकज्जेसु तहा प्राबल्येन एग्गिंदियां अप्पच्चला असमर्था इत्यर्थः । जम्हा पुढवीकाया एवविधवेदणमणुभवति तम्हा तेसु ठाणादियं न कायव्वं ॥ अववादतो वा करेज्ज-

[भा. ४२६६] वोसड्डकायअसिवे, गेलन्ऽद्धाण संभमेगतरे ।

वसहीवाघाएण य, असती जयणा उ जा जत्थ ॥

चू-वोसड्डकायो पओवगतो सो परपओगा अणंकंपनेन पडिनीयत्तणेण वा अनंतरहियाठाणेषु ठविजेज्जा, अतिवगहिया वसहिलभंता रुक्खादिहेट्टेसु ठायंति, वेज्जट्टा ओसहट्टा वा गिलाणो जया निज्जति तदा वसधिअभावे अर्थंडिले टाएज्ज, अद्धाणपडिवन्ना वा ठायंति, अगनिमादिसंभमे वा वसहिण्णिग्गया उप्पहे ठायंति, वसहिवाघाए वा ठायंति, सब्बहा वा वसहिएअभावे ठायंति, तेहिं अनंतरहितादिअर्थंडिलाण जा जत्थ जयणा संतरणमाइया संभवति पडिलेहण-पमज्जणादिया वा सा सब्बा वि कायव्वा ॥

मू. (७९७) जे भिक्खू धूणंसि वा गिलुयंसि वा उसुकालंसि वा कामजलंसि वा दुब्बद्धे दुन्निक्खित्ते अनिकंपे चलाचले ठाणं वा सेज्जं वा (निसेज्जं वा) निसीहिंय वा चेएइ, चेएंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४२६७] धूणादी ठाणा खलु, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

तेसू ठाणादीणि, चेत्तेताणादिणो दोसा ॥

चू-धूणा वेली, गिहेलुको उंबरो, उसुकालं उक्खलं, कामजलं ण्हाणपीढं ॥

[भा. ४२६८] धूणाओ होति वियली, गिहेलुओ उंबरो उ नायव्वो ।

उदुखलं उसुकालं, सिणाणपीढं तु कामजलं ॥

चू-गतार्था । नवरं - सिणाण मज्जणा दो वि एगट्टा ॥ “दुबद्धे”ति बंधो दुविधो रज्जुबंधो कट्टादिसु वेहबंधो वा, तं न सुबद्धं दुबद्धं । “दुन्निक्खित्तं”ति निहितं स्थापितमित्यर्थः तं न सुनिक्खित्तं दुन्निक्खित्तं । केसिं चि दुनिरिक्खियं ति आलावगो । तं अपडिलेहिंय दुप्पडिलेहिंय वा । न नि प्रकंपं अनि प्रकंपं, अनिप्रकम्पित्वादेव चलाचलं चलाचलनस्वभावं । ताद्धे स्थानादि न कर्तव्यम् ।

[भा. ४२६९] रज्जु वेहो बंधओष निहयाणिहतं हु होति निक्खमणं ।

अनिरिक्ख अपडिलेहा, चलाचलमनिक्खकंपं तु ॥

चू-गतार्थाः । निहतानिहय ति निक्खयमनिक्खयं वा ॥

तारिसे सदोसे ठाणाइं करेत्तस्स इमे दोसा-

[भा. ४२७०] पवडंते कायवहो, आउवघातो य भाणमेदादी ।

तस्सेव पुणक्करणे, अहिगरणं अन्नकरणं वा ॥

चू-ततो पडंतो छण्हं कायाणं विराधनं करेज्ज । अप्पणो वा से हत्थपादादीविराधना हवेज्ज । भाणादी वा उवकरणजातं विराधेज्ज । तस्स धूणादियस्स पाडियस्स रज्जुबद्धस्स वा बोडितस्स वेहबद्धस्स वा विसंघातियस्स पुणो करणे, अन्नस्स वा अहिणवस्स करणे अधिकरणं भवति । पडिसिद्धकरणे आणादिया दोसा, चउलहुं च से पच्छित्तं ॥ वितियपदं-

[भा. ४२७१] वोसड्कायअसिवे, गेलन्नद्धाण संभमेगतरे ।

वसहीवाघातेम य, असती जयणा य जा जत्थ ॥

मू. (७९८) जे भिक्खू कुलियंसि वा भित्तिसि वा सिलंसि वा लेलुंसि वा अंतरिक्खजायंसि वा दुब्बद्धे दुन्निखित्ते अनिकपे चलाचले ठाणं वा सेज्जं वा (निसेज्जं वा) निसीहियं वा चेएइ, चेएतं वा सातिज्जति ॥

चू- कुलियं कुडं तं जतो निच्चमवतरति, इयरा सहकरभएण भित्ती, नईणं वा तडी भित्ती, सिला-लेलू पुव्वुत्ता । पढमसुत्ते नियमा सचित्ता, इह भयनिज्जा । शेषं पूर्ववत् ।

[भा. ४२७२] कुलियादि ठाणा खलु, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

तेसू ठाणादीणी, चेतेते आणमादीणि ॥

[भा. ४२७३] कुलियं तु होइ कुडं, भित्ती तस्सेव गिरिनीदीणं तु ।

सिल-लेलू पुव्वुत्ता, तत्थ सचित्ता इहं भयिता ॥

[भा. ४२७४] वोसड्कायअसिवे, गेलन्नद्धाण संभमेगतरे ।

वसहीवाघातेम य, असती जयणा य जा जत्थ ॥

मू. (७९९) जे भिक्खू खंधंसि वा फलहंसि वा मंचंसि वा मंडवंसि वा मालंसि वा पासायंसि वा हम्मतलंसि वा दुब्बद्धे दुन्निखित्ते अनिकपे चलाचले ठाणं वा सेज्जं वा (निसेज्जं वा) निसीहियं वा चेएइ, चेएतं वा सातिज्जति ॥

चू- खंधं पागारो पेढं वा, फलिहो अग्गला, अकुड्ढो-मंचो, सो य मंडवो, गिहोवरि मालो दुभूमिगादी, निज्जुहवगवक्खोवसोभितो पासादो, सव्वोवरि तलं हम्मतलं भूमितलं तरं वा हम्मतलं । एस सुत्तत्थो । इमा निज्जुत्ती-

[भा. ४२७५] खंधादी ठाणा खलु, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

तेसू ठाणादीणि, चेतेते आणमादीणि ॥

[भा. ४२७६] खंधो खलु पायारो, पेढं वा फलिहो तु अग्गला होइ ।

अहवा खंधो उ घोरो, मंचो अकुड्ढो गिहे मालो ॥

चू- अहवा - कंधो घोरो मृदिष्टकदारुसंघातो स्कन्ध इत्यर्थः-

[भा. ४२७७] वोसड्कायअसिवे, गेलन्नद्धाणसंभमेगतरे ।

वसहीवाघातेम य, असती जयणा य जा जत्थ ॥

मू. (८००) जे भिक्खू अन्नउत्थियं वा गारत्थियं वा सिप्पं वा सिलोगं वा अट्ठावयं वा कक्कडंगं वा वुग्गहंसि वा सलाहत्थियंसि वा सिक्खावेइ सिक्खावेतं वा सातिज्जति ॥

चू- सिप्पं तुन्नादि, सिलोगो वन्नाणा, अट्ठावदं जूतं, कक्कडंगं हेऊ, वुग्गहो कलहो, सलाहा कव्वकरणपओगो । एस सुत्तत्थो । इमा निज्जुत्ती-

[भा. ४२७८] सिप्पसिलोगादीहिं, सेसकलाओ वि सुइया होंति ।

गिहि अन्नतित्थियं वा, सिक्खावेते तमाणादी ॥

चू- सेसा उ गणियलक्खणसउणरूयादि सूचिता, न गिही अन्नतित्थी वा सिक्खावेयव्वो, जो सिक्खावेति तस्स आणादिया दोसा, चउलहुं च से पच्छित्तं ॥

[भा. ४२७९] सिप्पसिलोगे अद्वावए य कक्कडग-वुग्गह-सलागा ।

तुन्नागे वन्नजुते, हेतू कलहुत्तरा कव्वे ॥

चू-पुव्वद्धेण सुत्तपदसंगहो । पच्छद्धेण जहासंखं तत्थ उदाहरणं सिप्पं, जं आयरियउवदेसेण सिक्खिज्जति, जहा तुण्णमागतूणादि, सिलोगो गुणवयणेहिं वन्नणा, अद्वापदं चउरगेहिं जूतं । अहवा - इमं अद्वापदं-

[भा. ४२८०] अम्मे न वि जाणामो, पुट्ठो अद्वापयं इमं बेत्ति ।

सुणगा वि सालिकूरं, नेच्छंति परं पभात्तमि ॥

चू-पुच्छितो अपुच्छितो वा भणाति - अम्हे निमित्तं न सुट्ठु जाणामो । एत्तियं पुण जाणामो परं पभायकाले दधिकूरं सुणगा वि खातिउं नेच्छिंहिति । अर्थपदेन ज्ञायते सुभिक्षं । कक्कडग हेऊ जत्थ भणिते उभयहा पि दोसो भवति - जहा जीवस्स निच्चत्तपरिग्गहे नारगादिभावो न भवति, अनिच्चे वा भणिते विनासई घटवत् कृतविप्रणाशादयश्च दोषा भवंति । अहवा - कर्कटहेतुसर्वभावैक्यप्रतिपत्ति, अत्रोभयया दोषो, मूर्तिमदमूर्तसुखदुःखभेदतो ज्ञानकालभेदाच्च कारकभूतविशेषाच्च विरुद्धं सर्वभावैक्यं, अथ नैवं ततः प्रतिज्ञाहानि । “वुग्गहो” - रायादीणं अमुककाले कलहो भविस्सति, रन्नो वा जुद्धं शग्गडमदेसेण कलहे जयमादिसति, दोण्हं वा कलहंताणं एकस्स उत्तरं कहेति । “सलाह” ति कव्वसद्भावं कहेति, कव्वेहिं वा विकोवित्तो कव्वं करेति । सलाहकहत्थेणंति सब्बकलातो सूतितातो भवंति । तानि अन्नतित्थिगादीणि सिक्खावेत्ति चउलहुं, आणादी संजमे य दोसा, अधिकरणं, उम्मग्गोवदेसो य ॥ इमं बित्थियपदं-

[भा. ४२८१] असिवे ओमोयरिए, रायददुट्ठे भए व गेलन्ने ।

अद्धाण रोहए वा, सिक्खावणया उ जयणाए ॥

चू-रायादिमन्नं वा ईसरं सिक्खावेत्तो असिवगहितो तप्यभावाओ ठाणागादि लभति, ओमे वा फव्वति, सोच्चा रायदुट्ठे ताणं करेति, बोहिगादिभये ताणं करेति, गिलाणस्स वा आसहातिएहिं उवग्गहं करिस्सति, अद्धाणरोहगेषु वा उवग्गहकारी भविस्सति, एवमादिकारणे अविक्खिऊण इमाए जयणाए सिक्खावेत्ति ॥

[भा. ४२८२] संविग्गमसंविग्गो-धावियं तु गाहेज्ज पढमता गीयं ।

विवरीयमगीए पुण, साहिग्गहमाइ तेन परं ॥

चू-पणपरिहाणीए जाहे चउलहुं पत्तो तेसु जतिउं तेसु वि असंथरंतो ताहे संविग्गोधावितं गीयत्थं सिक्खवेत्ति, पच्छा असविग्गोधावितं गीयत्थं अगीएसु विवरीयं कज्जति, ततो असंविग्गोधावितं अगीतं, ततो संविग्गअगीयं । अत्र विपरीतकरणे हेतुमां तद्भावनां करिष्यति । सविग्ग अगीतार्थं पच्छा गहियानुव्वयं, ततो पच्छा दंसणसावगं, ततो पच्छा अहाभद्वयं, ततो मिच्छ अनभिग्गहाभिग्गहियं ॥

मू. (८०१) जे भिक्खू अन्नउत्थियं वा गारत्थियं वा आगाढं वयइ, वयंतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (८०२) जे भिक्खू अन्नउत्थियं वा गारत्थियं वा फरुसं वयइ, वयंतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (८०३) जे भिक्खू अन्नउत्थियं वा गारत्थियं वा आगाढं फरुसं वयइ, वयंतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (८०४) जे भिक्खू अन्नउत्थियं वा गारत्थियं वा अन्नयरीए अच्चासायणाए अच्चासाएइ, अच्चासाएतं वा सात्तिज्जति ॥

[भा.४२८३] आगाढ फरुस मीसग, दसमुद्देसम्भि वन्नितं पुवं ।
गिहिअन्नतित्थिएहि व, तं चेव य होति तेरसमे ॥

चू-जहा दसमुद्देसे - भदंतं प्रति आगाढ-फरुस-मीसगसुत्ता भणिता तहाइहं गिहत्थअन्नउत्थियं प्रति वक्तव्याः ॥ इमेहिं जातिमादिएहिं गिहत्थं अन्नतित्थियं वा ऊणतरं परिभवंतो आगाढं फरुसं वा भणति ।

[भा.४२८४] जाति कुल रूव भासा, धण बल पाहन्न दाण परिभोगे ।
सत्त वय बुद्धि नागर, तक्कर भयके य कम्मकरे ॥

चू-जाति कुल रूप भासा - धणेण, बलेण, पाहन्नत्तणेण य । एतेहिं दानं प्रति अदाता सति विधने । किमन्नत्तणेण ? अपरिभोगी, हीनसत्त्वः, वयसा अपडुप्पज्जो मंदबुद्धि, स्वतः नागरो तं ग्राभ्यं परिभवति, तथा गिहत्थं अन्नतित्थियं वा तक्कर-भृतक-कर्मकरभावेहि ठियं परिभवति ॥

[भा.४२८५] जति ताव मम्मपरिघट्टियस्स मुणिणो वि जायते मंतुं मन्नुं ।
किं पुण गिहीण मंतुं (मन्नुं), न भविस्सति मम्मविद्धाणं ॥

चू-जति ताव कोहणिग्गहपरा वि जतिणा जातिमादिमम्भेण घट्टिया कुपंति किं पुण गिहिणो ? सुतरां कोपं करिष्यन्तीत्यथः ॥ सो य उप्पन्नमंतू इमं कुञ्जा-

[भा.४२८६] खिप्पं मरेज्ज मारेज्ज, वा वि कुञ्जा व गेण्णणादीणि ।
देसच्चागं व करे, संतासंतेण पडिभिन्ने ॥

चू-अप्पणा वा मन्नुप्पन्नो मरेज्ज, कुवितो वा साहुं मारेज्ज, रुद्धो वा स हु रायकुलादिणा गेण्णहेज्जा, साधुणा वा सेहिओ देसच्चागं करेज्ज, संतेण असंतेण वा प्रत्याभिन्नो एवं कुर्यात् ॥

मू. (८०५) जे भिक्खू अन्नउत्थियाण वा गारत्थियाण वा कोउगकम्मं करेति, करेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८०६) जे भिक्खू अन्नउत्थियाण वा गारत्थियाण वा भूइकम्मं करेति, करेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८०७) जे भिक्खू अन्नउत्थियाण वा गारत्थियाण वा पसिणं वागरेइ वागरेतं वा साति ० ॥

मू. (८०८) जे भिक्खू अन्नउत्थियाण वा गारत्थियाण वा पसिणापसिणं वागरेइ वागरेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८०९) जे भिक्खू अन्नउत्थियाण वा गारत्थियाण वा तीयं निमित्तं करेइ, करेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८१०) जे भिक्खू अन्नउत्थियाण वा गारत्थियाण वा लक्खणं करेइ, करेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८११) जे भिक्खू अन्नउत्थियाण वा गारत्थियाण वा सुमिणं करेइ करेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८१२) जे भिक्खू अन्नउत्थियाण वा गारत्थियाण वा विज्जं पउंजइ, पउंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८१३) जे भिक्खू अन्नउत्थियाण वा गारत्थियाण वा मंतं पउंजइ, पउंजंतं वा साइज्जति ॥

मू. (८१४) जे भिक्खू अन्नउत्थियाण वा गारत्थियाण वा जोगं पउंजइ, पउंजंतं वा साइज्जति ॥

चू-इमा सुत्तपदसंगहणी-

[भा.४२८७] कोउग-भूतीकम्मं, पसिणापसिणं निमित्ततीतं वा ।
लक्खणं वंजण सुमिणं, विज्जा मंतं च जोगं च ॥

[भा. ४२८८] गिहिअन्नतिलिययाण व, जे कुञ्जा वागरेञ्ज वा भिक्खू ।

विज्जाइं च पउंजे, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- कोउअभूतीण करणं, पसिणस्स पसिणापसिणस्स निमित्तस्स लक्खणवज्जणसुविनाण य वागरणं, सेसाणं विज्जादियाण पउंजणता ॥ कोउआदियाण इमं विसेसरूवं-

[भा. ४२८९] ण्हाणादिकोउकम्मं, भूतीकम्मं सविज्जाया भूती ।

विज्जारहिते लहुगो, चउवीसा तिन्नि पसिणसया ॥

चू- निंदुमादियाण मसाणचच्चरादिसु ण्हवणं कज्जति, रक्खानिमित्तं भूती, विज्जाभिमांतीए भूतीए चउलहुं । इयराए मासलहुं । पसिणा एते पण्हवाकरणेसु पुव्वं आसी ॥

[भा. ४२९०] पसिणापसिणं सुविणे, विज्जासिद्धं तु साहिति परस्स ।

अहवा आइंखिणिया, घंटियसिद्धं परिकहेति ॥

चू- सुविणयविज्जाकहियं कथितस्स पसिमापसिणं भवति । अहवा - विज्जाभिमांतिया घंटिया कन्ममूले चालिज्जति, तत्थ देवता कथिति, कहेतस्स पसिणापसिणं भवति, स एव इंखिणी भन्ति ॥

[भा. ४२९१] लाभालाभसुहदुहं, अनुभूय इमं तुमे सुहिहिं वा ।

जीवित्ता एवइयं, कालं सुहिणो मया तुज्झं ॥

चू- पुच्छगं भणति - अतीतकाले वट्टमामे वा इमो ते लाभो लद्धो, अनागते वा इमं भविस्सति । एव अलाभं पि निद्विस्सति, एवं सुहदुक्खे वि संवादेति । अहवा भत्रति - सुहीहिं ते इमं लद्धमनुभूतं वा । अहवा भणाति - मातापितादिते सुहिणो एवतियं कालं जीविया, अमुगे काले एव मत्ता ॥

[भा. ४२९२] दुविहा य लक्खणा खलु, अर्द्धिभतरबाहिरा उ देहीण ।

बहिया सर-वन्नाई, अंतो सब्भावसत्ताई ॥

[भा. ४२९३] बत्तीसा अट्टसयं, अट्टसहस्सं च बहुतराईं च ।

देहेसु देहीण लक्खणाणि सुहकम्मजणियाणि ॥

चू- पागयमणुयाणं बत्तीसं, अट्टसंय बलदेवावासुदेवाणं, अट्टसहस्सं चक्खवट्टितित्यकरणं । जे पुट्ठा हत्थपादादिसु लक्खिज्जति तेसिं पमाणं भणियं, जे पुण अंतो स्वभावसत्तादी तेहिं सह बहुतरा भवति, ते य अन्नजम्मकयसुभणामसरीरअंगोवगकम्मोदयाओ भवति ॥ लक्खणवज्जणण इमो विसेसो-

[भा. ४२९४] माणुम्माणपमाणादिलक्खणं वज्जणं तु मसगादी ।

सहजं च लक्खणं, वज्जणं तु पच्छा समुप्पन्नं ॥

चू- माणादियं लक्खणं, मसादिकं वज्जणं । अहवा - जं सरीरेण सह उप्पन्नं तं लक्खणं, पच्छा समुप्पन्नं वज्जणं ॥ माणुम्माणपमाणस्स य इमं वक्खणं-

[भा. ४२९५] जलदोणमद्धभारं, समुहाइ समुस्सितो व जा नव तु ।

माणुम्मानपमामं, तिविहं खलु लक्खणं एयं ॥

चू- जलभरियाए दोणीए जलस्स दोणं छडुंतो माणुजुत्तो पुरिसो, तुलारोवितो अद्धभारं तुलेमाणो उम्माणजुत्तो पुरिसो भवति, बारसंगुलपमाणाई समुहाई नव समुस्सितो पमानवं पुरिसो, एवमादि तिविधलक्खणेण आदिस्सति - तुमं रायादि भविस्सति ॥ इदानिं देवाणं भन्ति-

[भा.४२९६] भवपद्मइया लीणा, तु लक्खणा होंति देवदेहेसु ।

भवधारिणिएसु भवे, विउच्चित्तिसु तु त वत्ता ॥

सू- देवाणं भवधारिणिजसरीरेसु लक्खणा लीणा अनुपलक्ष्या उत्तरवैक्रियसरीरे व्यक्ता लक्षणा ॥ इदानिं नारक-तिरियाणं भन्नति-

[भा.४२९७] ओसन्नमलक्खणसंजुयाओ बोदीओ होंति निरएसु ।

नामोदयपद्मइया, तिरिएसु य होंति तिविहा उ ॥

सू- ओसन्नमेकांतेनैव नेरइयाणं अलक्षणयुक्ता बोदि सरीरमित्यर्थः । तिरिएसु लक्खण-अलक्खण-मिस्सा य तिविहा सरीरा भवति, लक्खणमलक्खणं वा सव्वं माणकम्मदयाओ ॥

इदानिं सुविणं भणाति-

[भा.४२९८] नोइंदियस्स विसओ, सुमिणं जं सुत्तजागरो पासे ।

सुहदुक्खपुव्वरूवं, अरिद्धमिव सो नरगणाणं ॥

सू- नोइंदियओ मणो । तच्चिसते सुविनो नोइंद्रियविषयमित्यर्थः, मतिज्ञानविषयश्च । तं च सुविणं पायो सुत्तजागरावत्थाए पेक्खति, आगमिस्स सुहदुक्खस्स सो निमित्तं भवति । जहा मनुयाणं मरणकाले पुव्वामेव अरिद्धगमुप्पज्जति तं च सुहदुक्खनिमित्तं तिविधं भवति । कातियं वातियं माणसियं भवति ॥ जतो भन्ति-

[भा.४२९९] अक्खी बाहू फुरणादि काइओ वाइओ तु सहसुत्तं ।

अह सुमिणदंसणं पुण, माणसिओ होइ दुप्पाओ ॥

सू- कातितो बाहुफुरणादि अनेगविहो, वातितो वि सहसा भणितादि अनेगविधो मानसिओ वि (सुमिण दंसणादि अनेगविधो) ॥ सुविणुप्पातो इमो पंचविहो-

[भा.४३००] आहातच्च-पदाने, चिंता विवरीय तह य अव्वत्तो ।

पंचविहो खलु सुमिणो, परूवणा तस्सिमा होइ . ।

सू- अहातच्चं इमे पस्संति, इमं च से सरूवं-

[भा.४३०१] पाएण अहातच्चं, सुमिमंपासंति संवुडा समणा ।

इयरे गिही त भतिता, जं दिट्ठं तं तहा तच्चं ॥

सू- सव्वपावविरता संवुडा । इतरे पासत्था गिहत्था य अहातच्चं प्रति भयनिज्जा । जहेव दिट्ठो तहेव जो भवति सो अहातच्चो भवति ॥ पदाणादियाण तिण्हं इमं सरूवं-

[भा.४३०२] पयतो पुण संकलिता, चिंता तण्हाइ तस्स दगपानं ।

मेज्झस्स दंसणं खलु, अमेज्झमेज्झं च विवरीतं ॥

सू- प्रततः स्वप्नसंतानः श्रृं खलावत् । जागरतेण जं चित्तियं तं सुविणे पासति, एस “चिंता” सुविनो । सुइ सुगंधे मेज्झं, इतरं अमेज्झं । मेज्झे दिट्ठे सुविणे फलं अमेज्झं भवति । अमेज्झे दिट्ठे फलं से मेज्झं भवति । एस विवरीतो समिणो ॥ इमो “अव्वत्तो”-

[भा.४३०३] जं न सरति पडिबुद्धो, जं न वि भावेति पस्समाणो वि ।

एसो खलु अव्वत्तो, पंचसु विसएसु नायव्वो ॥

सू- विबुद्धो वि जं फुडं न संभरति, संभरंतो वा जस्सत्थं न वि बुज्जति सो सव्वत्तो । सो य

पंचोदियविसए संभवति । सव्वे वा सुविणे पायो इंदियविसए भवति ॥ इदानीं विज्ञा मंता-

[भा. ४३०४] विज्ञा मंत परूवण, जोगो पुण होति पायलेवादी ।

सो उ सविज्ञ अविज्ञो, सविज्ञ संजोयपच्छित्तं ॥

चू-इत्थिअभिहाणाविज्ञा, पुरिसाभिहाणो मंतो । अहवा - सोवचारसाधणा विज्ञा, पढियसिद्धो मंतो । वसीकरणविद्देशणुच्छादणापादलेवंतद्धाणादिया जोगा बहुविधीता, ते पुण सव्वे वि सविज्ञा अविज्ञा वा । सविज्ञेसु चउलहुं, इयरेसु मासलहुं, मीसेसु संजोगपच्छित्तं । गिहीणं अन्नतिथियाण वा एतेसु कोउगादिएसु जोगपञ्जवसाणेसु कहिज्जमाणेसु अधिकरणं, जं वा ते कहेति उच्छादणादि तन्निष्फन्नं पावति ॥ बितियपदे कोउगादि करेज्ज कहेज्ज वा मंतादी-

[भा. ४३०५] असिवे ओमोरिए, रायदुडे भए व गेलन्ने ।

अद्धाणरोहकज्जेऽडुजाय वादी पभावणता ॥

चू-असिवादिसु जं जत्थ संभवति तं तत्थ कायव्वं, कुलादिकज्जेसु वा अडुजायणनिमित्तं वा वादी वा करेज्ज, पवयणपभावणत्ता वा करेज्ज ॥

मू. (८१५) जे भिक्खू अन्नउत्थियाण वा गारत्थियाण वा नट्टाणं मूढाणं विप्परियासियाणं मग्गं वा पवेएइ, संधिं वा पवेएइ, मग्गाओ (मग्गेण) वा संधिं पवेएइ, संधीओ वा मग्गं पवेएइ, पवेएंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४३०६] नट्टा पंथफिडिता, मूढा उ दिसाविभागममुनेता ।

तं चिय दिसं पहं वा वच्चैति विवज्जियावन्ना ॥

चू-पंथप्रणट्टानां पंथं कथयति, अडवीए वा मूढाणं दिसीभागममुनेताणं दिसिभिभागेण पहं कहेति, जतो चेव आगता तं चेव दिसं गच्छंताणं विवज्जतावन्नाणं सव्वभावं कहेति ॥

[भा. ४३०७] मग्गो खलु सगडपहो, पंथो व तच्चिव्वज्जिता संधी ।

सो खलु दिसाविभागो, पवेयणा तस्स कहणा उ ॥

चू-संधी खेडगो, जतो गमिस्सति सो दिसाभागो, तं तेसिं मूढाणं पवेदेति कथयतीत्यर्थः । सगडमग्गाओ उज्जुसंधिसंखेडयं पवेदेति, उज्जुसंधिसंखेडयाओ वा सगडमग्गं पवेदेति, कथयति ति वुत्तं भवति । अहवा - सव्वो चेव पहो मग्गो भन्नति, संधी पंथवोधेयं । अहवा - पंथुग्गमो चेव संधी, पंथस्स वा संधी अंतरे कहेति, संधीओ वा जो वामदक्खिणो पहो तं कहेति ॥

[भा. ४३०८] गिहि-अन्नतिथियाण व, मग्गं संधिं व जो पवेदेति ।

मग्गातो वा संधिं, संधीतो वा पुणो मग्गं ॥

चू-तेसिं गिहअन्नतिथियाणं मग्गादि कहेतो इमं पावति-

[भा. ४३०९] सो आणाअणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं तथा दुविहं ।

पावति जम्हा तेमं, एते उ पए विवज्जेज्जा ॥

चू-दुविहा आयसंजमविराधना- तेसिं साधुचिंधितेण पहेण गच्छंताणं इमे अन्ने दोसा-

[भा. ४३१०] छक्कायाण विराधना, सावय-तेणेहि वा वि दुविहेहिं ।

जं पावति जतो वा, पदोस तेसिं तहऽन्नेसिं ॥

चू-जं ते गच्छंता छक्काए विराहेति, स चिंधंतो तन्निष्फन्नं पावति । तेन वा पहेण गच्छंता ते

सावतोवद्द्वं सरीरोवहितेनोवद्द्वं पावैति त्ति, जं वा ते गच्छंता अन्नेसिं उवद्द्वं करैति, जतो वा ते निद्दिद्धा तो स्वयं पावन्ति, ततो तस्स पंथविंधगस्स साधुस्स अन्नस्स वा साधुस्स पदोसमावज्जेति अम्हे पडिनीयत्तणेण एरिसपंथे छूढा, इमेण पंतावणादी करेज्ज ॥ वादातो चिंधिज्ज-

[भा.४३११] बिइयपयमणप्पज्जे, पवेदे अविकोविते व अप्पज्जे ।

अद्धाण असिव अभिओग आतुरादीसु जाणमवि ॥

चू- खित्तादिगो अणप्पज्जो सेहो वा अविकोवितो चिंधेज्ज, अप्पज्जो वि अद्धाणे वा सत्थस्स पहं अजाणंतस्स चिंधेज्ज, असिवे गिलाणकज्जे वा वेज्जस्स कप्पायरियस्स वा आनिज्जंतस्स पंथमुवदिसति, “अभिओगो”त्ति बला रातिणा देसितो गहितो, एवमादिकारणेहिं जाणंतो वि कहितो सुद्धो ॥

मू. (८१६) जे भिक्खू अन्नउत्थियाण वा गारत्थियाण वा धाउं पवेएइ, पवेएंतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (८१७) जे भिक्खू अन्नउत्थियाण वा गारत्थियाण वा निहिं पवएइ, पवेएंतं वा सात्तिज्जति ॥

चू- यस्मिन् धम्ममने सुवर्णादि पतते स धातुः ।

[भा.४३१२] अन्नतरागं धातुं, निहिं व आइक्खते तु जे भिक्खू ।

गिहिअन्नतित्थियाण व, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- अन्नयरगहणातो बहुभेदा धातू । निधाण निधी, निहितं स्थापितं द्रविणजातमित्यर्थः । तं जो महाकालमतादिणा नाउं अक्खाति तस्स आणादिया दोसा ॥ इमे धातुभेदा-

[भा.४३१३] तिविहो य होइ धातू, पासाणरसे य मट्टिया चेव ।

सो पुण सुवन्न-उ-तंब-रयत-कालायसादीणं ॥

चू- जत्थ पासाणे जुत्तिणा जुत्ते वा धम्ममाते सुवन्नादी पडति सो पासाणधातू, जेण धातुपाणिण तंबगादि आसितं सुवन्नादि भवति सो रसो भन्ति, जा मट्टिया जोगजुत्ता अजुत्ता वा धम्ममाणा सुवन्नादि भवति सा धातुमट्टिया, कालायसं लोहं, आदिग्गहणाओ मणि-रयण-मोत्तिय-पवालागरादि ॥ नहाणे इमो विगप्पो-

[भा.४३१४] सपरिग्गहेतरो वि य, होइ तिहा जलगओ थलगओ वा ।

निहितेतरो थलगतो, कयाकतो होति सव्वो वि ॥

चू- सो निही मणुयदेवतेहिं परिग्गहितो वा होज्ज अपरिग्गहितो वा । सो जले वा होज्ज थले वा । जा सो थले सो दुविहो - निकखतो वा अनिकखओ वा । सव्वो चेव गिही सरूवेण दुविधो - कयरूवो अकयरूवो वा । रूवगाऽऽभरणादि कयरूवो, चक्कलपिंडडित्तो अकयरूवो । सपरिग्गहे अधिकतरा दोसा कहेंतस्स निहाणगसामिसमीवातो ॥ धातुनिहिदंसणे इमे दोसा-

[भा.४३१५] अधिकरणं कायवहो, धातुम्मि मयूरअंकदिडुंतो ।

अहिररणं जा करणं, निहिम्मि मक्कोइ गहणादी ॥

चू- कायवधमंतरे वि असंजयपरिभोगे अधिकरणं भवति, धम्ममाणे पुढवातिकायविराधना । अहवा - तं चेव साधुं धातुवायं कारवेति । एसो धातुदंसणे दोसो ॥ इमो निहाणे मयूरअंकदिडुंतो-

[भा.४३१६] मोर निवं कियदीनार पिहियणिहिजाणएण ते कहिया ।

दिद्धा ववहरमाणा, कओ एए परंपरा गहणं ॥

चू- मयूरको नाम राया । तेन मयूरकेण अंकिता दीनारा आहणावि । तेहि दीनारेहिं निहाणं ठवियं । तम्पि ठविते बहू कालो गतो । तं केणइ नेभित्तिणा निहिलकखणेण नायं, तं तेहि उक्खयं, ते दीनारा ववहरंता रायपुरिसेहिं दिद्धा । सो वणितो तेहिं रायपुरिसेहिं रायसमीवं नीतो । रन्ना पुच्छियं - कतो एते तुज्झ दीनारा ? तेन कहियं-अमुगसमीवातो । एवं परंपरेण ताव नीयं जाव जेहिं उक्खितं, ते गहिता दंडिया य । असंजयणिग्गहणे अधिकरणं । निहिउक्खणेण य निसि जागरणं कायव्वं । अहवा - निहिदंसणे अधिकरणं जागरणं नाम यजनकरणं, उवलेवनधूव-पुफबलिमादिकरणे अधिकरणमित्यर्थः । निहिकखणेण य बिभीसिगामक्कोडगादी विसतुंडा भवति तस्य आयविराधनादी, रायपुरिसेहिं य गहणं, तस्य गेण्हणकहण्णादिया दोसा ॥

तस्य इमं वितियपदं-

[भा. ४३१७] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्टे भए व गेलन्ने ।

अद्धाणरोहकज्जऽड्डजातवादी पभावणादीसु ॥

चू-असिवे वेज्जो आनितो तस्स दंसिज्जति धातू निहाणगं वा, ओमे असंथरंता गिहिअन्नतिखिए सहाए धेतुं धातुं करेति, निहिं वा गेण्हति, रायदुट्टे रन्तो उवसमण्णा सयमेव जो वा तं उवसमेति तस्स घाउं निघाणं वा दंसेति, बोधिगादिभयातो जो त्राएति तस्स दंसेति । गिलाणकज्जे सयं गिण्हति, विज्जस्स वा दंसेति, अद्धाणे जो नित्थरेति, रोहगे असंथरंता सहायसहिता गेण्हति । अहवा - जो रोहगे आधारभूतो तस्स दंसेति । कुलाइकज्जे वा, संजतिमादिनिमित्तं वा अड्डजाते, वादी वा, उदासीणगहण्णा पवयणपभावण्णा पूयादिकारणमिमित्तं सहायसहितो गिहिअन्नतिखिएहिं धातुं निहाणं वा गेण्हेज्ज ॥

मू. (८१८) जे भिक्खू मत्तए अत्तआणं देहइ, देहंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८१९) जे भिक्खू अद्दाए अप्पानं देहइ, देहंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८२०) जे भिक्खू असीए अप्पानं देहइ, देहंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८२१) जे भिक्खू मणिए अप्पानं देहइ, देहंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८२२) जे भिक्खू कुड्डापाणे अप्पानं देहइ, देहंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८२३) जे भिक्खू तेल्ले अप्पानं देहइ, देहंतं वा सातिज्जति ॥ [जे भिक्खू महुए अप्पानं देहइ, देहंतं वा सातिज्जति ॥ जे भिक्खू सप्पिए अप्पानं देहइ, देहंतं वा सातिज्जति ॥]

मू. (८२४) जे भिक्खू फाणिए अप्पानं देहइ, देहंतं वा सातिज्जति ॥ [जे भिक्खू मज्जए अप्पानं देहइ, देहंतं वा सातिज्जति ॥]

मू. (८२५) जे भिक्खू वसाए अप्पानं देहइ, देहंतं वा सातिज्जति ॥

चू- मत्तगो पाणगस्स भरितो, तस्य अप्पणो मुहं पलोएति । ओएंतस्स आणादिया दोसा, चउलहुं च से मच्छित्तं । एवं पडिग्गहादिसु वि । सेसपदाणं इमा संगहणी-

[भा. ४३१८] दप्पण मणि आभरणे, सत्य दए भायणऽन्नतरए य ।

तेल्ल-महु-सप्पि-फाणित, मज्ज-वसा-सुत्तमादीसु ॥

चू- दर्पणः आदर्श, स्फटिकादि मणि, स्थासकादि आभरणं, खड्गादि शस्त्र दगं पानीयं, तच्च अन्नतरे कुंडादिभाजने स्थितं, तिलिदिगं तैलं, मधु प्रसिद्धं, सप्पि घृतं, फाणितं गुडो,

छिद्गुरुं मज्जं, मच्छादीवसासुत्तं मज्जे कज्जति, इक्खुरसे वा गंडियास्तंत । सव्वेसु तेसु जहासंभवं
अप्पणो अचक्खुविसयत्था नयणादिया देहावयवा पलोएइ, तत्थ स्वं रूपं पश्यति । चोदक आह
- “किं तत् पश्यति ?” आचार्याह - आत्मच्छायां पश्यति । पुनरप्याह चोदकः- “कथं आदित्य-
भास्वरद्रव्यजनितच्छायादिगभागं मुक्त्वा अन्यतोऽपि धश्यते ?” । आचार्याह-अवोच्यते, यथा
दमरागेन्द्रनीलप्रदीपशिखादीनां आत्मस्वरूपानुरूपप्रभाछाया स्वत एव सर्वतो भवति, तथा सर्व
- पुद्गलद्रव्याणां आत्मप्रभुनुरूपा छाया सर्वतो भवत्यनुपलक्षा वा इत्यतोऽन्यतोऽपि धश्यते ।
पुनरपि चोदकराह- “जदि अप्पणो छायां देहति तो क्हं अप्पणो सरीरसरिसं वन्नरूपं न पेच्छति ?”
अत्रोच्यते-

[भा.४३१९] सामा तु दिवा छाया, अभासुरगता निर्सिं तु कालाभा ।
सच्चेव भासुरगता, सदेहवन्ना मुण्येयव्वा ॥

चू- आदित्येनावभासिते दिवा अभास्वरे अदीप्ति भूम्यादिके द्र ये वृक्षादीनां निपतिता छाया
छायेव धश्यते अनिर्व्यञ्जतावयवा वर्णतः श्यामाभा, तस्मिन्नेव अभास्वरे द्रव्ये भूम्यादिके रात्रौ
निपतिता छाया वर्णतः कृष्णाभा भवति । जया पुण सच्चेव छाया दिप्तिमति दर्पणादिके द्रव्ये
निपतिता दिवा रात्रौ वा तदा वर्णतः (शरीरवर्णतः) शरीरवर्णव्यंजितावयवा च धश्यते, साच
छाया सध्श न भवति ॥ चोदक आह - यदि छाया सध्श न भवति, सा कथं न भवति ? किं वा
तत् पश्यति ? अत्रोच्यते-

[भा.४३२०] उज्जोयफुडम्मि तु दप्पणम्मि संजुज्जते जया देहो ।
होति तथा पडिबिंबं, छाया व पभाससंजोगा ॥

चू- उज्जीयफुडो दप्पणो, निर्मल श्यामादिविरहितः, तस्मिं यदा सरीरं अन्नं वा किं चि घडादि
संजुज्जते तदा स्पष्टं प्रबिंबं प्रतिनिभं भवति घटादीनां । जदा पुण स दप्पणो सामाए आवरितो
गगनं वा अब्भगादीहिं आवनरितं, तदा तस्मिं चैव आयरिसे पगासद्धितै देहादिसंजुते छायामात्रं
दिस्सति ॥ इदानीं सीसो पुच्छति - “तं पडिबिंबं छायां वा को पासति ? तत्थ भन्नति - ससमय-
परसमयवत्तव्वयाए-

[भा.४३२१] आदरिसपडिहता उवलंभति रस्सी सरूवमन्नेर्सिं ।
तं तु न जुज्जइ जम्हा, पस्सति आया न रस्सीओ ॥

चू- आत्मनः शरीरस्य या रश्मयः षड्दिशं विनिर्गताः, तासां या आदर्शे अधःकृताः प्रतिहता
रश्मयः, ता रश्मयो बिंबादिस्वरूपं उपलभन्ति । एषोऽभिप्राय अन्येषां परतंत्राणां । जैनतंत्रव्यवस्थिता
आहुः-न युज्जते एतत् । यस्मात् सर्वप्रमाणानि आत्माधीनानि, तस्मादात्मा पश्यति न रश्मयः ॥
इदानीं पराभिप्राये तिरस्कृते स्वपक्षः स्थाप्यते “उज्जोयफुडम्मि तु” गाहा एषोऽर्थस्तस्यार्थस्य
स्थिरीकरणार्थं पुनरप्याह-

[भा.४३२२] जुज्जति हु पगासफुडे, पडिबिंबं दप्पणम्मि पस्संतो ।
तस्सेव जयावरणं, सा छाया होति बिंबं वा ॥

चू- जुज्जते घटते फुडप्पगासे दप्पणे अप्पाणं पलोएंते अडिबिंबं प्रतिरूपं निर्व्यंजितावयवं
पस्सति, तं च पस्संतस्स जता अब्भगादीहिं अप्पगासीभूतं भवति तदा तमेव बिंबं छाया दीसति,

“बिंब” ति छायां वा पेक्खंतस्स अब्भादी आवरणावगमे तमेव छायां बिंबं पस्सति, निव्वंजितावयवं-प्रतिरूपमित्यर्थः । सीसो पुच्छति-“कम्हा सव्वे देहावयवा आदरिसे न पेच्छति ?” अतो भन्ति-

[भा. ४३२३] जे आदरिसंतत्तो, देहावयवा हवंति नयनादी ।
तेसिं तत्थुवलद्धी, पगासजोगा न इतरेसिं ॥

चू- छद्दिसि सरीरतेयरस्सिसु पधावितासु जं दिसि आदरिसो ठितो तत्तो ये नयनहत्थादी सरीरावयवा जे आदरिसे निवडिया तेसिं तम्मि आदरिसे उवलद्धी भवति । जति य आदरिसो अब्भावगो सप्पासासेण संजुत्तो न, अंधकारव्यवस्थित इत्यर्थः । “इतरे” ति जे आदरिसेण सह न संजुत्ता, ते न तत्रोपलभ्यन्ते ॥

[भा. ४३२४] एमेव य पडिबिंबं, जं आदरिसेण होइ संजुत्तं ।
तत्थ वि हो उवलद्धी, पगासजोगा अदिट्ठे वि ॥

चू- एवमित्यवधारणे । किं अवधारयितव्यं ? यदेतदुपलब्धिकारणमुक्तं । अनेनोपलब्धिकारणेण यदप्यन्यत् घटादिस्वरूपप्रतिबिंबं आदर्शं संयुज्यते तत्राप्युपलब्धिर्भवत्यात्मना अपश्यतोऽपि घटादिकं । एवं मणिमादीसु वि भावेयव्वं, नवरं-तेल्लजलादिसु जारिसं बिंबं आगासमंतरे ति तारिसमेव दीसते ॥

[भा. ४३२५] एएसामन्नतरे, अप्पानं जे उ देहते भिक्खु ।
सो आणाअणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- दप्पणमणिमादियाण अन्नयरे जो अप्पानं जोएति तस्स आणादिया दोसा, चउलहुं च से पच्छित्तं आयसंजमविराधना य भवति ॥ इमे य अन्ने दोसा-

[भा. ४३२६] गमणादी रूवमरूववं तु कुञ्जा निदाणमादीणि ।
बातुस-गारवकरणं, खित्तादि निरत्थगुड्डाहो ॥

चू- आदरिसादीसु अप्पानं रूववंतं दट्ठुं विसए भुंजामि ति पडिगमनं करोति, अन्नतिथिएसु वा पविसति, सिद्धपुत्तो वा भवति, सिद्धपुत्तिं वा सेवति, सर्लिंगेण वा संजतिं पडिसेवति, विरूवं वा अप्पानं दट्ठुं नियाणं करेज्जा, आदिसद्दातो देवताराहणादी वसीकरणजोगादी वा अधिजेज्ज, सरीरबाउसत्तं वा करेज्ज, आदरिसे वा अप्पणो रूवं दट्ठुं सोभामि ति गारवं करेज्ज, रूवेण हरिसिओ विरूवो वा विसादेण खित्तादिचित्तो भवेज्ज । तं कम्मखवणवज्जियं निरत्थकं, सागारिय दिट्ठे उड्डाहो । “न एस तवस्सी, कामी, एस अजिइंदिओ” ति उड्डुहं करेज्ज ॥

[भा. ४३२७] बितियपदमणप्पज्जे, सेहे अविकोविते व अप्पज्जे ।
विसआतंको मज्जण, मोहतिगिच्छाए जाणमवि ॥

चू- अणप्पज्जो पराधीनत्तणतो सेहो, अविकोवितो अजाणत्तणतो, जो पुण अप्पज्जो जाणगो सो इमेहिं कारणेहिं अप्पानं आदरिसे देहति - सप्पादिविसेण अभिभूते जालागद्दभलूतातंके वा उवड्ढित्ते आदरिसविज्जाए मज्जियव्वं, तत्थ आदरिसे देहति - सप्पादिविसेण अभिभूते जालागद्दभलूतातंके वा उवड्ढित्ते आदरिसविज्जाए मज्जियव्वं, तत्थ आदरिसे अप्पणो पडिबिंबं गिलाणस्स वा उमज्जति, ततो पन्नप्पति, मोहतिगिच्छाए वा देहति ॥ अहवा इमे कारणा-

[भा. ४३२८] पुप्फग गलगंडं वा, मंडल दंतरूय जीह ओट्टे य ।
चक्खुस्स अविसए वुट्ठिहाणि जाणट्ठता पेहे ॥

चू- अक्खिम्मि फुल्लं, गले वा गंडं, पसु ति मंडलं वा, दंते वा कोत्ति घुणदंतगादिरोगो ।
अहवा - जिब्भाए ओट्टे वा किं चि उट्टियं पिलगादि । एवमादि अचक्खुविसयट्ठियं अपेक्खंतो
तिगिच्छनिमित्तं, रोगाद्बुद्धिहाणिजाणणनिमित्तं वा अद्दाए देहति अप्पसागारिए, न दोसो ॥

मू. (८२६) जे भिक्खू वमनं करेइ, करंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८२७) जे भिक्खू विरेयणं करेइ, करंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८२८) जे भिक्खू वमण-विरेयण करेइ, करंतं वा सातिज्जति ॥

चू- उट्टविरेयो वमनं, अहो सावणं विरेयो ।

[भा. ४३२९] वमणं विरेयण वा, जे भिक्खू आइए अणद्दाए ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- निष्पयोयणं अणद्दा । चउलहुं च पच्छित्तं पावति । स मतिरित्तऽत्यपदगहणं इमाएगाहाए-

[भा. ४३३०] वमनं विरेयनं वा, अब्भंगोच्छोलणं सिणाणं वा ।

नेहादित्पण रसायणं व नत्थि च वत्थि वा ॥

चू- गातब्भंगो तेलादिमा, फासुगअफासुगेण देसे उच्छोलणं, सव्वगातस्स सिणाणं,
वन्नबलादिनिमित्तं घघादिणेहपानं तप्पणं, आदिग्गहणात्तो अब्भंगो तप्पणं च, वयत्थंभणं
एगमणेगदव्वोर्हेरसायणं, नासारसादिरोगणासणत्थं नासकरणं नत्थं, कडिवायअरिसविनासणत्थं
च अपाणदारेण वत्थिणा तेलादिष्पदाणं वत्थिकम्मं । किं चान्यत्-विविधाणं दव्वाणं एगाणेगपयुत्ताणं
वीरियविवागफलं नेगविहं जाणेऊण दव्वाणं अब्भवहारं करेति ॥ जतो भन्नति-

[भा. ४३३१] वन्न-सर-रूव-मेहा, वंगवली पलित-नासणद्दा वा ।

दीहाउ तट्टता वा, धूल-किसद्दा व तं कुञ्जा ॥

चू- सरीरे सुवन्नया भवति, महुरसरो पडिपुनेदियो रूववं मेहाधारणाजुत्तो भवति, वंगा
गंडे भवंति, संकुचियगतवलीपलियाभयणासणद्दा उवउज्जति दव्वे । अहवा - दीहाऊ भवामि
त्ति तदद्दा वोवयुज्जति । धूलो वा किसो वा भवामि, किसो वा धूलो वा भवामि, एतदद्दा
तव्विधदव्वोवयोगं करेति । एवमादि करंतस्स आणादिया दोसा ॥ इमे य दोसा-

[भा. ४३३२] उभयघरणम्मि दोसा, अहकरणकाया य जं च उट्टाहो ।

पच्छन्नमग्गणं पि य, अगिलाणगिलाणकरणं वा ॥

चू- “उभए”त्ति- वमनं विरेयनं । अतीव वमणे भरेज्ज, अतिविरेयणे वा भरेज्ज । अह उभयं
धरेति तो उट्टनिरोहे कोट्ठो, दद्धनिरोहे मरणं । अथ अतिवेगेण अर्थंडिलादिसु छट्टणनिसिरणं वा,
एत्थ छक्कायविराधना । जं च अप्पानं अगिलाणं गिलाणं करेति तन्निष्फन्नं, “चत्तसरीरा वि
सरीरकम्मं करेति” त्ति उट्टाहो, तम्मि कते पत्थं अन्नं मग्गियव्वं, पत्थभोजनमित्यर्थः । अहवा-
पच्छन्नं तं करेतेहिं अप्पसागारितो पडिस्सतो मग्गियव्वो ॥ इमं बित्थियपदं-

[भा. ४३३३] नच्चुप्पत्तियं दुक्खं, अभिभूतो वेयणाए तिव्वाए ।

अदीणो अव्वहितो, तं दुक्खं ऽहियासए सम्मं ॥

[भा. ४३३४] अव्वोच्छित्तिनिमित्तं, जीवद्दाए समाहिहेउं वा ।

वमणविरेयणमादी, जयणाए आदिते भिक्खू ॥

चू- दो वि गाहातो ततियउद्देशकगमेण पूर्ववत् ॥

मू. (८२९) जे भिक्खू अरोगियपडिकम्मं करेति, करंतं वा सातिज्जति ॥

चू- अरोगो निरुवहयसरीरो । मा मे रोगो भविस्सति त्ति अनागयं चैव रोगपरिकम्मं करेतितस्स घउलहुं, आणादिया य दोसा ।

[भा. ४३३५] जे भिक्खू अरोगत्ते, कुज्जा हि अनागयं तु तेगिच्छं ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- इमेहिं कारणेहिं अववादेण कुज्जा-

[भा. ४३३६] विहरण वायण आवासगाण मा मे व ताण वा पीला ।
होज्जा हि अकीरंतं, कप्पति हु अनागयं काउं ॥

चू- विहरणं जाव मासकप्पो न पूरति ताव करोमि, मा मासकप्पे पुन्ने विहरणस्स वाधातो भविस्सति । रोगे वा उप्पन्ने मा वायणाए वाधाओ भविस्सइ । विविधाण वा आवासगजोगाणं रोगमुप्पन्ने कम्मं असहमाणेहिं हरितादिच्छेदणं अन्नं वा किंचि गिलाणद्धा वताइयारं करेज्ज, अनागयं पुण कीरमाणे कम्मे फासुएण कीरमाणे व्रतभंगो न भवति, तन्हा अनागयं कप्पति काउं । एमादिकारणे अवेक्खिऊण अनागयं रोगपरिकम्मं कज्जति ॥ जतो भन्नति-

[भा. ४३३७] अमुगो अमुगं कालं, कप्पति वाही ममं ति तं नातुं ।
तप्पसमणी उ किरिया, कप्पति इहरा बहू हानी ॥

चू- ममं जप्पसरीरस्स अमुगो वाही अमुगे काले अवस्समुप्पज्जति तस्स रोगस्स अनागयं चैव किरिया कज्जति । “इहर” ति उप्पन्ने रोगे किरियाए कज्जमाणीए बहू दोसा, दोसबहुत्ताओ य संजमहानी भवति ॥ अनागयं कज्जमणे इमे गुणा-

[भा. ४३३८] अप्परअनायासो, न य कायवहो न या वि परिहानी ।
न य चट्ठणा गिहीणं, नह्छेज्जरिणेहि दिट्ठंतो ॥

चू- अनागतं रोगपरिकम्मं कज्जमाणे अप्पणो परस्स य अनायासो भवति, कमे फासुएण कज्जमाणे कायवधो न भवति, न य सुत्तत्ये आवस्सगा परिहानी भवति, अनागतं जहालाभेण सणियं कज्जमाणे गिहीणं चमढणा न भवति । किंच उवेक्खितो वाही दुच्छेज्जा भवति, जहा रुक्खो अंकुरावत्याए नह्छेज्जो भवति, विवद्धितो पुण जायमूलो महाखंधो कुहाडेण वि दुच्छेज्जो, रिणं पि अवद्धिअं अप्पत्तणओ सुच्छेज्जं, विवद्धियं दुगुणचउगुणं दुच्छेज्जं, एवं वाही वि अनागतं सुच्छेज्जो, पच्छ दुच्छेज्जो । जो सुत्तत्ये सुगहियत्थो गहणसमत्थो गहणसमत्थो य जो य गच्छोवग्गहकारी कुलगणसंधकज्जेसु य पमाणं तस्स एसा विधी ॥ जो पुण न इमेरिसो तस्स इमा विधी-

[भा. ४३३९] जो पुण अपुव्वगहणे, उवग्गहे वा अपच्चलो परेसिं ।
असहू उत्तरकरमे, तस्स जहिच्छा न उ निओगो ॥

चू- अभिणवाणं सुत्तत्याणं गहणे असमत्थो, साधुवग्गस्स व वत्थपायभत्तपाणओसद्धभेसज्जादी एतेहिं उवग्गहं काउं असमत्थो, उत्तरकरणं तवोपायच्छित्तंवा तत्थ वि असहू, एरिसस्स परिसस्स इच्छा न नियोगो “अवस्समणागयं कायव्वं” ति ॥

मू. (८३०) जे भिक्खू पासत्थं वंदइ, वंदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८३१) जे भिक्खू पासत्थं पसंसइ, पसंसंतं वा सातिज्जति ॥

धू- सुलद्धं ते माणुस्सं जम्मं ज साहूणं वट्टसि-एवमादिपसंसा, विधीए वंदनं उच्छोभणं वंदनं वा । एस सुत्तथो । इमा निज्जुत्ती-

[भा. ४३४०] दुविधो खलु पासत्थो, देसे सव्वे य होइ नायव्वो ।

सव्वे तिन्नि विगप्पा, देसे सेज्जातरकुलादी ॥

धू- दुविधो पासत्थो - देसे सव्वे य । सव्वहा जो पासत्तो सो ति विधो । देसेण जो पासत्थो सो सेज्जातरपिंडभोतिमादी अनेगविधो ॥ पासत्थनिरुत्तं इमं सव्वदेसअभेदेण भन्ति-

भा. (४३४१) दंसणनाणचरित्ते, तवे य अत्ताहितो पवयणे य ।

तेसिं पासविहारी, पासत्थं तं वियाणाहि ॥

धू- दंसणादिया पसिद्धा । पवयणं चाउवन्नो समणसंघो । अत्ता आत्मा संधिपयोगेण आभिओगेण आहितो आरोपितः स्थापितः जेहिं जेहिं साधूहिं - ते उज्जुत्तविहारिण इत्यर्थः । तेसिं साधूणं पासविहारी जो सो एवंविधो पासत्थो । पवयणं पडुच्च जम्हा साहु-साहुणि-सावग-साविगासु एगपक्खे वि न निवडति, तम्हा पवयणं पइ तेसिं पासविहारी । अधवा - दंसणादिसु अत्ता अहिओ जस्स सो अत्ताहितो । एत्थ अकारो संधीए अत्थवसा हुस्सो दडुच्चो, दर्शनादीनां विराधकमित्यर्थः । जम्हा सो विराधको तम्हा तेसिं दंसणादीणं पासविहारी ॥

इदानिं सव्वपासत्थो तिविधभेदो भन्ति-

[भा. ४३४२] दंसणनाणचरित्ते, सत्थो अच्छति तहिं न उज्जमति ।

एतेण उ पासत्थो, एसो अन्नो वि पज्जाओ ॥

धू- सत्थो अच्छइ ति । सुत्तपोरिसिं वा अत्थपोरिसिं वा न करेइ नोद्यमते, दंसणाइयारेसु वट्टति, चारित्ते न वट्टति, अतिचारे वा न वज्जेति, एवं सत्थो अच्छति, तेन पासत्थो । अन्यः पर्यायः अन्यो व्याख्याप्रकारः ॥ अधवा-

[भा. ४३४३] पासो त्ति बंधणं ति य, एगद्धं बंधहेतवो पासा ।

पासत्थियपासत्था, एसो अन्नो वि पज्जातो ॥

धू- पासोत्ति वा बंधणो त्ति वा एगद्धं, एते पदा दो वि एगद्धा । बंधस्स हेऊ "अविरयमादी" ते पासा भन्ति, तेसु पासेसु ठितो पासत्थो ॥ सव्वपासत्थो गतो । इमो देसपासत्थो-

[भा. ४३४४] सेज्जायरकुलनिस्सित, ठवणकुलपलोयणा अभिहडे य ।

पुत्विं पच्छा संयुत, नितियग्गपिंडभोति पासत्थो ॥

धू- सेज्जातरपिंडं भुंजि, सद्दाईकुलनिस्साए विहरति, ठवणाकुलाणि वा निक्कारणे पविसति, संखडिं पलोएति, आदंसादिसु वा देहं पलोएति, अभिहडं गेण्हति भुंजति य, सयणं पडुच्च माता-पितादियं पुव्वसंधवं करेति, पच्छासंधवं वा सासुससुरादियं । दानं वा पडुच्च अदिन्ने पुव्वसंधवो, दिन्ने पच्छासंधवो, नितियं निच्चनिमंतणे निकाएति, जति दिने दिने दाहिसि अग्गपिंडो अग्गकूरो तं गेण्हति भुंजइ य, एवमादिएसुं अववादपदेसु वट्टंतो देसपासत्थो भवति ॥

मू. (८३२) जे भिक्खू ओसन्नं वंदति, वंदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८३३) जे भिक्खू ओसन्नं पसंसति, पसंसंतं वा सातिज्जति ॥

घू- द्वे सूत्रे । ओसन्नदोसो । ओसन्नो बहुतरगुणावराही इत्यर्थः ।

[भा. ४३४५] आवासग सज्ज्ञाए, पडिलेह ज्ञाण भिक्ख भत्तट्टे ।
काउस्सग पडिकमणे, कितिकम्मं नेव पडिलेहा ॥

घू- “आवासग”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४३४६] आवासग अनियतं करेति हीनातिरिक्तविवरीयं ।
गुरुवयणणियोग वलायमाणे इणमो उ ओसन्नो ॥

घू- अनियतं - कदातिं करेइ, कयाइ न करेति, अधिकं वा करेति, दोसेहिं वा सह करेइ, चक्रवालसामायारीए सीदमाणो आवस्सगे आलोयणवेलाए “निओइट”ति चोदितो सम्मं अपडिवज्जंतो तथा वा अकरंतो वलायमाणो गुरुवयणो भवति, अन्नत्थ वा चोदितो गुरुवयणाओ वलायति । “सज्ज्ञाय”ति सज्ज्ञायं हीनं करेति, अतिरिक्तं वा करेति । अहवा - न करेति । विवरीयं वा कालियं उक्काले करेति, उक्कालियं वा कालवेलाए करेति, असज्ज्ञाए वा करेति । पडिलेहणाए वि एवं चेव दट्टच्चं । पुच्चावरत्तकाले ज्ञाणं नो ज्ञायति । असुभं ज्ञायति ।

आलसितो भिक्खं न हिंइति, अनुवउत्तो वा भिक्खाविसोहिं न करेति, असुद्धं वा गेण्हति । “भत्तट्टं” ति-मंडलीए कदाति भुंजइ, कदाइ न भुंजति, मंडलिसामायारिं वा न करेति, दोसेहिं वा भुंजति, पविसंतो निसीहिं न करेति, नितो आवस्सियं न करेति, नितानितो न पमज्जति वा । नदिसंतरणादिसु अन्नत्थं वा गमणागमणे काउस्सगं न करेति । दोसेहिं वा करेति । “पडिकमणं”ति मिच्छादुक्कडं, तं पमायखलियादिसु न करेति । संवरणादिसु कितिकम्मठाणेसु “कतिकम्मं” वंदणं न करेति । गुरुमादीण वा विस्सामणादि कितिकम्मं न करेति । निसीअणतुयइण्णादिइण्णं न पडिलेहे, संडासयं वा निसीयंतो आदाननिक्खं वणसु वा न पडिलेहेति न पमज्जति ॥ एस देसोसन्नो गतो । इमो सव्वोसन्नो-

[भा. ४३४७] उउबद्धपीढफलगं, ओसन्नं संजयं वियाणाहि ।

ठवियग रइयग भोती एमेता पडिवत्तीओ ॥

घू- जो य पक्खस्स पिट्टफलगादियाण बंधे मोत्तुं पडिलेहणं न करेति सो संजओ उउबद्धपीढफलगो । अधवा - निच्चथविय संथारगो, निच्चुत्थरियसंथारगो य उउबद्धपीढफलगो भन्नति । ठवियपाहुडियं भुंजति, निक्खित्तभोती वा, ठवियभोती । घंटी करगपटलगादिसु जो अवट्टिये आनेउं भुंजति सो रतियभोती ॥ अहवा - इमो संखेवओ ओसन्नो भन्नति-

[भा. ४३४८] सामायारिं वितहं, ओसन्नो जं च पावती तत्थ । [गार्थार्थः]

घू- सव्वं सामायारिवितहं करंतो ओसन्नो, जं वा मूलुत्तरगुणातियारं जत्थ किरियाविसेसे पयट्टो सपावति तं अनिदंतो अनालोयंतो पच्छित्तं अकरंतो ओसन्नो भवति ॥

मू. (८३४) जे भिक्खू कुसीलं वंदति, वंदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८३५) जे भिक्खू कुसीलं पसंसइ, पसंसंतं वा सातिज्जति ॥

घू- कुत्तितः शीलः, कुत्तितेषु शीलं करोतीत्यतः कुसील इमा निज्जुत्ति-

[भा. ४३४९] कोउयभूतीकम्मे, पसिणापसिणं निमित्तमाजीवी ।

कक्क-कुरुय-सुमिण-लक्खण-मूल-मंत-विज्जोवजीवी कुसिलो उ ॥

सू- निदुमादियाणं तिगचच्चारादिसु ण्हवणं करेति त्ति कोतुअं, रक्खनिमित्तं अभिमांतियं भूतिं देति, अंगुट्टबाहूपसिणादी करेति, सुविणए विज्जाए अक्खियं अक्खमाणस्स पसिणापसिणं, तीतपडुप्पन्नमनागयनिमित्तोवजीवी । अधवा - आजीवी जाति-कुल-गण-कम्म-सिप्ये पंचविधं करेति । लोहादिकेण कक्केण जंघाइ घसति, सरीरे सुस्सूसाकरणं कुरुकुर्या, बकुसभावं करेति त्ति वुत्तं भवति, सुभासुभसुविणफलं अक्खति, इत्थिपुरिसाण मसतिलगादिलक्खणे सुभासुभे कहेति, विविधरोगपसमणे कंदमूले कहेति । अहवा - गब्भादानपडिसाडणे मूलकम्मं मंतविज्जाहिं वा जीवाणं करंतो कुशीलो भवति ॥

मू. (८३६) जे भिक्खू नितियं वंदति, वंदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८३७) जे भिक्खू नितियं पसंसति, पसंसंतं वा सातिज्जति ॥

सू- निच्चमवत्थणातो नितितो ।

[भा. ४३५०] जं पुव्वं नितियं खलु, चउव्विहं वन्नियं तु बितियम्मि ।

तं आलंबणरहितो, सेवंतो होति नितिओ उ ॥

सू- दव्व-खेत-काल-भावा एतं चउव्विहं, इहेव अज्झयणे बितियुद्देसे वन्नियं, तं निक्कारणे सेवंतो नितितो भवति ॥

मू. (८३८) जे भिक्खू संसत्तं वंदति, वंदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८३९) जे भिक्खू संसत्तं पसंसति, पसंसंतं वा सातिज्जति ॥

सू- दोसेहिं जुत्तो संसत्तो आकिन्नदोस वा संसत्तो ।

[भा.] संसत्तो व अलदो, नडरूवी एलतो चेव ॥ [गाथार्द्धः]

सू- इमा पव्वच्छातो निज्जुत्ती - संसत्तो कहं? अलंदमिव । जहा गोभक्तक-लंदयं अनेगदव्वनियरं किमिमादीहिं वा संसत्तं तहा सो वि । अहवा - संसत्तो अणेगरूवी नटवत् एलकवत्, जहा नडो नट्टवसा अनेगाणि रूवाणि करेति, ऊरणगो वा जहा हलिहरागेण रत्तो धोविउं पुणो गुलिगगेरुगादिरागेण रज्जते, एवं पुणो वि धोविउं अन्नोन्नेन रज्जति, एवं एलादिबहरुवी ॥

एवं संसत्तो इमेण विहिणा बहरुवी-

[भा. ४३५१] पासत्थ अहाछंदे, कुशील ओसन्नमेव संसत्ते ।

पियधम्मो पियधम्मेषु चेव इणमो तु संसत्तो ॥

सू- पासत्थाणं मज्जे ठितो पासत्थो, अहच्छंदेषु अहाछंदो, ओसन्नेसु ओसन्नानुवत्तिओ ओसन्नो, संसत्ताण मज्जे संसत्ताणुचरितो, पियधम्मेषु मिलितो अप्पानं पियधम्मं दंसेति, निद्धम्मेषु निद्धम्मो भवति । “इणमो” त्ति वक्खमाणसरूवो संसत्तो ॥

[भा. ४३५२] पंचासवप्पवत्तो, जो खलु तिहि गारवेहि पडिबद्धो ।

इत्थिगिहिसंकिलिद्धो, संसत्तो सो य नायव्वो ॥

सू- पंच आसवदारा - पाणवह-मुसावाय-अदत्त-मेहुण-परिगह, एतेसु प्रवृतः । खलु अवधारणार्थो । तिन्नि गारवा - इहिरससायं वा, एतेसु भावतो पडिबद्धो ।

इत्थीसु मोहमोहितो संकिलिद्धो तप्पडिसेवी । गिहीसु वि समक्खपरोक्खेषु सुत्थदुत्थेषु

दुपदचउम्पदेसु वा वावारतहणपडिबद्धो संकिलिद्धो । संखेवो इमो - जो जारिसेसु मिलति सो तारिसो चेव भवति, एरिसो संसत्तो नायव्वो ॥

मू. (८४०) जे भिक्खू काहियं वंदति, वंदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८४१) जे भिक्खू काहियं पसंसति, पसंसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- द्वे सूत्रे । सज्जायादिकरनिजे जोगे भोत्तुं जो देसकहादिकहातो कथेति सो काहितो । इमानिज्जुत्ती-

[भा. ४३५३] आहारादीणऽद्वा, जसहेउं अहव पूयणनिमित्तं ।

तक्कम्मो जो धम्मं, कहेति सो काहिओ होति ॥

चू- धम्मकहं पि जो करेति आहारादिनिमित्तं, वत्थपातादिनिमित्तं, जसत्थी वा, वंदनादि-पूयाभिमित्तं वा, सुत्तत्थपोरिसिमुक्कवावारो अहो य रातो य धम्मकहादिपढणकहणवज्झो, तदेवास्य केवलं कर्म तक्कम्म एवंविधो काहितो भवति ॥ चोदग आह-“ननु सज्जाओ पंचविधो वायणादिगो । तस्स पंचमो भेदो धम्मकहा । तेन भव्वसत्ता पडबुज्जंति तित्ये य अब्वोच्छिती पभावणा य भवति, अतो ताओ निज्जरा चेव भवति, कहं काहियत्तं पडिसिज्जति ? ।” आचार्याह-

[भा. ४३५४] कामं खलु धम्मका, सज्जायस्सव पंचमं अंगं ।

अब्वोच्छितीइ ततो, तित्यस्स पभावना चेव ॥

चू- पूर्वाभिहिते नोदकार्यानुमते कामशब्दः । खलुशब्दो अवधारणेऽर्थे । किमवधारयति ? इमं - “सज्जायस्स पंचम एवांगं धम्मकहा” जइ य एवं-

[भा. ४३५५] तह वि य न सव्वकालं, धम्मकहा जीइ सव्वपरिहाणी ।

नाउं व खेत कालं, पुरिसं च पवेदते धम्मं ॥

चू- सव्वकालं धम्मो न कहेयव्वो, जतो पडिलेहणादि संजमजोगाण सुत्तत्थपोरिसीण य आयरियगिलाणमादीकिच्चाण य परिहाणी भवति, अतो न काहियत्तं कायव्वं । जदा पुण धम्मं कहेति तदा नाउं साधुसाधुणीय य बहुगच्छुवग्गहं । “खेतं” ति ओमकाले बहूणं साधुसाधुणीणं उवग्गहकरा इमे दानसद्दादि भविस्संति (त्ति) धम्मं कहेए । रायदिपुरिसं वा नाउं कहेज्जा, महाकले वा इमेण एक्केण उवसंतेणं पुरिसेणं बहू उवसंतीति कहेज्जा ॥

मू. (८४२) जे भिक्खू पासणियं वंदइ, वंदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८४३) जे भिक्खू पासणियं पसंसइ, पसंसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- जनवयववहारेसु नडणट्टादिसु वा जो पेक्खणं करेति सो पासणिओ ।

[भा. ४३५६] लोइयववहारेसू, लोए सत्थादिएसु कज्जेसु ।

पासणियत्तं कुणती, पासणिओ सो य नायव्वो ॥

चू- लोइयववहारेसु”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४३५७] साधारणे विरेगं, साहति पुत्तपडए य आहरणं ।

दोण्ह य एगो पुत्तो, दोन्नि महिलाओ एगस्स ॥

चू- दोण्हं सामन्नं साधारणं, तस्स विरेगं विभयणं, तत्थन्ने पासणिया च्छेतुमसमत्था, सो भावत्थं नाउं छिंदति । कहं ? एत्थ उदाहरणं भन्नति- एगस्स वणियस्स दो महिला, तत्थेगीए

पुतो । एयं उदाहरणं जहा नमोकारनिज्जुत्तीए । पडगआहरणं पि जहा तत्थेव । एवं - अन्नेसु वि बहूसु लोगववहारेसु पासणियत्तं करेइ छिंदति वा ॥ “लोए सत्थादिएसु”त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४३५८] छंदनिरुत्तं सद्दं, अत्थं वा लोइयाण सत्थाणं ।

भावत्यए य साहति, छलियादी उत्तरे सउणे ॥

चू- छंदादियाणं लोगसत्थाणं सुत्तं कहेति अत्थं वा, अहवा “अत्थं व”त्ति अत्थसत्थं, सेतुमादियाण वा बहूण कब्बाणं, कोह्वायाण य, वेसियमादियाण य भावत्यं पसाहति । छलिय सिंगारकहा थीवन्नगादी । “उत्तरे”त्ति - छंदुत्तरादी । अहवा - ववहारे उततर सिक्खावेइ । अहवा - “उत्तरे”त्ति लोउत्तरे वि सउण रुयादाणि कहयति ॥

मू. (८४४) जे भिक्खू मामगं वंदइ, वंदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८४५) जे भिक्खू मामगं पसंसइ, पसंसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- ममीकारं करेतं मामाओ-

[भा. ४३५६] आहार उवहि देहे, वीयार विहार वसहि कुल गामे ।

पडिसेहं च ममत्तं, जो कुणति मामतो सो उ ॥

चू- उवकरणादिसु जहासंभवं पडिसेहं करेति, मा मम उवकरणं कोइ गेणहउ । एवं अन्नेसु वि वियारबूमिमादिएसु पडिसेहं सगच्छपरगच्छयाणं वा करेति । आहारादिएसु चेव सब्वेसु ममत्तं करेति । भावपडिबंधं एवं करेतो मामओ भवति ॥

विविधदेसगुणेहि पडिबद्धो मामओ इमो-

[भा. ४३६०] अह जारिसओ देसो, जे य गुणा एत्थ सस्सगोणादी ।

सुंदरअभिजातजणो, ममाइ निक्कारणोवयति ॥

चू- “अह”त्ति अयं जारिसो देसो रुक्ख-वावि-सर-तडागोवसोभितो एरिसो अन्नो नत्थि । सुहविहारो । सुलभवसहिभत्तोवकरणादिया य बहूगुणा । सालिक्खुमादिया य बहूसस्सा निष्फज्जंति य । गो-महिस-पडरत्ततो य पउरगोरसं । सरीरेण वत्थादिएहिं सुंदरो जणो, अभिजायत्तणतो य कुलीणो, न साहुसुवद्वकारी, एवमादिएहिं गुणेहिं भावपडिबद्धो निक्कारणिओ वा वयति - प्रशंसतीत्यर्थः ॥

मू. (८४६) जे भिक्खू संपसारियं वंदति, वंदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८४७) जे भिक्खू संपसारियं पसंसति, पसंसंतं वा सातिज्जति ॥

चू- गिहीणं कज्जाणं गुरुलाघवेणं संपसारेतो संपसारिओ ।

[भा. ४३६१] अस्संजयाण भिक्खू, कज्जे अस्संजमण्वत्तेसु ।

जो देती सामत्थं, संपसारओ सो य नायब्बो ॥

चू- जे भिक्खू असंजयाणं असंजमकज्जपवत्ताणं पुच्छंताणं अपुच्छंताण वा सामत्थयं देति- “मा एवं इमं वा करेहि, एत्थ बहू दोसा, जहा हं भमामि तथा करेहि” त्ति, एवं करेतो संपसारितो भवति ॥ ते य इमे असंजयकज्जा ।

[भा. ४३६२] गिहिनिक्खमणपवेसे, आवाह विवाह विक्रय कए वा ।

गुरुलाघवं कहेंते, गिहिणो खलु संपसारीओ ॥

घू- गिहीणं असंजयाणं गिहाओ दिसि जत्तए वा निग्गमयं देति । गिहि(स्स)जत्ताओ वा आगवस्स पावेसं देति । आवाहो विट्ठियालंभणयं सुहं दिवसं कहेति, मा वा एयस्स देहि, इमस्स वा देहि । विवाहपडलादिएहिं जोतिसगंधेहिं विवाहवेलं देति । अग्घकडमादिएहिं गंधेहिं इमं दब्बं विक्किणाहि, इमं वा किणाहि । एवमादिएसु कज्जेसु गिहीणं गुरुलाघवं कहंतो संपसारत्तणं पावति ॥ पासत्यादियाण सव्वेसिं इमं सामन्नं-

[भा. ४३६३] एएसामन्नतरं, जे भिक्खू पसंसए अहव वंदे ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तविराधनं पावे ॥

घू- मिच्छत्तं जनेति, संजमविराधनं च पावति ॥ इमाणि पसंसणकारणाणि भवंति-

[भा. ४३६४] मेहावि नीयवत्ती, दाणरूई घेइयाण अतिभत्तो ।
लोगपगतो सुवक्को, पियवाई पुव्वभासी य ॥

घू- अनुज्जमंतस्स एते सव्वे अगुणा दट्ठ्वा, तम्हा मेहिवमादिएहिं पसंसवयणेहिं न पसंसि-
यव्वा ॥ अन्नेसु वि सुत्तेसु पासत्यादियाण वंदणं पडिसिद्धं । जतो भन्ति-

[भा. ४३६५] ठियकप्पे पडिसेहो, सुहसीलऽज्जाण चेव कितिकम्मं ।
नवगस्स या पसंसा, पडिसिद्धपकप्पमज्झयणे ॥

घू- इमो ठियकप्पो -

“आचेलकुद्देसिय-सेज्जातर-रायपिंड-कितिकम्मे ।
वयजेट्ठ-पडिक्कमणे मासं पज्जोसवणकप्पे ।”

एत्थ पडिसिद्धं वंदनयं पसंसा य सुहसीलाणं । पासत्यादी अज्जाण य कितिकम्मं पडिसिद्धं ।
कितिकम्मं वंदनयं । “नवगस्स”ति पासत्यादी पंच काहिकादी चउरो, एते सव्वे नव । पगप्पो
इमं चेव निसीहज्झयणं । एत्थ नवगस्स पसंसा पडिसिद्धा ॥

इदानिं सामन्नेण सीयंतेसु वंदणपडिसेहो कज्जति-

[भा. ४३६६] मूलगुण-उत्तरगुणे, संथरमाणा वि जे पमाएंति ।
ते होतऽवंदनिज्जा, तट्ठणारोवणा चउरो ॥

घू- जो संथरंतो मूलुत्तरगुणेसु सीदति सो अवंदनिज्जो । जं च पासत्यादि ठाणं सेवति तेहिं वा
सह संसग्गिं करेति, अतो तट्ठणारोवणेण आरोवणा, से चउलहुं अहाछंदवज्जेसु, अहाछंदे पुण
चउगुरु ॥ बितियपदं-

[भा. ४३६७] बितियपदमणप्पज्जे, पसंसत अविकोविए व अप्पज्जे ।
जाणंते वा वि पुणो, भयसा तव्वादि गच्छट्ठा ॥

घू- अनवज्जो खित्तादिचित्तो पराधीणत्तणतो पसंसे, अविकोचित्तो सेहो सो वा दोसं अजाणंतो
पसंसे सत्थचित्तो वि । अधवा - जाणता वि दोस भया पसंसे रायासियं । “तव्वादि”त्ति कोइ
परवादा इमारसं पक्खं करेज्ज - पासत्यादयो न पसंसज्जा इति प्रतिज्ञा, अस्य प्रतिघातत्थं पसंसियव्वं
न दोसो, गच्छस्स वा उग्गहकारी सो पासत्यादी पुरिसो अतो गच्छट्ठा पसंसेति ॥

इमो वंदनस्स अवचातो-

[भा. ४३६८] बितियपदमणप्पज्जे, वंदे अविकिवोए व अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, भयसा तव्वादि गच्छद्वा ॥

चू-पूर्ववत् । अववाए उस्सग्गो भन्ति - अववादेण जदा पासत्थादियाण सरीरनिराबाहत्तग-
वेसणं । करेति तथा वंदनविरहियं करेति ॥ जता भन्ति-

[भा.४३६९] गच्छपरिरक्खणद्वा, अनागयं आउवातकुसलेणं ।

एवं गणाधिपतिणो, सुहसीलगवेसणं कुज्जा ॥

चू-ओमरायदुद्धादिसु गच्छस्स वा उवग्गहं करेस्सति, तिगिच्छ वा “अनागयं”ति, तम्मि
ओमादिगे कारणे अनुप्पन्ने वि “आउ”ति अस्स पासत्थादिपुरिसस्स पासातो असनवत्थादी
संजमवद्दी वा, गच्छनिरावाहया वा आयो । उवायकुसलत्तं पुण गणाधिपतिणो तथा सुहसीलाणं
गवेसणं करेति जहा न वंदति, ते गवेसति य न य तेसि अप्पत्तियं भवति ॥

सा य तेसिं गवेसणा इमेहिं ठाणेहिं कायव्वा-

[भा.४३७०] बाहिं आगमणपहे, उज्जाणे देउले समोसरणे ।

रच्छउवस्सगबहिया, अंतो जयणा इमा होति ॥

चू-जत्थ ते गामनगरादिसु अच्छंति तेसिं बाहिं ठितो जता ते पस्सति सेज्जातरादि वा तदा
निराबाहादि गवेसति । जथा वा ते आगच्छंति भिक्खायरियादि तम्मि वा पहे दिट्ठाणं गवेसणं
करेति । एवं उज्जाणादिट्ठाणं चेतियं वंदननिमित्तमागतो वा देवउले गवेसति, समोसरणे वा
दिट्ठा, रच्छाए वा भिक्खादि अडंता अभिमुहा संभिमुहो संभिट्ठा गवेसति । कदाचि ते पासत्थादयो
बाहिं दिट्ठा भणेज्ज - अह पडिस्सयं न कदाइ एह, ताहे तदाणुवत्तीए तेसिं उवस्सय पि गम्भति ।
तत्थ उवस्सयस्स बहिया ठितो सव्वं निराबाहादि गवेसति । अतिनिब्बंधे वा तेसिं अंतो उवस्सयस्स
पविसित्ता गवेसति । इमा जयणा गवेसियव्वे भवति । अहवा जयणा इमा होति पुरिसविसेस-
वंदने । सो य पुरिसविसेसो इमो-

[भा.४३७१] मुक्कधुरा संपागडकिच्चे चरणकरणपरिहीणे ।

लिंगावसेसमेत्ते, जं कीरति तारिसं वोच्छं ॥

चू-संजमधुरा मुक्का जेण सो मुक्कधुरो, समत्थजणस्स पागडाणि अकिच्चाणि करेति जो सो
संपागडकिच्चो । अहवा - असंजमकिच्चाणि संपागडादि करेति जो सा संपागडकिच्चो, संपागडतेवी
वा मूलगुणे उत्तरगुणे सेवतीत्यर्थः । सो अकिच्चपडिसेवणातो चेव चरणपरिब्भट्ठो,
चरणकरणपडिहीणत्तणओ चेव दव्वलिंगावसेसो, दव्वलिंगं से न परिचत्तं (लिंगं) सेसं सव्वं
परिचत्तं । मात्रशब्दः लक्षणवाची । प्रब्रज्यालक्षणं द्रव्यलिंगमात्रमित्यर्थः ॥

तारिसे दव्वमलिंगमेत्ते जारिसं वंदणं कीरति तारिसं सुणसु-

[भा.४३७२] वायाए नमोक्कारो, हत्थुस्सेहो य सीसनमनं च ।

संपुच्छणऽच्छणं छोभवंदनं वंदणं वा वि ॥

चू-बाहिं आगमणपहादिएसु ठाणेषु दिट्ठस्स पासत्थादियस्स वायाए वंदनं कायव्वं -
‘वंदामो’ति भणाति । विसिट्ठतरे उग्गसभावे वा वायाए हत्थुस्सेहं च अंजलिं करेति । अतो वि
विसिट्ठतरउग्गयतरसभावस्स वा दो वि एते करेति, ततियं च सिरप्पणामं करेति । ततो विसिट्ठतरे
तिन्नि काउं पुरुट्ठितो भत्ति पि व दरिसंतो सरीरे वट्टमाणिं पुच्छति । ततो विसिट्ठतरस्स पुच्छिता

खणमेतं पञ्जुवासंतो अच्छति ।

अधवा-पुरिसविसेसं जाणिऊण उच्छोभवंदनं देति- “इच्छामि खमासमणो वंदितं जावनिजाए निसीहियाए तिविहेणं” एयं उच्छोभवंदनयं । अहवा - पुरिसविसेसं नाउं संपुन्नं बारसावत्तं वंदणं देति ॥ तेय वंदनविसेसकारणा इमे-

[भा. ४३७३] परियाय परिस पुरिसं, खेतं कालं च आगमं नाउं ।

कारणजाते जाते, जहारिहं जस्स जं जोग्गं ॥

चू- बंधचेरमभग्गं विसेसितो दीहपरियातो सेसुतरगुणेहिं सीदेति । सयं सीयति, “परिस” परिवारो से संजमविणीतो मुलूत्तरगुणेषु उज्जुत्तो । “पुरिसो” रायादिदिक्खितो बहुसंमतो वा पवयणुग्भावगो । “खेतं” पासत्थादीभावियं तदणुगाएहिं तत्थ वसियव्वं । ओमकाले जो पासत्थो सगच्छवद्वावणं करेति तस्स जहारितो सक्कारो कायव्वो । “आगमे” से सुत्तं अत्थि, अत्थं वा से पन्नवेति - चारित्रगुणान प्रज्ञापयतीत्यर्थः । कारणा कुलादिगा । जातशब्दो प्रकारवाची । बित्तिओ जातसद्दो उप्पन्नवाची । जस्स पुरिसस्स जं वंदणं अरिहं तं कायव्वं । चोदगाह - जोग्गहणं निरत्थयं पुनरुत्तं वा । आचार्य आह - नो निरत्थयं । क्हं ? भन्नति - अन्नं पि जं करनिज्जं अभुङ्गाणासण-विस्सामण-भत्तवत्थादिपदाणं तं पि सव्वं कायव्वं, एयं जोग्गहणा गहितं ॥

[भा. ४३७४] एयाइ अकुव्वंतो, जहारिहं अरिहदेसिए मग्गे ।

न भवइ पवयणभत्ती, अभत्तिमंतादिया दोसा ॥

चू- एयाइं ति वायाए नमोक्कारमातियाइं ति परियागमादियाणं पुरिसां अरिहंतदेसिए मग्गे ठियाण जहारिहं वंदणादि उवयारं अकरंताणं नो पवयणे भत्ती कया भवति । वंदनादि उवयारं अकरंतस्स अभत्ती भवति । आइसद्दातो निज्जर-सुगइलाभस्स वा अनाभागी भवति ॥

मू. (८४८) जे भिक्खू धातिपिंडं भुंजइ भुजंतं वा सातिज्जति”

चू- बालस्स धाइत्तणं करंतस्स आणादिया दोसा, चउलहुं च से पच्छित्तं ।

[भा. ४३७५] जे भिक्खू धातिपिंडं, गिण्हेज्ज सयं तु अहव सातिज्जे ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- सातिज्जणा अन्नं करंतं अनुमोदति । सेसं कंठं ॥ धाइनिरुत्तं इमं-

[भा. ४३७६] धारयति धीयते वा, धयंति वा तमिति तेन धातीतो ।

जहविभवा आसि तया, खीराइं पंचधातीओ ॥

चू- तं बालं धारयतीति धाती । तेन बालेण धीयते पीयत इत्यर्थः । सो वा बालो तं धावतीति धाती, तं पिबतीत्यर्थः । निज्जुत्तिकार आह - जता भगवता तित्थं पणीतं तदा विभवाणुरुवा पंचधातीतो आसी । तं जहा- खीरधाती मज्जण-मंडळ-कीलावणं अंकधाती य ॥ एया सव्वाओ वि समासेण दुविधा-सयंकरणे कारावणे य । अहवा - धातिं धाइत्तणे ठवेति । क्हं पुण धाइत्तणं करेति ? भन्नइ- एगस्स साधुस्स एगा परिचियसद्दी । सो साधू तत्थ भिक्खाए गतो । तस्स संतियं दारगं रुदंतं दड्डं साहू इमं मणाति-

[भा. ४३७७] खीराहारो रोवति, मज्ज किताऽऽसादि देहिणं पजे ।

पच्छा व मज्ज दाहिसि, अलं व भुज्जो व एहामि ॥

चू- साहू भणति - दस दारगो खीराहारो छुहतो रोवति, ता तुमं अन्न वावारं मोत्तुं इमं ताव दारगं थणतो खीरं पज्जेहि । एवं कते मज्झं आसापूरणं कयं होति, मज्झ वि भिक्खं पच्छा दाहिसि एयंमि तित्ते । अहवा भणति - भिक्खाए वि मे अलं, परं एयं पज्जेहि । अहवा भणाति - पुणो भिक्खानिमित्तं एहामि, इदानिं एयं पाएहि ॥ इमं च अन्नं भणाति-

[भा. ४३७८] मतिमं अरोगि दीहाउओ य होति अविमाणितो चालो ।

दुल्लभयं खु सुतमहं, पज्जेहि अहं व से देमि ॥

चू- बालो बालभावे वि अविमाणितो मतिमं भवति, अरोगो भवति, दीहाउगो य भवति । विमाणितो पुण मंदबुद्धी सरोगो अप्पाउतो । तं मा विमाणेहि, अन्नं च दुल्लबो पुत्तजम्मो, तं एयं पज्जेहि थणं । अहवा - गवादिखीरं करोडगे छोदुं देहि, अहमेतं पज्जामि ॥

साधुस्स धाइत्तणं करेत्तस्स इमे दोसा-

[भा. ४४७९] अहिकरण भद्रपंता, कम्मदय गिलाणए य उड्डाहो ।

चडुगारी य अवन्नो, नीया अन्नो व नं संके ॥

चू- असंजतो पासितो अधिकरणं कम्मबंधपरूवणा य कुलमद्वियादिण भद्रपंतदोसा य । भद्रदोसा - एस तवस्सी अप्पणो गिहं चइत्ता अम्होवरि नेहं करोति विसेसेण, से भत्तपाणादी देज्जह । अगारी वा संबंधं गच्छति । पंतदोसा - अप्पणो असुभकम्मोदएण गिलाणो जातो सो बालो, ताहे भणति - किं पि एरिसं समणेण दिन्नं जेण गिलाणो जातो, एवं जनवाए उड्डाहो - “एते कम्मणकारगा ।” अहवा भणेज्जा - एते अदिन्निदाना भिक्खानिमित्तं चाडुं करेति, एवमादि लोए अवन्नं वदेज्ज । अहवा - तस्स अगारीए सयणा अन्नो वा सयणो संकेज्जा-नूनं एस संजतो एतीए अगारीए सह अनायारं सेवति जेण से पुत्तभंडादि भुंजावे ति ॥

अहवा - इमो धातिकराणा विगप्पो-

[भा. ४३८०] अयमपरो उ विगप्पो, भिक्खायरि सद्धि अद्धित्ती पुच्छा ।

दुक्खसहायविभासा, हितं मे धातित्तणं अज्जो ॥

चू- धातिकरणे पुब्बिल्लविकप्पातो इमो अवरो अन्नो विगप्पो भन्नति - एगस्स साधुस्स एगा अगारी उवसमति, अन्नया सो तीए घरं भिक्खाए गतो, दिट्ठा य तेन साधुणा सा सद्धी विमणी उस्सुयमणी अद्धितिमंती । ताहे सो साहू पुच्छति - किं निमित्तं विमणा - सा भणति - किं तुज्झ मम संतियेण दुक्खेण । भणियं च-

॥ १ ॥ जोयण दुक्खं पत्तो, जो य न दुक्खस्स निग्गहसमत्थो ।

जोयण दुहिए दुहिओ, न हु तस्स कहिज्जउ दुक्खं ॥

॥ २ ॥ साहू भणइ- अहयं दुक्खं पत्तो, अहयं दुक्खस्स निग्गहसमत्थो ।

अहयं दुहिए दुहिओ, ता मज्झ कहिज्जउ दुक्खं ॥

सा “दुक्खसहायविभास” ति । ताहे सा सद्धी भणइ - जति तुमं दुक्खनिग्गहसमत्थो तो कहेमि, अमुगधरे मे धातित्तणं आसी, तत्थ तेन धाइत्तणेण सुहं जीवंती आसी, अज्ज मे तं फेडियं, अन्ना तत्थ ठविया तेन ऽम्हि अज्ज संचिंता ॥ तहे साधू तं पुच्छत इमेहिं तं-

[भा. ४३८१] वय-गंड-थुल्ल-तणुय-तणेहि तं पुच्छियं अयाणंतो ।

तत्थ गतो तस्समक्खं, भणाति तं पासिउं बालं ॥

चू- जा सा ठवेता तस्स केरिसो वयो - तरुणी मज्जा बुद्धा ? गंडथणी उन्नयथणी महत्थणी अप्पथणी कोप्पथणी पतितथणी ? सरीरेण थूला तणुयी वा तं ठवियघातिं अयाणंतो एमाइएहिं पुच्छिउं तम्मि घरगतो तीए । ठवियघातीए समक्खं गिहपतिसमक्खं च तं ब लं पासिउं इमं भणइ ॥

[भा. ४३८२] अहुणुद्धियं च अनवेक्खितं च इमंगं कुलं तु मन्नामि ।

पुन्नेहिं जहिच्छाए, चलति बालेण सूएमो ॥

चू- अहो ! इमं कुलं ननु पितिपरंपरागयसिरियं अहुणुद्धियसिरियं एयं । अधवा - अणवेक्खियं ति, न एयं धरचितगा बुद्धा पडिजग्गंति, नत्थि वा एत्थ धरचितगा बुद्धा, अप्पणो जहिच्छाए पुन्नेहिं चलति । गिहसामो य भन्नति - अज्जो कहां जाणसि ? साधू भणइ - इमेण बालेण जाणामि ॥ जारिसी सा ठवियघाती तारिसीए दोसे उब्भासिउकामो भणति-

[भा. ४३८३] थेरी दुब्बलखीरा, चिमिढो पेळ्ळियमुहो अतिथणीए ।

तनुई मंदक्खीरा, कोप्पथणियं ति सूइमुहो ॥

चू- इमो बालो लक्खणजुत्तो । एयाणि से लक्खणाणि अम्मघातीए उवहम्मंति, जतो एयस्स घाती थेरी, थेरी दुब्बलखीरा भवति, एस वट्टंतो रुक्खगतो भविस्सति । अह महल्लथणी तो थणेहिं पेळ्ळिया नासिका चिमिटा भविस्सति, सुहं च से पेळ्ळियं गल्लं भविस्सति, कृशा मंदक्खीरा भवति, अप्पाहारत्तणओ वट्टंतो किसो घेव भविस्सति । कोप्पथणीए कोप्परागारे थणे सूसंतो उट्टंतुरो सूइमुहो य भविस्सति ॥ बहुवित्थारदूसणे इमं सावन्नं भवति-

[भा. ४३८४] जा जेन होति वन्नेण उक्कडा गरहते स तेणेव ।

गरहति समणा तिव्वं, पसत्थभेदं च दुव्वन्नं ॥

चू- जा सा ठवियघाती सा जेण वन्नेण जुत्ता पसत्थेण वा उपसत्थेण वा उक्कडेण वा जहन्नेन वा स साधू तेणेव वन्नेणं तं गरहति । अध जा य ठविया जा य फेडिया ततो दो वि समवन्ना तो समवायातो वा तत्थ वि तं ठवियं तिव्वतरेण वा दुवन्नयरेण वा वन्नभेदेण जुत्तं तेनेव गरहति । जा पुण सा ठवेयव्वा तं दुव्वन्नेण वि जुत्तं पसंसति किमुत्त पसत्थेण ॥

एवं करंतस्स इमे दोसा-

[भा. ४३८५] ओवट्ठिया पदोसं, छोभग उब्भागमो य से जं तु ।

होज्जा मज्ज वि विग्घो, विसाति इयरी वि एमेव ॥

चू- जा सा धातिठाणातो साधुवयणेण उवट्ठिता पदोसमावन्ना छोभगं छुभेज्ज । छोभगो अब्भवक्खाणं । एस ते तीए सह अनायारं सेवति, तस्स वा उब्भागमो त्ति, संघाडगो अन्नो वा भेहुणसंसट्ठो पदुट्ठो जं पंतावणादि काहिति तन्निप्फन्नं च । इयरी वि जा संजएण पसंसिता धातित्तणे ठविता, सा वि चिंतेज्ज-एस समजतो पुणो तीए उलग्गिओ मज्झ दोसे काउं तीए गुणे वन्नेउं मम विग्घं धातित्तणे करेज्ज, तं जाव न करेति ताव विसं गरं वा देमि, एवं सा वि करेज्ज ॥

गता खीरघाती । इदानिं मज्जणादियाओ-

[भा. ४३८६] एमेव सेसियासु वि, सुयमादिसु करणकारणे सगिहे ।

इहीसु य धाईसु य, तहेव उव्वट्ठियाण गमो ॥

घू-सेसियाओमज्जण-मंडण-कीलावण-अकधातीओय । “सुत्त” त्ति पुत्तो । तस्स मज्जणादिकं मातरि वा कारवेत्ति, “करण” त्ति अप्पणा वा सगिहं चेव करेत्ति, जहा इट्ठिधरेसु खीरधाती ठविज्जइ तथा इट्ठिधरेसु चेव मज्जणादिधातीतो ठविज्जंति । मज्जणादिधातीण वि उव्वट्ठिताणं जो गमो खीरधातीए सो चेव गमो असेसो दट्ठव्वो ॥ इमं मज्जणधातित्त-

[भा. ४३८७] लोलति मही य धूली, य गुंडितो प्हाण अहव नं मज्जे ।

जलभीरु अबलणयणो, अतिउप्पिलणेण रत्तच्छे ॥

घू- बालं धूलीए धवलयंगं दट्ठं, महीए वा लोलंतं दट्ठं, साधू तं पुत्तमायं भणात्ति - एयं बालं प्हवेहि । उदगं वा कुडगादिसु छोदुं तेहि, ताहे अहं प्हावेमि । प्हाणधातीए इम पच्छद्वं दूसणं-अइ(स)ज्झल्लमलण्हाणेण उवसंतो प्हविज्जंतो जलभीरु भवति, नयणा य अतिजलभरणेण दुब्बला हवंति, अनं च जलेणं उप्पिलाविया नयणा जमदूअसन्निभा रत्ता भवंति ॥

[भा. ४३८८] अब्भंगिय संवाहिय, उव्वट्ठिय मज्जियं च तं बालं ।

उवनेइ प्हाणधाती, मंडणधातीए सुइदेहं ॥

घू- सा प्हाणधातीं तं बालं अब्भंगादिएहिं चोक्खदेहं करेत्ता मंडणधातीए समप्पेत्ति ॥

गता मज्जणधाती । इमा मंडणधाती-

[भा. ४३८९] उसुकादिएहि मंडेहि ताव नं अहव नं विभूसेमि ।

हत्येव्वगा व पादे, कयमेलेच्चा व से पादे ॥

घू- उसू तिलगा । तेहिं तिलगकडगादिएहि इमं विभूसियं करेहि । अहवा - विभूसणे आनेहि, जेणाह विभूसेमि । इमो मंडणधातीए दोसो - हत्येव्वगा आभरणगा कडगादी पादे करेत्ति गल्लिवगा व से नक्खत्तमालादो पाए कया, एवं सा अलक्खणं मंडेत्ति त्ति । गता मंडणधाती ॥

इमा कीलावणधाती-

[भा. ४३९०] ढट्ठसर पुन्नमुहो, मउ गिरासू य मम्मनुल्लावो ।

उल्लावणकादीहि च, करेत्ति कारेत्ति वा किहुं ॥

घू- कीलावणधातीए दोसं ताव भणात्ति - जया ढट्ठरसरा कीलावणधाती भवति तो तस्स सरेण पुन्नमुहो भवति । अह मउयगिरा तो मम्मणपलावो भवति, मउलपलावो वा भवति, मूअं वा भवति । एयं रुदंतं बालं मधुरमधुरेहिं कीला वणवयणेहिं साधू कीलावणं करेत्ति । मातरं वा भणात्ति - एयं रुदंतं बालं कीलावेहि ॥ इमा अंकधाती-

[भा. ४३९१] थुल्लाए विगडपादो, भग्गकडी सुक्कडी य दुक्खं वा ।

नीमंसकक्खडकरेहि भीरुतो होइ घेप्पंते ॥

घू- थूलाए अकधातीए कडिमारोवियस्स जेन विसाला उरू भवंति तेन वियडपादो भवति, सुक्खकडीए अहो उरुविलंबियत्तणओ भग्गकडिसमाणो भवति, निमंसकडीए अट्टीसु दुक्ख-विज्जति, किं च निमंसलेहिं करेहिं कक्खडपासेहिं निच्चं घेप्पंते भीरु भवति । तं बालं साहू अकेण धरेत्ति, मायरं वा से भणात्ति- “धरेहि त्ति बालं” ॥ धातीपिंडे इमं उदाहरणं-

[भा. ४३९२] कोल्लतिरे वत्थव्वो, दत्तो आहिंडितो भवे सीसो ।

उवहरति धातिपिंडं, अंगुलिजलणे य सादिव्वं ॥

चू- एसाभदवाहुकया निज्जुत्तिगाहा । इमं से वक्खणं-

[भा. ४३९३] ओमे संगमथेरा, गच्छ विसज्जति जंघबलहीना ।
नवभागखेत्तवसही, दत्तस्स य आगमो ताहे ॥

चू- अत्थि संगमथेरा नामायरिया, ते विहरंता कोल्लइरं नगरं गता, तत्थ दुभिकखं, सो य आयरिओ जंघाबलपरिक्वीणो, अप्पणो सीसस्स सीहनामस्स गणं समप्येति, विसज्जेति य गच्छं, सुभिकखे विहरह, गता ते, सो वि आयरिओ कोल्लइरे ठितो वत्थव्वो, जातो - खेत्तणितितो ति । तत्थ सो आयरिओ तं कोल्लइरं नवभागे काउं तत्थेव मासकप्पेण विहरति । एवं विहरंतस्स बारसमो वरिसो । ततो सीहेण सेज्जंतितो दत्तो नाम आयरियाणं सीसो गवएसो पेसितो, सो आगतो । आयरिओ नितितो ति काउ परिहवेण उवस्सयस्स बाहिं ठितो, गुरुहिं सद्धिं गोयरं पविट्ठो, अन्नाउंछेणं अलभंतो संकिलिस्सति, ठवणाकुलेण दाएइ ति । तं गुरू जाणिऊण एगम्मि सिद्धिकुले पूयणागहियं चेदं दद्धं भणति - मा रुय चेइ ति । सा पूयणा अद्धट्टहास गुरुप्पभावेण नट्ठा, सेट्ठिणी तुट्टा, तीए लडुगादी नीणिचं पज्जत्तियं गुरुणा भणिओ-“गेण्हसु” ति । दत्तेण गहियं, सन्नियट्ठो य, चिंतितं - “एयस्स एयानिनिस्साकुलादीणि ।” आयरिओ वि अन्नाउंछं हिंडिउं आगतो । वियाले आवस्सगकरणे गुरुणा भणियं - “सम्मं आलोएहि ति ।” उवउत्तो - “न संभ-रामि” ति । गुरुणा भणिओ “धातिपिंडो तुमे भुत्तो” ति न सम्मं पडिवन्तो । भणियं च “अतिसुहुमाणि पिकवसि गुरुणो सुचरियतवजोगजुत्तस्स” । खेत्तदेवया उवसंता, सा तस्स रुट्ठा, महदुद्धिणं विउव्वति । सो बाहिं ससीकरणे वाउणा अभिभूओ गुरुणा भणितो “अतीहि” ति । सो भणाति “दुवारं न पेक्खामि” ति । गुरुणा खेलेण अंगुली संसट्ठा कया, उट्टागारा पदीवभिव जलि उमाढत्ता, एहि य इतो ति वुत्तं, सो तं “सादेव्वं” अतिसयं दद्धं तुट्ठो, आउट्ठो “मिच्छमि” ति भासति ॥

[भा. ४३९४] उवसग्गबहिट्ठणं, अन्नाउंछेण संकिलेसो य ।

पूयण चेडे मा रुद, पडिलाभण विगडणा सम्मं ॥

चू- एवभादि धातिपिंडो न कप्पए घेत्तुं ॥ अववादे कारणतो गेण्हंतो अदोसो-

[भा. ४३९५] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलन्ने ।

अट्टाणरोहए वा, जयणा गहणं तु गीयत्थे ॥

चू- असिवादिकारणेहिं गीयत्थो पणगपरिहाणी जयणाए गेण्हंतो सुट्ठो ॥

मू. (८४९) जे भिक्खू दूतिपिंडं भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- गिहिसंसेसगं नेति आनेति वा जं तन्निमित्तं पिंडं लभति सो दूतिपिंडो ।

[भा. ४३९६] जे भिक्खू दूतिपिंडं, गेण्हेज्ज सयं तु अहव सातिजे ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-चिराधनं पावे ॥

चू- अप्पणा गेण्हति, अन्नं वा गेण्हंतं अनुजाणति, तस्स आणादिया दोसा, चउलहुं च पच्छित्तं ॥

[भा. ४३९७] सग्गाम परग्गामे, दुविहा दूती उ होइ नायव्वा ।

सा वा सो वा भणती, भणती तं छत्रवयणेणं ॥

चू- तं दूइत्तणं दुविहं - सग्गामे वा करेइ परग्गामे वा । जा सा सग्गामे पागडत्था अपागडत्था

वा । परगामे वि एसा चेव दुविधा । पुणो एक्केका दुविधा - इत्थी वा संदिसति, पुरिसो वा ॥

[भा.४३९८] दुविहा य होइ दूती, पागड छन्ना य छन्न दुविहा य ।

लोउत्तरे तत्थेगा, बितिया पुण उभयपक्खे वि ॥

चू- पुव्वद्धं गतार्थम् । जा सा छन्न सा दुविधा - एगा लोउत्तरे, बितिया लोगे य ॥

लोगुत्तरे य इमा पागडत्या-

[भा.४३९९] भिक्खादी वच्चंते, अप्पाह निणेति खंतिगादीहिं ।

सा ते अमुगं माता, सो च पिया पागडं कहति ॥

चू- सगामे अन्नपाडयं भिक्खाए वच्चंतं साहुं सद्धी सेजातरी वा धूयाए अप्पाहेति - “पागडं इमं भणेज्जाह” । साधू वि असंकितं चे पडिवज्जति - “आमं कहिस्स” ति तत्थ गओ तं सेजायरिधूयं भणाति - “सा तुज्ज माता पिता वा ते इमं भणति” । सपक्खपरपक्खाणं असंकंतो कहेति ति ॥ इमा लोउत्तरछन्ना-

[भा.४४००] दूतित्तं खु गरहितं, अप्पाहितो बितियपच्चं भणति ।

अविकोविता सुता ते, जा आह ममं भणति खंती ॥

चू- सगामे चेव साहुं भिक्खद्धा अन्नपाडयं गच्छंतं सेजातरी मातुं संदिसति - “मम माउ इमं इमं ति कहेज्जासि” । सो तं सव्वं संदेसगं सोउ बितियसाधुपच्चयद्धा तं सेजातरिं भणाति - “अहं दूइत्तं गरहियं” । तमेवं पडिहणित्ता सो अप्पाहियसाधू तं मातिधरं गतो । बितियसाधुपच्चया गरिहणगववदेसप्पदाणेण सद्विद्धं कहेइ, “सुणेहि सद्धी ! सा तुज्जं धूया साधुधम्मे अकोविता !” सा भणति “किं ते कतं ताए ?” साधू भणति - जा आह” ति । भणति - “अमुगं इमं इमं ति मम मातुं कहेज्जह ।” सा वि तं सोउ भणाति - “बारिज्जिहि ति, न पुणो एवं काहिति ।” जा उभयपक्खे वि घन्ना सा बिइतीए चेव गाहाए दट्टव्वा । तत्थ विसेसो - जस्स संदिसति जो य सघाडइद्धो अन्नो वा कोइ पासट्ठित्तो तं न जाणाति ।

कहं ? भन्ति - जंघापरिजियसद्धीजामाऊ तित्थजत्तं गतो । तम्मि गते ताहिं माताधुताहिं ओवातियं - “जति सो क्खेमसिवेण एहिति तो बोक्कडेण बलिं कोट्टजाए दाहामो” । सो य आगतो अप्पणो घरं । तओ ताए घूताए तम्मि गामे मातिघरं । तं गामं साहू भिक्खायरियं जंता विट्ठा, भणिया य “मं मातूते कहिज्जासि तं तहत्ति ।” तेहि कहयंतीए परियच्छियं - “आगओ जामाउ” ति, दिन्नं उवातियं । एमादिया दोसा ॥ इमे य अन्नगामे दूइत्तणे दोसा-

[भा.४४०१] गामाण दोण्ह वेरं, सेजायरिधूय तत्थ खंतस्स ।

वहपरिणत्त खंतब्भत्थणं च नाते कए जुद्धं ॥

चू- दोण्ह गामाणं आसन्नद्वियाणं परोप्परं वइरसंबंधो । तत्थेगगामे साधू ठिता । तत्थ साधूण जा सेजातरीए धूया तम्मि पडिवेरगामे वसति । तत्थ एगो खंतो दिने दिने भिक्खायरियं गच्छति । जत्थ ठिता ते साधू तेन गामेण संपसारिउं सन्नहिउं पडिवेरामे पडामो । तं नाउं ताए सेजातरीए सो भिक्खायरियं गच्छंतो अम्मत्थिओ मम धूयाए कहेज्जाहि - एस गामो तुम्होचरि पडिउकामो, भत्तुणो सुत्तं करेज्जासि । ततो खंतेण तीसे कहियं, ताए वि भत्तुणो कहियं । गामो एवं नाउं सन्नधिउं एगपासट्ठित्तो, इतरेसु आगतेसु जुद्धं कतं ॥

[भा. ४४०२] जामातिपुत्रपरिमारणं तु केण कहितं ति जणवातो ।

जामातिपुत्रपतिमारणं खंतेण मे सिद्धं ॥

चू- तस्य जुद्धे सेजातरीए जामाउओ पुत्तो पती य भारिता । तस्य लोगजत्तागतो जणो भासति - “केण अनागतं कहियं, जेन सन्नद्धेहिं महंतं जुद्धं कतं, जामातिपुत्रपतिमारणं च भे वत्तं ?” ताहे सेजातरी रुयंती जणस्स कहेति - “एयं जामातिपुत्रपरिमारणं वत्तं, एयं च खंतेन कतं, जतो तेन सिद्धं !” जम्हा एवमातिदासो भवति तम्हा दत्तित्तणं न कायव्वं ॥

बितियपदे इमेहिं कारणेहिं करेज्ज-

[भा. ४४०३] असिवे ओमोयरिए, रायदुद्धे भए व गेलन्ने ।

अद्धाणरोहए वा, जयणा कहणं तु गीयत्थे ॥

मू. (८५०) जे भिक्खू निमित्तपिंडं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- तीतमनागतवट्टमामत्थाणोपलद्धिकारणं निमित्तं भन्नति, जो तं पयुंजिता असनादिमुष्पादेति सो निमित्तपिंडो भन्नति । आणादिया दोसा, चउलहुं च से पच्छित्तं ।

[भा. ४४०४] जे भिक्खू निमित्तपिंडं, कहेज्ज स तं तु अहव सातिज्जे ।

सो आणा अणवत्थं, निच्छत्त-विराधणं पावे ॥

चू- कंठा । तिविधो कालो-तीतो वट्टमाणो आगमिस्सो, एक्केक्कं छव्विहं निमित्तं पयुंजति । तस्य इमे छब्भेदा- लाभं अलाभं सुहं दुक्खं जीवियं मरणं । एयम्मि पत्ते उज्जते नियमा संजमायपरोभया दोसा भवति । एत्थ तीतं अप्पदोसतरं, ततो आगमिस्सं बहुदोसतरं, ततो पडुप्पन्नं बहुदोसतरं ॥ तस्य पडुप्पन्ने इमं उदाहरणं-

[भा. ४४०५] नियमा तिकालविसए, नेमित्ते छव्विहे भवे दोसा ।

सज्जं तु वट्टमाणे, आउभए तत्थियं नायं ॥

चू- इमा भइवाहुकया गाहा । एतीए इमा दो वक्खाणगाहातो-

[भा. ४४०६] आकंपिया निमित्तेण भोइणी भोइए चिरगयम्मि ।

पुव्वभणितं कहेत्ते, आगतो रुद्धो व वलवाए ॥

[भा. ४४०७] दाराभोयण एगागि आगमो परियणस्स पच्चोणो ।

पुच्छा य खमणकहणं, साइयंकारे सुविनादि ॥

चू- एगम्मे गामे ओसन्नो नेमित्ती अच्छति । तस्य जो गामभोतितो सो पवसितो । तस्स य जा भोइणी सा तं नेमित्तिं निमित्तं पुच्छति । ताहे तेन सा अविताहनिमित्तेण आकंपिया । अन्नदा सा तं पुच्छति-कया अमोग्गतिया एति । सो य दिद्धो ॥ सागते कए, पुच्छइ - कहं भे नातं ? तेन भणियं - खमणो नेमित्ती, तेन कहियं । आगतो घरं । किलिसितो मणसा एस “वभिचारि” ति । भुत्तुत्तरे नेमित्ती सद्दावितो, कहेति निमित्तं । तेन जं किं चि पुव्वभणियं भुत्तं वा अनुभूतं वा सुविनादिगतं सव्वं सत्यङ्कारेहिं कहितं, एयं कहेत्ते वि क्रोवं न मुंचति ॥

[भा. ४४०८] कोहा वलवागब्भं, च पुच्छितो पंचपुंडगा संतु ।

फाडणा दिद्धे जति नेव तो तुहं अविताहं कति वा ॥

चू- ततो रुद्धो (ददो) पुच्छति - एतीए वलवाए किं गब्भे ति ? नेमित्तणा उवउत्तेम होइऊण भणियं-किसोरो पंचपुंडो । ततो रुद्धो कालं न पडिक्खति ति, फाडेह उदरं, से फाडियं, दिद्धो

जहादिद्वो । ततो भणाति - जति एयं निमित्तं एवं न भवंतं तो तुज्झं पोडुं फाडियं होतं । तं एरिसा अवितहनेमिती केतिया भविस्संति, जतो वभिचरंति निमित्ता, छाउमत्थुवओवगा य वितहा भवंति । अधिकरणादयो य दोसा आयपरोभयसमुत्था, संकादिया य इत्थीसु दोसा । अतो न निमित्तं वागरेयव्वं ॥ अववादेणं वागरेयव्वं-

[भा. ४४०६] असिवे ओमोयरिए, रायदुडे भए व गेलन्ने ।

अद्धाणरोहए वा, जयणाए वागरे भिक्खू ॥

घू- असिवादिकारणेहिं सुट्टुवउत्तो तीताइनिमित्तं वागरेति, जाहे पणगपरिहाणीए चउलहुं पत्तो ।

मू. (८५१) जे भिक्खू आजीवियपिंडं भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

घू- जातिमातिभावं उवजीवति ति आजीवनपिंडो ।

[भा. ४४१४] जे भिक्खूऽऽजीवपिंडं, गिण्हेज्ज सयं तु अहव सातिजे ॥

सो आणा अणवत्थं, निच्छत्त-विराधणं पावे ॥

घू- स्वयं गेण्हति, अन्नं वा गेण्हावति, अनुजाणति वा तस्स आणादिया य दोसा, चउलहुं च पच्छित्तं ॥ तम्मिं च आजीवणं-

[भा. ४४११] जाती-कुल-गण-कम्मे, सिप्पे आजीवणा उ पंचविहा ।

सूयाए असूयाए च, अप्पाण कहेज्ज (ति) एक्केक्को ॥

घू- एयस्स इमं वक्खाणं-

[भा. ४४१२] जाती कुले विभासा, गणो उ मल्लादि कम्म किसिमादी ।

तुन्नाति सिप्पणा वज्जमं च कममेतरा वज्जे ॥

घू- मातीसमुत्था जाती, पितिपक्खो कुलं । विभासति वक्खाणं कायव्वं । अहवा - कम्मसिप्पानं इमो विसेसो - विना आयरिओवदेसेण जंकज्जति तणहारगादि तं कम्मं, इतरं पुणजं आयरिओवदेसेण कज्जति तं सिप्पं । एतेसिं चेव इमं वक्खाणं ॥ दोण्ह वि जातीकुलाणं इमं-

[भा. ४४१३] होमातिवितहकरणे, नज्जति जह सोत्तियस्स पुत्तो ति ।

ओसिओ वेस गुरुकुले, आयरियगुणे व सूएति ॥

घू- जातिकुलविसुद्धो वि होमे वितहकरणे नज्जति- "एस सोत्तियपुत्तो-श्रुतिस्मृतिक्रियावर्जितो श्रोत्रिकः" । अवितहं पुन किरियं करंतो नज्जति जहा- "विसिडे गुरुकुले वसिओ सिक्खिओ वा ।" वितहकरणेण आयरितो वा वि से नज्जति अप्पहाणं प्पहाणोत्ति । "सूतेति" आत्मनो क्रियाचरितेन गुरो क्रियाचरितं ज्ञापतीत्यर्थः । अहवा - "सूय" ति - अप्पानं सूयाए जाणावेति ॥

जतो भन्ति-

[भा. ४४१४] सम्ममसम्मा किरिया, अनेन ऊणाहिया व विवरीया ।

समिधा मंताहुति द्वाण जाव काले य घोसादी ॥

घू- समिहातिका किरिया अणेण सम्मं पयुत्ता । कहं जाणसि सम्मं पउत्ता असम्मं वा ? साधू भणति- "अनेगहा मे एस किरिया अनुभूतपुव्वा ।" ताहे भणति - "किंतुमं बंभणो ?" "आमं" ति भणति । ताहे गृहे संदिसति - "इमस्साऽऽगतस्स अवस्सं भिक्खं देज्जह ।" जा असमा किरिया सा ति विधा - हीना अहिता विवीता । तं च असम्मकरणं समिहं पक्खिवंतो करेति, अन्नं वा मंतं

उच्चारति, घृतादि वा आहुतिं करेति, उक्कुडुगादिठाणं वा मंतुच्चारणं जाव उदात्तादी घोसो । एते समिहादओ अप्पणो ठाणेषु कज्जता कालजुता भवति, अन्नहा अजुता । अहवा - संज्जातिगो कालो, तम्मि हीनाधियविवरीतता जोएयव्वा, जहा बंभणजातिकुलेसु अप्पानं जाणावेति ॥

[भा. ४४१५] उग्गातिकुलेसु वि एमेव गणे मंडलप्पवेसादी ।

देउलदरिसणभासा, उवणयणे दंडमादी वा (या) ॥

चू- खत्तिएसु उग्गाकुला, आदिसद्दातो वडस-सुद्धेसु वि । कुल ति गतं । मंडलमालिहियं दडुं मल्लादिगणेषु हिनाहियं विवरीयं वा तत्थ वि अप्पानं जाणावेति । गण ति गयं । सिप्पे अहिनवघडणं चिक्खयं वा सिप्पियं दडुं भणाति - “अहो ! देवकुलस्स उवणतो उवसंधारा पहाणो अहवा अप्पहाणो” ति । अहो आयामवित्थारे दडुं भणाति - “एवतिए दंडे एयस्स उ” ति । इह दंडो हस्तः । आदिशब्दग्रहणाद्धन्वादि ॥ किं चान्यत्-

[भा. ४४१६] कत्तरि पयोयणापेक्ख, वत्थु बहुवित्थरेसु एमेव ।

कम्पेसु य सिपपेसु य, सम्मसम्पेसु सुइतरा ॥

चू- कर्तरीत्येष कर्तारः, स चशिल्पी कारापको वा, पओयणं कारणं, तं च दविणं, अवेक्खाऽपेक्ष्य दृष्ट्वा इत्यर्थः वत्थु (क्खा) उस्सियादि, बहुवित्थरं अनेगभेदं । एस अवयवत्थो । इमो उवसंधारत्थो-जो कत्ता सिप्पी सो जति पभू तं दविणजातं लमति तो वत्थु सुकयं बहुवित्थरं करेति । कारावगो वि जति अत्थि पभू तं दविणजायं तो वत्थु सुकतं बहुवित्थरं कारावेति, तानि वत्थुणि बहुवित्थराणि “सम्मं” कयाणि दडुं भणाति - “सुसिप्पिणा कतं, कारावगो वा विसेसन्नु पहाणो आसित सुविदत्तं च दविणजातं ।” अह “असम्मं” वत्थुं कयं दडुं भणाति- “दुस्सिक्खियस्स कम्मं कारावगो वा अविसेसन्नु जेण दव्वं मुहा निजुत्तं, सुवीयमिव ऊसरे ।” एवं अप्पानं कम्पेसु वा सिप्पेसु वा जाणावेति, सु आवेत्ति अप्पानं कम्पेसु वा, अकहंतो जाणावेइ, असूयाए पुण फुडमेव अप्पानं कहेइ- “अहं पि सिप्पी पुव्वासमेण आसी” ॥ इमं बितियपदं-

[भा. ४४१७] असिवे ओमोयरिए, रायदुड्ढे भए व गेलन्ने ।

अद्धाणरोहए वा, जयणाए वागरे भिक्खू ॥

मू. (८५२) जे भिक्खू वणीमगपिंडं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४४१८] जे भिक्खू वणियपिंडं, भुंजे अहवा वि जो उ सातिज्जे ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- कंठा । समणादिया साणपज्जवसाणा जे तेसु भत्ता तेसु दातारेसु अप्पानं वन्नेति । कहां ? भन्नति-

[भा. ४४१९] मयमातिवच्छगं पि व, वणेति आहारमातिलोभेणं ।

समणेषु माहणेषु य, किविनाऽतिहिसाणभत्तेसु ॥

चू- जहा मयमातिवच्छो अन्नाए गावीए वन्नेज्जति, गावी वा तम्मि वन्निज्जति, सोय आहारादिसु लुद्धो अप्पानं वन्नेति, लुद्धत्तमेव दोष इत्यर्थः । समणसद्दो इमेसु ठितो-

[भा. ४४२०] निग्गंध सक्क तावस, गेरुय आजीव पंचहा समणा ।

तेसिं परिवेसणाए, लोभेण वणेज्ज को अप्पं ॥

चू- निग्गंधा साधू खमणा वा, सक्का रत्तपडा, तावसा वणवासिणो, गेरुआ परिवायया,

आजीवगा गोसालसिस्सा पंडरभिक्वुआ वि भन्ति । एते परिवेसज्जमाणे दड्ढं भत्तलोभेण ते धुणंतो दातारं च पसंसंतो अप्यानं तत्थ वन्नेति ॥ समणेसु इमेण विहिणा-

[भा. ४४२१] भुंजंति चित्तकम्मड्डिता व कारुणियदाणरुड्ढो वा ।

अवि कामगद्दभेसु वि, न नासए किं पुण जतीसु ॥

चू- जहा चित्तकर्म निव्विकारं एवं ठिता भुंजंति अन्नं च सत्तेसु कारुणिया दयं कुव्वंति । अप्पणा दानं देति, रुद्धति । अवि पदत्थसंभावणाए । इमं सभावेति - जे वि ताव कामपव्वत्ता देसु वि दानं दिन्नं न विनस्सति - फलं ददातीत्यर्थः । किमंग पुण जे इमे जड्ढो शीलमंता वतधारिणो य । अहो ! तेसु विदत्तं सुदिन्नं च तेन दानं बीयमिव सुखेत्ते महफलं ते भविस्सति ॥

एवं भणंतस्स इमे दोसा-

[भा. ४४२२] मिच्छत्तथिरीकणं, उग्गमदोसा य तेसु वा गच्छे ।

चडुगारदिन्नदाना, पच्चत्थिय मा पुणो एंतु ॥

चू- कुसासणत्थे पसंसंतो दातारस्स निच्छत्तं थिरीकत्तं, दातारो वा तस्स तुड्ढो उग्गमदोसन्तरव्वउं भत्तादि देज्ज । अहवा - ते पसंसंतो भोयणादिलुद्धो वा तेसु चेव पविसति । पंतो वा भणाति - इमेहिं परभवे न दिन्नं दानं, तेन सुणगा इव चाडु करंता भत्तादि पभति ।

अहवा - इमे पच्चत्थिया प्रत्यनीका बुद्धकंटका मा पुणो एज्जंति, कडुगारुसवयणेहिं निब्भच्छंति दानं च न देति । अहवा - इमे पच्चत्थिया “मा पुणो एंतु” ति विसादि देज्ज ॥

समणे त्ति गतं । “माहणि” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४४२३] लोकानुग्गहकारीसु भूमिदेवेसु बहुफलं दानं ।

अवि नाम बंधंधुसु, किं पुण छक्कम्मनिरएसु ॥

चू- प्रायश्चित्तदान-सूतकविशुद्धि-हस्तग्रहणकरणं, तथान्येषु बहुषु समुत्पद्यमानेषु लोकानुग्रहकारिणं, किं च एते दिवि देवा आसी, प्रजापतिना भूमौ सृष्टा देवा, एतेषु जातिमात्रसंपन्नब्रह्मबंधुष्वपि दत्तं महत् फलं । किमित्यतिशयार्थे । अतिशयेन फलं भवति षट्कर्मनिरतेषु । तानि च यजनं याजनं अध्ययनं अध्यापनं दानं प्रतिग्रहं चेति ॥

“माहणे” ति गतं । इदानिं किवणे-

[भा. ४४२४] किवणेसु दुब्बलेसु य, अबंधवायंकजुंगियतेसु ।

पूया हेजे लोए, दानपडागं हरति देंतो ॥

चू- अपरित्यागशीलः कृपणः, अहवा - दारिद्र्यवहतो जायगो कृपणः, स्वभावतो रोगाद्वा दुर्बलः, अबंधुः सर्वस्वजनवर्जितः, ज्वराद्यातंकेनार्तकितः, जुंगितः हस्तपादादिवर्जितः, शिरोऽक्षिदंतादिवेदनार्त, पूजया लोको हियते, जो एते किवणादि पूएति सो दानपडागं हरति - सर्वोत्तरं दान ददातीत्यर्थः ॥ “किवण” ति गतं । इदानिं “अतिहि” ति-

[भा. ४४२५] पाएण देति लोगो, उवयारी परिजितेसु वुसिते वा ।

जो पुण अद्धाखिन्नं, अतिहिं पूएति तं दानं ॥

चू- पातोग्गहं जतो बाहुल्ये उवकारकारी, परिचितो भित्तादी वुसितो समोसिओ एगगामनिवासी वा । पायसो एरिसेसु दानं लोगो देति, तं च दानं न भवति । जो त्ति दाता, पुणो त्ति विसेसणे । किं विसेसेति ? “अद्धाणं”, तम्मि अद्धाणे जो खिन्नः श्रान्त इत्यर्थः सो अतिही भवति, नान्यः, तं

जो पूएति सो दाता, त च दानं जं तारिसस्स अतिहिस्स दिज्जति । अतिथावुपस्थितः अतिथी ॥
अतिहि त्ति गतं । इदानीं “साणे” ति-

[भा. ४४२६] अवि नाम होति सुलभो, गोणादीणं तणादि आहारो ।

छिक्किकारहयाणं, न च सुलभो होति सुणगाणं ॥

चू-अवि संसावणे । किं संभावेति ? गोणादीणं साणस्स य आहारदुल्लभत्तं । नाम इति पाद-
पूरण । अहवा - नाम इत्युपसर्ग, अयं चार्थविशेषे, किं विसेसयति ? इमं गोणातीणं दुर्लभोऽप्याहारः
तृणादिकं सुलभ एवमन्तव्यः अटव्यां स्वयं भूतः प्रकीर्णत्वात्, न च श्वानादीतां । कुतः ? परा-
धीनत्वात् जगुप्सितत्वाच्च, छिक्किकारकरणा दंडादिभिश्च हन्यमानानां न सुलभ इत्यर्थः ॥ किं च-

[भा. ४४२७] कैलासभवणे एते, आगया गुञ्जागा महिं ।

चरंति जक्करुवेणं, पूयापूयहिताहिता ॥

चू-कैलासपर्वतो मेरु, तस्य जामि देवभवणाणि तन्निवासिणो जे देवा एते इमं मच्चलोगं
आगच्छति, जक्करुवेण खानरूपेणेत्यर्थः । अह बुद्धी - किमत्थं आगच्छंति ? भन्नति -
पूयापूयहियाहिया । जो पूएति तस्स एते हितं ति हितं करंति, जो पुण अपूयगो तस्स एते अहियं
करंति । अहवा - पूयापूयहितागता । पूय ति पूयनिज्जा, एतेसिं एत्य पूयं हितं । लोगो करेति ति,
तदत्थं एते आगता ॥ साणित्ति गतं । एवमादिपसंसाए अप्पानं वन्नेति इमे दोसा-

[भा. ४४२८] एतेण मज्झ भावो, विद्धो लोगे यणातहज्जम्भि ।

एक्केक्के पुव्वुत्त, भद्दग-पंताइणो दोसा ॥

चू-“यणातहज्जंभि” ति - इम्मम्भि लोगे जो मनोगतं भावं जाणाति तस्स लोगे आउट्ठति ति
वुत्तं भवति, सो य दाता चिंतेति - एतेण मज्झ मणोगतो भावो विद्धो ति नातो, ताहे सो दाता
तस्स आउट्ठो भद्दो सो उग्गमादि करेज्ज, पंतो वा अदिन्नदानादिपदोसे करेज्ज । एते य एत्थेव
पुव्वुत्ता ॥ इमं अत्यसेसं भन्नति-

[भा. ४४२९] एमेव कागमादिसु, साणग्गहणेण सूइया होति ।

जो वा जम्भि पसत्तो, वन्नेति तहिं पुट्ठुऽपुट्ठो उ ॥

चू-साणग्गहणेण कागादिभत्ता वि गहिता । जो वा जम्भि अनिदिट्ठे पूयाभिरतो तं तथा
पसंसतो अप्पानं वन्नेति - पुच्छितो वा अपुच्छिओ वा दानफलं तस्स अनुकूलं कहयतीत्यर्थः ॥
इमे अपत्तं अनुमतिदोसा-

[भा. ४४३०] दानं न होति अफलं, पत्तमपत्तेसु सन्निजुज्जंतं ।

ईय वि भणिते दोसा, पसंसतो किं पुण अपत्तं ॥

चू-सान्ने वि पसंसिते दोसो, किं पुण जो विसेसियं अपत्तं पसंसति ॥ अपवादः-

[भा. ४४३१] असिवे आमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलन्ने ।

अद्धाणरोहए वा, जयणाए पसंसते भिक्खू ॥

मू. (८५३) जे भिक्खू तिगिच्छापिंडं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू-रोगावणयणं तिगिच्छ, तं जो करेति गिहस्स तस्स आणादिणो दोसा, चउलहुं च से
पच्छितं ।

[भा.४४३२] जे भिक्खू तिगिच्छपिंडं, भुंजेज्ज सयं तु अहव सातिज्जे ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

[भा.४४३३] भणइ य नाहं वेज्जो, अहवा वि कहेति अप्पणो किरियं ।
अहवा वि वेज्जियाए, तिविह तिगिच्छा मुण्येयव्वा ॥

चू- “भणति य नाहं वेज्जो” अस्य व्याख्या-

[भा.४४३४] भिक्खातिगतो रोगी, किं वेज्जो हं ति पुच्छितो भणति ।
अत्यावत्तीए कया, अपुहाणं बोहणा एव ॥

चू- भिक्खातिगतं साधुं रोगी पुच्छति-इमो रोगो इमं च से समुत्थाणं, कहेहि मे जेण पन्नप्पामि।
साधू भणति - किमहं वेज्जो, जेण पुच्छसि? एरिसयणेण तेसिं अबुहाणं बोहणं कतं अत्यावत्तीए,
तो वेज्जं पुच्छामो ति ॥ “अहवा अप्पणो किरियं कहेति” ति अस्य व्याख्या-

[भा.४४३५] एरिसयं व दुक्खं, भेसज्जेण अमुएण पडणं मे ।
सहमुप्पतियं च सयं, वारेमो अट्टमादीहिं ॥

चू- साधू रोगिणा पुच्छितो भणति - एरिसो रोगो अमुगेण मे दव्वेण पन्नत्ता, अमुगेण वा
वेज्जेण पन्नववितो । अहवा - साधू भणति - एरिसं रोगमुप्पन्नं जरादिगं सहसा चउत्थच्छट्ठुड्डमादीहिं
फेडेमो ॥ “अहवा वि” पच्छद्धस्स इमं वक्खाणं-

[भा.४४३६] संसोहण संसमणं, निदान परिवज्जणं च जं जत्थ ।
आगंतु धातुखोभे, व आमए कुणति किरियं तु ॥

चू- “वेज्जिया” वेज्जसत्थं, “तिविधं” ति वात्तितो रोगो, पत्तिओ व सिभिओ वा । एतेसु
रोगेसु ससोहणं वमणं विरेयणं च । “संसमणं” - जेण दोसा समिज्जति तं च परिपायणादिकं, जं
च जत्थ रोगे “नायणं” ति जेण रोगो संभूतो जेण वा वट्ठति तस्स वज्जणं कारवेति । रोगो पुण
दुविधो - आगंतुतो धाउखोभेण य । धाउखोभो तिविहो । आगंतुगो दुड्ढकंटगादिगो । एत्थ दुविधे
वि किरियं कोइ ॥ तिगिच्छकरणे इमे दोसा-

[भा.४४३७] अस्संजमजोगाणं, पसंधणं कायघात अयगोले ।
दुब्बलवग्घाहरमं, अच्चुदए गेण्हणुड्डाहो ॥

चू- रोगादभिभूतो आपुच्छमाणो पन्नवंतेण असजमजोगसु कूसिमादिएसु संधितो भवति,
कारापितेत्यर्थः । कंदमूलादियाण य घातो कतो भवति । अस्संजतो य वट्ठतो अयगोलसमाणो
कातोवघाते वि पयडितो भवति । एत्थ उदाहरणं-तिगिच्छिणा दुब्बलवग्घो पन्नवियो अनु-
कंपाए । पच्छा सो वग्घो अरोगसरीरो बहुसत्ते हंतुं पवत्तो । एवं गिहत्थो वि । अथ रोगकिरियाए
कज्जमाणीए वि अति उदितो जातो, तत्थ गेण्हणादिया दोसा, किं पि संजएण दिन्नं ति जेण
रोगवुट्ठी जाता मतो वा । संजएण मारितो ति उड्डाहो ॥ इमं बितियपदं-

[भा.४४३८] असिवे ओमोयरिए, रायदुड्ढे भए व गेलन्ने ।
अद्धाण रोहए वा, जयणाए कारए भिक्खू ॥

मू. (८५४) जे भिक्खू कोवपिंडं भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- कोहप्रसादात्पिंडं लभते स कोपपिंडः, चउलहं ।

[भा. ४४३९] जे भिक्खू कोवपिंडं, भुंजेज्ज सयं तु अहव सातिजे ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधणं पावे ॥

[भा. ४४४०] विज्जा-तवप्पावं, रायकुले वा वि वल्लहत्तं से ।
नाउं ओरस्स बलं, जं लब्भति कोवपिंडो सो ॥

चू- विज्जासिद्धो विज्जापभावेण सावाणुग्गहसमत्थो भवति, तवप्पभावेण व तेयलद्धिमादिसंपन्नो, रन्नो वा एस वल्लभो, अच्चंकारिओ उवघात करेस्सति, सहस्सजोही वा एस ओरसबलजुत्तो, एते कुद्धा अवकारकारिणोत्ति, दाता भया देति, गेण्हंतो विममेस कोवभया देति, जमेवं लब्भति तं गेण्हंतस्स कोधपिंडो भवति ॥ अहवा-

[भा. ४४४१] अन्नेसि दिज्जमाणे, जायंतो वा अलद्धिओ कुञ्जे ।
कोवफलम्पि वि दिट्ठे, जं लब्भति कोहपिंडो उ ॥

चू- पगते अन्नेसिं धिज्जादियमादियाणं दट्ठुं अलभंतो कुज्जति, विना वि पगएण वत्थमसणादियं जातं तो वा अलद्धे कुज्जति, तमपुन्नवेत्ता जं संजयस्स दिज्जति सो कोधपिंडो । अहवा - कुद्धेण सावे दिन्ने सावफले दिट्ठे जं लब्भति, सो कोवपिंडो ॥ एत्थ उदाहरणं इमं-

[भा. ४४४२] करडुयभत्तमलद्धं, अन्नहि दाहित्थ भणति वच्चंतो ।
थेराभोगण ततिए, आइक्खण खामणा दानं ॥

चू- हत्थकप्पे धम्मरुई मासखमगो मासपारणे वणियकुले मर्याकच्चं करेडुयभत्तं, तत्थ भिक्खं पविट्ठो । धिज्जातियपरिवेसणाए वग्गचित्तेहिं सो न सन्नातो । आसाए चिरं कालं ठितो । वच्चंतो भणाति - “अन्नेहिं दाहिह” । तं च थेरेण सुयं । सो वि अन्नतो पज्जत्तियं घेतुं पारेत्ता पुणो मासोवचासं करेत्ता पारणहा पविट्ठो तम्पि य वणियकुले । तद्दिणं चेव अन्नं मतं । पुणो तस्स मासपुण्णे तत्थ पविट्ठो, तहेव अलद्धे भणाति, तं पि थेरेण सुअं । एवं तिन्नि वारा । तइयवाराए थेरेण कहियं - एयं रिसिं उवसमेह, मा सब्बे विणस्सिहिह । सो उवसामितो पज्जत्तियं घयपुन्नादि दिन्नं । एस कोधपिंडो ॥ इमं बितियपदं-

[भा. ४४४३] असिवे ओमोयरिए, रायदुडु भए व गेलन्ने ।
अद्धाण रोहए वा, जयणाए एसए भिक्खू ॥

मू. (८५५) जे भिक्खू मानपिंडं भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- अभिमानतो पिंडगहणं करेति ति माणपिंडो, आणादिया य, पच्छित्तं च चउलहुं ।

[भा. ४४४४] जे भिक्खू मानपिंडं, भुंजेज्ज सयं तुअहव सातिजे ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधणं पावे ॥

चू- इमं मानपिंडे लक्खण-

[भा. ४४४५] उच्छाहितो परेण व, लद्धिपसंसाहि वा समुत्तुइओ ।
अवमाणिओ परेण व, जो एसति माणपिंडो सो ॥

चू- तव्वतिरित्तो परो । तेन महाकुलपसूतातिएहिं वयणेहिं उच्छाहितो, ततो माणडित्तो जं एसति सो माणपिंडो । तहा परेण चेव तुमं लद्धीए अणन्नसरिसा एवं पसंसित्तो समुत्तुइओ ति माणाभिभूतो । अहवा - विविधपायं पक्कं दट्ठुं भणाति - देहि मे इतो भत्तं । भत्तसामिणा वुत्तं - “न देमि” ति । पडिभणति साहू - अवस्सं दायव्वं ति । अतिमाणतो तल्लं मे उज्जमं करेत्तस्स मानपिंडो

भवति ॥ एत्थ इमं उदाहरणं-

[भा. ४४४६] इद्दगछणम्मि परिपिंडताण उल्लावो को नु हु पएति ।

आणेज्ज इद्दगाओ, खुड्डो पच्चाह हं आणे ॥

धू- अत्थि गिरफुल्लिगा नगरी, तत्थ य आयरिया बहुसिस्सपरिवसंति । अन्नदा तत्थ “इद्दगच्छणे”त्ति, इद्दगा सत्तागला (सुत्ताअला) छणो ऊसवो । तम्मि वट्टंते साहू परोपरि पिंडिता उल्लावं करंति- को अहं अज्ज इद्दगाच्छणे वट्टमाणे इद्दगाओ पज्जत्तियाओ आनेज्जति ? खुड्डो भणति - अहं आणामि त्ति ॥ साधू भणंति-

[भा. ४४४७] जइ वि य ता पज्जता, अगुलघताहिं न ताहि ने कज्जं ।

जारिसयातो इच्छह, ता आणेमि त्ति निक्खंतो ॥

धू- जइ वि तुमं ता पज्जताओ आणेहिंसि तहावि अहं ता हिं गुलघयवज्जियाहिं न कज्जं । एवं निकईए खुड्डो भणाति - जारिसाओ तुब्भे भणह तारिसाओ आणेमि त्ति वोत्तुं भायणे घेत्तुं उवओगं काउं निग्गतो ॥ परियडंतेण दिद्दा एगम्मि घरे पभूता उवसाहिया । तत्थ अगारी-

[भा. ४४४८] ओभासिय पडिसिद्धो, भणति अगारि अवस्सिमा मज्झं ।

जति लभसि ता तो मे नासाए कुणसु मोयं तु ॥

धू- तीए पडिसिद्धो । ताहे खुड्डो भणति - इमा इद्दगातो अवस्सं मज्झं भविस्संति आहतय, अगारी पडिभणाति-जति एया लभसि, तो तुमे मज्झ नासाए मोयं कतं-मूत्रितमित्यर्थः । ततो सो खुड्डो ततो घराओ निग्गतो ॥ सो आह-

[भा. ४४४९] कस्स घरं पुच्छिऊणं, परिसाए कतरो अमुगो पुच्छंतो ।

किं तेन अहं जायसु, सो किविनो न दाहिती तुज्झं ॥

धू- इमं कस्स घरं ? पुच्छिए कहियं-इंददत्तस्स । कत्थ सो ? इमो ? परिसाए अच्छति । ताहे परिसं गंतुं पुच्छति- “कयरो तुब्भं इंददत्तो ?” त्ति । तत्थऽन्ने भणंति - “किं तेन ? सो किवणो इत्थिवसो य न तुज्झ दाहिति जातितो । अहं जायसु दाहामो जहिच्छियं ॥ ताहे इंददत्तेण-

[भा. ४४५०] दाहं ति तेन भणितं, जति न भवति छण्हमेसि पुरिसाणं ।

अन्नतरो तो ते हं, परिसामज्झम्मि जायामि ॥

धू- ताहे खुड्डो भणइ - “जइ इमेसिं छण्हं पुरिसाणं अन्नतरो न भवसि तो ते हं इमाए परिसाए मज्झे किंचि पणएम्मि” ॥ ततो तेनं अन्नेहिं य भणियं - के एते छ पुरिसा ? इमे सुणसु ।

[भा. ४४५१] सेडंगुलि वग्गुडावे किंकर तित्थण्हायए चेव ।

गद्धावरंखि हद्द-न्नए य पुरिसाऽधमा छा तु ॥

धू- जदा इत्थी भणिता रंधेहि, तदा भणति - अहं उडेमि, ताव तुमं अधिकरणीतो छारं अवनेहि त्ति । तस्स छारे अवणीते सेडंगुलीतो भणति । इत्थिवयणातो दगमाणेति, सो य लोगसंक्रितो अप्पभाए चेव सुहसुत्ते पगे रोडेंतो आनेति त्ति वग्गुडावो । किं करो उड्डितो इत्थि भणाति - किं करेमि त्ति ? जं भणामि तं करेसि त्ति । तित्थण्हायतो - जया सिणाणं मग्गति, तदा इत्थी भणति - गच्छ तडागं, तत्थ ण्हातो कलसं भरेतुमागच्छाहि त्ति ।

गद्धावरंखी-भोयणकाले परिवेसणाए “इतो बाहि” त्ति भणितो, ताहे गद्धो इव रिखंतो

भायणं उद्धेति । इत्थीभणितो - “कम्मं करेहि” ति । ताहे पडिभणति-“हंद अनन्यं हंद” ति । “गेण्ह अन्नयं त्तभंडं”, एयं गेण्ह, जा कम्मं करेमीत्यर्थः । एते छ पुरिसा अधमा । एतेसिं हत्थातो न गेण्हामि । ताहे जनेन कलकलो कतो - एस छहिं वि गुणेहिं जुत्तो ति ॥ इंदवत्तो भणति-

[भा. ४४५२] जायसु न एरिसो हं, इट्टगा देहि पुव्वमतिगंतु ।

माला उत्तारे गुलं भोएमो दिए तइ दुरुढा ॥

चू- ताहे खुडुगेण भणियं-इट्टगा देहि । तेन अब्भुवगयं देमि । जाहे घरसमीवं गतो, ताहे खुडुगं घरासन्ने अप्पसागारियं ठवेउं, अप्पणो पुव्वं घरं पविट्ठो अगारिं भणति - मालाओ गुलं उत्तारेहि ति, जेण बंभणे भुंजावेमो । ताहे सा अगारी मालं आरुढा, तीए गुलो समप्पितो, भणिया - “उवरि गुलभायणं संजीहराहि”ति, सा गुलभायणं संजीहरी गता ॥ इयरेणावि-

[भा. ४४५३] सितिअवणण पडिलाभण दिस्सितरी बोल अंगुली नासं ।

दोणहेक्कतरपदोसे, आतविवत्ती य उभए य ॥

चू- निसेणी फेडिता खुडुो हक्कारितो पडिलाभितो पयत्तो । बहुपाडलाभिए अगारिए दिट्ठं, रोलं करेति - “मा देहि”ति भणाति । ताहे खुडुो अप्पणो सागारियं सन्नेउं अंगुलिं नासियाए पक्खिवति, “नासियाए ते मोयं कयं” ति । पडिलाभितो गतो खुडुो । एस मानपिंडो । इमे दोसा - सा अगारी दोणहं एगतरस्स पदोसं गच्छति - साहुस्स भत्तुणो वा । अगारी अभिमानतो अप्पानं विहाडेज्ज । अहवा - रुड्ढा साहुस्स भत्तुणो वा उभयस्स वा विसं गरं वा दाउं विहाडेज्जा ॥

इमं वितियपदं

[भा. ४४५४] असिवे ओमोचरिए, रायदुट्ठे भए व गेलन्ने ।

अद्धाण रोहए वा, जयणाए एसए भिक्खू ॥

मू. (८५६) जे भिक्खू मायापिंडं भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८५७) जे भिक्खू लोभपिंडं भुंजति भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८५८) जे भिक्खू विज्जापिंडं भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८५९) जे भिक्खू मंतपिंडं भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- विज्जामंतेहि पिंडं जो उप्पाएति तस्स आणादिया दोसा चउलहुं च ।

[भा. ४४५५] विज्जाए मंतेण व, जो उप्पाइरुण गिण्हए भिक्खू ।

सो आणा अणवत्थं मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

[भा. ४४५६] विज्जामंतपरुवण, विज्जाए भि (च्छु) क्खुवासिओ होइ ।

मंतम्मि सीसवेयण, तस्य मरुंडेण दिट्ठतो ॥

चू- इत्थिअभिधाणा ससाधणा वा विज्जा, पुरिसाभिहाणो पढियसिद्धो य मंतो । विज्जाए भिक्ख उवासगो उदाहरणं । इमं-

[भा. ४४५७] परिपिंडितमुल्लावो, अतिपंतो भिक्खुवासतो दाने ।

जति इच्छह जाण अहं, वत्थादीणं दवावेमि ॥

चू- बहू साधू इतरकहाए अच्छंता पिंडिता उल्लावं करेति-“एस भिक्खुउवासगो अतिपंतो, अभिग्गहियमिच्छदिट्ठी, साहुवग्गःस दानं न देति ।” एवं साहू उल्लावेति । एगेण साहुणा भणितं-

जइ विज्ञापिडं इच्छह तो अहं वत्थगुलघयादीणि दवावेमि । साहूहिं अब्भुवगतं । सो साहू भिक्खूउवासगधरंगतो ॥

[भा. ४४५८] गंतुं विज्ञामंतण, किं देमी घयगुल य वत्थादी ।

दिन्ने पडिसाहरणं, केन हितं केण मुद्धो मि ॥

चू- विज्ञा आमंतेउं उवासगो वसीकतो भणति - अज्जो किं देमि ते ? साहू - “घयगुलवत्थे विविधे य खज्जो ।” ताहे तेन भिक्खुउवासगेण हट्ठतुद्धेण साहू पडिलाहिता गता । तेन साहुणा दिन्ने विज्ञाए उवसंचारो कतो । उव्वासगो चेतणलद्धो सत्थीभूतो भणति - “केण मे हडं, केण वा मुद्धो” ति । ताहे तस्स परिजणो आतिक्खति “तुमे सहत्थेण सेयभिक्खूणं दिन्नं ति ॥ ताहे सो-

[भा. ४४५९] पडिविज्ञयंभणादी, सो वा अन्नो व से करेज्जा हि ।

पावाजीवी मादी, कम्मणकारी भवे वितिए ॥

चू- जस्स सा पयुत्ता विज्ञा से वा अन्नो वा कोति रत्तपडादी साधू वा थंभेज्जा, पडिविज्ञाए वच्छाइ वा थंभेज्जा जहा नोवभुंजेज्जा । अहवा - यस्य प्रयुक्ताविधा सो अवसीकतो चेव पडिविज्ञाए साहुं विज्जं वा थंभेज्ज, अन्नो वा कोइ से उवकारकारी पडिविज्ञातो विज्जं साधुं वा थंभेज्ज, एवं उट्टाहो । अन्नं च सो वा अन्नो वा लोगो भणेज्जा - “एते पावजीविनो मायाविनो कम्मणाणि य करंति, न साहुवित्तिणो एते ।” भवे वित्तियपदेण विज्ञापयोगा, असिवादिकारणेहि न दोसो ॥

“मंतम्मि सीस” पच्छद्धं, अस्य व्याख्या-

[भा. ४४६०] जह जह पएसिणि जाणुयम्मि पालित्ततो भमाडेति ।

तह तह सीसे वियण, पनासति मुरुंडरायस्स ॥

चू- मुरुंडो राया, सीसवेयणत्तो जया वेजेहिं न सक्किओ पन्नेवेउ ताहे पालित्तायरियं हक्कारेति, सो आगतो, आसणत्थो मुरुंडेण भणिओ - वेदनं मे अवनेहि, ताहे अप्पसागारियं अप्पणो जाणुंस्सि मंतं ज्ञायंतो पदेसिणि अंगुलिं भमाडेति जहा जहा तथा तथा मुरुंडरायस्स सीसे वेयणा पणस्सति, अवगयवेयणो दिट्ठसंपद्यो गुरुस्स पाएसु पडितो ॥ एवमादी मंतपओगे इमे दोसा-

[भा. ४४६१] पडिमंतयंभणादी, सो वा अन्नो व से करेज्जाहि ।

पावाजीवी मायी, कम्मणकारी भवे वीतिए ॥

मू. (८६०) जे भिक्खू जोगपिंडं भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- पादलेवादिजोगेहिं आउट्टेउं जो पिंडं उप्पादेति तस्स आणादी इ ।

[भा. ४४६२] जे भिक्खू जोगपिंडं, भुंजेज्ज सयं तु अहव सातिजे ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू- ते य जोगा इमेरिसा-

[भा. ४४६३] सूभगदूभग्गकरा, जे जोगाऽऽहारिमे य इतरे य ।

आघंस वास धूवा, पादपलेवाइणो इतरे ॥

चू- दूभगो सुभगो कज्जति, सुभगो वा दुब्भगो कज्जति जोगेणं । ते य जोगा आहारिमा होज्जा, इतरे अनाहारिमा वा । अनाहारिमा इमे - सरीरं आधस्संति जहा चदनेनं, वत्थं वासवासियं दिज्जति, अगरुमादिणा वा जहा धूविज्जति, पादतलं वा लेविज्जति तेन दूरं जलोवरि वा गम्पति ॥

तत्थिमं उदाहरणं-

[भा. ४४६४] नदिकण्हवेन्नदीवे, पंचसया तावसाण निवसंति ।

पव्वदिवसेसु कुलवती, पादलेवुत्तारसङ्कारो ॥

चू- आभीरविसए कण्हवेन्ना नाम नदी । तस्स कूले बंधीवो । तत्थ पंचसया तावसाण परिवसंति । तेसिं जो कुलवती सो पादलेव जोग जणति । ते अट्ठमिचउद्दसादिसु पव्वदिवसेसु पादलेवजोगपभावेण वेन्नणदीपरकूलतो जलमुवरिएण पादपयारेण जह भूमीए तहा वेन्नातडनगरं एंति । ततो तेसिं सब्वजणो आउट्ठो, भत्तादिणा सङ्कारं करेति । जे या वि अनभिगता सङ्गा ते वि तेसिं आउट्ठा, अहो ! पच्चक्खो तवप्पभावो ति ॥

[भा. ४४६५] जन सावगाण खिसण, समियक्खण मातिठाण लेवेणं ।

सावगपयत्तकरणं, अविनयलोए चलणधोए ॥

चू- जनेन सावगा खिसिज्जंति- “तुज्झं पवयणे एरिसो अतिसओ नत्थि, एते पच्चक्खदेवता, पणमह एतेसिं ।” अन्नदा वडरसामीमाउलो समियायरिओ विहरंतो तत्थागतो, तस्स कहियं ते तुण्हिक्का ठिता । सट्ठेहि दो तिन्नि वारा भणिता - ओहामिज्जति पवयणं, करेह पसायं । तेन भणितं - “एते मातिट्ठाणिणो पादलेवेण उत्तरंति, तुब्भे निमंतित्ता सब्वे गिहे नेउं उसिणोदएण पादे पक्खालेह ।” ताहे सावगा उवट्ठिता पादसोएण, ते नेच्छंति । “लोगो न याणति तुज्झं विनयं काउं, अम्हे विनयं करणे, विनएण य बहुफलं दानं भवति” ततो सावगेहिं पयत्तेणं चलणधोवणं कत्तं ॥

[भा. ४४६६] पडिलाभित वच्चंता, निबुड्डु नदिकूल मिलण समिताए ।

विम्हय पंचसया तावसाण पव्वज्ज साहा य ॥

चू- सावगेहिं भत्तादिहि पडिलाहित बहुजनपरिवारिता गया वेन्नं नतिं । तत्थ जो जहा उइन्नो सो तहा निबुड्डो । सावगेहिं जनस्स अक्खित्तं- “एते मातिट्ठाणं करंति, न एतेसिं अतिसओ को वि ।” तम्मि जनसमूहे आगता नदीए तीरे ठिता भणंति आयरिया - वेन्ने ! कमं देहि ति । ताहे दो वि तडीओ आसन्नं ठिताओ कममेत्तवाहिणी जाता । आयरिया एगक्कमेण परतीरं गता, पिट्ठओ नदी महंती जाता, पुणो तहेव पच्चागता । ताहे जनो तावसा य सब्वे परं विम्हयं गता । बहू जणो आउट्ठो । ते य पंचतावससया समियायरियस्स मसीवे पव्वतिता । ततो य बंधीवा साहा संवुत्ता । असिवादिकारणेसु वा जोगपिंडं उप्पादेज्जा, न दोस इति ॥

मू. (८६१) जे भिक्खू चुन्नयपिंडं भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- वसीकरणाइया चुन्ना, तेहिं जो पिंडं उप्पादेति तस्स आणादिया, चउलहुं च से पच्छित्तं ।

[भा. ४४६७] जे भिक्खू चुन्नपिंडं, भुंजेज्ज सयं तु अहव सातिज्जे ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधन पावे ॥

चू- कंठा । विज्जामतेहिं जे दोसा ते चेव वसीकरणमादिएहि चुन्नहिं दोसा, एगाणेग-पदोसपत्थारदोसा य । असिवादिकारणेहिं वा वसीकरणमादिचुन्नेहिं पिंडं उप्पादेज्जा ॥

मू. (८६२) जे भिक्खू अंतद्धाणपिंडं भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥ तं सेवमाणे आवज्जइ चाउम्मासियं परिहारट्ठाणं उग्घातियं ॥

चू- अप्पानं अंतरहितं करंतो जो पिंडं गेण्हति सो अंतद्धानपिंडो भन्नति । तत्थ उदाहरणं - पाडलिपुत्ते नगरे चंदगुत्तो राया, चाणक्को मंती, सुट्ठिया आयरिया । ते य-

[भा.४४६८] जंघाहीणे ओमे, कुसुमपुरे सिस्स जोगरहरणं ।
खुड्डुगंऽजणसुणणं, गमनं देसंत ओसरणं ॥

चू- अप्पणा गंतु असमत्था ओमकाले सीसस्स साहुगणं दाउ तं सुभिकखं पडुवैति । तस्स य सीसस्स अंतद्धाणजोगं रहे एकांते कहेति । सो य अंजनजोगो दोहिं खुड्डुगेहिं सुतो । ततो सो गच्छो पयडो जतो सुभिकखं । ततो खुड्डुगा दो वि आयरियनेहेण पडिबद्धा देसंताओ गच्छस्स ओसरित्ता आयरियसमिवमागया ॥ तत्थ य-

[भा.४४६९] भिक्खे परिहायंते, थेराणं ओमे तेसि देंताणं ।
सहभोज चंदगुत्ते, ओमोयरियाए दोब्बल्लं ॥

चू- ततो ते थेरा जं लब्भंति तं तेसिं खुड्डुगाणं समतिरेगं देंति, अप्पणा ओमं करेति । ततो तेहिं दोहिं वि खुड्डुगेहिं सो अंतद्धाणजोगो मेलिओ, एगेणं अक्खी अंजिता बितितो न पस्सति । एवं लद्धपद्यया भोयणकाले सह रन्ना चंदगुत्तेण भुंजंत, जं रन्नो सारीरयं भत्तं तं ते अंतद्धिया भुंजंति, ततो रन्नो ओमोयरियाए दोब्बलं जायं ॥ ततो चाणक्केण-

[भा.४४७०] चाणक्कपुच्छ इट्ठालचुन्न दारं पिहेउ धूमो य ।
दिस्सा कुच्छ पसंसा, थेरसमीवे उवालंभो ॥

चू- पुच्छित्तो कीस परिहाणी ? भणाति - “मज्झ भत्तं को ति अतिद्धितो पक्खिवति त्ति, न जाणामि” । ततो चाणक्केण समंता कुड्डे दाउं एगदुवारा भुंजणभूमी कता । दारमूले य सुहुमो इट्ठालचुन्नो विक्खित्तो । राया अंतो एगागी निविट्ठो । ताहे खुड्डुगा आगता, पविट्ठा अंतो । दिट्ठा पयपद्धती चुन्ने । चाणक्केण नायं-पादचारिणो एते, अंजणसिद्धा ।” ताहे दारं ठवेउं धूमो कतो, अंसुणा गलंतेण गलितं अंजणं, दिट्ठं खुड्डुगदुगं । चंदगुत्तो पिच्छति - “अहमेतेहिं विट्ठालितो ।” ततो अप्पसागारियं चाणक्केण नीणित्ता । थेराण समीवं चाणक्को गतो “कीस खुड्डे न सारवेह ।” तेन भणियं- “संता पडिचोदणा, मिच्छा मे दुक्कडं” ति । गतो, खुड्डाण य वावारंतो पवूढो ॥

[भा.४४७१] जे विज्जमंतदोसा, ते च्छिय वसिकरणमाइचुन्नेहिं ।
एगमणेगपदो, कुज्जा पत्थारतो वा वि ॥

[भा.४४७२] असिवे ओमोयरिए, रायदुड्डे भए व गेलन्ने ।
अद्धाणरोहए व्ण, जयणाए भुंजई भिकखू ॥
संकरजडमउडविभूसणस्स तन्नामसरिसनामस्स ।
तस्स सुतेपेस कता, विसेसचुन्नी निसीहस्स ॥

उद्देशकः-१३ समाप्तः

मुनि दीपरत्नसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथ सूत्रे त्रयोदशउद्देशकस्य
(भद्रबाहुस्वामि रचिता निर्युक्ति युक्तं) संघदास गणि विरचितं भाष्यं
एवं जिनदास महत्तर विरचिता धूर्णिः परिसमाप्ता ।

३४ प्रथम छेद सूत्रं “निशीथं-२” परिसमाप्तः

(उद्देशकः ७....१३ पर्यन्ताः समाप्ताः)

ભાવભરી વંદના

જેમના દ્વારા સૂત્રમાં ગુંથાયેલ જિનવાણીનો ભવ્ય વારસો
વર્તમાનકાલીન "આગમસાહિત્ય"માં પ્રાપ્ત થયો
એ સર્વે સૂરિવર આદિ આર્ષ પૂજ્યશ્રીઓને-

પંચમ ગણધર શ્રી સુધર્મા સ્વામી	ચૌદ્ધ પૂર્વધર શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામી		
દશ પૂર્વધર શ્રી શયંભવસૂરિ	(અનામી) સર્વે શ્વત સ્થવીર મહર્ષિઓ		
દેવવાચક ગણિ	શ્રી શ્યામાચાર્ય		
દેવદ્વિગણિ ક્ષમાશ્રમણ	જિનભદ્ર ગણિ ક્ષમાશ્રમણ		
સંઘદાસગણિ	સિદ્ધસેન ગણિ		
જિનદાસ ગણિ મહત્તર	અગત્યસિંહ સૂરિ		
શીલાંકાચાર્ય	અભયદેવસૂરિ		
મલયગિરિસૂરિ	ક્ષેમકીર્તિસૂરિ		
હરિભદ્રસૂરિ	આર્ચરક્ષિત સૂરિ (?)		
દ્રોણાચાર્ય	ચંદ્ર સૂરિ		
વાદિવેતાલ શાંતિચંદ્ર સૂરિ	મલ્લધારી હેમચંદ્રસૂરિ		
શાંતિચંદ્ર ઉપાધ્યાય	ધર્મસાગર ઉપાધ્યાય		
ગુણરત્નસૂરી	વિજય વિમલગણિ		
વીરભદ્ર	ઋષિપાલ	બ્રહ્મમુનિ	તિલકસૂરિ

સૂત્ર-નિર્ધુક્તિ - ભાષ્ય - ચૂર્ણિ - વૃત્તિ - આદિના રચયિતા અન્ય સર્વે પૂજ્યશ્રી

વર્તમાન કાલિન આગમ સાહિત્ય વારસાને

સંશોધન-સંપાદન-લેખન આદિ દ્વારા મુદ્રીત/અમુદ્રીત સ્વરૂપે રજૂ કરતાં

સર્વે શ્વતાનુરાગી પૂજ્યપુરુષોને

આનંદ સાગરસૂરિજી	ચંદ્રસાગર સૂરિજી	મુનિ માણેક
જિન વિજયજી	પુન્યવિજયજી	ચતુરવિજયજી
જંબુ વિજયજી	અમરમુનિજી	કનેયાલાલજી
લાભસાગરસુરિજી	આચાર્ય તુલસી	ચંપક સાગરજી

સ્મરણાંજલિ

બાબુ ધનપતસિંહ	પં૦ બેચરદાસ	પં૦ જીવરાજભાઈ
પં૦ ભગવાનદાસ	પં૦ રૂપેન્દ્રકુમાર	પં૦ હીરાલાલ

શ્વત પ્રકાશક સર્વે સંસ્થાઓ

४५ आगम भूण तथा विवरणनुं श्लोक प्रमाणादर्शक कोष्टक

क्रम	आगमसूत्रनाम	मूल श्लोक प्रमाण	वृत्ति-कर्ता	वृत्ति श्लोकप्रमाण
१.	आचार	२५५४	शीलाङ्गाचार्य	१२०००
२.	सूत्रकृत	२१००	शीलाङ्गाचार्य	१२८५०
३.	स्थान	३७००	अभयदेवसूरि	१४२५०
४.	समवाय	१६६७	अभयदेवसूरि	३५७५
५.	भगवती	१५७५१	अभयदेवसूरि	१८६१६
६.	ज्ञाताधर्मकथा	५४५०	अभयदेवसूरि	३८००
७.	उपासकदशा	८१२	अभयदेवसूरि	८००
८.	अन्तकृद्दशा	९००	अभयदेवसूरि	४००
९.	अनुत्तरोपपातिकदशा	१९२	अभयदेवसूरि	१००
१०.	प्रश्नव्याकरण	१३००	अभयदेवसूरि	५६३०
११.	विपाकश्रुत	१२५०	अभयदेवसूरि	९००
१२.	औपपातिक	११६७	अभयदेवसूरि	३१२५
१३.	राजप्रश्निय	२१२०	मलयगिरिसूरि	३७००
१४.	जीवाजीवाभिगम	४७००	मलयगिरिसूरि	१४०००
१५.	प्रज्ञापना	७७८७	मलयगिरिसूरि	१६०००
१६.	सूर्यप्रज्ञप्ति	२२९६	मलयगिरिसूरि	९०००
१७.	चन्द्रप्रज्ञप्ति	२३००	मलयगिरिसूरि	९१००
१८.	जम्बूद्वीपप्रज्ञप्ति	४४५४	शान्तिचन्द्रउपाध्याय	१८०००
१९थी	निरयावलिका	११००	चन्द्रसूरि	६००
२३.	(पञ्च उपाङ्ग)	—	—	—
२४.	चतुःशरण	८०	विजयविमलयगणि	(?) २००
२५.	आतुर प्रत्याख्यान	१००	गुणरत्नसूरि (अवचूरि)	(?) १५०
२६.	महाप्रत्याख्यान	१७६	आनन्दसागरसूरि (संस्कृतछाया)	१७६
२७.	भक्तपरिज्ञा	२१५	आनन्दसागरसूरि (संस्कृतछाया)	२१५
२८.	तन्दुल वैचारिक	५००	विजयविमलयगणि	(?) ५००
२९.	संस्तरक	१५५	गुणरत्न सूरि (अवचूरि)	११०
३०.	गच्छाचार*	१७५	विजयविमलयगणि	१५६०
३१.	गणिविद्या	१०५	आनन्दसागरसूरि (संस्कृतछाया)	१०५

ક્રમ	આગમસૂત્રનામ	• મૂલ શ્લોક પ્રમાણ	વૃત્તિ-કર્તા	• વૃત્તિ શ્લોકપ્રમાણ
૩૨.	દેવેન્દ્રસ્તવ	૩૭૫	આનન્દસાગરસૂરિ (સંસ્કૃત ણ્યા)	૩૭૫
૩૩.	મરણસમાધિ *	૮૩૭	આનન્દસાગરસૂરિ (સંસ્કૃત ણ્યા)	૮૩૭
૩૪.	નિશીથ	૮૨૧	જિનદાસગણિ (ચૂર્ણિ) સહ્વદાસગણિ (ભાષ્ય)	૨૮૦૦૦ ૭૫૦૦
૩૫.	બૃહત્કલ્પ	૪૭૩	મલયગિરિ+ક્ષેમકીર્તિ સહ્વદાસગણિ (ભાષ્ય)	૪૨૬૦૦ ૭૬૦૦
૩૬.	વ્યવહાર	૩૭૩	મલયગિરિ સહ્વદાસગણિ (ભાષ્ય)	૩૪૦૦૦ ૬૪૦૦
૩૭.	દશાશ્રુતસ્કન્ધ	૮૧૬	- ? - (ચૂર્ણિ)	૨૨૨૫
૩૮.	જીતકલ્પ *	૧૩૦	સિદ્ધસેનગણિ (ચૂર્ણિ)	૧૦૦૦
૩૯.	મહાનિશીથ	૪૫૪૮	-	-
૪૦.	આવશ્યક	૧૩૦	હરિભદ્રસૂરિ	૨૨૦૦૦
૪૧.	ઓઘનિર્યુક્તિ	ત્રિ. ૧૩૫૫	દ્રોણાચાર્ય	(?) ૭૫૦૦
-	પિન્ડનિર્યુક્તિ *	ત્રિ. ૮૩૫	મલયગિરિસૂરિ	૭૦૦૦
૪૨.	દશવૈકાલિક	૮૩૫	હરિભદ્રસૂરિ	૭૦૦૦
૪૩.	ઉત્તરાધ્યયન	૨૦૦૦	શાંતિસૂરિ	૧૬૦૦૦
૪૪.	નન્દી	૭૦૦	મલયગિરિસૂરિ	૭૭૩૨
૪૫.	અનુયોગદ્વાર	૨૦૦૦	મલધારીહેમચન્દ્રસૂરિ	૫૧૦૦

નોંધ :-

- (૧) ઉક્ત ૪૫ આગમ સૂત્રોમાં વર્તમાન કાળે પહેલાં ૧ થી ૧૧ અંગસૂત્રો, ૧૨ થી ૨૩ ઉપાંગસૂત્રો, ૨૪ થી ૩૩ પ્રકીર્ણકસૂત્રો ૩૪ થી ૩૯ છેદસૂત્રો, ૪૦ થી ૪૩ મૂલસૂત્રો, ૪૪-૪૫ ચૂલિકાસૂત્રોના નામે હાલ પ્રસિદ્ધ છે.
- (૨) ઉક્ત શ્લોક સંખ્યા અમે ઉપલબ્ધ માહિતી અને પૃષ્ઠ સંખ્યા આધારે નોંધેલ છે. જો કે તે સંખ્યા માટે મતાંતર તો જોવા મળે જ છે. જેમકે આચાર સૂત્રમાં ૨૫૦૦, ૨૫૫૪, ૨૫૨૫ એવા ત્રણ શ્લોક પ્રમાણ જણવા મળેલ છે. આવો મત-ભેદ અન્ય સૂત્રોમાં પણ છે.
- (૩) ઉક્ત વૃત્તિ-આદિ જે નોંધ છે તે અમે કરેલ સંપાદન મુજબની છે. તે સિવાયની પણ વૃત્તિ-ચૂર્ણિ આદિ સાહિત્ય મુદ્રિત કે અમુદ્રિત અવસ્થામાં હાલ ઉપલબ્ધ છે જ.
- (૪) ગચ્છાચાર અને મરણસમાધિ ના વિકલ્પે ચંદાવેજ્ઞય અને વીરસ્તવ પ્રકીર્ણક આવે છે. જે અમે “આગમસુતાણિ” માં મૂળ રૂપે અને “આગમદીપ”માં અક્ષરશઃ ગુજરાતી અનુવાદ રૂપે આપેલ છે. તેમજ જીતકલ્પ જેના વિકલ્પ રૂપે છે એ

પંચકલ્પનું ધાષ્ય અમે “આગમસુત્તાણિ”માં સંપાદીત કર્યું છે.

- (૫) ઓઘ અને પિણ્ડ એ બંને નિર્યુક્તિ વિકલ્પે છે. જે હાલ મૂલસૂત્ર રૂપે પ્રસિધ્ધ છે. જે બંનેની વૃત્તિ અમે આપી છે. તેમજ તેમાં ધાષ્યની ગાથાઓ પણ સમાવિષ્ટ થઈ છે.
- (૬) ચાર પ્રકીર્ણક સૂત્રો અને મહાનિશીય એ પાંચ આગમની કોઈ વૃત્તિ આદિ ઉપલબ્ધ થવાનો ઉલ્લેખ મળતો નથી. પ્રકીર્ણક ની સંસ્કૃત છાયા ઉપલબ્ધ છે તેથી મૂકી છે. નિશીય-દશા-જિતકલ્પ એ ત્રણેની ચૂર્ણિ આપી છે. જેમાં દશા અને જિતકલ્પ એ બંને ઉપરવૃત્તિ મળતી હોવાનો ઉલ્લેખ છે, પણ અમે તે મેળવી શક્યા નથી. જ્યારે નિશીય ઉપર તો માત્ર વીસમા ઉદ્દેશક:ની જ વૃત્તિ નો ઉલ્લેખ મળે છે.

▼ વર્તમાન કાળે ૪૫ આગમમાં ઉપલબ્ધ નિર્યુક્તિ: ▼

ક્રમ	નિર્યુક્તિ	શ્લોકપ્રમાણ	ક્રમ	નિર્યુક્તિ	શ્લોકપ્રમાણ
૧.	આચાર-નિર્યુક્તિ	૪૫૦	૬.	આવશ્યક-નિર્યુક્તિ	૨૫૦૦
૨.	સૂત્રકૃત-નિર્યુક્તિ	૨૬૫	૭.	ઓઘનિર્યુક્તિ	૧૩૫૫
૩.	વૃહત્કલ્પ-નિર્યુક્તિ *	-	૮.	પિણ્ડનિર્યુક્તિ	૮૩૫
૪.	વ્યવહાર-નિર્યુક્તિ *	-	૯.	દશવૈકાલિક-નિર્યુક્તિ	૫૦૦
૫.	દશાશ્રુત-નિર્યુક્તિ	૧૮૦	૧૦.	ઉત્તરાધ્યયન-નિર્યુક્તિ	૭૦૦

નોંધ :-

- (૧) અહીં આપેલ શ્લોક પ્રમાણ એ ગાથા સંખ્યા નથી. “૩૨ અક્ષરનો એક શ્લોક” એ પ્રમાણથી નોંધાયેલ શ્લોક પ્રમાણ છે.
- (૨) ★ વૃહત્કલ્પ અને વ્યવહાર એ બંને સૂત્રોની નિર્યુક્તિ હાલ ધાષ્ય માં ભળી ગઈ છે. જેનો યથાસંભવ ઉલ્લેખ વૃત્તિકાર મહર્ષિ એ ધાષ્ય ઉપરની વૃત્તિમાં કર્યો હોય તેવું જોવા મળેલ છે.
- (૩) ઓઘ અને પિણ્ડનિર્યુક્તિ સ્વતંત્ર મૂલઆગમ સ્વરૂપે સ્થાન પામેલ છે તેથી તેનું સ્વતંત્ર સંપાદન આગમ-૪૧ રૂપે થયેલ છે. (તેમજ આ સંપાદનમાં પણ છે.)
- (૪) બાકીની છ નિર્યુક્તિમાંથી દશાશ્રુતસ્કન્ધ નિર્યુક્તિ ઉપર ચૂર્ણિ અને અન્ય પાંચ નિર્યુક્તિ ઉપરની વૃત્તિ અમે અમારા સંપાદનમાં પ્રકાશીત કરી છે. જ્યાં આ છ નિર્યુક્તિ સ્પષ્ટ અલગ જોઈ શકાય છે.
- (૫) નિર્યુક્તિકર્તા તરીકે ભદ્રવાહુસ્વામી નો ઉલ્લેખ જ જોવા મળે છે.

વર્તમાન કાળે ૪૫ આગમમાં ઉપલબ્ધ માધ્યં

ક્રમ	માધ્ય	શ્લોકપ્રમાણ	ક્રમ	માધ્ય	ગાથાપ્રમાણ
૧.	નિશીષમાધ્ય	૭૫૦૦	૬.	આવશ્યકમાધ્ય *	૪૮૩
૨.	વૃહત્કલ્પમાધ્ય	૭૬૦૦	૭.	ઓઘનિર્યુક્તિમાધ્ય *	૩૨૨
૩.	વ્યવહારમાધ્ય	૬૪૦૦	૮.	પિણ્ડનિર્યુક્તિમાધ્ય *	૪૬
૪.	પણ્ચકલ્પમાધ્ય	૩૧૮૫	૯.	દશવૈકાલિકમાધ્ય *	૬૩
૫.	જીતકલ્પમાધ્ય	૩૧૨૫	૧૦.	ઉત્તરાધ્યયનમાધ્ય (?)	-

નોંધ :-

- (૧) નિશીષ, વૃહત્કલ્પ અને વ્યવહારમાધ્યના કર્તા સહ્વદાસગણિ હોવાનું જણાય છે. અમારા સંપાદનમાં નિશીષ માધ્ય તેની ચૂર્ણ સાથે અને વૃહત્કલ્પ તથા વ્યવહાર માધ્ય તેની-તેની વૃત્તિ સાથે સમાવિષ્ટ થયું છે.
- (૨) પણ્ચકલ્પમાધ્ય અમારા આગમસુત્તાણિ ભાગ-૩૮ માં પ્રકાશીત થયું.
- (૩) આવશ્યકમાધ્ય માં ગાથા પ્રમાણ ૪૮૩ લખ્યું જેમાં ૧૮૩ ગાથા મૂળમાધ્ય રૂપે છે અને ૩૦૦ ગાથા અન્ય એક માધ્યની છે. જેનો સમાવેશ આવશ્યક સૂત્ર-સટીક માં કર્યો છે. [જો કે વિશેષાવશ્યક માધ્ય ખૂબજ પ્રસિધ્ધ થયું છે પણ તે સમગ્ર આવશ્યકસૂત્ર- ઉપરનું માધ્ય નથી અને અધ્યયનો અનુસારની અલગ અલગ વૃત્તિ આદિ પેટા વિવરણો તો આવશ્યક અને જીતકલ્પ એ બંને ઉપર મળે છે. જેનો અત્રે ઉલ્લેખ અમે કરેલ નથી.]
- (૪) ઓઘનિર્યુક્તિ, પિણ્ડનિર્યુક્તિ, દશવૈકાલિકમાધ્ય નો સમાવેશ તેની તેની વૃત્તિ માં થયો જ છે. પણ તેનો કર્તા વિશેનો ઉલ્લેખ અમોને મળેલ નથી. [ઓઘનિર્યુક્તિ ઉપર ૩૦૦૦ શ્લોક પ્રમાણ માધ્યનો ઉલ્લેખ પણ જોવા મળેલ છે.]
- (૫) ઉત્તરાધ્યયનમાધ્યની ગાથા નિર્યુક્તિમાં ભળી ગયાનું સંભળાય છે (?)
- (૬) આ રીતે અંગ - ઉપાંગ - પ્રકીર્ણક - ચૂલિકા એ ૩૫ આગમ સૂત્રો ઉપરનો કોઈ માધ્યનો ઉલ્લેખ અમારી જાણમાં આવેલ નથી. કોઈક સ્થાને સાક્ષી પાઠ-આદિ સ્વરૂપે માધ્યગાથા જોવા મળે છે.
- (૭) માધ્યકર્તા તરીકે મુખ્ય નામ સહ્વદાસગણિ જોવા મળેલ છે. તેમજ જિનભદ્રગણિ-ક્ષમાશ્રમણ અને સિદ્ધસેન ગણિ નો પણ ઉલ્લેખ મળે છે. કેટલાક માધ્યના કર્તા અજ્ઞાત જ છે.

વર્તમાન કાળે ૪૫ આગમમાં ઉપલબ્ધ ચૂર્ણ:

ક્રમ	ચૂર્ણ	શ્લોકપ્રમાણ	ક્રમ	ચૂર્ણ	શ્લોકપ્રમાણ
૧.	આચાર-ચૂર્ણ	૮૩૦૦	૧.	દશાશ્રુતસ્કન્ધચૂર્ણ	૨૨૨૫
૨.	સૂત્રકૃત-ચૂર્ણ	૧૧૦૦	૧૦.	પદ્મકલ્પચૂર્ણ	૩૨૭૫
૩.	ભગવતી-ચૂર્ણ	૩૧૧૪	૧૧.	જીતકલ્પચૂર્ણ	૧૦૦૦
૪.	જીવાભિગમ-ચૂર્ણ	૧૫૦૦	૧૨.	આવશ્યકચૂર્ણ	૧૮૫૦૦
૫.	જંબૂદ્વીપપ્રજ્ઞસિ-ચૂર્ણ	૧૮૭૧	૧૩.	દશવૈકાલિકચૂર્ણ	૭૦૦૦
૬.	નિશીથચૂર્ણ	૨૮૦૦૦	૧૪.	ઉત્તરાધ્યયનચૂર્ણ	૫૮૫૦
૭.	વૃહત્કલ્પચૂર્ણ	૧૬૦૦૦	૧૫.	નન્દીચૂર્ણ	૧૫૦૦
૮.	વ્યવહારચૂર્ણ	૧૨૦૦	૧૬.	અનુયોગદારચૂર્ણ	૨૨૬૫

નોંધ :-

- (૧) ઉક્ત ૧૬ ચૂર્ણમાંથી નિશીથ, દશાશ્રુતસ્કન્ધ, જીતકલ્પ એ ત્રણ ચૂર્ણ અમારા આ સંપાદનમાં સમાવાઈ ગયેલ છે.
- (૨) આચાર, સૂત્રકૃત, આવશ્યક, દશવૈકાલિક, ઉત્તરાધ્યયન, નન્દી, અનુયોગદાર એ સાત ચૂર્ણ પૂજ્યપાદ આગમોદ્ધારક શ્રી એ પ્રકાશીત કરાવી છે.
- (૩) દશવૈકાલિકની બીજી એક ચૂર્ણ જે અગત્યસિંહસૂરિકૃત છે તેનું પ્રકાશન પૂજ્ય શ્રી પુન્યવિજયજીએ કરાવેલ છે.
- (૪) જંબૂદ્વીપપ્રજ્ઞસિચૂર્ણ વિશે હીરાલાલ કાપડીયા પ્રશ્નાર્થચિહ્ન ઉભું કરે છે. ભગવતી ચૂર્ણ તો મળેજ છે, પણ હજી પ્રકાશીત થઈ નથી. તેમજ વૃહત્કલ્પ, વ્યવહાર, પદ્મકલ્પ એ ત્રણ હસ્તપ્રતો અમે જોઈ છે પણ પ્રકાશીત થયાનું જાણમાં નથી.
- (૫) ચૂર્ણકાર તરીકે જિનવાસગણિમહત્તરન્જુ નામ મુખ્યત્વે સંભળાય છે. કેટલાકના મતે અમુક ચૂર્ણના કર્તાનો સ્પષ્ટોલ્લેખ મળતો નથી.

“આગમ-પંચાંગી” એક ચિન્ત્ય બાબત”

- ૧ વર્તમાન કાળે પ્રામ આગમ સાહિત્યની વિચારણા પછી ખરેખર આગમના પાંચ અંગોમાં કેટલું અને શું ઉપલબ્ધ છે તે જાણ્યા પછી એક પ્રશ્ન થાય કે આગમ પંચાંગી ની વાતો કેટલી ચિન્ત્ય છે. અંગ-ઉપાંગ-પ્રકીર્ણક-ચૂલિકા એ ૩૫ આગમો ઉપર ઘાણ્ય નથી. એટલે ૩૫ આગમનું એક અંગ તો અપ્રાપ્ય જ બન્યું. સૂત્ર પરત્વે ઉપલબ્ધ નિર્યુક્તિ ફક્ત છ છે. એટલે ૩૫ આગમોનું એક અંગ અપ્રાપ્ય જ બન્યું. આ રીતે ક્યાંક ઘાણ્ય, ક્યાંક નિર્યુક્તિ અને ક્યાંક ચૂર્ણના અભાવે વર્તમાન કાળે સુવ્યવસ્થિત પંચાંગી એક માત્ર આવશ્યક સૂત્રની ગણાય.
- ૨ નન્દીસૂત્ર માં પંચાંગીને બદલે સંગ્રહણી, પ્રતિપત્તિઓ વગેરેના પણ ઉલ્લેખ છે.

◆ ડપ આગમ અંતર્ગત વર્તમાન કાળે ઉપલબ્ધ વિભાગો ◆

[સૂચના :- અમે સંપાદીત કરેલ આગમસુત્તાણિ-સટીકં માં બેકી નંબરના પૃષ્ઠો ઉપર જમણી બાજુ આગમસૂત્ર ના નામ પછી અંકો આપેલ છે. જેમકે ૧/૩/૬/૨/૫૪ વગેરે. આ અંકો તે તે આગમના વિભાગીકરણને જણાવે છે. જેમકે આચારમાં પ્રથમ અંક શ્રુતસ્કન્ધનો છે તેના વિભાગ રૂપે બીજો અંક ચૂલા છે તેના પેટા વિભાગ રૂપે ત્રીજો અંક અધ્યયન નો છે. તેના પેટા વિભાગ રૂપે ચોથો અંક ઉદ્દેશક નો છે. તેના પેટા વિભાગ રૂપે છેલ્લો અંક મૂલનો છે. આ મૂલ ગદ્ય કે પદ્ય હોઈ શકે. જે ગદ્ય હોય તો ત્યાં પેરેશ્રાફ સ્ટાઈલથી કે છુટુ લખાણ છે અને ગાથા/પદ્ય ને પદ્યની સ્ટાઈલથી ॥ - ॥ ગોઠવેલ છે.

પ્રત્યેક આગમ માટે આ રીતે જ ઓબ્લિકમાં (/) પછી ના વિભાગને તેના-તેના પેટા-પેટા વિભાગ સમજવા.

જ્યાં જે-તે પેટા વિભાગ ન હોય ત્યાં (/) ઓબ્લિક પછી ડેસ મુકીને તે વિભાગ ત્યાં નથી તેમ સુચવેલું છે.]

- (૧) આચાર - શ્રુતસ્કન્ધ:/ચૂલા/અધ્યયનં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
ચૂલા નામક પેટા વિભાગ બીજા શ્રુતસ્કન્ધ માં જ છે.
- (૨) સૂત્રકૃત - શ્રુતસ્કન્ધ:/અધ્યયનં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૩) સ્થાન - સ્થાનં/અધ્યયનં/મૂલં
- (૪) સમવાય - સમવાય:/મૂલં
- (૫) ભગવતી - શતકં/વર્ગ:-અંતરશતકં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
અહીં શતકના પેટા વિભાગમાં બે નામો છે. (૧) વર્ગ: (૨) અંતરશતક કેમકે શતક ૨૧, ૨૨, ૨૩ માં શતક ના પેટા વિભાગનું નામ વર્ગ: જ સાવેલ છે. શતક - ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૪૦ ના પેટા વિભાગને અંતરશતક અથવા શતકશતક નામથી ઓળખાવાય છે.
- (૬) જ્ઞાતાધર્મકથા- શ્રુતસ્કન્ધ:/વર્ગ:/અધ્યયનં/મૂલં
પહેલા શ્રુતસ્કન્ધ માં અધ્યયન જ છે. બીજા શ્રુતસ્કન્ધ નો પેટાવિભાગ વર્ગ નામે છે અને તે વર્ગ ના પેટા વિભાગમાં અધ્યયન છે.
- (૭) ઉપાસકદશા- અધ્યયનં/મૂલં
- (૮) અન્તકૃદ્દશા- વર્ગ:/અધ્યયનં/મૂલં
- (૯) અનુત્તરોપપાતિકદશા- વર્ગ:/અધ્યયનં/મૂલં
- (૧૦) પ્રશ્નવ્યાકરણ- દ્વારં/અધ્યયનં/મૂલં
આથવ અને સંવર એવા સ્પષ્ટ બે ભેદ છે જેને આશ્રવદ્વાર અને સંવરદ્વાર કહ્યા છે. (કોઈક દ્વાર ને બદલે શ્રુતસ્કન્ધ શબ્દ પ્રયોગ પણ કરે છે)
- (૧૧) વિપાકશ્રુત- શ્રુતસ્કન્ધ:/અધ્યયનં/મૂલં
- (૧૨) ઔપપાતિક- મૂલં
- (૧૩) રાજપ્રશ્નીય- મૂલં

- (૧૪) જીવાજીવાભિગમ- *પ્રતિપત્તિ:/* ઉદ્દેશક:/મૂલં
આ આગમમાં ઉક્ત ત્રણ વિભાગો કયાં છે તો પણ સમજણ માટે પ્રતિપત્તિ: પછી એક પેટાવિભાગ નોંધનીય છે. કેમકે પ્રતિપત્તિ -૩-માં નેરહય, તિરિક્ષજોગિય, મનુષ્ય, દેવ એવા ચાર પેટાવિભાગો પડે છે. તેથી તિપત્તિ/(નેરહયઆદિ)/ઉદ્દેશક:/મૂલં એ રીતે સ્પષ્ટ અલગ પાડેલા છે, એજ રીતે દશમી પ્રતિપત્તિ ના ઉદ્દેશક: નવ નથી પણ તે પેટાવિભાગ પ્રતિપત્તિ: નામે જ છે.
- (૧૫) પ્રજ્ઞાપના- પદં/ઉદ્દેશક:/દ્વારં/મૂલં
પદના પેટા વિભાગમાં ક્યાંક ઉદ્દેશક: છે, ક્યાંક દ્વારં છે પણ ૫૬-૨૮ના પેટા વિભાગમાં ઉદ્દેશક: અને તેના પેટા વિભાગમાં દ્વારં પણ છે.
- (૧૬) સૂર્યપ્રજ્ઞાસિ- પ્રામૃતં/પ્રામૃતપ્રામૃતં/મૂલં
- (૧૭) ચન્દ્રપ્રજ્ઞાસિ- પ્રામૃતં/પ્રામૃતપ્રામૃતં/મૂલં
આગમ ૧૬-૧૭માં પ્રામૃતપ્રામૃત ના પણ પ્રતિપત્તિ: નામક પેટા વિભાગ છે. પણ ઉદ્દેશક: આદિ મુજબ તેનો વિશેષ વિસ્તાર થાયેલ નથી.
- (૧૮) જમ્બૂદીપપ્રજ્ઞાસિ- વક્ષસ્કાર:/મૂલં
- (૧૯) નિરયાવલિકા - અધ્યયનં/મૂલં
- (૨૦) કલ્પવતંસિકા - અધ્યયનં/મૂલં
- (૨૧) પુષ્પિતાં - અધ્યયનં/મૂલં
- (૨૨) પુષ્પચૂલિકા - અધ્યયનં/મૂલં
- (૨૩) વણ્હિદશા - અધ્યયનં/મૂલં
આગમ ૧૮ થી ૨૩ નિરયાવલિકાદિ નામથી સાથે જોવા મળે છે કેમકે તેને ઉપાંગના પાંચ વર્ગ તરીકે સૂત્રકારે ઓળખાવેલા છે. જેમાં વર્ગ-૧, નિરયાવલિકા, વર્ગ-૨ કલ્પવતંસિકા... વગેરે જાણવા
- (૨૪ થી ૩૩) ચતુ:શરણ (આદિ દશોપયત્ના) મૂલં
- (૩૪) નિશીથ - ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૩૫) ઘૃહત્કલ્પ - ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૩૬) વ્યવહાર - ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૩૭) દશાશ્રુતસ્કન્ધ - દશા/મૂલં
- (૩૮) જીતકલ્પ - મૂલં
- (૩૯) મહાનિશીથ - અધ્યયનં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૪૦) આવશ્યક - અધ્યયનં/મૂલં
- (૪૧) ઓઘ/પિણ્ડનિર્યુક્તિ - મૂલં
- (૪૨) દશવૈકાલિક - અધ્યયનં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૪૩) ઉત્તરાધ્યયન - અધ્યયનં//મૂલં
- (૪૪- ૪૫) નન્દી-અનુયોગદ્વાર - મૂલં

અમારા સંપાદીત ૪૫ આગમોમાં આવતા મૂલ નો અંક તથા તેમાં સમાવિષ્ટ ગાથા

ક્રમ	આગમસૂત્ર	મૂલ	ગાથા	ક્રમ	આગમસૂત્ર	મૂલ	ગાથા
૧.	આચાર	૫૫૨	૧૪૭	૨૪.	ચતુઃશરણ	૬૩	૬૩
૨.	સૂત્રકૃત	૮૦૬	૭૨૩	૨૫.	આતુરપ્રત્યાખ્યાન	૭૧	૭૦
૩.	સ્થાન	૧૦૧૦	૧૬૧	૨૬.	મહાપ્રત્યાખ્યાન	૧૪૨	૧૪૨
૪.	સમવાય	૩૮૩	૧૩	૨૭.	મક્તપરિજ્ઞા	૧૭૨	૧૭૨
૫.	ભગવતી	૧૦૮૭	૧૧૪	૨૮.	તંદુલવૈચારિક	૧૬૧	૧૩૧
૬.	જ્ઞાતાધર્મકથા	૨૪૧	૫૭	૨૯.	સંસ્તારક	૧૩૩	૧૩૩
૭.	ઉપાસક દશા	૭૩	૧૩	૩૦.	ગચ્છાચાર	૧૩૭	૧૩૭
૮.	અન્તકૃદ્દશા	૬૨	૧૨	૩૧.	ગણિવિદ્યા	૮૨	૮૨
૯.	અનુતરોપપાતિક	૧૩	૪	૩૨.	દેવેન્દ્રસ્તવ	૩૦૭	૩૦૭
૧૦.	પ્રશ્નવ્યાકરણ	૪૭	૧૪	૩૩.	મરણસમાધિ	૬૬૪	૬૬૪
૧૧.	વિપાકશ્રુત	૪૭	૩	૩૪.	નિશીષ	૧૪૨૦	-
૧૨.	ઔપપાતિક	૭૭	૩૦	૩૫.	બૃહત્કલ્પ	૨૧૫	-
૧૩.	રાજપ્રશ્નિય	૮૫	-	૩૬.	વ્યવહાર	૨૮૫	-
૧૪.	જીવાભિગમ	૩૧૮	૧૩	૩૭.	દશાશ્રુતસ્કન્ધ	૧૧૪	૫૬
૧૫.	પ્રજ્ઞાપના	૬૨૨	૨૩૧	૩૮.	જીતકલ્પ	૧૦૩	૧૦૩
૧૬.	સૂર્યપ્રજ્ઞાતિ	૨૧૪	૧૦૩	૩૯.	મહાનિશીષ	૧૫૨૮	૮
૧૭.	ચન્દ્રપ્રજ્ઞાતિ	૨૧૮	૧૦૭	૪૦.	આવશ્યક	૧૨	૨૧
૧૮.	જમ્બૂદીપપ્રજ્ઞાતિ	૩૬૫	૧૩૧	૪૧.	ઔઘનિર્યુક્તિ	૧૧૬૫	૧૧૬૫
૧૯.	નિરયાવલિકા	૨૧	-	૪૧.	પિષ્ઠનિર્યુક્તિ	૭૧૨	૭૧૨
૨૦.	કલ્પવર્તસિકા	૫	૧	૪૨.	દશવૈકાલિક	૫૪૦	૫૧૫
૨૧.	પુષ્પિતા	૧૧	૨	૪૩.	ઉત્તરાધ્યયન	૧૭૩૧	૧૬૪૦
૨૨.	પુષ્પવૃલિકા	૩	૧	૪૪.	નન્દી	૧૬૮	૧૩
૨૩.	વણિદશા	૫	૧	૪૫.	અનુયોગદ્વાર	૩૫૦	૧૪૧

નોંધ :- ઉક્ત ગાથા સંખ્યાનો સમાવેશ મૂલ માં થઈ જાય છે. તે મૂલ સિવાયની અલગ ગાથા સમજવી નહીં. મૂલ શબ્દ એ અમો સૂત્ર અને ગાથા બંને માટે નો આપેલો સંયુક્ત અનુક્રમ છે. ગાથા બધાંજ સંપાદનોમાં સામાન્ય અંક ધરાવતી હોવાથી તેનો અલગ અંક આપેલ છે. પણ સૂત્રના વિભાગ દરેક સંપાદકે ભિન્નભિન્ન રીતે કર્યા હોવાથી અમે સૂત્રાંક જુદો પાડતા નથી.

--: અમારા પ્રકાશનો :-

- [૧] અભિનવ હેમ લઘુપ્રક્રિયા - ૧ - સત્તાજી વિવરણમ્
 [૨] અભિનવ હેમ લઘુપ્રક્રિયા - ૨ - સત્તાજી વિવરણમ્
 [૩] અભિનવ હેમ લઘુપ્રક્રિયા - ૩ - સત્તાજી વિવરણમ્
 [૪] અભિનવ હેમ લઘુપ્રક્રિયા - ૪ - સત્તાજી વિવરણમ્
 [૫] કૃદન્તમાલા
 [૬] ચૈત્યવન્દન પર્વમાલા
 [૭] ચૈત્યવન્દન સદ્ગ્રહ - તીર્થજિનવિશેષ
 [૮] ચૈત્યવન્દન ચોવિંશી
 [૯] શત્રુજય ભક્તિ [આવૃત્તિ-દો]
 [૧૦] અભિનવ જૈન પંચાજ્ઞ - ૨૦૪૬
 [૧૧] અભિનવ ઉપદેશ પ્રાસાદ - ૧- શ્રાવક કર્તવ્ય - ૧ થી ૧૧
 [૧૨] અભિનવ ઉપદેશ પ્રાસાદ - ૨- શ્રાવક કર્તવ્ય - ૧૨ થી ૧૫
 [૧૩] અભિનવ ઉપદેશ પ્રાસાદ - ૩- શ્રાવક કર્તવ્ય - ૧૬ થી ૩૬
 [૧૪] નવપદ - શ્રીપાલ (શાશ્વતી ઓળીના વ્યાખ્યાન રૂપે)
 [૧૫] સમાધિ મરણ [વિધિ - સૂત્ર - પદ - આરાધના-મરણભેદ-સંગ્રહ]
 [૧૬] ચૈત્યવંદન માળા [૭૭૯ ચૈત્યવંદનોનો સંગ્રહ]
 [૧૭] તત્વાર્થ સૂત્ર પ્રબોધટીકા [અધ્યાય-૧]
 [૧૮] તત્વાર્થ સૂત્રના આગમ આધાર સ્થાનો
 [૧૯] સિદ્ધાચલનો સાથી [આવૃત્તિ - બે]
 [૨૦] ચૈત્ય પરિપાટી
 [૨૧] અમદાવાદ જિનમંદિર ઉપાશ્રય આદિ રિસ્કટરી
 [૨૨] શત્રુજય ભક્તિ [આવૃત્તિ - બે]
 [૨૩] શ્રી નવકારમંત્ર નવલાખ જાપ નોંધપોથી
 [૨૪] શ્રી ચારિત્ર પદ એક કરોડ જાપ નોંધપોથી
 [૨૫] શ્રી ધારવ્રત પુસ્તિકા તથા અન્ય નિયમો - [આવૃત્તિ - ચાર]
 [૨૬] અભિનવ જૈન પંચાંગ - ૨૦૪૨ [સર્વપ્રથમ ૧૩ વિભાગોમાં]
 [૨૭] શ્રી જ્ઞાનપદ પૂજા
 [૨૮] અંતિમ આરાધના તથા સાધુ સાધ્વી કાળધર્મ વિધિ
 [૨૯] શ્રાવક અંતિમ આરાધના [આવૃત્તિ ત્રણ]
 [૩૦] વીતરાગ સ્તુતિ સંચય [૧૧૫૧ ભાવવાહી સ્તુતિઓ]
 [૩૧] (પૂજ્ય આગમોદ્ધારક શ્રી ના સમુદાયના) કાયમી સંપર્ક સ્થળો
 [૩૨] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૧
 [૩૩] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૨
 [૩૪] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૩
 [૩૫] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૪

- [૩૬] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૫
 [૩૭] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૬
 [૩૮] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૭
 [૩૯] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૮
 [૪૦] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૯
 [૪૧] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૧૦

પ્રકાશન ૧ થી ૪૧ અભિનવશ્રુત પ્રકાશને પ્રગટ કરેલ છે.

[૪૨] આયારો	[આગમસુત્તાણિ-૧]	પદ્મં અંગસુત્તં
[૪૩] સૂયગઢો	[આગમસુત્તાણિ-૨]	વીઅં અંગસુત્તં
[૪૪] ઠાણં	[આગમસુત્તાણિ-૩]	તદ્દયં અંગસુત્તં
[૪૫] સમવાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૪]	ચતુર્થં અંગસુત્તં
[૪૬] વિવાહપત્રતિ	[આગમસુત્તાણિ-૫]	પંચમં અંગસુત્તં
[૪૭] નાયાધમ્મકહાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૬]	છઠ્ઠં અંગસુત્તં
[૪૮] ઉવાસગદસાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૭]	સત્તમં અંગસુત્તં
[૪૯] અંતગડ્ડસાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૮]	અઢ્ઢમં અંગસુત્તં
[૫૦] અનુત્તોવવાઈયદસાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૯]	નવમં અંગસુત્તં
[૫૧] પળ્હાવાગરણં	[આગમસુત્તાણિ-૧૦]	દસમં અંગસુત્તં
[૫૨] વિવાગસૂયં	[આગમસુત્તાણિ-૧૧]	एङ्करसमं अंगसुत्तं
[૫૩] ઉવવાઈયં	[આગમસુત્તાણિ-૧૨]	પદ્મં ઉવંગસુત્તં
[૫૪] રાયપ્પસેણિયં	[આગમસુત્તાણિ-૧૩]	વીઅં ઉવંગસુત્તં
[૫૫] જીવાજીવાભિગમં	[આગમસુત્તાણિ-૧૪]	તદ્દયં ઉવંગસુત્તં
[૫૬] પત્રવળાસુત્તં	[આગમસુત્તાણિ-૧૫]	ચતુર્થં ઉવંગસુત્તં
[૫૭] સૂરપત્રતિ:	[આગમસુત્તાણિ-૧૬]	પંચમં ઉવંગસુત્તં
[૫૮] ચંદપત્રતિ:	[આગમસુત્તાણિ-૧૭]	છઠ્ઠં ઉવંગસુત્તં
[૫૯] જંબૂદ્વીવપત્રતિ	[આગમસુત્તાણિ-૧૮]	સત્તમં ઉવંગસુત્તં
[૬૦] નિરયાવલિયાણં	[આગમસુત્તાણિ-૧૯]	અઢ્ઢમં ઉવંગસુત્તં
[૬૧] કપ્પવડિંસિયાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૦]	નવમં ઉવંગસુત્તં
[૬૨] પુપ્ફિયાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૧]	દસમં ઉવંગસુત્તં
[૬૩] પુપ્ફચૂલિયાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૨]	एङ्करसमं उवंगसुत्तं
[૬૪] વળ્હિદસાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૩]	બારસમં ઉવંગસુત્તં
[૬૫] ચતુસરણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૪]	પદ્મં પર્ઈળ્ળાળં
[૬૬] આઊરપઞ્ચક્ષાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૫]	વીઅં પર્ઈળ્ળાળં
[૬૭] મહાપઞ્ચક્ષાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૬]	તીઈયં પર્ઈળ્ળાળં
[૬૮] ભત્તપરિળ્ળા	[આગમસુત્તાણિ-૨૭]	ચતુર્થં પર્ઈળ્ળાળં

[૬૧]	તંદુલવેયાલિયં	[આગમસુત્તાણિ-૨૮]	પંચમં પર્ણણગં
[૭૦]	સંધારગં	[આગમસુત્તાણિ-૨૯]	છટ્થં પર્ણણગં
[૭૧]	ગચ્છાચાર	[આગમસુત્તાણિ-૩૦/૧]	સત્તમં પર્ણણગં-૧
[૭૨]	ચંદાવેજ્ઞયં	[આગમસુત્તાણિ-૩૦/૨]	સત્તમં પર્ણણગં-૨
[૭૩]	ગણિવિજ્ઞા	[આગમસુત્તાણિ-૩૧]	અટ્ઠમં પર્ણણગં
[૭૪]	દેવિંદત્થઓ	[આગમસુત્તાણિ-૩૨]	નવમં પર્ણણગં
[૭૫]	મરણસમાહિ	[આગમસુત્તાણિ-૩૩/૧]	દસમં પર્ણણગં-૧
[૭૬]	વીરત્થવ	[આગમસુત્તાણિ-૩૩/૨]	દસમં પર્ણણગં-૨
[૭૭]	નિસીહ	[આગમસુત્તાણિ-૩૪]	પદ્મં છેયસુત્તં
[૭૮]	બુહલ્કપ્પો	[આગમસુત્તાણિ-૩૫]	વીઅં છેયસુત્તં
[૭૯]	વવહાર	[આગમસુત્તાણિ-૩૬]	તદ્દયં છેયસુત્તં
[૮૦]	દસાસુયક્કલં	[આગમસુત્તાણિ-૩૭]	ચડત્થં છેયસુત્તં
[૮૧]	જીયકપ્પો	[આગમસુત્તાણિ-૩૮/૧]	પંચમં છેયસુત્તં-૧
[૮૨]	પંચકપ્પમાસ	[આગમસુત્તાણિ-૩૮/૨]	પંચમં છેયસુત્તં-૨
[૮૩]	મહાનિસીહં	[આગમસુત્તાણિ-૩૯]	છટ્ઠં છેયસુત્તં
[૮૪]	આવસસ્સયં	[આગમસુત્તાણિ-૪૦]	પદ્મં મૂલસુત્તં
[૮૫]	ઓહનિજ્ઞુત્તિ	[આગમસુત્તાણિ-૪૧/૧]	વીઅં મૂલસુત્તં-૧
[૮૬]	પિંડનિજ્ઞુત્તિ	[આગમસુત્તાણિ-૪૧/૨]	વીઅં મૂલસુત્તં-૨
[૮૭]	દસવેયાલિયં	[આગમસુત્તાણિ-૪૨]	તદ્દયં મૂલસુત્તં
[૮૮]	ઉત્તરજ્ઞયણં	[આગમસુત્તાણિ-૪૩]	ચડત્થં મૂલસુત્તં
[૮૯]	નંદીસૂયં	[આગમસુત્તાણિ-૪૪]	પદ્મા ચૂલિયા
[૯૦]	અનુઓગદારં	[આગમસુત્તાણિ-૪૫]	વિતિયા ચૂલિયા

પ્રકાશન ૪૨ થી ૯૦ આગમશ્રુત પ્રકાશને પ્રગટ કરેલ છે.

[૯૧]	આચાર -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૧]	પહેલું અંગસૂત્ર
[૯૨]	સૂચગડ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૧]	બીજું અંગસૂત્ર
[૯૩]	ઠાણ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૧]	ત્રીજું અંગસૂત્ર
[૯૪]	સમવાય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૧]	ચોથું અંગસૂત્ર
[૯૫]	વિવાહપત્તિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૨]	પાંચમું અંગસૂત્ર
[૯૬]	નાયાધમ્મકલા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	છટ્ઠું અંગસૂત્ર
[૯૭]	ઉવાસગદસા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	સાતમું અંગસૂત્ર
[૯૮]	અંતગડદસા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	આઠમું અંગસૂત્ર
[૯૯]	અનુત્તરોપપાતિકદસા-	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	નવમું અંગસૂત્ર
[૧૦૦]	પણ્ણવાગરણ-	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	દશમું અંગસૂત્ર

[૧૦૧]	વિવાગસૂય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	અગિયારમું અંગસૂત્ર
[૧૦૨]	ઉવવાઈય	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૪]	પહેલું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૩]	રાયપ્પસોશિય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૪]	બીજું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૪]	જીવાજીવાભિગમ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૪]	ત્રીજું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૫]	પન્નવણાસુત્ર	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૪]	ચોથું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૬]	સૂરપત્રતિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	પાચમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૭]	ચંદપત્રતિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	છઠ્ઠું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૮]	જંબુદીવપત્રતિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	સાતમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૯]	નિરયાવલિયા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	આઠમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૦]	કપ્પવરિસિયા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	નવમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૧]	પુષ્કિયા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	દશમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૨]	પુષ્કયુલિયા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	અગિયારમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૩]	વહિહદસા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	બારમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૪]	ચઉસરણ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	પહેલો પયત્રો
[૧૧૫]	આઉરપચ્ચકખાણ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	બીજો પયત્રો
[૧૧૬]	મહાપચ્ચકખાણ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	ત્રીજો પયત્રો
[૧૧૭]	ભતપરિણ્ણા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	ચોથો પયત્રો
[૧૧૮]	તંદુલવેયાલિય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	પાંચમો પયત્રો
[૧૧૯]	સંધારગ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	છઠ્ઠો પયત્રો
[૧૨૦]	ગચ્છાચાર -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	સાતમો પયત્રો-૧
[૧૨૧]	ચંદાવેજભય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	સાતમો પયત્રો-૨
[૧૨૨]	ગણિવિજ્ઞા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	આઠમો પયત્રો
[૧૨૩]	દેવિદત્યઓ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	નવમો પયત્રો
[૧૨૪]	વીરત્યવ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	દશમો પયત્રો
[૧૨૫]	નિસીહ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	પહેલું છેદસૂત્ર
[૧૨૬]	ભુહતકપ્પ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	બીજું છેદસૂત્ર
[૧૨૭]	વવહાર -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	ત્રીજું છેદસૂત્ર
[૧૨૮]	દસાસુયકૂખંધ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	ચોથું છેદસૂત્ર
[૧૨૯]	જ્યકપ્પો -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	પાંચમું છેદસૂત્ર
[૧૩૦]	મહાનિસીહ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	છઠ્ઠું છેદસૂત્ર
[૧૩૧]	આવસસય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	પહેલું મૂલસુત્ર
[૧૩૨]	ઓહનિજ્જુતિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	બીજું મૂલસુત્ર-૧
[૧૩૩]	પિંડનિજ્જુતિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	બીજું મૂલસુત્ર-૨
[૧૩૪]	દસવેયાલિય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	ત્રીજું મૂલસૂત્ર

[૧૩૫]	ઉત્તરજૂઝપણ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	ચોથું મૂલસુત્ર
[૧૩૬]	નંદીસુત્ર -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	પહેલી યુલિકા
[૧૩૭]	અનુયોગદ્વાર -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	બીજી યુલિકા

પ્રકાશન ૯૧ થી ૧૩૭ આગમદીપ પ્રકાશને પ્રગટ કરેલ છે.

[૧૩૮]	દીક્ષા યોગાદિ વિધિ			
[૧૩૯]	૪૫ આગમ મહાપૂજન વિધિ			
[૧૪૦]	આચારાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧
[૧૪૧]	સૂત્રવૃતાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૨
[૧૪૨]	સ્થાનાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૩
[૧૪૩]	સમવાયાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૪
[૧૪૪]	મગવતીઅન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૫/૬
[૧૪૫]	જ્ઞાતાધર્મકથાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭
[૧૪૬]	ઉપાસકદશાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭
[૧૪૭]	અન્તવૃદ્દશાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭
[૧૪૮]	અનુત્તરોપપાતિકદશાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭
[૧૪૯]	પ્રશ્નવ્યાકરણાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭
[૧૫૦]	વિપાકશ્રુતાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૮
[૧૫૧]	ઔપપાતિકઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૮
[૧૫૨]	રાજપ્રશ્નિયઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૮
[૧૫૩]	જીવાજીવાભિગમઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૯
[૧૫૪]	પ્રજ્ઞાપનાઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૦/૧૧
[૧૫૫]	સૂર્યપ્રજ્ઞાસિઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૨
[૧૫૬]	ચન્દ્રપ્રજ્ઞાસિઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૨
[૧૫૭]	જન્મ્બૂદ્ધીવપ્રજ્ઞાસિઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૩
[૧૫૮]	નિરયાવલિકાઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૫૯]	કલ્પયતંસિકાઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૬૦]	પુષ્પિતાઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૬૧]	પુષ્પચૂલિકાઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૬૨]	વળ્હિદસાઉપાન્ગસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૬૩]	ચતુઃશરણપ્રકીર્ણકસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૬૪]	આતુરપ્રત્યાવ્યાનપ્રકીર્ણકસૂત્રં સટીકં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૬૫]	મહાપ્રત્યાવ્યાનપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪
[૧૬૬]	મક્તપરિજ્ઞાપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયં		આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪

[૧૬૭]	તંદુલવૈચારિકપ્રકીર્ણકસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૬૮]	સંસ્તારકપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૬૯]	ગચ્છાચારપ્રકીર્ણકસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૭૦]	ગણિવિદ્યાપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૭૧]	દેવેન્દ્રસ્તવપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૭૨]	મરણસમાધિપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૭૩]	નિશીઘણેદસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૫-૧૬-૧૭
[૧૭૪]	વૃહત્કલ્પણેદસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૮-૧૯-૨૦
[૧૭૫]	વ્યવહારણેદસૂત્રં સટીકં	આગમ સુત્તાણિ સટીકં-૨૧-૨૨
[૧૭૬]	દશાશ્રુતસ્કન્ધણેદસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૩
[૧૭૭]	જીતકલ્પણેદસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૩
[૧૭૮]	મહાનિશીઘસૂત્રં (મૂલં)	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૩
[૧૭૯]	આવશ્યકમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૪-૨૫
[૧૮૦]	ઔઘનિર્યુક્તિમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમ સુત્તામિ સટીકં-૨૬
[૧૮૧]	પિષ્ઠનિર્યુક્તિમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૬
[૧૮૨]	દશવૈકાલિકમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૭
[૧૮૩]	ઉત્તરાધ્યયનમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૮-૨૯
[૧૮૪]	નન્દી-ચૂલિકાસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૩૦
[૧૮૫]	અનુયોગદ્વારચૂલિકાસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૩૦

પ્રકાશન ૧૩૯ થી ૧૮૫ આગમશ્રુત પ્રકાશને પ્રગટ કરેલ છે.

—: સંપર્ક સ્થળ :-

‘આગમ આરાધના કેન્દ્ર’

શીતલનાથ સોસાયટી-વિભાગ-૧, ફ્લેટ નં-૧૩, ૪થે માળે
શ્રી નમિનાથ જૈન દેરાસરજી પાછળ, બ્લોઈ સેન્ટર, ખાનપુર
અમદાવાદ-૧

“आगमसुत्ताणि-सटीकं” भाग १ थी ३० नुं विवरण

आगमसुत्ताणि	समाविष्टाआगमाः
भाग-१	आयार
भाग-२	सूत्रकृत
भाग-३	स्थान
भाग-४	समवाय
भाग-५-६	भगवती (अपरनाम व्याख्याप्रज्ञप्ति)
भाग-७	ज्ञाताधर्मकथा, उपासकदशा, अन्तकृद्दशा, अनुत्तरोपपातिकदशा, प्रश्नव्याकरण
भाग-८	विपाकश्रुत, औपपातिक, राजप्रश्निय
भाग-९	जीवाजीवाभिगम
भाग-१०-११	प्रज्ञापना
भाग-१२	सूर्यप्रज्ञप्ति, चन्द्रप्रज्ञप्ति
भाग-१३	जम्बूद्वीपप्रज्ञप्ति
भाग-१४	निरवायलिका, कल्पवतंसिका, पुष्पिका, पुष्पचूलिका वण्हिदशा, चतुःशरण, आतुरप्रत्याख्यान, महाप्रत्याख्यान, भक्तपरिज्ञा, तन्दुलवैचारिक, संस्तारक, गच्छचार, गणिविधा, देवेन्द्रस्तव, मरणसमाधि
भाग-१५-१६-१७	नीशीथ
भाग-१८-१९-२०	बृहत्कल्प
भाग-२१-२२	व्यवहार
भाग-२३	दशाश्रुतस्कन्ध, जीतकल्प, महनिशीथ
भाग-२४-२५	आवश्यक
भाग-२६	ओघनियुक्ति, पिण्डनियुक्ति
भाग-२७	दशवैकालिक
भाग-२८-२९	उत्तराध्ययन
भाग-३०	नन्दी, अनुयोगद्वार

शुद्धिः

चूर्णः

भाष्यं

निर्युक्तः

मूलं

नमो नमो निम्मल दंसणस्स

आगमश्रुताणि (सटीकं)

भागः - १७

स्वामि

संशोधक सम्पादकश्च :

मुनि दीपरत्नसागर

बालब्रह्मचारी श्री नेमिनाथाय नमः
नमो नमो निम्मल दंसणस्स
श्री आनंद-क्षमा-ललित-सुशील-सुधर्मसागर गुरुभ्योनमः

आगम सुत्ताणि (सटीकं)

भागः-१७ निशीथ-छेदसूत्रम्-३

उद्देशकाः-१४.....२० पर्यन्ताः

:- संशोधकः सम्पादकश्चः :-

मुनि दीपरत्नसागर

ता. १४/४/२०००

रविवार २०५६

चैत्र सुद ११

४५- आगम सुत्ताणि-सटीकं
मूल्य रु.११०००/-

卐 आगम श्रुत प्रकाशन 卐

:- संपर्क स्थल :-

“आगम आराधना केन्द्र” शीतलनाथ सोसायटी विभाग-१,
प्लेट नं-१३, ४-थी मंडिल, ब्हायसेन्टर, खानपुर,
अहमदाबाद (गुजरात)

निशीथ-छेदसूत्रस्य विषयानुक्रमः

भागः-१५ - उद्देशकाः-१.....६ पर्यन्ताः गताः

भागः-१६ - उद्देशकाः-७.....१३ पर्यन्ताः गताः

भागः-१७ - उद्देशकाः-१४.....२० अत्रे वर्तमानाः

मूलाङ्कः	विषयः	पृष्ठाङ्कः	मूलाङ्कः	विषयः	पृष्ठाङ्कः
८६३-१०४	उद्देशकः-१४	३		- अशनादे सम्बन्धे निषेधः - गीतनृत्य सम्बन्धे निषेधः - रूप आसक्ति निषेधः	
	- पात्रसम्बन्धे विधि-निषेधः - पात्रनिक्षेप विधानम् - पात्रैषणा-सम्बन्धे विधिः - पात्रेच्छया चातुर्मास एवं मासकल्प निषेधः		-१३३२	उद्देशकः-१८	२८४
-१०५८	उद्देशकः-१५	४१		- नाय सम्बन्धे निषेधः - नावात जलमोचने एवं- छिद्ररुंधने निषेधः - नाये स्थित गृहस्थस्य - आहार ग्रहणे निषेधः - वस्त्रक्रिते निषेधः	
	- फरुसयचनस्य निषेधः - सचित आप्रोपभोगस्य निषेधः - अन्यतीर्थिक एवं गृहस्थ सम्बन्धे निषेध विधानं - पार्श्वस्थादयः सम्बन्धे निषेध विधानम्		-१३६९	उद्देशकः-१९	२९३
-११०८	उद्देशकः-१६	१२९		- सन्धायायाम् स्वाध्याय निषेधः - सन्धायाम् प्रश्नकरणे विधिः - स्वाध्याय सम्बन्धे प्रायश्चित्तः - समवसरण वाचन विधिः - उत्तमश्रुतं व्याख्या - वाचनायाः विधि-निषेधः	
	- सागारिकस्य शय्यायाः निषेधः - सागारिकस्य व्याख्या - दिव्यप्रतिमायाः स्वरूपं - तिर्यक्षप्रतिमायाः स्वरूपं - उपसम्पदाविधिः - उपाधि-आदेः विधि-निषेधः		-१४२०	उद्देशकः-२०	३३६
-१२५९	उद्देशकः-१७	२५७		- प्रायश्चित् विधानम् - आलोचना विधानम् - उन्मर्ग-अपवाद विधिः - निशीथसूत्रस्य अनेक विध अर्थाधिकारः एवं सूत्रस्य अधिकारी	
	- कुतुहलेन क्रियतकार्ये निषेधः - सम्भोगी साधुम् वसति- अदाने प्रायश्चित्				

આર્થિક અનુદાતા

-પ.પૂ. માલવભુષણ તપસ્વી આચાર્યદેવ શ્રી નવરત્નસાગર સૂરીશ્વરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી શ્રી લાલભાઈ દેવચંદ શાહ તરફથી - નકલ એક.

-પ.પૂ. સરણ સ્વભાવી-શ્રીમદ્ ભગવતીસૂત્ર વ્યાખ્યાન પદુ આચાર્યદેવ શ્રી નરદેવસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા. તથા પૂજ્યશ્રીના શિષ્યરત્ન તપસ્વી ગણિવર્યશ્રી ચંદ્રકીર્તિસાગરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી શ્રી પુરુષાદાનીય પાર્શ્વનાથ શ્વે. મૂર્તિ. જેન સંઘ, દેવકીનંદન સોસાયટી, અમદાવાદ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. શાસન પ્રભાવક-કિયારાગી આચાર્યદેવશ્રી વિજય ઋચકચંદ્ર સૂરીશ્વરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી એક સદ્ગૃહસ્થ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. સાહિત્યપ્રેમી મુનિરાજ શ્રી સર્વોદય સાગરજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી-"અચલગચ્છાધિપતિ પ.પૂ.આ.ભ.શ્રી ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા.ના શિષ્યરત્ન પ.પૂ. મુનિરાજ શ્રી ચારિત્રરત્નસાગરજી મ. ની ૧૯મી અઢાઈ નિમિત્તે-શ્રી ચારિત્રરત્ન ફા.ચે.ટ્રસ્ટ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. યૈયાપૃત્યકારિકા સાધવી શ્રી મલયાશ્રીજી મ.સા.ના શિષ્યા વ્યવહાર વિચક્ષણા પૂ. સાધવી શ્રી હિતજ્ઞાશ્રીજી મ.ની પ્રેરણાથી જેન આરાધના મંદિર-"જ્ઞાનખાતા" તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. સૌમ્યમૂર્તિ સાધવીશ્રી સૌમ્યગુણાશ્રીજી મ.ની પ્રેરણાથી પ.પૂ. ગુરુમાતા-વાત્સલ્યમૂર્તિ સા. શ્રી રત્નત્રયાશ્રીજી મ.ની પંચમી પુન્યતિથિ નિમિત્તે શ્રીમતી લીલમબેન પ્રાણલાલ પી. દામાણી તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. સ્વનામધન્યા સા. શ્રી સૌમ્યગુણાશ્રીજી તથા તેઓના શિષ્યા સા.શ્રી સમજાશ્રીજીની પ્રેરણાથી-૨૦૫૩ના યશસ્વી ચાતુર્માસ નિમિત્તે શ્રી પાર્શ્વપદ્માવતી જેન સંઘ, પાણલનગર, અમદાવાદ તરફથી નકલ બે.

-પ.પૂ. રત્નત્રયારાધકા સાધવીશ્રી સૌમ્યગુણાશ્રીજી તથા તેઓશ્રીના શિષ્યા સા. શ્રી સમજાશ્રીજીની પ્રેરણાથી સંવત ૨૦૫૪ના નિર્મળ આરાધનામય ચાતુર્માસની સ્મૃતિમાં-ઘાટલોડિયા (પાવાપુરી) જેન શ્વે. મૂર્તિ. સંઘ, અમદાવાદ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. સાધ્વી શ્રી રત્નપ્રયાશ્રીજી મ.ના પરમ વિનેયા સા.શ્રી સૌમ્યગુણાશ્રીજીની પ્રેરણાથી તેઓના સંસારીભાઈશ્રી ઇન્દ્રવદનભાઈ દામાણીના અનુમોદનીય પુરુષાર્થથી “આગમ દીપ-સંપુટ”ના બદલામાં પ્રાપ્ત રકમમાંથી-નકલ ચાર.

-પ.પૂ. પ્રશમરસનિમગ્ના સાધ્વીશ્રી પ્રશમશીલાશ્રીજી મ.ની પ્રેરણાથી-સમ્મેતશિખર તિર્થોદ્ધારિકા પ.પૂ. સાધ્વીશ્રી રંજનશ્રીજી મ.સા.ના શિષ્યા અપ્રતિમ વૈયાવૃત્યકારિકા સા.શ્રી મલયાશ્રીજી તત્ શિષ્યા સા.શ્રી નરેન્દ્રશ્રીજી-તત્ શિષ્યા સા. શ્રી પ્રગુણાશ્રીજી મ.ના. આત્મશ્રેયાર્થે-અરિહંત ટાવર, જેન સંઘ, મુંબઈ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. આગમોદ્ધારક આચાર્યદેવશ્રી ના સમુદાયવર્તી પ.પૂજ્ય વૈયાવૃત્યકારિકા સા.શ્રી મલયાશ્રીજી મ.ના શિષ્યા પૂ.સા. શ્રી કેવલ્યશ્રીજી મ.ના શિષ્યા પૂ.સા.શ્રી ભવ્યાનંદશ્રીજી મ.સા.ના સુશિષ્યા મિષ્ટભાષી સાધ્વીશ્રી પૂર્ણપ્રજ્ઞાશ્રીજી મ.સા. તથા તેમના વિનિત શિષ્યા સા. શ્રી પૂર્ણદર્શિતાશ્રીજી તથા સા. પૂર્ણનંદીતાશ્રીજીની પ્રેરણાથી-સર્વોદય પાર્શ્વનાથ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ, મુલુન્ડ મુંબઈ તરફથી નકલ એક.

-પ.પૂ. વૈયાવૃત્યકારિકા સાધ્વીશ્રી મલયાશ્રીજી મ.ના પ્રશિષ્યા સા.શ્રી ભવ્યાનંદશ્રીજીમ.ના સુવિનિતા સા.શ્રી કલ્પપ્રજ્ઞાશ્રીજી તથા કોકીલકંઠી સા. શ્રી કેરવપ્રજ્ઞાશ્રીજી ની પ્રેરણાથી -મેહુલ સોસાયટી, આરાધનાભવન, સુભાષનગર, વડોદરાની બહેનો તરફથી નકલ એક

-શ્રી વિશાશ્રીમાળી તપગચ્છજ્ઞાતિ-જ્ઞાનખાતું, જેન ષાઠશાળા, જામનગર તરફથી નકલ બે.

-શ્રી મંગળ પારેખનો ખાંચો-જેન શ્વે. મૂર્તિ. સંઘ, અમદાવાદ. તરફથી ૨૦૫૪ના ચાતુર્માસ નિમિત્તે નકલ બે.

- શ્રી આકોટા જેન સંઘ, વડોદરાની બહેનો તરફથી નકલ એક.

-શ્રીમતી નયનાબેન રમેશચંદ્ર શાહ, વડોદરાની પ્રેરણાથી આગમોના સેટના બદલામાં પ્રાપ્ત રકમમાંથી નકલ પાંચ.

શેષ સર્વે રકમ “અમારા”આજ પર્યન્ત પ્રકાશનોના
બદલામાં પ્રાપ્ત થયેલી છે.

नमो नमो निम्नल दंतणस्त
पंचम गणधर श्री सुधर्मास्वामिने नमः

३४/३ निशीथ-छेदसूत्रम्

सटीकं

[प्रथमं छेद सूत्रम्]

(उद्देशकाः १४.....२० - पर्यन्ताः)

मूलम् + [निर्युक्तियुक्तेन] भाष्यम् + चूर्णिः]

उद्देशकः-१४

च्- उक्तस्त्रयोदशमः । इदानीं चतुर्दशमः, तस्स इमो संबन्धो-

[भा. ४४७३] धातादिपिंड-अविसुद्धवज्जणे पिंडो पातमवि होति ।

अहवण सोही पगता, स छिय पादे वि विन्नेया ॥

च्- धादि आदि जाव जोगपिंडो एते सव्वे अविसुद्ध ति काउं पडिसिद्धा । पादं पि पिंडो चेव, तं पि अविसुद्धं वज्जेयव्वं । अहवा - चउलहु पच्छित्तं अधिकयं इमं पि तं चेव । अहवा - पिंडे सुद्धी, पादे वि सा चेव सुद्धी कायव्वा । अहवा - धातादिपिंडो विसुद्धो, कथ घेतव्वो ? पादे तस्स मग्गणा । अतो भन्ति-

मू. (८६३) जे भिक्खू पडिग्गहं किणति, किणावेति, कीयमाहट्टु दिज्जमाणं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

च्- कयेण कडं कत्तिणेण वा कडं कीयगडं, तं तिविहेण वि करणेण करेत्तस्स चउलहुं ।

[भा. ४४७४] कीय किणाविय अनुमोदितं च पातं जमाहितं सुत्ते ।

एक्केकं तं दुविहं, दव्वे भावे य नायव्वं ॥

च्- अप्पणा वि जं किणाति तं दव्वे भावे य, किणाविते वि एते चेव दो भेदा, जं पि अनुमोदितं तं पि एतेहिं चेव कीयं ॥

[भा. ४४७५] कीयकडं पि य दुविहं, दव्वे भावे य दुविहमेक्केकं ।

आयकियं च परकियं, परदव्वं तिविह चित्तादी ॥

च्- जं परदव्वकीयं तं पि तिविधं - सचित्तेण वा अचित्तेण वा मीसेण वा । दुपदादिणा सचित्तेम पादं किणति, अचित्तेण हिरन्ने, सभंडपत्तोवकरणमीसेण किणति । इमं पि परदव्वकीते चउलहुं ॥ इमं अप्पणा दव्वकीतं-

[भा. ४४७६] निम्भल्लगंधगुलिया, वन्नगपोत्तादिया य कतदव्वे ।

गेलन्ने उड्डाहो, पउणे चडुगार अहिररणं ॥

चू- निम्मला फुला, सुगंधगंधे अक्खिभरणगुलिया पंचवन्निया धोतिता पोता, एते भिक्खनिमित्तं देति । तथा तिविधे गिलाणोसढे, अगिलाणे गिलाणभूते गिलाणे वा । अगिलाणीभूते उड्डाहो भवति । अह पउणो तो भणति - भिक्खिनिमित्तं चाडुं करेति । असंजयस्स दिन्ने पन्नत्ते वा अधिकरणं, एत्थ आयदव्वकए चउलहुं ॥ इमं परभावकीय-

[भा. ४४७७] वतियादी मंखमादी, परभावकतो तु संजयद्वाए ।
उप्पायणा निमंतण, कीयकडे अभिहडे ठविते ॥

चू- वतिया गोउलं । म खो सेज्जातरो । सो संजयद्वा भावकीयं भावेण उप्पादणा । निमंतितो भणाति - तुब्भं चिय पासे अच्छउ ताव । एत्थ तिन्नि दोसा - कीयकडं अभिहडं ठवियं च ॥

एतीए गाहाए इमं वक्खाणं-

[भा. ४४७८] सागारियमंखछंदण, पडिसेहो पुच्छ बहुगए वरिसे ।
कयरिं दिसिं गमिस्सह, अमुइं तह संथवं कुणाति ॥

चू- एगत्य गामे साहू वासं ठिता । तत्थ य मंखो सेज्जातरो । सो भिक्खं गिण्हह ति निमंतैति । सेज्जातरपिंडो पडिसिद्धो । ताहे सो मंखो बहुवोलीणे वासे आयरियं पुच्छति । ताहे आयरिएहिं कहियं- अन्हे पभायदिवसे अमुगं दिसिं विहरिस्सामो । ताहे सो मंखो तं दिसिं गंतुं वइयाए मंखत्तणेण मंखफलकहत्यो गओ । सुहं दुक्खं धम्मं कहंतो संथवं करेति । ताहे जे जणा तुद्वा घय- नवनीय-दहि-खीरादि देति ॥ ताहे सो-

[भा. ४४७९] दिज्जंतं पडिसेहो, कज्जे घेच्छं निमंतण जईणं ।
पुव्वगओ आगएसुं, संघुभइ एगगेहम्मि ॥

चू- पडिसेधेति, भणति य उप्पन्ने कज्जे धेच्छामि ति । तस्सेवं साधू उदक्खंतस्स आगया । ताहे ते साधू गामबाहिं भणाति - इमा वइया सगोरसा वेलं करेहि ति निमंतैति । साहूहं अच्छियं । सो पुव्वगतो वइयाए आगतेसु साधूसु खीर-दहिमादियं पुव्वुप्पादियं एगम्मि घरे संघुब्भति । सव्वे ते य भणिया - देज्जह साधूणं । साधू य भणाति - अमुगं गिहं सगोरसं तत्थ वच्चह । गतो साधू । जं मंखेण उप्पातियं तं दिन्नं । एयं परभावकीयं । इत्थ मासलहुं ॥ साधुभावकीयं इमं-

[भा. ४४८०] धम्मकहि वादि खमए, एतो आतावए सुए ठाणे ।
जाती कुलगणकम्मे, सिप्पम्मि व भावकीयं तु ॥

चू- “धम्मकहि”त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४४८१] धम्मकहातोऽहिज्जति, धम्मकहाऽऽउट्टियाण वा गिण्हे ।
कहयंति साहवो द्विय, तुमं व कहि अच्छते तुसिणी ॥

चू- लभत्थी धम्मकहा अहिज्जति, तत्थ अलद्धे वि भावकतो भवति । धम्मेण वा कहितेण आउट्टा दिति ते सहत्था तो गेण्हति । अहवा-पुच्छितो “तुमं सो धम्मकही ?” ताहे भणति “साहवो द्विय कहयंति ।” अहवा - भणाति “आमं ।” अहवा - तुसिणीतो अच्छति ॥ अहवा - भणेज्जा-

[भा. ४४८२] किं वा कहेज्ज छारा दगसोयरिया व किं व गारत्था ।
किं छगलयगलवलया मुंडकुडुंबीय किं कहिते ॥

चू- किमिति क्षेपे । छारत्ति भोया, परिव्वायगा दगसोचरी, गारत्था गिहवासावादिनः जं णे

च्छगलाणं गलं वलेति धिज्जातिया । मुंडा कुडुंबवासे न वासंति रत्तपडा एते धम्मं सयं न जाणंति,
कहमन्नस्स कहिस्संति ॥

[भा. ४४८३] एमेव होति नियमा, खमए आतावतम्मि य विभासा ।

सुतठाणं गणिमादी, अहवा ठाणायरियमादी ॥

चू- वादिमादिएहिं भावेहिं पगासिएहिं लभिस्सामि त्ति भावकतो भवति । एत्थवि आयभावकीते
चउलहुं ।

[भा. ४४८४] एएसामन्नतरं, कीयं तू जे गिण्हती भिक्खू ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

[भा. ४४८५] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्टे भए व गेलन्ने ।

सेहे चरित्त सावत्त, भए य जयणाए कप्पती गहणं ॥

मू. (८६४) जे भिक्खू पडिग्गहं पामिच्चेति, पामिच्चावेति पामेज्जमाहट्टु दिज्जमाणं पडिग्गाहेति,
पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- उच्छिन्नं गेण्हति, गेण्हावेति, अनुमोदेति तस्स चउलहुं ।

[भा. ४४८६] पामिच्चित्त पामिच्चावितं च अनुमोइयं च जं पातं ।

एक्केक्कं तं दुविहं, लोइय-लोउत्तरं चव ॥

चू- लोइयपामिच्चं गिही साहुअट्टा पामिच्चेति । एत्थ इमं उदाहरणं-

[भा. ४४८७] सुयअभिगम नायविही, बहि पुच्छा एगजीवति ससा ते

पविसण पागणिवारण, उच्छिदण तेल्ल जतिदानं ॥

चू- एगो कोसलगो दिक्खितो, तेन गुरुकुलवासड्डितेण सुयं अधीतं । गीयत्थो जातो । ताहे
गुरुं आपुच्छति-सण्णायगावलोयणेण गच्छामि त्ति । नायविहिं गतो, तं गामं जत्थ सेसजणा ।
गामबाहिरतो पुच्छति-अमुगस्स को जीवइ त्ति । जो पुच्छिओ तेन पच्चभिन्नातो, भणति य एगा
ते ससा जीवति - बहिणि त्ति वुत्तं भवति । ताहे पविट्ठो बहिनिगिहं, तेन वारिया अम्हट्टाए पागो
न कायव्वा । तीए फासुगं त्ति उच्छिण्णं तेल्लमाणियं । साधू पडिगतो ॥

तीए वि तं तेल्लं अदलंतीए-

[भा. ४४८८] अपरिमितनेहवुट्ठी, दासत्तं सो य आगतो पुच्छा ।

द सत्तकहण मा रुय अचिरा मोएमि अप्पाहे ॥

चू- अपारेमियवट्ठीए वट्ठं बहु जायं । असत्ता दाउं तत्थ धरे दासत्तेण पविट्ठा । तीयसंगारकते
काले साहू आगओ, पुच्छिया, अत्रेण से कहियं-तेल्लसंबंधेण दासत्तं पत्ता । रुअंती पुच्छति ।
साहुणा संदिट्ठं-अचिरा मोएमि, म रोवंए ॥ तं च दिट्ठं भणाति इमं-

[भा. ४४८९] भिक्खु दगसमारंभे, पुच्छाउट्टो कहिं भे वसधि त्ति ।

सम्मवया आहरणं, विसज्ज कहणा य कति वा तु ॥

चू- जयाहं भिक्खट्टा एमि तदा तुमं गिहपतिसमक्खं उदगसमारंभं करेज्जामि । अन्नदा तीए
कतो । तेन कहियं - मा मे भिक्खं दलाहि त्ति । गिहसामिणा पुच्छितो किं त्ति ? साधुणा भिक्ख-
विसोहिपसंगेण जतिधम्मो कहितो । आउट्टो सो गिहसामी पुच्छति - कहिं भे वसहि ? त्ति ।

कहिया वसही । तत्थ गतो पुणो वि से धम्मो कहितो । सम्मत्तं पडिवण्णो । अमुव्वता गहिता । वरवइवमिय थावच्चसुताहरणं कहियं । तेन वि अभिग्गहो गहिओ, “पुत्तादि सयणो वि पव्वयंतो न धारेयव्वो” ति । सा साहुबहिणी उवड्डिता “पव्वयामि” ति विसज्जिता । केत्तिया साधू एरिसा भविस्संति जे एमादिदोसेहिंतो विमोएहिंति जहा तेल्लपामिच्चे दोसो भणितो ॥

[भा. ४४९०] एमेव तिविहपातं, पामिच्चं जो उ गेण्ह आणादी ।

ते चेव तत्थ दोसा, तं चेव य होति बितियपदं ॥

चू- लाउय-दारुय-भट्टियामयं तिविधं पाद । जे तेल्लादिपिंडदोसा जं च तत्थ बितियपदं, तं चेव पादे वि सव्वं दट्टव्वं ॥ लोइए लोउत्तरे वा वत्थे पामिच्चे इमे दोसा-

[भा. ४४९१] मतिलितफालितऽफोसित, हितनट्टे वा वि अन्नमग्गंते ।

अचि सुंदरे वि दिन्ने, दुक्करोयी कलहमादी ॥

चू- मइलादिदोसेहिं तं पामिच्चियं न गेण्हति, अन्नं मग्गति, अन्नम्मि य सुंदरे वि दिन्ने दुवकरोइत्तमे न रोएति, तत्थ “गेण्ह” न गेण्हामि ति कलहमादिया दोसा भवति । पादे वि भिन्ने लेओ वा विनासिउ ति न गेण्हेज्जा । गयं लोउत्तरं पामिच्चं ॥

जम्हा पामिच्चे एते दोसा तम्हा न घेत्तव्वं । इमं कायव्वं-

[भा. ४४९२] उच्चत्ताए दानं, दुल्लभखग्गूडअलसपामिच्चं ।

तं पि य गुरुस्स पासे, ठवेति सो देति मा कलहो ॥

चू- वत्थपादादिएसुं प्हुपंतेसु साहुणा साहुस्स उच्चत्ताए निद्वेज्जं दायव्वं । अहवा-इमं बितियपदं -दुल्लभयाए देसे पामिच्चं पि कज्जति सगच्छे परगच्छे वा, तहा खग्गूड अलसाणं पामिच्चं दिज्जति, तं पि गुरुणं समीवे आणेउं ठविज्जति, ताहे सो चेव गुरु देति, मात्तंभकाले देतो ऊणं देज्ज, गेण्हंते वा “ऊणं देज्जासि” ति कलहं करेज्जा, तम्हा गुरु तत्थ पमाणं ॥

मू. (८६५) जे भिक्खू पडिग्गहं परियट्टेइ, परियट्टावेइ, परियट्टियमाहट्टु दिज्जमाणं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- अप्पनिज्जं देति परसंतियं गेण्हति ति परियट्टियं, एत्थ चउलहुं ।

[भा. ४४९३] परियट्टियं पि दुविहं, लोइय-लोउत्तरं समासेणं ।

एक्केक्कं पि य दुविहं, तद्व्वे अन्नदव्वे य ॥

चू- तद्व्वे पत्तं पत्तेण, अन्नदव्वे पत्तं वत्थेण दंडगादिणा वा, संजयंस्स गिही जं दाउकामा तं अत्रेण गिहिणा सह परियट्टेउं देति ति । एयं लोइयं परियट्टियं ॥ एत्थ इमं उदाहरणं-

[भा. ४४९४] अवरोप्परसज्जिलियासंजुत्ता दो वि एक्कमक्केणं ।

पोग्गलियसंजयट्टा, परियट्टण संखडे बोही ॥

चू- एसा भद्व्वाहुकया गाहा ॥ इमं से वक्खाणं-

[भा. ४४९५] अनुकंप भगिनिगेहे, दरिद्द परियट्टणाय कूरस्स ।

पुच्छा कोह्वकूरे, मच्छर नाइक्ख पंतावे ॥

[भा. ४४९६] इतरोवि य पंतावे, निसि उसवितान तेसि दिक्खा य ।

तम्हा नो घेत्तव्वं, वेइय वा जे ओसमेहिंति ॥

चू- एकः अपरः, अन्यः परः, ताभ्यां भगिन्यो, अपरस्य भगिनी परेण संजुता-परिमीतेत्यर्थः। परस्य भगिणी अपरेण संयुक्ता। अन्यो अपरस्य भ्राता प्रव्रजितः, सो सुतं अहिजिता नायविधी आगतो। सो-‘भगिनी मणुं करेस्सति’ ति अनुकंपाए भगिनिगेहे आवासितो। सा य दरिद्रा कोद्वकूरो रज्जइ। सो य कोद्वकूरो भाउघरि नीतो, भाउघराओ सालिकूरो आनितो। एवं संजयद्वा कूरो परियट्ठितो, तस्स भाउणो भोयणकाले सो कोद्वकूरो दिन्तो। तेन सा आगारी पुच्छिता - किमेयं? कीस ते कोद्वकूरो दिन्तो? सा अगारी ओणयणवयणा तप्पतिया मच्छरेण नाइक्खति ति - अनक्खती तेन पंताविद्या। इयरो वि चिंतेइ - मज्झ भगिणी पंतावित ति अहं पि से भगिनि पंतावेमि ति। सव्वमधिकरणसंबंधं। सो साहू जाणिऊण राओ बाहिरित्ता सम्मं धम्मोवदेसेण कोवफलदंसणं कहंतेण उवसामिता, सव्वे य दिक्खिता। जम्हा एते दोसा तम्हा परियट्ठणं न कायव्वं। केतिया वा एरिसा साधू धम्मकहालद्धिया भविस्संति जे उवसामिस्संति। लोइयं परियट्ठणं गतं ॥ इमं लोउत्तरं-

[भा. ४४९७] ऊणहियदुब्बलं वा, खरगुरुष्ठिन्नमइलं असीतसहं।

दुव्वणं वा नाउं, विप्परिणमे अन्नभणितो वा ॥

चू- एते ऊणाहियादि दोसा वत्थे सगं नाउं, अन्नेन वा वप्परिणाभितो विप्परिणमति वत्थे ताहे परियट्ठेति। जहा वत्थे तहा पादे वि हुंदादिया दोसा दट्ठव्वा ॥ लोउत्तरं परियट्ठणं गतं।

[भा. ४४९८] एगस्स माणजुत्तं, न तु बित्तिए एवमादिकज्जेसु।

गुरुपामूले ठवणं, सो देऊ इयरहा कलहो ॥

चू- साहुसंघाडएण हिंडंतेण वत्थं पादं वा सामण्णं लद्धं। एगस्स साहुस्स माणजुत्त भवति न तु बित्तियस्स। ताहे जस्स तं पमामजुत्तं सो गिण्हति, सो य इयरस्स तद्व्वमण्णदव्व वा किं चि देति। सेसं कंठं ॥

[भा. ४४९९] एतेसामण्णतरं, पातं परियट्ठियं तु जो गिण्हे।

ते चेव तत्थ दोसा, तं चेव य होति बित्तियपदं ॥

चू- दप्पेण जो परियट्ठियं गेण्हति तस्स पुव्वुत्ता दासा पच्छित्तं च, बित्तियपदं दुल्लभादिकं ॥

मू. (८६६) जे भिक्खू पडिग्गहं अच्छेज्जं अनिसिद्धं अभिहडमाहट्टुदेज्जमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- अन्नस्स संतयं साहुअट्टाए बला अच्छिदिउं देज्जा, जं निदेज्जं दिन्नं तं निसट्ठं, पडिपक्खे अनिसट्ठं, तं जो साधूण पादं देज्ज तस्स आणादिया चउलहुं पच्छित्तं। इमा निज्जुत्ती-

[भा. ४५००] अच्छिज्जं पि य तिविहं, पभू य सामी य तेणए चेव।

अच्छेज्जं पडिकुट्ठं, साधूण न कप्पए घत्तुं ॥

चू- पभू अच्छेज्जं इमं-

[भा. ४५०१] गोवालाए य भत्तए, खगपुत्ते धूय सुण्ह विहवा य।

अचियत्त संखडादी, केइ पदोसं जधा गोवे ॥

चू- गोवालो गोखीरादिभागेण गावो रक्खति। तस्स संतियं विभागं पभू अच्छिदिउं साधूण देज्जा तं न कप्पति ति दिवादि भयगस्स वि जस्स भती खीरादियं दिज्जति तं अच्छिदिउं देज्ज, एवं

खरगपुत्तधूयसुण्हाए यविहपाए संतियं विभागं अच्छिदिउं देतस्स अचियत्तदोसा भवति, असंखडिअं च उप्पज्जति, पओसं वा को ति गच्छेज्ज । एत्थ दिट्ठतो गोवो ॥

[भा.४५०२] गोवय उच्छेतुं भति, दिवसे दिन्नो य साधुणो पभुणा ।

पयभाणूणं दट्ठं, खिसति गोई रुवे चेडा ॥

घू- एगो गोवो पयोविभागेण गावो रक्खति । सो य खीरियाणं गावीणं चउत्थ खीरस्स गेण्हति । चउत्थदिने वा सव्वदोहं गेण्हति । अन्नदा गोवस्स पयोगहणदिणवारे साधू आगतो । तेन पभुणा गोवपयं घेततुं साहुस्स दिन्नं । गोवस्स सचियत्तं तहावि तुण्हिक्को ठितो । तं खीरभायणे ऊणं घेतुं गोवो गिहं गतो । गोवीए पयभायणा ऊणा दिट्ठा । पुचछितो - “अज्जं किं एते ऊणा ?” तेन कहियं - “साहुस्स दिन्नं ।” ताहे सा तं गोवं खिसति - निंदतीत्यर्थः । चेडरूवाणि य खीरं मग्गति, सा य रुद्धा थोवं खीरं ति न देति, चेडरूवाणं ते अदिज्जमाणे रूयति । ताहे सो गोवो तारिसं नडवेलंबं घरे दट्ठं साहुस्स रुद्धो चित्तेति - “मारेमि तं समणगं” ति । पहरणं घेतुं निग्गतो ॥

[भा.४५०३] पडिचरणपदोसेणं, भावं नाउं जतिसस आलावो ।

तन्निब्वंधागहितं, हंदसु मुक्कोसि मा बितियं ॥

चू- जतो हुत्तो साहु गतो ततो पडिचरति । साधू वि तं पयं घेतुं इतो ततो अप्पसारियं थंडिल्लं गवेसंतो दिट्ठो गोवेण । साहुणा वि गोवो दिट्ठो, नातो जहा अतीवपदुट्ठो चित्तेण । तं भावं नाउं साधुणा पुव्वमेव आलत्तो ।

भणति य साधू-मए तस्स गोसामियस्स निब्वंधातो गहियं, तमहं पयं इदानिं तुज्ज घरं पयट्ठो, तुमं च दिट्ठो, तं हंद इमं गेण्हसु ति । ताहे गोवो उवसंतचित्तो अप्पणो भावं कहयति तं - “गच्छ, इदानिमुक्कोसि, मा पुणो एवं बितियं वारं करेज्जसि” ॥ भणति य-

[भा.४५०४] नाणिव्विड्ढं लभति, दासी वि न भुज्जएऽई भत्ता ।

दोन्नेगतरपदोसे, जं काहिति अंतरायं वा ॥

चू- गोवो साहुं उवालंभो भणति - न अनिव्विड्ढं आनव्वत्तियं अनुप्पात्तं अनिज्जंतं लभति । जा वि दासी मोल्लकीता सा वि रतिविणा भत्ता दिना न परिभुज्जति कम्मं न कारविज्जति ति वुत्तं भवति, तं किमेस गोसामी अनिव्विड्ढं देति ? जया गोरक्खादिकं मे न निज्जितं भवति तदा खीराती देइ । तं एस अम्ह संतियं कीस तुम्ह देति ? कीस वा तुम्हे गेण्हइ ? एवं देतस्स गेण्हंतस्स वा पदोसं गच्छेज्ज, पदुट्ठो वा जं पंताणादि करेज्ज, अंतरायं कम्मं बज्जति । पभुअच्छेज्जं गतं ॥

इदानिं सामि अच्छेज्जं-

[भा.४५०५] सामी चार भडा वा, संजते दट्ठूण तेसिं अट्ठाए ।

कलुणाणं अच्छेज्जं, साधूणं न कप्पती घेतुं ॥

घू- जं जस्सराइणा अनुन्नायं गामो णगरं कुलं वा स तस्स सामी भवति, सो अप्पणा सामी तस्स वा संतिया चारपुरिसा भट्ठणेण संजते अणाकालादिसु दट्ठं खुहत्ते तेसिं जतीणं अनुकंपट्ठाए अच्छिज्जमाणे कलणं रुदियक्कंतियादि करिति । जे ते कलणा तेसिं साधुअट्ठाए अच्छेज्ज काउं जइ साहुणो देज्ज तो न कप्पति घेतुं ॥ तं च इमं अच्छेज्जं करेज्ज-

[भा.४५०६] आहारोवहिमादी, जतिअट्ठाए उ को ति अच्छिडे ।

संखडिअसंखडीए, व तहिं गेण्हंते इमे दोसा ॥

चू- संखडीए असंखडीए वा असनादियं आहारं वत्यादियं वा उवधिं साहुअद्वाए वा कोति अछिदेज्जअच्छिदिता देज्ज, तम्मि घेप्पमाणे इमे बहू दोसा ॥

[भा. ४५०७] अचियत्तमंतरायं, तेनाहडएकणेकवोच्छेदं ।

निच्छुभणादी दोसा, वियालऽलंभे य जं पावे ॥

चू- तं साधू विज्जमाणं दद्दु अचियत्तभावं करेज्ज, अंतरायदोसेण वा साधू लिप्पेज्ज, अछिजे अदिन्नं ति काउं तेनाहडदोसा वि संभवति, जेसिं तं अच्छिण्णं ते तं साधूणं विज्जमाणं दद्दु पदुद्वा एगस्स वा साधुस्स अनेगाण वा साधूण आहारोवधिवसहिमादियाण वोच्छेदं करेज्ज, वसहीओ वा निच्छुसेज्ज, जदि दिवसतो तो इह । अहराओ फ्रा वेयाले य निच्छुद्वा जति अन्नं वसधिं न लभंति तो बाहिं वसंता ज सावताहिमुवद्दवं सरीरोवधितेणोवद्दवं वा पावेज्ज तं निष्फण्णं सब्बं पावेति ॥ तेणगच्छेज्जं चिद्दुउ ताव, अनिसद्वं सामिअच्छेजे अनुपडति ति अतो अनिसद्वं भण्णति-

[भा. ४५०८] अनिसद्वं पडिकुट्टं, तं पि य तिविहं तु होइ नायव्वं ।

चोल्लगज्जऽनिसद्वं, साहारणमेव बोधव्वं ॥

चू- अनिसद्वं पि सदोसं ति काउं पडिसिद्धं, न घेतव्वं । तं तिविधं इमं - चोल्लगो, जड्डो हत्थी, तस्स वा जे भणियाए गोट्टिसाधारणं वा रद्धं ॥ चोल्लगस्स इमा विही-

[भा. ४५०९] छेन्नमछिन्ने दुविहे, होइ अछिन्ने निसद्वमनिसद्वे ।

छिन्नम्मि चोल्लगम्मी, कप्पति घेतुं निसद्वे य ॥

चू- तंदुल-घयादी जत्थ परिमाणपरिछिन्ना दिज्जंति सो छिन्नो भण्णति । तप्पडिपक्खे अछिन्नो । छिन्नो नियमा निसद्वो, निसद्वो नाम निद्धारिउं दिन्नो । जो पुण अच्छिण्णो सो निसद्वो भवइ अनिसद्वो वा । एत्थ गहणविही इमो - जो वा छिन्नो जो य अछिन्नो निसिद्धो, एए दो वि जस्स नीया सो वि जति देति तो कप्पति । पुव्वसामिणा दिद्वा अदिद्वा वा - अनुत्ताओ अननुत्ताओ इत्यर्थः ॥ पुनरप्याह-

[भा. ४५१०] छिन्नो दिद्दमदिद्दो, जो य निसद्वो पि होइ अछिण्णो ।

सो कप्पति इतरो पुण, अदिद्ददिद्दो वऽणुनातो ॥

चू- "इतरो" ति अछिन्नो अनिसद्वो जेहिं आणो तोसिं अदिक्खताणं जस्स आणो तो सो जइ देइ तो कप्पइ । अथवा - जेहिं आणो तोसिं जइ अनुत्तायं तो तेहिं दिद्दो वि कप्पति घेतुं ॥

[भा. ४५११] अनिसद्वं पुण कप्पति, अदिद्दं जेहिं तं तु आनीतं ।

दिद्दं पि पहू कप्पति, जति अनुजाणंति ताइं तु ॥

चू- चोल्लगेत्ति गयं । अविशेषेण गतार्था । "छिन्नो य" ति - जो य छिन्नो अनिसद्वकप्पणाकप्पितो जति वि दिद्दो अदिद्दो वा कप्पति, एत्थ अनिसिद्धकप्पणामित्तं, परमत्थतो य च्छिन्नत्तणतो चेव सो निसिद्धो शेषं गतार्थम् । चोल्लगे ति गतं । इंदानिं जड्डऽनिसिद्धं-

[भा. ४५१२] निवपिंडो गयभत्तं, गहणादी अंतराइयमदिन्नं ।

डोंबस्स संतिए वि तु, अभिक्ख वसहीए फेडणया ॥

चू- पभु ति गयं । जति मेंठो मद्दगो हत्थिजेमणिगातो उच्छिदिउं देति, रायपिंडदोसा, वा

रावगेण दिद्वे गेण्हणकङ्कणादी दोसा, जडुस्स अंतरातियं, अदिन्नादानदोसा य । अह मेंठभागं रावगो देज्ज, डोंबो त्ति मेंठो, सो रुड्ढो, अभिक्खणं पुणो पुणो, वसहीए फेडणं भंगं करेति, साधू वा पेलावेति ॥ जडुत्ति गतं । एत्थ य सामि त्ति गतं । इदानिं तेणगच्छेज्जा-

[भा. ४५१३] तेणा व संजयद्वा, कतुणाणं अप्पणो व अट्टाए ।
वोच्छेयं च पदोसं, न कप्पति कप्पणुत्तातुं ॥

चू-तेणा सजयाणं दाहामो त्ति कतुणाण अच्छिदंति, अप्पणो वा अट्टाए तेना हडेत्ता संजयाणं देज्जा । जेसिं तेनाहडितं ते तं दडुं भत्तोवकरणवसहिमादियाण वोच्छेदं करेज्ज, पदोसातो पदुद्वा वा धम्म परिच्चएज्ज । अतो तेणाहडं न कप्पए घेत्तुं, तेहिं वा अनुत्ताए कप्पति घेत्तुं ॥

[भा. ४५१४] संजयभद्वा तेणा, अचियत्ती वा असंथरे जतीणं ।
जति देति न घेत्तव्वं, निच्छुभवोच्छेदं मा होज्ज ॥

चू-सत्थे मुसिज्जंते संजयभद्वा तेणा संजयद्दयाए संजयकप्पनिज्जं मुसित्ता अनियत्ती वा अहभद्वा संजयाण असंथरताणं सत्थाओ अच्छिदिदं देज्ज, तं सव्वं न कप्पते घेत्तुं । सत्थेला य पदोसं गच्छेज्ज, पदुद्वा सत्थाओ निच्छुभेज्ज, भत्तादिवोच्छेदं वा करेज्ज ॥ अह ते सत्थेला-

[भा. ४५१५] घतसत्तूदिद्वंतो, समणुन्नाता व घेत्तुणं पच्छा ।
तं सत्थिगाण देंती, समणुन्नाता व भुंजति ॥

चू-जति सत्थेलागा भणति - “सत्तगुसे घतं दायव्वमेव, जति अहावत्तीए घयभायणं सत्तुगेसु पलोद्वंतो एवं अम्हेहिं तुम्हं दायव्वमेव । जइ एते तेणगा अम्ह समीवातो घेत्तुं तुम्हं देंति तो किं न गेण्हह अज्जो ! एवं हितं चेव अम्हं तुम्हं पि ताव होउ ।” एवं पि घेत्तुं सत्थिलागाण चेव दायव्वं । अह ते सत्थिलागा दिज्जमाणं पि न गेण्हेज्ज, भणेज्ज “तुम्हं चेव एयं ।” एवं अनुन्नाता परिभुंजति, न दोसो ॥ तेणगच्छेज्जं गतं । इदानिं “साधारणं”-

[भा. ४५१६] अनिसद्वं पडिक्कुद्वं, अनुन्नातं कप्पती सुविहियाणं ।
लडुग जंते संखडि खीरे वा आवणादीसु ॥

चू- अनिसद्वं न कप्पति घेत्तं अन्ननयं पुण कप्पति । साहारणसंभवो इमो-गोद्वेहिं लडुगा सामण्णा कता, जंते वा रसो गुला वा, ओहारगसखडीए वा भत्तं, गोकुले वा खीरं, आवणे वा सामण्णं घयादिगं ॥

[भा. ४५१७] बत्तीसा सामन्ने, ते वि य ण्हातुं गय त्ति इति वुत्तो ।
परसंतिएण पुण्णं, न तरसि कातुं ति पच्चाह ॥

चू- बत्तीसं गोद्विगा, तेहिं लडुगभत्तं कयं । तत्थेयं ठविउं सेसा ण्हाइउ गता । तत्थ य एगो साहू भिक्खाए आगओ । तेन सो रक्खपालो मग्गितो । सो भणाति - “नाहं जाणामि, बहसामण्णं एयं” । ते कहिं गया ? तेन कहियं - “ण्हाइउं गता” । एवं वुत्तो साधू पडिभणइ - “परसंतिएण दव्वेण पुण्णं न तरसि काउं” ति । पुनरप्याह - “पच्चाह” ॥

[भा. ४५१८] अवि य हु बत्तीसाए, दिन्नाए ताव मोयगो न भवे ।
अप्प वय बहु आयं, जति जाणसि देहि तो मज्झं ॥

चू- तं रक्खपालं साधू भणति - “जइ तुमं मम बत्तीसमोदगे दाहिसि तो तुज्ज विभागे एगो

मोदगो न भविस्सति, तं जइ एयं अत्थं जाणसि अप्पो ते वयो बहुओ ते आय ति ता मज्झ देहि ति, मा मुज्झाहि ।” तेन रक्खपालेणसाधू पूजितो ॥

[भा. ४५१९] लाभित नित्तो पुट्ठो, किं लद्धं नत्थि भाणे पेच्छामो ।

इतरो वि आह नाह, देमि ति सहोढ चोरत्तं ॥

चू-साधू पडिलाभितो निष्किडंतो गोड्डिगैहिं आगच्छमाणेहिं दिट्ठो, पुट्ठो य - “किं लद्धं” ? साधू भणइ - “न मे लद्धं” ति । गोड्डिया भणंति - “अप्पणो पेच्छओ भायणं” ति । साधू- न दाए ति । बलामोडीएदिट्ठं, मोदगाणं भरियं भायणं । “केन ते दिन्नं ?” ति । साधू भणति - “रक्खापेलण मे दिन्नं” । गोड्डी साधू धेतुं तत्थ गता । रक्खपालो भीतो भणति - “नाहं देमि” ति । एवं साहुस्स सहोढं चोरत्तं भवति ॥ सहोढचोरत्ते य-

[भा. ४५२०] गेण्हण कइणववहारो पच्छकडुड्ढाह तुह य निव्विसए ।

अपबुम्मि भवे दोसा, पहुम्मि दिन्ने ततो गहणं ॥

चू-अप्पमुदिन्ने एते कइणादिया दोसा भवंति । पमुदिन्न गेण्हतो दोसा न भवंति ॥

[भा. ४५२१] एमेव य जंतम्मि वि, संखडिखीरे य आवणादीसुं ।

सामण्णं पडिकुड्डं, कप्पति धेतुं अनुन्नातं ॥

चू-एवं जंतादिएसु एते चैव दोसा भवंति, तम्हा सामण्णं सामातिएहिं अननुन्नायं न घेतत्त्वं । सामाइयं चैव अणुण्णायं कप्पति धेतुं ॥ चोदगाह - “पादाधिकारे पत्थुए कीयगडादिभत्तादिएहिं किं भणिएहिं ? पादं चैव वत्तत्त्वं” । आचार्याह-

[भा. ४५२२] कामं पातधिकारो, कीयाहडमग्गणा तह वि एत्थं ।

पातम्मि वि एस गमो, जो य विसेसो स विण्णेओ ॥

चू-सर्व्वं पादधिकारो पत्थुओ तहावि पिंडो भण्णति पुव्वपसिद्धीओ । अहवा-जो चैव भत्ते कीय गडादिसु गमो सो चैव पादे वि गमो नायव्वो, जो पुण विसेसो सो नायव्वो सबुद्धीए भाणियव्वो य ॥

[भा. ४५२३] अच्छेज्जऽनिसट्ठाणं, गहणमणुन्नाए ह्योति नायव्वं ।

एगतरं गेण्हते, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

चू-अच्छिज्जं अनिसट्ठं च पुव्वसामिणा अनुन्नातं घेतत्त्वं, न दोसा । अह एगतरं पि अनुन्नातं गेण्हति तो दोसा पुव्वुत्ता । बितियपदे अननुन्नाता वि गेण्हेज्ज असिवादिएसु कज्जेसु, न दोसा ॥

मू. (८६७) जे भिक्खू अतिरेगपडिग्गहं गणिं उद्विसिय गणिं समुद्विसिय तं गणिं अनापुच्छिय अनामंतिय अन्नमन्नस्स वियरइ, वियरंतं वा सातिज्जति ॥

चू-अतिरेगज्ञापनार्थमिदमुच्यते-

[भा. ४५२४] दो पायाऽणुन्नाता, अतिरेगं तइयगं च माणातो ।

छिन्नेसु व परिभणिता, सयं च गेण्हति जं जोग्गं ॥

चू-दो पादाणि तित्थकरेहिं अनुन्नाताणि-पडिग्गहो मत्तगो य । जति ततियं पादं गेण्हति तो अतिरेयं भवति । अहवा - जं पमाणप्पमाणं भणियं ततो जति वडुत्तरं गेण्हति, एवं अतिरेयं भवति । अहवा - इमेण प्रकारेण अतिरेयं हवेज्ज - ते साधू पादाति मग्गामो ति संपट्ठिता ।

आयरिएण भणिता - छिन्नाणि संदिद्धाणि, जहा वीसुं आणेज्जह । ते वच्चंता अंतरा संभोइयसाधुणो पासंति । तेहिं संपुच्छिता - “कतो संपद्धिता ?” तेहिं कहियं - आयरियं तुभ्भे संदिद्धा तावतिएहिं गहिएहिं जति अन्नाणि लभेज्जह तो गेणहेज्जह, अम्हं दिज्जह, अम्हं दिज्जह, अम्हं आयरियं अनुन्नवेस्सामो ।” एवं होउ त्ति, ते गया, लद्धा य, अतिरेगविलद्धा गहिया य । एवं अतिरेगपरिग्गहो हुआ । अहवा - “छिन्नेसु चेव” पाउग्गाणि लब्धंति” त्ति काउं बहूणि गहियाणि अप्पच्छं देणं अनिदिद्धे वि अतिरेगपडिग्गहो होजा ॥ “उद्दिसिय समुद्दिसिय” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४५२५] साहम्मि य उद्देसो, समुद्देसो होति इत्थिपुरिसाणं ।

गणिदातगउद्देसो, अमुगगणी वाइए इतरो ॥

चू- अविसेसिओ उद्देसो जहा दाहामि वायगस्स वा । इयरो नाम समुद्देसो जहा अमुगगणिस्स दाहामो आयगस्स वा ॥ इदानिं “निमंतणा आपुच्छणा” य वक्खाणेति-

[भा. ४५२६] दिद्धे निमंतणा खलु, अदिद्धे पुच्छा कहिं नु खलु सो त्ति ।

अविसेसमणिदिद्धे, देति सयं वा वि सातिजे ॥

चू- जं उद्दिसिय गहियं तं दद्धं निमंतेति, इमं तं पादं इच्छाकारेण गेणहह । अहं तं न पासति जं समुद्दिसिय आनियं ताहे पुच्छति - “कहिं सो अमुगो साहु गणी वायगो वा ?” जइ पुण जं समुद्दिसिय आनियं तं अनामंतिय अनापुच्छिय अन्नस्स देतिं तो चउलहुं । अहं ताणं समुद्दिसित्ता किं चि अतिरेगं गहियं तो तं जस्स इच्छति तस्स देतो सुद्धो, सयं वा सादिज्जति-परिभुंजतीत्यर्थः ॥

एस सुत्तथो । इमो निज्जुत्तिवित्थरो-

[भा. ४५२७] पामाणातिरेगधरणे, चउरो मासा हवंति उग्घाया ।

आणादीणं घट्टण, परिकम्मण पेहपलिमंथो ॥

चू- गणणपमाणातिरित्तं पमाणप्पमाणातिरित्तं वा धरंतेस्स चउलहुं आणादिया य दोसा, तज्जायमतज्जाया वा पाणा संघट्टिज्जति, अतिरेगं परिकम्मणे पडिलेहणे य सुत्तथपलिमंथो भवति ॥ चोदको पुच्छति-

[भा. ४५२८] तो कइ घित्तव्या उ, भन्नइ अ पडिग्गहा अ मत्तो अ ।

जं तइअं अइरेगं, तमोहे जे भणियदोसा य ॥

चू- आयरिओ भणति - पडिग्गहो मत्तगो य, दाण्ह परेणं जं घेप्पति तं अतिरित्तं, तम्मि अइरित्ते घेप्पति जे दोसा संजमविराधनादी ते आवज्जति ॥ चोदगाह-

[भा. ४५२९] अतिरेगदिद्धदोसा, ओम धरंते भणंति णं केयी ।

एगं बहूण कप्पति, हिंडंतु य चक्कवालेणं ॥

चू- चोदगो भणति - “अइरेगं गेणहंतस्स विद्धा दोसा, तम्हा ओमं घरेयच्चं ।” तत्थ सच्छदपक्खासित केति ओमं भणति - “एगं पादं बहूण साधूण कप्पतु, भिक्खं च चक्कवालेण हिंडंतु ॥ कहं ? भणति-

[भा. ४५३०] छण्हं एकं पातं, बारसमेणेकमेक पारेति ।

संघट्टणादि एवं, न होति दुविहं च सिं ओमे ॥

चू- छण्हं साधूणं एक पादं भवति । एकेक्का साधू बारसं काउं छट्ट दिने पारेति । एवं करतेहिं

संघट्टणपलिमंथादिया दोसा जढा भवति । दुविधा ओभोयरिया-दव्वामायरिया भावोमोयरिया य एवं तेसिं भवति । अहवा-आहारोमं उवकरणोमं च, बत्तीसलंबणाणं ऊणगो होइ आहारोमं, उवकरणे एगवत्थएगपादधारित्तं च । सुत्ते य भणियं- “एगं पाद धारेज्जा नो बितियं” ति । एयं च कतं भवति । इमं च-

[भा. ४५३१] वेहारुगाण मण्णे, जह से जल्लेण मतिलितं अंगं ।
मलिता य चोल्लपट्टा, एगं पातं च सब्वेसिं ॥

चू- वेहारु अलंक्खणं भवति । वेहारु आगाढा । वेहारुए जनो मण्णति । कथ ? यथास्य जल्लेण मइलियं अंगं दीसइ चोलपट्टो य तहा सब्वेसिं एगं पादं दिस्सइ तेन कारणेणं ते ध्रुवं वेहारुआ इत्यर्थः ॥ एवं चोदगेण भणिते आचार्याह-

[भा. ४५३२] जेसिं एसुवदेसो, तित्थकरणं तु कोविता आणा ।
नेगा य होंति दोसा, चउरो मासा अनुग्घाया ॥

चू- “छण्हं एगं पादं” ति जेसिं एस उवदेसो तेहिं तित्थकरण आणा कोविता खोडिया, चउगुरुअं च से पच्छित्तं ॥ इमे य अन्ने बहू दोसा-

[भा. ४५३३] अद्धाणे गेलण्णे, अप्प-पर-वता य भिन्नमायरिए ।
आएस बाल-वुट्टा, सेहा खमगा परिच्चता ॥

चू- अद्धाणादिया जे पुरिसा गाहाए गहिता तेसिं जइ एगेण पादेण भत्त देति तो अप्पा परिचत्तो, अह न देति तेसिं तो परो परिचत्तो, संसत्तग्गहणवता परिच्चत्ता, एगपादभगे वा पच्छा किं करेतु ॥

[भा. ४५३४] दिंतेण तेसिं अप्पा, जढो तु अद्धामे जे जढा जं वा ।
कुज्जा कुलालगहणं, वत्ता जढा पानगहणं च ॥

चू- अह अद्धाणपडिवण्णताण तं एगं पादं देति तो अप्पा जढो भवति । अह न देति तेसिं भायणं तो ते परिच्चत्ता ।

अह ते अद्धाणपडिवण्णगा भायणाभावे कुलालं गेणहेज्जा, तो अर्देतस्स चउलहुं । तसिं वा पादं दाउं अप्पणा कुलालगहणे चउलहुं । पानगातिसंसत्तग्गहणे वयभंगो ॥ चोदगाह-

[भा. ४५३५] जति एते एव दोसा पत्तेयं ते धरंतु एक्केकं ।
सुत्ताभिहितं च कतं, मत्तगउवदेसण वेण्हिं ॥

चू- चोदगो भणति - जइ एते एत्तिया दोसा बहूणं पादग्गहणं तो पत्तेयं पत्तेयं साधू एक्केकं पादं गेणहुतु मा मत्तगं गेणहुतु, एवं कते सुत्ताभिहितं कयं । जत्तो सुत्ते भणियं- “जे निग्गंथे तरुणे बलवं से एग पायं धरेज्जा नो बितियं ।” अन्नं च मत्तगोवदेसो एण्हिं पवत्तो-अर्वाकालिक इत्यर्थः ॥

[भा. ४५३६] दूरे चिक्खिल्लो वुट्टिकाए सज्जायज्जाणं वाघातो ।
तो अज्जरक्खिएहिं, दिन्तो किर मत्तओ मिच्छा ॥

चू- चोदगो भणति - “दसपुरे नगरे वासासु अज्जरक्खितो उच्छुधरे ठितो । ततो गिलानपान-गादिकजेसु पुणो पुणो दूर पट्टणं गच्छताण चिक्खिल्ला, वुट्टिकाए य आउक्कायविराधना, सज्जा-यादिवाघातो य, पुणो पुणो दूरं गच्छंताण । एते कारणे नाऊण अज्जरक्खिएण मत्तगो साहूण

दिन्नो, परेण न मत्तगो आसि । आयरिओ भणति - एयं मिच्छूपूवणं करेसि ॥ जतो भण्णति-

[भा.४५३७] पाणदयखमणकरणे, संघाडऽसती वि कप्पपरिहारी ।

खमणासहु एगागी, गेण्हति तु मत्तए भत्तं ॥

चू- “पाणदय”ति बहूणं हिंडंताणं मा आउक्कायादिपाणविराधना भविस्सति ताहे मत्तगे वि भत्तं गेण्हसि अन्नसाहुअट्टाए । अहवा- एगेण संघाडगसाहुणा खमणं कत्तं, बितिओ खमणस्स असहू, संघाडासतीते पडिग्गहे भत्तं मत्तगेण वा पानगं गेण्हति, अत्रेण य संघाडगेण सह नो हिंडति, तिण्हं वि कप्पो भवति त्ति खमगो पारणदिने सघाडासतीते पढमालियं आनंतो पडिग्गहे पाणगं मत्तए भत्तं गेण्हति । एवं असहुपुरिसो वि, एगागी वा । “कारणे एवं चेव” एवमादि ॥

[भा.४५३८] गुणनिष्फत्ती बहुगी य, दगमासे होहिंति त्ति वियरंति ।

लोभे पसज्जमाणे, वारेंति ततो पुणो मत्तं ॥

चू- एवं बहू संजभादिगुणनिष्फत्ती, “दगमासे”ति वासासु होहिंति त्ति तेन अज्जरक्खियसामी वितरति भोगं मत्तगस्स आत्मार्ये । वरिसाकालस्स परतो उडुबद्धे अतिलोभपसंगतो चेव अज्जरक्खियसामिणो पुणो मत्तगपरिभोगं आत्मार्ये वारेंति तन्हा अज्जरक्खिएहिं मत्तगपरिभोगो अनुन्नातो ॥ मत्तगो पुण-

[भा.४५३९] थेराणेस वि दिन्नो, ओहोवहि मत्तओ जिनवरेहिं ।

आयरियादीणट्टा, तस्सुवभोगो न इहरा तु ॥

चू- थेरकप्पियाण जिनवरेहिं चेव एस मत्तओ ओहोवहिस्स चोद्वसविहस्स मज्जे भणितो, अस्स य परिभोगो अनुण्णातो आयरियादीणऽट्टाए, “न इहरा तु” नो अप्पणो अट्टाए त्ति वुत्तं भवति ॥

[भा.४५४०] एवं सिद्धं गहणं, आयरियादीण कारणे भोगो ।

पाणिदयडुवभोगो, बितिओ पुण रक्खितऽज्जकतो ॥

चू- मत्तगस्स सिद्धं गहणं थेरकप्पियाणं, तस्स परिभोगो आयरियादिकारणेहिं जिनेहिं चेव अनुन्नातो, बितियपरिभोगो पानदयादिकाणेहिं आत्मार्ये रक्खियऽज्जेहिं कतो । सो वि इदानिं अवरुद्धो चेव ॥ उडुबद्धे निक्कारणा-

[भा.४५४१] जत्तियमेत्ता वारा, दिनेन आनेति तत्तिया लहुगा ।

अट्टहि दिनेहि सपदं, उडुबद्धे मत्तपरिभोगो ॥

चू- मत्तगेण जत्तिए वारे उडुबद्धे पुण आणेति मत्तपानं तत्तिए वारे मासलहू भवति, अभिक्खसेवाए पुण अट्टमे दिने सपदं पारंचियं भवति ॥

[भा.४५४२] जेसिं एसुवदेसो, तित्थगराणं तु कोविता आणा ।

चउरो य अनुग्घाया, अह धरणे जे वण्णिया पुव्वं ॥

चू- “तित्थगरेहिं मत्तगो नाणुण्णातो”ति जेसिं एरिसो उवएसो ते तित्थगराणं आणाकोवं करंति, आणाकोवे य चउगुरुं पच्छित्तं । जे य भणंति- “रक्खियऽज्जेहिं दिन्नो” तेसिं पि चउगुरुं जे य न धरेंति मत्तगं तेसिं पि चउगुरुं । अधरेंताण जे दोसा अट्टाणगिलाणादिया भणिया ते य आवज्जंति ॥ इमे य अन्ने य दोसा-

[भा. ४५४३] लोए हवइ दुगुंछा, वीगारे परिग्गहेण उड्डाहो ।
आयरियादी घत्ता वारत्तथली य दिड्ढंतो ॥

चू- मत्तग अधरणे पडिग्गहेण भिक्खं हिंडंति, पडिग्गहं चेव धेतुं वीयारबूमिं गच्छंति, तत्थ तं पडिग्गहं उभयपरिभोगं दहु लागो दुगुच्छं करेति, बोद्धिओ लोगो एतेहिं ति । एत्थ दिड्ढंतो “वारत्तथलीए” ति पूर्ववत् । मत्तग अग्गहणे आयरियादी घत्ता भवंति ॥

जतो मत्तग अग्गहणे एत्तिया दोसा-

[भा. ४५४४] तम्हा पमाणधरणे, परिहरिया पुव्ववण्णिया दोसा ।
एवं तु सुत्तमफलं, सुत्तनिवाओ उ कारणिओ ॥

चू- गणणापमाणपडिपुण्णो पडिग्गहो मत्तगो य दो वादा धरेयव्वा एवं धरंतेण पुव्ववण्णिता आयरियचयणमादी दोसा वज्जिता भवंति । नोदगो भणति - “एवं सुत्तं अफलं, अतिरेगअभावाओ ॥” आयरिओ भणति - सुत्तनिवातो कारणातिरेगगहिते ॥ “सुत्तं अफलं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४५४५] जति दोण्ह चेव गहणं, अतिरेग परिग्गहो न जुत्तेवं ।
अह देति तत्थ एगं, हाणी उड्डाहमादीया ॥

चू- चोदको भणति - जति दोण्ह चेव पायाणं गहणं तो अतिरेगपडिग्गहो न संभवति अहवा - दोण्ह पायाणं एगं अद्धाणपडिवण्णगाण देति तो गिलाणाइयाण अप्पणो वा हानी, पडिग्गहेण वा वियारादिसु उड्डाहो भवति ॥ एयं चोदगेण भणितो आयरिओ भणति सुणेहि अतिरेगसंभवं-

[भा. ४५४६] अतिरेग दुविह कारण, अभिनवगहणं पुराणगहणे य ।
अभिनवगहणे दुविहे, वावारते अप्पछंदे य ॥

चू- अतिरेगपायसंभवो दुहा भवति - अहिनवपायग्गहणेण वा पुराणपायग्गहणेण वा । तत्थ जं अहिनवपायग्गहणं तं दुविहं - “वावारिय” ति उवकरणुप्पादेण लद्धिजुत्ता आयरिएण निउत्ता, अप्पच्छंदा गहियसुत्तत्था उच्छहत्ता अभिग्गहं गेण्हति - “अण्हेहिं अमुगमुवकरणं उप्पाएव्वं” ति ॥ अभिनवयपायग्गहणे इमे कारणा-

[भा. ४५४७] भिन्ने व झामिते वा, पडिनीए तेन-साणमादिहिते ।
सेहोवसंपयासु य, अभिनवगहणं तु पायस्स ॥

चू- पुव्वगहिता पाया भिन्ना । “झामिय” ति दह्वा वा । पडिनीएण वा हिता । तेन साणेण वा हिता । एग-दुग-तिगादि सेहा वा उवद्धिता, तेसिं पाया नत्थि । सुत्तत्थादीणि वा पडिच्छगा उवसंपन्ना, तेसिं च पाया दायव्वा । एवमादिकारणेहिं अहिनवपायस्स गहणं पायभूमिए गंतं कायव्वं ॥ तं पायग्गहणं इमे करेति-

[भा. ४५४८] देसे सव्वुवहिम्मि य, अभिगहिता तत्थ होंति सच्छंदा ।
तेसऽसति नितोएज्जा, जे जोग्गा दुविधउवहिस्स ॥

चू- “सच्छंद” ति अभिगही अभिग्गहं उवकरणस्स देसे वा गेण्हंति सव्वे वा, देसे वत्थं वा पायं वा दंडगादि वा, सव्वे स्ववं उवकरणं जं गच्छे उवउज्जति जं वा जो साधू मग्गति तं सव्वं अण्हेहिं उप्पाएयव्वं । तेसिं अभिगहीण असति आयरिओ निओएति जे लद्धिसंपन्ना दुविहस्स - ओहिय उवग्गहियस्स ॥

[भा. ४५४९] दुविधा छिन्नमच्छिन्ना, लहुओ पडिसुणंते य ।

गुरुवयणदूरे तत्थ उ, गहिते गहणे य जं भणियं ॥

चू- अभिग्गही वावारिया वा भणिया-गच्छह परिमाणपरिच्छिण्णाणि वीसं पाताणि आणेह, अच्छिन्नाणि वा संविद्धा “जतिए लभह त्ति तत्तिए आनेह” त्ति । एवं गच्छंते कोति भणेज्ज - “ममं पि पादं आणेह” त्ति । एवं भणंतस्स मासलहुं । आणेहामि त्ति जो पडिसुणेति तस्स वि मासलहुं । एत्थ इमा विही - जस्स पाएण कज्जं सो गुरुं विन्नेवेति, जो य भण्णते तेन वि गुरु पुच्छियव्वो । अह दूरं गताणं को वि भणेज्ज - मे पातं आणेह तत्थ उ साधारणं । गुरुवयणं ठवेंति - “गिण्हिस्सामो अम्हे पायं तस्स उ गुरु जाणगा भविस्संतीत्यर्थः ।” गतेसु भायणभूमिं गहिएसु भायणेसु गहणकाले वा भायणाणं जं विघाणं भणियं पडिलेहणादिकं तं सब्बं कायव्वं ॥

एतीए चेव गाहाए इमं वक्खाणं, “छिन्नं” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४५५०] गेण्हह वीसं पाते, तिन्नि पगारा य तत्थ अतिरेगे ।

तत्थेव भणति एक्को, बितिओ पंधम्मि दड्डुणं ॥

चू- वीसाए अतिरित्तस्स इमे तिन्नि पगारा - जे ते भायणाणं गंतुकामा ते तत्थेव वसहीते ठिवा अनिग्गए । एगो भणति - “ममं पि पायं आणेह” । बितिओ वसहीए निग्गए पंधद्धित्ते आसण्णे दूरे वा भण्णति - “ममं पि पादं आणेह” त्ति ॥

[भा. ४५५१] ततिओ लक्खणजुत्तं, अहियं वीसाए ते सयं गेण्हे ।

एए तिन्नि विगप्पा, हवंति अतिरेगपादस्स ॥

चू- वीसाए गाहाए लुसक्खणं पादं लद्धं, तं सयमेव गेण्हति तति, तिन्नि पगारा अतिरेगपादस्स ॥

“तत्थे भणति एक्को” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४५५२] आयरिए भणाहि तुमं, लज्जालुस्स व भणंति आयरिए ।

नाऊण व सढभावं, नेच्छंति धरा भवे लहुतो ॥

च- ते पायपडित्ते एगो साधू भणति - “मम वि पायं आनेह”, सो वत्तव्वो आयरिए तुमं भणाहि । जतिसो लज्जाए गुरुं न सक्केइ भणिउं, ताहे ते पायपडित्ता गुरुं विन्नेवेंति - एस साधू भणति - “मम पि पायं आनेह” त्ति, किं करेमो त्ति । जं गुरु भणति त करेंति । अह सो पायड्डी सढभावो त्ति गुरुं न विन्नेवेति ताहे से पादपडित्ता तदद्दए गुरुं नो विण्णवेंति । “इहर” त्ति - जइ असढभावस्स गुरुं न विन्नेवेंति तो मासलहुं ॥

[भा. ४५५३] जइ पुण आयरिएहिं, सयमेव पडिस्सुयं हवति तस्स ।

लक्खणमलक्खणजुत्तं, अतिरेगं जं तु तं तस्स ॥

चू- “मम वि पाद आनेह” त्ति एवं भण्णमाणं आयरिएण सयमेव सोउं भणितो- “अज्जो ! आनेज्जह से पातं” । ताहे जं वीसाए उवरिं लब्धति तं लक्खणजुत्तं वा अलक्खणजत्तं वा तं तस्स आभवति, नो तं पायं अत्रेण पादेण विप्परावत्तेयव्वं ॥ “बितिओ पंधम्मि दड्डुणं” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४५५४] आसन्ने परभितो, तदद्द आगंतु विन्नेवेंति गुरुं ।

तं चेव पेसवेंति व, दूरगताणं इमा मेरा ॥

चू- अह वसहीतो निग्गता तो आसन्ने ठित्ता परेण भणित्ता - “ममं पि पातं आनेह” त्ति ।

ताहे तदद्वा नियत्तिउं गुरुं विन्वैति । अहवा - “अमगलं” ति काउं नो नियड्वंति ताहे तं चेव पेसवेति - “गच्छ गुरु पुच्छाहि” ति । तत्थ जं गुरु भणंति तं पमाणं । अह दूरं गता पडिपंधिएण य साधुणा दिद्धा भणिया - “कतो गच्छह” ? तेहिं भणियं - भायणाणं ति । ताहे गुरु अप्प्यो ठितो ति इमं भण्णति ॥

[भा. ४५५५] गिण्हामो अतिरेगं, तत्थ पुणो जाणगा गुरु अम्हं ।
देहंति तगं चण्णं, साहारणमेव ठावैति ॥

[भा. ४५५६] सच्छंद परिन्त्ता, गहिते गहणे य जारिसं भणितं ।
अल-थिर-धुवधारणियं, सो वा अन्नो व तं धरते ॥

धू- सच्छदा अभिग्गहिया परिन्त्ता गुरुहि जे भणिया “भायणे आनेह” ति । एते दो वि जहा भणिया तहा गिण्हति । गहिए पडिलेहणादि तं विधिं करेति गहणकाले य जारिसं भणितं । करादिसु प्फोडणादिकं तं सव्वं करेति । एते चेव सच्छंदपरिन्त्ता सलक्खणं इमेरिसं अलं थिरं धुवं धारणियं तं अतिरित्तं पि गेण्हति । तं च आयरियसमीवं नीयं, जन तं गहियं सो वा धरइ, अन्नो वा तं धारयंति - जस्स आचार्यो ददातीत्यर्थः । अलं पञ्जत्त थिरं दढं धुवं अप्पाडिहारियं धारनिज्जं सलक्खणं ॥ “गहिए” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४५५७] गहिते उ पगासमुहे, करेति पडिलेहणा उ दो काले ।
ओमंथ पाणमादी, गहणे य विं पउंजति ॥

धू- जहा उवकरणं दोसु संझाकालेसु पडिलेहिज्जति तहा ते वि गहिते पाए हत्थमेत्तडंडगस्स अंते चीरं बंधिऊण तेन ते पडिलेहंति । “गहणे य जारिसं भणिय” ति अस्य व्याख्या- “ओमंथ” पच्छद्धं । जं पगासमुहं तं चक्खुणा पडिलेहियं सुद्धं, ततो घेप्पति । जं पुण सणालं संकुडमुहे वा तं दाहिणकरेण घेतुं ओमथिउं काउं वामकरमणिबंधे तिन्नि वारा अक्खोडेति, अन्ने तिन्नि करतले, अन्ने तिन्नि वारा भूमीए, एवं नवहिं प्फोडणाहिं जति सुद्धं तो घेप्पति ॥

एसा गहण विधी । इदानिं साधूणं गहणविधी भण्णति-

[भा. ४५५८] गहितेहिं दोहि गुरुणा, गेण्हति गयग्गहि जधा वुद्धं ।
ओमाति काउ मत्ते, सेसा दुविहा कमेणेवं ॥

धू- पुव्व गुरु पडिग्गहं मत्तगं पच्छा च दो पादे गेण्हति । पच्छा जे गया पायाणं ते अहारतिनियाए पडिग्गहे गेण्हति । ते चेव “ओमादी” पच्छानुपुव्वीए मत्तगे गेण्हति । पच्छा जे सेसगा साहू ते वि एवं चेव पुव्वाणुक्कमेण य पच्छाणुक्कमेण य पडिग्गहमततगे गेण्हति ॥

एसा छिन्नेसु विधी । इमा अछिन्नेसु-

[भा. ४५५९] एमेव अछिन्नेसु वि, गहिते गहणे य मोत्तुं अइरेगं ।
एत्तो पुराणगहणं, वोच्छामि इमेहि उ पदेहिं ॥

धू- एवं अछिन्नेसु वि गहिएसु, गहणकाले य एसेव अविसिद्धो विधी, नवरि अछिन्नेसु अतिरित्तं नत्थि ॥ अहिणवगहणं भणियं । इदानिं पुराणगहणं भण्णति ।

[भा. ४५६०] आगम गम कालगते, दुलहे तिहि कारणेहिं एतेहिं ।

दुविहा एगमणेगा, अनेगनिदिह्इडनिदिह्इ ॥

चू- एतीए गाहाए इमा विभासा, “आगम-गमे” त्ति अस्य व्याख्या-
[भा. ४५६१] भायणदेसा एंतो, पादे घेत्तूण एति दाहंति ।

दाऊणऽवरो गच्छति, भायणदेसं तहं घेत्तुं ॥

चू- जत्थ देसे पभूता भायणा अत्थि ताओ देसाओ आगच्छंतो पुव्वं परिकम्मितरंगिते भायणे
घेत्तुं आगच्छंति, जत्थ दुल्लभा पाता तत्थ साधूणं दाहंति । अवरो अप्पनिज्जे भायणे साधूणं दाउं
गच्छति, जत्थ सुलभा पादा तत्थ अप्पणो अन्ने पादे घेच्चामि त्ति ॥ अहवा - इमो अइरेगविधी-

[भा. ४५६२] कालगतम्मि सहाये, भग्गे वऽन्नस्स होति अतिरेग ।

एतोलंबतिरेगो, दुल्लभपादे वि एमेव ॥

चू- संघाडगसहाए कालगते, “भग्गे व”त्ति उन्निक्खंते, जे तस्स संतिया पाया मत्तगो
पडिग्गहो वा ते इयरस्स संघाडइल्लगस्स अतिरेगा भवंति, ओलंबंगं पातं वार्लक्खणजुत्तं दुल्लभपाते
देसे अतिरित्तं धरेज्ज ॥ अहवा - दुल्लभपाए देसे इमे वा पंच उवग्गहिते धरेज्ज-

[भा. ४५६३] नंदिपडिग्गह विपडिग्गहे य तह कमढग विमत्तो य ।

पासवणमत्तगो विय, तक्कज्जपरुवणा चेवं ॥

चू- तवकज्जपरूणा इमा - नंदिपडिग्गहो रोधगट्ठाणगादिसु उवउज्जति, विपडिग्गहो
पडिग्गहप्पमाणा हीनतरो सो वि असिवादिकारणे एगानियस्स उवउज्जति, कमढकं उट्ठाहपच्छायणं
भोयणकाले वि मत्तगो मत्तगपमाणाओ हीणो सो वि एगानियस्स उवउज्जति उवग्गहितो, सागारिणे
संसत्तकातिथभूमादिसु वा पासवणमत्तगेण जयंति, एतेहिं कारणेहिं एतेसिं गहणं ॥

“दुविधा एगमणेग”त्ति पच्छद्धस्स इमा व्याख्या-

[भा. ४५६४] एगो निहिसतेगं, एगो नेगा अनेग एगं च ।

नेगानेगे ते पुण, गणिवसभे भिक्खु धेरादी ॥

चू- भायणदेसा एंतो भायणे इमेण चउभंगेण निहिसितुं आनेति त्ति - एगो एगं, एगो अनेगे।
अनेगे एगं, अनेगे अनेगा - निहिसंति । जं निहिसंति सो इमेसिं एगतरो - गणि, वसगो, भिक्खु,
धेरो, खुडुगो ता ॥

[भा. ४५६५] एमेव इत्थिवग्गे, पंचगमो अहव निहिसहि मीसे ।

एमेव य एंता वी, समाण असमाण निहेसा ॥

चू- इत्थिवग्गे वि गणिणिमादिय एते चेव पंच भेदा निहिसंतस्स । अहवा - पुरिसे इत्थिय
मीसे निहिसति, जो पुण भायणभूमिं गच्छति सो य सयमेव दाउं गच्छति । अहवा - पेसवेति इमं
भायणं अमुगस्स साधुस्स पावेज्जह । एस नितस्स विसेसो भवति ॥

[भा. ४५६६] सच्छंदमनिहिट्ठे, पावण निदिह्इ अंतरा देति ।

चउलहुगाऽदानम्मि, ते चेव इमेसि अट्ठाणे ॥

चू- जं पुण भायणं अनिहिसितुं आणितुं तत्थ “सच्छंदो”त्ति यस्य रोचते तस्य ददाति, जं
पुण जस्स न्हिसितुं आनियं तं पायस्सं आवस्सं पावेयव्वं । अह तं अन्नस्स देति अंतराले तो
चउलहुं, सुत्तादेसतो वा अणवट्ठो, जइ पुण इमेसि अंतरहाले मग्गंताण न देज्जा तो ते चेव चउलहुआ ॥

[भा. ४५६७] अद्धाण-बाल-वुद्धे, गेलण्णे जुंगिते सरीराणं ।
पाय-ऽच्छि-नास-कर-कण्ण संजतीणं पि एमेव ॥

चू- “अद्धाण-बाल-वुद्धे” तिन्नि वि जुगवं वक्खाणेति-

[भा. ४५६८] अध्धाणे ओमऽसिवे, उद्धूढाण व न देति जं पावे ।
बालस्सऽज्झोववातो, धेरस्सऽसतीव जं कुञ्जा ॥

चू- जं एते अद्धाणादिया भायणेण विणा परितावणादिविराधनं पावंति, कुलादि गहणं वा करेति, तं सव्वं अदेतो पावति चउलहुं च से पच्छित्तं । बालस्स वा अतीव अज्झोववातो, जदि न देति ॥ धेरो वा जं भायणअसती वा पावति करेति वा तं अदेतो पावति ॥

[भा. ४५६९] अतरंतस्स अदेते, तप्पडियरगस्स वा वि जा हानी ।
जुंगित पुव्व निसिञ्जा, जाति विदेसेतरो पच्छा ॥

अंतरंतस्स वा जदि नदेति, अतरंतपडिचरगाणवा जदि न देति, जा य तेसि जायणेण विणा हानी । गिलाणस्स अदाने चउगुहं । चोदगो भणति-ननु जुंगितो अणलसुत्ते पुव्वं चव य निसिद्धो न पव्वावेयव्वो । आयरिओ भणति-जातिजुंगिओ जत्थ न नज्जति तत्थ विदेसे पव्वाविज्जति । “इतरो” वि सरीरजुंगितो सो सामण्णे वि ठितो पच्छा भवति न दोसो । जंगियस्स जह न देति तो ॥

[भा. ४५७०] जाती य जुंगितो पुण, जत्थ न नज्जति तहिं तु सो अच्छे ।
अमुगनिमित्तं विगलो, इतरो जहि नज्जति तहिं तु ॥

चू- इयरो ति सरीरजुंगितो जत्थ नज्जति जहा एयस्स हत्थो पादो वा जालगद्दहमादिणा सडितो तत्थेव अच्छति, न अन्नतो विहरति ॥ ते जातिजुंगिता सरीरजुंगिता वा-

[भा. ४५७१] जं हिंडंता काए, वहेति जं पि य करेति उड्ढाहं ।
किं नु हु गिहिसामण्णे, वियंगिता लोगसंका तु ॥

चू- भायणनिमित्तं जं हिंडंता काये वहति, जं वा उड्ढाहं करेति, लोगस्स य संकं जनयंति-
“किं पव्वतिया वि चोरियादिआलप्पायं करेति जेण वियंगिता एते ॥

[भा. ४५७२] पाय-ऽच्छि-नास-कर-कण्णजुंगिते जाइजुंगिते चैव ।
वोच्चत्थे चउलहुगा, सरिसे पुव्वं तु समणीणं ॥

चू- जति अत्थि पादा तो पाद-अच्छि-नासा-कर-कण्ण-जातिजुंगिताण य सव्वेसिं दायव्वा । जह नत्थि एत्तिया तो जातिजुंगिते वज्जेउं सेसाणं पंचण्हं दायव्वं । अह एत्तिया वि नत्थि कण्ण-जातिजुंगिते सेसाणं पंचण्हं दायव्वं । अह एत्तिया वि नत्थि कण्ण-जातिजुंगिते वज्जेउं ससगाण चउण्हं दायव्वं । एवं एक्केकरिहाणीए जाव पादजुंगियस्स दायव्वं । अध ममत्ताइभावेण पादातिकमं मोत्तुं वोच्चत्थं देति तो चउलहुगा । थीसु वि एसेव कमो । अह पुरिसवग्गे इत्थीवग्गे य दोसु वि पादादिजुंगिता अत्थि तो सति पादादिसंभवे सव्वेसिं दायव्वं । अह न संभवं तो पुव्वं समणीणं दायव्वं ॥ जइ अंतराले न किं चि कारणं जायं तो अतिरेगपडिग्गहे घेत्तु पत्तो जं धाणं पावियव्वं-

[भा. ४५७३] पत्तम्मि सो व अन्नो, सयं व घेत्तूण इच्छकारेण ।
तिट्ठाणसमोसरणे, निदिद्धो इच्छा विवेगो वा ॥

चू- पत्ते निदिद्धमूलं । ताहे जेण आनियं सो वा सयं घेत्तण अन्नो वा घेत्तूण निदिद्धपासे

ठवेऊण “इच्छाकारं करेइ गेण्हह भंते इमं” ति । अह न दिट्ठो जो निदिट्ठो जत्थ सुव्वति तत्थ नेति पेसवेति वा अप्पाहेति वा ।

अह तस्स सुती वि न सुव्वति तो तिसु समोसरणेसु गवसति उग्घासावेइ वा । महंते पुण एक्कंसि चेव उग्घोसेति, जत्थ सुणेति तत्थ नेति पेसति वा अप्पाहेति वा । अह समोसरणे वि न कतोइ पव्वती सुता दिट्ठो वा ताहे इच्छा - जास रुच्चइ तस्स देति परिट्ठवेति वा ॥

[भा. ४५७४] निदिट्ठस्स समीवं, गंतुं काऊण इच्छकारं से ।
तं देति अदिट्ठे पुण, तहियं पेसेति वप्पाहे ।

[भा. ४५७५] खुड्ढगसमोसरणेसु तीसु पुच्छित्तु सो तहिं नेति ।
घोसावेवि महंते, ओसरणे तत्थ अमुगो ति ॥

चू- अमेगा भणिता जेहिं अतिरेगपडिग्गहो आनितो कप्पति । इदानिं - एगानितो कारण-
निकारणे भण्णति । तेसिं केहि आमितो कप्पति केहिं वा न कप्पति ?

[भा. ४५७६] एगे तु पुव्वभणिते, कारणनिकारणे दुविहभेदो ।
आहिंडगओधाणे, दुविहा लिंगे विहारे य ॥

चू- एगानितो दुविहो - कारणे निकारणे वा । सो दुविधो वि पुव्वं भणितो ओहनिसुत्तीए ।
आहिंडगे दुविहो - उवदेसे वा अनुवदेसे वा । ओहाणे वि दुविधो - लिंगाओ वा धावति, विहरंतो
वा ओहावेति ॥

[भा. ४५७७] असिवादीकारणितो, निकारणितो व चक्कथुब्भाती ।
उवदेस अनुवदेसे, दुविहा आहिंडगा होंति ॥

[भा. ४५७८] ओहावंता दुविहा, लिंगविहारे य होंति नायव्वा ।
छप्पेते एगागी, विहरे तहि दोसु समणुन्ना ॥

चू- दोसु समणुन्न ति असिवादिकारणिया उवदेसाहिंडगा य एतेहिं दोहिं आनिया घेप्पति -
अनुज्ञा इत्यर्थः न सेसेसु चउसु अनुन्नित ॥

[भा. ४५७९] निकारणिए अनुवएसिए य आपुच्छिऊण वच्चंतो ।
अनुसट्ठिअठायंतोऽसंभोगायारभंडं वा ॥

चू- निकारणिया जे अनुवदेसाहिंडग एते दो वि जता आयरियं आपुच्छिऊण वच्चति तदा
एतेसिं अनसट्ठी दिज्जति । अनुसट्ठीए दिन्नाए वि जया न ठायंति तथा जं आयारभंडं विसुद्धोवही
तं से घेप्पति, जं गच्छे अवि सुद्धं उवकरणं तं से दिज्जति ॥ अनुसट्ठि ति इमा-

[भा. ४५८०] एमेव चेइयाणं, भत्तिगतो जो तवम्मि उज्जमति ।
इति निंते अनुसट्ठी, देति उ वसभा अनुवदेसे ॥

चू- निकारणिगस्स एगानिगो अनुवदेसाहिंडगस्स एगागिणो एयं अनुसट्ठिं देति ॥
गच्छे कंह उवहतोवहिणो संभवो ? अतो भण्णति-

[भा. ४५८१] खग्गूडेण उवहते, अमणुन्नेनागयस्स वा जं तु ।
असंभोइयउवगरणं, इहरा गच्छे तगं नत्थि ॥

चू- खग्गूडो पुव्वभणितो ओहनिसुत्तीए तेन जो उवही उवहतो, जो वा अमणुन्नेति अमणुन्ना

वासत्थादी तेसिं मज्झातो जो आगतो विहाराभिमुहो तस्स जो पुव्वोवहि सो अविमुद्धो । एवं गच्छे अणायारभंडगसंभवो इयरहा गच्छे अनायारभंडगं नत्थि, जेण गच्छ दिया वा रातो वा विहीए असुन्नं वसहिं करेति ॥ गच्छतो निग्गयस्स तद्दिनमन्नदिने वा अंतरे अन्नेहिं अनुसिद्धस्स अननुसिद्धस्स वा-

[भा. ४५८२] तिद्वाणे संवेगो, सापेक्खो नियट्ठो य तद्दिवसमुद्धो ।
मासो वुत्थ विगिंचण, तं चेवऽनुसद्धिमादीणि ॥

चू-तिद्वाणं नाणदंसणचरितं, एतेहिं ठाणेहिं संवेगो जातो, जति संजमसावेक्खचित्तो तद्दिवसं चेव नियत्तो तो मुद्धो, न से उवही उवहओ, न वा से किं चि पच्छितं । अह असंविग्गाणं मज्झे वुत्थो तो मासलहुं पच्छितं, उवकरणं च से जइ सुद्धं आसि तो उवहतं विगिंचियव्वं, गच्छे य पडियागयस्स तं चेव सुद्धं उवकरणं पच्चप्पिनिज्जति, अनुसद्धी कज्जति - "साधु कतं ते जं आगतो सि" ॥ नाणे दंसणेसु इमेरिसो संवेगो-

[भा. ४५८३] अज्जेव पाडिपुच्छं, को दाहितिसंक्रियस्स वा उभयं ।
दंसणे उववूहो, कं थिरकारे कस्स वच्छल्लं ॥

चू-पुव्वद्धं नाणे, पच्छद्धं दंसणे ॥ इमो चरित्तं पडुच्च संवेगो-

[भा. ४५८४] सारंहेति सीयंतं, घरणे सोहिं च काहिती को मे ।
एवनियत्तऽनुलोमं, नाउं उवहिं व तं देति ॥

चू-अनुलोमेहिं वयणेहिं उववूहंति, सेसं कंठं ॥ इदानिं ओहानुप्पेही भण्णति-

[भा. ४५८५] दुविहोहाविं वसभा, सारंति गयाणि वा से साहिंति ।
अट्टारस ठाणाइं, हयरस्सिगयं कुसणिभाइं ॥

चू-दुविधो - गतो विहारतो वा ओहावति । विहारओ ओहावंतस्स जाइं रइवक्काए अट्टारस ठाणाइं हयरस्सिगतं कुसपोतऽडागारभूताणि भणिताणि ताणि जइ तस्स गयाणि तो से वसभा सारंति-सभरे तेसिं अच्छंति, अह न ताणि गयाणि तस्स तो सुत्तथाणि से कहंति ॥

[भा. ४५८६] एवं ताव विहारे, लिंगोहावी वि होइ एमेव ।
सो पुण संकमसंकी, संकिविहारे य एगगमो ॥

चू-लिंगोधावी एवं चेव अनुभासिज्जति । सो पुण लिंगातो ओहावंतो दुविधो भवति - ससका निस्संको वा । एतेसिं पुण जो विहारतो ओहावति, जो य लिंगाओ ससंको ओहावति । एते दो वि चारित्तं पडुच्च उवकरणोवघायं पडुच्च एगगमा - समा इत्यर्थः ॥ दुविहो वि ओहावी इमेहिं अनुसिद्धो-

[भा. ४५८७] संविग्गमसंविग्गे, सारूवि य सिद्धपुत्तमनुसट्ठे ।
आगमनं आनयणं, ते वा धेत्तुं न इच्छंति ॥

चू-संविग्गा उज्जमंता, असंविग्गा पासत्थादि मुंडसिरा दोसु किल्लु वत्थ-दंडघारी कच्छं नो बंधति, भारिया से नत्थ, भिक्खं हिंडइ वा न वा एरिसो सारूवी । सिद्धपुत्तो वी एरिसो चेव । नवरं - सिरं मुंडं सिंहं च धरेति, भारिया से भवति व न वा । एतेहिं अनुसिद्धस्स पडिआगमणं, एते वा संविग्गादिणो तं आनयंति । जत्थ पासत्थादिएहिं आनितो तत्थ जे अगीयत्था ते चिंतंति - एस

पासत्थादिएहिं सह वसितो आगतो य, एयस्स उवही उवहतो -तं घेतुं अगीता न इच्छंतीत्यर्थः ॥

“संविग्गमसंविग्ग”ति अस्य व्याख्या-

[भा.४५८८] संविग्गाण सगासे, वुत्थो तेहिमनुसासिय नियत्तो ।

लहुगो नो उवहम्मइ, इयरे लहुगा उवहओ य ॥

धू-अन्नसंभोतिएहिं सह वसितस्स मासलहुं, न य से तत्थावही हम्मति । इतरेसु त्ति पासत्था-
दिएसु वसंतस्स चउलहुं, अहाच्छंदेसु चउगुरुं, पासत्थादिएसु वसंतस्स उवधी य उवहम्मति ॥

“संविग्गमसंविग्गे” ति गतं । इदानि “आगमने” ति दारं-

[भा.४५८९] संविग्गादनुसद्धो, तद्विवसनियत्तो जइ वि न मिलेज्जा ।

न य सज्जइ वइगाइसु सुचिरेणऽवि तो न उवहम्मे ॥

धू-संविग्गादिएहिं अनुसद्धो नियत्तो जइ तद्विवसं चैव गच्छे मिलितो तो सुद्धो चैव । अह
तद्विवसं न मिलेज्जा, न य वतियसंखडिमादिसु पडिबज्जति, तो चिरेण वि मिलियस्स उवधी नो
उवह्वति ॥

[भा.४५९०] एगानियस्स सुवणे, मासो उवहम्मए य से उवही ।

तेन परं चउलहुगा, आवज्जइ जं त तं सव्वं ॥

धू-अह पासत्थादी परिहेतो वि एगाणिओ रातो निसद्धं सुवति तो से मासलहुं उवही य
उवहम्मति । “तेन परं” ति -बितियदिवसादिसु एगानियस्स वसंतस्स चउलहुं । जं च सुत्तत्थपोरिसिं
अकरंतस्स जं च सुत्तत्थे नासेति, जं च दंसनचरणविराधनं पावति, जं च पासत्थादिसु वसति-
एतेसु तन्निष्पन्नं सव्वं पावति ॥ “आगमनि”ति गतं । आनयणत्ति-

[भा.४५९१] संविग्गेहऽनुसद्धो, भणेज्ज जइ हं इहं तु अच्छामि ।

भण्णइ ते आपुच्छसु, अनिच्छि तेसिं निवेदेति ॥

धू-सावग्गेहि अनुसद्धो पडिनियत्तभावो भनज्ज संविग्गे - “अहं तुज्जं चैव मज्जे अच्छामि” ।
एवं भणंतो सो भण्णति - “गच्छ ते अप्पणो आयरिए आपुच्छित्ता एहि” । अह सो मंदबखेणं तत्थ
गंतुं न इच्छति ताहे साधुसंघाडगो पयट्टिज्जति, तेसिं निवेदिते जं ते भणीतं तं कज्जति ॥

[भा.४५९२] सो पुण पडिच्छगो वा, सीसो वा तस्स निग्गतो जत्तो ।

सीसं समणुन्नायं, गेण्हति इतरम्मि भयणा उ ॥

धू-कंठा । नवरं - “इतरो” पडिच्छगो । तस्स भयणा इमा-

[भा.४५९३] उद्विद्धमनुद्विडे, उद्विद्धसमाणियम्मि पेसंति ।

वाएंति वऽणुन्नाता, कडे पडिच्छंति उ पडिच्छं ॥

धू-जस्स आयरियस्स सगासातो पडिच्छगो निग्गतो, ततो उद्विडे वा सुत्ते अनुद्विडे वा सुत्ते
निग्गतो । जति उद्विडे सुत्ते असमत्ते य निग्गतो जहिं य अनुसद्धो तत्थेव जति परिणतो अच्छामि
त्ति तो तेहिं न धरेयव्वो पेसवेयव्वो । अह नेच्छति गतु ताहे संघाडगेण पडिपुच्छं कायव्वं जति ते
उद्देसायरिया अनुजाणंति ताहे वायंति न दोसो । अह अमुद्विडे सुत्ते निग्गतो उद्विडे वा कडे पि न
ठितो सो जेहिं अनुसिद्धो तत्थेव अच्छामि त्ति परिणतो तं पाडिच्छगं पडिच्छंति न दोसो ॥
“विहारोधावी” गतो । इदानि “लिंगोधावी” सो वि एवं चैव । इमो विसेसो-

[भा. ४५९४] संविग्गमसंविग्गे, संकमसंकाए परिणय विवेगो ।

पडिलेहण निक्खिवणं, अप्पणो अट्ठाए अत्रेसिं ॥

चू- संकिओ उन्निक्खमिस्सं न वा, असंकाए ति अवस्सं उन्निक्खिस्सामि ति । एवं ओहावंतो संविग्गेहिं वा असंविग्गेहिं वा अनुसट्ठो । जति संविग्गेषु चेव परिणतो वुत्थो वा तो अन्नसंभोतिएसु मासलहुं । अह पडिनियत्तो असंविग्गेषु परिणतो वुत्थो वा तो उवकरणं उवहतं विवेगो कायव्वो । अह उन्निक्खवंतो आयारभंडंगं पक्खे पक्ख पाडलेहेति वेहासे य निक्खिवति ति ठवेति एवं करंतस्स नो उवहम्मति । तं पुण एवं करेति - “पुणो मे निक्खमंतस्स होहि ति अन्नस्स वा साधुस्स दाहामि” ति ॥

[भा. ४५९५] घेत्तूणऽगारलिंगं, वती व अवती व जो तु ओधावी ।

तस्स कडिपट्टदानं वत्थं वाऽऽसज्जं जं जोग्गं ॥

चू- जो लिंगोधावी आयरियसमीवातो चेव अगारलिंगं घेतुं गच्छति, “वइ” ति अनुव्वयापि घेतुं गच्छति, “अवइ” ति दंसणसावतो वा होउं, तस्स आयरिया कडिपट्टं सगलसाडंगं दैति । “वत्थं वाऽऽसज्जं” ति पवयणुब्भावगो रायादि दिक्खितो वा जं जोग्गं ति जुवलं दो तिन्नि वा जाव हिरन्नादी वि दिज्जति ॥ आगारलिंगोधावी गतो । इमो सकिज्जइ-

[भा. ४५९६] जति जीविहिंति जति वा, वि तं धणं धरति जति व वोच्छंति ।

लिंगं मोच्छिहिति संका, पविट्टवुत्थे व उवहम्मे ॥

चू- लिंगोधावी गहियलिंगो इमं चिंतेति - “जइ मे सयणा भारिया वा जीवति, जति वा धनं दाइयादीहिं अविलुत्तं धरेति, जति वा मातापितादिया सयणा भणोहिंति-जहा “उन्निक्खमाहि”, तो रयोहरणादियं दव्वलिंगं मुंचीहामि । एवं ससंको गच्छंतो, जति पासत्थादिएसु पविसति वसति वा तो उवकरणंतं उवहम्मति ॥ “ससंकलविग्गोधावी” गतो । इंदाणि “निस्संकलिंगोधावी” अवस्सलिंगं मुंचीहामि ति । तहावि गहियलिंगो गच्छति इमेहिं कारणेहिं-

[भा. ४५९७] समुदानं पारियाण व, भीतो गिहिंपंततक्कराणं वा ।

नेत्तुवधिं सो तेणो, पविट्ठा वुत्थे वि हु न हम्मे ॥

चू- समुदानं ति भिक्खा, “अंतरे हिंडिहामि” ति, नगरदुवारे वा गिहत्थस्स पवेसो न लब्धति, थाणइल्ला वा मा कयत्थेहिंति, गिहत्थपंता वा जे तक्करा तेसिं वा भीतो लिंगं न मुंचति, सो भावतो असंजतो उवकरणतेणो सो दट्टव्वो । एवं निस्संको गच्छंतो जइ पासत्थादिएसु पविसति वसति वा तहावि उवकरणं न उवहम्मति, चरणाभावतो ॥ निस्संकोधावी गतो । इंदाणि “परिनय” विवेगो” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४५९८] नीसंको वऽनुसट्ठो, भणेज्ज तेहुवहिमहं तु ओहामि ।

संविग्गणित्तगहणं, इतरेहि वि जाणगा गेण्हे ॥

चू- निस्संको ओहावंतो संविग्गादीहिं अनुसट्ठो जइ न ड्ठितो भणितो य- “उवकरणं पि ता मुंच” । अप्पणो वा भणेज्ज - “अहं अवस्सं ओहावीहामि, इमं पादादिगं उवकरणं आयरियाणं पावेज्जह”, तं जति संविग्गेहिं आनियं तो घेप्पति । जइ पुण “इयरेहिं” ति-पासत्थादिएहिं आनियं तो जति सब्बे गीयत्था अगीयत्थेहिं वा परिनामगेहिं मिस्सा तो घेप्पति अत्रहा नो घेप्पति ॥

किं चान्यत्-

[भा. ४५९९] नीसंकिओ वि गंतण दोहि वग्गेहि चोदितो एति ।
तक्खण नितं न हम्मे, तहि परिणत वुत्थ उवहम्मे ॥

शू- निस्संकलिंगोधावी संविग्गेहिं य असंविग्गेहिं वा चोदितो संतो पुनरावत्तिभावमागतो जति पासत्थादियाण मज्झाओ तक्खणमेव निग्गच्छति तो उवही नोवहम्मति । अह पासत्थादिसु चेव भावो परिणमति “एतेसिं मज्झे अच्छामि” ति अपरिणमतो वि खणमेत्तं अच्छंतस्स एगरायं वा वसंतस्स उवही उवहम्मति ॥ “परिनय विवेगो” ति गतं । “पडिलेहण निक्खिअखिवणं” ति पच्छद्धवक्खाणं-

[भा. ४६००] अत्तट्टाए परस्स व, पडिलेहति रक्खिओ वि हु न हम्मे ।

पव्वंतस्स तु नवरिं, पवेसवइगादि सा भयणा ॥

शू- निस्संको उवकरणं धेतुं गतो, गिहत्यो जातो, जं उवकरणं आनियं तं अप्पणो अट्टा “पुणो मे निक्खमंतस्स भविस्सति” ति संरक्खति, “अन्नस्स वा साधुस्स दाहामि” ति पडिलेहणं करंतो, अविस्सदातो जइ वि न पडिलेहेति तहावि नोवहम्मति, हुशब्दो अवधारणार्थं, पुणो कालंतरेण साधुलिंगं धेतुं आगच्छंतस्स तं वा पुव्वोवकरणं अन्नं वा सुद्धमुवकरणं जति पासत्थादिसु पविसति वसति वा वइयादिसु वा णडिवज्जति तो उवहम्मति उवही, इहरा नो, एस भयणा ॥

किं चान्यत्-

[भा. ४६०१] धेतूण य आगमणं, पच्छाकड सिद्धपुत्त सारूवो ।
संजमखेत्ते दिट्ठी, य परिजिते वेंटलहते य ॥

शू- “धेतूण आगमनं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४६०२] सारूवि सिद्धपुत्तेण वा वि उवजीविओ व तं उवही ।
केचि भणंतुवहम्मति, चरणाभावा तु तं न भवे ॥

शू- जो सो पुव्वुवधी तं धेतूण आगच्छति, सो य उवधी तेन सारूवियवेसट्ठितेण सिद्धपुत्तवेसट्ठितेण वा उवजीवितो आसी, सो किं उवहतो अनुवहतो ति ? तत्थ केति आयरिया भणंति, जहा - “अविधिपरिभोगेण उवहतो” तं च केसि मतं अजहत्यं । कहं ? भण्णति - जतो तस्स चरणाभावो । जत्थ चरणं नत्थि तत्थ उवकरणोवघातो न चिंतिज्जति, गृहितुल्यत्वात् ॥

“पच्छाकड-सिद्धपुत्त-सारूवि” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४६०३] होऊण सन्नि सिद्धो, सारूवी वा वि वेंटलाजीवी ।
संजयखेत्तं जहियं, संजयत्तणे विहरितो पुव्वि ॥

शू- सो उन्निकखंतो गिहियानुव्वओ सण्णी आसी दंसणसावगो वा सिद्धपुत्त सारूवी वेंटलाजीवी होऊण जेसु खेत्तेसु ठितो आसी तेसु चेव खेत्तेसु जे अन्ने सन्निमादिया पुव्वपरिजिया वा तेसु जति से पुव्वोवही उवहतो नत्थि वा तो वि सुद्धोवहिं उप्पाएंतो आगच्छति जति य गीतो । “संजयखेत्ते” ति अस्य व्याख्या - “संजयखेत्तं ।” जत्थ खेत्ते पुव्वं उज्जयविहारेण विहरितो आसि तत्थ वा उवहिं उप्पाएंतो ति । अहवा - “पुव्व” ति - एत्थ पुव्वं उवही उप्पाएयव्वो पच्छा सण्णियादिएसु ति ॥ “दिट्ठी य परिजिते” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४६०४] जाणति एसमं वा, सावग दिट्ठी उ पुव्वञ्जुसिओ वा ।

वेंटलभाने णेण्हि, किं धम्मो न होति गिण्हेज्जा ॥

बू- जो एसणाविधिं जाणति सो दिट्ठिपरिचितो भणति । अहवा - सावगो गहियाणुव्वओ अवती वा सम्मदिट्ठी दिट्ठिपरिचितो भणति । अहवा - 'परिचितो' ति दिट्ठाभट्ठो, पुव्वञ्जुसितो पुव्वएगगामणिवासी आसी, एतेसु वा उवकरण उप्पाएंतो आगच्छति । "वेंटलहए य ति" अस्य व्याख्या - पच्छद्धं । वेंटलभाविता-वेंटलपयोगेण परिजिता इत्यर्थः, तेसिं वेंटलं पुच्छंताणं भाणियव्वं- "अन्हे इदानिं वेंटलं न जोएमो ।" अहवा - ते वेंटलभाविता जया अजातिता चेव वत्यादिदानं देज्ज तदा साधूहिं वत्तव्वं- "इदानिं नो वेंटलं जोएमो ।" ताहे ते भणेज्ज- "किं इयरहा दिज्जमाणे धम्मो न भवति ?" एवं भणंताण गेण्हेज्जा, एवं वेंटलभाविएस विसुद्धो उवकरणं उप्पाएंतो आगच्छति ॥ को उवधिं उप्पाएंतो आगच्छति ति भणति-

[भा. ४६०५] उवहयमनुवहते वा, पुव्वुवही तत्थ मग्गणा इणमो ।

गीयत्थमगीयत्थे, गीए गहणेतरे तिन्नि ॥

बू- पुव्वुवही जइ अनुवहतो संपुण्णपडोयारो य अत्थि तो नो उप्पायंतो आगच्छति । अह पुव्वुवही उवहतो असंपुण्णपडोयारो वा तो उप्पाएंतो आगच्छति, सो पुण गीयत्थो होज्ज अगीतो वा । जति गीयत्थो तो उवकरणगहणं करंतो आगच्छति, जेण सो सव्वं विहिं जाणति । इयरोत्ति-अगीयत्थो सो न उवकरणं उप्पाएंतो आगच्छति, जेणं तिन्नि उग्गमुप्पादणएसणदोसे न याणति, अजाणंतेण य उवधी उप्पाएंतो वि अविमुद्धो चेव ॥ अविमुद्धोवहिविगिंचणविधी इमो-

[भा. ४६०६] असती विगिंचमाणो, जहलामं घेतु आगतो सुद्धो ।

चोदगवयणं संफासणादि जेसिं न सिं सोहिं ॥

बू- असति पुव्वोवकरणस्स विसुद्धस्स आगच्छमाणो जं अनं विसुद्धं पडिग्गहादिकं लभति तं पुव्वोवकरणातो अविमुद्धं पडिग्गहादिकं विगिंचति, एवं जहालामं सुद्धं गेण्हंतो अविमुद्धं परिच्चयंतो सव्वोवकरणं विसुद्धं घेतुं आगओ । आयरिओ भणति - जेसिं एस उवदेसो, पन्नेवति वा जे एवं, न तेसिं सोही भवति ॥ "असति विगिंचमाणो" ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४६०७] उवहयउग्गहलंभे, उग्गहण विगिंच मत्तए भत्तं ।

अपजत्ते तत्थ दवं, उग्गहभत्तं गिहि दवेणं ॥

बू- दो वि पादा जत्थ अविमुद्धा तत्थ "उवहतउग्गहलंभे", उवहतो ति अविमुद्धो, उग्गहो ति पडिग्गहो, लंभे ति विसुद्धपडिग्गहो लद्धो, ताहे अविमुद्धं पुव्वोवग्गहं विगिंचति, तम्मि विगिंचिते पडिग्गहो विसुद्ध, मत्तगो अविमुद्धो एरिसं जायं । एरिसे इमो परिभोगविही - मत्तए भत्तं गेण्हति विसुद्धपडिग्गहे एवं गेण्हति, तेन पडिग्गहदवेण भत्तं कप्पेति । अह मत्तगे गहितेण भत्तेण अप्पज्जत्तिय भवति ताहे तत्थ अविमुद्धे मत्ते दवं गेण्हति, उग्गहे भत्तं गेण्हति । तस्स उग्गहस्स तेन अविमुद्धमत्तगगहितेण दवेण कप्पं न देति, मा पडिग्गहस्स उवघतो भविस्सति, ताहे गिहिभायणेण दव आनेउं तेन पडिग्गहस्स कप्पं करेति । अविमुद्धमत्तगगहियदवेणं पुण लेवाडगसण्णाभूमीकज्जातिं करेति ॥

[भा. ४६०८] अपहुच्चंते काले, दुल्लभदवऽभाविते व खेत्तम्मि ।

भत्तगदवेण धीवति, भत्तगलंभे वि एमेव ॥

चू- अह जाव गिहिभायणे दवं आनेति ताव कालो न पहुच्चति, आदिच्चो अत्यमणं गच्छति दवं वा दुल्लभं अभाविअं वा तं खेत्तं साधूहिं, अभावियत्तणेण य नो अप्पणो भायणे दवं देंति, एवमादिकारणेहिं अववादतो अविमुद्धमतगगहितेण दवेण विमुद्धपडग्गहस्स कप्पं करेति, न दोसो । विमुद्धमतगस्स वि लंभे अविमुद्धमतगं विगिंचंति, परिभोगे वि एवं चेव पुव्वविधी दट्ठव्वो ॥ “चोदगवयणं” ति पच्छद्धस्स इमं वक्ख्वाणं-

[भा. ४६०९] लेवाडहत्थच्छिकेण सहसा अनाभोगतो व पक्खित्ते ।

अविमुद्धग्गहणम्मि य, असोहि सुज्जेज्ज वा इतरं ॥

चू- जेसिं संफासेण अविमोधी भवति तेसिं इमो दोसो - उग्गमादिअविमुद्धेण भत्तादिणा लेवाडहत्थेण विमुद्धो पडिग्गहो छिक्को, सहसा वा अविमुद्धं भत्तं विमुद्धपडिग्गहे पक्खित्तं, अविमुद्धं वा भत्तं गहियं, जति एवं अविमुद्धसंफासातो विमुद्धस्स वि अविमोधी भवति तो इतरं असुद्धं तं पि विमुद्धेण संबद्धं विमुज्जउ ? अह तं न विमुज्जति, तो ते इच्छामात्रं भवति ॥

मू. (८६८) जे भिक्खू अइरेगं पडिग्गहं खुड्डगस्स वा खुड्डियाए वा थेरगस्स वा थेरियाए वा अहत्थच्छिण्णस्स अपायच्छिण्णस्स अनासाच्छिण्णस्स अकण्णच्छिण्णस्स अनोड्ढच्छिण्णस्स सत्तस्स देइ, देंतं वा सातिज्जति ॥

चू- हत्था अच्छिन्ना जेसिं ते अहत्थच्छिन्ना भाणियव्वा । एवं सव्वे पदा । सत्तो समर्थः । एतेसिं देंतस्स चउलहुं ।

[भा. ४६१०] अब्बालवुड्डदाणे, इत्थीपुरिसाण जुंगिताणं च ।

सुत्तत्थवीरिएण व, पज्जत्त सकोतित्ताणं च ॥

चू- अबाला बालभावं अतिक्रंता, अवुड्डा वुड्डभावं अप्राप्ता, सरीरेण जाताए वा अजुगता, सुत्त च धीयं जेहिं, अत्थो वि सुतो-गीतार्था इत्यर्थः, वीर्यं वा उप्पादनशक्ति, गीयत्थत्तणातो चेव “पज्जत्तो” पादकप्पितो त्ति वुत्तं भवति, “सकोतिगा” गमणागमणसचेड्डा, ते य सवीरियत्तनातो चेव सकोतिगा, एतेसिं जो इत्थीण वा पुरिसाण वा अतिरेगपडिग्गहं ॥

[भा. ४६११] अभिनवपुराणगहितं, पातमच्छिण्णं तहेव छिन्नं च ।

निदिद्धमनिदिद्धं, पातं देंताण आणादी ॥

चू- अभिनवं पुराणं वा, जं तं अभिनवच्छिन्नं अच्छिन्नं वा, गणिमादियाण निदिद्धं अनिदिद्धं वा, जो देइ तस्स आणादिया दोसा, चउलहुं च से पच्छित्तं जो सुत्तपडिसिद्धाणं देति ॥

इमाण य अदेतस्स दोसा-

[भा. ४६१२] अद्धाणनिग्गयादीणऽदेते दोसा तु वन्निया पुव्विं ।

रोगवओ भेसज्जं, निरुअस्स किमोसहेहिं तु ॥

चू- दिद्धंतउवसंधारो - जो हत्थपादादिविगलो त्स जुत्त दानं, समत्थस्स किं दिज्जति ? गंतुं समयमेव आनेउ त्ति । सेसं कंठं ॥ इमेहिं पुण कारणेहिं समत्थस्स दिज्जति-

[भा. ४६१३] असिवे ओमोयरिए, रायदुडे भए व गेलण्णे ।

सेहे चरित्तसावय, भए व अद्धाण जयणाए ॥

चू- अद्धामादीसु जयणाए- एते असिवादिकारणा भायणभूमीए होज्ज अंतरदेसे वा ।

अद्धाणबालवुद्धादियाणं दानं प्रति जयणा कायव्वा । जस्स बहुतरा निज्जरा जत्थ वा अबहुतरा हाणी दीसइ पुव्वं तस्स दायव्वं । जो व पादच्छिन्नादिओ कम्मो भणितो तेन दायव्वं ॥

[भा. ४६१४] एएहिं कारणेहिं, सक्काण वि देज्जऽसंसती जेसिं ।

होज्ज व न होज्ज इतरे, तेसिं पुण सज्ज परिहाणिं ॥

घू-अच्छिन्नहत्या वयोसक्का तेसिं देज्ज, जेण तेसिं असंतती । असंतती नाम भायणवोच्छेदो अभाव इत्यर्थः । इतरे हत्यपादच्छिन्नादिया तेसिं परिहाणी होज्ज वा न वा, तेसिं पुण सक्काणं भायणाभावे सज्जं ति वड्डते चेव परिहाणी, तम्हा तेसिं दायव्वं ॥

[भा. ४६१५] जे चेव सक्कदाणे, असक्कअसतीए दोसे पावन्ति ।

असतीए सक्काण वि, ते चेव अदेति पावेति ॥

घू-सक्कस्स देते जे दोसा भणिता, असक्कस्स य अदेते जे दोसा भणिया, ते चेव दोसा सक्काण वि असंततीए अदेतो पावति, तम्हा असिवादिकारणे अवैक्खित्तं सक्कस्स वि दायव्वं ॥

अह न देति तो इमे दोसा-

[भा. ४६१६] जं तं असंथरंता, अनेसणं जं च भाजनभूमीए ।

पावन्ति सेह-सावय-तेणातिविराधनं जं च ॥

घू-ते अच्छिन्नहत्यादिया असंथरंता जं अनेसणं पेच्छिस्संति, जं च भायणभूमीए अंतरा वा असिवादिकारणे वा पाविस्संति, भाजनभूमिगयाण वा सयणेहिं सेहो उन्निक्खमाविज्जति, भायणाण वा गच्छंता सावतेण खज्जंति, तेणेहि वा उदुज्जंति, जं चऽन्नं किं चि सरीरसंजमविराहणं पावेति, तं स्वव्वं पायच्छित्तं अदेते पावति ॥ अहवा - इमाए जयणाए भायणा दायव्वा-

[भा. ४६१७] पुव्वं तु असंभोगी, दुगतिगवद्धं तहेव हुंडादी ।

तो पच्छा इतराणि वि, तेसिं देतो भवे सुद्धो ॥

घू-तेसिं सक्काणं असिवादिकारणेहिं दिज्जंते-पुव्वं जं असंभोइयं पादं तं दिज्जति, दोसु वा तिसु व ठाणेसु जं बद्धं तं दिज्जति, हुडं वाताइद्धाणि वा अलक्खणजुत्ताणि दिज्जंति । जति ते नत्थि, तो पच्छा इतराणि वि संभोइयाणि अभिन्नानि समचउरंसाणि लक्खणजुत्ताणि य देतो सुद्धो भवति ॥

मू. (८६९) जे भिक्खू अइरेगं पडिग्गहं, खुड्ढगस्स वा खुड्डियाए वा थेरगस्स वा थेरियाए वा हत्यच्छिन्नस्स पायच्छिन्नस्स नासच्छिन्नस्स कण्णच्छिन्नस्स ओट्टच्छिन्नस्स असक्कस्स न देइ, न देतं वा सातिज्जति ॥

घू-पुव्विल्लसुत्तातो इमं सुत्तं पडिपक्खतूतं । किं च पूर्व एते अद्धाणादिया अत्थतो भणिता । इह पुण सुत्ततो चेव भणंति ।

[भा. ४६१८] अद्धाणबालवुद्धाऽऽतुराण दुविहाण जुंगिताणं च ।

सुत्तत्थवीरिएणं, अपज्जत्तअकोविताणं च ॥

घू-दुविधा जुंगिता - जातीए सरीरेण वा, सेसं पूर्ववत् ॥

[भा. ४६१९] अभिनवपुराणगहितं, पायमच्छिन्नं तहेव छिन्नं च ।

निदिद्धमनिदिद्धं, तेसि अदेताण आणादी ॥

[भा.४६२०] अब्धाण ओम असिवे, उदूढासति अदेते जं पावे ।
बालस्सज्जोवाते, धेरस्सऽसतीए जं कुज्जा ॥

[भा.४६२१] दुविहरुयआतुराणं, तप्पडिचरगाण वा वि जा हानी ।
जुंगितो पुव्वनिसिद्धो, जाति विदेसेतरो पच्छा ॥

चू- आसुकारी दीहरोगेण वा, अहवा-आगंतुय-तदुत्थेण वा भायणाणि विणा वा परिहाणी
तं अदेतो पावति । ननु दुविहो वि जुंगितो अणलसुते पुव्वं निसिद्धो न पव्वाविज्जति ? भण्णति
-जातिजुंगितो विदेसे पव्वाविज्जति । “इतरो”ति सररीजंगितो पव्वज्जाए ठितो पच्छा जातो ॥
तेसिं इमा विधी अच्छियव्वे-

[भा.४६२२] जाती य जुंगितो खलु, जत्थ न नज्जति तहिं तु सो अत्थि ।
अमुगनिमित्तं विगलो, इतरो जहि नज्जति तहिं तु ॥

[भा.४६२३] जं वच्चंता काए, वहेति जं पि य करेति उड्डहं ।
किं पुण गिहिसामण्णे, वियंगिता लोगसंका तु ॥

चू- सररीविकले दान पडुच्च इमो कमो-

[भा.४६२४] पाद-ऽच्छि-नास-कर-कन्नजुंगिते जातिजुंगिते चव ।
वोच्चत्थे चउलहुगा, सरिसे पुव्वं तु समणीणं ॥

चू- पादादिविकलभणियकमातो जो वोच्चत्थं देति तस्स चउलहुं । साधुसाधुणीणं
सरिसविकलभावे दोण्ह वि दायव्वं, असति दोण्ह वि समणीसु पुव्वं दायव्वं ॥
अदाने इमो अववातो-

[भा.४६२५] वितियपदमणप्पज्जे, न देज्ज अविक्कोवितो व अप्पज्जे ।
जाणंते असती वा, मंदधम्भेसु वण देज्जा ॥

चू- अणप्पज्जो खित्तवित्तादिगो न देज्ज, सेहो वा अक्कोवितो गुणदोसेसु वा न देज्ज, अप्पज्जो
वा जाणंतो वि असतीते भायणस्स न देज्ज विज्जमाणं पासत्थादिसु वा मंदधम्भेसु न देज्जा,
एवमादिकारणेसु अदेतो वि सुद्धो ॥

मू. (८७०) जे भिक्खू पडिग्गहं अनलं अथिरं अधुवं आधारनिज्जं धरेइ, धरेतं वा सातिज्जति ॥
मू. (८७१) जे भिक्खू पडिग्गहं अलं थिरं धुवं धारनिज्जं न धरेइ, न धरेतं वा सातिज्जति ॥

[भा.४६२६] अनलमपज्जत्तं खलु, अथिरं अदढं तु होति नायव्वं ।
अधुवं च पाडिहारिय, अलक्खणमधारनिज्जं तु ॥

चू- अनलं अथिरं अधुवं आधारनिज्जं-

[भा.४६२७] एतेसिं तु पदानं, भयणा पन्नरसिया तु कायव्वा ।
एत्तो एगतरेणं, गेण्हंताणादिणो दोसा ॥

चू- एतेसिं चउण्हपदानं भंगा सोलस कायव्वा । अंतिमो सुद्धो । सेसा पन्नरस, तेसिं पन्नरसण्हं
अन्नतरेण वि गेण्हंतस्स आणादिया दोसा ॥ तेसु पन्नरससु असुद्धे सु इमं पच्छित्तं-

[भा.४६२८] पढमे भंगे चउरो, लहुगा सेसेसु होति भयणा तु ।
जा पन्नरसो भंगो, तेसु तु सुत्तंऽतिमो सुद्धो ॥

चू- पढमे भंगे चत्तारि चउलहुगा, जेण चत्तारि वि पदा असुद्धा । सेसपदेसु भयण त्ति जत्थ भंगपदे जत्तिया पदा असुद्धा तत्थ तत्तिया चउलहु दायव्वा । पढमभंगातो आरब्भ जाव पन्नरसमो भंगो, एतेसु सुत्तमिवात्तो । अंतिमो पुण सुद्धत्तणतो अपच्छिती ॥ अनलादियाणं इमे दोसा-

[भा. ४६२९] अद्धाणादी अनले, अदेत-देतस्स उभयओ हानी ।

अधिरधुवे मग्गंते, हानेसण बंधमे चरणं ॥

चू- अद्धाणपडिवण्णादियाण अनलपादे अपज्जत्तियं भत्तमिति काउं न देज्ज, अह देति तो अप्पणो हानी, एवं अनले उभयथा वि दोसा । अधिरं अदढं, तम्मि भग्गे अन्नं मग्गंतस्स सुत्तत्थाणं हानी । अलभंते वा एसणाघातं करेज्ज । अधुवं पाडिहारियं, तम्मि गहिते अन्नं मग्गंतस्स सुत्तत्थहानी अलभंतो वा एसणाघातं करेज्ज । अह भग्गं बंधति, एग-दुग-तिगबंधने चरणभेदो भवति ॥ पुनरवि अधुवे दोसो भण्णति-

[भा. ४६३०] अधुवम्मि भिक्खकाले, गहतागहितम्मि मग्गणे जं तु ।

दुविहा विराधना पुण, अधारनिज्जम्मि पुव्वुत्ता ॥

चू- अधुवं पाडिहारियं, तं घेत्तुं भिक्खाकाले भिक्खंतो तत्थ भिक्खाए अगहिताए वा पुव्वसामिणा मग्गितं, जति तस्सं तं देति तो अप्फणो परिहाणी । अह न देति तो सो पुव्वसामी रूसति, रुद्धो यं जं तु काहिति वसहीतो दिवा रातो वा आसियावेज्जा, तस्सवा दव्वस्स अन्नस्स वोच्छेदं करेज्ज, असब्भवयणेहिं वा आउसेज्ज ।

अधारनिज्जं - अलक्खणजुत्तं, तम्मि धरिज्जंते दुविधा विराहा भवति - आयुसंजमेसु, सा य पुव्वुत्ता ओहनिज्जुत्तीए । हुंडे चरित्तभेदो त्ति - “दुप्पत्ते खीलसंठाणे, नत्थि ठाणं ति निद्दिसे ।” जम्हा एवमा देदोसा तम्हा अलं थिरं धुवं धारनिज्जं धारेयव्वं ॥

अववादतो अणलादिया वि धारेयव्वा-

[भा. ४६३१] असिवे ओमोयरिए, रायदुड्ढे भए व गेलण्णे ।

सेहे चरित्तसावय, भए य जयणाए गेण्हेज्जा ॥

चू- एते असिवादी भायणभूमीए होज्ज अंतरा वा जयणाए गेण्हेज्जंति । का जयणा ? इमा- चत्तारि मासे अहाकडं गवेसेज्जा, दोमासे अप्पपरिकम्मं, बहुपरिकम्मं दिवहंति ।

मू. (८७२) जे भिक्खू वण्णमंतं पडिग्गहं विवण्णं करेइ, करंतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (८७३) जे भिक्खू विवण्णं पडिग्गहं वण्णमंतं करेइ, करंतं वा सात्तिज्जति ॥

[भा. ४६३२] पंचण्हं वण्णाणं, अन्नयरजुत्तं तु पाददुव्वण्णं ।

दुव्वन्नं च सुवण्णं, जो कुज्जा आणमादीणि ॥

चू- सुभवण्णं च दुवण्णं करेति ॥ दुवण्णं पातं सुवण्णं करेति ॥ जो एवं करेति तस्स आणादिया दोसा भवंति ।

[भा. ४६३३] वण्णविवच्चासं पुण, नो नवपादे पधोवणादीणि ।

दुग्गंधं च सुग्गंधं, जो कुज्जा आणमादीणि ॥

चू- पढमपादेण वण्णविवच्चाससुत्तं गहियं । बित्थियापादेण नो नवं पादं लद्धमिति धोवणादी करेज्ज, एव सुत्तं गहियं । तत्थियापाएण नो सुब्भिगंधं पायं लद्धमिति सीतोदगादीहिं धोवति, एवं

सुतं गहियं । एस भद्वाहुसामिकया गाहा । एतीए तिन्नि दि सुत्ता फरिसिया । कहं पुण वण्णवि-
वच्चासो ? भण्णइ-

[भा. ४६३४] उण्होद-छगण-मट्टिय, छारादीएहि होइ उ विवण्णं ।
मक्खणकक्कादीहि उ, धूमेण य जायते वण्णो ॥

चू-उण्होदगेण पुणो पुणो धोव्वमाणं छगणादीहिं य आलिप्पमाणं विवण्णं भवति । तेज्जादिणा
मक्खिज्जंत खदिरबीयकक्कादीहिं य पुणो पुणो धोव्वमाणं नक्खेऊण य धूमट्टाणेकज्जति, एवमादिएहिं
विवण्णस्स वण्णो भवति ॥ कीस पुण वण्णहं विवण्णं करेति ? भण्णइ-

[भा. ४६३५] मा णं परो हरिस्सति, तेनाहडं ति सामि मा जाणे ।
वण्णं कुणति विवण्णं, विवण्णे हरणं नवरि नत्थि ॥

चू- वण्णुज्जलं मा मे परो हरिहि ति तेन विवण्णं करेति । अहवा - तं पातं तेनाहडं मा मे एवं
पुव्वसामी जानिस्सति तेन वा विवण्णं करेति, अहवा - तं पायं विवण्णं पि तेणाहडं ति काउं मा
पुव्वसामी जाणिस्सइ तेन वण्णहं करेति, रागेण चतुगुरुं, विवण्णकरणे हरणसंभवो नत्थि ॥

निरत्थे परिकम्मणे इमे दोसा-

[भा. ४६३६] घंसणे हत्थुवघातो, तदुब्भवागंतु सजमे पाणा ।
धुवणे संपातिवहो, उप्पिलणं चेव भूमिगते ॥

चू- धोवणे कक्कादिणा य आधंसणे आतोवघातो, हत्थे कंडगं भवति, परिस्संमो वा । किं च
तदुब्भवा वा पाणा आगंतुगा वा पाणा विराहिज्जंति, संपातिमा य विवज्जंति । अति उच्छोलणधोवणेण
जे भूमिगता गणा ते उप्पीलाविज्जंति । एस संजमविराधना ॥ जम्हा एवमादिद्या दोसा-

[भा. ४६३७] तम्हा उ अपुरिकम्मं, पातमहालद्ध परिहरे भिक्खू ।
परिभोगमपुओग्गं, सप्परिकम्मे य बित्थियपदं ॥

चू- उस्सगेण अपरिकम्मं पायं घेतत्त्वं, जहा लद्धस्स य पादस्स परिहारो ति परिभोगो
भिक्खुणा कायव्वो । इमं बित्थियपदं - “परिभोगमपायोग्गं” ति विसेण वा गरेण वा मज्जेण
भावियं तस्स धोवणादी करेज्ज, छगणमट्टियादीहिं वा निक्खारेज्ज । अहवा - अप्पजहुपरिकम्मं
लद्धं, तस्स नियमा धोवण-घंसणादी यव्वं ॥

[भा. ४६३८] वण्णमविवण्णकरणे, विवण्णमंतस्स वण्णकरणे य ।
जे तुस्सगे दोसा, कारणे ते चेव जयणाए ॥

चू- वण्णविवच्चासकरणे जे उस्सगे दोसा भणिता, कारणे ते चेवृ कारणगहियं वण्णहं मा
हरिहिति ति विवण्णं करंतो जयणाए सुद्धो ॥ अधवा-

[भा. ४६३९] कारणे हिंसित मा सिंगणा तु मुच्छा व उज्जले जत्थ ।
तत्थ विवज्जयकरणं, अज्झोवाए य बालस्स ॥

चू- तं वण्णहं पायं सलक्खणं णाणगच्छवट्ठिनिमित्तं हिंसितं ति-हडमित्थर्यः । मा तस्स
पुव्वसामी सिंगणं करिस्सति ति अतो तस्स वण्णविवज्जियं करेति । अहवा - तं वण्णहं दट्ठु पुणो
पुणो मुच्छा उप्पज्जति जत्थपादे तत्थ वा विवन्नं कज्जति । अणवज्झो सेहो वा अजाणंतो करेज्जा ।
बालस्स वा अधिकं अज्झोवल्लवो वण्णहं कीरति ति एवं वा कीरेज्ज ॥

मू. (८७४) जे भिक्खू “नो नवए मे पडिग्गहे लद्धे” ति कट्टु सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८७५) जे भिक्खू “नो नवए मे पडिग्गहे लद्धे” ति कट्टु बहुदेवसिएण सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८७६) जे भिक्खू “नो नवए मे पडिग्गहे लद्धे” ति कट्टु लोद्धेण वा कक्केण वा चुण्णेण वा वण्णेण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वलेज्ज वा, उल्लोलेंतं वा उव्वलेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८७७) जे भिक्खू “नो नवए मे पडिग्गहे लद्धे” ति कट्टु बहुदेवसिएण सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८७८) जे भिक्खू “दुब्धिगंधे मे पडिग्गहे लद्धे” ति कट्टु सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८७९) जे भिक्खू “दुब्धिगंधे मे पडिग्गहे लद्धे” ति कट्टु बहुदेवसिएण लोद्धेण वा कक्केण वा चुण्णेण वा वण्णेण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वलेज्ज वा उल्लोलेंतं वा उव्वलेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८८०) जे भिक्खू “दुब्धिगंधे मे पडिग्गहे लद्धे” ति कट्टु लोद्धेण वा कक्केण वा चुण्णेण वा वण्णेण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वलेज्ज वा उल्लोलेंतं वा उव्वलेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८८१) जे भिक्खू “दुब्धिगंधे मे पडिग्गहे लद्धे” ति कट्टु बहुदेवसिएण सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४६४०] एमेव य अनवे वी, वियडे बहुदेसि कक्कबहुदेसी ।

सुत्ता चउरो एए, एमेव य चतुरो दुग्गंधे ॥

चू- नो नवं अनवं जुण्णं, सीयमुदगं सीतोदगं अतावियं, वियडं ति व्यपगतजीवं उसिणं ति तावितं, तं चेव ववगयजवं, एकसिं धोवणं उच्छोलणं, पुणो पुणो धोवणं पधोवणं । बितियसुत्ते एसेवऽत्यो । नवरं बहुदेवसितेहिं सीओदउसिणोदेहिं वत्तव्वं । ततियसुत्ते कक्को, सो द्ववसंजोगेण वा असंजोगेण वा भवति । लोद्धो रुक्खो, तस्स छल्ली लोद्धं भण्णति । वण्णो पुण्णहिं गुलादि । तेल्लमोइतो चुण्णो पुण्णगमुण्णिगादिफला चुण्णीकता, एतेहिं एकसिं आघंसणं, पुणो पुणो पसंघणं । चउत्यसुत्ते कक्कादि एहिं चेव बहुदेवसिएहिं, सेसं तं चेव । एयस्स पुण अणवस्स पादस्स एतो घवणादिया पगारा करेति, वंरं मे नवागारं भविस्सति तक्ति । जहा अनवपादे चउरो सुत्ता भणिता तहा दुग्गंधे वि चउरो सुत्ता भाणियव्वा, नवरं - तत्थ दुग्गंधे मे पातं सुगंधं भविस्सति ति, धोवणादिपयारे करेति ति ॥

[भा. ४६४१] उच्छोल दोसु आघंस दोसु आणादि हींति दोसा तु ।

किं पुण बहुदेसीयं, भण्णति इणमो निसामेहि ॥

चू- अनवपाए जे चउरो सुत्ता तेसु जे आदिस्स दो सुत्ता तेसु उच्छोलणपधोवणा भण्णति, पच्छिमा पुण जे दो सुत्ता तेसु आघसण-पघंसणादि भण्णति । सेसं कंठं ॥

[भा. ४६४२] दगकक्कादीह नवे, तेहिं बहुदेसितेहिं जे पादं ।

एमेव य दुग्गंधं, धुवणुव्वट्ठंत आणादी ॥

[भा. ४६४३] देसो नामं पसती, तिप्पतिपरेण वा त्रि बहुदेसो ।

कक्कादि अनाहेरण वा वि बहुदिवक्खवुर्येणं ॥

सू- सुते बहुदेसेण वा पादो बहुदेवसितेण वा । एक्का पसती दो वा तिन्नि वा पसतीतो देसो भण्णति, तिण्हं परेण बहुदेसो भण्णति । अणाहारादिकक्केण वा संवासितेण, एत्थ एगरातिसवासितं तं पि बहुदेवसियं भवति, अनाहारिमग्गहणं अनाहारिमे चउलहुं आहारिमे पुण चउगुरु भण्णति ॥

इमे दोसा-

[भा. ४६४४] घंसणे हत्थुवघातो, तदुब्बवागंतु संजमे पाणा ।
धुवणे संपातिबहो, उप्पिलणे चैव भूमिगते ॥

[भा. ४६४५] तम्हा उ अपरिकम्मं, पादमहालद्ध धारए भिक्खू ।
परिभोगमपाओग्गे, सपरिकम्मे य बितियपदं ॥

सू- इमो बहुदेवसियस्स अववातो-

[भा. ४६४६] अभिओ गविसकए वा, बहुरयमज्जाति दुब्बिगंधे वा ।
कक्कादीहि दवेण व, कुज्जा बहुदेसिएणं पि ॥

सू- “अभियोगे” ति पादं वसीकरणजोगेण भावितं, विसेण वा भावितं, बहुरएण वा घट्टं-अच्छत्यमलिनमित्यर्थः । मज्जादुग्गंधदब्बेण वा भावितं दुग्गंधं, तं एवमादिएहिं कारणेहिं बहुदेवसिएण दवेण वा कक्केण वा धोव्वेति वा आधंसिज्जति वा - मा मज्जादिगंधेण उट्ठाहो भविस्सतीत्यर्थः ॥

मू. (८८२) जे भिक्खू अनंतरहियाए पुढवीए दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकंपे चलाचले पडिग्गं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा, आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८८३) जे भिक्खू ससणिद्धाए पुढवीए दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकंपे चलाचले पडिग्गं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा, आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८८४) जे भिक्खू ससरक्खाए पुढवीए दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकंपे चलाचले पडिग्गं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा, आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८८५) जे भिक्खू मट्टियाकडाए पुढवीए दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकंपे चलाचले पडिग्गं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा, आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८८६) जे भिक्खू चित्तमंताए पुढवीए दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकंपे चलाचले पडिग्गं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा, आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८८७) जे भिक्खू चित्तमंताए सिलाए दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकंपे चलाचले पडिग्गं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा, आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८८८) जे भिक्खू चित्तमंताए लेलूए दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकंपे चलाचले पडिग्गं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा, आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८८९) जे भिक्खू कोलावासंसि वा दारुए जीवपइड्डिए सअंडे सपाणे सवीए महरिए सओस्सेसउदए सउत्तिग-पणग-दग-मट्टिय-मक्काडासंताणगंसि दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकंपे चलाचले पडिग्गं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८९०) जे भिक्खू थूणंसि वा गिहेलुयंसि वा उसुयालंसि वा ज्ञामवलंसि वा दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकंपे चलाचले पडिग्गं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८९१) जे भिक्खु कुलियंसि वा भित्तिसि वा सिलंसि वा लेलुंसि वा अंतलिकखजायसि वा दुब्बद्धे दुन्निखित्ते अनिकंपे चलाचले आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८९२) जे भिक्खु खंधंसि वा फलहंसि वा मंचंसि वा मंडवंसि वा मालंसि वा पासायंसि वा दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकंपे चलाचले आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

सू- एते सुत्तपदा जहा तेरसमे उद्देशगे तथा वक्खवाणेयव्वा, नवरं-तत्थ ठाणादी भणिया इहं पुण पादस्स आतावणादी वत्तव्वा । इमा सुत्तफासिता-

[भा. ४६४७] पुढवीमादी थूणादिएसु कुलियादिखंधमादीसु ।
जो पातं आतावे, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा. ४६४८] पुढवीमादीएसू, विराधना नवरि संजमे होति ।
संजम-आतविराहण, पादम्मि य सेसगपदेसुं ॥

सू- अनरंहियादिएसु जाव संताणए ति एतेसु पातं आतावेतस्स पाओ संजमविराधना भवति । सेसा जे थूणादिया पदा तेसु पाया आयावेतस्स आयविराधना संजमविराधना पायविराधना य भवति । संजविरहणाए पुढवादिसु कायनिष्फणं, जत्थ आयाविराधना तत्थ चउगुहं, पातविराधनाए चउलहुं ॥ थूणादिएसु इमे दोसा-

[भा. ४६४९] विलियंति आरुभंते, दुब्बद्धचलेसु भेदुवहडं वा ।
ते तु न भवंति दोसा, भूमीए कुडमुहादीसु ॥

सू- थूणादिसु दुड्डिएसु रज्जुवेहमादिसु वा दुब्बद्धेसु वा चलद्वित्तिसु आरोहंतस्स उत्तारंतस्स य भेदो पायस्स भवति । “उवहडं” ति-आरुहणोत्तरणे जे भालोहडे दोसा भणित्ता ते इह पयावणे भवति, भूमीए कुडमुहादिसु वा ठविज्जंते ते दोसा न भवंतीत्यर्थः ॥

सव्वेसु सुत्तपदेसु इमं बितियपदं-

[भा. ४६५०] बितियपदमणप्पज्जे, आतावऽविकोवित्ते व अप्पज्जे ।

पच्चावाते ओवास उ, असति आगाढे जाणमवि ॥

सू- पुव्वद्धं कंठं । भूमीए जइ ठविज्जति तो गोणसा (ना) दिएहिं तो पच्चावातो भवति, समभूमीए वा अवगासो नत्थि, आगाढे वा रायदुड्डादिगो अपागडो अच्छंतो जाणंतो वि थूणादिसु विल एजा ॥

[भा. ४६५१] गोणे व साणमादी, कप्पड्डाहरण खेलणट्टाए ।

ससणिद्ध-हरित-पामादिएसु पालंब जयणाए ॥

सू- समभूमीए ठवितं गोणेणं भज्जति, साणो वा हरति, कप्पड्डागा वा हरिजेजा, सा वा समभूमी कप्पड्डागाणं खेलणट्टाणं, सा वा समभूमी आउक्कायससणिद्धा, हरिया वा, उड्डिता कंधंमादिएहिं वा पाणेहिं संसत्ता, एमादिएहिं कारणेहिं जहा आयसंजमपादविराधना न भवति तथा जयणाए ओगाहियदोरेण विहासे लंबेति ॥

मू. (८९३) जे भिक्खू पडिग्गहातो पुढविकायं नीहरइ, नीहरावेइ, नीहरियं आहडु देजमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८९४) जे भिक्खू पडिग्गहाओ आउक्कायं नीहरइ, नीहरावेइ, नीहरियं आहडु देजमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (८९५) जे भिक्खू पडिग्गहातो तेउकायं नीहरइ, नीहरावेइ, नीहरियं आहडु देजमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४६५२] बीएसु जो उ गमो, नियमा कंदादिएसु सो चेव ।
पुढवीमादीएसु, पुव्वे अवरम्मि य पदम्मि ॥

चू- नवरं - अनंतेसु कंतादिएसु गुरुगं पच्छित्तं भाणियव्वं । सेसं सव्वं उस्सग्गाऽववातेणं जहा बीएसु तहा भाणियव्वं ॥

मू. (८९६) जे भिक्खू पडिग्गहातो कंदाणि वा मूलाणि वा पत्ताणि वा पुष्फामि वा फलाणि वा नीहरइ, नीहरावेइ, नीहरियं आहडु देजमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- जं भूमीए अवागढं तस्स जाव मूलं फुट्ठति ताव कंदो भण्णति, भूमीए उवरि जाव डाली न फुट्ठति ताव खंधो भण्णति, भूमीए उवरि जाव साला सा डाली भण्णति, डालातो जं फुट्ठति तंपवालं भण्णति । सेसा पदा कंठा ।

मू. (८९७) जे भिक्खू पडिग्गहातो ओसहि-बीयाणि नीहरइ, नीहरावेइ, नीहरियं आहडु देजमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४६५३] आगंतुग-तज्जाया, दुविहा वीया उ होति पायम्मि ।
आगंतुगा उ दुविहा, सुहुमा थूला य नायव्वा ॥

चू- आगंतुगा सरिसवादी, तदुत्था कुणगा तस्सेव लग्गा । पुणो आगंतुगा दुविधा - सण्हा थूला य, सण्हा सरिसवा-राई-जीरिमादी, तूला बदर-णिप्पावादी ॥ सोसो पुच्छति - काओ ओसहीओ ? काओ ओसहीओ ? को वा बीओ ? ति । अतो भण्णति-

[भा. ४६५४] सणसत्तरसा धन्ना, ओसहिगणेण होति गहिता उ ।
बीयग्गहणम्मि कते, ते चेव वि रोधणसमत्था ॥

चू- जव गोधूम-सालि-विहि-कोद्दव-रालग-तिल-मुग्ग-मास-अयसि-चणग-निप्पाव-मसूर-चवलग-तुबरि-तुलत्थ-सणो सतरसमो । सेसं कंठं ॥

[भा. ४६५६] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलन्ने ।
सेहे चरित्त सावय, पुव्वग्गहिए य जयणाए ॥

चू- कण्ठया ॥ नवरं - “पुव्वग्गहिए” ति गहणकाले सुद्धो जइ पच्छा परिकम्मणकाले बितिया दीसंति तो इमा जयणा-

[भा. ४६५७] जति पुण पुव्वं सुद्धं, कारिजंतम्म बितिय-ततिए वा ।
तिप्यंचसत्तबीया, दीसंति तहावि तं सुद्धं ॥

चू- बितियं अण्णपरिकम्मं, ततियं बहुपरिकम्मं, तेसु जति वि परिकम्मकाले तिन्नि वा बीयं पंच वा सत्त वा बीयकणा दीसंति तहावि तं सुद्धं चेव विहिगहणातो ॥ चोदगाह - “गहणकालातो

पच्छा बीएसु दिट्ठेसु कहं सुद्धं भवति" ? आचार्याह-

[भा. ४६५८] जह चेव य आहच्चा, पाणादिजुतम्मि भायणे गहिते ।
आलोग भोयण विगिचणं च तह चेव पादे वि ॥

चू- जहा भत्तं पानं वा सुयविधितविहाणेण उवउत्तेण गहियं - "आहच्च" ति सहसा तुरियगहणं एवं पाणादिजुते गहिए भत्तपाणे "आलोग" ति भायणे पडियमेत्ते चेव आलोगितो निरीक्षित इत्यर्थः । तत्थ गहणकालातो पच्छा तसबीया दिट्ठा ते य जइ विसोहेउं सक्केति तो विसोहिता तं भत्तपानं भुंजति न दोसो, अह ते पाणिणो विसोधेउं न सक्केति ताहे तं भत्तपानं विगिचंति । जहा भत्ते तहा पाते वि दडुवं, न दोष इत्यर्थः ॥ एस तदुत्थेसु विधी भणितो । इमो आगंतुगेसु-

[भा. ४६५९] जत्थ पुण अहाकडए, पुव्वं छूढाइ होंति बीयाइं ।
सुद्धं व अप्पकम्मं, तहियं पुण मग्गणा इणमो ॥

चू- जं अहाकडं पायं, तत्थ जइ गिहीहिं आगंतुगा बीया अहाभावेण छूढा होज्ज, तं तारिसं बीयासहियं लब्भति, अन्नं च अप्पपरिकम्मं सव्वदोसविरहियं सुद्धं लब्भति । कतमं गेण्हतु ? उस्सग्गओ सुद्धं अप्पपरिकम्मं गेण्हति । अह निक्कारणे आगंतुगबीयसहितं गेण्हति तत्थ पच्छितमग्गणाकमो इमो ॥

[भा. ४६६०] छब्भागकरं काउं, सुहुमेसु तु पढमपव्वं पंचदिणा ।
दस बितिए रातिदिणा, अंगुलिमूले तु पन्नरसा ॥

चू- अंगुलीणं अग्गपव्वा पढमो भागो, बितिओ मज्झपोरे भागो, ततितो अंगुलिमूले भागो, आउरेहाए चउत्थो भागो । अंगुट्ठगस्स अब्भंतरकोडीए पंचमो भागो, सेसो छट्ठो भागो । एवं छब्भागसु कप्पितेसु जति निक्कारणे पढमपोरपमाणमेत्तेसु बीएसु पादे दीसमाणेसु गेण्हति तो पंचराइंदियाणि पच्छित्तं । बितियपव्वमेत्तेसु दस राइंदिया । ततियपव्वमेत्तेसु पन्नरस राइंदिया ॥

[भा. ४६६१] वीसं तु आउलेहा, अंगुट्ठंतो होंति पणुवीसा ।
पसतम्मि होति मासो, चाउम्मासो भवे चउसु ॥

चू- चउत्थे आउलेहपमाणमेत्तेसु वीसं राइंदिया । पंचमे अंगुट्ठमूलपमाणमेत्तेसु भिन्नमासो । छट्ठेणं भणेणं - पसती चेव पूरति पसतिमेत्ते मासलहुं ।

बितियपसतीए बितिओ मासो, ततियपसतीए ततिओ मासो, चउत्थपसतीए चउत्थो-मासो । एवं चउलहुं जातं । अतो परं दुगुणा दुगुणेण पारचियं पावेयव्वं ॥

सुहुमेसु पच्छित्तं भणिय । इदानि थूलादिसु-

[भा. ४६६२] एसेव गमो नियमा, थूलेसु वि बितियपव्वमारद्धो ।
अंजलिचउक्कलहुगा, ते द्विय गुरुगा अनंतेसु ॥

चू- थूलाण जीयाणं बितियपव्वमेत्तेसु पणं, अंगुलिमूले दस, आउरेहाए पन्नरस, अंगुट्ठंतो वीसं, पसताए भिन्नमासो, बीतियपसतीते मासो - अंजली इत्यर्थः, बितियंजलीए बितिओ मासो, ततियाए ततितो, चउत्थंजलीए चउत्थो मासो । एवं चउलहुं जातं । अतो परं दुगुणवट्ठीए पारचितं पावेयव्वं । अन्ने भण्णति - दो दो छब्भाए वि वड्ढंति, बारससु मासलहुं कायव्वं, स एवांजलिरविरुद्ध इत्यर्थः । चउसु अंजली चउलहुं, एवं परित्तेसु पच्छित्तं । अनंतेसु वि एएण चेव

करछ्भागक्रमेण एते चेद पणगादिया पच्छित्ता । नवरं - गुरुगा कायव्वा ॥

[भा. ४६६३] निक्कारणम्मि एए, पच्छित्ता वण्णिया तु बीएसु ।
नायव्व आनुपुव्वी, एसेव तु कारणे जयणा ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । कारणे पुण पत्ते जया आगंतुगबीयसहितं गेण्हति तदा एतेण चेव पनगादिपच्छित्ताणुलोमेण गेण्हंतो सुद्धो, जयणा एसेव पणगादिगा इत्यर्थः । अह कारणे वि पणगादिभेदातो वोच्चत्तं गेण्हति तो घउलहुं भवति ॥

जहा कारणे करछ्भागादिएसु बीएसु दिट्ठेसु वि कप्पति तथा इमं -

[भा. ४६६४] वोसट्ठं पि हु कप्पति, बीयादीणं अहाकडं पायं ।
न अप्पसपरिकम्मा, तहेव अप्पं सपरिकम्मा ॥

चू- वोसट्ठं - भरितं । जति अहकडा पादं भरियं बीयाणं वोसट्ठं लब्भति तथावि तं चेव अहाकडं घेतव्वनं, न य सुद्धं अप्पपरिकम्मं सपरिकम्मं वा । अप्पपरिकम्मं ति अहाकडस्स असति तहेव अप्पपरिकम्मं । जइ अप्पपरिकम्मं बीयाण वोसट्ठं लब्भति तथा वि तं चेव कप्पति, म य बहुपरिकम्मं सुद्धं अप्पपरिकम्मस्स असतीते बहुपरिकम्ममेव वोसट्ठं पि बीए अवनेत्ता गेण्हतीत्यर्थः । चोदगो भणति - "पुव्वं सोही सविकप्पं भणिऊण इदानिं भणह वोसट्ठं पि कप्पइ ति पुव्वावरिविरुद्धं" । आचार्याह - इमे कारणे अवलंबंतो न दोसो, ज्ञामिएसु संतासंतऽसतीते वा बालवुट्ठे स सीदतेसु जाव ते अप्पबहुपरिकम्मा परिकम्मिहिज्जति ताव बहू परिहाणी, अहाकडं पुण तक्खणादेव परिभुज्जति । अवि य बीएसु संघट्ठणं चेव केवलं, दोसो वि जो य बहुगुणो स धित्तव्वो गुणो वि जो बहुदोसो स परित्याज्य इत्यर्थः ॥

मू. (८९८) जे भिक्खू पडिग्गाहातो तसपाणजाइं नीहरइ, नीहरावेइ, नीहरियं आहडु पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- अहिनवपादग्गहणे तसपाणजाइं जो नीहरित्ता गेण्हइ तरस घउलहुं । तसपाणा बेंदियादिणो चउव्विधा भवति । अहवा - तसा दुभेदा-

[भा. ४६६५] आगंतुग-तज्जाता, दुविहा पाणा हवंति पादम्मि ।

आगंतुगप्पवेसो, परप्पओगा सयं वा पि ॥

चू- आगंतुगा पिपीलिगादी । तत्थेव जाता तज्जाया, ते य पुण घुणकुंथुगादी । आगंतुगाणं पवेसो सयं वा भवति, परेण वा पवेसिता ॥

[भा. ४६६६] एएसामन्नतरं तसथानं तिविहजोगकरणेणं ।

जे भिक्खू नीहडु, पडिच्छए आणमादीणि ॥

तिविधजोगकरणं । जोगो तिविधो - मणमादि । सयं करणादि करणं, तं पि तिविधं । एत्थ चारणविधीए नवभेदा । तेसु नीहरिज्जमाणेसु संघट्ठणादिए आवण्णे सट्ठाणपच्छित्तं, विच्छुगादिणा वा आयविराधना, परेण नीहडु दिज्जमाणं जो पडिच्छति तस्स आणादी दोसा ॥ इमं बितियपदं-

[भा. ४६६७] असिवे ओभोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।

सेहे चरित्त सावय पुव्वग्गहिहे य जयणाए ॥

एते असिवादिया भायणदेसे वा अंतरे वा, तत्थ आगच्छंतो इहेव जाणि य तसपाणजाई

नीहद्दु लब्धंति, ताणि गिण्हंतो सुद्धो, गिहितो वा पच्छा दिद्धो तं नीहरंतो सुद्धो ॥

मू. (८९९) जे भिक्खू पडिग्गहं कोरेइ, कोरावेइ, कोरियं आहद्दु देज्जमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू-मुहस्स अवनयणं निक्कोरणं, त झुसिरं ति काउणं चउलहुं ।

[भा. ४६६८] कयमुह अकयमुहे वा, दुविहा निक्कोरणा तु पायम्मि ।
मुहकोरणे निक्कोरणे य, चउरो भंगा मुणेयव्वा ।

चू-पुव्वद्धं कंठं । भायणस्स मुहकोरणे निक्कोरणे चउभंगो कायव्वो ।

[भा. ४६६९] मुहकोरण समणद्धा, बितिए मुहं ततिए कोरणं समणे ।
दो गुरु ततिए सुभ्रं, दोहि गुरु तवेण कालेणं ॥

चू-पढमे भंगे - भायणस्स मुहं समणद्धा कयं, समणद्धाए निक्कोरियं । बितियभंगे-समणद्धाए मुहं कयं, आयद्धाए निक्कोरितं । ततियभंगे - आयद्धाए मुहं कयं समणद्धाए निक्कोरितं । चरिमे-उभयं, तं पि आयद्धाए । एत्थ आदिसेसु दोसु भगेसु चउगुरुगा, ततियभंगे सुत्तनिवातो चउलहु-मित्यर्थः । पढमभंगे दोहिं वि तवकालेहिं विसिद्धो । बितियभंगे तवगुरु । ततियभंगे कालगुरु । चउत्थभंगे बीयरहि वि झुसिरं ति काउणं चउलहुं भवति ॥

[भा. ४६७०] एतेसामण्णतरं, पायं जो तिविहजोगकरणेणं ।
निक्कोरेती भिक्खू, सो पावति आणमादीणि ॥

चू-आणादी दोसा, कुंथुमादिविराहणे संजमविराधना, सत्थमादिणा लंछिते आयविराधना । तत्थ परितावणादिनिष्फण्णं । जम्हा एवमाई दोसा तम्हा जहाकडं मग्गियव्वं, तस्स असति अप्पपरिकम्मं, पच्छा सपरिकम्मं ॥ एत्थ इमा अववातो-

[भा. ४६७१] असिवे ओमोयरिए, रायदुद्धे भए व गेलण्णे ।
सेहे चरित्त सावय, भए य जयणाए निक्कोरे ॥

चू-जत्थ अहाकडं लब्धति तत्थ असिवादिकारणेहिं अगच्छंतो तत्थेव अच्छंतो अप्पपरिकम्मं जयणाए निक्कोरेइ ।

[भा. ४६७२] जति नाम पुव्वसुद्धे, कोरिज्जंतंमि बितिय-ततिए वा ।
तिप्पंचसत्तबीया होज्जा सुद्धं तहा बितियं ॥

चू-पुव्वं गहणकाले सुद्धे पच्छा कोरिज्जंते बितिए ति अप्पपरिकम्मे । ततिए ति बहुपरिकम्मे जति तिन्नि पंच वा सत्त वा बितिया होज्ज तहावि सुद्धं ॥

मू. (९००) जे भिक्खू नायगं वा अनायगं वा उवासगं वा अनुवासगं वा गामंतरंसि वा गामपहंतरंसि वा पडिग्गहं ओभासिय ओभासिय जायइ, जायंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४६७३] जे भिक्खू नायगाई, पडिगामे अंतरा पडिपहे वा ।
ओभासेज्जा पायं, सो पावति आणमादीणि ॥

चू-नायगो पुरसंथुतो पच्छासंथुतो वा । पुव्वसंथुतो मातपियादिगो, पच्छासंथुतो सासुस-सुरादिगो । असंथुओ इयवइरित्तो सन्नायगो अनायगो व ॥ एसो उवसागो अनवासगो ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४६७४] साहु उवासमाणो, उवासओ सो वती य अवती वा ।
सो सण्णातग इतरो, एवऽणुवासे वि दो भंगा ॥

सू- साधू चेइए वा पोसहं उवासंतो उवासगो भवइ । सो उवासगो पुणो दुविहो - वती वा अवती वा । अनुव्याय जेण गहिया सो वती, जो दंसणसावगो सो अब्वती । सो सन्नायग इयर त्ति गतार्थः । जो वि अनुवासगो सो वि सन्नायगो असन्नायगो वा । एते दो भंगा ॥ “पडिगाम अंतरपडिवसहस्स य” इमं वक्खणं-

[भा. ४६७५] पडिगामो पडिवसभो, गामंतर दोण्ह मज्झ खेत्तादी ।
गामपहो पुण मग्गो, जत्थ व अन्नत्थ गिहवज्जं ॥

सू- पडिवसभस्स गामो अंतरपल्लिगा वा अन्नो वा पडिगामो भण्णति । दोण्हं गामाणं अंतरे मज्झे खेते खलए वा पहं पडिपहो भण्णति । उब्भामातिगस्स अभिमुहो पहे मिलिज्जा एस पडिपहो । वा सद्दातो गिहं वज्जेत्ता अन्नत्थ वा जत्थ एरिसा रच्छादिमु मग्गइ । एवमादिएसु ठाणेषु जति तं सन्नायगादिपायं ओभासेज्जा तो आणादि दोसा चउलहं च पच्छित्तं ॥

इमे य भद्दपंतदोसा भवन्ति-

[भा. ४६७६] असती य भद्दओ पुण, उग्गमदोसे करेज्ज सव्वे वि ।
पंतो पेलवगहणं, अद्धाणोभासितो कुज्जा ॥

सू- भद्दो चिंतेति - एयस्स साधुस्स अतीव आदरो दीसति जेन मं अट्टाणगतं ओभासति, भारियं से किं चि कज्जं । सो भद्दगो अप्पणो असति पादस्स सोलसण्हं उग्गमदोसाणं अन्नयरेणं दोसेण करेत्ता देज्ज । सव्वेहिं वा उग्गमदोसेहिं बहुपादे करेत्ता देज्ज । एगपादे पुण सव्वुग्गमदोसा न संभवन्तीत्यर्थः । पंतो पुण अट्टाणे ओभद्दो कतो मम एत्थ पायं ति पेलवग्गहणं करेज्ज, “अना-लोइयपुव्वावरकारिणो पेल्लवा एए” त्ति न देज्ज, अहवा - अद्धाणे भद्दो रुद्धो संतं पि न देज्ज ॥

[भा. ४६७७] अतिआत्तो से दिसति, अट्टाणगयं पिजेण मग्गति ।
भद्दगदोसा ए ए, इतरो संतम्भि उ न रज्जा ॥

सू- “इयरो” ति पंतो, सेसं गतार्थम् ॥ जम्हा एवमादि दोसा भवन्तति -

[भा. ४६७८] तम्हा सट्टाणगयं, नाऊणं पुच्छिऊण ओभासे ।
बितियपदे असिवादी, पडिवहमादीसु जयणाए ॥

सू- सट्टाणं घरे ठित्तं, नात्तुणं ति अत्थि एयस्स पातं, दिट्ठं वा पातं, पुच्छित्तं कस्सेयं ति ? अन्नेन कहियं- अमुगस्स । तहे ओभासिघव्वं । अन्नाए अपुच्छिए वा पुव्वुत्ता दोसा भवन्ति । बितियपदेणं अट्टाणगयं पि ओभासेज्ज । जत्थ जइ जहुत्तेण विहिणा पाया लम्भति तत्थ जति असिवादि-कारणा ताहे तत्थेव पडिवसभातिसु अट्टाणगयं पि जयणाए ओभासेज्ज ॥ का जयणा ? इमा-

[भा. ४६७९] तिप्पमितिघरा दिट्ठे, गाढं वा निक्खणं णहिं दट्ठं ।
बेत्ति घरे न दिट्ठो सि, किं कारण ताहिं दीवेत्ति ॥

सू- जाहे नायं निस्संकियं एयस्स अत्थि पायं दिट्ठं वा ताहे अविरतिगा ओभासेज्जा । जति ताहगे दिन्नं दो लट्ठं । अह सा भणेज्ज - “घरवती जाणति ।” ताहे सो घरडित्तो ओभासिज्जति । अह न दिट्ठो ताहे घरे भण्णति - “अक्खेज्जह तस्स जहा तुज्ज समीवं पव्वइता आगय” ति । पुणो

बितियदिने । एवं ततिए वि । एवं ततो वारा घरे अदिट्टे । अहवा - घरे दिट्टो तस्स पुण गाढो “विक्खणो” ति - किं च घरकत्तव्युताए अक्खणितो निग्गंतो न भग्गितो ति ।

अहवा - गाढं “विक्खणं” ति साहुस्स संबज्जति । गाढं अतीव विक्खणं विस्तरणं, जाहे अतीव साहू विस्तरंतीत्यर्थः, ताहे अन्नत्थ वि अट्टाणठितं दट्टुं भणति - अह्मे तुज्ज सगासं आगता घरे य तयो वारा, गविट्टो आसि ।” ताहे सो भणेज्ज - किं कज्जं ? ताहे साहुणो तस्स कारणं दीवेति - “तुज्ज पयं अत्थि, तं देह” ति ॥

[भा. ४६८०] ताहे छिय जति गंतुं, ददति दिट्टे व भणति एज्जाह ।

तो कप्पती चिरेण वि, अदिट्टे कुज्जुग्गमेकतरं ॥

चू- जति तेहिं साहूहिं तं पादं न दिट्टुं आसि तो जति सो दाता तेहिं साहूहिं सह घरं गंतुं देति तो कप्पति । अह भणति - पुणो एज्जह, तो उग्गमदोसकरणासंकाए न कप्पति पच्छा । अह तं साहूहिं दिट्टुं पादं आसि जति भणेज्ज - पुणो एज्जह, तो चं चेव पादं सुचिरेण वि देंतस्स कप्पति, अन्नं न कप्पति ॥

मू. (९०१) जे भिक्खू नायगं वा अनायगं वा उवासगं वा अनुवासगं वा परिसामज्जाओ उट्टवेत्ता पडिग्गहं ओभासिय ओभासिय जायइ जायंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ४६८१] जे भिक्खु णातगाइं, परिसामज्जाओ उट्टवेंताणं ।

ओभासेज्जा पादं, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- चउलहू पच्छित्तं, आणादिया य दोसा । इमे अन्ने य दोसा-

[भा. ४६८२] दुपदचउप्पदणासे, हरणोद्ववणे य डहण सुण्णे य ।

तस्स अरी मित्ताण व, संकेगतरे उभयतो वा ॥

चू- जो सो परिसामज्जातो उट्टितो तस्स जे अरी अरीण वा जे मित्ता तेसिं तद्विसं चेव अहासमा वत्तीए दुपदं दासो दासी वा चउपदं अश्ववादि नट्टं हरियं वा अडाडा, एतेसिं वा कोति सयणो उद्वितो, घर खलं थाणं वा दट्टं, खेसं वा खयं, (तो) संकेज्ज - “कल्लं पव्वइएणं अमुगो परिसामज्जातो ओसारिओ” ति । तेसिं एघतरं संकेज्ज - साहुं अधवा तं ओसारितं । अहवा - उभयं पि संकेज्ज, तत्थ संकाए चउगुरुं निस्संकिए मूलं, जं वा ते रुट्टा डहण-हरणपंतावणादि करेज्ज तन्निष्फणं पावेज्ज, जन्हा एवमादी दोसा तन्ह परिसामज्जाओ नायगादी नो कप्पति उस्सारेउं । कारणे पुण कप्पति, तं च इमं कारणं-

[भा. ४६८३] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्टे भए व गेलण्णे ।

सेहे चरित्त सावय, भए य जयणाए ओभासे ॥

चू- नवरं - “जयणाए ओभास” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४६८४] परिसाए मज्जम्मि पि, अट्टाणोभासणे दुविह दोसा ।

तिप्पमित्तिगिहादिट्टे, दीवण ता उच्चसहेणं ॥

चू- जे अट्टाणोभासणे दुविहा भइपंतदोसा भणित्ता, ते चेव परिसामज्जातो वि उट्टविज्जते दोसा भवन्ति । अह आगाढं विक्खणं ताहे भणति - तिप्पमित्तिगिहादिट्टे इदानिं तुज्ज सगासे

आगता । किं कञ्जं ? ताहे साधू भणंति इहेव भनामो, किं ता एगंते भणेमो ? तेन अब्भणुन्नातो तत्येव भणंति । अहवा भणेज्जं - एगंते गच्छिमो, ताहे एगते ऊसारिज्जति । तत्य वि उच्चेण सद्देण जहा अन्नो वि सुणेति तथा जायंतीत्यर्थः । अधवा इमो विधी-

[भा. ४६८५] जत्य उ न होज्ज संका, संकेज्ज जनाउले व पणयता ।

सो पडिचरतुद्धेतं, अत्रेण व उट्टवावेइ ॥

चू-जत्य साधुणा ओसारिज्जमाणे जणस्स संका न भवति तत्य वा ओसारिज्जति । जत्य साधू बहुजनमज्जे मग्गंतो संकति तत्य सो साधू तं पडिग्गहसामिं सयमेव उद्धितं पडियरइ ति पडिक्खति ति वुत्तं भवति । अध तुरं ति तो अत्रेण परिसामज्झातो उट्टवावेति । एस जयणा ॥

मू. (१०२) जे भिक्खू पडिग्गहनीसाए उट्टुबद्धं वसइ, वसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०३) जे भिक्खू पडिग्गहनीसाए वासावासं वसइ, वसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०४) तं सेवमाणे आवज्जइ चाउम्मासियं परिहारद्वाणं उग्घाइयं ॥

चू- अन्ने मासकप्पवासाजोग्गा वा खेत्ता मोत्तुं एत्य पादे लभिस्सामो ति जे वसंति, एत्य पादे निस्सा भवति । एयाए पादनिस्साए ।

[भा. ४६८६] उट्टुबद्धे मासं वा, वासावासे तहेव चउमासं ।

पादासाए भिक्खू, जं वसति आणमाईणि ॥

चू- जइ वि उट्टुबद्धे मासं वसइ, वरिसाकाले य चउमासं, तथा वि पादासाए कालतिक्रमं अकरेतस्स वि आणादिया दोसा, चउलहुं च से पच्छित्तं ॥ अधवा - तं उट्टुबद्धं वासावासं वा पादनिस्साए वसंतो गिहीणं पुरतो इमं भणाति-

[भा. ४६८] पातनिमित्तं वसिमो, इहं च मो आगता तदद्वाए ।

इति कहयंते सुत्तं, अध तीते तो नितियदोसे ॥

चू- जाणह हे सावय ! अन्हे पादनिमित्तं वसामो, इहं वा आगत वरं पादे लभिस्सामो । एवं कहंतस्स चउलहू सुत्तनिवातो ति । अध मासकप्पातीतं वसति, वासातीतं वा वसति, तो मासलहु चउलहू य, जे हेट्ठा नीयदोसा वणिग्गता, ते सब्बे आवज्जति । तम्हा न वसेज्जा ॥

भवे कारणं जेण पादनिस्साए वि वसेज्जा-

[भा. ४६८८] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्टे भए व गेलण्णे ।

सेहे चरित्तं सावय भए व जयणाए संवसते ॥

चू- नवरं - वसियव्वे इमा जयणा-

[भा. ४६८९] गेलण्णसुत्तजोए, इति लक्खेहिं गिही परिचिणंति ।

जो उज्झिण्णा पादा, न य तं पडिबंघमक्खेति ।

चू- उट्टुबद्धवासाकालं वा अतिरित्तं वसंता गिलाणलक्खेण वसंति, सुत्तग्गाहीण वा इह सुत्तपाढो सरति, गाढानागाढजोगीण वा इह जोगो सुज्जति । “इति” उवदंसणे एवमादीहिं “लक्खेहिं” ति - प्रशस्तभावमायाकरणमित्यर्थः । गिही परिचिणंति - जेसिं पाता अत्थि गिहीणं तेसिं समाणं परिचयं करंति जाव ते पादा उज्झिज्जंति-निष्पन्नाणं अप्पणो वि य निमित्तं उब्भेदं

कुर्वतीत्यर्थः । न य तेसिं गिहत्याणं कर्हिति । जहा इह अम्हे पादनिमित्तं ठिता, न तत्प्रतिबंधं कथयंति ॥

उद्देशकः-१४ समाप्तः

मुनि दीपरत्नसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथसूत्रे चतुर्दशउद्देशकस्य
[भद्रबाहु स्वामि रचिता निर्युक्ति युक्तं] संघदासगणि विरचितं भाष्यं
एवं जिनदास महत्तर विरचिता घूर्णिः परिसमाप्ताः ।

उद्देशकः-१५

घू- उक्तश्चतुर्दशमः । इदानीं पंचदशमः । तस्मिं संबन्धो-

[भा. ४६९०] न निरत्ययमोवसिया, रूढा वल्लीफला उ संबन्धा ।

इति हरिसगमण चोदन, आगाढं चोदितो भणति ॥

घू- कारणे वासावासे भायणाणं कतेणं वसिता पासति तुंबी य जायपुत्तमंडाओ ताहो सो परिसितो भणति - "न निरत्ययमोवसिता ॥" मंडदादिसु अतीव वल्लीओ पसरिता, न केवलं पसरितातो पभूता फला वि संबन्धा, न केवलं संबन्धा प्रायसो निष्पन्ना, अपि अभिलस्सामो पादे, तं एवं भणंतं कोति साधू पडिचेएज्जा - "मा अज्जो एवं भणाहि, न वड्ढति", तातो सो पडिचोदनाए रूढो फरुसं वदेज्ज, तत्प्रतिषेधार्थमिदं सूत्रमारभ्यते-

मू. (९०५) जे भिक्खू भिक्खूणं आगाढं वयइ, वयंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९०६) जे भिक्खू फरुसं वयइ, वयंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९०७) जे भिक्खू भिक्खूणं आगाढं फरुसं वयइ, वयंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९०८) जे भिक्खू भिक्खूणं अन्नयरीए अच्चासायणाए अच्चासएइ, अच्चासएतं वा सातिज्जति ।

[भा. ४६९१] आगाढफरुसमीसग, दसमुद्देसम्मि वण्णियं पुवं ।

तं चेव य पन्नरसे, भिक्खुस्सा होति भिक्खुम्मि ॥

मू. (९०९) जे भिक्खू सचित्तं अंबं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९१०) जे भिक्खू सचित्तं अंबं विडसइ, विडसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९११) जे भिक्खू सचित्तपइड्डियं अंबं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९१२) जे भिक्खू सचित्तपइड्डियं अंबं विडसइ, विडसंतं वा सातिज्जति ॥

घू- एते चउरो सुत्ता । एतेसि इमो अत्थो - सच्चित्तं नाम सजीवं । चतुर्थरसास्वादं गुणनिष्फणं नाम अवं । "भुज" पालनात्यवहारयो इह भोयणे दट्ठव्वो । चउलहु च पच्छित्तं, एवं बितियसुत्तं पि ।

नवरं-विडसणं भि (भ)क्खणं विविहेहिं पगारेहिं डसति विडसइ । एवं पइड्डिए वि । नवरं-चउमंगो-सचित्तं सचित्ते, सचित्तं अचित्तते, अचित्तं सचित्ते, अचित्तं आचते । आदिल्लेसु दोसु मंगेसु चउरुहुं, चरिमेसु दोसु मासलहुं । इमो सुत्तफासो-

[भा. ४६९२] सच्चित्तं वा अंबं, सच्चित्तपतिड्डियं च दुविहं तु ।

जो भुंजे विडसेज्ज व, सो पावति आणमादीणि ॥

सू- सचित्तं सचित्ते पइड्डियं वा, एयं चेव दुविह । सेसं कंठं ।

[भा.४६९३] अमिला अभिणवच्छिन्नं, अप्पक्क सचित्तहोतऽच्छिन्नं वा ।

तं चिय सयं मिलानं, रुक्खगय सचेदणपतिट्ठं ॥

सू- जं अभिणवच्छिण्णं अमिलाणं तं सचित्तं भवति, जं च रुक्खे चेवऽवड्ढितं अच्छिन्नं बद्धड्डियं अबद्धड्डियं वा अपक्कं च तं पि सचित्तं । “तं चिय” - तदेव अंबादियं पलंबं चेव ठियं दुव्वायमादिणा अप्पणा वा अप्पज्जति भावं मिलानं तं सचेयणपत्तिट्ठियं भण्णति ॥

[भा.४६९४] अहगवा जं बद्धड्ढिं, बहिपक्कं तं सचेयणपतिट्ठं ।

विविहदसणा विदसणा, जं वा अक्खुंदति नहाती ॥

सू- जं वा पलंबं बाहिरकडाहपक्कं अंतो सचेयणं बीयं तं वा सचित्तपतिट्ठियं भण्णति । अपनीतत्वचं गुडेन वा सह कपूरीण वा सह तथाऽन्येन वा लवणचातुर्जातकवासनादिना सह एसाविविहदसणा । “अक्खंदइ” ति चक्खिउं मुंचति, अन्योऽन्य-नहोहिं वा अक्खुंदति, नखपदानि ददातीत्यर्थः, एसा वा विडसमा भण्णति । एवं परित्ते भणियं । अनंते वि एवं चेव । नवरं चउगुरुं पच्छित्तं ॥ सचित्ते सचित्तपतिट्ठिए य दोसु वि सुत्तेसु इमो अववातो-

[भा.४६९५] बितियपदमणप्पज्झे, भुंजे अविकोविए व अप्पज्झे ।

जाणंते वा वि पुणो, गिलाण अद्धाण ओमे वा ॥

सू- खित्तादिगो अणप्पज्झो वा भुंजति, सेहो अविकोवियत्तणओ अजाणंतो, रोगोवसमनिमित्तं वेज्जुवदेसितो गिलाणो वा भुंजे, अद्धाणोमेसु वा असंथरंता भुंजंता विसुद्धा ॥

इमो दोसु विडसणसुत्तेसु अववातो-

[भा.४६९६] बितियपदमणप्पज्झे, विडसे अविकोविते व अप्पज्झे ।

जाणंते वा वि पुणो, गिलाण अद्धाण ओमे वा ॥

सू- नवरं चोदगाह - विडसणा लीला, तं अदवासे माकरेउ । आचार्याह - जरड्ढुबाहिरकडाहं तं अवणेउ खायंतस्स अववादे न दोसा, जइ वा पलंबस्स जं उवकारकारी लवणादिकं तेन सह तं भुंजंतस्स न दोसो, कोमलं जरठं वा इमं ति परिन्नाहेतु नहमादीहिं अखुंदेज्ज ॥

सू. (११३) जे भिक्खू सचित्तं अंबं वा अंबपेसिं वा अंबभित्तं वा अंबसालगं वा अंबडालगं वा अंबचोयगं वा भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

सू. (११४) जे भिक्खू सचित्तं अंबं वा अंबपेसिं वा अंबभित्तं वा अंबसालगं वा अंबडालगं वा अंबचोयगं वा विडसइ, विडसंतं वा सातिज्जति ॥

सू. (११५) जे भिक्खू सचित्तपइड्डियं अंबं वा अंबपेसिं वा अंबभित्तं वा अंबसालगं वा अंबडालगं वा अंबचोयगं वा भुंजति, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

सू. (११६) जे भिक्खू सचित्तपइड्डियं अंबं वा अंबपेसिं वा अंबभित्तं वा अंबसालगं वा अंबडालगं वा अंबचोयगं वा विडसइ, विडसंतं वा सातिज्जति ॥

सू- एते छ सुत्तपदा, विडसणाए वि छेव । एतेसिं इमो अत्थो । अंबं सकल न केणइ ऊण । चोदगाह - आदिल्लेसु चउसु सुत्तेसु ननु सकलं चेव भणियं । आचार्याह - सच्चं, किंतु तं पलंबत्तणेण पज्जतं बद्धड्डियं गहियं, इमं तु पलंबत्तणेण अपज्जतं अबद्धड्डियं अविपक्करसत्त्वादसकलमेवेत्यर्थः ।

पेसी दीहागारा, अद्धं भित्तं, बाहिता छल्ली सालं भण्णइ, अदीहं विसमं चक्कलियागारेणं जं खंडं तं डगलं भण्णति, ण्हारुनिभागा जे केसरा तं धोयं भण्णति । इमो सुत्तफासो-

[भा. ४६९७] एसेव गमो नियमा, डगले साले य भित्तए चोए ।

चउसु वि सुत्तेसु भवे, पुव्वे अवरम्भि य पदम्भि ॥

चू- अंबगपेसिवज्जा चउसु सुत्तेसु त्ति ॥ सेसं कंठं । अहवा - आदिल्लेसु चउसु सुत्तेसु जो गमो भणितो सो चेव गमो अंबगादिएसु छसु पदेसु सविहसणेसु भाणियव्वो ॥ चोदगाह - ननु पढमसुत्तेसु भणितो चेव अत्यो किं पुणो अंबगादियाणं गहणं ? आचार्याह-

[भा. ४६९८] एवं ताव अभिन्ने, अन्वे पुणो इमा भेदा ।

डगलं तु होइ खंडं, सालं पुण बाहिरा छल्ली ॥

चू- एवं ताव आदिल्लेसु चउसु सुत्तेसु अभिन्नाणं अबाणं गहणं, इह भिन्नाणं गहणं । अहवा- आदिसुत्तेसु अविसिद्धं गहणं, इह विसिद्धं गहणं कयं । अहवा- मा कोइ चिंतिहिंति- “अभिन्नं अभक्ख- निज्जं, भिन्नं पुण भक्खं”, तेन अंबगं पेसिमादिगा य निसिज्जंति । डगलं तु पच्छद्धं कंठं ॥

[भा. ४६९९] भित्तं तु होइ अद्धं, चोयं जे जस्स केसरा हींति ।

मुहपण्हकरं हारिं, तेन तु अंबे कयं सुत्तं ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । चोदगाह - किं अन्ने माउलिंगादिया फला भक्खा, जेण अंबं चेव निसिज्जति ? आचार्याह- एग्गहणा गहणं तज्जातियाणं ति सव्वे संगहिया । अंबं पुण मुहपण्हं- पच्छद्धं । अंबेण मुहं पल्हाति- प्रस्यंदतीत्यर्थः । किं च “हारितं” - जिक्खेन्द्रियप्रीतिकारकमित्यर्थः । अनेन कारणेन अंबे सूत्रप्रतिबंधः कृतः ॥ अन्याचार्याभिप्रायेण कृता गाथा-

[भा. ४७००] “अंबं केण ति (थेवेण) ऊणं डंगलद्धं भित्तं चतुब्भागो ।

चोयं तयाओ भणित्ता, सालं पुण अक्खुयं जाण ॥

चू- थोवेण ऊणं अंबं भण्णति, डगलं अद्धं भण्णति, भित्तं चउभागादी, तया चोयं भण्णति, नखादिभिअक्खुण्णं सालं भण्णति, अक्खुं- अंबसालमित्यर्थः । पेसी पूर्ववत् ॥

[भा. ४७०१] सच्चित्तं व फलेहिं, अग्गपलंबा तु सुचिता सव्वे ।

अग्गलपलंबेहिं पुणो, मूलपलंबे कया सूया ॥

चू- तत्थ इमे अग्गपलंबा-

[भा. ४७०२] तल नालिएरि लउए, कविट्ट अंबाड अंबए चेव ।

एयं अग्गपलंबं, नेयव्वं आनुपुव्वीए ॥

चू- जनपसिद्धा एते । “आनुपुव्वि” ति एसेव तलादिगा ॥ तत्थ मूलपलंबं इमं-

[भा. ४७०३] झिज्जिरि सुरहिपलंबे, तालपलंबे य सल्लपलंबे ।

एयं मूलपलंबं, नेयव्वं आनुपुव्वीए ॥

चू- झिज्जरी वल्ली, पलासगो सुरभी सिग्गुगो सेसा जणपसिद्धा । एत्थ वि आनुपुव्वी- झिज्जिरिमादी ॥ चोदगाह-

[भा. ४७०४] जति मूलग्गपलंबा, पडिसिद्धा ननु इदानिं कंदादी ।

कम्पति न वा जीवा, को व विसेसो तदग्गहणे ॥

चू- यदीत्यभ्युपगमे । मूलपलंबा अग्नपलंबा य पडिसिद्धा, न पुण कंद-मूल-खंध-तया-
साल-पवाल-पत्त-पुष्पं च पडिसिद्धा । जम्हा एतेसिं पडिसेहं करेह तेन मे मती - अवस्सं एते
कप्पंति पडिग्गाहितए, जीवा वि होंतया ।

अहवा - न वि एते जीवा, जेण एतीस पडिसेहो न कतो । अध जीवा, ण य कप्पंति, तेन सुत्तं
दुबद्धं । अध मतं ते - “जीवा, न कप्पंति, सुत्तं च सुबद्धं” तो विसेस हेऊ वत्तव्वो ॥ आयरिओ
आह-

[भा. ४७०५] चोदग कण्णसुहेसू, सहेसु अमुच्छमाणो सह फासे ।
मज्झमि अट्ट विसया गहिता एव वऽट्ट कंदाती ॥

चू- हे चोदग ! जहा दसवेयालिते आयापणिहीए भणियं-
कण्णसोक्खेहिं सहेहिं, पेम्मं नाभिनिवेसते ।
दारुणं कक्कसं फासं, काएणं अधियासते ॥

एत्थ सिलोगे आदिमंतग्गहणं कयं, इहरहा उ एवं वत्तव्वं
॥ १ ॥ कण्णसोक्खेहिं सहे हिं, पेम्मं नाभिनिवेसए ।

दारुणं कक्कसं सद्दं, सोएणं अहियासए ॥

॥ २ ॥ चक्खुकंतंहे रूवेहिं, पेम्मं नाभिनिवेसए ।

दारुणं कक्कसं रूवं, चक्खुणा अहियासए ॥

॥ ३ ॥ घाणकंतंहे गंधेहिं, पेम्मं नाभिनिवेसते ।

दारुणं कक्कसं गंधं, घाणेणं अहियासए ॥

॥ ४ ॥ जीहकंतंहे रसेहिं, पेम्मं नाभिनिवेसते ।

दारुणं कक्कसं रसं, जीहाए अहियासए ॥

॥ ५ ॥ सुहफासेहि कंतंहे, पेम्मं नाभिनिवेसए ।

दारुणं कक्कसं फासं, काएणं अहियासए ॥

चू- एवं रागदोसा, पंचहिं इंदियविसएहिं गहिता । आदिअंतग्गहणेणं नज्झिल्ला अट्ट विसया
गहिता भवंति । एवं इह वि महंतं सुत्तं मा भवउ आदिअंतग्गहिता, तेहिं गहिएहिं मज्झिल्ला वि
अट्टकंदादिणो गहिया चेव भवंति ॥

[भा. ४७०६] अहवा एगग्गहणे, गहणं तज्जाइयाण सव्वेसिं ।
तेनग्गपलंबेणं, तु सूतिता सेसगपलंबा ॥

चू- उच्चारियसिद्धा तस्स पलंबस्सिमे भेदा-

[भा. ४७०७] सव्वं पि य तं दुविहं, आमं पक्कं च होति नायव्वं ।

आमं भिन्नाभिन्नं, एमेव य होति पक्कं पि ॥

चू- दो भेदा-आनं पक्कं च, जं तं आमं तं भिन्नं अभिन्नं वा, पक्कं पि एवं भिन्नाभिन्नभेदेण
भाणियव्वं ॥ तत्थ आमस्स इमो निक्खेवो-

[भा. ४७०८] नामं ठवणा आमं, दव्वामं चेव होति भावामं ।
उस्सेतिम संसेतिम, उवक्खडं चेव पलियामं ॥

सू- नामठवणाओ गयाओ, दन्वामं चउव्विहं, तं जहा - उस्सेतिमाणं संसेतिमामं उवक्खडामं पलियामं चेति ॥ एतेसिं चउण्ह वि इमा विभासा-

[भा. ४७०९] उस्सेतिम पिड्वादी, तिलाति संसेतिमं ति नायव्वं ।
कंकडुगादि उवक्खड, अविपक्करसं तु पलियामं ॥

सू- उस्सेतिमं नाम जहा - 'पिड्वा' - पुढविकायभायणं, आउक्कायस्स भरेत्ता मीराए अद्दिहज्जति, मुहं से वत्थेण ओहाडिज्जति, ताहे पिड्वापयणयं रोद्धस्स भरेत्ता ताहे तीसे थालीए जलभरियाए अहोच्छिद्देण तं पि ओसिज्जति, हेड्वाहुत्तं वा ठविज्जति, तत्थ जं आमं तं उस्सेतिमाणं भण्णति । आदिग्गहणेण उवरि ठविज्जति, ताहे उंडेरगादी । संसेतिमं नाम पिड्डरे पाणियं तावेत्ता पिंडियड्डिया तिला तेन ओलहिज्जति, तत्थ जे आमा तिला ते संसेतिमामं भण्णति । आदिग्गहणेणं जं पि अन्नं किं चि एतेणं कमेणं संसिज्जति तं पि संसेतिमामं भण्णति । उवक्खडामं नाम जहा चणयादीण उवक्खडियाण जे न सिज्जंति ते कंकडुया तं उवक्खडियामं भण्णति । पलिआणं जं परियाए कतं परिणायं वा पत्तं तहावि आमं तं परिआणं, तं च अविपक्करसं ॥ इमं चउव्विधं-

[भा. ४७१०] इंधण धूमे गंधे, वच्छप्पलियामए य आमविही ।
एसो खलु आमविही, नेयव्वो आनुपुव्वीए ॥

सू- इंधणपलिआणं धूमपलियामं गंधपलियामं वच्छपलियामं, चउव्विहा पलियामविधी । "आनुपुव्वि" ति एसा चेव इंधणादिया । अधवा - इंधणादिकरणादिया वा आनुपुव्वी ॥ तत्थ इंधनाम-धूमामस्स य इमं वक्खाणं-

[भा. ४७११] कोहवपलालमादी, इंधणेण पलंबमाइ पच्चंति ।
मज्झख (Sग) डाSगणि पेरंत तेंदुगा छिद्दधूमेणं ॥

सू- जहा कोहवपलालेण अंबगादिफलाणि वेढेत्ता पाविज्जति, आदिग्गहणं सालिपलालेण वि, तत्थ जे न पक्का फला ते इंधणपलियामं भण्णति । धूमपलियामं नाम जहा खड्डं खणित्ता तत्थ करीसो छुब्भत्ता, तीसे खड्डाए परिपेरंतेहि अन्नाओ खड्डाओ खणित्ता तासु तेंदुआदीणि फलाणि छुभित्ता जा सा करीसखड्डगा तत्थ अग्गी छुब्भति, तासिं च तेंदुगखड्डाणं सोआ तं करीसखड्डं मिलिया, ताहे धूमो तेहिं सोतेहिं पविसित्ता ताणि फलाणि पावेति, तेणं से पच्चंति, तत्थ जे अपक्का ते घूमामं भण्णति ॥ इदानिं गंधमा-वच्छामाणं इमं वक्खाणं-

[भा. ४७१२] अंबगमादी पक्कं, छूढं आमेसु जं न पावयती ।
तं गंधाणं वच्छे, कालप्पत्तं न जं पच्चे ॥

सू- गंधाम अंबयं आदिसद्दातो मातुलिंगं वा पक्क अन्नेसिं आमयाण मज्झे छुब्भति, तस्स गंधेण तेन अन्ने आमया पच्चंति, जं तत्थ न पच्चति तं गंधामं भण्णति । वच्छपलियामं नाम वच्छा रुक्खो भणइ, तम्मि रुक्खे जं फलं पत्ते वि काले अन्नेसु वि पक्केसु न पच्चति आमं सरडीभूतं तं वच्छपलियामं भण्णति ॥ सब्बदव्वामोवसहारिणी इमा गाहा-

[भा. ४७१३] उस्सेतिममादीणं, सब्बेसिं तेसि जं तु मज्झगतं ।
पच्चंतं पि न पच्चति, तं होति दव्वआमं तु ॥

सू- सब्बेसिं उस्सेतिमादीणं मज्जे जं "पच्चंतं पि" तिप्पाविज्जमाणं पि वुत्तं भवति, न पच्चति

तं दव्वामं भण्णति ॥ इदानिं “भावामं”-

[भा. ४७१४] भावामं पि य दुविहं, वयनामं चेव नो य वयनामं ।

वयनाममणुमतत्ये, आमं ति य जो वदे वळ्ळं ॥

चू- पुव्वळ्ळं कठं । वयनामं अनुमयत्ये । जहा कोइ साधू गुरुपेसणेण गच्छंतो अत्रेण पुच्छितो - किं भो ! गुरुपेसणेण गम्पति ?” सो पडिभणइ - “आमं” ति, शब्दमात्रोच्चारण करेति ॥ “नो वयणमं” इमं-

[भा. ४७१५] नोवयनामं दुविहं, आगमतो चेव नो य आगमतो ।

आगमओ उवउत्तो, नो आगमतो इमं होइ ॥

चू- पुव्वळ्ळं कठं । आगमतो जो “आमवयणं” तस्सत्यं जाणति, तम्मि उवउत्तस्स य स आमभावोवयोगो भावां भण्णति ॥ जं नो आगमतो भावामं तं इमं-

[भा. ४७१६] उगमदोसादीया, भावतो अस्संजमो य आमविही ।

अन्नो वि य आएसो, जो वाससतं न पूरेति ॥

चू- आहाकम्पादि उगमदोसा, आदिसद्दाओ एसणदोसा उप्पायणा य दोसा, भणियं च “सव्वामगंधं रेण्णाय निरामगंधो परिव्वए । जओ तेहि उगमादिदोसेहिं घेप्पमाणेहि चारित्तं अविपक्कं अपज्जतं आमं भण्णति । असंजमो वि आमविधीए चेव भवति, जतो चरणस्सोवघायकारी । किं च - जो वरिससतायुपुरिसो वरससतं अतरेत्ता अंतरे मरेत्तो आमो भण्णति ॥

[भा. ४७१७] एसो उ आमविही, एत्थऽहिकारो उ दव्वआमेणं ।

तत्थ वि पलियामेणं, तत्थ वि य वच्छपलियामे ॥

चू- भझितो आमविही । एत्थ दव्वामो अधिकारो तत्थ वि पलियामेण तत्थ वि वच्छपलियामेगेत्यर्थः सेसा उच्चारियसिद्धा ॥

चू- इदानिं भंगविकल्पनार्थं सूत्रविभागः क्रियते- “सच्चित्तं अंबं भुंजति । सच्चित्तं विडसति” । “पतिट्ठिए” वि दो सुत्ता, एते चउरो दव्वओ सगलसुत्ता । भित्तं सालं डगलं चोयं एते चउरो सह विडसणाए दव्वतो भिन्ना । जं पुण “अंब वा” सुत्त एतदसगलत्वात् पूर्वसूत्रेषु प्रविष्टं, जं पुण अंबपेसिं वा सुत्तं एयं पेसिमेदित्वात् भित्ते प्रविष्टं । एवं अष्टसूत्राणि भवन्ति । अतो पठ्यते-

[भा. ४७१८] दव्वतो चउरो सुत्ता, अभिन्न चउरो य पच्छिमा भिन्ना ।

भावेणं पुण भइया, अट्ठ वि भेया इमे चउहा ॥

चू- पडमा छउरो सुत्ता दव्वतो अभिन्ना, पच्छिमा चउरो सुत्ता दव्वतो भिन्ना । एते अट्ठ वि सुत्ता भावतो भिन्ना वा अभिन्ना वा ॥ एत्थ भिन्ने इमो चउव्विहो निक्खेवो-

[भा. ४७१९] नामं ठवणा भिन्नं, दव्वे भावे य होइ नायव्वं ।

दव्वम्मि घडपडादी, जीवजटं भावतो भिन्नं ॥

चू- नाम ठवणाओ गताओ । दव्वभिन्ने घडो पडो वा, भावभिन्नं पुण जीवविष्पजटं जं सरीयं, इह तु पलंबं भाणियव्वं ॥ एतेसु चेव दव्वभावभिन्नाभिन्नेसु चउभंगो कायव्वो-

[भा. ४७२०] भावेण य दव्वेण य, भिन्नाभन्ने चउक्कभयणा उ ।

पढमं दोहि अभिन्नं, बितियं पुण दव्वतो भिन्नं ॥

सू- भावतो अभिन्नं दव्वतो अभिन्नं । एस पढमो । भावतो अभिन्नं दव्वतो भिन्नं । एस बीतो ॥

[भा. ४७२१] ततियं भावतो भिन्नं, दोहि वि भिन्नं चउत्थगं होति ।
एतेसिं पच्छित्तं, वोच्छामि अहानुपुब्बीए ॥

सू- भावतो भिन्नं दव्वतो अभिन्नं । ततितो भंगो । भावतो भिन्नं दव्वतो भिन्नं । एस चउत्थो । एतेसु इमं पच्छित्तं-

[भा. ४७२२] लहुगा य दोसु दोसु य, लहुओ पढमम्पि दोहि वी गुरुगा ।
तवगुरुग कालगुरुगा, चउत्थए दोहि वी लहुओ ॥

सू- पढम बितिएसु दोसु वि भंगेसु चउलहुगा सचेतनत्वात् । ततियचउत्थेसु वि भंगेसु मासलहुं अचेतनत्वात् । पढमभंगे चउलहुं तं दोहिं वि तवकालेहिं गुरुगं कायव्वं । बितियभंगे जं चउलहुं तं तवेण गुरुगं कालतो लहुगं कायव्वं । ततियभंगे जं मासलहुं तं तवलहुं कालगुरुं कायव्वं । चउत्थभंगे जं मासलहुं तं दोहिं वि तवकालेहिं लहुगं कायव्वं ॥

[भा. ४७२३] उग्घातिया परित्ते, होंति अनुग्घातिता अनंतम्पि ।
आणऽणवत्था मिच्छा, विराधना कस्सऽगीयत्थे ॥

सू- एतेहिं पच्छित्ता “उग्घातिय” त्ति - लहुगा भणिता । अनंते पुण ते एते चेव पच्छित्ता “अनुग्घाइय” त्ति - गुरुगा इत्यर्थः । आणा अणवत्था मिच्छा विराधना य । “कस्स” ? अगीयत्थे । एयं उवरिंसवित्थरं भण्णिहिति । तहावि असुण्णत्थं अक्खरत्थो भण्णति - पलंबं गेण्हंतेण तित्थकराणं आणाभंगो कतो, अणवत्था कता, मिच्छत्तं जणेति, आयसंजमविराधना य भवति ।

सीसो पुच्छति - “कस्सेयं - पच्छित्तं ?” आयरियो भणति - अगीयत्थस्स भवति । सीसो पुच्छति - “एयं पच्छित्तं किं गहिए पलंबे भवति अगहिए” ? आयरिओ भणति - गहिते, नो अगहिते । किं कारणं ? जति अगहिते, नो गहिते, तो न कोति वि अपायच्छित्ती ॥

एतेण अवसरेण इमा-

[भा. ४७२४] अन्नत्थ तत्थ गहणे, पडिए अच्चित्तमेव सच्चित्ते ।
हुमणाऽऽरुहणा पडणा, उवही तत्तो य उड्डाहो ॥

सू- तं गहणं दुविधं - अन्नत्थग्गहणं, तत्थ गहणं च । जंतं “अन्नत्थ गहणं” तं इमं-

[भा. ४७२५] अन्नग्गहणं तु दुविहं, वसमाणऽवि वसंते अंतो बहिं ।
अंताऽऽवण तव्वज्जं, रच्छा गिहे अंतो पासे वा ॥

सू- जंतं “अन्नत्थ गहणं” तं दुविधं - वसमाणे य, अडवीए य । तत्थ जंतं वसंते - तं पुणो दुविधं - गामस्स अंतो, बहिं वा जंतं अंतो - तं पुणो दुविधं - आवणे वा तव्वजे वा । तव्वज्जं आवणवज्जं । तं तव्वज्जं इमेसु ठाणेषु होजा - रत्थाए वा होजा, गिहे वा होजा, गिहस्स वा अंतो अलिंदगामु, गिहस्स वा पासे अंगण-पुरोहडादिसु ॥ एयं सव्वं पि अपरिग्गहं होज्ज, सपरिग्गहं वा । एत्थ आवणे वा तव्वज्जं वा अपरिग्गहं गेण्हमाणस्स इमं पच्छित्तं । दव्वतो ताव भण्णति-

[भा. ४७२६] कप्पट्ट दिट्ठ लहुओ, अड्डुप्पत्ती य लहुग ते चेव ।
परिवह्णमाण दोसे, दिट्ठादी अन्नगहणम्पि ॥

सू- पलंबं गेण्हंतो कप्पङ्गेण दिट्ठो, एत्थ से मासलहुं । “अट्ठप्पत्ती य लहुग” ति - अह तस्स संजयस्स गहिए पलंबे अट्ठोप्पज्जति - भक्षयामीति एत्थ से चउलहुं । अधवा - “अट्ठप्पत्ती” - संज- एण पलंबं गेण्हंतेण कप्पङ्गस्स पलंबे अट्ठो उप्पादितो - “अहमवि गेण्हामी” त्यर्थः । एत्थ वि चउलहुं ते चेव ति । अह न कप्पङ्गेण महल्लपुरिसेण दिट्ठो गेण्हंतो, एत्थ से चउलहुं पच्छित्तं । अध महल्लस्स अट्ठो उप्पज्जति-“अहमवि गेण्हामि”ति, एत्थ वि चउलहुं चेव । महल्लेण य दिट्ठे इमे अधिकतरा दिट्ठादी परिवह्णमाणा दोसा बहू - उवरि गाहा ॥ एवं अन्नत्यगहणे भन्नमाणा सुणह-
[भा. ४७२७] दिट्ठे संका भोतिय, घाडिय नातीणं गामबहिता वा ।

चत्तारि छच्च लहु गुरु, चेदो मूलं तह दुगं च ॥

सू- महल्लेण गेण्हंतो दिट्ठो ॥ अह संका किं सुवण्णादि गहियं अध पलंबं, एत्थ संकाए ॥ निस्संकिते सुवण्णं ति ॥ “भोइय”ति भज्जा, तीए कहियं-“मए संजतो दिट्ठो फलाणि गेण्हंतो” । जति तीए पडिहओ - “मा एवं भणाहि, एयं संजए न संभवइ”, तो चउगुरूए चेव ठितं । अह तीए न पडिहतं तो किंकारणं ? भोइयाए पढमं कहेति ? आसन्नतरो सो संजतो ति । ततो “घाडियस्स” कहेति, तेन पडिहते छल्लहुं चेव, । अपडिहते । ततो “नातीणं” कहेति, तेहिं पडिहते छग्गुरुं चेव, अपडिहते छेदो । ततो आरक्खिपुरिसेहिं तस्स वा समीवाओ सुओ अन्नओ वा सुते तेहिं पडिहए छेदो चेव, अपडिहते मूलं । इम्मसेट्ठीसु सुते पडिहते मूलं चेव, अपडिहते अणवट्ठो । अमच्चाराइणेहिं सुते पडिहते अणवट्ठं चेव अपडिहए पारंचियं । पच्छच्च गतार्थं । नवरं - “दुगं” - अणवट्ठं पारंचियं । अहवा - संका भोतियमातापित्रो पितृयकमहत्तरो आरक्खिया सिद्धि सत्यवाहा अमच्चारायाणो एतेसु सत्तसु पदेसु अट्ठोक्कंतीए पूर्ववत् । “गामबहियाइ”ति - सांन्यासिकं वक्ष्यमाणं ॥

[भा. ४७२८] एवं तावऽदुगुंछे, दुगुंछिते लसुणमाति ते चेव ।
नवरं पुग चउलहुगा, परिग्गहे गेण्हणादीया ॥

सू- एतं सच्चं अदुगुंछिते अंबादिके पलंबे भाणतं । दुगुंछिते इमं नाणत्तं-दुविधं दुगुंछितं - जातिदुगुंछितं ठाणदुगुंछितं च । जातिदुगुंछितं जहा लसुणमादी, आदिग्गहणेणं पलंडुण्हेसुरुं डगफल तालफलं च । ठाणदुगुंछितं असुइठाणे पडियं । दुविहं दुगुंछियं कप्पङ्गादि दिट्ठं गेण्हंतस्स चेव चउलहुं सेसं सच्चं एयं चेव दट्ठच्चं । एयं अपरिग्गहं गतं । “परिग्गहे गेण्हणादीय”ति - सपरिग्गहे वि अंतो अदुगुंछिते दुगुंछिते वा कपट्ठदिट्ठादिगा सच्चा एसेव विधी आरोवणा य । नवरं - सपरिग्गहे गेण्हणकहणववहारादिया दोसा भवतीत्यर्थः ॥ एवं दच्चतो पच्छित्तं गतं । इदानिं खेत्ततो-एत्थ जं “गामबहिया” य ति संणासिगं पदं ठवितं । एतेण खित्तपायच्छित्तं सूइय-

[भा. ४७२९] खेत्ततो निवेसणादी, जा सीमा लहुगमाति जा चरिमं ।

केसिंची विवरीयं, काले दिन अट्ठमे सपदं ॥

सू- खेत्तओ पायच्छित्तं भण्णइ - तत्थ इमे अट्ठ पदा, निवेसण वाडग साहि गाममज्जे गामद्वारे गामबहिया उज्जाणे सीमाए । एतेसु ठाणेसु गेण्हंतस्स जहासंखं चउलहुगादि पारंचियावसाणा पच्छित्ता । अहवा - निवेसण वाडग साही गाममज्जे दारे उज्जाणे सीमाए अन्नगामे एतेसु इमं जहासंखं ३, ३, फ्रुं फ्रुं छे०, मूलं, अ०, पा० ।

“केसिचि - विवरीयं” ति अन्नगामे ङ्का । सीमाए गेण्हइ ङ्का । उज्जाणे फ्रुं । गाममज्जे चे० । साहीए पू० । वाडए अ० । निवेसणे पारंची । खेतओ गतं । इदानि कालतो - “काले दिन अट्टमे सपयं” ति पढमदिवसे गेण्हति ङ्का । बितीए ङ्का । ततिए फ्रुं । चतुर्थे फ्रुं । पंचमे छे० । छट्टे मूलं । सत्तमे अणवट्टो । अट्टमे सपदं ति पारंचियं ॥ गतं कालतो । इदानिं भावतो-

[भा. ४७३०] भावऽट्टवार सपदं, मासादी मीस दसहि सपदं तु ।

एमेव य बहिता वी, सत्य जत्तादिठाणेषु ॥

चू- भावतो एक्कवारं गेण्हति ङ्का । वियवार ङ्का । ततियं फ्रुं । चतुर्थे फ्रुं । पंचमे छे० । छट्टे मूलं । सत्तमे अणवट्टो । अट्टमवारं गेण्हंतस्स पारंचियं । भावपारंचियं सचित्तविषयं गतं । इदानिं मीसे भण्णइ - “मासादी मीस दसहि सपदं तु” । कण्णट्टे दिट्ठे लहुगो, अट्टपत्तीए मीसे लहुगो चेव । अहल्लेण दिट्ठे-संकाए मासलहुं, निस्संके मासगुरुं । भोतियाए चउलहुं, घाडिए ङ्का, नादिसु फ्रुं । आरिक्खिए फ्रुं । सत्यवाहे छेदो । सिद्धिम्भि मूलं । अमच्चेण अणवट्टो । रायाणो पारंचियं । खेतओ इमं-निवेसण वाडग साहा गाममज्जे गामद्वारे गामबहिं उज्जाणे उज्जाणसीमंतरे सीमाए सीममतिकंते, एतेसु जहासंखं मासलहुगादिपारंचियावसाणं देयं । कालओ मारालहुगादि दसिहं दिनेहिं पारंचियं । भावतो दसमवारं गेण्हंतस्स मासलहुगादि पारंचियं भवति । गामस्संतो गयं । एमेव य गामबहिया वि पायच्छित्तं भाणियच्च । दिट्ठे संकादियं सव्वं । तं पुण सत्याण वासट्टाणे वा जं वा ठाणं लोगो जत्ताए गच्छति ॥ बहिया गेण्हणे पच्छित्तस्स अतिट्ठेसं करेति-

[भा. ४७३१] अंतो आवणमादी, गहणे जा वण्णिया सवित्थारा ।

बहिया उ अन्नगहणे, पडितम्भी होंति सच्चेव ॥

चू- अंतो णगरादीणं आवणा वा आवणवज्जे वा अदुगुंछियं दुगुंछियं वा अपरिग्गहियं परिग्गहपडितं गेण्हमाणस्स जं पच्छित्तं भाणियं, बहिया वि गामादीणं अन्नगहणे पडियं गेण्हंतस्स सोधी, सच्चेव अपरिसेसा दट्टव्वा ॥ वसमाणे गतं । इदानिं अन्नगहणं “अडवीए” जंतं भण्णति-

[भा. ४७३२] कोट्टगमादिसु रत्ते, एमेव जणो उ जत्थ पुंजेति ।

तहियं पुण वच्चंते, चतुपदभयणा तु छट्टिसगा ॥

चू- कोट्टगं नाम जहा पुलिकोट्टं चोरपल्लिकोट्टं वा । इह पुण अहिगारो जत्थ लोगो अडवीए पउरफलाए गंतुं फलाइं सोसेति तं कोट्टगं भण्णति, पच्छ भंडीए बहिलएहि य आणेंति, आदिसट्ठतो पुलिंदकोट्टादिसु जत्त जणो पुंजेति । एतेसु वि गहणपच्छित्तं एमेव दट्टव्वं जहा वसमाणे, नवरं इमो विससो - तत्थ गच्छंतस्स चउहिं पदेहिं छट्टिसिया छसय छट्टिसिया भंगे रयणा कायव्वा ॥

[भा. ४७३३] वच्चंतस्स य भेदा, दिया य राओ य पंथ उप्पंथे ।

उवउत्त अनुवउत्ते, सालंब तथा निरालंबे ॥

चू- वच्चंतस्स भंगरयणभेदा इमे - दिया गच्छति पंथेण उवउत्तो सालंबो । एतेहिं चउहिं पदेहिं अट्ट भंगा भवति । दिया पंथेण उवउत्तो निरालंबो । दिया पंथेण उवउत्तो सालंबो । दिया पंथेण अनुवउत्तो सालंबो । दिया पंथेण अणवउत्तो निरालंबो ङ्का । एवं उप्पहेण वि चउरो । एवं दिवसतो अट्ट भंगा । एवं चेव रातीए वि अट्ट भंगा । एवं सपडिपक्खवयणेसु सोलस बंगा ॥ अहवा - इमा भंगरयणविही-

[भा. ४७३४] अद्भुग चउक्क दुग, एक्कगं च लहुगा य होति गुरुगा य ।

सुद्धा एगंतरिता, पढमरहियसेसाग तिन्नि ॥

चू- अद्भुवारा दिवसं गहणं करंतेण अहो लहुग-अक्खनिकखेवं कारंतेहिं लता ठावेयव्वा । तस्स अहो अन्ने अद्भु रातीग्गहणं करंतेहिं गुरुग-अक्खणिक्खेवा कायव्वा । एते सोलस बितियपंतीए। कहं ? भन्नइ-चउरो चउरो लहुगुरुगा अक्खनिकखेवा कायव्वा जाव सोलस । ततियपंतीए दो दो लहुगुरु अक्खनिकखेवा कायव्वा जाव सोलस । चउत्थपंतीए एक्केकं लहु गुरुं अक्खनिकखेवं करेज्जा जाव सोलस । अस्यैव प्रदर्शनार्थं “सुद्धा एगंतरिता” पच्छद्धं । पढमाए पंतीए सोलसोवरि सुद्धरहियत्तणतो एगतरं न लब्भति । “सेसाग”त्ति बितिय-ततियचउत्था पंती, एयाओ तिन्नि, एतासु सुद्धा एगंतरिया लब्भंति । अहवा - “सुद्धा एगंतरिता” एयं पच्छद्धं सुद्धभंगप्पदरिसणत्थं भण्णति । पढमभंगरहिया जेण सो सव्वहा सुद्धो लब्भति । सेसा जे तिन्नि एगंतरसुद्धा ततिय-पंचम-सत्तमा ते अण्णपदेसु केसु वि असुद्धा । गाढकार्यावलंबनत्वात् । एवं बितियद्दगे वि एगंतरा सुद्धा, सेसा असुद्धा । आलंबनाभावात् । बिय-तिय-पंचम-नवमे य एक्कं सद्धानं पच्छित्तं भवति । सेसेसु एककारससु भगेसु संजोग पच्छित्तं ॥ तं च इमं पच्छित्तं-

[भा. ४७३५] लहुगा य निरालंबे, दिवसतो रत्तिं हवंति चतुगुरुगा ।

लहुगो य उप्पहेणं, रीयादी चेवऽनुवउत्तो ॥

चू- दिवसतो जत्थ जत्थ निरालंबो तत्थ तत्थ इ । रातो जत्थ जत्थ गिरालंबो तत्थ तत्थ इ । दिवसतो जत्थ जत्थ उप्पहेणं तत्थ तत्थ मासलहुं । दिवसतो चेव अनुवउत्तो जत्थ जत्थ तत्थ वि मासलहुं । अनुवउत्तो य इरियासमितीए जं आवज्जति तं च पावति । अनुवउत्तस्स उप्पहेसु रातो मासगुरुं । अहवा-

[भा. ४७३६] दिय-रातो लहु-गुरुगा, आणा चउ गुरुग लहुग लहुगा य ।

संजम-आयविराहण, संजमे आरोवणा इणमो ॥

चू- असुद्धेसु भंगेसु दिवसतो इ । रातो इ । तित्यकरणं आणाभंगे इ । अणवत्थाए चउलहुं । मिच्छत्तं जनितस्स इ । विराधना दुविधा - संयमविराधना आयविराधना च । तत्थ संजमविराधने आरोवणपच्छित्तं ॥ तं च इमं-

[भा. ४७३७] छक्काय चउसु लहुगा, परित्त लहुगा य गुरुग साहारे ।

संघट्टण परितावण, लहु गुरुगऽतिवायणे मूलं ॥

चू- एवं चेव कायपच्छित्तं दिवस-राईहिं विसेसिज्जति-

[भा. ४७३८] जहि लहुगा तहि गुरुगा, जहि गुरुगा कालओ तहिं गुरुगा ।

छेदो य लहुग गुरुगो, काएसाऽऽरोवणा रत्तिं ॥

चू- जत्थ दिवसतो कायपच्छित्तं मासलहुं चउलहुं छल्लहुं च, राओ ते चेव गुरुगा दायव्वा । जत्थ पुण एते मासादिगा गुरुगा तत्थ ते चेव मासगुरुगादिगा कालगुरु दायव्वा, छेदो जत्थ लहुगो तत्थ सो जेव गुरुगो कीरति, एयं राओ कायपच्छित्तं भणियं ॥ आयविराधना इमा-

[भा. ४७३९] कंट-ऽड्ढि खाणु विज्जल, विसम दरी निण्ण मुच्छ-सूल-विसे ।

वाल-ऽच्छभल्ल-कोले, सिंह-वग्घ-वराह-मेच्छिथी ॥

[भा. ४७४०] तेने देव-मणुस्से, पडिनीए एवमादि आताए ।

मास चउ छद्म लहु गुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू-कंटगेण विज्जति, अट्टी हड्डं तेन दुक्खविज्जति, खाणुत्ति खाणुगेण दुक्खविज्जति, विज्जलं, उदगचिक्खिल्लय तत्थ पडेज्जा, विसमं निण्णमुण्णतं तत्थ वि पडिज्जा, दरी-कुमाराती तत्थ पादो विमोड्जति णिण्णं-खड्डा तत्थ पडति, मुच्छा वा भवति सूलं वा अनुधावति, विसेण वा सप्पादिणा वा वालेण वा खज्जति, रिच्छो अछपल्लो तेन वा विरंगिज्जति, कोलसुणगेण वा खज्जति, सीहेण वा, “वग्घो” विरुवो, “वराहो” सूकरो, मेच्छपुरिसो वा आहणेज्जति, इत्थी वा उवसग्गेज्जा । अहवा - मेच्छा इत्थी उवसग्गेज्जा, तन्निमित्तं मेच्छपुरिमो पंतावेज्ज, तेणेहिं वा बंधनादि पावेज्ज, देवता वा छलेज्ज, अन्नो वा कोइ पडिनीयादी पंतावेज्ज । तेहिं ठाणेहिं आयविराधना होज्ज । एतेसु सव्वेसु परितावणादिकेसु इमं पच्छत्तं-“मासचउ” गाहद्धं । “लहु” गुरुत्ति-चत्तारि मासा लहुगा गुरुगा, छद्म मासा लहुया गुरुगा ।

इमं अनागाद्ददिसु पच्छित्तं । जति आनागादं परिताविज्जति तो ॥ अहागादं तो ॥ अह दुक्खादुक्खं भवति फ्रुं । अह मुच्छ भवति फ्रं । किच्छपाणे छे० । किच्छुस्सासे मू० । समुग्घाते अणवट्ठो । अह कालगते पारंचियं ॥ इमं आयविराधनाए दिवसरातिनिष्फण्णं-

[भा. ४७४१] कंट-ऽड्डिमातिएहिं, दिवसतो सव्वत्थ चउगुरु होंति ।

रत्तिं पुण कालगुरु, जत्थ य अन्नत्थ आतवधो ॥

चू-उच्चारितसिद्धा ॥

[भा. ४७४२] पोरिसिणासण परिताव ठावण तेणे य देह उवहिगतं ।

पंतादेवतछलणे, मणुस्सपडिनीयवहणं वा ॥

चू-तन्निमित्तं सुत्तपोरिसिं न करेति मासलहुं, अह अत्थ पोरिसिं न करेति तो मासगुरुं, सुत्तं णासेति ॥ अत्थं नासेइ ॥ परितावणत्ति गतार्थः । “ठवण” त्ति-अनाहारं ठवेति ॥, आहारं ठवेति ॥, परित्तं ठवेति ॥, अनंतं ॥, अस्नेहं च ठवेति ॥, सस्नेहं ॥ । जइ मिच्छो मारेति तो पारचियं । अह एक्को ओहावति मूलं, दोसु अवड्डं, तिसु पारंचियं । “तेन” त्ति-उवहीतेणा सरीरतेणा वा, उवहीए उवहिनिष्फण्णं भाणियव्वं, सरीरतेणएहिं जति एक्को साधू हीरति तो मूलं, दोहिं अणवट्ठो, तिहिं पारंचितो । पंता देवता छलेति चउगुरुं । पडिनीतो इत्थि पुरिसो नपुंसगो वा हणति ॥ एसा आयविराधना ॥

[भा. ४७४३] एवं ता असहाए, सहायगमणे इमे भवे दोसा ।

जय अजय इत्थि पंडो, अंजती संजतीहिं च ॥

चू-तत्थ जे ते “जया” ते इमे-

[भा. ४७४४] संविग्गमसंविग्गा, गीता ते चेव होंति उ अगीता ।

लहुगा दोहि विसिद्धा, तेहि समं रत्ति गुरुगा उ ॥

चू-संविग्गा गीयत्था, असंविग्गा गीयत्था । संविग्गा अगीयत्था, असंविग्गा अगीयत्था । एतेसिं पच्छित्तं पच्छद्वेण- संविग्गेहिं गीयत्थेहि जति जाति दिवसतो तो चउलहु, उभयलहुं । असंविग्गेहिं गीयत्थेहिं समं जति जाति तो चउलहुं काललहुं तवगुरुग । असंविग्गेहिं अगीयत्थेहिं

उलहुगं उभयगुरुगं । एवं दिवसतो भणितं । रत्ति तेहिं चेव समं गच्छंतस्स चउगुरुगा, एवं चेव तवकालेहिं विसेसियव्वा ॥ अजयत्ति ते इमे-

[भा. ४७४५] अस्संजय-लिंगीहिं तु, पुरुसागिइ पंडएहिं य दिवा उ ।

अस्सोय सोय छल्लहु, ते चेव य रत्ति गुरुगा तु ॥

चू- असंजता गिहिलिंगी, वा लिंगमेषां विद्यत इति लिंगिनः-अन्यपाषंडिन इत्यर्थः । ते गिहत्था सोयवादी असोयवादी, लिंगिणो वि असोयवादी सोयवादी । जइ गिहीहिं असोयवादीहिं समं वच्चति फ्रुउभयलहुं, तेहिं चेव सोयवादीहिं समं वच्चति फ्रुकालगुरुं तवलहुं । अन्नलिंगीएहिं असोयवादीहिं समं वच्चति छल्लहुआ तवगुरुगा काललहुआ, तेहिं चेव सोयवादीहिं छल्लहु दोहिं वि गुरुगं । इदानिं नपुंसगा ते दुविधा-पुरिसनेवत्थिया य इत्थिनेवत्थिया य । जे ते पुरिसनेवत्थिया ते गिहत्था लिंगी वा, पुणो असोयसोयभेदेणं भिदियव्वा, एतेहिं सह दिवसतो गच्छतस्स पच्छित्तं जहा असंजयलिंगपुरिसाणं भणियं तथा भाणियव्वं । एवं दिवसतो भणियं । रत्तिं छग्गुरुआ तवकालविसेसिया, एव चेव भाणियव्वा ॥ इदानिं “इत्थीसु” भण्णइ-

[भा. ४७४६] पासंडिनित्थि पंडे, इत्थीवेसेसु दिवसतो छेदो ।

तेहिं चिय मिसि मूलं, दिय-रत्तिं दुगं तु समणीहिं ॥

चू- परिव्वाइयादिसु पासंडिणित्थीसु गिहत्थीसु य पंडे य इत्थीवेसधारगे एतेहिं दिवसतो गच्छंतस्स छेदो भवति, एतेहिं चेव सह गच्छंतो निसि मूलं भवति । समणीहिं समं जति दिवसतो जाति तो अणवद्धो, अह रातो समणीहिं समं गच्छति तो पारंचितो ॥ अहवा-

[भा. ४७४७] अहवा समणा-ऽसंजय, अस्संजति-संजतीहि दियरातो ।

चत्तारि छच्च लहु गुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू- अवशकल्पः- सणेहिं सद्धि दिवा वच्चति इ । रातो इ । सामण्णेण अस्संजएण सह दिवसतो गच्छति फ्रु । रातो प्र । सामण्णेण असंजतीहिं सह दिवसतो गच्छति छेओ । रत्ति मूलं । संजतीहिं समं दिवसतो गच्छति अणवद्धो । रत्तिं पारंचितो ॥ अडवीए ति गतं । अन्नगहणं गतं । इदानिं “तत्थ गहणं” ति दारं । तत्थ गहणं नाम जे ते रुक्खा जेसु तं पलंबं उप्पज्जति तत्थेव तं पडियं गेण्हति । तस्सिमो अतिदेसो-

[भा. ४७४८] जह चेव अन्नगहणेऽरन्ने गमणादि वण्णियं एयं ।

तत्थ गहणे वि एवं, पडियं जं होति अच्चित्ते ॥

चू- अन्नगहणे कोट्टादिसु भंगविगण्णेण जा सोधी दोसा य जे वण्णिया, तत्थ गहणे विहेट्टा पडितं अचित्तं आदि काउं सच्चेव सोधी दोसा य अपरिसेसा वण्णेयव्वा जाव समणीहिं सह गमणं ति ॥

एवमतिदेसं काउं ति अपरितुष्टः आचार्य विशेषज्ञापनार्थं वा इदमाह-

[भा. ४७४९] तत्थ गहणं पि दुविहं, परिग्गहमपरिग्गहं दुविधभेयं ।

दिट्ठादपरिग्गहिते, परिग्गहिते अनुग्गहं कोति ॥

चू- तत्थ गहणं दुविधं-सपरिग्गह अपरिग्गहं । “दुविधभेद” ति - पुणो एक्केको भेदो सचित्ताचित्तभेदेण भिदियव्वो । “दिट्ठादपरिग्गहिण्ण” ति - जंतं अपरिग्गहियं तं अचित्तं तं

गेणहतस्स जा हेड्ढा आरोवणा भणिता “दिट्ठे संकाभोतिगादि” सा सव्वा भाणियव्वा । जं पि आरिग्गहं सच्चित्तं तत्थ वि “दिट्ठे” संकाभोतिगादि तं चेव । नवरं - कायपच्छित्तं परित्ते लहुगा, अनन्ते गुरुगा । एतेसु चेव सपरिग्गहेसु “कोति” ति-भद्दो अनुग्गहं कोज्ज-अनुग्गहं मन्यत इत्यर्थः, पंतो पुणो पंतावणादि करेज्ज ॥ सपरिग्गहो इमेसिं-

[भा. ४७५०] तिविह परिग्गह दिव्वे, चउलहु चउगुरुग छल्लहुक्कासा ।

अहवा छल्लहुग छिय, अंतगुरु तिविहदव्वम्मि ॥

चू- जं तं सपरिग्गहं तं तिहिं परिग्गहियं होज्जा - देवेहिं माणुसेहिं तिरिएहिं । जं तं देवेहिं तं तिविहं होज्जा - जहन्नं मज्झिमं उक्कोसं । जहन्नं वाणमंतरेहिं, मज्झिमं भवणवासिजोतिएहिं, उक्कोसं वेमाणिएहिं । दिव्वं जहन्नं वाणमंतरपरिग्गहियं गेणहति ॥ मज्झिमं परिग्गहं (हियं) गेणहति ॥ उक्कोसं परिग्गहियं गेणहति छल्लहुअं । अधवा - तिसु छल्लहुअं तवकालविसेसियं, उक्कोसएहिं दोहिं वि गुरुअं कायव्वं ॥ दिव्वं गतं । इदानि माणुस्स-

[भा. ४७५१] सम्मयर सम्म दुहा, सम्मे लिंगि लहुगुरुगो गिहिएसु ।

मिच्छा लिंगि गिही वा, पागय-लिंगीसु चउ लहुगा ॥

चू- जंतं माणुस्सं परिग्गहियं तं दुविहं - सम्मद्धिड्डिपरिग्गहियं, “इयरे” ति मिच्छद्धिड्डिपरिग्गहियं वा । “सम्म दुह” ति जंतं सम्मद्धिड्डिपरिग्गहियं तं दुविधं - “सम्मलिंगि” ति, सावएहिं लिंगित्थएहिं य । लिंगित्थपरिग्गहिए मासलहु, सावगपरग्गहिए मासगुरु । जंतं मिच्छादिड्डिपरिग्गहियं तं चउव्विहं, तं जहा - अन्नपासंडिपरिग्गहियं, गिहत्येहि य पायावच्चपरिग्गहियं कोडुबिय परिग्गहं डंडिय परिग्गहं एत्थ गिहीहिं पागतेहिं अन्नपासंडियलिंगीहिं य चउलहुया पच्छित्त ॥

[भा. ४७५२] गुरुगा पुण कोडुंबे, छल्लहुगा होति डंडिगारामे ।

तिरिया उ दुड्ड-उदुड्डा, दुड्डे गुरुगेतरे लहुगा ॥

चू- कोडुंबियपरिग्गहे ॥ डंडियपरिग्गहे फ्रुं माणुसपरिग्गहं गतं । इदानि तिरियपरिग्गहं दुविहं-दुड्डेहिं य अदुड्डेहिं य । अहिसुणया अनिहुयहत्थिमादि दुड्डेसु गुरुगा इयर ति अदुड्डा, तेसु लहुगा ॥ तिरियपरिग्गहियं गतं । “परिग्गहेनुग्गहं कोइ” ति, अस्य व्याख्या-

[भा. ४७५३] भद्देतरसुर-मणुया, भद्दो धिप्पंति दड्डुणं भणति ।

अन्ने वि साहु गेणहेसु, पंतो छण्हेगतर कुज्जा ॥

चू- जेसिं सो परिग्गहो ते भद्दता वा होज्ज, इयरा वा पंता वा । जत्थ जे सुरा वा मणुया वा जेहिं तं परिग्गहियं भद्दगेहिं ते तं धेप्पंतं दड्डुं भणेज्ज - “लड्डं कयं जं ते पलंबगा गहिया, अन्हे मो तारिता, भो हे साहू ! अन्ने वि पज्जत्तिए गेणहेसु, पुणो वा गेणहेज्जह” । जो पुण पंतो सो इमेसिं छण्हं भेदानं एगतरं कुज्जा ॥

[भा. ४७५४] पडिसेहणा खरंटण, उवालंभो पंतावणा य उवहिम्मि ।

गेणहण-कहण-ववहार-पच्छकडुड्डाह निव्विसए ॥

चू- पुव्वद्धेण पंचपदा गहिता । गेणहणादी सव्वं पच्छद्धं छट्ठो भेदो ॥

तत्थ “पडिसेहो” इमो-

[भा. ४७५५] जं गहितं तं गहितं, बितियं मा गेणह हरति वा गहितं ।

जायसु व ममं कज्जे, मा गेणह सयं तु पडिसेहो ॥

चू- उच्चारियसिद्धा ॥ “खरंटणा” इमा-

[भा. ४७५६] धी मुंडिओ दुरप्पा, धिरत्थु ते एरिसस्स धम्मस्स ।
अन्नस्स वा वि लब्भसि, मुक्को सि खरंटणा एसा ॥

चू- मए मुक्को, अन्नो ते कोइ सिक्खवणं काहिंति, एवमादिणिप्पिवासा खरंटणा ॥
इमो सप्पिवासो “उवालंभो”-

[भा. ४७५७] आमफलाइ न कप्पंति, तुज्झ मा सेसए वि दूसेहिं ।
मा य सकज्जे मुज्झसु, एमादी हो उवालंभो ॥

चू- पंतावणा उवधिहरणं च पसिद्धा, पच्छित्तेण वा सह भणिहिंति । एतेसु पंचसु वि पदेसु
पच्छित्तं भणाति-

[भा. ४७५८] लहुगा अनुग्गहम्मी, अप्पत्तिय गुरुग तीसु ठाणेसु ।
पंतावण चउगुरुगा, अप्पबहुम्मी हिते मूलं ॥

चू- जस्स सो आरामो पडिग्गहे सो जति चिंतेति-अनुग्गहो जं मे साधवो पलंबे गेण्हंति ।
एत्थ अनुग्गहे चउलहुगा । अह अप्पत्तियं करेति तुण्हिक्को य अच्छति ताव चउगुरुं । अप्पत्तिएण
वा तयो पगारा करेज्ज - पडिसेह, खरंटं, उवालंभे । एतेसु तिसु ठाणेसु पत्तेयं चउगुरुगा ।
सामण्णेणं पंतावणे चउगुरुगा, अप्पे वा बहुम्मि वा उवहिम्मि हरिते मूलं भवति । अहवा -
उवहिनिप्फणं ॥

[भा. ४७५९] परितावणा य पोरिसि, ठवणा महत्त मुच्छ किच्छ कालगते ।
मास चउ छच्च लहु गुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू- पंतावियस्स अनागाढपरितावणा गाढपरितावणा । अहवा - पंतावितो परितावणाभिभूओ
सुत्तपोरिसिं न करेति मासलहुं । अत्थपोरिसिं न करेति मासगुरु । सुत्तपोरिसिं अकरेमाणा सुत्तं
णासिंति ॥ अत्थं नासिंति ॥ अनाहार ठवेति ॥ आहारिमे ॥ परिस्से ॥ अनंते ॥ फासुए
॥ अफासुए ॥ असिनेहे ॥ सिणिहे ॥ महादुक्खे फुं । मुच्छाए फ्रां । किच्छपाणे छेदो ।
किच्छुस्सासे मूलं । संमोहते अणवद्दम्पो । कालगए पारंचियं ॥

सा परितावणा इमेहिं तालियस्स भवति-

[भा. ४७६०] कर पाद डंडमादिहि, पंतावणे गाढमादि जा चरिमं ।
अप्पो उ अहाजातो, सव्वो दुविहो वि जं च विणा ॥

चू- हत्थेण वा पादेण वा डंडेण आदिग्गहणेण लतादिसु पंतावेज्जा । पंतावियस्स
अनागाढादिविकप्पा भवति । तेसु य चउलहुगादि जाव चरिमं पच्छित्तं भवति । तं च अनंतरमेव
भणियं । “अप्पबहुम्मि हिते” ति अस्य व्याख्या-अप्पो उ पच्छुद्धं । अप्पोवधी को ? एसा -
पुच्छा । उत्तरं-अहाजातो । कतिरुवो ? अत्रोच्यते-रयहरणं, दोनिसिज्जाओ, मुहपोत्तिया, चोल-
पट्टो य । बहु केरिसो ? सव्वो ति चोइसविहो । अहवा दुविधो वि - ओहितो उवग्गहितो य ।
चोदगाह - “कहं उवधिनिप्फणं, कहं वा मूलं ?” अत्रोच्यते - पमादतो उवधिनिप्फणं, अह
दप्पतो पलंबे गेण्हंतस्स सव्वोपकरणावहारो तो मूलं भवति । अहवा - सव्वोवकरणे हिते नियमा
परलिंगं भवति, तेन मूलं भवतीत्यर्थः । जं च एतेण उवधिणा विणा काहिंति पाविहिंति वा ॥

किं च तं ? उच्यते-

[भा. ४७६१] तणगहणे झुसिरेतर, अग्गी सट्टाण अभिनवे जं च ।

एसणपेळण गमणे, काए सुय मरण तोहाणे ॥

चू- सीताभिभूता तणं सेवंति झुसिरे ॥ इतरे ति - अज्झुसिरे सेवंते मासलहुं । अग्गी सेवंति तीए सट्टाण चउलहुं । अह अहिणवं अग्गि जणेति तो मूलं । जं च अग्गिसमारंभे अन्नेसिं जीवाणं विराधनं करेति तन्निष्फणं च । “एसणं पेळइ” ति उवकरणाभावे उग्गमुप्पायणादोसेण जेण दुट्ठं गेण्हति तन्निष्फणं च । “गमणे” ति उवहिण विना जति सीतादीहिं परिताविज्जमाणा अन्नतिथिएसु एक्के मूलं, दोहिं अणवट्ठो, तिहि चरिमं । “काए” ति अग्गिसेवणा जं पुढवादि काए विराहेति तन्निष्फणं । अहवा - “काए” ति अग्गिसेवणा जं पुढवादि काए विराहेति तन्निष्फणं । अहवा - “काए” ति अणेसणादिसु जं काए व हंति तन्निष्फणं । “सुत्ते” ति सुत्तं न करेति, अत्थं न करेति, सुत्तं णासेति, अत्थं नासेति पच्छित्तं पूर्ववत् । उवहिना विना जति एक्को मरति तहावि चरिमं । उवकरणाभावे जति एक्को ओहावति मूलं, दोहिं अणवट्ठो, तिहिं पारंचिओ ॥

उवहि ति गतं । इदानिं “गेण्हण कट्ठण” पच्छद्धस्स इमा विभासा-

[भा. ४७६२] गेण्हणे गुरुगा छम्मास कट्ठणे छेदो होति ववहारे ।

पच्छाकडम्मि मूलं, उड्डहणं विरुंगणे नवमं ॥

चू- पलंबे गेण्हंतो गहितो तस्स चउगुरुगा, उवकरणं हत्थे वा घेतुं कट्ठितो ताहे छग्गुरुं, करणे आरोविते ववहारे य पयट्ठे छेदो । “पच्छाकडो” ति जितो तम्मि मूलं, तिग-चउक्क-चच्चरेसु “एस-पलंबहारि” ति उड्डाहो, हत्थे वा पादे वा विरुंगिते, एतेसु उड्डाहण-विरुंगितेसु दोसु वि अणवट्ठो ॥

[भा. ४७६३] उदावण-निव्विसए, एगमनेगे पदोस पारंची ।

अणवट्ठप्पो दोसु य, दोसु य पारंचितो होति ॥

चू- जति उद्विओ निव्विसओ वा आणत्तो एतेसु दोसु वि पारंचियं । “अणवट्ठप्पो” ति पच्छद्धं गतार्थं ॥ अधवा - एगस्स अनेगाण वा जति पदोसं जाति तो पारंचितो ॥

इमं परिग्गहविसेसेण पच्छित्तविसेसं दरिसेति-

[भा. ४७६४] आराम मोल्लकीते, परउत्थिय भोइएण गामेण ।

वणि-घड-कुडुंब-रत्ता, परिग्गहे चव भदितरा ॥

चू- आरामो मोल्लेण कीओ, सो पुण केणं कीतो होजा ? इमेहिं-कुडुंबिणा परउत्थिएण वा भोइएण वा गामेण वा वणिएण वा ‘घड’ ति गोट्टीए आरक्खिएण वा रत्ता वा ॥

[भा. ४७६५] एतेसु उ गेण्हंते, पच्छित्त इमं तु होति नायव्वं ।

चत्तारि छच्च लहु गुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

चू- इत्थ जति गिण्हति तो इमं पच्छित्तं- मूलं अणवट्ठो पारंचितो ति । एत्थ वि ते चव भद्रेतरदोसा पडिसेहणादिया य ॥ रुक्खाहो जं पडितं सचित्तं य तं भणियं । इदानिं भूमिड्डिओ जं हत्थेण पावति तं गेण्हंतस्स भण्णति-

[भा. ४७६६] सजियपतिहिए लहुओ, सजिए लहुगा य जत्तिया गासा ।

गुरुगा होति अनंते, हत्थप्पत्तं तु गेण्हंते ॥

सू- सचित्तपइद्धितं अचित्तं फलं जइ गेण्हति तो मासलहुं, अचित्ते जत्तिया “गासा” करेति तत्तिया चेव मासलहु । जति पुण सचित्ते अचित्ते वा पतिद्धितं सचित्तं गेण्हति तो चउलहुगा, तत्त वि जत्तिया गासा करेति तत्तिया चउलहु । एवं परित्ते । अनंते एते चेव गुरुगा पच्छित्ता । भूमिद्धितो रुक्खद्धियं गेण्हतो एवं भणितो, एत्थ वि दिट्ठे संकाभोतिगादी सव्वे दोसा । ति विहपरिग्गहे दोसा य वच्चंतस्स य जे दोसा जाव आराममोल्लकीए त्ति सव्वं भाणियव्वं ॥

[भा. ४७६७] एमेव य सच्चित्ते, सुभणा आरुभणा य पडणा य ।

जं एत्थं नाणत्तं, तमहं वोच्छं समासेणं ॥

सू- प्रथमपातो गतार्थः । सुभणा, आरुभणा, पडणा य तिन्नि वि मूलदारा उवण्णत्था । पच्छच्चं कंठं ।

[भा. ४७६८] तं सच्चित्तं दुविहं, पडियापडियं पुणो परित्तितरं ।

पडियासति यऽपावेंते, सुब्भति कड्ढातिए उवरिं ॥

सू- पुव्वच्चं गतार्थं । एत्थ “सचित्त” मिति मूलदारं गतं । इदानि “सुभण” ति - “पडियासति” पच्छच्चं । भूमिपडिया पलंबस्स असति भूमिद्धितो रुक्खद्धितं पलंबादि जाहे न पावति ताहे पलंबपाडणद्धा कड्ढादी उवरिं सुब्भति । तं कड्ढमादी ठावेंतस्स । सुभमाणस्स वि ङ्क ॥

[भा. ४७६९] सुहमाणे पंचकिरिया, पुढवीमादी तसेसु तिसु चरिमं ।

तं काय परिच्चयती, आवडणे अप्पगं चेव ॥

सू- तं कड्ढमादिखिवमाणो पंचकिरियाहिं पुडो, तं जहा - कात्तियाए अधिकरणियाए पादोसियाए परितावणियाए पाणातिवातकिरियाए य । संपत्तीओ वा मा वा होउ तहावि पंचकिरिओ । पुढविकायादिसु तसावसाणेसु य जीवेसु संघट्टाए परितावणए उद्ववणाए । एतेसु तिसु ठाणेसु मासादी आढत्तं मूलं पावति, तिसु पंचिदिएसु चरिमं भवति, कड्ढादि खिवंतो तं वणस्सत्तिकायं परिच्चयति, सो य लगुडादी “आवडणे” ति - पच्चुप्फिडियणियत्तो अप्पणो चेव आपडति, एत्थ आयविराधना ॥ कहं पुण तत्थ छक्कायविराधना ? उच्यते-

[भा. ४७७०] पावेंते पत्तम्मि य, पुणो पडंतं य भूमिपत्ते य ।

रय-वास-विज्जुमादी, वात-फले मच्छिगादी तसे ॥

सू- पावति ति-हत्थमुत्तं जाव रुक्खं न पावति एत्थं अंतरा तं पावेंतं-गच्छंतमित्यर्थः । छण्हं कायाणं विराहकं । “पत्तम्मि” य रुक्खं जता पत्तं एत्थ वि छक्काया, पुणो पडंतं छक्काए विराधेति, भूमिपडिए वि छक्काया ।

कहं ? उच्यते - एतेसु चउसु वि ठाणेसु इमे छक्काया संभवति, “रओ” ति - पुढवि, वासे पडंतं उदगं विज्जुम्भि अगनिकाए विराहेति, वाउकायं विराहेति, रुक्खे “पलंबा” आहणंतस्स वणस्सती, तसा नच्छिगादिगा संभवति ॥ एय चेव पुणो फुडतरं दरिसिञ्जति-

[भा. ४७७१] रय-खोल्लमादिसु मही, वासोसा उदग अग्गि दवदट्ठे ।

तत्थेवऽनिल वणस्सति, तसा उ किमि-कीड-सउणादी ॥

सू- खोल्लं कोत्थरं, तत्थ पुढविसंभवो, पन्ने तयाए वा वासं पडति, ओमे वा महियाए वा पडंतीए उदगविराधना, विज्जुए वणदवादिणा वा दरदद्धे अग्नी, तत्थेवाणिलो ति वातं विराहेज्जा,

सो चेव वणस्सती पत्तपुप्फफलादि वा, तसा मच्छिया किमिया वा कीडा वा सउणादि वा, एवं ताव अप्राप्ते कट्टे विराधना छण्हं कायाणं भणिता । पत्ते वि एवं चेव, पुणो पडंतं एवं चेव, भूमिपत्ते वि एवं चेव ॥ जओ भण्णति-

[भा. ४७७२] अप्पत्ते जो उ गमो, सो चेव गमो पुणो पडंतम्मि ।

सो चेव य पडितम्मि वि, निक्कंप्पे चेव भूमीए ॥

चू- उच्चरियसिद्धा । “निक्कंप्पे चेव भूमीए” ति-जहिं ठितो ठाणे कट्टं खिवंतो धामं बंधति, तत्थ वि पाताणं निप्पगंपत्ते य पुढवादीणं छण्हं कायाणं विराधना भवति, अधवा - तं कट्टं पडितं निप्पगंपाए भूमीए पुढवादीयाणं छण्हं कायाणं गाढतरं विराधनं करेति ॥

[भा. ४७७३] एवं दव्वतो छण्हं, विराहतो भावतो उ इहरा वि ।

चिज्जति हु घनं कम्मं, किरियागहणं भयनिमित्तं ॥

चू- एतेण जहासंभवप्पगारेणं दव्वतो छण्हं पि कायाणं विराहगो भवति । भावओ पुण “इहर” ति-जति वि न विराहेति तहावि छण्हं कायाणं विराहतो चेव भवति । कहं ? भावपाणा-तिवाततो निरपेक्षत्वात् । भावपाणातिवाएण य जहा घणं कम्मं विज्जति न तहा दव्वपाणातिवाएण, जओ “उच्चालयम्मि पादे” ॥ चोदगाह- “जं भणियं पंचहिं किरियाहिं पुट्ठो” ति । तं कहं ? जति न विराहेति तो परितावणिया पाणातिवायकिरिया य कुतो संभवति ? अह विराधेति तो एयाओ होजा, पादोसिया कहं होजा ? आचार्य आह - किरियागहणं भयजणणत्थं कीरति । अहवा - जत्थ एगा किरिया तत्थ दिट्ठिवायनयसुहुमत्तणओ पंचकिरियाओ भवति, अतो पंच किरियग्गहणे न दोसा । एवं ताव संजमविराधना भणिता । आयविराधना कहं भवति ? उच्चते-

[भा. ४७७४] कुवणय पत्थर लेट्टू, पुव्वुच्छूटे फले य पवडंतं ।

पच्चुप्फिडणे आता, अच्चायामे य हत्थादी ॥

चू- अत्रेण केण ति पुव्वं पलंबत्थिणा “कुवण” ति लउडगो, सो खित्तो विलग्गो अच्छमाणो वाउपओगेण साधुणा वा जं खित्तं तेन संचालितो पडंतो साधुं विराहेजा, एवं पत्थरो लेट्टू फलं वा पडंतो । अहवा - जं साधुणा घत्तियं तं खोडादिसु पच्चुप्फिडियं आहणेजा, बाहू वा अच्चायामेण दुक्खेजा । एवं आयविराधना भवति ॥ “छुभणे” ति दारं गतं । इयाणि आरुभणत्ति दारं-

[भा. ४७७५] खिवणे वि अपावंतो, दूहति तहि कंट-विच्छू-अहिमाती ।

पक्खि-तरच्छादि वहो, देवतखित्तादिकरणं च ॥

चू- खित्ते वि कट्टादिगे जहा पलंबा न पडंति अपावंतो अहे ठितो अलभंतो ताहे पलंबट्ठा तं रुक्खं दुरुहति, तत्थ दुरुहंती जत्तियाते बाहुक्खेवेहिं चडति तत्तिया । अनंते ते चेव चउगुरुगा । एवमादि कायविराधना । इमा आयविराधना-तेहिं चडंतो कंटगेहिं विज्जति, विंछिएणं सप्पेण वा खज्जति, सेणमादि पक्खीण वा आहम्मति, तरच्छभादिणा वा खज्जति, देवता वा जस्स परिग्गहे सो रुक्खो सा रुट्ठा खित्तचित्तादिकं करेजा ॥ अहवा-

[भा. ४७७६] तत्थेव य निट्ठवणं, अंगेहि समोहतेहि छक्काता ।

आरोवण सव्वे वा, गिला णपरितावणादीया ॥

चू- सा देवता रुट्ठा तत्थ “निट्ठवेति” ति मारेजा, अहवा सा देवता रुट्ठा पाडेजा, तत्थ से

अनंतरं अंगं सव्वाणि वा समोहणंति-भञ्जंतीत्यर्थः । जत्थ य पडति तत्थ छण्हं जीवणिकायाणं विराधनं करेज्जा, एत्थ कायारोवणा पूर्ववत् । परितावणादी य गिलाणारोवणा पूर्ववत् ॥

ओरोहणं ति दारं गतं । इदानिं “पडण” ति दारं-

[भा. ४७७७] गेलण्णमरणमाती, जे दोसा होंति दुरुहमानस्स ।

ते चेव य सारुवणा, सविसेसा होंति पवडंते ॥

घू- कतासि सो तत्थ चडंतो पडेज्जा सयमेव, एत्थ य दोसा भाणियव्वा जे आरुहंतस्स पडणमादी भणिता । जा य आयसंजमविराधणा, जं च पच्छित्तं, तं सव्वं पडंते भाणियव्वं सविसेसं । सविसेसग्गहणं आरुभंतस्सदोसाणं संभवो भणितो, पडंते पुण नियमा गिलाणगा समुग्घायादिया दोसा ॥ पडण ति दारं गतं । इदानिं “उवहि” ति दारं-

[भा. ४७७८] तंमूलमुवहिगहणं, पंतो साधूण चेव सव्वेसिं ।

तणगहण अग्गिपडिसेवणा य गेलण्णपडिगमणं ॥

घू- जस्स सो परिग्गहे सो भणति - कीस मे अनापुच्छाए गेण्हति, तन्निमित्तं जो पंतो सो तस्स वा साधुस्स अन्नस्स वा साधुस्स सव्वेसिं वा साधूण वा उवधिं गेण्हति, एत्थ से मूलं पच्छित्तं उवधिनिष्फण्णं वा ।

अहवा-अहाजाते मूलं, सेसेसु उक्कोसए (आयं बिलं] इ, मज्झिमए मासलहू, जहन्ने पणगं। एवं वहिणा हडेणं तणाणि झुसिराणि य अज्झुसिराणि वा गेण्हेज्जा, सीतेण वा अभिभूतो अग्गिं सेवेज्जा, सीतेण वा अनागाढा वि परिताविज्जेज्ज, सीतेण वा अजीरंते गेलण्णं वा हवेज्ज, सीताभिभूता वा साधू पासत्थेसु अन्नतिथिएसु वा गिहत्थेसु वा गमणं करेज्ज ॥ एतेसु इमं पच्छित्तं-

[भा. ४७७९] तणगहण अग्गिसेवणं, लहुगा गेलण्णे होंति ते चेव ।

मूलं अणवट्ठप्पो, दुग-तिग-पारंघियं ठाणं ॥

घू- अज्झुसिरतणेसु । ज्झुसिरे । परकडं अग्गिं सेवति । अधिनवं जनेति मूलं, अतितावेण वा तप्यंतो न तप्पामि व ति काउं जतिए वारे हत्थं पादं वा संचालेति तत्तिया । कोई पुण धम्मसद्धाए अग्गिं न सेवति ति परिताविज्जति, गिलाणो वा भवति तत्थ चं चेव पुव्वभणितं भाणियव्वं, सीतेण वा परिताविज्जंतो पासत्थादिसु जति जाति इ, अहाछंदेसु इ, जति ओहावति एक्को मूलं, दोहिं अणवट्ठो, तिसु पारंघित्तं । अन्नतिथिएसु एवं चेव ॥ उवहिसि गतं ।

इदानिं “उड्डाहे” ति दारं-जे पडणादिया दारा पडिलोमेणं एते अपरिग्गहे सपरिग्गहे वा भवंति । जे पुण उवहिउड्डाहदारा एते दो वि नियमा सपरिग्गहे भवंति । अस्थार्थस्य ज्ञापनार्थमिदमाह-

[भा. ४७८०] अपरिग्गहित पलंबे, अलभंतो समणजोगमुक्कधुरो ।

रसगेही पडिबद्धो, इतरे गिण्हं उ गहितो ॥

घू- “इयर” ति सपरिग्गहे पलंबे गेण्हंतो पलंबसामिणा गहिओ ॥

[भा. ४७८१] महजनजाननता पुण, सिंघाडग-तिग-चउक्क-गामेसु ।

उड्डहिऊण विसज्जिते, महजननाते ततो मूलं ॥

घू- गहितो समणो, महाजणस्स जाणाविओ । कहं ? उच्चते सिंघाडगठाणं नितो, तिगं नीतो, चउक्कं वा, आरामाओ वा गामं नीतो, एतेसु महाजनट्ठाणेसु नीतो महाजनेन नातो, जेन

गहितो तेन महाजनपुरतो उड्ढाहिऊण विसञ्जितो त्ति मुक्को, एत्थ से मूलं भवति ॥

इमो य दोसो-

[भा. ४७८२] एस तु पलंबहारी, सहोढ गहितो पलंबठाणेषु ।
सेसाण वि वाघातो, सविहोढ विलंबिओ एवं ॥

शू- जेन सो पलंबे गेण्हंतो गहितो सो तं सिंघाडगादिठाणेषु नेउं भणति- “एस मए आरामे त्ति चोरो गहिओ पलंबे हरंतो, सहोढ त्ति सरिच्छे, एवं सो “सविहोढ” त्ति - लज्जावनिजं बेलंबिय इव विलंबितो । अहवा- त्रिकादिषु इतश्चेतश्च नीयमानो महाजनेन दृश्यमानः “किमिदं किमिदं ?” इति पृच्छकजनस्याख्यायमानो स लज्जमानमधोदृष्टिविवर्णविषण्णमुखो दृश्यमानो धिगु जनेनोच्यमानो स्वकृतेन कर्मणा विलंबितो इव विलंबि, एवं विलंबिते सेसाण वि साधूण जहुत्तकिरियड्डियाणं सब्बे एते अकिरियड्डिया इति वाघातो भवति ॥ उड्ढाहे त्ति दारं गतं । इदानिं जं तं हेड्ढा भणियं - “आणाणत्थमिच्छत्तविराधना कस्सऽगीयत्थे” त्ति, एयं उवरि भणिहिति” त्ति तं इदानिं पत्तं । तत्थ पढमं “आणे” त्ति दारं - भगवता पडिसिद्धं “न कप्पति” त्ति, पलंबं गेण्हंतेण आणाभंगो कतो । तम्मि य आणाभंगे चउगुरु पच्छित्तं । चोदगाह-

[भा. ४७८३] अवराहे लहुगतरो, आणाभंगम्मि गुरुतरो किहनणु ।
आणाए छिय चरणं, तब्बंगे किं न भग्गं तु ॥

शू- “अवराहो” त्त चरित्ताइयारो । तत्थ पच्छित्तं दंडो लहुतरो स्यात् । कहं ? उच्यते - भावद्वपलंबे मासलहुं, भवितो अभिन्ने परित्ते चउलहुं । इह य आणाभंगे चउगरुं तो वहं नु एयं एवं भवति- “अवराहे लहुयतरो सति जीवोवघाए वि, आणाए पुण नत्थि जीवोवघातो” त्ति । आचार्याह-आणाए छिय चरणं ठियं, अतो तब्बंगे किं न भग्गं ? किमिति परिप्रश्ने । आचार्य शिष्यं पृच्छति - किं तत् वस्तु अस्ति यद् आलमंगे न मष्यते ? नास्त्येवेत्यर्थः । अत आजायां गुरुत्तरो दंडो युक्तः, अवराधे लहुतरो इति ॥ इमस्स चेव अत्थस्स साहण्णड्ढा इमो दिड्ढंतो-

[भा. ४७८४] सोऊण य घोसणयं, अपरिहरंता विनास जह पत्ता ।
एवं अपरिहरंता, हितसब्बंस्सा तु संसारे ॥

शू- रन्ना घोसावियं सोतूण तं अपरिहरंता जहा धनविनासं सरीरविनासं च पत्ता, तथा तित्थकरिणिसिद्धं अपरिहरंता हियसंजमधणसब्बसारे संसारे दुक्खं पावेंति ॥ भदवाहुकया गाहा एतीए चेव भासकारो वक्खाणं करेति-

[भा. ४७८५] छप्पुरिसा मज्झ पुरे, जो आसादेज्ज ते अयाणंतो ।
तं डंडेमि अकंडे, सुणंतु पउरा ! जनवया ! य ॥

शू- कहा कोति नरवती, सो छहिं पुरिसेहिं अन्नतरे कजे तोसितो इमेणऽत्थेण घोसणं करेति- मज्झं छ मणुसा सविसयपुरे अप्पणो इच्छाए विहरमाणा अनुवलद्धरूवा वि जो ते छिवति वा पीडेति वा मारेति वा तस्स उग्गं डंडं करेमि, सुणंतु एयं पुण जनवया ॥

[भा. ४७८६] आगमिय परिहरंता, निदोसा सेसगा अनिदोसा ।
जिनआणागमचारी, अदोस इतरे भवे दंडो ॥

शू- तव ते जनवया डंडभीता ते पुरिसे पयत्तेण आगमियपीडापरिहारकयबुद्धी जे तेसिं पीडं

परिहरंति ते पद्मोसा, जे पुम अनायारमंता न परिहरंति ते रन्ना डंडिया । एवं रायाणो इव तित्थकरा, पुरमिव लोगो, पुरि इव छक्काया, घोसण य छक्कायवज्जणं, पीडा इव संघट्टणादी, एवं जुहुत्तं छक्कायवज्जणं जिनानागमचारी कम्मबधणदंडोसेण अडंडा, इतरे भवे पुणो पुणो सारीमाणसदुक्खदंडेण डंडिता ॥ आणे त्ति दारं गतं । इदानिं “अणवत्थ”त्ति दारं-

[भा. ४७८७] एणेण कयमकज्जं, करेति तप्पच्चया पुणो अन्नो ।

सायाबहुल परंपर, वोच्छेदो संजम-तवाणं ॥

धू- एणेण कतो, “तप्पच्चय” त्ति एस आयरिओ सुअधरो वा एवं करेति नूनं नत्येत्य दोसा, अहं पि तप्पच्चयातो करेमि त्ति ततो वि अन्नो करेति, एवं सोक्खपडिबद्धाणं जं संजमतवपदं पुव्वायरिएण वज्जितं तं पच्छिमेहिं अदिट्ठंति काउं वोच्छिण्णं चव ॥ इदानिं “मिच्छ”त्ति दारं-

[भा. ४७८८] मिच्छत्ते संकादी, जहेव मोसं तहेव सेसं पि ।

मिच्छत्तथिरीकरणं, अब्भुवगम वारणमसारं ॥

धू- अनभिग्गहियसम्ममिच्छाणं मिच्छत्तं जनेति, जहा एयं मोसं तथा सेसं पि सव्वं, एतसिं मोसं संकं वा जणेति, आदिसद्दातो कंखादी भेदा दट्टव्वा, मिच्छत्तवलियभावस्स सम्मत्ताभिमुहस्स पलंबगहणसारिसणातो मिच्छत्ते थिरं भावं जणेइ, “अब्भुवगमो”त्ति पव्वत्तिउकामस्स वा अनुव्वयाणि वा घेतुकामस्स सम्महसणं वा पडिवज्जितुकामस्स भावपरावत्तणं करेति, पवयणे सिट्ठिलभावं जणेति, तं दट्टुं सेहादि वा पग्गिमणादि करेज्ज । अहवा - अब्भुवगमं संजमे करेत्तस्स संजमासंजमे वा सम्महंसणे वा वारणं करेज्ज - ‘मा एयंपडिवज्जह, “असारं”त्ति - एयं पवयणं निस्सारं, मए एत्थ इमं च इमं दिट्ठं” त्ति ॥ मिच्छत्ते त्ति गतं । इदानिं “विराधने”त्ति दारं - सा दुविधा आयाए संजमे य । दो वि पुवभणिता, तहावि । इमो विसेसो भण्णति-

[भा. ४७८९] रसगेही पडिबद्धे, जिब्भादंडा अतिप्पमाणानि ।

भोत्तूणंSजीरमाणे, विराधना होति आताए ॥

धू- पलंबरसगिद्धो “जिब्भादंडि”त्ति अतीवगिद्धे अतिप्पमाणे बहु धुत्ते य अजीरमाणे सज्जविसूतितादी करेज्ज, एवमादी आयविराधना गता ॥ इदानिं संजमविराधना-

[भा. ४७९०] तं काय परिच्चयती, नाणं तह दंसणं चरित्तं च ।

बीयादी पडिसेवग, लोगो जह तेहि सो पुट्ठो ॥

धू- “तं कायं परिच्चय” इति पुव्वद्धस्स इमा दो वि भासगाहाओ-

[भा. ४७९१] कायं परिच्चयंतो, सेसे काए वए य सो चयति ।

नाणी नाणुवदेसे, अवट्टमाणो उ अन्नाणी ॥

[भा. ४७९२] दंसणचरणा मूढस्स नत्थि समता वा नत्थि सम्मं तु ।

विरतीलक्खणचरणं, तदभावे नत्थि वा तं तु ॥

धू- पलंबे गेण्हंतेण वणस्सतिकोओ परिच्चत्तो, वणस्सतिकायपरिच्चागेण सेसा वि काया परिच्चत्ता, एवं छक्कायपरिच्चागे पढमवयं परिच्चत्तं, तस्स य परिच्चागे सेसवया वि परिच्चत्ता । एवं अव्वती भवति । दारं । जहा अन्नाणी नाणाभावतो नाणुवदेसे न वट्टति एवं नाणी वि नाणुवदेसे अवट्टंतो निच्चयतो नाणफलाभावाओ अन्नाणी चव । दारं । नाणाभेव मूढो भवति, मूढस्स य

दंसणचरणा न भवन्ति । अधवा - जेण जीवेसु समता नत्थि पलंबगहणातो तेन सम्पत्तं नत्थि । दारं । विरतिलक्खणं चारित्तं भणियं, तं च पलंबे गेण्हंतस्स लक्खणं न भवति, “तदभावे” ति लक्खणा भावे चारित्तं नत्थि, वा ग्रहणात् अपवादे गृह्हतोऽपि चारित्रं भवत्येव । दारं । “बीयाइ” ति फला बीजं भवन्तीति कृत्वा बीजग्रहणं, आदिसद्दातो फलं पत्तं प्रवालं शाखा तथा खंधं कंदो मूलमिति ॥ चोदगाह - “कीस बीयाती कता ? कीस मूलादी न कता ? सव्वो वणस्सति मूलादी भवति ति । आचार्याह-

[भा. ४७९३] पाएण बीयभोई, चोदगपुच्छआऽनुपुव्वि वा एसा ।

जोनीघाते वहता, तदादि वा होति वणकाओ ॥

चू- पाएण जनवयो बीयभोती, तेन कारणेण बीयाई कत्तं । अधवा - समए तिविहा आनुपुव्वीपुव्वानुपुव्वी पच्छानुपुव्वी अणानुपुव्वी । तिविधा वि अत्थतो परुव्विज्जति, न दोसो । एस पच्छानुपुव्वी महिता । अधवा - बीयं जोनी, तम्मि घातिए सव्वे चेव मूलादी घातिता होति । अहवा - सव्वेसिं वणस्सतिकारियाणं “तदादि” ति बीयं आदि । कहं ? जेण ततो पसूती, तेन कारणेण आदीए पडिसेहियाए सव्वं पडिसेहियं भवति ति काउं बीयादिगहणं कत्तं ॥

“पडिसेवगलोगो जह तेहिं सो पुट्ठो” अस्य व्याख्या-

[भा. ४७९४] विरतिसहाव चरणं, बीयासेवी हु सेसघाती वि ।

अस्संजमेण लो गो, पुट्ठो जह सो वि हु तहेव ॥

चू- जतो य एवं ततो जो बीए पडिसेवति सो नियमा मूलादि सेसघाई भवति, जो य ते घाएति तस्स विरतिसभावं चरणं तं न भवति, जो य बीए पडिसेवति जो जहा लो गो असंजतो असंजतत्तणतो य अस्संजमेण पुट्ठो एवं सो वि तेहिं पलबेहिं आसेवितेहिं अस्संजमेण पुट्ठो, अतो पलंबपडिसेवगत्तणस्स पडिसेहो कज्जति ॥ विराधनेति मूलदारं गत्तं । इदानिं “कस्सऽगीयत्थे” ति दारं, एयस्स विभासा-

[भा. ४७९५] कस्सेयं पच्छित्तं, गणिणो गच्छं असारवेंतस्स ।

अहवा वि अगीयत्थस्स भिक्खुणो विसयलोलस्स ॥

चू- सीसो पुच्छति - एस जो पच्छित्तगणो भणितो, एस कस्स भवति ? आयरिओ आह- “गणिओ गच्छं असारवेंतस्स, असारवणा नाम अगवेसणा - “को तत्थ गतो को वा पुच्छिउं गतो, अनापुच्छ वा, पलंबगहणा आलोइए वा सोहिं न देति, न कारवेति वा, न वा चोदेति वा” । एवं असारवेंतस्स गुरुणो सव्वं पच्छित्तं भवति । अहवा - अगीयत्थो अन्नं च विसयलोलो होउं पलबे गेण्हति तस्स भिक्खुणो पच्छित्तं भवति । अधवा - अगीयत्थस्स गीयत्थस्स वि विसयलोलस्स एयं पच्छित्तं भवति । पुणो चोदगाह - किं कारणं आयरियस्स अविराहेंतस्स जीवकाए पच्छित्तं भवति ? आचार्याह-जेन सो गच्छविराधनाए वड्ढति । कहं ? जेण गच्छं न सारवेति । तत्थ य इमे आयरियभंगा - अगीयत्थो आयरिओ, गच्छं न सारवेति, विसयलोलो य, एतेसु तिसु पदेसु सपडिपक्खेसु अट्ठ भंगा कायव्वा । एत्थ अंतिमो सुट्ठो । आविमा सत्त वज्जनिज्जा ॥ कहं ?

[भा. ४७९६] देसो व सोवसंगो, वसणी व जहा अजाणगनरिंदो ।

रज्जं विलुत्तसारं, जह तह गच्छो वि निस्सारो ॥

शू- “देसो व सोवसगो” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४७९७] ओमोयरिया य जहिं, असिवं च न तत्थ होइ गंतव्वं ।
उप्पन्ने न वसितव्वं, एमेव गणी असारणितो ॥

शू- जहा देसो असिवा उवद्दवजुतो वज्जनिज्जो तथा गणी असारणिओ विसयलोतो वज्जनिज्जो ।
“वसणी व जहा” अस्य व्याख्या-

[भा. ४७९८] सत्तण्हं वसणाणं, अन्नतरजुओ न रक्खती रज्जं ।
अंतेपुरे व अच्छति, कज्जाणि सयं न सीलेति ॥

शू- जहा राया रज्जणीति जाणगो अजाणगो वा वसणाभिभूयत्तणओ रज्जमनुपालेउं न याणति ।
अधवा-सेसवसणेहिं अवट्ठंतो वि विसयलोलत्तणतो निच्चमंतेउरे अच्छति तस्स वि रज्जं विनस्सति,
एवं गणियस्स असारनियस्स सारनियस्स वा विसयलोलस्स गच्छो विणस्सति ।

“अजाणगणरिंदो” त्ति अस्य व्याख्या- रज्जणीति अजाणत्तणतो ववहारादि कज्जाणि अप्पणा
“न सीलेति” न पेक्खति त्ति वुत्तं भवति, अपेक्खंतस्स य रज्जं विणस्संति, अन्नो वा राया
ठविज्जति, एवं गणियस्स वि अगीयस्स गियत्थस्स वा असारणियस्स गच्छो विनस्सइ, तेन तेसु न
वसियव्वं ॥ “सत्तण्हं वसणादीणं” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ४७९९] इत्थी जूयं मज्जं, भिगव्व वयणे तथा फरुसता य ।
डंडफरुसत्तमत्थस्स दूसणं सत्त वसणाणि ॥

शू- इत्थीसु निच्चं आसत्तो अच्छि, तथा जूते मज्जे य निच्चमासत्तो अच्छति, “भिगव्वं” त्ति
आहेडगो, एतेसु निच्चासत्तणतो रज्जण सीलेति । “वयणफरुसो” एत्थ वयणदोसेण रज्जं विनस्सति ।
अतिउग्गदंडो “दंडफरुसो”, एत्थ जनो भया नस्सति । अत्युप्पत्तिहेतवो जे ते दूसेंतस्स अत्युप्पत्ती
न भवति, अत्थाभावे कौसविहूणो राया विणस्सति ॥ अहवा - अन्यः विकल्पः-

[भा. ४८००] अहवा वि अगीयत्थो, गच्छं न सारेति एत्थ चउभंगो ।
बीए अगीयदोसो, ततिओ न सारेतरो सुद्धो ॥

शू- अगीयत्थो गच्छं न सारवेति १ । अगीयत्थो गच्छं सारवेति २ । गीयत्थो गच्छं न सारवेति
३ । गीयत्थो गच्छं सारवेति [इ] ४ । एत्थ पढमस्स दो दोसा, अगीयदोसो असारणदोसो य ।
वितियस्स एक्को अगीयत्थ दोसो । ततियस्स एक्को असारणदोसो । इतरो चउत्थो सुद्धो ॥

एतेसिं भंगाण इमो उवसंधारो-

[भा. ४८०१] देसो व सोवसगो, पढमो बीओ व होइ वसणी वा ।
ततिओ अजाणतुल्लो, सारो दुविहो दुहेक्केक्को ॥

शू- पढमभंगिल्लो सोवसगो देसो इव परिच्चयनिज्जो । वितियभंगिल्लो तस्स चोदणा वसणमिव
दड्ढव्वं, तेन वसणिणरिंदतुल्लो इव सो परिच्चयनिज्जो । ततियभंगिल्लो असारनियत्तणओ अजाणगतुल्ल
एव । अहवा चउभंगो - अगीयत्थो गच्छं न सारवेति । अगीयत्थो गच्छं सारवेति । गीयत्थो गच्छं
न सारवेति । गीयत्थो गच्छं सारवेति । चउत्थो सुद्धो । सेसेसु भंगेसु देसोवसगो पढमसमो
स्फुटतरं गाथा अवतरति । “रज्जं विलुत्तसारं” एयस्स पच्छद्धस्स वक्खाणं कज्जति-

“निस्सारो” त्ति अस्य व्याख्या- “सारो दुविधो दुहेक्केक्को”, निग्गतो सारो निस्सारो । को

पुण सो सारो ? भण्णति - सो सारो दुविधो - लोइओ लोउत्तरिओ य । पुणो एक्केको दुविधो-
बाहिरो अब्भितरो य ॥ तत्थ जो लोइओ दुविधो सो इमो-

[भा. ४८०२] गोमंडलधन्नादी, वज्झो कणगादि अंतो लोगम्भि ।

लोउत्तरितो सारो, अंतो बहि नाणवत्थादी ॥

चू- “गो”ति गावीओ, मंडलमिति विसयखंडं, बलद्दय खलमंडलं कोहयमंडलं छत्रउडं
सुरद्धा । अहवा - मंडलमिति गोवग्गो एवं महिष्वादी । सालिमादीए धन्ना, आदिसद्दातो नाणाविहो
कुवियमुवक्खरो । एवमादि लोइओ बाहिरो सारो । अब्भितरो सुवण्णं रूपं रयणाणि य,
एवमादिअब्भितरो लोइओ । जो पुण लोउत्तरो सारो सो दुविधो - अंतो बाहिरो य । तत्थ अंतो
नाणं दंसणं चारित्तं च । बाहिरो-आहारो उवधी सेज्जा य । अगीयत्थस्स अगीयत्तणओ गीयस्स य
असारनियत्तणओ गणो दुविहेणावि सारेण निस्सारो भवतीत्यर्थः ॥ तम्हा गणिणो गच्छं असारवंतस्स
एवं सब्बं पच्छित्तं भवति । अधवा - वि अगीयत्थभिक्खुणो विसयलोलस्स । जो अगीयत्थो
भिक्खू आयरियाणं अनुवदेसेण जिब्भिमिदियविसयलोलताए पलंबे गेण्हति, तस्स एयं सब्बं पच्छित्तं
भवति । चोदगाह- “णायं अत्थावत्तीतो जो अगीतो आयरिओवदेसेण गेण्हति तस्स नत्थि
पच्छित्तं” । गीयत्थुवदेसमंतरेण य अगीयत्थस्स सओ कज्जेसु पवत्तमाणस्स इमो दोसो-

[भा. ४८०३] सुहसाहगं पि कज्जं, करणविहूणमणुवायसंजुत्तं ।

अन्नातदेसकाले, विवत्तिमुवयादि सेहस्स ॥

चू- जं पि य सुहसाहगं कज्जं “करणविहूणं” ति अनारंभो, घडस्स वा जहा चक्कादीकरणं
तेहिं वा विना अनुवाओ, जहा मिउप्पिडातो पडमुप्पाएउमिच्छति । अन्नायं नाम जहा अचित्तकरो
चित्तं काउं न याणति अज्ञत्वात् अल्पविज्ञानत्वादित्यर्थः । अदेसकालो हा अभ्रावकाशे वृथै
निपतमानायां घटं कर्तुं न शक्यते । विवत्ति असिद्धी कज्जविणासो वा विवत्ति । सेहो ति अजाणगो ।

(उक्तं च-) सम्प्राप्तिश्च विपत्तिश्च, कार्याणां द्विविधा स्मृता ।

सम्प्राप्ति सिद्धिरर्थेषु विपत्तिश्च विपर्यये ॥

एत्थ “अनारंभे अनुवाए” य इमं निदरिसणं-

[भा. ४८०४] नक्खेणावि हु छिज्जति, पासादे अभिनवो तु आसत्थो ।

अच्छेज्जो वडंतो, सो वि य वत्थुस्स भेओ य ॥

चू- वडपिप्पलादी पासादुद्धितो अच्छिण्णो अप्रयलछिन्नो य वत्थुभेदं करेति, अदेसकाले
पुण छिज्जमाणे महंतो किलेसो भवति, वत्थुभेदं वा करेज्ज । एस अजाणगस्स विधी । जो पुण
जाणगो सो देसकाले नहेण चेव छिंदति, छिंदियव्वे य आरंभं करेति, प्रयलछिन्नं च करेति, मूले
वि से उद्धरति, उद्धरिता य गोकरिसग्गिणा डहति । एस जाणगस्स विधी ॥

[भा. ४८०५] जो वि य ऽनुवायछिन्नो, तस्स वि मूलाणि वत्थुभेया य ।

अभिनव उवायछिन्नो, वत्थुस्स न होइ भेदो य ॥

चू- पुव्वद्धेण अनुवाओ, पच्छद्धेण अहिनवे उवायछेदो । एस दिद्धंतो ॥ इमो से उवणतो-

[भा. ४८०६] पडिसिद्धं तेगिच्छं, जो उ न कारेति अभिनवे रोगे ।

किरियं सो हु न मुच्चति, पच्छा जत्तेण वि करंतो ॥

चू- जस्स रोगो उप्पन्नो साहुस्स जो जइ इमं सुत्तं अनुसरिता “तेगिच्छंणाभिनंदेज्ज” ति “पडिसिद्धं” ति काउं न कारवेति किरियं, सो तम्मि वाहिम्मि वद्धिते समाणे जत्तेण वि किरियं करेत्तो न सक्केति तिगिच्छिउं । जति पुण अहुणुद्धितै चेव रोगे कारवेत्तो किरियं तो तिगिच्छितो होत्ते ॥ जो वा अनुवाएणं करेति जहा-

[भा.४८०७] सहसुप्पइयम्मि जरे, अट्टमभत्तेण जो वि पारेति ।

सीयलअंबदवाणि व, न हु पउणति सो वि अनुवाया ॥

चू- सहसा जरे जाते अन्नम्मि वा आमसमुत्थे रोगे अट्टमं करेत्ता सीयलकूरं सीयलदव्वं वा पारेति, “मा पेज्जा कायव्वा भविस्सति” ति काउं, ततो तस्स तेन सीयलकूरादिणा सो रोगो पुणो पक्कुप्पति । जति पुण तेन पेज्जादिणा उवाएणं पारियं होत्तं तो पउणतो जं च तं अपत्थं भोयणावराहकत्तं पावं तं पि पच्छा सत्थो समाणो आढत्ते देसकाले तं पि उवाएण पयत्तेण य पायच्छित्तेणं विसोहंत्ते । एवं उवायतो पउणति, अनुवायओ नो पउणति ॥

[भा.४८०८] संपत्ती व विवत्ती, व होज्ज कज्जेसु कारगं पप्पे ।

अनुपायओ विवत्ती, संपत्ती कालुवाएहिं ॥

चू- कारगो कत्ता । जति सो अजाणगो ततो तेन अदेसकाले अनुवाए आढत्तं कज्जं विवत्तिं विनासं गच्छति, अह सो जाणगो ततो तेन आढत्ते देसकाले तं उवाएण पयत्तेण य तस्स कज्जं सिज्जति ॥

[भा.४८०९] इति दोसा उ अगीते, गीयम्मि य कालहीणकारिम्मि ।

गीयत्थस्स गुणा पुण, होत्ति इमे कालकारिस्स ॥

चू- इतिसद्दो एवार्ये । एवं अगीते दोसा । जो गीतो देसकाले करेति, हीने वा काले करेति, अतिरित्ते वा काले करेति, तस्स वि एत्ते चेव दोसा भवति । जो पुण गीयत्थो अहीनमतिरित्तकाले करेति, उवाएण वा प्रयत्नेन च तस्स इमे गुणा भवति ॥

[भा.४८१०] आयं कारणमागाढं, वत्थु जुत्तं ससत्ति जयणं च ।

सव्वं च सपडिवक्खं, फलं च विविहं वियाणाति ॥

चू- “सव्वं च सपडिवक्खं” ति-आयस्स अणातो, कारणस्स अवकारणं, गाढस्स अनागाढं, वत्थुस्स अवत्थुं, जुत्तस्स अजुत्तं, ससत्तस्स असत्ती, जयणाए अजयणाए य । एवं सव्वं गीयत्थो जाणति, विविधं च निज्जरा फलं च जाणित्ता समायरति ॥

इदानिं एत्तेसिं आयादियाण इमं वक्खाणं-

[भा.४८११] सुंकातीपरिसुद्धे, सति लाभे कुणति वाणितो चेडुं ।

एमेव य गीयत्थो, आयं दडुं समायरति । ।

चू- जहा वणितो देसंतरं भंडं पेउकामो जइ सुंकसुद्धो आदिसद्धातो भांडगकम्मकरवितीए परिसुद्धाए जति लाभस्स सती भवति, तो वणितो वाणेज्ज चेडुं आरभति । अहलाभो न भवति, तो न आरभति । ततो एवं गीयत्थो नाणादिआयं दडुं पलंबादिअकप्पपडिसेवणं समायरति ॥

“आय” ति दारस्स व्याख्या-

[भा.४८१२] असिवादी सुंकत्थाणि एसु किं चि खलियस्स तो पच्छा ।

वायणवेयावच्चे, लाभो तवसंजमज्जयणे ॥

चू-असिवोमोदरियदुम्बिक्वादिएसु सुंकत्याणिएसु केसु वि संजमठाणेसु अकप्पपडिसेवणाए खलियस्स पच्छा तेसु असिवादिसु फिट्ठेसु तं अतियारं पच्छित्तेसु विसोहिस्सामि । वायणं देतस्स, आयरियादीणं वेयावच्चं करंतस्स, तवसंजमज्झयणेसु य उज्जमं करंतस्स अन्नो अब्भहितो लाभो भविस्सइ, वयो अप्पतरो, तो गीयो समायरति । अगीतो पुण एयं आयव्वतं न याणति ॥

आय त्ति दारं गतं । इदानिं “कारणमागाढे” दो वि दारे एग्गाहाए वक्खाणेति-

[भा. ४८१३] नाणादितिगस्सऽद्वा, कारणनिक्कारणं तु तव्वज्जं ।

अहिडक्क-विस-विसूइय, सज्झक्खय-सूलमागाढं ॥

चू-जो गीयत्थो सो कारणे पडिसेवति, निक्कारणे न पडिसेवति । आह - केरिसस्स कारणस्स अद्वाए पडिसेवति? केरिसं वा निक्कारणं? उच्यते-“नाणादि” पुव्वच्चं कठं । इदानिं “आगाढे” ति आगाढे खिप्पं पडिसेवति, आनागाढे तिपरिएण पनगादिपरिहाणीए । जारिसं वा आगाढे पडिसेवियव्वं तं आगाढे चेव पडिसेवति, जारिसं अनागाढे पडिसेवियव्वं तारिसं अनागाढे पडिसेवति । आह-केरिसं आगाढं? केरिसं वा अनागाढं? उच्यते-अहिडक्क पच्छच्चं, उच्चारियसिच्चं ॥ इदानिं “वत्थुजुलं” च दो वि दारे वक्खाणेति-

[भा. ४८१४] आयरियादी वत्थुं, तेसि चिय जुत्त होति जं जोग्गं ।

गीयपरिनामगा वा, वत्थुं इयरे पुण अवत्थुं ॥

चू-पहाणपुरिसो आयरियादी वत्थुं, परिनामगा वा, “पयारिहं वत्थुमिति” अह जाणित्ता पडिसेवति पडिसेवाविज्जति वा, “अहमेतस्स पडिसेवियव्वस्स णिक्कयं करिस्सामी” ति । “इयरे” पडिपक्खभूता अवत्थुं । एतेसिं चेव आयरियाणं जं जोग्गं तं “जुत्तं”-भण्णति ॥ इदानिं “समत्थ त्ति जयणं च” दो वि दारे एक्काहाए वक्खाणेति-

[भा. ४८१५] धिति सारीरा सत्ती, आयपरगया य तं न होवेति ।

जयणा खलु तिपरिरता, अलंभे पच्छा पनगहाणी ॥

चू-धितिबलं अप्पणो जाणित्ता सारीरं च संघयणबलं जाणित्ता परस्स य, एते जाणित्ता आयरिओ अन्नो वा जो अप्पन्ना समत्थो परो वि समत्थो दो वि न होवेति । अह अप्पणा समत्थो परो असमत्थो एत्थ परस्स वितरति । ततियभंगे अप्पणा पडिसेवति नो परस्स वितरति । चउत्थे दो वि पडिसेवति । जयणा तिन्नि वारा सुद्धस्स पडियरति, जति तीहिं वारेहिं सुद्धं न लभति तो चउत्थवारादिसु पणगपरिहाणीए असुद्धं गेण्हति । सव्वं आयादियं सपडिपक्खं जाणित्ता गीतो आयरति वा न वा । अगीतो पुण एयं एवं न याणति, तेन अगीयस्स पच्छित्तं । इदानिं “फलं” तिदारं-

[भा. ४८१६] इह परलोए य फलं, इह आहारदि एक्कमेक्कस्सा ।

सिद्धी सग्ग सुकुलता, फलं तु परलोइयं बहुहा ॥

चू- एवं मम चेद्धंतस्स फलं भविस्सति अन्नस्स वा, तं च फलं-दुविधं-इहलोइयं आहार-वत्थ-पत्तादी, “एक्कमेक्कस्स” ति एक्कमेक्कस्स फलं भवति । अहवा - अप्पणो परस्स वा । अहवा-परोप्परोपकारेण फलं भवति । परलोइयं फलं सिद्धिगमणं सग्गगमणं वा सुकुले वा उप्पत्ती । गीयस्स उस्सग्गे उस्सग्गं, अववाए अववादं करंतरसं एयं विविधं फलं भवति । किं चान्यत्-जं

गीयत्यो अरत्तो अदुद्धो य पडिसेवति तत्थ अपायच्छिन्ती भवति ॥

आह-केण कारणेण अपायच्छिन्ती भवति ? उच्यते-

[भा. ४८१७] खेतोऽयं कालोऽयं, करणमिणं साहसो उवाओऽयं ।

कत्त त्ति य जोग त्ति य, इति कडजोगिं वियाणाहि ॥

सू- “खेतो यं कालो यं” अस्य व्याख्या-

[भा. ४८१८] ओयभूतो खेतो, काले भावे य जं समायरति ।

कत्ताओ सो अकप्पो, जोगीव जहा महावेज्जो ॥

सू- रागदोसविरहितो दोण्ह वि मज्जे वट्टमाणो तुलासमो ओयो भण्णति, तेन रागदोसविरहियत्तणेण भूतो ओयभूतो, सो य ओयो अद्धाणादीखेत्तपडिसेवणं पडुच्च दुब्भिकखादिकालपडिसेवणं वा पडुच्च गिलाणादि भावपडिसेवणं वा पडुच्च जं समायरइ त्ति पडिसेवति रागदोसविरहितो सो अदोसो । कंह ? जेण सम्मं “करणमिणं” ति अवेक्खति, करणं किरिया, इह एवं कज्जमाणं निज्जरालाभं करेति, “साहओ उवाउ” ति नाणचरणाणि साहनिज्जाणि, तेसिं साहणे इमो उवाओ- “जयणाए अकप्पपडिसेवण” ति । अहवा-इह एरिसे खेतो काले वा अकप्पपडिसेवणमंतरेण नत्थि सरिरस्स धारणं, तदधीणाणि व नाणदंसणचरणाणि त्ति पडिसेवति । एस चेव उवाओ दोण्ह वि गाहाए पच्छद्धा जुगवं वक्खानिज्जति “कत्त त्ति य कत्ताओ” ति । जो एवं आलोइयपुव्वावरो कत्ता सो “अकप्पो” भवति । अकोपनिज्जो अकप्पो अदूसमिज्जो त्ति वुत्तं भवति । कंह ? उच्यते- “जोग” ति अस्य व्याख्या- “जोगीव जहा महावेज्जो” । जोगी धन्तरी, तेन विभंगणाणेण दडुं रोगसंभवं वेज्जसत्थयं कयं, तं अधीयं जेण जहुत्तं सो महावेज्जो, सो आगमानुसारेण जहुत्तं किरियं करेत्तो जोगीव भवति - अदोसो, जहुत्तकिरियकारिस्स य कम्मं सिज्जति । एवं इहं पि जोगिणो इव तित्थगरा, तदुवएसेण य उस्सग्गेणऽववादेण वा करेत्तो “कडजोगि” ति- गीयत्यो अदोसवं वियाणाहि । इतिसद्दो दिडुंतुवणयावधारणे दडुव्वो !: अधवा “कत्त” ति य “जोगि” ति य एतेसिं इमं वक्खणं-

[भा. ४८१६] अहव न कत्ता सत्था, न तेन कोविज्जति कयं किंचि ।

कत्ता इव सो कत्ता, एवं जोगी वि नायव्वो ॥

सू- को कत्ता ? “सत्था” तित्थकरो । तेन तित्थकरणेण कयं “णकोविज्जइ” न खोभिज्जइ त्ति वुत्तं भवति । एवं सो गीयत्यो कत्ता विधीए करेत्तो अकप्पो भवति । कत्ता इव तीर्थकर इवेत्यर्थः । एवं जोगी वि नायव्वो । “जोगी” विभंगनाणी धन्तरी, जहा तेन कयं अकोप्पं भवति एवं गीतेण वि कत्तं अकोप्पं । एवं गीतो जोगीवत् जम्हा तम्हा गीतो जोगीविव नायव्वो । जतो य एवं ततो गीतो अदोसवं भवति ॥ एवमुवादिडे सूरिणा । आह चोदग-

[भा. ४८१७] किं गीयत्यो केवलि, चउव्विहे जाणणे य गहमे य ।

तुल्ले रागदोसे, अनंतकायस्स वज्जणता ॥

सू- सीसो पुच्छति- “किं गीयत्या केवली, जेण तस्स वयणं करणं च अकोप्पं भवति” ? ओमित्युज्ज्यते, अकेवली वि केवलीव भवति । अहवा केवली तिविधो- सुयकेवली अवधिकेवली केवलिकेवली । एत्थ सुयकेवलपन्नवणं पडुच्च केवलिवद् भवति । कथमुच्यते - “चउव्विहे

जाणणे य गहणे य तुल्ले रागदोसे अनंतकायस्स वज्जणया," एयाणि द्वाराणि, अन्ने य पयत्थे जहा केवली पन्नवेइ तथा सुअघरो वि ॥ "घउव्विहजाणणे"ति अस्य व्याख्या-

[भा.४८२१] सव्वं नेयं चउहा, तं वेइ ति जहा जिणो तथा गीओ ।

चित्तमचित्तं मिसं, परित्त-ऽनंतं च लक्खणओ ॥

चू- सव्वमिति अपरिसेसं घउव्विधं-दव्वतो खेततो कालओ भावओ य । तं पन्नवणं पडुच्च जहा केवली ब्रुवते तथा गीयत्थो वि । अहवा-तं वेत्ति, जहा जिणो जाणइ तथा गीयत्थो वि जाणइ इमेण सचित्तादिलक्खणभेदेण । इहं पुण पलंबाधिकारतो जहा केवली सचित्तं जाणति, अचित्तं मीसं वा परित्तनंतं वा सचित्तादिलक्खणाणि वा परूवेत्ति, तथा सुअघरो वि सुतानुसारेणं सचित्तलक्खणेण सचित्तं जाणति पन्नवेइ य, एवं अचित्तमीसपरित्ताणंता वि लक्खणतो जाणति परूवेत्ति य ॥ चोदगाह - "ननु केवली भिन्नतमो सव्वन्नू सुअकेवली, छउमत्थो असवन्नू । जो य असवन्नू स कहं केवलीतुल्लो भण्णति" ? आचार्य आह-

[भा.४८२२] कामं खलु सव्वन्नू नाणेणऽहिगो दुवालसंगीतो ।

पन्नत्तीए तुल्लो, केवलनाणं जतो मूअं ॥

चू- चतुर्दशपूर्वधारिज्ञानात् केवलज्ञानिन अधिकतरजान संभवाच्चोदकाभिप्राय-समर्थनाभिप्रायेण, कामशब्दप्रयोगः । अहवा-आचार्येण चोदकाभिप्रायोऽवधृत इत्यतो "काम" शब्दप्रयोगः । खलु पूरेण तुल्यत्वे वा, अन्यूनत्वविशेषप्रदर्शने । "पन्नत्तीए तुल्ल"ति केवली सुअकेवली य पन्नवणं पडुच्च तुल्ला, जेन केवली वि सुयनाणेण पन्नवेत्ति, केवलनाणं जतो मूअं ति ॥ "केवली दुवालसंगीतो केत्तिएण अधिगो, कहं वा पन्नवणाए तुल्लो" ति । अतो भण्णति-

[भा.४८२३] पन्नवनिज्जा भावा, अनंतभागे उ अणभिलप्पानं ।

पन्नवनिज्जाणं पुण, अनंतभागो सुयनिबद्धो ॥

चू- भावा दुविधा-पन्नवनिज्जा अपन्नवनिज्जा । पन्नवनिज्जा अभिलप्पा, इतरे अनभिलप्पा । दो वि रासी अनंता, तहांवि विसेसो अत्थि-अनभिलप्पानं भावाणं अनंतभागे पन्नवनिज्जा भावा । पन्नवनिज्जा नाम जे पन्नवेउ सकंति, छउमत्थो वा बुद्धीए धेत्तुं स्क्ते, एयव्विवरीया अपन्नवनिज्जा । तेसिं पि पन्नवनिज्जाणं जो अनंतइणो भागो सो दुवालसंगसुतनिबंधेण निबद्धो ॥ चोदगाह-"कहं एयं जाणियव्वं जहा पन्नवनिज्जाणं अनंतभागो सुअनिबंधो ?" उच्यते-

[भा.४८२४] जं चोदसपुव्वधरा, छट्ठाणगता परोप्परं हींति ।

तेन उ अनंतभागो, पन्नवनिज्जाणं जं सुत्तं ॥

चू-जमिति जम्हा चोदसपुव्वी छट्ठाणपडिया लब्भंति । कहं ? उच्यते-चोदसपुव्वी चोदसपुव्विस्स किं तुल्ले, किं हीने, किं अब्भहिते ? जइ तुल्ले तो तुल्लत्तणओ नत्थि विसेसो । अध हीनो तो जस्स हीनो तस्स तं नाणं ततो अनंत-भागणीणे वा असंखेज्ज-भागहीने वा संखेज्जभागहीने वा संखेज्ज-गुणहीने वा असंखेज्ज-गुणहीने वा अनंत-गुणहीने वा । अह अब्भहितो अनंत-भागम्भहिए वा असंखेज्ज-भागम्भहिए वा संखेज्ज-भागम्भहिए वा संखिज्जगुणम्भहिए वा असंखेज्ज-गुणम्भहिए वा अनंत-गुणम्भहिए वा, तेन कारणेण नज्जते । तुसदो कारणावधारणे । पन्नवनिज्जाणं भावाणं अनंतभागो जं सुत्तं वट्ठति ति जं वुत्तं तं चोदसपुव्वीणं छट्ठाणपडियत्तणतो फुडं जातं ॥ चोदगाह-

“ननु चोद्दसपुष्पीणं अभिन्नचोद्दसपुष्पित्णत छद्वाणं विरुज्जति” ? आचार्याह-

[भा.४८२५] अक्खरलंभेण समा, ऊनऽहिया होंति मतिविसेसेहिं ।

ते वि य मतीविसेसा, सुतनाणऽब्भंतरे जाण ॥

चू- सुयनाणावरनिज्जस्स देसधातीफडुगाणं खतोवसमेण अक्खरलंभो भवति, ते च अभिन्नचोद्दसपुष्पीणं अक्खरलाभफडुया प्रायो समा खओवसमं गता तेन ते अभिन्नचोद्दसपुष्पी अक्खरलाभेण समा भवति । सव्वक्खरसुयलभेवि उवरि सुयनाणसंभवतो उवरुवरिं देसधातिफडुगा अ सुयनाणावरनिज्जस्स खयोवसमं गच्छति, ते य सुत्तनिबद्धपयत्थेसु जस्स थोवतरा खयोवसमं गता सो सव्वक्खरलंभोवरि सुयालंभणमतिविसेसेण ऊनतरो भवति, बहुतरा पुण जस्स खओवसमं गता सो मतिविसेसेण अधियतरो भवति, ते य मतिविसेसा सुअनाणअब्भंतरे भवति । कयं ? उच्यते-जतो सुयनाणाधारसमुट्ठिया ते, भणियं च- “ण मती सुयं तप्पुव्वियं” ति, तेन ते मतिनाणं ताव न भवति, ओहि-मनपज्जव-केवलभेदा वि न भवति, परोक्खनाणत्तओ, जम्हा ते सुयनाण-समुट्ठिया सुयनाणत्तणओ य तम्हा सुयनाणअब्भंतरा ते । एवं जे अपन्नवनिज्जाणं अनंतगुणा ते य सुयकेवलिस्स अविशयत्था, केवलिस्स विसयत्था । अतो भण्णति - केवली सुयकेवलिहिंतो अनंतगुणं जाणति ॥ जं वुत्तं “पन्नवणाए तुल्ला” तं कहं ? उच्यते-

[भा.४८२६] केवलविण्णे अत्थे, वतिजोगेणं जिनो पगासेति ।

सुयनाणकेवली वि हु, तेनेवऽत्थे पगासेति ॥

चू- जिणो केवली, सो केवलणाणेण विण्णति, विण्णाए अत्थे सुयनाणाभिलावेण वा जोगप्युत्तेण अधवा-दव्वसुत्तेण अत्थे पगासेति । चोद्दसपुष्पी सुयनाणकेवली, हुशब्दो यस्मादर्थे, तेणेव सुयनाणेण वा जोगप्युत्तेण अत्थे पगासेति । एवं पन्नवणाए तुल्ला । एतेण कारणेणं जहा केवली दव्वदिजुत्तं परित्ताणंतं जाणति तहा गीयो वि जाणति ॥ तत्थ दव्वतो ताव लक्खणेणं कहं जाणति अनंतं परित्तं वा ? अतो भण्णति-

[भा.४८२७] गूढसिरागं पत्तं, सच्छीरं जं च होइ निच्छीरं ।

जं पि य पणट्ठसंधिं, अनंतजीवं वियाणाहि ॥

चू- गूढा गुप्ता अनुवलक्खा, छिरा नाम ष्हारुणिता पन्नस्स तं सच्छीरं भवति जहा थूभगस्स, अच्छीरं वा भवति जहा पन्नस्स, जति य तं पन्नं पणट्ठसंधिं, संधि नाम जो पन्नस्स मज्झे पासलतो पुट्ठीवंसोति वुत्तं भवति । एवमादिलक्खणेहिं जुत्तं पन्नं अनंतजीवं नायव्वं । इमं मूलखंधपन्नदियाणं सव्वेसिं अनंतलक्खणं ॥

[भा.४८२८] चक्कागं भज्जमाणस्स, गंठी चुण्णघणो भवे ।

पुढविसरिसभेदेण, अनंतजीवं वियाणाहि ॥

चू- जस्स चक्कागारो भंगो “समो” ति वुत्तं भवति, भज्जमाणं वा सद्दं करेति, “चक्कि” ति-जस्स य अल्लागादिगंठीए भेयो चुण्णघणसमाणो भवति, चुण्णो नाम तंदुलादिचुण्णो, घनीकृतो-लोलीकृत इत्यर्थः । सो भिज्जमाणो सतथा भिज्जति न य तस्स हीरो भवति, किं च - जस्स य पुढविसरिसभेदो । एवमादिलक्खणेहिं अनंतजीवो वणस्सती णायव्वो, सेसो परित्तो नायव्वो ॥

इमं मूलस्स परित्ताणंतलक्खणं-

[भा. ४८२९] जस्स मूलस्स भग्गस्स, समो भंगो पदीसती ।
अनंतजीवे हु से मूले, से याऽवऽन्ने तहाविहे ॥

चू- समो भगो - हीरविरहित इत्यर्थः, जो वि अन्नो कंदखंधादिओ तुल्ललक्खणो सो वि अनंतजीवो नायव्वो ॥

[भा. ४८३०] जस्स मूलस्स भग्गस्स, हीरो मज्झे पदिस्सती ।
परित्तजीवे हु से मूले, जे यावन्ने तहाविहे ॥

चू- हीरो नाम अंसी, जहा वंसस्स दीसति ॥ इमं छल्लीए अनंतलक्खण-

[भा. ४८३१] जस्स मूलस्स सारातो, छल्ली बहलतरी भवे ।
अनंतजीवा उ सा छल्ली, जा यावन्न तहाविहा ॥

चू- सारो कट्टं, तस्स समीवातो छल्ली बहलतरित्ति जडुतरी जहा सत्तावरीए सा अनंतजीवा छल्ली । कट्टं परित्तजीवं ॥

[भा. ४८३२] जस्स मूलस्स सारातो, छल्ली तनुतरी भवे ।
परित्तीवा उ सा छल्ली, जा यावन्ना तहाविहा ॥

चू- कंठा । एवं दव्वतो सुतधरो केवली य दो वि पन्नवेत्ति ॥ इमं खेत्ततो-

[भा. ४८३३] जोयणसयं तु गंता, । नाहारेणं तु भंडसंकंती ।
वाता-ऽगणि-धूमेहिं, विद्धत्थं होति लोणादी ॥

चू- केयी पढंति- “गाउयसय” गाहा, जाव जोयणसयं गच्छति ताव प्रतिदिनं विध्वंसमाणं सव्वहा विद्धंसति, जोयणसतातो परेण अचित्तं सव्वहा भवति । चोदगाह- “इंधणाभावे कहां अचित्तं भवति” ? आचार्याह- “अनाहारे” ति, जस्स जं आधारणं तंततो वोच्छिन्नं, आहारविच्छेदा विद्धंसमागच्छति, जहा पुढवीओ वोच्छिण्णं लोणादी, तं च लोणादी जोयणसयमगयं पि सट्ठाणे अंतरे वा विद्धंसति, भंडसंकंतीए पुञ्चभायणातो अन्नम्मि भायणे संकामिज्जति, भंडसालातो वा अन्नभंडसालं संकामिज्जति, वातेण आतवेण वा भत्तघरे वा अग्निनिरोहेण वा घूमेण ॥

आदिसद्दातो इमो-

[भा. ४८३४] हरियाल मनोसिलं, पिप्पली च खज्जूरमुदिया अभया ।
आइन्नमणाइन्ना, ते वि हु एमेव नायव्वा ॥

चू- हरितालमणोसिला जहा लोणं । “अभय” ति हरीतकी । एते पिप्पलिमादिणो जोयणसतातो आगया ति जे हरीतकिमादिणो आतिण्णा ते घेप्पंति, खज्जूरदओ अनाइन्न ति न घेप्पंति ॥

इमं सव्वेसिं सामण्ण परिनामकारणं-

[भा. ४८३५] आरुहणे ओरुहणे, निसियणगोणादिणं च गातुम्हा ।
भुम्माहारच्छेदो, उवक्कमेणेव रिनामो ॥

चू- सगडे गोणगादिपट्ठीसु य आरुभेज्जमाणा उरुभिज्जमाणा य, तहा भरगादिसु मणुया निसीयंति तेसिं गातुम्हाए, तहा गोणादियाण गातुम्हाए जो जस्स आहारो भोमादितो तेन य वोच्छिण्णेणं । “उवक्कमो” नाम-किं चि सकायसत्थं किं चि परकायसत्थं, तदुभयं किं चि, जहा लवणोदग मधुरोदगस्स सकायसत्थं, परकायो अग्गी, उदगस्स उभयं मट्ठितोदगं सुद्धोदगस्स,

एवमादिसचित्ताण परिनामकारणाणि ॥

[भा. ४८३६] चोदेती वणकाए, पगते लोणाइयाण किं गहणं ।
आहारे अहिगारो, तदुवकारी अओ गहणं ॥

चू-चोदगो भणति- “पलंबादिवणस्सतीए पत्थुए लोणादिपुढविकायस्स किं गहणं कज्जति?”
आयरिओ भणति - मए अरहारत्थ पलंबादा पगता, तस्स य आहारस्स लोणं उवकारि भणति,
तेणं तग्गहणं कज्जति ॥ पुणो चोदगाह-

[भा. ४८३७] छहि निप्फज्जति सो उ, तम्हा खलु आनुपुव्वि किं न कता ।
पाहणं बहुयत्तं, निप्फज्जति सुहं च तो न कमो ॥

चू-सो आहारो छहिं वि काएहिं निप्फज्जति ति तम्हा छण्ह वि पुढविकायादियाण आनुपुव्वीए
गहणं किं न कयं ? । आयरिओ भणति - तम्मि आहारं वणस्सतीए पाधणं, आहारे वणस्सती
बहुतरो गच्छति, वणस्सतिकाएण य सुहं आहारो निप्फज्जति, अन्नेहिं तहा न सक्कति, एतेण
कारणेण कमो न कतो ॥ खेततो गतं । इदानिं कालतो-

[भा. ४८३८] उप्पल-पउमाइं पुण, उण्हे छूढाणि जाम न धरेंति ।
मोगगरग-जूधिता उ, उण्हे छूढा चिरं होति ।

चू-छूढ ति उण्हे ठिया, जामो ति पहरमेत्तं कालं, “न धरेंति” न जीवतीत्यर्थः । “मोगगर”
ति मगदतिपुष्पा जूहिगपुष्पा य उण्हजोगिगत्तणओ उण्हे ठिया वि चिरं जाव धरेंति । अधवा-
“मोगगर” ति पुष्पा जूहिगा एते न य ति वुत्तं भवति ॥

[भा. ४८३९] मगदंतियपुष्पाइं, उदए छूढाणि जाम न धरेंति ।
उप्पल-पउमाइं पुण, उदए छूढा चिरं होति ॥

चू-कालतो गतं । इदानिं भावतो-

[भा. ४८४०] पत्ताणं पुष्पाणं, सरदुफलाणं तहेव हरिताणं ।
बेंटम्मि मिलातम्मी, नायव्वं जीवविप्पजढं ॥

चू-पत्तस्स पुष्पस्स सरदुफलस्स य बेंटे मिलाणे जीवविप्पजढंति नायव्वं । जंतरुणं अबद्धद्वियं
बद्धद्वियं वा जाव कोमलं ताव सरदुफलं भण्णति, वत्थुलादि हरियं भण्णति । अहवा - सव्वो
चेव वणस्सती कोमलो हरितावत्तो भण्णति । सो वि मूलणाले मिलाणे नायव्वो, “जीवविप्पजढो”
ति - भावमिण्णमित्थर्थः ॥

भावतो गतं । चउव्विहे जाननेत्ति दारं गतं । इदानिं “गहण” ति दारं-

[भा. ४८४१] चउभंगो गहण पक्खेवए य एगम्मि मासियं लहुगं ।
गहणे पक्खेवम्म य, होति अनेगा अनेगेसु ॥

चू-एक्को गहो एक्को पक्खेवो १ । एकको गहो अनेगे पक्खेवा २ । अनेगे गहा एक्को पक्खेवो
३ । अनेगे गहा अनेगे पक्खेवा ४ [ण्क] । लंबणेण ॥ गाहा ॥ वयणे पक्खेवो भवति ।
अचित्तवणस्सतिकाए पढमभंगे गहणपक्खेवेसु पत्तेयं मासियं भवति । बितियभंगे एग्गगहणे
मासियं, पक्खेवद्वाणे जत्तिया पक्खेवा तत्तिया मासलहू । ततियभंगे जत्तिया गहणा तत्तिया
मासिया, पक्खेवे एक्को मासो । चउत्थभंगे अनेगगहण-अनेगपक्खेवेसु पत्तेयं अनेगा मासिया

भवन्ति । एयं पि जहा केवली गहण-पक्खेव-निप्पणं पच्छित्तं जाणति दोसे य तथा गीओ वि जाणति ॥ “गहणे” ति दारं गतं, इदानीं “तुल्ले ति दारं-

[भा. ४८४२] पडिसिद्धा खलु लीला, बितिए ततिए य तुल्लदव्वेसु ।

निद्वयता वि हु एवं, बहुधाए एगपच्छित्तं ॥

चू- चोदगो भणति- “बितिअभंगे एगफलस्स गहियस्स बहूण वा जुगवं गहियाण बहुवारा पक्खित्तं काउं बहूणि मासियाणि देह, जं त ततियभंगे बहूणि वणफलादीणि घेतुं छेतुं वा अनेगगहणे अनेगमासियाण दानं तं सुंदरं, जं एत्थ चेव एक्को पक्खेवो ति काउं एगं मासियं देह एयं मे अनिट्ठं भवति, तुल्लदव्वेसु विसमा सोधी । अन्नं च मे इमं पडिभाति तुब्भे लीला - “पडिसेहनिमित्तं पच्छित्तं देह, न उ जीवघाउ ति काउं । अन्नं च एवं तुज्झं निद्वयया भवति, जं बहूणि छित्तुं तेसिं एगपक्खेवे एगं मासियं देह ॥ आयरिओ भणति-

[भा. ४८४३] चोयग ! निद्वयतं चिय, नेच्छंता विडसणं पि नेच्छामो ।

निव छगल मेच्छ सुरकुड मताऽमताऽऽलिप भकखणया ॥

चू- हे चोयग ! “निद्वययं चेव नेच्छंता” तिविधं डसणा विडसणा तं नेच्छामो । कंहं ? भणति- एत्थ दोहि मिच्छेहिं दिट्ठतं करेति आयरिया- एगस्स रन्नो दो मेच्छा ओलग्गा, तेन रन्ना मिच्छाणं तेसिं तुड्डाणं दो सुराकुडा दो य छगला दिन्ना, ते तेहिं गहिया । एत्थ एगेणं छगलो एगप्पहारेणं मारेतूणं खइओ, दोहिं तीहिं वा दिनेहिं । बितिओ एक्केक्कं अंगं छेतुं खायति, तं पि से छेदंगथामं लोणेणं आसुरादीहि वा छगणेण वा लिंपइ मुत्तेण वा, एसो तं मंसं खायति, सुरं च पिबंतो, एवं तस्स छगलस्स जीवंतस्सेव गाय्याणि छेतुं छेतुं खइयाणि, मतो य । पढमस्स एगप्पहारेण एक्को वधो, बितियस्स जत्तिएहिं छेदेहिं मरति तत्तिया वधा लोगे य पावो गनिज्जति, निद्वयया वि तस्स चेव । एवं जेण पलंबादिगे एक्केक्को पक्खवो कओ तस्स एक्कं मासियं, जो विडसतो खायति तस्स तत्तिया पच्छित्ता, घनचिक्कणाए य पारितावणियाए किरियाए वट्टति । दिडसणा नाम आसादेतो थोवं थोवं खायति ॥ किंच-

[भा. ४८४४] अट्ठित्ते वि विडसणा, पडिसिद्धा किं मु सचेतणे दव्वे ।

कारणपक्खेवम्मि य, पढमो तत्तिओ य जयणाए ॥

चू- जं पि अचित्तदव्वं तत्थ वि विडसणा पडिसिद्धा रागोति काउं, किमंग पुण सचित्तदव्वे ? जत्थ पु कारणसचित्तं भक्खेति तत्थ पढमभंगेण ततियभंगेण एगो पक्खेवो कायव्वो ति, तिपरिरया जयणा ॥ ४८४४ ॥ तुल्ले ति गयं । “रागदोसे अनंतकायस्स वज्जण” ति दारं-

[भा. ४८४५] पायच्छित्ते पुच्छा, करण महिहिं दारुभरथली य दिट्ठतो ।

चउत्थपयं च विकडुमं, पलिमंथो चेव नाइण्णं ॥

चू- “पायच्छित्ते पुच्छा” अस्य व्याख्या-

[भा. ४८४६] चोदेति अजीवत्ते, तुल्ले कीस गुरुगो अनंतम्मि ।

कीस य अचेयणम्मि य, पच्छित्तं दिज्जती दव्वे ॥

चू- “पुच्छ” ति वा “चोदन” ति वा एगट्ठं । चोदगो वदेति - ततियचउत्थेसु भंगेसु परित्ते य अनंते य तुल्ले अजीवत्ते, किं कारणं परित्ते मासलहुं अनंते मासगुरुं ? किं वा परित्ते अनंते वा

अचेयणे दव्वे पच्छित्तं दिज्जति? अन्नं च रागदोसी भवन्तो । जं अचेयणे परित्ते मासलहुं देह, एत्थ भे रागो । जं च अचेयणे अन्ते मासगुरुं देह, एत्थ भे दोसो ॥ जं चोदियं “कीस” परित्ते लहुगो अन्ते गुरुगो, “जं च रागदोसी” एत्थ उत्तरं इमं-

[भा. ४८४७] सादू जिनपडिकुट्टो, अनंतजीवाण गायनिष्फण्णो ।

गेही पसंगदोसा, अनंतकाए अओ गुरुगो ॥

पू-अनंतवणस्सति-जीवाणं जं गायं तं अनंतजीवेहिं निष्फण्ण, तं च परित्तवणस्सतिसमीवातो “सादु” ति सुस्वादतरं, तथा जिनेहिं पडिसिद्धं । कहं ? उच्यते - जेण कारणे विमुद्धं परित्तं घेतत्त्वं । किं च अनंतवणस्सतीसु सुस्वादुतर इति अधिगरागे धी भवति, गेहिपसंगे य अधिकतरा रागदोसा भवन्ति । इत्यतो अन्ते अधिकतरं पच्छित्तं । दव्वाणुरूवओ य दंतस्स रागदोसा वि न भवन्ति ॥ “पुच्छ” ति दारं गतं । जं च चोदितं “कीस अचित्ते पच्छित्तं देह”, एत्थ उत्तरं-अनवत्थपसंगवारणानिमित्तं सजीवपरिरक्खणानिमित्तं च । आयरिया उच्छुकरणेणं महिद्धिएणं दारुभर थलिए य दिद्धंतं करेति । एत्थ पढमं “उच्छुकरणदिद्धंतो-

[भा. ४८४८] न वि खातियं न वि वयी, न गोण-पहियाति निवारैति ।

इति करणभईछिन्ने, विवरीय पसत्थुवणतो तु ॥

पू-एणेण कुडुंबिणा उच्छुकरणं रोवितं, तस्स परं तेन न वि खातिया खता, ना वि वतीए पलियं, नावि गोणादी वारेति, नावि पहिया खायंते वारेति, ताहे अवारिज्जमाणेहिं गोणादीहिं तं सव्वं उच्छादियं, इतिसद्दो एवऽत्थे, एवं करेत्तो उच्छुकरणं भतीते छिन्नो । “भती” नामभयगाणं कम्मकराणं ति वुत्तं भवति । जं च पराययं छेत्तं वारेतेण पुव्वं एत्तियं ते दाहंति तं पि दायव्वं, एवं सो उच्छुकरणे विनद्धे मूले छिन्ने जं जस्स देयं तं अदेत्तो बद्धो विनद्धो य ।

अत्रेण वि उच्छुकरणं कयं, सो विवरीतो भणियव्वो । खादियादि सव्वं कतं । जे य गोणादी पडंति ते तथा उत्रासेति जहा अन्ने वि न दुक्कंति । एस प्रत्तथओ ॥ एयदिद्धंतस्स इमो उवनयो-

[भा. ४८४९] को दोसो दोहिं भिन्ने, पसंगदोसेण अनरुई भत्ते ।

भिन्नाभिन्नगहणे, न तरति सजिए वि परिहरितुं ॥

पू-जो निद्धम्मयाए तित्थकरवयणं अकरेत्तो पलंबं घेतुकाओ भणेत्ता “को दोसो” ति दोहिं दव्वभावभिन्नगहणं करेति, पुणो पुणो तेन पलंबभोगरसपसंगेण पच्छा तेहिं अलब्भमाणेहिं भत्ते अणरुती ताहे “भिन्नाभिन्ने” ति जे भावतो भिन्ना दव्वतो अभिन्ना ते गेण्हति, जाहे तं पि न लब्भति ताहे पलंबरसगेहिं गिद्धो न तरति सजीए वि परिहारिउं, विनस्सति य संजमजीवियाओ, जहा सो उच्छुकरणकासगो । सो य कासगो एगभवियं मरणं पत्तो एवं इमो वि अनेगाइं जातियव्वमरियव्वाइं पावति । एस अप्पसत्थो उवणओ ॥ इमो पसत्थो उवणओ-जहा तेणं कासगेणं ते गोणादी त्रासिता रक्खितो य छेत्तो इहलोइयाणं कामभोगाणं आभागी जाओ । एवं केणइ सिस्सेणं दोहिं वि भिन्नं पलंबं आनितं आयरियाणं च आलोइयं ति, तेहिं आयरिएहिं निसद्धं चमढित्ता-

[भा. ४८५०] छडुवित्त-कतदंडे, न क्कमति मती पुणो वि तं घेत्तुं ।

न य वट्टति गेही से, एमेव अनंतकाए वि ॥

शू- छड्ढावितो ते पलंबे, पच्छित्तडंडो य से दिन्नो, ताहे तस्स छड्ढावियकयडंडस्स मती न कमति पुणो वि तं घेतुं, न वि से गेधी वद्वति पलंबेसु, जातितव्वमरियव्वाणि य न पावत्ति । एयं परित्ते भणियं । “एमेव अनंतकाए वि” ति एतेण चैव कारणेण अनंते गुरुगं पच्छित्तं दिज्जति ॥ “उच्छुकरणे” गतं । इदानिं “महिद्धियदिट्ठतो”-

[भा. ४८५१] कण्णतेपुरमोलोअणेण अनिवारितं जह विणडुं ।
दारुभरो य विलुत्तो, नगरद्वारे अवारंतो ॥

शू-महिद्धितो नाम राया । तस्स कण्णतेपुरं । तं वायायणेहिं ओलोएतं न को वि वारेति । ताहे तेणं पसंगेणं निग्गंतुमाढत्ताओ, तह वि न को ति वारेति । पच्छा विडपुरिसेहिं समं आलावं काउमाढत्ताओ, एवं अवारिज्जंतीओ विणट्ठाओ । “दारुभरदिट्ठतो” एगस्स सेट्ठिस्स दारुभरिया भंडा पविसंती, नगरद्वारे एगं दारुअं “सयं पडियं” ति तं चेडरूवेण भंडीओ चैव गहियं, तं अवारिज्जमाणं पासित्ता सव्वो दारुभरो विलुत्तो लोणेणं ॥ एते अपसत्था । इमे पसत्था-

[भा. ४८५२] बितिएणोलोएंती, सव्वा पिंडेतु तालिता पुरतो ।
भयजननं सेसाण वि, एमेव दारुहारी वि ॥

शू- बितिएणं अंतपुरपालणेण एगा उलोयंती दिट्ठा, ताहे तेन सव्वातो पिंडित्ता तासिं पुरतो सा तालिता, ताहे सेसियाओ वि भीयाओ न पलोएंति । एवं अंतेपुरं रक्खियं । एवं पढमदारुहारी वि पिट्ठिओ, एवं दारुभरो वि रक्खितो ॥ इदानिं “थलि दिट्ठतो”-

[भा. ४८५३] थलि गोणि सयं मतभक्खणेण लद्धप्पसरो पुणो वि थलिं ।
घाएत्तु बितिए पुण कोट्टगबंदिग्गह नियत्ती ॥

शू- थली नाम देवद्रोणी, ततो गावीणं गोजूइं गताणं एका जरगवी मता, सा पुलिंदेहिं “सयं मय” ति खइया, कहियं गोवालएहिं डंगराणं । “डंगरा” पादमूलिया । ते भणति- “जइ खतिया खतिया नाम” । ते पसगेणं अवारिज्जंता अप्पणा चैव मारिता । पच्छा तेहिं लद्धवसरेहिं थली चैव घातिता । एस अपसत्थो । इमो पसत्थो- “बितिओ पुण कोट्टगबंदिग्गह नियत्ति” ति तहेव गोजूतिं गयाणं गावीणं एक्का मया, सा पुलिंदेहिं खतिता, गोवालेहिं सिट्ठं डंगराणं, ते डंगरा घातीसुं बित्तियदिवसे कोट्टगं चैव, कोट्टं नाम पुलिंदपल्ली, “मा पसंगं काहिंति” ति काउं तत्थ बंदिग्गहो कओ । एवं पुलिंदानं नियत्ती कया तेहिं डंगरेहिं । उवणओ सो चैव जो उच्छुकरणदिट्ठतो ॥

इदानिं “चउत्थपदं बिकडुभं” अस्य व्याख्या-

[भा. ४८५४] विकडुभमग्गणे दीहं, च गोयरं एसणं व पेलेज्जा ।
णिप्पिस्सऽसोंडणायं, मुग्गछिवाडी य पलिमंथो ॥

शू-जं भावतो वि भिन्नं दव्वतो वि भिन्नं एयं चउत्थपदं भण्णति । एत्थ तिन्नि दारा विकडुभं पलिमंथो अणाइण्णं चैव । “विकडुभं” नाम वीडको सालणं वा । अन्ने भणति - उवातियं । अन्नम्मि भत्तपाने लद्धे वि तं विकडुभं मग्गमाणो दीहं गोयरं करेति, एसणं वा पेलेज्जा, फासुसनिज्जं अलभमाहो “अफासुयएसनिज्जं” ति गेणहेज्जा । कहं ? भण्णइ - तत्थ “निप्पिस्सऽसोंडणातं” । णायं नाम आहरणं । जहा एगो “निप्पिस्सो” ति अमंसभक्खी भण्णति, असोंडो अमज्जपाणो भण्णति । तस्स य मज्जपाएहि सह संसग्गी । अन्नया तेहिं भणितो मज्जे निज्जीवे को दोसो ? तेहिं

य सो भणंतेहिं करणिं गाहितो लज्जमाणो एगंते परेण आनियं पियति । पच्छा लद्धरसो बहुजणमज्झे वीहीए वि चत्तलज्जो पाउमाढत्तो । पुणो तेहिं भणियं - “केरिसं मज्जपानं विना विलंकेण, परमारिए य मंसे को दोसो ? खायसु इमं” । तत्थ वि सो करणिं गाहितो “परमारिए नत्थि दोस” ति खायति । पच्छा लद्धरसो कढिणचित्तीभूतो अप्पणो वि मारेउं खायति । जहा सो सोंडओ विडंकेण विना न सक्केइ अच्छेउं, एवं तस्स वि पलंबे खायंतस्स पच्छा गिद्धस्स पलंबेण विना कूरो न पडिभाति । तस्स एरिसी गेही तेसु जायति जेन तेहिं विना एकदिनं पि न सक्केति अच्छेउं । विकडु-भेतिगतं । इदानिं “पलिमंथे” ति दारं- “मुग्गछिवाडी पलिमंथो” ति पलंबे खायंतस्स आयविराधना ।

कहं ? उच्यते - जहा एक्का अविरइया मुग्गछेत्ते कल्लेदाणि उलुण्हिया खायंती अच्छति जाव पहरो गओ । तं च एक्को राया पासति । तस्स कोउअं जायं - केत्तियं खत्तियं होज्जति, पोइं फालियं, दिट्ठो अप्पो फेणरसो । एवं विराधना होज्जा, पलिमंथो वि भवति, जाव सो ताणि खायति ताव सुत्तत्थेसु हानी भवति ॥ पलिमंथे ति दारं । इदानिं “अणाइण्णं” ति दारं-

[भा. ४८५५] अवि य हु सव्वपलंबा, जिनगणहरमाइएहिं ऽणाइण्णा ।

लोउत्तरिया धम्मा, अनुगुरणो तेन तव्वज्जा ॥

सू- “अनाइण्णा” नाम-अनासेवितं ति वुत्तं भवति । ते य सव्वेहिं तित्थकरेहिं गोयमादिहिं य गणधरेहिं आदिसद्दातो जंबूनाममादिएहिं आयरिएहिं जाव संपदमवि अणाइण्णा, तेणं कारणेणं ते वज्जनिज्जा । आह “तो किं जं जिनेहिं अणाइण्णा तो एयाए चेव आणाए वज्जनिज्जा ?” ओमित्युच्यते, लोउत्तरे जे धम्मा ते अनुधम्मा । किमुक्तं भवति ? जं तेहिं गुरूहिं चिन्नं चरियं आचेड्ढियं तं पच्छिमेहिं वि अनुचरियव्वं, जम्हा य एवं तम्हा तेहिं पलंबा न सेविया, पच्छिमेहिं वि न सेवियव्वा । अतो ते वज्जनिज्जा । वं अनुधम्मया भवंति ॥ चोदगाह - “जइ जं जं गुरूहिं चिन्नं तंतं पच्छिमेहिं अनुचरियव्वं तो तित्थकरेहिं पाहुडिया सातिज्जिता पागारततियं देवच्छंदगो पेढं च अतिसया य एहिं तेहिं उवजीविउं, अन्हे वि एयं किं न उवजीवामो ?” आचार्याह-

[भा. ४८५६] काम खलु अनुगुरुणो, धम्मा तह वि उ न सव्वसाधम्मं ।

गुरुणो जं तु अतिसए, पाहुडियाती समुपजीवे ॥

सू- सिस्साभिप्पायअनुमयत्थे “कामं” सव्वं पाहुडियादि समुवजीवति ति वुत्तं भवति । खलुसद्दो विसेसणे । किं विसेसति ? न सव्वहा अनुधम्मो । कहं ? उच्यते - गुरु तीर्थकरः । अतिशयास्तस्यैव भवंति नान्यस्य । अत्रानुधर्मता न चिन्त्यते । पाहुडियादि उवजीवति सो “तित्थकरजीयकप्पे” ति काउं अत्राप्यनुधर्मता न चिन्त्यते, तीर्थकरकल्पत्वादेव, जत्थ तित्थकरेतराणं सामण्णधम्मता तत्थ अनुधम्मो चिंतिज्जति ॥ तं च अणाइण्णे दंसिज्जति इमं-

[भा. ४८५७] सकड इह समभोम्मे, अवि य विसेसेण विरहिततराणं ।

तह वि खलु अणाइण्णं, एसऽनुधम्मा पवयणम्मि ॥

सू- “सगड-इह-समभूमे” ति तिन्नि दारा, अवसेसा तिन्नि पदा, तिहिं वि दिट्ठंतेहिं उवसंधारेयव्वा ॥

तत्थ पढम “सगडं” ति दारं - जया समणे भगवं महावीरे मगधविसयाओ वीतिभयं नगरं पत्थितो उद्दायनस्स पव्वावगो तइया अंतरा साहुणो भुक्खत्ता । जत्थ भगवं आवासियल्लओ तत्थ तिलभरियसगडसत्थो आवासितो ।

[भा. ४८५८] वक्रंतजोणि थंडिल, अतसा दिन्ना ठिती अवि छुहाए ।

तह वि न गेण्हंसु जिनो, मा हु पसंगो असत्यहते ॥

सू- ते तिला वक्रंतजोणिया, थंडिले य ठिएल्लया । अवि य ते तिला विसेसेण विरहिततरा तसेहिं, विसेसगहणं तदुत्था आगंतुगा वा तसा नत्थि, गिहत्थेहिं य दिन्ना - “भगवं ! जति कप्पंति तो धेपंतु इमे तिला”, तह वि न गेण्हंसु जिनो “असत्योवहय” ति काउं, मा पसंगं करेस्संति “तित्थकरेणं गहिय” ति इमं आपलबणं काउं । एयं अणाइण्णं । एस पवयणे अनुधम्मो ॥ इदानिं इह ति दारं-

[भा. ४८५९] एमेव य निज्जीवे, दहम्मि तसवज्जिते दए दिन्ने ।

समभोमे अवि द्विती, जिमितासन्ना न वाऽणुण्णा ॥

सू- तदा तत्थेव दहो निज्जीवो आउक्काओ, अवि य विसेसेण विरहिततरागो (तसेहिं), थंडिल्लं च तं सवववं, सा सव्वा पुढवी वुक्कंतजोणिग ति वुत्तं भवति, दहसामिणा य दिन्नं तं दगं, अवि तत्थ केइ साधू तिसाभिभूता ठितिखयं करेज्जा, न य सामी “असत्योवहयं” ति काउं अनुजाणेज्जा । “तित्थगरेण गहियं” ति मा पसंगो भविस्सति । एयं अणाइण्णं । एस अनुधम्मो पवयणे । इदानिं “भोमे” ति दारं- “समभोमे” ति पच्छद्धं समभोम्मरुक्खविरहियउद (व)- गओदेहिकागोप्प- ददालिञ्जुसिरविरहियं पुढवी वुक्कंतजोणी, अवि य विसेसेण विरहियतरागं तसेहिं, अनावातमसंलोयं च साधू य जिमियमेत्ता, अन्नं च सत्यहत्तं थंडिलं आसण्णं अवि साधू जिवितक्खयं करेज्ज, न य सामी अनुजाणेज्जा, मा “इमं तित्थकरेहिं अनुन्नायं” ति असत्यहते पसंगं करेज्जा । एवं अणाइण्णं, एस अनुधम्मो पवयणे ॥

एस सव्वो विधी साधूण भणितो । निग्गंथीण वि एस चेव विधी । जतो भण्णति-

[भा. ४८६०] एसेव गमो नियमा, निग्गंथीणं पि होइ नायव्वो ।

सविसेसतरा दोसा, तासिं पुण गेण्हमाणीणं ॥

सू- नवरिं- तासिं सविसेसा पलंबेण हत्थकम्मादिणो दोसा, इमं कप्पसुत्ताभिप्पायतो भण्णति । तं च इमं कप्पस्स बितियसुत्तं- कप्पति निग्गंथाण वा निग्गंथीण वा आमे तालपलंबे भिन्ने पडिग्गाहित्तए । एयस्स सो चेव पुव्वभणितो सुत्तत्थो । सुत्तेण अनुन्नायं जहा कप्पति आमं, “भिन्नं” ति ततिय-चउत्थेहिं मंगेहिं जं भावभिन्नं । एयं सुत्तेणं अनुन्नातं, अत्थतो पडिसेहति “न कप्पति ति ।” आह चोदकः- “तो किं सुत्ते निबद्धं जहा कप्पति ति भिन्नं ? उच्चते-

[भा. ४८६१] जति वि निबंधो सुत्ते, तह वि जतीणं न कप्पति आमं ।

जति गेण्हति लग्गति सो, पुरिमपदनिवारिते दोसे ॥

सू- के पुरिमपदनिवारिता दोसा ? जे पढमसुत्ते दोसा भणिता, तेसु लग्गति ।

[भा. ४८६२] सुत्तं तु कारणियं, गेलन्न-ऽद्धाण ओममाईसु ।

जह नाम चउत्थपदे, इयरे गहणं कहं होज्जा ॥

सू- गेल्लण्णद्धाणोमोदरिए वा कारणियं निरत्थयं होइ सुत्तं ।

[भा. ४८६३] इति दप्पतो अणाइण्णं, गेल्लण्णऽद्धाण ओम आइण्णं ।

तत्थ वि य चउत्थपदे, इतरे गहणं कहं होज्जा ॥

चू- इति एयं दम्पतो गेण्हंतस्स पलंब अणाइण्णं । अहवा- “भिन्नं कम्पइ”ति एयं पि अत्थे निसिद्धं दब्बतो चेव, जं पुण अनुन्नायं सुत्तेणं एयं कारणतो । ते य कारणे इमे - गेलण्णकारणं एवं अद्धाणोमे य । एतेसु कारणेसु आइण्णं । तत्थ छउत्थभंगो, ततो तत्तियभंगो । “इतर” ति पढमवित्तियभंगं भावतो अभिन्ना, तेसु गहणं कहं होज्जा ? तेसु वि कारणा गहणं होज्ज ति ॥

एवं भणिए चोदगाह-

[भा.४८६४] पुव्वमभिन्ना भिन्ना, य वारिता कहमियाणि कम्पति ।

सुण आहरणं चोदग ! न कमती सव्वत्थ दिट्ठतो ॥

चू- चोदगो भणति - “पुव्वसुत्ते तुब्भेहिं भणियं भिन्ना अभिन्ना य चउसु वि भंगेसु न कम्पति । इदानिं भणह - भावभिन्ना कम्पति कारणतो वा चउसु वि भंगेसु कम्पति ति, न जुत्तं भणह” । आयरिओ भणति - जहा कम्पति तहा सुणसु आहरणं चोदग ! । गुरुवयणं असुणेत्ता दप्पं असहमाणो चोदगो भणति-“न कमति सव्वत्थ दिट्ठतो” ॥ नोदग एवाह-

[भा.४८६५] जति दिट्ठता सिद्धी, एवमसिद्धी उ आणगेज्झाणं ।

अह ते तेसि पसाधण, किं नु हु दिट्ठततो सिद्धी ॥

चू- चोदगो आयरियं उवालमति - जति अत्थाणं दिट्ठतेणं सिद्धी कज्जति तो आणागेज्झां अत्थाणं असिद्धी, अह तेसिं आणाओ चेव पसिद्धी किंनु हु दिट्ठततो सिद्धी । “किन्नु” ति किमिति, हु एवार्थे, किमित्येवं ध्यान्तेन अर्थसिद्धि क्रियते । किं चान्यत् दिट्ठतेणं जं जं अप्पणो इट्ठं तं तं सव्वं पसाहिज्जति ॥ कहं ? उच्यते-

[भा.४८६६] कप्पम्मि अकप्पम्मि अ, दिट्ठता जेण होंति अवरुद्धा ।

तम्हा न तेसि सिद्धी, विहि-अविहि-विसोवभोग इव ॥

चू- जहा “कप्पति हिंसा काउं विधीए” ति पइण्णा । के हेऊ ? निरपायत्तणतो । जम्मि कज्जमाणे इह परलोगे वा आवातो न भवति तं कप्पति । को दिट्ठतो ? विधि-अविधि-विसोपभोग इव । जहा विसं विधीए मंतपरिग्गहितं खज्जमाणं अदोसाय भवति, अविधीए पुण खज्जमाणं मारगं भवति, तहा हिंसा विधीए मंतेहिं जन्म-जयमादीहि कज्जामा न दुग्गतिगमनाय भवति, तम्हा निरवायत्ता पस्सामो, हिंसा विधीए कप्पति काउं । एवं दिट्ठतेण कप्पमकप्पं कज्जति, अकप्पं कप्पं कज्जति । तम्हा दिट्ठतेणं जा सिद्धी सा असिद्धिरेव ॥

आत्माभिप्राये चोदकेनोक्ते आचार्याह-

[भा.४८६७] असिद्धी जति नाएणं, नायं किमिह उच्यते ।

अह ते नायतो सिद्धी, नायं किं पडिसिज्जइ ॥

चू- यदि ध्यान्तेन अर्थानामसिद्धिस्ततस्त्वया इह विषध्यान्तः किमुच्यते ? अह विधि-अविधिध्यान्तेन हिंसार्थः त्वया साध्यते - मयोच्यमानो ध्यान्तः किं प्रतिषिद्धयते ? ॥ किं च-

[भा.४८६८] अंधकारो पदीवेण, वज्जए न तु अन्नहा ।

तहा दिट्ठतिओ अत्थो, तेनेव उ विसुज्जति ॥

चू- आणागेज्जे अत्थे दिट्ठतो न कमति, न वा अत्थि दिट्ठतो तेन ते आणा गेज्जा, जो पुण दिट्ठतितो अत्थो स तेन परिस्फुटो विसुज्जति ति अतो दिट्ठतेण पसाहिज्जति ति न दोसो ॥

किं च सुप्रीता वयं - भवा स्ववाक्येनैव दृष्टान्तेनार्थप्रसाधनमभ्युपगतमिति । किं च-

[भा. ४८६९] एसेव य दिद्वंतो, विहि-अविहीए जहा विसमदोसं ।

होइ सदोसं च तथा, कज्जितर जता-ऽजत फलादी ॥

धू- जो एस भवता दिद्वंतो कतो ममं पि एसेव दिद्वंतो अभिष्येयसुत्तत्थं साधयिस्सति । कहं ? उच्चते - जहा विसं विधीए भुज्जमाणं अदोसकारयं भवति, अविधीए दोसकारयं भवति, “तह” ति एवं कज्जे जयणाए पलंबा सेविज्जमाणा हियाय भवति, “इतरे” ति अकज्जे जयणाए अजयणाए वा सेव्वमाणा अहियाय भवति ॥ अन्नं च ते अनालोइऊण विसदिद्वंतो कयो-

[भा. ४८७०] आयुहे दुन्निस्सट्ठम्मि, परेण वलसाहितो ।

वेताल इव दुज्जुत्तो, होहि पच्चंगिराकरो ॥

चू- जहा केणति सारीरबलदप्पुद्धतेण आयुधं गहियं, परबधाए निसट्ठं । तं च दुनिसट्ठं कयं जेन परो न साधितो । तं चेव परेण गहियं, तेणेव आयुधेण सो वहितो । अहवा - अनिसट्ठं चेव परेणं “सलसाहितं” बलाकारेणं ति वुत्तं भवमि ।

अधवा-मंत्रवदिना होमजावादीहि वेतालं साहयिस्सामि ति आहूतो आगतो, किं चि दुप्पउत्तं दड्डुणं स वेयालो तस्स साहगस्स इड्ढमत्थं न साधेति, प्रत्युत अपकाराय भवति । एवं हे चोदग ? तुमे विधिअविधिविसदिद्वंतो ममाभिष्येतमत्थस्स घायात पयुत्तो ममं पि एतेणेव इड्ढमत्थे सिद्धी जाता, सवयणं च ते धातिय “न कमति सव्वत्थ दिद्वंत” इति ॥ अधवा-

[भा. ४८७१] निरुअस्स गदपओगो, निरत्थओ कारणे य अविहीए ।

इय दप्पेण फलादी, अहिता कज्जे य अविहीए ॥

धू- जहा निरुयस्स ओसहपानं निरत्थयं, रोगकारणे समुप्पन्ने पुण ओसहपानं कज्जमाणं अविधीए सरीरपीडाकरं विनासकरणं वा भवति, “इय” ति एवं दप्पेण पलंबा अहिया संसारवड्डणा भवति । ओमादिकज्जे य “अविधीए” ति अजयणाए गहिया इह परत्थ य अहिया भवति ॥

किं च दिद्वंतसाहणत्थं भण्णते इमं-

[भा. ४८७२] जति कुसलकप्पियातो, न होज्ज उवमाओ जीवलोगम्मि ।

छिन्नऽब्भं पिव गयणे, भमेज्ज लोओ निरुवमाओ ॥

धू- “कुसल” ति पंडिता, तेहिं कप्पिया जा जस्स अत्थस्स साधिका उवमा सा तम्मि चेव अत्थे निउत्ता, जति ताओ उवमाओ न होज्ज इमम्मि मनुयजीवलोगो छिन्नऽब्भमिव, “छिन्नऽब्भ” ति एगं अब्भयं तं जहा वाएण इतो य इतो य भामिज्जति निराश्रयत्वात् तथा इमो वि लोगो भामिज्जति निरुवमाओ, नग्गया उवमा जत्थ अत्थे सो अत्थो दृष्टांताभाव इत्यर्थः । तो दिद्वंतितो अत्थो दिद्वतेण विना न इच्छिओ भवति, न सम्ममुवलब्भति ति वुत्तं भवति । उक्तं च सिलोगो-

तावदेव चलत्यर्थो, मन्तुर्विषयमागतः ।

यावन्नोत्तम्भनेनेव, दृष्टान्तेन प्रसाध्यते ॥

एवं बहुधा उक्ते गुरुणा, चोदगाह- “यद्येवं ततः क्रियतां दृष्टान्तः ।” उच्चते । श्रूयतां तत्थ-

[भा. ४८७३] मरुएहि य दिद्वंतो, चउहिं नेयव्वो आनुपुब्बीए ।

एवमिहं अद्धाणे, गेलण्णे तह य ओमे य ॥

चू- एतीए पुव्वद्धस्स इमं वक्खाणं-

[भा.४८७४] चउरो मरुग विदेसं, साहपारए सुणग रन् सत्थवहो ।
ततियदिने पूइमुदगं, पारउ सुणगं हणिय खामो ॥

चू- चत्तारि मरुआ सत्थेण विदेसं गच्छंति । तेसिं पंचमो साहपारगो । तेन भणिता- “सुणगं सह नेह ।” तेहिं सह नीतो । ते सुणहच्छद्वा अनेगाहगमनिज्जं विहं पवण्णा । तेसिं तत्थऽरन्ने वच्चतणं सो सत्थो वहितो मुट्ठो ति भणियं होति । सो य सत्थो दिसोदिसिं पलातो । इतरे वि मरुयपंचजणा सुणगच्छद्वा एक्कतो पड्डिता । अईवतिसियभुक्खिया तइयदिने पेच्छंति पूइमुदगं, मयगकलेवराउलं । तत्थ ते साहपारगेण भणिता-एयं सुणगं मारेउं खामो, एयं च सरुहिरं पाणियं पिवामो, अन्नाहा विवज्जामो, एयं च वेदरहस्सं आवतीए भणियं न दोसो ॥ एवं तेन ते भणिता-

[भा.४८७५]परिनामओ उ तहिं, एगो दो अपरिणता उ अंतिमो अतीव ।

परिनामओ सदहती, कण्णऽपरिणओ मतो एक्को ॥

चू- तेसिं मरुयाणं एक्को परिनामतो, दो अपरिनामगा, चउत्यतो अतीवपरिनामगो । तत्थ जो सो परिनामओ तेणं जं साहपारगेणं भणियं, तं सदहिय अब्भुवगयं ति वुत्तं भवति । जे ते दो अपरिनामया, तेसिं एक्केण साहपारगवयणं सोउं कण्णा ठइया- “अहो । अकज्जं, कण्णा वि मे न सुणंति” । सो अपरिनामगो तं कुहियमुदगं सुणगमंसं च अखायमाणो तिसियभुक्खितो मतो ॥

[भा.४८७६] बितिएण एतऽकिच्चं, दुक्खं मरिउं ति तं समारद्धो ।

किं एच्चिरस्स सिद्धं, अतिपरिनामोऽहियं कुणति ॥

चू- जो सो बितिओ अपरिनामगो सो भणाति- “एयं एयवत्थाए वि अकिच्चं, किं पुण दक्खं मरिज्जति” ति काउं “समारद्धो” नाम खइयं तेन । जो सो अतिपरिनामो सो भणाइ- “केवचिरस्स सिद्धं, वंचियामोत्ति अतीते काले ज न खातितं” । सो अन्नाणि वि गाविगद्दभमंसाणि खादिउमाढतो, मज्जं च पाउं ॥

[भा.४८७७] पच्छित्तं खु वहेज्जह, पढमो अहलहुस धाडितो बितिओ ।

ततिओ य अतिपसंगा, जाओ सोवागचंडालो ॥

चू- तत्थ जेहिं खइयं ते साहपारगेण भणिता- “इतो निच्छिण्णा समाणा पच्छित्तं वहेज्जह ।” तत्थ जो सो परिनामगो तेन अप्पसागारियं एगस्स अज्झावगस्स आलोइयं । तेन भणियं-वेदरहस्से वुत्तं- “परमन्नं गुलघृतमधुजुत्तं प्राशयेत् ।” एसेव पढमो । एयस्स य एयं अहालहुसं पच्छित्तं दिन्नं, सुद्धो । तत्थ जो सो अपरिनामओ, जेण “ण दुक्खं समारद्धं”, सो निच्छिण्णो समाणो सुणगकत्ति सिरि काउं चाउवेज्जस्स पादेहिं पड्डिता साहेति, सो चाउवेज्जेण थिद्धिक्कतो निच्छूदो । जो सो ततिओ अतिपरिनामगो “नत्थि किं चि अक्खं अपेयं वा” अतिपरिनामपसंगेण सो मायंगचंडालो जातो ॥ एस दिट्ठतो । अयमत्थोवणओ-अद्धाणे वा गेलण्णे वा ओमोदरियाए वा-

[भा.४८७८] जह पारओ तह गगी, जह मरुगा एव गच्छवासी उ ।

सुणगसरिसा पलंबा, मडतोयसमं दगमफासुं ॥

चू- उच्चारियसिद्धा । मरुएहिं य दिट्ठतो ति दारं गतं । इदानिं “अद्धाणे”त्ति दारं ।

[भा.४८७९] एवं अद्धाणादिसु, पलंबगहणं कयावि होज्जाहि ।

गंतव्वमगंतव्वं, तो अद्धाणं इमं सुणसु ॥

धू-आह चोदग - अद्धाणं किं गंतव्वं न गंतव्वं ? उच्यते-

[भा. ४८८०] उद्दरे सुभिक्षे, अद्धाणे पवज्जमाउ दप्पेण ।

लहुगा पुण सुद्धपए, जं वा आवज्जती जत्तो ॥

धू- उद्दरा - उद्दरं, उद्धं पूरिज्जंति त्ति वुत्तं भवति । ते य दरा दुविधा - धन्नदरा पोद्दरा । धन्नदरा धन्नावासणा कडपल्लादि, पोद्दाणि चैव पोद्दरा । एत्थ चत्तारि भंगा - उद्दर सुभिक्षं १ । उद्दरं नो सुभिक्षं २ । नो उद्दरं सुभिक्षं ३ । नो उद्दरं नो सुभिक्षं (इ) ४ । एत्थ पढमभंगे जति गच्छति अद्धाणं दप्पेणं, एत्थ जतिवि सुद्धं सुद्धेण गच्छति न किं चि आवज्जति - मूलतरविराधनं तहावि चउलहुं पच्छित्तं । कीस ? दप्पेणं अद्धाणं पडिवज्जति त्ति अतो चउलहुं दिन्नं । जं वा अन्नं आवज्जति त्ति "जतो" त्ति - मूलतरगुणविराधनातो तन्निष्फणं सव्वं पच्छित्तं । अहवा - जं वा मूलतरगुणविराधनाओ आवज्जति तं पुण विराधनं करेति, जतो त्ति - दव्वतो खेतता कालतो भावतो वा, तन्निष्फणं सव्वं पावति । एवं ततियभंगे वि अत्थतो पत्तं । सेसेहिं बितिय चउत्थभंगेहि अद्धाणगमणं हवेज्जा, पढम-ततिएसु वा अन्नतरकारणे ॥ किं तं कारणं ? उच्यते-

[भा. ४८८१] असिवे ओमोयरिए, रायदुद्धे भए व आगाढे ।

गेलण्ण उत्तिमद्धे, नाणे तह दंसणचरित्ते ॥

धू- आगाढसद्धो सव्वाणुवादी मज्झड्डिओ, अहवा - जं दव्वादि आगाढ सत्तविहं वुत्तं तं एत्थ दडुव्व ॥

[भा. ४८८२] एएहि कारणेहिं, आगाढेहिं तु गम्ममाणेहिं ।

उवगरणपुव्वपडिलेहितेण सत्थेण गंतव्वं ॥

धू- अद्धाणे जं उवकरणं गुलिगादि उवउज्जति तेन "पुव्वपडिलेहिण" त्ति - गहितेणेत्यर्थः ।

[भा. ४८८३] अद्धाण पिवसमाणो, जाणगमनीसाए गाहए गच्छं ।

अह तत्थ न गाहेज्जा, चाउम्पासा भवे गुरुगा ॥

धू- आहे अद्धाणं पविसियव्वं निच्छियं भवति ताहे आयरिया "जाणगनिस्साए" त्ति - जाणतो गीयत्थो तन्निस्साए गच्छो अद्धाणकप्पड्डित्तिं गाहेज्जति । पच्छद्धं कंठं ॥

स्यान्मति - "को अद्धाणकप्पड्डित्तिं गाहेति ? कंठं वा गाहेज्जति" ? उच्यते-

[भा. ४८८४] गीयत्थेण सयं वा, वि गाहते छडुंतो पच्चयनिमित्तं ।

सारंति ते सुतत्था, पसंग अपच्चओ इहरा ॥

धू- जति अप्पणा केणइ कारणेण वावडो तो अत्रेण उवज्जायादिणा गीयत्थेण गाहेति, अप्पणा वा गाहेति अन्नगीयत्थसमक्खं, ताहे सो गाहितो अंतरंतरे अत्थपदं छडुंतो कहेति, ताहे जेते गीयत्था ते तानि अत्थपदाणि संभारंति - "इमं ते विस्सरियं" ति । किं निमित्तं एवं कज्जति ? अगीयत्थाणं पच्चयनिमित्तं - "सव्वे एते जाणंति" त्ति सव्वमेवं । अध एवं न कज्जति तो तेसिं एव उप्पजइ "एत्ताहे एयं सड्डित्तिं सेच्छाए करंति" । "इहर" त्ति - एवं अकज्जंते अद्धाणमुत्तिष्णा वि वत्थेव पसंगं करंति, अपच्चतो वा भवति ॥

सीसो भणति - "भणह सव्वं अद्धाणविधिं" । आचार्याह-

[भा. ४८८५] अद्धाणे जयणाए, परुवणा वण्णिया उवरि सुत्ते ।

ओमे उवरिं वक्खति, रोगाऽऽतंकेसिमा जयणा ॥

चू- जहा अद्धाणे गम्पति, जा य अद्धाणे विधी जा य अद्धाणे जयणा, सा सब्वा उवरिं अद्धाणसुत्ते सोलसकमुद्दे सके परुविता, तत्थेव भणीहामि । ओमे वि जा विधि पलंबगहणं पति तं पि उवरिं इहेवउद्देसके वक्खति । इह “गेलण्णे” ति जं दारं भणामि, तं च गेलण्णं रोगो वा भवति, आतंको वा ॥ स्यान्मति- “केरिसो रोगो, केरिसो वा आतंको ? तत उच्यते-

[भा. ४८८६] गंडी-कोढ-खयादी, रोगो कासादितो उ आतंको ।
दीहरुया वा रोगा, आतंको आसुघाती य ॥

चू- गंडमस्यास्तीति गंडी गंडमालादी, आदिसद्दातो सिलिप्पादी, सूणियं, गिलासिणीमादी रोगो । कासो, आदिसद्दातो सासी, सूलं, सज्जक्खयमादी आतंको । अहवा - सब्बो जो दीहकालितो सो रोगो, जो पुण आसुघाती सिग्घं मारेति सो आतंको ॥ समासतो गेलण्णस्स इमे भेदा-

[भा. ४८८७] गेलण्णं पि य दुविहं, आगाढं चैव तह अनागाढं ।
आगाढे कमकरणे, गुरुगा लहुगा अनागाढे ॥

चू- एतीए इमा विभासा-

[भा. ४८८८] आगाढमनागाढं, पुव्वुत्तं खिप्पगहणमागाढे ।
फासुगमफासुगं वा, चतुपरियट्टं तऽनागाढे ॥

चू- अहिणा डक्को, विसं वा से केण ति दिन्नं, सज्जविसूतिगा वा विद्धाति, सूलं वा आसुघाती, एवमादि आगाढं पुव्वुत्तं । “इतरं” पुण जं कालं सहते तं अनागाढं । तम्मि आगाढे फासुयं वा एसणमनेसणं वा इड्ढ ति गेण्हियव्वं । अह आगाढे कमकरणं करेति - तिपरियट्टं पनगादिजयणं वा तो चउगुरुगा पच्छित्तं । अनागाढे पुण तिपरियट्टे कए चउत्थपरियट्टेण गेण्हति, तत्थ वि नगपरिहाणीए । अह अनागाढे आगाढकरनिज्जं करेति अजयणाए वा गेण्हति तो चउलहुगा पच्छित्तं ॥ एत्थ गेलण्णे इमा जयणा-

[भा. ४८८९] वेज्जे पुच्छण जयणा, पुरिसे लिंगे य दव्वगहणे य ।
पिड्डमपिट्टे आलोयणाए पन्नवण जयणाए ॥

चू- एस भद्दबाहुकया अत्थसंगहगाहा । इमा से विभासा-

[भा. ४८९०] वेज्जेट्ठग एगदुगादिपुच्छणे जा चउक्कउवदेसो ।
इह पुण दव्वे पलंबा, तिन्नि य पुरिसाऽऽयरियमादी ॥

चू- अट्टवेज्जा संविग्गादी पुव्वुत्ता गिलाणसुत्ते । “पुच्छणे जयण” ति वेज्जस्स एगो पुच्छणो न गच्छति जमदंडो ति कात्तुं, दो न गच्छंति जमदूअं ति काउं । चत्तारि न गच्छंति नीहारेति काउं, मा वेज्जो एयं निमित्तं गहिस्सति, तम्हा जयणाए गंतव्वं - तिन्नि वा पंच वा सत्त वा । सो य पुच्छित्तो चउक्कउवदेसं देज्ज - दव्वओ खेतओ कालओ भावओ । एते वि गिलाणसुत्ते वक्खाणिया। इहं दव्वतो पलंबादि भाणियव्वा । वेज्जो पुच्छिओ भणेज्जा - जारिसं रोगं कहेह एरिसस्स इमं वणस्सतिभेदं देह ॥ सो चउव्विहो होज्जा रोगभेदाओ-

[भा. ४८९१] पउमुप्पमाउलिंगे, एरंडे चैव निंबपत्ते य ।
पित्तुदय सन्निवाते, वातपकोवे य सिंभे य ॥

चू- एते जहासंखं पित्तादिसु हवेज्जा । जो सो गिलाणो सो इमेसिं एक्कतरो हवेज्ज - गणी वा

वसभो वा भिक्खू वा । भिक्खू गीतागीतो परिनामोऽपरिनामो वा । एतेसिं तिण्ह वि पुरिसाणं फासुएसनिज्जेण आलेवणादि जातेण कायव्वं, जता फासुयं न लब्भति तदा अफासुएण वि कज्जति ॥ कहिज्जति य जं जहा गहियं इमेसिं-

[भा. ४८९२] गणि-वसभ-गीय-परिनामगा य जाणंति जं जहादव्वं ।

इतरेसिं वा तुलणा, नातम्मि य मंडिपोतुवमा ॥

घू- गणि वसभ गीतो य भिक्खू जं जहा गहियं दव्वं ते जाणंति चेव आगमतो, चित्तमचिंतं वा, सुद्धमसुद्धं वा, जं वा जम्मि य थक्के दव्वं घेष्यति । जो य अगीओ परिनामओ तस्स वि कहिज्जति, सो वि जं जहा कहिज्जति तं तहेव परिणमयति ति । “इतरे” नाम जे अगीता अपरिनामगा तेसिं न कहिज्जति जहा “अफासुयं अनेसणिज्जं” ति, तेसिं वा तुलणा कज्जति, जहा “अमुगगिहातो आयद्धा कयं एयं आणियं ?” अह कहं वि एतेहिं णायं जहा - “एयं अफासुयं अनेसनिज्जं वा आनियं” ति । ततो ते मंडिपोतदिट्ठंतेहि पन्नविज्जंति ॥

[भा. ४८९३] जा एगदेसे न ददा उ भंडी, सीलप्पई सा य करेइ कज्जं ।

जा दुब्बला सीलविया वि संती, न तं तु सीलंति विसन्नदारुं ॥

घू- जा भंडी पोतो वा एगदेसभग्गा, सेसं सव्वं ददं, सा तम्मि एगदेसे संठविता संती कज्ज करेति । जा पुण भग्गविभग्गा सुद्ध वि संठविया कज्जं न करेइ, न तं संठवेति, निरत्थो वा उक्कोसो य तत्थ वि एवं तुमं पि जइ जाणसि - “पउणोहं पउणो य समाणो एवं पच्छित्तं वहीहामि, अन्नं च अप्पणो आयं सज्झायज्झाणवेयावच्चादीहिं उवज्जिनीहामि, तो पडिसेव अकप्पनिज्जं । अव एतेसिं असमत्थो, तो मा पडिसेव ति ॥ इदानिं “दव्वग्गहणे य पिट्ठमपिट्ठे” ति अस्या व्याख्या-

[भा. ४८९४] सो पुण आलेवो वा, हवेज्ज आहारिमं च मिस्सितरं ।

पुव्वं तु पिट्ठगहणं, विकरणं जं पुव्वच्छिन्नं वा ॥

घू- व्रणे अव्रणे वा अनाहारिमं आलेवो वा होज्ज आहारिं वा होज्ज, अचित्ताभावे निस्सं इयरं वा सचित्तं, अहवा - अनाहारिमं आहारिमं वा मिस्सं जं आलेवो आहारेयव्वं च । “इतर” ति जं नो आहारेयव्वं नावि आलेवो । तं किं होज्ज ? फासेण फरिसियव्वं, नासाए वा पुप्फादि अघातियव्वं, पाडलाइ वा पानगं वा सो धूवणादि व किं चि, एयं अचित्तादि सव्वं जं पुव्वदिट्ठं लब्भति तं धेतव्वं । असति पुव्वदिट्ठस्स जं पुव्वच्छिन्नयं तं विकरणं करित्ता, विकरणकरणं नाम अनेगखंडं करेत्ता जहा निज्जीवावत्थं भवति तं तारिसं आनेत्ता पीसंति । असति पुव्वच्छिन्नस्स अप्पणा वि छिंदति ॥ जं पुण पुव्वच्छिन्नं तं इमेसु गेण्हंति-

[भा. ४८९५] भावितकुलेसु गहणं, तेसऽसति सलिंगगेण्हणाऽवण्णो ।

विकरणकरणालोयण, अमुगगिहे पच्चतो अगीए ॥

घू- जानि सइकुलाणि अम्मापितिसमाणांमि वा परिनामगाणि अनुद्धाहकराणि । तेसिं भावियकुलाणं असति अभावियकुलेसु य लिंगगहणेण अवण्णो भवति, तस्सा अन्नलिंगेण गेण्हियव्वं । अहवा - “पन्नवेण” ति अविज्जमाणेसु भावियकुलेसु जाणि कुलाणि सुवण्णवनिज्जाणि तानि पन्नवेत्ता मग्गंति गेण्हंति य । तानि पुण जत्थ गहियाणि पढमबितियभंगिज्जाणि पलंबाणि

तानि तत्थ चेव विकरमाणि करेत्ता आनेउं गुरुसमीवे आलोएति, अगीयपद्धयनिमित्तं अमुगस्स गिहे सयद्वाए एताणि मए लद्धाणि ॥ एसा चेव “जयणा”, इदानिं निग्गंथीणं भणति-

[भा. ४८९६] एसेव गमो नियमा, निग्गंथीणं पि होइ नायव्वो ।

आमे भिन्नाभिन्ने, जाव तु पउमुप्पलादीणि ॥

[भा. ४८९७] एवं आमं न कप्पति, पक्कं पुण कप्पति न वा वि ।

भण्णति सुणसू पक्कं, जइ कप्पति वा न वा वा वि ॥

शू- जहा निग्गंथाणं तथा निग्गंथीणं पि भाणियव्वं जाव पउमुप्पलादीणि, जाव य “अनुगगिहे पद्धओऽगीते” ति । नवरि-तासिं भिन्ने छब्बंगा कायव्वा, ते अनंतरसुत्ते भणिहिंति । पलंबाधिकारतो इमे वि कप्पस्स ततिय-चउत्थ-पंचमसुत्ता भण्णति - कप्पति निग्गंथाणं पक्के तालपलंबे अभिन्ने वा पडिग्गाहित्ते । नो कप्पइ निग्गंथीणं पक्के तालपलंबे अभिन्ने पडिग्गाहित्ते । कप्पति निग्गंथीणं पक्के तालपलंबे भिन्ने पडिग्गाहित्ते - से वि य विधिभिन्ने, नो चेव णं अविधिभिन्ने । एते सुत्ते एगट्ठे चेव भण्णति । सुत्तत्थो पुव्ववन्नितो ॥ इमो निज्जुत्ति अत्थो-

[भा. ४८९८] नामं ठवणा पक्कं, दव्वे भावे य होति नायव्वं ।

उस्सेतिमादि तं चिय, पक्केधणजोगतो पक्कं ॥

शू- नामठवणाओ गताओ, दव्वपक्कं तं चेव उस्सेतिमादि जं आमे भणियं तं चेव जया इंधणसंजोगे पक्कं भवति तदा दव्वपक्कं भण्णति । दव्वेण पक्कं दव्वपक्कं ॥ इमं भावपक्कं-

[भा. ४८९९] संजम-चरित्तजोगा, उग्गमसोही य भावपक्कं तु ।

अन्नो वि य आएसो, निरुवक्कमजीवमरणं तु ॥

शू- संजमजोगा चरित्तं च सुविसुद्धं भावपक्कं । अधवा - उग्गमादिदोसविसुद्धं भावपक्कं । अधवा - जेन जं आउगं निव्वतियं तं संपालेत्ता मरमाणस्स भावपक्कं भवति ॥

पक्कं ति गतं । इदानिं “भिन्नाभिन्ने” ति सुत्तपदस्य व्याख्या-

[भा. ४९००] पक्के भिन्ना-ऽभिन्ने, समणाण वि दोसो किं तु समणीणं ।

समणे लहुगो मासो, विकडुभपलिमंथणाऽऽचिन्नं ॥

शू- पक्कं जं निज्जीवं, पुण दव्वतो भिन्नं अभिन्नं वा, एत्थ समणाण वि दोसो भवति किमंण पुण समणीणं ? समणा जति गिण्हंति तो मासलहुं दोहिं वि तवकालेहिं लहुअं, अन्ने य विकडुभपलिमंथादओ दोसा पुव्ववण्णिया ॥

[भा. ४९०१] एमेव संजईण वि, विकडुभपलिमंथमादिया दोसा ।

कम्मादिया य दोसा, अविहीभिन्ने अभिन्ने य ॥

शू- पुव्वद्धं कंठं । तासिं अहितो दव्वतो अविधिभिन्ने य हत्थकम्भदोसो । जम्हा एते दोसा तम्हा निग्गंथीणं न कप्पति पक्कं अभिन्नं पडिग्गाहेत्ता । जं पि पक्कं भिन्नं तं पि विधीए भिन्नं अववादे कप्पति, नो अविधिभिन्नं कप्पति, एतेहिं चेव विकडुभकम्मादिएहिं दोसेहिं ॥

समणीणं छब्बंगा कहं भवंति ? - समणीणं छब्बंगा कहं भवंति ? -

[भा. ४९०२] विहि-अविहीभिन्नम्मी, छब्बंगा होंति नवरि समणीणं ।

पढम दोहि अभिन्नं, अविहिविही दव्वे बितित्तए ॥

[भा. ४९०३] एमेव भावतो वि य, पिन्नं तत्येकदव्वतो अभिन्नं ।

पंचमछट्ठा दोहि वि, नवरिं पुण पंचमे अविही ॥

सू- जं च सुत्तपदं 'सेवि य विधिभिन्ने नो चेव णं अविधिभिन्ने' एयम्मि निग्गंधीणं सुत्तपदे छ भंगा भवन्ति । तं जहा - भावतो अभिन्नं १ । भावओ अभिन्नं दव्वओ अविहिभिन्नं २ । भावओ अभिन्नं दव्वतो विधिभिन्नं ३ । भावतो भिन्नं दव्वतो भिन्नं । [३] ४ । भावतो भिन्नं दव्वतो अविधिभिन्नं ५ । [नो] भावतो भिन्नं दव्वतो विधिभिन्नं । फुं ६ । एतेसु छसु भंगेसु दिवहा गाहा समोतारेयव्वा ॥

[भा. ४९०४] आणादि रसपसंगा, दोसा ते चेव जे पढमसुते ।

इह पुण सुत्तनिवातो, ततियचउत्थेसु भंगेसु ॥

सू- इमा गाहा निग्गंधसुत्ते चउभंगकमे समोतारेयव्वा, ततिय-चउत्था भंगा भावतो भिन्नं ति तेन तेसु सुत्तनिवातो एमेव गाथा । निग्गंधीणं छट्ठभंगकडे चउत्थ-पंचम-छट्ठ-भंगेसु सुत्तनिवातो कायव्वो, तेषां भावभिन्नत्वात् । अहवा - छट्ठे भंगे सुत्तनिवातो ॥ समणीणं छसु भंगेसु जहकम्म इमे पच्छित्ता-

[भा. ४९०५] लहुगा तीसु परित्ते, लहुगो मासो य तीसु भंगेसु ।

गुरुगा हीति अनंते, पच्छित्ता संजतीणं तु ॥

सू- अह हत्यकम्मभावतो छसु भंगेसु इमं पच्छित्तं-

[भा. ४९०६] अहवा गुरुगा गुरुगा, लहुगा गुरुगा य पंचमे गुरुगा ।

छट्ठम्मि हीति लहुगो, लहुगट्ठाने गुरुऽनंते ॥

[भा. ४९०७] आयरितो पवत्तिणीए, पवत्तिणी भिक्खुणीण न कधेति ।

गुरुगा लहुगा लहुगो, तत्थ वि आणादिणो दोसा ॥

सू- एयं पलंबसुत्तं आयरिओ पवत्तिणीए न कधेति, जइ सा भिक्खुणीणं न कहेति, पवत्तिणी तो अति ता भिक्खुणीओ न सुणंति, तो तासिं मासलहुं पच्छित्तं । आयरियस्स अकहेत्तस्स आणादिया दोसा पवत्तिणीए वि आणाइणो दोसा, भिक्खुणीए असुणेंतीए आणादिया दोसा ॥

[भा. ४९०८] अभिन्ने महव्वयपुच्छा, मिच्छत्त विराधना य देवीए ।

किं पुण ता दुविधातो, भुत्तभोगी अभुत्ता य ॥

सू- चोदगाह - निग्गंधाणं पक्कं भिन्नं वा अभिन्नं वा कप्पति, निग्गंधीणं अभिन्नं अविधिभिन्नं च न कप्पति, विधिभिन्नं कप्पति ॥ जहा एस सुत्तत्थे भेदो, किमेवं महव्वएसु वि तेसिं भेदो ? जहा तच्चन्नियाणं भिक्खुयाणं किल अट्ठाइज्जा सिक्खा पदंसिता, भिक्खुणीणं पंचसिक्खा पदंसिता । एवं निग्गंधीणं किं छ-महव्वया, साहुपंचमहव्वएहिंतो दुगुणा वा ? उच्चते-

[भा. ४९०९] न वि छ-महव्वता नेव, दुगणिता जह उ भिक्खुणीवग्गे ।

बंभवयरक्खणट्ठा, न कप्पति तं तु समणीणं ॥

सू- उच्चारियसिद्धा । अंगादासरिसं पलंबं धेप्पंतं दट्ठं कोति मिच्छत्तं गच्छे, तेनेव वा करकम्मं करेज्जा । तत्थ य संजमायविराधना भवति । एत्थ दोवि दिट्ठता कज्जति - ताओ य समणीओ दुविधा-भुत्तभोगाओ अभुत्तभोगाओ वा । अंगादानसरीसे पलंबे दट्ठं भुत्तभोगीण सतिकरणं

भवति, इयराण कोउयं भवति त्ति ॥ किं च न केवलं पलंबे विसेसो-

[भा. ४९१०] अन्नत्थ वि जत्थ भवे, एगतरे मेहुणुब्भवो तं तु ।
तस्सेव तु पडिकुट्टं, बितियस्स ऽन्नेन दोसेणं ॥

शू- “एगतरे” त्ति - साधुपक्खे साधुनियपक्ख वा, जेण भुत्तेण फरिसिएण वा मेहुणुब्भवो भवति तस्सेव पक्खस्स तं मेहुणुब्भवदोसपरिहरणत्थं पडिकुट्टं प्रतिषिद्धमित्यर्थः । बितियस्स पक्खस्स अत्रेन दोसेण पडिसिञ्जति असंजमदोसेणं ति वुत्तं भवति ॥ जहा किं उच्यते-

[भा. ४९११] निल्लोम-सलोम ऽजिने, दारुगदंडे सवेंटपाए य ।
बंभवयरक्खणद्दा, वीसुं वीसुं कता सुत्ता ॥

शू- निल्लोमं अजिनं निग्गंथाणं सतिकरणकोउआदीणं दोसाणं वारणानिमित्तं पडिसिञ्जति, निग्गंथीणं पुन पाणिदयानिमित्तं अतिरेगोवधिभारनिमित्तं च पडिकुट्टं । सलोमं निग्गंथीणं सतिकरणकोउआदीणं दोसाणं वारणनिमित्तं पडिसिद्धं, निग्गंथाणं पुण पाणिदयानिमित्तं अतिरेगोवधिभारनिमित्तं च पडिकुट्टं । दारुदंडयं पायपुंछणं सवेंटपादं च निग्गंथीणं बंभवयरक्खणा निमित्तं पडिसिद्धं, निग्गंथाणं अतिरेगोवधिभारनिमित्तं च नाणुन्नायं । एतेण कारणेण निग्गंथाणं निग्गंथीणं कर्हिं चि पुट्ठो सुत्तकरणं ॥ चोदगाह - पुण कम्मोदयओ मेहुणुब्भवो भवति, न निदानपरिहारो कज्जति । आचार्याह-

[भा. ४९१२] नत्थि अनिदानं तो, होतुब्भवो तेन परिहर निदाणे ।
ते पुण तुल्ला-ऽतुल्ला, मोहनियाणा दुपक्खे वि ॥

शू- निदाणं नाम जं पडुच्च मोहनिज्जं उदिज्जति, तं जहा इड्डसद्दादि । उक्तं च-
दव्वं खेतं कालं, भावं च भवं तथा समासज्ज ।
तस्स समासुद्धिद्धो, उदओ कम्मस्स पंचविहो ॥

दुपक्खे वि त्ति इत्थीणं पुरिसाणं य तुल्ला अतुल्ला य ॥

[भा. ४९१३] रसगंधा तहि तुल्ला, सद्दाती सेस भय दुपक्खे वि ।
सरिसे वि होति दोसा, किमु व संते विसमवत्थुम्मि ॥

शू- इड्डरसगंधं पडुच्च इत्थिपरुसाणं तुल्लो मोहुदयो, जहा निद्धादिरसेण पुरिसस्स इंदिया बलिज्जति तथा इत्थिया वि तथा चंदनादिगंधेण वि, सेसेसु सद्दरूवफासेसु । “दुपक्खे वि” त्ति- इत्थिपक्खे पुरिसपक्खे भयणा कायव्वा । जहा पुरिसस्स पुरिसफासेणं मोहोदयो होज्जा वा न वा, जह होज्जा तो मंदो पाएण न जारिसो इत्थिफासेणं उक्किट्ठो भवति । इत्थिफासेणं पुण पुरिसस्स नियमा भवति मोहोदयो उक्कडो य । एवं इत्थीए इत्थिफासे भयणा, इत्थीए पुरिसफासेण उदयो नियमा । एवं इड्ड पि सद्दं सोउं पुरिसस्स पुरिससद्दं सोउं भयणा, इत्थिसद्दे मोहुदओ । एवं इत्थीए भाणियव्वं । एवं रूवं पि इड्डं जीवसहगतं चित्तकम्मादिपडिमाओ वा दड्डुं, एतेन कारणेणं सलोमनिल्लोमादिणो तुल्लातुल्लनिदाणा परिहरिज्जति । एतेनेव कारणेणं निग्गंथीणं अभिन्नं अविधिभिन्नं वा न कप्पति ॥ इमे य अन्ने अभिन्ने अविधिभिन्ने य दोसा । तत्थ ताव अभिन्ने दोसा भण्णति, “मिच्छत्त विराधनाय देवीय य” त्ति अस्य व्याख्या-मिच्छत्तं कोइ जाएज्जा, एस दोसो नत्थि दिट्ठो त्ति काउं । विराधना बंभवयस्स हवेज्जा ॥ इमो देविदिट्ठो-

[भा. ४९१४] चीयत्त कक्कडी कोउ कंटक विसप्प समित सत्थेणं ।

पुणरवि निवेसफाडण, किमु समणि निरोह भुत्तितरा ॥

बू- एगस्स रन्नो महादेवी । तस्स लोमसियाओ चियत्ताओ । तीसे देवीए एगो निउत्तपुरिसो दिवसे दिवसे ता आनेति । अन्नया तेन पुरिसेन अहापचित्तीए अंगादानसंठिया लोमसिया आनिता । तीसे देवीए तं लोमसिय पासेत्ता कोतुयं जायं, “पेच्छामि ताव केयारिसो फासेत्ति एयाए पडिसेविए” । ताहे ताए सा लोमसिया पादे बंधिउं सागरियद्वाणं पडिसेविउमाढत्ता । तीसे लोमसयाए कंटओ आसी, सो तम्मि सागारिए लग्गो, विसप्पियं च तं ताहे वेज्जस्स सिद्धं । ताहे वेज्जेण समिया मद्दिया तत्थ निवेसिया उट्टेत्ता सुसियप्पदेसं चिंधियं । तम्मि देसे तीए अपेच्छमाणीए सत्थओ खोहिओ । पुणो तेणेव आगारेण निवेसिया फोडियं, पउणा जाया । जत्ति ताव तीसे देवीए दंडिएण पडिसे-विज्जमाणीए कोउअं जायं, किमंग पुण समणीणं निच्चनिरुद्धाणं भुत्तभोगीणं अभुत्तभोगीणं य ॥

[भा. ४९१५] कसिणाऽविहिभिन्नम्मि य, गुरुगा भुत्ताण होति सत्तिकरणं ।

इतरासि कोउगादी, घेप्पंते होति उड्डाहो ॥

बू- कसिणं नाम सकलं, तम्मि अविधिभिन्ने य सत्तिकरणं भुत्तभोगीणं, अभुत्तभोगीणं कोउअं भवति । एत्थ पच्छित्तं गुरुगा । तं च अंगादानसंठियं घेप्पंतं दडुं उड्डाहो, “नूनं एसा एतेण पादक्कमं काहिति” एवं लोगो संभावेति ॥ तेन य पलंबेण मोहुदयाओ कम्मं करेत्ता इमं चिंतेइ-

[भा. ४९१६] जइ ताव पलंबाणं, सहत्थणुन्नाण एरिसो फासो ।

किं पुन गाढालिंगन. इतरम्मि य निदत्तो सुद्धे ॥

बू- “सहत्थणुन्नाणं” ति नुद प्रेरणे, स्वहस्तप्रेरितानाम् इत्यर्थः । “इयरम्मिति” अंगादानं जदा पुरिसेण निद्वयभावेण सुद्धं बुद्धमित्यर्थः । अहवा - सुद्धेति पुरिसफरिसे सुद्धे सुद्धतरं सोक्खं भवतीत्यर्थः ॥ ताहे हत्थकम्मकरणातो जोनिघट्टणलद्धसुहासादा उदिन्नमोहा असहमाणी इमं कुञ्जा-

[भा. ४९१७] पडिगमणअन्नतित्थिय, सिद्धे संजत सलिंग हत्थे य ।

वेहानस ओधाणे, एमेव अभुत्तभोगी वि ॥

बू- संधाडगादिसमीवातो जत्थागता तत्थेव गमनं करेज्ज, अन्नतित्थिएसु वा गच्छति । अहवा - अन्नतित्थिएण वा पडिसेवावेज्जा, सिद्धपुत्तेण वा । संजतं वा उवसग्गेज्जा । “सलिंगि” ति एयाणि अन्नउत्थियादीकम्माणि सलिंगे ठिएल्लया करेज्जा, हत्थकम्म वा पुणो पुणो करेज्जा, वयाणि वा भग्गानि ति काउं उड्डाहं वा, “कह काहामि ति कहं वा सीलं भसेहामि” ति वेहानसं करेज्जा, उब्भामगं वा घेतुं ओधाणं करेज्जा । एते पदे सव्वे भुत्ताभोगी करेज्जा । अभुत्तभोगी वि अविट्ठे एते चेव पदे करेज्जा, नवरं - पडिगमणं मातापितिसमीवं ॥ आह चोदकः- “जाणाणं केरिसं अविधिभिन्नं, केरिसं वा विधितिणां” ? अतो भण्णति-

[भा. ४९१८] भिन्नस्स परूवणता, उज्जुग तह चक्कली विसमकोट्टे ।

ते चेव अविहिभिन्ने, अभिन्ने जे वणिया दोसा ॥

बू- असंजमदोसणियत्तणहेउं गुणोवलंभहेउं च अविधिभिन्नस्स य परूवणा कज्जति-उज्जुयब्भफालियकरणं तिरियं वा चक्कलीकरणं एते दो वि अविधिभेदा, विधिभिन्नं पुण

विसमकोट्टकरणं जं पुणो तदाकारं काउं न सक्रति तं सव्वं विधिभिन्नं । जे ते अभिन्ने देविदिट्ठतेण दोसा भणिया ते चेव दोसा सविसेस भवन्ति अविधिभिन्ने ॥ स्यात् कथमित्युच्यते-

[भा. ४९१९] कट्टेण व सुत्तेण व, संदानिते अविहिभिन्ने ते चेव ।

सविसेसतरा वि भवे, वेउव्वियभुत्तइत्थीणं ॥

शू- अविधिभिन्नं कट्टेण सिलागादिणा “संदानेति” त्ति संघातितं पुव्वागारे ठविय सुत्तेण वा संदाणियं, जे चेव अभिन्नो दोसा ते चेव सविसेसा भवन्ति । कहं? उच्यते- “वेउव्वियभुत्तइत्थीणं” त्ति जाओ ईत्थीओ अंगादाने बँटियं त्रोटियं वा आबधित्ता भुत्तपुव्वाओ तासिं तेन संदानियपलंबेण रती भवति त्ति अधिकतरा दोसा एवं ॥

अत्यतो कारणियं सुत्तं दरिसंतो गुरु भणति-

[भा. ४९२०] विहिभिन्नम्मि न कप्पति, लहुओ मासो य दोस आणादी ।

तं कप्पती न कप्पति, निरत्थयं कारणं किं तं ॥

शू- जं पि छट्टे भंगे विधिभिन्नं तं पि न कप्पति, ते गेण्हंतीण मासलहुं आणादिया य दोसा भवन्ति । आह चोदकः- “ननु सुत्ते भणियं “तं” त्ति विधिभिन्नं कप्पति ?” आचार्याह - जति सुत्ते भणियं तहावि अत्थेण पडिसिञ्जति, “न कप्पति ।” चोदगाह - “एयं सुत्तं निरत्थयं ।” आयरिओ भणति - हे चोदग ! सुत्तं कारणियं । चोदगाह - “किं तं कारणं ? यन्नोपदिश्यते” ? उच्यते - ब्रूमः-

[भा. ४९२१] गेलण्णऽद्धाणोमे, तिविहं पुण कारणं समासेणं ।

गेलण्णे पुव्वुत्तं, अद्धाणुवरिं इमं ओमे ॥

शू- अद्धाणे उवरिं सोलसमे उद्देसगे भणिहिइ । इमं ओमं पडुच्च भण्णइ ॥

[भा. ४९२२] निग्गंथीणं भिन्नं निग्गंथाणं तु भिन्नऽभिन्नं तु ।

जह कप्पति दोण्हं पी, तमहं वोच्छं समासेणं ॥

शू- निग्गंथीणं नियमा विधिभिन्नं छट्टभंगे, निग्गंथाणं चउत्थततिएसु भंगेसु, दोण्ह वि साहुसाहुणोणं जहा कप्पति तहा संखेवओ भणामि ॥

[भा. ४९२३] ओमम्मि तोसलीए, दोण्ह वि वग्गाण दोसु खेत्तेसु ।

जयणद्वियाण गहणं, भिन्नाभिन्नं च जयणाए ॥

शू- ओमकाले तोसलिविसयगया साधुसाधुणीओ य एते चेव दो वग्गा, दोसु खित्तेसु ठिता, एक्कम्मि खेत्ते संजता ठिता, अन्नम्मि बितिए खेत्ते संजतीओ ठिताओ । “जयणद्वियत्ति” एसा चेव विधी जं अन्नेसु ठिता, उस्सगेण एगखेत्ते न ठायंति । अधवा - “जयणद्विय” त्ति साधु-साधुणीपायोग्गं विहिं गाहेला खेत्ते जे ठिता, गहणं करेति । चरिमभंगे दव्वतो भिन्नं, ततियभंगे वा दव्वतो अभिन्नं, निग्गंथीणं छट्टपंचमेसु भंगेम दव्वओ भिन्नं, चउत्थभंगे वा दव्वतो अभिन्नं । “जयण” त्ति जतीण चरिमभंगासति ततियभंगे, निग्गंथीणं छट्टभंगासति पंचमे, एवमासति उउत्थे ॥ चोदक आह - “को नियमो तोसलिग्गहणं” ? आचार्याह-

[भा. ४९२४] आणुगदेसे वासेण विना वि तेन तोसलीग्गहणं ।

पायं च तत्थ वासती, पउरपलंबो वि अन्नो वि ॥

चू- आनुगदेसो नतिसलीलादीहिं जलबहुलो, सो अजंगलो भवति । अन्नं च तम्पि वरिसेण विना वि सस्सं निष्फज्जति सारणिपाणिएहिं । अन्नं च किल तोसलीए वरिसति, अणावुट्ठी न भवति । अन्नं च किल तोसलीए पउरपलंबा । तेन तोसलिग्गहणं कयं । इयरहा अन्नो वि जो एरिसो विसओ पउरपलंबो य तत्थ वि एसेव विधी ॥

[भा. ४९२५] पुच्छ सहू-भीयपरिसे, चउभंगो पढमगो अनुन्नातो ।

सेस तिए णाणुण्णा, गुरुगा परियट्ठणे जं च ॥

चू- एत्थ सीसो पुच्छति - जं सुत्तं दोण्ह वि वग्गण, “दोसु खेत्तेसु” ति, एत्थ पुढो ठियाणं संजतीणं वा दुक्खं वावारो बुज्जति, दोसदसी य पुढो खेत्ते ठवेह, जतो य दोसा समुप्पज्जति तं न धेत्तव्वं, आगमे य पव्वावनिज्जा, अतो संसतो किं परियट्ठियव्वाओ न परियट्ठियव्वाओ ? आयरिओ भणइ - नत्थि कोइ नियमो जहा अवस्सं परियट्ठियव्वाओ न व ति । जइ पुण पव्वावेत्ता नायओ परियट्ठइ तो महतीए निज्जराए वट्ठति । अध अन्नायओ पालेइ तो अतिमहामे पवुव्वइ दाहं संसारं निव्वत्तेइ । “तो केरिसेण परियट्ठियव्वाओ ? को वा परियट्ठणे विधी ?” अतो भण्णति - “सहू अभीयपरिसि” ति, एतेहिं दोहिं पदेहिं चउभंगो कायव्वो- सहू भीयपरिसो १ । सहू अभीयपरिसो २ । असहू भीतपरिसो ३ । असहू अभीतपरिसो । [कू] ४ । धितिबलसंपन्नो इंदियनिग्गहसमत्थो धिरचित्तो य आहारुवधिखेत्ताणि य तासिं पाउग्गाणि उप्पाएउं समत्तो एरिसो साधू जस्स सब्बो साहुसाहुणिवग्गो भया न किं चि अकिरियं करेति, भया कंपति, एरिसो भीयपरिसो ।

एत्थ पढमभंगिलस्स परियट्ठणं अणन्नायं, सेसेसु तिसु भंगेसु नाणुन्नायं । अह परियट्ठति तो चउगुरुं । “परियट्ठणे जं च” ति-वितियभंगिल्लो अप्पणो सहू अभीतपरिसत्तणतो जं ताआ सच्छदपयाराओ काहिंति तं पावति । ततियभंगिल्लो पुण असहुत्तणओ तासिं “अंगपच्चंगसंठाणं चारुल्लवियपेहियं” दट्ठुं जं समायरइ त पावति । चरिमे य ततियभंगदोसा दट्ठव्वा ॥

[भा. ४९२६] जति पुण पव्वावेति, जावज्जवीवाए ताउ पालेति ।

अन्नासति कप्पे वि हु, गुरुगा जे निज्जरा विउत्ता ॥

चू- पढम-भंगिल्लो “जइ” ति अब्भुवगमे । किसब्भुवगच्छति ? ताओ पव्वावेउ । जति वा पव्वावेति तोविधीए जावज्जीवं परियट्ठेति, “पुण” ति विसेसणे, किं विसेसइ ? इमं-सो पढमभंगिल्लो जइ जिनकप्पं पडिवज्जउकामो अन्नं च अज्जाओ परियट्ठियव्वातो, किं कोउ ? जइ अत्थि गच्छे अन्नो परियट्ठगो, तो चिरदिक्खियाओ अहिपवाओ दिक्खेउ तस्स समप्पेउं जिनकप्पं पडिवज्जउ । अह नत्थि अन्नो परियट्ठगो, तो मा जिणकप्पं पडिवज्जउ ताओ च्चिय परियट्ठवाओ । एवं विसेसेति । किं एवं भण्णति ? उच्चते-अन्नवट्ठावगस्सासति जति जिनकप्पं पडिवज्जति तो चउगुरुगा । अन्नं च जिनकप्पट्ठियस्स जा निज्जरा ततो निज्जराओ विधीए संजतीओ अनुपालेंतस्स विउलतरा निज्जरा भांति ॥ इदानिं “जयणट्ठिताण गहणं भिन्नाभिन्नं च जयणाए” ति एवं पच्छद्धं, एयस्स पुव्वं अक्खरत्थो भणितो । इदानिं को विसेसऽत्थो ? भण्णति- “जयणट्ठिय” ति इमाए जयणाए ठिता-

[भा. ४९२७] उभयगणी पेहेतुं, जहि सुद्धं तत्थ संजती नेति ।

असती च जहिं भिन्नं, अभिन्ने अविही इमा जयणा ॥

बू- जो उभयगणोववेओ गणी सो ओमकाले तोसलिमादी अनुगविसए पलंबपउरे गुंतुं दो खेत्ता गीयत्येण पडिलेहावेति, अप्पणो वा गीयत्येयरसहितो वा पडिलेहेति, जेसु सुद्धं ओदनं लब्धति तेसु ठायंति । जइ दो एरिसे नत्थि खेत्ते तो जत्थ सुद्धं ओदनं लब्धति तत्थ संजतीओ ठवेति । जत्थ पुण पलंबमीसं ओदणं लब्धति तत्थ अप्पणा ठायंति, नत्थि निम्मिसोदणखेत्तं ताहे जत्थ मीसं लब्धति तत्थ संजतीओ ठावेति, अप्पणा निम्मिसपलंबेसु ठायंति । “असि” ति सव्वेसु चेव खेत्तेसु निम्मिस्सा पलंबा लब्धति, ताहे जत्थ विधि-भिन्ना लब्धति संजतीतो ठावेति, अभिन्ने अविधिभिन्नेसु वा अप्पणा ठायंति, अध सव्वेसु अभिन्ना अविधिभिन्ना वा लब्धति ताहे इमं पन्नवणं जयणाए करेति ॥

[भा.४९२८] भिन्नाणि देह भेतूण वा वि असती पुरो व भिंदति ।

ठावेति ताहे समणी, ता एव जयंती तेसऽसती ॥

बू- जत्थ संजतीतो ठविउकामा तं खेत्तं पुव्वामेव अप्पणो भावेति । कहं ? उच्यते - जाहे नीणिया पलंबा ताहे संजता भणंति - “भिन्नाणि जाणि ताणि अहं देह” । अह ते गिही भणंति- “नत्थि भिन्ना”, धोवेहिं वा नो संथरति भिन्नेहिं । ताहे भणंति गिही “अहं भेतूणं देज्जह, न कप्पंति अहं एरिसे घेतुं ।” “असति” ति - जाहे भेतुं न देति भण्णति वा - “अहं एत्तिय हिविप्यडं न यानामो”, अभिन्ने चेव पनामेति, ताहे ते चेव संजता गिहिभायणे चेव ठिया तेसिं गिहत्थाणं पुरतो भिंदति, ताहे गेण्हंति । एवं कीरमाणे तेसिं गिहत्थाणं गाढं भावा उप्पज्जइ- “न कप्पइ एतेसिं अभिन्नाणि घेतुं” ति । एवं ते भेतुं देति । एवं जाहे भावियं भवति खेत्तं ताहे समणीतो तत्थ ठावेति । “ता एवं जयंति तेसऽसइ” ति तेसिं संजताम असतीए वावडेसु वा केण ति कारणेण संजतेसु ताहे वा एव संजतीओ जाओ तत्थ थेरियाओ ताओ एतेनेव पुव्वुत्तेण जयणाए विहाणेण खेत्तं भावेता ठायंति ॥

[भा.४९२९] भिन्नासति वेलातिक्रमे य गेण्हंति थेरियाऽभिन्ने ।

दारे भित्तुमतिंती, ठागासति भिंदती गणिणी ॥

बू-इदानीं “गहणं भिन्नाभिन्नाण जयणाए” ति अस्य व्याख्या- जति खेत्तं विधिभिन्नभावनाए न सक्केति भावेउं ताहे भिन्नाणं असति जाव गिहत्थेहिं भिंदावेति, अप्पणा वा जाव गिहत्थाणं पुरओ भिंदतीओ अच्छंति ताव वेलातिक्रमो भवति, ताहे जाव - थेरियाओ ताओ अभिन्ने अविधिभिन्ने य गिण्हंति, तरुणीओ विहिभिन्नाणि ओदनभत्तं च गिण्हंति । एतेण विधिणा हिंडित्ता सन्नियद्दातो वसहिदारे टिब्बा जे ते अभिन्ना अविधिभिन्ना य ते विधिभिन्ने करेत्ता वसहिं अर्तिति । “ठागासति” ति जति दारे नत्थि, तहे पविसित्ता ताणि अभिन्नाणि अविधिभिन्नाणि य पवित्तिणीए पनामंति । सा गणिणी ते विधिभिन्ने करेति ॥ आह - किं कारणं तरुणीणं पडिग्गहणाए सामुद्दिस्साणाए वा अभिन्नं अविधिभिन्नं वा न दिज्जति ? उच्यते-

[भा.४९३०] कक्खंत रुक्खवेगच्छिताइसुं मा हु नुम्मए तरुणी ।

तो भिन्नं छुब्धति पडिग्गहेसु न य दिज्जते सकलं ॥

बू-कक्षायातरितं कक्षांतरं, यथा स्तंभेनातरितं स्तंभांतरं । अहवा - उक्खो कक्खा, अंतरमिति स्तनांतरे । उक्खो नाम परिधानवत्थस्य अब्भितरचूलाए उवरि कण्णे नाभिहिट्ठा उक्खो भण्णति ।

संगच्छिकाकारा वामपासस्थिया वेगच्छिया भण्णति । आदिसद्दातो अन्नतरे वत्थंतरे । एवमादिठाणेसु मा तरुणी णुमेस्सति स्थापयिष्यतीत्यर्थः । एतेण कारणेणं भिक्खग्गहणकाले अभिन्नं अविधिभिन्नं वा न च्छुहंति पडिग्गहे तासिं, न वा भोयणकाले तासिं तं दिज्जति । “तो भिन्नं छुहंति पडिग्गहेसु” ति पाढंतरं, तो इति तेणं कारणेणं तरुणीणं पडिग्गहे वि विधिभिन्नं छुब्भंति-भिक्खग्गहणकाले गेहंतीत्यर्थः ॥

[भा. ४९३१] एवं एसा जयणा, अपरिग्गहितेसु तेसु खेत्तेसु ।

तिविहेसु परिग्गहिए, इमा उ जयणा पुणो होति ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । तिविहे ति संजता संजइओ उभयं च ॥ तीसे गाहाए पच्छद्धस्स इमा विभासा-

[भा. ४९३२] पुव्वोगहिते खेत्ते, तिविहेण गणेण जति गणो तिविहो ।

एज्जाहि तयं खेत्तं, ओमे जयणा तहिं का नू ॥

चू- जं खेत्तं पुव्वं उग्गहियं तिविहेण गणेण तिविधगणस्स वा अन्नतरेण गणेण, संजतेहिं संजतीहिं उभएणं ति एस तिविधो गणो, तं चेव खेत्तं । तिविधो गणो - एस संजता संजतीओ उभयं वा । एते ओणकाले असंधरता आगता । तेसिं आगयाणं, तेहिं ठायमाणेणं का ठायव्वे जयणा ? तेसिं वा वत्थव्वाणं दायव्वे का जयणा ? ॥ अतो भण्णति-

[भा. ४९३३] आयरिय-वसभ-अभिसेग-भिक्खुणो पेळ्ळं लंभे न वि देंते ।

गुरुगा दोहि विसिद्धा, चतुगुरुगा दीव जा मासो ॥

चू- वत्थव्वाणं आगंतुगाण वा जो संजयपरिग्गहो सो इमाणं चउण्हमन्नतरस्स होज्जा-आयरियस्स वसभस्स अभिसेगस्स भिक्खुणो वा आगंतुगाण वि एते चेव चउरो भेदा, संजतीण वि वत्थव्वाऽऽगंतुगीण एते चउरो भेदा कायव्वा । इमा उच्चारणा - पवत्तिणी वसभी अभिसेया भिक्खुणी । अत्राचार्य प्रसिद्धः । इह उपाध्यायो वृषभानुग इति कृत्वा वृषभ इत्युक्तः । इह पुनः इत्वारभिषेकेन आचार्यपदे अभिषिक्तो यः सोऽभिषेकः, अहवा - गणावच्छेदक अभिषेकः । शेषा भिक्षवः प्रसिद्धाः । एतेसिं इमा चारणिका - आयरियपरिग्गहिते खेत्ते जति अन्नो आयरिओ आगओ, जति सो वत्थव्वो खेत्ते पहुयंते पउम्भत्तपाणे अन्नतो अलभंते न देति ठाणं आगंतुगाणं ङ्गा । जं सो आगंतुगो हिंडंतो पाविहिति तं सो वत्थव्वगो सव्वं पावति । अहे न पहुयंते खेत्तं सो य आगंतुगो वला पेळ्ळिओ ठाति, भणइ य- “कोऽसि तुमं”, तस्स वि चउगुरुं, जं च ते वत्थव्वा पाविहिति तन्निऽफणं सव्वं आगंतुगो एगो पावति । एत्थ एयं पच्छित्तं उभयगुरुं भवति । सो चेव वत्थव्वगो आयरिओ वसभस्स आगंतुगस्स न देति ङ्गा । वसभो वा आगंतुगो वत्थव्वं आयरियं वला पेळ्ळिओ ठाति ङ्गा । एते पच्छित्ते तवगुरुगा काललहू भवंति । सो चेव वत्थंवारिओ अभिसेगस्स न देति ङ्गा । सो वा आगंतुगो अभिसेगो वत्थव्वं आयरियं पेळ्ळिउं ठाति ङ्गा । एते पच्छिता तवलहुगा कालगुरु । सो चेव वत्थव्वगो आयरिओ आगंतुगभिक्खुस्स न देति ङ्गा । सो वा आगंतुगो आयरिओ आगंतुगभिक्खुस्स न देति ङ्गा । सो वा आगंतुगो भिक्खू वत्थव्वगं आयरियं पेळ्ळिउं ठाति ङ्गा । एते पच्छिता उभयलहुं । इदानिं वसहस्स पुव्वद्धियस्स आयरिओ आगओ जति वसभो न देति ठाणं तो ङ्गा । आयरिओ वा पेळ्ळिउं ठातिः तो ङ्गा । एत्थ वि एते उभयगुरु पच्छित्ता । पुव्वद्धितो वसभो

आगंतुगो वसभो जति ण देति तो ॥ पेलेति वा तो ॥ एते पच्छिता कालगुरु । वसभो वत्थव्वो भिक्खू आगंतुगो न देति ॥ पेलेति वा ॥ एते पच्छिता उभयलहुं । एवं अभिसेगेणवि पुव्वद्विएणं आयरियादिएसु एते चेव चत्तारि गमा कायव्वा । एते चेव पच्छिता । एवं भिक्खुणा वि पुव्वद्विएणं आयरियादिसु आगंतुगेषु चउसु एते चेव चत्तारि गमा । एतं चेव पच्छितं । एवं एते सोलस गमा ।

अहवा - एतेसु चेव सोलससु गमेसु पच्छितादेसो इमो भण्णति- “चतुगुरुगदी व जा मासो” ति । आयरिओ आयरियस्स न देति ॥, सो वा पेलेइ ॥ आयरिओ वसभस्स न देति ॥, सो वा पेलेति ॥ । आयरिओ अभिसेयस्स न देति ०, सो वा पेलेति ० । आयरिओ भिक्खुस्स न देति ०, सो वा पेलेति ० । एवं एत्थ वि ते चेव सोलसगमा । एवं चेव पच्छितं । नवरं - सव्वत्थ आयरियस्स उभयगुरुं । वसभस्स तवगुरुं । अभिसेगस्स कालगुरुं । भिक्खुस्स उभयलहुं ॥ संजयाण संजतपक्खे एते सोलस विकप्पा भणिता । सेसविकप्पदरिसणत्थं इमं भण्णति-

[भा. ४९३४] एमेव य भयणादी, सोलसिया एकमेक पक्खम्मि ।

उभयम्मि वि नायव्वा, पेल्लमलंभे य जं पावे ॥

शू- “एकमेकपक्खम्मि” ति एक्को संजतिपक्खो, अन्नो वि संजतिपक्खो चेव । वत्थव्वासु पवत्तिनिमादियासु चउसु आगंतीसु पवत्तिनिमादियासु चउसु एमेव सोलसिया ठावेव्वा । इमा भयणा कायव्वा - “उभयम्मि वि नातव्वं” तति, उभयं संजतासंजतीओ य, वत्थव्वगाणं चउण्णं एत्थ वि सोलसगमा । अधवा - चउव्विधसंजतिपरिग्गहिएसु उभयगणाधिवो चउव्विधो आगंतुगा वि चउव्विहाहिं संजतीहिं एत्थ वि सोलसगमा । चउव्विहाणं संजतीणं अच्छंताणं चउव्विहेहिं आगच्छमाणेहिं एत्थ वि सोलस विकप्पा भवन्ति । एते सव्वे चउसद्विपगारा । सव्वेसु वि पच्छितं पूर्ववत् ।

अधवा - अयमपरो विकल्पः-एकमेकपक्खम्मि ति, एकमेकपक्खो नाम जो उभयगणो न भवति तेसु सोलसिया भयणा कायव्वा । तं जहा- संजयाणं संजएहिं एत्थ सोलस भंगा कायव्वा । संजतीणं संजतीहिं एत्थवि सोलस भंगा । संजयाणं संजईहिं एत्थवि सोलस । संजतीणं संजएहिं एत्थ वि सोलस । “उभयम्मि वि नायव्वं” ति उभयं नाम उभयगणाधिवो, सो य चउव्विहो चेव आयरियादि तप्परिग्गहितसु खेत्तेसु चउव्विहेहिं आगंतुगसजएहिं संजयाणं सोलस भंगा । अहवा - उभयपरिग्गहिएसु खेत्तेसु चउव्विहाहिं आगंतुगसंजतीहिं सोलस भंगा । अहवा - उभयपरिग्गहिएसु खेत्तेसु उभयगणाधिवो आगच्छेज्ज, एत्थ वि सोलस भंगा । अधवा - चउव्विहसंजयपरिग्गहिएसु उभयगणो चउव्विधो, एत्थ वि सोलस । अधवा - चउव्विधसंजतिपरिग्गहिएसु उभयगणो चउव्विधो, एत्थ वि सोलस । सव्वे नव सोलस भंगा, चोयालं भंगसयं । एतेसु पच्छितं पूर्ववत् । इमं पदं सव्वत्थानुवादी । “पेल्लमलंभे य जं पावे” त्कि अपहुप्पंते खेत्ते आगंतुगा जति बला पेलेइं ठंति तो जं वत्थव्वा गच्छमाणा ओमोदरियादिनिग्गता वा जं विराधनं पावन्ति, तन्निष्फणं सव्वं आगंतुगा पावन्ति । अध वत्थव्वा पहुप्पमाणे खेत्ते न देंति तो जं आगंतुगा अडंता विराधनं पावन्ति, तन्निष्फणं सव्वं वत्थव्वाण पच्छितं ॥ आह चोदकः - “जति एयं पच्छितं भवति तो सपक्खस्स दूरंदूरेण होयव्वं ।” आचार्याह-अनस्स खेत्तस्स अलंभे-

[भा. ४९३५] चउवग्गो वि हु अच्छउ, असंथराऽऽगंतुगा उ वच्चंतु ।

वत्थव्वा उ असंथरे, मोत्तूण गिलाणसंघाडं ॥

चू- चउवग्गानाम - वत्थव्वा संजत्ता संजतीतो वि, आगंतुगा संजता संजतीओ य । एते चउरो वि वग्गा एगखेत्ते अचक्ख जति संथरति न मच्छरो कायव्वो हुशब्बो यस्मादर्थे, यस्मात्त्र वर्तनमस्ति, तुशब्बो अर्थप्रदर्शने । इमे दर्शयति - चउवग्गो जइ न संथरति तहिं तिवग्गो वि हु अच्छउ, तिवग्गो नाम - वत्थव्वगसंजयसंजईओ आगंतुगसंजया य । तिवग्गासंधरे आगंतुगा गच्छति । अध तेसिं गित्ताणो होज्ज तो गिलाणो ससंघाडो अच्छति, सेसा गच्छति । अधवा - निवग्गो वत्थव्वगसंजयसंजती आगंतुगसंजतीओ य । एत्थ भयणा भण्णति - जइ अनं खेत्तं आसन्नं संजतीण निप्पच्चवायं ताहे वा गच्छंतीणं वत्थव्वगसंजतीओ गच्छति । अह तासिं गिलाणी होज्ज तो मोत्तुं गिलाणिसंघाडं सेसा गच्छति । अह दूरे खेत्तं संजतीण य सपच्चवायं, ताहे वत्थव्वगसंजतीतो आगंतुगसंजतीतो य अच्छति । एत्थ भण्णति - वत्थव्वाओ असंधरे मोत्तूण गिलाणसंघाडं, सेसा सव्वे गच्छति ।

इदानिं “दुवग्गो वि हु अच्छउ” - दुवग्गो नाम वत्थव्वगसंजता आगंतुगसंजता य । अह दुवग्गस्स असंधरं, ताहे आगंतुगा गच्छति, जति गिलाणो तो मोत्तूण गिलाणसंघाडगं गच्छति । अह तं आगंतुगभद्दगं खेत्तं आगंतुगा वा अदेसिया अखेत्तणा वा, ताहे वत्थव्वा असंधरे गच्छति । मोत्तूण गिलाणसंघाडं ति । अधवा - दोण्ह वि संजयवग्गाणं बालवुद्धअसुमादी अच्छति, सेसा दुण्ह वि वग्गाणं गच्छति । अधवा - दुवग्गो वत्थव्वगसंजती आगंतुगसंजतीओ य, एयासिं अप्पणो सद्धाने निग्गमणविधी जहा संजयाणं संजते पडुच्च निग्गमणे भणियं तथा भणियव्वं ॥

इमो संजतीणं निग्गमणे विसेसो-

[भा. ४९३६] एमेव संजीतणं, वुद्धी तरुणीण जुंगितगमादी ।

पादादिविगलतरुणी, य अच्छते वुद्धितो पेसे ॥

च- एत्थ दुगभेदो कायव्वो - वुद्धीणं तरुणीण य । तरुणीतो निप्पच्चवाते गच्छति, वुद्धीओ अच्छति । जुंगियाणं अजुंगियाणं वा अजुंगियाओ गच्छति । जुंगिता दुविधा - जाति सरिरेण य । जातिजुंगिता गच्छति । सरिरपादादिजुंयिता तरुणीओ य सपच्चवाए अच्छति । सेसा वुद्धिमाइ गच्छति ॥

[भा. ४९३७] एवं तेसि ठित्ताणं, पत्तेगं वा वि अहव मीसाणं ।

ओमम्मि असंधरणे, इमा उ जतणा तहिं पगते ॥

चू- एवमित्यवधारणे । येन प्रकारेणोपदिष्टं पत्तेगं निस्सामण्णं खेत्तं अन्नतरवग्गस्स “मीसं” दो तिन्नि नत्तारि वग्गा एगखेत्ते ठिता साधारणमित्यर्थः । ओमकाले असंधरंताणं पलंबाधिकारे पगते इमा जयणा तेहिं पलंबग्गहणे भण्णति ॥

[भा. ४९३८] ओदण मीसे निम्मीसुवक्खडे पक्क-आम-पत्तेगे ।

साहारण सग्गामे, परगामे भावतो वि भए ॥

चू- ओदनादिपदेसु सव्वेसु सग्गामपरग्गामपता चारेयव्वा ॥ “ओदन” इति एयस्स इमा विभासा-

[भा. ४९३९] बत्तीसाई जा एक्कधासो खमणं व न वि य से हाणी ।

आवासएण अच्छतु, जा छम्मासे न उ पलंबे ॥

शू- ओदनस्स बत्तीसं घासा पुरिसस्स आहारो, ते एक्केण घासेण नूनता लब्भति, एक्कीसं ति वुत्तं भवति । तेहिं अच्छउ, जंति से आवस्सयसंयमादिया जोगा न परिहायंति, मा पलंबे गेण्हउ । “जा एक्को घासो”त्ति, एत्थ हानि दसिज्जति - दोहिं लंबणेहिं ऊणा बत्तीस लंबणा लब्भति, तीसं ति वुत्तं भवति । तेहिं अच्छउ, जति से आवस्सयसंयमादिगा जोगा न परिहायंति, मा य पलंबे गेण्हतु । एवं एक्केलंबणपरिहाणीए ताव नेयव्वं जाव एक्को लंबणो लब्भति, तेनेवेक्केणं अच्छउ जति से आवस्सयमादिया जोगा न परिहायंति, मा य पलंबे गेण्हउ ।

एक्कघासो वि न लब्भति एक्कं दिवसं ताहे खमणं करेता अच्छउ, जति से आवस्सयमादिया जोगा न परिहायंति मा य पलंबे गेण्हतु । बित्ति य दिने पारेइ बत्तीसं लंबणे एत्थ वि पारणदिवसे एक्केलंबणपरिहाणीए एता अच्छउ, जाव एक्को घासो, जइ से आवस्सयमादिया जोगा न परिहायंति । पारणदिवसे एक्को वि घासो न लद्धो ताहे छट्टं करेउ, छट्टुपारणे बत्तीसाद जाव घासो वि न लद्धो ताहे अट्टमं करेउ, जति से नत्थि परिहाणी “जा” इत्यनेन खमणं वुड्ढी दंसिता, खमणवड्ढिया पारणे अलभंतो खमणं करेइ जाव चम्मासं संपत्तो, जति से आवस्सयपरिहाणी नत्थि, मा य पलंबे गेण्हतु ॥ सग्गामे ओदने त्ति गतं । इदानिं परग्गामे-

[भा. ४९४०] जावतियं वा लब्भति सग्गामे सुद्ध सेस परग्गामे ।

मीसं च उवक्खडियं, सुद्धज्झवपूरयं गेण्हे ॥

शू- जावतियं सुद्धोदणं सग्गामे लब्भति, जति तेन न संथरत्ति जो जत्ति एण वा संथरति तं परग्गामाओ ओदनं सुद्धं आनेयव्वं । ओदने त्ति गतं । इदानिं “मीसे”त्ति पच्छद्धं - ओदनं जया सग्गामपरग्गामे सुपज्जत्तियं न लब्भति ताहे सग्गामे जं ओदणं मीसुवक्खडं दव्वभावतो भिन्नं तं सुद्धज्झवपूरयं सग्गामे गेण्हति ॥

[भा. ४९४१] तत्थ वि धेप्पति जं मीसुवक्खडं दव्व-भावतो भिन्नं ।

दव्वाभिन्नविमिस्सं, तस्सऽसति उवक्खडं ताहे ॥

शू- “तत्थ” गाहा पुव्वद्धं-जति तस्स सग्गामे असती ताहे तम्मीसोवक्खडं दव्वभावतो भिन्नं परग्गामतो सुद्धस्स अज्झवपूरयं आनेति । “दव्वाभिन्नविमिस्सं तस्सऽसति उवक्खडं ताहे” पच्छद्धं - जइ तं पि न लब्भइ ताहे सग्गामे चेव ओदनं मीसोवक्खडं तत्तियभंगे दव्वतो अभिन्नं तं सुद्धऽज्झवपूरयं गेण्हति जति सग्गामे न लब्भति ताहे तं चेव परग्गामातो आनेति ॥ इदानिं “निमीस्सं” तं ठपं ताव - कमपत्तं पणगपरिहाणिं ताव भणामि - जाहे सुद्धोदणं मीसोवक्खडं च पज्जत्तियं न लब्भति ताहे चेव सुद्धमीसोवक्खडा सग्गामपरग्गामेसु पणगपरिहाणीए उग्गमादिसुद्धस्स सुद्धोदणस्स मीसोवक्खडस्स य अज्झवपूरयं गेण्हति । एत्थ लक्खणं जं जं अवराहपदं अतिक्रमति तं तं आधारे ठवेयव्वं । तम्मि वि अलब्भमाणे दसराइंदियदोसजुत्तं सग्गामपरग्गामेसु अज्झवपूरयं गेण्हति । एत्थ दसराइंदिया आहारे ठिया । तम्मि वि अलब्भमाणे पन्नरसराइंदिएहिं सग्गामपरग्गामे अज्झवपूरयं गेण्हति । एत्थ पन्नरसराइंदिया आहारे ठिया । एवं जाव पणुवीसा राइंदिया । तेहिं वि अलब्भमाणे इमं भणन्ति-

[भा. ४९४२] पणगाति मासपत्तो, ताहे निम्मीसुवक्खडं भिन्नं ।

निम्मीस उवक्खडियं, गेण्हति ताहे तत्तियभंगे ॥

चू-“निम्मीसं ठप्यं” ति जं पुव्वं तमिदाणिं भण्णति-जाहे भिन्नमासमतिक्रंतो मासलहुं पत्तो ताहे सग्गामे निम्मीसुवक्खडं दव्वभावतो भिन्नं अज्झवपूरयं गेण्हति । सग्गामे अलब्भमाणे तं चेव परग्गामातो अज्झवपूरयं आनेइ । जाहे तं चरिमभंगे न लब्भति ताहे सग्गामे ततियभंगे दव्वतो अभिन्नं निम्मीसोवक्खडं अज्झवपूरयं गेण्हति । असति सग्गामे तं चेव परग्गामातो अज्झवपूरयं आनेति ॥ एवं “उवक्खडं” ति गतं । इदानिं “पक्कं आमं” च भण्णति-

[भा. ४९४३] एमेव पउलिताऽपलिते य चरिम-ततिया भवे भंगा ।

ओसहि-फलमादीसू, जं चाऽऽइन्नं तयं नेयं ॥

चू-“एवं” अवधारणे । किं अवधारेति ? उच्यते-जं अतिक्रंतं तं अवधारेति “पक्कं” ति पक्कं नाम जं अग्गिणा पउलियं, जहा वाइंगणं इंगुपरकुणगोविद्धं वि वा अंटेरगमादि, एयं पि ओदनमीसनिम्मीसोवक्खडस्स वा सग्गामे चरिमभंगेण अज्झवपूरयं गेण्हति । असति परग्गामतो चरिमभंगेण चेव आणेति । चरिमभंगासति एयं चेव ततियभंगेण सग्गामतो परग्गामतो वा अज्झवपूरयं आणेति । पक्कासतीए “आमं”, आमं नाम जं अपउलियं, अग्गिणा न पक्कं ति । अत्रेण वा केणइ पगारेण न पक्कं, निज्जीवं च, जहाकयलगं चि ब्भडं जरट्ट-तपुसादि वा, एयं पि चरिमभंगे सग्गामे परग्गामेसु अज्झवपूरयं गेण्हति । चरिमभंगासति ततियभंगेण सग्गामेसु अज्झवपूरयं गेण्हति । “ओसहि” पच्छद्धं, ओसधी धन्ना, तिफला अंबातिया, एतेसिं मज्जे जं आइन्नं, आइन्नं नाम जं साहूहिं आयरियं विना वि ओमादिकारणेहिं गिण्हति तं । ओसहीसु जहा आलिसंदय चणया । फलेसु जहा त्रिफला । आदिसद्दात मूलकंदादि जं आइण्णं तं नेयं । “नेयमि” ति नयनीयं, नीयते वा नीयं, अहवा ज्ञातव्यं । कहं ? उच्यते-एत्थ आइण्णा अत्थओ विभागेण दट्टव्वा । ते कहं जाणियव्वा भवन्ति ? भण्णति- पनगपरिहाणीओ पुव्वं जे पदा ते आइन्ना, जं पुण पदं पनगपरिहाणीकमेण पत्तं पडिसेवितं तं नियमा अणाइण्णं । एत्थ जं भणियं मीसोवक्खडं तं नियमा आइण्णं । निम्मीसुवक्खडं पुन आइन्नं पि अणाइन्नं पि ॥ जतो भण्णति-

[भा. ४९४४] सगला-ऽसगलाइन्ने, मिस्सोवक्खडिते नत्थि हानीओ ।

जतितुममिस्सग्गहणे, चरिमदुगे जं चऽणाइन्नं ॥

चू-इमाए गाहाए आइण्णअणाइण्णविभागो दंसिज्जति पुव्वद्धेण आइण्णं, पच्छद्धेण अणाइन्नं । सगलं जं ततियभंगे दव्वतो अभिन्नं तं दुविहं ओदनं-मीसोवक्खडं, नम्मीसोवक्खडं च । असगलं जं चरिमभंगे दव्वभावेहि य भिन्नं तं पि दुविधं ओदणं-मीसोवक्खडं, निम्मीसोवक्खडं च । असगलं जं चरिमभंगे दव्वभावेहि य भिन्नं तं पि दुविधं ओदणं-मीसोवक्खडं निम्मिस्सोवक्खडं च । एयस्स जं जं अप्पदोसतरं पदं तं पुव्वं सग्गामपरग्गामेहिं चारेयव्वं जाव णिम्मिसोवक्खडं । अनाइन्नं न पावइ । एयमि आइन्नभेदे पदातो पदं संकमतस्स पणगपरिहाणी नत्थि । कुतः ? उच्यते-आइण्णत्तणतो अपायच्छित्तित्तणओ य । “जइउं” पच्छद्धं-जइउं पुण पनगपरिहाणीए जाहे मासं पत्तो ताहे निम्मिस्सोवक्खडस्स अणाइन्नस्स गहणं करेति ।

“चरिमदुगि” ति चउत्थततियभंगेसु ति वुत्तं भवति, जं च ति जम्हा एयं पमगपरिहाणिपत्तो गेण्हति तम्हा एमादि अणाइण्णं नायव्वं । अहवा - “जं चऽणाइण्णं” ति जं च अन्नं पि एवं पनगपरिहाणीए धेप्पति तं सव्वं अणाइण्णं नायव्वं । चोदगाह - “आइण्णाऽणाइण्णेसु दोसु वि

निम्मीसोवक्खडं दिट्ठं, कहं एगमाइन्नं एगं अणाइण्णं” ? अत्रोच्यते - सति निम्मीसोवक्खडाभावे जं आयरियपरंपरणं बालु कलाओ आदिन्नं निम्मीसोवक्खडं आसेवितं तं आइण्णं, जं पुण तेहिं चैव वज्रसूरणकंदादि नासेवियं तं अणाइण्णं । अहवा - जं आगमे - “अप्ये (सिया) भोयणजाए बहुउज्झियधम्मिए” एवमादिए पडिसिद्धं तं अणाइण्णं, जं पुण अनुन्नायं तं आइण्णं । चोदकाह - “निज्जीवं कहमणाइण्णं” ? उच्यते - आगमप्रामाण्यात् ॥

[भा. ४९४५] जति ताव पिहुगमादी, सत्योवहता व होंतऽणाइण्णा ।

किं पुण असत्योवहता, पेसी पव्वा य सरडू वा ॥

धू- विही पक्का भज्जिता भट्ठे फुडिया तुसा अवनिया पिउगा भण्णंति । अगनिसत्योवहया जति ते वि अणाइण्णा, किं ति कहिं, पुण विसेसणे । किं विसेसेति ? - असत्योवहयत्तणं पलंबस्स उद्धफालपेसी, पव्वा तं मिलाणं, सरडू अबद्धड्डियं, एते असत्तोवहता - कहं आइण्णा भविष्यन्तीत्यर्थः ॥ एयं सव्वं परित्ते भणियं । परित्ते त्ति गयं । इदानि “साहारणे” त्ति भण्णति -

[भा. ४९४६] साहारणे वि एवं, मिस्सा-ऽमिस्से य होइ भयणा उ ।

पणगाइ गुरुंपत्तो, सव्वविसोही य जय ताहे ॥

धू- साधारणं नाम अनंतं, तत्थ वि चरिमततियभंगेसु मिस्से निम्मिस्से य जहा पत्तेगे भणियं तथा भाणियव्वं । नवरं - परित्ते जहा ततियभंगे न लब्भति तदा मासलहुगाओ उवरि उग्गमादिसु जत्थपंचराइंदिया अब्भहिया तं सग्गामपरग्गामे गेण्हति, एवं जाहे गुरुगं मासं पत्तो ताहे साधारणस्स चउत्थभंगेण सग्गामपरग्गामेसु गेण्हति, तस्सऽसतितियभंगे, अनंततियभंगासति “सव्वविसोहीय जया ताहे” त्ति इमा अविसोधी आहाकम्मियं चरिमेसु तिसु उद्देसिकेसु पूतीकम्मे य मीसजाते य बादरपाहुडियाए अज्झोयरए य चरिमदुगे । एते वज्जेउं सेसा उग्गमदोसा विसोहिकोडी, तत्थ वि जं अप्पदोसतरं त पडिसेवति, तं पि पनगे परिहाणिं पत्तो, जाहे उग्घातियाविन लब्भति तदुपरि पनगपरिहाणीए जाहे चउगुरुं पत्तो तथा किं आहाकम्मं गेण्हतु ? ॥

अह पढमबितियभंगा गेण्हतु, एत्थ-

[भा. ४९४७] कम्मे आदेसदुगं, मूलुत्तरे ताहे बि कलि पत्तेगे ।

बादर (दावर) कली अनंते, ताहे जयणाए जुत्तस्स ॥

धू- एत्थ दो आदेसा, आहाकम्मे चउगुरुगा, परित्ते पढमबितिएसु भंगेसु चउलहुगा, पायच्छित्तानुलोमेणं आहाकम्मं गुरुगं, व्रतानुलोमेणं पढमबितिया भंगा गुरुआ, जम्हा व्रतलोवो । अधवा-अहाकम्मं उत्तरगुणो त्ति काउं लहुत्तरं, पढमबितियाभंगा मूलगुणो त्ति काउं गुमआ, एवं कते आदेसदुगे तहावि कम्ममेव घेत्तव्वं, नो पढमबितिया भंगा । किमिति? उच्यते - आहाकम्मे जीवा अन्नेन वि जम्हा मारिया, पढमबितिएसु भंगेसु पुण जीवा सव्वे अप्पणा मारेयव्वा । एतेन कारणेणं आहाकम्मं घेत्तव्वं, नो पढमबितिया भंगा । “कम्मे आदेसदुगं मूलुत्तरे” त्ति गतं ।

इदानि “विकलिपत्तेग” त्ति - जदा आहाकम्मं न लब्भति तदा परित्ते बितियभंगो घेत्तव्वो, जदा बितियभंगो न लब्भति तदा “कलि” त्ति पढमभंगो घेत्तव्वो । “विकलि” त्ति “पत्तेग” त्ति गतं । इदानि “बादरकलि अनंते” त्ति - जया पत्तेयसरीराणं पढमभंगे न लब्भति तदा पणनगादिणा जाव उग्गमादिसु जयउ, चउलहुअं अतिक्कंतो चउगुरुं च पत्तो भवति तदा अनंते बितिओ भंगो

घेतव्वो, बादरो (दावरो) नाम बित्थियभंगो, तम्मि अलब्भमाणे कली घेतव्वो । कली नाम पढमभंगो । “बादर (दावर) कली अनन्ते” ति गतं । इदानीं “ताहे जयणाए जुत्तस्से” ति-जदा अनन्तपढमभंगे वि न लब्भति ताहे जयणाए जुत्तस्स, जयणा जत्थ जत्थ अप्पतरो कम्मबंधो, तं गेण्हमाणस्स संजमो भवतीति वाक्यशेषः ॥ एवं ताव संजयाणं जयणा भणिता । अह संजतीणं का जयणा ? उच्यते-

[भा. ४९४८] एमेव संजतीण वि, विहि अविही नवरि तत्थ नाणत्तं ।

सव्वत्थ वि सग्गामे, परगामे भावतो वि भए ॥

सू-जहा संजयाणं भिन्नाभिन्ने सग्गामपरगामेसु जयणा भणिता तथा संजतीण वि भाणियव्वा, नवरि तासिं विधिअविधिभिन्नाणि भणिऊण सव्वत्थ विहिभिन्नाणि घेप्पंति सग्गामपरगामेसु य । पढमं छट्ठभंगो, ततो पंचमभंगो, ततो चउत्थभंगो उवउज्ज सव्वं भाणियव्वं ॥

पलंबपगतं सम्मत्तं ।

सू. (९१७) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो पादे आमज्जावेज्ज वा पमज्जावेज्ज वा आमज्जावेत्तं वा पमज्जावेत्तं वा सातिज्जति ॥

सू. (९१८) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो पादे संबाहावेज्ज वा पलिमद्दावेज्ज वा संबाहावेत्तं वा सातिज्जति ॥

सू. (९१९) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो पादे तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खावेज्ज वा भिलिगावेज्ज वा, मक्खावेत्तं वा भिलिगावेत्तं वा सातिज्जति ॥

सू. (९२०) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो पादे लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलावेज्ज वा उव्वद्दावेज्ज वा उल्लोलावेत्तं वा उव्वद्दावेत्तं वा सातिज्जति ॥

सू. (९२१) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो पादे सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेज्ज वा पधोयावेज्ज वा, उच्छोलावेत्तं वा पधोयावेत्तं वा सातिज्जति ॥

सू. (९२२) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो पादे फूमावेज्ज वा रयावेज्ज वा फूमावेत्तं वा रयावेत्तं वा सातिज्जति ॥

सू. (९२३) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो काय आमज्जावेज्ज वा पमज्जावेज्ज वा आमज्जावेत्तं वा पमज्जावेत्तं वा सातिज्जति ॥

सू. (९२४) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायं संबाहावेज्ज वा पलिमद्दावेज्ज वा संबाहावेत्तं वा पलिमद्दावेत्तं वा सातिज्जति ॥

सू. (९२५) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायं तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खावेज्ज वा भिलिगावेज्ज वा, मक्खावेत्तं वा सातिज्जति ॥

सू. (९२६) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायं लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलावेज्ज वा उव्वद्दावेज्ज वा उल्लोलावेत्तं वा उव्वद्दावेत्तं वा सातिज्जति ॥

सू. (९२७) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण अप्पणो कायं सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेज्ज वा पधोयावेज्ज वा, उच्छोलावेत्तं वा पधोयावेत्तं वा सातिज्जति ॥

सू. (९२८) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायं फूमावेज्ज वा रयावेज्ज

वा, फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१२९) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायंसि वणं आमज्जावेज्ज वा पमज्जावेज्ज वा आमज्जावेतं वा पमज्जावेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१३०) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायंसि वणं संबाहावेज्ज वा पलिमद्दावेज्ज वा संबाहावेतं वा पलिमद्दावेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१३१) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायंसि वणं तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खावेज्ज वा भिलिंगावेज्ज वा मक्खावेतं वा भिलिंगावेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१३२) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायंसि वणं लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलावेज्ज वा उव्वद्दावेज्ज वा उल्लोलावेतं वा उव्वद्दावेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१३३) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायंसि वणं सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेज्ज वा पधोयावेज्ज वा, उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१३४) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायंसि वणं फूमावेज्ज वा रयावेज्ज वा, फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१३५) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदावेज्ज वा विच्छिंदावेज्ज वा अच्छिंदावेतं वा विच्छिंदावेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१३६) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा, अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदावेत्ता वा विच्छिंदावेत्ता वा पूयं वा सोणियं वा नीहरावेज्जा वा विसोहावेज्ज वा नीहारावेतं वा विसोहावेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१३७) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा, अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदावेत्ता विच्छिंदावेत्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरावेत्ता विसोहावेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेज्ज वा पधोयावेज्ज वा उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१३८) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा, अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदावेत्ता विच्छिंदावेत्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरावेत्ता विसोहा वेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेत्ता पधोयावेत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिंपावेज्ज वा विलिंपावेज्ज वा आलिंपावेतं वा विलिंपावेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (१३९) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा, अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिंदावेत्ता विच्छिंदावेत्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरावेत्ता विसोहावेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेत्ता पधोयावेत्ता अन्नयरेणं अलावणजाएणं आलिंपावेत्ता विलिंपावेत्ता तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा अब्भंगावेज्ज वा मक्खावेज्ज वा अब्भंगावेतं वा मक्खावेतं वा सातिञ्जति ॥

मू. (९४०) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं, अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अत्थिंदावेत्ता विच्छिंदावेत्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरावेत्ता विसोहावेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेत्ता पधोयावेत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिंपावेत्ता विलिंपावेत्ता तेलेण वा घएण वा वसाए नवनीएण वा अढ्भंगावेत्ता मक्खावेत्ता अन्नयरेणं धूवणजाएणं धूवणावेज्जा वा पधूवावेज्जा वा धूवावेतं वा पधूवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९४१) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा पालुकिमियं वा कुच्छिकिमियं वा अंगुलीए निवेसाविय निवेसाविय नीहरावेइ नीहरावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९४२) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा दीहाओ नहसिहाओ कप्पावेज्जा वा संठवावेज्जा वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९४३) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा दीहाइं जंघरोमाइं कप्पावेज्जा वा संठवावेज्जा वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९४४) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा दीहाइं कक्खरोमाइं कप्पावेज्जा वा संठवावेज्जा वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९४५) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा दीहाइं मंसुरोमाइं कप्पावेज्जा वा संठवावेज्जा वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९४६) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा दीहाइं वत्थिरोमाइं कप्पावेज्जा वा संठवावेज्जा वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९४७) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा दीहाइं चक्खुरोमाइं कप्पावेज्जा वा संठवावेज्जा वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९४८) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो दंते आपंसावेज्जा वा पघंसावेज्जा वा, आघंसावेतं वा पघंसावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९४९) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो दंते उच्छोलावेज्जा वा पधोयावेज्जा वा, उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९५०) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो दंते फूमावेज्जा वा रयावेज्जा वा, फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९५१) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो उट्टे आमज्जावेज्जा वा पमज्जावेज्जा वा आमज्जावेतं वा पमज्जावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९५२) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो उट्टु संबाहावेज्जा वा पलिमद्दावेज्जा वा संबाहावेतं वा पलिमद्दावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९५३) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो उट्टे तेलेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खावेज्जा वा भिलिंगावेज्जा वा मक्खावेतं वा भिलिंगावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९५४) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो उट्टे लोद्धेण वा कक्केण वा

उल्लोलावेज्र वा उव्वद्दावेज्र वा उल्लोलावेतं वा उव्वद्दावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१५५) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो उट्ठे सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेज्र वा पधोयावेज्र वा उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१५६) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो उट्ठे फूमावेज्र वा रयावेज्र वा, फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१५७) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो दीहाइं उत्तरोट्ठाइं कप्पावेज्र वा संठवावेज्र वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१५८) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा दीहाइं नासा रोमाइं कप्पा वेज्र वा संठवा वेज्र वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१५९) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो दीहाइं अच्छिपत्ताइं कप्पावेज्र वा संठवावेज्र वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६०) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो अच्छीणि आमज्जावेज्र वा पमज्जावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६१) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो अच्छीणि संबाहावेज्र वा पलिमद्दावेज्र वा संबाहावेतं वा पलिमद्दावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६२) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो अच्छीणि तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा वनीएण वा मक्खावेज्र वा भिलिंगावेज्र वा, मक्खावेतं वा भिलिंगावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६३) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो अच्छीणि लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलावेज्र वा उव्वद्दावेज्र वा उल्लोलावेतं वा उव्वद्दावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६४) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो अच्छीणि सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेज्र वा पधोयावेज्र वा, उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६५) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो अच्छीणि फूमावेज्र वा रयावेज्र वा फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६६) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो दीहाइं भुमगरोमाइं कप्पावेज्र वा संठवावेज्र वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६७) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो दीहाइं पासरोमाइं कप्पावेज्र वा संठवावेज्र वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६८) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो कायाओ सेयं वा जल्लंवा पंकं वा मलं वा नीहरावेज्र वा विसोहावेज्र वा नीहरावेतं वा विसोहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१६९) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो अच्छिमलं वा कण्णमलं वा दंतमलं वा नहमलं वा नीहरावेज्र वा विसोहावेज्र वा नीहरावेतं वा विसोहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१७०) जे भिक्खू अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे अप्पणो सीसदुवारियं कारवेइ, कारवेतं वा सातिज्जति ॥

धू-सुत्तयो जहा ततिउट्ठेसगे तथा भाणियेव्वं, नवरं-अन्नउत्थिएण कारवेइ ति वत्तव्वं ।

[भा. ४९४९] पादप्यमज्जणादी, सीसदुवारादि जो करेज्जाहि ।

गिहि-अन्नतिथिएहि व, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- तेहिं अन्नउत्थिएहिं गारत्थिएण वा कारवेंतस्स फ़ुं। किं कज्जं ? उच्यते-

[भा. ४९५०] कुज्जा व पच्छकम्मं, सेयमलादीहि होज्ज वा अवण्णो ।

संपातिमे वहेज्ज व, उच्छोलप्यावणे व करे ॥

चू- ते साहुस्स पादे पमज्जिता पच्छाकम्मं करेज्ज, साहुस्स प्रखेदं मल वा दडुं घाणं वा तेसिं आघाइऊण असुइ ति अवण्णं भासेज्जा, अजयणाए वा पमज्जंता संपातिमे वहेज्ज, बहूणा वादवेण अजयणाए धोवंता उच्छोलणदोसं करेज्ज, भूमिड्डिए वा पाणी पलावेज्जा ॥ इमो अववादो-

[भा. ४९५१] वितियपदमनप्पज्जे, करेज्ज अविकोविते व अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, परलिंगे सेहमादीसु ॥

चू- अणप्पज्जो कारवेज्ज, सेहो वा अजाणंतो कारवेज्जा, कारणेण वा परलिंगमज्जड्डिओ कारवेज्जा, सेहो वा उवड्डितो जाव न दिक्खिज्जति तेन कारवेज्जा ॥ किं चान्यत्-

[भा. ४९५२] पच्छाकडादिएहिं, विस्सामावेउ वादि उव्वातो ।

पन्नवणभाविताणं, सति व दवे हत्यकम्मं तु ॥

चू- साधूण अभावे पच्छाकडेण, आदिसद्दातो गहियाणुव्वएण, दंसणसावणेण वा, एतेहिं विस्सामए । को विस्सामविज्जा ?, वादी वा, अद्धाणगतो वा, उव्वातो श्रान्तः, जे भाविता ते पन्नविज्जंति साधूनां पादरजः श्रेष्ठः मांगल्यः शिरसि घृष्टयते न दोषः, जे पुण अभाविता तेसिं सति मधुरदवे विद्यमाने हत्यकम्पो तेसिं दिज्जति, मा पच्छा कगम्मं करिस्संति ॥

मू. (९७१) जे भिक्खू आगंतागारेसु वा आरामागारेसु वा गाहावइकुलेसु वा परियावसहेसु वा उच्चारपासवणं परिट्ठवेइ परिट्ठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९७२) जे भिक्खू उज्जाणंसि वा उज्जाणगिहंसि वा उज्जाणसालंसि वा निज्जाणंसि वा निज्जाणगिहंसि वा निज्जाणसालंसि वा उच्चारपासवणं परिट्ठवेइ, परिट्ठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९७३) जे भिक्खू अइंसि वा अइालयंसि वा चरियंसि वा पागारंसि वा दारंसि वा गोपुरंसि वा उच्चारपासवणं परिट्ठवेइ, परिट्ठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९७४) जे भिक्खू दगंसिवा दगमगंसिवा दगपहंसि वा दगतीरंसि वा दगड्डाणंसि वा उच्चारपासवणं परिट्ठवेइ, परिट्ठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९७५) जे भिक्खू सुन्नगिहंसि सुन्नसालंसि वा भिन्नगिहंसि वा भिन्नसालंसि वा छुसगिहंसि वा छुसमालंसि वा उच्चारपासवणं परिट्ठवेइ, परिट्ठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९७६) जे भिक्खू जाणसालंसि वा जाणगिहंसि वा जुग्गगिहंसि वा जुग्गसालंसि वा उच्चारपासवणं परिट्ठवेइ, परिट्ठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९७७) जे भिक्खू जाणसालंसि वा जाणगिहंसि वा जुग्गगिहंसि वा जुग्गसालंसि वा उच्चारपासवणं परिट्ठवेइ, परिट्ठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९७८) जे भिक्खू पणियसालंसिवा पणियगिहंसि वा परियासालंसि वा परियागिहंसि वा कुवियसालंसि वा कुवियगिहंसि वा उच्चारपासवणं परिट्ठवेइ, परिट्ठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९७९) जे भिक्खू गोणसालंसि वा गोणगिहंसि वा महाकुलंसि वा महागिहंसि वा उच्चारपासवणं परिट्ठवेइ, परिट्ठवेतं वा सातिज्जति ॥

चू- जे भिक्खू आगंतागारेसु वा इत्यादि सुत्ता उच्चारयेव्वा, जाव महाकुलेसु वा महागिहेसु वा उच्चारपासवणं परिट्ठवेति । सुत्तत्थो जहा अद्धमउद्देसगे । इह नवरं-उच्चारपासवणं ति वत्तव्वं । एतेसु ठाणेषु उच्चारमादीणि वोसिरंतस्स ।

[भा. ४९५३] आगंतागारादी, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।
तेसूच्चारमादीणि, आयरमाणम्मि आणादी ॥

चू- एतेसु ठाणेषु आयरंतस्स इमे दोसा-

[भा. ४९५४] अयसो पवयणहाणी, विप्परिनामो तहेव य दुगुंछा ।
आगंतागारादिसुं, उच्चारमादीणि आयरतो ॥

चू- “असुइसमायारा जोगायारबाहिरा अलसगा वसुलगा भोगोवभोग्गहाणाणि असुईणि भंजमाणा विहरंति” एवमादि अयसो, लोगाववादेण य अयसोवहएसु न कोति पव्वयति ति पवयणहाणी, डंडिगादि वा निवारेज्ज, तारिसगं वा समायारंदडुंअहिनवधम्मसङ्गहादि विप्परिणमेज्ज, सेहो वा विप्परिणमेज्ज, मिच्छंतं वा थिरीकरेज्ज, “असुइणो एते” ति महाजनमज्जे दुगुंछेज्ज दुगुंछाए वा तं काएसु परिट्ठवेज्ज, तम्हा न कप्पति आयरिउं ॥ इमो अववातो-

[भा. ४९५५] वित्तियपदमणप्पज्जे, ओसन्नाइन्नोरोहगद्धाणे ।
दुब्बलगहणि गिलाणे, वोसरणं होति जयणाए ॥

चू- एतीए गाहाए इमा वक्खा-निसिद्धहाणेषु अणप्पज्जो आयरेंजा ॥

[भा. ४९५६] ओसन्नाऽपरिभोगा, आइन्ना जत्थ अन्नमन्नेहिं ।
अद्धाणे छड्डिज्जति, महानिवेसे व सत्थम्मि ॥

चू- लोगापरिभोगं ओसन्नं भण्णइ, जहिं अन्नमन्नो जनो बहिं वोसिरइ तं आइन्नं, तं वा ठाणं रोधगे अनुन्नातं, अद्धाणपवण्णा वा वोसिरंति छडेति वा । अधवा - महल्लसत्थेण अद्धाणं पव्वण्णा तं सत्थनिवेसं जाव वोलिउं जंति एंति य ताव महंतो कालो गच्छति, अतो सत्थे वा वोसिरति ॥

[भा. ४९५७] दुब्बलगहणि गिलाणाऽतिसारमादी व थंडिलं गंतुं ।
न घएति दवं पुण से, दिज्जति अच्छं समतिरेगं ॥

चू- दुब्बलगहणी न सक्केति थंडिलं गंतुं, गिलाणो वा वोसिरेज्जा, अतिसारेण वा गहिओ कित्तिए वार गमिस्सति ?, एवमादिकारणेहिं थंडिलं गंतुं असमत्थो वोसिरति जयणाए, एगो सागरियं निरक्खेति एगो वोसिरति । अधवा-सागरियं हवेज्जा तो से अच्छं बहुं दवं दिज्जति, अचित्तपुढवीए कुरुकुयं करेति ॥

[भा. ४९५८] उज्जाणहाणादिसु, उदगपह-सुण्णपहमादिएसुं च ।
जाणासालादीसू, महाकुलेसुं च एस गमो ॥

मू. (९८०) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा वेइ, देतं वा सातिज्जति ॥ (जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा असनं वा

पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिच्छति, पडिच्छंतं वा सातिञ्जति ॥

[भा. ४९५९] जे भिक्खू असनादी, देजा गिहि अहव अन्नतिथीणं ।

सो आणा अणवत्थ, भिच्छत-विराधनं पावे ॥

चू- तेसिं अन्नतिथिगिहत्थाणं दिंतो आणादी पावति चउलहुं च ॥

[भा. ४९६०] सव्वे वि खलु गिहत्था, परप्पवादी य देसविरता य ।

पडिसिद्धदानकरणे, समणे परलोककंखिम्मि ॥

चू- एतेषु दानं शरीरशुश्रूषाकरणं वा, अधवा - दान एव करणं, यः परलोककांक्षी श्रमणः तस्यैतन्नतिषिद्धं । अहवा-एतेषु दानं करणं किं पडिसिद्धं?, जेण समणो परलोककंखी ॥ चोदगाह-

[भा. ४९६१] जुत्तमदानमसीले, कडसामाइओ उ होइ समण इव ।

तस्समजुत्तमदानं, चोदग सुण कारणं तत्थ ॥

चू- “जुत्तं अन्नतिथियगिहत्थेसु अविरतेसु त्ति काउं दानं न दिञ्जति, जो पुण देसविरतो सामाइयकडो तस्स जं दानं पडिसिञ्जति एयमजुत्तं, जेण सो समणभूतो लब्भति” ॥

आचार्य आह-हे चोदक ! एत्थ कारणं सुणसु-

[भा. ४९६२] रंधण किसि वानिञ्जं, पवत्तती तस्स पुव्वविनिउत्तं ।

सामाइयकडजोगिस्सुवस्सए अच्छमाणस्स ॥

चू- जति वि सो कयसामाइओ उवस्सए अच्छत्ति तहावि तस्स पुव्वनिजुत्ता अधिकरणे जोगा पवत्तंति - रंधणपयणजोगो कृषिकरणजोगो वानिञ्जजोगो इव सावओ” । उच्यते - “इव उवम्भे” न तु समण एव, जेन सव्वविरती न लब्भति ॥ जओ भण्णति-

[भा. ४९६३] सामाइय पारेतू निग्गतो जाव साहुवसतीतो ।

तं करणं सातिञ्जति, उदाहुं तं वोसिरति सव्वं ॥

चू- आयरिओ सीसं पुच्छति - “सामाइयं करेमि” ति साधुवसहीए ठितो एततो आरब्भ जाव सामाइयं पारेउण निग्गओ साधुवसहीओ पोसहसालाओ वा एयम्मि सामाइयकाले तस्स अधिकरणजोगा पुव्वपवत्ता कञ्जति ते सो किं सातिञ्जति “उताहुं” वा वोसिरति सव्वे ? उच्यते - न वोसिरति, साइञ्जति । जति साइञ्जति एवं तस्स सव्वविरती न लब्भति ॥

[भा. ४९६४] दुविह-तिविहेण रुंभति, अनुमन्नातेण सा न पडिसिद्धा ।

तेन उ न सव्वविरतो, कडसामातिओ वि सो किं च ॥

चू- पाणातिवायादियाणं पंचण्ह अनुव्वयाणं सो विरतिं करेति, “दुविधं तिविधेणं” ति दुविधं न करेति न कारवेति, तिविधं मणेणं वायाए काएणं ति, एत्थ तेन अनुमती न निरुद्धा, जतो अनुमती न निरुद्धा तेन कारणेणं कडसामातितो वि सो सव्वविरतो न लब्भति ॥ किं चान्यत्-

[भा. ४९६५] कामी सघरंउगणतो, थूलपइण्णा से होइ दइव्वा ।

छेयण भेयण करणे, उद्विद्ध कडं च सो भुंजे ॥

चू- पंचविसया कामेति त्ति कामी, सह गृहेन सगृहः, अंगना स्त्री सह अंगनया सांगन, थूलपइण्णा देसविरति त्ति वुत्तं भवति, साधूणं सव्वविरती, वृक्षादिच्छेदेन पृथिव्यादिभेदेन च

प्रवृत्तः सामायिकभावादन्वयत्र जं च उद्दिष्टं कडं तं कडसामाइओ वि भुंजति । एवं सो सव्वविरओ न भवति । एतेण कारणेणं तस्स न कप्पति दाउं ॥ इमो अववातो-

[भा. ४९६६] बितियपदं परलिंगे, सेहद्वाने य वेज्ज साहारे ।
एएहि कारणेहिं, जयणाए कप्पती दाउं ॥

सू- एयस्स इमा विभासा-

[भा. ४९६७] कारणलिंगे उद्दोरगतणा देज्ज वा वि निब्बंथे ।
दव्वगिही सेहस्स व, तेणच्छेजे व अद्धाने ॥

सू- परलिंग कारणेणं होज्जा, अतो परतित्थियाण मज्जे अच्छंतो देज्ज । सेहो वा उद्दोरगतणा दिज्ज । गिही अन्नतित्थी वा निब्बंथेणं मग्गेज्ज तदा से दिज्जति । सेहो वा गिहिवेसद्धितो भावो पव्वइओ तस्स देज्जा । सत्थेण वा पव्वण्णा अद्धानं साधू, तत्थ गिहिपंततक्करेहिं गिहीणं अच्छिण्णं, तं साधू गिहीण पच्चप्पिणेज्जा । अधवा-अद्धाने अति (भि) यत्तियमादियाण देज्ज ॥

[भा. ४९६८] वेज्जस्स पुव्वभणियं, साहारण निसिरते व दुलभम्मि ।
पंतेसु अनिच्छेसु व, बहुसमयं तेसि परिभाते ॥

सू- वेज्जस्स वा गिलाणद्वा आनियस्स देज्जा, तं च जहा दिज्जति तहा पुव्वभणियं । जत्थ गिहीणं अन्नतित्थियाण य साधूण य अंचियकाले दुल्लभे भतपाणे दंडियमादिणा साहारणं दिन्नं तत्थ ते गिही अन्नतित्थिया वा विभज्जावेयव्वा । अह ते अनिच्छा साधू भणेज्जा । अहवा - ते पंता, ताहे साधू विभयति, साधुणा विभयंतेण सव्वेसिं बहुसमागमे व विभइयव्वं । एसुवदेसो ।

मू. (९८१) जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा वत्थं वा पडिगहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा देइ, देतं वा सातिज्जति ॥ [जे भिक्खू अन्नउत्थियस्स वा गारत्थियस्स वा वत्थं वा पडिगहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥]

सू- अन्नउत्थियमादीण उवहिवत्थमादीणि देज्जं देति, पाडिहारियं वा देति ।
अधवा - तेसिं समीवातो पाडिहारियं गेण्हति, तस्स आणादिया दोसा । ३ ॥

[भा. ४९६९] जे भिक्खू वत्थाइं, देज्जा गिहि अहव अन्नतित्थीणं ।
पडिहारियं च तेसिं, पडिच्छए आणमादीणि ॥

[भा. ४९७०] मइलं च मइलियं वा, धोविज्जा छप्पदा व उज्जेज्जा ।
मलगंधा वाऽवण्णं, वदेजा तं वा हरेज्जा हि ॥

सू- इमे य मइलं साधूहिं दिन्नं तं धोवेति । अहवा - तेहिं चैव मइलियं जति वारे धोवति तत्तिया ३ । जं साहूहिं दिन्नं ततो छप्पयातो छड्डेज्जा । अधवा - तम्मि वत्थे वाहिज्जंतो छप्पदातो सम्मुच्छंति, ताव छड्डेज्ज, तेसिं घट्टणे ३, परितावणे फुं। उद्दवणे फुं। अधवा - तम्मि वत्थे मल्लिणे मलगंधे वा अवण्णं भासेज्जा “असुत्तिमलिनसमायार” ति । अधवा - तं पाडिहारियं दिन्नं तेहिं हरेज्जा ॥

[भा. ४९७१] सव्वे वि खलु गिहत्था, परप्पवादी य देसविरया य ।
पडिसिद्ध दान-गहणे, समणे परलोककखिम्मि ॥

[भा. ४९७२] जुत्तमदानमसीले, कडसामइओ उ होइ समण इव ।
तस्समजुत्तमदानं, चोद ! सुण कारणं वत्थ ॥

[भा. ४९७३] रंधण किसि वानिजं, पवत्तती तस्स पुव्वविनियुत्तं ।
सामाइयकडजोगि स्सुवस्सए अच्छमाणस्स ॥

[भा. ४९७४] सामाइय पारेतूण निग्गतो जाव साहुवसहीओ ।
तं करणं सातिज्जति, उदाहु तं बोसिरति सव्वं ॥

[भा. ४९७५] दुविह तिबिहेण रुंभति, अमणुन्ना तेन सा न पडिसिद्धा ।
तेन उ न सव्वविरतो, कडसामाइओ वि सो किं च ॥

[भा. ४९७६] कामी सघरंऽगणओ, थूलपइण्णा से होइ दइव्वा ।
छेयण-भेयण-करणे, उद्दिट्ठकडं च सो भुंजे ॥

चू- तेसिं हत्याओ पाडिहारियं गेण्हंति इमे दोसा-

[भा. ४९७७] नट्ठे हित-विस्सरिते, छिन्ने वा मइलिए य वोच्छेयं ।
पच्छाकम्मं पवहणं, धुयावणं तदट्ठस्स ॥

चू- गिहि-अन्नतिस्थियाण हत्याओ पाडिहारियं वत्थं गहितं, तेणेण वा हारियं, विस्समणट्ठाणे वा विस्सरियं, मूसगादिणा वा छिन्नं, परिभुज्जमाणं वा मइलं कतं ।

एवमादिएहिं कारणेहिं तम्मि पाडिहारिए अणप्पनिज्जंते वोच्छेदं करेज्ज । तस्स वा अन्नस्स वा साहुस्स पाडिहारियं दाउं नट्ठे वा अप्पणो अन्नं कारवेति । एयं पच्छाकम्मं । अहवा - अप्पणो पुव्वकयं अच्छतं पवाहेति, नट्ठति कारणेसु वा धुयावणंति - तदट्ठं धुवावेतीत्यर्थः । जम्हा एवमादि दोसा तम्हा पाडिहारियं तेसिं त्याओ न घेतव्वं ॥ भवे कारणं जेन गेण्हइ-

[भा. ४९७८] वितियपदं परलिंगे, सेहट्ठाणे य वेज्जसाहारे ।

अट्ठ्ठाण देस गेलण्ण, असति पडिहारिते गहणं ॥

चू- कारण परलिंगट्ठितो देज्ज वा गेण्हेज्ज वा, गिहि अन्नतिस्थिओ वा सेहो ति पव्वइउकामो तस्स दिज्जति, अट्ठ्ठाणे वा जहा भत्तं देज्ज, “साहारे” ति एते पुव्वभणिया । इमेहिं कारणेहिं पाडिहारियं पडिच्छेज्जा । अट्ठ्ठाणे अप्पणो असति मुसिओ वा पाडिहारियं गेण्हेज्जा । “देसि” ति अतिसीयदेसे अप्पणो पाडिहारियं गेण्हेज्जा, गिलाणस्स वा अत्युरणादि गेण्हेज्जा । “असति” ति न देज्ज, अलब्भमाणे, पाडिहारियमवि गेण्हेज्जा ॥

मू. (९८२) जे भिक्खू पासत्थस्स असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा देइ, देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९८३) जे भिक्खू पासत्थस्स असनं वा पानं वा खाइमं वा साइणं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९८४) जे भिक्खू पासत्थस्स वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा देइ देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९८५) जे भिक्खू पासत्थस्स वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९८६) जे भिक्खू ओसन्नस्स असनं वा पानं खाइमं वा साइमं वा देइ देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (९८७) जे भिक्खू ओसन्नस्स असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१८८) जे भिक्खू ओसन्नस्स वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा देइ देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१८९) जे भिक्खू ओसन्नस्स वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१९०) जे भिक्खू कुसीलस्स असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा देइ, देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१९१) जे भिक्खू कुसीलस्स असनं वा पानं वा खाहमं वा साइमं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१९२) जे भिक्खू कुसीलस्स वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा देइ देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१९३) जे भिक्खू कुसीलस्स वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१९४) जे भिक्खू नितियस्स असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा देइ, देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१९५) जे भिक्खू नितियस्स असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१९६) जे भिक्खू नितियस्स वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा देइ, देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१९७) जे भिक्खू नितियस्स वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१९८) जे भिक्खू संसत्तस्स असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा देइ, देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१९९) जे भिक्खू संसत्तस्स असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२००) जे भिक्खू संसत्तस्स वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा देइ, देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (२००१) जे भिक्खू संसत्तस्स वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

धू- एतेसिं जो देति, तेसिं वा हत्याओ पडिच्छति आणादी इ ।

[भा. ४९७९] पासत्थोसन्नाणं, कुसील-संसत्त-नितियवासीणं ।

जे भिक्खू असनादी, देज्ज पडिच्छेज्ज वाऽऽणादी ॥

धू- किं कारणं तेहिं समाणं दानग्गहणंपडिसिज्झइ ?, भण्णति-

[भा. ४९८०] पासत्थादी ठाणा, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

जयमाणा-सुविहिया, न होति करणेण समणुण्णा ॥

सू- जम्हा जयमाणाणं साधूणं ते पासत्थादी “करणेणं” ति क्रियाए समणुण्णा सदश न भवंति तम्हा दानग्गहणं पडिसिञ्जइ । किं चान्यत्-

[भा. ४९८१] पासत्थ-अहाछंदे, कुसील-ओसन्नमेव संसत्ते ।

उग्गम-उप्पायण-एसणाए बायालमवराहा ॥

सू- ते पासत्थादी उग्गमदोसेसु सोलससु, उप्पायणदोसेसु य सोलससु, दससु य एसणादोसेसु एतेसु बातालमवराहेसु निच्चं वड्ढंति । अतो दंतेण तेसिं ते सातिज्जिता-अनुमोदिता इत्यर्थः । तेसिं हत्थाओ गेण्हंतेण उग्गमदोसा पडिसेविया भवति ॥

[भा. ४९८२] उग्गम-उप्पायण-एसणाए तिण्हं पि तिकरणविसोही ।

पासत्थ-अहाछंदे, कुसील-निति ए वि एमेव ॥

सू- उग्गमादियाणं तिण्हं पि “तिकरणविसोहि”त्ति सयं न करेति, अन्नं पि न कारवेति, अन्नं करेति न समणुजाणांति । एकक्कं मणवयणकाएहिं ति, “एवं तिकरणे विसोहिं न करेति” वक्कसेसं कते एवं न करेति पासत्थादी चउरो, अहाछंदं पंचमा । नितियवासी पुण किरियकलावं जति वि असेसं करेति तहावि नितियवासित्तणओ एवं चेव दड्ढव्वा ॥

[भा. ४९८३] एयाणि सोहयंतो, चरणं सोहेमि संसओ नत्थि ।

एएहि असुद्धेहिं, चरित्तभेयं वियाणाहि ॥

सू- एते पासत्थादी ठाणा सोधिंतो, संसग्गं न करेति त्ति कुत्तं भवति, सो नियमा चरित्तं विसोहेइ । एतेसु पुण असुद्धेसु नियमा चरित्तभेदो-असुद्धिरित्यर्थः । चरित्तेण असुद्धेण मोकखाभावो । तेन पडिकुड्डं दानग्गहणं एतेसु । जो पुण एतेसु तिकरणविसोधिं करेति सो नियमा चरित्तविसोहिं करेति । सो नियमा चरित्तं विसोहेति ॥

[भा. ४९८४] उग्गमदोसदीया, पासत्थादी जतो न वज्जेति ।

तम्हा उ तव्विसुद्धिं, इच्छंतो ते वि वज्जेज्जा ॥

सू- जम्हा उग्गमादिदोसे पासत्थादी न वज्जेति तम्हा “विसुद्धिं”त्ति चरित्तविसुद्धी तं इच्छंतो ते वि पासत्थादी वज्जेज्ज । एस नियमो ॥ किं च-

[भा. ४९८५] सूतिज्जति अनुरागो, दानेनं पीतितो य गहणं तु ।

संसग्गता य दोसा, गुणा य इति ते परिहरेज्जा ॥

सू- जो पासत्थादियाणं देति तस्स पासत्थादिसु रागो लक्खिज्जइ, जो पुन तेसिं हत्था गेण्हति तस्स तेसु मज्जेणं पीती लक्खिज्जति, तम्हा तेसु जा दानग्गहणरागपीतिसंसग्गी सा वज्जेयव्वा । कम्हा ? जम्हा दुड्डसंसग्गीतो बहू दोसा, अदुड्डसंसग्गीतो य गुणा भवंति । “इति”त्ति तम्हा ते दुड्डसंसग्गिकते दोसे परिहरेज्जा ॥

[भा. ४९८६] न वि रागो न वि दोसो, सुहसीलजणम्मि तह वि तू वज्जा ।

वणसुगलद्धोवम्मा, नेच्छंति बुहा वड्ढकरं पि ॥

सू- सुहसीलजनो पासत्थादी, तेसु न वि रागो न वि दोसो । चोदक :- “एवं अत्थावत्तीओ नज्जति तेसु संसग्गिं पडुच्च नाणुन्ना, णा वि पडिसेहो । जति अहापवत्तीए संसग्गी भवति । भवतु नाम न दोसो ?” उच्यते - जति वि तेहिं न रागो न दोसो वा, तहावि तेहिं जा संसग्गी सा

वज्रनिज्ञा । कंहं ? उच्यते वण सुको वणसुको, वणचरेण वा सुगो गहितो वणसुको, तेन कयं उवमं उदाहरणं, तं दड्ढण जाणिऊण बुधा पंडिता, “वतिकरो” - संसग्गी, तं नेच्छंति ।

॥ १ ॥ माताप्येका पिताप्येको, मम तस्य च पक्षिणः ।

अहं मुनिभिरानीतः, स च नीतो गवाशनैः ॥

॥ २ ॥ गवाशनानां स गिरः शृणोति, वयं च राजन् ! मुनिपुंगवानाम् ।

प्रत्यक्षमेतद् भवतापि ध्रं, संसर्गजा दोषगुणा भवन्ति ॥

सू-अन्नं च पडिसिद्धं तित्थकरेहिं जहा “कुसीलेण सदा भवियव्वं” ॥ पुणो पडिसिद्धति-

[भा. ४९८७] पडिसेहे पडिसेहो, असंविग्गे दाणमादि तिक्खुतो ।

अविसुद्धे चउगुरुगा, दूरे साहारणं कातुं ॥

जो कुसीलो तेन संसग्गी न कायव्वा । एस पडिसेहे पडिसेहो । असंविग्गस्स पाहुणस्स तिन्नि वारे देति मातिट्ठाणविमुक्को । तस्स आउट्टंतस्स एक्कसि मासलहु, दो तिन्नि य वाराए वि मासलहु, ततियवाराओ परं नियमा माइस्स मासगुरुं विसंभोगो य, जो तं अविसुद्धं संभुंजति तस्स चउगुरुगा ।

“दूरे साधारणं काउं” ति केइ अन्नदेसं संभोतिता गता तत्थ अन्ने गंतुमना पुच्छेज्जा - “ते अहं किं संभोतिता ? असंभोतिता ?” तत्थ आयरिओ जति एगंतेण भणति - “संभोतिया”, तो मासलहुं । अह भणति - “असंभोतिया”, तो वि मासलहुं । असंखडादी दोपा, तन्हा आयरिएणं साधारणं कायव्वं - “भो ! सुण, संभोति होइया, इदानिं न नज्रति, तुब्भे नाउं भुंजेज्जह ।” जन्हा एवमादि दोसगणो भवति तन्हा तेसिं न दायव्वं, न वि तेसिं हत्थाओ पडिच्छियव्वं ॥

इमो अववातो-

[भा. ४९८८] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।

अएद्धाण रोहए वा, देज्जा अहवा पडिच्छेज्जा ॥

[भा. ४९८९] जतितूण मासिएहिं, उवदेसो पुव्वगमणसंघाडे ।

एसा विही तु गहणे, देज्ज व एसिं असंथरणे ॥

सू-“जतिऊण मासिएहिं” ति जे ओहुद्देसियमादी ठाणा तेसु पुव्वं गेण्हति त्ति वुत्तं भवति, जता तेसु न लब्भति तदा पासत्थादिउवदिट्ठेसु गिण्हंति । तहावि असती ताहे पुव्वगतो पासत्थो परिचियधरेसु दावावेति । तहावि असती पासत्थसंघाडेण हिंडति । एसा तेसिं समीवातो गहणे जयणा । तेसिं वा असंथरे देज्जा न दोसा ॥

[भा. ४९९०] जे भिक्खू वत्थादी, पासत्थोसन्ननितियवासीणं ।

देज्जा अहव पडिच्छे, वा सातिज्जति ॥

[भा. ४९९०] जे भिक्खू वत्थादी, पासत्थोसन्ननितियवासीणं ।

देज्जा अहव पडिच्छे, सो पावति आणमादीणि ॥

[भा. ४९९१] पासत्थादी पुरिसा, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।

जयमाणसुविहियाणं, न होति करणेण समणुन्ना ॥

[भा. ४९९२] पासत्थमहाछंदे, कुसील ओसन्नमेव संसत्ते ।

उग्गम उप्पायण एसणा य बातालमवराहा ॥

[भा. ४९९३] उग्गम उप्पायण एसणा य तिविहेण तिकरणविसोही ।

पासत्थ अहाछंदे, कुसील नित्ति ए वि एमेव ॥

[भा. ४९९४] एयाणि सोहयंतो, चरणं सोहेति संसओ नत्थि ।

एएहि असुद्धेहिं, चरित्तभेयं वियाणाहि ॥

[भा. ४९९५] उग्गमदोसादीया, पासत्थादी जतो न वज्जेति ।

तम्हा उ तव्विसुद्धिं, इच्छंतो ते विवज्जेजा ॥

[भा. ४९९६] सूतिज्जि अनुरागो, दानेन पीतितो य गहणं तु ।

संसग्गता य दोसा गुण य इति ते परिहरेजा ॥

[भा. ४९९७] न वि रागो न वि दोसो, सुहसीलजणम्मि तह वि तू वज्जा ।

वणसुगलद्धोवम्मा, नेच्छंति बुहा वइकरं पि ॥

[भा. ४९९८] पडिसेहे पडिसेहो, असंविग्गे दानमादि तिक्खुतो ।

अविसुद्धे चउगुरुगा, दूरे साहारणं कातुं ॥

[भा. ४९९९] असिवे ओमोयरिए, रायदुद्धे भए व गेलण्णे ।

सेहे चरित्त सावय, भए व देजा अधव गेण्हे ॥

चू- जत्य सुलभं वत्थं तम्मि विसए अंतरे वा असिवादि कारणे हुआ, एवमादिकारणेहिं तं विसयमागच्छंतो इह अलभंतो पासत्थादि वत्थं गेण्हेजा, देज्ज वा तेसिं ॥ अथवा-

[भा. ५०००] अद्धाणम्मि विवित्ता, हिमदेसे सिंधुए व ओमम्मि ।

गेलण्ण कोट्ट कंबल, अहिमाइ पडेण ओमज्जे ॥

चू- अद्धाणे वा ववित्ता, मुसिया, अन्नतो अलभंता पासत्थादि वत्थं गेण्हेजा । हिमदेसे वा सीताभिभूता पाडिहारियं गेण्हेजा । एमेव सिंधुमादिविसए । ओमम्मि उज्जलवत्थो भिक्खं लभति, अप्पणो तम्मि उज्जलवत्थे असंते पासत्थादियाण गेण्हेजा । गेलण्णे वा किमिकुद्धादिए कंबलरयणं पासत्थादियाण देज्ज गेण्हेज्ज वा, गहिमादिडक्के वा सगलवत्थेणं उमज्जणं कायव्वं, अप्पणो असंते पासत्थवत्थं गेण्हेजा देज्ज वा तेसिं ॥

मू. (१००२) जे भिक्खू जायणावत्थं वा निमंतणावत्थं वा अजाणिय अपुच्छिय अगवेसिय पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति । से य वत्थे चउण्हं अन्नतरे सिया, तं जहा- निच्च- नियंसणिए मज्झण्हिए छणूसविए राय-दुवारिए ॥

चू- जायणवत्थं जं मग्गिज्जइ “कस्सेयं” ति अपुच्छिय, “कस्सद्वा कडं” ति अगवेसिय । नियंसणं जं दिया रातो य परिहिज्जेइ । “मज्जिउ” ति ण्हातो जं परिहेति देवधरपवेसं वा करंतो तं मज्जणीयं । जत्य एक्केण विसेसो कज्जति सो छणो, जत्य सामण्णभत्तविसेसो कज्जइ सो ऊसवो । अहवा - छणो चेव ऊसवो छन्नूसवो, तम्म जं परिहिज्जंति तं छन्नूसवियं । रायकुलं पविसंतो जं परिहेति तं रायदारियं । एयं वत्थं जो अपुच्छिय अगवेसिय गिण्हति तस्स चउलहुं, आणादिया य दोसा । एस सुत्तथो । इमो निज्जुत्तिवित्थरो-

[भा. ५००१] तं पि य दुविहं वत्थं, जायणवत्थं निमंतणं चेव ।

निमंतणमुवारि वोच्छिहिति, जायणवत्थं इमं होइ ॥

चू- वस आच्छादणे, ग तं आच्छादेति जम्हा तेन वत्थं । तस्सिमो निक्खेवो-

[भा.५००२] नामं ठवणा वत्थं, दब्बावत्थं च भाववत्थं च ।

एसो खलु वत्थस्सा, निक्खेवो चउच्चिहो होइ ॥

चू- नाम-ठवणाओ गताओ, दब्ब-भाववत्थे इमं भण्णति-

[भा.५००३] एगिंदि-विगल-पंचिंदिएहि निप्फण्णं दवियवत्थं ।

सीलंगाई भावे, दविए पगतं तदद्दाए ॥

चू- एगिंदियनिप्फण्णं कप्पासमादि, विगलिंदियनिप्फण्णं कोसेज्जमादि, पंचेदियनिप्फण्णं उन्नियमादि, एयं दब्बं वत्थं । भाववत्थं अट्टारससीलंगसहस्साइं । दविए पगयं । “तदद्दाए” ति एत्थ दत्ववत्थेण अधिकारो, “तदद्दाए” ति भाववत्थार्थं, जम्हा तेन वत्थेण करणभूतेण भाववत्थं साहिज्जति सरीरस्योपग्रहकारित्वात्, शरीरे निराबाधे सति ज्ञानादय इति ॥

[भा.५००४] पुनरवि दब्बे तिविहं, जहन्नयं मज्झिमं च उक्कोसं ।

एक्केकं तत्थ तिहा, अहाकडऽप्यं सपरिकम्मं ॥

चू- जं तं एगिंदियादि दब्बवत्थं भणियं तं तिविधं भवति - जहन्नं मज्झिमं उक्कोसं च । जहन्नं मुहपोत्तियादि, मज्झिमं चोलपट्टादि, उक्कोसं वासकप्पादि । पुनरवि एक्केकं तिविधं-अहाकडं अप्पपरिकम्मं बहुपरिकम्मं । एवं मज्झिमयं ३, उक्कोसयं च ३, तिविधं भाणियव्वं ॥

इमो उक्कोसादिसु पच्छित्तविभागो-

[भा.५००५] चाउम्मासुक्कोसे, मासिय मज्झे य पंच य जहन्ने ।

वोच्चत्थगहण-करणं, तत्थ वि सट्टाणपच्छित्तं ॥

चू- उक्कोसे ण्का, मज्झिमे मासलहु, जहन्ने पनगं । “वोच्चत्थगहणं” ति पुव्वं अहाकडं गिण्हियव्वं । तस्सऽसति अप्पपरिकम्मं, तस्स असति बहुपरिकम्मं, एवं कमं मोत्तुं वोच्चत्था गेण्हतरत पच्छित्तं । “करणं” मिति परिभोगो जो जिवरीयभोगं करेति अविधिभोगं वा तत्थ वि सट्टाणपच्छित्तं । कप्पं छिंदित्तं चोलपट्टं करेति, मुहपोत्तियं वा, तत्थ जं करेति तत्थ सट्टाणपच्छित्तं चिंतिज्जति ॥ एसव पायच्छित्तऽत्थो फुडतरो भण्णति-

[भा.५००६] जोगमकाउमहाकडे, जो गेण्हति दोन्नि तेसु वा चरिमं ।

लहुगा तु तिन्नि मज्झम्मि मासियं अंतिमे पंच ॥

चू- उक्कोसवत्थस्स अहाकडस्स निग्गतो तस्स जोगं अकाउं अप्पपरिकम्मं गेण्हति (४ आर्यबिला) । अह तस्सेव अहाकडस्स निग्गतो बहुकम्मं गेण्हति । अह अहाकडस्सासति अप्पपरिकम्मस्स निग्गतो तस्स जोगं अकाउं बहुपरिकम्मं गेण्हति । एवं उक्कोसे तिन्नि चउलहुया । मज्झिमस्स अहाकडस्स निग्गतो तस्स जोगं अकाउं अप्पपरिकम्मं गेण्हति तस्स मासलहुं । अह बहुसपरिकम्मं गेण्हति (मासलघु) । अप्पपरिकम्मस्स निग्गतो तस्स अजोगं काउं जइ बहुपरिकम्मं गेण्हति । एयं मज्झिमे तिन्नि मासलहुगा । जहन्नस्स अहाकडस्स निग्गओ जति अप्पपरिकम्मं गेण्हति पणगं । अह बहुपरिकम्मं ना (पणगं) । अध अप्पपरिकम्मस्स जहन्नस्स निग्गतो तस्स जोगमकाउं बहुपरिकम्मं जहन्नं गेण्हति, ना (पणगं) । एवं जहन्ने तिन्नि पनगा, अत्थतो पत्तं । अहाकडस्स निग्गतो - जोगे कत्ते अलब्भमाणे अप्पपरिकम्मं गेण्हमाणो सुद्धो, अप्पपरिकम्मस्स

वा निग्गतो जोगे कए अलब्भमाणे सपरिकम्मं गेण्हमाणो सुद्धो ॥

[भा. ५००७] एगतरनिग्गतो वा, अन्नं गेण्हेज्ज तत्थ सट्ठाणं ।
छेतूण सिव्विउं वा, जं कुणति तगं न जं छिंदे ॥

चू- उक्कोसयस्स निग्गतो मज्झिमयं गेण्हति “सट्ठाणं” ति मासलहुं । अध जहन्नयं गेण्हति तत्थ सट्ठाणं पनगं भवति । मज्झिमयस्स निग्गतो उक्कोसं गेण्हति तत्थ सट्ठाणं चउलहुगं भवति । जहन्नयं गेण्हति ना (पनगं) । जहन्नयस्स निग्गतो उक्कोसयं गेण्हति ॥ मज्झिम गेण्हति । आणादिया दोसा । तं च कज्जं न तेन परिपूरेति अतिरेगहीनदोसा य भवति । “वोच्चत्थग्गहणे” ति एयं गयं । “करणे तत्थ वि सट्ठाण पच्छित्तं” अस्य व्याख्या- “छेतूण” पच्छद्धं । उक्कोसयं छिंदेत्ता मज्झिमयं करेति मासलहुं, जहन्नयं करेति ना, (पनगं) । मज्झिमयं छिंदेत्ता जहन्नयं करेति, ना (पनगं) । जहन्नए संघाएत्ता उक्कोसयं करेति । जहन्नयं संघाएत्ता मज्झिमं करेति । मज्झिमे संघाएत्ता उक्कोसं करेति ण्क । जं छिंदति तन्निष्फण्णं न भवति । आणादिया य दोसा, संजमे छप्पतियविराधना, आताए हत्थोवधातो, पलिमंथो य सुत्तत्याणं । जम्हा पायच्छित्तं परियाणामि तम्हा न वोच्चत्थग्गहणकरणं कायव्वं, जहाविहं कायव्वं । सव्वे आणादिया दोसा परिहरिया भवति ॥ तं वत्थं इमाहिं चउहिं पडिमाहिं गवेसियव्वं-

[भा. ५००८] उद्दिसिय पेह अंतर, उज्झियधम्मे चउत्थए होइ ।

चउपडिमा गच्छ जिने, दोण्हेग्गहऽभिग्गहऽन्नतरा ॥

चू- गच्छवासी चउहिं वि पडिमाहिं गिण्हति । जिनकप्पियादओ दोण्हं उग्गहं करेति, अंतर उज्झियधम्मिया य, एतेसिं दोण्हं अन्नतरीए गहणं करेति ॥

एतेसिं चउण्हं पडिमाणं इमं सरूववक्खणं-

[भा. ५००९] अमगं च एरिसं वा, तइया उ णियंसणऽत्थुरणं वा ।

जं वुज्झे कप्पडिया, सदेस बहुवत्थदेसे वा ॥

चू- उद्दिद्धं नाम उद्दिद्धसरूवेण ओभासति, “अमुगं च” ति जहन्नमज्झिमुक्कोसं । अधवा - एरिदिय-विगल्लिदिय-पंचेदियनिष्फण्णं गेण्हति । बितियपडिमा - पेह इमं सरूव्वं-परिसं वा किंचि वत्थं दद्धं भणाति-हे सावाग ! जारिसं इमं वत्थं, एरिसं वा देहि, तं वा देहि । “अंतरं” तु “ततिया उ” नियंसणऽत्थुरणं वा । ततिय ति पडिमा । त स्वरूपावधारणे । “नियंसणं” सो य साडगो, साडगगहणातो पाउरणं पि दद्धव्वं । “अत्थुरणं” ति प्रस्तरणं प्रच्छदादि, अन्नं पोत्तं परिहिउकामो पुव्वणियत्थवत्थते अवनेउकामो एयम्मि अंतरे मग्गंति । “उज्झियधम्मा चउत्थिय” ति सदेसं गंतुकामा कप्पडिया जं उज्झंति त मग्गंति, बहुवत्थदेसं वा गतुकामा उज्झंति, बहुवत्थदेसे वा जं उज्झियं लब्भति । एसा अन्नायरियकयगाहा ॥

इमा भद्वाहुकता-

[भा. ५०१०] उद्दिद्ध तिगेतरं, पेहा पुण दिस्स एरिसं भणति ।

अन्न नियत्थऽत्थुरियं, ततिएनितरं तु अवनेते ॥

चू- उद्दिद्धं ओभासति- “देहि मे तिण्हं वत्थाणं अन्नतरं” जहन्नादी । अधवा - एरिंदियादितिगं । पेहा नाम दद्धणं पूर्ववत् । ततिया अंतरिज्जं उत्तरिज्जं वा । अंतरिज्जं नाम नियंसणं, उत्तरिज्जं

पाउरणं । अधवा - अंतरिजं नाम जं सिज्जाए हेड्डिल्लपोत्तं, उत्तरिखं, उत्तरिखं जं उवरिखं पच्छदादि, अन्नं नियसेति वा अत्युरति । “इयर” मिति पुव्वनियत्थं अत्युरणं वा अवनेति, जम्मि काले तम्मि अंतरे मग्गति । अहवा - “इयरणइ” ति उज्झियधम्मियं, तं “अवणे” ति छड्ढेति, तं मग्गति ॥ तत्थ जा उज्झियधम्मिया पडिमा सा चउव्विहा-दव्वओ खेत्तओ कालओ भावओ । तत्थ दव्वुज्झितं इमं-

[भा. ५०११] दव्वाइ उज्झियं दव्वओ उ थूलं मए न घेतव्वं ।

दोहि वि भावनिसिद्धं, तमुज्झिओमड्डुओमड्डुं ॥

चू- जस्स अनगारस्स एवं पइण्णा भवति थूलं मए न घेतव्वं, न परिभोत्तव्वं, तं च से केणती उवनीयं, तं च पडिसेवियं, “अलं मम तेन” ति भावतो चत्तं । जेण वि आनियं सो वि भणाति- “जति एस न गेण्हति तो ममं पि न एतेण कज्जं” ति, तेन वि भावतो चत्तं एयम्मि देसकाले जं जति लब्धमति ओभट्टं वा तं गेण्हंतस्स दव्वुज्झियं भवति ॥ इदानिं खेतुज्झियं-

[भा. ५०१२] अमुगिच्चयं न भुंजे, उवनीयं तं न केणई तस्स ।

जं वज्जे कप्पडिया, सदेस बहुवत्थदेसे वा ॥

चू- जहा लाडविसयच्चयं मए वत्थं न घेतव्वं न वा परिभोत्तव्वं, तं च केणति तस्स उवनीयं, तेन पडिसिद्धं । जेन आनियं सो भणाति-जति न गेण्हति तो वि चत्तं, एयम्मि अंतरे साहुस्सोवड्डियस्स ओभट्टमणोभट्टं वा देज्जा । बहुवत्थदेसे जहा महिस्सरे अन्नं चोक्खतरयं परिहेति, अन्नं छड्ढेति ॥ इमं कालुज्झियं-

[भा. ५०१३] कासातिमाति जं पुव्वकाले जोग्गं तदन्नहिं उज्जे ।

होहिंति च एस काले, अजोगयमणागतं उज्जे ॥

चू- कासाएण रत्तं कासायं भण्णति । गिम्हे कयं जं हेमंते अजोग्गं परिभोगस्सेति काउं छड्ढेज्ज कोति अहत्तो, आदिग्गहणेण अकसायं पि । अधवा - अनागाए चव तस्स कालस्स छड्ढेति अन्नं चोक्खतरयं कसाइमं लद्धूणं ति ॥ इमं भावुज्झियं-

[भा. ५०१४] लद्धूण अन्नवत्थे, पोरणे ते तु देति अन्नस्स ।

सो वि य नेच्छति ताइं, भावुज्झियमेवमादीणि ॥

चू- उच्चारियसिद्धा । एयाहिं चउहिं पडिमाहिं गच्छवासिणो गेण्हंति, जिनकप्पिया उवरिल्लाहि दोहिं गिण्हंति । “अभिग्गहो” ति किमुक्तं भवति ? अभिग्गहो दोण्ह वि अन्नतरं अभिगिज्ज, तासिं चव दोण्हं एगाए गेण्हंति । जा पुण आदिल्लातो दो अनभिग्गहियाओ ताओ न गेण्हंति ॥ तं पुण गच्छवासी कहं मग्गइ ? काए दा विधीए ? ति, उच्यते-

[भा. ५०१५] जं जस्स नत्थि वत्थं, सो तु निवेदेति तं पवत्तिस्स ।

सो य गुरूणं साहति, निवेदे वावारए वा वि ॥

चू- जं जस्स साधुणो वासकप्पंतरकप्पगादी नत्थि सो तं पवत्तिणो साहति, जहा “मम अमुगं च वत्थं नत्थि” । सो वि पवत्ती गुरूण साहति, गुरू नाम आयरिओ, तं भणति - अमुगस्स साहुस्स अमुगं च वत्थं नत्थि । गच्छेय सामाचारी इमा अभिग्गही भवंति “मए वत्थाणि पाता वा आनेयव्वाणि”, अत्रेन वा जेण केति पओयणं साहूणं ताहे सो आयरिओ तेसिं अभिग्गहियाणं

निवेदेति, जहा - “अज्जो ! अमुगस्स साधुस्स अमुगं वत्थं नत्थि” । अधि नत्थि अभिग्गहिता तो सो चेव साधू भण्णति- “तुमं अप्पणो वत्थ उप्पादेहि ।” अह सो असत्तो उप्पाएउं तो अन्नो जो साधू सत्तो आयरिया तं वावारेंति, जहा- “अमुगं वत्थं मग्गह” ति ॥ जो सो अभिग्गहितो, जो वा सो वावारितो, ते काए विधीए उप्पादेति ? उच्चते-

[भा. ५०१६] भिक्खं चिय हिंडंता, उप्पाए असति बितिय-पढमासु ।

एवं पि अलब्भंते, संघाडेक्केक्क वावारे ॥

सू- सुत्तपोरिसिं अत्थपोरिसिं च करेत्ता भिक्खं चेव हिंडित्ता उप्पादेति । “असति” ति जति भिक्खं हिंडंता न लमंति, ता “बितिय” ति अत्थपोरिसी वज्जेत्ता बितियाए वि पोरिसीए मग्गंति । तह वि असतीते “पढमाए” ति सुत्तपोरिसीए सुत्तं वज्जेत्ता मग्गंति । जति एवं पि न लब्भति ताहे एक्केक्कं संघाडयं आयरिया वावारिंति- “अज्जो ! तुमं च भिक्खं चेव हिंडंता वत्थाणं जोग्गं करेज्जह”, ताहे ते वि मग्गंति ॥

[भा. ५०१७] एवं तु अलब्भंते, मोत्तूण गणिं तु सेसगा हिंडे ।

गुरुगमणम्मि गुरुगा, उभावण-ऽभिजोग सेहहिला य ॥

सू- तहवि अलब्भंते बहूणि वा वत्थाणि उप्पाएयव्वामि वृंद-साध्यानि च कार्याणीति कृत्वा, ताहे पिंडएणं सव्वे उड्ढेति, “गणे” ति आयरिओ, तं मोत्तूणं । आयरिया जति पुण अप्पणो हिंडति तो चउगुरुगा, ओभावणदोसा- “आयरिओ होंतओ अप्पणा हिंडंति, नूनं एयस्स आयरियत्तं पि एरिसं चेव जो चीराणं पि न धाति ।” कमनिज्जरुवं वा दडुं काइ इत्थी अभिओगेज्जा, ओभासिए वा अनिच्छमाणे विसं देज्ज गरं वा । अधवा - सेहा हीलेज्ज आयरियाणं हिंडंते अलद्धे सेहा भणेज्जा - “आयरियाणं दिट्ठं माहप्यं लद्धी वा ।” जम्हा एते दोसा तम्हा आयरिओ न हिंडावेयव्वो । तं मोत्तूणं जे अन्ने सेसा तेहिं हिंडियव्वं ॥ ते पुण इमेरिसा होज्जा-

[भा. ५०१८] सव्वो वा गीयत्था, मीसा व जहन्ने एगो ।

एक्कस्स वि असतीए, करेंति ते कप्पियं एक्कं ॥

सू- ते पुण सव्वे गीयत्था । अहवा - अद्धा अगीता, अद्धा गीता । अधवा - एक्को गीयत्थो, सेसा सव्वे अगीयत्था । अहवा - आयरियं मोत्तुं सेसा सव्वे अगीयत्था, ताहे एक्कं कप्पियं करेंति जो तेसिं अगीया मज्जे वाग्गी घृष्टतरः लब्धिसंपन्नः, एयस्स आयरिया वत्थेसणं उस्सग्गाववादेण कहिति ॥ तेसिं उवओगकरणे इमा विधी-

[भा. ५०१९] आवास-सोहि अखलंत समग उस्सग्ग डंडग न भूमी ।

पुच्छा देवत लंभे, न किं पमाणं धुवं वा वि (दाहि) ॥

सू- तेहिं साहूहिं अनागयं चेव काइयसण्णाओ अणक्खेयव्व्वा मा चीरुप्पादणगताणं होज्ज ति, एसा आवासगसोधी । उड्ढेतेहिं उड्ढेति य, जोगं करेंतेहिं न खलियव्वं नावि पक्खलियव्वं । अहवा - अपक्खलियं अविक्कूडं तेहिं उड्ढेयव्वं, सव्वेहि य समं उड्ढियव्वं, न अन्ने उड्ढिता अच्छंति । अहवा - समयं चेव उस्सग्गं करेंति । “उस्सग्गो” उवओगकाउस्सग्गो, सो य अवस्सं कायव्वो, तं करेंतेहिं भूमीए डंडगो न पइड्ढवेयव्वो, भूमी य न छिवियव्व्वा डंडएणं जाव पढमलाभो लद्धो, ततो परेणं इच्छा, अन्ने जाव पडियागय ति । एत्थ जं किं चि वितहं करेंति तं करेंतस्स सव्वत्थ

असभायारिनिष्फणं मासलहुं ।

एत्थ सीसो पुच्छति - “काउस्सग्गं किं निमित्तं करेति ? किं देवताराहणनिमित्तं जेण आराहिता समाणि वत्थाणि उप्पादेति, उअ अन्नं किं पि कारणं ?” आचार्य आह - न देवताराहणनिमित्तं काउस्सग्गं करेति तत्थ काउस्सग्गे ठिता उवउञ्जति-किं पमाणं वत्थं घेतत्त्वं ? , जहन्नयं मज्झिमयं उक्कोसं । अधवा - किं अहाकडं अप्पपरिकम्मं ? अहवा - कत्थं धुवो लाभो भविस्सति ? , एयं उस्सग्गद्धितो चिंतेति । को वा पढमं ओभासितो अवस्सं दाहिति ? , जो नज्जति एसो अवस्सं दाहिति सो पढमं ओभासियव्वो, एयं सव्वं उस्सग्गद्धिया चिंतेति ॥ काउस्सग्गे कए केन पढमं उस्सारियव्वं ? , उच्यते-

[भा.५०२०] रातिनिओ उस्सारे, तस्सऽसतोमो वि गीओ लद्धीओ ।

अविगीओ वि सलद्धी, मग्गति इतरे परिच्छंति ॥

चू- तत्थ जो राइनिओ गीयत्थो लद्धिजुत्तो तेणं उस्सारियव्वं, अध राइनियस्स गीयत्थस्स असति राइनिओ वा अलद्धिओ ताहे ओमराइणिओ वि गीयत्थो सलद्धिओ जो सो उस्सारेति । अध सो वि अलद्धी ताहे जो अगीयत्थो वि सलद्धी सो उस्सारेति, सो चेव ओभासति, सो चेव य पायद्धित्तणं करेति । “इयरे” (जे) गीयत्था अलद्धिया ते पडिच्छंति, एसणादि सव्वं सोधिं ति, ते जाव वत्थस्स विधी भणित्ता कप्पति न व ति ॥ इदानिं पच्छित्तं भण्णति-

[भा.५०२१] उस्सग्गाती वितहे, खलंत अन्नन्ओ य लहुओ य ।

उग्गम विप्परिनामो, ओभावण सावगा न ततो ॥

चू-काउस्सग्गपदं आदी करेत्ता सव्वेसु पदेसु पच्छित्तं भण्णति - उस्सग्गं न करेति, आवासयं न सोधेति, खलंति वा समं वा, उस्सग्गं न करेति, डंडएण वा भूमी छिवंति, उस्सारेति वा वितहं, सव्वत्थ मासलहुं । “अन्नन्तो य” ति न वि पिंडएणं काउस्सग्गं करेत्ता संदिसह ति न भणंति मासलहुं । आयरिया लाभोत्ति न भणंति मासलहुं । आवस्सियं न करेति ना (पनगं), “जस्स य जोगं” न भणंति मासलहुं । किह गेण्हिस्सामोत्ति न भणंति मासलहुं, आयरिया जहा संदिद्वेत्थयंति न भणंति मासलहुं । एवं करेत्ता गता जति सावयं ओभासति तो उग्गमदोसा, घरे असंते कीतादी करेत्ता । नवाणि वा काउं अन्नम्मि वा दिने देत्ता । विप्परिनामो वा से । सो य नवधम्मो चिंतेत्ता- जो एतेसिं सहो भवति तं एते चड्ढेति । ओभावणा वा से होत्ता, तस्स सावगस्स घरे नत्थि वत्था, ताहे साधूअलद्धवत्था तस्स धरातोनिग्गता, ताहे अन्नतित्थियादि भणेत्ता - “एते एयस्स दिक्खिणेतु, एस एतेसिं पि न देति, अतिखरंटो एस सावगो” ति, एवमादी जम्हा दोसा तम्हा न तं जाएत्ता ॥ अहवा-

[भा.५०२२] दातुं वा उदु रुस्से, फासुद्धरियं तु सो सयं देति ।

भावितकुलतोभासण, नीणित कस्सेत किं वासी ॥

चू- सावगो वा दातुं पच्छा उदु रुसेत्ता, “किं एतेहिं एतिलयं पि न नायं जहा सावगस्स संजमीणं तं अनोभासिएत्थयं चेव देति ।” अन्नं च सावयाणं एसा सामायारी चेव जं फासुयं उद्धरियं तं साधूणं दायव्वं, तो सो अप्पणो चेव दाहिति, तम्हा किं तेन ओभासिएणं ? जे अन्ने भाविएत्थया कुला तेसु ओभासियव्वं । गंतूण भाणियव्वो जो पभू सो - “धम्मलाभो सावग !

साधुणो तव सगासं आगता, एरिसेहिं चीरेहिं कज्जं” ति मग्गितो सो भणेज्जा - “अनुग्गहो ।” ताहे नीणिणए भाणियव्वं - “कस्सेयं ? किं आसी ? किं वा भविस्सति ? कत्थ वा आस ?” एवमादी पुच्छियव्वं ॥ जे चत्तारि परियट्ठगा नव-पुराणा तेसिं सामन्नेण इमं भणइ-

[भा. ५०२३] जायण-निमंतणाए, जे वत्थमपुच्छिऊण गिणहेज्जा ।
दुविह-तिविहपुच्छाए, सो पावति आणमादीणि ॥

बू- जायणवत्थं निमंतणावत्थं च एतेसु दोसु वत्थेसु जो न पुच्छइ, तं च अपुच्छियं गेण्हति तस्स आणादिया दोसा । जायणवत्थे दुविधा पुच्छा - कस्सेयं ? किं आसी ? निमंतणावत्थे तिविधा पुच्छा - कस्सेयं ?, किं वासी ?, केन कज्जेण दलसि मज्झं ?, जति “कस्सेयं ?” ति न भणति तो । “किं एयं ?” ति न भणति इ ॥ को दोषः ? उच्यते-

[भा. ५०२४] कस्स ति पुच्छियम्मी, उग्गम-पक्खेवगादिणो दोसा ।
किं आसि पुच्छियम्मी, पच्छाकम्मं पवहणं वा ॥

बू- जति कस्सेयं ति न पुच्छति तो उग्गमदोसदुड्डं वा गेण्हेज्जा, पक्खेवगदोसदुड्डं वा गेण्हेज्जा । अह “किं वा सी” ति न पुच्छति तो पच्छाकम्मदोसो पवहणदोसो वा भवे ॥

उग्गमदोससंभवं ताव दंसेति । “कस्सेयं ?” ति पुच्छिओ समाणो भणेज्जा-
[भा. ५०२५] कीस न नाहिह ! तुब्भे, तुब्भट्ठकयं च कीय-घोतादी ।

अमुएण व तुब्भट्ठा, ठवितं गेहे न गेण्हह से ॥

बू- “भगवं ! तुम्हे किं न याणह ? याणह ? जाणह चे तुब्भे, तहवि अम्हे पुच्छह, पुच्छंताण तुब्भं कहेमी- तुब्भट्ठाए एयं कयं, तुब्भट्ठाए वा कीयं, तुब्भट्ठाए वा घोटं, सज्झियं, समट्ठावियं ।” अधवा भणेज्जा - “अमुगनामधेज्जेण एयं जाणेउं इह तुब्भट्ठा ठवियं, जेण घरे से न गेण्हह” ॥ ते व मूलगुणा उत्तरगुणा वा संजयट्ठा करेज्जा । के मूलगुणा ? के वा उत्तरगुणा ? अतो भण्णति-

[भा. ५०२६] तण विणण संजयट्ठा, मूलगुणा उत्तरा उ पज्जणाता ।
गुरुगा गुरुगा लहूआ, विसेसिता चरिमओ सुद्धो ॥

बू- वत्थनिष्फायणानिमित्तं जं कीरति जहा तणणं परिकम्मणं पानकरणं विणणं एते मूलगुणा संजयट्ठा करेति, उत्तरगुणा जे निम्मातस्स कीरति, जहा “पज्जणं” ति सज्जणं कलमोदणं उप्फो (प्फु)सणं धावणादिकिरयाओ य, एते वा संजयट्ठा करेज्जा । एत्थ मूलुत्तरेहिं चउभंगो कायव्वो-मूलगुणा संजयट्ठा, उत्तरगुणा वि संजयट्ठा । मूलगुणा (संजयट्ठा), न उत्तरगुणा (संजयट्ठा) । न मूलगुणा (संजयट्ठा), उत्तरगुणा (संजयट्ठा) । नावि मूलगुणा नावि उत्तरगुणा (संजयट्ठा) । एतेसु पच्छित्त जहासंखं- ण्का, ण्का, ण्क । एते तवकालेसु विसेसियव्वा । चरिमभंगो सुद्धो । पुट्ठे एवमादी दोसे न जाणइ, इमं च जाणति जेण ठवियं ॥ तं पुण क्रेण ठवियं होज्जा-

[भा. ५०२७] समणेण समणि सावण, साविग संबंधि इट्ठि मामाए ।
राया तेणे पक्खेवए य णिक्खेवणं जाणे ॥

बू- ठवितं समणेण वा समणीए वा, सावणेण वा सावियाए वा भातादिसंबंधीण वा, इट्ठिमंतेण वा, मामणेण वा, रातिणा वा, तेणेण वा, “पक्खेवए” ति एतेहिं तं पक्खित्तं होज्जा, एसेव

पक्खेवगो भण्णति । “निक्खेवणं जाणे” त्ति णिक्खेवगो वि एतेसु चेव ठाणेसु भवति ॥ एतेसिं पदानं इमा विभासा जेण कारणेण अन्नत्थ पक्खिवन्ति । समणादीछद्वारे एक्कगहाए वक्खाणेति-

[भा.५०२८] लिंगत्थेसु अकप्पं, सावग-नीतेसु उग्गमासंका ।

इह्मि अपवेस साविग, इह्मिस्स व उग्गमासंका ॥

सू- तत्थ जे ते समणा समणीतो वा ते लिंगत्था य होजा, तेसिं हत्थातो न कप्पति घेत्तूणं, ते उग्गमादीहिं असुद्धाणि वत्थाणि गेण्हंति, सयं च सम्मुच्छावेंति, ते लिंगतो वि पवयणओ वि साहम्मिय त्ति काउं न वट्टति तेसिं हत्थातो घेत्तुं, ताहे ते अहं न गेण्हंति त्ति काउं अन्नत्थ पक्खिवेंति त्ति, इयं च भणंति - “एते जाहे साधुणो तुब्भे चीराणि मग्गेजा ताहे तुब्भे एयाणि देज्जह ॥” सावगो साविगा वा नीतो वा कोति साधुस्स एतेसिं तिण्ह वि उग्गमादिसकाए साधुणो न गेण्हंति, ताहे ते “अहं न गेण्हंति” त्ति काउं अन्नत्थ पक्खिवेंति । इह्मिंतस्स साविया भजा, तत्थ णं पवेसो न लब्धति, ताहे सा वि अन्नत्थ पक्खिवति । अहवा - इह्मिंतस्स, जहा - दक्खिणापहयाणं, तेसु घरेसु बहवे साहम्मिया पविसंति, ताहे उग्गमादोसा भविस्संति त्ति काउं न घेपंति तेसिं, ताहे ते अन्नत्थ पक्खिवन्ति, इह्मिं नाम इस्सरो त्ति ॥

[भा.५०२९] एमेव मामगस्स वि, भजा सट्ठी उ अन्नहिं ठवते ।

निवति-पिंडविवज्जी, तेणे मा हू तदाहडगं ॥

सू- मामको नाभ कस्सइ घरे पवेसणं न देति, पंतयाए वा ईसालुयाए वा, तस्स भजा साविया, सा अनत्थ पक्खिवेजा । अधवा - घरे अन्नयरउग्गमदोसा संकाए त्ति काउं न गेण्हंति । निवो नाम राया, तस्स पिंडो न कप्पति, सो वि अन्नत्थ पक्खिवेजा, मम न गेण्हंति त्ति जहा तथा लाभं लभामि, तेणगस्स वि न वट्टति घेत्तुं, मा तेणाहडयं होज्जति, सो वि मम न गेण्हंति अन्नत्थ पक्खिवति । एवं ताव पक्खेवो ॥

[भा.५०३०] एते उ अघेपंते, अन्नहि संपक्खिवन्ति समणद्धा ।

निक्खेवओ वि एवं, छिन्नमछिन्नो व कालेणं ॥

सू- पुव्वद्धं सव्वाणुवादी गतत्थं । निक्खेवतो पि एवं चेव, नवरं - सो छिन्नो अछिन्नो वा कालतो भवति ॥ गिहत्थनिक्खेवगतं च भणामि -

[भा.५०३१] अमुगं कालमनागते, देज्ज व समणाण कप्पती छिन्ने ।

पुण्ण समकाल कप्पति, ठवितगदोसा आतीत्थि ॥

सू- निक्खेवगो नाम ते गिहत्था निक्खिवंता जइ भणंति- “अमुगं कालं जति अह एज्जामो ताहे तुब्भे एयं समणाणं देज्जह ॥” एयं जइ छिंदति तो कप्पति पुण समकालमेव । अतीते न कप्पति, ठवियकदोसो त्ति काउं, अछिन्ने पुण जाहे दलंति ताहे कप्पति ॥

इदानिं साधुनिक्खेवगो-

[भा.५०३२] असिवातिकारणेणं, पुण्णातीते मणुण्णनिक्खेवे ।

परिभुंजति धरेंति व, छट्ठेति व ते गते नाउं ॥

सू- जे साधू संभोइया तेहिं जं असिवादिकारणेहिं गच्छमाणेहिं निक्खित्तं होजा तं पुण्णे वा अतीते वा काले गेण्हंति, गिण्हता जइ तेसिं चीवरासती ताहे परिभुंजति । अह तेहिं न कज्जं ताहे

ठवेति, “तेसिं दाहामो”ति काउं । अह जाणंति ते अन्नविसयं गता अप्पणो य तेहिं न कज्जं ताहे छुट्ठेति ॥ अहवा - सो “कस्सेयं”ति पुच्छितो रुद्धो भणेज्जा-

[भा. ५०३३] दमए दूभगे भट्ठे, समणच्छन्ने य तेणए ।

न य नाम न वत्तव्वं, पुट्ठे रुद्धो जहा वयणं ॥

[भा. ५०३४] किं दमओ हं भंते !, दमगस्स व किं च चीवरा नत्थि ।

दमएण वि कायव्वो, धम्मो मा एरिसं पावे ॥

सू- दमओ दरिद्रः । “भगवं ! किं पुच्छसि “कस्सेयं”ति किमहं दमतो ।” अहवा - “सच्चमहं दमओ, तथा किं मम दमगस्स चीवरा नत्थि ?” अहवा - “दमएण वि दारिद्धदिट्ठदोसेण धम्मो कायव्वो, मा पुणो परलोए एरिसं चेव भदिस्सति” ॥ इदानिं दूभगे ति-

[भा. ५०३५] जति रन्नो भज्जाए, दूमओ दूभगा व जति पतिणो ।

किं दूभगो भि तुब्भ वि, वत्या वि य दूभगा किं मे ॥

सू- अणवकारी वि दूभगनामकम्मोदयातो परस्स अरुइकरो दूभगो, सो य रन्नो भज्जाए वा, इत्थी वा पइणो । “जइ एतेसिं अहं दूभगो किमहं भंते ! तुब्भ वि दुभगो”, अधवा भणेज्ज - “किं वत्या वि मे दूवगा” ॥ इदानिं भट्ठे ति-

[भा. ५०३६] जति रज्जातो भट्ठो, किं चीरेहिं पि पेच्छहेताण ।

अत्थि महं साभरगा, मा हीरेज्ज ति पव्वइओ ॥

सू- एश्वर्यस्थाना च्युतो भ्रष्टः । “जइ हं रज्जाओ अन्नतराओ वा इस्सरठाणातो भट्ठो तो किं जाणह चीराणि वि नो होज्जा, पेच्छह मे इमे पभूए चीरे ।” इदानिं “समणच्छण्णे”ति पच्छद्धं । “समणच्छण्णो”ति असमणवेसधारी अच्छति, साभरगा नाम रुवगा, ते मे बहू अत्थि, मा मम ते राइलकुलादिएहिं पहेरेज्ज, अतो हं पव्वइयरूवेण पच्छण्णो अच्छाम, तं तुब्भे मा एवं जाणह जहा हं पव्वइओ, गेण्हह मम हत्याओ वत्थे ति ॥ इदानिं “तेणे”ति-

[भा. ५०३७] अत्थि मि घरे वि वत्या, नाहं वत्याणि साहु ! चोरेमि ।

सुट्ठ मुणितं च तुब्भे, किं पुच्छह कि वऽहं तेणो ॥

सू- अत्थि घरे चेव मे वत्या, नाहं अप्पणो साहुणो वा अट्ठाए वत्थे चोरेमि, तं मा तुब्भे तेनाहड ति काउं न गेण्हह । अहवा - मनिज्जह - सुट्ठ नायं तुब्भेहिं, जहा हं तेणो । को अन्नो नाहिति साधुणो मोत्तुं ? तमहं सद्धं तेणो, न पुण साधुअट्ठाए हरामि । अहवा भणेज्ज - “किमहं तेणो जेण तुब्भे पुच्छह “कस्सेयं ति” ॥ “न य नाम” पच्छद्धं । पुच्छिए साधुणा भणेज्ज, तम्मि एवं भणंते वि “न य नाम” - न वत्तव्वं । वत्तव्वमेव जहारुहं वयणं ।

दमओ भण्णति - “न वि अन्हे भनामो जहा तुमं दमओ ति । अन्हे भनामो मा एवं तय नीयस्स अहवा परिनीयस्स होज्जा तेसिं च अन्नं न होज्ज, ताहे ते अन्नं उवकरेज्जा !” एवं सब्बे पि पदा भाणियव्वा । अंतं अभिहितं प्रतिपदमुपतिष्ठती ति कृत्वा “समणे समणी” गाहा एसा भावियव्वा । जत्थ जहा संभवंति पुट्ठेजहारिहं वयणं । अहवा - इमं तं वयणं जहारिहं जं वत्तव्वं-

[भा. ५०३८] इत्थी पुरिस नपुंसग, धाती सुण्हा य होति बोधव्वा ।

बाले य वुट्ठजुयले, तालायर सेवए तेणे ॥

[भा.५०३९] तिविहित्यि तत्थ थेरी, भण्णति मा होज्ज तुज्ज जायाणं ।

मज्झिम मा पति देवर, कन्ना मा थेरमातीणं ॥

सू- दायगा इत्थी तिविधा - थेरी मज्झिमा तरुणी । थेरी भण्णति “एयं वत्थं मा होज्ज तुज्ज जायाणं, “जायाणं”ति पुत्तभंडाणं, तुमं एत्थ अप्पभू” । मज्झिमा इत्थी भण्णति - “मा तुज्ज पइणो देवरस्स वा एवं वत्थं होज्ज” । तरुणित्थी - कण्णा, सा भण्णति - “थेरि त्ति मातापित्तिसंतियं, मातीणं वा संतियं होज्जा” ॥

[भा.५०४०] एमेव य पुरिसाण वि, पंडऽप्यडिसेवि मा ते नीयाणं ।

धाती सामिकुलस्सा सुण्हा जह मज्झिमा इत्थी ॥

सू- जहा इत्थी एवं पुरिसा वि भाणियव्वा, नवरं - पतिठाणे भज्जा भाणियव्वा, देवरठाणे सुण्हा भाणियव्वा । नपुंसगो त्ति जो अप्पडिसेवी, तस्स हत्थाओ घेत्तव्वं । सो य वत्तव्वो - मा ते एयं वत्थं नीयसतियं होज्जा । जहा इत्थी पुरिसा भणिया तथा नपुंसगो अप्पडिसेवी भाणियव्वो । जो पुण पडिसेवी तस्स हत्थाओ न घेत्तव्वं । जो गेण्हति, आणादिया य दोसा । जा घाती सा भण्णति “मा ते सामीकुलस्स होज्जा” । जा सुण्हा सा देंती भाणियव्वा - जहा मज्झिमा इत्थी ॥

इदानि बाल-बुद्ध-जुवणे त्ति-

[भा.५०४१] दोण्हं पि जुवलयाणं, जहारिहं पुच्छिरुण जति पभुणो ।

गेण्हति ततो तेसिं, पुच्छासुद्धं अनुन्नातं ॥

सू- दो जुवलया - बालजुवलयं थेरजुवलयं च, बालो बाली वुद्धो वुद्धी वा । जे अतीव अप्पत्तवया बाला ते इह भण्णति, जे अतीववयवुद्धा ते य इह भण्णति । जति ते पभू तो घेप्पति, अप्पभूसु वि जइ परियणो अनुयाणति तथावि घेप्पति । “पुच्छासुद्धं” ति पदं सण्णासिकं अच्छउ ॥ इदानि “तालायर” ति-

[भा.५०४२] तूरपति देंति मा ते, कुसील एतेसु तूरिए मा ते ।

एमेव भोइ सेवग, तेणो तु चउव्विहो इणमो ॥

सू- तालाद्यादिभि विद्याविशेषैः चरंति तालाचरा, तेसिं तूरपती देज्जा तो सो भण्णति - “एयं वत्थं मा कुसीलाण होज्जा, तेहिं वा सामण्णं होज्ज ।” अध ते कुसीलिया देज्ज, ताहे भण्णति - “एयं वत्थं मा तूरपतीण होज्ज तेन वा सामण्णं ।” सेवगो वि एवं चेव भाणियव्वो । भोतितो भण्णति - “मा सेवगस्स होज्जा” । सेवगो भण्णति - “मा भोइयस्स होज्जा” । तेणगे पुण इमो चउव्विहो विभागो ॥

[भा.५०४३] सग्गाम परग्गामे, सदेस परदेस होति उड्ढाहो ।

मूलं छेदो छम्मासमेव चत्तारि गुरुगा य ॥

सू- तेणगस्स हत्थाओ घेप्पमाणे गेण्हण-कहण-उड्ढाहमादिया दोसा सग्गामादिएसु, मूलादियं पच्छित्तं जहासंखं दायव्वं, एत्थ छम्मासा वि गुरुगा चेव दड्ढव्वा ॥ जं वुत्तं “पुच्छासुद्धं अनुण्णायं”-

[भा.५०४४] एवं पुच्छासुद्धे, किं आसि इमं तु जं तु परिभुत्तं ।

किं होहिति त्ति अह तं, कत्थाऽऽसि अपुच्छणे लहुगा ॥

सू- समणादिएहिं पक्खेवयड्ढाणेहिं सुद्धं, जं जं च दमगादिरुद्धवयणेहिं पुव्वतरओ सुद्धं, जं

च इत्थिमादिगेसु य दायगेसु परिसुद्धं, अन्नेसु य उग्गमादिदोसेहिं सुद्धं तस्स गहणं अनुन्नायं । “कस्स” ति गतं । जइ वि पढमपुच्छाठाणे सुद्धगहणं पत्तं तहावि न घेत्तव्वं जाव बितियपुच्छाए न सुद्धं । अतो बितियपुच्छा “किं वासि ति, तं नीणियं वत्थं परिभुत्तं अपरिभुत्तं वा ?” जति परिभुत्तं तो पुच्छिज्जइ - “किं एयं निच्चणियंसणमादियाणं आसि ?” अध अपरिभुत्तं तो पुच्छिज्जइ “किं एयं निच्चणियंसणमादियाणं होहिति ?” अन्नं च पुच्छिज्जइ - “एयं वत्थं कत्थं भायणे ठाणे वा आसि ?” एयाओ पुच्छाओ जइ न पुच्छइ तो पत्तेगं चउलहुगा ॥ जं तं परिभुत्तं वत्थं नीणितं दायगेण तं पुच्छियं - “किं एयं आसि ?” ताहे ते गिहत्था भणेज्जा-

[भा. ५०४५] निच्चणियंसण मज्जण, छनूसए रायदारि चैव ।

सुत्तत्थजाणगेणं, चउपरियट्ठे ततो गहणं ॥

सू- निच्चणियंसणियं एयं आसि, अहवा भणेज्ज - मज्जमयं, अहवा - छनूसवियं, अहवा - रायदारियं । एत्थ सुत्तजाणगेणं चउपहं परियट्ठणं जो अन्नतरो नीणितो तस्स जति अन्नो तत्प्रतिमा अत्थि तो गहणं भवति, एवं दोसु परियट्ठेसु नीणितेसु जति दो तत्प्रतिमा अत्थि, तिसु नीणितेसु जति तिन्नि तत्प्रतिमा अत्थि, चउसु परियट्ठेसु नीणितेसु तत्प्रतिमेसु नीणियं तत्थ वि इमे दोसा परिहरियव्वा-

[भा. ५०४६] निच्चनियंसणियं ति य, अन्नासति पच्छकम्म-वहणादी ।

अत्थि वहंते घेप्पति, इयरुप्फुस-धोव-पगतादी ॥

सू- जति तेन पुच्छिएण भणियं - “निच्चनियंसणियं ।” जति तस्स अन्नं निच्चनियंसणियं नत्थि तो न घेत्तव्वं । को दोसो ? उच्चते - पच्छकम्मं करेज्जा, अन्नं सम्मुच्छावेज्जा, किणेज्जा वा । अधवा - अत्थि से अन्नं न ताव तं परिवाहेइ, तत्थ वि न घेप्पति, मा सो तं पवाहेज्ज । अह अन्नं पच्चद्वयं तो घेप्पति । “इयरे” ति - अवहंते पढमपवाहेतो आउक्काएण वा उप्फोसेज्जा, धोवेज्ज वा, धी (वी)याराण वा पगयं करेज्ज, आदिग्गहणातो धूवेज्ज वा, अप्पणो वा ण्हाएज्जा ॥

अधवा - नीणियं तं वत्थं अहतं, तं च तेन गिहिणा पुच्छिएण कहियं-

[भा. ५०४७] होहिति वि नियंसणियं, अन्नासति गहण पच्छकम्मादी ।

अत्थि नवे वि तु गेण्हति, तहि तुल्लपवाहणा दोसा ॥

सू- जति तस्स अन्नं निच्चनियंसणियं नत्थि तो न कप्पति । अध गेण्हति तत्थ वि ते चैव पच्छा कम्मादी दोसा । अध अत्थि अन्नं से तो कप्पं, तं अन्नं जति अवहंतं तहावि तं गेण्हति । किं निमित्तं ? तुल्ला तत्थ पवहमा दोसा । तुल्ला नाम जति वि गिण्हति, जति वि न गिण्हति, तहावि सो अप्पओगेण चैव अन्नं पवाहेउकामो काहिति पवाहणादयो दोसा ॥

[भा. ५०४८] एमेव मज्जणादिसु, पुच्छासुद्धं च सव्वतो पेहे ।

मणिमाती दाएंति व, अदिट्ठं मा सेहुवादानं ॥

सू- जहा निच्चनियंसणियं कप्पति न कप्पति वा तहा मज्जणछनुसवरायदारिया वि भाणियव्वा, जाहे पुच्छासुद्धं कप्पनिज्जं ति निज्जातं ताहे अंतेसु दोसु घेत्तूण सव्वतो सम्मं जोतेयव्वं, मा तत्थ गिहत्थाणं मणी वा हिरन्ने वा सुवण्णे वा तंबे वा रूपे वा अन्ने वा केइ उवनिबद्धे होज्जा । सो गिहत्थो मण्णति - “जोएह सव्वतो एयं वत्थं ।” जति तेहिं दिट्ठं हिरन्नादी तो लट्ठं, अध न दिट्ठं

ताहे साहुणो दाएँति, “इमं कि फेडिहि” ति भणंति । आह “ननु तं अधिकरणं भण्णति ?” उच्यते - योवतरो सो दोसो, अधिकतरा सेहुवादाने दोसा । सो सेहो तं धेतुं उप्पव्वएज्जा, गिहत्या वा उड्डाहं करेज्जा - “पोत्तेण समं मम हडं हिरन्नादी ।” जम्हा एवमादी दोसा तम्हा साहेज्जा ॥

[भा.५०४९] एवं तु गविट्ठेसु, आयरिया दैति जस्स जं नत्थि ।

समभाएसु कएसु व, जह रातिनिया भवे बितिओ ॥

बू- एतेन विधिना गवेषितासु उप्पन्नेसु आगता गुरूण अप्पिणंति, ताहे ते गुरू जं जस्स नत्थि वत्थं तं तस्स साधुस्स दैति । एत एक्को पगारो । अधवा - जावतित्ताण ते दिज्जिउकामा वत्था तावतियभाए समे कज्जंति, ताहे जहारातिनियाए गेण्हति । एस बितिओ पगारो ॥

[भा.५०५०] एवं जायणवत्थं, भणियं एत्तो णिमंतणं वोच्छं ।

पुच्छादुगपरिसुद्धं, पुणरवि पुच्छिज्जिमो तु विही ॥

बू- निमंतणावत्थं पि “कस्सेतं” “किं वासि” ति एताहिं दोहिं पुच्छाहिं जाहे परिसुद्धं ताहे पुणरवि ततियपुच्छाए पुच्छियव्वं, तस्स निमंतणावत्थस्स एस विही वक्खमाणो ॥

[भा.५०५१] विउसग्ग जोग संघाडए य भौतियकुले तिविहपुच्छा ।

कस्स इमं ? किं च इमं ?, कस्स व कज्जे ? लहुग आणा ॥

बू- काउस्सग्गं काउं संदिसावेति, तहत्ति भणितो जस्स य जोगे कते संघाडएण निग्गतो, किं च अद्धप्पहेणं, “भौतितो” ति गामसामी, दंडियकुलं वा पविट्ठो, तत्थ एक्काए इस्सरीए महता संभमेण भत्तपानेणं पडिलाभेत्ता वत्थेणं णिमंतितो, तत्थ इमं तिविधं पुच्छं पयुंजति-कस्स इमं ? (किं च इमं ?) कस्स व कज्जे दलयसि ? एत्थ दो पुच्छाओ पुव्वभणियाओ, एतासु दोसु पुच्छासु जया परिसुद्धं भवति तदा इमा अब्भहिता पुच्छा - “केण कज्जेण दलयसि ?” ति । जइ एवं तं न पुच्छति तो चउलहुगा, आणादिया य दो सा ॥ इमेय अन्ने दोसा-

[भा.५०५२] मिच्छत्त सोच्च संका, विराधना भौतिते तहि गते वा ।

चउत्थं व वेंटलं वा, वेंटलदानं च ववहारो ॥

बू- अत्थसंगह गाहा । एसा “मिच्छत्त” अस्य व्याख्या-

[भा.५०५३] मिच्छत्तं गच्छेज्जा, दिज्जंतं दडु भोयओ तीसे ।

वोच्छेद पदोसं वा, एगमनेगाण सो कुज्जा ॥

बू- तं वत्थं दिज्जंतं दडुं “भोअगो” ति-तीसे भत्तारो सो मिच्छत्तं गच्छेज्जा, तस्सेगस्स अनेगाण वा साहूण वोच्छेदं करेज्जा, पदोसं वा गच्छेज्जा, आउसेज्ज वा ताडे (ले) ज्ज वा उड्डाहं वा करेज्जा ॥

“सो वा संका” अस्य व्याख्या-

[भा.५०५४] वत्थम्मि नीणितम्मी, किं दैसि अपुच्छिऊण जति गेण्हे ।

अन्नेसि भोयकस्स व, संका घडिता नु किं पुव्विं ॥

बू- भोइणीए वत्थं नीणियं, “किं दैसि” ति केण व कज्जेण मज्जेयं दलयसि” ति एवं अपुच्छियं जति गेण्हंति, तस्स भोतगो ति भत्ता, तस्स संका जाता, अन्नेसु वा सासुससुरदेवरादियाण य संका जाता “नूनं एते पुव्वघडिया जेण तुण्हेक्का दाणगहणं करेति, एसा मेहुणद्धिता होउं दलाति, एसा एतेण सह संपलग्गा” । अहवा - संकेज्ज - “किं वेंटलद्धिता होउं दलाति” ॥

एवं ताव सामानिए भोयए, अध से असमाणो भोइओ होजा तो इमे दोसा-

[भा. ५०५५] एमेव पउत्थे भोइयम्मि तुसिणीय दानगहणे तु ।
महयरगादीकहिते, एगतरपदोस वोच्छेदो ॥

शू-पुव्वद्धं कंठं । जेतस्स महत्तरगा कता आसी तेहिं आगयस्स भोतियस्स कहियं, आदिसद्दातो महतरिगाए वा अन्नयरीए वा दुवक्खरियाए कम्मकारेण व कहियं । “विराधनं” ति अस्य व्याख्या - तेहिं कहिए एगतरस्सादोसं गच्छेज्जा, अगारीए साधुस्स उभयस्स वा पदुद्धो अगारिं साधुं वा पंतावेज्जा निच्छुभेज्ज व बंधेज्ज वा रूभेज्ज वा निमाणेज्जा वा वोच्छेदं वा एगमनेगाण वा कुजा ॥ एत्थ संकाए निस्संकिए वा इमं पच्छित्तं-

[भा. ५०५६] मेहुणसंकमसंके, गुरुगा मूलं च वेंटले लहुगा ।
संकमसंके गुरुगा, सविसेसतरा पउत्थम्मि ॥

शू- मेहुणसंकाए ज्जा । निस्संकिते मूलं । वेंटलसंकाए ज्जा, तिस्संकिए ज्जा । भोतिगे सपउत्थे तहिं वा भोतिगे देसंतरगते वा पच्छागए एवमादी विराधना भणिता ॥

[भा. ५०५७] एवं ता गेण्हंते, गहिते दोसा इमे पुणो होंति ।
घरगय उवस्सए वा, ओभासति पुच्छती किं च ॥

शू-पुव्वद्धं कंठं । “तहिं गते वा चउत्थं वा वेंटलं वा वेंटलदानं च ववहारो” - एतेसिं पदानं इमं वक्खणं । “तहिं गते व” ति अस्य व्याख्या - घरगयपच्छद्धं । तहिं घरे अन्नदिवसे जता साधू गतो भवति तदा पुच्छति । अहवा - तहिं ति सधुम्मि वसहिं गते वा अविरतिया पच्छा साधुवसहिं गंतुं “चउत्थं” ति मेहुणं ओभासति “तुमं मे अभिरुचितो उब्भामगो भवसु” ति वेंटलं पुच्छति ॥ किं च-

[भा. ५०५८] पुच्छाहीणं गहियं, आगमनं पुच्छणा निमित्तस्स ।
छिन्नं पि हु दायव्वं, दवहारो लब्भति तत्थ ॥

शू- गहणकाले न पुच्छित्तं “केण मे कज्जेण दलयसि ?” ति, एयं पुच्छाहीनं । पुच्छाहीने गहिए सा आगता निमित्तं पुच्छति, जेण वा से भोयगो वसो भवति तं वा आइक्खसु, एवं वुत्ते साधू भणति - मेहुणं न कप्पति, वेंटलं निमित्तं वा न जाणामि, साधुना एवं वुत्ते जति वत्थं पडिमगेज्जा तो तं वत्थं पडिदायव्वं ।

अध तं छेत्तुं पत्तगबंधादि कयं होजा तहावि छिन्नं पि हु तमेव दायव्वं, जेण ववहारो लब्भइ । कहं ववहारो लब्भइ ? एणेण रुक्खसामिएण रुक्खो विक्कीतो । कइएण मोल्लं दाउं छिदिता वियंगिता घरं नीतो । तो वेक्कइओ पच्छा तप्पितो भण्णति - पडिगेण्हेसु मोल्लं । रुक्खं मे पच्चप्पिणाहि । दो विवदंता राउलं उवड्डिता । किं सो कइतो रुक्खं दवाविज्जति ? नो । अह दवाविज्जति त वि कड्ढणि दवाविज्जति । न रुक्खं पुव्वावत्थं ति । “दत्त्वा दानमनीश्वरः” इति ॥ जति-

[भा. ५०५९] पाहुण तेनऽन्नेन च, नीयं व हितं व होज्ज दहं वा ।
तहियं अनुसट्ठाती, अन्नं वा मोत्तु हित-दहं ॥

शू- अह वत्थं पाहुणएण संभोइएण वा नीयं होज्ज, तेणेण वा हरियं, आलीवणेण वा दहं, एत्थे सब्बावो कहिज्जति । जइ तहावि मग्गति ताहे से अनुसट्ठिति धम्मकहा कज्जति, विज्जमंतेण

वा वसीकज्जति । असती तेसिं अन्नं वा से वत्थं दिज्जइ, हिते दहे वा न किं चि दिज्जति ॥

अह दानकाले साधुना पुच्छित्तं- “किं निमित्तं देसि” ? ति । तत्थ तुण्हिक्का ठिता, भावो न दंसितो । कोइ पच्छा गंतुं वेंटलं पुच्छति, चउत्थं वा ओभासति, तत्थ भण्णइ-

[भा.५०६०] ण वि जानामो निमित्तं, न य ने कप्पति परंजिउं गिहिणो ।

परदारदोसकहणं, तं मम माता व भगिनी वा ॥

धू- निमित्तं न जानामो, अहवा भणेज्जा - जइ व जानामो तहावि गिहत्थाणं न कप्पति परंजउं । चउत्थं ओभासंती भण्णति - परदारे बहु दोसा, नरगगमणं डंडणं मुंडणं तज्जणं ताडनं लिंगच्छेदादिं च पावति, परभवे य नपुंसत्ताए पच्चायाति, अयस अकित्ती य भवति, अन्नं च तुमं मम माता जारिसी भगिणी वा ॥

तमेव वत्थमुप्यन्नं जाव गुरुसमीवं न गम्पति ताव कस्स आभवइ-

[भा.५०६१] संघाडए पविट्ठे, रातिनिए तह य ओमरातिनिए ।

जं लब्भति पाउग्गं, रातिनिए उग्गहो होति ॥

धू- भिक्खादि जेहो ओमो य संघाडएण पविट्ठा उवओगं काउं जप्पभिति जत्थ तं पाउग्गं संघाडगेण लद्धं जेहेण वा ओमेण वा लद्धं जाव आयरियपादमूलं न गच्छंति ताव तं जिइज्जस्स । उग्गहो स्वामी इत्यर्थः ॥ अधवा इमेण पगारेण देज्जा-

[भा.५०६२] एकस्स व एकस्स व, कज्जे दिज्जंते गेण्हती जो तु ।

ते चेव तत्थ दोसा, बालम्मि य भावपडिबंधो ॥

धू- एयस्स इमा विभासा-

[भा.५०६३] अहव न पुट्ठा पुव्वेण पच्छबंधेण वा सरिसमाह ।

संकातिया हु तत्थ वि, कडगा य बहू महिलियाणं ॥

धू- सा दातारी पुच्छिता समाणी भणेज्जा- “एकस्स व एकस्स” ति, पुव्वपच्छासंधवे भाओ वा सरिसओ सि ति तेन ते देमि । अहवा - पच्छसंधवेण ससुरस्स देवरस्स य भत्तुणो सरिसगो सि तेन ते देमि, एतेसिं संबंधाणं अन्नयरं संबंधकज्जेण दिज्जंतं जो गेण्हति तत्थ ते चेव पुव्वभणिया दोसा । संधवे इमो अतिरित्तो बालसंबंधदोसो भवति, जति भाय ति गहितो तस्स य बालो अत्थि सो य साधू चिंतेति - एयं मे भाणेज्जं । अह भत्तगहितो तत्थ वि चिंतेति - एयं मे पुत्तभंडं । एवमादी भावसंबंधेण पडिगमणादी करेज्जा । किं च पति-मातिगहणे वि कते अप्पणो वि संका उप्पज्जति । एयं सव्वं मिलियं ति । अधवा - जनेनं संकिज्जति जेन बहू महिलियाणं कृतकभावा भवंति, पुत्त-पति-पित्तिकडगभावेण य जारे गेण्हति, तन्हा पुव्वपच्छा संधवेसु वि दिज्जमाणं न गेण्हेज्जा ॥

[भा.५०६४] एतद्दोसविमुक्कं, वत्थग्गहणं तु होति कायव्वं ।

खमओ ति दुब्बलो ति व, धम्मो ति व होति निद्वोसं ॥

धू- पुव्वद्धं कंठं । सा दातारी पुच्छिथा समाणी भणति-खमओ सि तुमं तेन ते देमि । अहवा - दुब्बलो सि दीससि खमगतणेण सभावेण वा तेन ते देमि । अहवा भणेज्ज - तुज्जं तवस्सिणो देज्जमाणे धम्मो होहिइ ति अतो देमि । एवमादि निद्वोसं लब्भमामं धेप्पति ॥ किं च-

[भा.५०६५] आरंभनियत्ताणं, अकिणंताणं अकारवेंताणं ।

धम्मड्ढा दायव्वं, गिहीहि धम्मे कयमणाणं ॥

शू- पुव्वद्धं कंठं । तुब्भे धम्मं कयमणा, गिहीहिं सव्वारं भपवत्तेहिं तुब्भं धम्मद्वा दायव्वं ॥
भणियंजायणा निमंतणा वत्थं । इमं कय्यभणियं पसंगतो भण्णति- कय्यति से सागारकडं गहाय
आयरियपायमूले ठवेत्ता दोच्चं पि उग्गहं अनुब्रवेत्ता परिहारं परिहरित्तए ॥

[भा. ५०६६] दोच्चं पि उग्गहो त्ति य, केई गिहिएसु बितियमिच्छंति ।

सावग ! गुरुणो नयामो, अनिच्छि पञ्चाऽऽहरिस्सामो ॥

शू- दोच्चं पि उग्गहो अनुन्नवेयव्वो त्ति जं सुत्तभणियं एयं केति सच्छंदं आयरियदेसिका
भणंति-एस दोच्चोग्गहो गिहीसु भवति । कंहं ? उच्यते-जो देति सावगो, सो वत्तव्वो-हे सावग !
एयं वत्थं अम्हे घेतुं आयरियाणं नेमो, जइ आयरिएहिं इच्छियं ततो अम्हे पुणो आगंतुं तुब्भे दोच्चं
पि उग्गहं अनुन्नवेस्सामो । एस दोच्चोग्गहो । अह नेच्छिहिंति आयरिया घेतुं तो तुब्भं चैव आनेउं
पच्चप्पिणिसामो ॥

[भा. ५०६७] इहरा परिट्ठवणिया, तस्स व पच्चप्पिणंते अहिकरणं ।

गिहिगहणे अहिकरणं, सो वा दद्वूण वोच्छेदं ॥

शू- जइ एवं न कय्यति तो “इहर”त्ति - आयरिए अगेण्हंते परिट्ठवणे दोसा भवंति । अह न
परिट्ठवेति तो अप्पडिहारियगहिए तस्सेव पच्चप्पिणंते परिभोगधुवणादिसु अधिकरणं भवति,
परिट्ठवियमाणेण वा गिहत्थेण गहिते अधिकरणं चैव । अधवा-सो दाता परिट्ठवियं, गिहिगहियं
वा दद्वुं, तस्स वा दव्वस्स तस्स वा साहुस्स, अन्नेसिं वा वोच्छेदं करेज्जा ॥ आचार्य आह-

[भा. ५०६८] चोयग ! गुरुपडिसिद्धे, तहिं पउत्थे धरंत दिन्नं तु ।

धरमुज्झणे अहिकरणं, गेण्हेज्ज सयं च पडिनीयं ॥

शू- चोदक ! एवं कज्जमाणे ते चैव दोसा जे तुमे भणिया, तं वत्थं आयरियाणं आनियं, तेन
आयरियाण न कज्जं - पडिसिद्धमित्यर्थः, तं वत्थं जाव पडिनिज्जति ताव सो गिहत्थो गामंतरं
पवेसिओ होज्जा, जइ तं परिभुजति तो अदिन्नादानं पसिज्जति । तस्स संतियं होंतं धरेइ तहावि
अधिकरणं अध अत्तद्वियं धरेइ तहावि अतिरित्तस्स अपरिभोगत्वात् अधिकरणं । अध उज्जति
तहावि गिहिगहियं अधिकरणं परिठवणदोसा य । अहवा - पडिनीयं अप्पणो चैव गेण्हेज्जा - “ण
देमि”त्ति, तम्हा न एसो दोच्चोग्गहो । इमो दोच्चोग्गहो - तं वत्थं गिहिहत्थाओ घेतुं आगओ आय-
रियस्सपच्चप्पिणति, आयरिया जइ तस्सेव दलयंति आयरियसमीवातो दोच्चोग्गहो भवति ॥

[भा. ५०६९] बहिता व निग्गताणं, जायणवत्थं त्हेव जतणाए ।

निमंतणवत्थं तह चैव, सुद्धसमुद्धं च खमगादी ॥

शू- बहिसज्जायभूर्मीं वा निग्गया वत्थं जाएज्जा । तह चैव जयणाए जाएज्जा, निमंतणवत्थं
पि तह चैवदद्वुव्वं, चउत्थवेटलपुव्वपच्छासंथवेण वा देंतस्स समुद्धं, खमगो त्ति धम्मो त्ति वा
काउ देंतस्स सुद्धं भवति, ॥ निग्गंथाणं वत्थग्गहणं भणियं । इदानिं निग्गंधीणं भण्णति-

[भा. ५०७०] निग्गंधिवत्थगहणे, चउरो मासा हवंतऽनुग्घाता ।

मिच्छते संकादी, पसज्जणा जाव चरिमपदं ॥

शू- जइ निग्गंधीओ गिहत्थाणं सगासाओ वत्थाणि गेण्हंति तो चउगुरुगा । दद्वूणं कोइ
नवसद्धो मिच्छंतं गच्छेज्जा, “निग्गंधीओ वि भाडिं गिण्हंती” ति एवं संकेज्ज । अधवा - एस

एतेण सह अनायारं सेवइ त्ति संकाए चउगुरु, निस्संकिते मूलं ॥

“पसज्जणा जाव चरिमपदं” ति अस्य व्याख्या-

[भा.५०७१] पुरिसेहिं तो वत्थं, गेण्हंती दिस्स संकमादीया ।

ओभासणा चउत्थे, पडिसिद्धे करेज्ज उट्टाहं ॥

धू-मेहुणट्टे संकिते ज्ञा, भोतियाते कहिते फ़ुं घाडियस्स फ़ुं नाईणं कधिते छेदो, आरक्खिण सुए मूलं । सेट्ठि सत्थवाह-पुरोहितेहं सुते अणवट्टप्पो । अमच्चारायादीहिं सुते पारंचियं । सो वा गिहत्थो वत्थाणि दाउं चउत्थं ओभासेज्ज । पडिसिद्धे उट्टाहं करेज्ज, एसा मे वत्थे घेतुं वुत्तं न करेति ॥ किं चान्यत्-

[भा.५०७२] लोभे य आभियोगे, विराधना पट्टएण दिट्ठतो ।

दायव्व गणधरेणं, तं पि परिक्खित्तु जयणाए ॥

[भा.५०७३] पगती पेलवसत्ता, लोभिज्जति जेण तेन वा इत्थी ।

अवि य हु मोहो दिप्पति, तासिं सइरं सरीरेसुं ॥

धू-“पगइ”त्ति सभावो । स्वभावेन च इत्थी अल्पसत्त्वा भवति, सा य अप्पसत्तत्तणओ जेणवा तेन वा वत्थमादिणा अप्पेणावि लोभिज्जति, दानलोभिया य अकज्जं पि करेति । अवि य ताओ बहुमोहाओ । तेसिं च पुरिसेहिं सह संलावं करंतीणं दानं च गेण्हंतीणं पुरिससंपक्कातो मोहो दिप्पइ, सइरं सरीरेसु अभिओगो इति कोइ उरालसरीरं संजतिं दिस्स अभिओएज्जा, अभिओइत्ताचरित्तविराधनं करेज्जा ॥ एत्थ पट्टएण दिट्ठतो कज्जति-

[भा.५०७४] वीयरग समीवाराम सरक्खे पुप्फदाण पट्ट गया ।

निसि वेल दारपिट्टण, पुच्छा गामेण निच्छुभणं ॥

धू-एगत्य गामे “वियरगो”त्ति कूविया, सा य आरामसमीवे । ततो य इत्थिजणो पाणियं वहइ । तम्पि आरामे एक्को सरक्खो । सो कूवियातडे उरालं अविरइयं दट्ठं तीए विज्जाभिमंतिताणि पुप्फाणि देति । तीए य धरं गतुं निस्सापट्टए तानि कुसुमानि ठवियाणि । ततो ते पुप्फा पट्टयं आविसिउं निसिं अद्धरत्तबलाए धरदारं पिट्ठति । ततो अगारी निग्गओ, पेच्छति पट्टयं सपुप्फं । तेन अगारी पुच्छिता किमेयं ति । तीए सब्भावो कहिओ, तेन वि गामस्स कहिय, गामेण सो सरक्खो निच्छूदो ॥ जम्हा एते दोसा तम्हा निग्गंधीहिं न घेतव्वा वत्था अप्पणा गिहत्थेहिंतो । तासिं गणधरेण दायव्वं परिक्खित्तता, इमेण विहिणा-

[भा.५०७५] सत्त दिवसे ठवेत्ता, थेरपरिच्छाऽपरिच्छमे गुरुगा ।

देति गणी गणिणीए, गुरुग सयं दाण अट्टाणे ॥

धू-संजतिपाउगं उवहिं उप्पाएत्ता सत्त दिवसे परिवसावेइ । ताहे कप्पं कातूणं थेरो थेरो वा धम्मसट्ठी वा पाउणाविज्जति । जइ नत्थि विगारो सुंदरं, एवं अपरिक्खित्ता जति देइ तो चतुगुरुगं । एवं परिक्खिए “गणि” त्ति आयरिओ, सो गणिणीए देइ, सा गणिणी तासिं देति, पुव्वुत्तेण विधिना । अथ अप्पणा देति तो चउगुरुगं । काई मंदधम्मा भणेज्जा - “एतीए चोक्खतरं दिन्नं, एसा से इट्ठा जोव्वणट्टा य ।” एवं अट्टाणे ठविज्जति, तम्हा न अप्पणा दायव्वं, पवित्तिनीए अप्पे-यव्वं ॥ चोदकाह - “यद्येवं सूत्रस्य नैरर्थक्यं प्रसज्यते” । आयरिओ आह-

[भा. ५०७६] असति समणाण चोदग ! जातित-निमंतवत्य तथ चैव ।

जायंति धेरि असती, विमिस्सिगा भोत्तिमे ठाणे ॥

धू- हे चोदक ! समणाणं असती धेरियाओ वत्ये जायंति, निमंतणवत्यं वा गेण्हंति, जहा साधू तहा ताओ वि । धेरीणं असती तरुणि वतिमिस्साओ जायंति, इमे ठाणे भोत्तुं ॥

[भा. ५०७७] कावालि ए य भिक्खू, सुतिवादी कुब्बि ए य वेसित्थी ।

वाणियग तरुण संसट्ट मेहुले (णे) भोतए चैव ॥

[भा. ५०७८] माता पिता य भगिनी, भाउग संबंधि ए य तह सण्णी ।

भावितकुलेसु गहणं, असति पडिलोमजयणाए ॥

धू- चउरो दारे एक्कगाहाए वक्खाणेति-

[भा. ५०७९] अट्ठी विज्जा कुच्छिय, भिक्खू निरुद्धा तु लज्जतेऽनत्य ।

एवं दगसोरि कुच्चिय, सुइ त्ति य बंभचारिता ॥

धू- “अट्ठि”ति-हट्टसरक्खा ते विज्जाते मंतेण वा अभिओगेज्जा, अन्नं च ते जुगुंछिता । भिक्खुओ निरुद्धा, दुवक्खरिआदिसु गच्छमाणा लज्जंति, अन्नं च ते विपरिनामंति । सुती दगसूगरिया । कुच्चंहरा कुच्ची (कुच्चंहरा कुब्बी) । एते वि एवं भाणियव्वा जहाभिक्खू । ते वि दगसोगरिया कुब्बीय भणंति - जम्हा एयाओ बंभचारिणीओ अप्रसवा य तम्हा सुदियाओ य ॥

वेसित्थि मेहुले (णे) एते दो दारे एक्कगाहाए वक्खाणेति-

[भा. ५०८०] अन्नट्टवणट्ट जुण्णा, अभियोगे जा व रुविणि गणिया ।

भोइय चोरिय दिन्नं, दट्टुं समणीसु उट्टाहो ॥

धू- जुण्णा वेसित्थी, अप्पणा असत्ता वि ठवेत्तुं रूववइं समणिं दट्टुं अभियोगेज्जा, गणियाठाणे पट्टवेज्जा । मेहुलो (णे) माउलपुत्तो, तेन य अप्पणो भारियाए चोरिएण वत्यं दिन्नं, तं समणीए पाउअं दट्टुं, सा से भोतिया उट्टाहं करेज्जा, “एसा मे घरभंगं करेति” ॥

वणिय तरुण संसट्टि भोतिगो य चउरो दारे एगगाहाए वक्खाणेति-

[भा. ५०८१] देसिय वाणिय लोभा, सइं दिन्नेणं चिरं च होहित्ति ।

तरुणुब्भामग भोयग, संका आतोभयसमुत्था ॥

धू- देसिओ वणिओ चिंतेति - एक्कवार दिन्नेण दानेनचिरं मे होहिइत्ति अनुबंधिज्जा । उक्कडमोहतणतो तरुणो । संसट्टो पुव्वमुब्भामगो । भोयगो भत्तारो । एतेसिं हत्थाओ घेप्पंति संकादिगा य दोसा पसज्जंति । अप्पणो तस्सवा उभयस्स वा पुणरवि खोभा अनुबंधो भवेज्जा ॥

सेसदारा एक्कगाहाए वक्खाणेति-

[भा. ५०८२] दाहामो णं कस्स यि, नियमा सो होहिती सहाओ णे ।

सण्णी वि संजयाणं, दाहिंति इति विप्परीनामो ॥

धू- मायादिया य सयणा चिंतेति - एयं उन्निक्खमावेत्ता कस्स ति दाहामो, सो अन्हं इहलोगसहातो भविस्सति । सण्णी वि विप्परिणामित्ता उन्निक्खमावेति । एस मे धम्मसहाती होहिंति, अन्नं च मे घरसवंती संजयाणं भत्तादि दाहिंति, ममं वा दंतस्स विग्धं न काहिंति, ॥ एते ठाणे वज्जेत्ता जाणि संजतीसु वत्यादिग्गहणे भाविताणि कुलाणि तेसु गिण्हंति । भावितकुलाणं

असति पडिसिद्धटाणेसु सण्णिमादी काउं परिलोमं गेण्हेज्जा, इमाए जयणाए-

[भा.५०८३] मग्गंति थेरियाओ, लद्धं पि य थेरिया परिच्छंति ।
सुद्धस्स होइ धरणं, असुद्ध छेतुं परिद्धवणा ॥

सू- वीरुप्पादणविनिग्गताणं पढमवत्थे इमं निमित्तं गेण्हेज्जा-

[भा.५०८५] जं पुण पढमं वत्थं, चतुकोमा तस्स होति लाभाए ।
वित्तिरिच्चंऽता मज्झे, य गरहिता चतुगुरु आणा ॥

सू- पुव्वद्धं कंठं । तिरिच्छं जे दो अतिल्ला विभागा मज्झो य जो विभागो एए, तिन्नि वि
अप्पसत्था । एतेसु आयविराधन ति काउं चउगुरुगं भवति । जे य दो पासंत-दसंत-मज्झविभागा
एते वि पसत्था चैव ॥

[भा.५०८६] नव भागकए वत्थे, चतुसु वि कोणेसु वत्थस्स ।
लाभो विनासमण्णे, अंते मज्झेसु जाणाहि ॥

सू- पडविभागेण नव भागे कतेवत्थे कोणविभागेसु चउसु, तम्मज्झेसु य दोसु, एतेसु छसु
अंतविभागेसु लाभो भवति । “विनासमण्णे”ति अन्ने मज्झिल्ला तिन्नि विभागा तेसु विनासं
जाणाहि ॥ एतेसु विभागेसु इमं दद्धं निमित्तमादिसेज्जा-

[भा.५०८७] अंजन-खंजन-कद्दमलित्ते, मूसगभक्खिय अग्गिविदहे ।
तुण्णित कुट्टिय पज्जवलीढे, होति विवागो सुभो असुभो ॥

सू- कुट्टियं पत्थरादिणा, उद्दीढं पज्जवलीढं परिभुज्जमाणं वा खुसियं सुभेसु विभागेसु सुभो
विपाको भवति, असुभेसु असुभो ॥ तेसु नवविभागेसु इमे सामी-

[भा.५०८८] चतुरो य दिव्विया भागा, दोन्नि भागा य मानुसा ।
आसुरा य दुवे भागा, मज्झे वत्थस्स रक्खसो ॥

सू- कोणभागा चउरो दिव्विता, तेसिं चैव दसंत-पासंत-मज्झग दो भागा माणुसा, सव्वमज्झे
जो सो रक्खसो, सेसा दो आसुरा ॥ एतेसु विभागेसु इमं फलं-

[भा.५०८९] दिव्वेसु उत्तमो लाभो, मानुसेसु य मज्झिमो ।
आसुरेसु य गेलण्णं, मज्झे मरणमाइसे ॥

[भा.५०९०] जं किं चि भवे वत्थं, पमाणवं सम रुचिं थिरं निद्धं ।
परदोसे निरुवहतं, तारिसयं खु भवे धन्नं ॥

सू- पमाणतो न हीणं नातिरित्तं सुत्तेण समं अक्रोणगं वा कोणेहिं समं । अहवा - प्रमाणतो
समं प्रमाणयुक्तमित्थर्यः । रुइकारगं रुइं, थिरंति ददं, निद्धं सतेयं जं रुक्खं न भवइ, परदोसा
खंजणादिया । अधवा-परदोसा दायगदोसा, तेहिं विवज्जितं, “धण्णं” ति सलखउणं लक्खणजुत्तं
नाणादीणि आवहति । विवरीते विवज्जतो । तेन लक्खणजुत्तं वत्थं इच्छिज्जइ ॥

सू. (१००३) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो पादे आमज्जेज्ज वा पमज्जेज्ज वा आमज्जंतं
वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

सू. (१००४) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो पादे संबाहेज्जा वा पलिमद्देज्ज वा संबाहंतं
वा पलिमद्देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१००५) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो पादे तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिल्लिगेज्ज वा, मक्खेंतं वा भिल्लिगेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१००६) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो पादे लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा, उल्लोलेंतं वा उव्वट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१००७) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो पादे सीओदगवियडेण वा उसिमोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१००८) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो पादे फूमेज्ज वा रएज्ज वा फूमंतं वा रयंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१००९) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायं आमज्जेज्ज वा पमज्जेज्ज वा आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०१०) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायं संबाहेज्ज वा पल्लिमद्देज्ज वा संबाहेंतं वा पल्लिमद्देंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०११) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायं तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिल्लिगेज्ज वा, मक्खेंतं वा भिल्लिगेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०१२) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायं लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा, उल्लोलेंतं वा उव्वट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०१३) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायं सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०१४) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायं फूमेज्ज वा रएज्ज वा, फूमंतं वा रयंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०१५) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायंसि वणं आमज्जेज्ज वा पमज्जेज्ज वा आमज्जंतं वा पमज्जंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०१६) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायंसि वणं संबाहेज्ज वा पल्लिमद्देज्ज वा संबाहेंतं वा पल्लिमद्देंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०१७) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायंसि वणं तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिल्लिगेज्ज वा मक्खेंतं वा भिल्लिगेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०१८) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायंसि वणं लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा, उल्लोलेंतं वा उव्वट्टेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०१९) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायंसि वणं सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०२०) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायंसि वणं फूमेज्ज वा रएज्ज वा, फूमंतं वा रयंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०२१) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदेज्ज वा विच्छंदेज्ज वा अच्छिदंतं वा

विच्छिदंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०२२) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगदलं वा, अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदिता वा विच्छिदिता वा पूयं वा सोणियं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा, नीहरेंतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०२३) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगदलं वा, अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदेता विच्छिदेता पूयं वा सोणियं वा नीहरेत्ता विसोहेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०२४) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगदलं वा, अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदिता विच्छिदिता पूयं वा सोणियं वा नीहरेत्ता विसोहेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलेत्ता पधोयेत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिंपेज्ज वा विलिंपेज्ज वा आलिंपंतं वा विलिंपंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०२५) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगदलं वा, अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदिता विच्छिदिता पूयं वा सोणियं वा पहेत्ता विसोहेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छ ता पधोएत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिंपेत्ता पिलिंपेत्ता तेलेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा अब्भंगेज्ज वा मक्खेज्ज वा अब्भंगेंतं वा मक्खेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०२६) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगदलं वा, अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदिता विच्छिदिता पूयं वा सोणियं वा नीहरेत्ता विसोहेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलेत्ता पधोएत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिंपित्ता विलिंपित्त, तेलेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा अब्भंगेत्ती मक्खेत्ता अन्नयरेणं धूवणजाएणं धूवेज्ज वा पधूवेज्ज वा धूवंतं वा पधूवंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०२७) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो पालुकिमियं वा कुच्छिकिमियं वा अंगुलीए निवेसिय निवेसिय नीहरेइ, नीहरेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०२८) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो दीहाओ नहसिहाओ कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पेंतं वा संठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०२९) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो दीहाइं जंघरोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पेंतं वा संठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०३०) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो दीहाइं वत्थिरोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पेंतं वा संठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०३१) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो दीहाइं चक्खुरोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पेंतं वा संठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०३२) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो दीहाइं कक्खुरोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पेंतं वा संठवेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०३३) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो दीहाइं मंसुरोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०३४) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो दंते आघंसेज्ज वा पघंसेज्ज वा, आघंसंतं वा पघंसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०३५) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो दंते उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०३६) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो दंते फूमेज्ज वा रएज्ज वा, फूमंतं वा रयंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०३७) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो उट्ठे आमजेज्ज वा पमजेज्ज वा आमजंतं वा पमजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०३८) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो उट्ठे संबाहेज्ज वा पलिमदेज्ज वा संबाहेतं वा पलिमदेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०३९) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो उट्ठे तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा मक्खेतं वा भिलिंगेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०४०) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो उट्ठे लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा उल्लोलेतं वा उव्वट्टेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०४१) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो उट्ठे सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०४२) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो उट्ठे फूमेज्ज वा रएज्ज वा, फूमंतं वा रयंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०४३) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो दीहाइं उत्तरोट्ठाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०४४) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो दीहाइं नासारोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०४५) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो दीहाइं अच्छिपत्ताइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पेतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०४६) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो अच्छीणि आमजेज्ज वा पमजेज्ज वा आमजंतं वा पमजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०४७) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो अच्छीणि संबाहेज्ज पलिमदेज्ज वा संबाहेतं वा पलिमदेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०४८) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो अच्छीणि तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खेज्ज वा भिलिंगेज्ज वा, मक्खेतं वा भिलिंगेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०४९) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो अच्छीणि लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वट्टेज्ज वा उल्लोलेतं वा उव्वट्टेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०५०) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो अच्छीणि सीओदगवियडेणवा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेतं वा पधोएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०५१) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो अच्छीणि फूमेज्ज वा रयेज्ज वा फूमंतं वा रयंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०५२) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो दीहाइं भुमगरोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०५३) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो दीहाइं पासरोमाइं कप्पेज्ज वा संठवेज्ज वा कप्पंतं वा संठवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०५४) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो कायाओ सेयं वा जल्लं वा पंकं वा मलं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा नीहरेतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०५५) जे भिक्खू विभूसावडियाए अप्पणो अच्छिमलं वा कण्णमलं वा दंतमलं वा नहमलं वा नीहरेज्ज वा विसोहेज्ज वा नीहरेतं वा विसोहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०५६) जे भिक्खू विभूसावडियाए गामाणुगामं दूइज्जमाणे अप्पणो सीसदुवारियं करेइ, करेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०५७) जे भिक्खू विभूसावडियाए वत्थंवा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा अन्नयरं उवगरणजायं धरेइ, धरेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०५८) जे भिक्खू विभूसावडियाए वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा अन्नयरं वा उवगरणजायं धोवेइ, धोवंतं वा सातिज्जति ॥

तं सेवमाणे सावज्जइ चाउम्मासियं परिहारङ्गणं उग्घाइयं ।

चू- जे भिक्खू विभूसापडिवत्थं इत्यादि, तं विभूसाए आसेवंतस्स चउलहुं पच्छित्तं ।

[भा.५०९१] पादप्पमज्जणादी, सीसदुवारा उ जाव उवाहेति ।

जे कुज्ज विभूसड्ढा, वत्यादि धरेज्ज वाऽण्णादी ॥

चू- आणादी जे जहिं संभवति ते तहिं भाणियब्बा दोसा ।

[भा.५०९२] इयरह वि ता न कप्पति, पादादिपमज्जणं किमु विभूसा ।

देहपलोगपसंगो, साता उच्छोलगमणादी ॥

चू- इयरह ति - विमा विभूसाए, जो विभूसाए पादेसु पमज्जणादी करेति सो तेनेव पसंगेण देहपलोयणं करेज्जा, तहेव सायपडिबद्धयाए उच्छोलणादिसु देसे सव्वे वा पयइति, तप्पसंगे य पडिगमणादीणि करेज्जा ॥

[भा.५०९३] एमेव य उवगरणे, अभिक्खधुवणे विराधना दुविधा ।

संका य अगारीणं, तेणग मुहनंतदिट्ठंतो ॥

चू- अभिक्खा पुणो पुणो । दुविधा आयसंजमविराधना संका य । जहा एस सरीरोवकरणबाउसो दीसति तहा से पूणं कोइ पसंगो वि अत्थि, एवं अविरता सकंति । उज्जलोवहित्ते य तेणगमुहनंतगदिट्ठंतोएणो आयरिया बहुसिस्सबह्हागमा एणेण रन्ना कंबलरयणेण पडिलाभिता भणित्ता य- “पाउतेण य निग्गच्छह ।” ते पाउणं निग्गच्छंता तेणगेहिं दिट्ठा । वसहिं गंतु मुहनंतगा

कया । तेनगा वि राओ आगता, देह त कंबलरयणं, दंसिया य तेहि एतेसु मुहन्तगा कया, तेनगेहिं रुद्धेहिं सिव्वावेतुं मुक्का । जम्हा एते दोसा तम्हा न विभूसाए धरियव्वं ॥

सर्वेसिं सुत्ताणं इमं बतियपदं जहासभवं भाणियव्वं-

[भा. ५०९४] बितियपदमणप्पज्जे, अप्पज्जे वा वि दुविध तेइच्छे ।

अभिओग असिव दुब्भिक्खमादिसू जा जहिं जयणा ॥

सू- अणवज्जो खित्तादिगो सेहो वा अजाणंतो, असेहो वि दुविहमोहतिगिच्छाए अनिमित्ते सनिमित्ते वा मोहोदए, रायादि अभियोगेण वा, असिवे वा, असिवोवसमनिमित्तं, दुभिक्खे वा कुचेलस्स न लब्भति त्ति सिंधुमालवगादिसु तत्थुज्जलोवधिधरणं करेज्ज, एवमादिपयोगेणसु उज्जलोवधिधरणं करंतस्स जा जहिं जयणा संभव त सा कायव्वा ॥

॥ १ ॥ रविकरमाभधानऽक्खरसत्तमवगंतअक्खरजुएणं ।

नामं जस्सिस्थीए, सुतेन तस्से कया चुण्णी ॥

उद्देशकः-१५ समाप्तः

मुनि दीपरलसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथ सूत्रे पञ्चदशउद्देशकस्य

[भद्रबाहुस्वामि रचिता नियुक्ति युक्तं] संघदासगणि विरचितं भाष्यं

एवं जिनदास महत्तर विरचिता चूर्णिः परिसमाप्ता

उद्देशकः-१६

सू- उक्तः पंचदशमोद्देशकः । इदानीं षोडशः प्रारभ्यते, तत्रायं सम्बन्धः-

[भा. ५०९५] देहविभूसा बंभस्स अगुत्ती उज्जलोवहितं च ।

सागारिते य (वि) वसतो, बंभस्स विराधनाजोगो ॥

सू- पंचदसमुद्देशगे देहविभूसाकरणं उज्जलोवधिधारणं च निसिद्धं, मा बंभवयस्स अगुत्ती, पसंगतो मा बंभवयस्स विराधना भविस्सति । सोलसमुद्देशगे मा अगुत्ती बंभविराधना वा, अतो सागारियवसहिनिसेहो कज्जति । एस सम्बन्धो ॥ एतेन संबंधेनागयस्स असमुद्देशगस्स इमं पढमं सुत्तं-

सू. (१०५९) जे भिक्खू सागारियसेणं अनुपविसइ, अनुपविसंतं वा सातिज्जति ॥

सू- सह आगारीहि सागारिया तं गेण्हति वसहिं तस्स आणादी दोसा, चउलहुं च से पच्छित्तं ॥

[भा. ५०९६] सन्नासुत्तं सागरियं ति जहि मेहुनुब्भवो होइ ।

जत्थित्थी पुरिसा वा, वसंति सुत्तं तु सट्ठाणे ॥

सू- जं सुत्ते 'सागारियं' ति एसा सामयिकी संज्ञा । जत्थवसहीए ठियाणं मेहुनुब्भवो भवति सा सागारिगा, तत्थ चउगुरुगा । अधवा - जत्थ इत्थिपुरिसा जसंति सा सागारिका, इत्थिसागारिगे चउगुरुगा सुत्तनिवातो । 'सट्ठाणि' ति जा पुरिससागारिगा, निग्गंथीणं पुरिससागारिगे चउगुरुगा । सेसं तहेव ॥ एस सुत्तत्थ । इमो निज्जुत्तिवित्थरो-

[भा. ५०९७] सागारिया उ सेज्जा, ओहे य विभागओ उ दुविहाओ ।

ठाण-पडिसेवणाए, दुविहा पुण ओहओ होति ॥

सू- सागारिया सेज्जा दुविहा-ओहेणविभागओय । ओहेण पुण दुविधा - ठाणातो पडिसेवमातो अ । एतेसु पच्छित्तं भण्णिहिति ॥

[भा. ५०९८] सागारियनिक्खेवो, चउव्विहो होइ आनुपुव्वीए ।
नामं ठवणा दविए, भावे य चउव्विहो भेदो ॥

सू- नो आगमओ जाणग-भवियव्वइरित्तं दव्वसागारियं इमं-
[भा. ५०९९] रूवं आभरणविही, वत्थालंकारभोयणे गंधे ।
आओज्ज नट्ट नाडग, गीए सयणे य दव्वम्मि ॥

सू- “रूव”ति अस्य व्याख्या-
[भा. ५१००] जं कट्टकम्ममादिसु, रूवं सट्टाणे तं भवे दव्वं ।
जं वा जीवविमुक्कं, विसरिसरूवं तु भावम्मि ॥

सू- रूवं नाम जं कट्टचित्तलेप्पकम्म वा पुरिसरूवं कयं, अहवा-जीवविष्पमुक्कं पुरिससरीरं तं “सट्टाणे”ति निग्गंथाणं पुरिसरूवं दव्वसागारियं, जे इत्थीसरीरा तं भावसागारियं । एतेसु चेव कट्टकम्मादिसु जं इत्थीरूवं तं निग्गंधीणं दव्वसागारियं, जे पुण पुरिसरूवा तं तासिं भावसागारियं । आभरणा कडगादी ज पुरिसजोग्गा ते निग्गंधाण दव्वे, जे पुण इत्थिजोग्गा ते भावे । इत्थीणं इत्थिजोग्गा दव्वे, पुरिसजोग्गा भावे ॥ वत्थादि अलंकारं चउव्विहं । भोयणं असनादियं चउव्विहं । कोट्टगपुडगादी गंधा अनेगविहा । आउज्जं चउव्विहं - ततं विततं घणं झुसिरं । नट्टं चउव्विहं - अंचियं रिभियं आरभडं भसोलं ति । अहवा इमं नट्टं-

[भा. ५१०१] नट्टं होति अगीयं, गीयजुयं पाडयं तु तं होइ ।
आहरणादी पुरिसोवभोग दव्वं तु सट्टाणे ॥

सू- गीतेन विराहतं नट्टं, गीतेनं जुत्तं नाडगं । गीयं चउव्विहं-तंतिसमं तालसमं गहसमं लयसमं च । सयणिज्जं पल्लंकादि बहुप्पगारं । “दव्वे”ति दव्वसागारियमेवमुद्धिदं, भोयण-गंधव्व-आओज्ज-सयणाणि । उभयपक्खेवि सरिसत्तणतो नियमा दव्वसागारियं चेव, सेसाणि दव्वभावेसु भाणियव्वाणि । सरिसे दव्वसागारियं, विसरिसे भावसागारियं ॥ एतेसु इमं पच्छित्तं-

[भा. ५१०२] एक्केक्कम्मि य ठाणे, भोयणवज्जाण चउलहू होंति ।
चउगुरुग भोयणम्मी, तत्थ वि आमादिणो दोसा ॥

सू- रूवादिदव्वसागारियप्पगारेसु एक्केक्कम्मि ठाणे ठायमाणस्स भोयणं वज्जेता सेसेसु चउलहुगा, भोयणे चउगुरुं । केसिं च आयरियाणं - अलंकारवत्थेसु वि चउगुरुगा, आणादिया य दोसा भवंति । चोदक आह - सव्वे ते साहू, कहं ते दोसे करेज्ज ? , उच्यते-

[भा. ५१०३] को जाणति केरिसओ, कस्सव माहप्पता समत्थत्ते ।
धिइदुब्बला उ केई, डेवेंति पुणो अगारिजनं ॥

सू- छउमत्थो को जाणइ नाणादेसियाणं कस्स केरिसो भावो, इत्थिपरिस्सहे उदिन्ने कस्स वा माहप्पता, महंतो अप्पा माहप्पता । अहवा - माहप्पता प्रभावो । तं च माहप्पं पभावं वा समत्थता चित्तिज्जति । सामत्थं थिंती, सारीरा सत्ती । इंदियनिग्गहं प्रति ब्रह्मब्रतपरिपालने वा कस्सकिं माहात्म्यमिति । एयम्मि वि अपरिन्नाए सागारियवसधीए ठियाणं तत्थ जे धितिदुब्बला ते रूवादीहिं

अक्खित्ता विगयसंजमधुरा अगारिद्वान्ण ‘डेवेति’- परिभुंजतीत्यर्थः ॥

ते य संजया पुव्वावत्था इमेरिसा होज्जा-

[भा. ५१०४] केइत्थ भुत्तभोई, अभुत्तभोई य केइ निक्खंता ।

रमणिज्ज लोइयं ति य, अन्हं पेयारिसं आसी ॥

धू- भुत्ताऽभुत्ता दो वि भणंति - रमणिज्जो लोइओ धम्मो । जे भुत्तभोगी ते भणंति - अन्हं पि गिहासमे ठियाणं एरिसं खाणपाणादिक आसि ॥ किं च-

[भा. ५१०५] एरिसओ उवभोगो, अन्हवि आसि (त्ति) ण्ह एण्हि उज्जल्ला ।

दुक्कर करेमो भुत्ते, कोउगमितरस्स ते दद्धं ॥

धू- ‘उवभोगो’ ति ण्हाणवत्थाभरमगंधमल्लानुलेवणधूवणवासतंबोलादियाण पुव्वं आसी। इण्हि इदानिं, उज्जल्ला प्राबल्येन, मलिणसरीरा लद्धसुहासादा अन्हे सुदुक्करं सहामो, एवं भुत्तभोगी चित्तयति । ‘इतर’ ति अभुत्तभोगी, तं तं रूवादि दद्धं कोउअं करेज्जा ॥

[भा. ५१०६] सति कोउएण दोण्ह वि, परिहेज्ज लएज्ज व वि आभरणं ।

अन्नेसिं उवभोगं, करेज्ज वाएज्ज उड्डाहो ॥

धू- ‘सति’ ति पुव्वरयादियाण सरणं भुत्तभोगिणो, इयरस्स कोउअं । एते दोन्नि वि असुभभावुयन्ना वत्थे वा परिहेज्ज, आभरणं वा ‘लएज्ज’ ति अप्पणो आभरेज्ज, अन्नेसिंवा वत्थादियाण उवभोगं करेज्ज, वाएज्ज वा आतोज्जं । असंजतो वा संजतं आयरियादि दद्ध उड्डाहं करेज्ज ॥ किं च-

[भा. ५१०७] तच्चित्ता तल्लेसा, भिक्खा-सज्झायमुक्कतततीया ।

विकहा-विंसुत्तियमणा, गमणुस्सुगउस्सुगब्भूया ॥

धू- तं इत्थीमादी रूव दद्धु तदगावयवसरूवचित्तं चित्तं, तदंगपरिभोगऽज्झवसाओ लेसा (भिक्खा) सज्झायादिसंजमजोगकरणमुक्कतती निव्वावारादित्यर्थः । वायिगजोगेण संजमाराहणी क्हा, तच्चिवक्खभूता विकहा । कुसलमणधारणोदीरणेण संजमसासविद्धिं (?) करेत्ता सो त्रस्तमना ततो विगहाविसोत्तियमणा भवति । एवं इत्थिमादिरूवसमागमतो उदिन्नमोहाण त्थीपरिभोगुस्सुय-भूताणं गमने ओत्सुक्यं भवति । अभिप्रेतार्थं त्वरितसम्प्रापणं औत्सुक्यमित्यर्थः ॥

[भा. ५१०८] सुद्धु कयं आभरणं, विनासियं न वि य जाणसि तुमं पि ।

मुच्छुड्डाहो गंधे, विसोत्तिया गीयसद्देसु ॥

धू- रूवं आभरणं वा दद्धं एगो भणाति - ‘सुद्धं’ ति लद्धं कयं । बित्तिओ तं भणाति - ‘एतं विनासियं, अविसेसन्नू तुमं, न जाणसि किं चि’ । एवं उत्तरोत्तरेण अधिकरणं भवति, प्रशंसतो वा रागो, इतरस्स दोसो । ‘मुच्छ’ ति मुच्छं वा करेज्ज । मुच्छाओ वा सपरिगहो होज्जा । गंधे ति चंदनादिणा विलित्ते घूवित्ते वा अप्पाणे उड्डाहो भवति । आतोज्ज-गीयसद्दिएसु विसोत्तिया भवति ॥ किं च-

[भा. ५१०९] निच्चं पि दव्वकरणं, अवहितहिययस्स गीयसद्देसु ।

पडिलेहण सज्जाए, आवासग भुंज वेरत्ती ॥

धू- निच्चमिति तीए वसहीए सब्बकालगीतादिसद्देहिं अवधियमणस्स पडिलेहणादिकरणं

सव्वेसिं संजमजोगाणं दव्वकरणं भवति ॥

[भा.५११०] ते सीदिउमारद्धा, संजमजोगेहि वसहिदोसेणं ।
गलति जतुं तप्यंतं, एव चरित्तं मुणेयव्वं ॥

धू- तेसिं एवंवसहिदोसेणं सीअंताणं चरित्तहाणी । कहं ?, उच्यते । इमो दिट्ठतो- जहा जउ
अग्गिणा तप्यंतं गलति एवं जहुत्तसंजमजोगस्स अकरणतातो चरित्तं गलति, ॥

वसहिदोसेण जो इत्थिमादीविसयोवभोगभावो असुभो उप्पन्नो-
[भा.५१११] तन्निक्खंता केई, पुणो वि सम्भेलणाइदोसेणं ।
वच्चति संभरंता, भेतूण चरित्तपागारं ॥

धू- तस्मात्रिक्खंता त वा परित्यज्य निक्कान्ता तन्निक्खंता केचिन्न सर्वे । सेसं कंठं ।

[भा.५११२] एगम्मि दोसु तीसु व, ओहावंतेसु तत्थ आयरिओ ।
मूलं अणवट्ठो, पावति पारंचियं ठाणं ॥

धू- वसहिकएण दोसेण जइ एक्को उन्निक्खमति तो आयरियस्स मूलं, दोसु अणवट्ठो, तिसु
पारंचियं । जस्स वा वसेण तत्थ ठिता तस्स वा एयं पच्छित्तं ॥

दव्वसागारियं गतं । इदानिं भावसागारियं-

[भा.५११३] अट्टारसविहमबंधं, भावउ ओरालियं च दिव्वं च ।
मनवयणकायगच्छण, भावम्मि य रुवसंजुत्तं ॥

धू- एयं दव्वसागारियं भणंतेन भावसागारियपि एत्थेव भणियं, तहावि वित्थरतो पुणो
भण्णति - तं भावसागारियं अट्टारसविहं अबंधं । तस्स मूलभेदा दो - ओरालियं च दिव्वं च । तत्थ
ओरालियं नवविहं इमं - ओरालियं कामभोगा मनसा गच्छति, गच्छावेति, गच्छंतं अनुजाणति ।
एवं वायाए वि । काएणं वि । एते तिन्नि तिया नव । एवं दिव्वेण वि नव । एते दो नवगा अट्टारसा
एयं अट्टारसविहं अबंधं भावसागारियं ॥

“भावम्मि य रुवसंजुत्तं”ति अस्य व्याख्या-

[भा.५११४] अहव अबंधं जत्तो, भावो रुवा सहगयातो वा ।
भूसण-जीवजुत्तं वा, सहगय तव्वज्जियं रुवं ॥

धू- अबंधभावो जत्तो उप्पज्जइ तं च रुवं रुवसंजुत्तं वा, कारणे कज्जोवयाराओ, तं चेव
भावतो अबंधं । अहवा - उदिन्नभावो जं पडिसेवति तं च रुवं वा होज्ज, रुवसहगतं वा । तत्थ जं
इत्थीसरीरं सचेयणं भूसणसंजुत्तं तं रुवसहगतं । अहवा - अनाभरणं पि जीवजुत्तं तं रुवसहगतं
भण्णति, “तव्वज्जियं रुवं” ति सचेयणं इत्थीसरीरं भूसणवज्जियं रुवं भण्णति, अचेयणं वा रुवं
भण्णति ।

[भा.५११५] तं पुण रुवं तिविह, दिव्वं माणुस्सगं च तेरिच्छं ।
तत्थ उ दिव्वं तिविहं, जहन्नयं मज्झिमुक्कोसं ॥

धू- दिव्वे इमे मूलभेदा-

[भा.५११६] पडिभेतरं तु दुविहं, सपरिग्गह एकमेक्कगं तिविहं ।
पायावच्च-कुडुंबिय-डंडियपरिग्गहं चेव ॥

सू- पडिमाजुयं तं दुविहं - सन्निहितं असन्निहितं वा । “इतरं” ति - देहजुयं तं पि सचेयणं अचेयणं वा । पुणो एक्केकं सपरिग्गहं अपरिग्गहं वा । जं सपरिग्गहं तं तिविधेहिं परिग्गहितं । पच्छद्धं कंठं ॥ दिव्वं जहन्नादिगं तिविधं इमं-

[भा. ५११७] वाणंतरिय जहन्नं, भवणवती जोइसं च मज्झिमं ।
वेमाणियमुक्कोसं, पगयं पुण ताण पडिमासु ॥

सू- वाणमंतरं जहन्नं भवणवासि जोइसियं च मज्झिमं, वेमाणियं उक्कोसयं । इह पडिमाजुतेन अधिकारो जेन वसहिविसोही अधिकया ॥ अहवा - पडिमाजुएण जहन्नादिद्या इमे भेदा-

[भा. ५११८] कट्टे पोत्थे चित्ते, जहन्नयं मज्झिमं च दंतमि ।
सेलमि य उक्कोसं, जं वा रूवातो निष्फणं ॥

सू- जा दिव्वपडिमा कट्टे पोत्थे लेप्पगे चित्तकम्मे वा जा कीरइ एयं जहन्नयं, अनिष्टस्पर्शत्वात् । जा पुण हत्थिदंते कीरति सा मज्झिमा, जेन सुभतरफरिसा, अत्रापि हीरसंभवः । मणिसीलादिसु जा कीरइ सा उक्कोसा, सुकुमालफरिसत्तणतो अहीरत्तणतो य । अधवा - जं विरूवं कयं तं जहन्नं । जं मज्झिमरूवं तं मज्झिमं । जं पुन सुरूवं कयं तं उक्कोसयं ॥

सव्वोहतो पडिमाजुए ठायमाणस्स चउलहुं । ओहविभागे इमं-
[भा. ५११९] ठाण-पडिसेवणाए, तिविहे दुविहं तु होइ पच्छित्तं ।
लहुगा तिन्नि विसिद्धा, अपरिग्गहे ठायमाणस्स ॥

सू- “तिविध” ति - दिव्वमाणुसतेरिच्छे दुविधं पच्छित्तं - ठाणपच्छित्तं पडिसेवणापच्छित्तं च । एवं अत्यनिरूवणं काउं । एयं चैव पुव्वद्धं । अन्नहा भाणियव्वं - “तिविधे” ति जहन्नमज्झिमुक्कोसे दुविहं पच्छित्तं - ठाणओ पडिसेवणओ य । तत्थ पडिसेवणओ ताव ठयं । ठायंतस्स इमं - “लहुगा तिन्नि विसिद्धा”, दिव्वे पडिमाजुए असन्निहिए जहन्ने चउलहुया उभयलहु, मज्झिमे लहुगा चैव कालगुरु, उक्कोसे लेहुगा चैव तवगुरु । अहवा - “तिविधे दुविधं तु” - तिविधं जहन्नगादी, तं सन्निहियासन्निहितेन दुविहं । अहवा - पडिसेवणाए तं चैव जहन्नादिकं तिविधं । दिद्धादिट्ठेण दुविधं ॥ विभागे ओहपच्छित्तं इमं-

[भा. ५१२०] चत्तारि य उग्घाया, पढमे बितियमि ते अनुग्घाता ।
छम्मासा उग्घाता, उक्कोसे ठायमाणस्स ॥

सू- पढमे ति जहन्ने, तत्थ उग्घाय ति चउलहु । बितियं मज्झिमं तत्थ अनुग्घाय ति चउगुहं । उक्कोसे छम्मासा, उग्घाय ति छल्लहु । एयं ठायमाणस्स एयस्स इमा उच्चारणविधी - जहन्ने पायावच्चपरिग्गहिते ठाति ॥ मज्झिमए पातावच्चपरिग्गहिते ठाति ॥ उक्कोसे पातावच्चपरिग्गहिते ठाति फ्रुं ॥ इदानि एते पच्छित्ता विसेसिज्जंति-

[भा. ५१२१] पायावच्चपरिग्गहे, दोहि वि लहु होंति एते पच्छित्ता ।
कालगुरु कोडुंबे, डंडियपरिग्गहे तवसा ॥

सू- जे एते पायावच्चपरिग्गहिते जहन्ने मज्झिमए उक्कोसए य ठायमाणस्स चउलहु चउगुरु छल्लुआ पच्छित्ता भणिता । एते काले म वि तवेण वि लहुगा पायव्वा । कोटुंबियपरिग्गहिते एते चैव तिन्नि पच्छित्ता कालगुरु तवलहुआ । डंडियपरिग्गहिते एते चैव तिन्नि पच्छित्ता काललहुआ

तवगुरुआ । जम्हा जहन्निदिविभागेण कतं सन्निहितासन्निहितेन न विसैसियव्वं, तम्हा विभागे ओहो गओ ॥ इदानिं विभागपच्छित्तं - तत्थ एयाणि चेव जहन्नमज्झिमुक्कोसाणि असन्निहियसन्निहियभिण्णा छट्ठाणा भवन्ति । ताहे भण्णति-

[भा. ५१२२] चत्तारि य उग्घाया, पढमे बितियम्मि ते अनुग्घाया ।

ततियम्मि य एमेवा, चउत्थे छम्मास उग्घाता ॥

शू-जहन्ने असन्निहियं पढमं ठाणं, सन्निहियं बितियं ठाणं । मज्झिमे असन्निहियं तइयट्ठाणं, सन्निहियं चउत्थं । उक्कोसेण असन्निहियं पंचमं, सन्निहियं छट्ठं । जहन्नए असन्निहिए पायावच्चपरिग्गहिते ठाति चउलहुयं, सन्निहिए चउगुरु । मज्झिमए असन्निहिए “एमेव” ति - चउगुरुगा, सन्निहिए छल्लहुगा ॥

[भा. ५१२३] पंचमगम्मि वि एवं, छट्ठे छम्मास होंतऽनुग्घाया ।

असन्निहिते सन्निहिते, एस विही ठायमाणस्स ॥

शू-उक्कोसए असन्निहिए पायावच्चपरिग्गहिते ठाति एमेव ति छल्लहुगा, सन्निहिए छग्गुरू । एसो ठाणपच्छित्तस्स विधी भणितो ॥

[भा. ५१२४] पायावच्चपरिग्गह, दोहि वि लहु होंति एते पच्छित्ता ।

कालगुरूं कोडुंबे, डंडियपरिग्गहे तवसा ॥

शू-पायावच्चे उभयलहुं, कोटुंबिए कालगुरूं, डंडिए तवगुरूं । सेसं पूर्ववत् ॥

ठाणपच्छित्तं चेव बितियादेसतो भण्णति-

[भा. ५१२५] अहवा भिक्खुस्सेयं, जहन्नगाइम्मि ठाणपच्छित्तं ।

गणिणो उवरिं छेदो, मूलायरिए हसति हेट्ठा ॥

शू-ज एयं जहन्नगादी असन्निहियसन्निहियभेदेण चउलहुगादि - छग्गुरुगावसाणं एयं भिक्खुस्स भणियं । “गणि” ति उवज्झाओ, तस्स चउगुरुगादी छेदे ठायति । आयरियस्स छल्लहुगादी मूले ठायति । इह चारणाविकम्पे जहा उवरिपदं वट्ठति तथा हेट्ठापदं हस्सति ॥

[भा. ५१२६] पढमिल्लुगम्मि ठाणे, दोहि वि लहुगा तवेण कालेणं ।

बितियम्मि य कालगुरू, तवगुरुगा होंति तइयम्मि ॥

शू-इह पढमिल्लुगं पागतितं ठाणं, बितियं कोटुंबं, दंडियं । सेसं पूर्ववत् ॥ एयं ठायंतस्स पच्छित्तं भणियं । इदानिं पडिसेवंतस्स पच्छित्तं भण्णति-

[भा. ५१२७] चत्तारि छच्च लहु गुरु, छम्मासिय छेद लहुग गुरुगो तु ।

मूलं जहन्नगम्मी, सेवंते पसज्जणं मोत्तुं ॥

शू-पायावच्चपरिग्गहे जहन्ने असन्निहिए अदिट्ठे ङ्का । दिट्ठे ङ्का । सन्निहिते अदिट्ठे ङ्का । दिट्ठे फ्रुं । कोटुंबियपरिग्गहे जहन्नए असन्निहिए-अदिट्ठे फ्रुं । दिट्ठे फ्रां । सन्निहिते अदिट्ठे फ्रां । दिट्ठे छम्मासितो लहुतो छेदो । डंडियपरिग्गहिते जहन्नए असन्निहिते अदिट्ठे छम्मासिओ लहुच्छेदो । दिट्ठे छम्मासिओ गुरू छेदो । सन्निहिए अदिट्ठे छम्मासितो गुरू छेदो । दिट्ठे मूलं । एयं जहन्नपदं अमुयंतेन उदिन्नमोहत्तणतो पडिमं पडिसेवंतस्स पच्छित्तं भणियं पसज्जणं मोत्तुं पसज्जणा नाम दिट्ठे संक भोइगादी, अधवा - गेण्हण कट्ठणादी ॥

[भा. ५१२८] चउगुरुग छच्च लहु गुरु, छम्मासियछेदो लहुग गुरुगो य ।
मूलं अणवद्वप्पो, मज्झिमए पसज्जणं मोत्तुं ॥

सू- मज्झिमे वि एवं चेव चारणविधी, नवरं - चउगुरुगाओ आढत्ते - अणवद्वे ठाति ॥

[भा. ५१२९] तवछेदो लहु गुरुगो, छम्मासिओ मूल सेवमाणस्स ।
अणवद्वप्पो पारंघिओ य उक्कोस विन्नवणे ॥

सू- उक्कोसे वि एवं चेव चारणविधी, नवरं - चउगुरुगाओ (छल्लहुगातो) आढत्तं पारंघिते ठाति । विन्नवणति पडिसेवणा पत्थणा वा, ॥ इमेण कमेण चारणं करंतेन आलावो कायव्वो-

[भा. ५१३०] पायावच्चपरिग्गह, जहन्न सन्निहित तह असन्निहिते ।
अद्विद्व दिद्व सेवति, आलावो एस सव्वत्थ ॥

सू- अन्ने चारणियं एवं करंति - जहन्ने पायावच्चपरिग्गहे असन्निहिते सन्निहिते अद्विद्वदिद्व ति, एयं पायावच्चपयं अचयंतेन मज्झिमुक्कोसा वि चारियव्व । पच्छित्तं चउलहुगादि मूलावसाणं ते चेव । एयं कोडुंबियं पि चउगुरुगादि अणवद्वप्पावसाणं । डंडियं पि छल्लहुगादि पारंघियावसाणं । एत्थ पायावच्चं जहन्नं कोटुंबं मज्झिमं डंडियं उक्कोसं भाणियव्वं, उभयहा वि चारिजंतं अविद्वत्तं ॥ चोदगो भणति-

[भा. ५१३१] जम्हा पढमे मूलं, बित्तिए अणवद्व ततिय पारंघी ।
तम्हा ठायंतस्सा, मूलं अणवद्व पारंघी ॥

सू- “पढमे” ति - जहन्ने चउलहुगातो आढत्तं मूले ठाति, मज्झिमे चउगुरुगातो आढत्तं अणवद्वे ठाति, उक्कोसे छल्लहुगातो आढत्तं पारंघिए ठाति । जइ एवं पडिसेवमाणस्स पायच्छित्तं भवति तम्हा ठायंतस्सेव पारंघियं भवतु । अधवा - ठाणपच्छित्तं वि मूलाणवद्वपारंघिया भवंतु । किं कारणं ? अवश्यमेव प्रसजनां प्रतीत्य मूलानवस्थाप्यपारंघिकान् प्राप्स्यन्ति ॥

आयरिओ भणइ-

[भा. ५१३२] पडिसेवणाए एवं, पसज्जणा होति तत्थ एक्केक्के ।
चरिमपदे चरिमपदं, तं पि य आणादिनिष्फण्णं ॥

सू- “पडिसेवणाए” ति - पडिसेवंतस्स अतियारानुरुवामूलाणवद्वपारंघिया एवं संभवति । जति पुण ठितो न चेवपडिसेवति तो कहं एते भवंतु ? ॥

[भा. ५१३३] जति पुण सव्वो वि ठितो, सेवेज्जा होज्ज चरिमपच्छित्तं ।
तम्हा पसंगरहितं, जं सेवति तं न सेसाइं ॥

सू- जति नियमो होज्ज सव्वो ठायंतो पडिसेवेज्जा तो जुज्जइ तं तुमं भणसि, जेन पुण न सव्वो ठायंतो पडिसेवति तेन कारणेण पसंगरहियं जं ठाणं सेवति तत्थेव पायच्छित्तं भवति ॥ “पसज्जणा तत्थ होति एक्केक्के” ति एक्केक्कातो पायच्छित्तठाणातो पसज्जणा भवति । कहं ? उच्यते - तं साधुं तत्थ ठियं ददुं अवरियओ को वि तस्सेव संकं करेज्जा - “नूर्न पडिसेवणानिमित्तेण एस एत्थ ठिओ,” ताहे दिद्वे संका भोत्तिगादी भेदा भवंति । अह पसंग इच्छसि तो इमो पसंगो “चरिमपदे चरिमपदं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५१३४] अद्विद्वतो दिद्वं, चरिमं तहि संकमादि जा चरिमं ।
अहव न चरिमाऽऽरोवण, ततो वि पुण पावती चरिमं ॥

चू- चारणियाए कज्रमाणीए अदिदुदिद्वेहिं अदिदुपदातो जं दिदुपदं तं चरिमपदं भण्णति, ततो चरिमपदातो सका भोतिंगादिपदेहिं विभासाए जाव चरिमं पारंचियं च पावति । स्यान् मतिः “अथ दष्टं कथं संका ? , ननु नि शंकितमेव । उच्यते - दूरेण गच्छतो दिदुं वि अविभाविते संका, अहवा - आसन्नतो वि ईसि अद्धऽच्छि निरिक्खणेण संका भति । अहवा - “चरिमपदे चरिमपदं” भण्णति । असन्निहितपदातो सन्निहितपदं चरिमपदं ति । तत्थ सन्निहिया पडिमा खित्तमादी करेज्जा, परितावणमादिपदेहिं चरिमं पावेज्जा । अहव न चरिमारोवण ति तृतीयः प्रकारः- जहन्ने चरिमं मूलं, मज्झिमे चरिमं अणवट्ठो, उक्कोसे चरिमं पारंचियं । ततो एक्केक्कतातो चरिमपदातो संकादिपदेहिं चरिमं पारंचियं पावइ ॥

“तं पि य आणादिनिष्फन्नं” ति अस्य व्याख्या-

[भा.५१३५] अहवा आणादिविराधनाओ एक्केक्कियाओ चरिमपदं ।

पावति तेन उ नियमा, पच्छित्तधरा अतिपसंगो ॥

चू-अहवा - आणाणवत्थमिच्छतविराधनाणं चउण्हं पयाणं विराधनापदं चरिमं, सा विराधना दुविहा - आय-संजमेसु । तत्थ एक्केक्कतातो तं चरिमपदं निष्फज्जइ । कहं ? , उच्यते - तस्सामिणा दिद्वे पंताविए आयाए परितावणादि चरिमं पावति, संजमे भग्गे पुण संठवणे - छक्काय चउसु गाहा । एवंचरिमं पावति । जम्हा पसंगओ बहुविहं भवति तम्हा पसंगरहियं जं चेव आसेवितं तं चेव दायव्वं । ठायमाणस्स ठाणपच्छित्तं चेव, पडिसेवमाणस्स पडिसेवणापच्छित्तं - न प्रसंगमित्थर्थः ॥

[भा.५१३६] नत्थि खलुपच्छिती, एवं न य दानि कोइ मुंचेज्जा ।

कारि-अकारी समता, एवं सति राग-दोसा य ॥

चू- एवं नास्ति कश्चिदप्रायश्चित्ती, न वा कश्चिदसेवमानोऽपि कर्मबन्धान्मुच्यते, जो वि पडिसेवति तस्स वि तं, जो वि न पडिसेवति तस्स वि तं । एवं कारि अकारिसमभावता भवति । एवं प्रायश्चित्तसंभवे सति राग दोससंभवो य भवति ॥ तं पि य आणादिनिष्फण्णं पुनरप्यस्यैव पदस्य व्याख्या-

[भा.५१३७] मुरियादी आणाए, अणवत्थ परंपराए थिरकरणं ।

मिच्छत्तं संकादी, पसज्जणा जाव चरिमपदं ॥

चू- सव्वमेयं पच्छित्तं आणादिपदेहिं निष्फज्जति, अवराहपदे पवत्तंतो तित्थकराणाभंगं करेति तत्थ से चउगुरुं, आणाभंगे मुरियदिद्वंतो कज्जति । तम्मि चेव काले अणवत्थपदे वड्ढति तत्थ से इ । अणवत्थतो य परंपरेणं संजमवोच्छेदो भवति । तम्मि चेव काले देसेण मिच्छत्तमासेवति, परस्स वा मिच्छत्तं जनेति, थिरं वा करेति, तत्थ से इ । अवराहपदे पुण वड्ढंतो विराधनापदं वड्ढति चेव तत्थ परस्स संसं जनेति जहेयं मोसं तहऽन्नं पि । अहव संकाभोइगादी पसज्जणा चउलहुगादी जाव चरिमं पदं पावति ॥ एत्थ चोदक आह-

[भा.५१३८] अवराहे लहुगतरो, किं नु हु आणाए गुरुतरो दंडो ।

आणाए छिय चरणं, तब्भंगे किं न भग्गं तु ॥

चू- चोदगो भणति - “अवराहपदे चउलहुं पच्छित्तं आणाभंगे चउगुरुं दिदुं । एवं कहं भवति, ननु अवराहपदे गुरुतरेण भवियव्वं” ? आयरियो आह - “आणाए छिय” पच्छद्धं ।

परमत्थओ आणाए द्विय चरणं ठियं, आणा दुवालसंगं गणिपिडगं ति काउं, तच्चतिक्रमे तब्बंगे किं न भगं भवति ? , किं च लोइया वि आणाए भंगे गुरुतरं डंडं करेति (पवत्तेति) एत्थ दिट्ठतो मुरियादि । मुरिय ति मोरपोसगवंसो चंदगुत्तो । आदिग्गहणातो अन्नेरायाणो । ते आणाभंगे गुरुतर डंडं पवत्तेति । एवं अन्ह वि आणा बलिया ॥ इमं णिदरिसणं-

[भा.५१३९] भत्तमदानमडंते, आणद्ववणंब छेतुं वंसवती ।

गविसण पत्त दरिसिते, परिसवति सबालडहणं च ॥

चू- चंदगुत्तो मोरपोसगो ति जे अभिजाणंति खत्तिया ते तस्स णं परिभवति । चाणक्कस्स चिंता-आणाहीणो केरिसो राया ? कहं आणातिक्खो होज्ज ? ति । तस्स य चाणक्कस्स कप्पडियत्ते अडंतस्स एगम्मि गामे भत्तं न लद्धं । तत्थ य गामे बहू अंबा वंसा य । तस्स य गामस्स पडिनिविट्ठेणं आणद्ववणनिमित्तं लिहियं पेसियं इमेरिसं “आम्रान् छित्वा वंशानां वृत्ति शीघ्रं कार्ये” ति । तेहि य गामेयगेहिं दुल्लिहियं ति काउं वंसे छेतुं अंबाण वती कता । गवेसाविया चाणक्केण - “किं कत्तं ? ” ति । आगतो, उवालद्धा, एते वंसा रोधगादिसु उवउज्जति, कीस भे छिन्ना ? , दंसियं लेहचीरियं- “अन्नं संदिद्धं अन्नं चेव करेहि” ति डंडपत्ता । ततो तस्स गामस्स सबालवुट्ठेहिं पुरिसेहिं अधोसिरेहिं वत्ति काउं सो गामो सव्वो दहो । अन्ने भणंति-सबालवुट्ठा पुरिसा तीए वतीए छोदुं दह्हा ॥

[भा.५१४०] एगमरणं तु लोए, आणति वा उत्तरे अनंताइं ।

अवराहरक्खणट्ठा, तेनाणा उत्तरे बलिया ॥

चू- लोइयाआणाइक्कमे (एगमरणं) । लोगुत्तरे पुण आणाइक्कमे अनेगातिं जम्मभरणाइं पावंति । अन्नं च अतिचाररक्खणट्ठा चेव आणा बलिया, आणाअणतिक्रमे य अइयाराइक्कमो रक्खित्तो चेव भवति ॥ “अनवत्थ” ति अस्य व्याख्या-

[भा.५१४१] अनवत्थाए पसंगो, मिच्छत्ते संकमादिया दोसा ।

दुविहा विराधना पुण, तहियं पुण संजमे इणमो ॥

[भा.५१४२] अणट्ठाडंडो विकहा, वक्खेव विसोत्तियाए सतिकरणं ।

आलिंणणादिदोसा, असन्निहिए ठायमाणस्स ॥

चू- अकारणे डंडो अणट्ठाडंडो, सो - दव्वे भावे य । दव्वे अकारणे अवरद्धं रायकुलं डंडेति । भावडंडो नाणादीणं हानी ॥ “विकहाए” वक्खाणं-

[भा.५१४३] सुट्ठु कया अह पडिमा, विनासिया न वि य जाणसि तुमं ति ।

इतिविकहादधिकरणं, आलिंणणे भंग भदितरा ॥

चू- आलिंणणे कज्जमाणे कयादि हत्थादियाण भंगो हवेज्जा, तत्थ सपरिग्गहे भदपंताइ दोसा हवेज्जा, वक्खेवो तं पेक्खंतस्स, उल्लावं च करेत्तस्स सुत्तत्थपलिमंथो । विसोत्तिया दव्वे भावे य । दव्वे सारणिपाणीयं वहंतं तृणमादिणा रुद्धं, अन्नतो कासारादिसु गच्छति, ततो सस्सहाणी भवति । भावे नाणादीणं, आगमस्स विसोत्तियाए चरित्तस्स विणासो भवति । सतिकरणं ति भुत्तभोगीणं, अभुत्तभोगीण कोउअं । अध कोइ मोहोदएण आलिंणेज्ज, आलिंणिता भजेज्जा, असन्निहिए सपरिग्गहे भदपंतदोसा, पच्छाकम्मदोसा य, पंतो तत्थ गेण्हादी करेज्ज । एते असन्निहिते ठायमाणस्स दोसा ॥ इमे य सन्निहि-

[भा.५१४४] वीमंसा पडिनीयद्वया व भोगत्थिणी व सन्निहिया ।
कणच्छी उक्कंपण, आलाव निमंतण पलोभे ॥

सू- स ण्हिया तिहिं कारणेहिं साधुं पलोहेजा - वीमंसद्वया पडिनीयद्वयाए भोगत्थिणी वा।
तत्थ वीमंसाए-“किं एस सक्केति खोभेउं न व”ति पडिमाए अनुपविसित्ता काणऽच्छी
करेज्ज, थणुक्कंपं (उक्कंपणं) वा करेज्ज, आलावं वा करेज्ज - हे अमुग नाण ! कुसलं ते, निमंतणं वा
करेज्ज-मए समं सामि ! भोगा भुंजसु, एवमादिएहिं पलोभेजा । अहवा-पलोभेति थणकक्खो-
रुअद्धप्पदंसिएहिं, कडक्खच्छिविकारनिरिक्खितेहिं ॥

[भा.५१४५] काणच्छिमाइएहिं, खोभियद्धाति तम्मि भद्दा तु ।
नासति इतरो मोहं, सुवण्णकारेण दिडुंतो ॥

सू- जाहे काणच्छिमादिएहिं आगारेहिं खोभितो ताहे गिण्हामि त्ति उद्धातितो, ताहे सा
देवता भद्दा नासेति, इतरो नाम सो खोभियसाधू तीए अहंसणं गताए सम्मोहं गतो पडितो तं
ददुमिच्छति । कत्तो गयासि ?, विलवति, पन्नविज्रंतो वि पन्नवणं न गेण्हति । जहा
अनंगसेणसुवण्णगारो ॥ एसा भद्दविमंसा । इदानिं “पडिनीयद्वयाए” ति-

[भा.५१४६] वीमंसा पडिनीता, विहरिसणऽखित्तमाइणो दोसा ।
असंपत्ती संपत्ती, लग्गस्स य कह्णणादीणि ॥

सू- पडिनीया वि काणच्छिमातिएहिं वीमंसेउं, एत्थ वीमंसा नाम केवला, जाहे खुभिओ
धातितो गिण्हामि ति ताहे सा पडिनीया “असंपत्ति” ति जाव न चेव गेण्हति हत्थादिणा ताव
विहरिसणं विकृतरूपं दर्शयति । अहवा - विहरिसणं अलग्गमेव लोगो लग्गं पासति, खित्तमादि
वा करेज्ज, मारेज्ज वा । अधवा-सा पडिनया पडिभोगसंपत्तिं काउं तत्थेव लाएज्ज स्वानादिवत्,
पडिनीयदेवतापओगओ चेव लेप्पगसामिणा अन्नेन वा दिडे गेण्हणकह्णणादिया दोसा करेज्ज ॥

[भा.५१४७] पंता उ असंपत्ती, तहेव मारेज्ज खित्तमादी वा ।
संपत्तीइ वि लाएतु, कह्णणादीणि कारेज्ज ॥

सू- इदानिं भोगत्थिणी-

[भा.५१४८] भोगत्थिणी विगते, कोउयम्मि खित्तादि दित्तचित्तं वा ।
ददूण व सेवंतं, देउलसामी करेज्ज इमं ॥

सू- भोगत्थिणी देवता काणच्छिमादिएहिं उवलोभेत्ता खुभिएण सह भोगे भुजित्ता
विगयभोगकोतुका मा अन्नाए सह भोगे भुंजउ त्ति खित्तादिचित्तं करेज्जा । अहवा - तीए सह
सेवणं करेत्तं ददूणं देउलसामी अहाभावेण इमं करेज्ज ॥

[भा.५१४९] तं चेव निडुवेंती, बंधण निच्छुभण कडगमद्दो य ।
आयरिए गच्छंमि य, कुल गण संधे य पत्थारो ॥

सू- तं सेवंतं ददुं कुद्धो निडुवेंति त्ति - मारेज्जा, पभू वा सयं बंधिज्जा, अप्पभू वि पभुणा
बंधाविज्जा । अधवा - वसधी गाम नगर देस रज्जाओ वा निच्छूभेज्जा । “कडगो” ति खंधावारो ।
जहा सो परविसयमोइण्णो एगस्स रन्तो अभिनिवेसेण अकारिणो वि गामनगरादि सव्वे विनासेइ,
एवं एगेण कयमकज्जं सव्वो बालवुह्वादी जो जत्थ दीसइ सो तत्थ मारिज्जति । एस कडगमद्दो ।

अधवा - इमो कडगमद्वो, सह तेन कारिणा, मोत्तुं वा तं कारि (णं), जो आयरिओ गच्छो वा कुलं गणो वा तं वावादेति, तत्थ वा ठाणे जो संघो तं वावादेति ॥ अधवा इमं कुजा-

[भा. ५१५०] गेण्हणे गुरुगा छम्मास कट्ठणे छेदो होति ववहारे ।

पच्छाकडम्मि मूलं, उड्डहण-विरुंगणे नवमं ॥

सू- पडिसेवंते गहिते इ । हत्ये वत्ये वा घेतुं कट्ठिते णीते रायकुलं फुं । तेन परिकट्ठिते प्रं । ववहारे छेदो । पच्छाकडो ति जितो मूलं । उड्डाहे कते विरुंगिते वा अणवड्डो भवति ॥

[भा. ५१५१] उद्दावण निव्विसए, एगमनेगे पदोस पारंची ।

अणवड्डप्पो दोसु य, दोसु य पारंचीओ होति ॥

सू- उद्दविते निव्विसए वा कते एगमनेगेषु वा पदोसे कते सो पडिसेवगो पारंचियं पावति । उड्डहण विरुंगण एतेसु दोसु अणवड्डो भवति, निव्विसतोद्दवणेसु दोसु पदेसु पारंचियं ॥

अधवा - पदुड्डो इमं कुजा-

[भा. ५१५२] एयस्स नत्थि दोसो, अपरिक्खितदिक्खगस्स अह दोसो ।

इति पंतो निव्विसए, उद्दवण विरुंगणं व करे ॥

सू- एयस्स ति पडिसेवगस्स न दोसो, जो अपरिक्खितं दिक्खेति तस्स एस दोसो, इति एवं चित्तेउं पंतो आयरियं निव्विसयं करेजा, उद्दवेज्ज वा, कण्ण नास-नयनुग्घायणं वा करेज्ज, एयं विरुवकरणं विरुवणं ॥ अहवा सन्निहिते इमे दोसा-

[भा. ५१५३] तत्थेव य पडिबंधो, अदिट्ठे गमणादि वा अनेंतीए ।

एते अन्ने य तहिं, दोसाओ होंति सन्निहिए ॥

सू- तत्थेव पडिमाए पडिबंधं करेजा, अदिट्ठे ति-लेप्पगसामिणा आदिट्ठे वि इमे दोसा भवति । अधवा-सा वाणमंतरी विगयकोउगा णागच्छति, तीए अणेंतीए सो पडिगमणादी करेज्ज ॥

ताओ पुण सन्निहियपडिमाओ इमम्मि होजा-

[भा. ५१५४] कट्ठे पोत्ते चित्ते, दंतकम्म्ये य सेलकम्म्ये य ।

दिट्ठिप्पत्ते रूवे, खित्तचित्तस्स भंसणया ॥

सू- पव्वद्धं कठं । दिट्ठिणा पत्तं रूवं द्दधमित्यर्थः । तेन रूवेण खित्तं चित्तं जस्स सो खित्तचित्तो, तस्स खित्तचित्तस्स पमत्तत्तणओ चारित्ताओ जीवियाओ वा भंसो भवति ॥

तासि पुण सन्निहियाणं देवयाणं विन्नवणं पडुच्च इमो पगारो भावो होजा-

[भा. ५१५५] सुहविन्नप्पा सुहमोइया य सुहविन्नप्पा य होंति दुहमोया ।

दुहविन्नप्पा य सुहा, दुहविन्नप्पा य दुहमोया ॥

सू- एतीए गाहाए चउभंगो गहितो ॥ तत्थ पढमभंगे इमं उदाहरणं-

[भा. ५१५६] सोपारयम्मि नयरे, रन्ना किर मग्गिओ य निगमकरो ।

अकरो ति मरणधम्मो, बालतवे धुत्तसंजोगो ॥

सू- सोपारयम्मि नगरे नेगमो ति वाणियजणो वसति । ताण य पंच कुडुंबियसयाणि वसंति । तत्थ य राया मंतिमा वुग्गाहितो- “एते रूवगकरं मग्गिज्जंति ।” रन्ना मग्गिता । ते य ‘अकरे’ ति पुत्तानुपुत्तिओ करो भविस्सई, न देमो । रन्ना भणिया- “जति न देह, तो इमम्मि गिहे अग्गिपवेसं

करेह" । ततो तेहिं मरणधम्मो ववसितो । "न य नाम करपवत्तिं करेमो", सव्वे अग्गि पविट्ठा ॥

[भा. ५१५७] पंचसयभोगि अगनी, अपरिग्गह सालभंजि सिंदूरे ।

तुह मज्झ धुत्तपुत्ताइ अवण्णे विज्झखीलणत्ता ॥

चू- तेसिं पंच महिलसताइं, तानि वि अग्गि पविट्ठाणि । ताओ य बालतवणं पंच वि सयाइ अपरिग्गहिया जाता । तेहिं य निगमेहिं तम्मि वेव नगरे सिंदूरं सभाधरं कारियं । तत्थ पंच सालिभजिता सता । ते तेहिं देवतेहिं य परिग्गहिता । ताओ य देवताओ न कोइ देवो इच्छइ, ताहे धुत्तेहिं सह संपलग्गाओ । ते धुत्ता तस्संबंधे भंडणं काउमाढत्ता, एसा न तुहं मज्झं, इतरो वि भणाति-मज्झं न तुहं । जा य जेन धुत्तेण सह अच्छइ सा तस्स सव्वं पुव्वभवं साहति । ततो ते भणाति - हरे ! अमुगनामध्येया एस तुज्झ माता भगिनि वा इदानिं अमुगेण सह संपलग्गा, ता य एग्गमि पीतिं न बंधंति, जो जो पडिहाति तेन सह अच्छंति । तं च सोउं अयसोत्ति काउं विज्जावातिएणं खीलावियातो ॥ गतो पढम भंगो । इदानिं तिन्नि वि भंगा एग्गाहाए वक्खानेति-

[भा. ५१५८] बितियम्मि रयणदेवय, तइए भंगम्मि सुइयविज्जातो ।

गोरी-गंधारीया, दुहविन्नप्पा य दुहमोया ॥

चू- बितियभंगे रयणदेवता उदाहरणं । अप्पट्टियत्तणतो कामाउरत्तणओ य सा सुहविन्नवणा, सव्वसुहसंपायत्तणओ य सा दुहमोया । ततियभंगे सुइयविज्जाओ भवंति - ताओ य निच्चं सुइसमायारत्तणओ सव्वसुइदव्वपडिसेवणतो महिइयत्तणओ य दुहविन्नप्पाओ, तेसिं उग्गत्तणतो निच्चं दुरनुघरत्तणओ य छेहे य सावायत्तणओ सुहमोया । चउत्थभंगे गोरी-गंधारीओ मातंगविज्जाओ साहणकाले लोगगरहियत्तणतो दहविन्नवणाओ, जहिइकामसंपायत्तणओ य दुहमोया ॥ एवं चउत्थभंगो वक्खाओ । इदानिं तिविधपरिग्गहं गुरु लाघवं भण्णति-

[भा. ५१५९] तिण्ह वि कतरो गुरुओ, पागतियं कुडुं बियं डंडियं चेव ।

साहस असमिक्ख भए, इतरे पडिपक्ख पभुराया ॥

चू- सीसो पुच्छति - "पायावच्च कुडुंबिय डंडियपरिग्गहाण कत्थ गुरुतरो दोसो, कत्थ वा अप्पतरो ?" एत्थ य भयणा भण्णति - पागतियं गुरुतरं, कोडुंबिय-डंडियं लहुतरं । कहं ?, उच्यते - सो सुक्खत्तणेण साहसकारी असमिक्खियकारी य, अनीसरत्तणओ य भयं न भवति । एवं सो पागतिओ मारणं पि ववसेज्जा । "इयरे" ति कोडुंबिय-डंडिया, ते पागतितस्स पडिपक्खभूतो । कहं ?, उच्यते-ते सहसकारी न भवंति, असमिक्खियकारी य न भवंति, पन्ना भवंति, भयं च तेसिं भवति ॥ इमं-

[भा. ५१६०] ईसरियत्ता रज्जा, व भंसए मंतुपहरणा रिसओ ।

तेन समिक्खियकारी, अन्ना वि य सिं बहू अत्थि ॥

चू- मंतु कोवो । एते रिसओ कोवपहरणा भवंति, रुद्धा य मा मं रज्जाओ ईसरत्तणओ य भंसेहिंति, अतो ते समिक्खियकारी भवंति । अन्नं च तेसिं अन्नाओ वि बहू पडिमाओ अत्थि, अतो तेसु अनादरा ॥ अत्रोच्यते- अहवा - "पत्थरो" ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५१६१] पत्थारदोसकारी, निवावराधो य बहुजने फुसइ ।

पागतिओ पुण तस्स व निवस्स व भया न पडिकुज्जा ॥

सू- डंडियकोडुंबिओ गुरुतरौ, पागतितौ लहुतरौ । राया पहू, सो एगस्स अत्थस्स रुद्धो संधे पत्थारं करेजा, रायावकारो य बहुजणे फुसति, तेन सो गुरुतरौ । पागतियावराहो पुण बहुजने न फुसइ, अन्नं च- पागतितौ “तस्स”त्ति साहुस्स “भया” निवस्स भया पच्चवकारं न करेति, एतेन कारणेण पागतितौ लहुतरौ ॥ किं च-

[भा. ५१६२] अवि य हु कम्मद्वण्णा, न य गुत्ती तेसि नेव दारिद्धा ।

तेन कयं पि न जज्जति, इतरत्थ ध्रुवो भवे दोसो ॥

सू- ते पागतिता खेत्ते लादिसु कम्मद्वणिया पडिमाण उदंतं न वहति, तेन तत्थ कतो वि अवराहो न नज्जति, न य तेसिं संतियासु देवद्रोणीसु रक्खवालो भवति, न वा दारपालो भवति । इतरत्थ त्ति रायकुडुंबिएसु ध्रुवो दोसो भवइ ॥

[भा. ५१६३] तुल्ले मेहुणभावे, नाणत्ताऽऽरोवणा य एमेव ।

जेन निवे पत्थारो, रागो वि य वत्थुमासज्ज ॥

सू- पागतिय-कुडुंबिय-डंडिएसु तुल्ले मेहुणभावे अवराहनाणत्तणओ चेव पायच्छित्ते नाणत्तं । पायावच्च परिग्गहातो कोडुंबियपरिग्गहे कालगुरुगा, डंडियपरिग्गहे तवगुरुगा भणिता । अन्नं च कोडुंबिय-डंडिएसु पत्थारदोसतो अधिकतरं पच्छित्तं । अहवा - वत्थुविसेसओ रागविसेसो, रागविसेसओ पच्छित्तविसेसो भवइ ॥ जतो भण्णति-

[भा. ५१६४] जतिभागगया मत्ता, रागादीणं तथा चयो कम्मे ।

रागादिविधुरता वि हु, पायं वत्थूण विहुरत्ता ॥

सू- जारिसी रागभागमात्रा मंदा मध्या तीव्रा वा तारिसी मात्रा कर्मबंधो भवति । अहवा - जावतिया रागविसेसा तावतिया कम्मनुभागविससा भवति - तुल्या इत्यर्थः । तेन भण्णति - जतियं भागं गता रागमात्रा । मात्राशब्दः परिमाणवाचकः । तन्मात्रः कर्मबन्धो भवतीत्यर्थः । “रागाइ विहुरया वि हु”-रागादिविधुरता नाम विषमत्वं । हु शब्दो यस्मादर्थे । यत्समुत्थो रागः प्रतिमादिके तस्य यस्मात् प्रतिमादिवस्तुविधुरता तस्माद्रागादिविधुरत्वं भवति ॥

अयमन्यप्रकारः विधुरत्वप्रदर्शने-

[भा. ५१६५] रन्नो य इत्थिया खलु, संपत्तीकारणम्मि पारंची ।

अमच्चि अणवट्ठप्पो, मूलं पुण पागयजणम्मि ॥

सू- रन्नो जा इत्थी तीए सह मेहुणसंपत्ती, एतेन मेहुणसंपत्तकारणेण पारंचियं पायच्छित्तं । अमच्चिए अणवट्ठो । पागतिए मूलं । एयं पच्छित्ते नाणत्तं वत्थुनाणत्ताओ चेव भणियं ॥

दिव्वं गयं । इदानिं माणुस्स भण्णइ-

[भा. ५१६६] माणुस्सगं पि तिविहं, जहन्नयं मज्झिमं च उक्कोसं ।

पायावच्च कुटुंबिय, दंडिगपारिग्गहं चेव ॥

सू- जहन्नादिगं तिविधं पुणो एक्केकं पायावच्चातिपरिग्गहे भाणियव्वं ।

[भा. ५१६७] उक्कोस माउ-भज्जा, मज्झं पुण भइणि-धूयमादीओ ।

खरियादी य जहन्ना, पगयं सचि तेतरे देहे ॥

सू- माता अप्पणो अगम्मा, अन्नस्स य तं न देति, अतो तीए सह जं मेहुणे तिव्वरागज्जवसाणं

उप्यजति तं उक्कोसं । भजं अन्नस्स न देति अतो तम्मि मुच्छितो उक्कोसं । मिहुनकाले भगिनी गम्मा । सेसकाले भगिनी, धूया य सव्वकालं अप्पणो अगम्मा, अन्नस्स तातो देति त्ति अतो ताहिं सह जं मेहुणं तं मज्झिमं । खरिगादिसुसव्वजनसामण्णासु न तिव्वाभिनिवेशो, अतो तं जहन्नं । इह मानुस्सदेहजुएण अधिकारो, न पडिमासु । तं देहं दुविधं - सचेयणमचेयणं वा ॥ सामण्णतो देहजुए ठायंतस्स इमं-

[भा. ५१६८] पढमिल्लुगम्मि ठाणे, चउरो मासा हवंतऽनुग्घाता ।
छम्मासा उग्घाया, बितिए ततिए भवे छेदो ॥

चू- पढमिल्लुग त्ति जहन्नं, पायावच्चपरिग्गहितो जहन्ने ठाति ३ । बितिए त्ति मज्झिमे पायावच्चपरिग्गहे ठाति फ़ुं । ततियं त्ति उक्कोसं पायावच्चपरिग्गहे उक्कोसे ठाति छेदो ॥

न भणियं कोविव छेदो, अतस्तज्झापनार्थमिमुच्यते-

[भा. ५१६९] पढमस्स ततियठाणे, छम्मासुग्घाडओ भवे छेदो ।
चउमासो छम्मासो, बितिए ततिए अनुग्घातो ॥

चू- एत्थ पढमट्ठाणं पायावच्चपरिग्गहं, तस्स ततियं ठाणं उक्कोसयं, तत्थ जो सो छेदो सो छम्मासितो उग्घातितो नायव्वो । “चउमासो” पच्छद्धं अनयोस्तृतीयस्थानानुवतंतादिदमुच्यते । बितिए त्ति कोटुंबे उक्कोसे कोडुबपरिग्गहे चउगुरुओ छेदो । ततिए त्ति डंडियपरिग्गहे गुरुओ छम्मासिओ छेदो । अर्थादापत्रं कोटुंबे जहन्नए मज्झिमए य जं चेव पायावच्चे, एवं चेव डंडिए वि जहन्नमज्झिमे ॥

[भा. ५१७०] पढमिल्लुगम्मि तवारिह, दोहि वि लहु हींति एए पच्छित्ता ।
बितियम्मि य कालगुरु, तवगुरुगा हींति ततियम्मि ॥

चू- पढमिल्लुगं नाम पायावच्चपरिग्गहे दोन्नि आदिल्ला तवारिहा, ते दो वि लहुया । बितिए त्ति कोडुंबिए जे तवारिहा दोन्नि आइल्ला ते कालगुरु तवलहु । ततिए त्ति डंडियपरिग्गहिए जे आदिल्ला दोन्नि तवारिहा ते काललहू तवगुरु ॥

एयं ठाणपच्छित्तं । मनुएसु गतं । इदानिं पडिसेवणापच्छित्तं-

[भा. ५१७१] चतुगुरुगा छग्गुरुगा छेदो मूलं जहन्नए होति ।
छग्गुरुग छेद मूलं, अणवट्ठप्पो य मज्झिमए ॥

[भा. ५१७२] छेदो मूलं च तहा, अणवट्ठप्पो य होति पारंची ।
एवं दिट्ठमदिट्ठे, सेवंते पसज्जणं मोत्तुं ॥

चू- पायावच्चपरिग्गहे जहन्ने अदिट्ठे । दिट्ठे । कोटुंबिए परिग्गहे जहन्ने अदिट्ठे । दिट्ठे छेदो । डंडियपरिग्गहे जहन्ने अदिट्ठे छेदो । दिट्ठे मूलं । पायावच्चपरिग्गहे मज्झिमे अदिट्ठे छग्गुरुगा । दिट्ठे छेदो । कोडुंबियपरिग्गहे मज्झिमे अदिट्ठे छेदो । दिट्ठे मूलं । डंडियपरिग्गहे मज्झिमे अदिट्ठे मूलं । दिट्ठे अणवट्ठो । पायावच्चपरिग्गहे उक्कोसए अदिट्ठे छेदो । दिट्ठे मूलं । कुडुंबियपरिग्गहे उक्कोसए अदिट्ठे मूलं । दिट्ठे अणवट्ठो । डंडियपरिग्गहे उक्कोसए अदिट्ठे अणवट्ठो । दिट्ठे पारंचीयं । अहवा - पायावच्चे जहन्नमज्झिमुक्कोसे अदिट्ठदिट्ठेसु चउगुरुगादि मूले ठायति । कोडुंबिए जहन्नादिगे छग्गुरुगादि अणवट्ठे ठायति । डंडियपरिग्गहे जहन्नादिगे छेदादि पारंचिए ठाति ॥ चोदगाह-

[भा. ५१७३] जम्हा पढमे मूलं, बितिए अणवट्ट ततिय पारंची ।
तम्हा ठायंतस्सा, मूलं अणवट्ट पारंची ॥

आचार्य आह-

[भा. ५१७४] पडिसेवणाए एवं, पसज्जणा होति तत्थ एक्केके ।
चरिमपदे चरिमपदं, तं चिय आणादिनिष्फणं ॥

[भा. ५१७५] ते चेव तत्थ दोसा, मोरियआणाए जे भणित पुव्वं ।
आलिंणणादि मोत्तुं, माणुस्से सेवमाणस्स ॥

शू- ते चेव पुव्वणिता अणवत्थादिगा दोसा भवति । “तत्थ” ति माणुस्से । चोदगेन चोदितं - “कीस आणाए गुरुतरो डंडो ?” आयरिएण मोरियआणाए दिट्ठं काउं तित्थकराणा गुरुतरी कता । एवं जहा पुव्वं भणियं तथा भाणियव्वं । दिव्वे लेप्पगे आलिंणणभंगदोसा ते मोत्तुं सेसा दोसा मानुसं सेवमाणस्स सव्वे ते चेव भाणियव्वा ॥ इदमेव फुडतरमाह-

[भा. ५१७६] आलिंणंते हत्थादिभंजणे जे तु पुच्छकम्मादी ।
ते इह नत्थि इमे पुण, नक्खादिविच्छेयणे सूया ॥

शू- लेप्पगं आलिंणंतस्स जे हत्थादिभंगे पच्छकम्मादिया दोसा भवति ते इह देहजुते न भवति । इमे देहजुए दोसा भवति-इत्थी कामातुरत्तणओ नहेहिं ता छिंदेज्ज, दंतेहिं वा छिंदेज्ज, तेहिं सो सुज्जति सपक्षेण वा परपक्षेण वा जहा एस सेवगो ति ॥ मानुसीसु वि इमे चउरो विकप्पा-

[भा. ५१७७] सुहविन्नप्पा सुहमोइया य सुहविन्नप्पा य होति दुहमोया ।
दुहविन्नप्पा य सुहा, दुहविन्नप्पा य दुहमोया ॥

शू- भंगचउकं कंठं । चउसु वि भंगेसु जहक्कम्मं इमे उदाहरणा-

[भा. ५१७८] खरिया महिह्ठिगणिया, अंतेपुरिया य रायमाया य ।
उभयं सुहविन्नवणे, सुमोय दोहिं पि य दुहाओ ॥

शू- खरिया सव्वजनसामणं ति सुहविन्नवणा, परिपेलवसुहलवासादत्तणतो सुहमोया पढमभंगिल्ला । महिह्ठिगणिया वि गणियत्तणतो चेव सुहविन्नप्पा जोव्वणरुवविब्भमरुवा-दिभावजुत्तणतो य भाववक्खेवकारिणि ति दुहमोया बितियभंगिल्ली । ततियभंगे अंतेपुरिया । तत्थ दुप्पवेसं भयं च, अतो दुहविन्नवणा, अवायबहुलत्तणओ सुहमोया । चउत्ये भंगे रन्नो माता । सा सुरक्खिया भयं च सव्वस्स य गुरुठाणे पूयणिज्जति दुहविन्नवणा, सव्वसुहसंपायकारिणी अबाए य रक्खति जम्हा तेन दुहमोया । पच्छद्धेण एते चेव जहक्कम्मं चउरो भंगा गहिया ॥ चोदगो पुच्छइ-

[भा. ५१७९] तिण्ह वि कतरो गुरुओ, पागतिय कुडुंवि डंडिए चेव ।
साहस असमिक्खभए, इतर पडिपक्ख पभु राया ॥

शू- कंठा पूर्ववत् । गतं मानुस्सगं । इदानिं तेरिच्छं-

[भा. ५१८०] तेरिच्छं पि य तिविहं, जहन्नयं मज्झिमं च उक्कोसं ।
पायावच्च कुडुंबिय, दंडियपारिग्गहं चेव ॥

शू- जहन्नगादिगं तिविधं, एक्केक्कं पायावच्चादितिपरिग्गहियं भाणियव्वं ॥

[भा.५१८१] अतिग अमिला जहन्ना, खरि महिसी मज्झिमा वलवमादी ।

गोणि कणेरुक्कोसं, पगतं सजितेतर देहे ॥

चू- इह दव्वावेक्खतो जहन्नमज्झिमुक्कोसगा ।

अथा-अइयअभिलासु निरपायत्तगतो सुहपावनियासु न तिव्वऽज्झवसाओ अतो जहन्नं । खरि-महिसिमादियासु सावयासु जो परिभोगऽज्झवसाओ स तिव्वतरो अतो मज्झिमं । गोणि-कणेरुसु, कणेरु ति हत्थिणी, लोगगरहियसावयासु जो अज्झवसाओ तिव्वतमो अतो उक्कोसं । फरिसओ वा विसेसो भाणियव्वो । तिरियाण वि पडिमासु नाधिकारो, देहेण अधिकारो । तं देहं दुविधं-सचेयणं अचेयणं वा ॥ सामण्णतो देहजुए इमं पच्छित्तं ठायमाणस्स-

[भा.५१८२] चत्तारि य उग्घाया, जहन्निए मज्झिमे अनुग्घाया ।

छम्मासा उग्घाया, उक्कोसे ठायमाणस्स ॥

चू- पायावच्चपरिग्गहे जहन्नए ठाति । मज्झिमए । उक्कोसए फू। एवं चेव कोडुंबिए डंडिए य ॥ इमो विसेसो-

[भा.५१८३] पढमिल्लुगम्मि ठाणे, दोहि वि लहुगा तवेण कालेणं ।

बितियम्मि य कालगुरु, तवगुरुगा होंति तइयम्मि ॥

चू- पढमिल्लुगं ठाणं पागतितं, बितियं ठाणं कोडुंबियं, ततियं डंडियं, सेसं कठं । ठाणपच्छित्तं गतं तिरिएसु । इदानिं तिरिएसु पडिसेवणापच्छित्तं-

[भा.५१८४] चउरो लहुगा गुरुगा, छेदो मूलं जहन्ने होति ।

चउगुरुग छेद मूलं, अणवट्टप्पो य मज्झिमए ॥

[भा.५१८५] छेदो मूलं च तथा, अणवट्टप्पो य होइ पारंची ।

एवं दिट्ठमदिट्ठे, सेवंते पसज्जणं मोत्तुं ॥

चू- पायावच्चपरिग्गहे जहन्नए अदिट्ठे पडिसेवंतस्स ॥ दिट्ठे ॥ कोडुंबियपरिग्गहे जहन्नए पडिसेवंतस्स अदिट्ठे चउगुरुं । दिट्ठे सेवंतस्स छेदो । डंडिए जहन्नए अदिट्ठे छेदो । दिट्ठे मूलं । पायावच्चपरिग्गहे मज्झिमए अदिट्ठे ण्का । दिट्ठे छेदो । कोडुंबिए मज्झिमए य अदिट्ठे छेदो । दिट्ठे मूलं । डंडियपरिग्गहे मज्झिमपरिग्गहे अदिट्ठे मूलं । दिट्ठे अणवट्टो । पायावच्चपरिग्गहे उक्कोसे अदिट्ठे छेदो । दिट्ठे मूलं । कोडुंबिए उक्कोसे अदिट्ठे मूलं । दिट्ठे अणवट्टो । डंडिए उक्कोसे अदिट्ठे अणवट्टो । दिट्ठे पारंचीयं । एयं पच्छित्तं पसंगविरहियं भणियं ॥ चादगाह-

[भा.५१८६] जम्हा पढमे मूलं, बितिए अणवट्ट तइय पारंची ।

तम्हा ठायंतस्सा, मूलं अणवट्ट पारंची ॥

आचार्याह-

[भा.५१८७] पडिसेवणाए एवं, पसज्जणा तत्थ होइ एक्केक्के ।

चरिमपदे चरिमपदं, तं पि य आणादिनिष्फण्णं ॥

[भा.५१८८] ते चेव तत्थ दोसा, मोरियआणाए जे भणित पुब्बिं ।

आलवणादी मोत्तुं, तेरिच्छे सेवमाणस्स ॥

चू- पूर्ववत् पुव्वद्धं कठं । मानुसित्थीसु जहा आलवणविब्बमा भवंति तथा तिरिक्खीसु

नत्थि । अतो ते आलवणादि तिरिक्खीसु मोत्तुं, सेसा आयसंजमविराधनादिदोसा सव्वे सभवंति ॥

[भा. ५१८९] जह हास-खेड्ड-आकार-विब्भमा हीति मनुयइत्थीसु ।
आलावा य बहुविहा, ते नत्थि तिरिक्खइत्थीसु ॥

सू- विन्नवणे इमो चउभंगो-

[भा. ५१९०] सुहविन्नप्पा सुहमोइया य, सुहविन्नप्पा य हीति दुहमोया ।
दुहविन्नप्पा य सुहा, दुहविन्नप्पा य दुहमोया ॥

सू- चउभंगरयणा कंठा कायव्वा ॥ चउभंगे जहसंखं इमे उदाहरणा-

[भा. ५१९१] अमिलादी उभयसुहा, अरहन्नगमादिमक्कडि दुमोया ।
गोणादि ततियभंगे, उभयदुहा सीहि-वग्धीओ ॥

सू- पढमभंगे सुहग्गहणे निरपायत्वात् सुहविन्नवणा, लोगगरहिय अप्पत्वाच्च सुहमोया ।
बितियभंगे वाणरिमादी रिउकाले कामातुरत्तणतो सुहविन्नप्पा, ताओ चेव जदा अनुरत्ताओ
तदा दुहमोया । एत्थ दिट्ठतो अरहन्नगो । ततियभंगे गोणादियाओ सपक्खे वि दुक्खं समागमं
इच्छंति, किमंग पुण मणुए । अतो दुहविन्नवणा, लोगगरहियत्तणतो सुहमोया । चरिमभंगे
सीहिमादियाओ जीवियंतकरीओ तेन दुहविन्नप्पाओ, ताओ चेव जया अनुरत्ताओ अनुबंधं न
मुयंति त्ति दुहमोया ॥ चोदगो पुच्छति - “को एरिसो असुभो भावो हुआ, जो तिरिक्खजोणीओ
लोगगरहियाओ आसेवेज्जा” ? आयरियाह-

[भा. ५१९२] जति ता सणप्फतीसु, मेहुणसन्नं तुपावती पुरिसो ।
जीवितदोच्चा जहियं, किं पुण सेसासु जातीसु ॥

सू- सव्वे जेणहारा ते सणप्फया भण्णंति, इह सीही धेत्तंवा । जइ ताव सीहीसु जीवितंतकरीसु
पुरिसो मेहुणं पावति, किं पुण सेसासु अमिलादिजातिसु त्ति । एत्थ दिट्ठतो - एक्का सीही खुड्डलिया
चेव गहिता, सा बंधणत्था चेव जोव्वणं पत्ता । रितुकाले मेहुणत्थी, सजातिपुरिसं अलभंती अहावत्तीतो
एक्केणं पुरिसेणं सागारियठाणे छिक्का, सा य चाडुं काउमाढत्ता, सा य तेन अप्पसागारिए पडिसेविता ।
तत्थ तेसिं दोण्ह वि संसारानुभावतो अनुरागो जातो । तेन सा बंधणा मुक्का । सा तं पुरिसं धेत्तुं
पलाता अडविं पविट्ठा । तं पुरिसं गुहाए छोडुं आनेउं पोग्गले देत । सो वि तं पडिसेवति ॥

एयं पुरिसाण भणियं । इदानिं संजतीणं भण्णइ-

[भा. ५१९३] एसेव गमो नियमा, निग्गंथीणं पि होति नायव्वो ।
पुरिसपडिमाओ तासिं, साणम्मि य जं च अनुरागो ॥

सू- संजतीण वि एमेव सव्वं दट्ठव्वं, नवरं-लेप्पगे दिव्वपुरिसपडिमाओ । मानुसे मनुयपुरिसा।
तेरिच्छे तिरियपुरिसा य दट्ठव्वा । तेरिच्छे साणदिट्ठतो य कायव्वो - एक्का अगारी अवाउडा काइयं
वोसिरंती विरहे साणेण दिट्ठा । सो य साणो पुच्छं लोलंतो चाटुं करंतो उच्चासणाए अल्लीणो । सा
अगारी चिंतेइ - “पेच्छामि एस किं करेति” त्ति । सा तस्स पुरतो सागारियं अभिमुहं काउं हत्थेहिं
जानुएहि य अधोमुही ठिता । तेन सा पडिसेविता । तीए अगारीए तत्थेव साणे अनुरागो जातो ।
एवंभिग-छगल-वानरादीवि अगारिं अभिलसंति । जम्हा एवमादि दोसा तम्हा सागारिए न वसियव्वं ॥

इमं बितियपदं-

[भा.५१९४] अद्धानिग्गयादी, तिक्खुत्तो मग्गिऊण असतीए ।
गीयत्था जयणाए, वसंति तो दव्वसागरिए ॥

सू- अद्धानिग्गय ति अद्धानप्रतिपन्नाः तिक्खुत्तो तिन्नि वारा अन्नं सुद्धं वसहिं मग्गियं ।
“असति त्ति अलभंता ताहे दव्वसागारियवसधीए जयणाए वसंति । का य जयणा ? , गीयसद्दाइसु
उच्चेण सद्देण सज्जायं करेति, ज्ञाणलद्धी वा ज्ञाणं ज्ञायति ॥ इमो भावसागारियस्स अववातो-

[भा.५१९५] अद्धानिग्गयादी, वासे सावयभए व तेनभए ।
आवरिया तिविहे वी, वसंति जतणाए गीयत्था ॥

सू- अंतो गामादीण सुद्धवसहिं अलभंता बाहिं गामस्स निवसंति । इमेहिं कारणेहिं - वासं
वासति, अहवा - बाहिं सीहमादिसावयभयं, सरीरोवहितेनगभयं वा, ताहे अंतो चेव भावसागारिए
वसंति । तत्थ तिविधा वि पडिमाओ दिव्वा मानुसा तिरिया य वत्थमादिएहिं आवरंति, अंतरे वा
कडगचिलिमिलिं देति । एवं गीयत्था जयणाए वसंता सज्झंति ॥

बहुधा दव्वभावसागारियसंभवे इमं भण्णति-

[भा.५१९६] जहि अप्पतरा दोसा, आभरणादीण दूरतो य भिगा ।
चिलिमिणि निसि जागरणं, गीते सज्जाय-ज्ञाणादी ॥

सू- अप्पतरदोसे गीयत्था ठायंति, आभरणाउज्जभत्तादीण य अगीयत्था दूरतो ठविज्झंति, तं
दिसं अप्पणा ठायंति, अंतरे वा कडगचिलिमिलिं देति, रातो य जागरणं करेति, गीयत्था
इत्थिमादिगीतादिसद्देसु य सज्जायं करेति, ज्ञाणं वा ज्ञायंति ॥

[भा.५१९७] एसा खलु ओहेणं, वसही सागारिया समक्खाया ।
एत्तो उ विभागेणं, दोण्ह वि वग्गाण वोच्छामि ॥

सू- जं पुरिसइत्थीण सामण्णतो अविभागेण अक्खायं एस ओहो भण्णइ । सेसं कंठं । इमो
कप्पसुत्ते विभागे भणितो- नो कप्पइ निग्गंथाणं इत्थिसागारिए उवस्सए वत्थए । कप्पइ निग्गंथाणं
पुरिससागारिए उवस्सए वत्थए । नो कप्पति निग्गंथीणं पुरिससागारिए उवस्सए वत्थए । कप्पइ
निग्गंथीणं इत्थिसागारिए उवस्सए वत्थए ॥ एसेव सुत्तक्कमो इमो भणितो-

[भा.५१९८] समणाणं इत्थीसुं, न कप्पति कप्पती य पुरिसेसुं ।
समणीणं पुरिसेसुं, न कप्पति कप्पती थीसुं ॥

[भा.५१९९] इत्थीसागारिए उवस्सयम्मि सव्वेव इत्थिगा होती ।
देवी मनुय तिरिक्खी, सच्चेव पसज्जणा तत्थ ॥

सू- जाए इत्थीए सागारिए उवस्सए न कप्पइ वसिउं सा इत्थी भाणियव्वा, अतो भण्णति -
सच्चेव इत्थिया होइ जा हेइजा नंतरसुत्ते भणिता, ता य देवी मनुस्सी तिरिक्खी । एतासु ठियस्स तं
चेव पच्छित्तं, ते चेव आयसंजमविराधनादोसा, सच्चेव पसज्जणापसज्जणपच्छित्तं, तं चेव जं पुव्वसुत्ते
भणियं ॥ चोदगाह-

[भा.५२००] जति सव्वेव य इत्थी, सोही य पसज्जणा य सच्चेव ।
सुत्तं तु किमारद्धं, चोदग ! सुण कारणं एत्थं ॥

सू- जइ सव्वं चेव तं जं पुव्वसुते भणियं, तो किमिह पुण इत्यसागारियसुत्तसमारंभो ?
आचार्य आह- हे चोदग ! एत्थ कारणं सुणसु-

[भा. ५२०१] पुव्वभणितं तु जं एत्थ, भण्णती तत्थ कारणं अत्थि ।
पडिसेहे अनुन्ना, कारणविसेसोवलंभो वा ॥

सू- पुव्वद्धं कंठं । जे पुव्वं अनुजाणंतेन अत्था भणिता ते चेवऽत्थे पडिसेघंते भणइ, न दोसो । अहवा - जे पुव्वं पडिसेघंते अत्था भणिता, ते चेव अनुन्नं करंते दोसेति, न दोसो । अहवा - "कारणं" ति हेउं दरिसेंते भणाति, न दोसो । अहवा - विसेसोवलंभं वा दरिसंते पुव्वभणियं भणाति, न दोसो ॥ किं च-

[भा. ५२०२] ओहे सव्वनिसेहो, सरिसाणुण्णा विभागसुत्तेसु ।
जयणाहेतुं भेदो, तह मज्झत्यादयो वा वि ॥

सू- ओहसुत्ते सामण्णतो सव्वं चेव निसिद्धं, विभागसुत्ते पुण सपक्खे अनुण्णा, जहा पूरिसाणु पुरिससागारिए कप्पति, इत्थीणं इत्थीसुकप्पइ । अहवा - जयणा जहा पुरिसेसु इत्थीसु य मज्झत्यादयो विसेसा दंसेहामि ति विभागसुत्तसमारंभो । अधवा - अनंतरसुत्ते सागारियं अत्थओ भणियं । इह पुण त चेव सुत्तेण णियमेति, विसेसोवलंभो वा इमो पुरिस-नपुसग-इत्थीसु ॥

तत्थ पुरिसेसु इमं-

[भा. ५२०३] पुरिससागारिए उवस्सयम्मि चउरो मासा हवंति उग्घाया ।
ते वि य पुरिसा दुविहा, सविकारा निव्विकारा य ॥

सू- जइ पुरिससागारिए उवस्सए ठाति तो चउलहुअं । ते य पुरिसा दुविधा-सविकारा निव्विकारा य ॥ तत्थ सविकारा इमे-

[भा. ५२०४] रूवं आभरणविहिं, वत्था-ऽलंकार-भोयणे गंधे ।
आओज्ज नट्ट नाडग, गीए य मनोरमे सुणिया ॥

सू- तत्थ रूवं उद्वर्तनस्नानजघास्वेदकरणहदंतवालसंठावमादियं, आभरणवत्थाणि वा नाणादेसियाणि विविहाणि परिहेति, आभरणमल्लादिणा वा अलंकरणेण अलंकरेति, भोयणं वा विभवेण विसिद्धं भुज्जति, मज्जादि वा पिवंति, चंदणकुकुमकोट्टुपुडादीहिं वा गवेहिं अप्पानं आलिपेति, वासेति वा, धूवेति वा, तयादि वा चउव्विहमाउज्जं वादेति, नच्चंति वा, नाडगं नाडेति, मनोहारिं वा मनोरमं गेयं करेति, रूवादि वा दट्टुं गंधे य मनोहरे अग्घाएत्ता गीयादिए य सद्दे सुणित्ता जत्थ गंधो तत्थ रसो वि । एवमादिएहिं इदियऽत्थेहिं भुत्तभोगिणो सतिकरणं, अभुत्तभोगिणो कोतुअं, पडिगमणादयोदोसा ॥ एतेसु ठायमाणस्स इमं पच्छित्तं-

[भा. ५२०५] एक्केक्कम्मि य ठाणे, चउरो मासा हवंति उग्घाया ।
आणाइणो य दोसा, विराधना संजमाऽऽताए ॥

सू- एतेसु रूवआवरणादिसु एक्केक्के ठायमाणस्स चउलहुया ॥

[भा. ५२०६] एवं ता सविगारे, निव्वीगारे इमे भवे दोसा ।
संसद्दे न विबुद्धे, अहिगरणं सुत्तपरिहाणी ॥

सू- पुव्वद्धं कंठं । साधूणं सज्ज यसद्देणं आवस्सियनिसीहियसद्देण वा रातो सुत्तादि बुज्जेज्झा

ततो अधिकरणं भवति । अह अधिकरणभया सुतत्परिहाणी न करंति तो सुतत्परिहाणी भवति । अहवा - "अधिकरणेति - साधू काइयादि णिष्किंडंता पविंसांता वा आवडेज्ज वा पवडेज्ज वा निसीहियादिसहेण वा गिहत्था विबुद्धा रोस करेज्जा, ततो अधिकरण उत्तरुत्तरतो भवेज्ज । अधिकरणेण वा पिट्ठापिट्ठिं करेज्ज । ततो आयविराधना सुत्तादिपरिहाणी य भवति ॥

अथवा - "अधिकरणे" ति पदस्य इमा व्याख्या-

[भा.५२०७] आउज्जोवण वणिण, अगणि कुडुंबि कुकम्म कुम्मरिए ।

तेने मालागारे, उब्भाभग पंथिए जंते ॥

चू- जम्हा एते दोसा तम्हा एएसु पुरिसेसु वि न ठायव्वं ॥ चोदगो भणति-

[भा.५२०८] एवं सुत्तं अफलं सुत्तनिवातो उ असति वसहीए ।

गीयत्था जयणाए, वसंति तो पुरिससागरिए ॥

चू- आयरिओ भणति-सुत्तणिवाओ विसुद्धवसहीए असइ पुरिसाण जं पुरिससागारियं तं दव्वसागारियं, तत्थ गीयत्था जयणाए वसंति ॥

[भा.५२०९] ते वि य पुरिसा दुविहा, सत्री य असन्निणो य बोधव्वा ।

मज्झत्थाऽऽभरणपिया, कंदप्पा काहिया चेव ॥

चू- ते पुरिसा दुविधा - असन्निणो सन्निणो य । जे सन्निणो ते च उव्विहा - मज्झत्था आभरणपिया कंदप्पिया काहिया य ॥ इमे आभरणपिया-

[भा.५२१०] आभरणपिए जाणसु, अलंकरंते उ केसमादीणि ।

सइरहसिय-प्पललिया, सरीरकुइणो उ कंदप्पा ॥

चू- पुव्वद्धं कठं । इमे कदप्पिया - "सइर" पच्छद्धं । सइरंति गुरुभिरनिवार्यमाणाः स्वेच्छया हसंति, अनेकक्रीडासु अदोलकादिदप्पललिया घेइणो इव अनेगसरीरकिरियाओ करंते कंदप्पा भवंति ॥ इमे य काहिया-

[भा.५२११] अक्खातिगा उ अक्खाणगाणि गीयाणि छलियकव्वाणि ।

कहयंता उ कहाओ, तिसमुत्था काहिया हंति ॥

चू- तरंगवतीमादिअक्खातियाओ अक्खाणगा धुत्तक्खाणगा, पदानि धुवगादियाणि कहंति । जे तेसिं वण्णा सेतुमादिया छलियकव्वा, वसुदेवचरियचेडगादिकहाओ, धम्मत्थकामेसु य अन्नाओ वि कहाओ कहंता काहिया भवंति ॥

[भा.५२१२] एएसिं तिण्हं पी, जे उ विगाराण बाहिरा पुरिसा ।

वेरग्गर्इ निहुया, निसग्गहिरिमं तु मज्झत्था ॥

चू- वेरग्गं रुद्धति जेसिं ते वेरु (र) ग्गर्इ, करचरणिदिएसु जे सत्था अच्छंति ते निहुया, निसग्गो नाम स्वभावः, हिरिमं जे सलज्जा इत्यर्थः । एवंविहा मज्झत्था ॥ पुणो एतेसिं इमो भेदो-

[भा.५२१३] एक्केक्का ते तिविहा, थेरा तह मज्झिमा य तरुणा य ।

एवं सत्री बारस, बारस अस्सन्निणो हंति ॥

चू- मज्झत्था तिविधा - थेरा मज्झिमा तरुणा । एवं आभरणपिया वि कंदप्पिया वि कहिया वि तिविधा । एवं एते बारसविधा सन्निणो । एवं असन्नि वि बारसविधा कायव्वा ॥ पुरिससागारियस्स अलंभे, कदाति नपुंसगसागारिओ उवस्सओ लभेज्जा, तत्थ वि इमो भेदो-

[भा. ५२१४] एमेव बारसविहो, पुरिस-नपुंसाण सन्निणं भेदो ।

अस्सन्नीण वि एवं, पडिसेवग अपडिसेवीणं ॥

चू- एमेवऽवधारणे, जहा पुरिसाणं भेदो बारसविहो तथा सन्नीणं असन्नीणं च नपुंसगाणं बारसभेदा कायव्वा । ते सव्वे वि समासतो दुविधा दट्ठव्वा - इत्थिनेवत्थिगा पुरिसनेवत्थिगा य । जे पुरिसनेवत्था ते दुविधा - पडिसेवी य अपडिसेवी य । जे इत्थिनेवत्थिय ते नियमा पडिसेवी ॥ एवं विभागेषु विभत्तेसु इमं पच्छित्तं भण्णति-

[भा. ५२१५] काहीया तरुणेषुं, चउसु वि चउगुरुग ठायमाणानं ।

सेसेसु वि चउलहुगा, समणानं पुरिसवग्गाम्मि ॥

चू- सन्नीणं एक्को काहियतरुणो, असन्नीण वि एक्को, एते दोन्नि । जे पुरिसनपुंसा पुरिसनेवत्थं अपडिसेवगा तेसु वि सन्निभेदे एक्को काहियतरुणो तेसु चे । असन्निभेदे वि एक्को, एते वि दो । एते दो दुआ चउरो । एतेसु चउसु काहियतरुमेसु ठायमाणानं पत्तेयं चउगुरुगा, सेसेसु चोयालीसाए भेदेसु ठायमाणानं पत्तेयं चउलहुगं । एयं पच्छित्तं पुरिसवग्गे भणियं निक्कारणओ ठायमाणानं । कारणे पुण इयाए विवीए ठायमाणा सुज्झंति - “असति वसहीए” ति ॥

[भा. ५२१६] सन्नीसु पढमवग्गे, असति असन्नीसु पढमवग्गाम्मि ।

तेन परं सन्नीसुं, कमेम अस्सन्निसू चेव ॥

चू- सन्नीणं पढमवग्गे मज्झत्था ते तिविधा, तत्थ पढमं थेरेसु ठाति, थेरासति मज्झिमेसु, तेसऽसति तरुणेषु ठाइ । सन्नीणं पढमवग्गासति ताहे असन्नीणं पढमवग्गे थेर-मज्झिम-तरुणेषु कमेण ठाति । तेसिं असतीए सन्नीणं बितियवग्गे थेर-मज्झिम-तरुणेषु ठायंति । तेसिं असइ सन्नीसु चेव तइयवग्गे थेर-मज्झिम-तरुणेषु ठायंति । तेसिं असइ सन्नीसु चेव काहिएसु थेर-मज्झिमेसु ठायंति । ताहे असति सन्नीणं असन्नीसु बितियवग्गाओ कमेण एवं चेव जाव काहिया-मज्झिमाणं असतीए ताहे सन्नीसु काहिय-तरुणेषु ठायंति, ते पन्नविज्जंति जेन कहाओ न कहेति । तेसिं असति असन्नीसु वि काहिय-तरुणेषु ठायंति, ते वि पन्नविज्जंति ॥ पुरिसेसु एयं पच्छित्तं ठायव्वं, जयणा य भणिया । इदानिं नपुंसगेषु भण्णति-

[भा. ५११७] जह चेव य पुरिसेसू, सोही तह चेव पुरिसवेसेसु ।

तेरासिएसु सुविहित, पडिसेवग अपडिसेवीसु ॥

चू- जह चेव पुरिसेसु सोधी भणिता तह चेव नपुंसेसु पुरिसवेसनेवत्थेसु अपडिसेवगेसु पडिसेवगेसु वा भाणियव्वा । ठायव्वे वि जयणाविधी तह चेव भाणियव्वा ॥

[भा. ५२१८] जह कारणम्मि पुरिसे, तह कारणे इत्थियासु वि वसंति ।

अद्धाण-वास-सावय-तेनेसु वि कारणे वसंति ॥

चू- जह पुरिससागारिगे कारणेण ठाइ तहेव कारणं अवलंबिऊण इत्थिसागारिए वि जयणाए ठायंति वसंतीत्यर्थः । अद्धाणादिनिग्गया सुद्धवसहिं अप्पतरदोसवसहिं वा तिक्खुत्तो मग्गिउं अलभंता इत्थिसागारिए वसंति । इमेहिं कारणेहिं पडिबद्धं वासं पडइ, बाहिं वा सावयभयं, उवधिसरीरतेनभयं वा । इत्थिसागारिए वि बारस भेदा जहा पुरिसेसु । असन्नित्थीसु वि बारस, इत्थिवेसनपुंसेसु सन्नीसु वि बारस, तेसु चेव असन्नीसु वि बारस ॥ इमं पच्छित्तं-

[भा.५२१९] काहीता तरुणीसुं, चउसु वि मूलं ठायभाणाणं ।
सेसासु वि चउगुरुगा, समणाणं इत्थिवग्गम्भि ॥

सू- सन्निकाहिकतरुणी, असन्निकाहिकतरुणी, इत्थिवेसनपुंससन्निकाधिकतरुणी, सा चेव असन्निकाहिकतरुणी, एयासु चउसु वि जइ ठायंति तो मूलं । सेसासु सन्नि-असन्नि सु वा वीसाए इत्थीसु चउगुरु । एयं समणाणं इत्थिवग्गे ठायंताणं पच्छित्तं ॥

[भा.५२२०] जह चेव य इत्थीसु, सोही तह चेव इत्थिवेसेसु ।
तेरासिएसु सुविहिय, ते पुण नियमा उ पडिसेवी ॥

सू- जहा समणाणं इत्थीसु ठायमाणाणं सोधी भणिया तह चेव इत्थिवेसेसु नपुंसगेसु ठायंताण सोधी भाणियव्वा, जेन ते नियमा पडिसेवी ॥ इमा तासु ठायव्वे जयणाविधी-

[भा.५२२१] एमेव होइ इत्थी, बारस सन्नी तहेव अस्सन्नी ।
सन्नीसु पढमवग्गे, असति असन्नीसु पढमम्भि ॥

सू- जहा पुरिसेसु भेदा एवं इत्थीसु वि सन्नीसु बारस भेदा, असन्नीसु वि बारस । एयासु ठायव्वे जयणा “सन्नीसु पढमवग्गे” ति, मज्झित्थीसु धेरमज्झिमतरुणीसु, असति तेसिं असन्नीसु । पढमवग्गे असति तेसिं सन्नीसु बितियवग्गे । असति तेसिं असन्नीसु तितियवग्गे ॥

[भा.५२२२] एवं एक्केक्क तिगं, वोच्चत्थगमेण होइ विनेयं ।
मोत्तूण चरिम सन्नी, एमेव नपुंसएहिं पि ॥

सू- आहरणप्पियाणं असन्नीण असति सन्नीसु कंदप्पियासु त तियवग्गे ठाति । तेसिं असति असन्नीसु कंदप्पियासु, तेसिं असति सन्नीसु काहियासु धेरमज्झिमासु । तेसिं असति असन्नीसु काहियासु धेरमज्झिमासु । ततो सन्नीसु तरुणीसु । ततो असन्नीसु तरुणीसु । एवमेव इत्थिनपुंसेसु विठायव्वे जयणा भाणियव्वा ॥ एस पुरिसाण पुरिसेसु इत्थीसु य सोधी ठायव्वे जयणा भणिता । इदानिं इत्थीणं पुरिसेसु य सोधी ठायव्वे जयणा भण्णति-

[भा.५२२३] एसेव गमो नियमा, निग्गंठीणं पि होइ नायव्वो ।
जइ तेसि इत्थियाओ, तह तासि पुमा मुणेयव्वा ॥

सू- पुव्वद्धं कंठं । जहा तेसिं पुरिसाणं इत्थीओ गुरुगाओ तहा तेसिं इत्थियाणं पुरिसा गुरुगा मुणेयव्वा ॥ इत्थियाणं इमं सपक्खे पच्छित्तं-

[भा.५२२४] काहीतातरुणीसुं, चउसु वि चउगुरुग ठायमाणीणं ।
सेसासु वि चउलहुगा, समणीणं इत्थिवग्गम्भि ॥

सू- पूर्ववत् कंठा । नवरं- इत्थियाओ भाणियव्वाओ ॥ इमं पुरिसेसु ठायमाणीणं पच्छित्तं-

[भा.५२२५] काहीगातरुणेसुं, चउसु वि मूलं तु ठायमाणीणं ।
सेसेसु वि चउगुरुगा, समणीणं पुरिसवग्गम्भि ॥

सू- पूर्ववत् कंठा । नवरं- इत्थियाओ पुरिसेसु वत्तव्वा ॥ अधवा- इमो अन्नो पायच्छित्तादेसो, सन्नीसु बारससु असन्नीसु य बारससु -

[भा.५२२६] धेरातितिविह अधवा पंचग पन्नरस मासलहुओ य ।
छेदो मज्झत्थादिसु, काधिगतारुणेसु चउलहुगा ॥

चू- मञ्ज्जत्ये धेरे पंच राईदिया छेदो । मञ्ज्जत्ये मञ्ज्जिमे पन्नरस राईदिया छेदो । मञ्ज्जत्ये तरुणे मासलहू छेदो । एवं आभरणकंदप्पेसु वि, काहिएसु वि धेरमञ्ज्जिमेसु एवं चेव, नवरं- काहिगतरुणेसु चउलहुछेदो । असन्नीण वि बारस विकप्पे एवं चेव ॥

[भा. ५२२७] सन्नीसु असन्नीसुं, पुरिस-नपुंसेसु एव साहूणं ।

एयासुं चिय थीसुं, गुरुगो समणीण विवरीओ ॥

चू- सन्निअसन्नीण विकप्पेसु चउवीसा पुरिसनपुंसेसु, एवं चेव इत्थीसु वि, एयासु चेव चउवीसभेदासु इत्थिवेसधारीसु य नपुंसगेसु चउवीसविकप्पेसु एस चेव छेदो एवं चेव दायव्वो, नवरं- गुरुओ कायव्वो । “समणीण विवरीओ” ति समणीण समणीपक्खे जहा पुरिसाणं पुरिसपक्खे, तासिं पुरिसपक्खे जहा पुरिसाणं इत्थिपक्खे ॥

मू. (१०६०) जे भिक्खू सउदगं सेज्जं उवागच्छइ, उवागच्छंतं वा सातिज्जति ॥

चू- सह उदएण सउदया, उपेत्य गच्छति उपागच्छति, साइज्जणा दुविहा- अनुमोयणा कारावणा य, तिसु वि इ ।

[भा. ५२२८] अह सउदगा उ सेज्जा, जत्थ दगं जा य दगसमीवम्मि ।

एयासिं पत्तेयं, दोण्हं पि परूवणं वोच्छं ॥

चू- अधेत्ययं निपातः, सागारिय अणंतरभेदप्रदर्शने वा निपतति । “जत्थ दगं” ति पाणियधरं प्रपादि, जाए वा सेज्जाए उदगं समीवे वप्पाति । जा उदगसमीवे सा चिड्डउ ताव जत्थ उदगं तं ताव परूवेमि ॥ जत्थ नानाविहा उदया अच्छंति इमे-

[भा. ५२२९] सीतोदे उसिणोदे, फासुमप्फासुगे य चउभंगो ।

ठायंते लहु लहुंगा, कोस अगीयत्थसुत्तं तु ॥

चू- सीतोदगं फासुयं, सीतोदगं अफासुयं । उसिणोदगं फासयं, उसिणोदगं अफासुयं । पढमभगे उसिणोदग सीतीभूतं चाउलोदगादि या, बितियभंगे सच्चित्तोदगं चेव । ततियभंगे उसिणोदगं उव्वत्तडंडं, चउत्थभंगे तावोदगादि । पढमततियभंगे ठायंतस्स मासलहुं । बितियचउत्थेसु चउलहुं । एयं कस्स पच्छित्तं ? आयरिओ भणइ - एयं अगीयस्स पच्छित्तं ॥ फासुगस्स इमं वक्खाणं-

[भा. ५२३०] सीतितरफासु चउहा, दव्वे संसइमीसगं खेत्ते ।

कालतो पोरिसि परतो, वण्णादी परिणतं भावे ॥

चू- जं सीतोदगं फासुयं, “इयर” ति जं च उण्होदगं फासुयं, तं चउव्विहं- दव्वओ खेत्तओ कालओ भावओ य । दव्वओ जं गोरससंसइ भायणे छूढं, सीतोदगं तं तेन गोरसेन परिणामितं दव्वतो फासुयं । खेत्तओ जं कूवतलागाइसु ठियं मधुरं लवणेण मीसिज्जति लवणं वा मधुरेण । कालतो जं इंधणे छूढे पहरमेत्तेण फासुगं भवति । जं वन्नगंधरसफरिसविप्परिणयं भावतो जं (तं) फासुयं वुत्तं ॥ “जो अगीयत्थो भिक्खू ठाति तस्स एयं पच्छित्तं” । एत्थ चोदगो चोएति-

[भा. ५२३१] नत्थि अगीयत्थो वा, सुत्ते गीओ व कोइ निदिट्ठो ।

जा पुण एगाणुण्णा, सा सेच्छा कारणं किं वा ॥

चू- “गीतो अगीतो वा सुत्ते न भणितो । जं पुण एगस्स गीयत्थपक्खस्स अनुन्नं करेह, अगीयपक्खस्स पडिसेहं करेह, एस (एत्थ) तुज्जं चेव सेच्छा, न तित्थगरभणियं । अधवा - किं

वा कारणं, जं गीयस्स अनुन्ना, अगीयस्स पडिसेहो ॥ आयरिओ भणति-

[भा.५२३२] एतारिसम्मि वासो, न कप्पती जति वि सुत्तनिद्धिद्वो ।
अव्वोकडो उ भणितो, आयरिओ उवेहती अत्थं ॥

घू- पुव्वद्धं कठं । जम्हा य अगीतो कारणं अकारणं वा जयणं अजयणं वा न याणति तेन अगीते पच्छित्तं । अनं च सुत्ते अत्थो अव्वोगडो भणि त्ति, अविसेसितो, तं अविसेसिट्ठं अत्थं आयरिओ “उवेहति” उम्भेक्षते विशेषयतीत्यर्थः । जहा एगातो पिंडाओ कुलालो अनेगे घडादिरुवे घडेति एवं आयरिओ एगाओ सुत्ताओ अनेगे अत्थविगम्पे दंसेति । अधवा - जहा अंधगारे अप्पगासिते संता वि घडादिया न दिसंति एवं सुत्ते अत्थविसेसा, ते य आयरियपदीवेण जदि पगासिता भवंति तदा उवलब्भंति ॥ किं च-

[भा.५२३३] जं जह सुत्ते भणियं, तहेव तं जति विचारणा नत्थि ।
किं कालियाणुओगो, दिद्धो दिद्धिप्पहाणेहिं ॥

घू- जति सुत्ताभिहिते विचारणा न कज्जति तो कालियसुत्तस्स अनुओगपोरिसीकरणं किं दिद्धं दिद्धिप्पहाणेहिं ? दिद्धिप्पहाणा जिना गणहरा वा । अतो अनुओगकरण नज्जति-जहा सुत्ते बहू अत्तपदा, ते य आयरिएण निगदिता ति ॥ किं च-

[भा.५२३४] उस्सग्गसुयं किंची, किंची अववाइयं मुणेयव्वं ।
तदुभयुत्तं किंची, सुत्तस्स गमा मुणेयव्वा ॥

घू- किं चिउस्सग्गसुत्तं । किं चि अववादसुत्तं । किं चि तदुभयसुत्तं । तं दुविहं, तं जहा उस्सग्गववादियं, अववादुस्सग्गियं । एते सुत्तगमा - सूत्रप्रकारा इत्यर्थः । अधवा - सुत्तगमा द्विरभिहितो गमः, तं जहा - उस्सग्गुस्सग्गियं अववादाववादियं चेति । एते वि छ सुत्तप्पगारा आयरिएण बोधिता नज्जंति ॥ इमो वा सुत्ते अत्थपडिबंधो भवति-

[भा.५२३५] नेगेसु एगगहणं, सलोम निल्लोम अकसिणे अजिणे ।
विहिभिन्नस्स य गहणे, अववादुस्सग्गियं सुत्तं ॥

घू- इमो अनानुपुव्वीए एतेसिं सुत्ताणं अत्थो दंसिज्जति- “विधिभिन्नस्स य” पच्छद्धं । ‘कप्पति निग्गंथीणं पक्के तालपलंबे भिन्ने पडिग्गाहिताए से वि य विधिभिन्ने, नो चेव णं अविधिभिन्ने,’ अववादेण गहणे पत्ते जं अविधिभिन्नस्स पडिसेहं करेइ, एस अववादे उस्सग्गो ॥ अववादाणुन्नायं कहं पुणो पडिसिज्जति ?, अतो भण्णति-

[भा.५२३६] उस्सग्गठिई सुद्धं, जम्हा दव्वं विवज्जयं लहइ ।
ण य तं होइ विरुद्धं, एमेव इमं पि पासामो ॥

घू- ठाणं ठिती, उस्सग्गस्स ठिई उस्सग्गठिई-उत्सर्गस्थानमित्यर्थः । उस्सग्गठाणेसु जं चेव दव्वं कप्पति तं चेव दव्वं असंथरणे जम्हा विवज्जयं लभति । “विवज्जतो” विवरीयता-असुद्धमित्यर्थः । तं असुद्धं गुणकरेति धेष्पत्तं न विरुद्धं भवति । “एमेव इमं पि पासामो”ति अववातानुन्नाए अविधिभिन्ने दोसदंसणं जतो भवति, तेन पुणो पडिसेहो कज्जइ - न दोष इत्यर्थः ॥

[भा.५२३७] उस्सग्गे गोयरम्मी, निसिज्जकप्पाऽववायओ तिण्हं ।
मंसं दल मा अट्ठिं. अववाउस्सग्गियं सत्तं ॥

घू- इमं उस्सग्गसूत्रं - “नो कप्पति निग्गंथाण वा निग्गंथीणं वा अंतरगिहंसि आसइत्तए वा जाव काउस्सग्गं वा ठाणं ठातित्तए वा” । अहवा -

गोयरग्गपविट्ठो उ, न निसीएज्ज कत्थति ।

कहं च न पबंधिज्जा, चिद्धित्ता न व संजए” ॥

इमं अववादिकं - “अध पुण एवं जाणेज्जा - जुण्णे वाहिए तवस्सि दुब्बले किलंतु मुच्छेज्ज वा पवडेज्जवा एव णं कप्पति अंतरगिहंसि आसइत्तए वा जाव उस्सग्गठाणं ठातित्तए” ।

(अहवा) - “तिण्हमन्नतरागस्स, निसेज्जा जस्स कप्पति ।

जराए अभिभूयस्स, वाहिगस्स तवस्सिणो ॥

इमं अववादुस्सग्गियं - “बहुअड्ढियं पोग्गलं अनिमिसं वा बहुकंटयं !” एवं अववादतो गिण्हंतो भणाति- “मंसं दल मा अड्ढियं” ति ॥ अधवा-

[भा. ५२३८] नो कप्पति वाऽभिन्नं, अववाएणं तु कप्पती भिन्नं ।

कप्पइ पक्कं भिन्नं, विहीय अववायउस्सग्गं ॥

घू- “नो कप्पति निग्गंथाण वा निग्गंथीण वा आमे तालपलंबे अभिन्ने पडिग्गाहित्तए” एवं उस्सग्गियं । “कप्पति निग्गंथाण वा निग्गंथीण वा आमे तालपलंबे भिन्ने पडिग्गाहित्तए”, एवं अववादियं । पच्छद्धं कंठं । पूर्वोक्तं इमं उस्सग्गाववाइयं - “नो कप्पति निग्गंथाण वा निग्गंथीण वा रातो वा वियाले वा सेज्जासंथारए पडिग्गाहित्तए, ॥ नऽन्तथेगेणं पुव्वपडिलेहिणं सेज्जासंथारएणं” । इमं उस्सग्गुस्सग्गियं । “जे भिक्खू असनं वा पानं वा, खाइणं वा, साइमं वा (ङ्क) पढमाए पोरिसीए पडिग्गाहेत्ता पच्छिमं पोरिसि उवातिणावेति, उवातिणावेतं वा सातिज्जति; से य आहच्च उवातिणाविते सिया जो तं भुंजति भुंजतं वा सातिज्जति ।”

इमं अववादाववादियं । जेसु अववादो सुत्तेसु निबद्धो तेसु चेव सुत्तेसु अत्यतो पुणो अनुन्ना पवत्तति, ते अववायाववादियं । सुत्ता, जतो सा वितियाणुन्ना सुत्तत्यानुगता इति । इदामिं बितियगाहाए पुव्वद्धस्स इमं वक्खाणं- अणंगेसु सुत्तत्येसु घेतत्वेषु एगस्स अत्थस्स गहणं करति, जहा जत्थ सुत्ते पाणातिवातविरतिग्गहणं तत्थ सेसा महव्ववया अत्थतो दट्ठव्वा । एवं कसायइंदियआसवेसु वि भाणियव्वं । इमे पत्तेयसुत्ता- नो कप्पति निग्गंथाणं अलोमाइं चम्माइं धारित्तए वा परिहरित्तए वा । कप्पति निग्गंथाणं सलोमाइं चम्माइं धारित्तए वा परिहित्तए वा । णोप्पति, निग्गंथीणं सलोमाइं चम्माइं धारित्तए वा परिहरित्तए वा । कप्पति निग्गंथीणं अलोमाइं चम्माइं धारित्तए वा परिहरित्तए वा । इमं सामण्यसुत्तं । नो कप्पति निग्गंथाण वा निग्गंथीण वा कसिणाइं चम्माइं धारित्तए वा परिहित्तए वा । कप्पति निग्गंथाण वा निग्गंथीण वा अकसिणाइं चम्माइं धारित्तए वा परिहित्तए वा ॥ किं चान्यत्-

[भा. ५२३९] कत्थइ देसग्गहणं, कत्थइ भण्णंति निरवसेसाइं ।

उक्कम-कमजुत्ताइं, कारणवसतो निउत्ताइं ॥

[भा. ५२४०] देसग्गहणे बीएहि सूइया, मूलमाइणो होंति ।

कोहाति अनिग्गहिया, सिंचंति भवं निरवसेसं ॥

घू- क्वचित् सूत्रे देशग्रहणं करेति, जहा कप्पस्स पढमसुत्ते पलंबग्गहणातो सेसवणास्सइभेदा

मूल-कंद-खंध-तया-साह-प्पसाह-पत्त-पुप्फ-बीया य गहिया । बीयग्गहणातो वा सेसा दड्ढवा ।
इमं निरवसेसग्गहणं-

“कोहो य माणो य अनिग्गहीया, माया य लोभो य विवह्मणा ।

चत्तारि एते कसिणा कसाया, सिंचंति मूलाइं पुणब्बवस्स ।”

क्वचित् सूत्राणि उक्कमेण कृतानि क्वचित् क्रमेण जहा-

[भा. ५२४१] सत्थपरिन्ना उक्कमो, गोयरपिंडेसणा कमेणं तु ।

जं पि य उक्कमकरणं, तं पऽहिनवधम्ममायडा ॥

चू- सत्थपरिन्नाऽज्झयणे - तेउक्कायस्स उवरि वाउक्कायो भवति, सो य न तत्थ भणितो, तसाणुवरिं भणितो, दुःश्रद्धेयत्वात् । जं तं उक्कमकरणं तं अहिणवस्स सेहस्स धम्मप्रतिपत्तिकारणा वाउकातिगजीवत्वप्रतिपत्तिकारणा वा इत्यर्थः । “गोयरपिंडेसणा कमेणं” ति तत्थ गोयरातिमे अभिग्गहविसेसतो जाणियव्वा भवंति, तंजहा-पेला, अद्धपेला, गोमुत्तिया, पर्यंगवीहिया, अंतोसंबुक्का वड्ढा, बाहिं संबुक्का वड्ढा, गंतुपच्चागया, उक्खित्तचरगा, उक्खित्तनिक्खित्तचरगा । इमाओ सत्त पिंडेसणाओ-असंसड्ढा, संसड्ढा, उद्धडा, अप्पलेवा, उवग्गहिया, पग्गहिया, उज्झियधम्मिया य ।

दायगो असंसड्ढेहिं हत्थमत्तेहिं देति त्ति असंसड्ढदायगो । संसड्ढेहिं हत्थमत्तेहिं देति त्ति संसड्ढा । जत्थ उवक्खडियं भायणे तातो उद्धरियं छप्पगादिसु, एस उद्धडा । जस्स दिज्जमाणस्स दव्वस्स निप्फाव-चणगादिगस्स लेवो न भवति, सा अप्पलेवा । जं परिवेसणेण परिवेसणाए परस्स कडुच्छुतादिणा उवग्गहियं-आनियंतिवुत्तं भवति, तेन ज तं पडिसिद्धं तं तहुक्खित्तं चेव साधुस्स देइ । एसा उवग्गहिया । जं असमादिगं भोत्तुकामेण कंसादिभायणे गहियं भुंजांमि त्ति असंसड्ढित्ते चेव साधू आगतो तं चेव देति, एस पग्गहिया । जं असणादिगं गिही उज्झिउकामो साहू य उवड्ढित्तो तं तस्स देति, न य तं कोइ अन्नो दुपदादी अभिलसति, एसा उज्झियधम्मिया ॥

[भा. ५२४२] बीएहि कंदमादी, वि सूइया तेहि सब्बवणकायो ।

भोमातिका वणेण तु, सभेदमारोवणा भणिता ॥

चू-कम्हिवि सुत्ते बीग्गहणं कतं, तेन बीयग्गहणेण मूलकंदादिया सूइता, तेहिं सब्बो परित्तानंतो सभेदो वणस्सइकाओ सूतितो, तेन वणस्सतिणा भोमादिया पंच काया सूतिता, एवं सप्रभेदा आरोवणा केसुइ सुत्तेसु भाणियव्वा ॥ किं च-

[भा. ५२४३] जत्थ तु देसग्गहणं, तत्थ उ सेसाणि सूइयवसेणं ।

मोत्तूण अहीकारं, अनुओगधरा पभासंति ॥

चू- पुव्वद्धं गतार्थं । कम्हिवि सुत्ते अनुओगधरा अधिगतं अत्थं मोत्तूणं सुत्तानुपायिप्प-संगागयमत्थं ताव भणंति । एवं विचित्ता सुत्ता, विचित्तो य सुत्तत्थो, न नज्जति जाव सूरिणा न पागडिओ ॥

[भा. ५२४४] उस्सग्गेणं भणिताणि जाणि अववायओ य जाणि भवे ।

कारणजाएण मुनी ! सब्बाणि वि जाणियव्वाणि ॥

चू- उस्सग्गेम भणिताणि जाणि सुत्ताणि अववादेण य जाणि सुत्ताणि भणिताणि,

“कारणजातेन मुणि” ति पडिसिद्धस्स आयरणहेऊ कारणं, “जायं”ति उप्पन्नं, “मुनि” ति आमंतणे, सव्वाणि वि जाणियव्वाणीति । कहं?, उच्च्यते- अववायसुत्तेसुस्सग्गो अत्थतो भणितो अववादकारणे सुत्तनिबंधो, उस्सग्गसुत्तस्स उस्सग्गसुत्ते निबंधो, अत्थतो कारणजाते अनुण्णा अतो सव्वसुत्तेसु उस्सग्गो अववादे य दिट्ठो । अतो भण्णति - “कारणजातेन मुनि ! सव्वाणि वि जाणियव्वाणि “सूत्राणीत्यर्थः । ते य उस्सग्गऽववादा गुरुणा बोधिता नञ्जंति । ते य जाणिरुण अप्पण्णो ठाणे समायरति । अजाणिए पुण ते कहं समायरंति ?, ॥ अववादद्वारेण पत्ते-

[भा. ५२४५] उस्सग्गेण निसिद्धाणि जानि दव्वाणि संथरे मुणिणो ।

कारणजाए जाते, सव्वानि वि तानि कप्पंति ॥

धू- जानि संथरमाणस्स उस्सग्गेण दव्वाणि निसिद्धाणि तानि चैव दव्वाणि अववायकारणजाते, “जाय” सद्दो प्रकारवाची वितिओ “जाय” सद्दो उप्पन्नवाची, अन्यतमे कारणप्रकारे उत्पन्ने इत्यर्थः । जानि उस्सग्गे पडिसिद्धाणि उप्पन्ने कारणे सव्वानि वि तानि कप्पंति न दोसो ॥

चोदगाह-

[भा. ५२४६] जं पुव्वं पडिसिद्धं, जति तं तस्सेव कप्पती भुज्जो ।

एवं होयऽनवत्था, न य तित्थं नेव सच्चं तु ॥

धू- सुत्तत्थस्स अणवत्था भवति, चरणकरमस्स वा अणवत्थओ य तित्थं न भवति, पडिसिद्धमणुजाणंतस्स सव्वं न भवति ॥

[भा. ५२४७] उम्मतवायसरिसं, खु दंसणं न वि य कप्पऽकप्पं तु ।

अह ते एवं सिद्धी, न होज्ज सिद्धी उ कस्सेवं ॥

धू- “पुव्वावरिविरुद्धं सुत्तं पावइ उम्मतवचनवत्”, “इमं कप्पं, इमं अकप्पं” एयं अन्नहा पावति जतो अकप्पं पि कप्पं भवति । जइ एवं तुज्जं अभिप्पेयत्थसिद्धी भवति तो चरगादियाण वि अप्पण्णो अभिप्पेयत्थसिद्धी भवेज्ज ॥ आचार्य आह - सुणेहि एत्थ निच्छियऽत्थं-

[भा. ५२४८] न वि किं चि अनुन्नायं, पडिसिद्धं वा वि जिनवरिदेहिं ।

एसा तेसिं आणा, कज्जे सच्चेण होयव्वं ॥

धू- निक्कारणे अकप्पणिज्जं न किं चि अनुन्नायं, अववायकारणे उप्पन्ने अकप्पणिज्जं न किं चि पडिसिद्धं, निच्छयववहारतो एस तित्थकराणा, “कज्जे सच्चेण भवियव्वं” कज्जंति अववादकारणं, तेन जति अकप्पं पडिसेवति तहावि सच्चो भवति, सच्चो ति संजमो ॥ अहवा-

[भा. ५२४९] कज्जं नाणादीयं, उस्सग्गववायओ भवे सच्चं ।

तं तह समायरंतो, तं सफलं होइ सव्वं पि ॥

धू- कज्जं ति नाण-दंसण-चरणा । ते जहा जहा उस्सप्पंति तहा तहा समायरंतस्स संजमो भवति स्यात् । कथं संजमो भवति-

[भा. ५२५०] दोसा जेन निरुंभंति, जेन खिज्जंति पुव्वकम्माइं ।

सो सो मोक्खोवाओ, रोगावत्थामु समणं व ॥

धू- उस्सग्गे उस्सग्गं, अववादे अववादं करंतस्स रागादिया दोसा निरुंभंति, पुव्वोवचियकम्मा य खिज्जंति, एवं जो जो साधुस्स दोसनिरोधकम्माखवणो किरियाजोगो सो सो सव्वो मोक्खोवातो ।

इमो दिद्वतो - “रोगावत्थासु समणं व”, रोगावत्था रोगप्रकारा, तेसिं रोगाणं प्रशमनं अपत्थं पडिसिज्जति, जेन य प्रशमंति तं तस्स दिज्जति । अधवा - कस्स ति रोगिस्स निसेहो कज्जति, कस्स वि पुणो तमेव अनुण्णवति । एवं कम्मरोगखवणे वि समत्थस्स अकप्पपडिसेहो कज्जति । असंधरस्स पुण तमेव अनुन्नवति । हे चोदक ! जं तं तुब्भे भणियं - सुत्ते अगीतो गीतो वा नत्थि कोइ भणितो तं, एयं सुत्ते गीयादीया पवयणातो विन्नेया ॥

[भा.५२५१] अगीतस्स न कप्पति, तिविहं जयणं तु सो न जाणाति ।

अनुन्नवणाइ जयणं, सपक्ख-परपक्खजयणं च ॥

सू- चोदको भणति- “अगीयस्स किं कारणं न कप्पति ? आयरिओ भणइ - “तिविधं जयणं” ति जेन सो न याणइ । पुणो चोदगो भणति - “कयरा सा तिविधा जयणा” ? आयरिओ भणइ - अनुन्नावणजयणा सपक्खजयणा परपक्खजयणा य । चोदको भणति - “सुत्ते पट्टिएअगीतो कहं जयणं न जाणाति ?”

आयरिओ भणति - हे चोदक ! आयरिसहाया सव्वागभा भवन्ति जेन पट्टिज्जति ॥

[भा.५२५२] निउणो खलु सुत्तत्थो, न हु सक्को अपडिबोहितो नाउं ।

ते सुणह तत्थ दोसा, जे तेसिं तहिं वसंताणं ॥

सू- मिउणो त्ति सुहुमो सुत्तत्थो, सो य आयरिएण पडिबोहितो णज्जति, अन्नह न नज्जति, जे अगीयत्थाणं तहिं वसंताणं दोसा ते भण्णमाणे सुणसु ॥

[भा.५२५३] अगीया खलु साहु, नवरं दोसा गुणे अजाणंता ।

रमणिज्जभिक्ख गामे, ठायंती उदगसालाए ॥

सू- अगीयसाधू साधुकिरियाए जुत्ता नवरं - सदोसणिदोस-वसहिअनुन्नवणे दोसगुणे न याणंति, अजयणाए अनुन्नवणे दोसा, जयनामुण्णवणाए य गुणा । सदोसाए य कारणे ठिया जयणं काउं न जाणंति जे य तत्थ दोसा उप्पज्जंति ॥ “रमणिज्ज” पच्छद्धं अस्य व्याख्या-

[भा.५२५४] रमणिज्जभिक्ख गामो, ठायामो इहेव वसहि झोसेह ।

उदगधराणुणवणा, जति रक्खह देमि तो भंते ॥

सू- अगीयत्थगच्छो दूइज्जंतो एगत्य गामे बाहिं ठितो, भिक्खा हिंडिया पभूता इट्ठा य लद्धा, ताहे भणंति - “एस रमणिज्जो गामो, भिक्खा य अत्थि, अत्थेव मासकप्पविहारेणऽच्छिहामो, वसहिं झोसेह धम्मकहि” ति । तेहिं उदगसाला दिट्ठा, तं अनुन्नवेत्ता उदगधरसामिणा भणिता - “जति उदगं धरं वा रक्खिस्सह तो भे देमि” ति ॥ किं च ते गिहत्था भणंति-

[भा.५२५५] वसहीरक्खणवग्गा, कम्मं न करेमो नेव पवसामो ।

निद्धिता होह तुमं, अम्हे रत्तिं पि जग्गामो ॥

सू- “उदयधरादिरक्खवावडा अम्हे किसिमादी कम्मं पि न करेमो, न य आमंतणादिसु गामंतंरं पि पवेसामो” । ताहे अगीयत्था भणंति - “निद्धितो होहि तुमं, अम्हे रत्तिं पि जिग्गिस्सामो” ॥ इमा वि अनुन्नवणे अविधी चेव-

[भा.५२५६] जोतिस निमित्तमादी, छंदं गणियं च अम्ह साहित्या ।

अक्खरमादि व डिंभे, गाहेस्सह अजतणा सुणणे ॥

चू- जति अनुन्नविज्रंते वसहिंसामी भणति - “जति जोइसं निमित्तं छंदं गणियं वा अहं कहेस्सह, “डिंभं” ति डिंभरुवं तं अक्खरे गाहिस्सह, आदिसद्दातो अन्नं वा किं चि पावसुत्तं वागरणादि ।” एत्थ साधू जति पडिसुनेति - “कहेस्सामो सिक्खावेस्सामो वा” तो अणुन्नवणे अजयणा कया भवति ॥ अजयणाऽणुन्नवणाए ठियाणं इमे दोसा-

[भा. ५२५७] अनुन्नवण-अजयणाए, पउत्थसागारिए घरे चेव ।

तेसिं पि य चीयत्तं, सागारियवज्रियं जातं ॥

[भा. ५२५८] तेसु ठितेसु पउत्थो, अच्छंतो वा वि न वहती तत्ति ।

जइ वि य पविसितुकामो, तह वि य न चएति अतिगंतु ॥

चू- “तेसु” ति - अगीयत्थेसु जयणाणुन्नवणाए ठियाणं “उदगादिघरं संजता रक्खंति” ति सागारिगो निच्चित्तो पवसइ, घरे वा अच्छंतो उदगादिभायणाणं वावारं न वहति, “तेसिं पि” - संजयाणं “चियत्तं” - जं अहं तेन सागारिणो नागच्छंति । अहवा - जे संजता उदगरसकोउआ तेसिं चियत्तं, अधवा - सो पविसितुकामो तह वि न सक्केइ तत्थ पविसितं ॥

केन कारणेण ? अतो भण्णति -

[भा. ५२५९] संधारएहि य तहिं, समंततो आतिकिण्ण वितिकिण्णं ।

सागारिओ न इंती, दोसे य तहिं न जाणाति ॥

चू- अतिकिण्णं आकीर्णं परिवाडीए, वितिकिण्णं विप्रकीर्णं अनानुपुव्वीए, अडुवियडु ति वुत्तं भवति, एतेन कारणेण सो सेज्जातरो न पविसति । तेसु उदगभायणेसु जे सेवणादिदोसा ते न याणंति ॥ अनुन्नवण ति गता । इदानिं सपक्खे जयणा-

[भा. ५२६०] ते तत्थ सन्निविट्ठा, गहिता संधारगा जहिच्छाए ।

नानादेसी साहू, कस्सति चिंता समुप्पन्ना ॥

चू- “सन्निविट्ठ” ति ठिता ‘जहिच्छ’ ति जहा इच्छंति, नो गणावच्छेइएण दिन्ना अहारातिणियाए ॥ तत्थ कस्स ति साधुस्स इमा चिंता उप्पन्ना-

[भा. ५२६१] अनुभूता उदगरसा, नवरं मोत्तूनिमेसि उदगाणं ।

काहामि कोउहल्लं, पासुत्तेसुं समारद्धो ॥

चू- “केरिसो उदगरसो” ति कोतुअं, तं कोउआनुकूलं काहामो ति सो सुत्तेसु साधूसु समारद्धो पाउं ॥ इमे उदगे-

[भा. ५२६२] धारोदए महासलिलजले संभारिते च दव्वेहिं ।

तण्हाइयस्स व सती, दिया व राओ व उप्पज्जे ॥

चू- धारोदगं जहा सत्तधारादिसु, महासलिलोदगं गंगासिंधुमादीहि दव्वेहिं वा संभारियं, कप्पूरादिपाणियवासेण वासियं, एवमादिउदगेषु तण्हाइयस्स अभिलासो भवति, पुब्बानुभूतेन वा सती संभरणा भवति, अननुभूतेन वा कोउएणं सती भवति ॥ ताहे सतीए उप्पन्नाए अप्पणो हिययपच्चक्खं भण्णति-

[भा. ५२६३] इहरा कहासु सुणिमो, इमं खु तं विमलसीतलं तोयं ।

विगतस्स वि नत्थि रसो, इति सेवति धारतोयादी ॥

चू- “इहरे” ति- अपञ्चकखं सुतिमेतोवलखं, “इमं” ति पञ्चकखं, जं पि अम्हे उण्होदगाद विगतजीवं पिवामो तस्स वि सत्योवहयस्स अन्नहाभूतस्स रसो नत्थि, इति एवं चित्तेउं धारोदगादि सेवइ ॥ तम्मि पडिसेविते इमे दोसा-

[भा.५२६४] विगयम्मि कोउहल्ले, छडुवयविराधनं ति पडिगमणं ।
वेधाणस ओधाणे, गिलाण-सेहेण वा दिट्ठो ॥

चू- तम्मि उदगे आसेविए विगते उदगरसकोउए छट्ठं रातीभोयणविरति वयं भग्गं, तम्मि भग्गे सेसवयाण वि भंगो, ताहे “भग्गव्वतो मि” ति स गिहे पडिगमणं करेज्ज, वेहानसं वा करेज्ज, विहाराओ वा ओहाण करेज्ज, गिलाणेण सेहेण वा अभिणवधममेण दिट्ठो तं पडिसेवंतो ॥ ताहे गिलाणो इमं कुञ्जा-

[भा.५२६५] तण्हातिओ गिलाणो, तं दिस्स पिएज्ज जा विराधनया ।
एमेव सेहमादी, पियंति अप्पञ्चओ वा सिं ॥

चू- तं दट्ठुं पिवंतं गिलाणो वि तिसितो पिवेज्ज, अतिसितो वा कोउएण पिवेज्जा । तेन पीएण अपत्थेण जा अनागाढादिविराधना तन्निष्फन्नं पच्छित्तं तस्स साधुस्स भवति । अह उद्वाति तो चरिमं । एवं सेहेण वि दिट्ठे सेहो वि पिवेज्जा, सेहस्स वा अपञ्चओ भवेज्ज, जहेयं मोसं तहऽन्नं पि ॥ अहवा-

[भा.५२६६] उट्ठाहं च करेज्जा, विप्परिनामो व होज्ज सेहस्स ।
गेण्हंतेन व तेनं, खंडित भिन्ने व विद्धे वा ॥

चू- सो वा सेहो अन्नमन्नस्स अक्खंतो उट्ठाहं करेज्जा । अहवा - सेहो अयाणंतो भणेज्ज - “एसं तेनो आहरेइ” ति उट्ठाहं करेज्जा, तं वा दट्ठुं सेहो विपरिणमेज्ज, विपरिणतो सम्मत्तं चरणं लिंगं वा छडेज्ज । अगिलाणसाधुणा गिलाणेण वा सेहेण वा एतेसिं अन्नतरेण उदगं गेण्हंतेन तं उदगभायणं खंडियं भिन्नं वा वेहो से वा कतो ॥ अघवा-

[भा.५२६७] फेडितमुद्दा तेनं, कज्जे सागारियस्स अतिगमनं ।
केण इमं तेनेहिं, तणाणं आगमो कतो ॥

चू- मुद्धियस्स वा मुद्दा फेडिया, अप्पणो य कज्जेण सागारितो “अइगतो” ति पविट्ठो तेन दिट्ठं । दिट्ठे भणाति - केण इमं खंडियं ? भिन्नं वा ? साहू भणंति - तेनेहिं । ताहे सागारितो भणइ- “तेनाणं आगमो कहं जातो ? जो अम्हेहिं न नातो” ॥ ताहे सागारिणेण चित्तेण अवधारितं- “एतेहिं चेव उदगं पीतं भायणं वा खंडियं भिन्नं वा ।” तत्थ सो भेदो हवेज्ज पंतो वा । भदो इमं भणेज्जा-

[भा.५२६८] इहरह वि ताव अम्हं, भिक्खं च बलिं च गेण्हह न किंचि ।
एण्हिं खु तारिओ मि, गेम्हह छंदेण जेनऽट्ठो ॥

चू- एयं उदगगहणं मोत्तुं “इहरह वि” ति चरगादिसामण्णं भिक्खगहणकाले जं कुटुंबप्पगतं ततो भिक्खं अम्हं घरे न हिंडह, जं वा देवताणं वलीकयं ततो उच्चरियं पि न गेण्हह, इण्हिं पुण उदगगहणेन अनुगहो कतो, संसारतो य तारिता । एत्थ जेन भे अन्नेन वि अट्ठो तं पि तुब्भे छंदेण अप्पणो इच्छए पज्जत्तियं गेण्हह ॥ इमं भदपंतोसु पच्छित्तं-

[भा. ५२६९] लहुगा अनुग्गहम्भी, अप्पत्तिय धम्मकंचुगे गुरुगा ।

कडुग फरुसं भणंते, छम्मासो करभरे छेओ ॥

चू- जति भद्दगो “अनुग्गहं” ति भणेज्ज तो चउलहुं । पंतो अप्पत्तियं करेज्जा । अपत्तिओ वा इमं भणेज्ज - “एते धम्मकंचुगपविट्ठा एगलेस्सा लोगं मुसंति”, एत्थ से चउगुरुं । कुगवयणं फरुसवयणं वा भणंति छग्गुरुगा । रायकरभरेहि भग्गाणं समणकरो वोढव्वो त्ति भणंते छेदो भवति ॥

[भा. ५२७०] मूलं सएज्जाएसुं, अणवट्ठप्पो ति ए चउक्केसु ।

रच्छा महापहेसु य, पावति पारंचियं ठाणं ॥

चू- सइज्जा समोसियगा, तेहिं उदगं तेणियं ति एत्थ मूलं, तिगे चउक्के वा पसरिते ‘तेनगा वा एते’ अणवट्ठो, महापहेसु सेसरत्थासु य तेनियं ति य सुए पारंचियं ॥ “कटुगफरुसं” पच्छद्धस्स इमे वक्खाणं-

[भा. ५२७१] चोरो त्ति कडुं दुव्वोडिओ त्ति फरुसं हतो सि पव्वावी ।

समणकरो वोढव्वो, जाते मे करभरहत्ताणं ॥

चू- कंठा । सपक्खझयणा एसा गता । परपक्खजयणा इमा-

[भा. ५२७२] परपक्खम्मि यजयणा, दारे पिहितम्मि चउलहुं होंति ।

पिहिणे वि होंति लहुगा, जं ते तसपाणघातो य ॥

चू- मनुयगोणादी असंजतो सव्वो परपक्खो भाणियव्वो, आवत्तणपेढियाए जीवववरोवणभया जति दारं न पिहंति तो चउलहुं । अह पिहंति तहावि आवत्तणपेढियाजंते संचारयलूया उद्देहिगमादीण य तसाणं घातो भवति, एत्थ वि चउलहुं तसनिष्फणं च ॥ अपिहिते इमे दोसा-

[भा. ५२७३] गोणे य साणमादी, वारणे लहुगा य जं च अहिकरणं ।

खरए य तेनए या, गुरुगा य पदोसतो जं च ॥

चू- दुवारे अपिहिते गोणादी पविसेज्जा, ते जति वारेति तो चउलहुं । सो य वारितो वच्चंतो अधिकरणं जेन हरितादि मलेहिति, तन्निष्फणं अंतरायं च से कयं । अहवा - “खरए” त्ति तस्सेव संतिओ दासो दासी वा तेनगा वा पविसेज्जा, ते जति वारेति तो चउगुरुगा, ते वारिया समाणा पटुट्ठा जं छोभग-परितावणादि काहिति तन्निष्फणं पावति ॥

[भा. ५२७४] तेसि अवारणे लहुगा, गोसे सागारियस्स सिट्ठम्मि ।

लहुगा य जं च जत्तो, असिट्ठे संकापदं जं च ॥

चू- गोण साण-खर-खरिय-तेनगा य जति न वारेति तो पत्तेयं इ । ते य अवारिता उदगं पिएज्जा, हरेज्जावा, भायणादि वा विणासेज्जा । गोसे त्ति पच्चूसे जइ सागारियस्स साहेति “अमुगेण अमुगीए वा अमुगेण वा तेनेण राओ उदगं पीतं” ति चउलहुगा । कहिते सो रुट्ठो दुवक्खरियादीण जं परितावणादि काहिति, “जतो” त्ति बंधणघायण विसेसा, तो तन्निष्फणं सब्बं पावइ । अह न कहिति तो वि चउलहुगा । साधूय नट्टे संकेज्जा, संकाए चउलहुं । निस्संकिते चउगुरुं । अनुग्गहादि वा भद्दपंतदोसा हवेज्ज, “जं च” पटुट्ठो निच्छुभणादि करेज्ज ॥

गोणादियाण सव्वेसिं वारणे इमे दोसा-

[भा. ५२७५] तिरियनिवारण अभिहणण मारणं जीवघातो नासंते ।

खरिया छोभ विसाऽगणि, खरए पंतावणादीया ॥

चू- सव्वे वि गोणादी तिरिया निवारिजंता सिंगादिणा आहणेज्ज, तत्थ परितावणादि जाव मरणं भवे, सो वा निवारितो जीवघातं करेत्तो वच्चेज्जा । खरिया य निवारिता छोभगं देज्ज - “एस मे समणो पत्थेति”, विसगरादि वा देज्ज, वसहिं वा अगनिणा झामेज्ज । खरगो वि पदुट्ठो पंतावणादि करेज्ज, भायणाणि वा विनासेज्ज, सेज्जातरं वा पंतावेज्ज ॥ तेनगा इमेहिं कारणेहिं उदगं हरेज्जा-

[भा. ५२७६] आसन्नो य छनूसवो, कज्जं पि य तारिसेण उदएण ।

तेनाण य आगमणं, अच्छह तुण्हिक्का तेन ॥

चू- आसन्न छणे ऊसवे वा, छणो जत्थ विसिद्धं भत्तपानं उवसाहिज्जति, ऊसवो जत्थ तं च उवसाधिज्जति, जनो य अलंकिय विभूसितो उज्जाणादिसुभित्तादिजणपरिवुडो खज्जादिणा उवललति। तम्पि छणे ऊसवे वा तारिसेण उदगेण अवस्सं कज्जं ।

तम्पि य अप्पणो गिहे अविज्जमाणे उदगतेनणट्ठाए आगता तेना । ताहे अगीता भणंति - “तेना आगता, अच्छह भंते! तुण्हिक्का, न कप्पति कहेत्तुं अयं तेनो, अयं उवचरए” ति । अधवा - तेना आगता संजतेहिं दिट्ठा । ते तेनगा भणंति - “तुण्हिक्का अच्छह, मा मे उद्विस्सामो” ॥

[भा. ५२७७] उच्चवछणेसु संभारितं दगं ति सितरोगितट्ठा वा ।

दोहल-कुतूहलेण व, हरंति पडिसेवियादीया ॥

चू- तेसु छनूसवेसु तिसिया पीयणट्ठाए उदगं वासवासियं कप्परपाडलावासियं वा चउपंचमूलसंभारकयं वा रोगियस्सट्ठाए अवहरंति, गुव्विणीए वा डोहलट्ठाए, कोउगेण वा केरिसो एयस्स साओ ? ति, पडिसेविता अन्ने वा अवहरंति ॥

[भा. ५२७८] गहितं च तेहि उदगं, घेत्तूण गता जतो सि गंतव्वं ।

सागारितो उ भणती, सउणो वि य रक्खती नेट्ठुं ॥

चू- तेनगा घेत्तुं उदगं गता जत्थ गंतव्वं । अप्पणो य कज्जेण सागारिओ पभाए आगतो । मुद्दाभेदं दट्ठुं भणाति - “अज्जो ! सउणो वि, “नेट्ठुं” ति गिहं, सो वि ताव अप्पणो गिहं रक्खति, तुब्भेहिं इमं न रक्खियं” ॥

[भा. ५२७९] दगभाणूणे दट्ठुं, सजलं व हितं दगच परिसडितं ।

केण हियं ? तेनेहिं, असिट्ठ भदेतर इमे तू ॥

चू- अहवा - जलेण भरियं भायणं दगं च परिसडियं । तत्थ दट्ठुं सागारिगो पुच्छति - केन हियं । साहू भणंति - तेनेहिंति । तत्थ जति तेनगं वन्नरुवेण कहेति तो बंधणादिया दोसा, “असिट्ठि” ति अकहिते भद्दोसा “इतरे” ति पंतदोसा य इमे ॥

[भा. ५२८०] लहुगा अनुग्गहम्मी, अप्पत्तियधम्मकंचुगे गुरुगा ।

कडुग-फरुसं भणंते, छम्मासो करभरे छेओ ॥

[भा. ५२८१] मूलं सएज्जएसुं, अणवट्ठप्पो तिए चउक्केसु ।

रच्छ-महापहेसु य, पावति पारचियं ठाणं ॥

[भा. ५२८२] एगमनेगे छेदो, दिय रातो विनास-गरहमादीया ।

जं पाविहिंति विहनिग्गतादि वसहिं अलभमाणा ॥

पूर्ववत् । एगस्स साधुस्स अनेगाण वा वोच्छेदं करेज्जा । अहवा-तद्व्वस्स अनेगाण वा । जति दिवसे निच्छुभेज्जा रातो वा । अत्रं वा वसहि अलभंता तेन साविद्यादिएहिं विनासं पविज्जति, लोणेण वा गरहिज्जति । एते तेनगति । ततो य निच्छूढा विहं पडिवन्ना जं सीउण्हरदुप्पि वा- स परिसहमादि तेन सावयादीहिं वा वसहिं अलभंता जं पावेति तन्निष्फणं पावेति अथवा-तस्स दोसेण अन्नविह-निग्गतादिया वसहि अलभंता जं पाविहिंति तन्निष्फण पावति । एवं अकहिज्जंते तेने दोसा । अथ तेनं कहेज्जं- जं ते तेनगाण काहिंति तेनगा वा । तस्स साधुस्स वा जं काहिंति । एते अगीयत्थस्स दोसा ।

इदानिं गियत्थस्स विधी भण्णइ-

[भा. ५२८३] गीयत्थस्स वि एवं, निक्कारण कारणे अजतणाए ।

कारणे कडजोगिस्स उ, कप्पति वि तिविहाए जयणाए ॥

चू- गीयत्थो वि जो निक्कारणे उदगसालाए ठाति, कारणे वा ठितो जयणं न करोति । कडजोगी गीयत्थो । तिविधा जयणा - अनुन्नवणजयणा सपक्खजयणा परपक्खजयणा य ॥

[भा. ५२८४] निक्कारणम्मि दोसा, पडिबंधे कारणम्मि निदोसा ।

ते चेव अजयणाए, पुणो वि सो पावती दोसे ॥

चू- जइ निक्कारणे उदगपडिबद्धाए वसहीए ठाति तो ते चेव पुव्वभणिता दोसा भवंति । कारणे पुण ते चेव दोसे पावति जे अजयणद्धिताणं ॥ किं पुण तं कारणं ?, इमं-

[भा. ५२८५] अद्धाणनिग्गयादी, तिक्खुत्तो मग्गिऊण असतीए ।

गीयत्थाजयणाए, वसंति तो उदगसालाए ॥

चू- विसुद्धवसहीए असति सेसं कंठं ॥ तत्थ य अनुन्नवणाए जति वसहिसामी भणेज्ज - "जति अहं किं चि जोतिसाति कहेस्सह तो मे वसहिं देमो ।" तत्थ साधूहिं वत्तव्वं-

[भा. ५२८६] न वि जोतिसं न गणियं, न चऽक्खरे न वि य किं चि रक्खामो ।

अप्पस्सगा असुणगा, भायणखंभोवमा वसिमो ॥

चू- जोतिसाति न सिक्खवेमो, न वा जानामो ति वत्तव्वं, जहा भायणखंभ-कुड्ढादिया तुज्जं सुत्थदुत्थेसु वावारं न वहंति एवं अहं विसामो । जति ते किंचि कज्जवित्तिं पेच्छामो तं पेच्छंता वि अप्पस्सगा इह अच्छामो । जइ वा कोइ भणेज्जा - इमं सेज्जातरस्स कहेज्जह, असुणंतं वा सुणावेह, तत्थ वि अहं असुणगा ॥

[भा. ५२८७] निक्कारणम्मि एवं, कारणदुलभे भणंतिमं वसभा ।

अहं ठियल्लग च्चिय, अहापवत्तं वहह तुब्भे ॥

चू- उस्सगणेणं एवं ठायंति । असिवोमादिदुब्भिक्खकारणेसु अन्नतो अगच्छंता तत्थ य सुद्धवसही दुल्लभा ताहे उदगसालाए ठायंता इमं भणंति साधारणवयणं वसभा "अहं ता ठियचित्ता, तुहं पुण जं अहापवत्तं वावारवहणं दिवसदेवसियं तं वहेह चेव ॥

गया अनुन्नवणजयणा । इमा सपक्खजयणा-

[भा. ५२८८] आमं ति अब्भुवगाए, भिक्ख-वियारादि निग्गय मिएसुं ।

भणति गुरु सागरियं, कत्थुदगं जाणणद्वाए ॥

सू- सागारिणेण अब्भुवगयं - “निरुवगारी होउं अच्छह ति, अहापवत्तं वावारं वहिस्सामो”
ति, ताहे तत्थ ठिया, इहरा न ठायंति । तत्थ ठियाणं इमा विही - जाहे सव्वे भिगा भखादिनिग्गता
भवति ताहे गुरू उदगजाणणद्वा अन्नावदेसेण सागारियस्स पुरतो ॥ इमं भणति-

[भा.५२८९] चउमूल पंचमूला, तालोदानं च तावतोयाणं ।
दिट्ठभए सन्निचिया, अन्नादेसे कुडुंबीणं ॥

सू- चउहिं पंचहिं वा अन्नतमेहिं सुरहिमूलेहिं पाणद्वा संभारकडं तालोदं तोसलीए, तावोदणं
रायगिहे ॥

[भा.५२९०] एवं च भणितमेत्तमि कारणे सो भणाति आयरिए ।
अत्थि ममं सन्निचिया, पेच्छह नानाविहे उदए ॥

सू- जाहे एवं भणितो गुरुणा ताहे कमपत्ते कहणकारणे सेजातरो पच्छद्धेण भणति -
“पत्थभोयणे तावोदणं, एत्थ तालोदणं”, एवं तेन सव्वे कहिता ॥ ते य गुरुणा-

[भा.५२९१] उवलक्खिया य उदगा, संथाराणं जहाविही गहणं ।
जो जस्स उ पाओग्गो, सो तस्स तहं तु दायव्वो ॥

सू- ताहे संथारणाणं अहाराइणियाए विहिगहणे पत्ते वि तं सामायारिं भेतुं गुरवो अपत्तियं
तत्थ करेति, जो जस्स जम्मि ठाणे जोगो संथारगो तस्स तहिं ठाणं देति ॥ तत्थिमो विही-

[भा.५२९२] निक्खम-पवेसवज्जण, दूरो य अभाविता उ उदगस्स ।
उदयंतेन परिणत्ता, चिलिमिणि राइंदिय असुण्णं ॥

सू- सागारियस्स उदगादिगहणद्वा पविसमाणस्स निक्खमण-पवेसो वज्जेयव्वो । उदगभायणाण
य अभाविया अगीया अतिपरिनामगा गंदधम्मा य दूरतो ठविज्जंति । जे पुण धम्मसद्धिया थिरचित्ता
ते उदगभायणाण ठाणे य अंतरे कडगो चिलिमिली वा दिज्जति । गीयत्थपरिनामगेहिं यदियारातो
य असुन्नं कज्जति ॥

[भा.५२९३] ते तत्थ सन्निविट्ठा, गहिता संथारणा विधीपुव्वं ।
जागरमाण वसंती, सपक्खजयणाए गीयत्था ॥

सू- जहा तत्थ दोसो न भवति तहा संथारणा घेतव्वा, एसेव तत्त विधी । सपक्खं रक्खंता
तत्थ गीयत्था सदा सजागरा सुवंति ॥ अधवा-

[भा.५२९४] ठाणं वा ठायंती, णिसेज्ज अहवा सजागरे सुवंति ।
बहुसो अभिद्ववंते, वयणमिणं वायणं देमि ॥

सू- जो वा दढसंघयणो अत्थचित्तगो सो ठाणं ठाति, निसन्नो वा झायमाणो चिट्ठइ । अधवा
- गीयत्थ कृतकेन सव्वेसिं पुरतो भणति- “संदिसह भंते ! सव्वराइयं उस्सगं करेस्सामि ।” पच्छा
सुत्तेसु सुवंति, अन्नदिनं अन्नो संदिसावेति । एवं रक्खंति । वसभा वा सजागरा सुवंति, जति
तत्थ दगाभिलासी दगभायणंतेन आगच्छति तत्थ तहा गुरवो वसभा वा संजीहारं करेति, जहा सो
पडिनीयत्त ति । अध सो पुणो पुणो अभिद्ववति ताहे गुरू सामण्यतो वयणं भणाति- “उट्ठेह भंते!
वायणं देमि ।” तं वा भणाइ “अज्जो ! वायणं वा ते देमि” ॥

[भा.५२९५] फिट्ठितं च दगट्ठिं वा, जतणा वारेंति न तु फुडं वेति ।
मा तं सोच्छिति अन्नो, नित्यक्कोऽकज्ज गमणं वा ॥

धू- फुडं रुक्खं न भणति, मा तं अन्नो साउं अन्नेसिं कहेस्सति । पच्छा सव्वेहिं नाते गुरुणा वा फुडं भणिते नित्यक्को निल्लज्जो भवति । पच्छा निल्लज्जिभूतो अकज्जं पि करेति, नातो मि त्ति लज्जितो वा पडिगमणादीणि करेज्जा ॥ “जयणाए वारेति” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५२९६] दारं न होति एत्तो, निद्वामत्ताणि पुच्छ अच्छीणि ।
भण जं च संकितं ते, गेणहह वेरत्तियं भंते ! ॥

धू- कठा सपक्खजयणा गता । इमा परपक्खजयणा-

[भा. ५२९७] परपक्खम्मि वि दारं, ठयंति जयणाए दो वि वारेति ।
तहवि य अठायमाणे, उवेह पुट्ठा व साहंति ॥

धू- परपक्खेसु दारं ठयति इमाए जयणाए-

[भा. ५२९८] पेहपमज्जणसमियं, उवओगं काउं दारे घट्टेति ।
तिरिय नर दोन्नि एते, खर-खरि त्थि-पुं निसिद्धितरे ॥

धू- चक्खुणा पेहिउं रयोहरणेण मज्जंति, अचक्खुविसए वा उवओगं काउं । अधवा - सचक्खुविसए वि उवओगकरणं न विरुज्जति । एवं च राणियं जहा जीवविराधना न भवति त जयणाए दारं ठयंति । अहवा - “जयणाए दो वि वारेति” तिरिया नरा यएते दोन्नि । अहवा - दोन्नि - दासो दासी य, अहवा - दोन्नि - इत्थी पुरिसो य । अहवा - दोन्नि “निसिद्धितर” ति जेसिं पवेसोऽणुन्नात्तो ते निसिद्धा, नाणुन्नातो पवेसो जेसिते इतर त्ति ।

अहवा - अक्कंतियतेना निसद्धा इतरे अनिसद्धा, उवरि वक्खाणिज्जमाणा, जयणाए । तथा य अठायमाणेसु “उवेह” ति तुण्हिक्को अच्छति । सागारिणा वा पुट्ठो- “केनुदगं नीयं ?” ति ताहे साहंति “अमुगेणं अमुगीए वा” ॥

[भा. ५२९९] गेण्हंतेसु य दोसु वि, वयणमिणं तत्थ वेति गीयत्था ।
बहुगं च नेसि उदगं, किं पगयं होहिती कल्लं ॥

धू- इत्थिपुरिसादिसु दोसु वि गेण्हंतेसु गुरुमादी गीयत्था इमं वयणं (भणंति) पच्छच्छं कठं ॥
तेनेगेसु इमा विही-

[भा. ५३००] नीसट्ठेसु उवेहं, सत्थेणं तासिता तु तुसिनीया ।
बहुसो य भणति महिलं, जह तं वयणं सुणन्ति अन्नो ॥

धू- तेना दुविधा-निसद्धतेना अनिसद्धतेना य । निसद्धा अक्कंतिया बला अवहरंति जहा पभवो । तेसु आगतेसु उवेहं करेइ, तुण्हिक्को अच्छइ । अहवा - कग्गादिणा सत्थेण तासिता - तुण्हिक्का अच्छह मा भे मारेसं । अह महिला उदगं नेति तत्थ इमं वयणं - “बहुसो य पच्छच्छं” ॥

अस्य व्याख्या-

[भा. ५३०१] साहूणं वसहीए, रत्ति महिला न कप्पती एंती ।
बहुगं च नेसि उदगं, किं पाहुणगा वियाले य ॥

[भा. ५३०२] तेनेसु निसट्ठेसुं पुव्वा-ऽवर रत्तिमल्लियंतेसु ।
तेनुदयरक्खणट्ठा, वयणमिमं वेति गीयत्था ॥

धू- “तेने” ति उदगं जे तेनेति, तेसिं रक्खणट्ठा गीयत्था उच्चसट्ठेण इमं भणंति ॥

[भा. ५३०३] जागरह नरा ! निद्वं, जागरमाणस्स वड्ढती बुद्धी ।
जो सुवति न सो सुहितो, जो जग्गति सो सया सुहितो ॥

[भा. ५३०४] सुवति सुवंतस्स सुयं, संकियखलियं भवे पमत्तस्स ।
जागरमाणस्स सुयं, थिरपरिचियप्पमत्तस्स ॥

धू- “सुवति” ति नश्यतीत्यर्थः । अहवा - निद्राप्रमत्तस्य सुत्तथा संकिता भवति खलंति वा, नो दरदरस्स आगच्छंति, संभरणेण आगच्छंति, नागच्छंति वेत्यर्थः । विगहादीहिंवा पमत्तस्स सुयं अथिरं भवति ॥

[भा. ५३०५] सुवइ य अजगरभूतो, सुयं पि से नासती अमयभूयं ।
होहिति गोणब्भूयो, सुयं पि नट्टे अमयभूये ॥

धू- अयगरस्स किल महंती निदा भवति, जेन जहा निद्वित्तो सुवइ । किं चान्यत्-

[भा. ५३०६] जागरिता धम्मिंमं, आधम्मिणं च सुत्तगा सेया ।
वच्छाहिवभगिणीए, अकहिंसु जिनो जयंतीए ॥

धू- वच्छजणवए कोसंबी नगरी, तस्स अहिवो संताणितो राया, तस्स भगिनी जयंती । तीए भगवं वद्धमाणो पुच्छिओ । धम्मियाणं किं सुत्तया, सेया ? जागरिया सेया ? भगवयावागरियं- “धम्मियाणं जागरिया सेया, नो सुत्तया । अधम्मियाणं सुत्तया सेया, नो जागरिया ।” “अकहिंसु” ति अतीते एवं कहियवान् ॥ किं चान्यत्-

[भा. ५३०७] नालस्सेण समं सोक्खं, न विजा सह निद्वया ।
न वेरगं ममत्तेणं, नारंभेण दयालुया ॥

[भा. ५३०८] तासेतूण अवहिते, अवेइएहि व गोसे साहंति ।
जाणंते वि य तेनं, साहंति न वण्ण-रूवेहिं ॥

धू- अक्कंतियतेनेहिं सत्थेणं तासेउं, अनक्कंतिएहिं वा अवेइएहिं च, एवं अन्नयरप्पगारेण हरिते, “गोसि” ति पच्चूसे सेज्जातरस्स कहंति, जति वि ते नामगोएणं जाणंति तहावि तं न कहंति, अकहिजंते वा जति पच्चंगिरा भवति तो कहंति ॥ “स उदग” ति सेज्जा गता ।

इदानिं उदगसमीवे सा भण्णइ-

[भा. ५३०९] इति सउदगा तु एसा, उदगसमीवम्मि तिन्निमे भेदा ।
एक्केक्के चिट्ठणादी, आहारुच्चार-ज्ञाणादी ॥

धू- जा सा उदगसमीवे तस्स तिन्नि भेदा, तेसु तिसु भेदेसु एक्केक्के चिट्ठणादिया किरियविसेसा करेज्ज ॥ ते य इमे तिन्नि भेदा-

[भा. ५३१०] दगतीरचिट्ठणादी, जूवग आतावणा य बोधव्वा ।
लहुगो लहुगा लहुगा, तत्थ वि आणादिणो दोसा ॥

धू- चिट्ठणादिया दस वि पदा एक्कं पदं । जूवगं ति बितियं । आयावणं ति ततियं । चिट्ठणादि दस च्छिउदगसमीवं करंतस्स पत्तेयं मासलहुं । जूवगे वसहिं गेण्हति इ । आतवेति इ । जूवगं वा संकमेण गच्छति इ । तिसु वि ठाणेषु पत्तेयं आणादिया दोसा भवंति ॥

दगतीरं दगासन्नं दगब्भासं ति वा एगट्टं । तस्स पमाणे इमे आएसा-

[भा. ५३११] नयणे पूरे दिष्टे, तडि सिंचण वीइमेव पुट्टे य ।

आगच्छंते आरन्न, गाम पसु मनुय इत्थीओ ॥

शू- चोदगो भणइ- “अहं दगतीरं भणामि, उदगागरातो जत्थ निज्जति उदगं तं उदगतीरं” ?
आयरिओ भणति - दूरं पि नज्जति उदगं, तम्हा न होइ तं उदगतीरं । तो जत्तियं नदीपूरेण अक्कमइ
तं उदगतीरं । अधवा - जहिं ठिएहिं जलं दीसइ, अधवा - नदीए तडी उदगतीरं । अधवा - जहिं
ठितो जलड्डिएण सिंचिज्जइ सिंगगादिणा तं जलतीरं । अधवा - जावतियं वीति (चि) ओ फुसंति,
अधवा - जावतियं जलेण पुट्टं तं दगतीरं” । आयरिओ भणइ - “न होइ एयं दकतीरं ।”
दगतीरलक्खणं इमं भणति - आरन्ना गामेयगा वा दगड्डिणो आगच्छमाणा पसु मणुस्सा इत्थिगाओ
वा साधु दगतीरड्डियं दड्डु थक्कंति - नियत्तंति वा जत्तो तं उदगतीरं ॥ पुनरवि आयरिओ भणति-

[भा. ५३१२] सिंचण-वीथी-पुट्टा, दगतीरं होइ न पुण तम्भत्तं ।

ओयरिउत्तरितुममा, जहि दिस्स तसंति तं तीरं ॥

शू- नयणादियाणं सत्तण्ह आदेसाणं चरिमा तिन्नि सिंचण, वीति, पुट्टो य, एते नियमा
दगतीरं । सेसा भयणिज्जा । इमं अब्वभिचारि दगतीरं - आरन्ना गामेयगा वा तिरिया वा मणुस्सा
वा दगड्डिणो ओयरिउमणा पाउं वा उत्तरिउमणा जलचरा वा जहिं ठियं साधुं दड्डुणं चिड्ढंति,
त्रसंति वा तं दगतीरं भवति ॥ दगतीरे चिड्डणादिसु इमे दोसा-

[भा. ५३१३] अहिकरणमंतराए, छेदण उस्सास अनहियासे य ।

आणा सिंचण जल-थल-खहचरपाणाण वित्तासो ॥

शू- दगतीरे चिड्डंतस्स अधिकरणं भवति, बहूण य अंतरायं करेति । “छेदं” ति - साधुस्स
चलणा जो उड्डिये-रओ सो जले निवडति । “उस्सासे” ति - उस्सासविमुक्कपोग्गला जले निवडति ।
जलं वा खोभेति । दगतीरे ठितो वा तिसितो धिदुब्बलो अनधियासो जलं पिवेज्जा । तित्यकराणाभंगो
य । तगतीरे ठियं वा अमुकंप-पडिनीययाए कोति सिंचेज्जा । दगतीरड्डिओ य जल-जल-खहचराणं
वित्तासं करेति ॥ “अधिकरणं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५३१४] दड्डुणं वा नियत्तण, अभिहननं वा वि अन्नत्तूहेनं ।

गामा-ऽऽरन्नपसूणं, जा जहि आरोवणा भणिया ॥

शू- दड्डुणं वा नियत्तण ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५३१५] पडिपहणियत्तमाणम्मि अंतरागं (यं) च तिमरणे चरिमं ।

सिग्घगति तन्निमित्तं, अभिघातो काय-आताए ॥

शू- गामेयगा अरन्नवासिणो वा, गामेयगा ताव ठप्पा । आरन्ना तिसिया तित्याहिमुहा एंता
दगतीरे तं साधुं दड्डुणं पडिपहेण गच्छंतेसु अधिकरणं, छक्काए य वहेति, उदगं च अपाउं जति ते
पडिपहेणं गच्छंति तो अंतरायं भवति, चसद्दातो परितावणादी दोसा, एगम्मि परिताविते छेदो,
दोसु मूलं, तिसु अणवड्डो । अह एकं तिसाए मरइ तो मूलं, दोसु अणवड्डो, तिसु पारंचियं ।
“अभिहननं वा वि” अस्य व्याख्या - “सिग्घगति” पच्छद्धं, “तन्निमित्तं” ति - तं साधुं दड्डुं
गीता सिग्घगती अन्नं अन्नोन्नं वा अभिघायंति, छक्काए वा धाएति, साहुस्स वा दित्ता वाघातं,
करेज्जा, तिसिया वा अणधियासत्तणतो साहुं नोख्खेउं अभिहनेउ गच्छेज्जा ॥

“अन्नतूहेणं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५३१६] अतड-पवातो सो चेव य मग्गो अपरिभुत्त हरितादी ।

ओवड कूडे मगरा, जदि घोट्टे तसा य दुहतो वि ॥

चू- तत्थ ठितं साधु दड्डं “अतड” ति अतित्थं अनोतारं तेन ओयरञ्जा । तत्थ छिन्नटंके प्रपाते आयविराधना से हवेज्ज ॥ अहवा - सो चेव अहिनवो मग्गो पयट्टेज्ज, तत्थ अपरिभुत्ते अनानुपुव्वीए छक्काया विराहिजेज्ज । “ओवड” ति - खड्ढातीते पडेज्ज, अतित्थेवा कूडेण घेप्पेज्ज, अतित्थेणवा जलमोइण्णो मगरातिणा सावयेण खजेज्ज । साधुनिमित्तं तित्थेण अतित्थेण वा ओयरित्ता अतसे आउक्काए जति सो घोट्टे करेइ ततिया चउलहुगा, अचित्ते आउक्काए जइ बेंदिये ग्रसति तो छल्लहुगं, तेइंदिए छग्गुगुं, चउरिंदिए छेदो, पंचेंदिए एकम्मि मूलं, दोसु अणवट्ठो, तिसु पारंचियं। “दुहतो वि” ति - जत्थ आउक्काओ सचित्तो सतसो य तत्थ दो वि पच्छित्ता भवंति, चउरिंदिएसु चउसु पारंचिय, तेइंदिएसु पंचसु पारंचियं, बेंदिएसु छसु पारंचियं ॥

एते ताव आरन्नागाणं दोसा भणिता । इदानिं गामेयगाणं दोसा भण्णंति-

[भा. ५३१७] गामेय कुच्छियमकुच्छिते य एक्केक्क दुड्डुड्डा य ।

दुड्डा जह आरन्ना, दुगुंछित ऽदुगुंछिता नेया ॥

चू- ते गामेयगा तिरिया दुविधा - दुगुंछिता अदुगुंछिता य । दुगुंछिता गद्दभाती, अदुगुंछिता गवादी । दुगुंछिता दुड्डा अदुड्डा य । अदुगुंछिया वि एवं । जे दुगुंछिता अदुगुंछितावा दुड्डा ते दोवि जहा आरन्ना भणिता तहा भाणियव्वा ॥ जे अदुगुंछिता अदुड्डा तेसु नत्थि दोसा जहासंभवं भाणियव्वा, जे ते दुगुंछिया अदुड्डा तेसु इमे दोसा-

[भा. ५३१८] भुत्तेयरदोस कुच्छिते, पडिनीए छोभ गेण्णणादीया ।

आरन्मनुय-धीसु वि, ते चेव नियत्तणादीया ॥

चू- तिरियंची महासहिता दुगुंछिताले, जेन गिहिका भुत्ता तस्स तं दड्डुं सतिकरणं, “इतरे” ति जण न भुत्ता तस्स तं दड्डुं कोउअं अवति, कुच्छियासु वा आसन्नठियासु पडिनीतो कोइ छोभं देज्ज- “मए एस समणगो महासहियं पडिसेवंतो दिट्ठो”, तत्थ वि गेण्णणादिया दोसा । एवं गामारन्तितिरिएसु दोसा भणिता । जा य जत्थ काए आरोवणा भणिता सा सव्वा उवउंजितण भाणियव्वा । एते तिरियाणं दोसा भणिता । इदानि मनुस्साणं “आरन्मणुय” पच्छुद्धं । मनुया दुविधा - आरन्नागा गामेयगा य । तत्थ आरन्नायाणं पुरिसाणं य इत्थियाणं य ते चेव नियत्तणादिया दोसा जे तिरियाणं भणिया ॥ इमे य अन्ने दोसा-

[भा. ५३१९] पावं अवाउडातो, सबरादीतो तहेव नित्यक्का ।

आरियपुरिस कुतूहल, आतुभयपुलिंद आसुवधो ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । नित्यक्का निळज्जा । तातो साधुं दड्डुणं आरियपुरिसो ति काउं पुलिंदियादिअणारिया कोउएणं साधुसमीवं एज्जंताओ दड्डुं आयपरउभयसमुत्था दोसा भवेज्ज ॥ मेहुणपुलिंदो वा तं इत्थियं साधुसगासमागतं दड्डुं ईसायंतो रुट्ठो “आसु” सिग्घं मारेज्ज ॥

[भा. ५३२०] धी-पुरिसअनायारे, खोभो सागारयं ति वा पहणे ।

गामित्थी-पुरिसेसु वि, ते वियदोसा इमे चऽण्णे ॥

बू- अधवा - सो पुलिंदपुरिसो पुलिंदयाए सह अनायारं आयरेज्ज, तत्थ भुत्ताभुत्ताण सतिकरणकोउएहिं चित्तखोहो हवेज्ज । खुभिए य चित्ते पडिगमणादिया दोसा । अहवा - सो पुलिंदतो अनायारमायरिउकामो सागारियं ति काउं साधुं पहेणेज्जा मारेज्ज वा । एते आरन्नयाण दोसा । गामेयकपुरिसइत्थीण वि एते चेव दोसा, इमे य अन्ने दोसा ॥

[भा. ५३२१] चंकमणं णिल्लेवण, चिद्धित्ता चेव तम्मि तूहम्मि ।
अच्छंते संकापद, मज्जण दड्ढं सतीकरणं ॥

बू- “चंकमणे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५३२२] अन्नत्थ व चंकमती, मज्जण अन्नत्थ वा वि वोसिरती ।
कोनाली चंकमणे, परकूलातो वि तत्थेति ॥

बू-कोइ अन्नत्थ चंकमंतो साधुं दगतीरे दड्ढं तत्थेति एत्थ साधुसमीवे चेव चंकमणं करेस्सामि, किं चि पुच्छिस्सामि वा बोल्लालाव-संकहाए अच्छिस्सामि, साधुं वा दगतीरे चंकमंतं दड्ढं गिही अन्नयाणाओ तत्थेइ अहं पि एत्थेव चंकमिस्सं, सो य अयगोलसमो विभासा । अहवा - तत्थ दगतीरे चंकमणं करेस्सामीति आगतो तत्थ साधुं दड्ढणं चित्तेति - “जामि इतो ठाणातो अन्नत्थ चंकमणं करेस्सामी” ति गच्छति, गच्छंते अधिकरणं । “निल्लेवणं” ति अस्य व्याख्या - “मज्जण अन्नत्थ वा वि वोसिरति” । सन्नं वोसिरितुं अन्नत्थ निल्लेवेउकामो साधुं दड्ढं साधुसमीवे एउं निल्लेवेइ । एवं मज्जणंपि, मज्जणं ति ण्हाणं । अहवा - तत्थ निल्लेविउं कामो साधुं दड्ढं अन्नत्थ गंतुं णिल्लेवेति एवं मज्जण सन्नवोसिरणं पि ।

“चिद्धित्ता चेव तम्मि तूहम्मि” अस्य व्याख्या- “कोनाली” पच्छद्धं । गंतुकामो सागारिगो साधुं दगतीरे दड्ढं तम्मि चेव “तूहम्मि” ति तित्थे चिद्धित्ति । अहवा - परकूलातो विसाधुसमीवं एति । “कोनालि” ति गोड्डी । गोड्डीए साधुणा सह बोल्लालावसंकहेण चंकमणं करंतो अच्छिस्सं, तत्थ साधुसंलावनिमित्तं अच्छंतो छक्काए वधति ॥ “अच्छंते संकापद” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५३२३] दग-मेहुणसंकाए, लहुगा गुरुगा य मूल नीसंके ।
दगतूर कुंचवीरग, पयंस केसादलंकारे ॥

बू- दगतीरे साधुं अच्छंतं दड्ढं कोइ संकेज्जा - किं उदगद्धा अच्छति । अह किं संगारदिन्नतो ? तत्थ दगसंकाए चउलहुं, निस्संके चउगुरु । मेहुणसंकाए चउगुरुं, निस्संकिते मूलं । “मज्जण दड्ढं सतीकरणं” ति अस्य व्याख्या - “दगतूरं” पच्छद्धं । कोति सविगारं मज्जति, दगतूरं करंतो एरिसं जलं अफ्फालेति जेन मुरवसद्धे भवति । एवं पडह-पणव-भेरिमादिया सद्दा करंति । अधवा - कुंचवीरगेण जलं आहिंडति । कुंचवीरगो सगडपक्खसारिच्छं जलजाणं कज्जति । सुगंधदव्वेहि य आधंसमाणं केसवत्थमल्लआभरणालंकारेण य आभरंते दड्ढं भुत्तभोगिसतिकरणं, इयराण कोउयं भवइ । पडिगमणादी दोसा ॥ एते पुरिसेसु दोसा । इमे इत्थीसु-

भा. [५३२४] मज्जण-ण्हाणद्वाणेसु अच्छती इत्थियं ति गहमादी ।
एमेव कुच्छित्तेतर-इत्थीसविसेस मिहुणेसु ॥

बू- इत्थीओ दुविहा - अदुगुंछिता दुगुंछिता य । तत्थ अदुगुंछिता बंभणी खत्तिया वेसि सुद्धी य । दुगुंछिता संभोइयदुअक्खरियाओ, अहवा नडवरुडादियाओ असंभोइयइत्थिआओ । एताओ

विदुविधाओ - सपरिग्गहा अपरिग्गहाओ य । एत्थ सपरिग्गहित्थियाणं वसंताइसु अन्नत्थ ऊसवे विभवेण जा जलक्रीडा संमज्जणं, मलडाहोवसमकरणमेत्तं ण्हाणं, जलवहणपहेसु वा अन्नेसु वा निल्लेवणट्ठाणेसु इत्थीणं अच्छंतस्स आयपरोभयसमुत्था दोसा । अधवा - तसिं नाययो पासित्ता जत्थऽम्ह इत्थीओ मज्जणादी करेति तत्थ सो समणो परिभव - काममाणो अच्छति, दुट्ठो त्ति काउ गेण्हादयो दोसा । जाओ पुण अपरिग्गहाओ कुच्छिया इयर त्ति अकुच्छिया वा इत्थीओ तासु वि एवं चेव आयपरोभयसमुत्था दोसा । “मिहुनं” ति जे सइत्थिया पुरिसा तेसु मिहुनक्रीडासु क्रीडंतेसु सविसेसतरा दोसा भवंति ॥ जम्हा दगसमीवे एवमादिया दोसा तम्हा चिड्डणादिया पदा इमे तत्थ णो कुज्जा-

[भा. ५३२५] चिड्डण निसिय तुयट्ठे, निद्दा पला तहेव सज्जाए ।
झाणाऽऽहारवियारे, काउस्सग्गे य मासलहुं ॥

सू- उद्धड्डितो चिड्डइ, निसीयणं उवविट्ठो चिड्डइ, तुयट्ठो निव्वण्णो अच्छति ॥ पयलनिद्दाणं इमं वक्खाणं-

[भा. ५३२६] सुहपडिंबोहो निद्दा, दुहपडिंबोहो य निद्द-निद्दा य ।
पयला होति ठियस्सा, पयलापयला उ चंकमतो ॥

सू- वायणादि पंचविहो सज्जाओ । “झाणि” ति धम्मसुक्के झायति, आहारं वा आहारेति, “वियारे” ति उच्चारपासवणं करेति, अभिभवस्स काउस्सगं वा करेति । एतेसु ताव दससु पदेसु अविसिद्धं असांमायारिनिष्फणं मासलहुं ॥ इदानिं विभागओ पच्छित्तं वण्णे उकामां अनानु-पुव्वीचारणियपदसंगहंचारनियविकप्पसु च जंपच्छित्तं तं भणामि-

[भा. ५३२७] संपाइमे असंपाइमे य अदिट्ठे तहेव दिट्ठे य ।

पनगं लहु गुर लहुगा गुरुग अहालंद पोरिसी अधिका ॥

सू- तं दगतीरं दुविहं संपातिमसंपातिमं वा । एतेसिं इमा विभासा-

[भा. ५३२८] जलजाओ असंपातिम, संपाइम सेसगा उ पंचेदी ।

अहवा विहंगवज्जा, होति असंपाइमा सेसा ॥

सू- अन्नठाणातो आगंतुं जे जले जलचरा वा थलचरा वा पंचेदिया संपतंति ते संपाइमा, जे पुण जलचरा वा तत्रस्था एव ते असंपातिमा । अहवा - खहचरा आगत्य जले संपतंति संपाइमा । सेसा विहंगवज्जा थलचरा सव्वे असंपाइमा । एतेहिं संपाइमऽसंपातिमेहिं जुत्तं दुविधं दगतीरं । एयम्मि दुविधे दगतीरे तेहिं संपातिमेहिं दिट्ठो अच्छति अदिट्ठो वा । जं तं अच्छति कालं तस्सिमे विभागा-अधालंदं पोरिसिं । अधिगं च पोरिसिं लंदमिति कालस्तस्य व्याख्या - तरुणित्थीए उदउल्लो करो जावतिएण कालेण सुक्कति जहन्नो लंदकालो । उक्कोसेण पुव्वकोडी । सेसो मज्झो । अहवा - जहन्नो सो चेव, उक्कोसो “अहालंदं” ति जहालंदं, जहा जस्स जुत्तं, जहा - पडिमापडिवन्नाणं अहालंदियाण य पंचराइंदिया, परिहारविसुद्धियाणं जिनकप्पियाणं निक्कारणओ य गच्छवासीण वा उडुबद्धे मासं, वासासु चउमासं, अज्जाणं उडुबद्धे दुमासं, मज्झिमाणं पुव्वकोडी । एत्थ जहन्नेण अहालंदकालेण अधिकारो ॥ इदानिं संपाति-असंपाति-अधालंदियादिसु अदिट्ठ-दिट्ठेसु य पच्छित्तं भणंति-

[भा. ५३२९] असंपाति अहालंदे, अदिद्वे पंच दिद्व मासो उ ।

पोरिसि अदिद्व दिद्वे, लहु गुरु अहि गुरुग लहुगा य ॥

सू-असंपातिमे अहालंदं अदिद्वे अछति पंच राईदिया । दिद्वे अछइ मासलहुं । असंपाइमेसु पोरिसिं अदिद्वे अछइ मासलहु । दिद्वे मासगुरु । अधियं पोरिसिं अदिद्वे अछति मासगुरुं । दिद्वे चउलहुगं । संपाइमेसु अहालंदं अदिद्वे मासलहुं । दिद्वे मासगुरुं । पोरिसिं अदिद्वे मासगुरुं । दिद्वे चउलहुगं । अधियं पोरिसिं अदिद्वे चउलहुं । दिद्वे चउगुरुं ॥

[भा. ५३३०] संपातिमे वि एवं, मासादी णवरि ठाति चउगुरुए ।

भिक्खु वसहाभिसेगे, आयरिए विसेसिता अहवा ॥

सू-पुव्वद्धं गतार्थं । एवं ओहियं गयं । अधवा - एवं चेव भिक्खुस्स वसभस्स अभिसेगस्स आयरियस्स य विसेसियं दिज्जति । भिक्खुस्स उभयलहुं, वसभस्स कालगुरुं, अभिसेगस्स तवगुरुं आयरियस्स, उभयगुरुं । एस बितिओ आदेसो ॥

[भा. ५३३१] अहवा भिक्खुस्सेवं, वसभे लहुगाति ठाति छल्लहुगे ।

अभिसेगे गुरुगादी, छगुरु लहुगादि छेदंतं ॥

सू-भिक्खुस्स एयं जं वुत्तं । वसभस्स असंपाइम-संपाइमं-अधालंदपोरिसि-अधिय-अदिद्व दिद्वेसु पुव्व चारणियविहीते मासलहुगाओ आढत्तं छल्लहुए ठायति । उवज्जायस्स असंपाइमेसु मासगुरुगाओ आढत्तं छल्लहुए ठायति, संपातिमेसु चउलहुगातो आढत्तं छगुरुए ठायति । आयरियस्स चउलहुगाओ आढत्तं छेदे ठायति । एस ततिओ पगारो ॥

[भा. ५३३२] अहवा पंचण्हं संजतीण समणाण चेव पंचण्हं ।

पनगादी आरद्धा, नेयव्वा जाव चरिमं तु ॥

सू-पंच संजतीओ इमा - खुड्डी, थेरी, भिक्खुणी, अभिसेगि, पवत्तिणी चेव । समणाण वि एते चेव पंच भेदा । “पनगादि जाव चरिमं” ति ॥ इमे पच्छित्ठाणा-

[भा. ५३३३] पण दस पन्नर वीसा, पनवीसा मास चउर छच्चेव ।

लहुगुरुगा सव्वेते, लंदादि असंप-संपदिसुं ॥

सू-पनगादि जाव छम्मासो, सव्वे एते लहुगुरुभेदभिण्णा सोलस भवंति । छेदो मूलं अणवद्धो पारचियं च एते चउरो, सव्वे वीसं ठाणा । अहालंदादिया तिन्नि पदा, असंपाइमा दो पदा, अदिद्विद्वि य दो पदा, चिद्वणादिया य दसपदा ॥ इदानिं चारणिया कज्जति-

[भा. ५३३४] पनगादि असंपादिमं, संपातिमदिद्वमेव दिद्वे य ।

चउगुरुगे ठाति खुड्डी, सेसाणं वुट्ठि एक्केद्धं ॥

सू-खुड्डी चिद्वति असंपाइमे अहालंदं कालं अदिद्वे पंचराईदिया लहुया । दिद्वेपंच राईदिया गुरुया । खुड्डी चिद्वति असंपातिमे पोरिसिं अदिद्वे पंच राईदिया गुरुया । दिद्वे दस राईदिया लहुया । खुड्डी चिद्व असंपाइमे अधियं पोरिसिं अदिद्वे दसराईदिया लहुया । दिद्वे दस राईदिया गुरुया । एयं असंपातिमे भणियं । संपाइमे पुण पंचराईदिएहिं गुरुएहिं आढत्तं पन्नरसराईदिएहिं लहुए ठाति । एयं चिद्वंतीए भणियं निसीयंतीए पंचराईदिएहिं गुरुएहिं आढत्तं पन्नरसहिं गुरुहिं ठाति । तुअंतीए असंपातिम-संपातिमेहिं दससु राईदिएसु लहुएसु आढत्तं वीसाए राईदिएहिं लहुएहिं

ठाति । निहायंतीए वीसाए गुरुहिं ठाति । पयलायंतीए पणुवीसाए लहुएहिं ठाति । सज्झायं करंतीए पणुवीसाए राइंदिएहिं गुरुएहिं ठाति । ज्ञाणं ज्ञायंतीए मासलहुए ठाति । आहारं आहारंतीए मासगुरुए ठाति । वियारं करंतीए चउलहुए ठाति । काउस्सगं करंतीए चउगुरुए ठाति । एयं खुडीए भणियं । थेरमादियाण हेइहा एकं पदं हुसेजा उवरिं एकं वहेजा ॥

[भा. ५३३५] छल्लहुगे ठाति थेरी, भिक्खुणि छग्गुरुग छेदे गणिणीए ।

मूलं पवित्तिणी पुण, जहभिक्खुणि खुड्डुए एवं ॥

चू- थेरीए गुरुपणगातो आढत्तं छल्लहुगे ठाति । भिक्खुणीए दसण्हं राइंदियाण लहुयाण आढत्तं छग्गुरुए ठाति । अभिसेयाए दसण्हं इंदियाण गुरुआण आढत्तं छेदे ठाति । पवित्तिनीए पन्नरस लहुगा आढत्तं मूले ठायति । एवं संजतीण भणिय । इदानिं संजयाणं भण्णति - तत्थ अतिदेसो कीरति । जहा भिक्खुणी भणिता तहा खुड्डो भाणियव्वो । जहा गणिणी भणिया तहा भिक्खू भाणियव्वो । उवज्झायस्स गुरुएहिं पन्नरसाहिं आढत्तं अणवट्ठे ठाति । आयरिओ वीसाए लहुएहिं राइंदिएहिं आढत्तं पारंचिए ठाति ॥

[भा. ५३३६] गणिणिसरिसो उ थेरो, पवत्तिनीसरिसओ भवे भिक्खू ।

अट्ठोक्कंती एवं, सपदं सपदं गणि-गुरुणं ॥

चू- गतार्था । गणिस्स सपदं अणवट्ठं, गुरुस्स सपदं पारंचियं ॥

[भा. ५३३७] एमेव चिट्ठणादिसु, सव्वेसु पदेसु जव उस्सगो ।

पच्छित्ते आएसा, एक्केकपदम्मि चत्तारि ॥

चू- चिट्ठणादिपदे असंपातिमसंपातिमे य अदिट्ठ-दिट्ठेसु चउरो पच्छित्ता भवंति । एवं निसीयणादिसु वि एक्केके चउरो पच्छित्ता भवंति । अहंवा - चिट्ठणादिसु एक्केके चउरो आदेसा इमे-एकं ओहियं, बितियं तं चेव कालविसेसितं, ततियं छेदंतं पच्छित्तं, चउत्थं महल्लं पच्छित्तं ॥

सम्मत्तं दगतीरं ति दारं । अधुना जूवकस्यावसरः प्राप्तः । तत्थ गाहा-

[भा. ५३३८] संकम जूवे अचले, चले य लहुगो य होति लहुगा य ।

तम्मि वि सो चेव गमो, नवरि गिलाणे इमं होति ॥

चू- जूवयं नाम विट्ठं (वीउं) पानियपरिक्खित्तं । तत्थ पुण देउलिया घरंवा होज्ज, तत्थ वसतिं गेम्हति चउलहुगा, एयं वसहिगहणनिष्फण्णं । तं जूवगं संकमेण जलेण वा गम्मइ । संकमो दुविहो - चलो अचलो य । अचलेण जाति भासलहू । चलो दुविहो - सपच्चवाओ अपच्चवाओ य । निष्पच्चवाएणं जइ जाति तो चउलहुं सपच्चवाएण जाति चउगुरु । जलेण वि सपच्चवाएण गच्छति चउगुरुं । निष्पच्चवाए चउलहुं । “तम्मि वि सच्चेव” पच्छद्धं - तम्मि वि जूवते सच्चेव वत्तव्वयाजा उदगतीरए भणिता । “अधिकरणं अंतराए” ति एत्तओ आढत्तं जाव “एक्केकपदम्मि चत्तारि” ति, नवरि - इमे दोसा अब्भहिता गिलाणं पडुच्च ॥

[भा. ५३३९] ददूण व सतिकरणं, ओभासण विरहिते व आतियणं ।

परितावण चउगुरुगा अकप्प पडिसेव मूलदुगं ॥

चू- गिलाणस्स उदगं ददुं “सतिकरणं” ति एरिसी मती उप्पज्जतिपियामि ति । ताहे ओभासइ । जइ दिज्जति तो संजमविशधना । अह न दिज्जति तो गिलाणो परिच्चत्तो, विरहियं साहूहिं अन्नेहि

य ताहे आदिएज्ज । जति सल्लिगेणं आदियति तो चउलहुं । अहाऽकप्पं पडिसेवति "दुग" पि गिहिल्लिगेणं अन्नतिथियल्लिगेण वा तो मूलं । अहवा - आदिए आउक्कायनिष्फणं चउलहुअं । तसेसुय तसनिष्फणं अनियच्चं । पंचिंदिएसु तिसु चरिमं, तेन वा अमत्थेणं परितावणादिनिष्फणं । अह ओभासेंतस्स न देति असंजमो त्ति काउं, तत्थ अनागाढादिनिष्फणं । अह उद्दातितो चरिमं जनो य भणइ - "अहो ! निरनुकंपा मग्गतस्स वि न देति" । अहवा - अकप्पं पडिसेवतो ओहावेज्ज - एगो मूलं, दोसु अणवट्ठं, तिसु चरिमं ॥

[भा. ५३४०] आउक्काए लहुगा, पूतरगादीतसेसु जा चरिमं ।
जे गेलण्णे दोसा, धित्तिदुब्बल-सेहे ते चेव ॥

धू- एत्थ कायनिष्फणं पच्छित्तं भाणियच्चं ।

[भा. ५३४१] छक्काय चउसु लहुगा, परित्त लहुगा य गुरुगसाहरणे ।
संघट्टण परितावण, लहुगुरुगऽतिवायतो मूलं ॥

धू- कंठा । जे गिलाणदोसा भणिता ते धित्तिदुब्बले वि दोसा, सेहे वि तच्चेव दोसा ॥
जूवगेत्ति गयं । इदानिं आयावणा-

[भा. ५३४२] आतावण तह चेव उ, नवरि इमं तत्थ होति नाणत्तं ।
मज्जण-सिंचण-परिनाम-वित्ति तह देवता पंता ॥

धू- जदि दगसमीवे आयावेति तत्थतह चेव अधिकरमादि दोसा । जे उदगतीरे भणिया जे जूवगे भणिया संभवन्ति ते सब्बे अविसेसेण भाणियच्चा । दगसमीवे आयावेतस्स चउलहुं । आयावणाएइमे अब्भहिया 'मज्जण-सिंचण-परिनाम-वित्तिदेवतापंत' त्ति ॥ मज्जण-सिंचणपरिनामा एते तिन्नि पदा जुगवं एकगाहाए वक्खानेति ।

[भा. ५३४३] मज्जंति व सिंचंति व, पडिनीयऽनुकंपया व णं कोई ।
तणहुण्हपरिणतस्स व, परिनामो ण्हाण-पियणेसु ॥

धू- तं दगतीरातावगं मज्जंति ण्हवंति पडिनीयत्तणतो, घम्मितो पयावणेणं सिंचंति तं सिगच्छडाहिं अंजलीहिं वा, तं पि अनुकंपया पडिनीयत्तया वा कश्चित् अहभद्रः प्रत्यनीको वा एवं करेति । अहवा - तस्स दगतीरातावगस्स "तण्हपरिणतोमि" त्ति तिसिओ उण्हपरिणतो घम्मितो, एयावत्थमूयस्स घम्मियस्स ण्हाणपरिनामो उप्पज्जति, तिसियस्स पियणपरिनामो त्ति ॥
दारा तिन्नि गता . "वित्ति" अस्या व्याख्या-

[भा. ५३४४] आउट्टज्जेण मरुगाण अदाने खरि-तिरिक्खिछोभादी ।
पच्चक्ख देवपूयण, खरियाचरणं च खित्तादी ॥

धू- पुव्वद्धस्स इमा विभासा-

[भा. ५३४५] आतावण साहुस्सा, अनुकंपतस्स कुणति गामो तु ।
मरुगाणं च पदोसा, पडिनीयाणं च संका उ ॥

धू- तस्स साहुस्स दगतीरे आयावेतस्स आउट्टो सो गामज्जणो अनुकंपतो य पारणगदिणे भत्तादियं सविसेसं देति, - "इमो पच्चक्खदेवो त्ति किं अहं अत्रेसिं मरुगादीणं दित्रेणं होहिति, एयस्स दिन्नं महफलं" त्ति । ताहे मरुगादि अदिज्जंते पदोसं गता । "खरि" त्ति दुवक्खरिता,

“तिरिक्खी” महासद्वियादि, एयासु “छोभगो” ति अयसं देति- “एस संजतो दुवक्खरियं परिभुंजति, तिरिक्खियं वा” । अहवा - दुवक्खरियं दानसंगहियं काउ महाजणमज्जे बोलावेति, महासद्वियं वा तत्थ संजतसमीवे नेउं संजयवेसेण गिण्हंति, संजयं च अप्पसागारियं ठवेति, अन्ने य बोलं करेति- “एस संजतो एरिसो” ति । तत्थ जे पडिनीया तेसिं संका भवति इ । निस्संकि ए मूलं । अधवा - जे पडिनीया ते संकंति कीस एसो तित्थठाणे आयवेति, किं तेनट्टेण, किं मेहुणट्टेण । “वित्ति” गतं । इदानिं “तह देवता पंता” अस्य व्याख्या- “पच्चक्खदेव” पच्छद्धं । जत्थ आयावेति तस्स सगीवे देवता जत्थ जणो पुव्वं पूयापरो आसीत्, साहुं आयावेतं दद्धं इमो पच्चक्खदेवो ति साहुस्स पूयं काउमारद्धो न देवताए, सा देवया जहा मरुगा पदुड्ढा तहा दुवक्खरिग-तिरिक्खिसु करेज्ज, अहवा - सा देवता साहुरूवं आवरेत्ता अन्नं च तस्स पडिरूवं करेत्ता दुवक्खरिगं तिरिक्खीं वा परिभुंजंतं लोगस्स दंसेति । अहवा - खित्तचित्तादिगं करेज्ज । अन्नाओ वा अकप्पपडिसेवणा अकिरियाओ दरिसेज्ज । जन्हा तत्थ एत्तिया दोसा तन्हा तत्थ दगतीरे न ठाएज्जा ॥

बीयपए ठाएज्ज वि दगतीरे-

[भा. ५३४६] पढमे गिलाणकारण, बित्ति ए वसही य असति ठाएज्जा ।

रातिणियकज्जकारण, तत्ति ए बित्ति य पयजयणाए ॥

सू- “पढमं” ति दगतीरं, तत्थ गिलाणकारणेण ठाएज्जा । “बित्ति य” ति जुवगं तत्थ ठायज्जा वसधिनिमित्तं । “तत्तियं” ति - आयावणा, “राइणिउ” ति कुलगणसंधकज्जं तेन राइणो कज्जं हवेज्ज, एतेतिन्नवि बित्ति य पदा ॥ कहं पुण गिलाणद्धा दगतीराए ठाएज्जा ? -

[भा. ५३४७] विज्ज-दवियद्धाए, निज्जंतो गिलाणो असति वसतीए ।

जोग्गाए वा असती, चिट्ठे दगतीरणोतारे ॥

सू- वेज्जस्स सगासं निज्जंतो, ओसहद्धा वा “असति” अन्नत्थ निज्जंतो, अन्नत्थ नत्थि वसधी दगतीरे य अत्थि ताहे तत्थ ठाएज्ज, गिलाणजोग्गा वा वसही अन्नत्थ नत्थि । अहवा - वीसमणद्धा दगतीरे ए मुहुत्तमेत्तं ओयारिज्जइ तत्थवि मणुयतिरियाण ओयरणमग्गे नोतारिज्जति ॥

तत्थ ठियाणं इमा जयणा-

[भा. ५३४८] उदगंतेन चिलिमिणी, पडिचरए मोत्तुं सेस अन्नत्थ ।

पडिचर पडिसंलीणा, करेज्ज सव्वाणि वि पदाणि ॥

सू- उदगतेन चिलिमिणी कडगो वा दिज्जइ, जे गिलाणपडियरगा ते परं तत्थ अच्छंति सेसा अन्नत्थ अच्छंति । पडियरगा वि पडिसंलीणा अच्छंति जहा असंपातिसंपातिनाणं सत्ताणं संत्रासो न भवति । एवं ठिया सव्वाणि वि चिट्ठणादिपदाणि करेज्ज ॥ पढमे ति गतं । इदानिं बित्ति य ति-

[भा. ५३४९] अद्धाणनिग्गयादी, संकम अप्पाबहुं असुण्णं तु ।

गेलण्ण-सेहभावे संसद्धिसिणं व (सु) निव्ववियं ॥

सू- अद्धाणनिग्गयादी दोसा साहुणो अन्नाए वसहि ए सति जूवगे ठायंति । तत्थ जति संकमेण गमनं, तेसु संकमेसु अप्पाबहुअं, जो एगंगिओ अचलो, अपरिसाडी निप्पच्चवातो य तेन गंतव्वं, अन्नेसु वि जो बहुणुणो तेन गंतव्वं । दियाराओ य वसही असुण्णा कायव्वा । तत्थ य ठियाण जति गिलाणस्स सेहस्स वा पाणियं पियामो ति असुभो भावो उप्पज्जति ताहे त पन्नविज्जंति, तहावि

अद्वितै भावे ताहे संसङ्घपाणमं उसिणोदवं वा “सुणिव्ववितं” ति सुसीयलं काउं दिज्जति, अन्नं वा फासुगं ॥ जूवगजयमा गता । इदानिं रातिमियकञ्जति-

[भा. ५३५०] उल्लोयण निग्गमणे, ससहातो दगसमीव आतावे ।
उभयदढो जोगजढे, कञ्जे आउट्ट पुच्छणया ॥

घू- चेतियाण वा तद्द्वविमासे वा संजतिकरणे वा अन्नमि वा कम्हि य कञ्जे रायाहीणे, सो य राया तं कञ्जं न करेति, सयं वुग्गाहितो वा, तस्साउट्टणानिमित्तं दगतीरे आतावेज्ज । तं च दगतीरं रन्नो ओलोयणठियं निग्गमणपहे वा । तत्थ य आताधेतो ससहाओ आतावेति उभयदढो धितिसंघयणेहिं । तिरियाणं जो अवतरणपहो मणुयाण य ण्हाणादिभोग्गणतं च वज्जेउं आतावेज्ज । कञ्जे तं महातवजुत्तं दहुं अल्लिएज्ज, राया आउट्टो य पुच्छेज्जा - “किं कञ्जं आयावेसि ? अहं ते कञ्जं करेमि, भोगे वा पयच्छामि, वरेहि वा वरं जेन ते अट्टो” । ताहे भणाति साहू - “न मे कञ्जं वरेहिं, इयं संघकञ्जं करेहि” ॥ इमेरिसो सो य सहाओ-

[भा. ५३५१] भावित करण सहायो, उत्तर-सिंचणपहे य मोत्तूणं ।
मज्जणगाइनिवारण, न हिंडति पुप्फ वारेति ॥

घू- धम्मं प्रति भावितो, ईसत्थे धनुवेदादिए कयकरणे संजमकरणे वा कयकरणे, ससमयपरसमयगहियडत्थत्तणओ उत्तरसमत्थो, अप्पणो वि एरिसो चेव । सो य सहाओ जति कोइ अनुकूलपडिनीयत्तणेणं सिंचति वा मज्जति वा पुप्फाणि वा आलएति तो तं वारेति । तम्मि गामे नगरे वा सो आयावगो भिक्खं न हिंडइ, मा मरुगादि पदुट्टा विसगरादि देज्ज ॥

मू. (१०६१) जे भिक्खू सागनियसेज्जं अनुप्पविसइ, अनुप्पविसंतं वा सातिज्जति ॥

घू- सह अगणिणा सागणिया ।

[भा. ५३५२] सागनिया तू सेज्जा, होति सजोती य सप्पदीवा य ।
एतेसिं दोण्हं पी, पत्तेय-परूवणं वोच्छं ॥

घू- सागनिसेज्जा दुविधा - जोती दीवो वा । पुणो एक्केक्का दुविधा - असव्वराती सव्वराती य । असव्वरातीए दीवे मासलहुं । सेसेसु तिसु विकप्पेसु चउलहुगा पत्तेयं ॥

[भा. ५३५३] दुविहा य होति जोई, असव्वराई य सव्वरादी य ।
ठायंतगाण लहुगा, कीस अगीयत्थ सुत्तं तु ॥

घू- “जोइ” ति उदियंतं । सेसं कंठं । चोदगाह-

[भा. ५३५४] नत्थि अगीयत्थो वा सुत्ते गीओ य कोति निदिट्ठो ।
जा पुण एगाणुण्णा, सा सेच्छा कारणं किं वा ॥

आयरियाह-

[भा. ५३५५] एयारिसम्मि वासो, न कप्पती जति वि सुत्तनिदिट्ठो ।
अव्वोकडो उ भणितो, आयरिओ उवेहती अत्थं ॥

[भा. ५३५६] जं जह सुत्ते भणियं, तहेव तं जति विधारणा नत्थि ।
किं कालियाणुओगो, दिट्ठो दिट्ठि ष्हाणेहिं ॥

- [भा. ५३५७] उस्सग्गसुत्तं किंची, किंची अववाइयं मुणेयव्वं ।
तदुभयसुत्तं किंची, सुत्तस्स गमा मुणेयव्वा ॥
- [भा. ५३५८] नेगेसु एग्गहणं, सलोम-निल्लोम अकसिणे अजिने ।
विहिभिण्णस्स य गहणे, अववाउस्सग्गियं सुत्तं ॥
- [भा. ५३५९] उस्सग्गठिई सुद्धं, जन्हा दव्वं विवज्जयं लहइ ।
न य तं होइ विरुद्धं, एमेव इमं पि पासामो ॥
- [भा. ५३६०] उस्सग्गे गोयरम्मी, निसिज्जऽकप्पाववायओ तिण्हं ।
मंसं दल मा अट्ठि, अववाउस्सग्गियं सुत्तं ॥
- [भा. ५३६१] नो कप्पति वाऽभिन्नं, अववाएणं त कप्पती भिन्नं ।
कप्पइ पक्कं भिन्नं, विहीय अववायउस्सग्गं ॥
- [भा. ५३६२] कत्थति देसग्गहणं, कत्थइ भण्णंति निरवसेसाइं ।
उक्कमकमजुत्ताइं, कारणवसतो निउत्ताइं ॥
- [भा. ५३६३] देसग्गहणे बीए, हि सूइया मूलमाइणो होंति ।
कोहाति अनिग्गहिया, सिंचंति भवं निरवसेसं ॥
- [भा. ५३६४] सत्थपरिन्ना उक्कमे, गोयरपिंडेसणा कमेणं तु ।
जं पि य उक्कमकरणं, तं पिऽभिनवधम्ममातट्ठा ॥
- [भा. ५३६५] बीएहि कंदमादी, विसूइया तेहि सब्बवणकायो ।
भोमातिका वणेण तु, सभेदमारोवणा भणिता ॥
- [भा. ५३६६] जत्थ उ देसग्गहणं, तत्थ उ सेसाणि सूइयवसेणं ।
मोत्तूण अहीकारं, अनुओगधरा पभासेंति ॥
- [भा. ५३६७] उस्सग्गेणं भणिताणि जाणि अववादओ य जाणि भवे ।
कारणजाएण मुनी !, सब्बाणि वि जाणियव्वाणि ॥
- [भा. ५३६८] उस्सग्गेण निसिद्धाणि जाणि दव्वाणि संधरे मुणिणो ।
कारणजाए जाते, सब्बाणि वि तानि कप्पंति ॥

चोदगाह-

- [भा. ५३६९] जं पुव्वं पडिसिद्धं, जति तं तस्सेव कप्पती भुज्जो ।
एवं होयऽनवत्था, न य तित्थं णेव सच्चं तु ॥
- [भा. ५३७०] उम्मत्तवायसरिसं, खु दंसणं न वि य कप्पऽकप्पं तु ।
अह ते एवं सिद्धी, न होज्ज सिद्धी उ कस्सेवं ॥

आयरिओ-

- [भा. ५३७१] न वि किं चि अनुन्नायं, पडिसिद्धं वा वि जिणवरिदिहं ।
एसा तेसिं आणा, कज्जे सच्चेण होयव्वं ॥
- [भा. ५३७२] कज्जं नाणादीयं, उस्सग्गववायओ भवे सच्चं ।
तं तह समायरंती, तं सफलं होइ सव्वं पि ॥

[भा. ५३७३] दोसा जेन निरुंभति, जेन खिजंति पुव्वकम्माइं ।
सो सो मोक्खोवाओ, रोगावत्यासु समणं व ॥

[भा. ५३७४] अग्गीतस्स न कप्पति, तिविहं जयणं तु सो न जाणाति ।
अनुन्नवणाइजयणं, सपक्ख-परपक्खझयणं च ॥

[भा. ५३७५] निउणो खलु सुत्तयो, न हु सक्को अपडिबोहितो नाउं ।
ते सुणह तत्थ दोसा, जे तेसिं तहिं वसंताणं ॥

[भा. ५३७६] अग्गीया खलु साहू, नवरं दोसा गुणे अजाणंता ।
रमणिज्ज भिक्ख गामे, ठायंती जोइसालाए ॥

सू- एततो आढतं जाव 'अग्गीया' गाह एयाओ सव्वाओ गाहाओ जहा उदगसालाए भणिता
तहा भाणियव्वा । सजोइवसधीए ठियाणं इमे दोसा-

[भा. ५३७७] पडिमाए झमियाए, उड्डहो तणाणि वा तहिं होज्जा ।
साणादि वालणा लाली, मूसए खंभतणाइं पलिप्येज्जा ॥

सू- तेन जोतिणा पडिमा झामिजेज्जा, तत्थ उड्डहो एतेहिं पडिनीताए नारायणादिपडिमा
झमिता, तत्थ गेण्हाणादी दोसा । संधारगादिकया वा तणा पलिवेज्ज । साणेण वा उम्पुए चालिए
पलीवणं होज्ज । जत्थ पदीवो तत्थ मूसगो 'लाल' तिवट्ठी तं कट्ठीति, तत्थ खंभो पलिप्यइ निवेसणाणि
वा पलिप्यंति ॥ [५३७८] बितीया० गाहा ॥ [५१५८ वत्] ॥ [५३७९] अद्धाणनिग्गया०
गाहा [५३९४ वत्] ॥

सू- सजोतिवसहीए दव्वतो ठायंतस्स इमे दोसा पच्छित्तं च-

[भा. ५३८०] उवकरणेऽपडिलेहा, पमज्जणावास पोरिसि मणे य ।
निक्खमणे य पवेसो, आवडणे चेव पडणे य ॥

चउण्हं दाराणं इमं वक्खाणं-

[भा. ५३८१] पेह पमज्जण वासए, अग्गी तानि अकुव्वतो जा परिहाणी ।
पोरिसिभंगे अभंगे, सजोती होति मणे तु रति अरति वा ॥

सू- जति उवगरणं न पडिलेहेइ, "मा छेदणेहिं अगणिसंघट्ठो भवस्सइ" ति तो मासलहुं
उवधिनिष्फण्णं वा । ते य अपडिलेहंतस्स संजमपरिहाणी भवति । अह पडिलेहेति तो छेदणेहिं
अग्निकायसंगट्ठो भवति, तत्थ चउलहुं । सुत्तपोरिसिं न करेति मासलहुं, अत्थपोरिसिं न करेति
मासगुरुं, सुत्तं नासेइ चउलहुं, अत्थं णासेति चउगुरुं । मणेण य जइ जोइसालाए रती भवति
"सजोतीए सुहं अच्छिज्जइ" तो चउगुरुं, अह अरती उप्पज्जइ, जोतीए दोसं भण्णइ तो चउलहुं ॥
आवसए ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५३८२] जति उस्सग्गे न कुणति, ततिमासा सव्वअकरणे लहुगा ।
वंदण-थुती अकरणे, मासो संडासगादिसु य ॥

सू- "जोति" ति काउं जत्तिया काउस्सग्गा न करेति तत्तिया मासलहुं । सव्वं आवस्सयं न
करेति चउलहुगा । अह सजोइयाए आवस्सयं करेति तहावि जत्तिया उस्सग्गा करेति अग्निविराधन
त्ति काउं तत्तिया चउलहुया । सव्वन्मि चउलहुगं चेव । अग्नि ति काउं वंदनयं न देंति, थुतीतो न

देति, संडासयं न पमज्जति उवसंता, तिसु वि पत्तेयं मासलहुं । अह करेति तह वि मासलहुं ।
छेदणगेहि य अगनिविराधने चउलहुं ॥ निक्खमणे य पच्छद्धं अस्य व्याख्या-

[भा. ५३८३] आवस्सिया निसीहिय, पमज्ज आसज्ज अकरणे इमं तु ।

पनगं पनगं लहु लहु, आवडणे लहुगं जं चऽन्नं ॥

सू- मिक्खमंता आवासियं न करेति तो पनगं, पविसंता निसीहियं न करेति तो पनगं चेव ।
अधवा पविसंता निंता वा न पमज्जति, वसहिं वा न पमज्जति तो मासलहुं, अ पमज्जति तो मासलहुं,
पमज्जंतस्स य छेदणेहिं अगनिविराधने चउलहुं । आसज्जं न करेति मासलहुं । आवडणत्ति उम्मुआदिसु
पखलणा तत्थ चउलहुं । “जं चऽन्नं” ति अनागाढपरितावणानिष्फणं ॥

अधवा - “जं चऽऽन्नं” ति-

[भा. ५३८४] सेहस्स विसीयणता, ओक्कऽहिसक्क अन्नहिं नयणं ।

विज्जविऊण तुट्टण, अहवा वि भवे पलीवणता ॥

सू- सेहो कोइ सीयतो विसीएज्ज तेन वा उज्जालिते जइ अन्नो तम्पइ तो चउलहुं । जत्तिया
वारा हत्था परावत्तेइ तावेइ वा अन्नं वा गायं तत्तिया चउलहुगा । “ओसक्केइ” ति उस्साइ
उम्मुयं “अहिसक्केइ” ति अगनिं तेन उत्तुअत्ति, सुयंतो जग्गंतो वा तं अगणिं अन्नत्थ नेति,
सुयंतो वा जति विज्जावति-एएसु सव्वेसु पत्तेयं चउलहुआ, पयावमाणस्स पमादेण पलिप्पेज्जा ॥
तत्थिमं पच्छित्तं-

[भा. ५३८५] गाउय दुगुणादुगुणं, बत्तीसं जोयणाइ चरिमपदं ।

चत्तारि छच्च लहु गुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

सू- जइ गाउयं डज्जति तो । अद्धंजोयणं डज्जति । जोयणं । दोहिं जोयणेहिं । चउहिं
जोयणेहिं छेदो । अद्धिं मूलं । सोलसहिं अणवड्डो । बत्तीसाए चरिमं ॥

[भा. ५३८६] गोणे य साणमादी, वारणे लहुगा य जं च अहिकरणं ।

लहुगा अवारणम्मि, खंभतणाइं पलीवेज्जा ॥

सू- अह गोणसाणे वारेति मा पलीवणं करेहि ति तो चउलहुगा । वारिया य हरितादी विराहेता
वच्चंति, अधिकरणं तत्थ वि चउलहुं, कायनिष्फणं वा । अह न वारेति तत्थ खंभं तणादि वा
पलीवेज्जा ॥ तत्थ वि-

[भा. ५३८७] गाउय दुगुणादुगुणं, बत्तीसं जोयणाइ चरिमपदं ।

चत्तारि छच्च लहु गुरु, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

जम्हा एते दोसा तम्हा नो जोतिसालाए ठाएज्जा, कारणे ठायंति-

[भा. ५३८८] अद्धाणनिग्गतादी, तिक्खुत्तो मग्गिऊण असतीए ।

गीयत्था जयणाए, वसंति तो जोतिसालाए ॥

सू- पुव्वभणितो अववातो गाममज्जे जा जोतिसाला देवकुलं वा । इमो कुंभकारसालाए
अववादो, जेन कुंभकारस्स पंचसालाओ भणिया, इमाओ-

[भा. ५३८९] पणिया य भंडसाला, कम्मे पयणे य वग्घरणसाला ।

इंधनसाला गुरुगा, सेसासु वि होति चउलहुगा ॥

एतेसिं इमा विभासा-

[भा. ५३९०] कोलालियावणा खलु, पनिसाला भंडसाल जहिं भंड ।

कुंभारसाल कम्मे, पयणे वासासु आवातो ॥

[भा. ५३९१] तोसलिए वग्घरमा, अग्गीकुंडं तहिं जलति निच्चं ।

तत्थ सयंवरहेउं, चेडा चेडी य धुब्भंति ॥

चू- पनियसाला जत्थ भायणाणि विक्कति, वाणिय कुंभकारो वा एसा पनियसाला । भंडसाला जहिं भायणाणि संगोवियाणि अच्छंति । कम्मसाला जत्थ कम्मं करेति कुंभकारो । पयणसाला जहिं पच्चंति भायणाणि । इंधनसाला जत्थ तण-करिसभारा अच्छंति । वग्घारणसाला तोसलिविसए गम्मज्जे साला कीरइ । तत्थ अग्निकुंडं निच्चमेव अच्छति सयंवरनिमित्तं । तत्थ य बहव चेडा एक्का य सयंवरा चेडी पविसिज्जति, जो से चेडीए भावति तं वरेति । एयासु सव्वासु इमं पच्छित्तं ॥ नवरं-

[भा. ५३९२] इंधनसाला गुरुगा, आलित्ते तत्थ नासिउं दुक्खं ।

दुविहविराधना झुसिरे, सेसा अग्नी उ सागारियं ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । अन्नं च इंधणसालाए झुसिरं, तत्थ दुविधा विराधना - आयविराधनाए चउगुरुगा, संजमविराधणाए तत्थ संघट्टादिकं जं आवज्जति तं पावति । सेसासु पमियसालादिसु सागारियं पयणसालाए पुण अग्निदोसो ॥ एयासु अववादेण ठायंतस्स इमो कम्मो-

[भा. ५३९३] पढमं तु भंडसाला, तहिं सागारि नत्थि उभयकाले वि ।

कम्माऽऽपणि निसि नत्थी, सेसकमेनिंधणं जाव ॥

चू- अन्नाए वसहीए असति पढमं भंडसालाए ठाति, तत्थ उभयकाले वि सागारियं नत्थि । उभयकालो-दिया रातो य । ततो पच्छा कम्मसालाए । ततो पच्छा पनियसालाए । अहवा - कम्मपमियसालाण कम्मो नत्थि, तुल्लदोसत्तणतो । सेसेसु पयण-वग्घरण-इंधणाइसु असति कमेण ठाएज्जा ॥

[भा. ५३९४] ते तत्थ सत्रिविद्धा, गहिता संधारगा विही पुव्वं ।

जागरमाणवसंती, सपक्खजयणाए गीयत्था ॥

तत्थ वसंताण इमा जयणा-

[भा. ५३९५] पासे तणाण सोहण, ओसक्कऽहिसक्क अत्रहिं नयणं ।

संवरणा लिंपणया, छुक्कार निवारणोकट्ठी ॥

चू- पुरातना गाथा । अग्निकायस्स पासेतणाणि विसोहिज्जति, अक्कंतियतेनेसु वा ओसक्किज्जति, अलीवणभएण वा अक्कंतियतेनेसु वा उस्सक्किज्जति गिलाणट्ठा सावयभएण वा अद्धाणे वा विवित्तासीयं व तेन अइसक्कावेज्जा वि, अन्नहिं वा सोउमणो नेज्जा, बाहिं वा ठवेज्जा, कते वा कज्जे छारेण संवरिज्जति, पक्कमइ त्ति वुत्तं भवति मल्लगेण वा, अहाउअं पालेत्ता पालेत्ता विज्झाहिसि । खंभो छगणादिणा वा लिंपति । पीलवणभया साणो गोणो तेनो वा तत्थ छुत्ति हडि त्ति वा भन्नइ, तह वि अटंता वारिज्जति, सहसा वा लित्ते तत्थतो उक्कट्ठिज्जति नेव्वं । तणापि वा, कडगो वा उदग-धूलीहिं वा विज्झविज्जति, पालं वा कज्जति ॥

सजोतिवसहीए उवकरण-पडिलेहणादिदारेसु इमं जयणं करौंति-

[भा.५३९६] कडओ व चिलिमिली वा, असती सभए व बाहि जं अंतं ।

ठागासति सभयम्मि व, विज्झायऽगनिम्मि पेहंति ॥

धू- जोतीए अंतरे कडओ कज्जति, चिलिमिली वा । असति कडगचिलिमिलीए वा जति य उवहितेनगभयं अत्थि ताहे अंतोवही बाहिं पडिलेहिज्जति, अहवा - बाहिं पि तेनगभयं ठागो वा नत्थि ताहे विज्झाएअगनिम्मि पेहंति ॥

[भा.५३९७] निंता न पमज्जति, मूगा वा संतु वंदणगहीणं ।

पोरिसि बाहि मणेण व, सेहाण व देंति अनुसद्धिं ॥

धू- निंता पविसंता वान पमज्जति, आवासगं वाइयजोग-विरहियं मूअं करौंति, वारसावत्तवंदनं न दिंति, पोरिसि सुत्तथाणं बाहिं करिति । अह बाहिं ठागो नत्थि ताहे “मणे” ति मणसा अनुपेहंति । जत्थ सेहो अन्नो वा उदित्ते रागं गच्छति तत्थ अनुसद्धिं देंति गीयत्था ॥

[भा.५३९८] आवास बाहि असती, ठित वंदन विगड जतण थुतिहीण ।

सुत्तथ बाहियंतो, चिलिमिणि काऊण व सरंति ॥

धू- गतार्था । बाहिं असति ठागस्स जो जहिं ठिओ सो तहिं चेव ठिओ पडिक्कमति वंदनहीनं । विगडंणा आलोयणा, तं जयणाते करेति । थूईतो मणसा कढंति । सुत्तथ बाहि गयत्थं जोति अंतरेवि चिलिमिलिं काउं अंतो चेव सुत्तथे सरंति ॥ इमा अनुसद्धी सेहादीण-

[भा.५३९९] नाणुओया साहू, दच्चुओयम्मि भा हु सज्जित्था ।

जस्स वि न एते निद्दा, स पाउया निमीलियं गिम्हे ॥

धू- सज्जति ति रज्जते । जस्स वि सजोतिए णिद्दा न एइ सोवि पाउओ सुवति । अह गिम्हे धम्मो सो अच्छीणि निमिल्लेति जाव सुवति ॥

[भा.५४००] मूगा विसंति निंति व, उम्मुगमादी कताइ अछिवंता ।

सेहा य जोइ दूरे, जगंती जा धरति जोती ॥

धू- मूगा विशंति प्रविशंति । मूअत्ति निसीहियं न करेति, निंतो आवस्सियं न करेति, आवट्टणादिभया अगनिसंघट्टणभया उम्मुआदि न च्छिवेति, सेहे अगीता अपरिमता निद्धम्मा य जोतीए दूरे ठविज्जति, जे य गीता वसभा जे जगंति जाव सो जोतिं धरति ॥ अहवा-

[भा.५४०१] विहिनिग्गतादि अतिनिद्दपेल्लितो गीओ सक्किउं सुवति ।

सावयभय उस्सक्कण, तेनभए होति भयणा उ ॥

[भा.५४०२] अद्धाणविवित्ता वा, परकड असती सयं तु जालंति ।

सूलादी व तवेउं, कयकज्जे छारअक्कमणं ॥

धू- विहिनिग्गतोश्रान्तः अत्तीवनिद्दातितो वा ताहे ओसक्किउं सुवति, गीयत्थो सीहसावयादिभए वा ओसक्कति, तेनभए य भयणा, अक्कंति एसु विज्झावेति, इयरेसु न विज्झावेति । अद्धाणे विवित्ता मुसिता सीतेन वा अभिभूता ताहे जो परकडो अग्नी तत्थ विसीतंति, परकडस्स असति सयं जालंति, सूलादिसु कज्जं काउं छारेण अक्कमंति निव्ववेति वा ॥

[भा.५४०३] सावयभए आनिंति व, सोउमणा वा वि बाहि नीणंति ।

बाहिं पलीवणभया, छारे तस्सासति निव्वावे ॥

सू-अन्नतो वि आनेति, वसहीतो बाहिं नेति । सेसं कठं ॥

जोति त्ति गतं । इदानिं दीवो-

[भा. ५४०४] दुविहो य होति दीवो, असव्वराती य सव्वराती य ।

ठायंते लहु लहुगा, करीस अगीतत्थसुत्तं तु ॥

सू-एत्ततो आढत्तं सव्व भाणियव्वं । “नत्थि अगीतत्थो वा” गाहा “एयारिसम्भि” गाहा “जं जह गाहा” “उस्सग्गसुयं” गाहा जाव ते “तत्थ सत्त्रिविद्धा” गाहा ।

[भा. ५४०५] पडिमाझामण ओरुभणं, लिपणा दीवगस्स ओरुभणं ।

उव्वत्तण परियत्तण, छुक्कारण वारणोकट्ठी ॥

सू-जत्थ पडिमाझामणभयं होजा तत्थ तओ ओगासाओ पडिमा फेडिज्जति, जति सक्कति फेडेत्तुं । अह न सक्कति तो दीवतो फेडिज्जति, खंभकडणकुड्डाणि य लिपंति । अहवा - संकलदीवगो न सक्कति उत्तारेउं ताहे वत्ती उवत्तिज्जति, निपीलिज्जति वा, साणगोणादि वा छुक्कारिज्जति, पविसंता वा साणगोणादी वारिज्जति, बही वा ओकट्ठिज्जति, तेनगेषु वा उस्सक्किज्जति, सप्पादिभए वा ॥

[भा. ५४०६] संकलदीवे वत्ती, उव्वत्ते पीलएय मा डज्जे ।

रूतेन व तं तेळ्ळं, घेत्तूण दिया विगिंचंति ॥

[भा. ५४०७] पासे तणाण सोहण, अहिसक्कोसक्क अन्नहिं नयणं ।

आगाढकारणम्भि, ओसक्कऽहिसक्कणं कुजा ॥

सू-दीवगस्सजे पासे तणा, दीवगं वा अहिसक्केति । “ओसक्कति”त्ति उस्सक्केति वा अन्नहिं वा नेति । जं तं उस्सक्कण ओसक्कणं करेति त आगाढे करेति, नो अनागाढे ॥

[भा. ५४०८] मज्जे व देउलादी, बाहिं व ठियाण होति अतिगमणं ।

जे तत्थ सेहदोसा, ते इह आगाढजतणाए ॥

सू-अधवा - ते साधू वियाले आगता देउल ठातेज्ज, मज्जे वा गामदेउलं तद्विवसतो सागारियाउलं पएवि आगता तत्थ दिवसतो न ठायंति, बाहिं अच्छंति, विसरिएसु सागारिएसु संजाए पविसंति, बाहिं वासे तेनसावयादिभय जाणिऊण तत्थ सजोतियाए सालाए सदीवए वा जे सेहादिदोसा पुवुत्ता ते इह कारणे आगाढे जयणाए कायव्वा ॥ तत्थ जति कहिं वि पलिवेज्जा तो इमा जयणा-

[भा. ५४०९] अन्नाते तुसिनीया, नाते दड्डूण करण सविउलं ।

बाहिं च देउलादी, संसद्दा आगय खरंटो ॥

सू-जति केणइ न नाता ‘एत्थ संजया ठिय’ त्ति तो तुसिणीया नासंति । अध नाया लोणेण तो पलितं दड्डु महता सद्देण सविउलं बोलंकरेति ताव जाव जत्थ बहुजनो मिलिओ, ताहे बहुजनस्स पुरओ भणंति “केणति पावेण पलीवणं कतं, तुब्भेहिं चेव पलीवितं ‘समणा दुज्जंतु’ त्ति, ‘अहं च सव्वं उवकरणं एत्थ दहं’, एवं ते खरंटिया न किंचि उल्लवेति “अ (तु) म्हेहिं पलीवितं” ति । जत्थ वि बाहिं गामस्स देउलं तत्थ वि एवं चेव, अधवा - देउलातो बाहिं निग्गंतु ससद्दं कज्जति ॥

सू. (१०६२) जे भिक्खू सचित्तं उच्छुं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जइ ॥

सू. (१०६३) जे भिक्खू सचित्तं उच्छुं विडसइ, विडसंतं वा सातिज्जइ ॥

सू. (१०६४) जे भिक्खू सचित्तं अंतरुच्छुयं वा उच्छुखंडियं वा उच्छुवोयगं वा उच्छुमेरगं वा

उच्छुसालगं वा उच्छुडालगं वा भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०६५) जे भिक्खू सचित्तं अंतरुच्छुयं वा उच्छुखंडियं वा उच्छुचोयगं वा उच्छुमेरगं वा उच्छुसालगं वा उच्छुडालगं वा विडसइ, विडसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०६६) जे भिक्खू सचित्तपइड्डियं उच्छुं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जइ ॥

मू. (१०६७) जे भिक्खू सचित्तपइड्डियं उच्छुं विडसइ, विडसंतं वा सातिज्जइ ॥

मू. (१०६८) जे भिक्खू सचित्तपइड्डियं अंतरुच्छुयं वा उच्छुखंडियं वा उच्छुचोयगं वा उच्छुमेरगं वा उच्छुसालगं वा उच्छुडालगं वा भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०६९) जे भिक्खू सचित्तपइड्डियं अंतरुच्छुयं वा उच्छुखंडियं वा उच्छुचोयगं वा उच्छुमेरगं वा उच्छुसालगं वा उच्छुडालगं वा विडसइ, विडसंतं वा सातिज्जइ ॥

धू- “भुंजति जं भुक्खत्तो, लीला पुण विडसण ति नायव्वा । जीवजुतं सच्चित्तं, अच्चित्तं सचेयण-पतिट्ठं ।” एतेसिं चैव सुत्ताणं इमो अतिदेसो-

[मा.५४११] पव्वसहितं तु खंडं, तव्वज्जियं अंतरुच्छुयं होइ ।

डगलं चक्कलिछेदी, मोयं पुण छल्लिपरिहीणं ॥

धू- पेहु उभयो पव्वदेससहितखंडं पव्वं, उभयो पेरुरहियं अंतरुच्छुयं, चक्कलिछेदछिन्नं डगलं भण्णति, मोयं अब्बंतरो गीरो ॥

[मा.५४१२] चोयं तु होति हीरो, सगलं पुण तस्स बाहिरा छल्ली ।

काणं घुण मुक्कं वा, इतरजुतं तप्पइड्ढं तु ॥

धू- वंसहीरसहितो चोयं भण्णति, सगलं बाहिरी छल्ली भण्णति, धुणकाणियं अंगारइयं वा वुत्तयं, सियालादीहिं वा खइयं, उवरि मुक्कं, इयरं ति सचित्तं तम्मि सचित्तविभागे पतिट्ठियं सचित्तपतिट्ठित्तं भण्णति ॥

मू. (१०७०) जे भिक्खू आरन्नगाणं वण्णंधाणं अडविजत्तासंपइ ड्ढिताणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

[जे भिक्खू आरन्नगाणं वण्णंधाणं अडविजत्ताओ पडिनियत्ताणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा साइज्जति ॥]

धू- अरन्नं गच्छंतीति आरन्नगा, वणं धावंतीति वण्णंधा, आरण्यं वणार्थाय धावंतीत्यर्थः । तेसिं जत्तापड्डियाणं जो असनादी गेण्हति जत्तापडिनियत्ताणं असनादिसेसं खउरादि वा जो गेण्हति तस्स आणादी दोसा, चउलहुं च पच्छित्तं ।

[मा.५४१३] तणकड्डहारगादी, आरन्न वणंधगा उ विन्नेया ।

अडविं पविसंताणं, नियत्तमाणाण तत्तो य ॥

धू- आदिसद्दातो पुष्फफलमूलकंदादीणं, तेसिं वण्णंधाणं अडविं पविसंताणं जं संबलं पकतं, तत्तो नियत्ताणं जं किंचि चुण्णादि । सेसं कंठं ॥

[मा.५४१४] तण-कड्ड-पुष्फ-फल-मूल-कंद-पत्तादिहारगा चैव ।

पत्थयणं वच्चंता, करेति पविसंति तस्सेसं ॥

धू- तणादिहारगा अडविं पविसंता अप्पणो पत्थयणं करेति, सेसं उच्चरियं सिद्धं ।

[भा. ५४१५] अडवी पविसंताणं, अहवा तत्तो य पडिनियत्ताणं ।
जे भिक्खू असनादी, पडिच्छते आणमादीणि ॥

[भा. ५४१६] पच्छाकम्ममतिंते, नियट्टमाणे वि बंधवा तेसिं ।
अच्छिञ्जा नु तदा सा, तद्द्वे अन्नद्वे य ॥

शू- अडविपविसंतेनं जं संबलं कयं तं साधूण दातुं पच्छा अप्पणो अन्नं करेति । सन्नियट्टाण वि न घेत्त्वं, तेसिं बंधवा तद्द्वे अन्नद्वे वा कतासा अच्छेञ्जा । तद्द्वं चैव जं घरातो नीतं, अन्नद्वं जं अडविए कंदचुण्णादि उप्पज्जति ॥ पत्थयणं दाउं इमं करेति-

[भा. ५४१७] कम्मं कीतं पामिच्चियं च अच्छेञ्ज अगहण दिगिंछा ।
कंदादीण व घातं, करेति पंचंदियाणं च ॥

शू- अप्पणो “कम्मं” ति अन्नं करेति, अप्पो वा किणाति, “पामिच्चं” ति उच्छिण्णं गेण्हति, अन्नेसिं वा अच्छिदति, अह न गेण्हति पत्थयणं तो दिगिंचति, छुहाए जं अनागाढादि परिताविज्जति, अहवा - भुक्खित्तो कंदादि गेण्हति, अत्थ परित्ताणंतन्निप्फणं । अधवा - भुक्खित्तो जं लावगतित्तिरादि घातिस्सति, परितावणादिनिप्फणं तिसु चरिमं ॥

अरनातो निग्गच्छमाणो जो गेण्हति तस्स इमे दोसा-

[भा. ५४१८] चुण्णखउरादि दाउं, कप्पट्टग देह कोव जह गोवो ।
चड्डण अन्ने व वए, खउरादि वऽसंखडे भोयी ॥

शू- चुण्णो बदरादियाण, खोरखदिरमादियाण खउरो, भत्तसेसं वा साधूण दाउं कप्पट्टिएहिं पुत्तनत्तुभत्तिजगादिएहिं अन्नेहिं य तदासाए अच्छमाणेहिं जातिज्जमाणा- “देह णे कंदे मूले चुण्णखउरभत्तसेसं वा”, ते भणंति- “दिन्ना अम्हेहिं साधूण”, एवं भणंते ते परुण्णा रुण्णं करेताणि ताणि दड्डुणं पदोसं गच्छेञ्ज, जहा गोवो पिंडनिज्जुतीए । एतेसु वा चड्डंतेसु अडवीसु अन्नं वा आनेति खउरादि “भोइ” ति भारिया तीए सह असंखडं भवति, अंतरायदोसा य । जम्हा एवमादि दोसा तम्हा वणं पविसंताणं निंताण वा न घेत्त्वं ॥ भवे कारण-

[भा. ५४१९] असिवे ओमोचरिए, रायदुट्टे भए व गेलण्णे ।
अद्धाण रोहए वा, जयणागहणं तु गीयत्थे ॥

शू- जयण ति पनगपरिहाणीए जाहे चउलहुं पत्तो ताहे सावसेसं गेण्हति ॥

मू. (१०७१) जे भिक्खू वसुराइयं अवसुराइयं वयइ, वयंतं वा साहिज्जति ॥

वसूणि रयणाणि, तेसु रातो वसुराती, अधवा - राती दीसिमाभ्राजते वा शोभत इत्यर्थः, तं विवरीयं जो भणति तस्स चउलहुं । इमा निज्जुती-

[भा. ५४२०] वसुमं ति व वसिमं ति व, वसति व वुसिमं व पज्जया चरणे ।
तेसु रतो वुसिराती, अवुसिम्मि रतो अवुसिराती ॥

शू- वसु ति रयणा, ते दुविधा-द्वे भावे य । द्वे मणिरयणादिया, भावे नाणादिया । इह भाववसूहिं अधिकारो । तानि जस्स अत्थि सो वसुमं ति भण्णति । अधवा - इंदियाणि जस्स वसे वडंति सो वसिमं भण्णति । अधवा - नाणदंसणचरित्तेसु जो वसति निच्चकालं सो वस (वुसिमं) ति रातिनिओ भण्णति । अहवा - व्युत्सुजति पाप अन्यपदार्थाख्यानं, चारित्रं वा वुसिमं ति वुच्चति ।

वसति वा चारिते वसुराती भण्णति । अहवा - "पञ्जया चरणे" ति एते चारित्ठियस्स पञ्जता एगद्धिता इत्यर्थः । एस वुसिरादी भण्णति, पडिपक्खे अवुसिराती ॥ अहवा-

[भा. ५४२१] वुसि संविग्गो भणितो, अवुसि असंविग्ग ते तु वोच्चत्थं ।

जे भिक्खू वएज्जा ही, सो पावति आणमादीणि ॥

सू- कंठा । वोच्चत्थं ति वुसिरातियं अवुसिरातितं भणति ज्ञा ॥

एत्थ पढमं वुसिरातियं अवुसिरातियं भण्णति इमेहिं कारणेहिं-

[भा. ५४२२] रोसेण पडिणिवेसेण वा वि अकयंतु मिच्छभावेणं ।

संतगुणे छाएत्ता, भासति अगुण असंते उ ॥

सू- कोइ कस्सति कारणे अकारणे वा रुद्धो, पडिणिवेसणं एसो पूतिज्जइ अहं न पूइज्जामि, एवमादिविभासा । अकयण्णुयाए एतेन तस्स उवयारो कओ ताहे मा एयस्स पडिउवयारो कायव्वो होहिइ ति, मिच्छाभावेणं मिच्छत्तेणं उद्दिण्णेणं । सेसं कंठं ॥

असंविग्गा संविग्गजनं इमेण आलंबणेण हीलंति-

[भा. ५४२३] धीरपुरिसपरिहाणी, नाऊणं मंदधम्मिया केई ।

हीलंति विहरमाणं, संविग्गजनं अवुद्धीतो ॥

सू- के पुन धीरपुरिसा ?, इमे-

[भा. ५४२४] केवल-मनोहि-चोद्दस-दस-नवपुव्वीहि विरहिए एण्ह ।

सुद्धमसुद्धं चरणं, को जाणति कस्स भावं च ॥

सू- एते संपइं नत्थि, जति संपइ एते होंतो तो जाणंता असीदंताणं चरणं सुद्धं इयरेसिं असुद्धं, केवलामादिणो नाउं पडिचोयंता पच्छित्तं च जहारुहं देता चिंतंति अब्भंतरगो वि एरिसो चेव भावो, न य एगंतेन बाहिरकरणजुत्तो अभ्यंतरकरणयुक्तो भवति । कहं ? उच्चते-जेन विवज्जतो दीसति, जहा उदायिमारयस्स पसन्नचंदस्स य । बाहिर अविमुद्धो वि भरहो विमुद्धो चेव ॥

[भा. ५४२५] बाहिरकरणेण समं, अब्भंतरयं करंति अमुणंता ।

नेगंता तं च भवे, विवज्जओ दिस्सते जेनं ॥

[भा. ५४२६] जति वा निरतीचारा, हवेज्ज तव्वज्जिया य सुज्जेज्जा ।

ण य होंति निरतिचारा, संघयणधित्तीण दोब्बल्ला ॥

सू- संपयकालं जति निरतिचारा हवेज्ज, अहवा - तव्वज्जिया नाम ओहिनाणादीहिं वज्जिते जइ धरित्तसुद्धी हवेज्ज तो जुत्तं वत्तुं - इमे विमुद्धचरणा, इमे अविमुद्धचरणा । संघयणधित्तीण दुब्बलत्तणतो य- पच्छित्तं करंति ॥ संघयण-धित्तिदुब्बलत्तणतो चेव इमं च ओसन्ना भणंति-

[भा. ५४२७] को वा तहा समत्थो, जह तेहि कयं तु धीरपुरिसेहिं ।

जहसत्ती पुण कीरति, जहू पइण्णा हवइ एवं ॥

सू- धीरपुरिसा तित्थकरादी जहासत्तिए कीरति एवं भन्नमाणे दढा पइण्णा भवति, अनलियं च भवति जो एवं भणति जो एवं भणति । जो पुण अन्नहा वदति अन्नहा य करंति, तस्स सच्चपइण्णा न भवति ॥ आथरिओ भणति-

[भा. ५४२८] सव्वेसि एगचरणं, सरणं मोयावगं दुहसयाणं ।
मा रोगदोसवसगा, अप्पणो सरणं पलीवेह ॥

शू- सव्वेसिं भवसिद्धियाणं चरणं च सरीरमाणसाणं दुक्खाण विमोक्खणकरं, तं तुब्भे सयं सीयमाणा अप्पणो चरित्तेण रागाणुगता उज्जयचरणाणं चरणदोसमावण्णा मा भणह - “चरणं नत्थि, मा जत्थेव वसह तं चेव सरणं पलीवेह नासहेत्थर्यः” ॥ किं च-

[भा. ५४२९] संतगुणणासणा खलु, परपरिवाओ य होति अलियं च ।
धम्मं य अबहुमाणो, साहुपदोसे य संसारो ॥

शू- चरणं नत्थि ति एवं भणतेहिं साधूहिं संतगुणणासो कतो भवति, पवयणस्स परिभवो कतो भवति, अलियवयणं च भवति, चरणधम्मं पलोविज्जंते चरणधम्मं य अबहुमाणो कतो भवति, साधूण य पदोसो कतो भवति, साधुपदोसे य नियमा संसारो बुद्धितो भवति ॥ किं च-

[भा. ५४३०] खयउवसम मीसं पि य, जिनकाले वि तिविहं भवे चरणं ।
मिस्सतो छिय पावति, खयउवसमं च नऽन्तो ॥

शू- तित्थकरकाले वि तिविहं चरित्तं-खतियं वसमियं खओवसमियं च । तम्मि वि तित्थकरकाले मिस्सातो चेव चरित्तातो खतियं उवसमियं वा चरित्तं पावति, नान्यस्मात् । बहुतराय चरित्तविसेसा खओवसमभावे भवन्ति ॥ किं च तीर्थकाले वि-

[भा. ५४३१] अइयारो वि हु चरणे, ठितस्स मिस्से न दोसु इतरेसु ।
वत्थातुरदिड्ढंता, पच्छित्तेणं स तु विसुज्झो ॥

शू- “इयरेसु” ति खतिए उवसमिए य । जहा वत्थं खारादीहिं सुज्झति, आतुरस्स वा रोगो विरेयणओसहपओगेहिं सोहिज्जति, तथा साधुस्स मिस्सचरणादिअइयारो पच्छित्तेण सुज्झति ॥ जं च भणियं - “अतिसयरहिएहिं सुद्धासुद्धचरणं न नज्जति भावो” । तत्थ भण्णति-

[भा. ५४३२] दुविहं चेव पमाणं, पच्चक्खं चेव तह परोक्खं च ।
ओधाति तिहा पढमं, अनुमानोवम्मसुत्तितरं ॥

शू- ओहि मनपज्जव केवलं च एयं तिविधं पच्चक्खं । घूमादग्निज्ञानमनुमानं । यथा गौस्तथा गवय औपम्यं । सुत्तमिति आगमः । इयरंति एयं तिविधं परोक्खं ॥

[भा. ५४३३] सुद्धमसुद्धं चरणं, जहा उ जाणंति ओहिनाणादी ।
आगारेहि मनं पि व, जाणंति तहेतरा भावं ॥

शू- पुव्वद्धं कंठं । जहा परस्स भमुहणेत्ति (भमुहाणण) बाहिरागारेहिं अंतरगतो मनो नज्जति तथा “इयर” तिपरोक्खणाणी आलोयणाविहाणं सोउं पुव्वावरबाहियाहिं गिराहिं आचरणेहिं य जाणंति चरित्तं सुद्धासुद्धं भावं च सुद्धेतरं ॥ चौदगाह - “जइ आगारेण भावो नज्जति तो उदात्तिमारदिणं किं न नातो ?” आचार्याह-

[भा. ५४३४] कामं जिनपच्चक्खो, गूढचाराण दुम्मणो भावो ।
तहऽवि य परोक्खसुद्धी, जुत्तस्स व पन्नवीसाए ॥

शू- काममिति अनुमितार्थे । जइ वि जे उदाधिमारगादि गूढाचारा तेसिं छउमत्थेणं दुक्खं उवलम्भति भावो, सो जिणाणं पुण पच्चक्खो, तहावरोक्खणाणी आगमानुसारेण चरित्तसुद्धिं

करेति चेव । कहं ? उच्यते- “जुत्तस्स व” ति जहा सुत्तोवउत्तो “मीसजायज्झोयरो एगो” ति पन्नरस उग्गमदोसा, दस एसणादोसा, एते पन्नुवीसं जहासुयानुसारेण सोहंतो चरणं सोहेति, तथा सुत्तानुसारेण पच्छित्तं देतो करेतो य चरित्तं सोधेति ॥ अनुज्रतचरणो इमेहिं कज्जेहिं होज्ज-

[भा. ५४३५] होज्ज हु वसणप्पत्तो, सरीरदोब्बल्लाताए असमत्थो ।

चरण-करणे असुद्धे, सुद्धं मग्गं परूवेज्जा ॥

चू-वसनं आवती मज्जगीतादितं वा, तम्मि न उज्जमति, अहवा-सरीरदुब्बलत्तणतो असमत्थो सज्जायपडिलेहणादिकिरियं काउं अकप्पियादिपडिसेहणं च । अधवा-सरीरदोब्बला असमत्था अदढधम्मा एवमादिकारणेहिं चरणकरणं से अविमुद्धं, तथावि अप्पानं अरिहंतो सुद्धं साहुमग्गं परूवेतो आराधगो भवति ॥ इमो चेव अत्थो भण्णति-

[भा. ५४३६] ओसन्नो वि विहारे, कम्मं सिद्धिलेति सुलभबोही य ।

चरणकरणं विमुद्धं, उववूहेतो परूवेतो ॥

चू- कंठया । जो पुण ओसन्नो होउं ओसन्नमग्गं उववूहइ, सुद्धं चरणकरणमग्गं गूहति इमेहिं कारणेहिं । इमं च से दुल्लभबोहिअत्तं फलं-

[भा. ५४३७] परियायपूयहेतुं, ओसन्नाणं च आनुवतीए ।

चरणकरणं निगूहति, तं दुल्लभबोहियं जाणे ॥

[भा. ५४३८] अहवा - गुणसयसहस्सकलियं, गुणुत्तरतरं च अभिलसंताणं ।

चरणकरणाभिलासी, गुणुत्तरतरं तु सो लहति ॥

चू-गुणाणं सतं गुणसतं, गुणसयाणं सहस्सा गुणसयसहस्सा, छंदोभंगभया सकारस्स हुस्सता कता, ते य अट्टारससीलंगसहस्सा, तेहिं कलियं जुत्तं संखियं वा । किं तं ? , चारित्तं जो तं पसंसति । किं च गुणश्चासो उत्तरं च गुणोत्तरं, अधवा - अन्येऽपि गुणाः सन्ति क्षमादयस्तेषां उत्तरं तं च गुणोत्तरं लभति अहक्खायचारित्रमित्यर्थः । अहवा - गुणुत्तरं भवत्यकेवलिसुहं, गुणुत्तरतरं पुण मोक्खसुहं भण्णति, तं लभति ॥ जो पुणोसन्नो-

[भा. ५४३९] जिणवयणभासितेनं, गुणुत्तरतरं तु सो वियाणिता ।

चरणकरणाभिघाती, गुणुत्तरतरं तु सो हणति ॥

चू-गुणुत्तरतरं चारित्रं साधू वा अप्पणा य चरणकरणोवघाते वड्ढति । अहवा-चरणकरणस्स जत्ताण व निंदापरोवघायं करेइ, स एवंवादी गुणुत्तरं वा चारित्रं मोक्खसुहं वा हनति न लब्भइ ति, जेन सो दीहसंसारित्ताणं निव्वत्तेति ॥ जो ओसन्नं ओसन्नमग्गं वा उववूहति-

[भा. ५४४०] सो होती पडिनीतो, पंचण्हं अप्पणो अहितिओ य ।

सुहसीलवियत्ताणं, नाणे चरणे य मोक्खे य ॥

चू- पंच पासत्थादि सुहसीला विहारलिंगा ओधाविउकामा अवियत्ता अगीयत्था नाणचरणमोक्खस्स य एतेसिं सव्वेसिं पडिनीतो भवति ॥

इमेहिं पुण कारणेहिं ओसन्नं ओसन्नमग्गं वा उववूहेज्जा-

[भा. ५४४१] बितियपदमणप्पज्जे, वएज्ज अविक्कोविए वि अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, भयसा तव्वाति गच्छइ ॥

सू-राया सिय ओसन्नानुवत्तियो भया भणेजा । तब्बादि त्ति कश्चिद् वादी ब्रूयात्- ‘तपश्विनं अतपश्विनं ब्रुवतः पापं भवतीति नः प्रतिज्ञा’, तत्प्रतिघातकरणे वुसिरातियं अबुसिरातियं भणेज्ज, दुब्भिकखादिसु वा ओसन्नभाविएसु खेत्तेसु अच्छंतो ओसन्नानुवत्तियो गच्छपरिपालणद्वा भणेज्ज ।

मू. (१०७२) जे भिक्खू अबुसिराइयं वुसिराइयं वयइ, वयंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ५४४२] एमेव बित्तियसुत्ते, अबुसीरातिं वएज्ज वुसिरातिं ।

कह पुण वएज्ज सोऊण अबुसिरातिं तु वुसिरातिं ॥

[भा. ५४४३] एगचरिं मन्नंता, सयं च तेसु य पदेसु वट्टंता ।

सगदोसछायणद्वा, केइ पसंसंति निद्धम्मं ॥

सू-कोइ पासत्थादीणं एगचारियं भण्णति- ‘एस सुंदरो, एयस्स एगागिणो न केणइ सह रागदोसा उपपज्जति’, सो वि अप्पणा गच्छपंजरभग्गो तम्मि चेव ठाणे वट्टति, सो य अप्पनिज्जदोसे छाएउकामो तं पासत्थादिं एगचारिं निद्धम्मं पससति ॥ इमं च भणति-

[भा. ५४४४] दुक्करयं खु जहुत्तं, जहुत्तवादुद्धियावि सीदंति ।

एस नितिओ हु मग्गो, जहसत्तीए चरणसुद्धी ॥

एवं भणंते इमे दोसा-

[भा. ५४४५] अब्भक्खाणं निस्संक्रया य असंसंजममि य थिरत्तं ।

अप्पा सो अवि चत्तो, अवण्णवातो य तित्थस्स ॥

सू-असंतभावुब्भावणं अब्भक्खाणं, अबुसिरातियं वुसिरातियं भणति, सो य सीतंतो पसंसिज्जमाणे निस्संको भवति, मंदधम्माण वि असंजमे थिरीकरणं करेति, अन्नं च उम्मग्गपसंसणाते अप्पणो य उम्मग्गपड्डित्तो चत्तो, तित्थस्स य अन्यपदार्येन अवर्णवादः कृतो भवति ॥ किं च-

[भा. ५४४६] जो जत्थ होइ भग्गो, ओवासं सो परस्स अविदंतो ।

गंतुं तत्थऽचएंतो, इमं पहाणं ति घोसेति ॥

सू-अद्धाणगदिट्ठंतेन ओसन्नो उवसंघारेयव्वो, सेसं कंठं ॥ किं च-

[भा. ५४४७] पुव्वगयकालियसुए, संतासंतेहिं केइ खोभेति ।

ओसन्नचरणकरणा, इमं पहाणं ति घोसेति ॥

सू-पुव्वगयकालियसुयनिबंधपच्चयतो सीदंति, तत्थ कालियसुते इमेरिसो आलावगो - ‘बहुमोहो वि य णं पुव्वं विहरेत्ता पच्छा संवुडे कालं करेजा, किं आराहए विराहए ? गोयमा ! आराहए, नो विराहए’ ।

एवं पुव्वगए विजे के वि आलावगा ते उच्चरिता । परं खोभंति, अप्पणा खोभंति-सीदंतीत्यर्थः । ते य ओसन्नचरणकरणा ‘इमं’ ति अप्पणो चरियं पहाणं घोसेति ॥ इमेसिं पुरतो-

[भा. ५४४८] अबहुस्सुए अगीयत्थे, तरुणे मंदधम्मिए ।

परियारपूयहेऊ, सम्मोहेउं निरुंभंति ॥

सू-जेन आयारपगप्पो न ज्ञातितो एस अबहुस्सुतो, जेन आवस्सगादियाणं अत्थो न सुतो सो अगीयत्थो, सोलसवरिसाण आढवेत्तु जाव न चत्तालीसवरिसो एस तरुणो, असविग्गो मंदधम्मो, एते पुरिसे विपरिनामेति, अप्पणो परिवारहेउ, एतेहि य परिवारितो लोयस्स पूयणिज्जो होहं,

कालियदिद्विवाए भणितेहि, अहवा-अभणिएहिं वा सम्मोहेउं अप्पणो पासे निरुंभति-धरतीत्यर्थः।
अधवा-जो एवं पन्नवेति सो चेव अबहुस्सुओ अगीयत्थो वा तरुणो मंदधम्मो वा । सेसं कंठं ॥

[भा. ५४४९] जत्तो चुतो विहारा, तं चेव पसंसए सुलभबोही ।

ओसन्नविहारं पुण, पसंसए दीहसंसारी ॥

सू- जत्तो चुतो विहारा, संविग्गविहारातो चुओ तं पसंसति जो सो सुलभबोधी । जो पुण
ओसन्नविहारं पसंसति सो दीहसंसारी भवति ॥

[भा. ५४५०] बितियपदमणप्पज्जे, वएज्ज अविकोविए व अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, भयसा तव्वादिगच्छइ ॥

सू. (१०७३) जे भिक्खू वुसिरातियगणातो अवुसिराइयं गणं संकमइ, संकमंतं वा साइज्जइ।

[भा. ५४५१] वुसिरातियागणातो, जे भिक्खू संकमे अवुसिरातिं ।

वुसिरातिया वुसिं वा, सो पावति आणमादीणि ॥

सू- वुसिरातियातो वुसिराइयं चउभंगो कायव्वो । चउत्थभंगो अवत्थु । ततियभंगे अनुन्ना
पढम-बितिएसु संकमो पडिसिद्धो । पढमे संकमंतस्स मासलहुं । बितिए चउलहुं । चोदगाह -
“जुतं बितिए पडिसेहो, पढमभंगे किं पडिसेहो” ? आचार्याह - तत्थ निक्कारणे पडिसेहो, कारणे
पुणो पढमभंगे उवसंपदं करेति ॥ सा य उवसंपया कालं पडुच्च तिविहा इमा-

[भा. ५४५२] छम्मासे उवसंपद, जहन्न बारससमा उ मज्झिमिया ।

आवकहा उक्कोसे, पडिच्छसीसे तु जाजीवं ॥

सू- उवसंपदा तिविहा - जहन्ना मज्झिमा उक्कोसा । जहन्ना छम्मासे, मज्झिमा बारसवरिसे,
उक्कोसा जावजीवं । एवं पडिच्छगस्स सीसस्स एगविहो चेव जावजीवं आयरिओ न भोत्तव्वो ॥

[भा. ५४५३] छम्मासे अपूरंतो, गुरुगा बारससमा चउलहुगा ।

तेन परं मासियं तू, मणितं पुण आरतो कजे ॥

सू- जेन पडिच्छगेणं छम्मासिया कया सो जति छम्मासे अपूरिता जाति तस्स चउगुरुगा ।
जेन बारसवरिसाकया ते अपूरिता जाइ चउलहुं । जेन जावजीवं उवसंपदा कता सो जाइ तस्स
मासलहुं । छण्हं मासाणं परेण निक्कारणे गच्छंतस्स मासलहुं । जेन बारससमा उवसंपदा कया
तस्स वि छम्मासे अपूरंतस्स चउगुरुगा चेव । बारसमातो परेण निक्कारणे मासलहुं । जेन
जावजीवोवसंपया कया तस्स छम्मासे अपूरंतस्स चउगुरुगा चेव, तस्सेव बारससमाओ चउलहुगा ॥

एससोही गच्छतो नितस्स भणितो । गच्छे पुण वसंतस्स इमे गुणा-

[भा. ५४५४] भीतावासो रतीधम्मे, अनायतणवज्जणं ।

निग्गहो य कसायाणं, एयं धीराण सासणं ॥

“भीतावासो”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५४५५] आयरियादीण भया, पच्छित्तभया न सेवति अकज्जं ।

वेयावच्चऽज्झयणेसु सज्जते तदुवयोगेणं ॥

सू- पुव्वद्धं कंठं । रतीधम्मे अस्य व्याख्या- “वेयावच्च” पच्छद्धं । आयरियादीणं वेयावच्चं
करेति । अज्झयणं ति सज्जायं करेति । तदुवओगो सुत्तत्थोवओगो, तेन सुत्तत्थोवओगेण

वेयावच्चञ्जयणेसु रञ्जति - रतिं करेइ त्ति वुत्तं भवइ । अहवा - तदुवओगो अप्पणो आयरियादीहिं
य मन्नमाणो वेयावच्चञ्जयणादिसु रञ्जति ॥ “अनायतणवज्जण”त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५४५६] एगो इत्थीगम्मो, तेनादिभया य अल्लियपगारे ।
कोहादी व उदिण्णे, परिनिव्वावेति से अन्ने ॥

सू- “कसायनिग्गहो” अस्य व्याख्या - कोहादी पच्छद्धं । गच्छवासे वसंतस्स अन्ने य
आयरियादी परिनिव्वावेति सकसाए । गच्छवासे वसंतेन एयं वीरसासणे धीर-सासणे वा जं
मणियं तं आराहिय भवति ॥ इमे य अन्ने गच्छवासे वसंतस्स गुणा-

[भा. ५४५७] नाणस्स होइ भागी, थिरयरतो दंसणे चरित्ते य ।
धन्ना आवकहाए, गुरुकुलवासं न मुंचति ॥

सू- जम्हा गच्छवासे वसंतस्स एवमादी गुणा तम्हा निक्कारणे संविग्गेण संविग्गेसु वि संकमो
न कायव्वो ॥ कारणे पुण करेज्ज ते य इमे कारणा-

[भा. ५४५८] नाणइ दंसणइ, चरितइ एवमाइसंकमणं ।
संभोगइ व पुणो, आयरियइ व णातव्वं ॥

नाणइ त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५४५९] सुत्तस्स व अत्थस्स व, उभयस्स व कारणा तु संकमणं ।
वीसज्जियस्स गमणं, भीओ य नियत्तई कोई ॥

सू- पुव्वद्धं कंठं । तेन अप्पणो आयरियाणं जं सुत्तं अत्थि तं महियं, अत्थि य से सत्ती अन्नं
पिघेत्तुं, ताहे जत्थ अत्थि अधिगसुत्तं संविग्गेसु तत्थ संकमइ विसज्जितो आयरिएणं, अविसज्जिएण
न गंतव्वं । अह गच्छति तो चउलहुगा । विसज्जितो य इमे पदे आयरेज्जा जइ तेसिं आयरियाणं
कसखडचरियं सोउं कोति भीओ नियत्तेज्ज तो पनगं ॥

[भा. ५४६०] चित्तंते वइगादी, गामे वा संखडी अपडिसेहो ।
सीसपडिच्छग परिसा, पिसुगादायरियपेसविओ ॥

[भा. ५४६१] पनगं च भिन्नमासो, मासो लहुगो य सेसए इमं तु ।
संखडि सेह गुरुगा, पेसविओमि त्ति मासगुरुं ॥

[भा. ५४६२] पडिसेहगस्स लहुगा, परिसिखे छ तु चरिमओ सुद्धो ।
तेसिं पि होति लहुगा, जं वाऽऽभव्वं तु न लभति ॥

सू- एतेसिं तिण्ह वि गाहाणं अत्तो सह पच्छित्तेण भण्णति- चित्तेति-किं वच्चामि न वच्चामि
तत्थ अन्नत्थ वा चित्तेति भिण्णमासो (पनगं) वच्चंतो वा वइयादिसु पडिवज्जति, दधिखीरइ
उव्वत्तति वा मासलहुं । आदिसद्दातो सन्नीसु वा दानसंहेसु भद्देसु वा दीहं वा गौरं करेज्ज,
अप्पत्तं वा देसकालं पडिच्छेज्ज, खद्धादानियगामे वा पडिवज्जति सव्वेसेतेसु पत्तेयं मासलहुं ।
संखडीए वा पडिवज्जति चगुरुगा, पडिसेवगस्स वा पासे अंतरा चिद्धेज्ज तत्थ य तेसिं पविसंताणं
चउलहुगा, सेहेण सह चउगुरुगा, गहिओवकरणउवधिनिष्फण्णं । पडिसेहगस्स पडिसेहत्तणं
करेंतस्स चउलहुं, सेहइ करेंतस्स चउगुरुगा । “सीसपडिच्छए” त्ति सो पडिसेहगो सीसपडिच्छए
बावारेति तम्मि आगते णिउमं सुत्तं पुच्छेज्ज, परिसिल्लस्स वा पासे अंतरा पडिसेज्जा तेसिं तत्थ

चउलहुगा, सह सेहेण चउगुरुगा, उवकरणे उवहिनिष्फण्णं । परिसिल्लत्तणं करंतस्स अप्पणो छल्लहुगा । पिसुया मंकुणाण वा भया नियत्तति, अन्नतो वा गच्छति मासलहुं ।

अहवा - तत्थ संपत्तो भणाइ “आयरिएणाहं तुज्झ समीवं अमुगसुत्तत्थनिमित्तं पेसविओ”, एवं भणंतस्स चउगुरुं । “चरिमो” ति जो भणति - “अहं आयरियविसज्जितो तुज्झ समीवमागतो” सो सुद्धो । “तेसिं पि होति लहुगो” ति अन्नं अभिधारेउं अन्नं वदंतस्स चउलहुं, पडिच्छंतस्सवि चउलहुं, जं च सचित्ताचित्तं किं चि तं तेन लभंति, जत्थ पट्ठवितो जो पुव्वधारिउं तस्स तं आभव्वं । एयं चेव अत्थं सिद्धसेणखमासमणो वक्खानेति ।

“भीओ नियत्तइ” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५४६३] संसाहगस्स सोतुं, पडिपंधियमाइयस्स वा भीओ ।
आचरणा तत्थ खरा, सयं च नाउं पडिनियत्तो ॥

धू- संसाहय अनुवच्चगो । सेसं कंठयं । “चित्तंतो” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५४६४] पुव्वं चित्तेयव्वं, निग्गतो चित्तेति किं नु हु करेमि ।
वच्चामि नियत्तामि व, तहिं व अन्नत्थ वा गच्छे ॥

धू- जाव न निग्गच्छंति आयरियं वा न पुच्छंति ताव सुचित्तियं कायव्वं, सेसं कंठं ॥
“वइयगामसंखडिमादिसु” इमा व्याख्या-

[भा. ५४६५] उव्वत्तणमप्पत्ते, लहुगो खद्धे मुत्तम्मि होति चउलहुगा ।
निसट्ठ सुवण्ण लहुगो, संखडि गुरुगा य जं चउन्नं ॥

धू- पंथातो वइयमादिओ उव्वत्तति । अप्पत्तं वा वेलं पडिक्खति । “जं चउन्नं” ति संखडीए हत्थेण हत्थे संघट्टियपुव्वे, पाएणं वा पाए अक्कंतपुव्वे, सीसेण वा सीसे आउडियपुव्वे संजमविराधना वा भायणभंगो वा भवति । सेसं गतार्थं कंठयं ॥

इदानिं “पडिसेह सीसपडिच्छग” अस्य व्याख्या-

[भा. ५४६६] अमुगत्यऽमुओ वच्चति, मेहावी तस्स कट्ठणट्ठाए ।
अन्नगामे पंधे, उवस्सए वा वि वावारे ॥

[भा. ५४६७] अभिलावसुद्धपुच्छा, रोलेणं मा हु ते विनासेज्जा ।
इति कट्ठंते लहुगा, जति सेहट्ठाए तो गुरुगा ॥

[भा. ५४६८] अक्खर-वंजणसुद्धं, मं पुच्छह तम्मि आगए संते ।
घोसेहि य परिसुद्धं, पुच्छह निउणे य सुत्तत्थे ॥

धू- को ति आयरिओ विसुद्धसुत्तत्थो फुडवियडवंजणाभिलावी अपडिसेधितो वि पडिसेहमे चेव भादतो लब्धति, तेन य सुयं जहा अमुगत्य अमुगो साहू मेधावी, अमुगसुत्तनिमित्तं गच्छति, तेनविचित्तियं मामं अतिक्रमेउं, तस्स कट्ठणट्ठाए उट्ठावणकं करेति, उवरिएण अन्नगामेण गच्छंतस्स पंधे वा अप्पणो वा उवस्सए सीसे पडिच्छए य वावारेति, जन्निमित्तं सो वच्चति तम्मि आगते- “तं तुब्भे परियट्ठेह, अहिलावसुद्धं अत्थं च गुणेज्जह, अत्थं च से पुच्छिज्जह, ते एवं निक्काएति, पुणो पुणो ण ते रोलेणं विनासेज्जह ति, अन्नं पि सुयं अक्खरवंजणघोससुद्धं पडेज्जह, तम्मि आगते अन्नं पि निउणे सुत्तत्थे पुच्छेज्जह” एवं कट्ठिए चउलहुं, सेहट्ठा कट्ठिए चउगुरुं ॥ पविसंतस्स वि

एवं चेव । इदामिं परिसिल्लस्स व्याख्या-

[भा. ५४६९] पाउतमपाउता घट्ट मट्ट लोखुर विविहवेसधरा ।
परिसिल्लस्स तु परिसा, थलिये व न किंचि वारेति ॥

[भा. ५४७०] तत्थ पवेसे लहुगा, सच्चित्ते चउगुरुं च नायव्वं ।
उवहिनिप्फणं पि य, अचित्त देते य गिण्हंते ॥

शू- परिसिल्लो सब्वस्ससंविग्गासंविग्गस्स परिसनिमित्तं संगहं करेति । घट्टा फेणादिणा जंघाओ, तेल्लेण केसे सरिरं वा मट्टेति, थलि त्ति देवद्रोणी । सेसं कंठं ॥

इदामिं “पिसुत गुरुहिं पिसेतो मि” ति एतेसिं व्याख्या-

[भा. ५४७१] ढिंकुण-पिसुगादि तहिं, सोउं नातुं व सन्नियत्तंते ।
अमुग सुतत्थनिमित्ते, तुज्झंति गुरुहि पेसवितो ॥

शू- चोदगाह- “गुरुहिं पेसिओ मि त्ति भणंतस्स को दोसो” ? आचार्याह-

[भा. ५४७२] आणाए जिनवराणं, न हु बलियतरा उ आयरियआणा ।
जिनआणाए परिभवो, एवं गव्वो अविणओ य ॥

शू- जिणिंदिहिं चेव भणियं णिद्दोसो विधिमागतो पडिच्छियव्वो त्ति, नो आयरियानुवत्तीए पडिच्छियव्वो, जिनाणा य पराभविता भवति, पेसंतस्स उवसंपजंतस्स पडिच्छितस्स वि तिण्हि वि गव्वो भवति, तित्थकरणं सुयस्स य अविनओ कओ भवति ॥

जो जं अभिधारेउं पट्टितो तत्थ जो अच्चासंगेण गतो सो सुद्धो-

[भा. ५४७३] अन्नं अभिधारेतुं, पडिसेह परिसिल्ल अन्नं वा ।
पविसेते कुलात्तिगुरु, सच्चित्तादिं च से हातुं ॥

शू- जो पुण अन्नं अभिधारेउं अपडिसेहगस्स पडिसेहगस्स परिसिल्लस्स अन्नस्स वा पासे पविसति पच्छा कुलगणसंघथेरेहिं नातो तो जं तेन सचित्ताचित्तादि उवणीयं तं से हरति ॥

[भा. ५४७४] ते दोवुवालभित्ता, अभिधारिज्जंति देते तं थेरा ।
घट्टण वियारणं ति य, पुच्छा विप्फालनेगट्टा ॥

शू- कीस तुमं अन्न अभिधारेत्ता एत्थ ठितो जेन य पडिच्छितो ? सो वि भण्णति - “किं ते एस पडिच्छितो ?” तं सचित्तादिगं थेरा जो पुव्वअभिधारितो तस्स विसज्जंति । सेसं संठं ॥

[भा. ५४७५] घट्टेउं सच्चित्तं, एसा आरोवणा य अविहीए ।
बित्थियपदमसंविग्गे, जयणा ए कयम्मि तो सुद्धो ॥

शू- “घट्टण” ति पुच्छा, जइ निक्कारणे तत्थ ठितो तो सचित्तादी हरेज्ज, पच्छित्तं च से अविधिपदे दिज्जति, निक्कारणे त्ति वुत्तं भवति । पडिसेहगस्स अववाओ भण्णति - “बित्थियपद” पच्छद्धं । जं सो अभिधारेति सो असंविग्गे ताहे जयणाए पडिसेहं करेति । का जयणा ?, पढं सब्वेहिं भणावेति, मा तत्थ वच्चाहि, पच्छा अप्पणोवि भणावेज्ज, पुव्वुत्तेण वा सीसपडिच्छगवावारणपयोगेण धरेज्जा, न दोसो । एवं करेत्तो कारणे सुज्झति, नवरं- जं तत्थ सचित्ताचित्तं सब्वं पुव्वाभिधारियस्स पयट्टेयव्वं ॥ इदमेवत्थं भण्णति-

[भा. ५४७६] अभिधारंते पासत्थमादिणो तं च जइ सुतं अत्थि ।
जे अ पडिसेहदोसा, ते कुव्वंता हि निद्दोसो ॥

धू-जं सो सुतं अभिलसति, जइ सुतं अत्थि तो पडिसेहत्तणं करंतस्स वि जे दोसा भणियाते न भवंति ॥

[भा. ५४७०] जं पुण सच्चित्तादी, तं तेसिं देति न वि सयं गेण्हे ।
बितियं धित्तूण पेसे, जावतियं वा असंथरणे ॥

धू-पुव्वद्धं कंठं । जं वत्थादिगं अचित्तं तं कारणे अप्पणा विसूरंतो असिवादिकारणेहि अन्नं अलभंतो न पेसेति जावतियं उवउज्जति, जेन असंथरणं वा तावतियं गेण्हति, सेसं विसज्जेति, अहवा - सव्वं पि न विसज्जेति ॥ कारणे इमो सचित्तस्स अववातो-

[भा. ५४७८] नाऊण य वोच्छेयं, पुव्वगए कालियानुओगे य ।
सयमेव दिसाबंधं, करेज्ज तेसिं न पेसेज्जा ॥

धू- जो तेन सेहो आनितो सो परममेहावी, अप्पणो गच्छे नत्थि को वि आयरियपदजोगो, जं च से पुव्वगतं कालियसुयं च तस्स गाहगो नत्थि, ताहे तेसिं वोच्छेदं जानिऊणं तं सेहं अप्पणो सीसं निबंधइ, न पुव्वाभिधारियस्स पट्टवेइ ॥ इदानिं परिसिल्ले अववादो भण्णति-

[भा. ५४७९] असहाओ परिसिल्लत्तणं पि कुज्जा उ मंदधम्मेषु ।
प्प व काल-उद्धाणे, सच्चित्तादी वि गिण्हेज्जा ॥

धू- असहायो आयरियो पलसिल्लत्तणं पि करेइ तं संविग्गं असंविग्गं वा सहायं गेण्हति । सिस्सा वा मंदधम्मा गुरुस्स वावारं न वहंति, ताहे अन्नं सहायं गेण्हति । सहा वा मंदधम्मा गुरुणो जोगं न देति ताहे लद्धिसंपन्नं परिगेण्हति ।

दुब्भिक्खादिकाले वा अद्धणं वा पविसंतो - एवमादिकारणेहिं परिसिल्लत्तणं करंतो सुद्धो । सचित्ताचित्तं पुण पेसेति न पेसेति वा, पुव्वभणियकारणेहिं ॥ जो सो अभिधारंतो वच्चति तस्स अववादो भण्णति-

[भा. ५४७०] असिवादिकारणेहिं, कालगतं वा वि सो व्व इतरो तु ।
पडिसेहे परिसिल्ले, अन्नं व विसिज्ज बितियपदे ॥

धू-जत्य गंतुकामो तत्थ असिवं अंतरा वा, अहवा - जो अभिधारितो आयरिओ सो कालगतो, “इयरो” ति जो सो पहावितो साधू पडिसेहगपरिसिल्ले अन्नस्स वा आयरियस्स पासं पविसेज्ज, बितियपदेणं न दोसो ॥ एयं अविसेसित्तं भणियं । इमं आभव्वानाभव्वं विसेसियं भण्णति-

[भा. ५४८१] वच्चंतो वि य दुविहो, वत्तमवत्तस्स मग्गणा होति ।
वत्तम्मि खेत्तवज्जं, अव्वत्तेणं पि तं जाव ॥

पुव्वद्धस्स इमा विभासा-

[भा. ५४८२] सुअ अव्वत्तो अगीओ, वएण जो सोलसण्ह आरेणं ।
तव्विवरीतो वत्तो, वत्तमवत्ते च चउभंगो ॥

धू- सुएण वि अव्वत्तो वएण वि अव्वत्तो चउभंगो कायव्वो । सुएण अगीयो अव्वत्तो । वएण जो सोलसण्हं वासाणं आरतो । तव्विवरीतो वत्तो जाणियव्वो । सो पुण वच्चंतो ससहाओ वच्चति असहाओ वा ॥

[भा. ५४८३] वत्तस्स वि दायव्वो, पहुप्पमाणे सहाओ किमु इतरे ।
खेत्तविवज्जं अव्वत्तिएसु जं लब्धति पुरिल्ले ॥

बू-आयरिएण पहुप्यमाणेसु साहुसु वत्तस्स वि सहाओ दायव्वो अवस्सं, किमंग पुण अवत्ते। “वत्तम्मि खेत्तवज्जम्मि” अस्य व्याख्या- “खेत्तविवज्जं” पच्छद्धं । वत्तो अव्वत्तो वा अव्वंति या सेसहायातेनेव सह गंतुकामो परखेत्तं मोत्तुं जं सो य लब्धति तं सव्वं पुरिमस्स अभिधारेंतस्स आभवति, परखेत्ते जं पुण लद्धं तं खेतियस्स आभवति ॥

[भा. ५४८४] जति नेतु एतुमाणा, जं ते मग्गिल्ल वत्तपुरिमस्स ।

नियमडव्वत्तसहाओ, णेउ णियत्तति जं सो य ॥

बू-अह ते सहाया तं नेउं पराणेत्ता पडियागंतुकामा जं ते सहाया लब्धति तं मग्गिल्लस्स अप्पणिज्ज आयरियस्स आभवति । सो पुण वच्चंतो अप्पणा जति वत्तो तो जं सो लब्धति तं पुरिमस्स अभिधारिज्जंतस्स देति । “अव्वत्तेणं पि जाव” ति अस्य व्याख्या-अव्वत्तो पुण नियमा ससहायो भवति, तस्स सहाया जे ते य नेतु नियत्तिउकामो जं सो ते य लभति तं सव्वं पुब्बिल्लायरियस्स आभवति ॥

[भा. ५४८५] बितियं अपहुप्पंते, न देज्ज वत्तस्स सो सहाओ तु ।

वइयाइ अपडिवज्जंतगस्स उवही विसुद्धो उ ॥

बू- बितिय ति अववादतो, आयरिओ अपहुप्पंतेसु सहायं न देजा, सो य अप्पणा सुय-वएसु वत्तो, तस्स वइयादिसु अप्पडिवज्जंतस्स उवहीए वाधातो न भवति, अह वइयादिसु पडिवज्जइ तो तन्निष्फणं, उवकरणोवघायट्ठाणेसु व वट्टंतस्स उवही उवहम्मति ॥

[भा. ५४८६] एगे तु वच्चंते, उग्गहवज्जं तु लभति सच्चित्तं ।

वच्चंतो उ गिलाणो, अंतरा उवहिमग्गणा होति ॥

बू-जो वत्तो एगागी गच्छति सो जति अन्नस्स आयरियस्स जो उग्गहो तं वजेउं अनोग्गहखेत्ते किंचि लभति तं सव्वं अभिधारिज्जंते देति । अहवा - एगागी वच्चंतो दो तिन्नि वा आयरिए अभिधारेज्ज, तस्स य अंतरा गेलणं होज्ज, जे अभिधारिता तेहिं आयरिएहिं सुयं जहा अन्हे धारेंतो साधू यंतो गिलाणो जाओ ॥

[भा. ५४८७] आयरिय दोन्नि आगत, एक्के एक्के व णागए गुरुगा ।

न य लभती सच्चित्तं, कालगए विप्परिणए य ॥

बू-जे ते अभिधारिता ते जति सव्वे आगता तो तेनं जं अंतराले लद्धं तं तेसिं सव्वेसिं साधारणं । अह तत्थ एगो आगतो अवसेसा नागता । जे नागथा तेसिं चउगुरुं, तं सचित्ताचित्तं न लब्धति । जो गतो गवेसगो तस्स तं सव्वं आभव्वति । कालगते वि एवं चेव । अह गिलाणो वि विप्परिणओ जस्स सो न लभति, जं पुण अभिधारिज्जंते लद्धं पच्छा विपरिणतो जं अविपरिणते भावे लद्धं तं लभति, विप्परिणए भावे जं लद्धं तं न लभति ॥ एसा सुअभिधारणे आभवंतमग्गणा भणिया । इमा अन्ना वाताहडमग्गणा भण्णति-

[भा. ५४८८] पंथसहायमसट्ठो, धम्मं सोऊण पव्वयामि ति ।

खेत्ते य बाहि परिणत, सहियं पुण मग्गणा इणमो ॥

बू-एक्को कारणितो विहरति, तस्स पंथे असट्ठो वाताहडो सहाओ मिलितो, सो य तस्स साहुस्स पासे धम्मं सुणेत्ता असुणेत्ता वा पव्वयामि ति परिनामो जातो- “दिकखेह मं” ति । सो

परिनामो जति साधुपरिग्गहियखेत्तस्स अंतो जातो तो सो सेहो खेत्तियस्स आभवति, अह बाहिं खेत्तस्स अपरिग्गहे खेत्ते परिनामो होज्ज तो तस्सेव साहुस्स आभव्वो ॥

[भा. ५४८९] खित्तमि खेत्तियस्सा, खेत्तवहिं परिणते पुरिल्लस्स ।

अंतरपरिणयविप्परिणए य कायव्व मग्गणता ॥

चू- पुव्वद्धं गतार्थं । नवरं - “पुरिल्लस्स”ति साधोः पूर्वाचार्यस्येत्यर्थः । एवं अंतरा पव्वज्जापरिनामो पुण विपरिनामो, एवं जत्थ अवद्धितो परिनामो जाओ सो पमाणं - खेत्ते खत्तियस्स, अखेत्ते तस्सेव । जो पुण सम्मद्दिद्दी तस्स जइ दंसणपज्जातो नत्थि तो इच्छा, दंसणपज्जायअच्छिन्ने जेन सम्मत्तं गाहितो तस्स भवति ॥

[भा. ५४९०] एस विहो तु विसज्जिते, अविसज्जि लहुगमासऽणापुच्छा ।

तेसिं पि होति लहुगा, जं वाऽऽभव्वं च न लभंति ॥

चू- अविसज्जिते जइ सीसो गच्छइ इ, पडिच्छगो जइ जाइ तो चउलहुगा । अह विसज्जितो दोच्चं वारं अनापुच्छाए गच्छइ, सीसो पडिच्छओ वा तो मासलहुं, तेसिं पि पडिच्छंताणं चउलहुगा, जं च सचित्तादिगं तं ते पडिच्छंतगा न लभंति ॥

आयरिओ पुण इमेहिं कारणेहिं न विसज्जेति-

[भा. ५४९१] परिवार-पूयहेउं, अविसज्जंते ममत्तदोसा वा ।

अनुलोमेण गमेज्जा, दुक्खं खु विसज्जिउं गुरुणो ॥

चू- अप्पणो परिवारनिमित्तं, बहूहिं वा परिवारितो पूयणिज्जो भविस्सं, मम सीसो अन्नस्स पासं गच्छति त्ति नेहममत्तेण वा न विसज्जेति । पच्छद्धं कंठं । जम्हा अविसज्जिते सोही न भवति, नय सो गुरू पडिच्छइ तम्हा पुच्छियव्वं ॥ सा य आपुच्छा दुविहा - अविधी विधी य । अविधीआपुच्छेणे तं चेव पच्छित्तं जं अपुच्छिए । विधिपुच्छाए पुण सुद्धो । सा इमा विधी-

[भा. ५४९२] नाणम्मि तिन्नि पक्खा, आयरिय-उवज्झाय-सेसगाणं तु ।

एक्केक्के पंच दिवसो, अहवा पक्खेण एक्केक्कं ॥

चू- नाणनिमित्तेण जंतो तिन्नि पक्खे आपुच्छं करे, तत्थ आयरियं आपुच्छति पंच दिना, जति न विसज्जेति तो उवज्झायं पंचदिणे, जति सो वि न विसज्जेति तो गच्छं पंचदिणे, पुणो आयरियउवज्झायगच्छं च पंचपंचदिणे, पुणो एते चेव पंचपंचदिणे, एवं एक्केक्के पक्खो भवति, एवं तिन्नि पक्खा । अहवा - अनुबद्धं आयरियपक्खं, पच्छा उवज्झायं, पच्छा गच्छपक्ख, एवं वा तिन्नि पक्खा । एवं जति न विसज्जितो तो अविसज्जितो चेव गच्छति ॥

[भा. ५४९३] एतविहिमागतं तू, पडिच्छ अपडिच्छणंमि भवे लहुगा ।

अहवा इमेहिं आगत, एगादि पडिच्छए गुरुगा ॥

चू- अह एगादिकारमेहिं आगयं पडिच्छति तो चउगुरुगा ॥

[भा. ५४९४] एगे अपरिणए या, अप्पाहारे य थेरेए ।

गिलाणे बहुरोगे य, मंदधम्म्ये य पाहुडे ॥

चू- एगागिं आयरियंछुट्ठेत्ता आगतो । अपरिणता वा सेहा, आहारवत्थपादादियाण अकप्पिय तेसिं सहियं आयरियं छुट्ठेत्ता आगतो । अप्पाहारो आयरितो तं चेव पुच्छित्ता सुत्तत्थे वायणं देति,

तं मोत्तुमागतो । थेरं गिलाणं आयरियं छड्ढेत्ता आगतो । बहुरोगी नाम जो चिरकालं बहूहिं वा रोगेहिं अभिभूतो तं छड्ढेत्ता आगतो । अहवा - सीसो गुरु वा मंदधम्मा, तस्स गुणे न सामायारी पडिपूरेति तं “छड्ढेत्ता” आगतो । “पाहुडे” त्ति आयरिएण सह कलहेत्ता आगतो ॥

[भा. ५४९५] एतारिसं विउसज्ज, विप्पवासो न कप्पती ।
सीस-पडिच्छा-ऽऽयरिए, पायच्छित्तं विहिज्जति ॥

सू- सिस्सस्स पडिच्छगस्स आयरियस्स य तिण्हवि पच्छित्तं भण्णति-
[भा. ५४९६] एगे गिलाणपहुड, तिण्हवि गुरुगा तु सीसमादीणं ।
सेसे सीसे गुरुगा, लहुगपडिच्छे य गुरुसरिसं ॥

सू- एगे गिलाणे पाहुडे य तिसु वि दारेसु तिण्ह वि सीसपडिच्छगायरियाणं पत्तेयं गुरुगा भवंति, सेसा जे अपरिनयादी दारा तेसु सीसस्स चउगुरुगा, तेसु चेव पडिच्छयस्स चउलहुगा, गुरुसरिसं ति जइ सीसं पडिच्छइ तो चउगुरुगा, अह पडिच्छगं तो चउलहुगा ॥

नाणद्धा तिन्नि पक्खे आपुच्छियव्वं तस्स इमो अववातो-
[भा. ५४९७] बितियपदमसंविग्गे, संविग्गे वा वि कारणाऽऽगाढे ।
नाऊण तस्स भावं, कप्पति गमणं चऽनापुच्छा ॥

सू- आयरियादीसु असंविग्गीभूतेसु नापुच्छिज्जा वि । अहवा - संविग्गेसु आयरियादिसु अप्पणो से किंचि इत्थिमादियं चरितविणासकारणं आगाढं उप्पन्नं ताहे अनापुच्छिए वि गच्छति । “मा एस गच्छति (त्ति) गुरुमादियाण वा भावे णाते अणाते अणापुच्छाए वि गच्छति ॥

अविसज्जिएण न गंतव्वं ति एयस्स अववादो-
[भा. ५४९८] अज्झयणं वोच्छिज्जति, तस्सय गहणम्मि अत्थि सामत्थं ।
ण य वितरंति चिरेण वि, नातुं अविसज्जितो गच्छे ॥

सू- एवं अविसज्जिओ गच्छति, न दोसो । अविधिमागतो आयरिएण न पडिच्छियव्वो त्ति ।
एयस्स अववादो-

[भा. ५४९९] नाऊण य वोच्छेयं, पुव्वगए कालियानुओगे य ।
सुत्तत्थजाणतो खलु, अविहीय वि आगतं वाए ॥

सू- अनापुच्छविसज्जियं वइयादिपडिबज्जंतगं वा अविधिमागयं वोच्छेदादिकारणे अवलंबिऊण पडिच्छति चोदेति वा न दोसो ॥ “जो तेन आगंतुगेण सेहो आनितो तस्स अभिधारियस्स अनाभव्वो, सो तेन न गेण्हियव्वो” त्ति एयस्स अववादो इमो-

[भा. ५५००] पाऊण य वोच्छेयं, पुव्वगए कालियानुओगे य ।
सुत्तत्थजाणगस्स तु, कारणजाते दिसाबंधो ॥

सू- चोदक आह - “अनिबद्धो किं न वाइज्जति” ? आचार्य आह - अनिबद्धो गच्छइ स गुरुहिं वातिज्जइ कालसभावदोसेण वा ममत्तीकतं वाएति, अतो दिसाबंधो अनुन्नातो । जो य सो निबज्जइ सो इमो-

[भा. ५५०१] ससहायअवत्तेण, खेत्ते वि उवट्ठियं तु सच्चित्तं ।
दलयंतु नानुबंधति, उभयममत्तइया तं वा ॥

चू- अव्वत्तेण ससहायेण वत्तेण वा असहाएण परखेते उवड्डितो सच्चित्तो सो खेतियाण आभव्वो तहावि तं दलयंति परममेहाविणं गुरुपदजोगं च, अप्पणो य सो गच्छे आयरियजोगो नत्थि ति ताहे तस्स अप्पणो दिसाबंधं करेति । “उभयं” ति, ति संजता संजतीओ य । अहवा- तस्स सगच्छिल्लगाण य परोप्परं ममीकारकरणं भवति, अहं सज्झंतिउ ति, “तं व” ति जो पडिच्छगो आगतो तं वा निबंधइ । जो सो सेहो पडिच्छगो आगतो तं वा णिबंधइ ॥ जो सो सेहो पडिच्छगो वा निबद्धो सो तत्थ णिम्मातो-

[भा.५५०२] आयरिए कालगते, परियइति सो गणं सयं चेव ।
चोदेति व अपढंते, इमा तु तहि मग्गणा होति ॥

चू- आयरिए कालगए सो तं गच्छं न मुयइ, एत्थ गच्छस्स निबद्धायरियस्स ववहारो भन्नति, सो तं सयमेव गणं परियइइ, सो य गच्छो न पढति, अपढतो य तेन चोदेयव्वो, जति चोदिया वि न पढंति तो इमो आभवंतमग्गणा ॥

[भा.५५०३] साहारणं तु पढमे, बितिए खेत्तम्मि ततिए सुहदुक्खं ।
अणहिज्जंते सेसे, हवंति एक्कारस विभागा ॥

चू- कालगयस्स जाव पढमवरिसं ताव गच्छस्स जो सो ठितो आयरिओ एतेसिं दोण्ह वि साधारणं सचित्तादि सामान्यमित्यर्थः । बितिए वरिसे - जं खेत्तोवसंपन्नतो लभति तं ते अपढंता लभंति । ततिए वरिसे - जं सुहदुक्खोवसंपन्नतो लभति तं ते लभंति । चउत्थे वरिसे - कालगतायरियसीसा अनहिज्जंता न किं चि लभंति, सव्वं पडिच्छगायरियस्स भवति ॥

सीसो पुच्छइ - “किं खेत्तोवसंपन्नओ सुहदुक्खिओ वा लभइ ?” ति । उच्चते-

[भा.५५०४] नातीवग्गं दुविहं, मित्ता य वयंसगा य खेत्तम्मि ।
पुरपच्छसंथुता वा, सुहदुक्ख चउत्थए सव्वं ॥

चू- दुविधं नातीवग्गं - पुव्वसंथुता पच्छासंथुता य । सहजायगादि मित्ता, पुव्वुप्पणा वयंसगा, एते सव्वे खेत्तोवसंपन्नतो लभति, सुहदुक्खीतो पुण पुरपच्छसंथुता एव केवला भवंति । जे पुण अहिज्जंति तेसिं एक्कारस विभागा । तस्स य कालगयायरियस्स चउत्थिओ गणो - पडिच्छया सिस्सा सिस्सिनीओ पडिच्छिणीओ य । एतेसिं जं तेन आयरिएण जीवंतेन उदिइं तं पुव्वुदिइं भण्णति, जं पुण तेन पडिच्छगायरिएण उदिइं तं पच्छुदिइं भण्णति ॥

[भा.५५०५] खेत्तोवसंपयाए, बावीसं संथुया य मित्ता य ।
सुहदुक्खमित्तवज्जा, चउत्थए नालबद्धा य ॥

[भा.५५०६] पुव्वुदिइं तस्स उ, पच्छुदिइं पवातंततस्स ।
संवच्छरम्मि पढमे, पडिच्छए जं तु सच्चित्तं ॥

चू- जं जीवंतेन आयरिएण पडिच्छगस्स उदिइं तं चेव पढंतस्स पढमवरिसे जं सचित्ताचित्तं लभति तं सव्वं “तस्स” ति जेन उदिइं तस्स आभव्वं । एस एक्को विभागे । अह इमेण उदिइं पडिच्छगस्स पढमवरिसे तो जं सचित्ताचित्तं लभति तं सव्वं वा देतस्स । एस बितिओ विभागे ॥

बितियवरिसे-

[भा.५५०७] पुव्वं पच्छुदिइं, पडिच्छए जं तु होइ सच्चित्तं ।
संवच्छरम्मि बितिए, तं सव्वं पवाययंतस्स ॥

शू- पडिच्छगो बितियवरिसे पुव्वुद्धिदं वा पच्छुद्धिदं वा पढउ जं तस्स सचित्ताचित्तं सव्वं वाएंतस्स । एस ततिओ विभागो ॥ इदानिं सीसस्स भण्णति-

[भा. ५५०८] पुव्वं पच्छुद्धिदं, सीसम्मी जं तु होइ सच्चित्तं ।
संवच्छरम्मि पढमे, तं सव्वं गुरुस्स आभवति ॥

शू- सीसस्स पढमवरिसे कालगतायरिएण च उद्धिदं इमेण वा पडिच्छगारिएण उद्धिदं पढंतस्स जं सचित्ताचित्तं त सव्वं कालगतस्स गुरुस्स आभवति । एस चउत्थो विभागो ॥

सीसस्स बितिए वरिसे-
[भा. ५५०९] पुव्वुद्धिदंतस्स उ, पच्छुद्धिदं पवाययंतस्स ।
संवच्छरम्मि बितिए, सीसम्मी जं तु सच्चित्तं ॥

शू- जहा पडिच्छगस्स पढमवरिसे दो आदेसा तथा सीसस्स बितियवरिसे दो आदेसा भाणियव्वा । एत्थ पंच-छट्ठ विभागा सीसस्स बितीयवरिसे ॥

[भा. ५५१०] पुव्वं पच्छुद्धिदं, सीसम्मी जं तु होति सच्चित्तं ।
संवच्छरम्मि तइए, तं सव्वं पवाययंतस्स ॥

शू- जहा पडिच्छतस्स बितियवरिसे तथा सीसस्स ततियवरिसे । एस सत्तमो विभागो ॥ इदानिं सिस्सिणी पढम-बितियसंवच्छरेसु भाणियव्वा पडिच्छगतुल्ला-

[भा. ५५११] पुव्वुद्धिदंतस्सा, पच्छुद्धिदं पवाययंतस्स ।
संवच्छरम्मि पढमे, सिस्सिणिए जं तु सच्चित्तं ॥

[भा. ५५१२] पुव्वं पच्छुद्धिदं, सीसिणिए जं तु होति सच्चित्तं ।
संवच्छरम्मि बितिए, तं सव्वं पवाययंतस्स ॥

शू- तत्थ तिन्नि विभागा पुव्विल्लेसु जुत्ता दस विभागा । इदानिं पडिच्छगा-

[भा. ५५१३] पुव्वं पच्छुद्धिदं, पडिच्छए जं तु होति सच्चित्तं ।
संवच्छरम्मि पढमे, तं सव्वं पवाययंतस्स ॥

शू- पडिच्छगाए पढमे चेव संवच्छरे आयरिएण वा उद्धिदं इमेण वा उद्धिदं पढउ जं से सचित्तादि तं सव्वं वाएंतो गेण्हति, एते एक्कारस विभागा ॥ एसो विभागे ओहो, इमो विभागेण पुण अन्नो आदेसो भण्णइ, अहवा - एसो विधि जो सो सेहो अप्पणो निबद्धो तस्स भणितो । जो पुण सो पाडिच्छगो निबद्धो तस्सिमो विधी- सो तिविहो होज्ज - कुलिच्चो, गनिच्चो, संधिच्चो वा होज्ज ।

[भा. ५५१४] संवच्छराणि तिन्नि उ, सीसम्मि पडिच्छए उ तद्विवसं ।
एवं कुले गणे या, संवच्छर संधे छम्मासा ॥

शू- जइ सो एगकुलिच्चो तो तिन्नि वरिसे सचित्तादि सिस्साण न गेण्हति, पडिच्छगाण पुण जद्विवसं चेव आयरिओ कालगओ तद्विवसं चेव गेण्हति, एवं कुलिच्चए भणियं । अह सो एगगनिच्चो तो संवत्सरं सिस्साण सचित्तादि न गेण्हति । जो य कुलगनिच्चो ण भवति सो नियमा संधिच्चो । सो संधिच्चो छम्मासे सिस्साण सचित्तादि न गेण्हति, ते पडिच्छगायरिएण तत्थ गच्छे तिन्नि वरिसा अवस्सं अच्छियव्वं, परेण इच्छा ॥

[भा.५५१५] तथैव य निम्माए, अनिग्गते निग्गते इमा मेरा ।
सकुले तिन्नि तिगाइं, गणे दुगं वच्छरं संघे ॥

घू- तथैव पडिच्छगायरियस्स समीवे तम्मि अनिग्गए जति कोति तम्मि गच्छे निम्मातो तो सुंदरं । अह न निम्माओ सो य तिण्ह विरसाण परतो निग्गतो, अहवा - एस अन्ह सचिच्चादि हरति ति तेवा निग्गता तेसिं इमा मेरा- सकुले समवायं काउं कुले थैरेसु वा उवद्वायंति ताहे तेसि कुलं वायणायरियं देति, वारएण वा वाएति कुलं, तिन्नि तिया नववरिसे वाएति न य सचिच्चादि गेण्हति, जइ णिम्मातो विहरइ ततो सुंदरं । अह एक्को वि न निम्मातो ततो परं सचिच्चादि गण्हति, ताहे सगणे उवद्वाति गणो वायणायरियं देति, सो वि दोन्नि वरिसे वातेति, न य सचिच्चादि गेण्हति; जति निम्मातो एक्को वि तो विहरंतु, अनिम्माते संघे उवद्वायंति, संघो वायणायरियं देति, सो य वरिसं वाएति, न य सचिच्चादि गेण्हति, निम्माए विहरंतु । एते वारस वरिसा ॥ अह एतेसिं एक्को वि निम्मातो, कंह पुण एवतिएण कालेण निम्माति ? उच्यते-

[भा.५५१६] ओमादिकारणेहि व, दुम्मेहत्तेण वा न निम्माओ ।
काऊण कुलसमायं, कुल थैरे वा उवद्वाति ॥

घू- ओमसिवदुब्बिक्खमाइएहिं अडंतो न निम्मातो दुम्मेहत्तेण वा, ताहे पुणो कुलादिसु कुलादिथैरेसु वा उवद्वायंति तेनेव कमेण, एते वि वारस वरिसे । दो वारस न उच्योसं । जति एक्को वि निम्मातो विहरंतु, अह न निम्मातो तो पुणो कुलादिसु तेनेव कमेण उवद्वायंति, एते वि वारस वरिसे, सब्बे छत्तीसं जाता । एवं जति छत्तीसाए वरिसेहिं निम्मातो तो गुरं, अह न निम्मातो ताहे अन्नं परममेहाविनं पत्तं उवादाय पव्वावेत्ता उवसंपज्जति ॥

सा य उवसंपदा एतारिसे ठाणे-

[भा.५५१७] पव्वज्जाएगपक्खिय, उवसंपद पंचहा मए ठाणे ।
छत्तीसाऽतिक्रंते, उवसंपद पशुवाशय ॥

घू- पुव्वद्धस्स इमा विभाया, "पव्वज्जा एगपक्खी" इमे-

[भा.५५१८] गुरुगज्जिअलए सज्जंतिए य गुरुगुरु गुरुस्स वा नत्तू ।
अहवा कुलिच्चओ ऊ पव्वज्जा एगपक्खी उ ॥

घू- पितृव्यः, भ्राता, पितामहः, पौत्रकः- भ्रातृव्य इत्यर्थः । अहवा - एगकुलिच्चए तेसिं एक्का सब्बा सामाचारी, मुत्तेव एएण्णस्सितो जस्स एगवायंणियं सुत्तं ॥

[भा.५५१९] पव्वज्जाए सुएण य, चउभंगुवसंपया कमेणं तु ।
पुव्वाहियविस्सरिए, पढमासति तइयभंगो उ ॥

घू- पुव्वद्धभणियक्कमेण उवसंपदा पडमततियभंगेसु ति, जम्हा तेसु पुव्वाहितं विस्सरियं पुणो उज्जुयारे ओसक्कइ । चोदकाह - "साहम्मियवच्छल्लयाए सब्बस्सेव कायव्वं, कि कुलातिविभागेण उवद्दवणं कतं" ? उच्यते-

[भा.५५२०] सब्बस्स वि कातव्वं, निच्छयओ किं कुलं व अकुलं वा ।
कालसभावममत्ते, गारवलजाए काहिति ॥

घू- "उवसंपदं पंचविधं" ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५५२१] सुतसुहदुक्खे खेत्ते, मग्गे विनए य होति बोधव्वे ।
उवसंपया उ एसा, पंचविहा देसिता सुत्ते ॥

सू- उवसंपदासु इमो आभवंतववहारो-

[भा. ५५२२] सुत्तम्मि नालबद्धा, नातीबद्धा व दुविहमित्तादी ।
खेत्ते सुहदुक्खे पुण, पुव्वसंधुय मग्गदिट्ठादी ॥

सू- सुत्तोवसंपदा दुविधा - पढंते अभिधारंते य । दुविधाए वि सुत्तोवसंपदाए छ नालबद्धा इमे- माता पिता भ्राता भगिनी पुत्तो धूता ।

एतेसिं परावि सोलस इमे- माउम्माता पिता भ्राता भगिनी, एवं पिउणो वि चउरो, भाउपुत्तो धूया य, एवं भगिनी पुत्तधूयाण वि दो दो, एते सोलस, छ सोलस य बावीसं, एते नालबद्धा, सुत्तोवसंपन्नो लभति । खेत्तोवसंपन्नो बावीसं पुव्वपच्छसंधुया य मित्ता य लभति । सुहदुक्खी पुण बावीस पुव्वपच्छसंधुया य लभति । मग्गोवसंपन्नतो एते सव्वे लभंति दिट्ठा भट्ठा य लभति । विनओवसंपदाते सव्वं लभति, नवरं - विनयाणरिहस्स न वंदनाविनयं पउंजति । “सग्गे ठाण” ति - पच्च ज्ञाए सुतेन य जो एगपक्खी पढमं तत्थ य उवसंपज्जति, पच्छा कुलेण सुएण य जो एगपक्खी, पच्छा सुएण य जो एगपक्खी, पच्छा सुएण गणेण य जो एगपक्खी, तस्स वि पच्छा वित्थियभंगेसु, पच्छा चउत्थभंगे, एवं उवसंपदाते ठायंति । अहवा - “सट्ठाणे” ति - सुत्तत्थिस्स जस्स सुयं अत्थि तं सट्ठाणं एवं सुहदुक्खियस्स जत्थ वेयावच्चकरा अत्थि, खेत्तोवसंपदत्थिस्स जस्स वत्थभत्तादियं अत्थि, मग्गोवसंपदत्थिस्स जत्थ मग्गं अत्थि, विणयोवसंपदत्थिस्स जत्थ विनयकरणं जुज्जति । एते सट्ठाणा एतेसु उवसंपदा ॥ नाणडोवसंपदा गता । इदानिं दंसणट्ठा भण्णति । कहं वा दंसणट्ठा गम्मति ?, उच्यंते-

[भा. ५५२३] कालियपुव्वगते वा, निम्माओ जदि य अत्थि से सत्ती ।
दंसनदीवगहेउं, गच्छइ अहवा इमेहिं तू ॥

सू- कालियसुते पुव्वगयसुते वा जं वा जम्मि काले पतरति सुत्तं तम्मि सुत्तत्थतदुभएसु निम्मातो ताहे जइ से दंसनदीवगेषु गहणधारणसत्ती अत्थि ताहे अप्पणो परस्स य दरिसणं दीवगत्ति दीसं करोति हेतुः कारणं तानि दर्शनविशोदनानीत्यर्थः । अहवा - इमेहिं कारणेहिं गच्छति ॥

[भा. ५५२४] भिक्खुगा जहि देसे, बोडिय-थलि निण्हएहि संसग्गी ।
तेसिं पन्नवण असहमाणे वीसज्जिते गमणं ॥

सू- जत्थ गामे नगरे देसे वा भिक्खुग-बोडिय-निण्हगाण वा थली तत्थ ते आयरिया ठिता, तेहिं सद्धिं आयरियसंसग्गी - प्रीतिरित्यर्थः । ते य भिक्खुमादी अप्पणो सिद्धंतं पन्नवेंति, सो य आयरिओ तेसिं दक्खिण्णेण तुण्हिक्को अच्छति ॥

[भा. ५५२५] लोगे वि य पिरवाओ, भिक्खुयमादी य गाढ चमढेंति ।
विप्परिणमंति सेहा, ओभामिज्जंति सट्ठा य ॥

सू- एते भिक्खुमादी जाणगा, इमे पुण ओदणमुंडा, ते य भिक्खुमादी अन्हं पक्खं गाढं चमढेंति, सेह सट्ठा य विपरिणमंति, भणंति य-एते सेयभिक्खु धम्मवादिणो, जइ सामत्थं अत्थि णं तो अन्हं उत्तरं देंतु, एवं सपक्खु सट्ठा ओहाविज्जंति ॥

अह तेहिं भिक्खुगमाइहिं थलीए वट्टगो निबद्धो-

[भा.५५२६] रसगिद्धो य थलीए, परतिथियतज्जणं असहमाणो ।

गमनं बहुस्सुयत्तं, आगमनं वादिपरिसाओ ॥

चू- सो य आयरियो रसगिद्धो गोउलपिंडहतो, सति वि सामथ्ये भन्नमाणो वि न किं चि उत्तरं देति, एवमादि तेसिं परतिथियाणं पन्नवणतज्जणं असहमाणो सिस्सो आयरिए विधीए पुच्छति, जाहे विसज्जितो ताहे विहिणा गओ, सो य सुणेत्ता बहुस्सुओ जाओ, आगमणं, आगतेन य पुव्वं आयरिया दट्टव्वा, अन्नवसहीए सो ठाइ, जे तत्थ पंडिया वादिपरिसं च गेण्हति, ते परिजियायत्ते करेति, ते रन्नो महाजणस्स वा पुरतो निरुत्तरे करेति ॥

[भा.५५२७] वादपरायणकुविया, जति पडिसेहेति साहु लट्ठं च ।

अह चिरनुगतो अहं, मा से पवत्तं परिहवेह ॥

चू- वादकरणे जिता कुविया जइ ते तं आयरियस्स निबंधं पडिसेहेति तो सुंदरं, अहवा - तत्थ कोइ तुट्ठो भणिज्ज - “एयस्स को दोसो ? एस अहं चिरनुगतो, पुव्ववत्तं वट्टयं मा परिहवेह” ॥

[भा.५५२८] ओहे वत्त अवत्ते, आभव्वे जो गमो तु नाणट्ठा

सो चेव दंसणट्ठा, पच्चागते हो इमो वऽण्णो ॥

चू- ओहविभागे नाणट्ठा संजयस्स वत्तस्स अवत्तस्स य जो सचित्तादियाण आभव्वाऽना- भव्वगमो भणिओ सो चेव असेसो दंसणट्ठा गच्छंतस्स भवति, पच्चागते कते वादे जितेसु भिक्खुगादिसु आयरिए भणति-नीह एतत्तो तुब्भे ॥ जइ एवं भण्णमाणो नीति तो इमा विधी-

[भा.५५२९] कातूण य पनामं, छेदसुतस्स ददाहि पडिपुच्छं ।

अन्नत्थ वसहि जग्गण, तेसिं च निवेयणं काउं ॥

चू- आयरियस्स पादे पणमित्ता भणति - “छेदसुयस्स ददाहि पडिपुच्छं” ति, अस्य व्याख्या-

[भा.५५३०] सइं च हेउसत्थं, चऽहिज्जिओ छेदसुत्त नट्ठं मे ।

एत्थ य मा असुयत्था, सुणेज्ज तो अन्नहिं वसिमो ॥

चू- सदे ति व्याकरणं, हेतुसत्थं अक्खपादादि, एवमादि अहिज्जतो छेदसुत्तं निसीहादि नट्ठं सुत्तओ अत्थओ तदुभओ वा, तस्स मे पडिपुच्छं देह । “अन्नत्थ वसहि” ति अस्य व्याख्या - “एत्थ य” पच्छद्धं । “एत्थ बहुवसहीए असुयत्था सेहा अगीता अपरिनामगा य, मा ते सुणेज्जा तो अन्नवसहीए ठामो, एवं ववएसेण नीनेति ॥ अहवा - वसहीओ खेत्तओ वा नो इच्छइ निग्गंतुं । “जग्गण तेसिं निवेदण” ति अस्य व्याख्या-

[भा.५५३१] खेतारक्खिनिवेयण, इतरे पुव्वं तु गाहिता समणा ।

जग्गविओ सो य चिरं, जह निजंतो न चेतेंति ॥

चू- आरक्खिगो ति दंडवासिगो, तस्स णिवेदिज्जति - “अहं मंदो पभू अत्थि, तं अहं रयणीए वेज्जमूलं नेहामो ति तुब्भे मा किं चि भणेज्जह”, इतरे य अगीता समणत्ते गमिया - “अहं आयरियं एवं नेहामो तुब्भे भा बोलं करेज्जह ।” “जग्गण” ति सो य आयरिओ राओ किंचि अक्खाइगादि कहाविज्जति सुचिरं जेन निसट्ठसुत्तो निजंतो न किंचि वेदति, ताहे संधारगे छोट्ठणं नेति, अह चेतेंति विलवति वा ताहे “खित्तचित्तो” ति लोगस्स कहेयव्वं ॥

गहितो तेन महाजनपुरतो उड्ढाहिऊण विसज्जितो त्ति मुक्को, एत्थ से मूलं भवति ॥

इमो य दोसो-

[भा. ४७८२]

एस तु पलंबहारी, सहोढ गहितो पलंबठाणेसु ।

सेसाण वि वाघातो, सविहोढ विलंबिओ एवं ॥

चू- जेन सो पलंबे गेण्हंतो गहितो सो तं सिंघाडगादिठाणेसु नेउं भणति- “एस मए आरामे त्ति चोरो गहिओ पलंबे हरंतो, सहोढ त्ति सरिच्छो, एवं सो “सविहोढ” त्ति - लज्जावनिजं बेलंबिय इव विलंबितो । अहवा - त्रिकादिषु इतश्चेतश्च नीयमानो महाजनेन ढश्यमानः “किमिदं किमिदं ?” इति पृच्छकजनस्याख्यायमानो स लज्जमानमधोदृष्टिविवर्णविषण्णमुखो ढश्यमानो धिगु जनेनोच्यमानो स्वकृतेन कर्मणा विलंबितो इव विलंबि, एवं विलंबिते सेसाण वि साधूण जहुत्तकिरियड्डियाणं सव्वे एते अकिरियड्डिया इति वाघातो भवति ॥ उड्ढाहे त्ति दारं गतं । इदानि जंतं हेड्ढा भणियं - “आणाणत्थमिच्छत्तविराधना कस्सऽगीयत्थे” त्ति, एयं उवरि भणिहिति” त्ति तं इदानि पत्तं । तत्थ पढमं “आणे” त्ति दारं - भगवता पडिसिद्धं “न कप्पति” त्ति, पलंबं गेण्हंतेण आणाभंगो कतो । तम्मि य आणाभंगे चउगुरु पच्छित्तं । चोदगाह-

[भा. ४७८३] अवराहे लहुगतरो, आणाभंगम्मि गुरुतरो किहनणु ।

आणाए छिय चरणं, तब्भंगे किं न भग्गं तु ॥

चू- “अवराहो” त्त चरित्ताइयारो । तत्थ पच्छित्तं दंडो लहुतरो स्यात् । कहं ? उच्यते - भावद्वपलंबे मासलहुं, भवितो अभिन्ने परित्ते चउलहुं । इह य आणाभंगे चउगरुं तो वहं नु एयं एवं भवति- “अवराहे लहुयतरो सति जीवोवघाए वि, आणाए पुण नत्थि जीवोवघातो” त्ति । आचार्याह-आणाए छिय चरणं ठियं, अतो तब्भंगे किं न भग्गं ? किमिति परिप्रश्ने । आचार्य शिष्यं पृच्छति - किं तत् वस्तु अस्ति यद् आलमंगे न मप्प्यते ? नात्थ्येवेत्यर्थः । अत आजायां गुरुत्तरो दंडो युक्तः, अवराधे लहुतरो इति ॥ इमस्स चेव अत्थस्स साहण्णड्ढा इमो दिड्ढंतो-

[भा. ४७८४] सोऊण य धोसणयं, अपरिहरंता विनास जह पत्ता ।

एवं अपरिहरंता, हितसव्वस्सा तु संसारे ॥

चू- रन्ना धोसावियं सोतूण तं अपरिहरंता जहा धनविनासं सरीरविनासं च पत्ता, तथा तित्थकरणिंसिद्धं अपरिहरंता हियसंजमधणसव्वसारो संसारे दुक्खं पावेत्ति ॥ भदबाहुकया गाहा एतीए चेव भासकारो वक्खाणं करेति-

[भा. ४७८५] छप्पुरिसा मज्झ पुरे, जो आसादेज्ज ते अयाणंतो ।

तं डंडेमि अकंडे, सुणंतु पउरा ! जनवया ! य ॥

चू- कहा कोति नरवती, सो छहिं पुरिसेहिं अन्नतरे कजे तोसितो इमेणऽत्थेण धोसणं करेति- मज्झं छ मणुसा सविसयपुरे अप्पणो इच्छाए विहरमाणा अनुवलद्धरूवा वि जो ते छिवति वा पीडेति वा मारेति वा तस्स उग्गं डंडं करेमि, सुणंतु एयं पुण जनवया ॥

[भा. ४७८६] आगमिय परिहरंता, निदोसा सेसगा अनिदोसा ।

जिनआणागमचारी, अदोस इतरे भवे दंडो ॥

चू- तव ते जनवया डंडभीता ते पुरिसे पयत्तेण आगमियपीडापरिहारकयबुद्धी जे तेसिं पीडं

हिं जो आइण्णो विसओ तं पि न गंतव्वं ॥ अह संजमविसए असिवादी कारणा होज्ज ताहे असंजमखेतं पविट्ठा-

[भा. ५५४१] असिवादीहि गया पुण, तक्कज्जसमाणिया ततो निति ।

आयरिए अनिते पुण, आपुच्छित्तु अप्पणा नेति ॥

चू- आदिसदातो दुब्बिक्खपरचक्कादिया । “तक्कज्जसमाणिय” ति तम्मि संजमखेत्ते जया ते असिवादिया फिट्ठा ताहे तो असंजमखित्ताओ निग्गंतव्वं । जइ आयरिओ केणइ पडिबंधेण सीयंतो वा ननिग्गच्छति तो जो एगो दो बहू वा असीदंता ते आयरियं विधीए पुच्छित्ता अप्पणा निग्गच्छति ॥ निग्गच्छणे इमा विधी-

[भा. ५५४२] दो मासे एसणाए, इत्थि वज्जेज्ज अट्ठ दिवसाणि ।

आतसमुत्थे दोसे, आगाढे एगदिवसं तु ॥

चू- जत्थ एसणादोसा तत्थ जयणाए अनेसणिज्जं गिण्हंतो वि दो मासे, आयरियं आपुच्छंते वि उदिक्खति सहसा न परिच्चयति, अह इत्थिसयज्जिगादि उवसग्गेति, अप्पणो य ददं चित्तं, तो अट्ठदिवसे आपुच्छति । तप्परतो अनितेसु अप्पणा निग्गच्छति । अह- इत्थिए अप्पणा अज्झोववण्णो तो एरिसे आयसमुत्थे आगाढे दोसे एगदिवसं पुच्छित्ता अनितेसु बितियदिवसे अप्पणा नीनेति ॥

[भा. ५५४३] सेज्जायरमादि सएज्जिगाए व अउत्थदोस उभए वा ।

आपुच्छति सन्निहितं, सन्नातिगतो व ततो उ ॥

चू- अह अप्पणा सेज्जातरीए सएज्जिगाए वा अतीव अज्झोववण्णो । “उभयए” वत्ति परोप्परओ तो जति सो आयरितो सन्निहितो आपुच्छति, असन्निहिते पडिस्सयगओ सन्नादिभूमिगओ वा अहा सन्निहितं साधुं पुच्छित्ता ततो चेव गच्छति ॥

[भा. ५५४४] एयविहिमागयं तू, पडिच्छ अपडिच्छणे भवे लहुगा ।

अहवा इमेहि आगत, एगादिपडिच्छणे गुरुगा ॥

[भा. ५५४५] एगे अपरिणते या, अप्पाहारे य धेरए ।

गिलाणे बहुसगे य, मंदधम्मे य पाहुडे ॥

[भा. ५५४६] एथारिसं विओसज्ज, विप्पवासो न कप्पति ।

सीसे आयरिए या, पायच्छित्तं विहिज्जती ॥

चू- भवे कारणं न पुच्छिज्जा वि-

[भा. ५५४७] बितियपदमसंविग्गे, संविग्गे, चेव कारणागाढे ।

नाऊण तस्स भावं, अप्पणो भावं चऽनापुच्छ ॥

चू- आयरियादी असंविग्गा होज्ज, संविग्गा वा कारणं आगाढं अहिडक्कादि अवलंबित्ता न पुच्छेज्ज, तस्स वा भावं जानेति, सुचिरेण वि न विसज्जेति, अप्पणो वा भावं जाणति - “अहं अच्छंतो अवस्सं सि (सी) दामि”, एवमादिकारणेहिं अनापुच्छित्ता वज्जेज्जा चरित्तट्ठा ॥

अह गुरु इत्थिदोसेहिं सीएज्जा-

[भा. ५५४८] सेज्जायरकप्पट्ठी, चरित्तठवणाए अभिगया खरिया ।

सारूविओ गिहत्यो, सो वि उवाएण हरियव्वे ॥

चू- सेजायरस्स भूणिगा जोव्वणकम्पे ठिया, कप्पड्डियं पडुच्च आयरिएण चरित्तं ठवियं - तं पडिसेवतीत्यर्थः । अहवा - दुवक्खरिगा अभिगता सम्मदिट्ठी तं वा पडिसेवेति, अहवा - अभिगते ति आसक्ता, सो पुण आयरिओ चरित्तवज्जितो वेसधारी वा बाहिरकरणजुतो होजा । लिंगी वा सारूविगो वा सिद्धपुतो वा गिहत्यो वा होज्ज । लिंगधारी लिंगी । बाहिरब्भंतकरणवज्जितो सारूवी । मुंडो सुक्किलवासधारीकच्छंण बंधति अबंभधारी अभज्जगो भिक्खं हिंडइ । जो पुण मुंडी ससिहो सुक्कबरधरो सभज्जगो सो सिद्धपुतो, एयण्णयरविकम्पे ठितो । “उवाएण हरियव्वो” पुव्वं गुरुं अनुकूलं भण्णति - इमाओ खेत्ताओ वच्चाओ, जदा नेच्छति ताहे जत्थ सो पडिबद्धो सा पन्नविज्जति “एसो बहूणं आहारो, एयंविस्सजेहि, तुमं किंच मा महामोहकम्मं पगरेहि” । जति सा ठिया तो सुंदरं, अह न ठाति तो सा विज्जमंतनिमित्तेहिं माउट्टिज्जति वसीकज्जति वा, असति विज्जादियाण अत्थं दाउं मोएंति, गुरु य एगंते व भण्णमाणो सव्वहा अणिच्छंतो पुव्वकमेणं राओ हरियव्वो ॥
सव्वहा आयरिए अनिते अप्पणा ततो नेति अनेगा एगो वा । जा एगस्स विधी सा अनेगाण वि दडुव्वा-

[भा. ५५४९] एगे तू वच्चंते, उग्गहवज्जं तु लभति सच्चित्तं ।
चरित्तद्धं जो तु नेति सच्चित्तं नऽप्यिणे जाव ॥

चू- जो साहू वत्तो एगानितो वच्चति सो परोवग्गहवज्जं सचित्तादि जं लभति तं अप्पणो समगिल्लस्स वा गुरुस्स, चरित्तस्स वा स्वपौरुषलक्षणचरित्तद्वा पुण जो सहाओ नेति तत्थ सचित्तादि नेतस्स जं सचित्तादि तं जाव न समप्पेति ताव पूर्वाचार्यस्य अव्वत्तसहाए वि न लभति पुरिल्लो, जदा पुण उवसंपन्नो समप्पितो वा तदा लभति, तक्कालाओ वा चरित्तपरिचालणा ॥

[भा. ५५५०] एमेव गणावच्छे, तिविहो उ गमो उ होति नाणादी ।
आयरिय-उवज्जाए, एसेव य रि ते वत्ता ॥

चू- जहा साधुस्स भणियं तथा गणावच्छेइयस्स तिविधो गमो नाणदंसणचरित्तद्वा । गच्छंतस्स, एवं आयरिउवज्जायाण वि । नवरं - ते नियमा वत्ता भवंति ॥

[भा. ५५५१] एसेव गमो नियमा, निग्गंथीणं पि होइ नायव्वो ।
नाणद्धं जो तु नेती, सच्चित्तं नऽप्यणिज्जा वा ॥

चू- नवरं - ताओ नियमा ससहायाओ जो पुण तातो नेति सचित्तादी तस्स, समप्पियासु वाएंतस्स ॥ को पुण तातो नेति ?

[भा. ५५५२] पंचण्हं एगत्तरे, उग्गहवज्जं तु लभति सच्चित्तं ।
आपुच्छ अट्ट पक्खे, इत्थीवग्गेण संविग्गे ॥

चू- संजतीतो नाणद्वा णेति आयरिय उवज्जायो वा पविती गणी वा थेरो वा, एएसिं पंचण्हं अन्नतरो नितो उग्गहवज्जं सचित्तादि लभति । इत्थी पुण नाणद्वा वच्चंती अट्टपक्खे आपुच्छति आयरियं उवज्जायं वसभं गच्छं वा । एवं संजतिवग्गे वि चउरो इत्थीओ सत्थेण णेयव्वाओ, संविग्गो गीयत्थो परिणयवयो नेति । चरित्तद्वा गयं ॥

[भा. ५५५३] तिण्हद्वा संकमणं, एयं संभोइएसु जं भणितं ।
तेसऽरुति अन्नसंभोइए वि वच्चेज्ज तिण्हद्वा ॥

चू- नाणातितिगस्सद्वा एयं संकमणं संभोइएसु भणियं, संभोइयाण असती अन्नसंभोइएसु वि नाणातितिगस्सद्वा संकमति ॥ अहवा - संभोगद्वा संकमति-

[भा.५५५४] संभोगा अवि हु तिहिं, कारणेहिं तत्थ चरणे इमो भेदो ।

संकमचउक्कभंगो, पढमे गच्छम्मि सीदंते ॥

चू- संभोगो वि तिम्हद्वा इच्छिज्जइ, तं तथा नाणस्स दंसणस्स चरित्तस्स । नाणदंसणद्वा जस्स उवसंपन्नो तम्मि सीयते ततो निग्गमो भाणियव्वो, जहा अप्पणो गच्छओ । चरित्तद्वा पुण जस्स उवसंपन्नो तस्स चरणं प्रति सीदंतेसु इमो चउव्विहो विगप्पो । कहं पुण संकमति ? चउभंगे । इमो चउभंगो- गच्छो सीदति, नो आयरिओ । नो गच्छो, आयरिओ । गच्छो वि, आयरिओ वि । णो गच्छो, नो आयरिओ । पढमे गच्छो सीदति ॥ सो पुण इमेहिं सीदति-

[भा.५५५५] पडिलेह दियतुयट्ठण, निक्खवणाऽऽयाण विनय सज्जाते ।

आलोय-ठवण-भत्तट्ठ-भास-पडलग-सेज्जातरादीसु ॥

चू- पडिलेहणा काले न पडिलेहेति, [न] पडिलेहेति वा विवच्चासेण, [वा] ऊनात्तिरित्त-मादिदोसेहिं वा पडिलेहेति । गुरुपरिन्निगिलाणसेहाण वा न पडिलेहेति । निक्कारणे वा दिया तुयट्ठंति । निक्खवणे आदाने वा न पडिलेहंति, न पमज्जंति, सत्तभंगा । विनयं अहारिहं न पयुंजति । सज्जाए सुत्तत्थपोरिसीओ अ न करेति, अकाले असज्जाए वा करेति । पक्खियादिसु आलोयणं न पउंजति, भत्तादि वा न आलोएति, दोसेहिं वा आलोएति, संखडिए वा भत्तं आलोएति-निरक्खंतीत्यर्थः । ठवण कुलाणि वा न ठवंति, ठविएसु अनापुच्छाए विसंति भत्तट्ठं । मंडलीए न भुंजंति, वीसुं भुंजित, दोसेहिं वा भुंजंति, गुरुणो वा अनालोणेण भुंजंति । अगारभासपदिहिं भासंति, सावन्नं भासंति । पडलेहिं आनियं अभिहंडं भुंजंति । सेज्जायरपिंडं वा भुंजंति । आदिग्गहणेण उग्गम-उप्पादणेसमादोसेहिं य गेण्हति ॥ एवमादिएहिं गच्छं सीदंतं-

[भा.५५५६] चोदायेति गुरुण व, सीदंतं गणं सयं व चोदेति ।

आयरियं सीदंतं, सयं गणेणं व चोदावे ॥

चू- गच्छो सीयंतो गुरुणा चोइज्जति, अप्पणा वा चोएति, जे वा तहिं न सीदति ते वा चोएति । वीयभंगो आयरियं सीदंतं सतं वा चोएति, गणो वा तं आयरियं चोएति ततियभंगे ॥

[भा.५५५७] दोन्नि वि विसीयमाणे, सयं च जे वा तहिं न सीदंति ।

ठाणं ठाणासज्जतु, अनुलोमादीहि चोदावे ॥

चू- दोन्नि वि जत्थ गच्छो आयरिओ य सीदंति तत्थ य सयं चोएति । जे वा तहिं न सीयंति तेहिं चोयावेति । “ठाणं ठाणासज्जं” ति आयरिय-उवज्जाय-पवत्ति-थेर-गणावच्छ-भिक्खु-खुद्दा य अहवा खर-मज्झमउय-कूराऽकूरा वाजस्स जारिसी अरुहा चोदना जो वा जहा चोदनं गेण्हति सो तथा चोदेयव्वो ॥

[भा.५५५८] भणमाण भाणवेंतो, अयाणमाणस्स पक्ख उक्कोसो ।

लज्जाए पंच तिन्नि व, तुह किं ति व परिणते विवेगो ॥

चू- गच्छं सीदंतं, आयरियं वा उभयं वा सीदंतं सयं चोदंतो अन्नेहिं वा चोयावेंतो अच्छति । जत्थ न जाणति जहा एते भणमाणणा वि नो उज्जमिउकामा तत्थ उक्कोसेण पक्खं अच्छति गुहं पुण

सीदंतं लज्जाए गारवेण वा जाणंतो वि पंच तिन्नि वा दिवसे अभणंतोवि सुद्धो । अह चोदिज्जंतो गच्छो गुरु वा उभयं वा भणेज्जा - “तुम्हं किं दुक्खति ? जइ अम्हे सीदामो, अम्हे चेव दोग्गतिं जाईहामो”, एवंभावपरिणए विवेगो गच्छस्स गुरुस्स उभयस्स व कज्जति । अन्नं गणं गच्छइ । सो पुण एगो अनेगा वा असंविग्गणणातो संविग्गणं संकमेति । एवं चउभंगो ॥

[भा. ५५५९] गीयत्थविहारतो, सविग्गा दोन्नि एज्ज अन्नतरे ।
आलोइयम्मि सुद्धा, तिविहुवधीमग्गणा नवरिं ॥

सू- गीयत्थगहणातो उज्जयविहारी गहितो, ततो उज्जयविहारतो सविग्गा, दोन्नि एज्ज ॥
“अन्नतरे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५५६०] गीयमगीतागीते, अप्पडिबंधे न होति उवघातो ।
अग्गीयस्स वि एवं, जेन सुया ओहनिज्जुत्ती ॥

सू- जइ एगो सो गीओ अगीओ वा, अह दुगादी होज्ज ते गीता अगीता वा मिस्सा वा, जति एगो गीतो वइयादिसु अप्पडिबज्जंतो वच्चति तो उवधिउवघातो न भवति, जो वि अगीतो जहन्नेण जेन सुता ओहनिज्जुत्ती तस्स वि अप्पडिउज्जंतस्स उयही न उवहम्मति ॥

[भा. ५५६१] गीयाण व मीसाण व, दोण्ह वयंताण वइग्गमादीसु ।
पडिबज्जंताणं पि हु, उवहि न हम्मे न वा-SSरुवणा ॥

सू- दोण्हं गीताणं विमिस्साणं वा दोण्हं जइ वि वतियादिसु पडिबज्जंति सेससामायारिं करेति तेसिं उवही न उवहम्मति, न वा पच्छिंतं भवति । भणियविवज्जते उवधिउवघातो चिंतणिज्जो । एवं संविग्गविहारतो एगो अमेगा वा विहीए आगता, जप्पभितिं गणातो फिडिया ततो आढवेत्तु आलोयणा दायव्वा, ततो सुद्धा ॥ “तिविधउवहीमग्गणा नवरिं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५५६२] आगंतु अहाकडयं, वत्थव्व अहाकडस्स असती य ।
मेलेति मज्झिमेहिं, मा गारवकारणमगीए ॥

सू- “तिविहो” ति अहाकडो अप्पपरिकम्मो बहुपरिकम्मो य । एवं वत्थव्वाण वि तिविधो, अहाकडं अहाकडेहिं मेलिज्जति, इतरे वि दो एवं । वत्थव्वाण अहाकडा नत्थि ताहे आगंतुगा अहाकडा वत्थव्वगमज्झिमेहिं मेलिज्जति, मा सो आगंतु अगीयत्थो गारवं करेस्सति “ममेव उवधी उक्कोसतरो” ति ॥

[भा. ५५६३] गीयत्थे न मेलिज्जति, जो पुण गीओ वि गारवं कुणइ ।
तस्सुवही मेलिज्जइ, अहिगरण अपच्चओ इहरा ॥

सू- गीयत्थो जइ अगारवी वत्थव्वअहाकडअसतीते तहावि अहाकडपरिभोगेनेव भुंजति, अह सेघाणं अन्नाण वा पुरओ भणति । “ममोवही उक्कोसो, तुब्भ उवही असुद्धो” एवं भणंतो वारिज्जति । जइ ठितो तो सुंदरं, अह न ठाति, ताहे अन्नोवहिसमो कज्जति । “इहरे” ति अमेलिज्जंतो अगीयसेहाण अप्पच्चयो किं अम्हेहितो एस उज्जमंततरो जेन उवधिं उक्कोसपरिभोगेण भुंजति । “ममोवही उक्कोसो” ति इतरे असहमाणा अधिकरणं करेज्जा, तम्हा मेलिज्जति ॥

[भा. ५५६४] एवं खलु संविग्गे, संविग्गे संकमं करेमाणे ।
संविग्गमसंविग्गे, Sसंविग्गे या वि संविग्गे ॥

धू-पुव्वद्धे पढमभंगो गतो, पच्छद्धे बितिय ततियभंगा । तथ बितियभंगसंकमे इमे दोसा-
[भा.५५६५] सीहगुहं वग्घगुहं, उदहिं व पलित्तं व जो पविसे ।

असिवं ओमोयरियं, धुवं से अप्पा परिच्चत्तो ॥

धू-जो संविग्गो असंविग्गोसु संकमति तस्स ङ्क, आणादिया य दोसा, सेसं कंठं ॥

[भा.५५६६] चरण-करणपरिहीणे, पासत्ये जो उ पविसए समणो ।

जयमाणए य जहितुं, जो ठाणे परिच्चए तिन्नि ॥

धू-ओसन्नादी सीहगुहादिसंठाणा, सीहगुहादिपवेसे गमवि य मरणं पावति । जो पुण पासत्यादी अतीति सो अनेगाइं आइव्व-मरियव्वाइं पावति ॥

[भा.५५६७] एमेव अहाछंदे, कुसील ओसन्नमेव संसत्ते ।

जं तिन्नि परिच्चयती, नाणं तह दंसण चरित्तं ॥

[भा.५५६८] पंचणहं एघतरे, संविग्गे संकमं करेमाणे ।

आलोइए विवेगो, दोसु असंविग्गे सच्छंदो ॥

धू-पंचविहो असंविग्गो - पासत्यो ओसन्नो कुसीलो संसत्तो अहाछंदो । एतेसिं अन्नयोरो संविग्गोसु संकमेज्जा, सो संविग्गमज्जगतो संतो आलोयणं देति, अविमुद्धोवधिस्स विवेगं करेति, अन्नो मे विमुद्धोवधी दिज्जति । “दोसु”त्ति असंविग्गो असंविग्गोसु संकमं करेति, एस चउत्थभंगो। एस “सच्छंदो” इच्छा से “अविधि”त्ति काउं अवत्थू चेव ॥

[भा.५५६९] पंचेगतरे गीए, आरुभिय वदे जतंत एमाणे ।

जं उवहिं उप्पाए, संभोइय सेसमुज्झंति ॥

धू-पंचणहं पासत्यादियाण एगतरो एंतो जइ गीयत्थो आयरियं अभिधारेउं तहिं चेव महव्वयउच्चरणं काउं आगंतव्वं । विधीए अपडिबज्झंतो आगच्छमाणो पंथे जं उवकरणं उप्पाएंतो एति त सव्वं संभोत्तितं ।

“सेसो”त्ति जो पासथोवधी अविमुद्धो तं परिडुव्वेति, जो पुण अगीयत्थो तस्स वते आयरित्तो देति, उवधी से पुराणो अहिनवुप्पातित्तो वा से सव्वो परिठविज्जति, आलोइए जं आवन्नो तं से पच्छित्तं देज्जति ॥ पासत्यादिसु इमं आलोयणाविधानं-

[भा.५५७०] पासत्यादीमुडित्ते, आलोयण होति दिक्खपभित्तिं तु ।

संविग्ग पुराणे पुण, जप्पिभित्तिं चेव ओसन्नो ॥

धू-अद्यंतपासत्यो जो तस्स पव्वज्जादी आलोयणा । जो पुण पच्छा पासत्यो जातो सो जत्तो पासत्यो जातो ततो कालतो आढवेत्तु आलोयणं देति । एयं अहाछंदवज्जाण । अहाछेदो जाहे पडिक्कमति ताहे तस्स ङ्क । अवसेसं तहेव ॥ एवं संभोगट्ठा गयं । इमो आयरियट्ठा नियमो भण्णति-

[भा.५५७१] आयरिओ वि हु तिहि कारणेहि नाणइ दंसणचरित्ते ।

नाणे महकप्पसुतं, दंसणजुत्ता इमं चरणे ॥

धू-आयरियादि नाणनिमित्तं उवसंपज्जति । अहवा - “नाणे महाकप्पसुयं” ति-

[भा.५५७२] नाणे महकप्पसुयं, सीसत्ता केइ उवगते देइ ।

तस्सइड उदिसिज्जा, सेच्छा खलु सा न जिनआणा ॥

सू-केसिं चि आयरियाणं कुले गणे वा महाकप्पसुयं अत्थि । तेहिं गणसंठिती कया - “जो अह्म आवकहियसीसत्ताए उवडाइ तस्स महाकप्पसुयं दायव्वं, नो अन्नस्स” । अन्नतो गणे विज्जमाणे अविज्जमाणे वा महाकप्पसुतं उद्दिट्ठे आयरिए तम्मि गहिए सो पुरिल्लणं चेव, न वाएंत्तस्स, जेन तेसिं सा सेच्छा । नजिनगणहरेहिं भणियं - “आवकहियसीसत्ताए उवगयस्सेव सुयं देयमिति” ॥
दंसणट्ठा-

[भा. ५५७३] विज्जा-मंत-निमित्ते, हेतूसत्थइ दंसणट्ठाए ।

चरितट्ठा पुव्वगमो, अहव इमे होंति आएसा ॥

सू-हेतुसत्थ-गोविंदनिज्जुत्तादियट्ठा उवसंपज्जति । चरितट्ठा इमो आदेसो-

[भा. ५५७४] आयरिय-उवज्जाए, ओसन्नोहाविते व कालगते ।

ओसन्न छव्विहे खलु, वत्तमवत्तस्स मग्गता ॥

सू-आयरिओ ओसन्नो जातो, ओघातितो वा गिहत्थो जातो, कालयतो वा । जति ओसन्नो तो छण्हं अन्नतरो - पासत्थो, ओन्नो, कुसीलो, संसत्तो, नीतितो, अहाच्छंदो य । जो य तस्ससीसो आयरियपदे जोग्गो सो तो अवत्तो वा ॥

[भा. ५५७५] वत्ते खलु गीयत्थे, अव्वत्तवएण अहवऽगीयत्थे ।

वत्तिच्छ सार पेसण, अहवा सन्ने सयं गमणं ॥

सू-वत्तो वएण, सुएण वत्तो गीयत्थो । एस पढमभंगो । वत्तो वएण, सुएण अवत्तो । एस अत्थतो वितियभंगो । अव्वत्तो वएण, सुएण वत्तो । एस अत्थतो ततियभंगो । अव्वत्तो वएण अहवा अगीयत्थ ति । एस चउत्थो भंगो । पढमभंगिल्लो जो वत्तो तस्स इच्छा गणं सारेति वा न वा । अहवा - तस्स इच्छां अन्नं आयरियं उद्दिसइ वा न वा, जाव न उद्दिसति ताव गणं सारवेति । अहवा - तं आयरियं दूरत्थं “सारेति” ति - चोदेति साधुसंघाडगपेसणेण । अह आसन्ने सो य आयरितो तो सयमेव गतुं चोदेति ॥ चोदने इमं कालपरिमाणं-

[भा. ५५७६] एगाह पनग पक्खे, चउमासे चरिस जत्थ वा मिलती ।

चोयति चोयावेति य, अनिच्छे वट्ठावए सयं तू ॥

सू-अप्पणा चोदेति, सगच्छ-परगच्छिच्चेहिं वा चोतावेति, सब्वहा अणिच्छे समत्थो सयमेव गणं वट्ठावेति ॥ अहवा-

[भा. ५५७७] अन्नं च उद्दिसावे, पंतावणट्ठा न संगहट्ठाए ।

जति नाम गारवेण वि, मुएज्जऽनिच्छे सयं ठाति ॥

सू-न गच्छस्स संगहोवग्गहनिमित्तं आयरियं उद्दिसति, आतावणट्ठा उद्दिसति । तत्थ गतो भणति - “अहं अन्नं वा आयरियं उद्दिसावेमि, जइ तुब्भे एत्ततो ठाणातो न उवरमह” । सो चिंतेति “मए जीवंते अन्नं आयरियं पडिवज्जति, मुयामि पासत्थत्तणं”, जइ उवरतो तो सुंदरं । सब्वहा तम्मि अनिच्छे जइ समत्थो तो अप्पणा गच्छाधिवो ठाति ॥ गतो पढमभंगो । इमो वितियभंगो-

[भा. ५५७८] सुतवत्तो वयवत्तो, भणति गणं ते न सारिउं सत्तो ।

सगणं सारेहे तं, अन्नं व वयामो आयरियं ॥

सू-असमत्थो अप्पणो गच्छं वट्ठावेउं सो तं आयरियं ताव भणति - “अहं असमत्थो गच्छं

वद्वावेउं तुहे चैव इमे सीसा, अहं च अन्नेसिं सिस्सो होहामि”, अहवा - “एते य अहं च अन्नं आयरियं वयामो उद्दिसामो” इत्यर्थः ॥

[भा.५५७९] आयरिय उवज्जाए, अनिछंते अप्पणा य असमत्थो ।

तियसंवच्छरमद्धं, कुलगणसंधे दिसाबंधो ॥

चू- एवं पि भणिओ आयरिओ उवज्जाओ वा जाहे न इच्छति संजमे ठाउं, गणाहिवत्ते वा अप्पणो य असमत्थो य, ताहे कुलिच्चं आयरियं उद्दिसति तिन्नि वासे । ताहे तहिं ठितो तं परिसारेति चोदेति य । तिण्हं वरिसाणं परओ जं सचित्ताचित्तं सो कुलिच्चायरिओ हरति ताहे गणिच्चं उद्दिसावेति वरिसं, ततो संधिच्चं छम्मासे उद्दिसावेति ॥

कुलातो गणं, गणातो वा संघं संक्रमतो आयरियं इमं भणाति-

[भा.५५८०] सच्चित्तादि हरति ने, कुलं पि णेच्छामो जं कुलं तुज्झं ।

वच्चामो अन्नगणं, संघं च तुमं जति न ठासि ॥

चू- एवं भणंते जति अब्भुद्धितो तो सुंदरं ॥

[भा.५५८१] एवं पि अठायंते, तावेतुं अद्धपंचमे वरिसे ।

सयमेव धरेति गणं, अनुलोमेणं व णं सारे ॥

चू- अद्धपंचमवरिसोवरि वएण वत्तीभूतो समत्थो सयमेव गणं धारेति, ठिओ वि तं आयरियं अनुलोमेहिं सारेति ॥ अहवा - बित्थियभंगिल्लो कुलगणसंधेषु नो उवसंपज्जति । कहं ? उच्चते-

[भा.५५८२] अहव जदि अत्थि थेरा, सत्ता परिउद्दिऊण तं गच्छं ।

दुहओ वत्तसरिसओ, तस्स उ गमओ मुणेयव्वो ॥

चू- सुयवत्तो अप्पणा सुत्तत्थपोरिसीतो देति, गीयत्था थेरा गच्छति परियट्ठति, एस पढमभंगतुल्लो चैव भवति । “गमो” त्ति पढमभंगप्रकार एव, एसो वि आयरियं सारेति तावेति य ॥

गतो बित्थियभंगो । इमो तत्थियभंगो-

[भा.५५८३] वत्तवओ उ अगीओ, जति थेरा तत्थ केति गीयत्था ।

तेसंतिए पढंतो, चोदे तेसऽसति अन्नत्थ ॥

चू- वत्तवयत्तणेण गणं रक्खेति चोदयति, असति थेराणं गीयत्थाणं अन्नमायरियं पव्वज्जसुएणं एगपक्खिच्चं सह गणेण उवसंपज्जति । अहवा - तत्थियभंगिल्लो जइ अगीयत्थत्तणओ गणं परियट्ठिउं असमत्थो थेरा य से गीयत्था तेसंतिए पढंति, अन्ने य थेरा गच्छपरियट्ठणे कुसला ते गणं परियट्ठंति, एरिसो वि नो अन्नस्स उवसंपज्जति, असति थेराण उवसंपज्जति ॥

गतो तत्थियभंगो । इमो चउत्थभंगो-

[भा.५५८४] जो पुण उभयावत्तो, वद्वावग असति तो उ उद्दिसति ।

सव्वे वि उद्दिसंता, मोत्तूणमिमे तु उद्दिसती ॥

चू- जति थेरा पाढेंतया अत्थि गणं च वद्वावेंतया तो एसो वि न उद्दिसति, अन्नं च वद्वावगथेराणं पुण असति उद्दिसति ॥ सव्वे वि आयरियं उद्दिसंता इमेरिसे आयरियं मोत्त उद्दिसंति-

[भा.५५८५] संविग्गमगीतत्थं, असंविग्गं खलु तहेव गीयत्थं ।

असंविग्गमगीयत्थं, उद्दिसमाणस्स चउगुरुगा ॥

चू-तिविधं पि उद्दिसंतस्स चउगुरुगा, अहवा - काल-तव-उभएहिं गुरुगा कायव्वा ॥ एतेसु उद्दिहेसु य अनाउड्डं तस्स इमं कालगतं पच्छित्तं-

[भा. ५५८६] सत्तरत्तं तवो होति, ततो छेतो पहावती ।

छेदेण छिन्नपरिभाए, ततो मूलं तओ दुगं ॥

चू-सत्तदिवसे चउगुरुगं । अन्ने सत्तदिवसे छल्लहुं । अन्ने सत्तदिने छगुरुं । अन्ने सत्तदिने छेदो । मूलं एकं दिनं, अणवद्धं एकदिणं । एकतीसइमे दिणे पारंघियं । अहवा - बितितो इमो आदेसो-एकवीसं दिवसे तवो पूर्ववत् । तवोवरि सत्तदिवसे चउगुरु छेदो । अन्ने सत्तदिवसे छल्लहुछेदो । अन्ने सत्तदिवसे छगुरुछेदो, ततो मूलऽणवद्धपारंघिया पणयालीसइमे दिवसे । अहवा - छेदे ततितो आदेसो - पनगादि सत्त सत्त दिणेहि नेयव्वो, एत्थ छत्तीसुत्तरसत्तदिवसे पारंघियं च पावति । जम्हा एते दोसा तम्हा संविग्गो गीयत्थो उद्दिसियव्वो ॥

[भा. ५५८७] छट्ठाणविरहियं वा, संविग्गं वा वि वयति गीयत्थं ।

चउरो वि अनुग्घाया, तत्थ वि आणादिणो दोसा ॥

चू-एयंपि संविग्गीयत्थं छट्ठाणविरहयं । जति मामकं काहियं पासणियं संपसारियं उद्दिसावेति तो चउगुरुगा आणादिया दोसा ॥

[भा. ५५८८] छट्ठाणा जा नितिओ तच्चिरहियकाहिगादिया चउरो ।

ते वि य उद्दिसमाणो, छट्ठाणगत्ताण जे दोसा ॥

चू-गतार्था । एत्थ वि सत्तरत्तादितवच्छेदविसेसा य सव्वे भाणियव्वा । एतस्स इमो अववातो - गीयत्थस्स संविग्गस्स असति गीयत्थं असंविग्गं पव्वज्जसुतेण एगपक्खियं उद्दिसति, एवं कुलगणसंधिच्चयं पि, एवंपि ता ओसन्नो गतो ॥

[भा. ५५८९] ओहावित-कालगते, जाविच्छा ता तह उद्दिसावेति ।

अव्वत्ते तिविहे वी, नियमा पुण संगहट्ठाए ॥

चू-जो ओहावितो सो सारूवितो लिंगत्थो गियत्थो वा, सो विऽन्नेण गवेसियव्वो, अप्पसागारियं च विन्नवियव्वो, जाहे नेच्छति अप्पणा य अन्नं आयरियं इच्छति ताहे उद्दिसावेति । “अव्वत्तो तिविहो” पढमभंगवज्जा ततो भंगा, अहवा - तिविहो अव्वत्तो तिविहे वि कुले गण संघे य उद्दिसावेति । एतेसिं दोण्ह वि पगाराणं उद्दिसावेत्तो नियमा संगहनिमित्तं उद्दिसावेति । कालगाए वि एस चेव विही, नवरं - चोदन-तावणा नत्थि ॥

[भा. ५५९०] वत्तम्मि जो गमो खलु, गणवच्छे सो गमो उ आयरिए ।

निक्खिवणे तम्मि चत्ता, जमुद्दिसे तम्मि ते पच्छा ॥

चू-जो वत्तस्स भिक्खुस्स गमो सो गमो गणावच्छेदए आयरियाणं । इमं पाणत्तं - जइ नाण-दंसणनिमित्तं गच्छति अप्पणो य से आयरिओ संविग्गो तस्स पासे निक्खिविउं गच्छं अप्पबितितो ततितो वा गच्छति । अह से अप्पणो आयरिओ असंविग्गो तो ते साधू जति तस्स पासि निक्खिविउं गच्छति तो तेन ते चत्ता भवंति, तम्हा न निक्खियव्वा नेयव्वा । तेन ते जेन तेन पगारेण ते य घेत्तुं जत्थ गतो तत्थ पढमं अप्पानं निक्खिवति, पच्छा भणति - “जहा मे अहं, तहा मे इमे वि” । “तम्मि ते पच्छा” तस्स सिस्सा भवंति ॥

[भा.५५९१] निक्खिवणा अप्पाणो परे य संतेसु तस्स ते देति ।
संघाडगं असंते, सो वि न वावारऽनापुच्छा ॥

चू- जदा अप्पा परो य निक्खित्तो तदा तस्स वि आयरियस्स किं वा जाया ?, जति से संति त्ति अप्पाणो य सहाया पहुप्पंति ताहे तेन तस्स चेव दायव्वा, असंतेसु संघाडगं एणं देति, अवसेसा अप्पाणा गेण्हति । अह सव्वहा असहातो सव्वे वि गेण्हति, तेन वि से कायव्वं, तस्स गुरुस्स अनापुच्छाए सो ते न वावारेति ॥

आयरियं गिहिभूयं ओसन्नं वा जत्थ पेच्छति तत्थिम्मं भणति-

[भा.५५९२] ओहावित-ओस्सन्ने, भण्णति अनाहओ विना वयं तुब्भे ।
कमसीसमसागरिए, दुप्पडियरगं जतो तिण्हं ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । ओसन्नस्स पुव्वगुरुस्सकमा पादा सिरेण तेसु निवडति असागरिए । सीसो भणति - "तस्स असंजयस्स कहं चलणेसु निवडिज्जइ" । आयरिओ भणति - "दुप्पडियरगं जतो तिण्हं" दुक्खं उवकारिस्स पच्चवकारो किज्जति, तं जहा-माता पिउणो, सामिस्स, धम्मायरियस्स। अतो तस्स पादेसु वि पडिज्जति, न दोसो ॥ किं च-

[भा.५५९३] जो जेण जम्मि ठाणम्मि, ठाविओ दंसणे व चरणे वा ।
सो तं तओ चुयं तम्मि चेव कातं भवे निरिणो ॥

चू- सो सीसो तेन आयरिएण णाणादिसु ठविओ, इदानिं सो आयरिओ ततो नाणादिभावाओ चुतो, तं चउं सी सीसो तेसु चेव नाणादिसु ठवेंतो निरन्तो भवति ॥

मू. (१०७४) जे भिक्खू वुग्गहवक्कंताणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा देइ, देंतं वा साइज्जइ ॥

मू. (१०७५) जे भिक्खू वुग्गहवक्कंताणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जइ ॥

मू. (१०७६) जे भिक्खू वुग्गहवक्कंताणं वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा देइ, देंतं वा साइज्जइ ॥

मू. (१०७७) जे भिक्खू वुग्गहवक्कंताणं वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा साइज्जइ ॥

मू. (१०७८) जे भिक्खू वुग्गहवक्कंताणं वसहिं देइ, देंतं वा साइज्जइ ॥

मू. (१०७९) जे भिक्खू वुग्गहवक्कंताणं वसहिं पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०८०) जे भिक्खू वुग्गहवक्कंताणं वसहिं अनुपविसइ, अनुपविसंतं वा साइज्जइ ॥

मू. (१०८१) जे भिक्खू वुग्गहवक्कंताणं सज्जायं देइ, देंतं वा साइज्जइ ॥

मू. (१०८२) जे भिक्खू वुग्गहवक्कंताणं सज्जायं पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा साइज्जइ ॥

- सव्वे सुत्ता भाणियव्वा-

[भा.५५९४] वुग्गहवक्कंताणं, जे भिक्खू असनमादि देज्जाहि ।

चउलहुग अइहा पुण, नियमा हि इमं अवक्कमणं ॥

चू- वुग्गहो कलहो, तं काउं अवक्कमति । एकग्गहणा तज्जातीयग्गहणमिति वचनात् अइहि

ठाणेहिं गणाओ अवक्कमणे पन्नते-

[भा. ५५९५] अब्भुज्जत ओहाणे, एक्केक्क-दुभेद होज्जऽवक्कमणं ।
नाणादिकारणं वा, वुग्गहो वा इहं पगतं ॥

बू-अब्भुज्जयं दुविधं-अब्भुज्जतमरणेण अब्भुज्जयविहारेण वा । ओहाणं दुविधं-विहारो-
धावणेण लिंगोधावणेण वा, नाणद्धा आदिग्गहणातो दंसणचरित्तद्धा य, वुग्गहेण वा । एते
उच्चारितसरिस ति काउं इह वुग्गहेण पगतं, वुग्गहेण वुक्कंता । वुग्गहो ति कलहो ति वा भंडणं ति
वा विवादो ति वा एगद्धं ॥

के पुण ते वुग्गहवक्कंता ? इमे सत्त-

[भा. ५५९६] बहुरयपदेस अब्वत्त समुच्छा दुग तिग अब्बद्धिया चव ।
सत्तेते निण्हगा खलु, वुग्गहो होंत वक्कंता ॥

[भा. ५५९७] जेद्धा सुदंसण जमालिऽनोज्ज सावत्थि-तिंदुगुज्जाणे ।
पंचसया य सहस्सं, ढंकेण जमालि मोत्तूणं ॥

[भा. ५५९८] रायगिहे गुणसिलए, वसु चोद्दसपुव्वि तीसगुत्ताओ ।
आमलकप्पा नगरी, मित्तसिरी कूर पिउडाई ॥

[भा. ५५९९] सेयविपोलासाढे, जोगे तद्धिवसहिययसूले य ।
सोधम्म-नलिनिगुम्मे, रायगिहे मुरियबलभद्दे ॥

[भा. ५६००] मिहिलाए लच्छेघरे, महगिरि कोडिन्न आसमित्ते य ।
नेउणियनुप्पवाए, रायगिहे खंडरक्खा य ॥

[भा. ५६०१] नदिखेडजनवउल्लुग, महगिरि धनगुत्त अज्जगंगे य ।
किरिया दो रायगिहे, महातवो तीरमणिणाए ॥

[भा. ५६०२] पुरिमंतरंजि भूयगिह, बलसिरि सिरिगुत्त रोहगुत्ते य ।
परिवायपोद्दसाले घोसणपडिसेहणा वादे ॥

[भा. ५६०३] विच्छु य सप्पे मूसग, मिगी बराही य काग पोयाई ।
एयाहिं विज्जाहिं, सो य परिव्वायगो कुसलो ॥

[भा. ५६०४] मोरी नउली बिराली, वग्धी सिही य उलुगि ओवाइ ।
एयाओ विज्जाओ, गिण्ह परिव्वाय महणीओ ॥

[भा. ५६०५] सिरिगुत्तेण छलुगो छम्मास विकट्टिऊण वाए जिओ ।
आहरण कुत्तिआवण, चोयालसएण पुच्छाणं ॥

[भा. ५६०६] वाए पराजिओ सो, निव्विसओ कारिओ नरिदेण ।
घोसावियं च नयरे, जयइ जिनो वद्धमणाओ ति

[भा. ५६०७] दसउर-नगरुच्छुघरे, अज्जरक्खिय पूसमित्तियगं च ।
गोद्धा माहिल नवमड्ढमेसु, पुच्छाय विंशस्स ॥

- [भा.५६०८] पुट्टो जहा अबद्धो, कंचुइणं कंचुओ समत्रेइ ।
एवं पुट्टमबद्धं, जीवं कम्मं समत्रेइ ॥
- [भा.५६०९] रहवीरपरं नगरं, दीवगमुज्जाणमज्रकण्हे य ।
सिवभूइस्सुवहिन्मि, पुच्छा धेराण कहणा य ॥
- [भा.५६१०] उहाए पन्नत्तं, बोडिय-सिवभूइ उत्तराहि इमं ।
मिच्छादंसणमिणमो, रहवीरपुरे समुप्पन्नं ॥
- [भा.५६११] चोइस वासाणि तया, जिनेन उप्पाडियस्स नाणस्स ।
तो बहुरयाण दिट्ठी, सावत्थीए समुप्पन्ना ॥
- [भा.५६१२] सोलस वासाणि तया, जिनेन उप्पाडियस्स नाणस्स ।
जिवपएसियदिट्ठी, तो उसमपूरे समुप्पन्ना ॥
- [भा.५६१३] चोद्दा दो वाससया, तइया सिद्धिं गयस्स वीरस्स ।
तो अब्वत्तय दिट्ठी, सेयविआए समुप्पन्ना ॥
- [भा.५६१४] वीसा दो वाससया, तइया सिद्धिं गयस्स वीरस्स ।
सामुच्छेइयदिट्ठी, मिहिलपुरीए समुप्पन्ना ॥
- [भा.५६१५] अट्ठावीसा दो वाससया, तइया सिद्धिं गयस्स वीरस्स ।
दो किरियाणं दिट्ठी, उल्लुगतीरे समुप्पण्णा ॥
- [भा.५६१६] पंचसया चोयाला, तइया सिद्धिं गयस्स वीरस्स ।
पुरिमंतरजियाए, तेरासियदिट्ठि उप्पन्ना ॥
- [भा.५६१७] छब्बाससयाइं नवुत्तराइं, तइआ सिद्धिं गयस्स वीरस्स ।
तो बोडियाण दिट्ठी, रहवीरपुरे समुप्पन्ना ॥
- [भा.५६१८] चोइस सोलस वासा, चोद्दावीसुत्तरा य दोत्रि सया ।
अट्ठावीसा य दुवे, पंचेव सया य चोआला ॥
- [भा.५६१९] पंचसया चुलसीया, तइया सिद्धिं गयस्स वीरस्स ।
तो अबद्धियादिट्ठी, दसउरनयरे समुप्पन्ना ॥
- [भा.५६२०] बोडियसिवभूइओ, बोडियलिंगस्स होइ उप्पत्ती ।
कोडिन्न कोट्ट वीरा, परंपरा फासमुप्पन्ना ॥
- [भा.५६२१] पंचसया चुलसीओ, छच्चेव सया नवुत्तरा हुंति ।
नाणुप्पत्तीए दुवे, उप्पन्ना निव्वुए सेसा ॥
- [भा.५६२२] सावत्थी उसमपुर, सेअम्बिआ मिहिल उल्लुगातीरं ।
पुरिमंतरंजि दसपुर रहवीरपुरं च नयराइं ॥
- [भा.५६२३] सत्तेया दिट्ठीओ, जाइ-जरा-मरण-गब्भ-वसहीणं ।
मूलं संसारस्स उ, हवंति निग्गंथरूवेणं ॥
- [भा.५६२४] मोत्तूण एत्थ एक्कं, सेसाणं जावजीविया दिट्ठी ।
एक्केक्कस्स य एत्तो, दो दो दोसा मुणेयव्वा ॥

धू-बहुरयादी जाव बोडिया-

[भा. ५६२५] एएसिं तु परूवण, पुव्विं जा वन्निया उ विहिसुत्ते ।
सन्नेव निरवसेसा, इहमुद्देसम्भि नायव्वा ॥

धू-एतेसिं परूवणा कायव्वा “विधिसुत्ते”त्ति जहा आवस्सगे सामाइय-निजुत्तीए ॥

[भा. ५६२६] एतेसिं असनादी, वत्थादी वसहि-वायणादीणि ।
जे देज्ज पडिच्छेज्ज व, सो पावति आणमादीणि ॥

धू-तेसिं असनादि देते पच्छित्तं सब्बपदेसु चउलहुं, अत्थे चउगुरु, आणादिया य दोसा,
अणवत्थपसंगा अन्नो वि दाहिति, सङ्घाण वि मिच्छत्तं जनेति ॥

[भा. ५६२७] दानग्गहणे संवासओ य वायण पडिच्छणादी य ।
सरिसं पभासमाणा, जुत्तिसुवण्णेण ववहरति ॥

“दाने”त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५६२८] गव्वेण ते उद्दिण्णा, अन्ने वा देते दद्दु भासंति ।
नूनं एते पहाणा, विसादि संसग्गिए गच्छे ॥

धू-अहं एते असणादि देति गव्वं करेज्ज, तेन गव्वेण उदिन्नेण पलावा भवेज्ज । अन्नो वा
दिज्जंतं दद्दु भणेज्ज - “नूनं एते चेव पहाणा” । तेसिं वा किं चि अहाभावेण गेलण्णं होज्ज, ते भणेज्ज
- “एतेहिं किं पि विसादि दिन्नं”, एत्थ गेण्हण-कह्णणादिया दोसा । एवं दानसंसग्गीए अगीयसेहादिया
चोदिता तेसु चेव वएज्जा ॥ “गहणे त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५६२९] तेसिं पडिच्छणे आणा, उग्गममविसुद्ध आभिओगं वा ।
पडिनीयया व देज्जा, बहुआगमियस्स विसमादी ॥

धू-तेसिं हत्थातो भत्तादि पडिच्छंतस्स तित्थकराणातिक्कमो, उग्गमादि असुद्धं परिभुंजति,
वसीकरणं वा देज्ज “अहं एते पडिवक्खो”त्ति पडिनीयत्तणे । अहवा - एस बहु आगमिउ त्ति
विसादि देज्ज । एगवसहिसंवासेण सेहा निद्धम्मा सीदंति, तेसिं वा चरियं गेण्हंति । सुय-वायण-
पडिच्छणादिसु वि संसग्गिमादिदोसा । जुत्तिसुवण्णदिद्धंतेण वा सरिसं चरणकरणं कहेतो सेहादी
हरेति । जम्हा एवमादि दोसा तम्हा नो किं चि तेसिं देज्जा, पडिच्छेज्ज वा, न वा संवसेज्जा । एवं
संकरंतेण पुव्वभणिया दोसा परिहरिया भवंति ॥ भवे कारणं-

[भा. ५६३०] असिवे ओमोयरिए रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।
अद्धाण रोहए वा, अयाणमाणे वि बितियपदं ॥

धू-असिवादिकारणेहिं तेसिं दिज्जति पडिच्छति वा ॥ इमं गेलण्णे-

[भा. ५६३१] गेलण्णं मे कीरति, न कीरती एव तुब्भ भणियम्मि ।
एस गिलाणो एत्थं, गवेसणा निण्हओ सो य ॥

धू-एगत्थ गामे साधू गच्छंता भणिता - “तुब्भं गिलाणस्स किं वेयावच्चं कीरइ, न कीरइ
वा” । साधू भणति - “किं वा ते” । गिही भणइ - “एस गिलाणो तुब्भसंतिओ ।” एत्थ गामे
साहुणा पविसिउं गविट्ठो जाव निण्हतो सो ॥

[भा. ५६३२] जनपुरतो फासुएण, अप्फासुयमग्गणे असमणो उ ।
पन्नवणपडिक्कमण, अविसेसित निण्हए वा वि ॥

चू- जनसमकखं उग्गमुप्पादमेसणासुद्धंछेण करेति, जाहे सुद्धं न लभति सो य असुद्धं मग्गति ताहे लोगस्स पुरओ उस्सग्गं पन्नवेति भणति य - “एस असमणो” । तं पि भणति - “जति तुमं निण्हगदिट्ठीओ पडिक्कमसि पासत्थादित्तणओ वातो ते सब्बहा करेमो।” तथा य पन्न-वेति जहा सो तद्वाणाओ पडिक्कमति । अहवा-जत्थ साधूणं निण्हगाण य विसेसो न नज्जइ किंचि॥

[भा. ५६३३] दुक्खं खु निरनुकंपा, लोए अदेते य होति उट्ठहो ।
सारुवम्मि य दिस्सति, दिज्जति तेनेवमादीसु ॥

चू- जइ वि सो ओसन्नो निण्हओ वा तहावि अकज्जंते निरनुकंपया भवति, सा य दुक्खं कज्जइ, लोगो य तत्थ उट्ठहं करेति - “जइ वि पव्वजाए एरिसं अनाहत्तणं परोप्परं कतोवकारियाओ अलं पव्वजाए,” सारूप्यं सरिसं लिंगं दीसति, एवमादि कारणेहिं करेते सुद्धो ॥

मू. (१०८३) जे भिक्खू विहं अणेगाहगमणिज्जं सति लाढे विहाराए संथरमाणेसु जनवएसु विहारपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेतं वा साइज्जइ ॥

चू- “जे” ति - निद्देसे, भिक्खू पुव्ववण्णितो । विहं नाम अद्धाणं, अनेगेहिं अहेहिं जं गम्पति तं अनेगाहगमणिज्जं, अहो नाम दिवसो । अहवा - अनेगेहिं अहेहिं गमणिज्जं अनेगाहगमणिज्जं । अकारणेण गमणं पडिसिद्धं । किं कारणं गमणं पडिसेहेति ? , जम्हा एत्थ गम्पमाणे अणेगा संजमाताए दोसा पसज्जति । जम्मि विसए गुणा तव नियमसंजमसज्जायमादिया तं विसय, “लाढे” ति - साहू, जम्हा उग्गमुप्पादणेसणासुद्धेण आहारोवधिना संजमभारवहण्डयाए अप्पणो सरीरां लाढेतीति लाढो, विहारायेति । दप्पेण देसदंसणाए विहरति । “संथरमाणसु जनवएसु” ति आहारोवहिवसहिमादिएहिं सुलभेहिं जनवए, तं जनवयं विहाय पव्वज्जए तस्स पव्वज्जतो सुद्ध सुद्धेण वि गच्छमाणस्स चउलहं । एस सुत्तथो । इमो निज्जुत्ति-वित्थरो-

[भा. ५६३४] विहमद्धाणं भणितं, नेगा य अहा अनेगदिवसा तु ।
सति पुण विज्जंतम्मी, लाढे पुण साहुणो अक्खा ॥

चू- गयत्था । विहं नाम अद्धा ।

[भा. ५६३५] अद्धाणं पि य दुविहं, पंथो मग्गो य होइ नायव्वो ।
पंथम्मि नत्थि किंची, मग्ग सगामो तु गुरु आणा ॥

चू- तं दुविधं - पंथो मग्गो य । पुणो पंथो दुविहो - छिन्नो अछिन्नो य । छिन्ने नत्थि किंचि, सुण्णं सब्बं । अच्छिन्ने पल्लिवइता वा अत्थि । गामानुगामि मग्गो । पंथे चउगुरुगा, मग्गे चउलहं आणादिया य दोसा ॥

[भा. ५६३६] तं पुण गमेज्ज दिवा, रत्तिं वा पंथ गमणमग्गे वा ।
रत्तिं आदेसदुगं, दोसु वि गुरुगा य आणादी ॥

चू- तं पंथं मग्गं वा दिवसओ वा राओ गच्छति । राइसद्दे आदेसदुगं-संझाराती, संझावगमो वा राती । कहं ? , उच्यते-संझा जेण रायति सोभति दिप्पति तेन संझराती । संझावगमो वियालो । अहवा - संझावगमो राती । कहं ? उच्यते-जम्हा संझावगमे चोर-पारदारिया रमंति तेन संझावगमो राती । संझाए जम्हा एते विरमंति तेन संझा विकालो । पंथं मग्गं वा जइ रातीए विगाले वा गच्छइ तो चउगुरुगा ॥ तत्थ मग्गे ताव इमे दोसा-

[भा. ५६३७] मिच्छते उड्डाहो, विराधनं होति संजमाताए ।
इरियाति संजमम्मी, छक्काय अचक्खुविसयम्मी ॥

चू- “मिच्छते उड्डाहो” दोणहं विभासा-

[भा. ५६३८] किं मन्ने निसिगमणं, जाती न सोहेति वा कहं इरियं ।
जतिवेसेण व तेणा, अडंति गहणादि उड्डाहो ॥

चू- इहलोयचत्तकज्जाणं परलोयकज्जुज्जताणं किं रातो गमणं ? किं मन्ने दुड्ढचित्ता एते होज्जा ?
कहं वा इरियं सोहेति, इरिउवउत्ता वा जंति ? , जहा एयं असच्चं तथा अन्नं पि मिच्छत्तं जणेज्जा,
जइवेसेण वा तेन त्ति काउं रातो अडंता गहिया कह्णववहारादिसु पदेसु उड्डाहो ॥

“विराधन संजमाताए” एसा विभासा-

[भा. ५६३९] संजमविराधनाए, महव्वया तत्थ पढमे छक्काया ।
बित्तिए अतेण तेने, तइए अदिअं तु कंदादी ॥

चू- संजमविराधना दुविधा - मूलगुणे उत्तरगुणे य । मूलगुणे पंचमहव्वया, पढमे य महव्वए
छक्कायविराहणं करेति, बित्तिए महव्वए अंतेणं तेनमिति भासेज्जा, तत्तिए महव्वए कंदादि अदिन्ना
गेणहेज्ज ॥ अहवा -

[भा. ५६४०] दियदित्रे वि सचित्ते, जिनतेण्णं किमुत्त सव्वरीविसए ।
जेसिं च ते सरीरा, अवदिन्ना तेहि जीवेहिं ॥

चू- सचित्तं जिनेहिं नाणुण्णायं तेन दिवसतो वि तेन्नं, रात्री रातो वा अदिन्नं, अहवा - जेसिं
ते कंदादिया सरीरा जीवाणं तेहिं वा अदिन्नं त्ति तेण्णं ॥

[भा. ५६४१] पंचमे अनेसणादी, छट्ठे कप्पो व पढम बित्तिया वा ।
भग्गवओ त्ति मि जाओ, अपरिणओ मेहुणं पि वए ॥

चू- पंचमे त्ति वते अनेसणिज्जं गेण्हंतस्स परिग्गहो भवति, छट्ठे त्ति रातीभोयणे अद्धाणं कप्पं
भुंजंतस्स रातीभोयणभंगो भवति । पढमो त्ति-खुहापरीसहो बित्तिओ पिवासापरीसहो तेहिं आतुरो
रातिं भुंजेज्ज वा पिएज्ज वा, एवव्रतभंगे सव्ववयभंगो त्ति काउं मेघुणं पि सेवेज्जा । अहवा -
अपरिणतो अबुद्धधम्मत्तणओ दिया रातो सत्थे वच्चमाणे काइयानिमित्तं उसक्को, अगार त्ति काइ
उसक्का, अप्पसागारिए तं पडिसेवेज्ज ॥ इरिया इति अस्य व्याख्या-

[भा. ५६४२] रीयादसोधिं रत्तिं, भासाए उच्चसइवाहरणं ।
न य आदानुस्सग्गे, सोहए काया य ठाणादि ॥

चू- राओ इरियासमिइं न सीहेइ । भासासमिइए वि असमिओ पंथाइविण्णण्ठे उच्चसइएण
वाहरेज्जा । एसणासमिति न संभवति, रातो दिवसतो वा अद्धाणं पढमबित्तियपरीसहाउरो एसनं
पेलेज्जा । आदाननिक्खेवसमितीए ठाणनिसीदणाणि वा करंतो रातो न सोहेति । काइयादिपरिइवणं
पि करंतो थंडिल्लं पि न सोहेति ॥

एसा सव्वा संजमविराधना । इमा आयविराधना-

[भा. ५६४३] वाले तेणे तह सावए य विसमे य खाणु कंटे य ।
अकम्हा भय आतसमुत्थं रत्तिं मग्गे भवे दोसा ॥

चू- सप्पादी वाला तेसु डसिज्जति, उवकरणसरीरतेना ते उवकरणं संजतं वा हरेज्जा, सीहादिसावण खज्जति, विसमे पडियस्स अन्नतरगा य विराधना हवेज्जा, खाणुकंटेए वा वि सप्यो हवेज्जा, अकस्माद् भयं अहेतुकं भवति, राओ मग्गे वि एते दोसा, किमुत पंथे ॥

इमं बितियपदं-

[भा.५६४४] कप्पति तु गिलाणट्ठा, रत्तिं मग्गो तहेव संझाए ।
पंथो य पुव्वदिट्ठो, आरक्खिओ पुव्वभणितो य ।

चू- आरक्खिगोत्ति दंडवासिगो, पुव्वामेवं भण्णति अम्हे गिलाणादकारणेण रातो गमिस्सामो, म । किंचि छल काहिसि । अनुन्नाते गच्छंति, सेसं कंठं ॥ मग्ग ति गतं । इदानिं पंथो भण्णति-

[भा.५६४५] दुविहो य होइ पंथो, छिन्नख्खानंतरं अछिन्नं च ।
छिन्ने न होइ किंची, अछिन्ने पल्लीहि वइगाहिं ॥

[भा.५६४६] छिन्नेण अछिन्नेण व, रत्तिं गुरुगा तु दिवसतो लहुगा ।
उद्ददरे पवज्जण, सुद्धपदे सेवती जं च ॥

चू- उद्ददरे जइ अद्धाणं पव्वजति तत्थ सुद्धंसुद्धेण वि गच्छमाणस्स एयं पच्छित्तं, जं च अकप्पादि किंचि सेवति तं सव्वं पावति ॥ इमा आयविराधना-

[भा.५६४७] वात खलु वात कंटग, आवडणं विसम-खाणु-कंटेसु ।
वाले सावय तेने, एमाइ होति आयाए ॥

चू- खलुगा जाणुगादिसंघाणा वातेण घेप्पंति, चम्मकंटगो वातकंटगो अहवा गृद्धिसी हड्डागृद्धिसी वा कायकंटगो वा । सेसं कंटय ॥ एसा आयविराहणा । इमा संजमविराधना-

[भा.५६४८] छक्कायाण विराधन, उवगरणं बालवुट्ठसेहा य ।
पढमेण व बितिएण व, सावय तेने य मेच्छे य ॥

चू- अयंडिलेसु पुढविमादिछण्हं कायाणं संघट्टणादिविराहणं करेति, बालवुट्ठसेहा पढमबितियपरीसहेहिं परिताविज्जति, साधू उज्झिउं सावओ सावएण वा खजेज्जा । तेनगेहिं मेच्छेहिं वा उवकरणं खुट्ठगादि वा हीरेज्जा ॥ उवकरणं त्ति एयस्स इमं वक्खाणं-

[भा.५६४९] उवगरण-गेणहणे भार-वेदने तेनगम्म अधिकरणं ।
रीयादि अनुवओगो, गोम्मिय भरवाह उट्ठाहो ॥

चू- नंदिपडिग्गह-अद्धाणकप्प दुलिंगमादिपंथोवकरणं च जइ गिण्हंति तो भारेण वेयणा भवति, विहडप्फडा य तेनगगम्मा भवति, तेणेहिं वा उवकरणे गहिए अधिकरणं, भारकंता य इरियोवउत्ता न भवंति, बहूवकरणा वा गोमिएहिं घेप्पंति, गोमिया य चिंतेति उल्लावेति य- “अहो ! बहुलोभा भारवहा य” एवं उट्ठाहो भवे । अहवा - एतद्दोसभया उवकरणं उज्झंति तो जं तेन उवकरणेण विना विराधनं पावेति तमावज्जंति ॥ इमं पंथोवकरणं-

[भा.५६५०] चम्मकरग सत्थादी, दुलिंगकप्पे य चिलिमिलिउग्गहणे ।
तस विपरिणमुट्ठाहो, कंदादिवहो य कुच्छा य ॥

चू- जइ चम्मकरगो न घेप्पंति सत्थकोसगं वा, “दुलिंगं” वा गिहत्थलिंगोवकरणं अन्नपासंडियलिंगोवकरणं वा, “कप्प” ति अद्धाणकप्पं, चिलिमिणि त्ति, एतेसिं अग्गहणे इमे

दोसा जहासखं पच्छद्धं भणिया चम्मकरग अग्गहणे तसविराहणा, पिप्पलगुलिया गोरस-पोत्तगादी अग्गहणे सेहमादियाण विप्परिनामो भवति, पिप्पलगादिसेत्थेण पुण पलंबे विकरणे काउं आनिज्जंति, दुल्लिगेण विना रातो गेण्हंताण पिसियादि वा उड्डाहो भवति । अद्धाणकप्पेण विना कंदादियाण छण्ह वा कायाण विराधना भवति, चिलिमिलियं विणा मंडलीए भुंजंताणं जनो दुगंछति ॥

पंथजोग्गोवकरण अग्गहणे अजयकरमे य इमे दोसा-

[भा. ५६५१] अपरिनामगमरणं, अतिपरिनामा य होति नित्थक्का ।

निग्गत गहणे चोदित, भणंति इया कहं कप्पे ॥

चू- “अकप्पियं” ति नाउं अपरिनामगो न गेण्हति, अगेण्हणे मरति । अद्धाणे अकप्पियगहणं दद्धुं अतिपरिनामा “नित्थक्का” निल्लज्जा भवंति, अद्धाणातो निग्गया अकप्पं गेण्हता चोदिता- “मा गेण्हह ति, न वट्ठति” ते पडिभणंति - “ततिया अद्धाणे कहं कप्पे” ॥ कउडीए विना इमे दोसा-

[भा. ५६५२] तेनभयोदककज्जे, रत्तिं सिग्घगति दूरगमणे य ।

वहणावहणे दोसा, बालादी सल्लविद्धे य ॥

चू- तेनभया रातो सिग्घं गंतव्वं, उदगनिमित्तं जहा मरुविसए रातो सिग्घं दूरं च गंतव्वं । तत्थ कावोडीए बालवुद्धा असहू सल्लविद्धा उवकरणं च वोढव्वं, अह न वहंति तो एते परिचत्ता भवंति । उवकरणं पि छुडे यव्वं । अहवा - “तेन” ति तेणभए डंडचिलिमिली घेप्पति । अकप्प-णिज्जकज्जे परतित्थियउवकरणं । उदगकज्जे चम्मकरगो, उदगकज्जे चैव गुलिंगगहणं, उदगगहणइया दत्तिगहणं । रातो सिग्घगतिगमणे तलियग्गहणं । दूरं गंतुं सत्थो ठाइस्सति तत्थ बालादि-सल्लविद्धवहणट्टा कावोडी । सल्लुद्धरणादिनिमित्तं सत्थकोसो घेप्पइ । एवमादिउवकरणं वहतो भारमादिया दोसा, अवहंतस्स आयसंजमविराधणादिया दोसा, तम्हा निक्कारणे अद्धाण नो पवज्जेज्ज । कारणे पवज्जति तत्थ इमो कम्मो-

[भा. ५६५३] बित्थियपदं गम्ममाणे, मग्गे असतीए पंथजयणाए ।

पडिपुच्छिऊण गमणं, अछिन्नपल्लीहि वतियाहिं ॥

चू- पढमं मग्गेण गंतव्वं । असति मग्गस्स जनवयं पुच्छिउण अछिन्नपंथेण पल्लिवतिगादीहिं गंतव्वं, ततो छिन्नेण ॥ इमेहिं कारणेहिं पंथेण गम्मति-

[भा. ५६५४] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व आगाढे ।

गेलण्ण उत्तिमट्ठे, नाणे तह दंसण चरिते ॥

चू- अन्नतरे वा आगाढे, जहा - सुधम्मसाभिगणहरस्स मासकप्पे असंपुन्ने रायगिहे नगरे तणकइधारगो दमगो पव्वइतो । तं भिक्खं हिंडंतं लोगो भणति- “तणकइधारगो” ति । तस्स असहणं, सुधम्मस्स अभयाऽऽपुच्छणं । अभयस्स पुच्छा, कहणं “सेहस्स सागारियं” ति, तिकोडिपरिच्चागो विभासा-

[भा. ५६५५] एएहि कारणेहिं, आगाढेहिं तु गम्ममाणेहिं ।

उवगरण पुव्वपडिलेहिएण सत्थेण गंतव्वं ॥

चू- पंथजोग्गोवकरणपडिलेहा गहणं, अह पुव्वं सत्थं पडिलेहेउं सुद्धे न तेन सह गमणं ॥

[भा. ५६५६] असिवे अगम्ममाणे, गुरुगा दुविहा विराधना नियमा ।

तम्हा खलु गंतव्वं, विहिणा जो वण्णिओ हेट्टा ॥

चू-दुविहा विराधना - आय-संजमेसु । अहवा - अप्पणो परस्स य । हेद्वा ओहनिञ्जुत्तीए जो गमो भणितो, सेसा वि ओमोदरियादओ जहेव ओहनिञ्जुत्तीए तथा भाणियव्वा ॥

[भा. ५६५७] उवगरण पुव्वभणितं, अप्पडिलेहेते चउगुरु आणा ।

ओमाण पंथ सत्थिय, अतियत्ति अप्पपत्थयणे ॥

चू- उवकरणं चम्पकरगदी, जं वा वक्खमाणं त अगेणहमाणस्स सत्थं वाऽपडिलेहंतस्स चउगुरुगा । अपडिलेहीए दोसा भवंति-ओमाण पेळ्ळिओ व होजा, सत्थवाहो अतियत्ती पासतो वा पंतो होज्ज, सत्थो वा अप्पपत्थयणो अप्पसबलो होज्ज, अन्ने वा पंथिया तत्थ पता होज्ज । तम्हा एयद्दोसपरिहणत्थं पडिलेहियव्वो सत्थो ॥ सो केरिसो सत्थपडिलेहगो-

[भा. ५६५८] रागद्दोसविमुक्को, सत्थं पडिलेहे सो उ पंचविहो ।

भंडी बहिलग भरवह, ओदरिय कप्पडिय सत्थो ॥

चू- सो सत्थो पंचविहो - भंडि ति गंडी, बहिलगा उट्टबलिद्दादी, भारवहा पोट्टलिया वाहगा, उदरिया नाम जहिं गता तहिं चैव रुवगादी छोदुं समुद्धिसंति पच्छा गम्मति, अहवा - गहियसंबला उदरिया, कप्पडिया भिक्खायरा ॥ रागदोसिए इमे दोसा-

[भा. ५६५९] गंतव्वदेसरागी, असत्थ सत्थं करेति जे दोसा ।

इयरो सत्थमसत्थं, करेति अच्छंति जे दोसा ॥

चू- जस्स गंतव्वे रागो जो जति सत्थपडिलेहगो सो असत्थं पि सत्थं करेजा, तेन कुसत्थेण गच्छंताण जे दोसा तमावज्जति । “इयरे” ति जो गंतव्वो दोसी सो सुज्जमाणमत्थं पि असत्थं करेति, तत्थ असिवादिसु अच्छंताण जे दोसा ते पावति ॥

[भा. ५६६०] उप्परिवाडी गुरुगा, तिसु कंजिमादि संभवो होजा ।

परिवहणं दोसु भवे, बालादी सल्ल-गेलन्ने ॥

चू- भंडीसु विज्जमाणासु जइ बहिलगोसु गच्छति तो चउगुरुगा, एवं सेसेसु वि । आदिल्लेसु तिसु कंजियमादिपाणगसंभवो होज्ज, दोसु भंडिबहिलगोसु परिवहणं होज्ज । केसिं परिवहणं ?, उच्चते - बालादीणं, आदिसद्दगहणेणं वुट्ठाणं दुब्बलाणं खयंक्रियाण य सल्लविद्धाण गिलाणाण य ॥ सत्थं पडिलेहंति तम्हा सत्तो पडिलेहियव्वो । सत्थे इमं पडिलेहियव्वं-

[भा. ५६६१] सत्थं च सत्थवाहं, सत्थविहाणं च आदियत्तं च ।

दव्वं खेतं कालं, भावोमानं च पडिलेहे ॥

पुव्वद्धस्स इमा वक्खा-

[भा. ५६६२] सत्थे ति पंचभेदा, सत्थाहा अट्ट आतियत्तीया ।

सत्थस्स विहाणं पुण, गणिमाति चउव्विहेक्केकं ॥

चू- सत्थस्स पंच भेदा-भंडीमादि । सत्थवाहो अट्टविहो । आइयत्तिया वि अट्टविहा उवरी भण्णिहिति । सत्थविहाणं पुण गणिमादि चउव्विधं, गणिमं पूगफलादि, धरिमं जं तुलाए दिज्जति खंडसक्करादि, मेज्जं धृततंतुलादि, पारिच्छं रयणमोत्तियादि । “एक्केक्के” ति बहिलगोसु वि एयं चउव्विहं । भारवहेसु वि एवं चउव्विहं । उदरियकप्पडिएसु तं भंडं चउव्विहं भाणियव्वं ॥

दव्वादि चउक्कं च पडिलेहेज्ज, तत्थ दव्वे-

[भा. ५६६३] अनुरंगादी जाणे, गुंठादी वाहणे अनुन्नवणे ।

धम्मो त्ति व भत्ती य व, बालादि अनिच्छे पडिकुड्डं ॥

चू-अनुरंगा नाम घंसिओ । जाणा सगडिगातो वा वाहणा । गुंठादी-गुंठो घोडगो, आदिसद्दातो अस्सो उट्ठो हत्थी वा । ते अनुन्नविज्जंति - जइ अम्हं होइ बालो आदिसद्दाओ वुड्ढो दुब्बलो गिलाणो वा गंतुं न सक्केज्जा सो तुब्भेहिं चडावेयव्वो, जइ अनुजाणंति धम्मणे तो तेहिं समं सुद्धं गमणं । अह मुल्लेण विना नेच्छंति तो तं पि अब्भुवगच्छिज्जति । अह मुल्लेण वि नेच्छंति तो तेहिं समं पडिकुड्डं गमणं, न तेहिं समं गम्मति ॥ किं च इमेरिसभंडभरितो इच्छिज्जति सत्थो-

[भा. ५६६४] दंतिक्क-गोर-तेल्ले, गुल-सप्पिणमातिभंडभरितासु ।

अंतरवाघातम्मि उ, देंतेतिधरा उ किं देउ ॥

चू- मोदग-साग-वट्टिमादी दंतखज्जयं बहुविहं दंतिक्कं । अहवा - तंदुला दंतिक्का, सव्वं वा दंतखज्जयं दंतिक्कं । गोर त्ति गोधूमा । तहा तेल्लगुलसप्पिणाणाविधान य धन्नाण भंडीओ जइ भरियातो तो सो दव्वतो सुद्धो । किं कारणं ?, अंतरा वाघाए उप्पन्ने तं अप्पणा खंति अम्हाणं वि देति । “इहरह” त्ति जइ कुंकुम-कत्थूरिय - तगर पत्तचोय-हिंणु-संखलोयमादी अखज्जदव्वभरिए अंतरा वाघाते संबले निड्डिए किं दिंतु, तम्हा एरिसभरिएण न गंतव्वं ॥

अंतरा वाघातो इमो-

[भा. ५६६५] वासेण नदीपूरेण वा वि तेनभय हत्थि रोहे वा ।

खोभो जत्थ व गम्मति, असिवं एमादि वाघातो ॥

चू-अंतरा गाढं वासमारद्धं, चउमासवाहिणी वा महानदी पूरेण आगता, अगगतो वा चोरभयं, दुडुहत्थिणा वा पंथो रुद्धो, जत्थवा सत्थो गंतुकामो तत्थ रोहगो, रज्जखोभो वा तत्थ, असिवं वा तत्थ, एवमादिकज्जेसु अंतरा सन्निवेसं काउं सत्थो अच्छति ॥

एवं दव्वतो पडिलेहा । इमा खेत्त-काल-भावेसु-

[भा. ५६६६] खेत्तं जं बालादी, अपरिस्संता वतंति अद्धाणं ।

काले जो पुव्वणहे, भावे सपक्ख-परपक्खणादिन्नो ॥

चू-जत्तियं खेत्तं बालवुड्ढादिगच्छो अपरिश्रांतो गच्छति तत्तियं जति सत्थो जाति तो खेत्तओ सुद्धो । कालो जो उदयवेलाए पत्थित्ते पुव्वणहे ठाति सो कालतो सुद्धो । भावे जो सपक्ख-परपक्खभिक्खायरेहिं आणाइणो सो भावओ सुद्धो ॥

[भा. ५६६७] एक्केक्को सो दुविहो, सुद्धो ओमाणपेल्लितो चेव ।

मिच्छत्तपरिग्गहितो, गमणाऽऽदियणे य ठाणे य ॥

चू- “एक्केक्को” त्ति भंडिबहिलगादिसत्थो दुविहो-सुद्धो असुद्धो य । सुद्धो अनोमाणो, ओमाणपेल्लिओ असुद्धो । सत्थवाहो आतियत्तीवा जे वा तत्थ अधप्पहाणा एते मिच्छद्दिट्ठी । एतेहिं सो सत्थो परिग्गहितो होज्ज ॥ ओमाणपेल्लिओ इमेहिं होज्ज-

[भा. ५६६८] समणा समणि सपक्खो, परपक्खो लिंगिणो गिहत्था य ।

आता संजमदोसा, असती य सपक्खवज्जेणं ॥

चू-पुव्वद्धं कंठं । बहूसु सपक्ख-परपक्खभिक्खायरेसु अप्फव्वंताणं आयविराधना,

कंदादिग्गहणे वा संजमविराधना । अनोमाणस्स असतीते सपक्खोमाणं वज्जित्ता परपक्खोमाणेणं
गंतव्वं, तत्थ जनो भिक्खग्गहणे विसेसं जाणति ॥ “गमणे”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५६६९] गमणे जो जुत्तगती, वइगापल्लीहि वा अछिन्नेणं ।

धंडिल्लं तत्थ भवे, भिक्खग्गहणे य वसही य ॥

घू- जुत्तगती नाम भिदुगती - न शीघ्रं गच्छतीत्यर्थः । अछिन्नपहेण वइयपल्लीमादीहिं वा
गच्छति, तत्थ धंडिल्लं भवति, वइयपल्लीहिं य भिक्ख लभइ, वसही य लब्धति ॥

“आदियणे”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५६७०] आतियणे मोत्तूणं, न चलति अवरण्हे तेन गंतव्वं ।

तेन परं भयणा उ, ठाणे धंडिल्लठायीसु ॥

घू- आतियणे ति जो भुंजणवेलाए ठाति, मोत्तूणं य अवरण्हे जो न चलति तेन गंतव्वं । तेणं
परं भयणे ति भयणा नाम जइ अवरण्हे भोत्तुं चलए तत्थ जइ सव्वे समत्था गंतुं तो सुद्धो, अह न
सक्केति तो असुद्धो, न तेन गंतव्वं । ठाणे ति जो सत्थो सन्निवेशधंडिलेसु ठाति सो सुद्धो,
अधंडिले ठाति असुद्धो ॥ जं वुत्तं सत्थह अइ आतियत्ती य अस्य व्याख्या-

[भा. ५६७१] पुराणसावग सम्महिद्धि अहाभइ दाणसट्ठे य ।

अनभिग्गहिते मिच्छे, अभिग्गहिते अन्नतित्थी य ॥

घू- पुराणो, गहितानुव्वतो सावगो, अविरयसम्महिद्धी, अहाभइगो, दानसट्ठो,
अनभिग्गहियमिच्छो अभिग्गहियमिच्छइद्धी, अन्नतित्थिओय, एते सत्थहिवा अइ । आतियत्तिया
वि एते चेव अइ ॥ अइत्थानं पडुच्च भंगदंसणत्थं भण्णति-

[भा. ५६७२] सत्थपणए य सुद्धे, य पेळिते कालऽकालगम-भोजी ।

कालमकालइइ, सत्थाहऽइत्थाऽऽदियत्ती वा ॥

घू- सत्थपणगं ति पंच सत्था, एयं गुणकारपयं, ते य सत्था सुद्धा । कहं ? उच्चते - सपक्ख
परपक्खतोमाणअपेळिय ति, कालअकाले गमणं, कालअकाले भोजणं, कालअकालनिवेशो,
ठाइ ति धंडिलअधंडिलठाइ । एते चउरो सपडिपक्खा सोलसभंगकरमपया । अइ सत्थवाहा
अतियत्ति ते दो वि गुणकारपया - एत्थ कालेगच्छइ, काले भुंजइ, काले निवेशइ, धंडिले ठाइ-
एए सुद्धपया, पडिपक्खे असुद्धा । सत्थवाहादिया पढमा छउरो नियमा भइ, पच्छिमा चउरो
भयणिज्जा भवंति, अइयत्ती वि ॥ एसा भइवाहुकया गाहा, एइए अत्थओ सोलस भंगा उत्तरभंगा,
उत्तरभंगविगम्या य सव्वे सूत्तिया । जतो भण्णति-

[भा. ५६७३] एतेसिं च पयाणं, भयणाए सयाइ एगपन्नं तु ।

वीसं च गमा नेया, एत्तो य सयग्गसो जतणा ॥

घू- सत्थपणगपदं, चउरो य सोलसभंगपदा, अइ सत्थवाहा, आदियत्ति अइ पदा य, एतेसिं
पदाणंसंजोगे भयण ति भंगा, एतेसिं एक्कावणसया भवंति वीसं च भंगा । एत्थ सत्थेसु सुद्धासुद्धेसु
सत्थवाहाइयत्तेसु य भइपंतेसु अप्पबहुचिंताए सयगेहिं जयणा भवति ॥ एसेवत्थो फुडो कज्जति-

[भा. ५६७४] कालुइत्थाइ कालमनिवेशी, ठाणइत्थाइ कालभोइ य ।

उग्गयऽनत्थमियधंडिल मज्झण्ह धरंत सूरे वा ॥

चू- कालुड्वाती उग्गए आइच्चे दिवसतो जो गच्छति, कालनिवेसी जे अणत्थमिए आदिच्चे यक्कति, ठाणड्वाती यंडिल्ले यक्कइ, कालभोती जो मज्झण्हे भुंजइ, अणत्थमिए वा ॥

[भा. ५६७५] एतेसिं तु पयाणं, भयणा सोलसविहा तु कायव्वा ।
सत्थपणएण गुणिता, असीति भंगा उ नायव्वा ॥

चू- एतेसिं चउण्ह पयाणं इमेण विहिमा सोलस भंगा कायव्वा - कालुड्वाती कालनिवेसी ठाणड्वाती कालभोती (१), एवं सपडिपक्खेसु सोलस भंगा कायव्वा । एते सोलस भंगा सत्थपणएण गुणिता असीति भंगा भवति ॥

[भा. ५६७६] सत्थाहऽड्गगुणिता, असीति चत्ताल छस्सया होति ।
ते आइयत्तिगुणिता, सत एक्कावन्न वीसऽहिया ॥

चू- असीति अट्टेहिं सत्थाहिवेहिं गुणिया छस्सता चत्ताला भवति । ते अट्टेहिं अतिअत्तिएहिं गुणिता एक्कावणं सता वीसा भवति । एत्थ अन्नयरे सत्थे भंगविगप्पेण वा सुद्धे आगतुं आयरियाण आलोएति सत्थपडिलेहगा ॥ इदानिं अनुन्नवणा भण्णति-

[भा. ५६७७] दोण्ह वि चियत्ते गमणं, एगस्सऽचियत्ते होति भयणा उ ।
अप्पत्ताण निमित्तं, पत्ते सत्थम्मि परिसाओ ॥

चू- जत्थ एगो सत्थवाहो तत्थ तं अनुन्नवेंति, जे य अहप्पधाणा पुरिसा ते वि अनुन्नवेंति, जत्थ दो सत्थाधिवा तत्थ दोऽवि अनुन्नवेंति, दोण्ह वि चियत्ते गमणं । अह एगस्स अचियत्तं तो भयणा, जति पेल्लगस्स चियत्तं तो गम्मति, अह पेल्लगस्स अचियत्तं तो न गम्मति । पंथिता वा जाव न भिलंति सत्थे ताव सउणादिनिमित्तं गेण्हति, सत्थे पुण पत्ता सत्थस्स चेव सउणेण गच्छंति । अन्नं च सत्थपत्ता तिन्नि परिसा करंति- पुरतो भिगपरिसा, मज्झे सीहपरिसा, पिट्ठतो वसभपरिसा ॥ दोण्ह वि त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५६७८] दोण्ह वि समागता सत्थिओ व जस्स व वसे गम्मति ऊ ।
अणणुन्नवणे गुरुगा, एमेव य एगतरपंते ॥

चू- “दोण्ह” वि सत्थो सत्थवाहो य, एते दो वि समागए समगं अनुन्नवेंति । अहवा - सत्थवाहं जस्स य वसेण गम्मइ एते दो वि समागते समगं अनुन्नवेंति । अहवा - सत्थाहिवं चेव एक्कं अनुन्नवे । एवं जइ नो अनुन्नवेंति तो चउगुरुगा, जति दोन्नि अहिवा ते दो वि पेल्लगा तत्थ एक्कं अनुन्नवेंति, एत्थ वि चउगुरुगा । एगतरे वा पंते पेल्लगे जइ गच्छंति तत्थ एमेव चउगुरुगं ॥

[भा. ५६७९] जो वा वि पेल्लिओ तं, भणंति तुह बाहुछायसंगहिया ।
वच्चामऽनुग्गहो त्ति य, गमनं इहरा गुरू आणा ॥

चू- सत्थाहिवं सत्थं वा जोवा तम्मि सत्थ पेल्लगे तं भण्णति - जति अनुजाणह अहं तो तुम्हेहिं समं तुह बाहुछायड्डिता समं वच्चामो । जइ सो भणेज्ज - “अनुग्गहो” ततो गम्मति । अह तुण्हिक्को अच्छति भणइ वा - “मा गच्छह” जइ गच्छंति तो चउगुरुगं, आणादिया य दोसा ॥ जति सत्थस्स अचियत्ते सत्थाहिवस्स वा अन्नस्स वा पेल्लगस्स अचियत्ते गम्मति तो इमे दोसा-

[भा. ५६८०] पडिसेहण निच्छुभणं, उवकरणं बालमाति वा हारे ।
अतियत्ति गोम्मएहि व, उट्टुज्जंते न वारंति ॥

चू- अडविमज्जे गयाणं भत्तपानं पडिसेहेज्ज, सत्थातो वा निच्छुभेज्ज, उवकरणं वा बालं वा अन्नेन हरावेज्ज, अतियत्तिएहिं “गोमिय”त्ति गो (था) णइल्लया तेहिं उदुज्जंते न वारंति ॥

ते पंता भद्दगा वा-

[भा. ५६८१] भद्दगवयमे गमनं, भिक्खे भत्तट्टणाए वसहीए ।

थंडिल्लासति मत्तग, वसभा य पदेस वोसिरणं ॥

चू- अनुन्नविए भद्दगवयणे गम्मति, इमं भद्दगवयणं- जंतुब्भेहिं संदिसहत्तं मे सव्वं पडिपावेस्सं सिद्धत्थपुप्फाविव सिरद्धिता मे पीडं न करेह । एवं भणंते गंतव्वं ॥

[भा. ५६८२] पुव्वभणितो य जयणा, भिक्खे भत्तट्ट वसहिं थंडिल्ले ।

सच्चेव य होति इहं, नाणत्तं नवरि कप्पम्मि ॥

चू- पुव्वं भणिता संवड्डसुते थंडिल्लस्स असति मत्तगेसु वोसिरित्तु वहंति जाव थंडिलं, एवं वसभा जयंति । थंडिलमत्तगासति धम्माधम्मागासप्पदेसेसु वोसिरंति । इह कप्पे नाणत्तं ॥

तस्सिमो विही-

[भा. ५६८३] अग्गहणे कप्पस्स उ, गुरुगा दुविहा विराधना नियमा ।

पुरिसड्डाणं सत्थं, नाऊण न वा वि गिण्हेज्जा ॥

चू- जति छिन्ने अच्छिन्ने वा पंथे अद्धाणकप्पं न गेण्हंति तो चउगुरुगा, भत्तादिअलंभे खुहियस्स आयविराधना, खुहतो वा कंदादी गेण्हेज्ज संजमविराहणा । अहवा - सव्वे जइ संघयण- धिति-बलिया पुरिसा अद्धाणं वा जति एगदेवसियं दो देवसियंवा, सत्थं त्ति - जति सत्थे अत्थि भिक्खं पभूयं धुवलंभो भद्दगो सत्थगो कालभोईय कालट्ठाती य एवमादिणा नातुं छिन्नद्धाणे वि न गेण्हेज्ज ॥ सो पुण अद्धाणकप्पो केरिसो घेत्तव्वो-

[भा. ५६८४] सक्कर-घय-गुलमीसा, खजूर अगंधिमा यम्मीसा ।

सत्तुअ पिण्णाओ वा, घय-गुलमिस्से खरेणं वा ॥

चू- सक्कराए घएण य, सक्कराभावे गुलेण वा घएण वा, एतेहिं भिस्सिया अगंधिमा घेपंति । अगंधिमा नाम कयलया । अन्ने भणंति - मरहट्टविसए फलाण कयलकप्पमाणाओ पेंडीओ एक्कम्मि डाले बहुक्किओ भवंति, ताणि फलाणि खंडाखडीण कयाणि घेपंति, तेसिं असति खजूरा घयगुलमिस्सा धिपंति, एतेसिं असतीए सत्तुआ घयगुलमिस्सा घेपंति, असति घयस्स खरसणहगुलमिस्सो पिण्णाओ घेत्तव्वो ॥ एतेसिं इमो गुणो-

[भा. ५६८५] थोवा वि हणंति खुहं, न य तण्ह करंति एते खजंता ।

सुक्खोदणोवडलंभे, समितिम दंतिक्क चुण्णं वा ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । एरिसद्धाणकप्पस्स अलंभे “सुक्खोदणो” - सुक्खकूरो, “समितिम” सुक्खमंडगा, “दंतिक्क” - अनेगागारं खजग । अहवा - दंतिक्कं चुण्णो तंदुललोट्टो दंतिक्कगहणेण तंदुलचुण्णो, चुण्णागहणातो खजगचूरी, एस दंतिक्कचुण्णो खजगचूरी वा घयगुलेण भिस्सिज्जति, मा संसज्जहिंति । जति सुद्धं लभंति तो अद्धाणकप्पं न भुंजति, जत्तिएण वा ऊणं सुद्धं तत्तियं अद्धाणकप्पं भुंजति, अनुवट्ठावियाण वा दिज्जंति अद्धाणकप्पो ॥ इमं च गिण्हंति-

[भा. ५६८६] तिविहाडडमयभेसज्जे, वणभेसज्जे य सप्पि-महु-पट्टे ।

सुद्धाडडसति तिपरिए, जा कम्मं नाउमद्धाणं ॥

चू-वात-पित्त-सिंभवसहातो सन्निवातियाण वा रोगातंकारणं भेसज्जा ओसहा व्रण-ओसहाणि य गेण्हति, वणभंगद्वा य घतमहु, वणबंधद्वा य खीरपट्टं गेण्हति । सव्वं पेयं सुद्धं मग्गियव्वं, असति सुद्धस्स तिपरियजयणाए पनगपरिहाणीए जाव अहाकम्मं वि गेण्हति, पमाणतो अद्धाणकप्पं थोवं बहु वा अद्धाणं नाउं गेण्हति, गच्छप्पमाणं वा नाउं ॥

[भा. ५६८७] सभए सरभेदादी, लिंगविवेगं च कातु गीतत्था ।
खरकम्मिया व होउं, करेति गुत्ति उभयवग्गे ॥

चू-जत्थ सभयं तत्थ वसभा सरभेयवण्णभेयकारिगुलियाहिं अप्पणो अन्नारिसं सरवण्णभेदं काउं, अहवारयोहरणादि दव्वलिंगं मोत्तुं गिहिलिंगं काउं जहा न नज्जति एते संजय ति खरकम्मियाव सन्नद्धपरियरा जहासंभवगहियाउथा होउं साहुसाहुणीउभयवग्गे गुत्तिरक्खं करेति ॥ किं च-

[भा. ५६८८] जे पुव्वं उवगरणा, गहिता अद्धाण पविसमाणेहिं ।
जं जं जोग्गं जत्थ उ, अद्धाणे तस्स परिभोगो ॥

चू-पुव्वद्धं कंठं । जं जोग्गं - जत्थ उदगगलणकाले चम्मकरगो, वहणकाले कावोडी उट्ठा, भिक्खायरियकाले सिक्कगा, विकरणकाले पिप्पलगो, एवमादि ॥

[भा. ५६८९] सुक्खोदणो समितिमा, कंजुसिणोदेहि उण्हविय भुंजे ।
मूलुत्तरे विभासा, जतितूणं निग्गते विवेगो ॥

चू- जो सुक्खोदणो गहितो, जे य समितिमादी खरा, एते उण्होदणेणं कंजिएण वा उणहे गाहेता सुईकरेता भोत्तव्वा । “मूलुत्तरे विभास” ति अद्धाणकप्पो मूलगुणोवघातो, अहाकम्मं उत्तरगुणोवघाओ । किं अद्धाणकप्पं भुंजउ ? अह अहाकम्मं लब्भमाणं भुंजउ ? , अत्रोच्यते- ‘एत्थ दो आदेसा, जम्हा कप्पो मूलगुणघाती, अहाकम्मं उत्तरगुणघाती, तम्हा कम्मं लहुतरं भोत्तव्वं । जम्हा आहाकम्मे छण्हुवघातो, कप्पो पुण फासुओ । एत्थ वरं कप्पो, न कम्मं” ॥

चोदगाह - “जो कप्पो आहाकम्मिओ तत्थ कहं दुदोसदुडो” ? , आचार्य आह-
[भा. ५६९०] कामं कम्मं पि सो कप्पो, निसिं च परिवासितो ।
तहावि खलु सो सेयो, न य कम्मं दिने दिने ॥

चू- सर्वथा वरं अद्धाणकप्प एवं, न चाहाकम्मं, दिने दिने बहुसत्त्वोपघातित्वात् ॥
[भा. ५६९१] आहाकम्मं सइं घातो, सयं पुव्वहते सिया ।

जे ते तु कम्ममिच्छंति, निग्धीणा ते न मे मता ॥

चू- अद्धाणकप्पे जं आहाकम्मं तत्र पूर्वहते सकृदेव जीवोवघातः (जे पुण) अद्धाणकप्पं मूलगुणा न भजति । “उत्तरगुणो ति” जे पुण आधाकम्मं भुंजति दिने दिने ते अत्यंतनिर्घृणा सत्त्वेषु, न ते मम सम्पत्ता संयमायतनं प्रति । “जतिऊणं निग्गए विवेगो” ति एवं अद्धाणे जतित्ता जाहे अद्धाणातो निग्गता ताहे अभुत्तं भुत्तुद्धरियं वा अद्धाणकप्पं विवेगो ति परिडुवेंति ॥ मह्गवयणे ति गयं । इदानीं “भिक्षित्ति” दारस्स कोति विसेसो भण्णति-

[भा. ५६९२] कालुट्ठादीमादिसु, भंगेसु जतंति बितियभंगादी ।
लिंगविवेगोऽकंते, चुडलीओ मग्गओ अभए ॥

चू- कालुट्ठाती कालनिवेसी, ठाणठाती कालभोती । एत्थ पढमभंगो सुद्धो । एत्थ भंगजयणा

नस्थि । वितियभंगादिसु जयंति-तत्थ वितियभंगे अकालभोती, तत्थ सलिंगविवेगं काउं राओ परलिंगेण गिण्हंति । ततिय-चउत्थभंगेसु अ ठाणइती तत्थ जयंति, जं गोणादीहिं अकंठइणं आसि तहिं ठायंति । चउत्थभंगे लिंगविवेगेण भत्तादि गेण्हंति, गोणादिअकंठे य ठायंति । पंचमादिभंगेसु चउसु “चुडली” संथारभूमादिसु बिलादी जोइउं ठायंति । नवमादिसोलसंतेसु अइभंगेसु अकालइतीसु रातो गमणमगतो “अभए”त्ति जति वच्चंताणं “मगतो”त्ति पच्छतो अभयं तो पच्छतो ठिता जयंति । एसा भंगजयमा ॥

[भा.५६९३] पुव्वं भणिता जतणा, भिक्खे भत्तइ सहि थंडिल्ले ।
सच्चेव य होति इहं, जयणा ततियम्मि भंगम्मि ॥

चू-संवट्टमुत्तमादिसु बहुसो भणिया जयणा । अहवा - नवगनिवेसे जहा भिक्खग्गहणं तथा कायव्वं भत्तइणं, अकालठातिसस निब्भए पुरतो गुंतुं समुद्धिसंति, जेण समुद्धिइ सत्तो अब्भेति, वसहिमज्जे सत्थस्स गिण्हति, अथंडिले मत्तएसु जयंति, मत्तगासति पदेसेसु वि । अहवा - ततियभंगे अथंडिलाइम्मि सच्चेव जयणा जा संवट्टसुतते सवित्थरा भणिया ॥

[भा.५६९४] सावय अन्नइकडे, अइहा सयमेव जोति जतणाए ।
गोउलविउव्वणाए, आसासपरंपरा सुद्धो ॥

चू-सावय ति अइहाणे जति सावयभयं होइ तो अन्नेहिं सत्थिल्लएहिं जा अप्पणइहा कया अगनी तमल्लियंति, तस्स य असति अन्नत्थकडं अगणिं घेतूण फासुयदारुएहिं जालंति, अट्टेति जा सत्थिल्लगेहिं संजयइहाए कडा तं सेवंति, परकडअसति ति सयमेव अगनिं अहरुत्तरेण जणंति जोइजइणाए ति - कते कजे जोइसालभणियजयणाए विज्झवेतीत्यर्थः ॥

“गोउल” पञ्चार्थः, अस्य व्याख्या-

[भा.५६९५] सावय-तेन-परद्धे, सत्थे फिडिता ततो जति हवेज्जा ।
अंतिमवइया वेंटिय, नियट्टणय गोउलं कहणा ॥

चू-अंतरा महाडवीए सिंघादिसावयतेनेहिं वा सत्थो परद्धो, सव्वो दिसोदिसिं नट्टो, साधूवि एक्कतो नट्टा, सत्थाओ फिडिया न किं चि सत्थिल्लयं पस्संति, पंथ च अजाणमाणा भीमाडविं पवजेज्जा । तत्थ वसभा गणिपुरोगा सेसा सव्वत्थामेण गच्छक्खणं करेति जयणाए ताहे दिसाभाग-मणुनेता सबालवुहुगच्छस्स रक्खणइहा वणदेवताए उस्सगं करेति, सा आगंपिया दिसिभागं पंथं वा कहेज्ज, सम्महिट्टिदैवता वा अन्नोवदेसतो वइयाओ विउव्वति, ते साधू तं वइयं पासित्ता आस-सिया, ते साधू ताए देवताए गोउलपरंपरणेण ताव नीया जाव जनवयं पत्ता ताहे सा देवता अति-मवइयाए जाव उवगरणवेंटियं विस्सरावेइ, तीए अइहा साहुणो नियत्ता गोउलं न पेच्छंति, वेंटियं घेतुं पडिगया । गुरुणो कहेंति - नत्थि सा वइयंति, नायं जहा देवयाए कय ति, एत्थ सुद्धा चेव । नत्थि पच्छिंतं ॥

[भा.५६९६] भंडी-बहिलग-भरवाहिएसु एसा व वण्णिया जतणा ।
ओदरिय विवित्तेसुं, जयणा इमा तत्थ नायव्वा ॥

चू-विचित्ता कप्पडिया, अहवा-विवित्ता-मुसिता, सेसं कंठं ।

[भा.५६९७] ओदरिए पत्थयणा, ऽसति पत्थयणं तेसि कंदमूलफला ।
अग्गहणम्मि य रज्जू, वलेति गहणं तु जयणाए ॥

सू- भंडिवहिलगभरवहाणं असति आगाढे रायदुद्धादिकञ्जे उदरिगादिसु वि सह गम्मेज्ज । तत्थ ओदरिगेहिं सह गम्ममाणे अद्धाणकम्पादि ओदरिगादीण वि पत्थयणासति जाहे ते ओदरिया पत्थयण-खीणा, ताहे तेसिं पत्थयणं कंदमूलफलादि, साहूणं ते च्चेव होज्ज ॥ “अग्गहणम्मि” पच्छद्धं, अस्य व्याख्या-

[भा. ५६९८] कंदादि अभुजंते, अपरिणते सत्थियाण कहयंति ।

पुच्छा वेहानसे पुण, दुक्खिहरा खाइतुं पुरतो ॥

सू- तत्थ जे अपरिणया ते नेच्छंति कंदादि भुजिउं, ताहे वसभा तेसिं सत्थिइल्लणं कहेति । ते वसभा सत्थिल्लए भणंति - एते तहा बीहावेह, जहा खायंति । ताहे ते सत्थिल्लया रज्जूओ वलंति, अपरिणता पुच्छंति । अपरिणयाण वा पुरतो साहूपुच्छंति-किं एयाहिं रज्जूहिं ?, ताहे ते सत्थिल्लया भणंति - अम्हे एक्कणावारुढा । अम्ह कंदादि न खाइतं, अम्हे एताहिं वेहानसे उल्लंबेहामो, इहरा तेसिं पुरओ दुक्खं खायामो ॥

[भा. ५६९९] इहरा वि मरति एसो, अम्हे खायामो सो वि तु भएणं ।

कंदादि कज्जगहणे, इमा उ जतणा तहिं होति ॥

सू- सो कंदादि अखायंतो इह अडवीए अवस्स चेव मरइ तम्हा तं मारेत्ता अम्हे सुहं चेव खायामो । सो य अपरिणओ एयं सोच्चा भया खायति, एवमादिकञ्जे कंदादिगहणे इमा जयणा ॥

[भा. ५७००] फासुण जोणि परित्ते, एगद्धिं अबद्ध भिन्ऽभिन्ने य ।

[भा. ५७०१] बद्धट्टिए वि एवं, एमेव य होति बहुबीए ॥

[भा. ५७०२] एमेव होति उवरिं, बद्धट्टिय तह होति बहुबीए ।

[भा. ५७०३] साहारणस्स भावा, आदीए बहुगुणं जं च ॥

[भा. ५७०४] तुवरे फले य पत्ते, रुक्ख-सिला-तुप्प-मद्दणादीसु ।

[भा. ५७०५] पासंदणे पवाते, आयवतत्ते वहे अवहे ॥

— एवं छ गाहाओ भाणियव्वो ।

सू- एयाओ जहा पलंबसूत्रे, पूर्ववत् । असिवे त्ति गतं । इदानिं ओमे त्ति-

[भा. ५७०६] ओमे एसण सोही, पजहति परितावितो दिग्गिछाए ।

अलभंते वि य मरणं, असमाही तित्थवोच्छेदो ॥

सू- ओमे अद्धाणं पवज्जियव्वं ओमे अच्छंतो दिग्गिछाए परिताविओ एसणं पजहति । अहवा -अलभंतो भत्तपानं मरति, असमाही वा भवति, असमाहिमरणेण वा नाराधइ, अन्नोन्नमरंतसु य तित्थवोच्छेओ भवति, एते अगमने दोसा ॥ गमने इमा पंधजयणा-

[भा. ५७०७] ओमोयरियागमणे, मग्गे असती य पंधजयणाए ।

परिपुच्छिऊण गमणं चतुव्विहं रायदुद्धं तु ॥

सू- जया ओमे गम्मति तदा पुक्खं मग्गेण गंतव्वं, असति मग्गस्स पंधेण, तत्थ वि पुक्खं अच्छिन्ने, पच्छा छिन्नेन । गमणे विही सच्चेव जो असिवे । ओमे त्ति गतं । इदानिं “रायदुद्धे”, तं चउव्विहं वक्खमाणं ॥ सो पुण राया कहं पदुद्धो ?, अत उच्यते-

[भा. ५७०८] ओरोहधरिसणाए, अब्भरहियसेहदिक्खणाए य ।

अहिमर अनिद्धदरिसण, वुग्गाहण वा अनायारे ॥

चू-ओरोहओ अंतेपुरं, तंलिगत्थमादिणा केणइ आधारिसियं। अहवा - तस्स रन्तो अम्बरहिओ त्ति आसन्नो कोइ सेहो दिक्खितो। अहवा - साधुवेसेण अहिमरा पविट्ठा। अहवा - स्वभावेण कोइ साधू अनिट्ठो, अनिट्ठं वा साधुदंसणं मन्ति, मंतिमादीण वा वुग्गाहितो, वाए वा जितो, संजओ वा अगारीए समं अनायारं पडिसेवंतो दिट्ठो ॥ एवमादिकारणेहिं पदुट्ठो इमं कुञ्जा-

[भा. ५७०९] निव्विसओत्ति य पढमो, बितिओ मा देह भत्त-पानं से।

ततिओ उवकरणहरो, जीविय-चरित्तस्स वा भेदो ॥

चू-जेण रन्ना निव्विसया आणत्ता तत्थ जति न गच्छति तो चउगुरुगं, अन्नं च आणाइक्कमे कज्जमाणे राया गाढयरं रुस्सति। एते पढमभेदे दोसा ॥

[भा. ५७१०] गुरुगा आणालोवे, बलियतरं कुप्पे पढमए दोसा।

गेण्हंत-देंतदोसा, बितिए चरिमे दुविधमेतो ॥

चू-जेण रन्ना रुट्ठेणं गाम-नगरादिसु भत्तपानं वारितं तत्थ देंताण गेण्हंताण वि दोसा, एते बितिते दोसा। ततिए उवकरणहरो तत्थ वि एते चेव। चरिमो त्ति चउत्थो तत्थ दुविधभेददोसो जीवियभेदं वा करेज्ज, चरणभेयं वा। जम्हा अच्छंताण एवमादी दोसा तम्हा गंतव्वं ॥

निव्विसयाण तान तिविहं गमणं इमं-

[भा. ५७११] सच्छंदेण य गमणं, भिक्खे भत्तट्ठणा य वसहीए।

दारे ठिओ रुंभति, एगत्य ठिओ व आणावे ॥

“सच्छंदेण य गमनं भिक्खे” अस्य व्याख्या-

[भा. ५७१२] सच्छंदेण सयं वा, गमनं सत्थेण वा वि पुव्वुत्तं।

तत्थुग्गमातिसुद्धं, असंथरे वा पनगहाणी ॥

चू-सच्छंदगमणं अप्पणो इच्छाए, सयं ति विणा सत्थेण वा गच्छति, तं च गमणं पुव्वुत्तं इहेव असिवहारे ओहनिज्जुत्तीए वा। तत्थ सच्छंदगमणे उग्गमादिसुद्धं भत्तपानं गेण्हंतो अच्चुत्तु सुद्धासति वा असंथरे पनगपरिहाणीए जयंता गेण्हंति। “दारे व ठिउ” त्ति एयस्स विभासा- निव्विसयमाणत्तेसु मा एत्थेव जनवदे निलुक्का अच्छिंहंति, ताहे पुरिसे साहजे देति।

ते पुरिसा भिक्खग्गहणकाले भणंति - “तुम्हे पविसह गामं नगरं वा भिक्खं हिंडित्ता ततो चेव भोत्तुं आगच्छह, इह चेव दारट्ठिता उद्विक्खामो।” ते तत्थ टिया जो जो साधू एते तं तं च निरुंभति जावं सव्वे मिलिया। अहवा - ते रायपुरिसा एगत्य सभाए देउले वा ठिता भणंति - तुम्हे भिक्खं हिंडित्ता इहं आणेह, अम्ह समीवे भुंजह त्ति ॥

[भा. ५७१३] तिण्हेगतरे गमणं, एसणमादीसु होइ जइतव्वं।

भत्तट्ठ न थंडिल्ले, असति सोही व जा जत्थ ॥

चू-“तिण्हेगयर” त्ति - सच्छंदगमणं एक्को, दारे रुंभति बितिओ, इह आनेह त्ति ततिओ, एयन्नयरप्पगारेण गच्छमाणा एसणा। आदिसद्दातो उग्गमुप्पायणा य। तेसु विसुद्धं भत्तपानं गेण्हंति, भत्तट्ठं दोसु विहिना करंति। रायपुरिससमीवड्ढित्तैसु भयणा। थंडिल्लसामायारीं न हावेंति, रायपुरिससमीवड्ढित्तैहिं वा कुरुकुयं करंति। सच्छंदं वसमाणा वसहिसामायारिं न परिहावंति। अह रायपुरिसा भणेज्ज - “अम्हं समीवे वसियव्वं।” तत्थ विजहा विरोहतो न हावेंति। भत्तादिसुद्धस्स

असति पनगपरिहाणीए विसोधि अविसोदीए जयंतस्स जा जत्थ अप्पतरदोसकोडी तं गेण्हंति ॥
जे भणिया भद्दबाहुकयाए गाहए सच्छंदगमणाइया तिन्नि पगारा, ते चेव सिद्धसेनखमासमणेहिं
फुडतरा करंतेहिं इमे भणिता-

[भा. ५७१४] सच्छंदेण उ एकं, बितियं अन्नत्थ भोत्तिहं मिलह ।
ततिओ घेतुं भिक्खं, इह भुंजह तीसु वी जतणा ॥

चू- तिसु वि पगारेसु गच्छता तिसु वि उग्गमुप्पायणेसणासु जतंति, ससत्तिं न हावेत्ति । शेषं
गतार्थम् ॥ अहवा - कोइ कम्मघनकक्खडो स्वचित्तनिकृतिवंचनानुमानपरमविजृम्भादिदं कुर्यात्-

[भा. ५७१५] सबितिजए व मुंचति, आणावेत्तुं च चोळए देति ।
अम्हुग्गमाइसुद्धं, अनुसद्धिं अनिच्छं जं अंतं ॥

चू- साधूण भिक्खं हिंडंताण रायपुरिसबितिज्जते जइ उत्तसंता अनेसणिज्जं पि गिण्हावेत्ति
तत्थ ते पन्नवेयव्वा - अम्हं उग्गमातिसुद्धं घेष्पति । अहवा - एगत्य निरुंभितं चोळए आणावेकण
देति “एयं भुंजह” ति । ताहे सो रायपुरिसो भण्णति - “अम्हे उग्गमाइ सुद्धं भुंजेमो, न कप्पइ
एयं ।” एवं भणिओ जइ उस्संकलइ ताहे भिक्खं हिंडंति, अनिच्छे अनुसद्धी, धम्मकहालद्धी तो
धम्मं कहेति, निमित्तेण वा आउट्टिज्जति, मंतजोएण वा वसीकज्जति, असति अनिच्छे यं जं
चोळगेसु आनीयं तत्थ जं अंतपंतं तं भुंजति ॥ अहवा-

[भा. ५७१६] पुव्वं व उवक्खडियं, खीरादी वा अनिच्छे जं देति ।
कमढग भुत्ते सन्ना, कुरुकुर्यदुविहेण वि दवेणं ॥

चू- सो रायपुरिसो भण्णति- “जं पुव्वरद्धं तं अम्हं चोळगेसु आनिज्जउ, दधिखीरादि वा
आणाविज्जउ ।” अहवा - चोळगेसु जं पुव्वरद्धं दहिखीरादि व भंजति, जइ पुव्वरद्धं दहिखीरादि
वा नेच्छति आणावेत्तुं ताहे सुद्धमसुद्धं वा जं सो देति तं भुंजति । इमा भत्तइजयणा-कमढगेसुं
संतरं भुंजति, गिहिमायणेसु वा । सन्नं च वोसिरित्ता फासुयमद्धियाए बहुदवेण य कुरुकुर्यं
करंति, दुविधेन वि दवेणं अचित्तेन य सचित्तेन वि, पुव्वं मीसेण पच्छा ववहारसचित्तेन । “असति
सोधी य जा जत्थ” ति एयं पदं अन्नहा भण्णति - जति जयणा संभवे अजयणं न करति,
विसुद्धाहारे वा लब्भंते असुद्धं भत्तइ, थंडिल्लविहिं वा न करंति, तो जा जत्थ सोही तमावज्जति ।
निव्विसय ति गयं । इदानिं बित्तिओ “मा देह भत्तपान” ति अत्रोच्यते-

[भा. ५७१७] बित्तिए वि होति जयणा, भत्ते पाने अलब्भमाणे वि ।
दोसीण तक्क पिंडी, एसममादीसु जइयव्वं ॥

चू-पुव्वरद्धं कंठं । जाव जनो न संचरति तव सानुवेलाए दोसीणं तक्कं वा गेण्हंति, भिक्खवेलाए
वा वायसपिंडीओ गेण्हंति, ततो एसणाए जे अप्पतरा दोसा ततो उप्पायणाए ततो उग्गमेण
अप्पतरदोसेसु जयंति ॥ अहवा - इमा जयणा-

[भा. ५७१८] पुराणादि पन्नवेउं, णिसिं पि गीयत्थे होइ गहणं तु ।
अग्गीते दिवा गहणं, सुन्नघरे ओमरादीसु ॥

चू-पुराणो सावगो वा गहियाणुव्वतो खेयण्णे पन्नविज्जति । सो पन्नविओ देवकुले बलिलक्खेण

ठावेइ, तं दिवा घेणइ, तारिसस्स असइ गीयत्थेसु रातो वि घेण्पति । अगीएसु दिवा गहणं, देवकुले सुन्नघरे वसंतघरे वा अच्चणलक्खेण ओमराईसु ठवियं ॥

[भा. ५७१९] उम्मर कोट्टिबेसु य, देवकुले वा निवेदणं रन्तो ।

कयकरणे करणं वा, असती नंदी दुविधदव्वे ॥

चू- “कोट्टिबे” त्ति - जत्थ गोभत्तं दिज्जति तत्थ गोभनलक्खेण ठवियं गेण्हति, जाव उवसामिज्जति राया ताव एवं जयणजुत्ता अच्छंति । जति सब्बहा उवसामिज्जंति नोवसमति ताहे जो संजतो कयकरणो ईसत्थे सो तं बंधेउं सासेति, विज्जाबलेण वा सासेति, विउव्विणिह्विसंपन्नो वा सासेति । जाहे कयकरणादियाण असति ताहे “नंदि”त्ति नंदी हरिसो, एसो तुट्टी, जेन दुविधदव्वेण भवति तं गेण्हंति । दुविधदव्वं फासुगमफासुगं वा, परित्तमनंतं वा, असन्निहिं सन्निहिं वा, एसणिज्जं अनेसणिज्जं वा । एवमादिभत्तपानं पडिसेव त्ति ॥

मा देह भत्तपानंति गयं । इदानिं उवकरणहरे त्ति-

[भा. ५७२०] तति ए वि होति जयणा, वत्थे पादे अलब्बमाणम्मि ।

उच्छुध विप्पइन्ने, एसणमादीसु जतियव्वं ॥

चू- रन्ना पडिसिद्धं मा एतं कोइ देज्ज । एवं वत्थपादेसु अलब्बमाणेसु इमा जयणा - जं देवकुलादिसु कप्पडिएसु उच्छुद्धं तं गिण्हंति, विप्पइण्णं जं उक्कुरुडियादिसु ठितं एसणादिसु वा जतंति पूर्ववत् ॥

[भा. ५७२१] हितसेसगाण असती, तण अग्नी सिक्कगा य वागा य ।

पेहुण-चम्मग्गहमे, भत्तं च पलास पाणिसु वा ॥

चू- रन्ना रुट्टेण साधूण उवकरणं हरितं, सेसं ति अन्नं नत्थि, ताहे सीतांभिभूता तणाणि गेण्हेज्जा, अग्निं गेण्हेज्ज, अग्निं वा सेवेज्ज । पत्तगबंधाभावे सिक्कगहियादे काउं हि (डे) ज्ज, सन्नादि प (व) क्ततया पाउरणा गेण्हेज्ज, पेहुणं ति मोरंगमया पिच्छया रयहरणट्टाणे करेज्ज, पत्थरण पाउरणं वा जह बोडियाण, चम्मयं वा पत्थरणपाउरणं गेण्हेज्ज, पलासपत्तिमादिसु भत्तं गेण्हेज्ज, अहवा - भत्तं कुंडगादिसु गेण्हेज्जा पलासपत्तेसु वा भुंजेज्ज । पाणीसु वा गहणं भुंजणं वा ॥

[भा. ५७२२] असती य लिंगकरणं, पन्नवणट्टा सयं व गहणट्टा ।

आगाढकारणम्मि, जहेव हंसादिणं गहणं ॥

चू- असति रन्तोवसमस्स, उवकरणस्स वा असति, ताहे परलिंगं करेति । जं रन्तो अनुमतं तेन लिंगेण ठिता ससमय-परसमयविदू वसभा रायाणं पन्नवेति - उवसामेतीत्यर्थः । तेन वा परलिंगेन ठिता उवकरणं स्वयमेव गृण्हंति, एयं चेव आगाढं । अन्नम्मि वा आगाढे जहेव हंसमादितेज्जाण गहणं दिट्ठं तथा इहं पि आगाढे कारणे वत्थ-पत्तादियाण गहणं कायव्वं । ओसोवण-तालुग्घाडमादि एहिं अन्येन वाहिं संप्रयोगेनेत्यर्थः ॥

उवकरणहडे त्ति गयं । इदानिं भेदे त्ति-

[भा. ५७२३] दुविहम्मि भेरवम्मि, विज्जनिमित्ते य चुण्ण देवीए ।

सेट्ठिम्मि अमच्चम्मि य, एसणमादीसु जइयव्वं ॥

चू- भेरवं भयानकं, तं दुविहं जीवियाओ चारित्ताओ वा ववरोवेति तं रायाणं पदुट्ठं विज्जादीहिं

वसीकरेजा, निमित्तेण वा आउट्टिज्जति, चुण्णेहिं वा आघंसमादीहिं वसीकज्जति । “देवी य” ति जा य तस्स महादेवी इट्ठा सा वा विजादीहिं आउट्टिज्जति, अहवा - खंतगो खंतिगा वा से जो वा रन्नो अवुक्कमणिज्जो, जइ तेहिं भण्णंतो ठितो सुंदरं । अह न ठाति ताहे सेट्ठिं भण्णति, अमच्चं वा, जइ ते उवसमेजा । अहवा - जाव उवसमइ ताव सेट्ठि-अमच्चणं उवग्गहे अच्छति, जो वा रन्नो अवुक्कमणिज्जो तस्स वा घरे अच्छति, एसणादिसु जयंति पूर्ववत् । पासंजणं (पासंडगणं) वा उवट्ठावेजा, जइ नाम ते उवसामेज्ज अप्पनिज्जाहिं अनुसासणादीहिं ॥

[भा. ५७२४] आगाढे अन्नलिंगं, कालक्खेवो बहिं निगमणं वा ।

कतकरणे करणं वा, पच्छायण थावरादीसु ॥

चू- अनुवसमंते एरिसे आगाढकारणे अन्नलिंगं करेति, तेन परलिगेण तत्थेव कालक्खेवं करेति, अणज्जमाणा विसयंतरं वा गच्छंति, जाहे सव्वहा उवसामेउं न तीरइ ताहे “कयकरणे करणं व” ति सहस्सजोही तं सासेज्ज, अह तं पि नत्थि ताहे “पच्छादणथावरादीसुं” ति जाव पसादिज्जति ताव रुक्खग्गहणेसु अप्पानं पच्छादेति, पउमसरदिसु वा लिक्रिया अच्छति, अहवा - दिया एतेसु निलुक्कया अच्छंति, राओ वच्चंति । एवं रायदुट्ठे जयंति ॥ इदानिं भयादिदारा-

[भा. ५७२५] बोहिग-मेच्छादिभए, एमेव य गम्ममाण जयणाए ।

दोणहड्डा य गिल्लणे, नाणादट्ठा व गम्मंते ॥

चू- “भयं” ति बोहियभयं, बोहिगा मालवादिमेच्छा, ते पव्वयमालेसु ठिया मानुसाणि हरंति । तेसिं मया गम्ममाणे एवं चेव गमणं, जयणा य जहा असिवादिसु । भयमेवागाढं । अहवा - किंचि उप्पत्तियमागाढं, जहा मातापितिसन्नायगेणं संदिट्ठं-“इमं कुलं पव्वज्जमब्भुवगच्छति जति तुमं आगच्छसि” अहवा-“नागच्छसि तो विप्परिणमंति अन्नमिं वा सासणे पव्वयंति” एरिसे वा गंतव्वं । गेलण्णवेज्जस्स वा ओसहाण य । उत्तिमट्ठे य पडियरगो विसोहिकामो वा । नाणादंसणेसु सुत्तनिमित्तं . अहवा - अत्थस्स । अहवा - उभयस्स । चरित्तट्ठा पुव्वभणिय । एवमादिकारेणेषु पुव्वं मग्गेण, पच्छा अच्छिन्नपंथेण, ततो छिन्नपंथेण ॥

एत्थ एक्केक्के असिवादिकारणे-

[भा. ५७२६] एगापन्नं व सतावीसं च ठाण निग्गमा नेया ।

एतो एक्केक्कमिं, सयग्गसो होइ जयणा उ ॥

मू. (१०८४) जे भिक्खू विरुवरूवाइं दसुयायणाइं अनारियाइं मिलक्खूइं पच्चंतियाइं सति लाढे विहाराए संथरमाणेमु जनवएसु विहारपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ५७२७] सग-जवणादिविरूवा, छव्वीसद्धंतवासि पच्चंता ।

कम्माणज्जमणारिय, दसणेहि दसंति तेन दसू ॥

चू- सग जवणादिअन्नन्नेवसभासादिट्ठिता विविधरूवा विरूवा मगहादियाणं अद्धछव्वीसाए आरियजनवयाणं, तेसिं अन्नतरं ठिया जे अनारिया ते पच्चंतिया, आरुद्धा दंतेहिं दसंति तेन दसू, तेसिं आयतणा विसओ पल्लिमादी वा । हिंसादिअकज्जकम्मकारिणो अनारिया ॥

[भा. ५७२८] मिलक्खूऽव्वत्तभासी, संथरणिज्जा उ जनवया सगुणा ।

आहारोवहिसेजा, संथारुद्धारसज्जाए ॥

चू- मिलक्खू जे अव्वत्तं अफुडं भासंति ते मिलक्खू । जदा रुद्धा तदा दुक्खं सन्नविज्जंति दुस्सन्नप्पा । दुक्खं चरणकरणजातमाताउत्ति ए धम्मे पन्नविज्जंति दुप्पण्णवणिज्जा, रातो सव्वादरेण भुंजंति अकालपरिभोगिणो, रातो चेव पडिबुज्जंति अकालपडिबोही, सद्धम्मे दुक्खं बुज्जंति ति दुप्पडिबोहीणि । सति विज्जमाणे “लाढे” ति साधुणो अक्खा, सगुणा जनवया संथरणिज्जा भवंति । ते पुण गुणा आहारो उवही सेज्जा संथारगो, अन्नो य बहुविहो । उवधी सततं अविरुद्धो लब्धति, उच्चारपासवणभूमीओ य संति, सज्जायो सुज्जति । “विहाराए” ति दप्पेणं नो असिवादिकारणे, तस्स चउलहुं आणादिया य दोसा ॥ इमो निज्जुत्तिवित्थारो-

[भा. ५७२९] आरियमनारिएसुं, चउक्कभयणा तु संकमे होति ।
पढमतिए अनुन्ना, बितियचउत्थाऽणुणुन्नाया ॥

चू- आरितातो जनवयाओ आरियं जनवयं संकमइ, एवं चउभंगो कायव्वो, सेसं कंठं ॥

[भा. ५७३०] आरिय-आरियसंकम अद्धछवीसं हवंति सेसा तु ।
आरियमनारियसंकम, बोधिगमादी मुनेतव्वा ॥

चू- अद्धछवीसाए जनवयाणं अन्नतराओ अन्नतरं चेव आरियं संकमति तस्स पढमभंगो, आरियातो अन्नयरबोहिगविसयं संकमंतस्स बितिओ ॥

[भा. ५७३१] अनारियारियसंकम, अंधादमिला य होति नायव्वा ।
अनारियअनारियसंकम, सग-जवणादी मुनेतव्वा ॥

चू- अंधादमिलादिविसयाओ आरियविसयं संकमंतस्स तइओ, अनारियातो सगविसयाओ अनारियं चेव जवणविसयं संकमंतस्स चउत्थो । एस खित्तं पडुच्च चउभंगो भणितो ॥

इमं लिंगं पडुच्च भण्णति-

[भा. ५७३२] भिक्खुसरक्खे तावस, चरगे कावाल गारलिंगं च ।
एते अनारिया खलु, अज्जं आयारभंडेणं ॥

चू- भिक्खुमादी अनारिया लिंगा, “अज्जं” ति आरियं, तं पुण आयारभंडं रयोहरण-मुहपोत्तिया चोलपट्टकप्पा य पडिग्गहो समतो य । आयारभंडग एत्थ वि चउभंगो कायव्वो । आरियलिंगाओ आरियलिंगं एस पढमभंगो । एत्थ थेरकप्पातो जिक्कप्पातिसु संकमं करेति । बितिओ कारणिओ, ततिए भिक्खुमादि उवसंतो, चउत्थे भिक्खुमादी सरक्ख्वादीसु । अहवा चउभंगो - आयरिओ आरियलिंगं संकमति भावणा कायव्वा । अहवा चउभंगो - आरिएणं लिंगेणं आरियविसयं संकमति, भावणा कायव्वा । जो आरिएण वि लिंगेणं अनारियविसयं संकमति, एत्थ सुत्तनिवातो। सेसं विकोवणइ भाणियं ॥ को पुण आरिओ, को वा अनारिओ ? अतो भण्णति-

[भा. ५७३३] मगहा कोसंबीया, धूणाविसओ कुणालविसओ य ।
एसा विहारभूमी, पत्ता वा आरियं खेत्तं ॥

चू- पुव्वेण मगहविसओ, दक्खिणेण कोसंबी, ळरण धूणाविसओ, उत्तरेण कुणालविसओ। एतेसि मज्झं आरियं, परतो अनारियं ॥ आरियविसयं विहरंताणं के गुणा, अतो भण्णति-

[भा. ५७३४] समणगुणविदुऽत्थ जनो, सुलभो उवही सततं अविरुद्धो ।
आरियविसयमि गुणा, नाण-चरण-गच्छवुद्धी य ॥

सू- समणाणं गुणा समणगुणा । के गुणा ?, मूलगुण-उत्तरगुणा । पंचमहव्वया मूलगुणा, उग्गमुप्पादेसणा अट्टारससीलंगसहस्साणि य उत्तरगुणा । “विद्-ज्ञाने” श्रमणगुणविदुः । कश्चासी?, उच्यते - जनमुलभो उवधी ओहिओ उवग्गहिओ य । अस्मिन् तंत्रे - अविरुद्धो एसणिज्जो लब्धति, एवमादि गुणा आरिएसु । किं च नाणदंसणचरित्ताण विद्धी, नास्ति व्याघातः, गच्छवुद्धी य तत्थ पव्वज्जंति सिक्खापदाणि य गिण्हंति ॥ इमं च आरिए जने भवति-

[भा. ५७३५] जम्मण-निक्खमणेसु य, तित्थकराणं करेति महिमाओ ।

भवणवति-वाणमंतर- जोतिस-वेमाणिया देवा ॥

सू- तं ददुं भव्वा विबुज्जंति धुव्वयंति य, चिरपव्वइया वि थिरतरा भवति ॥

तित्थकरा इमं धर्मोपदेशादिकं आरिए जणे करेति-

[भा. ५७३६] उप्पन्ने नाणवरे, तम्मि अनंते पहीणकम्माणो ।

तो उवदिसंति धम्मं, जगजीवहियाय तित्थगरा ॥

- इमो समोसरणातिसओ-

[भा. ५७३७] लोगच्छेरयभूयं, उप्पयणं निवयणं च देवाणं ।

संसयवागरणाणि य, पुच्छंति तहिं जिनवरिदे ॥

सू- सन्नी बहु जुगवं संसए पुच्छंति, तेसिं चेव जिनो जुगवं चेव वागरणं करेति, तेहि आरियजनवए जिणवरिदे पुच्छंति ॥

[भा. ५७३८] एत्थ किर सन्नि सावग, जाणंति अभिग्गहे सुविहिताणं ।

एएहिं कारणेहिं, बहि गमणे होतऽनुग्घाता ॥

सू- एत्थ किर आरियजनवए, “किर” ति परोक्खवयणं, अविरयसम्मद्विद्धी सन्नी गहियानुव्वतो सावगो एते जाणंति “अभिग्गहे” ति अहारोवधिसेज्जागहणविहाणं, तं जाणंता तहा देंति । अहवा अभिग्गहो दव्वखेत्तकालभावेहि तं जाणंता तहेव पडिपूरंति । जम्हा एते गुणा आरियजनवए तम्हा “बहि” ति अनारियविसयं गच्छंताण चउगुरुगा ॥ चोदगाह-

[भा. ५७३९] सुत्तस्स विसंवादो, सुत्तनिवातो इहं तु संकप्पे ।

चत्तारि छच्च लहुगुरु, सट्ठाणं चेव आवण्णे ॥

सू- इह सोलसमुद्दे सगे चउलहुगाऽधिकारो - तुमं च अनारियविसयसंकमे चउगुरुं देसि, अतो सुत्तविसंवातो । आयरिओ भणइ - तुमं सुत्ततिवातं न याणसि । इह सुत्तनिवातो मनसंकप्पे चउलहुं, पदभेदे चउगुरुं, पंधमोइण्णेषु छल्लहुं, अनारियविसयपत्तेसु छग्गुरुं, संजमायविराधनाए सट्ठाणं । तत्थ संजमविराधनाए “छक्काय चउसुलहु” गाहा भावणिज्जा । आयविराधनाए चउगुरुं परितावणाई वा ॥

[भा. ५७४०] आणादिणो य दोसा, विराधना खंदएण दिट्ठतो ।

एवं ततियविरोहो, पडुच्चकालं तु पन्नवणा ॥

- आयविराधनाए खंदगो दिट्ठतो-

[भा. ५७४१] दोद्धेण आगतो खंदएण वाए पराजिओ कुवितो ।

खंदगदिक्खा पुच्छा निवारणाऽऽराध तव्वज्जा ॥

चू- चंपा नाम नगरी, तत्थ खंदगो राया । तस्स भगिनी पुरंदरजसा उत्तरापथे कुंभाकारकडे नगरे डंडगिस्स रन्नो दिन्ना । तस्स पुरोहिओ मरुगो पालगो, सो य अकिरियदिट्ठी । अन्नया सो दूओ आगतो चं । खंदगस्स पुरतो जिनसाहुअवण्णं करेति । खंदगेण वादे जिओ, कुविओ, गओ स-नगरं । खंदगस्स वहं चिंतेतो अच्छइ । खंदगो वि पुत्तं रज्जे ठवित्ता मुनिसुव्वयसामिअंतिए पंचसयपरिवारो पव्वतितो अधीयसुयस्स गच्छो अनुन्नाओ । अन्नया भगिनीं दिच्छामि ति जिनं पुच्छति । सोवस्सगं से कहियं । पुणो पुच्छति - “आराहगो न व ?” ति । कहियं जिनेनं - तुमं मोत्तुं आराहगा सेसा । गतो निवारिजंतोऽवि ॥ सुतो पालगेण आघच्छमाणो-

[भा. ५७४२] उज्जाणाऽऽउह नूमेण, निवकहणं कोव जंतयं पुव्वं ।

बंध चिरिक निदाने, कंबलदाने रजोहरणं ॥

चू- पालगेण अग्गुज्जाणे पंचसया आयुहाण ठविया । साहवो आगया तत्थ ठिता । पुरंदरजसा दिट्ठा, खंदगो कंबलरयणेण पडिलाभितो । तत्थ निसिज्जाओ कयाओ । पालगेण राया वुग्गाहितो । एस परिसहपराजिओ आगओ तुमं मारेउं रज्जं अहिट्ठेहेति । कहं नज्जति ?, आयुधा दंसिया । कुविओ राया, पालगो भणितो - मारेहि ति । तेन इक्खुजंतं कयं । खंदगेण भणियं - “मं पुव्वं मारेहि ।” जंतसमीवे खंभे बंधिउं ठविओ, साहुं पीलिउ रुहिरचिरिक्काहिं खंदगो भरितो । खुड्डुगो आयरियं विलवंतो, सो वि आराहगो । खंदगेण नियाणं कतं ॥

[भा. ५७४३] अग्गिकुमारुववातो, चिंता देवीए चिण्ह रयहरणं ।

खिज्जण सपरिसदिक्खा, जिन साहर वात डाहो य ॥

चू- अग्गिकुमारेसु उववन्नो । पुरंदरजसाए देवीए चिंता उव्वण्णा वड्ढति “साधुणो पानगपढमालियानिमित्तं नागच्छंति किं होज्ज ?” एत्थंतरे खंदगेण “सन्न” ति - सकुलिकारुवं काउं रयहरणं रुहिरालित्तं पुरंदरजसापुरतो पाडियं, दिट्ठं, सहसा अक्कंदं करेती उड्डिया, भणिओ राया - पाव ! विनट्ठो सि विनट्ठो सि । सा तेन खंदगेण सपरिवारा मुनिसुव्वयस्स समीवं नीया दिक्खिया । खंदगेण संव्वट्ठगवायं विउव्वित्ता रायाणं सबलवाहणं पुरं च स कोहाविट्ठो बारसजोयणं खेतं निट्ठहति । अज्ज वि डंडगारण्णं ति भण्णति ॥ जम्हा एवमादी दोसा तम्हा आरियात्तो अनारियं न गंतव्वं । चोदगाह - “एवं ततियविरोहो ति - एवं वक्खणिजंतो जं गाहासुत्ते ततियभंगो अनुन्नाओ, तं विरुज्जति । जइ अनारिएसु गमो नत्थि धम्मोवा, तो भिक्खुस्स अनारियाओ आरिएसु आगमो कहं ?, आयरिओ भणइ - सुत्ते पनीयणकालं पडुच्च पढमभंगो । ततियभंगो पुण अनागओ मासियसुत्तत्थेण संपइरायकुलं पडुच्च पन्नविज्जति । एत्थ संपइस्स उप्पत्ती-

[भा. ५७४४] कोसंबाऽऽहारकए, अज्जसुहत्थीण दमगपव्वज्जा ।

अव्वत्तेण सामाइएण रन्नो घरे जातो ॥

चू- कोसंबीए नगरीए अज्जमहागिरी अज्जसुहत्थी य दोवि समोसढा । तया य अब्बीयकाले साधूजनी य हिंडमाणो फव्वंति । तत्थ एगेण दमएण ते दिट्ठा । ताहे सो भत्तं जायति । तेहिं भणियं - अन्हं आयरिया जाणंति । ताहे सो आगओ आयरियसगासं । आयरिया उवउत्ता, तेहिं नातं - “एस पवयणउवग्गहे वट्ठिहिति” ति । ताहे भणिओ - जति पव्वयसि तो दिज्ज भत्तं । सो भणइ - पव्वयामि ति । ताहे आहारकते सो दमगो पव्वावितो । सामाइयं से कयं, ते अतिसमुद्विट्ठो । सो

य तेन कालगओ । सो य तस्स अब्वत्तसामाइयस्स भावेण कुणालकुमरस्स अंधस्स रन्नो पुत्तो जातो । को कुणालो ? कहं वा अंधो ? ति- पाडलपुत्ते असोगसिरी राया, तस्स पुत्तो कुणालो । तस्स कुमारस्स भुत्ती उज्जेणी दिन्ना । सो य अट्टवरिसो, रन्ना लेहो विसज्जितो - शीघ्रमधीयतां कुमारः । असंवत्तियलेहे रन्नो उट्ठितस्स माइसवत्तीए कतं “अधीयतां कुमारः” । समयमेव ततसलागाए अच्छी अंजिया । सुतं रन्ना । गामो से दिन्नो । गंधव्वकलासिक्खणं । पुत्तस्स रज्जथी आगओ पाडलिपुत्तं । असोगसिरिणो जवनियंतरितो गंधव्वं करेति, आउट्टो राया, मगसु जं ते अभिच्छित्तं ॥ तेन भणियं-

[भा. ५७४५] चंदगुत्तपपुत्तो य, बिंदुसारस्स नत्तुओ ।

असोगसिरिणो पुत्तो, अंधोजायति कागिनिं ॥

चू- उवउत्तो राया, नातो किं ते अंधस्स कागिनीए ? कागिनी-रज्जं । तेन भणियं- पुत्तस्स मे कज्जं । संपति पुत्तो वि ति । आनेहि तं पेच्छामो, आनिओ, संवट्ठिओ, दिन्नं रज्जं । सव्वे पच्चंता विसया तेन उयविया विक्कंतो रज्जं भुंजइ ॥ अन्नया-

[भा. ५७४६] अज्जसुहत्थाऽऽगमणं, दड्ढं सरणं च पुच्छणा कहणं ।

पावयणम्मि य भत्ती, तो जाया संपतीरन्नो ॥

चू- उज्जेणीए समोसरणे अनुजाणे रहपुरतो रायंगणे बहुसिस्सपरिवारो आलोयणठितेण रन्ना अज्जसुहत्थी आलोइओ, तं दड्ढण जाती संभरिया, आगतो गुरुसमीवं । धम्मं सोउं पुच्छति - अहं मे कहिं चि दिट्ठुपुव्वो ? , पुच्छति य - इमस्स धम्मस्स किं फलं ? , गुरुणाऽभिहितं सगो मोक्खो वा । पुणो पुच्छइ - इमस्स सामाइयस्स किं फलं ? , गुरु भणइ-अव्वत्तस्स सामाइयस्स रज्जं फलं । सो संभंतो भणाति सच्चं । ताह सुहत्थी उवउज्जिण भणाति - “दिट्ठिल्लओ ति ।” सव्वं से परिकहियं । ताहे सो पवयणभत्तो परमसावगो जातो ॥

[भा. ५७४७] जवमज्झ मुरियवंसो, दारे वणि-विवणि दानसंभोगो ।

तसपाणपडिक्कमओ, पभावओ समणसंघस्स ॥

चू- चंदगुत्तातो बिंदुसारो महंततरो, ततो असोगसिरी महंततरो, ततो संपत्ती सव्वमहंतो, ततो हानी, एवं मुरियवंसो जवागारो, मज्झे संपइ - आसी । “दारे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५७४८] उदरियमओ चउसुवि, दारेसु महानसे स कारेति ।

निंताऽऽनिंते भोयण, पुच्छा सेसे अभुत्ते य ॥

चू- पुव्वभवे ओदरिओ ति पिंडोलगो आसि, तं संभरित्ता नगरस्स चउसु वि दारेसु सत्ताकारमहानसे कारवेति, निंतो पविसंतो वा जो इच्छइ सो सव्वो भुंजति, जं सेसं उव्वरति तं महानसियाण आभवति । ताहे राया ते महानसिए पुच्छति - जं सेसं तेन तुब्भे किं करेह ? , ते भणति - घरे उवउज्जति ॥ ताहे राया भणाति - जं सेसं - अभुत्तं तं तुब्भे-

[भा. ५७४९] साहूण देह एयं, अह भे दाहेमि तत्तियं मोल्लं ।

नेच्छंति घरे घेतुं, समणा मम रायपिंडो ति ॥

चू- एवं महानसिता भणिता देति साधूणं । “वणि-विवणि-दानि” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५७५०] एमेव तेल्ल-गोलिय, पूवीय-मोरंड दूसिए चेव ।

जं देह तस्स मोल्लं, दलामि पुच्छा य महगिरिणो ॥

वणिक्ति - जे निच्चड्डिता ववहरंति, “विवणी”ति जे विना आवणेण उच्चड्डिता वापिञ्जं करेति । अहवा - विवणि ति अवाणियगा । रन्ना भणिया - तेल्लविक्रिण्णा साधूणं तेल्लं देज्जह, अहं भे भोल्लं दाहामि । एवं “गो (कु) लिय ति” महियविक्रया, पूवलिकादि पूविगा, तिलमोदगा मोरंडविक्रया, वत्थाणि य दोसिया । पच्छद्धं कंठं । “संभोगो”ति एवं पभूते किमिच्छए लब्धमाणे महागिरी अज्जसुहत्थी पुच्छति - अज्जो ! जाणसु, मा अनेसणा होज्जा ॥ ताहे-

[भा. ५७५१] अज्जसुहत्थि ममत्ते, अनुरायाधम्मतो जनो देति ।
संभोग वीसुकरणं, तक्खण आउंटण-नियत्ती ॥

चू-अज्जसुहत्थी जाणंतो वि अनेसणं अप्पणो सीसममत्तेण भणइ - अनुराया धम्माओ जनो दंति ति - रायाणमनुवत्तए जनो, जहा राया भइओ तथा जनो वि, राजानुवर्तितो धर्मश्च भविष्यतीत्यतो जनो ददाति” । एवं भणंतो महागिरिणा अज्जसुहत्थीण सह संभोगो वीसुं कओ, विसंभोगकरणमित्यर्थः । ताहे अज्जसुहत्थी चिंतेइ - “मए अनेसणा भुत्तं” ति, तक्खणमेव आउट्टो संभुत्तो, अकप्पसेवणाओ य नियत्ती ॥

[भा. ५७५२] सो रायाऽवंतिवती, समणाणं सावओ सुविहियाणं ।
पच्चंतियरायाणो, सब्बे सद्दविता तेणं ॥

चू-अवंतीजनवए उज्जेनीनगरी-

[भा. ५७५३] कहितो तेसिं धम्मो, वित्थरतो गाहिता च सम्मत्तं ।
अप्पाहियाय बहुसो, समणाणं सावगा होइ ॥

[भा. ५७५४] अनुयाणे अनुयाती, पुप्फारुहणाइ उक्खिरणगाइं ।
पूयं च चेतियाणं, ते वि सरज्जेसु करेति ॥

चू-अनुजाणं रहजत्ता, तेसु सो राया अनुजाणति, भडचडगसहितो रहेण सह हिंडति, रहेसु पुप्फारुहणं करेति, रहग्गतो यं विविधफले खज्जगे यं कवड्गवत्थमादी यं उक्खिरणे करेति, अत्रेसिं च चेइयघरड्डियाणं चेइया पूयं करेति, ते वि रायाणो एवं चेष सरज्जेसु कारावेति ॥ इमं च ते पच्चंतियरायाणो भणंति-

[भा. ५७५५] जति मं जाणह सामिं, समणाणं पणमथा सुविहियाणं ।
दब्बेण मे न कज्जं, एयं खु पिपयं कुणह मज्जं ॥

चू-गच्छह सरज्जेसु, एवं करेह ति ॥

[भा. ५७५६] वीसज्जिता य तेणं, गमनं घोसावणं सरज्जेसु ।
साहूण सुहविहारा, जाया पच्चंतिया देसा ॥

चू-तेन संपइणा रन्ना विसज्जिता, सरज्जाणि गंतुं अमाघातं घोसंति, चेइयघरे यं करेति, रहजाणे यं । अंधदमिलकुड्कमरहट्टता एते पच्चंतिया, संपतिकालातो आरब्ध सुहविहारा जाता। संपतिणा साधू भणिया - गच्छह एते पच्चंतियविसए, विबोहेत्ता हिंडह । ततो साधूहिं भणियं- एते न किंचि साधूण कप्पाकप्पं एसणं वा जाणंति, कंहं विहरामो ॥ ताहे तेन संपतिणा-

[भा. ५७५७] समणभडभावितेसुं, तेसुं रज्जेसु एसणादीहिं ।
साहू सुह पविहरिता, तेनं चिय भद्दगा ते उ ॥

चू-समणवेसधारी भडा विसज्जिया बहू, ते जहा साधूण कप्पाकप्पं तथा तं दरिसंतेहिं एसणसुद्धं च भिक्खग्गहणं करंतहिं जाहे सो जनो भावितो ताहे साधू पविट्ठा, तेसिं सुहविहारं जातं, ते य भइया तप्पभिई जाया ॥

[भा. ५७५८] उदिन्नजोहाउलसिद्धसेणो, स पत्थिवो निज्जितसत्तुसेणो ।

समंततो साहुसुहप्पयारे, अकासि अंधे दमिले य घोरे ॥

चू-उदिन्ना संजायबला, के ते ?, जोहा, तेहिं आउलो-बहवस्ते इत्यर्थः । तेन उदिन्नाउलत्तेणं सिद्धासेना स्स सो उदिन्नजोहाउलसिद्धसेणो । उदिन्नजोहाउलसिद्धसेनत्तणतो घेव विपक्खभूता सत्तुसेणा ते निज्जिया जेम स पत्थिवो निज्जियसत्तुसेनो सो अंधडविडाईसु अकासि कृतवान् सुहविहारमित्यर्थः ॥

मू. (१०८५) जे भिक्खू दुगुंछियकुलेसु असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०८६) जे भिक्खू दुगुंछियकुलेसु वत्थं वा पडिग्गहं वा कंबलं वा पायपुंछणं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०८७) जे भिक्खू दुगुंछियकुलेसु वसहिं पडिग्गाहेइ पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०८८) जे भिक्खू दुगुंछियकुलेसु सज्जायं उदिसइ, उदिसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०८९) जे भिक्खू दुगुंछियकुलेसु सज्जायं वाएइ, वाएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०९०) जे भिक्खू दुगुंछियकुलेसु सज्जायं पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

चू-घउलहुं, तेसिं इमो भेदो सरूवं च-

[भा. ५७५९] दुविहा दुगुंछिया खलु, इत्तरिया होंति आवकहिया य ।

एएसिं नाणत्तं, वोच्छामि अहानुपुव्वीए ॥

“इत्तरिय” ति-

[भा. ५७६०] सूयगमतगकुलाइं, इत्तरिया जे य होंति निज्जूढा ।

जे जत्थ जुंगिता खलु, ते होंति य आवकहिया तु ॥

चू-इत्तरियत्ति सुत्तनिज्जूढा - जे ठप्पा कया । सलागपडिय ति आवकहिया, जे जत्थविसए जात्यादिजुंगिता जहा दक्खिणावहे लोहकारकल्लाला, लाडेसु नडवरुं डचम्पकारादि । एते आवकहिया ॥ इमे य दोसा-

[भा. ५७६१] तेसु असनवत्थादी, वसही वा अहव वायणादीणि ।

जे भिक्खू गेण्हेज्जा, विसेज्ज कुज्जा व आणादी ॥

चू-असनवत्थादियाणं गहणं, वसहीए वा विसेज्ज पविसति, वायणादिसज्जायं कुज्जा, तस्स आणादिया दोसा ॥

[भा. ५७६२] अयसो पवयणहाणी, विप्परिनामो तहेव कुच्छा य ।

तेसिं वि होति संका, सव्वे एयारिसा मन्ने ॥

चू-सर्वसाधवो नीचेत्यादि अयसः, अबोजसंपक्कं न कश्चित् प्रव्रजतीति एवं परिहानी, अभोजेसु भक्तादिग्गहणं दृष्ट्वा धर्मभिमुखा पूर्वप्रतिपन्नगा वा विपरिणमंते, श्वपाकादिसमाना

इति जुगुप्सा, जेषु वि गेण्हइ तेसि वि संका - सव्वे एयलिंगधारिणो एते "एतारिस"ति अन्हे सरिसा ॥ इमो अववादी-

[भा. ५७६३] असिवे ओभोयरिए, रायदुट्टे भए व गेलण्णे ।
अद्धाण रोहए वा, अयाणमाणे वि वितियपदं ॥

धू- एतेहिं असिवादिएहिं कारणेहिं जया घेष्पति तदा पणगपरिहाणीए ॥ जाहे चउलहुं प्तो ताहे इमाए जयणाए गेण्हंति-

[भा. ५७६४] अन्नत्थ ठवावेउं, लिंगविवेगं च काउ पविसेज्जा ।
काऊण व उवयोगं, अदिट्टे मत्ताति संवरितो ॥

धू- सो दुगुंछितो असणवत्थादी अप्पसागारियं अन्नत्थ सुन्नघरादिसु ठवाविज्जति, तम्मि गते पच्छा गेण्हंति । अहवा - रओहरणादिउवकरणं अन्नत्थ ठवेतुं सरक्खादिपरिलिंगं काउं जहा अयसादिदोसा न भवति तथा पविसिउं गेण्हंति । अहवा - मज्झणहादी विअणकाले दिगावलोयणं काउं अन्नेन अदिस्सतो मत्तयं पत्तं वा वासकप्पमादिणा सुद्ध आवरेत्ता पविसति गेण्हइ य, वत्थादियं पि जहा अविमुद्धं तथा गेण्हंति, वसहिं अन्नत्थ अलभंतो बाहिं सावयतेनभएसु वसहिं गेण्हेज्ज, जहा न नज्जति तथा वसति । सज्जायं न करेति । रायदुट्टादिसु अभिगमो अप्पसागारिए सज्जायझाणधम्मकहादी वि करेज्ज ॥

मू. (१०९१) जे भिक्खू असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पुढवीए निक्खिवइ, निक्खिवंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०९२) जे भिक्खू असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा संथारए निक्खिवइ, निक्खिवंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०९३) जे भिक्खू असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा वेहासे निक्खिवइ निक्खिवंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ५७६५] पुढवि-तम-वत्थमातिसु, संथारे तह य होइ वेहासे ।
जे भिक्खू निक्खिवती, सो पावति आणमादीणि ॥

धू- पुढविगहंणातो उव्वट्टगादिभेदा दट्टव्वा, दब्भादितणसंथारए वा, वत्थे, वत्थसंथारए वा, कंबलादिफलहसंथारए वा, वेहासे वा दोरणेण उल्लंबेइ, एवमादिपगाराण अन्नयरेण जो निक्खिवइ तस्स चउलहुं, तस्स आणादिया य दोसा, संजमायविराधना य ॥ तत्थ संजमे-

[भा. ५७६६] तक्कंतपरोप्परओ, पलोइछिन्ने य भेद कायवहो ।
अहि-मूसलाल-विच्छुय, संचयदोसा पसंगो वा ॥

धू- सुन्ने भत्तपाणे चउरंदियाओ घरकोइलातो तक्कंति, तं पि मज्जारा, एवं तक्कंतपरप्परो डेप्यंतं वातादिवसेण वा पलोइति छक्कायविराहणा, आयपरिहाणी य वेहासद्धितं मूसगादिछिन्ने भायणभेदो छक्कायवहो वा आयपरिहाणी य । एसा संजमविराधना ।

इमा आयविराधना- अहिस्स मूसगस्स वा उस्सिघमाणस्स लाला पडेज्ज, नीससंतो वा विसं मुंचेज्ज, विच्छुगाइ वा पडेज्ज, विसं वा मुंचेज्ज, जे वा सन्निहिसंचए दोसा तत्थ वि निक्खिवते ते चेव दोसा, पसंगतो सन्निहिं पि डुवेज्जा ॥ किं च जो भत्तपानं निक्खिवइ-

[भा. ५७६७] सो समणुसुविहियाणं, कप्पाओ अविचितो ति नायव्वो ।

दसरातम्मि य पुण्णे, सो उवही उवहतो होति ॥

चू- समणकप्पो तम्मि अवगओ अपगतः समणकप्पातो वा अवचिओ, एवं निक्खेवंतस्स दसराते गते जम्मि पादे जं भत्तादि निक्खिवइ तं उवहतं होइ, जो य उवही निक्खित्ता अच्छइ दसराइं अपडिलेहिउं सोविउवहतो भवति ॥

[भा. ५७६८] ओबद्धपीढफलं, तु संजयं ठविय भत्तपानं तु ।

सुविहियकप्पावचित्तं, सेयत्थि विवज्जए साहू ॥

चू- संथरगादियाणं बंधे जो पक्खस्स न मुंचति सो बद्धो निक्खित्तभत्तपाना य जो सो सुविहियकप्पातो अवगतो, जो सेयत्थी साधू तेन वज्जेयव्वो, न ते सह संभोगो कायव्वो ॥

इमो अववाओ-

[भा. ५७६९] वितियपयं गेलन्ने, रोहग अद्धाण उत्तिमट्टे वा ।

एतेहि कारणेहिं, जयणाए निक्खिवे भिक्खू ॥

चू- गिलाणकज्जवावडो निक्खिवति, रोहगे वा संकुडवसहीए वेहासे करेति, अद्धाणे वा सागारिए भुंजमाणो उत्तिमट्टपवण्णस्स वा करणिज्जं करेत्तो निक्खिवति ॥

एवमादिकारणेहिं निक्खिवंतो इमाए जयणाए निक्खिवति-

[भा. ५७७०] दूरगमणे निसिं वा, वेहासे इहरहा तु संधारे ।

भूमीए ठवेज्ज व णं, घनबंध अभिक्ख उवओगो ॥

चू- दूरं गंतुकामो निसिं वा जं परिवासिज्जति तं वेहासे दोरगेण निक्खिवति, “इहरह” ति आसन्ने गंतुकामो आसन्ने वा किंचि लोयमादिकाउकामो तत्थ संधारे भूमीए वा ठवेति, वंकारो विगप्पे, नकारो पादपूरण । तं पि ठवंतो घनं चीरेण बंधइ, पिपीलिंगभया छगणादीहिं वा लिंपइ, अभिक्खणं च उवयोगं करेति ॥

मू. (१०९४) जे भिक्खू अन्नतिथीहिं वा गारत्थीहिं वा सद्धिं भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०९५) जे भिक्खू अन्नतिथीहिं वा गारत्थीहिं वा सद्धिं आवेढिय परिवेढिय भुंजइ, भुंजंतं वा सातिज्जति ॥

चू- अन्नउत्थिया तच्चन्नियादि बंधणा, खत्तिया गारत्था, तेहिं सद्धिं एगभायणे भोयणं एगदु-
तिदिसिद्धित्तैसु आवेढिउं, सब्वदिसिद्धित्तैसु परिवेढिउं, अहवा - आइ मर्यादया वेष्टितः ।
दिसिविदिसासु विच्छिन्नद्धित्तैसु परिवेष्टितः । अहवा - एगपंतीए समंता ठिएसु आवेष्टितः, दुगातिसु
पंतीसु समंता परिद्धियासु परिवेष्टितः ।

[भा. ५७७१] गिहि-अन्नतिथिएहि व, सद्धिं परिवेढीए व तम्मज्जे ।

जे भिक्खू असनादी, भुंजेज्जा आणमादीणि ॥

चू- अन्नउत्थिएहं समं भुंजति अन्नउत्थियाण वा मज्जे ठितो परिवेढितो भुंजति, आणादिया
दोसा, ओहओ चउलहुं पच्छित्तं ॥ विभागतो इमं-

[भा. ५७७२]

पुव्वं पच्छा संथुय, असोयवाई य सोयवादी य ।

लहुगा चउ जमलपदे, चरिमपदे दोहि वी गुरुगा ॥

चू- पुव्वसंधुया असोय-सोयवाति य, पच्छासंधुया असोय-सोय ति । एतेसु चउसु पदेसु लहुगा चउरो ति, जमलपदं वि कालतवेहिं विसेसिज्जं ति जाव चरिमपदं । पच्छासंधुतो सोयवादी तत्थ चउलहुगं तं कालतवेहिं दोहिं वि गुरुगं भवति ॥

[भा. ५७७३] धीसुं ते छिय गुरुगा, छल्लहुगा होंति अन्नतिथीसु ।

परउत्थिणि छग्गुरुगा, पुव्वावरसमणि सत्तऽड्ढ ॥

चू- एयासु चेव इत्थीसु पुरपच्छअसोयसोयासु चउगुरुगा कालतवेहिं विसेसिता । एतेसु चेव अन्नतिथियपुरिसेसु चउसु छल्लहुगा कालतवविसिद्धा । एयासु चेव परतिथिणीसु छग्गुरुगा । पुव्वसंधुयासु समणीसु छेदो, अवर ति पच्छसंधुयासु समणीसु अड्ढमं ति मूल ॥

अयमपरः कल्पः-

[भा. ५७७४] अहवा वि नालबद्धे, अनुव्वओवासए व चउलहुगा ।

एयासुं चिय धीसुं, नालसम्मे य चउगुरुगा ॥

चू- नालबद्धेण पुरिसेण अनालबद्धेण य गहिताणुव्वतो वा सावणेण, एतेसु दोसु वि चउलहुगा । एयासुं चिय दोसुं इत्थीसुं नालबद्धे य अविरयसम्मद्विद्विम्भि एतेसु वि चउगुरुगा ॥

[भा. ५७७५] अन्नालदंसनित्थिसु, छल्लहु पुरिसे य दिट्ठआभट्ठे ।

दिट्ठित्थि पुग अदिट्ठे, मेहुणि भोती य छग्गुरुगा ॥

चू- इत्थीसु अनालबद्धासु अविरयसम्मद्विद्वीसु दिट्ठाभट्ठेसु एतेसु दोसु वि छल्लहुगा, इत्थीसु दिट्ठाभट्ठासु पुरिसेसु अ अदिट्ठाभट्ठेसु मेहुणि ति माउलपिउत्तिसियघाता, भोइय ति पुव्वभज्जा, एतेसु चउसु वि छग्गुरुगा ॥

[भा. ५७७६] अद्धिट्ठाभट्ठासु धीसुं संभोगसंजती छेदो ।

अमणुन्नसंजती मूलं धीफाससंबंधो ॥

चू- इत्थीसु अदिट्ठाभट्ठासु संभोइय-संजतीसु य एयासु दोसु वि छेओ, अमणुन्न ति असंभोइय-संजतीसु मूलं, इत्थीहिं सह भुंजंतस्स फासे संबंधो, आयपरोभयदोसा, दिट्ठे संकातिया य दोसा, जति संजतिसंतितो समुद्वेसो तो चउलहुं अधिकरणं वा ॥

[भा. ५७७७] पुव्वं पच्छाकम्मे, एगतरदुगुंछ उड्ढमुड्ढाहो ।

आन्नोन्नामयगहणं खद्धग्गहणे य अचियत्तं ॥

चू- पुरेकम्म-संजतेण सह भोयव्वं हत्थपादादिसुइं करेइ, संजतो भुंजिस्सइ ति अधिकतरं रंघावेति । पच्छाकम्मं “कोवि एसो” ति सचेलण्हाणं करेज्ज, पच्छित्तं वा पडिवज्जेज्ज, संजतेण वा भुत्तेअपहुण्यंते अन्नं पि रंधिज्जा, संजतो गिही वा एगतरो जुगुंछं करेज्ज, विलिगभावेण वा उड्ढं करेज्जा, अन्नेन दिट्ठे उड्ढाहो भवति, कासादिरोगो वा संकमेज्ज, अधिकतरखद्धेण वा अचियत्तं भवेज्ज ॥

[भा. ५७७८] एवं तु भुंजमाणं, तेहिं सद्धिं तु वन्निता दोसा ।

परिवारितमज्जगते, भुंजंत लहुग दोस इमे ॥

चू- परिवारितो जति भुंजइ तो चउलहुं ॥ इमे य दोसा-

[भा. ५७७९] परिवारियमज्जगते, भुंजंते सव्व होंति चउलहुगा ।

गिहिमत्तचड्ढादिसु, कुरुकुयदोसा य उड्ढाहो ॥

चू- मज्जे ठितो जनस्स परिवारिओ जइ भुंजइ, अहवा - समंता परिवारिओ दोण्हं तिण्हं वा जइ मज्झगओ भुंजइ, सव्वप्पगारेहिं चउलहुं, गिहिभायणे य न भुंजियव्वं तत्थ भुंजंतो आयाराओ भस्सइ । “कंसेसु कंसपाएसु” - सिलोगे । मत्तगचड्डादिसुय भुंजंतस्स उड्डाहो भवति, कजियदवेण य उड्डाहो, इयरेण आउक्कायविराहणा, बहुदवेण य कुरुकुयकरणेण उप्पिलावणादि दोसा, जम्हा एवमादिदोसा तम्हा एतेहिं सद्धि परिवेडिण्ण वा न भुंजियव्वं ॥

[भा. ५७८०] बितियपद सेहसाहारणे य गेलण्ण रायदुड्डे य ।
आहार तेन अद्धाण रोहए भयलंभे तत्थेव ॥

चू- पुव्वसंथुतो पच्छासंथुतो वा पुव्वं एगभायणो आसी, से तस्स नेहेण आगतो जति न भुंजति तो विपरिणमति, अतो सेहेण समं भुंजति, परिवेडितोवि तेसागएसु मा एतेसिं संका भविस्सति - “किं एस अप्पसागारियं समुद्दिसति ति अन्हे बाहिं करेति” बाहिभावं गच्छे अतो परिवेडितो भुंजति । साहारणं वा लद्धं तं न चेव भुंजियव्वं, अह अक्खडं ओमं ताहे धेतुं वीसुं भुंजति, अह दाया न देइ, ते वा न देंति, ताहे तेहिं चेव सद्धि परिवुडो वा भुंजति । गिलाणो वा वेज्जस्स पुरतो समुद्दिसेज्जा, जयणाए कुरुकुयं करेज्जा । रायदुड्डे रायपुरिसेहिं निजंतो तेहिं परिवेडितो भुंजेज्जा । आहारतेनगेसु तेसिं पुरओ भुंजेज्ज । अद्धाणतेणसावयभया सत्थस्स मज्जे चेव भुंजति । रोहणे सव्वेसिं एक्का वसही होज्जा, बोहिगादिभए जनेन सह कंदराइसु अच्छति, तत्थ तेसिं पुरतो समुद्दिसेज्ज । ओमे कहिंघि सत्तागारे तत्थेव भुंजंताणलब्भति, भायणेसु न लब्भति तत्थेव भुंजेज्जा । सागारिए एक्को परिवेसणं करे चड्डागइसु संतरं संभुंजति, नाउं दुविहदवेण कुरुकुयं करेइ सव्वेसु जहासंभवं । एसा जयणा ॥

मू. (१०९६) जे भिक्खू आयरिय-उवज्झायाणं सेज्जासंधारणं पाएणं संघट्टेत्ता हत्थेणं अणणुन्नवेत्ता धारयमाणो गच्छति, गच्छंतं वा सातिज्जइ ॥

चू- आचार्य एव उपाध्याय आयरिय-उवज्झाओ भण्णति, केसिंघि आयरिओ केसिंघि आयरिअउवज्झातो । अहवा - जहा आयरयस्स तहा उवज्झायस्स वि न संघट्टेज्जति । पातो सव्वाऽफरिसि ति अविनतो । हत्थेण अणणुन्नवति - न हस्तेन स्पृष्टा नभस्कारयति मिथ्यादुष्कृतं च न भाषते, तस्स चउलहुं । सेज्जासंधारणगहणातो इमे वि गहिया-

[भा. ५७८१] आहार उवहि देहं, गुरुणो संघट्टियाण पादेहि ।
जे भिक्खु न खामेति, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- आहारे ति - जत्थ मत्तगे भत्तं धारितं, उवहि तति - कप्पादी, सेसं कंठं ॥
कहं पुन संघट्टेति ? भण्णति-

[भा. ५७८२] पविसंते निक्खमंते, य चंकमंते व वावरंते वा ।
चेट्टनिवण्णाऽऽउंटण, पसारयंते व संघट्टे ॥

चू- पंथे वा चंकमंतो विस्सामणादिवावारं करंतो, सेसं कंठं ॥ चोदगाह - “जुत्तं आहारउवधिदेहस्स य अघट्टणं । संधारणभूमी किं न संघट्टिज्जति ? को वा उवकरणातिसंघट्टिएसु दोसो ? , आचार्य आह-

[भा. ५७८३] कमरेणु अबहुमानो, अविनय परितावणा य हत्थादी ।
संधारणगहणमआ, उच्छुवणस्सेव वति रक्खा ॥

चू- कमेसु त्ति-पदेसु जा रेणू सा संधारभूमीए परिसडति, उवकरणे वा लग्गति, अबहुमानो अविनओ य संघट्टिए कओ, अन्नं च उच्छूवणे रक्खिव्वे वतिं रक्खति - न भंजणं देति, तस्स रक्खणे उच्छुवणं रक्खितं चेव, एवं संधारगस्स असंघट्टणे गुरुस्स देहातियां दूरातो चेव परिहरिता संजमायविराहणा य, आयरियं च अवमन्नंतेन संजमो विराहिओ । कहं ? जेन तम्मि चेव पाणदंसणचरित्ताणि अधीणाणि- “जे यावि मंदे त्ति गुरुं०” वृत्तं । आयविराहणा-जाए देवयाए आयरिया परिग्गहिता सा विराहेज्ज, अन्नो वा कोइ आयरिय पक्खित्तो साधू उट्टेज्जा, तस्स असंखडादी दोसा ॥

[भा. ५७८४] वित्तियपदमणप्पज्जे, न खमे अविकोविते व अप्पज्जे ।

खित्तादोसण्णं वा, खामे आउट्टिया वा वि ॥

चू- अणप्पज्जो सो वा अजाणंतो न खामेति, आयरियं वा खित्तादिचित्तं सारवंतो दित्थित्तं वा उवेच्च संघट्टेज्जा, ओसन्नं वा “मंएए ओसण्णमिति परिभवति” त्ति उज्जमेज्जा, एवं आउट्टियाए वि संघट्टेज्जा पच्छ खमावेइ ॥

मू. (१०९७) जे भिक्खू पमाणाइरित्तं वा गणणाइरित्तं वा उवहिं धरेइ, धरेंतं वा सात्तिज्जति॥

[भा. ५७८५] गणणाए पमाणेण य, हीनतिरित्तं व ज्जे धरेज्जाहि ।

ओहोवग्गह उवही, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- उवधी दुविहो - ओहोवही उवग्गहितो य । एक्केको तिविहो - जहन्नो मज्झिमो उक्कोसो य । तत्थ एक्केके गणणापमाणं पमाणपमाणं च, तं हीनं अधिकं वा जो धरेति । तत्थ ओहओ-सुत्तभणियं चउलहुं । विभगतो - अन्नअत्थेण उवधिनिष्फण्णं भारभयपरितावणादी दोसा, जस्सा एते दोसा तस्सा न हीनातिरित्तं धरंयव्वं ॥ जिन-थेराणं गणणातिपमाणेण जाणणत्थं भण्णति-

[भा. ५७८६] पत्तं पत्ताबंधो पायडुवणं च पायकेसरिया ।

पडलाइ रयत्ताणं, च गुच्छओ पायनिज्जोगो ॥

- इमं जिनकप्पियाणं सरीरोवहिप्पमाणं-

[भा. ५७८८] तिन्नेव य पच्छागा, रयहरणं चेव होइ मुहपोत्ती ।

एसो दुवालस विहो, उवही जिनकप्पियाणं तु ॥

इमं जहन्नमज्झिमुक्कोसाण कप्पाण य प्पमाणं-

[भा. ५७८९] चत्तारि उ उक्कोसा, मज्झिमगा जहन्नगा वि चत्तारि ।

कप्पानं तु पमाणं, संडासो दो य रयणीओ ॥

चू- संडासो त्ति कुडंडो, रयणि त्ति दो हत्था, एयं दीहत्तणेण, वित्थरेण दिवहु रयणिं । अहवा - जिनकप्पियाणं कप्पपरिमाणं दीहत्तणेण संडासो वित्थरेण दोन्नि रयणीओ, एस आदेशो वक्खमाणो ॥ इमं पत्तगबंधस्स पमाणधमाणं-

[भा. ५७९०] पत्ताबंधपमाणं, भाणपमाणेण होइ कायव्वं ।

जह गंठिम्मि कयम्मी, कोणा चउरंगुला होंति ॥

चू- जं च समचउरंसं तस्स जा बाहिरतो परिही तेन भायणप्पमाणेण पत्तगबंधो कायव्वो, जं पुण विसमं तस्स जा परिही महंततरी तेनप्पमाणेण पत्तगबंधो कायव्वो, अहवा - गंठीए कयाए

जहा पत्तगबंधकण्णा चउरंगुला भवन्ति - गंठीए अतिरिक्ता भवन्तीत्यर्थः ॥

इमं रयताणस्स पमाणप्पमाणं-

[भा. ५७९१] रयताणपमाणं, भाणपमाणेण होइ निष्फणं ।

पायाहिणं करंतं, मज्झे चउरंगुलं कमइ ॥

मज्झि ति - मुहंताओ मुहाओ जहा दो वि अंता चउरंगुलं कमति एयं रयताणप्पमाणं ॥

अहवा - जिनकप्पियस्स कप्पप्पमाणं इमं-

[भा. ५७९२] अवरो वि य आएसो, संडासो सोत्थिए निवण्णे य ।

जं खंडियं दढं तं, छम्मासे दुब्बलं इयरं ॥

चू- आदेसो ति - प्रकारः । संडासो ति कप्पाण दीहप्पमाणं, एयं जानुसंडासगतो आढत्तं ते पडिच्छादेतो जाव बंधं एयं दीहत्तणं । सोत्थिए ति - दो वि बोधव्वकण्णे दोहिं वि हत्येहिं घेत्तुं दो वि बाहुसीसे पावति । कहं ? उच्यते - दाहिणेणं वामं बाहुसीसं, एवं दोण्ह वि कलादीण हृदयपदेसे सोत्थियागारो भवति । एयं कप्पाण बोधव्वं ॥ एत्थ आएसेण इमं कारणं-

[भा. ५७९३] संडासछिडेण हिमाइ एति, गुत्ता अगुत्ता वि य तस्स सेज्जा ।

हत्येहि तो गेण्हिय दो वि कन्ने, कारुण खंधे सुवई व झाई ॥

चू- जिनकप्पियाण गुत्ता अगुत्ता वा सेज्जा होज्जा, ताए सेज्जाए उक्कुडुअनिविट्ठस्स संडासछिडेसु अही हिमवातो वा आगच्छेज्ज, तस्स रक्खणट्ठाते, तेन कारणेण एस पाउरणविही, कप्पाण एयं पमाणं भणियं- “दोवि कन्ने” ति दो वि वत्थस्स कन्ने घेत्तुं निवण्णो निसण्णो वा सुवति ज्ञायति वा । सो पुण उक्कुडुतो चेव अच्छइ प्रायो जग्गति य । केई भणंति - उक्कुडुओ चेव निदाइओ सुवइ ईसिमेतं ततियजामे । सो पुण केरिसं वत्थं गेण्हति ? जं “खंडियं” ति छिन्नं जं एक्कातो पासाउ, तं च जं छम्मासं धरति जहन्नेणं तं दढं गेण्हति, “इयरं” ति जं छम्मासं न धरति तं दुब्बलं न गेण्हति ॥ एयं गच्छनिग्गयाणं पमाणं गतं । इदानिं गच्छवासीणं प्रमाणं प्रमाण-प्रमाणं च भण्णति-

[भा. ५७९४] कप्पा आतपमाणा, अह्हाइज्जा उ वित्थडा हत्ये ।

एवं मज्झिम माणं, उक्कोसं होति चत्तारि ॥

चू- उक्कोसेण चत्तारि हत्ये दीहत्तणेणं एयं पमाणं अनुग्गहत्थं थेराण भवति, पुहुत्ते वि छ अंगुला समाधिया कज्जंति ॥ मज्झिमुक्कोसएसु दोसु वि पमाणेसु इमे कारणं-

[भा. ५७९५] संकुचित तरुण आतप्पमाण सुवणे न सीतसंफासो ।

दुहतो पेल्लण थेरे, अनुचिय पाणादिरक्खा य ॥

चू- तरुणभिक्षू बलवंतो, सो संकुचियपाओ सुवति, जेन कारणेण तस्स न सीतस्पर्शो भवति तेन तस्स कप्पा आयप्पमाणा । जो पुण थेरो सो खीणबलो न सक्केति संकुचियपादो सुविउं तेन तस्स अहियप्पमाणा कप्पा कप्पति । “पेल्लणं” ति अक्कमणं “दुहओ” ति - सिरपादांतेसु दोसु अ पासेसु एवं तस्स सीतं न भवति । सेहस्स वि अनुच्चिए सुवणविहिम् एवं चेव कप्पाण पमाणं कज्जति । अवि य पाणदया कया भवति, न मंडूकसुत्या कीडाती पविस्तीति ॥

इमं पडलाण गणणप्पमाणं-

[भा. ५७९६] तिविधम्मि कालछेदे, तिविधा पडलाओ होति पादस्स ।

गिन्ह-सिसिर-वासासुं, उक्कोसा मज्झिम जहन्ना ॥

चू- जे दढा ते उक्कोसा, दढदुब्बला मज्झिमा, दुब्बला जहन्ना, सेसं कंठं ।

[भा. ५७९७] गिम्हासु तिन्नि पडला, चउरो हेमंति पंच वासासु ।
उक्कोसगा उ एए, एत्तो पुण मज्झिमे वोच्छं ।

[भा. ५७९८] गिम्हासु चउ पडला, पंच य हेमंति छच्च वासासु ।
एए खलु मज्झिमा य, एत्तो उ जहन्नओ वुच्छं ॥

[भा. ५७९९] गिम्हासु पंच पडला, छप्पुण हेमंति सत्त वासासु ।
तिविहंमि कालछेए, पायावरणा भवे पडला ॥

चू- तिन्नि वि गाहाओ कंठाओ कायव्वाओ । इमं रयोहरणं-

[भा. ५८००] धनं मूले थिरं मज्झे, अग्गे महवजुत्तयं ।
एंगंगियं अज्जुसिरं, पोरायामं तिपासियं ॥

चू- हत्थगहपदेसे मूल भण्णति, तत्थ घनं वेढिज्जति, मज्झंति रयहरणपट्टगो सो य दढो, गब्भगो वा मज्झंसो दढो, अग्गा दसाओ ताओ महवाओ कायव्वाओ, एंगंगियं दुगादिखंडं न भवति, अज्जुसिरं ति रोमबहुलं न भवति, वेढियं अंगुट्टपव्वमेत्तं तिभागे तज्जायदोरेण बद्धं तिपासियं ॥ भण्णति-

[भा. ५८०१] अप्पोल्लं मिउपम्हं, पडिपुन्नं हत्थपूरिमं ।
तिपरियल्लमणिस्सिद्धं, रयहरणं धारए एगं ॥

चू- अप्पोल्लं-अज्जुसिरमित्यर्थः, मृदुदशं, पडिपुन्नं प्रमाणतः बत्तीसंगुलं सह निसेज्जाए, हत्थपूरिमणिसेज्जाए तिपरियलं वेढिज्जति, “अनिसहं” ति उग्गहा अफिद्धं धरिज्जति ॥

[भा. ५८०२] उन्नियं उट्टियं वावि, कंबलं पायपुच्छणं ।
रयणिप्पमाणमित्तं, कुज्जा पोरपरिग्गहं ॥

चू- उन्निय-कंबलं उट्टियकंबलं वा पायपुच्छणं भवति । रयणि ति हत्थो, तप्पमाणो पट्टगो ॥

[भा. ५८०३] संथारुत्तरपट्टो, अह्वाइज्जा य आयया हत्था ।
दोण्हंमि य वित्थारो, हत्थो चउरंगुलं चेव ॥

चू- उन्निओ संथारपट्टगो, खोमिओ तप्पमाणो उत्तरपट्टगो, सेसं कट्ठयं ॥ इमो चोलपट्टगो-

[भा. ५८०४] दुगुणो चउग्गुणो वा, हत्थो चउरंस चोलपट्टो य ।
थेरजुवाणाणट्ठा, सण्हे थूलंमि य विभासा ॥

चू- दढो जो सो दीहत्तणेण दो हत्था वित्थारेण हत्थो सो दुगुणो कतो समचउरंसो भवति, जो दढदुब्बलो सो दीहत्तणेण चउरो हत्था, सो वि चउग्गुणो कओ हत्थमेत्तो चउरंसो भवति, एगुणं ति गणणप्पमाणे, उन्निया एगा निसेज्जा पमाणप्पमाणेन हस्तप्रमाणा तप्पमाणा चेव तस्स अंतो पच्छादणा खोमिया निसेज्जा ॥

[भा. ५८०५] चउरंगुलं वितत्थी, एयं मुहनंतगस्स उ पमाणं ।
बीओवि य आएसो, मुहप्पमाणेण निप्फन्नं ॥

चू- वित्तियप्पमाणं विकण्णकोणगहियं नासिगमुहं पच्छादेति जहा किकाडियाए गठी भवति ॥

[भा. ५८०६] गोच्छयपादट्टवणं, पडिलेहणिया य होइ नायव्वा ।
तिण्हं पि उ प्पमाणं, वितत्थि चउरंगुलं चेव ॥

[भा.५८०७] जो वि दुवत्थ तिवत्थो, एणेण अचेलतो व संथरती ।

न हु ते खिसंति परं, सव्वेण वि तिन्नि घेतत्त्वा ॥

चू- जिनकप्पियाण महणं, थेरकप्पियाण परिभोगं प्रति, जो एणेणं संथरति सो एणं गेण्हति परिभुंजति वा । जो दोहिं संथरति सो दो गेण्हति परिभुंजति वा, एवं ततिओ वि । जिनकप्पिओ वा अचेलो जो संथरति सो अचेलो चैव अच्छति, एस अभिग्गहविसेसो भणिओ । एतेण अभिग्गहंविसेसेड्डिएण अधिकतरवत्थो न हीलियव्वो । किं कारणं ? जम्हा जिणाण एसा आणा, सव्वेण वि तिन्नि कप्पा घेतत्त्वा । थेरकप्पियाणं जइ उपाउएण संथरति तहावि तिन्नि कप्पा नियमा घेतत्त्वा ॥ कप्पाण इमो गुणो-

[भा.५८०८] अप्पा असंथरंतो, निवारिओहोति तिहि उ वत्थेहिं ।

गिण्हति गुरू विदिन्ने पगासपडिलेहणे सत्त ॥

चू- सीतादिणा असंथरंतस्स तं असंथरणं वत्थपरिभोगेणं निवारितं भवति । ते यं वत्थे गुरुणा आयरिएण दिन्ने गेण्हति, पगासपडिलेहणं त्ति अचोरहरणिजे, उक्कोसेण सत्त गेण्हति ॥ इमं उस्सग्गतो, अववादियं च प्रमाणं-

[भा.५८०९] तिन्नि कसिणे जहन्ने, पंच य दढदुब्बला य गेण्हेज्जा ।

सत्त य परिजुण्णाइं, एयं उक्कोसयं गहणं ॥

चू- कसिणं त्ति वण्णातो जुत्तप्पमाणा घणमसिणा, जेहिं सविआ अंतरितो न दीसइ तारिसा, जहन्नेन तिन्नि गेण्हति । पंच दढदुब्बले, परिजुण्णे सत्ता गेण्हइ ॥

[भा.५८१०] भिन्नं गणणाजुत्तं, पमाण-इंगाल-धूमपरिसुद्धं ।

उवहिं धारए भिक्खू, जो गणचिंतं न चिंतेइ ॥

चू- भिन्नं ति अदसं सगलं न भवति, गणणप्पमाणेण पमाणप्पमाणेण य जुत्तं गेण्हइ । इंगालो त्ति रागो, धूमो त्ति दोसो, तेहिं परिसुद्धं - न तेहिं परिभुंजतीत्यर्थः ॥ जो सामण्णभिक्खू तस्सेयं वत्थप्पमाणं भणियं । जो पुण गणचिंतगो गणावच्छेदगादि तस्सिमं पमाणं-

[भा.५८११] गणचिंतगस्स एत्तो, उक्कोसो मज्झिमो जहन्नो य ।

सव्वो वि होइ उवही, उवग्गहकरो महा (ज) नस्स ॥

चू- गणचिंतगो गणावच्छेइगो तस्स जहन्नमज्झिमुक्कोसो सव्वो वि ओहितो उवग्गहितो वा, महाजनो गच्छो ॥

[भा.५८१२] आलंबणे विसुद्धे, दुगुणो तिगुणो चउगुणो वा वि ।

सव्वो वि होइ उवही, उवग्गहकरो महानस्स ॥

चू- आलंबति जं तं आलंबणं, 'त' दुविधं - दव्वे रज्जुमादी, भावे नाणादी । इह पुण भावे दुल्लभवत्थादिदेसे तत्थ जो गणचिंतगो सो दुगुणं पडोथारं तिगुणं वा चउगुणं वा, अहवा - जो अतिरित्तो ओहितो उव्वहितो सव्वो गणचिंतगस्स परिग्गहो भवति, महाजनो त्ति गच्छो तस्स आवतिकाले उग्गहकरो भविस्सइ ॥ गणणप्पमाणेत्ति गयं । इदानिं अइरेगहीने ति-

[भा.५८१३] पेहा-ऽपेहकता दोसा, भारो अहिकरणमेव अतिरित्ते ।

एते हवंति दोसा, कज्जविवत्ती य हीणम्मि ॥

बू- अतिरेगं पडिलेहंतस्स सुत्तादिपलिमंथो, अपेहंतस्स उवहिनिय्फण्णं, अपरिभोगे अनुपभोगत्वात् अधिकरणं भवति, हीने पुण कञ्जविवत्तिविनासो भवति ॥ हीनाइरित्ते त्ति गयां इदानिं परिकम्मणे तति-

[भा. ५८१४] परिकम्मणे चउभंगो, कारण विही बितिओ कारणे अविही ।

निक्कारणम्मि य विही, चउत्थो निक्कारणे अविही ॥

[भा. ५८१५] कारण अनुन्न विहिणा, सुद्धो सेसेसु मासिया तिन्नि ।

तव-कालेहि विसिद्धा, अंते गुरुगा य दोहिं पि ॥

बू- सुद्धो कारणे विहीए एस पढमभंगो, एत्थ अनुन्ने त्ति परिकम्मे त्ति सुद्धो त्ति न पच्छित्तं। सेसेसु तिसु भंगेसु पत्तेयं मासलहुं । बितियभंगे कालगुरुं । ततियभंगे तवगुरुं । अंतिल्लो चउत्थभंगो तत्थ तवकालेहिं दोहिं वि गुरुं । परिकम्मणंति वा सिव्वणंति वा एगद्धं । एगसरा डंडी उव्वट्टणि घग्गरसिव्वणि य एसा अविही, झसकंटगदुसरिगा य विही ॥ इदानिं “विभूस” त्ति-

[भा. ५८१६] उदाहडा जे हरियाहडीए, परेहि धोदादिपदा उ वत्थे ।

भूसानिमित्तं खलु ते करंते, उग्घातिता वत्थ सवित्थरा उ ॥

बू- “उदाहड” त्ति भणिया “हरियाहडिया” सुत्ते । परेहिं त्ति तेनेगेहिं जे धोताती पदा कत्ता ते जति अप्पणा विभूसावडियाए करेति तं जहा धोवति वा, रयति वा, घट्टेति वा, मडुं वा करेति, विवरित्तरंगेहिं वा रयति तस्स चउलहुं । सवित्थरग्गहणातो धोतादिपदे करंतस्स जा आयविराधना तासु जं पच्छित्तं तं च भवति ॥ विभूसं करंतस्स इमो अभिप्पाओ-

[भा. ५८१७] मलेण घत्थं बहुना उ वत्थं, उज्झाइओ हं चिमिणा भवामि ।

हं तस्स धवम्मि करेमि तत्ति, वरं न जोगो मलिणाण जोगो ॥

बू- मलिनं वस्त्रं तेन वाऽहं विरूपो दृश्ये, यस्माद्विरूपोऽहं दृश्ये तस्मात्तस्य वस्त्रस्य धौतव्ये “तत्ति” त्ति-जेन तं धोव्वति, गोमुत्तातिणा तं उदाहरामि, “वरं न जोगो” त्ति- वरं मे अवत्थगस्स कप्पति अच्छिउं, न य मलिनेहिं वत्थेहिं सह संजोगो ॥ कारणे पुणो धोवंतो सुद्धो । चोदगो भणाति - ननु धोवंतस्स । “विभूसा इत्थीसंसग्गी” सिलोगो । आयरिओ भणइ-

[भा. ५८१८] कामं विभू खलु लोभदोसो, तहावि तं पाहुणतो न दोसो ।

मा हीलणिज्जो इमिणा भविस्सं, पुव्विद्धिमादी इय संजती वि ॥

बू- कामं चोदगाभिप्पायस्स अनुमयत्थे, खलु अवधारणे, जा एषा विभूसा - एस लोभ एवेत्थर्थः, तहावि तं वत्थं “सुविभूसितं कारणे काऊण पाउरणे न दोसो भवति । रायाइइद्धिंमं जो इद्धिं विहाय पव्वइओ सो चित्तेति - “मा इमस्स अबुहजनस्स इहलोकपडिबद्धस्स इमेहिं मलिणवत्थेहिं हीलणिज्जो भविस्सामि त्ति । एस सावस्तो जेन तं तारिसं विभूतिं परिचज्ज इमं अवत्थं पत्तो किमण्णं तवेण पाविहित्ति” त्ति, एवं संजती वि हिंडइ अच्छति वा निच्चं पंडरपडपाउआ ॥

[भा. ५८१९] न तस्स वत्थादिसु कोइ संगो, रज्जं तणं चव जहाय तेनं ।

जो सो उवज्झाइय वत्थसंगो, तं गारवा सो न चएइ मोत्तुं ॥

बू- जो सो इद्धिंमं पव्वतितो न तस्स वत्थादिसु कोइ संगो त्ति वा बंधणं ति वा एगद्धं । कहं नज्जति जहा सगो नत्थि ?, उच्यते-जतो तेन रज्जं बहुगुणं तृणमिव जढं । सेसं कंठं ॥ विभूसत्ति

गयं । इदानिं मुच्छ त्ति-

[भा. ५८२०] महच्छने अप्पधने व वत्थे, मुच्छिज्जती जो अविवित्तभावो ।

सइं पि नो भुंजइ मा हु झिज्जे, वारेति वन्नं कसिणा दुगा दो ॥

धू-बहुमुल्लं अप्पमोल्लं वा अविवित्तभावो त्ति अविसुद्धभावो; अविवित्तो - लोहिल्लमित्यर्थः । तं पहाणवत्थं न सयं भुंजति, जो अन्नं वारेइ परिभुंजंतं तस्स पच्छित्तं, “कसिणा दुगा दो” त्ति, कसिण त्ति संपुण्णा, दुगा दो चउरो - चउगुरुमित्यर्थः ॥ वत्थे इमाणि मुच्छाकारणाणि-

[भा. ५८२१] देसिल्लगं पम्हजयं मणुन्नं, चिरायणं दाइ सिएहतो वा ।

लब्भं च अन्नं पि इमप्पभावा, मुच्छिज्जति एव भिसं कुसत्तो ॥

धू-देसिल्लगं जहा पोंइवर्धनकं, पम्हजुगं जहा पूरवुढपावरगो, सण्हं थूलं सदेस-परदेसं वा, मनस्स जं रुद्धइ तं मणुन्नं, चिरायणं आयरियपरंपरागयं, दाइति विकारार्थे जेन वा तं दिन्नं तस्स सिनेहतो न परिभुंजति, इमेण वा अछंतेण एयप्पभावाओ अन्नं पि लब्भामो एवं मुच्छाए न परिभुंजति, एवं त्ति एवं “भिसं” अत्यर्थं कुत्सितं सत्त्वं यस्य भवति स कुसत्वो अल्पसत्व इत्यर्थः, एवं भिसं कुसत्वो लोभं करोतीत्यर्थः ॥ वत्थे त्ति गतं । इदानिं पायं भणामि; तस्स इमाणि दाराणि-

[भा. ५८२२] दब्बप्पमाणअतिरेग हीनदोसा तहेव अववादे ।

लक्खणमलक्खणं तिविह उवहि वोच्चत्थ आणादी ॥

[भा. ५८२३] को पोरीसीए काले, आकर चाउल जहन्न जयणाए ।

चोदग असती असिव, प्पमाणउवओग छेदण मुहे य ॥

[भा. ५८२४] पमाणाइरेगधरणे, चउरो मासा हवंति उग्घाया ।

आणादिणो य दोसा, विराघना संजमा-SSयाए ॥

धू-द्रव्यपात्रं, तस्य दुविधं प्रमाणं - गणणप्पमाणं पमाणप्पमाणं च । दुविहस्स वि पमाणस्स अतिरेगधरणे चउलहुगा । सेसं कंठयं ।

[भा. ५८२५] गणणाते पमाणेण व, गणणाते समत्तओ पडिग्गहओ ।

पलिमंथ भरुडुंडुग, अतिप्पमाणे इमे दोसा ॥

धू-दुविहं पमाणं, तत्थ गणणप्पमाणेण दो पादा - पडिग्गहो मत्तगो य । अह एत्तो तिगादिअतिरित्तं धरेति तो परिकम्मण-रंगण-पडिलेहणादिसु सुत्तत्थपलिमंथो अद्धाणे वहतो भार उदंडकश्च जनहास्यो भवति- “अहो ! भारवाहिता इमे” ॥ दुप्पमाणाइरित्ते वि इमे दोसा-

[भा. ५८२६] भारेण वेयणाते, अभिहणमादी न पेहए दोसा ।

रीयादि संजमम्मि य, छक्काया भाणभेदम्मि ॥

धू-मारो भवति, भारकंतस्स य वेयणा भवति, वेयणाए य अद्वित्तो गोणहत्थिमाइ न पस्सति, ते अभिहणेज्जा, वडसालक्खाणुमाइ वा न पेहइ, इरिउवउत्तो वा न भवइ, अनुवउत्तो वा छक्काए विराहेज्ज, अनुवउत्तो वा भायणभेयं करेज्जा ॥

इमे अइरेगदोसा । “अइरेगं” त्ति पमाणप्पमाणातो-

[भा. ५८२७] भाणऽप्पमाणगहणे, भुंजण गेलण्णऽभुंज उज्झिमित्ता ।

एसणपेळ्ळण भेदो, हाणि अडंते दुविध दोसा ॥

चू- भाजनं अप्रमाणं - भाणऽप्यमाणंति तं, अतिवुद्धं गेण्हति । तम्मि भरिए जइ सव्वं भुंजति तो हा (तो) देज्ज वा मारेज्ज वा गेलत्तं वा कुज्जा, अह न भुंजति तो उज्झिमिता अहिकारणादी दोसा । भायणं भरेमि त्ति अलब्भमाणं एसणं पेलित्ता भरेति, भरिए अतिभारेण पच्चुप्पिडित्ता भज्जति, भायनेन विना अप्पणो कज्जपरिहाणी, भायणद्धा अडंतस्स भायणभूमीजंतस्स दुविहति - आयसंजमविराधना दोसा भवन्ति ॥ हीनदोसत्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५८२८] हीनप्यमाणधरणे, चउरो मासा हवन्ति उग्घाता ।

आणादिया य दोसा, विराधना संजमा-ऽऽयाए ॥

चू- जं पडिग्गहगमत्तगप्पमाणं भणियं ततो जति हीनं धरेति ततो पडिग्गहगे चउलहुं, मत्तो मासलहुं ॥ किं चान्यत्-

[भा. ५८२९] ऊणेण न पूरिस्सं, आकंठा तेन गेण्हती उभयं ।

मा लेवकडं ति ततो, तत्थुवओगं न भूमीए ॥

चू- ऊणेणं ति प्रमाणतो एतेण भरिएण वि न पूरेस्सन्ति न संथरिस्सन्ति ताहे कण्णाकण्णि भरेति, उभयं ति कूरं कुसणं च, अहवा - भत्तं पानं वा । तम्मि अतिभरिए मा पत्तंबंदो लेवाडिस्सति ति - तदुवओगेण भूमीए उवओगं न करेति ॥ अनुवत्तस्स य इमे दोसा-

[भा. ५८३०] खाणू कंटग विसमे, अभिहणमादी न पेहती दोसा ।

रीया पगलित तेनग, भायणभेदे य छक्काया ॥

चू- अनुवउत्तो खाणुणा दुक्खाविज्जति, कंटगेण वा विज्जति, विसमे वा पडति, गवादिणा वा अभिहण्णति । एसा आयविराधना । रीयादी संजमविराधना कंठ्या ॥ अहवा इमे दोसा-

[भा. ५८३१] हीनप्यमाणधरणे, चउरो मासा हवन्ति उग्घाया ।

आणादिया य दोसा, विराधना संजमायाए ॥

—गुरुमाइयाण अदाने इमं पच्छित्तं-

[भा. ५८३२] गुरु पाहुणए दुब्बल, बाले वुद्धे गिलाण सेहे य ।

लामा-ऽऽलाभऽद्धाणे, अनुकंपा लाभवोच्छेदो ॥

[भा. ५८३३] गुरुगा य गुरु-गिलाणे, पाहुण-खमए य चउलहुं होंति ।

सेहम्मि य मासगुरू, दुब्बल जुव (य) ले य मासलहुं ॥

—गुरुमादियाण इमा विभासा-

[भा. ५८३४] अप्प-परपरिच्चाओ, गुरुमादीण तु अदंत-दंतस्स ।

अपरिच्छित्ते य दोसा, वोच्छेदो निज्जराऽलाभो ॥

चू- डहरभायणभरियं गुरुमादियाण जति देति तो अप्पा चत्तो, अह न देति तो गुरुमातिया परिचत्ता । दुब्बलो सभावतो रोगतो वा न तरति हिंडिंतस्स दायव्वं । “लाभाऽऽलोभ” ति अस्य व्याख्या- “अपरिच्छित्ते य दोसा”, जस्स हीनप्यमाणं भायणं सो खेतपडिलेहगो पयडडित्तो, स तेन खुड्डलगेण भाणेण किह लाभं परिकखउ, ताहे जे अपरिक्खित्ते खेत्ते दोसा, ते मंदपरिक्खिए वि गच्छस्स य आगयस्स अलभन्ते जं असंथरणं जा य परिहाणी सा सव्वा खुड्डलभाणगाहिणो भवति, अद्धाणे वा पत्तण्णाण संखडी होज्जा तत्थ पज्जतियलाभे लब्भमाणे कहिं गेण्हउ ? तं

भायणं धेवेणं चैव भरियं । अहवा - अनुकंपलाभवोच्छेतो” ति - छिन्नद्वारेण वा कोइ अनुकंपाए वा जं जं अडिज्जति तं भायणं भरेति, तत्थ गच्छसाधारणकरं भायणं उड्डेयव्वं, हीनभायणे पुण अडिज्जंते लाभस्स वोच्छेदो निज्जराए य अलाभो भवति । अहवा - सद्वाणेऽवि घयादिदव्वे लब्धमाणे खुड्डुलभायणेण लाभवोच्छेदं करेज्ज निज्जराए वा अलाभं पावेज्ज ॥

इमे य डहरभायणे दोसा-

[भा. ५८३५] लेवकडे वोसडे, सुक्के लग्गेज्ज कोडिए सिहरे ।
एते हवति दोसा, डहरे भाणे य उड्डाहो ॥

चू- तेन अतीव पाहुडियं ताहे तेन वोसडुं, तेन अतिपलोड्टमाणेण लेवाडिज्जति । अहवा - मा धेवं भत्तं देहीति, ताहे सुक्कस्स चप्पाचप्पं भरेइ, तं च सुक्कं भत्तं लग्गेज्ज अजिन्नं हवेज्ज । कोडियं ति चप्पियं चंपिज्जंतं वा भजेज्ज, सुक्कभत्तस्स वा सिहरं करंतो भरेज्ज, तं जनो दडुं भणति - अहो ! असंतुड्डा । पच्छद्धं कंठं ॥

[भा. ५८३६] धुवणाऽधुवणे दोसा, वोसडुंते य काय आतुसिणे ।
सुक्खे लग्गाऽजीरग कोडित सिह भेद उड्डाहो ॥

चू- वोसडुंतेण जं लेवाडितं तं जति धोवति तो उड्डावणादी दोसा, अह न धोवति तो रातीभोयणभंगो । अहवा - वोसडे पगलंतं पुढवादी छक्कायविराधना । अहवा - वोसडुंते उसिणेण दहे आयविराधना, पच्छद्धं गतार्थं । चप्पिज्जंते उस्सिहरभरिगे य बहि फोड ति उड्डाहो, जम्हा एवमादी दोसा तम्हा जुत्तप्पमाणं पादं घेतव्वं ॥ केरिसं पुण तं जुत्तपमाणं ?, अत उच्चते-

[भा. ५८३७] तिन्नि विहत्थी चउरंगुलं च भाण मज्झिमप्पमाणं ।
एतो हीन जहन्नं, अतिरेगतरं तु उक्कोसं ॥

[भा. ५८३८] उक्कोसतिसामासे, दुगाउअड्डाणमागओ साहू ।
चउरंगुलऊणं भायणं तु पज्जत्तियं हेड्डा ॥

[भा. ५८३९] एयं चैव पमाणं, सविसेसतरं अनुग्गहपवत्तं ।
कंतारे दुब्भिकखे, रोहगमादीसु भतियव्वं ॥

चू- एयाओ जहा पढमुद्देसगे तहेव ॥ “अववाय” ति अस्य व्याख्या-
[भा. ५८४०] अन्नाणे गरवे लुद्धे, असंपत्ती य जाणए ।
लहुओ लहुया गुरुगा, चउत्थ सुद्धे उ जाणओ ॥

चू- पच्छ अववायं भणीहामि, जइ इमेहिं धरेति तो इमं पच्छित्तं पच्छद्धगहियं जहसंखं-
अनाणेण मासलहुं, गारवेण चउलहुं, लुद्धस्स चउगुरुगा । असंपत्ती जाणगे दो वि सुद्धा ॥
तत्थ अन्नाणस्स वक्खाणं-

[भा. ५८४१] हीना-ऽतिरेगदोसे, अयाणमाणो उ धरति हीन-ऽहियं ।
पगतीए थोवभोई, सति लाभे वा करेतोमं ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । इमं गारवस्स वक्खाणं - पगतीए पच्छद्धं, पगती स्वभावो य, स्वभावतो चैव थोवभोइ । अहवा - लब्धंते वि ओमं करेति, वरं मे थोवासि ति जनवातो भविस्सइ ॥

[भा. ५८४२] इस्सरनिकखंतो वा, आयरिओ वा वि एस डहरेणं ।
अतिगारवेण ओमं, अतिप्पमाणं इमेहिं तु ॥

चू-ईसरो कोवि एस जेन डहरेण भायणेण भिक्खं हिंडइ, आयरियत्ते न गारवेण वा डहरभायणं गेण्हति ॥ अतिप्पमाणं इमेण गारवेण धरेइ-

[भा.५८४३] अनिगूहियबलविरिओ, वेयावच्चं करेइ अह समणो ।
बाहुबलं च अती से, पसंसकामी महल्लेणं ॥

चू-महल्लभायणेण वेयावच्चं करेइ - एवं मे साधू पसंसिस्संति, अहवा - साहुजनो वा भणिस्सइ - “एयस्स विसिद्धं बाहुबलं जेण महल्लेण भायणेण भिक्खं हिंडइ” ॥ लुद्धस्स व्याख्या-

[भा.५८४४] अंतं न होइ देयं, थोवासी एस देह से सुद्धं ।
उक्कोसस्स व लंभे, कहि धेच्छ महल्ल लोभेणं ॥

चू- खुडलगभायणे गहिए धरंगणे वि ठितं दद्धं धरसामी भणति- “एयस्स अंतपंतभत्तं न देयं” । अहवा भणेज्ज - “एस थोवासी, जेन एस खुडुलएणं गेण्हति” । अहवा भणेज्ज - “एयस्स सुद्धं देह” । “सुद्धं” ति उक्कोसं, शाल्योदनपढमदोच्चंगादी सुद्धो चेव । महल्लं इमेण कारणेण गेण्हति - “उक्कोसं लब्भमाणं पभूतं सामणं वा समुद्वाणियं लब्भमाणं कत्थ गेण्हिस्सामि” ति एवं लुद्धत्तणेण महल्लं गेण्हति ॥ “असंपत्ति” दारं चउत्थं, तस्स इमं वक्खाणं-

[भा.५८४५] जुत्तपमाणस्सऽसती, हिन-ऽतिरितं चउत्थो धारेति ।
लक्खणजुतहीन-ऽहियं, नंदी गच्छट्टता चरिमो ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । “जाणगे” ति अस्य व्याख्या - लक्खणपच्छद्धं, जं लक्खणजुत्तं तं जाणगो हीनं वा अहियं वा धरेति, नाणादिगच्छवृद्धिनिमित्तं । अहवा - गच्छस्स उक्कगहकरं नंदीभायणं, “चरिमो” ति जाणगो सो धरेति न दोसो ॥

अववाए ति गयं । इदानिं “लक्खणमलक्खणे” ति दारं-

[भा.५८४६] वट्टं समचउरंसं, होति थिरं थावरं च वन्नं च ।
हुंडं वायाइद्धं, भिन्नं च अधारणिज्जाइं ॥

चू- वृत्ताकृति उच्छित्तकुक्षिपरिधितुल्यं चतुरंसं द्दं स्थिरं स्थावरं अप्रतिहारिकं एतेहिं गुणेहिं जुत्तं घन्नं । अहवा - अन्नेहिं वि वण्णादिगुणेहिं जं जुत्तं तं धन्नं, एयं लक्खणजुत्तं । इमं अलक्खणं - विसमसंठियं हुंडं अन्पिण्णं तुप्पडयं वाताइद्धं जं च भिन्नं, एते अलक्खणा ॥

[भा.५८४७] संठियम्मि भवे लाभो, पतिट्ठा सुपतिट्ठिते ।
निव्वणे कित्तिमारोग्गं, वण्णहे नाणसंपया ॥

[भा.५८४८] हुंडे चरित्तभेदो, सबलंमि य चित्तविब्भमं जाणे ।
दुप्पुत्ते खीलसंठाणे, गणे य चरणे य नो ठाणं ॥

[भा.५८४९] पउमुप्पले अकुसले, सब्वणे वणमाइसे ।
अंतो बहिं व दहे, मरणं तत्थ निद्दिसे ॥

चू- सुसंठाणसंठिए भत्तादि लाभो भवति, जं फुल्लगबंधेण सुपइद्धियं तेन चरणे गणे आयरियादिपदे वा सुप्पतिट्ठितो भवति । जस्स पातस्स वणो नत्थि तेन पातेण निव्वणो भवति, कित्ती जसो य भवति, आरोग्गं च से भवति । पवालसन्निभेण वण्णेण जं अट्ठं ति जुत्तं तेन नाणं भवति । जं हुंडं तेन चरित्तविराधना भवति, मूलुत्तरचरित्ताइयारा भवति । सबलं चित्तविचित्तं

तेन चित्तविद्भ्रमो खितादिचित्तो भवति । पुष्पगं मूलेन सुपइडियं दुप्पुतं कोप्परागारं खीलसंठियं, एरिसे गणे चरणे वा न थिरो भवति । अहवा - हिंडंतो चेव अच्छति ।

[भा. ५८५०] अंतो बहिं व दड्ढे, पुष्पगं भिन्ने य चउगुरु होंति ।

इयरब्भिन्ने लहुगा, हुंडादिसु सत्तसू लहुओ ॥

[भा. ५८५१] हुंडं सबले सव्वण, दुप्पुत वातिद्धवण्ण हीने य ।

कीलगसंठाणे वि य, हुंडाई होंति सत्तेते ॥

चू- जं अंतो बहिं वा दड्ढं तत्थ मरणं गेलण्णं वा तं गेण्हंते चउगुरुं । पुष्पगमज्जे नाभिन्ने एवं चेव । इयरं ति - जं अन्नकुक्षिमादिसु भिन्नं तत्थ चउलहुं । हुंडं वाताइद्धे दुप्पुते खीलसंठाणे अवण्णहे सबले सव्वणे एतेसु मासलहुं ॥

लक्खणमलक्खण ति गतं । इदानिं “तिविहं उवहि” ति-

[भा. ५८५२] तिविहं च होति पादं, अहाकडं अप्प-सपरिकम्मं च ।

पुव्वमहाकडगहणे, तस्सऽसति कमेण दौन्तितरे ॥

चू- तिविहं पादं - लाउयं दारुयं मट्टियापायं च । पुणो एक्केकं तिविहं - अहाकडं अप्पपरिकम्मं बहुपरिकम्मं च । गहणकाले पुव्वं अहाकडं गेण्हियव्वं, तस्स असति अप्पपरिकम्मं, तस्स असति बहुपरिकम्मं ॥ इदानिं “वोच्चत्थ” ति-

[भा. ५८५३] तिविहे परूवितम्मि, वोच्चत्थे गहण लहुग आणादी ।

छेदन-भेदन करणे, जा जहि आरोवणा भणिया ॥

चू- जो एस अहाकडाइगो गहणकमो भणियो, एयाओ जं वोच्चत्थं विवरीयं गेण्हति । अहाकडस्स जोगं अकाउं जो अप्पपरिकम्मं बहुपरिकम्मं वा गेण्हति तस्स चउलहुं, अन्नं च जं सपरिकम्मे पादे वि छेदन-भेदनं तं करंतस्स जा य छेदन-भेदनादिगा आयविराधना संजभविराधना वा पढमुद्देसगे भणिया, सच्चेव इहं अपरिसेसा सहारोवणाए भाणियव्वा ॥

वितियद्वारगाहा आदिद्वारे कोत्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५८५४] को गेण्हति गीयत्थो, असतीए पादकप्पिओ जो उ ।

उस्सग्ग-ऽववातेहिं, कहिञ्जती पादगहणं से ॥

चू- को पादं गेण्हति ? जो गीयत्थो सो गेण्हति । गीयत्थस्स असति जेन पादेसणा सुत्तत्थो गहिओ सो पायकप्पितो गेण्हति । तस्स वि असति जो मेहावी तस्स पादेसणा उस्सग्गववाएहिं कहिञ्जति, सो वा गेण्हति ॥ इदानिं “पोरिसि” ति-

[भा. ५८५५] हुंडादि एगबंधे, सुत्तत्थे करंतो मग्गणं कुञ्जा ।

दुग-तिगबंधे सुत्तं, तिण्हुवरिं दो वि वज्जेत्ता ॥

चू- जं हुंडं आदिसद्दातो दुप्पुतं खीलसंठियं सबलं एगबंधं च, एतानि परिमुंजंतो सुत्तत्थं करंतो अहाकडादि मग्गेत्ता । जइ पुण दुगबंधनं तिगबंधनं वा पादं से, तो सुत्तपोरिसिं काउं अत्थपोरिसिं वज्जेत्ता मग्गति । अह पादं से तिगबंधणाओ उवरिं चउसु ठाणेसु बद्धं, एरिसे पादे दो वि सुत्तत्थपोरिसीओ वज्जेत्ता आदिच्चुदयाओ चेव आढवेत्ता मग्गति ॥ पोरिसि ति गयं । इदानिं “काले” ति दारं । अहाकडादियाणं कं केत्तियं मग्गियव्वं ?

[भा.५८५६] चत्वारि अहाकडए, दो मासा हुंति अप्परिकम्मे ।
तेन परिमग्गिऊणं, असती गहणं सपरिकम्मे ॥

चू- चत्वारि मासा अहाकडं मग्गियव्वं, चउहिं मासेहिं पुन्नेहिं तस्स अलाभे अन्ने दो मासा अप्परिकम्मं मग्गति, तेन परिमग्गिउण ति अहाकडकालाओ परतः अप्परिकम्मं एतियं कालं मग्गति, एते छम्मासे बितियस्स वि अलंभे ताहे सपरिकम्मं मग्गियव्वं ॥

केच्चिरं कालं ? अत उच्यते-

[भा.५८५७] पणयालीसं दिवसे, मग्गिता जा न लब्भते ततियं ।
तेन परेण न गेण्हति, मा पक्खेण रज्जेज्जा ॥

चू- पणयालीसं दिवसे बहुपरिम्मं गेण्हति, ततो परं न गेण्हति, जेन पन्नरसेहिं दिवसेहिं वरिसाकालो भाविस्सति । मा तेन पक्खकालेण परिकम्मणं रंणं रोहवणं च न परिवारिज्जति ॥ काले ति गतं । इदानिं “आकरे” ति । अहाकडं कहिं मग्गियव्वं ? , अत उच्यते-

[भा.५८५८] कुत्तिय-सिद्ध-निण्हग, पवज्जुवासादिसु अहाकडयं ।
कुत्तियवज्जं बितियं, आगरमादीसु वा दो वि ॥

चू- कुत्तियावणे मग्गति, सिद्ध ति सिद्धपुत्तो जो पव्वतिउकामो कते उवकरणे वाघाओ उप्पन्नो ताहे तं पडिग्गहगादि साधूणं देज्जा, निण्हयस्स वा, एवं च समणस्सवा पासे लब्भति । समणोवासओ वा पडिमं करेउं घरं पच्चागओ पडिग्गहगं साधूणं देज्ज, अहाकडं एतेषु स्थानेषु प्राप्यते । अप्परिकम्मं करतेषु प्राप्यते ? , अत्रोच्यते “कुत्तियवज्जं बितियं” - कुत्तियावणं वज्जेउं सिद्धपुत्तादिसु अप्परिकम्मं लब्भति । अहवा - “आगरमादीसु वा दो वि” ति अप्परिकम्मं ॥

कानि च तानि आगरमादीनि स्थानानि ? अतस्तेषां प्रदर्शनार्थं उच्यते-

[भा.५८५९] आगर नदी कुडंगे, वाहे तेने य भिक्ख जंत विही ।
कत कारितं व कीतं, जति कप्पति तु धिप्पति अज्जे ॥

आगराइताण इमं वक्ख्वाणं-

[भा.५८६०] आगर प्लीमादी, निच्चुदग-नदी कुडंग ओसरणं ।
वाहे तेणे भिक्खे, जंते परिभोगऽसंसत्तं ॥

चू- आगरो भिल्लपल्ली भिल्लकोट्टं वा, “नदि” ति जेसु गामनगरंतरेसु नदीओ लाउएहिं संतरिज्जति निच्चोदगातो, तासिं चेव नदीणं कूलेसु जे वच्छकुडंगा तेसु वा विज्जति तुंबीओ, वाहतेणपल्लीसु वा, अहवा वाहतेणा अडविं गच्छंता लाउए उदगं घेतुं गच्छति, भिक्खद्वा भिक्खयरो लाउयं गेण्हेज्ज, गुलजंतसालादिसु वा उरिंसिचणद्वा भत्ततेल्लादिठवणद्वा वा लाउयं गेण्हेज्जा । एतेसु आगरादिसु जं लब्भंति तं विधीए गेण्हति, अन्नं च जं एतेसु चेव परिभुज्जमाणं तं गेण्हति, जेन तं असंसत्तं भवति ॥ आगरादिसु ओभइं पुच्छियं च “कस्सेयं, कस्सद्वा वा कयं” ति । स पुच्छितो भणाति - “कय कारिच्छद्धं” अस्य व्याख्या-

[भा.५८६१] तुब्भद्वाए कतमिणं, अन्नस्सद्वाए अहव सद्वाए ।
जो घेच्छति व तदद्वा, एमेव य कीय-पामिच्चे ॥

चू- तुब्भद्वाए कयं वा, तुब्भद्वाए वा कारितं, अन्नस्स वा साहुस्स भिक्खतरस्स वा अद्वाए

कयं। अहवा - सद्वाए ति अप्पणो अद्वाए, अहवा - जो चेव गेण्हति तस्सद्वाए कयं जावंतिगमित्यर्थः। अहाकम्मे भणियं एवं कीयगडपाभिच्चादिसु वि भाणियव्वं । अन्ने वि उग्गमदोसा जहासंभवं सोहेयव्वा, एसणदोसा य । जं सुद्धं तं घेप्पइ, असुद्धं तं वज्जेयव्वं ॥

आगर ति गयं । इदानीं “चाउले” ति-

[भा. ५८६२] चाउल उण्होदग तुवर कूर फुसणे तहेव तक्के य ।
जं होति भावितं कप्पती तु भइयव्व तं सेसं ॥

चू- चाउलसोघणं तुवरो कुसुंभगोदगादी भइयव्व ॥ सेसंत अस्य व्याख्या-

[भा. ५८६३] सीतोदगभावितं अविगते तु सीतोदएण गेण्हति ।
मज्ज-वस-तेल्ल-सप्पी-मुहुमातीभावियं भइतं ॥

चू- परिणए पुण सीतोदगे गेण्हति, मज्जादिएसु जति निक्खारेउं सक्कति तो घेप्पइ, इयरहा न घेप्पइ । एस भयणा । अहवा - वियडभावितं जत्थ दुगुंछियं तत्थ न घेप्पइ, अदुगुंछिए घेप्पति ॥

[भा. ५८६४] ओभासणा य पुच्छा, दिट्ठे रिक्के मुहे वहंतं य ।
संसट्ठे निक्कित्ते, सुक्खे य पगास दडूणं ॥

चू- ओभासणति जहा वत्थस्स “कस्सेयं, किं वासी, किं वा भवस्सति, कत्थ वा आसी?”- एवं पुच्छा । सुद्धे गहणं । पुणो सीसो पुच्छइ - “दिट्ठादिपदे” । आयरिओ आह - अदिट्ठातो दिट्ठं खेमतरं । कहं ?, उच्यते - अदिट्ठे देये किं काए संघट्ठंतो गेण्हति न वा ? अहवा - कायाणं उवरिं ठवियल्लयं होज्जा, अहवा - बीजाती छूळा होज्ज, दिट्ठे पुण सव्वं दीसइ, एएण कारणेण दिट्ठं वरं, नो अदिट्ठं । “कि रिक्कं, अनरिक्कं तं घेप्पतु ?” कय मुहं घेप्पइ । “वहंतयं, अवहंतयं ?” जं तक्कमादि फासुएणं वहंतयं त घेप्पति, नावे जं आउक्कायादीहिं । “कि संसट्ठं, असंसट्ठं गेण्हउ ?” एत्थ उक्खित्तं कप्पति । सुक्कं, उल्लं ? फासुएण उल्लं पसत्थं । “पगासमुहं, अपगासमुहं ? पगासमुहं कप्पति । अहवा - “पगासड्डियं अप्पगासड्डियं ? पगासड्डियं कप्पति । “दडूणं” ति जदा सुद्धं तदा चक्खुणा पडिलेहेति, जदि न पडिलेहेइ ताहे तसबीयादी होज्ज ॥ जइ तसीयादी होज्ज, ताहे इमं पुणो जयणं करेइ-

[भा. ५८६५] ओमंथ पाणमादी, पच्छ मूलगुण-उत्तरगुणेसुं ।
तिट्ठाणेतिक्खुत्तो, सुद्धो ससणिद्धमादीसु ॥

“ओमत्थ” ति पयस्स विभासा-

[भा. ५८६६] दाहिणकरेण कण्णे, घेतुत्ताणे य वाममनिबंधे ।
घट्ठेति तिन्नि वारा, तिन्नि तले तिन्नि भूमीए ॥

चू- कण्णं तस्स मुहं । कण्णे घेतुं हत्तयं उत्ताणय काउं, तं पायं कण्णगहियं वामबाहूमणि- बंधप्पदेसं संघट्ठेति ति तिन्नि वारा आहंति । जत्थ जइ बीयं तसा वा दिट्ठा तो न कप्पति, अह दिट्ठा ताहे हत्थतले ततो वारा आहंति । तत्थ वि तस-बीए दिट्ठे न कप्पति, अदिट्ठेसु पुणो ओमंथयं भूमीए तिन्नि वारा पप्फोडेति ॥ पाणमादी, एयस्स विभासा तिट्ठाणे तिक्खुत्तो खोडिए समाणे-

[भा. ५८६७] तस बीयम्मि वि दिट्ठे, न गेण्हती गेण्हती उ अदिट्ठे ।
गहणम्मि उ परिसुद्धे, कप्पति दिट्ठेहि वि बहूहिं ॥

चू- गहणकाले परिसुद्धे जइ पच्छा तसबीयं वा पासति, ससण्णिद्धाणि वा पासति, तहावि तं सुद्धं चेव, न परिद्धवेति । अत्रे पुण भणति - जइ तज्जाए बीए जीव सत्त कुणगा ताव न परिद्धवेइ। अह बहुतरे पासइ तज्जाए तो गहणकाले सुद्धं पि सपडिग्गहमाताते परिद्धवेति । अतज्जाए सु बहुसु वि ठियेसु न परिद्धवेइ, ते अतज्जाए सडियं जयणाए फडेंति ॥ “पुच्छा मूलगुणउत्तरगुणेसु” ति सीसो पुच्छति - तस्स के मूलगुणा, के वा उत्तरगुणा ? मुहकरणं मूलगुणा, भोयकरणं उत्तरगुणा। एत्थ मूलगुण उत्तरगुणेहिं चउभंगो कायव्वो । पढमभंगे चउगुरुं तवकालगुरुं, बितियभंगे चउगुरुं चेव तवगुरु । ततियभंगे छलहुं चउगुरुं । चउत्थो सुद्धो । “चाउल” ति गयं ।

इदानिं “जहन्नजयण” ति दारं-

[भा. ५८६८] पच्छित्त पण जहन्ने ते नेउ तव्वुद्धिए उ जयणाए ।

जहन्ना उ सरिसवादी, तेहि तु जयणेंतर फलादी ॥

चू- पच्छित्तं पनगं जहन्नं असंतासति तववुद्धिजयणाए गिण्हति, अहवा - सरिसवाती बीया जहन्ना, तहिं छब्भागकरवद्धिजयणाए गेण्हति । इयरे ति बादरा कलादी, कल ति चणगा ॥

इदानिं एसेवत्थो विवरिज्जति हत्थपमाणं काउं-

[भा. ५८६९] छब्भागकए हत्थे, सुहुमेसु पढमपव्व पंचदिना ।

दस बितिते रातिदिना, अंगुलिमूलेसु पन्नरस ॥

चू- हत्तो छब्भाए कीरइ, पढमपव्वा एको भागो, बितियपव्वा बितियभागो, अंगुलिमूले ततिओ, आउरेहा चउत्थो, पंचमो अंगुडुबंधे, सेसो छड्डो । एस पढमपव्वमेत्तेसु सुहुमबीएसु पंचराइंदिया, बितियपव्वमेत्ते दसराइंदिया, अंगुलिमूलमेत्तेसु पन्नरस ॥

[भा. ५८७०] वीसं तु आउलेहा, अंगुडुयमूले हींति पणुवीस ।

पसतिम्मि होति मासो, चाउम्मासो भवे चउसु ॥

चू- आयुरेहमेत्तेसु वीसं राइंदिया, अगुडुबंधमेत्तेसु पनुवीसं, पसतीए मासलहुं, चउसु पसतीसु चउलहुं ॥

[भा. ५८७१] एसेव गमो नियमा, धूलेसु वि बितियपव्वमारद्धो ।

अंजलि चउक्क लहुगा, ते स्यिय गुरुगा अनंतेसु ॥

चू- मासमादिसु धूलेसु बितियपव्वमेत्तेसु पणगं, अंगुलिमूले दस, आयुरेहाए पन्नरस, अंगुडुमूले वीसा, पसतीए भिन्नमासो, अंजलीए मासलहुं, चउसु अंजलीसु चउलहुं । एते चेव पच्छित्ता सुहुमधूरेसु अनंतेसु गुरुगा कायव्वा ॥

[भा. ५८७२] निक्कारणम्मि एते, पच्छित्ता वण्णिया उ बितिएसु ।

णायव्वऽनुपुव्वीए, एसेव य कारणे जयणा ॥

चू- जा एसा पच्छित्तवुद्धी भमिया निक्कारणे, कारणे पुण गेण्हंतस्स सेव जयणा पनगादिगा भवति । जइ पुण अहाकडे पढमपव्वप्पमाणा बीया अप्पपरिकम्म च सुद्धं लब्धति । एत्थ अप्पबहुचिंताए कतरं धेत्तव्वं ? भण्णति-अहाकडं धेत्तव्वं, नो अप्पपरिकम्मं । एवं बितियपव्वादिसु वि वत्तव्वं ॥ जाव-

[भा. ५८७३] वोसट्टं पि हु कप्पति, बीयादीनं अहाकडं पायं ।

ण य अप्प सपरिकम्मा, तहेव अप्पं सपरिकम्मा ॥

चू-वोसङ्गंति भरियं, अहाकडं आगंतुगाण भरियं पि कप्पति, न य अप्परिकम्मं बहुपरिकम्मं वा । एवं अप्परिकम्मं पि आगंतुगाण भरियं कप्पति न य बहुपरिकम्मं सुद्धं ॥

इमं जयणाए निच्छतो छडेति-

[भा. ५८७४] थूले वा सुहुमे वा, अवहंते वा असंथरंतम्मि ।
आगंतुग संकामिय, अप्पबहु असंथरंतम्मि ॥

चू- थूलाण वा चणगादियाण बीयाण सुहुमाण वा सरिसवादियाण भरियं होज्जाः तस्स य जति पुव्वभायणं, नवरं-तं न वहति । “असंथरं” ति अपज्जत्तियं वा भायणं, भायणस्स वा अभावो, ताहे तम्मि असंथरे अप्पबहुअं तुलेत्ता बहुगुणकरे ति काउं अहाकडं, आगंतुगाण बीयाण भरियं ति आगंतुगे संकामेत्ता जयणाए अन्नत्थ, अहाकडं चेव गेण्हति न दोसो ॥

जयण त्ति गता । इदानिं चोदगो” ति ॥

[भा. ५८७५] थूल-सुहुमेसु वोत्तुं, पच्छित्तं तेसु चेव भरितेसु ।
जं कप्पति त्ति भणियं, न जुज्जते पुव्वमवरेणं ॥

आचार्य आह - “असति असिव” ति-

[भा. ५८७६] चोदग ! दुविधा असती, संताऽसंता य संत असिवादी ।
इयरो उ झामियादी, कप्पति दोसुं पि जा भरिते ॥

चू-संतासंती जत्थ गामे नगरे विसए वा भायणे अत्थि तत्थंतरा वा असिवं, सग्गामे वा जेसु कुलेसु अत्थि तेसु वा असिवं, ओमोयरियादीणि वा तत्थंतरा वा एसा संतासती । अहवा - संतासंती अत्थि भायणं, नवरं - तं न वहति । अहवा - संतासती असंथरम्मि ति अत्थि भायणं, इहरं न संथरति । तेन इयर त्ति असंतासती सा इमा - “झामियं” ति, पलीवए दहं पातं, तेनेहिं वा हडं, रायदुट्टेण वा हडं, भग्गं वा, सब्बहा अभावो पातस्स, एवमादिकरणेहि कप्पति दोसु वि असतीसु अहाकडं पादं आगंतुगबीयाण भरियं घेत्तुं, न य सुद्धं अप्परिकम्मं । जं पुण मए भणियं पच्छित्तं तं दुविहाए असतीए अभावे जो गेण्हति तस्स तं भवति । अहाकडे जइ विधीए दोसा तहावि तं बहुगुणकरं, अप्परिकम्मंमि पुण सुद्धं पि बहुदोसकरं ॥ कहं ? उच्यते-

[भा. ५८७७] जो तु गुणो दोसकरो, न सो गुणो दोस एव सो होती ।
अगुणो वि य होति गुणो, जो सुंदर निच्छओ होति ॥

चू- एवं इहं पि अप्परिकम्मे सुद्धेवि दोसा, अहाकडें वीयस्स सहिए दुट्टे वि गुणो चेव । कहं ? , उच्यते - अहाकडे जति वि ताणि आगंतुगबीयाणि जयणाए अन्नत्थ संकामंतस्स अप्पो संघट्टणादोसो, तहावि न य सुत्तत्थपलिभंथो, न य छेदणादिआतोवघायदोसा । अन्नो य इमो नवरं-गुणो, तक्खणादेव घेत्तुं हिंडियव्व । एवं तं सदोसं पि बहुगुणं । अप्परिकम्मे पुण एवं चेव विवरीयं भाणियव्व, अतो तं सगुणं पि सदोसं ॥ असति असिव त्ति गयं । इदानिं “पमाण-उवओग-छेदणं” ति तिन्नि विपदे जुगवं भण्णति- पादं सामण्णेण वा उवकरणं जइ अहाकडं पमाणजुत्तं वा न लब्धति, तो तं पमाणजुत्तं कायव्वं, उवउत्तेण छेत्तुं इणमेव । जतो भण्णति-

[भा. ५८७८] असति तिगे पुण जुत्तजोग ओहोवधी उवग्गहिते ।
छेदन-भेदनकरणे, सुद्धो तं निज्जरा विउला ॥

चू- असति त्ति अहाकडस्स ‘तिगे’ त्ति तिन्निवारा “जुतो जोगो” अहाकडं तयो वारा मार्गितमित्यर्थः, पुण त्ति अवधारणे । किं अवधारेति ? , उच्यते- तिहं वाराण परओ अप्पपरिकम्मेव गेण्हति । एस ओहिए उवग्गहिए वा पादे, वत्थे अन्नम्मि वा उवहिम्मि विही गेण्हियव्वो । एवं क्रमागते अप्पपरिकम्मे उवउत्तो छेदनभेदनं करेत्तो विसुद्धो, न तत्थ पच्छित्तं । तं विहिं अवेक्खंतस्स, प्रत्युत्त निर्जरा विपुला भवति ॥ चोदगाह- “ननु अप्पपरिकम्ममादिसु घेप्पमाणेसु छेदनादिकरणे आयसंजमविराहणा भवति ।” आचार्याह-

[भा.५८७९] चोदग ! एताए छिय, असती य अहाकडस्स दो इतरे ।

कप्पंते छेदने पुण, उवओगं मा दुवे दोसा ॥

चू- हे चोदग ! जा एसा दुविहा संताऽसंतासती भणिया ताए अहाकडस्स असतीते दो इतर त्ति अप्पपरिकम्मं बहुपरिकम्मं च कप्पते घेत्तुं, तेसु पुण छेदनादि करेत्तो सुद्धुवुत्तो करेति, मा दुवे दोसा भविस्संति, आयसंजमविराधनादोसा इत्यर्थः ॥ अत्थैवार्यस्य अपरः कल्पः-

[भा.५८८०] अहवा वि कओ नेनं, उवओगो न वि य लब्भती पढमं ।

हीनऽधियं वा लब्भइ, पमाणओ तेन दो इयरे ॥

चू- उवओगो त्ति मग्गणजोगे पढमं त्ति अहाकडयं, अहवा - लब्भइ अहाकडं तं पमाणतो हीनं अहियं वा लब्भइ, तेन कारणेन “दो इतरे” त्ति, “इतरं” त्ति- अप्पपरिकम्मं सुद्धं पमाणजुत्तं गेण्हति, तस्सासति हीनप्पमाणाइरेगलंभे वा बहुपरिकम्मं सुद्धं जुत्तप्पमाणं घेप्पति ॥

इमं च अप्पपरिकम्मं पडुच्च भण्णइ-

[भा.५८८१] जह सपरिकम्मलंभे, मग्गंते अहाकडं भवे विपुला ।

निज्जरेमेवमलंभे, बित्तिर्यस्सितरे भवे विपुला ॥

चू- जहा सपरिकम्मे त्ति अप्पपरिकम्मे सुद्धे जुत्तप्पमाणे लब्भमाणे वि अहाकडं मग्गंतस्स निज्जरा विपुला भवति, तहा पढमस्स त्ति अहाकडस्स अलंभे इयरं त्ति - अप्पपरिकम्मं मग्गंतस्स विपुला निज्जरा भवति । अहवा - एतीए गाहाए चउत्थं पादं पढंति “बीयस्सितरे भवे विउल” त्ति । बित्तिर्यं अप्पपरिकम्मं, तस्स अलाभे इयरं त्ति बहुपरिकम्मं, तं मग्गंतस्स निज्जरा विउला भवति, पढमवित्तियाण अलंभे संतासंतासतीए वा ॥ अहवा - जत्थ ते लब्भंति तत्थिमे कारणा-

[भा.५८८२] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।

सेहे चरित्त सावय-भए व ततियं पि गेण्हेज्जा ॥

चू- जत्थ अहाकडं पादं अप्पपरिकम्मं वा लब्भति तत्थ असिवं, अंतरे वा परिरयगमणं च नत्थि, एवं ओमरायदुट्ठं बोहिगादीण वा भयं गिलाणपडिबंधेण वा तत्थ न गम्मइ, सेहस्स वा तत्थ सागारियं चारित्तभेदो त्ति, तत्थंतरा वा चरित्ताओ उवसग्गंति, सीहादिसावयभयं तत्थ अंतरा वा, एवमादिकारणेहिं अगच्छंतो ततियं । ततियं त्ति - बहुपरिकम्मं सत्थाणे चैव गेण्हति ॥

गयमत्थं सीहावलोयणेण भणति-

[भा.५८८३] आगंतुगाणि ताणि य, सपरिकम्मं य सुत्तपरिहाणी ।

एएण कारणेणं, अहाकडे होति गहणं तु ॥

चू- चरिमं परिकम्मंतस्स सुत्तत्थपरिहाणी । शेषं गतार्थम् ॥

पमाण उवओगछेयणं ति गतं । इदानि “मुहे”ति दारं-

[भा. ५८८४] बितिय-ततिएसु नियमा मुहकरणं होञ्ज तस्सिमं मानं ।
तं पि य तिविहं पादं, करंडयं दीह वट्टं च ॥

चू- बितियं अप्पपरिकम्भं, (ततियं बहुपरिकम्भं) एतेसु नियमा मुहकरणं, तं च मुहं तिविहं
- करंडाकृति, दीहं ति ओलंबगं, वट्टं ति समवउरंसं ॥ तैसिं मुहस्स इमं माणं-

[भा. ५८८५] अकरंडगम्भि भाणे, हत्थो उह्णंजहा न घट्टेति ।
एयं जहन्नयमुहं, वत्थुं पप्पा ततो विसालं ॥

चू- अकरंड ओलंबओ समचउरस्सं वा, एतेसु मुहप्पमाणं हत्थो पविसंतो निष्फिडंतो वा
जहा उह्णं अह य न घट्टेति - न स्पृशतीत्यर्थः । एयं सब्वजहन्नमुहप्पमाणं । अतो परं वत्थुं ति महंते
महंततरं विसाले विसालतरं मुहं कज्जति, जं पुण करंडगाकृति तस्स विसालमेव मुहं कज्जति ।
अन्नहा तं दुक्कप्पयं भवति ॥ एस पडिग्गहो भणितो । इदानि मत्तगो भण्णति - अत्राह चोदकः -
न तित्थकरेहिं मत्तगो अनुन्नातो । कहं ?, यस्मादुक्त्तं-

[भा. ५८८६] दव्वे एगं पादं, वुत्तंरुणो य एगपादो उ ।
अप्पोवही पसत्थो, चोदेति न मत्तओ तम्हा ॥

चू- उवकरणदव्वोभोयरियाए भणियं- “एगे वत्थे एगे पाए चियत्तोवगरणसज्जणया” ।
तथा चोक्त्तं- “जे भिक्खू तरुणे बलवं जुवाणे से एगं पादं धरेज्ज” तथा चोक्त्तं - “अप्पोवही
कलहविवज्जणा य, विहारचरिया इसिणं पसत्था” । चोदगो भणति - जम्हा एवं बहुसुयं, अन्नेसु
वि सुत्तपदेसु भणियं, तम्हा न मत्तगो घेतव्वो ॥ आयरियाह-

[भा. ५८८७] जिनकप्पे सुत्तेतं, सपाडिग्गहकस्स तस्स तं एगं ।
नियमा थेराणं पुण, बितिज्जओ मत्तओ भणिओ ॥

चू- एगवत्थपादादिया जे सुत्तपदा चोदेसि, एते सपाडिग्गहस्स सपाउरणस्स य जिनकप्पियस्स
सुत्ता । थेराणं पुणं नियमा पडिग्गहस्स बितितो मत्तगो भवति, स तित्थयरेहिं चेव अनुन्नातो,
अप्पोवहिगहणातो दुपत्तो अप्पोवही चेव, जतो तिप्पभिति बहुत्तं, तम्हा दिट्ठं मत्तगगहणं ॥

तं अगेण्हते पच्छित्तं । इमे य दोसा-

[भा. ५८८८] अग्गहणे वारत्तग, पमाण हीनाऽहियसोही अववाए ।
परिभोग गहण बितियपद लक्खणादी मुहं जाव ॥

-अग्गहणे ति अस्य व्याख्या-

[भा. ५८८९] मत्तगऽगेण्हणे गुरुगा, मिच्छत्तं अप्प-परपरिच्चाओ ।
संसत्तग्गहणम्मि य, संजमदोसा मुणेयव्वा ॥

चू- मत्तगं अगेण्हंते चउगुरूगा पच्छित्तं, णवसङ्घादि मिच्छत्तं गच्छे । कहं ? उच्चते - तेन चेव
पडिग्गहेण निल्लेवंतं दट्ठं दुदिट्ठधम्मे ति, जति पडिग्गहे आयरियातीणं गेण्हति अप्पा चत्तो, अह
अप्पणो गेण्हति तो आयरियादी पदा चत्ता । मत्तगअभावे संसत्तभत्तपानं कहिं गेण्हउ ?
अहापडिलेहियं पडिग्गहे चेव गेण्हति, तो संजमविराहणा सवित्थरा भाणियव्वा । उक्काय च०
गाहा ॥ “वारत्त” ति अस्य व्याख्या-

[भा.५८९०] वारत्तग पव्वज्जा, पुत्तो तप्यडिम देवथलि साहू ।
पडिचरणेगपडिग्गह, अयमणुच्चालणा छेदो ॥

चू- वारत्तपुरं नगरं तत्थ य अभग्गसेनो राया, तस्स अमच्चो वारत्तगो नाम । सो घरसारं पुत्तस्स निसिउं पव्वइतो । तस्स पुत्तेण पिउभतीए देवकुलं करित्तु रयहरणमुहपोत्तियपडिग्गहधारी पिउपडिमा तत्थ ठाविया । तत्थ थलीए सत्तागारो पवत्तितो । तत्थ एगो साधू एगपडिग्गहधारी तत्थ थलीए पडिग्गहए भिक्खं घेतुं, तं भोत्तुं, तत्थेव पडिग्गहे पुणो पाणगं घेतुं सन्नं वोसिरिउं, तेनेव पडिग्गहेण निल्लेवेत्ति । तेसिं सत्ताकारनिउत्ताणं चिंता - कहं निल्लेवेइ त्ति, पडियरतो दिट्ठो, तेहिं निच्छूढो । तेहिं य ताणि भायणाणि अगनिकाइयाणि अन्नाणि छड्डियाणि, तस्स अन्नेसिं च साधूणं वोच्छेओ तत्थ जातो, उट्ठाहो य ॥ इमं मत्तगस्स पमाणं-

[भा.५८९१] जो मागहओ पत्थो, सविसेसत्तरं तु मत्तगपमाणं ।
दोसु वि दव्वग्गहणं, वासावासेसु अहिगारो ॥

चू- मगहाविसए पत्थो त्ति कुलवो । दोसु वि त्ति उडुबद्धे वासासु य । कारणे असनं पाणगदव्वं वा गेणहति । अन्ने पुण भणंति - दोसु वि त्ति - पडिग्गहे भत्तं, मत्तगे पाणगं । इहं पुण मत्तगेण वासावासासु अधिकारो । वासासु पढमं चेव जत्थ धम्मलाभोत्ति तत्थ पानगस्स जोगो कायव्वो किं कारणं ? , कयाति वग्घारियवासं पडेज्ज, जेण राओ घरं न सक्केत्ति संचरिउं, ताहे विना दव्वेण लेवाडो भवति, तम्हा पढमभिक्खत्तातो चेव पानगं मग्गियव्वं । अहवा - वासासु संसज्जति त्ति तेण सोहिज्जइ त्ति अतो तेन अधिकारो ॥ अधवा इमं पमाणं-

[भा.५८९२] सुक्खोल्ल ओदनस्सा, दुगाउतद्धाणमागओ साहू ।
भुंजति एगट्ठाणे, एतं खलु मत्तगपमाणं ॥

चू- अप्पेण उल्लिओ सुक्कोयणो, अहवा - सुक्खो चेव ओयणो अन्नभायणगहितेण तिम्पणेण जो पज्जतिओ भवइ, एयं मत्तगस्स पमाणं ॥ अधवा इमं पमाणं-

[भा.५८९३] भतस्स व पानस्स व, एगतरागस्स जो भवे भरिओ ।
पज्जत्तो साहुस्सा, एतं किर मत्तगपमाणं ॥

चू- मत्तगो जुत्तप्पमाणो घेतव्वो, हीनप्पमाणे अतिरित्ते वा बहू दोसा ॥
एत्थ हीने त्ति दारं- तस्सिमे दोसा-

[भा.५८९४] डहरस्स एते दोसा, ओभावण खिसणा गलंते य ।
छण्हं विराधना भाणभेयो जं वा गिलाणस्स ॥

चू- ओभावणा , चप्पाचप्पि भरेमाणं दड्डुं भणाति - इमे दरिद्दा दुक्खभग्गा पव्वइत त्ति । अहवा-चप्पाचप्पि भरेमाणं दड्डुं भणाति - इमे असंतुट्ठ त्ति, खीसंति अतिलोभगिच्चे त्ति वा भणाति, अतिभारियगलंते य पुढवादिच्छक्कयविराधना लेवाडिज्जति, तत्थ धुवणाधुवणे दोसा । अहवा-लेवाडणभया तत्थुवओगेण खाणुमादी न पेहति, अतो भायणविराधना । चप्पचप्पि वा करंतस्स भायणविराहणा । गिलाणमादियाण वा अप्पज्जत्तं भवति तेन तेसिं विराधना ॥

अहवा इमे डहरे दोसा-

[भा.५८९५] पडणं अवंगुत्तम्मि, पुढवी-तसपाण-तरुगणादीणं ।
आनिज्जंते गामंतरातो गलणे य छक्काया ॥

चू-कण्णाकर्णिण भरिते लेवाडणमएणं अवंगुएणं त्ति तत्थ पुढविकाया तसा तरुपुप्फाइया पडेज्ज, अहवा - गामंतरातो अतिभरिए आनिजंते परिगलमाणे छक्काया विराहिजंति ॥

हीने त्ति गतं इदानिं अधिगे त्ति दारं-

[भा. ५८९६] अहियस्स इमे दोसा, एगतरस्सोग्गहम्मि भरियम्मि ।

सहसा मत्तगभरणे, भारो वि विगिंचनियमादी ॥

चू-प्रमाणाधिके इमे दोसा - एगतरस्स त्ति भत्तस्स पानस्स वा पडिग्गहे भरिते पच्छा मत्तगे गहणं करेज्ज, सहसा तम्मि मत्तगे भरिए अतिभारेण खाणुमादिए दोसे न पेहेइ, अन्नं च दोसु वि भरितेसु विगिंचणिया दोसा, अह न विगिंचति तो अतिखड्ढेण गेलण्णादिया दोसा ॥

अधिगे त्ति गयं । जम्हा एते दोसा तम्हा हीनऽइरित्ते वज्जेउं पमाणपत्तो घेप्पव्वो । तं च अप्पणद्धा न परिभुंजति । आयरियादीणद्धा परिभुंजति । अह निक्कारणे अप्पणद्धा परिभुंजति, तो इमं पच्छित्तं-

[भा. ५८९७] जत्ति भोयणमावहती, दिवसेणं तत्तिया चउम्मासा ।

दिवसे दिवसे तस्स उ, बित्तिएणाऽऽरोवणा भणिता ॥

चू-एगदिवसेण जत्तिए वारे मत्तगेण भत्तपानं आनेति तत्तिया चउलहुगा भवंति, दिवसे दिवसे त्ति वीप्सायां, बित्तियादिदिवसेसु पच्छित्तवुद्धी दरिसेति - जत्तियवारा आनेति ततो से बित्तिएण आरोवणा कज्जति, चउलहुस्स अबित्तियं चउगुरुगं तं बित्तियवारे दिज्जति, एवं उवरिं पि नेयव्वं, अट्टमे दिवसे पारंचियं पावति ॥ सोही गया । इदानिं अववादे त्ति-

[भा. ५८९८] अन्नाणे गारवे लुद्धे, असंपत्ती य जाणए ।

लहुओ लहुओ गुरुगा, चउत्थो सुद्धो य जाणओ ॥

चू-एरिसा जहा पडिग्गहे भणिया तहेव मत्तगे वि भाणियव्वा ॥ इदानिं परिभोगो त्ति दारं । मत्तगो नो अप्पणद्धा परिभुंजइ, आयरियादीणद्धा परिभुंजइ-

[भा. ५८९९] आयरिय बाल बुद्धा, खमग गिलाणय य सेह आएसा ।

दुल्लभ संसत्त असंथरम्मि अद्धाणकप्पम्मि ॥

चू-आयरियस्स य गिलाणस्स य मत्तगे पाउग्गं घेप्पइ, सेहबालादियाण अनहिंडंताण मत्तगे भत्तं घेप्पइ पाउग्गं वा । अहवा - बालादिया पडिग्गहय न सक्केंति वट्ठावेउं, ताहे मत्तगेण हिंडंति । गच्छद्धा वा दुल्लभदव्वं घतादियं पडुप्पन्नं मत्तगे गेण्हेज्जा । तत्थ वा संसज्जति भत्तपानं तत्थ मत्तगे गेण्हेज्जति भत्तपानं, तत्थ मत्तए घेत्तुं सोहेति, पच्छा पडिग्गहे छुब्भइ । ओमादि असंथरणे वा, असंथरणे पडिग्गहे भरिए अन्नम्मि य लब्भंते मत्तगे गेण्हेज्जा । अद्धाणे कप्पो अद्धाणकप्पो अद्धाणे विधिरित्थर्थः । कप्पगहणं कारणे विधीए अद्धाणं पडिवन्नेति दंसेति, तत्थ असंथरणे पडिग्गहे धरिए मत्तगे गेण्हति ॥ परिभोगि त्ति गतं । “गहणपदबित्तियपदलक्खणादि मुहं जाव” त्ति-एतेसिं पदाणं अत्थो जहा पडिग्गहे । तहावि अक्खरत्थो भण्णाति-गहणे । मत्तगं को गेण्हति? बित्तियपदं असिवादिकारणेहिं सत्थाणे चेव अप्पबहुपरिकम्मा गेण्हति ॥ लक्खणादि दारा जहा पडिग्गहे तथा मत्तगे वि वत्तव्वा, मुहकरणं च, अप्पपरिकम्मं सपरिकम्मं च लेवेयव्वं । तत्थ त्तेवगहणे इमा विही-

[भा.५१००]

हरि ए बी ए चले जुत्ते, वत्थे साणे जलड्डिते ।

पुढवीऽसंपातिमा सामा, महावाते महिताऽमिते ॥

चू-ओहनिज्जुत्तिमादीसु अनेगसो गतत्था । एस उवही अव्वोकडो भणिओ । विभागतो पुण उवही दुविहो - ओहिओ उवग्गहितो य । जिणाणं परिहारविसुद्धियाणं अहालंदियाणं पडिमापडिवण्णगाणं, एतेसिं ओहितो चेव उवही । जिनकप्पिया दुविहा - पाणिपडिग्गही, पडिग्गहधारी य । पाणिपडिग्गही दुविहा - पाउरणवज्जिया, सहिया य । पाउरणवज्जियाणं दुविहो - रयहरणं मुहपोत्तिया य । पाउरणसहियाणं तिविहं, चउव्विहं, पंचविहं । पडिग्गहधारी वि पाउरणवज्जिओ पाउरणसहितो वा । पाउरणवज्जियस्स नवविहो । पाउरणसहियस्स दसविहो एककारसविहो बारसविहो य । परिहारविसुद्धिगादी नियमा पडिग्गहधारी पाउरणं । धितिसंघयणअभिग्गहविसेसओ भयणिज्जं । अहालंदियाणं विसेसो गच्छे पडिबद्धा अप्पडिबद्धा वा होज्ज । इमं थेरकप्पियाणं-

[भा.५१०१]

चोहसगं पणुवीसा, ओहोवधुवग्गहो यऽनेगविहो ।

संधारपट्टमादी, उभयो पक्खे वि नायव्वो ॥

चू-थेरकप्पियाणं ओहोवही चोहसविहो । संजतीण ओहोवही पनवीसविहो । उभयपक्खे त्ति साधुसाधुणीणं उवग्गहिओ उवही संधारगपट्टादि अनेगविहो भवति ॥

मू. (१०९८) जे भिक्खू अनंतरहियाए पुढवीए जीवपइड्डिए सअंडे सपाणे सबीए सहरिए सओस्से सउदए सउत्तिंग-पनग-दग-मट्टिय-मक्कडासंताणगंसि, दुब्बद्धे, दुन्निखित्ते, अनिकंपे, चलाचले उच्चारपासवणं परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१०९९) जे भिक्खू ससणिद्धाए पुढवीए जीवपइड्डिए सअंडे सपाणे सबीए सहरिए, सओस्से सउदए सउत्तिंग-पणग-दग-मट्टिय-मक्कडासंताणगंसि दुब्बद्धे, दुन्निखित्ते, अनिकंपे, चलाचले उच्चारपासवणं परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा साइज्जइ ॥

मू. (११००) जे भिक्खू ससरक्खाए पुढवीए जीवपइड्डिए सअंडे सपाणे सबीए सहरिए सओस्से सउदए सउत्तिंग-पणग-दग-मट्टिय-मक्कडासंताणगंसि दुब्बद्धे, दुन्निखित्ते, अनिकंपे, चलाचले उच्चारपासवणं परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११०१) जे भिक्खू मट्टियाकडाए पुढवीए जीवपइड्डिए सअंडे सपाणे सबीए सहरिए सओस्से सउदए सउत्तिंग-पणग-दग-मट्टिय-मक्कडासंताणगंसि दुब्बद्धे, दुन्निखित्ते, अनिकंपे, चलाचले उच्चारपासवणं परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११०२) जे भिक्खू चित्तमंताए पुढवीए जीवपइड्डिए सअंडे सपाणे सबीए सहरिए सओस्से सउदए सउत्तिंग-पनग-दग-मट्टिय-मक्कडासंताणगंसि दुब्बद्धे, दुन्निखित्ते, अनिकंपे, चलाचले उच्चारपासवणं परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११०३) जे भिक्खू सिलाए जीवपइड्डिए सअंडे सपाणे सबीए सहरिए सओस्से सउदए सउत्तिंग-पनग-दग-मट्टिय-मक्कडासंताणगंसि दुब्बद्धे, दुन्निखित्ते, अनिकंपे, चलाचले उच्चारपासवणं परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११०४) जे भिक्खू लेलूए जीवपइड्डिए सअंडे सपाणे सबीए सहरिए सओस्से सउदए

सउत्तिंग-पनग-दग-मट्टिय-मक्कडासंताणगंसि दुब्बद्धे, दुत्तिखित्ते, अनिकंपे, चलाचले उच्चारपासवणं परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा सातिज्जति ।।

मू. (११०५) जे भिक्खू कोलावासंसि वा दारुए जीवपइट्टिए सअंडे सपाने सबीए सहरिए सओस्से सउदए सउत्तिंग-पनग-दग-मट्टिय-मक्कडासंताणगंसि दुब्बद्धे, दुत्तिखित्ते, अनिकंपे, चलाचले उच्चारपासवणं परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा साइज्जइ ।।

मू. (११०६) जे भिक्खू थूणांसि वा गिहेलुयांसि वा उसुयालांसि वा ज्ञामबलांसि वा दुब्बद्धे, दुत्तिखित्ते, अनिकंपे, चलाचले उच्चारपासवणं परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा सातिज्जति ।।

मू. (११०७) जे भिक्खू कुलियांसि वा भित्तिसि वा सिलांसि वा लेलुंसि वा अंतलिक्खजायंसि वा दुब्बद्धे, दुत्तिखित्ते, अनिकंपे, चलाचले उच्चारपासवणं परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा साइज्जइ ।।

मू. (११०८) जे भिक्खू खंधंसि वा फलहंसि वा मंचंसि वा मंडवंसि वा मालंसि वा पासायंसि वा दुब्बद्धे, दुत्तिखित्ते, अनिकंपे, चलाचले उच्चारपासवणं परिट्टवेइ, परिट्टवेतं वा सातिज्जति । तं सेवमाणे आवज्जइ चाउम्मासियं परिहारद्धानं उग्घातियं ।।

[भा. ५९०२] पुहवीमादी कुलिमादिएसु थूणादिखंधमादीसु ।

तेसुच्चारादीणि, परिट्टवे आणमादीणि ।।

धू- आदिसद्दातो ससणिद्धसरक्खादी जे सुत्तपदा भणिता तेसु उच्चारपासवणं परिट्टवेतस्स आयसंजमविराधना भवति, आणादिया य दोसा । चउलहुं पच्छित्तं । एतेसु पुढवादी पदा जहा तेरसमे उद्देशगे वक्खाया तहा भाणियव्वा । नवरं - तत्थ ठाणाति भणिया, इहं उच्चारपासवणं भाणियव्वं ।। इमो अववातो-

[भा. ५९०३] बितियपदमणप्पज्जे, ओसन्नाइण्णरोहगद्धाणे ।

दुब्बलगहणि गिलाणे, वोसिरणं होति जयणाए ।।

धू- अणप्पज्जो खित्तचित्तादि, ओसन्नं ति चिरायतणं अपरिमोग "आइन्नं", जनो वि तत्थ वोसिरति, रोहगे वा तं अनुन्नायं, दुब्बलो वा साधू, गहणिदुब्बलो वा, थंडिलं गंतुमसमत्थो वा, गिलाणो वा असमत्थो, एते वोसिरंति । जयणाए वोसिरंति, जहा आयसंजमविराहणा न भवतीत्यर्थः ।।

“देहडो सीह थोरा य, ततो जेड्ढा सहोयरा ।

कनिट्ठा देउलो नन्नो, सत्तमो य तिइज्जगो ।

एतेसिं मज्झिमो जो उ, मंदे वी तेन वित्तिता ।

उद्देशकः-१६ समाप्तः

मुनि दीपरत्नसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथसूत्रे षोडशक उद्देशकस्य

[भद्रबाहुस्वामि रचिता नियुक्ति युक्तं] संघदास गणि विरचितं भाष्यं

एवं जिनदास महत्ता विरचिता चूर्णिः परिसमाप्ता ।

उद्देशकः-१७

उक्तः षोडशमः । इदानीं सप्तदशमोद्देशकः । तस्मिन् संबन्धो-

[भा.५९०४] आतपरे वावत्ती, खंधादीएसु वोसिरेंतस्स ।
मा सच्चिय कोतुहला, बंधंताऽऽरंभो सत्तरसे ॥

सू- खंधादिएसु उच्चारपासवणं करेंतस्स आयविराधना पडंतस्स हवेज्ज, उभएण पडंतेण कुंथुमादि विराहिज्जंति, मा सच्चेव आयपरविराधना कोउअमादीहिं तण्णगादिबंधंतस्स भविस्सति। अतो सत्तरसमस्स आरंभो ॥

मू. (११०९) जे भिक्खू कोउहल्लपडियाए अन्नयरं तसपाणजायं तणपासएण वा भुंजपासएण वा कड्डपासएण वा चम्मपासएण वा वेत्तपासएण वा रज्जुपासएण वा सुत्तपासएण वा बंधइ, बंधंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१११०) जे भिक्खू कोउहल्लपडियाए अन्नयरं तसपाणजायं तणपासएण वा भुंजपासएण वा कड्डपासएण वा चम्मपासएण वा वेत्तपासएण वा रज्जुपासएण वा सुत्तपासएण वा बंधेल्लं मुयइ मुयंतं वा सातिज्जति ॥

[भा.५९०५] तसपाणतण्णगादी, कोतूहलपडियाए जो उ बंधेज्जा ।
तणपासगमादीहिं, सो पावति आनमादीणि ॥

सू- तसपाणगो वब्भमादि मेदुरं, आणादी चउलहुं च ।

[भा.५९०६] तण्णग-वानर-बरहिण, चगोर-हंस-सुगमाइणो पक्खी ।
गामारण चउप्पद, दिट्ठमदिट्ठा य परिसप्पा ॥

सू- तण्णगग्गहणातो इमे वि पक्खिणो गहिता-बरिहणो ति-मोरो, रक्तपादो दीर्घप्रीवो जलचरो पक्खी चकोरो, अन्नं वा किं चि किसोरादि गामेयग, मृगादि वा आरन्नं दिट्ठपुव्वं वा अदिट्ठपुव्वं वा, नउलादि वा, मुयपरिसप्पं, सप्पादिं वा उरपरिसप्पं, एवमाति बंधति मुयति वा ॥

बंधमुयणे वा इमं कारणं-

[भा.५९०७] दिस्सिहिति चिरं बद्धो, नयणादि चउप्पडंत दुप्पस्स ।
गमनपुत्तादिकुतूहल, मुयति व जे बारसे दोसा ॥

[भा.५९०८] बितियपदमणप्पज्जे, बंधे अविक्कोविते य अप्पज्जे ।
जाणंते वा वि पुणो, कज्जेसु बहुप्पगारेसु ॥

[भा.५९०९] बितियपदमणप्पज्जे, मुंचे अविक्कोविते व अप्पज्जे ।
जाणंते वा वि पुणो, कज्जेसु बहुप्पगारेसु ॥

सू- उस्सग्गो अववातो य जहा बारसमे उदेसगे तथा भाणियच्चो ॥

मू. (११११) जे भिक्खू कोउहल्लपडियाए तणमालियं वा भुंजमालियं वा भेंडमालियं वा मयणमालियं वा पिंछमालियं वा दंतमालियं वा सिंगमालियं वा संखमालियं वा हड्डमालियं वा कड्डमालियं वा पत्तमालियं वा पुप्फमालियं वा फलमालियं वा बीयमालियं वा हरियमालियं वा करेइ, करेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१११२) जे भिक्खू कोउहल्लपडियाए तणमालियं वा भुंजमालियं वा भेंडमालियं वा, मयणमालियं वा पिंछमालियं वा दंतमालियं वा सिंगमालियं वा, संखमालियं वा हड्डमालियं वा कड्डमालियं वा पत्तमालियं वा, पुप्फमालियं वा फलमालियं वा बीयमालियं वा हरियमालियं वा,

धरेइ, धरेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१११३) जे भिक्खू कोउहल्ल पडियाए तणमालियं वा मुंजमालियं वा मेंडमालियं वा, मयणमालियं वा पिंछमालियं वा दंतमालियं वा सिंगमालियं वा संखमालियं वा हड्डमालियं वा कट्टमालियं वा पत्तमालियं वा, पुप्फमालियं वा फलमालियं वा बीयमालियं वा हरियमालियं वा पिनद्धइ, पिनद्धंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ५९१०] तणमादिमालियाओ जत्तियमेत्ता उ आहियासुत्ते ।
ताओ कुतूहलेणं, धरेंतं आणमादीणि ॥

[भा. ५९११] बितियपदमणप्पज्जे, करेज्ज अविकोविते व अप्पज्जे ।
जाणंते वा वि पुणो, कज्जेसु बहुप्पगारेसु ॥

मू. (१११४) जे भिक्खू कोउहल्ल पडियाए अयलोहाणि वा तंबलोहाणि वा तउयलोहाणि वा, सीसलोहाणि वा रुप्लोहाणि वा सुवण्णलोहाणि वा, करेति, करेंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ५९१२] अयमादी आगरा खलु, जत्तियमेत्ता उ आहिया सुत्ते ।
ताइं कुतूहलेणं, मालेंतं आणमादीणि ॥

[भा. ५९१३] बितियपदमणप्पज्जे, करेज्ज ओविकोविते व अप्पज्जे ।
जाणंते वा वि पुणो, कज्जेसु बहुप्पगारेसु ॥

मू. (१११५) जे भिक्खू कोउल्ल पडियाए अयलोहाणि वा तंबलोहाणि वा तउयलोहाणि वा सीसलोहाणि वा रुप्लोहाणि वा सुवण्णलोहाणि वा धरेइ, धरेंतं वा सातिज्जइ ॥

मू. (१११६) जे भिक्खू कोउहल्ल पडियाए अयलोहाणि वा तंबलोहाणि वा तउयलोहाणि वा सीसलोहाणि वा रुप्लोहाणि वा सुवण्णलोहाणि वा पिनद्धइ, पिनद्धंतं वा सातिज्जइ ॥

मू. (१११७) जे भिक्खू कोउहल्ल पडियाए हाराणि वा अद्धहाराणि वा एगावलं वा मुत्तावलं वा कनगावलं वा रयणावलं वा कडगाणि वा तुडियाणि वा केऊराणि वा कुंडलाणि वा पट्टाणि वा मउडाणि वा पलंबसुत्ताणि वा सुवण्णसुत्ताणि वा करेति, करेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१११८) जे भिक्खू कोउहल्ल पडियाए हाराणि वा अद्धहाराणि वा एगावलं वा मुत्तावलं वा कनगावलं वा रयणावलं वा कडगाणि वा तुडियाणि वा केऊराणि वा कुंडलाणि वा पट्टाणि वा मउडाणि वा पलंबसुत्ताणि वा सुवण्णसुत्ताणि वा धरेइ, धरेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१११९) जे भिक्खू कोउहल्ल पडियाए हाराणि वा अद्धहाराणि वा एगावलं वा मुत्तावलं वा कणगावलं वा रयणावलं वा कडगाणि वा तुडियाणि वा केऊराणि वा कुंडलाणि वा पट्टाणि वा मउडाणि वा पलंबसुत्ताणि वा सुवण्णसुत्ताणि वा पिनद्धइ पिनद्धंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ५९१४] कडगादी आभरणा, जत्तियमेत्ता उ आहियासुत्ते ।
ताइं कुतूहलेणं, मालेंते आणमादीणि ॥

[भा. ५९१५] बितियपदमणप्पज्जे, माले अविकोविते व अप्पज्जे ।
जाणंते वा वि पुणो, कज्जेसु बहुप्पगारेसु ॥

मू. (११२०) जे भिक्खू कोउहल्ल पडियाए आईणाणि वा आईणपावराणि वा कंबलाणि वा कंबलपावराणि वा कोयराणि वा कोयरपावराणि वा कालमियाणि वा नीलमियाणि वा

सामाणि वा मिहासामाणि वा उट्टाणि वा उट्टलेस्साणि वा वग्घाणि वा विवग्घाणि वा परवंगाणि वा सहिणाणि वा सहिणकल्लाणि वा खोमाणि वा दुगूलाणि वा पणलाणि वा आवरंताणि वा चीणाणि वा अंसुयाणि वा कनगकंताणि वा कनगखंसियाणि वा कनगचित्ताणि वा कनगविचित्ताणि वा आभरणविचित्ताणि वा करेइ, करंतं वा सातिज्जइ ॥

मू. (११२१) जे भिक्खू कोउहल्लपडियाए आईणाणि वा आईणपावराणि वा कंबलाणि वा कंबलपावराणि वा कोयराणि वा कोयरपावराणि वा कालमियाणि वा नीलमियाणि वा सामाणि वा मिहासामाणि वा उट्टाणि वा उट्टलेस्साणि वा वग्घाणि वा विवग्घाणि वा परवंगाणि वा सहिणाणि वा सहिणकल्लाणि वा खोमाणि वा दुगूलाणि वा पणलाणि वा आवरंताणि वा चीणाणि वा अंसुयाणि वा कनगकंताणि वा कनगखंसियाणि वा कनगचित्ताणि वा कनगविचित्ताणि वा आभरणविचित्ताणि वा धरेइ, धरंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११२२) जे भिक्खू कोउहल्लपडियाए आईणाणि वा आईणपावराणि वा कंबलाणि वा कंबलपावराणि वा कोयराणि वा कोयरपावराणि वा कालमियाणि वा नीलमियाणि वा सामाणि वा मिहासामाणि वा उट्टाणि वा उट्टलेस्साणि वा वग्घाणि वा विवग्घाणि वा परवंगाणि वा सहिणाणि वा सहिणकल्लाणि वा खोमाणि वा दुगूलाणि वा पणलाणि वा आवरंताणि वा चीणाणि वा अंसुयाणि वा कनगकंताणि वा कनगखंसियाणि वा कनगचित्ताणि वा कनगविचित्ताणि वा आभरणविचित्ताणि वा परिभुंजइ, परिभुंजंतं वा सातिज्जति ॥

[भा.५९१६] अजिगादी वत्था खलु, जत्तियमेत्ता उ आहियासुत्ते ।

ताइं कुतूहलेणं, परिहंतं आणमादीणि ॥

[भा.५९१७] बित्तिपदमणप्पज्झं, परिहे अविकोविते व अप्पज्झे ।

जाणंते वा वि पुणो, कज्जेसु बहुप्पगारेसु ॥

बू- जे भिक्खू इत्यादि । करेति धरेति पिनद्धेति, एयं लोह सुत्ते आभरण सुत्तं, अइणादि जाव वत्थसुत्तं । एतेसिं सुत्ताणि भासगाहाण य अत्थो जहा सुत्तमुद्देशगे तथा भाणियव्वो, नवरं-तत्थ माउग्गामस्स मेहुणपडियाए करेति, इह पुण कोउयपडियाए करेति । इहं चउलहं पुच्छित्तं सेसं उस्सग्गववादेहिं सवित्थरं तुल्लं, नवरं - अववादे कज्जेसु बहुप्पगारेसु त्ति जहा ओपे तण्णमालियाओ दानसङ्घादियाण अब्भत्थिओ करेति विक्कयट्ठा वा काउं धरेति, कारणे परलिंगट्ठे वा पिणिद्धति । एवं सेसा वि उचउज्जिउं भावेयव्वा ॥

मू. (११२३) जा निग्गंथी निग्गंथस्स - पादे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा आमज्जावेज्ज वा पमज्जावेज्ज वा आमज्जावेतं वा पमज्जावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११२४) जा निग्गंथी निग्गंथस्स - पादे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा संबाहावेज्ज वा पलिमद्दावेज्ज वा संबाहावेतं वा पलिमद्दावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११२५) जा निग्गंथी निग्गंथस्स - पादे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा णवणीएण वा मक्खावेज्ज वा भिलिंगावेज्ज वा, मक्खावेतं वा भिलिंगावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११२६) जा निग्गंथी निग्गंथस्स - पादे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा लोद्धेण वा

कक्केण वा उल्लोलावेज्ज वा उव्वहावेज्ज वा उल्लोलावेतं वा उव्वहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११२७) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- पादे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेज्ज वा पधोयावेज्ज वा उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११२८) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- पादे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा फूमावेज्ज वा रयावेज्ज वा फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११२९) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- कायं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा आमज्जावेज्ज वा पमज्जावेज्ज वा आणज्जावेतं वा पमज्जावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११३०) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- कायं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा संबाहावेज्ज वा पलिमहावेज्ज वा संबाहावेतं वा पलिमहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११३१) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- कायं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खावेज्ज वा भिलिंगावेज्ज वा मक्खावेतं वा भिलिंगावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११३२) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- कायं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलावेज्ज वा उव्वहावेज्ज वा उल्लोलावेतं वा उव्वहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११३३) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- कायं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेज्ज वा पधोयावेज्ज वा उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११३४) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- कायं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा फूमावेज्ज वा रयावेज्ज वा फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११३५) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- कायंसि वणं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा आमज्जावेज्ज वा पमज्जावेज्ज वा आमज्जावेतं वा पमज्जावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११३६) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- कायंसि वणं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा संबाहावेज्ज वा पलिमहावेज्ज वा संबाहावेतं वा पलिमहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११३७) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- कायंसि वणं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खावेज्ज वा भिलिंगावेज्ज वा मक्खावेतं वा भिलिंगावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११३८) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- कायंसि वणं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलावेज्ज वा उव्वहावेज्ज वा उल्लोलावेतं वा उव्वहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११३९) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- कायंसि वणं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेज्ज वा पधोयावेज्ज वा, उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११४०) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- कायंसि वणं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा फूमावेज्ज वा रयावेज्ज वा, फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११४१) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- कायंसि गंडं वा पित्तं वा अरइयं वा असियं वा

भगंदलं वा अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदावेज्ज वा विच्छिदावेज्ज वा अच्छिदावेतं वा विच्छिदावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११४२) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदाविता विच्छिदाविता पूयं वा सोणियं वा नीहरावेज्ज वा विसोहावेज्ज वा नीहरावेतं वा विसोहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११४३) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा, अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदावेत्ता विच्छिदावेत्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरावेत्ता विसोहावेत्ता विसोहावेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेज्ज वा पयोयावेज्ज वा उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११४४) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदावेत्ता विच्छिदावेत्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरावेत्ता विसोहावेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेत्ता पधोयावेत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिंपावेज्जा वा विलिंपावेज्ज वा आलिंपावेतं वा विलिंपावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११४५) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा, अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदावेत्ता विच्छिदावेत्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरावेत्ता विसोहावेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेत्ता पधोयावेत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिंपावेत्ता विलिंपावेत्ता तेल्लेण वा धएण वा वसाए वा नवनीएण वा अब्भंगावेज्ज वा मक्खावेज्ज वा अब्भंगावेतं वा मक्खावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११४६) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- कायंसि गंडं वा पिलगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा, अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदावेत्ता विच्छिदावेत्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरावेत्ता विसोहावेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेत्ता पधोयावेत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिंपावेत्ता विलिंपावेत्ता तेल्लेण वा धएण वा वसाए वा नवनीएण वा अब्भंगावेत्ता मक्खावेत्ता अन्नयरेणं धूवणजाएणं धूवावेज्ज वा पधूवावेज्ज वा धूवावेतं वा पधूवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११४७) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- पालुकिमियं वा कुच्छिकिमियं वा अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अंगुलीए निवेसाविय निवेसाविय नीहरावेइ नीहरावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११४८) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- दीहाओ नहसिहाओ अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११४९) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- दीहाइं जंधरोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पवेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११५०) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- दीहाइं कक्खरोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण

वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११५१) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- दीहाइं मंसुरोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११५२) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- दीहाइं बत्थिरोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११५३) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- दीहाइं चक्खुरोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११५४) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- दंते अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा आघंसावेज्ज वा पघंसावेज्ज वा, आघंसावेतं वा पघंसावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११५५) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- दंते अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा उच्छोलावेज्ज वा पधोयावेज्ज वा, उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११५६) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- दंते अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा फूमावेज्ज वा रयावेज्ज वा, फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११५७) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- उट्ठे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा आमज्जावेज्ज वा पमज्जावेज्ज वा आमज्जावेतं वा पमज्जावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११५८) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- उट्ठे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा संबाहावेज्ज वा पलिमद्दावेज्ज वा संबाहावेतं वा पलिमद्दावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११५९) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- उट्ठे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा तेत्थेण वा घण्ण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खवावेज्ज वा भिलिंगावेज्ज वा मक्खवावेतं वा भिलिंगावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११६०) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- उट्ठे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलावेज्ज वा उव्वट्ठावेज्ज वा उल्लोलावेतं वा उव्वट्ठावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११६१) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- उट्ठे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्चोलावेज्ज वा पधोयावेज्ज वा उच्चोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११६२) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- उट्ठे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा फूमावेज्ज वा रयावेज्ज वा, फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११६३) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- दीहाइं उत्तरोट्ठाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११६४) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- दीहाइं अच्छिपत्ताइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११६५) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- अच्छीणि अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा आमज्जावेज्ज वा पमज्जावेज्ज वा आमज्जावेतं वा पमज्जावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११६६) जा निग्गंथी निग्गंथस्स- अच्छीणि अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा संबाहावेज्ज

वा पलिमद्वावेज वा संबाहावेतं वा पलिमद्वावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११६७) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- अच्छीणि अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा णवणीएण वा मक्खावेज, वा भिलिंगावेज वा, मक्खावेतं वा भिलिंगावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११६८) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- अच्छीणि अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलावेज वा उव्वट्टावेज वा उल्लोलावेतं वा उव्वट्टावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११६९) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- अच्छीणि अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेज वा पधोयावेज वा उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११७०) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- अच्छीणि अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा फूमावेज वा रयावेज वा फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११७१) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- दीहाइं भुमगरोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज वा संठवावेज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११७२) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- दीहाइं पासरोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज वा संठवावेज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११७३) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- कायाओ सेयं वा जल्लं वा पंकं वा मलं वा अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा नीहरावेज वा विसोहावेज वा नीहरावेतं वा विसोहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११७४) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- अच्छिमलं वा कण्णमलं वा दंतमलं वा नहमलं वा अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा नीहरावेज वा विसोहावेज वा नीहरावेतं वा विसोहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११७५) जा निग्गंधी निग्गंधस्स- गामाणुगामं दूइज्जमाणे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा सीसदुवारियं कारावेज, कारावेतं वा सातिज्जति ॥

सू- आमज्जणं सकृत् पुनः पुनः प्रमार्जनं ।

[भा. ५९१८] जा समणि संजयाणं, गिहिणो अहवा वि अन्नतित्थीणं ।

पादप्पमज्जणमादी, कारेज्जा आणमादीणि ॥

सू- आदिसद्दातो संबाधणादिसुत्ता पंच, कायसुत्ता छ, वणसुत्ता छ, गंडसुत्ता छ, पालुकिमिसुत्तं, नहसिहा रोमाती-मंसुसुत्तं च एते तिन्नि, दंतसुत्ता तिन्नि, उत्तरोड्ड (नासिगा) सुत्तं च, अच्छिपत्तामज्जणसुत्त तिन्नि (छ) भमुहसुत्तं, अच्छिमलातिसुत्तं, सेयसुत्तं, सीसदुवारियसुत्तं च । एते (एग) चत्तालीसं सुत्ता ततिओद्देसगगमेण भाणियव्वा । तत्थ सयं करण, इह पुण निग्गंधीणं समणस्स न्तित्थिएण गारत्थिएण कारवेति ति विसेसो ॥ इमं अधिकयसुत्ते भण्णति-

[भा. ५९१९] समणाणं संजतीहिं, अस्संजतएहि तह गिहत्थेहिं ।

गुरुगा गुरुगा लहुगा, तत्थ वि आणादिणो दोसा ॥

सू- संजतीओ जति समणस्स पायप्पमज्जणादी करेति तो चउगुरुगा, असंजतीओ त्ति गिहत्थीओ जति करेति तत्थ वि चउगुरुगा, गिहत्थपुरिसा जति करेति तो चउलहुगा, आणादिणो य दोसा

भवति ॥

[भा. ५९२०] मिच्छते उड्डाहो, विराधना फासभावसंबंधो ।
पडिगमणादी दोसा, भुत्ताभुत्ते य नायव्वा ॥

चू-इत्थियाहिं कीरंतं पासित्ता कोइ मिच्छतं गच्छेज्जा, एते कावडिय त्ति काउं । संजमविराहणा य । इत्थिफासे मोहोदयो परोप्परओ वा फासेण भावसंबंधो हवेज्जा, ताहे पडिगमणं अन्नतित्थियादि दोसा । अहवा - फासतो जो भुत्ताभोगी सो पुव्वरयादि संभरिज्जा । अहवा - चित्तिज्ज एरिसो मम भोइयाए फासो, एरिसी वा मम भोइया आसि । अमुत्तभोइस्स इत्थिफासेण कोउयादि विभासा ॥

[भा. ५९२१] दीहं च नीससेज्जा, पुच्छा किं एरिसेण कहिएणं ।
मम भोइयाए सरिसी, सा वा चलणे वदे एवं ॥

चू-सोवा संजओ संजतीए पमज्जमाणीए दीहं नीससिज्जा । ताहे सा पूच्छति - किमेयं दीहं ते नीससियं ? सो भणाति - किं एरिसेण कहिएणं ति ? निब्बन्धे कहेइ, “मम भोइयाए सरिसी तुमं ति ।” सा वा चलणे पमज्जंती दीहं नीससेज्जा । पुच्छा कहणं च एवं चेव । एते संजतीहिं दोसा ॥

[भा. ५९२२] एते चेव य दोसा, अस्संजतियाहि पच्छकम्मं च ।
आतपरमोहुदीरण, बाउस तह सुत्तपरिहाणी ॥

चू-गिहत्थीसु अतिरित्तदोसा - पच्छाकम्मं हत्थे सीतोदकेण पक्खालेज्जा, पादामज्जणादीहिं य उज्जलवेसस्स अप्पणो मोहो उदीजेज्जा, सोभामि, [वा] अहं को मे एरिसं न कामेति त्ति गव्वो हवेज्ज, तं वा उज्जलवेसं दड्ढं अन्नेसिं इत्थियाणं मोहो उदिजेज्ज, सरिरबाउसत्तं च कतं भवति, जाव तं करेति ताव सुत्तत्थपलिमंथो भवेज्जा ॥

[भा. ५९२३] संपातिमादिघातो, विवज्जओं चेव लोगपरिवाओ ।
गिहिएहि पच्छकम्मं, तम्हा समणेहि कायव्वं ॥

चू- पमज्जमाणी संपातिमे अभिधाएज्जा अजयत्तणेण । “विवज्जतो”त्ति साधुना विभूसापरिवज्जिएण होयव्वं, भणियं च “विभूसा इत्थिसंग्गो” सिलोगो, एयस्स विवरीयकरणं विवज्जतो भवति । लोगपरिवादोत्ति, जारिसं सेवेसग्गहणं एरिसेण अनिवृत्तेन भवितव्वं । एवमादि इत्थीसु दोसा । गिहत्थपुरिसेसु वि इत्थिफासादिया मोत्तुं एते चेव दोसा पच्छकम्मं च ॥

इमे य दोसा-

[भा. ५९२४] अयते पप्फोडेंते, पाणा उप्पीलणं च संपादी ।
अतिपेळ्ळणम्मि आता, फोडणं खय अड्ढिभंगादी ॥

चू-संजओ अजयणाए पप्फोडंतो पाने अभिहणेज्ज, बहुना वा दवेण धोवंतो पाने उप्पीलावेज्ज, खिल्लरबंधे वा संपातिमा पडेज्ज । एस संजमविराधना । आयविराधना इमा - तेन गिहिणा अतीव पेळ्ळिओ पादो ताहे संधी विकरेज्ज, फोडणं ति नित्थरभल्लेण नहादिणा वा खयं करेज्ज, अड्ढि वा भंजेज्ज ॥

[भा. ५९२५] एते चेव य दोसा, अस्संजतियाहि पच्छकम्मं च ।
गिहिएहि पच्छकम्मं, कुच्छा तम्हा तु समणेहिं ॥

चू- गतार्था । किं चि विसेसो - एव्वद्धेण गिहत्थी भणिता, पच्छद्धेण गिहत्था । दो वि पाए

पम्फोडंतो कुच्छं करेज्ज, कुच्छंतो य पच्छाकम्मसंभवो । जम्हा एते दोसा तम्हा समणाण समणेहिं कायव्वं, समणीण समणीहिं कायव्वं, नी गिहत्था अन्नतित्थिया वा छंदेयव्वा ॥

[भा.५९२६] वितियपदमणप्पज्जे, अद्धाणुच्चाते अप्पणा उ करे ।

मज्जणमादी तु पदे, जयणाए समायरे भिक्खू ॥

सू- अणप्पज्जो कारवेज्जा, अणप्पज्जस्स वा कारविज्जति, अद्धाणे पडिवन्नो वा अतीव उच्चाओ पमज्जणादिपदे अप्पणो चेव जयणाए करेज्ज, अप्पणो असत्तो संजतेहिं कारवेज्जा ॥

[भा.५९२७] असती य संजयाणं, पच्छाकडमादिएहिं कारेज्जा ।

गिहि-अन्नतित्थिएहिं, गित्थि-परतित्थितिवाहिं ॥

सू- असति संजयाणं पच्छाकडेहिं कारवेति । तओ साभिग्गहेहिं, ततो निरभिग्गहेहिं । ततो अहाभद्दएहिं । ततो नियल्लएहिं मिच्छदिट्ठीहिं । ततो अभिग्गहियमिच्छदिट्ठीहिं । ततो अन्नतित्थिएहिं मिच्छद्दिट्ठिमादिएहिं । पुव्वं असोयवादीहिं, पच्छा सोयवादीहिं । ततो पच्छा “गिहत्थिपरतित्थि-तिविहाहिं” ति । ततो गिहत्थीहिं नालबद्धाहिं अणालबद्धाहिं, तिविधाहिं थेरमज्झिमतरुणीहिं, एवं परतित्थिणीहिं वि संजतीहिं वि एवं चेव ॥ एसो चेव अत्थो वित्थरतो भण्णति, ततो पच्छा “गिहत्थिपरतित्थितिवाहिं” ति, गिहत्थी दुविहा-नालबद्धा अनालबद्धा य । ततो इमाहिं गिहत्थीहिं नालबद्धाहिं-

[भा.५९२८] माता भगिनी धूया, अज्जियणीयल्लयाण असतीए ।

अणियल्लियथेरीहिं, मज्झ-तरुण-अन्नतित्थीहिं ॥

सू- माता भगिनी धूता अज्जिया णत्तुगी य । एतेसिं असतीते एयाहिं चेव अन्नतित्थिणीहिं, एतेसिं असतीए अणालबद्धाहिं गिहत्थीहिं तिविधाहिं कमेण थेर-मज्झिम-तरुणीहिं, तओ एयाहिं चेव अन्नतित्थियाहिं तिविधाहिं ॥

[भा.५९२९] तिविहाण वि एयासिं, असतीए संजमतिमातिभगिनीहिं ।

अज्जियभगिनीणऽसती, तप्पच्छाऽसेसतिविहाहिं ॥

सू- अनालबद्धाणं थेर-मज्झिम-तरुणीणं असति संजतीतो माता भगिनी धूया य अज्जियणत्तुअमादितातो करेति, ततो पच्छा अवसेसातो अणालबद्धातो तिविहाओ थेर-मज्झिम-तरुणीओ करावेति करेति वा ॥ एयम्पि चेव अत्थे अन्नायरियकया इमा गाहा-

[भा.५९३०] माता भगिनी धूया, अज्जिय नत्तीय सेसतिविहा उ ।

एतासिं असतीए, तिविहा वि करेति जयणाए ॥

सू- एयासिं असतीए त्ति मायभगिनिमादियाणं असति सेसतिविहाउ त्ति अनालबद्धातो संजतीतो तिविधातो थेरमज्झिमतरुणीओ, जयणा जहा फाससंबद्धणाणि नं भवंति तहा कारवेति करेति वा ॥

सू. (११७६) जे निग्गंथे निग्गंथीए- पादे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा आमज्जावेज्ज वा पमज्जावेज्ज वा आमज्जावेतं वा पमज्जावेतं वा सातिज्जति ॥

सू. (११७७) जे निग्गंथे निग्गंथीए- पादे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा संबाहावेज्ज वा पलिमहावेज्ज वा संबाहावेतं वा पलिमहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११९३) जे निग्गंथे निग्गंथीए- कायंसि वणं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा फूमावेज्ज वा रयावेज्ज वा, फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११९४) जे निग्गंथे निग्गंथीए- कायंसि गंडं वा पिल्लुगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदावेज्ज वा विच्छिदावेज्ज वा अच्छिदावेतं वा विच्छिदावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११९५) जे निग्गंथे निग्गंथीए- कायंसि गंडं वा पिल्लुगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदावेत्ता विच्छिदावेत्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरावेज्ज वा विसोहावेज्ज वा नीहरावेतं वा विसोहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११९६) जे निग्गंथे निग्गंथीए- कायंसि गंडं वा पिल्लुगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा, अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थाएणं अच्छिदावेत्ता विच्छिदावेत्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरावेत्ता विसोहावेत्ता सीओदगवियडेण उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेज्ज वा पधोयावेज्ज वा उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११९७) जे निग्गंथे निग्गंथीए- कायंसि गंडं वा पिल्लुगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदावेत्ता विच्छिदावेत्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरावेत्ता विसोहावेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेत्ता पधोयावेत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिंपावेज्ज वा विलिंपावेज्ज वा आलिंपावेतं वा विलिंपावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११९८) जे निग्गंथे निग्गंथीए- कायंसि गंडं वा पिल्लुगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा, अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदावेत्ता विच्छिदावेत्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरावेत्ता विसोहावेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेत्ता पधोयावेत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिंपावेत्ता विलिंपावेत्ता तेत्थेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा अब्भंगावेज्ज वा मक्खावेज्ज वा अब्भंगावेतं वा मक्खावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (११९९) जे निग्गंथे निग्गंथीए- कायंसि गंडं वा पिल्लुगं वा अरइयं वा असियं वा भगंदलं वा, अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अन्नयरेणं तिक्खेणं सत्थजाएणं अच्छिदावेत्ता विच्छिदावेत्ता पूयं वा सोणियं वा नीहरावेत्ता विसोहावेत्ता सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेत्ता पधोयावेत्ता अन्नयरेणं आलेवणजाएणं आलिंपावेत्ता विलिंपावेत्ता तेत्थेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा अब्भंगावेत्ता मक्खावेत्ता अन्नयरेणं धूवणजाएणं धूवावेज्ज वा पधूवावेज्ज वा धूवावेतं वा पधूवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२००) जे निग्गंथे निग्गंथीए- पालुकिमियं वा कुच्छिकिमियं वा अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अंगुलीए निवेसाविय निवेसाविय नीहरावेइ नीहरावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२०१) जे निग्गंथे निग्गंथीए- दीहाओ नहसिहाओ अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२०२) जे निग्गंथे निग्गंथीए- दीहाइं जंघरोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२०३) जे निग्गंथे निग्गंथीए- दीहाइं वत्थिरोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२०४) जे निग्गंथे निग्गंथीए- दीहाइं चक्खुरोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२०५) जे निग्गंथे निग्गंथीए- दीहाइं कक्खुरोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२०६) जे निग्गंथे निग्गंथीए- दीहाइं मंसुरोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२०७) जे निग्गंथे निग्गंथीए- दंते अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा आघंसावेज्ज वा पघंसावेज्ज वा, आघंसावेतं वा पघंसावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२०८) जे निग्गंथे निग्गंथीए- दंते अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा उच्छोलावेज्ज वा पधोयावेज्ज वा, उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२०९) जे निग्गंथे निग्गंथीए- दंते अणउत्थिएण वा गारत्थिएण वा फूमावेज्ज वा रयावेज्ज वा, फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२१०) जे निग्गंथे निग्गंथीए- उट्ठे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा आमज्जावेज्ज वा पमज्जावेज्ज वा आमज्जावेतं वा पमज्जावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२११) जे निग्गंथे निग्गंथीए- उट्ठे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा संबाहावेज्ज वा पलिमद्दावेज्ज वा संबाहावेतं वा पलिमद्दावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२१२) जे निग्गंथे निग्गंथीए- उट्ठे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खावेज्ज वा भिलिंगावेज्ज वा मक्खावेतं वा भिलिंगावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२१३) जे निग्गंथे निग्गंथीए- उट्ठे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलावेज्ज वा उव्वहावेज्ज वा उल्लोलावेतं वा उव्वहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२१४) जे निग्गंथे निग्गंथीए- उट्ठे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा अप्पणो सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेज्ज वा पधोयावेज्ज वा उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२१५) जे निग्गंथे निग्गंथीए- उट्ठे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा फूमावेज्ज वा रयावेज्ज वा, फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२१६) जे निग्गंथे निग्गंथीस्स- दीहाइं उत्तरोद्दाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२१७) जे निग्गंथे निग्गंथीए वा दीहाइं नासारोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२१८) जे निग्गंथे निग्गंथीए- दीहाइं अच्छिपत्ताइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा

कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२१९) जे निग्गंथे निग्गंथीए- अच्छीणि अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा आमजावेज्ज वा पमजावेज्ज वा आमजावेतं वा पमजावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२२०) जे निग्गंथे निग्गंथीए- अच्छीणि अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा संबाहावेज्ज वा पलिमहावेज्ज वा संबाहावेतं वा पलिमहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२२१) जे निग्गंथे निग्गंथीए- अच्छीणि अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा तेल्लेण वा घएण वा वसाए वा नवनीएण वा मक्खावेज्ज वा भिलिंगावेज्ज वा, मक्खावेतं वा भिलिंगावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२२२) जे निग्गंथे निग्गंथीए- अच्छीणि अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा लोद्धेण वा कक्केण वा उल्लोलावेज्ज वा उच्चट्टावेज्ज वा उल्लोलावेतं वा उच्चट्टावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२२३) जे निग्गंथे निग्गंथीए- अच्छीणि अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा सीओदगवियडेण वा उसिणोदगवियडेण वा उच्छोलावेज्ज वा पधोयावेज्ज वा उच्छोलावेतं वा पधोयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२२४) जे निग्गंथे निग्गंथीए- अच्छीणि अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा फूमावेज्ज वा रयावेज्ज वा फूमावेतं वा रयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२२५) जे निग्गंथे निग्गंथीए- दीहाणि भुमगरोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२२६) जे निग्गंथे निग्गंथीए- दीहाइं पासरोमाइं अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा कप्पावेज्ज वा संठवावेज्ज वा कप्पावेतं वा संठवावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२२७) जे निग्गंथे निग्गंथीए- कायाओ सेयं वा जल्लं वा पंकें वा मलं वा अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा नीहरावेज्ज वा विसोहावेज्ज वा नीहरावेतं वा विसोहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२२८) जे निग्गंथे निग्गंथीए- अच्छिमलं वा कण्णमलं वा दंतमलं वा नहमलं वा अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा नीहरावेज्ज वा विसोहावेज्ज वा नीहरावेतं वा विसोहावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२२९) जे निग्गंथे निग्गंथीए- गामाणुगामं दूइज्जमाणे अन्नउत्थिएण वा गारत्थिएण वा सीसदुवारियं कारावेइ, कारावेतं वा सातिज्जति ॥

सू- सुत्ता एकचत्तालीसं तत्तिओद्देसगगमेण जाव सीसदुवारेति सुत्तं । अत्थो पूर्ववत् ।

[भा.५९३१] एसेव गमो नियमा, निग्गंथीणं पि होइ नायव्वो ।

कारावण संजतेहिं, पुव्वे अवरम्मि य पदम्मि ॥

सू- संजतो गारत्थिमादिएहिं संजतीणं पादपमज्जणाती कारवेति, उत्तरोइसुत्तं न संभवति, अलम्बणाए वा संभवति ॥

मू. (१२३०) जे निग्गंथे निग्गंथस्स सरिसगस्स अंतं ओवासे संते ओवासे न देइ, न देतं वा सातिज्जति ॥

सू- निग्गयगंथो अंतो वसहीए व्रतसंजमगुणादीहिं तुल्लो सरिसो संतमिति विज्जमाणं ओवासे

ति अवगासो - स्थानमित्यर्थः । अदेतस्स चउलहू । इमो सरिसो-

[भा. ५९३२] ठितकप्पम्मि दसविहे, ठवणाकप्पे य दुविहमन्नतरे ।
उत्तरगुणकप्पम्मि य, जो सरिसकप्पो स सरिसो उ ॥

सू- दसविहो ठियकप्पो इमो-

[भा. ५९३३] आचेलक्कुहेसिय, सेज्जायर रायपिंड किइकप्पे ।
वय जेइ पडिक्कमणे, मासं पज्जोसवणकप्पे ॥

सू- इमस्स वि अवेलको धम्मो, इमस्स वि उद्देसियं न कप्पइ । एवं सेज्जायपिंडो रायपिंडो य।
कितिकम्मं दुविधं - अब्भुड्डाणं वंदनं च । तं दुविहं पि इमोवि जहारुहं करेति, इमो वि जहारुहं ।
अधवा - कितिकम्मं सव्वाहिं संजतीहिं अज्जदिविखयस्स वि संजतस्स कायव्वं दो वि तुल्लमिच्छंति ।
इमस्स वि पंच महव्वयाणि । जो पढमं पंचमहव्वयारूढो सो जिड्ढो सामाइए वा ठविओ । इमस्स
वि इमस्स वि अइयारो हउ मा वा, उभयसंजं इमस्स वि इमस्स वि पडिक्कमति । उदुबद्धे मासं मासं
एगत्य अच्छंति इमस्स वि इमस्स वि इमस्स वि । चत्तारि मासा वासासु पज्जोसवणकप्पे न विहरंति
इमस्स वि इमस्स वि । एसो दसविहो ठियकप्पो ॥

ठवणाकप्पो दुविहो - अकप्पठवणाकप्पो सेहठवणाकप्पो य-

[भा. ५९३४] आहार उवहि सेज्जा, अकप्पिएणं तु जो न गिण्हावे ।
ण य दिक्खेति अणट्ठा, अडयालीसं पि पडिक्कुट्ठे ॥

सू- आहार-उवहि-सेज्जं अकप्पियं न गिण्हति । एस अकप्पठवणा । सेहठवणाकप्पो-अट्टारस
पुरिसेसुं, वीसं इत्थीसुं, दस नपुंसेसु, एते अडयालीसं न दिक्खेइ निक्कारणे ॥
सो वि इमो उत्तरगुणकप्पो-

[भा. ५९३५] उग्गमविसुद्धिमादिसु, सीलंगेसुं तु समणधम्मेषु ।
उत्तरगुणसरिसकप्पो, विसरिसधम्मो विसरिसो उ ॥

सू- पिंडस्स जा विसोही ॥ गाहा ॥ तत्थ उग्गमसुद्धं गेण्हति, आदिसहाओ उप्पायणएसणातो,
समितीओ पंच, भावना बारस, तवो दुविहो, पडिमा बारस, अभिग्गहा दव्वादिया, एते सीलंग-
गहणेणमहिया । अहवा - सीलंगगहणाओ अट्टारससीलंगसहस्सा । एयम्मि ठितकप्पे उत्तरगुणकप्पे
वा जो सरिसकप्पो सो सरिसो भवति, जो पुण एतेसिं ठाणाणं अन्नयरे वि ठाणे सीदति सो
विसरिसधम्मो भवति । अहवा - ठियकप्पे दसविहे, ठवणाकप्पे य दुविहे, नियमा सरिसो ।
उत्तरगुणे पुण केसु विसरिसो चेव, जहा तवपडिमाभिग्गहेसु ॥ अहवा सरिसो इमो-

[भा. ५९३६] अन्नो वि य आएसो, संविग्गो अहव एस संभोगी ।
दोसु वि य अधीगारो, कारणे इतरे वि सरिसाओ ॥

सू- जो संविग्गो सो सव्वो चेव सरिसो, अहवा - जो संभोइओ सो सरिसो । अहवा - कारणं
ण्यइपरे त्ति - पासत्थअसंभोतिता ते वि सरिसा भवंति ॥

[भा. ५९३७] जो तस्स सरिसगस्स तु, संतो वा से न देति ओवासं ।
निक्कारणम्मि लहुया, कारणे गुरुगा य आणादी ॥

सू- संतमोवासं निक्कारणियमागयस्स जइ न देति तो चउलहूं । संतमोवासं कारणियभागयस्स

जइ न देइ तो चउगुरुं, आणादिया य दोसा ॥ इमे कारणा जेहिं आगओ-

[भा.५९३८] उदगागणितेणोमे, अद्धाण गिलाण सावयपउट्टे ।
एतेहिं कारणिओ, निक्कारणिओ य विवरीओ ॥

चू-अन्नगामे सगामेवा अन्नवसधीए साधूठिता, तेसिं सा वसती उदकेन प्लाविता अगणिणा वा दह्हा ते आगता, तेन-सावयदुट्टेहिं वा उवद्दविज्जमाणा सरणमागया, अद्धाणपडिवन्ना वा, वेज्जोसहकज्जेसु वा गिलाणइमागयस्स एवमादिएहिं पयोयणेहिं जो आगतो सो कारणिओ । अतो विवरीओ दप्पतो आगतो निक्कारणिओ ॥

वसहि अभावे बहिं वसंतस्स इमे दोसा-

[भा.५९३९] कूयरदंसमसोससीता, सावय-वाल-सतकरगा वा ।

दोस बहू वसतो बहितो जे, ते सविसेस उर्वेति अदेते ॥

चू-कुच्छियचरा कुचरा पारदारिकादि तेहिं उवद्दविज्जति, दंसमसगादीहिं वा खज्जति, उस्सादि वा जलं सीतं वा पडति, सीहादिसावएण सप्पादिबालेण वा खज्जइ, तक्करे त्ति चोरा तेहिं वा मुस्संति हरिज्जति । एवमादि बहिं वसंते बहुदोसा । जे तस्स साधुस्स बहिं वसतो दोसा ते सब्बे उर्वेति त्ति- भवंति अदेतस्स । जं तेसु पच्छित्तं तं सब्बं एदंतस्स भवतीत्यर्थः ॥ किं चान्यत्-

[भा.५९४०] एगट्ठा संभोगो, जा कारुवकारिता परोप्परओ ।

अविवित्ताऽवच्छल्ला, हवंति एवं तु छेदो य ॥

चू-अविवित्तभावा अदेतस्स अवच्छलता य भवति, संभोगवोच्छिती, साहम्मियवच्छल्ल-वोच्छिती वा, अहवा-पवयणवुच्छिती वा, तन्हा साहुणा साहुस्स ददसोहिएण होयव्वं ॥

[भा.५९४१] जति एकमाणजिमित्ता, निहिणो वि हु दीहसोहिया होंति ।

जिनवयणबाहिभूया, धम्मं पुण्णं अयाणंता ॥

[भा.५९४२] किं पुण जगजीवसुहावहेण संभुजिऊण समणेणं ।

सक्का हु एकमेक्के, नियगं पि व रक्खितो देहो ॥

चू-आवत्तीए जा अप्पं रक्खति तथा अन्नो वि आवत्तीए रक्खियव्वो ॥ एवं खेत्ते अखेत्ते वा वसधीए वासो दातव्व । असंथरणे खेत्ते वि अन्नगच्छस्स अवगासो दातव्वो । जतो भण्णति-

[भा.५९४३] अत्थि हु वसभग्गामा, कुदेस-णगरोवमा सुहविहारा ।

बहुगच्छुवगहकरा, सीमाछेदेण वसियव्वा ॥

चू-अत्थि त्ति-विज्जए वसभग्गामो नाम जत्थ उडुबद्धे आयरिओ अप्पबित्तिओ गणावच्छेओ अप्पतत्तिओ एस पंच, एतेण पमाणेणं जत्थ तिनि गच्छा परिवसति एयं वसभखेत्तं । वासाहु आयरिओ अप्पतत्तितो, गणावच्छेत्तितो अप्पचउत्तो एते सत्त, एतेणं पमाणेणं जत्थ तिनि गच्छा परिवसति एयं वसभखेत्तं । एते एकवीसं, एयं वसभखेत्तं । कुच्छिओ देसो कुदेसो उवमिज्जति जो गामो कुदेस-णगरोवमो, सो य सुहविहारो सुलभभत्तपानं वसधी वत्थं निरुवद्दवं च नृप्रभृतिबहूवं पुव्वभणियं सत्थप्पमाणेण उवग्गहे वड्ढति, ते य बहुगच्छा जति समं ठिया तो साधारणं खेत्तं । तत्थ सीमच्छेदेण वसियव्वं, इमो सीमच्छेदो- तुम्ह सचित्तं, अम्ह अचित्तं । अहवा - तुम्ह बाहिं, अम्ह अंतो । तुम्ह इत्थी, अम्ह पुरिसा । अहवा - तुम्ह सग्गामो अम्ह वाताहडा कलेहिं वा वाडगसाहाहिं

वा उब्भामगेहिं । अहवा - जं लब्धति तं सव्वं सामण्णं । अहवा - जो जं लाही तस्स तं । एवं सीमच्छेदेण वसियव्वं, नो अधिकरणं कायव्वं । परखेत्ते वि खेतियवसेण सीमच्छेदो कायव्वो । खित्तएण वि अमायाविण भवियव्वं ॥ भवे कारणं न देजा वि-

[भा. ५९४४] वितियपदं पारंचिय, असिव गिलाणे य उत्तमद्दे य ।
अव्वोच्छित्तोवासे, असति निक्कारणे जतणा ॥

चू- पारंचिय असिवस्स इमा विभासा-

[भा. ५९४५] पारंचिओ न दिज्ज व, दिज्जति व न तस्सुवस्सए ठाओ ।
दुविहे असिवे बाहिं, ठितपडियरणं च ते वा वी ॥

चू- पारंचिओ अन्नेसिं अप्पणो ठाणं न देजा, पारंचियस्स वा ठाओ न दिज्जति, असिवगहियस्स न दिज्जति, असिवगहिओ वा वसहीए ठाणं न देज्ज, असिवगहियस्स अन्नवसहिठियस्स वेयावच्चं कायव्वं, अन्नवंसहिठितो वा असिवगहियाण वेयावच्चं करेइ । दुविहं पुण असिवं । चउभंगे पच्छिमा जा दो भंगा साहु अभहा ॥ इदानिं गिलाणउत्तिमद्दण विभासा-

[भा. ५९४६] अतरंतमिगावण्णहि, मिगपरिसा वा तरंतो अन्नत्थ ।
एमेव उत्तिमद्दे, समाहि पाणादि उभयम्मि ॥

चू- जेसिं अतरंतो अत्थि सो य आगंतुगो मिगो अगीयत्थो होज्ज अपरिनामो वा तेहा सो अन्नवसहीए ठविज्जत अहवा - गिलाणो आगओ वत्थव्वाण य मिगपरिसा ताहे सो गिलाणो अन्नत्थ ठविज्जति, एवं उत्तिमद्दुपडिवण्णेवि समाहिनिमित्तं पानगादि दायव्वं । तत्थ “उभयंमि”त्ति जति आगंतुगो मिगो तो अन्नवसहीए ठविज्जति । अह वत्थव्वगपरिसा मिगा तो उत्तिमद्दुपडिवन्ने अन्नवसहीए ठविज्जति ॥ अव्वोच्छित्तिविभासा इमा-

[भा. ५९४७] छेदसुत्तणिसीहादी, अत्थो य गतो य छेदसुत्तादी ।
मंतनिमित्तोसहिपाहुडे, य गाहेंतिअन्नत्थ ॥

चू- णिसीहमादियस्स छेदसुत्तस्स जो अत्थो आगतो सुत्तं वा मोक्कलाणि वा पच्छित्तविहाणाणि मंतणि वा जोणिपाहुडं वा गाहंतो अन्नत्थवा गाहेंति अन्नत्थ वा ते मिगा ठविज्जति, जत्थ वसहीए वा दिज्जति तत्थ मिगाण ओवासो न दिज्जति । एव ता निक्कारणे पारंचियादियाण ओवासो न दिज्जते ॥ इमो अववादे अववादो - पुणो इमं कारणमविक्खिरुण असिवादिके पारंचियादीण वि ओवासो दिज्जति-

मू. (१२३१) जा निग्गंथी निग्गंथीए सरिसियाए अंते ओवासे संते ओवासे- न देइ न देतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ५९४८] एसेव गमो नियमा, निग्गंथीणं पि होइ नायव्वो ।
पुव्वे अवरे य पदे, एणं पारंचियं मोत्तुं ॥

चू- नवरं-अववादपदे संजतीण पारंचियं नत्थि ।

मू. (१२३२) जे भिक्खू मालोहडं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा देज्जमाणं पडिग्गाहेइ पडिग्गाहेंतं वा सातिज्जति ॥

[भा.५९४९] मालोहडं पि तिविहं, उह्महो उभयओ य नायव्वं ।
एक्केकं पि य दुविहं जहन्नमुक्कोसयं चेव ॥

चू- उह्ममालोहडं विभूमादिसु, अहोमालोहडं भूमिधरादिसु, उभयमालोहडं मंचादिसु, समश्रेणिस्थितः, अहवा - कुडिमादिसु भूमिद्वितो अधोसिरो जं कइति । अग्गतलेहिं ठाउं जं उत्तारेइ तं जहन्नं । पीढगादिसु जं आरोद्धुं उत्तारेइ तं सब्वं उक्कोसं ॥

[भा.५९५०] भिक्खू जहन्नयम्मी, गेरुत उक्कोसयम्मि नायव्वो ।
अहिदसण मालपडणे, एवमादी तहिं दोसा ॥

चू- सिक्कताओ उआरिउकामा साहुणा पडिसिद्धा तच्चन्नियट्ठा गिण्हइ अहिणा डक्का मया । मालाओ उआरिउकामा साहुणा पडिसिद्धा परिव्वायगट्ठा उत्तारंती पडिया, जंतखील्लेण पोहं फाडियं मया ॥ इमे उक्कोसे उदाहरणा-

[भा.५९५१] आसंद पीढ मंचग, जंतोदुक्खलपडंत उभयवहो ।
वोच्छेय-पदोसादी, उह्माहमणा निवातो य ॥

चू- सेसं पिंडनिज्जुत्ति-अनुसारेण भाणियव्वं । इमा सोही-

[भा.५९५२] सुत्तनिवातो उक्कोसयम्मि तं खंधमादिसु हवेज्जा ।
एतेसामन्नतरं, तं सेवंतम्मि आणादी ॥

चू- उक्कोसे चउलहुं, जहन्ने मासलहुं, सेसं कंठं । इमं बितियपदं-
[भा.५९५३] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्ठे भए व गेलण्णे ।
अद्धाणरोहए वा, जयणागहणं तु गीयत्थे ॥

चू- अनेगसो गतत्था । नवरं-गीयत्थो पनगपरिहाणीएजयणाए गेण्हइ ॥

मू. (१२३३) जे भिक्खू कोट्टियाउत्तं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा उक्कुजिय निक्कुजिय देज्जमाणं पडिग्गाहेइ पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- पुरिसप्पमाणा हीनाधिया वा चिक्खल्लमती कोट्टिआ भवति, कलिजो नाम वंसमयो कडवल्लो सट्ठतो वि भन्नति । अन्ने भन्नन्ति - उट्टियाउवरि हुत्तिकरणं उक्कुजियं, उट्टाए तिरियहुत्तकरणं अवक्कुजियं, अहरिय ति - पेढियमादिसु आरुभिउं ओआरेति । अधवा - कायं उच्चं करेज्जा उक्कुजियडंडायतं तद्धद्द गृण्हाति, कायं उह्मं कृत्वा गृण्हाति - उन्नमिय इत्यर्थः ।

[भा.५९५४] कोट्टियमादीएसु, उभओ मालोहडं तु नायव्वं ।
ते चेय तत्थ दोसा, तं चेव य होति बितियपयं ॥

चू- एवं उभयमालोहडं दंसियं ॥ ते चेव दोसा बितियपयं च ।

मू. (१२३४) जे भिक्खू मट्ठिओलित्तं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा उब्भिमिय निब्भिमिय देज्जमाणं पडिग्गाहेइ पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- घयफाणियादिभायणे छूढं तं पिहितं सरावणादिणा मट्ठियाए उल्लित्तं तं उब्भिमियं दंतस्सजो गेण्हइ तस्स चउलहुं ।

[भा.५९५५] पिहितुब्भिनकवाडे, फासुग अफ्फासुगे य बोधव्वे ।
अफ्फासु पुडविमादी, फासुगछगणादिदददरे ॥

चू-उब्भिन्नं दुविधं-पिहुभिन्नं वा कवाडुभिन्नं च । पिहुभिन्नं दुविधं-पासुयं अफासुयं च । जंतं फासुयं तं अचित्तं वा मीसं वा । अफासुयं पुढविमादि छसु काएसु जहासंभवं भाणियव्वं । जंफासुअंछगणेण अहवा-वत्थेण चम्मेण वा दद्वरियं । दद्वरिपिहिउब्भिन्ने मासलहुं, सेसपिहुभिन्नेसु चउलहुं, अनंतैसु चउगुरुं, परित्तमीसेसु मासलहुं, अनंतमीसेसु मासगुरुं, साहुनिमित्तं उब्भिन्ने कयविक्रतेसु अधिकरणं कवाडपिहितुब्भिण्णे कुंचियवेधे तालए वा आवत्तणपेटियाए वा तसमादिविराधना । सेसं जहा पिंडनिज्जुतीए ॥

[भा. ५९५६] एतेसामण्णतरं, पिहितुब्भिन्नं तु गेण्हती जो तु ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

[भा. ५९५७] असिवे ओमोयरिए, रायदुट्टे भए व गेलण्णे ।
अद्धाण रोहए वा, जयणा गहणं तु गीयत्थो ॥

मू. (१२३५) जे भिक्खू असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पुढविपतिट्ठियं पडुग्गाहेति पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२३६) जे भिक्खू असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा आउपतिट्ठियं पडिग्गाहेति पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२३७) जे भिक्खू असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा तेउपतिट्ठियं पडिग्गाहेति पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२३८) जे भिक्खू असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा वणस्सतिकायपतिट्ठियं पडिग्गाहेति पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ५९५८] सच्चित्तमीसएसुं, काएसु य होति दुविहनिक्खित्तं ।
अनंतर-परंपरे वि य, विभासियव्वं जहा सुत्त ॥

चू-पुढवादी काया ते दुविधा-सच्चित्ता मीसा वा । सचित्तेसु अनंतरनिक्खित्तं परंपरनिक्खित्तं वा । मीसेसु वि अनंतरनिक्खित्तंपरंपरनिक्खित्तं वा । पिंडनिज्जुत्तिगाहासुत्ते जहा तथा सवित्थरं भाणियव्वं । आयारबितियसुयक्खंधे वा जहा सत्तमे पिंडेसणासुत्ते तथा भाणियव्वं ॥

[भा. ५९५९] सुत्तनिवातो सच्चित्तऽनंतरे तं तु गेण्हती जो उ ।
सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त-विराधनं पावे ॥

चू-परित्तसचित्तेसु अनंतरनिक्खित्ते चउलहुं, एत्थ सुत्तं निवयति । सच्चित्तपरंपरे मासलहुं, मीसअनंतरे मासलहुं, परंपरे पनगं, अनंतै एते चेव मुरुगा पच्छित्ता ॥ चोदगाह-

[भा. ५९६०] तत्थ भवे णणु एवं, उक्खिण्णंतम्मि तेसि आसासो ।
संजतिनिमित्ते घट्टण, थेरुवमाए न तं जुत्तं ॥

चू-पुढवादिकायाण उवरि ठियं जं तम्मि उक्खिण्णंते ननु तेसि आसासो भवति ? आचार्याह-
तम्मि उक्खिण्णंते जा संघट्टणा सा संजयनिमित्तं, तान य अप्पसंघयणाण संघट्टणाए महंती वेदना भवति ॥ एत्थ थेरुवमा-

[भा. ५९६१] जरज्जरो उ थेरो, तरुणेणं जमलपाणिमुद्धहतो ।
जारिसवेदण देहे, एगिंदियघट्टिते तह उ ॥

चू- जहा जराजुण्णदेहो धेरो बलवता तरुणेण जमलपाणिणा मुद्धे आहते जारिसं वेयणं वेयति, ततो अधिकतरं ते संघट्टिता वेयणं अनुहवंति, तम्हा न जुत्तं जं तुमं भणसि ॥

इमं बितियपदं-

[भा. ५९६२]

असिवे ओमोयरिए, रायदुद्धे भए व गेलण्णे ।

अद्धाण रोहए वा, जयणा गहणं तु गीयत्ये ॥

चू- पूर्ववत् । गीयत्यो इमाए जयणाए गहणं करेति - पुब्बं मीसे परंपरद्वित्तो गेण्हति, ततो गीसे अनंतरो, ततो सच्चित्ते परंपरे, ततो सच्चित्ते अनंतरे, एवं अनंतकाए वि, एस परित्तानंतरेसु कमो दरिसिओ ॥ गहणे पुण इमा जयणा-

[भा. ५९६३]

पुब्बं मीसपरंपर, मीसे तत्तो अनंतरे गहणं ।

सच्चित्त परंपरऽनंतरे य एमेव य अनंतरे ॥

चू- पुब्बं परित्ते मीसे परंपरद्वित्तो गेण्हति, ततो मीसअनंतपरंपरं, ततो सच्चित्तपरित्तपरंपरं, ततो अनंतमीसअनंतरं, ततो अनंतसच्चित्तपरंपरं, ततो परित्तसच्चित्तअनंतरं, ततो अनंत-सच्चित्तअनंतरं आहारे भणियं ॥

[भा. ५९६४]

आहारे जो उ गमो, नियमा सो चेव होइ उवहिम्मि ।

नायव्वो तु मतिमता, पुब्बे अवरम्मि य पदम्मि ॥

मू. (१२३९)जे भिक्खू अद्दुसिणं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा सुप्पेण वा विहुणेण वा तालियंटेण वा पत्तेण वा पत्तभंगेण वा साहाए वा साहाभंगेण वा पेहुणेण वा हेपुणहत्थेण वा चेलेण वा चेलकण्णेण वा हत्थेण वा मुहेण वा फुमिता वीइत्ता आहद्दु देज्जमाणं पडिग्गाहेइ पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥ [जे भिक्खू असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा उसिणुसिणं पडिग्गाहेइ पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥]

[भा. ५९६५]

जे भिक्खू असनादी, उसिणं निव्ववियसंजयद्वाए ।

विहुवणमाईएहिं, पडिच्छए आणमादीणि ॥

चू- “निव्वाविय” त्ति उल्लवेऊण, सेसं कंठयं । उसिणे घेप्यंते इमे दोसा-

[भा. ५९६६]

दायग-गाहगडाहो, परिसडणे काय-लेव-नासो य ।

डज्जाति करोति पादस्स छड्डणे हाणि उड्डाहो ॥

चू- परिसडंते वा भूमीते छक्कायवहो, अद्दुसिणेण वा भाणस्स लेवो डज्जाति, उसिणे दिज्जमाणे वा करे डज्जमाणो पायं तं छड्डेज्ज, तम्मि भग्गे असति भायणस्स अप्पणो हानी, बहु असनादि परिड्वियं दड्डुं “बहि फोड” त्ति उड्डाहो । जनो वा पुच्छत- “कहं डड्डो” ? त्ति संजयस्स भिक्खं देज्जमाणो जणे फुसंते उड्डाहो त्ति ॥ इमो अववादो-

[भा. ५९६७]

असिवे ओमोयरिए, रायदुद्धे भए व गेलण्णे ।

अद्धाण रोहए वा, काले वा अतिच्छमाणम्मि ॥

चू- काले अतिच्छमाणे त्ति जाव तं परिक्रमेण सीतीभवति ताव आइच्चो उवत्थमं गच्छति । अतो सूपादीहिं तुरियं सीयलिज्जति, न, दोसो ॥ उसिणे पुण कारणे घेप्यंते इमा जयणा-

[भा. ५९६८]

गिण्हति मिसीतित्तुं वा, सज्जाए महीय वा ठवेऊणं ।

पत्ताबंधगते वा, धोलणागहिते व जतणाए ॥

चू- उववसिता पदसंधियं जहा न डङ्गति तथा गेण्हति । अहवा - मंचगे मंचिकाए वा मञ्जे भूमीए वा पादं ठवेत्ता गेण्हति । पत्तगबंधगतो वा गेण्हति । अच्चुसिणं च पादद्वितं घोलेइ, मा लेवो डङ्गिहिति । एयाए जयणाए कारणे गेण्हंतो अदोसो ॥

मू. (१२४०) जे भिक्खू उस्सेइमं वा संसेइमं वा चाउलोदगं वा वालोदगं वा तिलोदगं वा तुसोदगं वा जवोदगं वा आयामं वा सोवीरं वा अंबकंजियं वा सुद्धवियउं वा आहुणा धोयं अनविलं अपरिणयं अवक्कंतजीवं अविद्धत्थं पडिग्गाहेइ पडिग्गाहेंतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ५९६९] उस्सेतिममादीया, पाणा वुत्ता उ जत्तिया सुत्ते ।
तेसिं अन्नतरायं, गेण्हंति आणमादीणि ॥

चू- उसिणं सीतोदगे छुब्भति तं उस्सेइमपाणयं । जं पुण उसिणं चेव उवरि सीतोदगेण चेव सिंचियं तं संसेइमं । अहवा-संसेतिमं, तिला उण्हपाणिणं सिण्णा जति सीतोदगा धोवंति तो संसेतिमं भण्णति । चाउलाण धोवणं चाउलोदगं । अधुना घोतं अचिरकालधोतं । रसतो अणंबीभूयं । जं जीवेणं विष्णुमुक्कं तं वक्कतं, न वक्कतं अवक्कतं, सचेतनं मिश्रं वा इत्यर्थः । जमवण्णसंजातं तं परिणयं, न परिणयं अपरिणयं स्वभाववर्णस्थमित्यर्थः । जं वण्णगंधरसफासेहिं सव्वेहिं ध्वस्तं तं विध्वस्तं, अनेगधा वा ध्वस्तं विध्वस्तं, न विद्धत्थं अविद्धत्थं, सर्वथा स्वभावस्थमित्यर्थः । अहवा - एए एगड्डिया । अपरिणयं गेण्हंतस्स चउलहु, आणाइया य दोसा ॥

उस्सेइमस्स इमं वक्खाणं-

[भा. ५९७०] सीतोदगमि छुब्भति, दीवगमादी उसेइमं पिट्ठं ।
संसेइमं पुण तिला, सिण्णा छुब्भंति जत्थुदए ॥

चू- मरहड्डविसए उस्सेइया दीवगा सीओदगे । छुब्भंति । उस्सेइमे उदाहरणं, जहा-पिट्ठं । अहवा - पिट्ठस्स उस्सेज्जमाणस्स हेड्डजं पाणियं तं उस्सेइमं । पच्छद्धं गतार्थम् ॥

[भा. ५९७१] पढमुस्सेतिममुदयं, अकप्पकप्पं च होति केसिंचि ।
तं तु न जुज्जति जम्हा, उसिणं मीसं ति जा दंडो ॥

चू- ते दीवगादी उस्सेतिमा, एकमि पाणिणं दोसु तिसु वा निच्चलिज्जंति तत्थ बितियततिज्जा य सव्वेसिं चेव अकप्पा, पढमं पाणियं तं पि अकप्पं चेव । केसिं चि अयरियाणं कप्पं, तं न घडति । कम्हा ? जम्हा उसिणोदगमवि अनुव्वत्ते डंडे मीसं भवति, तं पुण कहिं उस्सेतिमेसु छूडेसु अचित्तं भविष्यतीत्यर्थः ? ॥ इमो चाउलोदे विही

[भा. ५९७२] पढमं बितियं ततियं, चाउलउदगं तु होति सम्मिस्सं ।
तेन परं तु चउत्थे, सुत्तनिवातो इहं भणितो ॥

चू- पढम-बितिय-ततिय-चाउलोदगा एते नियमा मिस्सा भवंति, तेन परं चउत्थादि सघित्ता । एत्तं सुत्तणिवातो चउलहुगमित्यर्थः । आदिज्जेसु तिसु वि मासलहुं । अन्ने पुण - ततिए वा चाउलसोधणे सुत्तणिवायमिच्छति, जेण तत्थ बहुं अपरिणयं, थोवं परिणयमिति ॥

जं उस्सेतिमादि मिस्सं तस्सिमो गहणविही-

[भा. ५९७३] कालेणं पुण कप्पति, अंबरसं वण्णगंधपरिनामं ।
वण्णातिविगतलिगं, नज्जति वुक्कंतजीवं ति ॥

सू- तं उस्सेतिमं चिरकालं अच्छंतं जया रसतो अंबरसं, वण्णतो विवण्णं, गंधओ अनंगंधं, फासतो चिक्खिल्लं, एवं तं उदगं वण्णादिविगतलिं गं दड्ढुं नज्जति जहा विगयजीवं ति तथा घेप्पति। चोदगाह - “जेसिं फुडं गमणादिकं जीवलिं गं ते णज्जति, जहा विगयजीवा ति । पुढवादी पुण अव्वत्तजीवलिं गे कहं नाता, जहा विगतजीवं ?” ति ॥ आचार्याह-

[भा. ५९७४] कामं खलु चेतण्णं, सव्वेसेगिंदियाण अव्वत्तं ।

परिनामो पुण तेसिं, वण्णादि इंधणासज्ज ।।

सू- पुव्वद्धं कंठं । पच्छद्धे इमो अत्थो-बहुमज्जत्थो चिंधणेण जहासंखं अप्पमज्ज चिरकालोवलक्खिता जहा वण्णादी तथा तेसिं अव्वभिचारी अजीवत्ते परिनामो लक्खिज्जति ॥

[भा. ५९७५] एमेव चाउलोदे, पढमे बिति-ततिय तिन्नि आएसा ।

तेन परं चिरधोतं, जहि सुत्तं मीसयं सेसं ॥

सू- चाउलोदगे वि जे पढमबितीता चाउलोदगा ते अहुणा धोता मीसा । “तेन परं चिर धोयं जहिं सुत्तं” ति तेन परं चउत्थादि चाउलोदगं तं चिरधोयं पि सचित्तं, जहिं सुत्तं निवयति तस्याग्रहण-मेव । जं पुण “मीसयं सेसं” ति तम्मि इमे तिन्नि अनागमिया आदेसा- तत्थेगो भणति - चाउला धोवित्ता जत्थ तं चाउलोदगं छुब्भति तत्थ जातो कण्णे फुसिताओ लग्गाओ ताओ न जाव सुक्कंति ताव तं मीसं, “तेन परं” ति - तासु सुक्कासु तं अचित्तं भवतीत्यर्थः ॥ अवरो भणति - चाउला जाव सिज्जंति ताव त मीसं, तेन परं अचित्तं पूर्ववत् ॥ अवरो भणति - तम्मि चाउलोदगे जे बुब्बुआ ते जाव अच्छति ताव मीसं, तेन परं अचित्तं पूर्ववत् ॥

आचार्याह-“तेन परं चिरधोयं” ति एते अक्खरा पुणो चारिज्जंति, जेण फुसिताओ सि(सी)याकाले चिरं पि अच्छति । गिन्हकाले लहुं सुसंति, चाउला वि लहुं चिरेण वा सिज्जंति, बुब्बुआ वि चिरं नीवाए अच्छंति, पवाए लहुं विणस्संति, “तेणं” ति तेन कारणेण एते अना-देसा । “परं” ति एतेसिं आएसाणं इमं वरं प्रधानं आगमित्तं आदेसंतरं- “जं जापेज्ज चिराधोतं” सिलोगो । बहुप्पसन्नं च मतीए दंसणेण य अचित्तं जाणेत्ता गेण्हति । जत्थ “वालधोवणं” ति आलावगो-चमरिवाला धोव्वंति तक्कादीहिं, पच्छा ते चमरा सुद्धोदगेण धोवंति । तत्थऽवि पढमबितियततिया मीसा, जं च पच्छिमं तं सचित्तं, तत्थ सुत्तनिवातो । अहवा वालधोवणं सुरा गालिज्जति जाए कंबलीए सा पच्छा उदएण धोवइ, तत्थ वि पढमाति धोवणा मीसा, पच्छिमा सचित्ता, तम्मि सुत्तनिवातो । अहवा-वालधोवणं रलयोरेकत्वात् वारागागदुगो, सो तक्कवियडादि-भावितो धोव्वइ, तत्थ वि पढमादी मीसा, पच्छित्ता सचित्ता, तम्मि सुत्तनिवातो । सव्वेसु मीसं कालेण परिणयं गेज्जं ॥ इमं बितियपदं-

[भा. ५९७६] असिवे ओमोयरिएष रायदुट्ठे भएव गेलण्णे ।

अद्धआण रोहए वा, जयणा गहणं तु गीयत्थे ॥

सू. (१२४१) जे भिक्खू अप्पणो आयरियत्ताए लक्खणाई वागरेइ वागरेतं वा सात्तिज्जति ॥

सू- जहा मे करपादेसु लेहा निव्वत्तिता, चंदचक्कं कुसादी दीसंति सुसंठाणे, सुपमाणता य देहस्स, तथा मे अवस्सं आयरिएण भवियव्वं, जो एवं वागरेइ तस्स चउलहुं आणादिया य । ते लक्खणा इमे-

[भा. ५९७७] मानुष्मानपमाणं लेहसत्तवपुअंगमंगाइं ।
जे भिक्खू वागरेति, आयरियत्तादि आणादी ॥

चू- मानस्स उम्मानस्स य इमा विभासा-

[भा. ५९७८] छड्ढेति तो य दोणं, छूढो दोणीए जो तु पुण्णाए ।
सो माणजुतो पुरिसो, ओमाणे अद्धभारगुरु ॥

चू- मानं नाम पुरिसप्पमाणातो ईसिअतिरित्ता उट्टिया कीरइ सा पाणियस्स समनिबद्धा भरिज्जति, पच्छा तत्थ पुरिसो पक्खिप्पत्ति, जति द्रोणो पाणियस्स छड्ढेति तो मानजुतो पुरिसो, अहवा - पुरिसं छोदूण पच्छा पाणियस्स भरिज्जति तम्मि पुरिसे ओसित्ते जइ सा कुंडी द्रोणं पाणियस्स पडिच्छइ तो मानजुतो । उम्माणे ति जति तुलाए आरोविओ अद्धभारं तुलति तो उम्मानजुतो भवति ॥

[भा. ५९७९] अद्धसतमंगुलुच्चो, समुहाइं वा समुस्सितो नवओ ।
सो होति पमाणजुतो, संपुण्णंगो व जो होति ॥

लेह ति अस्य व्याख्या-

भा. (५९८०) मणिबंधाओ पवत्ता, अंगुडे जस्स परिगता लेहा ।
सा कुणति धनसमिद्धं, लोगपहाणं च आयरियं ॥

सत्तवपुअंगमगाणं इमा विभासा-

[भा. ५९८१] सत्तं अदीनता खलु, वपुतेओ जस्स ऊ भवइ देहे ।
अंगा वा सुपइद्धा, लक्खण सिरिवच्छमा इतरे ॥

चू- सत्तं प्रधानं महंतीए वि आवदीए जो अदीणो भवति सो सत्त्वमंतो । वपू नाम तेयो, सो जस्स अत्थि देहो सो वपुमंतो । अद्धअंगा ताणि जस्स सुपतिट्टसुसंठाणाणि, अगातिं ति उवंगाणि तानि वि जस्स सुपइट्टसुसंठियाणि, अन्नाणि य सिरिवच्छमादीणि लक्खणाणि, “इयरे” ति वंजणा ते य मसतिलगादी । अहवा - सह जायं लक्खणं, पच्छा जायं वंजणं ॥ अहवा भणेज्ज-

[भा. ५९८२] अमुगायरियसरिच्छाइं लक्खणाइं न पासह महं ति ।
एरिसलक्खणजुतो, य होति अचिरेण आयरिओ ॥

चू- अमुगस्स आयरियस्स जारिसा हत्थपादादिसु लक्खणा, जारिसं पि वा देहं, ममं पि तारिसं चेव ॥ पच्छद्धं कंठं ॥ इमे दोसा-

[भा. ५९८३] गारवकारणखेत्ताइणो य सच्चमलियं च होज्जा हि ।
विवरीयं एंति जदो, केति निमित्ता न सव्वे उ ॥

चू- अहं आयरिओ भविस्सामि ति गारवकारणे खित्तादिचित्तो भवेज्जा, सायवाहणो इव । अहवा - छउमत्थोलखिया लक्खणा सच्चा वा हवेज्जा अलिता व होज्ज । पच्छद्धं कंठं । अहवा - इमो आयरिओ होहिइ ति कोइ पडिनीओ जीविताओ ववरोविज्ज ॥

एयस्स इमो अववातो-

[भा. ५९८४] बितियपदमणप्पज्जे, वागरे अचिकोविते य अप्पज्जे ।
कज्जे अन्नपभावण, वियाणणट्ठा य जाणमवि ॥

[भा.५९८५] पडिनीयपुच्छणे को, गुरु मे किं सो हं ति पेच्छ मे अंगं ।

गिहि-अन्नतिथिपुट्टे, व जुंगिते जो अनोतप्ये ॥

चू- खित्तादिगो अणप्पज्झो सेहो अजाणंतो अप्पणो लक्खणो पगासेज्ज । अप्पज्झो वा “कज्जे” ति कोइ पडिनीतो पुच्छेज्जा - कतमो भे गुरु ? ताहे जो आरोहपरिणाहजुत्तो सो भणति - किं तेन ? अहं सो । पडिनीओ भणति - कहां नायं ? साहू भणति - पिच्छ मे अंगं लक्खणजुत्तं । “अन्नप्पभावणं” ति अस्य व्याख्या - गिहिअन्नतिथिएण वा पुच्छियं - को भे गुरु ? ति । आयरिओ जति सरिरजुंगितो ताहे जो अन्नो साहू अनुत्तरदेहो अलज्जणिज्जो, आगमेसु य कयागमो, एवं सो अन्नो पभाविज्जति अप्पणा वा पभावेति ॥ वियाणणट्ठाए ति अस्य व्याख्या-

[भा.५९८६] अट्टवितगणहरे वा, कालगते गुरुम्मि भणतऽहं जोग्गो ।

देहस्स संपदं मे, आरोहादी पलोएह ॥

चू- अट्टविते गणधरे आयरिया कालगया । तथ्य जे वसभा अन्नं अलक्खणजुत्तं ठविउं कामा, ताहे सो लक्खणजुत्तो अन्नेहिं भणावेति- अप्पणो वा भणति - आयरियपदजोगो देहसंपदं मे पेच्छह । अह आयरियो वि अलक्खणजुत्तं ठवेउकामो, तथ्य वि एयं चेव अप्पानं पगासेति- खमासमणो जारिसो जुत्ते भणिओ तारिस ठवेह सरिरसंपदाते आरोहादिजुत्तो ठवेयव्वो । एवं जाणंति वि भणेज्जा ॥

मू. (१२४२) जे भिक्खू गाएज्ज वा हसेज्ज वा वाएज्ज वा नच्चेज्ज वा अभिनवेज्ज वा हयहेसियं हथिगुलगुलाइयं उक्कुड्डीसीहनायं वा करेइ करेतं वा सातिज्जति ॥

चू- सरकरणं सरसंचारो वागेयं, मुहं विष्फालिय सविकारकहक्कहं हसणं, संखमादि आओज्जं वा वाएज्ज, पाद-जंघा-ऊरु-कडि-उदर-बाहु-अंगुलि-वदन-नयण-भमुहादिविकारकरणं नृत्यं, पुक्कारकरणं, उक्किट्टसंघयणसत्तिसंपन्नो रुट्ठो तुट्ठो वा भूमी अप्फालेत्ता सीहस्सेव नायं करेति, हयस्स सरिसं नायं करेइ हयहेसियं । वानरस्स सरिसं किलिकिलतं करेति, अन्नं वा गयगज्जिआदिजीवरुतं करेतस्स चउलहुं आणादिया य दोसा ।

[भा.५९८७] जे भिक्खू गाएज्जा, नच्चे वाएज्ज अभिणवेज्जा वा ।

उक्किट्टहेसियं वा, कुज्जा वग्गेज्ज वीणादी ॥

चू- अहिनओ परस्स सिक्खावणा, नृत्यविकार एव वल्लितं डिडिकवत्, जावतिया मुहं विष्फालेत्ता गीयउक्कुडिमादिया करेति ॥ तेसु इमे दोसा-

[भा.५९८८] पुव्वामयप्पकोचो, अभिनवसूलं व अन्नगहणं वा ।

अस्संपुडणं च भवे, गायणउक्किट्टिमादीसु ॥

चू- आमयो ति रोगो सो उवसंतो पक्कप्पति, अहिनवं वा सूलं उप्पज्जइ, “अन्नगहणं” ति गलगस्स उभओ कण्णबंधेसु सरणीतो मतातो तासु वातसंभगहितासु य अणायतं मुहजंतं हवेज्ज, अहवा - अन्नगहणं गंधव्विउ ति काउं रायादिणा धेप्पेज्जा, मुहं वा अस्संपुडं वातसिंभदोसेण अच्चेज्जा ॥

[भा.५९८९] ते चेव य दोसा, अस्संपुडणं मुइत्तु सेसेसु ।

अन्नतरइंदियस्स व, विराधना कायमुट्ठाहो ॥

चू-सेसा जे नच्चणादिता पदा तेसु वि एते चैव दोसा । मुहस्सवि असंपुडणं एक्कं मोत्तुं अन्नतरं वा हत्थपादादि सोतादि वा उप्फिडंते लुसेज्जा, एवमादिया आयविराधना । गायणादिसु वा पानजातिमुहप्पवेसे मविराधना । नच्चणादिसु उप्फिडंतो पानविराहणं करेज्ज अभिहणेज्ज वा । एवं कायविराधना । एयासु आयसंजमविराधनासु सद्धानपच्छित्तं, गेयणच्चणादिसु सविगारो अनिहुतो वा संजतो त्ति जनो भणेज्जा, उड्डाहं वा करेज्जा ॥

भा. (५९९०) वितियपदमणप्पज्जे, पसत्थजोगे य अतिसयप्पमत्ते ।

अद्धाण वसन अभियोग बोहिए तेनमादिसु वा ॥

चू-खित्तादिअणप्पज्जे सेहो वा अजाणंतो गीतादि करेज्ज ॥

“पसत्थजोए”त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.५९९१] एस पसत्थो जोगो, सहप्पडिबद्धे वाए गाए वा ।

अन्नो वि य आएसो, धम्मकहं पवत्तयंतो उ ॥

चू-कारणद्विया सहपडिबद्धाए वसहीए तत्थ गेयं करंति, आओज्जं वा वाएंति, मा अप्पणो अन्नेसिं मोहुब्भवेण विसोत्ति हवेज्ज ॥ अहवा - समोसरणादिसु पुच्छगवायणं करंतो गंधव्वेण कज्जति ॥ “अतिसय पत्ते”त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.५९९२] केवलवज्जेसु तु अतिसएसु हरिसेण सीहनायादी ।

उक्किडु मेलण विहे, पुव्वव्वसणं व गीतादि ॥

चू-वीतरागत्वात् न करोति, तेन केवलातिसउप्पत्तिं वज्जेत्ता सेसेसु अवधिलंभादिएसु अतिसएसु उप्पन्नेसु हरिसिउं सीहनायं करेज्ज । अन्नत्थ वा पडिणियत्तेण स वेइयासु आरूढो सीहनाय करिज्जा । अद्धाणपडिवण्णा महत्तसत्थेण परोप्परं फिडित्ता मिलणद्वा उक्किडुसदं संकरिज्जा । “वसण”त्ति कस्स ति पुव्वं गिहिकाले गीतादिगं आसि, तं स पव्वतितोवि वसणाओ करेज्जा, रायादिअभिओगेण वा ॥ अहवा-

[भा.५९९३] अभिओगे कविलज्जो, उज्जेनीए उ रोधसीसो तु ।

बोहियत्तेणे महुरा, खमएणं सीहनादादी ॥

चू-सगारअभिओगओ जहा कविलेण कयं तथा करिज्ज । अहवा - जहा रोहसीसेण उज्जेनीए रायपुरोहियसुयाभिओगतो कयं । बोहियतेनेसु जहा महुराए खमएण सीहनादो कओ तथा करेज्ज ॥

मू. (१२४३) जे भिक्खू भेरि-सद्दाणि वा पडह-सद्दाणि वा मुरव-सद्दाणि वा मुइंग-सद्दाणि वा नंदि-सद्दाणि वा झल्लरि-सद्दाणि वा वल्लरि-सद्दाणि वा डमरुग-सद्दाणि वा महुय-सद्दाणि वा सुदुय-सद्दाणि वा पएस-सद्दाणि वा गोलुइ-सद्दाणि वा अन्नयराणि वा तहप्पगाराणि वितयाणि सद्दाणि कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ अभिसंधारेतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (१२४४) जे भिक्खू वीणा-सद्दाणि वा विवंचि-सद्दाणि वा तुण-सद्दाणि वा बव्वीसग-सद्दाणि वा वीणाइय-सद्दाणि वा तुंबवीणा-सद्दाणि वा झोडय-सद्दाणि वा ढंक्कुण-सद्दाणि वा अन्नयराणि वा तहप्पगाराणि वा तयाणि सद्दाणि कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ अभिसंधारेतं वा सात्तिज्जति ॥

मू. (१२४५) जे भिक्खू ताल-सद्दाणि वा फंसताल-सद्दाणि वा लित्तिय-सद्दाणि वा गोहिय-

सद्दाणि वा मकरिय-सद्दाणि वा कच्छभि-सद्दाणि वा महइ-सद्दाणि वा सणालिया-सद्दाणि वा वलिया-सद्दाणि वा अन्नयराणि वा तहप्पगाराणि वा झुसिराणि कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२४६) जे भिक्खू संख-सद्दाणि वा दंस-सद्दाणि वा वेणु-सद्दाणि वा खरमुहि-सद्दाणि वा परिलिस-सद्दाणि वा वेवा-सद्दाणि वा अन्नयराणि वा तहप्पगाराणि वा झुसिराणि कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेतं वा सातिज्जति ॥

धू- शंखं शृंगं, वृत्तः शंखः, दीर्घाकृति स्वल्पा च संखिगा । खरमुखी काहला, तस्स मुहत्थाणे खरमुहाकारं कड्ढमयं मुहं कज्जति । पिरिपिरित्ता तततोणसलागातो सु (झु) सिराओ जमलाओ संपा (वा) तिज्जति । मुहमूले एगमुहा सा संखागारेण वाइज्जमाणी जुगवं तिन्नि सद्दे पिरिपिरिती कोरति । अन्ने भणांति - गुंजापणवो मंठाण भवति । भंभा मायंगाण भवति । भेरिआगारसंकुडमुहो दुदुंभी । महत्तमाणो मुरजो । सेसा पसिद्धा ।

[भा. ५९९४] ततवितते घनझुसिरे, तव्विवरीते य बहुविहे सद्दे ।

सद्दपडियाइ पदमवि, अभिधारे आणमादीणि ॥

चू- आलविनीयमादि ततं, वीणातिसरिसं बहुतंतीहिं विततं । अहवा -तंतीहिं ततं, मुहमउदां विततं । घन उज्जललकुडा, झुसिरं वंसादिया । तव्विवरीया कंसिग-कंसालग-भल-तालजल-वादित्रा, जीवरुतादयश्च बहवो तव्विवरीय ॥

[भा. ५९९५] बितियपदमणप्पज्जे, अभिधारऽविकोविते व अप्पज्जे ।

जाणंते वा वि पुणो, कज्जेसु बहुप्पगारेसु ॥

चू- कज्जेसु बहुप्पगारेसु त्ति जहा जे असिवोवसमणपयुत्ता संखसद्दातिया तेसिं सवणट्ठते अभिसंधारेज्जा गमणाए वारवतीए, जहा भेरिसद्दस्स ॥

मू. (१२४७) जे भिक्खू वप्पाणि वा फलिहाणि वा उप्फलाणि वा पल्लाणि वा उज्जराणि वा निज्जराणि वा वावीणि वा पोक्खराणि वा दीहियाणि वा सराणि वा सरपंतियाणि सरसरपंतियाणि वा कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२४८) जे भिक्खू कच्छाणि वा गहणाणि वा नूमाणि वा वणाणि वा वणविदुग्गाणि वा पव्वयाणि वा पव्वयविदुग्गाणि वा कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२४९) जे भिक्खू गामाणि वा नगराणि वा खेडाणि वा कव्वडाणि वा मडंबाणि वा दोणुहाणि वा पट्टणाणि वा आगराणि वा संबाहाणि वा सन्निवेसाणि वा कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२५०) जे भिक्खू गाम-महाणि वा नगर-महाणि वा खेड-महाणि वा कव्वड-महाणि वा मडंब-महाणि वा दोणमुह-महाणि वा पट्टण-महाणि वा आगर-महाणि वा संबाह-महाणि वा सन्निवेस-महाणि वा कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२५१) जे भिक्खू गाम-वहाणि वा नगर-वहाणि वा खेड-वहाणि वा कव्वड-वहाणि वा मडंब-वहाणि वा दोणमुह-वहाणि वा पट्टण-वहाणि वा आगर-वहाणि वा संबाह-वहाणि वा सन्निवेस-वहाणि वा कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२५२) जे भिक्खू गाम-पहाणि वा नगर-पहाणि वा खेड-पहाणि वा कच्चड-पहाणि वा मडंब-पहाणि वा दोगमुह-पहाणि वा पट्टण-पहाणि वा आगार-पहाणि वा संबाह-पहाणि वा सन्निवेश-पहाणि वा कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२५३) जे भिक्खू आस-करणाणि वा हत्थि-करणाणि वा उट्ट-करणाणि वा गोण-करणाणि वा महिस-करणाणि वा सूयर-करणाणि वा कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२५४) जे भिक्खू आस-जुद्धाणि वा हत्थि-जुद्धाणि वा उट्ट-जुद्धाणि वा गोण-जुद्धाणि वा महिस-जुद्धाणि वा कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२५५) जे भिक्खू उज्जुहियट्टाणाणि वा हय-जुहियट्टाणाणि वा गय-जुहियट्टाणाणि वा कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२५६) जे भिक्खू अभिसंय-ट्टाणाणि वा अक्खाइय-ट्टाणाणि वा मानुम्मान-ट्टाणाणि वा महया हय-नट्ट-गीय-वाइय-तंती-तल-ताल-तुडिय-पडुप्पवाइय-ट्टाणाणि वा कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२५७) जे भिक्खू डिंभराणि वा डमराणि वा खाराणि वा वेराणि वा महाजुद्धाणि वा महासंगामाणि वा लहाणि वा बोलाणि वा कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२५८) जे भिक्खू विरूवरूवेसु महस्सवेसु इत्थीणि वा पुरिसाणि वा थेराणि वा मज्झि-माणि वा डहराणि वा अलंकियाणि वा सुअलंकियाणि वा कायंताणि वा वायंताणि वा नच्चंताणि वा हसंताणि वा रमंताणि वा मोहंताणि वा विउलं असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा परिभा-यंताणि वा परिभुंजंताणि वा कण्णसोयपडियाए अभिसंधारेइ, अभिसंधारेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२५९) जे भिक्खू इहलोइएसुवा रूवेसु, परलोइएसु वा रूवेसु, विट्ठेसु वा रूवेसु, अविट्ठेसु वा रूवेसु, सुएसु वा रूवेसु, असुएसु वा रूवेसु, वित्राएसु वा रूवेसु, अवित्राएसु वा रूवेसु सज्जइ रज्जइ गिज्जइ अज्जोववज्जइ सज्जंतं रज्जंतं गिज्जंतं अज्जोववज्जंतं वा सातिज्जति ॥

॥ तं सेवमाणे आवज्जइ चाउम्भासियं परिहारट्टाणं उग्घाइयं ॥

चू- एते चोदसुत्ता जहा बारसमे उद्देसगे भणित्ता तथा इहं पि सत्तरसमे उद्देसगे भाणियच्च्वा ॥

[भा. ५९९६] वप्पादी जा विह लोइयादि सहादि जो तु अभिधारे ।

तं चेव तत्थ दोसा, तं चेव य होति बित्थियपदं ॥

चू- विसेसो तत्थ चक्खुदंसणप्रतिज्ञया, इहं पुण कण्णसवणपडियाए गच्छति, वप्पादिएसु ठाणसु जे सहा ते अभिधारेउं गच्छति ॥

उद्देशकः-१७ समाप्तः

मुनि दीपरत्सागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथ सूत्रे सप्तदशउद्देशकस्य

[भद्रबाहुस्वामि रचिता निर्युक्ति युक्तं] संघदासगणि विरचितं भाष्यं

एवं जिनदस महत्तर विरचिता चूर्णिः परिसमाप्ता-

उद्देशकः-१८

चू- भणिओ सत्तरसमो । इदानिं अट्टारसमो इमो भण्णति । तस्सिमो संबंधो-

[भा. ५९९७] सद्दे पुण धारेउं, गच्छति तं पुण जलेण य थलेण ।

जलपगतं अट्टारे तं घ अणट्टा निवारेति ॥

चू- संखादिसद्दे अभधारंतो गच्छंतो जलेण वा गच्छति थलेन वा गच्छति । इह जलगमणेण अधिगारो, अधवा - जलेण गमणं अणाट्टए न गंतव्वं । एयं अट्टारसमे निवारेति । एस संबंधो ॥ अनेनं संबंधेनागयस्स इमं पढमसुतं-

मू. (१२६०) जे भिक्खू अणट्टाए नावं दुरुहइ दुरुहंतं वा सातिज्जति ॥

चू- नो अट्टाए, अणट्टाए । दुरुहइ ति विलग्गइ ति आरुभति ति एगट्ठं । आणादिया दोसा चउलहुं ।

[भा. ५९९८] बारसमे उद्देसे, नावासंतारिमम्मि जे दोसा ।

ते चेव अणट्टाए, अट्टारसमे निरवसेसा ॥

- अनट्टे दंसेति-

[भा. ५९९९] अंतो मणे किरिसिया, नावारूढेहिं वच्चइ कहं वा ।

अहवा नाणातिजढं, दुरूहण होतऽनट्टाए ॥

चू- केरिसि अब्भंतर ति चक्खुदंसणपडियाए आरुभति, गमणकुतूहलेण दा दुरुहति, अहवा - नाणादिजढं दुरुहंतस्स सेसं सव्वं अणट्टा ॥ अववादेण आगाढे कारणे दुरुहेज्जा । थलपहेण संघट्टादिजलेण वा जइ इमे दोसा हवेज्ज-

[भा. ६०००] बितियपद तेन सावय, भिक्खे वा कारणे वा आगाढे ।

कज्जुवहिमगरवुज्झण, नावोदग तं पि जयणाए ॥

चू- एस बारसमुद्देसगे जहा, तहा भाणियव्वा । सुतं दिट्ठं, कारणेण विलगियव्वं । केरिसं पुण नावं विलग्गति ? केरिसं वा न विलग्गति ? अतो सुतं भण्णति-

मू. (१२६१) जे भिक्खू नावं किणइ किणावेइ, कीयं आहट्टु देज्जमाणं दुरुहइ दुरुहंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२६२) जे भिक्खू नावं पामिच्चैइ पामिच्चावेइ, पामिच्चं आहट्टु देज्जमाणं दुरुहइ दुरुहंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२६३) जे भिक्खू नावं परियट्टेइ परियट्टावेइ, परियट्टं आहट्टु देज्जमाणं दुरुहेइ दुरुहंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२६४) जे भिक्खू नावं अच्छेज्जं अनिसिट्ठं अभिहं आहट्टु देज्जमाणं दुरुहेइ दुरुहंतं वा सातिज्जति ॥

चू- जे अप्पणा कीणइ, अन्नेन वा कीणावेइ, किणंतं अनुमोदति वा इह । पामिच्चैति पामिच्चावेति पामिच्चंतं अनुमोदति इह । पामिच्चं नाम उच्छिन्नं । जे नावं परियट्टेति इह । डहरियणावाए महल्लं नावं परिणावेति - परिवर्तयतीत्यर्थः । महल्लाए वा डहरं परावर्तयति । अन्नस्स वा बला अच्छेत्तुं

साधूण नेति इ । अनिसद्धा पडिहारिया गहिता अप्पणो कए कजे तं साधूण समप्पेति साधूण वा नेति इ । एतेहिं सुत्तपदेहिं सव्वे उग्गम-उप्पादन-एसणादोसा य सूचिता । तेन नावनिञ्जुत्ति भण्णइ-

[भा. ६००१] नावा उग्गमउप्पायणेसणा संजोयणा पमाणे य ।

इंगालधूमकारण, अट्ठविहा नावनिञ्जुत्ती ॥

चू- उग्गमदोसेसु जे चउलहू ते जहा संभवं, नावं पडुच्च वा ।

[भा. ६००२] उच्चत्तभत्तिए वा, दुविहा किणणा उ होति नावाए ।

हीनाहियणावाए, भंडगुरुए य पामिच्चे ॥

चू- साधुअट्ठाए उच्चताए नावं किणाति सर्वथा आत्मीकरोतीत्यर्थः । भत्तीए ति- भाडएणं गेण्हति । अप्पणा से नावा हीणप्पमाणा अहियप्पमाणा वा । अहवा - भंडगुरु ति - जं तत्थ भंडभारो विञ्जति तं गुरुं साहू य नो खमिहितित्ति, ता एवमादिकजेहिं नावं पामिच्चेति । अहवा - सा नावा स्वयमेव गुरुत्वान्न शीघ्रगामिनीत्यर्थः ॥

[भा. ६००३] दोण्ह वि उवट्ठियाए, जत्ताए हीन अहिय सिग्घट्ठा ।

नावापरिनामं पुण, परियट्ठियमाहु आयरिया ॥

चू- दो वणिया जत्ताए णावाहिं उवट्ठिता, तत्थ य एगस्स हीना, एगस्स अहिया, तो परोप्परं नावापरिनामं करेति - नावा नावं परावर्तयतीत्यर्थः । अहवा - मंदगामिनी शीघ्रगामिन्या परावर्तयति । एवं साध्वर्थमपि ॥

[भा. ६००४] एमेव सेसएसु वि, उप्पायण-एसणाए दोसेसु ।

जं जं जुञ्जति सुतते, विभासियव्वं दुचत्ताए ॥

चू- कीयगडादीणावासुत्तेसु जं जं जुञ्जति तं तं पिंडनिञ्जुत्तिए भाणियव्वं-दुच्चत्ता बायालीसा, सोलस उग्गमदोसा, सोलस उप्पायणदोसा, दस एसणदोसा, एते मिलिया बाताला उग्गम-उप्पायणेसमा तिन्नि दारा गता । संजोगादिधाण चउण्हं इमा विभासा ।

[भा. ६००५] संजोए रणमादी, जले य नावाए होति मानं तु ।

सुहगमनित्तिगालं, छट्ठीखोभादिसुं धूमो ॥

चू- साधुअट्ठाए रणमादि किं चि कइं संजोएति, आसन्नमज्जदूरगमणा जलप्पमाणं साधुप्पमाणाओ य हीनं जुत्तमधियप्पमामेण वा होज्ज । सुहगमणि ति रागेणं इंगालसरिसं चरणं करेति, नावागमणे छट्ठी हवइ, दुट्ठा वाहया वा नावाभएणं सरीरसंखोहो भवति । कंपो, मुच्छा, सिरत्ती य । एवमादी दोसा चरणं धूमिंधणेण समं करेति ॥

[भा. ६००६] कारणे विलगियव्वं, अकारणे चउलहू मुनेयव्वं ।

किं पुण कारण होज्जा, असिवादि थलासती दुरुहे ॥

चू- आणाइकारणेण य दुरुहियव्वं, निक्कारमे चउलहुं, असिवाइकारणे वा गच्छंतस्स ॥

तं नावातारिमं चउव्विहं-

[भा. ६००७] नावासंतारपहो, चउव्विहो वण्णितो उ जो पुट्ठिं ।

निञ्जुत्तीए सुविहिय, सो चेव इहं पि नायव्वो ॥

चू- निञ्जुत्तीपेढं इमस्सेव जहा पेढया आउक्कायाधिगारेण भाणिया तथा भाणियच्चा ॥
[भा. ६००८] तिरिओ याणुज्जाणे, समुद्दगामी य चेव नावाए ।
चउलहुगा अंतगुरू, जोया मद्धद्ध जा सपदं ॥

तत्र इव ॥

[भा. ६००९] बीयपथ तेन सावय, भिक्खे वा कारणे व आगाढे ।
कज्जुवहिमगर बुज्झण, नावोदग तं पि जयणाए ॥

मू. (१२६५) जे भिक्खू थलाओ नावं जले ओकसावेइ ओकसावेतं वा सातिज्जति ॥

चू- थलस्थं जले करेति ।

मू. (१२६६) जे भिक्खू जलाओ नावं थले उक्कसावेइ उक्कसावेतं वा सातिज्जति ॥

चू- जलस्थं थले करेति ।

मू. (१२६७) जे भिक्खू पुण्णं नावं उस्सिचइ उस्सिचंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२६८) जे भिक्खू सन्नं नावं उप्पिलावेइ उप्पिलावेतं वा सातिज्जति ॥

चू- “सन्न”ति - कदमे खुत्ता, उप्पिलावेइ ति - ततो उक्खणति ।

[भा. ६०१०] गाहेइ जलाओ थलवं, जो व थलाओ जलं समोगाढे ।
सन्नं व उप्पिलावे, दोसा ते तं च बितियपदं ॥

चू- दोसा जे बारसमे भणिता ते भवंति, बितियपदं च जं तत्थेव भणियं तं चेव भाणियच्च ॥

मू. [जे भिक्खू उबद्धियं नावं उत्तिगं वा उदगं वा आसिंचमाणिं वा उवरुवरि वा कज्जलावेमाणिं
पेहाए हत्थेण वा पाएण वा असिपत्तेण वा कुसपत्तेण वा मट्टियाए वा चेलेण वा पडिपिहेइ
पडिपिहंतं वा साइज्जति ॥]

मू. (१२६९) जे भिक्खू पडिनावियं कट्टु नावाए दुरुहइ दुरुहंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२७०) जे भिक्खू उद्धगामिणिं वा नावं अहो गामिणिं वा नावं दुरुहइ दुरुहंतं वा
सातिज्जति ॥

मू. (१२७१) जे भिक्खू जोयणवेलागामिणिं वा अद्धजोयणवेलागामिणिं वा नावं दुरुहइ
दुरुहंतं वा सातिज्जति ॥

चू- जलनावा बलाए हीरति, दीहरज्जुए तडंसि रुक्खे वा कीलगे वा बद्धं वा मुत्तित्ता वाहेइ,
हुब्भमाणिं वा बंधेइ, उत्तिगेण वा भरितं भरज्जमाणीं वा जो उवसिंचति, सबलपाणियस्स वा
भरेति रिंतं वा, धिमिती गच्छउ ति पाणियस्स भरेति । तस्स चउलहुं ।

[भा. ६०११] उब्बद्धपवाहेती, बंधइ बुज्झइ य भरिय उस्सिचे ।

रिंतं वा पूरेति, ते दोसा तं च बितियपदं ॥

मू. (१२७२) जे भिक्खू नावं आकसइ आकसावेइ आकसावेतं वा सातिज्जति ॥ खेवेइ
खेवावेइ खेवावंतं वा सातिज्जति ॥ रज्जुणा वा कट्टेण वा कट्टइ, कट्टंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२७३) जे भिक्खू नावं अलित्तएण वा पफ्फिडएण वा वंसेण वा पत्तेण वा वाहेइ,
वाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२७४) जे भिक्खू नावाओ उदगं भायणेण वा पडिग्गहणेण वा मत्तेण वा

नावाउस्सिचणेण वा उस्सिचइ उस्सिचंतं वा सातिज्जति ॥

चू- गावाएं उत्तिगं जाव पिहितं सातिज्जति । एतेसिं सुत्ताणं पदा सुत्तसिद्धा चेव तहावि केइ पदे सुत्तफासिया फुसंति-

[भा. ६०१२] नावाए खिवण वाहण, उस्सिचण पिहण साहणं वा वि ।

जे भिक्खू कुज्जा ही, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- अन्ननावड्डितो जलड्डितो तड्डितो वा नावं पराहुत्तं खिवति, नावण्णतरण-यणप्पगारेण, नयणं वाहणं भण्णति । उत्तिगादिणावाए चिद्धमुदगं अन्नयरेण कव्वादिणा उस्सिचणएण उस्सिचइ । उत्तिगादिणा उदगं पविसमाणं हत्थादिणा पिहेति । एवमप्पणा करेति, अन्नस्स वा कहेति, आणादि चउलहुं च ॥ एतेसु अन्नेसु य सुत्तपदेसु इमं वितियपदं-

[भा. ६०१३] वितियपद तेन सावय, भिक्खे वा कारणे व आगाढे ।

कज्जोवहिमगरवुज्झण, नावोदग तं पि जयणाए ॥

[भा. ६०१४] आकह्णणमाकसणं, उक्कसमं पेल्लणं जओ उदगं ।

उद्धमहतिरियकह्णण, रज्जू कट्टम्मि वा घेतुं ॥

चू- अप्पणो तेन आकह्णणमागमणं उदगं तेन प्रेरणं उक्कसणं, “उद्धं” ति नदीए समुद्रे वा वेला पाणियस्स प्रतिकूलं उद्धं, “अह” ति तस्सेव उदगस्स श्रोतोऽनुकूलं अहो भण्णति, नो प्रतिकूलं नो अनुकूलं वितिरिच्छं तिरियं भण्णति, एयं उद्धं अह तिरियं वा रज्जुए कट्टम्मि वा घेतुं कहंति ॥

[भा. ६०१५] तणुयमलित्तं आसत्थपत्तसरिसो पिहो भवति रुंदो ।

वंसेण थाहि गम्मति, चलएण वलिज्जती नावा ॥

चू- तनुतरं दीहं अलितागिती अलित्तं, आसत्थो पिप्पलो पत्तस्स सरिसो रुंदो पिहो भवति, वंसो वेणू तस्स अवट्ठंभेण पादेहिं पेरता णावा गच्छति, जेन वामं दक्खिणं वा लिज्जति सो चलगो लं पि भण्णति ॥

[भा. ६०१६] मूले रुंद अकण्णा, अंते तनुगा हवंति नायव्वा ।

दव्वी तनुगी लहुगी, दोनी वाहिज्जती तीए ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । लहुगी जा दोनी सा तीए दव्वीए वाहिज्जति, नावाउस्सिचणगं च दुगं (उसं चलगं) दव्वगादि वा भवति, उत्तिगं नाम छिद्रं तं हत्थमादीहिं पिहेति ॥

[भा. ६०१७] सरतिसिगा वा विप्पिय, होति उ उसुमत्तिथा य तम्मिस्सा ।

मोयतिमाइ दुमामं, वातो छल्ली कुविंदो उ ॥

चू- अहवा - सरस्स छल्ली ईसिगि ति तस्सेव उवरिं तस्स छल्ली सो य मुंजो दब्भो वा, एते वि विप्पित्ति कुट्टिया पुणो मट्टियाए सह कुट्टिज्जति एस उसुमट्टिया, कुसुमट्टिया वा, मोदती गुलवंजणी, आदिसद्दाओ वड-पिप्पल-आसत्थयमादियाण वक्को मट्टियाए सह कुट्टिज्जति सो कुट्टिंविंदो भण्णति, अहवा - चेलेण सह मट्टिया कुट्टिया खेलमट्टिया भण्णति । एवमाईएहिं तं उत्तिगं पिहेति जो, तस्स चउलहुं आणादिया य दोसा ॥

मू. (१२७५) जे भिक्खू नावं उत्तिगेण उदगं आसवमाणं उवरुवरिं कज्जलमाणं पलोय

हत्थेण वा पाएण वा आसत्थपत्तेण वा कुसपत्तेण वा मट्टियाए वा चेलकण्णेण वापडिपेहेइ पडिपेहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- उत्तिंगेण नावाए उदगं आसवति पेहे ति प्रेक्ष्य उवरुवरिं कज्जलभाणि ति भरिज्जमाणं पेक्खित्ता परस्स दाएति आणादिया चउलहुं घ ।

[भा. ६०१८] उत्तिंगो पुण छिड्डं, तेनासव उवरिएण कज्जलणं ।
बितियपदेण दुरुद्धो, नावाए भंडभूतो वा ॥

चू- पुव्वद्धं गतार्थं । असिवादिनाणादिकारणेहिं दुरुद्धो नावं जहा भंडं निव्वावारं तथा निव्वावारभूतेण भवियच्चं । सव्वसुत्तेसु जाणि वा पडिसिद्धाणि तानि कारणारूढो सव्वाणि सयं कारेज्ज वा कारवेज्ज वा, ते तत्थ साधुणो निव्वावारं दडुं कोइ पडिनीओ जले पक्खिवेज्ज ॥

अहवा-

[भा. ६०१९] नावादोसे सव्वे, तारेयव्वा गुणेहि वा अधिओ ।
पवयणपभावओ वा, एगे पुण बैति निग्गंधी ॥

चू- एवं वच्चंतस्स णावाए संभवो हवेज्ज जहा तेसिं माकंदियदारणं नावाए दोसो ति, भिन्ना सा नावा ।

इयदुद्धराति गाढे, आवइवत्तो सबालवुद्धो उ ।
सहसा निब्बुडमाणो, उद्धरियव्वो समत्थेणं ॥
एस जिणणं आणा, एसुवदेसो उ गणधराणं च ।
एस पइण्णा तस्स वि, जं उद्धरते दुविहगच्छं ॥

जो अतिसेसविसेससंपण्णो तेन सव्वो नित्थारेयव्वो, अतिसेसअभावे सारीरंबलसमत्थेण वा ते सव्वे नित्थारेयव्वा । अह सव्वे न सक्केति ताहे एक्केकं हावंतेण, जो पवयणपभावगो सो पुव्वं तारेयव्वो । अन्ने पुण भणंति जहा - निग्गंधी पुव्वं तारेयव्वो ॥

इमा पुरिसेसु केवलेसु जयणा-

[भा. ६०२०] आयरिए अभिसेगे, भिक्खू खुड्डे तहेव थेरे य ।
गहणं तेसिं इणमो, संजोगकमं तु वोच्छामि ॥

चू- जइ समत्थो एते चेव सव्वे वि तारेउं तो सव्वे तारेति । अह न सक्केति ताहे थेरवज्जा चउरो । अह न तरति ताहे थेरखुड्डुगवज्जा तिन्नि । अह न तरति ताहे आयरिय अभिसेगा दोन्नि । अह न तरति ताहे आयरियं ॥ दो आयरिया होज्ज, दो वि नित्थारेतु । अहनतरेइ ताहे इमं भण्णति-

[भा. ६०२१] तरुणे निष्फण्ण परिवारे, सलद्धिए जे य होति अब्भासे ।
अभिसेगम्मि चउरो, सेसाणं पंच चेव गमा ॥

चू- आयरिओ एगो तरुणो, एगो थेरो । जो तरुणो सो नित्थारेयव्वो । दोवि तरुण थेरा वा एको सुत्तत्थे निष्फण्णो, एक्को अनिष्फण्णो । जो निष्फण्णो सो नित्थारिज्जति । दोवि निष्फण्ण अनिष्फण्ण वा । एक्को सपरिवारो, एक्को अपरिवारो । जो सपरिवारो सो नित्थारिज्जति । दोवि सपरिवारा तो उक्कोसलद्धीतो जो भत्तवत्थसिस्सादिएहिं सहितो सो गित्थारिज्जति । दोवि सलद्धिया वा तत्थ जो अब्भासतरो सो नित्थारिज्जति, मा दूरत्थं । समीवं जं तं जाव जाहिति ताव सो हडो ।

इयरो वि जाव पव्वेहिंति ताव हडो । दोण्ह वि चुक्को तम्हा जो आसन्नो सो तारेयव्वो ।

अभिसेगे पुण चउरो गमा भंति - तरुणो सपरिवारो सलद्धी आसन्नो य, जम्हा सो नियमा निष्फणो तम्हा तस्स निष्फणानिष्फणं इति न कर्तव्यं । सेसाणि भिक्खूथेरवुड्डाणं जहा आयरियस्स तरुणदिया पंच गमा तहा कायव्वा । अन्ने पंच गमा एवं करेति - तरुणे निष्फण परिवारे सलद्धिए अब्भासे । अहवा पंच गमा- तरुणे निष्फण परिवारे सलद्धीए अब्भासे थलवासी । जो थलविसयवासी तुं नित्यारेति; सो अतारगो । जलिसयवासी पुण तारगो भवति, न सहसा जलस्स बीहेति ॥ इदानिं निग्गंथीण पत्तेयं भण्णति-

[भा. ६०२२] सब्वत्थवि आयरिओ, आयरियाओ पवत्तिनी होति ।

तो अभिसेगप्पत्तो, सेसेसू इत्थिया पढमं ॥

धू- दोसु वि वग्गसु जुगवं आवइपत्तेसु इमा जयमा - जति समत्थो सब्वाणि वि तारेउं तो सब्बे तारेति । अह असमत्थो ताहे एगदुगातिपरिहाणीए, जाहे दोण्ह वि असमत्तो ताहे सब्बे अच्छंतु आयरियं पढमं नित्यारेइ, ततो पवित्तिणीं, ततो अभिसेगं, सेसेसू इत्थिया पढमं, ति भिक्खुणिं पढमं ततो भिक्खुं, खुड्ढिं ततो खुड्ढं, थेरिं ततो थेरं । एत्थऽप्यबहूंचिता कायव्वा- सुनिपुणो होऊणं लंधेऊणुत्तविहिं बहुगुणवेड्ढं (वड्ढं) करेज्जा । भणियं च-

“बहुवित्थरमुस्सग्गं, बहुतरमववायवित्थरं नाउं ।

जह जह संजमवुड्ढी, तह जयसू निज्जरा जह य” ॥

आयरियवज्जाणं को परिवारो ? भण्णति - माया पिया पुत्तो भाया भागेनी सुण्हा धूया, अन्नो य संबंधिणो मित्ता तदुवसमनिक्खंता य ।

मू. (१२७६) जे भिक्खू नावाओ नावागयस्स असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२७७) जे भिक्खू नावाओ जलगयस्स असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२७८) जे भिक्खू नावाओ पंकगयस्स असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२७९) जे भिक्खू नावाओ थलगयस्स असनं वा पानं वा खाइमं वा साइमं वा पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२८०) जे भिक्खू जलगओ नावागयस्स असनं० ।

मू. (१२८१) जे भिक्खू जलगओ जलगयस्स असनं० ।

मू. (१२८२) जे भिक्खू जलगओ पंकगयस्स असनं० ।

मू. (१२८३) जे भिक्खू जलगओ थलगयस्स असनं० ।

मू. (१२८४) जे भिक्खू पंकगओ नावागयस्स असनं० ।

मू. (१२८५) जे भिक्खू पंकगओ जलगयस्स असनं० ।

मू. (१२८६) जे भिक्खू पंकगओ पंकगयस्स असनं० ।

मू. (१२८७) जे भिक्खू पंकगओ थलगयस्स असनं० ।

मू. (१२८८-१२९१) एवं “थलगओ” वि चत्तारि आलावगा—

सू- नावागयस्सेव दायगस्स हत्यातो पडिग्गाहेति तस्स चउलहुं । अन्नेसु तिसु भंगेसु भिक्खू नावागतो चेव, दायगो जल-पंक-थलगतो । एतेसु चउरो भंगा । अन्नेसु चउभंगेसु भिक्खू जलगतो, दायगो नावा-जल-पंक-थलगतो । अन्नेसु चउसु भिक्खू पंकगओ, दायगो नावा-जल-पंक-थलगओ । अन्नेसु चउसु भिक्खू थलगतो, दायगो नावा-जल-पंक-थलगतो । एते सब्बे सोलससु वि पत्तेयं चउलहुं । नावागते दायगे पडिसेहो, जेणं सो सच्चित्तआउकायपरंपरपतिट्ठो जलपंकथला सच्चित्ता मीसा वा, तो पडिसेहो । तत्थ कमं दरिसेइ-

[भा. ६०२४] नावजले पंकथले, संजोगा एत्थ होति नायव्वा ।

तत्थ गएणं एक्को गमणागमणेण विट्ठिओ उ ॥

सू- एतेसु नाव-जल-पंक-थलपदेसु ठितो भिक्खू दायगस्स सद्धान-परद्धानसंजोगेण थियस्स हत्याओ गेण्हतस्स दुगसंजोगाभिलावं अमुंचंतेण सोलस भंगा कायव्वा पूर्ववत् । “तत्थ गएणं एक्को” ति नावारूढो नावागयस्स हत्यातो गेण्हति एस पढमभंगो, नावागतो जलगयस्स हत्थदागस्स अच्छमाणस्स जलद्धियस्स हत्यातो गेण्हति, एवं पंकथलेसु वि गमनागमनेन ततियचउत्थ भंगा, एवं सेसभंगा वि बारस उवउज्ज भाणियव्वा ॥

[भा. ६०२५] एत्तो एगतरेणं, संजोगेणं तु जो उ पडिगाहे ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त विराधनं पावे ॥

सू- कंठया । सोलसमो भंगो थलगओ, थलगतस्स समुद्दस्स अंतरदीवे संभवति, सा पुढवी सच्चित्ता मीसा वा ससणिद्धा वा तेन पडिसिज्झति ॥

[भा. ६०२६] असिवे ओमोयरिए, रायदुड्ढे भए व गेलण्णे ।

अद्धान रोहए वा, जयणा गहणं तु गीयत्थे ॥

सू- जयणा पनगपरिहाणी, मीसपरंपरठितादि वा जयणा भाणिव्वा ।

मू. (१२९२) जे भिक्खू वत्थं किणइ किणावेइ कीयं आहट्ट देज्जमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२९३) जे भिक्खू वत्थं पामिच्चैति, पामिच्चावेति पामिच्चमाहट्ट दिज्जमाणं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२९४) जे भिक्खू वत्थं परियट्टेइ, परियट्टावेइ, परियट्टियमाहट्ट दिज्जमाणं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२९५) जे भिक्खू वत्थं अच्छेज्जं अनिसिद्धं अभिहडमाहट्ट देज्जमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२९६) जे भिक्खू अतिरेग-वत्थं गणिं उट्ठिसिय गणिं समुट्ठिसिय तं गणिं अनापुच्छिय अनामंतिय अन्नमन्नस्स वियरइ, वियरंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२९७) जे भिक्खू अइरेगं वत्थं खुडुगस्स वा खुडुगिए वा थेरगस्स वा थेरियाए वा अहत्थच्छिन्नस्स अपायच्छिन्नस्स अनासच्छिन्नस्स अकण्णाच्छिन्नस्स अनोड्ढच्छिन्नस्ससत्तस्स

देइ, देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२९८) जे भिक्खू अइरेगं वत्थं, खुड्ढगस्स वा खुड्ढियाए वा धेरगस्स वा धेरियाए वा हत्थच्छिन्नस्स पायच्छिन्नस्स नासच्छिन्नस्स कण्णच्छिन्नस्स ओद्धच्छिन्नस्स असक्कस्स न देइ, न देतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१२९९) जे भिक्खू वत्थं अनलं अथिरं अधुवं अधारणिज्जं धरेइ, धरेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३००) जे भिक्खू वत्थं अलं धिरं धुवं धारणिज्जं न धरेइ, न धरेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३०१) जे भिक्खू वण्णमंतं वत्थं विवण्णं करेइ, करेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३०२) जे भिक्खू विवण्णं वत्थं वण्णमंतं करेइ, करेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३०३) जे भिक्खू “नो नवए मे वत्थे लद्धे” ति कट्ठु सीओदगवियडेण वा उप्पिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा, उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३०४) जे भिक्खू “नो नवए मे वत्थे लद्धे” ति कट्ठु बहुदेवसिएण सीओदगवियडेण वा उप्पिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३०५) जे भिक्खू “नो नवए मे वत्थे लद्धे” ति कट्ठु कक्केण वा लोद्धेण वा चुण्णेण वा वण्णेण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वलेज्ज वा उल्लोलेंतं वा उव्वलेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३०६) जे भिक्खू “नो नवए मे वत्थे लद्धे” ति कट्ठु बहुदेवसिएण कक्केण वा लोद्धेण वा चुण्णेण वा वण्णेण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वलेज्ज वा उल्लोलेंतं वा उव्वलेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३०७) जे भिक्खू “दुब्धिगंधे मे वत्थे लद्धे” ति कट्ठु सीओदगवियडेण वा उप्पिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३०८) जे भिक्खू “दुब्धिगंधे मे वत्थं लद्धे” ति कट्ठु बहुदेवसिएण सीओदगवियडेण वा उप्पिणोदगवियडेण वा उच्छोलेज्ज वा पधोएज्ज वा उच्छोलेंतं वा पधोएंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३०९) जे भिक्खू “दुब्धिगंधे मे वत्थे लद्धे” ति कट्ठु कक्केण वा लोद्धेण वा चुण्णेण वा वण्णेण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वलेज्ज वा उल्लोलेंतं वा उव्वलेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३१०) जे भिक्खू “दुब्धिगंधे मे वत्थं लद्धे” ति कट्ठु बहुदेवसिएण कक्केण वा लोद्धेण वा चुण्णेण वा वण्णेण वा उल्लोलेज्ज वा उव्वलेज्ज वा उल्लोलेंतं वा उव्वलेंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३११) जे भिक्खू अनंतरहियाए पुढवीए दुब्बद्धे दुन्निखित्ते अनिकपे चलाचले वत्थं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा, आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३१२) जे भिक्खू ससणिद्धाए पुढवीए दुब्बद्धे दुन्निखित्ते अनिकपे चलाचले वत्थं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा, आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३१३) जे भिक्खू ससरक्खाए पुढवीए दुब्बद्धे दुन्निखित्ते अनिकपे चलाचले वत्थं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा, आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३१४) जे भिक्खू मट्टियाकडाए पुढवीए दुब्बद्धे दुन्निखित्ते अनिकपे चलाचले वत्थं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा, आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३१५) जे भिक्खू चित्तमंताए पुढवीए दुब्बद्धे दुन्निखित्ते अनिकपे चलाचले वत्थं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा, आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३१६) जे भिक्खू चित्तमंताए सिलाए दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकपे चलाचले वत्थं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा, आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३१७) जे भिक्खू चित्तमंताए लेलूए दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकपे चलाचले वत् आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा, आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३१८) जे भिक्खू कोलावासंसि वा दारुए जीवपइद्दिए सअंडे सपाणे सबीए सहारे सओस्से सउदए सउत्तिंग-पणग-दग-मट्टिय-मवकडासंताणगंसि दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकपे चलाचले वत्थं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३१९) जे भिक्खू धूणंसि वा गिहेलुयंसि वा उमुयालंसि वा झामवलंसि वा दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकपे चलाचले वत्थं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा आयावेतं वा पयावेतं वा साति ० ॥

मू. (१३२०) जे भिक्खू कुलियंसि वा भित्तिसि वा सिलंसि वा लेलुंसि वा अंतलिक्खजायंसि वा दुब्बद्धे दुन्निखित्ते अनिकपे चलाचले वत्थं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३२१) जे भिक्खू खंधंसि वा फलहंसि वा मंचंसि वा मंडवंसि वा मालंसि वा पासायंसि वा दुब्बंधे दुन्निखित्ते अनिकपे चलाचले वत्थं आयावेज्ज वा पयावेज्ज वा आयावेतं वा पयावेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३२२) जे भिक्खू वत्थातो पुढविकायं नीहरइ, नीहरावेइ, नीहरियं आहट्टु देज्जमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३२३) जे भिक्खू वत्थाओ आउक्कायं नीहरइ, नीहरावेइ, नीहरियं आहट्टु देज्जमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३२४) जे भिक्खू वत्थातो तेउकायं नीहरइ, नीहरावेइ, नीहरियं आहट्टु देज्जमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३२५) जे भिक्खू वत्थातो कंदाणि वा मूलाणि वा पत्ताणि वा पुप्फाणि वा फलाणि वा नीहरइ, नीहरावेइ, नीहरियं आहट्टु देज्जमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३२६) जे भिक्खू वत्थातो ओसहि-बीयाणि नीहरइ, नीहरावेइ, नीहरियं आहट्टु देज्जमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३२७) जे भिक्खू वत्थातो तसपाणजाइं नीहरइ, नीहरावेइ, नीहरियं आहट्टु देज्जमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३२८) जे भिक्खू वत्थं कोरेइ, कोरावेइ, कोरियं आहट्टु देज्जमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३२९) जे भिक्खू नायगं वा अनायगं वा उवासगं वा अनुवासगं वा गामंतरंसि वा गामपहंतरंसि वा वत्थं ओभासिय ओभासिय जायइ जायंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३३०) जे भिक्खू नायगं वा अनायगं वा उवासगं वा अनुवासगं वा परिसामज्जाओ उट्टवेत्ता वत्थं ओभासिय ओभासिय जायइ जायंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३३१) जे भिक्खू वत्थनीसाए उडुबद्धं वसइ, वसंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३३२) जे भिक्खू वत्थनीसाए वासावासं वसइ, वसंतं वा सातिज्जति ॥
 – तं सेवमाणे आवज्जइ चाउम्मासियं परिहारद्वाणं उग्घाइयं ॥

[भा. ६०२७] चोद्दसमे उद्देसे, पात्तम्मि उ जो गमो समक्खाओ ।
 सो चेव निरवसेसो, वत्थम्मि वि होति अट्टारे ॥

चू- एतानि सुत्ताणि उच्चारेयव्वाणि जाव समत्तो उद्देसगो । एतेसि अत्थो चोद्दसमे, जहा चोद्दसमे पादं भणितं तहा अट्टारसमे वत्थं भाणियव्वं ।

उद्देशक:-१८ समाप्तः

मुनि दीपरत्नसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथ सूत्रे अष्टादश उद्देशकस्य
[भद्रबाहुस्वामि रचिता नियुक्ति युक्तं] संघदासगणि विरचितं भाष्यं
एवं जिनदास महत्तर विरचिता चूर्णिः परिसमाप्त ।

उद्देशक:-१९

चू- भणिओ अट्टारसमो । इदानिं एक्कोनवीसइमो भण्णति । तस्सिमो संबंधो-
 [भा. ६०२८] वत्थत्था वसमाणो, जयणाजुत्तो वि होति तु पमत्तो ।
 अन्नो वि जो पमाओ, पडिसिद्धो एस एकूणे ॥

चू- जो उदुबद्धे वासावासे वा वत्थद्धा वसति, सो जति जयणाजुत्तो तहावि सो पमत्तो लब्धति । एवं अट्टारसमस्स अंतसुत्ते पमातो दिट्ठो । इहावि एगूनवीसइमस्स आदिसुत्ते पमाओ चेव पडिसिद्धति । एस अट्टारसमाओ एगूनवीसइमस्ससंबंधो ॥

[भा. ६०२९] अहवा चिरं वसंतो, संथवणेहेहि किणति तं वत्थं ।
 अक्कीतं पि न कप्पति, वियडं किमु कीयसंबंधो ॥

चू- चिरं ति वारिसितो चउरो मासे, सेसं कंठं । इमं पढमसुत्तं-

मू. (१३३३) जे भिक्खू वियडं किइ, किणावेइ, कीयं आहइ देजमाणं पडिग्गाहेइ पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

[भा. ६०३०] कीय किणाविय अनुमोदितं च वियडं जमाहियं सुत्ते ।
 एक्केकं तं दुविहं, दव्वे भावे य नायव्वं ॥

चू- अप्पणा किणति, अन्नेन वा किणावेइ, साहुअट्टावा कीयं परिभोगओ अनुजाणति, अन्नं वा अनुमोएइ, आणादिया दोसा चउलहुं च । सो कीओ दुविधो - अप्पणा परेण च । एक्केको पुणो दुविहो - दव्वे भावे य । शेषं पूर्ववत् । परभावकीए मासलहुं । जं अप्पणा किणति, एस उप्पायणा । जं परेण किणावेइ, एस उग्गमो ॥

[भा. ६०३१] एएसामन्नतरं, वियड कीतं तु जो पडिग्गाहे ।
 सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्तविराधनं पावे ॥

चू- कंठा । वियडग्गहणे परिभोगो वा अकप्पग्गहणं अकप्पपडिसेवा य संजमविराधना य । जतो भण्णति-

[भा. ६०३२] इहरह वि ता न कप्पइ, किमु वियडं कीतमादि अविमुद्धं ।
 असमित्तिऽगुत्ति गेही, उट्टाह महव्वया आता ॥

चू- इहरहा अकीतं । किं पुण कीयं ? , उग्गमदोसजुत्तं सुद्धतरं न कप्पइ । वियडत्ते पंचसुवि समितीसु असमितो भवति, गुत्तीसु वि अगुत्तो, तम्मि लद्धसायस्स अपरिच्चागो गेही, जनेन नाते उट्टाहो, पराधीनो वा महव्वए भंजेज्ज ॥ कहं ? उच्चते-

[भा. ६०३३] वियडत्तो छक्काए, विराहए भासती तु सावज्जं ।
अगडागणिउदएसु अ, पडणं वा तेसु वा धेप्पे ॥

चू- पराहीनत्तणओ छक्काए विराहेज्ज, मोसं वा भासेज्ज, अदत्तं वा गेण्हेज्ज, मेहुणं वा सेवेज्ज, हिरन्नादिपरिग्गहं वा करेज्ज । आयविराधना इमा - अगडे त्ति कूवे पडेज्ज, पलित्ते वा डज्जिज्ज, उदगेण वा पेरेज्ज, तेणे वा कसाएण वा निक्कासति तो वा तेहिं धेप्पइ ॥

अहवा - कारणे पत्ते गेण्हेज्जा-

[भा. ६०३४] वितियपदं गेलण्णे, विज्जुवदेसे तहेव सिक्खाए ।
एतेहिं कारणेहिं, जयणाए कप्पती धेत्तुं ॥

चू- वेज्जोवएसेण गिलाणट्ठा धेप्पेज्ज, कस्सति कोति वाही तेनेव उवसमति त्ति न दोसो । गिलाणट्ठा वा वेज्जो आनितो, तस्सट्ठा वा धिप्पेज्ज, पकप्पं वा सिक्खंतो गहणं करेज्ज ॥
कहं ? उच्चते-

[भा. ६०३५] संभोइयमण्णसंभोइयाण असतीते लिंगमादीणं ।
पकप्पं अहिज्जमाणो, सुद्धासति कीयमादीणि ॥

चू- पकप्पो सिक्खियव्वो सुत्ततो अत्यतो वि सगुरुस्स पासे, असति सगुरुस्स ताहे सगणं, सगणस्स वि असति ताहे संभोतितान सगासे सिक्खति । असति संभोतितान ताहे अन्नसंभोतियाण सगासे, तेसिं पि असतीए लिंगत्यादियाण पासे पकप्पं अविज्जति । तस्स य लिंगस्स तं वियडवसणं हवेज्जा, सो अप्पणा चेव उप्पाएउ । अह सो उप्पाएउं सुत्तत्थे न तरति दाउं ताहे स साधू उप्पाएइ सुद्धं, जति सद्धं न लब्भइ ताहे कीयमादि गेण्हेज्जा ॥

मू. (१३३४) जे भिक्खू वियडं पामिच्चेइ पामिच्चावेइ पामिच्चं आहट्टु देज्जमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३३५) जे भिक्खू वियडं परियट्ठेति परियट्ठावेइ परियट्ठियं आहट्टु देज्जमाणं पडिग्गाहेति, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३३६) जे भिक्खू वियडं अच्छेज्जं अनिसिट्ठं अभिहडं आहट्टु देज्जमाणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- एतेसिं सरूवं पूर्ववत् जहा पिंडनिज्जुत्तीए, एतेसु पच्छित्तं चउलहू, जं च दुगुंछियपडिग्गहणे पच्छित्तं भवति, इ ।

[भा. ६०३६] एमेव तिविहकरणं, पामिच्चे तह य परियट्ठे ।
अच्छिज्जे अनिसिट्ठे, तिविहं करणं नवरि नत्थि ॥

चू- तिविहं करणं कृतं कारितं अनुमोदितं च, अच्छेज्जऽनिसिट्ठेसु तिविहं करणं भवति, सेसं पव्वं वितियपदं च पूर्ववत् ॥

मू. (१३३७) जे भिक्खू गिलाणस्सऽट्ठाए परं तिण्हं वियडवत्तीणं पडिग्गाहेइ, पडिग्गाहेतं

वा सातिञ्जति ॥

चू- दत्तीए पमाणं पसती, तिण्हं पसतीणं परेण चउत्था पसती गिलाणकञ्जे वि न घेत्त्वो, जो गेण्हति तस्स चउलहुं ।

[भा. ६०३७] जे भिक्खू गिलाणस्सा, परेणतिण्हं तु वियडदत्तीणं ।

गिण्हेज्ज आदिएज्ज व, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- तिण्हं दत्तीणं परतो गहणे वि चउलहुं । “आदिएज्ज” ति पिबंतस्स वि चउलहुं ॥

तिण्हं दत्तीणं परतो गहणे आदियणे वा इमे दोसा-

[भा. ६०३८] अप्पच्चओ य गरहा, मददोसा गेहिवट्ठणं खिंसा ।

तिण्ह परं गेण्हंते, परेण तिण्हाइयंते य ॥

चू- अप्पच्चओ ति जहा एस पव्वइओ होउं वियडं गिण्हति आदियति वा तथा एस अन्नं पि करंति मेहुणादियं । “गरह” ति एस नूनं नियकुलजातितो ति । मददोसा-पीते पलवति वग्गइ वा। पुणो पुणो गहणे वा वियडे गेही वट्ठति । खिंसा - धिरत्थु ते एरिसपव्वञ्जाए ति ॥

[भा. ६०३९] दिट्ठं कारणगहणं, तस्स पमाणं तु तिन्नि दत्तीओ ।

पातुं व असागरिए, सेहादि असंलवंतो य ॥

चू- तिन्नि दत्तीओ तिन्नि वसतीओ सकारणिओ ताओ पाउं असागरिगे अच्छति, निहुतो ति नग्गायते पलवति नच्चइ वा । अभावियसेह अपरिण पगेहिं सद्धिं उल्लावणं न करेति गिहीहिं वा ॥

[भा. ६०४०] वियडत्तस्स उ वाहिं, निग्गंतु न देंति अह बला नीति ।

जयणाए पत्तवासे, गायणे व लवंतें आसमवि ॥

चू- जइ जुत्तमेत्तपीएण अतिरित्तेण वा मत्तो वियडत्तगो जति मत्तो पराधीनओ बाहिं निग्गच्छेज्ज तो न देंति से निग्गंतुं, बला नितो “जयण” ति जहा न पीडिञ्जति तथा “पत्तवासे” ति-बण्णइ । अह पत्तवासितो मोक्कलो वा गाएज्जा पलवेज्ज वा तो “आसमवि” ति आसं मुहं तं पि सिविञ्जति ॥

अववादतो तिण्हं दत्तीणं अतिरित्तमवि गिण्हेज्ज-

[भा. ६०४१] बितियपदं गेलण्णे, विञ्जुवदेसे तहेव सिक्खाते ।

गहणं अतिरित्तस्सा, वेञ्जुवदेसे य आइयणं ॥

चू- गेलण्णइ वेञ्जुवदेसेण सिक्खाए वा एतेहिं कारणेहिं गहणं अतिरित्तस्स आतियणं पि, अतिरित्तस्स गेलण्णसिक्खाहिं विसेसतो वेञ्जुवदेसेण । तं पुण इमेसु ठाणेषु कमेण गेण्हेज्जा-

“गहणं पुराणसावग, सम्म अहाभद् दानसट्ठे य ।

भावियकुलेसु ततो, जयणाए तत्तु परलिंगे” ॥

मू. (१३३८) जे भिक्खू वियडं गहाय गामाणुगामं दूइज्जइ, दूइज्जंतं वा सातिञ्जति ॥

चू- वियडेण हत्थगतणे जो गामाणुगामं दूइज्जइ गच्छइ, तस्स आणादी चउलहुं च ।

[भा. ६०४२] कारणओ सग्गामे, सइलाभे गंतु जो परग्गामे ।

आनिञ्जा ही वियडं, निञ्जा वा आणमादीणि ॥

चू- कारणओ वियडं घेत्त्वं, तं पि सग्गामे “सति” ति लब्भमाणे जो परग्गामतो आनति,

सग्गामाओ वा परगामं नेज्जा, तस्स आणादिया दोसा ॥ इमे य-

[भा. ६०४३] परिगलण पवडणे वा, अनुपंथियगंधमादि उट्टाहो ।

आहारेतरतेणा, कि लद्ध कुतूहले चैव ॥

धू- परिगलंते पुढवातिछक्काया विराहिज्जंति, पडियस्स वा भायणभग्गे य छक्कायविराधना, अहवा - परिगलंते पडियस्स वा छड्डिते अनुपंथिओ वा पडिपंथिओ वा गंधमाघाएज्ज, सो य उट्टाहं करेज्ज, अंतरा वा आहारतेणा भायणं उग्घाडेज्जति, दट्ठं आदिएज्ज उट्टाहं वा करेज्ज । इयरे त्ति उवकरणतेणा ते वा कुतूलहेण भायणं उग्घाडेज्जा, किं लद्धं ति ? ते वा उट्टाहं करेज्ज ॥

जम्हा एवमादिया दोसा-

[भा. ६०४४] तम्हा खलु सग्गाम, घेत्तूणं बंधनं घनं कुज्जा ।

एत्तो चिय उवउत्तो, गिहीण दूरेण संवरितो ॥

धू- खलुसट्ठो सग्गामावधारणे, स्वग्राम एव गृहीतव्यं, सग्गामासति परगामातो आनियव्वं, कारणे वा परगामं नेयव्वं इमेण विहिणा-संकुडमुहभायणे ओमंथियं सरावं घनचीरबंधणं कुज्जा, पंथं उवउत्तो गच्छति, जहा नो परिगलति पक्खलति वा । गिहीण य एयंतजंताण हेट्ठो वाएण दूरतो गच्छति, तं पि भायणं वास कप्पादिणा सुसंवृतं करेति ॥

अवदादकारणेण परगामे नेति, आणवेति वा-

[भा. ६०४५] बितियपदं गेलण्णे, वेज्जुवएसे तहेव सिक्खाए ।

एतेहि कारणेहिं, जयण इमा तत्थ कायव्वा ॥

धू- एवमादिकारणेहिं गेण्हंतस्स इमा जयणा-

[भा. ६०४६] पुराणेषु सावतेसु, व सन्नि-अहाभद्-दानसट्ठेषु ।

मज्झत्थकुलीणेषु, किरियावादीसु गहणं तु ॥

धू- पुव्वं पुराणस्स हत्तातो घेप्पइ, तस्स असति गहितानुव्वतसावगस्स, ततो अविरयसम्मद्विस्सि, ततो अहभद्गस्स, ततो दानसट्ठस्स । मज्झत्था जं नो अहं सासणं पडिवण्णा नो अन्नेसिं, ते य जातिकुलीणा । एत्थ कुलीणो सभावड्डितो दिट्ठे य सध्दशेत्यर्थः । क्रियां वदति क्रियावादीति वेजेत्यर्थः ॥ खेत्ततो पुण इमेसु गहणं-

[भा. ६०४७] गिहि-कुल-पानागारे, गहणं पुण तस्स दोहि ठाणेहिं ।

सागारियमादीहि उ, आगाढे अन्नलिंगेणं ॥

धू- दोहिं ठाणेहिं गहणं, गिहेत्ति पुराणादियाण गिहेसु, “पानागार”त्ति कल्लालावणे, गिहासइ पच्छा कल्लालावणे । “गिहे”त्ति पुव्वं सेज्जातरगिहातो आनिज्जति जे दूरानयणे दोसा ते परिहरिया भवंति सेज्जातरगिहासति पच्छा निवेसणतो वाडग-साहि-सग्गाम-परगामातो य । जत्थ सल्लिंगेण उट्टाहो तत्थ परल्लिंगेण गहणं करेति ॥

[भा. ६०४८] अदिट्ठमस्सुतेसु, परल्लिंगेनेतरे सल्लिंगेणं ।

आसज्ज वा विदेसं, अदिट्ठपुव्वे वि ल्लिंगेणं ॥

धू- जत्थ नगरे गामे वा सो साधू न केणइ दिट्ठो वण्णागारेहिं वा सुतो तत्थ परल्लिंगेण ठितो गेण्हइ । “इतरे”त्ति - जत्त पुण सो परल्लिंगड्डितो वि पच्चभिन्नज्जति तत्थ सल्लिंगेण वा गेण्हति ।

अहवा “आसञ्ज वा वि देसं” - ति जत्थ देसे न नञ्जति किं एतेसिं वियडं कप्पं अकप्पं ति, न वा लोगो गरहति, तत्थ सल्लिगेण गेण्हति । “अदिट्ठपुव्वे” ति-जत्थ गाम-नगरादिसु न दिट्ठपुव्वो तत्थ वा सल्लिगेण गेण्हति ॥

मू. (१३३९) जे भिक्खू वियडं गालेइ, गालावेइ, गालियं आहट्टु देज्जमाणं पडिग्गाहेति पडिग्गाहेतं वा सातिज्जति ॥

चू- परिपूणगादीहिं गालेति तस्स चउलहुं आणादीया य दोसा ।

[भा. ६०४९] जे भिक्खू वियडं तू, गालिज्जा तिविहकरणजोगेणं ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त विराधनं पावे ॥

चू- अप्पणो गालेइ, अन्नेन वा गालावेइ, गालेंतमणुमोदेति एव तिविहकरणं, सेसं कंठं । इमे दोसा-

[भा. ६०५०] इहरह वि ताव गंधो, किमु गालेतम्मि जं उज्झिमिया ।

खोलेसु पक्कसम्मिय-पानादिविराधना चेव ॥

चू- “इहरह” ति अगालिज्जंतस्स वि गंधो, गालिज्जंते पुण सुद्धतरं गंधो खोलपक्कसेसु उज्झिज्जमाणेसु उज्झिमिता भवति, मज्जस्स हेट्ठा धोयगिमादिकिड्डिसंखेलो सुराए किण्णि-मादिकिड्डिसंपक्कसं अन्नं च खोलपक्केसु छड्डिज्जमाणेसु भक्खिखगपिपीलीगा विराधना, मधु-बिंदोवक्खामओ य प्राणिविराधना ॥

[भा. ६०५१] वितियपदं गेलण्णे, वेज्जुवएसे तहेव सिक्खाए ।

एतेहिं कारणेहिं, जयण इमा तत्थ कातव्वा ॥

कारणे इमाए जयणाए गेण्हेज्जा-

[भा. ६०५२] पुव्वपरिगालियस्स उ, गवेसणा पढमताए कायव्वा ।

पुव्वपरिगालियस्स व, असतीते अप्पणा गाले ॥

चू- रिजु पुव्वपरिति कंठ्या ॥ सव्वे वियडसत्ता जहा निदोस-सदोसा भवंति तहा आह-

[भा. ६०५३] कारणगहणे जयणा, दत्ती दूतिज्जगालणं चेव ।

कीतादी पुण दप्पे, कज्जे वा जोगमकरेत्ता ॥

चू- दत्तीसुत्तं दूइज्जणासुत्तंगालणासुत्तं च एते सुत्ता कारणिया, एतेसु कारणेसु वियडं धेप्पइ, गहणे निदोसो जयणं करंतोऽजयणं करंतस्स दोसा भवंति । कीयगड-पामिच्च-परियट्ठि-अच्छेज्जादिया पुण सुत्ता दप्पतो पडिसिद्ध, दप्पतो गेण्हंतो सदोसो, कज्जे अववादतो गेण्हंतो जति तिन्नि वारा सुद्धस्स जोगं न पउंजति पनगपरिहाणी वा न पउंजति तो सदोसो ॥

मू. (१३४०) जे भिक्खू चउहिं संझाहिं सझायं करेइ करंतं वा साइज्जइ, तं जहा पुव्वाए संझाए, पच्छिमाए संझाए, अवरण्हे, अट्टरत्ते ॥

चू- तासु जो सझायं करेइ तस्स चउलहुं आणादिया य दोसा ।

[भा. ६०५४] पुव्वावरसंझाए, मज्जण्हे तह य अट्टरत्तम्मि ।

चतुसंझासझायं, जो कुणती आणमादीणि ॥

चू- संझासु अपाढे इमं कारणं-

[भा. ६०५५] लोए वि होति गरहा, संज्ञासु तु गुञ्जगा पवियरंति ।
आवासग उवओगो, आसासो चैव खिन्नाणं ॥

चू- लोइयवेइसाभादियाणा य संज्ञासु पाढे गरहियो, अन्न संज्ञासु गुञ्जग ति देवा ते विचरंति
ते पमत्तं छलेज्ज, संज्ञाए सञ्जायविनियइच्चित्तो आवासगो उवउत्तो भवति, सञ्जायखिन्न्स य
तं वेलं आसासो भवति, आनायारो य विराहितो, नाणविराधनं करंतेण संजमो विराहितो, जम्हा
एतिया दोसा तम्हा नो करेज्जा ॥ कारणे वा करेज्ज-

[भा. ६०५६] बितियाऽऽगाढे सागारियादि कालगत असति वोच्छेदे ।
एतेहि कारणेहिं, जयणाए कम्पती कातुं ॥

चू- आगाढजोगो महाकम्पसुयाइउद्धिदं पडिसुणावणानिमित्तं संज्ञासु कड्डिजेज्जा, अहवा-
आगाढकारणा सागारिगादि ॥ तेसिं इमा विभासा-

[भा. ६०५७] जं जस्स जियं सागारियम्मि निसिमरणे जेण जग्गंति ।
अहिनवगहितम्मि मते, पडिपुच्छं नत्थि उभयस्स ॥

चू- “सागारिग” ति-सहपडिबद्धाए वसधीए ठिता तत्थ जस्स जं सुयं कालिगं उक्कालिगं
वाएइ ति सो तं संज्ञाए परियट्ठेति । “कालगतो” ति - कोइ साधू निसीए मओ तदद्वा राओ
जग्गियव्वं, तत्थ जेण सुत्तेण रसिएण नायमादिणा कडिज्जतेण जग्गंति तं संज्ञासु वि कडिज्जति,
गिलाणो वा ओसही पीओ जेण जग्गंति तं कडिज्जति । “असति” ति किंचि अञ्जयणं कस्सइ
गुरुणो समीवाओ गहितं सो गुरु कालगतो, तस्स व अहिनवगहियस्स सुत्तयस्स अन्नतो पडिपुच्छं
पि नत्थि अतो तं संज्ञासु वि परियट्ठेति ॥ “वोच्छेदि” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६०५८] वोच्छेदे तस्सेव उ, तदत्थि सेसेसु तं समुच्छिन्ने ।
अनुपेहाए अबलिओ, घोससु यं वा वि सद्दणं ॥

चू- कस्सइ आयरियस्स किंचि अञ्जयणं अत्थि, अन्नेसु तं वोच्छिण्णं, सो संज्ञासु असंज्ञाकाले
वा परियट्ठेति, मा ममं पि वोच्छिज्जिहिंति । अहवा - तस्स समीवातो पढंतो लहुं पढामिति संज्ञासु
वि पढति, मा वोच्छिज्जिहिंति ति । संज्ञासु कारणे अनुपेहियव्वं । जो पुण अनुपेहाए न सब्बेति
सो सद्दणं वि पढेज्जा । अहवा - तं घोससद्दणं घोसेयव्वं, तं पि जयणाए, जहा अन्नो अपरिनामगो
न जाणति ॥

मू. (१३४१) जे भिक्खू कालियसुयस्स परं तिण्हं पुच्छाणं पुच्छइ पुच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३४२) जे भिक्खू दिट्ठिवायस्स परं सत्तण्हं पुच्छाणं पुच्छइ पुच्छंतं वा सातिज्जति ॥

चू- कालियसुयस्स उक्काले संज्ञासु वा असञ्जाए वा तिण्हं पुच्छाणं परेण पुच्छइ तस्स चउलहुं।
दिट्ठिवायस्स संज्ञासु असञ्जाए वा सत्तण्हं परेण पुच्छंतस्स इ ।

[भा. ६०५९] तिण्हुवरि कालियस्सा, सत्तण्ह परेण दिट्ठिवायस्स ।

जे भिक्खू पुच्छाणं, छउसंज्ञं पुच्छ आणादी ॥

चू- चउसु संज्ञासु अन्नयरीए वा तस्स आणादी ॥

पुच्छते पुण किं पमाणं ?, अतो भण्णति-

[भा. ६०६०] पुच्छाणं परिमाणं, जावतियं पुच्छति अपुनरुत्तं ।

पुच्छेज्जा ही भिक्खू, पुच्छ निसञ्जाए चउभंगो ॥

चू- अपुनरुत्तं जावतियं कड्ढि पुच्छंति सा एगा पुच्छा । एत्थ चउभंगो - एक्का निसेज्जा एक्क पुच्छा, एत्थ सुद्धो । एक्का निसेज्जा अनेगाओ पुच्छाओ, एत्थ तिण्हं वा सत्तण्हं वा परेण चउलहुगा । अनेगा निसिज्जा एक्का पुच्छ एत्थ वि सुद्धो । अनेगा निसिज्जा अनेगा पुच्छा, एत्थ वि तिण्हं सत्तण्हं वा परेणं पुच्छंतस्स चउलहुगा ॥

[भा. ६०६१] अहवा तिन्नि सिलोगा, ते तिसु नव कालिएतरे तिगा सत्त ।

जत्थ य पगयसमत्ती, जावतियं वाचिओ गिण्हे ॥

चू- तिहिं सिलोगेहिं एगापुच्छा, तिहिं पुच्छाहिं नव सिलोगा भवंति, एवं कालियसुयस्स एगतरं । दिड्ढिवाए सत्तसु पुच्छासु एगवीसं सिलोगा भवंति । अहवा - जत्थ पगतं समप्पति थोवं बहुं वा सा एगा पुच्छा । अहवा - जत्तियं आयरिएण तरइ उच्चारितं धेतुं सा एगा पुच्छा ॥

[भा. ६०६२] वितियागाढे सागारियादि कालगत असति वोच्छेदे ।

एतेहिं कारणेहिं, तिण्हं सत्तण्ह व परेणं ॥

चू- कम्हा दिड्ढिवाए सत्त पुच्छातो ?, अतो भण्णति-

भा. (६०६३) नयवातसुहुमयाए, गणिते भंगसुहुमे निमित्ते य ।

गंथस्स य बाहुल्ला, सत्त कया दिड्ढिवातम्मि ॥

चू- नेगमादि सत्तनया, एक्केक्को य सयविहो, तेहिं सभेदा जाव दव्वपरूवणा दिड्ढिवाए कज्जंति सा नयवादसुहुमया भण्णति । तह परिकम्मसुत्तेसु गणियसुहुमया, तहा परमाणुमादीसु वन्न-गंधरसफासेसु एगगुणकालगादिपज्जवभंगसुहुमता । तहा अडुंगमादिनिमित्तं, बहुवित्थरत्तणतो दिड्ढिवायगंथस्स य बहुअत्तणतो सत्त पुच्छाओ कताओ ॥

मू. (१३४३) जे भिक्खू चउसु महामहेसु सज्झायं करेइ करेतं वा साइज्जइ, तं जहा इंदमहे छंदमहे जक्खमहे भूयमहे ॥

चू- रंधण-पयण-खाण-पाण-नृत्य-गेय-प्रमोदे च महता महामहा तेसु जो सज्झायं करेइ तस्स चउलहुं ।

मू. (१३४४) जे भिक्खू चउसु महापडिवएसु सज्झायं करेइ करेतं वा साइज्जइ, तं जहा - सुगिम्हयपाडिवए आसाढीपाडिवए आसोयपाडिवए कत्तियपाडिवए वा ॥

चू- एतेसिं चेव महामहाणं जे चउरो पडिवयदिवसा, एतेसु वि करेतस्स चउलहुं ।

[भा. ६०६४] चतुसुं महामहेसुं, चतुपाडिवदे तहेव तेसिं च ।

जो कुज्जा सज्झायं, सो पावति आणमादीणि ॥

- के पुण ते महामहा ?, उच्यंते-

[भा. ६०६५] आसाढी इंदमहो, कत्तिय-सुगिम्हओ य वोधव्वो ।

एते महामहा खलु, एतेसिं चेव पाडिवया ॥

चू- आसाढी - आसाढपोणिमाए, इह लाडेसु सावणपोणिमाए भवति इंदमहो, आसोयपुणिमाए कत्तियपुणिमाए चेव, सुगिम्हातो चेत्तपुणिमाए । एते अंतदिवसा गहिया । आदितो पुण जत्थ विसए जतो दिवसातो महामहो पवत्तति ततो दिवसातो आरब्भ जाव अंतदिवसो ताव सज्झातो न कायव्वो । एएसिं चेव पुणिमाणं अनंतरं जे बहुलपडिवगा चउरो तेवि वज्जेयव्वो ॥

पडिसिद्धकाले करेतस्स इमे दोसा-

[भा. ६०६६] अत्रतरपमादजुत्तं, छलेज्ज अप्पिड्ढिओ न पुण जुत्तं ।

अद्धोदहिड्ढिती पुण, छलेज्ज जयणोवउत्तं पि ॥

चू- सरागसंजतो सरागतणतो इंदियविसयादि अन्नतरे पमादजुत्तो हवेज्ज, विसेसतो महामहेसु तं पमायजुत्तं पडिनीयदेवता अप्पिड्ढिया खित्तादि छलणं करेज्ज । जयमाजुत्तं पुण साहुंजो अप्पिड्ढित्तो देवो अद्धोदधीओ ऊणड्ढिइत्ति सो न सक्केति छलेउं - अद्धसागरोवमठित्तितो पुण जयणाजुत्तं पि छलेति, अत्थि से सामत्थं, तं पि पुव्ववेरसंबंधसरणतो कोत्ति छलेज्ज ॥

चोदगाह- “बारसविहम्मिवितवे, सत्थिंतर बाहिरे कुसलदिडे । न वि अत्थि न वि य होही, सज्जायसमो तवोकम्मं ॥” किं महेसु संज्ञासु वा पडिसिज्झति ?, आचार्याह-

[भा. ६०६७] कामं सुओवओगो, तवोवहाणं अनुत्तरं भणितं ।

पडिसेहितम्मि काले, तहावि खलु कम्मबंधाय ॥

चू- दिड्ढं महेसु सज्जायस्स पडिसेहकारणं । पाडिवएसु किं पडिसिज्झइ ?, उच्चते-

[भा. ६०६८] छणियाऽवसेसएणं, पाडिवएसु वि छणाऽणुसज्झंति ।

महवाउलत्तणेणं, असारितामं च सम्माणो ॥

चू- छनस्स उवसाहियं जं मज्जपाणादिगं तं सव्वं णोवभुत्तं, तं पडिवयासु उवभुंजंति, अत्ते पडिवतासु वि छनो अनुसज्झति । अन्नं च महदिनेसु वाउलत्तणतो जे य मित्तादि न सारिता ते पडिवयासु संभारिज्झंति त्ति छणो बट्ठति, तेसु वि ते चेव दोसा, तम्हा तेसु वि नो करेज्जा ॥

[भा. ६०६९] बित्तियागाढे सागारियादि कालगत असत्ति वोच्छेदे ।

एत्तेहि कारणेहिं, जयणाए कप्पती कातुं ॥

चू- जे भिक्खू चउकालं सज्जायं न करेइ न करंतं वा सात्तिज्झति ॥

चू- कालियसुत्तस्स चउरो सज्जायकाला, ते य चउपोरिसिनिष्फण्णा, ते उवातिणावेत्ति ति - जो तेसु सज्जायं न करेइ तस्स चउलहुं आणादिणो य दोसा ।

[भा. ६०७०] अंतो अहोरत्तस्स उ, चउरो सज्जायपोरिसीओ उ ।

जे भिक्खू उवायणति, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- अहोरत्तस्स अंतो अब्भंतरे, सेसं कट्ठयं ॥ चाउक्कालं सज्जायं अकरंतस्स इमे दोसा ।

[भा. ६०७१] पुव्वगहितं च नासति, अपुव्वगहणं कओ सि विकहाहिं ।

दिवस-निसि-आदि-चरिमासु चतुसु सेसासु भइयव्वं ॥

चू- सुत्तथ्ये मोत्तुं देस-भत्त-राय-इत्थिकहादिसु पमत्तो गच्छति अगुणेंतस्स पुव्वगहितं नासति, विकहापमत्तस्स य अपुव्वं गहणं नत्थि, तम्हा नो विकहासु रमेज्जा । दिवसस्स पढमचरिमासु निसीए य पढमचरिमासु य-एयासु चउसु वि कालियसुयस्स गहणं गुणणं च करेज्ज । सेसासु ति दिवसस्स बित्तियाए उक्कालियसुयस्स गहणं करेति अत्थं वा सुणेति, एसा चेव भयणा । तत्तियाए वा भिक्खं हिंडइ, अह न हिंडति तो उक्कालियं पढति, पुव्वगहियमुक्कालियं वा गुणेति, अत्थं वा सुणेइ । निसिस्स बिइयाए एसा चेव भयणा सुवइ वा । निसिस्स तत्तियाए निद्दाविभोक्खं करेइ, उक्कालियं गेण्हति गुणेति वा, कालियंवा सुत्तमत्थवा करेति । एवं सेसासु भयणा भावेयव्वा ॥ चाउक्कालियसज्जायस्स वा अकरणे इमे कारणा-

[भा. ६०७२] असिवे ओमोयरिए, रायदुङ्गे भए व गेलण्णे ।
अद्धाण रोहए वा, कालं च पडुच्च नो कुञ्जा ॥

[भा. ६०७३] सज्जायवज्जमसिवे, रायदुङ्गे भय रोहग असुद्धे ।
इतरमवि रोहमसिवे, भइतं इतरे अलं भयसु ॥

चू- “सज्जायवज्जमसिवे” ति - लोगे असिवं वा साधू अप्पणा वा गहितो तत्थ सज्जायं न पदुवेंति आवस्सगादि उक्कालियं करेंति । रायदुङ्गे बोहिगभए य तुण्हेक्का अच्छंति, मा नज्झिहामो, तत्थ कालिगमुक्कालिगं वा न करेंति । अहवा - “रायदुङ्गे भय” ति-निव्विसया भत्तपाने पडिसेहे य न करेंति सज्जायं । उवकरण (सरीर) हरे दुविधभएवे य न करेंति, मा नज्झिहामो ति । रोधगे असुद्धे काले वा न करेंति । इयरमवि आवस्सगादि उक्कालियं, जत्थ रोधगे अचियत्तं असिवेण य गहिया तत्थ तं पि न करेंति । इयरे ति - ओमोदरिया तत्थ भयणा - जइ बितियजामादिसु वेलासु न करेंति सज्जायं, अह न फव्वंति पच्चूसियवेलातो आदिच्चोदयाओ आरद्धा ताव हिंडंति जाव अवरण्हो ति । गेलण्णद्वाणेसु “अलं भयसु” ति जइ गिलाणो सत्तो अद्धाणिगेण वा न खिन्नो तो करेंति, अह असत्ता तो न करेंति । अहवा - गिलाणपडियरगा वा न करेंति, कालं वा पडुच्च नो कुञ्जति । असुद्धे वा काले न करेंति । अनुपेहा सव्वत्थ अविरुद्धा ॥

मू. (१३४६) जे भिक्खू असज्जाइए सज्जायं करेइ, करेंतं वा सातिज्जति ॥

चू- जम्मि जम्मि कारणे सज्जाओ न कीरति तं सव्वं असज्जाइयं, तं च बहुविहं वक्खमाणं, तत्थ जो करेइ तस्स चउलहुं आणाभंगो अणवत्था मिच्छत्तं आयसंजमविराधना य । तस्सिमेभेदा-

[भा. ६०७४] असज्जायं च दुविहं, आतसमुत्थं च परसमुत्थं च ।
जं तत्थ परसमुत्थं, तं पंचविहं तु नायव्वं ॥

चू- आयसमुत्थं चिड्डउ ताव उवरिं भणिहिति अनंतरसुत्ते, जं परसमुत्थं तं इमं पंचविहं ॥

[भा. ६०७५] संजमाउप्पाते, सा दिव्वे वुग्गहे य सारीरे ।
घोसणयमेच्छरन्नो, कोइ छलिओ पमाएणं ॥

चू- एयम्मि पंचविहे असज्जाइए जो सज्जायं करेति तस्सिमा आयसंजमविराहमा । दिट्ठतो-घोसणय मेच्छरन्नो ति ॥

[भा. ६०७६] मेच्छभयघोसणणिवे, हियसेसा ते तु डंडिया रन्ना ।
एवं दुहओ डंडो, सुर पच्छित्ते इह परे य ॥

चू- खिइपतिट्ठितं नगरं, जियसत्तू राया । तेन सविसए घोसावितं जहा - मेच्छो राया आगच्छति, तं गामणगराणि मोत्तुं समासण्णे दुग्गोसु ठायह, मा विनस्सिहिह । जे ठिया रन्नो वयणेण दुग्गादिसु ते न विण्णद्वा । जे पुण न ठिता ते मेच्छेसु विलुत्ता, ते पुण रन्ना आणाभंगो मम कओ ति जं किंचि हियसेसं पि तं पि डंडिता एवं असज्जाइए सज्जायं करेंतस्स दुहतो डंडो इह भवे “सुर” ति देवताए छलिज्जति, परभवं पडुच्च नाणादिविराधना पच्छित्तं च ॥

इमो दिट्ठतोवणओ-

[भा. ६०७७] राया इव तित्थकरो, जाणवता साधु घोसणं सुत्तं ।
मेच्छो य असज्जाओ, रतणधणाइं च नाणादी ॥

चू- जह राय तहा तित्थकरो, जहा जनपदजणा तहा साधू, जहा आघोसणं तहा सुत्तपोरि-
सिकरणं, जारिसा मेच्छा तारिसा असज्जाया, जहा रयणधणावहारो तहा नाणदंसणचरणविनासो।
तं पि सब्बं उवसंधारेयव्वं ॥ “कोति छलिओ, पमादेणं”ति अस्य विभासा-

[भा. ६०७८] थोवाऽवसेसपोरिसि, अज्जयणं वा वि जो कुणति सोच्चा ।

नाणादिसारहीनस्स तस्स छलणा तु संसारे ॥

चू- सज्जातं करंतस्स थोवावसेसगो उद्देसगो अज्जयणं वा, तो पोरिसी आगय ति सुत्ता,
अहवा - असज्जाइयं कालवेला वा सोच्चा वि जो आउट्टियाए सज्जायं करोति सो नाणादिसारहीणो
भवति । अनायारत्थो य देवयाए छलिज्जति, संसारे य दीहकालं परियट्ठेति, पमादेण वि करंतो
छलिज्जति चेव, दुक्खं संसारे अनुभवति ॥ जं तं समजमोवघाति तं इमं तिविहं-

[भा. ६०७९] महिया य भिन्नवासे, सचित्तरजो य संजमे तिविहे ।

दव्वे खेत्ते काले, जहियं वा जच्चिरं भव्वं ॥

चू- पंचविहसज्जायस्स किं कहं परिहरियव्वमिति तप्पसाहगो इमो दिट्ठंतो-

[भा. ६०८०] दुग्गादि तोसियणिवो, पंचण्हं देति इच्छियपयारं ।

गहिए य देति मोल्लं, जनस्स आहारवत्थादी ॥

चू- एगस्स रन्नो पंच पुरिसा, ते बहुसमरलद्धविजया । अन्नया तेहिं अच्चंतविसमं दुग्गं
गहितं । तेसिं तुट्ठो राया । इच्छियं नगरे पयारं देति, जं ते किं चि असनादिगं वत्थादिगं वा जनस्स
गेण्हति तस्स वेणइयं (वेयणियं) सब्बं राया पयच्छति ॥

[भा. ६०८१] एणेण तोसिततरो, गिहमगिहे तस्स सब्बहिं पयारो ।

रत्थादीसु चउण्हं, एवं पढमं तु सब्बत्थ ॥

चू- तेसिं पंचण्हं पुरिसाणं एक्केणं राया तोसिततरो, तस्स गिहाण रत्थासु सब्बत्थ इच्छियपयारं
पयच्छति । चउण्हं रच्छासु चेव इच्छियपयारं पयच्छइ । जो एत दिन्नप्पयारे आसाएज्ज तस्स
राया डंडं करेति । एस दिट्ठंतो । इमो उवसंधारो - जहा पंच पुरिसा तहा पंचविहमसज्जायं, जहा
सो एगो अब्भरहिततरो पुरिसो एवं पढमं समजमोवघातित सब्बहा नासतिज्जति, तम्मि वट्टमाणे
न सज्जाओ न पडिलेहणादिका काइ चिट्ठा कीरइ, इतरेसु चउसु असज्जाइएसु जहा ते चउरो
पुरिसा रच्छासु चेव अनासायणिज्जा तहा तेसु सज्जाओ चेव न कीरइ, सेसा सब्बा चिट्ठा कीरइ,
आवस्सगादिउक्कालियं पडिज्जति ॥ महियादितिविहस्स संजमोवघातिसस इमं वक्खाणं-

[भा. ६०८२] महिया तु गब्भमासे, सच्चित्तरयो तु ईसिआयंबो ।

वासे तिन्नि पगारा, बुब्बुय तव्वज्ज फुसिता य ॥

चू- महियत्ति धूमिया, सा य कत्तियमग्गसिरादिसु गब्भमासेसु भवति, सा य पडणसमकालं
चेव सुहुमत्तणओ सब्बं आउक्कायभावितं करेति, तत्थ तत्कालसमयं चेव सब्बचेट्ठा निरुज्जति ।
ववहारसचित्तो पुढविकाओ आरन्नो वा उद्धओ आगतो सचित्तरओ भन्नति, तस्स लक्खणं-
वण्णतो ईसिं आयंबो दिसंतरेसु दीसति, सोवि निरंतरपाएण तिण्हं दिनानं परतो सब्बं पुढ-
विकायभावितं करेति, तत्पाताशंकासं भवश्च । भिन्नवासं तिविहं-बुब्बुयाइ, जत्थ वासे पडमाणे
उदगबुब्बुया भवति तं बुब्बुयवरिसं, तेहिं वजितं तव्वज्जियं । सुहुमफुसारेहिं पडमाणेहिं फुसियं

वरिसं, एतेसु जहासंखं तिनि-पंच-सत्तदिनपरओ सव्वं आउक्कायभावियं भवइ ॥ संजमघायस्स सव्वभेदाणं इमो चउव्विहो परिहारो - “दव्वे खेत्ते” पच्छद्धं अस्य व्याख्या-

[भा. ६०८३] दव्वे तं चिय दव्वं, खेत्ते जहि पडति जच्चिरं कालं ।

ठाणभासादिभावे, मोत्तुं उस्सास उम्मेसं ॥

चू- दव्वतो तं चेव दव्वं ति महिया सच्चित्तरयो भिन्नवासं च परिहरिञ्जति । “जहियं व” ति जहिं खेत्ते महियादी पडंति तेहिं चेव परिहरिञ्जति । “जच्चिरं” ति - पडणकालातो आरब्ध जच्चिरं कालं पडति तच्चिरं परिहारो । “भव्वं” ति - भावतो “ठाणभासादि” ति-काउस्सगं न करेति, न य भासंति । आदिसद्दाओ गमनागमनं पडिलेहणसज्जायादि न करेति । “मोत्तुं उस्सासउम्मेस” मोत्तुं ति नो पडिसिज्जति उस्सासादिया अशक्यत्वात् जीवितव्याधातकत्वाच्च, दोषा क्रिया सर्वा निषिद्धयते । एस उस्सगपरिहारो । आतिन्नं पुण सच्चित्तरए तिनि भिन्नवासे तन्ने पंच सत्त, अतो परं सज्जायादि न करेति । अन्ने भणांति - बुब्बुयावरिसे अहोरत्तं, तव्वजे दो अहोरत्ता, फुसियवरिसे सत्त, अतो परं आउक्कायभाविते सव्वचेद्दा निरुज्जति ॥

[भा. ६०८४] वासत्ताणाऽऽवरिया, निक्कारणे ठंति कज्जे जतणाए ।

हत्यऽच्छिंणुलिसण्णा, पोत्तोवरिया व भासंति ॥

चू- निक्कारणे वा सकप्पकंबलीए पाउया निहुया सव्वब्भंतरे सिद्धंति, अवस्सकायव्वे वा कज्जे वत्तव्वे वा इमा जतणा हत्थेण भूमादिअच्छिदिकारणे वा अंगुलीए वा सण्णेति- “इमं करेहि, मा वा करेहि” ति । अहवा-एवं नावगच्छति मुहपोत्तिय अंतरिया जयणा भासंति गिलाणादिकज्जेसु वा सकप्पपाउआ गच्छंति ॥ संजमघाति ति गत्तं । इदानि- “उप्पाए” ति दारं - अग्गादिविकारवत् विश्रसा परिनामतो उत्पातो पांसुमादी भवति ।

[भा. ६०८५] पंसू य मंस रुहिरै, केस-सिल-वुड्ढि तह रयुग्घाए ।

मंसरुहिरऽहोरत्तं, अवसेसे जच्चिरं सुत्तं ॥

चू- पंसुवरिसं मंसवरिसं रुधिरवरिसं, केसत्ति-वालवरिसं, करगादि वा सिलावरिसं, रयुग्घायपयडणं च । तेसिं इमो परिहारो-मंसरुहिर अहोरत्तं सज्जाओ न कीरइ, अवसेसा पंसुमादिया जच्चिरं-कालं पडंति तत्तियं कालं सुत्तं नदिमादियं न पडंति ॥ पंसुरउग्घातणे इमं वक्खाणं-

[भा. ६०८६] पंसू अचित्तरयो रयुग्घातो धूलिपडणसव्वतो ।

तत्थ सवाए निव्वायए य सुत्तं परिहरंति ॥

चू- घूमागारो आपंडुरो रयो अचित्तो य पंसू भण्णइ, महास्कंधावारगमनसमुद्धता इव विश्रसापरिनामतो समंता रेणुपतनं रयुग्घातो भण्णइ, अहवा - एस रओ, उग्घातो पुण पंसुरता भण्णति, एतेसु बातसहितेसु असहितेसु वा सुत्तपोरिसिं न करेति ॥ किं चान्यत्-

[भा. ६०८७] साभाचिते तिनि दिना, सुगिन्हते निक्खिवंते जति जोगं ।

तो तम्मि पडंते वी, कुणंति संवच्छरज्जायं ॥

चू- एते पंसुरयुग्घाता साभाविगा हवेज्ज, असाभाविका वा । तत्थ असाभाविगां जे निग्घायभूमिकंपं चंदोपरागादिदिव्वसहिता, एरिसेसु असाभाविगेसु कते वि उस्सग्गे न करेति रुज्जायं । “सुगिन्हए” ति- जइ पुण चेतसुद्धपक्खदसमीए अवरण्हे जोगं निक्खिवंति दसमीओ

परेण जाव पुण्णिमाए एत्थंतरे तिन्नि दिना उवरुवरिं अचित्तरउग्घाडावणं काउस्सग्ग करेति, तेरसिमादिसु वा तिसु दिनेसु तो साभाविके पडंते वि सज्झायं संबत्सरं करेति, अह तं उस्सगं न करेति तो साभाविके वि पडंते सज्झायं न करेति ॥ उप्पाय ति गय । इदानि “सादेव्वे” ति-स दिव्वेण सादिव्वं दिव्वकृतमित्यर्थः ।

[भा. ६०८८] गंधव्व दिसा विज्जुग, गज्जिते जूव जक्ख आलिते ।

एक्केक्कपोरिसी गज्जियं तु दो पोरिसी हनति ॥

चू- गंधव्वनगरविउव्वणं दिसाडाहकरणं विज्जुव्वमवमं उक्कापडणं गज्जियकरणं जूवणो वक्खमाणो जक्खालितं जक्खदित्तं आगासे भवति, तत्थ गंधव्वनगरं जक्खदित्तं च एते नियमा दिव्वकया, सेसा भयमिज्जा, जतो फुडं न नज्जति । तेन तेसिं परिहारो । एते गंवव्वादिया सब्बे एहं पोरिसिं उवहणंति, गज्जियं तु पोरिसिं दुगं हणइ ॥

[भा. ६०८९] दिसिदाहो छिन्नमूलो, उक्क सरेहा पयासजुत्ता वा ।

संज्ञा छेदावरणो, तु जूवओ सुक्के दिन तिन्नि ॥

चू- अन्यतमदिगंतरविभागे महानगरप्रदीप्तमिवोद्योतः किन्तु उवरि प्रकाशमधस्तादंधका ईदृग् छिन्नमूला दिग्दाहाः । उक्कालक्खणं सदेहवण्णं रेहं करेती जा पडइ सा उक्का, रेहविरहिता वा उज्जोयं करेती पडति सा वि उक्का । “जूवगो” ति सज्झप्पभा य चंदप्पभा जेण जुगवं भवति तेन जूवगो, सा य संज्ञप्पभा चंदप्पभावरिया फिट्ठंती न नज्जति सुक्कपक्खपडिवयादिसु दिनेसु, संज्ञोच्छेदे ग अनज्जमाणे कालवेलं न मुणांति, अतो तिन्नि दिने पातोसियं कालं न गेण्हंति, तेसु सुवि दिनेसु पादोसियसुत्तपोरिसिं खरेति ॥

[भा. ६०९०] केसिं चि होतऽमोहा, उ जूयओ ताव होति आंइण्णा ॥

जेसिं तु अनाइण्णा, तेसिं दो पोरिसी हणति ॥

चू- जगस्स सुभासुभमत्थनिमित्तुप्पादो अवितथो आदिच्चकिरणविकारजणिओ आइच्च-मुदयत्थमे आयंवो किण्ह सामो वा सगडुद्धिसंठितो डंडा अ मोह ति एस जूवगो, सेसं कंठयं ॥

किं चान्यत्-

[भा. ६०९१] चंदिमसूरुवरागे, निग्घाए गुंजिते अहोरत्तं ।

संज्ञाचतुपाडिवए, जं जहि सुगिण्हए नियमा ॥

चू- चंदसूरुवरागो गहणं भण्णति, एवं वक्खमाणंसाभ्रे निरभ्रे वा व्यंतरकृतो महागजितसमो ध्वनिनिर्धातः, तस्सेव विकारो गुंजमानो महाध्वनि, गुंजितं सामण्णतो, एतेसु चउसु वि अहोरत्तं सज्झाओ नकीरइ । निग्घातगुंजितेसु विसेसो-बितियदिणे जाव सा वेला विज्जति, नो अहोरत्तछेदेण छिज्जति, जहा अन्नेसु असज्झाईएसु ॥

सब्भावओ ति अनुदिते सूरिए, मज्झण्हे, अंत्यमाणे, अहूरत्ते य-एयासु चउसु सज्झायं न करेति । दोसा पव्वुत्ता । चउण्हं महामहेसु चउसु पाडिवएसु सज्झायं न करेति पुव्वुत्तं, एवं अन्नं पि जत्तियं जाणंति “जं” ति महं जाणेज्जा । “जहिं” ति गामनगरादिसु तं पि तत्थ वज्जेज्ज । सुगिण्हगो पुण सब्बत्थ नियमा भवइ । एत्थ अनागाढजोगं नियमा निक्खिंवंति । आगाढं न निक्खिंवंति नपढंति पुन ॥ चंदिम-सूरिमग ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६०९२] उक्कोसेण दुवालस, अट्ट जहन्नेण पोरिसी चंदे ।
सुरो जहन्न बारस, पोरिस उक्कोस दो अट्टा ॥

चू- चंदोदयकाले चैव गहिओ, संदूसियरातीए चउरो, अन्नं च अहोरत्तं एवं दुवालस । अहवा - उप्पायग्गहणे सब्बरातीयं गहणं सग्गहो चैव निव्वुडो, संदूसियरातीए चउरो, अन्नं च अहोरत्तं एवं बारस । अहवा - अजाणया अब्भच्छण्णे संकाते न नज्जति किं वेलं गहणं ?, परिहरिता राती पभाए दिट्ठं सग्गहो निव्वुडो, अन्नं च अहोरत्तं, एवं दुवालस । एवं चंदस्स सूरस्स अत्यमग्गहणे सग्गहनिव्वुडो उवहयरातीए चउरो, अन्नं च अहोरत्तं परिहरति, एवं बारस । अह उदंतो गहितो तो संदूसियमहोरत्तस्स अट्ट, अन्नं च अहोरत्तं परिहरति एवं सोलस । अहवा - उदयवेलागहिओ उप्पादियग्गहणे सब्बदिने गहणं होउं सग्गहो चैव निव्वुडो संदूसियअहोरत्तस्स अट्ट, अन्नं च अहोरत्तं एवं सोलस । अहवा - अब्भच्छन्ने न नज्जति किं वेलं होहिंति गहणं, दिवसतो संकाए न पढियं, अत्यमणवेलाए दिट्ठं गहणं सग्गहो निव्वुडो संदूसियस्स अट्ट, अन्नं च अहोरत्तं, एवं सोलस ॥

[भा. ६०९३] सग्गहनिव्वुड एवं, सुरादी जेण होंतऽहोरत्ता ।
आइण्णं दिनमुक्के, सोचिय दिवसो य रादी य ॥

चू- सग्गहनिव्वुडे तं अहोरत्तं उवहतं । कहं ? उच्यते “सुरादी जेण अहोरत्ता,” सूरुदयकालाओ जेण अहोरत्तस्स आदी भवति तं परिहरितुं संदूसितं अन्नं पि अहोरत्तं परिहरियव्वं । इमं पुण आदिन्नं चंदो गहितो रातीए जेव मुक्को, तीसे चैव राईए सेसं चै वज्जणिज्जं, जम्हा आगाभिसूरुदए अहोरत्तसमत्ती । सूरस्स वि दिया गहितो दिया चैव मुक्को, तस्सेव दिवसस्स सेसं राती य वज्जणिजा । हवा-सग्गहनिव्वुडे विधी भणितो । ततो सीसो पुच्छति- “कहं चंदे दुवालस, सुरे सोलस जामा ? ” आचार्याह- “सुराती जेण होंति अहोरत्ता”, चंदस्स नियमा अहोरत्तद्धे गते गहणसंभवो अन्नं च अहोरत्तं एवं दुवालस, सूरस्स पुणो अहोरत्तातीए संदूसियअहोरत्तं परिहरियं, अन्नं पि अहोरत्तं परिहरियव्वं एवं सोलस ॥ सादेव्वेत्ति गतं । इदानिं वुग्गहे ति दारं-

[भा. ६०९४] वुग्गहडंडियमादी, संखोभे डंडिए व कालगते ।
अनरायए व सभए, जच्चिर निदोहोऽहोरत्तं ॥

“वुग्गहडंडियमादि” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६०९५] सेणाहिव भोइ महयर, पुंसित्थीणं च मल्लजुद्धे वा ।
लोट्टादि-भंडणे वा, गुज्झमुट्टाहमचियत्तं ॥

चू- डंडियस्स डंडियस्स य वुग्गहो, आदिसद्दातो सेनाहिवस्स सेनाहिवस्स य । एवं दोण्हं भोइयाणं, दोण्हं महत्तराणं, दोण्हं पुरिसाणं, दोण्हं इत्थीणं, मल्लाण वा जुद्धं पिट्टायगलोट्टभंडणेण वा । आदिसद्दातो विसयपसिद्धासु संसुरुलासु । विग्गहा प्रायो व्यंतरबहुला, तत्थ पमत्तं देवया छलेज्ज । “उट्टाहो” हा निदुक्ख ति, जनो भणेज्ज- अम्हे आवइपत्ताणं इमे सज्झायं करेति ति अचियत्तं हवेज्ज । विसयसंखोभो परचकरागमे । डंडिए वा कालगए भवति । “अणराए” ति रत्तो कालगते निब्भएवि जाव अन्नो राया न ठविज्जति । “सभए” ति जीवंतस्स वि रत्तो बोहिगेहिं

समंततो अभिददुयं जच्चिरं सभयं तत्तियं कालं सज्जायं न करेति । जद्विसं सुअं निदोच्च तस्स पुरतो अहोरत्तं परिहरंति ॥ एस डंडिए कालगते विधी । सेसेसु इमा विधी-

[भा. ६०९६] तद्विसभोयगादी, अंतो सत्तण्ह जाव सज्जाओ ।
अनाहस्स य हत्थसयं, दिट्ठिविवित्तम्मि सुद्धं तु ॥

सू- गामभोइए कालगते तद्विसं ति अहोरत्तं परिहरंति । आदिसद्दातो-
[भा. ६०९७] महतरपगते बहुपक्खिते, व सतधर अंतरमते वा ।
निदुक्ख ति य गरहा, न करेति सनीयगं वा वि ॥

सू- गामरड्ढमहत्तरे अधिकारनिजुत्तो बहुसम्मतो य पगतो “बहुपक्खिते”ति बहुसयमो वाडगसाधिअधिवो सेज्जातरो य अन्नम्मि वा अनंमरघरातो आरब्भ जाव सत्तमधरं, एतेसु मएसु अहोरत्तं सज्जाओ न कीरति । अह करेति तो निदुक्खत्ति काउं जनो गरहति, अक्कोसेज्ज वा निच्छुभेज्ज वा । अप्पसद्देण वा सणियं सणियं करेति अनुपेहंति वा । जो पुण अणाहो मतो तं जति उब्भिण्णं हत्थसयं वज्जेयव्वं, अनुब्भिण्णं असज्जायं न भवति, सतह वि कुच्छियं ति काउं आयरणओ य दिट्ठं हत्थसयं वज्जिज्जति ॥ जइ तस्स नत्थि कोइ परिट्ठवेतो ताहे-

[भा. ६०९८] सागारियादिकहणं, अनिच्छे रत्तिं वसभा विगिंचंति ।
विकिखण्णे व समंता, जं दिट्ठं सदेतरे सुद्धा ॥

सू- सागारियस्स आदिसद्दातो पुराणस्स सट्ठस्स अहाभदस्स वा कहिज्जति- “इमं छट्ठेह, अहं सज्जाओ न सुज्जइ ।” जति तेहिं छट्ठियं तो सुद्धं । अह ते नेच्छंति ताहे अन्नं वसहिं गम्मति । अह अन्ना वसही न लब्भति ताहे वसभा अप्पसागारियं परिट्ठवेति । एस अभिन्ने विधी । अह भिन्नं काकसाणादिएहि समंताविकिखण्णं तम्मि दिट्ठिविवित्तम्मि सुद्धासुद्धं असढभावं गवेसंतेहिं ज दिट्ठं तं सद्दं विवित्तं छट्ठियं । “इयरं”ति अदिट्ठं तम्मि तत्थत्ये विसुद्धा सज्जायं करेताण वि न पच्छित्तं । एत्थ एयं पसंगतोऽभिहितं । इदानिं सारीरं-

[भा. ६०९९] सारीरं पि य दुविहं, मानुस-तेरिच्छगं समासेणं ।
तेरिच्छं पि य तिविहं, जल-थल-खयरं चउद्धा तु ॥

सू- एत्थ मानुसं ताव चिट्ठउ, तेरिच्छं ताव भणामि-तं तिविधं मच्छादियाण जलजं, गवादियाण थलजं, मयूरादियाण खहचरं । एतेसिं एक्केकं दव्वादि चउव्विहं ॥

एक्केक्कस्स वा दव्वादिओ इमो चउहा परिहारो-

[भा. ६१००] पंचेदियाण दव्वे, खेत्ते सट्ठिहत्थ पोग्गलाइण्णं ।
तिकुरत्थ महंतेगा, नगरे बाहिं तु गामस्स ॥

सू- दव्वतो पंचेदियाण रुहिरादि दव्वं असज्जाइयं । खेत्तओ सट्ठिहत्थऽव्वंतरे असज्जाइयं, परतो न भवति । अहवा - खेत्ततो पोग्गलाइण्णं पोग्गलं मंसं तेन सव्वं आकिण्णं व्याप्तं तस्सिमो परिहारो, तिहिं कुरत्थाहिं अंतरियं सुज्जति, आरतो न सुज्जति । महंतरत्थाए एक्काए वि अंतरियं सुज्जति, अनंतरयं दूरट्ठितं न सुज्जति । महंतरत्था रायमग्गो जेन राया बलसमग्गो गच्छति देवजाणरहो वा विविधा संवहणा गच्छंति, सेसा कुरत्था । एसा नगरविधी । गामस्स नियमा बाहिं, एत्थ गामो अवि सुद्धनेगमनयदरिसणेण सीमापज्जंतो, रग्गामसीमाए सुज्जतीत्यर्थः ॥

[भा. ६१०१] काले तिपोरिसऽड्व, भावे सुत्तं तु नदिमादीयं ।
सोणिय मंसं चम्मं, अट्टीणि य होंति चत्तारि ॥

चू- तिरियं च असज्जाइयं संभवकालातो जाव ततिय पोरिसी ताव असज्जाइयं, परतो सुज्जाइ । अहवा अड्वजामा असज्जाइयं, ते जत्थ घायणं तत्थ भवति । भावतो पुण परिहरति सुत्तं, तं च नदिमणुओगदारं तंदुलवेयालियं चंदगवेज्जगं पोरिसीमंडलमादी । अहवा-“चउद्धा उ” ति-असज्जाइत्तं चउव्विहं, मंसं सोणियं चम्मं अट्टिं च ॥ मंस-सोणिउक्खित्तमंसे इमा विधी-

[भा. ६१०२] अंतो बहिं च धोतं, सट्टी हत्थाण पोरिसी तिन्नि ।
महाकाये अहोरत्तं, रद्धे वूढे य सुद्धं तु ॥

चू- साधुवसही सट्टीहत्थाण अंतो बहिं च धोवति । भंगदर्शनमेतत्-अंतो धोतं अंतो पक्कं, अंतो धोतं बहिं पक्कं, बाहिं धोतं वा अंतो पक्कं । अंतग्गहणाओ पढमबितिया भंगा, बहिग्गहणातो ततियभंगो, एतेसु तिसु वि असज्जायं । जम्मि पदेसे धोतं आनेउं वा रद्धं सो पदेसो सट्टीए हत्थेहिं परिहरियव्वो । कालतो तिन्नि पोरिसीओ ॥

[भा. ६१०३] बहिधोतरद्ध सुद्धो, अंतो धोयम्मि अवयवा होंति ।
महाकाए बिरालादी, अविभिन्नं के इ नेच्छंति ॥

चू- एस चउत्थोभंगो । एरिसं जति सट्टीए हत्थाणं अब्भंतरे आपियं तहावि तं असज्जायं न भवति, पढम-बितियभंगेसु अंतो धोवित्तु नीए रद्धे वा तम्मि धोतट्टाणे अवयवा पडंति तेन असज्जायं । ततियभंगे बहिं धोवित्तु अंतो व नीए मंसमेव असज्जाइयं ति । तं च उक्खित्तमंसं आइण्णपोग्गलं न भवइ । जं काकसाणादीहिं अनिवारियविष्पकिण्णं निज्जति तं आतिन्नपोग्गलं माणियव्वं । महाकातो पंचिदिओ जत्थ हतो तं आघायणं वज्जेयव्वं । खेतओ सट्टिं हत्था, कालतो अहोरत्तं, एत्थ अहोरत्तच्छेदो । सूरुदए रद्धं पक्कंमंसं असज्जाइयं न भवति, जत्थ असज्जाइयं पडितं तेन पदेसेण उदगवाहो वूढे, तम्मि पोरिसिकाले अपुण्णे विसुद्धं आघायणं न सुज्जति । “महाकाए” ति अस्य व्याख्या - महाकाए पच्छद्धं, मूसगादी महाकायो स बिरालादिणा हतो, जति तं अभिन्नं चेव गिलिउं घेतुं वा सट्टीए हत्थाणं बाहिं गच्छति तो के इ आयरियाऽसज्जायं गेच्छति, धितपक्खो पुण असज्जाइयं चेव ॥ ठियपक्खो पलाए सुज्जति, अस्य व्याख्या-

[भा. ६१०४] मूसादि महाकायं, मज्जारादी हताऽऽघयण केती ।
अविभिन्ने गेण्हेतुं, पढंति एगे जति पलाति ॥

तिरियं च असज्जायाधिकार एवं इमं भण्णति-

[भा. ६१०५] अंतो बहिं च भिन्नं, अंडयं बिंदू तथा विआता य ।
रायपह वूढ सुद्धे, परवयणं साणमादीणि ॥

अंतो बहिं च भिन्नं अंडयं ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६१०६] अंडयमुज्झिय कप्पे, न य भूमि खणंति इहरहा तिन्नि ।
असज्जाइयप्पमाणं, मच्छियपादो जहिं वुद्धे ॥

चू- साधुवसधीतो सट्टीहत्थाणं अंतो भिन्ने अंडए असज्जायं, बाहिभिन्ने न भवति । अहवा - साधुवसहीए अंतो बाहिं वा अंडयं भिन्नंति वा उज्झियं ति वा एगट्टं, तं च कप्पे वा उज्झितं

भूमीए वा, जति कप्पे तो तं कप्पं सङ्गीए हत्थाणं बाहिं नेउं धोवति ततो सुद्धं । अह भूमीए भिन्नं तो भूमीए खणित्तु न छड्डिज्जति, न सुज्झतीत्यर्थः । इहरह ति तत्थत्ये सड्डिं हत्था तिन्नि य पोरिसीओ परिहरिज्जति । इदानिं “बिंदु” ति असज्झाइयस्स किं बिंदुप्पमाणमेत्तेण हीनेन अधिकतरेण वा असज्झाओ भवति ? ति पुच्छा । उच्यते - मच्छिताए पादो जहिं वुड्ढति तं असज्झाइयप्पमाणं ॥ इदानिं “वियाय” ति-

[भा. ६१०७] अजरायु तिन्नि पोरिसि, जराउगाणं जरे चुते तिन्नि ।

रायपह बिंदु गलिते, कप्पति अन्नत्थ पुण वूढे ॥

चू- जरा जेसि न भवति ताणं पसूताणं वग्गुलिमादियाणं तासिं पसूइकालाओ आरब्भ तिन्नि पोरिसीओ असज्झातो मोत्तुं अहोरत्तछेदं आसन्नपसूयाएवि अहोरत्तछेदेण सुज्झति । गोमादिजरायुजाणं पुण जाव जरं लंबति ताव असज्झाइयं, जरे चुते तिन्नि । जाहे जरुं पडितं ततो पडणकालातो आरब्भ तिन्नि पहरा परिहरिज्जति । “रायपह वूढसुद्ध” ति अस्य व्याख्या- “रायपह बिंदु” पच्छद्धं, साधूवसहीए आसन्नेण गच्छमाणस्स तिरियंचस्स जइ रुहिरिबिंदु गलिता ते जइ रायपहंतरिता तो सुद्धो, अह रायपहे चेव बिंदु गलिता तहावि कप्पति सज्झाओ काउं । अह अन्नम्पि पहे अन्नत्थ वा पडितं तं जइ उदगवुड्ढिवाहेण वाहरियं तो सुद्धं, पुण ति विशेषार्थप्रदर्श, पलीवणगेण वा दहे सुज्झति ॥

“परवयणं” साणमादीमिति परोत्ति चोदगो, तस्स इमं वयणं, “जइ साणो पोग्गलं समुदिसिता जाव वसहिसमीवे चिड्ढइ ताव असज्झाइयं । आदिसिदातो मज्जारती” । आचार्याह-

[भा. ६१०८] जति फुसति तहिं तुंडं, जति वा लेच्छारिएण संचिकखे ।

इहरा न होति चोदग !, वंतं वा परिणतं जम्हा ॥

चू- साणो भोत्तुं मंसं लेच्छारिएण तुंडेण वसहियासण्णेण गच्छंतो, तस्स गच्छंतस्स जइ तुंडं रुहिरमादीलितं खोडादिसु फुसति, तो असज्झायं । अहवा-लेच्छारियतुंडो वसहि-आसन्ने चिड्ढइ तहवि असज्झाइयं । “इहरह” ति - आहारिएण हे चोदग ! असज्झातियं न भवति, जम्हा तं आहारियं वंतं अवंतं वा आहारपरिनामेन परिणयं, आहारपरिणयं च असज्झाइयं न भवति, अन्नं परिनामतो मुत्तपुरिसादिवा ॥ तेरिच्छ गतं । इदानिं माणुस्सयं-

[भा. ६१०९] माणुस्सयं चतुद्धा, अड्डिं मोत्तूण सत्तमहोरत्तं ।

परियावण्णविवण्णे, सेसे तिग सत्त अट्टेव ॥

चू- तं माणुस्सयं असज्झायं चउव्विहं - चम्मं मंसं रुहिरं अड्डिं च । अड्डिं मोत्तुं सेसस्स ति विधस्स इमो परिहारो-खेत्ततो हत्थसत्तं, कालतो अहोरत्तं, जं पुण सरीरातो चेव वणादिसु आगच्छति परियावण्णं विवण्णं वा तं असज्झाइयं न भवइ । “परियावण्णं” जहा रुहिरं चेव पूयपरिनामेन ठियं, विवण्णं खदिरकल्लसमाणं रसगादिगं च, सेसं असज्झाइयं भवति । अहवा - सेसं अगारी रिउसंभवं तिन्नि दिणा, बीयायाणे वा-जो सावो सो सत्त वा अट्टवा दिने असज्झाइयं भवति ॥ बीयायाणे कहां सत्त अट्ट वा ? उच्यते-

[भा. ६११०] रत्तुक्कडाओ इत्थी, अट्टदिने तेन सुक्कडहिते ।

तिण्ह दिनान परेणं, अनोउतं तं महारत्तं ॥

घू-निसेगकालेरत्तुकडयाए इत्थियं पसवेइ तेन तस्स अट्ठ दिना परिहरियव्वा, सुक्काधिगतणतो पुरिसंपसवति तेन तस्स सत्त दिना । जंपुण इत्थीएतिण्हंरिउदिनानंपरेण भवति तंसरोगजोगित्थीए महारत्तं भवति । तस्सुस्सगं काउं सज्झायं करेति । एस रुहिरे विही ॥ जं वुत्तं अट्ठिं मोत्तूमं ति, तस्स इदानिं विधी इमो भण्णति-

[भा. ६१११] दंते दिट्ठे विगिंचण, सेसट्ठी बारसेव वरिसाणि ।

झामित्तसुद्धे सीयाण पाणमादी य रुद्धरे ॥

घू-जि दंतो पडितो सोय पयत्ततो गवेसियव्वो, जइ दिट्ठो तो हत्थसतातो परं विगिंचयव्वो । अह न दिट्ठो तो उग्घाडकाउस्सगं काउं सज्झायं करेति । सेसट्ठित्तसु जीवमुक्कदिनारंभातो हत्थसतऽब्भंतरट्ठित्तसु बारस वरिसे असज्झातियं ॥

“झामित्तसुद्धे सीयाण” ति अस्यव्याख्या-

[भा. ६११२] सीयाणे जं दट्ठं, न तं तु मोत्तुं अनाह निहताइं ।

आडंबरे य रुद्धे, मादिसु हेट्ठट्ठिया वारा ॥

घू-पुव्वद्धं, “सियाणि” ति सुसाणे जानि चियगारोविय दट्ठणि न तं तु अट्ठितं असज्झायं करेति, जानि पुण तत्थ अन्नत्थ वा अणाहकलेवराणि परिट्ठवियाणि, सणाहाणि वा इंधणादिअ वे “निहय” ति निक्खिया ते असज्झातियं करेति, “पान” ति - मातंगा तेसिं आडंबरो जकखो हिरिमिक्को वि भण्णति तस्स हेट्ठा सज्जोमतअट्ठीणि ठविज्जंति, एवं रुद्धरे, मातिघरे । कालतो बारस वरिसा । खेत्ततो हत्थसतं परिहरनिज्जा ॥

[भा. ६११३] आवासितं व वूढं, सेसे दिट्ठम्मि मग्गण विवेगो ।

सारीरगामपाडग, साहीउ न नीणियं जाव ॥

एतीए पुव्वद्धस्स इमा विभासा-

[भा. ६११४] असिवोमाघयणेसुं, बारस अविंसोहितम्मि न करेति ।

झामियवूढे कीरति, आवासितमग्गिते चेव ॥

घू-जं सीयाणट्ठाणं जत्थ वा असिवओममताणि बहूणि छट्ठियाणि । आघयणं ति - जत्थ वा महासंगाममता बहू, एतेसु ठाणेसु अविंसोधीए कालतो बारस वरिसा, खेत्तओ हत्थसतं परिहरति सज्झायं न करेतीत्यर्थः अह एते ठाणा दवग्गिमादिणा द्ढा । उदगवाहो वा तेन वूढो, गामनयरे वा आवासंतेण अप्पणो घरट्ठाणा सोधिता । “सेसं” ति जं गिहीहिं न सोधितं पच्छा तत्थ साधू ठिता अप्पणो वसही समंतेण मग्गिता जं दिट्ठं तं विगिंचित्ता अदिट्ठे वा तिन्नि दिने उग्घाड-उस्सगं करेता असट्ठभावा सज्झायं करेइ ॥ “सारीरगाम” पच्छद्धं इमा विभासा-

[भा. ६११५] डहरगामम्मि मते, न करेती जा न नीणियं होइ ।

पुरगामे व महंते, वाडगसाही परिहरति ॥

घू-“सारीरं” ति मयसरीरं तं जाव डहरमाणे न निष्फेडियं ताव सज्झायं न करेति । अह नगरे महंते वा गामे तत्थ वाडगसाधीतो वा जाव न निष्फेडितं ताव सज्झायं परिहरति । मा लोगो निहुक्खेत्ति उट्ठाहं करेज्जा !! चोदगाह- “साहुवसहिसमीवेण मतसरीरस्स जइ पुफवत्थादि किंचि पडति तं असज्झायं ?” आचार्य आह-

[भा. ६११६] निजंतं मोत्तूणं, परवयणे पुष्पमादिपडिसेहो ।

जम्हा चउप्पगारं, सारीरमओ न वज्जेति ॥

चू- मतसरीरं उभओ वसधीए हत्थसयब्भंतरत्थं जाव निजइ ताव तं असज्जाइयं, सेसा पदवयणभणिया पुष्पाइं पडिसेहेयव्वा ते असज्जाइयं न भवति । जम्हा सारीरमसज्जाइयं चउव्विहं - सोणियं मंसं अट्टियं चम्मं च । अओ तेसु सज्जाओ न वज्जनिज्जो ॥

[भा. ६११७] एसो उ असज्जाओ, तव्वज्जियज्जातो तत्थिमा मेरा ।

कालपडिलेहणाए, गंडमरुएण दिट्ठंतो ॥

चू- एसो संजमघातादितो पंचविहो असज्जाओ भणितो, तेहिं चेव पंचहिं वज्जितो सज्जाओ भवति । तत्थ त्ति तम्मि सज्जायकाले इमा वक्खमाणा मेर त्ति समाचारी - पडिक्कमित्तु जाव वेला न भवति ताव कालपडिलेहणाए कयाए गहणकाले पत्ते गंडगदिट्ठंतो भविस्सति । गहिते सुद्धे काले पट्टवणवेलाए मरुगदिट्ठंतो भविस्सति ॥ स्याद्बुद्धि किमर्थं कालग्रहणं ?, अत्रोच्यते-

[भा. ६११८] पंचविहमसज्जायस्स जाणणट्ठाए पेहए कालं ।

चरिमा चउभागवसे, सियाइ भूमिं ततो पेहे ॥

चू- पंचवहं संजमघायाइगं जइ कालं अघेतु सज्जायं करेति तो चउलहुगा, तम्हा कालपडिलेहणाए इमा सामाचारी-दिवसचरिमपोरिसीए चउभागवसेसाते कालगहणभूमीओ ततो पडिलेहेयव्वा । अहवा-ततो उच्चारपासवणकालभूमी य ॥

[भा. ६११९] अहियासिया तु अंतो, आसन्ने मज्झ दूर तिन्नि भवे ।

तिन्नेव अनहियासिय, अंतो छच्छच्च बाहिरतो ॥

चू- अंतो निवेसणस्स तिन्नि उच्चारअधियासियथंडिले आसन्न-मज्झ-दूरे पडिलेहेति, अनधियासियथंडिले वि अंतो एवं चेव तिन्नि पडिलेहेति, एवं अतो थंडिल्ला । बाहिं पि निवेपणस्स एवं चेव छ भवति एत्थ अधियासियदूरत्तरे अनधियासिया आसन्नतरे कायव्वा ॥

[भा. ६१२०] एमेव य पासवणे, बारस चउवीसतिं तु पेहिता ।

कालस्स य तिन्नि भवे, अह सूरु अत्थमुवयाति ॥

चू- पासवणे वि एतेणेव कमेणं बारस, एते सव्वे चउव्वीसं । अतुरियमसंभंत उवउत्तो पडिलेहिता पच्छा तिन्नि कालगहणथंडिले पडिलेहेति । जहन्नेणं हत्थंतरिते । “अह” त्ति अनंतरं थंडिलपडिलेहजोगाणंतरंमेव सूरु अत्थमेति, ततो आवस्सगं करेति ॥ तस्सिमो विधी-

[भा. ६१२१] अह पुण निव्वाघायं, आवासंतो करेति सव्वे वि ।

सट्ठादिकहणवाघाततो य पच्छा गुरु ठंति ॥

चू- अहमित्यनंतरे सूरत्थमणानंतरमेव आवस्सगं करेति, पुनर्विशेषणे दुविधमावस्सगकरणं विसेसेतिनिव्वाधातिमं वाघातिमं च । जइ निव्वाघातं तो सव्वे गुरुसहिता आवस्सयं करेति । अह गुरु सट्ठेसु धम्मं कहेति तो आवस्सगस्स साहूहिं सह करनिज्जस्स वाघातो भवति, जम्मि वा काले तं करनिज्जं आसितस्स वाघातो भवति, ततो गुरु निसज्जधरो य पच्छा चरित्ताइयारजाणट्ठा उस्सगं ठायंति ॥

[भा. ६१२२] सेसा उ जहासत्ती, आपुच्छित्ताण ठंति सट्ठाणे ।

सुत्तत्थसरणहेतुं, आयरिए ठितम्मि देवसियं ॥

चू-सेसा साधू गुरुं आपुच्छिता गुरुद्वान्पस्स मग्गतो नासन्नदूरे अहारातिनिए जं जस्स ठाणं तथ पडिक्कमंताण इमा ठवणा । गुरु पच्छा ठायंतो मज्झेण गंतुं सद्धाने ठायति । जेवामतो ते अनंतरं सव्वेण गंतुं सद्धाने ठायति । जे दाहिणतो अनंतरं सव्वेण तं च अनागयं ठायति । सुत्तयसरणहेउं तथ य पुव्वामेव ठायंता करेमि भंते सामातियमिति सुत्तं करंति । जाहे गुरु पच्छा सामाइयं करंता वोसिरामि ति भणेता ठिता उस्सग्गं ताहे पुव्वड्डिया देवसियाइयारे चिंतंति । अन्ने भणंति - जाहे गुरु सामाइयं करंति, ताहे पुव्वड्डिता पि तं सामाइत्तं करंति । सेसं कण्ठ्यं ॥

[भा. ६१२३] जो होज्ज उ असमत्थो, बालो वुट्ठो गिलाण परितंतो ।

सो विकहाए विरहिओ, ठाएजा जा गुरु ठंति ॥

चू-परिसंतो पाहुणगादि सो वि सज्जायज्जाणपरो अच्छइ, जाहे गुरु ठंति ताहे ते वि बालादिया ति ॥ एतेन विहिणा-

[भा. ६१२४] आवासग कातूणं, जिनोवदिद्धं गुरुवएसेणं ।

तिन्नि थुई पडिलेहा, कालस्स इमो विही तथ ॥

चू-जिनेहिं गणधराणं उवदिद्धं, ततो परंपरणेण जाव अहं गुरुवएसेण आगतं, तं काउं आवस्सगं अंते तिन्नि थुतीतो करंति । अहवा - एगा एगसिलोइया, बितिया बिसिलोइया, ततिया तिसिलोइया, तेसिं समत्तीए कालपडिलेहणविधी इमा कायव्वा ॥

अच्छउ ताव विधी, इमो कालभेदो ताव वुच्चति-

[भा. ६१२५] दुविहो य होति कालो, वाघातिम एतरो य नायव्वो ।

वाघाओ घंघसालाए घट्टणं सट्ठकहणं वा ॥

चू-पुव्वद्धं कंठं । जो अतिरित्तवसही बहुकप्पपडिसेविता य सा घंघसाला, एत्तो नित्तअतिंताणं घट्टणे पडणादिवाघातदोसा सट्ठकहणेण वेलातिक्कमदोसा ॥ एवमादि-

[भा. ६१२६] वाघाते ततिओ सिं, दिज्जति तस्सेव ते निवेदंति ।

निव्वाघाते दोन्नि उ, पुच्छंति उ काल घेच्छामो ॥

चू-तम्मि वाघाति दोन्नि जे कालपडिलेहगा निग्गच्छंति तेसिं ततिओ उवज्जायादि दिज्जति । ते कालगाहिणो आपुच्छण संदिसावण कालपवेयणं च सत्वं तस्सेव करंति, एत्थ गंडगदिद्धंतो न भवति । इयरे उवउत्ता चिद्धंति । सुद्धे काले तथैव उवज्जायस्स पवेयंति, ताहे डंडधरे बाहिं कालपडियरगो चिद्धइ, इयरे - दुयगावि अंतो पविसंति, ताहे उवज्जायस्स समीवे जुगवं पडुवेंति, पच्छा एगो डंडधरो अतीति, तेन पडुविते सज्जायं करंति ॥

निव्वाघातो पच्छद्धं अस्थार्थः-

[भा. ६१२७] आपुच्छण कितिकम्मे, आवासित खलिय पडिय वाघाते ।

इंदिय दिसाए तारा, वासमसज्जाइयं चव ॥

चू-निव्वाघाए दोन्नि जना गुरुं पुच्छंति - कालं घेच्छामो, गुरुणा अब्भणुन्ना, कितिकम्मं ति वंदनं दाउं डंडगं घेत्तुं उवउत्ता आवस्सियमासज्जं करंता पमज्जंता य निग्गच्छंति । अंतरे य जइ पक्खलंति पडंति वा वत्थादि वा विलग्गति कितिकम्मादि किंचि वितहं करंति, गुरु वा किंचि पडिच्छंतो वितहं करंति तो कालवाघातो । इमा कालभूमीए पडियरणविधी - इंदिएहिं उवउत्ता

पडियरंता । “दिसं” ति जत्थ चउरोवि दिसाओ दिस्संति, उड्डम्मि तिन्नि तारा जति दीसंति । जइ पुण अनुवउत्ता अनिद्धो वा इंदियविसयो । दिस ति दिसामोहो दिसाओ तारगाओ वा न दीसंति, वासं वा पडति असज्जाइयं च जातं, तो कालवधो ॥ किंच-

[भा. ६१२८] जति पुण गच्छंताणं, छीतं जोतिं च तो नियतेति ।

निव्वाघाते दोन्नि उ, अच्छंति दिसा निरिक्खंता ॥

चू- तेसिं चैव गुरुसमिवातो कालभूमी गच्छंताणं जं अंतरे जति छीयं जोती वा फुसइ तो नियतंति, एवमादिकारणेहिं अक्वाहता ते निव्वाघातेण दो वि कालभूमीए गता संडासगादि विधीए पमज्जिता निसण्णा उवड्डिया वा एक्केक्को दो दिसाओ निरिक्खंता अच्छंति ॥

किं च तत्थ कालभूमीए ठिता-

[भा. ६१२९] सज्जायमचितेता, कणगं दड्ढण तो नियट्ठंति ।

पत्तेयं डंडधारी, मा बोलं गंडए उवमा ॥

चू- तत्थ सज्जायं अकरेंता अच्छंति, कारवेलं च पडियरंता । जइ गिम्हे तिन्नि, सिसिरे पंच, वासासु सत्त कणगा पिकखेज्जा तहा वि नियतंति । अह निव्वाघाएण पत्ता कालगहणवेलाए ताहे जो डंडधारी सो अंतो पविसित्ता साहुसमीवे भणाति-बहुपडिपुण्णा कालवेला, मा बोलं करेह । तत्थ गंडगोवमा पुव्वभणिया कज्जति ॥

[भा. ६१३०] गंडघोसिते बहुएहि सुतम्मी सेसगाण दंडो उ ।

अह तं बहूहिं न सुयं, तो डंडो गंडए होति ॥

चू- जहा लोगे गोमादिगंडगेणाघोसिए बहूहिं सुए धेवेसु असुए गोमादि किच्चं अकरेंतो सुदंडो भवति, बहूहिं असुए गंडगस्स डंडो भवति । तहा इहं पि उपसंहारेयव्वं ॥ ततो डंडधरे निग्गते कालग्गाही उट्टेइ, सो कालग्गाही इमेरिसो-

[भा. ६१३१] पियधम्मो दढधम्मो, संविग्गो चैव वज्जभीरू य ।

खेयन्नो य अभीरू, कालं पडिलेहए साहू ॥

चू- पियधम्मो दढधम्मो य । एत्थ चउभंगो, तत्थ इमो पढमो भंगो-निच्चं संसारभउव्विगचित्तो संविग्गो, वज्जं-पावं तस्स भीरू वज्जभीरू, जहा तं न भवति तहा जयति, एत्थ कालविहिजाणगो खेयन्नो, सत्तमंतो अभीरू एरिसो साधू कालं पडिलेहेइ, पडिजग्गति - गृण्हातीत्यर्थः ॥

ते य तं वेलं पडियरेंता इमेरिसं कालं ति-

[भा. ६१३२] कालो संजा य तहा, दो वि समप्पेंति जह समं चैव ।

तह तं तुलेति कालं, चरिमदिसिं वा असज्जायं ॥

चू- संजाए धरेंतीए कालगहणमाढत्तं, तं कालगहणं संजाए जं सेसं एते दो वि जहा समं समप्पेंति तहा तं कालवेलं तुलेंति, अहवा - तिसु उत्तरादियासु संजं गेण्हंति । “चरिम” ति अवरा तीए ववगयसंजाते वि गिण्हंति न दोसो ॥ सोकालग्गाही वेलं तुलेत्ता कालभूमीओ संदिसावणनिमित्तं गुरुपादमूलं गच्छति । तत्थ इमा विधी-

[भा. ६१३३] आउत्तपुव्वभणिते, अनपुच्छा खलिय पडिय वाघाते ।

भासंतमूढसंकिय, इंदियविसए य अमण्णुने ॥

शू- जहा निगच्छमाणो आउत्तो निग्गतो तथा पविसंतो वि आउत्तो पविसंति, पुव्वनिग्गतो चेव जइ अनापुच्छए कालं गेण्हति पविसंतो वि जति खलति पडति वा एत्थ वि कालुवघातो । अहवा “वाघाए” त्ति किरियासु वा मूढो अभिघातो लेद्धइट्टालादिणा । भासंतमूढपच्छद्धं-सान्यासिकं उदरि वक्ष्यमाणं, अहवा - एत्थ वि इमो अत्थो भाणियव्वो - वंदनं देंतो अन्नं भासंतो देति वंदनं दुओ न ददाति, किरियासु वा मूढो, आवत्तादिसु वा संका - “कया न कय” त्ति, वंदनं देतस्स इंदियविसओ वा अमणुन्नमागओ ॥

[भा. ६१३४] तिनीहिया नमोक्कारे, काउस्सग्गे य पंचमगलए ।

कित्तिकम्मं च करेत्ता, बितिओ कालं च पडियरती ॥

शू- पविसंतो तिन्नि तिनीहियाओ करेति, नमो खमासमणाणं ति नमोक्कारं करेति, इरियावहियाए पंच उस्सासकालियं उस्सगं करेति, उस्सारिए णमो अरहंताणं ति पंचमगलं चेव कइति, ताहे कित्तिकम्मं बारसावत्तं वंदनं देति, भणति य-संदिसह पादोसियं कालं गेण्हामो, गुरुवयणं गेण्हह ति । एवं जाव कालग्गाही संदिसावेत्ता आगच्छति । ताव बितिउ त्ति डंडधरो सो कालं पडियरेति ॥ पुणो पुव्वुत्तेण विधिणा निग्गतो कालग्गाही-

[भा. ६१३५] थोवावसेसियाए, संझाए टाति उत्तराहुत्तो ।

चउवीसग दुमपुप्फिय, पुव्वि य एक्केक्क य दिसाए ॥

शू- उत्तराहुत्तो उत्तराभिमुखो डंडधारीवि वामपासे रिजु तिरियं डंडधारी पुव्वाभिमुहो ठायति कालगहणनिमित्तं च अडुस्सास काउस्सगं करेति, अन्ने पंचूसासियं करेति, उस्सारिए चउवीसत्थ दुमपुप्फियं सामणपुव्वयं च, एए तिन्नि अक्खलिए अनुपेहेत्ता पच्छा पुव्वा एए चेव तिन्नि अनुपेहेइ, एवं दक्खिणाए ॥ अवरए य गेण्हंतस्स इमे उवघाया जाणियव्वा-

[भा. ६१३६] बिंदू य छीय परिनय, सगणे वा संकिए भवे तिण्हं ।

भासंत मूढ संकिय, इंदियविसए य अमणुन्ने ॥

शू- गेण्हंतस्स जइ अंगे उदग बिंदू पडेज्ज, अप्पणा परेण वा जति छीतं, अज्झयणं कइं तस्स जति अन्नओ भावो परिणतो अनुपयुक्तेत्यर्थः । सगणे सगच्छे तिण्हं साधूणं गज्जिए संका एवं विज्जतादिसु ॥ भासंत पच्छद्धस्स पूर्वन्वस्तस्य इमस्य च विभासा-

[भा. ६१३७] मूढो य दिसज्झयणे, भासंतो वा वि गेण्हति न सुज्झे ।

अन्नं च दिसज्झयणं, संकंतोऽनिद्धविसए य ॥

शू- दिसामोहो संजातो । अहवा - मूढो दिसं पडुच्च अज्झयणं दा । कइं ? उच्यते-पढमे उत्तराहुत्तेण ठायव्वं सो पुण पुव्वहुत्तो पढमं ठायति । अज्झयणेषु वि पढमं चउवीसत्थओ सो पुण मूढत्तणओ दुमपुप्फियं सामन्नपुव्विय वा कइति, फुडमेव जनाभिलावेण भासंतो कइइ, बुडुडुडेतो वा गेण्हइ, एवं म सुज्झइ । “संकंतो” त्ति पुव्वं उत्तराहुत्तेण ठाउं ततो पुव्वाहुत्तेण ठायव्वं, सो पुण उत्तराओ अवरहुत्तो ठायति, अज्झयणेषु वि चउवीसत्थयाओ अन्नं चेव खुड्डियायारकहादि अज्झयणं संकमति, अहवा - संकति किं अमुगीए दिसाए ठितो “ण व” त्ति ?, अज्झयणे वि किं कइियं न व त्ति ? “इंदियविसए य अमणुन्ने” त्ति अनिद्धो पत्तो, जहा सोइंदिएण रुदितं वंतरेण वा अट्टट्टहासं कृतं, रूवे विभीसगादिविकृते रूवं दिद्धं, गंधे कलेवरादिगंधो,

रसस्तत्रैव, स्पर्शे अग्निज्वालादि, अहवा - इष्टेषु रागं गच्छइ, अनिष्टेषु इंदियविसएसु दोसं, एवमादि उवघायवज्जियं कालं घेतुं कालनिवेदणाए गुरुसमीवं गच्छंति ॥

तस्स इमं भण्णति-

[भा. ६१३८] जो वच्चंतम्मि विधी, आगच्छंतम्मि होति सो चेव ।
जं एत्थं नाणत्तं, तमहं वोच्छं समासेणं ॥

एसा गाहा भद्दबाहुकया । ईए अतिदेसे कए वि सिद्धसेनखमासमणो पुव्वद्धस्स भणियं अतिदेसं वक्खाणेति-

[भा. ६१३९] आवस्सिया णिसीहिय, अकरण आवडण पडणजोतिक्वे ।
अपमज्जिते य भीते, छीए छिन्ने व कालवहो ॥

घू- जति नितो आवस्सियं न करेति पविसंतो वा निसीहियं, अहवा-अकरणमिति आसज्जं न करेति कालभूमीतो गुरुसमीवं पड्डियस्स जति अतरेण साणमज्जारादी छिंदत, सेसा पदा पुव्व-भणिता । एतेसु सव्वेसु कालवधो भवति ॥

[भा. ६१४०] गोणादिकालभूमी, व होज्ज संसप्पगा व उड्डेज्जा ।
कविहसिय विज्जु गज्जिय, जक्खालित्ते य कालवहो ॥

घू- पढमयाए गुरुं आपुच्छित्ता कालभूमिं गतो, जति कालभूमीए गोणं सिण्णं संसप्पगा वा उट्ठिता पेक्खेज्ज तो नियत्तए, जइ कालं पडिलेहेतस्स गेण्हंतस्स वा निवेदणाए वा गच्छंतस्स कविहसियादी, एएहिं कालवधो भवति, कविहसितं नाम आगासे विकृतरूपं मुखं वानरं सरिसं हासं करेज्ज, सेसा पदा गयत्था ॥ कालग्गाही निव्वाघाएण गुरुसमीवमागओ-

[भा. ६१४१] इरियावहिया हत्थंतरे वि मंगलनिवेदनं दारे ।
सव्वेहि वि पड्डविए, पच्छा करणं अकरणं वा ॥

घू- जइ वि गुरुस्स हतथंतरमित्ते कालो गहितो तहावि कालपवेदणाए इरियावहिया पडिक्कमियव्वा, पंचुस्सासमेत्तं कालं उस्सगं करेइ, उस्सारि ए वि पंचमंगलं ठियाण कइइ, ताहे वदनं दाउं कालं निवेदेति । सुद्धो पाउसिगकाले ति ताहे डंडधरं मोत्तुं सेसा सव्वे जुगवं पड्डवेत्ति ॥ किं कारणं ?, उच्यते पुव्वं जम्मरुगदिट्ठंतो ति-

[भा. ६१४२] सन्निहिताण वडारो, पड्डवित पमादि नो दए कालं ।
बाहिट्ठित्ते पडिचरण, पविसति ताहे य दंडधरो ॥

घू- वडो वंटगो विभागो एगट्ठं । आरिओ आगारितो सारितो वा एगट्ठं । वडेण आरितो वडारो, जहा सो वडारो सन्निहियाण मरुताण लब्भति न परोक्खस्स तहा देसकहादिपमादिस्स पच्छा कालं न देति ॥ “बाहिट्ठित्ते” पच्छद्धं कंठं । “सव्वेहि वि” पच्छद्धं, अस्य व्याख्या-

[भा. ६१४३] पड्डवित वंदिते ताहे पुच्छति केन किं सुतं भंते ! ।
ते वि य कहंति सव्वं, जं जेण सुतं च दिट्ठं वा ॥

घू- डंडधरेण पड्डविते वंदिए एव सव्वेहिं वि पड्डविते पुच्छा भवति- “अज्जो केण किं सुयं दिट्ठ वा ? दंडधरो पुच्छति-अन्नो वा । ते वि सव्वं कहंति, जति सव्वेहिं भणियं-“न किंचि दिट्ठं सुयं वा” तो सुद्धं, करेति सज्जायं । अह एणेण वि फुडं ति विज्जमादि दिट्ठं, गज्जितादि वा सुतं, ततो असुद्धे न करेति ॥ अह संकितो-

[भा. ६१४४] एकस्स दोण्ह वा संकितम्मि कीरइ न कीरई तिण्हं ।
सगणम्मि संकिते पर-गणम्मि गुंतुं न पुच्छंति ॥

चू- जति एगेण संदिद्धं सुतं वा तो कीरति सज्जाओ, दोण्ह वि संदिद्धे कीरइ, तिण्हं विज्जुमादिसंदेहे न कीरइ सज्जातो तिण्हं अन्नोन्नसंदेहे कीरइ, सगणसंकिते परगणवयणतो सज्जाओ न कायव्वो । खेतविभागेण तेसि चैव असज्जाइयसंभवो ॥ “जं एत्थ नाणत्तं तमहं वोच्छं समासेणं” ति अस्यार्थः-

[भा. ६१४५] कालचउक्के नाणत्तगं तु पादोसियाए सव्वे वि ।
समयं पडुवयंती, सेसेसु समं व विसमं वा ॥

चू- एयं सव्वं पादोसिकाले भणियं । इदानिं चउसु कालेसु किंचि सामण्णं, किं चि विसेसियं भणामिपादोसिए डंडधरं एक्कं मोत्तुं सेसा सव्वे जुगवं पडुवेंति । सेसेसु तिसु अहरत्त वेरत्तिय पाभातिए य समं वा विसमं वा पडुवेंति ॥ किं चान्यत्-

[भा. ६१४६] इंदियमाउत्ताणं, हणंति कणगा उ तिन्नि उक्कोसं ।
वासासु य तिन्नि दिसा, उदुबद्धे तारगा तिन्नि ॥

चू- सुदु इंदियउवत्तेहि सव्वकाले पडिजागियव्वा घेतव्वा । कणगेसु कालसंखाकओ विसेसओ ? भण्णति - तिन्नि सिग्घमुवहणंति ति तेन उक्कोसं भण्णति, चिरेण उवघातो ति तेन सत्त जहन्ने, सेसं मज्झिमं ॥ अस्य व्याख्या-

[भा. ६१४७] कणगा हणंति कालं, ति पंच सत्तेव धिंसिसिरवासे ।
उक्का उ सरेहगा, पगासजुत्ताव नायव्वा ॥

चू- गणगा गिम्हे सिसिरे पंच वासासु सत्त उवहणंति, उक्का एक्का चैव उवहनति कालं कणगो सण्हरेहो पगासविरहितो य, उक्का महंतरेहा पगासकारिणी य, अहवा - रेहविरहितो वि फुलिंगो पहासुकारो उक्का चैव ॥ “वासासु य तिन्नि दिसा” अस्य व्याख्या-

[भा. ६१४८] वासासु व तिन्नि दिसा, हर्वति पाभातियम्मि कालम्मि ।
सेसेसु तिसु वि चउरो, उडुम्मि चतुरो चतुदिसिं पि ।

चू- जत्थ ठितो वासकाले तिन्नि विदिसा पेक्खइ, तत्थ ठितो पभातियं कालं गेण्हति, सेसेसु तिसु वि कालेसु वासासु चैव । जत्थ ठितो चउरो दिसाविभागे पेच्छति तत्थ ठितो गेण्हइ ॥ “उदुबद्धे तारगा तिन्नि” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६१४९] तिसु तिन्नि तारगाओ, उडुम्मि पाभाइए अदिट्ठे वि ।
वासासु अतारागा, चउरो छन्ने निविट्ठो वि ॥

चू- तिसु कालेसु पाउसिते अहरत्तिए य जहन्नेण जति तिन्नि तारगा पेक्खंति तो गेण्हंति, उदुबद्धे चैव अब्भादिसंधडे जति वि एक्कं पि तारं न पेक्खंति तहा वि पभातियं कालं गेण्हंति, वासाकाले पुण चउरो वि काला अब्भसंधडे तारासु अदीसंतीसु गिण्हंति ॥

“छन्ने निविट्ठो वि” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६१५०] ठागासति बिंदूसु व, गेण्हति विट्ठो वि पच्छिमं कालं ।
पडियरति बहिं एक्को, गेण्हति अंतठिओ एक्को ॥

चू-जति वसहिस्स बाहिं कालगाहिस्स ठागो नऽत्थि ताहे अंतो छन्ने उद्धट्ठितो गेण्हति, अह उद्धट्ठियस्स वि अंतो ठाओ नत्थि, ताहे अंतो छन्ने चेव निविट्ठो गेण्हति । बाहिं ठितो य एक्को पडियरत्ति, वासबिंदूसु पडंतीसु नियमा अंतो ठिओ गिण्हइ, तत्थ वि उद्धट्ठिओ निसण्णो वा, नवरं - पडियरगो वि चेव टिओ पडियरइ । एस पाभाइए गच्छुवग्गहट्ठा अववायविही, सेसा काला ठागासति न घेतव्वा आइण्णओ वा जाणियव्वं ॥

कस्स कालस्स कं दिसं अभिमुहेहिं पुव्वं थायव्वमिति भण्णति-

[भा. ६१५१] पादोसिय अद्धरत्ते, उत्तरदिसि पुव्वपेहए कालं ।
वेरत्तियम्मि भयणा, पुव्वदिसा पच्छिमे काले ॥

चू- पादोसिए अद्धरत्तिए नियमा उत्तरमुहो ठाति, वेरत्तिए भयणि त्ति इच्छा, उत्तरमुहो पुव्वमुहो वा, पाभातिए पुव्वं - नियमा पुव्वमुहो ॥ इदानीं कालग्गहणं पमाणं भण्णति-

[भा. ६१५२] कालचउक्कं उक्कोसएण जहन्नेण तिगं तु बोधव्वं ।
बित्तियपदम्मि दुगं तु, मातिट्ठाणा विमुक्कणां ॥

चू- उस्सग्गे उक्कोसेण चउरो काला घेपंति, उस्सग्गे चेव - जहन्नेण तिगं भण्णति । “बित्तियपदं” ति - अववादो, तेन कालदुगं भवति, अमायाविनः कारणे अगृह्णानस्येत्यर्थः । अहवा - उक्कोसेण चउक्कं भण्णति । अहवा - जहन्ने हाणिपदे तिगं भवति, एकम्मि अगहिते इत्यर्थः । बित्तिए हानिपदे दुगं भवति, द्वयोरग्रहणादित्यर्थः । एवं अमायाविणो तिन्नि वा अगेण्हंतस्स एक्को भवति । अहवा - मायाविमुक्तस्य कारणे एकमपि कालं अ गृह्णतः न दोषः, प्रायश्चित्तं वा न भवति ॥ कहं पुण कालचउक्कं ?, उच्यते-

[भा. ६१५३] फिडितम्मि अद्धरत्ते, कालं घेतुं सुवंति जागरिता ।
ताहे गुरु गुणंती, चउत्थो सव्वे गुरु सुवति ॥

चू- पादोसियं कालं घेतुं पोरिसिं काउं पुण्णपोरिसीए सुत्तपाढी सुवंति, अत्थचिंतणा उक्कालियपाढिणो य जागरंति जाव अद्धरत्तो । ततो फिडिए अद्धरत्ते कालं घेतुं ते जागरिता सुवंति, ताहे गुरु उद्धित्ता गुणंति जाव चरिमो जामो पत्तो । चरिमे जामे सव्वे उद्धित्ता वेरत्तियं घेतुं सज्झायं करंति ताहे गुरु सुवंति । पत्ते पाभातिते काले जो पभातियकालं घेच्छिहिति सो कालस्स पडिक्कमिउ पाभाइयकालं गेण्हइ, सेसा कालवेलाए कालस्स पडिक्कमंति, तओ आवस्सयं करंति। एवं चउरो काला भवंति ॥ तिन्नि कहं ?, उच्यते - पाभातिते अगहिते सेसा तिन्नि भवे । अहवा-

[भा. ६१५४] गहितम्मि अद्धरत्ते, वेरत्तिय अगहिते भवे तिन्नि ।
वेरत्तिय अद्धरत्ते, अतिउवओगा भवे दुत्ति ॥

चू- वेरत्तिए अग्गहिए सेसेसु गहितेसु तिन्नि, अद्धरत्तिए वा अगहिते तिन्नि, पादोसिए वा अग्गहिते तिन्नि । दोन्नि कहं ?, उच्यते । पादोसियअद्धरत्तिएसु गहिएसु सेसेसु अग्गहिएसु दोन्नि भवे । अहवा - पादोसिए वेरत्तिए य गहिते दोन्नि । अहवा - पादोसितपभातितेसु गहिएसु सेसेसु अग्गहिएसु दोन्नि, एस कप्पो विकप्पे । पादोसिएण चेव अनुवहतेण उवओगतो सुपडिजग्गिएण सव्वकाले पढंति न दोसो । अहवा - अद्धरत्तियवेरत्तियगहिते दोन्नि । अधवा - अद्धरत्तियपभातिएसु गहितेसु दोन्नि । अहवा - वेरत्तियपभातिएसु दोन्नि । जया एक्को ततो

अन्नतरोगेण्हति । कालंचउक्ककारणा इमे - कालचउक्कगहणं उस्सगतो विही चेव ।

अहवा - पाओसिए गहिए उवहते अहरत्ते घेतुं सज्झायं करेति, तम्मि वि उवहते वेरत्तियं घेतुं सज्झायं करेति, पाभातितो दिवसद्धा घेतव्वो चेव एवं कालचउक्कं दिट्ठं । अनुवहते पुण पाउसिते सुपडिजग्गिते सव्वरातिं पढंति, अहरत्तिएण वि वेरत्तियं पढंति, वेरत्तिएण अनुवहते सुडिजग्गितेण पाभातियमसुद्धे दिट्ठं दिवसतो वि पढंति । कालचउक्के अग्गहणकारणा इमे - पादोसियं न गेण्हति, असिवादिकारणतो न सुज्झति वा, पादोसिएण वा सुप्पडिजग्गितेण पढंति न गेण्हइ, वेरत्तिय कारणतो न सुज्झति वा पादोसिय अहरत्तिएण वा पढति त्ति न गेण्हति, पाभातितं न गेण्हति, कारणतो न सुज्झति वा ॥

इदानिं पाभातिकालग्गहणे विधिपत्तेयं भणामि-

[भा. ६१५५] पाभाइतम्मि काले, संचिक्खे तिन्नि छीयरुणाइं ।
परवयणे खरमदी, पावासिय एवमादीणि ॥

चू- पाभातियम्मि काले गहणविधी य । तत्थ गहणविधी इम-

[भा. ६१५६] नवकालवेलसेसे, उवग्गहिय अट्टया पडिक्कमते ।
न पडिक्कमते वेगो, नववारहते धुवमसज्झाओ ॥

चू-दिवसतो सज्झायविरहियाण देसादिकहासंभवे वज्जणद्धा, मेहावीतराण य पलिभंगवज्जणद्धा, एवं सव्वसिमणुग्गहद्धा णवंकालग्गहणकाला पआभातिए अब्भणुन्नाया, अतो नवकालग्गहवेलाहि पाभातियकालग्गाही कालस्स पडिक्कमति, सेसा वि तं वेलं उवउत्ता चिट्ठंति कालस्स तं वेलं पडिक्कमति वा न वा । एगो नियमा न पडिक्कमइ, जइ छीयरुयादीहिं न सुज्झिहिति तो सो चेव वेरत्तिओ पडिग्गहिओ होहिति त्ति, सो वि पडिक्कतेसुं गुर्स कालं वेदिता अनुदिए सूरिए कालस्स पडिक्कमते, जति य घेप्पमाणो नववारा उवहओ कालो तो नज्जति जहा धुवमसज्झाइयमत्थि, न करेति सज्झायं ॥ नववारग्गहणविधी इमो । “संचिक्ख तिन्नि छीयरुणाणि” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६१५७] एक्केओ तिन्नि वारा, छीतादिहतम्मि गेण्हती कालं ।
चोदेति खरो बारस, अनिट्ठविसए व कालवहो ॥

चू-एक्कस्स गेण्हतो छीयरुयादिहते संचिक्खति त्ति गहणा विरमतीत्यर्थः, पुणो गेण्हइ, एवं तिन्नि वारा । ततो परं अन्नो अन्नम्मि थंडिले तिन्नि वारा । तस्स वि उवहते अन्नो अन्नम्मि थंडिले तिन्नि वारा । तिण्हं असतीते दोन्नि जना नववाराओ पूरेति । दोण्ह वि असतीए एक्को चेव नववाराओ पूरेति । थंडिलेसु वि अववातो तिसु दोसु वा एक्कम्मि वा गेण्हति । “परवयणे खरमादि” त्ति अस्य व्याख्या - “चोदेति खरो पच्छद्धं । चोदगाह - “जइ रुदितमणिट्ठे कालवहो ततो खरेण रडिते बारस वरिसे उवहम्मउ । अन्नेसु वि अमिड्ठइदियविसएसु एवं चेव कालवहो भवति ॥

आचार्याह-

[भा. ६१५८] चोदग मानुसनिट्ठे, कालवहो सेसगाण तु पहारे ।
पावासियाए पुव्वं, पन्नवममनिच्छे उग्घाडे ॥

चू-माणुससरे अनिट्ठे कालवहो, सेसगतिरिया तेसिं जति अनिट्ठो पहारसद्धो सुनिज्जति तो कालवहो । “पावासिय” अस्य व्याख्या - पावासिया पच्छद्धं, जति पभातियकालग्गहणवेलाए

पवासियभञ्जा पतिणो गुणे संभरंती दिने दिने रुवेञ्जा तो तीए रुवणवेलाए पुव्वतरो कालो घेतव्वो।
अह सा पि पच्चूसे रुवेञ्ज ताहे दिवा गुंतुं पन्नविज्जति, पन्नवणमनिच्छाए उग्घाडणकाउस्सगो
कीरंति ॥ एवमादीणि त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६१५९] वीसरसद्दरुवंते, अव्वत्तग-डिंभगम्मि मा गिण्हे ।

गोसे दरपड्डवित्ते, तिगुण च्छीयऽण्णहिं पेहे ॥

घू- अच्चायासेण रुवणं तं वीसरस्सरं भण्णति, तं उवहणते । जं पुण महुरसद्दं घोलमाणं च
नोवहणइ । जाव अजंपिरं ताव अव्वत्तं, तं अन्नेणवि विस्सरसरेणं उवहणति, महंतउस्संगरोवणेण
वि उवहणति । पाभातिगकालगहणविधी गया, इदानिं पाभातियड्डवण विधी- “गोसे दर”
पच्छद्दं, गोसि त्ति उदिते आदिच्चे दिसावलोयं करेत्ता पड्डवेंति । दरपड्डवित्ति त्ति अद्ध पड्डवित्ते
जति छीयादिणा भग्गं पड्डवणं अन्नो दिसावलोयं करेत्ता तत्थेव पड्डवेंति, एवं तित्तिववाराए वि ॥
दिसावलोयकरणे इमं कारणं-

[भा. ६१६०] आइन्नपिसित महिगा, पेहंता तिन्नि तिन्नि ठाणाइं ।

नववार खुते कालो, हतो त्ति पढमाए न करेंति ॥

घू- आइन्नपिसियं आतिन्नपोगलं तं काकमादीहिं आनियं होज्ज, महिया वा पड्डिउमारच्चा,
एवमादि एगट्ठाणे तयो वारा उवहते हत्थसयज्जाहिं अन्नं ठाणं गुंतुं पेहंति पड्डिलेहंति पड्डवेंति त्ति
वुत्तं भवति, तत्थ वि पुव्वुत्तविहाणेण तिन्नि वारा पड्डवेंति । एवं बित्तियट्ठाणे वि असुद्धे ततो वि
हत्थसयं अन्नं ठाणं गुंतुं तिन्नि वारा पुव्वुत्तविहाणेण पड्डवेंति, जइ सुद्धं तो करेंति सज्जायं
नववारा । खुत्तादिणा हते नियमा हतो कालो, पढमाए पोरिसीए न करेत्ति सज्जायं ॥

[भा. ६१६१] पड्डित्तिवम्मि सिलोगे, छीते पड्डिलेह तिन्नि अन्नत्थ ।

सोणित्त मुत्त पुरीसे, घाणालोगं परिहरिज्जा ॥

घू- जाय पड्डवणातो तिन्नि दु अज्झयणा सम्भत्ता तदा उवरिं एगो सिलोगो कट्ठियव्वो,
तम्मि समत्ते पड्डवणे सम्पत्ति ॥

“तव्वज्जो ज्ञातो” बित्तियपादो गतत्थो । सोणिय त्ति अस्य व्याख्या

[भा. ६१६२] आलोगम्मि चिलिमिली, गंधे अन्नत्थ गुंतु पकरेंति ।

वाघातिम कालम्भी, गंडगमरुगा नवरि नत्थि ॥

घू- जत्थ सज्जातियं करेंतेहिं सोणियचिरिक्का दिस्संति तत्थ न करेंति सज्जायं, कडगंचिलिमिली
वा अंतरे दाउं करेंति । जत्थ पुण सज्जायं चेव करेंताण मुत्तपुरीसकलेवरादियाण य गंधो,
अन्नम्मि वा असुभगंधे आगच्छंते तत्थ सज्जायं न करेंति, अन्नत्थ गुंतुं करेंति । अन्नं पि
बंधणसेहणादि आलोगं परिहरिज्जा । एयं सव्वं निव्वाघातकाले भणितं । वाघातिमकाले वि एवं
चेव । नवरं - गडगमर अदिट्ठंता न भवंति ॥

[भा. ६१६३] एत्तेसामन्नतरे, असज्जाते जो करेइ सज्जायं ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त विराधनं पावे ॥

[भा. ६१६४] बित्तियागाढे सागारियादि कालगत अहव वोच्छेदे ।

एतेहि कारणेहिं, जयणाए कप्पती काउं ॥

मू. (१३४७) जे भिक्खू अप्पणो असज्जाइए सज्जायं करेइ, करेतं वा सातिज्जति ॥

चू-अप्पणो सरीरसमुत्थे असज्जातिते सज्जाओ अप्पणा न कायव्वो, परस्स पुण कायव्वो, परस्स पुण वायणा दायव्वा । महंतेसु गच्छेसु अब्बाउलत्तणओ समणीण य निच्चोउयसंभवो मा सज्जाओ न भविस्सति, तेन वायणसुत्ते विही भण्णति । आयसमुत्थमसज्जाइयस्स इमे भेदा-

[भा. ६१६५] अब्बाउलाण निच्चोउयाण मा होज्ज निच्चऽसज्जाओ ।

अदिसा भगंदलादिसु, इति वायणसुत्तसंबंधो ॥

[भा. ६१६६] आतसमुत्थमसज्जाइयं तु एगविहं होति दुविहं वा ।

एगविह समणाणं, दुविहं पुण होति समणीणं ॥

चू-एगविहं समणाणं तं च व्रणे भवति, समणीणं दुविहं व्रणे उदुसंभवे च ॥

इमं व्रणे विहाणं-

[भा. ६१६७] धोतम्मि य निप्पगले, बंधा तिन्नेव होति उक्कोसा ।

परिगलमाणे जयणा, दुविहम्मि य होति कायव्वा ॥

चू-पढमं विय व्रणो हत्थसयस्स बाहिरतो धोविउं निप्पगलो कतो ततो परिगलंते तिन्नि बंधा उक्कोसेण करेतो वाएति । दुविहं व्रणसंभवं उउयं च, दुविहे वि एवं पट्टगजयणा कायव्वा ॥

[भा. ६१६८] समणो उ वणे व भगंदले व बंधेक्का उ वाएति ।

तह वि गलंते छारं, दाउं दो तिन्नि वा बंधे ॥

चू-“व्रणे धोयणणिप्पगले हत्थसयबाहिरतो पट्टग दाउं वाएइ, परिगलमाणेण भिन्ने तम्मि पट्टगे तस्सेव उवरिं छारं दाउं पुणो पट्टगं देति वातेति य, एवं ततियं पि पट्टगं बंधेज्जा वायणं च देख, ततो परं परिगलमाणे हत्थसयबाहिरं गुंतुं व्रणं पट्टगे य धोविउं पुणो एतेणेव क्रमेण वाएति । अहवा - अन्तथ गुंतुं पढंति ॥

[भा. ६१६९] एमेव य समणीणं, वणम्मि इतरम्मि सत्तबंधा उ ।

तह वि य अठायममाणे, धोऊणं अहव अन्तथ ॥

चू-इयरंति उडुअं एवं चेव, नवरं - सत्तबंधा उक्कोसेण कायव्वा, तह वि अडुंते हत्थसयबाहिरतो धोविउं पुणो वाएति, अहवा - अन्तथ पढंति ॥

[भा. ६१७०] एतेसामण्णतरे, असज्जाए अप्पणो व सज्जायं ।

जो कुणति अजयणाए, सो पावति आणमादीणि ॥

आणादिया य दोसा भवंति । इमे य-

[भा. ६१७१] सुयनाणम्मि य भत्ती, लोगविरुद्धं पमत्तछलणा य ।

विज्जासाहण वड्गुण्ण धम्मयाए य मा कुणसु ॥

चू-सुयणाणे अनुवचारतो अभत्ती भवति । अहवा - सुयणाणभत्तिरागेण असज्जातिते सज्जायं मा कुणसु, उवदेसो एस-जं लोगधम्मविरुद्धं च तं न कायव्वं । अविहीए पमत्तो लब्भति तं देवया छलेज्ज । जहा विज्जासाहणवड्गुण्णयाए विद्या न सिज्जति तहा इहं पि कम्मखओ न भवइ । वैगुण्यं वैधर्मता - विपरीतभावेत्यर्थः । “धम्मयाए य” सुयवम्मस्सएस धम्मो जं असज्जाइए सज्जायवज्जणं न करेतो सुयणाणायां विराहेइ, तम्हा मा कुणसु ॥ चोदकाह - “जति दंतअडि-

मंससोणियादी असज्जाया, ननु देहो एयमतो चेव, कहं तेन सज्जायं करेह ?” आचार्याह-

[भा. ६१७२] कामं देहावयवा, दंतादी अवजुता तह विवज्जा ।
अनवजुता उ न वज्जा, इति लोगे उत्तरे चेवं ॥

चू-कामं चोदगाभिष्यायअनुमयत्ये सच्चं, तम्मयो देहोवि । सरीराओ अवजुत ति पृथगभावा ते वज्जनिज्जा, जे पुण अनवजुया तत्थत्था ते न वज्जनिज्जा, इति उपप्रदर्शने । एवं लोके वृद्धं, लोकोत्तरेऽप्येवमित्यर्थः ॥ किं चान्यत्-

[भा. ६१७३] अब्भंतमललित्तो, वि कुणति देवाण अच्चणं लोए ।
बाहिरमललित्तो पुण, न कुणइ अवेनेइ य ततो णं ॥

चू-अब्भंतरा मूत्रपुरीषादी, तेहिं चेव बाहिरे उवलित्तो कुणइ तो अवण्णं करेइ ॥ किं चान्यत्-
[भा. ६१७४] आउट्टियावराहं, सन्निहिता न खमए जहा पडिमा ।
इय परलोए दंडो, पमत्तछलणा य इति आणा ॥

चू- जाय पडिमा सन्निहिय ति-देवयाअधिड्डिता, सा जति कोइ अनादिएण आउट्टित ति जाणंतो बाहिरमललित्तो तं पडिम छिवति, अच्चणं वा से कुणइ तो न खमइ, खेत्तादि करेइ, रोणं च जणेइ, मारेइ वा । इय ति - एवं जो असज्जाइए सज्जायं करेति तस्स नाणायारविराहणाए कम्मबंधो, एस से परलोइओ दंडो, इह लोए पमत्तं देवता छलेज्ज स्यात् । आणादिविराधना वा धुवा चेव ॥ कोइ इमेहिं अप्पसत्थकारणेहिं असज्जाइए सज्जायं करेज्ज-

[भा. ६१७५] रागा दोसा मोहा, असज्जाए जो करेज्ज सज्जायं ।
आसायणा तु का से, को वा भणितो अनायारो ॥

चू- रागेण दोसेण वा करेज्ज । अहवा - दरिसणमोहमोहितो भणेज्ज - का अमुत्तस्स णाणस्स आसायणा ? को वा तस्स अनायारो ? - नास्तीत्यर्थः ॥ एतेसिं इमा विभासा-

[भा. ६१७६] गणिसद्दमाइमहितो, रागे दोसेण न सहती सद्दं ।
सव्वमसज्जायमयं, एमादी होति मोहाओ ॥

चू-महिओ ति हृष्टतुष्टनदितो, परेण गणिवायगो वाहरिज्जंतो भवति, तदभिलासी असज्जातिए एवं सज्जायं करेइ, एवं रागे । दोसेण - किं वा गणी वाहरिज्जति वायगो ? अहं पि अधिज्जापि जेण एयस्स पडिसवत्तिभूतो भवामि, जम्हा जीवसरीरावयवो-असज्जायमयं न श्रद्धधातीत्यर्थः ॥
इमे दोसा-

[भा. ६१७७] उम्मायं च लभेज्जा, रोगायकं च पाउणे दीहं ।
तित्थकरभासियाओ, खिप्यं धम्माओ भंसेज्जा ॥

चू- कित्तादिगो उम्मातो, चिरकालिगो रोगो, आसुधाती आयको - एस वा पावेज्ज, धम्माओ भंसो, मिच्छादिद्वी वा भवति, चरित्ताओ वा परिवडति ॥

[भा. ६१७८] इह लोए फलमेयं, परलोए फलं न देंति विज्जाओ ।
आसायमा सुयस्स च, कुव्वति दीहं तु संसारं ॥

चू- सुयनाणायारविवरीयकारी जो सो नाणावरनिज्जं कम्मं बंधति, तदुदयाओ य विज्जाओ कयोवचाराओ वि फलं न देंति-ण सिद्धयंतीत्यर्थः, विधीए अकरणं परिभवो एवं सुतासादणा,

अविधीए वट्टंतो नियमा अट्टकम्मपगतीओ बंधइ, हस्सट्टितियाओ दीहठिईओ करेइ, मंदानुभावा य तिव्वानुभावाओ करेइ, अप्पपदेसाओ य बहुपदेसाओ करेति, एवंकारी य नियमा दीहं संसारं निव्वत्तेति । अहवा - नाणायारविराहणाए दंसणविराहणा, नाणदंसणविराहणाहिं नियमा चरणविराधना । एवं तिण्हं विराधनाए अमोक्खो, अमोक्खे नियमा संसारो ॥

[भा. ६१७९] बितियागाढे सागारियादि कालगत असति वोच्छेदे ।

एएहिं कारणेहि, कप्पति जयणाए काउं जे ॥

चू- सव्वत्थ अनुपेहा, अप्रतिसिद्धादित्यर्थः ।

मू. (१३४८) जे भिक्खू हेड्डिछाईं समोसरणाईं अवाएत्ता उवरिल्लाईं समोसरणाईं वाएइ, वाएंतं वासातिज्जति ॥

[भा. ६१८०] आवासगमादीयं, सुयणाणं जाव बिंदुसाराओ ।

उक्कमओ वादेंतो, पावति आणाइणो दोसा ॥

चू- जं जस्स आदीए तं तस्स हिड्डिल्लं, जं जस्स उवरिल्लं तं तस्स उवरिल्लं, जहा दसवेयालिस्सावस्सगं हेड्डिल्लं, उत्तरज्झयणाण दसवेयालियं हेड्डिल्लं, एवं नेयं जाव बिंदुसारेति ॥

[भा. ६१८१] सुत्तत्थ तदुभयाणं, ओसरणं अहव भावमादीणं ।

तं पुण नियमा अंगं, सुयखंधो अहव अज्झयणं ॥

चू- समोसरणं नाम मेलओ, सो य सुत्तत्थाणं, अहवा - जीवादि नवपदत्थभावाणं । अहवा - दव्वखेत्तकालभावा, एए जत्थ समोसद्धा सव्वे अत्थित्तदुत्तं भवति, तं समासरणं भण्णति । तं पुण किं होज्ज ? उच्यते-अंगं, सुयखंधो, अज्झयणं, उद्देसगो । अंगं जहा आयारो तं अवाएत्ता सुयगडंगं वाएति । सुयखंधो-जहा आवस्सयं तं अवाएत्ता दसवेयालियसुयखंधं वाएति । अज्झयणं जहा सामातितं अवाएत्ता चउवीसत्थयं वाएति, अहवा - सत्थपरिणं अवाएत्ता लोगविजयं वाएति । उद्देसगोसु जहा सत्थपरिण्णाए पढमं सामन्नउद्देसिच अवाएत्ता पुढविक्काउद्देसियं बितियं वाएथइ । एं सुत्तेसु वि दट्टव्वं । अहवा - दोसु सुअक्खंधेसु जहा बंधचरे अवाएत्ता आयारग्गे वाएति । सव्वत्थ उक्कमतो । एवं तस्स आणादिया दोसा चउलहुगा य, अत्थे चउगुरू भण्णति, पभत्तं देवया छलेज्ज ॥ इमो य दोसो-

[भा. ६१८२] उवरिसुयमसदहणं, हेड्डिल्लेहि य अभावित्तमत्तिस ।

नय तं भुज्जो गेण्हति, हानी अन्नेसु वि अवण्णो ॥

चू- हेड्डिल्ला उस्सग्गसुता तेहिं अभाविस्स उवरिल्ला अववादसुया ते न सदहति अतिपरिणामगो भवति, पच्छा वा उस्सगं न रोचेइ अतिक्कामेय ति काउं तं न गेण्हति । अन्नं उवरिं गेण्हति एवं आदिसुत्तस्स हानी नासमित्यर्थः । आदिसुत्तवज्जितो उवरिसु अट्टाणेण य पयत्तेण बहुस्सुतो भण्णति, पुच्छेज्जमाणो य पुच्छं न निव्वहति, जारिसो एस अनायगो तारिसा अन्नो वि एवं अन्नेसिं पि अवण्णो भवति, जन्हा एवमादी दोसा तन्हा परिवाडीए दायव्वं ॥ इमो अववातो-

[भा. ६१८३] नाऊण य वोच्छेदं, पुव्वगते कालियानुज्जेगे य ।

सुत्तत्थ तदुभए वा, उक्कमओ वा वि वाएज्जा ॥

धू- पियधम्म-दढधम्मस्स, निस्सग्गतो परिणामगस्स, संविग्गसभावस्स, विनीयस्स परममेहविनोएरिस्सस्स कालियसुत्ते पुव्वगए च मा वोच्छिज्जउत्ति उक्कमेण वि देज्ज ॥

मू. (१३४९) जे भिक्खू नवबंभवेराइं अवाएत्ता उवरियसुयं वाएइ वाएंत्तं वा सात्तिज्जति ॥

धू- नवबंभचेरगहणेणं सव्वो आयारो गहितो, अहवा - सव्वो चरणानुओगो तं अवाएत्ता उत्तमसुत्तं वाएति, तस्स आणादिया दोसा चउलहुं च ॥ किं पुण तं उत्तमसुत्तं ? उच्यते-

[भा. ६१८४] छेयसुयमुत्तमसुयं, अहवा वी दिट्ठिवाओ भण्णइ उ ।

जं तहि सुत्ते सुत्ते, वण्णिज्जइ चउह अनुओगो ॥

धू-पुव्वद्धं कंठं । अहवा - बंभचेरादी आयारं अवाएत्ता धम्मानुओगं इसिभासियादि वाएति, अहवा - सूरपन्नत्तियाइगणियाणुओगं वाएति, अहवा - दिट्ठिवात्तं दवियानुओगं वाएति, अहवा - जदा चरणानुओगो वातितो तदा धम्मानुओगं अवाएत्ता गणियानुओगं वाएति, एवं उक्कमो चारणियाए सव्वो वि भासियव्वो, एवं सुत्ते । अत्थे वि चरणानुओगस्स अत्थं अवहेत्ता धम्मादियाण अत्थं कहेति । आदेसओ वा चउगुरु । छेदसुयं कम्हा उत्तमसुत्तं ?, भण्णति - जम्हा एत्थ सपायच्छित्तो विधी भण्णति, जम्हा य तेन चरणविसुद्धी करेति, तम्हा तं उत्तमसुत्तं । दिट्ठिवाओ कम्हा ?, उच्यते-जम्हा तत्थ सुत्ते चउरो अनुओगा वण्णिज्जति, सव्वार्हिं नयविहीहिं दव्वा दंसिज्जति, विविधा य इट्ठीओ अतिसता य उप्पज्जति, तम्हा तं उत्तमसुत्तं । एवं सुत्तस्स उक्कमवायणा वज्जिया ॥

अत्थस्स कहं भाणियव्वं ?, उच्यते-

[भा. ६१८५] अपुहुत्ते अनुओगो, चत्तारि दुवार भासई एगो ।

पुहुत्ताणुओगकरणे, ते अत्थ तओ उ वुच्छिन्ना ॥

धू- अहवा - सुत्तवायणं पडुच्च कमो भण्णति, नो अट्ठं पडुवणं । कम्हा ? जम्हा सुत्ते सुत्ते चउरो अनुओगा दंसिज्जति । उक्तं च-

[भा. ६१८६] अपुहुत्ते व कहेत्ते, पुहुत्ते वुक्कमेण वाययंतम्मि ।

पुव्वभणित्ता उ दोसा, वोच्छेदादी मुणेयव्वा ॥

धू- नवरं - वोच्छिज्जति एगसुत्ते चउण्हमनुओगाणं जा कहणविधी सा पुहुत्तकरणेण वोच्छिण्णा, न संपयं पवत्तइ नज्जइ वा, अहवा - तेसिं अत्थाण कहणसरूवेण एगसुत्ते ववत्थाणं वोच्छिण्णं पृथक् स्थापितमित्थर्यः ॥ केन पुहत्तीकयं ?, उच्यते- बलवुट्ठिमैहाधारणाहाणीं नाउं विज्जं दुव्वलियपूसमितं च पडुच्च-

[भा. ६१८७] देविंदवदिएहिं, महानुभागेहि रक्खि अज्जेहिं ।

जुगमासज्ज विभत्तो, अनुओगो तो कओ चउहा ॥

के पुण ते चउरो अनुओगा ?, उच्यते-

[भा. ६१८८] कालियसुयं च इसिभासियाणि तइयाए सूरपन्नत्ती ।

जुगमासज्ज विभत्तो, अनुओगो तो कओ चउहा ॥

धू- अहवा - किं कारणं नयवज्जितो चरणानुओगो पढमं दारठवियं ?, उच्यते-

[भा. ६१८९] नयवज्जिओ वि हु अलं, दुक्खक्खयकारओ सुविहियाणं ।

चरणकरणानुओगो, तेन कयमिणं पढमदारं ॥

चू- शिष्याह - “कालियसुयं आयारादि एक्कारस अंगा, तत्थ पकप्पो आयारगतो । जे पुन अंगबाहिरा छेयसुयज्झयणमा ते कत्थ अनुओगे वत्तव्वा ? उच्यते-

[भा. ६१९०] जं च महाकप्पसुयं, जानि य सेसाइं छेदसुत्ताइं ।

चरणकरणानुयोगो, त्ति कालियछेओवगयाणि य ॥

चू- आवस्सयं देसवेयालियं चरणधम्मगणियदवियाण पुहत्ताणुओगे । कमठवे कारण इमं-

[भा. ६१९१] अपुहत्ते वि हु चरणं, पढमं वण्णिज्जते ततो धम्मो ।

गणित दवियाणि वि ततो, सो चेव गमो पुहत्ते वी ॥

तेसु पण जुगवं वण्णिज्जमाणेसु इमा विधी-

[भा. ६१९२] एक्केक्कम्मिउ सुत्ते, चउण्ह दाराण आसि तु विभासा ।

दारे दारे य नया, गाहगगेण्हंतए पप्प ॥

चू- सुत्ते सुत्ते चउरो दार त्ति अनुओगा, पुणो एक्केक्को अनुओगो नएहिं चिंतिज्जंति, ते य नया गाहगं पडुच्च गिण्हंतगं वा संखेववित्थरेहिं दडुव्वा- जइ गाहगो नातुं समत्थो गिण्हंतगो वि समत्थो तो सव्वणएहिं वित्थरेणवि भासियव्वं, बित्थियभंगे गेण्हंतगवेसेण वत्तव्वं, तत्थियभंगे जत्थियं वुत्तं तस्स धारणसमत्थो तत्थियं भासति, चरिमे दोन्नि वि जं सुत्तानुरूवं अपुहत्ते पुहत्ते वा ॥ ते चउरो अनुओगा कहं विभासिज्जंति ? उच्यते-

[भा. ६१९३] समत त्तिहोति चरणं, समभावम्मि य ठितस्स धम्मो उ ।

काले त्तिकालविसयं, दविए वि गुणो णु दव्वन्नु ॥

चू- तुलाधरणं व समभावकरणं । चरणसमभावद्वियेस्स नियमा विसुद्धिसरूवो धम्मो भवति । काले नियमा त्तिकालविसयं चरणं, जम्हा समयखेत्ते कालविरहितं न किंचिमत्थि । अहवा - त्तिकालविसयं ति पंचत्थिकाया जहा धुवे नितियया सासती तथा चरणं भुवि च भवित भविस्सति य । दव्वानुओगे चरणचिंता । किं दव्वो गुणो त्ति ? दव्वद्विताभिप्पाएण चरणं दव्वं, पञ्जवद्विताभिप्पाएण चरणं गुणे, अहवा - पढमतो सामाइयगुणे पडिवत्तीतो पुव्वमेव चरणं लभति, चरणद्वितस्स धम्मानुओगो लभति, चरणधम्मद्वियेस्स गणियानुओगो दिज्जति, ततो तिअनुओगभावित्थिरमतस्स दव्वानुओगो य नयविधीहिं दंसिज्जति ॥ इदं च वर्ण्यते-

[भा. ६१९४] एत्थं पुण एक्केक्के, दारम्मि गुणा य होंतऽवाया य ।

गुणदोसदिद्वसारो, नियत्तत्ति सुहं पवत्तत्ति य ॥

चू- एत्थ त्ति एतेसिं अनुओगाण अत्थकहणे, पुण विसेसणे ।

किं विसेसेति ? , एक्केक्के अनुओगे गुणणा दरिसिज्जंति । आवाय त्ति - दोसा य कहं ? , उच्यत - पडिसिद्धं आयरंतस्स विहिं अकरेतस्स य इहपरलोइयदोसा, पिसिद्धवज्जेतस्स विहिं करंतस्स इहपरलोइया गुणा । चरणानुवचयभवं गुणसारो, चरणविघातो कम्मुवचयभवं च दोससारो, एवं गुणदोसदिद्वसारो दोसझाणेसु सुहं निवत्तति, गुणठाणेसु य सुहं पवत्तते । अहवा - नयवादेसु एंगंतगाहे दिद्वदोसो सुहं निवत्तेति, अनेगंतगाहे य दिद्वगुणो सुहं पवत्तति ॥

अतो भण्णइ-

[भा. ६१९५] अपुहत्ते य कहेत्ते, पुहत्ते वुक्कमेण वाययंतम्मि ।

पुव्वभणिता उ दोसा, वोच्छेदादी मुनेयव्वा ॥

चू- अनुओगाणं अपुहत्तकाले पुहत्तं विणा कारणे न कायव्वं, पुहत्ते नाकारणेण उक्कमकरणं कायव्वं । अहवा - करेति पडिसिद्ध तो इमातो आदिसुत्ते जे वोच्छेदादिद्या दोसा बुत्ता ते भवन्ति ॥

[भा. ६१९६] आयारे अनहीए, चउणह दाराण अन्नतरगं तु ।
जे भिक्खू वाएती, सो पावति आणमादीणि ॥

चू- सुयकडादी चरणानुओगे दट्टव्वो, सेसं कंठं ।

[भा. ६१९७] नाऊण य वोच्छेयं, पुव्वगए कालियानुओगे य ।
सुत्तत्यजाणएणं, अप्पा बहुयं तु णायव्वं ॥

मू. (१३५०) जे भिक्खू अपत्तं वाएइ वाएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३५१) जे भिक्खू पत्तं न वाएइ वाएतं न वा सातिज्जति ॥

चू- अपात्रं आयोग्यं अभाजनमित्यर्थः, तप्पडिपक्खो पत्तं ।

मू. (१३५२) जे भिक्खू अपत्तं वाएइ वाएतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३५३) जे भिक्खू पत्तं न वाएति न वाएतं वा सातिज्जति ॥

चू- अप्राप्तकं क्रमानधीतश्रुतमित्यर्थः, पडिपक्खो पत्तं, आणादी चउलहुं वा । एते चउरोवि सुत्ता एगट्ठा वक्खानिज्जति । केरिसं अपात्रं ? उच्चते-

[भा. ६१८८] तित्तिणिणए चलचित्ते, गाणंगणिणए य दुव्वलचरित्ते ।
आयरिय पारिभासी, वामावट्टे य पिसुणे य ॥

चू- तित्तिनीइ त्ति अस्य व्याख्या - दुविधो तित्तिणो दव्वे भावे य ।

[भा. ६१८९] तेंदुरुयदारुयं पिव, अग्गिहितं तिडित्तिडेति दिवसं पि ।
अह दव्वत्तित्तिणो भावतो य आहारुवहिसेज्जासु ॥

चू- जं अग्गीए छउढं तिडीतिडेति तं दव्वत्तित्तिणं । भावत्तित्तिणो दुविहो वयणे रसे य, वयणे तित्तिणो कयाकएसु किंचि भणितो चोदितो वा दिवसं पि तिडित्तिडेतो अच्छति । रसत्तित्तिणे तिविहो - आहार उवहि सेज्जासु ॥ तत्थ आहारे इमो-

[भा. ६२००] अंतोवहिसंजोयण, आहारे बाहि खीरदहिमादी ।
अंतो तु होति तिविहा, भायण हत्थे मुहे चेव ॥

चू- आहारो दुविधो - बाहिं अंतो य । तत्थ बाहिं खीरं दधिं वा लंभित्ता हिंडंतो चेव तं खीरं कलमसालिओदनं उप्पाएंतो खंडमादि वा संजोएंतो बाहिं संजोयणं करेति । अंतो त्ति वसहीए, सा तिविधा - भायणे हत्थे मुहे त्ति वा । तत्थ भायणे-जत्थ कलमसालिओदणो तत्थ खीरं दधिं वा पक्खिवति, हत्थे तलाहणादिणा पिंडविगतिमादियं हत्थडियं वेढेत्ता मुहे पक्खिवति, पुव्वं मुहे तलाहणादि पक्खिवित्ता पच्छा पिंडविगति पक्खिवति ॥

[भा. ६२०१] एमेव उवहिसेज्जा, गुणोवगारी य जस्स जो होति ।
सो तेन जो अतंतो, तदभावे तित्तिणो नाम ॥

चू- उक्कोसं अंतरकप्पं लद्धुं उक्कोसं चेव चोलपट्टकं उप्पाएत्ता तेन सह परिभोगेण संजोएत्ति एवं सेसोवहिं पि, एवं सेज्जं अकवाडं लद्धुं कवाडेण सह संजोएत्ति । जं जस्स आहारादि तस्स गुणोवकारी अलभंतो तित्तिणो भवति ॥ इदानिं चलचित्ते त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६२०२] गति ठाण भास भावे, लहुओ मासो य होति एक्केके ।

आणाइणो य दोसा विराहणा संजमायाए ॥

चू- चपलो गतिमादितो चउव्विहो, चउसु वि पतेयं मासलहुं पच्छित्तं ॥

तत्थ गतिट्ठाणचवलाण इमा विभासा-

[भा. ६२०३] दावद्विओ गतिचवलो उ थाणचवलो इमो तिविहो ।

कुड्ढादसइं फुसती, ममति व पादे व निच्छुमति ॥

चू- गतिचवलो दुयं गच्छति - तुरितगामीत्यर्थः । निसण्णो पड्डिबाहुऊरूकरचरणादिएहिं कुड्डुयंभादिएहिं नेगसो फुसइ, निसण्णो य हत्थो आसनं अमुंचतो समंता भ्रमति । हत्थपादाण पुणो पुणो य संकोयणं विक्खेवं व करेति, गायस्स वा कंपं ॥ भासाचवलो इमो-

[भा. ६२०४] भासचवलो चउद्धा, असत्ति अलियं असोहणं वा वि ।

असभाजोग्गमसब्भं, अनूहितं तु असमिक्खं ॥

चू- असब्भप्पलावी असमिक्खियप्पलावी अदेसकालप्पलावी । असत्ति, अलियं जहा गो अश्वं ब्रवीति, अधवा - असत्ति असोभणं च असब्भावत्थं, जहा श्यामाकतंदुलमात्रोऽयमात्मा । अपंडिता जे ते असब्भा तेसिं जं जं जोग्गं तं तं असब्भं । अहवा - जा विदुसभा न भवति सा असब्भा, तीए जं जोग्गं तं असब्भं, तं च ग्राम्यवचनं कर्कशं कटुकं निहुरं जकारादिकं वा । बुद्धीए अनूहियं पुच्चावरं इहपरलोयगुणदोसं वा जो सहसा भणइ, सो असमिक्खियप्पलावी ॥

अदेसकालप्पलावी इमो-

[भा. ६२०५] कज्जविवत्तिं दइण भणति पुव्वं मते तु विन्नातं ।

एवमिणं ति भविस्सति, अदेसकालप्पलावी तु ॥

चू- अदेसकालप्पलावी-जहा भायणं पडिक्कमियं अइकरणं पि से कयं लेवितं रूढं, ततो पमाएण तं भयं ताहे सो अदेसकालप्पलावी - "मए पुव्वं चेव नायं, जहा एयं भज्जिहिति" ॥

इमो भावचवलो-

[भा. ६२०६] जं जं सुयमत्थो वा, उदिड्डं तस्स पारमप्पत्तो ।

अनोन्नसुतदुमाणं, पल्लवगाही उ भावचलो ॥

- इदानि गाणंगणितो-

[भा. ६२०७] छम्मासे अपूरत्ता, गुरुगा बारससमा तु चतुलहुगा ।

तेन परं मासो उ, गाणंगणि कारणे भइतो ॥

चू- निक्कारणे गणातो अन्नं गणं संक्रमंतो गाणंगणिओ, सो य उवसंपन्नो छम्मासे अपूरत्ता गच्छति तो चउगुहं, बारसवरिसे अपूरत्ता गच्छइ तो चउलहुगा, बारसण्हं वरिसाणं परतो गच्छंतस्स मासलहुं । एवं निक्कारणे गाणंगणितो । कारणे भतितो, अत्र भयणा सेवाए गाणंगणियत्तं कारणिज्जं । दारं ॥ इदानि दुब्बलचरणो-

[भा. ६२०८] मूलगुण उत्तरगुणे, पडिसेवति पणगमादि जा चरिमं ।

धित्तिबलपरिहीणो खलु, दुब्बलचरणो अणहाए ॥

चू- सव्वजहन्नो चरणावराहो जहन्न पणगं भवति, तदादी जाव चरिमं ति पारंचितावराहं

पडिसेवितो अणद्धा चरणदुब्बले ॥ किं च-

[भा.६२०९] पंचमहव्ययभेदो, छक्कायवहो तु तेनऽनुन्नातो ।
सुहसीलवियत्ताणं, कहेति जो पवयणरहस्सं ॥

चू- सुहे सीलं व्यक्तं येषां ते सुहसीलवियत्ता, ते पासत्यादी मंदधम्मा । अहवा - मोक्खसुहे सीलं जं तम्मि विगतो आया जेसिं ते सुहसीलवियत्ता ॥ आयरिय परिमासी इमो-

[भा.६२१०] डहरो अकुलीणो त्ति य, दुम्मेहो दमग मंदबुद्धी य ।
अवि यऽप्पलाभलद्धी, सीसो परिभवति आयरियं ॥

चू- इमे डहरादिपदभावेसु जुत्तं आयरियं कोइ आयबद्धो सूयाए असूयाए वा भणति । तथ सूया परभावं अत्तववदेसेण भणति-जहा अज्ज व डहरा अम्हे, के आयरियत्तस्स जोग्गा ? असूया परं हीनभावजुत्तं फुडमेव भणति । जहा को वि वयपरिणतो ति पक्कबुद्धी डहरं गुरुं भणाति - अज्ज वि तुंम थणदुद्धगंधियमुहो रुवंतो भत्तं मग्गसि, केरिसमायरियत्तं ते ? एवं उत्तमकुलो हीनाहियकुलं, मेहावी मंदमेहं, ईसरो पव्वतिओ दरिद्वपव्वतियं, बुद्धिसंपन्नो मंदबुद्धि, लद्धिपन्नो मंदलद्धि । दारं ॥ इदानिं वामावट्टो-

[भा.६२११] एहि भणितो त्ति वच्चति, वच्चसु भणिओ त्ति तो समुल्लियति ।
जं जह भणितो तं तह, अकरेंतो वामवट्टो उ ॥

चू- वामं विवट्टति त्ति वामवट्टो, विवरीयकारीत्यर्थः । दारं ॥ इदानिं पिसुणो-

[भा.६२१२] पीतीसुण्णो पिसुणो, गुरुगादि चउण्ह जाव लहुओ य ।
अहवा संतासंते, लहुओ लहुगा गिहं गुरुगा ॥

चू- अलिएतराणि अक्खंते पीतिसुण्णं करेति त्ति पिसुणो, प्रीतिविच्छेदं करेतीत्यर्थः । तथ जइ आयरिओ पिसुणत्तं करेइ तो चउगुरुं, उवज्जायस्स चउलहुं, भिक्खुस्स मासगुरुं, खुडुस्स मासलहुं । अहवा - सामण्णतो जति संजतो संजएसु पिसुणत्तं करेइ तथ संतेण करेंतस्स मासलहुं, असंतेण चउलहुगा । अह संजतो गिहत्थेसु पिसुणत्तं करेइ एते चेव पच्छित्ता गुरुगा भाणियव्वा, मासगुरुं संते, असंते ॥ अहवा - इमे अपात्रा अप्राप्ताश्च इहं भण्णांति, किंचि अव्वत्तस्स वि एत्थेव भण्णांति-

[भा.६२१३] आदीअदिट्ठभावे, अकडसमायारिए तरुणधम्म्ये ।
गच्चित्त पइण्ण निण्हयि, छेदसुते वज्जिते अत्यं ॥

“आदीअदिट्ठभाव” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.६२१४] आवासगमादीया, सूयकडा जाव आदिमा भावा ।
ते जेण हेंतऽदिट्ठा, अदिट्ठभावो भवति एसो ॥

“अकडसामायारि” त्ति अस्य व्याख्या-

[भा.६२१५] दुविहा सामायारी, उवसंपद मंडली य वोधव्वा ।
अनलोइत्तम्मि गुरुगा, मंडलिसामायारिं अओ वोच्छं ॥

चू- उपसंपदाए तिविधा - नाणोधसंपवा दंसणे य चरणे य । तं अन्नगणातो आगयं अनालोयावेत्ता अनुवसंपन्नं वा जं परिभुंजंति वाएइ वा तस्स चउगुरुं । मंडलिसामायारी दुविधा

-सुत्तमंडली अत्यमंडली य ॥ तेसु इमा विधी-

[भा. ६२१६] सुत्तम्मि होति भयणा, पमाणतो या वि होइ भयणाओ ।
अत्यम्मि तु जावतिया, सुणेति थोवेसु अन्ने वि ॥

[भा. ६२१७] दो चेव निसिज्जाओ, अक्खाणेक्का बितिज्जिया गुरुणे ।
दो चेव मत्तया खलु, गुरुणो खेले य पासवणे ॥

[भा. ६२१८] निसेज्ज अक्खा, कितिकम्मस्सग्गवंदणं जेड्ढे ।
परियागजातिसु य सुणण समत्ते भासती जो तु ॥

चू-सुत्तमंडलीए निसेज्जा कज्जति वा न वा, वसमाणुगो एगकप्पे चिद्धितो वाएय ति । अहवा - भयणा सद्दे कंबलाओ देंति वा न वा । अधवा - पमाणतो भयणा, जाहे गुरु णिसण्णो ताहे तस्स विहिणा कितिकम्मं बारसावत्तं देंति, पच्छा अनुओगस्स पाठवण उस्सग्गं करेंति, तं उस्सग्गं पारेत्ता ततो गुरुं दिद्धविहिं अरक्खेसु करेत्ता पच्छा जेड्ढस्स वंदनयं देति, जहा जेड्ढो परियागजाईसु न धेत्तव्वो । सुणेत्ताण जो गहणधारणाजुत्तो समत्ते वक्खाणे जो भासती - पडिभणतीत्यर्थः सो जेड्ढो, ततो सुणेत्ता कालवेलाए अनुओगं विसज्जेत्ता गुरुस्स वंदनं देंति, पुणो वंदित्ता कालस्स पडिक्कमंति ॥

[भा. ६२१९] अवितहकरणे सुद्धा, वितहकरेंताण मासियं लहुगं ।
अक्खनिसिज्जा लहुगा, सेसेसु वि मासियं लहुगं ॥

चू-जं सदोसं तं वितहकरणं, तत्थ मासलहुं, अक्खणिसिज्जाए विना अत्थं कहेत्तस्स सुणेत्ताण चउलहुं, सेसेसु वि पमज्जणादि अकरणे मासलहुं चेव, एवं सव्वं अवितहं सामायारिं जो न करइ सो अकडसामायारी । इदानि “तरुणधम्म” ति-

[भा. ६२२०] तिण्हारेण समाणं, होति पकप्पम्मि तरुणधम्मो तु ।
पंचण्ह दसाकप्पे, जस्स व जो जत्तिओ कालो ॥

चू-“सम” ति वरिसा, पकप्पो निसीहज्जयणं । तरुणो अविपक्वः, जस्स वा सुत्तस्स जो कालो भणितो तं अपूरेंतो तरुणधम्मो भवति । दारं ॥ इदानि “गव्विय” ति, अविनीतो नियमा गव्वितो ति । अतो भण्णति-

[भा. ६२२१] पुरिसम्मि दुव्विणीए, विनयविहाणं न किंचि आइक्खे ।
न वि दिज्जति आभरणं, पलियत्तियकण्हत्थस्स ॥

चू-विनयविहाणं सुअं, पलियत्ति तं छिन्नं । सेसं कंठ्यं ।

[भा. ६२२२] मद्दवकरणं नाणं, तेणेव य जे मदं समुचियंति ।
ऊणगभायणसरिसा, अगदो वि विसायते तेसिं ।

चू-इदानि “पइण्णो ति, सो दुविहो-पइण्णपण्हो पइण्णविज्जो य-

[भा. ६२२३] सोतुं अनभिगयाणं, कहेति अमुगं कहिज्जए अत्थं ।
एस तु पइण्णपण्हो, पइण्णविज्जो उ सव्वं पि ॥

चू-गुरुसमीवे सुणेत्ता अनभिगताणं कहेति । अनधीयसुओ अगीतो अपरिणामगो य - एतेसि उद्देमुद्देसं कथितो पइण्णपन्नो भणइ । जो पुण आदिरंतेण सव्वं कहेति सो पइण्णविज्जो ॥

तेसिं कहंतस्स इमे दोसा-

[भा.६२२४] अप्पच्चओ अकित्ती, जिणाण ओवातमइलणा चेव ।

दुल्लभबोहीयत्तं, पावंति पइण्णवागरणा ॥

सू- सो अपात्रः अप्राप्तः, अव्यक्तानां च काले अविधीए छेदसुतादि अनरुहस्स तं कहिजंतं अप्पच्चयं करेति । कहं ? उच्यते - एतेस्त्रिय पुव्वं उस्सग्गे पडिसेहे कधिता इह अववादे अनुन्नं कहेति, एवं अप्पच्चओ अविस्सासो भवति, एतेवि धम्मकारिणो न भवंतीत्यर्थः । पडिसिद्धसमायरेण व्रतभंगो व्रतभंगकारिणो ति अकित्ती । जिणाण आपा ओवातो भण्णति, तस्स मतिलणा पडिसिद्धस्स अन्नं कहंतेण पुव्वावरविरुद्धं उम्मतवयणं च दंसियं । सुयधम्मं च विराहेतो दुल्लभबोधिं निव्वत्तेइ पइण्णपण्हो पइण्णविज्जो वा ॥ दारं ॥ इदानि निण्हयि ति-

[भा.६२२५] सुत्तत्थतदुभयाइं, जो धेत्तुं निण्हवे तमायरियं ।

लहु गुरुग सुत्त अत्थे, गेरुयनायं अबोही य ॥

सू- सुत्तस्स वायणायरियं निण्हवति । अत्थस्स वायणायरियं निण्हवति । “गेरुय” ति परिद्व्राजको, जहा तेन सो ण्हाविओ निण्हविओ पडिओ य असण्णातो । एवं इह निण्हवंतस्स छलणा, परलोगे अबोधिलाभो । एते सव्वे तित्तिणिगादिगा अदिद्वभावादिगा य अप्पत्तभूता काउं अवायनिज्जा ॥ किं अकज्जं ?, उच्यते-

[भा.६२२६] उवहम्मति विन्नाणे, न कहेयव्वं सुत्तं च अत्थं वा ।

न मणी सतसाहस्सो, आवज्जति कोच्छुभासस्स ॥

सू- उवहयं ति - सदोसं स्वसमुत्था मति, गुरुवदेसेण जा मती तं विन्नाणं । अहवा - मतो चेव विन्नाणं । भासो ति - संकुतो । कोच्छुभो मणी सतसाहस्सो कोच्छुभासस्स अयोग्यत्वात् नो विज्जइ ॥ एवं जम्हा तित्तिणिगादि अजोग्गा-

[भा.६२२७] तम्हा न कहेयव्वं, आयरिएणं तु पवयणरहस्सं ।

खेत्तं कालं पुरिसं, नाऊण पगासए गुज्जं ॥

सू- पवयणरहस्सं अववादपदं सव्वं वा छेदसुत्तं । अववायतो खेत्तकालपुरिसभावं च नाउं अपात्रं पि वाएज्ज । खेत्तओ अद्धाणे लद्धिसंपन्नो समत्थो गच्छुवग्गहकरोत्ति काउं अपात्रं तं पि वाएज्जति । एवं काले वि ओमादिसु परिणामपुरिसो वा वाइज्जति । भावे गिलाणादियाण उवग्गहकरो गुरुस्स वाऽसहायस्स सहाओ । वोच्छेते वा असइ पत्ते अपत्ते वि वाएज्जा । एवमादिकारणेषु अरत्तदुद्धो पवयणरहस्सं पवाएज्ज ॥

[भा.६२२८] एते होंति अपत्ता, तव्विवरीता हवंति पत्ता उ ।

वाएंते य अपत्तं, पत्तमवाएंते आणादी ।

सू- जे एते तित्तिणिगादी अपत्ता, एतेसि पडिपक्खभूता सव्वे पात्राणि भवंति । जम्हा अपात्रे बहू दोसा तम्हा न वाएयव्वं, पात्र वाएयव्वं, अन्नहा करणे आणाइया दोसा ॥

तेसु विसतेसु इमं पच्छित्तं-

[भा.६२२९] अव्वत्ते य अपत्ते, लहुगा लहुगा य होंति अप्पत्ते ।

लहुगा य दव्वत्तिणे, रसत्तिणे होंतऽनुग्घाया ॥

चू- वयसा अब्बत्तं अपात्तं अप्राप्तं उवकरणं तित्तिणि च एते वाएंतस्स चउलहुगा । रसत्ति आहारतित्तिणे वउगुरुगा भवति, मा उस्सग्गनिच्छिउं ॥

[भा. ६२३०] मरेज्ज सह विज्जाए, कालेणं आगते विदू ।
अप्पत्तं च न वातेज्जा, पत्तं च न विमाणए ॥

चू- कालेण आगएत्ति आधानकालादारभ्य प्रति समयं कालेनागतः यावन्मरणसमयः, अत्रान्तरे अपात्रं न वाचयेत्, पात्रं च न विमानयेदिति ॥ अपात्रस्य इमो अववातो-

[भा. ६२३१] वितियपदं गेलण्णे, अद्धाणसहाय असति वोच्छेदे ।
एतेहि कारणेहिं, वाएज्ज विदू अपत्तं पि ॥

जहा पूर्वं तथा वक्तव्यं । अहवा - अपात्रे अन्नं इमं अववादकरणं-
[भा. ६२३२] वाएंतस्स परिजितं, अन्नं पडिपुच्छगं च मे नत्थि ।
मा वोच्छिज्जतु सव्वं, वोच्छेदे पदीवदिट्ठतो ॥

चू- जस्स समीवातो गहियं सो मतो, अन्नओ तस्स पडिपुच्छगं पि त्थि, अतो परिजयद्वा अपात्रं पि वाएज्जा । सयं वा मरंतो वत्तस्स अभावे मा सव्व सव्वहा वोच्छिज्जउत्ति, वोच्छिन्ने पदीवदिट्ठतो न भवति, तम्हा अपत्तं वाएज्ज । अपत्ताओ पत्तेसु संचरिस्संति पदीवदिट्ठतेण - जह दीवा दीवसयं० कट्ठ्या ॥ जो पात्रं न वाएत्ति तस्सिमे दोसा-

[भा. ६२३३] अयसो पवयणहाणी, सुत्तथाणं तहेव वोच्छेदो ।
पत्तं तु अवाएंते, मच्छरिवाते सपक्खे वा ॥

चू- अवाएंतस्स अयसो ति - एस दुद्धादी ईहति वा किंचि, मुहावा सव्वं कितिकम्मं कारवेत्ति, भावसंगहेणं वा अक्खंतेणं गच्छो से सयहा फुट्ठो, एवमादि अयसो । पवयणं वा उव्वण्णो, तस्स हानी । कहं ?, आगमसुन्ने तित्थे न पव्वयति कोत्ति । कारणेण पात्रमपि न वाचयेत्-

[भा. ६२३४] दव्वं खेत्तं कालं, भावं पुरिसं तथा समासज्ज ।
एतेहिं कारणेहिं, पत्तमवि विदू न वाएज्जा ॥

“दव्वे खेत्ते य”त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६२३५] आहारादीनऽसती, अहवा आयंबिलस्स तिविहस्स ।
खेत्ते अद्धाणादी, जत्त सज्जाओ न सुज्जेज्जा ॥

चू- आयंबिलवारए आयंबिलस्स असति न वाएत्ति, तिविहं - ओदनकुम्माससत्तुगा वा । खेत्तओ अद्धाणपडिवन्तो न वाएत्ति, जत्थ वा खेत्ते सज्जाओ न सुज्जति, जहा वइदोसभगवती न सुज्जति ॥ कालभावपुरिसे य इमा विभासा-

[भा. ६२३६] असिवोमाईकाले, असुद्धकाले व भावगेलण्णे ।
आतगत परगतं वा पुरिसो पुण जोगमसमत्थो ॥

चू- असिवकाले ओमकाले य सुद्धे वा काले असज्जाइए न वाएज्जा । भावे अप्पणा गिलाणो “परगयं व” त्ति वाइज्जमाणे वा गेलण्णं नाउं, अहवा - परगिलाणवेयाच्चवावडे पुरिसो वा जोगस्स असमतो न वाइज्जइ, एवमादिकारणेहिं पत्तो वि न वाइज्जइ ॥

मू. (१३५४) जे भिक्खू अब्बत्तं वाएइ, वाएंतं वा सात्तिज्जइ ॥

मू. (१३५५) जे भिक्खू वत्तं न वाएइ, न वाएंतं वा सातिज्जइ ॥

[भा. ६२३७] अव्वंजणजातो खलु, अव्वत्तो सोलसण्ह वरिसेणं ।
तव्विवरीतो वत्तो, वातेतियरेण आणादी ॥

चू- जाव कक्खादिसु रोमसंभवी न भवति ताव अव्वत्तो, तस्संभवे वत्तो । अहवा - जाव सोलसवरिसो ताव अव्वत्तो, परतो वत्तो । जइ अव्वत्तं वाएति, इयरं ति वत्तं न वाएति । तो आणादिया दोसा चउलहुं च ॥ अव्वत्ते इमो अववादो-

[भा. ६२३८] नाऊण य वोच्छेदं, पुव्वगते कालियानुयोगे य ।
सुत्तत्थ जाणएणं, अप्पाबहुयं मुणेयव्वं ॥

चू- अववादे वत्तो इमेहिं कारणेहिं न वाएज्जा-

[भा. ६२३९] दव्वं खेत्तं कालं, भावं पुरिसं तथा समासज्ज ।
एतेहिं कारणेहिं, वत्तमवि विदू न वाएज्जा ॥

[जे भिक्खू अपत्तं वाएइ, वाएंतं वा सातिज्जति ॥
जे भिक्खू पत्तं न वाएइ न वाएंतं वा सातिज्जइ ॥]

चू- अप्राप्तं एयस्स अत्थो अपात्रसूत्रे गत एव, “दिट्ठ भावे”ति । तथा वि इह असुण्णत्थं भण्णति अव्वत्तसुत्तस । अप्राप्तसूत्रे चउभंगो भाणियव्वो-

[भा. ६२४०] परियाएण सुतेण य, वत्तमवत्ते चउक्क भयणा उ ।
अव्वत्तं वाएते, वत्तमवाएति आणादी ॥

चू- परियाओ दुविहो - जम्मणओ पवज्जाए य । जम्मणओ सोलसण्हं वरिसाणं आरतो अव्वत्तो, पववज्जाए तिण्हं वरिसाणं पक्कप्पस्स अव्वत्तो । जो वा जस्सं सुत्तस्स कालो वुत्तो तं अपावेत्तो अव्वत्तो, सुएण आवस्सग्गे अनधीए दसवेयालीए अव्वत्तो, दसवेयालीए अनधीए उत्तरज्झयणाणं अव्वत्तो, एवं सर्वत्र । एत्थ परियायसुत्ते चउभंगो कायव्वो । पढमभंगो दोसु वि वत्तो, बितिओ सुएण अव्वत्तो, ततिओ वएण अव्वत्तो, चरिमो दोहिं वि । अव्वत्ते वाएंतस्स पढमभंगिल्लं अवाएंतस्स आणादिया य दोसा चउलहुं च ॥

अप्राप्तो पि वाएयव्वो इमेहिं कारणेहिं-

[भा. ६२४१] नाऊण य वोच्छेदं, पुव्वगए कालियानुयोगे य ।
एएहिं कारणेहिं, अव्वत्तमवि पवाएज्जा ॥

चू- प्राप्तं पि न वाएइ, इमेहिं कारणेहिं-

[भा. ६२४२] दव्वं खेत्तं कालं, भावं पुरिसं तथा समासज्ज ।
एएहिं कारणेहिं, पत्तमवि विदू न वाएज्जा ॥

चू- अव्वत्ते अप्राप्तछेदसुत्तं वाएज्जमाणे इदं दोसदंसगं उदाहरणं-

[भा. ६२४३] आमे घडे निहितं, जहा जलं तं घडं विनासेति ।
इय सिद्धं तरहस्सं, अप्पाहारं विनासेइ ॥

चू- निहितं पक्खित्तं, सिद्धं कहियं । अप्पा आहारता जत्थ तं अप्पाहारं अप्पधारण-
सामर्थ्यमित्यर्थः ।

मू. (१३५६) जे भिक्खू दोण्हं सरिसमाणं एक्कं संचिक्खावेइ, एक्कं न संचिक्खावेइ, एक्कं वाएइ, एक्कं न वाएइ, तं करंतं वा सातिज्जति ॥

घू-सरिसत्ति तुल्ल, तेसिं उ तुल्लतणं वक्खमाणं । तं सरिसं एक्कं वाएइ, एक्कं न संचिक्खावेति, तस्स आणादिया दोसा चउलहुं च ।

[भा. ६२४४] एगं संचिक्खाए, एगं तु तहिं पवायए जो उ ।
दाण्हं तु सरिसयाणं, सो पावति आणमादीणि ॥

- सादृश्यं इमेहिं-

[भा. ६२४५] संविग्गा समणुज्जा, परिणामग दुविह भूमिपत्ता य ।
सरिस अदाने रागो, बाहिरयं निज्जरा लाभो ॥

घू-दो वि संविग्गा सति संविग्गते समणुज्जति, दो वि संभोइता सति संविग्गसमणुज्जाते, दोवि परिणामगा सति संविग्गसमणुज्जापरिणामगते । दो वि दुविधभूमीपत्ता । दुविधभूमी-वण सुएण य । वण वंजणजातका, सुएण जस्स सुत्तस्स जावइए परियाए वायणा वुत्ता तं दो वि पत्ता, जहा आयास्स तिन्नि संवच्छराणि, सूयगडदसाण पंचसंवत्सराणि, एवमादिसरिसाणं एक्कं संचिक्खावेइ, एक्कं वाएइ सुते । अत्ये । सरिसाण चव एक्कस्स अदाने दोसो लब्भति, बितियस्स दाने रागो लब्भति । जस्स न दिज्जति सो बाहिरभावं गच्छइ, तप्यच्छयं च निज्जरं न लब्भति, अन्नं च सो पदोसं गच्छति, पदुद्धो वा जं काहिति तन्निफण्णं ॥

भवे कारणं जेण एक्कं संचिक्खावेज्ज-

[भा. ६२४६] दव्वं खेतं कालं, भावं पुरिसं तथा समासज्ज ।
एएहि कारणेहिं, संचिक्खाए पवाए वा ॥

- दव्वखेतकालभावाण इमा विभासा-

[भा. ६२४७] आयंबिलनिव्वितियं, एगस्स सिया न होज्ज बितियस्स ।
एमेव खेतकाले, भावेण न तिन्न हट्ठेक्को ॥

घू-दव्वं आयंबिलं निव्वितियं वा असणादि दोण्हं वि न पहुप्पति, एवं कक्खडखेत्ते वि असनादिगं न पहुप्पति, ओमकाले वि दोण्हं न लब्भति भावे एक्को न तिन्नो ति गिलाणो, हट्ठे ति अगिलाणो, तं वादेति गिलाणं संचिक्खावेइ ॥

[भा. ६२४८] अहवा सयं गिलाणो, असमत्यो दोण्हं वायणं दाउं ।
संविग्गादिगुणजुओ, असहु पुरिसो य रायादी ॥

घू-पुव्वद्धं कंठं । अहवा - भावतो संविग्गादिगुणजुत्ताण वि तत्येक्को असहू । असहु ति सभावतो चव जोग्गस्स असमत्यो राया च रायमंती, एवमादी पुरिसो कुस्सुयभावितो जाव भाविज्जति ताव संचिक्खाविज्जति ॥ जो धरिज्जति, सो इमं वुत्तं धारिज्जति-

[भा. ६२४९] अन्नत्य वा वि निज्जति, भण्णति समत्ते वि तुज्जवि दलिसिं ।
अन्ने न वि वाइज्जति, परिकम्म सहं तु करेति ॥

घू-जइ वा असहू तो तं परिकम्मणेण सहू करेति जाव, ताव धरेति । इयरं पुण वाएइ ।

मू. (१३५७) जे भिक्खू आयरिय-उवज्जाएहिं अविदिन्नं गिरं आइयइ, आइयंतं वा साति ॥

चू- गिरि ति वाणी वयणं, तं पुण सुत्ते चरणे वा । जो तं आचरिय-उवज्झाएहिं अदत्तं
गेण्हति तत्थ सुत्ते ॥ अत्थे ॥ चरणे मूलुत्तरगुणेषु अणेगविहं पच्छित्तं ॥

[भा.६२५०] दुविहमदत्ता उ गिरा, सुत्त पडुच्चा तहेव य चरित्तम्भि ।

सुत्तत्थेसु सुत्तम्भि, भासादोसे चरित्तम्भि ॥

चू- जा सुत्ते गिरा सा दुविधा - सुत्ते अत्थे वा । चरणे सावज्जदोसजुत्ता भासा ॥

कहं पुण सो अदिण्णं आइयत्ति ? , उच्यते-

[भा.६२५१] रातिनियगारवेणं, बहुस्सुत्तमतेण अन्नतो वा वि ।

गंतुं अपुच्छमाणो, उभयं पऽन्नावदेसेणं ॥

चू- तस्स किंचि सुयत्थसंदिद्धं, सो सव्वरातिनिओ हं ति गारवेण ओमे न पुच्छति, सीसत्तं वा
न करेइ, सव्वबहुसुओवा हं भणामि, कहमण्णं पुच्छिस्सं एवमादिगारवद्धितो अन्नतो वि न
गच्छति, गतो वा न पुच्छति, ताह जत्थ सुत्तत्थाणि वाइज्जंति तत्थ चिलिमिलिकुडकडंतरिओ वा
ठिओ अन्नावदेसेण वा गतागतं करंतो सुणेति, उभयं पि अन्नावदेसेणं ॥

[भा.६२५२] एसा सुत्त अदत्ता, होति चरित्ते तु जा ससावज्जा ।

गारत्थियभासा वा, ढहर पलिकुंचिता वा वि ॥

चू- चरित्ते ढहरसरं करेति, आलोयणकाले पलिउंचेति, कताकते वा अत्थे पलिकुंचति ।
सेसं कंठं ॥

[भा.६२५३] बितिओ वि य आएसो, तवतेणादीणि पंच तु पदाणि ।

जे भिक्खू आतियती, सो पावति आणमादीणि ॥

तवतेणे वतितेणे, रूवतेणे य जे नरे । आयारभावतेणे य, कुव्वई देवकिच्चिसं ॥

-एतेसिं इमा विभासा-

[भा.६२५४] खमओ सि ? आम मोनं, करेति को वा वि पुच्छति जतीणं ।

धम्मकहि-वादि-वयणे, रूवे नीयल्लपडिमा वा ॥

चू- सभावदुब्बलो भिक्खागओ अन्नत्थवा पुच्छिओ “तुमं सो खमओ ति भते ?” ताहे सो
भणतिआमं, मोनेन वा अच्छति । अहवा भणति - को जतीसु खमणं पुच्छ । वइतेणे ति “तुमं सो
धम्मकही वादी नेमिस्तिओ गणी वायगो वा ?” एत्थ वि भणति-आमं, तुण्हिक्को वा अच्छति।
भणाति रूवे- “तुमं अहं सयणो सि ?” अहवा - “तुमं सो पडिं पडिवन्नमासी ?” एत्थेव
तहेव तुण्हिक्कादी अच्छति ॥

[भा.६२५५] बाहिरठवणावलिओ, परपच्चयकारणाओ आयारे ।

महुराहरणं तु तहिं, भावे गोविंदपव्वज्जा ॥

चू- आयारतेने णधुरा कोंडयइल्ला उदाहरणं ते भावसुण्णा । परप्पईतिनिमित्तं बाहिरकिरियासु
सुडु उज्जता जे ते आयारतेणा । भावतेणो जहा गोविंदवायगो वादे निज्जिओ सिद्धं तहरणइयाए
पव्वज्जमब्भुवगतो, पच्छा सम्भत्तं पडिवण्णो । एवमादि गिराणं अदिताणं नो गहणं कायवं ।
एक्कं ताव नियब्भंसो कतो भवति । मुसावादादिया च चरणब्भसदोसा ॥

[भा.६२५६] एतेसामण्णतरं, गिरं अदत्तं तु आतिए जो तु ।

सो आणा अणवत्थं, मिच्छत्त विराधनं पावे ॥

चू- आवण्णसहाण पच्चित्तं च ॥ भवे कारणं ते अदत्तं पि आदिएज्जा-
[भा. ६२५७] वित्थियपदमणप्पज्जे, आतिए अविक्कोविते व अप्पज्जे ।

दुद्दाइ संजमद्दा, दुल्लभदव्वे य जाणमवी ॥

चू- खित्तादिचित्तो वा आइएज्ज, सेहो वा सजाणंतो, “दुद्दाइ” ति उवसंपन्नाण न देइ तस्स, उवसंपन्नो अनुवसंपन्नो वा जत्थ गुणेइ वक्खाणेइ वा कस्सति तत्थ कुडुंतरिओ सुणति गयागयं व करंतो । “संजमहेउ व” ति अच्छित्तो कइ मिया दिट्ठ ति पुच्छिओ, दिट्ठा वि न दिट्ठ ति भणेज्ज । जत्थ वा संजयभासाते भासिज्जमाणा सागारिका संजयभासाओ गेण्हेज्जा तत्थ अविदिन्नाते गारत्थिगभासाए भासेज्जा । आत्थरियस्स गिलाणस्स वा सयपागेण वा सहस्सपागेण वा दुल्लभदव्वेण कज्जं तदद्दा निमित्तं पउंजेज्ज, अन्नं वा किंचि संथववयणं भणेज्ज, तदद्दा चेव तेणादि वा पंचपदे मणेज्ज ॥

मू. (१३५८) जे भिक्खू अन्नउत्थियंवा गारत्थियं वा वाएइ, वाएंत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३५९) जे भिक्खू अन्नउत्थियं वा गारत्थियं वा पडिच्छइ पडिच्छंतं वा सातिज्जइ ॥

मू. (१३६०) जे भिक्खू पासत्थं वाएइ, वाएंत्तं वा सातिज्जइ ॥

मू. (१३६१) जे भिक्खू पासत्थं पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३६२) जे भिक्खू ओसन्नं वाएइ, वाएंत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३६३) जे भिक्खू ओसन्नं पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जइ ॥

मू. (१३६४) जे भिक्खू कूसीलं वाएइ, वाएंत्तं वा सातिज्जइ ॥

मू. (१३६५) जे भिक्खू कूसीलं पडिच्छइ पडिच्छंतं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३६६) जे भिक्खू नितियं वाएइ, वाएंत्तं वा सातिज्जति ॥

मू. (१३६७) जे भिक्खू नितियं पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा सातिज्जइ ॥

मू. (१३६८) जे भिक्खू संसत्तं वाएइ, वाएंत्तं वा सातिज्जइ ॥

मू. (१३६९) जे भिक्खू संसत्तं पडिच्छइ, पडिच्छंतं वा साइज्जइ ॥

तं सेवमाणे आवज्जति चाउम्मासियं परिहारद्वाणं उग्घातियं ।

चू- एतेसिं वायणं देति पडिच्छति । भावतेणो वा सव्वेसु अहाच्छंदवज्जिएसु चउलहुं, अहवा-
- अत्ये इ । अहाच्छंदे चउगुरुं सुत्ते अत्ये फुं ।

[भा. ६२५८] अन्नपासंडी य गिही, सुहसीलं वा वि जो पवाएज्जा ।

अहव पडिच्छति तेसिं, चाउम्मासाओ पोरिसिं ॥

चू- पोरिसि ति सुत्तपोरिसिं अत्थपोरिसिं वादेतस्स, तेसिं वा समीवात्तो पोरिसिं करंतस्स,
अहवा- एक्को पोरिसिं वाएंत्तस्स । अनोगासु इमं-

[भा. ६२५९] सत्तरत्तं तवो होति, ततो छेदो पहावती ।

छेदेण छिन्नपरियाए, ततो मूलं ततो दुगं ॥

चू- सत्तदिवसे चउलहुं तवो, ततो एकं दिवसं चउलहुच्छेदो, ततो एक्केकदिवसं
मूलणयद्दुवारंघिया । अहवा - तवो तहेव चउलहुं छेदो सत्तदिवसे । सेसा एक्केकदिवसं । अहवा -
तवो तहेव छगुरुछेदो सत्तदिवसे, सेसा एक्केकं । अहवा - चउलहु तवो सत्तदिवसे, ततो चउगुरु

तवो सत्तदिवसे ? , छल्लहू तवो सत्तदिवसे, ततो छग्गुरु तवो सत्तदिवसे, ततो एते चेव छेदो सत्तदिवसे, ततो मूलऽणवद्वपारंघिया एक्केक्कदिनं । अहवा - ते छेव चउलहुगादि वा सत्तदिवसिगा, ततो छेदा लहुपणगादिगा सत्त सत्तदिवसिगा सत्तदिवसे नेयव्वा जाव छग्गुरु, ततो मूलऽणवद्वपारंघिया एक्केक्कदिवसं ॥ गिहिअन्नतिथिएसुं इमे दोसा-

[भा. ६२६०] मिच्छत्तथिरीकरणं, तित्थस्सोभावणा य गेण्हंते ।

देंते पवंचकरणं, तेनेवऽक्खेवकरणं च ॥

चू- कंहं मिच्छत्तं थिरतरं ? उच्यते-ते तं दट्ठं तेंसिं समीवे गच्छत्तं मिच्छद्विटी थित्तेति-इमे चेव पहाणतरा जाता, एते वि एतेसिं समीवे सिक्खंति । लोगो दट्ठं भणाति - एतेसिं अप्पणो आगमो नत्थि, परसंतिताणि सिक्खंति । निस्सारं पवयणंति ओभावणा । अह तेंसिं देति तो ते सहसत्थादि-भाविता महाजनमध्ये वट्ठं चोरं खुज्जाविलियासणाए करीसए पिलुअए त्ति एवमादिपवंचणं करेंति उड्डाहं च । अहवा - तेमेव सिक्खिएण अक्खेवे त्ति चोयणं करेज्ज दूसेज्ज वा ॥

[भा. ६२६१] गिहिअन्नतिथियाणं, एए दोसा उ देंतं गेण्हंते ।

गहण-पडिच्छणदोसा, पासत्यादीण पुव्वुत्ता ॥

चू- कंट्या । नवरं - पासत्यादिसु गहणपडिच्छणदोसा जे ते पन्नरसमे उद्देसगे बुत्ता ते दट्ठव्वा । वंदन-पसंसणादिद्या तेरसमे । जन्हा एते दोसा तन्हा गिहिअन्नतिथिया वा न वाएयव्वा ॥ परपासंडिलक्खणं - जो अन्नाणं मिच्छत्तं कुव्वंतो कुत्तिथिए वाएत्ति, जिनवयणं च नाभिगच्छति सो परपासंडी । जो पुण गिहि-अन्नतिथिओ वा इमेरिसो-

[भा. ६२६२] णाणे चरणे परूवणं, कुणति गिही अहव अन्नपासंडी ।

एएहि संपउत्तो, जिनवयणं सो सपासंडी ॥

चू- नाणदंसणचरित्ताणि परूवेत्ति, जिनवयणं च रोएत्ति सो सपासंडी चेव, सो वाइज्जइ जं तस्स जोगं ।

[भा. ६२६३] एएहि संपउत्तो, जिनवयणमएण सोग्गतिं जाति ।

एएहि विप्पमुक्को, गच्छति गति अन्नतिथीणं ॥

चू- जो अन्नतिथियाणुरूवागिती तं गच्छति । सेसं कंट्यं । भवे कारणं वाएज्जा वि-

[भा. ६२६४] पव्वज्जाए अभिमुहं, वाएत्ति गिही अहव अन्नपासंडी ।

अववायविहारं वा ओसन्नुवगंतुकामं वा ॥

चू- गिहिं अन्नपासंडिं वा पव्वज्जाभिमुहं सावगं वा छज्जीवणिय त्ति जाव सुत्ततो, अत्थतो जाव पिंडेसणा, एस गिहत्थादिसु अववादो । इमो पासत्यादिसु अववादो त्ति उवसपदा उज्जयविहारीणं उवसंपन्नो जो पासत्यादी सो अववादविहारठितो तं वा वाएज्ज । अहवा - पासत्यादिगाम जो संविग्गविहारं उवगंतुकमो - अब्भुद्धिउकाम इत्यर्थः । तं वा पासत्यादिभावरहितं चेव वाएज्जा, जाव अब्भुद्धेत्ति ॥ एवं वायणा दिट्ठा, तेंसिं समीवातो गहणं कंहं होज्ज ? , उच्यते-

[भा. ६२६५] वित्थियपद समुच्छेदे, देसाहीते तथा पकप्पम्मि ।

अन्नस्स व असतीए, पडिक्कमंते व जयणाए ॥

चू- जस्स भिक्खुस्स निरुद्धपरियाओ वट्ठति, निरुद्धपरियागो नाम जस्स तिन्नि वरिसाणि

परियायस्स संपुण्णाणि, तस्स य आयारपकप्पो अधिज्जियव्वो। आयरिया य कालगता, एसेव समुच्छेदो, अहवा - कस्सइ साहुस्स आयारपकप्पस्स देसेण समुच्छेदो य जातो, एतेसिं सव्वो आयारपको पढमस्स बित्तियस्स देसो अवस्सं अहिज्जियव्वो ॥ सो कस्स पासे अहिज्जियव्वो ? उच्यते-

[भा. ६२६६] संविग्गमसंविग्गे, पच्छाकड सिद्धपुत्त सारूवी ।
पडिकंते अब्भुठिते, असती अन्नत्य तत्थेव ॥

चू- सगच्छे चेव जे गीयत्था, तेसिं असति परगच्छे संविग्गमणुन्नसगासे, तस्स असति ताहे अन्नस्स, “अन्नस्स वि असतीए” ति अन्नसंभोइयस्स वि असति निआदिउक्कमेणं असंविग्गेसु। तेसु वि नित्तियादिट्ठाणाओ आवकहाए पडिकमाविंतो, अनिच्छे जाव अहिज्जइ ताव पडिकमावित्ता तहावि अनिच्छे तस्स व सगासे अहिज्जइ । सव्वत्थ वंदनादीनि न हावेइ । एसेव जयणा । तेसिं असतीए पच्छाकडो ति जेण चारित्तं पच्छाकडं उन्निकखंतो भिक्खं हिंडइ वा न वा । सारूविगो पुण सुक्किल्लवत्थपरिहिओ मुंडमसिहं धरेइ अभज्जगो अ पत्तादिसु भिक्खं हिंडइ । अन्ने भण्णाति-पच्छाकडा सिद्धपुत्ता चेव, जे असिहा ते सारूविगा । एएसिं सगासे सारूविगाइ पच्छानुलोमेण अधिज्जति, तेसु सारूविगादिसु पडिकंते अब्भुट्टिए ति सामातियकडो व्रतारोपिता अब्भुट्टिओ, अहवा - पच्छाकडादिएसु पडिकंतेसु । एते सव्वे पासत्थादिया पपच्छाकडादिया य अन्नं खेतं नेउं पडिकमाविज्जति, अनिच्छेसु तत्थेव ति ॥ “देसाहीते” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६२६७] देसो सुत्तमहीयं, न तु अत्यतो व असमत्ती ।
असति मणुन्नमणुन्ने, इतरेतरपक्खियमपक्खी ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं । “असति मणुन्नमणुन्ने” ति पयं गयत्थं ति । “इतरेतर” ति असति नित्तियाण इतरे संसत्ता, तेसिं असति इतरे कुसीला एयं नेयव्वं, एसो वि अत्थो गतो चेव । तेसु वि जे पुव्वं संविग्गपक्खिता पच्छा संविग्गपक्खिएसु इमेरिसा जे पच्छाकडादिया मुंडगा ते । पच्छा कडादिया जावज्जीवाए पडिकमाविज्जति, जावज्जीवमनिच्छेसु जाव अहिज्जति ॥

तहवि अनिच्छेसु-

[भा. ६२६८] मुंडं च धरेमाणे, सिहं च फेडंत निच्छ ससिहे वी ।
लिंगेण असागरिए, न वंदनादीणि हावेति ॥

चू- जति मुंडं धरेति तो रयोहरणादी दव्वलिंगं दिज्जति जाव उद्देसाती करेइ, ससिहस्स वि सिहं फेडेत्तुं एमेव दव्वलिंगं दिज्जति, सिहं वा नो इच्छति फेडेउं तो ससिहस्सेव पासे अधिज्जति, सलिंगे ठिओ चेव असागारिए पदेसे सुयपूय ति काउं वंदनाइ सव्वं न हावेइ, तेन विचारेयव्वं ॥ पच्छाकडयस्स पासत्थादियस्स वा जस्स पासे अधिज्जति । तत्थ वेयावच्चकरणे इमो विही-

[भा. ६२६९] आहार उवहि सेज्जा, एसणमादीसु हेति जतियव्वं ।
अनुमोयण करावण, सिक्खति पदम्मि सो मुद्धो ॥

चू- जति तस्स आहारादिया अत्थि तो पहाणं । अह नत्थि ताहे सव्वं अप्पणा एसनिज्जं आहाराति उप्पाएव्वं ॥ अप्पणा असमत्थो-

[भा. ६२७०] चोदेति से परिवारं, अकरेमाणे भणाति वा सट्ठे ।
अव्वोच्छित्तिकरस्स उ, सुयभत्तीए कुणह पूयं ॥

[भा. ६२७१] दुविहासती य तेसिं, आहारादी करेति सव्वं तो ।

पणहाणी य जयंतो, अत्तद्वाए वि एमेव ॥

धू- जो तस्स परिवारो, पासत्यादियाण वा सीसपरिवारो, सद्वा वि संता न करेति, असंता वा नत्थि सद्वा, एवं असतीए सो सिक्खगो आहारादी सव्वं पणगपरिहाणीते जयणाते तस्स विसोहिकोडीहिं सयं करेतो सुज्झति । अप्पणो वि एमेव पुव्वं सुद्धं गेण्हति, असति सुद्धसस पच्छा विसोहिकोडीहिं गेण्हंतो सिक्खइ । अववादपदेण विसुज्झइ ॥

उद्देशकः-१९ समाप्तः

मुनि दीपरत्सागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथसूत्रे एकोन विंशतितमोद्देशकस्य

[मद्रबाहुस्वामि रचिता निर्युक्ति युक्तं] संघदास गणि विरचितं भाष्यं

एवं जिनदासमहत्तर विरचिता धूर्णिः परि समाप्ता ।

उद्देशकः-२०

धू- भणिओ एगूणवीसइमो उद्देसओ । इदानि वीसइमो भण्णइ । तस्सिमो संबंधो-

[भा. ६२७२] हत्थादि-वायणंति, पडिसेहे वितहमायरंतस्स ।

वीसे दानाऽऽरोवण, मासादी जाव छम्मासा ॥

धू- पगप्पस्स हत्थकम्मसुत्तंजाव वायणंतं सुत्तं, एत्थ वितहमायरंतस्स दिट्ठमेयं एगूणविसाए वि उद्देसेसु आवज्जणपच्छित्तं, तेसिं आवण्णाणं वीसतिमउद्देसे दानपच्छित्तेणं ववहारो भण्णति - दाणत्तेण पच्छित्तस्स आरोवणा दानारोवणा । आरोवणत्ति - चडावणा, अहवा - जं दव्वादि-पुरिसविभागेण दानंसा आरोवणा । तं च कस्स ? कहं ? आयरियमुवज्जायाणं कताकतकरणं, भिक्खूण वि गीतमगीताण, थिरकयकरणसंघयणसंपन्ननेयराण य गच्छगताणं च सव्वेसिं तेसिं इह दाणपच्छित्तं भण्णइ, तं च इह सुत्ततो मासादी जाव छम्मासा, नो पणगादिभिन्नमासंता, तेवि अत्थतो भाणियव्वा ॥ एतेण संबधेनागयस्स इमं पढमसुत्तं-

मू. (१३७०) जे भिक्खू मासियं परिहारद्वाणं पडिसेविता आलोएजाअपलिउंचिय आलोएमाणस्स मासियं, पलिउंचिय आलोएमाणस्स दोमासियं ॥

धू- जे निद्देसे, भिदिर् विदार, क्षुध इति कर्मणः आख्या, तं भिनत्तीति भिक्षु, भिक्षणशीलो वा भिक्षुः, भिक्षाभोगी वा भिक्खू । मासत्रिप्फन्नं मासिक यथा-कौशिकं, द्रौणिकं । अहवा-मानेसणात्ते वा मासो, जम्हा समयादिकालमाणाई असति तम्हा मासे समयावलियमुहुत्ता माणा तत्रान्त-र्गतादित्यर्थः । अहवा दव्वखेत्तकालभावमाणा असतीति मासो । दव्वतो जत्तिया दव्वा मासेणं असति, खेतओ जावत्तियं खेतं मासेण असति । कालतो तीसं दिवसा, भावतो जावत्तिया सुत्तत्यादिया भावा मासेणं गेण्हति । परिहरणं - परिहारो वज्जणं ति वुत्तं भवति । अहवा - परिहारो वहणं ति वुत्तं भवति, तं प्रायश्चित्तं । छा गतिनिवृत्तौ, तिष्ठन्त्यस्मिन्निति स्थानं, इह प्रायश्चित्तमेव ठाणं, तंप्रायश्चित्तठाणं अनेगप्पगारं मूलुत्तरदप्पकप्पजयाजय भेदप्रभेदभिन्नं भवति । आङ्-मर्यादा वचने, लोकृ-दर्शने, आलोयणा नाम जह्वा अप्पणो जाणति तहा परस्स पणइ करेइ । परि सव्वतो भावे कुच-कौटिल्ये, तस्स पलिकुंचणे ति रूवं भवति, रलयोरैक्यम् इति

कृत्या, न पलिकुंचणा अपलिकुंचणा, तस्सेवं अपलिकुंचियं आलोएमाणस्स मासियं लहुगं गुरूगं वा पडिसेवणा निष्फणं दिज्जति । जो पुण पलिकुंचियं आलोएइ तस्स जं दिज्जति पलिउंचणमासो य मायानिष्फणो गुरुगो दिज्जति ॥ एस सुत्तथो ।

इदानीं एसेवत्थो सुत्तफासियनिज्जुत्तीए वित्यरेणं भण्णति-

[भा. ६२७३] जे त्ति व से त्ति व के त्ति व, निद्देसा होंति एवमादीया ।

भिक्षुस्स परूवणया, जे त्ति कओ होति निद्देसो ॥

चू-जेत्ति वा, सेत्ति वा, केत्ति वा एवमादी । निद्देसवायगा भवंति । जे-कारस्स निद्देसदरिसणं-
“जे असंतएणं अभक्खाणेणं अभक्खाइ” इत्यादि । से-गारो जहा- “से गामंसि वा” इत्यादि ।
के-कारो जहा- “कयरे आगच्छति दित्ते रूवे” इत्यादि । चोदगाह- किं कारणं सेसनिद्देसे भोतुं
जेकारेणं निद्देसं करेइ ? आचार्याह-एत्थ कारणं भण्णइ-सेगारस्स निद्देसो पुव्वपगतापेक्खी
जहा-“भिक्षू वा” इत्यादि । ककारो संसयपुच्छाए वा भवति, जहा- “किं कस्स केन व कहं
केवचिर कइविहे” इत्यादि । जेगारो पुण अनिदिद्धवायगुद्देसे जहा- “जेणेव जं पडुच्च” इत्यादि,
अहवा - जहा इमो चेव जेगारो उस्सगववायट्ठिएण पडिसेवियं व त्तिं न निदिद्धं गुरुं लहुं वा
जयणाजयणाहिं वा तेन जेगारेण निद्देसो कृतेत्यर्थः अहवा-जेकारेण अनिदिद्धभिक्षुस्सद्वा निद्देसो ॥

सो भिक्षू चउव्विहो इमो-

[भा. ६२७४] नामं ठवणा भिक्षू, दव्वभिक्षू य भावभिक्षू य ।

दव्वे सरीरभविओ, भावेण उ संजतो भिक्षू ॥

चू-नास भिक्षू, जस्स भिक्षूत्ति नामं कयं । ठवणा भिक्षू चित्रकर्मलिहितो । दव्व भिक्षू
दुविधो, आगमतो नो आगमतो य । आगमतो जाणए अनुवओंगो दव्वभिति वचनात् । नो आगमओ
जाणगादितिविधो, दोन्नि वि भासित्ता तव्वतिरित्तो एगभविआदितिविधो, एगभविओ नाम जो
नेरइयतिरिए य - मनुयदेवेसु वा अनंतरं उव्वड्ढित्ता जत्थ भिक्षू भविस्सति तत्थ उव्वज्जिहिति,
बद्धाउओ नाम जत्थ भिक्षू भविस्सइ तत्थ आउयं बद्धं, अभिमुहनामगोत्तो नाम जत्थ भिक्षू
भविस्सति जत्थ उव्वज्जिउकामो समोहतो पदेसा निच्छूढा । अहवा-सयणधणादिपरिच्छिइयं
पव्वज्जाभिमुहो गच्छमाणो । गओ दव्वभिक्षू । इदानीं भावभिक्षू । सो दुविधो-आगमतो नो
आगमतो य । आगमतो जाणए भिक्षुसद्दोपयुत्ते, नो आगमतो इहलोगणिप्पिवासो संवेगभावितमतो
संजमकरणुज्जतो भावभिक्षू ॥ चोदगाह-त्वयोक्तम्-

[भा. ६२७५] भिक्षुणसीलो भिक्षू, अन्ने वि न ते अणऽन्नवित्तिता ।

निप्पिसिएणं णातं, पिसितालंभेण सेसाउ ॥

चू-“भिक्षाहारोवा भिक्षू”, एवमन्ये रक्तपटदयोऽपि-भिक्षवो भवन्ति” । आचार्याह-
न ते भिक्षवः । कुतः ? , येन तेषां भिक्षावृत्तिर्निरुपधा न भवति । आहूतमपि आधाकर्मदोषयुक्ता
च तेषां वृत्ति प्रलंबादि, अन्यान्यवृत्यश्च तेन ते भिक्षवो न भवन्ति । तस्मात् साधव एव भिक्षवो
भवन्ति, येन साधूनामाधाकर्मदिदोषवर्जिता निरुपधा वृत्ति । “अणन्नवित्ता”-अणन्नवृत्तश्च,
भिक्षां मुक्त्वा नास्त्यन्या साधूनां वृत्ति । एत्थ आयरिओ निप्पिसिएण दिद्धंतं करेति, सपिसियं जो

भुंजति सो सपिसिओ, जो न भुंजति सो णिप्पिसिओ । “पिसियालंभेण सेया य”त्ति - जे पुण भणंति- “निव्वि (प्पि) सा वयं जाव पिसियस्स अलाभो” त्ति, एं भणंता सेसा न निप्पिसिया भवंतीत्यर्थः ॥ इमे वि एयस्सेव अत्थस्स पसाहगा दिट्ठंता-

[भा. ६२७६] अविहिंस बंभचारी, पोसहिय अमज्जमंसियाऽचोरा ।

सति लंभ परिच्छाती, होंति तदक्खा न पुण सेसा ॥

शू- अहवा कोइ भणेज्जा-अहिंसगोऽहं जाव मिए न पस्सामि । अन्नो कोति भणेज्ज-बंभचारी अहं जाव मे इत्थी न पडुप्पज्जति । अहवा एवं भणेज्ज-आहारपोसही हं जाव मे आहारो न पडुप्पज्जइ । अहवा कोति भणेज्ज-अमज्जमसवृत्ती हं जाव मज्जमंसे न लहामि । अहवा कोति भणेज्ज-अमज्जमसवृत्ती हं जाव मज्जमंसे न लहामि । अहवा कोति भणेज्ज-अचोरक्कवृत्ती हं जाव परच्छिद्रं न लभामि । एते असतिलंभपरिच्छागिणोवि नो तदक्खा भवंति, तेन अत्थेण अक्खा जेसिं भवति ते तदक्खा अहिंसगा इत्यर्थः, सेसा अनिवृत्तचित्तास्तदाख्या न भवंति, ते उ रक्तपटादयो न भवंति भिक्षवः, सावद्यभिक्षामतिलंभपरित्यागिनः साधव एव भिक्षवो भवन्ति । “सेसे”त्ति भिक्खग्गहणे वा साधूण चरगादियाण इमो विसेसो ॥ भण्णति-

[भा. ६२७७] अहवा एसणासुद्धं, जहा गेण्हंति भिक्खुणो ।

भिक्खं णेवं कुलिंगत्था, भिक्खजीवी वि ते जती ॥

शू- “एसणासुद्धं” ति - उग्गमादिसुद्धं, पच्छाणुपुव्विग्गहणं वा एयं, सेसं कंठं । अहवा-ते चरगादिकुलिंगी न केवलं भिक्षुवृत्युपजीवी ॥ जाव इमाणि य भुंजति-

[भा. ६२७८] एगमुद्देसियं चेव, कंदमूलफलाणि य ।

सयं गाहा परतो य, गेण्हंता कह भिक्खुणो ॥

शू- “दगं ति-उदगं, “उद्देसियं” ति तमुद्दिश्य कृतं, “कंद” इति मूल कंदादी, पच्चिन्यादि मूला, आम्रादि फला, एयाणि स्वयं गेण्हंता कहं भिक्खुणो भवंति ? इत्युक्तं भवति ॥

जो पुण सन्निच्छयभिक्खू इमेरिसी वृत्ती भवंति-

[भा. ६२७९] अच्चित्ता एसनिज्जा य, मिता काले परिक्खिता ।

जहालद्धविसुद्धा य, एसा वित्ती उ भिक्खुणो ॥

शू- अगरहिता अगरहियकुलेसु वा भत्तिबहुमाणपुव्वं वदिज्जमाणी अचित्ता बातालीस-दोसविसुद्धा एसनिज्जा भत्तद्व्यमाणजुत्ता मिता । “काले” त्ति दिवा । अहवा-गामनगरदेसकाले । अहवा ततियापोरिसीए दायगादिदोसविसुद्धा । परिक्खिता “जहालद्धा” नाम संजोयणादिदोस-वज्जिता, एरिसवृत्तिणो भिक्खू भवंति ॥ “भिक्खणसीले” त्ति गतं । इदानि “मिनत्ति” त्ति भिक्षु- “भिदिर” विदारणे, “क्षुध” इति कर्मणा आख्यानं, तं भिनत्तीति भिक्षु, एष भेदको गृहीतः सो दुविहस्स भवति-दव्वस्स य भावस्स य । भेदकग्रहणाच्च तज्जातीयद्वयं सूचितं-भेदणं भेत्तव्वं च । जतो भण्णति-“दव्वे य भाव” गाहा । तत्थ-

[भा. ६२८०] दव्वे य भव भेयग, भेदण भेत्तव्वं च तिविहं तु ।

नाणात्ति भाव-भेयण, कम्म खुहेगडुत्तं भेज्जं ॥

शू-दव्वेतिविहो-दव्वभेदको दव्वभेयणाणि दव्वभेयव्वं । दव्वभेदको रहकारादि, दव्वभेदनानि

परसुमादीनि, दव्वतो भेत्तव्वं कट्टमादियं । भावे भावभेदको भिक्षु, भावभेदनानि नाणादीणि, भावभेत्तव्वं कम्मं ति वा, खुहं ति वा, वोण्णं ति वा, कलुसं ति वा, वज्जं ति वा, वेरं ति वा, पंको ति वा, मलो ति वा, एते एगद्धिता । एवं जाव भेज्जं भवति ॥

इमानि भिक्षोरेकार्थिकानि शक्रेन्द्रपुरन्दरवत् भिक्खु ति वा जति ति वा खमगति वा तवस्सि ति वा भवंते ति वा । एतेसिं इमा व्याख्या-

[भा. ६२८१] भिंदंतो वा वि खुधं, भिक्खू जयमाणओ जई होइ ।
तवसंजमे तवस्सी, भवं खवेंतो भवंतो ति ॥

बू- भित्ति ति भिक्षुः । यती प्रयत्ने । तपः सन्तापे, तप अस्यास्तीति तपस्वी । अहवा-अधिकरणा-भिधानादिदं सूचिति-तपसि भवः तापसः । अहवा-तपः संयमासना तवस्सी नारकादिभवानमंतं करंतो भवंतो । नारकादिभवे वा क्षपयतीति क्षपकः, एत्थ भावभिक्षुणा अधिकारो ॥ भिक्खु ति गयं । इदानि मासो तस्स नामादिछक्कओ निक्खेवो-

[भा. ६२८२] नामं ठवणा दविए, खेत्ते काले तहेव भावे य ।
मासस्स परूवणया, पगतं पुण कालमासेणं ॥

बू- नामठवणाओ गताओ, दव्वमासो दुविहो-आगमओ नोआगमओ । आगमओ जाणओ अनुवउत्तो । नो आगमतो जाणगसरीयं भविगसरीरं. जाणगभवियअइरित्तो इमो-

[भा. ६२८३] दव्वे भविओ निव्वित्तिओ य खेत्तम्मि जम्मि वण्णणया ।
काले जहि वण्णिज्जइ, नक्खत्तादी व पंचविहो ॥

बू- भविओ ति एगभविओ बद्धाउ अभिमुहनामगोत्तो य । अहवा-ज्ञशरीर भव्यशरीर व्यतिरिक्तः । “निव्वित्तिओ” ति-मूलगुणनिव्वित्तितो उत्तरगुणनिव्वित्तिओ य। तत्थ मूल-गुणनिव्वित्ती जेहिं जीवेहिं तप्पढमताए नामगोत्तस्स कम्मस्स उदएण मासदव्वस्स उदएणं मासदव्वपाउग्गाइं दव्वाइं गहियाइं । उत्तरगुणनिव्वत्तणानिव्वित्तितो चित्रकर्मणि मासत्थं वा लिहितो । जम्मि खेत्ते मासकप्पो कीरइ, जम्म वा खेत्ते ठविज्जइ जम्मि वा खेत्ते वण्णिज्जइ, सो खेतमासो । कालमासो जम्मि वा कालमासो ठाविज्जइ । अहवा - कालमासो सावणभद्वयादी । अहवा - सलक्खणनिप्फण्णो नक्खत्तादी पंचविहो इमो-नक्खत्तो चंदो उडु आइच्चो अभिवद्धिओ य ॥ तत्थ नक्खत्तचंदा इमे-

[भा. ६२८४] अहोरत्ते सत्तवीसं, तिसत्तसत्तट्ठिभाग नक्खत्तो ।
चंदो अउनत्तीसं बिसट्ठि भागा य बत्तीसं ॥

बू- नक्खत्तमासो सत्तावीसं अहोरत्तो, “तिसत्त” ति एकवीसं च सत्तसट्ठिभागा-एस लक्खणओ य परिमाणओ य नक्खत्तमासो । चंदमासो अउनत्तीसं अहोरत्ते बत्तीसं च बिसट्ठिभागे ॥

[भा. ६२८५] उडुमासो तीसदिनोष आइच्चो तीस होइ अद्धं च ।
अभिवद्धितो य मासो, पगतं पुण कम्ममासेणं ॥

बू- उडुमासो तीसं चेव पुण्णा दिना । आदिच्चमासो तीसं दिणा दिनद्धं च । अभिवद्धितो अहिमासगो भण्णति । एतेसिं पंचणं पदाणं इह पगतं ति अधिकारो कम्ममासेणं, कम्ममासो ति उडुमासो ॥ अभिवद्धियस्स इमं पमाणं-

[भा. ६२८६] एकत्तीसं च दिना, दिनभागसयं तहेक्कीसं च ।
अभिवद्धिओ उ मासो, चउवीससतेण छेदेणं ॥

घू- एगत्तीसं दिवसा, दिवसस्स चउवीससयखंडियस्स इगवीसुत्तरं च भागसतं एयं अधिमासगम्पमाणं ति । एतेसिं च नक्खत्तादीयाण मासाणं उप्पत्ती इमा भण्णति- अभीइमादी चंदो चारं चरमाणो जाव उत्तरासाढाण अंतं गओ ताव अट्टारससता तीसुत्तरा सत्तसट्ठी भागाणं भवंति, एतावता सव्वनक्खत्तमंडलं भति ॥ एतेसिं सत्तसट्ठीए चेव भागो, भागलद्धं सत्तावीसं अहोरत्ता अहो रत्तसय इगवीसं सत्तसट्ठीभागा एस नक्खत्तमासो परिमाणलक्खणओ । अहवा- एयं चेव फुडतरं भण्णति- अभियस्स चंदयोगो इगवीस सत्तसट्ठीभागा । अवरे छन्नक्खत्ता पन्नरस मुहुत्ता भोगओ एतेसिं छण्हं सतभिसा भरणी अद्दा अस्सेसा साती जेद्धा य । एतेसिं छण्हं तिन्नि अहोरत्ता । अन्ने छन्नक्खत्ता पणयालमुहुत्तभोगी तं जहा- तिन्नि उत्तरा, पुनव्वसु, रोहिणी, विसाह य । एते नव अहोरत्ता । तिण्हं मज्जे मेलित्ता बारस जाता । अन्ने पन्नरस नक्खत्ता तीसमुहुत्तभोगी, तं जहा- अस्सिणी, कित्तिया, मिगसिर, पुस्स, मघा तित्रि पुव्वा, हत्थ, वित्ता, अनुराहा, मूल, सवण, धनिट्टा, रेवती य, एते पन्नरस अहोरत्ता । बारस मिलित्ता जाया सत्तावीस सव्वे । रुक्खमंडलपरिभोगकालो नक्खत्तमासो भण्णति ।

इदानिं चंदमासो तस्स निदरसणं, तंजहा-सावण बहुलपडिवयातातो आरब्ध जाव सावणपोण्णिमा सम्मतो-एस परिमाणतो चंदमासो । एवं भद्वतादितो विसेसा दट्ठव्वा । लक्खणओ पुण आसाढपोण्णिमाए वतिकंताए सावणबहुलपडिवयाए रुद्धमुहुत्तसमयपदमाओ अभितिस भोगो पवत्तति चंदेण सह । इमो नव मुहुत्ते चउवीसं बिसट्ठीभागे छावट्ठिं सत्तसट्ठिं चोण्णियाओ य । एते इमेण विहिणा भवंति-जे अभीयस्स इगवीसं सत्तसट्ठी भागा ते सह छेदेण बासट्ठीए गुणि जाता तेरससया बिउत्तरा, अंसाणं छेदो इगतालीसं सत्ता चउप्पन्ना तेन भागे न देइ ति असा तीसगुणा कायव्वा । $१३०२ \times ३० = ३९०६०$

तेहिं भागेहिंते लद्धं नव मुहुत्ता, ९ सेसं बासट्ठीए गुणयव्वं, एत्थ उ वट्ठो (छेदो) कज्जतिबा- सट्ठीभागेण, एकतालीसताणं चउप्पन्नाण बासट्ठीभागेण सत्तसट्ठी भवंति, एक्केण गुणितं एत्तियं ९ चेव सत्त सट्ठीए ६७ भागे हिंते लद्धं चउवीसं बासट्ठीभागा छावट्ठं च सेसचुण्णीया भागा । एत्थ अभीति- भोगे सवणादिया सव्वे नक्खत्तभोगा छोढव्वा जाव उत्तरासाढाणं असंपत्तो, तत्थ इमा रासी जाता अट्ठसया एगूणविसुत्तरा मुहुत्ताणं, चउव्वीसं च बासट्ठीभागे छावट्ठिचुण्णीया भागा ॥ ६६ एत्थ पुणो अभीतीभोगो य छओढव्वो, सवणभोगो य सम्मतो ३०, धणिट्टाण य छव्वीसं २६ मुहुत्ता बायालीसं बावट्ठीभागा दोय चुण्णिया ४२, ६२, २ भागा, ताहे इमो रासी, एयम्पि ८८४, ९०, ६२, १३२, ६७ भुत्तै । सावणपोण्णिमा सम्मत्ता ।

एत्थ चउतीसुत्तरसयस्स सत्तसट्ठीए भागो हायव्वो, दो लद्धा, ते उवरिं पक्खित्ता, जाता बानउतीए बावट्ठीभाग ति काउं बावट्ठिए भातिता एक्को लद्धो सो उवरि पक्खित्तो, सेसा तीसं बावट्ठीभागा ठिता ८८५ जे पंचासीया अट्ठसया मुहुत्ताणं तेसिं ३० तीसाए भागा लद्धा एगूनतीसं अहोरत्ता, जे सेसा पन्नरसा मुहुत्ता ते ६२ बासट्ठीए गुणित जाता नवसया तीसुत्तरा, एत्थ जेते सेसा तीसं बावट्ठीभागा ते पक्खित्ता जाया नवसया सट्ठी ९६० । एयस्स भागो तीसाए, लद्ध

बत्तीसं, बिसड्डिभागा एते अउनत्तीसाए अहोरत्ताण हेड्डा ठविया विसड्डिता छेदसहिता । एवं एसो चंदमासो अउणत्तीसं दिवसा विसड्डिभागा य बत्तीसं भवति । इदानिं उडुमासो भण्णति - एक्कं अहोरत्तं वुट्टीए बावड्डि भागे छेत्ता तस्स एक्कसट्टी भागा चंदगतीए तेहिं समत्ती भवति । कहं पुण?, उच्चते-जति अट्टारसहिं अहोरत्तसएहिं सट्टेहिं अट्टारसतीसुत्तरासया लब्धंति तो एक्केण अहोरत्तेण किं लब्धामो । एवं तेरासियकम्मे कते आगयं एगसट्टिहं बावड्डिभागा अहो रत्सु, एसा एक्कसट्टी तीसाए तिहीहिं मासो भवति त्ति तीसाए गुणेयव्वा, ताहे इमो रासी जातो १८३० । एयस्स एगसट्टीए भागो हायव्वो लद्धा तीसं तिही, एसो एवं उडुमासो निष्फण्णो, एस चेव कम्ममासो, सहाणमासो य भण्णति । एस चेव रासी बावड्डिहितो चंदमासो वि लब्धति ।

इदानिं आइच्चमासो भण्णइ । सो इमेण विहिणा आनेयव्वो - आदिच्चो पुत्सभागे चउसु अहोरत्तेसु अट्टारससु य मुहुत्तेसु दक्षिणायणं पवत्तति, सो य अप्पणो चारेण सव्वणक्खत्तमंडलचारं चरित्ता जाव पुणो पुत्सस्स अट्ट अहोरत्ता चउव्वीसं मुहुत्ता भुत्ता । एस सव्वो आइच्चस्स णक्खत्तभोगकालो पिंडेयव्वो, इमेण विहिणा-

सयभिसयभरणीओ, अट्टा अस्सेस साति जेड्डा य ।

वच्चंति मुहुत्ते एक्कवीसतिं छच्च अहोरत्ते ॥

तिन्नुत्तरा विसाहा, पुनव्वसू रोहिणी य बोधव्वा ।

गच्छंति मुहुत्ते तिन्नि चेव वीसं च अहोरत्ते ॥

अवसेसा नक्खत्ता, पन्नरस वि सूरसहगया जंति ।

बारस चेव मुहुत्ते, तेरसय समे अहोरत्ते ॥

अभिति छच्च मुहुत्ते, चत्तारि य केवले अहोरत्ते ।

सूरेण समं गच्छइ, एत्तो करणं च वोच्छामि ॥

एयं सव्वं मेलियं इमो अहोरत्तरासी भवति ॥ ३६६ ॥ एयं आदिच्चं वरिसं । एयस्स बारसहिं भागो भागलद्धं आदिच्चमासो । अहवा - पंचगुणस्स सट्टीए भागो भागलद्धं तीसं अहोरत्ता, अहोरत्तस्स य अद्धं, एस आदिच्चमासो पमाणओ लक्खणतो य । एत्थ वि सव्वमासा अप्पणो भागहारेहिं उप्पजंति । इदानिं अभिवड्डिओ-

छच्चेव अतीरित्ता, हवंति चंदम्मि वासम्मि ।

वारसमासेणेते, अट्टाड्डेहिं पूरितो मासो ॥

एवमभिवड्डितो खलु, तेरसमासो उ बोधव्वो ॥

- वर्षमिति वाक्यशेषः ।

सट्टीए अतीताए, होति तु अधिमासगो जुगद्धम्मि ।

बावीसे पक्खसते, होई बितिओ जुगंतम्मि ॥

अहवा-नक्खत्तादीमासाण दिनान य णं इभातो पंचविहातो पमाणवरिसदिवसरासीतो अट्टारससततीसुत्तराओ आनिज्जति । तेसु पंचप्पमाणा वरिसा इमे-चंदं चंदं अभिवड्डियं पुणो चंदं अभिवड्डियं । तेसिमं करणं-चदमासो एगुणतीसं २९ दिवसे, दिवसस्स य बासड्डिभागा बत्तीसं, एस चंद मासो । बारमासवरिसं ति-एस बारसगुणो कज्जति, ताहे इमं भवति अडयाला तिन्नि सया

दिवसाणं, विसङ्घिभागाण य तिन्निसया चुलसीया, ते बावड्डी भइया लद्धा छद्विसा, ते उवरिं पक्खित्ता जाता तिन्नि सता चउप्पन्ना, ३५४ सेसा बारस, ते छेयंसा अद्धेण उवड्ढिता जाया एगतीसं भागा, एयं चंदवरिसपमाणं । “तिन्नि चंदवरिस त्ति तो तिगुणं कज्जति, तिगुणकयं इमं भवति वासड्ढहियं दिनसहस्सं, एगतीसविभागा य अट्टारस । एयं तिण्ह चंदवरिसाणं पमाणं । एत्तो अभिवड्ढियकरणं भण्णति सो एकतीसं दिणाति एकवीससयं चउवीससयं भागाणं, एरिस “बारस मासा वरिस”त्ति काउं बारसहिं गुणेयव्वा, गुणिए इमो रासी, तिन्नि सया बोहत्तरा दिंनानं चउवीससया भागा चोदससया बावन्ना, छेदेण भातिते लद्धा एक्कारस, ते उवरिं छूढा जाता तिन्निसया दिवसाणं तेसीया हिड्ढा अट्टासीति सेसगा, ते सच्छेया चउहिं उवड्ढिता जाया एकतीसभागा बावीसं, एयं अभिविड्ढियवरिसपमाणं ।

“दो अभिविड्ढियवरिस”त्ति एस रासी दोहिं गुणेयव्वो, दोहिं गुणिए इमो रासी सत्तसया छावड्ढा दिवसाण इगतीस भागा य च्चोयाला ए एकतीसभातियालद्धो तत्थेक्को, सो उवरिं छूढो, जाया सत्तसया सत्तट्ठा एकतीसतिभागा य तेरसा । एस अभिविड्ढियवरिसरासी पुव्वभणियचंदवरिसरासिस्स मेलितो । कहं ?, उच्चते - दिवसा दिवसेसु, भागा भागसु । ताहे पंचवरिसरासी “सरत्तविमुद्धो भवइ उ” अट्टारससया तीसुत्तरा ॥ एस धुवरासी ठाविज्जति । एयाओ धुवरासीओ सब्बमासा नक्खत्तादिया उप्पाइज्जति अप्पण्णो भागहारहिं । जओ भणितं-

[भा. ६२८७] भा-ससि-रितु-सूरमासा, सत्तट्ठि वि एगसट्ठि सट्ठी य ।

अभिविड्ढियस्स तेरस, भागाणं सत्त चोयाला ॥

[भा. ६२८८]

सत्तट्ठि नक्खत्ते, छेदे बावड्ढिमेव चंदम्मि ।

एगट्ठि अ उडुम्मि सट्ठीं पुण होइ आइच्चे ॥

[भा. ६२८९]

सत्तसया चोयाला, तेरसभागाण हींति नायव्वा ।

अभिविड्ढियस्स एसो, नियमा छेदो मुणेयव्वो ॥

[भा. ६२९०]

अट्टारसया तीसुत्तरा उ ते तेरसेसु संगुणिता ।

चोयाल सत्तभइया, छावट्ठतिगिवट्ठिया य फलं ॥

भा इति नक्खत्तमासो, ससि त्ति चंदमासो, रिउ त्ति वा कम्ममासो वा एगट्ठं, सूरमासो य, एतेसिं मासाणं जहासखं भागहारा इमेरिसा-सत्तसट्ठी बिसट्ठि एगसट्ठी सट्ठी य अभिविड्ढिय मासस्स भागहारो सत्तसया चोयाला तेरसभागेणं । एतेसिं इमा उप्पत्ती जइ तेसेहिं चंदमासेहिं बारस अभिविड्ढियमासा लब्धंति तो बावड्डीए चंदमासेहिं कति अभिविड्ढियमासा लभिस्सामो एवं तेरासिए कते आगतं सतावण्णमासो मासस्स य तिन्नि तेरसभागा, एते पुणो सबण्णिया जाता सत्तसया चोयाला तेरसभागाणं ति, एतेहिं अट्टारसण्हं सयाणं तीसुत्तराणं तेरसगुणिताण २३७९० भागो हायव्वो, लद्धं एकतीसं दिना, सेसं सत्तसया छव्विसा ते छहिं उवड्ढिया जाया सयं एकवीसुत्तरं अंसाणं, छेदे वि सयं चउवीसुत्तरं, एस अभिविड्ढियवरिसबारसभागो अधिमासगो । जो पुण ससिसूरगतिविसेसनिष्फण्णो अधिमासगो सो अउनत्तीसं दिना बिसट्ठिभागा य बत्तीसं भवंति । कहं ?, “ससिणो य जो विसेसो आइच्चस्स य हवेज्ज मासस्स तीसाए संगुणितो अधिमासओ चंदो । आइच्चमासो तीसं दिना तीसा य सट्ठिभागा, चंदमासो अउनत्तीसं दिना वि सट्ठिभागा य

बत्तीसं । एतेसिं विसेसे कते सेसमुद्धरितं एक्कतीसं बासड्ढिभागा अन्ने तीसं चेव वासड्ढिभागा, एते उवड्ढिया परोप्परं छेदगुणकाउं एगस्स सरिसच्छेदो नेट्ठे अंसेसु पक्खित्ता तेसु वि छेयं सवड्ढिएसु एगसड्ढिबासड्ढिभागा जाया अहोरत्तस्स, एस एक्को तिही सोमगतीए सो तीसगुणितो बिसड्ढिभातिओ चंदमासपरिमाणनिष्फण्णो अहिमासगो भवति ।

अहवा-इमेण विहिणा कायव्वं-जइ एक्केण आइच्चमासेण एक्का सोमतिही लब्धति तो तीसाए आदिच्चमासेहिं कतितिही लब्धामो, आगतं तीसं सोमतिहीओ, एस आदिच्चचंदवरिसअभिवड्ढिय-छम्मासे य प्रतिदिनं प्रतिमासं च कला वड्ढमाणी तीसाए मासेसु मासो पूरति ति, एसो अधिमासगो चंदमासपम्माणो चंदो अधिमासगो भण्णति, एयं चेव अभिवड्ढिं पडुच्च अभिवड्ढिवरिसं भण्णति।

भणियं च सूरपन्नत्तीए- “तेरस य चंदमासो, एसो अभिवड्ढिओ त्ति नायव्वो” वर्षमिति वाक्यशेषः । तस्स बारसभागो अधिमासगो अभिवड्ढियर्षमासेत्यर्थः । अथवा-अधिमासगपमाणं इमं एगतीसं दिणा अउनतीस मुहुत्ता बिसड्ढि भागा एस सतरसा, एते कहं भवंति ? उच्यते-जं एगवीस उत्तरसयं अंसाणं तीसगुणं कायव्वं तस्स भागो सयेण चउवीसउत्तरेण भागलद्धं अउनतीसं मुहुत्ता, सेसस्स अद्धे ताव दो, तत्थ विसड्ढि भागा सतरस भवंति, एवं वा एखतीसदिणसहियं अधिकमासपमाणं । एसो पंचविहो कालमासो भण्णति ॥

इदानिं भावमासो सो दुविहो आगमतो नो आगमतो य-

[भा. ६२९१] मूलादिवेदओ खलु, भावे जो वा वियाणतो तस्स ।

न हि अग्गिनाणओ ऽग्गी-नाणं भावो ततो ण ऽन्नो ॥

चू-जो जीवो घण्ण-मास-मूल-कंद-पत्त-पुष्फ-फलादि वेदेति सो भावमासो, जो वा आगमतो उवउत्तो मास इति पदत्यजाणओ । चोदगाह- “न हि अग्गिनाणओ अग्गि” त्ति नत्वग्निज्ञानोपयोगतः आत्मा अगन्याख्यो भवति । एवमुक्ते चोदकेनाचार्याह- “नाणं भावो ततो ण ऽन्नो” त्ति नाणं ति ज्ञानं, भावः अधिगमः उपयोग इत्यनर्यान्तरमिति कृत्वा अनिद्रव्योपयुक्त आत्मा तस्मादग्नि-भावादन्यो न भवति ॥ एत्थ छव्विहो मासनिक्खेवो, कालमासेण अधिकारो तत्थ वि उडुमासेण, सेसा सीसस्स विकोवणट्ठा भणिया, मासे त्ति गयं । इदानिं “परिहारे” त्ति, तस्स इमो निक्खेवो-

[भा. ६२९२] नामं ठवणा दविए, परिगम परिहरण वज्जणोग्गहे चेव ।

भावावण्णे सुद्धे, नव परिहारस्स नामाई ॥

चू- भावपरिहारो दुविधो कज्जति (आवण्णपरिहारो सुद्धो य) आवण्णपरिहारितो एस चरित्ताइयारो । अहवा- भावपरिहारितो दुविधो पसत्थो अप्पसत्थो य । पसत्थे जो अन्नाणमिच्छादि परिहरति, अपसत्थो जो नाणदंसणचरित्ताणि परिहरति । एवं भावे तिविहे कज्जमाणे दसविहो परिहारनिक्खेवो भवति ॥ एतेसिं इमा व्याख्या-नामठवणातो गतातो, वतिरित्तो दव्वपरिहारो ।

[भा. ६२९३] कटगमादी दव्वे, गिरिनिदिमादीसु परिरओ होति ।

परिहरण धरण भोगे, लोउत्तर वज्ज इत्तरिए ॥

[भा. ६२९४] लोगे जह माता ऊ, पुत्तं परिहरति एवमादी उ ।

लोउत्तरपरिहारो, दुविहो परिभोग धरणे य ॥

जो कटगादीणि परिहरति आदिग्गहणेणं खाणू विससप्पादी । परिगमपरिहारो नाम जो

गिरिं नदिं वा परिहरतो जाति, आदिग्गहणातो समुद्मडविं वा । परिगमो ति वा पञ्जहारो ति वा परिरओ ति वा एगड्डं । परिहरणं परिहारो दुविहो लोइओ लोउत्तरो य । तत्थ लोगे इमो- “लोगे जह” पुव्वद्धं कंठं । लोउत्तरपरिहारो दुविहो-परिभोगे धरणे य । परिभोगे परिभुंजति पाउनिज्जती-त्यर्थः । धारणपरिहारो नाम जं संगोविज्जति पडिलेहिज्जति य, न य परिभुंजति ।

दुविहो-लोइओ लोउत्तरिओ य । लोइओ इत्तरितो आवकहिओ य । इत्तरिओ सूयगमत-गादिदसदिवसवज्जणं, आवकहितो जहा नड-वरुड-छिनग्गए जुहति लोउत्तरिओ दुविहो-इत्तरिओ आवकहितो य । तत्थ इत्तरिओ सेज्जायरदानअभिगमसद्दादि, आवकहितो रायपिंडो । अहवा-“अड्दारस पुरिसेसुं ।” अनुग्गहपरिहारो-

[भा. ६२९५] खोडादिभंगऽनुग्गह, भावे आवण्णसुद्धपरिहारे ।
मासादी आवण्णो, तेन तु पगतं न अत्रेहिं ॥

सू- “खोडभंगो” ति वा, “उक्कोडभंगो” ति वा, “अक्खोडभंगो” ति वा एगड्डं, आड्मर्यादायां। खोडं नाम जं रायकुलस्स हिरण्णादि दव्वं दायव्वं वेड्डिकरणं परं परिणयणं चोरभडादियाण य चोल्लागादिप्पदाणं तस्स भंगो खोडभंगो, तं रायणुग्गहेणं मज्जायाए भंजंतो एक्कं दो तिन्नि वा सेवति जावतिय अनुग्गहो से कज्जति तत्तियं कालं सो दव्वादिसु परिहरिज्जति तावत् कालं न दाप्पतेत्यर्थः । एस अनुग्गह परिहारो । भावपरिहारो दुविहो-आवण्णपरिहारो सुद्धपरिहारो य । तत्थ सुद्धपरिहारो जो वि सुद्धा पंचयामं अनुत्तरं धम्मं परिहरइ-करोतीत्यर्थः । विसुद्धपरिहारकणो वा धेप्पइ । आवण्णपरिहारो पुण जो मासियं वा जाव छम्मासियं वा पायच्छित्तं आवण्णो तेन सो सपच्छित्ती असुद्धो अ विसुद्धचरणेहिं साहूहिं परिहरिज्जति । इह तेन अहिकारो न सेसेहिं (अधिकारो) विकोवण्णो पुण परूविया ॥ इदानिं ठाणं, तस्सिमो चोइसविहो निक्खेवो-

[भा. ६२९६] नामं ठवणा दविए, खेत्तद्धा उड्डओ विरति वसही ।
संजम पग्गह जोहो, अचल गणन संघणा भावे ॥

सू- नामठवणातो गयाओ, जाणगसरीर भवियवइरित्तं दव्वट्ठाणं इमं-
[भा. ६२९७] सच्चित्तादी दव्वे, खेत्ते गामादि अद्धदुविहा उ ।

तिरियनरे कायठिती, भवठिति चेवावसेसाण ॥

सू- सच्चित्तदव्वट्ठाणं अचित्तं मीसं । सच्चित्तदव्वट्ठाणं तिविधं-दुपयं चउप्पयं अपयं । दुपयट्ठाणं दिणे जत्थ मनुसा उवविसंति तत्थ ठाणं जायति, चउप्पदाणं पि एवं चेव, अपदाणं पि जत्थ गरुयं फलं निक्खिप्पइ तत्थ ठाणं संजायति । अचित्तं जत्थ फलगाणि साहजंतादि नो निक्खिप्पंति तत्थ ठाणं । एतेसिं चेव दुपदादियाण समलंकिताण पूर्ववत् घडस्स वा जलभरियस्स ठाणं (मीसं) खेत्तं गामणरादियं तैसिं ठाणं खेत्तट्ठाणं, अहवा-खेत्तो गामनगरादियाण ठाणं । अद्धा काल इत्यर्थः, सो दुविधो उवलक्खितो जीवेसु अजीवेसु य । अजीवेसु जा जस्स ठिई । संसारिजीवेसु दुविधा ठिई-कायठिई भवठिती य, तत्थ तिरियनरेसु अनेगभवग्गहणसंभवातो कायठिई, सेसाणं ति-देवनारागाणं एगमवसंचिड्डणा भवठिई, अहवा-कालट्ठाणं समयावलियादि नेयं ॥

[भा. ६२९८] ठाणं निसीय तुअट्टण, उट्टाती विरति सव्व देसे य ।
संजमठाणमसंखा, पग्गह लोगीतर दो पणगा ॥

चू- “उहं”ति तज्जातीयगहणातो निसीयणतुयङ्गणा वि गहिता, तेसिं उद्धङ्गणं आदि तं पुण काउस्सग्गं निसीयणं उवविसणं तुअट्टणं संपिहणं उ । “विरित्” ठाणं दुविधं-देसे सव्वे य, तत्थ देसे सावयाणं अनुव्वया पंच, सव्वे साधूण महव्वया पंच । वसहिङ्गणं उवस्सओ जस्स वा जं आवस्सहङ्गणं । “संजमठाणं”ति वा अङ्गवसायठाणं तिवा परिणामठाणं ति वा एगहं । एत्थ पढमसंजमट्टाणे पज्जयपरिमाणं सव्वागासपदेसग्गं, सव्वागासपदेसेहिं अनंतभागाहिगा नेया, एवं लक्खणा सामण्णतो संजमठाणा असंखेज्जा । विभागतो सामातियछेदसंजमठाणा दो वि सरिसा असंखेज्जे ठाणे गच्छंति, ततो परिहारसहिता ते चेव असंखेज्जठाणे गच्छंति, ताहे परिहारितो वोच्छिज्जंति । तदुपरि सामातियछेदोवद्वावणिया अन्ने असंखेज्जठाणे गच्छंति, ताहे ते वोच्छिज्जंति । तदुवारे सुहुमसंपरायसंजमठाणा केवलकालतो अंतोमुहुत्तिया असंखेज्जा भवंति, ततो अनंतगुणं एगं अहक्खायं संजमट्टाणं भवति । इमा ठवणा । “पग्गहठाणं” दुविहं - लोइयं इतरं लोउत्तरं “दो पनग”ति लोइयं पंचविहं ॥ तं जहा-

[भा. ६२९९] रायाऽमच्च पुरिहोय, सेट्ठी सेनावती य लोगम्मि ।

आयरियादी उत्तरे, पग्गहणं होइ उ निरोहो ॥

चू- राया जुवराया अमच्चो सेट्ठी पुरोहितो । उत्तरे पग्गहे ठाणं पंचविहं - आयरिए उवज्झाए पवत्ति थेरो गणावच्छेइ । प्रकर्षेण ग्रहः, प्रकृष्टो वा ग्रहः, प्रधानस्य वा ग्रहणं प्रग्रह इत्यर्थः ॥ इदानिं जोहट्टाणं पंचविहं इमं-

[भा. ६३००] आलीढ पच्चलीढे, वेसाहे मंडले समपदे य ।

अचले य निरेयकाले, गणणे एगादि जा कोडी ॥

चू- वामुरुअं अग्गओ काउं दाहिणं पिड्डतो वामहत्थेण धणुं घेतूण दाहीणेण अपगच्छइ ति आलीढं । तं चियं विवरीयं पच्चालीढं । आलीढं अंतो पण्हितातो काउं अग्गतलेबाहि जं रहट्ठिओ वा जुज्झइ तं वइसाहं । जानूरुजंधे य मंडले काउं जं जुज्झइ तं मंडलं । जं पुण तेसु चेव जाणूरुसु आयतेसु समपादट्ठितो जुज्झति तं समपादं । अन्ने भणंति-जं एतेसिं चेव ठाणाणं जहासंभवं चलियठितो पासतो पिड्डतो वा जुज्झति तं छट्ठं चलियणाम ठाणं । “अचलट्टाणं” नाम जहा - परमाणुपोग्गलेणं भंते ! निरेए कालतो केवचिरं होति ?, जहन्नेणं एक्कं समयं, उक्कोसेणं असंखेज्ज कालं, असंखेज्जा उस्सप्पिणि ओसप्पिणीओ । निरेया निश्चल इत्यर्थः । एवं दुपदेसादिघाण वि वत्तव्वं । “गणण”ति गणियं, तस्स ठाणा अनेगविहा, जहा एकं दहं सतं सहस्सं दससहस्साइं सयसहस्सं दहशतसहस्साइं कोडी । उवरिं पि जहासंभवं भाणियव्वं ॥

इदानिं “संघणा” सा दुविहा - दव्वे भावे य । पुणो एक्केका दुविहा-छिन्नसंघाणा अछिन्नसंघाणा य । तत्थ दव्वे “छिन्नमछिन्नसंघणा” इमा-

[भा. ६३०१] रज्जुमादि अछिन्नं, कंचुगमादीण छिन्नसंघणया ।

सेट्ठिदुगं अछिन्नं, अपुव्वगहणं तु भावम्मि ॥

[भा. ६३०२] मीसाओ ओदइयं, गयस्स मीसगमणे पुणो छिन्नं ।

अपसत्थं पसत्थं वा भावे पगतं तु छिन्नेणं ॥

चू- जं सूत्रं वा मुजं वा रज्जुं अछिन्नं संघेति सा अछिन्नसंघणा । अन्नोन्नखंडाणं इमा

छिन्नसंघणा जहा कंचुगादीणं । भावसंघणा दुविहा - छिन्ना अछिन्ना य, तत्थ अछिन्नसंघणाए सेदिदुगं उवसामगसेढी खवगसेढी य । उवसामगसेढीए पविट्ठो अनंतानुबंधिपभिइ आढतो उवसामेउं न थक्कइ ताव जाव सव्वं मोहनिज्जं उवसामितं । खवगसेढीए वि एवं चेव अपुव्वभावगहणं करंतो न थक्कइ ताव जाव सव्वं मोहं खवियं । एसा अछिन्नसंघणा । एवं अपसत्थाओ वि पसत्थ-सम्मत्तभावं संकंतस्स जं पुणो अप्पसत्थमिच्छतादिभावं संकमति । एसा अपसत्थछिन्नभावसंघणा। अहवा-भावट्ठापं ओदइय-उवसमिय-खइय-खओवसमिय-परिणामिय-सन्निवाइयाणं अप्पण्णो भावसरूवठाणं भण्णइ । एत्थ अधिकारो भावट्ठापेण, तत्थवि छिन्नभावसंघणाए । कहं ? उच्चते-जेण सो पसत्थभावाओ अपसत्थं भावं गओ, तत्थ य मासियाति आवण्णो, पुणो आलोयणा-परिणओपसत्थं चेव भावं संघेति ॥

इदानि पडिसेवणा, सा इमा दुविहा-

[भा. ६३०३] मूलत्तर पडिसेवण, मूले पंचविह उत्तरे दसहा ।
एक्केक्का वि य दुविहा, दप्पे कप्पे य नायव्वा ॥

चू- मूलगुणातियारपडिसेवणा उत्तरगुणाइयारपडिसेवणा य । मूलगुणातियारे पाणातिवायादि पंचविहा । उत्तरगुणेसु दसविहा इमा-पिंडस्स जा विसोही, समितीतो ६, भावणाओ य ७, तवो दुविहो ८, पडिमा ९, अभिगहा १० । अहवा- अनागयमतिकंतं कोडिसहियं नियट्ठियं व सागारमनागारं परिमाणकडं निरवसेसं संकेयं अद्वापच्चक्खाणं चेति । अहवा- उत्तरगुणेसु अणेगविहा पडिसेवणा कोहातिया । मूलत्तरेसु दुविहा पडिसेवणा । सा पुणो एक्केक्का दुविहा - दप्पेण कप्पेण वा ॥ दप्पकप्पा पुव्वभणिता । सीसो पुच्छति-

[भा. ६३०४] किह भिक्खू जयमाणो, आवज्जति मासियं तु परिहारं ।
कंटगपहे व छलणा, भिक्खू वि तथा विहरमाणो ॥

चू- पुव्वद्धं कंठं आयरियो भणति - कंटगपहे व पच्छद्धं कंठं ॥ किं चान्यत्-

[भा. ६३०५] तिक्खम्मि उदगवेगे, विसम्मि वि विज्जलम्मि वच्चंतो ।
कुणमाणो वि पयत्तं, अवसो जह पावती पडणं ॥

[भा. ६३०६] तह समणसुविहियाणं, सव्वपयत्तेण वी जयंताणं ।
कम्मोदयपच्चतिया, विराहणा कस्सइ हवेज्जा ॥

[भा. ६३०७] अन्ना वि हु पडिसेवा, सा उण कम्मोदएण जा जतणा ।
सा कम्मक्खयकरणी, दप्पाऽजय कम्मजणणी उ ॥

चू- पुनरप्याह चोदक-किमेकान्तेनैव कर्मोदयप्रत्यया प्रतिसेवना उतान्योऽपि कश्चिच्छतिसेवनाया अस्ति भेदः ? उच्यते, अस्तीति ब्रूमः । यतमानस्य या कल्पिका प्रतिसेवना सा कर्मोदयप्रत्यया न भवति, न य तत्थ कम्मबंधो, जतो तं पडिसेवंतस्स वि कम्मखओ भवति । जो पुण दप्पेण कप्पेण वा पत्ते अजयणाए पडिसेवणा कम्मं जणेति-कर्मबंधं करोतीत्यर्थः । यतश्चै वं ततः इदं सिद्धं भवति-

[भा. ६३०८] पडिसेवणा वि कम्मोदएण कम्ममवि तं निमित्ताणं ।
अन्नोन्नहेउसिद्धी, तेसिं बीयंकराणं व ॥

घू-कंट्या । पडिसेवणाए हेऊ (कम्मोदयो कम्मोदयहेऊ) पडिसेवणा, एषमेवामन्योन्यहेतुत्वं, तस्यापि प्रसाधको धृष्टान्तः-यथा बीजांकुरयोः ॥ दिद्वा पडिसेवणा कम्महेतू पमादमूला या, सा य खेतओ कंहं हुज्जा ?, उवस्सये बहि वा विचारदिनिग्गयस्स कालतो दिया वा रातो वा । भावओ दप्पेण वा कप्पेण वा अजयणाए पडिसेवति । मासातिअतिचारपत्तेण संवेगमुवगएण आलोयणा पउंजियव्वा । इमं च चिंततेण नज्जति केवलं जीवितघातो भविस्सति ससल्लमरणेण दीहसंसारी भवति ति काउं भण्णति-

[भा. ६३०९] तं न खमं खु पमादो, मुहुत्तमवि अच्छित्तुं ससल्लेणं ।
आयरियपादमूले, गंतूणं उद्धरे सल्लं ॥

घू-आलोयणाविहाणेण पच्छित्तकरणेण य अतियारसल्लं उद्धरति विसोधयतीत्यर्थः ॥ जन्हा ससल्लो न सिज्जति, उद्धरयसल्लो य सिज्जइ । तन्हा तेन इमं चित्तियव्वं-

[भा. ६३१०] अहयं च सावराही, आसो इव पत्थिओ गुरुसगासं ।
वइत्तग्गामे संखडिपत्ते आलोयणा तिविहा ॥

घू-अप्याणं अतियारसल्लसल्लियं नाउं तस्स विसोहणद्वं गुरुसमीवे प्रस्थितो । कंहं च ?, उच्यते अश्ववत् । तंच गुरुसमीवं गच्छंतो वइयाए खन्धादानियगामे वा संखडीए वा अपडिबज्जतो गच्छइ, गुरुसमीवं पत्तो आलोयणं देति, सा य आलोयणा तिविहा इमा - विहारालोयणा, उवसंपयालोयणा, अवरहालोयणा य ॥

आसे इव औपम्ये अस्य व्याख्या-

[भा. ६३११] सिग्घुज्जुगती आसो, अनुवत्तति सारहिं न अत्ताणं ।
इय संजममणुवत्तति, वइयाइ अवंकिओ साहू ॥

घू-सिग्घं मंदं वा उज्जुकं वा वक्रं वा सारहिस्स छंदमणुवत्तमाणो गच्छति, नो य अप्पछंदेणं चारिं पाणियं वा अनुयत्तइ । एवं साधू वि जहा जहा संजमो भवति तथा तथा संजममणुवत्तमाणो गच्छइ, नो वइयादिसु सायासोक्खइया पडिबज्जंतो वइयादिसु वा न वक्रेण पहेण गच्छति । आलोयणपरिणओ जति वि अनालोतिए कालं करेति तथावि आराहगो विसुद्धत्वात् ॥

तत्थ विहारालोयणा इमा-

[भा. ६३१२] आलोयणापरिणओ, सम्मं संपट्ठिओ गुरुसगासे ।
जइ अंतरा उ कालं, करेज्ज आराहओ तहऽवि ॥

[भा. ६३१३] पक्खिय चउ संवच्छर, उक्कोसं बारसण्ह वरिसाणं ।
समणुण्णा आयरिया, फड्ढगपतिया वि विगडेंति ॥

घू-संभोतिया आयरिया पक्खिए आलोएति, रायनियस्स । राइनितो वि ओमरातिनियस्स आलोएति । जति पुण राइणिओ ओमो वाऽगीयत्थो चाउम्मासिए आलोएति । तत्थ वि असतीते संवच्छरिए आलोएति । तत्थ वि असतीते जत्थ मिलति गीयत्थस्स उक्कोसेणं वारसहिं वरिसेहिं दूरातो वि गीयत्थसमीवं गंतुं आलोएयव्वं । फड्ढगवतिया वि आगंतुं पक्खियादिसु मूलायरियस्स आलोएति ॥

[भा. ६३१४] तं पुन ओहविभागे, दरभुत्ते ओह जाव भिन्नो उ ।
तेन परेण विभाओ, संभमसत्थादिसु भइतं ॥

चू-तं विहारालोयणं ओहेण विभागेण वा देति । तत्थ ओहेण जे साधू समणुण्णा “दरभुत्ते” ति भोत्तुं आढस्ताणं पाहुणता आगता ते आगंतुगा ओहेण आलोएति, जइ य अतियारो पणं दस पन्नरस वीस भिन्नमासो य तो ओहालोयणं दाउं भुजति । अह भिन्नमासातो परेण अइयारो मासादितो भवति तो वीसुं समुद्धिसित्ता विभागेण आलोएति । “संभमसत्थादिसु भतियं” ति संभमो अग्गिसंभमादि सत्थेण वा समं गताणं अंतरा सत्थसन्निवेशे पाहुणया आगया होइ, सत्थो य चलिउकामो, ते य मासादिआपन्ना, भायणाणि य नत्थि जेसु वीसुं समुद्धिसिस्संति, ताहे ओहेणं आलोएत्ता एक्कइं समुद्धिसित्ता पच्छा विभागेणं आलोयव्वं विस्तारेणेत्यर्थः ॥

इदानिं आलोयणाए कालनियमो भण्णाति-

[भा. ६३१५] ओहे एगदिवसिया, विभागतो एगऽनेगदिवसा तु ।
रत्तिं पि दिवसओ वा, विभागओ ओहओ दिवसे ॥

चू-ओहालोयणा नियमा एक्कदिवसता, अप्पावराहत्तणओ आसन्नभोयणकालत्तणओ य विभागालोयणा एगदिवसिया वा होइ, अणेगदिवसिया वा होइ ।

कहं पुण अनेगदिवसिया वा होइ ? बहुअवराहत्तणओ । बहुं आलोएयव्वं आयरिया वावडा होइ, न बहुं वेलं पडिच्छंति । आलावगो वा वावडो होइ । एवं अनेगदिवसिता भवति । विभागालोयणा नियमा दिवसतो रत्तिं वा भवति । ओहालोयणा नियमा दिवसतो, जेन रातो न भुजति ॥ ओहालोयणाए इमं विहाणं-

[भा. ६३१६] अप्पा मूलगुणेषुं, विराहणा अप्पउत्तरगुणेषुं ।
अप्पा पासत्थाइसु, दानग्गह संपओगोहा ॥

चू-कंठया, एवं आलोएत्ता मंडलीए एक्कइं समुद्धिसंति ॥

विहारविभागालोयणाए इमं कालविहाणं-

[भा. ६३१७] भिक्खाति-निग्गाएसुं, रहिते विगडेति फड्गवती उ ।
सव्वसमक्खं केती, ते वीसरियं तु कहयंति ॥

चू-आदिग्गहणेणं वियारभूमिं विहारभूमिं वाजाहे सीसपडिच्छया निग्गया ताहे फड्गपती एगानियस्स आयरियस्स आलोएति । केइ आयरिया भणंति - जह फड्गपती सेहादियाणं सव्वसमिक्खं आलोएति । किं कारणं ? उच्यते - जं किंचि विस्सरियं पदं होइ तं ते सारेहिंति - कहयंतीत्यर्थः । तं पुण केरिस आलोएति ? काए वा परिवाडीए ? अत उच्यते-

[भा. ६३१८] मूलगुण पढमकाया, तेसु वि फडमं तु पंधमादीसु ।
पादप्पमज्जणादी, बित्थियं उल्लादि पंधे वा ॥

चू-दुविहो अवराहो-मूलगुणावराहो उत्तरगुणावराहो य । एत्थ पढमं मूलगुणा आलोएयव्वा, तेसु वि मूलगुणेषु पढमं पाणातिवातो, तत्थ वि पढमं पुढविक्कायविराधेण जा पंधे वच्चतेण विराधना कया, थंडिल्लाओ अथंडिल्लं अथंडिल्लाओ वा थंडिल्लं संकमंतेण पदा न पमज्जिता, ससरक्खे मट्टियादिहत्थमत्तेहिं वा भिक्खग्गहणं कतं, एवमादि पुढविकायविराहणं आलोएति । ततो आउक्काए उदउल्लेहिं हत्थेहिं मत्तेहिं भिक्खग्गहणं कयं, पंधे वा अजयणाए उदगमुत्तिन्नो, एवमादि आउक्काए ॥

[भा. ६३१९] ततिए पतिट्टियादी, अभिधारणवीचणादि वायुम्भि ।
बीतादिघट्ट पंचमे, इंदिय अनुवातिओ छट्टे ॥

चू-ततिए त्ति तेउक्काए परंपरादिपतिद्वियगहियं सजोतिवसहीए वा ठितो एवमादि तेउक्काए। वाउकाए जं घम्मत्तेण बाहिं निग्गंतुं वातो अभिधारेउं भत्तादि सरिरं वा वीयणादिणा वीवियं, एवमादि वाउक्काए। पंचमे वणस्सतिकाए बीयादिसंघट्टणा कया, भिक्खादि वा गहिता, एवमादि वणस्सतिकाए। “छट्टे”त्ति तसकाए, तथ इंदियानुवाएण आलोए, पुव्वं बेइंदियाइयारं ततो तेइंदि-चउरिंदि-पंचेदियाइयारं। एवमादि पाणातिवाओ ॥

[भा. ६३२०] दुब्भासियहसितादी, बितिए ततिए अजाइतो गहणे।

घट्टण-पुव्वरतादी, इंदिय आलोग मेहुणे ॥

चू-बितिए मुसावाए, तथ किंचि दुब्भासितं भणितं, हासेण मुसावाओ भासिओ, एवमादि मुसावाए। ततिए त्ति अदत्तादाने, तथ अयाचियं तणडगलादि गहियं होज्जा, उग्गहं वा अणणुन्नवेत्ता कातियादि बोसिरितं होज्जा, एवमादि अदिन्नादाने। मेहुणे, चेतिते महिमादिसु जनसम्मदे इत्थिसंघट्टणफासो सातिज्जिओ होज्जा, पुव्वयकीलियादि वा अनुसरियं होज्जा, इत्थीण वा वयणाणि मनोहराणि इंदियाणि दट्टु ईसि त्ति रागं गतो होज्जा, एवमादि मेहुणे ॥

[भा. ६३२१] मुच्छातिरित्त पंचमे, छट्टे लेवाड अगय सुंठादि।

उत्तरभिक्खऽविसोही, असमितत्तं च समितीसु ॥

चू-परिग्गहे उवकरणादिसु मुच्छा कया होज्जा, अतरित्तोवही वा गहितो होज्जा। “पंचमे”त्ति परिग्गहे एवमादि। “छट्टे”त्ति राईभोयणे, तथ लेवाडगपरिवासो कओ होज्जा, अगतं किंचि सुंठमादि वा सन्निहियं किंचि परिभुत्तं होज्जा, एवमादि रातीभोयणे। एवमादि मूलगुणेषु आलोयणा। उत्तरगुणेषु अविसुद्धभिक्खगहणं कयं होज्जा, समितीसु वा असमितो होज्जा, गुत्तीसु वा अगुत्तो ॥

[भा. ६३२२] संतम्मि य बलविरिए, तवोवहाणम्मि जं न उज्जमियं।

एस विहारवियडणा, वोच्छं उवसंपनाणत्तं ॥

चू-कंठया। गता विहारालोयणा। इदामिं उवसंपदालोयणा भण्णति-

[भा. ६३२३] एगमनेगा दिवसेसु होति ओहेण पदविभागे य।

उवसंपयावराहे, नायमनायं परिच्छंति ॥

चू-सा उवसंपदालोयणा समणुन्नाण वा, तथ समणुन्नाण सगासे समणुण्णो उवसंपज्जंतो दुगनिमित्तं उवसंपज्जति ॥ जतो भण्णति-

[भा. ६३२४] समणुन्नदुगनिमित्तं, उवसंपज्जंतो होइ एमेव।

अमणुन्नेणं णवरिं, विभागतो कारणे भइत्तं ॥

चू-सुत्तद्वा दंसणचरित्तद्वा जेण ते चरणं प्रति सरिसा चेव। “एमेव”त्ति जहा विहारालोयणा तहा उवसंपदालोयणं देतो एगदिवसेण वा अनेगदिवसेसु वा ओहेण वा पदिविभागेण वा एवं समणुन्ने उवसंपदालोयणं देति। “अन्न” इति अन्नसंभोइओ अमणुन्नो वा असंविग्गो तेषु अन्नथ उवसंपज्जंतेषु तिगनिमित्तं उवसंपदा नाणदंसणचरित्तद्वा, विभागालोयणा य, न ओहतो। संभमसत्यादिसु वा कारणेषु ओहेण वि देति एस भयणा। अवराहे वि एवं जो विसेसो भण्णिहिति सो उवसंपज्जमाणो दुविहो-नाओ अनाओ वा, जथ जोणज्जति सो न परिक्खिज्जति, जो न नज्जति सो आवस्सगाईहिं पएहिं परिक्खिज्जति। एयं उवरि वक्खमाणं ॥

[भा. ६३२५] दियरातो उवसंपय, अवराहो दिवसओ पसत्यम्मि ।

उव्वाते तद्विवसं, तिण्हं तु वइक्कमे गुरुगा ॥

चू-उवसंपदालोयणा सा (ओहेण) विभागेण वा (ओहेण) सा दिवसतो, न राओ । जा पुण अवराहाऽऽलोयणा सा विभागेण दिवसतो, न रातो । दिवसतो विविद्धिवेति वातादिदोसवजिते “पसत्ये” दव्वातिसु य पसत्येसु, एयं पि वक्खमाणं, अवराहे वि ओहालोयणा अववादकारणे भतियव्वा ॥ “उव्वातो” ति पच्छद्धं अस्य व्याख्या-

[भा. ६३२५] पढमदिने म विफाले, लहुओ बितिय गुरु ततियए लहुगा ।

तस्स विकहणे ते णिय, सुद्धमसुद्धो इमेहिं तु ॥

चू-अमणुन्नो जो उवसंपज्जणइयाए आगओ आयरिओ तं जति पढमदिवसे न विफालेति न पृच्छतीत्यर्थः । कुतो आगतो? कहिं वा गच्छति? किं निमित्तं वा आगतो? एवं अपुच्छमाणस्स तद्विवसं मासलहुं, बितियदिवसे जति न पुच्छति चउलहुं, “तिण्हं तु वइक्कमे गुरुगा” इति चउत्थदिवसे जति न पुच्छति ॥ सो वि पुच्छिओ भणति - “कहेहामि” मासलहुं, बितियदिवसे मासलहुं, ततियदिवसे ४ (ल), चउत्थदिवसे अकहेतस्स चउगुरुगा । अहवा - “तद्विवसे” ति पढमदिवसे “उव्वाते” श्रान्ता इति कृत्वा न पुच्छितो आयरिओ सुद्धो । अह बितियदिवसे न पुच्छति तो मासगुरुं । ततिए न पुच्छति चउलहुं, चउत्थे दिवसे चउगुरुं । एवंतेण पुच्छिएण वा अक्खायं जेण कज्जेण आगओ । तस्स पुण आगंतुगस्स आगमो सुद्धो असुद्धो वा हवेज्ज, एत्थ चत्तारि भंगा । इमेण विहणा भंगा कायव्वा - निग्गमणं पि आगमणं पि असुद्धं । एवं चउरो भंगा कायव्वा । तत्थ निग्गमो इमेहिं कारणेहिं असुद्धो भवति ॥

[भा. ६३२७] अहिकरण विगति जोए, पडिणीए थद्ध लुद्ध निद्धम्मे ।

अलसानुबद्धवेरो, सच्छंदमती परिहियव्वे ॥

“अहिकरणे” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६३२८] गिहिसंजयअहिकरणे, लहुगा गुरुगा तस्स अप्पणो छेदो ।

विगती न देति घेतुं, भोत्तुद्धरितं च गहिते वि ॥

जति गिहत्थेण समं अहिकरणं काउं आगओ तं आयरिओ संगिण्हइ तो चउलहुगा । अह संजएण समं अहिकरणं काउं आगतं संगिण्हइ तो चउगुरुगा, तस्स पुण आगंतुगस्स पंचराइंदिओ छेदो । अहवा पुट्ठो अपुट्ठो वा इमं भणेज्ज - “विगति” ति “विगती ण” पच्छद्धं ॥ किं च-

[भा. ६३२९] न य वज्जिया य देहो, पगतीए दुब्बलो अहं भंते ! ।

तब्भावितस्स एण्हि, न य गहणं धारणं कत्तो ॥

चू-सो य आयरिओ विगतिगिण्हणाए न देति जोगवाहीणं । “गहियं” ति अन्नेहिं भुत्तुद्धरियं तं पि नाणुजाणइ, किं वा भगवं अन्हे न पव्वजितवसभस्स तुल्ला, अन्नं च अन्हे सभावेणेव दुब्बला विगतीए बलामो अन्नं च अन्हे विगतिभावियदेहा इदानिं तस्स अभावे न बलामो, न य सुत्तत्थे घेतुं समत्था, पुव्वगहिए वि धरितुं समत्था न भवामो ॥

“जोगे पडिनीए” ति दो दारे जुगवं वक्खाणेति-

[भा. ६३३०] एगंतरनिव्विगती, जोगो पच्चत्थिको व तहि साहू ।

घुक्खलितेसु गेण्हति, छिड्ढाणि कहेति तं गुरुणं ॥

चू-पुच्छिओ भणाति-तस्स आयरियस्स एगंतरउवासेण जोगो वुञ्जइ एगंतर आयंबिलेण वा, जोगवाहिस्स वा ते आयरिया विगति न विसज्जति, एवमादि कक्खडो जोगो ति तेन आगओ। पुच्छिओ वा भणेज्ज-तम्मि गच्छेएगो साधूमम “पच्चत्थिगो” ति-पडिनीओ। कहं चि सामायारिजोगे चुक्केति, वीसरिए खलिए वि दुप्पडिलेहादिके गेणहति, अच्चत्थं खरंटेति, चुक्कखलिताणि वा अवराहपदच्छिद्दाणि गेणहति, सेय गुरूणं कहेति, पच्छा ते गुरुवो मे खरिंटेति। अहवा-अनाभोगा चुक्कखलिताणि भण्णाति, जं पुण आभोगओ असामायारिं करेइ तं छिद्दं भण्णाति ॥ इदानिं “थद्ध-लुद्ध” दो वि भण्णाति-

[भा. ६३३१] चंकमणादी उट्ठण, कडिगहणे झाओं नत्थि थद्धेवं ।

उक्कोस सयं भुंजति, देंतऽन्नेसिं तु लुद्धेवं ॥

चू-आयरिया जइ वि चकमणं करेति तहावि अब्भुट्ठेयव्वा आदिगहणातो जइ वि काइयभूमिं गच्छंति आगच्छंति वा, एवमादि तत्थ अब्भुट्ठताणं अन्हं कडीओ वाएण गहिताओ, अब्भुट्ठण-पल्लिमंथेण य अन्ह सज्जाओ तत्थ न सरति । अह न अब्भुट्ठेमो तो पच्छित्तं देंति खरंटेति वा, एवं थद्धो भणाति । जो लुद्धो सो भणाति - जं उक्कसयं किंचि वि सिहरिणिलडुगादि लब्भमति तं अप्पणा भुंजति, अन्नेसि वा बाल-बुद्ध-दुब्बल-पाहुण्णगाण वा देंति, अन्हेण लब्भामो, लुद्धो एवं भणाति ॥ “निद्धम्म अलसे” दो वि जुगवं भणाति-

[भा. ६३३२] आवासियमज्जणया, अकरण अति उग्गडंड निद्धम्मे ।

बालादट्टा दीहा, भिक्खाऽलसिओ य उब्भामं ॥

चू-जो निद्धमो सो पुच्छिओ भणाति - जइ कहिं चि आवसिता निसीहिया वा न कज्जति न पमज्जति वा, निंतो पविसंतो वा । डंडगादि वा निक्खिवंतो न पमज्जति, तो आयरिया “उग्गो” -दुट्ठति वुत्तं भवति, पच्छित्तं देंति, अहवा - उग्गं पच्छित्तडंडं देंति, निरनुकंपा इत्यर्थः । जो आलस्सिओ सो भणाति - अप्पणो प्जत्ते वि बालबुट्ठणं अट्टाए दीहा भिक्खायरिया तम्मि गच्छे हिंदिज्जइ, खुड्डलकं कक्खडं वा तं खेत्तं दिणे दिणे “उब्भामं” ति भिक्खायरियं गम्मइ प्रतिदिनं ग्रामान्तरं गम्यत इत्यर्थः । अपज्जत्ते आगया गुरु भणंति- “किमिह वसहीए महाणसो जं अपज्जत्ते आगता ? वच्चह पुणो, हिंइह खेत्तं, कालो भायणं च पहुप्पह,” एवमादि दीहभिक्खायरियाए मत्थितो आगतोमिति ॥ अनुबद्धवेरो य सच्छंदो य दो वि जुगवं भणाति-

[भा. ६३३३] पानसुणगा य भुंजति, एक्कउ असंखडेवमणुबद्धो ।

एक्कल्लस्स न लब्भा, चलितुं पेवं तु सच्छंदो ॥

चू-अनुबद्धवेरो भणाति - थेवं वा बहुं वा असंखडं काउं जहा सुणगा पाणा वा परोप्परं तक्खणादेव एक्कभायणे भुंजति एवं तत्थ संजया वि, नवरं - मिच्छादुक्कडं दाविज्जति । अन्हे उ न सक्केमो हियत्थेणं सल्लेणं तेहिं समं समुद्धिसिउं । एवं आगओ अनुबद्धवेरो भणाति । जो सच्छंदो सो भणाति - सण्णाभूमिं पि एगाणियस्स गंतुं न देंति, नियमा संघाडसहिंएहिं गंतव्वं । तं असहमाणो आगओ हं । एते अधिकरणादिए पदे आयरितो सोउं परिच्चयइ, न संगृण्हातीत्यर्थः ॥ अधिकरणादिएहिं पदेहिं आगयस्स इमं पच्छित्तं-

[भा. ६४३४] समणऽधिकरणे पडिनीय लुद्ध अनुबद्धवेरे छउगुरुगा ।

सेसाण होंति लहुगा, एमेव पडिच्छमाणस्स ॥

चू- जो समणेहिं सममधिकरणं काउं आगतो, जो य भणाति-तत्थ मे पडिणीतो साहू, जो य लुद्धो, जो अनुबद्धवेरो, एतेसु चउसु चउगुरुगा, सेसेसु छसु गिहिअहिकरणे य चउलहुगा । जो य आयरिओ एते पडिच्छति तस्स वि एवं चेव पच्छित्ता ॥ अहवा - जे एते दोसा बुत्ता एतेसिं एक्केण वि नागओ होज्ज । इमेहिं दोसेहिं आगओ होज्ज-

[भा. ६३३५] अहवा एगेऽपरिणते, अप्पाहारे य धेरए ।
गिलाणे बहुरोगे य, मंदधम्मे य पाहुडे ॥

एस सोलसमे व्याख्यातो, तथापि इहोच्यते-

[भा. ६३३६] एक्कलं मोत्तूणं वत्थादिअकप्पिएहि सहितं वा ।
सो उ परिसा व धेर, अहऽण्णसेहादि वट्टावे ॥

चू-आयरियं एगारिं मोत्तुं न गंतव्वं, असनवत्थादिअकप्पिया सेहसहियं च मोत्तुं न गंतव्वं । “अप्पाहारो” नाम जो आयरिओ संकियसुत्तया, तं चेव पुच्छित्तं वायणं देति, तारिसं वि मोत्तुं न गंतव्वं । “धेरं” ति अजंगमं गुरुं, परिसा वा से धेरा, तेसिं सेहाण धेराण य अहं चेव वट्टावगो आसि ॥

[भा. ६३३७] तत्थ गिलाणो एगो, जप्पसरीरो तु होति बहुरोगी ।
मिद्धम्मा गुरु-आणं, न करेति ममं पमोत्तूणं ॥

चू- तत्थ वा गच्छे एगो जरादिणा गिलाणो, तसस अहं चेव वट्टावगो आसी । बहूहिं साहारणरोगेहिं जप्पसरीरो भणाति तस्सवि अहं चेव वट्टावगो आसी । मंदधम्मा गुरु आणं न करेति मम पुण एगस्स करेति । संजय गिहीहिं वा सह अधिकरणं काउं आगतो, गुरुस्स वा केणइ सह अहिकरणं वट्टति ॥

[भा. ६३३८] एतारिसं विउसज्ज, विप्पवासो न कप्पती ।
सीसपडिच्छायरिए, पायच्छित्तं विहिज्जती ॥

चू-पुव्वद्धं कंठं । एरिसं मोत्तुं जइ सीसो आगओ पडिच्छओ वा, जो य पडिच्छइ आयरिओ तेसिं इमं पच्छित्तं ॥

[भा. ६३३९] एगो गिलाणपाहुड, तिण्ह वि गुरुगा उ सीसगादीणं ।
सेसे मीसे गुरुगा, लहुय पडिच्छे गुरु सरिसं ॥

चू- जो एगारिं गुरुं मोत्तुं आगओ, गिलाणं वा मोत्तुं, अधिकरणं वा काउं आगओ, एतेसु सीसस्स पडिच्छगस्स पडिच्छमाणस्स य आयरियस्स तिण्हवि चउगुरुगा । जेण अन्ने सेसा अपरिणय अप्पाहार धेर बहुरोग मंदधम्मा य एतेसु जइ सीसो आगओ चउगुरुगा, अह पिच्छतो तो चउलहुगा, गुरुस्स भयणा । “सरिसं व” ति जइ सीसं गेण्हति तो चउगुरुगा, पडिच्छगे चउलहुगा ॥ अहवा पाहुडे इमं-

[भा. ६३४०] सीसपडिच्छे पाहुड, छेदो राइंदियाणि पंचेव ।
आयरियस्स उ गुरुगा, दो चेव पडिच्छमाणस्स ॥

चू- सीसस्स पडिच्छगस्स वा अहिकरणं काउं अन्नगच्छे संवसंतस्स पंवराइदिअ छेदो भवति, पुरुस्स पडिच्छमाणस्स चउगुरुगा । एते पढमभंगे निग्गम-दोसा भणिता, आगमो वि से असुद्धो

भवति, वइयादिसु पडिवज्जंतो आगतो तस्य वि पच्छित्तं वत्तव्वं ॥ एस पढमभंगो गतो, बितियभंगो वि एरिसो चेव, नवरं आगमो सुद्धो । इमे उक्कमेण ततिय-चउत्थभंगा-

[भा. ६३४१]

एतहोविमुक्कं, वतियादी अपडिबद्धमायायं ।
दाऊण व पच्छित्तं, पडिबद्धं वी पडिच्छेज्जा ॥

चू-इमो चउत्थो भंगो । एतेसु जे अधिकरणादी निग्गमदोसा तेसु वज्जितो आगमनदोसेसु व वइयादिसु अपडिबज्जंतमागओ जो, एस चउत्थभंगिल्लो सुद्धो । ततियभंगे निग्गमदोसेसु सुद्धो आगमनदोसेसु वइयादिसु जो पडिबज्जंतो आगओ तं न पडिच्छति । अववादतो वा तस्स पच्छित्तं दाउं पडिच्छंति, न दोषेत्यर्थः ॥

[भा. ६३४२]

सुद्धं पडिच्छिऊणं, अपरिच्छिन्ने लहुग तिन्नि दिवसाइं ।
सीसे आयरिए वा, पारिच्छा तत्थिमा होति ॥

चू-यथोक्तदोषरहितं सुद्धं पडिच्छिता तिन्नि दिवसाणि परिक्खियव्वो-किं धम्मसहितो न व त्ति, जइ न परिक्खंति तो चउलहुगा, अन्नायरियाभिप्रायेण वा मासलहुं । सा पुण परिक्खा उभयो पि भवति ॥ एत्थ पढमं ताव तस्स परिक्खा भण्णति-

[भा. ६३४३]

आवासग सज्जाए, पडिलेहण भुंजणे य भासाए ।
वीयारे गेलत्ते, भिक्खग्गहणे परिच्छंति ॥

[भा. ६३४४]

केई पुव्वनिसिद्धा, केई सारेंति तं न सारेंति ।
संविग्गो सिक्ख मग्गति, मुत्तावलिमो अनाहोऽहं ॥

चू-केइ ति साहू अवराहपदा वा संबज्जंति, तस्स उवसंपदकालाओ पुव्वणिसिद्धा “अज्जो! इमं इमं च न कायव्वं”, जत्थ जइ पमादेति ते सारिज्जंति सि वुत्तं भवति, नो उवसंपज्जमाणं तेसु निसिद्धपदेसु वट्टमाणं सारेंति ॥

तस्य आवस्सए ताव इमेण विहिणा परिक्खिज्जइ-

[भा. ६३४५]

हीनाहियविवरीए, सति च बले पुव्वगते चोदेति ।
अप्पणए चोदेती, न ममं ति इहुं सुहं वसितुं ॥

चू-हीनं नाम काउस्सग्गसुत्ताणि दरकट्टिताणि करेत्ता अन्नेहिं साधूहिं चिरवोसट्ठेहिं चोसिरइ, अधिकं नाम काउस्सग्गसुत्ताणि अतितुरित्तकट्टेत्ता अनुपेहणट्ठाए पुव्वमेव वोसिरइ, उस्सारिए वि रायणिणं पच्छा उस्सारेंति, विवरीए ति पाओसियकाउस्सग्गा पभातिए जहा करेति, पभाइए वि पादोसिए जं करेति ।

अहवा- सूरै अत्थमिते चेव निव्वाघाते सह आयरिएण सव्वसाहूहिं पडिक्कमियव्वं, अह आयरियाणं सट्ठातिधम्मकहा वाघातो होज्ज तो बालवुट्ठगिलाणअसहु निसेज्जघरं च मोत्तुं सेसा सुत्तत्थज्जरणट्ठा काउस्सग्गेण ठायंति, जे पुण सति बले पुव्वं काउस्सग्गे नोड्ढति थेरा तेसु अप्पणाए चोदेति, जो पुण परिक्खिज्जइ सो न चोइज्जइ पमादेतो । ताहे जइ सो एवं च सति “सुद्धं जं मेन पडिवोदेति, सुहं अच्छमि” सो पंजरभग्गो नायव्वो, न पडिच्छियव्वो ॥

अह पुण मं ते न पचोदेति त्ति काउं “संविग्गो सिक्खं मग्गति” पच्छद्धं अस्य व्याख्या-

[भा. ६३४६] जो पुण चोइजंतो, दइण ततो नियत्तती ठाणा ।
भणति अहं भे चत्तो, चोदेह ममं पि सीदंतं ॥

चू-जति पुण सो भणति जेसु ठाणेसु अहं पमादेमि तेसु चेव ठाणेसु अप्पणो सीसा पमादेमाणा पडिचोइजंतो, अहं तु न पडिचोइजामि “अनाहोऽहं” - परिचत्तो, ताहे संविग्गविहारं इच्छंतो आसेवणभिकखं मग्गतो अप्पणो चेव ततो ठाणाओ नियत्तति, अहवा - छिन्नमुत्तावलिपगासाणि अंसूणि विनिमुयमाणे आयरियाणं पादेसु पडिओ भणाति - मा मं सरणमुवगयं पडिच्चयह, ममं पि सीदंतं चोएह ॥ एसा तेवा आवससयं पडुच्च, परिकखा गता । इदानिं सज्झाय-पडिलेहण-भुंजण-भासदारा पडुच्च परिकखा भणति-

[भा. ६३४७] पडिहणसज्जाए, एमेव य हीन अहिय विवरीए ।
दोसेहि वा वि भुंजति, गारत्थियदह्वरा भासा ॥

चू-पडिलेहणकालतो हीणं अहिय वा करेति अहवा - खोडगादीहं हीणं अहियं वा करेति, विवरीयं नाम मुहपोत्तियादी पडिलेहेति, अहवा - पए रयहरणं त्ति पच्छिमं पडिलेहेति, अवरण्हे पढमं अप्पणो- पडिलेहेत्ता सेहगिलाणपरिणिण्ण पच्छा आयरियस्स एवं वा विवरीयं । सज्जाए विहीणं- अनागताए कालवेलाए कालस्स पडिक्कमति, अहियं अतिच्छिताए कालवेलाए कालस्स पडिक्कमति, वंदनातिकिरियं हीनातिरित्तं करेइ, विवरीयं पोरिसिपाढं उग्घाडकालियपोरिसीए परियट्टेति, वा विवरीयं करेइ, सत्तविह आलोगविहीते न भुंजति, कायसिगालक्खतियादिदोसेहिं वा भुंजति, सुरसरादिदोसेहिं वा भुंजति, सावज्जादि भासा वा भासति, एतेसु चोदना तहेव भाणियव्वा जहा आवस्सए भणिता ॥ सेसामि तिन्नि दाराणि एग्गाहाए वक्खाणेति-

[भा. ६३४८] थंडिल्लसमायारी, हावेति अतरंतगं न पडिजग्गे ।
अभणिओ भिकख न हिंडइ, अनेसणादी व पेल्लेति ॥

चू-थंडिल्लेपादपमज्जणा डगलगहणा दिसालोगादिसामायारिं परिहावेति, गिलाणं न पडिजग्गइ, गिलाणस्स वा खेलमल्लादि वेयावच्चं न करेति, भिकखं न हिंडइ, दरहिंडतो वा सन्निट्टइ, कौटलेण वा उप्पाएति, अनेसणाए वा गेण्हति ॥ तस्स पुण इमाओ ठाणो आगमो होज्ज-

[भा. ६३४९] जयमाणपरिहवेंते, आगमनं तस्स दोहि ठाणेहिं ।
पंजरभग्गअभिमुहे, आवासयमादि आयरिए ॥

चू- सो जयमाणसाधूण मूलाओ आगमो होज्ज, परिहवेंताण वा मूलाओ आगओ होज्ज, परिहवेंता नाम पासत्थादी, तत्थ जो जयमाणगाणं मूलातो आगतो सो नाणदंसणट्टाए वा आगतो, पंजरभग्गो वा आगतो । जो पुण परिहवेंताण मूलातो आगतो सो चरित्तट्टाए उज्जमिउकामो । अहवा - अनुज्जमिउकामो वि नाणदंसणट्टाए । अहवा - जो जयमाणेहिंतो आगओ सो पंजरभग्गो, जो पुण परिहवेंतेहितो आगतो सो पंजराभिमुहो । एतेसु दोसु वि आगएसु आयरिएण आवस्सयादिपरिच्छा कायव्वा ॥ आह पंजर इति कोऽर्थः ? अतः उच्यते-

[भा. ६३५०] पनगादि संगहो होति पंजरो जाय सारणऽण्णोण्णे ।
पच्छित्तचमढणादी, निवारणा सउण्णिदिडंतो ॥

चू-आयरिओ उवज्जातो पवत्ती धेरो गणावच्छेतित्तो एतेहिं पंचहिं परिग्गहितो गच्छो पंजरो

भण्णतिति, आदिग्गहणाओ भिक्खु-वसह-वुह-खुड्डगा य धेप्पति । अहवा - जं आयरियादी परोप्परं चोदेति मितं मधुरं सोवालंभं वा खरफरुसादीहिं वा चमढेता पच्छित्तदाणेण य असामायारीओ नियत्ति त्ति एसो वा पंजरो । पंजरभग्गो पुण एयं चेव असहंतो गच्छओ गीति । “गच्छम्मि केई पुरिसा कारग गाहा कंठा । “जह सउण पंजरे दुक्खं अच्छति तथा” -

एत्थ सउणदिट्ठंतो कज्जति - जहा पंजरत्थस्स सउणस्स सलागादीहं सच्छंदगमण निवारिज्जति एवं आयरियादि पुरिसगच्छपंजरे सारणसलागादियं सामायारिं उम्मग्गमणं निवारिज्जति । एत्थ जे संविग्गाणं मूलाओ नाणदंसणट्ठाए आगता, जे य परिहवेंतेण मूलाओ आगया चरित्तट्ठा एतेसंगेण्हियव्वा । जे पुण पंजरभग्गा नाणदंसणट्ठाए आगता, जे परिहवेंतेण मूलाओ नाणदंसणट्ठाए आघया, एते न संगिण्हियव्वा ॥

एत्थ जे संगिण्हियव्वा ते एगो वा होज्ज, अणेगा वा । जतो भणति-

[भा. ६३५१] ते पुण एगमणेगाणेगाणं सारणं जहा कप्पे ।

उवसंपद आउट्टे, अविउट्टे अन्नहिं गच्छे ॥

चू-तत्थ जे अनेगा तेसिं सीदंताणं सारणा जहा कप्पे भणिता “उवदेसो सारणा चेव ततिता पडिसारणा” इत्यादि, “घट्टिज्जंतं वत्थं अतिरुव्वणकुंकुमसिली जता” इत्यादि । जो पुण एगो सो असामायारिं करंतो चोदित जइ आउट्टितो तस्स उवसंपदा भवति, “अविउट्टे” त्ति - जति न आ उट्टितो, भण्णति “अन्नहि गच्छे” ति ॥ एसा आगयाणं परिच्छा गता ।

अहवा - एयं पच्छद्वं - अन्नहा भण्णति - तेन वि आगंतुणा गच्छो परिच्छियव्वो आवस्सग-मादीहिं पुव्वभणियदारोहिं । गच्छिल्लगाणं जति किंचि आवस्सगदारोहिं सीदंतं पस्सइ तो आयरियातीणं कहेति, जति सो कहिए सम्मं आउट्टिते त्ति तं साधुं चोदेति पच्छित्तं च से देति तो तत्थ उवसंपदा । अह कहिते सो आयरिओ तुसिणीओ अच्छति भणित वा - किं तुज्जं, नो सम्मं आउट्टति? तो अविउट्टे आयरिए अन्नहिं गच्छति अन्यत्रोपसंन्रतेत्यर्थः ॥

ततियभंगिल्ले इमा पडिच्छणविही-

[भा. ६३५२] निग्गमणे परिसुद्धो, आगमने असुद्धे देति पच्छित्तं ।

निग्गमण अपरिसुद्धे, इमा उ जयणा तहिं होति ॥

चू-ततियभंगिल्लस्स वइयादिसु पडिबद्धस्स सुद्धस्स जं आवण्णो तं पच्छित्तं दाउं पडिच्छंति । जति पुण पढमबित्तिल्लेण वा भंगेण अहिकरणादीहिं एगे अपरिणयादीहिं वा आगता, जे य पंजरभग्गा, जे परिहवेंतेसु नाणदंसणट्ठाते आगता ते न संगिण्हियव्वा, न य फुडं पडिसेहिज्जंति । तेसिं इमा पडिसेहणजयणा-

[भा. ६३५३] नत्थि संकियसंघाडमंडली भिक्ख बाहिरानयणे ।

पच्छित्त विओसग्गे, निग्गयसुत्तस्स छण्णेणं ॥

“नत्थि संकिय” अस्य व्याख्या-

[भा. ६३५४] णत्थेयं मे जमिच्छह, सुत्तं मए आम संकियं तं तु ।

न य संकियं तु दिज्जइ, निस्संकसुते गवेसाहि ॥

चू-जं एतं सुत्तत्थं तुब्बे इच्छह एयं सम नत्थि । अह सो भणाति - अन्नसमीवे सुत्तं मए जहा

तुभ्यं एयं अस्थि, अहवा भणाति - मए चेव तुमं वायणं देता सुत्ता । आयरिओ भणाति - आमं ति सच्चं, इदानिं तं मे संकितं जातं, न य दानजोग्गं, न य संकियसुत्तत्थं दिज्जति, आगमे पडिसिद्धं, गच्छ अन्नतो जत्थ निस्सकं सुतं ॥ तं संघाडए त्कति जो संघाडयस्स उव्वयाति सो भण्णाति-

[भा. ६३५५] एकल्लेण न लब्भा, वीयारादी वि जयण सच्छंदे ।

भोयणसुत्ते मंडलि, अपढंते वी निओअंति ॥

घू- अहं एरिसा सामायारी नो संघाडएणं विना लब्धति सण्णभूमिमादि निग्गंतुं, एसा सच्छंदेण यणा । “मंडलि” ति जो सो अनुबद्धवेरत्तेण आगतो सो इमाए जयणाए पडिसेहिज्जति । जो य सुत्तमंडलीए उव्वियाति, “भोयण” पच्छद्धं, अहं सामायारी अवस्सं मंडलीते समुद्धिसियव्वं, सुत्तत्थमंडलीसु जति न पढति न सुणेति वा तहावि मंडलीए उव्विव्हेओ अच्छति, न सच्छंदेण अच्छिउं लब्धति ॥

[भा. ६३५६] अलसं भणंति बाहि, जित हिंडसि अह एत्थ बालाती ।

पच्छित्तं हाडहडं, अवि उस्सग्गं तहा विगती ॥

घू- “बाहिरायणयणे” ति जो आलस्सियत्तमेणं आगतो सो इमाए पडिसेहिज्जति, अलसितो भणति-अहं एत्थ सखेत्ते बाल-गिलाण-वुद्धावि हिंडंति, जति दिने दिने भिक्खायरियं करेसि तो अत्थ पच्छित्तंति । जो निधम्मो “अइउग्गदंडो आयरिओत्ति” एतेहिं कारणहिं आगतो सो इमाए जयणाए पडिसेहिज्जति सो अहं सामायारी जइ दुप्पमज्जियादीणि करेति तो वि अहं हाडहडं पच्छित्तं दिज्जति, हाडहडं नाम तक्कालं चेव दिज्जति न कालहरणं कज्जति । अविउस्सग्गे” ति जो सो अविगती नानुजाणति ति आगओ, सो भण्णाति-अहं सामायारी जोगवाहिणा विगतिकाउस्सग्गं अकरेतेण पडियव्वं । “तह” ति- किं चान्यत्-अहं सामायारी जोगव हिनाऽजोगवाहिना वा विगती न गृहीतव्या इत्यर्थः । अहवा - “तह” ति जं सो कारणं दीवेति तस्स तहेव प्रतिलोभं उवन्नसिज्जति ॥ एत्थ चोदग आह-

[भा. ६३५७] तत्थ भवे मायमोसो, एवं तु भवे अनज्जवजुत्तस ।

वुत्तं च उज्जुभूते, सोही तेलोक्कदंसीहिं ॥

घू- तत्रेति या एषा निग्गमे असुद्धे उवाएणं पडिसेहणा भणिता । अत्र कस्यचिन्मति स्यात्- एवं पडिसेहंतस्स माया भवति मुसावायं च भासति, जेण विज्जमाण सुत्तं नत्थि ति भणति संकियं वा, एवं संघाडगादिसु अनज्जवं अरिजुत्तं करेमाणो मायामुसावाएण य जुत्तो भवति अवज्जवयणजुत्तो वा, उवत्तं च “सोही उज्जुअभूत्तस य” कारग-सिलोकोऽयं, तं च अज्जवं अकरे मणस्स संजमसोही न भवति । आचार्याह - न मायामुसावाओ य; जतो कारणे मायामुसावातो य अनुन्नायो । इमं च कारणनिग्गमणं से असुद्धं, तेन उवायपडिसेहो कओ ॥ किं च-

[भा. ६३५८] एसा उ अगीयत्थे, जयणा गीते वि जुज्जती जं तु ।

विद्देसकरं इहरा, मच्छरिवादो य फुडरुक्खे ॥

घू- एवं अगीयत्था पडिसेधिज्जति, गीयत्था पुण फुडं चेव भण्णाति, ते सामायारीं जाणंता किह अप्पतियं दोसं वा कहेति, तेसु वि य जं मातामुसावादकारणं जुज्जति तं च कायव्वं । अगीयत्थाणं पुण “इहर” ति फुडं भणंताणं विद्देसकरं भवति, चिंतंति य, एते मच्छरभावेण न

देति सुत्तत्थे । सपक्खजणे य न एवं प्रदानेन मच्छरभावो भवति । सम्भूयदोसुच्चरणं फुडं, नेहवज्जियं रुक्खं, अहवा - फुडमेव रुक्खं तं च अधिकरणादि रागादिणा वा दोसेण आगतो त्ति न पडिच्छामो, एत्थ मच्छरभाव अयसो सपज्जति ॥ एतेसिं पडिच्छाण इमो अववातो-

[भा. ६३५९] निग्गमसुद्धमुवाए न वारितं गेणहती समाउट्टं ।

अहिकरण पडिनिअऽनुबद्धे, एगागि जढं न संगिणहे ॥

चू- अत्र अकारलोपो दृष्टव्यः, एवं निग्गमो असुद्धो जस्स सो उवाएण जयणाए वारिओ न पडिच्छंत इत्यर्थः । अहवा-दोसा जहा वारणाओ न उप्पज्जति तहा उवाएण वारितो प्रतिषिद्ध इत्यर्थः । पडिसिद्धो जइ सो भणइ “मिच्छामि दुक्कडं, न पुणो एव काहं, जं वा भणइ तं करेमि, मुक्को मे पावभावो दुग्गइवट्टणो इहलोए वि गरहितो” एवं आउट्टो गेण्हियव्वो । तत्थ वि इमो न गेण्हियव्वो-जो अधिकरणं काउमागतो, जो य पडिनीओ त्ति भणंतो, जो य अनुबद्धरोसो जेण आयरिओ एगादि भावेण जढो ॥ पडिनीए इमो अववातो-

[भा. ६३६०] पडिनीयम्मि वि भयणा, गिहम्मि आयरियमादिदुट्टम्मि ।

संजयपडिनीए पुण, न होति तं खाम भयणा वा ॥

चू- इमा भयणा, कोति गीयत्थो आयरियस्स पदुट्टो, आदिग्गहणेणं उवज्जाय-पवत्ति-थेर-गणावच्छेदग-भिकखूण, सो उवसामिज्जंते वि णोवसमति, तस्स भएण आगतो सं गिण्हियव्वो । जइ पुण संजतो मे पदुट्टा पडिनीय त्ति भणेज्जा तो न होइ उवसंपदा, ण पडिच्छिज्जति त्ति वुत्तं भवति । अहवा सो भ्णति गच्छ, तं खामेउं आगच्छ । जइ वुत्तो गतुं तं न खामेति तो न पडिच्छिज्जति, गयस्स वा सो न खमति तो पच्छागतो पडिच्छिज्जति । अहवा सो भणेज्ज - मए आगच्छमाणेण खामितो न खमति तो पडिच्छियव्वो चेव, एसा भयणा ॥ इदानीं जे अविमुद्धनिग्गमां-उवाएण वारिता वि न गच्छंति, जे य विमुद्धनिग्गमा पडिच्छिता वि सीदंति, तेसिं वोसिरणविही इमो ।

“निग्गयसुत्तस्स छण्णेण” ति वयणा, जया भिक्खादिगतो होति तदा छट्टेत्ता गच्छति । सुत्तस्स वि आयरिया दिवसतो सोऊणं पव्वइए वि रातो पढमपोरिसीए सोवेत्ता तस्स पुण अक्खेवणा कहा कहिज्जति तावजाव निद्दावसंगतो जहे पासुत्तो ताहे संजता उट्टावेत्ता तं सुत्तं छट्टेत्ता वच्चंति । छन्नेणं ति अप्पसागारियं मंतं मंतेति, नो अपरिणयाणं तप्पक्खियाणं । वच्चतो न य कहंति जहा नस्सियव्वं, मा रहस्स भेदं काहंति । जति सो चेव पच्छा समाउट्टो आगतो जो य सुद्ध-निग्गमो य एते दंसणाइयाणं ति एगट्टा आगता पडिच्छियव्ववा । तत्थ दंसण-नाणेसु पुव्वद्धगहितो इमो विधी-

[भा. ६३६१] वत्तणा संघणा चेव, गहणं सुत्तत्थ तदुभए ।

वेयावच्चे खमणे, काले आवकहादि य ॥

चू- एते वत्तणादिपदा सगच्छे असतीए वक्खेवेण वा नत्थि परगच्छे पुण जत्थ वत्तणादिया नियमा अत्थि तत्थ उवसंपदा, पुव्वगहियस्स पुणो पुणो अब्भस्सणा वत्तणा, पुव्वगहियविसरियस्स मुक्कसारणा संघणा, अपुव्वस्स गहणं, एते तिन्नि विगप्पा सुत्ते, अत्थे वि तिन्नि उभए वि तिन्नि एए नवविगप्पा । उत्तरचरणोवसंपदट्टा उवसंपज्जतो वेयावच्चकरणखमगकरणइया वा उपसंपज्जति, ते पुण वेयावच्चखमणे कालतो आवकहाते त्ति जावज्जीवं करेइ, आदिग्गहणाओ इत्तरियं वा

कालं करेज्ज ॥ तत्थ दंसणनाणा इमे, इमा य तेसु विही-

[भा. ६३६२] दंसणनाणे सुत्तत्थ तदुभए वत्तणादि एक्केके ।
उवसंपदा चरित्ते, वेयावच्चे य खमणे य ॥

चू- दंसणविसोहया जे सुत्ता सत्थाणि वा तेसु सुत्तेसु वत्तणा संघणा गहणं, एवं अत्थे तिगं, तदुभए तिगं 'एक्केके' ति-एवं दंसणे नविगप्पा, आयारादिए य नाणे एवं चेव विगप्पा ॥ चरित्तो-वसंपया इमा दुविहा - वेयावच्चइता खमणइता वा ॥ सुद्धं पुण अपडिच्छंतस्स इमं पच्छित्तं-

[भा. ६३६३] सुद्धपडिच्छणे लहुगा, अकरेंते सारणा अनापुच्छा ।
तीसु वि मासो लहुओ, वत्तणादीसु ठाणेषु ॥

चू- जं गुरुसगासे सुत्तत्थं तं मे गहित्तं गुरुहिं अनुन्नाओ, विहीए आपुच्छित्ता वइदादिसु अपडिज्जंतो आगतो, परिच्छित्तो सुद्धो य, जो तं न पडिच्छति आयरिओ तस्स चउलहुं । जो विदू पन्नो वत्तणानिमित्तं सो जति वत्तणं न करेति तो से मासलहुं, एव संघणगहेसु वि । आयरिओ वि जइ तं उपसंपन्नं दूरादिसु अच्छंतं न सारेति, न चोदेति तस्स वि वत्तणादिसु ठाणेषु मासलहुं । अत्थे पुण अकरेंत-असारेंताणं तिसु वि वत्तणादिसु ठाणेषु पत्तेयं मासगुरुं । उभए वि पच्छित्तं । जम्हा एते दोसा तम्हा गुरुणा सारेयव्वा - "अज्जो ! जदइं आगतो तं वत्तणादिकं न करेसि" ॥

"अणापुच्छ" ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६३६४] अणणुन्नाऽणुन्नाते, देंत पडिच्छंतं मंगचउरो तु ।
भंगतिए मासलहु, दुहतोऽणुन्नाते सुद्धो उ ॥

चू- अनुन्नाओ अणणुन्नातेण सह वत्तणं करेति, एवं चउभंगो कायव्वो, एवं संगणागहणेषु वि चउभंगो, एत्थ आदिज्जेसु तिसु भंगेषु देंते गेण्हंताणं सुत्ते मासलहुं । तवकाल विसेसितं अत्थे मासगुरुं । चउत्थभंगो पुण दुहतोऽणुन्नातत्तणओ सुद्धो ॥ नाणे ति गयं । इदानिं दंसणं-

[भा. ६३६५] एमेव दंसणे वी, ववमादी पदा उ जह नाणे ।
सगणामंतण-खमण, अनिच्छमाणं न उ निओए ॥

चू- इदानिं चरित्तोवसंपदा सा दुविधा-वेयावच्चे खमणे य । तत्थ वेयावच्चोवसंपदाए इमा कारावणविही-

[भा. ६३६६] तुल्लेषु जो सलद्धी, अन्नस्स व वारएण इच्छंते ।
तुल्लेषु य आवकही, तस्साणुमते व इत्तरिए ॥

चू- आयरियाणं एक्को गच्छे वेयावच्चकरो, अवरो अन्नगणातो पच्छा आगतो भणति - अहं भे वेयावच्चं करेमि, तत्थ कतरो कारविज्जति?, "तुल्लेषु" तत्थ जति दो जो सलद्धी सो कारविज्जति । अह दो वि इत्तरिया दो वि सलद्धिया, एत्थ आगंतुगो उवज्जायदीण अन्नस्स वेयावच्चं कारविज्जति, भणियं च- "उवज्जायवेयावच्चं करेमाणे समणे निग्गंथे महानिज्जरे महापज्जवसाणे भवति ।" अहवा - जति वत्थव्वो वेयावच्चकरो इच्छति तो वारोवारेणं कारविज्जति, आगंतुगो वा कालं पडिक्खाविज्जति जाव पुव्विल्लस्स इत्तरकालो सम्पपइ, आवकहीसु वि दोसु सलद्धिएसु एवंवारयं मोत्तुं । अहवा-एक्को इत्तरिओ एक्को आवकही "तुल्लेषु" ति लद्धीए एत्थ आवकही कारविज्जति, इत्तरिओ अन्नस्स सन्निउज्जति, अहवा-सो वत्थव्वो आवकही भणति तुमं ताव वीसमाहि एवं

वुत्तो जति इच्छति तो तस्स अनुमते आगंतु इत्तरिओ कारविज्जइ, तम्मि अनिच्छे नो कारविज्जति, सो समत्ते गच्छिहिति, पच्छा इयरो न काहिति, तओ आयरिओ उभयभट्ठो भविस्सइ । अह इत्तरिओ आवकहितो य य दो वि अलद्धिसंपन्ना तत्थ आवकहिणा कारेयव्वं, इयरो अन्नस्स सन्निउज्जति विसज्जिइ वा । अह इत्तरिओ सलद्धी, आवकही भण्णति- “वीसमाहि ता तुमं एस इत्तरिओ सलद्धी करेतु, पच्छा तुमं चेव काहिसि ।” अनिच्छे एसो चेव काहिति, इत्तरिओ अन्नस्स वा कारविज्जति, दो वि वा संवृता करेति । अह इत्तरिओ अलद्धी आवकही सलद्धी एत्थ आवकहिणा कारेयव्वं, इत्तरिओ अन्नस्स कारविज्जइ, अनिच्छे पडिसेहिज्जइ ॥

अह वत्थव्वेयावच्चकरणेण अनुण्णाओ कारवेइ, तस्स अणापुच्छाए अन्नं वेयावच्चकरं ठवेति तो इमे दोसा-

[भा. ६३६७] अणुण्णाते लहुगा, अचियत्तमसाह जोग्गदाणादी ।

निज्जर महती हु भवे, तवस्सिमादीण उ करेते ॥

चू- वत्थव्व-आवकहि-वेयावच्चकरस्स अनापुच्छा आगंतु इत्तरिया वेयावच्चकर ठवेति, अणुण्णातो वा वेयावच्चकरं ठवेइ तो चउलहुगा । अन्ने भण्णति - अनापुच्छाए वेयावच्चकरे ठविए मासलहुं, अणुण्णातो वेयावच्चकारवणे चरलहुं । वत्थव्वेयावच्चकरस्स वा अचियत्तं, अचियत्तेण वा असंखडं करेज्जा । “मसाह” ति-ण कहेति सो पुव्वेयावच्चकरो उट्टकट्ठो जेसु कुलेसु आयरियादीणं पाउग्गं लब्भति ते न कहेति, सट्टकुलाणि वा न कहेज्ज, तन्हा सो इत्तरिओ भण्णति-खमगादितवस्सीणं तुमं करेहि, तेसिं पि कज्जमाणे महंती निज्जरा भवति ॥

वेयावच्चे ति गयं । इदानि “खमण” ति - तत्थिमं गाहापच्छद्धं “सगणामंतण” इत्यादि, जो अन्नगणाओ खमणट्टयाओ उवसंपज्जति सो दुविहो-अविगिट्ठो विगिट्ठो । अट्टमादि विगिट्ठो, दोसु वि उवसंपज्जंतेसु सगणो आयरिएण आमंतेयव्वो आपुच्छियव्वो ति वुत्तं भवति - अज्जो ! एस खमणकरणट्टया आगतो कि पडिच्छिज्जति उअ पडिसिज्जउ ति, तेसि अनुमए पडिच्छिज्जइ अनिच्छेसु पडिसिज्जइ । न वा ते अणिच्छमाणे तस्स वेयावच्चे बला निओएति ॥ जो पडिच्छिओ सो पुच्छियव्वो - तुम किं अविगिट्ठं करेसि विगिट्ठं वा ? तेन एगतरे कहिते पुणो पुच्छिज्जइ - तुमं अविगिट्ठं करेत्ता पारणदिने केरिसो भवसि ? सो भणइ - गिलाणोवमो, न य सज्झाय पडिलेहणादियाण जोगाण समत्थो भवामिं । तस्सिमो उवदेसो-

[भा. ६३६८] अविकिट्ठकिलामंतं, भण्णति मा खम करेहि सज्झायं ।

सक्का किलामिउं जे, विकिट्ठेणं तहिं वितरे ॥

चू- अविगिट्ठतवकरणकिलामंतं भण्णति - (मा) तुमं खमणं करेहि, न वट्ठति तव खमणं काउं, सज्झायकरणे वेयावच्चे वा उज्जुतो भवाहि, सज्झायमनिज्जंते विसज्जेयव्वो । अह गिलाणोवमो न भवति ततो पडिच्छियव्वो । जो पुण विकिट्ठखमओ सो जइ न किलिस्सति-सज्झायपडिलेहणादि जोगे य सव्वे सयमेव अहीणमतिरित्ते करेति-सो पडिच्छियव्वो । जो पुण विगिट्ठेणं किलिस्सति तत्थिमं गाहापच्छद्धं- “सक्का किलाम्मिउं” सक्का इति युक्तं, जइ वि विगिट्ठतवकरणे गिलाणोवमो भवति तहावि तत्थ वितरंति ति तवकरणे अनुजाणंतीत्यर्थः ॥

विगिट्ठतवकरणे जो गिलाणोवमो भवति तत्थिमा सामायारी-

[भा. ६३६९] अन्नपडिच्छणे लहुगा, गुरुग गिलाणोवमे अडंते य ।
पडिलेहण संथारग, पानग तह मत्तगतिगम्मि ॥

[भा. ६३७०] दोन्नेकतरे खमणे, अन्नपडिच्छंतऽसंधरे आणा ।
अप्पत्तिय परितावण, सुत्ते हाणऽण्णाहिं वतिमो ॥

धू- “दोणहं” ति- तम्मि अविगिद्धविगिद्धाणं अन्नतरो खमओ होज्ज, अहवा-विगिद्धो अगिलाणीवमो होज्ज । एतेसिं खमगाणं अन्नयरे खमगे गच्छे विज्जमाणे जति आयरिओ अन्नं खमगं गच्छे अनापुच्छाए पडिच्छति तो चउलहुं । दोणह वि खमगाण जुगवं पारणदिणे पज्जत्तपारणगस्स असंधरणं हवेज्ज । दुगादिखमगवेयावच्चकरणे वावडाण वेलातिक्रमे वेयावच्चकरणे असंधरणं हवेज्ज । असंधरंता य जं एसणादि पेलेज्ज तन्निष्फण्णं पावति, आणादिणो य दोसा । असंधरे य अकज्जमाणे व परितावणादि दुक्खं हवेज्जा, सिस्सपडिच्छगा वि चितेज्जा - इह अन्नोन्नखमग-वेयावच्चकरणेण अहं सुत्तत्थपरिहाणी, अतो अन्नं गणं “वइमो” ति- गच्छेज्ज ॥ गणअनापुच्छाए खमगे पडिच्छिते गणे य अकरणेमाणे आयरियस्स य इमं पच्छितं दोसा य । “गुरुग गिलाणोवमे अडंते य” अस्य व्याख्या-

[भा. ६३७१] गेलण्णतुल्ल गुरुगा, अडंते परितावणादि सयं करणे ।
नेसण-गहणागहणे, दुगट्ट हिंडंत मुच्छा य ॥

धू- तेसु गच्छिल्लगेसु वेयावच्चं अकरंतेसु जइ खमगो गिलाणोवगो जाओ तो आयरियस्स चउगुरुगा, “अडंते” “सयं” “दुगट्ट” ति भत्तपाणट्ठावा सयमेव हिंडंतो खुहापिपासादि सीउण्हेण वा पडिलेहणा दिकिरियं वा सयमेव करंतेतो परिस्समेण जं अनागाढादि परियाविज्जति, मुच्छादि वा पावति, तत्थ चउलहुगादि जाव चरिमं पावति । परियाविज्जंतो अनेसनिज्जं गेण्हति, एत्थ वि गुरुस्स तन्निष्फण्णं, अह न गेण्हति तो बहुं अडंतस्स परियावणादि निष्फण्णं ॥

सीसोपुच्छति-किं तस्स चउव्विहाहारविसयस्स कायव्वं । आचार्याह “पडिलेहण” पच्छद्धं, उवगरणं से पडिलेहियव्वं, संथारगो सो कायव्वो, पानगं से आणेउं दिज्जति, पारणदिणे भत्तं पि से आनेउ दिज्जति । उच्चारपासवणखेलमत्तगो य एते तिन्नि ढोइज्जति परिट्ठविज्जति य, जम्हा एवमादि दोसा गणिणो तम्हा गच्छं आपुच्छित्ता समणुन्नाते खमगं पडिच्छति ।

अह नत्थि गच्छे खमगो तो पडिच्छियव्वो चेव, पडिच्छियस्स य सव्वं सब्वपयत्तेण कायव्वं निज्जरट्ठा । तं परिक्खामुद्धं जा तिन्नि दिवसे क्रिमागतो ति अनापुच्छिता अनालोवेत्ता वा संवसावेति तो इमं पच्छित्तं साववादं भण्णइ-

[भा. ६३७२] पढमदिनानापुच्छे, लहुगो गुरुगा य हुंति बितियम्मि ।
ततियम्मि होंति लहुगा, तिण्हं तु वतिक्रमे गुरुगा ॥

धू- पढमदिने मासलहुं ति, बितिए मासगुरुं, ततिए चउलहुं ति, परओ चउत्थादिदिन्नेसु चउगुरुगा ॥ अववातो-अतो कज्जे तिन्नि दिना बहुतरं च कालं तं संवसावेता वि अपच्छिती । जतो भण्णति-

[भा. ६३७३] कज्जे भत्तपरिण्णा, गिलाण राया य धम्मकह वादी ।
छम्मासा उक्कोसा, तेसिं तु वतिक्रमे गुरुगा ॥

चू- कुल गण संघकज्जेहिं वावडो आयरितो भत्तपच्चखातो वा साधू तस्स लोगो एति, तत्थ आयरिओ धम्मकहकहणेण वावडो गिलाणकज्जेण वावडो, राया वा धम्मट्ठी एइ, तस्स धम्मो कहेयव्वो, वादी वा निगिण्हियव्वो, एवमादिकारणेहिं वावडो आयरिओ होज्ज, एवं जाव छम्मासा न पुच्छेज्ज, आलोयणं वा न पडिच्छेज्ज ॥ एवमादिकज्जवावडो वा इमं जयणं करेज्ज-

[भा. ६३७४] अन्नेण पडिच्छावे, तस्सऽसति सयं पडिच्छए रत्तिं ।

उत्तरवीमंसाए, खिन्नो वा निसिं पि न पविसे ॥

चू- जइ अत्थि अन्नो गीयत्थो आलोयणारिहो सो संदिस्सिज्जति-तुमं पुच्छिज्जसि आलोयणं पडिच्छाहि । अह नत्थि गीयत्थो ताहे सयमेव रत्तिं आलोयणा पडिच्छियव्वा । अह परप्पवा-दिणिगिण्हट्ठा जहा सिरिगुत्तस्स छलुगस्स पराजयट्ठा उत्तरवीमंसं करेत्तस्स राओ वि परिच्छणा नत्थि, दिवा परिस्समकिण्णोस वा रातो सुवति एवं रातो वि न पडिच्छति जाव उक्कोसं छम्मासा । जति य छम्मासे पुण्णे न पुच्छति आलोयणं वा न पडिच्छति तो चउगुरुगा भवति । अन्ने भणति - छण्हं परतो पढमे दिणे मासलहुं, बितिए मासगुरुं, ततिए चउलहुं, परतो चउगुरु ति ॥ अथवा एत्थ वि अववाताववातो भण्णति-

[भा. ६३७५] दोही तिहि वा दिनेहिं, जति छिज्जति तो न होति पच्छिज्जं ।

तेन परमणुण्णवणा, कुलादि रन्नो व दीवंति ॥

चू- जति छण्हं मासाणं परतो निरुत्तं दोहिं तीहिं वा दिनेहिं कज्जसमत्ती भवति तो तेसु वि पच्छिज्जं न भवति, अह तेसु वि कज्जसमत्ती न भवति ताहे छम्मासासमत्तीए चेव कुलादिया अनुन्नविज्जेति रन्नो वा दीविज्जति ति “अं कल्ले इमेण कज्जेण अक्खणितो नो आगमिस्सं ति, विदितं भवतु तुज्जं, परप्पवाइणो धा” । जइ एवं न कहेति तो चउगुरुगा ॥

सोवि सुद्धो आलोयगो विज्जंतो कहं आलोयणं करेति ? उच्यते-

[भा. ६३७६] आलोयण तह चेव तु, मूलुत्तर नवरि विगडिते इमं तु ।

इत्थं सारण चोयण, निवेयणं ते वि एमेव ॥

चू- “तह चेव” ति जहा संभोइयाणं विहारालोयणाए भणियं तथा भाणियव्वं । “मूलुत्तरे” ति पुव्वं मूलगुणातियारं, नवरं-इमो विसोसो, “विगडिए” ति आलोए एगतो ठिता विभिन्ने वा साहुणो वंदित्ता भणाति - आलोयणा भे दिन्ना, इच्छामि सारणं वारणं चोयणं च मे काउं । तेहिं वि पडिभाणियव्वं-तुमं पि अज्जो ! अहं सारेज्जासि चोएज्जासि य ॥

उवसंपदालोयणा गया । इदानिं अवराहालोयणा यत्र प्रकृतं-

[भा. ६३७७] एमेव य अवराहे, किं ते न कया हिं चिय विसोही ।

अहिगरणादि कहयती, गीतत्थो वा तहिं नत्थि ॥

चू- “एमेव” ति जहा विहारउवसंपदालोयणासु विही भणितो तहेव इमं पि जाव पुट्ठो वा भणाति - अहं अवराहालोयगो आगतो । ताहे आयरिएहिं भाणियव्वं - किं ते न कया तेहिं चिय विसोही ? , ततो कहेति-अधिकरणं मे कयं तत्थ आदिग्गहणेणं विगति संघाडगादी कधेति । अहवा भणाति - तत्थ गीयत्थो नत्थि ॥ एत्थ अहिकरणादिअविसुद्धकरणेसु आयरिएण भाणियव्वो-

[भा. ६३७८] न वि य इहं परियरगा, खुल खेत्तं उग्गमवि य पच्छिज्जं ।

संकितमादी व पदे, जहक्कमं ते तह विभासे ॥

चू- पडियरगा नाम अवराहावण्णस्स पच्छित्ते दिन्ने गिलायमाणस्स नत्थि वेयावच्चगरा । खुलत्तेणं नाम मंदभिक्खं जत्थ वा घयादि उवग्गहदव्वं न लब्भति, एत्थ वा न धम्मसङ्घी लोगे । अहवा भणाइ - अम्हे उग्गं पच्छित्तं देमो । “नत्थि संकिय” - “संकियमादी य पए” ति । हेइवा व्याख्याता एवं व्याख्येया इत्थर्थः । इह संकियस्स अत्थं न याणामि, किह पच्छित्तं दिज्जति ? विस्सरियं वा पच्छित्तं, एवं संकियादिपदा जहक्कमेण पच्छित्ताभिलावेण भाणियव्वा । अहवा-ते संकितादिपदे “जहक्कमं” ति-जहासंभवं ते विभासिज्जति ॥ एवं असुद्धं पडिसेहेत्ता सुद्धं पडिच्छति । तस्स विही जंतं हेइवा भणियं-“अवराहे दिवसतो पसत्थम्मि” तं इवानिं भण्णति- अवराहालोयणा नियमा विभागेण दिवसतो दव्वादिसु देति, जतो भण्णति-

[भा. ६३७९] दव्वादि चतुरभिग्गह, पसत्थमपसत्थ ते दुहेक्केका ।
अपसत्थे वज्जेउं, आलोयणमो पसत्थेसुं ॥

चू- दव्वखेत्तकालभावं च अभिगिज्झ देति, एते य दव्वादिया पसत्था वा अपसत्था वा होज्जा, अप्पसत्थादीणि वज्जेता पसत्थेहिं आलोएयव्वं ॥ एत्थ पढ्मे अपसत्था-

[भा. ६३८०] भग्गवरे कुड्डेसु य, रासीसु य जे दुमा य अमणुन्ना ।
तत्थ न आलोएज्जा, तप्पडिपक्खे दिसा तिन्नि ॥

चू- जत्थ खंभतुलाकुड्डादि किं चि पडित्तं भग्गधरं, कुड्डगहणातो वा भिन्नकुड्डेसेसं, पाठांतरेण वा रुहधरं ॥ एयं अप्पसत्थखेत्तग्गहणं, रासिदुमग्गहणे अप्पसत्थदव्वग्गहणं । अस्य व्याख्या-

[भा. ६३८१] अमणुन्नधन्नारासी, अमणुन्नदुमा य होति दव्वम्मि ।
भग्गघ रुह ऊसर-पवात दद्दादि खेत्तम्मि ॥

अमणुन्नधन्ना तिलमासकोद्वादी । अमणुन्नदुमा एते-

[भा. ६३८२] निप्पत्त कंटइल्ले, विज्जुहते खार कडुय दहे य ।
अय तंब तउय कयवर, दव्वे धन्ना य अपसत्था ॥

चू- सभावतो करीरपलासादिया वा अन्ने पत्तसाडकालो निप्पत्ता, अग्घाडगवत्थुलमोक्खा-दिया खाररुक्खा, रोहिणिकुड्डगणिबादिया कडुरुक्खा, अयादि लोहदव्वा, अप्पसत्थ रासी सव्वे वज्जनिज्जा, अंगारतुसभुसचीवरादी अनेगदव्वणिगरोकयवरो, मासतिलकोद्वादिया अपसत्था धन्ना, एते दव्वओ भणिता । खेत्तओ भग्गघरादि रुहधरं महादेवधरं दुग्गभादि घरा य, जत्तं वा भुसकुड्डं हिरण्णाकुड्डो वा, ऊसरं ति ऊसरभूमी, छिन्नटंका तटी प्रपातं, दवादिदद्दा वा भूमी, जत्थ एयं खेत्तओ अप्पसत्थो ॥ इमं कालतो-

[भा. ६३८३] पडिकुड्डेज्जगदिवसे, वज्जेज्जा अड्डमिं च नवमिं च ।
छट्ठिं चउत्थि बारसिं च दोण्हं पि पक्खाणं ॥

- भावतो इमं अप्पसत्थं-

[भा. ६३८४] संज्ञागतं रविगतं, विड्डेरं सग्गहं विलंबिं च ।
राहुहतं गहभिण्णं, च वज्जए सत्त नक्खत्ते ॥

चू- जम्मि उदिते सूरौ उदेति तं संज्ञागतं, जत्थ सूरौ ठितो तं रविगतं, जं सूरस्स पिड्डतो अनंतरं तं विलंबी । अन्ने भण्णति - जं सूरस्स पिड्डतो अगगतो वा अनंतरं तं संज्ञागतं । जं पुण

पिडृतो सूरगतातो तं ति तं (?) विलंबी । जं जत्थ गमणकम्मसमारंभादिसु अनभिहियं तं विडुरं विगतद्वारमित्यर्थः । जं क्रूरग्रहेणाक्रान्तं तं सग्गहं, जत्थ रविससीण गहणं आसी तं राहुहत्तं, मज्जेण जस्स गहगतो तं गहभिण्णं, एते सत्तवि नक्खत्ता चंदजोगजुत्ता आलोयणादिसु सव्वपयत्तेण वज्जनिज्जा ॥ एतेसु इमं फलं-

[भा. ६३८५] संज्ञागतम्मि कलहो, होति कुभत्तं विलंबिनक्खत्ते ।
विडुरे परविजयो, आइच्चगते अनेव्वाणी ॥

[भा. ६३८६] जं सग्गहम्मि कीरइ, नक्खत्ते तत्थ वुग्गहो होति ।
राहुहतम्मि य मरणं, गहभिण्णे सोणिउग्गालो ॥

चू- एयातो दोवि कंठातो । एते अप्पसत्थदव्वादिया । एतेसु नो आलोएज्जा ॥

[भा. ६३८७] तप्पडिपक्खे दव्वे, खेत्ते उच्छुवण चेइयघरे वा ।
गंभीर साणुणादी, पयाहिणावत्तउदए उ ॥

चू- तप्पडिपक्खं ति- अप्पसत्थाण दव्वादियाण प्रतिपक्षाः पसत्था दव्वादिया, तेसु आलोएज्जा । तत्थ दव्वे सालिमादिपसत्थाधन्नरासीसु, हिरण्ण-सुवण्ण-मणि-रयण-बितियर-विदुमरासिसमीवे वा, खेत्तओ उच्छुकरणसमीवे सालिकरणे चैतियघरे पत्तपुप्फलोववेत्ते वा आरामे गंभीरे, जत्थ वा खेत्ते पडिसद्दो भवति तं साणुनाती जत्थ वा णदीए पदाहिणावत्तं उदगं वहति पउमसरे वा ॥
कालतो-

[भा. ६३८८] उत्तदिणसेसकाले, उद्धट्टाणा गहा य भावम्मि ।
पुव्वदिस उत्तरा वा, चरंतिया जाव नवपुव्वी ॥

चू- उक्तदिणा अट्टमीमादीते वज्जेत्ता सेसा बितियादी दिवसा पसत्था, तेसु वि व्यतिवातादि दोसवज्जेतेसु पसत्थकरणमुहततेसु, भावतो उच्चट्टाणगतेसु गहेसु - रविस्स मेसो उच्चो, सोमस्स वसभो, अगारस्स मगरो, बुहस्स कण्णा, विहस्सतिसस कक्कडओ, मीनो सुक्कस्स, तुलो सनिच्छरस्स। सर्व्वेसिं गहाण अप्पणो उच्चट्टाणातो जं सत्तमं तं नीयं । अहवा - भावतो पसत्थं बुहो सुक्को वहस्सती ससी य । एतेसिं रासि-होरा-ट्टेक्काणअंसतेसु वा उदिएसु सोम्मग्गहबलाइएसु य आलोएज्जा। सो पुण आलोएंतो आलोयणारिहो वा तिण्हं दिसाणं अन्नयरीए अभिमुहो ठाति उत्तरा पुव्ववरंतियाय, सा इमा जाए दिसाए तित्थकरो केवली मनपज्जवणाणी ओहिनाणी चोइसपुव्वी जाव नवपुव्वी जो जम्मि वा जुगे पहाणो आयरिओ जत्तो विहरत्ति तत्तो हुत्तो पडिच्छति आलोएति वा ॥

- आलोएंतस्स इमा सामायारी-

[भा. ६३८९] निसेज्जाऽसति पडिहारिय कितिकम्मं काउ पंजलुकुडओ ।
बहुपडिसेवऽरिसेसु य, अनुन्नवेउं निसज्जगतो ॥

चू- अप्पनिसेज्जकपेहिं अपरिभुत्तेहिं परिभुत्तेहिं णिसेज्जं करेति असति अप्पनिसेज्जाणं अन्नस्स संतिया पडिहारकम्पा घेत्तुं करेति । तत्थ जति आयरिओ पुव्वहुत्तो निसीयति तो आलोयणो दाहिणओ, उत्तराहुत्तो निसीयति तो इयरो वामतो पुव्वहुत्तो ठाति चरंति य । दिसाभिमुहो ठावितो विहीए वारसावत्तं वंदनं दाउं कयंजली उस्सग्गउक्कुडुयठिओ आलोएइ । जइ पुण तस्स बहुपडिसेवणत्ताओ चिरेण आलोयणा समप्पिहिइ, न सक्केइ तच्चिरं उक्कुडुओ ठां, अरिसालुयस्स

अरिसाओ खुभेजा, तो गुरुं अनुन्नवेत्ता निसिजाए उवग्गहिय पादपुंछणे वा जहारुहे ठाविओ आलोएति ॥ किं पुण तं आलोइज्जति ?, उच्यते-चउच्चिहं इदं दव्वादी-

[भा. ६३९०] चेषणमचित्तदव्वे, जनवयमग्गे य होति खेत्तम्मि ।

निसिदिण-सुभिक्ष-दुभिक्षकाल-भावम्मि हिट्ठितरे ॥

सू- दव्वतो अचित्तं सचित्तं मीसं वा अकप्पियं किंचि पडिसेवियं होजा । खेत्तओ जनवते वा अद्धाणे वा । कालतो दिया वा राओ वा सुभिक्षे वा दुभिक्षे वा । भावतो हट्ठेण वा गिलाणेण वा, जयणाए अजयणाए वा, दप्पओ कप्पओ वा ॥ आलोयणाए इमे गुणा-

[भा. ६३९१] लहुताल्हादीजणयं, अप्पपरणियत्ति अज्जवं सोही ।

दुक्करकरणं विनओ, निस्सल्लत्तं च सोहिगुणा ॥

सू-जहा भारवाहो ओहरियभरोव्व आलोइए उद्धरियसल्लो लहू भवति, अतियारधम्मतवियस्स चित्तस्स आलोयणाए निस्सल्लो चित्तस्स प्रल्हादणं जनयति पल्हादिति दुत्तं भवति, आलोयणकरणओ सयं दोसेहि नियत्तति तं पासित्ता अन्ने वि आलोयणाभिमुहा भवन्ति, अतियारपसंगतो वि नियत्तिया भवन्ति, जं रहे परिसेवितं परस्स आलोएतेण अज्जव त्ति अमायावित्तं कयं भवति, अतियार-पंकमलिणस्स अप्पणो चरणस्स वा सोही कता भवति, दुक्करकरणं च । कहं ? उच्यते - न दुक्करं जं पडिसेवितं, तं दुक्करं जं आलोइयति, अहवा - जं पडिसेवितं तं जीवस्स संसारसुहानुकूलं न दुक्करं, तओ जं चित्तनिवित्तिकरणं तं दुक्करकरणं ति अप्पतेण गुरुस्स विनओ कतो भवति, चरित्तविनओ वा एस कओ भवति, ससल्लो य अप्पा निस्सल्लो कओ । आलोयण ति वा सेहित्तिवा एगट्ठ ॥ तेणं पुण आलोयंतेण मायामययिप्पमुक्केणं-

[भा. ६३९२] जह बालो जंपंतो, कज्जमकज्जं च उज्जुयं भणइ ।

तं तह आलोएजा, मायामयविप्पमुक्को उ ॥

जो आलोयणारिहो सो इमो दुविहो-

[भा. ६३९३] आगमसुयववहारी, आगमतो छव्विहो उ ववहारी ।

केवलि मनोहि चोद्दस, तस नव पुव्वी य नायव्वा ॥

आगमववहारी सुयववहारी य, तत्थ जो सो आगमववहारी सो छव्विहो इमो - केवलनाणी ओहिनाणी मणपज्जवनाणी चोद्दसपुव्वी अभिन्नदसपुव्वी नवपुव्वी य । एते आगमववहारी पच्चक्खणाणिणो जेण जहा अइयारो कतो तं तहा अतियारं जाणति ॥

तं च आगमववहारिस्स आलोएज्जमाणे जति आलोयगो पडिकुंचति-

[भा. ६३९४] पम्हुट्ठे पडिसारण, अप्पडिवज्जंतगं न खलु सारे ।

जति पडिवज्जति सारे, दुविहऽतियारं वि पच्चक्खी ॥

सू- “पम्हुट्ठे” ति - विस्सरिए तं पच्चक्खणाणी नाउं “पडिसारिज्जइ” ति- ताहे भणाति - अमुगं ते विस्सरितं तं आलोएहि । अह जाणइ-न पडिवज्जति तो न पडिसारेइ । दुविहो अइयारो मूलगुणाइयारो उत्तरगुणाइयारो य । एवं पच्चक्खणाणी सम्भं आउट्ठस्स देति पच्छित्तं, अनाउट्ठत्तस्स न देति ॥ एते पच्चक्खववहारी वुत्ता- सेसा जे ते इमे सुयववहारी-

[भा. ६३९५] कप्प-पकप्पा तु सुते, आलोयावेंति ते उ तिकखुत्तो ।

सरिसत्थेऽपलिउंची, विसरिस पडिकुंचितं जाणे ॥

चू- “कप्पो” ति दसाकप्पववहारा, “पकप्पो” ति निसीहं, तुशब्दान्महाकप्पसुत्तं महानिसीहनिज्जुतीपेद्वियधरा य, एवमादि सव्वे सुयववहारिणो । ते य सुयववहारी एगवारालोइए पलिउंचिते आपलिउंचिए वा विसेसं न याणंति, तेन कारणेण “तिक्खुत्तो” ति नियमा तिन्नि वारे आलोयावेंति । एक्कवारा भणाति - “ण सुद्धमए अवधारिय”, “निद्दावसंगओ” । ततियवाराए भणाति “अनुवउत्तेण किंचि नो अवधारियं, पुणो आलोएहि” । जति तिहं वाराहिं सरिसं चेव आलोतियं तो णायव्वं अपलिउंची । अह विसरिसं वुल्लुवंतो य आलोएति तो पलिउंचियं जाणियव्वं । तत्थ जो पलिउंची सो इमेण अस्सदिद्वंतेण चोएयव्वो-

[भा. ६३९६] आसेण य दिद्वंतो, चउव्विहा तिन्नि दंडिएण जहा ।

सुद्धस्स होति मासो, पलिउंचिते तं चिमं चउत्तं ॥

चू- दव्वादिचउव्विहपडिसेवणापलिउंची आगमसुयववहारादीहिं भाणियव्वो । सुणेहि अज्जो! उदाहरणं, जहा - एक्कस्स रन्नो आसो सव्वलकखणजुतो धावण-पवणमत्थो, तस्स आसस्स गुणेण अजेयो सो राया । सामंतराइणो य सव्वे अज्जो आणावेति । ताहे सामंतरायाणो अप्पणो सभासु भणोति-अत्थि कोइ एरिसो पुरिसो, जो तं हरित्ता आमेति? सव्वेहिं भणियं-सो पुरिसपंजरत्थो चिद्वृत्ति, गच्छति वा, न सक्कति हाउं । एगस्स रन्नो एणेण पुरिसेण भणियं-जइ सो मारेयव्वो तो मारेमि ति । ताहे रन्ना भणियं- “मा अहं तस्स वा भवतु, वावादेहि” ति । तओ तत्थ गतो सो ।

तेन य छन्नपदेसद्वित्तेण पडिक्कखव धनुहकंडस्स अंते क्षुद्रकीकंटकं लाएत्ता विद्धो आसो, तं इसिया कंडग आहनित्ता पडियं, क्षुद्रकीकंटकोवि आससरीरमनुपविद्धो, सो पभूअजवजोगासणं चरंतो वि तेन अव्वत्तसल्लेण वाहिज्जमाणो परिहाइउमाढत्तो । ताहे वेज्जस्स अक्खातो, वेज्जेण दिद्धो, भणियं च-नत्थि से कोति धाउविसंवादरोगो, अत्थि से कोइ अववत्तसल्लो । ताहे वेज्जेण जमगसमगं पुरिसेहिं कइमेण आलिंपाविओ सो आसो, सो सल्लपएसो अतिउण्हत्तणतो पढमं सुक्को, तं फाडेत्ता अवनीओ क्षुद्रकीकंटकसल्लो, सो य पन्नत्तो । बितिओ एवं अनुद्धरियसल्लो मतो ।

इदानिं उवसंहारो- जहा सो आसो अनुद्धरियसल्लो बलं न गेण्हइ, असमत्थो य जुद्धे मतो य, एवं तुमं पि ससल्लो करंतो किरियकलावं संजमवुद्धिं नो करेसि, न य कम्मणो जयं करेसि, अजए य कम्मणो अनेगाणि जम्मणभरणाणि पविहिसि, नो य मोक्खत्थं साहेहिसि, तम्हा सव्वं सम्मं आलोएहिति । अहवा चउव्विहा आलोवगा-अपलिउंचिए पलिउंचियं - एत्तेसिं चउण्हं भगाणं पढमततिये सुद्धभावस्स मासमावन्नस्स मासो चेव पच्छित्तं, बितियचउत्थेसु माइणो तं च आवन्नमासियं इमं च अन्नं मासगुरुं मायानिष्फण्णं मासियं ॥

स्यान्मति-“किं तिन्नं आलोयणाणं आरतो माई नोवलभ्मति तो (जओ) तिन्निवारा आलोयाविज्जति? आचार्य आह-एग-दुवारा सुद्धिं स्पष्टं न उवलभ्मति मायीति, तहावि फुडतर उवलद्धिनिमित्तं तिन्नि वारा आलोयाविज्जति पुव्वं च मायानिष्फण्णं मासगुरुं दिज्जति ति । एत्थ इमो दिद्वंतो “तिन्नि दंडिएण जहा” अस्य व्याख्या-

[भा. ६३९७] अड्ढप्पती विसरिस निवेयणे दंड पच्छ ववहारो ।

इति लोउत्तरियम्मि वि, कुंचितभावं तु दंडेति ॥

चू- अर्थस्य उत्पत्तिरर्थो व्यवहारादुत्पद्यत इति अड्ढप्पती ववहारो भण्णति-जहा कोइ पुरिसो

अन्नातितो रायकरणं उवड्डितो निवेदेति-अहं देवदत्तेण अन्नातितो, ताहे करण (पई) पुच्छति-कहं तुज्जं कलहो समुड्डितो ? ताहे सो कहेति । कहिए करणपती भणति-पुणो कहेहि, कहिए पुण ततियवारा कहाविज्जइ, जति तिसु वि सरिसं तो जाणति-सब्बावो कहिओ, अह विसरिसं तो जाणति करणपती एस पलिउंचियं कहेइ त्ति । कीस राजकुले मुसावायं भणति ? प्रतारेति त्ति पुव्वं डंडिज्जति, पच्छा जइ ववहारो जियति तो पुणो डंडिज्जइ । एवं सो मायावी वि डंडोवहतो कीरति । इय एवं लोउत्तरे वि अह्म तिन्नि वारा आलोयावेत्ता जइ पलिउंची कीस मायं करेहि त्ति तो मायापच्चओ मासगुरू से दिज्जति पुव्वं, पुणो वि से पच्छा जं आवण्णो तं दिज्जति, एवं चेव सो सुज्जति, नत्थि से अन्नो सोधणप्पगारो इति ॥ अह आगमववहारी पच्चक्खणाणपच्चयतो पलिउंचियं अपलिउंचियं वा जाणति । जे पुण सुतववहारी, ते कहं दुवलक्खं असुभं पलिउंचियभावं अंतोगत जाणति ? अत उच्यते-

[भा. ६३९८] आगारेहि सरेहि य, पुव्वावरवाहयाहि य गिराहिं ।

नाउं कुंचितभावं, परोक्खणाणी ववहरंति ॥

बू-आलोगयस्स आगारो न संविग्गभावोवदसगो, सरोवि से अब्वत्तमविट्ठो खूभियगग्गरो, पुव्वावरवाहता य गिरा । आलोयंतो भणाति-अक्खियं मे जयणाए पडिसेवियं, न य तियपरियट्ठं काउं तं गहियंति, एवमादिकारणेहिं कुंचियभावं नाउं पच्छा आतोयणेण य आलोतिते फुडीकए । एवं परोक्खणाणी ववहारं ववहरंति ॥

मू. (१३७१) जे भिक्खू दोमासियं परिहारट्ठाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा अपलिउंचिय आलोएमाणस्स दोमासियं पलिउंचिय आलोएमाणस्स तेमासियं ॥

अस्यं व्याख्या-द्वाभ्यां मासाभ्यां निष्पन्नं दोमासियं, सेसं जहा मासियसुत्ते । नवरं-इमो विसेसो, पलिउंचिते ततिओ गुरुमासो दिज्जति । दोमासादिपलिउंचितेसु जहक्कं इमे दिट्ठंता-

[भा. ६३९९] कुंचित सल्ले मालागारे मेहे पलिकुंचिते तिगट्ठाणा ।

पंचगमा नेयव्वा, वहूहि उक्खड्डमड्डाहिं ॥

बू-दोमासिगपलिकुंचयस्स कुंचितो दिट्ठंतो दिज्जति-कुंचितो तावसो, फलाणं अट्ठाए अडविं गओ । तेन नदीए सयं मओ मच्छो दिट्ठो । तेन सो अप्पसागारियं एट्ठा खाइतो । तस्स तेन अनुचियाहारेण अजीरंतेणागाढं गेलणं जातं । तेन वेज्जो तं पुच्छति - किं ते खाइयं ? जओ रोगो उप्पन्नो । तावसो भणाति - फलाई मोत्तुं अन्नं न किंचि खाइयं । वेज्जो भणइ - “कंदादीहिं निक्कसातियं ते सरिरं, घयं पिवाहि त्ति । तेन पीयं सुद्धतरं गिलाणीभूतो । पुणो पुच्छिओ, वज्जेण भणियं-“सम्मं कहेहि” । कहितं तेन-मच्छो मे खाइतो । वेज्जेण संसोहण-वमण-वियेयणकिरियाहिं निक्कसाएत्ता लद्धीओ कओ । इमो उवणओ-जो पलिउंचिते तस्स पच्छित्तकिरिया नो सक्केति सुद्धं काउं, सम्मं पुण अतियाररोगं आलोए तो तस्स पच्छित्ते सुहकिरिया काउं सक्केति ॥

मू. (१३७२) जे भिक्खू तेमासियं पडिहारट्ठाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा अपलिउंचिय आलोएमाणस्स तेमासियं पलिउंचिय आलोएमाणस्स चउमासियं ॥

बू-अत्रापि मासिकव्याख्या एव, नवरं-त्रिभिर्मासैः निष्पन्नं त्रैमासिकं, पलिउंचिए चउत्थो मासो गुरुओ दिज्जति । पलिउंचगे य इमो सल्लदिट्ठंतो कज्जति । दो रायाणो संगामं संगामेति । तस्स

एकस्स रन्नो एको मणूसो सूरत्तणेण अतीववल्लभो । सो य बहूहिं सल्लेहिं सल्लिओ । ते तस्स सल्लाईं वेज्जो अवणेति, अवनिज्जमाणेहिं अतीव दुक्खविज्जइ, एकम्मि से अंगे सल्लो विज्जमाणो तेन विगूहितो वेज्जस्स दुक्खाविज्जिहामि त्ति । सो य तेन सल्लेण विवट्टमाणेण बलं नो गिण्हति, दुब्बलो भवित, पुणो तेन पुच्छिज्जमाणेण निबन्धे कहितं नीणिओ सल्लो, पच्छा बलवं जातो । एत्थ वि उवणओ पूर्ववत् ।

मू. (१३७३) जे भिक्खू चाउम्मासियं परिहारट्टाणं पडिसेवेत्ता आलोएज्जा अपलिउंचिय आलोएमाणस्स चाउमासियं पलिउंचिय आलोएमाणस्स पंचमासियं ॥

मू-अत्रापि तदेव व्याख्यानं, नवरं-पलिउंचणानिष्फण्णो पंचमो गुरुअमासो दिज्जति । इमो य मालाकारदिङ्गतो-दो मालाकारा कोमुदिवारे पुष्पाणि बहूणि उवणिता गहेत्ता विहीए उवड्डिता । तत्थेगेण कयगेसु उवड्डितैसु पागडा कया, तेहिं नाउं तेसिं मोल्लं दिन्नं, बहू य लाभो लद्धो । जेण पुण न कयाणि पागडाणि, तस्स न कोइ कयगो अल्लीणो, ते तत्थेव विणट्टा, न य लाभो लद्धो । एवं जो मूलगुणउत्तरगुणावराहा न पागडेति सो पच्छित्तं, नेव्वाणलाभं च न लभति ।

मू. (१३७४) जे भिक्खू पंचमासियं परिहारट्टाणं पडिसेविता आलोएज्जा अपलिउंचिय आलोएमाणस्स पंचमासियं पलिउंचिय आलोएमाणस्स छम्मासियं ॥ तेन परं पलिउंचिए वा अपलिउंचिए वा ते चेव छम्मासा ॥

मू-तथैव व्याख्यानं, नाणत्तं इमं - पलिउंचितिए छट्ठो मासो गुरुओ दिज्जति । इमो य से मेहदिङ्गतो दिज्जति- चत्तारि मेह गाहा- गज्जिता नामेगे जो वासित्ता, चउभंगा कायव्वा, एवं तुमं पि आलोएमि त्ति गज्जिता निसज्जरुणं बंदनदानेन उज्जमित्ता आलोवेउमादत्तो नो अवराहपाणियं मंचसि, जम्हा पलिउंचणं करेसि, तम्हा मा विफलं गज्जितं करेहि, सम्मं आलोएहि त्ति । “तिगट्टाणे” ति अस्य व्याख्या - पलिउंचिए आउट्टे समाणे सुतववहारी पुणो तिन्नि वारा आलोयार्विति, जइ पुणो तिहिं वाराहिं सरिसं आलोतियं तो जाणति - “एस सम्मं आउट्टो, जं से दायव्वं तं देति ।” अह विसरिसं तो भणति-अन्नत्थ सोहिं करेहि, नाहं तव सक्केमि एरिसियाए अनिच्छिय आलोयणाए सव्भावं अयाणं तो सोहिं काउं । अहवा सीसो पुच्छति- “एते मासादि छम्मासंता पायच्छित्तटाणा कुओ पत्ता ?” आचार्याह- “तिगट्टाणे” ति, उग्गमुप्पादणेसणासु जं अकप्पपडिसेवणाए अनायार-करणं तेन एते मासादिछम्मासता पायच्छित्तट्टाणा पत्ता इति । अहवा- नाणाइतिगाणायारेहितो । अहवा - आहारउवहिसेज्जा अकप्पिएहितो । इदानिं छम्मासियसुतस्स अतिदेसकरणं इमं-जम्हा पंचमासिए पलिउंचिए छम्मासा दिट्ठा, तेसु आरोवणं विहाणं जं, तं चेव छम्मासपडिसेवणाए वि, तम्हा छम्मासियसुत्तं न पढंति, अतिदेसं करेति ।

“तेन” ति तस्स पंचमासियस्स पुरओ छम्मासियं भवति, तम्मि पडिसेविए आलोयणाकाले जति अपलिउंचियं आलोएति तो छम्मासितं, पलिउंचियं आलोइए वि ते चेव छम्मासा, जहा मासादिसु पलिउंचिए य मायानिष्फण्णो गुरुओ मासो आवतीओ अहिगोदिज्जइ तथा छम्मासावतीए भवतीत्यर्थः । कम्हा ? उच्यते-जम्हा जियकप्पो इमो । जस्स तित्थकरस्स जं उक्कोस्सं तवकरणं तस्स तित्थे तमेव उक्कोसं पच्छित्तदानं सेससाधूणं भवति । सत्तिजुत्तेण वि परतो तवो न कायव्वो, आसायणभया, चरिमतित्थकरस्स य अम्हं सव्वुक्कोसा छम्मासिया तवभूमी सूत्रखंडं गतं ।

मू. (१३७५) जे भिक्खू बहुसो वि मासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा अपलिउंचियं आलोएमाणस्स मासियं पलिउंचिय आलोएमाणस्स दोमासियं ॥

मू. (१३७६) जे भिक्खू बहुसो वि दोमासियं परिहाद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा अपलिउंचिय आलोएमाणस्स दोमासियं पलिउंचिय आलोएमाणस्स तेमासियं ॥

मू. (१३७७) जे भिक्खू बहुसो वि तिमासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा अपलिउंचिय आलोएमाणस्स तिमासियं पलिउंचिय आलोएमाणस्स चउमासियं ॥

मू. (१३७८) जे भिक्खू बहुसो वि चउमासियं परिहाद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा अपलिउंचिय आलोएमाणस्स चउमासियं पलिउंचिय आलोएमाणस्स पंचमासियं ॥

मू. (१३७९) जे भिक्खू बहुसो वि पंचमासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा अपलिउंचिय आलोएमाणस्स पंचमासियं पलिउंचिय आलोएमाणस्स छम्मासियं ॥ तेन परं पलिउंचिए वा अपलिउंचिए वा ते चेव छम्मासा ॥

चू- अत्र पंचानामपि सूत्राणां सूत्रकं गथापश्चार्धमपि दिश्यते “पंच” इति संस्था, “गमा” इति सूत्रप्रकारो, ते य मासदुमासादि, “नेयव्वे” त्विवयनुच्चारणमग्गेण, “बहूहि” ति - बहुस सुत्ता । “उखड्डमड्डाहिं” ति बहुस वक्खाणं, उखड्डमड्डत्ति वा बहुसो त्ति वा भूयो भूयो त्ति वा पुणो पुणो त्ति वा एगड्डं । एषां पंचानामपि बहुसूत्राणमयमर्थः-त्रिप्रभृतिबहुत्वं तिन्नि वारा मासियं पडिसेवेत्ता अपलिउंचियं आलोएइ एक्कं चेव मासियं दिज्जइ, अह पलिउंचियं आलोएति तो बितितो मासो मायानिष्फणो गुरुगो दिज्जति, एवं दोमासियं पि ।

नवरं-ततिओ मासो मायानिष्फणो गुरुओ मासो दिज्जति । तेमासिए तिन्नि मासा, चउथो मायानिष्फणो गुरुओ दिज्जति । चाउम्मासिए चत्तारि मासा, पंचभो मायानिष्फणो गुरुओ दिज्जति । पंचमासिए पंच, छट्ठो मायानिष्फणो । तेन परं पलिउंचिते वा ते च्चेव छम्मासा, एतत्सूत्रमुक्तार्थमेव । एवं मासादिसु एगपडिसेवणसुत्ते पंचसु मासादिसु बहुसु पडिसेवणसुत्तेसु पंचसु वक्खाणिएसु । अत्र चोदकाह- “तुम्हे रागदोसी” । किं चान्यत् सूत्रं-

[भा. ६४००] चोदग मा गहभत्ति कोट्टारतिगं दुवे य खल्लाडा ।

अद्धाणसेवितम्मि, सव्वेसु वि घेतुणं दिन्नं ॥

[भा. ६४०१] बहुएसु एक्कदाणे, रागो दोसो य एगदाणे उ ।

चोदग एवमगीए, गीयम्मि व अजतसेवम्मि ॥

आचार्याह- कम्हा अन्हे रागदोसी ? पुणो चोदगाह-पुव्वद्धं- “बहुएसु” त्ति, बहुससुत्ते मासियद्वाणेषु वि बहुसो सेविएसु एक्कदाने रागो, एक्कसि जं सेवितं तं चेव पडिपुण्णं एक्कं देताण तम्मि भे द्वेषो भवति । आयरिओ भणति - “चोदग एवमगीते” पच्छद्धं, जं आदिसुत्तेसु पंचसु पडिसेवितं तं चेव दिज्जति एयं अगीयत्थस्स एव दिज्जति । जं पुण बहुससुत्तेसु दानं भणियं, एयं जो गीयत्तो कारणे अजयणाए सेवति, तस्सेदं दिज्जति ॥ सगलबहुससुत्ताणं विसमपडिसेवणासु समदाणपसाहणद्वा इमो दिद्धंतो दिज्जति-

[भा. ६४०२] जो जतिएण रोगो, पसमति तं देति भेसगं वेज्जा ।

एवागमसुतनाणी, तं देति विसुज्जते जेणं ॥

आचार्य एवाह, “सुत्तं”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६४०३] अवि य हु सुत्ते भणियं, सुत्तं विसमं ति मा भणसु एवं ।

संभवति न सो हेतू, अत्ता जेनालियं बूया ॥

चू-आयरिओ भणइ- न वयं रागदोसिल्ला, जेण सुत्तं चेव फुडं समदाणं भणति । चोदगो ति चोदगो भणति, “जं तुमे भणति सुत्ते वुत्तंति, तं चेव सुत्तं विसमं ति, जेण आदिपंचसगलसुत्ताणि पंच य बहुससुत्ताणि पुब्बावरविरुद्धाणि, जतो एतेसिं दोण्ह वि पंचगसुत्ताणं विसमां पडिसेवणा समं दानं” ति । आयरिओ भणइ- “चोदग ! जे तुमं भणसि सुत्तं विसमंति तं” “मा” अस्य व्याख्या, मा भणसु एवं ति । सेसं कंठ । “वीतरागो हि सर्वज्ञः श्लोकः ॥ पुणो सीसो भणइ- भगवं ! ननु विसमा पडिसेवणा वत्थू कहं वा विसमवत्थूसु सुद्धी समा भवति ? उच्यते-

[भा. ६४०४] कामं विसमा वत्थू, तुल्ला सोहि तधावि खलु तेसिं ।

पंच वणि तिपंच खरा, अतुल्लमुल्ला उ आहरणं ॥

चू-“कामं” अनुमयत्थे, “खलु” सद्दो इमं अवधारेति, विसमवत्थूपडिसेवणासु वि भवति चेव तुल्ला सुद्धी, सा य समा चेव, समसुद्धिपसाहणत्थं दिडुंतो इमो, “गद्दभे” ति अस्य व्याख्या- “पंचवणि” पच्छद्धं, जहा-पंच वणिया समभागसमाइत्ता ववहरंति, तेसिं अन्नया कयाइ समुप्पन्नं जहा विरिंचामो । सव्वम्मि विभत्ते खरा विभयामो ति, ते य “तिपंचकख” - पन्नरस ति वुत्तं भवति, ते य विसमभरवहा विसममोल्ला ॥

ते सम्मं विभजंता तिन्नि आवडंति, मुल्लतो पुण अतुल्लमुल्ला भवंति । ताहे ते-

[भा. ६४०५] विनिउत्तभंड भंडण, मा भंडह एत्थ एगो सट्ठीए ।

दो तीस तिन्नि वीसग, चउं पन्नर पंच बारसगा ॥

चू-“विनिउत्तभंडि” ति सभंडोवकरणे विभत्ते विक्रीतं रासभणिमितं भंडिउमारद्धा । असमत्था य समं अप्पणा विभातियं अन्नं कुसलमुवड्डिता, तेन य मणिता- “मा भंडह, अहं भे समं विभयामि, कहेहि किं को वहति ? कस्स किं मुल्लं ? ति । तें कहियं - एत्थ एक्को रासभो सट्ठिमोल्लो, सट्ठिं च पलसते वहति, दो पत्तेयं तीसमुल्ला तीसपलसत्तो वाहिणो, एवं तिन्नि वीसा, चत्तारि पन्नरसा पंच बारसा एवं कहिए । तेन मुल्लसमा विभत्ता, एगस्स एगो सट्ठिमुल्लो दिन्नो, बितियवणियस्स तीसा दो, ततियस्स बीसा तिन्नि, चउत्थस्स पन्नरसमुल्ला चउरो, पंचमस्स पंच बारसमुल्ल । विसमवत्थूसु वि तेन सममुल्ला कया, न य सो विभयंतो रागदोसिल्लो, न य वणियाणं अत्थि हानी ॥ एयस्स इमो उवसंघारो-

[भा. ६४०६] कुसलविभागसरिसओ, गुरू य साहू य होंति वणिया वा ।

रासभसमा य मासा, मोल्लं पुण रागदोसा तु ॥

चू-नवरं - “मुल्लं पुण रागदोसा उ” ति-जहा रासभदव्वगुणवुद्धिहानीओ मुल्लस्स बुद्धिहानी तथा भावे रागदोसवुद्धिहानीजनितपडिसेवणाहिंतो पच्छित्तस्स बुद्धिहाणी भवतीत्यर्थः । जतो तिक्वरागदोसज्जवसाण सेवते मासट्ठाणे मासो चेव दिज्जति, मदभावस्स दोसु मासियट्ठाणेषु पन्नरस पन्नरस घेतुं मासो दिज्जइ, एवं तिसु दस दस घेतुं मासो दिज्जइ, चउसु पत्तेयं अद्धइमा

राइदिया घेतुं दिज्जति, पंचसु छ छ घेतुं मासो दिज्जति, एवं सगलदुभासा चेत्ति सुत्ते वि बहुससुत्ते य कारणा अजयणपडिसेविणो रागादिवुद्धिहाणीतो य उवउज्ज बहुवित्थरभणियव्वं । “अद्धाणसेवितम्मि”ति-गीयत्थेण अद्धाणातिकारणे जंसेवितं अजयणाए तत्थ बहूमासा आवण्णो, एतेण एकसरा चेव आलोइता तत्थ गुरुणा अजयणसुद्धीनिमित्तं तस्सऽचन्नेसिं च अणवत्थनिवारणत्थं सव्वेसिं मासाणं समविसमेण वा दिवसग्गहणेण दिवसो घेतुं एक्को मासो दिन्नो । अगीयत्थो वि जो मंदनुभावो बहुमासे सेविता तिव्वज्जवसाणो वा हा दुट्टकयादीहिं आलोइते, तेन नायं एस एक्केण चेव मासेण सुज्जति, तहावि अगीयत्था परिणामओ वा चित्तेज्ज - दोमासियादि आवण्णो हं कहं एक्केण मासेण सुज्जिस्सामि ति ताहे पच्चयकरणट्टाए सुतववहारी सव्वसफलमासकरणत्थं सव्वेसु दिवसे घेतुं एकमासं दलाति । आगमववहारी पुण न दो वि मासा सफला करेइ एक्कं चेव दलाति, बितियं मासं झोसेति, जो पुण तिव्वज्जवसाणे निक्कारणपडिसेवी तस्स मासादि आवण्णस्स मासादि चेव पडिपुनं दिज्जति । एवं अगीयगीयत्थाण निक्कारणे वा पुट्ठो ॥ पायच्छित्ते दिन्ने सिस्सायरियाणं पुच्छुत्तरगाहा इमा-

[भा. ६४०७] वीसुं दिन्ने पुच्छा, दिट्ठंतो तत्थ डंडलइतेणं ।
डंडो रक्खा तैसिं भयजणगो चेव सेसाणं ॥

सू- वीसुं पृथक्-अगीतगीताणं निक्कारणकारणे वा किं वि सरिसं पच्छित्तं तिन्नि ति ॥ एत्थ “कोट्टागारे”ति वयणं, अस्य व्याख्या- “दिट्ठंतो तत्थ डंडलइएणं”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६४०८] डंडतिगं तु पुरतिगे, ठवितं पच्चंतपरनिवारोहे ।
भत्तट्ठं तीसतीसं, कुंभग्गहभागमो जेतुं ॥

सू- सुणेहि चोदग- “एगस्स अहिवरण्णो पच्चंतियराया वियट्ठो । अहिवरण्णा तस्स आसन्नपुरेसु तिन्नि डंड विसज्जिता, गच्छह नगराणि रक्खह । एतेसु पत्तेयं नगरेसु तेसु पच्चंतिराडणो ते आगतुं रोहिता । तेहि य रोहिएहिं खीणभत्तेहिं, जे तेसु पुरेसु अहिवरण्णो कोट्टागारा तेहितो पत्तेयं धन्वस्स तीसं तीसं कुंभा गहिया । तेहिं य सो पच्चंतियराओ जितो । आगता रन्नो समीवं, कहितं, तुट्ठो राया । पुणो तेहिं कहियं - तुज्जं करंतैहिं धन्नं खइय । रन्ना चितियं-जइ एतेसिं डंडो न कज्जति, तो मे पुणो पुणो उप्पन्नपयोणेहिं कोट्टागारा विलुं पिहित्ति, न य एतेसिं अन्नेसिं च भयं भवति । तम्हा “दंडो” पच्छद्धं, अस्य व्याख्या-

[भा. ६४०९] कामं ममेतं कज्जं, कतवित्तीएहि कीस भे गहितं ।
एस पमादो तुब्भं, दस दस कुंभे वहह डंडं ॥

सू- सव्वं मम कज्जं तहावि कयवित्तीहिं कीस भे धन्नं गहियं ?, एस तुम्हं पमादो । तैसिं अणवत्थपसंगनिवारणत्थं दंडं वत्तेति, देह मे धन्नं ति । एवं भणित्ता पुणो राया अनुग्गहं करेति, वीस वीस कुंभा तुब्भे मुक्का, दस दस कुंभे छुब्भह कोट्टागारे ॥ “रक्खा”ति तेहिं ते छूढा, चितियं थ- “अन्हेहिं रन्नो कज्जं कयं, तहावि डंडिया, न पुणो एवं करिस्सामो” । अन्नेसिं पि भयं जायं, एस दिट्ठंतो । इमो उवसंहारो-

[भा. ६४१०] तित्थंकर रायणो, जइणो दंडा य काय कोट्टारा ।
असिवादि वुग्गहा पुण, अजयपमादारुवणं दंडो ॥

घू- तिथ्यकरा रायत्थाणीया, साधू डंडत्थाणीया, छक्कायत्थाणीया कोट्टागारा, विंगहत्थाणीयाणि असिवादीणि । गीयत्थस्स अजयणाए प्रसंगवारणानिमित्तं मासादीहिं बहुसो सेवितेहिं तेहिं एक्को मासो दिज्जति, अगीयत्थस्स पुण प्रमादवारणानिमित्तं दोहिं मासेहिं दुमासो दिन्नो । अहवा - दो वि सफला काउं मासो चेव दंडो दिन्नो ॥ चोदगो भणइ-

[भा. ६४११] बहुएहि वि मासेहिं, एगो जति दिज्जती तु पच्छित्तं ।
एवं बहु सेवित्ता, एक्कसि विगडेमि चोदेति ॥

घू- जति गीयत्थस्स कारणा अजयणाए बहूहिं मासिएहिं सेविएहिं एक्कसराए आलोइयं ति काउं एक्को मासो दिज्जति, तथा अम्हेवि बहुमासे पडिसेवितता एक्कसराए आलोयामो, तो एक्कमासो लब्भामो ॥ एत्थ आयरिओ भणइ-

[भा. ६४१२] मा वद एवं एक्कसि, विगडेमो सुबहुए वि सेवित्ता ।
लब्भिसि एवं चोदग, देंतो खल्लाड खडुगं वा ॥

[भा. ६४१३] खल्लाडगम्मि खडुगा, दिन्ना तंबोलियस्स एक्केणं ।
सक्कारेत्ता जुयलं, दिन्नं बित्तिएण वोरवितो ॥

घू- “दुवे य खल्लाडं” ति दिद्वुत्तं करेइ, एक्को खल्लाडो तंबोलियवाणियओ पन्नं विक्कति । सो एक्केण चारभडचोद्रेण पन्ने मग्गितो । तेन न दिन्ना । थेवेसु वा दिण्णेसु रुसिएण चारभडचोद्रेण खल्लाडसिरे खलुक्का दिन्ना, “टक्कर” ति वुत्तं भवति । वणिएण चित्तियं- “जइ कलहेमि ता मे रुसितो मारेज्ज, तो उवायेण सो वेरनिज्जायणं करेमि” । वणिएण उट्टेत्ता हट्टो समाइच्च वत्थजुयलं च से दिन्नं, पाएसु पडितो, महंतं से तंबोलं । चारभडचोदो पुच्छति - “किं कज्जं तुमं न रुट्टो, पेच्छगं मम पूएसि, पांसु य पडसि” ति । वणिएण भणियं - “सच्चखल्लाडण एस ठिई, परमं सुहं च उप्पज्जइ” । चारभडचोद्रेण चित्तियं - “लद्धो मे जीवणोवाओ । ताहे तेन चित्तियं - “तस्स एरिसस्स खडुक्कं देमि, जो मे अदरिहं करेज्ज” । ताहे तेन ठक्कुरस्स दिन्ना, तेन मारितो ॥

[भा. ६४१४] एवं तुमं पि चोदग, एक्कसि पडिसेविज्जण मासेण ।
मुच्चिहिंसी बित्तियं पुण, लब्भिहिंसी छेदमूलं तु पच्छित्तं ॥

घू- चोदग ! तुमं पि एक्कसि पडिसेविए मासिएण मुक्को, आउट्टियाए बहुं सेवंतो छेदं मूलं वा लब्भिहिंसि । अन्नं च सो चोदो एक्कं मरणं पत्तो, तुमं पुण संसारे अनेगमरणाइं पाविहिंसि ॥ किं चान्यत् ? इमं च तुमं न याणासि-

[भा. ६४१५] दिन्नमदिन्नो दंडो, हित्तदुहजणणो उ दोण्ह वग्गाणं ।
साहूणं दिन्नसुहो, अदिन्नसुक्खो गिहत्थाणं ॥

घू- दो वग्गा इमे - साहुवग्गो गिहत्थवग्गो य । साहुवग्गे पच्छित्तदंडो दिज्जंतो सुहं जणेति, अदिज्जंतो दुक्खं करेति । गिहिवग्गे एयं चेव विवरीयं भवति ॥ कहं ?, उच्चते-

भा.स (६४१६) उच्चियदंडो साहू, अचिरेण उवेति सासयं ठाणं ।
सो च्चियऽनुच्चियदंडो, संसारपकहूओ होति ॥

घू- पच्छित्तेण जया उच्चित्तं पावंभवति तदा विसुद्धचरणो मुक्खं पावति । अविमुद्धचरणो पुण अप्पाणं संसारं, तेन कहुत्ति-नयतीत्यर्थः । संसारभावं वा अप्पाणं, तेन “कहुत्ति” - आकर्ष-

तीत्यर्थः ॥ गिहत्या पुण-

[भा. ६४१७] उद्धियदंडो गिहत्यो, असन-वसन-रहिओ दुही होति ।

सो द्वियऽनुद्धियदंडो, असन-वसन-भोगवं होति ॥

चू- “असनं” भत्तं, “वत्थं” वसनं, तेसिं णासाति । डंडिओ पुण तेसिं अभागी, अडंडिओ पुण भोगी य भवति । जम्हा एवं साधूण पच्छित्तदंडो दिन्नो सुहो, तम्हा जो जेण सुज्झइ तस्स तं एगमणेगमासियं वा अनुरूवं दायव्वमिति ॥

मू. (१३८०) जे भिक्खू मासियं वा दोमासियं वा तेमासियं वा चाउम्मासियं वा पंचमासियं वा एएसिं परिहारद्वाणाणं अन्नयरं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा- अपलिउंचिय आलोएमाणस्स मासियं वा दो मासियं वा तेमासियं वा चाउम्मासियं वा पंचमासियं पलिउंचिय आलोएमाणस्स दोमासियं वा तेमासियं वा चाउम्मासियं वा पंचमासियं वा छम्मासियं वा तेन परं पलिउंचिए वा अपलिउंचिए वा ते चेव छम्मासा ॥ (सूत्रे उच्चारिते शिष्याह-)

[भा. ६४१८] कसिणारुवणा पढमे, बितिए बहुसो वि सेविता सरिसा ।

संजोगो पुण ततिए, तत्थंतिमसुत्त वल्लीव ॥

चू- सिस्सो भणति - मासिगादिसु पंचसु सगलसुत्तगमेसु कसिणारुवणे ति जं सेवितं तं चेव सव्वं दिन्नं, न किंचि विज्झोसितं । आदिमा पंच वि सगलसुत्तगमा सगलसुत्तसामण्णओ एक्कं सुत्तं भवति । “बितिय” ति - बहुसाभिधानसामण्णतो पंच वि बहुससुत्ता बितियसुत्तं भवति, तत्थ य सरिसावराहा मासादी बहुपडिसेविता ते य झोसियसेसा पढमसुत्तसमा चेव दिन्ना । एवं एगदोसु सुत्तेसु इमो ततियसुत्तारंभो किमत्थं भणति ? आचार्याह- बहुवित्थरततियसुत्तप्परिसणत्थं, जतो भणति- “संजोगो पुण” पच्छद्धं । अहवा-सुत्ते उच्चारिते सिस्साह “ननु मासदुभासादिया पुव्वाभिहिता किं पुणो भणति” ? , आचार्याह- न तुमं सुत्ताभिष्यायं जाणसि-

[भा. ६४१९] कसिणारुवणा पढमे, बितिए बहुसो वि सेविता सरिसा ।

संजोगो पुण ततिए, तत्थंतिमसुत्त वल्लीव ॥

चू- जे अत्थतो संजोगसुत्ता भंगविकप्पा वा तेसि भाणियव्वे इमो विही-

॥ १ ॥ आदिमसुत्ते भणिते, पढमे सेसा कमेण संजोगा ।

अंतिल्ले पुण भणिए, आतिल्ला अत्थओ पुव्वं ॥

॥ २ ॥ मज्झे गहिए जे सेसगा तु ते उभयतो भवे नेया ।

तेसिं पुव्वापुव्वं, सेसा य ततो कमेणं तु ॥

विभासा-जत्थ सुत्तादिसंजोगेसु भंगेसु वा आदिल्ला सुत्ते भणिता तत्थ सेसा कमेण अत्थतो पच्छा भाणियव्वा । अह सुत्ते अंतिल्ला पुव्वं भणिया तत्थ अत्थतो आदिल्ला पुव्वं भाणियव्वा । अह सुत्ते मज्झग्गहणं कयं तो अत्तओ संजोगा उभयो वि भाणियव्वा । इमं ततियं सुत्तं छव्वीसतिभेदभिन्नं, तत्थ अंतिमं पंचमसंजोगे सुत्तं इमं सुत्तेण गहियं, जे आदिमविगप्पा ते वल्लिदिट्ठंसामत्थओ गेज्जा, जहा वल्ली अग्गे घेत्तुं आघट्टिता सव्वा समूलमज्झा आगट्टिज्जइ एवं एतेणं अंतिम-पंचमसंजोगसुत्तेणं सव्वे आदिमा दुगादी संयोगा गहिया भवंति, अतोऽर्थमिदं सूत्रमारब्धं ।

तत्थ इमे दसदुगासंजोगा, तं जहा- जे भिक्खू मासियं च दोमासियं च परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता

आलोएज्ज अपलिउंचियं आलोएमाणस्स मासियं च दोमासियं च । पलिउंचियं आलोएमाणस्स दोमासियं तेमासियं च उच्चारेयव्वं । जे भिक्खू मासियं च तेमासियं च । जे भिक्खू मासियं चउम्मासियं च । जे भिक्खू मासियं पंचमासियं च । एवं दो मासियं तेमासियं, चाउम्मासियं पंचमासियं च नेयव्वं, तेमासिए चाउम्मासिय पंचमासिया नेयव्वा, चाउम्मासिए पंचमासियं नेयव्वं, एते दस दुअसंजोगा, एवं तियसंजोगे दस, चउक्कसंजोगेण पंच, एदो पंचगसंजोगो ॥

सो य इमो सुत्तेणेव गहितो-

मू. (१३८१) जे भिक्खू बहुसो वि मासियं वा, बहुसो वि दोमासियं वा बहुसो वि तेमासियं वा बहुसो वि चाउम्मासियं वा बहुसो वि पंचमासियं वा एएसिं परिहारद्वाणाणं अन्नयं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा अपलिउंचिय (बहुसो वि) आलोएमाणस्स मासियं वा दोमासियं वा तेमासियं वा चाउम्मासियं वा पंचमासियं वा देज्जा । पलिउंचिय (बहुसो वि) आलोएमाणस्स दोमासियं वा तेमासियं वा चाउम्मासियं वा पंचमासियं वा छम्मासियं वा ॥

एवं चउत्थसुत्तं । इमा से निज्जुत्ती-

[भा. ६४२०] जे भिक्खू बहुसो मासियाइ सुत्तं विभासियव्वं तु ।

दोमासिय तेमासिय, कयाइ एक्कुत्तरा बुद्धी ॥

चू- बहुसो त्ति-त्रिप्रभृति बहुत्वं । किं पुण तं ?, बहुसो पडिसेवितं मासियद्वाणं ति वुत्तं भवति । “विभास” त्ति - व्याख्या, सा य कायव्वा, जहा बहु सगलसुत्ते तहा बहु संजोगसुत्ते वीत्यर्थः । जहा मासियद्वाणा बहुपडिसेवाते कया तहा दोमासियतेमासियद्वाणा वि, एवं चउपंचमासिया वि दइव्वा, एगुत्तरबुद्धीए तेसिं दुगादिसंजोगा गहिता, सुत्ते पुण पंचसंजोगो गहिओ । जहा ततियसुत्ते अंतिमसंजोगेण दुगाइसंजोगा गहिया तहा बहुसंजोगसुत्ते वि अंतिमसंजोगेण दुगादि वा संजोगा सूइया । इहं पि ते चेव छव्वीसं संजोगसुत्ता, नवरं-बहुसाभिहाणेण कायव्वा, एवं एतेसु चउसु सुत्तेसु सभेदभिन्नेसु बावट्ठिं सुत्ता भणिया । एते य उग्घायानुग्घाएहिं अविसेसिता भणिता ॥ इदानिं पुण एतेसिं चेव विशेषज्ञापनार्थमिदमुच्यते-

[भा. ६४२१] उग्घातानुग्घाते, मूलुत्तरदप्पकप्पतो या वि ।

संजोगा कायव्वा, पत्तेगं मीसगा चेव ॥

चू- सगलसुत्ता पंच, बहुससुत्ता पंच, सगलसुत्ते य संजोगसुत्ता छव्वीसं, बहुससुत्ते य संजोगसुत्ता छव्वीसं । एते बावट्ठिं सुत्ता उग्घायभिहाणेण पेयव्वा । एते चेव बावट्ठिं सुत्ता अनुग्घायभिहाणेण पेयव्वा । एता तिन्नि बावट्ठीओ छासीयं सुत्तसयं । एत्थ तीसं असंजोगसुत्ता, सेसछपन्नसयं पत्तेगं संजोगसुत्ताण भवति । इदानिं उग्घातानुग्घातमीसगाभिहाणेणं संजोगसुत्ता भाणियव्वा । तेसिं इमो उच्चारणविही- जे भिक्खू उग्घायमासियं च पलिउंचियं च आलोए उग्घातमासियं च अनुग्घायदोमासियं च । एवं उग्घायमासियं अमुयंतेहिं अनुग्घायदोमासियादि वि भाणियव्वा । एवं चेव अनुग्घातमासिते उग्घायतो य दुगादिसंजोगा भाणियव्वा ॥ एत्थ इमं एगदुगादि-पडिसेवणपगारदरिसणत्थं एगदुगादिसंजोगफलआगतक्करणदरिसणत्थं च भण्णति-

[भा. ६४२२] एत्थ पडिसेवणाओ, एक्कगदुगतिगचउक्कपणएहिं ।

दस दस पंचग एक्कग, अदुव अनेगाओ नेयाओ ॥

चू- “एत्थं” ति-अतिक्रंते संजोगसुत्तसमूहे, अहवा-उग्घातानुग्घातसंजोगे वा वक्खमाणे मासदुमासिएसु एगादिपडिसेवणप्रकारा भवंतीत्यर्थः । तत्थ उग्घातिएसु एक्कपडिसेवणाते पंचप्पगारा ते य सुत्तसिद्धा चेव, तेन पच्छद्वेण न गहिया, दुगसंजोगे दस, तिगसंजोगे दस, चउक्कसंजोगे पंच, पंचगसंजोगे एक्को, एवं अनुग्घातेसु वि एते पत्तेगसंजोगा । इदानिं एतेसिं मीसगसंजोगो भण्णति-एत्थ एक्कादि उग्घातिगसंजोगद्वाणा पंचवि अनुग्घातियसंजोगेण पंचगेण गुणिता जहासंखं इमे जाता । पणुवीसं पन्नासा पन्नासा पणुवीसं पंच य, एवं उग्घातियाण एग-दु-ति-चउ-पंचसंजोगेसु अनुग्घातियाण य एक्कगजोगे जातं पणपन्नसयं ।

पुणो उग्घातियाण एग-दु-ति-चउ-पंचसंजोगा अनुग्घातियदुगसंजोगेहिं दसहिं गुणिया जहासंखं इमे जाता पन्नासा । सतं, पुणो सतं, पुणो पन्नासा, दस य, एवं उग्घातियाण सब्वसंजोगा अनुग्घातियाण दुगसंजोगेहिं मिलिया तिन्नि सया दसुत्तरा भवंति । पुणो उग्घातियाण सब्वसंजोगा अनुग्घातियतिगसंजोगेहिं दसहिं गुणिया तहिं जहासंखं जाता पन्नासा, सतं, सतं, पन्नासा, दस य, एते वि सब्वे मिलिया दसुत्तरा तिन्नि सया भवंति ।

पुणो उग्घातियसब्वसंजोगो अनुग्घातियचउक्कसंजोगेहिं पंचहिं गुणिता जाता जहासंखं पणुवीसं पन्नासा पणुवीसं पंच य, एयं पि मिलियं पणपन्नसयं भवति । पुणो उग्घातियसब्वसंजोगा अनुग्घातियसब्वसंजोगेण एक्केण गुणिता जहासंखं पंच दस दस पंच एक्को य, एते सब्वे एक्कीसं, एवं उग्घातानुग्घातसगलसब्वसुत्ताण संखेवो णव सया एक्कसद्धा । इदानिं बहुससुत्तेसु वि मीसा सुत्त संजोगा एतेण चेव विहिणा नव सया एगसद्धा भवंति, सब्वे मीसगसुत्ता संपिंडिता अउनवीसं सया बावीससुत्तरा भवंति, एते चेवं आदिमछासीसतसहिया एक्कवीसं सय अडुत्तरा भवंति । जम्हा दुविहो अवरारो-मूलगुणे उत्तरगुणे वा, तम्हा एते सब्वे सगलसुत्ता संजोगजुत्ता य मूलगुणावराहाभिहाणेण लद्धा, उत्तरगुणावराहाभिहाणेण वि एत्तिया चेव, जम्हा एवं तम्ह एस रासी दोहिं गुणितो जातो चत्तारि साहस्सा षो य सया सोलसुत्तरा ।

जम्हा एतेसु मूलुत्तरगुणेसु दप्पतो कप्पतो य अजयणाए अवरारो लब्भति तम्हा एस रासी पुणो दुगुण कज्जति, कते य इमं भवति - अड्ड सहस्सा चत्तारि सता य बत्तीसाहिया भवंति । एत्थ जा मीसगसुत्तसंखा सा ततियचउत्थसुत्तेहितो उप्पन्ना संखेवओ भणित्ता । तं चेव बहुवित्थरं दरिसंतो आयरिओ भणति “अदुव अनेगाओ नेयाओ”त्ति अधवा - न केवलं पडिसेवणाए एते संजोगसुत्तप्पगारा भवंति । अन्ने वि अन्नेण पगारेण पडिसेवणाए अनेगसुत्तप्पगारा भवंति ता य पडिसेवणाओ “नेयाओ”त्ति नायव्वा इत्यर्थः । तेसु निदरिसणं इमं- जे भिक्खू पंचराइदियं पडिसेवित्ता आलोएज्जा । अपलिउचियं आलोएमाणस्स पंच राइदियं । पलिउचियं आलोएमाणस्स सपंचराइ मासितं दसगं । एवं दस पन्नरस वीस पणुवीसराइदिएसु वि सब्वं भाणियव्वं । एवं बहुसाभिलावेण भाणियव्वा, एतेसु वि संजोगे सुत्ता भाणियव्वा । एवं सामण्णतो भणितेसु पच्छा उग्घातानुग्घायमूलुत्तरदप्पकप्पेसु अड्ड सहस्सा चत्तारि सया य बत्तीससहिता पुव्वभिहाणेण अनूनमइरित्ता कायव्वा, एत्थ पणगादि राइदिया मादुमासादि एहिं सह न चारेयव्वा, जम्हा उवरिं पंचमासातिरेगसुत्तं भण्णिहिति, तं च सातिरेगं पणगादि संजोगा भवंति, स संयोगसूत्रैव भविष्पतीत्यर्थः । एत्थ चोदगो सगलबहुससंजोगसुत्तेसु विगोवित्तमती भण्णति - “ननु

बहुससुत्तावत्तिसु दुमासादिसुत्ता भणिया, अहवा-जत्थ परट्ठाणवुद्धी दिट्ठा तत्थ दुमासादिया आवत्ती भवतीत्यत्र निदरिसणं जहा एत्थेव दसमुद्दे सगे लतियसुत्ते तिविहे तवगेलणट्ठाणे असंथडे भणियं।

एग दुग तिन्नि मासा, चउमासा पंचमासा छम्मासा ।

सव्वे वि होंति लहुगा, एगुत्तरवुद्धिता जेणं ॥

एवं दुआसादिया एते आवत्तिसंभवातो भवन्तीत्यर्थः । अहवा जम्हा बहुसु मासिएसु अपलिउंचियं आलोएमाणस्स मासियं चेव दिट्ठं, दुमासियादिएसु वि अपलिउंचियं आलोएमाणस्स दुमासातिया चेव, तम्हा वा दुमासादिसुत्ता पुटो कया, ता य आवत्तीओ एगादिदोमासदुट्ठदव्वा-भावसंकिलेसाओ वा भवंति । तत्थ दव्वे सागारियपिंडे मासियं, सागारियपिंडे हडे दोमासियं, सागारियपिंडाहडउदउल्ले तेमासियं सागारिए पिंडुद्देसियउदउल्लहडे चाउम्मासियं, सागारिय-पिंडुद्देसिय उदउल्लहडे पुढविसचित्तपरंपरनिक्खित्ते य पंचमासियं, तम्मि चेव वयणसंथवसंजुत्ते छम्मासियं । भावतो मदतिध्वतरज्जवसाण पडिसेवणातो मासदुमासादी आवत्तीतो भवंति, अहवा - भावओ इमा चउभंगासेवणा । जे भिक्खू मासिए मासियं, मासिए अनेगमासियं । अनेगमासिए मासियं, अनेगमासिए अनेगमासियं । एवं मासस्स दुमासादिट्ठाणेहिं वि सह चउभंगा कायव्वा । पच्छा दुमासादियाण वि सट्ठाण-परट्ठाणेहिं चउभंगा कायव्वा । एत्थ पन्नरस चउभंगा भवंति । पढमचउभंगे बितियचउभंगादिसु सीसो इमं पुच्छति-

[भा. ६४२३] जहमन्ने बहुसो मासियाइ सेवित्तु वुह्णी उवरिं ।

तह हेट्ठा परिहायति, दुविहं तिविहं च आमं ती ॥

[भा. ६४२४] दुविहं च दोसु मासेसु मासो जाव सुट्ठो तिविहं च ।

तिसु मासो जावं सुट्ठो चसद्दा चुत्तुसु पंचसु छसुत्ति एमेव ॥

चू-“जह”त्ति जेण पगारेण अहं मण्णामि - चित्तेमि त्ति (अहं) मासियं पडिसेवेत्ता बहुसो मासियाइं सट्ठाणे पावति त्ति वुत्त भवति, एवं मासियं सेवित्ता उवरि एगुत्तरवुद्धी एग दुग ति चउ जाव पारंचियं पावति त्ति मण्णामि । किं वा हं मन्ने “तह” त्ति एतेण पगारेण मासियं पडिसेवित्ता भिण्णमासादी “हेट्ठाहु”त्ति परिहानी भवति जाव “पनगं” त्ति, अहवा-पारंचिओ “हेट्ठाउ”त्ति परिहानी जाव पनगं त्ति, “दुविह” त्ति एवं दोमासियाठाणे वि पडिसेवित्ते उवरि वुद्धी जाव पारंचियं पावति, हेट्ठाओ वि मासादिपरिहानी जाव पनगं त्ति, पारंचियाओ जाव पनगं त्ति, तिविहं चेति त्तिमासिए एव उवरिहत्ती वुद्धी हेट्ठाहुत्ति य परिहाणी भाणियव्वा, चसद्दाओ एवं सव्वपच्छित्तठाणेसु कायव्वं । आयरिओ भणति-“आमं”त्ति, आमशब्द अनुमतार्थो द्रष्टव्यः ॥ पुनरप्याह चोदकः-

[भा. ६४२५] क्रेण पुण कारणेणं, जिनपन्नत्ताणि कानि पुण तानि ।

जिण जाणंते ताइं, चोदग पुच्छा बहु नाउं ॥

चू-चोदगो पुच्छति-क्रेण कारणेण मासादीठाणे पडिसेवित्ते पच्छित्तस्स वुद्धी हानी वा भवति त्ति । आयरिओ भणति - जिनपन्नत्ताणि वुद्धिहाणि भावकरणाणि । सीसो पुच्छति - कानि पुण तानि भावकरणाणि । आयरिओ भणति-रागद्वोसानुवरुवरिवुट्ठए मासियठाणपडिसेवणाते वि पच्छित्तवुद्धी भवति, पच्छा वा हरिसायंतस्स पच्छित्तवुद्धी भवति, सिंहव्यापादकस्येव । तेसिंचेव

रागदोसादिहाणीए पच्छित्ते वि हाणी दडुव्वा, पच्छ वा हा दुडुतादीहिं भवति, शृगालव्यापादकस्येव। पुणो नोदको पुच्छति-जे मासिगादिठाणा पच्छित्ता ते आलयकमुहातो चेव जे पुण रागादिभाववह्निनिष्फण्णा ते कहं उवलब्धंति ? आयरिओ भणइ - जिना जाणंति ताइं, ते य जिना केवलि-ओहि-मनपञ्जव-चोदस-दस-नवपुव्वी य, एते नियमा जाणंति-रागादिएहिं जहा वुड्डी हानी वा भवति, जं वा पच्छित्तभावणो, जेन वा विसुज्झति पनगावत्तिट्ठाणपडिसेवणाए वि जाव पारंचियं देति, पारंचियावत्तिट्ठाणपडिसेविए वि परिहानीए जाव पनगं देति । पुणो चोदगाह-जे छउमत्या कप्पकप्पववहारधारी ते किं न जाणंति ? , बुड्ढिहानिनिष्फण्णं वा पच्छित्तं कहं वा जाणंति ? आचार्याह-ते वि जाणंति, तदुइसुयणाणप्पमाणतो तिक्खुत्तो आलोयावेउं मासियमावणो बहुसु वा मासिएसु मासियं चेव देंति । एत्थ पुणो चोदग पुच्छा - “बहु मासिय” ति जं भणह, एयमहं नाउमिच्छामि ॥ आचार्याह-

[भा. ६४२६] तिविहं च होइ बहुगं, जहन्नगं मज्झिमं च उक्कोसं ।

जहन्नेण तिन्नी बहुगा, पंचसयुक्कोस चुलसीता ॥

चू- जे सुत्तनिबद्धा मासिया ते पडुच्च बहुं तिविहं जहन्नमज्झिमुक्कोसं, तत्थ जहन्नं तिन्नि मासा, उक्कोसेणं पंचमाससया चुलसीया, जे पुण चउरादी ठाणा पंचसया तेसीया, एयं मज्झिम बहुं ॥ इदानिं जहा पच्छित्तं दिज्जति तथा भण्णति, तथा मासिकादि जाव छम्मासातावविणा ठवणारोवणाए सुत्तेण व दिज्जति, सत्तमासिगादिगा पुणो मज्झिमा पच्छित्ता । उक्कोसं च जहा दिज्जति तथा इमेहिं दारेहिं भण्णति-

[भा. ६४२७] ठवणासंचयरासी, माणाइ पभूय केत्तिया सिद्धा ।

दिट्ठा निसीहनामे, सव्वे वि तथा अनाचारा ॥

चू- “ठवणासंचय” ति दारं, ठविज्जतीति ठवणा, ठवणगहणाओ य आरोवणा एत्थ गहिता, आ मज्जायाए रोवणा मासादि जाव छम्मासियादाणमित्यर्थः । “संचय” ति ठवणारोवणापगारेहिं अन्नोन्नमासेहितो दिन्ने संचिणितो जम्हा छम्मासा दिज्जति तम्हा छण्हं मासाणं संचय ति सण्णा । अधवा - “संचय” ति ठवणारोवणाहिं जे संचयमासा लद्धा ते ठवणारोवणप्पगारेण छम्मासा काउं दायव्वा ॥ इमेसिं पुरिसाणं-

[भा. ६४२८] बहुपडिसेविय सो या-वि अगीओ अवि य अपरिणामो वि ।

अहवा अतिपरिणामो, तप्पच्चयकारणा ठवणं ॥

चू- जेण अगीयत्थपुरिसेम बहुमासिठाणं पडिसेवितं अन्नं च अपरिणामगो अधवा - सो चेव अगीयत्थो अतिपरिणामगो, एतेसिं दोण्ह वि पुरिसाण पच्चयकरणत्थं ठवणारोवणप्पगारेण छम्मासियपच्छित्तं दिज्जति ॥

जे पुण एतेसिं पडिवक्खभूता पुरिसा तेसिं नो ठवणप्पगारेण दिज्जति । जओ भण्णति-

[भा. ६४२९] एगम्मिऽनेगदाणे, नेगेसु य एगनेगनेगा वा ।

जं दिज्जति तं गेण्हति, गीयमगीओ तु परिणामी ॥

चू- चउभंगविगप्पेण पच्छित्तदानपढमभंगे इमे गीयो अगीयो परिणामगो अपरिणामगो अतिपरिणामगो य सव्वे सम्मं पडिवज्जति, बितियादिभंगेसु गीतो अगीतो वा परिणामगो एते दो

विजं जहा दिज्जति तं तथा सम्मं पडिवज्जति । चोदगाह- “पच्छिमो ननु पढमसरिसो जतो अनेगेसु अनेगा चेव दिन्ना सव्वे इत्यर्थः” । आचार्याह-न एवं, सुणेहि-जह महंतधन्नरासीतो कस्स ति धन्नकुडवे दायव्वे, जं तत्थ कुडवे ठाति तं दिज्जति, जं तत्थ न मायति तं परिसडइ, एवं सत्तादिमासपडिसेवणाए न सत्तादिमासो चेव दिज्जति छम्मासाहियं पडिसाडित्ता “अनेग” ति छम्मासा दिज्जति, अववादओ चउवुट्ठीए पंचमासा दिज्जति, एवं नो पढमभंग इत्यर्थः ॥

अगीतो जो अपरिणामगो सो ततियभंगे इमं आसंकेज्ज-

भा. (६४३०) बहुएसु एगदाने, सो छिय सुद्धो न सेसगा मासा ।

अपरिणते तु संका, सफला मासा कता तेणं ॥

सू- जइ बहुसु मासिएसु पडिसेविएसु थेवं एक्को मासो दिज्जति तो सो अगीतो अपरिणामगो चित्तेणासंकिज्जं भासेज्ज वा जो मे दिन्तो मासो सु सुद्धो, सेसा जे मासा ते मे न सुद्धा, तेन तस्स आसंकपरिहरणत्थं सव्वमासाण ठवणारोवणप्पकारेण सम-विसम-दिवसग्गहनेन सफलीकरणं कयं इत्यर्थः ॥ बितियभंगेसु ठवणारोवणमंतरेण पच्छित्तदानेन इमे दोसा-

[भा. ६४३१] ठवणाभेतं आरोवण ति इति नाउमतिपरीणामो ।

कुज्जा तु अतिपसंगं, बहुगं सेवित्तु मा वियडे ॥

सू- “ठवण” ति असब्भावठवणा, “मात्रा” शब्दः तुल्यवाची, असब्भावठवणाए तुल्यं अपरमार्थभूतं जंतं भण्णति ठवणाभेतं, तंच “आरोवण” ति इति उप्रदर्शने, एवं अतिपरिणामगो चित्तेजा भासेज्ज वा । अधवा - अकप्पसेवणाए वा पसंगं करेज्ज, आउट्टियाए वा बहुमासादिठाणे सेवित्ता आलोएज्ज, जम्हा बितियभंगे बहुं पच्छित्तं ततियभंगे थोवं इत्यर्थः । जम्हा एते दोसा तम्हा ठवणारोवणप्पगारेण सव्वे मासा सफलं करेत्ता छम्मासे दिज्जा से ॥

इदानिं ठवणारोवणप्पगारो भण्णति । तस्सिमे चउरो भेदा-

[भा. ६४३२] ठवणा वीसिग पक्खिग, पंचिग एगाहिता य नायव्वा ।

आरोवणा वि पक्खिग, पंचिग तह पंचिगेगाहा ॥

सू- ठवणाठाणा चउरो, तेसिं आइभेदा इमे-वीसिया ठवणा, पक्खिया ठवणा, पंचिया ठवणा, एगाहिया ठवणा । आरोवणा वि पक्खियारोवणा, पंचियारोवणा, एगाहिया य आरोवणा ॥ न नज्जए का आरोवणा, काय ठवणात्ति, कस्स जाणणत्थं इमं मण्णति-

[भा. ६४३३] वीसाए अद्धमासं, पक्खे पंचाहमारुहेज्जाहि ।

पंचाहे पचाहं, एगाहे चेव एगाहं ॥

सू- वीसाए ठवणा पक्खिआदी आरोवणा, पक्खियाए ठवणाए पंचियादी आरोवणा, पंचियादी ठवणाए पंचियादी आरोवणा, पक्खियाए ठवणाए एगादियादि आरोवणा ॥

जहन्नुक्कोसदरिसणत्थं इमं भण्णइ-

[भा. ६४३४] ठवणा होति जहन्ना, वीसं राइंदियाइ पुण्णाइं ।

पन्नट्ठं चेव सयं, ठवणा उक्कोसिया होति ॥

सू- सव्वजहन्ना ठवणा वीसं राइंदिया, ततो अन्ना पणवीसइं राइंदिया, ततो अन्ना तीसं राइंदिया, एवं पंच पंच वुट्ठीए नेयव्वं जाव तीसइमा उक्कोसिया ठवणा पन्नट्ठं राइंदियसतं ॥

एवं आरोवणाए वि इमाओ-

[भा. ६४३५] आरोवणा जहन्ना, पनरसराइदियाइ पुण्णाइ ।
उक्कोसं सड्डसयं, दोहि वि पक्खेवओ पंच ॥

चू- “दोहिं वि” ति ठवणासु पंच पंच उत्तरं करेतेण जहन्नाओ उक्कोसा पावेयव्वा इत्यर्थः ॥
आदियाण तिण्हं ठवणारोवणाण इमं उत्तरलक्खणं-

[भा. ६४३५] पंचण्हं परिकुट्टी, ओवट्टी चेव होति पंचण्हं ।
एतेण पमाणेणं, नेयव्वं जाव चरिमं ति ॥

चू- जो पुण एकिया ठवणारोवणाओ तेसिं उत्तरं एक्को चेव परिठवति, उवरुवरिं वुट्ठि उत्तरं ओवट्ठि ति तीसतिमाओ ठाणाओ हेट्ठा पच्छानुपुव्वीए हानी जाव पढमठाणं ति । एतेणं पंचगेण वा प्रमाणेण ताव नेयव्वं जाव चरिमं ति, पच्छिमा ठवणारोवणातो उक्कोसा इत्यर्थः । एक्केके ठवणाठाणे उक्कोसारोवणा जाणियव्वा ॥ लक्खणं इमं-

[भा. ६४३७] जाव ठवण उट्ठिट्ठा, छम्मासा ऊणगा भवे ताए ।
आरोवण उक्कोसा, तीसे ठवणाए नायव्वा ॥

चू- छण्हं मासाणं असीयं दिवससतं भवति, तं ठवेत्ता पच्छा जाए ठवणाए पत्थइ अंतिल्लं आरोवणं जाणियत्तए तं इच्छियटवणं असीताओ दिवससयाओ सोहेज्जा, जं तत्थ सेसं सा तीसे ठवणाए उक्कोसा आरोवणा भवतीत्यर्थः । जहा वीसियटवणा असीयसतातो मुट्ठा सेसं सड्डं सतं, तं वीसितठवणाए उक्कोसिया आरोवणा, पक्खिया से जहन्ना । सेसाओ से अट्ठावीसं अजहन्नुक्कोसा भवन्ति । एवं असीतातो सताओ पणुवीसिया उवणा सोहिया सेसं पणपन्नं सयं पणुवीसियाए ठवणाए उक्कोसिया आरोवणा भवति, वीसिया से जहन्ना । सेसाओ से सत्तावमजहन्नुक्कोसिया ॥ एवं तीसादिसू वि उक्कोसारोवणलक्खणं नेयव्वं ॥

इदानिं उक्कोसठवणाललक्खणं-

[भा. ६४३८] आरोवण उट्ठिट्ठा, छम्मासा ऊणगा भवे ताए ।
आरोवणाए तीसे, ठवणा उक्कोसिया होति ॥

चू- जहा पक्खिता आरोवणा असीतातो सताओ सुट्ठा, सेस पणसड्डं सतंतं पक्खिय आरोवणाए उक्कोसा ठवणा भवति, वीसिया स जहन्ना, सेसं अट्ठावीसं अजहन्नुक्कोसा भवन्ति । एवं बितिए आरोवणाठाणे आढत्ते अंतिल्लं तीसइमं ठाणं फिट्ठति । ततिए आरोवणाठाणे आढत्ते एगूणतीसतिमं ठवणाठाणं फिट्ठति, एवं एक्केके उवरि उवरि आरोवणाठाणे ठवणाणं ओवट्टीए एक्केके ठाणं हुसेज्जा, जाव सड्डिसयारोवणाए वीसिया चेव एक्का ठवणा भवतीत्यर्थः ॥

पढमे ठवणारोवणठाणे ठाणसंखा इमा-

[भा. ६४३९] तीसं ठवणाठाणा, तीसं आरोवणाए ठाणाइं ।
ठवणाणं संवेहो, चत्तारि सया य पन्नट्ठा ॥

चू- तीसं ठवणादिं काउं पंचुत्तरवुट्ठीए जाव पणसड्डसतं ताव तीसं ठवणठाणा भवन्ति, आरोवणासु वि पन्नरसाइ काउं पंचुत्तरवुट्ठीए चेव जाव सड्डिसयं ताव तीसं चेव आरोवणाठाणा भवन्ति, एतेसिं ठवणारोवणाण परोप्परं “संवेहो” ति संजोगा, तेसिं संजोगाण संखा इमा-चत्तारि

सता पंचसङ्घा भवति । कहं ? उच्यते-वीसियठवणाए पन्नरसादियारोवणठाणा जाव सङ्घ पयं ताव छम्मासाणयणकरणं कज्जति । एवं वीसियठवणाए तीसं आरोवणसंवेहा भवति । एवं पणुवीसियठवणाए पन्नरसादिया आरोवणठाणा नेयव्वा, जाव पणपन्नसयारोवण ति, एत्थ एकं आरोवणठाणं हुसितं । एवं वीसियठवणाए तीसं आरोवणसंवेहा भवति । एवं पणुवीसियठवणाए पन्नरसादिया आरोवणठाणा नेयव्वा, जाव पणपन्नसयारोवण ति, एत्थ एकं आरोवणठाणं हुसितं । एवं तीसियठवणाए पन्नरसादि नेया जाव पन्नासं सतं, एत्थ दो आरोवणठाणा हुसिता । एवं उवरिठवणाए आरोवणा ओवङ्गीए एक्केकं ठाणं हुसेज्जा, जाव पणसङ्घसयठवणाए एक्का चेव पन्नरसिया आरोवणा भवतीत्यर्थः ॥ एयस्स ठवणारोवणसंवेहस्स संवग्गफलाण य निमित्तं आयरिएहिं इमो सुहुमो सेढिगउवाओ उद्धिडो-

[भा. ६४४०] गच्छुत्तरसंवग्गे, उत्तरहीणम्मि पक्खिबे आदी ।

अंतिमधनमादिजुयं, गच्छद्धगुणं तु सव्वधनं ॥

चू- एतीए गाहाए इमा परिभासा गणियकरणं च, जम्हा पढमं आरोवणठाणं संवेहओ एकं लभति तम्हा तं चेव एकं आदी, जम्हा एक्कुत्तरवङ्गीए वितियादिआरोवणठाणा सव्वे लभंति तम्हा पढमठवणाए उत्तरं पि एक्को चेव, जम्हा य पढमठवणाठाणवुङ्गीए तीसं ठाणा भवति तम्हा पढमठवणाए तीसं गच्छो । वितियाए ठवणारोवणठाणे तेत्तीसं गच्छो । ततियाए ठवणारोवणठाणे पणतीसं गच्छो । चउत्थे ठवणारोवणठाणे पणतीसं गच्छो । चउत्थे ठवणारोवणठाणे अउणासीतं सयं गच्छो ।

एतेसिं गच्छाणं इमो आणयणोवाओ-ठवणारोवणविजुत्ता छम्मासा पंचभागभत्तीया जेरूपजुता ठवणापदा तेसु चरिमादेसभागिक्को । छम्मासदिवसाणं असीतसयं तं पढमेहिं ठवणारोवणदिवसेहिं विजुअं कज्जति, सेसस्स पंचहिं भागो हीरइ जे तत्थ लद्धा ते रूवजुता कया, जावतियाते एवतिया पत्तेयं ठवणारोवणपदा भवति । एतं करणं आदिल्लेसु ठवणारोवणठाणेसु । चरिमे पुण ठवणारोवणठाणे एसेव आदेसो, नवरं एक्केण भागो हायव्वो ति । इदानिं गणियकरणं एक्को आदी, एक्को उत्तरं, तीसं गच्छो । गच्छो उत्तरेणं संविग्गउत्ति-गुणितो तीसा चेव जाता “उत्तरहीने” ति-तीसाओ एक्को उत्तरं पाडितं जाया अउनत्तीसा । तम्मि आदि पक्खित्ता एक्को जाता तीसा चेव, एवं वीसियाए ठवणाए, अंतं धणं सह आदिल्लेहिं लद्धंति वुत्तं भवति । आदी एक्को सो तीसाए पक्खित्तो जाता एकत्तीसा । “गच्छद्धं” पन्नरस तेहिं गुणिया एकत्तीसा जाता चत्तारि य सया पन्नद्धा, पढमे ठवणारोवणठाणे तं सव्वधणं ति ॥ अधवाऽयमन्यो विकल्प :-

[भा. ६४४१] दो रासी ठावेज्जा, रूवं पुण पक्खिबेहि एगत्तो ।

जुत्तो य वेइ अद्धं, तेन गुणं जाण संकलियं ॥

चू- दो रासि ति उवरि हेड्डा य, तीसे ठवियाए एकत्थ रूवं पक्खित्तं जो रासी तत्थ “अद्धं देति”- तस्स अद्धं घेत्तव्वं, तेनऽद्धेण इतरो रासी गुणोयव्वो, एवं वा सव्वसंवेधफलं देति ॥ इदानिं सव्वद्धवणारोवणाण दिवसमासाण य लक्खणं सव्वानुवाती भण्णति-

[भा. ६४४२] दिवसा पंचहि भतिता, दुरूवहीणा हवंति मासाओ ।

मासा दुरूवसहिता, पंचगुणा ते भवे दिवसा ॥

चू- अर्थः- “दिवस” ति वीसियठवणा दिवसा पन्नरसादियारोवणादिवसा य । इमं निदरिसणं - वीसियाए ठवणा पंचहि भाए हिते भागलद्धा चत्तारि, तातो दोन्नि रूवा केडिया जाया दोन्नि मासा, पन्नरसियाए आरोवणाए पंचहिं भागेहिंते भागलद्धा तिन्नि मासा ते दुरूवहीणा कया जाओ एक्कमासो ति- । इमं दिवसलक्खणं-एते वि य मासा लद्धा ते दुरूवसहिया काउं पंचगुणा कायव्वा, ताहे वासेहिंतो दिवसगं पुव्विल्लपमाणसमं आगच्छइ, एवं सेसासु वि सव्वासु ठवणारोवणासुकायव्वं ॥

इदानीं जहा ठवणाहिं छम्मासा काउं पच्छितं दिज्जति तहा भण्णति ।

[भा. ६४४३] पढमा ठवणा वीसा, पढमा आरोवणा भवे पक्खो ।

तेसरिं मासेहिं, पंच तु राइंदिया झोसो ॥

चू- वीसियठवणा पन्नरसियारोवणाहिं एयाओ कतिहिं मासेसिं सेविएहिं निष्फण्णातो होज्ज ? दिट्ठं तेरसहिं, कहं ? उच्यते- ठवणारोवणदिवसमाणाउ विसोहितुं जं सेसं । इच्छियारोवणाए भाए असुज्जमाणे खिवे झोसो । छण्हमासाणं असीतं दिवसतं भवति, तओ वीसिया ठवणा पन्नरसिया य आरोवणा सोहेयव्वा, सेसं पणयालसयं, एयस्स पन्नरसियाए आरोवणाए भागो दायव्वो, जओ अद्धं भागं न देति ति ततोझोसो पक्खियव्वो, इमं झोसपक्खेवलक्खणं- “जतियमेत्तेण सो सुद्धं भागं पयच्छए रासी, ततियमेत्तं पक्खिव अकसिणरोवणाए झोसगं” । झोस ति वा समकरणं ति वा एगद्धं, एत्थ पंचज्जोसा पक्खिता, पच्छा भागे हिते भागलद्धं दसमासा, एत्थ इमं करणलक्खणगाहापुव्वद्धेणभणइ-आरोवणा जतिभी ततिहिं गुणाते करेज्ज भागलद्धा । जं एत्थ “पढम” ति - आरोवणा ततो एक्केण गुणिता दस दस चेव भवति, एत्थ-ठवणारोवणासहिता संचयमासा हवति, “एवतिय” ति-पुव्वभणितमासाण य करणेण ठवणाए दो मासा आरोवणाए एक्को मासो, एते दससु पक्खिता जाया तेरस संचयमासा ।

इदानीं इच्छामो नाउं “कतो किं गहियं ? ति, ठवणामासे ततो फेडेइ” । सीसो पुच्छइ- तेरसण्हं संवयमासाणं किं कतो मासाओ गहितं जेण छम्मासा जाया ? कहं वा करणं कतं ? भण्णति - तेरसण्हं मासाणं दोन्नि ठवणामासा फेडिता, तत्थ सुद्धा सेसा एक्कारस मासा जाता, एत्थ करणं इमं- “जतिसु ठवणाए मासततियबागं करेइ ति पंचगुणं”, एत्थ आरोवणाए एक्को मासो एक्कभागकतं एक्कारस चेव, ते तिपंचगुण ति कायव्वा, तिन्नि य पंच पन्नरस, तेहिं एक्कारसगुणिता जाता पंचसइ सयं, एत्थ दोन्नि ठवणामासा पुव्वकरणेण दिवसे काउं पक्खिता वीसं, जातं पंचासीतं सयं, एत्थ पंचराइंदिया झोसो कओ, सेसं असीयं सयं ।

अहवा - किंच विसेसेण एयं चेव अहऽन्नाहा भण्णति - तेरसण्हं संचयमासाणं इच्छामो नाउ एक्केकाओ मासाओ किं गहियं जेण छम्मासा ? जतो भण्णति - तेरसण्हं मासाणं तिन्नि ठवणारोवणामासा फेडिता जाता तत्थ सुद्धा सेसा दस मासा, एएहितो एक्केकाओ मासाओ अद्धमासो अद्धमासो गहितो, एते पंच मासा, दोहिं ठवणामासेहिंतो दस दस राइंदिया गहिता, आरोवणमासो एक्को, ताओ पक्खो गहितो, पंच झोसो कओ । कः प्रत्ययः ? एत्थ गाहा- “जइभि भवे आरुवणा” गाहा, एसा पढमठवणा, पढममणेण करणलक्खणं भणियं, आरोवणभागलद्धमासाणं पन्नरसहिं गुणेयव्वा, ते दस मासा पन्नरसहिं गुणिता जाता पन्नासुत्तरसतं, एततो

पंचज्ज्ञोसो सोहितो सेसं पणयालं सतं । एत्थ ठवणारोवणादिवसा पक्खित्ता जायं असीयं सयं ॥

[भा. ६४४४] पढमा ठवणा वीसा, बितिया आरोवणा भवे वीसा ।

अट्टारस मासेहिं, एसा पढमा भवे कसिणा ॥

चू- एया ठवणारोवणाओ असीयसयाओ सोहिया सेसं चत्तालीससयं, एयस्स वीसियाए आरोवणाए भागे भागलद्धं सत्त मासा आरोवणा, पुव्व करणेण “दोहिं मासेहिं निष्फन्नं” ति काउं सत्तमासा दोहिं गुणेयव्वा जाता चोदसमासा, “दिवसा पंचहिं भइया” गाहा ॥

एतेणं करणेणं दो ठवणामासा दो य आरोवणमासा निष्फण्णा, एए चत्तारि वि चोदसण्हं मेलिता जाता अट्टारस मासा, कसिणा नाम जत्थ झोसो णत्थइ । “कातो मासातो किं गहियं” ति एत्थ लक्खणं जति एक्कातो मासातो निष्फन्ना आरोवणा तो सेवियमासेहितो ठवणारोवणमासा सोहेयव्वा, अह दुगादिमासेहितो निष्फन्ना आरोवणा तो सेवियमासेहितो ठवणमासा चेव सोहेयव्वा नो आरोवणमासत्ति । इमा य बितियारोवणा दोहिं मासेहिं निष्फन्नं ति काउं अट्टारसण्हं मासाणं मज्झातो दोन्नि ठवणामासा सोहिता, सेसा सोलस मासा । “दोहिं मासेहि आरोवणा निष्फन्नं” ति काउं सोलस दुहा कायव्वा, एक्को अट्टओ उवरि बितिओ अट्टओ हेट्ठा । किं कारणं एवं कज्जति ?, उच्यते जओ इमं भण्णति-

“जतिभि भवे आरुवणा, तति भागं तस्स पन्नरसहिं गुणिए ।

सेसं पंचहिं गुणिए, ठवणदिणजुत्ता उ छम्मासा” ॥

पढमातो अट्टगातो पक्खो पक्खो गहितो, बितियातो अट्टगातो पंच पंच राइंदिया गहिता, पवणामासेहितो दस दस राइंदिया गहिता । कः प्रत्ययः ? उच्यते- “जइभि भवे आरुवणा” गाहा, जे संचयमासातो ठवणामाससुद्धा जइत्थी आरोवणा आरोवणातो वा जति मासा निष्फण्णा ततिभागा कज्जति, बितियारोवणा दो वा आरोवणामास ति तेन सोलसमासा दुहा कत्ता अट्ट एत्थ एक्कम्मि अट्टगे पन्नरसपच्चित्तराइंदियागहिय ति पन्नरसगुणो कतो उ जातं वीसुत्तरं सयं । बितियट्टगाओ पंच पंच गहिय ति पंच गुणितो जातो चत्तालीसा, चत्तालीसा वीसुत्तरे सते पक्खित्ता जातं सट्टसयं, एत्थ अवनीयं ठवणमासाणं दोण्हं दस दस राइंदिय गहिय ति ते वीसं पक्खित्ता जायं असीयसयं ॥

[भा. ६४४५] पढमा ठवणा वीसा, ततिया आरोवणा उ पणुवीसा ।

तेवीसा मासेहिं, पक्खो तु तहिं भवे झोसो ॥

चू- एयाओ ठवणारोवणाओ असीयसताओ सुद्धा, सेसं पणतीसं सयं । एयस्स पणुवीसारोवणाए भागो हायव्वो, जम्हा सुद्धं भागं न देति तम्हा पक्खं पक्खिवित्ता भागलद्धा छम्मासा, तिहिं मासेहिं आरोवणा निष्फण्णा तम्हा छम्मासातिगुणा कत्ता जाया अट्टारस मासा, ठवणारोवणमासपुव्वकरणेणं उप्पाएत्ता तत्थेव पक्खित्ता जाता तेवीसं संचयमासा । एत्थ इच्छामो नाउं “कतो मासाओ किं पच्छित्तं गहियं” ? उच्यते-सेवितमासेहितो दो ठवणामासा सोहिया, सेसा एक्कवीसं मासा, एते तिहा ठविज्जति तिन्निसत्तगा पुंजा कया तत्थ पढमपुंजातो पक्खो पक्खो गहितो, अत्रेहिं दोहिं सत्तगपुंजेहिं पंच पंच राइंदिया गहिया । दोहिं ठवणामासेहितो दस दस राइंदिया गहिया । कः प्रत्ययः ?, पढमसत्तगं पन्नरसगुणं काउं पक्खो सोहेयव्वो, सेसं नउती,

सेसा दो सत्तगपुंजा मेलिया चउदस भवति, एते चोदस पंचगुणिया सत्तरी हवति, सत्तरी नउतीए मेलिया सङ्ग सतं भवति, एत्थं वीसं ठवणादिवसा पक्खित्ता जातं असीतं सतं ॥

[भा. ६४४६] एवं एया गमिया, गाहाओ होति आनुपुव्वीए ।
एएण कमेण भवे, चत्तारि सया उ पन्नहा ॥

धू- एवं वीसियठवणं अमुयंतेण उवरुवरिं आरोवणाए पंच पंच पक्खिवंतेणं नेयव्वं जाव अंतिमा आरोवणा, एयासुइमं करणविहाणं कायव्वं-असीयातो दिवससयाओ ठवणारोवणदिवसा सोहेयव्वा, पच्छा सेसस्स इच्छिआरोवणाए भागो हायव्वो, जइ सुद्धं भागं न देइ तो जावति न सुज्झइ तावतिओ झोसो पक्खियव्वो, पच्छा भागेहिंते भागलद्धा मासा जइहिं मासेहिं आरोवणा निप्फन्ना ततिहिं य भागलद्धा मासा गुणेयव्वा, ठवणारोवणमासा तत्येव पक्खियव्वा । एवं पडिसेवणामासगं जाणियव्वं । एत्थं जं इच्छति नाउं कतो मासाओ किं गहियं त हे संचय-नासेहिंते ठवणा सोहिता सेसा जे मासा ते जइहिं मासेहिं आरोवणा निप्फण्णा तइए पुंजे करेति, तेसु एक्कातो पुंजातो अद्धमासो अद्धमासो गहिओ, तं पुण पन्नरसहिं गुणं, सेसा जे पुंजा ते एक्केहिं मिलित्ता तेसु एक्केक्कातो मासातो पंच पंच राइंदिया गहिया, एवं सव्वत्थ वेयालेउं कायव्वं एते दिना मासीकता परोप्परमासाण मेलियव्वा, जइ झोसो पक्खित्तो तो सोहेयव्वो, ठवणामासा एत्थेव पक्खियव्वा एवं छम्मासा भवति ।

कः प्रत्ययः ? , पडिसेवणानिमित्तं जातो पुंजातो अद्धमासो गहिओ तं पुंजं पन्नरसहिं गुणिते सेसा पुंजा एकं वा जावतियं गहियं तावतिएण गुणेत्ता तत्येव पक्खिवियव्वा, जति झोसो पक्खित्तो तो सोहेयव्वो, सेसठवणामासो दुरुवसहिओ काउं पंचहिं गुणेत्ता ते दिवसा पक्खियव्वा । एवं असीतं दिवससतं भवति । एवं पणुवीसियाए ठवणाए पक्खियादिआरोवणातो कायव्वातो जाव पणपन्नं सतं । एवं तीसियाए वि ठवणाए पक्खियादियारोवणाओ जाव पन्नासं सतं भवति । एवं ठवणाओ पणगवह्णीए नेयव्वाओ जाव चरिमद्ववणा आरोवणाओ पुण पनगहाणीए हावियव्वाओ जाव पक्खिया आरोवणत्ति । एयाओ सव्वाओ एतेण पुव्वभणियलक्खणेण पुहत्तिया काउं चत्तारि सया पन्नहा गाहाण कायव्वा ॥ इति पढमं ठवणारोवणट्ठाणं सम्मतं ।

इदानिं बितियं ठवणारोवणट्ठाणं भण्णति-

[भा. ६४४७] दो रासी ठावेज्जा, रूवं पुण पक्खिवेहि एगत्तो ।

जुत्तो य देइ अद्धं, तेन गुणं जाण संकलियं ॥

[भा. ६४४८] तेत्तीसं ठवणपदा, तेत्तीसारोवणाए ठाणाइं ।

ठवणाणं संवेहो, पंचेव सया तु एगट्ठा ॥

धू- कहं तेत्तीसं ठवणारोवणट्ठाणा भवति ? , उच्चते असीयातो दिवससतातो पढमा पक्खियाठवणा, पढमा य पंचिया आरोवणा, एया सोहेत्ता सेसस्स पंचहिं भागो, भागलद्धं बतीसा, तत्थ रूवं पक्खित्तं गुणियं भवति, एस गच्छो एक्को आदी एक्को उत्तरं “गच्छुत्तर” गाहा ॥ पूर्ववत् ॥ तेत्तीसं काउं पंचसया एक्कसट्ठा भवति ॥

[भा. ६४४९] पढमा ठवणा पक्खो, पढमा आरोवणा भवे पंच ।

चोत्तीसा मासेहिं, एसा पढमा भवे कसिणा ॥

चू-असीयाओ सयाओ एया ठवणारोवणाओ सोहेत्ता सेसस्स पंचहिं भागो, भागलद्धा बत्तीसं मासा, आरोवणा एक्काओ मासाओ निष्फण्णंति काउं एक्केण गुणिया, तत्तिया चेव, पन्नरसियाए ठवणाए पंचहिं भागे भागलद्धं तिन्नि मासा,ते दुरवहीणा कया जायं एक्को मासो। पंचियाए वि आरोवणाए पंचहिं भागो भागलद्धं एक्को मासो, एत्थ नत्थि दुरूवहीणं तहा वि एत्थ मासो चेव धेप्पति, एए दो वि ठवणारोवणामासा बत्तीसाए मेलिया जाया चोत्तीसं मासा। इच्छामो नाउं कत्तो किं गहियं?, बत्तीसाए मासेहं पंच पंच राइंदिया गहिया, ठवणारोवणमासेहिं तो ठवणारोवणादिवसा गहिया। कः प्रत्ययः?, बत्तीसमासा पंचहिं गुणिया काउं ठवणारोवणादिवसा पक्खित्ता असीयं सतं भवति। एक्कं वा ठवणामासं फेडित्ता तेत्तीसं पंचगुणा कायव्वा, ठवणादिवसजुत्ता य छम्मासा भवंति ॥

[भा. ६४५०] पढमा ठवणा पक्खो, बितिया आरोवणा भवे दस ऊ।

अट्टारसहिं मासेहिं, पंच य राइंदिया झोसो ॥

चू-असीयातो सयाओ एयाओ ठवणारोवणाओ सोहेत्ता सेसे पंच झोसे पक्खिवित्ता दसियाए आरोवणाए भागो भागलद्धं सोलस मासा, आरोवणा एक्कातो मासातो निष्फण्णंति काउं एक्केण गुणियं जाता सोलस चेव, पन्नरसियाए ठवणाए पंचहिं भागो भागलद्धं तिन्नि दुरूवहीणा कया जातो एक्को मासो, दसियाए आरोवणाए पंचहिं भागो भागलद्धं दोन्नि, जत्थ दुरूवहीणं न होइ आगासं वा भवति तत्थ वि एक्को मासो नायव्वो, तेन एत्थ वि एक्को मासो, एते दो वि ठवणारोवणामासा सोलसण्हं मेलिता जाता अट्टारस संचयमासा।

कतो मासाओ किं गहियं?, अट्टारसण्हं मासाणं सोलसहिं मासेहिं तो दस दस राइंदिया गहिया, ठवणारणमासेहिं तो ठवणा दिवसा गहिता। कः प्रत्ययः?, सोलस मासा दस गुणा काउं, पंच उ झोसो सोहियव्वो, सेसा ठवणारोवणादिवसा पक्खित्ता जायं असीयं सयं। अहवा-अट्टारसण्हं एक्कं वा ठवणामासं फेडित्ता दसगुणा कायव्वा, जोसो पंच सोहियव्वो, ठवणादिन-सहिता छम्मासा हवंति ॥

[भा. ६४५१] पढमा ठवणा पक्खो, ततिया आरोवणा भवे पक्खो।

बारसहिं मासेहिं, एसा बितिया भवे कसिणा ॥

चू-असीतातो सतातो एयाओ ठवणा सोहेत्ता सेसं पन्नासं सयं, एयस्स पन्नरसियाए आरोवणाए भागो भागलद्धं दस मासा, आरोवणा एक्काओ मासाओ निष्फण्णंति एक्केण गुणियं एत्तियं चेव, एत्थ दोन्नि ठवणारोवणमासा पक्खित्ता जाता बारस मासा। कतो किं गहियं?, एक्केक्काओ मासाओ पक्खो गहिओ। कः प्रत्ययः?, बारस मासा पन्नरसहिं गुणियं जातं असीयं सतं, एत्थ सव्वत्थ समं गहणं ॥

[भा. ६४५२] एवं एता गमिया, गाहाओ होंति आनुपुव्वीए।

एएण कमेण भवे, पंचेव सया उ एगद्ध ॥

चू-एवं पक्खियं ठवणं अमुयंतेण आरोवणाए उवरुवरिं पंच पंच पक्खिवित्तेण आरोवणासु एक्केक्कं ठाणं परिहरित्तेण ताव नेयव्वं जाव तितीसतिमा आरोवणंति। ताहे वीसियं ठवणं अमुयंतेण एवं चेव नेयव्वं जाव बत्तीसइमा आरोवणा। एवं ठवणासु पंच पंच पक्खिवंतेणं

आरोवणासु एक्केकं ठाणं परिहरंतेण नेयव्वं जाव पहोउयपुहत्तियकरणेण गाहाणं पंचसया एगसद्धा जाता । सव्वत्थ जतीहिं मासेहिं आरोवणानिष्फण्ण ततीहिं भागलद्धं गुण्येयव्वं सेसं उवउज्जिता भणियव्वं ॥ बित्तियठवणारोवणं सम्मत्तं । इदानिं ततियं भण्णति-

[भा. ६४५३] पणतीसं ठवणपदा, पणतीसारोवणाए ठाणाइं ।
ठवणाणं संवेहो, छ च्चेव सया भवे तीसा ॥

चू- असीतातो सयाओ पंचिया ठवणा पंचिया आरोवणा य, एयाओ सोहेयव्वाओ, सेसं सत्तरि सयं, एयस्स पंचहिं भागो भागलद्धं चोत्तीसं रूवं पक्खित्तं जायं पणतीसं, एक्को आदिए एक्कोत्तरं पणतीसतो गच्छो । गच्छुत्तर गाहा पूर्ववत् गणिएण आणेयव्वा छ सता तीसुत्तरा ॥

[भा. ६४५४] पढमा ठवणा पंच य, पढमा आरोवणा भवे पंच ।
छत्तीसा मासेहि, एसा पढमा भवे कसिणा ॥

चू- असीतातो सयाओ पंचिय ठवणा पंचिया उ आरोवणा सोहिया सेसं सत्तरि सत्तं, एयस्स पंचियाए आरोवणातो भागो, भागलद्धं चोत्तीसं मासा आरोवणा एक्काओ मासाओ निष्फण्णं ति काउं एक्केण गुणिय एत्तियं चेव, पंचयाए ठवणाए पंचहिं भागलद्धं एक्को मासो, जत्थ दुरूवहीणा न होतिं तत्थ उ हवतिं साभाविय ति य वयणाओ एक्क एव मासो भवति । एवं आरोवणाए वि, दोन्नि मासा चोत्तीसाए मेलिता जाया छत्तीसं मासा । काओ किं गहियं ?, एक्केकाओ मासाओ पंच पंच दिवसा गहिया एत्थ वि सव्वत्थ समं गहणं । कः प्रत्ययः?, छत्तीसेहिं मासेहिं पंच गुणियव्वा जात असीयं सत्तं । अहवा-छत्तीसण्हं मासाणं को ठवणामासो फेडितो, सेसा पणतीसं, ते पंचगुणा ठवणदिवसजुता छम्मासा भवति ॥

[भा. ६४५५] पढमा ठवणा पंचा, बित्तिया आरोवणा भवे दस तू ।
एगूणवीस मासेहि पंच राइंदिया झोसो ॥

चू- असीयातो सतातो पंचिया ठवणा दसिया आरोवणा एतातो ठवणारोवणाओ सो सद्धेत्ता सेसं पणसद्धिं सयं, एत्थ पंचज्झोसो पक्खित्तो, जातं सत्तरि सयं, एयस्स दसियाए आरोवणाए भागो, भागलद्धं सत्तरस मासा आरोवणा, एक्केकातो मासाओ निष्फण्ण ति काउं एक्केण गुणियं एत्तियं चेव, ठवणादिवसा पंचहिं भइया साभावितो मासो, आरोवणातो वि एक्को मासो, एते दो मासा सत्तरसण्हं मेलिता जाता एक्कोणवीसं मासा । कतो किं गहियं ? ठवणामासातो पंच राइंदिया गहया सेसेहिं अट्टारसहिं मासेहिं एक्केकातो मासाओ दस दस राइंदिया गहिता । कः प्रत्ययः ?, अट्टारस दसगुणिता जातं असीतं दिवससत्तं, एतातो पंचतो झोसो सुद्धो, सेसं पंचसत्तरिसत्तं, पंच ठवणादिवसा मेलिता जातं असीतं दिवससत्तं ॥

[भा. ६४५६] पढमा ठवणा पंचा, ततिया आरोवणा भवे पक्खो ।
तेरसहिं मासेहिं, पंच उ राइंदिया ज्झोसो ॥

चू- असीतातो दिवससतातो पंचियं ठवणं पन्नरसियं आरोवणं एयाओ ठवणारोवणाओ सोहेत्ता सेसं सद्धिं सयं पंच झोसं पक्खिवित्ता पक्खित्तातो आरोवणातो भागी भागलद्धं एक्कारस आरोवणा, एक्काओ मासाओ निष्फन्न ति काउं एक्केण गुणियं एत्तियं चेव पुव्वकरणेण ठवणारोवणासे करेत्ता भागलद्धा दो मसा एते एक्कारसण्हं मेलिता जाता तेरस संचयमासा ।

कतो किं गहियं ?, बारसमासेहिं अद्धमासो गहिओ तेरसमासातो ठवणामासाओ पंच राईदिया गहिता । कः प्रत्ययः ?, बारस पन्नरसेहिं गुणित्ता पंच झीसेहिं सोहेत्ता सेसं पंचहत्तरं सतं पंच ठवणा दिवसा मेलिता जायं असीयं सयं ॥

[भा. ६४५७] एवं एत्ता गमिया, गाहाओ होंति आनुपुब्बीए ।

एएण कमेण भवे, छ च्चेव सयाइ तीसाइं ॥

चू- एवं पंचियं ठवणं अमुयंतेण आरोवणाए पंच पंच उवरुवरिं पक्खिवंतेणं नेयव्वं जाव पणतीसइमा आरोवणा, ताहे पुणो दसियं ठवणं काउं एवं च्चेव नेयव्वं जाव चउतीसइमा आरोवणा। एवं ठवणारोवणासु पंच पंच पक्खिवतेण एक्केकं ठाणं परिहावेंतेण नेयव्वं जतीहिं मासेहिं आरोवणा निष्फण्णा ततीहिं भागलद्धं गुणेयव्वं, सेसं उवउज्जित्ता नेयव्वं ॥

ततियठवणारोवणठाणं गयं । इदानिं चउत्थं भण्णति-

[भा. ६४५८] अउनासीतं ठवणाण सतं आरोवणाम तह च्चेव ।

सोलस च्चेव सहस्सा, दसुत्तरसयं च संवेहो ॥

चू- कहं ?, उच्चते-असीतातो दिवससताओ पढमाठवणारोवणाओ एक्कियाओ सोहेयव्वाओ, सेसं अद्धहत्तरिसतं, एयस्स एक्कियाए आरोवणाए भागो भागलद्धं एत्तियं च्चेव रूवेण पक्खित्ते अउनासीतं सयं भवति । इदानिं संवेहकरणे इमे भण्णति- “गच्छुत्तर” गाहा, एक्को आती, एक्को उत्तरं, अउनासीयं सतं गच्छो, पूर्ववत् गणिते कते आगतं सोलसहस्साणि सतं च दहुत्तर ॥

[भा. ६४५९] पढमा ठवणा एक्को, पढमा आरोवणा भवे एक्को ।

आसीतं माससतं, एसा पढमा भवे कसिणा ॥

चू- असीतातो सतातो एक्किया ठवणा, एक्किया य आरोवणा सोहितासेसं अद्धहत्तरसतं एक्कियाए आरोवणाए भागो भागलद्धं एत्तियं च्चेव । एत्थ एक्को ठवणामासो एगो आरोवणामासो पक्खित्तो जातं असीयं माससतं । काओ किं गहियं ?, एक्केक्काओ मासाओ एक्को दिवसो गहितो, एत्थ वि सव्वत्थ समगहणं ॥

[भा. ६४६०] पढमा ठवणा एक्को, बितिया आरोवणा भवे दोन्नि ।

एक्कानउतीमासेहि, एक्को उ तहिं भवे झोसो ॥

चू- एयाओ ठवणारोवणाओ असीतातो सयातो सोहेत्ता सेसं सत्तहत्तरिं सयं एयस्स अट्टाए दुतियाए आरोवणाए भागो एक्कंज्झोसं पक्खिवित्ता भागलद्धं एणूनउतिमासा एत्थ ठवणामासो-आरोवणामासो य पक्खित्ता जाता एक्कानउतिं मासा । कातो किं गहियं ?, ठवणा मासा एत्थवि सव्वथाहंतो एक्को दिवसो गहितो, नउतिसासेहिं दो दो वि दिवसा गहिता । कः प्रत्ययः ?, संचयमासेहितो ठवणामासो फेडितो सेसा नउईतो दोहिं गुणिया जायं असीयं सय, एयातो एक्को सुद्धो सेसं अउनासीतं सतं, एक्को ठवणादिवसो पक्खित्तो, एत्थ जायं असीतं सतं ॥

[भा. ६४६१] पढमा ठवणा एक्को, ततिया आरोवणा भवे तिन्नि ।

इगसट्ठीमासेहिं, एक्को उ तहिं भवेझोसो ॥

चू- तहेव काउं जाव एक्कसट्ठिं संचयमासा । काओ किं गहियं ? उवणामासातो एक्केक्को

दिवसो गहिओ, सेसेहिं सट्टीए मासेहिं तिन्नि तिन्नि राइंदिया गहिया । कः प्रत्ययः ? एकसद्धिमासेहिं एक्को ठवणा मासो फेडितो सेसा सट्टिं, ते तिहिं गुणिता जातं असीयं दिवससतं, एक्को झोसो सुद्धो, सेसं एगूनासीतं सतं, एक्को ठवणा दिवसो पक्खित्तो जायं असीयं सतं ॥

[भा. ६४६२] एवं खलु गमिताणं, गाहाणं हीति सोलससहस्सा ।
सतमेकं च दसहियं, नेयव्वं आनुपुव्वीए ॥

धू- एवं एक्कियं ठवणं अमुयंतेण आरोवणाए उवरुवरिं ठाणे एक्कमारोवयंतेण ताव नेयव्वं जाव चरिमा अउनासीयसयारोवणा । एवं दुतिगादिठवणासु वि एगादि आरोवणा नेयव्वा ता जाव जस्स चरिमं ति । एयाओ सव्वाओ पुव्वकयविहिणा कायव्वा जाव एक्केकपाहा (ही) डगनिबद्धरासिगाहाण सलस सहस्सा सतं च दसुत्तरं पुण्णं ति । एयासु ठवणारोवणासु मासकरणं करंतेण एगादियासु जाव छउरो पंचसु भागं अदेते मासो चेव घेतत्वो । एवं पन्नरसगादिसु दुरुवे असुज्जंते दसादिसु य दुरुवे असुद्धे आगासे जाते एक्को चेव मासो घेतत्वो, जाव चउदस, पन्नरसोवरि विकला जाव उनवीसाए वि एक्कातो मासातो निप्फण्ण ति दडुव्वा । एवं एक्कवीसादिसु केवलपणभागविसुद्धदुरुवहीणकयमासप्पमाणेहिंतो निप्फण्णा दडुव्वा । एवं सव्वत्थ सकलकरणं करंतेण कायव्वं । अह भिन्नियं ठवणारोवणकरणं इच्छति तो इमं कायव्वं-एक्कियठवणाए एगादिआसेवणातो जाव पन्नरस ताव सगलकरणं चेव कायव्वं, जत्थ एक्किया ठवणा सोलसिया आरोवणा एता दो वि असीतसतातो सुद्धा, सेसं तेसद्धिसतं, एयस्स सोलसहिं भागो भागं सुद्धं न देति ति तेरसपक्खित्ता भागलद्धं एक्कारस, ते ठविता, सगलच्छेदसहिया इमे ।

सोलसियारोवणाए पंचहि भागो भागलद्धं तिन्नि, ते दुरुवहीणा कता सेसो एक्को मासो मासस्स य एक्को पंचभागो । एस वन्निओ मासो पंचगुणो अंसो पक्खित्तो जाया छ पंच भागा, एक्कियठवणाए वि हेट्टा पंचभागो छेदो दिन्तो । इदानिं आरोवणा भागलद्धं तं आरोवणा मासगुणं कायव्वं, ति काउं अंसो अंसगुणो छेदो छेदगुणो छहिं एक्कारसगुणिता पंचहिं एक्को गुणितो जाया छावट्टि पंच भागा ठवणारोवणमाससहिय ति कायव्वा, एत्थ एक्को ठवणा पंच वागो, छच्च आरोवणपंचभागा पक्खित्ता, जाया संचयमासाण तेहुत्तरि पंच भागा । कतो किं गहियं ति ?, एक्को ठवणभागो फेडितो सेसं आरोवणभागपरावत्तीए अंसा अंसगुणा, छेदो छेदगुणो भागे हिए जं लद्धं तं दोसु ठाणेसु ठवियं तत्थेगो रासी पन्नरसगुणो, बितितो आरोवणाए जति विगला दिवसा असीतेहिं गुणितो पक्खित्तो य ठवणादिवसजुत्तो झोसपरिसुद्धो असीयं सतं भवति, एवं सत्तरस अड्डारस अउनवीसियासु वि कायव्व, नवरं-बितियरासी दोहिं तीहिं चउहिं गुणेष्वो, वीसियाए सगलकरणं कायव्वं, इगवीसियाए वि सव्वं एयं चेव कायव्वं, नवरं-ठवणभागफेडिएसु जं सेसं तं आरोवणभागं परावत्तिय गुणियं भागहियलद्धे तिसु ठाणेसु ठायव्वं, तत्थेक्को रासी पन्नरसगुणो, बितितो विगलदिवसगुणो, ततितो पंचगुणो, सव्वे एक्कट्टा भेलिता ठवणदिनजुत्ता झोसविसुद्धा असीतं सतं भवति ।

एवं बावीसियासु वि कायव्वं, एगतीसादिसु वि एवं, नवरं-जइ वि विकलमासो लब्धति तति ठाणत्थं ठवयव्वं, आरोवणभागहियलद्धं जत्थ दो रासी ठाविता तत्थ एगो पन्नरसगुणो, बितितो नियमाविगलदिवसगुणो, किं च संचयमासभागेहिंतो संचयठवणभागफेडियव्वा

पक्खिवंतेण पुण जइ ठवणादिणा तति सगला पक्खिवियव्वा मासं वा दुरूवसहियं पंचगुणं असंगहियं काउं पक्खिवेज्जा । एवं बित्तियादिठवणासु वि सोलसियादिआरोवणातो उवउज्ज कायव्वाओ इति ॥ ठवणासंचए त्ति दारं गतं । इदानिं रासि त्ति दारं । एस पच्छित्तरासी कओ उपपन्तो ? अत उच्यते-

[भा. ६४६३] असमाहीठाणा खलु, सबला य परिस्सहा य मोहम्मि ।

पलिओवम सागरोवम, परमाणु तओ असंखेज्जा ॥

चू- वीसाए असमाहिठाणेहिं, खलुसदो संभावणत्थे, किं संभावयति “असंखिजेहिं वा असमाहिठाणेहिं” त्ति, एवं एकवीसाए सबलेहिं, बावीसाए परिसहेहिं, अट्ठावीसतिविधाओ वा मोहनिज्जातो, अहवातीसाए मोहनिज्जाठणेहिंतो, एतेहिं असंजमठाणेहिं एस पच्छित्तरासी उपपन्तो ॥ सीसो पुच्छति - कत्तिया ते असंजमठाणाइं ?, जत्तिया पलिओवमे वालग्गा ?, नो तिण्ढे समट्ठे । तो जत्तिया सागरोवमेवालग्गा ?, नो तिण्ढे समट्ठे । तो सागरवमवालग्गाण एककेकं वालग्गं असंखेज्जखंडं कयं । ते य खंडा संववहारियपरमाणुमेत्ता, एवतिया असंजमठाणा ?, नो तिण्ढे समट्ठे, “ततो” त्ति एतेहिंतो असंखेज्जगुणा दडुव्वा । अन्ने भणंति- “सुहुमपरमाणुमेत्ता खंडा कता” । ते य अनंता भवंति, तं न भवति, जतो असंजमठाणा असंखेज्जलोगागासमेत्ता भवंति, संजमठाणा वि एत्तिया चेव ॥

[भा. ६४६४] जे जत्तिया उ----- गाहा ॥ - कंद्या

[भा. ६४६५] रासित्ति ----- गाहा ॥

चू- इदानिं “मान” त्ति, मीयते अनेनेति मानं परिच्छेदो । तं दुविहं - दव्वे भावे य । दव्वे प्रस्थकादे । भावे इमं-

[भा. ६४६६] बारस अट्ठग छक्कग, मानं भणितं जिनेहि सोहिकरं ।

तेन परं जे मासा, संभहण्णंता परिसडंति ॥

चू- तित्थकरेहिं विविहं पायच्छित्तमाणं दिट्ठं, पढमत्तित्थकरस्स बारसमासा, मज्झिमत्तित्थकराणं अट्ठमासा, वद्धमाणसामिणो छम्मासा, एत्तो अब्भहियं न दिज्जति, बहुएहिं पडिसेवितं पि एत्तियं चेव दिज्जति, धम्मयाए सुज्जति । जहा पत्थए मविज्जंते ताव मविज्जति जाव तस्स सिहा आरुहति, सेसं आरुभिज्जंतं पि अधिकं परिसडति । एवं छण्हं मासाणं जं अधियं पडिसेवितं तं ठवणारोवणप्पगारेण सहण्णमाणं परिसडति, तित्थकरआणा य एसा अनुपालियव्व त्ति, जहा रन्तो अप्पणो रज्जे जं माणं प्रतिष्ठापितं जो ततो माणातो अतिरेगमूलं वा करेति सो अवराही डंडिज्जति, एवं जो तित्थकराणं आणं कोवेति सो दीहसंसारि ॥ मान त्ति गयं । इदानिं “पभु त्ति” पच्छित्ते दायव्वे पभु त्ति वा जोग्गो त्ति वा एगट्ठं । को पुण सो ?, इमो-

[भा. ६४६८] केवल-मनपज्जवनाणिणो य ततो य ओहिनाणजिना ।

चोइस-दस-नवपुव्वी, कप्पधर-पकप्पधारी य ॥

चू- केवलनाणी, मणपज्जवनाणी, ओहीनाणी, जिनसदो शुद्धावधिप्रदर्शकः, चोइसपुव्वी, अभिन्नदसपुव्वी, भिन्नेसु ओवट्ठीए जाव नवमपुव्वस्स ततियं आचारवत्थुं, कप्पववहारधरा, पकप्पो त्ति निसीहऽज्जयणं ॥ किं च-

[भा. ६४६९] घेष्यन्ति चसद्देणं, निञ्जुत्तीसुत्तपेद्वियधरा य ।

आणाधारणजीते, य होंति पभुणो य पच्छित्ते ॥

चू- भद्रबाहुकयनिञ्जुत्तीगाहासुतधरा निसीहकप्पववहारपेढगाहासुतधरा य, अहवा-सुत्त धरन्ति सुत्तधरा जे महानिसीहं महाकप्पसुतादि अज्झयणे य धरेंति । “आण”त्ति आणाववहारी धारणाववहारी जीयववहारी एते पच्छित्तदाणे पहुणो भवंति ॥ पभुत्ति गतं । इदानीं “केवतिया सिद्ध”त्ति दारं । सीसो पुच्छति-“केवतिया पच्छित्ता ?” आयरियाह-दुविहं पच्छित्तदरिसणं-अत्थतो सुत्ततो अ । अत्थतो अपरिमाणा, सुत्ततो इहऽज्झयणे इमे-

[भा. ६४६९] अनुग्घाइयमासाणं, दो चेव सया हवंति बावन्ना ।

तिन्नि सया बत्तीसा, होंति उग्घाइयाणं पि ॥

चू- पढममुद्देसते अनुग्घातियमासातो संखित्ता दोन्नि सया बावन्ना भवंति, बितिय-ततिय-चउत्थ-पंच-मुद्देसतेसु मासलहुआ पच्छित्ता ते संखित्ता तिन्नि सया बत्तीसा भवंति ॥

[भा. ६४७०] पंच सत्ता चुलसीता, सव्वेसिं मासियाण बोद्धव्वा ।

तेन परं वोच्छामि, चाउम्मासाण संखेवो ॥

चू- उग्घातियमासाणं अनुग्घातियमासाणं एक्कतो संखित्ताण पंच सया चुलसीता भवंति । अतो परं चाउम्मासिते भणामि ॥

[भा. ६४७१] छन्न सया चोयाला, चाउम्मासा य होंतऽनुग्घाया ।

सत्त सया चउवीसा, चाउम्मासाण उग्घाया ॥

चू- छट्ठ-सत्तम-अट्ठम-नवम-दसम-एक्कारसमुद्देसए य चाउम्मासिया अनुग्घातिया छ सया चोयाला वुत्ता । (एतेसिं सव्वसंखेवो) बारस-तेरस-चोद्दसं-पन्नरस-सोलस-सत्तरस-अट्ठारस-एगुणवीसुद्देसएसु उग्घाया चउमासिया सत्तसत्ता चउवीस वुत्ता (एतेसिं सव्वसंखेवो) ॥

[भा. ६४७२] तेरस सय अट्ठट्ठा, चाउम्मासाण होंति सव्वेसिं ।

तेन परं वोच्छामि, सव्वसमासेण संखेवं ॥

चू- चउलहुगाणं वा चउगुरुगाणं च सव्वसंखेवो तेरस सत्ता अट्ठसट्ठा, अतो परं मासचउमासाण सव्वसंखेवेणं भणामि ॥

[भा. ६४७३] नव य सया य सहस्सं, ठाणाणं पडिवत्तिओ ।

बावन्नट्ठाणाइं, सत्तरि आरोवणा कसिणा ॥

चू- सहस्सं नव सत्ता बावन्नहिया मासादीनां प्रायश्चित्तस्थानानामित्यर्थः । “सत्तरि आरोवणा कसिणाउ”त्ति, को अस्याभिसंबंधः ? उच्यते ननु एसेव संबंधो “केति या सिद्ध”त्ति केवतित्ता आरोवणाओ जहन्नाओ सिद्धा, उक्कोसा य सिद्धा, एवं अजहन्नमनुक्कोसा य कसिणा अकसिणाओ य । तत्थ पढमे ठवमारोवणठाणे एक्का जहन्ना, वी (तीं) सं उक्कोसा, चत्तारिसया चउत्तीसा अजहन्नमणुक्कोसाणं । बिंतिया ठवणारोवणठाणे एक्का जहन्ना, तेत्तीसं उक्कोसा, सत्तवीसधिया पंचसया मज्झाणं । ततियठाणे एक्का जहन्ना, पणतीसं उक्कोसा, पंचसया चउमउया मज्झाणं । चउत्थे ठाणे एक्का जहन्ना, अउनासीतं सयं उक्कोसाणं, पन्नरस सहस्सा व य सया तीसुत्तर मज्झाणं । पढमे ठवणारोवणाठाणे सत्तरियारोवणा कसिणा झोसविरहिय ति वुत्तं भवति ॥ ता य इमा-

[भा. ६४७४] स्व्यासिं ठवणाणं, उक्कोसारोवणा भवे कसिणा ।
सेसा चत्ता कसिणा, ता खलु नियमा अनुक्कोसा ॥

चू- पदमे ठवणारोवणठाणे तीसं ठाणाणि, तथ एक्केक्काए ठवणाए अंतिल्ला आरोवणा उक्कोसिता भवति, सा य नियमा झोसविरहिया, एयाओ तीसं, एतासिं मज्झा जातो आरोवणाओ झोसविरहिताओ ताओ चत्तालीसं भवंति, एया उक्कोसियाण मेसिताओ सत्तरि भवंति ॥

कतराओ पुण ताओ चत्तालीसं झोसविरहिताओ ? उच्चते-

[भा. ६४७५] वीसाए तू वीसं, चत्तमसीती य तिन्नि कसिणाओ ।
तीसाए पक्खपणुवीस तीस पन्नास पणसत्तरी ॥

चू- वीसियाए ठवणाए वीसिया आरोवणा चत्तालीसिया असीता, एयाओ तिन्नि कसिणातो । तीसियाते ठवणाए इमातो पंच आरोवणातो अज्झोसियातो पक्खिता पणुवीसिता तीसिता पन्नासिया पंचसत्तरीया ॥

[भा. ६४७६] चत्ताए वीस पणतीस सत्तरी चेव तिन्नि कसिणाओ ।
पणतालाए पक्खो, पणताला चेव दो कसिणा ॥

[भा. ६४७७] पन्नाए पन्नट्ठी, पणपन्नाए तु पन्नवीसा तु ।
सट्ठिठवणाए पक्खो, वीसा तीसा य चत्ता य ॥

चू- चत्तालीसियाए ठवणाए इमाते तिन्नि आरोवणाओ कसिणातो - वीसिता पणतीसिया सत्तरिया । पणयालीसट्ठवणाए इमाओ दोन्नि आरोवणा कसिणातो पक्खिता पणयाला य आरोवणा कसिणा (पणपन्नाए ठवणाए इमाते तिन्नि आरोवणाओ कसिणाओ - पन्नवीसा, पणपन्ना पणट्ठी ।) सट्ठिक्रिताते ठवणाते इमा चत्तारि आरोवणा कसिणा - पक्खिया वीसिया तीसिया चत्तालीसिया य ॥

[भा. ६४७८] सयरीए पणपन्ना, तत्तो पनसत्तरी य पन्नरसा ।
पनतीस असितीए, वीसा पणुवीस पन्ना य ॥

चू- सत्तरीए ठवणाए एक्का पणपन्निया आरोवणा कसिणा । पणपन्नसत्तरियाए ठवणाए दो आरोवणा कसिणातो - पक्खिता पणतीसिया य । असितीकियाए ठवणाए इमाओ तिन्नि आरोवणाओ कसिणाओ - वीसिया पणुवीसिया पन्नासिया य ॥

[भा. ६४७९] नउतीए पक्ख तीसा, पणताला चेव तिन्नि कसिणाओ ।
सतियाए वीस चत्ता, पंचुत्तर पक्ख पणुवीसा ॥

[भा. ६४८०] दस उत्तर सतियाए पणतीसा वीस उत्तरे पक्खो ।
वीसा तीसा य तहा, कसिणाओ तिन्नि वीसऽहिए ॥

चू- नउतियाए ठवणाए तिन्नि आरोवणा कसिणा - पक्खिया तीसिया पणयालीसिया य । सतियाए ठवणाए दोन्नि आरोवणा कसिणा - वीसिया चत्तालीसिया य । पंचुत्तरसतियाए ठवणाए दोन्नि आरोवणा कसिणा - पक्खिया पणुवीसिया य ॥ दसुत्तरगाहा दसुत्तरसतियाए ठवणाए एक्का पणतीसिया आरोवणा कसिणा । वीसुत्तरसतिया ठवणाए तिन्नि आरोवणा (कसिणा) पक्खिया वीसिया तीसिया ॥

- [भा. ६४८१] तीसुत्तरे पणुवीसा, पणतीसे पक्खिया भवे कसिणा ।
चत्ताले एगवीसा, पन्नासे पक्खिया कसिणा ॥
- [भा. ६४८२] बीसियठवणाए तू, एयाओ हवंति सत्तरी कसिणा ।
सेसाणऽवि जा जत्तिय, नाऊणं ता भनिज्जाहि ॥

चू- तीसुत्तरसतियाए ठवणाए एक्का पणुवीसिया आरोवणा कसिणा । पणतीसुत्तरसतियाए ठवणाए एक्केक्का पक्खिया आरोवणा कसिणा । चत्तालुत्तरसतियाए ठवणाए एगवीसा आरोवणा कसिणा । पणपन्नासुत्तरसतियाए एक्का पक्खिया आरोवणा कसिणा । एवं एयाओ सत्तरी कसिणाओ । सेसा पंचाणउया तिन्नि सया ते अकसिणाओ भवंति । सेसासुवि तिसु ठवणआरोवणठाणेसु उवउञ्जिऊण कसिणाऽकसिणप्पमाणं भाणियव्वं ॥

अतो परं जेण एयाण सव्वासिं सरूवं वण्णिज्जति तं भणामि-

- [भा. ६४८३] सव्वासिं ठवणाणं, एत्तो सामण्णलक्खणं वोच्छं ।
मासग्गे झोसग्गे, हीनाहीने य गहणे य ॥

चू- “सव्वासिं” ति - चउसु ठवणारोवणठाणेसु जातो ठवणारोवणाओ अन्नोन्ननुवेहओ भवंति ताओ य जहा नज्जति तहा तेसिं “सामण्णं” ति - पिंडिय अविसिड्डं सखेवओ य लक्खणं भणामि - लक्खिज्जति ताण सरूवो जेण तं लक्खणं । “मासग्गे” ति - पडिसेवितं, संचयमासाणामणं परिमाणमित्यर्थः । “झोसग्गि” ति - सेवितमासाण उप्पत्तिनिमित्तमेव आरोवणादिवसेहिं भागे हीरमाणे कित्तियं पक्खेवं काउं सुद्धं भागं दाहिति ति एयस्स लक्खणं भाणियव्वं । “हीन” ति विसमग्गहणं, तं संचयमासेहिं कहं भवतीत्यर्थः । अहीनग्गहणं नाम समग्गहणमित्यर्थः ॥

- [भा. ६४८४] आरुवणा जति मासा, ततिभागं तं करे ति पंचगुणं ।
सेसं पंचहि गुणिए, ठवणदिणजुत्ता उ छम्मासा ॥

चू- आरोवणाए जतिमासलद्धा संचयमासा ठवणामाससुद्धसेसा तइभागे कायव्वा, तत्येगो भागो “तिपंचगुणो” ति-पन्नरसगुणो कायव्वो, सेसा भागा सपिंडिया पंचगुणा काय वा, ठवणा दिण जुता जति अहिया तो झोसविसुद्धा छम्मासा भवंति, एयं कम्मं पन्नरसादिसु आरोवणासु कायव्वं, एगादिआरोवणासु पुण जाव चोद्दस ताव आरोवणदिणेहिं चेव गुणेयव्वं ॥

- [भा. ६४८५] जतिभि भवे आरुवणा, ततिभागं तस्स पन्नरसहि गुणे ।
ठवणारोवणसहिता, छम्मासा हौति नायव्वा ॥

चू- “जतिभि” ति - जतिथी आरोवणा पढम-बितिय-ततियादि वा, तत्य जे संवया मासा लद्धा ते ठवणारोवणमासविसुद्धा जतिथिया आरोवणा तत्तियभागत्था ते करेयव्वा, जति एगभागत्था तो पन्नरसगुणा ठवणारोवणसहिता झोसविसुद्धा छम्मासा भवंति । अध नेगभागत्था तो एगभागो पन्नरसगुणो सेसा पंचगुणा ठवणारोवणदिणसहिया छम्मासा, क्वचिदेवं कर्तव्वं ॥ गुणकारेण कसिणाकसिणजाणणत्थं इमं भण्णति-

- [भा. ६४८६] जेण तु पदेण गुणित्ता, होऊणं सो न होति गुणकारो ।
तस्सुवरिं जेण गुणे, होति समो सो तु गुणकारो ॥

चू- “पदेण” ति - एगदुगतिगादितेहिं, जेण आरोवणा “गुणिया होउ” ति - गुणित्ता संतीत्यर्थः ।

अहवा - ठवणादिणसंजुत्ता “होउ”त्ति ऊणा अहिया वा भवन्ति त्ति, सो तस्स गुणकारो न भवति, जहा पक्खिया आरोवणा दसहिं गुणिता वीसियठवणासंजुत्ता ऊणा छम्मासा, एक्कारसगुणा अहिया भवन्ति तो नायव्वं एतेसिं कसिणकरणं होइ नास्सेवेत्थर्थः। अकसिणत्वात्, “तस्सुवरिं” ति एक्कारसणं उवरिं ओमत्थग परिहाणीए पक्खिया आरोवणा “जेण गुणे” ति दसगुणिता तीसिय ठवणा होइ। “समो”त्ति छम्मासितो रासी, एत्थ सो दसको समकरणं पडुच्च गुणकारो भवतीत्यर्थः।

एवं नवहिं अट्ठहिं सत्तहिं छहिं पंचहिं चउहिं तीहिं बीहिं एक्केण य पक्खितं आरोवणं गुणेउं जीए ठवणाए संजुत्ता छम्मासा भवन्ति तत्थ सो गुणकारो नायव्वो, तावतिया य पक्खियाए कसिणा लब्धति। एवं वीसियआरोवणादि, नवरं-अट्ठभागाओ ओमत्थियगुणकारो कायव्वो, एवं सेसाओ वि सव्वाओ गुणकारेहिं वेयालियववाओ। अधवा- “जेण पदेण” एत्तीए गाहाए इमं वक्खाणं- जति दोहिं गुणा आरोवणादिवसेहिं पक्खित्तेहिं असीतं सतं न पूरेति तो सो समकरणे गुणकारो न भवति, ताहे समकरणत्थं तदुवरि तिमासादीण गुणकारेहिं वेयालेयव्वं ताव जाव जेण गुणिते ठवणाए पक्खित्ताए असीयं सयं भवइ, सो गुणकारो कसिणारोवणनिमित्तं समो भवति। अह सव्वगुणकारा वेयालिए ऊणं अहियं वा असीयं सत भवति ताहे नायव्वं न एस गुणकारो, अकसिणा य एस नायव्वं ति ॥ अहवा सव्वकसिणजाणणत्थं इमं भण्णइ-

[भा. ६४८७] जतिहि गुणा आरोवणा, ठवणाए जुता हवन्ति छम्मासा।

तावतियारुवणाओ, हवन्ति सरिसाभिलावाओ ॥

चू- जति गुणा आरोवणठवणाए पक्खित्ताए असीयं सतं भवति सा आरोवणा कसिणा नायव्वा, तव्विवरीया सव्वा अकसिणा, तेसु इमं करणं- जेण गुणा आरोवणा ठवणादिणसंजुत्ता जतिएण ऊणा अहिया वा भवति त चेव तत्थ झोसग्गं, अकसिणा एसा नायव्वा ॥

किं च आलोग्यमुहातो पडिसेवियमासग्गं सोउं तं मासग्गं जाए ठवणाए संचयमाससमं भवति तं ठवणारोवणं ठवेति। तत्थिं करणं- उदाहरणं, जहा-अट्ठावणं मासा आलोग्यमुहातो उवलद्धा, तत्थ आयरिएण वीसिया ठवमा पन्नाससतिमा आरोवणा ठविता, एयांसि ठवणारोवणाण सत्तरं दिवससतं छम्मासिय असीयदिवससतमाणातो सुद्धं, सेसा दस एतेसिं पन्नास सतिथी आरोवणाए भागो न सुज्झति त्ति चत्तलं सतं पक्खित्तं, भागे हिते एक्को लद्धो, एसो एक्को अट्ठावीसतिमाआरोवणात्ति अट्ठावीसरोवणमास त्ति वा अट्ठावीसगुणो कतो जाता अट्ठावीसं चेव। एत्थ चेव इम भण्णति-

[भा. ६४८८] ठवणारोवणदिवसे, नाऊणं तो भणाहि मासग्गं।

जं च समं तं कसिणं, जेणहियं तं च झोसग्गं ॥

चू- ठवणारोवण मासे नाउं ताहे संचयमासग्गं भणेज्जाह, “एवतित”त्ति- दो ठवणामासा अट्ठावीसं आरोवणमासा एते तीसं, एते अट्ठावीसाए मेलियाए जाया अट्ठावणं संचयमासा, एवं सव्वत्थ संचयमासग्गं भाणियव्वं। जत्थ पुण आरोवणाए भागे हीरमाणे झोसविरहियं समं सुज्झति तं कसिणेति समेत्यर्थः, जत्थ पुण न सुज्झति तत्थ जावतिएण चेव सुज्झति तावतियं चेव सझोसग्गं जाणियव्वं ॥ ठवणारोवणदिवसेहिं मासुप्यादनकरणं इमं-

[भा. ६४८९] जत्थ उ दुरूवहीणा, न होति तत्थ उ भवन्ति साभावी।

एगादी जा चोद्दस, एगाओ सेस दुगहीणा ॥

चू- सव्वासिं ठवणारोवणाणं दिवसेहिं तो मासुप्पादणे तो नियमा पंचहिं भागो हायव्वो, भागे हिते जं लद्धं तं नियमा दुरूवहीणं कायव्वं, जत्थ दुरूवहीणं न होज्जा जहा एगादियासु ठवणासु जत्थ वा दुरूवहीणं कते आगासं भवति जहा दसराइदियासु तासु “साभाविय” ति - न तेसिं काति विकृती कज्जति, तत्तिया चेव ते तेहिं संचयमासा ठवणामासा परिसुद्धा गुणेयव्व ति, अहवा-“साभाविय” ति - ते एगादिसभावभेदभिन्ना व सव्वे एक्कातो मासातो निप्फण्णा इति, एवं जाव चोद्दसिता आरोवणा, ततो परं सेसासु पन्नरसियासु दुगहीणकरणं लब्धति ॥

विकलेसु सकलकरणत्थं भण्णाति-

[भा. ६४९०] उवरिं तु पंच भइते, जे सेसा के इ तत्थ दिवसा उ ।

ते सव्वे एगाओ, मासाओ होंति नायव्वा ॥

चू- पन्नरसियाए उवरि सोलसमादियासु ठवणासु पंचहि भागे हिते उवरिं भागलद्धे सेसा एक्कगमादी दीसंति, ते लद्धाण पूरणमेव नायव्वा, न तेसिं किंचि सकलकरणे पुद्धो करणं कज्जति, सो चेव एक्को मासो इत्यर्थः ॥ कहं पुण ठवणारोवणमासेहिं सव्वं संचयमासेहिं वा दिवसग्गहणं कज्जति ? एत्थ इमं भण्णाति-

[भा. ६४९१] होति समे समग्गहणं, तह वि य पडिसेवणा व नाऊणं ।

हीनं वा अहियं वा, सव्वत्थ समं च गेण्हेज्जा ॥

चू- होति सामण्णे ठवणारोवणाण दिवसमाणे समे तेसुं समं दिवसग्गहणं भवति, सेसेसु मासेसु समं विसभं वा । कहं ? उच्यते - जहा सत्तिया ठवणा सत्तिया चेव आरोवणा, एत्थ पुव्वकरणेण छवीसं संचयमासा लब्धति, एत्त ठवणारोवणमासेसु सत्तसत्तदिणा गहिया, जे पुण आरोवणाहिं लद्धा मासा चउवीसं तेसु एक्कातो मासाओ पंच दिना गहिता तम्हा दो तत्थ झोसा पडिता, सेसा जे तेवीसं तेसु सत्त चेव दिना गहिता । एवं समासु ठवणारोवणासु समग्गहणं दिट्ठं, अन्नासु कत्थति जइ विसमं ठवणारोवणदिवसमाण “तह वि य” ति - न पुव्वकरणं कर्तव्यं । “पडिसेवणा” - पडिसेवणमासा भण्णाति, यजे ठवणारोवणाए भागे हिते लब्धति ते पडिसेवणमासा ते नाउं जहा छम्मासा पूरति तहा ठवणारोवणासु हीणमतिरित्तं वा दिवसग्गहणं कायव्वं । कत्थ ति ठवणादिहीणं आरोवणाए अहियं । अन्नतथ आरोवणाए हीनं ठवणाए अहियं । जहा वीसियासु ठवणारोवणासु वीसियाठवणाए दस दस दिवसा गहिता, दोसु आरोवणामासेसु दुहाविभत्तेसु एक्कातो आरोवणामासातो पन्नरस गहिता बितियातो पंच । एवं अन्नासु वि भावेयव्वं । “सव्वत्थ समं च गेण्हेज्ज” ति - जे आरोवणाहिं हियभागलद्धा मासा जे य ठवणारोवणामासा सव्वेहिं तो गहणं जहा पक्खियठवणाए पक्खियाए आरोवणाए, एवं पंवितासु ठवणारोवणासु, तहा एक्कियासु ठवणारोवणासु, दुगादिसु य ॥

[भा. ६४९२] विसमा आरोवणाए, गहणं विसमं तु होइ नायव्वं ।

सरिसे वि सेवितम्मि, जह झोसो तह खलु विसुज्जे ॥

चू- जाओ ठवणातो दिवसमानेन परोप्परतो विसमातो तासु जे संचयमासा लद्धा तेसु पडिसेवणं जति विसरिसावराहसेवणं कतं तहवि दिवसग्गहणं करेतेहि विसमं चेव दिवसग्गहणं

कायव्वं, तासु इमा सविसमत्तणतो चव विसमग्गहणं भवति, एवं विसमकसिणासु गहणं दिट्ठं, जा पुण विसमाऽकसिणासु गहणं तत्थ य दिवसग्गहणं करंतेण जहा झोसो विसुञ्जति तथा कायव्वं, “खलु” अवधारणे, झोसविसमार्थे, विशेषप्रदर्शनार्थे वा ॥

[भा. ६४९३] एवं खलु ठवणाओ, आरुवणाओ समासओ होति ।

ताहि गुणा तावइया, नायव्व तहेव झोसो य ॥

चू-आरोवणाओ समासओ ति संखेवओ भणिया, अहवा - पाढंतरं “आरोवणाओ विसेसओ होति” ति - एतेसिं विसेसो हीनाहियदिवसग्गहणेण नायव्वो । अहवा - पाढंतरं “आरुवणाओ विसेसिता होति” ति । कहं पुण ठवणाओ आरोवणाहितो विसेसिजंति ? उच्यते - जहा ठवणा-माससुद्धे सेसमासा आरोवणासासरिसभागकया ते पन्नरसपणगुणा य कया आरोवणादिणेहिं वा गुणिया जाया एवं आरोवणादिवसपरिमाणलद्धं तथा ठवणादिनपक्खेवेणं छम्मासा पूरंति ति सह पूरणवत्, एवं ठवणादिनेहिं विसेसिजंतीत्यर्थः । “ताहि गुणा तावइय” ति-एग-दु-तिमादिएहिं संखाहिं आरोवणा गुणिया ठवणादिणसंजुआ जावतियासु छम्मासा भवति तावतिया उ कसिणा भवतीत्यर्थः । अधवा- “ताहिं गुणा तावइय” ति-इच्छियठवणारोवणादिनेहिं असीयसयपरिसुद्धेहिं सेसस्स इच्छियासवणाए भागे हिते जे लद्धा ते एगादि आरोवणासासंखाहिं गुणिया ठवणा-रोवणासासंजुआ “तावतिय” ति - संचयमासा भवति । अहवा - जत्थ संचिततरं ठवणारोवणाहिं विना आरोवणाकम्मं काउं इच्छंति तत्थ असीयसयस्स आलोगमुहाओ जे उवलद्धा पडिसेवियमासा तेहिं भागो हायव्वो, ते चेव संचया मासा, जइ सब्वं सुद्धं तो कसिणं नायव्वं, जं च भागलद्धं तं एकेकमासातो दिवसग्गहणं दट्ठव्वं ।

कः प्रत्ययः ? उच्यते - जतो ताहिं चेव भागहारगारासीहिं भागलद्धं गुणितं तावतियं ति असीयं सतं भवति, अह पडिसेवणासासेहिं भागे हीरमाणे किंचि तत्थ विकल भवति ततो तं भागलद्धं भागहारगसंखमित्तेहिं ठाणेहिं नायव्वं, तत्थ एक्कभागविकलं पक्खिेवे सेसा भागतोहिं गुणंति, जावतिता भागा तावतिमेतो रासी भागहारगुणो कज्जति जो य विगलसम्मिस्सो भागो सो य तत्थ पक्खित्तोताहे तावतिया चेव भविस्संति - असीतसतमित्यर्थः । “नायव्वं तहेव झोसो य” ति - आरोवणाए भागे हीरमाणे असुज्जमाणे जो छेदं स विसेसो झोसो नायव्वो ॥

[भा. ६४९४] कसिणाए रुवणाए, समगहणं तेसु होइ मासेसु ।

आरुवण अकसिणाए, विसमं झोसो जह विसुज्जे ॥

चू- जा कसिणा आरोवणा सा झोसविरहिय ति वुत्तं भवति, तत्थ आरोवणाभागहार-हियलद्धमासा जे तेसु एगभागत्थेसु समं दिवसग्गहणं अह दुगादिभागत्थतो पत्तेयं भागेसु समग्गहणं दट्ठव्वं, अकसिणारोवणातो नियमा तेसु मासेसु विसमग्गहणं, तं पु विसमग्गहं झोसवसेण भवति जहा झोसो विसुञ्जतीत्यर्थः ॥ इदं दिवसग्गहणलक्खणं-

॥ १ ॥ जइ इच्छसि नाऊणं ठवणारुवणा य तह य मासेहि ।

किं गहियं तद्विसा, मासेहिं तो हरे भागं ॥

॥ २ ॥ ठवणारुवणादिवसाण संतमासेहिं सो य (भागो) हायव्वो ।

लद्धं दिवसा जाणे, सेसं जामेज्ज तब्भागा ॥

॥ ३ ॥ जति नत्थि ठवणआरोवणा य नज्जति सेविता मासा ।

सेवियमासेहिं भए (वे) आसीयं लद्धिमोग्गहियं ॥

[भा. ६४९५] एवं तु समासेणं, भणियं सामण्णलक्खणं वीयं ।

एएण लक्खणेणं, झोसेयव्वाओ सव्वाओ ॥

[भा. ६४९६] कसिणाकसिणा एता, सिद्धा उ भवे पकप्पनाममि ।

चउरो य अतिक्रमादी, सुद्धा तत्थेव अज्झयणे ॥

चू- पकप्पो त्ति निसीहं, सेसं पुव्वद्धस्स कंठं । निसीहनाम त्ति गयं । इदानिं “सव्वे य तथा अतियारे” त्ति, अइयारगहणातो चउरो अतिक्रमादि दड्ढव्वा, तेवि तत्थेव निसीहज्झयणे सपायच्छित्तरूवा सिद्धा ॥ सव्वो एस पच्छित्तगणो अतिक्रमादिसु भवति । ते य अतिक्रमादी इमे-

[भा. ६४९७] अतिक्रमे वतिक्रमे चेव अतियारे तह अनाचारे ।

गुरुओ य अतीयारो, गुरुगतरो उ अनायारो ॥

चू- अतिक्रमादियाण इमं निदरिसणं - आहाकम्पेण निमंतिओ पडिसुणणे अतिक्रमे वट्ठति, तग्गहणनिमित्तं पयभेदं करेइ वइक्कमे वट्ठति, तं गेण्हंतो अतियारे वट्ठति, तं भुंजंतो अनायारे वट्ठति । एतेसु जहक्कमं पच्छित्तं । एते तवकालविसेसिता । अतियारठाणा अतिक्रमो गुरुं, अतिक्रमतो वतिक्रमो गुरुतरं ठाणं, तओ वि गुरुओ अइयारो, ततो वि गुरुयतरो अनायारो । एवं दोस-ड्ढाणपच्छित्तकम्मबंधेहि गुरुतरो क्रमशः । चोदकाह-

[भा. ६४९८] तत्थ भवे न तु सुत्ते, अतिक्रमादी उ वण्णिया के त्ति ।

चोदग सुत्ते सुत्ते, अतिक्रमादी उ जोएज्जा ॥

चू- चोदको भणति - तत्थ त्ति हत्थादिवायणंतसुत्तगणेसु न कत्थ त्ति अतिक्रमादी सुत्ते वण्णिता दिद्धा । आयरियो भणति - हे चोदग ! नायव्वं सव्वसुत्तेसु अतिक्रमादी न तुमे दिद्धा ?, “जोएज्ज” त्ति आयरिएण भाणियव्वा ॥ जतो भण्णति-

[भा. ६४९९] सव्वे विय पच्छित्ता, जे सुत्ते ते पडुच्चऽनायारं ।

धेराण भवे कप्पे, जिनकप्पे चतुसु वि पदेसु ॥

चू- सव्वेसु वि अतिक्रमादिसु चउसु वि पदेसु धेरकप्पियाणं पच्छित्ता नत्थि त्ति काउं ते जे पच्छित्ता सुत्ते भणिता ते सव्वे धेरकप्पियाण अणायारं पडुच्च भणिया । कहं ? उच्चते - जति पडिसुत्ते पदभेदातो नियत्त त्ति गहियं वा परिड्ढवेति तहावि सुज्झति, अह भुंजति तो अनायारे वट्ठंतस्स पच्छित्तं भवति । जिनकप्पियाणं पुण अतिक्रमादिसु चउसु वि पदेसु पच्छित्तं भवति, न पुण एवं काहिंति ॥ अत्राह “जति एवं निसीहे सिद्धं तो निसीहं कतो सिद्धं ?” उच्चते-

[भा. ६५००] निसीहं नवमा पुव्वा, पच्चक्खाणस्स ततियवत्थूओ ।

आयारनामधेज्जा, वीसतिमा पाहुडच्छेदा ॥

चू- पुव्वगतेहिंतो पच्चक्खाणपुव्वं नाम नवमपुव्वं, तस्स वीसं वत्थुं, वत्थु त्ति वत्थुभूतं वीसं अत्थाधिकारा, तेसु ततियं आयारनामधिज्जं वत्थुं तस्स वीसं पाहुडच्छेदा परिमाणपरिच्छिन्ना, प्राभृतवत् अर्थछेदा पाहुडच्छेदा भण्णंति, तेसु वि जं वीसतिमं पाहुडच्छेदं ततो निमीहं सिद्धं ॥

चोदकाह - सव्वं साधूवतं, किंतु-

[भा. ६५०१] पत्तेयं पत्तेयं, पदे पदे भासिकृण अवराहे ।
तो केण कारणेणं, दोसा एगत्तमावण्णा ॥

चू- एगूणवीसाए उद्देसएसु पदेसु पदेसु पत्तेयं पत्तेयं केसु वि मासलहू पच्छित्ता, केसु वि मासगुरुं, केसु वि चउलहुं, केसु वि चउगुरुं, एवं सुत्तओ, अत्थओ पुण अवराहपदेसु पत्तेयं पनगादि जाव पारंचियं दातुं तह सगलबहुससुत्तपदविधिं पत्तेयं पत्तेयं च दसेउं दारुदंड-पायुंछसलोमणिछोममादि सुत्तपदा पत्तेयं वण्णेउं तो किं दोसा एगत्तमावण्णा ?, एगत्तं नाम बहुसमासपदावण्णेषु एकं चव देह, अहवा - बहूहिं तहारिहेसु एकं चव छम्मासं देह, गुरुसु वा लहुं देह, लहुसु वा गुरुयं, मासिए वा दुमासादि जाव पारंचियं देह, पारंचिए वा हेड्डाहुत्तं जाव पनगं देह, तं मा एवं एगत्तं करेह, जहा पत्तेयं परूवणा आवती य तथा पत्तेयं दानं पि करेह, कारणं वा वच्चं ॥ आचार्याह - सुणेहि एगत्तकारणं-

[भा. ६५०२] जिन चोद्दस जातीए, आलोयण दुब्बले य आरयिए ।
एतेण कारणेणं, दोसा एगत्तमावण्णा ॥

चू- जिनं पडुच्च, चोद्दसपुब्बिमादि पडुच्च, एगा जाईए पडुच्च, पलिउंचणं आलोयणं पडुच्च, दुब्बले पडुच्च, आयरियं पडुच्च, एते जिनादिए पडुच्च दोसाणं एगत्तं भवति ॥

एत्थ जिनादिएसु छसु जहक्कमेण इमे दिड्ढंता-

[भा. ६५०३] घयकुडवो य जिनस्सा, चोद्दसपुब्बिस्स नालिया होति ।
दब्बे एगमणेगे, निसज्ज एगा अनेगा य ॥

चू- जिणेसुं घयकुडदिड्ढंतो, चोद्दसपुब्बिसुं य णालियदिड्ढंतो, जाईए एगं अनेगदब्बदिड्ढंतो, आलोयणाए एगानेगणिसज्जदिड्ढंतो ॥ तत्थ जिनं पडुच्च जहा दोसा एगत्तमावण्णा तथा वेज्जपउत्तेणं घयकुडदिड्ढंतेणं भण्णाति-

[भा. ६५०४] उप्पत्ती रोगाणं, तस्समणे ओसहे य विब्भंगी ।
नाउं तिविहामइणं, देति तथा ओसहगणं तु ॥

चू- “उप्पत्ति” ति रोगाणनिदानकरणं, तदित्यनेन रोगो संबज्जति, “समणे” ति रोगप्रशमनं रोगापहारीत्यर्थः । तस्स किं (तोसहतं) रोगपसमणं ओसहं, तं जहावणातुं विभंगी, “विभंगी” ति भंगेण ठितं भंगी तच्च नाणं, ततो विगतं तं विभंगी, सो य मिच्छद्दिट्ठी उप्पन्नओही भण्णाति । “तिविहो” ति वातापित्ता सिंभओ वा तेसिं वा समवायातो सन्निवातितो भवति । “आमइणं” ति आमतो रोगो, सो आमतो जस्स अत्थि सो आमती मनुस्सो भण्णाति, तस्स सो विभंगी सब्बदब्बादिकिरियं जाणंतो एगो नेगो ओसहसामत्थं जाणंतो रोगिणो उवसंपन्नस्स तथा तं घयाइतोसहगणं देति जहा सेसो वातातिरोगो असेसो फिट्ठति ॥ ओसहपयाणे य इमो चउभंगो-

[भा. ६५०५] एगेनेगो छिज्जति, एगेण अनेग नेगहिं एक्को ।
नेगेहिं पि अनेगा, पडिसेवा एव मासेहिं ॥

[भा. ६५०६] एक्कोसहेण छिज्जति केति कुविता वि तिन्नि वाताती ।
बहुएहिं वि छिज्जंती, बहूहि एक्केओ वा वि ॥

चू- जहा एगेण घयकुडेण एगो वायातिरोगो छिज्जति, तथा एक्केण घयकुडेण “अनेगे” ति

तिन्नि वायाइखुभिया मंदनुभावा छिज्जति ति । “बहुएहिं वि छिज्जति” ति बहुएहिं वि धयकुडेहिं बहु चेव वायातीखुभियाइ छिज्जति । एस चरिमभंगो । “बहूहिं एक्केओ वा वि” ति बहूहिं धयकुडेहिं अच्चत्थमवगाढो एक्केओ वायाइ वाही छिज्जति । एस ततियभंगो । एवं जेण मासारुहेहिं रागाइएहिं मासो सेवितो सो मासेण सुज्झइ ति, जिना तस्स मासं चेव देति । वितियभंगे बहुमासा पडिसेविता मंदानुभावेण हा दुडुकयादीहि य पयणुकया जहा मासेनेव सुज्झति ति जिना तस्स चेव मासं देति, जेन वा पणगादिणा सुज्झति तं देति । ततियभंगे तिच्चज्झवसाणसेविते मासे रागादीहिं वा हरिसायंतस्स मासेण न सुज्झति ति जिना नाउं दुमासादी देति, रागुवरुवरि वड्ढिते जाव पारंचियं देति । चरिमभंगो पुण पढमसरिच्छो । अहवा - बहुसु संचयमासेसु जिना छम्भासं चेव दिंति ठवणारोवणवज्जं, एव अन्नेसु वि ओसहेसु चउभंगो भाणियव्वो ॥

इमो दिड्ढंतोवणतो-

[भा. ६५०७] धन्तंरितुल्लो जिनो, नायव्वो आतुरोवमो साहू ।

रागा इव अवरहा, ओसहसरिसा य पच्छिता ॥

जहा धन्तंरि तथा जिनो, जहा रोगी तथा साहू सावराधी, जहा ते रोगा तथा ते मुलुत्तर गुणावराहा, जहा ताणि ओसहाणि तथा मासादी पच्छिता । एवं जिना नाउंजत्तिएणेव सुज्झति ततिय चेव दिंति । एवं जिनं च पडुच्च दोसा एगतमावण्णा ॥

इदानिं चोद्दसपुव्विं पडुच्च जहा दोसाण एगतं तथा भण्णति-

[भा. ६५०८] एसेव य दिड्ढंतो, विब्भंगिकतेहि वेज्जसत्थेहिं ।

भिसजा करेति किरियं, सोहंति तहेव पुव्वधरा ॥

चू- जहां विभंगी रोगोसह चउभंगा विकल्पेण अवितहं किरियं करेति । “भिसज” ति - वेज्जा ते वि तथा विभंगीकयवेज्जितसत्थाणुसारेण चउविकल्पेण अवितहं रोगावणयणकिरियं करेति । “एसेव दिड्ढंतो” ति एसेव चोद्दसपुव्वीण दिड्ढंतो कज्जति, जहा ते वेज्जा तथा चोद्दसपुव्वधरा, परिहाणीए जाव पुव्वधरा, परिहाणि नाम नवपुव्वततियवत्थुं ति, एए वि जिनाभिहितागमाणुसार जिना इव अवितहं जेण विसुज्झति त चेव पच्छित्तं देति ॥

चोदकाह - “जिना केवलनाणसामत्थतो पच्चक्खं रागादियाण वड्ढोवड्ढिपस्संता तथा पच्छित्तं देति, चोद्दसपुव्वी अपेच्छंतो कहिं दिज्ज” ? अत्रोच्यते-

[भा. ६५०९] नालीत परूवणता, जह तीइ गतो उ नज्जती कालो ।

तह पुव्वधरा भावं, जाणंती सुज्झते जेणं ॥

चू- “नालीत” ति - घडितो उदगगलणोवलक्खित्तो कालो, तीए य घडियाए परूवणा कायव्वो, जहा पलित्तयकए कालनाणे, जहा तीए दिवपरातिकालस्स य किं गतं सेसं वा नज्जति तथा पुव्वधरा दुरूवलक्खं भावं आगमप्पमाणतो जाणंति, भावे य नाए जेन पच्छित्तेण सुज्झति तम्भत्तं हीनमहियं वा चउभंग विगप्पेण जिना इव पुव्वधरा वि देति, एवं चोद्दसपुव्वीए पडुच्च दोसा एगतमावण्णा ॥ चोद्दसपुव्वीण नालिय ति गयं । इदानिं जाति पडुच्च दोसा जहा एगतमावण्णा तथा भण्णति । अत्र वाक्यं “दव्वे एगमनेग” ति, जाती दुविहा - पच्छित्तजाती दव्वजाती य ।

एत्थ इमे भण्णति-

[भा. ६५१०] मासचउमासिएहिं, बहूहि एगं तु दिज्जए सरिसं ।
असनादी दब्बाओ, विसरिसवत्थुओ जं गुरुगं ॥

चू- तत्थ पच्छित्तेक्कजातिय बहुसु लहुमासिएसु सरिसत्तणओ - धम्मयए एकं चेव मासं दिज्जति, एकं गुरुअं दिज्जति, लहुगुरुसंजोगे गुरुअं एकं ओहाडणं दिज्जति, एवं दु-ति-चउ-पंच-छम्मासिएसु वि सव्वेसु वा आवन्नस्स छम्मासियं एकं दिज्जति । दब्बेगजातीए “असनादी” पच्छद्धं, एकम्मि वा दब्बे अनेगेसु वा दब्बेसु अनेगा पच्छित्ता, “तत्थिवकदव्व” ति - असणं तं अनेगदोसपुट्टनिदरिसणं, जहा तं असनं रायपिडो आहडो उदउल्लो आहाकम्मिओ य, एत्थ एकं चेव ओहाडणं गुरुतरं आहाकम्मियनिप्फणं चउगुरुं दिज्जति, “अनेगदब्बेसु वि” ति - असनं आहाकम्मियं, पानं बीयादिवणस्सतिसंघट्टं, खातिमं पूतिमं, सातिमं उद्देसियं, अहवा-अनेगदब्बा एकं असनं आहाकम्मियं अन्नं असनं कीयगड, अन्नं ठवियं एवं पाणादिया वि भाणियव्वा, एत्थ विसरिसवत्थुसु जं आहाकम्मादि गुरुतरं तं दिज्जति, सेसा तदंतभावपविट्ठा दड्ढव्वा । एत्थ केति अगारिदिट्ठंतं कहेति, “दोसुवि अविरोहो” ति-अन्हे आलोयणाए भणिहामो, एवं जातीए एगत्तमावण्णा दोसा एत्थ धम्मताए मुज्झंति । अहवा-जहा अतिपंकावणयणपयुत्तो खारजोगो सेसमलं पि सोहेति तथा ओहाडणपच्छित्तं पि सेसपच्छित्ते सोहेति ॥ “जातीए” “दब्बेएगमनेगे” ति पयं गयं ।

इदानिं आलोयणादिया तिन्नि दारा भण्णंति, तेसिं इमे दिट्ठता-

[भा. ६५११] आगारिय दिट्ठंतो, एगमनेगे य तेन अवराहा ।
मंडी चउक्कभंगो, सामियपत्ते य तेनम्मि ॥

चू-आलोयणाए अगारिदिट्ठंतो, तेन दिट्ठंतो य । दुब्बले भंडिदिट्ठंतो । आयरिए सामित्तपत्त, तेन दिट्ठंतो ॥ तत्थ आलोयणविगम्पा इमे-

[भा. ६५१२] निसेज्जा य वियडणे, एगमनेगा य होति चउभंगो ।
वीसरिओसन्नपदे, बिति तति चरिमे सिया दो वि ॥

चू- “वियडण” ति-आलोयणाए-एक्का निसेज्जा, एक्का आलोयणा, एवं चउभंगो । तत्थ पढमो विधीए अविग्घेण असेसाइयारे आलोयणस्स । बितिओ पम्हट्ठाइयारस्स मायाविणो वा, आलोधिचयवंदिएसुपुणो पच्छा सम्मालोयणपरिणयस्स गुरुम्मि तह निविट्ठे चेव वंदनं दाउ आलोवेति तस्स भवति । ततियभंगो बहुणा कालेण उस्सन्नवराहपदस्स बहुपडिसेविस्स वा एगदिने आलोयणं अवधारंतस्स, अहवागुरुम्मि वा काइगभूमिगतपच्छागते तत्थ निसीदणं निसेज्जा एक्का एव आलोयणा भवति । चरिभभंगे दो वि संभवत्ति अवराहा विस्सरणं उस्सन्नपदत्तणं च ॥ एत्थ चउसु वि भंगेसु अमायाविणो अनेगावराहस्सऽवि गुरुतरं एकं पच्छित्तं इमेण अगारिदिट्ठंतेण-

[भा. ६५१३] एगावराहडंडे, अन्ने वि कहेतऽगारि हं मंती ।
एवं नेगपदेसु वि, डंडो लोउत्तरे एगो ॥

चू-जहा एगो रहगारो । तस्स भज्जाए बहू अवराहा कया, न य भत्तुणा नायव्वा । अन्नया धरं अवाउडदारं मोत्तुं पमायओ सेज्जिलियधरे ठिता । तत्थ य धरे साणो पविट्ठो । तस्समयं च भत्ता आगओ । तेन दिट्ठो । पच्छा सा अगारी आगया । तं अवराहि ति काउं पिट्ठिउमारद्धो । सा वि

चित्तेइ अन्ने वि मे बहू अवराहा अत्थि, ते वि मे नाउं एसमं पुणो पिट्टेहिहि ति इमेणं से ते सब्बे कहेमि । भणाति-

[भा. ६५१४] गावी पीता वासी, त हारिता भायणं पि ते भिन्नं ।
अज्जेव ममं सुहतं, करेहि पडवो वि ते हरिओ ॥

चू- गावी वच्छेण पीया, कंसभायणमण्णं वा भग्गं, एवमादिअवराहे स एकसरा कहिएसु तेन सा तं एकवारं पिट्टिता । एवं लोउत्तरे वि अनेगावराहपदावण्णेसु एगो पच्छित्तदंडो अविरुद्धो ॥
अधवा-एत्थेव आलोयणत्थे इमो दिट्ठतो-

[भा. ६५१५] नेगासु चोरियासू, मारणडंडो न सेसगा डंडा ।
एवं नेगपदेसु वि, एगो डंडो न उ विरुद्धो ॥

चू- एगो चोरो । तेन य बहुगागीता चोरिया कयाओ । कस्स ति भायणं हरियं, कस्स ति पडओ, कस्स ति हिरण्णं, कस्स ति सुवण्णं । अन्नया तेन राउले खत्तं खयं, रयणा गहिया, गहिओ य सो आरक्खेण रन्नो उवड्ढविओ ।

तस्समयं अन्ने उवड्ढिता भणति - अह्व वि एतेण हडंति । रन्ना रयणहारि ति काउं सेसचोरियाओ य नाउं तस्स मारणदंडो एक्को आणत्ता, सेसचोरियदंडा तत्थेव पविट्ठा । एवं लोउत्तरे वि अनेगपदेसु एगडंडो अविक्कुट्ठो । वितियभंगे मायाविणो पुणो आलोएतस्स अन्नं पि पच्छित्तं दिज्जति । एवं जतिया वारा माई आलोएति तत्तिया पच्छित्ता । ततियभंगे असदस्स जद्विवसं आलोयणा समायाति तद्विवसं एगपच्छित्तं दिज्जति । चरिमभंगे तेन निसेज्जा कया आलोइयं च भणति य सम्मत्ता मम आलोयणा, दिन्नं पच्छित्तं, उट्ठिता गुरू, पुणो संभरियं तक्खणं चैव निसज्जं काउं पुणो य आलोइयं, ताहे गुरू असदस्स भणति तं चैव ते पच्छित्तं, असदभावां अन्नं न देइ । अहवा - साधूणं देवसियालोयणकाले गुरूणं अनेग निसिज्जा साधूणं अनेगा आलोयणाओष एवं आलोयणं पडुच्च एगतमावन्ना ॥

इदानिं दुब्बलं पडुच्च भण्णाति । तत्थ भंडीचउक्कभंगदिट्ठतो । भंडी बलिया बइल्ला बलिया, एवं चउक्कभंगो । पढमभंगे बहु आरिभिज्जति, सेसेसु तिसु भंगेसु इमा विभासा - वितिय भंगे जं बइल्ला सक्कंति कट्ठिउं तत्तियं आरुभिज्जति । ततियभंगे जेन भंडी न भज्जति । चरिमभंगे उभयं पि जत्तियं तरति तत्तियं आरुभिज्जति । एयस्सिमो उवणओ-

[भा. ६५१६] संघयणं जह सगडं, धिती उ धुज्जेहि होति उवनीतो ।
बिय तिय चरिमे भंगे, तं विज्जति जं तरति वोढुं ॥

चू- सगडसरिच्छं संघयणं, धितियबलं बइल्लतुल्लं, एत्थ वि चउभंगो । पढमे सव्वं दिज्जति, वितिए धितिअनुरूवं, ततिए संघयणानुरूवं, चरिमे उभायनुरूवं, जं तरति तत्तियं दिज्जति ॥ एवं दुब्बलं पडुच्च दोसाणं एगतं । इदानिं आयरियं पडुच्च भण्णाति, “सामिपत्तेयतेणम्मि” ति-

[भा. ६५१७] निवमरण मूलदेवो, आसऽहिवासे य पट्ठिन तु डंडो ।
संकप्पियगुरूदंडो, मुंचति जं वा तरति वोढुं ॥

चू- एगत्य नगरे राया अपुत्तो मओ, तत्थ य रायचित्तगेहिं देवयाराधननिमित्तं अस्सो य हत्थी य अहियासिओ । इओ य - मूलदेवो चोरियं करंतो गहिओ, तेहिं रज्जचित्तगेहिं वज्झो

आनत्तो, नगरं हिंडाविज्जति । इतो य अस्स हत्थी मुक्का, अट्टारसपयतिपरिवारो दिट्ठो मूलदेवो । अस्सेण हेसियं पट्ठी च उड्डिया, हत्थिणा गुलुगुलावियं गंधोदगं च करेण धेतुं अभिसित्तो खंधे य उड्डिओ, सामुद्दपाढएहिं य आइड्ढो एस राय त्ति । तस्स चोरियअवराहा सव्वे मुक्का रज्जे ठविओ । एस दिट्ठतो । इमो उवनओ - एगस्स बहुसुयस्स अहवा - पच्छित्तदंडो गुरुसंकप्पितो गच्छे आयरिओ कालगतो, सो य साधू आयरियजोग्गो त्ति आयरिओ ठविओ, विगडच्छेयसुत्तत्थतदुभयादीहि संगहो कायव्वो, ताहे जं सक्केति वोढुं तं दिज्जति, अह न सक्केति तो से सव्वं मुंचति, एवं दोसा एगत्तमावन्ना ॥

चोदगाह-साधूक्तं दोसेगत्तकारणं, किं इमाए एद्दहमेत्तीए ठवणारोवणआकड्डिविकड्डीए इतो पंच इतो दस त्ति पच्छित्ता धेतुं दिज्जति, जुत्तं गुरुणा आगममणुसरित्ता जं पच्छित्तं आरुहं तं ठवणारोवणमंतरेण एक्कसरा हंदि इमं पच्छित्तं एवं दिज्जउ । आचार्याह-

[भा. ६५१८] चोदग पुरिसा दुविहा, वणिए मरुए निहीण दिट्ठतो ।

दोण्ह वि पच्चयकरणं, सव्वे सफला कया मासा ॥

[भा. ६५१९] मरुगसमाणो उ गुरु, पूइज्जति मुच्चते य से सव्वं ।

साहू वणिओ व जहा, वाहिज्जति सव्वपच्छित्तं ॥

[भा. ६५२०] सुवइहि वि मासेहिं, छण्हं मासाण परं न दायव्वं ।

अविकोवितस्स एवं, विकोविए अन्नहा होति ॥

[भा. ६५२१] वीसं वीसं भंडी, वणमरुसव्वाओ तुल्ल भंडीओ ।

वीसतिभाओ सुक्कं, वणमरुसव्वाओ तुल्ल भंडीओ ॥

चू- हे चोदग ! पुरिसा दुविहा गोया अगीयत्था य । तत्थ गीयत्थाणं अगीयपरिणामगाण य आवण्णाणं जतियं दायव्वं तं विना आकड्डिविकड्डीए दिज्जति । तत्थ दिट्ठतो वणिएणं । तस्स वीसं भंडीओ एगजातियभंडभरियाओ य सव्वाओ समभराओ, तस्स य गच्छतो सुंकठाणे सुंकिओ उवड्डित्तो- “सुंकं देहि” त्ति । वणिओ भणति किं दायव्वं ? सुंकिओ भण्णति - वीसतिभाओ । ताहे तेन वणिएण सुंकिएण य परिच्छित्ता, मा ओरुहणपच्चारुहणंतेसु वक्खेवो भविस्सति त्ति काउं एक्का भंडी सुंके दिन्ना । एवं सव्वेसिं गीयत्थाणं अगीयपरिणामगाण य विना आकड्डिविकड्डीए दिज्जति । जे पुण अगीयत्था अपरिणामगा य अतिपरिणाभगा य ते जति छण्ह मासाणं परेण आवन्ना, तेसिं दोण्ह वि पच्चयकरणद्वा सव्वे मासा ठवणारोवणविहाणेण सफला काउं दिज्जति । एत्थ दिट्ठतो- मुखमरुओ, तस्स वीसं भंडीओ एक्कभंडतुल्लभराओ । सुंकितेण भणिओ- एक्कभंडीभंडं दाउं वच्चसु, किमहोतारणवक्खेवेण । मुखमरुओ भणति - ओहरेत्ता एक्केक्काओ वीसतिभागो गेण्हसु, संकिएण तस्स पच्चयद्वा ओहरेत्ता एक्केक्किओ वीसतिभागो गहितो । मरुगसरिच्छा अगीता, सुंकियसरिसो गुरु ॥ अहवा - निहिदिट्ठतो इमेसु कज्जेसु अकज्जेसु य जताजएसु उवसंघरिज्जति, जओ इमं भण्णति-

[भा. ६५२२] अहवा वणिमरुएण य, निहिलं भनिवेदणे वणियदंडो ।

मरुए पूयविसज्जण, इय कज्जमकज्ज जतमज्जे ॥

चू- एक्केणं वणिएणं निही उक्खणिओ, तं अन्नेहिं नाउं रन्तो निवेइयं, वणिओ दंडिओ निही

य से हडो । एवं मरुएण वि निही लद्धो । रन्नो निवेइओ । रन्ना पुच्छिओ । तेन सव्वं कहियं । मरुओ पुज्जो त्ति काउं सो से निही दक्खिणा दिन्ना । “इय” त्ति - एवं जो कज्जे जयणाकारी तस्स सव्वं मरुगस्सेव मुच्चति । जो य कज्जे अजयणकारी, जे य अकज्जे (जयणाकारी य अजयणाकारी) वा एतेसु वारपत्तेसु वणिगस्सेव पच्छित्तं दिज्जति । नवरं - कज्जे अजयणाकारिस्स लहुतरं दिज्जति ॥ अहवा - जं हिट्ठा भणियं जहा आयरियस्स सव्वं मोत्तव्वं तं कीस आयरिओ मुच्चति ? कीस वा सेसा वाहिज्जति ? एत्थ वा निहिदिट्ठतो । जतो इमं भण्णइ-

[भा. ६५२३] मरुगसमाणो उ गुरु, पूइज्जति मुच्चते य से सव्वं ।
साहू वणिओ व जहा, वाहिज्जति सव्वपच्छित्तं ॥

सू-उवसंघारो आयरिएण कायव्वो पूर्ववत् । आयरियस्स गच्छोवग्गहं करंतस्स सव्वं पच्छित्तं फिट्ठइ, सेसं कंठं ॥ पुनरप्याह चोदकः-जं तुब्भे सुत्तखण्डं पन्नेवेह इमं- “तेन परं पलिउंचिएवा अपलिउंचिए वा ते चेव छम्मासा”, तं किं एस सव्वस्सेव नियमो अह पुरिसविभागेण तं भण्णइ। आचार्याह-

[भा. ६५२४] सुबहूहि वि मासेहिं, छण्हं मासाण परं न दायव्वं ।
अविकोवितस्स एवं, विकोविए अन्नहा होति ॥

सू-तवारिहेहिं बहूहिं मासेहिं छम्मासाण परं न दिज्जति, सव्वस्सेव एस नियमो, एत्थ कारणं जम्हा अन्हं वद्धभाणसामिणो एवं चेव परं पमाणं ठवितं, छम्मासपरतो बहुसु वि मासेसु आवन्नेसु सव्वे मासा ठवणारोवणप्पगारेण सफला काउं अविकोवियस्स एवं दिज्जति । जो पुण विक्कोवितो तस्स “अन्नह” त्ति विना ठवणारोवणाए छम्मासा चेव दिज्जति, सेसं अतिरित्तं सव्वं छडिज्जति । चोदकाह- “जति भगवया तवारिहे उक्कोसं छम्मासा दिट्ठा तो छम्मासातिरित्तमाससेवीण छेदादि किं न दिज्जति” ? आचार्याह- “सुबहूहिं” गाहा-जो अगीयत्थो अपरिणामती अतिपरिणामतो वा छेदस्स वा अणरिहो छेदादि वा जो न सदहति एतेसिं छम्मासो वरिसबहूहिं वि मासेहिं आवण्णाण छम्मासा चेव ठवणरोवणप्पगारेण दिज्जति । ‘अवि’ पदत्थसंभावणे, एते अविकोविता जति वि छेदमूलातिपत्ता तथा वि छेदो मूलं वा न दिज्जति, तवो चेव दिज्जति ।

अहवा - अवि पदत्थसंभावणे, जति पुण अविकोवितो वि आउट्टियाए पंचिदियं घातेति दप्पेण वा मेहुणं सेवति, तो से छेदो वा मूलं वा दिज्जति । जे पुण एगंदियादिविराहणे अजयणसेवाए वा निक्कारणसेवाए वा अभिक्खसेवाए वा छेदमूला पत्ता ते अविकोवियस्स न दिज्जति, तेसु छम्मासा चेव दिज्जति । जो पुन विकोवितो तस्स “अन्नह” त्ति छम्मासोवरि बहुसु मासेसु वा आवन्नस्स उग्घातियं । बितियवाराए अनुग्घातियं दिज्जति, छेदो न दिज्जति । ततियवाराए छेदो वि दिज्जति मूलं न दिज्जति ॥ को पुरिसो पुण विकोवितो अविकवितो वा ? भण्णति-

[भा. ६५२५] गीओ विकोवितो खलु, कयपच्छित्तो सिया अगीओ वि ।

छम्मासियपट्टवणा, एतस्स सेसाण पक्खेवो ॥

सू-पुव्वद्धं कंठं । जो वा भणिओ- “अज्जो ! जइ भुज्जो भुज्जो सेविहिसि तो ते च्छेदं मूलं वा दाहामो”, एसो वि विकोविदो भण्णति, एसो वि विकोविदववहारेण ववहारियव्वो । एतेसिं चेव विवरीता जो य पढमताए पच्छित्तं पडिक्कते - एते अविकोविआ भण्णति । एत्थ जो विकोवितो

सो जति छसु मासेसु पडवितेसु अंतरा जति वि मासियादि पडिसेवति तं तस्स पुव्वठवियछम्मासस्स जे सेसा मासा दिना वा अच्छंति ताण मज्जे पक्खेवो अनुग्गहरुसिणेण निरनुग्गहकसिणेण वा कज्जति ॥ एवं वक्खमाणं “निहीण दिट्ठंती” त्ति एयस्स इमं वा वक्खाणं-

[भा. ६५२६] अहवा महानिहिम्भि, जो उवचारो स चेव थोवे वि ।

विनयादुपचारो पुण, छम्मासे तहेव मासे वि ॥

चू- अहवेत्ययं विकल्पे, महानिहिं उक्खममाणे जारिसो उवचारो कीरइ तारिसो थेवे वि निहिम्भि, एवं अवराहालोयणाए जारिसो छम्मासावराहालोयणाए निसिज्जादि विणओवतारो कीरइ तारिसो मासिए वि आदग्गहणाओ दव्वादिसु तारिसो य पसत्थेसु चेव प्रयत्तो ॥

सीसो पुच्छति- “एवं तवच्छेदमूलारुहं पच्छित्तं कओ उप्पज्जइ ?” गुरू भणइ-

[भा. ६५२७] मूलतिचारेहिंती, पच्छित्तं होति उत्तरेहिं वा ।

तम्हा खलु मूलगुणे, नऽइक्कमे उत्तरगुणे वा ॥

चू- पानवहादीहिं वा उत्तरगुणेहिं विराहिएहिं एयं पच्छित्तं भवइ तम्ह मूलगुणा न विराहेयव्वा उत्तरगुणा वा ॥ चोदगो भणइ - “वा” संदोवादाणतो इमा अत्थावत्ती उवलक्खिज्जति-

[भा. ६५२८] मूलव्वयातिचारा, जयसुद्धा चरणभंसगा होति ।

उत्तरगुणातिचारा, जिनसासने किं पडिक्कुट्ठा ॥

चू- जति मूलगुणातियारा चेव चरणभंसका भवंति तो साहूणं उत्तरगुणातियारा चरणअवराहगा होंता साहूणं जिनसासणे किं पडिसिद्धा ? तेसिं पडिसेधो निरत्थयो पावति ॥ अह इमं होज्ज-

[भा. ६५२९] उत्तरगुणातिचारा, जयसुद्धा चरणभंसगा होति ।

मूलव्वयातिचारा, जिनसासने किं पडिक्कुट्ठा ॥

अह तुब्भे भणह - उत्तरगुणाइयारा चरणभंसका होति तो मूलगुणाइयारा साहूणं मा पडिसिज्जंतु अविराहणत्वाच्च, पडिसेविज्जंतु, न दोसो ॥ आयरियो भणइ-

[भा. ६५३०] मूलगुण उत्तरगुणा, जम्हा भंसंति चरणसेढीओ ।

तम्हा जिनेहिं दोत्रिं वि, पडिसिद्धा सव्वसाहूणं ॥

चू- मूलुत्तरगुणा जम्हा दो वि पडिसेविज्जमाणा चरणसेढीओ भ्रंशंति, तेन कारणेण दोणह वि अतिचरणं जिनेहिं पडिसिद्धं । जं पुण “वाकारो” अत्थावत्तिं घोसेह, तत्थ वाकारो इमं दरिसेइ - मूलगुणा वि पडिसेविज्जमाणा चरणाओ भंसंति, उत्तरगुणा वि पडिसेविज्जमाणा चरणाओ भंसंति, दो वि वा जुगवं सेवमाणा चरणाओ भंसंति । अहवा - वागारो इमं अत्थं दरिसेइ - मूलगुणेहिं पडिसेविज्जमाणेहिं मूलगुणा ताव हता चेव उत्तरगुणा वि हम्मंति, उत्तरगुणेहिं पडिसेविज्जंतेहिं उत्तरगुणा ताव पडिसेविते चेव हता, मूलगुणा वि हता लब्भंति ॥

कहं ?, उच्चते इमेण दिट्ठंतसामत्थेण-

[भा. ६५३१] अग्गघातो हणे मूलं, मूलघातो य अग्गं ।

छक्कायसंजमो जाव, ताव ऽनुसज्जणा दोणहं ॥

चू- जहा तालदुमस्स अग्गसूतीए हताए मूलो हतो चेव, मूले वि हते अग्गसूती हता, एवं

मूलुत्तरगुणेषु वि उवसंहारो । एत्थ चोदगाह- “जति मूलुत्तरगुणातो अन्नोन्नविनासो तो नत्थि को य पवयणे मूलुत्तरगुणधारी । कम्हा ? जम्हा नत्थि कोति सो संजतो जो मूलुत्तरगुणाण अन्नयरं न पडिसेवति, अन्नयरपडिसेवणाए य दोण्ह वि मूलुत्तराण अभावो, दुण्ह वि अभावे सामादियादिसंजमस्स अभावो, संजमस्स अभावे पंचण्हं नियंठाण अभावो, एवं ते सव्वं चारित्तातो भंसो लब्भति, अचरित्तं वा तित्थं भवति सुण्णं वा पवयणमिति ॥

आचार्याह-“छक्काय” पच्छद्धं एयस्स इमा वक्खा-

[भा. ६५३२] जा संजमता जीवेषु ताव मूलगुणुत्तरगुणा य ।

इत्तरिय छेद संजम, नियंठ बकुसा य पडिसेवी ॥

पू-“भूतेसु” ति-जाव छसु जीवनिकायेषु संजमता लब्भति ताव “दोण्ह” ति मूलुत्तरगुणाणं अनुसज्जणा लब्भति, ताव इत्तरसामाइयसंजमस्स छेदोवद्वावणियस्स य अनुसज्जणा लब्भति । जाव य दो संजमा लब्भति ताव बउसनियंठो पडिसेवणानियंठो य अनुसज्जति । तम्हा नो सुन्नं पवयणं, न वा अचरिती, न वा मूलुत्तरपडिसेवाए सज्जं चारित्ताओ भंसो भवति ॥ मूलुत्तरपडिसेवाए चरित्तम्भंसे इमे विसेसो-

[भा. ६५३३] मूलगुण दइयसगडे, उत्तरगुण मंडवे सरिसवायी ।

छक्कायरक्खणद्वा, दोसु वि सुद्धे चरणसुद्धी ॥

पू-मूलगुणे दो दिद्धंता-दतितो सगडं चं, उत्तरगुणा वि एतेसु दसेयव्वा । उत्तरगुणेषु मंडवदिद्धंतो, एत्थ वि मूलगुणा दंसेयव्वा । तत्थ दतिते उदगभरिते जइ पंचमहद्वारा जुगवं मुंचंति तो तक्खणा रिक्को दतितो भवति । अह पंचमहद्वाराण अन्नयरदारं एक्कं मुंचति तो कमेण रिक्को भवति । तस्सेव दतितस्स जे अन्ने सुहुमछिद्दा तेसु गलमाणेषु चिरकालेण रिक्को भवति । एवं महव्वएसु वि उवसंहारेयव्वं । भणंति य गुरवो एगवयभगे सर्वव्रतभंगो भवति, एस निच्छयतो, ववहारतो पुण तमेवेक्कं भग्गं, एगभंगेण कमेण चरित्तं गलइ । अन्ने भणंति-दप्पतो चउत्थासेवणे सव्वचरित्तभंगो, सेसेसु पुण अभिक्खासेवाए महल्लऽतियारे वा भंगो भवति ।

सगडस्स पंच मूलंगा-दो चक्का, दो उद्धी, अक्खो य । तेहिं अविनट्टेहिं उत्तरंगेहिं या वज्जकीलकलोहपट्टादीहिं य समग्गं सगडं भारवहणखमं भवति पलोट्टए य । अह तेसिं मूलगाणं एक्कं पि भज्जति तो न भारखमं भवति न पलोट्टए य । सेसेहिं उत्तरंगेहिं केहिं चि विना सगडं भारक्खमं पलोट्टति य । बहूहिं पुण उत्तरंगेहिं वि विसंघातितं न तहा भारक्खमं पलोट्टति य । एवं चरणे वि मूलुत्तरगुणजुतो साधू चरणभरं उव्वहति, सव्वो उवणओ कायव्वो । उत्तरगुणविराधनाए पुन चिरकालेण चारित्तं भज्जति

कथं ?, उच्यते-मंडवदिद्धंतेणं जहा एरंडमंडवो, तत्थ एगदुगादिसरिसवपक्खेवेण बहूहिं पक्खित्तेहिं मंडवभंगो न भवति, अह तत्थ महल्लसिलापक्खेवो कज्जति तो तक्खणा भज्जति, एवं चारित्तमंडवो बहूहिं उत्तरगुणेहिं कालओ य चिरेण भज्जति, मूलगुणातियारसिलाहिं पुण सज्जं चेव भज्जति, आतिगहणाओ सिगय-सालि-तंदुलाई । जम्हा एवं मूलगुणपडिसेवाए खिप्पं, उत्तरगुणपडिसेवाए य चिरेण चारित्तभंगो भवति, तम्हा मूलुत्तरगुणा सुद्धा भवंति, तेसु य सुद्धेसु नियमा चरित्तसुद्धी, चरित्तसुद्धीओ य अभिलसिताराधना भवति ॥ शिष्याह-“पाणवहादिया

पंच मूलगुणा ते णज्जंते, उत्तरगुणा न याणामो । ते के केवतिया वा" ? अतो भण्णति-

[भा. ६५३४] पिंडस्स जा विसुद्धी, समितीओ भावणा तवो दुविहो ।

पडिमा अभिग्गहा वि य, उत्तरगुण मो वियाणाहि ।

— एतसिं कमेण इमा संखा-

[भा. ६५३५] तिग बाताला अट्ट य, पणुवीसा बार बारस छेव ।

छन्नउदी दव्वादी, अभिग्गहा उत्तरगुणा उ ॥

चू- पिंडविसोही तिविहा- उग्गमो उप्पादना एसणा य । तत्थुग्गमो सोलविहो, उप्पादना सोलसविहा, एसणा दसविहा, एते बायालीसं । इरियादियाओ पंच, मणातियाओ तिन्नि, एयातो अट्ट समितीओ । महव्वयभावनाओ पणवीसं । तवो दुविहो-अब्भितरो बाहियो य, एक्केओ छव्विहो य एस दुवालसविहो । भिक्खुपडिमाओ दुवालस, एते सव्वे नवनउत्तिं भेदा । अह इरियादियाओ पंच समितीओ कज्जंति तो छन्नउइं भेदा भवंति । अभिग्गहा संखेवओ चउव्विहा-दव्वखेत्तकालभावभिन्ना अहवा-एक्कं चेव अभिग्गहं दव्वखेत्तकालभावविसिद्धं गेण्हइ, अभिग्गहा य परिमाणओ अणियतत्ति तेन न एतेसु पक्खित्ता, न वा परिमाणमभिहितं ॥

एवं संखेवतो भणिता उत्तरगुणा तेऽतिपसंगतो भणियं । इदानिं पगतं भण्णति - जं ति हेइहा एगूणवीसाए उद्देसएसु पच्छित्तं वण्णियं तस्सिमे पुरिसेसु आवत्तिविसेसा-

[भा. ६५३६] निग्गयवट्ठंता या, संचइया खलु तथा असंचइता ।

एक्केका ते दुविहा, उग्घात तथा अनुग्घाता ॥

चू- जे ते पायच्छित्तं वट्ठंता ते दुविहा- "निग्गता वट्ठमाणा य ।" निग्गया नाम जे तवं वोलीणा छेदादिपत्ता, वट्ठंता नाम जे तवे चेव वट्ठंति । तत्थ जे वट्ठंता ते पुणो दुविहा - "संचतिता असंचइया य ।" संचतिता नाम जे छण्हं मासाणं परेण पच्छित्तं पत्ता सत्तमासादि जाव आसीतं सत्तं मासाणं ति तेसिं ठवणारोवणविग्गगेण दिवसा घेत्तुं छम्मासो निष्पाएत्ता दिज्जंति । असंचइता नाम जे मास-दुमास-तिमास-चउ-पंच-छम्मासिए वा वट्ठंति । एते संचइया असंचइया पुणो एक्केका दुविधा - उग्घाया अनुग्घाइया य । उग्घाय ति लहुगा अनुग्घाय ति गुरुगा ॥ संचयासचएसु उग्घातानुग्घाएसु इमो पट्टवणविही-

[भा. ६५३७] मासाइ असंचइए, संचइए छहि उ होइ पट्टवणा ।

तेरस पदऽसंचहिए, संचति एक्कारस पदाइं ॥

चू- तत्थ असंचतिते जो मासं आवन्नो तस्स मासेणं चेव पट्टवणा, एवं दुमासावण्णस्स दोमासिया पट्टवणा, एवं जाव छम्मासावण्णस्स छम्मासिता पट्टवणा । जो पुण संचइयातन्नो तस्स नियमा छहिं चेव मासएहिं पट्टवणा । पट्टवणा नाम दानं । तं दानमसंचयसंचएसु जहासंखं तेरसपद एक्कारसपदं च ॥ कहं तेरसपदा एक्कारस वा ?, उच्चते-

[भा. ६५३८] तवतिगं छेदतिगं, मूलतिगं अणवट्ठणतिगं च ।

चरिमं च एगसरयं, पढमं तववज्जियं वितियं ॥

चू- असंचए तेरसं पदा इमे- असंचए उग्घायमासमावण्णस्सं पढमं मासो दिज्जति, वितियवारे उग्घायचउमासो दिज्जति, तइयवारे उग्घाय छमासतवं दिज्जइ । ते वि उग्घाततवे उग्घाता चेव

दिञ्जति ततो, परं तिन्नि वारा छेदं, ततो परं तिन्नि वारा मूलं, ततो परं तिन्नि वारा अणवद्, ततो परं “चरिमं” ति-पारं चियं तं । “एगसरगं” ति एक्कं वारं दिञ्जति । असंचए अनुग्घातिए वि एवं चेव तेरसपदा भाणियव्वा । ‘पढमं’ ति - असंचतितं एयं गयं । “तववज्जितं बितियं” ति-पढमतवदुगं जं तेन वज्जिय । “बितियं” ति संचतियं एक्कारसपदियं भवति । अहवा-“पढमतववज्जितं बितियं” ति-पढमतवदुगं जं तेन वज्जियं “बितियं” ति संचतियं एक्कारसपदियं भवति ॥

ते एक्कारस पदा संतिए, उग्घातिए इमे-

[भा. ६५३९] छेदतिगं मूलतिगं, अणवद्धतिगं च चरिममेगं च ।

संवट्टितावराहे, एक्कारस पदा उ संचइए ॥

चू- “संवट्टितावराहे” ति-जं ठवणारोवणप्पगारेण बहुमासेहिंतो दिणा घेतुं ते संवट्टिता एक्कं छम्मासियं निष्फातियं तं संवट्टितावराहो भण्णति, तं एक्कं दाउं ततो परं छेदादिगा पूर्ववत् । एवं संचइए उग्घातिए एक्कारसपदा, अनुग्घातिते वि एवं चेव एक्कारस पदा भवति ॥ एयं पच्छित्तं जे वहंति पुरिसा ते तिविहा इमे-

[भा. ६५४०] आततर परतरे वा, आततरे अभिमुहे य निक्खित्ते ।

एक्केक्कमसंचतिए, संचति उग्घातऽनुग्घाते ॥

चू- पढमो आयतरो परतरो वि । बितिओ आततरो नो परतरो । ततितो परतरो नो आततरो । अन्नो पुण अन्नतरतरं चउत्थं भणंति, सो य भद्दबाहुकयनिञ्जुतिअभिप्पाततो न सम्मओ ।

कम्हा ? उच्यते-जम्हा सो जइ इच्छियं करोति तो आयतरसमो दडुव्वो, अह वेयावच्चं करोति तो परतरसमो दडुव्वोति, तम्हा नत्थि चउत्थो पुरिसभेदो । जे पुण चउत्थ पुरिसभेदं भणति ते पुरिसभेदविकप्पोवलंभाओ अत्यतो उण अनंतगमंपज्जवत्तणतो अविरहियत्तणओय संभवतीत्यर्थः । एतेसिं इमं सरूवंपढमो सो तवबलिओ जाव छम्मासखमणं पि काउं समत्थो, तं च तवं करंतो आयरियाइवेयावच्चं पि करोति, सलद्धित्तणतो, तेन एस उभयतरो । आयतरो पुण तववलिओ वेयावच्चलद्धी ते नत्थि । परतरस्स पच्छित्तकरणे सामत्थं नत्थि वेयावच्चकरणलद्धी से अत्थि । चउत्थस्स पुण अन्नतरस्स तववेयावच्चेसु दोसु वि सामत्थं अत्थि, नवरं-जुगवं न सक्केति काउं, तवं करंतो वेयावच्चं न सक्केति, वेयावच्चं वा करंतो तवं न सक्केति, एवं अन्नतरतरो क्रमात् करोतीत्यर्थः । एत्थ जो उभयतरो आयतरो य एते दो वि नियमा पच्छित्तवहणाभिमुहा भवति, ततिए पुण जाव वेयावच्चं करोति ताव सपच्छित्ते निक्खित्ते कज्जति । एत्थ एक्केके पुरिसे पच्छित्तं जं वहंति तं वा निक्खित्तं । तं संचइयं वा पुणो एक्केक्कं दुविहं - उग्घातं अनुग्घातं ति ॥

एवं संखेवओ परूवितं । इदानिं एसेवत्थो सवित्थरो भण्णति । तत्थ जो पढमो उभयतरो ति तस्स आयरिया इमं दिट्ठंतं कप्पंति-

[भा. ६५४१] मास जुयल हरिसुप्पत्ती, सोइंदियमाइ इंदिया पंच ।

मासो दुगतिगमासो, चउमासो पंचमासो य ॥

चू- एक्को सेवगपुरिसो रायं उल्लगति, सो य राया तस्स वित्तिं न देति । अन्नया तेन राया कम्हि य कारणे परितोसिओ, ततो परं तेन रन्ना तस्स तुड्डणं पतिदिबसं सुवण्णमासतो वित्ती कता, पहणं च सेवत्थजुयलंदिन्नं । एवं तस्स उभयतरस्स दुहा हरिसो जातो, एक्कमेपायच्छित्तदानेन

अतियारमलिणो अप्पा सोहिओ, बितियं गुरुहं वेयावच्चं निज्जुत्तो निज्जरा मे भविस्सति ति । एवं सो पायच्छित्तं वहंतो वेयावच्चं करंतो अन्नं पि पायच्छित्तं आवज्जेज्ज ।

कहं ? उच्यते- सोइंदियमादीणं इंदियाणं पंचहं अन्नतरेण आतिग्गहणातो कोहीदीहिं वाऽऽपज्जेज्ज, तं पुण तोवं पणगादी जाव वीसतिरार्तिदियं, बहु पारंचियादिं, ओमत्थगपरिहामीए जाव मासियं, एत्थ थोवे बहुए वा आवण्णस्स भिन्मासो दिज्जइ ॥ कम्हा ? उच्यते-

[भा. ६५४२] तवबलिओ सो जम्हा, तेन व अप्पे वदिज्जेए बहुगं ।
परतरओ पुण जम्हा, दिज्जति बहुए वि तो अप्पं ॥

चू- जम्हा सो पायच्छित्ततवोकरणे धितिसंघयणबलितो “तेन व”त्ति-तेन किल कारणेण पणगादी अप्पं पि आवन्नस्स बहुभिन्मासो दिज्जति । जम्हा पुण सो आयरियादि परं वेयावच्चकरणेण अत्रे तारेइ तेन से पारंचियादि बहु पच्छित्तं आवन्नस्स थोवं भिन्मासो दिज्जति । थोवे बहुए वि आवण्णस्स भिन्मासदाणे कारणं भणियं - इंदियादीहिं पुणो पुणो आवज्जतस्सं आवत्तीकमो भण्णति- “मासो दुगति” पच्छद्धं, मासग्गहणेण भिन्मासो सगलमासो य गहिओ ॥

एतेसिं च भिन्मासादियाण आवत्तीदाणे इमं परिमाणं-

[भा. ६५४३] वीसऽड्डारस लहु गुरु, भिन्नाणं मासियाण आवण्णो ।
सत्तारस पन्नरस, लहुगुरुगा मासिया होंति ॥

चू- सो उभयतरगो पट्टावियपच्छित्तं वहंतो वेयावच्चं च करंतो जति थोवं बहुं वा उग्घायमनुग्घायं वा आयन्नो तो तस्स जति उग्घातितं पट्टवितं तो से उग्घातिते चेव भिन्मासो दिज्जति, जति पुणो वि आवज्जितो से पुणो वि भिन्मासो दिज्जति, एवं वीसं वारा भिन्मासो दायव्वो । जइ वीसातो परेण आवज्जेज्ज ततो से थोवे बहुए वा लहुमासो सत्तरवारा दिज्जति, एत्थ थोवं पणगादिभिण्णमासंतं, बहु पुण मासादिपारंचियं तं, एवं दुमासातिसु वि, हिट्ठळाणा थोवं उवरिमठाणा बहु भाणियव्वा ॥ सत्तरसण्हं मासियाण उवरि जतो पुणो वि आवज्जति तो ‘दुगतिगमासो’त्ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६५४४] उग्घातियमासाणं, सत्तरसेव य अनमुयंतेणं ।
नेयव्वं दोन्नि तिन्नि य, गुरुगा पुण होंति पन्नरस ॥

चू- दोमासियं पि उग्घातियं सत्तरसवारा दिज्जति, जइ पुणो वि आवज्जइ तो तेमासियं पि सत्तरवारा दिज्जति ॥

[भा. ६५४५] सत्तचउक्का उग्घाइयाण पंचेव होंतऽनुग्घाया ।
पंच लहुगा उ पंच उ, गुरुगा पुण पंचगा तिन्नि ॥

चू- सत्तरससु तेमासिएसु अइक्कंतेसु जति पुणो आवज्जति तो चउलहुअं सतवारा दिज्जति, तओ वि परं जइ पुणो वि आवज्जति तो पंचमासियं लहुअं वं ववारा दिज्जति, जइ पुणो आवज्जइ तो छल्लहुयं एक वारं दिज्जइ, एत्थ अन्ने पंचमासियठाणाओ उवरिं छम्मासियं न परूवित्ति, पंचमासितोवरि छेयातियं भणति, तं न भवति, जम्हा एस पच्छित्तवट्ठी अनंतरानंतरठाणवट्ठीए दिट्ठा तम्हा छम्मासियं वत्तव्वं । छम्मासोवरि जइ पुणो आवज्जति तो तिन्नि वारा लहु चेव छेदो दायव्वो । एस अविंसिट्ठो वा तिन्नि वारा छल्लहु छेदो ।

अहवा-जं चैव तवतियं तं चैव छेदतियं पि मासब्भंतरं चउमासब्भंतरं छम्मासब्भंतरं च, जम्हा एवं तम्हा भिन्नमासादिछम्मासं तेसु छिन्नेसु छेदतियं अतिक्रंतं भवति, ततो वि जति परं आवज्जति तो तिन्नि वारा मूलं दिज्जति । जइ पुणो वि आवज्जइ तो तिन्नि वारा अणवडुं दिज्जति । जइ पुणो आवज्जइ तो एक्कं वारं पारंघियं पावति । एवं असंचतियं उग्घातियं गतं । जइ पुण असंचतियं अनुग्घातिय पडुवियं तो एयाओ चैव अइक्कंतगाहाओ सिंघावलोयणेणं अनुसरियव्वा । इमेण अत्थेण सो चैव उभयतरगो पच्छित्तं वहतो वेयावच्चं करंतो आवज्जइ अप्यं बहुअं वा तो से गुरुओ भिन्नमासो दिज्जति । पुणो आवज्जंतस्स सो अट्टारसवारा दिज्जति । ततो परं पन्नरसवारा दिज्जति । ततो परं पन्नरसवारा मासियं गुरुअं दिज्जति । ततो परं पन्नरस्स चैव वारा दोमासियं गुरुअं दिज्जति । ततो परं पन्नरसवारा तेगासियं गुरुअं दिज्जति । ततो वि जइ परं आवज्जइ तो चउमासियं गुरुं पंचावारा दिज्जति । जइ पुणो वि आवज्जति पंचमासियं तिन्निवारा दिज्जति । जइ पुणो वि आवज्जइ तो एक्कं वारं छग्गुरुअं दिज्जति । जइ पुणो वि आवज्जइ तो छेदतियं, तोत मूलतिगं, ततो अणवडुतिगं, ततो परं एक्कंपारंघियं, एवं असंचतितं अनुग्घातितं ॥

एत्थ असंचतिते उग्घायानुग्घायावत्तिठाणलक्खणं इमं-

[भा. ६५४६] उक्कोसाउ पयाओ, ठाणे ठाणे दुवे परिहवेज्जा ।

एवं दुगपरिहाणी, नेयव्वा जाव तिन्नेद ॥

चू- उक्कोसा उग्घातिया वीसं भिन्नमासपदा भवंति, तेहिंतो दो पडिया, जाया अट्टारस ते उक्कोसा अनुग्घातियभिन्नमासा भवंति, एवं मास-दुमास-तिमास-चउम्मास-पंचमासठाणेषु ॥ एते आवत्तिठाणा भणिया- दोण्हं पुण एतेसिं इमेण विहिणा-

[भा. ६५४७] बारस दस नव चैव तु, सत्तेव जहन्नगाइ ठाणाइं ।

वीसऽट्टारस सत्तर, पन्नरहाणी मुनेयव्वा ॥

चू- ये सेसा वीसा भिन्नमासाणं अट्ट झोसिय पच्छद्धेण जुतेहिंतो झोसियति ते गहिया, पुव्वद्धेण झोसियसेसा गहिया ॥ के पुण झोसिज्जति इमे-

[भा. ६५४८] अट्टइ उ अवनेत्ता, सेसा दिज्जति जाव तु तिमासो ।

जत्थऽट्टकावहारो, न हीति तं झोसए सव्वं ॥

चू- वीसा भिन्नमासाणं अट्ट झोसिया सेसा बारस भवंति, एते वि बारस तहेव छम्मासा काउं दायव्वा । अट्टारसण्हं अट्ट झोसित्ता सेसा दस भवंति, एते दस तहेव छम्मासा काउं दायव्वा । सत्तरसण्हं अट्ट झोसित्ता सेसा नव भवंति, ते वि तहेव छम्मासा काउं दायव्वा । पन्नरसण्हं अट्ट झोसित्ता सेसा सत्त भवंति, ते वि तहेव छम्मासा काउं दायव्वा । वीसियादि अट्ट झोसित्ता सेसा बारसादिया जहन्नठाणा भाणियव्वा । जत्थ पुण अट्ट न पूरेज्ज जहा चउमासपंचमासेसु तत्थ सव्वं चैव झोसिज्जति । अट्ट ति - अट्टमासिया मज्झिमा तवभूमी, एतीए अनुग्गहकरणं ति अतो अट्टभागहारेण झोसणा कता, जे वारसादिया जहन्नठाणा ते वि ठयणारोवणप्पगारेण छम्मासे काउं सानुग्गहं निरनुग्गहं वा आरोविज्जति ॥ जतो भण्णति-

[भा. ६५४९] छहि दिवसेहि गतेहिं, छण्हं मासाण हीति पक्खेवो ।

छहि चैव य सेसेहिं, छण्हं मासाण पक्खेवो ॥

— एतीए पच्छद्धस्स इमो अत्थो-

[भा. ६५५०] जे ते झोसियसेसा, छम्मासा तत्थ पड्वित्ताणं ।
छद्विवसूणे छोदुं, छम्मासे सेसपक्खेवो ॥

चू- अड्डववहारे (भागहारे) कते जे तज्झोसियसेसा बारसादिया तेसु वि ठवणारोवणंप्पगारेण अधितं पडिसाडेत्ता जे निष्फतिणा छम्मासा ते तत्थ पड्वित्ताणंति “तत्थ” ति - जे ते पुव्वपड्विता छम्मासा ते छहिं दिवसेहिं ऊणा वूढा सेसा छद्दिना अच्छंति, तेसु चेव छसु दिवसेसु जे ते पच्छिमा छम्मासा तेसिं पक्खेवो कज्जति । किं वुत्तं भवति ? तेहिं चेव छहिं दिवसेहिं पच्छित्तेहिं पच्छित्तं छम्मासितं खमण ति, एवं दुल्लंघि ति संघयण ति-वसिऊणं पड्वित्ताणं सगलअनुग्गहकसिणं कतं भवति छहिं दिवसेहिं गहिएहिं ति ॥ एवं तस्स पुव्वद्धस्स इमं वक्खाणं-

[भा. ६५५१] अहवा छहि दिवसेहिं, कतेहि जति सेवती तु छम्मासे ।
तत्थेव तेसिखेवो, छद्दिनसेसेसु वि तहेव ॥

चू- जं छम्मासियं पड्वितं तस्स छदिवसा वूढा, तेहिं अन्ने छम्मासा आवण्णो ताहे पुव्वपड्विवियछम्मासस्स पंचमासा चउवीसं चदिवसा झोसिज्जति, तत्थ पच्छिमछम्मासा पक्खिपंति, त पि छद्विवसूणं वहति, एवं पि सगलानुग्गहकसिणं भवति । अह छसु दिवसेसु वूढेसु अन्नं छम्मासियं वहति तो निरमुग्गहं पच्छित्तं, एवं छद्दिना छच्च मासा भवति । छद्दिनसेसेसु तहेव ति-धितिसंघयणबलियस्स निरनुग्गहकसिणं भावेयव्वं । कहं ? उच्यते-जाहे छद्विवसूणा छम्मासा वूढा ताहे अन्नं छम्मासियं आवन्ना ते छद्दिणा झोसिता पच्छिमं छम्मासितं पड्वितं तं सव्वं वहति ॥

[भा. ६५५२] एवं बारस मासा, छद्विवसूणा उ जेड्डपड्वणा ।
छद्विवसगतऽनुग्गह, निरनुग्गह छागते खेवो ॥

चू- एवं कालतो बारसमासा छहिं दिक्सेहिं ऊणा “जेड्ड” ति उक्कोसा पड्ववणा भवति, अतो परं तवारिहे उक्कोसतरा नत्थि, एत्थ सानुग्गहनिरनुग्गहेसु वा इमो पच्छद्धनियमो-जं आदीए छहिं दिवसेहिं गएहि अन्नं छम्मासितं आरोविज्जति तं नियमा सव्वं साणुग्गहं । जं पुण अवसाणे छहिं दिवसेहिं सेसेहिं ते छद्विवसा झोसेत्ता अन्नं छम्मासियं आरोविज्जति तं पि नियमा निरनुग्गहक-सिणं । एवं अनुग्घातिए वि एवं ताव असंचयिए वि, उग्घातानुग्घाते (वि) एवं । नवरं-तस्स आदिमा तवा नत्थि, नियमा छम्मासियं आरोविज्जति, तं पि सानुग्गहणिरनुग्गहं पूर्ववत् ॥ एत्थ सानुग्गहनिरनुग्गहदाणे चोदगाह-

[भा. ६५५३] चोदेति गदोसे, दुब्बलबलिए य जाणए चक्खू ।
भिन्ने खंधगिम्मि य, मासचउम्मासिए चेडे ॥

चू- चोदगो भणति- “भगवं! तुब्भे रागद्वोसिया । कहं ?, उच्यते - जस्स छद्विवसूना छम्मासा झोसेह तम्मि भे रागो जाणइ ति, जहा एस बलवं वेयावच्चं करेउ वेयावच्चुवगारगहिया य सानुग्गहं पच्छित्तं देह । जस्स पुण पंचसु मासेसु चउवीसाए य दिनेसु वूढेसु छद्दिणे झोसेत्ता तवोखीणस्स वि अन्ने छम्मासे आरोवेह, तत्थे वि “जाणए” ति जाणह, जहा एस अतीवतवज्झोसितदेहो न सक्केति वेयावच्चं काउं तेन से निरनुग्गहं पच्छित्तं देह, एवं च करंता तुब्भे चक्खुमेंटं करेह, चक्खुमेंटा नाम एकं अच्छि उम्मिल्लेति, वितियं निमिल्लेति । एवं एकं सानुग्गहकरणेण जीवावेह,

बितियं निरनुग्गह करणेणं मारेह । किं च एक्कस्स किलाम पेक्खह, बितियस्स न पेक्खह” ति ।
आचार्याह - “भिन्न”त्ति पच्छद्धं, न वय रागद्वोसिया, सुणेहि अग्गिदिद्धंत - दोदारयदिद्धंतं च ।

“भिन्ने”त्ति जहा अग्गी अहरुत्तरेहि पाडित्तमेत्तो जति तम्मि महल्लकट्टपक्खेवो कज्जति तो सो ते डहिउं अपच्चलो सिग्घं विद्वाति - उज्जाति ति वुत्तं भवति । अह सो सहिणकट्टछगणमादीहिं चुन्नेहिं थोव थोवेहिं संधुक्किज्जति तो सो न विद्वाति, पच्छा जाहे खंधग्गी विपुलो जातो ताहे विउलं पि इंदनं डहिउं समत्थो भवति । एवं तस्स छसु मासेसु पट्टवियमेत्तेसु छसु दिवसेसु गएसु य जइ अन्नं छ्मासियं दिज्जति सो वि अहुणुब्भिन्नअग्गिच्च विद्वाइ - विसादं वा गच्छति, जस्स पुणु छट्ठिणसेसे पट्टविज्जति सो तवलद्धिबलाभिहाणो कतकरणत्तणतो न विद्वाति, पुणो वि विउलतववहणसमत्थो भवति, खंधग्गीवत् । अहवा-

इमो दुचेडदिद्धंतो । मासजातचेडो चउमासिओ य । तस्स जति मासजातचेडस्स जावतिओ चउमासजातचेडस्स पीहगादी आहारो तत्तिओ दिज्जति तो सो अतिमेत्ताहारेण अजीरंतेण विनस्सति। चउमासजातचेडस्स सिव जति मासजातचेडस्स जो आहारो तावत्तियमेत्तो दिज्जति तो सो वि अप्पाहारतणतो अप्पाणं न संघारेति, खिज्जति वा ।

एवं जस्स आदीए सानुग्गहं कतं सो मासितचेडतुल्लो असमत्थो बहुपच्छित्तं करेउं । जस्स अवसाने निरनुग्गहं सो वि चउमासियचेडतुल्लो पच्छित्तकरणसहो अप्पेण न सुज्जति । एवं अह्दं देताण रागो दोसो वा न भवति ॥ गतो आयपरतरो । इदानिं अन्नतरतरो, सो एयस्सेव अनुसरिसो ति काउं उक्कमेण भण्णति - तस्स इमं सरूवं ।

जाह दो कावोडीओ एकखंधेण वोहुं न सक्केति - तहा सो वि पच्छित्तं वेयावच्चं च काउं न तरति, सो य संचतियं असंचतियं वा आवण्णो गुरुण य वेयावच्चकरो नत्थि ताहे से तं आवन्नं निक्खित्तं कज्जति, गुरुणं ताव वेयावच्चं करंतो जं आवज्जति तं सेसं सव्वं झोसिज्जति, वेयावच्चे समत्ते तं निक्खित्तं वाहिज्जति, तं वहंतस्स जमावज्जति तं इमेण विहिणा दिज्जति-

[भा. ६५५४] सत्त चउक्का उग्घाइयाण पंचेव हंतऽनुग्घाता ।

पंच लहुगा उ पंच उ, गुरुगा पुण पंचगा तिन्नि ॥

[भा. ६५५५] सत्तारस पन्नारस, निक्खेवो होति मासियाणं पि ।

वीसड्डारस भिन्ने, तेन परं निक्खिवणया उ ॥

चू- एतेसिं अत्तो विचित्तवक्खाणसंभवातो बितियगाहापच्छाणुपुव्वीओ पुव्वं भणियव्वो, जति से असंचए उग्घातियं पट्टवियं तो पुव्वविहिणा लहू वीसं भिन्नमासा, ततो सत्तारस मासा लहु, एवं दुमासतिमासलहू वि, ताहे बितियगाहत्यो सत्त चउलहू, ततो पंच मासलहू, तिन्नि ततो छेदमूलणवट्ठतिगो पारंचियं चेक्कं । अह से अनुग्घातं पट्टवित्तं ताहे अट्टारस गुरुभिन्नमासा पन्नारस मासगुरुं एवं दुगतिगमासा-वि, ततो पंच चउगुरुं, ततो पंच मासगा तिन्नि गुरुगा, ततो तिन्नि छेदादी । एवं संचइए वि उग्घायाणुग्घाए, नवरं-आदिमत्तवा न दिज्जति । एत्थ वि अट्टगापहारादि पूर्ववत् ॥

एक्के आयरिया एवं वक्खाणंति । अन्ने पुण भणंति - अन्नतरतरे जो आयतरो तस्सिमं- सत्त चउक्का० गाहा । व्याख्येया पूर्ववत्, परतो से छेदादी । अन्नतरतरे जो परतरो तस्सिमं- सत्तारस

पन्नारस० गाहा । थोवे बहुए वा आवन्नस्स सत्तरस तेमासिया “निक्खेवो” ति पुव्वं दायव्वा, ततो दुमासिया सत्तरस, ततो मासिया सत्तरस, ततो भिन्नमासा लहू वीसं, निक्खिवियव्वा इत्यर्थः । अतो “परं”ति छेदादिअनुग्घातिए वि तिमासिया य पन्नरस भाणियव्वा अट्टारस भिन्नमासा । अतो परं छेदादी ॥ एवं अन्नतरतरगतो - इदानिं आयतरस्स वि पट्टवियं असंचतियं संचतियं वा, तं पि एक्कं उग्घातमनुग्घातं वा, तं वहंतो जति थोवं बहुं वा इंदियादीहिं आवज्जति तो इमं दानं-

[भा. ६५५६] आततरमादियाणं, मासा लहु गुरुग सत्त पंचेव ।

चउ तिग चाउम्मासा, ततो य चउव्विहो भेदो ॥

चू- आततरो जस्स वेयावच्चकरणलद्धी नत्थि, आदिसद्दातो परतरो य विही भणीहामि, तत्थ आततरे आवन्ने सत्तवारा मासिय लहुयं दिज्जति, जइ पुणो आवज्जति तो चत्तारि वारा चउलहुयं दिज्जति, जइ पुणो वि आवज्जइ तो छेदतियं, एवं मूलतियं, अणवट्टतितं, एक्कं पारंचियं । एवं अनुग्घातिए वि, नवरं-पंचवारा मासितं गुरुअं दिज्जति, तिन्नि वारा चउगुरुअं दिज्जति, “ततोय चउव्विहो भेदो” ति छेदमूलअणवट्ट पारंचियं, एत्थ छेदमूलअणवट्टा तिगतिगा दट्टव्वा, गतो आयतरो ॥

इदानिं परतरो, सो य जस्स वेयावच्चकरणलद्धी अत्थि सो य सब्बहा पच्छित्तस्स अतरो न भवति, जम्हा निव्वितितादिता तरति काउं तम्हा एत्थ वि एगखंधकावोडीदिट्ठतो भाणियव्वो, जं च आवन्नो स निक्खित्तं कज्जति, जाव वेयावच्च करेति, वेयावच्चं करंतो जं आवज्जति तं से सव्वं झोसिज्जति, वेयावच्चे समत्ते तं से पुव्व निक्खित्तं पट्टविज्जति । तं च वहंतस्स जइ इंदियादीहिं आवज्जति । तत्थ दाने इमातो दो गाहाओ परोप्परभाववक्खाणे भावट्टियाओ एगत्थाओ-

[भा. ६५६७] सत्त य मासा उग्घाइयाण छ च्चेव होंतऽनुग्घाया ।

पंचेव य चतुलहुगा, चतुगुरुगा होंति चत्तारि ॥

[भा. ६५५८] आवन्नो इंदिएहि, परतरए झोसणा ततो परेणं ।

मासा सत्त य छच्च य, पग चउक्कं चउ चउक्कं ॥

चू- तस्स परतरस्स संचइयासंचइयाए वा उग्घातानुग्घातीए वा पट्टविते पुणो थोवबहुए वा आवन्नस्स सत्त वारा मासियं लहुअं दिज्जति, पुव्वगमेणं पंचवारा चउलहुअं दिज्जति, ततो छेदतियं मूलतियं अणवट्टतियं एक्कंपारंचियं । अह अनुग्घातियं पट्टविय तो उग्घातियं अनुग्घातियं वा येवं बहुअं वा आवन्नस्स छव्वारा मासियं गुरुअं दिज्जति, चत्तारि वारा चउगुरुं दिज्जति, ततो छेदतियं मूलतियं एक्कं पारंचियं ॥ “झोसणा ततो परेणं”ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६५५९] तं चेव पुव्वभाणियं, परतरए नत्थि एगखंधादी ।

दो जोए अचएंते, वेयावच्चट्टिया झोसो ॥

चू- मासादि जाव छम्मासा तवं जो वोलिणी - तवेण नो सुज्जति ति वुत्तं भवइ, अणवट्टपारंचियतवाणि वा अतिच्छित्तो समाप्तेत्यर्थः । देसच्छेदं पि अतिच्छित्तो - तेन वि न सुज्जति ति तस्स वि मूलं, तवेण पावं सुज्जति ति । तवं जो न सदहति, अहवा - असदहमाणे ति मिच्छादिद्वी व्रतेषु ठवितो पच्छा सम्मत्तं पडिवन्नस्स सम्मं आउट्टस्स मूलं, जहा गोविंदवायगस्स।

तवबलितो जो तवेण न किलिस्सइ, तवं काहामि त्ति पडिसेवति तस्सम मूलं । छम्मासिएण वा तवे दिन्ने भणाति - समत्थो हं अन्नं पि मे देहि तस्स वि मूलं । छेदे वा दिज्जमाणे जस्स य परियागो म पूरेति इत्यर्थः । अहवा - छेद परियागा समञ्जुटंति । अहवा भणति - रातिनिओ हं बहुना विच्छित्तेण परियागो मे अत्थि दीहो तस्स वि परियागगच्चियस्स मूलं । दुब्बलो धितिसघयणेहिं तवं च काउमसमत्थो बहुं च आवन्नो तस्स वि मूलं । अपरिणामतो भणाति - जो सो तुब्भेहिं तवो दिन्तो एतेण नाह सुज्झो, तस्स वि मूलं । अधिरो जो धितिदुब्बलतणओ पुणो पुणो पडिसेवति, अबहुसुओ अगीयत्थो सो य अणवट्टुपारंचियं वा आवन्नो सव्वेसु एसु मूलं दिज्जति ॥

पुणरवि आयरिओ विसेसं दरिसिउकामो जं हेट्ठा भणियं तं पुणो चोदेति । इमं-

[भा. ६५६१] जह मन्ने एगमासियं, सेविऊण एगेण सो उ निग्गच्छे ।

तह मन्ने एगमासियं, सेविऊण निग्गच्छते दोहिं ॥

सू- आयरिओ भणति - आमं, एस मासियं पडुच्च आदिज्जगमो गहितो, एतेण सेसा वि गमा सूचिता । जहा मासं सेवित्ता मासे “निग्गच्छइ” - सुज्झति भणियं भवति, तहा मासं सेवित्ता दोहिं मासेहिं निग्गच्छति त्ति । एवं मासं सेवित्ता तिहिं निग्गच्छइ, मासं सेवित्ता चउहिं मासं सेवित्ता पंचहिं निग्गच्छइ, मासं सेवित्ता छेदेन निग्गच्छइ, मासं सेवित्ता मूलेण निग्गच्छइ, मासं सेवित्ता अणवट्टेण निग्गच्छइ मासं सेवित्ता पारंचिएण निग्गच्छइ ।

दो-मासियं सेवित्ता दोमासिएण निग्गच्छे, दोयासियं सेवित्ता जाव चरिमेण निग्गच्छे । तेमासितं सेवित्ता जाव चरमेण निग्गच्छे । एवं चउमासियाए वि सट्ठाणपरट्ठाणेहिं भाणियच्चं जाव चरिमेण निग्गच्छे । एवं पंचमासिए वि जाव चरिमेण निग्गच्छे । एवं छम्मासियाएवि जाव चरिमेण वि निग्गच्छे । छेदे वि जाव चरमेण निग्गच्छे । मूले वि जाव चरिमेण निग्गच्छे । अणवट्टुं सेवित्ता अणवट्टेण निग्गच्छे, अणवट्टुं सेवित्ता चरिमेण निग्गच्छे ॥ एवं विसमारोवणं दडु सीसो भणति - मासे सेविए जं मासं चेव देह तं आवत्ति समं दानं । जं पुण मासे सेविए दुमासो वि छेदादि देह तं कहं को वार हेतुः ? आचार्याह-

[भा. ६५६२] जिन निल्लेवण कुडए, मासे अपलिकुंचमाणे सट्ठाणं ।

मासेहिं विसुज्झिहिती, तो देंति गुरूवएसेण ॥

सू- जिना केवलिणो, जिनग्गहणा ओही मनपञ्जव चोइस दस नव पुव्वी य गहिता, एते संकिलेसविसोहीओ जाणिऊण अवराहनिप्फणं मासियं जाव निप्फणं वा दुमासादि जेण जेण विसुज्झति तं देंति, तत्थ मासारुहअज्जवसाणठिएण मासे पडिसेवि अपलिउंचियं आलोएमाणस्स सट्ठाणं ति मासं चेव देंति, अहवा - आलोएति पलिउंचियं दुमासादियाण वा जे अरिहा अज्जवसाण-ठाणा तत्थ य ठिएण मासो पडिसेवितो तो एस दुमासादिमासेहिं विसुज्झिहिउ त्ति ताहे जिना सुतववहारिणो वा गुरूवदेसेण अधिगं देंति पच्छित्तं ।

तत्थिमो दिट्ठतो - “निल्लेवण कुडए” त्ति, निल्लेवगो त्ति रयगो, स जहा - जलकुडेहिं वत्थं धोवति तहा दिट्ठतो कज्जति । अहवा - “लेवो” त्ति वत्थमलो, “कुडो” त्ति घडो जलभरितो, एत्थ चउभंगो इमेण विहिणा कायव्वो - एक्कं वत्थं एक्केण जलकुडेण णिल्लेवं कज्जति, एवं चउभंगो ॥

तत्थ पढमवितियभंगेसु वक्खाणं इमं-

[भा. ६५६३] एकुत्तरिया घडछक्कएण छेदाति होति निग्गमणं ।
एतेहिं दोसवुद्धी, उप्पज्जति रागदोसेहिं ॥

“एगुत्तरिया घडछक्कएण” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६५६४] अप्पमलो होति सुची, कोति पडो जलकुडेण एगेणं ।
मलपरिवट्ठी य भवे, कुडपरिवट्ठी य जाव छ तू ॥

चू- कोइ अप्पमलो पडो पविट्ठो एगेण जलकुडेण घरे चैव धोवति, गतो पढममंगो । इमो बितियभंगो “मलपरिवट्ठीय” ति, जो ततो वि मलिनतरो कठिनमलो वा दो वि दोहिं जलकुडेहिं धोव्वति, एवं जहा जहा मलपरिवट्ठी भवति तथा तथा एगुत्तरजलकुडपरिवुद्धी कज्जति, “जाव” अभिप्रेतार्थ, समेहिं जलकुडेहिं छहिं घडेहिं चैव धोव्वति ॥

“छेदादि होति निग्गमणं” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६५६५] तेन परं सरितादी, गंतुं सोधेति बहुतरमलं तु ।
मलनाणत्तेण भवे, आयंचण-जत्त-नाणत्तं ॥

चू- जे ततो वि मलिनतरा, सरित्त ति नदी, ताए गंतुं धोव्वति, आदिसद्दाओ हद-कूव-तडागादिसु । बितिगादिपदेसु जहा जहा मलनाणत्तं तथा तथा “अयंचणजत्तनाणत्तं” ति - आयंचणं नाम गोमुत्तं पसुलेंड ऊसादि उसमादी तम्मि नाणत्तं बहुतरं पधानतरं च करेति, जतो पयत्तो प्रयत्तो, तत्थ वि अच्छोडपिट्ठणादिसु प्रयत्ततरं करोतीत्यर्थः ॥

चरिमततियभंगेसु इमं वक्खाणं-

[भा. ६५६६] बहुएहिं जलकुडेहिं, बहूनि वत्थानि कानि यि विसुज्झे ।
अप्पमलाणि बहूनि वि, कानिति सुज्झति एगेणं ॥

चू- पुव्वद्धेण चरिमभंगो, पच्छद्धेण च ततियभंगो, सेसं कंठं । इदानिं चउभंगो वत्थजलकुडदिट्ठतो जा भणितो तस्स उवसंहारो भणति - “जस्स मासियं येन तं पडिसेवेत्ता” जो मासेण विसुज्झतीति तस्स मासं चैव देति । अन्नस्स पुण मासियं पडिसेवतो एतेहिं रागदोसेहिं तिव्वतरेहिं बहुतरा उप्पज्जति, “दोसवट्ठी” ति-कम्मवट्ठी, तव्विसुद्धं बहुतरं पच्छित्तं दुत्ति-चउ-छम्मासियं वा देति । अन्नस्स मासिए ति - रागदोसज्झवसाणासेविए सरितादिसरिच्छेव बहुतरं छेदादि ॥ भगवं ! सेजहा से रागदोसवुद्धीतो पच्छित्ते वुद्धी दिट्ठा । किमेवं रागदोसहानीतो पायच्छित्ते हानी ? इत्याह-

[भा. ६५६७] जह मन्ने दसमं सेविऊण निग्गच्छे तु दसमेणं ।
तह मन्ने दसमं सेविऊण एगेण निग्गच्छे ॥

चू- “दसमं” ति-पारचियं तं सेवित्ता तेनेव “निग्गच्छइ” ति-विसुज्झतीत्यर्थः । तथा दसमं सेवित्ता नवमेण निग्गच्छइ, नवमं - अणवट्ठं ? “आमं ति अनुमयत्थे भवति । अन्ने भणंति - “एगेण निग्गच्छे”, “एगेणं” ति मासेणं । एत्थ ओवुद्धीए अणवत्थातिता सव्वे दट्ठव्वा जाव पणगं णिव्वितियं वा ॥ अपरितुष्टमनाः शिष्यः पुनरप्याह- “बहुसुत्तं दिट्ठं बहुसु मासेसु पडिसेवितेसु अपलिउंचिय आलोएमाणस्स मासो चैव दिट्ठो, नो बहूणि मासियाणि सेवित्ता सुत्तेणेव बहू मासा दिन्न ति । अतो पुच्छा इमा-

[भा. ६५६८] जह मन्ने बहुसो मासियाणि सेवित्तु एणेण निग्गच्छे ।
तह मन्ने बहुसो मासियाइ सेवित्तु बहूहि निग्गच्छे ॥

चू- अत्राप्याचार्येण आम इत्यनुमतार्थवक्तव्यं, किं बहुना रागदोसावस्त्रित्तो एकेकावलिद्वाने
सव्यपच्छित्तारोवणद्वाना दद्वव्वा ॥ इहापि केचित्तु बहुससूत्रे प्रत्येकार्थे इमं गाथाद्वयं पठति-

[भा. ६५६९] एगुत्तरिया घडछक्कएणं छेदादि होति निग्गमणं ।
एएहि दोसवद्दी, उप्पज्जति रागदोसेहिं ॥

[भा. ६५७०] जिननिच्छेवणकुडए, मासे अपलिकुंचमाणे सद्धानं ।
मासेहि विसुज्झिहिती, तो देति जिनोवएसेणं ॥

चू- इह एयासु पच्छित्तवुद्दी भाणिऊण पूर्ववत् पुणो एतासु चेव हानी भाणियव्वा इति ।
पुनरप्याह चोदक-

[भा. ६५७१] पत्तेयं पत्तेयं, पदे पदे माणिऊण अवराहे ।
तो केन कारणेणं, हीनब्भहिया व पड्वव्वण्णा ।

चू- सुत्तपदेसु पत्तेयं अवराहे भणिऊणं पच्छित्तं च ततो किं पुणो अत्येणं थोए बहुयं, बहुए
वा थोवपच्छित्तं तेह, सव्वहा वा झोस करेह, एतीए हीणब्भतियपड्ववण्णाए को हेतु ॥ आचार्याह-

[भा. ६५७२] मन परमोहि जिनं वा, चोद्दस दसपुव्विं च नवपुव्विं ।
थेरेव समासज्जा, उणऽब्भहिया व पड्ववण्णा ॥

चू- ते परमोहिजिणादिया पच्चक्खणाणिणो, पच्चक्खं रागदोसहाणी बुद्दी वा पेक्खंति, कम्मबंधो
य न दव्वपडिसेवमाणुरूवो रागदोसाणुरूवो भवति अतो पच्चक्खणाणिणो रागदोसानुरूवं हीनमहियं
वा पड्ववयंति-ददतीत्यर्थः । शिष्याह - “प्रत्यक्षज्ञानिनां युक्तमेतत्, ये पुनः स्थविरास्ते कथं
रागद्वेषवृद्धिं पश्येयुः” । आचार्याह - हानिं ताव इमेण आगारभासितेणं थेरा जाणंति ॥

[भा. ६५७३] हा दुट्ठ कयं हा दुट्ठ कारियं दुट्ठ अनुमयं मे त्ति ।
अंतो अंतो डज्जति, पच्छात्तावेण वेवंतो ॥

चू- प्राणातिपातादि कृत्वा उत्तरं कालं अंतः पश्चात्तापकरणेन च दह्यते, तत् पश्चात्तापकरणेन-
वेपते कंपतेत्यर्थः । अत्रोदाहरण गोव्यापादकवत् ॥ बुद्धिं पुण इमेहिं जाणंति-

[भा. ६५७४] जिनपन्नत्ते भावे, असद्वहंतस्स पत्तियं तस्स ।
हरिसं वि व वेदंतो, तथा तथा वहते उवरिं ॥

चू- जिनेहिं जीवादिका भावनाः प्रकर्षेण प्रतिभेदेन वा श्रोतृजने ज्ञापिता ये ते प्रतिज्ञापिता
तेषुः अश्रद्धधानं जहा जमालीवत् । न पत्तियं अपत्तियं तेसु जिनपन्नत्तेसु वि अप्रीतिं कुर्वाणस्येत्यर्थः ।
सर्वथा वा अप्रतिपत्ति अपत्तियं वा तं महानिधिलाभहर्षमिव वेदतो, अहवा-हर्षगतमिव पापं
कुरुतो तच्छरणहर्षतो वेपते च यथा । यथा स्वचित्तेन जनाभिस्तुतो वा हर्ष गच्छति तथा परकृति-
स्थितिप्रदेशानुभावा उपरुपरि करोति वर्धयतीत्यर्थः । अत्रोदाहरण सिंहव्यापादकवत् ॥

इदानि पंचमच्छद्द सुत्ताणं इमो संबंधो भणति - निसीहस्स पच्छिमे उद्देसगे तिविहभेदा सुत्ता
तंजहा - आवत्तिसुत्ता, आलोयणविधिसुत्ता, आरोवणा सुत्ता य । एएसिं एक्केके भेदे दस दस
सुत्ता, सव्वे तीसं सुत्ता, तत्थ आवत्तिसुत्ता जे दस तेसिं चउरो सुत्तेणेव भणिता । इमे अत्थतो छ

भाणियव्वा तं जहा - सातिरेगसुत्तं १ बहुसो सातिरेगसुत्तं २ सातिरेगसंजोगसुत्तं ३ बहुसो सातिरेगसंजोगसुत्तं ४ नवमं सगलस्स सातिरेगस्स य संजोगे सुत्तं ५ दसमं बहुसस्स बहुससाइरेगस्स य संजोग सुत्तं ६ एवं एतेसु दससु आवत्तिसुत्तेसु भणिएसु तेनेव विहिणा दस आलोयणासुत्ता भाणियव्वा, तेसु वि आदिमेसु अड्डसुत्तेसु अत्थतो भणिएसु इमं नवमसुत्तं । तत्थ वि अत्थतो एग-दुग-तिगसंजोगेसु भणिएसु इमं चउक्कसंजोगे अंतिल्लचउक्कसंजोगसुत्तं-

मू. (१३८२) जे भिक्खू चाउम्मासियं वा साइरेगचाउम्मासियं वा पंचमासियं वा साइरेगपंचमासियं वा एएसिं परिहारद्वाणाणं अन्नयरं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा-अपलिउंचिय आलोएमाणस्स चउम्मासियं वा, साइरेगं वा पंचमासियं वा, साइरेगं वा । पलिउंचिय आलोएमाणस्स पंचमासियं वा साइरेगं वा, छम्मासियं वा, तेन परं पलिउंचिए वा अपलिउंचिए वा ते चेव छम्मासा ॥

चू- इदानिं छट्ठं बहुससुत्त च उच्चारियव्वं, तं च दसमेसु चउक्कसंजोगे अंतिल्लचउक्कसंजोगे सुत्तं इमेण विहिणा उच्चारियव्वं-

मू. (१३८३) जे भिक्खू बहुसो वि चाउम्मासियं वा बहुसो वि साइरेग चाउम्मासियं वा बहुसो वि पंचमासियं वा, बहुसो वि साइरेगपंचमासियं वा एएसिं परिहारद्वाणाणं अन्नयरं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अपलिउंचिय आलोएमाणस्स बहुसो वि चाउम्मासियं वा बहुसो वि साइरेगं वा, बहुसो वि पंचमासियं वा, बहुसो वि साइरेगं वा पलिउंचिय आलोएमाणस्स बहुसो वि पंचमासियं वा बहुसो वि साइरेगं वा, बहुसो वि छम्मासियं वा तेन परं पलिउंचिए वा अपलिउंचिए वा ते चेव छम्मासा ॥ (एतेसि आलोयणसुत्ताणं अतो पूर्ववत् । इमो विसेसो-)

[भा. ६५७५] एत्तो निक्कायणा मासियाण जह गोसणं पुहविपालो ।

दंतपुरे कासीया, आहरणं तत्थ कायव्वं ॥

चू- “एत्तो” ति अतः परं आलोयणाविहाणं भण्णइ । “निक्कायणा” नत्तमासादि पडिसेवितं जाव आलोयणारिहस्स न कज्जति ताव अनिक्कातियं भण्णति । अधवा - तं मासादि पडिसेवितं आलोयणाविहीए गुरवो नाउं जं मासातिआरोवणाए वि हीनधियाए वा जहारुहाए आरोवणाए आरोवयंति तं निक्कातितं भण्णइ । अथवा-केरिसस्स आलोइज्जइ ति एवं इमेण दिट्ठंतेण निक्काइज्जइ ।

“दंतपुरं दंतवक्के, सच्चवती दोहले य वणयरए ।

धनमित्त-धनसिरीए, पुमसिरी चेव दढमित्ते ॥

जारिसस्स आलोइज्जति तत्थोदाहरणं इमं- दंतपुरं नगरं, दंतवक्को राया, तस्स सच्चवती देवी । तस्स दोहलओ- “जति हंसच्चदंतमए पासाए कीलिज्जा ।” रन्नो कहियं । रण्णा अमच्चो आणत्तो- “सिग्घं मे दंते उवड्डवेसि ।” तेन वि नयरे धोसावितं- जो रन्नो दंते कीणति न देति वा घरे संते तस्स सारीरो दंडो । तत्थ नगरे धनमित्तो सत्थवाहो, तस्स य दो भज्जाओ-धनसिरी पउमसिरी य । अन्नया तासिं दोण्ह वि भंडणं जातं । तत्थ धणसिरीए पउमसिर भणिया-किं तुमं गव्वमुव्वहसि ? किं तए सच्चवतीए अहिगो दंतमओ पासादो कतो ?

ताहे पउमसिरीए असग्गाहो रहित्तो- “जति मे दंतमओ पासादो न कज्जति, तो मे अलं जीविएणं ।” न देति धनमित्तस्स आलावं । तस्स वयंसो दढमित्तो नाम । तस्स कहियं । तेन

भणिया - “अहं ते कालहीणं इच्छं पूरेमि” छड्ढाविया असग्गहं । ताहे सो दढमित्तो वनचरादीए सम्माणसंग्हिए करेति । तेहिं भणियं - “किं आनेमो, किं वा पयच्छामो” । तेन भणियं - “दंते मे देह” । तेहि य ते दंता खडपूलगेहि गोविता । सगडं भरियं, नयरद्वारे य पविसिज्जंताणं गोणाऽऽकह्तितो दंतो पडिओ, “चोरो”त्ति सहोडो वनचरो गहितो ।

रायपुरिसेहिं पुच्छिज्जति कस्सेते दंता, सो न साहति । एत्थंतरे दढमित्तेण भणियं-“मम एए दंता, एस मे कम्मकरो ।” वनचरो मुक्को, दढमित्तो गहितो । सो रन्नातो पुच्छित्तो-“कस्सेते दंता ?” सो भणति “ममं” ति । एत्थंतरे दढमित्तं गहियं नाउं धनमित्तो आगतो । रन्नो पुरतो भणाति- “मम एते दंता, मम दंडं सारीरं वा निग्गहं करेहि” ति । दढमित्तो वि भणाति- “अहमेयं न जाणामि, मम संतिता दंता, मम निग्गहं करेहि” ति, एवं ते अन्नुण्णावराहरक्खणद्विया निरवराही रन्ना भणिया - “अभओ । भूयत्थं कहेह ।” तेहिं सब्बं जहाभूयं कहियं । रन्ना तुड्ढेण मुक्का, उस्सुंका । जहा सो दढमित्तो निरवलावी अवि य मरणमब्भुवगतो न य परावराहो सिद्धो, तथा ऽऽलौयणारिहेण अपरिसाटिणा भवियव्वं । जहा सो धनमित्तो भूयत्थं कहेति ममेसोवराहो ति एवं आलौयणेणं मूलुत्तरावराहा अपलितुंचमाणे जहद्विया कहेयव्वा ॥

पंचमे य सुत्ते इमो य विसेसो दंसिज्जति-

[भा. ६५७६] पनगातिरेग जा पणवीससुत्तम्मि पंचमे विसेसो ।

आलौयणारिऽऽहालौयओ य आलौयणा चेव ॥

- एतीए पुव्वच्छस्स इमं वक्खाणं-

[भा. ६५७७] अहवा पणएणऽहिओ, मासो दसपक्खवीसभिन्नेणं ।

संजोगा कायव्वा, लहुगुरुमासेहि य अणेगा ॥

चू- “अहवे” त्ययं विकल्पवाची । कः पुनः विकल्प ? , उच्यते-पणगातिता ठाणा अतियारतो व निष्फण्णा-भावओ वा निष्पन्ना भवंतीत्यर्थः । पंचमे सुत्ते इमो विसेसो-मासो लहुपनगदसगातिरित्तो य कायव्वो, एवं दस पन्नरस वीसं भिन्नामासातिरित्तो य । एवं दोमासादिया वि पनगादियातिरित्ता कायव्वा । पुणो पनगादिएहिं लहुमीसगसंजोगसुत्ता कायव्वा, इमेण विहिणा-जे भिक्खू गुरुगलहु-गपणगातिरेगमासियं परिहारद्वणं इत्यादि । जे भिक्खू लहुगपनगदसगातिरेगमासितं परिहारद्वणं इत्यादि । जे भिक्खू लहुगपनगगुरुदसगसातिरेगमासियं परिहारद्वणं इत्यादि । एवं मासियं लहुपनगं च अमुयंतेण भाणियव्वं जाव गुरुभिन्नमासो ति । ततो मासियं गुरुपनगं च अमुयंतेण भाणियव्वं जाव गुरुभिन्नमासो ति । एवं मासियं अमुयंतेण पनगादियाण सव्वे दुगसंजोगा भाणियव्वा । ततो मासिगस्सेव पनगादियाण सव्वे तिगसंजोगा चउक्कादिसंजोगा य जाव दसगसंजोगो ताव सव्वे भाणियव्वा ।

ततो मासगुरुं अमुचंतेण पण दसग पन्नरस वीसभिण्णमासंताण लहुगुरुभेदभिन्नाण दुगादिसंजोगा जाव दसगसंजोगा ताव सव्वे कायव्वा । एवं दोमासियादिठाणेसु वि लहुगपनगादीयाण सव्वे संजोगा कायव्वा । एवं अनेगा संजोगा भवंतीत्यर्थः । एवं पंचमे विसेसो उवउज्जिय सवित्थरतो भाणियव्वो । इमे य एत्थ पंचमे सुत्ते आलौयणारिहा भाणियव्वा-

आयारवं आहारवं, ववहारोव्वीलए पक्कुव्वी य ।

निज्जवगवायंसी, अपरिस्सावी य अट्टमए ॥

पंचविहं आयारं जो मुणइ आयरइ वा सम्मं सो आयारवं । आलोइज्जमाणं जो सम्भेदं सच्चं अवधारैति सो आहारवं । पंचविहं आगमादि ववहारं जो मुणइ सम्मं सो ववहारवं । आलोययं गूहंतं जो मुहुरादिवयणपयोगेहिं तहा भणइ जहा सम्मं आलोएति सो उव्वीलगे । आलोइए जो पच्छित्तं कारवेति सो पकुव्वी । जहा निव्वहइ तहा पायच्छित्तं कारवेति सो निज्जवगे । अनालोएतस्स पलिउंचंतस्स वा पच्छित्तं च अकरंतस्स संसारे जम्मणमरणादीदुल्लभबोहीयत्तं परलोगावाए दरिसेति, इहलगे च ओमासिवादी, सो अवायदंसी । आलोइयं जो न परिस्सवति अन्नस्स न कहेति ति वुत्तं भवति सो अपरिस्सावी । एरिसो आलोयणारिहो ।

इमेरिसो आलयगो - “जाती कुल” गाहा । जातीए कुलेण य संपन्नो अकिच्चं न करेति ॥ १ ॥ काऊण वा सम्मं कहेति ॥ २ ॥ विनीयो निसेज्जादिविणयं सच्चं करेति, सम्मं च आलोएति ॥ ३ ॥ नाणी नाणानुसारेण आलोएइ ॥ अमुगसुतेण वा मे पच्छित्तं दिन्नं सुद्धो अहमिति दंसणेण सद्वहति ॥ ५ ॥ एवं चारित्तं भवति, संपन्नो पुणो अतियारं न करेति, अनालोतिए वा चरित्तं नो सुज्जति ति सम्मं आलोएइ ॥ ६ ॥ खमादिजुत्तो खमी, गुरुमादीहिं वा चोतितो कहे ति फरुसं न भणति, सम्मं पडिवज्जति, जं पच्छित्तं आरोविज्जति त सम्मं वहतीति ॥ ७ ॥ दंतो इंदिय नोइंदिएहिं वा दंतो ॥ ८ ॥ अपलिउंचमाणो आलोएति वहति वा अमायी ॥ ९ ॥ आलोएत्ता नो पच्छा परितप्पइ, दुद्ध मे आलोइयं ति अपच्छायावी ॥

एरिसगुणजुत्तो आलयगो । इमे आलयगस्स आलयणादोसा-

“आगंपइत्ता अनुमाणइत्ता, जं दिट्ठं बायरं च सुहुमं वा ।

छन्नं सद्दाउलगं बहुजन अब्वत्त तस्सेवी” ॥

वेयावच्चकरणेहिं आयरियं आराहेत्ता आलोयणं दैति ॥ १ ॥ “चरमं थोवं एस पच्छित्तं दाहिति न वा दाहिति” पुव्वामेव आयरियं अनुणेति - “दुव्वलो हं थोवं मे पच्छित्तं देज्जह” ॥ २ ॥ जो अतियारो अन्नेण कज्जमाणो दिट्ठो तं आलोएति, इयरं नो आलोएति ॥ ३ ॥ “बायरं” - महंता अवराहा ते आलोएत्ति, सुहुमा नो ॥ ४ ॥ अहवा - सुहिमे आलोएति, नो बायरे । जो सुहुमे आलोएति सो कहं बायरे न आलोएति, जो वा बायरे स कहं सुहुमे नालोए ति ॥ ५ ॥ “छन्नं” ति - तहा अवराहे अप्पसद्वेण उच्चरइ जहा अप्पणा चेव सुणेति, नोगुरु ॥ ६ ॥ “सद्दाकुलं” ति - महंतेण सद्वेण वा आलोएति जहा अगीयातिणो वि सुणंति ॥ ७ ॥ बहुजनमज्जे वा आलोएति, अहवा एकस्स आलोएति पुणो अन्नेसिं आलोएति ॥ ८ ॥ “अव्वत्तो” अगीयत्थो तस्स आलोएति ॥ ९ ॥ “तस्सेव” ति - जो आयरिओ तेहिं चेव अवराहपदेहिं वइति तस्सालोएति, “एस मे अतियारतुल्ले न दाहिति, न वा मे खरंटेहिति” ॥ १० ॥ ति ॥ इदानिं आलोयणविधी भण्णति-

[भा. ६५७८]

आलोयणाविहाणं, तं चेव दव्वखेत्तकाले य ।

भावे सुद्धमसुद्धे, ससणिद्धे साइरेगाइं ॥

धू- आलोयणाविहाणं जं पढमसुत्ते वुत्तं तं चेव सच्चं सवित्थरं इह दव्वखेत्तकालभावेहिं पडिसेवितं भाणियच्चं, पसत्थेहिं वा दव्वखेत्तकालभावेहिं आलोएयच्चं पडिसेवितं पुण भावतो सुद्धेण वा असुद्धेण अप्पच्छिन्ती सप्पच्छिन्ती वा । असुद्धेण सपायच्छित्तं, तं च पायच्छित्तं इह सुत्ते सातिरेगमासो केण भवति ?, उच्यते- “ससणिद्धे सातरेगा” इति ॥ अस्य व्याख्या-

[भा. ६५७९] ससणिद्ध बीयघट्टे, काएसुं मीसएसु परिठविते ।

इतर सुहुमे सरक्खे, पनगा एमादिया होंति ॥

चू- ससणिद्धेहिं हत्थमत्तेहिं भिक्खं गेण्हंते पनगं, एवं जति बीयसंघट्टपरित्त्तिकाएसु वा मीसेसु परंपरट्टवियं इतरट्टवियं वा सुहुमपाहुडियं वा ससरक्खेहिं वा हत्थमत्तेहिं गेण्हति । एवमादिअवराहेसु पनगं भवइ । एत्थइमं निदरिसणं-सागारियपिंडं ससणिद्धहत्थेहिं गेण्हंतो सातिरेगमासियं भवति, एवं परित्तकायं अनंतरनिक्खित्तं बीयसंघट्टं च गेण्हंतो, एवमादिमासियं अवराहो पनगातिरित्तो मासो भवति ॥ तं च आलोयणारहो इमेण विहिणा जाणइ देति वा-

[भा. ६५८०] ससणिद्धमादि अहियं, तु परोक्खी सो उ दंति अहियं तु ।

हीनाहिय तुल्लं व, नाउं भावं च पच्चक्खी ॥

चू- जो परोक्खनाणी आलोयणारिहो सो आलयगमुहाओ पनगातिरित्तं मासं सोच्चा पनगातिरित्तं चेव मासं देति, जो पुण पच्चक्खाणाणी सो पनगातिरित्ते वि मासे आलोइए रागदोसभावाणुरूवं कम्मबंधं जाणिऊणं हीनं अहियं वा पडिसेवणतुल्लं वा पायच्छित्तं देइ । इदानिं आलोयणसुत्ते वि जाहे सगलसुत्ता, बहुससुत्ता वा, सगलसजोगसुत्ता, बहुससंजोगसुत्ता य, एते चउरो सभेदा भणिया भवन्ति - ताहे जे पुव्वनिद्धिद्धा पंचम-छट्ट-सत्तम-अट्टमसुत्ता, ते अत्थतो भणामि । तत्थ पंचमं इमं - “जे भिक्खू सातिरेगमासियं परिहारट्टाणं । सातिरेगबिमासियं परिहारट्टाणं । सातिरेगतिमासियं परिहारट्टाणं । सातिरेग चउमासियं परिहारट्टाणं । सातिरेग पंचमासिय परिहारट्टाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा । अपल्लिउंचियं आलोएमाणस्स-

साइरेगमासियं साइरेगदोमासियं साइरेगतिमासियं साइरेगचउमासियं । साइरेगपंचमासियं पल्लिउंचिय आलोएमाणस्स साइरेगदीमासित्तं, सातिरेगतिमासित्तं । सातिरेगचउमासित्तं सातिरेगपंचमासियं च” । एते पंच सामण्णसुत्ता । एवं पंच सातिरेगउग्घातियाण वि भाणियब्बा, सातिरेग अनुग्घातियाण वि पंच, एते पन्नरस वि पंचमं सातिरेगसुत्तं । एवं चेव छट्टं सुत्तं बहुसाभिलावेण नेयव्वं । इदानिं एतेसिं चेव दोण्ह वि सुत्ताणं पत्तेयं पत्तेयं संजोगा कायब्बा, जह पढमबित्तियसुत्तेसु तथा कायब्बा, ताहे सत्तमट्टमा सुत्ता भवन्ति । सत्तमे सुत्ते नव सुत्ता एगट्टा र भवन्ति । सातिरेगसगलसुत्ताणं संजोगसुत्ताणं सव्वसुत्तपिंडियं च उप्पन्नं सुत्तसहस्सं । बहुससातिरेगसुत्तेसु वि एवं चेव त्तिया भवन्ति । एते सव्वे एकतो पिंडिया एकवीसं सकाय अट्टतरा, मूलुत्तरेहिं गुणिया बायालीसं सता सोलसुत्तरा । दम्पकप्पेहिं गुणित्ता अट्टसहस्सा चउरो य सता बत्तीसा भवन्ति । एवं आइमेसु चउसु सुत्तेसु अट्टसहस्स चउरो य सता बत्तीसा भवन्ति । अट्टसुवि सुत्तेसु सव्वग्गं सोलससहस्सा अट्टसता चउसट्टा भवन्ति । एति त्ति आवत्ति सुत्ता आलोयणासुत्तेसु वि एत्तिया चेव, आरोवणसुत्तेसु वि एत्तिया चेव, तन्हा एस रासी तीहिं गुणित्तो पन्नासं सहस्सा पंच सता बानउआ भवन्ति ॥ इदानिं नवमं सुत्तं तं च सगलाणं साहियाण य संजोगे भवति, तत्थ आदिमा चउरो सगलसुत्ता पंचमादिया अट्टता चउरो साहियसुत्ता । एतेसिं सगलसाहियाणं संजोगविधिप्रदर्शनार्थमिदमाह-

[भा. ६५८१] एत्थ पडिसेवणाओ, एक्कग-दुग-तिग-चउक्क-पणएहिं ।

छक्कग-सत्तग-अट्टग-नवग-दसहिं च नेगाओ ॥

चू- 'एत्थं' ति सगलसाहियसंजोगसुत्ता णवमे पडिसेवणप्पगारा इमे एगादिया दस य, तेहिं कायव्वा, तं जहा- मासितं, सातिरेगमासितं । दोमासितं सातिरेगदोमासितं । तेमासितं, सातिरेगतेमासितं । चउमासितं, सातिरेगचउमासितं । पंचमासितं, सातिरेगपंचमासितं । एतेसिं उच्चारणविधी इमा- जे भिक्खू मासियं परिहारद्वाणं सेसं पूर्ववत् । जे भिक्खू सातिरेगमासियं जाव अपलिउचियं आलोए, सातिरेगमासियं । जे सातिरेगदोमासियं जाव अपलिउचियं आलोए सातिरेगदोमासियं । एवं तेमासियादिया वि वत्तव्वा एगादिसंजोगा भाणियव्वा ॥

जहासंखं च तेसिं एगादियाणं इमे आगयफला-

[भा. ६५८२] दस चेव य णयाला वीसा य सयं च दो दसहिगाइं ।

दोन्नि सया बावन्ना, दसुत्तरा दोन्नि य सताओ ॥

[भा. ६५८३] वीसा य सयं णयालीसा दस चेव होंत एक्को य ।

तेवीसं च सहस्सं, अदुव अनेगाउ नेआओ ॥

चू- एत्थ करणोवाओ इमो-एगादेगुत्तरिया पदसंखपमाणओ ठवेज्जाहि, गुणगारा जस्स जेतियाणि पदाणि ते एगुत्तरवद्धिता ठवेऊणं तेसिं हेट्ठा तानि चेव विवरीयाणि ठवेयव्वाणि ।

एत्थ उवरिमा गुणगारा हिट्ठिमो रासी भागहारो, तेसिं हेट्ठाओ विवरीओ । एत्थ एक्कगसंजोगं इच्छंतेणं अनं सगलख्वं ठवेऊणं अंतिल्लेण दसगुणकारण गुण्यव्वं, ताहे अतिल्लेण एक्कभागहारेण भागो हायव्वो, भागहारभागलद्धं दस, एतेसिं एक्कसंजोगा दस लद्धा, एते एगंते ठविया । दुगसंजोगं इच्छंतेण एते दस नवहिं गुणिता दोहिं भागेहितो लद्धा, दुगसंजोगा णयालं, एवं ठाणद्वाणे पडिरासियगणियहियभागलद्धफला जाणियव्वा । तिगसंजोगे वीसुत्तरं सयं, चउक्कसंजोगे दो सता दसुत्तरा, पंचसंजोगेण दो सता बावन्ना, छक्कगसंजोगे दो सया दसुत्तरा, सत्तगसंजोगे सयं वीसुत्तरं, अट्ठगसंजोगेण णयालीसं नवसंजोगेण दस, दससंजोगेण एक्को, सब्वेसिं संखेवो तेवीसं सहस्सं । "अदुव" ति अहवा - "अनेगाउ" ति अनेगे पडिसेवणादिसुत्तभेदा नेयव्वा ज्ञेया वा । कहं ? एते सामण्णतो भणिया, एते चेव उग्घायानुग्घाते मूलुत्तरदप्पकप्पेहिं गुणे-यव्वा । अधवा - तीसपदाण इमा रयणा कायव्वा, तंजहा - मासियं पंचदिणा तिरेगमासियं, दसदिनाइरेगमासियं, पनरसदिनाइरेगमासियं, बीसदिनातिरेगमासियं, भिण्णदिनातिरेगमासियं, एवं दुमासे तिमासे चउमासे पंचमासे य एक्केके छद्वाणा कायव्वा । एते पंच छक्कातीसं ठाणा । एतेसु वि करणं पूर्ववत् कायव्वं । सव्वागयफलाण संपिडियाण इमा सुत्तसंखा भवति-

कोडिसयं सत्तऽहियं, सत्तत्तीसं व होंति लक्खाई ।

ईयालीस सहस्सा, अट्ठसया अहिय तेवीसा ॥

एत्थ वि सामण्णुग्घातानुग्घातमीसमूलुत्तरदप्पकप्पभेदभिन्ना कायव्वा । नवरं - जत्थ मीसो तत्थ उग्घातिया संजोगा एगादिया ठवेउं अनुग्घातिया वि एगादिसंजोगा पुढो ठवेउं, ताहे उग्घायएक्कगसंजोगेण सब्वे एगादिअनुग्घाता जोगा गुणिता । एवं मीसगसंजोगे एक्कगसंजोगफला भवति, एवं दुग-तिग-चउक्क पंचकसंजोगेहिं गुणिता दुगादी सफला भवति, एएण लक्खणेण सब्वत्थ मासफला आणेयव्वा, इमं निदिरसणं-उग्घातियस्स दसहिं एक्कगजोगेहिं दस अनुग्घाता

गुणिया हवन्ति । सतं तु एक्कगसंजोगे अनुग्घातातिगकएहिं पणयालीसं दु अनुग्घाता गुणिता अद्धपंचमसता जाता दुगाणं अनुग्घाए बारससय इगवीससय पणुवीसवीसा इक्कवीससय बारसय अद्धपंचसता य एगं सतं दस य । एते अनुग्घाताणं संजोगा एक्कगादिया सव्वे ते सम्मिलिता तीससहिया दोन्नि सया दससहस्सा य । अहुणा-

“उग्घातितदुगएहिं, पणयालीसाए सव्वसंजोगा ।
 अनुग्घातियाण गुणिया, एक्कादितिमेत्तिया रासी ॥
 एक्के चउसतपन्ना, पणुवीसा दो सहस्स दुग जोगे ।
 चउप्पन्नसया नव सहस चउसयपत्रास चउजोगे ॥
 सेसा उवरि मुहुत्ता, नेयव्वा दस य पणचत्ता ।
 एते सव्वे मिलिय छायालसहस्स होंति पणतीसा ॥
 उग्घातियदुअएहिं, सव्वग्गेयं अनुग्घाते ।
 अहनुग्घात दुएहिं, पणयालिसएण सव्वसंजोगा ॥
 अनुग्घातियाण गुणिया, एक्कादितिमेत्तिया रासी ।
 बारस चउप्पन्नसया, चउसया चोद्दसय सहस्स तियजोए ॥
 पणुवीससहस्साइं, दो य सया हुंति चउजोगे ।
 चत्तऽहिता दोन्नि सता, तीससहस्सा य पंचसंजोगे ॥
 सेसा उवरिमुहुत्ता, जा वीसऽधियं सयं दसए ।
 उग्घातितसंजोगा नुग्घाति य एक्कदातिसंजोगा ॥
 सत्त सया सड्डऽहिया, बावीस सहस्स लक्खो यं ।
 इगवास सया एगे, चउनउत्ति सता दुगम्मि पन्नऽहिया ॥
 तिगजोगेऽनुग्घाता, पणुवीस सहस दो य सया ।
 चउचत्तसहस्स सतं, चउजोगपणम्मि दुसय बावन्ना ॥
 सेसा उवरिमुहुत्ता, दसगम्मि दसुत्तरा दोन्नि ।
 एवं उग्घाय चउक्कएणं अधिग सत दसगेणं ॥
 एगादि अनुग्घाता, गुणियफला सव्विमो रासी ।
 अद्धसया तीसहिया चोद्दससयसहस्स दोइ लक्खाइं ॥
 कायव्वसेसगेसु वि, एवं सव्वफला पिंडरासी य ।

– उग्घातानुग्घातमीसेगसुत्तसव्वसंखेवो इमो-

मीसगसुत्तसमासे, छायाल सहस्स दस य लक्खाइं ।
 पंचसय अउनतीसा, दस पद संखित्तसंखेवो ॥

एवं कएसु जे सगलसाहिया संजोगा लब्धति ते नवमसुत्तभेदा भवन्ति, जे पुण सेसा ते सगलसुत्तभेदा वा साधितसुत्तभेदा वा इत्यर्थः । एवं बहुससुत्ते वि दसमेवक्खणं संखा य अपरिसेसा भाणियव्वा । नवरं - बहुसाभिलावो भाणियव्वो, एते य दस सुत्ता बहुभंगाकुला नो इह सव्वभगेहिं भाणिया, ते य न भाणिया अतिवित्यरोत्ति काउं जे न भाणिया ते उवउज्जिउं गुरुवदेसतो वा

भणेज्जाहिति । गया आलोयणसुता । इदानि आरोवणसुता तत्थवि आदिमा अट्टसुता सवित्थरा पूर्ववत् । इदानि नवम-दसमा, तेसु वि एगादिसंजोगा पूर्ववत् । अंतिल्लचउक्कसजोगे इमे सुता-

मू. (१३८४) जे भिक्खू चाउम्मासियं वा साइरेगचाउम्मासियं वा पंचमासियं वा सातिरेगपंचमासियं वा एएसिं परिहारद्वाणाणं अन्नयरं परिहारद्वाणं पडिसेविता आलोएज्जा । अपलिउंचिय आलोएमाणे ठवनिज्जं ठवइत्ता करनिज्जं वेयावडियं, ठविए वि पडिसेविता से वि कसिणे तत्थेव आरुहेयव्वे सियापुव्वि पडिसेवियं पुव्वि आलोइयं, पुव्वि पडिसेवियं पच्छा आलोइयं, पच्छा पडिसेवियं पुव्वि आलोइयं, पच्छा पडिसेवियं पच्छा आलोइयं । अपलिउंचिए अपलिउंचियं, अपलिउंचिए पलिउंचियं, पलिउंचिए अपलिउंचियं, पलिउंचिए पलिउंचियं, अपलिउंचिए अपलिउंचियं आलोएमाणस्स सव्वमेयं सकयं साहणिय जे एयाए पट्टवणाए पट्टविए निव्विसमाणे पडिसेवेइ से वि कसिणे तत्थेव आरुहियव्वे सिया ॥

मू. (१३८५) जे भिक्खू बहुसो वि चाउम्मासियं वा बहुसो वि साइरेगचाउम्मासियं वा पंचमासियं वा सातिरेगपंचमासियं वा एएसिं परिहारद्वाणाणं अन्नयरं परिहारद्वाणं पडिसेविता आलोएज्जा । अपलिउंचिय आलोएमाणे ठवनिज्जं ठवइत्ता करनिज्जं वेयावडियं ठविए वि पडिसेविता से वि कसिणे तत्थेव आरुहेयव्वे सिया अपलिउंचिए अपलिउंचियं, अपलिउंचिए पलिउंचियं, पलिउंचिए अपलिउंचियं, पलिउंचिए पलिउंचियं, अपलिउंचिए अपलिउंचियं आलोएमाणस्स सव्वमेयं सकयं साहणिय जे एयाए पट्टवणाए पट्टविए निव्विसमाणे पडिसेवेइ से वि कसिणे तत्थेव आरुहेयव्वे सिया । एयं पलिउंचिए ॥

मू. (१३८६) जे भिक्खू चाउम्मासियं वा साइरेगचाउम्मासियं वा पंचमासियं वा साइरेगपंचमासियं वा एएसिं परिहारद्वाणाणं अन्नयरं परिहारद्वाणं पडिसेविता आलोएज्जा । पलिउंचिय आलोएमाणे ठवनिज्जं ठवइत्ता करनिज्जं वेयावडियं ठविए वि पडिसेविता से वि कसिणे तत्थेव आरुहेयव्वे सिया अपलिउंचिए अपलिउंचियं, अपलिउंचिए पलिउंचियं, पलिउंचिए अपलिउंचियं, पलिउंचिए पलिउंचियं, पलिउंचिए पलिउंचियं आलोएमाणस्स सव्वमेयं सकयं साहणिय जे एयाए पट्टवणाए पट्टविए निव्विसमाणे पडिसेवेइ से वि कसिणे तत्थेव आरुहेयव्वे सिया ॥

मू. (१३८७) जे भिक्खू बहुसो वि चाउम्मासियं वा बहुसो वि साइरेगचाउम्मासियं वा, पंचमासियं वा साइरेगपंचमासियं वा एएसिं परिहारद्वाणाणं अन्नयरं परिहारद्वाणं पडिसेविता आलोएज्जा । पलिउंचिय आलोएमाणे ठवनिज्जं ठवइत्ता कानिज्जं वेयावडियं ठविए वि पडिसेविता से वि कसिणे तत्थेव आरुहेयव्वे सिया अपलिउंचिए अपलिउंचियं, अपलिउंचिए पलिउंचियं, पलिउंचिए अपलिउंचियं, पलिउंचिए पलिउंचियं । पलिउंचिए पलिउंचियं आलोएमाणस्स सव्वमेयं सकयं साहणिय जे एयाए पट्टवणाए पट्टविए निव्विसमाणे पडिसेवेइ से वि कसिणे तत्थेव आरुहेयव्वे सिया ॥

सू- (इत्यादि सर्व उच्चारयव्वं, एवं बहुसो वि सुत्तं उच्चारयव्वं) एते वि तहेव वक्खाणेयव्वा । यदि सा एव व्याख्या को विशेषः ? अत उच्यते - हेट्ठिमसुत्तेसु परिहारतवो न भणिओ । इहं परिहारतवो वि भानिज्जइ-

[भा. ६५८४] को भंते ! परियाओ, सुत्तत्याभिग्गहो तवोकम्मं ।
कक्खडमकक्खडेसु, सुद्धतवे मंडवा दोन्नि ॥

“को भंते” अस्य व्याख्या-

[भा. ६५८५] गीयमगीओ गीओ, अहंति किं वत्थुं कासवसि (कस्स तवस्स) जोग्गो ।
अगीतो त्ति य भणिते, थिरमथिर तवे य कयजोग्गो ॥

चू- सो अतियारपत्तो आलोए पुच्छिज्जइ-किं तुमं गीतो अगीतो वा ? जति भणइ-अहं गीतो, तो पुणो पुच्छिज्जइ त्ति-तुमं किं वत्थुं त्ति, आयरिओ उवज्जाओ वसभाति वा ? अन्नतरे कहिए पुणो पुच्छिज्जति- “कस्स तवस्स जोगो” त्ति - किं तवं काउं अच्छिहसि ? कस्स वा तवस्स समर्थत्यर्थः । अहं सो भणति - अहं अगीतो, तो पुच्छिज्जति - किं तुमं थिरो अधिरो त्ति ? थिरो नाम धितिसंघयणेहिं बलवं, अहवा - दरिसणे पव्वज्जाए वा थिरो अचलेत्यर्थः । इतरो पुण अधिरो । जइ भणाति - थिरो हं, तो पुच्छिज्जइ “तवे कयजोगो” त्ति कक्खडतवेहिं संभावितो अभावितो वा कृताभ्यासेत्यर्थः । जति भावितो तो से परिहारतवो दिज्जति, इयरस्स सुद्धतवो ॥

जो सो एवं पुच्छिज्जइ साधू सो सगणिच्चतो अन्नगणातो वा आगतो-

[भा. ६५८६] सगणम्मि नत्थि पुच्छा, अन्नगणा आगतं व जं जाणे ।
परियाओ जम्मदिक्खा, अउनत्तीस वीस कोडी य ॥

चू- जो सगणिच्चो, जो य परगणाओ गीतादिभावेहिं नज्जति, एते न पुच्छिज्जइ । जो परगणाऽऽगओ नणज्जति । परियाओ दुविहो - जम्मपरियाओ दिक्खपरियाओ य । जम्मपरियाओ जहन्नेणं अउनत्तीसं वासा, उक्कोसेणं जा देसूणा पुव्वकोडी । दिक्खपरियाओ जहन्नेणं वीसं वासा, उक्कोसेणं देसूणा पुव्वकोडी ॥ इदानीं सुत्तत्याणे-

[भा. ६५८७] नवमस्स ततियवत्थुं, जहन्न उक्कोसऊणगा दसओ ।
सुत्तत्याभिग्गहा पुण, दव्वादि तवो रयणमादी ॥

चू- सुत्तत्येणं जहन्नेणं जेन अधीयं नवमस्स ततियं आयारवत्थुं, उक्कोसेणं जाव ऊणगा दसपुव्वा, समत्तदसपुव्वादियाण परिहारतवो न दिज्जति । कम्हा ? जम्हा वायणादिपंचविहसज्जाय-विहाणं चैव तेसिं महंततरं कम्मनिज्जरठामं । किं च सगलसुयनाणी महंतं ठाणं नो परिहारतवविहाणेण विमानिज्जति । किं च अनालावादिपदेसु य सुयस्स अभत्ती भवति । अभिग्गहा दव्वादिया । दव्वतो जहा - मए अज्जकुम्मासा घेत्तव्वा तक्कादि वा एकदव्वं । खेततो - एलुयं विक्खंभित्ता । कालतो - ततियाए पोरुसीए । भावतो - हसंती रुवंती वा । तवो य रयणावलिमादि, सीह निक्कीलियादि । एवमादिगुणजुत्तस्स परिहारतवो दिज्जति । एवमादिगुणविष्पीणे पुण सुद्धतवो दिज्जति । परिहारतवो कक्खडो दुश्चरेत्यर्थः । अकक्खडो सुद्धतवो सुकरेत्यर्थः । सीसो पुच्छति-कम्हा गीतादिगुणजुत्तस्स परिहारो, इतरस्स य सुद्धतवो ? आयरिओ भणइ - एत्थ दोहिं मंडवेहिं दिट्ठंतं करेइ । सेलमंडवेण एरंडमंडवेण य जुत्तो ।

[भा. ६५८८] जं मायति तं छुब्भति, सेलमए मंडवे न एरंडे ।
उभयवलिए वि एवं, परिहारो दुब्बले सुद्धो ॥

चू- जावतियं मायति तावतितं सेलमंडवे छुब्भति तहा वि न भज्जति । एरंडमंडवो पुन

जावतियं खमति तावतितं छुब्धति । एवं “उभय”ति जो धितीए सरीरेण य संघयणसंपन्नो गीतादिगुणजुततो य तस्स परिहारतवो दिज्जति । “दुब्बलो”ति धितीए संघयणेण वा उभयेण वा दुब्बलो, तस्स सुद्धतवो दिज्जति ॥ परिहारसुद्धतवाणं प्रायश्चित्तं विसेसओ दिज्जति, ततो भन्नति-

[भा. ६५८९] अविसिद्धा आवत्ती, सुद्धतवे तह य होति परिहारे ।

वत्थुं पुण आसज्जा, दिज्जति इतरो व इतरो वा ॥

चू- परिहारतवे सुद्धतवे य अविसिद्धा “आवत्ति”ति दोन्निजना तुल्लं आवत्तिठणं आवण्णा। तत्थ “वत्थुं आसज्ज”ति - धितिसंघयणसंपन्नं पुरिसवत्थुं नाउं । “इयरो”ति परिहारो तवो दिज्जति । जं पुणो धितिसंघयणेहिं हीनं पुरिसवत्थुं तस्स ताए चेव आवत्तीए “इयरो”ति सुद्धतवो दिज्जति । एत्थ अन्नोन्नाविक्खत्तो इयरसद्दा ठिता ॥

एत्थ एगावत्तीए विसमदानपसाहणत्थं इमो दिट्ठतो-

[भा. ६५९०] वमण-विरेयणमादी, कक्खडकिरिया जहाऽऽउरे बलिए ।

कीरति व दुब्बलम्भि वि, अह दिट्ठतो तवे दुविहो ॥

च-जहा दोजना सरिसरोगाभिभूया, तस्स जो आउरो बलवं सरीरेण तस्स वमणविरेयणादिका कक्खडादिकिरिया कज्जति । दुब्बलो वि जहा सहति तहा अकक्खडा किरिया कज्जति । “अह”ति - अयं दिट्ठतो तवे दुविहो उवसंहारनिज्जो-कक्खडकिरियसमाणो परिहारतवो, सुद्धतवो अकक्खडकिरियसमाणो ॥ जेसिं नियमा सुद्धतवो परिहारतवो वा दिज्जति तन्नियमार्थमिदमुच्यते-

[भा. ६५९१] सुद्धतवो अज्जाणं, अगीयत्थे दुब्बले असंघयणे ।

धितिबलिए य समण्णा-गयसव्वेसिं पि परिहारो ॥

चू- दुब्बलो धितीए अनुवचितदेहो रोगादिणा, असंघयणो ति-आदिल्लेहिं तिहिं संघयणेहिं वज्जितो, एतेसिं सुद्धतवो दिज्जति । जो धितीए बलवं वज्जुकुडुसमाणो, जो य संघयणेहिं समण्णागओ आइल्लेहिं संघयणभावेहिं जुत्तो ति वुत्तं भवति, गीतातिगुणहिं वा समन्नागओ युक्त इत्यर्थः, सव्वेसिं तेसिं परिहारतवो दिज्जति ॥ तस्सिमो विधी- “ठवनिज्जं ठवइत्ता” सुत्तपदं, जं तेन सह नायरिज्जति तं ठवनिज्जं, तं सव्वं गच्छसमक्खं ठविज्जइत्ति - परुविज्जति अधवा - सव्वा चेव तस्स सामायारी ठवनिज्जापरुवनिज्जा इत्यर्थः । कहं पुण तं ठविज्जति ?, उच्यते-

[भा. ६५९२] विउसग्गो जाणणद्दा, ठवणा भी (ती) ए य दोसु ठवितेसु ।

अगडे नदी य राया, दिट्ठतो भीय आसत्थो ॥

चू- तस्स परिहारतवं आवज्जतो आदावेव उस्सग्गो कीरइ । कह ?, उच्यते - गुरु पुव्वदिसाभिमुहो वा उत्तरदिसाभिगुहो वा चरंतदिसाभिमुहो वा चेइयाण वा अभिमुहो । एवं परिहारतवो वि । नवरं-गुरुस्स वामपासे ईसिं पिट्ठतो ते दुवग्गा वि भणंति - “परिहारतववज्जणद्दा करेमि काउस्सग्गं निरुवसग्गवत्तियाए” इत्यादि ताव भणंति जाव वोसिरामी ति । पणवीसुस्सासकालं सुभज्जवसिता ठिच्चा चउवीसत्थयं वा चितेउं नमोक्कारेण पारेत्ता अक्खलियं चउवीसत्थं उच्चरंति ॥ एत्थ सीसो पुच्छति - एस उस्सग्गो किं निमित्तं कीरइ ?, उच्यते-साधूण जाणणद्दा कीरइ । अहवा-

[भा. ६५९३] निरुवस्सग्गनिमित्तं, भयजणणद्दा य सेसगाणं च ।

तस्सऽप्पणो य गुरुणो, य साहए होति पडिवत्ती ॥

धू-पुव्वञ्चं कंठं । सुभेसु तिहिकरणमुहुत्तेसु ताराचंद्रबलेसु य अप्पणो गुरुस्स य जहा साहंणं भवति तहा परिहारतवं पडिवज्जइ ॥ काउस्सग्गकरणानंतरं ठवणा ठविज्जइ, तत्थ आदावेव तं परिहारितं गुरु भणति-

[भा. ६५९४] कप्पड्डिओ अहं ते, अनुपरिहारी य एस ते गीतो ।
पुव्वं कयपरिहारो, तस्सऽसतियरो वि दढ्ढेहो ॥

धू-कप्पड्डाती अहं ते, जाव ते परिहारकप्पो ताव अहं ते वंदनवायणादिसु सहजो ते सेससाहणो । एत्थ कप्पसद्धो कालवाची । अहवा - कप्पभावड्डितो, अहं ते वंदनावायणादिसु कप्पो अपरिहार्य इत्यर्थः । शेषाः साधवः परिहार्या । अन्नं च से एस गीयत्थो साधू पुव्वं कतपरिहारत्तणओ जाणणो “अनुपरिहारि” ति भिक्खादि जतो जतो परिहारी गच्छति, ततो ततो अनुपिड्डतो गच्छइ ति अनुपरिहारी भण्णइ । अहवा - परिहारस्स अनु थोवं पडिलेहणादिसु साहेजं करेती ति अनुपरिहारी भण्णति । “तस्सऽसति” ति - जेण पुव्वं परिहारतवो कतो तस्सासति इयरो ति अकयपरिहारो वि गीयत्थो दढ्ढसंघयणो अनुपरिहारी ठविज्जति ॥

ठवणं ठवेंतो आयरितो सेससाधू इमं भणाति-

[भा. ६५९५] एस तवं पडिवज्जति, न किं चि आलवति मा य आलवह ।
अत्तइच्चिंतगस्सा, वाघातो (भे) न कायव्वो ॥

धू-सबालवुहुं गच्छं गुरु आमंतेउं भणाति - एस साधू परिहारतवं पडिवज्जति, न एस किंचि आलवति, तुब्भे वि एयं मा आलेवेज्जह । अप्पणो अट्टो अत्तट्टो, सो य भत्तादिओ, तं अप्पणो परं चित्तेति न बालादिताणं ति । अहवा - निच्छयतो अत्तट्टो अतियारमलिनं अप्पणं जहुत्तेण पच्छित्तेण विधिना अनतियरंतो विसोहेतीति अत्तइच्चिंतगो । एयस्स भे वाघातो इमेहिं पदेहिं न कायव्वो ॥

[भा. ६५९६] आलावण पडिपुच्छण, परियट्टुट्टाण वंदनग मत्ते ।
पडिलेहण संघाडग, भत्तदान संभुंजणा चेव ॥

धू-हे देवदत्त ! इत्यादि आलावो गतार्थ । एस तुब्भे सुत्तमत्थं वा किंचि न पुच्छति, एयं मा पुच्छेज्जह १, एवं एस तुब्भेहिं सह सुत्तं अत्थं वा न परियट्टेति २, कालवेलादिसु वा न उट्टवेति ३, एस तुब्भं वंदनयं न करेति ४, उच्चारपासवणखेलमत्तए वा न वा देति ओहियमत्तगं वा ५, न य उवकरणादि किं चि पडिलेहेति ६, न वा एस तुब्भं संघाडगभाव करेति ७, न वा भत्तपानं देति ८, न वा एस तुब्भेहिं सह भुंजेति ९, तुब्भे वि एयस्स एते अत्थे मा करेज्जह १०, एवं दसहिं पदेहिं गच्छेण सो वज्जितो सो वि गच्छं वज्जेति ॥

जति गच्छवासी एते पदे अतिचरंति तो इमं पच्छित्तं-

[भा. ६५९७] संघाडगा उ जाव तु, लहुओ मासो दसण्ह उ पदाणं ।
लहुगा य भत्तपाने, संभुंजणे होंतऽनुधाया ॥

धू-दसण्हं पदाण आलावणपदातो आढत्तं जाव अट्टमं संघाडगपदे ताव मासलहु पच्छित्तं, जति भत्तपानं देति तो चउलहुगा, अध भुंजति तो चउगुरुगा ॥ एतेसु चेव परिहारियस्स इमं-

[भा. ६५९८] संघाडगा उ जाव तु, गुरुओ मासो दसण्ह उ पदाणं ।
भत्ते पाने संभुंजणे य परिहारिए गुरुगा ॥

सू- आलवणपदातो जाव संघाडपदं एते अतिचरतस्स परिहारियस्स मासगुरुं, अह भत्तं देति संभुजति वा तो दोसु वि चउगुरुगा भवति ॥ कप्पड्डितो सो इमं करेति-

[भा. ६५९९] कितिकम्मं तु पडिच्छति, परिण्णपडिपुच्छणं पि से देति ।

सो वि य गुरुमुवचिड्ढति, उदंतमवि पुच्छितो कहए ॥

सू- कितिकम्मं ति वंदनं, तं जति परिहारितो देति तो गुरु पडिच्छति, आलोयणं पि पडिच्छति, परिण्ण ति-पच्चूसे अवरण्हे वा पच्चक्खाणं से करेति, सुत्तये पडिपुच्छं देति । “सो वि य” ति - परिहारितो “गुरु” आयरिया ते अब्भुड्डानिदिविणएण “उवचिड्ढति” - विनयं करोतीत्यर्थः । “उदंतं” - सरीर वट्टमाणी वत्ता तं गुरुणा पुच्छितो कहेति ॥ एवं ठवियाए “दोसु ठविएसु” ति - कप्पड्डिते अनुपरिहारिए य । सो परिहारिओ कया इ भीतो होज्ज “कहमहं आलावणादीहिं गच्छवज्जितो एगागी इमं उग्गतवं काहामि ? एत्तियं वा कालं गमिस्सामि ?” ति एवं भीओ अगडादिदिड्ढंतेहिं आसासेयव्वो ।

जहा-कोति अगडे पडितो कहमुत्तरिस्सामि ति भीओ ताहे सो तडत्थेहिं आसासिज्जतिमा तुमं बीहेहि, वयं तुमं उत्तारेमो, एस रज्जू आनिज्जइ, एवमासासिउं निब्भओ ताहं बंधति । अह सो भण्णति- “मओ एस वराओ, न एयं कोइ उत्तारेइ”, ताहे सो गिरासो अंगे मुयति, मरति य । एवं परिहारितो वि आसासेयव्वो । जहा कोइ नदीए अनुसोयं वत्ततो भीओ ताहे सो तडत्थेहिं आसासितो थाह बंधइ । अनासासितो निरासो भया मरति ।

जहा वा कस्सइ राया रुट्ठो ताहे भीओ मारिज्जिहामि ति ताहे सो अन्नेहिं आसासिज्जति- “मा बीहेहि, राया वि अत्रायं न करेति”, एवं सो न विद्दाति । अह सो भण्णति - “विनट्ठो सि” ताहे विपज्जति । एवं परिहारितो वि भाणियव्वो - मा भीओ मारिज्जिहामि ति ताहे सो अन्नेहिं आसासिज्जति - “मा बीहेहि, राया वि अत्रायं न करेति”, एवं सो न विद्दाति । अह सो भण्णति - “विनट्ठो सि” ताहे विपज्जति । एवं परिहारितो वि भाणियव्वो - मा भीहि, अहं ते वंदनदायणादिसु कप्पड्डितो, एस ते तवोकिलंतस्स असमत्थस्स अनुपरिहारिओ । एवं आसासितो तवं वहंतो किलामिओ विरियायारं अहावेंतो परिहारितो अन्नतरं किरियं काउमसमत्थो अनुहरियारियस्स पुरओ इम भणाति -

[भा. ६६००] उट्ठेज्ज निसीएज्जा, भिक्खं हिंडेज्ज भंडगं पेहे ।

कुविय पियबंधवस्स व, करेइ इतरो वि तुसिणीओ ॥

सू- जइ उट्ठेउं न सक्कति ताहे भण्णइ उट्ठेज्जामि, ताहे अनुपरिहारितो उट्ठवेइ । एवं निसिएज्जामि । भिक्खायरियाए जं न सक्कति भिक्खग्गहणादि सव्वं करेति । अह सव्वहा भिक्खं हिंडिउं न सक्कति ताहे भणाति - भिक्खं हिंडिज्जामि । एवं उत्तरे अनुपरिहारितो से हिंडिउं देति, भंडगापेहणे वि साहज्जं करेति, सवं वा पडिलेहेति । जहा कोवि प्रियबधुस्स कुवितो जं से करनिज्जं तं सव्वं तुण्हिक्को करेति तथा “इयरो” ति-अनुपरिहारी परिहारियस्स सव्वं करनिज्जं तुसिणीओ करेति ॥ चोदगाह-जइ भयं से उप्पज्जइ, एरिसी वा अवत्था भवति, ता किं पच्छित्तं कज्जति ? किं चाह-

[भा. ६६०१] अवसो व रायदंडो, न य एवं च होइ पच्छित्तं ।

संकर सरिसव सकडे, मंडव वत्थेण दिड्ढंता ॥

सू- जहा अवसेहिं रायदंडो छुब्भति, किमेवं पच्छित्तं पि ? आचार्याह - न एवं रायदंडो विव अवसेहिं वि वोढव्वो, पच्छित्तं सवसेहिं इच्छातो वोढव्वं चरणविसुद्धिनिमित्तं । अहवा-एवं जहा अवस्स रायदंडो छुब्भति, जति न छुब्भति तो दोसो भवति । पच्छित्तं पि अवस्सं वोढव्वं, जति न वहति तो चरणविसुद्धी न भवति । पुनरप्याह चोदकः- “बहुं आवण्णं छुब्भउ, थेवं पच्छित्तं किं छुब्भइ ? किं तत्तिलएण होहिति” ति । आयरिओ भणइ- “संकर” पच्छद्धं । संकर ति-

जहा सारणीए खेत्ते पञ्जिज्जंते एक्कं वि तिन्नं लग्गंते नो अवनीयं, तन्निस्साए अन्ने लग्गा, तेसिं निस्साए पत्तकट्टमादीवि, एवं तम्मि सोते रुद्धे विसीय गयं जलं कुसारढंढणादी पञ्जेति न छेत्तं सुक्खस्सं । एवं चरणसोते पच्छित्तसंकरेसु असोहिज्जते सव्वहा चरणनासो भवति । एवं नाउं जं जहा आवज्जति तं तथा सोहेयव्वं ।

जहा वा मंडवे एक्को सरिसवो पक्खित्तो सो नावणीओ, अन्नो वि, एवं पक्खिप्पमाणेहिं पक्खिप्पमाणेहिं होहिहिं सो सरिसवो जेण पक्खित्तेण मंडवो भज्जिहिति । जहा भंडीए एक्को पासाणो वलयिओ, जहा सरिसवस्स विभासा तथा भंडीए वि । अहवा - भंडीए एक्कं दारुअं भग्गं, तं न संठवित्तं, एवं अन्नं पि, एवं सव्वा भंडी भग्गा । एवं चरित्तं भंडीए वि उवसंहारो ।

जहा वा सुद्धे वतथे कज्जलब्बिदू पडिओ, सो न धोओ, अन्नो वि पडित्तो सो न धोतो, एवं पडंतेहिं अधोयंतेहिं सव्वं तं वत्थं कज्जलवण्णं जायं । एवं सुद्धं चरित्तं थेवथेवावत्तीहिं असोहिज्जंतीहिं सव्वहा अचरिती भवति ॥ एवं दिट्ठंतेहिं पच्छित्तदानकरणे पसाहिते चोदकः-

[भा. ६६०२] अनुकंपिता व चत्ता, अहवा सोही न विज्जते तेसिं ।

कप्पट्टगभंडीए, दिट्ठंतो धम्मया सुद्धो ॥

सू- चोदगो भणति - एगावत्तीए जस्स सुद्धतवं देह, सां भे अनुकंपितो रागो य । तत्थ जस्स परिहारं सो भे वत्तो दोसो य तत्थ । अहवा - परलीगं पडुच्च परिहारतवी अनुकंपिओ चरणसुद्धीओ सुद्धतवी चत्तो चरित्तस्स असुद्धत्तणतो । अहवा-जइ परिहारतवेण सुद्धी तो सुद्धतवइत्ताण सोही न विज्जति । अह सुद्धतवेण विसुद्धी भवति ता परिहारतवकक्खडकरणं सव्वं निरत्थयं । एत्थ आयरिया कप्पट्टगभंडीए महल्लभंडीए य दिट्ठं करंति । जहा कप्पट्टा अप्पणो सगडियाए ववहरंति, सकज्जनिप्फत्तिं च करंति, नो तरंति महल्लभंडीए, कज्जं ति काउं न वा महल्लभंडीए आरोविज्जति । अह आरोविज्जति तो सा भज्जति, कज्जं च न सिज्जति । एवं महल्लगावि कप्पट्टगभंडीए कज्जं न करंति, अह करंति तो पलिमंथो, सकज्जसिद्धी य न भवति । एवं सुद्धतवेणेव सुद्धी भवति, परिहारतवेण नेव भवइ । कहं ? उच्यते - धम्मया सुद्धो” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६३०३] जो जं काउ समत्थो, सो तेन विसुज्जते असदभावो ।

गूहितबलो न सुज्जति, धम्मसभावो ति एगट्टा ॥

सू- जो साधू “जं” ति सुद्धतवं परिहारतवं वा काउं समत्थो भवति स साधू तेनेव तवेण सुज्जति । असदभावत्तणओ ति स्ववीर्यं प्रतिमायां अकुव्वमाणो स्वधर्मवयवस्थितत्वाच्च, जो पुण स्ववीर्यं गूहति सो न सुज्जति, जती तस्स धम्मो ति वा, सभावो ति वा, दो वि एगट्टा ॥

एतेसु शुद्धपरिहारतवविशेषज्ञापनार्थमिदमुच्यते-

[भा. ६६०४] सुद्धतवे परिहारिय, आलवणादीसु कक्खडे इतरे ।

कप्पट्टिये अनुपरियट्ठण वेयावच्चकरणे य ॥

चू-सीसो पुच्छति - सुद्धतवपरिहारतवाणं कतरो कक्खडो वा, अकक्खडो वा ? आयरियो भणति - सुद्धतवो आलवणादिहि अकक्खडो, इयरो त्ति परिहारतवो सो अणालवणादीहिं कक्खडो । जो पुण तवकालो, तवकरणं वा तं दोसु वि तुल्लं । आवन्नपरिहारं पवण्णस्स जे कप्पड्ढित्तानुपरिहारिया ठविया तेहिं करनिज्जं “वेयावडियं”ति सुत्तपदं ॥

किं पुन तं वेयावडियं, जं कायव्वं ? , अत उच्चते-

[भा. ६६०५] वेयावच्चे तिविहे, अप्पाणम्मि य परे तदुभए य ।
अनुसद्धि उवालंभे, उवग्गहो चेव तिविहम्मि ॥

चू- दब्बेण भावेण वा जं अप्पणो परस्स वा उवकारकरणं तं सव्वं वेयावच्चं । तं च तिविहं-अनुसद्धी, उवालंभो, उवग्गहो य । उवदेसपदाणमणुसद्धी, धुतिकरणं वा अनुसद्धी । सा तिविहा-आय-पर-उभयानुसद्धो, अत्तानुसद्धी जो अत्ताणं अनुसासति, परानुसद्धी जो परं अनुसासति, परेण वा अनुसद्धी ॥

[भा. ६६०६] अनुसद्धीय सुभद्दा, उवलंभम्मि य मिगावती देवी ।
आयरिओ दोसु वि उवग्गहेसु सव्वत्थ आयरिओ ॥

चू- परानुसद्धीए जहा चंपानयरीए सुभद्दा नागरजने अनुसद्धा “धन्ना सपुन्ना सि”ति । उभयानुसद्धी जो अत्ताणं परं च अनुसासति ॥

एवं तिविहं पि अनुसद्धि इमेण गाथाजुयलत्थेण अनुसरेज्जा-

[भा. ६३०७] दंडसुलभम्मि लोए, मा अ मतिं कुणसु दंडिओ मि त्ति ।
एस दुलहो उ दंडो, भवदंडनिवारणी जीव ॥

कंठ्या । न केवलं एस दंडो भवनिवारगो, अपि चात्माऽनाचारमलिनो विशोधितः ॥

[भा. ६६०८] अवि य हु विसोहितो ते, अप्पाऽनायारमतिलिओ जीव ।
इति अप्प परे उभए, अनुसद्धि थुइ त्ति एगद्धा ॥

चू- साधु कयं ते जं अप्पाऽनायारमलिणो विसोधितो त्ति एवं वुच्चति । सेसं कंठं ॥ इदानिं “उवलंभो” त्ति - अनायारकरणोवलंभातो, साधुना ताव एस पदाणं उवालंभो भण्णति । सो वि तिविहो - अप्पाणऽपरे तदुगए य । जं अप्पणा चेव अप्पाणं उवालभति, जहा-

[भा. ६६०९] तुमए चेव कतमिणं, न सुद्धकारिस्स दिज्जते दंडो ।
इह मुक्को वि न मुच्चसि, परत्थं अह हो उवालंभो ॥

चू- आयरियादिणा जो परेण उवालभति जहा मियावती देवी अज्जचंदनाए उवालद्धा “अकालचारिणि”त्ति काउं । उभयउवालंभो जो अप्पणा अप्पाणं उवालभति आयरियादिना य उवालभति, अहवा-गुरणा उवलभमाणो तं गुरुवयणं सम्मं पडिवज्जंतो पच्चुरति, एस उभयउवालंभो ॥ इदानिं उवग्गहो, “उवग्गहो चेव तिविहम्मि” त्ति दव्वतो नामेगे उवग्गहो नो भावओ, नो दव्वओ भावओ, एगे दव्वतो वि भावतो वि, चउत्तो सुण्णो । तइयभंगविभासा इमा - “आयरिओ दोसु” पच्छल्लं । अस्य व्याख्या-

[भा. ६६१०] दव्वेण य भावेण य, उवग्गहो दव्वे अन्नपानादी ।
भावे पडिपुच्छादी, करेति जं वा गिलाणस्स ॥

धू- कम्पङ्कितो अनुपरिहारिओ वा असमत्थस्स असनाती आनेउं देति । भावे आयरिओ सुते अत्ये वा पडिपुच्छं देइ । अहवा-जं गिलाणस्स कञ्जति सो भावस्सुवग्गहो ॥

अहवा दोसु वि उवग्गहेसु ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६६११] परिहारऽनुपरिहारी, दुविहेण उवग्गहेण आयरिओ ।

उवगिण्हति सव्वं वा, सबालवुड्डाउलं गच्छं ॥

धू- परिहारियं अनुपरिहारियं च एते दो वि दुविहेण वि दव्वभावेवग्गहेण उवगेण्हति । “सव्वत्यायरिओ” ति परिहारियस्स अपरिहारियस्स अनुपरिहारियस्स सबालवुड्डस्स य गच्छस्स दव्वभावेहिं सव्वहा उवग्गहं करेति ॥ एवं परिहारियस्स परिहारतवेण गिलायाणस्स पुव्वं अनुसंठी कञ्जति, ततो उवालंभो दिज्जति, पच्छा से उवग्गहं कञ्जति । भणियं च-

“दान दवावण कारावणे य करणे य कयमणुन्ना य ।

उवहियमनुवहियविधिं जाणाहि उवग्गहं एयं” ॥

अनुसङ्घि-उवालंभ-उवग्गहे तिसु वि पदेसु अड्डभंगा कायव्वा, जतो भण्णति-

[भा. ६६१२] अहवाऽनुसङ्घवालंभुवग्गहे कुणति तिन्नि वि गुरु से ।

सव्वस्स वा गणस्सा, अनुसङ्घादीणि सो कुणति ॥

धू- एस अड्डमो भंगो, आदिस्सेसुवि सत्तसु जत्तियं चेव भणति करेति वा । अहवा - न केवलं परिहारियस्स करेति “सो” ति - आयरिओ सव्वस्स गणस्स अड्डभंगीए अनुसङ्घिमादीणि करेति, अहवा - “सो” ति - परिहारिओ, गणस्स करोतीत्यर्थः ॥ अत्र चोदकः-

[भा. ६६१३] आयरिओ केरिसओ, इहलोए केरिसो व परलोए ।

इहलोए अ सारणिओ, परलोए फुडं भणंतो उ ॥

धू- छम्मासियं अनुग्गहकसिणं जो एस उवग्गहकरो आयरिओ तं चेव नाउमिच्छे केरिसो इहलोगे परलोए वा हितकरो ? आचार्याह - आयरिओ चउव्विहो इमो - इहलोगहिते नामगे परलोगे । एवं चउभंगो । पढमबितियभंगवक्खाणं पच्छद्धं । इहलोगं पडुच्च जो य सारेति, आहारवत्थपत्तादियं च जोग्गं देति । परलोगहितो जो पमादंतस्स चोयणं करेइ, न वत्थपत्तादियं देति । उभयहितो जो चोदेति, वत्थादियं च देति । चउत्थो उभयरहिओ ॥

चोदगाह- “ननु जो भद्दसभावत्तणओ न चोएति, सो इहलोए इच्छिज्जति । जो पुन करपरुसं भणंतो चंडरुद्राचार्यावत् चोदेति, न सो इच्छिज्जति” । आचार्याह-

[भा. ६६१४] जीहाए विलिहंतो, न भद्दतो जत्त सारणा नत्थि ।

दंडेण वि ताडंतो, स भद्दतो सारणा जत्थ ॥

— एत्थ कारणमिणं-

[भा. ६६१५] जह सरणमुवगयाणं, जीवियववरोवणं नरो कुणति ।

एवं सारणियाणं, आयरिओ असारओ गच्छे ॥

धू- साधू कहं सरणमुवगया ? उच्यते - जेन पक्खे पक्खे भणति - “इच्छामि खमासमणो !, कताई च मे कितिकम्माइं” इत्यादि जाव “तुब्भं तवतेय सिरीओ (ए) चाउरंताओ संसारकंताराओ साहत्थं (इ) नित्थरिस्सामि” ति कड्डु, एवं सरणमुवगता अचोदंतो परिच्चयइ ॥ तम्हा ततियभंगिल्लो

आयुरिए परिहारियस्स अनुसद्धा तिविहं वेयावच्चं करेति, कारवेइ, अनुमन्नति य । एवं वेयावच्चे कीरमाणे जं पडिसेवति आवज्जतीत्यर्थः । “से वि कसिणे तत्थेव आरुभियव्वे”, एवं सुत्तपदं कसिणं नाम कृत्स्नं निरवशेषं । तं इमं छव्विहं-

[भा. ६६१६] पडिसेवणा य संचय, आरुवण अनुग्गहे य बोधव्वे ।

अनुघात निरवसेसे, कसिणं पुण छव्विहं होति ॥

[भा. ६६१७] पारंचि सतमसीतं छम्मासारुवणा छद्दिनगतेहिं ।

कालकनिरंतरं वा अनूनमहियं भवे छट्टं ॥

चू- एषां यथासंख्येन इमा विभासा- पडिसेवणाकसिणं पारंचियं, संचयकसिणं असीयं माससयं, आरुवणकसिणं छम्मासियं, अनुग्गहकसिणं नाम छण्हं मासाणं आरोवियाणं छद्विसा गता ताहे अन्नो छम्मासो आवण्णो ताहे जं तेन अद्धवूढं तं झोसितं जं पच्छ आवन्नं छम्मासितं तं वहति, एत्थ पंच मासा चउव्वीसं च दिवसा जेण झोसिया । एयं अनुग्गहकसिणं । एत्थेव निरनुग्गहकसिणं भाणियव्वं, जहा छम्मासियं पट्टविए पंचम मासा चउवीसं च दिवसा वूढा ताहे अन्नं छम्मासियं आवण्णो ताहे तं वहति पुव्विल्लस्स छद्दिणा झोसो । अणग्घायकसिणं जं कालगं जहा मासगुरुगादि । अहवा - जं निरंतरं दानं एत्थ मासलहुगादी वि निरंतरं दिज्जमाणं अनुघातं भवति, अहवा - अनुघातियं तिविहं-कालगुरुं तवगुरुं उभयगुरुं - कालगुरुं जं गिम्हादिकक्खडे काले दिज्जति, तवगुरुं जं अट्टमादि दिज्जति णिरंतरं वा ॥ उभयगुरुं जं गिम्हे निरंतरं च । निरवसेसकसिणं नाम जं आवन्नो त सव्वं अनूनमतिरित्तं दिज्जति ॥ एत्थ कयरेणं कसिणेणं तं आरुभियव्वं ? उच्यते-

[भा. ६६१८] एत्तो समारुभेज्जा, अनुग्गहकसिणेण विन्नसेसम्मि ।

आलोयणं सुणेज्जा, पुरिसज्जातं च वित्राय ॥

चू- एत्तोत्ति छव्विह (कसिणाणं अनुग्गह) कसिणेण आरुभेयव्वं पुव्विल्लस्स विन सेसदिवसेसु, तं च आलोयणं सुणेत्ता हा दुट्ठकतादि पुरिसजायं च धितिसंघयणेहिं दुब्वलं एवं विन्नाय जति छम्मासियं आवन्नो तो छसु दिवसेसु गतेसु आरोविज्जति । अह तिव्वञ्जवसिएण पडिसेवितं रागायतेण आलोचितं धितिसंघयणेहिं सय बलवंतो से निरनुग्गहं आरोविज्जति “छद्दिनसेस” ति ॥ इदानिं पडिसेवणाआलोयणासु चउभंगे इमं सुत्तखंडं उच्चारयव्वं - “पुव्वं पडिसेवियं पुव्वं आलोतियं” इत्यादि, अस्यार्थः :-

[भा. ६६१९] पुव्वानुपुव्वी दुविहा, पडिसेवणता तहेव आलोए ।

पडिसेवण आलोयण, पुव्वि पच्छा उ चउभंगो ॥

चू- “पुव्वानुपुव्वि” ति अस्यार्थ - पूर्वस्य यः अनुपूर्वश्च स पूर्वानुपूर्व, एत्थ निवरिसणं - एकस्स दो अनु, ते य तिगस्स पुव्वा, दुगस्स तिन्नि अनु, ते य चउक्कगस्स पुव्वा, एवं सर्वत्र । अहवा - पूर्ववा अनुपूर्वस एव पूर्वानुपूर्वी, अनेन अधिकारः, जेण जं पुव्वं पडिसेवितं आलोयणकाले तमेव पुव्वं आलोचित ति । अधवा - सामयिगी सण्णा, जाव अनुपरिवाडी सा पुव्वानुपुव्वी भण्णति, सा य दुविहा - पडिसेवणाएआलोयणाए य । एयासु पडिसेवणा आलोयणासु पुव्वापच्चरणविकप्पेण चउभंगो कायव्वो ॥ जहा सुत्ते भंगभावणा इमा-

- [भा. ६६२०] पुव्वानुपुव्वि पढमो, विवरीए बितियततियए गुरुओ ।
 आयरियकारणा पुण, पच्छा पुच्छा य सुण्णो उ ॥
 - पुव्वानुपुव्वी पढम ति एस पढमो भंगो, अस्य व्याख्या-
- [भा. ६६२१] पच्छित्तऽनुपुव्वीए जयणा पडिसेवणा य अनुपुव्वी ।
 एमेव वियडणादी, बितिय-ततियमादिणो गुरुओ ॥
- [भा. ६६२२] पुव्वं गुरुणि पडिसेविऊण पच्छा लहुणि सेवित्ता ।
 लहुए पुव्वि कथयति, मा मे दो देज्ज पच्छित्ते ॥

सू- पुव्वद्धं जं गीयत्थकारणे लहुगुरुपनगादिजयणाए पच्छित्तणुपुव्वि अवलंबतो पडिसेवति । एस पडिसेवणानुपुव्वी । वियडणत्ति आलोयणानुपुव्वी, सा वि एवं चेव जं जहा पडिसेवितं तथा चेव आलोएत्ति ति एस पढमभंगो । विवरीतो बितिओ- “पुव्वं पडिसेवितं पच्छा आलोइयं” ति एस बितियभंगो । ततियो वि पच्छा पडिसेवितं पुव्वं आलोइयं ति, एएसु बिइयततियभंगेसु जं आवन्नो तं दिज्जति, मायाविनो य काउं मायानिष्फणं चउगुरुओ मासो दिज्जति । एतेसु वि ततियभंगेसु भावना इमा, एत्थ गुरु ति बृहद् द्रष्टव्यम्, लघु अल्पमिति, सो अ मासलहु आदि देति, पुव्वं सेविऊण पनगादिया पच्छा पडिसेविए पुव्वं कहयति, मासादिया पुण पच्छा कहयति । स्यात् किमेवं हयति ?, उच्यते-आसंकया “मः मे दो देज्ज पच्छित्ते” ति अजयणनिष्फणं अतियारनिष्फणं च देति ॥

- [भा. ६६२३] अहवाऽजतपडिसेवि, ति नेव दाहिंति मज्झ पच्छित्तं ।
 इति दो मज्झिमभंगा, चरिमो पुण पढमसरिसो उ ॥

सू- बितियभंगोवा करेति इमं चित्ते- “पनगादिआलोयणं सोउं” “अजयणपडिसेवि” ति गुरुगे न दाहिति, पच्छित्तं अप्यं वादाहिति” एवं मायिस्स मज्झिमदोभंगसंभवो भवति ॥ अहवा- विसेततो ततियभंगऽत्थो इमो- “आयरियकारणा” (गा०. ६६२०) पच्छद्धं, आयरियादिकारणेण अन्नं गंतुकामो आयरिए वा गंतुकामो आयरियं भणति - इच्छामि भंते तुब्भेहिं अब्भणुन्नाओ इमेण कारणेण अमुगंविगतिं एवतियं कालं आहारेत्तए । एवं तत्थ गीयत्था संभवाओ पुव्वं आलोएत्ता पच्छा पडिसेवंति । अहवा - तृतीयभंगो शून्यो मंतव्यः । चरिमभंगो पढमसभंगसरिच्छो चेव नायव्वो ॥ एत्थ जम्हा पढमचरिमा दो वि भंगा अपलिकुंचियाभावे बितिय ततिय पलिकुंचिताभावे तम्हा इमे अपलिउंचियभावे चउभंगसुत्तखंडं आगतं । अपलिउंचिते अपलिउंचितं इत्यादि चउभंगसुत्तं उच्चारयेव्वं ।

- [भा. ६६२४] पलिउंचण चउभंगो, वाहो गोनी य पढमओ सुद्धो ।
 तं चेव य मच्छरिए, सहसा पलिउंचमाणे उ ॥

सू- पलिउंचण इत्यर्थः प्रतिषेधदर्शनार्थः । जहा सूत्रे तथा चउभंगो, क्वचित् सूत्रे आदिचरिमा भंगा मज्झिमा अत्थतो वत्तव्वा । अस्मिन् सूत्रे चउभंगे रहिते वा भिक्खुणिदिट्ठतेहिं वक्खवाणं किज्जइ । जहा कोइ वाहो कस्सइ इस्सरस्स कयवित्तीओ मंसं उवाणेति । अन्नया सो वाहो सुदरं मंसं घेतुं इस्सरंते संपत्थितो, चित्तेइ य सव्वेतं मंसं इस्सरस्स दायव्वमिति । पत्तो इस्सरसमीवं, तेन ईसरेण सुहुमेण आभड्ढो-स्वागतं सुस्वागतं उवविसाहि ति, मज्जं च पातितो, वाहेण य तुट्ठेण

सर्व तं मंसं जहा चितितं दिन्नं । एव को ति सावराही आलइउकामो आयरियसगासं पड्डितो चितेति य सुहुमबादरा सव्वे अतियारा आलोइयव्व ति पत्तो आयरियसमीवं । आयरिएण वि सुहु आढातितो - “धन्नो सपुन्नो आसि । तं न दुक्करं जं पड्डिसेवितं, तं दुक्करं जं सम्मं आलोइज्जति ।” एवं अफ्फालिएण सव्वं जहा चितिय आलोइयं, सुद्धो य, एस पढमभंगो । इदानिं बितियभंगो, “तं चेव य मच्छरिय” ति पच्छद्ध-

[भा. ६६२५] खरंटणभीओ रुद्धो, सक्कारं देति ततियए सेसं ।

भिक्खुणि वाह चउत्थो, सहसा पलिउंचमाणो उ ॥

चू- पढमपातो त बितियभंगे “तं चेव” ति - तहेव वाहो आगओ, जहा पढमभंगे अपलिउंचमाणो ति, तेन वि इस्सरेण कारणे वा मच्छरो से उप्पातितो, “सहस” ति - पुव्वावरं अनालोवेउ “कीस उस्सूरे आगतो” ? ति । तेन खरंटिएण भीओ पुव्वेण रुद्धेण य पलिउंचियं न सव्वं मंसं दिन्नं, पलिउंचमाणे बितियभंगो भवति । आलयगो वि आगओ । पुच्छिओ - केन कारणेण आगओ ति ? भणियं - अवराहं आलोइउं । आयरिएण खरंटितो । कीस तथा विहरियं जहा अवराहं पावह ? , आलोएंतो वा खरंटितो, तेन वि न सम्मं आलोतितं । एस गतो बितियभंगो । इदानिं ततियभंगो - “सक्कारं देति ततियए सेसं” ति - तहेव वाहो संपड्डितो मंसं घेतुं, पुव्वमंसमाणियं पलिउंचियचित्तो चितेइ न सव्वं मंसं मए दायव्वमिति । पत्तो इस्सरसमीवं, इस्सरेण सुहु आढातितो, तेन से सव्वं मंसं दिन्नं । एवं आलयगो वि संपड्डिओ पड्डिपहियं साहुं पुच्छति - “अनुगं आयरियं मज्झेण आगतो सि ?” भणति - “आमं” । “केरिसो सो सुहाभिग्गमो न व” ति ? तेन भणियं - “दुरभिग्गमो” । तहेव तेन चितियं - न सम्मं मए आलोइयव्वं ति । आगतो गुरु-समीवं, तेन सम्ममाढातितो पुच्छितो य किमागमनं ? , तेन भणियं आलोएउं । ताहे आयरिएण सुहु उववूहिओ धन्नो सि विभासा, तेन तुद्धेण सम्मं आलोचितं । एस ततियभंगो गतो । इदानिं चउत्थभंगो - “भिक्खुणिवाह” पच्छद्धं, चउत्थभंगो तहेव आगतो जहा ततियभंगे पलिउंचमाणो, नवरं - आगओ इस्सरेण खरंटितो, तेन खरंटिएण पुव्वपलिउंचियभावेण य सम्मं न दिन्नं, एवं आलयगे वि उवणओ कायव्वो ।

इमो गोणीए चउभंगदिट्ठंतो । जहा गोणी दोहिउकामा पण्हुया आगया, सामिणा उववूहिता गोभत्तेणं, कुंडतिता, धूमादीहि य उवग्गहिया, पलिमत्ताए निउत्ता सव्वं पण्हुता । एवं आलोयगविभासा वि । बितिया आगया, न आढिया, पारद्धा य पहारेहिं, तीए न दिन्नं सव्वं खीरं । आलयगेहिं तहे उवणओ । ततिया गूहंती दोहेउकामा आगया उबज्जिता पलिमत्ताए निउत्ता सव्वं पण्हुया, एवं आलोयगविभासा वि । चउत्था गूहंती आगता, सामिणा य पहारेहिं पारद्धा, न सव्वं ण्हुया, आलोयगो वि तहेव त उवणओ । इदानिं भिक्खुणिदिट्ठंतो - काइ भिक्खुणी कस्सइ पुव्वपरिचियस्स घरं गता, तीए तिरिक्खे खोरगं दिट्ठं, गहिय च तीए, पच्छा से परिनयभावे अप्पमि ति घरं गता, तेहिं आढाइता, सा तुद्धा तीए दिन्नं ॥ १ ॥

अन्नाए गहियं चितिय च ताए दाहामि ति, घरं गता, सा य न आढाइया, तेहिं खरंटिया य, तीए न दिन्नं ॥ २ ॥ ततियाए वि गहियं चितियं च नाएण दायव्वं ति, घरं गता, सुस्वागता, असनादीहिं आढातिया तीए दिन्नं ॥ ३ ॥ चउत्थाए गहियं चितियं च नाएण दायव्वं ति, घरं गता,

नाढाइया खरंदिता, न दिन्नं ॥ ३ ॥ “भिक्षुणि वाह चउत्थो ति” भिक्षुनिवाहगोणिसु य एक्के चउभंगो, तेसु चउत्थे भंगे पलिउंचमाणेसु वि स्वामिना स्वार्थभ्रंशिना सहसा अनादरो कता खरंटणा वा पयुत्ताएततो तेहिंतथा चितियं भे तहेव पलिउंचितमित्यर्थः ॥ पडिरूवगोवसंहारो इमो-

[भा. ६६२६] इस्सरसरिसो उ गुरु, साहू वाहो पडिसेवणा मंसं ।
नूमणता पलिउंचण, सक्कारो वीलणा होति ॥

– सुत्तखंडं इमं - “अपलिउंचि” इत्यादि, अस्यार्थः-

[भा. ६६२७] आलोयण ति य पुणो, जा एस अकुंचिया उभयओ वि ।
स छेव होति सोही, तत्थे य मेरा इमा होति ॥

शू- आलोयमाणो अपलिउंचियं जो आलोएति “उभउ” ति - अपलिउंचियसंकम्पणं अपलिउंचियं चैव आलोतितं, अहवा - पडिसेवणानुलोमेणं पच्छित्तानुलोमेण य “सद्धेव होइ सोधि” ति-जो एस अपलिउंचिय अपलिउंचिय आलोएइ सोऽमाइनिफ्फन्नो तो सुद्धेत्यर्थः । पुनर्विशेषणे । किं विशिनष्टि?, उच्यते-आलोएतस्स आलोयणारिहं प्रति तत्थ या मेर ति सामाचारी इत्यर्थः । तं आसन्नाभिग्गहेण अतिथरंतस्स पच्छित्तं भणति, एवं विसेसेति ॥ अथवा - एसा आलोयणा आयरियसिस्सभावे भवति । तेसिं सामाचारी इमा-

[भा. ६६२८] आयरिए कह सोही, सीहाणुग-वसभ-कोल्लुगाणूए ।
अहवा वि सभावेणं, निम्मंसुगे मासिगा तिन्नि ॥

शू- जया आलोयणारिहायरिए आलोयगा आलोयणं पउंजंति तदा कस्स कहं सुद्धी असुद्धी वा भवति ? उच्यते - आयरियो ति विहो - सोहाणुगो वसहाणुगो कोल्लुगाणुगो । तत्थ जो महंत-निसिज्जाए ठितो सुत्तमत्थं वाएति चिद्धइ वा सो सीहाणुगो । जो एक्कमि कप्पे ठितो वाएति चिद्धइ वा सो वसहाणुगो । जो रयहरणनिसेज्जाए उवग्गहियपादपुंछणे वा ठितो वाएति चिद्धति वा सो कोल्लुगाणुगो । एवं वसहभिक्षुणो वि विकप्पेयव्वा, एवं आलोयगा वि आयरियवसहभिक्षुणो विकप्पेयव्वा । नवरं - कोल्लुगाणुगे विसेसो - सदा निसेज्जाए पादपुंछणे वा उक्कुडुओ वा आलोएति, जइ उक्कुडुओ आलोएति तो सुद्धो । निसेज्जापादपुंछणेसु भयणा । “अहवा-वि सभावेणं निम्मंसुग” ति - अहवेत्ययं नियतप्रदर्शनार्थः । स्वको भावः स्वभावः, कोति आयरिओ वसभो वा सभावेण कोल्लुगाणुगो हवेज्ज । अहवा धम्मसद्धाए कोइ नेच्छति सिज्जाए उवविद्धिउं, तस्स निसिज्जा कायव्वा न कायव्वा ?, उच्यते-जो होउ सो होउ तस्स निसिज्जं काउं आलोयणेण आलोएयव्वं, जइ न करेइ तो पच्छित्तं पावइ ।

एत्थ दिट्ठतो निम्मंसुगेणं रन्ना । जहा एक्कोरायानिमंसु, नत्थि से किंचि सरिरे रोमं ति । तस्स कासवगो कयवित्ती, नत्थि से रोमं ति काउं परिभवेण न कताइ कमिज्जाणाए उवद्धाति । अन्नया रन्ना भणियं-आनेहि छुरभंडं, कमिज्जाहि ति । तेन आनियं उग्घाडियं, दिट्ठं पमादतो अपडिजग्गणाए सव्वं कट्ठियं, एस मं परिभवति । रुट्ठेणं रन्ना सव्वस्सहरणो कतो, वित्ती य छिन्ना, अन्नो य ठविओ, सो य सत्तमे दिवसे छुरभंडं सज्जेता उवद्धाति, सुट्ठेणं रन्ना वित्ती संवद्धिता भोगाभागी य जातो । एवं जा निसेज्जं करेति सो इहलोगे जसं पावति, परलोगे वि कम्मनिज्जराणातो सिद्धि

पावति, जो पुण निसिञ्जं न करेति सो पायच्छित्तदंडं पावति । इमं - "मासिया तिन्नि" जत्थ आयरियाती सरिसो सरिसाणुअस्स आलोएइ । तत्थ तिन्नि मासिया । सीहानुस्स आयरियस्स सीहानुगो चेव आयरिओ आलोएति । एयं एक्कमासियं । वसभस्स वसभानुगस्स वसभो चेव वसभानुगो आलोइए । एवं बितियं मासियं । भिक्खुस्स कोल्लुगानुगो आलोएइ । एव ततिय मासियं । एयं सद्धाने पच्छित्तं ॥

इदानिं सद्धानपरद्धानजाणणत्थं तेसु चेव पच्छित्तं वतुकामो इदमाह-

[भा. ६६२९] सद्धानानुग केई, परठानानुग य केइ गुरुगादी ।

सनिसिञ्जाए कप्पो, पुच्छ निसिञ्जा व उक्कुडए ॥

चू- "सद्धानानुग केई" ति - आयरियस्स सच्छोभगा निषघा सन्निषघा, तद्धियस्स सीहा सद्धानगा सीहानुगतं सद्धानं, तस्स परद्धानानुगतत्तं कप्पपुंछणादीसु वसभकोल्लुगानुयत्तणा । वसभस्स सद्धानानुगतं कप्पे वसभानुगतं तस्स परद्धानानुगतत्तं सनिसिञ्जपुंछणादिसु सीहानुगकोल्लुगानुगतत्तणा । भिक्खुस्स सद्धानानुगतत्तं पादपुंछण-निसिञ्ज-उक्कुडुअत्तणेण कोल्लुगानुगतत्तं, तस्य परद्धानानुगतत्तं सनिसिञ्जं, कप्पे य सीहानुगवसहाणुगतत्तणा । सीहानुगस्स आयरियस्स सीहानुगो आयरिओ आलोएइ, एसो पढमो गमओ ।

सीहानुगस्स आयरियस्स वसभानुगो आयरिओ आलोएति, एस बितितो गमओ । सीहानुगस्स आयरियस्स कोल्लुगानुगो आयरिओ आलोयणं देति, एस ततिओ । इदानिं वसभानुगं आयरियं काउं त चेव आयरिया सीह-वसभ-कोल्लुगानुगा तिन्नि आलोयगा एते वि तिन्नि गमा पुणो कोल्लुगानुगा तिन्नि आलोयगा, एते वि तिन्नि गमा पुणो कोल्लुगानुगं आयरियं काउं ते चेव सीहं वसभा कोल्लुगा तिन्नि आलोयगा । एते तिन्नि सव्वे एते नवगमा जाया ॥ एतेसिं जहासंखेण इमं पच्छित्तं-

[भा. ६६३०] मासो दोन्नि य सुद्धा, चउलहु लहुओ य अंतितो सुद्धो ।

गुरुगा लहुआ लहुओ, भेदा गणिणो नव गणिम्भि ॥

चू-कोल्लुगस्स कोल्लुगो आलोयगो पादपुंछणनिसिञ्जासु सरिसासणे मासलहुं । अह उवकुडुओ तो सुद्धो चेव । एते नवभेदा । आयरिए आलोयणारिहो आयरिएसु चेव आलोयगेषु आयरियस्स आलोयगस्स एते पच्छिता तवकालेहिं गुरुआ । एयं तिण्हं आयरियाणं सीहवसहकोल्लुगा वसभा वि नव आलोएंतगा । एतेसिं पि ते चेव पच्छिता, नवरं-तवगुरु काललहु, एवं तिण्हं आयरियाणं सीह-वसभकोल्लुगाणं भिक्खुणो वि नव आलोएंतगा । एएसिं पि ते चेव पच्छिता नवरं-तवलहुगा कालगुरु ॥

[भा. ६६३१] दोहि वि गुरुगा एते, गुरुम्भि नियमा तवेण कालेणं ।

वसभम्भि य तवगुरुगा, कालगुरु होंति भिक्खुम्भि ॥

चू- गतार्थं एवं आलोयणारिहं आयरियं पडुच्च आयरिय-वसभ-भिक्खुआलोयगेहि सत्तावीसं पच्छित्तठाणा वुत्ता । इदानिं वसभस्स आलोयणारिहस्स सीह-वसभ-कोल्लुगानुगस्स पुव्वकभेण नव आयरिया-आलोयगा । तेसिं इमं पच्छित्तं जहासंखेण-

[भा. ६६३२] एमेव य वसभस्स वि, आयरियादीसु नवसु ठाणेषु ।

नवरं चउलहुगा पुण, तस्सादी छल्लहू अंते ॥

चू- चउलहुगा ३ ॥ सु ॥ ण्का ॥ सु ॥ फु ॥ ३ ॥ गुरुगस्स एते पच्छित्ता “दोहि वि” गाहा वसभाणं वि नवण्हं आलोएंतगाणं एते चेव पच्छित्ता, नवरं - तवगुरुगा काललहु, भिक्खूण वि नवण्हं आलोएंतगाणं एते चेव पच्छित्ता । नवरं - तवलहुगा कालगुरु ॥ क्वचित् पाठांतरं-

[भा. ६६३३] लहुया लहुओ सुद्धो, गुरुगा लहुगो य अंतिमो सुद्धो ।

छल्लहु चउलहु लहुओ, वसभस्स तु नवसु ठाणेषु ॥

[भा. ६६३४] दोहि वि गुरुगा एते, गुरुम्मि नियमा तवेण कालेणं ।

वसहम्मि वि तवगुरुगा, कालगुरु होंति भिक्खुम्मि ॥

[भा. ६६३५] एमेव य भिक्खुस्स वि, आलोएंतस्स नवसु ठाणेषु ॥

चउगुरुगा पुण आदी, छग्गुरुगा तस्स अंतम्मि ॥

चू- एवं वसभस्स वि आलोयणारिहस्स अविणयप्रतिपत्तौ इमं पच्छित्तं । आयरियस्स नवविहस्स आलोयगस्स आदिसद्दाओ वसहभिक्खूण वि नवविहाणं । आदिसीहानुगे चउलहुं, मज्झिमे चउगुरुं, अंतिल्ले छल्लहुं, वसभानुगेषु दोसु मासलहुं, अंतिल्ले चउलहुं दो कोल्लुगा सुद्धा, अतिल्ले मासलहुं । सेसं पूर्ववत् । भिक्खुस्स आलोयणारिहस्स सीहाणुगादिभेदस्स णव आयरिया सीहानुगादिभेदभिन्ना आलोयणा । एवं च वसभानव आलोएंतगा, भिक्खुणो वि नव आलोएंतगाणं, तस्य जे आयरिया नव आलोयणा । एतेसिं पच्छित्तं । जहासंखेण इमं-

[भा. ६६३६] चउगुरु चउलहु सुद्धो, छल्लहु चउगुरुग अंतिमो सुद्धो ।

छग्गुरु चउगुरु लहुओ, भिक्खुस्स तु नवसु ठाणेषु ॥

चू- ३, ३, सु, फु ३, सु, फ्रं, ३, ० ।

[भा. ६६३७] दोहि वि गुरुगा एते, गुरुम्मि नियमा तवेण कालेणं ।

वसभम्मि वि तवगुरुगा, कालगुरु होंति भिक्खुम्मि ॥

चू- आयरियस्स एते पच्छित्ता तवेण कालेण वि गुरुगा, वसभाण वि नवण्हं आलोएंतगाणं एथे चेव पच्छित्ता, नवरं - तवगुरुगा काललहुगा, भिक्खूण वि नवण्हं आलोएंतगाणं एते चेव पच्छित्ता, नवरं - तवलहुगा कालगुरुगा । क्वचित् पाठांतरं - “एमेव य भिक्खू” गाहा - भिक्खुस्स तिविधभेदभिन्नास्स आलोयणारिहस्स आयरियवसभभिक्खुणो आलोएंतगा । नव भेदा पूर्ववत् । आइद्वाणे सीहानुगे चउगुरुं, मज्झद्वाणसीहानुगे छल्लहुं, अंतद्वाणसीहानुगे छग्गुरुं ॥ सेसं पूर्ववत् ॥ पच्छित्तदानलक्खणं अविनयप्रतिपत्तौ इमं-

[भा. ६६३८] सव्वत्थ वि सद्दाणं, अनुमुयंतस्स चउगुरु होंति ।

विसमासण नीयतरे, अकारणे अविहिंए मासो ॥

चू- “सव्वत्थ” ति सर्वालोचनारिहस्याविनयप्रतिपत्तौ इमं आलोणारिहो जारिसे आसणे निविद्धो आलोयगो वि जति तारिसं आसनं अमुंचंतो आलोएति तत्तुल्य एव स्थितेत्यर्थः । तो चउगुरु पच्छित्तं । अह विसमे अधिकतीतो छल्लहुं छग्गुरुं वा स्थानापेक्षेत्यर्थः । अह विसमे नीयतरे ठितो मासलहुं अयं अकारणे निसीएइ तस्स पच्छित्तं । आलोयणकाले सेसप्रविहीसु वि अप्पमज्जणादीसु मासलहुं चेव ॥ इमं अववादतो भण्णति-

[भा. ६६३९] सव्वत्थ वि सद्दाणं, अनुमुयंतस्स मासियं लहुयं ।

परठाणम्मि य सुद्धो, जति उच्चतरे भवे इतरो ॥

चू- आलोएंतो वि कारणे जति सद्धानं न मुंचति, सद्धानं नाम सरिसरिसाणं आयरिय वसह भिक्खुणो य सरिसाणुगो होउं आलोएति त्ति तो मासलहुं, अह नीयतरद्धानद्धितो आलोएति तो सव्वत्थमुज्झति । सीहानुगुस्स वसभकोल्लुगा परद्धानं । कोल्लुगस्स कोल्लुगो चेव उक्खुओ परद्धानं । “इयरो”त्ति आलोयणारिहो जति उच्चतरे टितो आलोयगो कारणे नीयतरे आसने निसीयंतो सुज्झतीत्यर्थः । एवं विभागतो एक्कासीतिविभागेण पच्छित्तं वुत्तं ॥

इमं ओहेण नवविहं पच्छित्तं भण्णति-

[भा. ६६४०] चउगुरुगं मासो या, मासो छल्लहुग चउगुरु मासो ।

छग्गुरु छल्लहु चउगुरु, बितियादेसे भवे सोही ॥

चू- सीहानुगो होउं सीहानुगुस्स आलोएति चउगुरु, सीहानुगुस्स वसभानुगो आलोएति मासलहु, सीहानुगुस्स कोल्लुगानुओ होउं मासलहु, वसभानुगुस्स सीहानुगो आलोएति छल्लहु, वसभानुगुस्स वसभानुगो आलोएति चउगुरुं, वसभानुगुस्स कोल्लुगानुगो मासलहुं, कोल्लुगानुगुस्स सीहानुगो आलोएति छग्गुरु, कोल्लुगानुस्स वसभानुगो छल्लहु, कोल्लुगानुगुस्स कोल्लुगानुगो चउगुरुं, एस बितियादेसे सोधी भणिया ॥

तेणं आलोयगेणं अपलिउंचिय अपलिउंचिय आलोइयं, वीप्सा कृता, निरवशेषं सर्वमालोचितं, “सर्वमेतं”त्ति । अधवा-“सव्वमेयं”त्ति जं अवराहवण्णं जं च पलिउंचणानिप्फण्णं अन्नं च किं वि आलोयणकाले असमायारनिप्फण्णं सव्वमेतं स्वकृतं । “सगडं” “साहणिय” त्ति एक्कतो काउं से मासादि पड्विज्जति जाव छम्मासा । अहवा - “साहणिय” त्ति जं छम्मासातिरित्तं तं परिसाडेऊणं झोसेत्ता छम्मासादित्यर्थः । “जे”त्ति य साधू, “एयाए” त्ति या उक्ताविधि प्राककृतस्य अपराधस्य स्थापना “पड्वणा”, अहवा प्रकर्षेण कृतस्य स्थापना । अहवा - अविशुद्धचारित्रात् आत्मा अमायावित्वेन आलोचनाविधानेन उदधृत्य विसुद्धे चारित्रे प्रकर्षेण स्थापितः । अहवा - “पड्वणाए” त्ति प्रारंभः, य एष आलोचनाविधि प्रायश्चित्तदानविधिश्च अनेन प्रस्थापित प्रवर्तित इत्यर्थः । “पड्विय” त्ति तदेव यथारुह प्रायश्चित्तकरणत्वेनारोपितं, य एवं प्रायश्चित्तकरणत्वेन स्थापितः । “निव्विसमाणो” तं पच्छित्तं वहंतो कुव्वमाणेत्यर्थः । तं वहंतो प्रमादतो विसयकसाएहिं जइ अन्नं “पडिसेवति” त्ति ततो पडिसेवाओ “से वि” त्ति जं से पच्छित्तं त “कसिण” त्ति सव्वं । अहवा - अनुगकसिणेण वा “तत्थेव” त्तिपुव्वपड्विपे पच्छित्त आरोवेयव्वं चडावेयव्वं त वुत्तं भवति । “सिय” त्ति अवधारणे दड्व्वो । एस सुत्तत्थो । इमा निज्जुती-

[भा. ६६४१] मासादी पड्वित्ते, जं अन्नं सेवती तगं सव्वं ।

साहणिरुणं मासा, छट्ठिज्जंतरे झोसो ॥

चू- जं छम्मासातिरित्तं तं एगतर तस्स झोससेसं इमाए गाहाए सुत्ते गतत्थं । “पड्विपे” त्ति जं पदं तस्सिमे भेदा-

[भा. ६६४२] दुविहा पड्वणा खलु, एगमनेगा य होतऽनेगा य ।

तवतिग परिचत्ततिगं, तेरस उ जानि त पताई ॥

चू- सा पायच्छित्तपड्वणा दुविधा - एगा अनेगा वा, तत्थ जा संचइया सा नियमा छम्मासिया

एगविधा । सा य दुविधा - उग्घातानुग्घाता वा । अहवा - केसिं चि मएण एगविधा मासियादीणं अन्नतरठाणपड्डवणा । तत्थ जा अणेगविहा सा इमा - “तवतिगं” पच्छद्धं । तत्थ पनगादि-भिण्णमासंतेसु परिहारतवो न भवति, मासादिसु भवतीत्यर्थः । मासियं एक्कं तवठाणं, दुमासादि जाव चाउम्मासियं बितियं तवट्ठाणं, वणमासछम्मासियं तइयं तवट्ठाणं ति, एते वि उग्घाताणुग्घाता वा, ‘परियत्ततिगं’ नाम पव्वज्जा परियागस्स जत्थ परावत्ती भवति तं परियत्ततिगं तं च छेदतिगं, छेदो वि उग्घातानुग्घाता वा, मूलतिगं, अणवट्ठतिगं, एक्कं च पारंचियं, एयाणि तवतिगसहिताणि जानि तेरस पदाणि । एसा पारंचियवज्जिया अणेगविहा पड्डवणा भवतीत्यर्थः । अहवा - “जानि य पदाणि” ति एते एक्कारस पदा गहिता, एतेसु तव पारंचिया एगविधा, छेदादितिगं अनेगविधा पड्डवणा भवतीत्यर्थः ।

एते हिट्ठा सिद्धा किं निमित्तं इह पुणो उच्चरिज्जति ? उच्यते - स्मरणार्थं । अहवा - जं एवं पड्डवियं पडिसेवति तं कसिणं अनुग्घहेण वा निरनुग्घहेण वा आरोविज्जति, उग्घाते उग्घायं, अनुग्घाए अनुग्घायं, अस्य ज्ञापनार्थमुच्चरितमित्यर्थः, अहवा-कसिणमप्यारोप्यमानं त्रयोदशका-दशभिर्वा पदैरारोप्यते, अस्य ज्ञापनार्थमुच्चरितमित्यर्थः । “अपलिउंचितं” ति एयं पढमभंगसुत्तं गतं । बितियभंगसुत्तं पि एवं चेव, नवरं-उच्चारणा सेइमा- “अपलिउंचिते पलिउंचितं आलोएमाणस्स जाव सिया” । ततियभंगसुत्तं पि एवं चेव । नवरं-उच्चारणा सेइमा - “पलिउंचिते अपलिउंचितं आलोएमाणस्स जाव सिया” ।

चउत्थभंगसुत्तं पि एवं चेव, तस्स उच्चारणा सुत्तेणेव भणिया- “जे भिक्खू चाम्मासियं वा सातिरेगचाउम्मासियं वा जाव सिया ।” जहा एते सुत्ता चउभंगविगप्पेण भणिया एवं मासिगदोमासिगा वि सुत्ता उवउञ्जिऊण वित्थरओ चउभंगविभागेण भाणियव्वा । एवं बहुससुत्ता वि चउभंगवाहादिदिट्ठंतेसु भाणियव्वा । पढमा दस आवतिसुत्ता भणिया । पुणो दस ते चेव किं विसेसं विसिद्धा आलोयणसुत्ता भणिया ? , एवं एए वीसं सुत्ता सप्रभेदा सम्मत्ता । सम्मत्तं च एत्थ ठवणारोवणपगयं ॥ एयाणं पच्छित्ताणि सो वहंतो अन्नं आवजेज्ज, सो वि तत्थेव “आरुहेयव्व” ति जं वुत्तं तस्स आरोवणे कति भेदा ? , उच्यते-पंचभेदा । इमे-

[भा. ६६४३] पड्डविता ठविता या, कसिणाकसिणा तहेव हाडहडा ।

आरोवण पंचविहा, पायच्छित्तं पुरिसजाते ॥

[भा. ६६४४] पड्डविया य वहंते, वेयावच्चट्ठिता ठवितगा उ ।

कसिणा झोसविरहिता जहि झोसो सा अकसिणा तू ॥

सू- एषां व्याख्या - जं च वहति पच्छित्तं सा पड्डवित्तिका भण्णति, ठविया नाम जं आवन्नो तं से ठवियं कज्जति । किं निमित्तं ? , उच्यते - सो वेयावच्चकरणलद्धिसंपन्नो जाव आयरियादीण वेयावच्चं करेति ताव से तं ठवितं कज्जति, दो जोगे काउं असमत्थो सो वेयावच्च समत्ते तं काहिति ति, एव ठविया । कसिणा नाम जत्थ झोसो न कीरइ, अकसिणा नाम जत्थ किंचि झोसिज्जति ॥

हाडहडा तिविधा-सज्जा ठविया पड्डविता य । तत्थ सज्जा इमा-

[भा. ६६४५] उग्घायमनुग्घायो, मासाइ तवो उ दिज्जते सज्जं ।

उग्घायमनुग्घायो, मासाइ तवो उ दिज्जते सज्जं ।

चू-मासदुमासादियं उग्घातमणुग्घातियं वा जं आवण्णो तं जत्थसिञ्जंदिज्जतिन कालमपेक्खंति सा सज्जा । इमा ठविया- जं पुण मासादि आवण्णं निक्खित्तं ति वेयावच्चट्ठया ठवियं कज्जति सा ठविया, तम्मि य ठवियसेसं ति जं अन्नं उग्घातमनुग्घातं वा आवज्जति तं सव्वं अनुग्घातं कज्जति । कम्हा ? , जम्हा सो अतिप्पमादी ॥ इमा पट्ठविया-

[भा. ६६४६] छम्मासादि वहंते, अंतरे आवन्ने जा तु आरुवणा ।
सो होति अनुग्घाता, तिन्नि विकप्पा तु चरिमाए ॥

चू- छम्मासियं वहंतो आदिग्गहणाओ पंचमासियं चउमासियं तेमासियं दोमासियं मासियं वा वहंतो अन्नं जं अंतरा आवज्जति उग्घातं अनुग्घातं वा तं से साणुग्गहेण निरनुग्गहेण वा आरोविज्जमाणं अनुग्घातं आरोविज्जति । कारणं पूर्ववत् । हाडहडाए एते तिन्नि विगप्पा ॥

[भा. ६६४७] सा पुण जहन्न उक्कोस मज्झिमा होति तिन्नि उ विकप्पा ।
मासो छम्मासा वा, अजहन्नुक्कोस जे मज्झे ॥

चू- सा हाडहडा छुब्भमाणी तिविधा-जहन्नादिगा, तत्थ मासगुरु जहन्ना, उक्कोसा छग्गुरु, एतेसिं दोण्ह वि मज्झे जा सा अजहन्नमनुक्कोसा इमा दोमासियं गुरुगं, तिमासियं गुरुगं, चउमासियं गुरुयं, पंचमासियं गुरुयं ति । एसा आरोवणा पंचविहा समासओ भणिया ॥ इदानिं मासादी पट्ठविए जं अन्नं अंतरा पडिसेवति मासादी तत्थ जं जम्मि दिवसग्गहण्यमाणं भण्णति पट्ठविगाठविगा सरूवं जतो भण्णति सुत्तमागयं-

मू. (१३८८) छम्मासियं परिहारट्ठाणं पट्ठविए अनगारे अंतरा दोमासियं परिहारट्ठाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा वीसइराइया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअट्ठं सहेउं सकारणं अहीनमतिरित्तं तेन परं सवीसइराइया दो मासा ॥

मू. (१३८९) पंचमासियं परिहारट्ठाणं पट्ठविए अनगारे अंतरा दो मासियं परिहारट्ठाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा वीसइराइया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअट्ठं सहेउं सकारणं अहीनमतिरित्तं तेन परं सवीसइराइया दो मासा ॥

मू. (१३९०) चाउम्मासियं परिहारट्ठाणं पट्ठविए अनगारे अंतरा दो मासियं परिहारट्ठाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा वीसइराइया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअट्ठं सहेउं सकारणं अहीणमतिरित्तं तेन परं सवीसइराइया दो मासा ॥

मू. (१३९१) तेमासियं परिहारट्ठाणं पट्ठविए अनगारे अंतरा दो मासियं परिहारट्ठाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा वीसइराइया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअट्ठं सहेउं सकारणं अहीनमतिरित्तं तेन परं सवीसइराइया दो मासा ॥

मू. (१३९२) दोमासियं परिहारट्ठाणं पट्ठविए अनगारे अंतरा दो मासियं परिहारट्ठाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा वीसइराइया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअट्ठं सहेउं सकारणं अहीनमतिरित्तं तेन परं सवीसइराइया दो मासा ॥

मू. (१३९३) मासियं परिहारट्ठाणं पट्ठविए अनगारे अंतरा दो मासियं परिहारट्ठाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा वीसइराइया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअट्ठं सहेउं सकारणं अहीनमतिरित्तं तेन परं सवीसइराइया दो मासा ॥

७- सर्वं संहितासूत्रं उच्चारं पदच्छेद काउ इमो पदत्योपगगहो “षडिति” संख्या । मानासनाम्नासः, अन्यानि मानानि समयावलिकादीनि असतीति मासः, मानानि वा द्रव्यक्षेत्रादीन्यसतीति मासः । मासोऽस्य परिमाणं मासमईति वा, मासनिष्पन्नं वा मासिकं । परिहायते इति परिहारः, परिहरणं वर्जनमित्यर्थः । अहवा - परिहरणं परिहारः, अहवा - परिहियते वर्ज्यते च अस्मात् परिहारः । ‘श्च गतिनिवृत्तौ’ तिष्ठन्त्यस्मिन्निति स्थानं । परिहारस्य स्थानं परिहार स्थानं । “पद्भित्ते” ति आदिकम्पणोदीरणभृतैश्वर्येष्विति कृत्वा प्रारब्धं यत् स्थापितं अद्भूद्वं ति भणियं होइ । न गच्छन्तीत्यागा वृक्षा इत्यर्थः । अगैः कृतं अगारं गृहमित्यर्थः । नास्य अगारं विद्यते इत्यनगरः । अंतस्य च अंतरं मज्झं अंतरं ति भण्णति । द्विमासो अस्य परिमाणं दोमासियां परिहारस्य स्थानं स्थानं प्रतिषेवित्वा, “प्रति” प्रतिदानयोः प्रतिसन्निधानयोर्वस्तु वस्तु प्रति मूलउत्तरगुणदप्यकप्य जयणसेवाकरणं, क्त्वा प्रत्ययः, पूर्वस्य परेण सह संबंधमिच्छति, कृत्वा अन्यत् किमपि कर्तव्यं तदपेक्षते । आइमर्यादायां, “लोकृ दशनि”, मर्यादयालोचनं दातव्यं, आलोचनं दर्शयेदित्यर्थः । अथं इत्ययं निपातः, अपरा नाम जा सा पुर्विं भणिता सतो जा अन्ना सा अपरा । विसतिरिति संख्या । रज्जत ति रात्रि, सा च रागस्वभावा, उभयोरपि विद्यते, रात्री उभयग्रहणार्थं, अहवा - अहोरात्रपरिसमाप्तिरत्र भवतीति कृत्वा रात्रिग्रहणं, अन्योन्यप्रतिबद्धत्वात् इतरेतरग्रहणात् सिद्धिरिति । आरोविज्जतीति कृत्वा आरोवणा । पुव्वपायच्छित्ते खुब्भति, अहवा - उवरिं चडाविज्जति ति भणियं होइ । कस्स ? तस्स साहुस्स जं भणियं पायच्छित्तं दिज्जति, “आदिमज्जावसानेसु” - तस्स छम्मासियस्स परिहारड्डाणस्स तिसु विभागेसु जत्थ जत्थ पडिसेवति दो मासियं तत्थ तत्थ वीसतिरातिता आरोवणा आरुभेयव्वा । सह अत्थेण सत्थं, सह हेउणा सहेउं, सह कारणेण सकारणं । किं भणियं होति - तस्स जतो निफ्फत्ति प्रभवः, प्रसूति, तं तस्स अत्तोत्ति वा हेउ ति वा कारणं ति वा एगड्ढं । जहा सुत्तस्स अत्थाओ प्रसूति उत्पत्तिरित्यर्थः । जहा च तंतुभ्यः पटः, मृत्तिंडात् घटः, एवं एसा वीसतिरातिया आरोवणा जतो निफ्फन्ना तीए तं से अत्थो ति वा, हेतु कारणं, एगड्ढा दिट्ठा । दोमासियाए पडिसेवणाए वीसिया आरोवणा, सा पुण सअट्ठा अहीणमतिरित्ता कित्तिया होइ ?

आचरितो सयमेव पुच्छितो भणति - “तेन परं सवीसतिराया दो मासा” । “तेन” ति - तेन मूलवत्युणा सह आरोवणापरिमाणं भवति, आवत्तिमाणं न आरोवणामाण, परं अन्नं चैव जं भणियं होति तेन सअट्ठं सहेउं सकारणं तं मानमधिकृत्य, तं पुन सवीसतिराया दोमासा सह वीसाएहिं सवीसतिराया दोमासा ।

किं पुण दोमासियाए पडिसेवणाए वीसतिरपि आरोवणा ? उच्यते-लक्षणोक्तत्वात्, तत्थ लक्षणं दिवसा पक्खित्तणमासा आनिज्जंति, मासा वि पेक्खिऊण दिवसा आनिज्जंति ।

“दिवसा पंचहिं भतिता दुरूवहीणा हवंति मासाओ ।

मासा दुरूवसहिया, पंचगुणा ते भवे दिवसा ॥” (एसा लक्खणगाहा)

एएण कारणेण दोहिं मासेहिं आवत्तेहिं वीसतिरातिया आरोवणा । अहवा- इमो अन्नो वि आएसो सअट्ठं सहेउं, सकारणं अहीणमतिरित्तमिति, तस्स अनगरस्स उभयतरगादीकारणं नाऊण पढमपडिसेवणाए सानुग्गहं वीसतिरातिया आरोवणा दिज्जति, जति तह वि न ठाएज्जा

तो से तेन परेण सूत्रादेसो चेव सवीसतिरायदोमासा । कहं ? जा सा वीसतिरातिया आरोवणा सा संकसपिया न ताव दिज्जति, तेन वि पुणो दोमासियं तं पडिसेवितं तस्स पढमं सानुग्गहं कीरइ, बीए सहोढोत्ति काऊणं ते चेव दो मासा निरणुग्गहा दिन्ता, तेन पर सवीसतिराता दो मासा । एवं पंचमासिए वि पडुविते तं चेव सव्वं भाणियव्वं । एवं चाउम्मासिए तेमासिए एयाणि सव्वाणि दोमासिएण समं भाणियव्वाणि, नवरं - छम्मासिया संचतिया वा असंचतिया होज्जं, पंचमासिया असंचतिय पडुवितमुत्ता गता । इदानिं ठवियमुत्ता - जे ते सवीसतिरातिता दो मासा ते कारणं पडुच्च ठविया आसी ते कारणे निद्धिते पडुविज्जति ।

मू. (१३९४) सवीसतिराइयं दोमासियं परिहारद्वाणं पडुविए अनगारे अंतरा दो मासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा वीसइराइया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअडुं सहेउं सकारणं अहीनमतिरित्तं तेन परं सदसराया तिन्निमासा ॥

मू. (१३९५) सदसरायतेमासियं परिहारद्वाणं पडुविए अनगारे अंतरा दो मासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा वीसइराइया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअडुं सहेउं सकारणं अहीनमतिरित्तं तेन परं चत्तारि मासा ॥

मू. (१३९६) चाउम्मासियं परिहारद्वाणं पडुविए अनगारे अंतरा दो मासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा अहावरा वीसइराइया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअडुं सहेउं सकारणं अहीनमतिरित्तं तेन परं सवीसइराया चत्तारि मासा ॥

मू. (१३९७) सवीसइरायचाउम्मासिय परिहारद्वाणं पडुविए अनगारे अंतरा दो मासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा वीसइराइया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअडुं सहेउं सकारणं अहीनमतिरित्तं तेन परं सदसराया पंच मासा ॥

मू. (१३९८) सदसरायपंचमासियं परिहारद्वाणं पडुविए अनगारे अंतरा दो मासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा वीसइराइया आरोवणा आइमज्जावसाणे, सअडुं सहेउं सकारणं अहीनमतिरित्तं तेन परं छम्मासा ॥

सू- तेसु पडुवितेसु जति पुणो पडिसेवेज्जा अन्ने अ दो मासा तत्थ वीसतिरातिया आरोवणा आदी मज्जे पज्जवसाणे, सह अट्टेण सअडुं सहेउं सकारणं । इह अत्त जो आदिपडुवणा सवीसतिरातिया दो मासा । तेन परं दसरातो दो मासा, दसरातो तिन्नि मासा पडुविए । जइ पुणो वि दो मासा पडिसेवेज्ज ताहे सानुग्गहं वीसतिराया दिज्जंति जाव तेन परं चत्तारि मासा, एवं ताव नेयं जाव तेन परं छम्मासा । अहवा-केवल मन ओहि चोदस नवपुव्वणो य तस्स साधुनो भावं जाणिऊण, इमो सवीसतिराएहिं दोहि मासेहि सुज्झिहिति ति ताहे सवीसतिराया दो मासा से पडुविज्जंति । जति पुणो वि दो मासा पडिसेवेज्ज तत्थ वि तहेव, तेन परं दस राया तिन्नि मासा । एवं पुणो वीसतिरातिया छुब्भंतेहिं जाव ते परं छम्मासा अनुग्गहडुवणा चेव थोवे वा बहुए वा आवन्ने दीसं वीसं दिना आरुभेयव्वा, पडिसेवणा पडिसेवणा, जाव छम्मासा । एवं ताव छम्मासादिपडुविए दुमासपडिसेविए कारणं भणियं । एवं ते सूत्रा पडुवियाठवियाणं गया । इदानिं अत्थवसओ सुत्ता-

मू. (१३९९) छम्मासियं परिहारद्वाणं पडुविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा पक्खिया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअडुं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं

तेन परं दिवहो मासो ॥

मू. (१४००) पंचमासियं परिहारद्वयं पट्टविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वयं पडिसेवित्ता आलोएजा, अहावरा पक्खिया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअट्टं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं दिवहो मासो ॥

मू. (१४०१) चाउम्मासियं परिहारद्वयं पट्टविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वयं पडिसेवित्ता आलोएजा, अहावरा पक्खिया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअट्टं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं दिवडो मासो ॥

मू. (१४०२) तेमासियं परिहारद्वयं पट्टविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वयं पडिसेवित्ता आलोएजा, अहावरा पक्खिया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअट्टं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं दिवहो मासो ॥

मू. (१४०३) दोमासियं परिहारद्वयं पट्टविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वयं पडिसेवित्ता आलोएजा, अहावरा पक्खिया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअट्टं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं दिवहो मासो ॥

मू. (१४०४) मासियं परिहारद्वयं पट्टविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वयं पडिसेवित्ता आलोएजा, अहावरा पक्खिया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअट्टं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं दिवहो मासो ॥

चू- छम्मासियं पंचमासियं चाउम्मासियं तेमासियं दोमासियं मासियं सव्वा लक्खणाओ पत्ताओ लक्खणं पुण मज्जे गहिए आदिमा अंतिमा य संजोगा ते भाणियव्वा, जहा छम्मासिया-दिपट्टवणा पट्टविते दोमासियस्स संजोगो भणितो तथा एतेसिं पि सव्वासिं संजोगो भाणियव्वो ।

तेन इमं अत्यसुत्तं- “छम्मासियं परिहारद्वयं पट्टविए अनगारे अंतरा छम्मासियं चेव परिहारद्वयं पडिसेवित्ता आलोएजा अहावरा चत्तालीसइराइया आरोवणा आदी जाव तेन परं सचत्तालीसतिराया छम्मासा”, अत्थो पूर्ववत् ।

एवं पंचमासितं परिहारद्वयं पट्टविते छम्मासियं पडिसेवति । एवं चाउम्मासियं पट्टविए पडिसेवति, तेमासियं पट्टविए पडिसेवति, दोमासियं पट्टविए पडिसेवति, मासियं पट्टविए पडिसेवति । एए छ पडिसेवति । छ वि सुत्ता इहं नत्थि । किं कारणं जेण छम्मासाणं परेणं न दिज्जति ? ठविया य सचत्ताला छम्मासा, तेन ठविता सुत्ता नत्थि । इदानीं छम्मासिए पट्टविए अंतरा पंचमासितं पडिसेवति । अहावरा वीसतिरातिमा आरोवणा आदि मज्जावसाणे जाव तेन परं सपंचराया छम्मासा एवं पंचमासे पट्टविते पंचमासं पडिसेवइ । चाउम्मासिए वि पंचमासा, तेमासिए वि पंचमासा, दोमासिए वि पंचमासा, मासिते वि पंचमासा, एत्थ वि ठविया सुत्ता नत्थि, जेण सपंचराया छम्मासे ति । छम्मासिए पट्टविए अंतरा चाउम्मासितं पडिसेवेजा, अहावरा तीसति जाव तेन परं पंचमासा, एवं पंचमासितं चउमासितं तेमासियं दोमासियं मासिए वि पट्टविए चउमासियं पडिसेवित्ता आलोएजा, अहावरा ती (वी) सतिरातिता आरोवणा जाव तेन परं पंचमासा ठविता ।

सुत्तं एत्थ अत्थि - पंचमासियं परिहारद्वयं पट्टविते चाउमासितं परिहारद्वयं पडिसेवित्ता

आलोएज्जा अहावरा ती (वी) सतिरातिता आरोवणा जाव तेन परं छम्मासो । अत्तो पूर्ववत् । सुत्ता छम्मासियं परिहारद्वाणं पडिसेविते अनगारे अंतरा तेमासितं परिहारद्वाणं आलोएज्जा, अहावरा पनुवीसतिराइंदिया आरोवणा आदी जाव तेन परं पंचूणा चत्तारि मासा पंचमासिते पडुविए, चउमासिते पडुविए, तेमासिते पडुविए, दोमासिए, मासिए परिहारद्वाणं पडुविते, तेमासितं परिहारद्वाणं पडिसेवेज्ज जाव तेन परं पंचूणा चत्तारि मासा ठविता ।

सुत्ता - पंचूनचउम्मासियं परिहारद्वाणं पडुविते अंतरा तेमासितं परिहारद्वाणं, अहावरा पनुवीसा आरोवणा जाव तेन परं छम्मासा सवीसतिराया चत्तारिमासा, सवीसतिरायं चाउम्मासियं परिहारं अतरा तेमासियं, अहावरा पनुवीसा आरोवणा जाव ते अद्धछम्मासा अद्धछम्मासियं पडुवइ । पडुविए अनगारे अंतरा तेमासियं आलोए०, अहावरा पनुवीसराएंदियारोवणा तेन परं छम्मासा । किं कारणं सदसराया छम्मासा न भणिया ? उच्यते - सातिरेगा छम्मासा नारोविज्जति ति तेन सदसराया छम्मासा न भणति । इदानिं मासियसंजोगसुत्ता लक्खणपत्ता सुत्तेण चेव भण्णति, छम्मासिय परिहारद्वाणं पडुविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वाणं पडिसेविए आलोए, अहावरा पक्खिया आरोवणा आदी मज्झावसाणे साहुं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं दिवहो मासो, एवं पंचमासियं पडुविते तेमासियं पडुविते मासियं पडुविते अंतरा मासिय जा तेन परं दिवहो मासो । ठविया सुत्ता-

मू. (१४०५) दिवहमासियं परिहारद्वाणं पडुविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा पक्खिया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअहुं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं दो मासा ॥

मू. (१४०६) दोमासियं परिहारद्वाणं पडुविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा पक्खिया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअहुं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं अट्टाइज्जा मासा ॥

मू. (१४०७) अट्टाइज्जमासियं परिहारद्वाणं पडुविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा पक्खिया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअहुं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं तिन्नि मासा ॥

मू. (१४०८) तेमासियं परिहारद्वाणं पडुविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा पक्खिया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअहुं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं अद्धुट्टा मासा ॥

मू. (१४०९) अद्धुट्टमासियं परिहारद्वाणं पडुविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा पक्खिया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअहुं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं चत्तारि मासा ॥

मू. (१४१०) चाउम्मासियं परिहारद्वाणं पडुविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा पक्खिया आरोवणा, आइमज्जावसाणे सअहुं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं अहुपंचमा मासा ॥

मू. (१४११) अहुपंचमासियं परिहारद्वाणं पडुविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वाणं

पडिसेवित्ता आलोएजा, अहावरा पक्खिया आरोवणा, आइमज्जावसाणे सअट्ठं सहेउं सकारणं
अहीनमइरित्तं तेन परं पंचमासा ॥

मू. (१४१२) पंचमासियं परिहारद्वणं पडुविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वणं पडिसेवित्ता
आलोएजा, अहावरा पक्खिया आरोवणा, आइमज्जावसाणे सअट्ठं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं
तेन परं अद्धछट्ठा मासा ॥

मू. (१४१३) अद्धछट्ठमासियं परिहारद्वणं पडुविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वणं
पडिसेवित्ता आलोएजा, अहावरा पक्खिया आरोवणा, आइमज्जावसाणे सअट्ठं सहेउं सकारणं
अहीनमइरित्तं तेन परं छम्मासा ॥

मू- एवं छम्मासादिपडुविते जं जं पडिसेवित्ता आरोवणा ठविया य विकला सट्ठाणवट्ठीए
भाणिया जाव छम्मासा । इदानिं सगलठवियाए मासादिया १ । २ । ३ । ४ । ५ । ६ । सट्ठाणवट्ठिया
नेयव्वा जाव छम्मासा । ताहे परद्वणो वट्ठी भवति । तत्थ सट्ठाणवट्ठी इमा- जहा- मासियठवियपडुविए
मासियं सेवित्ता पक्खिया जाव दिवट्ठमासा एवं आरोवणं पक्खियं वट्ठंतेण ताव नेयव्वं जाव
छम्मासा । एयं सट्ठाणवट्ठियं ।

इमं परद्वणवट्ठियं-जहा-ठविए दोमासियं पडिसेवित्ता वीसतिरातिया आरोवणा,
जाववीसतिरातोः मासो, एवं वीसतियाखेवेण नायव्वं जाव छम्मासा, एवं मासिते ठवियपडुविते
तेमासियं पडिसेवित्ता पन्नवीसरोवणा जाव छम्मासा । मासियठवियपडुविए चउम्मास पडिसेवित्ता
तीसिय आरोवणाए जाव छम्मासा । मासियठवियपडुविए पंचमासिय पडिसेवित्ता पणतीसं
आरोवणाए जाव छम्मासा । मासियठवियपडुविए छम्मासिय पडिसेवित्ता चत्तालीसराइंदियारोवणाए
जाव छम्मासा । एवं मासियपडुवणाए परद्वणवट्ठी भणिया । एवं दोमासियादिसु वि पडुविएसु
सट्ठाणवट्ठिं भणिकुण पच्छ परद्वणवट्ठी भणियव्वा, सव्वत्थ जाव छम्मासा । एसा एकगसंजोगवट्ठी
सट्ठाणपडुवणोसु भणिया ।

इदानिं दुगसंजोगे सट्ठाणपरद्वणवट्ठिं दुविहं भणामि- मासियठवियपडुविए मासियं पडिसेवेज्ज
पक्खियआरोवणा तेन परं दिवट्ठो मासो । दिवट्ठविते पडुविते दो मासो पडिसेवेज्ज वीसिया
आरोवणा तेन परं पंचरातो तिन्नि (दोन्नि) मासा । सपंचरातो दो मासा ठविए पडुविते तिमासियं
पडिसेवित्ता पक्खिया आरोवणा, तेन परं सवीसराया दो मासा ठवियपडुविए दोमासियं पडिसेवित्ता
वीसिया आरोवणा, तेन परं सदसराइ तिन्नि मासा । एवं पुणो मासियं, पुणो दोमासियं, एगंतरा
सव्वत्थ दुगसंजोगवट्ठी दुविहा भाणियव्वा जाव छम्मासा । एवं मासिय-तेमासिए य दुगसंजोगो,
पुणो मासे चउमासे य । पुणो मासे पंचमासे य (पुणो मासे) छम्मासे य ।

दुगसंजोगे जत्थ जाए आरोवमाते पक्खित्ताए छम्मासा अतिरित्ता भवंति तत्थ छ च्चेव मासा
वत्तव्वा परओ न वत्तव्वा । कारणं तं चेव पूर्ववत् । एवं जत्तिया मासियाए ठवियाए दुगसंजोगा
ते भाणिकुण ताहे मासियाए चेव ठवियपडुवियाए तियसंजोगो चउकसंजोगा पंचसंजोगा य
भाणियव्वा, परेण छकसंजोगो नत्थि, कारणं तं चेव । ताहे दोमासठवियाए दुगसंजोगवट्ठी
दुविहा भाणियव्वा- सा य लक्खणेण पत्ता, सुत्तेण चेव भण्णति । एत्तियं गंतूण सुत्तं निवडित्तं । तं
च इमं-

मू. (१४१४) दोमासियं परिहारद्वानं पट्टविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वानं पडिसेवित्ता आलोएजा, अहावरा पक्खिया आरोवणा, आइमज्जावसाणे सअट्टं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं अट्टाइजा मासा ॥

मू. (१४१५) अट्टाइजमासियं परिहारद्वानं पट्टविए अनगारे अंतरा दोमासियं परिहारद्वानं पडिसेवित्ता आलोएजा अहावरा वीसिया आरोवणा, आइमज्जावसाणे सअट्टं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं सपंचराइया तिन्नि मासा ॥

मू. (१४१६) सपंचरायतेमासियं परिहारद्वानं पट्टविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वानं पडिसेवित्ता आलोएजा, अहावरा पक्खिया आरोवणा, आइमज्जावसाणे, सअट्टं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं सवीसतिराया तिन्नि मासा ॥

मू. (१४१७) सवीसतिरायतेमासियं परिहारद्वानं पट्टविए अनगारे अंतरा दोमासियं परिहारद्वानं पडिसेवित्ता आलोएजा, अहावरा वीसइराइया आरोवणा, आइमज्जावसाणे, सअट्टं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं सदसराया चत्तारि मासा ॥

मू. (१४१८) सदसरायचाउम्मासियं परिहारद्वानं पट्टविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वानं पडिसेवित्ता आलोएजा, अहावरा पक्खिया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअट्टं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं पंचूना पंचमासा ॥

मू. (१४१९) पंचूनपंचमासियं परिहारद्वानं पट्टविए अनगारे अंतरा दोमासियं परिहारद्वानं पडिसेवित्ता आलोएजा, अहावरा वीसइराइया आरोवणा आइमज्जावसाणे, सअट्टं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं अट्टछट्टा मासा ॥

मू. (१४२०) अट्टछट्टमासियं परिहारद्वानं पट्टविए अनगारे अंतरा मासियं परिहारद्वानं अपडिसेवित्ता आलोएजा, अहावरा पक्खिया आरोवणा आइमज्जावसाणे सअट्टं सहेउं सकारणं अहीनमइरित्तं तेन परं छम्मासा ॥

॥ १ ॥ दंसणचरित्तजुत्तो, जुत्तो गुत्तीसु सज्जणहिएसु ।

नामेण विसाहगणी, महत्तरओ गुणाण मंजूसा ॥

॥ २ ॥ कित्तीकंतिपिणद्धो, जसपत्तो (दो) पडहो तिसागरनिरुद्धो ।

पुणरुत्तं भमइ महिं, ससिव्व गगणं गुणं तस्स ॥

॥ ३ ॥ तस्स लिहियं निसीहं, धम्मधुराधरणपवरपुज्जस्स ।

आरोगं धारनिज्जं, सिस्सपसिस्सोवबोज्जं च ॥

चू- (एवं एकके अंतरेत्ता ताव नेयव्वं जाव छम्मासा, एवं एयस्स वि सव्वदुगसंजोगादि भाणियव्वा) एवं तेमासियठवियपट्टविए दुविधा समत्तिग चउ पंच छ, परे नत्थि, एवं चाउ० । १ । २ । ३ । ४ । ना । फुं । परे नत्थि । एवं पंचमासियंजोगा १ । २ । ३ । ४ । ना । फुं । परतो नत्थि, कारणं त चेव । सव्वे वि जहा लक्खणेण भाणियव्वा, एते दुगसंजोगादीणं संजोगा सट्टाणवट्ठिता भाणियव्वा परट्टाणवट्ठिया य । “सट्टाणवट्ठिय” ति किं भणियं होति ? जे मासियठविय-पट्टवियमासियं चेव आदि काऊण संजोगा होति ते सट्टाणवट्ठिता एवं दो ति चउ पंचमासिए ।

इमे परट्टाणवट्ठिता - जे मासियं ठवियपट्टविए दोमासियं वा तिमासियं वा चउमासियं वा

पंचमासियं वा आदी काऊण संजोगा कीरंति । एसा परद्वाणवद्दी । एयासिं अत्या चोद्दणाए कार-
णाणि यजहा पढमठवियाणं एवं पढमसुत्तस्स पड्डवणाए पडिसेवणा य भणिया । इदानिं बितिय-
सुत्तस्स बहुसस्स इमा विधी - छम्मासियं परिहारद्वाणं पड्डविए अनगारे अतरा बहुसो वि मासियं
परिहारद्वाणं पडिसेवित्ता आलोएज्जा, अहावरा पक्खिया आरोवणा आदिमज्जावसाणे सअद्दं
सहेउं सकारणं, अहीनमइरित्तं तेन परं दिवद्दो मासो, एवं पंचमासिए पड्डविते मासिया पडिसेवमा
चउम्मासिए पंचमासिया, तेमासिए पड्डविए, मासिए पड्डविए, दोमासिते पड्डविए, मासिया पडि-
सेवणा, पक्खिया आरोवणा, एवं ठवितगा सुत्ता वि दिवद्दमासादि भाणियव्वा । तं चेव निरवसेसं
बहुसाऽभिलावेणं सव्वं भाणयव्वं । एवं दस सुत्ता सुत्तकमेण चेव भाणियव्वा । नवरं - पड्डवणे छ
वा पंच वा चत्तारि वा तिन्नि वा दो वा एक्को वा पडिसेवणद्वाणेषु तं चेव सव्वत्थ । सेसं जहा
कसिणसुत्ते तहा ठविते य पड्डविए य, सुत्ता वि तह चेव तेसिं संजोगा वि तह चेव कायव्वा ।

जो वि को वि विसेसो वि बुद्धीए उवउज्जिऊण भाणियव्वो इमातो जंतगातो- फुं ना ३ २
१ । फुं फुं फुं फुं फुं फुं । ना ना ना ना ना ना । ण्क ण्क ण्क ण्क ण्क ण्क । ३ ३ ३ ३ ३ ३ । २ २ २
२ २ २ । १ १ १ १ १ १ । एवं पड्डवितगा सुत्ता समत्ता । इदानिं इह अज्झयणे
सुत्तावत्तिपरिमाणदुवारेण पच्छित्तवहंतगा भण्णंति । जतो भण्णति-

[भा. ६६४८] एक्कूणवीसतिविभासियम्मि हत्यादिवायणं तस्स ।

आरोवणरासिस्स तुं, वहंतया होंतिमे पुरिसा ॥

सू-जे भिक्खू हत्यकम्मं करेइ - इत्यादिसुत्तातो जाव एगूणवीसतिमुद्देसगअंतसुत्ते वायणसुत्तं,
एतेसु एगूणवीसुद्देसेसु जो पच्छित्तरासी विभासिओ तस्स पच्छित्तस्स वहंतया इमे पुरिसा ॥

[भा. ६६४९] कयकरणा इतरे या, सावेक्खा खलु तहेव निरवेक्खा ।

निरवेक्खा जिनमादी, सावेक्खा आयरियमादी ॥

सू-कयकरणा जेहिं चउत्थछद्दमादी तवो कतो । “इतरे” ति - अकयकरणा । जे कयकरणा
ते दुविहा - सावेक्खा निरवेक्खा य । तत्थ निरवेक्खा जिन दिया, ते सरीरगच्छादिणिरवेक्खत्तणतो
निरवेक्खा । आदिसद्दातो सुद्धपरिहारिया अहालंदिया पडिमापडिविन्ना एते नियमा कयकरणा
इत्यर्थ । जे पुण सरीरगच्छे य सविक्खा ते ति विहा - “आयरियादी”, आदिसद्दातो उवज्झाया
भिक्खू य ॥

[भा. ६६५०] अकयकरणा वि दुविहा, अनभिगता अभिगता य बोधव्वा ।

जं सेवती अभिगतो, अनभिगते अत्थिरे इच्छा ॥

सू-जे अकयकरणा ते दुविधा-अनभिगता इयरे य । तत्थ अनभिगता नाम अगहियसुत्तत्था ।
इयर ति- “अभिगता”, ते य गहियसुत्तत्था । एत्थ जो कयकरणो धितिसंघयणजुत्तो अभिगतो
य सो जं सेवति तं चेव से पच्छित्तं दिज्जति । जो पुण अनभिगतो अधिरो अकयकरणो
धितिसंघयणादिहीनो तस्स जं आवन्नो तं वा दिज्जति हुसियं वा अन्नं हुसियतरं वा “इच्छ” ति
- जाव से झोसो वा इत्यर्थः ॥ एवं संखेवओ भणियं । इमं वित्थरतो-

[भा. ६६५१] अहवा सावेक्खित्तरे, निरवेक्खो नियमसा उ कयकरणा ।

इतरे कताऽकता वा, थिराऽथिरा नवरि गीयत्था ॥

चू- “इयरि” ति-निरवेक्खा, ते एगविहा नियमा कयकरणादिगुणोवउत्ता, पुणो “इयरं” ति - सावेक्खा, ते तिविहा आयरियाती । तत्थ आयरियउवज्झाया कयकरण - अकयकरणा भाणियव्वा, ते चेव नियमा अभिगता थिरा य । भिक्खू अभिगता अनभिगता वा । पुणो एक्केका थिरा अथिरा भाणियव्वा । पुणो कयकरणअकयकरणभेदेण य भिंदियव्वा । एत्थ थिराथिरत्ति जं वुत्तं जाव चरगादिएहिं दंसणातो परीसहोवसग्गेहिं वा चरणातो अतिकक्खडपच्छित्तदानेन वा भावतो न चालिज्जति सो थिरो, इतरो अधिरो । एवं विकप्पिएसु पच्छद्दभावणा आयरियादी सव्वे कयकरणअकयकरणा भाणियव्वा । नवरं- भिक्खुपक्खे थिराथिरगीतमगीयत्था य भाणियव्वा ॥ इमं कयकरणेतराण वक्खाणं-

[भा. ६६५२] छड्डमादिएहिं, कयकरणा ते उ उभयपरियारा ।
अभिगत कयकरणत्तं, जोगा य तवारिहा केई ॥

चू- छड्डमादितवो जेहिं कतो कयकरणा, ते उ “उभयपरियाए” ति- गहित्यपरियाए सामन्नपरियाए वा, ते कयकरणा, इयरं अकयकरणा । जे ते अभिगता तेसं केइ आयरिया कतकरणं इच्छंति । कम्हा ? जम्हा तेहिं आयरियजोगा वूढा महाकप्पसुतादीणं । सीसो चोदेति - जे ते निरवेक्खा - तेसिं एक्को चेव भेदो । जे पुण सावक्खा तेसिं किं निमित्तं तिविधो भेदो - “इमो आयरिओ” “इमो उवज्झाओ” “इमो भिक्खू” ? आयरियाह- जे ते आयरियउवज्झाया ते नियमा गीयत्था, जे भिक्खू ते गीयत्था अगीयत्था वा, एवमादिभेददरिसणत्थं भेदो कतो ॥

अथवा - तत्थ तिविधभेदे जो गीयभेदो सो इमं जाणइ-

[भा. ६६५३] कारणमकारणं वा, जयणाऽजयणा य तत्थ गीयत्थे ।
एएण कारणेणं, आयरियादी भवे तिविहा ॥

— अथवा सावेक्खपुरिसभेदकरणे इमं कारणं-

[भा. ६६५४] कज्जमकज्ज जताऽजत, अविजाणंतो अगीओ जं सेवे ।
सो होति तस्स दप्पो, गीते दप्पाजते दोसा ॥

चू- अगीओ न जाणति - इमं कज्जं इमं अकज्जं, इमा जयणा, इमा अजयणा । एवं अजाणंतस्स जा सेवा सा सव्वा दप्पो चेव उवलब्भति, तम्हा तस्स दप्पनिष्फण्णं पच्छित्तं दिज्जति । गीयो पुण एयं सव्वं जाणइ तम्हा तस्स दप्पनिष्फण्णं अजयणनिष्फण्णं वा दायव्वं । अहवा - जहा लोगे जुवरायादिवत्थुविसेसे दंडविसेसो भवति, तथा इह लोउत्तरे आयरियादीणं आसेवणदंडो अन्नन्तो भवति, तेन तिविधभेदो कओ ॥ सा य वत्थुविसेसओ इमा आवत्ती- सव्वजिह्वा आवत्ती पारंचियं, तत्थ निरवेक्खपारचियकरणेऽसंभवतो सुन्नं, आयरिए कयकरणे पारंचियं, अकयकरणे अणवड्डं । उवज्झाए कयकरणे अकयकरणे मूलं ।

भिक्खूमि गीते थिरे कयकरणे अणवड्डं, अकयकरणे छेदो । अथिरे कयकरणे छेदो, अथिरे अकयकरणे छग्गुरु । भिक्खुमि अगीते थिरे कयकरणे छग्गुरु, अकयकरणे छल्लहू, थिरे कतरणे छल्लहू, अकयकरणे चउगुरु । एस एक्को आदेसो । इमो बितियो - पारचियआवत्तीए चेव करणे आयरिए अणवड्डं, अकयकरणे मूलं, उवज्झाए कयकरणे मूलं, अकयकरणे छेदो । एवं अड्ढोवकंतीए नेयव्वं जाव भिक्खुमि अगीते अथिरे अकयकरणे चउलहुअ । एवं अणवड्डे वि दो आदेसा

भाणियव्वा । नवरं - तेसिं अंता चउलहुं मासगुरु य । एत्थ वि निरवेक्खे अणवद्दासंभवतो सुण्णं।
—इदानिं मूलं-

[भा. ६६५५] सव्वेसिं अविस्सिद्धा, आवत्ती तेन पढमता मूलं ।
सावेक्खे गुरुमूलं, कतमकते छेदमादी तु ॥

चू- सव्वेसिं निरवेक्खादीणं मूलं आवन्ना, तत्थ जे निरवेक्खा ते जं चेव आवन्ना तं चेव दिञ्जइ, जेण कारणेणं ते निरमुग्गहा । सावेक्खाणं पुण दाणे इमो विही नायव्वो- सावेक्खस्स आयरियस्स कयकरणस्स मूलं, अकयकरणस्स छेदो । उक्खञ्जायस्स कयकरणस्स छेदो, अकयकरणे छग्गुरु । भिक्खुस्स अभिगयस्स थिरस्स कयकरणस्स छग्गुरुता, अकयकरणस्स छल्लहुया । अथिरस्स कयकरणस्स छल्लहुआ, तस्सेवाकयकरणस्स चउगुरुगा । अनभिगयस्स थिरस्स कयकरणस्स चउगुरुगा, अकयकरणस्स चउलहुआ । अथिरस्स कयकरणस्स चउलहुआ, तस्सेव अकयकरणस्स मासगुरु । मूलमावन्नो एवं मसगुरु ठाति । छेदावन्ने छेदाओ आढत्तं एतेसु चेव पुरिसठाणेसु अद्दोवकंतीए मासलहुए ठाति । छग्गुरुगातो गुरुए भिन्नमासे ठाति । चउलहुआतो छल्लहुए मासे ठाति । चउगुरुआओ गुरुए वीसराइंदिए ठाति । चउलहुआतो वीसराइंदिए लहुए ठाति । मासगुरुआओ पन्नरसराइंदिए गुरुए ठाति । मासलहुआओ पन्नरसराइंदिए लहुए ठाति । भिन्नमासगुरुआतो दसराइंदिए गुरुए ठाति । भिण्णमासलहुआतो दसराइंदिए लहुए ठाति वीसरायगुरुआतो पंचराइंदिए गुरुए ठाइ । वीसरायलहुआतो पंचरायलहुए ठाति । पन्नरसरायगुरुआतो दसमे ठाति । पन्नरसरायलहुआतो अड्डमे ठाति । दसराइंदिएगुरुआतो छडे ठाति । दसराइंदियलहुआतो चउत्थे ठाति पंचराइंदियातो आयंबिले ठाति । एवं पंचराइंदियलहुआतो एक्कासणते ठाति । दसमातो पुरिमडे ठाति । अड्डमातो निव्वातिते ठाति । एवं अद्दोक्कंतीए सव्वं नेयव्वं । एत्थ एक्के आयरिया - चरिमाढत्तं अद्दोक्कंतीए लहुपणए ठाति दसमादिपदे न थायंति । अन्ने चरिमाढत्तं अद्दोक्कंतीए पनगोवरि दसम छट्ट-चउत्था जाव एगभत्तपुरिमह जाव निव्वितिए थायंति ॥ आदेशान्तरप्रदर्शनार्थमिदमाह-

[भा. ६६५६] पढमस्स होति मूलं, बितिए मूलं च छेद छग्गुरुगा ।
जयणाए होति सुद्धा, अजयण गुरुगा तिविहभेदो ॥

चू- पढमो त्ति - जिनकप्पिओ, तस्स अववादाभावा मूलं एवं । “बितितो” त्ति - सावेक्खो कयकरणो आयरिओ, तस्स मूलावत्तीए मूलं चेव । “वा” विकल्पे । छेदो वा भुवति ।

[भा. ६६५७] सावेक्खो त्ति व काउं, गुरुस्स कडजोगिणो भवे छेदो ।
अकयकरणम्मि छग्गुरु, अद्दोक्कंतीए नेयव्वं ॥

चू- एस आयरियउवज्जाएसु अववादो । जो य भिक्खू गीतो थिरो कयकरणो य, अगीयपक्खे थिरो कयकरणो य, एतेसिं पि एसो चेव अववादो । जे सेसा भिक्खुपक्खे तेसिं इमो अववातो-
[भा. ६६५८] अकयकरणा य गीया, जे य अगीयाऽकता य अथिरा य ।

तेसावत्ति अनंतरं, बहुअंतरिया व झोसो वा ॥

चू- जे भिक्खू गीयपक्खे दोन्नि अकयकरणा, चसद्दातो गीतो अथिरो कयकरणो य । जे अगीयपक्खे अकयकरणा दोन्नि, जो य अगीयो थिरो कयकरणो य एतेसिं आवत्तीतो जं अनन्तरं

दुगादिबहुअंतरं वा सव्वतिमं वा दिज्जति, सव्वहा वा झोसो कज्जति । “जयणाए” पच्छद्धं सव्वावत्तिठाणेसु गीयथो कारणेजयणाए अरतो अदुद्धो य पडिसेवंतो सुद्धो । जो पुण अजयणकारी तस्स अजयणनिष्फणं पुरिसभेदतो इमं तिविहं, आयरियस्स चउगुरुं, उवज्जायस्स चउलहुं, भिक्खुस्स मासगुरुं । एतेण कारणेण तिविधो पुरिसभेदो कृत इत्यर्थः ॥ सीसो पुच्छति- “किं निमित्तं एस आयरियादिभेदेण विसमा सोही भणिता” ? उच्चते-

[भा. ६६५९] दोसविभवानुरुवो, लोए डंडो उ किमुत उत्तरिए ।
तित्युच्छेदो इहरा, निरानुकंपा न वि य सोही ॥

चू- जहा लोगे न सव्वदोसेसु सरिसो दंडो, अप्पमहंतदोसानुरुवो डंडो दिज्जति, किं च लोगे पुरिसानुरुवो विभवानुरुवो य डंडो दिज्जति, जो जत्तियं खमति, एवं जति लोगे अनकंपिणो होउं घरसारानुरुवं डंडं देति, तो किमुत लोगुत्तरे वि अनुकंपपरयणेहिं सुद्धतरं अनुकंपा कायव्वा । अन्नं च जइ जो जं खमति तस्स तं जति न दिज्जति तो तित्युच्छेदादिया दोसा पच्छित्तकरणअसत्ता उन्निक्खमति, किं च अबलं पडुच्च निग्घिणता खवखडपच्छित्तकरणपराभग्गस्स चरणसुद्धी न भवति, जम्हा एवमादिदोसा तम्हा जुत्तं पुरिसभेदओ सोही ॥ “जयणाए होति सुद्धा अजयणगुरुगा तिविहभेदो” ति एयस्स पच्छद्धस्स इमं वक्खाणं- तिविधभेदो ति आयरिय उवज्जाय भिक्खूण य । उस्सग्गतो ताव सव्वेसि गेलण्णे सुद्धेण कायव्वं । अह सुद्धं न लब्धमति तो कारणाऽवलंबिणा पनगादिजयणातो असुद्धेण करंता कारवंता य सुद्धा । “अजयणगुरुग” ति अस्य व्याख्या-

[भा. ६६६०] सुद्धालंभे अगीते, अजयणकरणे भवे गुरुगा ।
कुज्जा व अतिपसंगे, असेवमाणे व असमाही ॥

चू- अपरिणामगा अतिपरिणामगा य जे तेसिं सुद्धस्स अलंभे जति अजयणाए करंति, अहवा - एत्थ अजयणा - तहा असमंजसतो करंति जहा ते जाणंति कहंति वा तेसिं असुद्धं ति, तो चउगुरुअ पच्छित्तं । इमे य दोसा भवंति, अतिपरिणामगो अतिपसंगं करेज्ज, अपरिणामगो वा अकप्पियं ति असेवंतो अनगाढाइपरितावणा असमाहिमरणं वा ॥ किं चान्यत्-

[भा. ६६६१] तिविधे तेइच्छम्मि, उज्जुगवाउलण साहणा चेव ।
पन्नवण्ण मइच्छंते, दिहुंतो भंडिपोतेहिं ॥

चू- आयरियादितिविधे पुरिसभेदे, अहवा - तिविधा तेइच्छा वातिया पित्तिता सिंभिता, तासु सुद्धालंभे अकप्पिएण कीरमाणे आयरिय-उवज्जाय-गीयभिक्खूण य “उज्जुयं” ति - फुडमेव सीसति-एयं “अकप्पियं” ति जं वा जहा गहियं । कम्हा ? जम्हा ते उस्सग्गववादतो जोग्गाजोग्गं जाणंति, जं च जोग्गं तं आयरंति । जे पुण अगीता अपरिणामगा अतिपरिणामगा य तेसिं अकप्पियं ति न कहिज्जति । अह ते भणेज्ज - कतो एयं ति ? ताहे कहिज्जति-अमुगगिहाओ ति वाकुलिज्जति, जहा से अकप्पिए वि कप्पियबुद्धी उप्पज्जतीत्यर्थः । अह तेहिं नायं - ताहे तेसिं “असुद्धं” ति फुडं साहिज्जति । अहवा - तेहिं सयमेव नायं तेसिं इमं साहिज्जति- “जं गिलाणेहिं अकप्पियं विधीए सेविज्जति तं निद्दोसं, अन्नं च अप्पेण बहुमेसिज्जा एयं पंडियलक्खणं । गिलाणं गिलाणपडिकम्मे य अकिज्जमाणे जति मरति तो असंजतो बहुतरं कम्मं बंधति, तेगिच्छे पुण कए चिरं जीवंतो सामण्णं करंतो लहुं कम्मं खवेति, अन्नं च कताइ तेनेव भवेण सिज्जेज्ज ॥”

उक्तं च- “अस्थि णं भंते उवसत्तमा देवा” इत्यादि आलावकाः । एवं जो तरुणो बहूण य साहुसाहुणीणं उवग्गहं काहिति, सो एवं पन्नविज्जति । अह पन्नवितो वि अकप्पियं न इच्छति, ताहे से भंडीपोतेहिं दिट्ठंतो कज्जति । जो भंडीपोतो वा थोवसंठवणाए संठवितो वहति सो संठ-विज्जति । अह अतीवविसण्णदारुं तो न संठविज्जति । एवं तुमं पि गिलाणे अकप्पियसंठवणाए संठवितो बहुं संजमं कहिति, जो पुण बुद्धो तरुणो वा अतीवरोगधच्छो अतिगिच्चो सो जति अप्पणा भणति- “अनासगं करेमि” ति तस्स अनुमती कज्जति, अप्पणाऽनंतस्स “साहिज्जति” ति धम्मो कहिज्जति, पन्नविज्जइ य “अनासगं करेहि” ति ।

इदानिं तेनेवं करणिज्जं अह नेच्छति अनासगं, ताहे से भंडीपोतगं दिट्ठंता कज्जति, सो भण्णति - तुमं अतो विसन्नदारुतुल्लो आरोहणं करेहि ति । “जा एगदेसे अदढा तु भंडी” वृत्तं कंठं ॥

एवं कारणे जयणासेवणा वन्निता, अजयणं करंतस्स आरोवणा य । अहवा - सावेक्खा दस आयरियादिपुरिसा कज्जति । कहं ? उच्यते - जे भिक्खू गीयत्थो सो दुविहो कज्जति । कहं ? उच्यते - कयकरणो अकयकरणो य । थिराथिरो न कज्जति ।

एवं दस काउं इमा अन्ना आरोवणा भणति -

[भा. ६६६२] निव्विगितिय पुरिमट्ठे, एक्कासण अंबिले अभत्तट्ठे ।

पण दस पन्नर वीसा, ततो य भवे पणुव्वीसा ॥

[भा. ६६६३] मासो लहुओ गुरुओ, चउरो लहुगा य हंति गुरुगा य ।

छम्मासा लहुगुरुगा, छेदो मूलं तह दुगं च ॥

सू- आयरियादी सव्वे पंचरातिंदियं आवन्ना, तेसिं इमं दानं- आयरियस्स कयकरणस्स तं चेव दानं, अकयकरणस्स अभत्तट्ठो । उवज्जायस्स कयकरणस्स अभत्तट्ठो, अकयकरणस्स आयंबिलं । भिक्खुस्स अभिगतस्स कयकरणस्स आयंबिलं, अकयकरणस्स एक्कासनयं । भिक्खुस्स अनभिगयस्स अथिरकयकरणस्स अकयकरणस्स निव्वितियं अहवा - अनभिगतअथिरस्स इच्छा । एवं दसराइंदिएसु आढत्तं हेट्ठाहुत्तं पुरिमट्ठे ठाइ, पन्नरससु आढत्तं एक्कासणगे ठाति, वीसाए आढत्तं आयंबिले ठाति, भिन्मासे आढत्तं अभत्तट्ठे ठाति, मासगे आरद्धं पंचसु रातिंदिएसु ठाति, एवं दोमासिक तेमासिक चउमासिक पंचमासिक छम्मासिक छेद मूल अणवट्ठ पारंचिए आरद्धं सव्वेसु हेट्ठाहुत्तं ओसारेयव्वं तेहिं चेव पदेहिं । सव्वेते तवारिहलहुगा भणिया ॥

[भा. ६६६४] एसेव गमो नियमा, मासदुमासादिए उ संजोए ।

उग्घायमनुग्घाए मीसं मीसाइरेगे य ॥

सू- एवं मासादिसगलसुत्तारोवणाओ भाणियव्वा, एवं उग्घाइएसु सव्वा भाणिएसु अनुग्घातिएसु वि एवं भाणियव्वा, तहा उग्घायानुग्घायमीससंजोगेसु वि भाणियव्वा । एवं मासादिगा जाव छम्मासा पनगसातिरेगेहिं भाणियव्वा । पुणो ते चेव गुरुगा पनगमासातिरेगेहिं ताहे उग्घायानुग्घायपणगमासातिरेगेहिं तो दसरायउग्घातामुग्घायसातिरेगमीसा य भाणियव्वा । एवं जाव भिन्मासातिरेगेहिं ति । एवं सव्वावत्तिसु उवउज्ज दाणं दातव्वमिति ॥

[भा. ६६६५] एसेव गमो नियमा, समणीणं दुगविवज्जिओ होइ ।

आयरियादीण जहा, पवत्तिणिमादीण वि तहेव ॥

चू- एवं संजतीणं पि सव्वं भाणियव्वं । नवरं - तासिं दुगवज्जियं ति अणवट्टुपरंचियदानं नत्थि । आवत्तीओ पुण तासिं अत्थि, से सव्वावत्तीओ दाणाणि य अत्थि । नवरं - परिहारो न किंचि, जहा पुरिसाणं आयरियादिट्ठाणेसु भणियं तथा तासिं पवत्तिणिमादिठाणेसु भाणियव्वं ॥ इदानीं आयरिओ सिस्साणं सिस्सिणीणं च इमं निसीहज्झयणं हिययम्भि थिरं भवउ ति निकायणत्थं इमं भणइ-

[भा. ६६६६] चउहा निसीहकप्पो, सदहणा आयरण गहण सोही ।
सदहण बहुविहा पुण, ओहनिसीहे विभागो य ॥

चू- अहवा - जं एयं पंचमचूलाए वुत्तं सव्वं एयं समासतो चउव्विहं ।
जतो भण्णति - “चउ०” गाहा ॥ चउव्विहो निसीहकप्पो तं जहा - सदहणकप्पो, आयरण-
कप्पो, गहणकप्पो, सोहिकप्पो य । तथ जा सदहणा सा दुविहा - ओहे विभागे य ॥ एक्केका
अनेगविहा इमा-

[भा. ६६६७] ओहनिसीहं पुण, हो ति पेढिया सुत्तमो विभाओ उ ।
उस्सग्गो वा ओहो, अववाओ होति उ विभागो ॥

चू- ओधः समासः सामान्यमित्यनर्थान्तरं, तं च णिसीहपेया नमनिष्फण्णो निक्खेवो उ
(ओह) गहणादित्यर्थः । विभजनं विभागः विस्तर इत्यर्थः । सवीसाए उद्देसतेहिं जो सुत्तसंगहो
सुत्तथो य । अहवा उस्सग्गो ओहो, तस्यापवादः विभागः ॥ अहवा-

[भा. ६६६८] उस्सग्गो वा उ ओहो, आणादिपसंगमो विभागो उ ।
वत्थुं पप्प विभागो, अविसिद्धावज्जणा ओहो ॥

चू- सुते सुते जं उस्सग्गदरिसणं तं ओहो, जं पुण सुते सुते आणाऽणवत्थमिच्छत्तविराधना
य विभागदरिसणं सो विभागो, अहवा - आयरियादिपुरिसवत्थुभेदेण जं भणियं सो विभागो, जो
पुण अविसिद्धा आवत्ती सो ओहो ॥ अहवा-

[भा. ६६६९] पडिसेहो वा ओहो, तक्कणाऽऽनाति होइ वित्थारो ।
आया संजम भइता, तस्स य भेदा बहुविकप्पा ॥

चू- “ना कप्पइ” ति काउ जं जं पडिसिद्धं सो सव्वो ओहो, तस्स पडिसिद्धस्स करणाणुना
जा आणादिणो य भेदा । एस सव्वो वित्थरो ति विभागो सवित्थरो पुण भाणियव्वो । निक्कारण
अविधिपडिसेवणे नियमा आणाभंगो अनवत्था य, मिच्छत्तं च- “न जहावादी तहाकारि” ति
विराधनाओ आयसंजमविराधनाओ भयनिज्जा-कयावि भवति न वा । जहा करकम्मकरणे
आयविराहणा भवति न वा, सजमे नियमा भवति, पमत्तस्स य पडमाणस्स आयविराहणा, तस्सेव
पाणाइवायअसंपत्तीए नो संजमविराधना । एवं “तस्स” ति विराहणाए सप्रमेदा । एवं बहुविकप्पा
अनेगप्रकारा उवउज्ज भाणियव्वा । एवं विभागो ॥

[भा. ६६७०] अहवा सुत्तनिबंधो, ओहो अत्थो उ होति वित्थारो ।
अविसेसो ति व ओहो, जो तु विसेसो स वित्थारो ॥

चू- सुत्तमेत्तप्रतिबद्धं, जहा पढमसुते करकम्मकरणे मासगुरुं । एस ओहो । सेसो अत्तो जहा
पढमपोरिसीए करकम्मकरणे मूलं, बित्तिए छेदो, ततिए छग्गुरु, चउत्थीए चउगुरुं, पंचमीए

मासगुरुं । एस विभागो । एवं पढमसुते । एवं चैव सव्वसुतेसु जो अनुवादी अत्थो सव्वो विभागो । अहवा - जं दव्वादिपुरिसविसेसेण अविसेसिज्जति सो ओहो । दव्वादिपुरिसविसिद्धं पुण सव्वं वित्थरो । एयं सव्वं जं वुत्तं सद्धानसद्दहंतस्स सहहणकप्पो ॥ इदानिं इमो आयरण कप्पो-

[भा. ६६७१] जे भणिता उ पकप्पे, पुव्वावरवाहता भवे सुत्ता ।

सो तह समायरंतो, सव्वो सो आयरणकप्पो ॥

सू- जे पकप्पे एगुणवीसाते उद्देसगेहिं पुव्वावरवाहया सुत्ता अत्था वा भणिता ते तहेव समायरंतस्स आयरणकप्पो भवति । एत्थ पुव्वो उस्सग्गो, अवरो अववादो । एते परोप्परवाहता - एतेसिं सद्धाने सेवणा कर्तव्येत्यर्थः ॥

[भा. ६६७२] उस्सग्गे अववायं, आयरमाणो विराहओ होति ।

अववाए पुण पत्ते, उस्सग्गनिसेवओ भइओ ॥

सू- कंठया । भयणा कहं ? उच्यते - जो धितिसंघयणसंपन्नो सो अववायठाणे पत्ते वि उस्सग्गं करंतो सुद्धो, जो पुण धितिसंघयणहीणो अववायट्ठाणे उस्सग्गं करेइ सो विराघनं पावति । एस भयणागतो आय (क) रणकप्पो ॥ इदानिं गहणकप्पो-

[भा. ६६७३] सुत्तत्थतदुभयाणं, गहं बहुमानविनयमच्छेरं ।

उक्कुडु-निसेज्ज-अंजलि-गहितागडियम्मि य पणामो ॥

सू- सुत्तं अत्थं उभयंवा गेण्हंतेण भत्तिबहुमानात्तुद्धानातिविणओ पयुंजियव्वो । “अच्छेरं” ति आश्चर्यं मन्यते - “अहो ! इमेषु सुत्तत्थपदेसु एरिसा अविकला भावा नज्जति”, अहवा - आश्चर्यभूतं विनयं करोति तिव्वभावसंपन्नो अन्नेसिं पि संवेगं जणंतो, अत्थे नियमा सन्निसिज्जं करेति, सुत्ते वि करेति, वायणायरियइच्छाए वा सुणेति, उक्कुडुओ ठितो रयहरणनिसेज्जाए वा निच्छकयंजली । एवं पुच्छमाणे वि सुत्तं पुण कयकच्छमो पढति, जया पुण आलावयं नग्गति तथा कयंजली कयप्पणामो य, किं च अंगं सुयक्खंधं अज्जयणं उद्देसगा अत्थाहिगारा सुतवब्बे य गुरुणा दिन्ने समत्ते वा । गहिए ति अवधारिएण अनवधारिते वा सिस्सेण पणामो कायव्वो ॥

इदानिं “सोधिकप्पो” ति सोधि प्रायश्चित्तं तं द्रव्यादिपुरुषभेदेन कल्पते यः स सोधिकल्पः, जो आवन्नाणं पच्छित्तेण सोधिं करोतीत्यर्थः । केरिसो सो ? उच्यते- केवल मन ओहि चोद्दस नवपुव्वी य । सीसो भणति - तित्थकरादिणो चोद्दसपुव्वादिया य जुत्तं सोहिकरा, जम्हा ते जाणंति जेन विसुज्जइ ति, तेसु वोच्छिण्णेषु सोही वि वोच्छिन्ना ? । आचार्याह-

[भा. ६६७४] का णं जिनपुव्वधरा, करिसुं सोधिं तथा वि खलु एण्हि ।

चोद्दसपुव्वनिबद्धो, गणपरियट्ठी पकप्पधरो ॥

सू- पुव्वद्धं कंठं । इमं पकप्पज्जयणं चोद्दसपुव्वीहिं निबद्धं, तं जो गणपरिवट्ठि सुतत्थे धरेति सो वि सोधिकरो भवति । अहवा - चोद्दसपुव्वेहितो निज्जूहिओ एस पकप्पो निबद्धो, तद्धारी सोऽधिकारीत्यर्थः ॥ किं चान्यत्-

[भा. ६६७५] उग्घायमनुग्घाया, मासचउम्मासिया उ पच्छित्ता ।

पुव्वगते छिय एते, निज्जूढा जे पकप्पम्मि ॥

सू- जे उग्घायदिया पच्छित्ता जेसु अवराहेसु पुव्वगए सुत्ते अत्थे वा भनता ते चैव पुव्वगतसिद्धा

इहं पि पकप्पञ्जयणे निज्जूढा तेसु चेव अवरारहेसु त्ति, जम्हा एवं तम्हा पकप्पधारी सोहिकरो त्ति सिद्धं ॥ सो पकप्पधारी कतिभेदो केरिसो वा गणपरिवट्टी इच्छिञ्जति ? उच्चते-

[भा. ६६७६] तिविहो य पकप्पधरो, सुत्ते अत्थे य तदुभए चेव ।

सुत्तधरवज्जियाणं, तिगदुगपरियट्टणा गच्छे ॥

सू- सुत्त नामेगे धरेति नो अत्थं, अत्थं नामेगे धरेति नो सुत्तं । एगे सुत्तं पि धरेति अत्थं पि, एगे नो सुत्तं धरेति नो अत्थं । एत्थ चउत्थो पकप्पधरणे सुण्णेति अवत्थु चेव, सेसतिगमंगे पढमभंगिल्लो वि । जम्हा एते गणपरिवट्टी पच्छित्तदाने असमत्थोत्ति । तं सुत्तधरं बज्जेता तइयभंगधरो गणपरिवट्टी अनुत्तातो । तस्सासति वितियभंगिल्लो वि जम्हा एकभेदेन पच्छित्तदाने समत्था तम्हा न वोच्छिन्नं पच्छित्तं देतगा य ॥ आह - “किं कारणं पच्छित्तं दिञ्जति ?” आचार्याह-

[भा. ६६७७] पच्छित्तेण विसोही, पमायबहुयस्स होइ जीवस्स ।

तेन तदंकुसभूतं, चरित्तिणो चरणरक्खद्धा ॥

सू- जहा मत्तगओ अवसो उम्मागागामी वा अंकुसेण धरिञ्ज - एव चरित्तिणो चरणं मलिनं पच्छित्तेण सुञ्जति, इंदियादिपमादेसु अ पयट्टमाणो पच्छित्तेण अंकुशभूतेन निवारिञ्जति चरणरक्खणद्धा ॥ जं च भणसि “पच्छित्तं वोच्छिन्नं” ति तत्थ पच्छित्ताभावे इमे दोसा-

[भा. ६६७८] पायच्छित्ते असंतम्मि, चरित्तं पि न चिट्ठीती ।

चरित्तम्मि असंतम्मि, तित्थे नो संचरित्तया ॥

[भा. ६६७९] चरित्तम्मि असंतम्मि, निव्वाणं पि न गच्छती ।

निव्वाणम्मि असंतम्मि, सव्वा दिक्खा निरत्थया ॥

सू- तम्हा पकप्पधारिणो देतगा अत्थि, पच्छित्तं च देयमप्यत्थि, दातृदेयसबधात् । तं च पच्छित्तं दसविहं आलोयणादि सिद्धं । तेसिं सेस जम्मि वोच्छिन्नं, जं वा अनुसज्जति तं भणाभि-

[भा. ६६८०] दस ता अनुसज्जती, चोद्दसपुव्वी य जाव संघयणं ।

दोसु वि वोच्छिन्नेसुं, अट्ठविहं जाव तित्थं तु ॥

सू- तं दसविधं ताव अनुसज्जति जाव चोद्दसपुव्विणो, चोद्दसपुव्विणो वि ताव अनुसज्जति जाव पढमसंघयणं, चोद्दसपुव्वा य थूलभद्दे वोच्छिन्ना । अणवट्टुपारचियतवपच्छित्ता वि दो तत्थेव वोच्छिन्ना । तेसु य दोसु वोच्छिन्नेसु सेसं आलोयणादि जाव मूल, एयं अट्ठविह पि जाव तित्थं ताव अनुसज्जिहिति । लिंगखेत्तकालअणदट्टुपारंरिचिया य । लिंगे-दव्वे भावे, दव्वेऽनला, भावे-अनुवरता, खेत्ते-जो जत्थ दूसि, कालतो जाव अनुचरतो त्ति ॥

अहवा दुविहं पच्छित्तं - ओहनिष्फणं वित्थारनिष्फणं च-

[भा. ६६८१] ओहेण उ सट्ठाणं, सट्ठाणविभागतो य वित्थारो ।

चरणविसुद्धिनिमित्तं, पच्छित्तं तू पुरिसजाते ॥

सू- तत्थ ओहनिष्फणं सट्ठाणं, “सट्ठाणं” ति जं सुत्ते निबद्धं, तं च उद्दंसगस्स अतसुत्ते निदिसति ॥ सुत्ते सुत्ते पुण निबंधो इमो, जहा-

[भा. ६६८२] कम्मादीणं करणं, सयं तु सात्तिज्जणा भवे दुविहा ।

कारावण अनुमोयण, ठाणा ओहेण तिन्नेते ॥

चू- जे भिक्खु सयमेव हत्यकम्मं करेइ तस्स मासगुरु । साइज्जणा य दुविहा - कारावणा अनुमती य । एयासु मासगुरुगा । एते तिन्नि वि ओहनिबद्धाओ पच्छित्तं । एयाओ परं जं विभागेण दंसिज्जति सुत्तसूचितं तं सच्चं वित्थारो । एवं बहुविहं वण्णेत्ता जत्थ जत्थ सुत्तनिवातो सो ओहो, सेसं वित्थारो । तं ओहविभागे पच्छित्तं पडिसेवणपगारं जाणित्ता आयरियादिपुरिसविसेसं जाणित्ता मलिणविसोधिनिमित्तं च देति ॥ किं चान्यत् - इह निसीहज्जयणे सुत्ते उस्सग्गववाया दड्डव्वा । तेसु इमा अनायरणविधी-

[भा. ६६८३] हत्यादिवायणंतं, उस्सग्गोऽववातियं करेमाणो ।

अववातो उस्सग्गं, आसायण दीहसंसारी ॥

चू- हत्यकम्मकरणं आदिसुत्तातो आरब्भजाव एगूणवीसइमस्स चरिमस्स चरिमं वायणासुत्तं, एत्थ जो उस्सग्गठाणे अववादं करेति अववादे वा जो उस्सग्गं करेति सो तित्थकरअणाणाए वट्ठति, दीहसंसारियत्तं च निव्वत्तेइ । जम्हा एते दोसा तम्हा उस्सग्गे उस्सग्गं करेज्जा, अत्थोवेक्खो विधीए अववादं ॥ अहवा - छेदसुत्तेसु सुत्ते सुत्ते इमो चउव्विहो अत्थोवेक्खो विधीए दंसिज्जति-

[भा. ६६८४] पडिसेहो अववाओ, अनुन्नजतणा य होइ नायव्वा ।

सुत्ते सुत्ते चउहा, अनुओगविही समक्खाया ॥

[भा. ६६८५] पडिसेहो जा आणा, मिच्छऽनवत्थो विराधनाऽवातो ।

बितियपदं च अनुन्ना, जयणा अप्पाबहूणं च ॥

चू- पुव्वद्धस्स जहासंखं इमा वक्खा - पडिसेहो नाम जा आणा उस्सग्गववायत्थाणीयं च सूत्रमित्थर्यः । अववादो नाम दोसो, तं दोसठाणं पडिसेवतस्से मिच्छत्तं भवति, अन्नस्स जनेति, अणवत्थं च पयट्ठेति, आयसंजमविराधनं च पावति । अणन्ना नाम बितियपदं, अपवादमित्थर्यः । जयणा नाम अववादे पत्ते संचितेउ जं जं अप्पतरदोसठाणं तं तं नच्चा सेवति । जत्थ पुण बहुतरो दोसो तं नच्चा वज्जेति । एवं सव्वेसु सुत्तेसु अत्थो दंसिज्जति ॥

आयावाए इमो विसेसो भण्णति-

[भा. ६६८६] देवतपमत्तवज्जा, आतावातो य होति भतियव्वा ।

चित्तवतिपुढविठाणादिएसु चोदेंत कलहो उ ॥

चू- सव्वपमायठाणेसु पमत्तभावं देवता छलेज्ज अतो तं देवयपच्चयं “वज्जेत्ता” मोत्तुं इत्थर्यः, सेसा जा आयावाया पमत्तभावस्स चित्तिज्जति । ते “भइयव्वं” ति - भवंति वा न वा ति । केसुइ पमायठाणेसु भवंति, केसु वि न भवंति । अधवा - सव्वप्पमादठाणेसु आयावातो इमेण पगारेण वित्थियव्वो, जहा - चित्तमंताए पुढवीए ठाणनिसीदनादि करेंतो चोदितो तत्थ कलहं करेज्जा, परोप्परं असहंताण जुत्थे अफ्फिडियाण आयविराधना होज्ज, एवं सर्वत्र ॥ एवं आयावाएण भणिए समप्पिउकामे अज्झयणे आयरितो संखेवतो उव्वदेसमाह-

[भा. ६६८७] अवराहपदा सव्वे, वज्जेयव्वा य निच्छओ एस ।

पुरिसादिपंचगं पुण, पडुच्चऽणुन्ना उ केसिं चि ॥

चू- सुत्तभिया अत्थभणिता वा जे अवराहपदा ते सव्वे वज्जनिज्जा । एस निच्छयत्थो । तेसिं चेव अवराहपदाण पुरिसपंचगं पडुच्च केसिं चि अनुन्ना भणिता । ते इमे पंच-आयरिओ उव्वज्जाओ

भिक्षू धेरो खुड्डो य । आदिसद्दातो संजतीसु वि पंचगं । केति “पंचग” ति गणावच्छेतिए छोदुं पंच भणति, तं न भवति अव्यापृतत्वात् ॥ किं चान्यत्-

[भा. ६६८८] अवराहपदा सव्वे, वज्जेयव्वा य निच्छओ एस ।

पुरिसादिपंचगं पुण, पडुच्चणुन्ना उ केसिं चि ॥

चू- सुत्तभणिया अत्यभणिता वा जे अवराहपदा ते सव्वे वज्जनिज्जा । एस निच्छयत्थो । तेसिं चेव अवराहपदाण पुरिसपंचगं पडुच्च केसिं चि अनुन्ना भणिता । ते इमे पंच-आयरिओ उवज्जाओ भिक्षू धेरो खुड्डो य । आदिसद्दातो संजतीसु वि पंचगं । केति “पंचग” ति गणावच्छेतिए छोदुं पंच भणति, तं न भवति अव्यापृतत्वात् ॥ किं चान्यत्-

[भा. ६६८८] जति वि न होज्ज अवाओ, गेण्हणदिट्ठदिया उ अवराहा ।

परितावणमादीया, आणादि न निष्फला तह वि ॥

चू- जइ वि अवराहपदेसु ठियस्स आतावातो न भवेज्जा, गेण्हण-कट्ठणादिया वा न होज्ज, दिट्ठे संका धाडियभोतियादिया वा न होज्ज, परितावमहादुक्खे एवमादिया न होज्जा । एवमादि-अववादअभवे वि आणाभंगणवत्थादियाण निष्फल ति अवस्सं तेसु दोसो भवति ति ॥

[भा. ६६८९] अहवा को तस्स गुणो, अवायवत्थुणि जानि सेवंतो ।

मुच्चेज्ज अवायाओ, जतिरिच्छा सा न तं सुकयं ॥

चू- पमादिणो अववादठाणेसु पवत्तमाणस्स जं आयावायो न भवति स तस्य गुणो न भवति, “जतिरिच्छा सा” - घुणक्खरसिद्धिं व्व दट्ठव्वा, सुकतं तं न भवति, पुव्वावरगुणदोसालयणमित्यर्थः । तत्र भावप्राणातिपातं न फलवत्, जं अपायच्छित्तं दट्ठव्वं ॥ सीसो पुच्छति - भगवं ! पमायमूलो बंधो भवति, पमत्तो य असंजतो लब्धमिति । आचार्याह - आमं । पुणो सीसो पुच्छति - “जइ एवं तो किं दोण्ह पमादअजयत्तणतो आवण्ण अणावण्णाणं तुल्लपच्छित्तं न भवति” ? आचार्याह-

[भा. ६६९०] कामं पमादमूलो, बंधो दोण्ह वि तहा वि अजयाणं ।

वहगस्स होति दंडो, कायणुवाया न इतरस्स ॥

चू- “कामं” अनुमयत्थे, पमादमूलबंधो, जति वि ते दो वि “अजयाणं” ति - पमादभावे वट्ठति तहावि जो तत्थ “वहगो” ति - पाणातिवायं आवण्णो तस्स पुढवादिपरित्तानंतकायानुवातेण दंडो भवति, इंदियअनुवादेण वा । “इयरस्स” ति - अणावण्णस्स तं कायाणवायपच्छित्तं न भवति, पमायपच्चयं वा भवति ॥ पुनरप्याह चोदक- “ततियचउत्थुद्देसगेसु सीसदुवारादिसुत्ता तुल्लाभिहाणा चरिमुद्देसगे य आवत्तिमाइया एवमादिसुत्ताण तुल्लत्तणतो ननु पुनरुत्तदोसो भवति ? ” आचार्याह-

[भा. ६६९१] जति वि य तुल्लभिधाना, अवराहपदा पकप्पमज्झयणे ।

तहवि पुणरुत्तदोसो, न पावती अत्यनाणत्ता ॥

चू- “अवराहपयं” ति - अवराहनिबद्धसुत्तपदा अत्यनाणत्तं उद्देशगाधिकारातो वत्तव्वं अत्याधिकारवसातो वा, सेसं कंठं ॥ सूत्रनिबद्धप्रदर्शनार्थमाह-

[भा. ६६९२] पडिसेवित्ताणि पुव्वं, जो तानि करेति एत्थ सुत्तं तु ।

हत्थादिवायणंतं, दानं पुन तस्स चरिमम्मि ॥

चू- पुव्वं जानि आयार-सूयकडादिसु पडिसिद्धाणि ताणि जो पडिसिद्धाणि करेति आयरीत्यर्थः। एत्थ एगूणवीसाए उद्देसगेसु हत्थादिवायणंतसुत्तेसु आवत्ति पच्छित्तिनबंधो कतो, तेसिं च आवत्तीणं विसत्तिमुद्देसेन दानं भणियं ॥

किं च उस्सग्गववादविराहणं करेत्तस्स दोषप्रदर्शनार्थमाह-

[भा. ६६९३] आणाभंगे नाणं, न होति अणवत्थमिच्छदिट्ठी उ ।

विरतीविराधनाए, तिन्नि वि जुत्तस्स तु भवति ॥

चू- तित्थकरुवदिट्ठिविधिमकरेत्तस्स तित्थकराणाभंगो, आणाभंगे य नाणी न भवति ति अन्नाणी भवति, “अणवत्थमिच्छतो” ति - भूयो पयट्ठे अणवत्था, अणवद्वियत्तं तं इच्छतो अभिलसंतस्स दिट्ठी ति सम्मदिट्ठी न भवति उस्सुत्तमायरतो य वट्ठति । “विरती विराधनाए”, विरती चरितं तं विराहेत्तस्स अघरित्रित्वं भवतीत्यर्थः । जम्हा एवं तम्हा सम्मं चरणजुत्तस्स तित्थकराणाए वा सम्मं जुत्तस्स, तिन्नि वि नाणदंसणचरणाणि भवति ॥

सद्धशार्थस्य विशेषप्रदर्शनार्थं विसद्धशार्थस्य च अविशेषप्रदर्शनार्थमिदमाह-

[भा. ६६९४] अविसेसे वि विसेसो, विसेसपक्खे वि होति अविसेसो।

आवज्जणदानाणं, पडुच्च पुरिसे य गुरुमादी ॥

चू- अविसेसे विसेसो इमो, जहा - जो जना पुढविकायविराहगा, तेसि तुल्लं पच्छित्तं न भवति । कहं ?, उच्यते - एक्कस्स आवत्तिं पडुच्च चउलहुं, बितियस्स दानं पडुच्च आयामं । अहवा - पुढविकायविराधन ति अविसेसो, इत्थ विसेसो कज्जति - सचित्ते चउलहु, एवं दाने विसेसो कायव्वो । विसेसपक्खे कहं अविसेसो ?, उच्यते - दप्पओ एक्केण एक्को पंचिदिओ घातितो, बितिण दो तिन्नि वा, दोण्हं वि मूलं । अहवा - एक्केण तिब्बज्जवसाणेण मूलमासेवितं, बितिण मंदज्जवसाणेण चरिमं, दोण्हवि अणवट्ठं, पुरिसेसु वा गुरुआदिठाणेसु धितिसघयणादि वा अविक्खिउं दव्वादि जा पडुच्च बहुधा गमणठाणपलंबादिसुत्तेसु विसेसविसेसा दट्ठव्वा ॥

सीसो पुच्छति - “भगवं ! तुम्हे सुत्ते अवायं दरिसेह, तत्थ जो अवायभीतो पावोवरतिं करेति तस्स किं साहुत्तं निज्जरा वा अत्थि ?, जो वा सभावदेरग्गजुत्तो पावोवरतिं करेति तस्स किं ततो विपुलतरा वा निज्जरा भवति ?” आचार्याह-

[भा. ६६९५] जो वि य अवायसंकी, पावातो नियत्तए तहवि साहू ।

किं पुन पावोवरती, निसग्गवेरग्गजुत्तस्स ॥

चू- किमित्यतिशये, पुनर्विशेषणे, किं विशेषयति ? उच्यते-अपायाशंकिनः समीपात्रिसर्गः स्वभावः अकृत्रिमो भावः, य एवं वैराग्ययुक्तः पापादुपरतिं करोति तस्स अतिशयेन महंतरेण विपुलतरा निज्जरा भवति । सेसं कंठं ॥ सीसो पुच्छति- “सव्वसुत्तेसु अववादो, अववादमंतरेण वा जयणाऽजयणा उ भणिता तासिं किं सरूवं लक्खणं वा ?” उच्यते-

[भा. ६६९६] रागद्वोसविउत्तो, जोगो असदस्स होति जयणा उ ।

रागद्वोसाणुगतो, जो जोगो सा अजयणा उ ॥

चू- असदभावस्स अववादपत्तस्स जो अकप्पपडिसेवणे जोगो तत्थिमं रागदोसवियुत्तत्तणं सा जयणा जयणालक्खणं च एयं चैव । एयविचरीया अजयणा, अजयणालक्खणं च एयं चैव ॥

पुनरप्याह - किं कारणं सुत्ते सुत्ते अवाया भण्णति ? उच्यते-

[भा. ६६९७] पावं अवायभीतो, पावायतणाइ परिहरति लोओ ।

तेन अवातो बहुहा, पदे पदे देसितो सुत्ते ॥

चू- जहा लोगो अवायभीओ पावायरणे वज्जेति तथा लोगुत्तरे वि इहपरलोगावायभीतो पावं न काहिति, तेन सुत्ते सुत्ते बहुविधा अवाया देसिया ॥ शिष्याह - “भगवं ! तुब्भेहिं धेरकप्पे उस्सग्गऽववाया देसिया दप्पकप्पपडिसेवणातो वि दंसिता, किमेवं जिनकप्पे वि भवंति ? ” न, इत्युच्यते - जम्हा ते एगतेण उस्सग्गठिया तम्हा तेसिं अववादो नत्थि, कप्पिया वि पडिसेवणा नत्थि, किमंग पुण दप्पिया ? , जतो भण्णति-

[भा. ६६९८] दुग्गविसमे वि न खलति, जो पंथे सो समे कहन्नु खले ।

कज्जे विऽवज्जवज्जी, स कहं सेवेज्ज दप्पेण ॥

चू- पूर्वार्ध दिट्ठंतो कंठो, पच्छद्धे दिट्ठंतियो अत्थो । “कज्ज” ति - अववादठाणपत्ते वि अववादो “अवज्ज” मिति पावं, तं जो वज्जेति, स दप्पेण कहं पावं सेवेज्जा ? इदानिं अनुओगधरो अप्पणो गारवनिरिहरणत्थं सोताराण य लज्जानिरिहरणत्थं आह-

[भा. ६६९९] अम्हे वि एतधम्मा, आसी वट्ठंति जत्थ सोतारा ।

इतिगारवलहुकरणं, कहए न य सावए लज्जा ॥

चू- अनुओगकही चिंतेति भणाति वा - अम्हे वि एस एवं चेव गुरुसमीवातो सोयव्वधम्मा आसि, जत्थ संपदं सोतारा वट्ठंति । “इति” उवप्पदरिसणे, एवं “अनुओगधरो अह” मिति अप्पणो जं गारवं तं णिरिहरति । “ण य सावए” ति, जे सोयारा तेहिं वि सुणंतेहिं चिंतियव्वं “एस गणधरारद्धो सोतव्वकप्पो पारंपरेण आगते” ति नाउं न लज्जा कायव्वा ॥

एत्थ पुणऽज्जयणे इमेहिं पगारेहिं अत्थऽधिकारा गया-

[भा. ६७००] पच्छित्तऽनुवाएणं कातऽनुवातेण के ति अहिगारा ।

उवहिसरीरऽनुवाया, भावनुवादे न य कहिं पि ॥

चू- पच्छित्ताणुवातेणए जहा सव्वे मासगुरुसुत्ता पढममुद्देसे अनुवत्तिया, बितियादिसु मासलहू, छट्ठादिसु चउगुरु, बारसमादिसु चउलहू । अहवा-पच्छित्तनुवातो पणगादिगो जाव चरिमं, जहा दगतीरे असंधसंधातिमेसु, एवमादि कायनुवाएण, जहा-पेढियाए पुढवादिकाएसु भणियं । अहवा - छक्काय चउसु लहुगा ॥ गाहा ॥ एवमादिसु उवहिअनुवातो जहन्नमज्झिमुक्कोतो, तेसु जहा संखं - पणगमासचउमासो । अहवा - अहाकडस्स परिकम्मा बहुकम्मं ति । सरीरअनुवातो जहा - वज्जरिसभनाराचसंधयणातिगो । अहवा - विदिव्वमनुयतिरियसरीरा सच्चित्तरा पडिमाजुत्ताणि वा पिसियचित्ताए वा बेइंदियसरीरादिणा । भावानुवायतो, जहा-सप्रभेदा नाणदंसणचरित्तायारा । अहवा-परितावमहादुक्खादिगा एवमादि ॥ क्वचिदीदशाः-

[भा. ६७०१] नेगविहकुसुमपुप्फोवयारसरिसा उ केइ अहिगारा ।

सस्सवतिभूमिभावित-गुणसतिवप्पे पकप्पम्मि ॥

चू- अनेगजातिएहिं अनेगवण्णेहिं पुप्फेहिं पुप्फोवयारो कओ विचित्तो दीसति, एवं सुत्तत्थविकप्पिया अनेगविहा अत्थाधिकारा दट्ठव्वा । कहं ? , उच्यते-पकप्पो, सो केरिसो ?

गुणसद् वसुधो। वप्परूपकं इमं - सस्यं यस्यां भूमौ विद्यते सा भूमौ सस्यवती सस्ययुक्ता, क्वचिच्छाली क्वचिदिसू क्वचिज्जवा क्वचिद्व्रीहयः, भावितो गुणेहिं जो सो भावितगुणः, गुणगत इत्यर्थः, ते च गुणा सतिमादी, सती नाम विशिष्टा सस्यवृद्धि निरूपहतत्वं इतिवर्जितत्वं बहुफलं च, एभिर्गुणैरुपपेतो वप्रः। इदानीं उवणओ - वप्पो इव पकप्पो, सालिमादीण वा उद्देसत्याधिकारा सस्यवृद्धिरिव अनेकार्थ, निरुपहतभिव दोषवर्जिता, इतिवर्जितत्वाभिव पासत्यचरगादिश्लेषवर्जिता. बहु फलत्वमिव ऐहि कपारत्रिकलब्धिसंभवात्, ईद्वेशे प्रकल्पे अनेकार्थाधिकारा इत्यर्थः॥
 एयं पुण पकप्पऽज्जयणं कस्स न दायव्वं, केरिसगुणजुत्तस्स वा दायव्वं ? अतो भण्णाति-

[भा. ६७०२] भिन्नरहस्से व नरे, निस्साकरए व मुक्कजोगी वा।

छव्विहगतिगुविलम्भी, सो संसारे भमइ दीहे ॥

चू-भिन्नरहस्सो नाम जो अववादपदे अन्नेसिं सकप्पियाणं साहति। निस्साकरओ नाम जो कि चि अववादपदं लभित्ता तं निस्सं करेत्ता भणाति - एवं चेव करनिज्जं, जहा य एयं तथा अन्नपि करनिज्जं, तत्थ दिडुंतो - जहा कोइ सूईमुहमेत्तमछिद्वं लभित्ता मुसलं पक्खिवइ। मुक्कजोगी नाम जेण मुक्को जोगो नाणदंसणचरित्ततवनियमसंजमादिसु सो एस मुक्कजोगी। एरिसस्स जो देति सो संसारे चउप्पगारे वा पंचप्पगारे वा छप्पगारे वा एवमादिगतिगुविले “गुविलो” त्ति गहणो धुण्णावयतीति घोरो, एरिसे संसारे भमिहित्ति दीहं कालं, एरिसेसु न दायव्वा ॥

एएसिं पडिवक्खा जे तेसु दायव्वा ॥ ते य इमे-

[भा. ६७०३] अइरहस्सधारए पारए य असढकरणे तुलोवमे समिते।

कप्पाणुपालणा दीवणा य आराहण छिन्नसंसारे ॥

चू- अतीवरहस्सं अइरहस्सं, तं जो धरेति सो अइरहस्सधारणो। जो तं अइरहस्सं एकं दो तिन्नि वा दिन्ना धरेति न तेन अहिकारो, जो तं रहस्सधारणं जीवियकालं पारं नेति तेन अहिकारो। असढकरणो नाम सब्बच्छादने जो अप्पाणं मायाए न ठाति, असढो होऊणं करणं करेति। तुलमो नाम समड्डिता तुला जहा न मग्गतो पुरवो वा नमति, एवं जो रागदोसविमुक्को सो तुलासमो भण्णाति। समितो नाम पंचहिं समितीह समतो। एयगुणसंपउत्ते य देयो, एयगुणसंपउत्ते पदेतेण पकप्पानुपालना कया भवति। अहवापकप्पे जं जहा भणितं तस्स अनुपालणा जो करेति तस्स देयो, पकप्पाणुपालणाए य दीवणा कया अन्नेसिं दीवियं दरिसियं गमियं, जहा एतं एवं कायव्वमिति। अहवा - दीवणा जो अरिहाणं अनालस्से वक्खाणं करेति तस्सेयं देयं ति। दीवणाए य मोक्खमग्गस्स आराधना कता भवति, आराधनाए य चउगतिगुविलो दीहमणवयग्गो छिन्नो संसारो भवति, छिन्नम्भि य संसारे जं तं सिवमयलमरुयमक्यमव्वाबाहमपुनरावत्तयं ठाणं तं पावति, तं च पत्तो मकम्मविमुक्को सिद्धो भवति ॥ अनुगमो त्ति दारं सम्भत्तं।

इदानीं “नय” त्ति दारं- “णीइप्रापणे” अनेकविधमर्थं प्रापयतीति नया, अधवा - निच्छियमत्थं नयंतीति, तथा जो सो अत्तो उवक्कमादीहिं दारेहिं वण्णिओ सो सब्बो नएहिं समयारेयव्वो, ते य सत्तनयसता दो चेव नया जाता, तं जहा - नाणणयो चरणनओ य। तत्थ नाणनओ इमो - “नायम्भि” गाहा इदानीं चरणणओ - “सव्वेसिं पि” गाहा।

॥ १ ॥

जो गाहासुत्तत्थो, सो चेव विधिपागडो फुडपदत्थो।

- रयितो परिभासाए, साहूण य अनुग्गहद्दाए ॥
॥ २ ॥ ति चउ पण अट्टमवग्गे, ति पनग ति ति गअक्खरा व ते तेसि ।
पढमततिएहि त्तिदुसरजुएहि णामं कयं जस्स ॥
॥ ३ ॥ गुरुदिन्नं च गणित्तं, महत्तरत्तं च तस्स तुट्ठेहिं ।
तेन कएसा चुष्णी, विसेसनामा निसीहस्स ॥
(नमो सुयदेवयाए भगवतीए)

उद्देशकः-२० समाप्तः

मुनि दीपरत्नसागरेण संशोधिता सम्पादिता निशीथसूत्रे विंशतितमुद्देशके
[भद्रबाहुस्वामि रचिता नियुक्ति युक्तं] संघदासगणि विरचितं भाष्यं
एवं जिनदास महत्तर विरचिता चूर्णिः समाप्त ।

३४/३ प्रथमं छेदसूत्रं निशीथं समाप्तम्

प्रथमं छेदसूत्रं “निशीथं”

उद्देशकाः १....६ पर्यन्ताः
शुभो भाग-१५

उद्देशकाः ७....१३ पर्यन्ताः
शुभो भाग-१६

उद्देशकाः १४....२० पर्यन्ताः
भाग-१७

ભાવભરી વંદના

જેમના દ્વારા સૂત્રમાં ગુંધાયેલ જિનવાણીનો ભવ્ય વારસો
વર્તમાનકાલીન “આગમસાહિત્ય”માં પ્રાપ્ત થયો
એ સર્વે સૂરિવર આદિ આર્ષ પૂજ્યશ્રીઓને-

પંચમ ગણધર શ્રી સુધર્મા સ્વામી	ચૌદ પૂર્વધર શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામી		
દશ પૂર્વધર શ્રી શય્યાંભવસૂરિ	(અનામી) સર્વે શ્રુત સ્થવીર મહર્ષિઓ		
દેવવાચક ગણિ	શ્રી શ્યામાચાર્ય		
દેવર્દિગણિ ક્ષમાશ્રમણ	જિનભદ્ર ગણિ ક્ષમાશ્રમણ		
સંઘદાસગણિ	સિદ્ધસેન ગણિ		
જિનદાસ ગણિ મહત્તર	અગત્યસિંહ સૂરિ		
શીલાંકાચાર્ય	અભયદેવસૂરિ		
મલયગિરિસૂરિ	ક્ષેમકીર્તિસૂરિ		
હરિભદ્રસૂરિ	આર્ધરક્ષિત સૂરિ (?)		
દ્રોણાચાર્ય	ચંદ્ર સૂરિ		
વાદિવેતાલ શાંતિચંદ્ર સૂરિ	મલ્લધારી હેમચંદ્રસૂરિ		
શાંતિચંદ્ર ઉપાધ્યાય	ધર્મસાગર ઉપાધ્યાય		
ગુણરત્નસૂરી	વિજય વિમલગણિ		
વીરભદ્ર	ઋષિપાલ	બ્રહ્મમુનિ	તિલકસૂરિ
સૂત્ર-નિર્ધુક્તિ - ભાષ્ય - ચૂર્ણિ - વૃત્તિ - આદિના રચયિતા અન્ય સર્વે પૂજ્યશ્રી			

વર્તમાન કાલિન આગમ સાહિત્ય વારસાને

સંશોધન-સંપાદન-લેખન આદિ દ્વારા મુદ્રીત/અમુદ્રીત સ્વરૂપે રજૂ કર્યા
સર્વે શ્રુતાનુરાગી પૂજ્યપુરુષોને

આનંદ સાગરસૂરિજી	ચંદ્રસાગર સૂરિજી	મુનિ માણેક
જિન વિજયજી	પુન્યવિજયજી	ચતુરવિજયજી
જંબુ વિજયજી	અમરમુનિજી	કનૈયાલાલજી
લાભસાગરસૂરિજી	આચાર્ય તુલસી	ચંપક સાગરજી

સ્મરણાંજલિ

બાબુ ધનપતિસિંહ	પં૦ બેચરદાસ	પં૦ જીવરાજભાઈ
પં૦ ભગવાનદાસ	પં૦ રૂપેન્દ્રકુમાર	પં૦ હીરાલાલ
શ્રુત પ્રકાશક સર્વે સંસ્થાઓ		

४५ आगम भूण तथा विवरणानुं श्लोक प्रमाणादर्शक कोष्टक

क्रम	आगमसूत्रनाम	मूल श्लोक प्रमाण	वृत्ति-कर्ता	वृत्ति श्लोकप्रमाण
१.	आचार	२५५४	शीलाङ्गाचार्य	१२०००
२.	सूत्रकृत	२१००	शीलाङ्गाचार्य	१२८५०
३.	स्थान	३७००	अभयदेवसूरि	१४२५०
४.	समवाय	१६६७	अभयदेवसूरि	३५७५
५.	भगवती	१५७५१	अभयदेवसूरि	१८६१६
६.	ज्ञाताधर्मकथा	५४५०	अभयदेवसूरि	३८००
७.	उपासकदशा	८१२	अभयदेवसूरि	८००
८.	अन्तवृद्दशा	९००	अभयदेवसूरि	४००
९.	अनुत्तरोपपातिकदशा	१९२	अभयदेवसूरि	१००
१०.	प्रश्नव्याकरण	१३००	अभयदेवसूरि	५६३०
११.	विपाकश्रुत	१२५०	अभयदेवसूरि	९००
१२.	औपपातिक	११६७	अभयदेवसूरि	३१२५
१३.	राजप्रश्निय	२१२०	मलयगिरिसूरि	३७००
१४.	जीवाजीवाभिगम	४७००	मलयगिरिसूरि	१४०००
१५.	प्रज्ञापना	७७८७	मलयगिरिसूरि	१६०००
१६.	सूर्यप्रज्ञप्ति	२२९६	मलयगिरिसूरि	९०००
१७.	चन्द्रप्रज्ञप्ति	२३००	मलयगिरिसूरि	९१००
१८.	जम्बूद्वीपप्रज्ञप्ति	४४५४	शान्तिचन्द्रउपाध्याय	१८०००
१९थी	निरयावलिका	११००	चन्द्रसूरि	६००
२३.	(पञ्च उपाङ्ग)	—	—	—
२४.	चतुःशरण	८०	विजयविमलयगणि	(?) २००
२५.	आतुर प्रत्याख्यान	१००	गुणरत्नसूरि (अवचूरि)	(?) १५०
२६.	महाप्रत्याख्यान	१७६	आनन्दसागरसूरि (संस्कृतछाया)	१७६
२७.	भक्तपरिज्ञा	२१५	आनन्दसागरसूरि (संस्कृतछाया)	२१५
२८.	तन्दुल वैचारिक	५००	विजयविमलयगणि	(?) ५००
२९.	संस्कारक	१५५	गुणरत्न सूरि (अवचूरि)	११०
३०.	गच्छाचार*	१७५	विजयविमलयगणि	१५६०
३१.	गणिविद्या	१०५	आनन्दसागरसूरि (संस्कृतछाया)	१०५

ક્રમ	આગમસૂત્રનામ	•મૂલ શ્લોક પ્રમાણ	વૃત્તિ-કર્તા	• વૃત્તિ શ્લોકપ્રમાણ
૩૨.	દેવેન્દ્રસ્તવ	૩૭૫	આનન્દસાગરસૂરિ (સંસ્કૃત છાયા)	૩૭૫
૩૩.	મરણસમાધિ *	૮૩૭	આનન્દસાગરસૂરિ (સંસ્કૃત છાયા)	૮૩૭
૩૪.	નિશીથ	૮૨૧	જિનદાસગણિ (ચૂર્ણિ) સહ્વાસગણિ (ભાષ્ય)	૨૮૦૦૦ ૭૫૦૦
૩૫.	વૃહત્કલ્પ	૪૭૩	મલયગિરિ+ક્ષેમકીર્તિ સહ્વાસગણિ (ભાષ્ય)	૪૨૬૦૦ ૭૬૦૦
૩૬.	વ્યવહાર	૩૭૩	મલયગિરિ સહ્વાસગણિ (ભાષ્ય)	૩૪૦૦૦ ૬૪૦૦
૩૭.	દશાશ્રુતસ્કન્ધ	૮૧૬	- ? - (ચૂર્ણિ)	૨૨૨૫
૩૮.	જીતકલ્પ *	૧૩૦	સિદ્ધસેનગણિ (ચૂર્ણિ)	૧૦૦૦
૩૯.	મહાનિશીથ	૪૫૪૮	-	-
૪૦.	આવશ્યક	૧૩૦	હરિભદ્રસૂરિ	૨૨૦૦૦
૪૧.	ઓઘનિર્યુક્તિ	નિ.૧૩૫૫	દ્રોણાચાર્ય	(?)૭૫૦૦
-	પિણ્ડનિર્યુક્તિ *	નિ. ૮૩૫	મલયગિરિસૂરિ	૭૦૦૦
૪૨.	દશવૈકાલિક	૮૩૫	હરિભદ્રસૂરિ	૭૦૦૦
૪૩.	ઉત્તરાધ્યયન	૨૦૦૦	શાંતિસૂરિ	૧૬૦૦૦
૪૪.	નન્દી	૭૦૦	મલયગિરિસૂરિ	૭૭૩૨
૪૫.	અનુયોગદ્વાર	૨૦૦૦	મલધારીહેમચન્દ્રસૂરિ	૫૯૦૦

નોંધ :-

- (૧) ઉક્ત ૪૫ આગમ સૂત્રોમાં વર્તમાન ક્રાણે પહેલાં ૧ થી ૧૧ અંગસૂત્રો, ૧૨ થી ૨૩ ઉપાંગસૂત્રો, ૨૪થી૩૩ પ્રકીર્ણકસૂત્રો ૩૪થી ૩૯ છેદસૂત્રો, ૪૦ થી ૪૩ મૂલસૂત્રો, ૪૪-૪૫ ચૂલિકાસૂત્રોના નામે હાલ પ્રસિદ્ધ છે.
- (૨) ઉક્ત શ્લોક સંખ્યા અમે ઉપલબ્ધ માહિતી અને પૃષ્ઠ સંખ્યા આધારે નોંધેલ છે. જે કે તે સંખ્યા માટે મતાંતર તો જોવા મળે જ છે. જેમકે આચાર સૂત્રમાં ૨૫૦૦, ૨૫૫૪, ૨૫૨૫ એવા ત્રણ શ્લોક પ્રમાણ જાણવા મળેલ છે. આવો મત-ભેદ અન્ય સૂત્રોમાં પણ છે.
- (૩) ઉક્ત વૃત્તિ-આદિ જે નોંધ છે તે અમે કરેલ સંપાદન મુજબની છે. તે સિવાયની પણ વૃત્તિ-ચૂર્ણિ આદિ સાહિત્ય મુદ્રિત કે અમુદ્રિત અવસ્થામાં હાલ ઉપલબ્ધ છે જ.
- (૪) ગચ્છાચાર અને મરણસમાધિ ના વિકલ્પે ચંદાવેન્દ્રજય અને વીરસ્તવ પ્રકીર્ણક આવે છે. જે અમે “આગમસૂતાણિ” માં મૂળ રૂપે અને “આગમદીપ”માં અક્ષરશઃ ગુજરાતી અનુવાદ રૂપે આપેલ છે. તેમજ જીતકલ્પ જેના વિકલ્પ રૂપે છે એ

પંચકલ્પનું ભાષ્ય અમે “આગમસુત્તાણિ”માં સંપાદીત કર્યું છે.

- (૫) ઓઘ અને પિણ્ડ એ બંને નિર્યુક્તિ વિકલ્પે છે. જે હાલ મૂળસૂત્ર રૂપે પ્રસિધ્ધ છે. જે બંનેની વૃત્તિ અમે આપી છે. તેમજ તેમાં ભાષ્યની ગાથાઓ પણ સમાવિષ્ટ થઈ છે.
- (૬) ચાર પ્રકીર્ણક સૂત્રો અને મહાનિશીઘ એ પાંચ આગમની કોઈ વૃત્તિ આદિ ઉપલબ્ધ થવાનો ઉલ્લેખ મળતો નથી. પ્રકીર્ણક ની સંસ્કૃત છાયા ઉપલબ્ધ છે તેથી મૂકી છે. નિશીઘ-દશા-જિતકલ્પ એ ત્રણેની ચૂર્ણિ આપી છે. જેમાં દશા અને જિતકલ્પ એ બંને ઉપરવૃત્તિ મળતી હોવાનો ઉલ્લેખ છે, પણ અમે તે મેળવી શક્યા નથી. જ્યારે નિશીઘ ઉપર તો માત્ર વીસમા ઉદ્દેશક:ની જ વૃત્તિ નો ઉલ્લેખ મળે છે.

▼ વર્તમાન કાળે ૪૫ આગમમાં ઉપલબ્ધ નિર્યુક્તિ: ◀

ક્રમ	નિર્યુક્તિ	શ્લોકપ્રમાણ	ક્રમ	નિર્યુક્તિ	શ્લોકપ્રમાણ
૧.	આચાર-નિર્યુક્તિ	૪૫૦	૬.	આવશ્યક-નિર્યુક્તિ	૨૫૦૦
૨.	સૂત્રકૃત-નિર્યુક્તિ	૨૬૫	૭.	ઓઘનિર્યુક્તિ	૧૩૫૫
૩.	વૃહત્કલ્પ-નિર્યુક્તિ ★	-	૮.	પિણ્ડનિર્યુક્તિ	૮૩૫
૪.	વ્યવહાર-નિર્યુક્તિ ★	-	૯.	દશવૈકાલિક-નિર્યુક્તિ	૫૦૦
૫.	દશાશ્રુત-નિર્યુક્તિ	૧૮૦	૧૦.	ઉત્તરાધ્યયન-નિર્યુક્તિ	૭૦૦

નોંધ :-

- (૧) અહીં આપેલ શ્લોક પ્રમાણ એ ગાથા સંખ્યા નથી. “૩૨ અક્ષરનો એક શ્લોક” એ પ્રમાણથી નોંધાયેલ શ્લોક પ્રમાણ છે.
- (૨) ★ વૃહત્કલ્પ અને વ્યવહાર એ બંને સૂત્રોની નિર્યુક્તિ હાલ ભાષ્ય માં ભળી ગઈ છે. જેનો યથાસંભવ ઉલ્લેખ વૃત્તિકાર મહર્ષિ એ ભાષ્ય ઉપરની વૃત્તિમાં કર્યો હોય તેવું જોવા મળેલ છે.
- (૩) ઓઘ અને પિણ્ડનિર્યુક્તિ સ્વતંત્ર મૂળઆગમ સ્વરૂપે સ્થાન પામેલ છે તેથી તેનું સ્વતંત્ર સંપાદન આગમ-૪૧ રૂપે થયેલ છે. (તેમજ આ સંપાદનમાં પણ છે.)
- (૪) બાકીની છ નિર્યુક્તિમાંથી દશાશ્રુતસ્કન્ધ નિર્યુક્તિ ઉપર ચૂર્ણિ અને અન્ય પાંચ નિર્યુક્તિ ઉપરની વૃત્તિ અમે અમારા સંપાદનમાં પ્રકાશીત કરી છે. જ્યાં આ છ નિર્યુક્તિ સ્પષ્ટ અલગ જોઈ શકાય છે.
- (૫) નિર્યુક્તિકર્તા તરીકે મદ્રવાહુસ્વામી નો ઉલ્લેખ જ જોવા મળે છે.

વર્તમાન કાળે ૪૫ આગમમાં ઉપલબ્ધ ભાષ્યં

ક્રમ	ભાષ્ય	શ્લોકપ્રમાણ	ક્રમ	ભાષ્ય	ગાથાપ્રમાણ
૧.	નિશીષભાષ્ય	૭૫૦૦	૬.	આવશ્યકભાષ્ય ★	૪૮૩
૨.	વૃહત્કલ્પભાષ્ય	૭૬૦૦	૭.	ઔઘનિર્વૃત્તિભાષ્ય ★	૩૨૨
૩.	વ્યવહારભાષ્ય	૬૪૦૦	૮.	પિણ્ડનિર્વૃત્તિભાષ્ય ★	૪૬
૪.	પશ્ચકલ્પભાષ્ય	૩૧૮૫	૯.	દશવૈકાલિકભાષ્ય ★	૬૩
૫.	જીતકલ્પભાષ્ય	૩૧૨૫	૧૦.	ઉત્તરાધ્યયનભાષ્ય (?)	-

નોંધ :-

- (૧) નિશીષ, વૃહત્કલ્પ અને વ્યવહારભાષ્યના કર્તા સહ્વદાસગણિ હોવાનું જણાય છે. અમારા સંપાદનમાં નિશીષ ભાષ્ય તેની ચૂર્ણિ સાથે અને વૃહત્કલ્પ તથા વ્યવહાર ભાષ્ય તેની-તેની વૃત્તિ સાથે સમાવિષ્ટ થયું છે.
- (૨) પશ્ચકલ્પભાષ્ય અમારા આગમસુત્તાણિ ભાગ-૩૮ માં પ્રકાશીત થયું.
- (૩) આવશ્યકભાષ્ય માં ગાથા પ્રમાણ ૪૮૩ લખ્યું જેમાં ૧૮૩ ગાથા મૂલભાષ્ય રૂપે છે અને ૩૦૦ ગાથા અન્ય એક ભાષ્યની છે. જેનો સમાવેશ આવશ્યક સૂત્ર-સટીક માં કર્યો છે. [જે કે વિશેષાવશ્યક ભાષ્ય ખૂબજ પ્રસિધ્ધ થયું છે પણ તે સમગ્ર આવશ્યકસૂત્ર- ઉપરનું ભાષ્ય નથી અને અધ્યયનો અનુસારની અલગ અલગ વૃત્તિ આદિ પેટા વિવરણો તો આવશ્યક અને જીતકલ્પ એ બંને ઉપર મળે છે. જેનો અત્રે ઉલ્લેખ અમે કરેલ નથી.]
- (૪) ઔઘનિર્વૃત્તિ, પિણ્ડનિર્વૃત્તિ, દશવૈકાલિકભાષ્ય નો સમાવેશ તેની તેની વૃત્તિ માં થયો જ છે. પણ તેનો કર્તા વિશેનો ઉલ્લેખ અમોને મળેલ નથી. [ઔઘનિર્વૃત્તિ ઉપર ૩૦૦૦ શ્લોક પ્રમાણ ભાષ્યનો ઉલ્લેખ પણ જોવા મળેલ છે.]
- (૫) ઉત્તરાધ્યયનભાષ્યની ગાથા નિર્વૃત્તિમાં ભળી ગયાનું સંભળાય છે (?)
- (૬) આ રીતે અંગ - ઉપાંગ - પ્રકોર્ણક - ચૂલિકા એ ૩૫ આગમ સૂત્રો ઉપરનો કોઈ ભાષ્યનો ઉલ્લેખ અમારી જાણમાં આવેલ નથી. કોઈક સ્થાને સાક્ષી પાઠ-આદિ સ્વરૂપે ભાષ્યગાથા જોવા મળે છે.
- (૭) ભાષ્યકર્તા તરીકે મુખ્ય નામ સહ્વદાસગણિ જોવા મળેલ છે. તેમજ જિનભદ્રગણિ-ક્ષમાશ્રમણ અને સિદ્ધસેન ગણિ નો પણ ઉલ્લેખ મળે છે. કેટલાંક ભાષ્યના કર્તા અજ્ઞાત જ છે.

વર્તમાન કાળે ૪૫ આગમમાં ઉપલબ્ધ ચૂર્ણિ:

ક્રમ	ચૂર્ણિ	શ્લોકપ્રમાણ	ક્રમ	ચૂર્ણિ	શ્લોકપ્રમાણ
૧.	આચાર-ચૂર્ણિ	૮૩૦૦	૧.	દશાશ્રુતસ્કન્ધચૂર્ણિ	૨૨૨૫
૨.	સૂત્રકૃત-ચૂર્ણિ	૧૧૦૦	૧૦.	પચ્ચકલ્પચૂર્ણિ	૩૨૭૫
૩.	ભગવતી-ચૂર્ણિ	૩૧૧૪	૧૧.	જીતકલ્પચૂર્ણિ	૧૦૦૦
૪.	જીવાભિગમ-ચૂર્ણિ	૧૫૦૦	૧૨.	આવશ્યકચૂર્ણિ	૧૮૫૦૦
૫.	જંબૂદ્વીપપ્રજ્ઞતિ-ચૂર્ણિ	૧૮૭૧	૧૩.	દશવૈકાલિકચૂર્ણિ	૭૦૦૦
૬.	નિશીથચૂર્ણિ	૨૮૦૦૦	૧૪.	ઉત્તરાધ્યયનચૂર્ણિ	૫૮૫૦
૭.	વૃહલ્કલ્પચૂર્ણિ	૧૬૦૦૦	૧૫.	નન્દીચૂર્ણિ	૧૫૦૦
૮.	વ્યવહારચૂર્ણિ	૧૨૦૦	૧૬.	અનુયોગદારચૂર્ણિ	૨૨૬૫

નોંધ :-

- (૧) ઉક્ત ૧૬ ચૂર્ણિમાંથી નિશીથ, દશાશ્રુતસ્કન્ધ, જીતકલ્પ એ ત્રણ ચૂર્ણિ અમારા આ સંપાદનમાં સમાવાઈ ગયેલ છે.
- (૨) આચાર, સૂત્રકૃત, આવશ્યક, દશવૈકાલિક, ઉત્તરાધ્યયન, નન્દી, અનુયોગદાર એ સાત ચૂર્ણિ પૂજ્યપાદ આગમોદ્ધારક શ્રી એ પ્રકાશીત કરાવી છે.
- (૩) દશવૈકાલિકની બીજી એક ચૂર્ણિ જે અગત્યસિંહસૂરિકૃત છે તેનું પ્રકાશન પૂજ્ય શ્રી પુન્યવિજયજીએ કરાવેલ છે.
- (૪) જંબૂદ્વીપપ્રજ્ઞતિચૂર્ણિ વિશે હીરાલાલ કાપડીયા પ્રશ્નાર્થચિહ્ન ઉભું કરે છે. ભગવતી ચૂર્ણિ તો મળેજ છે, પણ હજી પ્રકાશીત થઈ નથી. તેમજ વૃહલ્કલ્પ, વ્યવહાર, પચ્ચકલ્પ એ ત્રણ હસ્તપ્રતો અમે ખેઈ છે પણ પ્રકાશીત થયાનું જાણમાં નથી.
- (૫) ચૂર્ણિકાર તરીકે જિનદાસગણિમહત્તર-જુ નામ મુખ્યત્વે સંભળાય છે. કેટલાકના મતે અમુક ચૂર્ણિના કર્તાનો સ્પષ્ટોલ્લેખ મળતો નથી.

“આગમ-પંચાંગી” એક ચિન્ત્ય બાબત”

- ૧ વર્તમાન કાળે પ્રાચીન આગમ સાહિત્યની વિચારણા પછી ખરેખર આગમના પાંચ અંગોમાં કેટલું અને શું ઉપલબ્ધ છે તે જાણ્યા પછી એક પ્રશ્ન થાય કે આગમ પંચાંગી ની વાતો કેટલી ચિન્ત્ય છે. અંગ-ઉપાંગ-પ્રકીર્ણક-વૃત્તિકા એ ૩૫ આગમો ઉપર માધ્ય નથી. એટલે ૩૫ આગમનું એક અંગ તો અપ્રાપ્ય જ બન્યું. સૂત્ર પરત્વે ઉપલબ્ધ નિર્યુક્તિ ફક્ત છ છે. એટલે ૩૬ આગમોનું એક અંગ અપ્રાપ્ય જ બન્યું. આ રીતે ક્યાંક માધ્ય, ક્યાંક નિર્યુક્તિ અને ક્યાંક ચૂર્ણિના અભાવે વર્તમાન કાળે સુવ્યવસ્થિત પંચાંગી એક માત્ર આવશ્યક સૂત્રની ગણાય.
- ૨ નંદીસૂત્ર માં પંચાંગીને બદલે સંગ્રહણી, પ્રતિપત્તિઓ વગેરેના પણ ઉલ્લેખ છે.

▶ ૪૫ આગમ અંતર્ગત વર્તમાન કાળે ઉપલબ્ધ વિભાગો ◀

[સૂચના :- અમે સંપાદીત કરેલ આગમસુત્તાણિ-સટીકં માં બેકી નંબરના પૃષ્ઠો ઉપર જમણી બાજુ આગમસૂત્ર ના નામ પછી અંકો આપેલ છે. જેમકે ૧/૩/૬/૨/૫૪ વગેરે. આ અંકો તે તે આગમના વિભાગીકરણને જણાવે છે. જેમકે આચારમાં પ્રથમ અંક શ્રુતસ્કન્ધનો છે તેના વિભાગ રૂપે બીજો અંક ચૂલા છે તેના પેટા વિભાગ રૂપે ત્રીજો અંક અધ્યયન નો છે. તેના પેટા વિભાગ રૂપે ચોથો અંક ઉદ્દેશક નો છે. તેના પેટા વિભાગ રૂપે છેલ્લો અંક મૂલનો છે. આ મૂલ ગદ્ય કે પદ્ય હોઈ શકે. જો ગદ્ય હોય તો ત્યાં પેરેગ્રાફ સ્ટાઈલથી કે છુટુ લખાણ છે અને ગાથા/પદ્ય ને પદ્યની સ્ટાઈલથી || - || ગોઠવેલ છે.

પ્રત્યેક આગમ માટે આ રીતે જ ઓબ્લિકમાં (/) પછી ના વિભાગને તેના-તેના પેટા-પેટા વિભાગ સમજવા.

જ્યાં જે-તે પેટા વિભાગ ન હોય ત્યાં (/ -) ઓબ્લિક પછી ડેસ મુકીને તે વિભાગ ત્યાં નથી તેમ સૂચવેલું છે.]

- (૧) આચાર - શ્રુતસ્કન્ધ:/ચૂલા/અધ્યયનં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
ચૂલા નામક પેટા વિભાગ બીજા શ્રુતસ્કન્ધ માં જ છે.
- (૨) સૂત્રકૃત - શ્રુતસ્કન્ધ:/અધ્યયનં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૩) સ્થાન - સ્થાનં/અધ્યયનં/મૂલં
- (૪) સમવાય - સમવાય:/મૂલં
- (૫) મગવતી - શતકં/વર્ગ્ગ:/અંતરશતકં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
અહીં શતકના પેટા વિભાગમાં બે નામો છે. (૧) વર્ગ્ગ: (૨) અંતરશતક કેમકે શતક ૨૧, ૨૨, ૨૩ માં શતક ના પેટા વિભાગનું નામ વર્ગ્ગ: જ સાવેલ છે. શતક - ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૪૦ ના પેટા વિભાગને અંતરશતક અથવા શતકશતક નામથી ઓળખાવાય છે.
- (૬) જ્ઞાતાધર્મકથા- શ્રુતસ્કન્ધ:/વર્ગ્ગ:/અધ્યયનં/મૂલં
પહેલા શ્રુતસ્કન્ધ માં અધ્યયન જ છે. બીજા શ્રુતસ્કન્ધ નો પેટાવિભાગ વર્ગ્ગ નામે છે અને તે વર્ગ્ગ ના પેટા વિભાગમાં અધ્યયન છે.
- (૭) ઉપાસકદશા- અધ્યયનં/મૂલં
- (૮) અન્તકૃદશા- વર્ગ્ગ:/અધ્યયનં/મૂલં
- (૯) અનુત્તરોપપાતિકદશા- વર્ગ્ગ:/અધ્યયનં/મૂલં
- (૧૦) પ્રશ્નવ્યાકરણ- દ્વારં/અધ્યયનં/મૂલં
આશ્રવ અને સંવર એવા સ્પષ્ટ બે ભેદ છે જેને આશ્રવદ્વાર અને સંવરદ્વાર કહ્યા છે. (કોઈક દ્વાર ને બદલે શ્રુતસ્કન્ધ શબ્દ પ્રયોગ પણ કરે છે)
- (૧૧) વિપાકશ્રુત- શ્રુતસ્કન્ધ:/અધ્યયનં/મૂલં
- (૧૨) ઔપપાતિક- મૂલં
- (૧૩) રાજપ્રશ્નીય- મૂલં

- (૧૪) જીવાજીવાભિગમ- *પ્રતિપત્તિ:/* ઉદ્દેશક:/મૂલં
આ આગમમાં ઉક્ત ત્રણ વિભાગો ક્યાં છે તો પણ સમજણ માટે પ્રતિપત્તિ: પછી એક પેટાવિભાગ નોંધનીય છે. કેમકે પ્રતિપત્તિ -૩-માં નેરદ્ય, તિરિક્કજોણિય, મનુષ્ય, દેવ એવા ચાર પેટાવિભાગો પડે છે. તેથી તિપત્તિ/(નેરદ્યઆદિ)/ઉદ્દેશક:/મૂલં એ રીતે સ્પષ્ટ અલગ પાડેલા છે, એજ રીતે દશમી પ્રતિપત્તિ ના ઉદ્દેશક: નવ નથી પણ તે પેટાવિભાગ પ્રતિપત્તિ: નામે જ છે.
- (૧૫) પ્રજ્ઞાપના- પદં/ઉદ્દેશક:/દ્વારં/મૂલં
પદના પેટા વિભાગમાં ક્યાંક ઉદ્દેશક: છે, ક્યાંક દ્વારં છે પણ પદ-૨૮ના પેટા વિભાગમાં ઉદ્દેશક: અને તેના પેટા વિભાગમાં દ્વારં પણ છે.
- (૧૬) સૂર્યપ્રજ્ઞાસિ- પ્રાભૃતં/પ્રાભૃતપ્રાભૃતં/મૂલં
- (૧૭) ચન્દ્રપ્રજ્ઞાસિ- પ્રાભૃતં/પ્રાભૃતપ્રાભૃતં/મૂલં
આગમ ૧૬-૧૭માં પ્રાભૃતપ્રાભૃત ના પણ પ્રતિપત્તિ: નામક પેટા વિભાગ છે. પણ ઉદ્દેશક: આદિ મુજબ તેનો વિશેષ વિસ્તાર થાયેલ નથી.
- (૧૮) જમ્બૂદીપપ્રજ્ઞાસિ- વક્ષસ્કાર:/મૂલં
- (૧૯) નિરયાવલિકા - અધ્યયનં/મૂલં
- (૨૦) કલ્પવતંસિકા - અધ્યયનં/મૂલં
- (૨૧) પુષ્પિતાં - અધ્યયનં/મૂલં
- (૨૨) પુષ્પચૂલિકા - અધ્યયનં/મૂલં
- (૨૩) વણિહદશા - અધ્યયનં/મૂલં
આગમ ૧૯ થી ૨૩ નિરયાવલિકાદિ નામથી સાથે જોવા મળે છે કેમકે તેને ઉપાંગના પાંચ વર્ગ તરીકે સૂત્રકારે ઓળખાવેલા છે. જેમાં વર્ગ-૧, નિરયાવલિકા, વર્ગ-૨ કલ્પવતંસિકા... વગેરે જાણવા
- (૨૪ થી ૩૩) ચતુ:શરણ (આદિ દશેપયત્રા) મૂલં
- (૩૪) નિશીય - ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૩૫) વૃહત્કલ્પ - ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૩૬) વ્યવહાર - ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૩૭) દશાશ્રુતસ્કન્ધ - દશા/મૂલં
- (૩૮) જીતકલ્પ - મૂલં
- (૩૯) મહાનિશીય - અધ્યયનં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૪૦) આવશ્યક - અધ્યયનં/મૂલં
- (૪૧) ઓઘ/પિણ્ડનિર્યુક્તિ - મૂલં
- (૪૨) દશવૈકાલિક - અધ્યયનં/ઉદ્દેશક:/મૂલં
- (૪૩) ઉત્તરાધ્યયન - અધ્યયનં//મૂલં
- (૪૪- ૪૫) નન્દી-અનુયોગદ્વાર - મૂલં

અમારા સંપાદીત ૪૫ આગમોમાં આવતા મૂલ નો અંક તથા તેમાં સમાવિષ્ટ ગાથા

ક્રમ	આગમસૂત્ર	મૂલં	ગાથા	ક્રમ	આગમસૂત્ર	મૂલં	ગાથા
૧.	આચાર	૫૫૨	૧૪૭	૨૪.	ચતુ:શરણ	૬૩	૬૩
૨.	સૂત્રકૃત	૮૦૬	૭૨૩	૨૫.	આતુરપ્રત્યાખ્યાન	૭૧	૭૦
૩.	સ્થાન	૧૦૧૦	૧૬૯	૨૬.	મહાપ્રત્યાખ્યાનં	૧૪૨	૧૪૨
૪.	સમવાય	૩૮૩	૯૩	૨૭.	મક્તપરિજ્ઞા	૧૭૨	૧૭૨
૫.	મ્મગવતી	૧૦૮૭	૧૧૪	૨૮.	તંદુલવૈચારિક	૧૬૧	૧૩૯
૬.	જ્ઞાતાધર્મકથા	૨૪૧	૫૭	૨૯.	સંસ્તારક	૧૩૩	૧૩૩
૭.	ઉપાસક દશા	૭૩	૧૩	૩૦.	ગચ્છાચાર	૧૩૭	૧૩૭
૮.	અન્તકૃદ્દશા	૬૨	૧૨	૩૧.	ગણિવિદ્યા	૮૨	૮૨
૯.	અનુતરોપપાતિક	૧૩	૪	૩૨.	દેવેન્દ્રસ્તવ	૩૦૭	૩૦૭
૧૦.	પ્રશ્નવ્યાકરણ	૪૭	૧૪	૩૩.	મરણસમાધિ	૬૬૪	૬૬૪
૧૧.	વિપાકશ્રુત	૪૭	૩	૩૪.	નિશીષ	૧૪૨૦	-
૧૨.	ઔપપાતિક	૭૭	૩૦	૩૫.	બૃહલ્કલ્પ	૨૧૫	-
૧૩.	રાજપ્રશ્નિય	૮૫	-	૩૬.	વ્યવહાર	૨૮૫	-
૧૪.	જીવાભિગમ	૩૯૮	૯૩	૩૭.	દશાશ્રુતસ્કન્ધ	૧૧૪	૫૬
૧૫.	પ્રજ્ઞાપના	૬૨૨	૨૩૧	૩૮.	જીતકલ્પ	૧૦૩	૧૦૩
૧૬.	સૂર્યપ્રજ્ઞાસિ	૨૧૪	૧૦૩	૩૯.	મહાનિશીષ	૧૫૨૮	૮
૧૭.	ચન્દ્રપ્રજ્ઞાસિ	૨૧૮	૧૦૭	૪૦.	આવશ્યક	૯૨	૨૧
૧૮.	જન્મ્વૃદ્ધિપ્રજ્ઞાસિ	૩૬૫	૧૩૧	૪૧.	ઓપનિર્વૃક્તિ	૧૧૬૫	૧૧૬૫
૧૯.	નિરયાવલિકા	૨૧	-	૪૧.	પિણ્ડનિર્વૃક્તિ	૭૧૨	૭૧૨
૨૦.	કલ્પવર્તસિકા	૫	૧	૪૨.	દશવૈકાલિક	૫૪૦	૫૧૫
૨૧.	પુષ્પિતા	૧૧	૨	૪૩.	ઉત્તરાધ્યયન	૧૭૩૧	૧૬૪૦
૨૨.	પુષ્પચૂલિકા	૩	૧	૪૪.	નન્દી	૧૬૮	૯૩
૨૩.	વઘિહદશા	૫	૧	૪૫.	અનુયોગદ્વાર	૩૫૦	૧૪૧

નોંધ :- ઉક્ત ગાથા સંખ્યાનો સમાવેશ મૂલં માં થઈ જાય છે. તે મૂલ સિવાયની અલગ ગાથા સમજવી નહીં. મૂલ શબ્દ એ અમો સૂત્ર અને ગાથા બંને માટે નો આપેલો સંયુક્ત અનુક્રમ છે. ગાથા બધાંજ સંપાદનોમાં સામાન્ય અંક ધરાવતી હોવાથી તેનો અલગ અંક આપેલ છે. પણ સૂત્રના વિભાગ દરેક સંપાદકે ભિન્નભિન્ન રીતે કર્યા હોવાથી અમે સૂત્રાંક જુદો પાડતા નથી.

-: अमारा प्रकाशनो :-

- [१] अभिनव हेम लघुप्रक्रिया - १ - सप्ताङ्ग विवरणम्
 [२] अभिनव हेम लघुप्रक्रिया - २ - सप्ताङ्ग विवरणम्
 [३] अभिनव हेम लघुप्रक्रिया - ३ - सप्ताङ्ग विवरणम्
 [४] अभिनव हेम लघुप्रक्रिया - ४ - सप्ताङ्ग विवरणम्
 [५] वृद्धन्तमाला
 [६] चैत्यवन्दन पर्वमाला
 [७] चैत्यवन्दन सङ्ग्रह - तीर्थजिनविशेष
 [८] चैत्यवन्दन चोविशी
 [९] शत्रुञ्जय भक्ति [आवृत्ति-दो]
 [१०] अभिनव जैन पञ्चाङ्ग - २०४६
 [११] अभिनव उपदेश प्रासाद - १- श्रावक कर्तव्य - १ थी ११
 [१२] अभिनव उपदेश प्रासाद - २- श्रावक कर्तव्य - १२ थी १५
 [१३] अभिनव उपदेश प्रासाद - ३- श्रावक कर्तव्य - १६ थी ३६
 [१४] नवपद - श्रीपाल (शाश्वती ओणीना व्याख्यान रूपे)
 [१५] समाधि मरज्ञ [विधि - सूत्र - पद्य - आराधना-मरज्ञत्वेद-संग्रह]
 [१६] चैत्यवन्दन माणा [७७८ चैत्यवन्दनोन्नो संग्रह]
 [१७] तत्त्वार्थ सूत्र प्रबोधटीका [अध्याय-१]
 [१८] तत्त्वार्थ सूत्रना आगम आधार स्थानो
 [१९] सिद्धायलनो साथी [आवृत्ति - बे]
 [२०] चैत्य परिपाटी
 [२१] अभधावाह जिनमंदिरे उपाश्रय आदि डिरेकररी
 [२२] शत्रुञ्जय लक्ति [आवृत्ति - बे]
 [२३] श्री नवकारमंत्र नवलाभ जप नोंधपोधी
 [२४] श्री यारित्र पद ओक करोड जप नोंधपोधी
 [२५] श्री भारप्रत पुस्तिका तथा अन्य नियमो - [आवृत्ति - यार]
 [२६] अभिनव जैन पंयांग - २०४२ [सर्वप्रथम १३ विभागीमां]
 [२७] श्री ज्ञानपद पूजा
 [२८] अंतिम आराधना तथा साधु साध्वी काणधर्म विधि
 [२९] श्रावक अंतिम आराधना [आवृत्ति त्रज्ञ]
 [३०] वीतराग स्तुति संयय [११५१ लाववाही स्तुतिओ]
 [३१] (पूज्य आगमोद्धारक श्री ना समुदायना) कायमी संपर्क स्थणो
 [३२] तत्त्वार्थाधिगम सूत्र अभिनव टीका - अध्याय-१
 [३३] तत्त्वार्थाधिगम सूत्र अभिनव टीका - अध्याय-२
 [३४] तत्त्वार्थाधिगम सूत्र अभिनव टीका - अध्याय-३
 [३५] तत्त्वार्थाधिगम सूत्र अभिनव टीका - अध्याय-४

- [૩૬] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૫
 [૩૭] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૬
 [૩૮] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૭
 [૩૯] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૮
 [૪૦] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૯
 [૪૧] તત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા - અધ્યાય-૧૦

પ્રકાશન ૧ થી ૪૧ અભિનવશ્રુત પ્રકાશને પ્રગટ કરેલ છે.

[૪૨] આચારો	[આગમસુત્તાણિ-૧]	પદ્મં અંગસુત્તં
[૪૩] સૂચકો	[આગમસુત્તાણિ-૨]	વીઅં અંગસુત્તં
[૪૪] ઠાણં	[આગમસુત્તાણિ-૩]	તદ્વ્યં અંગસુત્તં
[૪૫] સમવાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૪]	ચતુર્થ્યં અંગસુત્તં
[૪૬] વિવાહપત્રતિ	[આગમસુત્તાણિ-૫]	પંચમં અંગસુત્તં
[૪૭] નાયાધમ્મકહાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૬]	છટ્ઠં અંગસુત્તં
[૪૮] ઉવાસગદસાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૭]	સત્તમં અંગસુત્તં
[૪૯] અંતગદ્દસાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૮]	અટ્ઠમં અંગસુત્તં
[૫૦] અનુત્તોચવાઇયદસાઓ	[આગમસુત્તાણિ-૯]	નવમં અંગસુત્તં
[૫૧] પળ્હાવાગરણં	[આગમસુત્તાણિ-૧૦]	દસમં અંગસુત્તં
[૫૨] વિવાગસૂચં	[આગમસુત્તાણિ-૧૧]	એક્કરસમં અંગસુત્તં
[૫૩] ઉવવાઇચં	[આગમસુત્તાણિ-૧૨]	પદ્મં ઉવંગસુત્તં
[૫૪] રાયપ્પસેણિયં	[આગમસુત્તાણિ-૧૩]	વીઅં ઉવંગસુત્તં
[૫૫] જીવાજીવાભિગમં	[આગમસુત્તાણિ-૧૪]	તદ્વ્યં ઉવંગસુત્તં
[૫૬] પત્રવણાસુત્તં	[આગમસુત્તાણિ-૧૫]	ચતુર્થ્યં ઉવંગસુત્તં
[૫૭] સૂરપત્રતિ:	[આગમસુત્તાણિ-૧૬]	પંચમં ઉવંગસુત્તં
[૫૮] ચંદપત્રતિ:	[આગમસુત્તાણિ-૧૭]	છટ્ઠં ઉવંગસુત્તં
[૫૯] જંબૂહીવપત્રતિ	[આગમસુત્તાણિ-૧૮]	સત્તમં ઉવંગસુત્તં
[૬૦] નિરયાવલિયાણં	[આગમસુત્તાણિ-૧૯]	અટ્ઠમં ઉવંગસુત્તં
[૬૧] કપ્પવહિંસિયાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૦]	નવમં ઉવંગસુત્તં
[૬૨] પુષ્ફિયાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૧]	દસમં ઉવંગસુત્તં
[૬૩] પુષ્ફચૂલિયાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૨]	એક્કરસમં ઉવંગસુત્તં
[૬૪] વળ્હિદસાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૩]	વારસમં ઉવંગસુત્તં
[૬૫] ચડસરણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૪]	પદ્મં પડ્ડિણ્ણાણં
[૬૬] આરપદ્ધક્કલાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૫]	વીઅં પડ્ડિણ્ણાણં
[૬૭] મહાપદ્ધક્કલાણં	[આગમસુત્તાણિ-૨૬]	તીદ્વ્યં પડ્ડિણ્ણાણં
[૬૮] ભત્તપરિણ્ણા	[આગમસુત્તાણિ-૨૭]	ચતુર્થ્યં પડ્ડિણ્ણાણં

[૬૧] તંદુલવેયાલિયં	[આગમસુત્તાણિ-૨૮]	પંચમં પર્વણગં
[૭૦] સંધારગં	[આગમસુત્તાણિ-૨૯]	છટ્ઠં પર્વણગં
[૭૧] ગચ્છાચાર	[આગમસુત્તાણિ-૩૦/૧]	સત્તમં પર્વણગં-૧
[૭૨] ચંદાવેજ્ઞયં	[આગમસુત્તાણિ-૩૦/૨]	સત્તમં પર્વણગં-૨
[૭૩] ગણિચિહ્ના	[આગમસુત્તાણિ-૩૧]	અષ્ટમં પર્વણગં
[૭૪] દેવિંદત્યઓ	[આગમસુત્તાણિ-૩૨]	નવમં પર્વણગં
[૭૫] મરણસમાહિ	[આગમસુત્તાણિ-૩૩/૧]	દસમં પર્વણગં-૧
[૭૬] વીરત્થવ	[આગમસુત્તાણિ-૩૩/૨]	દસમં પર્વણગં-૨
[૭૭] નિસીહ	[આગમસુત્તાણિ-૩૪]	પદમં છેયસુત્તં
[૭૮] બુહત્કપ્પો	[આગમસુત્તાણિ-૩૫]	વીઅં છેયસુત્તં
[૭૯] વવહાર	[આગમસુત્તાણિ-૩૬]	તદ્યં છેયસુત્તં
[૮૦] દસાસુયક્ષંધં	[આગમસુત્તાણિ-૩૭]	ચતુત્થં છેયસુત્તં
[૮૧] જીયકપ્પો	[આગમસુત્તાણિ-૩૮/૧]	પંચમં છેયસુત્તં-૧
[૮૨] પંચકપ્પભાસ	[આગમસુત્તાણિ-૩૮/૨]	પંચમં છેયસુત્તં-૨
[૮૩] મહાનિસીહં	[આગમસુત્તાણિ-૩૯]	છટ્ઠં છેયસુત્તં
[૮૪] આવસસ્સયં	[આગમસુત્તાણિ-૪૦]	પદમં મૂલસુત્તં
[૮૫] ઓહનિહ્વત્તિ	[આગમસુત્તાણિ-૪૧/૧]	વીઅં મૂલસુત્તં-૧
[૮૬] પિંડનિહ્વત્તિ	[આગમસુત્તાણિ-૪૧/૨]	વીઅં મૂલસુત્તં-૨
[૮૭] દસવેયાલિયં	[આગમસુત્તાણિ-૪૨]	તદ્યં મૂલસુત્તં
[૮૮] ઉત્તરજ્ઞયણં	[આગમસુત્તાણિ-૪૩]	ચતુત્થં મૂલસુત્તં
[૮૯] નંદીસૂયં	[આગમસુત્તાણિ-૪૪]	પદમા ચૂલિયા
[૯૦] અનુઓગદારં	[આગમસુત્તાણિ-૪૫]	વિતિયા ચૂલિયા

પ્રકાશન ૪૨ થી ૯૦ આગમશ્રુત પ્રકાશને પ્રગટ કરેલ છે.

[૯૧] આચાર -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૧]	પહેલું અંગસૂત્ર
[૯૨] સૂયગડ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૧]	બીજું અંગસૂત્ર
[૯૩] ઠાણ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૧]	ત્રીજું અંગસૂત્ર
[૯૪] સમવાય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૧]	ચોથું અંગસૂત્ર
[૯૫] વિવાહપત્રત્તિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૨]	પાંચમું અંગસૂત્ર
[૯૬] નાયાધમ્મકહા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	છટ્ઠું અંગસૂત્ર
[૯૭] ઉવાસગદસા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	સાતમું અંગસૂત્ર
[૯૮] અંતગડદસા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	આઠમું અંગસૂત્ર
[૯૯] અનુત્તરોપપાતિકદસા-	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	નવમું અંગસૂત્ર
[૧૦૦] પહ્લાવાગરણ-	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	દશમું અંગસૂત્ર

[૧૦૧]	વિવાગસૂચ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૩]	અગિયારમું અંગસૂત્ર
[૧૦૨]	ઉવવાઈય	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૪]	પહેલું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૩]	રાયપ્પસેશ્ચિય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૪]	બીજું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૪]	જીવાજીવાભિગમ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૪]	ત્રીજું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૫]	પન્નવણાસુત્ત	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૪]	ચોથું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૬]	સૂરપત્રત્તિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	પાચમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૭]	ચંદ્રપત્રત્તિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	છઠ્ઠું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૮]	જંબુદીવપત્રત્તિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	સાતમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૦૯]	નિરયાવલિયા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	આઠમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૦]	કપ્પવડિંસિયા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	નવમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૧]	પુલ્હિયા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	દશમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૨]	પુષ્કયુલિયા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	અગિયારમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૩]	વહિહદસા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૫]	બારમું ઉપાંગસૂત્ર
[૧૧૪]	ચઉસરણ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	પહેલો પયત્રો
[૧૧૫]	આઉરપ્પચ્ચકખાણ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	બીજો પયત્રો
[૧૧૬]	મહાપચ્ચકખાણ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	ત્રીજો પયત્રો
[૧૧૭]	ભત્તપરિણ્ણા -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	ચોથો પયત્રો
[૧૧૮]	તંદુલવેયાલિય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	પાંચમો પયત્રો
[૧૧૯]	સંધારગ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	છઠ્ઠો પયત્રો
[૧૨૦]	ગચ્છાચાર -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	સાતમો પયત્રો-૧
[૧૨૧]	ચંદાવેજ્જય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	સાતમો પયત્રો-૨
[૧૨૨]	ગણિવિજ્જન -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	આઠમો પયત્રો
[૧૨૩]	દેવિંદત્યઓ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	નવમો પયત્રો
[૧૨૪]	વીરત્યવ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	દશમો પયત્રો
[૧૨૫]	નિસીહ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	પહેલું છેદસૂત્ર
[૧૨૬]	બુહતકપ્પ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	બીજું છેદસૂત્ર
[૧૨૭]	વવહાર -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	ત્રીજું છેદસૂત્ર
[૧૨૮]	દસાસુયક્રમંધ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	ચોથું છેદસૂત્ર
[૧૨૯]	જ્જયકપ્પો -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	પાંચમું છેદસૂત્ર
[૧૩૦]	મહાનિસીહ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૬]	છઠ્ઠું છેદસૂત્ર
[૧૩૧]	આવસ્સય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	પહેલું મૂલસૂત્ર
[૧૩૨]	ઓહનિજ્જુત્તિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	બીજું મૂલસૂત્ર-૧
[૧૩૩]	પિંડનિજ્જુત્તિ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	બીજું મૂલસૂત્ર-૨
[૧૩૪]	દસવેયાલિય -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	ત્રીજું મૂલસૂત્ર

[૧૩૫]	ઉત્તરજૂઝપણ -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	ચોથું મૂલસુત્ર
[૧૩૬]	નંદીસુતં -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	પહેલી ચૂલિકા
[૧૩૭]	અનુયોગદ્વાર -	ગુજરાતી અનુવાદ	[આગમદીપ-૭]	બીજી ચૂલિકા

પ્રકાશન ૯૧ થી ૧૩૭ આગમદીપ પ્રકાશને પ્રગટ કરેલ છે.

[૧૩૮]	દીક્ષા યોગાદિ વિધિ			
[૧૩૯]	૪૫ આગમ મહાપૂજન વિધિ			
[૧૪૦]	આચારાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧	
[૧૪૧]	સૂત્રકૃતાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૨	
[૧૪૨]	સ્થાનાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૩	
[૧૪૩]	સમવાયાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૪	
[૧૪૪]	ભગવતીઅંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૫/૬	
[૧૪૫]	જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭	
[૧૪૬]	ઉપાસકદશાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭	
[૧૪૭]	અન્તકૃદ્દશાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭	
[૧૪૮]	અનુત્તરોપપાતિકદશાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭	
[૧૪૯]	પ્રશ્નવ્યાકરણાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૭	
[૧૫૦]	વિપાકશ્રુતાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૮	
[૧૫૧]	ઔપપાતિકઉપાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૮	
[૧૫૨]	રાજપ્રશ્નિયઉપાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૮	
[૧૫૩]	જીવાજીવાભિગમઉપાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૯	
[૧૫૪]	પ્રજ્ઞાપનાઉપાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૦/૧૧	
[૧૫૫]	સૂર્યપ્રજ્ઞાસિઉપાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૨	
[૧૫૬]	ચન્દ્રપ્રજ્ઞાસિઉપાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૨	
[૧૫૭]	જન્મ્બૂદ્ધીવપ્રજ્ઞાસિઉપાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૩	
[૧૫૮]	નિરયાવલિકાઉપાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪	
[૧૫૯]	કલ્પવતંસિકાઉપાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪	
[૧૬૦]	પુષ્પિતાઉપાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪	
[૧૬૧]	પુષ્પચૂલિકાઉપાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪	
[૧૬૨]	વળ્હિદસાઉપાંગસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪	
[૧૬૩]	ચતુઃશરણપ્રકીર્ણકસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪	
[૧૬૪]	આતુરપ્રત્યાવ્યાનપ્રકીર્ણકસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪	
[૧૬૫]	મહાપ્રત્યાવ્યાનપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪	
[૧૬૬]	ભક્તપરિજ્ઞાપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયં	આગમસુત્તાણિ	સટીકં-૧૪	

[૧૬૭]	તંદુલવૈચારિકપ્રકીર્ણકસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૬૮]	સંસ્તારકપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૬૯]	યચ્છાચારપ્રકીર્ણકસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૭૦]	ગણિવિદ્યાપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૭૧]	દેવેન્દ્રસ્તવપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૭૨]	મરણસમાધિપ્રકીર્ણકસૂત્રં સચ્ચાયં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૪
[૧૭૩]	નિશીથછેદસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૫-૧૬-૧૭
[૧૭૪]	વૃહત્કલ્પછેદસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૧૮-૧૯-૨૦
[૧૭૫]	વ્યવહારછેદસૂત્રં સટીકં	આગમ સુત્તાણિ સટીકં-૨૧-૨૨
[૧૭૬]	દશાશ્રુતસ્કન્ધછેદસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૩
[૧૭૭]	જીતકલ્પછેદસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૩
[૧૭૮]	મહાનિશીથસૂત્રં (મૂલં)	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૩
[૧૭૯]	આવશ્યકમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૪-૨૫
[૧૮૦]	ઓષનિર્યુક્તિમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમ સુત્તાણિ સટીકં-૨૬
[૧૮૧]	પિષ્ઠનિર્યુક્તિમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૬
[૧૮૨]	દશવૈકાલિકમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૭
[૧૮૩]	ઉત્તરાધ્યયનમૂલસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૨૮-૨૯
[૧૮૪]	નન્દી-ચૂલિકાસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૩૦
[૧૮૫]	અનુયોગદ્વારચૂલિકાસૂત્રં સટીકં	આગમસુત્તાણિ સટીકં-૩૦

પ્રકાશન ૧૩૯ થી ૧૮૫ આગમશ્રુત પ્રકાશને પ્રગટ કરેલ છે.

—: સંપર્ક સ્થળ :-

‘આગમ આરાધના કેન્દ્ર’

શીતલનાથ સોસાયટી-વિભાગ-૧, ફ્લેટ નં-૧૩, ૪થે માળે

શ્રી નમિનાથ જૈન દેરાસરજી પાછળ, બ્લોઈ સે-૨૨, ખાનપુર

અમદાવાદ-૧

“आगमसुत्ताणि-सटीकं” भाग १ थी ३० नुं विवरण

आगमसुत्ताणि	समाविष्टाआगमाः
भाग-१	आयार
भाग-२	सूत्रकृत
भाग-३	स्थान
भाग-४	समवाय
भाग-५-६	भगवती (अपरनाम व्याख्याप्रज्ञप्ति)
भाग-७	ज्ञाताधर्मकथा, उपासकदशा, अन्तकृदशा, अनुत्तरोपपातिकदशा, प्रश्नव्याकरण
भाग-८	विपाकश्रुत, औपपातिक, राजप्रश्निय
भाग-९	जीवाजीवाभिगम
भाग-१०-११	प्रज्ञापना
भाग-१२	सूर्यप्रज्ञप्ति, चन्द्रप्रज्ञप्ति
भाग-१३	जम्बूद्वीपप्रज्ञप्ति
भाग-१४	निरवायलिका, कल्पवतंसिका, पुष्पिका, पुष्पचूलिका वण्हिदशा, चतुःशरण, आतुरप्रत्याख्यान, महाप्रत्याख्यान, भक्तपरिज्ञा, तन्दुलवैवारिक, संस्तारक, गच्छाचार, गणिविद्य, देवेन्द्रस्तव, मरणसमाधि
भाग-१५-१६-१७	नीशीथ
भाग-१८-१९-२०	बृहत्कल्प
भाग-२१-२२	व्यवहार
भाग-२३	दशाश्रुतस्कन्ध, जीतकल्प, महनिशीथ
भाग-२४-२५	आवश्यक
भाग-२६	ओघनिर्युक्ति, पिण्डनिर्युक्ति
भाग-२७	दशवैकालिक
भाग-२८-२९	उत्तराध्ययन
भाग-३०	नन्दी, अनुयोगद्वार

वृत्तिः

चूर्णिः

भाष्यं

निर्युक्तिः

मूलं